זהלצי"פ

ספר

אדרת אליהו

והוא

שני ביאורים על **הלכות שחיטה** משו"ע יורה דעה

ונקראים בשמם :

יד אליהו ‖ מקור חיים

עם כל המעלות כמבואר בשער השני ·

מאת הרב הגאון הגדול מו"ה **אליהו חיים** זצ"ל אב"ד

דק"ק **טורעץ** בן הרב הגדול המפורסם מו"ה **נחום** ז"ל

שהיה אבד"ק **קארעליטש** ושארי קהילות :

ווילנא

בדפוס ר' א"צ ראזענקראנץ ור' מ"מ שריפטזעטצער ·

שנת **תרנ"ד** לפ"ק

АДЕРЕСЪ ЕЛІЯГУ. Комментарій къ еврейскимъ религіознымъ узаконеніямъ о зарѣзаніи скота.
Сочиненіе Ильи Хаима Рабиновича. Въ 2-хъ частяхъ. Часть I-ая.
ВИЛЬНА. Въ типографіи Розенкранца и Шрифтзетцера. На Лидскомъ пер., домъ № 2598-13. 1894.

Дозволено Цензурою 20 октября 1893 г. — Вильна.

ספר

אדרת אליהו

והוא

שני ביאורים על הלכות שחיטה משו"ע יורה דעה

ונקראים בשמם:

מקור חיים	יד אליהו
בו יבואר כל דין ודין מקורו מים התלמוד או מפוסקים הראשונים אשר מימיהם אנו שותים:	בו יבואר כל חידושי דינים שלקט ואסף מראשונים ואחרונים ומכמה שו"ת והרבה חידושי דינים שחידש מדעתו:

מאת הרב הגאון הגדול המפורסם

מוהר"ר אליהו חיים זצ"ל אבד"ק טורעץ בן הרב הגדול המפורסם מוהר"ר נחום זלה"ה שהיה אבד"ק קארעליטש ושארי קהילות:

ווילנא

בדפוס ר' אברהם צבי ראזענקראנץ, ור' מנחם מענדיל שריפטזעטצער.

שנת תרנ"ד לפ"ק

מכתבי תהילה מגדולי זמנינו

הנה ראיתי לגדולי הרבנים אשר הרבו בשבח הרב המפורסם כתוי"ר חריף ובקי מו"ה אליהו חיים נ"י אבד"ק טורעץ בספרו אשר חיבר על הלכות שחו"ט ומראה באצבע שורש הדין וחוות דעת האחרונים · גם ידי תכון עמו ובאתי לאלות להיות בסומכיו להוציא לאור כוונתו הרצויה וגם אני אקח בל"נ ספר אחד כשיצא לאור ונתתי ד"ק :

נאום **יוסף** ב"ם **מאיר** ז"ל חופ"ק **סלוצק** ·

כאשר בא בגלל קורתי ידידי הרב המאוה"ג חריף ובקי ומפורסם כש"ת מ' אליהו חיים נ"י אבד"ק טורעץ בהרב המאוה"ג כו' מ' נחום ז"ל אבד"ק קארעליטש אשר זיכהו ה' לחדש בשכל הישר איזה חידושי דינים הנצרכים להלכה למעשה על יור"ד ה' שחיטה וטרפות וב"ה חפץ ה' בידו הצליח ועשה פרי בעז"ה ומחברתו הוא תועלת להמורים ויכולים לסמוך עליו כי מכיר אנכי אותו מכבר כי רב חילו לאורייתא בבקיאות ובהוראות או"ה להיות מסיק שמעתתא אליבא דהלכתא בקו היושר לחדש דבר דבור על אפניו כאשר פלפלתי עמו בכמה ענינים וע"כ מהראוי לתמוך ידו בפרט שאין לו בנים וחפצו להוציא לאורה בעז"ה כדי שיהי' למזכרת שמו הטהו' וע"כ באתי לאלות לתומכו ולסייעו ויהא רעוא שיוציאנה לאורה ע"ס תבל וגם אנכי אקבל בל"נ כשיצא מבית הדפוס · ולמען כבוד התורה ולומדיה :

באתי עה"ח יום ג' י"א אדר א' **ברכ"ת** לפ"ק פ"ק **נאוהרדאק** ·

נאום **יצחק אלחנן** חופ"ק הנ"ל ·

החכם מכל אדם אמר אם תבקשנ' ככסף וכמטמוני' תחפשנה אז תבין יראת ה' וכו' המפרשים וביותר האלשיך הק' ותוכן דבריו הם כי מצינו ד' דברים אשר על ידם האדם זוכה להשגת התורה והא' מה שאחז"ל שכל הנשמות היו במעמד הר סיני וכ"א קיבל חלקו על פי השגת נשמתו הן מקרא או משנה או הלכה ולחדש ג"כ אך העיקר הוא שאין האדם זוכה גם לחלקו כ"א ע"י יראת שמים ויגיעתו בתורה והנה איקלע לאתרין גבר בגוברין איש אשר בא באנשים הרב המאוה"ג חו"ב זקן זה שקנה חכמה בנן של קדושים במה שקבלה נשמתו בסיני ע"י יראת ה' החופף עליו ויגיעתו בתורה מנעוריו והנה קורא אני עליו המסורה · יפרח ד' בתנ"ך · והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח · יפרח בימיו צדיק · צדיק כתמר יפרח · יפרח כשושנה · והכוונה הוא הנה ראינו שיש צדיק אשר זכה לבנים ובני בנים צדיקים ות"ח · ויש צדיק גמור שאינו זוכה לזה · וזהו כוונת המסורה מהמפרש שבין אלו הצדיקים · יש והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והכוונה כנ"ל שזוכה לציצים ופרחים היינו בנים ובנ"ב צדיקים ות"ח ויש ג"כ צדיק אשר יפרח בימיו צדיק · פי' כי עיקר פריחתו הוא ע"י ימיו שיגע ועמל בתורה כל ימי חייו שם לילות כימים והוא צדיק אשר כתמר יפרח · מה תמר אין לו אלא לב א' כמו כן אין לו כ"א לב א' לשמים · והוא יפרח כשושנה לעוה"ב · הנה כמו כן זהו האיש אם כי לא זכה לבנים אבל הוא יציץ ופורח ע"י ימיו שיגע ועסק בתורה מימי נעוריו · וחיבר על ה' שחו"ט כמו שהיה למראה עינינו אשר חקר וליבן שמעתתא אליבא דהלכתא אשר נתקיים עליו מים עמוקים עצה וכו' הוא אשר דלה דלה ממעין מקור מחברי הראשונים ז"ל עד פסקי האחרונים וכבוד הרב הלז אינו צריך לאסהודי דידי ודכוותי אך לא באתי כ"א לכבוד תוה"ק ולומדיה אשר נתמעטו בעוה"ר · ובאתי לבקש ממכיריי שיקבלו חיבורו בספ"י כראוי לאיש זקן ובנן של קדושים כמוהו · ובל"נ אני אקבל חיבורו כפי אשר יושת עלי · וע"י זכות תוה"ק עינינו תחזינה ירושלים נוה שאנן כחפץ נפשו וכחפץ דו"ם נפש נענה עבד לעבדי ה' הנאמנים יום ג' שהוכפל בו כי טוב ט' מרחשון תרכ"ה לפ"ק:

זלמן זאב בהרב הג' המפורסם מו"ה ר' **יח"פ** זללה"ה מ"מ ומ"ץ דפ"ק **ווילנא** ·

איקלע לאתרין ה"ה הרב המאוה"ג זקן שקנה חכמה כ' מו"ה אליהו חיים נ"י אבד"ק טורעץ ובידו חיבור בשם אדרת אליהו על הלכות טריפות בסדר אסופות מתחיל מאחרונים ומסיים עד הראשונים ואומר דבר בשם אומרו באיזה מקום דברו כל דבר בעניניו · וכל ענין באופניו מזוקק שבעתים ומאירות עינים ממקור מים חיים להוציא מעיקרם ויסודם והררם בסברא ישרה כל הלכה ברורה והראני בביאוריו מפוזרים אשר הניף בעולם ידו הגדולה חדושים יקרים אשר מזה עלתה ארוכה באיזה מקומות לפסק הלכה · גלל כן אמרתי גם ידי תכון עמו ולברכו בברכה שיהיה ה' למשען להרב הג' הנ"ל שיהיה לו למזכרת חקיקת דבריו היקרים בעט ברזל ועופרת ומובטחני שלא ישיגו ח"ו גבולו · וכל המסייעו יברך ה' חילם ויהיה שלום באהלם · דברי הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה יום ב' כ"ה אלול **מי זה איש החפץ חיים** לפ"ק פ"ק ווילנא ·

נאום **יוסף** בא"א מו"ה **רפאל** זללה"ה.

הן מה נהדר ונאדר היום בראותינו כי ת"ל יוצא כעת לאורה ס' הנחמד המכונה בשם אדרת אליהו להרב המאוה"ג המפורסם שלשלת היוחסין כקש"ת מ' אליהו חיים נ"י אב"ד דק"ק טורעץ אשר הוא מוציא כעת לאורה בעז"ה על ה' טריפות ובדיקת הריאה ודיני תל"ר בדפוס המשובח דפ"ק אשר כבוד הרב המחבר נ"י ברוב חכמתו ובקיאותו הטהורה אייתי לן כמה גוילין דספק טריפתא וקיבץ יחד כל דיעות הראשונים ז"ל עד האחרון שבהאחרונים ז"ל הנמצא אתנו בכל חלקי ופרטי ההלכות האלו עפ"י סדר הש"ע ז"ל לא הניח דבר גדול וקטן אשר לא הביא בידו הגדולה בספרו יד אליהו אשר אסף איש טהור גברא רבא דכוותיה כל חידושי הדינים הנמצאים בכל דברי הפוסקים ובשו"ת הראשונים והאחרונים ז"ל עד זמננו זה ויסכם אליהו את מתניו להראות ג"כ מקורי כל הדינים וההלכות החדשים וגם הישנים הצפונים בדברי הש"ע והאחרונים ז"ל ממקור מים חיים הנובעים מים התלמוד והראשונים ז"ל בכל הלכה ובכל סי' וסעי' המבואר כש"ע ז"ל · ומלאכה גדולה עשה כבוד הרב הג' המחבר נ"י בכל זה להיות כל החידושי דינים שבכל הלכה בהלכות הללו מבוארים היטב במקומן על סדר הש"ע בזה עם מקורי הדינים וההלכות האלו · מלבד כמה דברים אשר חידש כבוד הרב הג' מוהר"ר א"ח הנ"ל מדעתו והראה מקום להכריע ג"כ באיזה מקומות כאחד מדברי הפוסקים האחרונים ז"ל מתוך עומק סוגיית הש"ס והפוסקים הראשונים ז"ל שבהלכות האלו · וחלילה להסיג גבולו · ומצוה לסייע כיד אליהו למען יוכל להוציא ממקור **חיים** ספרו המפואר הנ"ל כיד ה' הטובה אשר היתה אל אליהו ולבצע את מעשהו לטובה · ויהא רעוא דיתקבלון שמעתתיה דיליה בבי מדרשא למען הזכיר שמו לטובה עד עולם סלה והיה זה שכרו · דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה בטהרה יום ה' א"ך אלול **בברכ"ת** השנים לפ"ק:

בצלאל ב"ר **ישראל משה הכהן מווילנא** ·

איקלע לאתרין האי גברא רבא ויקירא הרב המאוה"ג חו"ב מפורסם כש"ת מ' אליהו **חיים** אבד"ק טורעץ פלפלתי עמו בהלכה וגם הראה לי את מחברתו מחברת הקודש אשר חיבר על יור"ד הלכות שחיטה וטרפות בהלכות סדורות הלכה ומורין כן ע"פ מוסדות גאוני האחרונים אשר נפוצו בכל בית ישראל לקבוע הלכה למעשה וגם מחדש חידושים בשכלו · נאים לאמיתו של הלכה וימצאו בו תועלת למעיינים כי רב בקיאות כבוד הרב הג' הנ"ל בהוראות או"ה ומסיק שמעתתא אליבא דהלכתא · והן רצון הרב הנ"ל לקבוע את הספר הלז בדפוס ולהפיצו אל ב"י להיות לו למזכרת ע"פ מאמר חז"ל שדבריהן הן זכרונן וליקרת כבוד הרב הנ"ל ופעולתו הצדק המהולל מפי גאוני ישראל הנני לתמוך ידו בזה ולחלות נדיבי בית ישראל להיות בתומכי ידיו בעזר הדפוס למען יוכל לבצע מעשהו להוציא מחשבתו לפועל ויהי נועם ה' עליו לכונן מעשה ידיו להגדיל תורה ולהאדירה דברי המחבר לכ' התורה ולומדיה באתי עה"ח יום ד' כן יברך תרכ"ב לפ"ק פ"ק קארלין.

נאום **שמואל אביגדור** האבד"ק הנ"ל בעהמ"ח תנא תוספאה ותשובת **שאילת שמואל**.

גם ידי תכון את גדולי דורנו אשר באו במליצה עבור האי גברא רבא ויקירא הרב הגדול המפורסם וכו' מוהר"ר אליהו **חיים** נ"י הרב דק"ק טורעץ אשר יגע ומצא כדי מדתו להוציא לאור חידושי תורה להלכה למעשה וזכות גדול הוא להיות בתומכי נפשו להביא הדברים לבית הדפוס למען תרבה הדעת ולהיות למאורות להמורים בהלכה בדיני או"ה הרגילים וזכות הרבים תלוי במסייעים ומזכים להפיץ בישראל קושט אמרי אמת דברי החותם היום יום ג' י"ג אייר שנת **ברכ"ת** לפ"ק פ"ק **פינסק** ·

נאום **אלעזר משה הלוי הורוויץ** חופ"ק **פינסק** ·

מה מאוד הגיין לי בעת רואי את מחברת הקודש שחיבר הרב המאוה"ג חו"ב מפורסם י"א כ' קש"ת מ' אליהו חיים אב"ד דק"ק טורעץ כאשר ידוע שלש"ם עביד הרב הנ"ל למען שיהיה לו לזכרון לעד ואי"ה בל"נ אקבל ג"כ את הס' כשיוציא לאור · כ"ד המדבר לכבוד התורה יום ה' ז"ך אדר א' **תבר"ך** לפ"ק **לידא** .

אליהו בא"א הק' מו"ה **בנימין** זללה"ה **שיק מלידא** ·

איקלע לאתרין הרב המאוה"ג חו"ב יראת ה' אוצרו מ' **אליהו חיים** נ"י אב"ד דק"ק טורעץ וספרו בידו אשר יגע וטרח לסדר סדורי הלכות הלכה למעשה מגדולי האחרונים ולהראות מקור מים חיים מאין נובעים דברי הש"ע ובתוכן חידושים נעימים לאמיתה של תורה אשר זיכהו ה' לחדש חידושי הלכות אליבא דהלכתא וחפצו ומגמתו להפיצם בישראל למען יהיה

האי גברא רבא ויקירא הרב המאוה"ג חו"ב מפורסם כש"ת מ' אליהו **חיים** אבד"ק טורעץ פלפלתי עמו בהלכה גם הראה לפני מחברתו הקודש אשר חיבר על יור"ד ה' שחו"ט הלכות סדורות בסדר נכון וראיתי כמה חידושים שחיבר המחבר לאמיתה של הלכה ויען כי תועלת הרבה יגיע להמעיינים בו להיותו

הן היום הקריב לפני ידידי רחימאי הרב המאוה"ג חו"ב ירא ה' מרבים המפורסם כ' מ' אליהו חיים אבד"ק טורעץ בהרב המפורסם המנוח מ' נחום ז"ל אבד"ק **קארעליטש** ובידו מגילה עפה חידושי תורה אשר הוציא בבקיאותו ובפלפולו הזך וחידש חידושי דינים על יור"ד ה' שחיטה וטרפות וכולם

מכתבי תהלה מגדולי זמנינו

יהיה לו למזכרת כמאמר חז"ל דבריהן הן זכרונן וכבר תמכו ידיו גאוני זמנינו גם אנחנו הח"מ ראינו את מחברתו הטהורה וראינו אשר יש בה רב תועלת לבעלי הוראה ואמרנו לפעלא טבא יישר חילו ורוכב שמים יהיה בעזרתו להפיק רצונו ומחשבתו לפועל והננו מחלים את פני נדיבי עמנו אשר יהיו מהסייעים לדבר מצוה ולהחזיק ידי הרב המאוה"ג הנ"ל וזכות התורה יעמוד לנו ולכל עמנו ב"י דברי המדברים באמת לכבוד התור' ולומדיה יום ג' ו"ך אייר שנת תרכ"ב לפ"ק פ"ק מינסק.

נאום **משה צבי** בהרב הג' מ' **ישראל** זללה"ה **היילפרין**.

ונאום **משה שמואל פינס** ראב"ד דפה.

ונאום **משה** יהודה **ליב** במ"ש מ"ץ דפ"ק **מינסק**.

להיותו מסיק שמעתתא אליבא דהלכתא והנה כרצון הרב הנ"ל לקבוע ספרו בדפוס להיות לו למזכרת ע"פ מחז"ל שדבריהן הן זכרונן והנה מכירו אני מאז · וכבר הללוהו להמחבר גאונים רבים ע"כ הנני ג"כ לתמוך ידיו בזה לחלות נדיבי עמנו ב"י להיות בתומכי ידיו בעזר הוצאות הדפוס ויהי נועם ה' עליו לכונן מעשה ידיו להגדיל תורה ולהאדירה דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה יום ג' כ"ז אייר תבר"ך לפ"ק פ"ק מינסק.

נאום **גרשון תנחום** ר"מ ומ"ץ דפ"ק **מינסק**.

וכולם עולים בקנה אחת והם תועלת גדול להמורים ומי יודע כמוני את הרב המחבר הנ"ל אשר הוא סמוך לי כמה שנים רבות ועסקתי עמו בד"ת ובאו"ה ומצאתי אותו קולע אל השערה אמת לאמיתו והנה רוצה להוציא לאור מחברתו הטהורה וידעתי אשר בעז"ה דבריו יתקבלו בעיני גדולי ישראל וכונתו לש"ש שיהיה לו לזכרון עולם כי אין לו בנים כמחז"ל אין בונין ציון לנפשות צדיקים דבריהן הן זכרונן ע"כ באתי לחלות נדיבי עמנו ב"י להיות בעזרו תבר"ך לפ"ק פ"ק מיר.

נאום הק' **משה אברהם** אב"ד ור"מ דק"ק הנ"ל.

הקדמת המחבר בלב נשבר ונדכה הומה ומדבר

א מס' בתרא פ' יש נוחלין (ד' קט"ז ע"א) א"ר יוחנן משום רשב"י כל שאינו מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה כתיב הכא וכו' (עוד איתא שם) אשר אין חליפות למו ולא יראו אלהים ר"י וריב"ל חד אמר כל שאינו מניח בן · וחד א' כל שאינו מניח תלמיד [עכ"ל הש"ס] ופרשב"ם חליפות לשון חליפין ממלא מקומו [עכ"ל] · (עוד אי' שם) בכו בכה להולך אר"י א"ר להולך בלא בן זכר (עוד שם) מפני מה בדוד נאמרה בו שכיבה וביואב נאמרה בו מיתה (עי' מלכים א' י"א) דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה יואב שלא הניח וכו' נאמרה בו מיתה (עכ"ל הש"ס) והענין כי האדם נברא לעבוד את בוראו בתורה ובמצות · וכשמת אם מניח בן ממלא מקומו לא נפסק החבל עדיין וע"כ לא נקרא מיתה רק שכיבה כיון שהניח חליפיו וממלא מקומו שיעבוד את ה' · אבל אם ח"ו אינו מניח בן נפסק החבל לגמרי וע"כ נקרא מיתה וע"כ כל שאינו מניח בן או תלמיד (לר"י ולריב"ל לכל חד כדאית ליה כידוע שגם התלמידים נקראו בנים) עליו הכ' אומר אשר אין חליפות למו פי' שלא זכה להניח מי שיהא ממלא מקומו להחליפו לעבוד את ה' במקומו · והוא מבואר בכתוב (לפי פי' הרמב"ן ז"ל) והאדם ידע את חוה וכו' ותאמר קניתי איש את ה' (בראשית ד') וכ' הרמב"ן וז"ל שאמרה חוה הבן הזה יהיה לי קנין לה' כי כאשר נמות יהיה הוא במקומנו לעבוד את בוראו (עכ"ל) והוא מבואר כדברינו ועי' בס' גליא מסכת (להג' מוהר"ד מנאוהרדאק) שהביא בשם הילקוט דמי שאין לו בנים נקרא הרוס ויליף לה מדכתיב גבי שרה אולי אבנה ממנה · וענין הרוס עפ"י הכתוב דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת · פי' שע"י הדור הבא ר"ל שמניח בן לעבוד את ה' תחתיו נתקיים והארץ לעולם עומדת · אבל מי שאינו מניח בן נקרא הרוס פי' שנתהרס הבנין שבעבורו נברא האדם: **ב** ואני בעוה"ר לא זכיתי להעמיד שום זרע כלל לא בן ולא בת *) וע"כ חרד לבי ותסמר שערת ראשי כי איך אבוא אל המלך ה' לבאות בלבוש שק שעשיתי לנשמתי במעשי הרעים · ואנכי דלותי ואין בי לא תורה ולא חכמה ולא מע"ט שיגינו עלי · ומה יעשה עץ רקבון כמוני ביום שידובר בשאול חשבוני · הי תורה ומצות שיגינו עלי · ומי יהיה לי למזכרת · ולא זכיתי לבנים שיעסקו בתורה ובמצות שיצלוני בזכותם מבור שאון ומטיט היון · בזכרי זאת תסמר שערת בשרי ונפשי ילאה בדברי זאת על לבי · ועי' מדרש הנעלם (ברות ע"פ ותקראנה לו השכנות וכו') וז"ל שכל המניח בן בעוה"ז ומלמדו תורה ומע"ט אין מלאכי חבלה וגיהנם שולטים בו הה"ד וכו' שלא יאמר אדם הלא תורתי ומע"ט מגינים עלי ולא אתעסק בפו"ר · אלא אעפ"י שיש בידו תורה ומע"ט אינו נכנס במחיצתו של הקב"ה וכו' כגון חד מחברנא דאפקוהו מתליסר תרעין דההוא עלמא וכו' שהרי אין לך אדם בעל תורה ומע"ט כחזקיה ונ"מ כתיב בי' כי מת אתה ולא תחי' ודחז"ל כי מת אתה בעוה"ז ולא תחיה בעוה"ב · עוד שם וז"ל נפשין דלא איתבנין בהאי עלמא איתדחיין מכמה תרעי ואזלי ומשטטי בהאי עלמא עד דמשתכחין פרוקא (עכ"ל): **ג** בזכרי זאת ורעיוני על משכבי סליקו · ואחפשה למצוא איזה מזור ותרופה למכתי לנפשי ולנשמתי האומללה · עד שהאיר ה' עיני ומצאתי קצת רפואה למכתי בדחז"ל יבמות פ' האשה (ד' צ"ו ע"ב) אר"י א"ר מאי דכתיב אגורה באהלך עולמים · וכי אפשר לו לאדם לדור בב' עולמות · אלא א' דוד לפני הקב"ה יה"ר שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז כדי שיהיו שפתותי דובבות בקבר דא"ר בן יהוצדק כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו וכו' א"ר יצחק בן זעירא וכו' מאי קרא וחכך כיין הטוב וכו' דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים · מה כומר וכו' כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב · אף ת"ח כיון שאומרים דבר שמועה מפיהם בעוה"ז שפתותיהם וכו' (עכ"ל הש"ס) · ועי' במפרשים שהקשו שהוא רחוק מהיקש הטבעי כי שפתי המת איך יתנועעו וכו' וכ"ש אחר עבור זמן רב שובו אל העפר וכו' וע' רש"א בח"א מה שכתב ע"ז · ולפענ"ד נראה כפשוטו שידוע, כי העוה"ז הוא עולם המעשה והמסחור כי הוא עת קניית הסחורה האמיתית תורה ומע"ט אבל לא מקום מכירת הסחורות כמאמרם ע"פ היום לעשותם · והעוה"ב עת מכירת הסחורות וקיבול שכרן אבל לקנות עוד תורה ומע"ט אי אפשר כמאמרם ע"פ במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי וכו' ודוד התחכם שיהיה ג"כ אחרי מותו עוסק בקניית סחורות ויהיה אצלו אחרי מותו בהיותו בעולם העליון מעלת ב' העולמות · וזהו מאמר הכ' אגורה באהלך (פי' בעת שאהיה בהאלך באוהל שלמעלה) עולמים (לשון רבים) ויהיה לי ריוח של ב' העולמות שגם אחרי מותו יתעסק בקניית תורה ומע"ט · והמצוא לזה שיאמרו אחרי מותו שמועה מפיו ויחשוב לו ה' כאילו הוא בעצמו חי ועוסק בתורה בהלכה זו וזהו פי' שפתותיו דובבות בקבר · פי' שאעפ"י שהוא בקבר ואינו עוסק עוד בתורה כיון שהניח תלמיד שעוסק בשמועתו במה שחידש בחייו נחשב לו כאילו הוא בעצמו חי עדיין והוא בעצמו בשפתותיו דובב ומדבר בזה הענין ולא נחשב כמת כיון שלא נפסק החבל והניח ממלא מקומו וכמש"כ לעיל בשם הרמב"ן ע"פ קניתי וכו' ותלמיד חשוב כבן כידוע · וזהו המשל שאחז"ל מה כומר וכו' פי' כמו שהענבים שכבר התחממו בכלי כיון שמניח היד עליהן היין רותח ונע ויוצא למעלה · כך מי שלומד למטה באותו דבר שחידש איזה ת"ח מכבר מגיע בעת הסיא זכות למעלה לאותו, ת"ח כאילו הוא בעצמו עוסק בחיים בזה הענין: **ד** שוב מצאתי מאמר הלז בירושלמי מס' שקלים פ"א בנוסח אחר קצת ושיים שם וז"ל אף שפתותיהן של צדיקים כיון שאומרים וכו' שפתותיהן מרחשות עמהן בקבר (ופריך) מה הנאה יש לו (ומשני) בר נזירא אמר כהדין דשתי קונדיטון ר"י א' כהדין דשתי חמר עתיקא אע"ג דשתי ליה טעמא בפומא ר' גידל א' כל האומר שמועה בשם אומרו יראה בעל שמועה כאילו עומד לנגדו שנא' אך בצלם יתהלך איש (עכ"ל המאמר) וע"ש בהכותב שכ' כביכול כאילו חזר להיות חי בעוה"ז להוסיף מע"ט על מעשיו הראשונים והיום הזה מוסיפין לו שכר נפשיי על מה שקנה כבר בהיותו בחיים (עכ"ל בקוצר) והוא כדברינו: **ה** וע"כ אמרתי גם אני אעשה איזה מחברת בכדי שיהיה

זכרון

*) הג"ה וגם צרות רבות וחליים רעים ונאמנים עברו עלי ונחלש כחי בעוה"ר והגעתי לימי הרעה אלו ימי הזקנה וכבר הגעתי לעשירית השביעי וכ' הספרים ז"ל שבהעשירית הז' צריך האדם להכין א"ע לעוה"ב כי העשירית הז' מרמז על אלף הז' שכולו שבת ומנוחה וכו':

זכרון לנפשי בכדי שאזכה שיהיו שפתותי דובבות בקבר ועי' במד' הנעלם שם וז"ל ר"י קשישי יומני וכו' . וחולשא תקוף עלוי קם וא' מה אני לעלמא דאתי דקא הוי לי בנין ומתו א"ל תלמידיו ר' מימיך אגו שותים כמה בנין אשתביקו דאתקיפו לך לעלמא דאתי וכו' (עכ"ל) פי' שהתלמידים הם כבנים כמחז"ל כל המלמד את בן חבירו תורה דומה כאילו ילדו· ובחרתי ביור"ד כי מעולם שקדתי עליו לשבין מקורו מש"ס ופוסקים ויגעתי הרבה בחיבור אדמו"ר הגאון הק' ר"א ז"ל מווילנא וגם חפשתי הרבה בחיפוש אחר חיפוש בדברי האחרונים ז"ל כי המה נצרכים מאוד לכל מ"ץ : ו וכתבתי בפנים דברי הש"ע ורמ"א ממש עם כל הנראה מקום שנרשם ברמ"א וחלקתי חיבורי על ב' חלקים חלק האחד נקרא בשם **יד אליהו** בו לקטתי כל הדינים מדברי האחרונים ז"ל (וע"כ קראתיו יד אלי' כי עפ"י הרוב לא הוספתי הרבה רק הכתיבת יד שלי ששמי אלי') ולפעמים עשיתי הכרעה בין שני דיעות המחולקים ובאיזה מקום שלא היה לי ראיה ברורה להכריע כתבתי ב' הדיעות והבוחר יבחר או שיעשה לפי ענין ההפסד או לצורך שבת ויו"ט : ז וחיבור השני קראתיו **מקור חיים** להראות על כל דין ודין שמבואר בש"ע ורמ"א והאחרונים מקורו מש"ס או מגדולי הראשונים כידוע שכל מורה שאינו יודע מקור הדין על בוריו יכול ח"ו בקל לבוא לידי טעות מחמת שאינו יודע הטעם על בוריו· והעונש ע"ז גדול שנחשב שוגג למזיד כמאמרם בסוף פ' אלו מציאות (ד' ל"ג ע"ב) וז"ל מ"ד הגד לעמי פשעם וכו' אלו ת"ח ששגגות נעשו להן כזדונות וכו' והיינו דתנן ר"י אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון וכ' רש"י שם וז"ל שאם שגית בהוראה שלא ידעת טעם המשנה ונתת טעם אחר ומתוך כך דמית לה דין או הוראה שבאת לידך ולמדת שלא כד"ת וכו' עונש אתה עליה כמזיד וכו' (עכ"ל) וקראתיו מקור חיים שבו אני מראה להדין מקור ממקור מים חיים דברי חז"ל בש"ס ורבותינו הפוסקים הקדמונים (וגם כי שמי הב' חיים בקרבו) וע' בסוטה פ' היה נוטל (ד' כ"ב א') התנאים מבלי עולם ומפרש רבינא שם מפני שמורין הלכה מתוך משנתן תנ"ה וכו' (עכ"ל ע"ש) וכ' שם רש"י שמבלין העולם בהוראת טעות מפום דאין יודעים טעמי המשנה פעמים גורמין שמדמין לה דבר שאין דומה וכו' (עכ"ל) וכ' שם רש"א בח"א וז"ל ובדורות הללו אותן שמורין הלכה מתוך הש"ע והרי הם אינם יודעים טעם הענין של כל דבר אם לא ידקדקו מתחילה מתוך התלמוד שהוא שימוש ת"ח יפול טעות בהוראתם והרי הן בכלל מבלי העולם ויש לגעור בהם (עכ"ל) : ח ועפ"ת יור"ד סי' רמ"ב ס"ק א' כתב עליו שאפשר דדוקא בזמן המהרש"א שלא היה עדיין שום חיבור על הש"ע אבל האידנא שנתחברו חיבורים על הש"ע ובכל דין מבואר הטעם במקומו שפיר דמי להורות מתוך הש"ע והאחרונים (עכ"ל) ומ"מ נלפענ"ד שמי שבקי בסדר הלימוד יודע שאין דומה כלל במי שיודע הדין ממקורו בש"ס למי שלומד רק האחרונים· ובפרט דין חדש בודאי יוכל לטעות ח"ו גם עתה אם אינו יודע המקור ומצאתי בהקדמת הגאון הג' מוהר"ח מוואלזין לס' ביאורי הגר"א ז"ל על או"ח שכ' וז"ל כי רבים יכשלו לפרוק מעליהם עול יגיעת לימוד הש"ס להוציא ממנו הלכות ואומרים כי הלימוד אשר למעשה הוא רק לימוד הש"ע ואף אם לומדים גמרא אינם לומדים אלא לחדד את השכל ויש שמזניחים את התלמוד לגמרי ומסתפקים בלימוד הש"ע ולא זו היא הדרך הישרה שחננו ה' בינה לדלות ממעמקי דברי הש"ס אשר כל תלמיד ותיק עתיק לחדש הכל נכלל בדבריהם הקדושים· ולדיקים ילכו ביושר דרכם להיות עיקר הוראתם מן הש"ס ולימוד הש"ע הוא להיות להם למזכרת וכו' (עכ"ל) משמע להדיא מדבריו שגם עתה קשה להורות אם אינו יודע המקור מש"ס וכמש"כ ודלא כפ"ת הנ"ל· ואף לפי דברי הפ"ת היינו דוקא מי שלומד הש"ע עם נושאי כליו אבל מי שמורה מתוך הקיצורים ומכ"ם מספרי שו"ב שעשו פנים שלהם מעורב דינא דש"ס עם דין מאחרונים שיש בו מחלוקת גדולה רק הכריע כן לפי דעתו והרבה חולקים בזה והשו"ב חושב שהוא מסיני· וע"ב אני לא עשיתי כן כי הדין שכתוב בש"ע שנובע בש"ס הוא בפ"ע· והדינים המחודשים שהבאתי בספרי יד אלי' כתוב כל דין ודין בשם מי הוא וכתבתי מחלוקת דיעה השניה בלידו· ומי שרוצה יוכל לעיין בספרי מקור חיים לידע כל דין ודין מאין הוא נובע : ט ולקטתי מקור הדינים מהש"ס ומהראשונים ומהב"י (ויש מקומות שכ' הב"י דין זה הוא בש"ס פלוני ולא הביא לשון הש"ס כלל ובאמת אינו מפורש בש"ס אלא שיש לדייק כן רק לפי רוחב בינתו הוא בקל וע"כ העתקתי לשון הש"ס וכתבתי שאיך יש לדייק כן) ומדברי הגר"א ושארי אחרונים ז"ל· ולפעמים כתבתי מה שחנני ה' למצוא איזה מקור או ראיה לאיזה פוסק או להשיג על איזה אחרון· ודרכי להביא כל לשון הש"ס והפוסקים הנצרכים בכלל ואח"כ לכתוב המקור בקולר על כל פרט ופרט בפ"ע ובמקום שהבאתי איזה אחרון כתבתי באיזה מקום בסי' הוא ובאיזה ס"ק הוא בכדי שיוכל המעיין לחפש אחרי ולא יסמוך עלי למעשה עד שיעיין באותו ספר שמא ח"ו טעיתי בהעתקתו או בכוונתו או יש ט"ס בדפוס : י ואל יאשימו עלי שבאיזה מקומות השגתי לפעמים על איזה אחרון (אף שאינו בנמלא כ"כ כי נשמרתי הרבה בזה) עדי בשחק וכו' כי היה לי לער גדול מזה כי יודע אני מיעוט ערכי ועפר אני תחת כפות רגלי רבותינו האחרונים ז"ל ואף מקטני קטניהם אך מה אעשה כי כן דרכי התורה ואסור לחנוף בזה : הביטה וראה מה שכתב הגאון מוהר"ח מוואלזין בספרו רוח חיים על משנה יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק וכו' דהכי פי' יהי ביתך בית ועד וכו' שמלוה. שיהיה לו בביתו ספרי המחברים המפורסמים ויעסוק וילמוד בהם וכו' והוזהרנו ג"כ וניתן לנו רשות להתאבק וללחום עמהם (ע"ד ויאבק איש וכו') ולא לישא פני איש רק לאהוב האמת ואסור לתלמיד לקבל דברי רבו כשיש לו קושיות עליהם· אך עכ"ז יזהר בנפשו מלדבר בגאוה וגודל לבב וכו' וידמה בלבו כי גדול הוא כרבו או כמחבר הספר אשר הוא משיג עליו וכו' כי כמה פעמים לא ידע דבריו וכוונתו· אך בענוה יתירה באמרו אם איני כדאי אך תורה היא וכו' וזהו שאמרו הוי מתאבק אך בתנאי בעפר· רגליהם שיהיה בענוה ובהכנעה גדולה (עכ"ל) : **יא** וכה"ג כתב הט"ז בהקדמתו ליור"ד וז"ל ובהגיע תור הוראת שעה ויראה המורה דאית תיובתא על איזה אחרון ודאי כבוד הרב נמחל כי אין חולקין כבוד לרב· וכל הרוצה לחלוק כבוד בזה אינו אלא מן המתמיהין (עכ"ל)· ונלפע"ד להביא ראיה ברורה לדבריהם שאם יש לו קושיא על הוראת רבו אסור לפסוק כדבריו ממש"כ בש"ס פ' יש נוחלין (ד' ק"ל ע"ב) א"ל רבא לר"פ ולר"ה בריה דר"י (תלמידיו) כי אתא פסקא דדינא דידי לקמייכו (שפסקתי ומסרתיו לאדם להיות לראיה בידו· רשב"ם) וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוה (לבטל דבריו· רשב"ם) עד דאתיתו לקמאי אי אית לי טעמא אמינא לכו ואי וכו' לאחר מיתה לא מיקרע תקרעוניה ומיגמר נמי לא תגמרו מיניה (ומפרש) לא מיקרע וכו' דאי הואי התם דילמא הוה אמינא לכו טעמא· מיגמר נמי לא תגמרו מיניה (לדון מיניה אלא כפי שדעתכם נוטה· רשב"ם) דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות (עכ"ל הש"ס שם) וכתב שם רשב"ם דאף בדבר התלוי רק בסברא אין לו לדיין וכו' כמש"כ בפ"ק דסנהדרין (ד' ו' ע"ב) ונפקא לן שם מפ' ועמכם בדבר המשפט (עכ"ל הרשב"ם) והוא ממש כדברינו : **יב** אך לבי יהגה אימה ותאחזני פלצות ורעדה אחזתני ורחפו עצמותי ורוחי בעתתני מרבותינו הק' הם חכמי דורנו אשר קטנם עבה ממתני שמא ח"ו ישרפוני בהבל פיהם· באמרם אלי מה לך שפל בריה כמוך תולעת ולא איש חרפת אדם וכו' מה לך הלוך בגדולות ובנפלאות ממך ולדמות א"ע למחברים ולהיות ג"כ מחוברי חבר די לך להפקיע א"ע בהיותך מורה הוראה בעירך ולא ללמד לאחרים· ומי מקטני בעלי הוראה אשר לא ידע כמוך ולא די שלא תתקן אלא שמא תקלקל ח"ו· כי באמת כמעט א"א להמלט משגיאות ח"ו כמש"כ שגיאות מי יבין מעומק המושג ומקולר המשיג ובפרט כי כתבו חכמי האמת ז"ל שמעת אכילת עץ הדעת נתערב רע בטוב וא"א להיות כולו טוב לגמרי מבלי שום סיג· וע"ב משטח אני לפני חכמי הדור ואחוי קידה קמייהו ומשתחוה אני אפים ארץ מול הדרת כבוד תורתם ועפר אני תחת כפות רגליהם ומתפלל אני לפניהם ונוטל אני רשות מהם ומבקש אני לסמוך ידיהם עלי ועל ספרי· ויברכוני בברכת פיהם הק' והטהור· וגם אני פורש כפי אל ה' ואתפלל יה"ר מלפניך ה' אלהי ית"ש ויתעלה שיהיה דברי וחיבורי רצוי בעיני חכמי הדור· ועדי בשחק שח"ו שלא לשם כבוד ולא לשם ממון ח"ו עשיתי זאת כידוע שבעתים הללו בעוה"ר חיבורים מגאונים וגדולים הרבה ממני אשר קטנם עבה ממתני גם הם ללעג ולקלס בעיני הדור ואין שום

ריוח למחברי ספרים בעתים הללו · רק עשיתי זאת למען שיהיה זכרון לנשמתי באשר אין לי שום זרע לא אליכם כאשר כתבתי לעיל באות ב' · ולא הברתי הס' הלז לגדולים ממני רק לקטנים ממני · ובקשתי שלא לסמוך עלי למעשה עד שיעיין באותו ספר שאני מביא אותו · ועשיתי רק להקל על המעיין בכדי שימצא בקל ולא יהיה צריך לחפש אחריו: יב ואתפלל אל ה' אנא ה' האר עיני בתורתך ותצילני משגיאות ואזכה להוציא לאור מחשבתי שיגעתי הרבה בזה ואזכה שיקובל בעיני חכמי הדור ולהפילו בתוך אחב"י · דברי המדבר בלב נשבר ונדכה אליהו חיים אבד"ק טורעץ בא"א מו"ר הרב המאוה"ג המפורסם בתורתו ויראתו (וגם היה לו יד ושם בכתבי חכמי האמת ז"ל) מו"ה נחום זללה"ה אשר היה אב"ד ומ"ץ בק"ק לובמש ובק"ק קארעליטש ובק"ק טורעץ ואבי אבי היה הרב הג' מ' משה ז"ל א"ב דק' זיטול וזקני ר' משה הנ"ל היה אחי הרב הגאון הג' בנגלה ובנסתר מ' חיים ז"ל אבד"ק שירויא ובזקנתו היה מ"ץ בק"ק ווילנא בימי הגאון הק' ר"א ווילנער · ושמעתי מאבי ז"ל שדודו הגאון ר' חיים הנ"ל הלך גלות עם הגאון הק' החסיד מוהר"א ווילנער ז"ל וקיבל דודו מוהר"ח הנ"ל הרבה סתרי תורה מהגר"א הנ"ל · והדרשן הג' ר"י דובנער היה שני בשני עם אבי שהיה בן אחות זקני הרב הג' מ' משה מזיטול ואם אבי הצנועה מ' דבורה היתה אחות הרב הגאון הצדיק מ' דוד אבד"ק טיקטין ור"ד הנ"ל היה נין ונכד של הגאון השר ר' שאול וואהל ז"ל:

הקדמה שניה מבאר בקוצר מהות ואיכות שני החבורים

א כל דין ודין שהובא בש"ך וט"ז ומשבצות ושפ"ד ופר"ח וכרו"פ ותב"ש ולבש"ר וס' בית אפרים ופתחי תשובה ושארי אחרונים וכמה שו"ת הכל תמצא בצד ימין הש"ע בספרי הנקרא יד אליהו רשום ומצויין בש"ע ורמ"א עפ"י א"ב · ודרכי תמיד להביא בספרי י"א כל הדיעות ואף במקום שהכרעתי כאיזה דיעה מ"מ הבאתי גם הדיעה החולקת מפני שמא ימצא מי שישיג על הכרעתי יש רשות בידו לפסוק כמו שירצה ובמקום שלא הכרעתי כתבתי בסתם ב' הדיעות והבוחר יבחר או יראה לפי ענין ההפסד או לצורך שבת ויו"ט · גם יש הרבה דינים שבאו לידי ע"י מעשה או שהמצאתי ע"י גודל יגיעה ושקידה רבה: ב במקום שיש באיזה ס"ק ביד אלי' הרבה דינים בס"ק א' חלקתי אותו ס"ק על פי א"ב וכתבתי (אות א') (ב') וגם עשיתי מפתחות על ספרי י"א וכתבתי שם אותו הדין תמצא בס"ק פלוני אות פל': ג על כל דין שכתוב בש"ע ורמ"א וגם על הדינים שהבאתי בספרי יד אלי' ימצא המעיין בצד שמאל בספרי מקור חיים מקור על כל דין ודין או שהוא בש"ס או באיזה פוסק ותמצא שם טעם על כל דין ודין ומצויין ג"כ בפנים עפ"י א"ב: ד כשאני מעתיק איזה פוסק וצריך להוסיף בו איזה תיבות בכדי להבין כוונתו בקל יותר · אני מוסיף התיבות שלי באמצע לשון הפוסק בין ב' ריבועים כזה [ ] בכדי שלא לערבב לשון הפוסק עם ההוספה שלי · וכן אם אני מוסיף איזה דין באמצע העתקתי אני כותב אותו בין ב' ריבועים וכן כשאני מעתיק דברי הגר"א ז"ל ודרכו בקודש להעתיק רק איזה תיבות מלשון הש"ס או רש"י ותוספות וש"פ ועל השאר הוא כותב תיבת וכו' אני משמיט תיבת וכו' ומעתיק אני באמצע דבריו לשון הש"ס או רש"י ותוספות ושארי פוסקים בין ב' ריבועים: ה מסי' ל"ה עד סוף סי' ל"ט האריכו הרבה בדיניהם התב"ש והלבש"ר וביותר בס' בית אפרים ויש בדבריהם כמה סעיפים וכמה ס"ק ויש כמה פעמים שמחולקים הם · והלבש"ר והכ"א לא ראו זא"ז · יגעתי הרבה והבאתי כמעט כל דבריהם בקוצר הנוגע לדינא וכתבתי ורשמתי באיזה סעי' ובאיזה ס"ק הוא · ובמקום שהם מחולקים הבאתי ב' דיעות שלהם וכמה פעמים הכרעתי ביניהם: ו דיני תרתי לריעותא כתבתי אותם אחר סי' ס' בסוף ה' טריפות ועשיתי מפתחות ג"כ עליהם עפ"י ס' א"ב כאשר יבואר שם בהקדמה שעשיתי בפ"ע עליהם: ז כשאני מביא דברי הפמ"ג על הש"ך כותב אני בשפ"ד בס"ק פלוני וכשאני מביא אותו מה שכ' על הט"ז כותב אני משבצות ס"ק פ' וכשאני כותב סתם שפ"ד או משבצות סתם מסתמא הובא מקודם דברי הש"ך או הט"ז באיזה ס"ק הוא ומבואר שגם דברי הפמ"ג באותו ס"ק הוא: ח בעת שסדרתי ספרי במהדורא בתרא שמעתי שנדפס מקרוב ס' מנחת הזבח על שו"ב והשגתי אותו בדרך שאלה רק על כמה ימים ולא היה לי פנאי לעיין ביה רק בקצת מקומות וע"כ תמצא בקצת מקומות שהבאתי אותו · וע"כ אל יאשימני אם תמצא באיזה מקום בספרי י"א חידוש דין מה שכתוב שם ולא כתבתי משמו או אפשר כתבתי בספרי נגד דבריו תאמינו לי כי לא ראיתיו לא מיניה ולא מקצתו: ט עוד צריך להודיע שכמה פ' העתקתי מאיזה אחרון באיזה דין להטריף בסתם · דרכי אף שהיה לי פיקפוק וגימגום על דבריו מ"מ מחמת שלא מצאתי מי שחולק עליו וגם אני לא מצאתי ראיה ברורה לסתור דבריו וע"כ העתקתי בסתם לאיסור וסמכתי על המעיין שמי שאין לו כח לחלוק יש לו להורות לאיסור כאותו אחרון ומי שיש לו מוח בקדקדו בודאי גם הוא ירגיש על אותו דקדוק שעמדתי עליו ומי שהוא רב גובריה יכול לחלוק ולהתיר כאותו דבר שכתבתי לאיסור אם יביא ראיות ברורות:

ראשי תיבות הנמצאים בספרי מקור חיים ויד אליהו ע"פ א"ב

א או"ש · איסור והיתר שלו · או"ה איסור והיתר הארוך · א"ז · אחר זה · א"כ אחר כך · א"ע אלו טרפות · א"ח או או"ח אורח חיים · א"ש אמונת שמואל · א"מ אורח מישור · א"ז אור זרוע: ב ב"ח בית חדש · ב"י בית יוסף או בית יעקב או באר יעקב · בל"י בית לחם יהודה · ב"א בר אווזא או ס' בית אפרים או בינת אדם או באר אברהם · בשפ"ד בשפתי דעת · ב"ע באר עשק · בכ"מ בכל מקום · ב"ש באר שבע או בית שמואל · בה"י ס' בית הלל · בכ"ש בכור שור · בא"ח באורח חיים · בקו"א בקונטרס אחרון · בהפ"מ בהפסד מרובה · בעוה"ר בעונותינו הרבים · בה"ג בעל הלכות גדולות · ב"ד תשו' בית דוד: ג ג"ש או גבע"ש או גב"ש שו"ת גבעת שאול · ג"ו ס' גינת וורדים · באה"ט · באר היטב: ד ד"כ שו"ת דרכי נועם · ד"א שו"ת דת אש · דגמ"ר ס' דגול מרבבה · ד"ח דרך חיים: ה הרא"מ הרב ר' אלי' מזרחי · הה"כ הר הכרמל · הפ"מ · הפסד מרובה · הגר"א הגאון רבינו אלי': ו וא"ד ואיכא דאמרי · וכ"כ וכן כתב · וק' וקשה: ז ז"א זה אינו או זאת אומרת: ח ה"א חלק א' · חכ"א ס' חכמת אדם · הו"ד או ח"ד ס' חוות דעת · חו"י שו"ת חות יאיר · חמ"ד ס' חמודי דניאל: ט ט"א · ס' טורי אבן · ט"ז טורי זהב: י יה"ר יהי רצון · יש"ש ס' ים של שלמה · י"א ס' יד אלי' שלי · יתמ"ק יתרת מקמא · י"מ יש מפרשים · יב"א י"ב חודש: כ כה"ד · כיסוי הדם · כ"ה או כה"ב כל הבשר · כנה"ג ס' כנסת הגדולה · כרו"פ ס' כרתי ופלתי · כנ"י ס' כנסת יחזקאל · כ"ד כל דהו · כ"כ כן כתב · כה"פ כל הפוסקים: ל לבש"ר ס' לבושי שרד · ל"ח ס' לחם חמודות · לחה"פ ס' לחם הפנים · לפענ"ד לפי עניות דעתי · לפענד"כ לפי עניות דעתי נראה: מ מהרי"ט · תשו' מהר"י ערמאי · מהרי"ו ס' מהר"י וייל · מהרמ"א מ' משה איסרליש · מ"ז או מע"ז תשו' מעיל צדקה · מ"ז משבצות זהב (הוא פמ"ג על הט"ז) או מים זכים · מ"ש או מק"ש תשו' מקום שמואל · מהר"פ תשו' מהר"ם פאדווא · מהרמ"ל מהר"ם מלובלין · מ"ב תשו' משאת בנימין · מ"ע שו"ת מנחם עזריה · מ"י או מנ"י ס' מנחת יעקב פי' על ס' תורת חטאת · מכ"א ס' מכתב אלי' · מעיו"ע ס' מעדני יו"ט · מ"ח ספר מקור חיים שלי · מעל"ע מעת לעת או מעבר לעבר · מנה"ז ס' מנחת הזבח (על שו"ב שנדפס מחדש): נ נ"ע או נח"ע ס' נחלת עזריאל · נוב"י שו"ת נודע ביהודה · נ"ש שו"ת נחלת שבעה · נה"ך ס' נקודות הכסף (לבעל ש"ך) · נ"ד או נח"ד תשו' נחלת דוד · נלפע"ד נראה לפי עניות דעתי: ס ס"ק סעיף קטן · סוס"י סוף סימן · סמ"ע ס' מאירת עינים (על בדיקת הריאה) · ס"ת סירכא תלויה: ע עה"ג שו"ת עבודת הגרשוני · ע"ג על גבה · ע' באה"ט עיין באר היטב · עו"ב עור ובשר: פ פמ"ג ס' פרי מגדים · פ"ת ס' פרי תבואה או פתחי תשובה או פרי תואר · פמ"א שו"ת פנים מאירות · פר"ח ס' פרי חדש · פא"ט פ' אלו טרפות: צ צ"צ תשו' צמח צדק: ק ק' קשה · ק"ד קורט דם: ר ר"א ס' ראש אפרים (הוא ביאור על ס' בית אפרים) · ר"י ס' ראש יוסף · רוה"פ רוב הפוסקים: ש שו"ת שאלות ותשובות או שאלה ותשובה · שמ"ח ס' שמלה חדשה (להגאון תבואת שור) ש"ך שפתי כהן · שפ"ד ס' שפתי דעת (הוא פמ"ג על הש"ך) · שבו"י שו"ת שבות יעקב · שע"א או ש"א שו"ת שער אפרים · שאשי"י שבר אל שבר יתחו ידובקו: ת תה"א ס' תורת הבית הארוך לרשב"א · תה"ק תורת הבית הקצר · תה"ד ס' תרומת הדשן · תב"ש ס' תבואת שור · תוי"ך או תוי"ל שו"ת תולדות יצחק · ת"ח ס' תורת חטאת להרמ"א ז"ל או ס' תורת חיים · תוי"ק ס' תורת יקותיאל להג' ר' רפאל:

בכדי שלא להוציא הנייר חלק אעתיק פה תשובה אחת מכתבי יד שלי

שאלה אשה אחת מצאה כתם והורה המורה שצריכה לספור ז' נקיים מפני שלא היה לה במה לתלות · והאשה טעתה שלא ידעה הדין שגם על כתם צריכה להמתין ששה עונות קודם ספירת הז' נקיים · ועפ"י מקרה שהתה ג' עונות קודם הז' נקיים וטבלה ושמשה ואח"כ נודע לה הדין שהיתה צריכה להמתין ו' עונות קודם הז' נקיים ושאלו ממני מהו הדין :

א תשובה הנה מבואר ביור"ד בסי' קצ"ו ס' י"א דהפולטת ש"ז בימי ספירתה אם הוא תוך ו' עונות לשימושה סותרת אותו יום לפיכך אשה שראתה דם צריכה להמתין קודם ספירת הז' נקיים ו' עונות שמא תפלוט ש"ז ורמ"א כ' שאפילו על כתם צריכה להמתין · ושם בסעי' י"ב מבואר אם טעתה במנין יום א' וטבלה ושמשה צריכה להמתין ו' עונות ואח"כ תמנה יום א' נקי ותטבול ע"ש · וא"כ כאן שלא המתינה ו' עונות כד"ת לכאורה הדין ג"כ שצריכה להמתין ו' עונות ואח"כ תמנה כ' ימים ותטבול: (ב) אמנם מקור הדין דו' עונות הוא נובע מש"ס שבת פר"ע (דף פ"ו ע"א וע"ב) ת"ר הפולטת ש"ז ביום השלישי *) טהורה דברי ר"א בן עזריה · ר"י א' פעמים שהן ד' וכו' ר"ע א' לעולם ה' וכו' (עכ"ל הש"ס) ושם ע"ב א"ר חייא ב"א אר"י זו דברי ר"י ור"ע אבל חכמים אומרים שש עונות שלימות בעינן (ס"ל כר' יוסי דא' בארבעה עביד פרישה · רש"י · פי' והתורה ניתנה בז' בסיון) עוד שם ת"ר בששי בחודש ניתנו עשרת הדברות לישראל ר' יוסי אומר בשבעה בו ומפרש הש"ס התם דת"ק סבר בה' עביד פרישה ור"י סובר בד' עביד פרישה ע"ש · ועפ"י הש"ס זה פסקו התוספות והרא"ש בנדה וכ"ד טוש"ע בסימן קצ"ו ס' י"א דבעינן ו' עונות · אבל כבר כ' הגר"א בהגהותיו לש"ס הנ"ל שגירסת הגאונים אבל חכ"א שלש עונות בעינן וכ"כ בביאורו ליור"ד סי' קצ"ו ס"ק ל' וז"ל ו' עונות · פ"ע דשבת אבל חכ"א ו' עונות · אבל גירסת הרמב"ם ג' עונות (וכ"ה בהדיא ברמב"ם בפי' למשניות מס' מקואות כאשר העתקתי בהג"ה כאן באות ב') וכתב הרז"ה שכן הגירסא בספרים המדוייקים וכ"ה בירושל' (עכ"ל הגר"א) : (ג) ועי' מ"א בא"ח ה' שבועות רס"י תצ"ד שהקשה האיך אומרים בשבועות ביום א' (שהוא אצלנו תמיד בו' בסיון) יום מתן תורתנו הלא קיי"ל כר"י דא' בז' בסיון ניתנה תורה דהא קיי"ל ביור"ד סי' קצ"ו דבעי לפרושי ו' עונות (פי' וכדמוכח בש"ס ורש"י הנ"ל שהעתקתי דמאן דס"ל ו' עונות סובר כר"י) ובאמת הרמב"ם פ"ה מה' אבות הטומאה פסק דאין צריך לפרוש רק ג' עונות וכ' הכ"מ דגירסת הרמב"ם והרשב"א דהכמים ס"ל דדי בג' עונות ופסקו כוותייהו וא"כ נ"ל דמנהגנו (פי' שאומרים יום מתן תורתנו ביום א' שאיקלע תמיד בו' בסיון) הוא עפ"י דעת הרמב"ם ומש"כ ביור"ד (שם דבעינן ו' עונות) היינו להומרא (עכ"ל מ"א) א"כ מוכח מדברי מ"א הנ"ל דעפ"י דין די להמתין רק ג' עונות ומאי דבעינן ביור"ד ו' עונות הוא רק חומרא בעלמא : (ד) ונלפענ"ד להביא ראי' ברורה לזה מש"ס סוף מגילה (ד' ל"א א') וז"ל שם ת"ר וכו' בעצרת שבעה שבועות וכו' אחרים אומרים בחודש השלישי · והאידנא דאיכא תרי יומי עבדינן כתרווייהו ואיפכא (עכ"ל הש"ס) וכ' רש"י שם דקאמרי אחרים בחודש השלישי ביום הראשון קרינן ודקאמר ת"ק בעצרת שבעה שבועות ביום הב' קרינן ואיפכא דמ"ת בששי בסיון (עכ"ל) ונלפע"ד דבזה מחולקים הת"ק והאחרים בא"י דלא עבדינן רק יום א' דהוא לדידן תמיד ו' בסיון · דת"ק ס"ל כר"י דבז' בסיון ניתנה תורה וע"כ א"א לקרות בחודש השלישי ביום ו' בסיון דהא ניתנה התורה למחר · ואחרים היינו ר"מ בר פלוגתי' דר"י (ע' הוריות ד' י"ג וע' תוס' סוטה י"ב א' ד"ה אחרים) סובר כת"ק דשבת הנ"ל דבו' בסיון ניתנה התורה ולדידן דעבדינן ב' יומי הכריע הש"ס לקרות ביום הא' בחודש השלישי וביום הב' שבעה שבועות דהלכה דבו' בסיון ניתנה התורה · וא"כ מוכח מש"ס הנ"ל דלא בעינן רק ג' עונות דהא מוכח מש"ס דשבת ורש"י שם דמאן דס"ל ו' עונות ס"ל כר"י דבז' ניתנה התורה · ולכן תמיהני על המ"א שתמה למה אמרינן ביום א' יום מתן תורתנו לפי הפסק דיור"ד דבעינן ו' עונות ולמה לא תמה יותר על קריאת התורה דלפי הפסק דיור"ד דבעינן ו' עונות היה לן לקרות בהיפך ביום א' שבעה וכו' וביום ב' החודש וכו' אלא ע"כ דהעיקר דסגי בג' עונות וכגירסת הרמב"ם · וביור"ד הוא רק לחומרא : (ה) ועי' בש"ס ע"ג פ"א (ד' ג' ע"א) ארשב"ל מ"ד ויהי ערב כו' יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מע"ב אם יקבלו ישראל את התורה מוטב וכו' וכ' רש"י שם יום הששי של ו' בסיון שעתידין לקבל את התורה (עכ"ל) וא"כ משמע קצת מש"ס זה דהתורה ניתנה בו' בסיון ואף שבתוס' שם נדחקו לפרש דגם למ"ד בז' ניחא אבל מ"מ פשטות הש"ס משמע כרש"י ע"ש ודוק · גם מצאתי בס' רבינו בחיי פ' יתרו כ' דקיי"ל דבו' ניתנה תורה ולא כר"י ע"ש : (ו) עוד יש לצרף דעת הראב"ד הובא בטיור"ד סימן קצ"ו דדין דפולטת ש"ז הוא רק לטהרות ולא לבעלה וע' ב"י שהביא בשם הרשב"א שהסכים לדבריו וכ' דע"כ השמיטו הגאונים והרי"ף דין זה כיון דהאידנא ליכא טהרות וע' ג"כ בהגר"א ס"ק כ"ט שהביא ראיות להראב"ד ומ"מ כ' בשם הרשב"א שיש להחמיר גם לבעלה ע"ש אלמא משמע דלעיקר הדין קיי"ל כראב"ד רק דיש להחמיר · גם יש לצרף דעת הרמב"ן הובא בטור דאזלא בכרעא ליכא דין דפולטת וכו' ואף דהטור בשם אביו השיגו מ"מ לסניף בעלמא אפשר דיש לצרף · גם מצאתי שבס' תורת השלמים (לבעל חק יעקב) בסי' קצ"ו ס"ק ט"ו תמה למה השמיטו הב"י ורמ"א דעת הרמב"ם דסגי בג' עונות ע"ש · ומצאתי להכם א' שנדפס בספר שתמה על הרמב"ם שפסק כראב"ע ולא פסק כר"ע או כחכמים דשבת ונדחק שם ובמח"כ נעלם ממנו שגירסת הרמב"ם שחכמים דשבת ס"ל דסגי בג' עונות וכמש"כ וע"כ נלפענ"ד שכאן בכתם דלא הוי רק דרבנן יש לסמוך שאינה צריכה טבילה שניה מאחר שהיה ג' עונות קודם ספירת הז' נקיים · והצעתי דברי אלה לפני כמה גדולי זמננו והוטב בעיניהם *) :

*) **הג"ה** ביום השלישי · כגון ששמשה בתמיה"ש ופלטה ש"ז בשבת לי"ש שמשה תחילת ליל ה' דאיכתחי ד' עונות שלמים כו' לי"ש שמשה יום ה' עם חשיכה וכו' דליכא אלא כ' עונות שלימות · עונה או יום או לילה (עכ"ל רש"י) אבל הרמב"ם בפירושו למקוואות פ"ח מ"ג כ' וז"ל ר"א ב"ע יסבור שמי שפלטה ש"ז אחר ג' עונות שלימות שהיא טהורה שאם נבעלה בא' בשבת ונבאר ליל ב' ויום ב' וליל ג' וזה ג' עונות ואם פלטה אח"כ ביום שלישי טהורה לפי שפלטה אחר ג' עונות וחכמים ג"כ יחשבו כמו שבא בש"ס במס' שבת (ד' פ"ו) אבל חכמים אומרים ג' עונות שלימות בעינן (עכ"ל הרמב"ם) מבואר דלא ס"ל כפרש"י ודו"ק :

אליהו חיים מטורעץ

*) ואמנם למעשה ודאי קשה להקל בזה ובעובדא הנ"ל פשוט שהיה לה להמתין ד' ימים ואח"כ ב' ימים נקיים ולחזור ולטבול (דבכה"ג דלא שכיחא לא גזרו על ספק בהבמ"ש וכמש"ש הש"ך בס"ק כ"ג) ולכל המוצאת כתם ודאי כי חלילה לזוז בזה מדברי השו"ע דגם על הכתם לבד צריכה לעולם להמתין חמשה ימים קודם הז' נקיים ואין לפרוץ גדר בדבר חמור כזה בשום ענין כלל וכמש"ש בהג"ה סוף ס' קצ"ו וע"ש בש"ך ס"ק כ"א ודו"ק:

בצלאל הכהן מווילנא.

בשאלה הנ"ל לא ביאר אם קודם מציאת הכתם שמשה עם בעלה · או לא · והדבר פשוט דאם לא שמשה קודם מציאות הכתם · וודאי דיכולים לסמוך בדיעבד על הש"ך (סי' קצ"ו ס"ק כ"א) ע"ש · דדעת הש"ך דאפילו לכתחילה א"צ להמתין אחר הכתם · ומה דמסיים הש"ך בין שמשה בין לא שמשה צריכה להמתין וכן נוהגין עכ"ל הש"ך · הך וכן נוהגין הוא סיום לשון הטע"ז · ועיין בתורת השלמים (סי' קצ"ו ס"ק י"ט) שהביא בשם הש"ך ז"ל אפילו לא שמשה נוהגין להחמיר כו' עכ"ל · טעה במ"כ · וסבר דסיום וכן נוהגין הוא לשון הש"ך · אכן ז"א דזהו סיום לשון הטע"ז · אבל הש"ך דעתו דאפילו לכתחילה א"צ להמתין אחר מציאות הכתם · וא"כ כש"כ דבדיעבד דסמכינן על הש"ך · רק אפילו בשמשה מקודם ג"כ פסק בתשובת חת"ם חיו"ד סי' קפ"א להקל בדיעבד בכתם · אפילו לא המתינה כלל · רק אם מצאה הכתם על העד שבדקה בו בזה מחמיר ע"ש שהאריך · ואפילו בנדה גמורה אם שהתה שלשה עונות וספרה שבעה נקיים עיין בספר סדרי טהרה (סי' קצ"ו ס"ק מ"ב) מתיר בדיעבד אם לא שמשה מקודם הראיה · ואח"כ טבלה והיתה עם בעלה · ע"ש שהאריך לבאר שיטות הפיסקים דלא בעי רק ג' עונות ע"ש (ס"ק ע"ו ומ"ב) ואפילו אם שמשה מקודם ג"כ דעתו להקל בשהתה ג' עונות ע"ש אלא דמשתפי להקל בזה · א"כ בהך שאלה הדבר פשוט להיתר ולפלא בעיני על הגאון ר' בצלאל זצ"ל שהיה בקי גדול ומורה מובהק שלא שם עיוניו כל הצורך בזה · ומה דמבואר בסעיף י"ב גבי טעתה במנין יום אחד · דצריכה להשלים אח"כ כבר תירץ הסדרי טהרה · דשם הטעם כיון דמתחילה לא מנתה אותו לנקיים לכן אינו יכול להצטרף כדין ע"ש · אבל בשאלה הנ"ל דמנתה ז' נקיים פשוט להיתרא :

יוסף דוד רובינשטיין החופ"ק **הראדישץ.**

הלכות שחיטה

סימן א' מי הם הכשרים לשחוט ובו י"ד סעיפים :

סעיף א' א (א) הכל שוחטין לכתחלה (ב) אפילו נשים

הג"ה (ג) יש אומרים שאין להניח נשים לשחוט שכבר נהגו שלא לשחוט · וכן המנהג שאין הנשים שוחטות (כ"י בשם האגור) :

ב (ד) ועבדים וכל אדם (ה) ואפי' אין מכירים אותו שמוחזק לשחוט שלא יתעלף וגם אין יודעים בו שהוא מומחה ויודע הלכות שחיטה ג מותר ליתן לו לכתחלה לשחוט ומותר לאכול משחיטתו שרוב הרגילים לשחוט הם בחזקת מומחים ומוחזקים (ו) בד"א כשאינו לפנינו אז מותר לאכול משחיטתו וסומכים על החזקה ד אבל אם הוא לפנינו צריך

יד אליהו

א הכל שוחטין · בטור כתב וזה לשונו תניא וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך (דברים י"ב פ' כ"א) מלמד שנצטוה משה על פה בהלכות שחיטה [עכ"ל טור] · ובש"ס מבואר שנצטוה על רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה · וגם חיה ועוף צריכים שחיטה מן התורה כמבואר בש"ס וע' כל זה במקור חיים בריש סימן זה: ב ועבדים · פירוש ואפילו עבדים שאינן משוחררים אמרינן בהו רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם · רק בעבדים בעינן דוקא שמכירים אותו שמוחזק בכשרות משום דסתם עבדים בחזקת קלי הדעת הם · ש"ך · ובישראל אי בעינן מוחזק בכשרות הדין כך אי שוחט לעצמו ומוכר לאחרים כ"ע סברי דבעינן מוחזק בכשרות · ואי שוחט רק לאחרים יש פלוגתא בזה בין הפוסקים יש אומרים דאמרינן דסתם ישראל בחזקת נאמן הוא · וי"א דגם בישראל בעינן שיודעים בו שהוא מוחזק בכשרות · מיהו כל זה בזמניהם שהיה השוחט מראה הסכין לחכם העיר אבל האידנא שהמנהג שאין השוחט מראה הסכין לחכם ובפרט בזמנינו זה שראינו גודל המכשלה בשוחטים בעינן לכ"ע שיודעים בו שהוא מוחזק בכשרות · וכ"כ בתב"ש ס"ק ז' וע' במקור חיים ס"ק ד': ג מותר ליתן לו לכתחלה לשחוט · פירוש מותר ליתן לו לכתחלה לשחוט על סמך שיבדקנו אחר השחיטה אם הוא מומחה · ש"ך ס"ק י"ג · ומה שכתב ומותר לאכול משחיטתו הכי פירושו ובדיעבד אם לא בדקו אותו אחר שחיטה אם הוא מומחה מותר לאכול משחיטתו · ולפיכך מותר ליתן לו לכתחלה לשחוט בלי בדיקה רק על סמך שיבדקנו בסוף משום דאי נמי ישכח ולא יבדוק אותו שרי בדיעבד · דזה כלל גדול דבמקום דהבדיקה מעכב דיעבד אסור ליתן לו על סמך שיבדקנו בסוף משום דחיישינן שמא ישכח לבדוק · אבל היכא דאין הבדיקה מעכב דיעבד רק לכתחלה אז מותר ליתן לו לכתחלה על סמך שיבדקנו אח"כ · כן כתב הרא"ש העתקתיו במ"ח ס"ק ו' ע"ש: ד אבל אם הוא לפנינו צריך לבדקו' פי' אחר שחיטה [ואין סומכין על הרוב דקיי"ל רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם

מקור חיים

עי' ביד אליהו בשם הטור · ובש"ס פרק השוחט (דף כ"ח ע"א) תניא רבי אומר וזבחת כאשר צויתיך (דברים י"ב כ"א) מלמד שנצטוה משה על הוושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה [עכ"ל הש"ס] · ופרש"י כאשר צויתיך למד שנתפרשה לו מצות שחיטה על פה דהיכן צויהו בכתב [עכ"ל רש"י כאן] · וע' ג"כ ברש"י פ' כיסוי הדם (ד' פ"ה ע"ב) ד"ה כאשר צויתיך וכו': וע' מש"כ ברש"י חומש על פסוק הנ"ל · ותו גרסינן התם בש"ס ר"א הקפר ברבי אומר מה ת"ל אך כאשר יאכל את הצבי וגומר (בפסולי המוקדשים שנפדו במומן קאי · רש"י) וכי מה למדנו מצבי ואיל מעתה הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשים מה פסולי המוקדשים בשחיטה (דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך) אף צבי ואיל בשחיטה · ועוף הוקש לבהמה דגרסינן שם (ד' כ"ז ע"ב) תני בר קפרא זאת תורת הבהמה והעוף הטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים לחייבו בב' סימנים אי אפשר שכבר הוקש לדגים · לפוטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה הא כיצד הכשרו בסימן אחד · וברמב"ם פ"א מהלכות שחיטה כתב וז"ל עוף מניין שנאמר אשר יצוד ציד חיה או עוף וכו' ושפך את דמו וכו' מלמד ששפיכת דם עוף כדם חיה [עכ"ל הרמב"ם] · וע' בכ"מ ובפלתי ס"ק א' מה שכתבו על דבריו · העולה מזה דגם חיה ועוף צריכים שחיטה מן התורה · וכן העלה הפמ"ג בהקדמתו להלכות שחיטה ע"ש · ועתה אתחיל בעז"ה לבאר דברי הש"ע ורמ"א ז"ל: **(א) הכל שוחטין** וכו' · משנה ריש מסכת חולין הכל שוחטין (לכתחלה) ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו את שחיטתן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה : **(ב) אפילו נשים ועבדים** · משנה ריש פ"ג דזבחים (דף ל"א ע"ב) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים וכו' · [עכ"ל המשנה שם] · ובש"ס שם (ד' ל"ב א') פריך ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו ושחט וכו' שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים · ומשני · ה"ה דאפילו לכתחלה נמי ומשום דקא בעי למיתני טמאים דלכתחלה לא גזירה שמא יגעו בבשר תנא ששחטו [עכ"ל הש"ס שם] · ומזה הוכיחו התוס' והרא"ש בריש מס' חולין דנשים שוחטות לכתחלה (ודלא כהלכות א"י) מדקאמר הש"ס דתנא דיעבד משום טמאים ולא קאמר דתני דיעבד משום נשים דתני ברישא · ועוד דאפילו בחולין לא ישחטו לכתחלה · אלא ודאי דאף במוקדשים שוחטות נשים לכתחלה : **(ג) יש אומרים שאין להניח נשים לשחוט** · ע' תוס' קדושין פ' עשרה יוחסין (ד' ע"ו ע"ב) ד"ה אין בודקין וכו' וז"ל אבל הא דתנן אין בודקין מן המזבח ולמעלה רבותא הוא דמיירי אפילו בעבודות הכשירות בזרים כגון שחיטה או הפשט אע"ג דשחיטה כשרה בנשים ועבדים · היינו דיעבד אבל לכתחלה לא עבדי כי אם כשרים ומיוחסים [עכ"ל התוס' שם] · וה"ה בחולין משום פשיטותא [הגר"א] · והא דלא קאמר בפ' כל הפסולין דלשון דיעבד קאי אנשים משום דודאי מן הדין מותרים נשים לשחוט אף לכתחלה · אלא דלכתחלה נמנעים מעצמם לשחוט כי אם מיוחסים · או משום חומרא יתירה אין מניחים אותם לכתחלה · ט"ז ס"ק א' ע"ש · ור' ישעי' פי"ק בהגהותיו לש"ס כתב בגליון לתוס' חולין (ד' א' ע"א) ד"ה הכל שוחטין וכו' · וצריך לעיין בתוס' קדושין הנ"ל וסיים וקצת צ"ע [עכ"ל] · נראה שנעלם במח"כ ממנו דברי הט"ז הנ"ל שהעתקתי · ודו"ק : **(ד) ועבדים** · פירוש אפילו אינן משוחררים (ודלא כט"ז ס"ק ב') כמו שהוכיח בנה"כ דסתם עבדים היינו אינם משוחררים כדמוכח במס' סוכה פ' הישן (ד' כ"ח ע"א) דתנן התם נשים ועבדים וכו' פטורין מן הסוכה [עכ"ל] · וע"כ באין משוחררים מיירי דאי במשוחרר הא ישראל מעליא הוא וחייב בסוכה כדאיתא התם בש"ס ע"ב דמרבי גרים מפסוק האזרח ע"ש · וכן נראה לפענ"ד מוכח מריש חגיגה (ד' ד' ע"א) [פיסקא] · נשים ועבדים שאינם משוחררים [פטורין מן הראיה] ופריך הש"ס שם בשלמא נשים וכו' אלא עבדים מנלן וכו' · אמר רבינא לא נצרכא אלא למי שחציו עבד וחציו בן חורין דיקא נמי דקתני ועבדים שאינם משוחררים מאי שאין משוחררים אילימא שאין משוחררים כלל ליתני עבדים סתמא אלא להו שאינם משוחררים לגמרי וכו' ע"ש · הרי לך להדיא דסתם עבדים שאינם משוחררים · ומיהו כתב הש"ך דסתם עבדים בחזקת ריקים ופוחזים הלכך בעינן דוקא שיכירם שהם מוחזקים בכשרות · ובישראל אי בעינן שיהיה מוחזק כנאמן יש פלוגתא לדעת ר"ת שצריך שידע שהוא נאמן והמרדכי חולק עליו וס"ל דסתם ישראל בחזקת כשרות · וכתב הב"י שכן משמע ברמב"ם פ"ח מהלכות שחיטה כשיטת ר"ת [והוא מה שהעתיק בש"ע לקמן סוף סי' ס"ה סעי' י"ד וז"ל ומיהו אין לוקחין בשר מכל טבח ששוחט לעצמו ומוכר לאחרים אלא א"כ מוחזק בכשרות · עכ"ל] · והד"מ ס"ק י"ב השיגו דהתם דוקא בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים · אבל בשוחט רק לאחרים אין צריך · וסיים בד"מ שם מיהו בזה"ז שאין מראין סכין לחכם בודאי צריך שיהי' השוחט מוחזק בכשרות דהרי כתב הרא"ש [פ"ק דחולין סי' כ"ד והובא לקמן בש"ע סימן י"ח סעי' י"ז] דאעפ"י דמדינא דש"ס צריך הטבח להראות הסכין לחכם מ"מ לא נהגו כן משום דהאידנא נהגו למנות אנשים ידועים על השחיטה ובדיקה ולהם מחלו חכמים כבודם כי הם זהירים וזריזים · עכ"ל הרא"ש · וא"כ דוקא לידוע וזריז מחלו כבודם · עכ"ל ד"מ · וכתב התב"ש ס"ק ז' וכ"ש בזמנינו שגדלה הפירצה בעו"ב בודאי מהראוי שיהיו יודעים בבירור שמוחזק בכשרות ע"ש · וכן עיקר · ודלא כפמ"ג בשפ"ד ס"ק א' שמשמע שמסכים שאין צריך שידע שהוא מוחזק בכשרות ולא הביא כלל דברי הד"מ ותב"ש הנ"ל : **(ה) ואפי' אין מכירים אותו שמוחזק** וכו' **וגם אין יודעים** וכו' · בריש חולין (ד' ב' ע"א) פריך הש"ס (על מתניתין שהעתקתי בס"ק א') הכל שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשרה דיעבד · ואיכא כמה אוקימתות שם · ושם (דף ג' ע"ב) איתא · רבינא אמר הכי קתני הכל שוחטין הכל מומחין שוחטין · מומחים אעפ"י שאין מוחזקים · בד"א שיודעים בו שיודע לומר הלכות שחיטה · אבל אין יודעים בו שיודע לומר הלכות שחיטה לא ישחוט · ואם שחט בודקין אותו אם יודע לומר הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור וכו' ואיכא דאמרי רבינא אמר הכל שוחטין הכל מוחזקין שוחטין מוחזקים אעפ"י שאין מומחים · בד"א ששחטו לפנינו ב' וג' פעמים ולא נתעלף · אבל אם לא שחט לפנינו ב' וג' פעמים לא ישחוט שמא יתעלף ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה · ומסיק הש"ס התם כולהו כרבינא לא אמרי להך לישנא דאמר מומחין אין שאין מומחין לא רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הן · להך לישנא דאמר מוחזקין אין שאין מוחזקין לא לעלופי לא חיישינן [עכ"ל הש"ס שם] · וגרסינן בפ"ק דחולין (ד' י"ב ע"א) אמר רב נחמן אמר רב ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו · ופריך היכי דמי אי דידע דגמיר וכו' ואלא דלא ידע אי גמיר או לא לימא רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם · מי לא תניא הרי שמצא תרנגולת שחוטה בשוק או שאמר לשלוחו צא שחוט והלך ומצאו שחוט חזקתו שחוט · אלמא אמרינן רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם · הכי נמי לימא רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם · ומשני · לעולם דלא גמר וכגון דשחט קמן חד סימן שפיר מהו דתימא וכו' · עכ"ל הש"ס · וכתב הרי"ף בריש חולין דלא קיי"ל כרבינא בהך לישנא דאמר דלא אמרינן רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם והוכיח כן מהש"ס הנ"ל שהעתקתי דפריך בפשיטות לימא רוב מצויים וכו' מומחים הם · וכתב הרא"ש בפ"ק סוף סי' ו' דגם באידך לישנא דרבינא דאמר דבעינן מוחזקין לא קיי"ל ג"כ כרבינא מהך ברייתא הרי שמצא תרנגולת שחוטה בשוק וכו' חזקתו שחוט · אלמא אע"ג דלא ידעינן אי היה מומחה ומוחזק שלא יתעלף כשר · וכן הסכמת הפוסקים : **(ו) בד"א כשאינו לפנינו** וכו' **אבל אם הוא לפנינו** וכו' · כ"כ הרא"ש בפ"ק דחולין בשם הגאונים משום דאית לן רוב מצויים וכו' מוסרין להם

צריך לבדקו אם הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה ה (ז) אבל אין צריך לשאלו אם נתעלף:

הג"ה ו (ח) וי"א שאין לסמוך על החזקה אלא בדיעבד אבל לכתחלה אין לסמוך על החזקה במקום דיכולי' לבררו (מרדכי והג"א ואגור בשם א"ז ושאלתות פ' בהעלותך) וכל זה מיירי באחרים שאינן בקיאים ויודעים אם זה השוחט בקי או לאו (ט) אבל השוחט עצמו לא ישחוט אעפ"י שיודע הלכות שחיטה ומומחה עד ששחט ג' פעמים ז בפני חכם ומומחה בהלכות שחיטה שיודע שהוא רגיל וזריז שלא יתעלף (טור בשם הרמב"ם) ולכן נוהגים שאין אדם שוחט אלא א"כ ח נטל קבלה לפני חכם (אגור בשם הלכות א"י) ואין החכם נותן לו קבלה עד שידע בו שהוא יודע הלכות שחיטה ובקי ביד · ולכן נוהגים שכל הבאין לשחוט סומכין עליהם לכתחלה ולא בדקינן אותם לא בתחלה ולא בסוף ט דכל המצויים אצל שחיטה כבר נטלו קבלה לפני חכם (ד"ע) ובקצת מקומות נוהגים להחמיר עוד דהמקבל נוטל כתב מן החכם לראיה י שנתן לו קבלה· וכל שוחט אעפ"י שנטל קבלה יראה יא שיחזור לפרקים הלכות שחיטה שיהיו שגורים בפיו ובלבו שלא ישכחם (מהרי"ו הלוי בשם מהר"ש) וכמו שהדין בהלכות שחיטה וכמי שבא לשחוט כך הוא הדין בהלכות בדיקות הריאה וכמי שבא לבדוק· ודינים ומנהגים שוה בכל זה (ד"ע) ויש לב"ד לחקור ולדרוש אחר הבודקים והשוחטים ולראות שיהיו בקיאים ומומחים וכשרים

להם לכתחלה לשחוט על סמך שיבדקנו · משום דאי ליתא קמן וכן אי איסתלי ואכל בלי בדיקה לאו איסורא עביד וסמכינן ארובא הילכך לא חיישינן שמא איסתלי [וע' מ"ח בסי' ב' ס"ק ח'] ומיהו אם איתא קמן לא סמכינן ארובא ואסור לאכול עד שיבדקנו [משום דהוי מיעוט המצוי טובא · הגר"א ס"ק ד'] כמו בדיקת סכין אחר שחיטה · [עכ"ל הרא"ש] · וכמו טריפת הריאה בסי' ל"ט וראיה מפסחים פ"א ד' ד' ע"א בעו מיני' מר"כ בר יצחק המשכיר בית לחבירו בי"ד חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק· ופריך· מאי כ"מ לישייליה · ומשני דליתא להאי דלישייליה [עכ"ל הש"ס] · אלמא אפי' אמרינן חזקתו בדוק פריך הש"ס הנ"ל לישייליה ולא סמכינן אחזקתו במקום שיוכל לבררו [הגר"א]: (ז) **אבל אין צריך לשאלו אם נתעלף** · זה דייק הר"ן מלשון הש"ס (חולין פ"ק דף ג' ע"ב) שהעתקתי לעיל ס"ק ה' להך לישנא דאמר מומחין אין שאין מומחין לא · רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם · להך לישנא דאמר מוחזקין אין וכו' לעלופי לא חיישינן [עכ"ל הש"ס] · ומדשני הש"ס בלישנא אלא מומחין אמר רוב מצויים וכו' [משמע דבמומחים רק מטעם רוב שרינן ולכן היכי דאיכא לברורי מבררינן משום דקיי"ל דאין סומכין על הרוב במקום דאיכא לברורי וכמ"ש בס"ק הקודם] ואלא מוחזקים אמר לעלופי לא חיישינן· משמע דלעלופי לא חיישינן כלל אפילו לכתחלה· וכ"ד הרשב"א דאפי' איתא קמן אין צריך לשאלו אם נתעלף לאפוקי מדעת הרא"ש פ"ק סימן ה' דשויה הם ע"ש ועי' בטור: (ח) וי"א וכו' · זה היפך ממש"כ בש"ע דס"ל דלכתחלה מותר ליתן לו לשחוט ע"ם שיבדקנו אח"כ אחר השחיטה · ואחר השחיטה אם הוא לפנינו צריך לבדקו· ודעת י"א (הוא דעת א"ז ובעה"ע) הוא להיפך דלכתחלה צריך לבדקו קודם שחיטה דוקא ואסור ליתן לו לשחוט ע"ם שיבדקנו אחר שחיטה ואם כבר שחט אפילו איתא לפנינו אין צריך לבדקו ועי' בהגר"א ס"ק ה' טעם שיטה זו ומקורה· ובדברי הגר"א מתורץ קושיית מהרש"א [פ"ק דחולין ד' ג' ע"ב בפרש"י ד"ה מומחים הם] מה שהקשה על שיטה זו ועי' בט"ז ס"ק ג' תמצא ג"כ תירוץ על קושיית מהרש"א הנ"ל· ומאחר דלדידן דנוהגין שאין השוחט שוחט בלי קבלה אין צריך לבדוק לא מקודם ולא אח"כ וכמ"ש רמ"א כאן· וא"כ אין נ"מ בין שיטות אלו לדינא וע"כ קצרתי ולא הבאתי דבריהם: (ט) **אבל השוחט עצמו וכו' שיודע שהוא רגיל וזריז וכו'** · כן כתב הרמב"ם · וכמ"ש בסוכה סוף פ' לולב הגזול (ד' מ"ב ע"ב) היודע לשחוט אוכלין משחיטתו (וגירסת רש"י שם מותר לאכול) וא"ל אסור וכו' ופרש"י שם היודע לשחוט שיודע לאמן ידיו [הא אם אינו יודע לאמן את ידיו אסור לאכול משחיטתו תוס' שם בסוכה] ומי ששחט בפני חכם עד שנעשה רגיל הוא הנקרא מומחה · ואמרינן בריש חולין (ד' ג' ע"ב) רוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם · אלמא דבעינן מומחים [פי' שיהא

הם כמש"כ במ"ח ס"ק ה'] משום דהוי מיעוט המצוי טובא [הגר"א]: **ה אבל א"צ לשאלו אם נתעלף**· משום דהוי מיעוט שאינו מצוי· [הגר"א] · או כמש"כ הב"י אילו היה מתעלף לא היה שותק והיה אוסרה כיון דהוא מומחה: **ו וי"א שאין לסמוך וכו' אלא בדיעבד אבל לכתחלה וכו'** · פירוש· דיעה זו היא הפך דעת המחבר ש"ע · דהש"ע סובר דקודם שחיטה אפילו הוא לפניט אין צריך לבדוק אותו אם הוא מומחה רק מותר ליתן לו לשחוט על סמך שיבדקט אחר שחיטה · ואחר שחיטה אם הוא לפניט צריך לבדקו כמש"כ בס"ק ג'· ודיעה זו שהביא רמ"א [שהוא דעת א"ז ובעל העיטור ושארי פוסקים] סוברים להיפך דקודם שחיטה מחוייבים לבדוק אותו ואסור ליתן לו לכתחלה לשחוט בלי בדיקה על סמך שיבדקנו אח"כ · אבל אם כבר שחט אין צריך לבדקו אחר שחיטה אפילו הוא לפניט · כן הוא בטור ובט"ז ס"ק ג' וע' מ"ח סק"ח: **ז בפני חכם ומומחה**· פי' דתרתי בעי חכם ומומחה ולא סגי ליטול קבלה מן המומחה בשחיטה ובדיקות לבד · אלא בעינן שיהיה חכם ומ"ץ· והוטים הנוטלין קבלה משוחטים לחוד לא יפה הם עושים· ע"ז: **ח נטל קבלה**· ואי מהני קבלה מקרובים יש מחלוקת בין האחרונים בא"מ סק"ז בשם ס"ק וחו"י כתבו דמהני קבלה מקרובים · וכ"כ פ"ת סק"ב בשם תשו' פמ"א ח"ב סי' ג' וכ' עוד משמו דאפילו בדקוהו ולא ידע מ"מ אם אביו מעיד שהיה בקי הוי כנטל קבלה ולא אסרינן הכלים למפרע [וע' מש"כ ביד אלי' ס"ק י"ב אות א'] ובספר בל"י ס"ק ה' ובשו"ת שלו סי' א' האריך ומסיק דלא מהני קבלה מקרובים פסולי עדות ואסור אף בדיעבד· אדאם הב"ד נותנים לו קבלה יכול האב או שארי פסולים להיות אחד מהם כמפורש ביבמות פ"ב מפני שהם ב"ד וג' לא חשידי [בל"י שם בסוף התשובה] וע"כ הנכון לכתחלה בודאי ליטול קבלה מאחר שאינו קרובו· וכ"כ פ"ת שם בשם שבו"י ח"א סי' מ"ד ע"ש: **ט דכל המצויים וכו'** · פי' דבזה"ז הוה מיעוט שאינו מצוי שיהיו שוחטים בלי קבלה: **י שנתנו לו קבלה**· ואם עבר ושחט בלי קבלה י"א דאסור שחיטתו אף דיעבד משום דיש תקנת קדמונים ע"ז בתשובת מהר"מ ב"ר ברוך וז"ל לא ישחוט ולא יבדוק שום אדם אם לא יסמכו הרב· [עכ"ל]· ומביאו בתב"ש ס"ק מ"ס · וא"כ הוה כחשוד לאותו דבר · שמ"ח סעי' כ"ד וע' בתב"ש שם · ויש מתירים בדיעבד פ"ת ס"ק א' בשם תשובת ברית אברהם א' יור"ד סי' מ"ז · ויש מתירים אף לכתחלה במקום דוחק גדול וצורך יו"ט ג"כ לשחוט בלא קבלה בעומד ע"ג [תשובת חו"י סי' קע"ח הביאו הבל"י ס"ק ג' ומשבצות ס"ק ג' ופ"ת ס"ק א' ע"ש] וכתב בס' בל"י שם הא דמתיר בתשובת חו"י הם משום שמחת יו"ט דוקא בשוחט לפני השוחט החולה [וכמעשה שהיה הובא בפ"ת שם] אבל בלא"ה אפילו משום שמחת יו"ט שחיטתו אסורה אעפ"י שהוא בקי וע' בשו"ת בל"י סי' א' מזה: **יא שיחזור לפרקים**· היינו שמתחלה צריך לחזור הלכות שחיטה ובדיקות פעם אחת בכל יום ויום וכן יעשה שלשים יום· ואח"כ פעם אחת בכל חודש· וכן יעשה שנה תמימה· ואח"כ בכל תקופה (היינו ג' חדשים) וכן יעשה כל ימיו [ד"מ ס"ק ה' ובאה"ג בשם מהר"ש ומהרי"ל] וי"א דאם לא עשה כן שחיטתו פסולה [באה"ג בשם הנ"ל] אבל בד"מ שם כתב דאין להחמיר רק לכתחלה ולא בדיעבד· ויש מחמירים לחזור כל ימיו הלכות שו"ב פעם אחד בכל שלשים יום [בה"י ושמ"ח ס"ז וע"ש בתב"ש ס"ק י'] ויש מקצת גדולים מחמירים וכותבין בכתב הקבלה שלא יועיל הקבלה רק עד שלשה שנים [כרתי ס"ק י"א וחכמת א' כלל א' סי' א'] · ומפני שיש בס"ק הזה הרבה דינים אחלק אותם עפ"י א"ב · (א) אין ליתן קבלה על קלף כי היה מעשה שאחד גנב כתב הקבלה ומחק שם השוחט וכתב את שמו אבל על הנייר ניכר בו מחק [בל"י ס"ק ו'] · (ב) וראוי שלא ליתן החכם קבלה עד שיקבל השוחט לפניו שימנע מאוד מבתיות היי"ש בכדי שלא ישתכר ח"ו · וע' בסי' זה סעי' א' בהג"ה ובמש"כ שם בי"א ס"ק ל"ה · (ג) ולא יתן לו החכם קבלה עד שיכיר אותו החכם שהוא ירא וחרד על דבר ה' [בל"י ס"ק ה'] · (ד) ולא יתן החכם קבלה לע"ה גמור אלא צריך שיהיה השו"ב יודע ספר שאז יש לו לב מבין להזהר · וע' בשמ"ח סעי' ו' שהחמיר יותר שיהי' יודע להבין קצת גמרא עם פרש"י וע' בס' בל"י ס"ק ה' · (ה) וכל שו"ב שאינו נוהג במידות הראוי לשו"ב הרי הוא מאכיל טרפות לישראל ומגנתן עולה זדון · ועונשו מפורש בס' הגלגולים להקדוש האר"י ז"ל שמגולגל בכלב וחטאת הרבים תלוי בו ואין מספיקים בידו לעשות תשובה · (ו) וראוי לחכם העיר לחקור תמיד על השו"ב אעפ"י שנטלו קבלה אם מחזיקים בתומתם ויראתם ואם הם נזהרים שלא ישתכרו ח"ו ואם תלמודם שגור בידם משום שרבים מתפרלים ואין נותנים לב לחזור תמיד בהלכות שו"ב · וע"כ יש לגדולים להקור אח"ז ע' ע"ז ס"ק ה' · ואם ימצא החכם שהשו"ב יצא מזה הגדר יאסור שחיטתו עד כי ישוב ורפא לו [כ"ז משמ"ח סעי' ז' ע"ש] · (ז) וראוי לתקן בכל עיר ועיר שיהיו שני שוחטים ולא ישחוט האחד עד שיבדוק גם השני הסכין קודם שחיטה וגם לאחר שחיטה [חכמת א' כלל א' סוף סי' א' ושמ"ח סי' י"ח סעי' כ'] וע' בתשובת באר יצחק להגאון מוהרי"א אבד"ק נאווהרדאק ח' יור"ד סי' א' בעיר א' שעשו תקנה שלא ישחוט א' בלא עומד ע"ג שוחט הב' ופירשו דאם ישחוט א' בלי חבירו יהיה אסור באכילה ולא פירשו בתקנה בפירוש אם נעשה התקנה גם על דקות ואח"כ שחט א' דקות בלא חבירו ע"ש שהאריך ומסיק אף דלענין ריאה [בסי' ל"ט ברמ"א סוף סעי' י"ג גבי גדיים וטלאים] יש חילוק בין דקות לגסות מ"מ לענין שחיטה אין לחלק ויש לאסור מספק אף בדקות [כיון דפירשו בהדיא דאם ישחוט א' בלי חבירו יהי' אסור] ובעופות דסכין קטן הוא ואין בו חשש כ"כ יש להקל דמסתברא דעופות לא היה בכלל התקנה [זה תוכן דבריו ע"ש] וע' בתשו' חתם סופר סי' י"ג מזה · וע' בפ"ע בסי' זה סעי' י"א ומש"כ שם בי"א ס"ק מ"א מ"ב · (ח) וראוי לכל ירא שמים שלא יאכל בשר משום שו"ב רק בא' מג' פנים או שיכיר בעצמו את השו"ב שהוא מומחה וירא שמים ומרגיש בפנימה דקה ·

וכשרים (מהרי"ו סי' כ') כי גדול איסור המכשלה בשחיטות ובדיקות המסורים לכל · ואם בדקו איזה שוחט ובודק ונמצא שאינו יודע **יב** (י) אם נטל פעם אחד קבלה אין מטריפים למפרע מה ששחט דאמרינן השתא הוא דאיתרע (חידושי אגודה) אבל אם לא נטל קבלה מעולם כל מה ששחט טרפה · גם כל הכלים שבשלו בהן מה ששחט צריכים הכשר (רשב"א סי' רי"ח) :

אין

יד אליהו

או שהוא שו"ב בעיר שהרב דשם הוא ירא ושלם ומדקדק במצות שבודאי הוא משגיח עליו · או שיבדוק בעצמו הסכין של אותו שוחט קודם שחיטה [שמ"ח סעי' ח'] · (ט) והחכם יבדוק אותו אם הוא בקי בהלכות שחיטה ובדיקת הריאה · ואח"כ יבחין אותו בבדיקת הסכין אם יש לו הרגשה טובה ודיעה מיושבת כי הרבה צריך ישוב הדעת לבדיקת הסכין [כמש"כ בש"ע לקמן סי' י"ח סעי' י"ז ע"ש] ואח"כ ישחוט לפני החכם שלשה שחיטות כשרות · ואם יטרף אחד מהם צריך לשחוט עוד ג' כשרות כדי שיתחזק ברצופים שהוא אומן יד ואינו מתעלף [שמ"ח סעי' י"א] · (י) ונהגו שאותם שלשה יהיו תרנגולים ואחד מהם יהיה תרנגול מפני שהשחיטה קשה בו [כמה שכתוב לקמן סוף סי' כ"ד ס"כ ע"ש] ואף מי שבקי לשחוט התרנגולים אינו יכול לשחוט העופות הקטנים כגון צפורים ותורים ובני יונה אלא א"כ שחט אותם כבר ואיתמחי בהם · ולכן אפילו מומחים גדולים כשבא לידם עוף קטן אין שוחטין אותו אא"כ יש עוף אחר עמו משום חשש ברכה לבטלה · או ב' עופות קטנים דלא חיישינן כולי האי שיתנבלו שניהם [ש"ך ס"ק ה' ושמ"ח סעי' י"א] · (יא) שוחט שלא שחט מעולם אין לשחוט לכתחלה ביו"ט [פ"ת סוף ס"ק א' בשם תשובת שבו"י ח"א סי' כ"ג] : **יב** אם נטל פעם א' קבלה וכו' · (א) והט"ז והפר"ח חלקו על רמ"א ודעתם דאפילו נטל קבלה אין מעמידין על חזקתו משום דודאי לא שכח בפעם אחד אלא שכח מעט מעט · וא"כ לא ידעינן עד איזה זמן נעמידנו על חזקתו ולכן הכל אסור למפרע אפילו בנטל קבלה · וכן הסכים הגר"א לדעתם והביאו ראיות חזקות לדבריהם העתקתי בקולר בנ"ה ס"ק ו' · (ב) ובס' כו"פ מחלק דאם שכח הלכות שחיטה יש להקל ולומר כפי שרגיל לשחוט בלי שהייה ודרסה כן עשה תמיד מחמת הרגל · אבל אם שכח להרגיש פגימת הסכין יש להחמיר אף בנטל קבלה · ואם יש דבר לתלות השכחה כגון שהיה חולה או שלא עסק זמן רב בשחיטה יש לאסור עד אותו זמן ומקודם לזה כשר [הביאו חכמת א' כלל ב' סוף סי' א'] · (ג) עוד מחלק הכרו"פ [ושמ"ח סעי' י"ח וע"ש בתב"ש ס"ק כ"ו] אפילו בלא נטל קבלה דוקא שאינו יודע הלכות שחיטה ומכ"ש בדיקת הסכין וא"כ יש כאן חזקת איסור דבהמה שאינו זבוח ולכן אסרינן למפרע · אבל אם הוא בקי בהלכות שחיטה והרגשת הסכין רק שאינו יודע בהלכות בדיקות הריאה וא"כ יש לבהמה חזקת היתר דנשחטה בחזקת היתר עומדת [כרב הונא בפ"ק דחולין (ד' ט' ע"א) ומבואר כן בטוש"ע סי' כ"ה ס"ג ע"ש] ולכן אפי' בלא נטל קבלה לא אסרינן למפרע דלא יהא אלא נאבדה הריאה דכשר עפ"י הדין עי' סי' ל"ט סעי' ב' · (ד) עוד כתב הכרו"פ אפילו במקום דאסרינן למפרע מ"מ הכלים לאחר מעל"ע דהוי נטל"פ יש להקל [וכ' דלא חיישינן שמא יבשל בהם דבר חריף דלא חיישינן לדבר שאינו מצוי] אבל המאכל שנתבשל בכלים שהיה אז עדיין בתוך מעל"ע אסור וכ"כ בחכמת א' שם סעי' ג' · (ה) ושוחט שיצא טרפה מתחת ידו בפשיעתו לא מחמת חסרון ידיעתו · וכן אם המיר דתו ומכ"ש שאר עבירה לא מחזקינן בחשוד למפרע [ועי' במ"ח סוף ס"ק י'] ואין אוסרין למפרע · כי אמרינן רוח זרה עברה עליו ומתחלה כשר היה [ב"ח וש"ך ופר"ח וכרו"פ וחכמת א' כלל ב' סוף סעי' א' ובל"י ופ"ת בשם תשובת עה"ג ותשובת ברית אברהם] ודבריהם נראה לפע"ד עיקר · אך יש מחמירים גם בזה [ט"ז ותב"ש] ופמ"ג כתב דיש להחמיר בדאורייתא וכלים שאינן ב"י יש להתיר [עכ"ל] · ויש מחלק דחשוד במזיד דאחזו היצר לא נחשד למפרע · אבל אם עשה כן מחמת עצלות גרע טפי ויש לחוש למפרע [פ"ת ס"ק ה' בשם תשובת מים רבים סי' כ"ג] · (ו) טבח שמכר בשר שלא הודה ולא נמצא יותר מג' ימים אחר השחיטה ולא הגיד להקונים שאין לאכלו כי אם ללוי · מן הדין אין להעבירו מאומנתו אם לא למיגדר מילתא ואין צריך להכשיר הכלים למפרע [באה"ט ס"ק י' ובל"י ס"ק ז' בשם תשובת עה"ג סי' ע"ו] · (ז) שוחט שהודה לפני הרב בעת חליו בדרך וידוי שמצא כמה פעמים הסכין פגום אחר השחיטה והכשיר · והרב ראה שהיה שפוי בדעתו · ואחר שעמד מחליו הכחיש את הרב ואמר לא פעלתי און ומעולם לא התודה כלל · בתשובת גבעת שאול סי' י"ז כתב דאין אדם משים עצמו רשע [כדאיתא בסנהדרין פ"ק (ד' ט' ע"ב) וביבמות פ"ב (ד' כ"ה ע"ב) ובכמה דוכתי] אמנם בתשובת שיבת ציון סי' כ"ג כתב דבכה"ג לא שייך הינו משים עצמו רשע כיון דבדרך תשובה הודה · ולענין אם הרב נאמן נגד השוחט כתב אף לדעת הש"ע [כאן בסי' זה בסעי' י"ד דסובר דעד א' בהכחשה לאו כלום] היינו דוקא בעד אחד בעלמא · אבל הרב שנתמנה מהקהל להשגיח על כל דבר איסור והיתר וביחוד על השוחט פשיטא דנאמן · ועי' פ"ת ס"ק ו' וס"ק י"ח · ומצאתי בתשובת חת"ס סופר חלק יור"ד סי' ד' שהוכיח באשה שהתודה בחלייה שזינתה ושוב נתרפאת וחזרה לדבריה והכחישה · ופסק שאסורה על בעלה · דכיון דבדרך וידוי אמרה בזה אמרינן משים אדם עצמו רשע אפילו לאסור על אחרים · ומכ"ש שאמרה בחליה שסברה שתמות ואין אדם מכזב בשעת מיתה · וכתב שם דכן הדין בשוחט שחלה ונטה למות ובחליו קרא להרב להתודות ואמר שכמה פעמים מצא הסכין פגומה אחר שחיטה והתיר · ואח"כ הכחיש את הרב ופסק שנאמן להשים עצמו רשע בדרך וידוי: אמנם בבשר ששומן שנשאר התיר משום דלא נחשד אלא להתיר פגימה שנמצא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא חשוד משום דלא שבק היתירא וכו' · וכיון שכן וכל הסכינים שלו בחזקת בדוק היו מיעוטא הוא שימצא סכין בדוק פגום אחר שחיטה · וע"כ לענין בשר ששומן אמרינן כל דפריש מרובא פריש ודהיתירא הוא · ובפרט דבלא"ה פגימה דלאחר שחיטה

כעין

מקור חיים

שיהא רגיל] רק בשהם סמכינן ארוב מצויים וכו' · הגר"א: (י) אם נטל פ"א קבלה וכו' · הנה בס' חידושי אגודה פ"ק דחולין כתב שאין להטריף למפרע מה ששחט · וגם אין צריך להכשיר הכלים משום דאדם איתרעי בהמה לא איתרעי ואוקי שוחט בחזקתו ועד עתה היה יודע ובתשובת רשב"א (הביאו ד"מ בקולר) אוסר למפרע והשוה אותם בד"מ דס' אגודה מיירי בנטל קבלה דהיה לו חזקת כשרות · ורשב"א מיירי בלא נטל קבלה דלא היה לו חזקת כשרות מעולם [זה תוכן דברי הד"מ] · ומקור דברי האגודה מש"ס חולין פ"ק (ד' י' ע"א) איתמר השוחט בסכין בדוקה ונמצאת פגומה א"ר הונא אפילו שיבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה · ורב חסדא אמר כשרה שמא בעצם נפגמה · ופריך הש"ס בשלמא ר"ה וכו' אלא ר"ח מ"ט · ומשני עצם ודאי פוגם עור ספק פוגם ספק לא פוגם · הוה ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי · מתיב רבא וכו' טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אעפ"י שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר וכו' · והא הכא דודאי טבל ספק הוה עליה ספק לא הוה עליה וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי [וקשיא לר"ח] · ומסיק · סכין איתרעי בהמה לא איתרעי [עכ"ל הש"ס] ומזה למד בעל האגודה דהכי נמי בשוחט אדם איתרעי בהמה לא איתרעי ואמרינן נשחטה הותרה [ע"כ דבריו בקולר] אבל כבר תמהו עליו הט"ז ופר"ח והגר"א דהא מסיק התם בחולין והלכתא כוותיה דר"ה כשלא שיבר בה עצם · והלכתא כוותיה דר"ח כששיבר בה עצם [עכ"ל הש"ס שם] וא"כ אין ראיה מאי דקאמר הש"ס שהעתקתי סכין איתרעי בהמה וכו' דזה התירוץ הוא רק לר"ח אבל אנן קיי"ל כר"ה כשלא שיבר בה עצם · וא"כ לר"ה אפילו בנטל קבלה שהיה לו חזקת כשרות אסור · וגם מש"כ האגודה [שהעתקתי לעיל] נשחטה הותרה אדרבא זהו ספק בשחיטה ואמרינן בש"ס פ"ק (ד' ט' ע"א) בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וכו' · עוד הקשו אס' אגודה מדברי התוס' חולין פ"ק (ד' י' ע"א) ד"ה סכין איתרעי וכו' שהקשו לר"ח מ"ש ממקוה שנמדד ונמצא חסר [בריש מס' נדה ד' ב'] דקאמר התם דכל הטהרות שנעשו ע"ג למפרע כולן טמאות משום דהא חסר לפניך והעמד טמא על חזקתו ואמאי נימא נמי מקוה איתרעי אדם לא איתרעי כסברת ר"ח כאן · ותירצו התוס' שם ג' תירוצים · (א) · שאני התם דאיכא למימר חסר ואתאי · (ב) · במקוה אין לתלות בהיתר טפי מבאיסור · (ג) · דמה שאמר הש"ס סכין איתרעי בהמה וכו' לאו דוקא אלא דר"ל דכאן בסכין יש ספק ספיקא שמא בעצם נפגמה · ואפילו את"ל בעור נפגמה שמא לא נשחטו הסימנים נגד הפגימה · ע"ש בתוס' · וכאן לא שייך כל הג' תירוצים הנ"ל · תירץ הא' לא שייך כאן משום שגם בשוחט אין דרך לשכוח הלכות שחיטה הכל בפעם אחד וכמש"כ והי' אם שכוח תשכח ודחז"ל אם התחלת לשכוח תשכח · וגם תירץ הב' אין שייך כאן דגם כאן אין שום סברא לתלות להיתר טפי מבאיסור · אלא שבעל אגודה סמך עצמו על תירוץ הג' של התוס' משום ספק ספיקא · וגם זה אינו דהא פסקינן כר"ה כשלא שיבר בה עצם · הרי דלהלכה לא סמכינן אטעם ספק ספיקא לומר שמא במפרקת נפגם · ואת"ל בעור נפגם שמא לא נשחט כנגד הפגימה רק דוקא כשיבר בה עצם הלכה כר"ח · וא"כ הכא בשוחט הוא דומיא דלא שיבר בה עצם · ועי' בדבריהם עוד אריכת דברים בזה · ולענין מה שכתבתי בי"א ס"ק י"ב אות ה' בשוחט שיצא טרפה מתחת ידו וכו' ע"ש · הנה כתב בס' א"ח וז"ל תניא בתוספתא דבכורות פ"ג החשוד על עו"ג חשוד על כל המצות האמורות בתורה ולא למפרע אם שחט או ניקר חלב ואח"כ נשתמד באותו יום אין אוסרין למפרע אלא מכאן ולהבא [עכ"ל הביאו הב"י בס' בד"ה שלו סי' קי"ט וש"ך כאן סי' א' ס"ק ח'] וכן הפר"ח כאן ס"ק ט' הביא ראיות להתיר למפרע · וכ"כ בפשיטות בכרתי ס"ק ט"ו ובחכמת א' כלל ב' סוף סעי' א' דאם המיר או עשה שאר עבירה אין אוסרים למפרע · וכן כתב פ"ת ס"ק ה' בשם תשובת עה"ג סי' ע"ו ובתשובת ברית אברהם א' יור"ד סי' ז' · וכן נראה לפענ"ד עיקר · ודעת היש מחמירים שהבאתי ביד אליהו שם הוא דעת הט"ז בסי' קי"ט ס"ק ט"ז · אך לא כתב ט"ז שום ראיה · והתב"ש סי' ב' ס"ק ל"ב הסכים לדבריו ע"ש שהאריך · ומ"מ לפענ"ד נראים עיקר

דברי

סעיף ב' (יא) **אין צריך שידע כל חילוקי הדינים אלא אם אומר** יג **על דבר זה הייתי מסתפק ושואל קרינן ביה שפיר יודע** (יב) **עד שאומר** יד **על האסור מותר:**

הג"ה וכודקין אותו בדיני הלכות שחיטה שיתבארו לקמן טו (יג) ריש סי' כ"ג (יד) וכדין בדיקת הסכין [לקמן סי' י"ח] וכדין (טו) בדיקת הסימנים לאחר השחיטה כמו שיתבאר לקמן סי' כ"ה (הג"א והג"ה מיי' ס"ד מה"ש) ואם שחט וליתיה קמן למבדקיה מ"מ יבדקו בסימנים אם נשחטו רובן דכל מה דאפשר למיבדק בדקינן (הר"ן בשם בעל הלכות וד"ע לדעת הרא"ש וע"ל סי' כ"ה [ס"ה] סעי' י"ג) וכ"ז במקומות שלא נהגו ליטול קבלה · אבל במקומות שנוהגין ליטול קבלה כגון בני אשכנז והנמשכין אחריהם אין נוהגים לבדוק אחריו כלל וכמו שנתבאר [לעיל ס"א בהג"ה]:

סעיף ג' **מי שיודעים בו שאינו יודע הלכות שחיטה** (טז) **אפילו שחט לפנינו ד' או ה' פעמים שחיטה הגונה וראויה ושחט אח"כ בינו לבין עצמו** טז **שחיטתו פסולה** (יז) **אפילו שאלו לו עשית כך וכך ומתוך תשובתו נראה ששחט כראוי אין לסמוך עליו** יז (יח) **ואפילו אמר ברי לי ששחטתי יפה:**

הג"ה (יט) ומי שדרכו להתעלף ואנו יודעים שאינו מוחזק ושחט יח ואמר ברי לי שלא נתעלפתי נאמן מאחר שיודע הלכות שחיטה (ב"י לדעת הרמב"ם):

מי שיודעים בו שאינו יודע הלכות שחיטה (כ) **יכולים ליתן לו**

דברי המתירים ודו"ק: (יא) **אין צריך שידע וכו'** · כן כתב הטור בשם סמ"ג שכ"כ בשם ר"ת וכ"כ המרדכי והג' מיי' והביאם הב"י · וע' בש"ס פ"ק דחולין (ד' ט' ע"א) אמר ר"י אמר רב כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור · [עכ"ל הש"ס] משמע דוקא אלו שמצויים בכל עת · וע' בהג"א פ"ק דחולין סי' י"ג ד"ה כיון וז"ל ונראה לר"ת אפילו אם אינו יודע אלא אלו שרגילים לבוא לידו אין צריך יותר שהרי אם יסתפק בהם יודע לישאל · ואם לא ימצא לישאל אז יחמיר בזה דאפי' ע"ה יודע דספיקא דאורייתא לחומרא · ואור"י שצריך לידע הני דמספקא לן לקמן אי שהיות מצטרפות וגם רגילות לבוא לידי השוחט וע"כ צריך ליזהר בזה · ונראה שצריך לידע בדיקת הסכין אגישרא ואטופרא שלא ישחוט בסכין פגומה [עכ"ל הג"א]: (יב) **עד שאומר על האסור מותר** · והאחרונים מחמירים אפילו באומר על מותר אסור [שמ"ח סעי' ט' ומשבצות ס"ק ז' ובאה"ט ס"ק י"ב] והוא מירושלמי סוף פ"ב דע"ז הביאו התוס' שם (ד' מ' ע"א) ד"ה כשנימוחו וז"ל לא בעי לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך דאמרת על טמא טהור: (יג) **ריש סי' כ"ג** · שם נתבארו דיני שהייה בשחיטה שזה הוא מהחמשה הלכות שחיטה שפירש רב (שהבאתי במ"ח ס"ק י"א) דאע"ג דקיי"ל רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הן · מ"מ לכתחלה צריך לבירורי וכמה שכתבתי לעיל במ"ח ס"ק ו' בשם הגאונים: (יד) **ובדין בדיקת הסכין** · כמה שכתבתי סוף ס"ק י"א בשם הג"א וז"ל ונראה שצריך לידע בדיקת הסכין וכו' שלא ישחוט בסכין פגומה [עכ"ל] · שזה הוא מכלל עיקור מהחמשה הלכות שחיטה וכמש"כ התוס' פ"ק (ד' ט' ע"א) ד"ה כולהו תניגהו וכו' דעיקור סימנים לדעת רש"י היינו ששחט בסכין פגומה ע"ש: (טו) **בדיקת הסימנים וכו'** · פ"ק דחולין (ד' ט' ע"א) א' ר"י א' שמואל הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה לא בדק מאי וכו' במתניתא תנא נבלה ומטמאה וכו' [עכ"ל הש"ס] וע' רש"י שם ד"ה כולהו תניגהו וכו' וכיון שבהמה מתנבלת בהן פשיטא שאסור לאכול משחיטתו [אם אין השוחט בקי בהן] [עכ"ל רש"י]: (טז) **אפילו שחט לפנינו ד' או ה' פעמים וכו'** · בפ"ק דחולין (ד' ט' ע"א) אר"י אמר רב כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו · ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה וחלדה הגרמה ועיקור · ופריך מאי קמ"ל כולהו תניגהו · ומשני · לא צריכא ששחט לפנינו ב' וג' פעמים שפיר מהו דתימא מדאידך שחט שפיר האי נמי שחט שפיר קמ"ל כיון דלא גמר זימנין דשהה או דרס ולא ידע [עכ"ל הש"ס] וכתב רש"י ד"ה כולהו תניגהו דבהמה מתנבלת בהן וכיון דאין השוחט יודע פשיטא דאסור לאכול משחיטתו [עכ"ל רש"י] וע' בס"ק שאחר זה: (יז) **אפילו שאלו לו וכו'** · על מה דאיתא בש"ס [שהעתקתי בס"ק הקודם] זימנין דשהה או דרס ולא ידע כתב הרא"ש פ"ק סי' י"ג וז"ל פי' ולא ידע ואינו מרגיש · דכיון דאינו בקי בהלכותיהן אינו יודע אם נזדמן לידו · ואפילו אם ישאלו לו עשית כך וכך ומתוך דבריו ירגישו ששחט יפה אין לסמוך עליו משום דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתא [עכ"ל הרא"ש] וכמש"כ בש"ס שבועות פ"ד (ד' ל"ד ע"ב) ובפ"ו שם (ד' מ"א ע"ב וד' מ"ב ע"א) · ובמס' ב"ב (דף ל"ט ע"א) ע"ש: (יח) **ואפילו אמר ברי לי וכו'** · פי' לא מבעי שרק מתוך תשובתו נראה לו ששחט יפה פשיטא שאינו כלום · אלא אפילו אומר ברי לי שעשיתי כל מה שאתם שואלים לי מ"מ מאחר שבשעת שחיטה לא ידע לאו אדעתיה וסובר שעשה מה ששואלים לו · ובב"ח [וט"ז] פירשו דה"ק אפילו אם אחר שלמדוהו הלכות שחיטה אמר ברי לי וכו' ואינו צריך · מיהו דינו של הב"ח אמת שכ"כ הר"ן בשם התוס' והכ"מ בשם הפוסקים [עכ"ל ש"ך] והרשב"א בת"ה הביא ראיה לדין זה מדאמרינן בש"ס בפ"ק (ד' ג' ע"ב) כולהו כרבינא לא אמרי להך ליטנא דאמר מומחין אין שאין מומחין לא רוב מצויים וכו' ואם איתא לוקמה המשנה כך הכל שוחטין לכתחלה בסתמא אם אינו יודע בשחיטה הוא הלכות שחיטה או לאו · אבל אם יודעים בודאי שאינו יודע הלכות שחיטה לא ישחוט ואם שחט ואמר ברי לי ששחטתי יפה שחיטתו כשרה · וכולם ששחטו ואחרים וכו' קאי בדליכא קמן דליבדייליה · אלא ודאי ביודעים בודאי שהשוחט אינו יודע לא מהני ברי לי · והגר"א הביא ראיה מש"ס בליטנא קמא דרבינא הכל מומחין שוחטין וכו' ואם שחט בודקין אותו אם יודע לומר וכו' ובליטנא בתרא הכל מוחזקין שוחטים וכו' ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתי כשרה · ולמה לא אמר בליטנא קמא אם אמר ברי לי ששחטתי יפה מהני · אלא ודאי דלליטנא קמא דס"ל לרבינא דלא אמרינן רוב מצויים וכו' מומחים הם ומחזיקים ליה באינו יודע הלכות שחיטה לא מהני ברי לי · אבל לליטנא בתרא דאמר הכל מוחזקין שוחטים מוחזקים אעפ"י שאין מומחים · משום דס"ל דאמרינן רוב מצויים וכו' מומחין הם ומחזיקים אותו במומחה לכן מהני הברי שלו · וזה פשוט דלדידן בודאי אינו יודע לא עדיף מספק לרבינא · זה הבנתי מדבריו אלא שכתב בקוצר ע"ש: (יט) **ומי שדרכו להתעלף וכו'** · מש"ס הנ"ל שהבאתי בס"ק הקודם ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה · ולדידן דין ודאי כמו לרבינא בספק · ומיהו אין ראיה ברורה כ"כ די"ל דמ"מ גרע רגיל להתעלף לדידן מספק לרבינא והלכך י"ל דלרבינא בספק מהני דיעבד באמר ברי לי ולא ברגיל להתעלף לדידן · ומ"מ כבר כתב התב"ש ס"ק ל"ט כיון שלא אינו חולק על רמ"א בזה וגם בשתה"ק משמע כוותיה דאין להחמיר כי אם לכתחלה וע"כ יש להקל · מיהו דוקא באומר ברי · ולא כהש"ך שמיקל אף בשותק דהכי דלא לוסיף עלה כיון דגם באומר ברי לי אין ראיה ברורה להתיר וכמש"כ לעיל וכבר השיג הש"ך בס' אורח מישור ובתב"ש ס"ק ל"ט · ומיהו לכתחלה אין ליתן לשחוט ברגיל להתעלף אפילו בעומד ע"ג כמש"כ בשמ"ח סעי' כ"ג וע"ש בתב"ש ס"ק ל"ח טעמו: (כ) **יכולים ליתן לו** · פי' אפילו לכתחלה · כן הוא דעת הטור · וכ' ב"י בש' **כד"ה** שלו שכ"ה דעת הרשב"א בת"ה והר"ן סוף פ' לולב הגזול וכן נראה מדיקדוק רש"י · עכ"ל ב"י · וע' מש"כ כזה בסמוך שכן משמע ברש"י בסוכה פרק ג' · וכן משמע

כעין ספק ספיקא הוא · והכא איכא נמי רובא דהיתירא יש להתיר בהפ"מ · ובעל נפש יחוש לעצמו · אמנם הכלים דודאי נתבשל בהם איסור דהרי כל בהמה נחלקה לכמה בני אדם וכמה פעמים נמצא סכינו פגום ולא ימלט שנזדמן בבית כל אחד פעם אחד התיכה דאיסורא · וע"כ את שאפשר בהגעלה יגעילנו · וכלי הרס דכלי שני סגי בשיהוי מעל"ע · אבל כלי ראשון שנתבשל בו על האש אין נראה להתיר משום דהוה כודאי נתבשל בו איסור ואסורים הקדרות · ולענין השוחט מכאן ולהבא הורה שלא ישחוט זמן רב בלי עומד ע"ג עד שיתפרסם לדקתו בבירור גמור וכו' · עכ"ל: יג **על דבר זה הייתי וכו'** · פי' אם היה בא לפני דין זה הייתי מסתפק בו ושואל · ש"ך: יד **על האסור מותר** · (א) כתבו האחרונים ה"ה אם אומר על מותר אסור ג"כ יש להעבירו וע' מ"ח ס"ק י"ב שהבאתי שכ"ה בירושלמי · (ב) עוד כתבו האחרונים דמה שכ' בש"ע אם אומר על דבר זה הייתי מסתפק וכו' קרינן ביה שפיר יודע · זה דוקא בזמניהם · אבל בזמנינו דהדינים מסודרים בספרי שו"ב אם מסתפק באיזה דין שמפורש בהלכות שו"ב נראה דאין לימודו עולה יפה או לא חזר כדין [שהבאתי בי"א בריש ס"ק י"א ע"ש] · (ג) והרב בית הלל העביר שוחט א' על זמן מחמת שמצא אותו שלא ידע הסימן על אורך הסכין י"ד אצבעות [דילפינן לה רמז מפסוק ושחטתם בזה] הגם דזה אינו מעכב כלל אם אינו יודע זה הרמז · רק העבירו מחמת שמוכח מזה שלא למד או לא חזר כדין · (ד) ועכ"פ אין להכם ליתן לשוחט קבלה עד שיראה שהשוחט יודע כל הלכות שו"ב בלי שום גימגום · (ה) ואמנם מי שלומד הלכות שו"ב מתוך הש"ע ומכ"ש מדברי האחרונים בודאי אין לקנסו אעפ"י שאינו יודע סימנים כאלו ועי' כ"ז בשמ"ח סעי' ט' ובתב"ש ס"ק י"א ומשבצות ס"ק ז' וחכמת א' כלל א' סעי' ג': **טו ריש סי' כ"ג** · שם נתבארו כל דיני שהייה ועי' מ"ח ס"ק י"ג: **טז שחיטתו פסולה** · דכיון דאינו יודע הלכות שחיטה שמא פעמים שהה או דרס ולא ידע [ש"ס] · ועי' מ"ח שפירושו אינו מרגיש · דכיון דאינו בקי בהלכותיהן אינו יודע אם נזדמן לידו: **יז ואפילו אמר ברי לי** · עי' פירושו במ"ח ס"ק י"ח · ולדינא אפילו אמר ברי לי אחר שלמד לא מהני דמילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה: **יח ואמר ברי לי וכו' נאמן** · דכיון שהוא יודע הלכות שחיטה ודאי אילו שהה או דרס לא היה מאכילה לנו [ב"י] · ולפי"ז ה"ה שותק ואינו אומר כלום דמאחר שהוא יודע הלכות שחיטה ודאי אילו שהה או דרס לא היה שותק והיה אומר לנו [ש"ך ס"ק י"ג] ועי' בס' אורח מישור ובתב"ש ס"ק ל"ט שחלקו על הש"ך ואוסרים בשותק

לו לשחוט אם אחר עומד על גביו (כא) ובלבד שיראה אותו יפה מתחלת שחיטה עד סופה:

הג"ה ב ויש מחמירים ואוסרים ליתן לו לכתחלה לשחוט מאחר שאינו יודע הלכות שחיטה (כ"י בשם הג"א מא"ז ומרדכי) והכי נהוג:

סעיף ד'

(כב) אם אבדו גדייו ותרנגוליו כא (כג) או שנגנבו ומצאם שהוטים כראוי במקום כב שרוב ישראל מצויים (רמ"א) (כג וגם רוב גנבי העיר ישראלים) מותרים

בשותק וכן דעת הגאון ר"ע איגר ועי' מ"ח ס"ק י"ט: ולכתחלה אין ליתן לשחוט ברגיל להתעלף אפילו באחרים עומדים ע"ג· שמ"ח סעי' כ"ג ועי' בתב"ש ס"ק ל"ח טעמו: יפה מתחלת שחיטה עד סופה· פי' אפילו ראה ששחט סימן אחד יפה לא אמרינן כיון ששחט סימן זה יפה שחט סימן הב' ג"כ יפה אלא חיישינן ששהה או דרס בסימן הב'· ש"ס· ועי' מ"ח ס"ק כ"א: ב ויש מחמירים וכו' מאחר וכו'· הטעם דשמא יקלקל כיון שאינו יודע הלכות שחיטה והעומד ע"ג שמא לא ידקדק היטב [תב"ש ס"ק ל"א בשם רשב"א בחידושיו] מיהו מן הסתם כשאין יודעים בו אם הוא יודע הלכות שחיטה או לאו מותר ליתן לו לשחוט בעומד ע"ג אם העומד ע"ג הוא מומחה בודאי [ש"ך ס"ק ע"ו ושמ"ח סעי' כ'] משום דאי נמי לא ידקדק העומד ע"ג היטב· הא דיעבד שרי אף באין עע"ג משום דרוב מצויים וכו'· וכ"ז במקומות ששוחטים בלא קבלה אבל במדינותינו אפשר דאף דיעבד אסור אם שחט בלא קבלה [שפ"ד ס"ק ע' ועי' במשבצות ס"ק ג' וביד אלי' ס"ק י'] מיהו הא ודאי אם אין אנו יודעין בו אם נטל קבלה או לאו מותר ליתן לו לכתחלה לשחוט משום דכל המצויין לשחוט כבר נטלו קבלה וכמ"ש הרב רמ"א בסעי' א' ע"ש· מיהו זהו עפ"י עיקרא דדינא מ"מ ראוי לכל ירא שמים שלא יאכל בשר משום שו"ב אם לא בג' פנים כמ"ש השמ"ח והעתקתיו בי"א ס"ק י"א אות ח' ע"ש: כא או שנגנבו· ואע"פי שחשוד על הגניבה לא חשיד על השחיטה ועי' מ"ח ס"ק כ"ב: כב שרוב ישראל מצויים· אפילו רוב דיירי העיר והשוק עו"א מותר· ואם רוב עו"א מצויים אפילו רוב דיירי העיר והשוק ישראל אסור דהכל תלוי במצויים שם במקום שנמצא· ואם עו"א וישראל שוים במצויים אזלינן בתר רוב השוק שנמצא שם· ואם שוים בשוק אזלינן בתר רוב העיר· ואם שוים בעיר אסור [ש"ך ס"ק י"ז ממשמעות הפוסקים] וה"ה במקום שרוב עו"א מצויים אם רוב הטבחים שם ישראל מותר [ועי' בכרו"פ שחולק וס"ל דבנאבדו או נגנבו לא מהני רוב טבחי ישראל רק בעינן דוקא רוב העיר או רוב גנבי ישראל ע"ש] ודוקא בבהמות מהני רוב טבחים· אבל בפרגיות ועופות קטנים שדרכן לשחטן בבית לא מהני רוב טבחים אלא בעינן רוב ליידי עופות ישראל שוחטין בבית מיד כשלדים [ש"ך ס"ק י"ח בשם רא"ש וריי"ו]: כג וגם רוב גנבי· פירש קאי אנגנבו דאם נגנבו ומלאן שחוטין במקום שרוב גנבי העיר ישראל מותרים אף שרוב העיר א"י ואם רוב גנבי העיר א"י אסורים אף שרוב העיר ישראלים· משום דבנגנבו תלוי דוקא ברוב גנבים אם הם ישראלים או לא· ש"ך ס"ק י"ט בשם משמעות הרא"ש· אבל הכרו"פ כתב דזהו דוקא שאין כלל שוק שעוברים ושבים המה ישראלים רק כל העיר בכלל ספק ולכך בנאבד הלך אחר רוב העיר ובנגנב הלך אחר רוב גנבים· אבל אם יש שם שוק עוברים ושבים והם ישראלים ושם נמצא תו לא משגחינן ברוב גנבים אם יהיו א"י או ישראלים רק הכל תלוי לפי העוברים ושבים אם הם ישראלים כשרה וא"ל אסורה דמסתמא מרוב עוברים ושבים נפל ולא משגיחין בגנב כלל· עכ"ל כרו"פ· וכתבו האחרונים דכל זה בגווני דליכא למיחש לבשר שנתעלם מן העין

ועי'

משמע ברש"י חולין פ"ק (ד' י"ב ע"ב) וז"ל שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו דמשמע מועדים הם לקלקל· זאת אומרת אין מוסרין להם חולין לכתחלה אפילו בעומד ע"ג: עכ"ל· משמע דוקא בחש"ו דמועדים הם לקלקל הא בגדול שאינו יודע הלכות שחיטה שרי גם לכתחלה בעומד ע"ג· פר"ח· וסברא שניה [היינו היש מחמירים שכתב הרב] הוא דעת הג"א פ"ק דחולין סי' ו' בסופו ד"ה אלא אפאין מומחין בשם הר"ר ברוך דמי שאינו יודע הלכות שחיטה אסור ליתן לו לכתחלה לשחוט באחד עומד ע"ג וכ"ד המרדכי וסברתם מדפריך שם הש"ס פ"ק דחולין (ד' ג' ע"ב) אליבא קמא דרבינא דמפרש הכל שוחטין הכל מומחין שוחטין· וכולן ששחטו אהיית אילימא אחש"ו עלה קאי וכו' אלא אשאין מומחין בבודקין אותו סגי· ומדפריך בבודקין סגי ולא פריך אי הכי אפילו לכתחלה נמי יהא שרי באחרים רואין אותו· וכן ממאי דמשני דליתא קמן למיבדקיה· פי' ולהכי בעי אחרים וכו' אלמא אפילו באחרים וכו' דוקא דיעבד הא לכתחלה לא [וכלשון המשנה וכולן ששחטו דדייק הש"ס דיעבד אין וכו'· ובש"ס (ד' י"ב ע"א) ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו וא"ל וכו' משמע דוקא דיעבד· וע' בס"ק זה בסופו דיש לדחות ראיה זו] והטעם כמש"כ בי"א ס"ק כ' משום דחיישינן שמא לא ידקדקו האחרים הרואין כ"כ· ולרבינא דס"ל דלא אמרינן רוב מצויים וכו' ודיעבד אסור בלי בדיקה הילכך לא סמכינן לכתחלה אאחרים רואין וכו' בסתמא [פי' אם אין אנו יודעים אם יודע הלכות שחיטה או לא] משום שמא לא ידקדקו היטב הרואין· ולדידן דקיי"ל דאמרינן רוב מצויין וכו' מ"מ בודאי אינו יודע הלכות שחיטה לא עדיף מסתמא לרבינא· אבל לדידן בסתמא כיון דקיי"ל רוב מצויים וכו' ודיעבד שרי בלי אחרים וכו' וע"כ מהני באחרים רואין אף לכתחלה דאי נמי לא ידקדקו שרי בדיעבד [וזהו כונת הש"ך בס"ק ע"ו ע"ש ודו"ק] וסברת דעה הראשונה דבלא"ה לא קיי"ל כאותו סוגיא דהא שם משמע דאם איתא קמן ולא ידע לא מהני אחרים רואין וכמש"כ התו' שם (ד' ג' ע"ב) ד"ה דליתא קמן וכו' ע"ש וז"ל תימא דמשמע הא איתא קמן ולא ידע אין שחיטתו כשרה אע"ג דאחרים רואין אותו דשחט יפה ולקמן בפרקין (ד' י"ב ע"א) פריך הש"ס אי דידע דלא גמיר פשיטא ופרש"י שם פשיטא דראה מותר [עכ"ל תוס' שם]· ובסוף פ"ג דסוכה (ד' מ"ב ע"ב) איתא היודע לשחוט [פי' דקאי אקטן הנזכר שם עמוד א'] אוכלין משחיטתו· ופרש"י שם היודע לשחוט שיודע לאמן ידיו אע"פ שאינו בקי בהלכות שחיטה מ"מ מותר לאכול משחיטתו כדאמר ר' הונא והוא שגדול עומד ע"ג וראה שלא שהה ולא דרס [עכ"ל]· ומותר משמע לכתחלה וכ"כ הר"ן שם וז"ל וא"ת למה לי יודע לאמן ידיו [כיון דמיירי בעומד ע"ג כדאמר ר"ה] והא תנן וכולן ששחטו ואחרים וכו' שחיטתן כשרה· י"ל דהתם דיעבד והכא לכתחלה· וכ"כ הרא"ש בריש חולין סי' ד' דמש"כ בגמרא סוכה הנ"ל מותר לאכול היינו לכתחלה· וכיון דרש"י כתב שם בסוכה דהיודע לשחוט אעפ"י שאינו מומחה מותר וכו' משמע דאף דידעינן בודאי שאין מומחה שרי לכתחלה באחרים רואין אותו (א) וא"כ כ"ש בגדול היודע לאמן ידיו אעפ"י שאין מומחה ודאי שרי לכתחלה ומה שכתב הרא"ש שם בחולין אבל קטן מומחה ויודע לאמן ידיו שוחט לכתחלה כשגדול עומד ע"ג· עכ"ל· כבר כתב הגר"א ס"ק י"ז דלאו דוקא מומחה אלא ביודע לאמן ידיו לחוד סגי אף שאין מומחה· אלא לדיוקא נקט הרא"ש דאף שהוא ג"כ מומחה צריך דוקא עומד ע"ג· והא דקאמר בחולין פ"ק (ד' י"ב א') אר"כ ראה אחד ששחט וכו'· ופריך· אי דידע דלא גמיר פשיטא· ולא פריך אי הכי אפילו לכתחלה נמי [כדדייק המרדכי ושארי

הג"ה (א) דאין לומר דכונת רש"י שאין יודעים שהוא מומחה· הא יודעים בודאי שאין מומחה לא משום די"ל דהא דקיי"ל רוב מצויים וכו' מומחים הם· הוא דוקא בגדול אבל בקטן לא אמרינן בי' רוב מצויים וכו' וא"כ בקטן היכא דלא ידעינן ביה אם הוא מומחה או לא מסתמא הוה כמו בגדול שיודעים בו בודאי שאינו יודע הלכות שחיטה ודו"ק:

פוסקים] י"ל דלאו דוקא הוא די"ל דאין הכי נמי· אלא דקמ"ל דאם לא ראה מתחלה ועד סוף אף דיעבד אסור· הגר"א· גם לשון וכולן ששחטו דנקט במתניתין בריש חולין לשון דיעבד· י"ל משום דקאי גם אחש"ו נקט לשון דיעבד· אבל באינו מומחה י"ל דשרי אף לכתחלה· וכדמצינו כה"ג במס' זבחים בריש כל הפסולין ששחטו דקאי דיעבד רק אטמא במוקדשין· ובאינך שרי אף לכתחלה· פלתי ס"ק ט': (כא) ובלבד שיראה וכו'· בפ"ק דחולין (ד' י"ב ע"א) א' ר"כ ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו וא"ל אסור לאכול משחיטתו· ופריך· היכי דמי וכו'· ואי דידע דלא גמיר פשיטא וכו'· ומסיק לעולם דלא ידע וכו' וכגון דשחט קמן חד סימן שפיר מהו דתימא מדהאי שחיט שפיר הך נמי שחיט שפיר קמ"ל האי איתרמויי איתרמי· איך שמא שהה או דרס· עכ"ל הש"ס: (כב) אם אבדו וכו'· פ"ק דחולין (ד' י"ב ע"א) הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאם שחוטים ר' יהודה אוסר ר' חנינא בנו של ר"י הגלילי מתיר· אמר רבי נראין דבריו של ר"י שמצאן באשפה· ודברי ר"ח שמצאן בבית· ואסיק בש"ס שם בריש ע"ב דה"ק ר'· נראין דברי ר"י האוסר לר"ח באשפה שבשוק· שאף ר"ח לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית אבל באשפה שבשוק מודה לו· וכ' התוס' שם ד"ה שאבדו דה"ה נגנבו· משום דחשוד אגניבה לא חשיד אנבלה· ובתוספתא קתני בהדיא נגנבה לו תרנגולת ומצאה וכו'· וכ"כ הרשב"א וכ"כ שם הרא"ש סי' י"ז· וכתב עוד שם הרא"ש וז"ל ובפ' אלו מציאות (ד' כ"ד) מוכח דפליגי נמי בשוק בלא אשפה [וכ"כ תוס' בחולין פ"ק (ד' י"ב ע"א) ד"ה כי פליגי וכו' ע"ש] והלכה כר"ח בנו של ר"י הגלילי דאמר התם ר"ח מנא גדי שחוט בין טבריא לציפורי והתירו לו משום שחיטה כר"ח בנו וכו' דתניא הרי שאבדו גדייו וכו' ומוקי לה ברוב ישראל או ברוב עו"א ורוב טבחי ישראל [וע' בס"ק כ"ד עוד ראיה דהלכה כר"ח בנו וכו'] וההוא דאבדו לו גדייו ותרנגוליו מיירי דרוב גנבי העיר ישראל· עכ"ל הרא"ש· ומש"כ הרא"ש דמיירי ברוב גנבי וכו' לא קאי אאבדו אלא קאי אנגנבו· ור"ל דבנגנבו בעינן דוקא רוב גנבי העיר ישראל· וכתב ב"י דאזיל לטעמיה דההא דגרסינן בפ' בתרא דעו"א (ד' ע' ע"א) הני גנבי דסלקי לפומבדיתא ופתחי חביתא טובא א' רב המרא שרי· מ"ט רוב גנבי ישראל נינהו כתב שם הרא"ש דברוב גנבי העיר ישראל דוקא הוא דשרי [ולא ברוב גנבי העולם] וכן פסק הרשב"א כר"ח בנו וכו': (כג) או שנגנבו· כבר כתבתי בס"ק הקודם שכן הוא בתוספתא וכן פסקו התו' והרא"ש והרשב"א:

מותרים (כד) בין שמצאם בשוק בין שמצאם באשפה שבבית · אבל אם מצאם כד באשפה שבשוק אסורים :

סעיף ה' כה (כה) חרש (כו) שאינו שומע ואינו מדבר ושוטה (כז) דהיינו שהוא יוצא יחידי בלילה או מקרע כסותו או לן בבית הקברות או מאבד מה שנותנים לו כו (כח) אפילו באחת מאלו (כט) אם עושה אותם דרך שטות כז וקטן שאינו יודע לאמן ידיו לשחוט (ל) אין מוסרין להם לשחוט לכתחלה אפילו אחרים עומדים על גביהם ואם שחטו שחיטתן כשרה אם אחרים עומדים ע"ג · ואין מוסרים להם לכתחלה לשחוט כשאין אחרים עומדים ע"ג כח (לא) אפילו אם רוצים להאכיל לכלבים (לב) ואם הקטן יודע לאמן ידיו אם אחרים עומדים ע"ג כט שוחט לכתחלה ומותר לאכול משחיטתו :

הגה (לג) אבל אם שחט בינו לבין עצמו ל שחיטתו פסולה ואעפ"י שיודע הלכות שחיטה (הג"א רפ"ק ורשב"א ות"ה וא"ז) ומיקרי קטן לענין זה עד שנעשה בר מצוה דהיינו בן י"ג שנים ויום אחד (ב"י בשם עיטור וא"ז בשם ר' יואל) לא ויש מחמירים שלא ליתן קבלה למי שהוא פחות מבן ח"י שנה (מרדכי בשם הלכות א"י והג' אלפסי החדשים) דאז גברא בר דעת הוא ויודע ליזהר :

סעיף ו' (לד) חרש המדבר ואינו שומע לא ישחוט מפני

(כד) בין שמצאם בשוק · כבר כתבתי בס"ק כ"ב שאף שבגמרא חולין הנ"ל פליגי רק באשפה שבבית · מ"מ פליגי ג"כ בשוק בלא אשפה כדמוכח במס' ב"מ כדכתב הרא"ש שהעתקתי שם וכ"ה בתוספתא נגנבה תרנגולת ומצאה שחוטה בשוק · לר"י כנמצא באשפה דמי ולר"ח וכו' כנמצא בבית דמי · וכן מוכח מברייתא חולין פ"ק (ד' י"ב ע"א) הרי שמצא תרנגולת שחוטה בשוק או שאמר לשלוחו וכו' חזקתו שחוט · אלמא שבשוק הוה כמו אשפה שבבית · ומוכח נמי מש"ס הנ"ל דהלכה כר"ח כנו וכו' מדפריך שם מההוא ברייתא [דאמר שם בגמרא] ואלא דלא ידע אי גמיר או לא לימא רוב מצויים וכו' מי לא תניא הרי שמצא תרנגולת וכו' אלמא אמרינן רוב מצויים וכו' ה"נ וכו' · ומדפריך מינה אלמא הלכתא הכי : (כה) חרש כו' ושוטה וכו' וקטן וכו' · משנה ריש חולין הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחש"ו שמא יקלקלו את שחיטתן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה : (כו) שאינו שומע ואינו וכו' · משנה כפ"ק דתרומות מ"ב חרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר : (כז) דהיינו וכו' או וכו' · כפ"ק דחגיגה (ד' ג' ע"ב) תניא איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והמקרע את כסותו · עוד תניא התם איזהו שוטה זה המאבד מה שנותנין לו : (כח) אפילו באחת וכו' · שם בחגיגה איתמר ר' הונא אמר עד שיהא כולן בבת אחת ר' יוחנן אמר אפילו באחד מהן · ואוקימנא פלוגתייהו בדעביד דרך שטות · אבל אי לא עביד דרך שטות אפילו עביד לכולהו לא מחזקינן ליה כשוטה · והלכה כר"י וכן פסק הרא"ש בריש חולין · וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ט מהלכות עדות · ונראה מדבריו שם דהני ד' דברים לאו דוקא דה"ה לעושה שארי דברים בדרך טירוף ושיבוש הדעת בכלל שוטים יחשב : (כט) אם עושה אותם דרך שטות · מפורש בש"ס שהעתקתי בס"ק הקודם ע"ש : (ל) אין מוסרין וכו' אפי' אחרים עומדים ע"ג וכו' ואם שחטו וכו' · משנה ריש חולין שהעתקתי בס"ק כ"ה וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה [עכ"ל] · משמע הא לכתחלה אסור : (לא) אפילו אם רוצים וכו' · פיסקא בש"ס פ"ק דחולין (ד' י"ב ע"ב) חוץ מחש"ו שמא יקלקלו וכו' [ודייק הש"ס] שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו זאת אומרת אין מוסרין להם חולין לכתחלה [עכ"ל הש"ס] · וכתבו התוס' בריש חולין (ד' ב' ע"א) ד"ה שמא יקלקלו וכו' וז"ל פי' הקונטרס אפילו אחרים רואין אותן וקשה לפירושו וכו' ור"ת מפרש דאין מוסרין להם לכתחלה לשחוט אפילו כדי להשליך לכלבים דילמא אתי למיכל שיטעו להכשיר שחיטתן מתוך שראו שמוסרים להם [וכ"כ הרא"ש שם ע"ש] וניחא השתא דבאין אחרים רואין אותן עסקינן ברישא [עכ"ל תוס'] משמע להדיא הא באחרים רואים אותם מותר למסור להם לשחוט לכלבים וכמש"כ בי"א ס"ק כ"ח ע"ש : (לב) ואם הקטן יודע וכו' שוחט לכתחלה · כן כתב הר"ן בפ"ג דסוכה והרא"ש בריש חולין וכ"ד הרשב"א וטוש"ע וכן דעת רש"י דקטן יודע לאמן ידיו שוחט לכתחלה בעומד ע"ג כמש"כ לעיל במ"ח ס"ק כ' ע"ש · וזה דלא כדעת רמ"א לעיל בסעי' ג' דאפילו בגדול באינו מומחה אסור בעומד ע"ג לכתחלה · ורמ"א שלא הגיה כאן משום דסמך אמה שכתב לעיל בסעי' ג' וכמה שכתבתי ביד אלי' ס"ק כ"ט ע"ש : (לג) אבל אם שחט בינו לבין עצמו וכו' ואעפ"י וכו' · כן כתב הג"א מא"ז פ"ק דחולין סי' ד' וכ"כ ב"י בבד"ה שלו בשם השאלתות · והביא ראיה מפ"ק דפסחים (ד' ב') ומפ"ב דכתובות (ד' כ"ח ע"ב) דלא הימנינן לקטנים אלא בדרבנן ע"ש · ועוד ראיה מפ"ק דחולין (ד' ג' ע"ב) באוקימתא קמייתא דרבינא הכל מומחין שוחטין ואפי"ה קתני חוץ מחש"ו דאפילו דיעבד נמי לא · וכתב שם רש"י ד"ה חוץ דאפי' נמצאת סכינו יפה לא · דאיכא קילקול אחרינא שהייה דרסה וחלדה דלא ידעי לאיזדהורי בהו · עכ"ל רש"י : (לד) חרש המדבר ואינו שומע · ז"ל הרא"ש פ"ק

וע' בסי' ס"ג : כד באשפה שבשוק אסורים · הטעם משום דאדם עשוי להטיל נבלתו שם · ואפילו אם האשפה הוא פחות מג' טפחים אסור · ט"ז וש"ך ושארי אחרונים : כה חרש וכו' · ואפילו היה פיקח ונתחרש אח"כ לגמרי שאינו שומע ואינו מדבר דינו כשוטה כמו חרש מתולדה · ב"ח וש"ך : כו אפילו באחת וכו' אם וכו' דרך שטות · הא אי לא עביד דרך שטות אפילו עביד לכולהו לא מחשבינן ליה כשוטה · ש"ך · והוא מש"ס ע' מ"ח ס"ק כ"ח · ומש"כ בש"ע ושוטה דהיינו וכו' וקחשיב ד' דברים כתבתי במ"ח ס"ק כ"ח דהני ד' דברים לאו דוקא דה"ה אם עושה אחד משארי דברים דרך שטות וטירוף הדעת בכלל שוטה יחשב : כז וקטן שאינו יודע לאמן ידיו וכו' ואם שחטו וכו' ואם הקטן וכו' שוחט לכתחלה · משמע דעת הש"ע דבדיעבד מותר בקטן באחרים עומדים ע"ג לחוד אעפ"י שאינו יודע לאמן את ידיו וגם אין מומחה · ואם יודע לאמן ידיו וגם אחרים עומדים ע"ג שרי אף לכתחלה אף באינו מומחה · אבל רש"ל ודרישה וש"ך פסקו דלכתחלה בעינן דוקא כל הג' דברים בקטן · (א) יודע לאמן ידיו · (ב) גם מומחה · (ג) גם אחרים עומדים ע"ג · ובדיעבד בעינן ב' דברים לעיכובא · אחרים עומדים ע"ג וגם מומחה · או אחרים עומדים ע"ג ויודע לאמן ידיו · והיכא דאין אחרים עומדים ע"ג אפילו יודע לאמן ידיו וגם מומחה אסור לכ"ע כמש"כ רמ"א · וכן פסקו האחרונים כרש"ל : כח אפילו אם רוצים להאכילו לכלבים · הטעם דילמא אתי למיכל משחיטתייהו שיטעו לומר כשרה היא מתוך שמוסרים להם לשחוט · אבל באחרים עומדים ע"ג [ויש עוד דבר עם זה היינו יודע לאמן ידיו או מומחה] דאז בדיעבד שחיטתו כשרה אף באכילה · בודאי כה"ג מותר למסור לו לכתחלה לצורך כלבים · אבל באחרים עומדים ע"ג לחוד ואינו יודע לאמן ידיו וגם אין מומחה דאז י"א דשחיטתו אסורה אף דיעבד כמש"כ בס"ק הקודם · וע"כ אסור למסור לו בכה"ג לכתחלה אף לכלבים · ומכ"ש גדול שאינו יודע ה"ש שמותר למסור לו לשחוט להשליכו לכלבים כשאחרים עומדים ע"ג · שם ס"ק כ"ו · וע' מ"ח ס"ק ל"א: כט שוחט לכתחלה · משמע אפילו יודעים בו שאינו יודע הלכות שחיטה · וזה אתי שפיר להמחבר ש"ע בסעי' ג' דמתיר שם בגדול שאינו יודע הלכות שחיטה לשחוט בעומד ע"ג לכתחלה · וא"כ י"ל דה"ה בקטן אבל לרמ"א שם דאוסר לכתחלה אפילו בגדול · וא"כ כ"ש כאן בקטן שאינו מומחה דאסור לכתחלה אפילו בעומד ע"ג ורמ"א שלא הגיה כאן י"ל דסמך אמה שכתב לעיל בסעי' ג' · ספ"ד ס"ק כ"ה · וע' במ"ח ס"ק ל"ב: ל שחיטתו פסולה ואעפ"י וכו' · פי' אעפ"י שיודע הלכות שחיטה וגם יודע לאמן את ידיו מ"מ פסול באין אחרים עומדים ע"ג משום דאין נאמנות לקטן באיסור דאורייתא · וע' מ"ח ס"ק ל"ג: לא ויש מחמירים וכו' · ורש"ל כתב אם הוא בעל תורה וחרד בירא ה' רגילים בעלי הוראה להרשותו אף קודם ח"י שנה · ועל הסתם נאמר שלא ליתן קבלה עד ח"י שנה · ש"ך · (א) וכתב בכרתי ס"ק ל"ב דאף לדברי רש"ל דמתיר בבעל תורה וחרד וכו' ליתן קבלה קודם ח"י שנה מ"מ צריך לבדוק אותו אם יש לו סימני גדלות כשאר מילי דאורייתא שצריך לבדקו ובלא זה בודאי לא יניח לנער ורך בשנים לשחוט · כי שמא לא הביא שתי שערות ואז שחיטתו פסולה מדאורייתא בלא עומד ע"ג · (ב) כתב באה"ע ס"ק כ"ז בשם תשובת בית יעקב האבל וזקן בן פ' שנה לא ישחטו · וע' ב"ח כתב דהכל לפי מה שהוא אדם דאם הוא תש כח אפילו מבן חמשים שנה לא ישחוט [עכ"ל באה"ע] · וכתב עליו פ"ת ס"ק י' מש"כ האבל וכו' משום דאבל אסור במלאכה כמבואר לקמן סי' ש"פ · אבל בגוונא דשרי במלאכה כמבואר שם סעי' ב' וס"ה (וע"ש בחכמת א' כלל ק"כ סי' י"ב מזה) מותר האבל לשחוט · ומש"כ הזקן בן פ' שנים ע' בתשובת מאיר נתיבים סי' ע"ו כתב דבדורות הללו שנחלשו הכחות ראוי למחות שעכ"פ משבעים שנה והולך לא ישחוט אף שמרגיש עדיין פגימת הסכין משום לא פלוג · וגם עד ע' שנה ראוי על הרבנים להשגיח על השוחטים הבאים בימים לנסותם תמיד כי קרוב הדבר להתקלקל והם בעצמם אינם מרגישים בזה אם ידיהם רותתים [עכ"ל פ"ת] · וע"ל בי"א ס"ק ל"ה אות ו' · ובמ"ח סעי' ל"ו כתב זקן מופלג לא ישחוט משום בידיו כבדים ועיניו

מפני שאינו שומע הברכה ואם שחט אפילו בינו לבין עצמו לב שחיטתו כשרה:

סעיף ז' השומע ואינו מדבר לג (לה) אם הוא מומחה (לו) שוחט אפילו לכתחלה לד אם אחר מברך:

סעיף ח' (לז) שכור שהגיע לשכרותו של לוט לה דינו כשוטה (לח) ואם לא הגיע לשכרותו של לוט שוחט לכתחלה: הג"ה (לט) וי"א שסכור לא ישחוט לו שרגיל לבוא לידי דרסה הג' מיי' בשם סמ"ג פ"ג מה"ש וכה"ג וכל בו בשם סה"ת וס' יריאים סי' קל"ז:

סעיף ט' (מ) סומא לז לא ישחוט לכתחלה לח (מא) אלא א"כ אחרים רואים אותו לט ואם שחט שחיטתו כשרה:

סעיף י' (מב) ערום לא ישחוט לכתחלה מ מפני שאינו יכול לברך:

סעיף י"א אם הטילו הקהל ח' שלא ישחוט אלא טבח ידוע

ועיניו קמו מלראות והכל לפי מה שהוא אדם · עכ"ל · (ג) כ' הט"ז ס"ק ט"ו אותם השולחים לשחוט ע"י א"י והשוחט נותן סימן שרי כיון שמכיר העוף בעצמו ויש ג"כ סימן מהשוחט ששחט · רק מה שכותב השוחט תיבת כשר אפשר דהא"י יכול לזייף זה וע"כ יש לכתוב תיבה אחרת · מ"מ המחמיר תע"ב [כי הב"ח מחמיר בזה] שמא לא יכיר העוף בטוב · עכ"ל הט"ז · וכתב במשבצות ולא יפה עושין מה ששולחין ע"י א"י והא"י נוטל הטולה ומביא העוף · משום דאי אפשר להכיר במביעת העין · גם ע"י טביעת עין יש לחוש שמא ישראל אחר נתן ג"כ לא"י לשחוט וזה הכתב היא מאותה תרנגולת ושלו לקח שכר השחיטה לעצמו ע"כ שומר נפשו לא ישלח ע"י א"י · עכ"ל משבצות: לב שחיטתו כשרה · משום דאין הברכה מעכבת בדיעבד כמש"כ לקמן בסי' י"ט ע"ש: לג אם הוא מומחה · משמע דלכתחלה צריך לידע דוקא בבירור שהוא מומחה אע"ג דבדיעבד אמרינן בשומע ואינו מדבר ג"כ רוב מצויים וכו' מומחים הם וכשר גם בו אם שחט בדיעבד ולא ידעינן בו אם הוא מומחה · מ"מ לכתחלה כיון שהבדיקה אגלו קשה שצריך לבודקו עפ"י כתב לפיכך אסור ליתן לו לכתחלה על סמך שיבדקנו אחר השחיטה אם הוא מומחה · ע' ש"ך ס"ק למ"ד וספ"ד שם · וע' מ"ח ס"ק ל"ה עוד טעם אחר: לד אם אחר מברך · ודוקא שהאחר שוחט ג"כ הא לאו הכי אינו יכול לברך להוציא חבירו משום דהוי כמו ברכת הנהנין דלא ליתהני ולא לברוך ה"נ לא לשחוט ולא לברוך · ואינו דומה לברכת המצות שאדם יכול להוציא חבירו דהתם מטעם ערבות · הג"א וב"י וד"מ וב"ח וש"ך וכרו"פ דלא כט"ז · וע' מ"ח ס"ק ל"ו: לה דינו כשוטה · דלכתחלה לא ישחוט אפילו באחרים עומדים ע"ג · ובדיעבד כשרה בעומד ע"ג דוקא וע' מ"ח ס"ק ל"ז: לו שרגיל לבוא לידי דרסה · (א) פי' אעפ"י דאמרינן בערובין פ' הדר (ד' ס"ה ע"א) דשיכור שלא הגיע וכו' הרי הוא כפקח לכל דבר · היינו במידי דתלי בדעת האדם אבל בזה בשחיטה דמחמת שכרות יבוא לידי כבידת אבריו ויכול לבוא לידי דרסה לא ישחוט לכתחלה אפילו לא הגיע לשכרותו של לוט · ט"ז ס"ק י"ח ודלא כש"ך ס"ק ל"ד וע' מ"ח ס"ק ל"ט · (ב) ובעומד ע"ג יש להקל בלא הגיע וכו' דלא גרע משוטה · ודוקא בשעת הדחק · שמ"ח סעי' ל"ו · מיהו בכרתי ס"ק ל"ה כתב דגרע משוטה ואפילו בעומד ע"ג לא ישחוט לכתחלה ע"ש וכ"ז דוקא כשיכול לדבר בפני המלך · הא לאו הכי אסור לברך בכה"ג · משבצות ס"ק י"ח · (ג) ובדיעבד אם שחט שיכור שלא הגיע וכו' שחיטתו כשרה אפילו בינו לבין עצמו · בה"י ושמ"ח שם · ובלבד שהתבוננו בו היטב קודם שחיטה וברי שלא הגיע לשכרותו וכו' · אבל אם הדבר ספק שחיטתו אסורה אף דיעבד · (ד) ואם רגיל להשתכר אעפ"י שאינו מגיע לשכרותו של לוט יש להעבירו עד שיקבל עליו בא' שלא יעשה כן · בה"י ושמ"ח שם וכרו"פ · (ה) ושיעור האיך נקרא הגיע לשכרותו וכו' דאסור אף דיעבד בלי עומד ע"ג היינו שעושה ואינו יודע מה הוא עושה ואז דינו כשוטה · ש"ע חו"מ סי' רל"ה סעי' כ"ב ושמ"ח כאן סעי' ל"ו · (ו) מי שידיו מרתתין בין מכח הולשה או מכח טבעו יש להעבירו דג"כ ידיהן כבדות ויש לחוש לדרסה · ובדיעבד אם אמר ברי לי שלא דרסתי אין אוסרין שחיטתו למפרע דלא גרע ממי שדרכו להתעלף דאם אמר ברי לי כשר כמש"כ רמ"א לעיל ס"ג · פ"ת ס"ק ג' וס"ק י"ב בשם נוב"י תניגא ח' יור"ד סי' א' ודלא כלחם"פ ובאה"ט סוף ס"ק ל"ב ע"ש: לז סומא לא ישחוט לכתחלה · שמא לא ישחוט יפה · ר"ן וע' מ"ח ס"ק מ"א: לח אלא א"כ אחרים וכו' · משמע הא אחרים וכו' שוחט אף לכתחלה · וי"א דאפילו באחרים רואין לא ישחוט לכתחלה · ש"ך בשם שלטי הגבורים · וע' הטעם בתב"ש ס"ק ס"ז · ובמקום הדחק יש לסמוך לשחוט לכתחלה אם אחר עומד ע"ג · שמ"ח סעי' ל"ז: לט ואם שחט שחיטתו כשרה · דיעבד אפילו בסומא שלא ראה אורות מימיו · מסקנת הש"ך ס"ק ל"ו וכרתי ס"ק ל"ו: מ מפני שאינו יכול לברך · וגם אחר אינו רשאי לברך כנגדו כמש"כ בש"ע או"ח סי' ע"ה ס"ד · ש"ך ס"ק ל"ז · ולא מהני שיברך אחר ויהפוך פניו לצד אחר · דכיון דהערום צריך לכוון לצאת בברכת חבירו הוה שומע כעונה והוה כדבור ממש · ע"ז ס"ק

פ"ק דחולין סי' ג' כתב הרמב"ם פ"ד מהלכות שחיטה מומחה שנשתתק והוא מבין ושומע שוחט לכתחלה · וכן מי שאינו שומע הרי זה שוחט · עכ"ל הרמב"ם · בנשתתק כתב הרי זה שוחט לכתחלה אבל באינו שומע כ' הרי זה שוחט ולא כתב לכתחלה לפי שאין שומע הברכה אין לו לשחוט לכתחלה כדתנן כרים תרומות חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה · והכי אמרינן בברכות בפ' היה קורא (ד' ט"ו) וכו' · עכ"ל הרא"ש · וע' מש"כ במ"ח ס"ק ל"ו: (לה) אם הוא מומחה · בכאן צריך לידע מקודם שהוא מומחה · או מטעם שכתבתי בי"א ס"ק ל"ב משום דהבדיקה קשה · או כמש"כ הגר"א משום דלכתחלה לא אמרינן בי' רוב מצויים וכו' מומחים הם · דהא מעיקרא ס"ד כרים מס' חגיגה דאי אפשר דגמר עד דפריך מהני תרי אילמי וכו' דאישתכח דהוי גמירי הלכתא וכו' ומסיק דגמר ע"ש בש"ס · אלמא דאינו מצוי כ"כ דגמר וע"כ לא סמכינן ביה לכתחלה ארוב מצויים וכו' מומחים הם: (לו) שוחט אפילו לכתחלה אם אחר וכו' · כבר כתבתי בס"ק ל"ד שכ"כ הרמב"ם והרא"ש · ואף דבמס' תרומות פ"א אמר דלכתחלה לא יתרום האלם · ומפרש שם בירושלמי משום הברכה · היינו בשאין אחר מברך וכ"כ הב"י דטעמא דהרא"ש דמתניתין דתרומות לא תני תקנתא אבל אין הכי נמי שאם בירך לו אחר כיון שהוא שומע לכתחלה נמי תורם עכ"ל ב"י · אבל בא"ז וכהג"א פ"ק דחולין סי' ג' אוסרים לכתחלה דאין אחר יכול לברך בשבילו וראיה מתרומות וכו' · ומסופקים שם בהג"א אם אחר ג"כ שוחט אם יכול לברך בשביל האלם הואיל ואין האלם עצמו יכול לברך ע"ש · ואפשר דאם אחר אינו שוחט אף הרמב"ם והרא"ש מודים להג"א דאין אחר יכול לברך משום דלמעט במחלוקת עדיף · ולפי"ז העיקר כש"ך ושארי אחרונים דדוקא אם האחר שוחט בלא"ה [ודלא כט"ז ס"ק י"ז ומש"כ הט"ז שם בסופו דאין כאן ברכת הנהנין כלל אלא שבח והודיה כמו בברכת אירוסין [עכ"ל] · ע' ברא"ש פ"א דכתובות סי' י"ב לא משמע כן ע"ש ודו"ק] ואף שבהג"א מסופק גם אם האחר שוחט אם יכול להוציא את האלם · מ"מ בזה לא שבקינן פשיטותא דהרמב"ם והרא"ש מפני ספיקתו דהג"א: (לז) שכור שהגיע וכו' · ז"ל הרא"ש פ"ק דחולין סי' ה' כתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות שחיטה שכור שנתבלבלה דעתו שחיטתו פסולה · ומסתבר דמיירי שהגיע לשכרותו של לוט וכן כתב בעה"ע · וטעמם מדאמרינן בערובין פ' הדר (ד' ס"ה ע"א) שכור מקחו מקח וכו' כללו של דבר הרי הוא כפיקח לכל דבר · ומסיק שם בש"ס דהיינו דוקא שלא הגיע לשכרותו של לוט · ובהגיע לשכרותו וכו' אם שחט בעומד ע"ג שחיטתו כשרה דיעבד כ"כ הרמב"ם ומביאו ב"י וכ' ב"י דפשוט הוא דלא גרע משוטה דכשר דיעבד באחר עומד ע"ג: (לח) ואם לא הגיע וכו' · ע' בס"ק הקודם שכ"כ בעה"ע ורא"ש: (לט) וי"א וכו' · כ"כ הכל בו בשם בעל התרומות דשכור לא ישחוט מפני ששחיטתו דרסה · וכ"כ הג' מיי' בפ"ג מה"ש בשם סמ"ג שכתב בשם ר"י גאון שאדם המשתכר אסור לשחוט כי רוב דרסות הן מחמת שכרות [עכ"ל] · ומלשון דבריהם משמע כמש"כ בי"א ס"ק ל"ו אות א' בשם הט"ז ולא כדברי הש"ך ס"ק ל"ד שכתב עלה טובה וכו' ע"ש ודו"ק: (מ) סומא לא ישחוט לכתחלה · משנה פ"ק דחולין (ד' י"ג ע"ב) השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה [עכ"ל המשנה] משמע הא לכתחלה לא כדדייק שם הש"ס השוחט דיעבד אין לכתחלה לא · וכתב שם רש"י וז"ל לכתחלה לא ישחוט בלילה שמא לא ישחוט רובא והוא לא ידע [עכ"ל] · וע' בס"ק שאח"ז: (מא) אלא א"כ אחרים וכו' · מדכתב רש"י הנ"ל שהבאתי בס"ק הקודם דהטעם דלכתחלה לא ישחוט בלילה שמא לא ישחוט רובא ומשמע דסומא ג"כ דלא ישחוט לכתחלה הוא ג"כ מטעם זה · ולפי"ז הטעם כיון דאחרים רואין ששוחט הרוב שרי אף לכתחלה · והרשב"א כתב הטעם שמא יחליד · והר"ן כתב הטעם שמא לא ישחוט יפה · ולכל הטעמים אם אחרים רואים שישחוט יפה שרי אף לכתחלה · וע' י"א ס"ק ל"ח שיש חולקים ואוסרים לכתחלה אף בזה: (מב) ערום לא ישחוט לכתחלה · משנה פ"ק דתרומות מ"ו חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה האלם והשכור וכו' ומפרש בירושלמי דלכתחלה לא יתרומו משום הברכה · ומביאו בהג"א פ"ק דחולין סי' ג' ע"ש · ועי' מש"כ בי"א ס"ק מ' דלא מהני שיהפוך פניו כיון דהערום צריך לכוון לשמוע הברכה הוה שומע כעונה והוה כדבור ממש ע"ש · והקשה בס' פרי תואר הא קיי"ל הרהור לאו כדבור דמי · ותירץ בתב"ש ס"ק ס"ט כיון דשומע כעונה הוה כעונה ממש והוה כדבור · ועי' בתב"ש שם שהביא ראיה לזה מתוס' ברכות פ' מי שמתו (ד' כ' ע"ב) ד"ה כדאשכחן וכו'

ידוע ושחט אחר **מא** (מג) י"א ששחיטתו אסורה:
הג"ה **מב** (מד) ואם נתבטלה התקנה כל השוחטים בחזקת כשרות כמו בראשונה (פסקי מהרא"י סי' קע"ז):

סעיף י"ב השוחט בפני עדים בהמה לעבו"א וכשבא ישראל לקנות ממנה אמר לא תקנה ממנה **מג** (מה) כי לא שחטתיה אינו נאמן (מו) ומיהו לדידיה אסורה דהא שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא (רמ"א וע"ל סי' קנ"ז בדין עד אחד נאמן באיסורים):

סעיף י"ג (מז) טבח שעשה סימן בראש הכבש השחוט שיהא נראה שהוא טרפה וגם היה אומר שהוא טרפה · ואח"כ אמר שכשר היה ולא אמר כן אלא כדי שלא יקחו אותו וישאר לו ליקח ממנו בשר **מד** כיון שנתן אמתלא לדבריו נאמן (רמ"א וע' לקמן סי' קכ"ז סעיף א' בהג"ה):

סעיף י"ד שוחט שהעיד עליו עד אחד ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו (מח) עד אחד בהכחשה לאו

וכו'· וכן הסכים במשבצות ס"ק י"ט ע"ש: (מג) י"א ששחיטתו אסורה· כ"כ רי"ו וכ"כ ר"ד הכהן בתשובה וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל ז' דכיון דהקהל אסרו זולתו הוה כאוכל בלי שחיטה והוה כמומר לאותו דבר ורשאין הצבור לאסור דבר המותר משום מיגדר מילתא· וכ"ש זה שעבר על הא' ושחט ראוי לדמותו למומר לאותו דבר· ואעפ"י שאינו חשוד לאכול דבר איסור מ"מ מכוער הדבר וראוי לקונסו שלא יאכלו משחיטתו [עכ"ל הרא"ש שם]· וכ' הפר"ח ס"ק ל"ח שמסוף דברי הרא"ש משמע דאינו אלא קנס דבכלל הטלת א' שלא ישחוט אדם אינו מוכן פיסול דיעבד שחיטת כל אדם· גם מש"כ הרא"ש דהוה כמומר לאותו דבר הוא תמוה דחשוד על הא' אינו חשוד על הנבלה משום דא' קיל לאינשי מאיסור נבלה · ומסיק להתיר בהפ"מ ע"ש· אבל אם פסלו בפירוש שחיטת אחרים כתב בשמ"א סי' ב' סעי' כ"ב דאז אף בדיעבד אסור וכמש"כ הרא"ש דרשות ביד הקהל לאסור משום מיגדר מילתא [ושויא אנפשייהו חתיכא דאיסורא· הגר"א] ובזה אפשר דאף הפר"ח מודה וכדמשמע מלשונו שם ע"ש· ואז אסור אף בשוגג וכמש"כ בי"א ס"ק מ"א ע"ש: (מד) ואם נתבטלה התקנה וכו' · וקצת ראיה לזה ממס' עו"ג פ"ב (ד' ל"ט ע"א) חבר אשתו ובניו וכ"ב הרי הם בחזקתם עד שיחשדו וכן אגר שמוכרים בה תכלת ה"ה בחזקתן עד שתיפסל· הגר"א: (מה) כי לא שחטתיה אינו נאמן· אעפ"י שיש לו מיגו דיכול לומר טרפה היא אינו נאמן דהוה מיגו במקום עדים ואין אומרים מיגו במקום עדים וכמש"כ בפ"ו דב"מ (ד' פ"א ע"ב) ובפ' ג' דב"ב (ד' ל"א א' וד' ל"ג ע"ב) ובכתובות פ"ב (ד' כ"ז ע"ב) דמה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן ע"ש· ועי' מש"כ בי"א ס"ק מ"ב דאם אפשר לתרץ דבורו אסור· וכ"כ התוס' בפ"ק דב"מ (ד' ג' ע"ב) גבי מאי דאמרינן התם אמרו לו שנים אכלת חלב ר"מ מחייב וחכמים פוטרים ואמרינן שם מ"ט דחכמים דאם ירצה לומר מזיד הייתי יפטר וכתבו התוס' שם ד"ה מה אם ירצה דאין לפרש שיהא נאמן לומר לא אכלתי במיגו דאי בעי אמר מזיד הייתי דהוה מיגו במקום עדים· אלא כלומר אף מה שאמרתי לא אכלתי יכול לתרץ דבריו ולומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד· ומיירי כשאמר לא אכלתי לא בדקו אותו איך היה דעתו ולבסוף אמר שמזיד היה· וסברי רבנן דמה שאמר לא אכלתי כך היה דעתו שלא אכל שוגג אלא מזיד וכו' עכ"ל תוס'· וכה"ג כתבו התוס' בכריתות (ד' י"ב ע"א) ע"ש: (מו) ומיהו לדידיה וכו' · כמש"כ בכתובות פ"ב (ד' כ"ג ע"ב) אמרה אני טמאה וחברתי טהורה ואמר לה עד אחד את טהורה וחברתה טמאה איהי שויא אנפשה חתיכא דאיסורא· ושם (ד' כ"ב ע"א) האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת· ופריך· והא שויא אנפשה חתיכא דאיסורא [וע' ס"ק שאח"ז] וביבמות פ' החולץ (ד' מ"ז ע"א) נאמן אתה לפסול את עצמך· ואי אתה נאמן לפסול את בניך· וכתבו שם תד"ה נאמן אתה דטעמא משום דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא· וכ"כ תוס' שם ד"ה ואין עדות וכו' וז"ל ועל עצמו נאמן משום דשויא אנפשיה וכו'· עכ"ל: (מז) טבח שעשה וכו' שנתן אמתלא וכו'· כ"כ ב"י בשם הרשב"ץ והוא מברייתא כתובות פ"ב (ד' כ"ב ע"א) ת"ר האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת· ופריך· והא שויא אנפשיה חתיכא דאיסורא· ומשני· א"ר בר ר' הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה· תניא נמי הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת· ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת· ומעשה נמי באשה אחת וכו' מתחלה שבאו אלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי וכו' עכשיו שבאו אלי אנשים מהוגנים וכו' אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ושם בש"ס אמרה טמאה אני וחזרה וכו' א"ל אף בזו אם נתנה אמתלא וכו' ע"ש: (מח) עד אחד בהכחשה לאו כלום· דאמרינן ביבמות ריש פרק י' (ד' פ"ח ע"ב) אמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים· עכ"ל הש"ס· וכן הוא שם בפ' ט"ו (ד' קי"ז ע"ב)· וכן איתא בכתובות פ"ב (ד' כ"ב ע"ב) ובפ"ג דסוטה (ד' ל"א ע"ב) וריש פ"ג דכריתות ע"ש· והריטב"א חולק ע"ז וס"ל דדוקא בעדות אשה אמר עולא כן ולא בשאר איסורים· ומה שקשה עליו מש"ס סוטה פ' מי שקינא (ד' ל"א ע"ב) ושם פ' עגלה ערופה (ד' מ"ז ע"ב) עי' בש"ך לקמן סי' קכ"ז ס"ק י"ד שהאריך בזה· וע"ש בש"ך שהביא שהרבה פוסקים סוברים כש"ע ולא כהריטב"א ולדינא עי' מה שכתבתי כאן

כיד

ס"ק י"ט ושמ"א סעי' ל"א וע' מ"א ס"ק מ"ב: **מא** י"א ששחיטתו אסורה· וכתב הט"ז הטעם דהוה כמו חשוד לאותו דבר [ועי' במ"א ס"ק מ"ג] ומשום הכי אין היסור אם שגג בדבר שלא ידע מהא'· עכ"ל· וכ"כ בכרתי ס"ק ל"א· ומ"מ נראה דזה דוקא אם לא פסלו בפירוש· אבל אם הותנה בפירוש בשעת התקנה שאם ישחוט אחר יהיה שחיטתו אסורה אז אסור אף אם שחט בשוגג משום דהרשות לצבור לאסור דבר המותר [וכן נראה משמ"א סי' ב' סעי' כ"ב וכ"כ משבצות ס"ק ך' ובשפ"ד ס"ק ל"א ע"ש] ואפילו בלא א' אסור בכה"ג כיון דהקהל פסלו שחיטת הכל· ש"ך ס"ק ל"א· אבל אם לא פסלו בפירוש· אלא עשו תקנה סתם שלא ישחוט אחר אפילו עשו התקנה בא' ועבר אחד ושחט· ואפילו אם עשה כך במזיד יש להתיר בהפ"מ [שלא כדעת הש"ע] די"ל דאף דחשוד לעבור על הא'· משום זה אין נקרא חשוד לאותו דבר לאכול נבלה משום דא' קיל להו לאינשי מאיסור נבלה [פר"ח ס"ק ל"א ושמ"א שם] ובשוגג בכה"ג שלא פסלו בפירוש יש להתיר אף בלא הפ"מ· שמ"א שם· וע' מ"א ס"ק מ"ג: **מב** ואם נתבטלה התקנה וכו'· (א) כתב פ"ת ס"ק י"ג בשם תשובת נוב"י א' יור"ד סי' א' בעיר אחת שעשו תקנה ע"י הרב והקהל שבוחט אחד לבדו לא ישחוט והוכרז שמה שישחוט אחד הוא טרפה [ועי' לעיל בי"א בסי' זה ס"ק י"א אות ז' בשם תשובת באר יצחק] ועוד נעשה שם שהשוחטים תקעו כפם שלא יכשירו שום בהמה עד שיניחו חותם לסימן כשר· ושוחט אחד עבר על כל זה· ופסק דיש להכשיר שחיטתו לעיר אחרת ואף לאותה העיר אם יתירו התיקון ההוא בב"ד של שלשה [דהכא עוקר למפרע והוה כלא עשו תקנה דבלא"ה לאותה העיר בודאי אסור כיון דפסלו בפירוש וכמש"כ בס"ק הקודם] ואף שעבר השוחט על הת"כ לא נעשה חשוד לאותו דבר כיון שהת"כ לא היה שלא ישחטו אלא שלא יכשירו וזה ענין אחר ועי' בהשמטות לס' נוב"י שכתב שכיון שצריך עקירת הנדר למפרע [שלא כדין חרמי צבור] א"כ אי אפשר להתיר עפ"י ב"ד שבעירם דהוי כמיפר נדרי עצמו· עכ"ל פ"ת· (ב) וכתב בס' בל"י סי' כ"א ס"ק כ"ג בשוחט שהעבירו ע"י ע"א וגם היה רגלים לדבר ויודע בעצמו שספק ענה בו או ששוגג היה אם מותר לשחוט במקום שאין מכירים אותו· או לשחוט בביתו בעצמו· ומסיק דאסור מטעם דהוי כפסלוהו הקהל· או מטעם דבזה"ז עיקר הקבלה שנוטלים· וכיון שהקהל פסלוהו בטלה הקבלה שלו וא"כ אסור לו לשחוט אף לעצמו בביתו· עכ"ל בל"י בקוצר· והשיג שם אתשובת חו"י שמתיר בזה ודברי הבל"י נכונים וגם המשבצות סוף סי' כ"א העתיק דברי הבל"י הנ"ל בסתם· וזה דלא כפ"ת סי' ב' ס"ק ד' שהעתיק דברי החו"י הנ"ל בסתם ונעלם ממנו שבס' בל"י הביאו והשיג עליו· וע' פ"ת בסי' קכ"ז ס"ק ז' כתב שם ג"כ בשם ספר בכור שור כיון דפרהסיא ודאי אסור וא"כ אסור אף בצינעא דכ"מ שאסרו חכמים מפני מראית העין אסרו אף בחדרי חדרים ע"ש: **מג** כי לא שחטתיה אינו נאמן· ודוקא שאומר בפירוש לא שחטתי כלל דאי אפשר לו לתרץ דבורו ולומר שלא שחט יפה דהרי אמר שלא שחטתי כלל· אבל אם אומר סתם לא שחטתי [פי' בלא תיבת כלל] דאפשר לתרץ דבורו ולומר דכונתו שלא שחט יפה הרי זה אסורה דאפשר שהם או דרס דכל שנפסל בשחיטה אינה קרויה שחיטה· ש"ך בשם הרשב"א וע' מ"א ס"ק מ"ה· וכתב בשמ"א סעי' ל"ט ובתב"ש ס"ק ע"ה דה"ה אם יש לתלות שאומר לא שחטתי שלא להקניט הע"א וכדומה יש לאסור אף שאומר לא שחטתי כלל ע"ש· ויש להחמיר כדבריו· משבצות ס"ק כ"א· אבל בפ"ת ס"ק י"ד הביא בשם תשובת ברית אברהם ח' יור"ד סי' י"ג שהשיג על התב"ש והעלה דאין להחמיר בזה: **מד** כיון שנתן אמתלא לדבריו נאמן· הט"ז ס"ק כ"א הקשה על דין זה מלקמן סי' קפ"ה סעי' ג' וע"כ חולק על דין זה· וכן בפר"ח ס"ק מ' הוכך להחמיר בזה דלא מהני אמתלא בזה כיון שעשה מעשה· ועי' בנה"ך כאן ובש"ך סי' קפ"ה ס"ק ה' שמסכים לדברי הש"ע שבכאן ומתרץ קושיית הט"ז ולכן העיקר כש"ע כאן· וכן פסק בשמ"א סעי' מ'· וע' בכרו"פ בסי' קפ"ה סעי' ג' ס"ק ב' שתירץ על קושיית הט"ז ומסיק שם בכרו"פ דדוקא באמר האמתלא קודם המעשה נאמן· אבל הוחזקה נדה ושמש עמה ודאי לא

כל

מה לאו כלום מו (מט) והעד עצמו מותר לאכול מכאן ולהבא · ומ"מ מז הכל לפי מה שהוא אדם :

סי' ב' אם שחיטת א"י ומומר כשרה ובו י"א סעיפים:

סעיף א' (א) שחיטת א"י (ב) נבלה א אפילו הוא קטן ב ואפילו אינו עובד אלילים (כגון ג גר תושב · סור) (ג) ואפילו אחרים רואין אותו :

סעיף ב' (ד) מומר אוכל נבלות לתיאבון ישראל בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו אפילו

כל כמוניה לומר אח"כ אמתלא והרי הוא בחזקת עבריין · ולאחר מעשה אין שומעין לאמתלא דידיה · דאם לא כן איך בעלה לוקה משום נדה הא יוכל לומר אמתלא · עכ"ל כרו"פ שם בקולר · וכ"כ שם הפרישה וע"ש בס' סדרי טהרה ס"ק א' · וא"כ הכי נמי בטבח דוקא שאמר האמתלא קודם שאכל · וע' בס' תורת השלמים בסי' קפ"ה ס"ק ו': מה לאו כלום · משום דכל מקום שהאמינה תורה לעד א' הרי הוא כב' ואין א' במקום שנים · והשחיטה הזאת מותרת לשארי בני אדם אבל לא להעד עצמו משום דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא · אבל מכאן ולהבא מותרת אף להעד [וע' מ"ח ס"ק מ"ט כתבתי שיש חולקים ע"ז ואוסרים להעד אפילו מכאן ולהבא אם לא שעשה תשובה ע"ש] אבל רש"ל חולק על הש"ע ופסק כדעת ריטב"א דדוקא בעדות אשה אמרינן דעד אחד מהימן כב' · אבל בשאר איסורים הוה כחד לגבי חד ובהמה בחי' בחזקת איסור עומדת · וע"כ הבהמה זו שהעיד העד עליה אסורה לכל וכן פסקו ב"ח וט"ז וש"ך ושמ"ח סעי' מ"א [וע' לקמן במקור חיים סי' ל"ט ס"ק כ' שם כתבתי דדוקא כאן לחומרא פסקינן כשיטת הריטב"א אבל לא לקולא ע"ש] וע' פ"ת ס"ק י"א שכתב בשם ס' דגמ"ר [הוא בעל נוב"י] שגם הם לא נחלקו על הש"ע אלא אם לדברי המכחיש אסורה היא מן התורה · אבל אם גם לדברי המכחיש שאמר ששחט שלא כהוגן אינו אלא מחמת חומרא כגון שהייה במיעוט בתרא · או פחות מכשיעור בכה"ג כ"ע מודו דהשוחט נאמן : מו והעד עצמו וכו' מכאן ולהבא · והפר"ח ס"ק מ"ב חולק וס"ל כיון דלדברי העד השוחט הוא רשע ששחט שלא כהוגן והוה חשוד לאותו דבר כל מה שישחוט מכאן ולהבא בלא קבלת דברי חבירות שחיטתו פסולה לפי דברי העד וא"כ שפיר קרינן ביה דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא · עכ"ל · וע' מה שכתבתי במ"ח סוף ס"ק מ"ט בשם הגר"א בזה · ובשמ"ח סי' ב' סעי' כ"א כתב וז"ל וכ"ל אם העד יודע בעצמו שהאמת אתו פשיטא שאסור לו לאכול משחיטת זה השוחט אבל מן הסתם אין אנו צריכים להפרישו וכו' וכ"ש אם השוחט נותן אמתלא המקובלת לדבריו מותר הוא לאכול ממה שישחוט אח"כ וכו' ולא אמרי' דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא שאין זה איסור מבורר · עכ"ל · וע"ש בתב"ש ס"ק ל"א: מז הכל לפי וכו' · פי' שאם אותו השוחט כבר נכשל ורגלים לדבר מעבירין אותו · מהרי"ק ומביאו ב"י סוף סי' זה ורמ"א סי' ב' סעי' ב' וש"ך שם ס"ק י"א בשם ד"מ: סי' ב א אפילו הוא קטן · די"ל דאין מחשבתו לע"א · ואפילו הוא יודע לאמן את ידיו והוא מומחה דכה"ג בקטן ישראל כשר ובא"י נבלה · ש"ך: ב ואפילו אינו עובד אלילים · ואפילו בדק לו ישראל כשר סכין ועומד ע"ג וראה ששחט יפה מ"מ שחיטתו נבלה מדאורייתא · ב"ח וש"ך · משום דכתיב וזבחת ואכלת כל שישנו במצות וזבחת [פי' שמצווה על השחיטה] זביחתו זביחה · וכל שאינו במצות וזבחת אין זביחתו זביחה רק כנהרגה · תוס' והרא"ש · ומ"מ מותרת בהנאה אפילו עובד אלילים דלא אמרינן סתם מחשבת א"י לעבו"א · ש"ס · אבל שחיטת מין הדבוק לעו"ג [היינו כומר לעו"ג · שמ"ח סעי' א'] שחיטתו אסורה בהנאה · ש"ס · ומ"מ במקום הפ"מ יש להקל בהנאה אפילו בשחיטת כומר בזה"ז אם לא שמעינן דחשיב לעו"ג משום דאינם אדוקים כ"כ בזה"ז לעו"ג אפי' הכומרים [שמ"ח סעי' א'] וע' מ"ח ס"ק א' ב': ג גר תושב · היינו שקבל עליו שבעה מצות בן נח כמה שכתב הטור והמחבר בסי' קכ"ד

כיד אליהו ס"ק מ"ה: (מט) והעד עצמו מותר לאכול מכאן ולהבא · ולא שייך לומר דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא מכאן ולהבא דדוקא גבי יין נסך דאם נתנסך היין כדברי העד שוב אין לו תקנה בזה אמרינן (לקמן סי' קכ"ז סוף סעי' בהג"ה) דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא · אבל הכא לא שייך למימר הכי דהא אפי' אם יהי' כדברי העד מ"מ אין מוחלט ליפסל עולמות בשביל כך ולכל הפחות אם ילבש שחורים ויעשה תשובה המוטלת עליו חוזר הוא לכשרותו ונמצא דלא שויא אנפשיה חד"א בעדותו כלל כיון דהדבר תלוי במחשבת השוחט אם להרע או להיטיב במכאן ולהבא · עכ"ל מהרי"ק הובא בש"ך ס"ק מ"א · פי' דכיון שאינו מוכרח שיפסל עולמית דומיא דנתנסך היין דהא אית ליה תקנתא בתשובה ואפשר שמעצמו יעשה השוחט תשובה א"כ לא מיקרי שחיטתו מכאן ולהבא חתיכה דאיסורא לגבי העד · פר"ח ס"ק מ"ב · וסיים פר"ח וכתב וז"ל אמנם לא נ"ל דברי מהרי"ק כיון דלפי דברי העד השוחט הוא רשע ששחט שלא כהוגן והוה חשוד לאותו דבר כל מה שישחוט מכאן ולהבא בלא קבלת דברי חבירות שחיטתו פסולה לפי דברי העד וא"כ שפיר קרינן ביה דשויא אנפשיה חד"א [עכ"ל] · והגר"א ס"ק מ"ד כ' וז"ל והעד עצמו וכו' דאף בודאי שחט שלא כהוגן לא אמרינן אלא דמעבירין אותו אבל שחיטתו אינו נפסלת כמש"כ בסי' ב' ס"ב בהג"ה והוא מדברי מהרי"ק כאן ואף שמהרי"ק לא כתב כן אלא שמא עשה תשובה אין נראין דבריו [עכ"ל הגר"א] · ובזה מתורץ קושיית הפר"ח הנ"ל שהקשה דהא לדברי העד שחיטתו פסולה · דלדברי הגר"א אין שחיטתו נפסלת אלא דמעבירים אותו לכתחלה ודו"ק · וע' מש"כ לקמן סי' ב' סעי' ב' בהג"ה וכמ"ח שם ס"ק ע' מזה :

סי' ב (א) שחיטת א"י נבלה · משנה חולין פ"ק (ד' י"ג ע"א) שחיטת א"י נבלה ומטמאה במשא · ומש"כ בש"ע אפי' הוא קטן ואפילו אינו עובד אלילים · כן הוא ברמב"ם פ"ד מה"ש ומביאו הטור וב"י ודייק מדקתני סתמא במשנה לאיסורא · וכתב הגר"א דכל זה הוצרך לומר לשיטתו שכתב הטעם לשחיטת א"י דאסורה משום שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו ש"מ שזבחו אסור · ולא נלמד משם אלא לעובדי אלילים לפיכך הוצרך לזה לומר שאסרוהו בכל ענין כמו שאסרוהו סתם יינן בסי' קכ"ד · אבל להתוס' פ"ק (ד' ג' ע"ב) ד"ה קסבר והרא"ש שם סי' ה' שכתבו הטעם ששחיטת א"י אסורה משום שנאמר וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה [ר"ל שמצווה על הזביחה] אכול מזבחו · וכ"ה בתוספתא ריש מכילתין בהדיא וז"ל וזבחת ולא שזבח הא"י ולא שזבח הקוף · ולדבריהם פשיטא דאפילו אינו עובד ע"ג הוה נבלה דאורייתא משום דא"י אינו בר זביחה משום דאינו מצווה ע"ז · ובסעי' ה' דפסק רמ"א דמי שאינו חושש בשחיטה אעפ"י וכו' דינו כמומר להכעיס ע"ש · סתם כשיטת התוס' והרא"ש [עכ"ל הגר"א בתוספת ביאור] · וכתב בתב"ש סוף ס"ק ב' דכן דעת רש"י וראב"ד ורשב"א בתשובה סי' תקכ"ט וכן פסק ביש"ש וב"ח וש"ך ס"ק ב' וכן הוא הסכמת האחרונים · וע"כ נראה לפע"ד דמותר לשחוט אחריו באו"כ ודלא כתב"ש לקמן סי' ע"ז ס"ק ל"ט ע"ש: (ב) נבלה · פי' אבל מותרת בהנאה כדכתבתי בי"א ס"ק ב' וכ"ה בהדיא בש"ס (ד' י"ג ע"א) דייק הש"ס שם נבלה אין איסור הנאה לא · מאן תנא דלא כר"א וכו' ושם איתא ר' אמי א' ה"ק שחיטת א"י נבלה הא דמין לע"ג · תניא להא דת"ר שחיטת מין לעו"ג וכו' [עכ"ל הש"ס] · וכ' רש"י שם ד"ה תניא וז"ל וש"מ דהלכתא כהא ברייתא מדמסייע ליה דוקיא דמתניתין · ומש"כ בי"א שם דשחיטת מין אסורה בהנאה · הוא מברייתא הנ"ל · ומש"כ בי"א שם דבמקום הפ"מ יש להקל אפילו בשחיטת מין משום דאינם אדוקים כ"כ בזה"ז · כן הוא בש"ס (ד' י"ג ע"ב) דאר"ח בר אבא א"ר יוחנן א"י שבחו"ל לאו עובדי גלולים הן · אלא מעשה אבותיהן בידיהן [וע' בתב"ש ס"ק ג' טעם להשמטת הפוסקים מימרא זו] וכתבו התוס' שם ד"ה א"י וז"ל הלכך בא"י נמי אין אדוקין כ"כ שיהיו מעשיהם לשם גלולים [עכ"ל] : (ג) ואפילו אחרים רואין אותן · כ"ה בטור ושארי פוסקים והוא פשוט להני ב' טעמים שכתבתי בס"ק א' הן לפי' הרמב"ם והן לפי' התוס' · וכן מוכח בש"ס פ"ק (ד' ג' ע"א) דמוקי אביי הכל שוחטין אפילו כותי בד"א כשישראל עומד ע"ג אבל וכו' אמר רבא וכו' ע"ש ושם ע"ב איתא ר' אסי לא אמר כתרווייהו [פי' כאביי ורבא דמוקי בכותי] קסבר כותים גירי אריות הן [פי' והוה כא"י ושחיטתן פסולה אפילו בעומד ע"ג] וע"ש בתוס' ד"ה קסבר וכו' וז"ל ושחיטתן פסולה כמו של א"י מוזבחת מה שאתה זובח וכו' כלומר אותו שהוא בר זביחה לאפוקי א"י ואוכל נבלות להכעיס [עכ"ל] וכן משמע ממתניתין דבריש חולין תנן הכל שוחטין וכו' חוץ מחש"ו וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה [ואח"כ תיכף אח"ז תני באותה משנה] שחיטת א"י נבלה [עכ"ל] · ולא מפליג כמו ברישא להכשיר באחרים רואים וכו' משמע דבא"י לא מהני אחרים רואין אותן: (ד) מומר וכו' ישראל בודק סכין וכו' · פ"א דחולין (ד' ד' ע"א) גופא אמר רבא ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו מ"ט כיון דאיכא היתירא ואיסורא לא שביק היתירא ואכיל איסורא · ופריך אי הכי כי לא בדק נמי · ומשני מיטרח לא טרח [עכ"ל הש"ס] · וכתב רש"י שם אם לא ימצאנה יפה לא יחזור אחר סכין אחרת · והרא"ש סי' ז' כתב דאם היה סכינו פגום לא טרח לתקנו [עכ"ל] · וכ"כ הרשב"א [הביאו הב"י בד"ה כתב הרשב"א שחט בינו וכו' · וכ' עוד ואעפ"י שאינו טורח לתקן הסכין מ"מ וכו' ע"ש] וכתב הרא"ש והרשב"א דהלכה כרבא נגד אביי וגם דרב אסי מוקי לה אליבא דרבא [בד' ג' סוף ע"א] וגם ברייתא דמייתי הש"ס (בד' ד' ע"ב) הכל שוחטין ואפילו מומר מסייע ליה לרבא ואע"ג דדחי ליה הש"ס במומר לאלילים וכרב ענן · מ"מ למסקנא דש"ס (בד' ה' ע"א) דרב ענן

אתותב

ד (ה) **אפילו ישחוט בינו לבין עצמו** ה (ו) **והוא שיודעין בו שיודע הלכות שחיטה** (ז) **ואם לא בדק לו סכין תחלה אסור לאכול משחיטתו** ו **עד** ז **שיבדקנו בסוף** ח (ח) **ואין ליתן לו לכתחלה לשחוט אפילו כשר עומד ע"ג בלי שיבדק לו כשר את הסכין תחלה על סמך שיבדקנו בסוף:**

הגה (ט) מי ששחט והוציא טרפה פעם אחת מתחת ידו אם לא הוחזק בכך ט מותר לאכול אחר כך משחיטתו · מ"מ דנין בזה לפי ראות עיני הדיין כאדם השוחט אם כבר נכשל ורגלים לדבר מעבירין אותו (מהרי"ק שורש ל"ג):

מומר

מקור חיים

איתותב אי אפשר לאוקמה אלא כרבא · הרא"ש פ"א סי' ז': (ה) **אפילו ישחוט בינו לב"ע** · כ"כ הר"ן ושארי פוסקים · וכן משמע בש"ס פ"ק (ד' ג' ע"ב) וכולן ששהטו אהייא אילימא אהש"ו וכו' אלא אישראל מומר אי דבדק סכין ונתן לו האמרת שוחט אף לכתחלה [פרש"י ולמה לי אחרים רואים אותן] אלא דלא בדק אי דאיתא לסכין ליבדקיה השתא [פי' ולמה לי אחרים וכו' רש"י] אלמא בבדיקת סכין מהני אף בינו לבין עצמו ואין צריך אחרים רואין · ומה שכתב הטור ואפילו לא יאכל הוא ממנו [הבאתיו בי"א ס"ק ד'] כ"כ התוס' (ד' ג' ע"ב) ד"ה בודק ורא"ש פ"ק סי' ז' דמומר לתיאבון חיים אלפני עור וכו' ע"ש · ומש"כ בי"א שם דלכתחלה יש לבדוק הסכין אחר שחיטה וכו' כ"כ רי"ו בשם הגאונים וכן משמע דעת הר"ן הביאם הש"ך ופסק כן וכן פסק הב"ח: (ו) **והוא שיודעין בו שיודע הלכות שחיטה** · דלא אמרינן ביה רוב מצויים וכו' מומחים הם · ר"ן ומרדכי ות"ה ובד"ה · והטעם דהא דאמרינן רוב מצויים וכו' משום דאי לאו הכי דלא היה מומחה לא היה שוחט אלא היה נותן לאחר · משא"כ זה דאוכל נבלות לתיאבון · הגר"א: (ז) **ואם לא בדק וכו' אסור וכו' עד שיבדקנו בסוף** · פ"ק (ד' ג' סוף ע"א וריש ע"ב) אמר רבא ישראל מומר וכו' בודק סכין וכו' אבל לא בדק סכין ונתן לו לא ישחוט ואם שחט בודקין סכינו אחריו נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור וכו' ע"ש: (ח) **ואין ליתן לו לכתחלה לשחוט אפילו כשר וכו'** · כ"כ ברשב"א וטור · וכן מוכח בש"ס (ד' ג' ע"ב) אלא אישראל מומר וכו' ואי דליתא לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוה דילמא בסכין פגומה שחט · ומש"כ בש"ע דאסור ליתן ע"ס שיבדקנו בסוף כ"כ שם התוס' ד"ה בודק והרא"ש סי' ה' כדאשכחן בישראל מומר וכו' שאסור למסור להם לכתחלה לשחוט ע"ס שיבדוק הסכין אחריו וכו' משום שאסור לאכול משחיטתו עד שיבדוק הסכין בישראל מומר וכו' הלכך חיישינן דילמא משתלי ולא עביד וקאכיל איסורא · עכ"ל תוס' ורא"ש · וכ"כ הרשב"א בת"ה · וכן משמע פ"ק (ד' ג' ע"ב) אבל לא בדק ונתן לו לא ישחוט ואם שחט בודק סכינו אחריו · עכ"ל הש"ס · משמע דוקא דיעבד מהני לבדוק אחריו · ודע דהא דאמרינן דאי לא בדק הסכין אסור אף דיעבד לאכול משחיטתו · כתב פ"ת בשם תשובת הרדב"ז החדשות סי' כ"ד דדוקא שאין לפניו משחזת · אבל אם יש לפניו משחזת דליכא טירחא כולי האי לא אכיל איסורא · עכ"ל פ"ת · ואין בידי גוף התשובה לעיין ביה אם כתב מקור לזה · ולי ההדיוט צ"ע גדול בזה דסתמא דש"ס שהעתקתי בס"ק ד' מיטרח לא טרח לא משמע כן · ואפשר דדייק מלשון רש"י שהעתקתי שם שכ' אם לא ימצאנה יפה לא יחזור אחר סכין אחרת · עכ"ל רש"י · וסובר הרדב"ז דלתקן יותר קל מלטרוח אחר סכין אחרת · אבל צ"ע דמי מפיס לומר כן · ועוד הא כתב הרא"ש סי' ז' העתקתיו שם וז"ל דאם היה סכינו פגום לא טרח לתקנו עכ"ל ודוחק גדול לומר דמיירי הרא"ש כאין לו משחזת דוקא · ועוד דמהרשב"א משמע להיפך וז"ל [ומביאו ב"י] נמצא בשר שחוטה בידו וכו' נאמן לומר מן השחוטה לקחתי ואף עוף שאינו נמכר במקולין אם יש מומחה במדינה נאמן לומר ישראל מומחה וכשר שחט לי שאינו מניח ההיתר ואוכל האיסור ואעפ"י שאינו טורח לתקן מ"מ טורח הוא לילך אצל הבקי לשחוט למה הדבר דומה לחמנן של עוברי עבירה שמותר לאחר הפסח מפני שהם מחליפים [כדאיתא בחולין פ"ק (ד' ד') סוף ע"א וריש ע"ב] · עכ"ל רשב"א ומביאו הטור בקוצר · משמע מדבריו דטורח ההליכה יותר קל מטורח לתקן ולתקן ודאי לא טרח · עוד מצאתי בב"י סי' קי"ע בשם רשב"א וז"ל וכ"ש אם עושה לתיאבון דלא שביק היתרא וכו' ואפילו במקום דאיכא טורח הליכה וכדמוכח בחולין שם הא דחמנן של עוברי עבירה דמותר מיד אחר הפסח מפני שהם מחליפים · וכ"ש במה שאינו בידו שנאמן לומר בשל אחרים דכל שאינו טורח כבדיקת הסכין נאמן · עכ"ל · הרי דכתב הרשב"א דהליכה טריח ובדיקת הסכין ומכ"ש לתקן את הסכין לא טריח · וגם מסתימת כל הפוסקים שלא כתבו כן וסתמו הדבר משמע לאיסור · כנלפע"ד וצ"ע: (ט) **מי ששחט וכו'** · עש"ך ופר"ח שחלקו על רמ"א הבאתים ביד אלי' ס"ק ט' ע"ש · אבל הגר"א ס"ק ח' כתב על רמ"א וז"ל וכן משמע בפ"ק דחולין (ד' י"ח ע"א) האי טבחא דלא סר סכינא קמיה חכם משמתינן ליה רבא אמר מעברינן ליה ומכריזין אבישרא דטריפה ולא פליגי כאן בשנמצא סכינו יפה · כאן בשלא נמצא סכינו יפה [עכ"ל הש"ס] · ומשמע דלא מעבירין אותו אף בשלא נמצאת סכינו יפה אלא משום דלא הראה לחכם כמו בנמצא יפה · [עכ"ל הגר"א בתוס' ביאור] · וכן בס"ק י"ט הוכיח הגר"א מהרמב"ם דדוקא שהוא מועד לאכול נבלות ג' פעמים צריך בדיקת סכין · אבל בפסול לעדות שהוא פעם א' אין צריך בדיקת סכין · וע' במ"ח בסי' זה סוף ס"ק כ"ב · וע' מ"ח בסי' א' סוף ס"ק מ"ט העתקתי שם דברי הגר"א שם ס"ק מ"ד דאף בודאי שהט שלא כהוגן לא אמרינן

אלא

יד אליהו

קכ"ד ס"ב ע"ש: ד **אפילו ישחוט בינו לב"ע** · ואפילו לא יאכל הוא ממנו תחלה · טור · וע' מ"ח ס"ק ה' · והטעם כיון שיש בידו סכין יפה ודאי ישחוט בזה כיון דהוא אינו מומר להכעיס אלא לתיאבון ומסתמא ישחוט יפה · ולא חיישינן שמא עשאהו פגום או עשה שאר מיני טרפות כדי להכשיל והוא לא יאכל משום דהוא לא יעבור אלפני עור וכו' ש"ך בשם הפוסקי' · ולכתחלה יש לבדוק הסכין גם אחר השחיטה שמא נפגם בעור ולא שמכינן לכתחלה עליו שיבדוק הוא משום דלא טרח · אבל דיעבד פשיטא דכשר דלא גרע מנאבד הסכין אחר שחיטה ולא בדקוהו דכשר אם בדקוהו קודם שחיטה כדאיתא לקמן בסי' י"ח · ש"ך ס"ק ד': ה **והוא שיודעים בו וכו'** · משום דלא אמרינן ביה רוב מצויים וכו' מומחים הם · ואפילו דיעבד אסור כשאינו ידוע בבירור שהוא מומחה · ש"ך ס"ק ו' · דבשביל תאותו שוחט אף דלא גמיר · ואפילו כתב קבלה לא מהני ביה משום דלא טרח לחזור על לימודו · שמ"ח סעי' ג' · וכ' הש"ך שם דאסור ליתן לו לכתחלה לשחוט על סמך שיבדקנו אחר השחיטה אם הוא מומחה דומיא דסכין שבסמוך · דכללא הוא בכל מקום שהבדיקה מעכב בדיעבד אין ליתן לו לשחוט על סמך שיבדקנו בסוף כמש"כ בסי' א' ס"ג בשם הרא"ש: ו **עד שיבדקנו בסוף** · ואז הוא נאמן לומר שבסכין זה שחט · ודוקא שבא בגמר שחיטה או ששחט בהמות הרבה ועדיין הוא שוחט והולך דאז אמרינן מסתמא שחט הכל בסכין א' · אבל אם כבר גמר המומר שחיטתו ובא הכשר בשעה או בשתים חוששין שמא שחט מקודם בסכין אחרת · ש"ך בשם הרשב"א: ז **שיבדקנו בסוף** · ואם לא בדק הסכין אף דיעבד אסור · וכתב פ"ת ס"ק ב' בשם רדב"ז דהני מילי שאין בידו משחזת · אבל אם יש לפניו משחזת דליכא טירחא כולי האי לא אכיל איסורא · עכ"ל · וע' במ"ח ס"ק ח' כתבתי דל"ע לסמוך ע"ז כי משמע מש"ס ופוסקים להיפך ע"ש: ח **ואין ליתן לכתחלה לשחוט וכו'** ע"ס וכו' · משום דחיישינן שמא ישכח ולא יבדוק דכל מקום שהבדיקה מעכב דיעבד אסור ליתן ע"ס שיבדקנו בסוף וכמש"ל סוף ס"ק ה' · וב"ז מדינא אבל בזמננו כבר כתב בס' בה"י ומביאו בחכמת א' כלל א' סי' ז' שהמנהג כשהוא מועד לאכול נבלות אפי' רק לתיאבון אין אוכלין ממנו שום דבר ומכ"ש שאין אוכלים משחיטתו אפילו יבדוק אחר הסכין ובשמ"ח סעי' י"ב כתב ג"כ שראוי לחוש לדברי בה"י הנ"ל וידון המורה לפי ענין המומר הסוא ולפי פרצת הגדר · עכ"ל שמ"ח: ט **מותר לאכול אח"כ משחיטתו** · והש"ך והפר"ח חלקו על רמ"א והעלו דאם לא עשה תשובה המוטלת עליו מעבירין אותו אפילו בפעם אחד · והגר"א בסי' א' ס"ק מ"ד וכאן ס"ק ח' וס"ק י"ט מקיים דברי רמ"א ע"ש · ועמ"ח ס"ק ט' · ושפ"ד ס"ק י"א מסיק וז"ל · (א) אם מוחזק באדם כשר והגון אז בפעם אחד או ב' יש לדונו כשוגג אם נראין הדברים כך · (ב) ואם הדבר שקול וגם אין מוחזק בכשרות והגון אם איסור ממון יש בה יש לדונו כמזיד וצריך שילבוש שחורים וילך למקום שאין מכירים אותו כמו דאמרינן בסנהדרין פ' זה בורר (ד' כ"ה ע"א) אמר ר' אידי בר אבין החשוד על הטרפות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירים אותו ויחזיר אבדה בדבר חשוב או שיוציא טרפה בדבר חשוב משלו · עכ"ל הש"ס · ובזה"ז אי אפשר להעמיד הדת על תלה די שיקבל סיגופים ותענית בעירו · כ"כ הט"ז סי' קי"ט ס"ק ט"ז בשם רש"ל ע"ש · (ג) ואם אין בזה איסור ממון אז בפעם א' או ב' די בקבלת דברי חבירות · ובפעם הג' צריך תשובה גמורה · ואם איש הגון וכשר הוא אף באיסור ממון בפעם ראשון יש לדונו כשוגג ועכ"פ דברי חבירות בעינן · עכ"ל שפ"ד · וע' חכמת אדם כלל ב' סעי' ה' וסעי' ו' · (ד) ועי' פ"ת ס"ק ג' בשם תשובת נוב"י תניינא א' יור"ד סי' ג' בשוחט שבדק הריאה ושאל אותו שוחט הזקן והשיב בזה הלבון באייר מיר ווייזט אויס גוט · ובאמת נמצא טרפה מחמת שלא בדק הריאה כהוגן · וכתב דמה ששחט אח"כ עופות אין חשש דהחשוד לאיסור דרבנן אין חשוד לאיסור דאורייתא ובדיקת הריאה דרבנן [ועי' בת' בית א' ח' יו"ד סי' ד' השיג עליו דאטו בשחיטת עופות לא משכחת איסור דרבנן כגון שהייה במיעוט בתרא וכיוצא וגם בבדיקת הסכין יש כמה חומרות דרבנן וזה השוחט חשוד לאותו דבר באיסור דרבנן ע"ש] עוד כתב בנוב"י שם דלענין בדיקת הריאה הזקן לא איתרע החליפת כהו גורם שאינו מרגיש

כ"כ

כ"כ פגימת הסכין ולא לבדיקת הריאה [ולפענ"ד דגם בדיקת הריאה קשה לסמוך על זקן מחמת שרוב זקנים אינם רואים בטוב להבחין במראות הפסולות בריאה · וגם סירכא דקה אפשר יעלים עינו ממנה · וגם לא יראה היטב אם מבלבן והחוש יעיד על כ"ז] וגם על השוחט שנכשל יש להקל עליו שלא לדחותו לגמרי מחמת שהשיב בחיי מיר וכו' · שי"ל כוונתו שלדעתו היא טובה וכשרה אבל אינו רוצה לסמוך עליו דאל"כ הי' לו להשיב בקולר · והלכך אין להעבירו רק על חודש אחד או ב' חדשים · ואח"כ יתודה על פשעיו ויקבל עליו שיזהר היטב בבדיקת הריאה · ועכ"פ שנה תמימה לא יסמוך על בדיקת פנים רק יוציא הריאה לחוץ עד שירגיל היטב ואז יהי' הנהגתו כשאר שוחטים ע"ש מה שהביא הפ"ת כאן ס"ק ד' בשם תשובת חו"י בענין שוחט שהעבירוהו ויודע בעצמו ששקר ענה בו אם מותר לו לשחוט בביתו כתבתי בי"א בסי' א' ס"ק מ"ב אות ב' ע"ש : **י אפילו נשבע** · מפני שהוא חשוד על השבועה שהוא מושבע מהר סיני וע' במ"ח ס"ק י' : **יא ויש עמו סכין יפה וכו'** · וידעינן שהיו הסכינים אלו אצלו בשעת שחיטה · ש"ך ס"ק י"ג · וע' מה שכתבתי לעיל בי"א ס"ק ו' : **יב מומחה שחט לי** · (א) דעת הרשב"א במה"ב וב"ח וע"ז וש"ך ופר"ח דדוקא באומר מומחה פלוני שחט לי · משום דמרתת שמא ישאלו לאותו פלוני · אבל באומר מומחה סתם לא מהני ע"ש · אבל י"א דלא בעינן מומחה פלוני אלא דגם במומחה סתם סגי · פרישה והגר"א · וכן משמע בטור וש"ע ועי' מ"ח ס"ק י"ג · (ב) וגבי בהמה אם יש מקולין ישראל שמוכרין בשר כשר במקח אחד עם בשר טרפה נאמן לומר מן הכשרה לקחתיה מהאי טעמא כמי שאינו מניח ההיתר ואוכל האיסור כיון דמקח א' היא כשרה עם טרפה · רשב"א וטור וש"ך · (ג) מיהו כ"ז מדינא אבל מלד המנהג כבר כתבתי בס"ב ס"ק ח' בשם ספר בית הלל שמי שמומר לתיאבון אין אוכלין שום דבר ממנו ואין סומכין על שחיטתו : **יג דינו כעובד כוכבים** · והלכך אפילו שחט בסכין יפה ואפילו אחרים עומדים על גבו ורואים ששחט יפה שחיטתו נבלה מדאורייתא [כמש"כ בסעיף א' גבי עובד כוכבים] משום דכתיב וזבחת ואכלת ומי שאינו חושש לזבוח לא קרינן ביה וזבחת : **יד אעפ"י שאינו וכו' דיני כמומר להכעים** · ג"כ מטעם זה דכיון דאינו חושש לזבוח לא הוה בכלל וזבחת ושחיטתו פסולה מדאורייתא · ועי' מ"ח ס"ק י"ח דיש חולקים ע"ז לשיטת הרמב"ם ע"ש · (א) וכתב הש"ך ס"ק ט"ז דמומר להכעים אפילו בפעם אחד הוה כעו"ג והוה נבלה מן התורה · וע' מ"ח ס"ק ט"ו · (ב) ובמומר לעו"ג יש דיעות וכתב הש"ך ס"ק י"ז דהעיקר כהפוסקים דמומר לעו"ג אף בצינעא ואפילו בפ"א הוה מומר לכה"ת · ובחילול שבת בעינן דוקא בפרהסיא וג"כ אפילו בפעם אחד · מיהו באותו שחיטה לא נעשה מומר כגון בשוחט לעבודת אלילים או שוחט בשבת אין שחיטה זו אסורה משום שחיטת מומר אלא משום שוחט בשבת [וכ"מ דשרי במולאי שבת או שוחט לעבודת כוכבים] כ"מ אם לא כיוון לעבודת כוכבים אלא במיעוט בתרא שרי · שפ"ד ס"ק י"ז · ודעת שמ"ח בסי' י"א סעי' ג' וע"ש בתב"ש ס"ק י"ב דאף אותו שחיטה אם במזיד ובפרהסיא אין להתיר כ"א בהפ"מ ע"ש · ושפ"ד ס"ק י"ז כתב דאם שחט בשבת שחיטה גמורה לכ"ע פסולה דמכי שחט פורתא חילל שבת וא"כ כי גמר שחיטת מומר היא ע"ש

ס"ג מומר לתיאבון ששחט י (י) אפילו נשבע ששחט בסכין יפה אינו נאמן :

ס"ד מומר לתיאבון ששחט בינו לבין עצמו יא ויש עמו סכין יפה ושאינו יפה (יא) ואומר שביפה שחט נאמן (יב) ואפילו אם נמצא בשר בידו אם יש מומחין בעיר נאמן לומר יב (יג) מומחה שחט לי :

ס"ה (יד) מומר להכעים (טו) אפילו לדבר אחד (טז) או שהוא מומר לעבו"ג (יז) או לחלל שבת בפרהסיא או שהוא מומר לכל התורה אפילו חוץ משתים אלו יג דינו כעבו"ג:

הג"ה (יח) ומי שאינו חושש בשחיטה ואוכל נבלות בלא תיאבון יד אע"פ שאינו עושה להכעים דינו כמומר להכעים (כך העלה הב"י מדברי הרא"ש) :

מומר

אלא דמעבירין אותו אבל שחיטתו אינה נפסלת ע"ש : **(י) אפילו נשבע וכו'** · כ"כ ב"י בשם אוהל מועד ובשם תשובת הרשב"א · וכתב שם הטעם מפני שהוא מושבע ועומד מהר סיני והוא פסול לשבועה כמבואר בחו"מ סי' פ"ז וסי' צ"ב · וז"ל הגר"א דהוי כחשוד על השבועה לאותו דבר וכמו דאסקינן במס' ב"מ פ"ק (ד' ו' ע"א) דאמרינן מיגו דחשיד אממונ' חשיד אשבועתא בענין אותו הממון אלא להכי נותנין שבועה משום דחיישינן למלוה ישנה : **(יא) ואומר שביפה שחט נאמן** · משום דלא שביק היתרא ואכיל איסורא · גמרא חולין פ"ק (ד' ד' ע"א) והעתקתי בריש ס"ק ד' ע"ש : **(יב) ואפילו אם נמצא וכו' נאמן לומר וכו'** · טור בשם הרמב"ם · והטעם דכה"ג טרח כדאיתא בחולין פ"ק (ד' ד' ע"א) וריש ע"ב · חמנן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהם מחליפים · הגר"א : **(יג) מומחה שחט לי** · דעת הרשב"א בס' משמרת הבית שלו דדוקא באומר מומחה פלוני [וכמש"כ לקמן סי' קי"ט סעי' י"ט] משום דמרתת לשקר שמא ישאלו ממנו ויתפוס בשקרו · הא לאו הכי אינו נאמן · וכ"ד הרא"ה בבד"ה · וראיה מפ"ד דמס' דמאי משנה ה' האומר למי שאינו נאמן על המעשרות קח לי ממי שהוא נאמן וממי שהוא מעשר אינו נאמן מאיש פלוני הרי זה נאמן הלך ליקח ממנו וא"ל לא מצאתיו ולקחתי לך מאחר שהוא נאמן אינו נאמן · עכ"ל המשנה · אבל הגר"א השיג על הרשב"א הנ"ל ודעתו דכאן נאמן אפילו אינו אומר מומחה פלוני משום דלא שביק היתרא וכו' דטירחא דהליכה לבד טרח וכדמוכח מחמנן של עוברי עבירה [שהבאתי בס"ק הקודם] ומדמאי לגבי מעשר אין ראיה כלל דמעשר אינו אוכל לתיאבון אלא שאינו חושש כלל · דאם לא כן היה מותר לאכול אצלו כמו בחמנן של עוברי עבירה שמחליפים וה"נ היה יכול להחליף עם האינו יהודי שמירחן אלא שאינו חושש כלל · ואפילו מעשר ראשון ומעשר עני שמותר לזרים אינו מפרים אלא שאינו חושש כלל בזה ולהכי אינו נאמן וכמש"כ רמ"א בסעי' ה' [דמי שאינו חושש בשחיטה וכו' דינו כמומר להכעים ע"ש] אבל הכא במומר לתיאבון אם יכול בקל לקרות את המומחה לשחוט הולך משום דלא שביק היתרא וכו' כמו בחמנן של עוברי עבירה · זה תוכן דברי הגר"א · וכן משמע מטור וש"ע שלא הזכירו מומחה פלוני · ויותר מהטור שכתב הטעם וז"ל נאמן לומר מומחה וכשר שחט לי שאינו מניח ההיתר ואוכל איסור · [עכ"ל] · משמע להדיא דעיקר הטעם משום דלא שביק וכו' כמש"כ הגר"א הנ"ל ולא מחמת דמרתת שאומר מומחה פלוני שמא ימצא שקרן · וכ"ד הפרישה דלא בעינן מומחה פלוני ע"ש : **(יד) מומר להכעים וכו'** · ז"ל התוס' פ"ק דחולין (ד' ג' ע"ב) ד"ה קסבר כותים גירי אריות הן ושחיטתן פסולה כמו של עובדי כוכבים מוזבחת מה שאתה זובח אתה אוכל לאפוקי א"י ואוכל נבלות להכעים · וכ"כ הרא"ש פ"ק סי' ז' וז"ל ומומר להכעים פר"י דכיון דאינו חושש לזבוח הוה ככותי דאינו בר זביחה ואסור לאכול משחיטתו אפילו בדק לו סכין ואפילו ישראל עומד ע"ג וכן מסתבר · [עכ"ל הרא"ש] · וכ"ד הר"ן וכ"ד בעל העיטור הביאו ב"י · והגר"א ס"ק י"ג כתב דבחולין פ"ק (ד' י"א סוף ע"א) וריש ע"ב אמרינן דכופר אפילו ישראל גרע מאינו ישראל ושחיטתו אסורה · ופסק הרמב"ם בריש פ' י"א מהלכות אבידה ובסוף פ"ד מהלכות רוצח כמ"ד שמומר להכעים הוא מין משום דר"א ור"י הנ"ל ס"ל כוותיה וכן פסק לקמן בש"ע סי' קנ"ח ס"ב · והש"ך כאן בס"ק ט"ז כתב וז"ל וע"ל סי' קנ"ח ס"ב דמומר להכעים הוה אפיקורס · ובאפיקורס פסק הרמב"ם פ"ד דהוה כנכרי ושחיטתו נבלה · [עכ"ל] : **(טו) אפילו לדבר אחד** · ז"ל באה"ג ס"ק י' הר"ן והתוס' והרא"ש (העתקתי דבריהם בס"ק הקודם) והרשב"א כתבו מומר אוכל נבלות להכעים וכ"כ הטור וב"י משמם [פי' אבל מומר להכעים לדבר א' שלא לנבלות אין ראי' מהם] אבל מצאתי דין זה בכ"מ שם דהמבעט במצוה אחת הרי הוא כאפיקורס ושחיטתו נבלה · [עכ"ל באה"ג] · וז"ל הגר"א ואפילו לד"א · ע"ז שם מיתבי אכל וכו' · [עכ"ל הגר"א] · פי' דבמס' ע"ז פרק ב' (ד' כ"ו ע"ב) פריך אמ"ד דמומר להכעים הוה מין כמו שהעתקתי בס"ק הקודם · מיתבי אכל פרעוש אחד או יתוש א' הרי זה מומר והא הכא דלהכעים הוא [שאין אדם אוכל פרעוש או יתוש לתיאבון · רש"י] וקתני מומר (פי' אבל לא מין) [ומשני] · התם בעי למיטעם טעמא דאיסורא (פי' לא להכעים אלא מתאוה לטעום טעמו וכו'· רש"י]· [עכ"ל הש"ס]· אלמא הא אי הוה להכעים אפילו שלא לנבלות אלא רק בדבר א' דומיא דפרעוש או יתוש הוה מין · נמצא מה שכ' בש"ע ואפי' לדבר א' הוא מפורש בש"ס דעו"א הנ"ל ואין צריך לדחוק כמש"כ הבאה"ג : **(טז) או שהוא מומר לעבודת כוכבים או לחלל שבת או וכו' לכה"ת אפי' חוץ וכו'** · בפ"ק דחולין (ד' ה' ע"א) מיתבי [פי' לרב ענן שסובר מומר לעבודת כוכבים לא הוה לכל התורה] מכם ולא כולכם להוציא את המומר · מכם בכם חילקתי וכו' חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבת בפרהסיא · ופריך · האי מומר היכי דמי וכו' · ומסיק הכי קאמר חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבת אלמא מומר לעבודת כוכבים הוה מומר לכה"ת כולה ותיובתא דר"ע תיובתא · [עכ"ל הש"ס] · מוכח להדיא דמומר לעבודת כוכבים או לחלל שבת או לכה"ת חוץ מאלו הוה מומר לכל התורה [דאילו אלו ב' שבת או עבודת כוכבים אף באחד מהם הוה מומר לכה"ת] וע' בי"א ס"ק י"ד אות ב' בשם הש"ך דמומר לעבודת כוכבים הוה אפילו בצינעא · ומש"כ בש"ס הנ"ל בפרהסיא לא קאי רק אחילול שבת דסליק מיניה ולא קאי אמנסך יין · וכ"כ בספ"ד ס"ק י"ז ע"ש : **(יז) או לחלל שבת** · והטעם שהחמירה תורה במצות שבת יותר מכל המצות שכשם שהמודה בעבודת כוכבים ככופר בכה"ת · כך המחלל שבת עוקר יסודי הדת שניתן להורות על חידוש העולם וכמש"כ כי ששת ימים עשה וכו' וביום הז' שבת וינפש והמחלל שבת כופר בעיקר · ומשמע בש"ע א"ע סי' קכ"ג [ע"ש סעי' ה' בהג"ה] דיוה"כ דינו כשבת לענין זה · שמ"ח סעי' ט"ז : **(יח) ומי שאינו חושש וכו' אעפ"י וכו'** · כן העלה הב"י

מדברי

ס"ו מומר לאחד משאר עבירות **טו** (יט) אין צריך לבדוק לו סכין **טז** (כ) ולהרמב"ם צריך **יז** (כא) ודוקא במומר לעבירה · אבל מי שהוא **יח** פסול לעדות בעבירה מעבירות של תורה אין צריך לבדוק לו סכין אפילו להרמב"ם:

הג"ה **יט** (כב) מיהו אם הוא פסול לעדות משום שאכל נבלות אעפ"י שאינו מומר לכך כיון שהוא חשוד לאכול נבלות דינו כמומר לכך (כ"י):

ס"ז ב (כג) מומר לערלות **כא** דינו כמומר לעבירה אחת ואם אינו ערל אלא מפני שמתו אחיו מחמת מילה **כב** הרי הוא כשאר ישראל כשר: כותי

מדברי הרא"ש שכתב [הבאתיו בס"ק א'] דמי שאינו חושש לזכות הוה כאו"י דאינו בר זביחה ויליף מוזבחת · וא"כ לפי"ז אפילו אינו להכעיס רק שאינו לתיאבון א"כ אינו חושש לשחיטה ולאו בר זביחה מיקרי · אבל לדעת הרמב"ם שהבאתי לעיל במ"ח ס"ק א' דיליף מקרא וקרא לך ואכלת מזבחו אתה למד וכו' ע"ש · י"ל לשיטתו דדוקא להכעיס שהוא נקרא מין [וע' בהגר"א ס"ק פ"ז שהביא כמה שיטות בזה] וכ"כ ב"י בשם הר"ן שדעתו דמי שאינו חושש בשחיטה ואינו לא להכעיס ולא לתיאבון בעי בדיקת סכין וגם צריך לעמוד ע"ג מתחילת שחיטה ועד סוף וא"ל שחיטתו פסולה שמא שהה או דרס · עכ"ל · פי' אבל אינו כמומר להכעיס דלא מהני כל זה · וכן הפר"ח מיקל בדין זה ע"ש ס"ק י"ט · אבל השמ"ח סוף סעי' י"ג ובתב"ש ס"ק כ"א דחה כל דברי הפר"ח והסכים לרמ"א דמי שאינו חושש וכו' שחיטתו פסולה מדאורייתא ע"ש: (יט) אין צריך לבדוק לו סכין · כ"ה דעת הרא"ש בחולין פ"ק סי' ז' וכן משמע בש"ס פ"ק (ד' ד' פ"ב) הכל שוחטין וכו' ואפילו ערל וכו' האי ערל ה"ד וכו' אלא פשיטא מומר לערלות וקא סבר מומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה · וכן מסקנת הש"ס (ד' ה' ע"א) דמומר לד"א לא הוה מומר לכה"ת ע"ש · משמע דישראל מעליא הוא ואין צריך שום תיקון רק במומר לאותו דבר כיון דדש ביה כהיתרא דמי ליה כמש"כ בש"ס (ד' ד' ע"ב) התם צריך בדיקת סכין · וראיה ממש"כ שם (ד' ג' ע"ב) אביי לא אמר כרב אשי [דמוקי שם מתניתין במומר לאכול נבלות לתיאבון] לא סבירא להא דרבא [אלא ס"ל כיון דדש ביה וכו' לא מהני ביה בדיקת סכין וכדדחי לי' הש"ס (כד' ד' ע"ב) ע"ש] ואם איתא כהרמב"ם דמומר לד"א אף שאינו לנבלות בעינן ג"כ בדיקת סכין לוקמא אביי במומר לד"א לשארי עבירות דבהא ודאי לא פליג אביי דמועיל ביה בדיקת סכין דהא ברייתא ערוכה היא הכל שוחטין ואפי' מומר · ואוקמינן במומר לד"א · וקיי"ל מומר לד"א לא הוה מומר לכה"ת וכמסקנת הש"ס (ד' ה' ע"א) · וגם אמרינן במס' הוריות א' רבא דכ"ע מומר לאכול חלב לא הוי מומר לאכול דם ע"ש · ובחולין פ"ק (ד' ג' ע"א) א' ר' אשי הכל שוחטין ואפילו ישראל מומר · ופריך הש"ס · מומר למאי · ומשני לאכול נבלות לתיאבון וכדרבא דא"ר ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון וכו' · ולדברי הרמב"ם שסובר דגם במומר לד"א בלבד צריך ג"כ בדיקת סכין למה פריך מומר למאי · וגם למה צריך לתרץ במומר לאכול נבלות · הלא אף במומר לד"א ולא לשחיטה צריך בדיקת סכין · בשלמא רבא עצמו י"ל דרבא רבותא קאמר דאפי' לאותו דבר מהני בדיקת סכין ולא אמרינן דדש ביה כהיתרא וכו' ולא מהני בדיקת סכין אבל ר' אשי אפשר בכל מומר מיירי ולמה פריך הש"ס מומר למאי אפשר דר"א מיירי בכל ענין שמומר לד"א · אלא ודאי דמומר לד"א ולא לנבלות אין צריך כלל בדיקת סכין כדעת הרא"ש · ועוד ראיה מהא דאיתא בחולין פ"ק (ד' י"ב ע"א) הרי שאבדו גדייו וכו' ר"א בנו של ריה"ג מתיר וכו' שם התו' והרא"ש בשם התוספתא דה"ה נגנבו דמשום דחשיד אגניבה לא חשיד אנבלה · וכן פסק בטוש"ע סי' א' סעיף ד' וברא"ש פ"ק סי' י"ז כתב דמיירי ברוב גנבי העיר ישראל וכ"כ ברמ"א סי' א' ס"ד ע"ש · אלמא אף שחשוד לד"א על הגניבה לא חשיד על השחיטה ואין צריך כלל בדיקת סכין · ודוחק לומר שידוע שלא גנב אלא פעם א' · ואף שיש ליישב כ"ז מ"מ האמת יורה דרכו · כ"ז הבנתי מדברי הגר"א ז"ל אלא שדבריו בקוצר: (כ) ולהרמב"ם צריך · ע' הטעם בי"א ס"ק ט"ז · וסובר דרבא דנקט לאותו דבר לרבותא דאפילו לאותו דבר מהני בדיקת סכין דלא תימא כיון דדש ביה כהיתרא דמי · הרא"ש פ"ק סי' ז' לסברת הרמב"ם · והכריחו לזה מדכייל הברייתא שהובא בחולין ס"ק (ד' ד' ע"ב) מומר לערלות עם מומר לאותו דבר דקתני שם הכל שוחטין ואפילו ערל ואפילו מומר וקא פריך הש"ס אי לד"א היינו מומר לערלות אלא פשיטא לאותו דבר [ואע"ג דדחי ליה הש"ס במומר לעבודת כוכבים וכו' ענן מ"מ למסקנת הש"ס (ד' ה' ע"א) דר' ענן איתותב אי אפשר לפרש אלא דהאי ואפילו מומר היינו במומר לאותו דבר] וכיון דכייל בברייתא מומר לערלות עם מומר לאותו דבר משמע קלת דשניהם שוים וצריכים תקנתא דבדיקת סכין · הגר"א · וע' בתו' חולין פ"א (ד' ג' סוף ע"ב) ד"ה מ"ט לא אמר וכו' ע"ש שתירוצם דחוק מאוד וע' הגר"א שתירץ בטוב טעם: (כא) ודוקא במומר · כ"כ הרמב"ם ולמד מדאמר מומר משמע דוקא דמומר לכך: (כב) מיהו וכו' **משום שאכל נבלות אעפ"י** וכו' · נ"ע דהא רבא אמר מומר לאכול נבלות בודק סכין · משמע דוקא במומר לנבלות דהיינו ג' פעמים בעי בדיקת סכין אבל לא בפסול לעדות · וכ"כ בס' ת"ח וכנ"מ הביאם הש"ך ס"ק כ' בקוצר · ומה שתירץ הש"ך ע"ז ע' פ"ת ס"ק ז' בשם תפארת למשה שהשיג עליו · וגם הגר"א כתב על רמ"א בס"ק י"ט וז"ל זה אין לו שחר דהא להרמב"ם אין חילוק והרמב"ם לא הזכיר כלל מומר לאותו דבר וכללו במומר לעבירה אחת · ואם איתא הוה ליה לחלק אלא דאין חילוק · ובזה לדקו דברי הג"ה לעיל בסעי' ב' · עכ"ל הגר"א · פירש דכתב שם דבפעם א' אין פסול בשחיטתו · משום דכפ"א אפי' לאותו דבר אין נפסל: (כג) מומר לערלות וכו'

ואם

ע"ש · (נ) ודוקא אם חילל שבת באיסור דאורייתא · אבל אם חילל רק באיסור דרבנן לא הוה מומר · פר"ח בקו"א סי' ב' ותב"ש ס"ק כ"ח ופ"ת ס"ק ו' בשם ס' משנת חכמים ודלא כס' בה"י · וכן בעו"א דוקא באיסור דאורייתא · תב"ש ס"ק כ"ו וע"ש שכ' מקור לזה · (ד) וי"א דאף אם עבר על לאוין דשבת ועבודת כוכבים לא הוה מומר עד שיעבור בדבר שיש בו מיתת ב"ד · פ"ת שם בשם ס' משנת חכמים · (ה) מבזה ת"ח אע"ג דאיתא בסנהד' פ' חלק (ד' נ"ט ע"ב) דהוא אפיקורס ובאמת גדול עונו מנשוא · וכן מגלה פנים בתורה מ"מ שחיטתו כשרה ואין צריך לבדוק להם סכין משום דנראה בעיניו לעון קטן רק לחולפא ומשום הכי אין חשוד לעבור שום עבירה · פר"ח בסי' קי"ט ס"ק כ"א בשם תשובת מהרי"ל סי' קל"ד ע"ש · (ו) וכתב בשמ"ח כאן בסעי' י"ז דיש ללמוד מזה דה"ה לשאר עבירות הקלות בעיני ההמון עד שלא נחשב להם איסור מחסרון ידיעה דכשרה שחיטתן בלא בדיקת סכין · עכ"ל · ונראה לפענ"ד דכ"ז להכשיר מה ששחט כבר אבל להחזיק שוחט כזה לכתחלה ודאי אין כדאי משום דשוחט צריך להיות ירא את ה' מרבים: **טו אין צריך** לבדוק וכו' · הטעם משום דקיי"ל מומר לדבר אחד לא הוה מומר לכל התורה · ועוד קיי"ל מומר לאכול חלב לא הוה מומר לאכול דם · וע' מ"ח ס"ק י"ט: **טז ולהרמב"ם צריך** · דכיון דחזינן שלתאותו עובר אחת מן העבירות שבתורה חיישינן שפקר שלא לטרוח לקיים שום מצוה כהלכתה · רא"ש פ"ק דחולין סי' ז' לדעת הרמב"ם · ובדיעבד אם לא בדקו לו סכין לא בתחלה ולא בסוף דעת הש"ך ס"ק י"ח ופר"ח ס"ק כ' דאף דיעבד אסור להרמב"ם · ובתשובת בית יעקב סי' קל"ח הובא בפ"ת ס"ק ז' חולק עליהם וס"ל דדוקא לכתחלה מצריך הרמב"ם בדיקת סכין במומר לדבר א' ולא לאותו דבר · אבל דיעבד שחיטתו כשרה · וע"כ נראה לפענ"ד אף שכתב בשפ"ד ס"ק י"ח שהלכה כהרמב"ם מ"מ לפי מה שהבאתי במ"ח ס"ק י"ט שהגר"א השיג על הרמב"ם בראיות ברורות · וגם הש"ע הביא דעה ראשונה בסתם וע"כ יש לסמוך בדיעבד על הבית יעקב שמתיר בדיעבד אף להרמב"ם · וכתב במשבצות ס"ק י' דלכתחלה יש להחמיר במומר לדבר אחד ולומר דלא אמרינן ביה רוב מצויים וכו' מומחים הם · ואפילו כתב קבלה לא מהני ביה לכתחלה כמה שכתבתי בי"א ס"ק ה' גבי מומר לאותו דבר: **יז ודוקא במומר** · פי' שמועד לעבור על המצות ג' פעמים · באה"ג בשם ב"י וש"ך ס"ק י"ט: **יח פסול לעדות** · היינו שלא עבר אלא פעם אחד או ב' פעמים · באה"ג וש"ך שם: **יט מיהו וכו' כיון שהוא חשוד לאכול נבלות** וכו' · ויש חולקים על רמ"א וס"ל דאפילו לאותו דבר בעינן דוקא שהוא מומר לכך · היינו שהוא מועד לעשות כן ג' פעמים · אז בעינן בדיקת סכין הא בפסול לעדות היינו שהוא פעם אחד או ב' לא בעינן בדיקת סכין אף במומר לאותו דבר · ת"ח וכ"מ והגר"א · וע' מ"ח ס"ק כ"ב · ופר"ח ס"ק כ"ב ותב"ש ס"ק ו' הסכימו לרמ"א כאן · והש"ך ס"ק כ' הכריע דבשל עצמו אף בפעם אחד נקרא חשוד ולא מהימן וצריך בדיקת סכין · אבל בשל אחרים נאמן בפחות מג' פעמים · ובס' תפארת למשה חלק עליו וס"ל הא דחשוד נאמן בשל אחרים דוקא אם אין חזקה עומד נגדו · אבל כאן בשחיטה דאיכא חזקת איסור אבר מן החי אף בשל אחרים אינו נאמן ע"ש · ומביאו פ"ת ס"ק א': **כ מומר לערלות** וכו' · היינו שאין מל א"ע בגדלותו מחמת נער או שאינו רוצה למול את בנו מחמת שאינו רוצה לצערו · שמ"ח סעי' כ"ג · אבל אם מבעט במצוה זו הוה כמומר להכעיס בדבר א' והוה אפיקורס כדאיתא בש"ע לעיל סעי' ה' · ושחיטתו נבלה פר"ח ס"ק כ"ג ותב"ש ס"ק מ"א: **כא דינו כמומר לעבירה אחת** · אע"ג דנתבאר לעיל בסעי' ו' דמומר לד"א בעינן דוקא שעבר ג' פעמים · מ"מ הכא במומר לערלות כיון דבכל יום ויום עובר בעונש כרת הוה ליה כדש ורגיל בכך · תב"ש ס"ק מ"א בשם ת"ח: **כב הרי הוא כשאר ישראל כשר** · ומיירי שמל אותם בגדלותם ומתו דאי לאו הכי שמא מתו מחמת שלא נבלע בהם הדם · או מיירי שראה שנבלע בהם הדם · תוס' וע' מ"ח ס"ק כ"ג · ודוקא שגם שכניו אינו יכול למול מיראתו שמא ימות גם הוא

כאחיו

ס"ח כג (כד) כותי כד האידנא דינו כעובדי כוכבים :

ס"ט (כה) צדוקי וביתוסי (רמ"א הם הנמשכים אחר צדוק וביתוס מתלמידי אנטיגנוס איש סוכו שיצאו לתרבות רעה ואינם מאמינים בתורה שבע"פ) שחיטתן אסורה אלא א"כ שחטו כה (כו) ואחרים עומדין על גביהן כו (כז) וגם בדקו להם סכין :

מסור

כאחיו · אבל אם אין עתה שום יראה ואפ"ה אינו מל הוה לי' מומר לערלות והוה כמומר לדבר אחד שנתבאר דינו סעי' ו' ע"ש · רי"ו וב"י וד"מ וש"ך : כג כותי · הם האומות שהושיב סנחרב מלך אשור בערי ישראל ונגיירו עצמם מאימת האריות שאכלו הרבה מהם · ובזמן התנאים הראשונים לא היו נחשבים כעובדי אלילים אלא מצד שאינם מאמינים רק בתורה שבכתב ולא בתורה שבע"פ וגם לא חיישי אלפני עור · וע"כ היה הדין מקדם שאסור לאכול משחיטתם עד שישחטו לפני ישראל עומד ע"ג ויראה ששחט יפה · וי"א דסגי ביוצא ונכנס ואם שחט בינו לבין עצמו ואזינן דהכותי אוכל ממנו יש פלוגתא אי רשאי לסמוך ע"ז · ע' כ"ז במ"א סוף ס"ק כ"ה וס"ק כ"ז אות ב' · ואף שלדידן אין נ"מ בזה שלדידן דינם כעובדי כוכבים כמש"כ כאן בש"ע מ"מ יש נ"מ בזה גם בזה"ז לענין מי שאינו מאמין ח"ו בדברי חז"ל כמש"כ בי"א ס"ק כ"ד ע"ש : כד האידנא דינם כאינם יהודים · פי' כי בזמן התנאים האחרונים מצאו שהם עובדי אלילים וגזרו עליהם ועשו אותם כעובדי כוכבים גמורים : כה ואחרים עומדים ע"ג · וי"א שגם ביוצא ונכנס סגי וכן דעת הגר"א וע' מ"א ס"ק כ"ו שכן עיקר לדינא רק שביוצא ונכנס בעינן שיהיה הצדוקי בעצמו מומחה משום דילמא לאו אדעתיה דישראל היוצא ונכנס ואיהו לא ידע שזה אסור דלירתת מיניה · אבל בישראל עומד ע"ג לא בעינן שיהי' הצדוקי מומחה · ש"ך ס"ק כ"ג וט"ז ס"ק י"ב · ואם מהני חותך כזית בשר ונותן לו אם יאכל הוא ממנו יש מחלוקת הפוסקים בזה ע' מ"א ס"ק כ"ט : כו וגם בדקו להם סכין · (א) ורוב האחרונים חולקים ע"ז וכתבו דאין צריך בדיקת סכין לכותי או לנ"ו ולא דמי לישראל מומר לפי שיודע הכותי או נ"ו שאין ישראל סומך עליו הלכך נזהר לשחוט בסכין פגום אבל ישראל מומר לא מירתת לפי שמחזיק אותו כישראל · (ב) ניהו כ"ז מדינא וע' בש"ך ס"ק כ"ד בשם תשובת ר' בצלאל ושארי אחרונים · (ג) ומ"מ דין זה נוהג גם עכשיו אם ימצא בינינו ח"ו מי שאינו מאמין בדברי חז"ל הוה דינו כמו שמבואר לעיל בצדוקי או ביתוסי לפי הדין דאם שחטו ואחרים עומדים ע"ג בודאי מהני וכמבואר בש"ס בכותים קודם גזירה · ולא כס' חכמת אדם כלל א' סי' א' וע' מ"א ס"ק כ"ז מאות ד' ואילך ע"ש שהארכתי בזה · (ד) מיהו כל זה בנ"ו או שאר ישראל שאינו מאמין בדברי חז"ל בשארי מצות אבל בדיני שחיטה הוחזקו לנהוג בהם כישראל בכל הלכותיו גם שבעל פה ובכל דיני חז"ל שבהלכות שחיטה מ"מ כיון שאינם מאמינים בשארי דיני חז"ל אף שבדיני שחיטה מאמינים אף בדבר שהוא מחז"ל מ"מ חיישינן שמא גם בדיני שחיטה מרופה הוא בידם הלכך בעינן עומד ע"ג או לי"א דסגי ביוצא ונכנס וי"א דבעינן ג"כ בדיקת סכין · אבל אם לא הוחזקו בדיני שחיטה שקבלו חז"ל בע"פ אעפ"י שידוע בבירור ששחט כראוי ובסכין בדוק מ"מ שחיטתו נבלה משום דלאו בר זביחה הוא · דאין סברא לומר כיון שמאמין בקצת הלכותיו הכתובים יקרא בר זביחה אע"פ שאינו מאמין בדיני שחיטה המקובלים מפי חז"ל · דהא גבי וזבחת דמינה ילפינן דבעינן בר זביחה כתיב כאשר צויתיך ודחז"ל מינה שנצטוה משה רבינו ע"פ כל דיני שחיטה · וא"כ כיון שאינו מאמין במה שנצטוה משה ע"פ אינו נקרא בר זביחה · זה למדתי משמ"א כאן סעי' כ"ה ותב"ש שם ס"ק מ"ו :

דינו

ואם אינו וכו' · פ"ק דחולין (ד' ד' ע"ב) הכל שוחטין ואפילו כותי ואפי' ערל · ופריך · האי ערל היכי דמי אילימא מתו אחיו מחמת מילה האי ישראל מעליא הוא · אלא פשיטא מומר לערלות וקא סבר מומר לד"א לא הוה מומר לכל התורה · [עכ"ל הש"ס] · וכתבו התוס' שם ד"ה שמתו דהיינו כשנימולו כשהם גדולים ומתו דאי בקטני דילמא משום דלא נבלע בהם הדם כדאיתא במס' שבת (ד' קל"ד) · א"כ אפילו בקטני וכגון שהציצו וראו שנבלע בהם הדם · [עכ"ל] : (כד) כותי האידנא וכו' · (ודין כותים קודם גזירה נעתיק לקמן בס"ק שאח"ז) בפ"ק דחולין (ד' ה' ע"ב) אריב"ל משום בעל קפרא ר"ג ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה ושם (ד' ו' ע"א) איתא מ"ט א"ר נחמן דמות יונה מצאו להן בהר גריזים שהיו עובדים אותה · ושם אמרו לא זזו משם עד שעשאום כעובדי אלילים גמורים [עכ"ל הש"ס] : (כה) צדוקי וביתוסי וכו' · כ"כ הרמב"ם פ"ד מהלכות שחיטה ומביאו הטור וז"ל צדוקי וביתוסי שחיטתו אסורה · ואם שחט בפנינו מותרת שאינם כא"י גמורים אלא שאינם נאמנים לומר לא קלקלנו [עכ"ל] · ומביאו הש"ך ס"ק כ"ב · וכ' הגר"א שדינם השתא כמו כותים קודם גזירה כמש"כ בכמה מקומות דצדוקי לא חיים למדרש חז"ל וכן כותים · וע' רש"י פ"א דע"ז (ד' כ"א ע"ב) ד"ה כותי לא עביד מלאכה בשבת · אבל בחולו של מועד עביד דלמדרש סופרים לא חיישי [עכ"ל הגר"א] · וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהלכות עבדים ה"ו [וש"ע לקמן סי' רס"ז סעי' מ"ז] דצדוקי וביתוסי הם ככותים קודם גזירה וז"ל שם ובזה"ז שהכותים כעובדי כוכבים לכל דבריהם אנו למדים מהם לצדוקים · שצדוקים בזה"ז כמו כותים קודם שגזרו עליהם [עכ"ל] · ומביאם הש"ך כאן ס"ק כ"ד · וכיון שבארנו שדין צדוקי וביתוסי יוצא מדין כותי קודם גזרה · נעתיק סוגיית הש"ס דאיתמר גבי כותי · פ"ק דחולין (ד' ג' ע"א) אביי אמר הכל שוחטין ואפילו כותי בד"א כשישראל עומד ע"ג אבל יוצא ונכנס לא ישחוט · ואם שחט חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו · אמר רבא ויוצא ונכנס לכתחלה לא והתנן אין השומר וכו' אלא אעפ"י שיוצא ונכנס מותר אלא א"ר ה"ק הכל שוחטין ואפילו כותי · בד"א כשיוצא ונכנס אבל בא ומצא ששחט חותך כזית בשר אכלו וכו' וא"ל וכו' [ושם סוף ע"ב וריש ד' ד' ע"א פרכינן] ודילמא קסברי כותים אין שחיטה לעוף מה"ת · ומשני וליטעמיך שהייה דרסה וכו' מי כתיבן אלא כיון דאחזיקו בהו אחזיקו בהו ה"נ וכו' (ומסיק הש"ס שם) ואחזוק ולא אחזוק (פי' מצוה שאינה כתובה בפירוש בתורה וראינו שאחזיקו בהם אי מהני חזקתם גם לדידן למסמך עלייהו או לא · רש"י) תנאי היא דתניא מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה בפסח ר"א אוסר · רשב"ג אומר כל מצות שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל · ואסיקנא דבהא פליגי ת"ק [דאידכר מצה דכתיבה] סובר דדוקא מילתא דכתיבה דומיא דמצה · אבל לא כתיבה אע"ג דאחזוק להו לא מהני לדידן · ורשב"ג סובר אע"ג דלא כתיבא מהני חזקה · ואביי ורבא דלעיל דס"ל דמהני בכותי חותך כזית בשר [אע"ג דשחיטה מיקרי לא כתיבה כמש"כ בש"ס (ד' ד' ע"א) ולטעמיך שהייה דרסה וכו' מי כתיבן אלא וכו' וערש"י שם] סברי כרשב"ג · ועי' מ"א ס"ק כ"ז : (כו) ואחרים עומדים ע"ג · אינו מדוקדק דגם יוצא ונכנס סגי לרבא (שהעתקתי דבריו בס"ק הקודם) וקיי"ל כרבא נגד אביי וכ"כ בש"ע הלכות מליחה סי' ס"ט סעי' יו"ד ע"ש [הגר"א] · וז"ל הרשב"א הביאו הב"י צדוק וביתוס אם הוא מומחה שחיטתו כשרה והוא שישראל עומד ע"ג ואפילו יוצא ונכנס [עכ"ל רשב"א] · ותמה ב"י כיון דעומד ע"ג למה לי מומחה ותירץ ב"י דבאמת דבעומד ע"ג אין צריך מומחה רק ביוצא ונכנס הצריך מומחה · דאם אינו מומחה אפשר דישהה או ידרוס ולא ידע דלישראל אסורה דלירתת מיניה שיכנס ישראל ורואהו · וכ"כ ש"ך וט"ז ורש"ל · וכן עיקר דסגי ביוצא ונכנס : (כז) וגם בדקו להם סכין · (א) והש"ך ס"ק כ"ד השיג עליו דהא כתב הכ"מ והרשב"א והרמב"ם פ"ו מה' עבדים והמחבר ש"ע לקמן סי' רס"ז סעי' מ"ז דצ"ו דינם ככותים קודם גזירה ובכותים כתבו התוס' בחולין פ"ק (ד' ג' ע"ב) ד"ה בודק והרא"ש שם סי' ז' דכותי אין צריך בדיקת סכין דל"ד לישראל מומר דצריך בדיקת סכין דכותי יודע שאין הישראל סומך עליו וירא שמא יבדוק הסכין אחריו הלכך נזהר מלשחוט בסכין פגום · אבל ישראל מומר לא מירתת שיבדקו אחריו לפי שמחזיק עצמו כישראל הלכך בעינן ביה בדיקת סכין · וכן נראה מדברי הרמב"ם שהבאתי בס"ק כ"ה וז"ל ואם שחט לפנינו מותרת שאינם כעובדי כוכבים אלא שאין נאמנים וכו' [עכ"ל] · ולא הצריך בדיקת סכין · וכ"ד הל"ח ופר"ח · וגם הגר"א תמה על הש"ע בזה שהצריך בדיקת סכין וכתב דכ"ד כל הפוסקים דאין צריך בדיקת סכין · וע"כ נלפע"ד שאף שהתב"ש בס"ק מ"ה יישב קצת דברי הש"ע מ"מ בטלה דעתו נגד כל הני רבוותא שהבאתים שס"ל שאין צריך בדיקת סכין · וכן עיקר לדינא שא"צ בדיקת סכין · (ב) ואי מהני בכותי [או במי שאינו מאמין בדחז"ל] ששחט לחתוך כזית בשר וליתן לו אם יאכל הוא יש מחלוקת בזה · הנה הרשב"א הביאו הטור כתב דחותך כזית בשר לא מהני דכל מצוה שאינה כתובה לא מהני חזקה ואין סומכין עליהן [עכ"ל] · וכתב הב"י דפסק כת"ק [שהבאתי במקור א' סוף ס"ק כ"ה ע"ש] והש"ך ס"ק כ"ב כתב שדעת הרמב"ם דחותך כזית מהני · וטעמו כיון דאביי ורבא אמרי גבי כותים קודם גזירה דחותך וכו' מהני (ושחיטה מיקרי לא כתיבה וכמה שכתבתי במ"א סוף ס"ק כ"ה) ופסקו כרשב"ג ש"מ דהלכתא כוותיה וגם מדקאמר סתמא דש"ס (ד' ג' ע"ב) רב אשי לא אמר כתרווייהו קסבר כותים גירי אריות הן ולא קאמר קסבר כת"ק אלמא ס"ל להש"ס דהלכתא כרשב"ג · (ג) והש"ך כתב בשם תשובת ר' בצלאל שעכשיו שצ"ו קלקלו מעשיהם וגם אין אוכלין משחיטתינו אסורה אף בעומד ע"ג וראה ששחט יפה ע"ש וכ"כ כל האחרונים · (ד) אכן נראה לפענ"ד דדין צדוקי וביתוסי וכותי צריכים לידע גם עתה אם נמצא בינינו ח"ו מי שאינו מאמין בדברי חז"ל יש לו דין כותי קודם גזירה שבארתי בסמוך שמהני לפחות שאם שחטו ואחרים עומדים ע"ג [ולהש"ע בעינן ג"כ בדיקת סכין] ששחיטתם כשרה כמבואר בש"ס (ד' ג' ע"א) שהבאתי במ"א ס"ק כ"ה · ובצדוקי וביתוסי בש"ע סעי' ט' וכמש"כ הרמב"ם בפ"ד הבאתיו בס"ק כ"ה שצ"ו אם שחט לפנינו מותרת שאינם כעובדי כוכבים גמורים אלא שאין נאמנים לומר לא קלקלנו [עכ"ל] · וכבר כתב רמ"א בסעי' ט' שצ"ו אין מאמינים בדחז"ל וגם כותי אין מאמין בדחז"ל וכמש"כ במ"א ס"ק כ"ה בשם רש"י

ומ"מ

הג״ה (כח) מסור דינו כז כמומר ושחיטתו פסולה (הגהת אלפסי) ויש מכשירים (ב״י סי׳ קי״ט בשם הרשב״א) כח וע״ל סי׳ קי״ט:

סעיף י (כט) התחיל פסול לשחוט כט וגמר הכשר או שהתחיל הכשר וגמר הפסול פסולה · בד״א שהתחיל הפסול בדבר שעושה אותה נבלה כגון בושט או ברוב הקנה · אבל אם התחיל הפסול בחצי קנה ל וגמר הכשר כשרה:

היו

ומ״מ מכשיר בש״ס (ד׳ ג׳ ע״א) שחיטת כותי בעומד ע״ג ולרבא אפילו ביוצא ונכנס · וגם הגר״א כתב דכותי וכ״ו אין מאמינים בדחז״ל הבאתיו במ״ח שם וגם הרמב״ם וש״ע לקמן סי׳ רס״ז ס׳ מ״ו כתבו דל״ו הם ככותים קודם גזירה וכ״כ הש״ך ס״ק כ״ב וס״ק כ״ד משמם וא״כ לא המיר עתה מי שאין מאמין בדחז״ל מכותי קודם גזירה ומ״ו לדין הש״ע סעי׳ ט׳ ורמב״ם וטור שמהני עכ״פ בעומד ע״ג וזה ברור · (ה) ועפי״ז לא זכיתי להבין דברי החכמת אדם כלל א׳ סי׳ ח׳ שכתב וז״ל אבל מי שעושה עבירה להכעיס או שהוא מומר לעו״א או לחלל שבת וכו׳ אפילו אחר בודק לו הסכין וזה שוחט ואפילו ישראל עומד ע״ג וכו׳ מ״מ שחיטתו נבלה וכו׳ · ומי שאינו מאמין בדחז״ל חשוב כעובד גילולים ומחלל שבתות עי׳ סי׳ קי״ט בש״ך ס״ק ט״ז [עכ״ל חכמת א׳ שם] · משמע מדבריו דמדמי מי שאינו מאמין בדחז״ל לעובד גילולים ומחלל שבת דגם עומד ע״ג ומומחה לא מהני ביה · ודבריו תמוהין דהוא נגד הש״ס ופוסקים שהעתקתי לעיל בכותי לדין הש״ם וכלדוקי וכייתוסי לדין הש״ע שגם הם אינם מאמינים בדחז״ל ומ״מ מהני בהם עומד ע״ג כמו שהוכחתי לעיל · ואפשר דמיירי החכמת א׳ במי שאינו מאמין בדחז״ל גם בדיני שחיטה דבזה כתבתי ביד אלי׳ בסי׳ זה ס״ק כ״ו אות ד׳ בשם התב״ש דשחיטתו הוה נבלה משום דלא הוה בר זביחה ע״ש · מ״מ קשה דלא הוה ליה להחכמת א׳ למימר דהוה כעובד גילולים ומחלל שבת אלא דהוה ליה למימר דשחיטתו נבלה משום דלא הוה בר זביחה ודו״ק · (ו) ומה שציין בחכ״א שם שהוציא כן מש״ך סי׳ קי״ט ס״ק ט״ז נלפע״ד שאין ראיה משם דז״ל הש״ע שם סעי׳ ז׳ מי שהוא מפורסם באחד מעבירות שבתורה חוץ מעבודת גילולים וחילול שבת בפרהסיא או שאינו מאמין בדחז״ל נאמן בשאר איסורים · ובשל אחרים נאמן אפילו על אותו דבר לומר מותר הוא [עכ״ל] · וכתב שם הש״ך ס״ק ט״ז וז״ל או מי שאינו מאמין בדחז״ל כלומר הרי הוא חשוב ג״כ כעובד גילולים ומחלל שבת וכן מפורש בתשובת הרשב״א שהביא הב״י [עכ״ל הש״ך] · וא״כ לכאורה משמע כדברי החכ״א הנ״ל · אבל אי אפשר לומר כן דהא כותי נמי אין מאמין בדחז״ל כמש״כ בשם רש״י והגר״א ומ״מ שחיטתו כשרה בעומד ע״ג · (ז) ומצאתי שם בהגר״א ס״ק י״ז שכ׳ וז״ל או שאינו מאמין וכו׳ כמו כותי לא מיבעי בשל אחרים דאינו נאמן משום דלא חיים אלפני עור כמש״כ בפ״ק דחולין אלא אפי׳ בשלו אסור דקיי״ל כר״א כמ״ש בגיטין פ״א (ד׳ י ע״א) וכמש״ל סי׳ ב׳ ס״ט וכ״ש שאינו נאמן בשלו ומשום לפני עור כנ״ל [עכ״ל הגר״א] · אלמא דעתו דמי שאינו מאמין בדחז״ל לא חמיר מכותי רק דאינו נאמן משום דלא חיים אלפני עור אבל ודאי הוא בר זביחה כדאיתא מפורש בש״ס דחולין הנ״ל (ד׳ ג׳ ע״א) לאביי ורבא · וכן בש״ס שם ע״ב ר׳ אמי לא אמר כתרווייהו [פי׳ כאביי ורבא דאוקמי מתניתין דהכל שוחטין שגם הכותי שוחט] קסבר כותים גירי אריות הן · [עכ״ל הש״ם] · אלמא דוקא משום דהם גירי אריות ולא גירי אמת והם השובים כעובדי אלילים · אבל מחמת שהם אינם מאמינים בדהז״ל שחיטתן כשרה בעומד ע״ג עכ״פ · וזה ברור · וא״כ י״ל דמש״כ הש״ך בסי׳ קי״ט בשם הרשב״א נמי כוונתו שאין להם נאמנות וכדמפורש בדברי הגר״א הנ״ל שהעתקתי בסמוך · (ח) עוד מצאתי בבד״ה רס״י קכ״ד כתב וז״ל כתב בא״ח בשם הרמב״ם על הקראים יינם לפי דעתי אין בו לד איסור · ואע״ג דלית להו לפני עור וכו׳ מהימני אאמרא · כ״ש היכא דאינהו שתי מיניה דהא אינהו בדילי ממגעה עובד כוכבים וכו׳ · [עכ״ל] · הרי דכתב ג״כ דהקראים שאינו מאמין בדהז״ל רק אלפני עור לא חיישי אבל אינם עושים יי״נ: (כח) מסור לעובדי כוכבים דינו כמומר · לכל התורה · כן איתא במקור הדין בהג׳ אלפסי בשם ריא״ז ומביאו בד״מ וכ״כ בש״ך ולא כט״ז ס״ק י״ג וכבר הושג בנה״כ שם · ומקורו ממאי דאמרינן במס׳ גיטין פ׳ השולח (ד׳ מ״ה ע״ב) ס״ת תו״מ שכתבן מין ומסור עובד כוכבים ואשה וקטן וישראל מומר לעבודת אלילים פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה וכו׳ · [עכ״ל הש״ם] · ש״מ דהוי ליה כמומר לכל התורה · ונראה לפענ״ד דכן משמע שם בש״ם מדכליל מסור בהדי עובד כוכבים וישראל מומר לעבודת אלילים ש״מ שפסול מדאורייתא · וכ״כ בתב״ש ס״ק מ״ו בשם הר״ן דלדעת רש״י והרמב״ם דמדאורייתא לאו בר קשירה הוא · ש״מ דהוי ליה מומר לכה״ת · ולדידן דס״ל כשיטת התום׳ והרא״ש דמומר לכה״ת לאו בר זביחה הוא כאינו יהודי ואפילו אינו עובד גילולים · וא״כ גם מסור פסול מדאורייתא דמאי שנא תפילין דבעינן בר קשירה והכא בעינן בר זביחה · ודעת היש מכשירים הוא דעת הרשב״א הובא בב״י סי׳ קי״ט דס״ל דאע״ג דמסור פסול לכתיבת ס״ת ותו״מ מ״מ שחיטתו כשרה דנאמן הוא על איסורים וכתב בתב״ש כאן ס״ק מ״ז דס״ל להרשב״א דגם בס״ת תו״מ אינו פסול כ״א מדרבנן כדיעה שהביא הר״ן פ׳ השולח · וא״כ אין לנו אלא ס״ת ותו״מ דגזרו רבנן בהדיא אבל בשאר איסורים הדרינן לכללא דמומר לד״א לא הוה מומר לכה״ת · [עכ״ל] · וכתב הגר״א דלדעת הרמב״ם דיליף פסול שחיטת אינו יהודי מקרא וקרא לך ואכלת מזבחו יש להכשיר במסור · [עכ״ל] · אלא שרוב הפוסקים פסקו כשיטת התום׳ והרא״ש דילפינן מפ׳ וזבחת כמש״כ לעיל ס״ק א׳ ע״ש: (כט) התחיל פסול לשחוט וכו׳ · היא מרשב״א בתה״ק הביאו הטור וב״י ומקורו מחולין פ״א (ד׳ י״ט ע״ב) · יתיב ר״א קמיה דר׳ יוחנן ויתיב וקאמר שחט במקום נקב מהו (פי׳ שהיה חצי קנה פגום בגידו החיצון · רש״י) א״ל כשרה · שחט ופגע בו נקב (שהיה חצי קנה פגום בגידו הפנימי לצד המפרקת · רש״י) מהו · א״ל שחיטתו פסולה · אזל ר׳ אבא אמרה קמיה דר׳ אלעזר אזל ר״א אמרה קמיה דר״י · [א״ל מאי שנא] · א״ל שחט במקום נקב נעשה כמי ששחט כנעני וגמר ישראל [דכשר דהא לא עביד כנעני שיעור שחיטה ברישא ונפקא חיותיה ביד ישראל · רש״י] שחט ופגע וכו׳ · ומסיק הש״ס בשלמא התם [פי׳ גבי שחט ישראל וגמר כנעני דפסולה] מדהוה ליה לישראל למישחט רובא ולא שחט כי נפקא חיותא בידא דאינו ישראל קא נפקא אלא הכא וכו׳ · [עכ״ל הש״ס פ״ק] · ובפ׳ העור והרוטב (ד׳ קכ״א ע״ב) איתא שחט כנעני במקום שאינו עושה טריפה ובא ישראל וגמרה כשרה · שחט בין במקום שעושה אותו טרפה ובין במקום וכו׳ ובא כנעני וגמר שחיטתו פסולה · [עכ״ל הש״ם] · ובתוספתא ריש מכילתין הובא בהג״א פ״ק סי׳ ה׳ ישראל ששחט ומירק כנעני שחיטה על ידו שחיטתו פסולה · שחט ישראל שנים או רוב שנים שחיטתו כשרה · כנעני ששחט ומירק ישראל שחיטה ע״י שחיטתו כשרה · שחט בה דבר שאינו עושה טרפה וישראל בא וגמרה מותרת באכילה · [הגר״א] · ועי׳ בי״א ס״ק ל׳ בשם הב״ח דאין שחיטת כנעני אוסר במיעוט בתרא · וע׳ בתב״ש בסי׳ כ״ג ס״ק י״א האריך והסכים להב״ח · ולכאורה יש להביא ראיה להב״ח מתוספתא הנ״ל שהבאתי בסמוך ישראל ששחט ומירק כנעני שחיטה ע״י שחיטתו פסולה שחט בה [פי׳ הישראל] רוב שנים שחיטתו כשרה · [עכ״ל] · ומשמע דקאי ארישא דאפילו מירק הכנעני אם כבר שחט ישראל רוב שנים כשר · אבל יש לדחות די״ל דהתוספתא סובר דאין שהייה פוסל במיעוט בתרא וכמש״כ התום׳ בשמ׳ בפ״ב (ד׳ ל׳ ע״ב) ד״ה התליד וכו׳ וזה סברת הרמב״ם דמכשיר בכל פסולי שחיטה במיעוט בתרא משום דסמך על התוספתא כמש״כ הרא״ש פ׳ השוחט סי׳ ו׳ ע״ש אבל אנן דמחמירים בשהייה במיעוט בתרא וכן בכל פסולי שחיטה ולא סבירא לן כהתוספתא וכמש״כ הרא״ש שם [ע״ש סברתו] וא״כ אין ראיה ג״כ מהתוספתא דמכשיר שחיטת כנעני במיעוט בתרא · אבל מ״מ דברי הב״ח והתב״ש נכונים בטעמם דלא דמי שחיטת כנעני במיעוט בתרא לשהייה במיעוט בתרא כמש״כ הטעם בי״א ס״ק ל׳ ע״ש · ולפענ״ד יש להביא ראיה מש״ס דשחיטת כנעני במיעוט בתרא שרי דאמרינן פ״ק (ד׳ י״ט ע״ב) בשלמא התם [גבי שחט ישראל וגמר כנעני דפסילה · רש״י] מדהוה ליה לישראל למשחט

רובא

כז דינו כמומר · לכל התורה · הג״ה אלפסי בשם ריא״ז וד״מ וש״ך · כיון דפקר כולי האי הרי פרק עול ולא קרינן ביה וזבחת · שמ״ח סעי׳ כ״ו: כח וע״ל סי׳ קי״ט · כי שם סעי׳ י׳ פסק המחבר ש״ע דשחיטתו כשרה וכן פסק רש״ל · ש״ך כאן ס״ק כ״ו · ומ״מ הוה דינו כמומר לדבר אחד שנתבאר דינו לעיל סעי׳ ו׳ ע״ש · אבל השמ״ח סעי׳ כ״ו ובה״י פסקו דספק דאורייתא לחומרא ושחיטתו פסולה גם דיעבד · רק אם באקראי עביד רק פ״א ולא הוחזק בכך יש להכשיר בדיעבד · ומ״מ לכתחלה אין מוסרים לו לשחוט אפילו אם מסר רק פ״א · בל״י ס״ק ז׳ ובדיעבד מכשיר ע״ש · וע״ש שהביא מעשה שהעבירו שוחט משום שכרות ונשבע אח״כ במעמד כל העדה שלא לשתות ואחר רבע שנה התחיל לשתות כמקדם ונוסף ע״ז שהתחיל למסור קהל ויחידים במסירות מפורסמות ורבים התזיקו ע״י ונתנו לו חתימת ידם שיהיה שוחט והלכו להשר ונתן תקיפות ע״ז בלתי רשיון מהקהל והרב והיה שוחט ע״ש שמסיק שהכלים אסורים והמסייעין אין להם חלק באלהי ישראל · [עכ״ל]: כט וגמר הכשר וכו׳ בד״א בדבר שעושה אותה נבלה · וכ״ז באינו מין האדוק לעבודת כוכבים אבל במין האדוק לעבודת כוכבים דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים אפילו עשה רק מעשה כל דהוא ששחט רק מיעוט קמא דקנה אסור בהנאה · ב״ח וגה״ך ודלא כט״ז ס״ק י״ד וכן פסק במשבצות כנה״ך ע״ש: ל וגמר הכשר כשרה · ולדידן דקיי״ל לקמן בסי׳ כ״ג סעי׳ ב׳ דשהייה פוסלת ואפילו במשהו בין בקנה ובין בושט משכחת האי דינא בתפס הקנה לבדו בידו דזה כשר אפילו לדידן וכמש״כ לכאן סי׳ כ״א · ש״ך ס״ק כ״ט · אבל אם שחט הכשר הרוב וגמר הפסול כשרה אפילו לדידן דמחמירים בשהייה במיעוט בתרא · שאני התם דהדא שחיטה מיקרי אבל שחיטת א״י או שארי פסולים לאו שחיטה היא כלל ואינה מצטרפת לשחיטת הכשר ואין א״י פוסל בשהייה במיעוט בתרא · ב״ח · ועי׳ ש״ך ס״ק כ״ז ושפ״ד שם ושמ״ח כאן סעי׳ כ״ז ובסי׳ כ״ג סעי׳ ה׳ · ועי׳ מ״ח

ס״ק

סי"א **לא** (ל) **היו ישראל ופסול אוחזין בסכין ושוחטין פסולה ואין צריך לומר אם כל אחד סכינו בידו:**

(לא) שחיטת קוף **לב** פסולה (א"ז והוא מתוספתא ריש חולין):

סי' ג שחיטה אינה צריכה כוונה ובו סעיף אחד:

ס"א (א) **שחיטת חולין אינה צריכה כוונה** (ב) **אפילו מתעסק בעלמא לחתוך א** (ג) **או שזרק סכין לנועצה בכותל ושחט**

ס"ק כ"ע שהבאתי ראיה לדברי הב"ח הנ"ל · וכ' בשפ"ד שם דמ"מ ישראל מומר יש ליזהר במיעוט בתרא ע"ש: **לא היו ישראל ופסול וכו'** פסולה · כ"כ ברשב"א וטור וע' במ"ח שכן משמע מתוס' · אבל רבים חולקים ע"ז וס"ל דכשר · וכתבו דל"ד לסי' ה' ס"ג בשנים ששוחטין וא' מכוין לשם דבר הפוסל דשם מחשבת השוחט פסלה אבל הכא בא"י ושארי פסולי' דפסולים משום דלאו בני שחיטה הם וכתיב וזבחת · וא"כ כשיש בר זביחה זולתו דיו בזה וקרינן וזבחת וכשר · הג"א וש"ך ופר"ח והגר"א · ודוקא שהכשר היה יכול לשחוט לבדו בלי הפסול אבל בלאו הכי פסולה לכ"ע · שמ"ח סעי' כ"א ושפ"ד ס"ק ל"א · ודוקא בסכין אחד · אבל בב' סכינים וכ"א בסכין מיוחד בפ"ע פסולה לכ"ע משום דאי אפשר לצמצם ואפשר גמר הפסול הרוב קודם · שמ"ח שם וע"ש בתב"ש ס"ק כ"א · וגם בסכין אחד החמיר הב"ח ושמ"ח שם דקשה להקל נגד הרשב"א וטוש"ע וע' מ"ח ס"ק ל': **לב פסולה** · מה"ת דכתיב וזבחת ולא שזבח הקוף וע' מ"ח ס"ק ל"א · (א) ולפי"ז מסיק בפ"ת ס"ק י"ב דאם שחט קוף האם או הבת מותר לשחוט השני אחריו · וה"ה אם שחט האם מותר למסור את הבת לקוף להשליך לכלבים · (ב) מותר למסור להשליך לכלבים כדמשמע מש"ך סי' ע"ז ס"ק כ' ע"ש אע"ג דלחש"ו אסור למסור לשחוט אף להשליך לכלבים כדאיתא לעיל סי' א' ס"ה · שאני התם דלא מינכר פסולייהו גזרינן דילמא אתי למיכל משחיטתן אבל בעובד כוכבים מינכר פסולייהו ולכן לא חיישינן · (ג) כתב בס' בל"י בשם תשובת חו"י דמומר לכל התורה אסור למכור לו נבלות וטרפות אם אין מצווין לו כמו תרי עברי דנהרא · גם אסור לסרסר לו זונה גם לזווגם אסור · (ד) ולהיות סרסר לזווג א"י מצרי עם מצרית אין איסור מ"מ יש קבלה מגדולי קדמונינו המתעסק בהלה לא יצא נקי מזרע שמקדיח תבשילו ברבים · כ"ז מתשובת חו"י סי' קפ"ה הובא בבל"י שם · וסיים ע"ז בס' לחה"פ ס"ק ע' ונרמז זה בכתוב לא תתחתן בם כי יסיר את בנך מאחרי וכו' · (ה) האנוסים אם אי אפשר להם להמלט על נפשם שחיטתן כשרה · ב"י סי' קי"ט בשם ריב"ש ובל"י כאן ס"ק ו' משמו · וכ' ב"י שם בשם הרשב"א גר שחזר לדתו מחמת אונס ישראל גמור הוא · וכן ישראל שחטא מחמת יראה שלא יהרגוהו אעפ"י שביטל מ"ע של ונקדשתי מ"מ ישראל גמור הוא · הביאו השפ"ד סוף ס"ק ל"א ע"ש: **סי' ג א או שזרק סכין וכו'** · דעת רש"ל ביש"ש פ"ב סי' י"ג דהא דמכשרינן זרק סכין דוקא ששחטן סתמא דסתמייהו לשחיטה עומד והוה כאילו כיוון לשחוט · אבל אם כיון לנחור ולעקור ועלתה בידו שחיטה הגונה פסולה · עכ"ל · וראוי לחוש לדבריו · שמ"ח סעי' ה' וע"ש בתב"ש ס"ק ע"ו · וכ"כ שפ"ד ס"ק א' בשם כנה"ג · וכתב בתשובת זכרון יצחק סי' ל"ו דלפי"ז [דזרק אינו כשר אלא משום דסתמא לשחיטה עומד] א"כ אם זרק סכין לנועצה בכותל ושחט בהמה שנשחט אמה או בתה היום יש לאסור השחיטה · משום דזאת הבהמה לאו לשחיטה ביום ההוא עומדת ואסור משום ששחטה בלא כוונה · עכ"ל · וכתב בפ"ת ס"ק א' ולפי דבריו אם זרק סכין בשבת ג"כ השחיטה פסולה דהא לאו לשחיטה עומדת היום משום איסור שבת · ובאמת בשניהם השחיטה כשרה אף לרש"ל ותב"ש דהכא אע"ג דלאו לשחיטה עומדת היום משום איסור או"ב או משום איסור שבת עכ"פ עומדת לשחיטה למחר וכו' · תדע דהא יש הרבה בהמות דעומדים לחליבה ולא לשחיטה נאמר בהם ג"כ דאם שחטן בלא כוונה דפסולה דהא סתמייהו לאו לשחיטה עומדים וכל הפוסקים לא חילקו בזה אלא ודאי דלא בעינן שיהא עומד לשחיטה ביום ההוא רק כיון

רואה ולא שחט כי נפקא חיותא בידא דכנעני קא נפקא וכו' [עכ"ל הש"ס] · משמע להדיא דדוקא היכא דנפקא חיותא בידא דכנעני · אבל אי שחט ישראל הרוב וגמר כנעני דקא נפקא חיותא בידא דישראל כשר אף אי גמר הכנעני · וכן שם ברש"י ד"ה שחט ופגע בו נקב נעשה כמו ששחט ישראל וגמר כנעני דפסול דהא לא עביד ישראל שיעור שחיטה [עכ"ל רש"י] · משמע להדיא הא אי עביד ישראל שיעור שחיטה לא פסול אף אי גמר הכנעני אח"כ · וכן ברש"י שם ד"ה מדהוה ליה למישחט רובא ולא שחט אלא חציו לאו מידי עביד וכו' וכי אתא א"י בתריה דמי כמאן דעביד כולה דהא חיותא בידיה נפקא [עכ"ל רש"י] · משמע להדיא דדוקא היכא דישראל לא שחט אלא חציו וגמר הכנעני דנפיק החיות בידיה דכנעני · אבל אי שחט ישראל הרוב וגמר הכנעני כשרה · אע"ג דרש"י אוסר שהייה במיעוט בתרא [ע' רש"י פ' השוחט (ד' ל"ב ע"ב) ד"ה תיקו וכו'] אלמא דלא דמי שחיטת כנעני במיעוט בתרא לשהייה במיעוט בתרא כדעת הב"ח וזה ברור לפענ"ד: (ל) **היו ישראל ופסול וכו' פסולה** · כן הוא בתה"ק והביאו הטור ובארוך למדה ממשנה חולין פ"ב (ד' ל"ט ע"ב וריש ד' מ') · השוחט לשם הרים וכו' לשם ימים וכו' שחיטתו פסולה · שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו וא' לשם דבר כשר שחיטתו פסולה [עכ"ל] · והאחרונים השיגו ע"ז מתוספתא הביאה הג"א רפ"ק דחולין סי' ה' והגר"א ס"ק כ"ז ישראל וכנעני שהיו אוחזין בסכין אחד ושוחטין שחיטתם כשרה [עכ"ל] · וכתב בהג"א שם ודוקא דיעבד וכגון דקים ליה לישראל דלא אישתלי כלל עד גמר כל השחיטה [עכ"ל] · וכן פסק רש"ל הובא בש"ך ס"ק ל' וכתב ול"ד לשנים אוחזין בסכין ואחד לשם דבר וכו' [היינו הראיה שהביא הרשב"א] שפסול דהתם מחשבת השוחט פסלה אבל בהתם כנעני או מומר דלא אסור אלא משום דלאו בני שחיטה נינהו ולא קרינן ביה וזבחת · וא"כ כיון שיש אחד בר זביחה זולתו דיו בזה וכשר · וכתב הש"ך דכן משמע ברמב"ם · וסיים מיהו הב"ח חשש להחמיר · וז"ל הגר"א ס"ק כ"ז היו ישראל ופסול שוחטין וכו' · ליתא דא"כ הא דאמרינן בפ"ב דחולין (ד' מ"א ע"א) ת"ש ב' וכו' הב"ע בישראל מומר לאלילים · למה ליה לשום אחד מכל אלו [עכ"ל הגר"א] · וכוונתו דאמרינן שם (ד' מ' ע"ב) ר"נ ור"ע ור"י אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו · [אלא אמרינן לנעורי קא מכוין] · ופריך שם (מ"א ע"א) · ת"ש שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו וא' לשום דבר כשר שחיטתו פסולה [ומשני] · הב"ע בישראל מומר לעבודת אלילים [עכ"ל הש"ס] · ואם איתא כהרשב"א דפסול וכשר ששוחטין יחד פסולה · למה ליה למימר לשם אחד מכל אלו הא בלא"ה פסולה משום שאחד מומר ומסייע,לו בשחיטה · אלא ודאי דכשר ופסול ששחטו שחיטתם כשרה · אם לא שחשב המומר או הפסול · כן נ"ל כוונתו · **אבל התוס'** פ"ק (ד' י"ד ע"א) ד"ה השוחט בשבת וכו' כתבו דבפעם א' לא חשיב מומר והוכיחו כן מהשוחט בשבת וכו' ע"ש והוכיחו עוד מש"ס הנ"ל (ד' מ"א ע"א) [שהעתקתי לעיל] דמשני הב"ע בישראל מומר לעבודת אלילים · והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מכל אלו תיפוק ליה דפסול · אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא [עכ"ל תוס'] · ובזה נדחה השגת הגר"א הנ"ל די"ל דמיירי בפעם [א'] כמש"כ התוס' הנ"ל (א) · ומדברי התוס' הנ"ל שכתבו בלא שום א' מכל אלו תיפוק ליה דפסול · מוכח שס"ל כרשב"א שכשר ופסול ששחטו שחיטתם פסולה בלא שום מחשבה · והב"ח והתב"ש חששו להחמיר כהרשב"א וטור ולפי מה שכתבתי כן הוא גם דעת התוס' הנ"ל כהרשב"א: (לא) **שחיטת קוף פסולה** · תוספתא ריש חולין וזבחת ולא שזבח הכנעני ולא שזבח הקוף ולא שנזבח מאליה [עכ"ל] · וא"כ פסולה מה"ת · וע' בי"א ס"ק ל"ב:

הג"ה (א) אלא שהגר"א מסתמא לא ס"ל כשיטת התוס' הנ"ל אלא דסובר הגר"א דשוחט לעבודת אלילים אסורה שחיטתן אף בפעם אחד · וכן משמע מדברי הגר"א בסי' ד' ס"ק י' שעל מש"כ שם בש"ע ס"ה אעפ"י שלא נתכוון לעבדה כתב דאי בנתכוון לעובדה בלא"ה אסור משום מומר [עכ"ל הגר"א] · אלמא דסובר הגר"א דאסור משום מומר אף בפעם א' · ועי' במ"ח בסי' י"א ס"ק ג' כבאתי שיש עוד פוסקים חולקים על התוס' וסוברים דגם בפ"א נעשה מומר לעבודת אלילים ע"ש · וז"ל הש"ך בסי' ד' ס"ק ד' ואם ישראל וכו' דין זה למד הרשב"א בתה"א ממאי דקשיא ליה תיפוק ליה דשחיטת מומר לעבודת אלילים היא וכו' והפוסקים דלא נעשה מומר בפעם א' לק"מ [עכ"ל הש"ך] · [וע"ש במ"ת ס"ק ה'] וא"כ מוכח דהרשב"א בעצמו סובר דנעשה מומר בפעם א' · וא"כ אתי שפיר השגת הגר"א על הרשב"א לפי שיטתו ודו"ק:

סי' ג' (א) שחיטת חולין א"צ כוונה · פ"ק דחולין (ד' י"ב ע"ב) פיסקא וכולן ששחטו וכו' שחיטתן כשרה [וקאי גם אחש"ו] מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה [דהא חש"ו אין בהם דעת להתכוין לשחיטה ומ"מ כשר באחרים רואין אותן · רש"י] א' רבא ר' נתן היא דתני אושעיא זעירא דמן חבריא זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה ר' נתן מכשיר וחכמים פוסלים · הוא תני לה וכו' הלכה כר"נ · ופריך והא בעינן מוליך ומביא · ומשני שהלכה ובאה כדרכה · ובש"ס פ' השוחט (ד' ל"א ע"ב) מפרש הטעם מדגלי רחמנא דמתעסק פסול בקדשים מכלל דחולין לא בעי כוונה · ומסיק שם הש"ס דלחתיכה נמי לא בעי כוונה מי כתיב וחתכת וזבחת כתיב ע"ש · ובמשנה פ' השוחט (ד' ל"א ע"א) נפלה סכין ושחטה אעפ"י ששחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל · ובגמרא שם טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מכוין מאן תנא וכו' א' רבא ר' נתן היא וכו' ע"ש: (ב) **אפילו מתעסק וכו'** · מלשון הש"ס שהעתקתי לעיל מדגלי רחמנא מתעסק שפסול בקדשים מכלל דבחולין לא בעי כוונה · ובמתעסק אפילו דרבנן מודי מדאמר שם ורבנן נהי דלא בעי כוונה לזביחה לחתיכה בעי · [עכ"ל הש"ס] · אלמא לזביחה אפילו רבנן מודי דלא בעי כוונה: (ג) **או שזורק סכין וכו'** · ברייתא הובאה בש"ס

ושחט כהלכתה (ס"א כהליכתה ועיקר) ב כשרה והוא שראה שלא החליד (פי' ענין נעילה ותחיבה מלשון חולדה שנכנסת בחורין ובסדקין) הסכין בין סימן לסימן או תחת העור ג ואם מצא הנוצה או השער חתוכים ודאי לא החליד (ד) ואפילו הפיל הסכין בידו או ברגלו שלא בכוונה כלל ושחט שחיטתו כשרה · אבל אם נפלה מעצמה פסולה דבעינן כח גברא (וע"ל סי' ז') (ה) וכן אם היה הסכין מונח בחיקו או בידו ונפלה מידו או מחיקו שלא בכוונה כנפלה מעצמה דמי ופסולה:

סי' ד' השוחט לשם אלילים או לשם דבר אחר מה דינו

ובו ז' סעיפים:

סעיף א א (א) השוחט לשם אלילים ב אפילו לא חישב לעבדה בשחיטה זו אלא חישב בשעת שחיטה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לאלילים הרי זה זבחי מתים ואסורה בהנאה:

ס"ב (ב) שחט סתם ג ואח"כ חישב לזרוק דמה או להקטיר חלבה לאלילים (ג) הרי זה ספק זבחי מתים:

ס"ג ישראל ששחט בהמתו של א"י ד (ד) אפילו חישב הא"י לאלילים כשרה (ה) ואם ישראל חישב שיזרוק הא"י לאלילים פסולה (ה (ו) ואסורה בהנאה ב"י):

ישראל

בש"ס בפ"ק (ד' י"ב ע"ב) ובפ"ב (ד' ל"א ע"א) וכר"נ וכמו שהעתקתי בס"ק א' ע"ש: (ד) ואפילו הפיל וכו'· בפ"ב (ד' ל"א ע"א) במשנה נפלה סכין וכו' העתקתי בס"ק א' ע"ש· ובש"ס שם מדייק טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה וכו' [ע' ס"ק א']· ופריך הש"ס והאמר רבא חדא זימנא דתנן וכולן ששחטו שחיטתו כשרה· ואמרינן מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה ואמר רבא ר' נתן היא· [ומשני]· צריכא דאי אשמועינן התם [בהש"ו] משום דקא מיכוין לשום חתיכה בעולם· אבל הכא דלא קא מיכוין [אפי' לחתיכה בעלמא· רש"י] אימא לא· ואי אשמועינן וכו' ע"ש: (ה) וכן אם היה כו' בחיקו וכו' פסולה· כ"כ הרשב"א בת"ה והטור· והוא ג"כ מטעם הנ"ל דבעינן כח גברא ומש"כ בתוספתא ריש חולין (וע' מ"א סי' ב' ס"ק ל"א) וזבחת ולא שזבח הא"י וכו' ולא שנזבחה מאליה· ולא דמי למה שאמרו בפ' השוחט (ד' ל"א ע"ב) לענין טבילת נדה שנפלה מן הגשר טבילתה טבילה· וכן בסוף פ"ק דב"ק היתה אבן מונחת ונפלה חייב בנזקין· משום דכאן בעינן כח גברא· וברא"ש פ"ב סי' א' כתב וז"ל הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מיכוין לשום חתיכה אלא שנתכוין להפילה קרינן בי' וזבחת כיון שכיון לנפילה וע"י אותה נפילה שחטה· אבל אם נפלה סכין בלא כוונה הוה כמו היתה מונחת על הקורה והפילתה הרוח דלא קרינן ביה וזבחת וכו' דבלא כוונת שום דבר אי אפשר מדכתיב וזבחת דהוה לכל הפחות כמו ועשית וצריך לכוין לשום דבר מעשה ובענין אחר לא מיקרי כח גברא· [עכ"ל]:

סי' ד (א) השוחט לשם אלילים אפילו לא חישב וכו'· בפ"ב דחולין (ד' ל"ט ע"א) איתמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה לאלילים ולהקטיר חלבה לאלילים ר' יוחנן אמר פסולה· אסורה בהנאה· רש"י· סבר מחשבין מעבודה לעבודה וילפינן חוץ מבפנים ר"ל אמר אין מחשבין וכו'· [עכ"ל הש"ס]· וכתב רש"י ד"ה לזרוק וכו' אם היה בדעתו לעבדה בשחיטה זו ד"ה אסורה וכו' אלא שלא היה מתכוין להיות שחיטה זו לאלילים אלא שחטה לעצמו ע"מ שיעבוד לאלילים בזריקת דמה או בהקטר חלבה· [עכ"ל רש"י]· פי' בזה פליגי ר"י ור"ל· ושם ע"ב תניא כוותיה דר"י השוחט את הבהמה לזרוק דמה לאלילים ולהקטיר חלבה לאלילים הרי אלו זבחי מתים· ובפ"א דחולין (ד' י"ג ע"א) נבילה אין איסור הנאה לא אר"י דלא כר"א דאמר סתם מחשבת עובדי כוכבים לאלילים [והלכתא כרבנן] אלמא הא מחשב בהדיא לאלילים ודאי אסור בהנאה לכ"ע ובמס' אלילים [פ"ב ד' כ"ט ע"ב] איתא יין מנלן [דאסור בהנאה] א"ר ב"א אמר קרא אשר חלב זבחימו וכו' ישתו יין נסיכם מה זבח אסור בהנאה אף יין וכו' וזבח גופא מנלן דכתיב וילמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים וכו' ע"ש: (ב) שחט סתם וכו'· בפ"ב דחולין (ד' ל"ט ע"ב) ברייתא שחטה ואח"כ חישב עליה זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר· ומסיק הש"ס דהיתר לא אמרו בה משום כבודו דרשב"ג [דס"ל דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו] ואיסור לא אמרו בה משום כבודו דרבנן· דס"ל דלא אמרינן הוכיח וכו': (ג) הרי זה ספק זבחי מתים· משמע דלאסור בהנאה מספק· וכ"כ ב"י מדאמרינן שם ברישא דברייתא השוחט את הבהמה לזרוק דמה לאלילים וכו' הרי אלו זבחי מתים (פי' ואסורה בהנאה כדאיתא במס' אלילים (ד' כ"ט) שהעתקתי בס"ק א')· ואח"כ א' תיכף· שחטה ואח"כ חישב עליה זה היה מעשה וכו' ולא אמרו בה לא איסור וכו' משמע דאי הוה אמרו בה איסור הוה אסרינן לה בהנאה משום זבחי מתים דומיא דרישא· והשתא דלא אמר בה לא איסור ולא היתר מ"מ מידי ספיקא דאיסור הנאה לא נפקא וכ"ד הפר"ח ותב"ש ס"ק ד' ע"ש· מ"מ דעת רי"ו ורש"ל כיון דרבנן פליגי עליה דרשב"ג וס"ל דלא אמרינן הוכיח סופו וכו' קיי"ל כרבנן רק משום כבודו של רשב"ג לא אמרו בה היתר· וכיון דזה רק משום כבודו דרשב"ג די לאסור באכילה ולא בהנאה· וכ"ד הכ"ח ודרישה וט"ז וש"ך ע"ש: (ד) אפילו חישב הע"א לאלילים· בפ"ב דחולין [ד' ל"ח ע"ב] משנה א"ר יוסי ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט· ושם בגמרא [ד' ל"ט ע"ב] אר"י א' שמואל הלכה כר' יוסי· וכתב הש"ך דאפילו השוחט ישראל שמע שהע"א הבעה"ב חישב שרי דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן וכן משמע בש"ס בפ"ב דחולין [ד' ל"ט ע"ב] גבי עובדא דהני טייעי· [עכ"ל ש"ך] וז"ל הש"ס שם הני טייעי דאתי לליקוניא יהיב דיכרי לטבחי ישראל אמרי להו דמא ותרבא לדידן [לאלילים רש"י] משכא ובשרא לדידכו· שלחה רב טובי וכו' לקמיה דר' יוסף כה"ג מאי שלח ליה הכי אר"י א' שמואל הלכה כר' יוסי [ומותרין רש"י] משמע להדיא כהש"ך דאפילו היכא שהשוחט ישראל שמע שהע"א חישב כה"ג שאמר הטייעי דמא ותרבא לדידן אפ"ה שרי: (ה) ואם ישראל חישב שיזרוק לאלילים פסולה· טור בשם הרשב"א· ולמדה כתה"א ממאי דאיתמר בחילין פ"ב [ד' ל"ט ע"א] פלוגתא דר' יוחנן ור"ל בשוחט בהמה לזרוק דמה לאלילים אי אמרינן מחשבין מעבודה לעבודה וכו' העתקתי בס"ק א' ע"ש· וקשיא ליה להרשב"א תיפוק ליה דשחיטת מומר לעובד כוכבים הוא· אלא ע"כ דהש"ס הנ"ל מיירי שהישראל חישב שיזרוק הא"י לאלילים [ולא שהישראל חישב שיזרוק בעצמו לאלילים] ואפילו הכי סובר ר' יוחנן דפסולה וקיי"ל כר"י כמש"כ בס"ק א'· וע' מש"כ בס"ק שאח"ז: (ו) ואסורה בהנאה· וכ"כ בב"י כיון דרשב"א מפרש כן דעת ר' יוחנן דמיירי שישראל חישב שיזרוק הא"י לאלילים· וא"כ גם הברייתא דמייתי שם בש"ס ע"ב מיירי ג"כ בכה"ג וז"ל הש"ס שם תניא כוותיה דר"י השוחט את הבהמה לזרוק דמה לאלילים ולהקטיר חלבה לאלילים הרי אלו זבחי מתים [עכ"ל הש"ס]· וידוע

דזבחי

כיון דסוף בהמה לשחיטה כשר בלי כונה· עכ"ל פ"ת: ב כשרה· וכתב במ"א בא"ח סי' קנ"ח ס"ק ב' וז"ל ולא שייך לברך ברכת השחיטה כיון דלא כיון מתחלה לשם מצוה· עכ"ל· ומביאו פ"ת כאן: ג ואם מצא הנוצה וכו'· ולא חיישינן שמא לא שחט הרוב בעוף וע"י פירכוס ונפילת העוף נתרחב השחיטה ונעשה רוב כמש"כ רמ"א בסי' כ"ד סעי' ה'· ש"ך:

סי' ד א השוחט לשם אלילים· פי' שחושב שהשחיטה עצמה תהיה לאלילים· אבל אם שוחט להקריב בשרה לאלילים היינו סיפא לזרוק דמה לאלילים להקטיר חלבה לאלילים· ט"ז ס"ק א': ב אפילו לא חישב וכו' אלא חישב בשעת שחיטה לזרוק דמה וכו'· וכתב בכרו"פ מ"מ יש חילוק אם חישב לעבדה בשחיטה זו שהשחיטה עצמה תהיה לאלילים [כמש"כ בס"ק א'] אפילו לא היה דבור כלל רק מחשבה בעלמא מיקרי זביחה לאלילים· אבל אם חישב רק לזרוק דמה לאלילים לא סגי במחשבה רק דוקא בדיבור משום דהא דמחשבין מעבודה לעבודה ילפינן מפיגול· ובפיגול בעינן דוקא דיבור: ג ואח"כ חישב· ולא ביארו רבותינו גבול בזה אם אומר כן אחר השחיטה סמוך או מופלג· ויש להחמיר דכל זמן שהחלב או הדם קיים בידו והוא אומר שדעתו לזרקו או להקטירו לאלילים חיישינן למפרע על השחיטה· שמ"א ס"ג· וע' תב"ש ס"ק ה' מזה· ואפילו רק חישב ולא זרק אח"כ ג"כ הרי זה ספק זבחי מתים ואסורה בהנאה מספק· ב"י ופר"ח ותב"ש· וי"א דאינו אסור רק באכילה ואפילו זרק אח"כ מותר בהנאה· רי"ו ורש"ל וב"ח וט"ז וש"ך· וע' מ"א ס"ק ג'· וב"ז ששחט מתחלה סתם· אבל שחט מתחלה בפירוש לשם מצות שחיטה אפילו זרק אח"כ לאלילים שחיטתו כשרה· ש"ך ופר"ח ותב"ש ודלא כט"ז ע"ש: ד אפילו חישב הע"א לאלילים כשרה· אפילו לאכילה· ואפילו שמע השוחט שהעובד אלילים חשב כשרה· משום דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן· ש"ך ממשמעות הש"ס: ה ואסורה בהנאה· והאחרונים חולקים ומתירים בהנאה וכן עיקר· וע' מ"א ס"ק ו'· כששוחט א"י מין או ישראל מין האדוק באלילים אז אסור בהנאה משום דסתם מחשבתו לאלילים· אבל סתם אינו יהודי או ישראל מומר שאינם אדוקים באלילים אי שמעינן דחשיב אז אסור בהנאה· ואי לא מותר בהנאה· ש"ך ס"ק ג' ממשמעות הפוסקים· ואם היתה רבולה לפני אלילים ושחטה מומר י"א דאמרינן בזה סתם מחשבתו לאלילים ואסור בהנאה· וע' מ"א ס"ק ו':

ישראל

סי' ד ז (ז) **ישראל ששחט בהמת חבירו לאלילים ז לא אסרה שודאי לא כיון אלא לצערו (ח) ואם יש לו שותפות בה יש אומרים שאוסר גם חלק חבירו ח (ט) וי"א דגם בזה אינו מכוון אלא לצער שותפו ולא לאסור:**

הג"ה (י) ואם התרו בו ועבר התראה ט הרי זה אוסר כשאר מומרים (טור וע"ל סי' קמ"ה):

סי' ה י (יא) **השוחט לשם הרים וגבעות לשם חמה ולבנה כוכבים ומזלות ימים ונהרות אין לו דין תקרובת אלילים לאוסרה בהנאה אבל שחיטתו פסולה (יב) אעפ"י שלא נתכוין לעבדם יא אלא לרפואה וכיוצא בה מדברי הבאי שאומרים עובדי אלילים:**

שחט

ו ישראל ששחט וכו' שודאי לא כיון אלא לצערו · דוקא בישראל. אמרינן כן · אבל אם עובד אלילים שחט בהמת ישראל לאלילים אוסר אפילו בהנאה אפילו אין לו בה שותפות · וכן אם ישראל שחט בהמת עובדי אלילים אוסר ג"כ אפילו בהנאה אפילו אין לו בה שותפות · שמ"ח סעי' ה' · וכן משמע בש"ס ע' מ"ח ס"ק מ': ז לא אסרה · י"א דדוקא בהנאה לא אסרה אבל באכילה אסורה דליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו · דהכא לא איהו אסר לה אלא דלא שרי לה והוה כלא נשחטה · הר"ן ורא"ה בבד"ה · וכן נוטה דעת ט"ז וכרו"פ להחמיר · אבל הרשב"א במשמרת הבית מתיר אף באכילה וכ"ד הד"מ וב"ח וש"ך ופר"ח ושמ"ח והוכיחו כן מש"ס: ח וי"א דגם בזה וכו' · ובשמ"ח סעי' ו"ד הכריע בזה שיש שותפות לאסור באכילה ולהתיר בהנאה במקום שיש הפ"מ וע"ש בתב"ש · ודע דבכל הסימן דאוסר בשחט לאלילים מיירי אפילו במעשה כל דהוא · ב"ח וש"ך ס"ק ו' ופר"ח ושמ"ח סעי' ה' · ודלא כט"ז בסוף סי' ב' ס"ק י"ד ע"ש · ואפי' במיעוט קמא דקנה פסול אם שחט לאלילים · כש"ך סי' י"ב ס"ק י"ד · וכ' במשבצות שם ובשפ"ד כאן ס"ק ו' שכן הלכה · וע' מ"ח ס"ק ז' אות ד': ט הרי זה אוסר כשאר מומרים · פי' כמו במומר ששחט בהמת חבירו לאלילים אוסר גם בהנאה דאמרינן דכיוון לאסור ולא לצער · כן כאן כיון דהתרו בו ועבר על ההתראה בודאי לא כיון לצערו אלא לאסור והלכך אוסר אף בהנאה · ש"ך ס"ק ו': י השוחט לשם הרים · דוקא בשוחט לשם הר אסור באכילה · אבל בשוחט בהר מותר אף באכילה · ט"ז סוף ס"ק ז' וכ"כ בד"מ וע' משבצות: יא אלא לרפואה · אבל אי נתכוון לעבדם הוה זבחי מתים ואסורה אף בהנאה · רשב"א וטור · וע' ב"ח ורש"ל וש"ך וע' מ"ח

דזבחי מתים אסורה אף בהנאה · וכיון שמפרש הרשב"א דמיירי הכל דישראל חשב שיזרוק הא"י לאלילים אלמא דאף בכה"ג אסורה בהנאה · אבן התוס' פ"ק (ד' י"ד ע"א) ד"ה השוחט לא ס"ל כהרשב"א וז"ל שם ועוד י"ל דמשום פעם א' לא חשיב מומר וכן משמע בפרק ב' (ד' ל"ט ע"א) דגרסינן התם השוחט את הבהמה לזרוק דמה לאלילים ר"י אמר וכו' ור"ל א' מותרת · ופי' בקונטרס מותרת באכילה והתם גברא בר קטלא הוא [פי' והאיך שחיטתו מותרת באכילה הלא שחיטת מומר לעבודת אלילים הוא] ואי בהדא זימנא לא אתסר שחיטתו ניחא [עכ"ל תוס'] · ובזה נסתר ראיית הרשב"א הנ"ל שהבאתי בס"ק הקודם די"ל דר' יוחנן ור"ל מיירי דהישראל חישב בשעת שחיטה לזרוק בעצמו אח"כ דמה לאלילים אבל אם הישראל חישב שיזרוק הא"י אח"כ י"ל דגם ר"י מודה דכשרה דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן ומה שהקשה הרשב"א הנ"ל תיפוק ליה משום שחיטת מומר לק"מ לפי דעת התוס' הנ"ל משום דבהדא זימנא לא אתסר שחיטתו משום שחיטת מומר · וכ"ד הרא"ה בבד"ה וס' תורת חיים פ' השוחט ועכ"פ נראה להתיר בהנאה וכן פסק הש"ך וכ"כ הפר"ח ס"ק ו' וסיים וז"ל ואף באכילה מדינא שרי אלא משום כבודו של הרשב"א יש להחמיר ודי באכילה [עכ"ל פר"ח] · וכן הביא בפ"ת ס"ק ב' בשם ס' באר יעקב דאינו אסור אלא באכילה וכ"ד כרו"פ ע"ש וכן עיקר · ומש"כ בי"א ס"ק ה' כששוחט עובד אלילים וכו' אבל סתם א"י וכו' · הוא מפ"ק דחולין (ד' י"ג ע"א) ת"ר שחיטת מין לאלילים וכו' העתקתי לעיל בסי' ב' במ"ח ס"ק ב' ע"ש · ומש"כ בי"א שם ואם היתה רבוצה לפני אלילים וכו' ז"ל פ"ת ס"ק א' ע' בס' נחלת עזריאל בשם התוס' דבהיתה רבוצה לפני האלילים ושחטה מומר אמרינן סתם מחשבתו לאלילים ואסור בהנאה וע"ש לענין מחשבה הפוסלת אי מחשבה ממש או דיבור דוקא · עכ"ל פ"ת · וע' מש"כ בריש הסי' בשם כרו"פ דדוקא דבור בעינן · וז"ל התוס' פ"ב דחולין (ד' מ' ע"א) ד"ה לפני אלילים וכו' א"כ כיון דלפני אלילים היא רבוצה מסתמא לשם אלילים מתכוין אע"פ שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר · והשתא מצי למימר דנקט רבוצה דלא מבעי הרביצה לפני אלילים דודאי מסתמא לשם אלילים נתכוין אלא אפילו רבוצה כבר · כיון דישראל מומר הוא ושוחט לפני אלילים מתכוין לעבודת כוכבים [עכ"ל תוס']: (ז) (א) ישראל ששחט בהמת חבירו וכו' · בפ' השוחט (ד' מ' ע"א) איתא א' ר' הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני אלילים כיון ששחט בה סי' אחד אסרה סבר לה כי הא דא' עולא אעפ"י שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה · ושם ע"ב איתא ר' נחמן ור' עמרם ור' יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו · ושם (ד' מ"א ע"א) ת"ש ב' אוחזין בסכין ושוחטין א' לשום אחד מכל אלו וא' לשום דבר כשר שחיטתו פסולה · [ומשני] הכא במאי עסקינן דאית ליה שותפות בגוה · ת"ש המטמא והמדמע והמנסך וכו' במזיד חייב · [ומשני] · ה"נ דאית ליה שותפות בגוה · כתנאי עובד כוכבים שניסך יינו של ישראל שלא בפני אלילים [רבותא אשמועינן · רש"י] אסרו [פי' אף בהנאה דס"ל אדם אוסר דבר שאינו שלו] ר"י בן בתירא ור"י בן בבא מתירין אותו מפני ב' דברים · א' וכו' · וא' שיכול לומר לו לא כל הימנך שתאסר ייני לאונסי [דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו · רש"י] · ור"ג ור"ע ור"י אמרי אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו [היינו הת"ק] ה"מ א"י אבל ישראל לצעוריה קא מיכוין [פי' לצעורי לחברי' עביד ואין דעתו לאלילים · רש"י] ת"ש ב' אוחזין בסכין ושוחטין וכו' וא' לשם א' מכל אלו וכו' שחיטתו פסולה · ומשני הכא במאי עסקינן בישראל מומר לעבודת אלילים ת"ש המטמא והמדמע והמנסך וכו' · ה"נ בישראל מומר · א"ל ר' אחא בריה דרבא לר"א אתרו בו וקיבל התראה מאי (מי אסר או לא · רש"י) א"ל התיר עצמו למיתה קאמרת אין לך מומר גדול מזה [עכ"ל הש"ס] · (ב) ועל מה דמשני הש"ס בישראל מומר פי' רש"י וה"ה דמצי לאוקמה בדאית ליה שותפות בגוה כדאוקמה לעיל וכו' ע"ש · והתוס' שם ד"ה בישראל כתבו וז"ל וקשה דא"כ האיך חזר והקשה קושיא שכבר תירץ · אלא נראה דאע"ג דאית ליה שותפות בגוה אכתי איכא למימר לצעוריה קא מכוין [עכ"ל תוס' שם] · וכ"כ שם הרא"ש סי' י"ד דאפי' בדאית ליה שותפות אינו אוסר כהתוס' דאינו מתכוין לאסור אלא לצער חבירו · (ג) וכתב שם הרא"ש דהלכה כר"ג ור"ע ור"י משום דאתי אפי' כת"ק · וכן פסקו הפוסקים משום דסוגיא דגמרא כוותייהו · ועוד מדבעי מרב אשי (בד' מ"א ע"א) התרו בו וקיבל התראה וכו' והשיב ר"א אין לך מומר גדול מזה ש"מ דס"ל לר' אשי כוותייהו דדוקא מומר אוסר דבר שאינו שלו · הגר"א · (ד) וכ' רש"י [ד' מ' ע"ב] ד"ה אין אדם וכו' דאפילו מעשה רבה אינו אוסר דבר שאינו שלו [וכ"כ שם הרא"ש וכ"ד הרשב"א] ובמקום שאוסר בעובד כוכבים ובישראל מומר לעבודת כוכבים אוסר אפילו במעשה זוטא · וכן הוא בש"ס שם מכדי ר"ה כעולא אמר לשמעתיה ועולא מעשה כל דהוא קאמר וע"ש ברש"י ד"ה ועולא וכו' וז"ל הלכך ע"כ סימן אחד דר"ה לאו דוקא דה"ה לחצי סימן וכו' ע"ש · וכ"כ ברש"י [ד' מ' ע"א] בד"ה היתה בהמת חבירו וכו' וז"ל והאי סי' אחד ל"ד דה"ה לחצי סימן [עכ"ל] · וכ"כ התוס' שם ד"ה כי הא דא' עולא וז"ל משום דלר"ה לא מצי לפרושי מעשה רבה וא"כ ע"כ מעשה כל דהוא קאמר דאי סימן אחד א"כ הוה ליה לפרושי [עכ"ל] · וע' בש"ע סי' קמ"ה סעי' ח' וז"ל עשה מעשה שהטה לאלילים אפילו סי' אחד אסרה [עכ"ל] · וכ' שם הש"ך ס"ק כ"א דלאו דוקא סי' א' אלא דה"ה חצי סי' כדאיתא בש"ס ורש"י ותוס' בחולין (ד' מ"ס) · [עכ"ל ש"ך]: (ח) ואם יש לו בה שותפות י"א דאוסר · כאוקימתא קמייתא [וכמש"כ רש"י והעתקתי בס"ק הקודם אות כ'] דמאי דמשני באוקימתא בתרייתא בישראל מומר לעבודת אלילים ה"ה דהוה מצי לשנויי בדאית ליה בה שותפות וכ"ד הרמב"ם · ומה שהקשה התוס' על רש"י הבאתי בס"ק הקודם ע' בב"י מה שתירץ על קושיית תוס' הנ"ל: (ט) וי"א דגם בזה וכו' · כשיטת התוס' והרא"ש שהעתקתי בס"ק ז' אות ב' דאפילו בשותף אין מכוין אלא לצערו ע"ש · נמצא דיעה ראשונה הוא דעת רש"י ורמב"ם וכאוקימתא קמייתא · ודיעה שניה הוא דעת תוספות ורא"ש וכאוקימתא שניה · ומה שכתבתי בי"א ס"ק ו' דא"י ששחט בהמת ישראל לאלילים אוסר בהנאה הוא מש"ס (ד' מ"א ע"א) שהבאתי בס"ק ז' אות א' ה"מ א"י אבל ישראל לצעוריה קא מיכוין · וכן מומר אוסר מדקמשני בש"ס הכא במאי עסקינן בישראל מומר: (י) ואם התרו בו וכו' · כ"ה בטור · והוא מש"ס פ' השוחט (ד' מ"א ע"א) א"ל ר"א בריה דרבא לר' אשי אתרו בו וקיבל התראה מאי · א"ל התיר עצמו למיתה קאמרת אין לך מומר גדול מזה · עכ"ל הש"ס · פי' כה"ג בודאי לא כיון לצער אלא לאסור כמו במומר דאמר בש"ס שם שאוסר ע"ש: (יא) השוחט לשם הרים וכו' · בפ' השוחט (ד' ל"ט ע"ב) השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה · ובגמרא שם (ד' מ' ע"א) פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהו השוחט לשם הרים לשם גבעות וכו' לשם חמה ולבנה לשם כוכבים ומזלות לשם מיכאל השר הגדול לשם שילשול [פי' תולעת · רש"י] קטן הרי אלו זבחי מתים · אמר אביי לא קשיא הא דאמר להר · הא דאמר לגדא דהר [עכ"ל הש"ס] ופרש"י דהר היינו מחובר אינו נעשה אלילים דכתיב אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם [עו"ג פ"ג ד' מ"ה ע"א ע"ש] ומיהו פסולה לאכול דדמיא לשחיטת אלילים מיחלפא בה · והרא"ש שם סי' י"ג כתב ורש"י פי' דמחובר מיקרי אלילים אלא דאין תקרובתן אסורה [עכ"ל]: (יב) אעפ"י שלא נתכוין לעבדם · כ"כ הרמב"ם · וכתב הטור לדעתו הא אם נתכוין לעבדם הוי תקרובת אלילים ואסור בהנאה [אפילו שוחט רק להר ולא לגדא

דהר

ס"ו (יג) שחט לשם שר של הר יב או לשם שר אחד משאר הדברים · בין ששחט לשם מיכאל השר הגדול בין ששחט לשם שר של שילשול קטן שבים (שילשול פי' מין תולעת) יג הרי זה זבחי מתים ואסור בהנאה:

ס"ז ישמעאלים יד שאינם מניחים ישראל לשחוט אלא א"כ יהפוך פניו לא"ל קיבל"א (דהיינו שיהפוך פניו נגד מזרח) כמנהג חוקותיהם טו אינו דומה לשוחט לשם הרים (יד) ומ"מ ראוי לבטל המנהג ההוא ולגעור במי שעושה כן (טז הואיל ומקפידים על כך · רשב"א בתשובה סי' שמ"ה):

סי' ה' השוחט לשם קדשים מה דינו ובו ג' סעיפים:

סעיף א' א (א) השוחט לשם קדשים שמתנדבים כמותם ב (ב) אפילו היא בעלת מום ג (ג) שחיטתו פסולה שזה כשוחט קדשים בחוץ (ד) שחט לשם קדשים שאינם באים בנדר ונדבה ד שחיטתו כשרה (ל' רמב"ם פ"ב מה"ש). כיצד השוחט לשם ה עולה ו (ה) לשם תודה לשם פסח שחיטתו פסולה הואיל והפסח יכול להפרישו בכל שעה שירצה דומה לנידר ונידב שחט לשם חטאת לשם אשם ודאי (ו) לשם אשם תלוי לשם בכור לשם מעשר ז לשם תמורה שחיטתו כשרה ח (ז) ואם נודע שעבר עבירה שחייב עליה

דהר] וכתב ב"י דהכי מפרש הטור בלשון הרמב"ם לא מבעי דאם נתכוין לעבדם דאסור אף בהנאה · אלא אפילו לא נתכוין אלא לרפואה פסולה מיהא הויא וכ"כ הרשב"א בארוך [אהא דמשני הש"ס הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר] טעמא לאו דהר לאו אלילים הוא דהא אמרינן במס' עו"א פ"ג (ד' מ"ו ע"א) הכנענים העובדים את ההרים וכו' הן מותרין ועובדיהן בסייף · וטעמא [דשוחט לשם הר דמותר בהנאה] דוקא בשאינו שוחט לעבוד בו אלא לרפואה והבאי כמש"כ הרמב"ם והלכך כיון שהוא לא נתכוין לאלילים ואף אם אילו נתכוין לאלילים לא הוה ההר בעצמו נאסר באלילים ואינו נראה לגמרי כשוחט לגילולים · והלכך די לנו לפסול שחיטתו רק דרבנן ולאסור באכילה · אבל בשוחט לגדא דהר כיון דאילו שחט ממש לשמן לכוונת גילולים הם נעשים גילולים · השתא דשחט לשמן שלא לשם גילולים אלא לרפואה בעלמא אסורה דרבנן אפילו בהנאה · עכ"ל הרשב"א · והגר"א ס"ק י' כתב על מש"כ בש"ע אע"פ שלא נתכוין לעבדם · דאי בנתכוין לעובדה בלא"ה אסור משום שחיטת מומר · [עכ"ל] · מוכח מדברי הגר"א שסובר שאפי' בפעם א' נעשה מומר ולא כשיטת התוס' ועי' במ"ח סי' ב' ס"ק למ"ד : (יג) שחט לשם שר של הר · שם בש"ס (דף מ' ע"א) פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהו וכו' [העתקתי בס"ק י"א] אמר אביי לא קשיא הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר · ומש"כ בש"ע בין ששחט לשם מיכאל וכו' · הכל מברייתא שהעתקתי ס"ק י"א ע"ש : (יד) ומ"מ ראוי לבטל המנהג וכו' · משום דדומה קצת לשוחט לשם ימים ולתוך גומא דאיכא משום מראית העין [הגר"א] :

סי' ה' (א) השוחט לשם קדשים וכו' · משנה סוף פ' השוחט (ד' מ"א ע"ב) השוחט לשם עולה לשם זבחים [ברא"ש הגירסא שלמים] לשם אשם תלוי לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה · ור"ש מכשיר · שנים אוחזין בסכין אחד לשם אחד מכל אלו וא' לשם דבר כשר שחיטתו פסולה · השוחט לשם חטאת לשם אשם ודאי לשם בכור לשם מעשר לשם תמורה שחיטתו כשרה · זה הכלל כל דבר שנידר ונידב השוחט לשמו אסור [וגירסת רא"ש ור"ן פסול] ושאינו נידר ונידב השוחט לשמו כשר · ובש"ס פריך אשם תלוי בר נידר ונידב הוא [בתמיה] ומשני הא מני ר"א היא דאמר [בכריתות ד' י"ח ע"ב ושם ד' כ"ה ובזבחים ד' ע"ד] מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום · ועל פסח משני הש"ס הואיל והפרשתו כל השנה כולה · פרש"י הלכך השתא נמי אמרינן השתא מפריש ליה וקשחיט פסח בשאר ימות השנה וקיי"ל דשלמים הוא ואמרינן קשחיט שלמים בחוץ ואכיל להו [עכ"ל] : (ב) אפילו היא בעלת מום · שם בש"ס אמר ר' ינאי לא שנו אלא תמימים אבל בעלי מומין מידע ידיע · ור' יוחנן אמר אפילו בעלי מומין נמי זימנין דרמי ליה מידי אמומא ולא ידיע · עכ"ל ש"ס · ופרש"י ולא ידיע שיהא נכסה בגמר או בטיט ולא חזי וסברי תם הוא · עכ"ל · ופסק הרשב"א והביאו הטור כר' יוחנן וכן משמע מדברי הרמב"ם שלא חילק · וכ' ב"י הטעם דמסתבר טעמיה דר' יוחנן · ועוד דכן משמע ממתניתין שלא חילק : (ג) שחיטתו פסולה · דכיון דבאה בנדר ונדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדיש ושחטה בחוץ ויסבור דקדשים בחוץ מותרים וגזור רבנן עליו פסול · רש"י · וכ"ד הרשב"א והר"ן דרק מדרבנן פסולה · וכ' ב"י שכן משמע מלשון הרמב"ם [שהועתק פה בש"ע] שכתב שזה כשוחט קדשים בחוץ וכן הסכמת האחרונים דאינו רק מדרבנן דלא כדמשמע קצת מדברי הטור ע"ש : (ד) שחט לשם קדשים שאינם באים וכו'. משנה (בד' מ"א ע"ב) השוחט לשם חטאת וכו' שחיטתו כשרה זה הכלל וכו' כמו שהעתקתי בס"ק א' ע"ש : (ה) לשם תודה · ע' בי"א ס"ק ה' דה"ה לקרבן נזיר · וז"ל הש"ס שם זה הכלל לאתויי מאי · לאתויי עולת נזיר דמהו דתימא הא לא נדר · קמ"ל · אימר נדר בלינעא : (ו) לשם אשם תלוי וכו' · וכן הוא ברמב"ם · וטעמא אע"ג דהמשנה שהעתקתי בס"ק א' סתם כר"א דאשם תלוי באה בנדר ונדבה ופוסל מ"מ מדפריך הש"ס שם בפשיטות אשם תלוי בר נידר ונידב הוא [בתמיה] ומשני הא מני ר"א היא ומוקי כיחידאה משמע דלא קיי"ל כן · וכתב הפר"ח שכן עיקר כרמב"ם וש"ע ועי' מה שכתבתי בס"ק ט' : (ז) ואם נודע וכו' · שם (ד' מ"א ע"ב) פיסקא השוחט לשם חטאת וכו' כשרה אר"י לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת אבל מחוייב חטאת אימא לשום חטאתו הוא עושה · ופריך · והא לא קאמר לשום חטאתי · ומשני א"ר אבהו באומר לשם חטאתי · עכ"ל הש"ס · ופרש"י ד"ה ל"ש שאינו מחוייב חטאת דלא אמרי אינשי השתא מפריש לה דהא חטאת לאו בנדר ונדבה אתי · והא לא אבו דילמא מאן דחזי סבור מחוייב חטאת דההוא קלא אית ליה וכו' · אבל מחוייב חטאת

מאן

מ"א ס"ק י"ב : יב או לשם שר אחד וכו' · וחמה ולבנה יש להם ג"כ שרים כדאמרינן במדרש י"ב מלאכים מנהיגים את החמה · תוס' וש"ך : יג הרי זה זבחי מתים ואסור בהנאה · וקאי אאפילו לא נתכוין לעבדם דסליק מיניה בסעי' הקודם וכדעת הרמב"ם ורשב"א וטור ולא כדעת ר"י וכן פסק רש"ל · ש"ך · וע' מ"א ס"ק י"ב : כתב בס' בית לחם יהודה ס"ק א' שוחט שאירע לו חולי נכפה ר"ל והוא בריא רק בכל רבע שנה אירע לו כן כמו שעה או ב' · ובא עובד אלילים ואומר שילך עמו ליער בלילה ויקח עמו תרנגול שחור וישחוט קודם אלות ויאמר בשעת שחיטה ויכוון מה שיאמר לו העובד אלילים · ואח"כ יבשל ויאכל ממנו · והעלה דאסור מכמה טעמים · וא' מהן דהוה כשוחט לשם שר דאפילו לרפואה שחיטתו פסולה ואסורה בהנאה · ואין לומר דהשוחט יכוין לשמים ולא למה שאומר לו העובד אלילים א"כ לא מהני ליה הרפואה · ועוד שהע"א אין מפורסם למומחה מי מימר דמהני לו הרפואה הזאת · [עכ"ל בל"י] : יד שאינם מניחים וכו' · פי' שאין מניחים לשחוט בהמות שלהם למכור הבשר לישראל אלא א"כ וכו' · לבוש וכן משמע מלשון הרשב"א שהביא הב"י ע"ש : טו אינו דומה וכו' · משום דהתם השוחט עצמו מתכוין לכך אבל הכא זה מחשב וזה עובד לא אמרינן · רשב"א · והוא מש"ס שהבאתי במ"א ס"ק ד' : טז הואיל ומקפידים על כך · אבל בלא"ה אמרינן מקום הוא דלא איתרמי · כמו דאיתא בכה"ג בחולין פ"ק (ד' י"ג ע"א) ע"ש · וכתב בתשובת רדב"ז החדשות סי' קס"ב דבזמנינו שאינם מקפידים הישמעאלים בזה אין לחוש לזה כלל : פ"ת ס"ק ד' :

סי' ה' א השוחט לשם קדשים · הייט שאומר בשעת שחיטה הריני שוחט בהמה זו לשם עולה או שלמים וכו' או שאומר שחיטה זו לשם עולה וכו' ומדאורייתא מותרת · ואע"ג דאילו הקדישה כדינה דהיינו שאמר שלא בשעת שחיטה על בהמה הרי זה עולה הוה הקדש מדאורייתא ואפילו בזמה"ז דאסרו חז"ל [ביומא ד' ס"ו] להקדיש משום תקלה · מ"מ אם עבר והקדיש הוה ליה הקדש מה"ת וכונסים אותה לכיפה עד שתמות · מ"מ זה שלא אמר כן אלא בשעת שחיטה כיון דעתה שוחטה בחוץ מעשיו מוכיחים דאין זה נדר וה"ל כאומר הרי זו להקריבה לחוץ לעולה דלאו מידי עביד · ומ"מ מדרבנן פסולה משום מראית העין שהרואים יסברו שזה נדבה גמורה מה"ת ויסברו שקדשים נאכלים בחוץ · שמ"ת ס"א וס"ב ע"ש : ב אפילו היא בעלת מום · משום דפעמים מכסה המום ואינו ניכר · ש"ס וטור · ואפילו אינו מכוסה אסור משום לא פלוג · ש"ך : ג שחיטתו פסולה · מדרבנן כמה שכתבתי בס"ק א' · וע"ש הטעם : ד שחיטתו כשרה · והטעם כיון שאינו נידר ונידב מידע ידיע שבדרך שחוק והיתול אמר כן : ה לשם עולה · וה"ה לשם שלמים פסול דג"כ נידר ונידב הוא · ובש"ס הגירסא לשם עולה לשם זבחים וברא"ש הגירסא לשם עולה לשם שלמים · וע' פ"ת ס"ק א' : ו לשם תודה · וה"ה לשם קרבן נזיר · ואע"ג שלא נדר בנזיר איכא למיחש שהרואה יאמר שנדר בלינעא · ש"ך ס"ק ב' בשם ש"ס ופוסקים · ואפילו שותה יין ומטמא למתים · שפ"ד שם וע' בשמ"ת סעי' ז' : ז לשם תמורה · דוקא שאין לו זבח בתוך ביתו אבל אם יש לו זבח בתוך ביתו ואמר לשם תמורת זבחי אומר שהמיר ופסול · ש"ס ורמב"ם וש"ך : ח ואם נודע · פירש שבאו עדים ע"ז · א"כ שאית ליה קלא שמחוייב חטאת אעפ"י שאין עדים · שמ"ת סעי' ו' · ואם לא נודע רק

שאומר

עליה חטאת או אשם (ח) ט ואומר זו לחטאתי או לאשמי פסולה: הג"ה (ט) ויש פוסלין באשם תלוי בכל ענין משום דס"ל דבא בנדר ונדבה (טור וכן משמע דעת הרא"ש סוף פ' השוחט ור' ירוחם ע"ש ורשב"א בת"ה) י ויש להחמיר:

ס"ב (י) שחט תרנגולים ואווזים וכיוצא בהם מינים שאינם ראויים להקרבה כשרים יא (יא) וה"ה לתורים קטנים ובני יונה גדולים:

ס"ג (יב) שנים ששוחטין בין שאוחזין בסכין אחד (יג) בין שכל אחד סכינו בידו ונתכוין אחד מהן לשם דבר הפוסל הרי זה פסולה יב (יד) וכן אם שחטו זה אחר זה ונתכוין אחד מהן לשם דבר הפוסל פסול (טו) בד"א כשהיה לו בה שותפות· אבל אם אין לו בה שותפות אינה אסורה שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו שאין כוונתו אלא לצערו: הג"ה יג (טז) ויש אוסרין בכל ענין משום מראית העין (ב"י בשם רא"ש וטור) ויש להחמיר:

סי' ו' במה שוחטין ובו ד' סעיפים:

סעי' א' (א) בכל דבר התלוש שוחטין בין בסכין בין בצור בין בקרומית של קנה האגם הנקרא אישפדני"א (א ושן וציפורן יחידי· טור) וכיוצא בהם מדברים החותכים· והוא שיהיה פיו חד ולא יהיה בו פגם: ואסור

יד אליהו

שאומר בעצמו שמחוייב חטאת· דעת רש"ל דאסור דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי· והב"ח חולק והתב"ש ס"ק י"ד מחמיר כרש"ל· והט"ז ס"ק ג' כתב דאם אמר שכבר יש זמן רב שעבר עבירה ודאי משקר דאם הוא אמת היה כבר מוציא קול כדי שיתבייש ויתכפר· אבל אם הוא בענין שלא נודע לו עד האידנא· או שאפשר שעשה בזמן קרוב ודאי אומר אמת והשתא קא מכוין להתבייש· [עכ"ל]· וע' מ"ח ס"ק ז': ט ואומר זו לחטאתי· ביו"ד· אבל אם אמר זו לחטאת בלא יו"ד לבסוף לא מהני דמשמע דמתנדב עתה חטאת ואין חטאת בא בנדר ונדבה· אבל חטאתי ביו"ד משמע חטאתי שאני מחוייב כבר· כן הוא בש"ס וע' מ"ח ס"ק ז' ח'· ודעת רש"ל וב"ח וש"ך דדוקא אם אמר לחטאתי בלמ"ד· אבל אם אמר זו חטאתי בלא למ"ד לא מהני דבעי למיתפסה לחטאת אבל הט"ז ופר"ח חולקים ע"ז וס"ל דתלי רק ביו"ד הכינוי ולא בלמ"ד והוכיחו כן מש"ס וכן פסק בשמ"ח ס"ה· וע' מ"ח ס"ק ח': י ויש להחמיר· ע' בשפ"ד ס"ק ז' דאם שחט בהמת חבירו לשם אשם תלוי לכאורה דיש להכשיר משום דהוה ספק ספיקא שמא אשם תלוי אינו אוסר דאינו בנדר ונדבה כדעת המחבר ש"ע ושמא הלכה כש"ע בסעי' ג' דאם אין בה שותפות אינו אוסר והעלה בל"ע· וע' בספר תיבת גומא [להרב בעל פמ"ג] שנסתפק אם מביא אשם תלוי פחות מבן עשרים שנה· וכ"מ האידנא אם לומר יה"ר אחר אשם תלוי· והפ"ת כאן ס"ק ג' כתב דכ"מ נמי כאן אפילו לטור ורמ"א דמחמרי באשם תלוי מ"מ אפשר בפחות מבן כ' שנה דאינו אוסר: יא וה"ה לתורים קטנים וכו'· אבל תורים גדולים ובני יונה קטנים דכשרים להקרבה פסול· ש"ך ס"ק ח'· ותחלת הציהוב שבזה ושבזה כיון שפסול [כמבואר במשנה פ"ק דחולין (ד' כ"ב ע"א)] ליכא מראית העין בזה· שפ"ד ס"ק ח'· וכתב בשמ"ח סעי' י"א דאם שחט תור או בן יונה לשם פסח או שלמים כיון דמין זבח הוא לא בקיאים לחלק וסברי דאי ליכא שה לפסח מקריבים אפילו עוף והלכך אסור גם בזה משום מראית העין וע' תב"ש ס"ק כ"ג: יב וכן אם שחטו זה אחר זה· ודוקא שיתחיל הפסול בדבר שעושה אותו נבלה· ש"ך ס"ק ט' ופר"ח ס"ק י"א· אבל בשמ"ח סעי' ע"ו ובשפ"ד ס"ק ט' אוסרים אפילו במיעוט קמא דקנה· ואם כבר נשחט רובו בכשרות אינו פוסל אם שחט אחר אח"כ לשם קדשים· ש"ך בשם רש"ל ומשמעות ב"י ודלא כב"ח: יג ויש אוסרים וכו'· אבל הט"ז ופר"ח חולקים וסוברים דבאין לו בה שותפות מותר לכ"ע דאין סברא לאסור כאן משום מראית העין דכ"ע ידעי דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו· ומ"מ התב"ש החמיר וע' מ"ח ס"ק ט"ז:

סי' ו' א ושן וציפורן יחידי· אבל שניים שחיטתו פסולה כדלקמן בסעי' ג'

מקור חיים

מאן דחזי סבור לשם חטאת הוא מפריש עכשיו· עכ"ל רש"י· ופריך הש"ס· והא לא קאמר לשם חטאתי· שמשמע שאני חייב מכבר אלא לשם חטאת דמשמע נדר ומידע ידיע דאין בדבריו כלום דבשלמא דבר הנידר איכא למימר השתא מקבל עליו בשעת הפרשה· אבל הכא כל כמה דלא אמר לשם חטאתי לא משמע לשם אותה שאני חייב· עכ"ל רש"י· ומשני באומר לשם חטאתי· והיכא דאינו מחוייב חטאת אפילו אמר לשם חטאתי מידע ידעי דמשקר· עכ"ל רש"י: (ח) ואומר זו לחטאתי· וכמ"ש בש"ס שהעתקתי בס"ק הקודם א"ר אבוה באומר לשם חטאתי· ודוקא אם אומר חטאתי ביו"ד וכמו דאיתא בנדרים פ"ק (ד' ו') הרי זה חטאת ה"ז אשם אעפ"י שחייב חטאת לא אמר כלום· הרי זה חטאתי [ביו"ד] ה"ז אשמי אם היה מחוייב דבריו קיימין· עכ"ל הש"ס שם· ומזה הש"ס הוכיחו הט"ז ופר"ח דתלי רק ביו"ד ולא בלמ"ד דאם אמר הרי זה חטאתי ביו"ד ולא אמר לחטאתי נמי מועיל וכן הסכים בתב"ש ס"ק י"א ודלא כרש"ל וב"ח וש"ך דס"ל דתלי נמי בלמ"ד ע"ש: (ט) **ויש פוסלין באשם תלוי וכו'**· וכן הוא דעת הטור· וטעמו דפסק כסתם משנה דחולין שהעתקתי בס"ק א' דסתם כר"א ועוד מעשה רב דבבא בן בוטא עביד כוותיה במס' כריתות (ד' כ"ה ע"א) וע' פר"ח [הבאתיו במ"ח ס"ק ו'] דהפר"ח הסכים להמחבר מטעם שכתבתי שם במ"ח: (י) **שחט תרנגולים ואווזים**· כ"כ הטור ורשב"א ור"ן· וטעמם כיון דכ"ע ידעי דאין מינין אלו קרבין לגבי המזבח ודאי משקר· וגם יש לדייק כן ממתניתין שהעתקתי בס"ק א' זה הכלל כל דבר שנידר ונידב השוחט לשמו אסור ושאינו נידר ונידב השוחט לשמו כשר· ובת"כ איתא יכול יהי' כל העופות כשרים להקרבה ת"ל והקריב מן התורים וכו' אין לך וכו' [הגר"א]: (יא) **וה"ה לתורים קטנים** וכו'· פ"א דחולין (ד' כ"ב סוף ע"א) ת"ר תורים גדולים כשרים קטנים פסולין· בני יונה קטנים כשרים גדולים פסולין· ואמרינן שם ע"ב ובמשנה שם סוף ע"א· תחלת הציהוב שבזה ושבזה פסולין ולפיכך בתחילת הציהוב אין בהם מראית העין וכשר· וכ"כ בשפ"ד ס"ק ח' ע"ש: (יב) **שנים ששוחטין וכו'**· שם במשנה (ד' מ"א ע"ב) השוחט לשם עולה לשם זבחים וכו' שחיטתו פסולה· שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה: (יג) **בין שכל אחד סכינו בידו**· כ"כ הטור והרשב"א· וסכין אחד דנקט במתניתין לרבותא נקט דלא מבעי בשני סכינים דכששוחט זה אין בכחו כח היתר מעורב בו· אלא אפילו בסכין אחד דכח היתר מעורב בו פסולה וע' ב"י סי' כ' ד"ה התחיל אחד מהפסולים בשם רשב"א: (יד) **וכן אם שחטו זה אחר זה וכו'**· כ"כ הרמב"ם· וכתב ב"י שפשוט הוא דלכל שלא נגמרה השחיטה אם שוחט לשם דבר פסול פוסל וכ"כ בת"ה [עכ"ל ב"י]· ולפע"ד הוא דומה ממש לדין שבסי' כ' סעי' יו"ד התחיל פסול לשחוט וגמר הכשר וכו' וע"ש במ"ח ס"ק כ"ט מקור הדין דשם· ומשם יש ללמוד לכאן ודו"ק· וע' ש"ך בשם רש"ל והסכים עמו דדוקא שהתחיל הפסול בדבר שעושה אותו נבלה· וכ"ד הפר"ח· ונלמד מסי' כ' סעי' יו"ד ע"ש· אבל השמ"ח סעי' ע"ו מחמיר אף במיעוט קמא דקנה משום דהרואה יאמר עתה הקדישו ואסור משום מראית העין· וע' תב"ש ס"ק כ"ט· וכ"ד שפ"ד ס"ק כ"ט ע"ש· **אבל** במיעוט בתרא גם התב"ש מסכים להש"ך דכשר דהא השור שחוט ושוב לא תפוס בה הקדש: (טו) **בד"א כשהיה לו בה שותפות וכו'**· כ"כ הרמב"ם וכמ"ש לעיל בסי' ד' מקורו וסברתו ע"ש במ"ח ס"ק ח': (טז) **ויש אוסרין בכל ענין**· הנה הב"י הקשה לשיטת התוס' והרא"ש [שהיא דעה שניה בסי' ד' סעי' ד'] דאף שותף אין יכול לאסור חלק חבירו משום דאין מכוין אלא לצער חבירו· וא"כ מתניתין דחולין פ"ב (ד' מ"א ע"ב) שנים אוחזין בסכין וכו' אחד לשם כל אלו וכו' דפסולה [וע' במ"ח כאן ס"ק י"ב] האיך מיתוקמא הא לדידהו אף בשותפות אין אוסר· ותירץ הב"י דדוקא לענין אלילים אין אוסר משום דאמרינן לצעוריה קא מיכוין· אבל בשוחט לשום אחד מכל אלו בקדשים שאין איסורו אלא משום מראית העין אפילו לאו דידיה אוסר משום דהרואה סבור דידיה הוא והקדישו ואתי למשרי קדשים בחוץ והלכך אפילו אין לו בה שותפות אוסר· והרמב"ם סובר דכל שאין לו בה שותפות אין אוסרה דכל ששוחט בהמה שאינו שלו לשם דבר פסול קלא אית ליה· וזהו דעת הרמ"א כהב"י דלשיטת תוס' והרא"ש אסור כאן אף באין לו בה שותפות· **אבל** הט"ז ופר"ח השיגו עליהם ודעתם דבאין לו בה שותפות אפילו להרא"ש שרי משום שאין סברא שיהא האיסור משום מראית העין חמיר מהאיסור עצמו· ועוד דא"כ נולד פלוגתא חדשה בין הרמב"ם והרא"ש ולמה לא הזכיר זה הטור אלא דכאן אף הרא"ש [דאינו אוסר בשותפות בסי' ד' סעי' ד' גבי גלולים] מ"מ מודה כאן דאוסר בשותפות משום דבאלילים אמרינן כל ישראל לא חשידי לעבוד אלילים· והלכך אמרינן דרק נתכוין לצער את חבירו· אבל כאן בשוחט לשם קדשים דסובר מצוה קעביד אף הרא"ש מודה דאוסר בשותף· אבל בבהמת חבירו [דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו] וג"כ קלא אית ליה כ"ע מודו דשרי באין לו בה שותפות· מ"מ השמ"ח החמיר ע"ש בתב"ש ס"ק כ"ז· וגם הט"ז סיים כן נ"ל להלכה ולא למעשה נגד ב"י ורמ"א אם לא שיש עוד צד להקל· היינו בתערובת· אך הפר"ח היקל לגמרי ע"ש:

סי' ו' (א) בכל דבר התלוש שוחטין וכו' בין בקרומית של קנה וכו'· ברייתא ס"ק דחולין (ד' ט"ו ע"ב) בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה· ושם (ד' ט"ז ע"ב) איתא אר"ח אר"י ואמרי לה במתניתא תני חמשה דברים נאמרו בקרומית של קנה אין שוחטין בה· ואין מלין בה וכו'· ופרש"י כולהו משום שכשדוחקין אותם קסמין נתזים ומפרשים הימנה ואיכא סכנתא במילה וכו' וגבי שחיטה דילמא מנקבה ליה לסימנים וכו' [עכ"ל רש"י]· והתניא בכל שוחטין וכו'

הג"ה ב (ב) ואסור לשחוט בשאר קנים ג או זכוכית שקסמין נבדלין מהם ויש לחוש לנקיבת הסימנים (ב"י בשם רש"י וכ"כ הר"ן):

(ג) סכין שצדו אחד מגל וצדו השני יפה לא ישחוט בצד היפה לכתחלה גזירה שמא ישחוט בצד האחר · ואם שחט הואיל ובצד היפה שחט שחיטתו כשרה:

הג"ה ד (ד) וה"ה בסכין ארוך שיש בו פגימה ונשאר בו שיעור שחיטה בלא פגימה דאסור לשחוט בו אפילו במקום היפה (ה) אפילו אם כרך מטלית על הפגימה (טור) ה (ו) ואם שחט בו ואמר ברי לי שלא נגעתי במקום הפגימה שחיטתו כשרה (מרדכי ספ"ק דחולין ורא"ש וש"פ) אפילו לא כרך מטלית על הפגימה (ז) וביו"ט ו שאי אפשר להשחיז את הסכין (טור ורא"ש וע' בב"י) (ח) וכן בחול בשעת הדחק מותר לשחוט לכתחלה ז (ט) אם כורך מטלית על הפגימה (וע"ל סי' י"ח סעי' י') ולכתחלה יש ליזהר ח אפילו אין לסכין פגימה רק בין הקתא לסכין לא ישחוט בו (ד"מ סי' י"ח בשם שחיטות ישנים):

ס"ב (י) השוחט בדבר המחובר לקרקע או לגוף כגון צפורן ושן

מקור חיים

וכו' בין בקרומית של קנה · א"ר פפא בסימונא דאגמא · פרש"י עשב הגדל באגמי מים וקרי לי' ליסק"א וכשהוא יבש חדוד וחותך ואין קסמין נבדלין הימנו [עכ"ל] · וכתב ב"י בשם בעל העיטור דלפי טעם רש"י שמא ינקבו הסימנים אפילו דיעבד פסול [אבל לטעם הירושלמי מטעם רוח רעה שרי בדיעבד · ט"ז ס"ק א'] ובריו"ו איתא דכשר בדיעבד והשוה אותם בש"ך ס"ק ג' דבעה"ע מיירי שלא בדק הסכין אחר השחיטה אם לא ניתזו קסמין ממנו · וריו"ו מיירי שבדק וראה שלא ניתזו קסמין ממנו אז כשר בדיעבד · וכן משמע מדברי התוס' דכשר בדיעבד · דאיתא במשנה פ"ק (ד' ט"ו ע"ב) השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשרה · ובגמרא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה · [ומשני] · לא קשיא כאן בתלוש וכו' · וכתבו התוס' שם ד"ה ורמינהו וז"ל הוה מצי למימר בשלמא קנה אקנה לא קשיא הא בסימונא דאגמא הא בשאר קנים כמו שמחלק לקמן הש"ס (בד' ט"ז ע"ב) אלא צור אצור קשיא [עכ"ל תוס'] · נמצא דלפי דברי התוס' הנ"ל הא דפוסל לכתחלה ומכשיר בדיעבד קאי בשאר קנים והא דמכשיר לכתחלה בסימונא דאגמא · הרי מוכח מתוס' הנ"ל דבשאר קנים כשר בדיעבד לדעתם · ומה שכתבתי ביד אלי' ס"ק ב' בשם הט"ז שיש מחמירים אפילו בדק · כתב הט"ז שכן משמע מדברי רש"י שכתב הטעם משום שיש לחוש לנקיבת הסימנים וקשה למה הוצרך לזה הא כשיבדל קיסם יהי' פגימה וכל סכין פגום אוסר משום עיקר סימנין · אלא דקמ"ל רש"י דאפילו אם ימצא הקרומית בלי פגימה אחר השחיטה מ"מ אוסר שמא נבדל קיסם ועשה נקב אף שעדיין נשאר חלק מ"מ אוסר מטעם שניקב הסימן [ובזה מדוייק לשון רש"י שכתב וגבי שחיטה דילמא מנקביה ליה לסימנים · מדוייק לשון דילמא] וכתב הפר"ח דכן משמע בש"ס (ד' ט"ו ע"ב) דלא משני כמש"כ התוס' שהעתקתי לעיל בשלמא קנה אקנה לא קשיא הא בסימונא דאגמא הא בשאר קנים · משום דבשאר קנים אפילו דיעבד אסור [ודלא כדמשמע מתוס' הנ"ל] והלכך לא מצו לשנויי הכי דהא מתניתין מכשיר דיעבד · ומסיק הט"ז להלכה יש להחמיר אף בבדק וכ"ד פר"ח · וע' בשמ"ח סעי' א' ובתב"ש ס"ק ב' · ומ"מ נראה לפענ"ד שבמקום הפ"מ יש להקל אם בדק הסכין וברור שלא ניתזו קיסמין ויש לסמוך על המקילין ובפרט שגם התוס' סוברים כן ומדברי רש"י אין ראיה כ"כ דאפשר דרש"י קרי לפגימה נקיבת הסימנים ודו"ק: (ב) ואסור לשחוט בשאר קנים וכו' · מימרא דר' חסדא (בד' ט"ז ע"ב) ואמרי לה במתניתא תנא חמשה דברים נאמרו בקרומית של קנה אין שוחטין בה וכו' · ופרש"י דילמא מנקביה ליה לסימנים ובארתי היטב בס"ק הקודם ע"ש: (ג) סכין שצדו א' מגל וכו' · משנה פ"ק דחולין (ד' ט"ו ע"ב) השוחט במגל יד [שיש לה ב' פיות האחת חלקה כסכין והב' יש לה פגימות רש"י] בצור ובקנה שחיטתו כשרה · ובש"ס שם השוחט דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא במגל יד דילמא אתי למיעבד באידך גיסא · עכ"ל הש"ס · ופרש"י ושמעינן מהכא דסכין פגומה ויש בה לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחוט בה לכתחלה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא וכ"ש הכא דבההוא גיסא גופא פגומה · עכ"ל רש"י: (ד) וה"ה בסכין ארוך וכו' · רש"י והעתקתי בס"ק הקודם: (ה) אפילו אם כרך מטלית וכו' · וכן משמע מלשון הרא"ש פ"ק דחולין סי' ו' שכתב שם וז"ל · דילמא אתי למיעבד באידך גיסא וכו' · הלכך סכין שיש לה פגימה בראשה אסור לשחוט בה אפילו אם יכוין שלא לשחוט כנגד הפגימה · והשוחט ביו"ט נהגו היתר לקשור מטלית על הפגימה לפי שאי אפשר להשחיזה · עכ"ל הרא"ש · וכ"כ הטור משמע דוקא ביו"ט שא"א להשחיזה מהני כריכת מטלית · אבל בחול לא מהני כריכת מטלית · וע' במ"ח ס"ק א' שיש חולקים ע"ז ומתירים ע"י כריכת מטלית אפילו בחול ובלא דחק · אך כתבתי שם דלא קיי"ל כן ע"ש: (ו) ואם שחט בו ואמר ברי לי וכו' · כ"כ המרדכי סוף פ"ק דחולין ומביאו בד"מ ס"ק א' ע"ש · וע' בפר"ח סי' י"ח ס"ק ט"ו שכתב דלא דמי למגל קציר דאסרינן בה אף דיעבד משום דגזרינן הולכה אטו הובאה · דשאני התם במגל קציר שצורתו כך ואתו למיטעי אבל הכא שאינו אלא לפי שעה ואקראי בעלמא לא גזרו לאסור בדיעבד עכ"ל ע"ש: (ז) וביו"ט וכו' · כן כתב הרא"ש וטור הבאתים בס"ק ה' ע"ש: (ח) וכן בחול בשעת הדחק · כן הכריע הב"י כיון שיש פוסקים שמתירים אפילו בחול ובלא דחק ע"י כריכת מטלית [היינו הר"ן וסמ"ג וסה"ת ורוקח] אף דלא קיי"ל כן אלא כהרא"ש וטור וכמה שכתבתי בס"ק ה' מ"מ במקום דחק סמכינן עליהם כמו ביו"ט לרא"ש וטור: (ט) אם כורך מטלית · ע' בי"א ס"ק ז' בשם תב"ש דבשני פגימות לא מהני כי אם שיש מלא שני צוארין בין שני הפגימות ע"ש כתב"ש שכתב כן מסברא וכתב קצת סמך לזה מתוספתא וז"ל סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ואם יש בין פגימה לחברתה מלא בנים כצואר שחיטתו כשרה · עכ"ל התוספתא · ופירש התב"ש עפ"י דברי הש"ך שקאי אהוליך והביא ומ"מ בשני פגימות בעינן דוקא שני צוארים · אבל מדברי הגר"א לא משמע כן שציין על מש"כ רמ"א ואם שחט ואמר ברי לי וכו' אפי' לא כרך וכו' · וז"ל וכמו במגל יד · ובתוספתא פ"א סכין שיש בה פגימות הרבה הרי זה כמגירה · ואם יש בין פגימה לפגימה כמלא בנים כצואר שחיטתו כשרה · עכ"ל תוספתא · וה"ה כשהוליך והביא כמש"כ במתניתין בפ"ב דחולין (ד' ל"ד ע"ב) בד"א וכו' אבל אם הוליך והביא אפילו כאיזמל כשר [עכ"ל הגר"א] · משמע להדיא מדבריו דגם כאן כשר אם הוליך והביא אפילו בסכין כל שהוא ואפי' בב' פגימות ודלא כתב"ש ודו"ק: (י) השוחט בדבר המחובר לקרקע וכו' · בפ"ק דחולין (ד' ט"ז ע"א) יתיב רבי וקאמר מנין לשחיטה שהוא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת לשחוט · והא דתנן (ד' ט"ו ע"ב) השוחט בצור ובקנה שחיטתו כשרה דייק שם הש"ס השוחט דיעבד אין לכתחלה לא · ורמינהו בכל שוחטין בין בצור וכו' · ומשני · ל"ק כאן בתלוש כאן במחובר דא"ר כהנא השוחט במחובר לקרקע ר' פוסל ור' חייא מכשיר · ואסיקנא דמתניתין דקתני השוחט דיעבד אין לכתחלה לא ר' היא וכי תימא קשיא דר' אדר' · דהא קתני בברייתא ר' פוסל דמשמע דפוסל גם דיעבד · לא קשיא כאן במחובר מעיקרו וכאן בתלוש ולבסוף חברו דתניא וכו' · ע"ש בש"ס · וכתר הכי בעי רבא תלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה

מאי

יד אליהו

ג' ע"ש · ש"ך : ב ואסור וכו' ויש לחוש וכו' · ואפילו בדיעבד שחיטתו פסולה · ב"י וד"מ בשם בעל העיטור · אם נאבד לאחר שחיטה ולא בדקו · אבל אם בדק הסכין וברור לו שלא נתזו קסמין ממנו כשר בדיעבד · רי"ו ורש"ל וש"ך · ויש מחמירים ואוסרים אפילו אם בדק אח"כ ומצאו שלם כשהיה · מטעם שאי אפשר לעמוד היטב ע"ז וחיישינן שנבדל ממנו באורך בענין שאינו ניכר · ט"ז ס"ק א' ופר"ח ס"ק ד' ושמ"ח סעי' א' ע"ש · ועי' מ"ח סוף ס"ק א' שבהפ"מ יש להקל אם בדק: ג או זכוכית · בש"ס ופוסקים איתא דבזכוכית שוחטים לכתחלה ע' מ"ח ס"ק א' וגם מה קסמין נבדלים שייך בזכוכית שהרי הוא חזק וקשה · ונראה שט"ס הוא והאי תיבת זכוכית צריך להיות לעיל מינה בדברי המחבר ש"ע אחר תיבת בין בצור · וכצ"ל בש"ע בין בצור ובין בזכוכית וכו' · וכן הוא בטור · ט"ז וש"ך ושארי אחרונים: ד וה"ה בסכין ארוך וכו' · רש"ל הוסיף שאין לשחוט לכתחלה בסכין שיש לו עוקץ חד בראשו שלא יעבור הסכין ויעשה חלדה · ובדיעבד כשר · ואפילו בשעת הדחק כגון שהוא בדרך נוהגים לתחוב קיסם בראשו · ט"ז ס"ק ב' · וע' מ"ח ס"ק ו': ה ואם שחט בו ואמר ברי לי וכו' · ודוקא שידע שהיתה פגימה אלא שנזהר ממנה · אבל אם לא ידע בה כלל לא מהני ברי לי · משום דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה · ט"ז כאן ס"ק ג' וש"ך סי' י"ח ס"ק ע"ו · וכן משמע מש"ע שם סעי' ד' ע"ש: ו שאי אפשר וכו' · וכן סכין שיש לו עוקץ חד בראשו שמותר לשחוט בו ביו"ט ע"י שיתחוב ראש העוקץ בקיסם וכן בחול בשעת הדחק · [רש"ל] · וע' מה שכתבתי ס"ק ד' מזה: ז אם כורך מטלית וכו' · כתב הכלבו בשם הר"ף היינו דוקא כשיש בסכין מלא צואר חוץ לצואר בלא הפגימה · ב"י וד"מ · וכתב פר"ח ס"ק ו' פי' דאי ליכא בסכין ב' צוארין צריך מן הדין הולכה והובאה וחיישינן אולי ינתק המטלית מעט ממקומה וישחוט בפגימה · [וכה"ג כתב הש"ך ס"ק ה'] אבל אי איכא בסכין מלא שני צוארין אף שמוליך ומביא לא חיישינן להאי · וכ"ז לכתחלה · אבל בדיעבד וראה שלא ניתק המטלית ממקומה שרי אף אם לא היה ב' צוארין אם הוליך והביא · [עכ"ל פר"ח] · והתב"ש ס"ק ז' כ' דבפגימה אחת מהני ברי לי דיעבד אף פחות משני צוארין · אבל בב' פגימות לא מהני אפילו אומר ברי לי כי אם שיש מלא ב' צוארים בין שני הפגימות ומביאו שפ"ד ס"ק ה' וע' מ"ח ס"ק ט' · אכן כ"ז לדברי האחרונים הנ"ל · אבל מדברי הגר"א שהבאתי במ"ח שם משמע מדבריו דגם כאן כשר אם הוליך והביא אפי' בסכין כ"ש ואפי' בשני פגימות ע"ש: ח אפילו אין לסכין פגימה וכו' · וכ"ל כוונתו אפילו אין לסכין פגימה כלל רק שהסכין אין נדבק לקתא זה הוה כמו פגימה · וכן משמע בד"מ סי' י"ח וז"ל שם סוף ס"ק א' מצאתי בשחיטת ישנים סכין שאין הברזל

(יא) ושן המחוברים בבהמה שחיטתו פסולה · ובתלוש מן הקרקע ולבסוף חברו בקרקע לא ישחוט ואם שחט שחיטתו כשרה ט ואפילו אם בטלו והוא שלא יהא נשרש בארץ י אחר שבטלו:

ס"ג (יב) חתך מבהמה לחי שיש בו שינים חדים ושחט בהם שחיטתו פסולה · מפני שהם כמגל · אבל בשן אחד יא (יג) הקבוע בלחי שוחט בו אפילו לכתחלה (וה"ה בצפורן הקבוע ביד התלושה מן הגוף · ב"י):

ס"ד (יד) נעץ סכין בכותל (יב או בדבר התלוש) והעביר הצואר עד שנשחט שחיטתו כשרה (לשון הרמב"ם פ"ב מה' שחיטה דין ח') · (טו) והוא שתהיה צואר הבהמה למטה והסכין למעלה שאם היה צואר בהמה למעלה מהסכין שמא תרד הבהמה בכובד גופה ותחתוך בלא הולכה והובאה ואין זו שחיטה יג (טז) ואפילו אמר ברי לי שלא דרסתי שחיטתו

יד אליהו

הברזל דבוק לקתא ויש בין סכין לקתא כמין פגימה אסור לשחוט בו · עכ"ל ד"מ · מבואר להדיא כמה שכתבתי: ט ואפילו אם בטלו · זה שיטת הרי"ף ורמב"ם וש"פ · אבל האחרונים פסקו כשיטת הרא"ש וש"פ דאוסרים אף דיעבד בתלוש ואח"כ חברו אם בטלו אף שלא נשרש בארץ וכן יש להורות להחמיר · וע' מ"ח ס"ק י' דמ"מ הרבה פוסקים סוברים כשיטת הרי"ף והביאו ראיה לדבריהם מש"ס ע"ש: י אחר שבטלו · אורחא דמילתא נקט אבל באמת נשרש ולא בטלו ג"כ אסור לכ"ע אפילו לשיטת הרי"ף והרמב"ם · ע"ז: יא הקבוע בלחי · דהוה ליה לחי כבית יד · וכן בצפורן הקבוע ביד · ב"י וש"ך: יב או בדבר התלוש · לכאורה קשה מאי הוסיף רמ"א ז"ל הלא כ"ש הוא · וי"ל דמשום סיפא נקטיה לאשמועינן דצואר בהמה למעלה אפילו נעצו בדבר התלוש שחיטתו פסולה משום דרסה · [וכ"כ הרשב"א וב"י וד"מ] א"כ אתי לאשמועינן דצואר בהמה למטה דשחיטתו כשרה רק בדיעבד ולא לכתחלה אפילו נעצו בדבר התלוש אסור לכתחלה · ש"ך ס"ק ח' · עוד כתב בש"ך שם דבסכין תלושה שלא נעצו בשום דבר אפילו צואר בהמה למעלה מותר בדיעבד · משום דכל שתופש הסכין ביד מסתמא אינו דורס · ומ"מ לכתחלה אסור וגם בעוף יש לחוש לכתחלה כבצואר בהמה למעלה אפילו כשהסכין תלושה בידו · ש"ך שם · אך הפר"ח ס"ק י"א השיג על הש"ך ומתיר בשניהם אף לכתחלה וכן דעת הגר"א ז"ל ודבריהם נראה לפע"ד עיקר לדינא עפ"י סוגיית הש"ס · כאשר בארתי במ"ח ס"ק י"ד · אך בדורות אלו כבר כתב התב"ש סוף ס"ק ט"ו דבעלו אצלינו אנשי אימון ידים כמותן [והם היו יכולים לשחוט עוף בהדי דפרח] והלואי שישחוט כהוגן בהעברת סכין ע"ג צואר · וע"כ יש להחמיר לדידן לכתחלה כהש"ך: יג ואפי' אמר ברי לי וכו' · דחיישינן שמא ידרוס פעם אחרת · תוס' ורא"ש העתקתים

מקור חיים

מאי [ופרש"י ומההיא דלעיל לא משמע לי' כדמפרש ואזיל] ת"ש נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה [ודחי הש"ס] שאני הכא דלא מבטל ליה · ת"ש במחובר לקרקע שחיטתו כשרה · ודחי דילמא פרושי קמפרש מאי מחובר לקרקע סכין דלא מבטל ליה [עכ"ל הש"ס] · וכתב הרא"ש פ"ק סי' כ"א יראה הא דמכשירין בגור וקנה תלוש ולסוף חברו דוקא דלא מבטל ליה · אבל אם בטלו כמחובר מעיקרו דמי · והיינו בעיא דרבא [שהעתקתי בסמוך] ולא איפשטא ואזלינן לחומרא · אבל רב אלפס לא חילק בתלוש ולסוף חברו דמשמע ליה דאין שחיטתו פסולה אלא בקנה עומד מאליו · או אפילו נטוע כיון שהשרים · אבל כל שאר תלוש ולסוף חברו שחיטתו כשרה · אבל יש לדקדק מרישא איפכא דדוקא דומיא דסכין דלא מבטל ליה הוא דכשרה ולכן נכון להחמיר · והרשב"א כתב בעיא דרבא במבטל ליה מדמשני שאני סכין דלא מבטל ליה משמע דרבא איירי כמבטל ליה · ומ"מ פסק כהרי"ף משום דלא שבקינן פשיטותא דש"ס דמוקי דשוחט במוכני בתלוש ולסוף חברו כתלוש דמי וסיפא דקתני היה גור יוצא מן הכותל וכו' בכותל מערה [משמע הא כותל בית שרי אף דבית מבטל ליה] לא שבקינן מאי דאיפשט ליה לש"ס ולתפוס בעיא דרבא · והלכך אפילו בטלו שרי דיעבד · עכ"ל רשב"א · והרא"ה כתב דלא איבעיא ליה לרבא אלא משום דס"ל דבזורעים נמי תנאי היא בתלוש ולבסוף חברו · אבל לר' פפא דאמר דגם לענין זרעים כותל בית כתלוש דמי אע"ג דסתם בית מבטל ליה [ע"ש בש"ס (ד' ט"ז ע"א) דרבא ור' פפא מחולקין בזה] א"כ לענין שחיטה נמי ג"כ כתלוש הוא אפילו במבטל ליה · וכ"ה דעת הרמב"ם ובעה"ע: (יא) ושן המחוברים בבהמה · וכן כתב בטור ושן מחוברת בבעלי חיים · וע' פ"ת ס"ק א' בשם תשובת ר"ע איגר סי' כ"א שתמה ע"ז הא במתניתין (ד' ט"ו ע"ב) קתני רק והצפורן ומפרש בש"ס (ד' י"ח ע"ב) משום מחובר · ודילמא מיירי בצפורן של השוחט עצמו דאדם איתקש לקרקע כמבואר בחו"מ סי' צ"ה · או דהומרא דרבנן וכו' · אבל בציפורן של בהמה י"ל דכשר לשחיטה דהוה כמו מטלטלים וכו' · עכ"ל בקוצר · אבל אני מצאתי ברש"י מפורש כטוש"ע וז"ל רש"י פ"ק דחולין (ד' י"ח ע"א) ד"ה שן תלוש שנתלש הלחי מן האדם או מן הבהמה לאפוקי מחוברת דבעלי חיים · עכ"ל רש"י · מפורש להדיא דרש"י ג"כ סובר כטוש"ע דמחוברת דבהמה הוה מחובר כמו מחובר דאדם: (יב) חתך מבהמה וכו' · פ"ק דחולין (ד' י"ח ע"א) א"ר בר רב הונא שן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בה לכתחלה · ופריך · והא אנן תנן לעיל (ד' ט"ו ע"ב) חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן מפני שהם חונקים · ומשני · שן אשן לא קשיא הא בחדא והא בתרתי · נפורן אצפורן ל"ק הא בתלושה הא במחוברת · פרש"י שן תלוש שנתלש הלחי מן האדם או מן הבהמה לאפוקי מחוברת דבע"ח · הא בתרתי · דאפילו תלושות מן הלחי וקבועות בלחי הוה כסכין פגומה משום שיש הפרש בין זו לזו · מחוברת לבע"ח כר' דאמר אין שוחטין במחובר · [עכ"ל רש"י]: (יג) הקבוע בלחי שוחט בו אפילו לכתחלה · כן כתוב ברמב"ם · וטעמו משום דס"ל דלא מיקרי מחובר אלא כשהוא מחובר לגוף ואעפ"י שהוא מחובר ללחי לא מיקרי מחובר דהוה ליה לחי כבית יד · ונראה לפי זה ה"ה לצפורן המחובר ליד והיד תלושה מן הגוף לא מיקרי מחובר · והטור כתב על הרמב"ם ולא נהירא · משום דס"ל דכל שהשן מחובר ללחי אעפ"י שהלחי אינו מחובר לגוף מיקרי מחובר · ואין זה מוכרח ולא היה כדאי לכתוב על הרמב"ם ולא נהירא · עכ"ל ב"י · ונראה לפענ"ד דכן משמע ברש"י שהעתקתי בס"ק הקודם כהרמב"ם שכ' רש"י בד"ה שן תלושה לאפוקי מחוברת דבעלי חיים וברש"י שם ד"ה הא בתרתי וכו' דאפילו תלושות מן הלחי וכו' עכ"ל רש"י · ומדכתב מחוברת דבע"ח · ומדכתב תלושות מן הלחי משמע להדיא דתלוי במחובר ותלוש בחי כרמב"ם ולא כהטור ודו"ק · וע' בפר"ח ס"ק י' שכתב ג"כ הוכחה להרמב"ם מש"ס · וכן הסכמת האחרונים כהרמב"ם: (יד) נעץ סכין בכותל · בפ"ק דחולין (ד' ט"ו ע"ב) אלא הא דתניא בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה · מני · ומסיק הש"ס · לעולם ר' חייא ואפילו לכתחלה [מכשיר במחובר ובריתא אתי כר"ח] ומתניתין דקתני השוחט ר' היא [מיהו אנן קיי"ל כר' ולא כר' חייא] · ושם בש"ס יש ברייתא נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה · היה גור יוצא מן הכותל וכו' שחיטתו פסולה · ושם (בד' ט"ז ע"ב) איתא אמר מר נעץ סכין בכותל וכו' שחיטתו כשרה אמר רב ענן לא שנו אלא כשהסכין למעלה וצואר בהמה למטה · אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס · וכתבו התוס' שם ד"ה נעץ דהכי פירושו · ל"ש דכשר בדיעבד [דאברייתא דנעץ סכין קאי דאיירי לענין דיעבד ולא אהיא ברייתא דהכל שוחטין] וקשה דא"כ הוה ליה למימר שמא דרס כיון דאתי למיפסל דיעבד בצואר בהמה למעלה וי"ל דאפילו אמר ברי לי שלא דרסתי פסולה שמא ידרוס פעם אחרת וכו' עכ"ל · וכ"כ שם הרא"ש סי' כ"ג וכתב דלהכי נקט לשון להבא לאשמועינן דאפילו אמר ברי לי לא מהני · ופריך והא קתני בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה בין שהסכין למעלה וצואר וכו' [פי' ושם אפילו לכתחלה בסכין למטה דהא קאי ארישא הברייתא דתניא הכל שוחטין בין בתלוש ובין במחובר ומוקי הש"ס שם (בד' ט"ו ע"ב) כר"ח דמכשיר אף לכתחלה במחובר · ואח"כ קתני בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה משמע דהכל שרי לכתחלה · ושמואל אוסר אף בדיעבד] · ומשני · א"ר זביד לגלדין קתני · סכין למטה וצואר בהמה למעלה בתלושה · סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחוברת · פרש"י דרישא דברייתא תלוש ומחובר תני כדקתני בכל שוחטין בין בתלוש ובין וכו' וכי הדר סיים בין שהסכין למעלה ובין וכו' לאו תרוייהו אתלוש ומחובר קיימי אלא חדא אתלוש וחדא אמחובר · סכין למטה וכו' בתלושה · דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וכו' · עכ"ל רש"י · פי' ולפיכך שרי אף לכתחלה דהא קאי ארישא אהכל שוחטין דמוקי הש"ס כר"ח דמכשיר אף לכתחלה · ר' פפא אמר בעופא דקליל · פרש"י לא תוקמי בשינויי דחיקא אלא תרוייהו אתלוש ומחובר קיימי ואפי"ה לא תיקשי אר' ענן א' שמואל דהא דקתני סכין למטה וצואר למעלה בעופא דקליל · עכ"ל רש"י · פי' ולפיכך שוחטין אף לכתחלה · משמע להדיא בין לתירוץ ר' זביד דמוקי בתלוש הסכין ביד וכין לתירוץ ר' פפא דמוקי בעופא שרי הכל לכתחלה דהא קאי ארישא דקתני הכל שוחטין ואוקי הש"ס כר"ח דמכשיר אף לכתחלה [ודברי הספ"ד ס"ק ח' בזה לא נ"ל כלל כמבואר למבין ע"ש ודו"ק] ומזה השיג הפר"ח אש"ך שהבאתי בי"א ס"ק י"ב דאוסר בשניהם לכתחלה וכ"כ הגר"א ס"ק ט"ו וז"ל אבל צואר בהמה למטה או עוף בכה"ג אף לכתחלה מותר · עכ"ל · ואף שהתב"ש ופמ"ג דחקו עצמם בזה המעיין יראה שדבריהם דחוקים בסוגיית הש"ס ודברי הפר"ח והגר"א הנ"ל נראים עיקר ואין להאריך · אך לדינא בזה"ז כתבתי בי"א ס"ק י"ב בסופו · והשתא נבאר דברי הש"ע בפרטות · מש"כ נעץ סכין וכו' · הוא מברייתא (ד' ט"ו ע"ב) נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה: (טו) ומש"כ **והוא שתהיה צואר בהמה למטה וכו'** · הוא כאוקימתא דר' זביד (ד' ט"ז ע"ב) שהבאתי בס"ק הקודם: (טז) ומש"כ **ואפי' אמר ברי לי וכו'**

שחיטתו פסולה (טור ופוסקים) יד (יז) לפיכך אם היה עוף בין שהיה צוארו למעלה מהסכין הנעוצה או למטה ממנה שחיטתו כשרה:

סימן ז הקובע סכין בגלגל אם מותר לשחוט בו ובו סעיף אחד:

סעיף א א (א) יכול אדם לקבוע סכין ב בגלגל של אבן או של עץ ומסבב הגלגל ג בידו או ברגלו ומשים שם צואר הבהמה או העוף עד שישחוט בסביבת הגלגל׳ ואם המים הם המסבבים את הגלגל ושם הצואר כנגדו בשעה שסבב ונשחט הרי זו פסולה׳ (לשון הרמב״ם שם דין י״ג) ואם פטר אדם את המים עד שבאו וסבבו את הגלגל ושחט בסביבתו הרי זה כשרה בדיעבד שהרי מכח אדם בא (ב) בד״א בסביבה הראשונה שהיא מכח האדם ד אבל מסביבה שניה ולאחריה פסולה שהרי אינה מכח האדם אלא מכח המים בהילוכן:

סימן ח שיעור סכין של שחיטה ובו סעי׳ אחד:

סעי׳ א כמה הוא אורך הסכין ששוחט בו א (א) כל שהוא (רק) (ב) שלא יהא דבר דק שנוקב ואינו שוחט ב כמו ראש האיזמל הקטן וכיוצא בו (ג) ובמחט אפילו הוא רחב קצת כאותן של רצענים שהותכין בו החוט אין שוחטין בו (טור) (ד) וכיון דלא ידעינן שיעורא השוחט בסכין קטנה צריך ליזהר ולשער לפי אומד דעתו שכשיוליך ויביא בה שלא ידרוס׳ אבל בקטנה יותר מדאי לא ישחוט:

הג״ה ג (ה) ומי שלא יוכל לשער יקח סכין ד (ו) כמלא אורך שני צוארין של

וכו׳׳ כ״כ התוס׳ והרא״ש והעתקתי בס״ק י״ד ע״ש: (יז) ומש״כ לפיכך אם היה עוף וכו׳׳ הוא תירוץ ר׳ פפא שם בעופא דקליל וכארתי בס״ק י״ד ע״ש:

סי׳ ז (א) יכול אדם וכו׳׳ ברייתא פ״ק דחולין (ד׳ ט״ו ע״ב) דתניא השוחט במוכני שחיטתו כשרה׳ פרש״י מוכני גלגל והשכיב הסכין חודו למעלה וגילגל ושחט׳ ושם (בד׳ ט״ז ע״א) איתא א׳ מר השוחט במוכני שחיטתו כשרה והא תניא שחיטתו פסולה׳ ומשני׳ לא קשיא הא בסרנא דפחרא [פרש״י בגלגל של יוצרים כשרה שאדם מגלגלו] הא [דתני פסולה] בסרנא דמיא [כיון שהמים מגלגלים אין זה מכח אדם ותנן לקמן נפלה סכין ושחטה שחיטתו פסולה דכתיב וזבחת וכו׳׳ עכ״ל רש״י] ואיבעית אימא הא והא בסרנא דמיא ול״ק הא בכח ראשון׳ והא בכח שני׳ עכ״ל הש״ס׳ וכתב הרשב״א בת״ה אפירוקא קמא ומיהו לכתחלה לא ישחוט דהשוחט קתני לשון דיעבד׳ וטעמא משום דגזרינן דפחרא אטו דמיא׳ ואפירוקא בתרא [דמשני הא בכח ראשון והא וכו׳] כתב משמע אבל דפחרא כולה מכח גברא קאתי ולא גזרינן׳ משום דהא להאי לישנא בתרא לא איירי מתניתין בדפחרא כלל׳ ומסתמא כל דאתי מכח גברא אפילו לכתחלה שרי׳ והלכך מסתברא לענין הלכתא דבפחרא אפילו לכתחלה שרי דהא מדאורייתא ודאי משרי שרי׳ וללישנא קמא כי אסרינן לכתחלה מדרבנן הוא גזירה אטו דמיא׳ והלכך ספיקא דרבנן היא אי כלישנא קמא׳ או כלישנא בתרא׳ וכל דרבנן ספיקו להקל׳ עכ״ל רשב״א׳ וכ״כ הגר״א ז״ל ע״ש׳ וכ״ד פר״ח ס״ק א׳ ע״ש׳ אבל רש״ל כתב דמנא ליה דפליגי הני תרי לישנא דילמא הלישנא בתרא מודה לקמא דמוכני של יוצר אסור לכתחלה וכתב דכן עיקר׳ וכן משמע מלשון הרא״ש פ״ק סי׳ כ״ג שכ׳ וז״ל השוחט במוכני של יוצר שחיטתו כשרה׳ ובגלגל של מים בכח ראשון שחיטתו כשרה׳ עכ״ל׳ הרי דכתב בשניהם לשון דיעבד וכן דעת ב״ח וש״ך: (ב) בד״א בסביבה הראשונה אבל וכו׳׳ הוא כתירוץ בתרא וא״ב״א הא והא בסרנא דמיא ול״ק הא בכח ראשון והא בכח שני [וע׳ במ״ח ס״ק א׳] מוכח מזה דסביבה שניה עצמה פסולה כמש״כ הש״ך:

סי׳ ח (א) **כל שהוא׳** משנה פ׳ השוחט (ד׳ ל׳ ע״ב) השוחט והתיז את הראש בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר אחד כשרה׳ בד״א בזמן שהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך׳ אבל אם הוליך והביא אפילו כ״ש אפילו באיזמל כשרה׳ עכ״ל המשנה׳ פרש״י בבת אחת בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או הוליך וכו׳ עד שלא הספיק להביא׳ אם יש בסכין מלא צואר אחד׳ פירשו בש״ס (ד׳ ל״א ע״א) מלא צואר א׳ חוץ לצואר: (ב) **שלא יהא וכו׳׳** כמו ראש האיזמל׳ בש״ס שם (ד׳ ל״א ע״א) פיסקא אבל אם הוליך והביא וכו׳ אפילו באיזמל כשרה א״ר מנשה באיזמל שאין לו קרנים׳ פרש״י דרגילים היו לעשות כמין קרנים לאיזמלין שלהם לנוי על גביהן מטין לצד ראשן ומתוך שהוא קטן מאוד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנים או ינקבו הקרנים׳ עכ״ל רש״י׳ וכתב ב״י שהרמב״ם בפ״א [שכתב והוא שלא יהא דבר דק שנוקב וכו׳ כמו ראש האיזמל כמש״כ כאן בש״ע] מפרש דאין לו קרנים דקאמר ר׳ מנשה היינו לומר שלא יהא עוקץ בראש האיזמל׳ וכן נראה מדברי הטור שכתב כל שהוא ובלבד שלא יהא עוקץ בראשו׳ עכ״ל׳ וכן משמע מדברי הגר״א ע״ש׳ אכן משמע דוקא בסכין קטן יש לחוש שמתוך שהוא קטן יסתבכו הסימנים בעוקץ וינקבו׳ אבל בסכין ארוך אין לחוש לעוקץ שבראשו׳ ומ״מ רש״ל ושארי אחרונים מחמירים אף בסכין גדול שיש עוקץ או להניח קיסם בראשו כמש״כ בשמם בי״א ס״ק״ב׳ ע״ש: (ג) **ובמחט אפילו וכו׳׳** שם (ד׳ ל״א ע״א) א״ל ר׳ אחא בריה דר׳ אויא לר׳ מנשה מחטא מאי׳ א״ל מחטא מבוע בזע׳ מחטא דאושכפי מאי׳ ולא אפשטא הבעיא וכתבו הפוסקים לחומרא׳ וכ״כ הרא״ש פ׳ השוחט סי׳ כ״ג וז״ל ודוקא איזמל אבל במחט דאושכפי לא אע״ג דרחב קלת׳ עכ״ל׳ מחטא דאושכפי פרש״י מרצע הרצענין שפיותיו חדודין והותכין חוטי התפר׳ עכ״ל: (ד) **וכיון דלא ידעינן וכו׳ אבל בקטנה וכו׳׳** דהא מהטא דאושכפי מספקא לי׳ ואזלינן לחומרא׳ ר״ן ומביאו ב״י: (ה) **ומי שלא יוכל לשער וכו׳׳** והנה מי הוא עתה שיאמר שיכול לשער שיעורי חכמים וע״כ בודאי יש להחמיר שכל שוחט לא ישחוט אפילו בהולכה עם הובאה עד שיהי׳ הסכין ב׳ צוארי הנשחט׳ ועוד דהא דעת המרדכי בשם ר״ח דגם עפ״י הדין בעי לכתחלה ב׳ צוארים אף בהולכה והיבאה ופי׳ דמה שכתיב במשנה אבל אם הוליך והביא אפילו באיזמל כשרה׳ היינו דיעבד דוקא ולא לכתחלה׳ והטעם כתב כתב״ש ס״ק ג׳ דבסכין קטן כיון שצריך להעבירו כמה פעמים היבינן שלא ירצה להתמהמה וידחוק הסכין ויעשה דרסה: (ו) **כמלא אורך שני צוארין׳** דזהו שיעורו אפילו הוליך לבד או הביא לבד כמש״כ במשנה שהעתקתי בס״ק א׳:

העתקתים במ״ח ס״ק י״ד ע״ש: **יד לפיכך אם היה עוף וכו׳׳** משמע דבכל עוף שחיטתו כשרה [אפילו בעוף גדול כאווזים מבוב דכל העופות הם קלים בטבעם שמ״ח סעי׳ ע׳] ובכל בהמה שחיטתו פסולה׳ ולא כיש מחלקין בין קל לכבד׳ וכ״כ ב״י וד״מ וב״ח׳ ש״ך ס״ק י׳׳ וכן דעת פ״ח ס״ק י״ג ושמ״ח סעי׳ ע׳׳ ומ״מ כיוס הפר״ח שם שמ״ת טוב לחוש לדעת רשב״א וריו״ו שמחמירים מאווזא ולמעלה וסוברים שאף הם מכבידים כבהמה ע״ש׳ ופשוט דחיה בכלל בהמה לענין זה׳ שמ״ח סעיף ע׳:

סי׳ ז א יכול אדם וכו׳׳ דעת הש״ע כדעת רשב״א וטור דבגלגל שהוא מסבב בידו או ברגלו מותר לשחוט לכתחלה כשהוא תלוש׳ וכן דעת הפר״ח׳ וכן משמע דעת הגר״א ע״ש׳ אבל רש״ל וב״ח פסקו דאסור לכתחלה׳ וכן משמע דעת הרמב״ם פ״ב מה״ש ורא״ש וריו״ו׳ [ש״ך]׳ משום דגזרינן אטו גלגל הבא שלא מכח אדם ועוד דאי אפשר לאמן ידיו בטוב ויש לחוש שמא יקלקל השחיטה׳ שמ״ח סעי׳ א׳: **ב בגלגל׳** צריך לומר שהגלגל הוא תלוש ממש מן הקרקע׳ דאל״כ הוה ליה תלוש ולבסוף חברו דאסור לכתחלה כדאיתא לעיל בסי׳ ו׳ ע״ש׳ ט״ז ס״ק א׳: **ג בידו׳** ואפי׳ אם אחר שהתחיל לגלגל הסיר ידו והרי היא מתגלגלת מכחו זה כמה פעמים והוא כבר סר ידו והשחיטה נעשה מסיבוב האחרון מ״מ הכל בא מכחו וכשרה׳ פר״ח ס״ק ב׳ ושמ״ח סעי׳ א׳׳ ודוקא אם עומד הגלגל בבית׳ אבל אם עומד בחוץ יש לחוש שכבר פסק כחו והרוח הוא הגומר הסיבובים ולכך אם יש רוח בחוץ השחיטה פסולה כי הרוח מסייע ולא הוה מכח אדם׳ תב״ש ס״ק א׳ וכרתי ס״ק ד׳: **ד אבל מסביבה שני׳׳** פי׳ ושניה בכלל פסולה׳ ש״ך׳ וע׳ מ״ח ס״ק ב׳ דכן מוכח בש״ס:

סי׳ ח א כל שהוא׳ ובלבד שיוליך ויביא כדלקמן סי׳ כ״ד סעי׳ ב׳׳ ש״ך: **ב כמו ראש האיזמל׳** בטור כתב ובלבד שלא יהא עוקץ בראשו׳ עכ״ל׳ והטעם מתוך שהאיזמל קטן נשמט ונוקב בראש הסכין [וע׳ מ״ח ס״ק ב׳ העתקתי לשון רש״י בזה] משמע דבסכין גדול לא איכפת לן ביש עוקץ בראשו׳ אלא דמ״מ נוהגין שלא יהיה עוקץ אפילו בראש סכין הגדול׳ או להניח קיסם בראשו וכמש״כ רש״ל העתקתיו בסי׳ ו׳ ע״ש׳ ט״ז ופר״ח: **ג ומי שלא יוכל לשער וכו׳׳** והש״ך ס״ק ב׳ כתב בשם רש״ל וב״ח דכל שוחט לא ישחוט לכתחלה [פי׳ אפילו אם מוליך ומביא] בין בבהמה ובין בעוף אלא בסכין שהוא כשיעור שני צוארין של אותו דבר ששוחט׳ עכ״ל ועי׳ מ״ח ס״ק ד׳ ה׳׳ ושפ״ד כתב דאנו נוהגים בבהמה כמש״כ רמ״א לשער בי״ד אצבעות׳ והיינו י״ד רוחב אגודל׳ ודוקא בבהמה׳ אבל בעוף אין ליקח לכתחלה סכין גדול כזה משום שמכביד ויכול לבוא לידי דרסה אלא כמש״כ ש״ך הנ״ל כאורך ב׳ צוארי העוף שהוא וקצת יותר׳ וכ״כ בשמ״ח ס״ב וע״ש בתב״ש ס״ק ד׳׳ וכתב עוד שם שבדיעבד אם ברי לו שנזהר מדרסה אף ששחט עוף בסכין גדול כשר ואף לכתחלה לצורך גדול ובלבד שיזהר היטב׳ שמ״ח סעי׳ ב׳: **ד כמלא אורך ב׳ צוארין**

וי״א

של אותו דבר שסוחטין (מרדכי בשם ר"ח) (ז) וי"א לשער ה בי"ד אצבעות ורמז לזה שנאמר ושחטתם בז"ה מנין י"ד (שם ושחיטות ישנים):

סי' ט השוחט בסכין מלובנת ובו סעיף אחד:

סעיף א (א) אם שחט בסכין מלובנת א שחיטתו פסולה (ב) ויש מכשירים ב (ג) (אם ידע שהיא מלובנת ונזהר שלא נגע בצדדים) (טור):

סי' י יתר דיני סכין ובו ג' סעיפים:

סעיף א (א) סכין של משמשי עבודת כוכבים א חדש ב או ישן שאין בו משום גיעולי אלילים מותר לשחוט בו בהמה בריאה מפני שהוא מקלקל ג (ב) ואסור לשחוט

יד אליהו

צוארין · עם העור והמפרקת · שמ"ח סעי' ב': ה בי"ד אצבעות · היינו אגודלים כמש"כ בס"ק ג' ע"ש · כתב בס' בית הילל שוחט אחד לא היה יודע הרמז זה דשיעור אורך י"ד אצבעות והעבירו אותו חכמי הדור על שלשים יום · ופר"ח בקו"א השיג עליו דאם אינו יודע הרמזים מה בכך · והתב"ש בסי' א' ובשמ"ח שם סעי' ע' פסק כבי"ה דמאחר שעכשיו הלכות שו"ב סדורות ושגורות בדפוס א"כ חזינן שאין לימודו עולה יפה שאין חוזר עליו וע"כ יש לקנסו להעבירו על זמן מה · וכ"כ בשפ"ד כאן ס"ק ב' וכבר כתבתי מזה בי"א לעיל בסי' א' ס"ב ע"ש · הג"ה מס' לחה"פ שוחט שקנה סכין מתליין שדן דיני נפשות ונתנו לאומן לתקנו לסכין של שחיטה אם מותר לשחוט בו דקיי"ל חרב הרי הוא כחלל ומטמא לבשר ששוחט בו · והשיב דסכין נטהר ע"י טבילה · עכ"ל · ודבריו תמוהים מה טומאה שייך בזמה"ז וכי חולין בטהרה יש לנו ועוד טומאת מת הזאה בעי · באה"ט ובל"י וכרו"פ ושפ"ד ס"ק ב' · וכתב בשפ"ד שם שהסכין צריך הגעלה שהרי בלע אגב דוחקא וחום הנוצר באדם כמו בבהמה · אמנם אם בא באש אין צריך · וכפ"ת ס"ק א' בשם תשובת יעב"ץ ח"ב סי' קנ"ח השיג ג"כ על ס' לחה"פ הנ"ל וכתב דמ"מ הסכין אסור בהנאה שכן בהרוגי ב"ד שנו הכמים סייף שנהרג בו נקבר עמו · וביחוד אם דן בו ישראל פשיטא דיש לחוש · ונראה שדינו כדין סכין של משמשי גילולים לקמן סי' יו"ד דאסור לשחוט בו מסוכנת ה"ה בזה:

סי' ט א שחיטתו פסולה · משום דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב הסימנים היא שורפת הסימנים ונמצא שנטרפה קודם שחיטת הרוב: **ב אם ידע שהיא מלובנת** · (א) ואז אידודה קודם לליבונה · אבל רש"ל וב"ח ולבוש פסקו כסברא הראשונה דאפילו ידע שחיטתו פסולה · ט"ז וש"ך · וכן עיקר שאסור אף בהפ"מ אף בידע · משבצות ס"ק א' וכ"ד כרו"פ להחמיר ודלא כפר"ח שמיקל בזה · מיהו דוקא שמלובן כ"כ שקש נשרף עליו מבחוץ · אבל פחות מזה ודאי שיש לסמוך על המקילים דבהא ודאי אידודו קודם לליבונו · כרתי ס"ק ד' · (ב) ואף בעוף ותפס הקנה לבדו בידו ויודע שלא נגע בושט ג"כ אסור · כרתי ס"ק ב' ודלא כפר"ח שמיקל בזה ע"ש · וכן בתב"ש ס"ק א' חולק אפר"ח בזה · וע' בשפ"ד ס"ק א' חוכך בזה בהפ"מ · ומ"מ למעשה מסיק להחמיר בזה אף בהפ"מ ע"ש · (ג) אמנם אותן הרישומים שעושים האומנים בסכין כיון שרחוקים הם הרבה מן החוד אין איסור · רש"ל וע"ז · וכתב בתב"ש ס"ק ד' דדוקא בשוקע הא בולט אף רחוק מהחוד אסור אף דיעבד · ואף בשוקע ראוי לכתחלה לחוש לדברי הבה"י שאין לשחוט בו · עכ"ל תב"ש · אבל בכרתי סי' י' ס"ק ו' [וע"ש בי"א ס"ק ה'] הוכיח מש"ע שם שמותר לשחוט בסכין שיש למעלה מן אידודו רישומים וגומות אף לכתחלה ודלא כס' בה"י ע"ש וכן עיקר ככרתי · (ד) וכ' בשפ"ד ס"ק א' דבמיעוט בתרא אין פוסל סכין מלובן אף לדידן דשהייה פוסל במיעוט בתרא · מ"מ זה אין פסול · (ה) ושוחט ששחט בסכין בדוק ומלא פגימה בצדדים ואף אם לא ידע מקודם ותפס הקנה לבדו בידו בעוף כשר אף בלא הפ"מ דהוי קנה פגום כשר · וא"כ מאי איכפת ליה דקורע קודם שחיטת הרוב · ובמיעוט בתרא לית לן בה · ומה שמטריף לקמן סי' י"ח פגימה בצדדים הוא בושט ולא בקנה ולמעשה צ"ע · שפ"ד שם · (ו) עוד כתב בשפ"ד שם דאין לכרוך על הפגימה אפילו היא רק מן הצד · משום דמן הצד ועל החוד דין אחד לדידן דמחמירין כדיעה ראשונה ואין לכרוך כ"א ביו"ט או בחול בשעת הדחק ודלא כס' דמ"א דמתיר במן הצד אפילו לכתחלה אף בלא דחק:

סי' י א חדש · אלא שחתך בו בקעת לגילולים · ש"ס · הא לאו הכי הא קיי"ל דמשמשי גילולים אינם אסורים עד שישתמשו בהם כדלקמן רסי' קל"ט · ש"ך: **ב או ישן שאין בו כו'** · כלומר שהכשירו בענין שאין בו משום גיעולי אלילים כדלקמן סי' קכ"א · ש"ך ס"ק ב' · דאילו כעילה לא מהני כי אם דיעבד כמש"כ הש"ך ס"ק ח' · שפ"ד: **ג ואסור לשחוט בו מסוכנת** · ובדיעבד אם שחט בו מסוכנת יש בזה דיעות · והסכמת האחרונים כדעת הרשב"א שצריך להוליך ליס המלח כדי הנאת שכר סכין לשחוט בו [וע' מ"ח ס"ק ב'] או דשרי למכור הבשר לא"י חוץ מדמי הנאת איסור שבו · שמ"ח סעי' ג' · ולאו דוקא לשחוט מסוכנת אלא ה"ה לנחור בהמה מסוכנת בסכין של גילולים כדי למכור הבשר לא"י נמי אסור · פ"ת

מקור חיים

(ז) וי"א לשער בי"ד אצבעות · מ"ר פ' נשא פ"ו וסוף פ' קדושים על פסוק ויאמר שאול פוצו בעם ושחטתם בזה [שמואל י"ד] רבנן אמרי סכין בת י"ד הראה להם כמה צריך להיות ארכו מנין בז"ה · ב' תרין ז' שבעה ה' חמשה · אמר להם כסדר הזה תהיו שוחטים ואוכלים · עכ"ל המדרש · הגר"א:

סי' ט (א) **אם שחט וכו' שחיטתו פסולה** · פ"ק דחולין (ד' ח' ע"א) א"ר זירא א' שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה שאידודה קודם לליבונה · ופריך · והאיכא צדדים · [ומשני] · בית השחיטה מירווח רווח · פרש"י והאיכא צדדים דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב הסימנים היא שורפת את הסימנים ונמצאת שהיא נטרפת קודם שחיטה שהרי ושט נקובתו במשהו וטרפה כנקב הוא · מירווח רווח מתרחב החתך מצידי הסכין מכאן ומכאן ואינו נוגע הסימ[נים] אלא אידודו של סכין · עכ"ל רש"י · וכתו[ב] שם הרא"ש סי' ח' וז"ל הרי"ף השמיט הא דר' זירא · וגם הרמב"ם כתב ליבן סכין ושחט בה שחיטתו פסולה וטעמייה משום דאמרינן לקמן בפירקין (ד' י"ז ע"ב) ר' יימר אמר אבישרא ואטופרא צריכה ואתלת רוחתא לא צריכה · מי לא אמר ר' זירא ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה וקשיא לן והאיכא צדדים ואמרינן בית השחיטה מירווח רווח · עכ"ל הש"ס · וקיי"ל כרב אשי דמצריך אבישרא וכו' ואתלת רוחתא וא"כ לית לן בית השחיטה מירווח רווח ואיכא צדדים וטרפה · וה"ר יונה דיקדק מדקאמר מי לא אמר ר' זירא ולא קאמר דא"ר זירא אלמא הלכה פסוקה היתה ביניהם כר' זירא ומקשה ממנה כמו ממשנה או מברייתא · וי"ל דהלכה כר' זירא דמירווח רווח להגלל מכוית הליבון שאין מתפשט לצדדים · אבל מורשא של סכין יוצא ומתפשטת ונרווחת בצידי השחיטה וקורעתו · ומה שלא השיבו כן משום שנראה להם דבר פשוט וקל לחלק לא חשש להשיבו · ועוד יש לחלק דשאני הכא שיודע שהסכין מלובן ומכוין שלא יטנו לצדדים · אבל פגימה שבצדדים אם לא יבדוק תחלה פעמים שיש פגימה ואינו יודע ולא יזהר להטות · והראב"ד כתב וכו' · עכ"ל הרא"ש · והרשב"א כתב בשל תורה הלך אחר המחמיר וא"כ יש לפסוק כדברי הרי"ף דלא כר' זירא וכן דעת האחרונים: (ב) **ויש מכשירים** · הוא דעת ר' יונה והרא"ש כמש"כ בס"ק הקודם: (ג) **אם ידע וכו'** · הוא מש"כ הרא"ש ועוד יש לחלק דשאני הכא שידע וכו' העתקתי בס"ק א' ע"ש:

סי' י (א) **סכין של משמשי אלילים** · חולין פ"ק (ד' ח' ע"א) א"ר נחמן אמר ר' אבוה סכין של אלילים [פרש"י שמשמשים בה קרבנות של אלילים כדאמרינן במס' אלילים (ד' נ"א) אבד תאבדון וכו'] מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה בשר מותר לשחוט בה מקלקל הוא · ואסור לחתוך בה בשר מתקן הוא · א"ר פעמים שהשוחט אסור במסוכנת · ומחתך מותר באטמי דקיימי לקורבנא · [ופריך] · ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא · ומשני בחדשה · ופריך · חדשה בין לר' ישמעאל ובין לר"ע משמשי אלילים הן ומשמשי אלילים אינן אסורים עד שיעבדו · [ומשני] · איבעית אימא דפסק בה גוואזא לאלילים [גוואזא חתיכות עצים רש"י] ואב"א בישנה שליבנה באור: (ב) **ואסור לשחוט בו מסוכנת** · ובדיעבד אם שחט בו מסוכנת כיון שהוא תיקון גדול דעת הרמב"ם וש"ע לקמן סי' קמ"ב סעי' ב' דכל הבהמה אסורה (וע"ש בש"ך ס"ק ו') דמדמי לה לנטל עצים ואפה בו פת שהתנור והפת אסורה (כמבואר שם בש"ע סעי' ד') ונטל כרכר וארג בו בגד דאסור כל הבגד (כמבואר שם בש"ע ס"ג) והוא מש"ס מס' אלילים פ' כל הצלמים (ד' מ"ט) ע"ש · ומשמע דעת הרמב"ם וש"ע דגם הולכת הנאה ליס המלח לא מהני במסוכנת דשמא היתה מתה אם לא שחטה ויש כאן הנאה מרובה · רק במחתך בשר דלא קיימא לדורון מהני הולכת הנאה ליס המלח דשם אין התיקון גדול [וכ"כ שם הש"ך ס"ק ו' ע"ש] · ודעת הרשב"א והר"ן דאף במסוכנת מהני להכשיר הבשר ע"י הולכת שכר סכין ליס המלח [וכן פסק רש"ל וב"ח דלא כרמב"ם וש"ע הנ"ל] · והרא"ש פ"ק דחולין סי' ו' כתב וז"ל הא דקאמר אסור לחתוך בו בשר היינו לכתחלה · אבל דיעבד שרי · ולא דמי לנטל עצים והסיק בו את התנור או אפה בו את הפת דאסור התנור והפת וכן אם נטל כרכר וארג בו בגד דאסור הבגד · דהתם הבגד והתנור נעשה ונגמר כולו באיסור · אבל הכא בשביל חתיכת הבשר בסכין של אלילים לא נעשה כל הבשר באיסור [והביא ראיה לדבר] ומיהו צ"ע במסוכנת אם ראוי לדמותה לתנור ובגד ופת דשמא היתה מתה אם שחטה ויש כאן הנאה מרובה · או דילמא דוקא התם שתיקונם ועשייתם נעשה ונגמר באיסור הנאה אסרו חכמים אבל במסוכנת שכבר גדלה הבהמה ואינה חסירה כ"א להכשירה לאכילה ע"י שחיטה אעפ"י שנהנה הרבה בשחיטה ע"י איסור לא אסרו חכמים דיעבד וכן מסתבר · עכ"ל הרא"ש והביא ראיות ע"ז ע"ש · ומשמע

דעת

לשחוט בו מסוכנת מפני שהוא מתקן (ג) סכין ד של א"י (ד) שהשחיזה ברחים שלו · (ע"ל ס"ס קכ"א) או אם היה יפה ה שאין בו פגימות ו (ה) ונעצו בקרקע קשה ז עשרה פעמים ואח"כ שחט בו מותר · ואם שחט בו בלא שום הכשר (ו) מדיח בית השחיטה (ז) ואם קלף הרי זה משובח · ח (ח) וע"כ יש לקלפו · רוב הפוסקים) :

הג"ה ובמקום הדחק שאין לו סכין אחרת ט מותר לשחוט בו כה"ג לכתחלה י אבל לא ישחוט על מנת לקלוף אח"כ (טור בשם הרא"ש ור' ירוחם) :

ס"ב (ט) סכין ששחט בו כשרה יא אעפ"י שהוא מלוכלך בדם

דעת הרא"ש הנ"ל דמתיר לגמרי אף במסוכנת וס"ל דאין צריך גם הולכת שכר סכין ליש המלא ומיקל יותר מהרשב"א וכן מוכח מהטור שכתב וז"ל ואם שחט בה כתב הרשב"א שיוליך הגאה ליש המלא והיא מותרת וכמה היא כדי שכר סכין לשחוט בה · וא"א הרא"ש כתב דאין צריך דהגהה מועטת כזו שרי בדיעבד · [עכ"ל הטור] · ומש"כ הש"ך דהרא"ש מודה להרשב"א כבר השיגו עליו הפר"ח והתב"ש ע"ש : (ג) סכין של א"י וכו' · בפ"ק דחולין (ד' ח' ע"ב) איתמר השוחט בסכין של א"י רב אמר קולף רבה בב"ח אמר מדיח · ופסק רש"י לחומרא כרב וכן פסק ר"ת והרא"ש שם סי' ט' וכ"ד הרשב"א ור"ן · והרי"ף והרמב"ם פסקו כרבב"ח · אך הרמב"ם חשש ג"כ לדברי רב שכתב ואם קלף ה"ז משובח [וכ"כ בש"ע כאן] והרמ"א והאחרונים ז"ל הכריעו כדעת רש"י לחומרא כרב לקלוף · וכתב הרשב"א ומביאו ב"י למה קולף הא קיי"ל סתם כלים של א"י אינן בני יומא · וי"ל דמיירי בסכין ב"י [וכ"כ התוס' (דף ח' ע"ב) ד"ה השוחט והרא"ש פ"ק סי' ט' כהדיא דדוקא בסכין ב"י אוסר רב ולא באינו ב"י ע"ש] א"נ י"ל דשאני סכין דאפילו כשאינו ב"י לא הוי נותן טעם לפגם אלא לשבח משום דאיסור טוח על פניו ולא יסור ממנו אלא א"כ מקנחין אותו יפה ואיסור בעין אינו נפגם · [עכ"ל רשב"א] · [וע' ט"ז ס"ק ו' בשם משמרת הבית שגימגם קצת ע"ז וכתב דיש סברא דגם הבעין נפגם ע"ש] · וכתב הש"ך שכ"ד רש"י פ"ק דחולין (ד' ח' ע"ב) ד"ה צונן · ואני מצאתי שכ"כ רש"י בפ' כה"ב (ד' קי"א ע"ב) ד"ה וצנון שחתכו וכו' וכן ברש"י (ד' קי"ב ע"א) ד"ה קישות מתוקה וכו' ע"ש שמוכח להדיא מרש"י שדעתו שסתם סכין אינו נקי כי שמנונית קרוש עליו · וכתב הש"ך שכ"ד ש"ע ורמ"א וכן הסכמת הפוסקים וע' בי"א ס"ק י' אות ג' ד' : (ד) שהשחיזה וכו' · כשיטת הרמב"ם וש"ע לקמן סי' קכ"א סעי' ז' דהשחזה מהני אף להשתמש בו חמין · ומקור הדין ממסכת אהלים פ' השוכר (ד' ע"ה ע"ב) · משנה הסכין שפה והיא טהורה עכ"ל · ופרש"י שפה לוטשה באבן של נפחים · ובגמרא שם סוף מס' אהלים (ד' ע"ו ב') פיסקא הסכין שפה וכו' · א"ר עוקבא בר חמא ונועצה עשר פעמים בקרקע קשה · אר"ה בריה דר"י בקרקע שאינה עבודה א"ר כהנא ובסכין יפה שאין בה גומות · תנ"ה סכין יפה שאין בה גומות נועצה עשר פעמים בקרקע · אר"ה בריה דר"י לאכול בו צונן · [עכ"ל הש"ס] · ומש"כ בש"ס א"ר עוקבא ב"ח ונועצה וכו' פרש"י דתרתי בעי שיפה ונעילה והרא"ש שם בסוף מס' אהלים השיג עליו דא"כ קשה למה לא אמר במשנתינו אלא קצת הכשרו · ועוד דהכור מלכא [שם בש"ס סוף מס' אהלים] לא עשה אלא נעילה · אלא או הא או הא מהני · ומשמע דדוקא לחתוך בה צונן מהני וכן דעת הרשב"א וש"פ וכן פסק רמ"א בסי' קכ"א סעי' ז' ע"ש אבל הרמב"ם וש"ע שם פירשו דשיפה מהני אף לחתוך חמין · ומש"כ שם בגמרא ונועצה וכו' לא קאי אמתניתין אלא מילתא באנפה נפשה היא [ושיטתם דמה שכתוב במתניתין הנ"ל הסכין שפה וכו' קאי על חמין דהכי גרסינן שם במתניתין (ד' ע"ה ע"ב) להגעיל יגעיל ללבן באור ילבן באור · השפוד והאסכלא מלבנן באור · הסכין שפה וכו' · ודומיא דאינך דמיירי להשתמש בחמין כדקתני להגעיל וכו' ללבן וכו' · השפוד וכו' כן הסכין שפה והיא טהורה קאי ג"כ להשתמש בחמין] וכן משמע מירושלמי לפי' ר"ת שהביאו התוס' שם (בד' ע"ו ע"ב) בד"ה אר"ה בריה דר"י שכתב שם ר"ת לתרץ הא דאמרינן בפ"ק דחולין (ד' ח' ע"ב) גבי סכין של א"י ואב"א בישנה שליבנה באור · משמע דבעי דוקא ליבון ולא סגי בהגעלה · ובמס' פסחים פ' כ"ש (ד' ל' ע"ב) אמרינן והלכתא אידי ואידי ברותחים · אלמא סגי ליה בהגעלה ואין צריך ליבון · ומחלק שם ר"ת בין היתירא בלע דסגי ליה בהגעלה ובין איסורא בלע דבעינן דוקא ליבון · ואף באיסורא בלע דוקא בסכין גדול דדרך לצלות בו בשר · אבל בסכין קטן סגי בהגעלה והביא ראיה מירושלמי דאיתא שם על משנה זו סכין שפה והיא טהורה · הדא דתימא בסכין קטן אבל בסכין גדול בעי ליבון · [עכ"ל] · אלמא דר"ת מפרש הירושלמי לענין להשתמש בו בחמין דסכין גדול בעי ליבון ובסכין קטן סגי בשיפה · ואף בתוס' שם דהוי דברי ר"ת ע"ש · זה הכל לשיטתם דמפרשים דשיפה מהני רק בצונן ודחקו שם לפרש דברי הירושלמי · אבל לשיטת הרמב"ם וש"ע הנ"ל דשיפה מהני אף בחמין אתי הירושלמי כפשטא · כן הבנתי מדברי הגר"א ז"ל בסי' קכ"א ס"ק כ"ו אלא שדבריו שם בקוצר כדרכו · וכתב הש"ך כאן ס"ק ח' דאף לרמ"א שסובר בסי' קכ"א דהשחזה לא מהני לחמין וכשיטת התוס' והרא"ש הנ"ל · מ"מ כאן בשחיטה יש להקל כיון דבלא"ה יש פוסקים דס"ל דאפילו בנעילה שרי לכתחלה · וכן יש פוסקים דס"ל דבית השחיטה צונן ע' רש"י פ"ק דחולין (ד' ח' ע"ב) ד"ה בצונן וד"ה הלכתא : (ה) ונעצו וכו' ואח"כ וכו' מותר · משמע דוקא דיעבד מהני נעילה ולא לכתחלה משום דלכתחלה מחמירים כיש פוסקים דס"ל בית השחיטה רותח ונעילה מהני דוקא לצונן כמש"כ בש"ס שהבאתי בס"ק הקודם תנ"ה סכין יפה וכו' נועצה י' פעמים וכו' אר"ה בריה דר"י לאכול בו צונן · אבל בהשחזה מהני כאן בשחיטה אף לכתחלה כמש"כ בסוף ס"ק הקודם : (ו) מדיח ביה"ש ואם קלף וכו' · כ"ז לשון רמב"ם וע' ס"ק ג' · ומש"כ מדיח כרבה בב"ח שהבאתי בריש ס"ק ג' : (ז) ומש"כ ואם קלף ה"ז משובח · שחשש גם לדברי רב שהבאתי בס"ק ג' : (ח) ומש"כ רמ"א וע"ב יש לקלפו · פי' שפסק לגמרי כרב לחומרא וכ"ד רש"י ור"ת והרא"ש והרשב"א ור"ן כמש"כ בס"ק ג' ע"ש : (ט) סכין ששחט בו כשרה אעפ"י וכו' · [וכ"כ בטור] · והוא מהרא"ש פ"ק דחולין סי' י' שכ' וז"ל אבל לשחוט בסכין ששחט בו כשרה לא מיתסר אעפ"י שמלוכלך הרבה בדם · לפי שבלא"ה יש דם הרבה בביה"ש ולא בלע משום דטרידי סימנים לפלוט דם · וגם מבריק בריק · [עכ"ל] · ומלשונם שכתבו אעפ"י שמלוכלך הרבה וכו' וכן ממש"כ הרא"ש שבלא"ה יש דם הרבה וכו' משמע דאין צריך הדחה כלל הסכין ששחט בה כשרה לשחוט בה פעם אחרת · ועוד הא בסכין ששחט בה טרפה כ' הטוש"ע בסעי' ג' דצריך הדחה משמע הא בכשרה אין צריך הדחה ·

ומ"כ

פ"ת ס"ק א' בשם תשובת פני אריה סי' ס"ה · וכתב עוד בפ"ת שם משמו דמותר לנקר בשר מחוטי חלב ודם בסכין של גילולים שאינה אלא הנאת קיום מצוה שאינו אוכל בלי ניקור ומצות לאו ליהנות ניתנו · וע' פ"ת סי' רכ"א ס"ק ד' : ד של א"י · פי' סכין של א"י שהיא טרפה : ה שאין בו פגימות · פי' גומות דאם יש בו גומות לא מהני נעילה · ש"ך ס"ק ז' · משמע אבל מ"מ מותר לשחוט בו אעפ"י שיש בו גומות · ומכאן יש ללמוד דמותר לשחוט בסכין שיש בו רישומים וגומות מן הצדדים ולא כמ' בה"י כרתי ס"ק ו' · וע' בי"א בסי' ט' ס"ק ב' מזה : ו ונעצו וכו' ואח"כ שחט בו מותר · משמע דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא מהני נעילה לשחוט בו · אבל השחזה מועיל אפילו לכתחלה · ואפילו לרמ"א דס"ל בסי' קכ"א סעי' ז' דלכתחלה לא מהני השחזה לחמין · מ"מ כאן לשחוט בו מודה דמהני השחזה אף לכתחלה כיון די"א דגם נעילה שרי לכתחילה לשחוט בו · ש"ך ס"ק ח' וע' מ"ח סוף ס"ק ד' : ז עשרה פעמים · וכל פעם ופעם בקרקע אחר קשה כדלקמן סי' קכ"א סעי' ו' ע"ש : ח וע"כ יש לקלפו · פירוש עפ"י הדין ולא כהמחבר ש"ע שכתב ואם קלף הרי זה משובח · אלא דעיקרא דדינא כך הוא · וע' מ"ח ס"ק ג' וס"ק ח' : ט מותר לשחוט בו כה"ג לכתחלה · פי' ע"י נעילה שרי לכתחלה בשעת הדחק · אבל על מנת לקלוף אסור אף בשעת הדחק : י אבל לא ישחוט ע"מ לקלוף · (א) ואפילו בסכין שאינו ב"י והוא נקי בודאי מ"מ אסור לשחוט בו לכתחלה כדין כל הכלים שאינם ב"י שאסור להשתמש בהם לכתחלה · ודיעבד מותר כיון שהוא ב"י ונקי בודאי · ש"ך ס"ק י"א · (ב) והאי סכין של א"י דעסקינן ביה י"א דמיירי שידעינן ביה שהוא בן יומו דאם לא כן הא קיי"ל לקמן סי' קכ"ב סעי' ו' סתם כלים של א"י אינן ב"י [זו היא שיטת התוס' והרא"ש וע' במ"ח ס"ק ג'] וכשהיא ב"י אעפ"י שידעינן שהוא מקונח לגמרי מ"מ אוסר · אע"ג דאין בית השחיטה רותח גמור להפליט הבלוע מפנימית הסכין [וראיה דמהני בדיעבד אם נעלה מקודם עשרה פעמים וכו'] מ"מ בלא נעילה יש כח בחום בית השחיטה להפליט מה שבקליפת הסכין · אלא שאם נעלה והלכה לה הקליפה הדקה אין כח בחום ביה"ש להפליט הבלוע לפנים מאותה קליפה · זו היא שיטת הפרישה וש"ך ס"ק ו' ונה"כ ס"ק ו' וחכ"א כלל ג' סי' ד' · (ג) וי"א דמיירי אפילו בסכין שידוע שאינו ב"י משום דסכין לא דמי לסתם כלים של א"י · משום דסתם סכין אינו נקי ומסתמא שמנונית דבוק עליו · שיטת רשב"א וכן משמע מרש"י וע' מ"ח ס"ק ג' · וכן הסכמת האחרונים להחמיר וע' ש"ך ס"ק ו' · (ד) אך כתב בפ"ת ס"ק ב' בשם תשובת פרח מטה אהרן ח"ב סוף סי' מ"ז דזה אינו אלא במקום שאין דרכם לנקות הסכינים היטב · אבל אנו שדרכינו לנקות היטב ודאי שרי [עכ"ל] · וע' תשובת חוט השני סי' כ"ה שכתב אם חתך בפסח בסכין של חמץ אף שאמר שהיה מקונח אינו נאמן דאמרינן מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה [עכ"ל פ"ת] : יא אעפ"י וכו' מותר לשחוט בו וכו' · פי' אפי' בלא הדחה כלל [וע' מ"ח ס"ק י' שכ"ה בפוסקים] דהא בסכין טרפה דוקא הוא דבעי הדחה ע' בסעי' ג' · והטעם כתבו הפוסקים משום דבלא"ה יש דם הרבה בבית השחיטה ולא בלע משום דטרידי סימנים לאפוקי דם ·

ס"ך

בדם מותר לשחוט בו פעם אחרת יב (י) אבל אסור לחתוך בו רותח יג (יא) ומותר לחתוך בו צונן יד על ידי הדחה שידיחנו תחלה:

הג"ה (יב) ואם רוצה להגעילו לאכול בו רותח סגי ליה בהגעלה ע"י עירוי טו אעפ"י שאינו ככלי ראשון (או"ה כלל נ"ח בשם מהר"מ):

סכין

ס"ך ס"ק י"ב: יב אבל אסור לחתוך בו רותח · אפי' שחט רק פעם אחד אסור לחתוך בו רותח אא"כ אפילו ע"י הדחה · ד"מ ורש"ל וש"ך ס"ק י"ג · כי אם ע"י הגעלה שיגעול את הסכין · והגעלה ע"י עירוי בלבד די כמש"כ רמ"א וע' מ"א ס"ק י"ב · ובדיעבד אם חתך בסכין של שחיטה רותח בלי הגעלה י"א דמותר לגמרי · רמב"ם פ"ו · דס"ל כשיטת רש"י דבית השחיטה צונן · וכ"כ ש"ך לדעת הרא"ש והטור ע"ש · וי"א דאסור אף דיעבד משום דבולע וחוזר ופולט · ש"ך בשם רשב"א · ומ"מ כתב הש"ך דאף לדיעה זו סגי ליה בקליפה וכתב שכ"ד או"ה ורש"ל ומהרי"ל ע"ש:
יג ומותר לחתוך בו צונן · ואפילו דברים חריפים כגון לנון וכס"ג מותר לחתוך בסכין של שחיטה אחר הדחת הסכין · פר"ח ס"ק ע"ו בשם רמב"ם פ"ו מה"ש · וכ"כ בכרתי ס"ק ע"ו · ואפילו שחט בו הרבה פעמים מותר אח"כ לחתוך צונן ע"י הדחת הסכין · ול"ד לרגיל לשחוט בו טריפות דלריך נעילה בסעי' ג' ולא סגי בהדחה · דהכא שאני דאיסורא רק משום דם ומשריק שריק ואינו נבלע כ"כ בסכין · ש"ך ס"ק ע"ו · וע' שפ"ד עוד תירוץ: יד ע"י הדחה · אבל קינוח לא מהני כאן [כן מוכח מתו' ורא"ש וכ"ד הרשב"א וש"ך וכרו"פ דלא כרש"ל] דקינוח לא מהני כהדחה · ומה שמהני בסעי' ג' בסכין ששחט בו טרפה קינוח כמו הדחה ע' הטעם במ"א ס"ק י"א ופס הארכתי בזה: טו אעפ"י שאינו ככלי ראשון · כי עירוי אינו מפליט אלא כדי קליפה · מ"מ הכא דבית השחיטה אינו רותח כ"כ ואין הסכין בולע אלא כדי קליפה ולא יותר והלכך מהני עירוי דפולט מה שבלע בקליפת הסכין · וכתב בשפ"ד סוף ס"ק כ"ב דאף בסכין שרגיל לשחוט בה טריפות או סכין שניחר בו או"י בהמות ג"כ לא בלע כ"א כדי קליפה ע"ש:
עד

וכ"כ הרשב"א בחידושיו וכתה"א להדיא [הביאו הפר"ח ס"ק ח"י] וז"ל אבל בסכין ששחט בה כשרה דליכא משום שמנונית דאיסורא אף הדחה אינה צריכה לכ"ע אלא שוחט והולך בלי הדחה כלל · [עפ"ל] · וכ"כ בהג"א פ"ק דחולין סוף סי' י' בשם מהרי"ח ע"ש · וכ"כ רש"ל וט"ז וש"ך וכן עיקר: (י) אבל אסור לחתוך בו רותח · בפ' כל הבשר (ד' קי"א ע"ב) אר"כ א' שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח · צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה · [עכ"ל הש"ס] · ופרש"י איידי דביה"ש רותח בולע הסכין מן הדם ואסור לחתוך בה רותח מפני שחוזר ופולט בו · צונן ואם חתך בה צונן בעי הדחה ההוא צונן · [עכ"ל רש"י שם] · והתוס' פ"ק (ד' ח' ע"ב) הקשו על פרש"י שפי' שקאי על צונן הנחתך · מדנקט בעיא לשון נקבה משמע דאסכין קאי · ועוד דתקנת סכין אתי לאשמועינן כדקאמר אסור לחתוך בה רותח אלמא דבסכין איירינן · וכן מש"כ בש"ס צונן אמרי לה וכו' פירושו נמי דאסכין קאי · והכי פי' להתוך בה צונן אמרי לה בעיא הדחה הסכין מקודם וא"ל לא בעי הדחה הסכין וכן פי' הרא"ש פ"ק סי' יו"ד דאסכין קאי ולא כפרש"י · וע' בש"ך שאח"ז שכ"ד הרשב"א כשיטת התוס' והרא"ש · וע"ש מה שכתבתי לתרץ דברי רש"י מי דחקו לפרש דקאי אצונן הנחתך: (יא) ומותר לחתוך בו צונן ע"י הדחה שידיחנו תחלה · פי' שידיח את הסכין תחלה · והוא כפי' התוס' והרא"ש שהבאתי בס"ק הקודם שפירשו מש"כ בש"ס הנ"ל דפ' כל הבשר צונן אמרי לה בעיא הדחה וא"ל וכו' קאי אסכין ופסקו כמ"ד בעי הדחה לחומרא · והנה דעת הרא"ה ורש"ל דלצונן לאו דוקא הדחה דה"ה קינוח מהני · וראייתם כמו דמהני בסעי' ג' בסכין ששחט בה טרפה לשחוט בה סגי בהדחה או בקינוח · והוא מש"ם פ"ק לחולין (ד' ח' ע"ב) והלכתא אפי' בצונן ואי איכא בליתא דפרסא למיכפריה תו לא צריך · והש"ך ס"ק ע"ז כתב מדלא כתב הטור וש"ע כאן דסגי בקינוח משמע דוקא בסעי' ג' כיון דאיכא נמי טעמא דטרידי סימנים לפלוט דם משא"כ הכא · ובכרתי ס"ק י"א כתב הטעם דדם של שחיטת הכשרה הוה ליה כמים ומדיח השמנונית מדם הטרפה ואין בו כח להתדבק בביה"ש ולכך סגי בקינוח · וע' פלתי ס"ק ח' עוד טעם לחלק · והביא הש"ך ראיה מהרא"ש פ"ק דחולין סי' יו"ד וז"ל ואפילו לחתוך בו צונן אמרינן בפ' כל הבשר (ד' קי"א ע"ב) אמרי לה בעיא הדחה וא"ל לא בעיא הדחה אלא בליתא דפרסא וכו' · [עכ"ל הרא"ש] · אלמא דלמ"ד דבעיא הדחה דקיי"ל כוותיה לא מהני בליתא דפרסא · ומהרש"ל פ' כה"ב סי' נ"ט כתב שט"ס הוא ברא"ש ובמקום אלא [בליתא דפרסא] צ"ל ולא בוי"ו דבש"ס משמע להדיא דבליתא דפרסא מהני כמו הדחה · [עכ"ל רש"ל] · והוא הש"ס דפ"ק דחולין (ד' ח' ע"ב) סכין טרפה פליגי בה כו' ח"א בחמין וכו' והלכתא אפילו בצונן ואי איכא בליתא דפרסא למיכפרה לא צריך · עכ"ל הש"ס אלמא דקינוח חשיב כמו הדחה והש"ך כתב דקשה לשבש כל ספרי הרא"ש והביא ראיה מהרשב"א במה"ב דכתב להדיא דדוקא הדחה בעינן כאן למ"ד דבעי הדחה ומ"ד לא בעי הדחה לאו למימרא דלא בעי כלום דלהכשיר בולא כלום אי אפשר דהא איכא דם שחיטה עליו · [עכ"ל רשב"א] · וע"ש עוד בש"ך ואני מוסיף דנעלם ממה"כ מהרש"ל דברי התוס' שם בפ"ק (ד' ח' ע"ב) ד"ה והלכתא וכו' שכתבו וז"ל ומ"מ אסור לחתוך בה רותח או אפילו צונן בלא הדחה או קינוח לאמרי לה דלא בעי הדחה משום שיש רוב דם על הסכין כמו כבלא וכו' · ע"ש מוכח מדברי התוס' הנ"ל דמפרש הש"ס הנ"ל דפ' כל הבשר אמרי לה בעי הדחה פי' ולא סגי בקינוח ואמרי לה לא בעי הדחה אלא סגי בקינוח · וא"כ כיון דפסקו הפוסקים כמ"ד דבעי הדחה לחומרא מוכח להדיא דלא מהני קינוח וכדברי הרשב"א וזה בודאי כוונת הרא"ש ולא כרש"ל שכתב שט"ס הוא ברא"ש (א) · ועפי"ז נראה לפענ"ד ליישב דברי רש"י הנ"ל דבפ' כה"ב (ד' קי"א ע"ב) שהעתקתי בס"ק הקודם מי דחקו לפרש דקאי אצונן הנחתך הלא פשטות לשון הש"ס משמע כפי' התוס' דקאי אסכין · וי"ל דרש"י ס"ל כשיטת הרא"ה ורש"ל הנ"ל דמ"ד דבעי הדחה ה"ה קינוח דמהני משום דמדמי לה לסכין ששחט בה טרפה לשחוט בה דמסיק הש"ס פ"ק (ד' ח' ע"ב) ואי איכא בליתא דפרסא למיכפרה לא צריך · [עכ"ל הש"ס] · אלמא דקינוח טוב כהדחה והלכך גם כאן בפ' כה"ב גבי סכין לחתוך בה צונן סגי בקינוח לכ"ע כמו הדחה [ולא ס"ל לרש"י להלק דדוקא התם מהני קינוח משום דאיכא נמי סברא דטרידי סימנים וכו' כמש"כ הש"ך כמו שהרא"ה ורש"ל לא ס"ל לחלק בזה] וא"כ הכי פירושו דהש"ס הנ"ל דפ' כה"ב צונן אמרי לה בעיא הדחה [פי' או קינוח] ואמרי לה לא בעי הדחה [פי' וגם קינוח אין צריך כיון דלשיטתם קינוח הוה כמו הדחה בכ"מ] וזה הכריחו לרש"י לפרש דקאי אצונן הנחתך דאי קאי אסכין [כשיטת תוס' והרא"ש] קשה למ"ד דלא בעי הדחה ולא קינוח האיך שרי לכתחלה בסכין שמלוכלך הרבה בדם ולא נתקנה כלל לחתוך לכתחלה צונן · וע"כ הוכרח רש"י לפרש דפלוגתתם קאי בדיעבד אצונן הנחתך · והכי פי' אמרי לה בעי הדחה האי צונן · וא"ל לא בעי הדחה האי צונן · והתוס' והרא"ש דפירשו דקאי אסכין ס"ל כשיטת הרשב"א במה"ב שהביא הש"ך דדוקא בסכין ששחט בו טרפה לשחוט בה מהני קינוח כמו הדחה אבל בכ"מ קינוח אינו דומה כהדחה כמש"כ הרשב"א על הרא"ה אגה מלא הסוגיא הפשוטה בזה שעשו הקינוח יפה כהדחה וכו' [עש"ך שהעתיקו] וא"כ פלוגתא דפ' כה"ב הכי פי' אמרי לה בעי הדחה דוקא ולא קינוח ומ"ד לא בעי הדחה אלא דסגי בקינוח דלהכשירה בולא כלום אי אפשר דהא איכא טיפת דם שחיטה על הסכין וכמש"כ הרשב"א · וגם התוס' כ' כן כמו שהעתקתי מקודם · ואין להקשות לפרש"י דקאי אצונן הנחתך האיך סגי למ"ד לא בעי הדחה בולא כלום [לפי' רש"י ורא"ה שפירשו דמ"ד לא בעי הדחה פירושו דגם קינוח לא צריך] הא מ"מ לא פחות היה צריך להדיח או לקנח הצונן ההוא · משום די"ל דגבי סכין הקשה ס"ל לרש"י ורא"ה דקינוח עדיף כהדחה · וא"כ אילו היה קאי אסכין היה צריך לפרש דמ"ד דבעי הדחה ה"ה דקינוח מהני · ומ"ד לא בעי הדחה לא בעי כלום · אבל לפרש"י שמפרש דקאי אצונן הנחתך כיון דדבר רך הוא אפשר דמודה רש"י שיש נ"מ בין קינוח להדחה [שידוע שדבר רך אינו עובר ממנו ליכלוך בקינוח כמו בהדחה] ומפרש נמי כפי' תוס' אמרי לה בעי הדחה האי צונן ולא סגי בקינוח ואמרי לה לא בעי הדחה האי צונן אלא דסגי בקינוח · אבל אי היה מפרש אסכין לא היה אפשר לפרש כאן משום דס"ל לרש"י כשיטת הרא"ה דגבי סכין קינוח והדחה שוין מסוגיא דפ"ק דחולין וכמש"כ לעיל ודו"ק · מיהו כ"ז כתבתי ליישב פרש"י ז"ל אבל להלכה קיי"ל כשיטת תוס' והרא"ש והרשב"א וכן משמע מהט"ו וכמש"כ לעיל וכן הסכמת האחרונים: (יב) ואם רוצה להגעילו וכו' סגי לי' · ע' תוספות שבת פ' כירה (ד' מ"ב ע"ב) ד"ה אבל נותן שפלפלו שם בדין עירוי אי הוה ככלי ראשון או ככלי שני · והביאו תוס' שם הש"ס דזבחים פ' דם חטאת (ד' צ"ה ע"ב) דאיתא שם אשר תבושל אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכו רותח מנין ת"ל אשר תבושל בו ישבר · [עכ"ל הש"ס דזבחים] · וע' רש"י שם · אלמא דעירוי חשוב בישול · ועוד הביאו ראיה מירושלמי פ' כירה · ומסקי התוס' שם בשבת ונראה דעירוי לא הוה לא ככלי ראשון ולא ככלי שני אלא עירוי מבשל כדי קליפה דהא קיי"ל כשמואל דאמר תתאה גבר דתניא כוותיה בפ' כיצד צולין (ד' ע"ו ע"א) ומ"מ מבשל כדי קליפה דאמר התם וכו' · וכן משמע בשילהי ע"א (ד' ע"ו ע"א) דאמר התם ר' עקביא וכן יורה וכו' אלא ודאי לא מבשל אלא כדי קליפה וכו' וכלי שתשמישו ע"י עירוי כגון קערות יכול להגעילן ע"י עירוי דכבולעו כך פולטו [וכן פסק בש"ע א"ח סי' תנ"א ס"ה וע"ש ברמ"א ס"ו]
אבל

הג"ה (א). מיהו לפי שמצאתי במעיו"ט פ"א דחולין סי' י' ס"ק כ' בשם הר"ן פ' כה"ב וז"ל אמרי לה לא בעי הדחה אלא בקינוח סגי ולא קינוח יפה שהקינוח סיפה. דינו כהדחה כדאמרינן בפ"ק (ד' ח' ע"ב) ואי איכא בליתא דפרסא למיכפרה תו לא צריך אלא לומר בקינוח מעט סגי [עכ"ל] · ולפ"ז אפשר לומר דאין מתוס' הנ"ל השגה על הרש"ל ודו"ק · אכן הש"ך כאן ס"ק ע"ז לא כתב כן אלא כתב דכל קינוח שאינו כמו בליתא דפרסא לא קינוח הוא כלל [עכ"ל] · ודעתו דאפי' קינוח סיפה אינו כמו הדחה · וכן מוכח בהדיא מלשון הרשב"א שהעתיק הש"ך שם וז"ל אגה מלא הסוגיא הפשוטה בזו שעשו הקינוח היפה כהדחה וכו' ע"ש עד סופו שמוכח להדיא מדבריו שאפילו קינוח סיפה כבליתא דפרסא לא מהני כהדחה רק בסכין ששחט בו טרפה לשחוט בו ע"ש ודו"ק וכן משמע מהט"ו וכמו שדייק הש"ך שם שבסעי' ג' גבי סכין ששחט בו כשרה כתבו ע"י הדחה שידיחנו תחלה וכס"ג גבי סכין ששחט בו טרפה כתבו אסור לשחוט בו עד שידיחנו בצונן או יקנחנו בדבר קשה [עכ"ל] · משמע הא בסעי' ב' גבי סכין כשרה בעינן דוקא הדחה ולא מהני קינוח אפילו בדבר קשה:

ס"ג (יג) סכין ששחט בו טריפה אסור לשחוט בו **טז** עד שידיחנו בצונן (יד) או יקנחנו בדבר קשה **יז** (טו) ונוהגין עתה לקנחו יפה בשער הבהמה בין כל שחיטה ושחיטה ושפיר דמי (טז) ואם שחט בו **יח** בלא הדחה **יט** ידיח בית השחיטה **כ** (יז) ואם רגיל לשחוט בו טריפות תדיר **כא** (יח) צריך נעיצה עשר פעמים בקרקע קשה:

סי' יא באיזה זמן שוחטין ודין השוחט לתוך המים ודין השוחט בשבת וביוה"כ ובו ד' סעיפים:

סעיף א' (א) לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה. במה דברים אמורים כשאבוקה כנגדו. אבל אם אין אבוקה כנגדו או (ב) ביום במקום אפל **א** לא ישחוט ואם

אבל כלי שנתבשל בו איסור לא סגי להגעילו ע"י עירוי · [עכ"ל התוס' דשבת] · ועי' בתוס' זבחים (ד' נ"ה ע"ב) ד"ה עירה לתוכו שהאריכו בזה · וכן כל דבר שאינו בולע אלא כדי קליפה כמו כלי הבולע ע"י מליחה מהני הגעלה ע"י עירוי לדברי התוס' הנ"ל [ועי"ל סי' ס"ט סעי' ע"ז וכש"ך שם ס"ק ס"ד ושם בש"ע ס"ך וכש"ך ס"ק פ"ב] וה"ה כאן דמהני הגעלה ע"י עירוי אף לרב דאמר פ"ק דחולין (ד' ח' ע"ב) השוחט בסכין של א"י קולף · וכ"ש לענין בליעת הסכין מהבשר כמש"כ רש"י שם בד"ה והלכתא אפילו בצונן וז"ל וגבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להיתרא דקשה הוא לבלוע וכו' אבל גבי סכין דאיסורא וכו' מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע · [עכ"ל רש"י] · כ"ז הבנתי מדברי הגר"א : (יג) סכין ששחט בה טרפה וכו' · פ"ק דחולין (ד' ח' ע"ב) סכין טרפה (פירש"י ששחט בה טרפה) פליגי בה ר"א ורבינא חד אמר בחמין וח"א בצונן והלכתא אפילו בצונן · ואי איכא בליתא דפרסא (פירש"י חתיכת בגד ישנה קשה) למיכפריה (פי' לקנחו) לא צריך · [עכ"ל הש"ס] · ועי' פירש"י ד"ה והלכתא וגבי וכו' העתקתיו בסוף ס"ק הקודם : (יד) **או יקנחנו בדבר קשה** · כמש"כ בש"ס הנ"ל ואי איכא בליתא דפרסא וכו' העתקתי בס"ק הקודם · ודוקא כאן מהני קינוח כמו הדחה אבל בסכין ששחט בה כשרה לחתוך בה צונן בעינן הדחה דוקא ולא קינוח כמש"כ בסעי' ב' ס"ק י"א באריכות ע"ש : (טו) ונוהגין עתה וכו' · כן כתב הרא"ש פ"ק דחולין סי' י' וז"ל והאידנא נהגו טבחי לקנח הסכין בשער הבהמה בין שחיטה לשחיטה והשער קשה והוה כמו בליתא דפרסא · [עכ"ל הרא"ש] · וכ"כ הטור : (טז) **ואם שחט בו בלא הדחה ידיח** וכו' · כ"כ גם הטור · והכל תפסו עליו דנהי דלכתחלה סגי לסכין בהדחה משום דקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה · או משום דלא פליט · מ"מ אם לא הדיח בלע בית השחיטה משמנונית שהוא עליו בעין וצריך קליפה דלא גרע מסכין של א"י [ועי' נה"ך ס"ק ט"ו כתב דכאן דהסכין מלוכלך בדם טרפה גרע מסכין של א"י וכאן לכ"ע ביה"ש בולע מן המוכן לפניו ע"ש] וכן מבואר בסה"ת וכ"כ הרשב"א [בתה"א הביאו הט"ז ס"ק ט"ז] וכן משמע בר"ן · ש"ך · וכן הסכימו להלכה הט"ז ופר"ח ע"ש : (יז) **ואם רגיל** וכו' · כ"כ בטור · והוא מדברי הרא"ש פ"ק דחולין סי' י' אהא דמסיק הש"ס (ד' ח' ע"ב) גבי סכין טרפה דסגי בהדחה או קינוח כתב וז"ל והא דאמרינן בפ' בתרא דאלילים (ד' ע"ו) דאפילו לחתוך בה צונן בעי נעילה עשרה פ' וכו' היינו בסכין שחותכין בו איסור תמיד ונדבק בו השמנונית ואין יוצא ממנו בלא נעילה אבל הכא באקראי בעלמא ואין רגילים לשחוט בו טרפות לא בעי נעילה · עכ"ל הרא"ש · וכה"ג כתבו התוס' (ד' ח' ע"ב) ד"ה והלכתא וכו' · משמע להדיא הא אי רגיל לשחוט בו טרפות גם כאן צריך נעילה : (יח) **צריך נעיצה** · פי' ושוחט אח"כ לכתחלה · ד"מ ודרישה · ואע"ג דשל א"י לא מהני נעילה לכתחלה כמש"כ לעיל בס"ק ה' · היינו משום שבלע טובא ע"י רתיחה ממש משא"כ הכא · ש"ך בשם משמעות רש"י ותוס' :

סי' יא (א) לעולם שוחטין בין ביום וכו' · משנה פ"ק דחולין (ד' י"ג ע"ב) השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה · ובגמרא שם השוחט דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה וכו' [ומשני] · א"ר פפא כשאבוקה כנגדו · א"ר אשי דיקא נמי דקתני התם דומיא דיום והכא דומיא דסומא ש"מ [עכ"ל הש"ס] · ועי' רש"י שם : (ב) **ביום במקום אפל** · כ"כ הרשב"א בת"ה וכ' ב"י דפשוט הוא דמקום אפל הרי הוא כלילה · וכתב הש"ך דלטעם הרשב"א דלהכי אסור לשחוט לכתחלה בלילה שמא ישהה או שמא ידרוס בודאי ביום במקום אפל דומה ללילה · ואף לטעם רש"י שמא לא ישחוט הרוב · לא אמרינן דדוקא בלילה חיישינן שמא בהמשך הזמן ישכח לבדוק אם שחט הרוב · אבל ביום במקום אפל דיוכל תיכף לבדוק יהיה שרי לכתחלה · אלא אפילו לרש"י ג"כ אסור ביום במקום אפל · משום דחיישינן שמא יפסוק בענין אחר ולא יבדוק הסימנים לאור היום · זה תוכן דברי הש"ך · כתב בבאה"ט סוס"ק א' ואם התחיל לשחוט לאור הנר וכבתה קודם ששחט רוב הסימנים אין זקוק לה ויגמור שחיטתו בלי שהייה · בית יעקב סי' ק"ו · וכ' פ"ת ס"ק א' ומבואר בב"י שם דאף אם ברור לו שלא שחט אלא חצי הקנה ולא נגע בושט דאפילו אם יפסוק לא יהא נפסל משום שהייה אפי"ה גומר · אבן כתבו' שבו"י סוף סי' א' כ' וז"ל ועל דבר כביית הנר באמצע שחיטה · אע"ג דאם שחט בלילה בלי נר קיי"ל דשחיטתו כשרה · מ"מ ע"י כביית הנר מבעית השוחט תוך השחיטה ועושה שהייה וטרפה ע"ש [עכ"ל פ"ת] · ובמח"כ תמה אני היאך לא ראה שהרבה אחרונים פסקו דלא כשבו"י · הנה בס' בל"י הביא דברי הבית יעקב ודברי השבו"י והסכים לבית יעקב · חדא הא השוחט אמר שלא נבעת · ועוד הביא ראיה מדברי העה"ג [הביאו בס' בל"י בסי' כ"ג ס"ק א'] שמחלק בין שאם חתך באצבעו בשעת הולכת הסכין ואח"כ חזר והביא פסולה · שמא מחמת ביעתותא שהה קצת · אבל אם חתך באצבע ובסימנים בבת אחת אין כאן שהייה וכשר · ואם מסופק בזה ג"כ כשר [עכ"ל עה"ג · והא התם בודאי יש ביעתותא כשהותך באצבע שלו ומ"מ כשר וכ"ש הכא וכו' · ומסיק בבל"י שם שאם השוחט אמר שנבעת יש להחמיר · וכן פסק במ"ח כאן ס"ב ובתב"ש ס"ק י' דאם כבה הנר באמצע שחיטה יגמור שחיטתו דהא דיעבד הוא וכ"כ בפשיטות בכרתי ס"ק ג' ובשפ"ד ס"ק ב' ע"ש בדבריהם · ואח"כ בודאי בטלה דעתו דשבו"י נגדם ובפרט שדבריהם נראים נכונים · ולאור הלבנה י"א שלא לשחוט לכתחלה · רדב"ז והסכים לזה התב"ש ס"ק ז' והביא ראיה מש"ס שהבאתי בס"ק א' דרמינן מתניתין דקתני השוחט בלילה דמשמע דיעבד אברייתא דקתני לעולם שוחטין [דמשמע לכתחלה] בין ביום ובין בלילה ולא משני הש"ס הא דאיכא סיהרא והא דליכא סיהרא כדמשני במס' ברכות פ"ק (ד' י"ג) כה"ג ע"ש · ואי מיס לעולם שוחטין האי לעולם

טז עד שידיחנו בצונן וכו' · הטעם משום דשמנונית של הטרפה נדבק בדופני הסכין ונבלע בבית השחיטה · דאע"ג דמרידי סימנים לפלוט דם מ"מ שמנונית בולע · ש"ך בשם הפוסקים : **יז ונוהגין עתה וכו' בין כל שחיטה וכו'** · משום שמא תמלא טרפה · אבל בעופות אין נוהגים לקנח משום דבעופות אין מצוי טרפות · וכן עיקר ודלא כהכ"ת שמחמיר גם בעוף משום אבר מן החי וכולם תפסו עליו בזה · ובבהמות צריך לקנח יפה כמש"כ בש"ע · ועתה לא נהגו לקנח יפה רק דרך ארעי וצריך המורה להזהירם ע"ז · ט"ז סוף ס"ק י"ז בשם רש"ל : **יח בלא הדחה** · פי' וגם לא קינח הסכין · ופשוט : **יט ידיח ביה"ש** · ולא קשיא הא בלא"ה צריך הדחה קודם מליחה משום דם כדלקמן ריש סי' ס"ט · ואפי' לגלי פסק רמ"א בסי' ע"ו ס"ב דצריך ג"כ הדחה · י"ל דכאן מחמת שמנונית הטרפה לא סגי בהדחה כ"ש רק צריך שפשוף גדול בידים היטב · מיהו כל האחרונים השיגו על הט"ו ופסקו דאם שחט בלא הדח' יקלוף בית השחיט' וכן פסקו כל האחרוני' וכן עיקר להלכה ולמעשה · והטעם עי' במ"ח ס"ק פ"ז : **כ ואם רגיל לשחוט בו טריפות** · (א) פי' ששחט שלשה בהמות או ג' עופות ונטרפו רצופים זה אחר זה שלא שחט כשרות בנתים · גם לא הדיח ולא קנח בנתים אז לא מהני אח"כ הדחה וצריך דוקא נעילה · ט"ז ס"ק ט"ז · (ב) ואם שחט ג' טרפות רצופים ולא נעץ הסכין רק הדיח את הסכין אחר ג' הטרפות ובנתים לא הדיח ולא קנח צריך לקלוף ביה"ש · (ג) אבל אם שחט ג' טרפות והיה כשרות בנתים אעפ"י שלא קינח כלל בנתיים סגי בדיעבד בהדחת הסכין אח"כ · (ד) ושמ"ח מחמיר לכתחלה לנעוץ גם בזה אם לא היו השלשה טרפות רצופים · אבל בדיעבד מיקל ע"י הדחה אח"כ אם לא היו הטרפות רצופים אלא שהיו כשרות בנתיים · ע' בשמ"ח סעי' י"ג ובתב"ש ס"ק כ"ב · (ה) אכן כ"ז שלא היה קינוח בנתיים · אבל אם היה קינוח בין כל אחת ואחת אפילו שחט שלשה טרפות רצופים אין צריך נעילה · ב"ח · (ו) ועפי"ז נהגו השוחטים שבזמנינו היותר שמעולם לא נעצו סכיניהם אף שלפעמים מזדמן ג' טרפות רצופים מ"מ סומכים על הקינוח שעושים בנתיים · ול"ד לסכין של א"י משום דהתם חותכין איסור בלא הכשר בנתיים · פר"ח ס"ק כ"א · וכ"ד שפ"ד ס"ק כ"א ותכמ"א כלל ג' סי' ט' : **כא צריך נעיצה** · פי' ושוחט בזה אף לכתחלה ועי' מ"ח ס"ק י"ט :

סי' יא א לא ישחוט · שמא ישהה או ידרוס ולא ירגיש · ועי' מ"ח עוד טעם אחר · אבל בדיעבד כשאומר ברי לי שלא שהיתי ולא דרסתי כשר · ש"ך ופר"ח · ובתב"ש פסק דאין צריך לשאלו כלל כשאר שהיות שכשר בלי שאלה · ומ"מ אין כשר בדיעבד אלא כשבדק אח"כ ביום או ע"י נר אם שחט הסימנים רובן · ואפי' לא בדק מיד מ"מ שרי אם בדק אח"כ ולא חיישי' שמא נתרחב החתך · פר"ח ס"ק א' ודלא כב"ח · וגם צריך לראות אם לא הגריס · ולאור הלבנה יש דיעות באחרונים אם יכול לשחוט לכתחלה כשמאירה יפה · והשפ"ד ס"ק ב' מתיר במקום הדחק כשאורה מבהיק · ותב"ש וכרו"פ ובל"י מחמירים לכתחלה אפילו כשאורה מבהיק · וכן נלפע"ד ועי' מ"ח ס"ק ב' · ואם התחיל לשחוט לאור הנר וקודם ששחט רוב הסימנים כבתה הנר באמצע השחיטה יגמור שחיטתו וכשרה · תשובת בית יעקב ועי' מ"ח ס"ק ב' שהארכתי בזה · וה"ה אם שכח והתחיל לשחוט באפילה יגמור השחיטה · שפ"ד ס"ק ב' : אך אם ברור להשוחט שהבעית בשעת כביית הנר

ואם שחט שחיטתו כשרה (ב וב' נרות חשובין אבוקה · מהרי"ל ואגודה):

ס"ב (ג) השוחט בשבת וביוה"כ ג אעפ"י שאילו היה מזיד בשבת מתחייב בנפשו ולוקה ביוה"כ שחיטתו כשרה:

ס"ג (ד) אין שוחטין לתוך ימים ונהרות שלא יאמרו לשר של ים הוא שוחט · ולא לתוך הכלים שלא יאמרו מקבל הדם לזורקו לגילולים (ה) ואם יש בכלי מים שאז אין הדם ראוי לזריקה אם הם צלולים לא ישחוט בו שלא יאמרו לצורה הנראית במים שוחט ד ואם הם עכורים מותר (ו) וכן אם יש בכלי עפר מותר לשחוט בתוכו:

ס"ד (ז) היה בספינה ואין לו בה מקום פנוי לשחוט יכול לשחוט ה על גבי כלים והדם שותת ויורד לתוך המים

יד אליהו

הנר יש להחמיר ולאסור · ס' בל"י ס"ק א': ב וב' נרות חשובים אבוקה · וגר שיש לו ב' פתילות מיקרי אבוקה וקלועים נמי דינן כאבוקה · ש"ך ס"ק ב' · וכתב בשפ"ד שב' פתילות היינו בפמוט של שמן שמונחים פרודות · הא אם כרוכים ב' חוטים זה על זה ועשאן פתילה אחת חשובים כנר א' · ובכרו"פ כתב דגם זה חשוב כב' נרות · ומ"מ למעשה החמיר לכתחלה בזה · וכ' בשפ"ד שם שהטעם שצריך ב' נרות י"א משום דחיישינן שמא יכבה אחת מהן וי"א שיהיה אור גדול ויוכל להבחין היטב · וודאי בעיוה"כ וכדומה ששוחטין עופות הרבה ראוי וכנון שיהיו כמה אבוקות ואז יוצאין לכל החששות · וה"ה עליס דמשחן שקורין קי"ן שפיר דמי: ג אעפ"י שאילו היה מזיד · משמע דאיירי בשוגג וכן מוכח בש"ס · ואי היה מזיד י"א דג"כ שחיטתו כשרה · ואפילו בפרהסיא משום דבאותו שחיטה לא נעשה מומר ואין אסור משום שחיטת מומר רק בשחיטה שנייה · ש"ך וט"ז ופר"ח והוא שיטת התוס' · וי"א דגם שחיטה הראשונה אסורה משום שחיטת מומר אם שחט במזיד ובפרהסיא · ב"י ממשמעות הרמב"ם · וגם בכרו"פ מחמיר בזה וכ"כ בתב"ש ס"ק י"ב בשם הרא"ה בבד"ה וש"פ · וע"כ הכריע בשמ"ח בס"ג דאין להקל בזה כ"א בהפ"מ ושעת הדחק · וכ"כ בשפ"ד ס"ק ג' דאין להקל אפי' באחרים רואין אותו כ"א בהפ"מ · וע' בא"ח סי' שי"ח סעי' א' דהמבשל בשבת במזיד אסור לו לעולם · ולאחרים מותר למוצאי שבת · ובשוגג אסור בו ביום גם לאחרים ולערב מותר גם לו מיד ע"ש וה"ה הכא בשחיטה · וכן נראה מב"ח וש"ך: ד ואם הם עכורים · או לבועים שרי משום דלא מתחזי כמס נורה · פר"ח ס"ק ה' · ודוקא בכלי משני עכורים משום דאז מוכח שאינו עושה כדי לקבל הדם לגילולים · אבל לתוך ימים ונהרות אפילו בעכורים אסור דהכתי איכא למימר לשר של ים הוא שוחט · ט"ז וש"ך ופר"ח · ולאו דוקא ד' נהרות המפורשים בקרא · אלא ה"ה שאר נהרות המושכין · אבל בארות ומעיינות שאינם מושכין שרי אם הם עכורים · שמ"ח סעי' ד' ושפ"ד ס"ק ד': ולענין לקבל הדם בכלי אחר שחיטה בס' בה"י אוסר · והפר"ח חולק ומתיר · והשמ"ח סעי' ט' החמיר וכ' וז"ל וכ"ל דישראל לא לקבל מטעם איסור שוחט לתוך הכלים רק יקבלנו א"י · ודוקא שנמכר בדמים מועטים אבל ליטול עבורו דבר חשוב אסור משום דהוי' ליה עושה סחורה בדבר איסור · עכ"ל · וע' בתב"ש ס"ק כ"ד שכתב סברא דלא הוה כנזדמן · והכרתי ס"ק י"א כתב וז"ל והפר"ח כ' שעשה הלכה למעשה והתיר וכן נוהגים במדינות אלו · ואם אפשר לקבלו ע"י א"י יותר טוב וע' פלתי · עכ"ל כרתי: ה ע"ג כלים · פי' שנוטל כלי ארוך ומניח מקצתו בספינה ומקצתו חוץ לספינה דרך מדרון לצד חוץ ושוחט ע"ג הכלי והדם שותת ויורד לתוך המים [פרישה וש"ך ס"ק ה' ובאה"ג ס"ק א' ע"ש] · (א) עוד כתב הש"ך שם דיכול לשחוט ע"ג אחורי כלי שיש לו תוך ולא מיחזי כמקבל הדם לאלילים כיון שאינו שוחט לתוכו ממש · וגם הפר"ח הסכים לש"ך בזה · אבל התב"ש ס"ק י"ז השיג על הש"ך בזה ודעתו דאפילו לתוך דאחוריים אין לשחוט ע"ש · (ב) מותר לשחוט בראש הגג ובראש הספינה ולא חיישינן שיאמרו

מקור חיים

לעולם לאו דוקא דהא איכא שבת ויוה"כ · וכן הסכים בכרו"פ דאין שוחטין לאור הלבנה והביא ג"כ ראיה הנ"ל · ומה שהביא התב"ש עוד ראיה לזה מירושלמי כריש פסחים אין בודקין את החמץ לאור הלבנה וכו' ע"ש לפענ"ד יש לדחות די"ל דהתם צריך בדיקה בחורין ובסדקים ואין אור הלבנה נכנס לחורין משא"כ הכא בשחיטה · שוב מצאתי כן בשפ"ד ס"ק ב' · ובל"י ס"ק א' בשם כנה"ג שאין לעשות מעשה לכתחלה · וכתב עוד שם דאף להמתירים דוקא כשמאירה יפה · ומחמת שיוכלו להקל כשאינה מאירה יפה ע"כ כתב שיש להחמיר לכתחלה [עכ"ל בל"י] · ולפענ"ד נראה דיש לחוש שמא יתכסה בענן באמצע השחיטה · והפר"ח ס"ק ב' מתיר כשמאירה יפה · וכ' שכן מצא בס' או"ת בשם יש מי שאומר ע"ש · וגם בשפ"ד ס"ק ב' מתיר במקום הדחק ע"ש · ומ"מ נראה לפענ"ד דיש להחמיר כמש"כ בשם האחרונים הנ"ל: (ג) השוחט בשבת וביוה"כ וכו' · משנה פ"ק דחולין (ד' י"ד ע"א) השוחט בשבת וביוה"כ אעפ"י שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה · ומוקים לה בש"ס (ד' ע"ו א') בשוגג ואליבא דר' יהודה · ופריך · ומי מצית מוקמית לה בשוגג והא אעפ"י שמתחייב בנפשו קתני [ומשני] · הכי קאמר אעפ"י דבמזיד מתחייב בנפשו הכא דבשוגג שחיטתו כשרה [עכ"ל הש"ס] · וכתב הב"י משמע הא במזיד שחיטתו פסולה וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"א מה"ש [וע' מה שכתב ע"ז בתשובת חתם סופר סוף סי' י"ד] אבל התוס' (בד' י"ד ע"א) ד"ה השוחט וכו' על מאי דבעי מעיקרא הש"ס לאוקמה במזיד כתבו וז"ל ותימא היאך שחיטתו כשרה הא מומר לחלל שבת בפרהסיא שחיטתו פסולה וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצינעא · ועוד י"ל דמשום פ"א לא חשיב מומר וכו' ע"ש שהביאו ראיה לזה [עכ"ל כ"ין] · ודעת הש"ך ופר"ח כדעת התוס' הנ"ל דבפ"א לא נעשה מומר · אבל הכרו"פ כתב די"ל דגם הרמב"ם סובר כדעת התוס' אלא דסובר דבמעשה כל דהוא נעשה מומר לחלל שבת וכי גומר השחיטה הוה ליה שחיטת מומר · והביא ראיה מאה"ע סי' כ"ט ס"ה ברמ"א דאם כתב גט בזדון שבת הגט בטל אלמא דגם בפ"א נעשה מומר ע"ש בכרו"פ במה שהשיג על הב"ש בזה ומסיק לפסוק כדעת הרמב"ם · והתב"ש ס"ק י"ב כתב דדעת הרא"ה בבד"ה דפסלתו ופיסול שחיטתו באין כאחד וכתב כן בשם רבו הרמב"ן ז"ל ע"ש · והביא התב"ש שם בשם מהרי"ק שכתב בשם תוספת שאנ"ץ דדחו ראיית התוס' וגם המרדכי החמיר לאסור בפרהסיא אפילו בפעם אחד וגם במה"ב דף י' כתב בשם תוס' הצרפתים דאפילו אותה שחיטה הוה ליה שחיטת מומר · וע"כ החמיר בתב"ש במקום שאין הפ"מ כאשר כתבתי ביד א' ס"ק ג' · וע' בסי' ב' במ"ח ס"ק למ"ד ובהג"ה שם כתבתי שגם הגר"א סובר דגם בפעם אחד שחיטתו פסולה ע"ש: (ד) אין שוחטין לתוך ימים וכו' · משנה בפ' השוחט (ד' מ"א א') אין שוחטין לתוך ימים ולא לתוך נהרות (דלא לימרו לשרא דימא קא שחיט · רש"י) ולא לתוך כלים (שלא יאמרו מקבל הדם לאלילים · רש"י) אבל שוחט הוא לתוך עוגה של מים (עוגה גומא · רש"י) ובגמרא שם ריש ע"ב מאי שנא לתוך ימים דלא · דאמרינן לשרא דימא קא שחיט · לתוך עוגה של מים נמי אמרי לבבואה (לפרצוף שלו הנראה במים · רש"י) קא שחיט · [ומשני] · אמר רבא בעכורים שנו · [עכ"ל הש"ס] · מוכח להדיא דמתניתין דמתיר לשחוט לתוך עוגה של מים מיירי בעכורים ואפילו הכי לתוך ימים ונהרות אין שוחטין משום דאף עפי"כ יאמרו לשר של ים הוא שוחט: (ה) ואם יש בכלי מים וכו'. דמאי דאיתא במשנה שהעתקתי בס"ק הקודם אבל שוחט הוא לתוך עוגה של מים כן הוא גירסת רש"י · אבל הרי"ף ורמב"ם גורסין לתוך האוגן של מים · ופירוש אוגן כלי [וכ"כ רי"פ בהגהותיו לש"ם בשם הערוך שגורס אגן ופי' ספל כמו ויש באגנות · עכ"ל] ומסיק הש"ס דבגלולים אסור ובעכורים שרי · אלמא דבכלי של מים נמי יש חילוק בין גלולים לעכורים · וטעמא כיון שיש בכלי מים בודאי אין מקבל הדם לזריקה · אלא דבגלולים אסור משום דיאמרו לבבואה קא שחיט: (ו) וכן אם יש בכלי עפר וכו' · כן כתב הרשב"א ולמד מדין מים בכלי שבס"ק הקודם שמבואר בש"ס דשרי מטעם כיון דיש מים בודאי אין ראוי לזריקה וה"ה אם יש בכלי עפר שג"כ אין הדם ראוי לזריקה ג"כ שרי · אבל בימים ונהרות אפילו עכורים אסור · ט"ז וש"ך ופר"ח · וכן מוכח בש"ס כאשר כתבתי בס"ק ד' ע"ש · ולענין אי רשאי לקבל הדם בכלי אחר השחיטה הבה"י אוסר מטעם שוחט לתוך הכלים דמנא ליה לחלק בין שוחט מתחילה לתוך הכלי ובין מניח כלי תיכף אחר השחיטה דמאן דחזי דמקבל הדם תיכף אחר השחיטה יאמר לזרקו לע"ז הוא מקבלו · והפר"ח בקו"א השיגו דאי לזרקו הוה ליה לקבלו בשעת השחיטה · וכתב בפלתי דלישנא דמתניתין אין שוחטין לתוך ימים וכו' ולא לתוך כלים משמע כפר"ח דאל"כ הוה ליה למימר אין מקבלים הדם בכלי והוא נשמע תרתי · אלא דלא הקפיד רק על השחיטה בכלי דזה היה שכיח אצל האומות עובדי אלילים בימים ההם שהיו שוחטים לתוך כלים לזרקו לעבודתם אבל זהו לא שכיח שיקבלו אחר השחיטה כשעיקר הקילוח משחיטה כבר נשפך ארצה · עכ"ל · והתב"ש כתב דאדרבא אי למכירה ה"ל לשוחטו לכתחלה לתוך כלי שלא לאבד טיפה · אבל לזריקה המתין עד שילא דם הנפש דאינו יוצא בתחלת שחיטה · והביא ראיה מהרא"ש פ' כיסוי הדם שכתב שם על מה דאיתא במשנה שם כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו · וכ' שם הרא"ש בסי' א' וז"ל ולכתחלה לא ישחוט ויקבל הדם בכלי ויכסה בלילה משום דאסור לשחוט בכלי · עכ"ל הרא"ש · ולדברי הפר"ח אכתי תיקשי ישחטנו ויקבל הדם בכלי אחר שחיטה דהא אין צריך לכסות כל הדם ואדרבא דם הנפש אתי לבסוף אלא ודאי דגם אח"כ אסור לקבל · וגם בפ"ת הביא שכמ' שער המלך הקשה ג"כ קושיא זו על הפר"ח · ופ' בפלתי ס"ק ג' דחה ראיה זו וסיים בפלתי וז"ל והעיקר היתר כי בזה"ז לא שייך כל הנ"ל ומקילים כמש"כ בסי' י"ב · אבל מ"מ יש להחמיר לכתחלה להניחו לקבלו ע"י א"י · עכ"ל פלתי: (ז) היה בספינה וכו' · משנה פ' השוחט (ד' מ"א א') אין שוחטין לתוך ימים וכו' ובספינה ע"ג כלים

כלים ושם ע"ב איתא ברייתא היה מהלך בספינה ואין לו מקום בספינה לשחוט מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דופני הספינה· עכ"ל הש"ס· ופרש"י במתניתין ד"ה יכול לשחוט ע"ג כלים והדם שותת לתוך הים שלא ללכלך את הספינה ולא מיחזי כשוחט לתוך ימים· עכ"ל רש"י· וכ"כ הר"ן ורי"ו שמש"כ במתניתין ובספינה ע"ג כלים פי' והדם שותת וכו' כמו שמבואר בברייתא הנ"ל· ופי' הש"ך דעתם דהיינו שנוטל כלי ארוך וכו' [וכמש"כ ביד א' ס"ק ה'] וכתב הש"ך אבל הרשב"א וטור כתבו יכול לשחוט ע"ג כלים ובלבד שלא ישחוט לתוכן· עכ"ל· ולא הזכירו שהדם שותת לתוך המים· ופירש הש"ך דעתם שכוונתם שמותר לשחוט ע"ג אחורי כלים שיש להם תוך דלא מיחזי כמקבל דם לאלילים כיון שאינו שוחט לתוכן ממש א)· וגם הפר"ח הסכים לדינא לש"ך בזה דמותר לשחוט לתוך של אחורי כלי· אבל התב"ש ס"ק י"ז השיג על הש"ך בזה ומסיק דגם כוונת הרשב"א וטור כדעת רש"י והביא לשון ס' תה"א שכתב וז"ל אם הוא בספינה אפילו הכי לא ישחוט לתוך הכלים· אבל כדי שלא יטנף וכו' ישחוט ע"ג הכלים· ובגמרא אמרו שאם ירצה מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דופני הספינה· [עכ"ל הרשב"א]· וכי היכא דבדופני הספינה לא סיים שמשם יורד לים ועכ"פ ודאי כוונתו כן כמש"כ בגמרא להדיא· ה"נ מש"כ ע"ג כלים כוונתו שמשם יורד לתוך הים· ע"ש כתב"ש שהאריך בזה ומסיק וז"ל ולדינא יש ליזהר לכתחלה שלא לשחוט אפילו בבית קיבול שבאחורי כלי· משום שיאמרו שלצד השני צריך לו לאיזה תשמיש נקי ומקבל בצד זה· ועדיין לא נפיק מכלל שוחט לתוך הכלים [עכ"ל תב"ש]· ומה שכתבתי ביד אלי' ס"ק ה' דמותר לשחוט בראש הגג ובראש הספינה וכו'· ברייתא חולין פ"ק (ד' י"ג ע"ב) לעולם שוחטין בין ביום וכו' בין בראש הגג בין בראש הספינה [עכ"ל]· וכתב רש"י שם ד"ה בין בראש הגג בין בראש הספינה וז"ל ואע"ג דתנן בהשוחט (ד' מ"א ע"א) אין שוחטין לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא לימרו לשר של ים הוא שוחט· ולא לתוך כלים דלא לימרו וכו' אפילו הכי בראש הגג וכו' ובספינה נמי הכל יודעין דכיון דבספינה הוא על כרחו הוא שוחט לתוך הים שאי אפשר לו לטנף את הספינה [עכ"ל רש"י]· והתוס' שם ד"ה בין וכו' כתבו על רש"י וז"ל ואי אפשר לומר כן דאפילו עומד בספינה אסור לשחוט לתוך הים כדאמרי' לקמן סוף פ"ב (ד' מ"א ע"ב) אלא מוציא ידו חוץ לספינה ודם שותת ויורד על דופני הספינה [עכ"ל]· והב"י כתב שאף רש"י לא נתכוין לומר שישחוט בתוך הים להדיא· אלא לדם שותת ויורד על דופני הספינה שוחט לתוך הים קרי ליה דכיון דסוף סוף יורד לתוך הים הוה מקום חשדא אלא משום דהו"א בספינה שרי בהאי גוונא דדם שותת וכו' [עכ"ל]· והש"ך כתב דגם דעת הר"ן כהתוס' וכן משמע מדברי הרמב"ם ושארי פוסקים דלא הזכירו כלל דין דראש הספינה רק כתבו סתם דבספינה שוחט על דפנותיה· ודלא כהב"ח שהסכים לדברי רש"י וכתב דיש חילוק דאם עומד בראש הספינה· פי' מקום שאין המים עולים שם לעולם שם שרי לשחוט אף לתוך הים להדיא או לתוך הכלי משום דא"א לטנף ראש הספינה שלו· אבל בעומד בתוך הספינה אעפ"י שמלכלך דופני הספינה משתטפים במים· אבל כל הפוסקים לא חילקו בזה והסכימו לדעת התוס' הנ"ל· ובפרט שהב"י כתב שגם רש"י מסכים לפי' התוס'· וכן הסכים הפר"ח ושארי האחרונים:

הג"ה (א) אבל בפשט הש"ע כאן דכתב ודם שותת וכו' מוכח דש"ע ס"ל כפירוש הראשון שנוטל כלי ארוך וכו'· וזה דלא כבאה"ט שכתב בס"ק כ' על הש"ע שכ' ע"ג כלים וז"ל ע"ג כלים פי' הש"ך ע"ג אחורי כלים ולא לתוכו· עכ"ל באה"ט· ובמת"כ שגג בזה שהש"ך לא כתב זה רק על דברי הרשב"א וטור· אבל דברי הש"ע שכתב והדם שותת ויורד אי אפשר לפרש כן· ע' בש"ך ס"ק ה' ותמצא כדבריו:

המים· או מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט על דפנותיה והדם שותת ויורד לתוך המים ואינו חושש:

הג"ה מקצת שוחטין ו נזהרין שלא לשחוט שום אווז בטבת ושבט אם לא שאוכלים מלבה משום שקבלה היא שיש שעה אחת באותן החדשים אם שוחט אווז ימות השוחט אם לא אוכל ממנה ז ונוהגין לאכול מן הלב (תשב"ץ בשם ר"י חסיד):

סי' יב שלא לשחוט בתוך גומא ובו ב' סעיפים:

סעי' א (א) **אין שוחטין א לתוך הגומא אפילו בבית ואם לא היה רוצה ללכלך ביתו בדם ב עושה ג מקום מדרון חוץ לגומא ושוחט שם והדם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן:**

ס"ב (ב) **י"א שאם שחט בגומא בשוק ד אסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו שמא אפיקורס הוא** (רמב"ם פ"ב מה"ש ועיטור) (ג) **וי"א ה שמותר בדיעבד ואין צריך בדיקה** (רשב"א ומרדכי בשם רא"מ):

ובזמן

שאמרו לגבי השמים עלה לשחוט שאין דרך לעשות כן (מ"ח סעי' ד' והוא מש"ס שהבאתי במ"ח ס"ק ז')· (ג) ואפילו שם אין ראוי לשחוט לתוך הים להדיא אלא לשחוט ע"ג הספינה והדם שותת ויורד לתוך הים· ולא כיש מתירים לשחוט בראש הספינה כיון שהוא תמיד למעלה מן המים ואין משתטף במים שם שרי לשחוט לתוך הים להדיא משום דניכר דעושה כן שלא יטנף ראש הספינה [ב"ח] אלא העיקר דאף בראש הספינה אסור לשחוט להדיא לים· ש"ך ופר"ח ותב"ש וכרו"פ· וע' מ"ת סוס"ק ז': ו נזהרין וכו'· וכתב בכרו"פ ח"ו להקפיד בזה כמו שראיתי כמה שוחטים והוא בגדר דרכי האמורי כיון שאין הדבר מהיקש הטבעי והשכלי· ודי שאין למחות ביד הנוהגין כך אבל ח"ו להקפיד ע"ז ותמים תהי' וכו' ובימי ר"י החסיד היה הזמן גורם כי רבו אז המכשפות באווזות· אבל עכשיו לית ביה חשש כלל· ולשחוט לצורך סעודת מצות שבת או ברית מילה וחתונה ודאי דיש לשחוט [פי' אפילו אינו אוכל ממנה כלום] ושומר מצוה וכו'· עכ"ל כרו"פ ע"ש: ז ונוהגין וכו'· וש"ך כתב דנוהגין ליתן לשוחט הכבד או הרגלים· ובשמ"ח סעי' י' כתב דעתה המנהג לאכול מאיזה אבר שיהיה· ושיש להם הרבה מבשלים מכל האווזות וטועמים מן המרק· ובכרתי כתב דבפראג נוהגין לטעום מן שומן המהותך· ובספר בל"י כתב להזהיר את השוחטים שיעשה סימן מובהק ברגל ובאווז וימלח כל רגל בפני עצמו משום שמא ימצא אח"כ איזה טרפות באיזה אווז· וכתב במ"א בא"ח סי' קנ"א ס"ק א' דאסור לשחוט בבית הכנסת [פ"ת ס"ק ד']:

סי' יב א לתוך הגומא וכו'· ואפילו אם היא אינה נקיה מעפר אסור· והטעם כתבו הפוסקים שכן דרך הצדוקים והאפיקורסים לאסוף הדם בבור ולהתאסף סביב הבור ולאכול שם לשם עבו"א: **ב עושה מקום מדרון** וכו'· משום שאז ניכר לכל שמכוין לנקות ביתו· טור· ובשוק אסור שאין צריך לנקות את השוק· וכתב בכרתי ס"ק ה' ומ"מ במקום שארי העיר קונסים אם שופכים אשפה בשוק והאי דאף בשוק מותר דאז אף בשוק ליכא מראית העין כלל· עכ"ל· ובמקום דאסור אפילו אין שם אדם רואה אותו אסור דומיא דבית· ש"ך ס"ק ב'· משום דכ"מ שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור· שפ"ד שם: **ג מקום מדרון**· וכאן לא התירו לשחוט ע"ג כלי ומשם ירד הדם לגומא· דלא התירו זה אלא בספינה משום דשם אי אפשר בענין אחר· כרתי ס"ק ד': **ד אסור לאכול משחיטתו**· פירוש גם שחוטה זו ששחט אסור לאכול ממנה עד שיבדקו אחריו· ונראה מדברי הרשב"א דלסברא זו ה"ה אם שחט לתוך ימים וכלים שג"כ אסור לאכול משחיטתו· וכ"מ אפילו לה"א שכתב המחבר לענין שצריך בדיקה אחריו מכאן ולהבא כמש"כ בס"ק ו' דאף במים וכלים דינא הכי· ש"ך ס"ק ג': **ה שמותר בדיעבד**· (א) פי' אותה שחיטה מותר בדיעבד שאין מוציאין את האדם מחזקת כשרות· ומש"ה בש"ע לדיעה שניה שאין צריך בדיקה פירושו לענין אותה שחיטה· אבל מ"מ צריך בדיקה לענין שאין נותנין לו לשחוט מכאן ולהבא ע"ד שיבדקנו כדאיתא בש"ס· (ב) וכתב רש"ל דאם בדקו

ומצאו

סי' יב (א) אין שוחטין וכו'· משנה סוף פ"ב דחולין (ד' מ"א ע"א) אין שוחטין לגומא כל עיקר· אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה· ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את הצדוקים פי' שלא יחזיק בחוקותיהם· רש"י· ופריך בגמ' שם ע"ב מעיקרא אמרת אין שוחטין כל עיקר והדר אמרת אבל עושה וכו'· ומסיק אמר רבא הכי קאמר אין שוחטין לגומא כל עיקר· והרוצה לנקר חצירו כיצד היא עושה· עושה מקום חוץ לגומא ושוחט ודם שותת ויורד לגומא ובשוק וכו'· תניא כוותיה דרבא היה מהלך וכו' ואין שוחטין לגומא וכו' והרוצה לנקר וכו' עושה מקום וכו'· ובשוק לא יעשה כן משום שנאמר ובחוקותיהם לא תלכו· ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו· עכ"ל הש"ס· פרש"י אין שוחטין לגומא כל עיקר אפילו בבית דמיחזי כמנהג הצדוקים· ובשוק לא יעשה כן שאין אדם חס לנקר את השוק· בדיקה אחריו· שמא מין הוא לאלילים ויבדלו מפתו ומיינו· עכ"ל רש"י· ומש"כ ביד א' ס"ק א' ואפילו אינה נקייה מעפר· כן כתבו התוס' (ד' מ"א ע"א) ד"ה אין שוחטין והוכיחו כן דאם לא כן בלא עושה מקום חוץ לגומא איכא תקנה לנקר חצירו ליתן עפר אלא ע"כ אף באין נקיה אסור· עכ"ל· וכ"כ הסמ"ג ומרדכי: (ב) **י"א שאם שחט** וכו' **אסור** וכו'· כ"כ הרמב"ם בפ"ב מה"ש וטעמו מדמסיים הברייתא דאין שוחטין וכו' ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו [הבאתי בס"ק א' ופרש"י שמא מין הוא]· וע"כ שחיטתו פסולה מספק: (ג) **וי"א שמותר** וכו'· כן כתב הרשב"א בת"ה מדתני לעיל מינה השוחט לאלילים שחיטתו פסולה ותני באמצע הא [דאין שוחטין לתוך ימים וגומא] ולא תני שחיטתו פסולה כמו באינך· ולפיכך י"ל דכאן כשר בדיעבד משום שאין מפזיקין אותו במין ואין מוציאין אותו מחזקת כשרות מיד אלא לאחר הבדיקה· וזה נ"ל עיקר· וכן נראה מדברי רש"י שכתב צריך לבדוק וכו' שמא מין היא ויבדלו מפתו

וכו'

הג"ה ובזמן הזה דאין דרך עובדי אלילים בכך ו יש להתיר בדיעבד (א"ז ושחיטת מהר"מ ממדלינגן) :

סי' יג בעלי חיים שאין צריכין שחיטה · [ודין עובר הנמצא בבהמה · ודין אם בא על בהמה דעלמא · ודין אם מצא בבהמת דמות עוף · ואם מצא בה בריה שיש לה ב' גבין וכו'] ובו ו' סעיפים :

סעיף א (א) בהמה חיה ועוף א טעונים שחיטה (ב) דגים (ג) וחגבים ב אין טעונין שחיטה :

הג"ה (ד) ומותר לאוכלם מתים או לחתוך מהם אבר ג ולאכלו אבל אסור לאכלן חיים ד משום בל תשקצו (הגהות מיי' פ"א והגהות מרדכי ותו' וע' מ"ח ס"ק ד') :

ס"ב (ה) השוחט את הבהמה ונמצאת כשרה ומצא בה עובר ה בן ח' בין חי בין מת ו או בן ט' מת ז מותר באכילה ח ואינו טעון שחיטה · ואם מצא בה בן ט' חי ט (ו) אם הפרים

ומלאו אותו אפיקורס אמרינן כל מה ששחט למפרע לשם גילולים היה ואסרינן בהנאה · וכ"כ ע"ז ופר"ח · וכתב הש"ך וה"ה לתוך ימים וכלים כתי דינא הכי וכ"כ בשמ"ח סעי' ב' ע"ש · (ג) אבל בכרו"פ השיג על רש"ל וכתב כי השוחטים לתוך גומא אין כוונתם בשחיטתם לשם גילולים כלל · רק הם מכת המנחשים וקוסמים ולדעתם הסכלות יקרה להם שיתנבאו עתידות · ולא נחשדו כלל לגילולים · ומ"כ פסק דיש לפסול מכאן ולהלאה ולא למפרע ע"ש : ו יש להתיר בדיעבד · (א) משמע אבל מכאן ולהבא אסור לאכול משחיטתו לכתחלה בלי בדיקה אפילו בזה"ז · וכן משמע יותר מלשון הלבוש ע"ש וכ"ד השפ"ד ס"ק ס' · (ב) אבל דעת התב"ש ס"ק ה' דהאידנא אין צריך בדיקה לכתחלה אפי' מכאן ולהבא · ומ"מ אם איתא קמן יש לשאלו קודם שיאכל למה עשית כן ומתוך כך יבורר כוונתו אבל אין צריך לטרוח ולבדוק אחריו ע"י בני אדם המכירים אותו · שמ"ח סעי' ב' ע"ש · (ג) וכתב הש"ך מש"כ רמ"א ובזה"ז וכו' קאי גם אלעיל סי' י"א השוחט לתוך ימים ונהרות ולתוך הכלי וכ"כ בע"ז ופר"ח ושמ"ח סעי' ב' · אבל בכרו"פ כתב דהיתר שכתב רמ"א ובזמן הזה וכו' לא קאי כי אם אשוחט לתוך הגומא [ע"ש סברתו שמתחלה לא גזרו על אופן זה ע"ש] אבל בהנך דלעיל הדרן לכללא דדבר שנאסר במנין אף שבטל הטעם צריך מנין אחר להתירו והילכך אסור ע"ש :

סי' יג א טעונים שחיטה · פי' מדאורייתא וע' מ"ח : **ב אין טעונים שחיטה** · אפילו מדרבנן אינן טעונים דגים וחגבים שחיטה · שמ"ח סעי' א' · וע' מ"ח : **ג ולאכלו** · ע"י רחילה קיטב שלא יהיה מאוס [כן איתא בתוס' שהעתקתי במ"ח וכ"כ בשמ"ח סעי' א'] ואין צריך להמתין עד שימות הדג או החגב שניטל ממנו אבר זה כמו שצריך להמתין בבהמה שחוטה (כמש"כ בסי' כ"ז) אבל כאן אין צריך להמתין · שמ"ח וע' בתב"ש ס"ק ה' : **ד משום בל תשקצו** · אבל איסור אבר מן החי אין בהם אפילו אוכלן חיים רק איסור בל תשקצו משום דמאוס הוא · [רש"י בשבת פר"ע] · ואסור להעביר חגב חי על פיו משום מראית העין שיאמרו קאכיל ליה וקעבר משום בל תשקצו · שמ"ח סעי' א' והוא מש"ס וע' מ"ח ס"ק ד' : **ה בן ה' וכו'** · כל החילוקים שנאמרו בגסה בין ח' לט' ה"ה בדקה שייכים נמי אותן חילוקים בין ד' חדשים לבן ה' לפי שבהמה דקה יולדת לה' חדשים · פ"ת בשם תשובת ריעב"ץ · והוא מש"ס בכורות פ"ק (ד' ח' ע"א) · וכ"כ בשמ"ח סעי' י"א ע"ש : **ו או בן ט' מת** · ע' בתשובת רדב"ז ההדשות סי' ק"ל שדעתו דדוקא אם כמלא מת מותר באכילה · אבל אם מת אחר שיצא לאויר העולם אע"ג דלא הפרים ע"ג קרקע אסור באכילה [וע' מה שכתבתי בסמוך בשם תב"ש דחולק ע"ז] וכתב שדעת ראב"ה להלק גם בנטרף כה"ג דשחיטת אמו אינה מתרת אלא מה שאירע בתוכה טריפות · אבל מה שאירע אח"כ לא · אבל אני מודה לו במת ולא בנטרף ע"ש · [פ"ת ס"ק ב'] אלא אף בנטרף אח"כ שרי · ונלפענ"ד דכן מוכח בש"ס ע' מ"ח ס"ק ז' בהג"ה · ומש"כ הרדב"ז אבל אם מת אחר שילא וכו' אע"ג דלא הפרים וכו' אסור · הנה בשמ"ח סעי' ב' לא כתב כן · וז"ל שם ואפילו בן ט' חי רק שלא הלך עדיין אעפ"י שעמד ע"ג קרקע אפילו נולד אחר שחיטת אמו הרי זה מותר באכילה ואינו טעון שחיטה · עכ"ל · וע' מ"ח ס"ק ו' הבאתי שכ"ד רש"י ורמב"ם וסה"ת וכ"ד הלבוש · וכן עיקר ודלא כפ"ת בשם הרדב"ז : **ז מותר באכילה** · דכתיב בבהמה אותה תאכלו ודחז"ל כל שבבהמה תאכלו · אבל דמו אסור כשאר דם כדאיתא בש"ס ופוסקים · ולענין חלבו וגידו ע"ל סי' ס"ד סעי' ב' · ש"ך : **ח ואינו טעון שחיטה** · לפי שניתר בשחיטת אמו · ומוכח בש"ס דבכל מקום שאינו טעון שחיטה אין בו משום אותו ואת בנו ומותר לשחטו ביום ששחט אמו · ש"ך : **ט אם הפרים וכו' טעון שחיטה** · פירש מדרבנן דילמא אתי לאחלופי בשאר בהמות כשרואין שאוכלין אותו בלא שחיטה · ש"ס ופוסקים · ואעפ"י ששחיטתו רק

וכו' אלמא דאין הבדיקה להכשירו אלא כדי לפוסלו · דעד שיבדק וימלא מין אין פוסלין אותו ואף שחיטתו כן [עכ"ל רשב"א] · וע' פר"ח ס"ק ד' ותב"ש ס"ק ג' מה שפלפלו בזה :

סי' יג (א) בהמה חיה ועוף טעונים שחיטה · פירש מדאורייתא · ומקור לזה מש"ס הבאתי לעיל בריש סי' א' במ"ח שם ס"ק א' ע"ש : **(ב) דגים** · יליף בש"ס בחולין פ' השוחט (ד' כ"ו ע"ב) מדכתיב הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דגי הים יאסף להם · וע' ש"ס בריש פ"ה דכריתות : **(ג) וחגבים אין וכו'** · הרמב"ם יליף לה מדכתיב אוסף החסיל (והרשב"א הקשה עליו וע' ב"י שתירץ קושייתו) · ורש"י ס"פ א"ט (ד' ס"ו ע"א) כתב בשם ה"ג דיליף לה מדאיתקש לדגים דכתיב (ויקרא י"א) וכל נפש החיה הרומשת במים (אלו דגים) ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים · עכ"ל רש"י · והגר"א כתב וז"ל וחגבים · כריתות שם [פי' בריש פ"ה] וסוף פ"ב דעובדי אלילים ת"ר החגבים וכו' [פי' דשם (ד' מ"ם ע"ב) איתא החגבים והקפריסין וכו' הבאים מן האוצר ומן ההפתק ומן הספינה מותרים · והנמכרים בקטלוזא (פי' מן השוק) לפני חנוני אסורים מפני שמזלף יין עליהם] ושם (ד' ל"ח ע"א) עובד אלילים שהלית [את האור באגם כל החגבים שבאגם אסורים · משום דלא ידע הי טמא והי טהור ע"ש · משמע הא אי מכיר ביה דטהור הוא שרי ואף שלא נשחט] וכן כתבו התוס' שם בע"ז (ד' ל"ח ע"א) ד"ה לעולם דלא ידיע וכו' וז"ל משמע הא אי הוה ידיע הי טהור הוה שרי ומכאן ראיה להתיר חגבים בלא שחיטה · וע"ש בתוס' שהביאו שם עוד ראיות להתיר חגבים בלא שחיטה · וע' בס"ק שאח"ז שהבאתי ג"כ ראיה להתיר משבת פ' ר"ע : **(ד) ומותר לאוכלם מתים וכו' אבל וכו'** · בשבת פ' ר"ע משנה (ד' צ' ע"ב) חגב חי טהור כל שהוא [פרש"י המוציא חגב חי כ"ש חייב שמצניעים לקטן לשחוק בו וכו'] ר' יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כ"ש שמצניעים אותו לקטן לשחוק בו · ובש"ס שם פיסקא ר"י אומר וכו' ות"ק סבר לא [חגב טמא לא מצניעינן ליה לקטן לשחק · רש"י] מ"ט · דילמא אכיל ליה · אי הכי טהור נמי [טהור הי נמי דילמא אכיל ליה · ואי משום דאין בו איסור אבר מן החי דהגב אין טעון שחיטה אית ביה מיהא משום בל תשקצו דמאיס הוא וכ"ד מיאוס אית ביה משום בל תשקצו כדאיתא במס' מכות (ד' ע"ז) · רש"י] דהא ר' כהנא הוה קאים קמיה דרב והוה קא מעבר שושיבא (פירש מין חגב טהור · רש"י) אפומא א"ל שקלוה דלא לימרו מיכל קאכיל ליה וקעבר משום בל תשקצו וכו' אלא דילמא מיית ואכיל ליה · ופרש"י ד"ה אלא · לאו משום דהיים דילמא אכיל ליה חי · אלא דילמא מיית ואכיל ליה וקאכיל טמא אבל טהור שפיר דמי · עכ"ל רש"י · וע' תום' שם ד"ה דלא לימרו וכו' שכתבו דמשמע מכאן דהגב טהור אין טעון שחיטה מדלא קאמר דלימרו דקאכל ליה בלא שחיטה ועוד דת"ק קאמר בסמוך בחגב טמא דילמא מיית ואכיל ליה ובטהור לא חיים [וכמש"כ בסמוך בשם רש"י] והיינו טעמא דמותר בלא שחיטה · ובתוספתא דתרומות פ"ח איתא תניא אוכל אדם דגים וחגבים בין חיין ובין שחוטין · ואע"ג דאסור לאכול הי משום בל תשקצו · מ"מ מותר להתוך ממנו אבר ולאכלו ע"י רחילה ואין בו משום אמ"ה · ורש"י הביא בפ' א"ט מס' ה"ג דהגבים אינם טעונים שחיטה (העתקתי לעיל ס"ק ג') · עכ"ל התוס' בשבת · וכה"ג כתבו התוס' בע"ז פ"ב (ד' ל"ח ע"א) ד"ה לעולם וכו' ע"ש · **נמצא** מה שכתב ומותר לאוכלם וכו' הוא מתוספתא דתרומות הנ"ל אוכל אדם דגים והגבים בין חיים בין מתים ואינו הושש · ומש"כ רמ"א אבל אסור וכו' משום בל תשקצו הוא מש"ס הנ"ל דשבת פ' ר"ע מעובדא דרב כהנא : **(ה) השוחט וכו' ומצא בה וכו'** · משנה פ' המקשה (ד' ע"ד סוף ע"א) · השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמונה חי או מת · או בן תשעה מת קורעו ומוציא את דמו · מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו דברי ר"מ וחכ"א שחיטת אמו מטהרתו · ר"ש שזורי אומר אפילו בן ה' שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו · קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו [עכ"ל המשנה] וכתב הב"י דהלכה כחכמים · וכן פסקו הפוסקים · והטעם דמותר באכילה משום דכתיב בבהמה אותה תאכלו · ודרשינן כל שבבהמה תאכלו · ומה שדמו אסור לפי שהוא נבלע בכל הגוף וחשוב כדם האברים של הבהמה עצמה · רא"ש שם סי' ה' · והר"ן כתב הטעם דדמו אסור משום דכיון דדם הוה משקה ולאו מידי דמיכל הוא לא נפיק משריותא דתאכלו וכו' ע"ש : **(ו) אם הפרים וכו'** · שם בש"ס (ד' ע"ה ע"ב) פיסקא ר"ש שזורי אומר אפילו וכו' [ופריך הש"ס] · היינו ת"ק [ומשני] · א"ר כהנא הפרים ע"ג קרקע איכא בינייהו [עכ"ל הש"ס] · פרש"י לת"ק כיון שהלך טעון שחיטה מדרבנן דאתי לאחלופי לאכול בהמה בלא שחיטה עכ"ל

הפרים על גבי קרקע טעון שחיטה י (ז) אבל שאר טריפות אינו אוסר אותו (ח) ואם לא הפרים ע"ג קרקע אינו טעון שחיטה (ט) ואם פרסותיו קלוטות (פירש שפרסתו כולה אחת ואינה סדוקה · או שהיה בו יא שום שאר דבר תמוה · הג"ה) · אעפ"י שהפרים ע"ג קרקע אינו טעון שחיטה יב ויש מגמגמין בדבר:

ס"ג (י) אם לא שחט האם אלא קרעה (יא) וכן אם שחטה ונתנבלה בידו או אם נמצאת טרפה אם העובר (הנמצא בה) בן ט' חי יג טעון שחיטה לעצמו וניתר בה (יב) ואם הוא בן ט' מת או בן ח' אפילו חי יד הרי זה אסור:

הג"ה ועכשיו אין להתיר שום ולד הנמצא בבהמה טו אם האם טרפה ·

הגהות

[עכ"ל] · וכ' הרי"ף והרא"ש דהלכה כחכמים דשחיטת אמו מטהרתו והוא דלא הפרים ע"ג קרקע [עכ"ל הרא"ש] · פי' דהלכה כחכמים דשחיטת אמו וכו' ולא כר"מ · והוא דלא הפרים וכו' היינו ודלא כר"ש שזורי · והכי איתא בהדיא בש"ס שם (ד' ע"ה ע"ב) דאין הלכה כר"ש שזורי אלא במסוכן ותרומת מעשר וכו' · וכן ר' אשי השיב לר' אדא בר אבו שם בש"ס ויל שחטיה · וכתב שם רש"י כרבנן דאמרי דאם הפרים ע"ג קרקע טעון שחיטה [עכ"ל רש"י] · ומלשון רש"י שהעתקתי לעיל בסמוך לת"ק כיון שהלך טעון שחיטה וכו' · משמע דבעינן דוקא שהלך · אבל לא הלך אעפ"י שעמד לא חיישינן לאיחלופי · וכן משמע מהרמב"ם בפירושו למשניות שכתב שם וז"ל והלכה כחכמים על מנת שלא יהלוך על הארץ [עכ"ל] · וכן משמע בס' התרומה שכתב וז"ל אבל אם הלך מעט ע"ג קרקע או פל דבר אחר טעון שחיטה וכו' · וכן הוא בלבוש ס"ב וז"ל הא דבן ט' חי אינו טעון שחיטה שלא הפרים ע"ג קרקע כגון שממית אותו מיד כשמוציאו בבהמה ולא הניחו להלוך ע"ג קרקע · אבל אם הניחו להפרים ולהלוך ע"ג קרקע וכו' [עכ"ל] · וכתב התב"ש דהכי קיי"ל ופסק כן בפנים בשמ"ח סעי' ב' · וכתב שכן כתב ברש"ל ע"ש · וזה דלא כפ"ת שהעתיק בשם הרדב"ז להיסך (העתקתיו ביד אלי' ס"ק ו') בלי שום חולק · אלא ודאי דהלכה כרש"י ורמב"ם ושארי פוסקים שהעתקתי מקודם וכן עיקר: (ז) אבל שאר טרפות וכו' · שם (ד' ע"ה ע"ב) אדא בר אבו הוה ליה בר פקוע דנפל עליה דובא [הזאב טרפו ולא היה יכול עוד לחיות · רש"י] אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה זיל שחטיה · [עכ"ל הש"ס] · וכ' רש"י זיל שחטיה כרבנן דאמרי הפרים ע"ג קרקע טעון שחיטה [עכ"ל] · וכתב שם הרא"ש סי' ו' ואע"ג דסבר כרבנן (דצריך שחיטה) לא אסר ליה משום דרוסת הזאב · משום דדוקא בשחיטה גזר דילמא אתי לאחלופי בשאר בהמות כשרואין שאוכלין אותו בלא שחיטה · אבל טרפות דידה לא מיפרסמא כולי האי · ויש שדוחין ואומרים משום דלא מיטרפה בדרוסת הזאב בגסה ולי נראה דלא על חנם נקט הש"ס ונפל דובא עליה אלא להשמיענו דאין לחוש לטרפות · וכן משמע מפרש"י שפי' הזאב טרפה ולא היתה יכולה לחיות עוד ואפילו הכי שרי [עכ"ל הרא"ש] · וכ"כ התוס' שם ד"ה ונפל וכו' וכ"כ הרשב"א והר"ן וכן כתב הרמב"ם בפי' המשניות שלו ע"ש (א) · וכתב עוד הרא"ש שם ומיהו נראה אם לא שחטה כראוי כגון ששהה או דרס או החליד וכו' או שחט בסכין פגומה כאלו לא שחט דמי דכיון שהצריכוהו שחיטה · שחיטה מעלייתא בעינן ול"ד לשאר טרפות וכן הסכים הר"ן שכיון שהצריכוה חכמים שחיטה פוסל בו כל החמשה הלכות שחיטה ודלא כסברת הרשב"א שהביא · וכן הסכמת הש"ך ופר"ח ותב"ש וכרו"פ ודלא כט"ז: (ח) ואם לא הפרים וכו' אין טעון שחיטה · כבר כתבתי בס"ק ה' דבן ט' חי ולא הפרים וכו' פלוגתא דר"מ ורבנן והלכה כרבנן דאין טעון שחיטה וכן הסכמת כל הפוסקים: (ט) ואם פרסותיו קלוטות · שם (ד' ע"ה ע"ב) אמר אביי הכל מודים בקלוט בן פקועה שמותר · מ"ט תרי תמיהי מידכר דכירי אינשי · איכא דאמרי א' אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שמותר [עכ"ל הש"ס] · פרש"י הכל מודים ת"ק דפליג על ר"ש שזורי ומצריך שחיטה להפרים ע"ג קרקע מדרבנן בהאי מודים · מידכר דכירי · קול יוצא עליו מאז קלוט זה בן פקועה הוא · ומתוך שתמהין על קליטותו זוכרין את כל דבריו · ה"ג א"ד א' אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה, ואותה קלוטה פקועה היתה וזה הקלוט נמצא בה [עכ"ל רש"י] · נמצא דלליסנא בתרא דאביי בעינן דוקא ב' תמיהות שהוא קלוט ואמו קלוטה · אבל בחד תמיה לא מודי · וכתב הרא"ש בסי' ו' וז"ל ונראה דמילתא דרבנן היא והלכה כליסנא קמא [עכ"ל] · וכן נראה מדברי הרשב"א · וכ"כ הר"ן אלא שאח"כ כתב ולדברי הגאונים שפוסקים בכ"מ כליסנא בתרא כל שהפרים וכו' לא שרינן עד דאיכא ב' תמיהי · אבל הרשב"א כתב דברוב ספרים לא גרסינן כלל ליסנא בתרא ואף לספרים דגרסינן מ"מ הלכה כליסנא קמא דבדרבנן הולכין אחר המיקל ובפרט בזה דאינו אלא משום מראית העין · וע' בהגר"א שכתב ג"כ בשם הרז"ה דלא גרים כלל איכא דאמרי ולכן העיקר כדיעה א' וכ"ד הפר"ח ס"ק ו' ע"ש: (י) אם לא שחט האם אלא קרעה · מגנה בפ' המקשה (ד' ע"ד ריש ע"ב) קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו · עכ"ל המשנה · ופרש"י קרעה לבהמה בלי שחיטה · עכ"ל: (יא) וכן אם וכו' או שנמצאת טרפה · שם (ד' ע"ה סוף ע"א) א"ר אמי השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי לדברי האוסר [כבן ט' חי בכשרה עד שישחטנו · רש"י והיא דעת ר"מ שהעתקתי בס"ק ה'] מתיר [את זה באכילה דבשחיטתו משתרי · רש"י] לדברי המתיר [בלא שחיטה בשל כשרה · רש"י · והיא דעת חכמים ע' מ"ח ס"ק ה'] אוסר [בשל טרפה וע' ברש"י הטעם] רבא אמר לדברי המתיר נמי מותר ארבעה סימנים אכשר ביה רחמנא · עכ"ל הש"ס · ופסקו הפוסקים כרבא · ופרש"י ד"ה ד' סימנין וכו' היתרא היא דרבי רחמנא מכל בבהמה וכו' שאם רצה אוכלו בשחיטת אמו · אבל אם צריך הוא לשחיטת עצמו כגון שליל של טרפה בוחטו ומותר שהוא ניתר מב' מד' סימנים · או בושט וקנה שלו · או בושט וקנה של אמו [עכ"ל רש"י] · ומש"כ בש"ע וכן וכו' ונתנבלה בידו · זהו כ"ש מטרפה · ועוד נתנבלה הוה כמו קרעה בלא שחיטה ומצא בה בן ט' חי דניתר בשחיטת עצמו כמפורש במשנה שהעתקתי בס"ק הקודם: (יב) ואם הוא בן ט' מת · כמש"כ בש"ס שהעתקתי בס"ק הקודם לדברי המתיר היתר והכא אף רבא מודה דלית ליה ד' סימנים דהא הוא מת ואין לו סימן של עצמו ובשל אמו אינו ניתר כיון שהיא טרפה · וזה פשוט · מ"מ עדיף הוא מלעמא כדאיתא בפ' המקשה (ד' ע"ה סוף ע"א וריש ע"ב) א"ר

רק מדרבנן מ"מ צריך לברך על השחיטה כמו שמברכין על שאר מצות דרבנן · פר"ח בשם רשב"א בתשו' · וכ"כ בשמ"ח ס"ג וכרתי ס"ק ד' ודלא כפ"ת בשם תשובת בשמים ראש שכתב שלא לברך · וע' בשמ"ח שם שכתב דמטעם אחר אין לברך עליו בפני עצמו רק יברך על אחר ויפטור זה · משום דאין אנו בקיאים בכלו לו חדשיו אפילו שהה ח' ימים · אבל לפי מה שאכתוב ביד א' בסי' זה ס"ק ט"ו דהלכה כש"ך בזה דאם שהה ח' ימים יצא מחזקת נפל ודלא כתב"ש · וא"כ גם כאן אם כבר שהה ח' ימים יש לברך עליו אפי' בפ"ע: י אבל שאר טריפות אינו אוסר · (א) פי' שאר טריפות שאינן מחמת שחיטה דלא מיפרסמא כולי האי אינם אוסרים אותו [וכתב בכרתי ס"ק ח' ואפילו נולדה טרפה מבטן שרי · עכ"ל · משמע מכ"ש טרפות שאירע אחר שנולדה · וע' יד א' ס"ק ו'] אבל טרפות שהוא מחמת שחיטה כגון ששהה או דרס או החליד וכו' או שחט בסכין פגומה וכיוצא · כאילו לא נשחט דמי · דכיון דהצריכוה חכמים שחיטה בעי שחיטה מעלייתא · ש"ך בשם הרא"ש ואו"ז וש"פ · פירש ופוסל בזה אף דיעבד כמש"כ בנקה"כ ס"ק ד' וכן הוא הסכמת האחרונים ודלא כט"ז ס"ק ד' ע"ש · (ב) ומיהו כתב בשמ"ח ס"ג דמ"מ אין להחמיר בדיעבד בספיקות שבשחיטה כגון ספק בעור כפגמה וכדומה או שארי חומרות שאינם מעיקר הדין · (ג) ודוקא טרפות שאינם מפורסמים · אבל טרפות המפורסמים כגון חסרון אבר אוסר בו · משבצות ס"ק ד' ה' ע"ש · (ד) ואם ניקב הושט במקום שחיטה או ניקב הגרגרת אף דזה מעכב השחיטה מ"מ הכרו"פ מיקל בזה ע"ש טעמו · וכ"כ במשבצות שם כיון דלא הוי אלא טריפה מחיים מהני שחיטה · וסיים עכ"פ בשעת הדחק יש להקל בזה כיון דהרשב"א וט"ז מקילים אף בשהה ודרס · ואף דלא קיי"ל כן מ"מ בניקב הושט יש לסמוך עלייהו בשעת הדחק ע"ש: יא שום שאר דבר תמוה · דין זה מהג"א פ' המקשה סי' ה' ד"ה חלבו מותר וכו' בשם ר' שמרי' וכו' · ושם נאמר לחופה היה בשעת מעשה והוא ג"כ דבר תימה ופרסומי מילתא · ומיהו כתב הכרתי ס"ק י' ופ"ת ס"ק ה' דצ"ע בזה לדינא ע"ש: יב ויש מגמגמין בדבר · דס"ל דבעינן ב' תמיהות היינו שהולד פרסותיו קלוטות · וגם אמו קלוטה · אבל אין צריך אפילו לדיעה זו שתהיה אמו בת פקועה · רש"ל וש"ך דלא כט"ז · ומיהו כתבתי במ"ח ס"ק ט' דהלכה כדיעה הראשונה דסגי בחד תמיה בפרסותיו קלוטות לחוד ע"ש: יג טעון שחיטה · פי' מדאורייתא וכל שאר טרפות פוסלים בה · ש"ך ס"ק ח': יד הרי זה אסור · שהרי לא הועילה לו שחיטת אמו (כיון שלא שחטה או שנתנבלה) ושחיטת עצמו אינו מועיל כיון שהוא בן ט' מת או בן ח' חי שחשוב הוא כמת · ש"ך ס"ק ט' · וכתב בשפ"ד ס"ק ח' דמ"מ אם אמו טרפה נהי דאין הולד ניתר באכילה מ"מ אם מת טהור מלטמא · דשחיטת טרפה כמו שמטהרה לעצמה [כמש"כ בחולין פ' המקשה ד' ע"ה ע"ב] מהני גם לולד · ואף שאין דין טומאה נוהג בזה"ז מ"מ יש כמה נ"מ לדינא כמה שכתבתי במ"ח ס"ק י"ב ע"ש: טו אם האם טרפה · אבל אם האם כשרה כשר אפילו לאידנא דהא אפילו הוא בן ח' שחיטת אמו מטהרתו · וכן היכא שגם אמו לא היתה צריכה שחיטה פשיטא אפילו נמצאת טרפה אין העובר טעון שחיטה

וכשר

הג"ה (א) ומזה מוכח להדיא דאפילו טרפות דאירע אח"כ אחר שהפרים ע"ג קרקע נמי אין פוסל בו דומיא דהכא דנפל דובא עליה אח"כ ודו"ק וזה דלא כדברי האי"ס שהובא ברדב"ז שהביא הפ"ת שהעתקתי ביד א' ס"ק ו' ע"ש:

הפדא

(הג' מיי' בשם סמ"ג סוף לאוין קל"ו ואו"ה כלל נ"ה) ולא מהני לו שחיטת עצמו **טז** דחיישינן שמא אינו בן ט':

ס"ד (יג) בן ט' חי הנמצא במעי שחוטה כשרה ונדל ובא על בהמה דעלמא והוליד אותו הולד **יז** אין לו תקנה בשחיטה (יד) ואם בא על בת פקועה כיוצא בו הרי בנו ובן בנו עד סוף כל הדורות כמוהו וכולם צריכים שחיטה מדבריהם ואין הטרפות פוסל בהם:

ס"ה (טו) השוחט את הבהמה **יח** ומצא בה דמות עוף אעפ"י שהוא עוף טהור הרי זה אסור באכילה **יט** לא הותר מן הנמצא בבהמה אלא מה שיש לו פרסה: הג"ה **כ** (טז) ויש אומרים דאפילו פרסותיו קלוטות רק

וכשר אפילו האידנא · ש"ך ס"ק י' · וע' שפ"ד שם: **טז דחיישינן שמא אינו בן ט'** · אבל ודאי כשימתין עד תחילת ח' ללידתו שאז יצא מספק נפל וכדלקמן סי' ע"ו אפילו היתה אמו טרפה ניתר בשחיטת עצמו וכ"כ בפרישה סעי' י"ב · ש"ך ס"ק י"א ופר"ח · אבל התב"ש ס"ק ע"ו ופלתי ס"ק ה' האריכו ומסקי דדוקא בולד כדרך הטולדים וידוע דרוב בהמות יולדת ולד קיימא ולכן מהני שהיית ח' ימים · אבל כאן שלא טולדה ונמצא בבטן לא מהני שהיית ח' ימים להוציא מספק נפל ע"ש · גם בשפ"ד העתיק דברי התב"ש · וע' פ"ת בשם ס' דגמ"ר שחולק על התב"ש והסכים להש"ך · וכן בס' לבש"ר בסוף הספר בפנים סעי' ג' הסכים להש"ך וכ' שם בפירושו ס"ק ו' שבתשובה האריך לסתור דברי התב"ש והסכים לדברי הפרישה וש"ך ע"ש · וכן בחידושי ר"ע איגר הסכים לש"ך ע"ש: **יז אין לו תקנה בשחיטה** · שהרי אין בו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימן שמצד אביו שחוט הוא ועומד ובהמה בחד סי' לא משתרייא והאי סימנא בתרא לא מצרפא לקמא דאין לך שהייה גדולה מזו שהראשון שחוט משנולד · רש"י והביאו הש"ך · וע' מ"א עוד טעם אחר · (א) ואיסור זה של הולד הוא רק מספק דהא מספקא לן אי חוששין לזרע האב והולד אינו אסור אלא למ"ד חוששין לזרע האב · וכ"כ בכרתי ס"ק י"ח · (ב) ודוקא שנמצא במעי שחוטה כשרה כמש"כ כאן בש"ע דכיון שניתר בשחיטת אמו הוה סימניו כשחוטין · וא"כ הולד הוה סימן א' כשחוט מצד אמו · אבל בן פקועה שבא מן הטרפה ובא על בהמה דעלמא והוליד הרי זה הולד כשאר בהמה דעלמא וניתר בשחיטת עצמו · ש"ך ס"ק י"ב · (ג) וכל זה שבא על הבהמה והוליד אבל אם נמצא בה לאחר שחיטת אמו הותר בשחיטת אמו ואין לו סימן כלל שהרי הוא כשחוט בין מצד אביו ובין מצד אמו ומותר כבן פקועה דעלמא · ב"ח וש"ך ס"ק י"ד · (ד) וה"ה בהמה דעלמא שבא על בת פקועה והולידה שהולד אין לו תקנה · ש"ך ס"ק י"ג · [ואם הולד נקבה ויש לה חלב ע' לקמן סי' י"ד ס"ה בי"א ס"ק י"ג דקיי"ל דהחלב אסור ע"ש] וכאן בבהמה שבא על בת פקועה אפילו לא הולידה ושחטה ונמצא בה ולד שטלד מבהמה דעלמא הולד אין לו תקנה כיון דאמו אין צריכה שחיטה אין הולד ניתר בשחיטת אמו · ויש לו סימן א' מצד אביו והב' שהוא מצד אמו הרי הוא כשחוט ואין לו תקנה · ולא מרבינן מריבויא דבהמה תאכלו אלא היכא דאמו צריכה שחיטה הלכך ניתר הולד בשחיטת אמו · אבל כאן שאין אמו צריכה שחיטה הוה ליה כלא נשחטה והוה ליה הולד כילוד ואין לו תקנה · ש"ך ס"ק י"ד ופר"ח ס"ק י"ג וכרתי ס"ק כ' ושמ"ח ס"ז · וע' בתב"ש ס"ק י"ז ודלא כב"ח וט"ז ע"ש: **יח ומצא בה וכו'** · וכ"ש נולד כדמות עוף דאסור שהרי אינו מתקיים · ש"ך כאן ס"ק י"ח ובסי' ע"ט ס"ק ה' ופר"ח כאן ס"ק ט"ז ע"ש: **יט לא הותר וכו' אלא מה שיש לו פרסה** · זה דעת הרמב"ם · וכתב ב"י נראה מדבריו דיש לו פרסה ממש בעינן ולא סגי במין בהמה שיש לו פרסה · עכ"ל ב"י · פי' דס"ל להרמב"ם דאפילו מצא בה מין בהמה ודמות בהמה אם אין לו פרסה אסורה · ולהלכה עי' ס"ק שאחר זה: **כ וי"א דאפילו פרסותיו קלוטות רק וכו'** · פירוש דלא

כדמשמע

הסדא השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי וכו' ואם מת טהור מלטמא במשא [עכ"ל הש"ס] · וכתב רש"י דשחיטת אמו מטהרתו עכ"ל · ואף שאין עכשיו נוהג דין טומאה כתב בשפ"ד ס"ק ה' דמ"מ נ"מ גם בזה"ז או לאיסורין מבטלים זה את זה · או לאומר לאכול מזה אין צריך בדיקת סכין דלא חשיד אנבלה ע"ש: **(יג) בן ט' חי** וכו' · כפ' המקשה (ד' ע"ה ע"ב) א"ר מסרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה [עכ"ל הש"ס] · רש"י פי' הטעם מטעם שהייה העתקתי לשונו ביד א' בריש ס"ק י"ז ע"ש · והתוס' שם ד"ה בן פקועה כתבו משום דהוי ליה כל סימן חציו כשחוט ואין רוב סימנים שראוי לשחיטה ואפילו לא היתה שהייה פוסלת בשחיטה אין סייך להתיר כיון דחצי הגוף של ולד הבא מכח אמו לא נשחט כלל [עכ"ל תוס'] · רש"י כתב דלית ליה לרב מסרשיא הא דרבה (כד' ע"ה סוף ע"א) בד' סימנין אכשיר רחמנא (א) · והתוס' שם והרא"ש סי' ה' כתבו דאפילו רבה מודה לרב מסרשיא דדוקא היכא שאמו טרפה ולא הועילה שחיטתה להתיר אז הוא ניתר בשחיטת עצמו · אבל הך בן פקועה שטהרתו שחיטת אמו הולד נמי כשחוט דמי · ואע"ג דהפרים ע"ג קרקע טעון שחיטה · היינו מדרבנן לחומרא מפני מראית העין · אבל מדאורייתא אין לולד זה אלא שני חצאי סימנים · וכ"ד הרשב"א והר"ן והביאו ראי' מריש פ' המקשה (ד' ס"ט ע"א) דפריך שם אר' ירמיה מרב מסרשיא · ומדפריך מיניה ש"מ דהלכתא כוותיה וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דרבה נמי הילכתא היא אלא ש"מ דאין מחולקין כלל ר' מסרשיא ורבה וכמש"כ התוס' הנ"ל וש"פ · ואע"ג דר' מסרשיא לא אמר דבר ברור רק לדברי האומר חוששין לזרע האב · מ"מ הא קיי"ל לחומרא כהנניא דחוששין לזרע האב כמש"כ בסי' ט"ז ס"ב ע"ש: **(יד) ואם בא על בת וכו'** · עד ואין הטרפות פוסל בהם · ז"ל הר"ן פ' המקשה בא על בת פקועה כיוצא בו הרי בנו ובן בנו עד סוף כל הדורות כמוהו וכולם צריכים שחיטה מדבריהם ואין הטרפות פוסל בהם · דבגמרא פ' המקשה (ד' ע"ה ע"ב) אמרינן דר"ש שזורי שהוא מתיר אפי' בהפרים ע"ג קרקע היה מתיר אף בבנו ובבן בנו עד סוף כל הדורות בלא שחיטה · ומיניה נשמע בשחיטה לדידן [עכ"ל הר"ן] · דאף ר' יוחנן דפליג התם על זעירי וסובר דר"ש שזורי מודה דבבנו וכו' עד סוף כל הדורות צריכים שחיטה מ"מ י"ל דמודה ר' יוחנן לענין טריפות דאף בבנו וכו' עד סוף כל הדורות אין הטרפות פוסל בהם דבשלמא לענין שחיטה יש לחלק ולומר דבו זוכרים שנמצא במעי אמו וליכא מראית העין סובר ר"ש שזורי דאין צריך שחיטה אף בהפרים וכו' · אבל בבנו וכו' מודה ר"ש שזורי דצריך שחיטה משום מראית העין · אבל לענין טרפות דלא מיפרסמא י"ל דמודה ר' יוחנן דאף בבנו וכו' עד סוף כל הדורות אין טרפות פוסל בהם · כן הבנתי מדברי הגר"א ס"ק י' ע"ש: **(טו) השוחט את הבהמה וכו'** · כפ' המקשה (ד' ס"ט סוף ע"א וריש ע"ב) · השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסור באכילה בעינא פרסות וליכא [דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצא בבהמה תאכלו · רש"י] · [ופריך הש"ס] · אלא מעתה קלוט במעי פרה ליתסר [והא אמרינן לעיל (ד' ס"ח ע"ב) דאפי' ר"ש דאוסר קלוט בן פרה מ"מ מודה דבמעי אמו שרי · רש"י] · ומשני · הא תני דבי ר' ישמעאל כרשב"י פרסה בבהמה תאכלו · [עכ"ל הש"ס] · וכתב רש"י קרא כתיב פרסה וכתיב פרסות איזו שתמצא בבהמה או פרסה או פרסות · אבל יונה אינה לא פרסה ולא פרסות · עכ"ל רש"י · וכתבו שם התוס' (ד' ס"ט ע"א) ד"ה אלמא אר"י וז"ל נראה דוקא דמות יונה שהוא אסור גם כשיצא לאויר העולם לפי שאין מתקיים · אבל מצא בה בהמה גמורה ורגליה רגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותרת · דלא מיעט ר' יוחנן מידי שראוי להיות מותר כשיצא לאויר העולם דלא על חנם נקט ר"י דמות יונה ולא נקט עובר שרגליו דומות ליונה · והא דפריך קלוט במעי אמו ליתסר · אליבא דר"ש פריך דאסר ליה כשיצא לאויר העולם · עכ"ל תוס'. וכ"כ הרא"ש בהמקשה סי' ג' והרבה פוסקים ואחרונים · ואע"ג דלהרמב"ם י"א דס"ל דבעי תרתי מין בהמה וגם שיש לו פרסה · וי"א דלהרמב"ם תלוי בפרסה לחוד דאם יש לו פרסה אף עוף שרי ואם אין לו פרסה אף בהמה אסור · וי"א דגם הרמב"ם ס"ל כשיטת התוס' · ע' כ"ז בפר"ח ס"ק י"ז וקצרתי בזה כיון דאין נ"מ לדינא שכולם הסכימו דהלכה כשיטת התוס' והרא"ש הנ"ל דמין בהמה שרי אף באין לו פרסה ודמות עוף הנמצא אף אם יש לו פרסה אסור כאשר כתבתי ביד אלי' ס"ק כ' ע"ש וכן עיקר · בירושלמי פ"ח דתרומות [הביאו הגר"א] השוחט בהמה ומצא בה דמות חזיר מותר באכילה [הביאו התב"ש ס"ק כ"א ופסק כן בפנים בשמ"ח סעי' י"ב ע"ש] דמות יונה אסור באכילה שנאמר בהמה בבהמה תאכלו · ולא עוף בבהמה · עכ"ל הירושלמי: **(טז) וי"א דאפילו פרסותיו קלוטות וכו'** · הוא שיטת התוס' והרא"ש כאשר כתבתי בס"ק הקודם דהכל תלוי במין · והגר"א ס"ק י"ב ציין על רמ"א וכתב וז"ל דאפילו פרסותיו קלוטות וכו' · לא דק דזה ליכא מאן דפליג דהוא גמרא ערוכה שם [פ' המקשה ד' ס"ט ריש ע"ב] אלא מעתה קלוט במעי פרה ליתסר · ומשני הא תני דבי ר' ישמעאל כרשב"י פרסה בבהמה תאכלו [והוא הש"ס שהעתקתי בס"ק הקודם ועי"ש ברש"י דאפילו ר"ש דאוסר בקלוט בן פרה כשיצא וכו' מ"מ במעי אמו מודה דשרי] וכן שם (ס"ח ע"ב) פרסה אכול כו' חד וכו' · [ר"ל דשם הביא הגמרא ברייתא פרסה החזיר אכול פרסות החזיר אכול · ומסיק הש"ס שם חד למקום חתך [החזיר פרסה אכול מקום חתך רש"י] · וחד לקלוט במעי פרה ואליבא דר"ש דאמר קלוט במעי פרה אסור ה"מ היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו שרי · עכ"ל הש"ס · וזה שכתב הרמב"ם וש"ע מה שיש לו פרסה [פירש

אפילו

הג"ה (א) וכזה א"ש דברי הרמב"ם שהשמיט הא דרבה מסרשיא וכתב עליו הב"י דלא ידעתי למה ולפע"ד ניחא דהרמב"ם סובר כפי' רש"י הנ"ל דר' מסרשיא לא ס"ל כרבה וכיון דכל הפוסקים פסקו כרבה א"כ לא קיי"ל כרב מסרשיא וע"כ השמיטו · שוב מצאתי בפר"ח שכ' כן ע"ש:

(יז) רק שיהא דומה לבהמה שבמינה מין שיש לו פרסה :

ס"ן (יח) השוחט את הבהמה ומצא בה **כא** בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות אסור :

סי' יד דין עובר הנמצא במעי בהמה' [ודין עובר שהוציא ידו והחזירה · ודין עובר שהוציא אבר ונאסר והיא נקבה ואח"כ ילדה החלב מה דינו · ודין המושיט ידו ותתך מן הטחול או מן הכליות] · ובו ו' סעיפים :

סעי' א' (א) המקשה לילד והוציא העובר **א** את ראשו אעפ"י שהחזירו הרי הוא כילוד (ב) ואינו ניתר בשחיטת אמו לפיכך אם הוא בן ח' חי או מת או בן ט' מת אסור **ב** ואם הוא בן ט' חי ניתר בשחיטת עצמו :

ס"ב ג (ג) הוציא ידו והחזירה (פי' קודם שחיטה) (ד) מה שיצא מן האבר לחוץ **ד** אסור אבל מה שנשאר ממנו בפנים

אפי' קלוטות דאין לו אלא פרסה א' שרי] ולא הוסיף תוספת אלא דאפילו אין לו פרסה כלל וע' ש"ך · עכ"ל הגר"א עם תוספת ביאור משלי · ומש"כ הש"ך דלהרמב"ם י"ל דמתיר אף דמות עוף אם יש לו פרסה דבריו דחוקים די"ל דהרמב"ם ס"ל דתרתי בעי דמות בהמה וגם פרסה וע' פר"ח ס"ק י"ו בשם הר"ן דזה הוה ספיקא לדעת הרמב"ם אם מתיר דמות יונה ויש לה פרסה · וכתב עוד הפר"ח שם די"ל דהרמב"ם מודה לגמרי לשיטת התוס' · ולדינא הסכים הפר"ח לשיטת התוס' וש"פ וכן עיקר : (יז) רק שיהא דומה לבהמה וכו' · אבל אם מצא במעי פרה דמות אדם אסור דאיבעיא להו בנדה פ' המפלת (ד' כ"ג ע"ב) ולחומרא · ת"ה והגר"א · וז"ל הש"ס שם לר"מ דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא אדם במעי בהמה מאי · מאי נ"מ לאישתרויי באכילה ולא נפשטא האבעיא וכתב הרשב"א בת"ה דאזלינן לחומרא · ועוד נלפע"ד דהאבעיא דוקא לר"מ דחשיב ולד בהמה במעי אדם י"ל דחשיב ולד אדם במעי בהמה · אבל לרבנן דס"ל דבהמה במעי אדם לאו ולד הוא ה"נ אדם במעי בהמה פשיטא דלאו ולד הוא · וכן משמע מלשון הש"ס לר"מ דאמר וכו' · משמע דלרבנן פשיטא דלא חשיב ולד · ושם בבהמה במעי אדם הלכתא כרבנן כדאיתא בטור סי' קצ"ד · א"כ ה"נ אדם במעי בהמה י"ל דודאי לא הוה ולד ולא ספק · שוב מצאתי בתוס' בנדה שם ד"ה ומצא וא"ת וכו' א"נ י"ל וכו' וע"ש במור"ס לובלין שכתב וז"ל מפרש"י משמע דדוקא לר"מ קא מבעיא ליה אבל לרבנן פשיטא ליה דאסור [וזה כמש"כ לעיל] אבל התוס' שם בתירוץ א"נ ס"ל להיפך דרבנן פשיטא ליה דשרי וכו' ופשיט מהיא דיונה דאפי' לרבנן אסור וכ"ש לר"מ [עכ"ל מור"ס] · שוב מצאתי בתשו' חתם סופר סי' י"ב שהשואל נתקשה בזה על הרשב"א הנ"ל דכתב דזה רק ספק הא י"ל דלרבנן הוה ודאי · וע"ש בתשובה מה שהשיב ע"ז : (יח) **השוחט** וכו' ב' גבין וכו' אסור · בנדה פ' המפלת (ד' כ"ד ע"א) איתמר המפלת בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות אמר רב באשה אינו ולד בבהמה אסור באכילה · ושמואל א' באשה ולד בבהמה מותרת באכילה במאי קמיפלגי בדר"א בר אבא דאר"א ב"א השסועה יש לה ב' גבין וכו' רב אמר בריה בעלמא ליתא וכי אגמריה רחמנא למשה במעי אמו אגמריה ושמואל אמר וכו' ואסיק שם בש"ס דהלכתא כרב · וכתב ב"י דמש"כ בש"ס המפלת לאו דוקא דא"כ מאי איריא שיש לו ב' גבין וכו' אפילו כשאר בהמות נמי אסור דהא הוא נפל ואסור משום נבלה אלא מיירי בשחט ונמצא בה והא דנקט בש"ס המפלת דבש"ס קאי נמי אאשה ולכן קאמר המפלת · ולכן שינה הש"ע מלשון הטור שכתב המפלת וכתב השוחט ומצא בה וכו' · ומה שכתב בש"ס הנ"ל רב אמר בריה בעלמא ליתא כתב הש"ך שאינו יכול לחיות אפי' שעה אחת כשיצא לאויר העולם · והפר"ח ס"ק י"ח השיג עליו והביא ראיה מש"ס שיכול לחיות עד ח' ימים ע"ש :

סי' יד (א) **המקשה לילד** וכו' · משנה ריש פ' המקשה (ד' ס"ח ע"א) בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירה מותר באכילה · הוציא את ראשו אעפ"י שהחזירה הרי זה כילוד וע' ס"ק ג' : (ב) ואינו ניתר וכו' **לפיכך** וכו' **ואם הוא בן ט'** וכו' · כ"כ הטור · והוא פשוט : (ג) **הוציא ידו והחזירה** וכו' · משנה ריש פרק המקשה והעתקתי בס"ק א' בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירה מותר באכילה [עכ"ל המשנה] · ובש"ס שם אר"י א' רב ואבר עצמו אסור · מ"ט דאמר קרא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר (פרש"י מאחר שיצא ממחיצתו קודם שחיטה ואעפ"י שהחזירה קודם לכן) תנן בהמה המקשה לילד והוציא וכו' והחזירה מותר באכילה · מאי לאו אאבר (ודחי הש"ס) לא אעובר [ופריך] אי אעובר מאי איריא והחזירה אפילו לא החזירה נמי · ומסיק לעולם אעובר לא נצרכא אלא למקום חתך (עכ"ל הש"ס) · פרש"י דקשיא לך חזרה מאי אהני · למקום חתך מהני דאם לא התזיר צריך להניח ממה שבפנים לצד החיצון ולחותכו שמקום החתך הבדלת החיצון והפנימי אסור מפני שעומד על שפת הרחם ולא קרינא ביה בהמה בבהמה דלאו בתוכה היא · אבל החזירו אין צריך להתיך לצד פנים אלא מלמלם וחותך ומותר דקרינא בהמה בבהמה · ומשום בשר בשדה ליכא דהא לא יצא ממחיצתו · [עכ"ל רש"י] · ושם ע"ב איתא בש"ס עולא א' ר"י ואבר עצמו מותר · מיתבי בשר בשדה וכו' כטרפה · מה טרפה כיון שנטרפה אין לה היתר אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר · תיובתא דעולא תיובתא · **וכתבו** הרי"ף ורא"ש כיון דסלקא בתיובתא על ר"י הילכך הלכתא כרב [עכ"ל] · עוד גרסינן התם במערבא מתנו הכי · רב אמר יש לידה לאברים ור"י אמר אין לידה לאברים · מאי בינייהו · איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שבפנים [עכ"ל הש"ס] · ופרש"י דרב סבר יש לידה לאברים דתו לא מהני ליה חזרה · ור"י אמר אין לידה ומהני חזרה · מאי בינייהו בין ליגנא דמערבא ללישנא קמא וכו' ע"ש · אבל הרא"ש שם סי' א' דחה פרש"י ופירש כפי' הרי"ף דלהאי לישנא דמערבא מודה גם ר"י דהאבר שיצא אסור ואין לו תקנה בחזרה · ובעי מאי בינייהו בין רב לר"י [ללישנא דמערבא · ומשני הש"ס] למיסר מיעוט אבר שבפנים · לרב דאמר יש לידה לאברים אסור גם המיעוט שבפנים · ולר"י דא' אין לידה לאברים כהי שמה שיצא אסור מ"מ לא בדינן מה שבפנים אחר רוב היוצא כיון דאין לידה · ובזה פסקי הרי"ף ורא"ש כר"י משום דבהא מילתא לא איתותב וקיי"ל רב ור"י הלכה כר"י [עכ"ל הרא"ש] : (ד) מה שיצא וכו' אסור · פי' ולא מהני ליה חזרה כרב וכמש"כ בס"ק הקודם

כדמשמע מרמב"ם וש"ע דאפילו מצא בה דמות בהמה אם אין לו פרסה או שפרסותיו דומות לעוף שאסורה · אלא הכל תלוי בדמות · אם מצא בה דמות בהמה אף שאין לה פרסה כלל או כרגלי יונה כשרה כיון דמינה מין בהמה שיש לה פרסה שרי · ומש"כ רמ"א דאפילו פרסותיו קלוטות לשונו דחוק וכוונתו דאפילו אין לה פרסה כלל רק שיהא דומה לבהמה שבמינ' יש לה פרסה· והוא שיטת התוס' והרא"ש וש"פ דהכל תלוי בדמות דאם מצא בה דמות בהמה אף שאין לה פרסה או רגליה כרגלי יונה כשרה · ואם מצא בה דמות עוף אף שיש לה פרסה כבהמה אסורה · וכן הלכה כי כן הסכימו כל האחרונים (א) :

הג"ה (א) כן נלענ"ד לפרש דברי הש"ע ורמ"א אף בלשון רמ"א מגומגם וככר נוותו עליו קמאי דקמאי וכן משמע מדברי הט"ז ס"ק יו"ד שפירש כן דברי רמ"א · ויש עוד פירושים אחרים על דברי רמ"א ע' באחרונים · אך לדינא אין נ"מ דהלכה כשיטת התוספות וש"פ הנ"ל וכמש"כ בפנים :

השוחט בהמה טהורה ונמצא בה דמות חזיר מותר באכילה · ירושלמי פ"ח דתרומות · וע' מ"ח סוף ס"ק ט"ו והם מצא בה דמות אדם אסור' באכיל' · וע' מקור חיים ס"ק י"ז מקור לזה : **כא בריה שיש לה** וכו' · שנקראת בלשון תורה השסועה · וע"כ במעי אמו אגמרה רחמנא למשה דאסורה שהרי אינה יכולה להיות כשיצא לאויר העולם · ש"ס · וע' מ"ח ס"ק י"ח :

סי' יד א את ראשו · וה"ה אם יצא רוב פדחתו הוה ליה ג"כ כאילו יצא כל ראשו כמבואר בחו"מ סי' רע"ז · ש"ך וט"ז ופר"ח ובל"י וכרו"פ · אבל השמ"ח ס"ב כתב וז"ל ולי נראה דדוקא לחומרא אמרינן כן דהוה כילוד דאי הוה בן ח' חי או מת או בן ט' מת אינו ניתר בשחיטת עצמו · אבל לקולא כגון בן ט' חי להתיר בשחיטת עצמו לא הוה כילוד אפילו יצא כל פדחתו עד שיצא רוב ראשו · עכ"ל שמ"ח וע' תב"ש ס"ק ו' : **ב ואם הוא בן ט' חי ניתר** · כולו בשחיטת עצמו דוקא בין אמו כשרה ובין אמו טרפה ניתר בשחיטת עצמו לאחר שמונה ימים או אם כלו לו חדשיו אפילו קודם ח' ימים · משום דבנולד כדרך הנולדים שמכינן אף עכשיו אכלו לו חדשיו · ויצא ראשו הוה לידה מעליא ולא ספק · שפ"ד ס"ק ב' · ופשיטת תב"ש ודלא כמ"א בא"ח סי' תנ"ח · וע' ביד א' סי' ט"ו ס"ק ה' אות ג' ד' מש"כ בזה : **ג הוציא ידו** · פי' העובר הוציא ידו · ומש"כ ידו הוא לאו דוקא אלא אפילו מקצת ידו מה שיצא לחוץ אסור : **ד אסור** · שנאמר ובשר בשדה טרפה לא תאכלו · ודרשו חז"ל כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו דהיינו הרחם שהוא מחיצת העובר נאסר מהיתר שחיטת אמו ולא מהני ביה חזרה להתירו בשחיטת אמו · ושחיטת עצמו ג"כ לא מהני באבר היוצא אפילו אם יצא אח"כ חי אחר שחיטת אמו · כיון דכל העובר מה שלא יצא ניתר בשחיטת אמו [כיון דהיה בפנים בשעת שחיטת האם והרי כל גוף העובר כבשר וכמונח בדיקולא] א"כ הסימנים שלו כשחוטין דמי והאיך ישחטם פעם שנית להתיר היוצא · שמ"ח ס"ג · וכן משמע ברשב"א שהובא בש"ך ס"ק י"א ע"ש : **ואם יצא חי אחר שחיטת אמו ובא על בת** פקועה רק שבה לא נאסר שום אבר ונולד ולד מביניהם הולד שרי ולא אמרינן שבא מכח אבר א' דאסור · דכל מכח לא אמרינן · משום דכל בריה בא מכח הלב ודם ושרי ה"נ שרי · מסקנת הש"ס פ' המקשה ד' ס"ט ע"א

בפנים ה (ה) ומקום חתך מותר ו לא החזירה קודם שחיטה גם מקום החתך אסור (ו) אבל מה שבפנים מותר ואפילו הוא מיעוטו:

הג"ה וכל זה לא איירי ז אלא לענין שיהא ניתר בשחיטת אמו כשאר עובר הנמצא בה ח (ז) אבל אם ילדה אותה הבהמה אח"כ גם האבר שילא והחזירו שרי דשחיטת עצמו מתיר הכל (כך העלה הב"י ור"י ן' חביב וכלבו בשם י"א ורש"ל פ' המקשה סי' א' וכן משמעות הפוסקים והוא פשוט):

ס"ג (ח) אם יצא רוב העובר הרי הוא כילוד ט ואם יצא חציו ברוב אבר י או שיצא רובו במיעוט אבר הרי הוא כילוד:

הוציא

יד אליהו

ע"א ע"ש: ה ומקום חתך מותר· פי' היינו מקום הבדלה בין פנימי לחילון· וכיון שהחזירה אין לריך לחתוך לגד פנים אלא מלמלם וחותך ומקום החתך מותר דקרינן ביה בבהמה תאכלו· אבל אם לא החזירה לא קרינן ביה בבהמה במקום חתך· ע"ז ס"ק ד'· וע' מ"ח ס"ק ג' לשון הש"ס ורש"י בזה: ו לא החזירה כו' גם מקום החתך אסור· אף שלא היה בחוץ ממש ולא נאסר משום בשר בשדה וכו' מ"מ כיון שלא החזירה ולא היה בפנים ממש בשעת שחיטת האם אינו ניתר מכל בבהמה כמש"כ בש"ק הקודם משום דבעינן דוקא שיהיה בפנים הבהמה ממש· (א) ודע שאיסור אבר היולא קודם שחיטת אמו הוא אסו' משום אבר מן החי· ולאחר שחיטת אמו אף אם לא החזיר האבר מ"מ טיהרה שחיטת אמו ולא הוה אמ"ה אף לאכילה· רק לאכילה אסור משום בשר בשדה ולהכ"מ לוקה משום בשר בשדה וכו'· ולהמ"מ אינו לוקה· (ב) ואם מתה הבהמה מיתה עושה ניפול· פי' כאילו נפל מקודם ואסור משום אמ"ה· וכ"מ אי אסור משום אמ"ה או משום בשר בשדה· אי אסור משום אמ"ה הוה בריה ולא בטל ואם לאו בטל· עוד כ"מ אי אסור משום אמ"ה אסור להשימו לבן נח· משבלות ס"ק ב'· (ג) שחט בהמה ונטרפה ונמלא בתוכה עובר· טהור הוא מלטמאה· שם· (ד) עובר שהוליא ידו או מקלת ידו או שאר אבר ואח"כ נשחטה אמו ונטרפה והעובר בן ט' חי· להעובר בודאי מהני שחיטת עלמו [וע"ל ביד א' סי' י"ג ס"ק ע"ו] ואי מהני שחיטת עלמו להאבר שנאסר יש פלוגתא בזה· דעת הב"ח וש"ך כאן ס"ק ז' דלא מהני שחיטת עלמו להאבר שנאסר· וע' בשפ"ד שם· ודעת הפר"ח ס"ק ה' וס"ק ח' דמהני ליה שחיטת עלמו גם להאבר שילא לחוץ ונאסר אם אמו טרפה· ובתב"ש ס"ק א' הסכים להב"ח וש"ך ולפע"ד נראה עיקר כהפר"ח כמש"כ במקור א' ס"ק ו' ע"ש· שוב מלאתי בס' לבושי שרד בסוף הס' בחידושי דינים שלו כתב ג"כ שהעיקר כהפר"ח· וע"כ כתב כשיש עוד איזה לד להתיר כגון תערובת וכה"ג יש לסמוך על הפר"ח· ובלא זה כתב להחמיר כב"ח וש"ך· וכתב שם בפנים ס"ג וז"ל אם האבר שילא הוא אבר שהנשמה תלויה בו מדינא נ"ל דהכל מותר בשחיטת עלמו אלא דלמעשה יש לאסור כולו אפי' מה שהי' בפנים· וכשהגדיל הבן פקועה חלבו ג"כ אסור· ואם הוא אבר שאין הנשמה תלויה בו יש לחוש למעשה ולאסור אבר היולא עכ"פ· והשאר ניתר בשחיטת עלמו· וכשהגדיל חלבו מותר· עכ"ל לבש"ר שם בפנים שלו· וע"ש בביאורים שלו ס"ק ז' וס"ק ט'· ולפע"ד נראה דהסומך לגמרי על הפר"ח לא הפסיד כי דבריו נ"ל עיקר וכ"ד הכרו"פ וס' תורת יקותיאל כהפר"ח ע"ש· (ה) וכ"ז באמו טרפה· אבל אם נתנבלה האם או קרעה והוליא את העובר מותר לכ"ע אף אבר היולא בשחיטת עלמו אם שוחטו לאחר שמונה ימים ללידתו: ז אלא לענין שיהא ניתר וכו'· פי' דשחיטת אמו הוא דמגרע כחו דאם לא נולד קודם שחיטת אמו אעפ"י שהוא בן ט' חי האבר אסור ולא מהני ליה גם שחיטת עלמו אח"כ· ש"ך· והטעם כתבתי ביד א' ס"ק ד' ע"ש: ח אבל אם ילדה אותה הבהמה אח"כ· דוקא ילדה אותה קודם שחיטת אמו אבל לאחר שחיטת אמו אפילו נולד דרך בית הרחם אסור· כן משמע בטור וב"י וכ"כ הב"ח· ש"ך ס"ק ו': ט ואם יצא חציו ברוב אבר· כגון שילא רוב ידו וכשנשער מה שילא מהעובר אינו אלא חליו· ואם נטיל מיעוט היד שנשאר בפנים אחר רוב היד שילא הוה רוב העובר· שדינן מיעוט היד שבפנים אחר רוב היד שילא להשלים רוב העובר ואסור· טור· ודין זה הוא בעיא בש"ס ולא איפשטא ופסקו הפוסקים לחומרא· והילכך אם הוא בן ט' מת או בן ח' אפילו חי חיישינן שמא הוה ליה כילוד ואסור הכל אפילו מה שנשאר בפנים· ואם הוא בן ט' חי אז מה שילא לחוץ אסור דשמא לא הוה ליה כילוד והוה ליה בשר שילא חוץ למחילתו ונאסר ולא מהני ליה כמי שחיטת עלמו כיון שלא נולד קודם שחיטת אמו· אבל מה שנשאר בפנים מותר ממה נפשך בשחיטת עלמו· אי כילוד פשיטא דמותר· ואם לאו כילוד ניתר בשחיטת האם דהא לא ילא כלל· ש"ך ס"ק ז' וט"ז ס"ק ה'· ואי הוה בן ט' מת או בן ח' חי אסור אף מה שבפנים ש"ך שם· וע' מ"ח ס"ק א': י או שיצא רובו במיעוט אבר וכו'· אין אומרים נטיל מיעוט אבר שילא אחר רוב האבר שבפנים· אלא הולכין

אחר

מקור חיים

הקודם: (ה) ומקום חתך מותר· וכדמסיק הש"ס שהעתקתי בס"ק ג' לא נלרכא אלא למקום חתך: (ו) אבל מה שבפנים מותר· משום דקיי"ל בהא כר"י אליבא דליסנא דבני מערבא דאין לידה לאברים וכמש"כ בס"ק ג' ע"ש· וכתב פר"ח ס"ג ה' אבל בן ט' חי שנמלא אמו טרפה או שנולד פשיטא דשחיטת עלמו מתיר גם האבר היולא· וכן מוכח להדיא בש"ס בריש פ' המקשה (ד' ס"ט ע"א) דלר"מ איסור יולא ליכא· פי' משום דס"ל דבן ט' חי טעון שחיטה לעלמו וא"כ לית ביה איסור יולא והוה ליה כשאר בהמה דעלמא· והכי מוכח כולה סוגיא דהתם בגמרא וברש"י [פי' דרש"י כתב שם ד"ה אי לר"מ וכו' איסור יולא ליכא דהא לר"מ אפילו מה שבפנים טעון שחיטה וכו' הילכך הוה לי' כשאר בהמה· עכ"ל רש"י] וכן מוכח להדיא בתוס' פ' המקשה (ד' ע"ה ע"ב) ד"ה בן פקועה וכו' ע"ש וכן מוכח מדברי הרשב"א בחידושיו שם ובדברי הר"ן שם ובדברי הרא"ה בבד"ה וזה ברור [עכ"ל פר"ח ס"ק ה']· וע' פר"ח ס"ק ח' כתב דטעמא מאי כשנולד קודם שחיטת אמו דליכא איסור יולא משום שבשחיטת עלמו מתיר· והכי נמי כשנמלאת אמו טרפה ד' סימנים אכשר ביה רחמנא ושחיטת עלמו מתיר הכל [עכ"ל פר"ח]· והשיג שם על הב"ח וש"ך שכתבו היפך זה הבאתים ביד א' ס"ק ו' ע"ש· ואף שראיתי בתב"ש ס"ק א' נדחק לסתור ראיות של הפר"ח הנ"ל והסכים לב"ח וש"ך· מ"מ המעיין בלדק יראה דדברי הפר"ח נכונים בסוגיית הש"ס ורש"י ותוס' ודברי התב"ש דחוקים ואין להאריך· שוב מלאתי בס' לבש"ר בסוף הספר ס"ק ז' כתב נמי שדברי הפר"ח ברורים ע"ש· ולכן נלפע"ד אף שהלבש"ר שם בפנים החמיר למעשה כהב"ך וש"ך העתקתיו ביד א' ס"ק ו' אות ד' ע"ש· מ"מ הסומך על הפר"ח לא הפסיד· ועי' בס' כרו"פ הסכים ג"כ להפר"ח וע"ש שהביא ראיה לדבריו וכן בס' תורת יקותיאל הסכים לפר"ח ע"ש· ועי' בי"א ס"ק ו' אות ב' בשם משבלות שאיסור אבר היולא קודם שחיטת אמו אסור משום אמ"ה וכו' ע"ש· ונלפע"ד דכן משמע בש"ס פ' המקשה (ד' ס"ט ע"א) מהו לגמוע חלבו חלב דעלמא לא כאבר מן החי דמי ושרי האי נמי לא שנא· או דילמא התם אית תקנתא לאיסוריה בשחיטה הכא לית ליה וכו' [עכ"ל הש"ס]· מבואר דאיסורו משום אמ"ה· וכן מבואר יותר מלשון חידושי הרשב"א שהביא הש"ך ס"ק י"א ואני העתקתי אותו במ"ח ס"ק י' ע"ש· וע' בש"ס פ' המקשה (ד' ס"ח סוף ע"א) הוליא ידו וחתכו שבחוץ טמא ואסור וכתב רש"י שם שבחוץ טמא דילפינן בהעור ורוטב (ד' קכ"ח ע"ב) שאמ"ה מטמא כאבר מן הנבלה וכו' ע"ש· ושם במשנה (ד' ע"ב ע"א) בהמה המקשה לילד והוליא העובר את ידו וכו' שחט את אמו ואח"כ חתכה הבשר מגע נבלה דברי ר"מ [וכתב רש"י בשר העובר מגע אמ"ה שהוא מטמא כנבלה וכו'] וחכ"א מגע טרפה שחוטה [שהשחיטה אעפ"י שאינה מתרת האבר באכילה מטהרתו מידי נבלה· רש"י] ושם ע"ב מה מלינו בטרפה ששחיטתה מטהרתה אף שחיטת בהמה תטהר את האבר [עכ"ל המשנה]· מוכח מכל הנ"ל דקודם שחיטת אמו הוה האבר היולא איסור אמ"ה ולאחר שחיטת אמו כיון דטהרתו מידי נבלה דהלכה כחכמים פקע איסור אמ"ה ממנו והוה כטרפה ששחטה: (ז) אבל אם ילדה וכו'· כ"כ ב"י ור"י ן' חביב ורש"ל· וכן משמע בש"ס בפ' המקשה (ד' ס"ט ע"א) בעי' ר' ירמיה מהו לחוש לזרעו [של עובר זה שהוליא ידו ונשחט אמו והוליאוהו חי וגדל ובא על הבהמה והוליד· רש"י]· ופריך היכי דמי אילימא דאזיל אבהמה מעליתא מאי איריא האי דאית ביה איסור יולא אפילו בן פקועה דעלמא נמי· דא"ר מאיר לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעליתא הולד אין לו תקנה [עכ"ל הש"ס]· ואם איתא דאיסור יולא שייך אף אם נולד אח"כ· א"כ בעיא דר' ירמיה יכול להיות באינו בן פקועה רק שהוליא אבר קודם לידה· וכן להתרלן דמשני לא לריכא דאזיל אבת פקועה דכוותיה [עכ"ל]· משמע דוקא דדין יולא מיירי דוקא בבן פקועה· ועוד איתא שם בש"ס ולמאן אי לר"מ איסור חלב וכו' איסור יולא ליכא [דהא לר"מ אפילו מה שבפנים טעון שחיטה וכו' הלכך הוה ליה כשאר בהמה· רש"י] אי לר"י [דאמר אין טעון שחיטה מה שבפנים· רש"י] איסור יולא איכא איסור חלב ליכא [עכ"ל הש"ס]· מוכח מכל זה דאיסור יולא הוא דוקא היכא דשאר העובר ניתר בשחיטת אמו· וע' ברש"י שם ד"ה אבן פקועה דכוותיה דאין הולד טעון שחיטה אלא משום חד אבר והוא אבר לא מיתסרי בשחיטה דלאו שחוטה הוא [עכ"ל רש"י]· משמע מדבריו דכל האיסור מאבר היולא כיון דשאר העובר ניתר בשחיטת אמו והאבר יולא ממחילת אמו· אבל אם נולד קודם שחיטת אמו הכל שרי בשחיטת עלמו: (ח) אם יצא רוב העובר וכו'· פ' המקשה (ד' ע' ע"א) בעי רבא הלכו באברין אחר הרוב או לא הלכו וכו' [ופריך] היכי דמי אילימא כגון שילא רוב במיעוט אבר וקא מבעי ליה האי מיעוט דבראי בתר רוב דאבר שדינן ליה· או בתר רובא דעובר שדינן ליה· פשיטא דלא שבקינן רובא דעובר ואזלינן בתר רוב אבר· אלא כגון שילא חליו ברוב אבר [פרש"י שילא חליו של עובר ורוב אבר משלים אותו החלי ואי שדינן למיעוטא דגואי בתר רובא נפק ליה רובא דולד· עכ"ל] וקא מבעי ליה ההוא מיעוט דבגואי מהו למישדייה

בתר

ס"ד (ט) הוציא אבר אחד והחזירו וחזר והוציא אבר אחר והחזירו עד שהשלים לרוב המיעוט שלא יצא מותר · ואם חתך כל אבר ואבר בשעה שהוציא אותו יא גם המיעוט שנשאר בפנים אסור :

ס"ה (י) עובר שהוציא אבר ונאסר האבר יב ואח"כ נשחטה האם והוציאו העובר והרי היא נקבה יג החלב שלה אסור לשתותו הואיל והוא בא מכלל האברים ויש בה אבר אחד אסור יד והרי זה כחלב טרפה שנתערב בחלב כשרה:

ס"ו (יא) המושיט ידו למעי בהמה וחתך (יב) מן הטחול ומן הכליות וכיוצא בהן והניח החתיכות בתוך מעיה ואח"כ שחטה (יג) הרי אותן החתיכות אסורות משום אבר מן החי ואעפ"י שהוא בתוך מעיה · אבל אם התך מן העובר שבמעיה ולא הוציאו ואח"כ שחטה הרי חתיכות העובר או אברו מותר הואיל ולא יצא (רמב"ם דין ט') :

הג"ה (יד) ואם שחט עובר במעי אמו טו לא מיקרי שחיטה (בעיא פ' המקשה ולא איפשטא ור"ן שם) :

שלא

מקור חיים

כתר רוב אבר [עכ"ל הש"ס] · ולא נפשטא הבעיא ופסקו הפוסקים לחומרא · נמצא דדברי השו"ע דכללו יחד רובו במיעוט אבר עם תליו ברוב אבר וכתבו בשניהם דהוה כילוד אינם מדוקדקים דהא מש"ס הנ"ל מוכח דתליו ברוב אבר הוה רק ספק ורובו במיעוט אבר הוה ודאי כילוד · וכבר העיר בזה הט"ז ס"ק ה' וש"ך ס"ק ז' : (ט) הוציא אבר אחד וכו' · בהמקשה (ד' ס"ח ע"ב) איבעיא להו לדברי האומר אין לידה לאברים הוציא העובר את ידו והחזירה וחזר והוציא את ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו מהו · מי אמרינן הא נפקא ליה רובא · או דילמא כיון דהדר הדר · ואת"ל כיון דהדר הדר הוציא העובר את ידו ותתכה וחזר והוציא את ידו וחתכה עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרינן הא נפקא ליה רובא או דילמא רובא בבת אחת בעינן [עכ"ל הש"ס] · ופסקו הפוסקים הבעיא ראשונה לקולא כאת"ל ובשניה להחמיר וכן פסק הטור : (י) עובר שהוציא אבר וכו' החלב שלה אסור וכו' · בהמקשה (ד' ס"ט ע"א) בעי ר' ירמיה מהו לחוש לזרעו [של עובר זה שהוציא ידו ונשחטה אמו והוציאו חי · רש"י] ומסיק הש"ס דהכי קמבעיא ליה מהו לגמוע את חלבו · חלב דעלמא לא כאבר מן החי דמי ושרי האי נמי לא שנא · או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה · הכא לית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה תיקו [עכ"ל הש"ס] · ופרש"י מהו לגמוע וכו' · אם נקבה היא וילדה והרי היא חולבת חלבה מהו באכילה · והיינו לזרעו וכו' [עכ"ל] · וכתבו הפוסקים דכל תיקו דאיסורא לחומרא · וכתב בחידושי הרשב"א הביאו הש"ך ס"ק י"א וז"ל הכי קמבעיא ליה אבר זה אין בו איסור מחמת עצמו כטרפה כלל אלא מחמת שאין לו סימנים להתירו בהן ע"י שחיטה והרי כל הגוף כבשר ומונח בדיקולא והאבר שיצא הוא לבדו שנשאר חי · וא"כ מה הפרש בין חלב זה לשאר חלב הבא מן החי · או דילמא מיגרע גרע דהתם חיותו עומד לתקן ע"י שחיטה · אבל היותו של עובר זה אין לו תקנה עולמית ע"י שחיטה [עכ"ל] · והקשה הב"ח אמאי לא בעי הש"ס הכי גבי בן פקועה שבא על בהמה דעלמא והולידה שהולד אין לו תקנה כדאיתא בפ' המקשה (ד' ע"ה ע"ב) ונפסק לעיל בטוש"ע סי' י"ג ס"ד · ותירץ דהתם פשיטא ליה דלאו טרפה היא אלא שאין השחיטה מתירתו ודמי למש"כ הב"י בשם הרשב"א וברמ"א סי' כ"ד סעי' ט"ו גבי שמוטה דהחלב מותר מטעם דשמוטה לאו טרפה היא · אבל הכא גבי אבר היוצא אסור משום טרפה וחלב טרפה אסור [עכ"ל הב"ח] · וכבר השיגו עליו הט"ז וש"ך ופר"ח דאדרבא גבי בן פקועה דאיסורא דידיה משום שחייה וכמש"כ הפוסקים בשם רש"י וא"כ הוה ליה טרפה ממש וא"כ פשיטא דהחלב אסור · ולא קמבעיא ליה אלא באיסור יוצא דהוה רק משום אמ"ה וכדאיתא בש"ס שהעתקתי לעיל בסמוך · חלב דעלמא לא כאמ"ה דמי ה"נ לא שנא · וע' ט"ז ס"ק ו' כתב תירוץ אחר מה דלא בעי הש"ס הכא גבי בן פקועה שבא על בהמה דעלמא ע"ש · וכן הסכימו להלכה ולמעשה הט"ז ופר"ח וכרו"פ ושמ"ח סי' י"ג ס"ח דלא כהב"ח · וכתב שם בתב"ש ס"ק י"ד שכ"ד הרשב"א בחידושיו ובת"ה וכ"ד הר"ן וכן מבואר להדיא בבד"ה להרא"ה ע"ש · וכן עיקר · ואם יש בבהמה בבשר וגידין ועצמות ס' נגד האבר האסור · הב"ח ולבוש וש"ך מקילים בס' · וט"ז חולק וע' הטעם בי"א ס"ק י"ד וכן הסכים בתב"ש ס"ק ט"ז לט"ז · וגם בשפ"ד ס"ק י"ב כתב דיש הרבה דיעות דס"ל דדבר שתחילת ביאתו לעולם היה ע"י תערובת לא בטל [אך בשם הרמב"ם כתב השפ"ד דסובר דגם בזה בטל] וכן בס' פ"ת ס"ק ג' הביא בשם ס' בני חייא דכתב בשם המרדכי בחולין דלא שייך ביטול אלא בדבר דהיה ניכר בפני עצמו · אבל בדבר שתחילת ביאתו לעולם הוא ע"י תערובות לא בטל · אבל בתשו' נוב"י תנינא ה' יור"ד סי' י"ד יישב קושיא זאת וכתב דדברי המרדכי אינם אמורים רק בביטול אסר מתורת רוב אתינן עלה · אבל בדבר הבטל בששים דטעם ביטולו מפני שאז אין טעם האיסור נרגש לא שייך חילוק המרדכי הנ"ל ומביאו פ"ת שם ע"ש : (יא) המושיט ידו למעי בהמה וכו' · משנה ריש פ' המקשה (ד' ס"ח ע"א) היתך מעובר שבמעיה [והניח החתיכות בתוכה · רש"י] מותר באכילה [בשחיטת הבהמה מכל בבהמה תאכלו · רש"י] מן הטחול ומן הכליות [של בהמה עצמה] אסור זה הכלל דבר בגופה אסור ושאינו גופה מותר · עכ"ל המשנה · ובש"ס (ד' ס"ט ע"א) פיסקא היתך מעובר וכו' מנלן דכתיב וכל בהמה מפרסת פרסה וגו' בהמה בבהמה לרבות את הולד [ופרש"י שם שדיא בהמה דריבא אבהמה דסיפא ודרוש הכי בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו · עכ"ל] · ופריך הש"ס אלא מעתה [דעובר נקרא בהמה] ימירו בו אלמה תנן אין ממירין וכו' ולא עוברין באברין וכו' אלא אמר קרא וכל בהמה לרבות את הולד [ופרש"י לאו מבהמה נפקא אלא מכל נפקא והכי דריש וכו' · עכ"ל] ופריך אי הכי אפילו הותך מטחול וכליות נמי [פירש בשלמא אי יליף מבהמה בבהמה כדמעיקרא אתי שפיר דודאי טחול וכליות של האם לא נקרא בהמה · אבל עתה דנפיק מרבויא דכל קשיא] · ומשני אמר קרא אותה כשהיא שלימה ולא חסירה [אם הנמלא בתוכה מגופה היא שנחסר ממנה לא תאכל הנמלא בה · רש"י] רב שימי בר אשי אמר לעולם כדקאמרת מעיקרא [דנפקא מבהמה בבהמה] ודקא קשיא לך אין ממירין הא מני ר"ש היא וכו' · עכ"ל הש"ס : (יב) מן הטחול ומן הכליות · נקט הני משום דאין הבהמה נטרפת בהן בהיתוכן · ט"ז וש"ך · והוא מרש"י ריש פ' המקשה (ד' ס"ח ע"א) וכ"כ שם הר"ן והרע"ב · דהיינו בקולפיה או בשומניה ובתייר כעיני דינר זהב · משבצות ס"ק ה' · וע' מש"כ בזה במ"ח סי' מ"ג ס"ק ד' : (יג) הרי אותן החתיכות וכו' · כתב הש"ך ובש"ס פריך מ"ש מעובר · ומשני דכתיב אותה שלימה וכו' · דלא כהט"ז (הוא בעל הלבוש) דאישתמיטתיה ש"ס זו וכתב טעם אחר · עכ"ל הש"ך · ולק"מ דהש"ך תופס כתירוץ בתרא בש"ס שהעתקתי בס"ק י"א דיליף מריבויא דכל ולכן פריך הש"ס אי הכי אפילו טחול וכליות נמי וע"כ צריכים לתירוץ אותה כשהיא שלימה וכו' · אבל הלבוש סובר כרב שימי וכתירוץ קמא דיליף מבהמה בבהמה והלכך לא קשיא כלל מטחול וכליות דודאי טחול וכליות של האם לא מיקרי בהמה בבהמה · וכן מדוייק לשון הש"ס דפריך אי הכי וכמש"כ בס"ק י"א · שוב מצאתי בכרו"פ ובשפ"ד ס"ק י"ג שכתבו כן ע"ש : (יד) ואם שחט עובר במעי אמו וכו' · בפ' המקשה (ד' ע"ד ע"א) בעי ר' הושעיא הושיט למעי בהמה ושחט בן ט' חי מהו וכו' · ולא נפשטא ואזלינן לחומרא :

אפרור

יד אליהו

אחר רוב העובר שילא · ודין זה פשוט בש"ס דהוה כילוד · והלכך היכא דהוה בן ט' חי ניתר כולו בשחיטת עצמו דוקא · והיכא דהוה בן ט' מת או בן ח' חי אסור כולו אף מה שבפנים · ש"ך ס"ק ח' · ולשון השו"ע שכתב על שניהם (תליו ברוב אבר ורובו במיעוט אבר) הרי הוא כילוד אינו מדוקדק דהא אינם שוים בקנה א' דהא תליו ברוב אבר הוה ספק ורובו במיעוט אבר הוה ודאי · ט"ז ס"ק ה' : יא גם המיעוט וכו' אסור · פי' אינו אסור רק מספק כי זה בעיא בש"ס ולא נפשטא ולחומרא · וכ"כ ש"ך · ומש"כ בשו"ע ואם חתך כל אבר ואבר וכו' כתב בשמ"ח ס"ז דה"ה אם הושיט ידו לפנים וחתך מן העובר אבר אבר והוציא את הרוב מחותך נאסר גם המיעוט שבפנים · עכ"ל · וכ"כ בפלתי ס"ק ד' ודלא כס' פרי תבואה וע' שפ"ד ס"ק י' שהביאו · וה"ה אם נחתך רק הראש והוציאו · שמ"ח שם · וע' תב"ש ס"ק י"ד : יב ואח"כ נשחטה האם · לאפוקי אם קדמה לידתו לשחיטת אמו דשחיטת עצמו מתיר הכל ואף האבר היוצא מותר כמש"כ ב"י בשם מהרי"ן חביב ורש"ל ורמ"א ס"ב וכ"כ בהה"ג ס"ק ט' ע"ש וע' מש"כ לעיל בי"א ס"ק ח' ובמ"ח ס"ק ז' : יג החלב שלה אסור וכו' · וכן הדין בבן פקועה שבא על בהמה דעלמא והוליד והולד נקבה החלב שלה ג"כ אסור · ט"ז ס"ק ו' וש"ך ס"ק י"א ופר"ח וכרו"פ דלא כב"ח וע' מ"ח ס"ק י' : יד והרי זה כחלב טרפה שנתערב · וכתב הב"ח דאם היה ששים בבהמה בבשר וגידין ועצמות כנגד האבר האסור כל החלב מותר מטעם תערובות שבטל בס' וכן דעת הלבוש · אבל הט"ז ותב"ש כתבו דאין לשער בס' כי ידוע דאין האברים שוין לענין דם וה"ה לענין חלב · וכ"כ הש"ך דאפשר מאבר קטן החלב מתגדל הרבה יותר מאבר אחר גדול · מ"מ מסיק הש"ך ס"ק י"ב דבטל בס' דלא יהא אלא ספק אם יש ס' כיון דהוה מין במינו דמה"ת בטל ברוב הלא מדרבנן צריך ס' הוה ליה ספק דרבנן ולקולא · וכ"כ בס' בל"י בשם האחרונים · וע' מ"ח ס"ק י' שיש חולקים ע"ז מ"מ נ"ל דיש לסמוך להקל בס' · וכן הסכים בכרו"פ להקל וע"ש שכתב שיש לומר דהוה ס"ס: טו לא מקרי שחיטה · מספק דשמא אינו שחיטה אלא אחר שילא לאויר העולם והוא בעיא בש"ס ולא נפשטא ולחומרא · ומשמע מלשון רמ"א ושארי אחרונים דאסור אף דיעבד מספק זה · וע' בכרו"פ שהביא בשם תו' דמס' בילה פ"ק דס"ל דאינו אסור אלא לכתחלה · אבל דיעבד שרי [וע' פסקי תוס' שם סי' כ"ב]

והגי

סי' טו שלא לשחוט בהמה עד יום שמיני ללידתה · [ודין אפרוח קודם שיצא לאויר העולם · ודין עו"א מסל"ת שהוא בן ח' ימים] ובו ג' סעי' :

סעי' א' (א) אפרוח (ב) כל זמן שלא יצא לאויר העולם א אסור (ג) ולאחר שיצא לאויר העולם ב (ד) מותר מיד :

בהמה

והני מילי דהוציאו קודם שחיטת אמו · אבל אם לא הוציאו את העובר שנשחט אלא לאחר שחיטת אמו ניתר בשחיטת אמו אם היתה כשרה · ש"ך ושארי אחרונים · ולענין או"ב אסור לשחוט האם אחריו משום דשמא הוה שחיטת העובר שחיטה מעלייתא · שם · וכתב בתשובת תפארת צבי דאם שחט עובר במעי בהמה דאמו מותרת אף בלא בדיקת אברים הפנימים · ולא חיישינן שמא נגע בהן בסכין · דאין לחוש לזה כשמכוין שלא ליגע בשאר אברים · והוכיח כן מתוס' ביצה פ"ק (ד' ו' ע"א) ד"ה וכי מה וכו' · פ"ת ס"ק ד' :

סי' טו א אסור · משום שרץ השורץ על הארץ · טור וש"ס · שגם שריצתו בתוך קליפתו מקרי שריצה · ש"ך ס"ק א' · מיהו בתחילת ריקום קודם שנולד לגמרי הוה רק דרבנן וקרא הוה רק אסמכתא בעלמא · ועי' מ"ח ס"ק ב' · רק אם נולד לגמרי ונעשה בשר ועדיין בקליפתה יש בזה מחלוקת הפוסקים · דעת ס' התרומות דאסור מן התורה כנבלה · ודעת הרשב"א דהוה רק מדרבנן · ועי' מ"ח ס"ק ב' שהסכימו האחרונים לדעת סה"ת דהוה מה"ת : **ב מותר מיד** · אפילו לא נתפתחו עיניו · ב"י בשם רוב הפוסקים · מיהו כתב בהג"א פ"ק דביצה סי' ז' בשם א"ז דמשום דבר שקץ אין לאכלו עד שיגדלו הכנפים דהיינו נוצה גדולה שעל גופו שיש לו קנים · דכל עופות שלא גדלו הכנפים אוסר ר' יואל משום שקץ · וכן כתבו האחרונים · ש"ך · ועי' מקור חיים דכן הוא בירושלמי :
אס

סי' טו (א) אפרוח כל זמן וכו' אסור · כפ' א"ט (ד' ס"ד ע"א) · אמר מר הלבון והחלמון מעורבים זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ למאי הלכתא · ומסיק אלא אמר רבא שאם ריקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ השורץ על הארץ · ופריך · אי הכי מאי איריא דטמאה אפילו דטהורה נמי דתניא כל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהן · ומשני · מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא · עכ"ל הש"ס · ופרש"י שם סוף ע"א ד"ה מדרבנן וז"ל הא דרחב"י (דאוסר כשלא נפתחו עיניהם) מדרבנן הוא דקאסר ובטהורים · אבל בטמאים שרץ גמור הוא ולוקה לד"ה · וכי לא ריקמה איסורא איכא מלקות ליכא · עכ"ל רש"י · ובריא"ף ורא"ש פא"ט סי' ס"ד איתא וז"ל תניא כל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם דברי רחב"י · ורבנן סברי כיון שיצא לאויר העולם שרי וכן הלכתא · עכ"ל · ומלשונם שכתבו כיון שיצא לאויר העולם שרי · משמע הא קודם שיצא לאויר העולם אף רבנן מודי דאסור וכן נלפע"ד מוכח מש"ס הנ"ל דפריך אריקמה אי הכי אפילו דטהורה נמי דתניא כל השרץ וכו' לרבות אפרוחים שלא נפתחו וכו' · ולכאורה קשה מאי קושיא הלא הברייתא דאוסר אפרוחים שלא נפתחו ס"ל כרחב"י וכמש"כ התוס' כאן וברייתא ראשונה אפשר דסובר כת"ק דרחב"י דמתיר אפרוח שלא נפתחו עיניהם כמבואר בפ"ק דיו"ט (ד' ו' ע"ב) · ונעתיק בסמוך ס"ק ג' · אלא ודאי דהכי פירושו דהש"ס כאן דע"כ לא פליגי רבנן על רחב"י אלא כשיצא לאויר העולם · אבל קודם שיצא לאויר העולם רק שריקמה אף רבנן מודי דאסור · שוב מצאתי כאן בבאורי הגר"א ס"ק א' הגיה כן בש"ס כאן וז"ל אפרוח וכו' · בחולין (ס"ד) דתניא כל השרץ וכו' דברי רחב"י · וע"כ לא פליגי רבנן עליה דרחב"י אלא היכא דיצא לאויר העולם אבל לא יצא לאויר העולם לא · כנ"ל · וכ"ה בכל ספרי הפוסקים · עכ"ל הגר"א · וכן איתא להדיא בפ"ק דיו"ט (ד' ד' ע"א) וז"ל הש"ס שם דתניא אחרים אומרים וכו' ביצה תאכל היא ואמה ואפרוח וקליפתו · ופריך הש"ס · מאי קליפתו אילימא קליפתו ממש · קליפה בת אכילה היא · אלא אפרוח בקליפתו ע"כ לא פליגי רבנן עליה דרחב"י (דאוסר אפרוחים שלא נפתחו והם מתירים) אלא היכא דיצא לאויר העולם · אבל היכא דלא יצא לאויר העולם לא פליגי [אלא דגם רבנן מודים דקודם שיצא לאויר העולם אסור] אלא וכו' · עכ"ל הש"ס שם : (ב) כ"ז **שלא יצא לאויר העולם אסור** · כבר כתבתי בס"ק א' שכן הוא להדיא בש"ס פ"ק דיו"ט (ד' ד' ע"א) דע"כ לא פליגי רבנן עליה דרחב"י אלא היכא דיצא לאויר העולם · אבל לא יצא וכו' לא פליגי וכן משמע בחולין פא"ט כאשר כתבתי בס"ק הקודם · ומיהו מוכח בש"ס פא"ט שם דלא הוה רק מדרבנן דלאמאי דמתרץ רבא שאם ריקמה ואכלה לוקה משום שרץ השורץ על הארץ פריך הש"ס אי הכי אפילו דטהורה נמי דתניא כל השרץ וכו' לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם [וכתבתי בס"ק הקודם דקושיית הש"ס הכי פירושו דע"כ לא פליגי רבנן וס"ל דשרי אלא לאחר שיצא לאויר העולם אבל קודם וכו' לכ"ע אסור והגר"א הגיה כן בש"ס להדיא וא"כ מאי איריא דטמאה אפילו דטהורה נמי אסור לכ"ע קודם שנפתחו] וע"ז משני הש"ס מדרבנן וקרא [דכל השרץ וכו' דקאי לרחב"י גם אחר שיצא לאויר העולם ולת"ק דוקא אקודם שיצא לאויר העולם] אסמכתא בעלמא · אלמא דקודם שיצא וכו' לא הוה רק דרבנן · ומיהו זהו דוקא כשלא נולד לגמרי · אבל אם נולד ונגמר לגמרי מחולקים בזה סה"ת והרשב"א · דדעת סה"ת דהוה נבלה מדאורייתא · וכן משמע ברש"י פג"ה (ד' צ"ח ע"א) דמוקי שם הש"ס הא דיהבא טעמא באחריני בביצת אפרוח [אבל בביצת עוף טמא שבשלה עם ביצים טהורות אין אוסרות] וכתב שם רש"י ד"ה אפרוח שהבשר נותן טעם ולא שנא טמאה ול"ש טהורה דנבלה היא · עכ"ל רש"י · ונ"ל לשיטת סה"ת הא דמוכח בש"ס פא"ט (ד' ס"ד ב') דלא הוה רק מדרבנן מיירי בתחילת הריקום שלא נגמר עדיין כל היצירה ולאו בשר מיקרי · אבל בנולד לגמרי הוה נבלה מדאורייתא · ודעת הרשב"א דאפי' נגמר לא הוה רק מדרבנן · ועי' פר"ח בסי' פ"ו ס"ק כ"א האריך בזה ומסיק כדעת סה"ת דאם נגמר היצירה ונעשה בשר הוה נבלה מדאורייתא ולוקין משום נבלה · וכ"ד שמ"ח כאן ועי' בתב"ש ס"ק א' האריך בזה : (ג) **ולאחר וכו' מותר מיד וכו'.** פי' אפילו לא נפתחו עיניו · בפ"ק דיו"ט (ד' ו' ע"א) ת"ר אפרוח שנולד ביו"ט אסור [משום נולד · אבל נולד בחול מותר] ר"א ב"י אומר אף בחול אסור מפני שלא נתפתחו עיניו · כמאן אזלא הא דתניא לכל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם כמאן כרחב"י · עכ"ל הש"ס דפ"ק דיו"ט · וכבר כתבתי בס"ק א' דהרי"ף והרא"ש בחולין פא"ט סי' ס"ד פסקו כת"ק · וכתב בת"ה ואף שאמרו משנת רחב"י קב ונקי · היינו דוקא במתניתין ולא בברייתא · אבל הרא"ש פ"ק דיו"ט סי' ז' פסק כרחב"י משום דאף בברייתא קיי"ל כרחב"י כדמוכח בפ' הבא על יבמתו (ד' ס"א ע"א) · עכ"ל הרא"ש שם · וכן מוכח ביבמות פ' החולץ (ד' ל"ז ע"א) אביי סבר לה כשמואל וכו' כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא ע"ש ודו"ק · ומש"כ הרא"ש בפא"ט סי' ס"ד על דברי רבנן דכן הלכתא כמו שהעתקתי בס"ק א' כבר כתב שם המעיו"ט בחולין והקרבן נתנאל בביצה ס"ק ל"ו והש"ך בנה"ך כאן דכן דרכו של הרא"ש להעתיק דברי הרי"ף כהוייתן אף שלא ס"ל הכי · וסמך אמש"כ בפ"ק דיו"ט · וכן כתב הטור בשם אביו הרא"ש שפסק כרחב"י · וזהו שלא כט"ז ס"ק א' שכתב בשם הרא"ש שפסק כת"ק · והת"ה והר"ן הביאו ראיה לשיטת הרי"ף דהלכתא כת"ק דאיתא בש"ס בפ"ק דיו"ט (ד' ו' ע"א) איתמר אפרוח שנולד (פי' ביו"ט) רב אמר אסור · ושמואל ואיתימא ר' יוחנן אמר מותר · עכ"ל הש"ס · ש"מ דבחול ד"ה מותר · ומסתמא בשלא נתפתחו עיניו איירי מדקאמר שם ע"ב רחב"י אומר אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו · ומדקאמר לשון לפי וכו' ולא קאמר אם לא נפתחו עיניו אלמא סתמא לא נתפתחו עיניו אלמא דאמוראי רב ושמואל ואיתימא ר"י סברי כת"ק · וכיון דאמוראי ס"ל הכי לא חיישינן לכללא דמשנת רחב"י קב ונקי · ומתורץ בזה קושיית הרא"ש שהקשה דהא מוכח ביבמות דאף בברייתא קיי"ל כרחב"י · ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה הט"ז ס"ק א' שכתב וז"ל וקשה מאי אולמיה האי כללא מהאי כללא דהא משנת רחב"י וכו' · עכ"ל · דכיון דאמוראי הכריעו כן אין לחוש לכללא · גם מש"כ הט"ז שם בשם הר"ן דקים ליה ר"י כרבנן ורב כרחב"י ע"ש צ"ע דהא כתבתי בסמוך בשם הרשב"א דאדרבא דמדאסר רב ביו"ט ש"מ הא בחול שרי אפילו לא נתפתחו עיניו כת"ק · שוב מצאתי שגם המשבצות ס"ק א' עמד בזה · ומסיק דגם הר"ן חזר ומסיק דגם רב ס"ל כת"ק ודברי הט"ז צ"ע · אבל התוס' שם (ד' ו' ע"א) ד"ה אפרוח שנולד ביו"ט כתבו וז"ל נראה לומר דאיתרמי שנתפתחו עיניו היום דאי לא נתפתחו קיי"ל דאף בחול אסור · עכ"ל תוס' · מוכח מדבריהם דס"ל דהלכה כרחב"י · אכן הרשב"א בת"ה כתב שגם בעה"ע וסה"ת פסקו כת"ק וכ"ד הרי"ף ורמב"ם וכתב הב"י דכן הלכה וכמו שפסק בש"ע כאן וכן עיקר : (ד) **מותר מיד** · ומיהו כתב בהג"א בשם א"ז בפ"ק דיו"ט סי' ז' דמשום דבר שקץ אין לאכלו עד שיגדלו הכנפים דהיינו נוצה גדולה שעל גופו (ועי' בי"א ס"ק ב') וכ"ה בירושלמי ריש ביצה והביאו הפר"ח דגרסינן התם גוזל שנולד ביו"ט מותר · ופריך · לא כן תנו גוזלים שלא העלו כנפים אסורים משום שקץ · ומשני · תיפתר באילין דנפקין וכנפיהון עליהון · עכ"ל הירושלמי · וסיים הפר"ח ויש לחוש לדברי הירושלמי וכן דעת הש"ך בש"ך ובנה"ך · והשיג בנה"ך אט"ז ס"ק א' שכתב שדעת הג"א כרחב"י וא"כ למאי דפסק בש"ע כת"ק לית לן לדברי הג"א · וליתא אלא דאף לת"ק ישנו דינו דהג"א הנ"ל משום דאף לאחר שנולד דלית ביה משום שרץ וכו' · מ"מ אסור משום שקץ ע"ש בנה"ך · ולפענ"ד נראה דכן משמע בירושלמי הנ"ל דאמר גוזל שנולד ביו"ט מותר [וכ"ש בחול] ומשמע אף לא נתפתחו עיניו · דסתמא לא נתפתחו עיניו כמש"כ בס"ק ג' בשם הרשב"א והיינו כת"ק · והא פריך לא כן תנו גוזלים שלא העלו כנפים אסורים משום שקץ · פי' אף שאין אסורים משום שרץ השורץ וכו' מ"מ משום שקץ אסורים כמש"כ והא מסני תיפתר באילין דנפקין וכו' משמע להדיא דאף לרבנן אסור ודו"ק וכן דעת התב"ש ושארי אחרונים וכן עיקר ודלא
כט"ז

ס"ב (ה) **בהמה שילדה** ג (ו) **אם ידוע** (ז) **שכלו לו חדשיו דהיינו** ד **ט' חדשים לגסה** ה **וה' לדקה מותר מיד ביום שנולד** ו **ולא חיישינן שמא נתרסקו** (פי' נכתשו ונכתתו) **אבריו מחבלי הלידה** ז **ואם אין ידוע שכלו לו חדשיו אסור**

כט"ז: (ה) בהמה שילדה אם ידוע שכלו וכו' · עד תחלת וכו' · שבת פר"א דמילה (ד' קל"ה ע"ב) תני רשב"ג אומר כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל שנאמר וכו' שמונה ימים בבהמה אינו נפל שאמר ומיום השמיני והלאה וכו' · ושם (ד' קל"ו ע"א) איבעי להו מי פליגי רבנן עליה דרשב"ג או לא · ואת"ל פליגי הלכה כמותו או אין וכו' · ת"ש עגל שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט · ומשני הכא במאי עסקינן דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו · ת"ש דאר"י אמר שמואל הלכה כרשב"ג הלכה מכלל דפליגי ש"מ · עכ"ל הש"ס · הרי מפורש בש"ס הנ"ל דבלא ידוע דכלו לו חדשיו הלכה כרשב"ג דאסור עד תחלת ליל ח' · וביודע שכלו לו חדשיו מותר · וכלו לו חדשיו מפורש בפ"ק דבכורות (ד' ח' ע"א) דהיינו ט' חדשים לגסה וה' לדקה: (ו) אם ידוע שכלו וכו' · הוא מש"ס הנ"ל שהעתקתי בס"ק הקודם עגל שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט · ומוקי לה הש"ס בכלו לו חדשיו · (א) ומה שכתבתי ביד א' ס"ק ג' דהיינו ששמרו אותה וכו' · הנה בטור אה"ע סי' קנ"ו גבי כילוי חדשים דאדם כתב וז"ל כגון שידוע שנולד לט' חדשים · ולא משכחת לה אלא כשפירש ממנה אחר טבילתה ולא קרב אליה אחרי כן · עכ"ל הטור שם · וכתב הב"י שם שפשוט הוא וכן הביאו הפוסקים בשם תשובת רש"י · עכ"ל ב"י שם · ופשוט שגם בבהמה בעינן ג"כ כה"ג · (ב) ומה שכתבתי בי"א ס"ק ד' שחדשי העיבור בעינן שלשים יום שלימים · כן כתב רמ"א בא"ע סי' קנ"ו ס"ד גבי אדם והוא מש"ס מס' נדה פ' בנות כותים (ד' ל"ח ע"ב) ויתן ה' לה הריון · הריון בגימטריא רע"א · וט' חדשים של ל' יום הוה ר"ע יום וביום רע"א ילדה · וברש"י בכורות פ"ג (ד' כ' ע"א) ד"ה לגמריה וכו' כתב וז"ל וה' חדשים ימי העיבור [של בהמה דקה] וכו' דכל חדשי העיבור בעינן שלימים ואח"כ יולדת למחר כדאמרינן במס' נדה · וט' חדשים של ל' יום הוה ר"ע יום וביום רע"א יולדת · עכ"ל רש"י · וכתב בכרתי ס"ק ד' מלשון רש"י זה משמע דסגי בבהמה ברע"א יום ואין צריך לחשוב בבהמה עוד ג' ימי קליטה · וסגי ברע"א יום מיום שבא עליה זכר ואז כלו לו חדשיו מיקרי · עכ"ל · וע' לקמן בס"ק זה אות ז' הבאתי שהתב"ש לא ס"ל כן · (ג) ומוכח מרש"י הנ"ל דגם בבהמה בעינן חדשים שלימים · מיהו מה שמוכח מדברי רש"י הנ"ל דגם בבהמה דקה בעינן חדשים שלימים השיגו שם בתוס' בבכורות (ד' כ"א ע"א) ד"ה ת"ק אית ליה על רש"י ומסקי דבבהמה דקה חשבינן לפי חדשי הלבנה ע"ש שהאריכו בזה · (ד) ומה שכתבתי ביד אליהו ס"ק ד' דבבהמה קיי"ל דאין יולדת למקוטעין · כן משמע בש"ס בכורות פ"ג (ד' כ"א ע"א) דהא איכא התם כמה שינויי ולכולהו ס"ל דאין יולדות למקוטעין · ואפילו דלחד שינויא אמרינן התם דפליגי בהא ת"ק ור"ש דת"ק סובר אין יולדת למקוטעין ור"ש סבר בהמה יולדת וכו' · מ"מ מסתמא הלכתא כת"ק · ואע"ג דיש לפקפק מהאי שינויא דשם (ד' כ' סוף ע"א וריש ע"ב) דמשנינן והכא ביולדת למקוטעין קמיפלגי · לגמריה לא אמרינן יולדת למקוטעין · ולסבריה אמרינן יולדת למקוטעין · מ"מ לא שבקינן כולהו שינויי דלא ס"ל כן · ובפרט להקל לא סמכינן אהאי שינויא חדא · ואע"ג דבתוס' שם (ד' כ"א ע"א) ד"ה ות"ק כתבו בשם הירושלמי דבהמה טהורה פעמים דיולדת למקוטעין · מ"מ העיקר כגמרא דילן · וכן הבאתי באות שאח"ז בשם כרו"פ שסובר כן דבבהמה קיי"ל דאין יולדת למקוטעין · (ה) ולענין שינוי הטבע אע"ג דגבי אדם כתב רמ"א בא"ע סי' קנ"ו ס"ד דאע"ג דמפורש בש"ס ופוסקים גבי אדם דאינו יולדת למקוטעין מ"מ עכשיו נשתנו הטבעים ואשה יולדת למקוטעין ע"ש · מ"מ גבי בהמה לא מצינו כן בשום פוסק שיאמר כן · וא"כ מאן יימר דנשתנו הטבע גם גבי בהמה [כן למדתי מתב"ש ס"ק ג' וס"ק ה' ע"ש] וכן מצאתי שכתב בכרתי ס"ק ד' שכתב וז"ל דאע"ג דגבי אדם אמרינן דנשתנה הטבע מ"מ לא אמרינן כן גבי בהמה דאישתני רק כפי מחז"ל בבכורות (ד' כ') דאין יולדת למקוטעין · עכ"ל · וכן חקרתי ושמעתי עכשיו דבהמה אינה יולדת למקוטעין · (ו) ולענין ג' ימי קליטה כתבתי בסמוך בס"ק זה באות ב' בשם כרו"פ דאע"ג דבאשה קיי"ל דבעינן רע"ג יום משום דבעינן ג"כ ג"י לקליטה · מ"מ משמע מרש"י בכורות (ד' כ') דבבהמה אין צריך ג"י לקליטה וסגי ברע"א יום · אבל מדברי התב"ש שאכתוב בס"ק שאח"ז מוכח דס"ל דגם בבהמה בעינן שנחשוב ג' ימי הקליטה ג"כ · ואדרבא התב"ש מחמיר יותר בבהמה מבאדם · דבאדם סגי בג"י ימי קליטה דיותר מג"י מסריח הזרע · ובבהמה ס"ל דבעי יותר ע"ש: (ז) **שכלו לו חדשיו** · (א) הנה בש"ע א"ח סי' תל"ח סעי' ה' איתא עגל שנולד ביו"ט מותר לשחוט אותו ביו"ט אם כלו לו חדשיו · עכ"ל ש"ע שם · וכתב שם המג"א ס"ק ט' וז"ל והאידנא אין אנו בקיאים בזה כמש"כ ביור"ד סי' י"ג סוף סעי' ג' · עכ"ל מג"א · וכ"כ כאן בכרתי ס"ק ט' ע"ש · ותב"ש כאן ס"ק ט"ז השיג על המג"א הנ"ל דהא דין זה דאין אנו בקיאים בכלו וכו' כתב רמ"א ביור"ד גבי בן פקועה שנמצא במעי אמו טרפה דמדינא דש"ס אם כלו לו חדשיו ניתר בשחיטת עצמו · ע"ז כתב שם רמ"א והוא נובע מסמ"ג סי' קל"ו דעכשיו א"א בקיאים בכלו לו חדשיו · וי"ל דדוקא שם דהוא איסור של תורה · וגם לא נולד כדרך הנולדים וע"כ חיישינן שם שמא לא גמרו הבהמה כראוי ועלה עליה זכר זה ונתעברה אח"כ ועדיין אינו בן ט' · אבל כאן דנולד כדרך הנולדים דמה"ת מיתר אפילו לא ידעינן דכלו לו חדשיו משום דרוב יולדים בן קיימא י"ל דבזה גם עכשיו אנו בקיאים · והראיה דהא בסמ"ג עצמו בסי' קל"ג כתב דעגל שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט אם ידוע שכלו לו חדשיו · וגם רמ"א כאן ביור"ד סי' ט"ו ס"ב לא הגיה כלום דלא בקיאים אנחנו בכלו לו חדשיו · אלא ודאי כיון דמה"ת שרי וע"כ סמכינן אכלו לו חדשיו · דלי נמי לא כלו שרי מה"ת · וגם רבנן דפליגי ארשב"ג סברי דגם מדרבנן שרי ובנתקדשה לכהן סמכינן בדיעבד ארבנן כדאיתא בב"ב יב"ע אה"ע סי' קנ"ד סעי' ז' ע"ש וע"כ סמכינן בזה אבקיאותינו · (ב) אך כתב התב"ש

ג **אם ידוע** וכו' · דהיינו ששמרו אותה ולא בא עליה זכר מן תחלת ט' חדשים [בגסה וה' לדקה] והולך עד הלידה · שמ"ח ס"ב וכרתי ס"ק ג' · וע' מ"ח ס"ק ו' אות א': ד **ט' חדשים לגסה** · וחדשי העיבור בעינן שיהיה כל חודש שלשים יום ולא חשבינן כחשבון הלבנה א' מלא וכו' · ואין אומרים בבהמה יולדת למקוטעים אלא בעינן שגם חודש האחרון יהיה למ"ד יום · ועולה החשבון ר"ע יום · ואם ילדה למחר ביום הרע"א ושמרו שלא בא עליה זכר נדע שכלו לו חדשיו · ודעת התב"ש ס"ק ט"ז דגם בבהמה בעינן שלשה ימים לקליטה · אבל דעת הכרו"פ דלא בעינן בבהמה ג"י לקליטה וכתב שכן משמע מרש"י וע' מ"ח ס"ק ו' אות ז': ה **וה' לדקה** · (א) ואע"ג דכתבתי בס"ק הקודם דבגסה בעינן חדשים שלימים כאו"א שלשים יום · זה בגסה · אבל בדקה יש מחלוקת רש"י ותוס' בזה · ע' מ"ח ס"ק ו' אות ג' · (ב) ונלפענ"ד דבדקה אם ילדה ולד והוא בריא ככל שאר הולדות · כיון דהאי לא בעינן כילוי חדשים כי אם מדרבנן כמש"כ במ"ח ס"ק ט' וע"כ יש לסמוך על שיטת התוס' דבדקה סגי בה' חדשים א' מלא וא' חסר כפי שהם סדורים ללבנה · למשל שאם נתעברה בא' בניסן וילדה בא' באלול מיקרי כילוי חדשים · כן נלפע"ד · ומצאתי שכ"כ בשמ"ח ס"ב וע"ש בתב"ש ס"ק ו' · (ג) אכן כתב המג"א בא"ח סי' תל"ח ס"ק ט' דעכשיו אין אנו בקיאים בכלו לו חדשיו · וא"כ בעינן לעולם שהיית ח' ימים וכ"כ בכרתי כאן ס"ק ט' · אך התב"ש חולק עליו וס"ל דכאן בנולד כדרך הנולדים ורוב יולדים ולד קיימא וגם דשהיית ח' ימים הוא רק מדרבנן יש לסמוך על בקיאתינו בכלו לו חדשים · אך התב"ש החמיר מעט אחר דבעינן שהיית ח' ימים ולא מהני כילוי חדשים · וע' מ"ח ס"ק ז' שהשגתי עליו · וע"כ כלפענ"ד אם ברור שבכל הט' חדשים לגסה וה' לדקה שמר שלא בא עליה זכר המיקל בדיעבד אם שחטו תוך ז' לסמוך על כילוי חדשים לא הפסיד ובלבד שיסכימו עמו חכמי הזמן וע' מ"ח שם: ו **ולא חיישינן שמא נתרסקו** וכו' · ואפילו היכא ריעותא שאינו הולך · תוס' והרא"ש · ואפילו אינו יכול לעמוד · טור סי' כ"ח ורי"ו · וכתב ב"י בשם הרא"ש דאפי' אמו היתה מקשה לילד מ"מ שרי הולד · ש"ך ס"ק ג' · ובשמ"ח סעיף ג' כתב וז"ל וכ"ל דיש להחמיר ולהצריכו פירכוס כדין שאר מסוכנת שבסי' י"ז · עכ"ל · וע' תב"ש ס"ק ט': ז **ואם אין ידוע שכלו לו חדשיו** וכו' עד תחלת ליל שמיני · (א) דעת רש"ל דכאן דלא ידעינן שכלו לו חדשיו אפילו ששה ז' ימים אסור ובעינן דוקא שיפרוס ע"ג קרקע · והט"ז ס"ק ב' השיג על רש"ל ודעתו דבששה ז' ימים אין צריך כלל שיפרוס ע"ג קרקע · וכרו"פ ותב"ש מסכימים לרש"ל דכיון דלא ידעינן שכלו לו חדשיו וחזינן ריעותא שאינו יכול לילך · ודאי דיש לחוש · (ב) וכתב התב"ש ס"ק ז' בשלמא בכלו לו חדשיו ושחטו בו ביום שנולד אין ריעותא כ"כ דאינו יכול לילך משום דיש עגלים הרבה שאינם יכולים לילך תיכף שנולדו · אבל בששה ז' ימים דכל עגלים כה"ג הולכים והוא אינו הולך הוה ריעותא ואסור אף דיעבד · כי אם שילך ד"א הילוך יפה שילא מכלל ספק ריסוק · שמ"ח ס"ג וע' משבצות ס"ק ב' · (ג) וע"ש שכתב עוד דאף בכלו לו חדשיו אם שהו איזה ימים ולא יכול לילך יש להחמיר דכיון דשהה כמה ימים ודרך העגלים לילך הוה ריעותא גדולה · (ד) עוד כתב שם דאף בכלו לו חדשיו ושחט בו ביום דאין צריך להפרים · מ"מ אם ראו בשעת לידה שהאם היתה עומדת והולד נפל מבית הרחם ע"ג קרקע אעפ"י שאין המקום גבוה י' טפחים יש לחוש לריסוק ובעי הילוך יפה ד"א · וע' תב"ש ס"ק י"א שזה הוא סברת הדרישה · וע"ז ס"ק ב' הביא סברא זו בשם שמעתי וכו' · ולא כט"ז בשם שהשיג הסברא זו והתב"ש גם מסכים לדרישה · (ה) וכתב שמ"ח ס"ד דאם נודע שלא כלו לו חדשיו אעפ"י ששהה ז' ימים לא מהני [וכ"כ

בנה"כ

שם

בנה"כ כאן ס"ק ד' ע"ש] עד שיגדל ויהיה כשאר בהמות ע"ש: **ח אסור** משום ספק נפל· (א) ע' מ"א ס"ק ע' שהוכחתי דזה הוה רק מדרבנן· וכן דעת הרבה אחרונים· אבל מה"ת אזלינן בתר רוב ולדות דיולדת בן קיימא ומותר לשוחטו מיד מה"ת אף בלא כלו לו חדשיו· (ב) עוד כתבתי בא"ח שם דמ"מ אף שהוא מדרבנן מ"מ קיי"ל אם עבר ושחט בתוך ז' ימים ואינו ידוע שכלו לו חדשיו אסור אף בדיעבד וכן מוכח מלבש"ר שאעתיק בסמוך· (ג) וכתב בס' לבושי שרד בסוף הספר בחידושי דינים שלו סעי' ב' (וע"ש בביאורו ס"ק ג' ד') מעשה היה בעיר אחת שהיו רגילים לשחוט עגלים הנקחים מא"י ואין ידוע אם הם בני שמונה ימים מחמת חסרון ידיעתם שלא ידעו הדין שאסור לעשות כן· ואסר להם הבשר אף דיעבד· והכלים הורה שאותן הכלים שהיו בני יומן בשעה שהודיעם הרב שאסור לעשות כן אסורים לעולם· אפילו היה עגל גדול קצת אשר הוא למראית עינים בן ח' ימים· אבל הכלים שלא היו בני יומן אז בשעת הודעת האיסור מותרים אפילו אם נתבשל בהם בשר מעגל קטן אשר למראית העין הוא קודם ח' ימים· זולת כלים שאפשר להגעילם יגעילם· עכ"ל· ולפע"ד נראה דיש להקל הכלים לאחר מעל"ע אף הכלים שהיו בני יומן בשעת השאלה· מ"מ יש להתירם להשתמש בהם אחר שישהה מעל"ע מזמן שבשלו בהם בשר עגל הלז מטעם שזה רק איסור דרבנן· וע' במ"א סוף ס"ק ח'· (ד) עוד כתב שם בלבש"ר עגל בתוך ח' ימים ללידתו אסור לנכרו למכור הבשר לא"י משום דאולי בן קיימא הוא ומנבלו בידים ואסור לעשות סחורה בדבר האסור מה"ת כמבואר בסי' קי"ז· אך אם נצרך לו החלב מאוד· מותר לשחוט שחיטה הגונה ולמכור הבשר לא"י ממ"נ· אם הוא ולד קיימא א"כ כששוחטו הוא היתר גמור· ואם הוא נפל א"כ לא יהיה לו היתר לעולם וא"כ הוה ליה כנזדמנו לו נבלות וטרפות דמותר לעשות בו סחורה [ועוד דאיסור דדבריהם מותר לעשות בו סחורה· ואיסור ולד זה פחות מח' ימים הוא רק איסור דרבנן כמה שכתבתי לעיל· וכ"כ שם הלבש"ר בביאורים ס"ק ב' וע' מ"א ס"ק ט'] רק מטעם ספק ברכה לבעלה יברך תחלה על דבר אחר ואח"כ ישחוט עגל הזה· עכ"ל לבש"ר· וע"ש בביאורו ס"ק א' ב'· (ה) וכ"ל דה"ה אם אירע שמתה הבהמה בתוך ח' ימים ללידתה ואי אפשר להשיג מי שינק את הולד· אסור ג"כ לגות לא"י שישחוט· משום האי טעמא שמא ולד קיימא הוא ואסור לעשות סחורה וכו'· אלא יגוה לשחוט שחיטה כשרה ומותר ממ"נ למכור לא"י כמש"כ לעיל בסמוך באות ד'· ומ"מ באכילה אסור מספק שמא לא כלו ליה חדשיו ונפל הוא ופשוט הוא: **ט עד תהלת ליל שמיני**· משמע אפילו אין ז' שלימים מעל"ע מ"מ מותר מיד בתחלת ליל שמיני· וכן הסכמת האחרונים ודלא כמשבצות ס"ק ג' ע"ש· וע' מ"א ס"ק ט'

ח (ח) **אסור משום ספק נפל ט** (ט) **עד תחילת ליל שמיני:**

אין

שם דמטעם אחר י"ל דלא בקיאים אנו בכלו לו חדשיו· דהא באדם מלבד הר"ע יום בעינן עוד ג"י לקליטה כמש"כ בנדה פ' בנות כותים (ד' ל"ח וע"ש ברש"י סוף ע"א) שאם לא קלט ביום ב' ואם לא קלט ביום ב' קולט ביום ג'· אבל אם לא קלט ביום ג' שוב אינו קולט שמכאן ואילך הזרע מסריח ואינו ראוי להזריע כדאמרינן בשבת פר"ע (ד' פ"ו)· עכ"ל רש"י· וע' בתוס' יבמות פ' החולץ (ד' מ"ב ע"א) ד"ה ותמתין משהו· ותוס' יבמות (ד' ל"ז ע"א) ד"ה רוב היולדת שכתבו שם דצריכים להמתין גם ג"י לקליטה מלבד הר"ע יום ע"ש· והא דסגי בג"י משום דמג"י ואילך מסריח ואינו ראוי להזריע כמש"כ רש"י שהעתקתי בסמוך· וא"ב י"ל דדוקא באדם אמרינן כן דסגי בג"י· אבל בבהמה דלא ידעינן זמן קליטתו דהא בעי לן בשבת פ' ר"ע (ד' פ"ו ע"ב) ש"ז דאדם במעי בהמה מהו [ופרש"י שם אי מסריח בג"י או דכיון דלית לה פרוזדור לא מסריח בג"י] וסלקא בתיקו· וא"כ די"ל דלא מסריח בג"י לא ידענו בבהמה זמן קליטתה· והש"ס והפוסקים דכתבו סתמא דכלו לו חדשיו מהני· היינו למאן דיודע ובקי עד כמה קליטת הבהמה· וחכמי הש"ס נמי ידעי הא· והא דבעי רב פפא התם בשבת ולא ידע· היינו ש"ז דאדם במעי בהמה דכיון דבא מאדם מסריח ג"כ בבהמה בג"י או לא· אבל זרע בהמה בבהמה אפשר דידע ר"פ שיעורא כמה בעי לקליטה· וע"כ מסיק בתב"ש מחמת זה דלא בקיאים אנחנו בבהמה בכלו לו חדשיו· עכ"ל תב"ש שם בשינוי לשון קצת· (ג) ודבריו דחוקים מאוד כנראה למעיין· דאם לא ידעי בזרע אדם בבהמה מסתמא גם זרע בהמה בבהמה נמי לא ידעי· ועוד דא"כ נפל האי היתירא דכלו וכו' בבירא ושום פוסק לא הזכיר זה דלא בקיאים אנו בכלו לו חדשיו זולת המ"א וכרו"פ· (ד) ועוד הא כתבתי במ"א ס"ק ו' אות ב' בשם כרתי שהוציא מרש"י בכורות (ד' כ' ע"א) דלא בעינן כלל בבהמה ג"י לקליטה אלא דסגי בר"ע יום ולמחר ביום הרע"א היא יולדת ע"ש· וא"כ נפל כל הבנין של התב"ש ודו"ק· ועוד די"ל דהש"ס דשבת לא קמבעיא ליה אלא לענין טומאה לענין הזרע עצמה שפלטה אחר ג"י אי מסריח בבהמה אחר ג"י או לא כמש"כ שם רש"י בהדיא לענין זרע ישראל במעי א"י· אבל לענין עיבור אפשר דסובר הש"ס דסמכינן ארוב קליטות דקולט בתוך ג"י אפי' באדם (א)· ואפילו את"ל דהאבעיא קאי גם אעיבור כיון דנשאר בתיקו ועיקר הדין בלא ידעינן דכלו לו חדשיו דבעינן ז' ימים הוא רק מדרבנן כמש"כ במ"א ס"ק ע' אות ד' ע"ש· וא"כ י"ל דתפסינן האבעיא לקולא· וכן נראה מסתימת הש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים דסתמו ואמרו דכלו לו חדשיו מהני ולא הזכיר א' מהם שצריכים להיות בקי בזמן קליטת הבהמה· ולכן נלפע"ד דהסומך בדיעבד אם שחט עגל בתוך ז' ימים וידוע בבירור שכלו לו חדשיו דמהני לא הפסיד· אח"כ הצעתי דבר זה לפני הגאון הג' מוהרי"א אבד"ק קאוונא והסכים לדברי להתיר: (ח) **אסור משום ספק נפל**· פירש אסור אפילו בדיעבד אם שחטו בתוך ז' ימים אם אינו ידוע שכלו וכו' כדמוכח בש"ס פר"א דמילה (ד' קל"ו ע"א)· דאיתא שם אמר אביי נפל מן הגג או אכלו ארי ד"ה (רבנן ורשב"ג) תי הוא כי פליגי שפיהק ומת [פרש"י ד"ה נפל מן הגג או אכלו ארי שמת מחמת מיתה הבאה לו ממקום אחר ד"ה בחזקת כלו וכו' דאי לאו הך מיתה לא הוי מת וכו' ובאדם הוי ולד וכו' וגבי בהמה נמי סתם ולד בהמה ששחט בתוך ח' ימים מותר באכילה דלא חזינן ביה ריעותא ורוב היולדת אינן מפילות· עכ"ל]· ופריך הש"ס· והא רב פפא ור"ה בריה דר"י איקלעו לבי בריה דרב אידי בר אבין ועביד להו עיגלא תילתא ביומא דשבעה ואמרי לי אי איתרחישו עד לאורתא הוה אכלינן מיניה השתא לא אכלינן מיניה [אלמא מאן דס"ל כרשב"ג פליג במיתה הבאה ממקום אחר ואמר ספיקא היא· רש"י] אלא כשפיהק ומת כ"ע לא פליגי וכו'· כי פליגי בנפל מן הגג ואכלו ארי מר סבר מת הוא ומ"ס וכו' [עכ"ל הש"ס]· אלמא דאם שחטו בתוך ז' ימים אסור אף דיעבד לדידן דקיי"ל כרשב"ג· ואין לומר דאינהו רק אחמירו אנפשייהו ולא מן הדין לא אכלו· דא"כ מאי פריך מזה על אביי ומחמת קושיא זו נפל מאוקימתא קמייתא· אלמא דעפ"י הדין אסור ולא מגד חומרא בעלמא [ולא נעלם ממני מש"כ התב"ש ס"ק י"ב דיש לדחות זה· מ"מ דבריו דחוקים ע"ש ולא כתב זה רק ליישב דעת האו"ח בשם קצת גאונים שמתירים בדיעבד· מ"מ לדינא מסיק שם דאסור בדיעבד כמש"כ בפנים שלו בסמ"ח סעי' ד' ע"ש] וכן הביא שם התב"ש בשם הרוקח שכתב בשם אביו ובשם כל הרבנים שבשפירא שהורו הלכה למעשה שאסור אף דיעבד· וכן מוכח בב"י בספרו הארוך שאסור בדיעבד ע"ש· וכן משמע מלשונות של התוס' שאעתיק בס"ק ט' וכן משמע מלשון התוס' בשבת פר"א דמילה (ד' קל"ה ע"ב) ד"ה כל ששהה וכו' ע"ש· וכן משמע מסתימת כל האחרונים שאסור אף בדיעבד אם שחט בתוך ז' ימים אם אין ידוע שכלו וכו'· ואין להקשות ממה שהתירו ביבמה שמת בנה בתוך ל' אם נתקדשה לכהן כמבואר בש"ס ובש"ע אה"ע סי' קס"ד סעי' ז' ע"ש· דשאני דיעבד דהוצאת אשה מבעלה מדיעבד דממון· כן תירץ בתב"ש ס"ק י"ב· וע' בס' דגול מרבבה עוד תירוצים אחרים על קושיא זו· וכן פסק בסמ"ח ס"ד דאסור אף דיעבד· וכן פסק בלבש"ר שהעתקתי בקוצר בספרי יד אלי' ס"ק ח' אות ב' ע"ש· וכן בפ"ת ס"ק ג' הביא דברי הלבש"ר הנ"ל בסתם ע"ש· וכן מצאתי בתשובת חת"ס סופר ח' יור"ד סי' ט"ז להדיא שאם שחט בתוך ז' ימים שאסור אף דיעבד· וכן עיקר· ודלא כמו ששמעתי שמורה א' התיר בדיעבד בשחט תוך ז' ימים וסמך על מה דקיי"ל אם נתקדשה לכהן דמותר בדיעבד ונעלם ממנו דעת כל האחרונים שהבאתי שאוסרים אף דיעבד· ומ"מ נראה לפע"ד דהכלים יש להתיר לאחר מעל"ע אף שהיו בני יומן בשעת השאלה כיון דלא הוה רק ספק איסור דרבנן· כמש"כ במ"א ס"ק ט' אות ד' ע"ש· ובאדם אם נתקדשה דיעבד לכהן קיי"ל דשרי· וגם בבהמה י"א דשרי דיעבד [או"ח בשם קצת גאונים שהובאו בתב"ש ס"ק י"ב ע"ש] ואף דלא קיי"ל כן בבהמה כמה שכתבתי בסמוך מ"מ בכלים לאחר מעל"ע מתשמישן יש להקל· כן נראה לפענ"ד ודלא כס' לבש"ר שמחמיר בזה וע' ביד א' ס"ק ח' סוף אות ב': (ט) **עד תחילת ליל שמיני**· (א) וכ"כ הטור והוא מתוס' שבת פ' ר"א דמילה (ד' קל"ה ע"ב) ד"ה כל ששהה וכו' דכתבו דמה דאמר בש"ס שם דכל ששהה ל' יום באדם ושמונה ימים בבהמה אינו נפל אינם שוים דבאדם יום שלשים כלפני שלשים וכו' ובבהמה יום ח' כלאחר ח' כדמוכה לקמן (קל"ו ע"א) דעביד להו עיגלא תילתא ביומא דשבעה וקאמר אי איתרחישו עד לאורתא הוה אכלינן מיניה· עכ"ל התוס' וכן משמע מלשון רש"י שאעתיק בסמוך אות ג'· (ב) ואע"ג דכתב במשבצות ס"ק ג' דהנך ז' ימים בעינן מעל"ע דוקא כבר השיגו שם בהג"ה בשם הג' מ' שמחה והוכיח בראיות ברורות דהני ז' ימים לא בעינן מעל"ע· וכן בס' פ"ת ס"ק ב' הביא בשם הרבה אחרונים דס"ל דלא בעינן מעל"ע· (ג) גם מצאתי בפמ"ג בא"ח בסי' תל"ח במשבצות שם ס"ק ב' דחזר בו מזה וכ' שם דאין צריך ז' ימים מעל"ע ע"ש· ונראה לפענ"ד להביא ראיה

הג"ה (א) שוב מצאתי בתשובת ר"ע איגר סי' נ' שהביא בשם הגאון ר"י בעל ח"ד שסובר דסמכינן ארוב קליטות שנקלטין ליום אחד· ולכן סגי בהבחנה בג' חדשים ולא בעינן ג' חדשים וג' ימים ע"ש· אלמא אף דאין נכרת עד ג"י מ"מ סמכינן שנקלט ביום א'· שוב מצאתי בכרו"פ ס' נדה סי' קצ"ח שכתב ג"כ דאף דבעינן ג"י לקליטה באדם מ"מ רוב זרע הראוי להריון נקלטת תיכף ומיעוט נקלט בתוך ג"י וכו' ע"ש:

ס"ג (י) י אין סומכין יא על הא"י יב בגדיים קטנים הניקחים ממנו ואומר שהם בני ח' ימים (תשובת רשב"א סי' רמ"ג).

אסור

ראיה ברורה לזה מהש"ס שבת שהבאתי בס"ק ח' ר"פ ור"ה וכו' איקלעו וכו' ועביד להו עיגלא תילתא כיממא דשבעה ואמרי ליה אי איתרחישו עד לאורתא הוה אכלינן מיניה השתא וכו' ע"ש · ופרש"י שם ד"ה איתרחישו מלשוחטו עד אורתא שהוא ליל ח' הוה אכלינן מיניה דמקלת היום ככולו כדכתיב והיה שבעת ימים תחת אמו · הא לילא חזי · ומיהו מיום הא' הוא דירלה דאורתא לאו בת הקרבה הוא וכו' אבל מכלל נפל נפקא ליה · עכ"ל רש"י · ומדקאמר הש"ס הנ"ל אי איתרחישו עד לאורתא משמע להדיא דתחילת הלילה מתיר ולא בעי מעל"ע דאי בעי ז' מעל"ע הוה לריך הש"ס לומר איתרחישו עד דכלו הז' ימי מעל"ע ומדכ' עד לאורתא משמע דתחילת הלילה מתיר · וכן משמע יותר מלשון רש"י שהעתקתי בסמוך · (ד) וגם אמרינן בחולין פ' או"ב (דף פ"א ע"א) ובזבחים (דף י"ב) דר' אפטוריקי רמי כתיב והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חזי · וכתיב מיום השמיני וכו' · הא כילד לילה לקדושה יום להרלאה · עכ"ל הש"ס · ופרש"י שם ליל ח' כשעבר שביעי · לקדושה · מותר לקדשו משחשיכה · עכ"ל · משמע להדיא דההיתר בתחילת ליל ח' · וכן משמע מסתימת כל הפוסקים שכתבו עד תחילת ליל ח' · וכן עיקר · שוב מלאתי כס' תשו' חתם סופר ח' יו"ד סי' י"ז שכ' כן ע"ש · (ה) והני ז' ימים נראה לפענ"ד דלא הוה רק מדרבנן · אבל מדאורייתא אזלינן בתר רוב וולדות דיולדת בני קיימא כדמוכח בפ' ר"א דמילה (ד' קל"ו סוף ע"א וריש ע"ב) · איתמר מת בתוך ל' ועמדה ונתקדשה אמר רבינא משמיה דרבא אם אשת ישראל היא חולצת · ואם אשת כהן היא אינה חולצת · עכ"ל הש"ס · וכתב רש"י שם ע"ב וז"ל ואם כהן הוא שאם תחלוץ אסורה לו סמכינן אדרבנן דאמרי לאו נפל הוא · וכ"כ התוס' שם סוף ד"ה ואם אשת כהן דבאשת כהן קיי"ל כרבנן והא דפסקינן בש"ס (ד' קל"ו ע"א) כרשב"ג · היינו דוקא באשת ישראל וכן הוא ביבמות פ' החולץ דבאשת כהן אינה חולצת ע"ש · וכיון דסמכינן באשת כהן אדרבנן שהוא ולד קיימא אלמא דתוך ל' באדם וה"ה תוך ז' דבהמה לא הוה רק מדרבנן · וע' בתוספות פ' החולץ שם ד"ה לא שהה וכו' ע"ש שמוכח להדיא מדבריהם דלא הוה רק מדרבנן ע"ש ודו"ק · וכן מוכח מתוס' נדה פ' יוצא דופן (ד' מ"ד ע"ב) ד"ה דקים ליה וי"ל וכו' ולכך החמירו חכמים וכו' עכ"ל בקולר · ע"ש שמוכח להדיא מדבריהם דלא הוה רק דרבנן · וכ"כ בש"ע באה"ע סי' קס"ד סעי' ז' וז"ל יבמה שילדה וולד שלא נודע שכלו לו חדשיו ומת תוך שלשים יום וכו' ואם נתקדשה לכהן וכו' אינו חולץ שאין אוסרים ע"ז אשתו משום ספק דדבריהם · עכ"ל · וכן שם בסי' קנ"ו ס"ד וז"ל ואם ילדה וכו' אבל מדברי סופרים עד שיוודע בודאי שכלו לו חדשיו · עכ"ל ש"ע שם · וכן מוכח מתוס' חולין פ"ק (ד' י"א ע"ב) ד"ה לר"מ וכו' וז"ל שם וקיי"ל כרשב"ג דאמר גבי אדם כל ששהה וכו' הא לא שהה ספיקא הוה · אע"ג דרובן אינן נפלים וכו' וכן תוך שמונה ימים בבהמה אסרינן ולא אזלינן בתר רובא התם משום שמא יבוא להקל בערוה וכו' ואסרו כמו כן בבהמה דגזרו בהמה אטו אדם דאי לא הא לא קיימא הא · עכ"ל תוס' · מוכח להדיא דלא הוה רק גזירה דרבנן · וכן מוכח מתוס' בכורות פ"ג (דף ך' ע"ב) ד"ה אלב וכו' אלא מדרבנן החמירו ביבמה וכו' · וח' ימים בבהמה העמידו כרשב"ג דאי לא הא לא קיימא הא · עכ"ל · וכן מלאתי בכרו"פ שסובר דלא היה אלא דרבנן · וכן פסק השמ"ח ס"ד · וע' בתב"ש ס"ק י"ב · וכן מסיק בשפ"ד כאן ס"ק ד' · וכ"כ בס' לבש"ר בסוף הספר בחידושי דינים שלו ס"א ובביאורים שלו ס"ק ב' ע"ש · וכן עיקר · (ו) שוב מלאתי בתשו' חת"ס סופר ח' יו"ד סי' ע"ז בשם ס' דגמ"ר שהוכיח מש"ס ר"ה פ"ק (דף ו' סוף ע"ב) וריש (ד' ז' ע"א) דהוי ספיקא דאורייתא · עכ"ל · ר"ל דשם איתא בש"ס איבעיא להו בכור מאימתי מונין לו שנה אביי אמר משעה שנולד · ר' אחא ב"י אמר משעה שנראה להרלאה · ולא פליגי הא כתם · הא כבעל מום [פרש"י שנולד במומו ועומד לשחוט כחוץ מיום שנולד הוא ראוי לכך] ופריך בעל מום מי מלי אכיל ליה [דילמא נפל הוא וכו' עד שישהה ח' ימים וכו' · רש"י] ומשני · דקים ליה שכלו לו חדשיו · עכ"ל הש"ס · וכיון דקאי אפסוק תאכלנו שנה בשנה משמע דהוה דאורייתא · ומיהו בתשובת חתם סופר גופא בסי' י"ז מסכים דהוה רק דרבנן · וז"ל והנה מתוס' מכמה דוכתי ביבמות ונדה ובכורות וחולין [הם אותם התוס' שהעתקתים בסמוך] משמע בפשיטות דלרשב"ג נמי אינו אלא חששא דרבנן וכו' · ובעל פרי תואר ודגמ"ר מייתי מפ"ק דר"ה דמשמע דבבהמה איכא חששא דאורייתא · אמנם הג' בעל טורי אבן מכח דפשיטא ליה דליכא אלא איסור דרבנן בלא שהה ח' ימים ש"מ דאכילת שנה בשנה בבעל מום נמי ליכא אלא מצוה דרבנן כעין דאורייתא דעיקר קרא לפני ה' וכו' שנה בשנה קאי רק אתם · ובעל מום דרבנן ומש"ה פריך מי מלי אכיל ליה · ווה נראה אמת לפענ"ד · עכ"ל חתם סופר · והכם א' הביא ראיה מתוס' מס' פסחים פ"ב (דף ל"ח ע"א) ד"ה אבל הלתי בתירוץ שני א"נ כיון דמדרבנן אין להם פדייה לא חשיב נאכל בכל מושבות · עכ"ל תוס' · א"כ י"ל דגם אם אינו ראוי לאכול רק מדרבנן מיקרי אינו ראוי לאכול · ע"ש ודו"ק · וא"כ אין ראי' ממס' ר"ה דהוה דאורייתא: (י) אין סומכין על הא"י וכו' · (א) שאין א"י נאמן אלא בעדות אשה בלבד · רשב"א · וכ' הש"ך ולפי"ז אפילו הא"י מסיח לפי תומו אינו מהימן · וכתב בפלתי סוף ס"ק ג' דזה לדעת הרשב"א דסובר דאפילו באיסור דרבנן אין א"י נאמן במסל"ת ולכך מהמיר כאן · אבל לפי מאי דקיי"ל דבאיסור דרבנן א"י מסל"ת נאמן א"כ אף בזה נאמן וצ"ע · עכ"ל · וע' ברמ"א בסי' ס"ט סעי' י' ובש"ך שם · וש"ך בסי' נ"ח ס"ק ב' · ובסי' קל"ז בש"ך ס"ק י"ט מסיק דבדבר דלא איתחזק איסורא נאמן א"י מסל"ת באיסור דרבנן ע"ש · ובפ"ד כאן ס"ק ד' כתב וז"ל ואפשר דהכא איתחזק איסורא מיקרי משום דעד עתה היתה מעוברת · עכ"ל · וכל זה לשיטת הש"ך דסובר דא"י מסל"ת נאמן באיסור דרבנן · אבל הפר"ח בסי' ס"ט ס"ק מ' האריך להשיג על הש"ך הנ"ל ומסיק דאף באיסור דרבנן ולא איתחזק איסורא מ"מ אין נאמן א"י מסל"ת אלא בעדות אשה בלבד · (ב) ועי' מש"כ ביד א' ס"ק י"ב אות ג' בשם פר"ה דאין לסמוך על סימן דא' שינים לחוד כ"א בשינים וקרנים ודלא כריק"ש שמיקל בשינים לחוד ע"ש · עתה ראיתי בשו"ת רשמי שאלה ח' יור"ד סי' י"ב שהאריך בזה וכתב להתיר בסימן דא' שינים לחוד משום דהוה כמו ספק ספיקא · ספק א' הבא מכח הרוב דרוב וולדות הם כלו חדשיו · וספק הב' דרוב הבאים לפנינו בסי' דגידול הא' שינים המה בני ז' ימים · וא"כ י"ל דכי אחמיר רשב"ג (בשבת קל"ה ב' ואיפסק שם בש"ס קל"ו א' דהלכה כמותי) דלא אזלינן בזה בתר רובא הני מילי בחד רובא · אבל לא בב' רובא · (ג) וגם על מה שהבאתי בי"א שם אות א' בשם התב"ש דאין לסמוך על מה שנראה גדול משום דאמרינן בריש מס' מנחות דאיכא בן שנה דמיתחזי כבן שתים · עכ"ל ע"ש · כתב שם בתשו' הנ"ל וז"ל דהגם דאיכא בן שנה דמיתחזי וכו' היינו על לד המיעוט · אבל עפ"י הרוב אין לנו אלא מה שעינינו רואות דיש הפרש בין בן שנה לבן שתים · וא"כ אף דפסקינן כרשב"ג דשתם ולד אסור עד שישהה ח' ימים משום דהייבינן למיעוט המלוי וכמש"כ התוס' פ' החולץ (ד' ל"ו ע"ב) ד"ה לא שהה וכו' · אבל אם נראה לפי ראות עיני האדם גדול דהוה נמי מיעוטא א"כ שפיר הוה מיעוטא דמיעוטא דלא חיישינן כלל אפי' לר"מ · עכ"ל התשובה שם · והביא בתשובה הנ"ל בשם תשובת תשב"ץ הלק ד' שאלה ב' דכתב ג"כ דדוקא בעגלים ובגדיים קטנים אין סומכין על הא"י באומר שהם בני ח' ימים אבל אם קלת בני אדם אומרים שהם בני ח' ימים לפי אומדנא דידהו הוה ליה ספק ספיקא ומותר [עכ"ל] · והביא בתשובה שם בשם הג' מוהר"ט אבד"ק ליסא וכד"ן שלו דבהיתר דא' שינים

לכד

ע' כתבתי דכן מוכח בש"ס: י אין סומכין על הא"י · לפי שאין א"י נאמן אלא בעדות אשה בלבד · וכ"ש כאן שהוא אומר להשבית מקחו (רשב"א בתשובה סי' רמ"ג) ולפי"ז אפילו הא"י מסיח לפי תומו אינו נאמן דהא בעדות אשה קיי"ל דאינו נאמן אלא במסל"ת וכמו שנתבאר בא"ע סי' י"ז · ש"ך · ונראה לפענ"ד דלפי טעם הראשון אפילו א"י אחר מעיד שהוא בן ח' ימים ג"כ אינו נאמן וכן בשמ"ח ס"ה לא הביא אלא טעם הראשון וכן כתב בשפ"ד ס"ק ד' דאף עובד כוכבים אחר אינו נאמן ע"ש:

יא על הא"י · הא ישראל נאמן אף דבדבר דאיתחזיק איסורא עד א' אינו נאמן כדלקמן סי' קכ"ז ס"ג הכא שאני וכו' · ס' תפארת למשה הביאו פ"ת ס"ק ד': יב בגדיים וטלאים וכו' · וה"ה עגלים הרכים ג"כ אין סומכין על הא"י · (א) ושלא כדין עושים הקונים עגלים מהא"י בלא סימני גדלות ואעפ"י שנראה גדול לא מהני דהא אמרינן בריש מס' מנחות דאיכא בן שנה דמיתחזי כבן שתים · תב"ש ס"ק י"ז · והקונה מהא"י בלא סימנים ושחט אסור אף דיעבד כמש"כ בי"א ס"ק ח' אות ב' וע"ש עוד חילוקי דינים בזה · (ב) ומה שנסתלק הטבור אינו סימן כלל · תב"ש ס"ק י"ח וכ"כ בתשו' חתם סופר סי' פ"ז ע"ש · (ג) ובפר"ח ס"ק ה' כתב בשם הריק"ש שכל שגדלו שיניה בידוע שעברו עליה ז' ימים שלימים · וסיים הפר"ח וכ' למעשה אין לסמוך ע"ז אלא לריך לבדוק בשינים ובקרנים אם גדלו השינים וגם הקרנים קשים וחדודים שאין יכול לתחוב בהם ליפורן אז יש להתיר · הא לאו הכי אין להתיר כלל · עכ"ל פר"ח · וכתב בתב"ש ס"ק י"ח דדוקא בגדיים הדין כן · אבל בעגלים לא שכיח שילמח קרניו כ"א אחר זמן רב · ולכן למיחת קרן לחוד הוה סימן בעגלים · ואפשר דבגידולי המדינות תליא מילתא · עכ"ל תב"ש · מוכח מדבריהם דשינים לחוד בודאי לא הוה סימן ודלא כריק"ש הנ"ל · וכן כתב בתשו' חתם סופר סי' פ"ז וי"ז דבעינן תרתי שינים וקרנים · ואני בחנתי הרבה פעמים בעגל ביום שנולד ומלאתי שיש לו כל הח' שינים · ולכאורה מזה ראיה דשינים לחוד לא הוה סימן · ומיהו יש לדחות דאפשר דכשיש לו כל הח' שינים מסתמא כלו לו חדשיו · אבל בלא כלו חדשיו לא ימלא כל הח' שינים · (ד) וע' במ"ח בסוף הסי' סוף ס"ק י' שם אות ב' ג' ואות ה' הבאתי דיש דיעה דשינים לחוד סגי כדעת הריק"ש · וגם י"א דיש לסמוך על סימן גדלות אם נראה גדול ודלא כתב"ש שהעתקתי באות א' · וע"ש שהעליתי

דאם

סי' טז דין אותו ואת בנו ובו י"ב סעיפים:

ס"א א (א) אסור לשחוט אותו ואת בנו ביום א' (ב) לא שנא האם ואח"כ הבן או הבת או הבת ואח"כ האם:

ס"ב (ג) איסור אותו ואת בנו נוהג בנקבות ב שזה בנה ודאי ואם נודע ודאי שזה הוא אביו אין שוחטין שניהם ביום אחד · ואם שחט אינו לוקה ג שהדבר ספק אם נוהג בזכרים או אינו נוהג:

ס"ג עבר ושחט אותו ואת בנו ביום אחד ד (ד) מותר לאכלם

דאם יש סימן דח' שינים וגם נראה גדול אפשר דיש לסמוך על שניהם יחד ולשחוט לכתחלה אפילו בלא סימן דקרנים ע"ש · (ה) וכתב בס' בא"ט של מהרי"ט בשם כנה"ג סי' להכיר אם הוא בן ח' ימים · יבדוק בראש הגויה אם ראש הגויה אדומה הוא פחות מח' ימים · ואם היא לבנה אזי מסתמא יש ח' ימים וכ"כ בס' בל"י ס"ק ה' בשם כנה"ג וכ"כ בס' באר אברהם · (ו) וע' פ"ת ס"ק ה' בשם תשובת בית אפרים ח' יו"ד סי' י"ג שאין לסמוך על שום סימן מהסימנים · ונתן טעם כי הטבעיות משתנות לפי הזמן ולפי הארצות · ובין אם העגל חלש או בריא · וכתב עוד דאף דכתב התב"ש דאין לסמוך על סימן דגדלות · היינו גדלות מעט שיש מקום לטעות · אבל אומד הדעת שהוא בירור גמור אפשר להקל · ולכן יש להקל לעת הצורך במי שהוא מומחה ובקי בטבע גידול העגלים של מדינה זו וברור לו דלא שכיח כלל שיהא פחות מבן ז' ימים גדול כ"כ · ובלבד שיהיה השוחט ירא שמים שלא יקל ראשו באומד כל דהוא ע"ש · עכ"ל פ"ת · (ז) ושמעתי מפי אדמו"ר הרב הגאון מוהר"ד טעבל ז"ל מ"ץ דק' מינסק שהוא נוהג לפסוק בקנה עגל מן הא"י וספק אם כלו לו הז' ימים · להמתין עוד שלשה ימים מיום הקניה כי בזה ילא מן הספק · כי לפי הענין עגל שהוא פחות מד' ימים אינו יכול לילך בטוב לגמרי כמלא. אם בעת הקניה הלך יפה כבר יש לו ד' ימים ואם ימתין עוד ג' ימים ילא מן הספק · וע"ז יש לסמוך כי הכי ח' ימים הוא רק איסור דרבנן · עי' בי"א ס"ק ח' אות ובמ"ח ס"ק ט' · ומפי הרב הגאון מוהרא"ש [ז"ל] כ"י אבד"ק ראסיין שמעתי שקשה לסמוך ע"ז לחוד · אך בצירוף כשהלך הטבור יש לסמוך ע"ז אם ימתין עוד ג"י דמסתמא קודם ד' ימים לא יתייבש ויפול הטבור דהא לריך להתייבש הרבה קודם שיפול הטבור עכ"ל:

סי' טז א אסור לשחוט או"ב · בין באדם אחד בין בשני בני אדם · טור והוא מש"ס · ועי' מ"ח סוף ס"ק ב': ב שזה בנה ודאי · משום דודאי חוששין לזרע האם ולכך לוקה אם ידוע שהיא אמו: ג שהדבר ספק · פירש דמספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא וע"כ חוששין לאיסורא להומרא · אבל לא למלקות · ועי' מ"ח ס"ק ג': ד מותר לאכלם · ואפילו מי ששחט באחרונה דעביד איסורא ולוקה

לכד המנהג בק' ליסא לסמוך ע"ז · אבל בסי' דגדלות לחלק בין קטן לגדול אין דעתם נוחה לחלק כזה [עכ"ל] · ובתשובת רשמי שאלה הנ"ל בסי' י"ג הביא שם בשם הג' ר"ע איגר שפיקפק על היתר הראשון לסמוך על ח' שינים לחוד מטעם ס"ס · וכתב רע"א הנ"ל דלא הוה ס"ס משום דהא עיקר ההיתר דח' ימים משום דהוה בירור דכלו לו חדשיו ולא הוה נפל · וא"כ היינו הך ספק הב' דכלו לו חדשיו ולא הוה ס"ס כלל · אבל על ההיתר הב' סי' דגדלות הסכים הג' רע"א להתיר בזה מטעם דלא הוה רק מיעוט · וא"כ הוה מיעוטא דמיעוטא וכנ"ל · ע"ש שהאריך בזה · (ד) ומה שכתב בשם רע"א דלא הוה ס"ס משום דהיינו הך · לכאורה י"ל דהוה שפיר ס"ס דהא אם שהה ח' ימים מותר גם להקרבה לקרבן אבל בכלו לו חדשיו לחוד לא הותר רק להדיוט אבל לקרבן הוה גזירת הכתוב דדוקא מיום השמיני וכו' ירלה וכו' · וא"כ הוה שפיר ס"ס ספק הוה בן ח' ימים משום דרוב ולדות שיש להם ח' שינים הוה בני ח' ימים · ומותר אף לקרבן · ואת"ל דלא הוה ח' ימים ואסור לקרבן לגבוה · מ"מ שמא כלו לו חדשיו ומותר עכ"פ להדיוט · וכיון דהספק הא' מתיר יותר לא הוה משם א' ודו"ק · שוב מלאתי שבס' דגול מרבבה עמד בזה · וע' מה שכתב שם לדחות זה דלא הוה ס"ס וסיים דיש לפקפק ע"ז · פי' די"ל דהוה ס"ס · (ה) שוב מלאתי בחידושי רע"א שנדפסו מחדש בסי' זה ס"ק ב' אחר שכתב שם דלדעת הש"ך בנה"ך כאן ס"ק ד' דבודאי לא כלו לו חדשיו לא מהני ח' ימים · א"כ לא הוה ס"ס · משום דבספק הראשון דאמרינן שמא שהה ח' ימים אמרינן דמסתמא מוכח דכלו לו חדשיו · ואת"ל דלא שהה ח' ימים דילמא בלא הוכחה כלו לו חדשיו · וא"כ הוה רק ספק א' אי כלו חדשיו או לא · ואח"כ הביא שם רע"א בחידושיו בשם התשב"ץ דכתב להתיר בסתם ולד מחמת ס"ס · וההיא דרשב"א [וש"ע כאן] דכתבו דאין סומכין על הא"י במסל"ת · מיירי בקטנים יותר דנדמה יותר דלא שהה ח' ימים · וסיים בחידושי רע"א הנ"ל דעכ"פ לפי"ז דיש לסמוך שפיר אסימנים שהביא הכנה"ג [היינו אם ראש הגויה לבנה מסתמא היא בן ח' ימים וכמו שהעתקתי בי"א ס"ק י"ב אות ה'] וכן מה שהביא הפר"ח בשם הריק"ש [היינו להתיר בסי' דח' שינים לחוד] · עכ"ל רע"א בחידושי יור"ד · וע"כ נלפענ"ד דבתרתי · היינו סי' דשינים וגם בצירוף סי' דגדלות אפשר דיש לסמוך ע"ז אפילו לכתחלה · (ו) אך הגאון מ' אברהם ש' אבד"ק ראסיין כתב על תשובת רשמי שאלה הנ"ל וז"ל מה שכ' כתשו' הנ"ל לסמוך על סי' דשינים לחוד או על סי' דגדלות לחוד משום דהוה תרי רובא וא"כ הוה המיעוט מיעוטא דלא שכיח דלא חייש גם ר"מ · כי מה שחששו בספק נפל ובמים שאין להם סוף משום דהוה מיעוט המלוי כדכתבו התו' פ' החולץ (ד' ל"ו ב') ד"ה לא שהה · באמת יש בזה מחלוקת ר"ת ור"י דשיטת הר"י הוא כמו שכתבתי · אבל שיטת ר"ת במס' בכורות (ד' כ' ע"ב) ד"ה חלב פוטר וכו' דמים שאין להם סוף דפסקינן אם נשאת לא תלא הוא מטעם משום דהוה מיעוטא דמיעוטא דלא חיים אף ר"מ · ולר"ת זה ג"כ הטעם בספק נפל דאם נתקדשה לכהן אינה הולצת · ומ"מ לכתחלה אסרו בהם ובבהמה אף דיעבד אסרו · ומחמת חילוק שבין שיטת ר"ת ור"י הנ"ל נמלאים בכמה דיבורי תוס' בכמה מקומות שנראה שסותרים זא"ז · ובאמת המה שיטות מחולקות · מהם עפ"י שיטת ר"י ומהם עפ"י שיטת ר"ת · ובתוס' יבמות פ' האשה בתרא (ד' קכ"א ע"א) ד"ה ולא היא לא שנא נורבא מרבנן וכו' כתבו וז"ל ואע"ג דרוביייהו נורבא מרבנן אי סליק קלא אית ליה מ"מ וכו' לא תנשא לכתחלה וכו' [עכ"ל ע"ש] · א"כ מוכח מזה דאף בתרי רובא ומיעוטא דמיעוטא לא תנשא לכתחלה · והוא עפ"י שיטת ר"ת הנ"ל · ועי' בס' מקור חיים בענף עץ עבות בסי' ו' תשובה מהגאון הג' מוהר"ח מוואלזין שהוכיח כן מהתוס' הנ"ל דאין מועיל במים שאין להם סוף לכתחלה אף תרי רובא ע"ש · ויש הרבה מהעיון בזה רק באתי לעורר שאינו כל כך פשוט כמו שחשב בעל תשובת רשמי שאלה הנ"ל בזה · עכ"ל הג' מהרא"ש אבד"ק ראסיין · והראיתי דברי הג' הנ"ל להגאון מוהרי"א אבד"ק קאוונא ואמר מ"מ אפשר דיש להקל כתשובת רשמי שאלה הנ"ל אף שדבריו הוא רק לשיטת הר"י · ור"ת חולק בזה כנ"ל · מ"מ יש להקל מטעם דהני ח' ימים לא הוה רק מדרבנן ובדרבנן יש לסמוך להקל כשיטת ר"י הנ"ל:

סי' טז (א) אסור לשחוט וכו' · מפורש בכתוב · ויקרא כ"ב בפ' אמור · ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד · ותירגם אונקלס ותורתא או שיתא לה ולברה וכו' · וע' ס"ק ג': (ב) לא שנא האם ואח"כ הבן וכו' לא שנא הבן וכו' · ואע"ג דבכתוב כתיב אותו ואת בנו מ"מ אמרו בש"ס דלאו דוקא דה"ה בנו ואותו · וז"ל המשנה פ' או"ב (ד' פ"ב ע"א) שחט פרה ואח"כ ב' בניו וכו' ב' בניו ואח"כ שחטה סופג את הארבעים [עכ"ל המשנה] · ובגמרא שם פריך אמאי או"ב אמר רחמנא [ומשני] לא ס"ד דתניא אותו ואת בנו · אותו ואת אמו מנין כשהוא אומר לא תשחטו הרי כאן שנים הא כילד אחד השוחט את הפרה וא' השוחט את אמה וא' השוחט את בנה שנים האחרונים חייבין [עכ"ל הש"ס וע"ש בפרש"י] · ומזה למד הטור הבאתיו בי"א ס"ק א' בין באדם א' ובין בשני בני אדם מש"ס הנ"ל מדכתיב לא תשחטו הרי כאן שנים: (ג) איסור או"ב נוהג בנקבות וכו' ואם נודע וכו' · בפ' או"ב (ד' ע"ח ע"ב) תניא או"ב נוהג בנקבות ואין נוהג בזכרים [וע' ס"ק א' שכ"ד ת"א שתירגם ותורתא או שיתא לה ולברה וכו'] חנניא אומר נוהג בין בזכרים ובין בנקבות · ושם (כד' ע"ט ע"א) איתא א"ר הונא וכו' אמר שמואל הלכה כחנניא ואזדא שמואל לטעמיה דתנן (כלאים פ"ח מ"ד) ר"י אומר הנולדים מן הסוס וכו' אבל הנולדים מן החמור עם הנולדים מן הסוס אסורין וא"ר י אמר שמואל זו דברי ר"י דאמר אין חוששין לזרע האב אבל חכמים אומרים כל מיני פרדות אחת הן [ומדקרי שמואל להנניא בלשון חכמים ש"מ הלכתא כחנניא · רש"י] איבעיא להו מיפשט פשיטא ליה לר' יהודה דאין חוששין לזרע האב או ספוקי מספקא ליה למאי נ"מ וכו' ומסיק הש"ס דספוקי מספקא לי' לר"י · א"ל ר' אבא לשמעיה אי מעיילת לי כודנייתא בריספק עייל להנך דדמיין להדדי אלמא קסבר ר' אבא אין חוששין לזרע האב [עכ"ל הש"ס] · וכתב שם הרא"ש אע"ג דכל הני אמוראי דיהבא סימנא וכן ר' אבא כולהו ס"ל כר"י · וכן בפ' בתרא דכתובות (ד' קי"א) קאמר ילחק ושמעון ואושעיא אמרו הלכה כר' יהודה בפרידות וגם מדתרגמינן ושור או שה ותורתא או שיתא לה ולברה וכו' משמע דאינו נוהג בזכרים · מ"מ אשכחן סתם משנה בבכורות פ' אלו מומין (ד' מ"ה) כחנניא כדמוקי לה הש"ם התם · וגם שמואל פוסק כאן כחנניא · וגם אי פסקינן כר"י הא מסיק הש"ס כאן דלר"י מספקא ליה אי חוששין · הילכך אם ברור שהוא אביו ודאי · אין שוחטין [עכ"ל הרא"ש] · וכ' ב"י שכ"ד הרמב"ס ורשב"א ור"ת שחוששין מספק לזרע האב וכ' ב"י שכן הלכה וכן מסקנת האחרונים: (ד) מותר לאכלם · טור בשם הרמב"ם · וטעמו מדתנן פ' או"ב (ד' ע"ח ע"א) השוחט או"ב כהוץ שניהם כשרים וכו' ואע"ג דכתיב לא תאכל כל תועבה ודרשינן כל שתעבתי לך הרי הוא בכל תאכל · הא אמרינן בפ' כל הבשר (ד' קט"ו ע"א) מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי · וכתב רש"י שם וז"ל אותו ואת בנו אינו אלא מחוסר

לאכלם (ה) ויש מי שאוסר (בו ביום לאכול ה האחרון · הרא"ש ור"ן):

ס"ד (ו) יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה (ז) כיצד הרי ששחט ראשון בתחילת ליל ד' לא ישחוט השני עד תחילת ליל ה' · ואם שחט הראשון בסוף יום ד' קודם בין השמשות שוחט הב' בתחילת ליל ה' · ואם שחט האחד בין השמשות של ליל ה' לא ישחוט השני ו עד ליל ו' ואם שחט ביום ה' ז אינו לוקה:

ס"ה (ח) אם הוא כרוך אחריה ח חזקה שהיא אמו ט (אבל מן הספק אין חוששין · טור):

ס"ו (ט) הלוקח בהמה י אינו חושש שמא נשחטה אמה או בנה היום יא (י) אבל על המוכר להזהיר הלוקח ולהודיעו אם שחט האם או הבן היום · או אם מכרה לאחר לשחטה היום יב (יא) ואם הוא באחד מן ד' זמנים שדרך שכל

ולוקה מ"מ מותר באכילה · ועי' הטעם במ"ח ס"ק ד': ה האחרון · אבל הראשון ודאי מותר לאכול דהא בשעה ששחטו לא עביד איסורא כלל · וטעם שהאחרון אסור לדיעה זו כתב הר"ן משום קנס · וגם בשוגג קנסינן אטו מזיד · פר"ח ותב"ש וכרו"פ · ועי' מ"ח סוף ס"ק ה' · ודוקא ליה קנסינן אבל לאחרים מותר · ש"ך ופר"ח · וכן נ"ל עיקר · ותב"ש מחמיר גם לאחרים ע"ש · וכל זה בו ביום אבל למחר מותר גם לו כמש"כ רמ"א בו ביום · ועי' מ"ח ס"ק ה': ו עד ליל ו' · פי' אבל בבין השמשות של ליל ו' לא ישחוט אף דלכאורה י"ל ממ"נ דאם ביה"ש הראשון היה יום גם השני יום · או שניהם לילה · וא"כ ממ"נ ליכא יום אחד [וכ"ד תוס' בשבת פ' במה מדליקין (דל"ד ע"ב)] מ"מ לדעת רש"י שם וכ"ד הרמב"ם פ"א מה' זכיה יוכל להיות אחד יום וא' לילה או להיפך וא"כ אסור · כרתי ס"ק ד': ז אינו לוקה · דהא בין השמשות הוה ספק יום וספק לילה ואין לוקין מספק · ש"ך ופר"ח: ח חזקה שהיא אמו · פירש לענין איסורא הוה כרוך חזקה שהיא אמו · אבל לענין מלקות לא מהני כרוך עד דידעינן בודאי שהיא אמו · רש"ל וש"ך ופר"ח מש"ס בכורות ועי' מ"ח סוף ס"ק ח': ט אבל מן הספק אין חוששין · פירש אפילו לאיסורא אין חוששין ואפילו הוא דומה ממש בתואר האם או בשאר סימנים שבגוף אעפי"כ אין חוששין · רש"ל וש"ך ופר"ח: י אינו חושש וכו' · ואין צריך ליבאל אחר זה · משום דאיכא ספיקא טובא · שמא אין אם לזה · ואת"ל יש לה אם שמא לא לקחה לשחיטה · ואת"ל לשחיטה שמא מכאן ולאחר כמה ימים · ר"ן וש"ך · ועי' מ"ח ס"ק ח' · וכתב בשפ"ד ס"ק ז' הא אי לא הוה רק ב' ספיקות כיון דיכול לברר בקל צריך לברר · אבל אם יש טורח הרבה לברר אף רק בב' ספיקות אין צריך לברורי כמבואר בסי' ק"י עכ"ל: יא אבל על המוכר · פי' כיון שיודע בודאי ששחט האם היום · או שמכרה לאחר ויודע בודאי שאותו הלוקח ישחטנה היום · אז צריך להודיעו אפילו שלא בד' זמנים שלא יכשל על ידו · אבל מקח טעות לא הוה שלא בד' זמנים אם לא הודיעו להלוקח השני · משום דיכול לומר לו שהוא למחר · אבל אם אינו יודע המוכר בודאי שהלוקח שלקח את האם ישחטנה היום אז אין צריך המוכר להודיע ללוקח השני אף לענין איסור · משום דהוה ספק ספיקא · שמא לא ישחוט הראשון האם היום · ושמא השני שלקח הבת לא ישחטנה היום כיון שאינו בא' מד' זמנים · ש"ך ס"ק ח' ט' · ועי' מ"ח ס"ק י': יב ואם הוא בא' מד' זמנים · פירש אבל אם הוא בא' מד' זמנים אף שמכר את האם לראשון סתם צריך להודיעו לשני דמסתמא בד' זמנים הללו הכל קונים לשוחטה היום ואם לא הודיעו הוה מקח טעות · ש"ך ס"ק י' · ואף אם לא פירש כלל שמוכר לשחיטה · מ"מ בד' זמנים מסתמא

מחוסר זמן שהיום אסור ולמחר מותר [עכ"ל] · ב"י וט"ז: (ה) ויש מי שאוסר · כן כתב בה"ג · וכתב הרא"ש פ' או"ב סי' ב' שלמד כן מדתנן במתניתין (ד' פ"ב ע"א) שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני זכה · ובגמרא שם תנא אם קדם הב' הרי זה זריז ונשכר · זריז דלא עביד איסורא · ונשכר דקאכיל בשרא [עכ"ל הש"ס] · משמע דאל"כ שביד תרתי · איסורא ולא קאכיל בשרא [עכ"ל הרא"ש] · ומש"כ במתניתין שניהם כשרים · היינו מדאורייתא · או לאחר אותו יום [או לאחר לדעת הש"ך דלאחר שרי אפילו לדיעה שניה] אבל ליומא אסור כמו מעשה דשבת וכמש"כ בפ"ק דחולין (ד' י"ד ע"א) השוחט בשבת וכו' שחיטתו כשרה ואמרו שם בש"ס ואסורה באכילה ליומא · וכן מש"כ שכ"ה שהעתקתי בסוף ס"ק ד' להדיוט שרי היינו כה"ג מדאורייי' או לימים אחרים אבל ליומא אסור מדרבנן דהא גם במעשה שבת אמר הש"ס שם בפ' כה"כ (ד' קע"ו ע"א) דשרי דכתיב כי קודש היא · ודרשינן היא קודש ואין מעשיה קודש ע"ש · ואעפ"י כן אמרינן כפ"ק דאסורה באכילה ליומא · כן למדתי מדברי הגר"א ז"ל · וכתב הר"ן דטעמא דאסורה ליומא משום קנס · וכתב הש"ך דדוקא ליה קנסינן ולא לאחרים דשרי אפילו באותו יום · וכן משמע מלשון בה"ג שכתב לא יאכל האחרון · וכן משמע לשון הרא"ש שכתב דאל"כ עביד תרתי איסורא ולא קאכיל בשרא [עכ"ל] משמע דקאי אמי דעביד איסורא וכ"ד הכרו"פ · אבל התב"ש ס"ק ז' מחמיר גם לאחרים בו ביום ע"ש · וכן משמע קצת מדברי הגר"א שהעתקתי בסמוך ודו"ק · וכתב הפר"ח דגם בשוגג קנסינן דבאיסור דאורייתא קנסינן שוגג אטו מזיד כמו שהוכיח בפר"ח סי' ל"ב ס"ק י"ב ע"ש · וכ"ד הכרו"פ ועי' בפלתי ס"ק ב' דכתב דכן משמע מלשון הרא"ש דלהשני דעביד איסורא אסור אף בשוגג ע"ש הוכחתו: (ו) יום א' וכו' היום הולך וכו' · משנה בפ' או"ב (ד' פ"ג ע"א) · יום אחד האמור באו"ב היום הולך אחר הלילה [עכ"ל המשנה] · ובש"ס שם וז"ל נאמר כאן יום א' ונאמר במעשה בראשית יום אחד מה יום א' האמור במע"ב היום הולך אחר הלילה [דכתיב ויהי ערב ויהי בקר וכו'] אף יום א' האמור באו"ב היום הולך אחר הלילה: (ז) כיצד וכו' · הוא ל' התוספת' בפ' או"ב · הגר"א: (ח) אם הוא כרוך אחריה · טור והרשב"א · וכתב ב"י וז"ל והכי משמע בגמרא [עכ"ל] · וז"ל המשנה במס' בכורות פ' הלוקח בהמה (ד' כ"ג ע"ב) רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן הא"י אין חוששין שמא בנה של אחרת היה · נכנס לתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות · ואת שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו [עכ"ל המשנה] · פרש"י ד"ה אין חוששין דליחוש לכולהו בספק בכורות אלא ודאי אותם הכרוכים אחר המבכירות הוו בכורות ודאין · ואותן הכרוכים אחר שאינן מבכירות הוו פשוטין ודאין [עכ"ל רש"י] · ובש"ס שם (ד' כ"ד ע"א) תניא הלוקח בהמה מניקה מן הא"י הבא אחריו בכור מספק מפני שמרחמת אעפ"י שאינה יולדת · רשב"ג אומר דבר בחזקתו · וכן היה רשב"ג אומר הנכנס לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה מבכירה ושאינן מבכירות יולדות למחר השכים ומצא זכרים תלויות בשאינן מבכירות ונקבות וכו' אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו · איבעיא להו דבר בחזקתו דקאמר רשב"ג דאינה מרחמת [פי' לאחריני] אא"כ יולדת · הא היכא דאוליד חיישינן לרחמי [פי' אי ילדה פעם א' איתרמי דגם ולד אחר מרחמה] אי דילמא דידה מרחמי דלא דידה לא מרחמא [ופריך] למאי נ"מ [הא לענין בכורה ממ"נ פטורה דאי האי לאו דידה הא הוה לה אחרינא · רש"י] · ומשני · למילקי עלה משום או"ב · אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא לקי · ואי אמרת דלאו דידה נמי מרחמא לא לקי מאי · ועוד איתא שם · ארשב"ה א"ר יוחנן ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ואסור באכילה עד יבוא אליהו ויורה אם מותר או אסור · פרש"י עד יבוא אליהו ויורה לדק לכם · [עכ"ל רש"י] · ומסיק שם בש"ס דפשיטא ליה לר"י דהלכה כרשב"ג דאר"י כ"מ ששנה רשב"ג וכו' · מיהו מספקא ליה יולדת מרחמת [פי' לאחריני] או אינה מרחמת [אלא דידה · רש"י] ואביקא בתיקו · וגם הרא"ש שם בבכורות ס"ג סי' ד' הביא הבעיא הנ"ל למאי נ"מ למילקי עליה משום או"ב · וביים הרא"ש ובעיין לא איפשטא [עכ"ל הרא"ש] · והלכך מה שכתב הש"ע הוזקה שהיא אמו · היינו לאיסורא · אבל למלקות לא מהני כרוך כיון דבעיין לא איפשט · וכ"כ ש"ך: (ט) הלוקח בהמה וכו' · משנה פ' או"ב (ד' פ"ג ע"א) בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט · בתה מכרתי לשחוט · ובגמרא שם תנא אם לא הודיעו הילך ויפתו ואינו נמנע [עכ"ל] · וכתב הרא"ש פ' או"ב סוף סי' ו' דכן משמע ממתניתין הנ"ל מדקאמר חובא על המוכר שצריך להודיעו ולא על הלוקח · וייתר יש להזהיר השיבה האיסור ממי שבא להכשילו והיה צריך שיטילו הזהירות על בעל המעשה כי שמא יסכח המכשיל ולא יאמר לו · אלא ודאי דאין הקונה צריך לחוש דלא מחזקינן איסורא · וגם יש בו ספק ספיקא · ספק אם יש לה אם והיא קיימת · ושמא לא מכרה כלל ואי נמי מכרה שמא לא לשחיטה · ואפילו לשחיטה שמא לא לשחטה היום · ומה"ט כתב שם הרא"ש דמותר לקנות מא"י [ולא כרב אחאי · וכן פסק בש"ע בסמוך] דאל"כ הוה ליה לאסור לקנות מא"י לעולם ואף בכל השנה שמא מכר היום לשחוט ואין עדות לא"י · עכ"ל: (י) אבל על המוכר וכו'. וכ"כ הטור · וס"ל דבכל השנה נמי אם שחט האם היום או אם מכרה לאחר לשחוט היום מחייב המוכר להזהיר את הליקח · והא דנקט במתניתין בד' פרקים דוקא · דבכל השנה דוקא אם שחט בודאי או אם מכרה לשחוט היום · אבל אם מכר את האם סתם לשחיטה אין צריך להודיע ללוקח את הבת · אבל בד' פרקים אף אם מכר את האם סתם לשחוט ולא פירש לשחוט היום · מ"מ צריך להודיע להליקח את הבת אמו מכרתי היום לשחוט · ולפענ"ד הוה מדוייק לשון המשנה הנ"ל בד' פרקים וכו' צריך להודיעו אמו מכרתי לשחוט · ולא קתני לשחוט היום · אלמא דבד' פרקים אף במוכר סתם לשחיטה צריך להודיעו דמסתמא בד' זמנים הכל קונים לשחוט היום · ועי' מש"כ בס"ק שאח"ז · ועוד יש נ"מ בין הד' פרקים לכל השנה לענין מקח טעות דבד' פרקים היה נמי מקח טעות אם לא הודיעו · ובשאר ימות השנה לא הוה מקח טעות · וטעמא משום דהמוכר יכול לומר ללוקח לא מכרתי לך לשחוט היום: (יא) ואם הוא בא' מד' זמנים וכו'

שכל מי שקונה בהמה ששוחטה מיד (יב) והם יג ערב פסח וערב עצרת וערב ר"ה יד וערב יו"ט האחרון של חג צריך להודיעו שמכר היום האם או הבת ואם לא הודיעו (יג) שוחט ואינו חושש · בין קנה מישראל · בין קנה מא"י · ואם נודע לו אח"כ שנשחטה אמה או בתה היום (יד) הוה מקח טעות (טו) ודוקא שמוכר שניהם ביום אחד · אבל אם מכר האם או הבת ביום שלפניו טו אין צריך להודיעו · ואם מכר הא' לחתן והשני להכלה אפי' אם מוכר בשני ימים טז צריך להודיעו שודאי שניהם שוחטין ביום אחד (טז) שנים שלקחו אותו ואת בנו ביום אחד יז הלוקח תחלה ישחוט ולא השני · בד"א כשלקחום שניהם מאדם אחד (יז) שמיד כשמכר לראשון לא היה יכול לשחוט את שנשאר בידו שהלוקח לקח על מנת לשוחטו מיד (ולכן גם הלוקח ממנו אסור לשחוט שלא יכול למכור לו רק זכות שבידו · טור) · יח אבל אם לקחום משנים שניהם שוים וכל מי שישחוט תחלה זריז ונשכר:

ס"ז (יח) אין איסור אותו ואת בנו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד · שנאמר ושור או שה או"ב לא תשחטו ביום

יד אליהו

מסתמא קונה לשחיטה וגם לשוחטה היום ועי' מ"א ס"ק י"א: יג ערב פסח · פירש ערב יו"ט הראשון של פסח דאילו ערב יו"ט האחרון של פסח אין שוחטין הרבה · דכיון דאינו רגל בפ"ע אינו חביב · תוס' · ועי' מ"א ס"ק י"ב: יד וערב יו"ט האחרון של חג · דכיון דהוא רגל בפ"ע חביב עליהם ומרבים בשמחה · משא"כ בערב יו"ט הראשון של חג אינם מרבים בשמחה · משום דטרודים במצות סוכה ולולב · וערב יוה"כ היו רגילים בעופות · תוס': טו אין צריך להודיעו · פירש לא לענין איסור ולא לענין מקח טעות שאפשר שישחטנו קודם אלו הד' זמנים · ש"ך ס"ק י"ב: טז צריך להודיעו · (א) והוה כמי מקח טעות אם לא הודיעו · ש"ך · כיון ששניהם בודאי שוחטין ביום אחד · (ב) וכתב ב"ח וש"ך דבזמנינו שעיקר השחיטה לצורך יו"ט הוא קודם יו"ט · וכן בחתן וכלה שוחטים יום או יומים קודם אין צריך להודיעו במכר בשני ימים · (ג) כתב בשמ"ח סעי' ח' ובספ"ד ס"ק י"ג דעכשיו בזמנינו שדרך הקצב לשחוט לצורך שבת הכל ביום ה' · וכן על יו"ט שוחטין הכל ביום שקודם ערב יו"ט ודאי אם מכר האם לאחד והב' לשני ביום אחד צריך להודיעו והוה כמי מקח טעות · ועי' תב"ש ס"ק כ"ד: יז הלוקח תחלה ישחוט · אפילו לקח הראשון סתם ולא פירש שלוקחו לשחיטה והמוכר מכר לו סתם מסתמא לכל רצונו מכר לו כאילו פירש אם תרצה לשחוט שחוט · ולכן הוא קודם להשני אם יבואו לדין · שמ"ח סעי' ט' ותב"ש ס"ק כ"ה בשם חידושי הרשב"א: יח אבל אם לקחום משנים וכו' · וגם אם לקחו מאדם א' אם לא עמדו עדיין לדין · (פר"ח ס"ק י"ג) · וגם לא התרה הראשון את השני שלא ישחוט היום · אין צריך השני לחוש שמא צריך הראשון לשחוט היום דוקא · ולכן אם קדם השני הרי זה זריז ונשכר [תב"ש] · וכן משמע בש"ס דגם בלקחו מאדם א' יש זריז ונשכר · ע' מ"א ס"ק ט"ז · אבל אם באו לדין · וכן אם התרה הראשון לשני שצריך הוא לשחוט בו ביום דוקא · יש איסור על השני שלא לשחוט מקודם · אלא דהראשון שוחט והב' ימתין על מחר · ואפילו אם השני צריך לבשר יותר מן הראשון · מ"מ כיון דהראשון ג"כ צריך אף שאין צריך כ"כ כמו השני · מ"מ הראשון קודם · כן דייק בתב"ש ס"ק כ"ט מרש"י · ודוקא בלקחו מישראל יש דין קדימה · אבל בלקחו מא"י אין דין קדימה כלל והרשות ביד כל א' לשחוט תחלה [תב"ש ס"ק כ"ח] · ועי' מ"א ס"ק ט"ז הטעם · וכן אם באו לב"ד בלקחו מא"י כך פסקינן רק אם רואים הב"ד דלהראשון צריך ולהשני אין צורך כלל אז ידחה דאינו צריך · ובכה"ג אפילו קנו מישראל הדין כך דכופין על מדת סדום · הא אם צריך אף שלא כל כך כמו השני מ"מ הראשון קודם בלקחו מישראל · וכמש"כ

מקור חיים

וכו' צריך להודיעו שמכר היום · פי' ואף אם מכר הראשונה סתם לשחיטה ולא פירש לשחוט היום · וגם הב' מוכר סתם · מ"מ מחוייב המוכר להודיע להלוקח הב' וכמש"כ בס"ק הקודם הטעם ע"ש · ומלשון הש"ך ס"ק י' משמע דאפילו אם מכר סתם ולא פירש לשחיטה · מ"מ באותן הד' פרקים הכל קונים לשחיטה ע"ש: (יב) והם ערב פסח וכו' · שם במשנה שהעתקתי בס"ק ט' בד' פרקים וכו' ואלו הן עיו"ט האחרון של חג ועיו"ט הראשון של פסח וערב עצרת וערב ר"ה · וכדברי ר"י הגלילי אף עיו"כ בגליל · והטעם דערב יו"ט האחרון משום דחביב דהוא רגל בפ"ע לענין פז"ר קש"ב וע"כ מרבין בו בשמחה [רש"י במשנה] · משא"כ ערב יו"ט האחרון של פסח דאינו רגל בפ"ע ואינו חביב · ועיו"ט הראשון של חג טרידי במצות סוכה ולולב ואין להם פנאי להרבות בשמחה · כ"כ התוס' שם ד"ה וכדברי ריה"ג (בד' פ"ג ע"א) · ות"ק פליג על ריה"ג משום דבעי"כ לא היו אוכלין רק בשר עוף ודגים כדאיתא במ"ר בההוא מעשה דזבין נונא [שהובא בטור א"ח סי' תר"ד] · כ"כ בתוס' שם: (יג) שוחט ואינו חושש בין כו' בין קנה מא"י · כ"כ ברא"ש וטור ועי' בס"ק ט' הבאתים וע"ש טעמם בזה: (יד) הוה מקח טעות · כ"כ הרא"ש פ' או"ב סי' ו' בשם הרמב"ן והסכים עמו: (טו) ודוקא שמוכר שניהם ביום א' וכו' אבל אם וכו' ואם מכר הא' לחתן וכו' · שם במשנה (ד' פ"ג ע"א) בד' פרקים וכו' א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו ריוח · אבל אם יש לו ריוח אין צריך להודיעו ומודה ר"י במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה שצריך להודיעו בידוע ששניהם שוחטים ביום א' [עכ"ל המשנה] · ופרש"י שאין לו ריוח · הפסק בינתים שמכר האם היום · אבל יש לו ריוח שמכר את הראשונה אתמול והשניה היום · אין צריך להודיע · שאני אומר אתמול שחט הראשון · ומודה ר"י כו' · אעפ"י שלקח זה היום וזה למחר [עכ"ל רש"י] · וידוע דכל אימתי בא לפרש כדאמרינן פ' זה בורר (ד' כ"ה) · וכ"כ כאן התוס' ד"ה ומודה ר"י וכו' וכ"כ הרא"ש סי' ו' · ואע"ג דהרמב"ם מפרש דברי ר"י באופן אחר · מ"מ כבר כתב הרא"ש שם שבתוספתא משמע כפרש"י · וכתב ב"י בשם הר"ן שנראה מדברי רש"י דר"י אכל ד' פרקים קאי ולא כדמשמע מתוספתא דלא קאי ר"י רק אערב יוה"כ · וכ' ב"י שכן משמע מהרי"ף ורמב"ם והרא"ש כרש"י שלא חילקו בין עיו"כ לשארי ד' פרקים · ועוד כ' הב"י דאפשר גם התוספתא ל"ד נקט עיו"כ · וכן הלכה כדמוכח מטוש"ע: (טז) שנים שלקחו וכו' · משנה פ' או"ב (ד' פ"ב ע"א) שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון · ואם קדם השני זכה · ובגמרא א"ר יוסף לענין דינא תנן תנא אם קדם השני הרי זה זריז ונשכר · זריז דלא עבד איסורא · ונשכר דקאכיל בשרא [עכ"ל הש"ס] · פרש"י לענין דינא הא דקתני מתניתין מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לאו לענין איסור והיתר שאם רצה הב' לשחוט ראשון · והראשון ימתין עד מחר מותר · אבל דין הוא אם באו לב"ד שבא האחד לשחוט וחבירו אומר אני צריך יותר ממך · אנו אומרים להם הלוקח ראשון ישחוט ראשון שעל מנת כן לקח · שאילו לא מכר בעה"ב לשני ועיכב לעצמו היה הלוקח שוחט · וכן שנינו בתוספתא פ"ה הלוקח מבעה"ב הוא קודם לבעה"ב שע"מ כן לקח [עכ"ל רש"י] · ומהברייתא הנ"ל שהביא הש"ס תנא אם קדם וכו' מוכח דגם בלקחו מאדם אחד אם קדם השני ושחט הרי זה זריז וכו' · דהא הש"ס הביא הברייתא זו על מתניתין דמיירי שלקחו מאדם אחד · ולכן נתקשו האחרונים בדברי הטוש"ע שכתב האי דינא דזריז ונשכר אחר שכתבו אבל אם לקחום משנים וכו' · משמע הא אם לקחום מאחד אין שייך דין זריז ונשכר על הב' · וקשה הא מוכח מש"ס הנ"ל דאף בלקחום מא' הדין כן · ומה שכתב הש"ך ס"ק י"ד לתרץ דלכתחלה אין ראוי לעשות כן בלקחו מאדם א' · כבר השיגו עליו התב"ש ס"ק כ"ו ושפ"ד ס"ק י"ד דמש"ס הנ"ל משמע דהוא זריז ומשובח · והש"ס ודאי מיירי בלקחו שניהם מאדם א' דקאי על מתניתין ודו"ק · והנכון לדינא מש"כ הפר"ח ס"ק י"ג דמש"כ בש"ס הנ"ל זריז ונשכר בלקחום מאדם אחד מיירי ששחט קודם עמידה לדין · והתב"ש ס"ק כ"ו הוסיף דגם לא התרה הראשון את הב' שלא ישחוט [דאם התרה הראשון את השני אסור הב' לשחוט כיון דעפ"י הדין הראשון קודם] והלכך כיון דלא התרה הראשון את הב' אין צריך הב' להשוב שמא ירצה הראשון לשחוט היום כי היכי דאם מכר האם לאחד לשחטה היום ומכר להשני לשחוט סתם ולא הודיעו דלא הוה מקח טעות · דיכול לומר לו לשחטה למחר מכרתי לך אע"ג דהקונה לכל אשר יחפוץ קונה · מ"מ אין צריך לחוש מסתמא · ה"נ כאן אין צריך השני לחוש שמא הראשון צריך לשחוט היום דוקא ומשום הכי אם שחט קודם שעמד בדין וגם לא התרה אותו הוה זריז ונשכר ומשובח [ומש"כ הט"ז ס"ק ט' דהשני מיקרי חוטא שגזל זכותו של ראשון · י"ל דקאי אחר עמדם בדין או אחר שהתרה אותו · תב"ש שם] אבל אם עמד בדין · וה"ה אם התרה הראשון להשני שהוא רוצה לשחוט בו ביום · לא מבעי שאינו נקרא זריז אלא דאיסורא נמי קעביד דהוה כאילו הראשון התנה עם המוכר שיודהו מפניו · ומה שכתב הט"ז ס"ק ט' בלקחו משנים אם באו לב"ד אין לב"ד להכניס עצמם בדבר ולהפיל גורלות וכו' כבר השיגו בתב"ש ס"ק כ"ט · ומסיק לדינא כמה שכתבתי משמו ביד א' ס"ק י"ח בסופו ע"ש · ומה שכתבתי בי"א ס"ק י"ח דלוקח מישראל אבל בלקחו מא"י אין דין קדימה · כ"כ התב"ש ס"ק כ"ח מהטעם שכתבו הפוסקים שהשני לא עדיף מהמוכר שהרי לא קנה השני כ"א זכותו של המוכר · והראשון עדיף מבעה"ב המוכר כמבואר בתוספתא שהביא רש"י שהעתקתי בס"ק הקודם ובס"ק שאח"ז · וזה לא שייך בא"י שמכר: (יז) שמיד כשמכר וכו' שהלוקח לקח וכו' · תוספתא פ"ה דחולין והובא ברש"י שהעתקתי בס"ק הקודם · הלוקח מבעה"ב הוא קודם לבעה"ב שעל מנת כן לקח [עכ"ל]: (יח) אין איסור וכו' · הוא לשון הרמב"ם · והוא מת"כ פ' אמור הביאו הרי"ף והרא"ש פ' או"ב סי' ג' ע"ש

ביום אחד (יט) ונוהג בכלאים הבא ממין כבש וממין עז:

ס"ח (כ) צבי הבא על העז וילדה יט ושחט העז ובנה לוקה כ אבל העז שבא על הצביה אסור לשחוט אותה ואת בנה ואם שחט אינו לוקה · היתה בת הצביה הזאת נקבה וילדה בן כא ושחט את הנקבה בת הצביה ואת בנה לוקה:

ס"ט אין איסור אותו ואת בנו (נוהג) (כא) כב אלא בשחיטה בלבד שנאמר לא תשחטו כג אבל אם ניחר (פי' ענין הנחירה הוא שתוחב הסכין בנחירין וחותך) את הראשון או נתנבל בידו כד מותר לשחוט השני כה לפיכך כו (כב) חרש שוטה וקטן ששחטו את הראשון כז בינם לבין עצמם מותר לשחוט

ע"ש · ת"ר שור ולא חיה והלא דין הוא · ומה אם בהמה שאין בה מצות כיסוי הרי היא במצות או"ב · חיה שהיא במצות כיסוי אינו דין שתהי' במצות אותו ואת בנו · ת"ל שור ולא חיה · שה ולא עופות · והלא דין הוא ומה בהמה וכו' · ת"ל שה ולא עופות [עכ"ל ע"ש] : (יט) ונוהג בכלאים וכו' · בפ' או"ב (ד' ע"ע ע"ב) · ת"ר או"ב נוהג בכלאים וכוי ר"א אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל או"ב נוהג בו · כוי אין או"ב נוהג בו : (כ) צבי הבא על העז וילדה וכו' · בפ' או"ב (ד' ע"ע ע"ב) ת"ר או"ב נוהג בכלאים ובכוי ר"א אומר כלאים הבא וכו' כוי אין או"ב נוהג בו [ע' בס"ק הקודם] א"ר חסדא איזהו כוי שנחלקו בו ר"א וחכמים זה הבא מן התיש ומן הצבייה [ופריך] היכי דמי אילימא בתיש הבא על הצבייה וילדה וקשחיט לה ולברה · והא"ח הכל מודים בהיא צבייה ובנה תיים שפטור שה ובנו א' רחמנא ולא צבי ובנו אלא בצבי הבא על התיישה וילדה וקשחיט לה ולברה והאמר ר' חסדא הכל מודים בהיא תיישה ובנה צבי שחייב · שה אמר רחמנא ובנו כל דהוא · ושקיל וטרי הש"ס · וכתב שם הרא"ש סי' ג' וז"ל ומסיק הש"ס שם (ד' ע"א ע"א) · ופליגי (ר"א ורבנן) בין בתיש הבא על הצבייה · בין בצבי הבא על התיישה וילדה בת ואותה בת ילדה בן ושחט לה ולברה בין לרבנן ובין לר"א מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין וכו' · וקמיפלגי בשה ואפילו מקצת שה · רבנן סברי שה ואפילו מקצת שה ור"א סבר שה ולא מקצת שה · ופליגי בתיים הבא על הצבייה ולאיסורא [רבנן סברי דאסור לשחוט לנקבה הבאה מן התיים והצבייה עם בנה משום דשמא חוששין לזרע האב ואיכא מקצת שה ורבנן אית להו שה ואפי' מקצת שה · אבל מלקות ליכא דשמא אין חוששין ואפילו מקצת שה ליכא · ולר"א מותר לכתחלה דא"כ חוששין ואיכא מקצת שה · לית ליה לר"א מקצת שה · רש"י] ובצבי הבא על התיישה ולמלקות · והלכה כרבנן [עכ"ל הרא"ש] · וכתב הרשב"א בחידושיו הא דאמרינן בש"ס בתיים הבא על הצבייה ולאיסורא · רבנן סברי דכיון דאיכא למימר דחוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה אמרינן · ע"כ צריכים אנו לפרש בתיים הבא על הצבייה וילדה בת והבת ילדה בן וכדאוקימנא ברישא דשמעתין דאי בתיים הבא על הצבייה וילדה בן ושחיט לה ולברה אפילו איסורא ליכא וכדאמר רב חסדא הכל מודים בצבי ובנה תיים שפטור שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו · ובצבי הבא על התיים ולמלקות כה"ג מיירי בצבי הבא על התיישה וילדה בת והבת ילדה בן ושחט לה ולברה ובכה"ג אמר ר"א דלא לקי דדילמא חוששין לזרע האב ומקצת שה לא אמרינן לר"א · אבל בצבי הבא על התיישה וילדה ושחט לה ולברה בהא כ"ע מודי דלקי משום דהא שה אמר רחמנא ובנו כל דהוא · ואע"ג דאמרינן סתמא בש"ס בתיים הבא על הצבייה וצבי הבא על התיישה ולא קמפרש · משום דקסמיך אשקלא וטריא דריש שמעתין [עכ"ל הרשב"א] · ותמה שם הרשב"א על הרמב"ם [והש"ע כאן נמשך אחריו] שאינו מפרש כן · ופרש"י בש"ס שהעתקתי לעיל בסמוך הוא כשיטת הרשב"א · וכן פסק הרא"ש וטור וש"ך ופר"ח והגר"א ודלא כרמב"ם וש"ע וכן עיקר : (כא) אלא בשחיטה וכו' אבל אם ניחר וכו' · פי' אבל נשחטה כראוי ונטרפה אסור לשחוט אחריו כדאיתא במשנה אליבא דחכמים פ' או"ב (ד' פ"א ע"ב) השוחט ונמצאת טרפה וכו' ר"ש פוטר וחכמים מחייבין · השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור משום או"ב [ופרש"י דבהא אפילו רבנן מודי דהא ליכא שחיטה כלל · ול"ד לשחט ונמצאת טרפה דהתם שחיטה מעלייתא ור"ש גורס ליפסל · עכ"ל] · והלכה כחכמים וכדאיתא להדיא בש"ס פ' כה"ד (ד' פ"ה ע"א) אר"ח ב"א א"ר יוחנן ראה ר' דבריו של ר"מ (דס"ל דשחיטת טרפה שמה שחיטה) באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים וכו' ע"ש הטעם · אלמא דר' הכריע כן : (כב) חש"ו וכו' · משנה פ' כה"ד (ד' פ"ו ע"א) חש"ו ששחטו ואחרים רואין אותם חייב לכסות · בינן לבין עצמם פטור מלכסות · וכן לענין אותו ואת בנו ששחטו ואחרים רואין אותם אסור לשחוט אחריהם · בינן לבין עצמן ר"מ מתיר לשחוט אחריהן וחכמים אוסרים [עכ"ל המשנה] · ופרש"י ואחרים רואין אותן דאמרן ברים מכילתין (ד' ב' ע"א) דשחיטתן כשרה אותן אחרים חייבין לכסות וכו' · בינן לבין עצמם פטור מלכסות · וטעמא מפרש בגמרא דר"מ השיב ליה

וכמש"כ לעיל · ואם לקחוס מא"י · או משני ישראלים ולשניהם לריכים בשוה ובאו לב"ד · הדין כך או שיפשרו ביניהם ע"י ממון · או יטילו גורלות · כ"ז משמ"ח ס"ע ותב"ש ס"ק כ"ח כ"ע · ודלא כט"ז ס"ק ט' ע"ש : יט ושחט העז ובנה לוקה · משום דאפילו תימא חוששין לזרע האב מ"מ הא אמרינן בש"ס שה אמר רחמנא ובנו כל דהוא · תב"ש ס"ק ל"א וכרתי ס"ק י' · והשיגו על הש"ך ס"ק ט"ו ופר"ח שכתבו טעם אחר · וע' ספ"ד שם שמיישב קצת : כ אבל העז וכו' אסור לשחוט אותה ואת בנה · וכן הוא ברמב"ם · אבל הרשב"א וטור ושארי פוסקים חולקים ע"ז וס"ל דבזה מותר לשחוט גם לכתחלה כדאי' בש"ס שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו · וכן הסכמת האחרונים וכן כתב הגר"א · וע' מ"ח ס"ק כ' : כא ושחט את הנקבה בת הצביה ואת בנה לוקה · משום דחוששין לזרע האב ויש כאן מקצת שה וקיי"ל דשה ואפי' מקצת שה · והקשו כל האחרוני' ע"ז הא מבוא' בש"ב שהדבר ספק אם נוהג בזכרים אלמא מספקא לן אי חוששין לזרע האב והכי קיי"ל · וע"כ פסקו כאן דאין לוקין · וכ"כ בהגר"א וכן עיקר רק שאסור לכתחלה משום דשמא חוששין לזרע האב · וע' מ"ח ס"ק כ' · לצבי הבא על העז וילדה בת ואותה הבת ילדה בן ושחט הבת עם בנה לוקה לכ"ע משום דחוששין לזרע האם · ושה ואפילו מקצת שה · כרתי סוף ס"ק י"ב · וכן הוא בש"ס · לצבי הבא על העז וילדה · מותר לשחוט הצבי והולד ואפילו לכתחלה · שמ"ח סעי' י"ב וב"ח : כב אלא בשחיטה בלבד · ובכלל זה אם נשחטה כראוי ונמצאת טרפה באחד מן הטרפות שלא בשחיטה · מ"מ אסור לשחוט השני ולוקין ג"כ · ש"ס ופוסקים · דשחיטת טרפה שמה שחיטה לענין אותו ואת בנו · וכן אם שחט לאכילת א"י או לרפואה או לכלבים הכל מיקרי שחיטה ולוקין ע"ז · פר"ח ס"ק י"ח ושמ"ח סעיף י"ג מתוספתא ע"ש : כג אבל אם ניחר וכו' או נתנבל בידו מותר · מיהו אם נתנבל בידו מהדברים שאינו מהמירים בו כגון שהייה במיעוט בתרא וכה"ג בפלוגתא דרבוותא אין לשחוט השני אחריו · וכן אם שהה או החליד במיעוט של סימן · או בלירוף שהיות · או שנמצא סכין פגומה אחר ששחט נראה דכל הני אסור לשחוט אחריהן · ואם שחט אינו לוקה · שמ"ק וב"ח וש"ך · וכן הוא ברמב"ם בפ"ה מהלכות שחיטה הלכה ה' וז"ל השוחט את הראשון והרי הוא ספק נבלה אסור לשחוט השני אחריהן ואם שחט אינו לוקה עכ"ל · ואם שחט בהמה ונטרפה ונמצא בה עובר בן ט' חי כיון דשחיטת אמו לא מהני בעובר טרפה וטעון שחיטה לעובר אסור לשחוט את העובר ביום ששחט את האם והוא איסור מה"ת · כרתי ס"ק י"ד · והוסיף בתב"ש ס"ק מ"א דאפילו בספק בן ט' אסור לשחוט שמא הוא בן ט' ע"ש : כד מותר לשחוט את השני · וה"ה אם שחט הראשון כהלכתו מותר לנבל השני או לנחור ולעקור השני · שמ"ח סעי' י"ג בשם תה"ק · ודוקא בדבר שהוא נבלה בודאי כמה שכתבתי בס"ק הקודם : כה לפיכך הש"ו ששחטו וכו' · וכתב הב"ח ה"ה אם שחט את האם מותר למכור הבן להש"ו לשוחטו בינו לבין עלמו · (א) ואין לריך לומר שמותר למוכרו לא"י אף על פי שהא"י ישחטנו אח"כ היום · ב"ח · וה"ה אם הראשון שחט א"י מותר ישראל לשחוט השני כמש"כ בתוספתא הביאה התב"ש ס"ק ל"ט ע"ש · וגראה לפענ"ד דאפילו שחט הראשון א"י שידוע שאין עובד גילולים מ"מ מותר לשחוט השני אחריו · דהא העליתי במ"ח סי' ב' ס"ק א' דאפילו א"י שאין עובד גילולים הוה שחיטתו נבלה מה"ת ודלא כתב"ש כאן ס"ק ל"ט ע"ש : כו חש"ו ששחטו וכו' מותר לשחוט חב' אחריהם · כתב הט"ז ס"ק י"ג ה"ה גדול שאינו יודע הלכות שחיטה מותר לשחוט אחריו דאף גדול שאינו יודע הוה רוב מעשיו מקולקלים · ומ"מ סיים הט"ז כיון דלא מלא בפירוש בפוסקים להיתר אין בידי להתיר · עכ"ל ט"ז · וע' מ"ח ס"ק כ"ב כתבתי דמהרמב"ם מוכח דאסור לשחוט אחר גדול שא"י הלכות שחיטה משום דלא הוה רק ספק נבלה · וכ"כ בשמ"ח סוף סעי' י"ד וז"ל וכן אסור לשחוט אחר גדול שא"י הלכות שחיטה דילמא איתרמי ושחיט שפיר · עכ"ל · ומ"מ אם עבר ושחט אחר גדול שא"י ה' שחיטה מותר אפילו השוחט בעצמו לאכול בו ביום · ט"ז ס"ק י"ג · וע' משבצות טעם לזה · והלא כתב"ש ס"ק מ"ב ע"ש : כז בינם לבין עצמם כו' · אבל כשאחרים עומדים ע"ג אז דעת המחבר

הג"ה (א) ואף דאסור למכור להש"ו לשחוט אפינו לכבליכו לכלבים משום שמא יאכלו משחיטתו · י"ל דמיירי כאן בנטרפה שמכרת חדלי לא אתי למיכל מינה · ומתורץ בזה קושיית הש"ך · תב"ש ס"ק ל"ז:

לשחוט השני אחריהם לפי שרוב מעשיהם מקולקלים:

הג"ה **כח** (כג) ואם אחרים רואין ששוחטין כראוי אסור לשחוט אחריהם (טור) כן נראה לי:

ס"י (כד) מותר לשחוט את המעוברת עובר ירך אמו הוא הוא (כה) ואם יצא העובר חי אחר שחיטת אמו והפרים ע"ג

בסי' א' סעי' ה' דשחיטתו כשרה אפילו אינו מומחה וגם אינו יודע לאמן את ידיו· וע"כ בודאי דאסור לשחוט אחריהן· ואף שכתבתי שם שיש חולקים על המחבר שם ואוסרים· מ"מ כאן לענין או"ב יש להחמיר באיסור דאורייתא ואסור לשחוט אחריהן בכה"ג· וכ"כ בש"ך ע"ש:

כח ואם אחרים רואין ששוחטין כראוי· נראה לפע"ד דדוקא שהאחרים ראו בזה השחיטה ששחטו כראוי אסור לשחוט אחריהן אבל אם בזה השחיטה לא ראו כלל אפילו ראו אותם בכמה שחיטות מקודם ששחטו כהוגן מ"מ אם בזה השחיטה לא ראו אותם מותר לשחוט אחריהן· כן משמע בש"ס וכמש"כ במ"א ס"ק כ"ג ודלא כפ"ת בספרו נחלת צבי· ועוד נלפענ"ד דאפילו אם בדקו להם סכין קודם שחיטתם וגם אחר השחיטה

ליה כנבלה גמורה [עכ"ל רש"י]· וקאמר שם בש"ס מ"ט דר"מ א"ר יעקב א"ר יוחנן מחייב היה ר"מ על שחיטתן משום נבלה [מ"ט] א"ר אמי הואיל ורוב מעשיהם מקולקלים וקאמר שם ע"כ בש"ס דהורה רבי כר' מאיר· וכן הסכמת הפוסקים· ובט"ז ס"ק י"ג כתב דה"ה גדול שאינו יודע הלכות שחיטה נמי רוב מעשיו מקולקלים [והא דנקט במתני' חש"ו· כי כהו לא מהני שיודעים ה' שחיטה] וסיים הט"ז אלא כיון דלא הוזכר בפירוש בפוסקים להתיר אין בידי להתיר [עכ"ל]· ואני אומר בהיפך כי נמצא בפוסק מפורסם לאיסור כי ז"ל הרמב"ם פ"ד מה"ש (הביאו בספ"ד סי' י"ח ס"ק א') ישראל שאין יודע הלכות שחיטה ושחט בינו לבין עצמו הרי זה קרובה לספק נבלה [עכ"ל]· ובפ' י"ב מה"ש כתב הרמב"ם וז"ל השוחט את הראשון· והרי הוא ספק נבלה אסור לשחוט הבני אחריו ואם שחט אינו לוקה [עכ"ל]· וכיון דכתב בפ"ד דגדול שא"י ה"ש לא הוה רק ספק נבלה אסור לשחוט אחריו כדכ' הרמב"ם בפ' י"ב הנ"ל וזה דלא כט"ז הנ"ל וכן עיקר: (כג) **ואם אחרים רואים וכו'**· ממשנה הנ"ל שהעתקתי בס"ק הקודם וכן לענין או"ב ששחטו ואחרים רואים אותן אסור לשחוט אחריהן· [עכ"ל המשנה]· וכ"כ הטור וז"ל ואם אחרים רואין ששוחטין כראוי אסור לשחוט אחריהן [עכ"ל]· וכ' ב"י ע"ז וז"ל משנה פ' כה"ד (ד' פ"ו) חש"ו ששחטו ואחרים רואים וכו' [עכ"ל ב"י]· וז"ל הגר"א ואם אחרים רואין וכו' מתניתין שם [עכ"ל הגר"א]· וכס' פ"ת בספרו נחלת צבי הקשה מה שסיים רמ"א פה כן נראה לי הלא משנה שלימה היא פ' כה"ד כאשר הבאתי לעיל· וכתב שזקנו הג' ר' נפתלי מחק מרמ"א תיבת כן נ"ל· **ובנ"צ** כתב די"ל דכוונת רמ"א להדש דין זה דאף אם שחיטה זו שחטו החש"ו בינם לב"ע ולא ראו אותם· רק דראו אותם בשאר שחיטות· א"כ לא הוה תו רוב מעשיהם מקולקלים והוה רק ספק שמא לא שחטו יפה ואסור מספק· וע"כ לענין או"ב אזלינן לחומרא שמא שחטו יפה ואסור לשחוט אחריהן· וזה שדייק רמ"א וכתב ואם אחרים רואים ששוחטין כראוי· ולא כתב ששחטו [עכ"ל בקוצר]· ולפע"ד לא נראה כן לא בפירושו לרמ"א ולא בהדין שחידש· דממה נפשך· אם רמ"א מפרש כן כוונת המשנה דמש"כ במשנה וכן לענין או"ב ששחטו ואחרים רואים וכו' דפירושו אפילו לא ראו בזה השחיטה רק דראו בשחיטות אחרות ששחטו יפה· מ"מ אסור לשחוט אחריהן· א"כ לא הידש רמ"א כלום· ואם כוונת המשנה דאחרים רואין פירושו באותה שחיטה וכפשטא· וכן משמע מרש"י שם במשנה ד"ה ואחרים רואין אותן (גבי כיסוי הדם) דאמרן כרים מכילתין שחיטתן כשרה אותן אחרים חייבות לכסות [עכ"ל רש"י]· וכיון דרש"י כתב שחיטתן כשרה בודאי מיירי רש"י דראו אחרים באותה שחיטה· דאל"כ לא היה שחיטתן כשרה· ואע"ג דרש"י קאי על הרישא בכיסוי הדם· מ"מ בגוונא חדא מיירי ג"כ הסיפא ואחרים רואין אותן לגבי או"ב דראו אותן באותה שחיטה דוקא כדמשמע שם בש"ס לפי המסקנא דשניהם שוים לענין כה"ד ולענין או"ב· דר"מ מתיר בתרוייהו בשחטו בינם לבין עצמם· ורבנן פליגי בתרוייהו· **ועוד** דכאן קתני ואחרים רואין אותן וכן ברים מכילתין קתני ג"כ בזה הלשון וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה [עכ"ל שם]· וכי היכי דמיירי התם דאחרים ראו את החש"ו באותה שחיטה דאל"ה לא היתה שחיטתן כשרה· כן אחרים רואין דהכא מיירי נמי באותה שחיטה· וכיון שכן דהמשנה דפ' כה"ד ודאי מיירי דראו באותה שחיטה ואי ס"ד דהדין כדברי הנחלת צבי דאפילו רק ראו אותם בשארי שחיטות ובזה השחיטה לא ראו מ"מ אסור לשחוט אחריהן מאי צריך המשנה לומר דאם ראו באותה שחיטה אסור לשחוט אחריהם הוה ליה למימר רבותא יותר דאפי' לא ראו באותה שחיטה רק שראו בשחיטות אחרות מ"מ אסור לשחוט אחריהם· **ועוד** דלפי"ז קשה על רמ"א מאיזה מקום מלא רמ"א לחדש דין אשר לא נמצא בשום פוסק נגד משמעות לשון המשנה והפוסקים· **ועוד** הלא לשון זה של רמ"א כתב ג"כ הטור וכתב עליו הב"י שהוא דין הכתוב במשנה· וגם הגר"א ציין על הרמ"א הנ"ל שהוא נובע ממשנה הנ"ל כאשר העתקתי לשונו· אלמא דכמה גדולים הב"י והגר"א פירשו דברי הטור ורמ"א שלא כיונו לשום חידוש דין רק כפשטית לשון המשנה ודלא כנ"ץ· **ועוד** דאם זה היה כוונת רמ"א לא היה כותבו כ"כ ברמז· וגם היה כותב דין זה בד"מ· אלא ודאי משום דהמחבר ש"ע השמיט דין דאחרים רואין אותם המבואר במשנה ובטור וע"כ הוסיף רמ"א זה על הש"ע ולא כיוון לשום חידוש כלל לבד דין המשנה· ובן מוכח בט"ז ס"ק י"ג שכתב וז"ל וכן מוכח מדאמרינן א"כ ואם אחרים רואים אותן אסור לשחוט אחריהם דאין זה חידוש כ"כ דהא בזה מותר השחיטה בדיעבד וכו' [עכ"ל ט"ז]· ומדכתב הט"ז דמותר השחיטה בדיעבד אלמא מפרש הט"ז דהאחרים ראו באותו השחיטה ודלא כנ"ץ שכתב על הט"ז ולפי מש"כ הא ליתא וכו' ע"ש· וגם סברתו של הנ"ץ שכתב שכיון שראינו בשארי שחיטות ששחט יפה א"כ לא הוה רוב מעשיהם מקולקלים [עכ"ל ע"ש]· לא נראה לפענ"ד דכיון דחכמי הש"ס הכריעו דרוב מעשיהם של החש"ו מקולקלים מה מהני שראינו בשארי שחיטות מ"מ באותה שחיטה שלא ראינו אמדינן ליה כקבלת חז"ל· **ועוד** אפי' הוה רק ספק השקול בשחיטה זו ולא הוה רוב מעשיהם מקולקלים אם שחט יפה בשארי שחיטות מ"מ כיון דיש עוד לצרף ריעותא החזקת איסור שאינו זבוח דבהמה וא"כ ספק השקול עם החזקת איסור נידון כרוב מעשיהם מקולקלים· וע' תוס' פ' כה"ד (ד' פ"ו ע"א) ד"ה מאי טעמא דר"מ שהקשו לר"מ דחיים למיעוטא אמאי מותר לשחוט אחריהם אעפ"י דרוב מעשיהם מקולקלים הא מיעוט מעשיהם מתוקנים· ותירצו דסמוך חזקה לרוב והוה מיעוטא דמתוקנין מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ [עכ"ל התוס']· ובזה נדחה סברת הנ"ץ שכתב וז"ל זיל בתר טעמא דרוב מעשיהם מקולקלים וכאן הא חזינן דאין רוב וכו' עכ"ל· די"ל לפי דברי התוס' הנ"ל דהש"ס הוכרחו לומר רוב מעשיהם מקולקלים רק לר"מ [כלבין הש"ס בחולין (ד' פ"ו ע"א) ור"מ מ"ט וכו' א"ר אמי משום דרוב מעשיהם מקולקלים] דחיים למיעוטא וע"כ הוצרך הש"ס לומר רוב מעשיהם וכו' בכדי שבצירוף החזקת איסור עם הרוב יהיה המיעוט דמתוקנים מיעוטא דמיעוטא ולזה לא חיים אפילו ר"מ כמש"כ התוס' הנ"ל· אבל אנן דקיי"ל בכל הש"ס כרבנן דאזלינן בתר רובא ולא חיישינן למיעוטא וא"כ אפילו הוה רק פלגא מעשיהם מקולקלים כיון דהחזקת איסור מסייע לפלגא דמקולקלים הוה ליה כמו רוב מעשיהם מקולקלים (א)· ועי' בנדה פ' כל היד (ד' י"ח ע"ב) דאיתא התם בש"ס דר"מ סבר סמוך מיעוטא לחזקה· ורבנן סברי מיעוטא כמאן דליתא דמי· וכתבו התוס' שם ד"ה סמוך מיעוטא וכו' וז"ל דאפילו רבנן דלית להו סמוך מיעוטא לחזקה· מ"מ מודים הם דסמכינן פלגא לחזקה [עכ"ל תוס']· וה"נ אף לסברת הנ"ץ דאיתרע ליה רובא מ"מ הוה פלגא· וא"כ י"ל סמוך פלגא לחזקת איסור דבהמה והוה כמו רוב מעשיהם מקולקלים כסברת התוס' הנ"ל· **אלא** ע"כ צריכים לומר דתיבת כן נראה לי ט"ס ברמ"א כמש"כ בנ"ץ בשם זקנו הג' ר' נפתלי· וגם מש"כ בשמ"ח סעי' י"ג דאפילו חש"ו ששחטו בינן לבין עצמן אם בדקו להם סכין תחלה וסוף וא"כ מצא ששחט הרוב בלי הגרמה ועיקור· ואע"ג דלא ראו אי לא שהו ולא דרסו ולא החלידו מ"מ יש למנוע לשחוט אחריהם· עכ"ל שמ"ח· [וע' בתב"ש ס"ק ל"ח שלא כתב הוכחה ברורה ע"ז]· ג"כ לא נראה לפענ"ד· דמתניתין סתמא קתני בינן לב"ע ר"מ מתיר לשחוט אחריהן· ולא חילק אם בדק הסכין או לא אלמא בכל גווני הוה נבלה ודאית ומותר לשחוט אחריהן· וגם מדקתני ואחרים רואין אותן משמע דהעיקר תלוי בראיית עין בשעת שחיטה וכמו אחרים רואים אותן דרים מכילתין דקתני לה גבי שחיטתו כשרה דודאי מיירי שהאחרים ראו את השחיטה משמע הא אם לא ראו האחרים בשעת השחיטה של החש"ו הוה נבלה ודאית אף שבדקו להם סכין תחלה וסוף· וע' רש"י (ד' ג' ע"ב) ד"ה דאפילו דיעבד ויודעין הלכות שחיטה לא דתמיד הם מוחזקים לקלקל שאין בהם דעת [עכ"ל רש"י]· אלמא דמוחזקים הם לקלקל בשעת שחיטה· וג"כ י"ל מטעם שכתבתי בסמוך דיש לצרף חזקת איסור דבהמה· כן נראה לפענ"ד פשוט דאין להדש דינים וסברות מלבינו בלא ראיה ברורה מש"ס ופוסקים מפורסמים ובפרט נגד לשון משמעות המשנה וסתימת הפוסקים· וגם התב"ש בעצמו כתב שלא ראה לא' מהמחברים שכתב כן: (כד) **מותר לשחוט את המעוברת וכו' ואם יצא וכו'**· כ"כ הרמב"ם בפ"ב מה"ש והכל בו· ויש ללמוד זה ממשנה פ' המקשה (ד' ע"ד ע"א) השוחט את הבהמה ומצא בה בן ח' חי או מת או בן ט' מת קורעו ומוציא את דמו [שאין צריך שחיטה ומודי ר"מ בהו דאיתרבי מכל בבהמה· רש"י] מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב באו"ב וחכ"א שחיטת אמו מטהרתו· עכ"ל· וכתבו הרי"ף והרא"ש דהלכה כחכמים· וכ"ה הסכמת הפוסקים ומשמע דלהכמים לא שייך בה דין או"ב· והלכך גם בבן ט' חי ניתר בשחיטת אמו· רק אמרינן בש"ס (ד' ע"ה ע"ב) דבן ט' שהפרים ע"ג קרקע חייב בשחיטה מדרבנן משום מראית העין· ולכך אסור לכתחלה גם משום או"ב· ובתוספתא פ"ד הביאה הגר"א· השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי וכו' וחייב משום או"ב דברי ר"מ וחכ"א אין איסור משום או"ב בנא' אותו ואת בנו לא תשחטו את שטעון שחיטה אסור משום או"ב· ואת שאין טעון שחיטה מותר משום או"ב· עכ"ל תוספתא: (כה) **ואם יצא העובר חי וכו' אין שוחטין וכו'**·

כיון

הג"ה (א) וכן כתבו התוס' שם בחולין ד"ה מאי טעמא דר"מ וכו' וז"ל הקשה הר"ר שמואל ורבנן מאי טעמייהו אי רוב מעשיהם מתוקנין א"כ יהא מותר לאכול משחיטתם· וכו' ואי פלגא ופלגא אם כמוך פלגא דמקולקלים לחזקה דעומד בחזקת איסור ואיתרע לי' מהלה דמתוקנים א"כ יהא מותר לשחוט אחריהם וגם יתחייבו על שחיטתן משום נבלה· עכ"ל תוס' שם· הרי להדיא כמו שכתבתי דאפי' בפלגא ופלגא· מ"מ מחמת החזקת איסור ה"ל רובא דמקולקלים· וע"כ מותר לשחוט אחריהן ודלא כסברת הנ"ץ הנ"ל:

ע"ג קרקע כט אין שוחטין אותו ביום א' ואם שחט אינו לוקה :

סי"א (כו) אינו יהודי שמכר שתי בהמות (כז) ואח"כ אמר מסיח לפי תומו שהן אותו ואת בנו ל אינו נאמן במה שאמר לאחר שמכרם ויצאו מתחת ידו לא (כח) ומיהו אי מהימן ליה אסור :

סי"ב (כט) בהמה שנשחטה אמה או בתה היום ונתערבה באחרות וצריך לשחוט מהם היום כיצד תקנתו לב נכבשינהו דניידי ממקום קביעותן ויקח מהם אחד אחד וישחוט דכל דפריש מרובא פריש ושנים הנותרים אסור לשחטם היום :

סי' יז דין השוחט בהמה המסוכנת למות. ובו ג' סעיפים :

ס"א (א) השוחט את (ב) הבריאה ולא פרכסה · (פי' שלא נתנענעה

כיון דחייב בשחיטה מדרבנן כמש"כ בש"ס (ד' ע"ה ע"ב) משום מראית העין · ולכך אסור לכתחלה משום או"ב כמש"כ בס"ק הקודם : (כו) א"י שמכר ב' בהמות וכו' אינו נאמן · הרשב"א בתשובה סי' קי"ח · והטעם כמש"כ בס"ד דיבמות (ד' מ"ז ע"א) גר שנתגייר בב"ד הרי זה גר · בינו לבין עצמו אינו גר · מעשה באחד שבא וכו' ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי וכו' א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך · ואי אתה נאמן לפסול את בניך · ופרכינן · והתניא נאמן אדם וכו' וכשם שנאמן לומר זה בני בכור · כך נאמן לומר בני זה בן גרושה הוא או בן חלוצה וכו' · ומשני א"ר נחמן ב"י ה"ק ליה לדבריך אין יהודי אתה · ומסיק התם הש"ס הילכתא כר"נ ב"י ע"ש · וכתב שם רש"י ד"ה לענין וכו' וז"ל אבל גבי גר אפי' אבנו לא מהימן · עכ"ל · ומה דאיתא בסוף יבמות (ד' קכ"ב ע"א) פשוט מהא מתניתא כנעני שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הם (וישנם משובחים מפירות אילן זקן) וכו' לא אמר כלום · לא נתכוין אלא להשביח מקחו · עכ"ל הש"ס · משמע דוקא היכא דנתכוין להשביח מקחו אינו נאמן הא לאו הכי נאמן כנעני · שאני התם דמקחו בידו ונאמן מכח מיגו דאי בעי קלתיה או לא מזבין ליה · הגר"א : (כז) ואח"כ אמר · משמע הא אמר מקודם שמכרן היה נאמן · וכן משמע מהש"ס סוף מסכת יבמות שהעתקתי בס"ק הקודם דדוקא להשביח מקחו אינו נאמן הא לאו הכי נאמן במה שבידו מכח מיגו וכמש"כ בס"ק הקודם · ולהכי טעמי דוקא הכנעני המוכר נאמן קודם מכירה משום מיגו · הא כנעני אחר דלית ליה מיגו אף קודם מכירה אינו נאמן · דכיון דלית ליה מיגו הדרינן לכללא דאין עדות לכנעני וכמש"כ בס"ק כ"ו דכן מוכח בש"ס · וכ"כ בתב"ש ס"ק מ"ה דכן משמע מרשב"א והרא"ש דכנעני אחר לא מהימן אפילו קודם המכירה · ומה שכתבתי ביד א' ס"ק ל' בשם תשובת רשב"א דאם נתכוין להשביח מקחו אף קודם שמכר ויש לו מיגו אינו נאמן · הוא מהש"ס דסוף יבמות שהבאתי בס"ק הקודם כנעני שהי' מוכר פירות ואמר של ערלה הם לא אמר כלום לא נתכוין אלא להשביח מקחו · עכ"ל הש"ס שם · וכ"כ בט"ז כאן ס"ק ע"ו · אבל בתוספתא דמס' דמאי פ"ה הובא ברא"ש פ' אלו מגלחין סי' ע"ט איתא כנעני שהיה מוכר פירות ואמר של ערלה הם לא אמר כלום דברי רשב"ג · ר' אומר נאמן הכנעני להחמיר אבל לא להקל · עכ"ל התוספתא · וכתב שם הרא"ש וקיי"ל הלכה כר' מחבירו אפי' נגד אביו רשב"ג · והביא ראיה מרש"י פ' ז"ב (ד' כ"ג ע"א) ומרשב"ם פ' גט פשוט (ד' ק"ע ע"ב) ע"ש · הילכך לדעת הרא"ש נאמן במיגו קודם שמכר אף אם י"ל דנתכוין להשביח מקחו · וכ"ד המרדכי והג' מיי' · ותמיהני על הט"ז שהביא בפשיטות בס"ק ע"ו שאם נתכוין להשביח מקחו אינו נאמן אף קודם מכירה מש"ס יבמות הנ"ל · ובמח"כ נעלם ממנו התוספתא הנ"ל והרא"ש וש"פ שהזכרתי · שוב מצאתי שכבר הושג בנה"ך · וע' תב"ש כאן ס"ק מ"ד שהסכים לדעת הרא"ש הנ"ל · וכתב עוד שאפשר שאף הרשב"א מודה לזה ע"ש : (כח) ומיהו אי מהימן ליה אסור · כ"כ ברשב"א שם · והוא מש"ס קדושין (ד' ס"ו ע"א) ממעשה דההוא סמיא וכו' כי אתא שליה אמר אשתו זינתה אתא לקמיה דמר שמואל · א"ל אי מהימן לך זיל אפקה ואי לא לא תפיק · ופירש רבא שב אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה וכו' ע"ש · אלמא דאף מי שאינו נאמן עפ"י הדין משום דכל דבר שבערוה אין פחות משנים · מ"מ אי מהימן ליה אסיר · וה"ה לכל מי שאינו נאמן אפילו כנעני אי מהימן ליה אסור · וע' בש"ע ורמ"א לקמן בסי' קכ"ז ס"א ובש"ך שם ס"ק ט"ו : (כט) בהמה וכו' ושנים הנותרים אסור וכו' · וכ"כ בטור · והוא מרא"ש פ' או"ב סי' ה' בשם בה"ג וז"ל בהמה שנשחטה אמה היום ונתערבה באחרות וצריך לשחוט מהם בו ביום · כיצד יעשה מכה אותם ושירדם וכל הפירש מן הרוב הוא פירש ושנים הנותרים וכו' · עכ"ל הרא"ש · וכ' הגר"א שבה"ג סובר דהא דאמרינן בזבחים פ' התערובת (ד' ע"ג) גזירה שמא יקח מן הקבוע הוא דוקא בקדשים ובחלילים גזרינן · אבל לא בשאר איסורים · דבשאר איסורים אף לכתחלה מותר וע' רא"ש שם · עכ"ל הגר"א · והיא שיטת ר"ת בתוס' פ' גיד הנשה (ד' צ"ה ע"א) תוס' ד"ה הכא נמי וכו' וע' רא"ש שם סי' כ' ע"ש · והתוס' והרא"ש סוברים דלא כר"ת וס"ל חילוק אחר דדוקא היכא שהאיסור ידוע וניכר במקומו כמו הגות הנמכר בשר נבלה לא חיישינן שמא יקח מן הקבוע · אבל כשהאיסור מעורב בהיתר כי פריש ליה כי פריש אתי ליקח מן הקבוע ע"ש · ומה שכתבתי בי"א ס"ק ל"ב די"א דאם מפזרם בעצמו לא מהני וכו' ע"ש סברא זו תמצא בתוס' בזבחים פ' התערובת שם · ובתוס' בפ' גה"נ שם · ויגעתי בזה כי כבר האריכו בזה הפר"ח בסי' ק"י סעי' ו' מס"ק כ"ו עד ס"ק כ"ח ובכלל ובתב"ש כאן ס"ק מ"ו מ"ז ע"ש :

השחיטה ומגלהו אותו יפה מ"מ כיון דשחטו ביניהם לבין עצמם מותר לשחוט אחריהם [וכמש"כ במ"ח שם ודלא כתב"ש ס"ק ל"ח] · משום דרוב מעשיהם מקולקלים לגבל בשעת שחיטה וסמוך לזה ג"כ חזקת איסור הבהמה בקיימא בחזקת שאינה זבוחה : **כט** אין שוחטין וכו' · כיון דמעון שחיטה מדרבנן כשהפרים ע"ג קרקע · ואין לוקין כיון דמן התורה ניתר בשחיטת אמו · ש"ך · ואם נטרפה האם אסור מה"ת לשחוט את העובר ביום ששחט את האם כמה שכתבתי בס"ק כ"ג בי"א בשם כרו"פ ותב"ש ע"ש : **ל** אינו נאמן וכו' לאחר שמכרם · הא אי אמר קודם המכירה נאמן משום שיש לו מיגו דאי בעי קלתיה (לשון טריפה) או לא היה מזבין ליה · ודוקא אותו כנעני המוכר נאמן קודם המכירה משום שיש לו מיגו · הא כנעני אחר אף קודם המכירה אינו נאמן · שמ"א סעי' י"א · וע' מ"ח ס"ק כ"ז · ואם יש לתלות שמכוין להשביח מקחו אף אותו כנעני המוכר ואף קודם המכירה אינו נאמן · תשובת הרשב"א סי' קי"ח וכ"ד הט"ז ס"ק ט"ו ע"ש · אבל דעת הרא"ש ומרדכי והג' מיי' דהיכא דבידו נאמן אף שיש לומר דלהשביח מקחו נתכוין · ע' ש"ך ס"ק כ"ג וע' מ"ח ס"ק כ"ז · וכן הסכים התב"ש לדעה זו : **לא** ומיהו אי מהימן ליה אסור · פירש אפילו אינו מסל"ת · תשובת הרשב"א וש"ך · וע' מ"ה ס"ק כ"ח בשם הש"ס דדוקא אי מהימן ליה כב' עדים כשרים · וע"ל בש"ע סי' קכ"ז סעי' א' ובש"ך שם ס"ק מ"ו : **לב** נכבשינהו דניידי וכו' · ויש אומרים דאם מפזרם בעצמו לא מהני רק שילוה לכנעני לפזרם ולא יראה בשעת פיזורם · ויפזר הכנעני כולם עד שלא ישאר קבועים כלל ואז יכול ליקח מהמפוזרים לשחוט אחד אחד · דכיון דלא באו ליד ישראל כי אם נפוזרים ולא מהקבוע אמרינן כל דפריש מרובא פריש וב' האחרונים אסורים לשחטם היום · שמ"א כאן סעי' י"ט · וע' בתב"ש ס"ק מ"ו מ"ז · וע' מ"ח ס"ק כ"ט:

סי' יז .

סי' יז (א) השוחט וכו' · קודם שנבאר מקור הדין על כל פרטי הדברים הנאמרים בש"ע פה נעתיק בקוצר לשון המשנה והש"ס והפוסקים · ואח"כ נבאר בעז"ה בקוצר על כל דבר ודבר · משנה פ' השוחט (ד' ל"ז ע"א) השוחט את המסוכנת רשב"ג עד שתפרכס ביד או ברגל · ר' אליעזר אומר דיה אם זינקה · א"ר שמעון השוחט בלילה ולמחר מצא כתלים מלאים דם כשרה שזינקה וכמדת ר"א [וכתב הב"י דאין הלכה לא כר"א ולא כר"ש וכ"ה הסכמת הפוסקים ודלא כהטור] וחכ"א עד שתפרכס או ביד או ברגל אי עד שתכשכש בזנבה · אחד בהמה דקה ואח' בהמה גסה · בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש בלבד · בד"א שהיתה בחזקת מסוכנת · אבל אם היתה בחזקת בריאה אפילו אין בה אחד מכל הסימנים הללו כשרה · עכ"ל המשנה · ובגמרא שם עמוד ב' היכי דמי מסוכנת א"ר יצחק אמר רב כל שמעמידים אותה ואינה עומדת · ר' חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר אפילו אוכלת בקעיות (שיש לה כח בבינייה כיון דאינה עומדת מסוכנת היא · רש"י) רמי בר יחזקאל אמר אפילו אוכלת קורות בבירה וכו' ע"ב · אשכחינהו שמואל לתלמידי דרב א"ל מאי אמר רב במסוכנת · אמרו ליה הכי אמר רב (ד' ל"ח ע"א) גועה והטילה ריעי וכשכשה בזנבה הרי זה פירכוס · אמר להו אצטריכא ליה לאבא [פי' לרב · רש"י · ע"ש] לאוזי אוני שאני אומר כל שאינו דברים שהמיתה עושה · מאי ניניהו דברים שהמיתה עושה · א"ר ענן לדידי מפרשא לי מניה דמר שמואל היתה ידה כפופה ופשטתה דברים שהמיתה עושה · פשטה וכפפה דברים שאין המיתה עושה · ופריך · מאי קמ"ל תנינא [במתניתין] בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש · הא החזירה כשרה · ומשני · אי ממתניתין הוה אמינא דוקא דכייפה ופשטה יהדר כייפה לה · אבל פשטה וכפפתה לא קמ"ל · מתיבי ר' יוסי אומר היה ר"מ אומר גועה בשעת שחיטה אין זה פירכוס · ר"א בר' יוסי אומר משמו אפילו הטילה ריעי וכשכשה בזנבה אין זה פירכוס · קשיא גועה אגועה · קשיא ריעי אריעי · ומשני · גועה אגועה לא קשיא · הא דעבי קלה הא דעמי קלה · ריעי אריעי לא קשיא · כאן בשותתת · כאן במתרזת · עכ"ל הש"ס · פרש"י גועה והטילה ריעי · או זה או זה · גועה צועקת · לאזוי אוני · לפרכס האזן בתמיה היות גדול הוא זה · שאני אומר שאינה צריכה כ"כ אלא כל פירכוס שמסוכנת

מפרכסת

(נתנענעה) הרי זו מותרת · אבל המסוכנת והוא (ג) כל שמעמידים אותה א (בגערה או במקל · כל בו בשם הראב"ד) ואינה עומדת (ד) אעפ"י שהיא אוכלת מאכל בריאות שחטה ולא פרכסה כלל ב (ה) הרי זו נבלה ולוקין עליה ואם פרכסה הרי זו מותרת וצריך שיהיה הפירכוס ג (ו) בסוף השחיטה (ז) (ולמשוך ד עד אחר שחיטה

סי' יז א בגערה או במקל · אבל אם מעמידים אותה בידים לא מהני ולא מוליא אותה מחזקת מסוכנת · משום דאף עץ עומד הוא כשמעמידים אותו · כל בו בשם הראב"ד · וע' מ"ח ס"ק ג' הבאתי שהר"ן חולק על הראב"ד ומתיר כאן אף כשהעמידוהו בידים · ומ"מ לפי שכל האחרונים לא הביאוהו הלכה כראב"ד ורמ"א · ומ"מ אף לפי סברא זו של הראב"ד דוקא העמידוהו לבד לא מהני · אבל אם העמידוהו בידים והלכה אח"כ הילוך יפה מוליא אותה מחזקת מסוכנת · דכיון דהלכה לא הוה מעשה עץ · אע"ג דתחלת העמדה היתה ע"י שהעמידוה בידים ולא יכלה לעמוד ע"י גערה או מקל · מ"מ כיון דהלכה אח"כ מהני · כן העלה בתשובת בית דוד (להג' מוהד"ע מד"א דק"ק מינסק) בקו"א סי' ג' ע"ש · וע' מ"ח ס"ק ג' כתבתי דכן נלפענ"ד עיקר ודלא כתב"ש: **ב הרי זו נבלה וכו'** · דכל שלא פירכסה בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם גמר שחיטה · ש"ס וט"ז · וע' מ"ח ס"ק ה' דהוה נבלה ודאית כדכתב הש"ע ולוקין עליה · וע"כ מותר לשחוט האם או הבן אחריה · וכתב משבצות ס"ק ב' דלא יברך על מסוכנת שמא לא תפרכס אלא ישחוט אחרת עמה · ומיהו ביו"ט מותר לשחוט את המסוכנת משום דרוב אין מתות קודם גמר שחיטה ע"ש · וע' מ"ח סוף ס"ק ה': **ג בסוף השחיטה ולמשוך וכו'** · וכ"ש אם כל הפירכוס היה אחר השחיטה דמהני · שמ"ח סעי' א' בשם או"ה · משום דקיי"ל שאפילו אחר ששחט ב' סימנים הרי הוא כחי · ואפילו אם לאחר שחיטה מיד לא פירכסה רק אחר ששהה ערך רביעית שעה פירכסה אח"כ ג"כ כשרה · בינת אדם סוף שער או"ה · ודלא כס' זבח שמואל · אך אם חתך כל המפרקת עם רוב בשר אפילו פירכס אח"כ לא מהני דהכי קים להו לחז"ל שאחר שחתך המפרקת עם רוב בשר לא נשאר בה חיות כלל ומאי דפירכס הוא כזנב הלטאה בינת א' שם · ובשער או"ה סי' ו' ע"ש · ומביאו פ"ת ס"ק א' · וע' מ"ח סוף ס"ק ז': **ד עד אחר שחיטה** · אבל אם

מפרכסת שאינה עושה דבר שהוא הוצאת נפש הוי פירכוס כדלקמן · עכ"ל רש"י · עוד איתא בש"ס שם · א"ר חסדא פירכוס שאמרו בסוף שחיטה · מאי בסוף שחיטה · באמצע שחיטה · לאפוקי תחלת שחיטה דלא [פרש"י אני שמעתי בסוף שחיטה ואני מפרש מאי סוף שמעתי אמצע שחיטה היא והאי דקרי ליה סוף לאפוקי אם רק בתחילת שחיטה פירכסה ובאמצע שחיטה לא פירכסה לא מהני] אר"ח מנא אמינא לה וכו' · א"ל רבא לעולם בסוף שחיטה שאני אומר כל שאינו עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם לכן (ופרש"י כל שאינו עושה כן פשטה וחזרה לאחר שחיטה בידוע וכו' עכ"ל) רבא אמר פירכוס שאמרו בסוף שחיטה א'. רבא מנא אמינא לה דתניא [שם עמוד ב'] או כשב פרט וכו' תחת אמו פרט ליתום · עכ"ל הברייתא · ודייק רבא · האי יתום היכי דמי אילימא דילידתיה אמיה והדר מתה לעולם תיחי ותיזיל · אלא דמתה והדר ילידתיה מכי יולד נפקא אלא פשיטא זה פירש למיתה וזה פירש לחיים · אי אמרת בשלמא בעינן חיותא בסוף לידה היינו דאיצטריך קרא למעוטי אלא וכו' · אמר רבא הילכתא כי הא מתניתא בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה בד"א ביד אבל ברגל בין פשטה ולא כפפה · בין כפפה ולא פשטה כשרה בד"א בדקה · אבל בגסה בין ביד בין ברגל בין פשטה ולא כפפה · בין כפפה ולא פשטה כשרה · ועוף אפילו לא ריפרף אלא גפו [ס"א אלא בעינו וע' במ"ח ס"ק י"ב] ולא כישכש אלא זנבו הרי זה פירכוס · ופריך · מאי קמ"ל כולהו תנינהו בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש · יד אין רגל לא · דקה אין גסה לא · ומשני · עוף איצטריכי ליה דלא תנן · עכ"ל הש"ס · פרש"י פירכוס שאמרו בסוף שחיטה · סוף ממש שתפרכס בגמר שחיטה דתהוי בה חיות אחר שחיטה · זה פירש למיתה · אמו כלומר בשעת מיתתה ילדה דרך הרחם ואשמועינן קרא דבעי חיות עד גמר לידה ואחר לידה מעט · ואי לא הוה ליה יתום · למה לי קרא וכו' אלא ש"מ כל מילתא דבעי רבנן חיותא בעינן שיהא חיות בגמר דיליה · עכ"ל רש"י · והרי"ף והרא"ש פ' השוחט סי' י"ג השמיטו הא דרב גוטה ומטילה ריעי · וכן השמיטו הא דשמואל היתה ידה כפופה ופשטתה · ולא הביאו אלא הא דאמר רבא הילכתא כהא מתניתא בהמה דקה וכו' · וכן משמע מרמב"ם וש"ע דכפיפת יד לא מהני · וסברתם כתב הב"י מדאמר רבא (ד' ל"ח ע"ב) הלכתא כהא מתניתא וכו' אתי לאפוקי דרב ושמואל · וכל דלא מיתניא בהא מתניתא לא מהני · עכ"ל · **אבל הרשב"א** וטור פסקו להא דרב ושמואל · ונראה לפענ"ד דסברתם מהא דאמר שמואל איצטריכי ליה לאבא לאזוזי אוני [כתמיה כמש"כ רש"י] משמע דשמואל מיקל יותר ואין צריך כ"כ כמו רב וכמש"כ רש"י להדיא בד"ה שאני אומר שאינה צריכה כ"כ וכו' ע"ש · משמע דפשיטא ליה לשמואל דפירכוס דרב מהני ודאי · וכן על פירכוס דשמואל דאמר פשיטה וכפפה דמהני פריך הש"ס מאי קמ"ל תנינא בהמה דקה וכו' הא החזירה כשרה אע"ג דדחי הש"ס אי ממתניתין הוה אמינא דוקא דכייפה ופשטה והדר כייפה אבל פשיטה וכפפתה לא קמ"ל · עכ"ל הש"ס · באמת זה דוחק גדול דא"כ למה ליה למתניתין לאשמועינן שפשטה ידה לא מהני הוה ליה לאשמועינן רבותא יותר דאפי' כפפה ידה דלא מהני · ואפילו למאי דדחי הש"ס י"ל דהכי פירושו דהש"ס דלא בא רק לתרץ למה ליה לשמואל לאשמועינן הלא בפשיטות יכול לדייק כן ממתניתין · וע"ז דחה בדוחק דאי לאו שמואל הוה אתי למיטעי · אבל באמת אפי' התרצן סובר דפשטות המשנה כשמואל וכן מורה הלשון דאי ממתניתין הוה אמינא דוקא וכו' קמ"ל דלא אמרינן כהוה אמינא ודו"ק · ועוד דלא דחה המתרץ רק דמתניתין אפשר לדחות · אבל מ"מ י"ל דמודה המתרץ לדינא דשמואל · וע"כ לא שבקינן פשיטותא דרב ושמואל והש"ס דפריך על שמואל מאי קמ"ל ואזלינן בתר דיוק קל בדברי רבא ועוד דהגמרא (דף ל"ח ע"ב) פריך על רבא דאמר הלכתא כהא מתניתא כולהו תניניהו וכו' ופרש"י לשון קושיא הוא למה ליה לרבא לאשמועינן וכו' · ומשני עוף איצטריכא ליה דלא תנן · עכ"ל רש"י · ואם איתא כסברת הרי"ף דרבא אתי לאשמועינן דהלכתא כהא מתניתא ולאפוקי מרב ושמואל וכמו שהבאתי לעיל בשם הב"י וא"כ מאי פריך הש"ס על רבא מאי קמ"ל · הא טובא קמ"ל לאפוקי מרב ושמואל · אלא ודאי סובר הש"ס דגם רבא סובר כשמואל דכן משמע ממתניתין ולכך משני הש"ס עוף איצטריכי ליה דלא תנן ודו"ק · כן נראה לפענ"ד סברת הרשב"א וטור · וע' מ"ח ס"ק י"א · וע' ביד אלי' ס"ק ו' להלכה · ועתה נבאר דברי הש"ע בפרטות: **(ב) את הבריאה וכו'** · משנה פ' השוחט (ד' ל"ז) בד"א שהיתה בחזקת מסוכנת · אבל אם היתה בחזקת בריאה אפילו אין בה אחד מכל הסימני' הללו כשרה · עכ"ל המשנה · וע' ס"ק א': **(ג) כל שמעמידים אותה בגערה וכו'** · שם (ד' ל"ז ע"ב) היכי דמי מסוכנת אר"י אמר רב כל שמעמידים אותה ואינה עומדת עכ"ל הש"ס · וז"ל ד"מ ס"ק א' וכלל בו בשם הראב"ד לא שמעמידים אותה בידים דההיא אפילו עומדת לאו כלום היא דמעשה עץ בעלמא היא דקעבדי · אלא שמעמידים אותה בגערה או במקל ואם עומדת מותרת · עכ"ל ד"מ · וז"ל הגר"א מדקאמר רב שמעמידים אותה ש"מ שתהא ג"כ יכולה לעמוד מרכילתה · ועמידתה ביד מעשה עץ בעלמא עביד · עכ"ל הגר"א · ומיהו בתשובת בית דוד (להגאון מוהרד"ע מק"ק מינסק) בקו"א סי' ג' הוכיח שם שס"ל להר"ן דלא כדעת הראב"ד הנ"ל · אלא דכאן במסוכנת מהני אפילו העמידוה בידים · ודייק מדנקט הש"ס כאן הלשון אר"י אמר רב כל שמעמידים משמע אפילו ע"י אחרים · ובנפולה בפא"ט (ד' נ"א ע"ב) איתא אר"י אמר רב עמדה אין צריך · ולשון עמדה משמע מעצמה אבל העמידוה אחרים לא מהני · ואין סברא לומר דשם בנפולה אפילו ע"י גערה או מקל ג"כ לא מהני דאטו משום דנגערו עליה לא תיהני עמדה מעצמה · אלא ודאי הפשט דדייק עמדה לדייק דהעמידוה בידים לא מהני · אבל במסוכנת דנקט הלשון העמידוה דאפילו ע"י אחרים משמע · י"ל דגם העמידוה בידים ממש מהני במסוכנת · ע"ש שהאריך בזה · ומסיק דאע"ג דקשה להקל נגד רמ"א · מ"מ הא ודאי אם הלכה בטוב אחר שהעמידוה בידים מהני להוציאה מחזקת מסוכנת עכ"ל תשובת בית דוד בקוצר · אמנם מצאתי כתב"ש ס"ק י"ג שכתב להיפך וז"ל שם ונ"ל דאפילו במסוכנת ישראל אם העמידוה בידים אע"ג דהלכה אח"כ לא יצאתה מחזקת מסוכנת דנקל טפי ללכת מלקום בעצמה · עכ"ל תב"ש · ומ"מ נראה לפענ"ד דברי הב"ד עיקר דבשלמא בעמידה לבד י"ל דמעשה עץ בעלמא הוא · אבל בהליכה הא חזינן דיש לה כח להלוך וא"כ יצאתה מחזקת מסוכנת ואין להאריך: **(ד) אעפ"י שהיא אוכלת מאכל בריאות** · כ"ה שם בש"ס (ד' ל"ז ע"ב) היכי דמי מסוכנת אר"י א"ר כל שמעמידים וכו' ר"ה בר שלמיא משמיה דרב אמר אפי' אוכלת בקעיות · רמי בר יחזקאל אמר אפילו אוכלת קורות · עכ"ל הש"ס · ופרש"י דרמי בר יחזקאל לא פליג אדרב יהודה אלא לטפויי אתא · וכן ר' הגיגא · עכ"ל: **(ה) הרי זו נבלה ולוקין עליה** · שם (ד' ל"ח ע"א) א"ל רבא לעולם בסוף שחיטה שאני אומר כל שאינו עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם לכן · עכ"ל הש"ס · ומלשון הרמב"ם וש"ע דכתבו ולוקין עליה משמע דהוה ודאי נבלה · וע"כ מותר לשחוט אחריה באו"ב · וכ"כ הב"ח ושמ"ח סעי' ד' וע"ש בתב"ש ס"ק ו' וכ"כ בכרתי ס"ק ג' · וכן משמע מש"ס הנ"ל בידוע שנשמתה וכו' משמע דהוה ודאי · **והנה** במס' ביצה פ"ג (ד' כ"ה ע"א) איתא במשנה בהמה מסוכנת לא ישחוט אא"כ יש שהות לאכול ממנה כזית צלי ר"ע אומר וכו' · ועי' בש"ע א"ח סי' תצ"ח סעי' ו' · ולכאורה קשה האיך מותר לשחוט אותה ביו"ט שמא לא תפרכס ונמצא חילל יו"ט בחינם · וכבר עמדו בזה בתשובת שאגת א' סי' ס"ד ובפלתי כאן ס"ק ב' · אמנם י"ל דרוב אין מתות · אלא כל שלא פירכסה הוה סימן דמתה קודם גמר שחיטה · ומיהו לענין הברכה יראה שאין להכניס עצמו בספק ברכה אלא ישחוט אחר עמו · משבצות ס"ק ב' ע"ש: **(ו) בסוף השחיטה** · פי' אבל אם לא פירכס אלא באמצע השחיטה לא מהני וכרבא שחולק על ר"ח בזה וקיי"ל כרבא · וע' במ"ח ס"ק א' וס"ק ה' וס"ק ז': **(ז) ולמשוך עד אחר שחיטה** · ז"ל

שחיטה (תא"ו נט"ו ח"ג לדעת רש"י) **ה אבל בתחלתה אינו מועיל ·** **כיצד הוא הפירכוס** (ח) **בבהמה דקה** (ט) **ובחיה גסה ודקה** (י) **בין שפשטה ידה והחזירה · או שפשטה רגלה אעפ"י שלא החזירה** ו (יא) **או שכפפה רגלה בלבד ה"ז פירכוס ומותר · אבל אם פשטה ידה ולא החזירתה הרי זו אסורה שאין זו אלא הוצאת נפש בלבד · ובבהמה גסה אחד היד ואחד הרגל בין שפשטה ולא כפפה · בין כפפה ולא פשטה הרי זה פירכוס ומותרת · ואם לא פשטה לא יד ולא רגל ולא כפפה כלל הרי זו נבלה ·** (יב) **ובעוף אפילו לא ריפרף** (פירש מעניין כהרף עין) **ז אלא בעינו ח** (יג) **ולא כשבש** (פירש נענע) **אלא בזנבו הרי זה פירכוס :**

השוחט

ז"ל ב"י וכתב רי"ו נט"ו ח"ג אות ה' לפרש"י צריך שתפשוט ידה לאחר שחיטה ואם לא עשתה כן לאחר שחיטה אעפ"י שנמשך עד גמר שחיטה פסולה · כי רש"י פי' בסוף שחיטה (דקאמר רבא ע' ס"ק א' וס"ק כ') ר"ל שיתחיל בסוף שחיטה וימשך עד לאחר שחיטה · אבל אם התחיל באמצע השחיטה ונגמר בסוף שחיטה פסולה · ולפירש התוס' אינו כן · והסכים לפרש"י · עכ"ל ב"י · וכתב הש"ך דבאמת כן משמע כרש"י פ' השוחט (ד' ל"ח ע"א) ד"ה כל היכי תיחי ותיזיל וכו' · ושם בד"ה א"ל רבא וכו' ושם ד"ה שאני אומר כל שאינו עושה וכו' · ושם ד"ה בסוף שחיטה סוף ממש וכו' · ושם ע"ב רש"י ד"ה זה פירש למיתה וכו' וכן משמע בש"ס · עכ"ל ש"ך · ונראה לפענ"ד דרש"י למד כן מדאמרינן שם בש"ס (ד' ל"ח סוף ע"א וריש ע"ב) והעתקתי בס"ק א' · אמר רבא מנא אמינא לה (פי' דבעינן דוקא שתפרכס בסוף שחיטה ולא סגי באמצע שחיטה לבד ודלא כר"ח שם ע"ש) דתניא שור או כשב פרט וכו' תחת אמו פרט ליתום · (וקשיא) האי יתום היכי דמי וכו' · אלא פשיטא זה פירש למיתה · וזה פירש לחיים · אי אמרת בשלמא בעי חיותא בסוף לידה היינו דאיצטריך קרא למעוטי · אלא אי אמרת לא בעי חיותא בסוף לידה למה לי מכי יולד נפקא עכ"ל הש"ס ופרש"י שם ע"ב ד"ה זה פירש למיתה · אמו כלומר בשעת מיתתה ילדה דרך הרחם ואשמועינן קרא דבעי חיות עד גמר לידה ולאחר לידה מעט · ושם ד"ה למה לי קרא וכו' אלא ש"מ כל מילתא דבעו בה רבנן חיותא בעינן שיהא חיות בגמר דיליה · עכ"ל רש"י · והכונה אחר גמר דיליה · אלמא דרבא למד דבעינן פירכוס דוקא בסוף שחיטה מיתום · וכי היכי דהתם זה פירש למיתה וזה פירש לחיים לא מהני ובעינן דוקא שיהיה קצת גם אחר לידה [וכמש"כ רש"י הנ"ל שהעתקתי דבעי חיות עד גמר לידה ולאחר לידה מעט] הכי נמי גבי פירכוס בעינן שיהיה חיות קצת גם אחר שחיטה · וכן הסכמת התב"ש וכרו"ס ודלא כפר"ח וכן עיקר · ומה שכתבתי בי"א ס"ק ג' דכ"ש אם היה כל הפירכוס אחר שחיטה דמהני ע"ש · נלפענ"ד דיש להוכיח כן מש"ס שם (ד' ל"ה ע"א) ר' נחמן בר יצחק אמר פירכוס שאמרו בתחילת שחיטה אמר רנב"י מנא אמינא לה דתנן אמר ר"ש השוחט בלילה ולמחר מצא כתלים מלאים דם כשרה שזינקה וכמידת ר"א ואמר שמואל כתלי בית שחיטה שנינו · אי אמרת בשלמא בתחילת שחיטה [סגי] שפיר אלא אי אמרת [בעינן דוקא] בסוף שחיטה ליחוש דילמא בתחילת שחיטה זינקה · עכ"ל הש"ס · ואנן קיי"ל כרבא דבעינן פירכוס דוקא בסוף שחיטה · וכתבו התוס' שם ד"ה רבא א' פירכוס שאמרו בסוף שחיטה והא דלא חיישינן דילמא בתחילת שחיטה זינקה [וכמו שהוכיח ר"נ ב"י] משום [דס"ל לרבא] דלא שכיחא שיהיה זינוק אלא בסוף · עכ"ל התוס' · וכ"כ שם הרא"ש סי' י"ב ע"ש · ואי אמרת דאם היה הפירכוס רק אחר שחיטה לבד דלא מהני ליחוש שמא התחיל לזנק רק אחר השחיטה · וזה מלוי כודאי · אלא ודאי שפירכוס שהוא רק אחר שחיטה ג"כ מהני · וטעמא דמהני פירכוס בלאחר שחיטה משום דקיי"ל דלאחר ששחט שנים או רוב שנים הרי הוא כחי לכל דבריו כדאיתא ביבמות פ' האשה בתרא (ד' ק"כ ע"ב) ובגיטין פ' מי שאחזו (ד' ע' ע"ב) אמר ר"י אמר שמואל אם שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חי הוא וסופו למות · וכן פסק בטוש"ע אה"ע סי' קכ"א סעי' א' ע"ש · ומה שכתבתי בי"א שם דאם נחתך המפרקת ורוב בשר ופירכס אח"כ דלא מהני · זה מוכח ממאי דאמרינן בחולין פ"א (ד' כ' ע"ב) אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה · ושם (ד' כ"א ע"א) אר"י אמר שמואל נשברה מפרקת ורוב בשר עמה מטמא באוהל וכו' ע"ש · וע' בינת אדם שער או"ה שאלה ו' שהוכיח כן מש"ס חולין (ד' כ"א ע"א) וז"ל תנן התם הותזו ראשיהם אעפ"י שמפרכסין טמאה כזנב הלטאה שמפרכסת · מאי הותזו וכו' וע"ש ברש"י ותוס' ומוכח שם בין לרש"י ובין לתוס' אם שחט ב' הסימנים ונחתך גם המפרקת לכ"ע זהו הותזו ממש וטמאה וא"כ לא מהני הפירכוס שאח"כ · וכתב שמצא כן להרשב"א שכתב כן · וע' בינת א' סוף שער או"ה שכתב בשם רב אחד שמכשיר אפילו אם היה הפירכוס אחר שחתך כל המפרקת אחר שחיטת הסימנים · והוא השיג עליו ומעמיד דבריו הראשונים ע"ש דמפיק דבזה לא מהני פירכוס אח"כ · וכן נראה לפענ"ד עיקר · (ח) **בבהמה דקה וכו'**. משנה חולין פ' השוחט (ד' ל"ז ע"א) בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש בלבד · עכ"ל המשנה · ובש"ס שם (ד' ל"ח ע"ב) אמר רבא הלכתא כהא מתניתא בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה · בד"א ביד · אבל ברגל בין פשטה ולא כפפה ובין כפפה וכו' כשרה · בד"א בדקה אבל בגסה בין ביד בין ברגל בין פשטה ולא כפפה ובין כפפה ולא פשטה כשרה · עכ"ל הש"ס · וע' מ"ח ס"ק א' : (ט) **ובחיה גסה ודקה ·** כן הוא בפ"ק דע"א (ד' ט"ז) א"ר חנן בר אבא אר"ה חיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפירכוס · עכ"ל · וכ"ה ברי"ף ורא"ש פ' השוחט סי' י"ב וכ"ה הסכמת הפוסקים : (י) **בין שפשטה ידה והחזירה או וכו' אעפ"י שלא החזירה ·** כן הוא בברייתא שהביא רבא שהעתקתי בס"ק א' וכס"ק ח' ע"ש : (יא) **או שכפפה רגלה** וכו' ומותר. וכ"ה לשון הרמב"ם · וכ' הב"י דמשמע מלשונו דדוקא רגלו אבל כפפה ידה לא מהני אע"ג דשמואל סובר דמהני הבאתיו בס"ק א' · מ"מ סיבר הרמב"ם מדקאמר רבא הילכתא כהא מתניתא וכו' ובמתניתא ליתא הא דשמואל משמע דרבא לאפוקי הא דשמואל אתא כיון דלא אידכר בההיא ברייתא · וכן הרי"ף והרא"ש השמיטו הא דשמואל · מיהו כבר כתבתי בסוף ס"ק א' שהרשב"א והר"ן והטור סוברים כשמואל דגם כפפה ידה דמהני · וכתבתי שם סברתם · וכ"ד רי"ו וכל בו בשם הר"ז ורש"ל וב"ח וכן משמע דעת הש"ך וכ"ד פר"ח וכרו"פ · הילכך נראה כמה שכתבתי ביד אליהו ס"ק ו' דבהפ"מ ודאי יש לסמוך עליהם ודלא כתב"ש שמחמיר בזה כן נראה לפענ"ד : (יב) **ובעוף אפי' לא ריפרף אלא בעינו ·** בברייתא שהביא רבא בכ"ס (ד' ל"ח ע"ב) שהעתקתי בסוף ס"ק א' איתא ושוף אפילו לא ריפרף אלא גפו ולא כישכש אלא זנבו ה"ז פירכוס · כן הוא גירסא דידן בש"ס וגירסת הרי"ף ורמב"ם אפילו לא ריפרף אלא בעינו · נמצא דדברי הש"ע כאן שכתב בעינו היא לפי גירסת הרי"ף ורמב"ם · אבל לגירסא דידן דגרים אלא גפו י"ל דדוקא ריפרף בגפו מהני אבל רק בעינו לא מהני · וכן פסק רש"ל וכ"ה ושארי אחרונים : (יג) **ולא כישכש אלא בזנבו ·** וכתב הב"י דהרמב"ם [שהוא כלשון הש"ע] השמיט כישכוש זנב גבי בהמה · ואע"ג דבמתניתין (שהעתקתי בס"ק א') איתא מפורש דכישכוש זנב מהני גם בבהמה · נראה דטעמו משום דאמר רבא הלכתא כהא מתניתא אתא לאפוקי כל סימן שלא הוזכר בהא מתניתא דלא מהני · עכ"ל ב"י · ובברייתא איתא כהאי לישנא שהעתיק הרמב"ם וש"ע כישכוש זנב גבי עוף · אבל הרא"ש פ' השוחט סי' י"ב שהביא הברייתא הנ"ל כתב וז"ל וכן כישכוש זנב בבהמה מהני כדתנן במתניתין [והכ"א עד שתפרכס וכו' או עד שתכשכש בזנבה אחד בהמה דקה וא' בהמה גסה וכו'] עכ"ל הרא"ש · וכ"ד הרמב"ן והטור · ובתב ה"ה בפ"ד מהמ"א די"ל דגם הברייתא דהביא רבא סובר כן ונקט זה בעוף לרבותא דאפילו בעוף מהני זה ולא אמרינן דכישכוש זנב היה דבר קל בעוף וכ"ש בבהמה מהני · וא"כ י"ל דכן נמי דעת הרמב"ם ולא כדעת הב"י ברמב"ם · ולפע"ד יש להביא ראיה לדבריהם מש"ס שם (ד' ל"ח ע"ב) דפריך על רבא מאי קמ"ל כולהו תניגהו וכו' ומשני עוף איצטריכא ליה דלא תנן · עכ"ל הש"ס · ופרש"י כולהו תניגהו לשון קושיא כלומר למה ליה לרבא לאשמועינן דהלכתא הכי הא כתם מתניתין היא · עכ"ל רש"י · ואי ס"ד כסברת הב"י ברמב"ם דרבא אתא לאפוקי ממאי דליתא במתניתין ידוקא מאי דליתא בברייתא מהני · וא"כ מאי פריך מאי קמ"ל ופרש"י הא מתניתין היא · אדרבא רבא טובא אשמועינן דלית הלכתא כמתניתין ודוקא מאי דאיתא בברייתא מהני ולא מאי דאיתא במתניתין · וגם מלשון התרצן שהשיב עוף איצטריכא ליה דלא תנן עכ"ל הש"ס · משמע להדיא דרבא אתי לאשופי עוף מה דלא תנן במתניתין אבל מאי דאיתא במתניתין ודאי דמהני · אלא ודאי כסברת המ"מ דקתני עוף לרבותא · אח"כ מצאתי בס' ראש יוסף שכתב ראיה זו בשם האחרונים ע"ש · וכ"ד רש"ל וט"ז ולבוש וכ"ה וש"ך ופר"ח דכישכוש זנב מהני גם בבהמה · וכן עיקר ·

ואם

אם לא פירכסה רק בגמר שחיטה ולא אחר שחיטה קצת לא מהני ואסור · כן משמע מרש"י · וכ"כ רי"ו וש"ך וכרו"פ ותב"ש ושארי אחרונים ודלא כרש"ל ופר"ח : **ה אבל בתחילתה אינו מועיל ·** וה"ה באמצעה לבד ולא בסוף ג"כ אינו מועיל · וכ"כ בטור וכ"ה בש"ס וע' מ"ח ס"ק א' :

ו או שכפפה רגלה וכו' · וכן לשון הרמב"ם · וכתב ב"י דמשמע אם כפפה ידה בלבד לא מהני · וכ"כ בלבוש · אבל הרשב"א ור"ן וטור ורי"ו פסקו דאפילו כפפה ידה בלבד נמי מהני · וכן פסק רש"ל וכ"ד ב"ח וש"ך ופר"ח וכרו"פ · אך התב"ש מחמיר בזה ע"ש ס"ק ב' · ולפענ"ד נראה דבהפ"מ ודאי יש לסמוך אכל הני רבוותא דמקילים · ובפרט שכתבתי במ"ח סוף ס"ק א' וס"ק י"א ראיה להם מש"ס ע"ש : **ז אלא בעינו ·** ויש גורסים בש"ס אלא בגפו · ולפי זה י"ל דדוקא בגפו אבל בעינו לא מהני · רש"ל וב"ח וט"ז וש"ך וכרו"פ ותב"ש ודלא כפר"ח : **ח ולא כישכש אלא בזנבו ·** וכן הוא לשון הרמב"ם · ומדכתבו זה בעוף ולא כתבו זה בבהמה משמע קצת דבבהמה לא מהני כישכש בזנבה · אבל הרא"ש וטור ושארי פוסקים סוברים דגם בבהמה מהני כישכש בזנבו · וע' מש"כ במ"ח בשם המ"מ די"ל דגם הרמב"ם סובר כן · וכן דעת ט"ז וש"ך וב"ח ופר"ח ·

וכן

ס"ב (יד) השוחט את המסוכנת בלילה ולא ידע אם פירכסה ט הרי זו ספק נבלה ואסורה :

ס"ג (טו) גדולי החכמים לא היו אוכלים מבהמה שממהרים ושוחטים אותה כדי שלא תמות ואעפ"י שפירכסה בסוף השחיטה · ודבר זה אין בו איסור י אלא כל הרוצה להחמיר על עצמו בדבר זה הרי זה משובח :

סי' יח דין בדיקת הסכין ופגימותיו ובו כ' סעיפים :

סעיף א (א) השוחט בסכין בדוקה ונמצאת פגומה (ב) (אפילו מן הצד · ד"ע) א (ג) הרי זה נבלה ב (ד) אפילו נגע בעצם המפרקת אין תולין שנפגמה בו אחר

וכן עיקר · ואם הבהמה צועקת בשעת שחיטה וקולה חזק או שהטילה ריעי ומתרזת למרחוק יש מחלוקת בזה אי זה הוה פירכוס או לא ועי' מ"ח ס"ק י"ג מקור ב' הדיעות · ולפענ"ד נראה דבהפ"מ יש לסמוך על המקילים וע"ש במ"ח : ט הרי זו ספ"נ ואסורה · ולא מהני כשנלא למחר כותלי בית השחיטה מלוכלכים בדם · הסכמת הפוסקים ודלא כטור וכ"כ כל האחרונים · ועי' מ"ח ס"ק י"ד : י אלא כל הרוצה להחמיר וכו' · דעת הש"ך ופר"ח דבבהמת א"י דליכא הפסד ממון אסור משום מידת חסידות אבל בבהמת ישראל שיש הפסד ממון אפילו מידת חסידות ליכא אלא תומרא לגדולי החכמים · ועי' מ"ח ס"ק ע"ו · ובשמ"ח סעי' ח' כתב דבשל ישראל איכא מידת חסידות לחסידים · אבל בשל א"י ראוי לכל ישראל ליזהר ואין לישראל לשוחטה או לקנותה לשחיטה ולהרויח בה אלא א"כ צריך לו בשר וכדומה דאז אין כאן כ"א מידת חסידות · עכ"ל · וכ"כ בכרתי ס"ק ו' דרבים נזהרים בבהמת א"י · עכ"ל · כתב בא"ז בשם הגאונים דבבהמת א"י לא מיתכשרא עד דקיימא בכרעא מאליה [ע"י גערה או מקל · תב"ש ס"ק י"ג ע"ש] ואזלא ד' אמות בדקה ומלא קומתה בגסה · עכ"ל · וכתב הש"ך שכ"ד רמב"ן ורש"ל וב"ח בשם א"ז · וכתב בשמ"ח סעי' ח' דטעם איסור מידות חסידות אלו הדברים משום שמא לא ידקדקו היטב בדיני הפירכוס ובקל יבוא לידי איסור נבלה דאורייתא · והאידנא דנפישי התולין להקל ראוי לכל בעל נפש ליזהר אפילו במסוכנת דישראל אעפ"י שאינו נוהג בשאר פרישות וחסידות · ואין כאן משום יוהרא · עכ"ל שמ"ח שם · כל ספק דאירע בפירכוס הרי זה ספק נבלה ואסורה מספק · שמ"ח סעי' ז' · ועי' מ"ח סוף ס"ק ע"ו שכן משמע בש"ס :

סי' יח א הרי זה נבלה · פירש ספק נבלה וכמה שכתב בש"ע בסמוך אלא חיישינן שמא וכו' · וכן דעת הרמב"ם ושארי פוסקים · ש"ך ושארי אחרונים · ועי' מ"ח ס"ק ג' : ב אפילו נגע · לאו דוקא נגע ה"ס

ואם הבהמה צועקת וכו' ע' מש"כ ביד אלי' ס"ק ח' · הנה במ"ח ס"ק א' הבאתי מאמר רב שאמר פ' השוחט (ד' ל"ז ע"ב) גועה והטילה ריעי וכישכשה בזנבה הרי זה פירכוס · ופרש"י גועה צועקת והטילה ריעי או זה או זה · עכ"ל רש"י · א"ל שמואל [לתלמידי דרב] אינטריכא לאבא (פי' לרב) לאזוזי אוני שאני אומר כל שאינו דברים שהמיתה עושה וכו' · עכ"ל · ופרש"י לאזוזי אוני לפרכס האוזן בתמיה דפירכוס חיות גדול הוא זה · שאני אומר שאינה צריכה כ"כ אלא כל פירכוס וכו' שאינה עושה דבר שהוא הוצאת נפש הוה פירכוס · עכ"ל רש"י · משמע להדיא מרש"י דשמואל מודה לרב אלא שמיקל יותר שאינה צריכה כ"כ · ואדשמואל פריך הש"ס מאי קמ"ל תנינא וכו' · וא"כ משמע דהא דרב מהני בודאי · וכ"ד פר"ח וכ"כ בכרתי ס"ק א' וז"ל ואם קולה חזק והטילה ריעי ומתרזת למרחוק ע' בגמרא ופוסקים דמהני ג"כ · עכ"ל · והרי"ף והרמב"ם השמיטו להא דרב ושמואל וכ' ב"י הטעם משום דאמר רבא הלכתא כהא מתניתא משמע דוקא מה שהוזכר במתניתא · ולי נ"ע דא"כ מאי פריך הש"ס (בד' ל"ח ב') על רבא מאי קמ"ל תנינא וכו' · הלא קמ"ל לאפוקי הא דרב ושמואל וכמש"כ בס"ק א' · אלא ודאי דגם רבא מודה להא דרב ושמואל · ועי' פר"ח ס"ק ו' כתב וז"ל דבתוס' (ד' ל"ח ע"א) ד"ה גועה כתבו דאף למאן דמחמיר ובעי פירכוס יד ורגל חשיב האי פירכוס דרב · וא"כ י"ל כיון דכתבו הרי"ף ורמב"ם דפירכוס יד לחוד מהני כ"ש הני דעדיפא מיניה · ולכך השמיטום · וכ"ד רש"ל וב"ח וכן עיקר · עכ"ל פר"ח · ועי' בתב"ש ס"ק ו' שחולק עליו · ולפענ"ד נראה דבהפ"מ הסומך על כל הני רבוותא לא הפסיד : (יד) השוחט את המסוכנת בלילה וכו' · משנה פ' השוחט (ד' ל"ז ע"א) ר"א אומר דיה אם זינקה · אר"ש השוחט בלילה ולמחר מצא כתלים [פי' בית שחיטת הצואר · רש"י] מלאים דם כשרה וכמידת ר"א [דמכשיר בזינוק] וחכ"א עד שתפרכס ביד או ברגל · עכ"ל המשנה · ומלשון עד שתפרכס דקאמרי חכמים משמע דפליגי על ר"א וגם על ר"ש דלא סגי בהכי אלא עד שתפרכס וכו' אבל בפירכוס של ר"א ור"ש לא סגי · וכ"ד הרשב"א · וכן נראה מהרמב"ם פ"ד מהמ"א שלא הזכיר סימנים אלו · וכ' הב"י שכ"מ מהרי"ף ורא"ש ע"ש · ואע"ג דאיתא בש"ס (ד' ל"ח ע"א) רנב"י אמר פירכוס שאמרו בתחילת שחיטה וכו' מנא אמינא לה דתנן אמר ר"ש השוחט בלילה וכו' אי אמרת בשלמא וכו' · אין משם ראיה דהילכתא כר"ש דאע"ג דלית הלכתא כר"ש ולא כר"א מ"מ מייתי שפיר ראיה מינייהו לענין פירכוס אי הוה בתחלה או בסוף דבזה לא פליגי חכמים אר"ש · וגם דלא קיי"ל כרנב"י אלא כרבא דפירכוס בסוף בעינן דוקא וכמש"כ בש"ע סעי' א' · וכ"ה הסכמת כל הפוסקים · ודלא כהטור שהביא הא דר"ש · ואף שבכרו"פ נדחק ליישב דברי הטור · מ"מ להלכה מודה דלא קיי"ל כהטור אלא כרוב הפוסקים · ובפרט שהם מחמירים : (טו) גדולי החכמים וכו' · הוא לשון הרמב"ם · והוא מש"ס פ' השוחט (ד' ל"ז ע"ב) מדאמר יחזקאל נבלה וטרפה לא אכלתי וקשה מאי רבותיה דיחזקאל וע"כ דהז"ל דהכי פירושו שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם · ופרש"י כוס כוס שחוט שחוט שלא תמות שמסוכנת היא · ומה שכתבתי ביד אלי' ס"ק י' בשם ש"ך ופר"ח דלאו מידת חסידות הוא אלא חומרא לגדולי החכמים · נראה דילא להם משום דהטור הביא בשם יש מן הגאונים שכתבו שלא התירו מסוכנת ע"י סימנים אלא בבהמת ישראל משום הפסד ממון · אבל לא בבהמת כנעני · ובתשובה אחרת לגאון מסוכנת והיא של כנעני מותר לישראל לשוחטה וליקח ממנה בשר ומותר לישראל לקנותה מן הא"י · עכ"ל הטור · וכ' הב"י בשם ה"ה שכ' בשם הרמב"ן והרשב"א שמה שאסרו הגאונים הראשונים אינה אלא מידת חסידות ולא לכל אדם אמרו אלא למי שרוצה לנהוג במידת חסידות · ובהכי ניחא שתי תשובות הגאונים הנ"ל אינם מחולקים · דהגאונים הראשונים שהביא הטור מיירי לענין חסידות וגאוני בתראי שהתירו מיירי לענין הדין · עכ"ל ב"י · ואי אמרת דגם בבהמת ישראל יש מידת חסידות דלא יאכל ממסוכנת · וא"כ קשיא מאי הוסיפו הגאונים בבהמת א"י · וע"כ כתב הש"ך דבבהמת א"י איכא מידת הסידות · אבל בבהמת ישראל אפי' מידת חסידות ליכא אלא חומרא בעלמא לגדולי ישראל · אבל התב"ש ס"ק י"ב כתב דמלשון הטור בסי' קט"ז שכ' המדקדקים לא היו אוכלים ממנה · משמע דיש מידת חסידות אף בבהמת ישראל · וכן משמע ברמב"ם שכתב והרוצה להחמיר הרי זה משובח · עכ"ל · וקושיית הש"ך אינו קושיא דבשל ישראל אין מורין כן לכל אחד להתנהג בחומרא וחסידות זו · משא"כ בשל א"י דלית ביה פסידא מורין כן לכל ישראל להתנהג בחסידות זו · ומה שכתבתי ביד אלי' סוף ס"ק י' דכל ספק דאירע בפירכוס ה"ז ספק נבלה · זה פשוט · וכן יש להוכיח מש"ס פ' השוחט (ד' ל"ח ע"א) ר' נחמן ב"י אמר פירכוס שאמרו בתחילת שחיטה וכו' מנא אמינא לה וכו' השוחט בלילה ולמחר מצא וכו' ליחוש דילמא בתחילת שחיטה זינקה · עכ"ל הש"ס · אלמא כל היכא דאיכא למיחש אזלינן לחומרא :

סי' יח (א) השוחט בסכין בדוקה וכו' · בפ"ק דחולין (ד' י' ע"א) איתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה · אמר רב הונא אפי' שיבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה שמא בעצם נפגמה · ופריך הש"ס · בשלמא ר"ה כשמעתיה [דאמר לעיל (ד' ט' ע"א) בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכו' וזו נולד בה ספק בשחיטה · רש"י] אלא ר"ח מ"ט · ומשני אמר לך [ר"ח] עצם ודאי פוגם · עור ספק פוגם ספק לא פוגם · הוה ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי · עכ"ל הש"ס · פרש"י השוחט בסכין וא"כ וכו' וידוע הוא שכששחט בדק קודם שחיטה והיה יפה אבל לא בדק אחר שחיטה מיד · אפילו שיבר בה עצמות בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למיתלי בעצמות · מ"מ פסולה השחיטה · שמא בעור · השחיטה נפגמה ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע וזבחת כתיב · עכ"ל רש"י · ומסיק שם ע"ב בש"ס והילכתא כוותיה דר' הונא כשלא שיבר בה עצם · והילכתא כוותיה דר' חסדא כששיבר בה עצם · ופריך · מכלל דר"ח אע"ג דלא שיבר בה עצם אלא במאי איפגים · ומשני · אימא בעצם דמפרקת איפגים עכ"ל הש"ס · ופרש"י בעצם דמפרקת · לאחר שחיטה שנגע בעצם הצואר והיא המפרקת וכו' · ולא סבירא לן כוותיה למיתלי לקולא דהיא נגיעה דעצם דמפרקת לא פגמה לסכין טפי מעור · אבל שבירת עצמות בההוא ודאי תלינן · עכ"ל רש"י : (ב) אפילו מן הצד · כן מוכח ממה דקיי"ל כרב פפא בחולין פ"ק (ד' י"ז ע"ב) דאמר דסכין צריכה בדיקה אתלת רוחתא · ופרש"י שם אתלת באמצע ובהודו ובצדדין שמא נפגם עובי חודה בגידה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע · עכ"ל רש"י · ועי' מש"כ במ"ח סי' ט' ס"ק א' : (ג) הרי זה נבלה · אבל הרמב"ם בפ"א מה"ש כתב ה"ז ספק נבלה עכ"ל · וכן משמע מלשון רב הונא שהעתקתי בס"ק א' דאמר חיישינן שמא בעור נפגמה · וע"כ מוכרח לומר דכן נמי כוונת הש"ע דהא כתב אלא חיישינן שמא בעור נפגמה · וכ"כ בש"ע בהדיא בסעי' י"א וז"ל השוחט בהמות רבות וכו' ונמצאת סכין פגומה הרי הכל ספק נבלות · עכ"ל · וכ"כ הסמ"ג וסמ"ק · ולכך כתב הש"ע בסי' כ"ה סעי' כ' דבכה"ג מכסה בלי ברכה · וכ"כ הש"ך ושארי אחרונים : (ד) אפילו נגע בעצם המפרקת · וכ"כ בטור · ודעתם מדפריך הש"ס (ד' י' ע"א) שהבאתי בס"ק א' אלא רב חסדא מ"ט · ומשני · אמר לך ר"ח עצם ודאי פוגם עור ספק פוגם וכו' · ושם ע"ב איתא והלכתא כוותיה דר"ח כששיבר בה עצם · ופריך · מכלל דר"ח

אחר שחיטה ג (ה) אלא חיישינן שמא בעור נפגמה (ו) ונמצא שחט בסכין פגומה· ד (ז) ואפילו בעוף:

ס"ב (ח) שיעור הפגימה כל שהוא ובלבד ה שתאגור בה ו כל שהוא אפילו חוט השערה:

צריך

דר"ח אע"ג דלא שיבר בה עלס אלא במאי איפגים · ומשני · אימא בעלס דמפרקת איפגים · עכ"ל הש"ס · ואי ס"ד דלא נגע האיך אמר הש"ס עלס ודאי פוגס ומאי ודאי איכא בדלא נגע · אלא ודאי מיירי ר"ח בנגע · וכ"כ רש"י שם ע"ב להדיא וז"ל ד"ה בעלס המפרקת לאחר שחיטה שנגע בעלס הצואר והיא המפרקת וכו' · עכ"ל רש"י · וכיון דלא קיי"ל כר"ח כשלא שיבר בה עלס א"כ אפילו נגע נמי אסור · וכ"כ רש"י בהדיא (ד' י' ע"ב) ד"ה בעלס המפרקת וכו' וז"ל ולא סבירא לן כוותיה דר"ח למיתלי נקולא דהיא נגיעה דעלס דמפרקת לא פגמה לסכין עפי מעור וכו' ע"ש · ועוד נראה לפענ"ד דלאו דוקא נקט הט"ו נגע אלא אפילו נמצא חתך גמור בעלס המפרקת לא מהני וטרפה · דהא פסקינן בסעי' ס"ו דאפילו בשארי עצמות דוקא בדרך שבירה תלינן · ולא בדרך הולכה והובאה · ומכ"ש בעלס המפרקת אין תולין בחתך · וכן מצאתי בסי' זה בב"י שכתב בשם בעה"ע דהלכה דאפילו נמצא חתך גמור בעלס המפרקת אין תולין · וזה דלא כהג"א שהבאתי במ"ח ס"ק מ"ג אות ב' ע"ש · וכ"כ שם הד"מ ס"ק ט' וז"ל ונראה מדברי הב"י דאנן נקטינן להומרא ואין נ"מ בין פגימה לחיתוך גמור שנמצא במפרקת בכל ענין טרפה · עכ"ל ד"מ · שוב מצאתי כתב"ש בסי' זה ס"ק כ"א שכתב ג"כ שמה שכתב בש"ע ונגע ל"ד · וכן פסק בשמ"ח שלו סעי' י' דאפילו נמצא חתך גמור במפרקת מ"מ שחיטתו פסולה ע"ש : (ה) אלא חיישינן וכו' · משום דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה · מימרא דר"ה פ"ק דחולין (ד' ט' ע"א) · וע"כ כל ספק בשחיטה פסול · וע' מה שכתבתי במ"ח ס"ק א' : (ו) ונמצא ששחט בסכין פגומה · ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע וזבחת כתיב · עכ"ל רש"י · וע' ס"ק א' : (ז) ואפילו בעוף · ז"ל רש"י פ"ק (ד' י' ע"ב) ד"ה הילכתא כר"ה דחיישינן לעור · ועל ידי היה מעשה והורה לי ר' יעקב בר' יקר בעוף לאיסור · עכ"ל רש"י · והב"י כתב על הטור שכתב ג"כ ואפילו בעוף וז"ל דבר פשוט הוא שלא חילקו שם בין בהמה לעוף · עכ"ל ב"י · ומהתימא שלא הביא הב"י דברי רש"י הנ"ל · ונראה לפענ"ד דאפילו לא מצאו הפגימה על הסכין תיכף אחר שחיטה רק אחר כמה שעות אחר השחיטה · מ"מ הוה ספק נבלה · וכן נ"ל מוכח מש"ס הנ"ל שהעתקתי בס"ק א' אר"ה אפילו שיבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן וכו' · עכ"ל הש"ס · וא"כ סובר ר"ה דאפילו כל היום ואפילו שיבר בה עצמות מ"מ לא תלינן · ושם ע"ב אמרינן והילכתא כוותיה דר"ה כשלא שיבר בה עלס · והילכתא כוותיה דר"ח כששיבר בה עלס · עכ"ל הש"ס · אלמא דרק במאי דא"ר הונא דאפילו שיבר בה עצמות פסולה בזה לא קיי"ל כוותיה · אלא דבזה קיי"ל כר"ח משום דשיבור עצמות ודאי פוגם ועור רק ספק ואין וכו' · אבל במאי דאר"ה אפילו כל היום כולו הילכתא כוותיה · וכן משמע מהלשון הילכתא כוותיה דר"ה כשלא שיבר משמע כל שלא שיבר הילכתא כוותיה אפילו במאי דאמר כל היום · וכן מה שאמר הילכתא כוותיה דר"ח כששיבר · משמע דוקא כששיבר הילכתא · הא כשלא שיבר אפילו כל היום הילכתא כר"ה ולא כר"ח · דאל"כ הוה ליה להש"ס לאשמועינן רבותא יותר דאפילו לא שיבר בה עלס רק אם לא בדק תיכף אחר שחיטה ובדק אח"כ אע"ג דמצאה פגומה כשר משום ספק ספיקא · שמא במפרקת איפגים · ושמא אחר שחיטה נפגם בדבר אחר · או נפגם בעצמו בעמידתו · אלא ודאי דלא מהני משום דלא הוה ס"ס דמפרקת ודבר אחר הוא שוה ודו"ק · וכן משמע מרש"י (ד' י' ע"א) ד"ה השוחט בסכין · וז"ל וידוע היה שכששחט בדק קודם וכו' · אבל לא בדק אחר השחיטה מיד · עכ"ל רש"י · וכ"כ הרא"ה בס' בד"ה שלו הביאו הפר"ח ס"ק כ"ב וז"ל ומיהו אע"ג דלא בעי הסכין בדיקה מ"מ אי עביד מהני דאילו לא בדק אחר שחיטה ואחר זמן חזר ובדק ומצא הסכין פגומה הרי היא אסורה למפרע וכו' · עכ"ל · וכן משמע מש"ע סעי' י"ג וז"ל אם שחט בסכין ונאבד קודם שיבדקנו. ואח"כ נמצא והוא פגום כשרה הואיל ויצא בהיתר · עכ"ל · משמע דוקא דנאבד קודם ומטעם דיצא בהיתר · הא לא נאבד ונמצא אח"כ פגום פסולה השחיטה אפילו נמצא אחר כמה שעות · וכן משמע בט"ז ס"ק י' שכ' שכל שלא נאבד אעפ"י שבדקו קודם שחיטה מ"מ כיון דחייב עכשיו לבדוק אחר השחיטה אזדא לה חזקת סכין שהיתה יפה מתחילה וכו' ואילו בא לישאל אומרים לו בדוק וע"כ יש להחמיר מספק [פי' אם אין אנו יודעים שנפל על חודה] משא"כ בנאבד הסכין והיה לו חזקה טובה וכו' · עכ"ל בשינוי לשון קצת · אלמא כל שלא יצא בהיתר אזלינן בספיקו לחומרא · וגם בילא בהיתר יש חולקים על הש"ע סעי' י"ג שמתיר · והאחרים כמש"כ שם במ"ח יכ"ש בנידון דידן · וזה ברור לענ"ד : (ח) שיעור הפגימה וכו' · (א) בפ"ק דחולין (ד' י"ז ע"ב) אמר רבא בלבה מידות בסכין איגרת לא ישחוט · ואם שחט שחיטתו פסולה · מסוכסכת לא ישחוט בה לכתחלה · ואם שחט שחיטתו כשרה · עולה ויורד שוחט בה לכתחלה · עוד איתא שם · היכי דמי אוגרת היכי דמי מסוכסכת · אמר ר' אלעזר אוגרת משתי רוחות · מסוכסכת מרוח אחת · א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי דמייא לבלבלה מאי · א"ל מאן יהיב לן מבשריה ואכלינן · תו איתא התם · במערבא בדקי לה בשומשא · בנהרדעא בדקי לה במיא · רב ששת בדיק לה בריש לישנא . ר' אחא בר יעקב בדק לה בחוט השערה · בסורא אמרי בישרא אכלה בישרא ליבדקה · אמר רב פפא צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלתא רוחתא · עכ"ל הש"ס · פרש"י משתי רוחות שיש לה ב' עוקצים לפגם אחד לראשו וא' לסופו · אוגרת לשון (משלי ו') אגרה בקציר מאכלה · לשון אסיפה שאוגרת הציפורן לתוכה בין שני עוקצים · מרוח אחת שאין לפגימה אלא עוקץ אחד והשני הולך במשחות · דמיא לבלבלה · זקן השיבלים שאינו חלק · כך סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין לה · בשומשא נותנים אותה בשמש ויראים בחידה

ה"ה אפילו נמצא חתך גמור בעלס המפרקת אין תולין שנפגם בזה ושחיטתו פסולה מספק שמא בעור נפגמה · וע' במ"ח ס"ק ד' ראיה לזה · וכן פסק בשמ"ח סעי' י' וע' ביד א' ס"ק ל"ז אות ג': ג אלא חיישינן שמא וכו' · ונראה לפע"ד דאפילו לא בדקוהו הרבה שעות אחר השחיטה ואח"כ בדקוהו ונמצא פגום מ"מ חיישינן שמא בעור נפגמה · ולא אמרינן דהוה ספק ספיקא · ספק שמא במפרקת נפגמה · ושמא אחר השחיטה בדבר אחר נפגמה וע' במ"ח ס"ק ז' שהוכחתי זה מש"ס ופוסקים : ד ואפילו בעוף · ונגע ג"כ בעלס המפרקת דאיכא תרתי לטיבותא שעורו רך וגם נגע בעלס המפרקת מ"מ חיישינן שמא בעור נפגם · ב"ח וש"ך : ה שתאגור · פירש שתאסוף · לשון הכתוב אגרה בקציר : ו כל שהוא אפילו וכו' · (א) והא דסמכינן על בדיקת ליפורן · משום דסתם מרגיש טוב ירגיש אפילו פגימה דקה שבדקה בהרגשת ליפורן · וע' ס"ק שאח"ז · ומ"מ אי בדק בליפורן ולא הרגיש ואח"כ מצא כ"ש כחוט השערה אמרינן ודאי איגלי מילתא דלאו מרגיש טוב הוא או לא איכוין שפיר בההוא שעתא ופסול · תב"ש ס"ק ה' בכוונת רש"ל וש"ך ס"ק ד' · וכה"ג כתב בפלתי ס"ק א' ע"ש · (ב) וי"א אפילו אינה אוספת כלום · ואפילו אם חוט השערה אינה אוספת רק שמרגיש אותה ע"י הליפורן · פסולה · כמש"כ באות א' שמרגיש טוב ירגיש פגימה כ"ש בליפורן · וזה שיטת הרא"ה ודרישה ופר"ת · וע' במ"ח ס"ק א' · וה"ה אם מרגיש הפגימה ע"י ראיית השמש אף שלא הרגיש ע"י הליפורן מ"מ פסולה · וכ"כ בפלתי ס"ק א' דאפילו פגימה קטנה שבקטנות אסורה מן התורה אף שאינו נרגש בליפורן כי החסרון מצד הבודק אילו היה הבודק שלם בהרגשה היה מרגיש בליפורן אפילו דקה שבדקה אלא שהרגשתו גסה ואין מרגיש פגימה דקה · וזה ברור · עכ"ל פלתי · וכן הלכה דאפילו פגימה דקה שבדקות פסולה מה"ת · (ג) וכתב בכרתי ס"ק ו' ובעוה"ר הרבה מקילים ואומרים על סכין שאינו חלק שהיא אינו פגימה רק הוא נקרא בלשון אשכנז רו"ך והוא להסרון הרגשתם כי רו"ך הוא פגימות דקות נרגשים ברוב השגחה · ומי שעוחט בסכין רו"ך הוא רשע ומאכיל טרפות לישראל · ויש להחרים שזה השם רו"ך לא יזכר ולא יפקד והוא פגימה גמורה · עכ"ל כרתי · (ד) וע"כ נראה לפענ"ד אם נמצא אחר שחיטה אפילו פגימה דקה שבדקות שחיטתו פסולה ודלא כתשובת שבו"י וע' בי"א בסי' זה ס"ק ל"ז אות ה' וע' מ"ח ס"ק א' מאות ה' עד סופו ובס"ק מ"ג אות ג' ד"ה · (ה) וכתב בתשובת חת"ס סופר סי' ע"ו אותם השוחטים כשמוצאים ספק פגימה אחר השחיטה המה מחליקים אותה ע"ג העור או שאר דבר זמן מה עד שאינם מרגישים הפגימה ומכשירים הבהמה או העוף · רע עלי המעשה ובעיני כמאכילים טרפות לישראל · עכ"ל תשו' חת"ס סופר · (ו) וכה"ג כתב בפ"ת ס"ק א' בשם תשו' ברית אברהם ה' יור"ד סי' י"ב בשוחט שהרגיש אחר שחיטה בפגימה על הסכין ושפשף הסכין על בשר הזרוע ועל ידי זה סרה הפגימה והעלה דהבהמה אסורה · דלא כשוחט אחד שאמר שכל פגימה אף אם ישפשפו כל היום לא תוסר וע"כ לא היה פגימה גמורה · עכ"ל · אלא דאמרינן דהיתה פגימה דקה וסרה ע"י ששפשף בבשר הזרוע · (ז) וגם בס' חכמת אדם כלל ג' סי' י"א לוח ע"ז וכתב בשם הגאון בית מאיר שאל ע"ז לשוחטים והשיבו שאם ידמה בעיניהם שהוא רו"ך אז דנים אותה כספק פגימה ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע וכו' וטרפה · והחכ"א כייס בזה שכ"ל שכל זה הם פגימות דקות כמש"כ הכרו"פ · עכ"ל בקוצר · וע' בי"א בסי' זה ס"ק מ"ח אות ד' לענין אם מעבירים השוחט עבור זה ששפשף על בשר הזרוע ורלה להכביר

מר'

ס"ג ז (ט) צריך לבדוק הסכין קודם שחיטה ואם לא בדק לא ישחוט ח (י) ואם עבר ולא בדקה תחלה ואח"כ בדקה ומצאה יפה שחיטתו כשרה :

סכין

להכשיר ע"ש : ז צריך לבדוק הסכין קודם שחיטה · פירש דוקא קודם שחיטה · ואסור לשחוט בלי בדיקה על סמך שיבדקנו אחר שחיטה אף דבלא"ה צריך לבדוק אחר שחיטה · משום דזה כלל גדול במקום שהבדיקה מעכבת בדיעבד חיישינן שמא ישכח לבדוק אחר השחיטה · רא"ש ורשב"א וש"ך ופר"ח · ואף אם יעמיד איש אחר אצלו שיזכיר לו שיבדוק אחר השחיטה לא מהני · ואף דבקריאה לאור הנר בשבת מהני זה כמבואר בא"ח סי' ער"ה · דוקא שם בקריאה של מצוה התירו ולא כאן · פ"ת כאן ס"ק ב' בשם תשובת זכרון יצחק סי' ג' · עוד כתב בפ"ת שם בשם ספר תפארת למשה דלפי טעם זה משום דהבדיקה מעכבת דיעבד אפשר בסכינים שלנו המיוחדים לשחיטה מותר לסמוך ולשחוט על סמך שיבדקנו אחר שחיטה · דהא בסכין המיוחד לשחיטה דיעבד אם שכח ולא בדק כלל לא קודם שחיטה ולא אחר שחיטה כשר כמבואר כאן בש"ע סעי' י"ד · עכ"ל פ"ת · ומ"מ משמע מרמ"א בס' י"ד דאף בסכין כזה אסור לשחוט בו לכתחלה בלא בדיקה ע"ש · וכ' בשפ"ד ס"ק ה' משום דיש טעמים אחרים משום בל תשחית או משום ברכה לבטלה ע"ש · וע' בתב"ש ס"ק א' האריך בזה וכתב דיש לחוש דבקל נפגם סכין · ועוד כתב בתב"ש ס"ק ב' בשם הלבוש דילמא שכח ונשתמש בו ולאו אדעתיה · ומ"מ מסיק בתב"ש ס"ק א' דבשעת הדחק שרי לשחוט בו לכתחלה בסכין המולגע דוקא על סמך בדיקה שאחר השחיטה : ח ואם עבר וכו' כשרה · ואפי' אם פשע במזיד ולא בדק קודם שחיטה ובדק אח"כ ונמצא יפה שחיטתו כשרה · כ"כ

מ"ר · ל"א מעמידה בשמש חודה למעלה ומסתכל בגילה של סכין ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל · במיא הופך חודה למטה ומוליכה על פני המים וכו' ל"א וכו' · אבישרא · בשר האצבע · ואתלתא רוחתא באמצע חודו ובצדדין שמא נפגם עוכי הודה בגידה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע · עכ"ל רש"י · והרא"ש פ"ק סי' כ"ד כתב וז"ל אבישרא בשביל הושט שהוא רך ואטופרא בשביל הקנה · וכה"ג כתבו התו' שם ד"ה אבישרא · תו איתא התם אמר רב הונא בר קטינא אר"ל ג' פגימות הן (לשיעור אחד · רש"י) פגימת עלם בפסח וכו' · ורב חסדא אמר אף פגימת סכין ואידך בחולין לא קמיירי · וכולן פגימתן כדי פגימת המזבח (ד' י"ח ע"א) וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה ליפורן · עכ"ל הש"ס · (ב) וכתב הרא"ש פ"ק סי' כ"ד רב אלפס לא הביא הא דר"ח [דאמר אף פגימת סכין שיעורו בחגירת ליפורן] ויש מפרשים דעתו שהוא סובר דהנך דבדקי בשימשא ובמיא ורב פפא דבדק אבישרא ואטופרא פליגי אדר"ח וסברי דבפגימה כל דהו טרפינן ואפילו אין הליפורן חוגרת בו ולי נראה דכיון דפסק דבעינן לבדוק אבישרא ואטופרא היינו כדי שתחגור בה ליפורן · דכל פגימה שהוא מרגיש בליפורן היינו שתחגור בה הליפורן הלכך לא הוצרך להזכיר ההיא דרב חסדא · עכ"ל הרא"ש · (ג) וז"ל הטור וכתב הרמב"ם אפי' היא קטנה ביותר ולא הזכיר חגירת ליפורן · וכ"כ הרשב"א שיעור הפגימה כל שהוא ובלבד שתחגור בה כ"ש אפילו כחוט השערה · וא"א ז"ל פסק כדי שתחגור בה הליפורן · עכ"ל הטור · נראה מדברי הטור שהוא מפרש דהרא"ש פסק כר"ח · וסברתו י"ל משום דפריך אר"ל דחשיב ג' פגימות ולא קחשיב הא דר"ח · ומשני · ואידך בחולין לא קא מיירי [וע' בסמוך באות א' בסופו] ולא משני דרשב"ל לא ס"ל הא דר"ח ש"מ דר"ח הילכתא היא · שוב מצאתי ברשב"א שכ' סברא זו בשם י"א וע' בסמוך אות ד' · והרמב"ם פסק כהני אמוראי · וכתב הב"י דס"ל להרמב"ם דהני אמוראי דבדקי לה בשימשא ובמיא ובשערה לית להו להא דר"ח דשיעור פגימה בחגירת ליפורן דאל"כ למה להו למיבדק בהנך מילי שהם פחותים מחגירת ליפורן · (ד) והרשב"א כתב בת"ה י"א דהלכה כר"ח מדקמתמה תלמודא אר"ל מ"ט לא מני איהו פגימת סכין בהדי הנך ג' שפגימתן כפגימת המזבח · ואין זה מחוור דהא בעי הש"ס דמיא לסאסאה מאי · ודמיא לסאסאה בודאי אינה חוגרת ליפורן [וע' בסמוך סוף אות ה' בשם הרא"ה בבד"ה שחולק ע"ז] ועוד דאמוראי דבדקי לה במשחא ובמיא וכו' לכאורה הני לית להו הא דר"ח והילכך קיי"ל דפגימת סכין בכ"ש וכן נראה דעת הרי"ף [שלא הביא הא דר"ח] ומיהו ל"ד כ"ש דהא אוגרת קרי לה ואוגרת כשמה שאוגרת שום דבר ואפילו חוט השערה · אבל כשאינה אוגרת שום דבר כשרה והיינו דמיא לסאסאה · עכ"ל הרשב"א · וכיוצא בזה כתב הר"ן בשם הרמב"ן דס"ל פגימת סכין בכ"ש ול"ד כ"ש וכו' כמש"כ הרשב"א הנ"ל שהעתקתי · וכ' הב"י שגם הרמב"ם שפוסל בפגימה כ"ש אפשר דסובר כרשב"א ורמב"ן שצריך שתאגור כחוט השערה · ומש"כ הטור בשם הרשב"א ובלבד שתחגור וכו' · לדעת הרמב"ם נמי איתא [וע' בסמוך אות ו' שי"א שהרמב"ם בכ"ש ממש אוסר אפילו אינה אוספת כלל ע"ש] וכא"ח כ' שמעשה בא לפני רש"י בא' שבדק אחר שחיטה ונראה לו שם פגימה קטנה ולא רצה לאוסרה מפני שלא היה לפרנו חוגרת בה · ולענין הלכה נהגו העולם לפסול בפגימה קטנה כ"ש וכדברי הרמב"ם · וכן בדין להחמיר באיסורי תורה וכ"ש שהרי"ף סובר כן לפירש הרמב"ן והרשב"א · עכ"ל ב"י · (ה) אבן הדרישה ופר"ח ס"ק ד' ומשבצות ס"ק ב' האריכו בזה ומסקי דגם הרא"ש מודה לענין דינא דשיעור פגימה בכ"ש (א) · אלא דמחולקין בפירוש השמועה · הרשב"א סובר דחגירת לפורן הוא מל' אסיפה כמו אגרה בקיץ כמש"כ רש"י · ולכן כל שאין הלפורן נאסף לאו פגימה היא · ולכן השמיט הרי"ף הא דר"ח דכל הני אמוראי דבדקי בענין אחר לא ס"ל הכי · והרא"ש סובר חגירת לפורן לאו ל' אסיפה הוא אלא ל' הרגשה וכמש"כ הב"ח מלשון ויחגרו ממסגרותם (ועי' רש"י בכורות פ' על אלו מומין (דף ל"ז ע"ב) פירש כדי שתחגור בה לפורן שתעכב בה לפורן וכו' עכ"ל רש"י משמע קצת דמפרש ג"כ לאו לשון אסיפה אלא שתרגיש הלפורן ומעכב במקום הפגימה] · וזהו שסיים הרא"ש והוסיף תיבות אלו וכל פגימה שהוא מרגיש בלפורן היינו שתחגור בה הליפורן · עפ"ל הרא"ש · וזה דלא כסברת הטור באביו הרא"ש · וכ"ד הרא"ה בס' בד"ה וכתב הרא"ה דאף דמיא לסאסאה דכשרה מ"מ נרגש הוא בליפורן וזה דלא כמש"כ בסמוך לעיל אות ד' בשם הרשב"א דדמיא לסאסאה אינה חוגרת הליפורן · (ו) וכתב משבצות שם ולפי"ז י"ל דאדרבא אפשר דהרא"ש והרא"ה מחמירים יותר מהרשב"א (ב) · דאילו להרשב"א כל שאינו אוסף חוט השערה לית לן בה מטעמא דבעי אסיפה כ"ש · אבל להרא"ה ורא"ש אף שאינה אוספת כלל אפילו חוט השערה כל שלפורן מרגיש בה פסולה · ולפיכך הני אמוראי דבדקי בשימשא ובמיא ס"ל נמי דבדיקת אטופרא דאמר רב פפא מהני דלפורן מרגיש אפילו קטנה שבקטנות אם השוחט מרגיש טוב · אלא שיראו לנפשם שמא לא ירגישו בטוב בלפורן לכך בחרו להם דרכים אחרים וכמה שכתבתי בסמוך באות זה בשם פלתי ע"ש · וכ"כ בתב"ש ס"ק ה' העתקתי בקולר ביד אלי' ס"ק ו' אות א' ע"ש וזה אפשר טעמו של הרמב"ם שהביא הטור שהעתקתי בסמוך באות ג' שכ' ואפילו היא קטנה בוותר · ולא הזכיר שיעור כלל · ומחמיר יותר מהרשב"א שלהרשב"א צריך אסיפת חוט השערה · ולהרמב"ם אפילו אינו אוספת כלל מ"מ פסולה · וכה"ג כתב בפלתי ס"ק א' שאיש המרגיש יפה ירגיש אפילו פגימה כ"ש בלפורן ולא יבצר שום פגימה שלא יורגש בלפורן · וזהו שיעור הנאות לו חגירת לפורן · וכתב ג"כ שכן יש לכוין בדברי הרא"ש וכתב דאמוראי דבדקי בשימשא וכו' לעולם קדושתם יראו לנפשם שמא לא ירגישו בטוב בליפורן לכך בחרו דרכים אחרים · אבל מ"מ מרגיש שלם ירגיש הכל בלפורן ע"ש · (ז) וסיים בפלתי וז"ל העולה מדברינו דאפילו פגימה קטנה שבקטנות אסורה מה"ת אף שאין נרגש בליפורן כי החסרון מפאת הבודק אילו היה שלם היה מרגיש הכל בחגירת לפורן אלא שהרגשתו גסה ואין מרגיש דקות וזה ברור ובטלה כל מחלוקת · עכ"ל פלתי · (ח) וכה"ג כתב בפר"ח וז"ל ולפי"ז ניחא דסמכינן אבדיקת לפורן לכתחלה משום דתלינן דמסתמא ירגיש בלפורן אף פגימה דקה · והשיג על הש"ך ס"ק ד' שכתב הא דסמכינן אבדיקת ליפורן משום דלא חיישינן לפגימה כ"ש · דקשה למה לא ניחוש לזה אלא דהאמת דשוחט שמרגיש טוב הוא ירגיש הכל בליפורן כמה שכתבתי · ותב"ש ס"ק ה' כתב דגם כוונת רש"ל וש"ך כן דמה שכתבו דלא חיישינן לפגימה כ"ש כוונתם דמסתמא כתם בני אדם מרגישים אפילו קטנה שבקטנות בהרגשת הלפורן וע"כ כי בדיק בלפורן ולא ארגיש אמרינן מסתמא אין בסכין אפילו פגימה כ"ש ואוקי גברא אחזקתיה דיפה בדק ואין צריך בדיקה יותר · אבל אי אשכח אח"כ אפילו כחוט השערה אמרינן איגלי מילתא דלא מרגיש טוב הוא · א"כ לא איכוין יפה ופסול · עכ"ל תב"ש · ודבריהם נכונים מאד וכן הלכה דפגימה כ"ש אסור מה"ת אלא דלכתחלה סומכין על בדיקת ליפורן דמסתמא ירגיש אפי' פגימה קטנה בליפורן כמש"כ לעיל : (ט) צריך וכו' קודם שחיטה. פ"ק דחולין (ד' י"ז ע"ב) א"ר חסדא מנין לבדיקת סכין מה"ת שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם · ופריך · פשיטא כיון דכי נקב טרפה בעיא בדיקה · ומשני להכס קאמרינן · עכ"ל הש"ס · פרש"י ושחטתם בזה · בשאול כתיב ומדקאמר בזה ש"מ סכין בדק להם · וז"ל הרשב"א בת"ה הטבח צריך שיבדוק הסכין קודם שחיטה · ואם לא בדק לא ישחוט שסתם סכינים אינם בדוקים לשחיטה ושמא ישכח מלבדוק אחר השחיטה והרי הוא כאוכל נבלה · עכ"ל רשב"א · ומש"כ ביד א' בס"ק ז' דזה כלל גדול בכ"מ שהבדיקה מעכב דיעבד אסור לסמוך ע"ם שיבדקנו בסוף · כ"כ הרא"ש פ"ק דחולין סי' ה' והביא ראיה לזה מרבינא דס"ל הכל מומחין שוחטין (ולא ס"ל רוב מצויים וכו' ולא קיי"ל כוותיה) פי' דצריך דוקא לבדוק אותו מקודם שחיטה אם הוא מומחה ואסור ליתן לו ע"ם שיבדקנו בסוף משום דחיישינן שמא ישכח וכן בישראל מומר וכו' · עכ"ל הרא"ש : (י) ואם עבר וכו' ומצאה יפה שחיטתו כשרה · כתב הב"י דכן משמע בגמרא פ"ק דחולין (ד' י"ח ע"א) גבי ההוא טבחא דלא בר סכינא קמי' דרבא ב"ח · עכ"ל ב"י · פי' שם מסיק הש"ס דבדקה רב אשי לסכיניה ומצאה יפה ואכשריה · ואע"ג דבזמן הש"ס היה הדין להראות קודם שחיטה לחכם וכשלא הראה לחכם הוה כמו שלא בדק מקודם · ומ"מ

הג"ה (א) וע' מה שאכתוב בסמוך אות ו' בשם משבצות דאפילו פחות מכדי אסיפת חוט השערה מ"מ כיון שהלפורן מרגיש פסולה :

הג"ה (ב) וגם הגר"א ס"ק ד' הביא שני השיטות שיטת הרשב"א ושיטת הרא"ה וכתב ג"כ דהרא"ה מחמיר יותר מהרשב"א ע"ש :

ס"ד ט (יא) סכין שתבדק בהולכה ולא הרגיש שיש בה פגם וכשהחזיר אותה בהובאה הרגיש שיש בה פגם וזו היא הנקראת מסוכסכת י אם שחט בה בדרך הולכה ולא הביא שחיטתו כשרה ואם הביא שחיטתו פסולה (יב) והני מילי כשהרגיש בה קודם שחיטה · אבל אם מצא סכינו יפה קודם שחיטה ואחר שחיטה מצא בה פגימה מסוכסכת ואמר ברי לי שלא עשיתי אלא הולכה לבד יא שחיטתו פסולה :

הג"ה (יג) ויש מחמירים דכל מסוכסכת אסורה יב עד דקיימא אריסא דסכינא ממש אם שחט בהולכה ואסיפא דסכינא ממש אם שחט בהובאה (שחיטת ישנים והגהת סמ"ק) ולפי שאין אנו בקיאים היכן מיקרי רישא דסכינא יג יש להטריף הכל (ד"ע והג"ה בשחיטת מהרי"ו וכ"מ במרדכי וש"פ) והכי נהוג :

ס"ה (יד) סכין שיש בה פגימות הרבה אפילו כולן מסוכסכות אפילו שחט בה בדיעבד שחיטתו פסולה (טו) דמתוך שפגימותיה מרובות חיישינן שמא השיב ידו מעט ולא הרגיש :

ס"ו (טז) סכין חדה שהושחזה והרי אינה חלקה אלא מגעתה כמגע ראש השבולת שהוא מסתבך באצבע הואיל ואין בה פגם שוחטין בה (לשון רמב"ם שם דין י"ח) :

הג"ה יד ואין אנו נוהגין לשחוט בו לפי שאין אנו בקיאים בדבר (אגור וב"י ורש"ל פ"ק סי' ל"ז) :

ס"ז (יז) סכין שפיה חלק ואינה חדה הואיל ואין בה פגם שוחטין בה ואעפ"י שהוליך והביא כל היום עד ששחטה שחיטתו כשרה (לשון רמב"ם טו ועי' לקמן סי' כ"ג דבבהמה

ומ"מ כיון שנמצא יפה כשר · וה"ה לדידן אם לא בדק בשוחט ונמצא יפה לאחר שחיטה דכשר · והגר"א כתב דיש ללמוד דדיעבד שרי מהא דא"ר חסדא (ד' י"ז ע"ב) מנין לבדיקת סכין מה"ת וכו' הבאתיו בס"ק הקודם · ופריך · פשיטא כיון דכי נקב טרפה בעיא בדיקה · עכ"ל הש"ס · ואי ס"ד דבעי בדיקה דוקא קודם שחיטה ומעכב זה אפילו דיעבד · א"כ מאי פריך פשיטא · דילמא הא קמ"ל דבעיא בדיקה לסכין דוקא קודם שחיטה ואף דיעבד מעכב זה · אלא ודאי דבדיעבד לא מעכב · ולכתחלה פשיטא ואין רבותא · כן כוונתו אלא שקיצר בלשונו : (יא) סכין שתבדק בהולכה וכו' · מתחלה נעתיק הסוגיא דפ"ק דחולין (ד' י"ז ע"ב) ת"ר סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה · ושאין בה אלא פגימה אחת אוגרת פסולה מסוכסכת כשרה · היכי דמי אוגרת ה"ד וכו' אר"א אוגרת משתי רוחות · מסוכסכת מרוח אחת · ופריך · מאי שנא מב' רוחות דמורשא קמא מחליש ומורשא בתרא בזע · מרוח אחת נמי חורפא דסכינא מחליש מורשא בזע · ומשני · דקאים אריסא דסכינא · ופריך · סוף סוף כי אזלא מחלשא כי אתיא בזע · ומשני · כגון שהוליך ולא הביא · עכ"ל הש"ס · ופרש"י מסוכסכת שאין לפגימה אלא עוקץ אחד ועוקץ השני הוחלק במשחזת · מחליש העור והבשר לפני השני והשני בא ופוגע בסימן וקורעו · חורפא דסכינא קודם שיגיע לפגם · וכל עוקצי הפגם קורעין הן ואין חותכין בין כפוגעו בו ובין כשהוא יורד ממנו וכו' שהרי שנינו סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה · ואפילו מסוכסכת קאמר מדקמפליג בהדא בין אוגרת למסוכסכת ובטובה לא מפליג ומשמע אפילו כל העוקצים לצד אחד לצד ראש הסכין והוליך ולא הביא · אלמא בירידתו נמי קורע · דקיימא אריסא דסכינא · שכשהתחיל להוליך לא היו כח להחליש עד שעבר הפגם ואין כאן ספק שמא נגע העוקץ בסימן · עכ"ל רש"י · וגרסינן תו בש"ס שם (ד' י"ז ע"ב) א"ל ר"ה בריה דרב נחמיה לר' אשי אמרת לן משמיה דרבא מסוכסכת פסולה והא אמר רבא מסוכסכת כשרה · ומשני · לא קשיא כאן שהוליך והביא · כאן שהוליך ולא הביא · עכ"ל הש"ס ופרש"י שחיטתו כשרה וכדאוקימנא בדקיימא אריסא דסכינא וכשהוליך ולא הביא ואפי"ה לא ישחוט לכתחלה שמא יוליך ויביא · עכ"ל רש"י · והרא"ש פ"א סי' כ"ד הביא פרש"י הנ"ל ואח"כ כתב וז"ל ורי"ף כתב מסוכסכת דקאמר רבא שחיטתו כשרה כשהוליך ולא הביא והביא שחיטתו פסולה · ולא כתב דקיימא אריסא דסכינא · ומשמע (דס"ל להרי"ף) שאין ר"ל שהעוקץ קורע כשהוא יורד ממנו · וכך הוא מפרש מרוח אחד נמי חורפא דסכינא וכו' · ומשני · דקאי אריסא דסכינא · כלומר שהעוקץ עומד כלפי הראש (א) · ואז אינו קורע בירידתו לתוכו [ומש"כ בש"ס דקיימא אריסא דסכינא · פירוש נגד רישא דסכינא · הגר"א ס"ק ח' בשם הרמב"ן והרשב"א] · ומקשה הש"ס · סוף סוף כי אזלא מחלשא וכי אתיא בזע · ומשני · כגון שהוליך ולא הביא ואפילו עומדת באמצע כיון שהעוקץ לצד הראש והוליך ולא הביא כשר · וכן אם העוקץ לצד הקתא והביא ולא הוליך כשרה · ומיהו אף לפירוש זה היה צריך שיביא בהלכותיו דקיימא אריסא דסכינא כיון שאם היה העוקץ לצד הקתא צריך שיביא ולא יוליך · ופרש"י עיקר דמוכח סוגיא דמעתין שהעוקץ קורע אף בירידתו · עכ"ל הרא"ש · אבל דעת הרמב"ם שהעתיק הש"ע כדעת הרי"ף וכ"ד הרמב"ן והרשב"א · וסתרו פרש"י שפירש דקיימא ממש ארישא דסכינא דא"כ מאי קאמר בש"ס (ד' י"ז ע"ב) סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה הא ע"כ פגימה שניה אינה ברישא דסכינא ממש וא"כ בזה השניה לבדה פסולה ולמה ליה למימר פגימות הרבה · אבל לשיטת הרי"ף ורמב"ם ניחא דאף דסוברים דמסוכסכת אינו קורע בירידה מ"מ אם יש בה פגימות הרבה אפילו כולם בירידה והוליך ולא הביא שחיטתו פסולה דחיישינן שמא השיב ידו מעט ולא הרגיש כמש"כ הרמב"ם וש"ע בסעי' ה' · ועוד קשה לשיטת רש"י אמאי דקדמי הש"ס (ד' י"ז ב') אמרת לן משמיה דרבא מסוכסכת פסולה והאמר רבא מסוכסכת כשרה · ומשני לא קשיא כאן שהוליך והביא וכו' ולא קאמר דקיימא אריסא דסכינא · אבל לפי' הרי"ף ורמב"ם ניחא כיון שאמר שהוליך ולא הביא ע"כ מיירי שהפגימה נוטה לאותו צד שהוליך · ולהכי לא הביא הרי"ף אלא אוקימתא בתרייתא · ומתורץ בזה קושיית הרא"ש על הרי"ף למה לא הביא בהלכותיו דקיימא אריסא דסכינא ודו"ק : (יב) והני מילי וכו' · מרדכי וכל בו והג' סמ"ק · והטעם משום דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש עביד ולאו אדעתיה · וכמש"כ במס' שבועות פ' ד' (ד' ל"ד ע"ב) ופ"ו שם (ד' מ"א ע"ב וד' מ"ב ע"א) · וב"ב פ' חזקת (ד' ל"ט ע"א) ע"ש : (יג) ויש מחמירים וכו' · כבר נתבאר באריכות בס"ק י"א שזה הוא שיטת רש"י וכ"ד הרא"ש והרא"ה בס' בד"ה וש"פ : (יד) סכין שיש בה פגימות הרבה וכו' · פ"ק דחולין (ד' י"ז ריש ע"ב) סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה וכו' ועי' בס"ק י"א הבאתי בשלימות ע"ש : (טו) דמתוך שפגימותיה מרובות וכו' · כ"כ הרמב"ם והרשב"א והר"ן לשיטת הרי"ף דלעיל בסעי' ד' דעוקץ אינו קורע בירידתו ואפי"ה בהרבה מסוכסכת שחיטתו פסולה דחיישינן שמא השיב וכו' · ועי' מה שכתבתי לעיל במ"ח סוף ס"ק י"א : (טז) סכין חדה שהושחזה והרי אינה חלקה וכו' · בפ"ק דחולין (ד' י"ז ע"ב) א"ל רב אחא בריה דרב אויא לר"א דמיא לשאלתא מאי · א"ל מאן יהיב לן מבבריה ואכלינן · עכ"ל הש"ס · פרש"י דמיא לשאלתא זקן השבלים שאינו חלק כך סכין שאין פיה חלק אבל אין בה פגם · עכ"ל רש"י : (יז) סכין שפיה חלק ואינה חדה וכו' · פ' השוחט (ד' ל"ב ע"א) אמר רבא השוחט בסכין רעה אפילו כל היום כולו כשרה · בעי רבא בהיית מהו בילערפי · ופריך · ותפשוט ליה מדידיה · ומשני · התם בדלא שהה כלל · עכ"ל הש"ס · ופרש"י בסכין רעה שאין חידודה היתך יפה · אפילו כל היום כולו ומאריך ושוהה בשחיטה אחת כשרה · הואיל וכל

כ"כ הרמב"ם בפ"א מה"ש ומביאו שפ"ד ס"ק ל"ד ע"ש: ט סכין שתבדק בהולכה · פירוש שמוליך הסכין על האגבע · ט"ז ס"ק ג' וש"ך ס"ק ו': י אם שחט בה בדרך הולכה וכו' כשרה · דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא ישחוט בה אפילו בדרך הולכה לבד דגזרינן שמא ישכח ויביא ג"כ · ש"ס · ומעם שיטה ע דסובר דאין הפגם קורע בירידתן · והוא שיטת הרמב"ם · ורמ"א בסמוך הביא שיטת רש"י שחולק וס"ל דאף בירידתו העוקץ קורע · וע' ביד אלי' ס"ק י"ב ומ"א ס"ק י"א : יא שחיטתו פסולה · הטעם כתבו הפוסקים משום דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש עביד ולאו אדעתיה · ש"ך וע' מ"א ס"ק י"ב: יב עד דקיימא ארישא דסכינא ממש וכו' · דאם לא כן רישא דסכינא מחליש העור והבשר ואח"כ העוקץ קורע · ש"ך · והוא שיטת רש"י ז"ל דס"ל דאף בירידתו העוקץ קורע וע' מ"א ס"ק י"א: יג יש להטריף הכל · ואפילו מסוכסכת מן הצד אסור לשחוט בו · אבל אותן ריבומים שמן הצדדים שיש בסכינים מותר דבית השחיטה מירווח רווח כה"ג · ש"ך בשם רש"ל וב"ח · והטעם כתב הט"ז בסי' ט' ס"ק ב' כיון דרחוקים הרבה מן החוד אין בהם חשש שיעשו טריפות בחלק הנשחט · וכתב שמ"ח סעי' ג' ושפ"ד ס"ק י' דמסוכסכת מן הצד אפילו קיימא ארישא דסכינא ממש ואחוריה לצד הראש דיש לומר דאינו קורע בירידה אפילו הכי אנו אוסרים: יד ואין אנו נוהגים לשחוט בו · פירש לכתחלה · אבל בדיעבד אם שחט בו אם אינו נרגש בהרגשה · או בשימשא כשר · משום דהא מדינא דש"ס שוחט בו אפילו לכתחלה · וכן פסק במ"ח סעי' ה' וע' בתב"ש ס"ק י"ג: טו וע"ל סי' כ"ג וכו' · פירוש דשם בסעי' ד' נתבאר דהשוחט בסכין שאינו חד ונתעכב כשיעור שהייה במיעוט אהרן

הג"ה (א) פירש דכל פגימה יש לה שני עוקצים אחד לצד הראש של סכין דהיינו עוקץ העליון · והשני כלפי הקתא דהיינו עוקץ התחתון ופי' אמר שאם נוטה אותו העוקץ של צד הקתא והוא כפגימה של צד הראש · וע"כ הוא כשר כשהוליך ולא הביא לשיטת הרי"ף ב"ח וש"ך ס"ק ג' והלא כב"י בשמו מה:

(יח) דבבהמה כה"ג לפעמים טרפה וכ"כ ב"י) :

ס"ח (יט) סכין שהיא עולה ויורדת (כ) כנחש ואין בה פגם טז שוחטין בה לכתחלה :

ס"ט (כא) בדיקת הסכין צריכה יז אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא יח דהיינו שמוליכה ומביאה על בשר אצבעו ואח"כ מוליכה ומביאה על צפרנו משלש רוחותיה יט שהם פי' ושני צדדיה כדי שלא יהיה בה פגם כלל כ ויבדוק לאט ובכונת הלב שלא יפנה לבו לדברים אחרים כא (כב) וצריך לשנות הצפורן אחר קצת בדיקתה שמא נפגם הצפורן בחודה של סכין ואולי יש פגימה בצדדין שלא ירגיש בה לפי שעוברת בתוך פגימת הצפורן :

הג"ה ולא יבדוק שני לדדי הסכין ביחד אלא כל אחד בפני עצמו (מהרי"ו) :

ס"י (כג) סכין שיש לה פגימה אסור לשחוט בה אפילו אם

יד אליהו

אחרון של סימן ראשון פסול · וטעמא דכיון דכבר נחתך רוב הסימן הוה כאילו נחתך כולו ומה שמוליך ומביא במיעוט הנשאר הוה כאלו מוליך ומביא בידה או ברגלה והילכך בעוף שהכשירו בסימן אחד וכדלקמן בסי' כ"א לא חשיב שהייה דמיד שנחתך רוב הסימן של אחד בעוף הרי נגמרה שחיטתו · ואע"ג דקיי"ל בסי' כ"ג דשהייה אפילו כל שהוא פסולה אפילו במיעוט בתרא בין בעוף ובין בבהמה · היינו דוקא שהייה ממש משא"כ בסכין רעה כיון שמוליך ומביא תמיד ולכן צריך שיעור שהייה אף לדידן בדיעבד · ומיהו לקמן בסי' כ"ג יש דיעות אי משערינן בשיעור שחיטה לחוד או משערינן ג"כ הגבהה והרבצה בכלל שחיטה ולכן יש להחמיר לשער בלי הגבהה והרבצה · ומ"מ בזה נלפע"ד דיש להקל כדעת הר"ן שמשערים ג"כ בשיעור שחיטה שחיטת העור ג"כ עם ב' הסימנים אעפ"י שיש חולקים על הר"ן כמש"כ בסי' כ"ג מ"מ בזה יש להקל. ובפרט שלפע"ד דברי הר"ן עיקר כאשר אבאר בעז"ה בסי' כ"ג במ"ח שם ס"ק ה' אות ו' ע"ש · אבל לכתחלה אין לשחוט בה אפילו עוף כיון דצריך לכתחלה לשחוט ב' הסימנים אפילו בעוף כמו בבהמה · ואם כיוון והניח שני הסימנים יחד זה אצל זה ושחט שניהם יחד מותר אף בבהמה · ואפילו לכתחלה שרי בזה · וזה שכתב רמ"א לפעמים טרפה · ר"ל דפעמים ג"כ כשרה וכן דעת הדרישה דאם כיוון וכו' מותר ודלא כט"ז סי' כ"א וכבר השיגו בתב"ש סי' כ"ג ס"ק י"ז והסכים לש"ך ודרישה: **טז שוחטין בה לכתחלה** · וכתב הש"ך אפילו ב' עולה ויורד שוחט בו לכתחלה דלא כב"ח · וכ"ד הט"ז ס"ק ה' כהש"ך וכ"ד פר"ח ותב"ש ס"ק י"א וכרו"פ ושפ"ד ס"ק י"ג ומשבצות ס"ק ה' · ואפילו גבוה כמה גבשושית כל שאין פגם שוחטין בה · ובס' בה"י כתב שבזמנינו אין נוהגים לשחוט בסכין שיש בו עולה ויורד כ"א בשעת הדחק · וב' עולה ויורד אפילו בשעת הדחק אין שוחטין בו · ותב"ש שם השיג עליו וכתב דאין מקום לחומרא זו · וכן סתם בס' הכמ"א כלל ג' סי' י"ב · **אבל** בפ"ת ס"ק ג' הביא בשם ס' שחיטות מכתב אליהו שכתב שראוי ונכון להגדיר שלא לשחוט בסכין עולה ויורד כי בעוה"ר נתמעט ההרגשה והלואי שילאו חובותינו על סכין חלק ויפה ולא על חד ובקעה · דאינו דומה הרגשה דסכין יפה לחד ובקעה · וע"כ כשיש פגימה בסכין לא ישחיז רק על מקום הפגימה לבד שאז יעשה בסכין עולה ויורד אלא יעביר ההשחזה על כל אורך הסכין בשוה · עכ"ל פ"ת: **יז אבשרא ואטופרי** · אבשרא משום ושט שהוא רך ואטופרא משום קנה · תוס' ורא"ש · וז"ל לבוש יש פגימה שהיא נרגשת ברך ולא בקשה ויש שהוא איפכא · והושט הוא רך והקנה היא קשה לפיכך צריכים לבדוק הסכין בבשר האצבע כנגד הושט ובצפורן כנגד הקנה: **יח דהיינו שמוליכה וכו' ואח"כ וכו' על צפרנו** · כן היה מנהגם שהיו מוליכין הסכין על הצפורן ועכשיו המנהג בהיפך להוליך הבשר והציפורן על הסכין וגם זה נכון · משבצות ס"ק ג' · ומש"כ בש"ע שמוליכה ומביאה על בשר אצבעו ואח"כ וכו' על צפרנו · פי' דיבדוק מקודם בבשר ואח"כ בצפורן · אבל אסור לבדוק בבשר ובצפורן יחד כמש"כ הרא"ש הטעם משום דאינו מרגיש יפה בבשר ובצפורן יחד · עכ"ל וע' מ"א ס"ק כ"א: **יט שהם פיה ושני צדדיה** · והם י"ב בדיקות בין הכל · ואסמכתא ושחטתם בזה · [בזה גימטריא י"ב] · רא"ש וטור: **כ ויבדוק לאט וכו'** · ע' בסי' זה בש"ע סעי' י"ז וז"ל והרבה צריך ישוב הדעת וכו' ובחינת חוש המישוש כפי כוונת הלב עכ"ל: **כא וצריך לשנות וכו'** · (א) וכתב במסגרת הבית בשם הראב"ד דיש לרחוץ הסכין קודם הבדיקה לפי שפעמים נקרש הדם תוך הפגימה ולפיכך אינה נרגשת · והעיד הראב"ד שכן אירע לו מעשה שבדק ולא מצא פגימה ואח"כ כשהיכסך במים מצא פגימה · ש"ך ס"ק י"ד ·

מקור חיים

שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו · ותפשוט ליה מדידיה · השוחט בסכין רעה אלמא לא מצטרף דקס"ד ואפילו הפסיק קאמר אלא שלא שהה בפעם אחת כשיעור · עכ"ל רש"י : (יח) דבבהמה כה"ג לפעמים טרפה · דאם נתעכב שיעור שהייה במיעוט בתרא של סימן ראשון וגמר אח"כ סימן האחרון טרפה · והוא מש"ס פ' השוחט (ד' ל"ב ע"א) לפי' ר' הושעיא בעי רב הונא בריה דר' נתן שהה במיעוט סימנים מהו תיקו · עכ"ל הש"ס · ופרש"י במיעוט סימנים שחט הרוב ושהה במיעוט האחרון וגמר שחיטתו · מהו · מי אמרינן וכו' · עכ"ל רש"י · והתוס' (ד' ל' ע"ב) סוף ד"ה החליד במיעוט סימנים כתבו דהר' ר' הושעיא מפרש האבעיא שהה במיעוט סימנים דקאי אשוחט בסכין רעה דקאמר התם אפילו הוליך והביא כל היום כולו כשר · ומיבעיא לן אם שחט רובו של אחד והוליך והביא כל היום כולו במיעוטו מהו · דדילמא הא דמכשיר בסכין אפי' הוליך והביא כל היום שמא היינו במתעסק לחתוך הסימן · אבל כאן שכבר חתך רובו הרי הוא כאילו נחתך כולו וכשמוליך ומביא כל היום כולו באותו מיעוטא הוה כאילו מוליך ביד וברגל ויש כאן שהייה ופסולה · עכ"ל התוס' · וכ"כ הרא"ש פ' השוחט סי' ו' שהנכון כפי' ר' הושעיא: **(יט) סכין שהיא עולה ויורדת וכו'** · בפ"ק דחולין (ד' י"ז ע"ב) א' רבא ג' מידות בסכין אוגרת וכו' והעתקתי ברים ס"ק א' ע"ש עולה ויורד שוחט בה לכתחלה · עכ"ל הש"ס · פרש"י עולה ויורד כגון שנפגמה פגם גדול והוחלק העוקצים במשחזת והוי הסכין נמוך שם · עכ"ל רש"י : **(כ) כנחש** · זה לשון הרמב"ם · ופי' בכ"מ שר"ל כנחש שסדרתו עקומה כשמגביה ראשו וזנבו וביניהם כמו גומא · והביאו ט"ז ס"ק ה' · וכ' הש"ך דאפילו ב' עולה ויורד כשר דאי ס"ד שני עולה ויורד אסור שהשני קורע · א"כ אפילו באחד נימא חורפא דסכינא מחליש והעולה ויורד קורע וכדאמרינן בש"ס (ד' י"ז ע"ב) גבי מסוכסכת ע"ש · ועוד דהא מכשרינן בעולה ויורד אפילו להוליך ולהביא כמה פעמים · עכ"ל ש"ך · והשיג על הב"ח דמחמיר בזה וכ"כ הט"ז ושארי אחרונים · וע' מש"כ בי"א סוף ס"ק ט"ז בשם פ"ת : **(כא) בדיקת הסכין צריכה אבשרא וכו'** · בפ"ק דחולין (ד' י"ז ע"ב) בסורא אמרי בישרא אכלה בישרא ניבדקה א"ר פפא צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא · א"ל רבינא לרב אשי אמר לן רב סמא וכו' משמך דאמרת ליה משמיה דרבא צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא · א"ל אבישרא ואטופרי אמרי ואתלת רוחתא לא אמרי · איכא דאמרי אבישרא וכו' ואתלת רוחתא אמרי · משמיה דרבא לא אמרי · רבינא ור' אחא בריה דרבא הוו יתבי קמיה דר' אשי אייתו סכין לקמיה דר"א לבדקה · א"ל לר' אחא וכו' בידקא · בדקה אטופרא ואבישרא ואתלת רוחתא · א"ל ייסר וכן אמר רב כהנא · רב יימר אמר אטופרא ואבישרא צריכא אתלת רוחתא לא צריכא מי לא אמר ר"ז א' שמואל ליבן סכין ושחט בה כשרה שחידודה קודם לליבונה וקשיא לן האיכא צדדין ואמרינן בית השחיטה מירווח רווח ה"נ ביה"ש מירווח רווח · עכ"ל הש"ס · פרש"י אבישרא בשר האצבע · ואתלת רוחתא באמצע חודו ובצדדים שמא נפגם עובי חודה בצידה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע · וקיי"ל כרב אחא ורב כהנא ורב אשי וכולהו אמוראי דאמרי צריכה אבישרא וכו' ואתלת רוחתא · ואם שכחו ולא בדק קודם שחיטה בודק לאחר שחיטה · עכ"ל רש"י · וכ"כ הרא"ש פ"ק סי' כ"ד וז"ל והילכתא צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא · אבישרא וכו' · ואתלת רוחתא לפי שאפשר שיש ביד הסכין דבר הבולט ממנו ואינו מרגיש בו כשבודק על חודה ואותה הבליטה קורעת הסימנים · ולא אמרינן ביה"ש מירווח רווח לענין פגימה שהיא בצידי הסכין וכו' הלכך צריך לבדוק בהולכה והובאה על חודה בבשר ואח"כ בהולכה והובאה בצפורן דאינו מרגיש יפה בבשר ובצפורן יחד · וכן מב' הצדדים והם י"ב בדיקות ואסמכתא ושחטתם בזה עכ"ל : **(כב) וצריך לשנות וכו'** · כן כתב בכלבו בשם הראב"ד : **(כג) סכין שיש לה פגימה וכו' אפילו אם מכוין וכו'** · משנה פ"ק דחולין (ד' ט"ו ע"ב) השוחט במגל יד וכו' שחיטתו כשרה · עכ"ל המשנה · השוחט דיעבד אין לכתחילה לא בשלמא במגל יד דילמא אתי למיעבד באידך גיסא אלא וכו' · עכ"ל הש"ס · ופרש"י ד"ה דילמא וכו' באידך גיסא · במקום הפגימות ושמעינן מהא דסכין פגומה ויש בה כדי לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחוט בה לכתחילה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא וכ"ש הכא דבההיא גיסא גופא פגומה · עכ"ל רש"י וכ"כ שם הרא"ש

(ב) וכ' בשפ"ד שם וזה דוקא בנקרש יבש אבל לא לית לן בה · ומשום הכי אחר השחיטה מיד מותר לבדוק בלי רחילת הסכין · וכ"כ בתב"ש ס"ק י"ט ע"ש · (ג) ולא יבדוק הסכין בשעה שהיד קר ומלוכן · או חם מאוד · או שהיד טופח הן מחמת משקה או זיעה אפילו טופח שלא ע"מ להטפיח

כי

כב אם מכוין לשחוט שלא כנגד הפגימה (כד) וביו"ט נוהגין היתר לכרוך מטלית על הפגימה כיון שאינו יכול להשחיזה (כה) ואם הוא שעת הדחק שאין לו הכנה להשחיזה אפילו בחול מותר לשחוט **כג** ע"י כריכת מטלית על הפגימה:

הג"ה וע' לעיל סי' ו' סעי' א' · (כו) סכין שיש לה ב' פיות **כד** צריך לבדוק שני הצדדים (טור סי' ו'):

סי"א כה (כז) השוחט בהמות רבות או עופות הרבה **כו** צריך לבדוק הסכין בין כל אחד ואחד שאם לא עשה כן ובדק באחרונה ונמצאת סכין פגומה הרי הכל ספק נבלות ואפילו הראשונה:

הג"ה **כז** (כח) ומי שרוצה להכנים עצמו לספק זה אין צריך לבדוק הסכין בין שחיטה לשחיטה (ת"ה סי' קפ"ד וב"י בשם בעל המאור והרשב"א):

הרא"ש סי' כ"א: (כד) וביו"ט וכו' · כ"כ הרא"ש שם: (כה) ואם הוא שעת הדחק · כן הכריע הב"י בסי' ו' כיון שיש פוסקים שמתירים גם בחול ע"י כריכת מטלית ואפילו בלא דחק כדאי הם לסמוך עליהם בשעת הדחק: (כו) סכין שיש לה ב' פיות · כ"כ הרא"ש שם ונלמד ממגל יד בס"ק כ"ג ע"ש: (כז) השוחט בהמות רבות וכו' שאם וכו' · בפ"ק דחולין (ד' י' ע"א) השוחט בסכין (בדוקה · רש"י) ונמצאת פגומה פליגי בה רב הונא ורב חסדא וכו' והעתקתיו בס"ק א' · ומסיק הש"ס שם ע"ב והלכתא כוותיה דרב הונא [דס"ל דשחיטתו פסולה] כשלא שיבר בה עצם · והלכתא כוותיה דר"ח בששיבר בה עצם · ופריך · מכלל דר"ח אע"ג דלא שיבר בה עצם [מכשיר] אלא במאי איפגים · ומשני · אימא בעצם דמפרקת איפגים · הוה עובדא וטרף רב יוסף עד תליסר חיותא · כמאן כר"ה ואפילו בקמייתא [ודחי הש"ס] לא כר"ח ולבר מקמייתא · ואב"א לעולם כר"ה דאי כר"ח מכדי מתלי תלינן מאי דבעצם דמפרקת דקמייתא איפגים דילמא בעצם דמפרקת דבתרייתא איפגים · א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי רב כהנא מצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא כמאן כר"ה · ודחי הש"ס · לא כר"ח ולאכשורי בתרייתא · עכ"ל הש"ס · וכתב רש"י ד"ה לא כר"ח וכו' וז"ל ואע"ג דמשנינא הכי דיחויא בעלמא הוא וכו' אבל רב כהנא ודחי כר"ה קאמר למיפסל קמייתא כדאוקימנא לעיל הילכתא כוותיה [דר"ה כשלא שיבר בה עצם] והשוחט אפילו בהמה אחת צריך לבדוק הסכין אחר שחיטה · ואם שחט הרבה ולא בדק בינתים ואח"כ נמצאת פגומה אף הראשונה אסורה · עכ"ל רש"י · וכ"ד הרי"ף והרמב"ם והרא"ש פ"ק סי' ע"ו דהילכתא כר"ה ואפילו בקמייתא וכ"ה הסכמת הפוסקים · ומדברי רש"י הנ"ל שכתב והשוחט אפילו בהמה אחת צריך בדיקה · וכן משמע מרמב"ם וש"ע סעי' י"ב כמש"כ במ"ח ס"ק כ"ט · א"כ מוכח מזה דמש"כ כאן בש"ע סעי' י"א השוחט בהמות רבות · לאו דוקא אלא ה"ה בהמה אחת צריך בדיקה אחר השחיטה אלא דקמ"ל כמש"כ הט"ז ס"ק ז' דאפילו שוחט בהמות רבות צריך לבדוק בין כאו"א ואין לסמוך על מה שיבדוק באחרונה · ומשמע קצת מט"ז הנ"ל דהמחבר ש"ע סובר דהבדיקה היא חיובית ולא עצה טובה כמש"כ רמ"א ודו"ק · ועי' מש"כ בס"ק שאח"ז · ובס"ק כ"ט: (כח) ומי שרוצה להכנים וכו' אין צריך וכו' · בב"י כתב שבעל תה"ד כתב דלדעת הרי"ף ורמב"ם שרי ולידד בדבר הרבה · ובד"מ כתב משמו של תה"ד שלבסוף פסק להתיר · וגם בדברי המאור שהביא הרא"ש משמע ג"כ להתיר ע"ש והגר"א ס"ק י"ג כתב שכן משמע בש"ס פ"ק (ד' י' ע"ב) רב כהנא מצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא · כמאן כר"ה ולמיפסל קמייתא · משמע הא לאו הכי מעיקר דינא לא · והא דקאמר מצריך בדיקותא י"ל בדרך עצה קאמר כמו בגיטין פ' השולח (ד' ל"ד ע"ב) התקין ר"ג שיהיו עדים חותמין על הגט וכמש"כ התוס' בגיטין פ"א (ד' ג' ע"ב) תד"ה ר"א אומר שלא יצטרכו לעידי מסירה · עכ"ל הגר"א · פי' דהתוס' כתבו שם דאף לכתחילה מכשיר ר"א לגרש בעדי מסירה · והא דתנן בהשולח התקין ר"ג הזקן שיהיו עדים וכו' לא שצריך דוקא לעשות כן אלא תיקן ולימד להם שלא יצטרכו לעדי מסירה · אבל אם באים לסמוך על עדי מסירה סומכים · עכ"ל תוס' · אלמא דנקטא לשון תקנה על עצה טובה · ה"נ י"ל רב כהנא מצריך הוה נמי עצה טובה שלא יופסל למפרע כל הבהמות אם ימצא הסכין פגום · כן הבנתי מדברי הגר"א · וגם הש"ך כתב שכן משמע מדברי הרי"ף ורמב"ם וש"ע שכתבו שאם לא עשה כן מדכתבו שאם בשי"ן ולא כתבו ואם בו' משמע דהוא רק עצה טובה · וכן מבואר בחידושי הרשב"א ובת"ה שלו כי מה שהיה רב כהנא מצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא הוא רק עצה טובה ע"ש · ומה שכתבתי ביד אלי' ס"ק כ"ז שיש חולקים משום בל תשחית · כ"כ הרשב"א בחי' ובת"ה אחר שכתב מה שהעתקתי שהוא רק עצה טובה כתב וז"ל וא"ת וא"כ מאי מצריך דקאמר רב כהנא דמשמע דמצריך להוציא מידי איסור ואין כאן אלא עצה טובה · די"ל דמצריך משום בל תשחית · עכ"ל · והביאו בכרו"פ ובפר"ת ס"ק י"ח הסכים כן וכתב שכן עיקר · גם הטור כתב צריך לבדוק בין כל אחד וא' ואם לא בדק וכו' ומדכתב ואם בו' משמע שחיובית היא · וגם רי"ו הביאו הב"י כתב אסור לו לשחוט אחרת עד שיבדוק הסכין · עכ"ל · גם בד"מ ס"ק ד' כתב בשם מהרי"ל שאסור משום שמא יטול מקצתם ויאכלו קודם שיבדוק את הסכין · עכ"ל · מיהו כ"ז בשוחט לעצמו · אבל בשוחט לאחרים לכתחלה ודאי דאסור לסמוך על בדיקת האחרונה שלא יפסיד לאחרים אלא מחוייב לבדוק בין כל חדא וחדא · ובדיעבד אם עבר ולא בדק בין שחיטה לשחיטה ואח"כ נמצא פגום דעת הלבוש דנקרא פושע שעבר על דברי חז"ל וצריך לשלם אפילו שוחט בחנם דזה נקרא מזיק בידים · והט"ז ס"ק ח' דחה דבריו והביא ראיה מהגוזל קמא (ד'

כי בדוק ומנוסה אשר בכל אלה לא ירגיש · (ד) גם יקנה הסכין שלא יהא בו שום לחלוחית · (ה) גם בעת שרוח מנשבת בעולם לא יעמוד בחוץ לבדוק כי הרוח קשה לזה · כל זה בפ"ת ס"ק ה' בשם שחיטת מכתב אליהו · (ו) וע' במשבצות סוף ס"ק ב' קרא תגר על שוחטי זמנינו שבטלו בדיקת ביצרא המוזכר בהדיא בש"ס ופוסקים ואינם בודקים רק בטופרא לבד · ושיים ואולי הירלאים והחרדים בודקין כדין · ובדיעבד אם בדק רק בטופרא ולא בביצרא אפשר יש לסמוך על שיטת הרא"ה שהבאתי לעיל במ"ה ס"ק א' דס"ל דבצפורן מרגישים אפילו פגימה דקה שבדקה אם השוחט הוא מרגיש טוב · וכ"כ במשבצות ס"ק ו' · (ז) ואם לא בדק מצדדים רק על החוד דעת הדמש"א דכשר בדיעבד ובמשבצות ס"ק א' וס"ק ו' כ' דלמעשה צ"ע ע"ש: **כב** אם מכוין לשחוט שלא כנגד הפגימה · ואפילו אם יש שיעור שחיטה בלא הפגימה · רמ"א סי' ו' סעי' א' ע"ש · ואפילו אם ארוכה כמה אמות מ"מ אסור לשחוט בה לכתחילה · שפ"ד ס"ק ט"ו: **כג** ע"י כריכת מטלית · וכ"ז לכתחילה · אבל דיעבד כשר אפילו לא כרך מטלית על הפגימה אם אומר ברי לי שלא נגעתי במקום הפגימה · כמש"כ רמ"א בסי' ו' סעי' א' · וע' בפר"ח כאן ס"ק ט"ו שכתב לחלק דל"ד לשחט במגל קציר אפילו בדרך הליכה לבד שאסור אף בדיעבד ע"ש · מיהו היינו דוקא כשידע קודם שחיטה שיש פגימה · אבל אם לא ידע קודם שחיטה ואמר אח"כ ברי לי שלא נגעתי במקום הפגימה [כגון שהפגימה היא למעלה מחציו של סכין והשוחט אומר ברי לי שלא שחטתי אלא בחציו השני שלמטה וכה"ג] אף דיעבד אסור משום דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה כדל עיל סוף סעי' ד' גבי מסוכסכת · ש"ך כאן ס"ק ט"ו וט"ז סי' ו' ס"ק ג' ע"ש: **כד** צריך לבדוק שני הצדדים · היינו לכתחילה · אבל דיעבד כשר אם בדק זה הצד ששחט בה ואמר ברי לי שלא שחטתי בצד הב' · וע' בס"ק הקודם בי"א ובמ"ח ס"ק כ"ג: **כה** השוחט בהמות רבות · לאו דוקא ה"ה בהמה אחת צריך הסכין בדיקה אחר השחיטה שמא בעור נפגם · ט"ז ס"ק ז' · וע' מ"ח ס"ק כ"ז דכן כתב רש"י בהדיא: **כו** צריך לבדוק · (א) פי' בדיקה כהולכתא אבישרא ואטופריה ואתלת רוחתא וכ"כ בד"מ · ולא הוה הפסק בין שחיטה לשחיטה דלצרכי שחיטה לא הוה הפסק כדלקמן בסי' י"ט · ש"ך ס"ק ט"ז · וכ"כ בכרתי ס"ק י"ד דצריך לבדוק בין כאו"א בכל פרטי הי"ב בדיקות · וכ"כ בפר"ח ס"ק ט"ז ובמ"ח סעי' י' · (ב) אך בעיוה"כ שצריך לשחוט כפרות הרבה ואין הזמן מספיק לבדוק בין כל אחד וא' כדינא במתון ובכוונת הלב וקרוב הדבר שמחמת הנחילה לא ידקדק היטב בבדיקה לא יבדוק בין כאו"א רק עכ"פ יבדוק אחר כל העופות שביד שליח אחד כדי שלא ילך השליח קודם הבירור ושפיר דמי · שמ"ח סעי' י"ב · (ג) וע' בכרתי ס"ק י"ז שמתרעם על מה שממהרים על השוחט לומר כלה מעטיך ומחמת זה אין השוחט בודק כד"ת בין שחיטה לשחיטה וא"כ אם ימצא אח"כ סכינו פגום הלא הכל למפרע טרפה ולמי יטריף הלא רבו הנכנסים והיוצאים · וא"כ התקלה רבה שמכניסים עצמם לספיקות עצומות ביום לום הנזכר · וע"כ מהראוי שלא למהר את השוחט לשחוט כדי שיהיה פנאי לשוחט לבדוק במתון ואף שהאר"י ז"ל מזהיר למהר לשוחטו · מ"מ לא דיבר במקום חשש איסור · ואם מכינו לשחיטה רק המניעה שלא להעמים על השוחט הרי זה עושה פעולתו למתק הדינים כאילו שוחט ועומד ורחמנא לבא בעי · (ד) וראוי לכל רב ומורה בעירו להשגיח על השו"ב ביום הנזכר הנ"ל לבלי תפרצו ויקילו ראשם בענין בדיקת הסכין ובדיקת הסימנים וילא שכר שוחטי הכפרות בהפסדן בעוה"ר · עכ"ל כרתי ס"ק י"ז: **כז** ומי שרוצה להכנים · (א) כ"כ ב"י בשם תה"ד וש"פ וכן הסכים רש"ל וש"ך ס"ק י"ח דמה דמצריך הש"ס בדיקותא בין כל חדא וחדא הוא רק עצה טובה שלא יטרפו הראשונים · ומיהו כתב הש"ך שלא יקחו מהנשחטים לאכול קודם בדיקת הסכין שלאחר שחיטה · (ב) אבל דעת הב"ח ושמ"ח סעי' י"א דאיט

סי"ב (כט) **אעפ"י שבדק הסכין קודם שחיטה** בח **צריך לחזור ולבדוק אחר השחיטה והני מילי שהסכין לפנינו** (ל) **אבל אם נאבד שחיטתו כשרה הואיל ובדקה קודם שחיטה** כט (לא) **ואפילו שחט בה הרבה זה אחר זה** ל (לב) **ואם נגע במפרקת של אחת מהן יש להחמיר ולחוש**

רשאי להכניס א"ע לספק זה מב' טעמים · א' משום דאתי לידי בל תשחית כשימלא פגום באחרונה ויאסרו כולם · וטעם זה כתב בחידושי הרשב"א · וכ' בפלתי ס"ק ב' דלפי"ז אם בשר טרפה בחד מקח עם בשר כשרה אז ליכא בל תשחית ושרי · ואפשר דמ"מ משום לא פלוג אסור בכ"מ · עכ"ל פלתי · טעם ב' · משום שמא אתי לידי תקלה שיאכל מהראשונים טרם שבדיקה ואפשר שימלא אח"כ פגום ויאכל ספק נבלה · וכ"כ ספר"א ס"ק י"א דאסור להכניס א"ע בספק מהני טעמים וכדעת הב"ח ודלא כרמ"א · (ג) וכ"ז בלא נגע בעלם המפרקת אבל אם נגע בעלם המפרקת . דראשונה פשיטא דהבדיקה היא חיובית לפני שהיטת השניה דהא לחומרא אמרינן דעלם המפרקת פוגם כמש"כ בש"ע סעי' י"ב · שמ"א סעי' י"ד ומשבלות ס"ק ט' ע"ש · (ד) וכ"ז בשוחט לעלמו אבל בשוחט לאחרים אף שלא נגע במפרקת צריך לבדוק שאין רשאי להכניס ממון של אחרים בספק · ואפילו אם שוחט בחנם צריך לעיין בתקנת הבעלים · שמ"א סעי' י"א · (ה) ושוחט לאחרים שעבר ולא בדק בינתיים ולבסוף בדק ומלא פגום · דעת הלבוש דחייב השוחט לשלם אפילו אם שוחט בחנם כדין מזיקבידים ומביאו ש"ך ס"ק י"ע · והט"ז חולק עליו ופסק דאין להוציא ממון מספק ושמא במפרקת דקמייתא איפגם וכן הסכים בכרו"פ להט"ז · וכתב מיהו לא טוב עשה לא יהיה אלא גרמא בנזקין קיי"ל דאסור וחייב בדיני שמים אע"ג דאין חייב לשלם בדיני אדם ואם רואה הב"ד שהוא מועד לכך וזה לאות שהוא מקלי הדעת ראוי לחייבו לשלם משום מיגדר מילתא · (ו) ובשמ"א סעי' י"א הכריע דאם שחט לב' בע"ב אין צריך לשלם משום דיכול השוחט לומר לבעלים לכל אחד וא' מנא לך דהשתא בשחיטה זו נפגם דילמא בשלך נפגם ואפילו הרשאה לא מהני · וע' מ"א ס"ק כ"א הטעם · ואפילו אם נגע בעלם המפרקת של ראשון ושחט אח"כ דהוה פשיטא מ"מ ידחה ג"כ משום דאין עלם דמפרקת ודאי פוגם ואין להוציא ממון מחמת זה · משבלות ס"ק ט' ע"ש · אבל אם שחט שנים לבעה"ב אחד צריך לשלם אחד הגרוע ממ"כ שאילו בדק בינתיים אילו מלאו יפה היה הראשון כשר · ואם היה מולא בו פגם היה מתקנו והיה השני כשר וממ"כ קילקל לו אחד והוא היה שליח ושומר של בעל הבהמה איבעי ליה לעיוני בתקנתא דבעל הבהמה ולתקוני שדרתיך ולא לעוותי והילכך בכה"ג משלם לו א' הגרוע · ומיהו י"ל דדוקא בש"ש ולא בש"ח · וכן אם שחט לאדם א' הרבה בעלי חיים צריך לשלם לו בעד כולם ממ"כ חוץ מא' היפה שבכולם מס"ע שמא בשחיטה הראשונה איפגים היכא דאיכא למיתלי ששחט היפה בראשונה · תב"ש סוף ס"ק כ"ד ע"ש : בח **צריך לחזור ולבדוק אחר השחיטה** · משמע אפילו שוחט רק בהמה אחת צריך בדיקה אחר השחיטה וכמש"כ בי"א ס"ק כ"ה וכ"כ בט"ז ס"ק ז' וכ"כ רש"י בהדיא הבאתי במ"א ס"ק כ"ז וכ"ע · וכן הלכה אעפ"י שי"א ע"ז · ואפילו שוחט בהמות הרבה צריך בדיקה בין כל אחת ואחת · וע' בי"א ס"ק כ"ז · וע' משבלות ס"ק ז' שהעלה בל"ע אם יש כאן סכין בדוק משוחט מומחה ויש כאן שוחט מומחה שהוא מומחה רק לשחוט אבל אין מומחה לבדוק הסכין אם שרי למסור לו לשחוט לכתחלה שלא יהי' מי שיבדוק הסכין אחר השחיטה ע"ש : כט **ואפילו שחט בה הרבה** · פי' ולא אמרינן דשמא בעלם דמפרקת נפגם · או מתוך ששחט בה הרבה נפגם · ש"ך : ל **ואם נגע וכו' יש להחמיר וכו'** · פי' לחומרא אמרינן דעלם המפרקת פוגם בנגיעה לחוד · אבל לא לקולא

נ"ע) מההוא מוגרמתא דפטור מלשלם · מיהו ככר דחה בנה"ך ראייתו · ומה שהשיב בס' מגיני זהב על הנה"ך בזה מתום' שם ככר תירץ יפה בתב"ש ס"ק כ"ד ע"ש · ומה שהקשה הט"ז עוד דהא לגרמי חייב דוקא היכא דברי היזיקא וההיזק נעשה מיד · וכאן אינו ברי היזיקא דדילמא לא משכח פגום גם אינו מיד · והנה"ך השיב עליו דהכא לא מיקרי גרמי אלא מזיק בידים ששוחט בידו בסכין פגומה ע"ש · ולפענ"ד דבריו תמוהים דאדרבא זהו שב ואל תעשה שלא בדק הסכין והכניסו לספק ואילו בדקו שמא מלאו יפה [וזה בודאי אם מלאו פגום אחר הראשונה אין מחייבין אותו על הראשונה דזה ודאי אנוס הוא כיון דבדקו קודם שחיטה] ונראה לפע"ד דזה לא חמיר מפרלוה ליסטים בב"ק ריש פ' ו' (ד' נ"ה ע"ב) דגם הליסטים פטורים ע"ש · אמנם נכונים בעיני דברי התב"ש ס"ק כ"ד שכתב דהכא מטעם אחר יש לחייב השוחט משום דהוה שליח ושומר דבעל הבהמה איבעי ליה לעיוניה בתקנתא דבעל הבהמה דשמירת בהמתו קיבל עליו אם הוא שומר שכר · ודמי למאי דאמרינן בפ' המפקיד (ד' מ"ב ע"ב) גבי בקרא שמסרו לו תורא דלא הוה ליה ככי ושיניה אע"ג דטוען טענה טובה אנא כהדיה בקריה אוקימתיה מ"מ מסיק הש"ס שם דחייב וז"ל הש"ס שם מיכדי בקרא ש"ש דיתמי הוה הוה ליה לעיוניה ע"ש · וכן משמע בכתובות פ' הכותב (ד' פ"ה ע"א) אכימי וכו' הוה מסקי ביה זוזא וכו' שדרינהו ביד חמא וכו' אזל פרעינהו אמר להו הבו לי שטרא א"ל סיטראי נינהו וכו' ומסיק הש"ס שם בין כך ובין כך משלם משום דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי · עכ"ל הש"ס שם · וכ' רש"י שם דהיה לך לדקדק בתקנתי · עכ"ל · אלמא דאע"ג דאמר המבלא הב זוזי ושקול שטרא מ"מ חייב השליח דה"ל למיעבד איפכא ולמיחש שמא יאמרו סיטראי נינהו וכמש"כ רש"י הנ"ל דהיה לך לדקדק בתקנתי ומדלא דיקדק חייב · והכא נמי כן · וכן משמע בש"ס במס' ב"ב בפ' ג"פ (ד' קס"ט ע"ב) בשליח שלקח שלא באחריות דמחוייב השליח לקבל עליו האחריות משום דא"ל לתקוני וכו' · אע"ג דגם שם ההיזק משב ואל תעשה אלא כמש"כ דמחוייב הש"ס להשתדל בתקנת הבעה"ב · וה"נ כן · ונראה לפע"ד דכן משמע בב"מ פ' הפועלים (ד' נ"ג ע"ב) דמחוייב ש"ש אם היה יכול להציל ברועים ובמקלות · ואף ש"ח אם היה יכול להשיג רועים ומקלות בחנם כמבואר בחו"מ סי' ש"ג סעי' ח' · ואע"ג דגם שם ההיזק משב וא"ת · וא"כ לדקו דברי הלבוש דחייב השוחט לשלם ולא מטעמיה · אבל מלד אחר יש לפטור דיאמר השוחט מי יימר דאפסדתיך · והלכך אם שחט ב' בהמות לב' בני אדם יאמר להאחד בשחיטה הראשונה נפגמה · ולהב' יאמר שמא אם בדקתיה אחר שחיטת הא' היתה יפה ובשחיטה שלך נפגמה ואפילו יכתבו הרשאה זה לזה לא מהני · אע"ג דבמס' כתובות פ' מי שהיה נשוי (ד' נ"ה ע"א) אמרינן בכה"ג וכתבו הרשאה זה לזה · וכן פ' יש נוחלין (ד' קכ"ז ע"א) · משום דיש לחלק ולומר משום דהתם מקנא ליה מאי דאית ליה אפילו בספק · משא"כ כאן דאינה אלא תביעה ואין מועיל בה הרשאה מדינא דש"ס כ"א מתקנת הגאונים וכמ"ש בחו"מ רסי' קכ"ג · ובכה"ג י"ל דלא תיקנו · אבל אם שחט ב' בהמות לאדם אחד וכן אפי' כמה בהמות צריך לשלם כולם ממ"כ אם בדק והיה פגום היה מתקנו וניצול השני · ואם לא היה פגום ניצול הא' · חוץ מאחד היפה שבהם מה"ט שמא בשחיטה הראשונה נפגם : (כט) **אעפ"י שבדק וכו' צריך וכו'** · מהש"ס שהעתקתי לעיל ס"ק כ"ז א"ל רב אחא בריה דרבא לר"א רב כהנא מצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא וכו' ע"ש · ומשמע כאן מלשון הש"ע דאפילו שוחט רק בהמה אחת צריך בדיקה כמש"כ רש"י להדיא הבאתיו בס"ק כ"ז ע"ש · וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל בדק סכין ושחט בה צריך לבדוק אחר שחיטה אעפ"י שסכין עומד בחזקתו אין סומכין על חזקה זו כל שהוא לפנינו פעמים שהוא נפגם בעור ולא ידע · עכ"ל · וכן פסק הרמב"ם בפ"א מה"ש הלכה כ"ד · וכ"ד הטור · וכן הלכה · ודלא כדעת הראב"ד הובא בב"י ודעת הרז"ה הובא ברא"ש פ"ק סי' ע"ו ע"ש · וכ"ה הסכמת הפוסקים דאפי' שוחט רק בהמה אחת צריך לבדוק אחר השחיטה : (ל) **אבל אם נאבד וכו' ואפי' אם שחט הרבה וכו'** · כ"כ הטור וכ"כ הרא"ש בפסקיו פ"ק סי' ט"ו וז"ל והיכי דבדק הסכין תחילה ונאבד הסכין קודם שבדקו אחר שחיטה שחיטתו כשרה ולא חיישינן שמא בעור נפגמה · ולא שייך הכא למימר בחזקת איסור עומדת עד שיוודע וכו' · דכיון דלא חזינן ריעותא בסכין מיקרי נודע לנו במה נשחטה · ואפילו אם שחט כמה בהמות זו אחר זו כולן כשרות דלא תלינן לא בעור ולא במפרקת כל כמה דלא חזינן ריעותא בסכין תדע לך וכו' · עכ"ל · וכתב שכ"כ בבעה"ע · וגם הרשב"א במה"כ הביא ראיה לזה ממה דאמרינן בפ"ק (ד' י' ע"א) השוחט בסכין ונמלאת פגומה ר"ה אמר וכו' ור"ח אמר וכו' העתקתי בס"ק א' · מתיב רבא לסיועיה לר"ה טבל ועלה ונמלא עליו דבר חוצץ אעפ"י וכו' לא עלתה לו טבילה וכו' עד הרי טבל לפניך · ודחי · הא איתילדא ביה ריעותא · ופריך · ה"נ איתילדא בה ריעותא · ומשני · סכין איתרעי בהמה לא איתרעי · עכ"ל הש"ס · ומשמע דדוקא דומיא דהתם דנמלא עליו דבר חוצץ · וכן בסכין איתילדא ביה ריעותא · הא אם נאבד ולא חזינן עדיין ריעותא בסכין בודאי שרי · ועוד ראיה מדקאמר הש"ס (ד' י' ע"ב) כמאן כר"ה ולמיפסל קמייתא · ולא קאמר לאכשורי קמייתא ש"מ דקמייתא בלא"ה כשר · וע' בהגר"א עוד ראיה לזה : (לא) **ואפילו שחט בה הרבה וכו'** · כ"כ הרא"ש בפסקיו פ"ק סי' ט"ו העתקתי בס"ק הקודם ע"ש · וכ"כ בטור ע"ש · וכן משמע שם בש"ס (ד' י' ע"ב) כמאן כר"ה ולמיפסל קמייתא · ודחי לא כר"ח ולבר מקמייתא · ואב"א לעולם כר"ה דאי כר"ח מיכדי מתלי תלינן ממאי דבעלם דמפרקת דקמייתא איפגם · אימא בעלם דמפרקת דבתרייתא איפגם · עכ"ל הש"ס · וכתב רש"י דאנן לא קיי"ל כר"ח ע"ש · מ"מ י"ל דדוקא בנמלא להדיא פגום לא קיי"ל כר"ח · אבל בנאבד הסכין לאחר שחיטה מתלא תלינן לכ"ע · כן הבנתי מדברי הגר"א : (לב) **ואם נגע וכו'** · הרא"ש פ"ק דחולין סי' ט"ו כתב וז"ל ויש מן הגדולים שהחמירו ואומרים שאם נגע במפרקת הראשונה ולא בדק הסכין ונאבדה אחר שחיטת השנייה דחיישינן שמא בעלם המפרקת נפגמה · ולא מסתבר דבנגיעה כל שהוא שנוגע במפרקת לא שכיח דפגום ולא מחזקינן ריעותא · עכ"ל הרא"ש · אבל הרשב"א בת"ה מסיק שהורו רבותיו שחוששין לכל אותן שנשחטו אח"כ · וכתב ב"י דהכי נקטינן

ולחוש לכל אותן שנשחטו אח"כ (טור בשם הגאונים ורשב"א בשם רבותיו ור"ן):

סי"ג שחט בסכין בדוק ונאבד קודם שיבדקנו אחר שחיטה ואח"כ נמצא והוא פגום **לא** שחיטתו כשרה (לג) הואיל ויצא בהיתר (לד) וזה שנמצא פגום אימור שיבר בה עצמות ולאו אדעתיה דאוקיה סכין אחזקתיה:

סי"ד (לה) אם לא בדק הסכין ושחט בה ונאבד אחר שחיטה שחיטתו פסולה בד"א בסתם סכין אבל טבח (לו) שיש לו סכין מיוחד לשחיטה ומקום מיוחד שמצניעו שם תמיד בחזקת בדוק הוא ואם שחט בה בלא בדיקה ונאבד **לב** שחיטתו כשרה:

הג"ה וראוי לכל טבח (לז) שיהא לו סכין מיוחד לשחיטה ואסור לעשות בו

נקטינן · וע"כ לא הביא כאן בש"ע דעת הרא"ש כלל · וכתב הגר"א ואף דלא קיי"ל כר"ח דעלם המפרקת פוגם · י"ל דהני מילי לקולא וכמו שהקשה הש"ס שם ממקיה · ולא ס"ל להש"ס לחלק בין סכין איתרעי ובין בהמה · אבל לחומרא מחמרינן כר"ח: (לג) **הואיל ויצא בהיתר** וכו' · [וכמש"כ בסעי' י"ב דאם נאבד הסכין אחר שחיטה בלא בדיקה דכשר] והאי דנמצאת פגומה אימר שיבר בה עצמות ולאו אדעתיה דאוקי סכין אחזקתו ואימא לא איפגם · תשובת הרא"ש כלל כ' סי' י"ד בשם רא"בן · וכתב שם שר' שבע אוסר ורא"בן מתיר והרא"ש שם הסכים לרא"בן · ד"מ ס"ק ז' · ועוד כתב שם בתשובת הרא"ש טעם להתיר דחומרא יתירה היא לתלות בעור יותר מבמפרקת הילכך היכא דידע בודאי שלא שיבר עלמות תלינן לחומרא איתא בעור נפגם אע"ג דיותר שכיח שיפגם בעלם המפרקת מבעור מ"מ אסרינן ליה · אבל היכא דנאבד הסכין ומספקא לן אם שיבר עלמות וניתוסף עוד ספיקא אחרת שרינן לה וכו' הילכך בקל תלינן בדבר אחר · עכ"ל · והובא בש"ך ס"ק כ"ב · ועי' בס"ק שאח"ז: (לד) **וזה שנמצא פגום** וכו' · כמש"כ בש"ס פ"ק דחולין (ד' י' ע"א) הרי שחוטה לפניך · ואין לומר הא איתיליד בה ריעותא דהרי יצא בהיתר · ועי' בט"ז ס"ק י' · ופר"ח הסכים עם ב"ח · עכ"ל הגר"א · ר"ל דהב"ח הקשה על תשובת הרא"ש הנ"ל ועל הטוש"ע ממש"כ המחבר ש"ע בסעי' ע"ו דדוקא שראינו שנפל בחודו על קרקע קשה · אבל מספיקא לא תלינן שנפל על חודו · והוא נובע מרשב"א בת"ה הובא בב"י · וכן משמע מפסקי הרא"ש פ"ק סי' ע"ו שכתב וז"ל והלכתא כוותיה דר"ח כששיבר וכו' · וכן אם נפלה הסכין בחודה ע"ג קרקע קשה · עכ"ל רא"ש · משמע דוקא שידעינן שנפלה על חודה · מטעם שכ' הב"י וז"ל דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכו' וכל שאינו ידוע שנפלה על חודה לא נודע לך שנשחטה בהיתר · עכ"ל ב"י · וא"כ גם כאן לא תלינן מספיקא שמא שיבר בה עלמות · וכן פסק הפר"ח לדינא וכתב דכן משמע בש"ס והילכתא כוותיה דר"ח כששיבר בה עלמות · עכ"ל הש"ס · משמע דוקא כשידוע ששיבר ולא מספק · ע"ש שהאריך · והט"ז ס"ק י' תירץ דילא בהיתר סברא טובה היא משום דאף דקיי"ל בכ"מ הולכין אחר החזקה מ"מ אם הוא לפנינו לבודקו לא סמכינן על החזקה [וכמש"כ הגאונים לענין רוב מצויין אצל שחיטה וכו' וכמש"כ לעיל בסי' א' סעי' א'] וא"כ גם כאן כ"ז שלא נאבד הסכין כיון שהוא לפנינו וצריך לבודקו אחר שחיטה אם יפה היא וכל שלא בדקו עדיין אין לו חזקה טובה ואילו בא לשאול לא היינו מורים לו היתר ואדרבא אמרינן ליה לא ובדוק וע"כ מחמרינן בספיקא אם אין אנו יודעים בודאי שנפל על חודו · אבל כאן שנאבד הסכין והיה לו אז חזקה טובה · ואילו בא אותו הפעם לישאל היה מורים לו היתר · וע"כ אמרינן דאף בנמלא אח"כ והוא פגום כיון שאפשר שנפגם בדבר אחר אין הספק אוסרו · וגם הש"ך הביא בתירוץ הב' שלו הסברא דילא בהיתר ע"ש · ואף שהפר"ח השיג ע"ז מ"מ הרי התב"ש ס"ק כ"ט חיזק סברא זו דילא בהיתר והביא סמך לסברא זו מש"ס כתובות פ' האשה (ד' כ"ד ע"ב) · ומקדושין פ"י יוחסין (ד' ע"א ריש ע"ב) ע"ש · ועי' בכרו"פ שעפ"י שפיקפק על הטעם דילא בהיתר · מ"מ היקל כאן בסעי' י"ג מטעם דאיכא ספיקא טובא איך קרה לסכין הפגימה ע"ש · וע"ב נראה לפענ"ד דבמקום שאין הפ"מ יש לחוש להחמיר כדעת ב"ח ופר"ח ובפרט כי הגר"א הביאם · וגם בתשובת הרא"ש איתא שר' שבע אסרו · אך במקום הפ"מ בודאי יש לסמוך על הרא"בן ורא"ש וטוש"ע וש"ך וט"ז ורש"ל וד"מ ולבוש וכרו"פ ושארי אחרונים שמקילים: (לה) **אם לא בדק** וכו' **שחיטתו פסולה** · כ"כ הרא"ש פ"ק סוף סי' ע"ו וז"ל ואם שחט בסכין שאינו בדוקה ונאבדה שחיטתו פסולה · עכ"ל · וכ"כ הרשב"א בת"ה · וכתב הב"י שפשוט הוא מאחר שלא היה לו חזקת כשרות ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך וכו' · עכ"ל ב"י · וכמש"כ בחולין פ"א (ד' ט' ע"א) בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה עכ"ל הש"ס · ודייק הש"ס בתיבת במה נשחטה פי' דצריך לידע בודאי שנשחטה בסכין הגון · וכן משמע בש"ס פ"א (ד' ג' סוף ע"א וריש ע"ב) א"ר אשי הכל שוחטין ואפילו ישראל מומר וכדרבא וכו' · ופריך הש"ס · וכולן ששחטו אהייא וכו' אלא אישראל מומר וכו' · אלא דלא בדק · אי דאיתיה לסכין וכו' ואי דליתיה לסכין כי אהרים רואין אותו מאי הוי דילמא בסכין פגומה שחט · עכ"ל הש"ס · ואע"ג דלא שבק היתירא וכו' ואם היה הסכין יפה היה שוחט בטוב · אלא מפני דבתם סכינים אינן יפים והוא לא טרח לתקן ואסור אף דיעבד · כן הבנתי מדברי הגר"א ע"ש: (לו) **שיש לו סכין מיוחד** וכו' · כ"כ הרא"ש פ"ק סוף סי' ע"ו ע"ש · וז"ל הש"ס פ"א (ד' ח' ע"ב) אר"י אמר רב הטבח צריך שלשה סכינין אחת שוחט בה וכו' · עכ"ל הש"ס · וכתב בתה"א וז"ל תמיה לי למה לי סכין מיוחד הא צריך בדיקה קודם שחיטה · ומסתברא דכ"מ שאין צריך בדיקה כשיחזור וישחוט ואם שחט ולא בדק ונאבד הסכין שחיטתו כשרה דהעמדנו סכין על חזקתו · עכ"ל · וכן משמע מרש"י שם ד"ה אחד שוחט בה וז"ל ולא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגום ותתקלקל ופעמים שיבוא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה · עכ"ל רש"י · משמע אבל הטבח דלא עביד בסכין מידי רק שמיוחד לשחיטה לבד כי שחיט בה בלא בדיקה שפיר דמי בדיעבד · ומה שכתבתי בי"א ס"ק ל"ב ואפילו שחט בו וכו' ואח"כ שחט בו פעם שנייה וכו' כשרה · כ"כ בתה"ק שער ב' וז"ל לא בדק אחר שחיטה והצניעו ואח"כ שחט בו ונאבד קודם בדיקה שחיטתו כשרה · עכ"ל רשב"א בתה"ק · וכן משמע מלשון הרשב"א בתה"א שהעתקתי בסמוך שכתב ומסתברא דכ"מ וכו' כשיחזור וישחוט ואם שחט וכו' ודו"ק · וזה דלא כב"ח הובא בשפ"ד ס"ק כ"ד וכ' השפ"ד שם דטעמו דהוה כמו ב' לריעותא עור של ראשונה ועמידתו חיישינן שמא ע"י שניהם נפגמה עכ"ל · ולפענ"ד נראה כיון שמלינו בתה"ק להיפך והב"ח לא הביאו אין הלכה כב"ח דבמקום שאחרון משיג על ראשון ויש לו ראיה ברורה מש"ס אמרינן הלכה כבתראי · אבל במקום דהאחרון אין מביא כלל דברי הראשון אמרינן דלא ראה אותו ואדרבא אילו ראה אותו הוה הדר ביה · וכ"כ הש"ך בחו"מ סי' כ"ה ס"ק כ"א בשם תשובת מהר"מ אלשיך · ועוד כתב שם דהיכי אמרינן דהלכה כבתראי כשאין ביניהם אלא כהדרגת אמורא קמא לאמורא בתרא וכו' וא"כ אין מהרי"ק יכול להלוק על התוס' וכו' · עכ"ל ע"ש · וה"נ יש ב' הסברות כאן א' · דלא הביא הב"ח דברי הרשב"א כלל · הב' · שאין הב"ח יכול לחלוק נגד הרשב"א · וע"כ אף שהשפ"ד כתב דל"ע לדינא ע"ש · לפע"ד פשוט להתיר כהרשב"א בלי שום פיקפוק · שוב מצאתי שכן פסק בשמ"ח סעי' ע"ז ע"ש · ומה שכתבתי ביד א' דדוקא עד ג' ימים וכו' ע"ש · אף שלכאורה מלשון הרא"ש פ"א סי' ע"ו שכתב סתמא בחזקת בדוקה תמיד עומדת ואם שחט בה וכו' משמע אף כמה ימים · וכן משמע מלשון הרשב"א שכתב סתמא ולא חיישינן שמא עם עמידתו נפגם · אך כבר כתב התב"ש ס"ק ל' והכרתי ס"ק כ' דהחוש מכחיש זה דהשוחטים מובהקים אומרים דהסכין עבוי לפנים מעלמו אם מונח זמן הרבה בלי עסק · ובמרדכי פ"ק דחולין הובא בד"מ ס"ק ה' כתב וז"ל סכין שהיה קודם שחיטה בחזקת בדוק יום או יומים ושחט בה ק' בהמות ושיבר בה עלמות ונמלאת פגומה נראה דכולן מותרים דתלינן בעלמות · עכ"ל · משמע דוקא יום או יומים ולא יותר וכ"כ בהג"א פ"ק דחולין סי' י"ד ד"ה והיכי דבדק וכו' ע"ש · וכן משמע מלשון הרשב"א הובא בב"י סוף סי' ו' סד"ה הטבח וכו' וז"ל ומסתברא לי להיכא שבדק אחר שחיטה והלניעו שאין צריך בדיקה כשיחזור וישחוט דסמך על בדיקתו שלאחר שחיטה של אמש וכו' עכ"ל משמע דוקא בזמן קרוב דומיא דאמש · וע"כ י"ל דגם הרא"ש כוונתו ג"כ בזמן קרוב · רק דלא ידעינן עד כמה נקרא זמן קרוב · רק מדמלינו בא"ח סי' תל"ח ס"א בהג"ה וז"ל כל הרוצה לשחוט ביו"ט יבדוק סכינו מעיו"ט וכו' עכ"ל · ומשמע שיכול לסמוך על הבדיקה של עיו"ט ולשחוט בו אף ביו"ט ב' ואפשר דרמ"א שם מתיר אף אם חל יו"ט ביום א' ב' לשחוט ג"כ ביום ב' על חזקת בדיקת הסכין דיום ו' ונמלא שב' או ג' ימים יש להתיר ויותר אין ראיה להתיר · וכן פסקו השמ"ח סעי' ע"ז וכרו"פ וכן עיקר: (לז) **שיהא לו סכין** וכו' **ואסור** וכו' · כן משמע בש"ס פ"ק (ד' ח' ע"ב) אר"י אמר רב הטבח צריך

לקולא וכדאיתא לעיל סעי' א' ולקמן סעי' ע"ו · ש"ך · ואפילו נגע רק במפרקת של עוף אסורים כל הנשחטים אח"כ · שמ"ח סעי' י"ד בשם ב"ח · וכתב בשמ"ח שם דאם תחבו לסכין אחר שחיטה לנגן קשה של עץ הוה כנגע במפרקת ואם שחט אח"כ בלא בדיקה ונאבד הסכין אחר שחיטה בלא בדיקה יש להחמיר · וכ"כ בתשבלות ס"ק ע' ע"ש: **לא שחיטתו כשרה הואיל** וכו' **וזה שנמצא** וכו' · כן כתב הרא"ש · וכ"ה בטור · וכ"ד הט"ז וש"ך וכרו"פ להתיר בנאבד הסכין ואח"כ נמצא פגום · וב"ח ופר"ח חולקים וס"ל דכיון דנמצא פגום ולא ידעינן במאי נפגמה אי בשחיטה או בדבר אחר אסרינן מספק ככל ספק בשחיטה · ונלפע"ד דבהפ"מ הסומך על המקילים לא הפסיד כי רבו המקילים · ועי' מ"ח ס"ק ל"ד: **לב שחיטתו** כשרה · ולא חיישינן שמא עם עמידתו נפגם מעלמו · רשב"א וש"ך · ואפילו שחט בו ולא בדקו אחר שחיטה והלניעו ואח"כ שחט בו פעם שניה ונאבד קודם בדיקה הרי זה כשרה · רשב"א בתה"ק · וכן פסק בשמ"ח סעי' ע"ז דלא כב"ח ועי' במ"ח ס"ק ל"ו · ודוקא שעמד כך זמן מועט ערך שלשה ימים

בו שום דבר **לג** ויצניענו שלא יפגמנו (רש"י והג"א וכ"כ וד"מ ססי' ו' ועי' טור וב"י שם) (לח) ומ"מ **לד** לא ישחוט בו לכתחלה בלא בדיקה (רשב"א וב"י שם) :

סעיף ו (לט) השוחט בסכין בדוק ואחר השחיטה **לה** שיבר בו עצמות (מ) דרך שבירה שלא בדרך הולכה והובאה (רשב"א ור"ן ורי"ו) ובדקו ונמצא פגום שחיטתו כשרה דאנו תולים שבשבירת עצמות נפגמה וכן כל כיוצא בזה כגון (מא) שנפל **לו** ע"ג קרקע קשה · ודוקא שראינו שנפל על חודו (מב) אבל מספיקא אין תולין לומר שנפל על חודו ואם שיבר בו **לז** עצם המפרקת (מג) אפילו דרך שבירה אין תולין בו מפני שהוא רך : הג"ה ואין חילוק בכ"ז בין שבדק הסכין תחלה סמוך לשחיטה או שהיה בחזקת

יד אליהו

ימים בלא תשמיש · אבל יותר מכאן יש לחוש שנפגם מעלמו ע"י הלודה · שמ"ח שם · וכ"כ בכרתי ס"ק כ' ושפ"ד ס"ק כ"ג ע"ש · ועי' במ"ח ס"ק ל"ו · וש"ה אם תתב את הסכין לתוך כדן קשה של עץ יש לחוש שנפגם כמש"כ ביד א' ס"ק ל' ע"ש : **לג** ויצניענו שלא יפגמנו · דשמא ישחוט בו בלא בדיקה ויאבד הסכין ונסמוך אחזקתו שהוא בדוק קודם לכן ושמא עשאוהו פגום במה שנשתמש בו · רשב"א בת"ה וש"ך כאן : **לד** לא ישחוט בו לכתחלה בלא בדיקה · וכתב בשפ"ד ס"ק כ"ד דלכתחלה לא ישחוט בסכין מיוחד עד שיבדוק י"ב בדיקות משום בל תשחית · או משום חשש ברכה לבטלה [וכמש"כ לעיל בי"א סוף ס"ק ז'] ולאחר שחיטה פשיטא דצריך י"ב בדיקות : **לה** שיבר בו עצמות · ואפילו לא נשבר העצם רק שהכה על העצם בכח אפילו רק פעם אחד מיקרי שיבר עצמות ואם נמצא הסכין פגום כשרה · שמ"ח סעי' י"ח · משום דלא גרע מכה בכח אעצם מנפלה בחודה ע"ג קרקע קשה שמבואר ברא"ש ובש"ע שתולין בזה · תב"ש ס"ק ל"ב · וכן אם שיבר עץ בהסכין אחר שחיטה תולין בו · שמ"ח שם בשם רמב"ם וסמ"ג : **לו** על גבי קרקע קשה · וכ"ש אם נפלה ע"ג אבנים דתולין · שמ"ח סעי' י"ח בשם ת"ה : **לז** עצם המפרקת אפילו דרך שבירה וכו' · (א) וט"ז וש"ך ופר"ח חולקים על הש"ע ומתירים אפילו בעצם המפרקת אם היה דרך שבירה והכריע בשמ"ח סעי' י"ח לסמוך עליהם להקל בהפ"מ · ונראה לפע"ד ה"ה לצורך שבת ויו"ט או במקום הדחק אפילו בחול יש להקל כי דעת המקילים עיקר כמש"כ במקור ח' ס"ק מ"ג · ובכרתי ס"ק כ"ב כתב פ"א בא מעשה לידו שאירע שהכה בכח בסכין של שחיטה על המפרקת ואח"כ בדק ומצא פגימה על הסכין והיה קשה בידו להורות נגד הש"ע וציוה לשחוז את הסכין שיהיה בלי פגימה ולהכות פעם שני בכח בעצם המפרקת והכה בכח ונמצא בו פגימה והכשיר כדברי האחרונים · (ב) וכ"ז בודאי הכה בעצם המפרקת · אבל בספק אם הכה במפרקת הוה ספק ספיקא לאיסורא [פי' ספק שמא לא הכה · ואפילו הכה שמא הלכה כש"ע דאפילו דרך שבירה אין תולין במפרקת] ואין להתיר אפילו בהפ"מ ודומה לזה כתב הש"ך בס"ק כ"ה ע"ש · שפ"ד ס"ק כ"ו · ועי' במ"ח ס"ק מ"ב · (ג) ודוקא הכה בעצם המפרקת אבל אם נמצא רק חתך בעצם המפרקת ולא הכה רק שחט בדרך הולכה והובאה אפילו חתך גמור בודאי אין תולין · דהא לא עדיף עצם המפרקת משארי עצמות דקיי"ל דדוקא דרך שבירה וכמש"כ כאן בש"ע סעי' ט"ו והוא מרשב"א ור"ן ועי' מ"ח ס"ק מ' · וכ"כ בד"מ להדיא העתקתיו במ"ח ס"ק מ"ג בסופו דבנמצא חתך אין תולין ע"ש · (ד) אמנם כתב השבו"י ח"ב סי' כ"ג שמעשה בא לידו שהשוחט שמע קול הסכין כשנגע במפרקת כמו שקורין קרא"ק שנראה וניכר ע"י זה שמשם בא הפגימה והכשיר כי כה"ג כ"ע מודים דאמרינן בעצם המפרקת נפגם כי יש רגלים לדבר · עכ"ל שבו"י · והבל"י ס"ק י"ד השיג עליו דדוקא דרך שבירה תולין ולא בדרך הולכה והובאה ומה בכך ששמע קול קרא"ק דאפילו ע"י הולכה והובאה על עצם יכול להיות שישמע קול קרא"ק · וכ"ש לפי דעת ש"ע שסובר שבעצם המפרקת אפילו ע"י שבירה אין תולין ע"ש · והשפ"ד סוף הסי' כתב דהמיקל בהפ"מ וסומך על השבו"י אין להאשימו כיון ששומע קול קראקי"ן מאחר שבא לעצם ול"ע · עכ"ל שפ"ד · ולפענ"ד דברי הבל"י נכונים דקשה להקל בספק איסור דאורייתא · ול"נ דהכל לפי ראות עיני המורה בזה דדוקא אם הרגיש השוחט הכאה ממש · הא אם יש בזה להשוחט קצת ספק אז יש להחמיר וכמש"כ בסמוך בשם שפ"ד דבספק הכה במפרקת אסור · וכ"ז דוקא בשוחט ירא ושלם · (ה) עוד כתב בשבו"י שם אם נגע בעצם המפרקת והפגימה קטנה פחות מחגירת ציפורן יש להכשיר מטעם ספק ספיקא · שמא הלכה כהרא"ש דבעינן דוקא שיעור פגימה כדי חגירת צפורן · ושמא בעצם המפרקת נפגם · והבל"י ס"ק י"ד השיג עליו מטעם דס"ס במקום חזקה לא מהני · וכאן יש חזקת איסור משום דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת · והשפ"ד כאן בסוף הסימן יישב קצת קושייתו · ומחלק בין ספק בגוף ובין ספק דפלוגתא ע"ש · ולפענ"ד נראה לאסור כדברי הבל"י ולאו מטעמיה · אלא משום דקיי"ל דכל ספק דפלוגתא דכבר הכריעו

בש"ע

מקור חיים

צריך שלשה סכינים אחת שוחט בה וכו' · עכ"ל הש"ס · משמע שלשחיטה צריך סכין מיוחד · וכ"כ שם רש"י ד"ה אחת שוחט בה ולא יחתוך בה שום דבר שלא תפגום ותתקלקל ופעמים שיבוא לידי איסור שישחוט בה בלי בדיקה · עכ"ל רש"י · ועי' בסוף פ"ט דב"מ (ד' קט"ז ע"א) ההוא גברא דחבל (לשון משכון) סכינא דאשכבתא וכו' · ומסיק שם הש"ס א"ל הא נמי כיון דמיפגמא קפדי אינשי · עכ"ל הש"ס · ופירש הרשב"א סכינא דאשכבתא · היינו סכין של שחיטה · וכן בפ' י"ז דשבת (ד' קכ"ב ע"ב) תרכא דאושכפי וסכינא דאשכבתא וכו' כיתד של מחרישה דמי · ופרש"י דהנך קפיד עלייהו ומייחד להו מקום דלא חזי למלאכה אחרת · עכ"ל רש"י : (לח) ומ"מ לא ישחוט וכו' · כמש"כ בפ"ק (ד' ט' ע"א) כדי ביקור חכם · ופריך · א"כ נתת דבריך לשיעורין · ומשני · אלא כדי ביקור שבת חכם · וכן בכמה מקומות אע"ג דאצרכוהו ג' סכינים · הגר"א · ר"ל אע"ג דאצרכוהו ג' סכינים וצריך להיות מיוחד לשחיטה ואסור לעשות בו שום דבר כמבואר בס"ק הקודם מ"מ צריך לבקרו ג"כ קודם שחיטה מחשש שמא נתקלקל : (לט) השוחט בסכין בדוק וכו' · כפ"ק דחולין (ד' י' ע"א) השוחט בסכין ונמצאת פגומה ופרש"י שקודם שחיטה בדקה והיתה יפה · אבל לא בדק אחר שחיטה מיד אמר רב הונא אפילו שיבר בה עצמות כל היום פסולה ורב חסדא אמר כשרה · ומסיק שם ע"ב בש"ס דטעמא דר"ח אימא בעצם דמפרקת איפגם · ופסק הש"ס שם · והלכתא כוותיה דר"ה כשלא שיבר בה עצם · והלכתא כוותיה דר"ח כששיבר בה עצם · עכ"ל הש"ס · וכתב שם רש"י ע"ב ד"ה בעצם המפרקת · לאחר שחיטה שנגע בעצם הצואר והיא המפרקת וכו' ולא ס"ל כוותיה דר"ח למיתלי לקולא במפרקת דההיא נגיעה דעצם המפרקת לא פגמה טפי מעור · אבל שבירת עצמות בההוא ודאי תלינן · עכ"ל רש"י · והרא"ש פ"א סי' ט"ו כתב והלכתא כוותיה דר"ה כשלא שיבר וכו' דאימא בעור נפגמה ולא תלינן במפרקת כי אינו חותך בכח במפרקת אלא לפעמים אחר שחיטת הסימנים והוורידין נוגע הסכין במפרקת והלכתא כוותיה דר"ח כששיבר · וכן אם נפלה בחודה על קרקע קשה · עכ"ל הרא"ש : (מ) דרך שבירה שלא וכו' · כ"כ הרשב"א ור"ן ושארי פוסקים · וכתב הגר"א וכמש"כ בש"ס [שהעתקתי בס"ק הקודם] והלכתא כוותיה דר"ח כששיבר בה עצם · משמע דוקא דרך שבירה · עכ"ל · ועי' במ"ח ס"ק מ"ג אות ב' : (מא) שנפל ע"ג קרקע קשה · כ"כ ברא"ש פ"ק סי' ט"ו והעתקתיו בסוף ס"ק ל"ט ע"ש : (מב) אבל מספיקא אין תולין · כן כתב הרשב"א · וכתב ב"י דפשוט הוא מטעם דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה וכל שאינו יודע בבירור שנפלה על חודה לא נודע שנשחטה בהכשר · עכ"ל ב"י · ובש"ך ס"ק כ"ה כתב הטעם מפני שהוא ספק ספיקא לאיסור שמא לא נפלה על חודה · ואת"ל נפלה שמא אינו פוגם כי קרקע אינו ודאי פוגם כמש"כ בתשובת הרא"ש כלל כ' סי' י"ד · ועי' מה שכתבתי לעיל במ"ח ס"ק ל"ד לתרץ דברי הש"ע דסעי' י"ג שלא יהיו סותרים לכאן : (מג) אפילו דרך שבירה אין תולין וכו' · (א) כן הבין הש"ע ממשמעות דברי הר"ן · אבל כבר דחו דבריו הט"ז וש"ך ופר"ח והעלו דאין ראיה כלל מר"ן אלא העיקר דדרך שבירה אף בעצם המפרקת תולין ואף הר"ן סובר כן · וכן משמע מרשב"א בתה"א סוף שער ב' שכתב וז"ל ולפי שאין דרך עצם המפרקת עשוי לפגום דרך הולכה והובאה · עכ"ל · משמע הא דרך שבירה אף בעצם המפרקת תולין · ועוד מי גרע מנפל ע"ג קרקע קשה דתולין בו כמש"כ הרא"ש ובטוש"ע וכ"ש בעצם המפרקת · עכ"ל ט"ז בקוצר · ולפענ"ד נראה דכן משמע להדיא ברא"ש פ"ק סי' ט"ו וז"ל והלכתא כוותיה דר"ה כשלא שיבר בה עצם דאימא בעור נפגמה ולא תלינן במפרקת כי אינו חותך בכח וכו' · עכ"ל · ועי' מ"ח סוף ס"ק ל"ט · ומדכתב כי אינו חותך בכח במפרקת אלא לפעמים וכו' נוגע הסכין במפרקת · משמע להדיא הא בכח דהיינו דרך שבירה ודאי תלינן · וכן עיקר · אלא דביד א' ס"ק ל"ז אות א' חששתי לדעת השמ"ח שהכריע להקל דוקא בהפ"מ · ומ"מ נ"ל דבמקום הדחק יש להקל אף שלא בהפ"מ · (ב) ומ"מ זה דוקא דרך שבירה · אבל דרך הולכה והובאה אפילו נמצא חתך גמור במפרקת אין תולין ודלא כהג"א פ"ק דחולין סי' ט"ו ד"ה והיכי דבדק וכו' בשם הריב"ק · וכבר הכריע כן בב"י שלא כדעת הריב"ק הנ"ל · וכ' הב"י שכ"ד הרשב"א ור"ן ובעה"ע וש"פ דלא כהג"א הנ"ל · וכן פסק פה בש"ע סעי' ט"ו · וכ"כ בד"מ ס"ק ט' להדיא וז"ל ונראה מדברי ב"י דנקטינן לחומרא ואין חילוק בין פגימה לחתך גמור שנמצא במפרקת בכל ענין טרפה · עכ"ל ד"מ · (ג) ועי' מה שכתבתי ביד א' ס"ק ל"ז אות ה' בשם תשובת שבו"י שמיקל בנגע בעצם המפרקת ונמצא פגימה כ"ש על הסכין פחותה מחגירת ציפורן מטעם ס"ס ·

והבל"י

כחזקת בדוק תחילה ולא בדקו סמוך לשחיטה דאפילו הכי מקרי סכין בדוק (ד"ע מהג' מרדכי והג"א ואגודה ועוד פוסקים (מד) וע' סי"ד) :

סמ"ז (מה) אם בדק הסכין אחר שחיטה והצניעה ואח"כ נמצאת פגומה לית לן בה **לח** דאימור בדבר אחר נפגם או שיבר בה עצמות ולאו אדעתיה :

סי"ז (מו) טבח שלא הראה סכינו לחכם (ונמצא יפה טור) **לט** מנדין אותו :

הג"ה

בש"ע דלא כוותיה אינו נכנס בגדר ספק כלל וכמש"כ הפמ"ג בהקדמתו ליור"ד · והא הכא הרי מוכרע ברוב הפוסקים וכמעט כולם וגם בש"ע סעי' ב' דשיעור פגימה כ"ש וע"כ אין להקל בזה · וע' במ"ח ס"ק מ"ג אות ג' ד' שהארכתי בזה · וע' ג"כ במ"ח בסי' זה ס"ק ח' מאות ה' עד סופו וע"ל בי"א ס"ק ו' אות ד': **לח דאימור** וכו' **או שיבר** וכו' · כתב הש"ך ס"ק כ"ז דהכא כיון שבדקו אחר שחיטה ומצאו יפה קיל טפי מבסעי' י"ג דהתם אם ידוע שלא שיבר בה עצמות כגון שהניחה בקופסא אסור · אבל הכא אע"ג דידוע שלא שיבר בה עצמות אפ"ה כיון שבדקו אחר שחיטה איכא למימר בדבר אחר נפגם מעצמו או שיבר בה עצמות ולאו אדעתי' וזה דעת המרדכי והג"א וראב"ן · אבל השמ"ח סעי' י"ט כתב דאם ידוע בבירור שאין לתלות במידי כגון שהיה מונח במקום מוצנע ויודע שלא עשה בו כלום שום דבר וגם לא היה זמן רב שיש לתלות בתלודה ושיכתה יש להחמיר ולאסור דאימר לא בדק יפה אחר שחיטה [וזה כדעת הרשב"א שהבאתי במ"ח ס"ק מ"ה ע"ש] וכ"ש האידנא דאין דרך להשתמש בסכין של שחיטה · אבל בשעת הדחק או הפ"מ יש להקל ולסמוך על המקילים · עכ"ל שמ"ח · וכתב שפ"ד ס"ק כ"ז שכן יש להורות ע"ש אבל הפר"ח פסק כהש"ע ולא כהרשב"א הנ"ל ע"ש סוף ס"ק כ"ב וס"ק כ"ז : **לט מנדין אותו** · וכתב בכרו"פ דזה דוקא בשוחט בקביעות · אבל בשוחט פעם אחד באקראי לפרקים אין צריך להראותו להכם · ומכ"ש שאם לא הראה שאין מנדין אותו

והבל"י השיג עליו מטעם דס"ס במקום חזקה לא מהני · והספ"ד בסוף הסימן תירץ דספק דפלוגתא מהני אף במקום חזקה דבשביל החזקה לא ישתנה הדין · והעתיקו בקולר בפתחי ת' · (ד) ולפענ"ד נראה דקשה מאוד להקל בזה דהא כתב הפמ"ג בהקדמתו ליור"ד היכא שהמחבר ש"ע הכשיר ורמ"א הכריע להחמיר אין נכנס בגדר הספק משום דספק דהכרעה לאו ספק הוא · וכאן הא הכריע הש"ע בסעי' ב' דשיעור פגימה בכ"ש · ומכ"ש לפי מה שביארתי במ"ח ס"ק א' שכ"ה דעת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים והרא"ש הוא יחיד בדבר (א) וכפרט לפי מה שהבאתי שם במ"ח דעת הפרישה ופר"ח שסוברים שגם הרא"ש מודה שביעור פגימה בכ"ש אלא שסובר דגם בצפורן מרגישים פגימה כל שהוא אלא שמחולקים בפי' דשמעתא אבל לדינא מודה גם הרא"ש דפגימה בכ"ש · וכ"כ התב"ש ס"ק ה' ופלתי ס"ק א' דכ"ע סוברים דשיעור פגימה בכ"ש מה"ת אף שאין נרגש בציפורן כי הוא החסרון מפאת חולשת הרגשת הבודק ואילו היה מרגיש טוב היה מרגיש אף פגימה דקה בציפורן · וסיים בפלתי שם ע"ז וכו' וזה ברור · ובטלה כל מחלוקת הפוסקים בזה · וכתב שיש לכוין גם דברי הרא"ש לזה ע"ש · וע' כ"ז במ"ח בסי' זה ס"ק א' שהארכתי בזה · (ה) וא"כ לדבריהם אין שום דיעה להכשיר פגימה כ"ש דלדבריהם גם הרא"ש מודה לזה [זולת מש"כ הב"י בשם א"ח בשם רש"י ע' מ"ח שם שהעתקתיו] וא"כ לא נשאר רק ספק א' דשמא במפרקת איפגום וכבר נפסק בזה בש"ס והלכתא כוותיה דר"ה כשלא שיבר בה עצם · וע"כ נראה לפענ"ד שאין להקל בזה ולא כהשבו"י ופמ"ג : (מד) וע"ל סעי' י"ד · ע"ש במ"ח ס"ק ל"ו שם הוכחתי מלשון הש"ס ופוסקים דסכין מיוחד לשחיטה בחזקת בדוק הוא :

הג"ה (א) ועיין בשס"ד סי' כ"ז ס"ק ו' כתב דאף דהטור והרא"ש סברי דדוב ונמר לא דרסי כלל מ"מ לא שרי למוכרו לא"י ככל ספק דפלוגתא משום דרוב הפוסקים חולקים עליהם · עכ"ל :

(מה) **אם בדק הסכין** וכו' **ואח"כ נמצאת** וכו' · כ"ז מלשון המרדכי שהעתיק בב"י ע"ש · וכ"כ בהג"א פ"ק סי' י"ד ד"ה ויהיבי דבדק וכו' · וכ"ה דעת הראב"ן הובא בתשובת הרא"ש כלל כ' סי' י"ד · וע' תב"ש ס"ק ל"ט שהביאו · והש"ך ס"ק כ"ז הקשה מאי קמ"ל הלא כ"ש הוא מסעי' י"ג [פי' מה שם בסי"ג שלא נבדק הסכין רק שלא בהיתר שרינן וכ"ש כאן שבדקו ומצאו יפה אין לך יצא בהיתר יפה מזה] ותירץ דכאן שבדקו אף שידוע בודאי שלא שיבר בו עצמות מ"מ תולין דעם עמידתו נפגם מעצמו או שיבר עצמות ולאו אדעתיה · וע"ש בש"ך מה שתירץ דלא תקשה מסעי' י"ד דלא תליינן במה שם עמידתו נפגם · עכ"ל ש"ך בקולר · **אבל** הרשב"א במה"כ כתב והביאו תב"ש ס"ק ל"ד · וז"ל אעפ"י שבדק אחר השחיטה ומצא יפה · מ"מ אם הניחה במקום המוצנע ומשתמר ומצאת אחר זמן פגומה בודאי אסורה היא שאין ספק מוציא מידי ודאי וכו' דכל שהיא פגומה לפנינו בלא שום סיבה ידועה אין תולין מן הספק להקל בבדיקתו הראשונה שאחר שחיטה מכמה טעמים · [הא'] שיש לתלות שבדיקתו הראשונה היתה במהירות וזה מצוי כמה פעמים שאדם בודק סכין ומוצאה יפה וחוזר ובודק לשעתו ומוצאה פגומה · ולא שנתחדש הפגימה אלא שמסתמא מתחילה לא נתן לב · [הב'] י"ל שמא דילג הציפורן על פגימה קטנה או שלא הרגיש · [הג'] שאין כל הציפרנים שוים ואפילו באיש אחד וכו' · [הד'] ועוד שיש לפעמים סיבה מצד דבר הנדבק על הסכין לפעמים יכנס הדם בפגימה ויקרים בתיכה וכ"ש בפגימת סכין הקטנה מפגימת המוכה וכו' · עכ"ל הרשב"א במה"כ [וממנו תראה האיך צריך השוחט ליזהר בבדיקת הסכין] · הרי שהחמיר הרשב"א בהנגישו היטב · ועוד מעשה דהריב"ק שהביא הב"י שהיה רגיל להכות הסכין בעץ קודם שהנגישו · וכ' הב"י אפשר שס"ל להריב"ק שאם בדק הסכין אחר השחיטה והנגישו ואח"כ נמצא והוא פגום שאסור לפיכך היה מכה בעץ כדי שיהיה לו במה לתלות · או שהיה חושש וכו' · עכ"ל ב"י · הרי דלפי' הראשון של ב"י היה הריב"ק מחמיר כהרשב"א ולא כהמרדכי · וכ' התב"ש שם לפיכך יש להחמיר כדבריהם באיסור דאורייתא · וכ"ש האידנא שאין משתמשים בשום דבר בסכין של שחיטה · והראיה דסומכין ע"ז אפילו לקולא דאם בהמה בסכין שהיה בחזקת בדוק ונאבד שחיטתו כשרה ומוציאים עי"ז מחזקת איסור של בהמה · וכ"ש שאין לתלות להקל · ואי משום שבדקה הא שברא פריכא וכמש"כ הרשב"א הנ"ל · וע"כ הכריע כתב"ש ס"ק ל"ד דאין להקל כ"א בהפ"מ או בשעת הדחק דאז יש לסמוך אמרדכי וראב"ן ז"ל · וכ"כ בשפ"ד ס"ק כ"ז כהתב"ש · **אבל** הפר"ח סוף ס"ק כ"ב וס"ק כ"ז כתב דלא קיי"ל כהרשב"א הנ"ל אלא דאם בדק אחר שחיטה ומצא יפה · ואח"כ בדקו ומצא פגום שרי ע"ש · וכתבתי לך כל הדיעות והבוחר יבחר : (מו) **טבח שלא הראה** וכו' (וברמ"א) **ואם נמצא פגום** וכו' · בפ"ק דחולין (ד' י"ח ע"א) א"ר הונא האי טבחא דלא אחזי סכינא קמי חכם משמתינן ליה · ורבא אמר מעברינן ליה ומכרזינן אטריפתיה דטרפה היא · ולא פליגי כאן בשנמצאת סכינו יפה · כאן בשלא נמצאת סכינו יפה · רבינא אמר היכא דלא נמצאת סכינו יפה משמתינן ליה בפרתא דאפילו לא"י לא מזדבן · ההוא טבחא דלא אחזי סכינו קמיה דרבא בר חיננא שמתיה ועבריה ואכרוז אטריפתיה דטרפה היא אקלעי מר זוטרא ורב אשי לגביה אמר להו ליעיינו רבה במילתיה דתלו ביה טפלי · בדקה ר' אשי לסכיניה ונמצאת יפה ואכשריה · עכ"ל הש"ס · ופרש"י דלא אחזי סכינו · שלא הראה סכינו להכם · מעברינן ליה · מאומנתו שלא ימכור בשר עוד · נמצאת סכינו יפה משמתינן ליה משום אפקירותא שהתגיף פניו בהקיימא לן מנדין על כבוד הרב (ברכות ד' י"ט ע"א) בפרתא · פרס · דאפילו לא"י לא מזדבן · והיכא דנמצאת סכינו יפה מכרזינן עליה דטרפה היא משום קנסא · ולא"י מיהא שבקינן ליה לזבונה · שמתיה ועבריה דקסבר כי אמר רבא מעברינן ליה אפילו נמצאת סכינו יפה קאמר · לגביה · דרבא בר חיננא · ואכשריה דקסבר [רב אשי] הא דאמר רבא מעברינן ליה בשלא נמצאת סכינו יפה קאמר · עכ"ל רש"י · **וכתב** הרא"ש פ"ק סי' כ"ד וז"ל ותמיהני למה לא הביא הרי"ף הך דרבינא דהוא בתרא דקאמר דהיכא דלא נמצאת סכינו יפה וכו' דאפילו לא"י לא מזדבן · עכ"ל הרא"ש · פי' דסובר הרא"ש כי רבינא חולק על רבא בשסובר בלא נמצאת יפה דרק מכריזין אטריפתיה דטרפה ולא"י מיהא רשאי למכור · ורבינא סובר דבלא נמצאת יפה אפילו לא"י נמי לא ליזדבן · אבל בנמצאת סכינו יפה כ"ע סברי דרק מנדין אותו וכשמתא דש"ס דאמר ולא פליגי פי' ר"ה עם רבא ועי"כ הקשה על הרי"ף למה לא הביא דברי רבינא · והב"י כתב דטעמו של הרי"ף מפני שהוא מפרש כמש"כ בעל העיטור דרבינא ס"ל דבנמצאת סכינו יפה פליגי רב הונא ורבא דהיכי דלא נמצאת סכינו יפה לא קאמר רבא דרק מכריזין אטריפתיה דטרפה היא דהא אפילו לא"י לא מיזדבן אלא אפילו בנמצאת סכינו יפה קאמר רבא דמעבירין ליה · וכיון דהפסד ממון הוא פסק להקל כליבנא קמא · עכ"ל ב"י · פי' דבעה"ע סובר דרבינא חולק על שתמא דש"ס דאמר ולא פליגי רב הונא עם רבא · דר"ה דאמר רק משמתינן ליה מיירי בנמצאת יפה · ורבא דאמר מעברינן ליה ומכרזינן וכו' · מיירי בלא נמצאת יפה · אבל רבינא סובר דודאי פליגי · דרבא ודאי קאי אנמצאת יפה ומ"מ לא סגי במנדין אלא מעבירין ומכריזין וכו' · דלא כר"ה · דאי אפשר לומר דרבא קאי אלא נמצאת יפה · הא בלא נמצאת יפה לא סגי במכריזין אטריפתיה דטרפה אלא דאף לא"י לא מזדבן · אלא ודאי דרבא קאי אנמצאת יפה ואפ"ה ס"ל דמעבירין ומכריזין וכו' ונמצא חולק רבא על ר"ה · וכן מבואר להדיא ברש"י שהעתקתי לעיל ד"ה דאפילו לא"י לא מזדבן · והיכא דנמצאת סכינו יפה מכריזין עליה דטרפה היא משום קנסא ולא"י מיהא שבקינן ליה לזבונה · עכ"ל רש"י · והוכרח רש"י לפרש כן מדרבא ב"ח שמתיה ועבריה ואכריז וכו' ולא חש לבדוק שמא ימצא סכינו יפה כדאכשריה רב אשי · ש"מ דס"ל לרבא בר חיננא דאפילו בנמצא יפה מעברינן ליה ומכרזינן וכו' · וא"כ לשתמא דש"ס דאמר ולא פליגי וכו' דבנמצאת יפה לכ"ע רק משמתין אותו משום כבוד החכם · וא"כ קשיא כמאן ס"ל לרבא בר חיננא אלא ע"כ צריך לומר דס"ל לרבא ב"ח · דרבא מיירי בנמצא יפה ואפ"ה מעבירין ליה ומכרזין וכו' · וס"ל לרבא ב"ח כרבינא דמפרש ג"כ דרבא סובר כן ויחלק על ר"ה דס"ל דבנמצא יפה רק משמתין אותו · וכ"כ רש"י על רבא ב"ח שמתיה ועבריה דקסבר כי אמר רבא מעברינן ליה אפילו נמצאת סכינו יפה קאמר · עכ"ל רש"י · ותמיהני על הב"י שכתב בשיטת הרי"ף כבעל העיטור ולא כתב שיטה מיוחדת רש"י ז"ל ·

הג"ה ואם נמצא פגום מנדין אותו מ (מז) ומעבירים אותו (טור) (מח) ובנמצא יפה מא יכול החכם למחול וא"צ לנדותו (הגהת אלפסי פ"ק דחולין): (מט) והאידנא נהגו למנות אנשים ידועים על השחיטה והבדיקה מב ולהם מחלו חכמים כבודם כי הם זהירים וזריזים מג והרבה צריך ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין (נ) הלא תראה כי יבדוק אדם פעמים ושליש ולא ירגיש בפגימה דקה ואחר כך ימצאנה כי הבין לבו באחרונה ובחינת חוש המישוש כפי כוונת הלב (רבינו יונה בספר שער התשובה):

סי"ח מד (נא) הטבח צריך שיטול שכר מן הטרפות כמו מן הכשרות:

שלא

אותו · וע"ש שכתב הוכחה לזה: מ ומעבירין אותו · ומכריזין על כל בשר שיצא מתחת ידו [פי' מכאן ולהבא עם זה השחיטה] שהוא טרפה · טור · והוא מהש"ס כמש"כ במ"ח ס"ק מ"ו מ"ז: מא יכול החכם למחול · כ"כ בהגהת אלפסי · וס"ל הטעם דהא דצריך להראות לחכם הוא רק מפני כבודו של חכם ומנדין על כבוד הרב · והילכך יכול למחול דקיי"ל בש"ע לקמן סי' רמ"ב סעי' ל"ב הרב שמחל כבודו כבודו מחול · אבל הרמב"ם סוף פ"א מה"ש וסמ"ג כתבו הטעם לפי שיסמוך על שחיטתו פעם אחרת ותהיה פגומה וישחוט בה · ולפי טעמם אפשר דאין החכם יכול למחול כיון דהוא לאפרושי מאיסורא · ש"ך · עוד יש נ"מ להרמב"ם היכא דנאבד הסכין דקיי"ל לעיל סעי' י"ב דאם בדקוהו קודם שחיטה מהני · י"ל דהיינו דוקא אם עביד כדינו שהראה סכינו לחכם · אבל אם לא הראה לחכם אף דמדינא אין צריך לולי כבודו של חכם מ"מ הבשר טרפה כיון דאבד חזקת כשרות שלו דעבר על תיקון חכמים · תשובת באר אברהם ח' יור"ד סי' י"ד · וע"ש בסי' ט"ו מבואר דאף דהאידנא דנהגו למנות אנשים ידועים ולהם מחלו כמש"כ הש"ע כאן · מ"מ היכי דגזרו הב"ד עליו שלא ישחוט מחמת ריעותא ועבר ושחט דכיון דגזרו עליו שלא ישחוט לא מחלו לו · שלא מחלו רק למי שנטל קבלה · אבל לזה שגזרו עליו לא מחלו לו · ומה"ט גם עכשיו מנדין אותו כמו מדינא דש"ס · פ"ת ס"ק ח' · ועי' בש"ך ופר"ח שהשיגו על הרמב"ם והקשו עליו · אך התב"ש ס"ק ל"ה מתרץ קושייתם ע"ש · וגם בפלתי ס"ק ו' מתרץ דברי הרמב"ם · וסיים שם ומאחר דפקר בכבוד החכם יכשל מכאן ולהבא לשחוט בסכין פגום דלא איסתייע מילתא שיעמיד הסכין כראוי · ולכך אין החכם יכול למחול לו · וע' בס"ק שאח"ז האיך המנהג בזה"ז: מב ולהם מחלו חכמים וכו' · (א) פי' כי בימיהם היו הקצבים שוחטין בעצמם · והשתא המנהג שאין מאמינים לקצבים כמש"כ רמ"א בסעי' י"ח וממנים אנשים ידועים על השחיטה ועל הבדיקה ולהם מחלו וכו' כי הם זהירים וזריזים · ומתוך כך נתבטל בדיקת החכם לגמרי אף לאדם השוחט בביתו אף כי אינו נכון כי הרבה צריך ישוב הדעת וכו' · ג"כ הרא"ש וטור · (ב) ומנהגינו אתי שפיר בין לטעם שהוא לכבוד החכם בודאי אתי שפיר הא מחלו להם על כבודם · ואפילו לטעם הרמב"ם משום דשמא אתי לידי תקלה ג"כ אתי שפיר משום דהם זהירים וזריזים לא אתי לידי תקלה · (ג) עוד יש טעם דלהכי ביטלו להראות הסכין לחכם משום דבעוה"ר אין לנו עכשיו ת"ח · מהרי"ק ואגודה ותשובת מהרי"ל הובאו בש"ך ס"ק כ"ט · ומיהו זה אתי שפיר לטעם מפני כבודו וכו' אבל לטעם הרמב"ם דחיישינן לתקלה אף בזה"ז שאין בנו ת"ח היה צריך למיחש · (ד) ובכרתי ס"ק כ"ו כתב הטעם משום דעכשיו אין שוחטין בלי קבלה והרשאה מחכם והיינו מתילה דהא מרשהו לשחוט · ולפי זה ודאי דלא מהני קבלה משוחטים אף שהם מומחים כי הם אינם יכולים למחול כבוד הרב · (ה) עוד נראה לפע"ד דאפילו אם יש לו קבלה מאיזה רב שיהיה אינו יכול לשחוט בלי הרשאה מחכם העיר שרוצה להיות שו"ב שם דחכם אחר אינו יכול למחול כבוד החכם שבעיר שעל החכם שבעיר מוטל להשגיח תמיד על השו"ב שבעיר · (ו) וכתב בשמ"ח סעי' כ' שראה במקומות החרדים אל דבר ה' ממנים שני שו"ב וטובים השנים וכו' ואיש את רעהו יעזורו ויזהירו וכו' · ומה טוב היה להחזיר הדבר ליושנה למנות אחד מגדולי העיר שאליו יובל הסכין לבודקו קודם שחיטה · עכ"ל שמ"ח: מג והרבה צריך ישוב הדעת וכו' · ע' ביש"ש פ"ק דחולין סי' ל"ט שקרא תגר על השוחטים בזה"ז שבודקין הסכין במהירות ובלי כוונת הלב וראוי להקפיד עליהם ע"ז · ומביאו ש"ך ס"ק ל' · וע' מ"ח ס"ק כ' תוכחת מוסר בשם רבינו יונה ז"ל · ועי' בשל"ה ד' ע"ד ע"ב שכתב שראה חסיד אחד שלא אכל בשר שחוטה משום שראה בחוש המישוש שהסכין פגום והשוחט לא הרגיש בזה ע"ש · וע' בתשובת בית יעקב סי' ל"ה שכתב שמדינא אין צריך להחמיר בזה אלא ממידת חסידות יש להחמיר בחול ולא בשבת ויו"ט משום דמבטל מצוה אם אינו אוכל בשר · עכ"ל · וכתב עליו בפתחי ת' דאין דבריו מוכרחים ע' בא"ח סי' רפ"ח סעי' ב' ובש"ס חולין (ד' י"א סוף ע"ב) · עכ"ל פ"ת · פי' דבא"ח שם איתא דאם מזיק לו האכילה דאז עונג הוא שלא לאכול לא יאכל · עכ"ל · ובש"ס חולין שם פריך לר"מ דחייש למיעוטא ה"נ דלא אכיל בישרא · וכ"ת הכי נמי פסח וקדשים מאי איכא למימר · עכ"ל הש"ס · ומדפריך מפסח וקדשים ולא פריך משבת ויו"ט אלמא אין זה מבטל מצוה אם אינו אוכל בשר בשבת ויו"ט: מד הטבח וכו' שלא יבוא להקל וכו' · (א) ובריב"ש כתב דגם הכרכשות שנוטלים מן הכשרות לבד · זה ג"כ אסור מטעם זה שלא יבוא להקל וכו' אלא

טוב מצאתי למהרש"א שכתב קצת מדברי על דברי רש"י הנ"ל ע"ש וע' ג"כ ברש"ל מזה · ומש"כ הב"י וכיון דהפסד ממון יפסק להקל וכו' · עכ"ל · כ' במטיו"ט ס"ק נ' וז"ל ול"נ דמש"ה פסק כליסנא קמא לפי שהוא סתמא דגמרא וכו' עכ"ל · ועוד נראה לפענ"ד כיון דרב אשי עביד עובדא כן ואכשריה בנמצאת סכינו יפה ולא ס"ל כרבינא הלכה כר"א נגד רבינא ועוד דמעשה רב · ור"א ס"ל הא דאמר רבא מעברינן ליה בלא נמצאת סכינו יפה וכמש"כ רש"י שהעתקתי לעיל: (מז) ומעבירין אותו · ומכריזין ג"כ אכשריה דטרפה היא · כן הוא בש"ס שהעתקתי בס"ק הקודם וכ"ה ברא"ש וטור וש"פ · ותמיהני שהשמיטו זה בש"ע ורמ"א: (מח) ובנמצא יפה יכול החכם למחול · (הגהת אלפסי) וכמש"כ רש"י שהעתקתי בס"ק מ"ו דבנמצא הסכין יפה מנדין משום אפקירותא שהחליף פניו נגד הרב דקיי"ל מנדין על כבוד הרב · וכמו דאיתא בש"ס חולין פ"ק (ד' י' ע"ב וד' י"ז ע"ב) א"ר יוחנן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא משום כבודו של חכם · וקיי"ל לקמן בסי' רמ"ב סעי' ל"ב הרב שמחל וכו' כבודו מחול · והוא פלוגתא דש"ס בקדושין פ"ק (ד' ל"ב ע"א) ופסקו הפוסקים כר' יוסף דס"ל התם כן ע"ש · אבל לטעם הרמב"ם שהבאתי בי"א ס"ק מ"א אפשר דאין יכול למחול · אך הש"ך ופר"ח השיגו על הרמב"ם מהש"ס הנ"ל דאמר ר' יוחנן לא אמרו וכו' אלא משום כבודו וכו' · ותב"ש ס"ק ל"ה ופלתי ס"ק מיישבים דברי הרמב"ם ע"ש: (מט) והאידנא וכו' והרבה צריך ישוב הדעת וכו' · ז"ל הרא"ש פ"ק דחולין סי' כ"ד · והאידנא נהיגי שאין מראין סכין לחכם כי בימיהם היו הקצבים שוחטין בעצמם כדאמרינן האי טבחא דלא סר סכינא וכו' והשתא נהוג בכל גלות ישראל שאין מאמינים לקצבים וממנים אנשים ידועים על השחיטה והבדיקה ולהם מחלו חכמים כבודם כי הם זריזין וזהירין ומתוך כך נתבטל בדיקת החכם לגמרי אף לאדם השוחט בביתו אף כי אינו נכון כי הרבה צריך ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת סכין עכ"ל הרא"ש: (נ) הלא תראה וכו' · כתב רבינו יונה בס' שערי תשובה שלו שער ג' סי' ל"ו ולמוכיחים יונעם והעד בעם ויזהירו בתורת השחיטה ודיקדוקיה ויבחרו להם שוחטים יראי חטא כי עם רב מישראל תלוים עליו במצות השחיטה והבדיקה · וגם אמנם אמרו רוב מצוים אצל שחיטה מומחין הם יש מקומות מבלי משים ואין תוכחת מצוים שם רבים מן העם הנמצאים אצל שחיטה בלתי מומחים · ועוד ראינו במקצתם שערוריה כי רבים מן המומחים רחקו מיראת חטא ואשר איננו ירא לבו לא יבין לדקדק בבדיקת הסכין כי צריך לכוין את לבו מאוד בבדיקתו הלא תראה כי יבדוק אדם וכו' כי הכין לבו באחרונה · ובחינת וכו' כפי כוונת הלב · מלבד כי יפשע גבר מבלי יראה בבדיקת הסימנים ויתר הדרכים ולדדים · עכ"ל ר"י · וע' מש"כ במ"ח ס"ק מ"ה בשם הרשב"א במה"ב: (נא) הטבח צריך שיטול וכו' · כ"כ ב"י בשם הריב"ש · ומקורו ממשנה בכורות פ' עד כמה (ד' כ"ח סוף ע"ב וריש ד' כ"ט) הנוטל שכרו להיות רואה את הבכורות אין שוחטין על פיו אא"כ היה מומחה כאילא ביבנה שהתירו לו חכמים להיות נוטל ארבע איסרות לבהמה דקה וששה לגסה בין תם ובין בעל מום · עכ"ל המשנה · ומפרש שם בש"ס הטעם דשקיל גם מתם משום דאל"כ אתי למיחשדא ואמרי האי בעל מום תם הוא והאי דקשרי ליה משום אגרא · עכ"ל הש"ס · וכתב הריב"ש ומשום הכי כתבו קצת מחברים שראוי לבודקים שלא יטלו הכרכשות בשכרם פן יחשדום מאחר שנוטלים מן הכשרות ולא מן הטרפות (א) · וגם הרמב"ם כפי' המשניות במשנה זו דבכורות קרא תגר על מה שנהגו הטבחים ליטול שכר מן הכשרות ולא מן הטרפות וכו' ע"ש · וגם בהג"א פא"ט סי' ח' כתב וז"ל וקשה האיך הטבחים לוקחין הטבחייא הא איכא חשד שבשביל הטבחייא הוא מתיר עכ"ל · וע' בש"ך שכתב היתר להמנהג משום דלא חשדינן ליה שיאכל בעצמו טרפות · ואם ימכור מתיירא שירגישו · עכ"ל · והתב"ש ס"ק ל"ז מגמגם בזה

הג"ה (א) משמע להדיא הא אם נוטלים הכרכשות גם מטרפות שרי אף דכשרות הוות יותר מ"מ בזה אין חשד משום דבר מועט כזה · וזה דלא כבל"י ס"ק כ' שאוסר גם בזה ע"ש:

גריך

הג"ה שלא יבא להקל ולהכשיר כדי לקבל שכרו מן הכשרות (כ"י בשם ריב"ש) **מה** (נב) ולכן נהגו בקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו אלא אותן הממונים מן הקהל: ראובן

כזה דבעיר גדולה שיש הרבה ואי אפשר לו לאכול כולם ובלא"ה בודאי ימכור ת"ב בטל טעם הש"ך · וכתב הוא טעם ההיתר · משום דעפ"י הרוב אין שוחט מורה שום דבר בשיקול הדעת ואיסור ברור לא יחשדו אותו להתיר בשביל שכר הטבחיא · והביא כאן בשם רש"ל שאין חשדא אלא לחכם שמתיר בשיקול הדעת ולא לשוחט · אבל לחכם בודאי אסור ליטול על הוראתו רק מכשרות אא"כ נוטל גם מטרפות בשוה · שמ"א סעי' כ"א ושפ"ד ס"ק ל"א ע"ש · והוא פשוט מההיא דאילא ביבנה דשקיל גם מתם משום חשדא · וע' בכרתי ס"ק כ"ו שכתב טעם אחר להיתר ע"ש · והט"ז ס"ק י"ד כתב טעם להיתר דמשום דבר קטן לא נחשדו להאכיל טרפות ע"ש · אבל הפר"ח ס"ק ל' מחמיר בדבר וכתב דבמידי דדרא דממונא אין טעם לחלק בין הנאה מועטת להנאה מרובה ולעולם איכא חשד והביא שגם הרא"ם בתשובה ח"ב סי' כ"ד מחמיר בזה וכתב שרצה לפסול את השוחטים מחמת זה ע"ש · וגם בתב"ש ס"ק ל"ו השיג על הט"ז והוכיח דבחשדא אין חילוק בין רב למעט · ותו דד' איסרות דאילא ביבנה נמי לאו דבר חשוב הוא · וכתבתי לך כל הדיעות והבוחר יבחר: (נב) ולכן נהגו וכו' שאין שו"ב לעצמו וכו' · כתב הט"ז ס"ק ט"ו משמע אבל מדינא שו"ב לעצמו · וקשה ממתניתין פ"ב דנגעים מ"ה כל הבכורות אדם. רואה חוץ מבכורות עצמו וכו' · וכבר הקשה שם הר"ש מהרבה דברים · וגם מערובין פ' הדר (ד' ס"ג) דצורבא מרבנן דחזי סכין לנפשיה · ומסיק שם הר"ש דדוקא היכא דאיתחזיק איסורא לא חזי לנפשיה · וא"כ ה"נ בשלמא בדיקה שפיר די"ל דנשחטה הותרה אלא שחיטה דבחייה בחזקת איסור קיימא להוי אסור מדינא לשחוט בעצמו · ונראה דלא שרי מדינא אלא לשחוט משום דרוב מצויים וכו' · אבל אם אירע לו הוראה לא יורה · עכ"ל הט"ז · וכס' בית הילל בסי' שי"ב וכס' ל"ח בבכורות סוף פ' עד כמה ס"ק כ"א השיגו על הר"ש דהא מבואר בהרא"ש במס' גיטין פ' הניזקין סי' ח' בי"ד חילוקי דינים שכ' שם בחילוק י"ד דכל שבידו לתקנו נאמן על שלו אפילו באיתחזק איסורא · וכ"כ התוס' בגיטין (ד' ב' ע"ב) ד"ה עד א' נאמן באיסורים וכו' ע"ש · והוא מפורש בש"ס בפ' האשה רבה (ד' פ"ח ע"א) דקאמר התם הש"ס האי טבל היכי דמי אי דידיה [משום הכי נאמן] משום דבידו לתקנו עכ"ל הש"ס · אלמא אף דטבל איתחזק איסורא מ"מ כיון דבידו לתקנו נאמן · ה"נ בשוחט דג"כ בידו לתקנו נאמן אפילו איתחזק · וא"כ לק"מ קושיית הר"ש למה נאמן בשחיטה דהא איתחזק איסורא כיון דבידו לתקנו · וג"כ לק"מ מהא דאיתא בבכורות פ' עד כמה (ד' ל"ח ע"א) ברייתא והוא מתוספתא ורואה את קדשיו ואת מעשרותיו ונשאל על טהרותיו · התם כדמפרש הש"ס שם ורואה את קדשיו דאי בעי מיתשל עלייהו · ומעשרותיו דאי בעי שדא מומא בכולה עדריה · ונשאל על טהרותיו דהא חזי ליה בימי טומאתו · עכ"ל הש"ס שם וערש"י שם ונמצא דומה הכל שיש בידו לתקנו · **ותב"ש** כאן ס"ק ל"ט תירץ דברי הר"ש דקושיית הר"ש קאי אאין בידו לתקנו וכהא מחלק דבלא איתחזק נאמן · אבל במה שבידו לתקנו פשוט בש"ס סוף פ' עד כמה דנאמן אפילו בדאיתחזק איסורא וע' בכור שור שם שביארתי יותר · עכ"ל תב"ש · ולכאורה דברי התב"ש תמוהים דהא הר"ש הקשה מהא דערובין דצורבא מרבנן חזי לנפשיה · והתם בידו לתקנו · אך הברור דכוונת התב"ש כמש"כ בספרו בכ"ש בבכורות (ד' ל"א) בתוס' ד"ה דהא חזי ליה דהר"ש והתוס' סמכו עצמם על הש"ס דבילה (ד' כ"ח) דאמרינן התם דאע"ג דביו"ט אסור להשחיז את הסכין מ"מ ת"ח רואה לעצמו והתם אי אפשר לתקנו דהא אסור להשחיז ביו"ט · ומ"מ שרי לבדוק בעצמו ע"ש וע"ז קאי קושיית הר"ש דהא אין בידו לתקנו ומ"מ נאמן · וע"ז מחלק הר"ש בין בדיקת סכין דלא איתחזק לבכור דאיתחזק · וזה ברור בכוונת התב"ש כאן ובפרט שכתב כאן בתב"ש וע' בכ"ש שם ביארתי יותר עכ"ל · וכס' בינת אדם שער או"ה סי' ב' כתב על התב"ש הנ"ל דדבריו תמוהים ע"ש · ובמח"כ נעלם ממנו דברי הבכ"ש הנ"ל ומחמת זה לא הבין דברי התב"ש ודו"ק · העולה מזה דלשיטת הר"ש היכא דאיתחזק איסורא ואין בידו לתקנו (דכיש בידו לתקנו אפי' באיתחזק מהימן כמש"כ לעיל) אסור להורות לעצמו כמש"כ הט"ז ס"ק ט"ו · וכתב בס' בינת א' שער בית הנשים דלפי שיטת הר"ש וט"ז אע"ג דמותר לראות דמי אשתו [כמש"כ הש"ך סי' קפ"ח ס"ק ח' בשם תוס' פ' כל היד (ד' כ' ע"ב) ד"ה כל יומא] היינו משום דלא איתחזק איסורא אע"ג דהיא טמאה מ"מ אינה בחזקת רואה תמיד כמש"כ תוס' בגיטין פ"ק (ד' ב' ע"ב) ד"ה עד א' נאמן באיסורים וכו' · אבל אם אירע הוראה בטבילה דאיתחזק איסורא שהרי בודאי היא טמאה אין להורות · עכ"ל ב"א שם · וכ"כ בספרו חכ"א כלל נ"ה סי' ו' ע"ש · אמנם מצאתי בפי' הגר"א על מס' נגעים פ"ב מ"ה · וז"ל המשנה שם כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו וכו' כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו · כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו · עכ"ל המשנה · וכ' שם הגר"א וז"ל כל ההלכות שבתורה אדם מורה לעצמו חוץ משלשה אלו · נגעים ונדרים ובכורות שתלוין במאמר פה · נגעים שיאמר הכהן טמא או טהור · נדרים שיאמר החכם מותר לך · ובכורות שיאמר החכם מומחה או ג' הדיוטות כשר וכו' · תניא בתוספתא ורואה את קדשיו ומעשרותיו ונשאל על הטהרות ועל הטומאות של עצמו · עכ"ל הקדוש · משמע מדבריו דדוקא אלו שתלוין במאמר פיו להתיר אין רשאי להורות לעצמו · והודה לה קושיית הר"ש הנ"ל ולק"מ ואין צריך לחלק בין איתחזק איסורא או לא · ואפשר לדברי הגר"א הנ"ל אף באיתחזק שרי להורות · וכן משמע מלשון התוספתא שהביא הגר"א ונשאל על הטהרות ועל הטומאות של עצמו · עכ"ל התוספתא · משמע אף על הטומאות שכבר נתחזק נשאל שלא כפי' הר"ש דלשיטת הגר"א הנ"ל דוקא על ג' דברים אלו שצריך לומר במאמר פיו אסור להורות · הא שארי דברים שרי להורות · וכן משמע קצת בתוס' בנדה פ' כל היד (ד' כ' ע"ב) תד"ה כל יומא וכו' וז"ל ואין לומר דאסור לראות דמי אשתו דהא במס' נגעים פ"ב מ"ה תנן כל הנגעים אדם וכו' חוץ וכו' · כל הנדרים וכו' חוץ וכו' ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו · ואילו כל הדמים אדם רואה חוץ מדמים של אשתו לא קתני · עכ"ל התוס' שם · וכ"כ בפסקי תוס' שם ע"ש · משמע קצת מהתוס' הנ"ל דדוקא אלו דמפרש המשנה · אבל בשארי דברים שרי · דאילו לשיטת הר"ש הא סובר דבכל ההוראות אסור רק דחילק בין איתחזק איסורא או לא · מ"מ ראיה אין כאן מתוס' הנ"ל דהא כבר כתבתי בשם הבינת א' דכתב בשם תוס' ריש גיטין דאע"ג דהיא טמאה מ"מ אינה היא בחזקת רואה תמיד · ואפשר משום הכי מתיר התוס' הנ"ל דפ' כל היד משום דלא מיתחזק מיקרי · מ"מ פשטות התוס' הנ"ל דכתבו ואילו כל הדמים וכו' לא קתני משמע קצת דדוקא באלו הדברים דקתני בפירוש במשנה אסור ולא בשארי דברים ודו"ק · ואא"ב י"ל דלשיטת הגר"א הנ"ל נפל דינו של הט"ז ודינו של החכ"א דלפי שיטת הגר"א אף בדאיתחזק מותר להורות לעצמו לבד הג' דברים אלו שצריך להורות בפה · ועוד י"ל דבזה אפשר דאפי' לשיטת הר"ש שרי דהא מיקרי יש בידו לתקן וכמש"כ בש"ס בכורות הנ"ל ורואה את קדשיו דאי בעי מיתשל עלייהו ומעשרותיו דאי בעי שדא מומא בכולי עדרא · עכ"ל הש"ס · וכתב רש"י שם דאינו נחשד לומר על מום עובר שהוא מום קבוע דאי בעי הוה עביד בהיתרא · עכ"ל רש"י · ה"נ אינו נחשד להתיר היכי דאיכא הוראה בספק טבילה דהא אפשר לתקנו לטבול שנית · אך עפר אני תחת כפי רגלי הגר"א ז"ל · ולא זכיתי להבין לפי שיטתי למה אמר הש"ס בבכורות סוף פ' עד כמה (ד' ל"א ע"א) ורואה את קדשיו דאי בעי מיתשל עלייהו [ופרש"י ואינו נחשד לומר על מום עובר שהוא מום קבוע דמה לו לשקר דאי בעי וכו' · עכ"ל רש"י · וכן פרש"י גבי מעשרותיו]

ומעשרותיו

צריך ליטול הכרכשות גם מן הטרפות · עכ"ל · [ומה שהכרכשא של הכשרה שוה יותר מעט · בזה אין חשש וע' מ"ח ס"ק כ"א] וכ"כ הרמב"ם בפי' המשניות כהריב"ש וכ"כ הג"א · ויש נותירים בזה וע' מ"ח שם הטעם · (ב) וכ"ז בשוחט אבל חכם המורה לכ"ע אסור ליקח שכר עבור הוראתו מכשרות לבד · וגם ליטול הלשון רק מכשרות זה ג"כ אסור להכם המורה · בל"י ס"ק כ' · אלא צריך המורה ליקח מטרפות כמו מכשרות · אבל טעימה בעלמא כדי לברר הוראתו זה שרי · וכן במקומות שאין שם מורה והשוחט הוא המורה אסור לו ליקח מכשרות יותר מטרפות שמ"ח סעי' כ"א ושפ"ד ס"ק כ"א ע"ש · (ג) ובמקומות שא"י הרבה ושוחטים לעולם עד שיש די לצורך ישראל אז אינו נוגע כלל ומותר לשוחט ליטול רק מהכשרות · שמ"ח שם: **מה** ולכן נהגו וכו' שאין אדם שו"ב לעצמו וכו' · (א) משמע אבל מדינא אדם שוחט ובודק לעצמו אע"ג דאיתחזק איסורא · מטעם דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם · אבל אם אירע הוראה בשחיטה אל יורה · ט"ז ס"ק ט"ו · (ב) ודוקא בשחיטה אל יורה לעצמו משום דאיתחזק איסורא · אבל בבדיקה דלא איתחזק איסורא מותר לו להורות לעצמו · כן נשמע בט"ז ושמ"ח וכ"כ במשבלות ס"ק ט"ו ע"ש · (ג) ודוקא היכא דאין בידו לתקנו · אבל היכא שיש בידו לתקנו אף במקום דאיתחזק איסורא יורה · וע' מ"ח ס"ק כ"ב · (ד) וכתב בכרתי ס"ק כ"ח ות"ח מותר לשחוט לעצמו כדאמרינן פ' הדר (ד' ס"ג) ת"ח חזי לנפשיה · פרש"י כששוחט לעצמו · ובת"ח ליכא חשש · אבל במי שאינו בעל תורה יש למחות שלא לשחוט לעצמו בכל אופן עכ"ל כרתי · (ה) וכ"ז לשיטת הר"ש וט"ז · אבל י"א דכל ההלכות שבתורה אדם מורה לעצמו חוץ משלשה דברים אלו · נגעים ובכורות ונדרים שתלוין במאמר פה · נגעים שיאמר הכהן טמא או טהור · נדרים שיאמר החכם מותר · ובכורות שיאמר החכם [או ג' בני הכנסת וע"ל בסי' ש"ע סעי' ב'] כשר · הגר"א בפירושו למס' נגעים פ"ה מ"ב ע"ש · ומשמע מדבריו דחוץ מג' דברים אלו אף איתחזק איסורא שרי להורות · וע' מ"ח ס"ק כ"ב שהארכתי בזה · וע' בחכ"א שכתב שבעל אסור להורות לאשתו הוראה שאירע בספק טבילה משום דאיתחזק איסורא ואני כתבתי במ"ח שם שיש קצת סברא לצדד להתיר · עוד הבאתי במ"ח שם בשם חכם אחד שאמר שי"ל דגם הגר"א סובר כשיטת הר"ש דדבר דאיתחזק איסורא וגם אין בידו לתקנו אסור להורות לעצמו וכדברי הט"ז ע"ש:

מעשיו

סי"ט ראובן שאמר לשמעון בדוק סכין זה ובדקו שני פעמים מהי"ב שצריך ונתנה לראובן וראובן היה הולך לשחוט ולקחה לוי מידו ומצאו פגום (וראובן מתגלל ואמר שעדיין היה רוצה לבדקו כהוגן) (הכל בתשובת הרשב"א סי' תקנ"ד) **מן** מעשיו מוכיחים עליו שהיה די לו באותה בדיקה (נג) ולפיכך **מז** מעבירין אותו · ואם נראים הדברים שהיה כעין שגגה ושהוא אדם כשר מחזירים אותו ובלבד שיקבל עליו שלא ישוב עוד לדבר כזה :

ס"כ טבח שנמצאת פגימה בראש הסכין **מח** ואמר זאת הפגימה מפני שאני מכסה דם העופות בראש הסכין וכשאני שוחט אני נזהר שאיני נוגע בפגימה (נד) מעבירין אותו וקרוב לומר שהכלים אסורים :

סי' יט דיני ברכת השחיטה ובו ח' סעיפים :

סעיף א א השוחט (א) צריך שיברך (ב) קודם אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה **ב** (ג) ואם שחט ולא בירך כשרה :

ואם

מו מעשיו מוכיחי' עליו שהיה די וכו'· כי בודאי כשנתנו לשמעון לא לבדקו לחלאין נתנו לו וכשראה שלא בדקו כדינו קבלו מידו והלך לשחוט ולפיכך מעשיו מוכיחים וכו'· כן הוא ברשב"א והעתיקו בש"ך : **מז** מעבירין אותו· פי' לראובן ומה שאין מעבירין לשמעון שלא בדק לו כל הי"ב בדיקות · משום דשמעון יכול להתגלל ולומר אילו הייתי רואה שרוצה לשחוט לא הייתי מניחו · רשד"ס סי' מ"ז וספ"ד ס"ק ל"ב · ומעשה היה באחד שידע שיש פגימה בהסכין והניח לחבירו לשחוט כל היום ואכלו כמה אנשים ושאלו לזה למה לא הגדת והשיב שאלו האוכלים שוגגים שלו הם והשיב הרשד"ס דאותו שידע ושתק דאסור להיות שוחט עוד · שפ"ד שם : **מח** ואמר וכו' מעבירין אותו · ע' הטעם במ"ח ס"ק כ"ד · (א) כתב פר"ח ס"ק ל"ב בשם תשובת מהריב"ל ח"א כלל ט' על שוחט אחד שבדק הסכין אחר שחיטה ונתנו ביד נער להוליכו לאדם אחר שישחוט בו ואותו אדם מצאו פגום · פסק שאם הנער הוא קטן אותן הבהמות ששחט הראשון בחזקת היתר הם ושליח הוא דעוית [ותלינן שהנער הוא שעשה פגימה הזאת בהסכין] אבל אם הנער היה גדול ואומר ברי לי שלא נגעתי בזה הסכין בשום דבר קשה אלא מיד הולכתיו ונתתי ביד השוחט השני ומצאו פגום אין להקל ולומר דילמא הנער שיבר בו עצמות ולאו אדעתיה ודינו כמש"כ לעיל סוף סי' א' עכ"ל פר"ח פי' שהמחבר ש"ע בסי' א' סעי' י"ד פסק שם דע"א בהכחשה לאו כלום · והאחרונים שם חולקים על הש"ע וס"ל דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואסורה · (ב) והשפ"ד כאן ס"ק ל"ד כתב דהוה ספק ספיקא שמא דברי השוחט הראשון היה אמת שלא היה פגימה ואפילו היה פגימה שמא במפרקת של האחרונה איפגם ושרי למ"ד דספק ספיקא מהני אף במקום שיש חזקת איסור · אכן להלכה כתב בשפ"ד שם דקיי"ל דאף אלף ספיקות לא מהני בחזקת איסור [כ"א ס"ס דפלוגתא יש דיעות דמהני אף במקום חזקת איסור] ולהעד הב' ולהנער ודאי דאסור שחיטה הראשונה משום דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא · שפ"ד שם · (ג) אבל בס' בית לחם יהודה הביא הא דינא דמהריב"ל ופר"ח · וכתב הא דפר"ח אוסר אם מצא השוחט הב' פגום אם הנער היה גדול · שהוא אזיל לשיטתו שחולק על הש"ע בסעי' י"ג דפסק דאם נאבד הסכין אחר שחיטה בלי בדיקה ואח"כ נמצא פגום דמותר הואיל וילא בהיתר והפר"ח ס"ל כהב"ח דאסור · אבל לפי מה שמבואר לעיל דמכשרינן בזה הואיל וילא בהיתר · מכ"ש כאן שבדק השוחט הראשון אחר שחיטה דשרי ומכ"ש שהוליך הנער הסכין יש להקל · ואעפ"י שאינו כדאי לחלוק על מהריב"ל מ"מ זה בודאי דאין לקנוס שוחט הראשון בשביל זה · עכ"ל בל"י · (ד) שוחט שהראה סכינו לחכם בחזקת בדוק ויפה והחכם מצא בו פגימה אח"כ לקח השוחט הסכין ושפשף על בשר הזרוע ועי"ז הוסר הפגימה ומתגלל השוחט שבודאי לא היה פגימה גמורה מקודם מדהוסר ע"י שפשוף היד [אף שבאמת זה שקר מה שהשוחטים אומרים כן אלא שכ"ז הם פגימות דקות וכמש"כ לעיל בסי' זה בי"א ס"ק ו' אות ה' ו' בשם פ"ת וחכ"א ע"ש] מ"מ לענין העברת השוחט ולהוציאו מחזקת כשרות ולהעמידו בחזקת שאינו מרגיש אין להוציאו מזה · כי אפשר לפעמים נקרש השחוז מהאבן ונדבק באיזו מקום בסכין ועי"ז מורגש בסכין כעין פגימה וע"י השיפשוף הוסר הקרישה · וא"כ יכול להיות שבשעה שמסר הסכין בחזקת יפה עדיין לא נקרש והיה לא ולכן לא הרגיש ואח"כ נקרש ולכן מורגש וזה הוסר ע"י השפשוף · שו"ת בית אברהם ח' יור"ד סי' י"ב אות ג' · ומ"מ נראה דהכל לפי הענין · עכ"ל פ"ת ס"ק י"א · (ה) ודין שכתב השפ"ד בסוף הסימן ס"ק ל"ד אם נגע במפרקת ומלא אח"כ פגימה קטנה שאינה נרגשת בציפורן · כבר כתבתי זה לעיל בסעי' ט"ו ביד אלי' ס"ק ל"ז אות ה' ובמ"ח שם ס"ק מ"ג אות ד' ע"ש · (ו) ודין הב' שכתב השפ"ד שם בשם תשובת שבו"י בשוחט ששמע קול קראקי"ן כתבתי שם בי"א ס"ק ל"ז אות ד' ע"ש :

סי' יט א השוחט צריך שיברך וכו' · ואם שוחט בן פקועה שהפריס ע"ג קרקע שטעון שחיטה מדרבנן כמבואר לעיל סי' י"ג סעי' ב' צריך לברך על השחיטה · פר"ח כאן ס"ק א' : **ב ואם שחט ולא בירך כשרה** · ואפילו הזיד ולא בירך שחיטתו כשרה אפילו לעצמו · ב"י וד"מ ורש"ל וש"ך כאן ס"ק א' · מיהו אם העם פרוצים במצות ברכת השחיטה או בברכת כיסוי הדם יש להלקותם ולאסור השחיטה להעובר משום מיגדר מילתא

ומעשרותיו דאי בעי וכו'· ונשאל על טהרותיו דהא חזי ליה בימי טומאתו · עכ"ל הש"ס · ולדברי הגר"א קשה דהא בטהרות בלא"ה שרי דהא אין איסור להורות כ"א בג' דברים הנ"ל שצריך לומר כמאמר פיו · דבשלמא בקדשיו ומעשרותיו דרואה אם יש] בהם מום כדפי' רש"י י"ל דדומה לבכורות דצריך לומר במאמר פיו · אך בטהרותיו צ"ע · ואפשר דאגב דנקט הטעם דאי בעי וכו' בקדשים ומעשרות נקט ג"כ אגב טעם זה בטהרות ודו"ק · גם צ"ע קצת לפי טעם הגר"א הנ"ל שבג' דברים הללו שתלויין במאמר פיו אין רשאי להורות לעצמו · ומשמע קצת שמדאורייתא אין יכול להורות בג' דברים אלו · וא"כ צ"ע מה מועיל הטעם דקאמר הש"ס דאי בעיא וכו' · דהא מחמת הטעם דאי בעי וכו' ליכא חשדא כמש"כ רש"י שם · אבל לטעם הגר"א מה מועיל ההיתר דאי בעי וכו' ול"ע · העולה מזה דמה שכתב הט"ז בפשיטות שאסור לחכם להורות לעצמו הוראה בשחיטה והחכ"א החזיק אחריו דאסור ג"כ להורות לעצמו שאלה לאשתו בדיני הטבילה · אפשר דלשיטת הגר"א שרי · ואין בידי להכריע בין ההרים האלו · וחכמי הדור הגדולים ממני המה יכריעו · ושמעתי מפי חכם אחד מחכמי הזמן שאמר שאפשר שגם הגר"א סובר כשיטת הר"ש דהיכא דאיתחזק איסורא ואין בידו לתקנו דאסור להורות אלא דהיכא דתלי במאמר פיו כגון בג' דברים הנ"ל אף היכא דלא איתחזק · או דאיתחזק והוה בידו כמו בנדרי עצמו דהוה בידו למיתשל כמבואר בריש פ' האשה רבה אפי"ה אפשר אין אדם רואה לעצמו · וכן בכורות יש להמציא כגון שנולד הוא ומומו עמו מ"מ אין רשאי להורות · וע' במס' ביצה פ"ג (ד' כ"ו ע"ב) · וע"כ י"ל דדברי הר"ש והט"ז נכונים אף לדברי הגר"א ודו"ק : (נג) ולפיכך מעבירין אותו · דין זה הוא מתשובת הרשב"א · וכמש"כ בסעי' י"ז בנמצא פגום דמעבירין אותו · והוא מש"ס דחולין פ"ק (ד' י"ח ע"א) וע"ש בסעי' י"ז העתקתיו · ומשמע שם אפילו בפעם הראשון מעבירין אותו · וכן בטבח שנמצא אחריו חלב כשעורה ג"ש מעבירין אותו · הגר"א בתוס' ביאור · ובאלב הוא בש"ס חולין פ' ג"ה (ד' נ"ג ע"ב) איתמר טבח שנמצא אחריו חלב ר' יהודה אמר כשעורה ור' יוחנן אמר בכזית וכו' והלכתא להלקותו בכזית לעברו בכשעורה · וכן פסק בטוש"ע לקמן בסי' ס"ד סעי' כ"א ע"ש : (נד) מעבירין אותו · מפני שמעיד על עצמו שאינו מקפיד בין סכין פגום לשאינו פגום · ועוד הא שוחט בסכין פגום לכתחלה · רשב"א בתשובה סי' תר"ן · דהא כתב רש"י בפ"ק דחולין (ד' ט"ו ע"ב) דאפילו אם יש שיעור שחיטה לבד מקום הפגימה אסור לשחוט בהסכין אפילו אם יכוין לשחוט שלא כנגד הפגימה · ואפילו במגל יד גזרו בלד היפה משום לד השני כדאיתא בש"ס שם · ועוד הא משתמש בסכין של שחיטה לכתחלה ומבואר לעיל בסעי' י"ד דאסור להשתמש בסכין של שחיטה וע"ש שכתבתי מקור לזה :

סי' יט (א) **צריך שיברך** · כן כתבו הפוסקים המפורסמים · והוא מש"ס מס' פסחים פ"ק (ד' ז' ע"ב) כל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן · ומייתי התם ברייתא על השחיטה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה · עכ"ל הש"ס · וירושלמי פ"ט דברכות השוחט צריך לומר אקב"ו על השחיטה · וזה ידוע מש"ס ברכות פ' כילד מברכין (ד' מ' ע"ב) דכל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה ע"ש : (ב) **קודם** · כן הוא בש"ס פסחים פ"ק (ד' ז' ע"ב) דכ"ע מיהא מעיקרא בעי לברוכי מנלן דאר"י אמר שמואל כל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן וכו' ע"ש : (ג) **ואם שחט ולא בירך כשרה** · כ"כ הרמב"ם בפ"א מה"ש · וכ"כ הרא"ש פ"ק דחולין סי' ב' וע"ש בהג"א · וכ"כ תוס' במס' זבחים ריש כל הפסולין (ד' ל"א ע"ב) סוף ד"ה שהשחיטה כשרה וכו' ע"ש · והשיגו ברא"ש שם ובתוס' שם על הלכות א"י שסובר ששחיטתו פסולה אם לא בירך · והגר"א הוציא זה דכשרה ממשנה פ"א דתרומות מ"ו חמשה לא יתרומו ואם

הג"ה (ד) ואם שחט דבר דאתיליד בו ריעותא וצריך בדיקה ג ישחטנו בלא ברכה ד וכשימצא כשר מברך על השחיטה ובלבד שיהא ה סמוך לשחיטה (בא"ז הלכות כיסוי ודלא כרש"י בתשובה) : ואם שחט בבית המטבחים שהוא מקום מטונף ו יברך (ה) ברחוק ד' אמות קודם שיכנס לשם (ו) ולא ידבר עד אחר השחיטה (הגהת שחיטות ישנים בשם אגודה) :

ס"ב (ז) שחט בהמות וחיות ועופות ברכה אחת לכולן :

אם

ואם תרמו תרומתן תרומה האלם והשיכור וכו' · ומפרש שם בירושלמי הטעם משום שאינם יכולים לברך · ומ"מ בדיעבד תרומתן תרומה משום דברכות אין מעכבים וכמש"כ התיו"ט שם ד"ה ואם תרמו וכו' ע"ש · ובברכות פ"ב (ד' ט"ו ע"א) תנן התם [תרומות פ"א מ"ב] חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום [משום הברכה · רש"י] ואם תרם תרומתו תרומה · מאן תנא חרש וכו' דיעבד אין וכו' · ע"כ לא קאמר ר' יהודה לא יצא אלא לגבי ק"ש דאורייתא · אבל תרומה משום הברכה וברכה דרבנן ולא בברכה תליא מילתא · עכ"ל הש"ס : (ד) ואם שחט דבר וכו' · (א) ירושלמי פ"ט דברכות שחיטה מאימתי מברך עליו ר' יוחנן אמר עובר לשחיטה · ר' יוסי בן נהוראי אומר משישחוט למה שמא תתנבל בשחיטה · ופריך · מעתה משיבדוק [את הריאה שמא ימצא טרפה פר"ח ס"ק ג'] · ומשני · חזקת בני מעים כשרים הם · עכ"ל הירושלמי · משמע הא איכא ריעותא כ"ע מודי שיברך אחר שיבדוק · ובדליכא ריעותא קיי"ל כר"י וכמו שהבאתי בס"ק ב' מש"ס דפסחים ולא חיישינן שמא תתקלקל השחיטה · כן הבנתי מדברי הגר"א · (ב) ומהירושלמי הנ"ל דפריך משיבדוק [כי שמא ימצא טרפה] ומשני · חזקת בני מעים כשרים הם · מוכח דטרפה לא בעי ברוכי · ודלא כתשובת רש"י שסובר דגם שחיטת טרפה צריך לברך משום דמטהר מידי נבלה · והירושלמי הנ"ל הוה תיובתא · וטעמא דלא תיקנו ברכה אלא על דבר שיש בו היתר אכילה · ש"ך ס"ק ב' ופר"ח ס"ק ג' ע"ש · (ג) אבל כדבר שיש בו היתר אכילה אפילו שוחט לרפואה או לא"י אם יש בודק צריך לברך · וראיה מפסחים פ' כילד צולין (ד' פ"ד ע"ב) דאיתא שם דאין נוהג שבירת עצם כ"א היכא דראוי לאכילה ואמרינן שם דבנא (פי' שאינו צלוי כל צרכו) נוהג שבירת עצם ע"ש · ומשמע שם בש"ס דאף דרצונו להניחו כך נא · מ"מ ראוי לאכילה מיקרי כיון דאי בעי מימלך וגומר הצלי · וה"נ ממש כן · תב"ש ס"ק ד' ע"ש · (ד) ובשוחט כשרה ושכח ולא בירך מחולק הג"א עם הרמב"ם דהג"א פ"ק דחולין סי' ב' ד"ה ולא אישתמיט וכו' סובר דיברך אח"כ · והרמב"ם ריש פ' י"א מהלכות ברכות ד"ו דכל המצות אם שכח ולא בירך אינו מברך אח"כ ע"ש · וכתב הש"ך ס"ק ג' אם לא בדבר שאינו ראוי מקודם כטבילת גר וכה"ג התם עיקר התקנה היה לברך אח"כ · ומשמע מש"ך ס"ק ד' דבדבר דאיתיליד ריעותא דאינו ראוי לברך מקודם אף הרמב"ם מודה דמברך אח"כ · וכ"כ בשפ"ד ס"ק ד' בהדיא · וכבר כתבתי בריש ס"ק זה דכן משמע להדיא בירושלמי פ"ט דברכות · (ה) והש"ך הסכים להרמב"ם והביא הרבה ראיות לדבריו · וע' פלתי ס"ק ג' כתב ג"כ שהעיקר כדעת הרמב"ם והביא שכ"ד תוס' והר"ן ע"ש · והתב"ש ס"ק א' האריך בזה ומסיק סוף דבר שאין שום הוכחה להכריע בפלוגתא זו · וליסנא דהרי"ף ורבינו יונה משמעים כהרמב"ם · ולכן יהדר לכתחלה לצאת ידי שניהם · ובאי אפשר לא יברך אח"כ משום דספק ברכות להקל · (ו) והעלה התב"ש דאפילו נזכר תוך כדי דיבור לא יברך לדעת הרמב"ם וכ"ד הכרו"פ והשיגו אפר"ח שכתב דתכ"ד מודה הרמב"ם ע"ש · (ז) ובפ"ת ס"ק ג' כתב וז"ל עש"ך ס"ק ג' שמסכים לרמב"ם וע' בשו"ת שאגת אריה הלכות ברכות סי' כ"ו השיג על הש"ך · וע' בשו"ת תפארת צבי סי' ג' דחה דבריו והסכים להש"ך · עכ"ל פ"ת : (ח) ברחוק ד"א . (א) פי' לאחריו כמש"כ בפ"ג דברכות · הגר"א · פי' אבל לפניו לא סגי בד"א אלא צריך להרחיק מלא עיניו · וע' ברכות פ"ג (ד' כ"ב ע"א) · משנה וכמה ירחיק מהן [פי' ממימי רגלים] ומן הצואה ד"א וכש"ס שם אמר רב הונא לא שנו אלא לאחוריו אבל לפניו מרחיק מלא עיניו וכן לתפילה · עכ"ל הש"ס · ובודאי דברכה לא גרע מתפלה · (ב) ובתב"ש ס"ק ו' הקשה הא מבואר בש"ע א"ח סי' פ"ג ס"א דאפי' ביה"כ אם יש לו מחיצות אין צריך הרחקה אם אין מגיע לו ריח רע ע"ש · ואפי' להמג"א וט"ז שם דמפקפקים אם מהני מחיצה · היינו מחיצות דביה"כ משום דמסתפקים שמא הוה כגרף של ריעי · אבל מחיצות של מטבחים ודאי מהני · ותירץ דהכא מיירי רמ"א שאין שם מחיצות וכ"כ בכרו"פ · ומיהו כתב התב"ש דדוקא מחיצה עשרה טפחים בעינן · וגם בעינן שלא יגיע לו ריח רע · (ג) ובפ"ת ס"ק ה' כ' וז"ל יברך ברחוק ד"א · וע' בתשב"ץ חלק ב' סי' מ"ג שדעתו אינו כן לפי שאין לברך על המצוה אלא כשהיא מזומנת לפניו לעשותה מיד וכו' וע"כ נראה שצריך לשחוט תחלה [בבית המטבחים בלא ברכה] ותיכף לשחיטה יצא לחוץ ויברך הברכה במקום טהרה (א) וכן יעשה בברכות כיסוי · ומ"מ לא החליט רק להלכה ולא למעשה ע"ש · וע' במג"א סי' קס"ו ס"ק ג' שחולק ג"כ על רמ"א מטעם אחר משום דהברכה צריכה להיות דוקא במקומה · ואפילו ברכה אחרונה צריכה להיות במקומה דוקא וכ"ש ברכה ראשונה ובאגודה מיירי שהכל בבית אחד · עכ"ל פ"ת · (ד) ומיהו בכרו"פ השיג על המג"א והעלה דאף בשני חדרים מ"מ לא הוה הפסק הואיל ודעתו כן בשעת ברכה לשחוט בחדר האחר · אך כתב דזה דוקא בתוך כ"ב אמה · אבל אם יש מרחק כ"ב אמה אז הוה הפסק ולא מהני דעתו אז ואינו יכול לברך · ורמ"א כאן מיירי בתוך כ"ב אמה : (ו) ולא ידבר וכו' · כמש"כ בפ"ו דברכות (ד' מ' ע"א) · הגר"א · פי' דאיתא שם טול ברוך אינו צריך לברך · הבא מלח צריך לברך [מיהו אנן קיי"ל כר"י דאמר אף הבא מלח היה מצרכי הסעודה ואין צריך לברך ע"ש] · עכ"ל הש"ס · וכתבו התוס' שם ד"ה צריך לברך משום דהוי היסח הדעת · והכי אמרי' בפ"ג דמנחות (ד' ל"ו ע"א) סח בין תפילין לתפילין צריך לברך וכן הלכה · וכן בשחיטה צריך לחזור ולברך אי לאו מילתא דשחיטה כמו לישאל היש עוד יותר בהמות או תרנגולים לשחוט · או שיאמר אחוז היטב · עכ"ל תוס' · וע' תוס' פ' כה"ד (ד' פ"ז ע"א) ד"ה ומכסי בהדא ידא : (ז) שחט בהמות וחיות וכו' · משנה בפ' כה"ד (ד' פ"ו ע"ב) שחט מאה חיות במקום אחד כיסוי א' לכולן · מאה עופות וכו' חיה ועוף במקום אחד כיסוי א' לכולן · ר' יהודה אומר שחט חיה יכסנו ואח"כ ישחוט את העוף · וכש"ס שם א"ר חנינא מודה היה ר"י לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת [ופרש"י לענין ברכה על השחיטה אין צריך לברך אחר כיסוי · עכ"ל · ופריך שם

מאי

מילתא · ש"ך סי' כ"ח ס"ק ג' ושפ"ד כאן ס"ק א' : ג ישחטנו בלא ברכה · משום דשמא יהיה טרפה ויהיה ברכה לבטלה · ולא אמרינן מ"מ מטהר שחיטה מידי נבלה · דלא תיקנו ברכה אלא לדבר שראוי לאכילה · וע' מ"א ס"ק ד' אות ב' · שחט לרפואה או לא"י או לכלבים אם יש מי שיבדוק את הריאה אעפ"י שאינו רוצה לבדוק מ"מ צריך לברך על השחיטה כיון דראוי לאכול · אבל אם אין מי שיבדוק את הריאה כיון דלא יבוא הבשר לידי אכילה אין לברך · שמ"ח ס"א וע"ש בתב"ש · וכ"כ בשפ"ד סוס"ק ב' ע"ש וע' מ"ח ס"ק ד' : ד וכשימצא כשר מברך · (א) ועכשיו נוהגין בשוחט דבר שיש בו ריעותא לשחוט מקודם עוף אחר וכיוצא בו ולברך עליו ולכוין להוציא גם את זה הספק · אחרונים · (ב) מיהו דינו של הרב רמ"א אמת היכא דאין להשיג דבר אחר לשחוט יברך אח"כ · ש"ך ס"ק ד' · וכן ביו"ט דאין להרבות בשחיטה שאין צריכה יעשה ג"כ כמש"כ רמ"א לברך אח"כ · כרתי סוף ס"ק ג' · (ג) ודוקא השוחט דבר דאיתיליד ריעותא דמעיקרא לא היה חזי לברך מברך אח"כ · אבל השוחט דבר כשר שאין בו ריעותא ושכח או הזיד ולא בירך אין רשאי לברך אח"כ דכיון דהיה ראוי לברך מקודם ולא בירך כיון דאידחי אידחי · דעת הרמב"ם ור' יונה · (ד) ואפי' אם נזכר תוך כדי דיבור אינו מברך · תב"ש ס"ק ב' וכרו"פ ודלא כפר"ח ע"ש · (ה) וי"א אם שכח לברך קודם יברך אח"כ · הג"א · ולהלכה אם יש לו בע"ח אחר שצריך לשחוט יהדר וישחוט בלי הפסק ויברך ויכוין להוציא גם את הראשון שלא בירך · ואז יצא גם דעה שניה · אבל אם אין לו מה לשחוט לא יברך אח"כ משום דרוב האחרונים הסכימו להרמב"ם · ודלא כהג"א הנ"ל · וכ"ד כרו"פ · ומכ"ש שספק ברכות להקל · שמ"ח סעי' א' ושפ"ד סוף ס"ק ב' · (ו) ואם נזכר באמצע שחיטה דעת הפר"ח שיברך · ותב"ש חולק עליו ופסק שלא לברך · וע' שפ"ד סוף ס"ק ג' · ולאחר רוב שנים בבהמה ורוב אחד בעוף נראה שלא לברך · שפ"ד שם · (ז) וע' בתשובת שבו"י ח"ב סי' ל"ו דאם הוא בשבוע שהל בו ט"ב דאסור לאכול בשר · אך שיש לחוש שיבוא לידי הפסד אם לא ישחוט באופן שמותר לו לשחוט · לענין הברכה דינו כך · אם יוכל לקיים קצת מן הבשר על שבת או ליתן לחולה או לצורך סעודת מצוה צריך לברך · ובאם לאו אף שיש כאן בקי לבדוק את הריאה מ"מ כיון דלא יבוא הבשר לכלל אכילת ישראל לא יברך · פ"ת ס"ק ב' : ה סמוך לשחיטה · פי' שלא יסיח דעתו בדיבור או בשארי דברים בין שחיטה לברכה · כרתי ס"ק ד' ותב"ש ס"ק ה' · והבדיקה לא הוה הפסק כיון דהוא צורך הברכה · תב"ש שם : ו יברך ברחוק ד' אמות · (א) היינו מאחוריו · אבל לפניו בעינן כמלא עיניו וע' מ"ח ס"ק ה' · (ב) והא דבעי רמ"א ברחוק ד"א מיירי בדליכא מחיצה אבל בדאיכא מחיצה שוחט תיכף אחורי המחיצה אם אין מגיע לו הריח · כרו"פ ותב"ש ס"ק ו' · (ג) והא דיכול לשחוט בחוץ היינו שאין משם ממקום הברכה עד מקום השחיטה כ"ב אמה · ואף דהוה בשני חדרים מ"מ לא קרוי הפסק הואיל ודעתו הוא כשמברך לשחוט בחדר האחר · ודלא כמג"א שהבאתי במ"ח ס"ק ה' ע"ש · וע"ש במ"ח אות ג' מש"כ בשם התשב"ץ · אבל אם יש מרחק כ"ב אמה ממקום הברכה למקום השחיטה הוה הפסק ואסור לשחוט על סמך ברכה זו · כרתי ס"ק ה' וע' פלתי ס"ק ה' שהאריך בזה · (ד) והא דמהני מחיצה היינו מחיצה גבוה עשרה טפחים אבל פחות מזה לא מהני תב"ש

הג"ה (א) ונראה לפענ"ד דאפי' להרמב"ם נכון לעשות כן כיון דלדעת התשב"ץ לא היה יכול לברך קודם ובזה גם הרמב"ם מודה אם לא היה יכול לברך קודם דמברך אח"כ כמש"כ במ"ח ס"ק ד' אות ד' :

ס"ג (ח) שנים שוחטין שני בעלי חיים יכול לברך האחד להוציא חבירו ז (ט) והוא שיתכוין לצאת:

ס"ד צריך ליזהר מלדבר בין ברכה לשחיטה ח בדבר שאינו מצרכי השחיטה ט ואם דבר (י) צריך לברך פעם אחרת:

הג"ה (יא) אבל מותר לדבר בין השחיטה לכיסוי (מרדכי פכ"ה בשם סה"ת) (יב) ומ"מ טוב שלא לדבר (אשר"י ותה"ד ורי"ו ואגודה):

ס"ה אם רוצה לשחוט הרבה י (יג) צריך ליזהר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה יא (יד) בדבר שאינו מצרכי השחיטה יב (טו) ואם דבר צריך לכסות דם שחיטה ראשונה ולברך פעם אחרת על השחיטה (טז) אבל על כיסוי שני לא יברך:

הג"ה משום דשחיטה לא הוי הפסק אבל אם שח בינתים הוה הפסק וצריך לחזור ולברך (כל בו ואשר"י וש"פ):

יג (יז) וי"א דשיחה בין שחיטה לשחיטה לא הוי הפסק: המברך

תב"ש ס"ק ו' ע"ש: ז והוא שיתכוין לצאת · (א) ולכתחלה יענה אמן · ומ"מ אם לא ענה אמן יצא בברכתו אם שמע ברכת חבירו · פר"ח ס"ק ד' · והוא מש"ס ע' במ"ח ס"ק ט' · (ב) ואעפ"י שבהמת חבירו נמצאת טרפה אין בכך כלום וכדאיתא בא"ח סי' תקפ"ה ס"ג ע"ש · עכ"ל פר"ח שם · פי' דשם איתא דאם בירך ולא יכול לתקוע כלל מ"מ השני תוקע בלא ברכה וכו' · עכ"ל · (ג) ומיהו בשוחט אחד שהתחיל לשחוט אחת ונטרפה מסתפק בכרו"פ אם יכול לשחוט אחרת על סמך ברכה זו · ומסיק בפלתי ס"ק ו' אם אין היה בדעתו ברור בשעת הברכה לשחוט עוד אחרים ונטרפה לא ישחוט עוד אחרים · רק אם יש שוחט אחר יניחנו לשחוט ויברך האחר ויכוין להוציא את הראשון · וא"כ יכול אח"כ הראשון לגמור הנשארים בלי חשש · עכ"ל בשינוי לשון קלת · (ד) ונראה לפענ"ד דבשוחט דמתא דמסתמא דעתו על כל מה שיביאו לו כמש"כ האחרונים בסעי' ז' בסי' זה וע"ש ביד אליהו ס"ק ז' לא שייך דין זה דאפילו בסתם יכול לשחוט אחרת אם נטרפה הראשונה: ח בדבר שאינו מצרכי השחיטה ואם דבר צריך לברך וכו' · אבל אם דבר בדבר שייך לצרכי השחיטה אין צריך לברך בדיעבד אף אם הפסיק בין ברכה לשחיטה · אבל לכתחלה אסור להפסיק בדבור בין ברכה לשחיטה אפילו בצרכי השחיטה אם לא לצורך גדול כגון שצריך לזרז שיחזיקו בטוב או שארי דברים אז שרי אף לכתחלה · וגם בשתיקה יותר מכדי דבור [היינו כדי שאילת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי · תב"ש ס"ק י"ב] אסור להפסיק לכתחלה בין ברכה לשחיטה · שמ"ח סעי' ז': ט ואם דבר וכו' · אפילו דבור אחד אם הפסיק בין ברכה לשחיטה צריך לחזור ולברך שמ"ח סעי' ז' ועי' בתב"ש ס"ק י"ג: י צריך ליזהר שלא לדבר וכו' · משום דאסור לגרום ברכה שאינה צריכה כיון דהיה יכול לפטור א"ע בברכה הראשונה פר"ח ס"ק ח' ושמ"ח סעי' ט' · וע' מ"ח ס"ק י"ג שכ"ה בש"ס: יא בדבר שאינו מצרכי השחיטה · אבל בדבר שמצרכי השחיטה ע' מ"ח ס"ק י"ד ע"ו · וע"ל בי"א ס"ק ח': יב ואם דבר צריך לכסות וכו' · משום דהוה כמו סח בין תפילין של יד לתפילין של ראש דצריך לחזור ולברך · וכיון דצריך לברך על שחיטה שניה לכן צריך לגמור מצות שחיטה הראשונה ולכן יכסה דם שחיטה הראשונה ויברך עליה ולברך פעם אחרת על שחיטה שניה · אבל על כיסוי שני לא יברך כיון דבשעה שבירך על כיסוי ראשון היה בדעתו לשחוט ולכסות עוד · והשחיטה אינה הפסק בין הכיסויים משום דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא · וברכת השחיטה נמי לא הוה הפסק כדאשכחן ביקנה"ז · ש"ך ס"ק ו' בשם הפוסקים: יג וי"א דשיחה וכו' לא הוי הפסק · כתב הש"ך ס"ק ז' דהסכמת הפוסקים כדיעה הראשונה

מאי שנא מהא דאמר רב כיון דאמר בסוף סעודתו הב ליברך [מזוג כוס לברכת המזון · רש"י] איתסר ליה למישתי חמרא [דגליא בדעתיה דגמרה סעודתא כיון דאמר הב ליברך · רש"י] הכי נמי כיון דאיטפל ליה לכיסוי איחייב ליה לברכה [כיון דאיטפל לכיסוי הפסקה היא מלשחוט וכי הדר שחיט איחייב ליה בברכה · רש"י] · ומשני · הכי השתא התם משתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר · הכא אפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא · עכ"ל הש"ס · וכ' בא"ז והביאו ב"י דאפילו חיה ועוף דגופין מוחלקין הם מ"מ ברכה אחת לכולן כיון דברכות שוות · וכתב ב"י שכן המנהג: (ח) שנים שוחטין שני בע"ח וכו' · תוספתא והביאה הרא"ש פ' כה"ד סוף סי' ד' וז"ל עשר בני אדם שעושין מצוה אחת אחד מברך לכולן · עכ"ל תוספתא: (ט) והוא שיתכוין וכו' · סוף פ"ג דר"ה נתכוין שומע ולא נתכוין משמיע · נתכוין משמיע ולא נתכוין שומע לא יצא עד שיתכוין שומע ומשמיע · עכ"ל הש"ס שם · וכן פסק בשו"ע א"ח סי' תקפ"ט סעי' א' ע"ש · ולכתחלה יענה השומע אמן · ומ"מ בדיעבד אם לא ענה אמן יצא כדאיתא בברכות פ' מי שאכלו (ד' מ"ה ע"ב) תניא שמע ולא ענה יצא · וכן מסיק הש"ס בסוכה פ' לולב הגזול (ד' ל"ח ע"ב) וע"ש בתוס' ד"ה שמע ולא ענה · וכ"ה בש"ע א"ח סי' רי"ג סוף סעי' ב' ובסי' רי"ט סעי' ה' ע"ש: (י) צריך לברך פעם אחרת · זה פשוט שכן הדין גם בשארי ברכות שאם דבר בין הברכה להמעשה שמברכין עליו צריך לחזור ולברך · וכדאמרינן בפ' כילד מברכין (ד' מ' ע"א) גביל לתורי לא הוה הפסק וכו' משמע הא מידי אחריתא שאינה מענין הסעודה הוה הפסק וצריך לברך פעם אחרת כדאמר שם הבא מלח צריך לברך · וע' מש"כ לעיל ס"ק ו' · וע' תוס' שם ד"ה צריך לברך וכו' וז"ל וכן בשחיטה צריך לחזור ולברך אי לאו מילתא דשחיטה כמו לישאל העוד יש יותר בהמות ותרנגולים לשחוט או שיאמר אחוז היטב · עכ"ל התוס' · וכן הוא הסכמת הפוסקים שאם סח בין ברכה לדבר שמברכין עליו צריך לחזור ולברך: (יא) אבל מותר לדבר בין השחיטה לכיסוי · כדעת הרא"ש בפ' כה"ד סוף סי' ו' שסובר דכיסוי תשובה מצוה בפ"ע וע' בס"ק שאח"ז: (יב) ומ"מ טוב שלא לדבר · כדי לצאת גם דעת בה"ג הובא שם ברא"ש שס"ל דכיסוי הוא סיום מצות השחיטה וע"כ טוב שלא לדבר כיון שהוא באמצע המצוה · ואעפ"י שאם דבר אפילו באמצע השחיטה אין צריך לברך שנית · מ"מ נכון ליזהר בכך · ואע"ג דאנן קיי"ל כהרא"ש שמברכין קודם הכיסוי דאילו לבה"ג מברכין אחר הכיסוי כמבואר ברא"ש שם · באמת מש"כ רמ"א כאן וטוב וכו' הוא חומרא בעלמא · ט"ז ס"ק ה' ומשבצות שם: (יג) צריך ליזהר שלא לדבר · משום דאסור לגרום ברכה שאינה צריכה · ע' במס' יומא (ד' ע' ע"א) ובעבור שבחומש הפקודים קורא על פה · ופריך · אמאי נגלול ס"ת ונקרי · ומשני · א"ר הונא וכו' · ופריך · וניתי אחרינא ונקרי · ומשני · ר"ה וכו' · ור"ל אמר משום ברכה שאינה צריכה · פרש"י שיהא צריך לחזור ולברך · וכ' שם בתו"י וז"ל מכאן יש ללמוד דהשוחט הרבה בהמות או עופות ביחד אסור להסיח בין שחיטת עוף לחבירו כדי לחזור ולברך · כיון שיכול לצאת בברכה הראשונה · עכ"ל תו"י ביומא שם · וכ"כ בתוס' חולין פ' כה"ד (ד' פ"ז ע"א) ד"ה ומכסי בחדא ידא · וע' בסוטה פ' אלו נאמרין (ד' מ"א ע"א) ובתוס' שם ד"ה הבא מלח וע' בס"ק ט"ו: (יד) בדבר שאינה מצרכי השחיטה · אבל בדבר שמצרכי השחיטה מבואר בתוס' ורא"ש שאין צריך לברך כמו טול ברוך או גביל לתורא הבאתי לשונם בס"ק ט"ו: (טו) ואם דבר וכו' ולברך פעם אחרת וכו' · כתבו התוס' בחולין פ' כה"ד (ד' פ"ז ע"א) ד"ה ומכסי בחדא ידא וז"ל יש להסתפק אם סח בין שחיטה לשחיטה אם צריך לחזור ולברך כמו גבי תפילין בפ"ג דמנחות (ד' ל"ו ע"א) דאם סח מברך שתים · או שמא דמי כמו סח באמצע הסעודה שיכול לדבר ואין צריך לברך המוציא · ומיהו אם אומר מענין השחיטה כמו תביא עוף לשחוט או הסכין פשיטא דאין צריך לחזור ולברך כמו בברכות (ד' מ' ע"א) טול ברוך גביל לתורא דאין צריך לברך [וכ"כ הרא"ש פ' כה"ד] ואם צריך לחזור ולברך כמו בתפילין אז אסור לדבר בין שחיטה לשחיטה כמו בתפילין כדאמר בהקומץ (ד' ל"ו) דעבירה היא וחוזר עלי' וכו' · ואין ראיה מתפילין וכו' · ומ"מ נראה דאסור להביא עצמו לחזור ולברך כדמוכח בסוטה פ' אלו נאמרין (ד' מ"א) וביומא (ד' ע' ע"א) דפריך הש"ס שם ונייתי ס"ת וניקרי · ומשני · א' ר"ל משום ברכה שאינה צריכה [וכמו שכתבו בתו"י ביומא שהעתקתי בס"ק י"ג] ונראה היכי שצריך לחזור ולברך כגון שהסיח דעתו מלשחוט מקודם מה שכבר שחט · דהא אשכחן לר"י שמצריך לכסות בין חיה לעוף אעפ"י שאין צריך לחזור ולברך · עכ"ל תוס' · והרא"ש פ' כה"ד סי' ו' אחר שכ' הספק כמו שכ' התוס' הנ"ל כתב וז"ל ובה"ג כתב היכא דבעי למישחט עשר זוגיתא ושחט חדא מינייהו ואישתעי צריך לכסויה והדר ליברך ולישחט הנך אחריניתא · עכ"ל בה"ג · וכ"כ הראב"ד מכסה ומברך ושוחט ומכסה וכן מצאתי בשם ר"ת דסח בין עוף לעוף צריך לחזור ולברך כמו בתפילין וכו' · וכיון דצריך לחזור לברך על השחיטה צריך לכסות תחלה דהא לר"י שחט חיה יכסה ואח"כ ישחוט עוף ובברכה אחת על השחיטה סגי וכ"ש שטעון כיסוי למה ששחט היכי שצריך לברך השחיטה · ואע"ג דאין הלכה כר"י מ"מ שמעינן מדבריו וכו' לדידן היכי דנמלך ושתי שחיטות הן דצריך לגמור מצות שחיטת הראשונה קודם שיתחיל האחרת וכמש"ל לעיל בשם הלכות והראב"ד · עכ"ל הרא"ש · ועי' ב"י בשם הרמב"ן שפסק דאין צריך לברך בסח בין שחיטה לשחיטה אלא שחשש לדעת בה"ג · והרשב"א כתב כדעת בה"ג וכ"כ בסמ"ג שאין לנטות מדעת בה"ג כל שאין ראיה ברורה לסתור דבריו · וע"כ הביא פה בש"ע דעת בה"ג בסתם · ודיעה שניה בשם י"א: (טז) אבל על כיסוי שני לא יברך · כמש"כ בש"ס פ' כה"ד (ד' פ"ו ע"ב) א"ר חנינא מודה היה ר"י לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת וכדמסיק שם (ד' פ"ז ע"א) הטעם דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא · עכ"ל הש"ס · וה"ה כאן · הגר"א: (יז) וי"א וכו' לא הוי הפסק ·

ס"ו (יח) המברך על דעת לשחוט חיה אחת ואח"כ הביאו לו יותר יד (יט) יכסה דם הראשון ויברך עליו ויברך על השחיטה שניה ולא על הכיסוי והני מילי כשהביאום לו קודם שבירך על כיסוי הראשונה (ד"ע ורש"ל סכ"ה סעי"ח) :

הג"ה טו (כ) וי"א דאם הביאו לו ממין הראשון ששחט אין צריך לכסות הראשונה ולברך על שחיטה שניה (טור בשם בעל העיטור) וכן עיקר · ועי' בא"ח סי' ר"ו סעי' ה' :

ס"ז היו לפניו טז הרבה לשחוט ובירך על השחיטה ואח"כ הביאו לו עוד (כא) אם כשמביאים לו האחרונות יש עדיין לפניו מאותם שהיו לפניו כשבירך א"צ לחזור ולברך · ואם לאו צריך לחזור ולברך יז (כב) ולכתחלה טוב ליזהר (כג) להיות דעתו בשעת ברכה על כל מה שיביאו לו :

ס"ח היה שוחט חיה או עוף ודעתו לשחוט עוד ושכח וכיסה ובירך כשחוזר לשחוט יח (כד) אין צריך לחזור ולברך על השחיטה שאין הכיסוי הפסק :

ככר נתבאר בס"ק הקודם שדיעה הראשונה הוא דעת בה"ג ורא"ש וסמ"ג ורשב"א · ודיעה שניה היא דעת רמב"ן · והתוס' מסתפקים בזה · וגם הרמב"ן חשש בעצמו לדברי בה"ג · וע"כ פסק הש"ך ושארי אחרונים כדיעה הראשונה · דלא שבקינן פשיטות רוב הפוסקים משום ספיקותא של התוס' · ועי' מש"כ ביד אלי' ס"ק י"ג להלכה כזה : (יח) המברך וכו' · ז"ל הרא"ש פ' כה"ד סי' ו' והיכא שלא היה בדעתו לשחוט אלא עוף אחד ואחר שנשחט הביאו לו עוף אחר צריך לברך על השחיטה כדאמרינן לקמן פ' כל הבשר (ד' ק"ז ע"ב) גבי שמש שמברך על כל כוס וכוס ועל כל פרוסה ופרוסה · ובשמעתין (ד' פ"ו ע"ב) נמי מדמי שחיטה לעובדא דתלמידי דרב [דאי אמר הב ליברך אסור למשתי] אלמא היכא דנמלך צריך לחזור ולברך · עכ"ל הרא"ש · וכ' הב"י שכ"ד הר"ן בשם הר"ר משלם והראב"ד והרמב"ן דנמלך לשחוט צריך לחזור ולברך כמו נמלך לשתות שצריך לברך על כל כוס וכוס : (יט) יכסה דם הראשון · משום דכיון דנמלך וצריך לברך על שחיטה שניה צריך לגמור מצות שחיטת הראשונה לגמרי ולכסות ג"כ כמו בשה לדיעה הראשונה בסעיף ה' · ועי' במ"ח ס"ק ט"ו שכן הוכיחו התוס' והרא"ש מהש"ס : (כ) וי"א דאם הביאו לו ממין הראשון וכו' : כ"כ הטור בשם בעה"ע והב"י לא כתב שום מקור ע"ז · וז"ל הגר"א וי"א וכו' כמש"כ הב"י בא"ח סי' ר"ו וש"ע שם סעי' ה' · ולמד ממש"כ [בש"ס ברכות פ' כילד מברכין (ד' מ"א ע"ב)] בדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה שברכת המוציא פוטרתם · וכתב הרשב"א אפילו לא היו בשעת ברכת המוציא · וכן הוא פשטא דסוגיא שם · ושם סוף פ"ז (ד' נ"א ע"ב) כולהו נבגא דברכתא נינהו [ופרש"י כל יין שבחבית ככוס של ברכה הוא · נבגא · כוס] אלא שכתב בב"י וש"ע שם דאפילו אינו ממין הראשון רק שברכותיהן שוות וא"כ אין צריך כאן ממין הראשון · ועי' בדברי האחרונים כאן ושם · עכ"ל הגר"א · וכן תמה בדרישה הובא כאן בש"ך ס"ק ט' דלפי מה שדימו ברכת שחיטה לברכת פירות א"כ אפילו הביאו לו ממין אחר נמי כמש"כ ב"י בא"ח סי' ר"ו ובש"ע שם סעי' ה' ועוד הקשה הש"ך על הטור ומסיק הש"ך כמש"כ הב"י כאן דיש חילוק בין אכילה דיש קבע לאכילה · ובין שחיטה דאין קבע לשחיטה · וכ"כ הט"ז כאן ס"ק י"א דאינו דומה לפירות דבאכילה טבע האדם לגרור אחריו ולהוסיף עוד וע"כ הוה כמו שהיה לפניו בשעת ברכה · משא"כ בשחיטה · ודעת בעה"ע הוא דעת יחיד לגבי שאר פוסקים · עכ"ל ט"ז · וגם הש"ך כתב שדעת הרבה אחרונים דלא כבעה"ע · וכן גבי מילה בסי' רס"ה סעי' ה' כתב שם רמ"א כשמל תינוק אחד ולא היה דעתו על השני צריך לברך שנית ע"ש · וגם הפר"ח כאן ס"ק ט' השיג על דעת בעה"ע ומסכים לש"ע · ועי' ביד א' ס"ק ט"ו מש"כ להלכה כזה : (כא) אם כשמביאים לו האחרונות יש עדיין וכו' · כ"כ הטור בשם הסמ"ג וכ' הב"י שטעמו משום דכל שיש לפניו עדיין מאותם שהיו לפניו כשבירך נראה שעדיין הוא קבוע לשחוט · וכשגומר כל מה שלפניו הוה סילוק · ודמי למאי דאמרינן בברכות פ' כילד מברכין (ד' מ"ב ע"א) גמר מלאכול אסור לאכול עד שיברך ואע"ג דלא קיי"ל התם הכי · סעודה שאני דיש קבע לסעודה שפעמים אדם יושב בסעודה קטנה ונמשך לסעודה גדולה · אבל לענין ברכת שחיטה גמר הוה סילק · וכן משמע קצת ברא"ש פ' כה"ד [העתקתי לעיל ס"ק י"ח] וז"ל והיכי שלא היה בדעתו לשחוט אלא עוף אחד ואחר שנשחט הביאו לו עוף אחר צריך לברך וכו' · עכ"ל · ומדכתב הרא"ש הנ"ל ואחר שנשחט משמע הא הביאו לו קודם שנשחט אעפ"י שכבר בירך אין צריך לחזור ולברך על שחיטת השני · עכ"ל ב"י · והטור השיג על הסמ"ג ע"ש · והב"י הסכים להסמ"ג כיון דטעמו נכון · ועוד דכן משמע ברא"ש · ועוד דספק ברכות להקל · ומה שכתבתי ביד אליהו ס"ק ט"ז וה"ה אם היה לפניו א' וכו' וכן משמע בב"י · הוא ממה שכתב הב"י ראיה מהרא"ש שכתב ואחר שנשחט · הא הביאו קודם שנשחט אפי' אחר הברכה אין צריך לחזור ולברך וכמ"ש לעיל בסמוך · והרא"ש קאי שם על עוף אחד והביאו לו עוד · אלמא דגם על אחד הדין כן ודו"ק : (כב) ולכתחלה וכו' · משום דהטור חולק על סמ"ג וכמש"כ בס"ק הקודם וע"כ אף שהלכה כסמ"ג מ"מ ראוי לחוש להוציא נפשו מפלוגתא ולצאת ידי כ"ע [ש"ך ס"ק י"ח] : (כג) להיות דעתו וכו' · דאז לכ"ע א"צ לברך בכל ענין כמש"כ בא"ח סוף סי' ר"ו לענין אמת המים מירושלמי [הגר"א] ר"ל דשם איתא העומד על אמת המים מברך ושותה אעפ"י שהמים ששותה לא היו לפניו כשבירך שלכך נתכוין בתחלה והוא נובע מירושלמי שהביאו הפוס' שם ע"ש : (כד) אין צריך לחזור ולברך · וכן כתב הטור וכ' הב"י דנלמד מדאמרינן פ' כה"ד (פ"ז ב') אהא דתנן ר"י אומר שחט חיה יכסה ואח"כ ישחוט את העוף דמודה ר"י לענין ברכה שאינו מברך אעפ"י שצריך להפסיק לכסות דם ההיה מ"מ אין צריך לברך

על

הראשונה דצריך לברך · ועי' מ"ח ס"ק ט"ו ט"ז · וכתב הפר"ח שכן הוא דעת האחרונים · וכתב מיהו טוב יותר שיגמרו בדעתם בשעת הברכה שלא יכוונו לצאת בברכה ראשונה אלא כל זמן שלא ישיחו שיחה בטלה דהשתא לכ"ע אם שח צריך לברך · עכ"ל פר"ח · וגם בכרו"פ כתב שדעת האחרונים דצריך לברך · אלא שכתב שאם יש שוחט אחר ישחוט אחר ויברך ויוצא ידי הספק · אבל הט"ז ס"ק ט' כתב דלא יברך דספק ברכות להקל · ובנה"ך השיג עליו ודעתו דצריך לברך · והשמ"ח סעי' ט' כתב דלכתחלה בודאי צריך ליזהר שלא יסיח כלל בין שחיטה לשחיטה [זה לכ"ע משום שאסור לגרום ברכה שאינה צריכה] ואם אירע שסח אז כדי להוציא נפשו מפלוגתא יסיח דעתו מהשחיטה ע"י שיעקור ממקומו ויעסוק בדברים אחרים כאילו אינו רוצה לשחוט עד זמן מרובה · דאז כשיחזור וישחוט יהיה חייב מדינא לברך · ואם אי אפשר להסיח דעתו ישחוט בלא ברכה דספק ברכות להקל · עכ"ל שמ"ח ועי' תב"ש ס"ק י"ז וס"ק י"ט · ולסברא זו די"א וכן אין צריך לכסות דם הראשונה אלא ישחוט עוד ויכסה הכל בפעם אחת · פר"ח ס"ק ח' לדעת הי"א ע"ש : יד יכסה דם הראשון · משום דנמלך הוא שלא היה דעתו מתחלה עליהם · ודינו כשה בסעי' הקודם · ש"ך בשם הפוסקים : טו וי"א וכו' · וכן דעת הלבוש · אבל הט"ז וש"ך מסקי דדיעה זו הוא דעת בעה"ע הוא דעת יחיד ורבים חולקים עליו · ולכן העיקר כמחבר ש"ע ולכן אפי' הביאו לו ממין הראשון צריך לברך וכן הסכים בפר"ח ס"ק ט' כש"ע ולא כבעה"ע · אבל התב"ש ס"ק כ"ח אף שדעתו ג"כ נוטה שדעת בעה"ע הוא דעת יחיד מ"מ כתב מאחר שהב"ה ושאר אחרונים החמירו כבעה"ע מחשש ברכה לבטלה · וע"כ שב ואל תעשה עדיף · וע"כ פסק בשמ"ח שלו סעי' י"ד וז"ל אם בהמה היתה הראשונה והביאו לו בהמה אחרת · או אפילו הראשונה היתה עוף ואחר הכיסוי הביאו לו עוף אחר · או הובא בין ברכת הכיסוי לכיסוי יכסה ויסיח דעתו [כמש"כ ביד א' ס"ק י"ג משמו ע"ש] כדי לברך אשחיטה שניה וכיסוי שנית בפני עצמו · אבל אם הובא קודם ברכת הכיסוי לא יסיח דעתו שהרי מחוייב הוא לברך ולכסות מיד · וגם אחר הכיסוי אין ראוי להסיח דעתו לחייב עצמו בברכת הכיסוי אח"כ בברכה שאינה צריכה · ולכן יברך ויכסה וישחוט בלא ברכה · גם יכסה אח"כ בלא ברכה · וכן נמי היכא דא"א להסיח דעתו כגון שנחוץ לו לשחוט ישחוט ויכסה אח"כ בלא ברכה · עכ"ל שמ"ח · וכ"ז בסתם · אבל אם גמר בדעתו שאפילו יביאו לו עוד לא ישחוט אז הוה נמלך ממש וצריך לברך שנית לכ"ע · שמ"ח שם וע"ש בתב"ש ס"ק כ"ד : טז הרבה לשחוט · וה"ה אם היה לפניו אחד לשחוט ואחר שבירך קודם ששחט הביאו לפניו אחרות אין צריך לחזור ולברך וכן מוכח בב"י · ש"ך ס"ק י' · ועי' מ"ח ס"ק כ"א · וכתב בשפ"ד שם ואפילו באמצע שחיטה ואפשר אפילו לאחר ששחט הרוב מ"מ כיון דעדיין הוא עוסק בשחיטה דינא הכי ע"ש : יז ולכתחלה טוב ליזהר וכו' · וכתבו הט"ז וש"ך ושארי אחרונים דשוחט קבוע דמתא לעולם דעתו על כל מה שיביאו לו · והלכך אפילו בשני מינים אין צריך לברך כ"ז שלא סח בינתים · וכתב בכרתי ס"ק י"ב דכן נוהגים בעיו"כ דשוחטים כפרות ומביאים זה אח"ז ואין שוחט מברך פעם שנית · אך בזה נוהגים השוחטים קלות ראש שמפסיקים בשיחה בין שחיטה לשחיטה ויש למחות בהם · עכ"ל : יח אין צריך לחזור ולברך עה"ש שאין וכו' · ולענין ברכת הכיסוי הדין כך · אם השכחה היה שטעה בדין שהיה סבור שצריך לכסות ולברך בין כל שחיטה ושחיטה הרי לא כיוון לפטור הכיסוי השני בברכה הראשונה וצריך לחזור ולברך [לבוש ופר"ח · וגם הש"ך הסכים כן · אך התב"ש ס"ק ל"ג תוכך בזה שלא לברך ע"ש · ועי' במ"ח ס"ק כ"ד] וכן אם השכחה היה שהיה סבור שאין לו מה לשחוט עוד · גם זה הוה נמלך לגבי

כיסוי

כיסוי וצריך לברך · ע"ז ס"ק ט"ז · [ומ"מ לדעת רמ"א בסעי' ו' שהוא דעת בעס"ע אין צריך לברך · וכ"כ בתב"ש ס"ק ל"ב ע"ש] אבל אם היה השכחה בלי שום כוונה כלל אלא ששכח וכיסה בסתם אין צריך לחזור ולברך · ובכל הני גווני אין צריך לברך על השחיטה שהרי בשעת ברכת השחיטה היה דעתו לשחוט עוד· פר"ח ס"ק י"ב:

יט מכסה דם החי' · ואף למאי דקיי"ל דצריך לבדוק הריאה קודם כסוי [כדאי' לק' סי' ר"ח] מ"מ אינו הפסק משום דכ"ז הוא לורך שחיטה וכשחיטה אריכתא דמיא [פר"ח ס"ק י"ג ושמ"ח סי"א וכרתי ס"ק י"ג דלא כש"ך] ומ"מ לכתחילה יותר טוב לשחוט הבהמה מתחילה ואח"כ החי' או העוף כדי שלא יהי' הפסק כ"כ בין שחיטה לשחיטה [שם באחרונים] · מי ששוחט הרבה עופות ורוצה לפטור אותם בברכה אחת ובאמצע שחיטה בא אחר [שלא הי' בשעת הברכה] ורוצה לשחוט לסייע לראשון צריך הוא לברך [תב"ש סוף ס"ק ל"ג בשם ס' פנים חדשות] וזה פשוט:

הג"ה וכן הדין אם שחט חיה או עוף ורוצה לשחוט בהמה יט מכסה דם החיה וישחוט הבהמה בלא ברכה (כל בו):

סימן כ מקום השחיטה בצואר ובו ד' סעיפים:

סעיף א מקום השחיטה בצואר בקנה לצד הראש א (א) משיפוי כובע ולמטה · והוא קודם שיתחיל הכובע לשפע ולעלות והיינו שייר בחיטי והוא שבסוף הקנה למעלה (ב) יש בתוך טבעת הגדולה כמו שני גרגרים מגוף סחוסי (פירוש הקשה שבאוזן · כי תרגום בדל אוזן (עמוס ג' פ' י"ב) הסחוס דאודן) ב ונקראים חיטי ואם שחט בתוך החיטין ושייר מהם כל שהוא למעלה כשרה שהרי שחט משיפוי כובע ולמטה ואם לא שייר מהם כלום אלא שחט למעלה מהם ג הרי זה מוגרמת (פי' הגרמה הכרעת הסכין חוץ למקום שחיטה לצד הראש או לצד הגוף) ופסולה ד (ג) (ולכתחלה ישחוט למטה מטבעת הגדולה) · (מרדכי פ' א"ט ומהרי"ו הלכות שחיטה ועיין

סי' כ א משיפוי כובע כו'· עיין פירושו במ"ח ס"ק ב':

ב ונקראים · בגמרא חיטי: ג הרי זה מוגרמת · והגרמה היא מה' הלכות שחיטה שנמסרה למשה בסיני ששחיטתו פסולה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור (שם ר"פ השוחט כ"ז א' ורש"י שם ד"ה וקרא למאי אתא כיון דהלכות שחיטה הלמ"מ הן עכ"ל): ד ולכתהילה כו' · והאחרונים מסקי דאסור אף דיעבד לדידן אם שחט למעלה מטבעת הגדולה אם לא בהפ"מ יש לפסוק כדינא [ע"ז וש"ך בשם הרבה פוסקים] · וכתב בכו"פ ושוחט ששחט לכתחילה למעלה מטבעת הגדולה יש להעבירו כי הוא מקלי הדעת ופורץ גדרן של ראשונים ובלא"ה יש להחמיר כי אין בזמנינו בקיאים כלל בנגע בחיטי · משמע מש"ך דבהפ"מ כשר אפילו נגע בחיטי רק ששייר כ"ש למעלה כמ"ש בשו"ע · אבל בשמ"ח פסק דדוקא לא נגע כלל בחיטי כשר בהפ"מ אבל נגע בהם אסור אף בהפ"מ אם לא לצורך גדול ובעל נפש לא

על שחיטת העוף דכסוי לא הוי הפסק משום דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסה וכו' ואע"ג דלא קיי"ל כר"י מ"מ מדר"י נשמע לרבנן היכא דשכח · ומה שכתבתי בי"א בשם לבוש ופר"ח דאם הי' טועה בדין שהי' סבור שצריך לכסות ולברך בין כל שחיטה צריך לברך פעם שני השיג ע"ז התב"ש ס"ק ל"ג שאעפ"י שברכתו הראשונה לא הי' כ"א לפטור אחת מ"מ כיון שידע שיכסה עוד זה אח"ז ולזה נתכוין בהתחלתו במצות כיסוי מה לנו לטעותו ככר נפטר ממילא הרי אם הובאו שלשים תפוחים לפני אדם אחד ודעתו לאכול כולם ובירך עליהם והי' טועה בדין וסובר שצריך לברך על כל או"א אח"כ כשהודיעו לו הדין בודאי אין צריך לברך שנית דל"ד לנמלך שלא הי' בדעתו לאכול ונתחדש לו אכילה חדשה אבל כאן שלא נתחדש לו [אלא הדין] למה יברך שנית וה"נ כנידון דידן וע"ש מש"כ בזה עוד שם · ומה שכתבתי בי"א סוף ס"ק י"ח מי ששחט ע"ד לשחוט הרבה ואח"כ בא א' שלא הי' בשעת הברכה לסייע להראשון שצריך לברך [מס' פנים חדשות] פשוט הוא ויש ללמוד זה משו"ע או"ח סי' תקפ"ה ס"ג וז"ל אם התחיל לתקוע ולא יכול להשלים ישלים אחר וכו' ודי בברכה שבירך הראשון והוא שיהי' התוקע האחרון בשעת ברכה עכ"ל · וכן בא"ח סי' תל"ב ס"ב בברכה א' יכול לבדוק כמה בתים ואם בעה"ב רוצה יעמיד מב"ב אצלו בשעה שהוא מברך ויתפזרו לבדוק איש במקומו ע"ס ברכה שבירך בעה"ב עכ"ל ומדכ' יעמיד וכו' בשעה שהוא מברך מוכח דאם אינם עומדים בשעת הברכה אינו יכול לשלוח ע"ס ברכתו וכ"כ שם הה"י בהדי' ע"ש וה"נ כן:

סי' כ (א) משיפוי כובע כו' · משנה פ"א דחולין (י"ח א') השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט ע"פ כולה שחיטתו כשרה ר' יוסי בר"י אומר מלא החוט ע"פ רובה · ובש"ס [שם ע"ב] מסיק דלית הלכתא כהא מתניתין אלא כר' חנינא בן אנטיגנוס שהעיד על מוגרמת שהיא כשרה (ואפילו כולה למעלה מהטבעת הגדולה וכי אגמרה רחמנא הגרמה הלל"מ משפוי כובע ולמעלה אגמרי' כדלקמן והכי הלכתא רש"י) ושם (סוף ע"ב) א"ל רבינא לר"א וכו' איקלע מר זוטרא לאתרין ודריש שייר בחיטי כשרה ושם (ריש ד' י"ט) והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשר והיינו דשייר בחיטי [ופי' רש"י ד' י"ח ריש ע"ב ד"ה שייר בחיטי הניח מקצת לצד הראש ומקצת לצד הקנה כגון שחתכו דהיינו פגע ונגע] וזה דלא כהג"א בשם ראבי"ה ור"ש שהוא מפרש דמש"כ בש"ס ושייר בחיטי היינו ששייר אותם לצד הראש ולא נגע בהן כלל ואין כן דעת כל הפוסקים [ב"י] וכ' הפר"ח סק"א בשם הרשב"א דשייר בחיטי בשוחט לתוכן משמע (כפירש"י) וכלישנא דמתניתין השוחט מתוך הטבעת ושייר מלא החוט כו' וה"נ בשוחט לתוכן ושייר בהם כלפי הראש וזה דעת רוב הפוסקים ועיקר (פר"ח) דלא כב"ח שנוטה לדעת הג"א · ומיהו כ' בי"א סק"ד בשם תב"ש סק"ו דחושש לדעת הב"ח משום דרי"ו כ' בשם הגאונים לאסור שוחט בתוך החיטים אפילו קלת אם לא לצורך גדול דאז אין להחמיר כהב"ח משום דרוב הפוסקים קדמאי ובתראי לא ס"ל הכי: (ב) יש בתוך טבעת הגדולה· זה לשון פי' המשניות להרמב"ם [למשנה הנ"ל] ומלשון זה משמע דחיטים הם בתוך הטבעת ואם שחט בחיטי עדיין לא הגרים למעלה מטבעת · ובגמרא משמע דחיטים הם למעלה מטבעת הגדולה ואם שחט בחיטי ככר עבר הטבעת הגדולה למעלה · דאי' התם (י"ט א') מוגרמת דר"י בר"י (ששחט רובה למעלה מן הטבעת או כולה · רש"י) כשרה לר"ח ב"א וברש"י שם סוף ד"ה א"כ העיד עלה אלא אף מוגרמת דר"י דכולה למעלה מן הטבעת כשרה (לר"ח ב"א) וכברו"פ תי' בזה כי בהמה כאשר אוכלת או הולכת שחוה החיטים נכפפים בתוך הטבעת ובזה דיבר הרמב"ם אבל כשפושטת הצואר בשעת שחיטה אז מושכת החיטין למעלה לצד שיפוי כובע ולצד הראש ואז הוא למעלה מן הטבעת והתב"ש סוף סק"ז תירץ אותו עלם שחוס (שכ' הרמב"ם וש"ע מגוף סחוסי) המחובר לטבעת קוראהו הרמב"ם ג"כ טבעת אבל עיקר הטבעת דפליגי בי' במתניתין (רבנן וריבי"ה) אין אותו הקשה רק עלם ממש והיינו דכ' הכ"ב בשם הר' ברגלוני (הביאו הב"י וט"ז ס"ק א') ענין שיפוי כובע הוא שעפ"י טבעת הגדולה יש שם בשר ופי הבשר עשוי חיטים · אותן חיטים כיסוי שדומה לעלה של הדס ועליה עלם א' מטבעת הגדולה ומכסה סביב זה הבשר כמו כובע ובאמצע זה העלם יש שיפוי א' בגוף העלם ונקרא שיפוי כובע ואמרו רבנן משיפוי כובע ולמטה כשרה שהוא כמו אצבע למעלה מטבעת הגדולה עכ"ל: (ג) ולכתחלה וכו' · ודעת מהרי"ו ומהרי"ל שלא להכשיר למעלה מטבעת הגדולה אפילו דיעבד אף שהב"ח תמה דהלא מבואר בש"ס פ"ק דחולין (הוא מה שהבאתי בס"ק א') דכשר · כתב הש"ך ס"ק א' דילא להם מעובדא דמוגרמתא ב"ק פ' הגוזל (ל"ט ב') משמע שם דמפני ע"ה יש להחמיר שלא להכשיר למעלה מטבעת הגדולה וכדאיתא בתוס' שם עכ"ל ש"ך · וכן הגר"א ליין על מש"כ רמ"א ולכתחילה כו' ע' תוס' דב"ק (ל"ט ב') ד"ה מנעך כו' אור"ת כו' עכ"ל · וז"ל הש"ס שם ההוא מוגרמתא דאתא לקמיה דרב טרפיה ופטריה לטבח מלשלומי דמי פגעו ביה רב כהנא ור"א בההוא גברא (בעל הבהמה רש"י) א"ל עביד בך רב תרתי ומסיק שם הש"ס תרתי למעליותא דלא אוכלך ספק איסורא (דמספקא ליה לרב אי הלכתא כרבנן דמכשרי מלא החוט ע"פ כולה והכא לא הוי אלא רובא אי כריב"ר יהודה דמכשר במלא החוט ע"פ רובא· רש"י) ומנעך מספק גזילה (דאי כשירה היא הוי טבח פטור · רש"י) וכתב התוס' שם ד"ה מנעך מס' איסורא אור"ת דמש"ה קרי ליה ספק איסורא משום דרב פסק כפ"ק דחולין (דף י"ח א') כריבר"י דסגי בשייר במלא החוט ע"פ רובה (מיהו הש"ס בחולין שם (י"ט א') פסקו כר"ח ב"א דאפילו כולה למעלה מטבעת הגדולה כשרה כמו שהעתקתי בסק"א) והיה רב מחמיר עליו אף שהיה כאן רוב לפי שהיה ע"ה שלא יבוא להקל בשאר טבעות כדאשכחן גבי מבשל בשבת כי מורי רב לתלמידיו מורה להו כר"מ וכדדריש להו בפירקא דריש להו כר"י משום ע"ה וכו' עכ"ל תוס' ובפלתי ס"ק י"ט הקשה על הש"ך כי שם הי' בתוך טבעת הגדולה ואיירי בפלוגתא דרבנן וריבר"י אבל כאן למעלה כיון דדעת ר"ח ב"א שכשרה מנ"ל להחמיר ולפע"ד כוונת הש"ך והגר"א כי היכי דרב החמיר לשיטתו שפוסק כריב"י ולא ס"ל כרחב"א דס"ל דסגי במלא החוט ע"פ רובה ואעפי"כ הטריף מפני שלא הי' ע"פ כולו כרבנן משום ע"ה כן לדידן אפילו דפסקינן כרחב"א דכשרה למעלה מטבעת הגדולה מ"מ כיון דעתה נפישי ע"ה יש לפסול ג"כ למעלה מטבעת הגדולה ובפלתי שם כתב מקור לדעה זו מדאיתא בחולין פ"ק (י"ח ב') רבי זירא כי סליק מבבל לא"י אכל מוגרמת דרב ושמואל ופריך ולית ליה לר"ז חומרי המקום שילא משם ומשני מבבל לא"י לא שייך כן א"כ ר"ז אין דעתו לחזור ולכאורה קשה למה מתמה הש"ס על ר"ז שאכל מוגרמת דרו"ש הא קיי"ל כרחב"א (וכמ"ש בסק"א) דמשיפוי כובע ולמטה מקום שחיטה אף שאינו מקיף כל הללו ומכ"ש אגרמתי' דרו"ש בשאר טבעות · וצ"ל דבבבל נתפשט לאסור אגרמתיה דרו"ש בשאר טבעות מכ"ש למעלה מטבעת הגדולה ולכך פריך ולית ליה לר"ז חומרא מקום שילא משם

דאף

ועיין ס"ק א') · (ד) ושיעורו למטה עד ראש ה כנף האונא כשנופחין אותה ועולה למעלה עד מקום שמגיע ראשה בקנה אז הוא המקום בעצמו שהיתה נוגעת כשהיתה חיה הבהמה והיתה רועה כדרכה כשתמשוך צוארה לרעות ו בלי שתאנוס עצמה למשוך צוארה ביותר ז (ובעוף למטה בקנה כמו בושט) (ר"ן בשם הרא"ה) · (עיין ס"ק ד' כל הסעיף) :

ס"ב ובושט (ה) מתחלת המקום שכשהותכין אותו מתכויץ (ו) עד מקום שישעיר ויתחיל להיות פרצים פרצים בכרס (ז) שחט למעלה ממקום זה והוא הנקרא תורבץ הושט או למטה ממקום זה והוא מתחלת בני מעים שחיטתו פסולה ח (ח) ושיעור תורבץ הושט שאינו ראוי לשחיטה למעלה ט (ט) בבהמה וחיה כדי שיאחז בשתי אצבעותיו · (לשון רמב"ם פ"א מה"ש דין ה') :

הג"ה וי"א כדי רוחב ד' אצבעות (טור בשם רש"י ומהרי"ו) · וקבלה ביד הקדמונים שבכל בהמה וחיה השיעור עד מקום שמגיע שם אוזן הבהמה או החיה כשכופפין אותה · (הג"ה במהרי"ו וא"ז בשם קצת פירושים וב"י בשם מ"כ) · ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו :

הג"ה (י) ואין חילוק בין יונה לשאר עופות דבכולן שיעורן שוה (הסכמות כל הפוסקים) (כן הוכיח בד"מ דיונה דבש"ס הוא מ"ד ולא עוף ולאפוקי ב"י בשם מ"כ) · י ולמטה עד הזפק :

הג"ה יא ועוף שאין לו זפק יב עד בין האגפים (ב"י) ולפי שאין אנו בקיאים בשיעורים אלו (יא) נכון לשחוט באמצע הצואר לארכו דאז יוצא מידי ספק · (ב"י בשם סמ"ק) :

ס"ג (יב) צריך השוחט שישחוט יג באמצע הצואר ואם שחט

דאף דהלכה כרחב"א מ"מ הא בבבל הנהיגו לאסור · וילא לנו מזה דבבבל הנהיגו לאסור דלא כרחב"א ואנן בתריה גררינן עכ"ל בקוצר ע"ש שהאריך בזה : (ד) ושיעורו למטה כו' · בפא"ט (מ"ה א') תני ר"ח ב' יוסף קמיה דר"י כל הצואר כולו כשר לשחיטה מטבעת הגדולה עד כנפי ריאה התחתונה (ופירש"י ד"ה מטבעת הגדולה כריב"ב ומחלוקתו בפ"ק (ד' י"ח ע"א) נקט לה מיהו אנן קיי"ל כרחב"א דמשיפוי כובע ולמטה כשרה דהיינו למעלה מטבעת הגדולה רש"י) וכמש"כ בסק"א א' רבא תחתונה שהיא עליונה שאני אומר כל שפושטת צוארה ורועה בלבד שלא תיאנס כעי רבי חנינא ואיתימא ר"ח אנסה עצמה מהו תיקו יתיב ר"י ורשב"ל נפק מילתא מבינייהו אנס בסימנים ושחט שחיטתו פסולה [פי' אעפ"י ששחט במקום שחיטה בצואר כיון שהסימנים אינם חתוכין במקום שחיטה פסולה · ב"י] ופירש"י כנפי ריאה אוני ריא' כנפי כמו שהם מתוחים ופורשים כנפיהם למעלה אעפ"י שהקנה יורד ביניהם עד מקום חיבורן וכו' שלא תיאנס למשוך הסימנים חוץ לחזה בידי אדם · אנסה עצמה לפשוט מאוד צוארה בשעת שחיטה מהו תיקו ולהומרא וכן הלכה [עכ"ל רש"י] והתוס' שם ד"ה אנסה עצמה כתבו שפשטה ראשה יותר מדאי ליטול ירק בבור עכ"ל וכתב הט"ז סק"ג דלא ניחא להו לפרש כפירש"י דפי' הבעיא על שעת שחיטה דאם הוא טפי ממה שרגיל להתפשט בשעה שהיא רועה ודאי פסולה כיון דקיי"ל השיעור ברועה וע"כ פי' התוס' דמספקא להו בפי' שהיא רועה דדרך הבהמה לפשוט ראשה ביותר ליטול ירק בבור ואח"כ אוכלת מי נימא דגם זה הוי בכלל רועה עכ"ל ט"ז ועיין משבצות : (ה) מתחלת המקום כו' (עד) מתכווץ · בפ' א"ט (מ"ג ב') מסיק הש"ס א"ל רב פפי כו' אלא כל שחותכו ועומד במקומו זהו תורבץ הושט אלא איזהו ושט עצמו כל שחותכו וכווץ ופירש"י ד"ה חותכו ועומד במקומו שהושט רך הוא וכשחותכין אותו אינו מרחיב אבל לצד הראש הוא מתקשה וכווץ ונכפל פי הנקב בצד חללו ונסתם עוגל פי החלל : (ו) עד מקום שישעיר ויתחיל כו' · שם (מ"ד א') למטה בתורבץ עד כמה אר"כ א"ר בר אבוהו עד כדי שיסעיר ופי' הרי"ף והרא"ש סי' ה' ורמב"ם דקאי פירלי פירלי ודמי לכרסא ורש"י פי' שיסעיר שיש שם שער : (ז) שחט למעלה ממקום זה · בפא"ט (מ"ג ב') ההוא תורא דהוה לבני מר עוקבא דאתחיל ביה שחיטה בתורבץ הושט וגמר בושט א"ל רבא רמינא עליה תומרא דרב והומרא דשמואל תומרי' דרב דא"ר במשהו ודשמואל דאמר לאו מקום שחיטה הוא ופריך הא הוי תרי תומרי דסתרי אהדדי ומסיק שם הש"ס (מ"ד א') דכי אתא רמי ב"ח אמר לא תליתו להני כללי כו' הכי אמר רב ושט נתנו חכמים שיעור מכלל דתורבץ הושט לאו מקום שחיטה הוא ופרש"י נתנו בו שיעור עד כמה הוא כשר לשחיטה עכ"ל וקאמר במשהו [עכ"ל הש"ס] וכיון דלאו מקום שחיטה הוא שחיטתו פסולה · ומשמע דשחיטתו פסולה היינו נבלה וכ' הש"ך ופר"ח וכרו"פ דבאמת נקיבת תורבץ לא הוי אלא טריפה אבל אם שחט בתורבץ כיון דלאו מקום שחיטה הוא ה"ל כמתה וה"ל נבלה אבל אם התחיל מעט בתורבץ ואח"כ גמר השחיטה בושט במקום שחיטה לא הוי אלא טריפה דשחיטתה מטהרתה מידי נבלה וכ"ז בתורבץ הושט אבל בושט עצמו אפילו ניקב במשהו ושחט אח"כ במקום שחיטה שיעור שחיטה כראוי מ"מ הוי נבלה [במ"ח] : (ח) ושיעור תורבץ הושט כו' כדי שיאחז כו' וי"א כו' · פא"ט (מ"ד א') למעלה עד כמה אר"כ עד כדי תפיסת יד למטה כו' כמש"כ בסק"ו ופרש"י ד"ה עד כמה תפיסת יד צריך להניח לצד הראש כג' וד' אצבעות ואני שמעתי אחיזת חודי הצפרנים והראשון נראה בעיני דכה"ג לא מקרי תפיסת יד עכ"ל · והתוס' שם ד"ה כדי ת' יד כתבו וז"ל פי' הקו' ד' אצבעות תימא בעוף מאי ופי' ריב"ש ד' אצבעות ברחמים גדולים מכאן ואילך כל חד וחד לפי מה שהוא גדול ובה"ג מפרש כדי ת' יד כדנקיט אינש בבתי אצבעותיו ודבריו ד"ק ויש לסמוך עליו והאי דקרי לקמן (ד' ג' ע"ב) גבי הלהולת כתפיסת יד כמלא בטדא דתורא התם נקיט כדי תפיסה סתם אבל הכא כדי תפיסת יד קאמר משמע כדי שיוכל לתפוס בב"א ואפילו כ"ש עכ"ל תוס' והרי"ף כתב ופירשו לה רבנן כדי שיתפים בב' אצבעותיו וכ"כ הרמב"ם בפ"א וכתב הרשב"א מ"ו הרב בה"ג כ' כן ופי' התוס' כדי שיוכל לקרוץ בב' אצבעותיו ואפילו כ"ש ואני שמעתי שיתפוס אצבעותיו מבני לידי הצואר וזהו רוחב אצבע וכ' הרשב"א שנכון להחמיר ככל הפירושים וכשישחוט יניח למעלה כלפי הראש השיעור הגדול שבכולן וישחוט למטה הימנו עכ"ל : (ט) בבהמה וחיה · וכ"ה לשון הרמב"ם ומשמע מדבריהם דכל בהמה וחיה שוה רק בעוף הגדול לפי גדלו אבל לשיעור רש"י דבעדא הוא ד"א והוא הי"א שהביא הרמ"א כתבו התוס' בשם ריב"ש והעתקתי בס"ק הקודם דזה הוא בשור הגדול וכו' דגם בבהמות גופא אינו שוה וכן ביאר הב"י להדיא בד"ה ומש"כ רבינו ושיעור כו' · וכן כתב הש"ך ס"ק ו' : (י) ואין חילוק · כן הוכיח הד"מ ס"ק ד' דמה דאיתא בש"ס פא"ט (מ"ג ב') יונה אר"ז מבלעתא דהוא שם הכם ומוזכר שם הכם זה יונה בבקיאים פ"ו והוא חולק על שאר האמוראים ואין הלכה כמותו ולא כדמשמע מב"י שמפרש דה"פ דביונה אר"ז וכו' ר"ל דביונה הוא שיעור אחר וליתא וכ"כ רש"ל בת' כמש"כ בד"מ : (יא) נכון לשחוט · הקשו התב"ש ס"ק א' ומשבצות ס"ק ב' בש"א כ' הרמ"א לכתחלה ישחוט למטה מטבעת הגדולה יבאן כ' ג"כ נכון לשחוט באמצע הצואר תרי לכתחילה למה לי ואדרבה נראים כסותרים זה את זה דכיון דכ' כאן שישחוט באמצע הצואר ל"ל למימר בס"א שישחוט למטה מטה"ג כיון בשוחט באמצע ודאי הוא למטה מטה"ג ותי' בתכ"ש דבס"א אפילו לבקיאים נכון להחמיר שלא לשחוט למעלה מטבעת הג' וכאן בס"ב לאין בקיאים נכון להחמיר יותר לשחוט רק באמצע הצואר ודוחק ומשבצות שם תירץ דכאן בס"ב אשיעור דלמטה קאי כיון די"א פי' דישעיר פירלי כו' וי"א שער ממש וכן בעוף דוקא עד גגו של זפק מש"ה א' להתרחק מלמטה וכס"א איירי לענין להתרחק מלמעלה וכ"מ בב"י ע"ש : (יב) צריך השוחט שישחוט באמצע וכו' · בדין זה נחלקו האחרונים בדברי הפו"ע וע"כ

לא יאכל ממנו ועיין בתב"ש ס"ק ו' ועיין שפ"ד ס"ק א': ה כנף האונא · שהיא בצד שמאל ובשבהמה רועה יוצאה יותר מן הגוף משל ימין שהיא עבה · [ב"י וד"מ וש"ך בשם הגה' מיי'] וזה השיעור הוא להומרא [שפ"ד ס"ק ב']: ו בלי שתאנס עצמה למשוך צוארה · ליטול ירק מן הבור [שיטת התוס'] [והוא פסול מספק דבעיא הוא בש"ס וע' מ"ח] וכ"ש אנסה עצמה בשעת שחיטה יותר ממה שהיא פושטת בשעת שהיא רועה כדרכה [פרש"י] וה"ה אם אנס אדם בסימנים בשעת שחיטה ומשכן עד שנזדמן מקום הסימנים יותר ממה שפושטת הבהמה בשעת שהיא רועה כדרכה הוי ג"כ רק ספק [הרמב"ם בפ"א והסכימו לדבריו תב"ש ס"ק ז' וכרו"פ ומשבצות ס"ק ג' דלא כפר"ח שסובר שזה הוי ודאי פסולה] : ז ובעוף למטה כו' · פי' כמו בושט למטה בעוף שיעורו עד גגו של זפק (כמו שנתבאר בס"ב ע"ש) כן בקנה למטה בעוף עד כנגד גגו של זפק (ב"י בשם מ"כ וש"ך) ובעוף בושט למעלה כנגדו בקנה משיפוי כובע ולמטה (ר"ן בשם הרא"ה וש"ך ס"ק ד'): ח ושיעור כו' למעלה כו' · וי"א ששיעור ושט למעלה כנגדו בקנה משיפוי כובע ולמטה (ר"ן בשם הרא"ה והעתקתי בס"ק הקוד') וכן בעוף למעל' בקנה עד שיפוי כובע כמו בבהמה (ב"י בשם מ"כ): ט בבהמה וחיה · משמע דכל בהמה וחיה שוה רק בעוף הגדול כו' אבל לדעת הי"א שברמ"א אינו כן עיין מ"ח ס"ק ט': י ולמטה עד הזפק · פי' עד גגו של זפק ולא גגו בכלל (ש"ך ס"ק ז' בשם רא"ש פא"ט ורש"ל ומהרי"ו) וסימן להבחין אם נגע בגגו של זפק אם לאו אם נראה עור לבן בידוע שנגע בו לפי שלעולם האדום מלוי יותר מן הלבן מבחוץ לפי שב' עורות יש לו לוושט הפנימי לבן והחיצון אדום כמבואר בסימן ל"ג · ואם הלבן נראה מבחוץ יותר ארוך מן האדום אז ודאי נגע בגגו של זפק ועוד סי' בגגו של זפק אין בו ב' עורות כ"א עור א' (ב"י בשם מ"כ וט"ז ס"ק ו'): יא ועוף שאין לו זפק · פי' כגון אווזא (בה"ג): יב עד בין האגפים · וז"ל שמ"א ס"ה עד נגד התחלת חיבור האגפים להגוף · עכ"ל [והוא דעת המחבר ש"ע סימן ל"ב סוף ס"ה ושם הוא להקל וכאן הוא להחמיר ודו"ק]: יג באמצע הצואר · ומ"כ

נעתיק

שחט מן הצדדים שחיטתו כשרה (יג) **יד** והוא שהחזיר הסימנים ויודע שחתכם קודם שחתך המפרקת כי הסימנים רכים ונדחים מן הסכין (יד) וה"ה לשוחט מן העורף:

ס"ד טו טוב ליזהר למשמש בסימנים ולתפשם קודם שחיטה כדי שיזדמנו קודם בשר הצואר · וביונים נמצאים הסימנים בצדדים וצריך אימון ידים וזהירות גדולה **טז** שאם לא ימשמש בהם ויזמינם לפניו קודם שחיטה קרוב הדבר מאד לפשוע ולחתוך המפרקת קודם הסימנים:

ומ"כ יש שכופפין אוזן הבהמה ובמקום שכלה האוזן שם שוחטים עכ"ל ב"י והטעם דישחוט באמצע ולא מן העורף ולא מן הגלדים דחיישינן שמא תשבר המפרקת קודם שחיטת הסימנין [ר"ן ומביאו ב"י] ואפי' שחזיר הסימנין לכתחילה לא משום גזירה אטו לא החזיר [תוס' פ"א י"ט ב' ד"ה השוחט]:

יד והוא שהחזיר הסימנים ויודע כו' · לכאורה משמע מדברי שו"ע דבעינן תרתי גם בדיעבד חזרה וידיעה אבל חזרה לחוד וכן ידיעה לחוד לא מהני ועיין כרו"פ כ' שכן דעת השו"ע להחמיר משום שיטת תוס' שתלוי בחזרה ושיטת הרא"ש שתלוי בידיעה והשו"ע מחמיר כשניהם אבל האחרונים מסקי לדינא דחזרה לחוד ודאי מהני כיון דידע דהחזיר ודאי יודע שחתכם מקודם שחתך המפרקת וגם בשוחט מן העורף מהני אם החזיר וכ"ש בשוחט מן הגלדים דמהני חזרה והוא שהחזיר הסי' יפה והניחם על לידי המפרקת או מאחוריו שאז מסתמא שחט אותם קודם המפרקת אלא דמן הגלדים יש עוד קולא אף אם לא החזיר אותם אך שיודע בודאי ששחטם קודם המפרקת מהני ג"כ להכשיר דיעבד אבל מן העורף זה אי אפשר בעולם שאם לא יחזיר אותם שיחתוך אותם קודם המפרקת [ולענין ישוב לשון הש"ע ע' מש"כ במ"ח] אך כ' התב"ש ס"ק י"ד דגם מן הגלדים אי אפשר לידע בבירור שחתך הסימנים קודם אם לא שיתפוס הסי' בידו ויתקם וימשכם קלת לצד הלואר באופן שיהי' ברור בידו כשיחתוך בהסימן ובעלם יסיים הרוב של סי' קודם שיחתוך חוט השדרה מהמפרקת וכ' הט"ז ס"ק ז' דאף אם חתך בשר המפרקת קודם שחיטת הסימנים אין לאסור משום שהיי' (דלא כב"ח) עוד כ' הט"ז אפילו אם בתוך השחיטה חותך בעלם המפרקת בשוה עם הסימנים אין לחוש משום שהי' דשהי' דוקא אם מגביה הסכין ושוהה וכן נלפע"ד דלא כתב"ש שמחמיר בזה (וע' מ"ח ס"ק י"ד): **טו טוב ליזהר** כו' · פי' אף בשוחט נגד הגרון · וכל הסעיף הוא מכל בו הביאו ב"י: **טז שאם לא ימשמש כו'** קרוב הדבר כו' · וע"כ כיון דקרוב לפשוע וע"כ אם לא הזמינם ושחט סתם ביונים אף דיעבד אסור כי זה הוי ספק בשחיטה כ"כ במ"ח ס"ח ובתב"ש ס"ק י"ז ע"ש:

יכוין

נעתיק מתחילה לשון הש"ס ופוס' ואח"כ נבאר בפרט בעז"ה · משנה בפ"א דחולין (י"ט ב') השוחט מן הגלדים שחיטתו כשרה המולק מן הגלדים מליקתו פסולה השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשרה כו' ובגמ' שם אמרי בני ר"ח מלות מליקה מחזיר סימנים לאחורי עורף ומולק · א"ד אף מחזיר וא"ד מחזיר דוקא ומסתברא כמ"ד אף מחזיר מדקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק כו' מליקתו פסולה (ד' כ' ע"א) ואי ס"ד מחזיר דוקא מאי איריא מולק אפילו שוחט נמי אלא ש"מ אף מחזיר ומתניתין בדלא איהדר וכתב רש"י ואי ס"ד מחזיר דוקא ומתני' דקתני מליקה כשרה כשהחזיר (אי הכי) שוחט אמאי פסולה מ"ש עורף מגלדים אלא לאו ש"מ אף מחזיר קאמרי ומתני' דפוסל שחיטה מן העורף בדלא איהדר כו' ובמתניתין פירש"י השוחט מן הגלדים שחיטתו כשרה ואפילו לכתחלה נמי ואיידי דבעי למיתני

שיעור

המולק מן הגלדים תני נמי השוחט דיעבד והר"ן כ' לא ידעתי מי הזקיקו לזה דודאי משמע מלות שחיטה לכתחילה באמצע נואר דמן הגלדים א"ל שמא תשבר המפרקת קודם שחיטת הסימנים [ואי' בש"ס פ"א (כ' ע"ב) א' זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה (וכד' כ"א א') אר"י א"ש נשברה מפרקת ורוב בשר מטמא באוהל וע' בטור סימן כ"ז וע' בט"ז שם דדוקא עם החוט טריפה הא לא"ה לא] לפיכך נראה דדוקא דיעבד שחיטתו כשרה אבל לכתחלה מלוה לשחוט מן הלואר וכ"כ הרמב"ם וכ"כ התוס' שם ד"ה השוחט מן הגלדים וז"ל מ"ל דוקא דיעבד ואפילו החזיר סימנים גזירה אטו לא התזיר ובקו' לא פירש כן עכ"ל וכ' ב"י שנראה מדברי התוס' שאם לא החזיר הסימנים פסולה אפי' דיעבד דאי הזמינם בלא החזיר ג"כ כשרה דיעבד לא שייך למיגזר בהחזיר אטו לא החזיר כיון דאפילו לא החזיר גופא כשרה (ס"ך ס"ק א' דלא כמהרש"א ע"ש וע' מש"כ פלתי בזה ס"ק ד') והרא"ש כתב בפ"א דחולין סוף סימן כ"ה השוחט מן הגלדים שחיטתו כשרה ובלבד שיודע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת כי הסימנים הם רכים ונדחין מן הסכין עכ"ל הרא"ש ונראה מדבריו דאפילו החזיר לריך שידע שחתך הסימנים קודם המפרקת ואפילו לא החזיר כל שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת כשרה עכ"ל ב"י ומשמע מלשון הב"י דסובר דהתוספות והרא"ש מחולקים הם דלהתוס' תלוי בהחזיר ולא בידע ולהרא"ש תלוי בידע ולא בהחזיר ועמ"ש בס"ק שאח"ז: (יג) **והוא שהחזיר הסימנים ויודע** וכו' · לכאורה משמע מלשון השו"ע דתרתי בעי החזרה וידיעה ונלפע"ד דאזיל לשיטתיה בב"י שהבאתי בסוף ס"ק הקודם דמשמע מדבריו דס"ל דתוס' ורא"ש מחולקים הם דלתוס' תלוי בחזרה ולהרא"ש תלוי בידיעה וכמש"כ שם ופסק כאן בשו"ע כחומרי שניהם שוב מלאתי שכן כתב בכרו"פ ע"ש מש"כ בזה אבל הט"ז והש"ך השיגו על הב"י והוכיחו דגם הרא"ש מודה שהחזיר שרי אף לא ידע דאל"כ היה לו להרא"ש להזכיר בסיפא דכ' השוחט מן העורף שחיטתו פסולה וכשלא החזיר הסימנים אחורי העורף עכ"ל הרא"ש היה לו לחלק דאפילו בהחזיר דוקא כשידע כמו שמחלק ברישא בלא החזיר וכתב דוקא ידע וכן הטור ורי"ו כתבו סתם ואם החזיר הסי' אחורי העורף כשרה ולא התנו שידע כמו שהתנו ברישא בלא החזיר א"ו דהחזרה עלמה היא הידיעה דע"י שהחזיר יודע ודאי שחתך הסימנים קודם המפרקת ומש"כ הרא"ש ובלבד שיודע כו' (כאשר העתקתי בס"ק הקודם) קאי אמן הגלדים דמיירי בלא החזיר וכן באגודה וש"פ כ' סתמא ואם החזיר מהני ולא זכרו שלריך לזה גם ידיעה וגם מה דמשמע מב"י וש"ע דידע לחוד לא מהני תמיהא דהוא נגד הש"ס דמוקי מתני' בלא אהדר (כמ"ש בס"ק הקודם) ומ"מ מן הגלדים כשרה ועכ"פ ידע מהני וז"ל הגר"א (שליין עמש"כ בשו"ע כשרה והוא שהחזיר משמע הא לא החזיר אפילו דיעבד אסור) כן דקדקו מדברי תוס' הנ"ל שאמרו גזירה אטו לא החזיר ואי דיעבד כשר לא שייך למיגזר ומש"כ בגמרא (ד' כ' ע"א) גבי השוחט מן העורף דמתניתין מיירי בדלא אהדר (ר"ל וא"כ משמע דבמן הגלדים כשר אפילו לא אהדר וכן הקשה מהרש"א על הב"י ע"ש) לק"מ דהתם בגלדים מיירי בידע שחתך סימנים קודם שחתך המפרקת דלזו אין לריך החזיר בגלדים (והתוס' שכתבו אטו לא החזיר כונתם לא החזיר וגם לא ידע והתוס' ורא"ש לא פליגי כ"כ הש"ך ע"ש) לאפוקי עורף דאי אפשר (דידע בלי החזיר) ומש"כ בשו"ע וידע ר"ל או ידע ומש"כ וה"ה לשוחט מן העורף לא קאי אלא אהחזיר (ש"ך) אבל העיקר כדעת ת"ה (הוא הרשב"א) ור"ן דבגלדים כשר אפילו בלא החזיר כסוגיא הש"ס הנ"ל וכ' בת"ה דאף לכתחלה מותר אף בלא החזיר אע"ג דחותך גם המפרקת מ"מ לא מיטרפה בזה ולא נקיט דיעבד אלא משום מולק דאפי' בדיעבד פסול · אבל הרמב"ם ור"ן כתבו דדוקא דיעבד ורש"י כ' כדעת ת"ה עכ"ל הגר"א · ומעתה נבאר בקולר דברי השו"ע בפרטות מש"כ לריך השוחט שישחוט באמלע הלואר הוא כדעת הרמב"ם ותוס' ורא"ש ור"ן פע"ג דדעת ת"ה ורש"י דשרי אף לכתחילה מ"מ שומעים להחמיר לכתחילה כדעת האוסרים: (יד) **וה"ה לשוחט מן העורף** · ר"ל דכשר בהחזיר כן הוא בש"ס (כ"ו ע"א) דמוקי מתני' דמן העורף בדלא אהדר אבל אהדר כשר וכמש"כ רש"י במתני' להדיא העתקתי בס"ק י"ב והיולא לדינא מש"כ בי"א ס"ק י"ד דחזרה לחוד מהני שכן הוכיחו הט"ז והש"ך וכן הסכים בפר"ח ס"ק בראיות ברורות דבהחזיר ל"ל ידע דהחזרה היא הידיעה וזה כשר אפילו בשוחט מן העורף אלא דבמן הגלדים יש עוד קולא דכשר אף לא החזיר רק אם יודע בודאי ששחטם קודם המפרקת אף דמשמע מש"ע דידע לחוד לא מהני הוא נגד הש"ס הנ"ל דמוקי מתני' בדלא אהדר ומ"מ שרי מן הגלדים ועכ"פ בידע ודאי מהני כאשר בארתי בס"ק י"ג ומעתה אני אומר דמש"כ השפ"ד סוף סימן זה וז"ל ומיהו לענין דינא יש להחמיר דתרתי בעי החזיר וידע עכ"ל לא נלפע"ד כן דכבר הוכחתי מש"ס דידע לחוד מהני מן הגלדים וגם החזרה לחוד מהני כמש"כ כל האחרונים וגם במ"ח ס"ז כ' דחזרה מהני אף אם לא ידע וגם פשטא דתלמודא דאוקי מתניתין בדלא איהדר אבל החזיר מהני משמע דהחזרה לחוד מהני וגם דדעת הרבה פוס' דמן הגלדים דיעבד שרי אף לא החזיר וכמש"כ בס"ק הקודם ואף בסתמא וכפשטא דלשון הש"ס דמוקי מתני' בדלא איהדר ומ"מ מן הגלדים כשר וא"כ די לנו להחמיר להלריך ידע לחוד או החזיר לחוד וזה ברור ומה שכ' בי"א בשם ט"ז שאם חותך בשעת שחיטה בתוך המפרקת בשוה עם הסימנים דכשר כ"כ גם הרשב"א בתה"א ז"ל אע"ג דחותך מן הלד וחותך מפרקת עם שחיטת הסימנים קודמין לחתיכת כל המפרקת ואפילו טריפה אינה עד שהוא שוחט הסימנים (וגם הגר"א העתיקו הבאתיו בס"ק י"ג ע"ש) דלא כתב"ש ס"ק י"ג שהמליא מלבו חומרא שלא הוזכר בשום פוסק ואוסר בזה משום שהייה ומדמי זה לגמי שנמלא חתוך בתוך הושט (בסימן כ"ג ס"ב בהג"ה) וה"ל בנידון דידן כיון דהעלם ל"ש לשחיטה הוי כמו גמי והוא חותך עם הסי' וידוע ששוהין יותר בחתיכת עלם מחתי' הסי' ויש להוש לשהי' עכ"ל ולפע"ד תלי תניא בדלא תניא דדין זה מן הגלדין כשר הוא משנה ורשב"א כ' דמן הגלדין היינו שחותך עם המפרקת כמ"ש לשונו משמע דמן הגלדין הכי הוא דשוחט בשוה עם המפרקת ואפי"ה כשר ובאמת כן משמע כיון דמוקי הש"ס דמן הגלדים כשר בדלא איהדר וכיון דלא מחזיר מוכרח הוא להתוך בשוה ואפי"ה כשר אלמא דל"ח לשהיי' שמא ישהה בעלם יותר ואיך אנחנו נהי' יותר חכמים מחכמי המשנה והש"ס והתם בגמי רק חומרא בעלמא והאיך נדחה מחמת זה דין זה שהוא מן הש"ס ובאמת ל"ד כלל לגמי דבגמי כיון דהסי' מתוח והגמי אינו מתוח כי אינו מחובר

והדבר

סימן כא שיעור השחיטה בבמותה ובו ה' סעיפים :

סעיף א כמה הוא שיעור השחיטה של הקנה והושט השחיטה המעולה שיחתכו שניהם (א) בין בבהמה ובין בעוף ולזה א יכוון השוחט ואם שחט (ב) ב רוב אחד מהם בעוף ורוב שנים בבהמה ובחיה שחיטתו כשרה (ג) ג ובלבד כשימדדו אותו ימצאו שהנשחט הוא רוב וכיון שימצאו שהנשחט יותר מחצי (ד) ד אפילו כחוט השערה דיו :

אם

מקור חיים

והדבר ידוע שכ"ד שהוא רך שפוגע בו הסכין אם הוא מתוח נחתך יותר מהר משאם לא מתוח כמש"כ הש"ך סימן כ"ג ס"ק ח' בשם תה"ד וע"כ חיישינן שם לשהי' אבל בעלם דהוא ג"כ מתוח אין לחוש כלל לשהי' ולדבריו תקשי האיך מכשירין אם נמלא חתך במפרקת והסכין לא נפגס ליחוש שמא בשעה שחתך במפרקת אכתי לא נשחט רוב הסי' ומשהה מעט בעלם יותר והוי ספק בשחיטה אלא דלית דחש לזה וע"כ נלע"ד דברי הט"ז עיקר ודלא כתכ"ש :

סי' כא (א) **בין בבהמה ובין בעוף.** ברפ"ב דחולין (כ"ז א') תנן השוחט א' בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה ורובו של א' כמוהו ובגמרא שם פריך השוחט דיעבד אין כו' שנים בבהמה עד כמה לשחוט וליזול ומשני אב"א אאחד בעוף קאי (לשון דיעבד) דלכתחלה בעי תרווייהו משום הרחקה דלמא לא עביד רובא דהד' רש"י · ואב"א ארובו של א' כמוהו וכתב שם הרא"ש סי' ב' וז"ל ומסתבר כיון דאיכא ב' שינויים עבדינן לחומרא דלכתחלה צריך לשחוט ב' סימנים אף בעוף והא דאמרינן לקמן (כ"ח ב') גבי ההוא דמסמס קועא דמא דקא' נבדקיה לקנה ולשחטי' התם כדיעבד דמי כיון דאין לו היתר אלא בשחיטת סי' א' ורב אלפס כ' ורובו של א' כמוהו דוקא דיעבד אבל לכתחילה מבעי ליה למישחט כולי סימן עכ"ל משמע דס"ל כלישנא בתרא לקולא משום דהני תרי לישנא פליגי בדרבנן דמדאורייתא ודאי סגי בסי' א' ואזלינן לקולא כשל סופרים עכ"ל רא"ש וע' רש"י פ"ק דחולין (כ"א ב') ד"ה ואינו מבדיל סובר ג"כ כדעת הרי"ף דבסי' ב' ליכא מלות לכתחילה וע"ש בתוס' ד"ה ואינו מבדיל השיגו על פירש"י בזה וסוברים כד' הרא"ש וכ"ד הרמב"ם והרשב"א בת"ה וכן הלכה : (ב) **רוב א' מהם** · פי' בין קנה בין ושט וכש"ס פ' השוחט (כ"ח א') פיסקא א' בעוף איתמר רג"א או וושט או קנה ד"א ב' אהבה אמר וושט ולא קנה רג"א וושט או קנה א' קתני כל דהוא כו' ומסיק הש"ס דהלכה כר"ג ומש"כ בי"א ס"ק ב' בשם מהרי"ו קנה הוא הקרום כו' וז"ל רש"י פ"א דחולין (דף י"ח סוף ע"א) סוף ד"ה אבל בשאר טבעות טבעת לא אקרי קנה מדקאמר שאין מקיפין את כל הקנה ש"מ קרום שבתוך הטבעת המכסה אותו בפנים מקרי קנה עכ"ל מבואר להדיא כמ"ש מהרי"ו : (ג) **ובלבד כשימדדו וכו'** · פי' דוקא ע"י מדידה ולא כמ"ד בש"ס דמחצה ע"מ הוא כרוב דאיתא בפ' השוחט (כ"ח ב') פיסקא חצי א' בעוף וא' וחצי בבהמה שחיטתו פסולה איתמר רב אמר מחצה עמ"ח כרוב ר"כ א' אינו כרוב רב אמר מעמ"ח כרוב הכי אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא רכ"א אינו כרוב הכי כו' למשה שחוט רובא וכו' (כ"ט א') ת"ש הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש שחיטתו כשרה ואי אמרת מעמ"ח כרוב טריפה הוי א"ר שאני לענין טריפה דבעינן רוב הנראה לעינים פירש רש"י רוב הנראה לעינים רוב גמור שהוא ניכר א"ל אביי ולא כל שכן הוא ומה טריפה במשהו מיטרפא היכי דבעי רובא בעי רוב הנראה לעינים שחיטה דעד דאיכא רובא לא מיתכשרא לא כל שכן דבעי רוב הנראה לעינים אלא דכ"ע מחצה עמ"ח אינו כרוב לענין שחיטה וכי איתמר דרב ור"כ לענין פסח איתמר וז"ל הרשב"א בת"ה מש"כ בש"ס רוב הנראה לעינים פי' המשוער (במדידה) ונמצא יותר החלק הנשחט על המשוייר אפילו כחוט השערה ולא רוב הניכר קאמר וכאותה שאמרו בברכות פרק שלשה שאכלו (מ"ח א') רובא דמינכרי בעיא דהתם אמרו רובא דמינכר בעינן והכא א' רוב הנראה לעינים ולפי שא' שם בש"ס שרב סובר מחצה עמ"ח כרוב שאעפ"י שאין נראה לעינינו אלא רואין אותו במראות הלב כאילו הוא רוב לפיכך אמר כאן לא רוב הנראה ללב כאלו הוא רוב אלא רוב ממש המבוער הנראה לעינים והכי תנינן בת"כ [הובא ברש"י בחומש סוף פ' שמיני] להבדיל בין הטמא ובין הטהור א"צ לומר בין פרה לחמור והלא מפורשים הם אלא בין טמאה לטהורה לך בין שנשחט רובו של קנה לנשחט חציו וכמה בין רובו לחציו כחוט השערה וכ"כ הר"ן בר"פ השוחט וכ"כ הטור : (ד) **אפילו כחוט השערה** · עמש"כ בס"ק הקודם בסופו שכ"כ בת"כ והגה בב"י הביא שום דיעה דבעי רוב הניכר רק הט"ז סק"ב כ' דמפירש"י (ד' כ"ט א') ד"ה רוב הנראה לעינים כלומר רוב גמור שהוא ניכר עכ"ל משמע רוב הניכר כההיא דברכות [שהזכרתי בס"ק הקודם] וכן בשו"ע או"ח סי' י' ס"ח איתא שם רוב הנראה לעינים והתם רוב הניכר קאמר וכ"מ במרדכי שכתב יש רוצים לבדוק אם שחט רוב ע"י גולה וכו' וטעות הוא דשמא אין כאן רוב ואנן בעינן רוב הנראה לעינים עכ"ל וכ"מ יותר באגודה שכתב דבעינן רוב הנראה לעינים וכיון שהוא מגומגם אין להתיר עכ"ל וכן בשחיטות מהרי"ו כ' ולא רוב במדידה עכ"ל והט"ז שם הביא ראיה לשיטת הר"ן ורשב"א (דסגי ברוב מגומגם) מהא דפריך הש"ס על רב דסובר מחצה עמ"ח כרוב (לפי הס"ד דרב קאי אשחיטה) מהא דמלא חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש כשרה ואי אמרת מחצה עמ"ח כרוב הא טריפה היי א"ר שאני לענין טריפות דבעינן רוב הנראה לעינים עכ"ל הש"ס · העתקתי בס"ק הקודם וא"כ א"ת דרוב הניכר קאמר כשיטת המרדכי ואגודה ע"כ נקובת הקנה דפיסל ברובו נמי דוקא ברוב גדול וא"כ מ"ט אמרו חצי קנה פגום כשר היה להם לומר אפילו רובו פגום כשר כל שאינו רוב גדול אלא ע"כ רוב מגומגם נקרא רוב ממילא ה"ה לענין שחיטה וכו' אלא במקום שאין הפ"מ יש להחמיר כיון דמרש"י משמע כהמרדכי עכ"ל נראה מד' הט"ז דסובר דהמרדכי וסייעתו סוברים דמה"ת בעי רוב הניכר מדכ' הט"ז דלדבריהם אף בטריפות אינו טריפה ברוב מגומגם אף להקל ולא ידעתי מנ"ל הא וגם לדבריו תקשי עליהם מהת"כ שהעתקתי בס"ק הקודם אלא נלפע"ד דהמרדכי מודה דלענין טריפות טריפה ברוב קנה ברוב מגומגם ככל שיעורי תורה דמגומגמים שיעורן וכן בשחיטה מה"ת כשר אף ברוב מגומגם (כמו דאיתא בת"כ שהעתקתי בס"ק הקודם) אלא דס"ל דמדרבנן מחמרינן דבשחיטה ליבעי רוב גמור הניכר גזירה שמא לא יעשה רוב ויהא סבור שהוא רוב (ומת"כ אין ראיה דהת"כ לענין דאורייתא איתמר) ומצאתי סמך לדבריהם מהא דאי' בפ' העור והרוטב (קכ"ג א') תנן התם טלית שהתחיל לקורעה כיון שנקרע רובה טהורה אר"נ אמר ר"א ל"ש אלא בטלית טבולת יום וכו' אבל שאינה טבולת יום לא (לא סגי ברובה וכו' רש"י) גזירה דלמא לא אתי למקרעיה רובא א' רבה כ' תיובות וכו'ו עוד (שם ע"ב) עולת העוף לרמב"ם [דאמר בפ"ק ד' כ"א רוב שנים דוקא ואסור למלוק כל השנים] ליגזור דלמא לא אתי למיעבד רוב שנים א"ל רב יוסף דקא אמרת גזירה וכו' ודקא אמרת עולת העוף לרמב"ם ליגזור (אין קושיא) כהנים זריזים הם וכ' שם התוס' (ריש ע"ב ד"ה עולת העוף) וא"ת ומאי קושיא שאני התם דגזירת הכתוב שלא להבדיל וי"ל דמשמע דלא מצריך אלא רוב מגומגם ולהכי פריך דליגזור וה"ל לאצרוכי רוב הנראה לעינים עכ"ל תוס' · (ומלשון התוס' מוכח דס"ל דרוב הנראה לעינים היינו רוב הניכר ולא כרשב"א שמחלק בין לשון רוב הנראה ובין לשון רוב הניכר ודו"ק) נמצא דלפי' התוס' קושיית הגמרא שם קאי למה סגי ברוב מגומגם וליבעי רוב הניכר (ויצא גם דעת רמב"ם דלא יגמור כל השנים) ואהא משני כהנים זריזים וא"כ משמע דוקא גבי מליקה דבעי בעצמו של כהן לא חיישינן דלמא לא אתי למעביד רובא הא בשחיטת קדשים דבהמה דכשר אף בזר וכ"ש בשחיטת חולין גזרינן דלמא ובעינן רוב הניכר ומזה ראי' עצומה לשיטת המרדכי וסייעתו ומהת"כ אין ראי' דהת"כ מיירי מה"ת וכמש"כ לעיל ומהכא קושיא עצומה לדברי הט"ז שסובר להמרדכי וסייעתו דגם מה"ת בעי רוב הניכר בשחיטה וא"כ מאי משני כהנים זריזים הם אם מדאורייתא בעי רוב הניכר מאי מהני דזריזים אלא ודאי דהם מודים דמה"ת סגי ברוב מגומגם ומדמהני בקדשים מה"ת ברוב מגומגם כ"ש

בחולין

יד אליהו

סי' כא א **יכוון השוחט להתוך שניהם כולם גם בעוף** · ומ"מ במקום צורך כגון אווזא דמסמס קועא דמא לכ"ע מותר לשחוט הקנה ולהניח הושט שלם ובודקו אח"כ וכן אווזות שמלעיטים דשכיחי שאין בושט שיכול לשחוט קנה לבד כדי לבדוק אח"כ הושט [כרתי ס"ק א'] : ב **רוב א' מהם** · פי' בין קנה לבד ובין ושט לחוד מהני דיעבד בעוף וכ' מהרי"ו קנה הוא הקרום שבפנים הגרגרת המחבר את הטבעות יחד אבל הטבעות עצמן נקראים גרגרת ורובו של א' כמוהו היינו דיקא רוב הקנה מתחילת הקרום ולמטה ולא סגי ברוב הגרגרת דהיינו עובי הטבעת [ש"ך ס"ק א'] וע' מ"ח ס"ק ב' שהבאתי שכ"כ רש"י ע"ש וז"ל השמ"ח ס"ב ואפילו שחט רוב הקנה בעוביו ולא בחללו שהקנה לבד העור עב יותר מלד שני שכנגד המפרקת א"כ שחט רוב חללו ולא רוב עוביו היינו אם נתהפך ושחטו מלד המפרקת ללד העור לא מקרי רוב דבעינן רוב חללו ורוב הקיפו ע"ש (והוא מרי"ו ורשב"א בארוך ובקלר) וכ' רש"ל נשחט הקנה כולו והושט נשחט עור החילון כולו ועור הפנימי לא נשחט רובו אסורה וכ"כ הב"ח שמ"כ כן · [ש"ך ס"ק ב']: ג **ובלבד כשימדדו כו'** · ר"ל אבל מחצה אינו כרוב וע' מ"ח סוף ס"ק ג' : ד **אפילו כחוט השערה דיו** · והוא דעת הרשב"א וטור והוא מת"כ וע' מ"ח סוף ס"ק ג' אבל י"א אע"ג דמה"ת ודאי סגי ברוב מגומגם גזירה שמא לא יעשה אפי' רוב מגומגם [פר"ח ס"ק ג' ומשבלות ס"ק ב' וככ"ל עיקר וע' מ"ח ס"ק ד'] וכ' בכרתי ס"ק ד' אפילו להפו' שסוברים דסגי ברוב כל דהוא היינו דוקא דבדק תיכף אחר שחיטה אבל אם לא בדק תיכף רק המתין כמה רגעים ומלא רק כדי חוט שער עודף ודאי טריפה דכ"ש כי האי יכול לבוא בקל ע"י פירכוס והוא שכיח ותלינן בדבר המלוי עכ"ל · ויש מתירים בה"מ ברוב מגומגם (ע"ז ס"ק ב') וי"א שהמנהג להטריף אף בה"מ אם לא שחט רוב הניכר · בה"י (וכ"מ מדברי פר"ח שמחמיר לגמרי ע"ש) וגם בשמ"ח ס"א כ' שבמדינות אלו המנהג להטריף אף בה"מ אבל במקומות שאין מנהג יש להקל בהפ"מ ע"י מדידה אפילו ע"י חוט השערה

ומ"מ

ס"ב (ה) אם שחט בבהמה האחד כולו וחצי השני ובעוף שני חצאי סימנים פסולה:

ס"ג (ו) לא שחט רוב הסימן במקום אחד ה כגון שהתחיל לשחוט ונתהפך הסימן וגמרה שם ובין שניהם רוב כשרה בין בקנה בין בושט לא מבעיא אם שני החתכים שוים בהיקף אחד (ז) אלא אפילו האחד לצד הראש והשני לצד מטה כשר בין אם אדם אחד שחט כך בשנים או בג' מקומות בין ששחטו שנים בשני סכינים אבל אם הכל בצד אחד כגון שלאחר שהתחיל לשחוט מעט הגיח זה המקום ושחט למטה או למעלה ממנו באותו צד צריך שיהא הרוב במקום אחד וכשיש רוב אפילו במקום השני כשר אעפ"י שאין השחיטה מפורעת (פי' גלויה וניכרת):

ס"ד (ח) שחיטה העשויה ו כקולמוס ז (ט) או כשיני המסרק כשרה:

ס"ה (י) היה חצי הקנה חתוך ושחט בו והשלימו לרוב ויודע

ומ"מ כל בעל נפש לא יאכל ממנו עכ"ל: ה כגון שהתחיל כו' · בכל הסעיף מיירי בדלא שהה ולדידן דקיי"ל בסימן כ"ג ס"ב ברמ"א דאפילו שהי' במשהו צריך שלא ישהה אפילו כ"ש · ש"ך · והיינו שלא הגביה כלל את הסכין בשעת שחיטה אלא שנדחף הסכין ממל"מ בשעת שחיטה (ע"ז ס"ק ג') ומ"מ בעוף יש להטריף בכל גווני משום שהי' (שמ"ח כאן סוף ס"ג וע' הטעם ע"ז בתב"ש סי' כ"ג ס"ק ב') והשמ"ח ס"ד כ' דלכתחילה לא יעשה כן ואפילו דיעבד אין להתיר כה"ג כ"א לצורך גדול והפ"מ ובע"כ לא יאכל ממנה וע' תב"ש ס"ק ו' טעמו וכ"כ בה"י דעכשיו בזה"ז המנהג להטריף בשחט בב' או בג' מקומות אף שידע בודאי שלא הגביה ידו אפילו בדיעבד מטריפים ע"ש: ו בקולמס · פי' באלכסון · רש"י וטור · והיינו שהניח הסכין על הצואר מעוקם קצה א' לצד הראש והקצה הב' לצד הגוף ושחט כך או הניח הסכין ישר רק שעיקם וירד למטה או למעלה כשרה ואפי' לכתחילה יכול לשחוט כקולמס · שמ"ח ס"ה: ז או כשיני המסרק · כגון שנכנס בסכינו למעל' בעיקום וחזר ועיקם למטה (הוא פי' מהר"י בן חביב) א"כ שלא נכנס בסכינו כלל לתוך החלל רק שחט עורות הסימנים סביב עד שנתגלה החלל ובאותו שחיטה עיקם ועלה [וע' בשמ"ח ס"ק ט'] עיקם וירד כשרה רק אם נזהר בכ"ז שלא ישהה ולא יעקר ומ"מ לא יעשה כן לכתחילה שאפשר לבוא לידי מכשול ופשוט דצריך שיהי' רוב הסימן שחוט לפי היושר אילו לא הי' אלכסון (שמ"ח ס"ו) וכ"כ בשפ"ד ס"ק ד' דעכשיו ראוי ונכון שלא לשחוט כשיני המסרק כלל והשוחטים בקיאים לשחוט שחיטה

בחולין כדאמרינן בש"ס פרק השוחט (ד' כ"ט א') ואי אשמועינן קדשים דבעי רוב משום דלדם הוא צריך אבל חולין כו' אימא בפלגא סגי ליה ע"ש רק דמחמרינן מחמת גזירה מדרבנן שמא לא יעשה רוב וע"כ בכהנים דזריזין לא גזרינן וא"כ לענין טריפות ודאי דמיטרף ברוב מגומגם וא"כ אזדא לה ראיית הט"ז לרשב"א ור"ן ודו"ק וכ"מ מש"ס פ' השוחט (כ"ח ב') דמה"ת סגי ברוב מגומגם דפריך שם ארב דס"ל מהלה עמ"ח ברוב ת"ש חלקו לשנים והם שוים טמאים לפי שא"א לגמגם כו' וע' תוס' שם ד"ה לפי שאי אפשר כו' וי"ל דלעולם אפשר לברר ולמדוד בגמגום ע"י טורח כו' ע"ש אלמא דסגי ברוב מגומגם והש"ס מדמי שם שחיטה לטומאה דפריך מזה ארב דא' מעמ"ת כרוב וכן בפ' העור והרוטב שם מדמי טומאה לשחיטה כאשר העתקתי לעיל וע' פ"ה דכלים מ"ז תנור שנטמא כיצד מטהרין אותו חלקו לשלשה וכו' שם הרע"ב ותוסיו"ט דאלו לשנים טמאים משום דא"א לגמגם וער"ש שם שהביא תוספתא וז"ל תנור שחלקו לב' אפילו כ"ש וכו' טמא לפי שא"א לכוון עכ"ל אלמא דמה"ת ודאי סגי ברוב מגומגם ודלא כהט"ז לשי' המרדכי אלא דגם המרדכי וסייעתו מודים במה"ת וכמש"ל וזה ברור לפע"ד · וע' בש"ס פ"ק דחולין (כ"ח א') ואב"א הא והא רשב"א ומאי שנים שדומין לשנים וכ' רש"י שם שדומין לשנים דלכתחילה בעי שיחתוך רוב להדיא שיהא נראה לעינים שהוא רוב או רוב כ' ואפילו מגומגם עכ"ל שוב מצאתי בהגר"א ס"ק ד' שהעיר קצת מש"ס דפ' דעור והרוטב הנ"ל וע"ש מש"כ ע"ז וחיי הכותב שאני כתבתי כ"ז קודם שראיתי דבריו גם מצאתי שגם הפר"ח סובר שטית המרדכי רק דרבנן ומה"ת סגי ליה ברוב מגומגם והסכים כן לדינא רק תמהני שלא הזכיר כלל מדברי הט"ז הנ"ל שהעתקתי לעיל שמוכח כן מדבריו שסובר להמרדכי בעי גם מה"ת רוב הניכר שוב מצאתי שגם במשבצות הסכים לדברי הפר"ח דמה"ת גם בשחיטה לשי' המרדכי ברוב מגומגם ומכ"ש בטריפה ודאי מה"ת טריפה בנפסק רוב מגומגם של הקנה דלא כתב"ש ס"ק ג' שסובר דספק יש בדבר חשש דאורייתא וכבר כ' המשבצות דמעולם לא שמענו וח"ו להקל (כש"ס) וכן נלפע"ד עיקר כאשר בארנו: (ה) אם שחט וכו' · משנה ר"פ השוחט (כ"ז א') חצי א' בעוף וא' וחצי בבהמה שחיטתו פסולה ובגמרא שם (כ"ח א') ברייתא ב' חצאי סימנים בעוף פסולה וא"צ"ל בבהמה ופירש"י ב' חצאי סימנים פסול דכמו דלא עביד מידי דמי דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא: (ו) לא שחט רוב הסימן בבמק"א כו' · בפ"ב דחולין (ד ל' ע"א) אר"י א"ר השוחט בשנים וג' מקומות שחיטתו כשרה כי אמריתא קמיה דשמואל א"ל בעינן שחיטה מפורעת וליכא ושם (ע"ב) ההוא תורא דאישחט בב' וג' מקומות על ר"י ב"ש כו' שקל משופרי שופרי א"ל ר"ז לימדתנו רבינו משנתינו בב' סכינים וב' בני אדם (משנתינו דקתני ב' אוחזין בסכין אפילו בב' סכינין מכשיר · רש"י) וכ' התוס' שם ד"ה לימדתנו משמע דכן הלכה דבב' וג' מקומות שחיטתו כשרה כו' ע"ש וכ' שם רש"י (סוף ע"א) ד"ה בב' וג' מקומות שחתך כאן וחזר והתחיל למטה או למעלה עכ"ל וכ' התוס' שם ד"ה השוחט דבשאילתות דר' אחאי פ' בהעלותך סימן קכ"ד מפרש כ' וג' מקומות כגון שכל אותן מקומות בהיקף של סי' כגון שחתך סביב סביב כאן מעט וכאן מעט בטבעת א' בקנה וכיוצא בו בושט ובין הכל יש רוב ועוד פי' בשאילתות שאפילו חתך מיעוט הקנה למעלה לצד העור וחזר ושחט מיעוטו למטה לצד אחר זה שלא כנגד זה דכשרה כיון דבין הכל יש רוב כו' ע"ש וכ' התב"ש ס"ק ו' דילא לו ממש"כ בש"ס הנ"ל דהא דתנן במתניתין שנים שוחטים אפי' א' למעלה וא' למטה שחיטתן כשרה איירי בשכל א' סכינו בידו והרוב ע"י צירוף ע"ש בתוס' אלמא דמצרפי' להו אפי' שלא בהיקף עכ"ל והרא"ש פ' השוחט סימן ד' הביא ג"כ כל דברי השאילתות וכ' עליו דכן מסתבר דהוית הסי' יוצא בחתיכת רובו ויש כאן רוב בצירוף והלכתא כרב באיסורא ועוד דההוא תורא דאישחט והשיב ר"ז לימדתנו רבינו כו' וכן פי' התוס' כמ"ש לעיל וכ"פ הרי"ף והרמב"ם ובה"ע והר"ן כרב ובהג"א הביא מעשה שהי' ששחט בב' וג' מקומות והכשיר ר' אליקים ורב האי גאון כ' דהשוחט בב' וג' מקומות בין בזה אח"ז בין בכ"א בין באונס בין ברצון פסולה וכ"כ רב שרירא אביו וכ"ד ר"ש בן חפני כו' עכ"ל הג"א ע"ש ומ"מ הכריע בשו"ע כרי"ף ורמב"ם ועוד פוסקים ומש"כ בי"א ס"ק ה' בשם השמ"ח דלכתחלה כו' ואפילו דיעבד אין להכשיר אלא לצורך גדול הטעם שחושש לדעת רה"ג ור"ש אביו ור"ש ב"ח שהבאתי בסמוך וע' תב"ש ס"ק ג' שהאריך בזה: (ז) אלא אפילו כו' · הוא פירש השאילתות שהסכימו לזה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכמש"כ בש"ק הקודש וע' בש"ק הקודם סי"ח ע"ז ולהלכה עיין בי"א ס"ק ה': (ח) שחיטה העשויה כקולמס · בפ' השוחט (ל' ע"ב) מתיב ר' אבין (אשמואל דס"ל דפוסל בשוחט בב' וג' מקומות משום דבעי שחיטה מפורעת כמש"כ בש"ק הקודם) שחט את הושט למטה ואת הקנה למעלה או את הושט למעלה ואת הקנה למטה שחיטתו כשרה אמאי והא בעינן שחיטה מפורעת וליכא הוא מותיב לה והוא מפרק לה בשחיטה העשויה כקולמס ופירש"י כקולמס באלכסון והתחיל בקנה למעלה והתך ושופע כלפי מטה במקום שנגמרה שחיטת הקנה כתחילת שחיטת הושט וכן מלמטה למעלה עכ"ל רש"י אלמא בקולמס אפי' שמואל מודה ומש"כ בי"א ס"ק ו' ב' פירושים בשם שמ"ח על פי' הא' גרסם גמרא והוא ע"ש כי לא נמצא זה בש"ס ואולי צ"ל הגמי"י ועל פי' הב' גרסם רי"ו ומהר"ן חביב (וע' ס"ק שאח"ז) ול"נ דכ"מ מרש"י העתקתי בסמוך: (ט) או כשיני המסרק · בפ"א (ד' י"ט ב') איקלע ר"נ לסורא בעא מיניה שחט שלים והגרים שלים ושחט שלים מהו א"ל לאו היינו דר"א ב' מגיומי דאמר שחיטה העשויה כמסרק כשרה פירש"י דשחיטה זו יש לה שינים כמסרק ופריך ודלמא במקום שחיטה (הוא דקא מכשיר לה בהגרמה חוץ למקום שחיטה לא מכשיר · רש"י) · ומשני במקום שחיטה מאי למימרא מ"ד בעי שחיטה מפורעת וליכא קמ"ל עכ"ל הש"ס וכ' מהרי"ן חביב הובא בב"י כשיני המסרק שאינו חותך חיתוך ישר רק חותך ומעקם וזה כמו המסרק וג"כ אלכסון כמו הקולמס ואין חילוק ביניהם רק שבאלכסון ראש השחיטה במק"א כמו קולמס אבל המסרק מעקם וחוזר כנגד המקום שהתחיל עכ"ל · ובפרישה הקשה עליו שכשמעקם הסכין בתוך הסי' לכאן ולכאן אי אפשר שלא יעשה עיקור שמעקר הסי' בעיקום הסכין ולמה שחיטתו כשרה ופי' הוא שמבחוץ הוא חותך הסי' סביבם ומעקם באותו חיתוך וכ' ע"ז ונראה לדידן אין היתר בהאי כשיני המסרק דאפילו למה שמפרש הפרישה דחותך מבחוץ חתיכות עקומות אסור לדידן דהא צריך להוציא הסכין ולחתוך במק"א סמוך לו ואנן קיי"ל כל שהגביה הסכין אפי' כ"ש אסור משום שהי' וכן מש"כ בס"ג או הגיח המקום כו' היינו בלא הגביה כלל הסכין בשעת שחיטה אלא נדחף ממל"מ בשעת שחיטה עכ"ל ע"ז והתב"ש ס"ק ז' כ' לא מבעי בושט שהעור רך ומתקפל יכול להטותו בלא עיקור אלא אפילו בקנה אף שנכנס מעט לתוכו בין הטבעת יכול לנטותו קצת בלי עיקור ובלי שהייה ולא יוציא הסכין ולא כט"ז שכ' דלדידן אין היתר כשיני המסרק ואין נראה כן דעת האחרונים עכ"ל תב"ש: (י) היה חצי הקנה חתוך כו' · וכן אם התחיל לשחוט כו' ופגע בחתך כו' · כן מסיק הש"ס בפ"ק דחולין (י"ט כ') בין שחט במקום נקב (כגון שהיה חצי קנה פגום בגידי החלון · רש"י) ובין שחט ופגע במקום נקב (שהי' חצי הקנה פגום בגלדו הפנימי לצד המפרקת

ח (יא) (ויודע שלא ניקב הושט) (כ"י) כשר וכן אם ט התחיל לשחוט במקום השלם ופגע בחתך והחתוך משלימו לרוב כשר:

סי' כב באיזו מין צריך לשחוט הורידין ובו ב' סעיפים:

סעיף א (א) א בעוף צריך לשחוט ב הורידין (פי' חוטים שמהן יוצא הדם · ויני בלע"ז) או לנקבם בשעה שהוא מפרכס (ב) שעדיין הדם חם כדי שיצא ולא יתקרר בתוכו (ג) ואם לא עשה כן ג לא יצלנו שלם ואם צלאו שלם ישליך הורידים (ד) ויתחתוך סביבם ד (ה) כדי נטילה שהוא כעובי אצבע:

הג"ה (ו) ואם נמלח כך ה מסירין אח"כ החוטין ושרי (ז) ויש מחמירים לקלוף סביב החוטין (אגור בשם מהר"י מולין):

ו ואם בשלו שלם מחטט ומנקר החוטים והשאר אם יש בכל

המפרקת · רש"י) שחיטתו כשרה דמכדי מישחט שחיט מה לי במקום נקב מה לי פגע ופרש"י ד"ה מכדי משחט שחיט כל הנמלא כה וטריפות בחצי קנה לא הוי והוי לה תחילה כקנה שלימה והרי שחוט לפנינו ומה לי במקום נקב כו': (יא) ויודע כו' · וז"ל הב"י והיינו בדברי לן שלא ניקב הושט כגון שכשחתך חצי קנה הראשון תפס הקנה לבד בידו או שנפגם חצי הקנה ע"י חולי אבל אם א"י אם ניקב הושט אם לאו דינו כדין שחט העוף ושהה בו ואינו יודע אם ניקב הושט שנתבאר בסי' כ"ג עכ"ל וע"ש ס"ב:

סי' כב (א) בעוף כו' · בר"פ השוחט (כ"ז א') תנן השוחט א' בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשר' ורובו של א' כמוהו ר"א עד שישחוט את הורידין ופירש"י חוטי הצואר שמקלחים את הדם ובגמ' מפרש דאעוף קאי ומשום להוציא את הדם ובש"ס (כ"ח א') אר"ח לא אמר ר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כא' אבל בבהמה לא כיון דמנתחה אבר אבר ל"צ ופריך למימרא דטעמא דר"י משום דם הוא והא תנן רי"א עד שישחוט את הורידין ומשני · אימא עד שינקוב את הורידין ומאי עד שישחוט עד שינקוב בשעת שחיטה ופרש"י הואיל וצולהו כולו כאחד לפיכך צריך להוציא את כל דמו בשעת שחיטה שהדם חם ויוצא וכ' התוס' והרא"ש (סי' א') והרשב"א ור"ן דכר"י קיי"ל כדאמרינן בפ"ק דברכות (ח' ע"ב) הזהרו בורידין כר"י וכ' הרא"ש שכ"כ דעת הרי"ף · וכתב הרא"ש פ' השוחט סי' ג' והובא בב"י דטעמא דאם לא שחט את הורידין היה דם נשאר ומחמת ריבוי הדם שבתוכן אין האור מספיק לשואבו ולהוציאו כולו ולא הוה כדם האברים שלא פי' דשרי לפי שבשעת השחיטה הדם מקלח ומזנק דרך מקום השחיטה ועוקר ונזדעזע ממקומו כל דם הנפש לצאת וכשלא נחתכו הורידין נשאר הדם בהם וגם מתפשט לבשר שסביב הורידין ואינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צלי כ"ז שהעוף שלם אבל ע"י חתיכה ומליחה יוצא הדם ואפילו לקדירה ש"ד: (ב) שעדיין הדם חם · כן פירש"י על מה דאיתא בש"ס עד שינקוב בשעת שחיטה שהדם חם ויוצא · עכ"ל · וכ"כ הרשב"א בת"ה הובא בב"י כל זמן שהוא מפרכס עדיין חמין הם ומנקבן ודיו · עכ"ל · ומש"כ בי"א סק"א אפילו דעתו בשעת שחיטה וכו' הואיל ודרכו וכו' כ"כ הטור ורשב"א · ורא"ש פ' השוחט סי' א' כ' וז"ל ולישנא דגמרא מוכח כך דקאמר לא אמר ר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כא' ולא אמר לפי שצולהו וכו' ועוד אדמפליג בין בהמה לעוף לפלוג בעוף גופא בין צולהו כולו כא' למנתחו אבר אבר א"ו ה"ק לא אמר ר"י אלא בעוף ואפילו מנתחו אבר אבר הואיל ורגילות לצלותו כולו כאחד אבל בהמה הואיל ודרך לנתחה אבר אבר לא הוצרך לשחוט את הורידין · עכ"ל · ומיהו כ' הכרו"פ וסמ"ח ס"א דהאידנא דרגילים להסיר הראש מהעוף אין לחוש אפילו לכתחילה לשחוט את הורידין [והוי כמו בהמה כיון דדרך לנתחה א"צ ובעוף די בהסרת הראש כמ"ש רמ"א סוף ס"א ע"ש]: (ג) ואם לא עשה כן וכו' ואם צלאו וכו' · הכי מוכח בש"ס דבדיעבד אסר ר"י [דלא כתוס' ר"פ השוחט (כ"ז א') ד"ה השוחט · ע"ש] מדתניא בתוספתא רבי יהודה פוסל עד שישחוט את הורידין וכן במשנה [שהעתקתי לעיל סק"א] השוחט וכו' לשון דיעבד כדדייק הש"ס שם ועלה קאי רי"א עד שישחוט את הורידין וכן בברייתא [הובאה בש"ס כ"ח א'] תניא כוותיה דר"א שחט ב"א סימנים בעוף פסול וכו' רי"א עד שישחוט את הורידין והא דלא קאמר בגמרא בהדיא ר"י פוסל משום דבתקנתא שאינו צולה שלם סגי מיהו עיכובא הוא שאם צלאו כולו שלם נאסר (ר"ן ורשב"א והגר"א) וכן ברא"ש ר"פ השוחט פ' לדינא דאם צלאו שלם אסור דיעבד אלא דהסוגיא פי' שם קצת באופן אחר ע"ש סי' א': (ד) ויתחתוך סביבם וכו' · אע"ג דאמרינן ככ"פ מ"מ כיון שאין החוטין יוצאין מידי דמן לאחר שניטלו מן האור בולע ואז אין כח בחמימות הבשר לפלוט מה שבלע ודינו כמו חם בחם דאוסר כ"נ (ת"ה והגר"א) וע"ל ס"ק ו' שי"ה ע"ז וסוברים שגם אחר שפי' מן האור אמרי' נ"כ כבכ"פ: (ה) כדי נטילה · כ"כ התוס' פ' ג"ה (ד' צ"ו ב') ד"ה עד שמגיע וכו' ואפילו כ"כ צריך שיניח כדאמר בפרק כ"ל וכו' ומיהו לא אשכחן בשום מקום שיהא סגי לצלי בקליפה וכו' · ע"ש:

(ו) ואם נמלח וכו' ושרי · משום דאמרינן כבכ"פ במליחה כמש"כ בפ"ז דפסחים (ע"ד ב') והלכתא מליחתא ברי אפילו פומיה לעיל [ופרש"י אם מלחו כבר באינו מלוח שרי משום דאמרינן כבכ"פ · ע"ש] וכן אמרינן לקמן גבי לב בסי' ע"ב ס"ב בהג"ה ולדיעה זו גם בצלי אמרינן כבכ"פ אחר שנסתלק מן האור אמרינן כבכ"פ [דלא כדעת ת"ה שהבאתי בס"ק הקודם] וכדלקמן סי' ע"ו ס"ד והלכך מדינא שרי אפי' בצלי כדעת התוס' בשם ר"י וסמ"ג וסה"ת אלא דלהומרא מצריכין נטילה לחוש לד' הרשב"א הנ"ל דלאחר שסילק מן האור לא אמרינן כבכ"פ והלכך דוקא בצלי שייך חומרא זו ולא במליחה ובזה ניחא האיך יש מקילים במליחה בלא קליפה הא קיי"ל דבכ"מ גם בצלי שרי דאמרינן כבכ"פ אלא דבצלי מחמירין כסברת הרשב"א הנ"ל משא"כ במליחה (כ"כ הש"ך סק"ו) ובפלתי סק"ג כתב טעם אחר למה מקילין במליחה ולא בצלי משום דדם שבחוטין הוי כדם בעין וכנוס בכלי והלכך לא אמרינן ביה כבכ"פ רק דמליח (וע' ש"ך סק"ח ס"ל כיון דהורידין עצמן אין בהם דם והם מפסיקין חשוב דם שבתוכן דם פליטה) אינו אוסר כ"א כ"ק וא"כ החוטין או הורידין עצמם הם הקליפה משא"כ בצלי אוסר כ"ג כעובי אצבע ולכן לא תהני החוטין ומ"מ באמת עובי החוטין מצטרף בתוך עובי כ"ג והג"כ ל"א דאין הנאסר יכול לאסור · עכ"ל: (ז) ויש מחמירים לקלוף · הש"ך כ' דגם הקליפה הוי חומרא בעלמא משום דאמרינן

שחיטה הגונה עכ"ל: ח ויודע שלא ניקב הושט · היינו כגון כשחתך חצי הקנה הראשון תפס הקנה לבדו בידו ואמר ברי לי שלא נגעתי בושט או שנפגם ע"י חולי וכ' הש"ך דאפילו לדידן דפסלינן שהי' בכ"ש מ"מ כשר כאן דידע דלא ניקב הושט דהא דפסלינן שהי' אפילו במיעוט קמא דקנה היינו משום חשש שמא נגע בושט וכ"כ הסמ"ח ס"ט בתפס הקנה ואמר ברי לי כו' כשר אפי' האידנא (וזה דלא כט"ז ס"ק ד' שכ' דלדידן בכ"ג טריפה): ט התחיל לשחוט כו' ופגע כו' · וכתב בספ"ד ס"ק ה' לו"ד פגע בחתך ה"ה אם הי' הקנה נקוב ע"י חולי מלד פנים לצד המפרקת והוא שחט משהו מצד הצואר אף שלא נפסק רוב הגרגרת במק"א כיון דע"י צירוף נפסק רוב בהיקף א' כשר ומה לי אם ע"י שחיטה שחט הרוב בהיקף או שהי' חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש דכשר וסיים ע"ז שהוא פשוט אבל בתב"ש ס"ק י"א מצאתי שכ' כיון דעל השאלות גופא י"א עליו רק דקיי"ל כמותו מחמת הכרעת הרא"ש הבו דלא להוסיף עלה דדוקא בשחיטה אבל בחצי קנה פגום בעינן רוב במקום א' ע"ש:

סי' כב א בעוף צריך כו': אפילו דעתו בשעת שחיטה לנתחו אבר אבר הואיל ודרכו לצלותו שלם חיישינן דילמא מימלך ויצלנו שלם · ש"ך בשם הפוסקים וע' מ"ח ס"ק ב' · וכ' בכרתי ס"ק ב' דלדידן דלא שכיח שיצלאהו עם הראש והוי כמנתח אברים [כמש"כ רמ"א סוף ס"א] אין לחוש לכתחילה לשחוט את הורידין עכ"ל וע' שפ"ד ס"ק א' וכ"כ בשמ"ח ס"א דעכשיו אין המנהג לשחוט הורידין אפי' לכתחילה משום דתמיד מסירין את הראש בעוף ומנתחין אבר אבר בבהמה: ב הורידין · דוקא הורידין צריך לשחוט אבל הסימנים עצמם אם לא שחט רק רוב א"צ להשלים לשחוט ולגמור כולן אם רוצה לצלותן כא' (דלא כי"א בזה) משום דאין הדם נבלע בהם כמו בורידין ואדרבה יש למנוע לעשות כן משום דנראה כשהי' בשחיטה (ד"מ ס"ק ה' וט"ז ס"ק א' וכרתי ס"ק ג') וכ' רי"ו לפחות צריך לשחוט ב' ורידין · וע' כרו"פ כתב דאין אנו בקיאים איזו מהם צריכין לשחוט ע"כ צריך לשחוט כל הורידין ולפי שלדידן לא כ"מ שאין אנו שוחטים אפי' לכתחילה כמש"כ בס"ק א' ע"כ קצרתי: ג לא יצלנו שלם · אלא שיחתוך הורידין עם הבשר שסביבותיו מן הצואר כן כ' הש"ך ופר"ח בשם רא"ש ורי"ו אבל דעת הרשב"א דזה לא מהני דהא כבר נתפשט בכל האיברים ולא מהני אלא אם ינתחם אבר אבר בבהמה והסרת הראש בעוף שמ"ח ס"ב · והכרו"פ כ' אע"ג דהרבה מחברים כתבו לחלוק על הרא"ש מ"מ כיון דאיסור דרבנן הוא דדם שבשלו הוא דרבנן ראוי לסמוך על הרא"ש אבל השמ"ח ס"ב פסק להחמיר וכ"מ ד' השפ"ד ס"ק ג' ע"ש שהאריך בזה: ד כדי נטילה · ואפילו לדידן שמחמירין בכ"מ בצלי בס' מ"מ כאן סגי בכ"כ משום די"א דא"ל כלום משום ככב"פ · ש"ך ס"ק ד' וס"ק ו' ובאחרי אחרונים ודוקא בורידי הצואר שהם · אינם כ"כ עבים בעינן נטילה משא"כ שאר חוטי הצואר שהם עבים סגי בקליפה · ש"ך ס"ק ה' ופר"ה ס"ק ד' וכרתי ס"ק ה': ה מסירין כו' ושרי · משום דאמרינן כבכ"פ והא דלא אמרינן כן בצלי ע' הטעם במ"ח ס"ק ו' וע' עוד טעם לזה במ"ח שם ומ"מ להלכה קיי"ל דיש להחמיר להצריך כ"כ בצלי וקליפה במליחה וע' מ"ח ס"ק ו' ז': ו ואם בשלו שלם מחטט כו' · הא אם מחתך אבר אבר א"צ לחטט ולנקר

ז (ח) בכל מה שבקדרה ח כדי לבטל (ט) הדם שבכל החוטין בס' מותר :

הג"ה (י) ט ואם הסירו הראש ממנו לא מקרי שלם (מרדכי והגהות אשר"י ואגור ות' מהרי"ל סי' כ"ח) ולכן נהגו להסירו מן עופות השלימות ועי' לקמן סי' ע"ו אם לא נשחטו הורידין :

ס"ב (יא) י הבהמה אין צריך לנקוב הורידין בשעת שחיטה יא מפני שאין דרך לצלותה שלימה אבל אם רוצה לצלותה שלימה צריך לנקוב את ורידיה בשעת שחיטה ואם לא נקבם אסור לצלותה או לבשלה שלימה :

הג"ה ואם צלאה או בשלה שלימה דינה כמו בעוף (ב"י לדעת כמה פוסקים) (יב) יב וסתם עוף נשחטו הורידין וסתם בהמה לא נשחטו (יג) וכל זה כשיצא דם בשעת שחיטה יג אבל אם לא יצא דם אין חוששין לשחיטת הורידין דהא לא נתעורר הדם לצאת (ר"ן פ' השוחט בשם רשב"א) :

סימן כג דיני שהייה בשחיטה ובו ו' סעיפים :

סעיף א (א) א כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן · ב שהייה · דרסה · חלדה · הגרמה ועיקור :

ס"ב שהייה כיצד הרי שהתחיל לשחוט ג והגביה ידו קודם שיגמור השחיטה ושהה בין בשוגג בין במזיד בין

ולנקר החוטים (הרשב"א ורא"ש ור"ן דלא כי"א בזה ועי' מ"ח) : ז בכל מה שבקדרה · וי"א וס"ל כיון דקיי"ל דאמרינן באיסור דבוק דממהר לבלוע ועי"כ בעינן בעוף גופא דוקא ס' כנגד החוטין ואין מצטרף מה שבקדרה ואם אין בעוף גופא ס' נגד החוטין נעשה נבלה וצריך במה שבקדרה ס' נגד העוף שנאסר (ע"ז ומנ"י) אבל הש"ך וכרו"פ פ' כרמ"א ועי' מ"ח ס"ק ח' טעם לדבריהם: ח כדי לבטל הדם שבכל החוטין · נקט הדם משום דעיקר איסורו משום הדם הכנוס בתוך החוטים אבל מחמת דלא ידעינן כמה דם כנוס בחוטין ועי"כ צריכין ס' נגד כל החוטים (טור ורשב"א וד"מ וש"ך ועי' מ"ח ס"ק ט') · וכתב בפ"ת ס"ק ב' בשם ת' למשה דגם חוטי הורידין עצמן מצטרפין לס' וכ"ל הטעם דהם עצמן בשר ועי"כ מצטרפים ועי' מ"ח שם · ודעת הב"ח דצריך גם ס' נגד הקליפה שנאסרה תחילה במליחה והש"ך כ' דלא אמרינן חנ"נ רק בכל החתיכה ולא בקליפה ועוד כ' טעם משום די"א דל"א חנ"נ במליחה משום דבשאר איסורים דאמרינן נ"נ הוא משום גזירה דבב"ח ובב"ח דוקא דרך בישול אסרה תורה ולא במליחה ואע"ג די"א ע"ז וסוברים דגם במליחה אמרינן כ"כ מ"מ כיון דיש עוד לד היתר יש להתיר בפשיטות וכ"פ בכרו"פ בפשיטו' דא"צ ס' נגד הקליפה מטעמים שונים ע"ש דלא כב"ח: ט ואם הסירו כו' לא מקרי שלם · ועי"כ נהגו עכשיו שאין שוחטים הורידים בעוף משום דעכשיו נוהגים להסיר הראש והוי כבהמה שדרכה לנתחה אבר אבר ועי' ס"ק א' שכ"כ בכרו"פ ובמ"ח · ובבהמה שהצואר רחב צריך לחתוך הצואר לב' חתיכות · ע"ז וש"ך בשם פוס' והוא כתי' א"כ בהג"א שהבאתי במ"ח ס"ק י' ע"ש וכ"פ בכרו"פ: י הבהמה אין צריך וכו' · ע' בס"ק הקודם בסופו דבבהמה דצוארה רחב צריך לחתוך הצואר לשנים: יא מפני שאין דרך וכו' · גם בגדיים וטלאים שצולין לפעמים שלמים מ"מ כיון דאין דרכם בכך אין צריך לשחוט הורידין בהם [ב"י וד"מ וש"ך וכרו"פ] ובבהמה מפני שמנתחה אבר אבר אין צריך לשחוט הורידין אפי' בבישול [הרא"ש פ' השוחט סי' ג' דלא כר' אפרים ע"ש]: יב וסתם עוף נשחטו הורידין · זה הי' בזמן רמ"א אבל עכשיו אין נוהגין לשחוט הורידין משום דסומכין על ר"ת על הסרת הראש · ועי"כ בסעודות גדולות אין לסמוך על הסתם וצריך לשאול אם הסירו הראש [ע"ז וכרו"פ]: יג אבל אם לא יצא דם וכו' · דהא לא נתעורר · כד' הר"ן בשם הרשב"א אבל הרא"ה חולק ע"ז וכ' במ"ח ס"ז ובספ"ד ס"ק י"ג דאפי' להרשב"א דוקא לצלותו כולו כאחד מותר משום דהאש שואב להדם שבורידין וחוטין אבל לקדרה בעי ניתוח אבר אבר בבהמה והסרת הראש בעוף אף אם לא יצא דם ע"ש שכ' שיש להחמיר אם נתבשל שלם אפי' שחט לורידין בלא יצא דם [וע"ש בתב"ש ס"ק י"א טעמו בזה]:

סי' כג א כל טבח שא"י ה"ש וכו' · וע"ל סי' א' ס"ב מה שצריך לידע עוד דינים המצויים לבוא לידו: ב שהי' וכו' · וכתב במ"ח ס"א [ובתב"ש ס"ק א'] ד"ה הלכות שחיטה כולם הלכה למשה מסיני הם (ועמ"ח ס"ק א') ולפיכך אין לומר בהם טעמים כי יוכל לבוא לידי טעות וקילקול מחמת הטעמים וכ' בס' המאור שאין לדמות בדברים אלו בסברא מה שלא נאמר בפירוש כי גזירת מלך הוא: ג והגביה ידו · ל"ד ה"ה אפילו

דאמרינן ככל"פ ע"ש ואזיל לשיטתו שהבאתי בס"ק הקודם דלא הוי דם בעין הדם שבחוטין אבל י"א דהדם שבחוטין הוי כמו דם בעין ובדם בעין ל"א ככל"פ כדאמרי' בר"ס ס"ט ובסי' ע' ובסי' ע"ב וע"כ טוב להחמיר ליטול כלי וליקלוף במליחה [פר"ח סק"ה ע"ש] : (ח) בכל מה שבקדרה וכו' · הט"ז סק"ד כתב דלפי מה דקיי"ל לקמן (סי' פ"ב ס"ג וע"ג ס"ו וצ"ב ס"ד) דאמרינן חנ"נ וגם באיסור דבוק אמרינן חנ"נ וא"כ צריך הכא שיהיה ס' באותו עוף לבדו ואם לא צריך ס' נגד כל העוף וכו' · עכ"ל · וכ"כ המנ"י כלל ס"ז סק"ג ע"ש וגם התב"ש סק"ז אע"ג שמיישב קושיות מנ"י על הש"ך מ"מ לדינא מחמיר כט"ז ומנ"י ע"ש אבל הש"ך סק"ד מתרץ דברי רמ"א דמשמע מדבריו דכל הקדרה מצטרף משום דהטעם דאמרינן באיסור דבוק שצריך בא' גופא ס' משום דממהר לבלוע ונעשה נבילה והכא ל"א דממהר לבלוע משום דהורידים קשים ומפסיקים בין הדם להעוף וע"כ אין ממהר לבלוע יותר מכל מה שבקדר' וכ"כ הפר"ח וכ' השפ"ד והא דל"א לטעם הב' (באיסור דבוק) משום דשמא הי' פ"א חוץ לרוטב משום דדם שבישלו דרבנן ובאי' דרבנן לא מחזקינן איסור שמא הי' פ"א חו"ל וס' דרבנן להקל ולפי"ז אם ידוע שהי' פ"א בחוץ העוף עם הורידין גם הש"ך יודה דבעינן בעוף גופא ס' ובא"ל צריך ס' בקדרה נגד העוף והעוף עצמו אסור משום דנעשה נבילה · עכ"ל · ומיהו הכרו"פ מיקל כהש"ך מט"א משום דהא דאסרינן אם לא נחתכו הורידין מטעם דמתקרר הדם ולא יזובו עוד אין זה ודאי רק הוי ספק (ודעת תוס' בשם ר"י דלא אמרה ר"י אלא לכתחלה ע' מ"ח סק"ג) ודם שבישלו הוי רק דרבנן [ודבוק הוא הומרא כי רבים חולקים ע"ז] וע"כ ל"א כזה איסור דבוק ע"ש ולפי דבריו אפשר אף ידוע שהי' פ"א חו"ל מ"מ מצטרף כל הקדרה דלא כשפ"ד ודו"ק · וכתב בפ"ת בשם ס' ת' למשה דגם הורידין עצמן מצטרף לס' ע"ש וס' הג"ל אין תח"י וכ"ל דדמי לכחל בסי' צ"ב ס"א דאם בישלו עם בשר דצריך ס' וגם הכחל עצמו מצטרף לס' וכ' שם בט"ז סק"ב בשם הרשב"א הטעם דהתם האיסור משום החלב שבכחל וכיון דהוא עצמו בשר מצטרף לבטל ע"ש וה"ג כיון דהאיסור משום דם שבורידין והורידין עצמם אינן דם רק בשר וע"כ מצטרפין לס' לבטל הדם שבהם: (ט) הדם שבכל החוטין · כ"כ הר"ן אבל הרשב"א וטור כ' אם יש בו כדי לבטל כל החוטין וכתב בד"מ הטעם משום דל"י כמה דמא נפק מינייהו וא"כ י"ל דגם הר"ן יודה לזה ודם החוטים דנקט ל"ד משום דעיקר האיסור משום דם ומ"מ צריך לשער בכל החוטין משום דא"א לשער כמה דם יש בהוטין (כ"כ הש"ך והשיג על הב"י ועי' פלתי סק"ד שמיישב דברי הב"י) וכ' הגר"א ראי' לטור ורשב"א ממאי דאמרינן בפ' ג"ה (צ"ז ב') איבעיא להו כי משערינן (ר"ל הכחל שנפל לקדרה) בדידי' משערי' או במאי דנפיק מיניה ופריך פשיטא דבדידי' משערינן דאי במאי דנפיק מיניה מנא ידעינן · עכ"ל הש"ס · וכ"כ לק' סי' ס"ה סוף ס"א בהג"ה דצריך ס' נגד כל החוטין ע"ש : (י) ואם הסירו הראש וכו' · כ"כ הג"א פ' השוחט בסי' ג' ד"ה וכן כ' ר' אבן וכו' בשם ר"ת והמרדכי ג"כ בשם ר"ת שאנו שחותכין ומסירין את הראש בעוף אין אנו צריכים והא דקאמר בבהמה מנתח אבר אבר ל"ד א"כ משום דצואר בהמה גדולה צריך שיחתוך לשני חתיכות אבל בעוף שצוארו דק וקטן די בהסרת הראש · עכ"ל · ומוכח בש"ך ס"ק י"א דכן קיי"ל להומרא כתי' הב' וכ"פ האחרונים : (יא) הבהמה כו' שאין דרך לצלותה שלימה אבל כו' · בפ' השוחט (כ"ח ב') אמר ר"ח לא אמר ר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כא' אבל בהמה כיון דמנתחה אבר אבר ל"ל וכ' הרא"ש פ' השוחט סימן א' דמ"כ שם הואיל וצולהו ולא קא' לפי שצולהו אלא בעוף אפי' רוצה להתכו צריך לשחוט הורידין הואיל ודרך לצלותו שלם משא"כ בבהמה וזה שמחלק בין עוף לבהמה ולא חילק בעוף גופא (הגר"א) ועי' מש"כ בס"ק ב' : (יב) וסתם עוף נשחטו הורידין · שבודאי עשו כדין כמש"כ בכ"מ חזקה כו' (הגר"א) וכ' הט"ו ס"ק ז' בשם הדרישה דזה לדינא דש"ס אבל עכשיו המנהג שאין שוחטין את הורידין משום שסומכין על הסרת הראש כסברת ר"ת שזכר רמ"א סוף ס"א וע"כ יש ליזהר בסעודות גדולות לצוות להסיר הראש מן העופות כי עכשיו אין לסמוך על הסתם (ע"ש כי אין זה לשונו ממש) וכ"כ במ"ח ס"ו דהאידנא חזקה שלא נשחטו בין בעוף בין בבהמה עכ"ל: (יג) וכ"ז כשיצא דם · דהאיסורן הוא משום דם האיברים וכל שלא פי' מותר ועי' ברא"ש פ"ק דחולין סימן י"ט (הגר"א) שם האריך והביא ראיות דדם האברים שלא פירש מותר וזה דעת הרשב"א במה"כ והר"ן פ' השוחט הביאו והרא"ה בב"ה חולק ע"ז וכ' אף שלא יצא דם צריך לחתוך אבר אבר ומביאו ש"ך ועי' מש"כ בי"א בשם תב"ש דזה ללי אבל לבישול לקדירה בעינן ניתוח אבר אבר ע"ש :

סי' כג (א) כל טבח שא"י כו' · בפ"ק דחולין (ד' ט' ע"א) אר"י א"ש כל טבח שא"י ה"ש אסור לאכול משחיטתו ואלו הן ה' שחיטה שהי' דרסה חלדה הגרמה ועיקור וכו' ע"ש וחמשה ה"ש הן הלל"מ כדאי' בס"ם ר"פ השוחט (כ"ז א') שהי' דרסה כו' מנלן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא והרא למאי אתי כו'

(ב) בין באונס בין ברצון ובא הוא או אחר וגמר השחיטה
(ג) אם שהה (ד) ד כדי שיגביה הבהמה וירביצנה ה וישחוט
ושיעור שהיית בעוף ובבהמה דקה כדי שיגביה בהמה דקה
וירביצנה וישחוט ו (ה) עד רוב הסימנים שהוא הכשר
שחיטה שחיטתו פסולה היתה בהמה דקה שיעור שהייתה
כדי

וכו' וכ' רש"י ד"ה וקרא למאי אתא כיון דה"ש הלל"מ הן עכ"ל וכ"כ רש"י שם ד"ה דלא לישוויא גיסטרא כו' אע"ג דה"ש הלל"מ הן וכו' ע"ש וכ"כ התוס' פ"ק (ס' א') ד"ה כולהו כו' לדברי בה"ג שכן הלל"מ שאין שחיטה מועלת בסימן שמוט וכ"כ הרא"ש שם ע"ש: (ב) בין באונס בין ברצון · ו:"ה בטור וכ' הפר"ח מזיד ורצון חדא מילתא היא וכ"פ רש"י במס' ע"א פ"ו (ד' כ"ד) אלא דהכי אורחא דש"ס למיתני בכה"ג רצון אבל אונס והרמב"ם ברפ"ג השמיט חילוקא דרצון ע"ש עכ"ל: (ג) אם שהה כדי שיגביה כו' · משנה בפ' השוחט (ל"ב א') נפלה סכין והגביה (שהה בהגבהה זו · רש"י) נפלו כליו והגביהן השחיז את הסכין ועף (ונתייגע ופסק שחיטתו ובא אחר וגמר · רש"י) אם שהה כדי שחיטה פסול ובגמרא מאי כ"ש ומסיק איתמר רב א' כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף ושמואל. אמר אפילו בהמה לעוף וכן כי אתא רבין אר"י אפילו בהמה לעוף רח"א כדי שיביא בהמה אחרת וישחוט ופריך יביא אפילו מעלמא א"כ נתת דבריך לשיעורין א"ר פפא עומדת להטיל א"ב (ופירש"י איכא בין ר"ח לר"י ר"י משער בשחיטה לחודא ור"ח בעי הטלה ושחיטה) אמרי במערבא משמיה דר"י בר' חנינא כדי שיגביהנה וירבילנה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה פירש"י ד"ה דקה לדקה לשהיית בהמה דקה משערינן בכדי שחיטת בהמה דקה דכוותיה ואע"ג דרב ור"י הלכה כר"י כיון דקים ליה ר"י כר"ח בשיטתיה דרב דא' דקה לדקה וגסה לגסה ממילא שמעינן ועוף לעוף ועבדינן לחומרא עכ"ל · וכ' התוס' שם ד"ה ושמואל דכ"פ בה"ג כרש"י דכ"ש עוף לעוף דיותר חלוק עוף מבהמה ממה שחלוקין דקה מגסה ור"ח פסק כשמואל ור"י דאמרי' בהמה לעוף · והרא"ש פ' השוחט סי' ט' כ' וז"ל רש"י גרים אר"פ עומדת להטיל א"ב ופי' א"ב בין דר"י ור"ח דר"י לא מצריך אלא כדי שחיטה ור"ח מצריך כדי הטלה ושחיטה ואין גירסא זו נכונה דר"פ לא בא אלא לתרץ מה שהקשה נתת דבריך לשיעורין הלכך נראה כספרים דגרסי אר"פ בעומדת להטיל (ול"ג א"ב) פי' הא דאר"ח יביא בהמה אחרת היינו בעומדת להטיל כאן ואינה מחוסרת אלא הטלה אמרי במערבא משמיה דריב"ח כדי שיגביהנה וירבילנה וישחוט גסה לגסה ודקה לדקה ופס' רש"י הלכה כרב משום כו' ואפשר דלא פסק רש"י כריב"ח אלא במה שנחלקו רב ור"י והכריע הוא בינייהו אבל במה שהושוו רב ור"י ושמואל דלא בעינן שיעור הגבהה והרבלה הלכה כמותן ולא כריב"ח (וכן שיטת סמ"ג וסמ"ק ומרדכי) אבל לפי אותה גי' שהיא עיקר דגרסי' אר"פ בעומדת להטיל נראה דרב ור"י ושמואל לא דברו כלום בשיעור הגבהה והרבלה ולא באו אלא לפרש שיעור שחיטה דמתניתין אי משערינן גם בהמה לעוף או עוף לעוף אבל כדי שחיטה אי הוה הגבהה והרבלה בכלל שחיטה או לא לא פירשו ומה שלא פירשו הם בא ר' חנינא ופירש (אפשר דל"ל ריב"ח) ואמתניתין קאי ולא על דברי רב ור"י וכן משמע מתוך דברי ר' אלפס שהביא דברי רב וש' ור"י ופסק כר"י ושמואל דבהמה לעוף והביא דברי ריב"ח כדי שיגביהנה כו' ומאחר כו' והרמב"ם כתב ובעוף כדי שיגביה בהמה דקה וירבילנה וישחוט וכ' הרא"ש שם ונראין דבריו זו כעין פשרה ואין נראין דבריו כיון דמקילינן לפי דבריו לשער בהרבלת בהמה לעוף למה לא נשער בהרבלת בהמה גסה לעוף ועוד שכתב דמשערינן בהרבלת דקה לדקה ולא בהרבלת גסה לדקה וא"כ למה נקל בעוף לשער בהרבלת בהמה עכ"ל הרא"ש · וכב"י אבל הר"ן סובר שהרי"ף לגמרי פסק כר"י ב"ח דלא פליג ר"י בר"ח על ר"י ושמואל דאינהו נמי כי אמרי בהמה לעוף בהמה דקה לעוף אמרו אבל בבהמה לא דברו ובא ר"י בר"ח וא' דבעוף הקילו לשער בו כדי שחיטת בהמה דקה אבל בהמה דקה לא הקילו בה לשער ביותר מכיוצא בה ומדלא אידכר ריב"ר"ח עוף משמע דליכא אלא הני תרי שיעורא דקה וגסה ובכלל דקה הוי שיעור עוף וכ"ד הרמב"ם בפ"ג מה"ש והרא"ש תמה על ד' הרמב"ם וכ' שהוא כעין פשרה ועכשיו נתברר שאין זה פשרה אלא שורש הדין ובשיטת הרי"ף רבו אמרה והכי מסתבר יותר שדברי הרא"ש כרי"ף דהוקים מאוד ע"ש ומה שהקשה הרא"ש למה הקילו בעוף לשער בבהמה דקה יותר ממה שהקילו בבהמה דקה שלא משערינן בבהמה גסה אילו היו אומרים כן מסברא ודאי היה קשה אבל מאחר שכן פירשו חכמי התלמוד לדעת הרי"ף והרמב"ם אנו אומרים הכי קים להו דעוף הויתו רב משל בהמה א"כ אפשר דהכי גמירי הלל"מ וכמש"כ הרשב"א · ואחר שהבאתי לשון הש"ס והפוס' אבוא לבאר בקוצר דברי השו"ע: (ד) כדי שיגביה הבהמה כו' · כבר כתבתי בס"ק הקודם שזה הוא שיטת הרי"ף ורמב"ם ורא"ש וכר"י בר"ח ודלא כגי' רש"י דגרים א"ב אלא ה"ג בעומדת להטיל ופירושא הוא ול"פ אבל כבר כתב התב"ש ס"ק ה' שזה דרכו של הב"י לפסוק ככ"מ כג' פוס' הנ"ל אף במקום שרבים חולקים עליהם אבל כבר נתרעמו על הב"י הד"מ בהקדמה ושארי אחרונים איך נקל בדאורייתא במקום שרבים מחמירים ולכן גם כאן כיון דלפי גי' רש"י וגמרא דידן דגרסינן א"ב לא בעינן לרו"ש ולר"י הגבהה והרבלה והאיך נקל בשל תורה לתפוס דברי ר"ח וריב"ח המקילים ולדחות דברי רו"ש ור"י וקושיות הרא"ש על גי' רש"י תירלה בכב"ש ע"ש וכ"כ הרז"ה שלשיטת רש"י אין משערין בהגבהה וכו' אף בבהמה ופסק כן וכ"פ הסמ"ג ורוקח ומרדכי וסמ"ק וכ"כ הרשב"א שיש להוש לדעת רש"י וכן בש"ג כ' שרוב הגאונים מחמירים לשער בבהמה רבולה וע' מש"כ בס"ק ו' בשם הגר"א: (ה) עד רוב הסימנים שהוא הכשר שחיטה · מדאורייתא אף לכתחלה ודלא כרמב"ם הביאו בתה"א שמפ' מש"כ בש"ס פ' השוחט (ל"ב א') שהה במיעוט סימנים מאי ר"ל אם שהה כשיעור מיעוט סימנים וכן בת"ה סתרו דהוה לי' למימר כמיעוט בכ"ף הדמיון · עכ"ל הגר"א · [וכב"י כ' דהרמב"ם באמת גורס כמיעוט בכ"ף אך מפרשים לא נראו דברי הרמב"ם דהא פשיטא כל שלא שהה כדי שיעור שחיטת רוב הסי' לא מקריא שחיטה ולא הוי שהי' ותי' ב"י דחוק מאוד כאשר מבואר באחרונים וגם תי' הגה"ך על הרמב"ם דחוק מאד כנראה למעיין] ומדברי הגר"א הנ"ל שהעתקתי נראה שמפרש מש"כ רמ"א והוסיף תיבת [עד] רוב פי' רוב גמור (דלא כרמב"ם) וזה דלא כפי' הש"ך סק"ג שכ' דהיינו ששהה כדי שחיטה עד שהי' מגיע לרוב הסימנים שבחוט השערה [יותר] הוי רוב ומפרש דרמ"א סובר כהרמב"ם ודבריו דחוקים מאוד ודברי הגר"א נראים עיקר וגם בתב"ש סק"ו השיג על הש"ך דהד"מ לא הביא כלל דברי הרמב"ם וגם רבים חולקים עליו והאיך יגיהה בפשיטות ולפחות היה לי' למכתב בלשון י"א ומה שדחקו להש"ך על רמ"א שהוסיף תי' עד נלפע"ד שכיון למש"כ בד"מ דז"ל הטור והך שחיטה דמשערינן י"א דהיינו ברבולה ועומדת שאין משערין אלא בכדי חתיכת הסימנים בלבד · עכ"ל · ורמז ע"ז בד"מ סק"ב [על שכתב הטור בכדי חתיכת הסי'] והר"ן פ' השוחט כ' ומיהו בעור משערין דבשיעור שחיטה כדרכה גמירי שהוא שוחט העור לכתחלה · עכ"ל · וגם בב"י הביא דברי הר"ן בסתם ובת' הרשב"א קי"ו דלא משערי' בכדי מריטת נוצה מן העוף או מריטת שער בבהמה · עכ"ל · [וכתבו האחרונים דמרשב"א משמע ג"כ כר"ן דדוקא במריטת נוצות דאפשר בלא"ה לא משערי' אבל בעור משערי' וכ"כ בתב"ש סק"ו · ע"כ] לכן אני אומר כמו דתיקן בד"מ אלשון הטור שכ' בכדי חתיכת הסי' דאפשר למיטעי דר"ל הסימנים בלבד וע"כ הביא ע"ז דברי הר"ן ורשב"א שסוברים שגם בהעור מצטרפין · כן תיקן רמ"א כאן על הש"ע שכ' וישחוט רוב הסי' והוה אמינא בלי העור וע"כ הוסיף תיבת עד ר"ל מתחילת שחיטת העור והלאה כדרך שחיטה עד רוב הסימנים שוב מצאתי שכ"כ פ"ת ס"ק א' בשם ס' תפארת למשה · שוב מצאתי שבכרו"פ ובתב"ש סק"ו שפי' במה שהגי' רמ"א תי' עד רוב ר"ל עד רוב ולא רוב ממש שסגי כדי שחיטת הושט ומיעוט קנה וכן בעוף במיעוט קנה לבד כמ"ש התה"ד סי' קפ"ה דבשיעור שהי' בעוף הוא משהו דמשערינן אם הי' חצי קנה פגים ולפע"ד לא נראה מלבד דדחוקים דבריהם ברמ"א הלא

אפי' לא הגביה אלא אורחא דמילתא נקט · ש"ך ופר"ח: ד כדי שיגביה כו' · ע' מ"ח ס"ק ג' שזה שי' רוב הפוסקים אבל י"א דאף בבהמה השיעור בלי הגבהה והרבלה וכ"פ בתב"ש ס"ק ה' ע"ש וכמש"כ בי"א ס"ק ז' ע"ש: ה וישחוט כו' · העור עם הסימנים דשיעור שחיטה כדרכה גמירי שהוא שוחט העור לכתחילה (ר"ן ופר"ח ס"ק ד') אבל מריטת נוצות בעוף אינה מצטרפת דיכול לשחוט בלי מריטה ואינה בכלל שחיטה (רשב"א בת' סימן קי"ו הובא בשמ"ח ס"ב) וי"א דאין מצטרפים · העור לשיעור שהיי' שחיטת העור רק שחיטת הסימנים לבד (כרו"פ לשיטת תה"ד) וי"א עוד דגם בשחיטה אין משערים בשחיטת ב' סימנים רק שחיטת הושט וקצת מן הקנה להשלים אם הי' חצי קנה פגום ובעוף דדי בסי' אחד משערים רק כדי להשלים שיעור שחיטת רוב הקנה אם הי' חצי פגום ותב"ש בס"ק ו' מסיק לאותן פוס' שסוברים שמשערים שחיטה עם הגבהה והרבלה יש לסמוך על רשב"א ור"ן ומשערים בעור ובכל השחיטה מתחילת הקנה עד הרוב (וזה שיטת רוב הפוס') אבל לשיטת הרא"ש ופירש"י שמשערים בשחיטה עצמה בלי הגבהה והרבלה יש להחמיר ג"כ בזה שאין משערים בעור וגם יש לחוש לדברי תה"ד שמשערים רק להשלים רק חצי קנה פגום בעוף ובבהמה כדי שחיטת רוב שלם בושט משהו מן הקנה ולפי שלדידן שמחמירים בשהי' משהו אין נ"מ לכן קצרתי וע' מ"ח ס"ק ה' כ' שדברי הר"ן עיקר ודלא כתה"ד ויש להחמיר ג"כ לומר ששיעור כדי לשחוט ב' סימנים יחד ולא זה אח"ז (כרתי ס"ק ה') אבל בשפ"ד סוף ס"ק ג' חולק עליו ודעתו ששיעור שהיי' מה"ת דוקא קנה וושט זה אח"ז ע"ש וגם מחשבין שיעור שהייה באדם שאינו מהיר ובסכין רע· מכל מקום מחשבין השיעור רק בשוחט מהיר ובסכין יפה בידו כמה הוא שוהה לחומרא (כרתי ס"ק ד' ושמ"ח סעיף ס"ג ע"ש): ו עד רוב כו' · עיין פירושו במ"ח ס"ק ה' וע' בתב"ש ס"ק ד' וס"ק ט"ו ובשמ"ח שלו ס"ח דאף אם נוליך ומביא כל שלא התך מעט מעט הוי שהי' וכ"ד הפר"ח כאן ס"ק י"א

כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה וישחוט ואם היתה גסה כדי שיגביה בהמה גסה וירביצנה וישחוט ובעוף כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנ' וישחוט (ו) וי"א דשיעור שהיית ז עוף כדי שחיטת רוב סימן א' בעוף בלי הגבהה והרבצה ולפי דבריהם (כ"כ המרדכי הובא בב"י) יש ליזהר כשהתחיל לשחוט בעוף וחתך מעט ח עד שהדם יוצא והגביה סכינו מהצואר שלא יגמור השחיטה לפי שיש לחוש (ז) שמא שחט משהו מהושט ואפילו לא הגביה סכינו אלא מעט יש לחוש מפני ששהיית העוף מועטת מאד דכדי שחיטת רוב סימן אחד בעוף הוא נעשה מהר ואפילו אמר השוחט בריא לי שלא חתכתי כי אם העור אין סומכין עליו כיון שיצא הדם ואם בא לשאול אחר שהגביה סכינו כיצד יעשה אומרים לו שישחוט הקנה לבדו במקום אחר ואח"כ יהפוך הושט ט ויבדוק אותו ולענין מעשה יש להחמיר כסברא זו אלא אם כן הוא שעת הדחק או הפסד מרובה שאז יש לסמוך על סברא ראשונה:

הג"ה י והמנהג פשוט במדינות אלו להטריף יא כל שהייה אפילו משהו (ח) בין בעוף בין בבהמה (מרדכי ומהרי"ו בה"ש) ואין לשנות (ט) יב ואם נמצא לאחר שחיטה גמי או כיוצא בו יג מונח בושט או בקנה ונשחט עמו טריפה יד דוודאי הוצרך להשהות מעט בחתיכת הדבר ההוא לאחר ששחט הסימן טו והוי שהייה במשהו וטריפה (תה"ד סי' קפ"ה):

שחט

יד אליהו

י"א ובסימן י"ח ס"ק י"ב כדעת רי"ו וכ"ד שפ"ד כאן ס"ק ב' ע"ש דלא כמשמע ממהרש"ל ע"ש: ז עוף כו' בלי הגבהה והרבצה · משמע אבל בבהמה אפילו לדיעה זו בעינן הגבהה והרבצה עי' מ"ח ס"ק ג' וס"ק ד' וס"ק ו' ע"ש דכ"כ מדברי הרא"ש אבל שי' רש"י וסמ"ג ומרדכי דגם בבהמה משערים בלי הגבהה והרבצה: ח עד שהדם יוצא כו' · כ' ב"י דל"ד אלא דאורחא דמילתא אבל באמת אפילו לא יצא דם נמי חיישינן שמא נגע בושט (אם חתך כל העור ש"ך ס"ק ב' ע"ש) ומיהו מה שסיים בשו"ע ואפי' אמר השוחט ברי לי אין סומכין כו' כיון דיצא דם הוא דוקא ביצא דם אבל בלא יצא דם מהני ברי לי וכדדייק ליהנא אין סומכין כו' כיון שיצא הדם משמע דוקא בכה"ג שיצא דם אין סומכין וכ"ד ד"מ וש"ך ס"ק וש"א אחרונים דלא כמהרי"ק ורש"ל: ט ויבדוק · ולדידן שאין אנו בקיאים בבדיקה טריפה וכ"כ רמ"א סוף הסימן ורש"ל כ' דבהפ"מ או לעת הצורך יראה להקל ע"י בדיקה · (ש"ך ס"ק ו') ואין להקל בקל (כרתי ס"ק י') וכ' בשפ"ד דכת' רש"ל פ' השוחט סי"ד דיקבץ כל חכמי העיר וכ' עוד בשפ"ד דדעת הש"ך בסי' ל"ג ס"ק ז' דבמקום ידוע סובר רמ"א דיש בדיקה אלא דושט לא מקרי מקום ידוע דגמיד ופשיט ומ"מ יש להקל בה"מ אם לא נמצא טיפת דם מבפנים דזה הוי כמקום ידוע ומיהו אם שחט ולא יצא דם כלל אפשר דהוי כאין מקום ידוע ואין להכשיר דנקב כ"ש אין אנו בקיאים ותב"ש סוף ס"ק כ"ב כתב דמשמעות רמ"א להטריף אף בה"מ ולמעשה צ"ע עכ"ל שפ"ד ס"ק ו': י והמנהג כו' להטריף · כ' הש"ך דאפילו בה"מ מטריפים וכ"כ הב"ח ושאר אחרונים וכ' בשפ"ד ס"ק ז' דאפילו משהו ובמיעוט בתרא המנהג ג"כ להטריף אפי' בה"מ וכ"ד שמ"ח ס"ד וכן המנהג: יא כל שהייה · כ' הט"ז ס"ק ב' דוקא אם הגביה קלת הסכין אפילו משהו כיון שעקרו מן הצואר אין לחלק בין מעט להרבה אבל אם לא הגביה כלל רק שנדחף הסכין ממל"מ כשר אפילו לדידן כמו בשוחט בב' בג' מקומות בסי' כ"א וכ' שכ"כ רש"ל וכ"כ בכרתי ס"ק י"א ע"ש וכ"כ בפר"ח ס"ק ח' כט"ז ובתב"ש ס"ק ב' פקפק ע"ז והעלה דבעוף יש לאסור דבעוף שיעור שהי' מועט להרבה פוסקים ובבהמה יש להכשיר והביאו משבלות סוף ס"ק ב' ע"ש: יב ואם נמצא לא"ש גמי בושט או כיוצא בו · דל"ד גמי ה"ה אם נמצא עשב ארוך טריפה לפי הטעם שיתבאר בס"ק שאח"ז (ש"ך ופר"ח וכרו"פ דלא כב"ח ע"ש): יג מונח בושט · בת' שבו"י סי' כ"ה דה"ה אם היה הקנה או העשב מונח בין קנה לושט ונחתך עמו טריפה · ודוקא נשחט עמו אבל לא נשחט עמו כשר · פ"ת בשם תשובת בית שמואל: יד דוודאי הוצרך להשהות כו' · והטעם כ' בתה"ד סי' קפ"ה מקור דין זה לפי שהסי' מתוח בשעת שחיטה והגמי אינו מתוח כי אינו מחובר אל הלחי והגוף וכל דבר רך שפוגע בו חדוד הסכין אם הוא מתוח נחתך יותר מהר מאשר אינו מתוח והואיל והגמי הוא רך ואינו מתוח וע"כ חדוד הסכין שוהה בו יותר מבחתיכת הסימן (ש"ך ופר"ח וכרתי): טו והוי שהיי' במשהו וטריפה · ודוקא אם נמצא גמי בעוף כיון לדעת הרבה פוסקים עפ"י עיקרא דדינא שהיי' העוף מועטת וע"כ מחמירים בגמי אבל בבהמה דלפי דעת רוב הפוסקים יש שיעור לשהייתה רק דמחמירים בבהמה כמ"ש הגר"א משום דא"א בקיאים בשיעורים הסכימו לאסור בכ"ע וכיון דבבהמה חומרא בעלמא הוא וע"כ יש להקל בנמצא גמי בהפ"מ וכ"כ שפ"ד ס"ק ח' ותב"ש ס"ו וח"א כלל ז' סוף ס"ב וכן בחתך אלבעו בשעת שחיטה יש להקל בבהמה ובעוף יש להחמיר אם לא שבשעת שחיטה לא הרגיש רק אח"כ ראה יש להתיר אף בעוף (שפ"ד שם וכ"כ בשמ"ח ס"ו)

ודוקא

מקור חיים

הלא הם כתבו בעצמם דהר"ן אינו סובר כתה"ד הנ"ל דאם איתא דמשערי' בחצי קנה פגום כ"ש שיש לשער בשנקרע העור (וכבר כתבתי שגם הרשב"א סובר כהר"ן גם מלשון המרדכי וסמ"ק משמע דמשערינן ברוב סי' ממש כמש"כ התב"ש משמם ע"ש) והאיך אפשר לפרש דברי רמ"א פה נגד מש"כ בד"מ הנ"ל שהעתיק דברי הר"ן לתקן דברי הטור ודברי התה"ד לא הביא כלל בד"מ וכאן נפרש דבריו להיפך שסובר כתה"ד ולא כהר"ן ובד"מ מבואר ההיפך וכן בפר"ח הביא דברי הר"ן בסתם לפסק הלכה גם לפי פירושם סובר הרמ"א כהרמב"ם והלא הגר"א סובר להיפך כמ"ש מקודם וע"כ נלפע"ד דדבריהם דחוים וגם הלכה כר"ן נגד תה"ד כיון דהתה"ד לא הביאום והשיג עליהם בראיות מש"ס וגם אין לתה"ד לחלוק על גדולי הראשונים · וגם י"ל היפוך דבריהם שמש"כ בשו"ע רוב הסי' הי' א"ל כמ"ש התה"ד שרק גמר הרוב שמשערינן בחצי קנה פגום וע"כ תיקן רמ"א בתיבת עד ר"ל מהתחלתו עד שהשלים הרוב וגם זה דחוק אבל מ"מ יהי' עולין לדינא דלא כתה"ד וכמש"כ בד"מ כר"ן שמחולק עם התה"ד וכמש"כ וכ' הסברות הנ"ל תמצא בש"ך חו"מ סי' כ"ה סק"א בשם ת' מהר"ם אלשיך · ע"ש: (ו) וי"א דשיעור שהיית עוף וכו' בלי הגוה"ר · הוא שיטת רש"י שפסק כרב כדי עוף לעוף דקאי ר"י בר"ח כוותי' דקאמר דקה לדקה וה"ה עוף לעוף וכגירסתו עומדת להטיל א"ב ופי' כשמואל ור"י בזה דלא כר"י בר"ח ור"ח וכ"כ בסמ"ג ומרדכי ועוד פוס' הבאתים לעיל סק"ד דלא משערינן כלל בהגבהה והרבצה אפילו לבהמה אבל הרא"ש דל"ג האי גי' דגרים א"ב וכ"ע מודים לר"י בר"ח דבעי גם שיעור הגוה"ר אלא שכ' דר"י בר"ח מדלא קאמר ועוף לעוף ש"מ דבעוף לא בעינן הגוה"ר וכן לפי פי' הרא"ש בר' אלפס בבהמה בעינן הגבהה וכו' ובעוף משערים בלא הגוה"ר ע"ש וזהו מש"כ וי"א וכו' [דשיעור שהי' עוף כדי וכו' בלא הגוה"ר משמע אבל בבהמה מודה דיעה זו דבעינן הגוה"ר] אבל לדעת רש"י ושאר פוס' (ר"ל סמ"ג ומרדכי) אפילו בבהמה לא בעינן הגוה"ר ועמש"כ בסק"ד בשם תב"ש: (ז) שמא שחט משהו מהושט · דשהי' פוסלת במיעוט קמא דושט כמש"כ בתוספתא [הובאה בתוס' פ' השוחט (ד' ל' ע"ב) ד"ה הוליד במיעוט סימנים] דתניא שחט מיעוט ושט ושהה כדי שחיטה פסולה: (ח) בין בעוף בין בבהמה · משום דאין אנו בקיאין בשיעורין הסכימו לאסור בכ"ע (הגר"א) ר"ל לפי מה שבארתי בסק"ד ובסק"ו שדעת רש"י וסמ"ג ומרדכי דלא בעי' הגוה"ר רק דמשערינן בשיעור שחיטה לבד וידוע דשיעור שחיטה לבד מועט הוא וע"כ מחמרינן גם בכ"ש דאפשר יהי' שיעור שחיטה ויטעה לומר שלא הי' שיעור שחיטה: (ט) ואם נמצא לא"ש גמי וכו' · ז"ל תה"ד סי' קפ"ה בקולר שחט אווזא אחת ומצא א"ש קנה של גמי רך תחוב ארכו לאורך הושט ונשחטו עם הושט והשיב יראה דאין להכשיר וכו' (כמ"ש בי"א ריש ס"ק י"ג מפני שהסי' מתוח והגמי אינו מתוח כו' ע"ש) ובנידון דידן א"א בלא שהיית משהו שהרי בשעה שחתך הגמי הפסיק בשחיטת הסימן ואע"ג דעסק כ"ז בשחיטה ומוליך ומביא עד שגמר מ"מ מקרי שהי' כה"ג וראי' מבעי' דשהה במיעוט סימנים דמבואר בס"ד לפי' ר' אושעיא דאיירי בשוחט בסכין שאינו חד ושהה במיעוט בתרא של סימן קמא דלמא הוי כחותך ביד וברגל או לא כשר וסלקא בתיקו הא קמן אע"ג דעוסק בשחיטה אם שהה בחתי' שאינ' בתורת שחיטה הוי שהי' וכ"ש אם שהה בחתי' גמי דאינו מגוף הבהמה עכ"ל תה"ד וכוונתו דכיון דעוסק בחתי' הגמי ושהה בו הוא עומד בשעה ההיא בלא חתי' כלל בסימן וכ"מ מלשון תה"ד שכ' שהרי בשעה שחתך הגמי הפסיק בשחיטת הסי' וכ"כ בלבוש ס"ו בהדיא וז"ל דיש לחוש שמא בשעה שחתך בסכין בקנה של גמי לא חתך הושט וה"ל שהייה ופסולה עכ"ל וכן מסיק בתב"ש ס"ק י"ג וע"ש שכ' עוד הוכחות לזה · וע' בי"א ס"ק י"ד מש"כ בשם ת' שבו"י בענין תרנגולת שחוט יוצא מפיה וראינו שהיא בתוך הושט והורה השבו"י לשחוט הקנה לבד דהוי כדיעבד ובל"י ס"ק י"ב חולק עליו כיון דאפשר למוכרו לעו"א לא מקרי דיעבד ועוד דהא כתב הרשב"א ומביאו ט"ז בסי' כ"ד ס"ק י' דאע"ג דהכשרו של עוף בסימן א' מ"מ בעינן שיהיו שניהם ראוים לשחיטה וכאן אין הושט ראוי לשחיטה עכ"ל בל"י ולפע"ד ל"ד כלל לסי' כ"ד דהתם קאי הרשב"א על סי' א' שנעקר ונשמט אע"ג דלשיטת בה"ג אין טריפה בסי' שמוט (עי' תוס' פ"ק ט' א' ד"ה כולהו תניגהו) מ"מ הללמ"ת דאין שחיטה מועלת בו ואפילו בעוף

שהכשרו

ס"ג (י) שחט מעט ושהה מעט וחזר ושחט מעט ושהה מעט אם כשתצטרף כל השהיות יש שיעור שהייה שחיטתו פסולה · (ולפי המנהג בכל ענין טרפה) :

ס"ד (יא) השוחט בהמה בסכין שאינו חד ונתעכב בשיעור שהייה בשחיטת מיעוט אחרון של סימן ראשון אחר (יב) טז הרי זה פסולה :

שהכשירו בסי' אחד מ"מ בעינן שיהי' שניהם ראוים (וכמש"כ התוס' שם לדעת בה"ג) והתם הטעם כיון דסי' א' נתקלקל הלל"מ שאין שחיטה מועלת לב' משום דבעינן שיהי' בשעת שחיטה חיות בשני הסימנים אבל הכא אין שום ריעותא בוושט רק דאנן חוששין לשחוט שמא יהי' שהי' קצת מחמת החוט אבל הסימן לא נתקלקל כלל וחיותו של הוושט בשלימות ומהיכי תיתי לומר שאינו ראוי לשחיטה כיון שהוא כעת בריא כאולם ואין בו שום קילקול כלל ול"ד כלל להתם דהתם נשמט ונתקלקל ועוד אפשר יפול החוט למטה וישחוט רוב הוושט קודם שיפגע בחוט רק אנן חיישינן שמא יפגע בחוט וא"כ לפע"ד בודאי הכא נקרא הוושט ראוי לשחיטה ודלא כבל"י רק לדינא אם ראויה למכור לעו"א בלי הפסד אפשר לא מקרי דיעבד כסברתו. וע' פ"ת סק"ד בשם ת' ב"כ והעתקתיו בי"א ס"ק י"ד דאם נמצא חטים או קוץ בוושט ונחתך דמכשיר דדוקא בדבר רך יש להחמיר אבל בדבר קשה יש להקל ע"ש סברתו וסיים דמסתפי להקל כיון שלא נמצא החילוק בשום אחרון וע' בשמ"ח ס"ו לא משמע כן שכ' וז"ל ואם נמצא אחר שחיטה גמי כו' טריפה ודוקא בעוף אבל בבהמה יש להקל בהפ"מ אם לא שהוא דבר קשה שודאי עיכב בשחיטת הסי' עכ"ל משמע קצת ההיפך מת' ב"כ דאדרבה דבר קשה גרע טפי ועוד כ' שם בשמ"ח ס"ו ואם לא נחתך רק נמצא בתוכו נ"ל דאפי' הוושט מלא שעורים כו' כשר עכ"ל ומשמע דוקא לא נחתך אבל נחתך אסור בשעורים דלא כת' ב"כ שמקיל בזה בחטים מחמת שהם קשים אפילו נחתך · ומ"ש בי"א סוף ס"ק ד' בשם חמו"ד כת"י דאם נמצא בועות קשות בין סי' לסי' טריפה ע"ש ולפע"ד דאפי' למה שהביא הפ"ת בסק"ד בשם ת' ב"כ דדוקא בעשב רך חולק הש"ך על הב"ח אבל בנמצא חטה קשה אף הש"ך מודה דשרי שאני התם די"ל דנשחט בשוה עם הסימן ולא הי' שהי' כו' אבל כאן דהבועה הי' בין סימן לסימן ודאי שהה בזה ולא עדיף מהשוחט בסכין שאינו חד (בסעי' ד') דאסור משום ששהה במיעוט בתרא של סי' ראשון אבל אם הבועה על הסימן די"ל דשחט בשוה עם הסי' שרי כמ"ש בי"א ע"ש : (י) **שחט מעט כו'** · בעיא דרבא שהיות מהו שיצטרפו (פ' השוחט ל"ב א') ולא איפשטא ופסקו הפוסקים לחומרא : (יא) **השוחט בסכין שאינו חד** · (פ' השוחט ל"ב א') אמר רבא השוחט בסכין רעה אפילו כל היום כולו כשר ופירש"י בסכין רעה שאין חדודה חותך יפה אפילו כל היום. כולה ומאריך ושוהה בשחיטה אחת כשרה הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו בעי רבא שהיות מהו שיצטרפו פירש"י הפסיק ב' וג"פ בשחיטה אחת ושהה בין שלשתן כשיעור שהייה שלימה ופריך ותפשוט ליה מדידיה מסכין רעה דקס"ד ואפי' הפסיק קאמר ומשני התם בדלא שהה (כלל רש"י) בעי ר"ה בריה דר"נ שהה במיעוט סימנים מהו תיקו רש"י פי' ששהה במיעוט בתרא והתוס' (ד' ל' ע"ב) ד"ה החליד כ' בשם הר' אושעיא דמפ' בעיא דשהה במיעוט סימנים דר"ה בריה דר"נ דקאי אשוחט בסכין רעה דקאמר רבא לעיל מזה אפילו הוליך והביא כו' כשרה ומבעי לן אם שחט רובו של א' והוליך והביא כל היום במיעוט בתרא של סי' א' דדילמא הא דמכשיר בסכין רעה היינו במתעסק לחתוך הסימן אבל כאן שכבר חתך רובו ה"ה כאילו נחתך כולו וכשמוליך ומביא כל היום באותו מיעוט הוי כאילו מוליך ומביא בידה או ברגלה והוי שהי' ופסולה וכ' שם הרא"ש פ' השוחט ס"ו והרשב"א והר"ן שפי' הר' אושעיא הוא הפי' הנכון בסוגיא הנ"ל וכ"ז בבהמה אבל בעוף דסגי בסי' א' הרי נגמר השחיטה ומש"כ הש"ך דלכתחילה אסור גם בעוף לשחוט בסכין רעה משום דלכתחילה בעינן גם בעוף לשחוט שניהם וכ"כ הב"ח השיגס הפר"ח ס"ק ל"א דהרי בעוף מיעוט בתרא דסי' קמא וכל הסי' השני שניהם שוים דלכתחילה בתורת שחיטה הם ודיעבד לא מעכבא וליכא לאפלוגי בינייהו ול"ש הכא לומר מחתך בשר בעלמא בין ב' הסי' עכ"ל ותב"ש ס"ק י"א כ' דלדקו דברי הפר"ח אך זה בדורות הראשונים אבל האידנא אין לשחוט בסכין רעה אפילו בעוף א' דיש לחוש דלפעמים מוליך ומביא ואינו שוחט כלל (והוי שהיה לדעתו כמש"כ בתב"ש סק"ב וס"ק ט"ו ובשמ"ח שלו ס"ה ע"ש והעתקתיו בי"א סק"ג ע"ש) ועוד דיש לחוש שמא יבוא לידי דרסה ועיקור מפני שדוחק על הסימנים קודם שחותך וכ' בשמ"ח ס"ע דאף דיעבד יש להחמיר אם א"י בבירור שלא קילקל : (יב) **ה"ז פסולה** · כבר כתבתי הטעם בס"ק הקודם וע' י"א ס"ק ט"ו בשם ש"ך ופר"ת דכאן בעינן שיעור שהי' אך י"א דשיעור שחיטה בלי הגוה"ר וא"כ גם כאן אך מה שהחמיר עוד בתב"ש לצרף כאן סברת תה"ד לשער חצי קנה פגום וכבר כ' בסק"ה

ודוקא אם שחט השוחט אצבע של עצמו די"ל מחמת ביעתותיה שהה מעט אבל אם חתך אצבעו של חבירו בודאי שרי אף בעוף כיון דליכא ביעתותא [בל"י ס"ק א' וח"א כלל ז' ס"ב] ובס' עה"ג מחלק אפילו בחתך אצבע של עצמו אם חתך בהולכה או בהובאה וא"כ חזר והביא או הוליך הסכין וגמר השחיטה אז יש לחוש לשהוי' ופסולה אבל אם חתך בסוף ובאצבעו בשוה במק"א אין כאן שהייה ואם השוחט מסופק באיזו אופן היה יש לצדד להקל (בל"י שם) ואם הוושט מלא סובין וכדומה יש להקל אף בעוף (שפ"ד ס"ק ח' ותב"ש ס"ק י"ג דלא כלחה"פ ובל"י שהחמירו) כיון דהשוחט לא הרגיש עיכוב בחתיכתו אמרינן דהסכין עשה מקום לעצמו ועבר (תב"ש שם) ואף בגמי דוקא בודאי חתך אבל בספק אם חתך הגמי ע"י השחיטה או לא יש להקל אף בעוף (שפ"ד שם ובל"י ס"ק ג' בשם כה"ג הלכה למעשה וע' פ"ת ס"ק ד' שהביאו ג"כ העתקתי סוף ס"ק זה בי"א) ואם נגע בכותל או בקרקע נוהגים השוחטים להטריף אף בבהמה וכן העיד התב"ש בספרו שמ"ח ס"ו ע"ש ואין לפרוץ גדר · שפ"ד שם · ובפ"ת ס"ק ב' בשם ת' מקום שמואל סימן י"ט שאין להחמיר בזה ופשיטא אם א"י אימת נגע הסכין בכותל או בקרקע אם קודם גמר שחיטה או לאחר ג"ש ודאי כשר · אבל בת' זכרון יוסף חיו"ד ס"א מחמיר בזה ואפי' א"י אימת נגע אם קודם גמר ש' או אח"כ ג"כ כבר נתפשט המנהג בין השוחטים להטריף אם לא שנתברר בבירור גמור שלא שחט אחר הדחיפה ולא יהא אלא כדברים המותרים כו' וכ' עוד בת' זכרון יוסף דאם לא נדחק ראש הסכין רק שהעביר השוחט חודו של סכין בהולכה או בהובאה על נוחר הבהמה ועל העץ בפ"א אף דא"ל שמא שהה בחתיכת העץ מעט יותר מבחתיכת סימנים כיון דבשהיי' משהו לאו איסור תורה ולא דרבנן רק מנהג (ולפע"ד דמיירי בבהמה דהא בעוף הרבה פוסקים מחמירים עפ"י הדין כמש"ל) ולכן אמרינן ספיקא לקולא ומכש"כ כשיש ס' אימת נגע אם קודם ג"ש או אחריו ובפרט אם השוחט אמר ברי לי שלא שהיתי כלל יש להקל עכ"ל והא דמחמיר בקודם מס' היינו בנדחף הסכין וכאן מיירי בחתך בשוה עם העץ ופשוט · עוד כ' בפ"ת ס"ק ג' בשם תשובת שבו"י ח"ב סימן ס"א תרנגולת שחוט יוצא מפיה ומשכו בה וראו שהיא תוך הוושט ולא יצא לחוץ כילד ישחוט אותה והשיב השבו"י דיש לשחוט הקנה לבדו (אע"ג דלכתחי' צריך לשחוט ב' סימנים אף בעוף מ"מ הוי כדיעבד) דאם ישחוט גם הוושט אתי לידי שהי' כשיחתוך החוטין ואחר שחיטה יראו מהיכן החוט זה בא וכן עשו ונמצאו שחוט הי' מסוך דרך הוושט להזפק ומשם לקורקבן ושם הי' קשר החוטין שאכלה התרנגולת · ולא נמצא בה ריעותה אחרת והכשיר עכ"ל פ"ת · וע' בל"י ס"ק י"ב שחולק על השבו"י וס"ל כיון דיכול למכור לא"י לא הוי כדיעבד אם לא שיש הפסד במכירה לא"י ע"ש וע' בשמ"ח סוף ס"ק ט' מש"כ בזה · וכ' בפ"ת ס"ק ד' בשם ת' בתי כהונה ס"י דאם נמצא בוושט חטים או דוחן או קוץ מונח בוושט ונחתך כשרה דדוקא בנמצא דבר רך כמו גמי וכיוצא יש לאסור אבל בדבר קשה כגון קוץ או חטה יש להכשיר ואף הש"ך שחולק על הב"ח בעשב מ"מ בדבר קשה שהוא מתוח ועומד גם הש"ך מודה דכשר אלא דמסיק דמיסתפי להקל אחר שלא נזכר בשום מקום ובשום אחרון · וע' מש"כ בשמ"ח ס"ק ט' שגם משמ"ח משמע דאוסר בנחתך אלא דבספק אם נחתך פשיטא דודאי יש להתיר ולסמוך על הכנה"ג דמתיר אף בגמי בספק עכ"ל · וכתב עוד בפ"ת ס"ק ה' בשם חמו"ד היכי שמתיירא בעוף שמא ימצא בוושט דבר מה כגון שאכל עכשיו וכדומה מותר לשחוט סימן א' לכתחילה דשעת הדחק כדיעבד דמי עכ"ל חמו"ד כת"י וע"ל ס"ק ג' (פ"ת) ר"ל דשם הביא כה"ג מתשו' שבו"י שהבאתי אני ג"כ לעיל שמתיר לשחוט הקנה לבדו בעוף שנמצא שיש חוט תחוב בפיה ומגיע תוך הוושט אבל לפי מ"ש לעיל בשם בל"י שחולק על השבו"י כיון שיכול למוכרו לא"י לא הוי כדיעבד וא"כ ה"ה כן ועוד נלפע"ד דהכא כדיעבד בודאי לא הוי דהא יש להמתין עד שיתעכל או עד שירד המאכל למטה וע"כ נלע"ד שאין לסמוך על החמו"ד בזה · עוד כ' פ"ת ס"ק ה' בשם חמו"ד כת"י וז"ל לפעמים נמצא בעוף בין סי' לסי' בועות קשים אם נחתך א' מהן עם הסימנים יש להטריף מחמת שהי' אבל בדברים רכים סביב הסימנים אין לחוש עכ"ל וע' מש"כ עוד במ"ח סוף ס"ק ט' ונלפע"ד דדוקא אם הבועה בין סי' לסי' אבל אם הבועה על הסי' די"ל דשחט בשוה ולא שהה כלל דשרי דדוקא בעשב אמרינן משום דהוא אינו מתוח אמרי' דשהה בו אבל זה הבועה דמחובר לסי' דשוחט בשוה בלא שום שהי' יש להקל כנ"ל : טז ה"ז פסולה · פי' ספק נבלה דבעיא דלא איפשטא היא והטעם כמש"כ במ"ח כיון דנחתך רוב הסי' הוה כאילו נחתך כולו ומה שמוליך

ס"ה (יג) אחר ששחט רוב אחד בעוף או רוב שנים בבהמה אין שהייה פוסלת יז ולפי זה אין שהייה בקנה בעוף כלל (יד) ויש מי שאומר שכל שלא נגמרה שחיטת כל שני הסימנים פוסלת שהייה ולכתחלה יש ליזהר לחוש לדבריהם:

הג"ה ואפילו בדיעבד המנהג להטריף (טו) ולכן אם לאחר ששחט רוב שנים שוהה הבהמה או העוף למות יח יכנו על ראשו להמיתו יט ולא יחזור וישחוט (תה"ד לדעת רש"י וסמ"ק ומהרי"ו וטו"פ):

ס"ו כ (טז) שחט עוף ושהה בו כא ואינו יודע אם ניקב הושט

יד אליהו

שמוליך ומביא במיעוט הנשאר הוה כמוליך ומביא בידה וברגלה ולכך כשנתעכב שהי' במיעוט בתרא של סימן ראשון טרפה ואפי' לדידן דמחמירים בשהי' כ"ש מ"מ כאן דאינו שוהה ממש בעי' דוקא שיעור שהי' [ש"ך ופר"ח] אכן נ"ל לפמש"כ במ"ח ס"ק ד' וס"ק ו' ובי"א ס"ק ז' דשיטת רש"י וש"פ דגם בבהמה משערינן בשחיטה לחודא בלי הגבהה והרכנה א"כ גם כאן לא משערינן רק בשחיטת העור ורוב שנים בלא הגבהה והרכנה [וכ"כ בתב"ש ס"ק פ"ז ע"ש ומה שמחמיר יותר בזה לא נראה לפע"ד כמש"כ במ"ח ס"ק י"ב ע"ש] גם צריך לשער שיעור השהי' בשוחט בסכין שאינו חד כאילו שוחט בסכין חד ויפה ובשוחט זריז וכמ"ש בי"א ס"ק ה' בסופו בשם כרתי ושמ"ת ע"ש אבל בעוף שהכשירו בסי' א' אינו פוסל בשוחט בסכין רעה מיהו דעת הב"ח וש"ך דלכתחילה אין לשחוט בו אפי' עוף דלכתחילה צריך לשחוט גם בעוף ב' סימנים והפר"ח כאן סוף ס"ק י"א השיג עליהם ע"ש ומתיר לשחוט בסכין רעה בעוף אפילו לכתחילה והתב"ש ס"ק י"ח הסכים עם הפר"ח לדינא ומ"מ כתב בשמ"ח שלו ס"ט דעכשיו בדורותינו אין לשחוט אף עוף לכתחלה משום שיש לחוש לכמה קלקולים ע"ש: יז ולפי"ז אין שהי' בקנה בעוף כו'. דבמיעוט קמא דקנה לא שייך שהי' מידי דהוי אחצי קנה פגום דכשר כדלעיל סי' כ"א ס"ה משא"כ בושט דהוי שהי' במיעוט קמא דנקובתו במשהו כדלקמן סי' ל"ג ס"ג [ש"ך]: יח יכנו על ראשו. ובשה"ת מסיים ובלבד שלא ישבר מפרקתו ופי' הש"ך ס"ק י"ב הטעם משום כשנשבר המפרקת נבליע דם באברים כמש"כ בסי' ס"ז ס"ג דלכתחילה אסור לשבור המפרקת אפי' רוצה לאכול בחומלא וכ' ש"ך בסי' ס"ז ס"ק ע' דמש"כ רמ"א שם דאסור לתחוב סכין בלבה כדי לקרב מיתתה והכא מתיר להכות על ראשה אפשר דאין הדמים נגררים כ"כ אחר הראש וכ' שם בשפ"ד דכן המנהג דאם העוף שוהה למות מכין על ראשה [עכ"ל] או שדוחקין על צוארה ברגל [תב"ש כאן ס"ק י'] . עוד כ' הש"ך דאפי' בסכין פגום אסור לגמור משום דהוה עיקור במיעוט בתרא וכ' בשפ"ד ס"ק י"ג דאפילו דיעבד אסור אם שחט בדרך שחיטה בסכין פגומה וגם בקורדם יש להחמיר וגם בעוף ענדי"ק אסור להתיז ראשו בקורדם מיד אחר שחיטה מטעם עיקור במיעוט בתרא אם אינו יודע בבירור שיצא נפשו רק שיש להתיז ע"י א"י [משבצות ס"ק ה' ותב"ש ס"ק י"ב] דלא כבל"י ומטעם מבליע דם באברים [ע' נה"ך סי' כ"ד על הס"ע ס"ה שמפקפק בזה] והתב"ש שם מיקל בזה משום דקיי"ל דשובר מפרקת אינו אסור רק לאכול בחומלא והאידנא דאין דרך לאכול בשר חי והתיכה ומליחה מהני וכן צלי מהני [ולא חיישי' שמא לא יצלנו כל צרכו כמש"כ במ"ח ס"ק ע"ו דלא כמשבצות שם ע"ש] ולכן ביד שרי להתיז ראש הענדי"ק ובפרט שהעולם אומרים שיש ארס וע"כ מסירים הראש וע' ח"א כלל ז' סי' י"ד: יט ולא יחזור וישחוט. ואפי' אם אדם אחר גמר השחיטה אסור אף דיעבד משום שהי' רק ע"י א"י מותר לגמור אף לכתחלה [ע' ש"ך סי' ב' ס"ק כ"ז] וכן מסיק התב"ש בס"ק י"א . וב' בת' נוב"י תנינא ח"ב סי' ב' שנשאל בשוחט ששחט רק הקנה בעוף וכאשר הובא העוף לבית הי' עדיין חי והחזירו העוף לבית השוחט ושחט את הושט יש לאסור העוף ואם בישל בכלי גם הכלים אסורים אפילו אחר מעל"ע והשוחט יש לדונו לכף זכות ואעפי"כ טוב להעבירו על חודש א' או ב"ח כפי ראות עיני המורה ולפי חזקת השוחט בירא' שמים [פ"ת ס"ק ע'] . ואם שחט את הרוב ועקר הנשאר ביד או עקרו ממקום חיבורו ולא שחט אח"כ כיון שאינו בדרך שחיטה אע"ג דלכתחלה אסור לעשות כן מ"מ בדיעבד בהפ"מ יש להכשיר [שמ"ח בסי' כ"ד ס"ד וח"א כלל ז' סי' י"ד ע"ש] : כ שחט עוף. דוקא בעוף שהכשירו בסי' א' אית לי' האי תקנתא אבל לא בבהמה [ש"ך] פי' ולא מהני שישחוט למעלה או למטה משום דושט גמיד ופשוט חיישינן שמא כשישחוט למעלה או למטה יפגע במקום נקב [ב"י] ולדידן אין נ"מ בזה דלא"א בקיאים בבדיקת הושט ואי תפס הקנה לבדו דכשר לש"ך אף לדידן א"כ אף בהמה יש תקנה כיון שתפס הקנה לבדו [ויודע] שלא נגע בושט [שפ"ד ס"ק י"ד]: כא ואינו יודע. משמע

מקור חיים

בסק"ה שאין הלכה כתה"ד משום דהרשב"א והר"ן לא ס"ל כוותי' בשהי' ומכ"ש כאן בסכין רעה שאין שהי' ממש אין להחמיר כלל אלא די לנו להחמיר שיעור שחיטת רוב הסימנים והעור ג"כ רק בלי הגוה"ר וכאן ודאי נוכל לסמוך על הרשב"א והר"ן וב"י וד"מ שהביאו דבריהם לפסק הלכה בשהי' ממש וכ"ש כאן ודו"ק: (יג) אחר ששחט וכו'. בפ' השוחט (ל"ב א') איתא בעי ר"ה כרי' דר"י שהה במיעוט סימנים מהו תיקו פירש"י במיעוט סימנים שחט הרוב ושהה במיעוט אחרון וגמר שחיטתו מהו מי אמרינן כיון דעביד ליה רובא איתכשר או דילמא כיון דהדר וגמרה כולה חדא שחיטה היא תיקו ולחומרא ובמיעוט קמא אי דגרגרת לאו מידי עביד ולא שהי' היא [כדאמרי' לעיל (כ"ט א') הרי שהי' חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש וגמרו שחיטתו כשרה] ואי דושט דנקובתו במשהו מיטרפא ממ"נ וכו' ונראה דהשוחט רוב סי' והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה דמושב שיכה על הצואר בסכין או ימתין עד שימות. עכ"ל רש"י. והתוס' (ד' למד ע"ב) ד"ה החליד במיעוט וכו' כ' דר"ת הקשה על רש"י מתוספתא שחט רוב הגרגרת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה כשר. עכ"ל התוספתא. וכן מוכח בש"ס לעיל (ד' כ"ח ע"ב וריש ד' כ"ט) שחט חצי גרגרת ושהה בה כ"ש אחרת וגמרה שחיטתו כשרה [ופריך שם על רב דס"ל מחט"מ כרוב] ואי אמרת מעמ"ח כרוב וכו'. ומשני. בעוף ממנ"פ אי מעמ"ח הא עביד ליה רובא. ופירש"י ואיתכשרא מקמי שהי'. ואי וכו'. עכ"ל הש"ס שם. אלמא דבמיעוט בתרא פשיטא לי' דכשר ופר"ת שהה במיעוט סימנים במיעוט קמא [פי' דושט דאילו בקנה כשר כמש"כ התוס' לקמן בסמוך] וכו' ור' אושעיא מפרש שהה במיעוט סימנים השוחט בסכין רעה [העתקתי לעיל בס"ק י"א]. עכ"ל התוס'. וע"ל סק"ו הבאתי פי' הרמב"ם בזה שהוא גורם שהה כמיעוט סי' וכו' שם שהמפרשים דחו דבריו והרא"ש סי' ו' הביא שהרמב"ם מכשיר בכל חמשה ה"ש במיעוט וכו' שסמך על התוספתא וכן הגרמה מכשרי רבנן לעיל [(ד' י"ט א') א"ל ר"ח מחלוקת וכו' אבל שחט ב' שליש והגרים שליש כ"ע כשרה דהא תנן רובו של א' כמוהו] וכ' הרא"ש דמתוספתא אין ראי' כיון דלא הובאה בש"ס לפשוט הבעיא דשהה במיעוט סימנים קים ליה להש"ס דלא מתנייא בי' ר"ח ור"א והא דמכשיר לעיל הגרמה במיעוט בתרא מחלק הריב"ש כיון דאינו במקום שחיטה ופי' הנכון הוא פי' הר' אושעיא ובאשכנז נהגו להחמיר כרש"י. ועתה נבוא לבאר דברי הש"ע מש"כ אחר ששחט וכו' אין שהי' פוסלת הוא דעת הרמב"ם ור"ת ומקורם מתוספתא הנ"ל וגם מש"ס (כ"ט א') אי מעמ"ח כרוב הא עבד ליה רובא ופירש"י ואיתכשרא מקמי שהי' וכמ"ש לעיל: (יד) ויש וכו' שכל שלא נגמרה וכו'. היא שיטת רש"י בפי' בעיא דשהה במיעוט סימנים בש"ס (ל"ב א') וכמ"ש בס"ק הקודם וכ' הרא"ש שבאשכנז ובצרפת נוהגין כרש"י: (טו) ולכן וכו' יכנו וכו'. כ"כ רש"י (ד' ל"ב א') והעתקתי לשונו בס"ק י"ב וכ' בתב"ש סק"י אע"ג דלקמן סי' ס"ז ס"ג אי' דאסור לקרב המיתה ע"י שבירת המפרקת י"ל דשאני שבירת המפרקת דמתה תיכף וכמ"ש בחולין (ד' כ"א) דנשבר המפרקת ורוב בשר נבלה וכו', ומ"ש רמ"א שם דאין לקרב המיתה ע"י תחיבת סכין בלבה י"ל דאינהו הוי בקיאי' וידעי דזה כאיב לה כמו שבירת המפרקת אבל הכאה על הראש דרש"י התיר בהדיא וכן לדחוק על הצואר ברגל שכבר נהגו התירא ש"ד והע"ז בסי' ס"ז סק"ב כ' לתרץ דשבירת כל המפרקת אסור בשלא יצא עדיין כל הדם והכא מיירי שיצא כל הדם ומ"מ עדיין היא חיה ודבריו תמוהים א"כ. אמאי אמרו בש"ס פכ"ה (ד' קי"ג א') השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה וכו' הא איכא התירא גם קודם שתצא נפשה אחר שיצא כל הדם ואין זה לשון הגמרא לקרוא לדם נפש אלא האמת כמ"ש בדרישה שם דכשיוצא כל דמה היא מתה וכ"ז שהיא חי' מוציאה דם אלא העיקר כמ"ש עכ"ל התב"ש סק"י וע' בי"א סוף ס"ק י"ז דרשאי להתיז ראש ענדי"ק ביד ואין להוש משום מבליע דם באברים דהא אסור רק לאכול בחומלא ואנו אין נוהגים לאכול בחומלא ואע"ג דצלי אנו אוכלים בלא מליחה ובשובר מפרקתה בעי מליחה אף לצלי י"ל דמליחה קצת שאנו מולחין גם לצלי מהני ליה עם הצלי' כמליחה יפה לקדירה (תב"ש ס"ק י"ב ע"ש עוד) ודלא כמשבצות סוף סק"ה שחושש שמא יאכלנו קודם שיצלנו כ"צ עכ"ל ולא נהירא לפע"ד דהא מבואר בש"ך סי' ע"ו ס"ק י"ג דכל צלי אסור לאוכלו אפי' כך אם לא נצלה כ"צ דהיינו חצי צלייתו וכו' שם דמותר לצלותו לכתחלה חצי צלייתו ולבשלו אח"כ ול"ח שמא לא יצלה כ"צ כי יסמוך על הבישול ע"ש וא"כ מהכ"ת להקל כאן לאכול אם לא נצלה כ"צ וגם משמע שם דל"ח להכי ומבואר בתב"ש ס"ק י"ב ואף לי"א דצלי בעי חתיכה ומליחה מ"מ י"ל דהא דמסירין הראש הוי כמו חתיכה כמ"ש בסי' כ"ב ס"א ברמ"א וזה דלא כשפ"ד סי' ס"ז סק"ט ע"ש: (טז) שחט עוף. כ"כ הטור בשם הרמב"ם פ"ג מה"ש וכ' ב"י דלמד כן מהיא עובדא דממשמש קועא דמא פ' השוחט (כ"ח סוף ע"א וריש ע"ב) דפסק שם רבא נבדקיה לקנה ונשחטיה והדר נהפכי' לושט ולבדקי' דושט אין

הושט חוזר ושוחט הקנה לבדו (יז) במקום אחר ומניחו עד שימות והופך הושט ובודקו מבפנים כב אם לא נמצא בו טיפת דם בידוע שלא ניקב וכשרה:

הג"ה (יח) והמנהג להטריף הכל כג אפילו לא שהה רק במיעוט קמא דקנה (מרדכי ומהרי"ו) כד (יט) ואסור למוכרו לכנעני כך כה (כ) אלא ימיתנו ואח"כ ימכרנו לכנעני (הגהות סמ"ק ומרדכי) משום דאנן לא בקיאין בבדיקת הושט וחיישינן לנקיבת הושט (באגור) (כא) ומטעם זה כו אם תלש הנוצות כז (כב) מן העוף ויצא דם או חתך העור בבהמה ויצא דם ממנה יש להטריף דחיישינן לנקיבת הושט (מהרי"ו ומהרמ"פ סי' ס"ג ובשחיטת האחרונים) כח אבל אם לא יצא דם ולא

לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים ומפרש הרמב"ם כפירש"י שם דבדיקה זו משום שמא נפסק הקנה או ניקב הושט ולא משום דרוסה כפי' התוס' שם דתלינן או בקניא או בכלבא ומה שהצריך הרמב"ם לשחוט דוקא במק"א וכ' ב"י דמשמע מדברי הרמב"ם דדוקא בעוף שהכשירו בסי' א' אית לי' האי תקנתא אבל בבהמה לא מהני שישחוט במק"א דמתוך דושט גמיד ופשיט חיישינן שמא יפגע במקום הנקב וכיוצא בזה אמרו בריש פא"ט גבי ניקבו ב' עורות של הושט זה שלא כנגד זה תדע דהא בההוא עובדא דההוא בר אווזא שם אמרינן נשחטיה והדר נבדקיה דילמא במקום נקב שחט ואם איתא ישחוט למעלה או למטה אלא ודאי כדאמרן · עכ"ל ב"י: (יז) במקום אחר · משום דא"ל שמא מתוך שכבר התחיל לשחוט באותו מקום יהי' יותר נקל לפגוע בושט ויבוא לומר עתה שנשחט ומקודם לא נגעתי בו ועתה יגע בו ונמצא פוסלו שלא כדין (ב"י וש"ך ועי' ט"ז ושארי אחרונים שכתבו עוד טעמים לזה): (יח) והמנהג להטריף · משום דאין אנו בקיאין בבדיקה ושהייה פוסל אפילו במיעוט קמא דושט וכמש"כ בתוספתא (הביאו הפוס') שחט מיעוטו של ושט ושהה כ"ש ואח"כ שחט את שניהם או שניקב הושט ואח"כ שחט שניהם טריפה (הגר"א): (יט) ואסור למוכרו לא"י · כמש"כ בפא"ט (י"ג ב') גבי דרוסה דפריך שם הש"ס וליזבנינהו לא"י ומשני אתי ליזבנינהו לישראל פירש"י אתי א"י והדרי ומזבני לה לישראל וכן בפ' ה' דע"א (ד' ס"ה) ביין שנפל ע"ג הטיס (ר"ן ומרדכי): (כ) אלא ימיתנו · כתב השמ"ח סי"ד דטוב יותר שימיתנו הא"י ממש"כ רש"י בע"א (ד' י"א) דאין לגרום טריפות בידים ואם אי אפשר בעו"א וצריך לו בודאי שרי להמית בעלמו כדמוכח בחולין ר"פ השוחט (כ"ז ב') השוחט וצריך לדם חייב לכסות כילד עושה נוחרו או עוקרו והובאה ברייתא זו בפ' כה"ד (פ"ה ב') ושם אי' כי אתא ר' דימי אמר לא טרוף א"ל כי אתא רבין אמר לא נחור א"ל ועט"ז סי' קי"ז סק"ד: (כא) ומטעם זה אם תלש הנוצות מן העוף כו' · ז"ל ב"י כתב בא"ח בשם הרשב"א כשהשוחט תולש נולות מצואר העוף פעמים מתבוסס בדם או נקרע העור אין לחוש לנקובת הושט עכ"ל ב"י וד"מ סק"ז כ' ע"ז וז"ל ואין נוהגין כן וכ"כ מהרי"ו השוחט יונה ותלש הנולה ויצא דם לא יגמור שחיטתו אלא ימיתנו וימכרנו לא"י עכ"ל מהרי"ו וכ' מהרמ"פ בת' סי' ס"ג דה"ה שאר עופות ולא נקט יונה אלא שדיבר בהוה והטעם משום דגזרינן שמא ישחוט העור ויצא מהם דם וישחוט דאז הוי טריפה עכ"ל מהרמ"פ וכ' ד"מ פי' דבריו דגזרינן שמא יהא העור נשחט מהצואר ואז צריך בדיקה שלא יהא נקב בושט ומאחר דא"א בקיאין בבדיקה טריפה כו' ואעפ"י שע"י מריטת הנולות ידוע שלא ניקב הושט מטריפים משום גזירה דממסמס קועא דמא ולפי"ז אין חילוק בין נמרטו הנולות בשעת שחיטה או קודם לכן לעולם אם יצא דם מהם יש להטריפו משום גזירה והוא חומרא גדולה בעיני עכ"ל ד"מ וגם הט"ז כ' קשה להוסיף גזירה מה שלא נזכר בתלמוד ומ"מ כיון דנהוג כחומרא זאת נהוג עכ"ל ט"ז סק"ז: (כב) מן העוף · ראיתי בכ' הר' הג' ר"ד שדעתו דזה דוקא ביונה ולא בשאר עופות עכ"ל פ"ת ס"ק י"א ולפע"ד דהפ"ת נתן מקום לטעות דמשמעות לשונו משמע דנתן פי' על הרמ"א · ואאל"כ כמש"כ בס"ק הקודם דרמ"א בד"מ שם בפי' הסכים לת' מהרמ"פ דה"ה לשאר עופות ועוד דהא במהרי"ו (העתקתיו בס"ק הקודם) וז"ל השוחט יונה ותלש הנולה כו' עכ"ל ורמ"א כאן בהג"ה שינה לשונו בכיוון וכ' ותלש הנולות מן העוף ולא כ' כלשון מהרי"ו מוכח להדיא שדעתו כמהרמ"פ שהביא בד"מ שמהרי"ו ל"ד נקט יונה ועוד שבא"ח בשם הרשב"א הנ"ל כ' התולש נולות מלואר העוף כו' אין לחוש לנקי' הושט וכ' ע"ז בד"מ ואין נוהגין וכ"כ מהרי"ו השוחט יונה ותלש הנולות כו' ויצא דם לא יגמור עכ"ל הרי דעת ד"מ דהרשב"א ומהרי"ו מחולקים ואם איתא דסובר הד"מ דיש חילוק בין יונה לשאר עופות נוכל לומר דל"פ דהרשב"א מיירי בשאר עופות ומהרי"ו הא קאמר השוחט יונה וע"כ חושבין א"ו דדעת הד"מ כמהרמ"פ דא"א בין יונה לשאר עופות וע"כ במכוון נקיט כאן ברמ"א אם תלש מן העוף דקאי אכל עופות ודלא כמש"כ בכ' ר"ד וזה ברור וכ' ר"ד אין תח"י ואפשר הוא באמת חולק על רמ"א אבל על הפ"ת שהעתיקו על רמ"א ומי שלא ראה בס' ד"מ וב"י יסבור שהוא פי' על רמ"א ונתן מקום לטעות ולדינא בודאי אין לזוז מדברי מהרמ"פ וד"מ ורמ"א כאן שהסכימו לאסור בכל העופות וע"כ במקום שאין הפ"מ אין להקל בכל העופות

הא אם יודע בבירור שלא נגע בושט כגון שתפס הקנה לבדו בידו כשרה אף בלא בדיקה [ש"ך ס"ק ע"ו] וגם השמ"ח סי"א מכשיר בזה בהפ"מ ע"ש ומיהו הויט אם יוכל לראות שלא שחט כ"א מיעוט הקנה הא אם ספק לו אם הוא רוב או לאו ישחוט רוב במקום אחר ורואה במקום הראשון אם הוא רוב גם פסול דהוי שהייה במיעוט בתרא דאף שחט במקום אחר והוה שהי' ואם לאו שאין רוב במקום הראשון ויש רוב במקום השני כשר [שפ"ד ס"ק ע"ו ומשבלות סוף ס"ק ה']: כב אם לא נמצא בו טיפת דם · הא אם נמלא בו נקב או טיפת דם אפי' שלא כנגד חתך הראשון טרפה משום דהושט עשוי להמתח ושמא במקום זה ניקב ע"י חתך הראשון [שמ"ח סי"ב וע"ש בתב"ש ס"ק כ"ד]: כג אפי' לא שהה וכו' · וכ' הרוקח סי' שפ"א שחט הושט והניתו ושחט הגרגרת ואח"כ שהה וגמר את הושט מאהר שעסוק בשחיטה כשרה [עכ"ל] וה"ה לדידן היכא דלא שהה כלל קודם שהתחיל לשחוט הגרגרת [ש"ך ס"ק י"ז] וכ' בשפ"ד דאף עוף שהכשירו בסי' א' אם שחט רוב הושט והניח ושחט הקנה ואח"כ גמר לושט הדין כך ופשוט [עכ"ל]: כד ואסור למכרו לא"י · משום דחיישי' שמא ימכרנו לישראל · והא דבסוף סי' כ"ז מתירין בספק טרפה למכור לא"י משום דהתם מיירי בספק דפלוגתא משום לענין מכירת א"י דהוי רק חשש דרבנן [שמא ימכרט לישראל] הלך אחר המיקל אבל בספק איסור לא אמרי' כן [תס"ד ס"ס קע"א] ועוד דהכא הוה הספק חסרון ידיעה שא"א בקיאין בבדיקה ולא מקרי זה ספק כמש"כ הפוס' [כמש"כ הש"ך סי' כ"ג ס"ד ס"ק ע"ו ע"ש] ש"ך · וכ' בד"ת ס"ק ג' וז"ל ולא יגמור שחיטתו אלא ימיתנו וימכרנו לא"י עכ"ל וכ' בתב"ש ס"ק כ"ה הטעם דלא יגמור שחיטתו משום תקלה [עי' בש"ס ע"א י"ג ונשחטי' משחט [ומשני] אתי בה לידי תקלה]: כה אלא ימיתנו ואח"כ ימכרנו לא"י · ואם אפשר להשיג לא"י שימיתנו עדיף טפי ולא ימיתנו בעלמו דאין לגרום טריפות בידים [כמש"כ רש"י ע"א ד' י"א וד' י"ג] ומ"מ אם אי אפשר להשיג לא"י בעת הכיא רשאי להמית בעלמו ובזה אף רש"י מודה [עי' תב"ש ס"ק כ"ו שהאריך בזה ומסיק כן] · ואסור להשהותו בביתו דילמא אתי לידי תקלה [מרדכי בשם הר"ף ומביאו ב"י וסמ"ק וכל בו] אבל מותר להשהותה כ"א יום כדי שתתעבר ותלד כדלקמן סי' כ"ז סי"ח [ש"ך ס"ק י"ט]: כו אם תלש הנוצות כו' ויצא דם · עי' מ"ח בשם מהר"פ דזה רק חומרא וגזירה משום דדמי לממסמס קועא דמא וכ' בד"מ סק"ז ולפי זה אין חילוק בין אם נמרטו הנולות בשעת שהיתה לקודם לכן לעולם אם יצא מהם דם יש להטריף משום גזירה זו עכ"ל ומטעם זה כ' הט"ז ס"ק ז' דאין להחמיר אלא באם יצאו קלת טיפות דם בענין שיש לו דמיון לממסמס קועיה דמא אבל לא יצאו אלא שנראה אדמומית אין להחמיר כלל ואפי' אם יצא דם ממש יש להכשיר בהפ"מ וכה"ג · ב"ח וש"ך ס"ק כ' ושמ"ח סעי' ג' ופמ"ג בש"ך הנ"ל כיון דהרשב"א והא"ח ורש"ל מכשירים לגמרי: כז מן העוף כו' · משמע דבכל עופות הדין כן וכ"ה בהדיא בד"מ ס"ק ז' בשם מהרמ"פ דה"ה בכל העופות וזה דלא כמש"כ בפ"ת ס"ק י"א בשם כתבי ר"ד דדוקא ביונה הדין כן ועי' מ"ח ס"ק כ"א מש"כ בזה עוד · וכ' עוד בפ"ת בשם כ' ר"ד דאם מרט הנולות וקרע קלת מן העור אבל לא מפולש נראה דכשרה [וכ"ל דאף דכ' הט"ז ס"ק ח' בשם מהרי"ק דדוקא בבהמה כשר חתך מקלת עור אבל בעוף [דעורו דק] לא שייך מקלת עור מ"מ י"ל דכאן בתלש הנולות דהוא רק חומרא מקילים אף בעוף במקלת העור ככ"ל לפרש לדברי ר' דניאל הנ"ל אבל במשבלות סוף ס"ק ח' כתב דגם בנקרע מקלת עור בידי אדם בעוף מחמירים כמו בשחט מקלת עור ע"ש וחולק על כ' ר"ד הנ"ל · וכ' פ"ת ס"ק י"א דלפי"ז מכ"ש שיש להתיר מה שנמלא לפעמים בעוף שנדי"ק בנתלש קארעל א' וזה בא מחמת שחברותיה נוככים אותה אם אין הנקב מפולש וגם בזה יש עוד סניף דכאן לא שייך טעם הט"ז כיון דבעוד אין דם ע"כ ניקב הושט דהא בקארעלי"ן ודאי יש דם [עכ"ל פ"ת]: כח אבל אם לא יצא דם ולא חתך כל העור · כ' הש"ך ס"ק כ"א הא אם יצא דם אף שלא חתך כל העור או שחתך כל העור אף אם לא יצא דם ומש"כ בריטא או חתך העור ויצא דם היינו מקלת העור ומיהו כ' הש"ך דבחתך מקלת העור אף שיצא דם יש להכשיר בהפ"מ [ורש"ל ופר"ח ופ"ת ס"ק י"ג בשם ת' שבו"י ח"ב סי' ש"א מתירים בפשיטות הוכחה שרחק העור היטיב ורחה היטיב שלא חתך כל העור ול"ד למריטת הנולות שעור העוף דק היא מפאל"כ עור הבהמה עכ"ל אכן דעת השמ"ח ס"ו

כח (כב) ולא חתך כל העור יש להכשיר ע"י שישחוט למעלה או למטה ולבדוק נגד מקום החתך (כ"י דלא כמהרי"ק שורש ל"ד) ולכן יש ליזהר שלא למרוט הנוצות אם יוכל לשחוט בלא זה (א"ז):

סי' כד דיני דרסה וחלדה הגרמה ועיקור ובו כ' סעיפי':

סעיף א (א) דרסה כיצד כגון שהניח הסכין על הצואר ודחק וחתך למטה כחותך צנון או קישות הרי זו פסולה ואין צריך לומר אם הכה בסכין על הצואר כדרך שמכין בסייף וחתך הסימנים בבת אחת:

ס"ב א (ב) שחט בהולכה או בהובאה לבד (ג) ב אם יש בסכין כמלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר (עם העור והמפרקת) (מהרי"ו) כשרה ואם לאו פסולה שכל שאין בו כשיעור הזה אי אפשר לשחוט בלא דרסה ע"י הולכה או הובאה לבד (ד) ואם הוליך והביא ג אפילו שחט באיזמל כל שהוא כשרה:

הג"ה (ה) ויש מחמירים בבהמה (מרדכי בשם ר"ח ור"ן והג"א בשם ר"ת ואיכא מ"ד ברי"ף ונזכר באגודה וכל בו) ד והמנהג בגלילות אלו לפסול

ס"ו כדעת הש"ך דדוקא בהפ"מ מכשירים בחתך מקצת עור ויצא דם] ובחתך כל העור אף שלא יצא דם אסור אף בהפ"מ ובעוף אף שחתך מקצת העור ולא יצא דם מחמירים דבעוף דעורו דק חיישי' שמא ניקב כולו [ט"ז בשם מהרי"ק] ושמ"ח ס"ו ומ"מ באם יש על העור של העוף איזו גרד יבש על צדו החיצון ושחט במקום אחר וראה בצדה הפנימי שאין שם ריעותא על העור אין להחמיר לכל הדיעות [ט"ז ס"ק א'] וכ' במשבצות הא אם במקום הגרד ניקב העור מעבר אל עבר טרפה ולא מהני ס"ס שמא ע"י חולי ושמא לא ניקב השחט דלא מהני ס"ס במקום חזקת איסור [עכ"ל ע"ש] אמנם בתשו' מהר"מ זיסקינד מרוטנבורג סי' ה' העלה דאם לא נצרר הדם במקום הגרד ויש ספק אם מחמת קוץ או מחמת חולי תלינן ע"י חולי וכשר אפי' ניקב העור מעבר אל עבר אבל אם נצרר הדם מעל"ע אז יותר יש לתלות שע"י קוץ נעשה וטרפה ואפי' נתערב זה העוף עם עופות אחרים אין להתיר ע"ש שהאריך והביא ג"כ כה"ג בשם הב"ח דבעי' דוקא ב' ריעותא נקרע כל העור וגם נצרר הדם ע"ש ובחתך כל העור ולא יצא דם ואומר ברי לי שלא נגעתי בושט כשר [ש"ך] וה"ה בחתך מקצת העור ויצא דם כשר אפן בלא הפ"מ אם אומר ברי לי [שפ"ד ס"ק כ"א] והיכי שנתכוון מתחלה שלא ליגע בושט כגון שתפס הקנה לבדו בידו אפי' חתך כל העור ויצא דם כשר להש"ך אף בלא הפ"מ [ולהשמ"ח דוקא בה"מ] ובתלש הנוצות כשר בה"מ אף שלא בדק הושט כלל [שפ"ד ס' ס"ק כ"א]: **כח ולא חתך כל העור** · ע' בתשו' ברית אברהם ח' יור"ד מסי' כ' עד סי' כ"ג בנידון ההקזה שעושים לבהמות מצוארם ע"י אומן בקי בכך לרפואות הבהמות אם מותרים המה או לא דשמא הקיז במקום הסימנים וגם אם יש להתיר החלב והגבינות שהוא הפסד רב והעלה דאם היינו מטריפים הבהמה הי' גם החלב אסור אלא דיש להתיר גם הבהמה מכמה טעמים ולא דמי זה לחתך העור וסיים דמ"מ אם אפשר להזהיר לבעל הבהמה שיראה שהמקיז יאחוז בסימנים לצד השני ראוי ונכון אך גם באותן הבהמות שהא"י מניחים להקיז ואין ישראל רואהו ג"כ אין להחמיר [עכ"ל פ"ת ס"ק י"ב]:

סי' כד א שחט בהולכה או בהובאה לבד כו' · משמע אבל לכתחלה יכוין השוחט לשחוט הולכה והובאה בין בבהמה ובין בעוף אפי' בסכין ארוך וכ"ה בטור [וע' מ"ח שכ"ה בתוספתא וכן הסכים בס' ת"ח ופר"ח]: **ב אם יש בסכין** · ואפי' אם שחט הרוב קודם שהוליך או הביא כל אורך הסכין כשר כיון דבשעה שהתחיל לשחוט יש בידו שיעור סכין לשחוט בלי דרסה לא כיוון לדרוס ואידוד הסכין הוא שממהר לשחוט ובלבד שלא יתפוס הסכין במזיד במקום א' וישחוט בדרסה קודם שישחוט הרוב וכן בנתכוון לשחוט בהולכה והובאה יחד בסכין קטן אע"ג דנשחט בהולכה או הובאה לבד כשר דלמה ידרוס כיון דרצונו היה להוליך ולהביא (ב"י בשם ריב"ח שמ"ח סי' ח' סעיף ה') [הרא"ש וטור ופר"ח ושמ"ח ס"ה וע' מ"ח ס"ק ג' העתקתים]: **ג אפי' שחט באיזמל** כ"ש כשרה · וע"ל סי' ח' ס"א כ' המחבר דבמחט אפי' רחב קצת של רצענים אין שוחטין וכיון דלא ידעינן שיעורא השוחט בסכין קטנה צריך ליזהר ולשער באומד דעתו שכשיוליך ויביא שלא ידרוס אבל בקטנה יותר מדאי לא ישחוט [עכ"ל]: **ד והמנהג וכו'** · עש"ך סי' ח' מסיק דלכתחלה יקח בין בבהמה ובין בעוף סכין כמלא ב' צוארים של אותו דבר הנשחט · וכ' שפ"ד כאן ס"ק א' דבבהמה לדידן יעשו' י"ד אצבעות ובעוף לכתחלה לא ישחוט בו מפני כובדו וגם הסימנים רכים בעוף יכול לבוא לידי דרסה בסכין גדול כזה [וכ"כ בבא"ט ס"ק ג' בשם ע"י] [ומ"מ בדיעבד אם אמר ברי לי שנזהר מדרסה כשרה ואפי' לכתחילה לאורך גדול ובלבד שיזהר היטיב · שמ"ח סי' ח' סוף ס"ב] ואם אין בסכין אלא מלא צואר א' [ושחט בהולכה או בהובאה לחוד] והשוחט

העופות כנלפע"ד: (כב) **ולא חתך כל העור** · עיין בי"א בשם רש"ל ופר"ח שמכשירים בלא חתך כל העור אף שיצא דם והש"ך מקיל בזה בה"מ ומש"כ הט"ז בסק"ז דאם יצא דם יש לאסור דאנו חוששין שמא יש נקב דק בושט ואינו נראה לנו או שהדם סותמו דאל"כ מאין בא זה הדם דהא בעור אין דם וע"כ אין להקל אפי' בחתך מקצת עור ויצא דם עכ"ל וכבר השיגו בשבו"י ובתב"ש סק"כ ממש"כ ביומא פרק (ד' מ"ח) מדם הפר ולא מדם העור ע"ש אלמא דיש דם בעור דלא כהט"ז שכ' דאין דם בעור ומ"מ כבר כ' הכל"י ס"ק י"א דבת"כ אי' בגי' אחרת מדם הפר ולא מדם הבשר וכ"א בילקוט וכן בתב"ש שם כ' שיש גי' אחרת בההיא דיומא ומיהו כיון דעיקר האיסור חומרא בעלמא יש להקל בה"מ בחתך מקצת העור אף ביצא דם דלא כט"ז ובכל"י שם שמחמירים בזה · כנלפע"ד שיש לסמוך על המקילין בהפ"מ:

סי' כד (א) דרסה כיצד כו' ודחק וחתך כו' · כן לשון הרמב"ם וכ"כ הרי"ף והוא ממתניתין דפ' השוחט (ל' ע"ב) התיז את הראש בב"א פסולה ופירש"י כאדם המתיז קנה או דלעת דוחק הסכין בכח ופוסק והיא דרסה וכ"כ הרשב"א בת' סי' ע"ו והובא בב"י דלחתוך הסימנים בלבד בלא הולכה והובאה קרי התיז הראש וכ' הגר"א דכ"מ במתני' שם כל שלא הוליך והביא ה"ה דרסה עכ"ל: (ב) **שחט בהולכה או כו'** · משמע דלכתחי' בעי הולכה והובאה וכ"מ מלשון הטור כאן רש"י זה וז"ל דרסה כיצד השוחט צריך שיוליך ויביא ואם לא עשה כן כו' עכ"ל וכ"כ בתב"ש סי' א' סק"ה בשם דודו בס' ת"ח ומש"כ הטור בסי' כ"ד שוחט אדם ב' ראשין כא' י"ל דהתם נמי לכתחי' יעשה ע"י הולכה והובאה ולא יסור הסכין לגמרי מצואר כל א' וכן הסכים הפר"ח לדינא כאן ס"ק ג' והביא ראי' מתוספתא וז"ל מצות שחיטה מוליך ומביא הוליך ולא הביא הביא ולא הוליך כשרה ובלבד שיש בסכין כדי הולכה והובאה עכ"ל ומה ששחט רבא לעופא בהדי דפרה כבר פלפלו בזה הפר"ח שם ותב"ש שם ובשפ"ד סק"ב: (ג) **אם יש בסכין כו'** · ז"ל המשנה שם (ל' ע"ב) היה שוחט והתיז את הראש אם יש בסכין מלא צואר כשרה ופירש"י הי' שוחט במשיכה והתיז את הראש בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או הוליך והותז הראש עד שלא הספיק להביא אם יש בסכין מלא צואר חוץ לצואר כדמוקי בגמרא יש כאן הולכה או הובאה וכשר שיש בו כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה אבל אם אין אורך הסכין אלא כעובי הצואר או חוץ לצואר מהו דרסה היא שאין הסי' נחתכין במשיכה זו לבדה בלא דרסה · עכ"ל · היה שוחט ב' ראשים בב"א אם יש בסכין מ"צ כשרה [מפ' בגמרא מ"צ חוץ לב' צוארים דהיינו ג' צוארים · פירש"י] בד"א בזמן שהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך אבל אם הוליך והביא אפי' כ"ש אפי' באיזמל כשרה · עכ"ל המשנה · ובש"ס (ל"א א') אר"ז אפיסקא (הי' שוחט והתיז) מ"צ חוץ לצואר היינו ב' צוארים ובשוחט ב' ראשים בב"א מ"צ חוץ לב' צוארים דהיינו ג' צוארים · וז"ל הרא"ש פרק השוחט סי' ז' מסיק הש"ס דבעינן חוץ לצואר מ"צ ואז אפשר לשחוט בלא דרסה כשהוליך ולא הביא או איפכא ולא שיצטרך להוליך כל אורך הסכין קודם שישחוט הרוב דאין אדם יכול להזהר בזה כי לפעמים הסכין חד וחריף וחותך רוב הסי' קודם שיוליך או יביא כשיעור הזה אלא לא אמרו חכמים שיעור זה אלא דקים להו שאז יכול לשחוט ברויח בלי דרסה והשחיטה כשרה בהולכה או הובאה כשיש בסכין מ"צ וחוץ לצואר כמ"צ או באיזמל כ"ש והוליך והביא ואפי' אם שחט הרוב קודם שהוליך כל אורך הסכין ובלבד שלא יתפוס הסכין במזיד או ישחוט בדרסה קודם שישחוט הרוב · עכ"ל הרא"ש · וכה"ג כ' התוס' שם (ריש ד' ל"א) ד"ה חוץ לצואר וכ"כ הטור והפר"ח ותימה שהשמיטו השו"ע ורמ"א ושאר אחרונים דין זה והעתיקו בשמ"ח סי' ח' ס"ה ע"ש: (ד) **ואם הוליך והביא אפי' וכו'** · שם במשנה (ל' ע"ב) והעתקתי בס"ק הקודם: (ה) **ויש מחמירים בבהמה** · במשנה שם ואם הוליך והביא אפי' כ"ש ואפי' באיזמל כשר כ' הרי"ף איכא מ"ד ה"מ בעוף שצוארו דק אבל בבהמה לא וכ"כ בהג"א פרק השוחט סי' א' וז"ל ודוקא בעוף שצוארו דק אבל בהמה בעי מ"צ וחוץ לצואר כמ"צ כך פי' בה"ג ור"א ור"ח מא"ז · עכ"ל הג"א · והר"ן כ' על המ"ד ברי"ף דברי ר"ח הם ואין להם עיקר בש"ס וגם הב"י כ' דכל הפוס' לא חילקו בין בהמה לעוף · עכ"ל · מבואר מזה דהאי י"א ס"ל דבבהמה בעי' אפי' בהולכה והובאה יחד כמ"צ וחוץ

לפסול בבהמה אפילו הוליך והביא אם אין בסכין כמלא צואר (ו) וחוץ לצואר משהו · (זהו דעת מהרי"ו):

ס"ג ה (ז) שחט שני ראשים כאחד בהולכה או בהובאה בלבד ו אם יש בסכין כדי שלש צוארין כשרה ואם לאו (ח) יש לחוש ז ולאסור שתיהן (רמב"ן ורשב"א ור"ן ורי"ו):

ס"ד (ט) שנים אוחזין בסכין ושוחטין אפילו זה למעלה לצד הראש וזה למטה לצד החזה שאוחזין אותו באלכסון כשרה ולא חיישינן שמא ידרסו זה על זה:

ס"ה (י) היה שוחט וחתך כל המפרקת כשרה · (מרדכי בשם מהר"ס): הג"ה ח (יא) והמנהג להטריף אפילו לא חתך רק ט רוב המפרקת (מהרי"ו ואגור ות"ה) ואין לשנות כי יש מרבוותא סוברין כן (דקדוק ראבי"ה מפירוש רש"י):

כשאדם

וחוץ לצואר כמ"ש: (ו) וחוץ לצואר משהו · וז"ל ד"מ סק"ב ובשחי' מהרי"ו פסק דבבהמה אפי' הוליך והביא בעי' שיהא אורך הסכין כמ"ש וחוץ לצואר משהו אבל אם הביא ולא הוליך או איפכא בעי' שיהא אורך הסכין כמלא ב"צ עם העור והמפרקת ובעוף אם הוליך והביא ל"צ אלא סכין משהו ואם הוליך ולא הביא או איפכא בעי' כב"צ · עכ"ל ד"מ · וכ' בד"מ ס"ק י"ט על מש"כ מהרי"ו עם העור והמפרקת דדייק ליה מדקאמר הש"ס כמ"צ ולא קאמר כשיעור צואר · עכ"ל · אלמא דנחשב העור והמפרקת עם הצואר: (ז) שחט ב' ראשים וכו' · משנה פ' השוחט (למד ע"ב) השוחט ב' ראשים כא' שחיטתו כשרה וכו' הי' שוחט והתיז ב' ראשין בב"א אם יש בסכין מ"צ א' כשרה ומפרש בש"ס (ל"א א') מ"צ חוץ לב' צוארין (היינו דיש בסכין שיעור שלשה צוארין · רש"י במשנה הנ"ל) כד"א בזמן שהוליך ולא הביא אבל וכו' · ועל מ"ש בשו"ע שחט לשון דיעבד כ' הש"ך דבטור אי' שוחט (לכתחי') אדם שני ראשין כא' והכי אי' בש"ס פ' השוחט (ד' כ"ט ע"א) בהדיא וכ"כ הר"ן דמותר אפילו לכתחי' וצ"ל דל"ד שחט דיעבד דה"ה אפי' לכתחילה · עכ"ל הש"ך · וז"ל הש"ס (שם ד' כ"ט) רב אשי אמר סיפא בקדשים מהכא דקתני השוחט ב' ראשים שחיטתו כשרה השוחט דיעבד אין לכתחילה לא א"א בשלמא בקדשים היינו דקתני לכתחילה לא משום דתני ר"י תזבח שלא וכו' תזבחוהו שלא יהא א' שוחט שני זבחים אא"א בחולין אפי' לכתחילה נמי · עכ"ל הש"ס · אלמא דבחולין מותר לכתחילה לשחוט ב' ראשין והפר"ח סק"ג כ' בשם ס' ת"ח להכי נקט כאן השו"ע לשון דיעבד משום דמיירי בהולכה או בהובאה בלבד וע"ז קאי השוחט דיעבד דלכתחילה בעי' אף בסכין ארוך הולכה והובאה וכדקתני בתוספתא [העתקתיו בסק"ב ע"ש] אבל באמת בהולכה והובאה יחד מותר לשחוט ב' ראשים אף לכתחי' בחולין ע"ש וכן הסכים הפר"ח לדינא וכ"כ השמ"ח כאן ס"ד דמותר לכתחילה לשחוט ב' ראשים ובסי' ח' ס"ג כ' דלכתחילה צריך לשחוט בהולכה והובאה יחד וע"ש בתב"ש סק"ה ועי' תב"ש שם ופר"ח ושפ"ד סק"ב שפלפלו בהא דרבא הוה בדיק לי' גירא ושחט בה טופא בהדי דפרח משמע לכאורה דלכתחילה סגי בהולכה לבד וע"ש מה שתירצו ע"ז מ"מ לדינא מסקי כולם כאשר העתקתי דלכתחילה בעי הולכה והובאה יחד: (ח) יש לחוש ולאסור שתיהן · זה דעת הרשב"א ור"ן דלא כטור ורא"ש וז"ל הרא"ש פרק השוחט סי' ח' השוחט והתיז ב' ראשין כא' אם יש בסכין כמ"צ א' פי' כמ"צ חוץ לב' צוארין אבל אם אין בסכין אלא מלא ב"צ אם ברי לו שהוליך ולא הביא הפנימית כשרה דבהולכת שחיטה הי' ב"צ ואם לבדה היתה כשרה ולא נפסלת בשחיטת אותה ואת חבירתה ואם בהובאה שחט החיצונה כשרה · עכ"ל · וכן פס' הטור · וכב"י וז"ל וכ"ל פי' דבריו דכשהוליך ולא הביא הרי הוא מתחיל בראש הסכין וכשגומר נמצא עבר עליו כל הסכין אבל כשהביא ולא הוליך ה"ה מתחיל לשחוט בקצה הסכין שאצל הקתא ומביא עד שמעביר כל הסכין על החיצונה וכיון שעבר חצי הסכין על הפנימית פוסק נמצא שעל החיצונה עבר כל הסכין ועל הפנימית לא עבר אלא חצי הסכין ולא תיקשי לך א"כ אם הוליך כל הסכין על כל א' מב' הצוארין וכן אם הביא הסכין לגמרי חוץ מפנימית בענין שגם עליה עבר כל הסכין שתיהן כשרות די"ל דהא"ג אלא אורחא דמילתא נקט הרא"ש אבל הר"ן כ' שאפשר שתיהן אסורות הואיל ושחיטתם כא' ואם בשני' דרס אף בראשונה נמי דרס שהרי בב"א ובענין א' העביר הסכין על שתיהן וכ"ד הרשב"א בת"ה וכ"ד הרמב"ן וכ' רי"ו שנכון להחמיר · עכ"ל ב"י · וע"כ לא הביא כלל בשו"ע דעת הרא"ש וטור ועי' תב"ש סק"ג ועי' משבצות סק"א ושפ"ד סק"ג ובכרו"פ שהאריכו בזה ולפי שאינו מגוי קארתי בזה: (ט) שנים אוחזים בסכין וכו' · משנה פ' השוחט (למד ע"ב) שנים אוחזים בסכין ושוחטים אפי' א' למעלה וא' למטה שחיטתו כשרה ובגמרא (למד ע"א) מתיב ר"א וכו' וא"ל ר' ירמי' משנתינו הנ"ל דב' אוחזין בסכין א' ובב' בב"א א"ל ר"א א"ה היינו דתני עלה א"ח שמא יטרופו זע"ז אא"ב וכו' אא"א בסכין א' וכ' ב"א האי אין חוששין שמא יטרופו זע"ז שמא ידרוסו זע"ז מבעי לי' דמתוך שזה מושך לכאן וזה לכאן ושניהם דוחקים את הסכין יש לחוש שלא יתיזו את הראש בב"א · עכ"ל · ומש"כ בב"י על דין זה שהוא ברייתא הוא ע"ם כי דין זה הוא במשנה (ל' ע"ב) רק הטעם דל"ה זה איתו במשנה רק בברייתא (ל' א') כאשר העתקתי: (י) היה שוחט וכו' · בר"פ השוחט (כ"ז א') אמר רב כהנא מנין לשחיטה שהיא מן הצואר שנאמר וכו' ומסיק דשחיטה מהצואר גמרא וקרא דושחט את בן הבקר למאי אתא דלא לשווי' גיסטרא [פירש"י שלא יחתוך כל המפרקת לשנים דהכי משמע השחט הוא את דמו ותו לא וכו' ל"י דלא לשווי' גיסטרא שלא ידרוס ואע"ג וכו' ודרסה קרי גיסטרא כדתנן במתניתין לק' (למד ע"ב) היה שוחט והתיז את הראש בב"א · ע"ש] ועי' בהג"א פ' השוחט ס"ב וז"ל וקרא וכו' דלא לשווי' גיסטרא מה שפירש"י שלא יחתוך כל המפרקת לשנים והכי משמע השחט הוא את דמו ותו לא לא נהירא דכיון דשחט את הסימנים אם יחתוך אח"כ גם המפרקת או בשר בהמה לא איכפת לן ומיהו בתוספתא תניא הי' שוחט את הראש בב"א אם נתכוין לכך שחיטתו פסולה וא"ל שחיטתו כשרה (ר' ברוך וא"ל ר' מאיר שמעשה הי' שא' שחט וחתך כל המפרקת ודקדק ראבי"ה מפירש"י ואסר ולא נהירא לר"מ ומפרש כך מה שפירש"י השחט הוא את דמו ותו לא פירושו אין צריך יותר · מרדכי · עכ"ל הג"א: (יא) והמנהג וכו' ואפי' וכו' רוב וכו' · כבר נתבאר בס"ק הקודם שהוא מדקדק ראבי"ה מפירש"י שפי' דלא לשווי' גיסטרא דלא יחתוך המפרקת לשנים וס"ל לראבי"ה דאם חתך דיעבד לשנים טריפה ורובו ככולו · ודיעה ראשונה ס"ל כהמרדכי דמש"כ רש"י הנ"ל הוא את דמו ותו לא

והשוחט אומר ברי לי שלא דרסתי מ"מ טריפה רק לפר"ח ס"ק ב' לא הוה רק דרבנן והתב"ש סי' ח' ס"ק ו' כ' דהוה פסולה מה"ת ע"ש ושפ"ד שם כתב דמ"מ לא הוה ודאי דמידי ספיקא לא נפקא · וגם בזרק סכין בעי' ג"כ או שיהי' בסכין מלא ב' צוארים או הולכה והובאה אף דבזריקה לא שייך שידרוס בכיוון מ"מ אסור מדרבנן משום לא פלוג [שפ"ד סוף ס"ק א']: ה שחט ב"ר כא' · משמע דיעבד ועי' מ"א ס"ק ז' דמוכח בש"ס ופוס' דגם לכתחילה מותר לשחוט אלא דנקט לשון דיעבד על מש"כ בהולכה או בהובאה דלכתחילה בעינן הולכה והובאה יחד כדאי' בתוספתא [וכ"ה הסכמת הש"ך ופר"ח ותב"ש לדינא לזה כמש"כ במ"א שם]: ו אם יש בסכין כדי שלש צוארין כשרה · כ' הש"ך ס"ק ג' דמיירי שהניח הסכין בתחילת שחיטה על רוחב ב' הראשים וילא אורך הסכין כמלא צואר חוץ לשב' ראשים והוליך הסכין לצד האחר עד שלא נשאר חוץ לשב' ראשים כלום יוצא באותו צד שילא כבר [ועי' שמ"א סעי' ג' ובתב"ש ס"ק ג' חולק בזה על הש"ך ולפי שאינו מגוי קארתי] או שהתחיל לשחוט בקצה הסכין והוליך הסכין בשחיטתו עד שילא כמלא צואר חוץ לראש השני דאז ודאי כיון שעל ב' ראשים עבר כמלא ב' צוארים כשר אבל פשיטא אם הניח הסכין בתחילת השחיטה על רוחב ב' הראשים והוליך הסכין לאותו צד שילא חוץ לשב' ראשים כמלא צואר דזהו חשוב כאילו אין בסכין אלא כמלא ב' צוארים: ז ולאסור שתיהן · זה דעת רמב"ן ורשב"א ור"ן ורי"ו וכ' הש"ך דאיכא מיירי כשהניח הסכין בתחילת שחיטה על רוחב ב' הראשים ומיירי שהשט לאותו צד שילא ודעת ב"י וד"מ דלפי הטעם שכ' הפוס' הנ"ל כיון שאנו רואין שבאחד מהן דרס ע"כ אף בשני' דרס שהרי בב"א ובענין אחד העביר הסכין על שתיהן וא"כ ה"ה אם התחיל לשחוט בקצה הסכין וכיון שעבר חלי הסכין על השני פוסק דשניהן אסורות מה"ט דהא עכ"פ עינינו רואות דהא' מהן נדרסה ובב"א העביר הסכין על שתיהן וא"כ גם השניה נדרסה · עוד כ' הש"ך ס"ק ד' דאם התחיל בקצה הסכין ועבר הסכין לצד האחר עד שילא כמלא צואר לצד האחר בענין שעל שתיהן עבר כל הסכין שתיהן כשרות לכ"ע וכ"כ ב"י וד"מ [עכ"ל ש"ך] ועי' פר"ח שהסכים לדברי הש"ך [ועי' כרו"פ ותב"ש ופמ"ג שהאריכו בזה וכ"מ נמי מדבריהם לדינא רק מפני שאינו מגוי קארתי]: ח והמנהג להטריף כו' · הט"ז חולק על רמ"א וכ' שגם מהר"ל מפראג התיר הלכה למעשה אף בחתך כל המפרקת אחר שחיטת הסימנים ומסיק הט"ז דמ"מ אין בידינו להקל דלא יהא אלא דברים המותרים ואחרים נהגו וכו' אלא דיש להקל בספק דאפי' רואה חתך במפרקת אין צריך לבדוק אחריו אם יש רוב וק"ו כשאין המפרקת לפנינו בכולם יש להקל ואין להחמיר רק אם כבר ראו שנשחט רוב גמור מן המפרקת והכרו"פ הסכים למהר"ל מפראג להקל אלא שכ' שכ"ז בשחט בלי מתכוין אבל במתכוין לכתחלה על כך לשחוט עם מפרקת יש להחמיר ע"ש שכ' שכיון שבתוספתא מבואר כן וגם הש"ך חולק על רמ"א ומתיר בהפ"מ וכן נלפע"ד עיקר דלא כשמ"ח שהחמיר במדינות אלו אף בהפ"מ ומ"מ במתכוין ל"ע להקל בהפ"מ ומ"מ מסתימת לשון הש"ך ושארי אחרונים משמע דגם בזה יש להקל בהפ"מ וכן נלפע"ד להקל גם בזה בהפ"מ דיש לפרש לשון התוספתא באופן אחר כמש"כ במ"ח ס"ק י"א בשם הגר"א: ט רוב המפרקת · כ' הט"ז

ס"ו כשאדם שוחט עוף ואוחז בסימנים בשתי אצבעותיו צריך שיאחוז אותם יפה שאם אינו אוחז אותם בטוב פעמים שיהיו נשמטין לכאן ולכאן ולא יכול לשחטן על ידי הולכה ויבוא לידי דרסה:

הג"ה י וכן לא יניח האצבע על הסכין אלא יחזיק אותו בקתא כדי שלא יבוא לידי דרסה (דעת עצמו מקבלת השוחטים ורש"ל פרק השוחט סי' י"ב) :

(יב) ואפילו לא עשה דרסה אלא במשהו מן הושט פסולה :

הג"ה (יג) והמנהג להטריף יא כל דרסה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בושט (שחיטות מהרי"ו) :

ס"ז (יד) חלדה כיצד כגון שהכניס הסכין (טו) בין סימן לסימן יב בין ששחט התחתון (טז) כהלכתו מלמעלה למטה וחזר והוציאו ושחט העליון בין ששחט העליון מלמטה למעלה שלא כהלכתו פסולה :

ס"ח (יז) החליד את הסכין תחת העור או (יח) תחת צמר מסובך בצואר הבהמה או תחת מטלית (יט) הקשור בצוארה או שהמטלית (כ) מדובק בו בשעוה ושחט יג שחיטתו פסולה (כא) אבל אם המטלית פרוש על צוארה ושחט שחיטתו כשרה (כב) ויש מי שפוסל גם בזה ולכתחילה יש לחוש לדבריו : הג"ה (כג) יד וכן יש ליזהר בכבשים

יד אליהו

הט"ז דוקא רוב החוט דהעיקר תלוי בחוט שהחיות תלוי בו [וכ"כ שמ"ח ס"ה] הא בלא"ה כשר אף בלא הפ"מ · ומ"מ אף שנשבר ונפסק גם רוב החוט יש להקל בהפ"מ כמש"כ בס"ק הקודם : י וכן לא יניח האצבע וכו' · ובדיעבד יש להתיר עפ"י הדין (וכ"כ הפר"ח) אם אומר השוחט ברי לי שלא דרסתי אך י"א דנהגו באלו המדינות להחמיר ועכ"פ בהפ"מ יש להקל [שמ"ח ס"ח ובאה"ע ס"ק ג' בשם חכמי ווילנא ובכרו"פ] גם לכתחלה לא ישחוט מיושב שהישיבה מביאהו לידי דרסה ובדיעבד כל שידוע שלא דרס מותר [באה"ע ס"ק ג' ושמ"ח ס"ה וע' שפ"ד ס"ק ה'] : יא כל דרסה · ע' מש"כ בס"ק ד' דלכתחלה לא ישחוט בסכין גדול עוף : יב בין ששחט התחתון כהלכתו וכו' · וכ"ש אם הכניס הסכין תחת שני הסימנים ושחטן ממטה למעלה או ששחט התחתון ממטה למעלה והעליון כהלכתו דהוי חלדה [ש"ך ס"ק ו'] : יג שחיטתו פסולה · כ"ז ספק פסולה דבעיות הן בש"ס ולא איפשטו וכמש"כ במ"ח וכ"כ הש"ך : יד וכן יש ליזהר · וגם בעופות יש למרוט הנוצות אם אי אפשר לשחוט בלא זה [מרדכי וש"ך כאן ס"ק ח'] אבל אם אפשר לשחוט בלא זה אין למרוט משום שמא יצא דם ואנו נוהגין להחמיר בזה בלי הפ"מ [ע' רמ"א סוף סי' כ"ג] אבל משום צער בע"ח שרי משום דכל דבר הצריך לרפואה או לשאר דבר אין בו משום צער בע"ח [כמבואר ברמ"א באה"ע סוף סי' ה' סעי' י"ד ע"ש] וכ"כ בל"ח פ' השוחט ס"ק י"ד ולכן מותר למרוט נוצות מעוף חי לצורך כתיבה וליכא למיחש משום צער בע"ח (מהרא"י סי' ק"ס) ומ"מ העולם נמנעים דהוי אכזריות [רמ"א שם ופ"ת כאן ס"ק

מקור חיים

לא פי' א"ל יותר והרשב"א פי' ש"ם הנ"ל דלא לשוויא גיסטרא שלא יחתוך כל המפרקת אחר שחיטה שלא יבליע דם באברים ולדם הוא צריך בקדשים ואף בחולין אסור כמש"כ בפ' כה"כ (קי"ג א') השובר מפרקתה של בהמה הר"ז מכביד כו' וגוזל כו' ומבליע דם באברים כו' (הגר"א) ומה שהקשה הט"ז סק"ב על הרשב"א דע"י מליחה מותר כבר תי' הנה"כ דזה דיעבד אבל לכתחי' אפי' לאכול שלא בצומצא אסור כמ"ש הב"י בסימן ע"ו ועי' רמ"א סי' ס"ז ס"ג י"א שיש ליזהר לכתחילה וכו' ע"ש · ומ"ש הג"א ראי' מהתוספתא העתקתי בס"ק הקודם כ' הגר"א דהתוספתא אינו מובן כפירושם אבל העיקר כסברא הראשונה הוא דעת השו"ע דמכשיר ופי' התוספתא הוא בדרסה וכמש"כ במתני' היה שוחט והתיז את הראש בב"א כו' והוא כפי' ל"א ברש"י שהעתקתי לעיל בס"ק הקודם ודרסה קרי ליה גיסטרא כו' ע"ש וע' רא"ש פ' השוחט סימן ז' וז"ל ולא שיצטרך להוליך כל אורך הסכין קודם שישחוט הרוב כו' (ועי' סק"ג העתקתיו בשלימות) ובלבד שלא יתפוס הסכין במזיד במק"א וישחוט בדרסה קודם שישחוט הרוב עכ"ל הרא"ש ובכה"ג מיירי בתוספתא שיש בסכין מ"ג ולא הוליך כל הסכין עכ"ל הגר"א בתוס' ביאור · ועי' בש"ך שהביא מהרבה פוסקים ראשונים ואחרונים שסוברים כדיעה הראשונה שרי וכ"מ מדברי הטוש"ע בסס"י כ' (ומש"כ בש"ך כ"א ע"ש) ס"ג שכ' שם והוא שהחזיר הסימנים ויודע שחתכם קודם שחתך את המפרקת עכ"ל משמע הא חתך המפרקת אחר הסימנים שרי וכן שם ס"ד ז"ל קרוב הדבר לפשוע ולחתוך המפרקת קודם הסימנים עכ"ל משמע הא אח"כ שרי עוד הביאו הט"ז וש"ך ראי' ממתני' חולין פ"ק (ד' י"ט ב') דאם שחט מן העורף בדלא אהדר ושחט המפרקת קודם הסימנים טרפה ע"ש משמע הא אח"כ אין חשש וכ"ד הדרישה וגם הפר"ח הקיל אף בלא הפ"מ ועכ"פ בהפ"מ ודאי דיש להקל כמ"ש הש"ך דלא כשמ"ח שמחמיר במדינות אלו אפילו בלא מתכוון אפילו בהפ"מ מחמת דנהגו כן אלא דודאי כדאי כל הני פוס' לסמוך עליהם בהפ"מ ובפרט בלא מתכוון שמפורש בתוספתא להדיא דכשר אף לפי' הראבי"ה הנ"ל בודאי אין להחמיר כלל כי שיטתם עיקר בש"ס וכמש"כ ועוד שבפ"ת סק"א הביא בשם ת' בי"ע סס"י קס"ב העלה להתיר שלא כד' רמ"א ע"ש ועוד נלפע"ד לראיה מרמ"א גופא שרק לחומרא כ' כן דהא כ' בסי' כ"ח ס"כ דבחתך כל המפרקת מכסים ע"ש שמוכח מדבריו שדעתו לכסות בברכה וכמש"כ הט"ז והש"ך אלמא מדסמך רמ"א להקל בס"ב ולברך לכתחי' אלמא דליכא ס' כלל דשרי וכאן הביא הי"א דמחמירים הוא רק לחומרא בעלמא מוכח שגם דעתו להקל בהפ"מ וזה דלא כתב"ש כאן סק"ז שכ' שדעת רמ"א להחמיר אף בהפ"מ וע' בכרו"פ כ' דבלא מתכוון יש להקל אבל במתכוון יש להחמיר דהכי תנן בתוספתא פ"ב דחולין היו שוחט והתיז את הראש בב"א אם נתכוון לכך שחיטתו פסולה ואם לאו שחיטתו כשרה ולכן כל מה שהביאו ראי' להכשיר הוא בלא מתכוון אבל במתכוון אין ראי' לסתור דברי התוס' ויש להחמיר עכ"ל ולא ידעתי כוונתו אם מחמיר במתכוון דוקא בלא הפ"מ או שמחמיר בזה אף בהפ"מ אכן לפע"ד האיך שיהיה כוונתו נראה להכשיר אף במתכוון במקום הפ"מ כי כבר העתקתי בריש ס"ק זה בשם הגר"א שאין פי' התוספתא כן אלא כוונת התוס' בדרסה וכפי לשון אחר שבפירש"י ע"ש וכ"מ מסתימת כל הפוסקים שמקילים בהפ"מ ולא התנו דוקא שלא במתכוון וע"כ נלפע"ד הסומך להתיר אף במתכוון במקום הפ"מ לא הפסיד וכ"ז כשחתך רוב החוט עם רוב המפרקת וכמ"ש הט"ז ס"ק ב' ע"ש הא לא"ה יש להקל אף בלא הפ"מ : (יב) ואפילו כו' אלא במשהו מן הושט · כ"כ בכלבו בשם הר"ף והגמי"י בשם סמ"ק הובאו בב"י וכ' הגר"א ז"ל וכמש"כ בתוספתא בשהי' ומדמי לה שם לניקב וה"ה כל פסולי שחיטה עכ"ל · והתוס' הנ"ל הובא בתוס' פ' השוחט (ל' ע"ב) ד"ה החליד וז"ל דתניא שחט מיעוט הושט ושהה כדי שחיטה פסולה עכ"ל : (יג) והמנהג להטריף כו' · כמ"ש רמ"א בסימן כ"ג ס"ה דבמיעוט בתרא קיי"ל כרש"י דפוסל בכל ה' ה"ה במיעוט בתרא ובמיעוט קמא דקנה נמי כמ"ש רמ"א שם משום דלא בקיאין בבדיקה וחוששין לושט עכ"ל הגר"א סק"ז : (יד) חלדה כיצד כו' · לשון הטמנה כחולדה שהיא טמונה בעקרי הבתים כדאמרינן בפ"ק דחולין (כ' ע"ב) מ"ד דורס מ"ט ל"א משום מחליד · א' לך חלדה ה"ד כחולדה הדרה בעיקרי בתים דמכסי' הכא הא מיגלי' עכ"ל הש"ס ועט"ז ס"ק ג' ומש"כ עליו בפלתי סק"ג ומשבצות סוף סק"ג ע"ש : (טו) בין סימן לסימן כו' · בפ' השוחט (ל' ע"ב) אר"י א"ר החליד את הסכין בין סימן לסימן ופסקו פסולה תחת העור כשרה מאי קמ"ל תניא או שהחליד הסכין תחת השני ופסקו ר' ישבב אומר נבלה רע"א טריפה ומשני אי ממתניתין ה"א הנ"מ מלמטה למעלה דלא קעביד דרך שחיטה אבל מלמעלה למטה דקעביד דרך שחיטה אימא ש"ד קמ"ל תחת העור כשרה (היינו כמו אמר מר) כי רב אמרי תחת העור איני יודע איבעיא להו לבי רב דאמרי תחת העור א"י תחת מטלית מהו פירש"י תחת מטלית הכרוכה לה סביבת צוארה ועמש"כ בס"ק י"ט תחת צמר מסובך מהו תיקו : (טז) כהלכתו מלמעלה למטה · היינו רבותא דרב וכמ"ש בס"ק הקודם : (יז) החליד וכו' תחת העור וכו' · כאמרי דבי רב דאמרי תחת העור א"י העתקתי בס"ק ט"ו ע"ש ולא כר"י א"ר דאמר תחת העור כשרה ודאי משום דכל הבעיות השנויות בש"ס שהבאתי בס"ק ט"ו תחת מטלית ותחת צמר מסובך קיימא אליביה דא' בי רב · תה"א והובא בקיצור בהגר"א : (יח) תחת וכו' · בעיא בש"ס אליביה דא' דבי רב העתקתי בס"ק ט"ו : (יט) הקשור וכו' · בש"ס הנ"ל (ס"ק ט"ו) איתא תחת מטלית מהו ופי' רש"י הכרוכה סביב צוארה וז"ל הרא"ש פרק השוחט סי' ה' תחת מטלית הקשורה סביב הצואר מהו תיקו ועבדינן לחומרא אבל אם נפל טליתו על מקום השחיטה פשיטא דל"ה חלדה דלא מבעינן אלא בבגד שקשורה תמיד בצואר הבהמה דומיא דצמר וכ"כ בעל הלכות דמיירי דיש מכה בצואר ודבק עליו מטלית בשעוה ודלא כמש"כ הרמב"ם אם פי' מטלית על הסכין ועל צואר ושחט תחת המטלית הואיל ואין הסכין בגלוי הוי ס' נבילה · עכ"ל הרא"ש · נמצא דמש"כ בש"ע כאן הקשור בצוארה הוא כפי פי' הרא"ש : (כ) מדובק וכו' · הוא כפי' בעל הלכות שהביא הרא"ש שהעתקתי בס"ק הקודם : (כא) אבל וכו' פרוש וכו' כשרה · הוא דעת הרא"ש שהשיג על הרמב"ם וכ"מ מרש"י שפי' הכרוכה וכו' משמע דוקא כרוכה וכ"מ מבעל הלכות שפי' מדובק בשעוה משמע דוקא מדובק ולא פרוש בעלמא וכ"ד הרשב"א כהרא"ש וכ"נ דעת סמ"ג : (כב) ויש מי שפוסל וכו' ולכתחי' וכו' · כבר נתבאר שזה דעת הרמב"ם אבל רבים חולקים עליו וכ' הב"י דהלכה כהרא"ש וסייעתו ודלא כרמב"ם מיהו לכתחילה נכון לחוש גם לדברי הרמב"ם : (כג) וכן יש ליזהר וכו' צמר מסובך וכו' · כ"כ בב"י בשם המרדכי וז"ל תחת צמר מסובך מהו וצריך ליזהר בצמר דכבשים ולכך נהגו העם למלוג (פי' למרוט) הצואר בעופות שלא יחלידו תחת הנוצה ואע"ג דאיכא צער בע"ח · עכ"ל · וכ' כתב"ש ס"ק י"ב דבכבשים

בכבשים שיש להם טו צמר מסובך בצואריהם לתלוש הצמר המסובך שלא יבוא לידי חלדה (מרדכי פ' השוחט ורוקח):

ס"ט (כד) צריך ליזהר כשאדם שוחט וחס על העור שלא יעשה בו קרע גדול (כה) וישוחט בראש הסכין ומתכסה מהעור אמנם אם שוחט באמצע הסכין אין לחוש אם ראשו מתכסה בעור כיון שהסכין במקום ששוחט בו כנגד הסימנים אינו מכוסה (כו) ויש מי שמחמיר גם בזה טז ויש לחוש לדבריו לכתחילה:

ס"י (כז) אם לאחר ששחט רוב הסימנים החליד הסכין תחת מיעוט הנשאר משניהם או מאחד מהם ופסקו מותר יז (כח) ויש מי שאוסר גם בזה וראוי לחוש לדבריו לכתחי':

הג"ה (כט) והמנהג להטריף כל חלדה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט (מהרי"ו):

סי"א יח אם החליד הסכין (ל) תחת מיעוט הראשון ושחטו

דבכבשים אפילו אין מסובכין אסור דיעבד מדמדמי המרדכי נוצות של עופות שאין דרכם להיות מסוככים לכבשים אלמא דגם בכבשים אפי' אינם מסוככים אם נכסה הסכין מהם ה"ל בעיא דחלדה ול"ד לפי' עליו שדין דמותר לדעת הרא"ש וסייעתו כמש"כ בסק"כ דהתם לפי שעה מועלת על הצואר אבל שערות שמדובקים תמיד לצואר אפי' אינם קשורים ומסובכין יחד חיישינן לחלדה ומש"כ בש"ס כלשון איבעיא תחת צמר מסובך מהו אורחא דמילתא נקט שאז א"י להפרידם · עכ"ל · ולפע"ד דוחק לפרש כן ופשטות לשון הש"ס משמע דוקא צמר מסובך וכן בנוצות אם אינם מסוככים אפשר דשרי דיעבד ומש"כ השפ"ד סק"ח כפי הנראה אם החליד תחת הנוצות דפסול דיעבד מדמתירים למרוט הנוצות ואי נוצות לא הוי אלא כמעלית דרק מחמירים לכתחילה כדעת הרמב"ם תקשי הא צער בע"ח דאורייתא והאיך התירו לעבור אדאורייתא משום חומרא אלא ודאי אף דיעבד אסור · עכ"ל · ולפע"ד אין ראי' מזה דהא כ' בי"א ס"ק י"ד בשם הרמ"א בתהע"ז דכ"ד הצריך לרפואה או לש"ד אין בו משום צער בע"ח ולכן מותר למרוט נוצות לצורך כתיבה · ע"ש · וכ"כ בל"ח פ' השוחט ס"ק י"ד וז"ל ואע"ג דקיי"ל בס"פ אלו מציאות צער בע"ח דאורייתא הכא דלצורך שחיטה שרי תיפוק ליה דשחיטה עצמה מצערה וממיתה אלא דלצורך הכשר אכילה התורה התירה · עכ"ל · וא"כ י"ל אם בודאי אינו מסובך אפשר דשרי דיעבד אלא דלכתחילה נוהגים למרוט נוצות בעופות אפשר יזדמן דיהי' הנוצות מסוככים ואז יהיה אסור אף דיעבד וא"כ דיש לחוש להכי הוה צורך שחיטה ואין בזה משום צעב"ח אבל אי ודאי הנוצות אין מסוככים אפשר דשרי דיעבד אף דמהוכרים למטה מ"מ מלמעלה אין קשור ככלפע"ד וגם השפ"ד מסיק וז"ל וי"ל כיון שאין מתכוונים לכך שרי וצ"ע · עכ"ל · אך כיון דאין לי ראי' ברורה מש"ס ופוס' לסתור דברי התב"ש ופמ"ג ועוד הא הרמב"ם מחמיר אף בטלית פרוש קשה לי להקל נגד דבריהם וצ"ע בזה למעשה: (כד) צריך ליזהר וכו' וחס על העור וכו' · כ"כ בטור בשם סמ"ג ועי' ב"י דלא כ' שום מקור לזה ובהגר"א כ' וז"ל צריך ליזהר וכמ"ש בפ"א דחולין (כ' ע"ב) מפני שהוא מחליד ובעל תורה הלך אחר המחמיר · עכ"ל הגר"א · וכוונתו דשם איתא א' זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה א"ר חסדא מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת נשברה המפרקת ורוב בשר עמה טריפה הויא (ולא נבילה רש"י) מליקתה זו שחיטתה תהני לה סכין לטהר מידי נבילה אלא ודאי נבילה היא (ודחי הש"ס לעולם מהא לא תסייעי לזעירי די"ל דנשברה מפרקת ל"ה נבילה והא דלא מהני שחיטתה לטהר וכו') אמרי התם גבי מלק בסכין משום דלאו שחיטה היא כלל מ"ט ר"ה אמר מפני שהוא מחליד ועיין פירוש רש"י ע"ז רבא אמר מפני שהוא דורס ממש ולא מוליך ומביא כדאמרן לעיל (דף כ' א') קוצץ ויורד וזו היא מלותה · עכ"ל רש"י · מיהו אנן קיי"ל מוליך ומביא כשר כדמסקינן שם ועי' לקמן בסמוך · ופריך הש"ס · מ"ד מפני שהוא מחליד מ"ט ל"א מפני שהוא דורס קסבר מוליך ומביא במליקה כשר ומ"ד מפני שהוא דורס מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד א"ל חלדה ה"ד כחולדה הדרה בעיקרי בתים דמכסיא הכא הא מגליא (ועי' פירש"י) א' רבא אי קשיא הא קשיא וכי מתה עומד ומולק כיון דא' זעירי נשברה מפרקת וכו' נבילה ונבילה מתה הויא וקודם המליקה שובר מפרקתה ורוב בשר והויא מתה ומסיק הש"ס (בד' כ"א א') אימא כך הוא עושה סדר המליקה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר תנ"ה וכו' ועי' תוס' שם (כ' ע"ב ד"ה מפני וכו') וז"ל ובזבחים פ' חטאת העוף (ד' ס"ח) פי' בקו' דמחליד לפי שנועץ ראשו של סכין משום שאינו רוצה לחתוך רוב בשר קודם הסימנים וכאן א"א לומר כן דקרי לי' מחליד אע"ג דס"ד דהותך רוב בשר · עכ"ל תוס' · וכתב הגר"א סק"ט בשם רש"ל אף שהתוס' הנ"ל דחו דברי רש"י הנ"ל שבזבחים מ"מ הפוסקים קיימו דברי רש"י כי אף דלס"ד דש"ס דס"ל מלות מליקה היתך שדרה ומפרקת וגם רוב בשר קודם חתיכת הסימנים א"א לפרש כפירש"י הנ"ל וכמש"כ התוס' מ"מ לפי האמת (דקיי"ל מלות מליקה וכו' בלא רוב בשר כמ"ש לעיל) יש לפרש דברי ר"ה כרש"י הנ"ל דזבחים וכ' אע"ג דרבא ס"ל דלאו היינו מחליד לא קיי"ל כוותי' דרבא דרבא דא' משום שהוא דורס ס"ל דמוליך ומביא פסול במליקה והלכך הו"ל דורס אבל אין קיי"ל כמ"ד מוליך ומביא כשר במליקה כמ"ש הרמב"ם וכדמסיק הש"ס (כ' ע"א) אר"כ מלות מליקה קוצץ ויורד סבר ר"א למימר וכו' א"ל ר' ירמי' כ"ש דמוליך ומביא כשר וכו' אימא אף זו מלותה וכיון דמוליך ומביא כשר במליקה נפל הטעם מפני שהוא דורס ומוכרחים אנו לומר מפני שהוא מחליד · וכתב רש"ל אע"ג דלכאורה הלכה כרבא שהוא בתראה אבל האמת דל"ג רבא א' מפני שהוא מהליד (בד' כ' ע"ב) אלא רבה גרסינן דרבא לא הי' בזמן ר"ה וכ"כ רש"י (ד' כ' ע"א) ד"ה מחליד היינו למ"ד וכו' פלוגתא דר"ה ורבה לקמן בשמעתין · עכ"ל רש"י · עכ"ל הגר"א עם תוס' ביאור שלי · וזה דלא כרי"פ שהגיה ברש"י הנ"ל ג"ל רבא ועי' הג"א פ"א דחולין סי' כ"ה כ' וז"ל ובעל תורה הלך אחר המחמיר ר"ל דמחמירים כר"ה דא' מפני שהוא מהליד פירש"י בזבחים פרק דם חטאת (ד' ס"ח) חלדה דמולק היינו כשמולק בראש הסכין והסכין נכנס תחת העלם והוי חלדה ולפי"ז כשאדם שוחט וחס על העור וחותך בראש הסכין צריך ליזהר שלא יכנים תחת העור ויחתוך הסימנים בראש הסכין דהויא חלדה מהרי"ח · עכ"ל הג"א: (כה) ושוחט בראש הסכין ומתכסה מהעור · כבר נתבאר בס"ק הקודם שזה דברי ר"ה שא' מפני שהוא מחליד וכפירש"י בזבחים כשמולק בראש הסכין והסכין נכנס תחת העלם (ולדידן דמהמירים כאמרי דבי רב ה"ה תחת העור עי' סוף ס"ק ט"ו) והויא חלדה וכדברי הג"א שהעתקתי בסוף ס"ק הקודם · ע"ש: (כו) ויש מי שמחמיר כו' ויש לחוש לד' לכתחילה · אבל בדין הא' שהסכין במקום ששוחט מכוסה אסור אף דיעבד והכ"ח אוסר אף בדין הב' שמגולה במקום ששוחט והיינו ששוחט באמצע הסכין וראשו מכוסה והביא ראי' מרש"י הנ"ל דזבחים ומהג"א וכבר השיגו עליו ט"ז וש"ך דרש"י והג"א מיירי דהסכין במקום ששוחט בו הוא מכוסה וכהג"א שהעתקתי סוף ס"ק כ"ד וז"ל ולפי"ז כשאדם שוחט וחס על העור וחותך בראש הסכין צריך ליזהר וכו' דהוי חלדה עכ"ל · מוכח להדיא דמיירי ששוחט בראש הסכין במקום שהוא מכוסה אבל אה"נ אם במקום ששוחט מגולה אף מכוסה בראשו אפשר דשרי דיעבד וכן עיקר וכפסק הש"ע: (כז) אם לאחר ששחט וכו' · זה דעת הרמב"ם וסברתו כמ"ש בתוספתא גבי שהי' במיעוט בתרא והובא בתוס' פ' השוחט (ד' למד ע"ב) שחט רוב הגרגרת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשרה · וז"ל הרא"ש פ' השוחט סי' א' והרמב"ם מכשיר במיעוט בתרא אם שהה בו או החליד או הגרים או דרס כיון שנשחט הרוב כראוי ואפשר שסמך על התוספתא שמכשרה שהי' במיעוט בתרא וה"ה לכולן וכו' · עכ"ל · ובעיא דר"פ שם (למד ע"ב) החליד במיעוט סימנים מהו כמש"כ בס' י"א [הגר"א] והיינו פי' דרב אושעיא שם בתוס' ד"ה החליד דפי' החליד במיעוט סימנים היינו לאחר ששחט רוב הא' החליד תחת מיעוט הנשאר ושחט סי' השני · עכ"ל תוס' שם: (כח) ויש מי שאוסר · הוא כפירש"י על מה דאי' בש"ס בבעיא דר"פ הנ"ל החליד במיעוט סימנים היינו לאחר ששחט רוב הא' החליד תחת וכו' ואעתיקנו בסמוך בס"ק שאח"ז וכ' הרא"ש באשכנז וצרפת נהגו להחמיר כדברי רש"י: (כט) והמנהג להטריף וכו' · דבמיעוט בתרא קיי"ל כפי' רש"י דמפ' שם (למד ע"ב) החליד במיעוט סימנים במיעוט בתרא וז"ל רש"י שם ד"ה החליד במיעוט סימנים לאחר ששחט רובו כהכשר מי אמר הא איטתחט שפיר ברוב סימן או דילמא כולה חדא שחיטה היא ובמיעוט קמא דושט פשיטא לן דנבילה היא · עכ"ל רש"י · ומתוספתא שהבאתי בס"ק כ"ז כ' הרא"ש פ' השוחט סי' ו' דלאו ראי' היא כיון דהש"ס לא הביאה לפשוט הבעיא קים להו דלאו דסמכא היא ע"ש ובמיעוט קמא דקנה חיישינן לושט דא"א בקיאין בבדיקה וכמש"כ בתוספתא לענין שהי' (הגר"א) ר"ל דתני בתוס' הובא בתוס' (למד ע"ב) ד"ה החליד שחט מיעוט ושט ושהה כדי שהיטה פסולה · עכ"ל · פי' וחיישינן בקנה שמא נגע בושט ושמש"כ בס"ק ל"ד: (ל) תחת מיעוט הראשון · ושחטו ממטה למעלה בפ' השוחט (למד ע"ב) בעי ר"פ החליד במיעוט סימנים מהו ופירש"י במיעוט בתרא והתוס' שם ד"ה

ס"ק ב' דלא כבאה"ע כאן בשם בה"ין] · ואם החליד תחת צמר שאין מסובך וכן תחת הנוצות שדרכן להיות אינן מסובכים דעת המ"ח סעי' י"ב דאסור אף בדיעבד וכן נוטה דעת השפ"ד ס"ק ח' [אלא שלבסוף העלה בצ"ע ע"ש] ועי' במ"ח ס"ק כ"ג כתבתי לצדד ולהקל בזה ומ"מ למעשה יראתי להקל עדם ע"ש: טו צמר מסובך · ע' סוף ס"ק הקודם שבמ"ח סי"ב מחמיר אף באינו מסובך וע"ש מש"כ ע"ז: טז ויש כו' לכתחלה · דוקא בדין השני דהסכין במקום ששוחט בו הוא מגולה ורק ראש הסכין הוא מכוסה [והוא שוחט באמצע הסכין כמש"כ בש"ע] בזה אין לחוש רק לכתחלה ובדיעבד שרי אבל בדין הראשון שהסכין במקום ששוחט בו הוא מכוסה אפי' בדיעבד פסול [ש"ך ס"ק ס'] ועי' שפ"ד שם בשם רש"ל דאם השוחט מכוין לכך ועושה זה בכיוון כדי שלא לעשות נקב גדול בעור אז אף במקום ששוחט בו מגולה יש לפסול בדיעבד משום קנס כיון שהזיד במתכוין עכ"ל: יז ויש מי שאוסר · ואפי' לדיעה זו אינו אסור אלא מספק דבעיא היא בש"ס לשיטה זו פ' פ"ת ס"ק כ"ח כ"ט: יח אם החליד הסכין כו' · כל הדינים שבסעי' זה יש פירושים

יט (לא) ושחטו ממטה למעלה ואח"כ גמר השחיטה כדרכה כ וכן אם שחט רוב סימן אחד בבהמה והחליד הסכין (לב) תחת מיעוט הנשאר ושחט סימן השני (לג) כא וכן אם שחט (לד) מיעוט הראשון כב בחלדה וגמר השחיטה שלא בחלדה הרי זו פסולה:

סי"ב (לה) הגרמה כיצד זה השוחט כג בקנה (לו) למעלה במקום שאינו ראוי לשחיטה או שהתחיל לשחוט במקום שחיטה (לז) ושחט מעט והטה הסכין חוץ למקום שחיטה למעלה וגמרה שם (לח) אבל שחט כד רוב חלל הקנה במקום שחיטה והטה הסכין חוץ למקום שחיטה למעלה וגמר שם חתיכת כל הקנה כשרה וה"ה אם שחט רוב שנים בבהמה במקום שחיטה והשלים השחיטה בהגרמה (לט) או בדרסה כשרה כה (מ) ויש מי שפוסל בדרסה

פירושים דהאיבעיא החליד במיעוט סימנים מהו [פ' השוחט למ"ד ע"ב] ולא איפשטא וקיי"ל לחומרא והוי ספק נבלה [ש"ך]: יט ושחטו ממטה למעלה· אף דכבר כתב בס"ח דהחליד תחת העור פסולה מ"מ הוצרך לכתוב כאן משום דשם מיירי דהחליד תחת העור ושחט כן כל הסימנים אבל כאן מיירי דרק מיעוט הראשון שחט בחלדה ואח"כ גמר השחיטה כדרכה וזה דלא כב"ח שכ' דמיירי הכא שקודם שהחליד תחת מיעוט הסי' חתך העור וא"צ לזה [ש"ך ס"ק י"א]: כ וכן אם שחט רוב סי' א' בבהמה· אבל בעוף כיון שנשחט סימן א' הוכשר ותו לא פסיל בי' חלדה [ש"ך ס"ק י"ב] והיינו להמחבר ש"ע אבל לדידן ודאי אף בעוף פוסל שהיי' דרסה חלדה במיעוט בתרא ואף להמחבר אין לעשות כן לכתחלה דבעינן שישחוט לכתחלה ב' הסימנים [אף בעוף שפ"ד שם]: כא וכן אם שחט מיעוט הראשון בחלדה· הושט קאי דאלו אקנה לא נאסר משום חלדה במיעוט קמא מידי דהוה אאלי קנה פגום וכדאי' בש"ס ופוס' ומ"ו סוף סי' כ"א וסי' כ"ג ס"ה ורמ"א דמטריף בסעי' י' גם במיעוט קמא דקנה היינו מטעם דאין אנו בקיאים בבדיקת הושט וחיישינן שמא נגע בושט אבל ודאי מדינא ולדעת הפוסקים והרמב"ם מכלל בין שהיי' בין חלדה כשר במיעוט קמא דקנה [כ"כ הש"ך ס"ק י"ג ופר"ח סקי"ט וכ"מ בהגר"א דלא כב"ח וע' מ"ח ס"ק ל"ד] וכ' הפר"ח בסוף ס"ק י"ט שם וכיון דאפי' לדידן דמטריפים אינו אלא משום חשש הושט א"כ אם תפס הקנה לבדו בידו ויודע בודאי שלא נגע בושט שרי אף לדידן אם דרס או החליד במיעוט קמא דקנה אכן התב"ש [בסי' כ"ג ס"ק ט' וכ"ד ס"ק י"ב] חולק ע"ז ודעתו דאף מאן דמכשיר שהיי' במיעוט קמא דקנה מ"מ בדרסה או חלדה במיעוט קמא מודה דפוסל ולענין דינא יש לצדד להקל בהפ"מ אם תפס הקנה בידו והחליד או דרס במיעוט קמא דקנה [שפ"ד ס"ק י"ג] וכ"כ לפע"ד לפסוק להלכה ולמעשה כי באמת נלפע"ד עיקר כדברי הש"ך ופר"ח כאשר בארתי במ"ח ס"ק ל"ד ע"ש: כב בחלדה· פי' תחת העור· וע' מ"ח ס"ק ל"ג: כג בקנה למעלה וכו'· וכבר נתבאר לעיל סי' כ' ס"א מקום השחיטה בקנה למעלה משפוי כובע ולמטה (טור) וע' מ"ח ס"ק ל"ו: כד רוב חלל הקנה· אבל ברוב הטבעות לא סגי לפי שאינן מקיפות את כל הקנה ואעפ"י ששחט רובה עדיין לא שחט רוב הקנה חוץ מטבעת העליונה· שהיא מקפת את כל הקנה [טור וש"ך]: כה ויש מי שפוסל בדרסה· אבל בהגרמה מכשיר כיון דהגרמה לאו מקום שחיטה הוא הוי כאילו הוליך בידו וברגלה לאחר שחיטה

ד"ה החליד הקשו על פירש"י מתוספתא שחט רוב גרגרת וגמרו לזמן מרובה כשרה ופר"ת דהכא בעי במיעוט קמא פי' דושט ובעי לר"י דמכשיר תחת העור דדילמא אם תחב הסכין במיעוט הסימן ושחט ברוב שלמטה כדרכו הוי חלדה טפי ואפילו לאמרי דבי רב וכו' א"כ מבעיא לי' כתחב הסכין תחת מיעוט קמא ופסקו ממטה למעלה ואח"כ שחט הרוב· עכ"ל תוס' שם: (לא) ושחטו ממטה למעלה ואח"כ גמר וכו'· הוא כפי' א"כ שבתוס' שהעתקתי בס"ק הקודם ע"ש: (לב) תחת מיעוט וכו' ושחט סימן הב'· הוא כפי' ר' אושעיא בתוס' הנ"ל וז"ל ור' אושעיא מפרש החליד במיעוט סימנים היינו לאחר ששחט רוב הא' החליד תחת מיעוט הנשאר ושחט סי' השני ועמש"כ בס"ק כ"ז: (לג) וכן אם שחט מיעוט הראשון בחלדה· פי' תחת העור ושחט מיעוט קמא מלמעלה למטה ואח"כ שחט השאר שלא בחלדה וזה שמוסיף על חלוקה הראשונה שאם גרע טפי ששחט מיעוט קמא ממטה למעלה וכ"כ הגר"א כהט"ז והוא לדעת אמרי בי רב פ' השוחט (למד ע"ב) דאוקי בתיקו בתחת העור (וע"ל ס"ק ע"ז וס"ק י"ז) וכאן הרבותא אפי' שחט רק המיעוט תחת העור ואח"כ חתך העור מ"מ ג"כ בכלל האיבעיא: (לד) מיעוט הראשון· עי' בי"א ס"ק כ"א בשם ש"ך ופר"ח דאושט קאי דאילו בקנה לא פסלה חלדה במיעוט קמא דקנה מידי דהוי אאלי קנה פגום בפ' השוחט (כ"ט א') ואפילו להים אוסרים בהגרמה במיעוט קמא דקנה והוא דעת הרשב"א דאוסר בהגרים שליש ושחט ב' שלישים מ"מ מתיר הרשב"א להדי' בשהה במיעוט קמא דקנה וכדאיתא להדיא בש"ס (כ"ח א') שחט חצי גרגרת ושהה כ"ש אחרת וגמר שחיטתו כשרה וטעמא דדוקא בהגרמה כיון דבעידנא דנפקא חיותא ר"ל בשעה ששוחט שליש האמצעי נשחט הרוב ליכא רובא במקום שחיטה משא"כ בשהה והחליד כשר לכ"ע כן הוכיחו הש"ך ס"ק י"ג והפר"ח ס"ק י"ט בראיות ברורות ע"ש בדבריהם אכן התב"ש בסי' כ"ג סק"ט ובסי' כ"ד ס"ק י"ב האריך וסובר כמש"כ הב"י בשם שחיטות אשכנזים דאפי' למ"ד דשהי' כשרה במיעוט קמא דקנה אפי"ה דרסה אסורה לפי שנעשה הפיסול בשעת שחיטה ובמעשה השחיטה אבל שהי' אזיל ליה מעשה קמא והוי כמו חצי קנה פגום· עכ"ל הב"י· וסובר התב"ש דה"ה בחלדה במיעוט קמא והפר"ח בסי' כ"ד ס"ק י"ט האריך בראיות דלא קיי"ל כשחיטת הנ"ל דכן מוכח מדברי הגמ"יי בשם סמ"ק וכ"כ בשם ר"ף ומדברי הסו"ע בסי' זה ס"ו שכ' ואפי' לא עשה דרסה אלא במשהו מן הושט פסולה· עכ"ל· מוכח להדיא מדבריהם דבמיעוט קמא דקנה לא פסלה דרסה דלא כשחיטת הנ"ל והביא עוד ראי' מלשון הרז"ה ומדברי רש"י (כ"ח א') ד"ה ושהה בה וכו' ע"ש ובדברי הרשב"א וסיים הפר"ח ואפילו למה דקיי"ל כדברי רמ"א להטריף כל חמשה ה"ש אפי' במיעוט קמא דקנה כמש"כ רמ"א בס"ו ובס"י וסעי' י"ב אינו אלא משום חשש נקיבת הושט הלא"ה כגון שתפס הקנה לבדו בידו אין להטריף והכי נקטינן· עכ"ל פר"ח שם· וכן משמע מדברי הגר"א סק"ז כפר"ח שכ' שם וז"ל על מש"כ רמ"א בס"י והמנהג להטריף כל דרסה בין במיעוט קמא וכו' בין בקנה וכו' ובמיעוט קמא דקנה נמי משום דלא בקיאים בבדיקה וחיישי' לושט· עכ"ל הגר"א· וכ"כ הגר"א בס"ט לענין חלדה בס"ק י"ח וז"ל ובמיעוט קמא דקנה חיישי' לושט דא"א בקיאים בבדיקה· עכ"ל· ואני העתקתי דבריו בס"ק י"ג וס"ק כ"ט ע"ש מוכח להדיא מדבריו דהא דמחמיר רמ"א בדרסה וגם בחלדה במ"ק דקנה אינו אלא משום חשש הושט כדברי הש"ך ופר"ח ולא כתב"ש וע"כ נלפע"ד דיש לפסוק כמ"ש הפמ"ג להקל בהפ"מ בדרסה וחלדה במ"ק דקנה אם תפס הקנה לבדו ויודע שלא נגע בושט ומכש"כ בשהי' כה"ג דאף התב"ש מודה בזה כנ"ל להלכה ולמעשה כי ראיותיהן של הפר"ח והש"ך ראיות חזקות לפע"ד וגם התב"ש בעצמו כ' שהרבה פוסקים חולקים על שחיטות הנ"ל ומתירים עפ"י עיקרא דדינא במיעוט דקנה גם בדרסה וחלדה אפי' למ"ד בש"ס ופוסקים דמטריף במיעוט קמא דקנה· התם משום דלא הוי מקום שחיטה וא"כ בעידנא דנפקא חיותא (ר"ל בשעה שהושט הרוב) ליכא רובא בשחיטה משא"כ בשהה והחליד כשר לכ"ע: (לה) הגרמה כיצד וכו'· פירש"י פ"ק דחולין (ט' ע"א) ד"ה שהי' לשון הגרמה שמכריע ידו חוץ למקום שחיטה כמו הי' שוקל עין בעין נותן לו את גרומיו (י"ח ב' י"ט א' וכרמב"א כאשר העתקתי בסי' כ' ס"א ע"ש) ב"ב (ד' פ"ח): (לו) למעלה במקום שאינו ראוי לשחיטה· עמש"כ בי"א ס"ק כ"ג בשם הטור שהוא משפוי כובע ולמטה והוא מש"ס פ"ק דחולין (י"ח ב' וי"ט א') וכרחב"א כאשר העתקתי בסי' כ' ס"א ע"ש: (לז) ושחט מעט והטה וכו' וגמרה שם· כן מוכח להדיא בש"ס פ"ק דחולין (י"ט א') דאיפליגי ר"ה ור"י בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש דליכא רובא בשחיטה אבל מיפק חיותא בשחיטה וכן פליגי שם בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דאיכא רובא בשחיטה אבל נפיק חיותא שלא בשחיטה דמר אזיל בתר מיפק חיותא ומר אזיל בתר רובא בשחיטה משמע להדיא אבל בשחט שליש והגרים ב"ש לכ"ע טריפה דליכא רובא בשחיטה וגם מיפק חיותא שלא בשחיטה אלא בהגרמה: (לח) אבל שחט רוב חלל הקנה וכו' וגמר שם וכו' כשרה· משנה פ' השוחט (י"ח א') השוחט מתוך הטבעת ושייר בה החוט ע"פ כולה שחיטתו כשרה ר"י בר"י אומר מלא החוט ע"פ רובה ובש"ס שם רו"ש דאמרי תרווייהו הלכה כריב"י ואף ר"י ב"י לא קאמר אלא בטבעת הגדולה דברובה יש קנה הואיל ומקפת את כל הקנה אבל בשאר טבעות לא וע"ש בפירש"י וע' תוס' שם ד"ה אבל וכו' ונראה לפרש דה"ק דאף ריב"י לא אמר דמהני שיור מלא החוט ע"פ רובה אלא בטבעת הג' דברובה יש רוב קנה דהא מקפת את כל הקנה אבל בשאר טבעות לא מהני רובה דאין ברוב שלהם רוב הקנה שהרי אין מקיפין כל הקנה· עכ"ל תוס'· אלמא דאם יש רוב חלל הקנה מהני ועי' בש"ס (י"ט א') אר"ה אר"א מחלוקת דרבנן ור"י בר"י בששחט שני שלישים והגרים שליש דרבנן סברי כולה שחיטה בעי' ור"י בר"י אומר רובו ככולו והלכה כריב"י כדפסקו רו"ש אבל וכו' א"ל ר"ח אדרבה לימא מר איפכא מחלוקת כשהגרים שליש ושחט ב"ש וכו' אבל שחט ב' שלים והגרים שליש ד"ה כשרה דהא תנן בר"פ השוחט (כ"ז א') רובו של א' כמוהו וכו' ליסנא אחרינא א"ל אר"ה א"ר אסא מחלוקת שהגרים שליש ושחט ב' שלים אבל וכו' מתקיף לה ר"ח וכו' ע"ש וכן מדאיפליגו שם (י"ט א') ר"ה ור"י בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש וכן פליגי בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש מר סבר דתלוי במיפק חיותא ומ"ס דתלוי ברובא בשחיטה ע"ש מוכח להדיא מב' סוגיות הנ"ל דשחט ב' שלים והגרים דיש רובא בשחיטה וגם מיפק חיותא בשחיטה לכ"ע כשרה ועמש"כ בשם תוס' ורא"ש ס"ק מ' ע"ש: (לט) או בדרסה כשרה· ז"ל הגר"א כמו בכל הפסולים לדעת הרמב"ם במיעוט בתרא כמש"כ בתוספתא גבי שהיי' [העתקתיו בס"ק כ"ו וס"ק ל' ע"ש] ובגמרא בהגרמה עכ"ל הגר"א· וכמ"ש בס"ק הקודם ראיה מש"ס שהגרמה במיעוט בתרא שכשר: (מ) ויש מי שפוסל בדרסה· הוא שיטת הריב"ם בתוס'

בדרסה ויש לחוש לדבריו לכתחילה : הג"ה (מא) **כו** והמנהג להטריף בין בדרסה בין בהגרמה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט (גם כן במהרי"ו) :

סי"ג (מב) הגרים בקנה בתחילת שליש **כז** ושחט שני שלישים כשרה **כח** שחט שליש והגרים שליש וחזר ושחט שליש האחרון כשרה הגרים שליש ושחט שליש וחזר והגרים שליש האחרון **כט** הרי זה פסולה. **ל** (מג) ואם דרס או החליד בין בשליש הראשון בין בשליש אמצעי הרי זה פסולה :

סי"ד (מד) כל אלו החילוקים כשהוא ודאי שלא נגע בושט אלא בקנה לצד מעלה אבל בושט אפילו שחט בו כל שהוא חוץ למקום שחיטה בין לצד מעלה (מה) בין לצד

בתוס' פ' השוחט (ד' ל' ע"ב) ד"ה החליד וברא"ש שם סי' ו'. וברא"ש פ"א סוף סי' כ"ד שמפרש כפרש"י דאבעיא דר"פ החליד במיעוט סימנים (ל' ע"ב) ובעיא דר"ה בן נתן (ל"ב א') שהה במיעוט סימנים הוא במיעוט בתרא [וסלקא בתיקו ולחומרא] ומשם נלמוד לדרסה במיעוט בתרא דג"כ אזלינן לחומרא והא דפסקינן בפ"ק (י"ט א') כר"י בר"י ואיכא דמכשיר שם גם לרבנן שחט ב' שליש והגרים שליש דהתם בהגרמה שאינו מקום שחיטה הוה כשוחט ברגלה אחר שחיטת הסימן · וכן אם לאחר שחיטת הרוב עקר המיעוט שחיטתו כשרה כיון דל"ה דרך שחיטה · עכ"ל תוס' · ר"ל אבל בשאר פסולי שחיטה חוץ מהגרמה נשאר בתיקו וכפי' שיטת רש"י ז"ל : (מא) והמנהג להטריף וכו' בין בהגרמה וכו' · כנזכר לעיל דקיי"ל כרש"י · עכ"ל הגר"א · וז"ל רש"י פ' השוחט (ד' ל' ע"ב) ד"ה החליד במיעוט סימנים מהו תיקו ולחומרא וגבי הגרמה נמי דפירקא קמא (י"ט א') בין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש וכו' בין שחט שני שלישים והגרים שליש האחרון מספקא לן דילמא קיי"ל כרבנן טרופאי דמטרפי בכל חדא מינייהו ואע"ג דשנינן לעיל וכו' לא סמכינן אההיא שינויא וכו' ·עכ"ל רש"י · ומש"כ רש"י כרבנן טרופאי פי' כר"ה בפ"ק (י"ט א') אר"א בל"ק דא' מחלוקת ששחט שני שלישי והגרים דרבנן סברי כולה שחיטה בטבעת ור"י בר"י סבר רובו ככולו אבל הגרים שליש ושחט ב"ש ד"ה פסולה וכו' ועבדינן כלשון זה משום דאמרי' (שם כ' ע"א) אר"י א"ש כל הכשר בשחיטה וכו' למעוטי מאי אר"פ למעוטי ראשו וכו' כגון דנקט מגיפוי ראשו והגרים ואזיל עד דמטי תתאי וכדר"ה א"ר אסי הגרים שליש ושחט ב"ש פסולה · עכ"ל הס"ם · ופירש"י שם אע"ג דרובה במק"ש מיפסלא נמי מליקה ואין אנהגו סומכים על חילוק ריב"ש שהבאתי בס"ק הקודם דמחמיר בכל הני במיעוט בתרא ומיקל בהגרמה משום שאינו במק"ש אלא מחמירים כרש"י לגמרי ובמיעוט קמא דקנה נמי מחמירים משום שמא נגע בושט · ומלשון הגר"א הנ"ל שהעתקתי בריש ס"ק זה דקיי"ל כרש"י משמע לגמרי כרש"י וכמ"ש וזה דלא כמש"כ הפמ"ד סוף סק"כ דהא דמחמירים בהגרמה במיעוט בתרא הוא מחמת מנהג בעלמא לא מטעם דפסקינן כרש"י כרבנן טרופאי וכ"מ לענין תערובות וס"ס · עכ"ל · ובאמת כיון דנהגו להחמיר כרש"י וקבלו עליהם כך קשה להקל לענין תערובות וס"ס ודו"ק : (מב) הגרים בקנה בתחילת שליש וכו' · בפ"א דחולין (י"ט א') הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש ר"ה א"ר כשרה כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא פירש"י מיפק חיותא שליש אמלעי ברוב סימנים הוא · ר' יהודה א"ר טריפה בעינן רובא בשחיטה וליכא שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ר"י א"ר כשרה אע"ג דמיפק חיותא לאו בשחיטה הית דלר"י תלי רק ברוב שחיטה ולר"ה מטיק הס"ם דטריפה דלדידיה תלי במיפק חיותא ופסק הרמב"ם כר"י וכמש"כ כאן בשו"ע וגם הרא"ש פ"א סי' כ"ד כ' ורוב הפוסקים פסקו כר"י והיינו כליבנא בתרא דר"ה דמכשיר ר"י בר"י הגרים שליש ושחט ב' שלישים וכן ר"כ סבר כר"י אבל רש"י לק' פ' השוחט (ד' ל' ע"ב) פסק דגם הגרמה אוסר במיעוט בתרא ולדעתו אפי' שחט ב' שלישים והגרים שליש אסיר ותימא וכו' וכ"ד בעה"ע כהרמב"ם שפ' כר"י אבל בר"ן כ' הרז"ה דלא מכרעא מילתא הילכך נקטינן כחומרא דתרוייהו (ר"י ור"ה) ולא מכשרינן עד דאיכא רובא בשחיטה ומיפק חיותא בשחיטה והרשב"א החמיר כל"ק דר"ה (ד' י"ט א') ולא מכשירינן אלא שחט ב' שלישים והגרים שליש אבל הגרים שליש ושחט ב' שלישים פסולה דכי נפקא חיותא בעי' רובה בשחיטה וליכא וטעמא מדנקט סתמא דתלמודא שם (כ' ע"א) וכדר"ה אר"א הגרים שליש ושחט ב' שלישים פסולה העתקתי בס"ק הקודם ע"ש וכ"ד התו' והכ"י פ' כהרמב"ם וכן פ' כאן בש"ע ולדידן אין נ"מ דפסקי' כרמ"א בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא : (מג) **ואם דרס או החליד** וכו'. כ"ז לבון רמב"ם ונתקשו בדבריו הריב"ש והר"י כ' סופן והכ"מ שלמעלה כ' הרמב"ם שאם שחט מיעוט בהלדה ה"ז ספק נבלה וכאן כתב שאם דרס או החליד בשליש ראשון ה"ז פסולה משמע ודאי נבלה ועוד מאי ענין דרס או החליד לכתוב כאן אגל דיני הגרמה ודחקו עצמם מאוד בזה ע' ש"ך ס"ק י"ח הביא דבריהם בקיצור וגם דברי הפ"ך מה שתירץ דחוקים מאוד כנראה למעיין וע"כ אעתיק בקוצר דברי הפר"ח כי נדקו לי דבריו (ואע"ג דלדינא לא נ"מ מ"מ כדי להבין דברי הרמב"ם וב"ע) הנה הרמב"ם נמשך אחר התוספתא כדרכו תמיד. ונרסי' **בתוספתא** שחט מיעוט ושט ושהה כדי שחיטה פסולה · עכ"ל · והובא תוס' הנ"ל בתוס' פ' הביהט (למד ע"ב) ד"ה החליד במיעוט סימנים מהכא שמעי' דאף במיעוט סימנים איכא שהי' וה"ה לדרסה וחלדה דמ"ש · תו גרסי' בתוספתא [והובא נ"כ בתוס' הנ"ל] שחט רוב גרגרת בעוף אף אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשרה · עכ"ל · מהכא שמעי' דאין שהי' פוסלת במיעוט בתרא [וכ"ז העתיק הרמב"ם שם ד"ה ו' ז'] ומעתה הך בעיא דר"ה ברי' דר"נ שהה במיעוט סימנים (ל"ב א') ליכא לפרושי במיעוט קמא דושט דבהא פשיטא דפסולה כמבואר בתוספתא ראשונה |ודלא כהטור בסי' כ"ג בזה לדעת הרמב"ם ע"ש] גם ליכא לפרושי להבעיא הנ"ל במיעוט בתרא כיון דבתוספתא שני' סובר שאין פוסל שהי' במיעוט בתרא וזה הזקיקו להרמב"ם לפרש שהה במיעוט סימנים בהמשך זמן השהי' היינו ששהה כדי שישחוט מיעוט הסימן [וגורם שהה כמיעוט סי' בכ"ף] וגם בבעיא דהחליד במיעוט הסימנים (דר"פ למד ע"ב) א"א לפרש לשי' לא במיעוט קמא דושט דודאי פוסל כמו שפוסל בתוספתא ראשונה בשהי' וגם במיעוט בתרא א"א לפרש לשיטתו שסובר כי היכי שמכשיר בתוספתא שני' שהי' במיעוט בתרא ה"ה לכל החמשה ה"ש וע"כ מוכרחים לומר שהרמב"ם מפרש כפי' ר"ת בפי' השני שלו הובא בתוס' שם ד"ה החליד וכו' דתחב הסכין תחת מיעוט ראשון ושחטו ממטה למעלה וגמר השחיטה כדרכה וכן פי' הטור בסימן זה לדעת הרמב"ם דלא כב"י שהשיגו וז"ש הרמב"ם הכניס הסכין תחת העור וכו' הר"ז ספק נבילה וכן אם שחט מיעוט סי' בההלדה וכו' והשוה אותם ללמדנו דג"ז הוה רק ספק משום דמיעוט סימנים אין מעכבים אינם מעכבים בשחיטה וא"כ היה דומיא דעור דאיתא דאינו יודע או דילמא לא דמי לעור כיון דישנו בכלל שחיטה היה הלדה ודאי ולא איפשטא וה"ל ס' נבלה אבל אם החליד את הסכין במאי דהיה הלדה היינו החליד את הסכין בין סי' לסי' ופסקו דר"י א"ר פ' השוחט (למד ע"ב) אף שלא שחט בזה ההלדה אף מיעוט סימנים בהא פשיטא לן דהוי נבלה ודאית כמו בשהה במיעוט סימנים לפי התוספתא · **ובזה** מבוארים דברי הרמב"ם וש"ע וסמך כאן לדיני הגרמה ללמדנו אע"ג דבהגרמה קיי"ל (לדעת רמב"ם ושו"ע אבל לדידן לדעת רמ"א הכל טרפה) שאם הגרים שליש ושחט ב"ש או שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש אחרון דכשרה התם משום דהגרמה ל"ה מק"ש ובעי' ריבא בשחיטה ואיכא אבל לענין דרסה והלדה בין שדרס או החליד בין בשליש ראשון ושחט ב"ש וכדין התוספתא שפוסל שהי' במ"ק וה"ה שאר פסולים ובין שדרס או החליד בשליש אמלעי הר"ז פסולה ודאי משום דהוי מק"ש דומיא דשהי' זה תוכן דברי הפר"ח אך שניתי לשונו ובזה נכוגים מאוד דברי הרמב"ם ושו"ע אלא שזה נ"ע לדברי פר"ח שרים דברי רמב"ם ושו"ע קאי אקנה כמש"כ הגרים בקנה בתחילת שליש ומש"כ רמב"ם אח"כ בשיפא ואם דרס או החליד וכו' קאי אושט כמ"ש הפר"ח דרמב"ם כל הפסולים מתיך שפוסל שהי' במ"ק דושט וכן הקשה בנה"ך אתי' כ"מ ור"י ן' שושן · **אלא** שלכאורה ק"ל ע"ד הפר"ח הנ"ל כיון דקאי על ושט מאי אמר הרמב"ם אם דרס או החליד הא הגרמה נמי פסול במ"ק דושט כדמוכח בש"ע סי' ד' וכדמוכח בש"ם (מ"ג ע"ב ומ"ד ע"א) וכמ"ש בס"ק שאח"ז וכ"ה להדיא ברא"ש פא"ט ס"ה וז"ל אם התחיל כ"ד בתורבן וגמרה בושט פסולה וכן בבהמה וכו' ע"ש ויש לתרץ דחילוק יש דגבי הגרמה ל"ה רק טריפה אם הגרים במ"ק דושט ושחט אח"כ הרוב במק"ש כמש"כ הש"ך בסי' ל"ג סק"ה וכ"מ מרמב"ם כמש"ש הש"ך שם אבל בדרס או החליד במ"ק דושט במק"ש סובר הפר"ח לדעת הרמב"ם דהוי נבילה כיון דהוא במק"ש : (מד) כל **אלו החלוקים וכו' אבל בושט וכו'** · כמש"כ בתוספתא שהבאתי בס"ק הקודם לענין שהי' ומדמי שם לניקב וה"ה לכל הפסולים ובהגרמה מפורש בש"ס דפוסל במ"ק דתורבן הושט פא"ט (מ"ג ע"ב) ההוא תורא דהוי לבני רב עוקבא דאתחיל ביה שחיטה בתורבן הושט וגמר בושט ומסיק שם הש"ס (מ"ד א') דכי אתי רמי בר יחזקאל הכי א"ר ושט נתנו חכמים שיעור מכלל דתורבן הושט לאו מקום שחיטה היא וקאמר דנקיבתו במשהו · עכ"ל הש"ס · אלמא דהגרמה פוסל במיעוט קמא דושט : (מה) **בין לצד מטה** · דבגמרא שם (דף מ"ד ע"א) אמרו הטעם דבתורבן טריפה דלאו מקום שחיטה הוא והוי כנקב ושם נקב במשהו וה"ה לצד מטה כמו שכתבו ניקבו הדקין וכתב רש"י ריש פרק אלו טריפות דכל נקב משהו · הגר"א :

וכן

שחיטה [תו' ורא"ש בשם ריב"ש וע' מ"ח ס"ק מ'] ומיהו אנן קיי"ל כרמ"א דגם הגרמה פסול במיעוט בתרא: **כו** והמנהג להטריף כו' בין בהגרמה · ע' מ"ח ססק מ"א די"א דבהגרמה רק מלד מנהג מחמירים אבל אני כתבתי דגם בהגרמה מחמירים עפ"י הדין דחוששים לשיטת רש"י ע"ש וכ"מ קצת לדינא לענין תערובת וס"ס : **כז** ושחט שני שלישים כשרה · הכא ודאי כשר דיש כאן רוב בשחיטה וגם דנפיק חיותי' בשחיטה: **כח** שחט שליש וכו' וחזר ושחט שליש האחרון כשרה · אף דבעת דנפיק חיותא לא הוה בשחיטה מ"מ כיון דאיכא רובא בשחיטה כשרה: **כט** הרי זה פסולה · אף דשליש אמלעי דנפיק חיותא הוה בשחיטה מ"מ כיון דלא הוה רובא בשחיטה פסולה: **ל** ואם דרס או החליד וכו' · ע' מ"ח ס"ק מ"ד פירושו :

וכן

לצד מטה **לא** (מו) וכן בקנה לצד מטה קודם גמר הכשר שחיטה אע"פ שגמר כל השאר במקום שחיטה **לב** (מז) הרי זו פסולה מפני שנקיבת מקומות הללו במשהו (ד"ע ורבינו ירוחם) (והמנהג להטריף מכל מקום ואין לשנות) (מהרי"ו):

סמ"ן (מח) עיקור כיצד (מט) כגון שנעקר הקנה או הושט **לג** (נ) מהלחי (נא) ומהבשר ונשמט אחד מהם או שניהם **לד** (נב) קודם גמר שחיטה אבל אם שחט אחד בעוף או רובו ואחר כך נשמט השני שחיטתו כשרה

נשמט

לא וכן בקנה לצד מטה· משום דנקיבת קנה שם במשהו כמש"כ לקמן סוף סי' ל"ד [ש"ך ס"ק י"ט] והיינו טריפה ולא נבלה זה הכלל כל שלא במקום שחיטה הוה טריפה ולא נבלה [שפ"ד]: **לב** הרי זו פסולה· כ' הש"ך ס"ק כ' דהוי ודאי פסולה ול"ד להחליד במיעוט קמא דושט דהוי רק ספק נבלה התם כיון דבדרך שחיטה הוא י"ל דלאו נקב הוא דהכי אגמרה רחמנא למשה לא תשחוט רובה בהחלדה אבל מיעוטה שרי אכן לדעת הרמב"ם אם תחב הסכין בין סימן לסימן ושחט במיעוט הוה ודאי נבלה לרמב"ם לפי פי' הפר"ח בדבריו ע' מ"ח ס"ק מ"ז אבל בהגרמה כיון שאינו במקום שחיטה הוי נקב וכ' בשפ"ד [שם] בשם הרא"ש פא"ע [סי' ה'] דאם שחט בבהמה רוב הושט במקום שחיטה ואח"כ הגרים ושחט בתורבץ אף אם שחט כל הקנה אח"כ שחיטתו פסולה [עכ"ל הרא"ש ע"ש] וכ' בשפ"ד שם הטעם אף דאם ניקב הושט כנגד מה ששחט כבר כשרה כמבואר בסי' כ"ו מ"מ זה דוקא במקום שחיטה הא בתורבץ הושט שאינו מקום שחיטה עדיין יש בו חיות וכ"כ בשמ"ח סי' כ"ו ס"א וע"ש בתב"ש וה"ה אם שחט הקנה תחילה ולאחר הרוב הגרים למטה ·מכנפי ריאה טריפה דיש טריפות לחצי חיות ומיהו כ' השפ"ד דלא הוה רק ספק ולא ודאי כמש"כ בסי' כ"ו ע"ש (דהא דיש טרפות לחצי חיות יש בו פלוגתא בש"ס ·ואזלינן לחומרא ע"ש): **לג** מהלחי ומהבשר כו'· אבל אם נתלש הבשר עם הסימנים אפי' נעקרו כולם ס"ל דכשרה [ש"ך ס"ק כ"א] וכ"כ ב"י בשם הרשב"א אבל בטור משמע דטריפה כל שנשמט מהלחי וכ"כ ברא"ש [ע"ז ס"ק א' וכ"כ הב"ח ותב"ש ס"ק כ"ג וע' במ"ח ס"ק כ']: **לד** קודם גמר שחיטה· וה"ה אם נעקר קודם התחלת שחיטה או לא מהני שחיטה [ע' מ"ח ס"ק כ"ב

(מו) וכן בקנה לצד מטה· כמ"ש בפ' א"ט (מ"ה א') ניקב הקנה למטה לגד החזה [במקום שאין ראוי לשחיטה· רש"י] נידון כריאה בנקב משהו ולא כגרגרת ברוב: (מז) הרי"ז פסולה· עי' בי"א ס"ק ל"ב דכאן הוי ודאי אבל במיעוט קמא דושט הוי רק ספק משום דהיינו בעיא בש"ס (ל"ב א') החליד במיעוט סימנים מהו ולא איפשטא אבל לפי מ"ש בס"ק מ"ד בשם הפר"ח שכ' לדעת הרמב"ם שמפרש החליד במיעוט סימנים כפי' ר"ת בא"כ בתוס' (ל' ע"ב) שהחליד תחת מיעוט הסימן ושחטו ממטה למעלה אבל החליד כדינא היינו שתחב הסכין בין סימן לסימן אפי' רק שחט מיעוט הושט הוי נבילה ודאי לדעת הרמב"ם וכ"ז בשאר פסולים אבל בהגרמה כיון שאינו במק"ש אם הגרים קמא דושט וגמר במק"ש הוי רק טריפה ולא נבילה ע' ש"ך סי' ל"ג סק"ד ה' וש"ך סי' כ' סק"ה מוכח מש"ס דדוקא אם שחט במקום תורבץ כיון דלא שחט במק"ש הוי כמתה אבל בשחט מעט שם וגמר במק"ש רוב שחוטה בודאי ל"ה רק טריפה וכמש"כ בסוף ס"ק מ"ד ע"ש ולא כשפ"ד בס"ק י"ח דכ' דהוי נבילה ודאי בזה ותימא שהוא סותר ד"ע שבסוף ס"ק הנ"ל כ' דל"ה אלא טריפה וכן עיקר דל"ה רק טריפה: (מח) עיקור כיצד כגון וכו'· בפ"ק דחולין (דף ט' ע"א) אר"י כל טבח שא"י ה"ש אסור לאכול משחיטתו ואלו הן ה"ש שהי' וכו' ועיקור ופירש"י שם שחט הושט ופסק הגרגרת היינו עיקור וכ' התוס' שם ד"ה כולהו תנינהו וכו' ותימא דאין זה שייך לה"ש דזה פסול מפני שלא שחטו וכו' וי"ל דאיירי רש"י דשחט בסכין פגומה או במגל וזה נקרא פסק הגרגרת ופסולה משום דאין שוחטין אלא חונקין כדתנן (ט"ו ב') חוץ מן המגל והמגירה וכו' ובה"ג פי' עיקור שנעקר הסימן ונשחט חוץ למקומו ותימא מה ענין זה לה"ש והלא לא עשה כלום אלא שהסי' נשמט מאליו ואח"כ שחטו וכו' וי"ל דאיירי שנשמט הסי' ואח"כ שחטו וה"ת פשיטא דלא מהני ביה שככר נטרף וי"ל לדברי בה"ג לאו טריפה היא (וע' מ"ח ס"ק נ"ב סי"ח ע"ז וס"ל דטריפה הוי ודברי בה"ג כתבתי שם שיש ליישב באופן אחר ע"ש) אלא שכן הלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת לסימן שמוט הנשמט חוץ למקום חיבורו בין בושט בין בקנה ואפי' עוף שהכשירו בסי' א' אין שחיטה מועלת בשני· עכ"ל תוס' שם· וכ"כ הרא"ש פ"א סי' י"ג ומש"כ התוס' ורא"ש שאין שחיטה מועלת ברייתא היא הובא בש"ס פ"ב (ד' כ"ח א') נשמט הגרגרת ואח"כ שחט את הושט פסולה עכ"ל הש"ס ואע"ג דהכשרו של עוף בסי' א' ועקירת הסי' לאו טריפה היא לבה"ג מ"מ בעינן שיהי' שני הסימנים ראוין לשחיטה [ב"י בשם הרשב"א]: (מט) כגון שנעקר הקנה· כבר נתבאר בס"ק הקודם שזו היא שיטת בה"ג בפי' עיקור סימנים היינו שנשמט א' מהן ולא כפירש"י שפי' עיקור היינו פסק הגרגרת מדפריך פא"ט (מ"ד א') על שמואל דאמר תורבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר מתקיף לה ר"פ והא איכא עיקור סי' ולפירש"י הנ"ל (לפי פי' התוס' ברש"י) דפסק הגרגרת היינו שחט בסכין פגומה ולפי פי' תורבץ שניטל מלחי ל"ש לעיקור סימנים וע"ק לפירש"י הנ"ל מה דאמר רמי בר יחזקאל אין עיקור סי' לעוף פ"ק (ד' כ' ע"א) ואי' שם ע"ב א"ל רבין ב' קיסי הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנים לעוף לא אמרן אלא במליקה אבל בשחיטה יש עיקור ופריך והא"ר ירמיה א"ש כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר למליקה· ומשני· ההוא פליגי ופירש"י שם דשמואל ס"ל דאף לשחיטה אין עיקור ע"ש וקשה לפירש"י דפי' דעיקור סימנים היינו פסק הגרגרת והא תנן פא"ט (ד' כ"ו ע"א) א"ט בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת והאיך א"ל לשמואל דאין עיקור סי' אף לעוף בשחיטה· אלא ודאי דעיקור לאו היינו פסק הגרגרת [כן הבנתי מביאורי הגר"א ס"ק כ"ד אלא שקיצר מאוד כדרכו]: (נ) מהלחי ומהבשר· ומשמע אבל אם נתלש הבשר עם הסימנים אפילו נעקרו ס"ל דכשרה (ש"ך ס"ק כ"א) וכ"ה בש"ס לפי גירסתינו וגי' רש"י פא"ט (מ"ד ע"א) אר"נ אמר שמואל תורבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר ותנא תונא ניטל לחי התחתון כשר מתקיף לה ר"פ והאיכא עיקור סימנים ופריך ולר"פ קשיא מתניתין ניטל לחי התחתון כשר· בשלמא מתניתין לרב פפא ל"ק הא דאיעקור איעקורי הא דאיגום איגומי מעילוי סימנים פירש רש"י הא דאיעקור איעקורי עיקור סימנים כשנעקר הושט מן הלחי ומן הבשר הא דאיגום איגומי מעלוי סימנים שנגמם הלחי מן הבשר שמוטל על הסימנים בין הלחי והסימן דלאו עיקור הוא שהסימנים מעורים בבשר עכ"ל רש"י· אלא לשמואל קשיא הא דר"פ דלדידיה איכא עיקור סימנים דקא' שמואל תורבץ הושט שניטל דמשמע דהושט לבדו ניתק ונתלש מן הבשר· רש"י· ומשני לא תימא כולו אלא רובו ופריך והא אמר רבב"ח אמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טריפה ומשני א"ר סיסא בריה דר' אידי הא דאיקפל איקפולי והא דאיפרוק איפרוקי ופירש"י דאיקפל איקפולי שנקלף מעל הבשר· דאיפרק איפרוקי כדבר הנעקר בכח שנעקר כאן מעט וכאן מעט עד רובו דאותו מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד הלכך לאו חיבור הוא דלא הדר בריא עכ"ל רש"י· נמצא לפי תירוץ הא' בש"ס דאיעקור איעקורי וכפירש"י הנ"ל מוכח דדוקא שנעקר הושט מהלחי ומהבשר והיינו דאיעקור איעקורי אבל אם נגמם הלחי והסימנים נשארו מעורים בבשר דהיינו איגום איגומי כשר· וכ"כ ב"י בשם הרשב"א ז"ל אם ניטל הלחי כולו מעל הסימנים והבשר והסימנים מעורים עם בשר שבלחי כשרה וזו היא שנינו ניטל הלחי התחתון כשר ופירשה ר' פפא דאיגום איגומי מעלוי סימנים וכן הסכים בל"ח פא"ט סק"כ ותמה על הלבוש שלא פי' כן שהעיקור בעי שיעקור מן הלחי ומן הבשר ומיהו אין תמיהתו תמיה לפענ"ד דאפשר לומר דס"ל כמש"כ הט"ז בשם הרא"ש והטור דלא ס"ל כהאי תירוץ דאיגום איגומי וכמ"ש בס"ק שאח"ז: (נא) ומהבשר· משמע דאם הבשר על הסימנים עדיין כשר וכ"כ ב"י בשם הרשב"א כהדיא העתקתיו בס"ק הקודם אבל בטור משמע דטריפה כל שנשמט מהלחי וכן משמע ברא"ש שלא הביא תירוץ דאיגום איגומי· ע"ז סק"א· וז"ל הטור ובה"ג כ' שנעקר הסימנים או נשמט וי"ג ונשמט ממקומו ואח"כ שחטו עכ"ל· ולא כ' מהלחי ומהבשר כמש"כ בשו"ע וז"ל הרא"ש פא"ט סי' ו' אר"נ א"ש תורבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר מתקיף לה ר"פ והא איכא עיקור סימנים ומשני לא תימא שניטל כולו אלא שניטל רובו ועיקור סימנים היינו שנעקרו לגמרי והשמיט תירוץ הא' בש"ס הא דאיעקור איעקורי והא דאיגום כו' וטעמו כ' הב"ח דס"ל כי משני לא תימא כולו וכו' הדר בי' מתירוץ קמא הא דאיעקור וכו' ומוקמי למתניתין דניטל לחי התחתון בניטל רובו והביאו בתב"ש ס"ק כ"ג והסכים עמו והא אמר רבה בב"ח א"ר סימנים שנדלדלו ברובן טריפה א"ש ברי' דר"א הא דמיקפל אקפולי והא דאיפרוק איפרוקי פי' ההוא דתורבץ שניטל מלחי היינו כשנקלף הרוב במק"א והמיעוט המחובר במק"א אבל סימנים שנפרקו בכח מכאן ומכאן והמיעוט הנשאר אין מחובר במק"א טריפה דאותו מיעוט ל"ה חיבור ולה"ד בריא זו היא גי' הספרים ופירש"י וכו'· עכ"ל הרא"ש· ועי' עוד ברא"ש הביא גי' אחרת מר' אלפס ולפי פי' הרא"ש בר"א אין חילוק בין רש"י לרי"ף לענין דינא אלא בלפי גי' הרי"ף נתחדש דין סימנים שנתפרקו זה מזה שלא הוזכר זה בש"ס לפי פירש"י והב"י פי' אחר ברי"ף ועי' מעיו"ט דחה פי' ויש עוד פירושים שונים בדברי הש"ס הנ"ל ובדברי הרי"ף והרמב"ם והאחרונים האריכו בהם עי' בדבריהם: (נב) קודם גמר שחיטה· כבר כ' בי"א ס"ק ל"ד דה"ה קודם התחלת שחיטה דז"ל התוס' דאיירי שנשמט הסימן ואח"כ שחטו וכו' וכ"כ עוד שם שכן הלמ"מ דאין שחיטה מועלת לסי' שמוט (וע' ס"ק מ"ט העתקתי דבריהם) וכ"מ מרא"ש דז"ל הרא"ש פ"א סי' י"ג ובעל הלכות כ' עיקור היינו שנעקר ממקומו ואח"כ שחטו וכו' שכן הלמ"מ דאין שחיטה מועלת כשנשמט סי' א' ממקום חיבורו ואפי' עוף וכו'· עכ"ל· וכ"כ בטור ז"ל ובה"ג כ' שנעקר הסי' או נשמט ממקומו ואח"כ שחטו ואפי' בעוף אם נשמט סי' א' ושחט סי' השני (וכן כיים ג"כ בש"ע סוף סעי') או שנעקר בתוך השחיטה קודם שנגמרה השחיטה· עכ"ל תוס'· מוכח להדיא דמעיקרא מיירי שנעקר קודם שחיטה וכן מוכח מב"י וז"ל והר"ן כ' בשם הרמב"ן דעיקור סימנים היינו שנעקרו

בולן

לה (נג) נשמט אחד מהם ואחר כך שחט את השני שחיטתו פסולה :

הג"ה **לו** ואנו נוהגין להטריף כל עיקור בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בושט (ע"פ מהרי"ו) (נד) ודוקא לאחר שנשחט **לז** אבל בחייו כשר אלא שאין שחיטה מועלת בו ונפקא מינה לענין חלבו או ביצים שלו שהם כשרות (בית יוסף מתשובת רשב"א) :

סט"ז הא דפסול בעיקור היינו (נה) כשנעקר כולו אבל אם נשתייר בו אפילו משהו כשר והוא שאותו שנשאר הוא במקום אחד **לח** אבל אם מיעוט הנשאר הוא מדולדל שהוא מעט כאן ומעט כאן פסול שניכר הדבר שנעקר בכח ומה שנשאר מחובר חיבור מדולדל הוא והוה ליה נעקר כולו ופסול והני מילי כשנעקר רובו · אבל אם לא נעקר **לט** אלא מיעוט ורובו קיים אף על פי שרוב זה הנשאר הוא מדולדל מעט כאן ומעט כאן כשר :

סי"ז **מ** שחט אחד מהסימנים ונמצא השני שמוט (נו) ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמט או אחר שחיטה

כולן או רובן בדבר שעושה אותה טריפה והלמ"מ (וכט"ז ס"ק י"א בדפוסים שלנו כ' והוי ליה למימר והוא ע"ס שהי' כ' והלמ"מ וטעה המדפיס ודו"ק) שאם אירע כן בשש"ח משהתחיל בסימנים שתהא נבילה לפי שכיון שנשמטה באותו שעה א"א שתשחט בהכשר. שמחמת העיקור מתגלגלים הסימנים · עכ"ל הר"ן בשם הרמב"ן · ואיכא ביניייהו דלדברי תוספת אם נעקרו הסימנים ואח"כ נשחטו הוה נבלה [עכ"ל ב"י] ולדעת הרמב"ן הוה טריפה אא"כ נעקרו בשעת שחיטה דאז הוי נבלה מטעם שכ' הרמב"ן לפי שכיון שנשמט באותו שעה אי אפשר כו' שמחמת וכו' ולפיכך אינם נכונים דברי הש"ך ס"ק כ"ד שהעתיק דברי הרמב"ן שמחמת העיקור מתגלגלים וכו' על דברי רמ"א שהרי רמ"א סובר כתוס' דאפי' נעקר מקודם הלמ"מ דהוי נבלה והרמב"ן כ' טעם זה לפי שיטתו דדוקא בנעקר בשעת שחיטה הוה נבלה (אבל מקמי הכי לא הוי נבלה) וע"כ כתב לפי שמתגלגלים וכו' וכ"כ שפ"ד ס"ק כ"ד · עוד איכא ביניייהו דלדעת בה"ג לפי' התוס' אם נעקרו מקודם שחיטה לא הוי טריפה מחיים ולרמב"ן הוה טריפה מחיים וכן מצאתי בשפ"ד ס"ק כ"ד : (נג) נשמט א' מהם ואח"כ כו' · ואע"ג דעוף הכשירו בסי' א' מ"מ בעי' שיהיו שניהם ראוים לשחיטה (רשב"א וש"ך) וכ"ה בתוס' ורא"ש [העתקתי לשונם בס"ק מ"ט ע"ש] וכ"ה בש"ס פ"ק [ד' י' א'] ופ"ב [כ"ח א'] שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת [בעוף] כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט פסולה : (נד) ודוקא וכו' אבל בחייו כשר וכו' ונ"מ וכו' · כ"כ התו' והרא"ש [שהעתקתי בס"ק מ"ט ע"ש] לדעת בה"ג וז"ל וי"ל לדברי בה"ג לאו טריפה אלא שכן הלמ"מ שאין שחיטה מועלת לסי' שמוט וכו' וכ"כ בשם הרשב"א בת' ח"ג סי' שס"ג אכן הש"ך כ' בשם הרבה פוסקים דס"ל דהוה טריפה מחיים וכ' שכ"מ בש"ס פא"ט [מ"ב ב'] דפריך התם דליחשוב סימנים שנתדלדלו כרובן טריפה ע"ש · וכן נראה מדברי הרמב"ן שהביא הר"ן [שהעתקתי בס"ק נ"ג ע"ש] ועוד י"ל דהתוס' לא כ' אלא מכח קושיא שהקשו על בה"ג וז"ל וא"ת פשיטא דלא מהני בי' שחיטה שכבר נטרף וע"כ כתבו די"ל לדברי בה"ג לאו טריפה היא וכו' [וכמו שהעתקתי בס"ק מ"ט] אכן י"ל דלא כתוס' דבה"ג ס"ל ג"כ [כשיטת הרבה פוס'] דשמוטה טריפה היא מחיים אלא דבכל הטריפות מהני שחיטה בהם לטהרה מידי נבלה והכא אגמרה רחמנא למשה דלא תיהני לה שחיטה לטהרה כו' כמו דס"ל לרמב"ן דאם נשמט בשעת שחיטה לא מהני השחיטה להוציאה מידי נבלה · כן ס"ל לבה"ג דאף נשמט מקודם לא תיהני השחיטה וכו' ואח"ז מצאתי ת"ל להפר"ח שכ' כן והסכים כן לדינא דלא כרמ"א וכן הסכים בשמ"ח סוף סי"ח ובתב"ש ס"ק כ"ו וכן דעת שפ"ד ס"ק כ"ג וכן עיקר לדינא : (נה) כשנעקר כולו וכו' והוא שאותו וכו' אבל וכו' · מלשון הש"ס שהעתקתי בס"ק נ"א לא תימא כולו (אהא דא' שמואל תורבץ הושט שניטל כולו מלחי) אלא שניטל רובו [ופריך] והא א' רבב"ח וכו' סימנים שנדלדלו ברובן טריפה א"ר שישא וכו' הא דמיקפל אקפולי הא דאיפרוק אפרוקי [ופרש"י והרא"ש הא דמסקינן דתורבץ שניטל רוב מלחי ומיעוט נשאר דכשר היינו כשנקלף הרוב במקום א' והמיעוט נשאר במקום א' אז מהני אבל אם נפרק בכח והמיעוט אין נשאר מחובר במקום א' ע"ז א"ר בב"ח סימנים שנדלדלו ברובן טריפה וע' לעיל ס"ק נ"ב הארכתי יותר בזה : (נו) ואין ידוע וכו' ה"ז פסולה · תוספתא דחולין פ"ב והובא בש"ס פ"א [ד' י' ע"א ופ"ב כ"ח א'] שחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה · נשמטה הגרגרת ואח"כ

שחט

כ"ב הוכחתי כן מתוס' ומס"פ] : **לה** נשמט א' מהן · דאע"ג דעוף שכשרו בסי' א' מ"מ בעינן שיהיו שניהם ראוים לשחיטה (רשב"א וש"ך) ועמ"ח ס"ק כ"ד שכ"ה בתוס' ורא"ש וכ"מ בש"ס : **לו** ואנו נוהגים להטריף כל עיקור וכו' · פי' מה שמשמע דס"ל להמחבר דאפי' עיקור בשעת שחיטה אינו פסול אלא בנעקר קודם שהיתה רובו בזה אנו נוהגים להטריף כל עיקור אפי' כ"ש (מכח המנהג אבל מדינא כשר) בין ששחט מיעוט קמא ונעקר אפי' כ"ש בשעת שחיטה בין במיעוט בתרא בין בקנה ובין בושט כיון דאירע הפסול בשעת שחיטה נהגי' להטריף הכל משום חשש שמא ניקב הושט [ש"ך ס"ק כ"ג ושפ"ד שם] ולהש"ך יתפרש מש"כ רמ"א כל עיקור אפי' כ"ש ולמ"ז יתפרש כל עיקור כל מיני עיקור הן עיקור דסכין פגום והן עיקור דשמוט והן עיקור הסימן שנפרדו זה מזה וא"ש כל עיקור כל מיני עיקור (תב"ש ס"ק כ"ז) דלא כט"ז שמיקל גם מצד המנהג אפי' בשעת שחיט' בעיקור פחות מרוב [וכ"ד הב"ח והג' מהרי"ו כהש"ך דעיקור בשעת שחיטה פוסל בכ"ש] וע' בי"א ס"ק ל"ט דהתב"ש טעה לדעת הט"ז וע' מש"כ שם לדינא · אבל אם נעקר קודם שחיטה מוקמינן אדינא דבעינן רוב ומיעוטו מדולדל [כמש"כ בסעי' ט"ז ע"ש] וע' בפ"ת ס"ק ד' בשם ת' גבעת שאול סי' כ"ח דבעיקור שבשעת שחיטה שנוהגין להחמיר אפי' תפס הקנה לבדו בידו ויודע שלא ניקב הושט מ"מ נמי פסולה [דלא כמשמע מש"ך שמכשיר בזה וע' שפ"ד ס"ק כ"ג שמסופק בכוונת הש"ך בזה] ועי' בי"א ס"ק ל"ט העתקתי בשם שמ"ח שג"כ מכשיר בזה בהפ"מ ע"ש : **לז** אבל בחייו כשר וכו' ונ"מ לענין חלבו וכו' · ס"ל דעיקור סימנים לא הוה טריפה מחיים אלא דהלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת בסימנים שנעקרו ואפי' בעוף שהכשרו בסי' א' ונעקר א' מהן אין שחיטה מועלת לשני [כ"כ תוס' לדעת בה"ג וב"י בשם רשב"א] אבל הרבה פוסקים חולקים ע"ז וס"ל דנשמטו או נעקרו סימנים הוה טריפה מחיים ואסור החלב והבצים ג"כ וכן מסקנת האחרונים וכן עיקר וע' מ"ח ס"ק כ"ד : **לח** אבל וכו' שהוא מעט כאן וכו' פסול · אעפ"י שכ' ברישא דאם נשתייר משהו כשר מ"מ כיון שנתפרק במקומות רבים ניכר שנתפרק בכח ומה שנשאר מחובר חיבור מדולדל הוא [כמש"כ כאן בש"ע] אבל ברישא כשנתפרק במקום א' אותו המיעוט נשאר בחיבורו בחוזק הילכך הוי חיבור והדרא בריא [רשב"א ומביאו ב"י וד"מ ומ"ז וש"ך] : **לט** אלא כו' מעט וכו' כשר · מלשון הש"ע [שבסעי' הקודם] ונשמט א' מהן או שניהם קודם גמר שחיטה עכ"ל וע"ז קאמר בסעי' זה דאם נשאר מיעוטו במקום א' כשר משמע דאפי' עיקור בשעת שחיטה מ"מ כשר אם נשאר מיעוט במקום א' ומכ"ש אם לא נעקר רובו בשעת שחיטה רק מיעוטו נעקר אפי' נעקר בשעת שחיטה ודאי דכשר ודעת המ"ז ס"ק י"א דאפי' לרמ"א זה כשר אבל בנה"ך שם השיג על הט"ז בזה וכ' דדעת רמ"א דאף דעפ"י דינא אין נ"מ בין עיקור דבשעת שחיטה לקודם שחיטה מ"מ מלד המנהג מחמירים ואוסרים בעיקור שבשעת שחיטה אפי' בכ"ש וכ"ד הגהות מהרי"ו וב"ח וב"ך ס"ק כ"ג (ולא בעי בשעת שחיטה לא כולו ולא רובו) [וכ"ד הפמ"ג בשפ"ד ס"ק כ"ג ובמשבצות ס"ק י"א] אבל בעיקור שלא בשעת שחיטה מוקמינן אדינא דלהמחבר [ב"ע] דוקא שנעקר כולו מן הבשר שבלחי או רובן ומיעוטן נשאר מדולדל אז דוקא הוה עיקור אבל עם בשר אפי' כולו כשר ולמור אפי' עם בשר בעי' שיהי' מיעוטו קיים [שפ"ד שם] ודעת שמ"ח ס"כ ותב"ש ס"ק כ"ז כהט"ז דאפי' עיקור בשעת שחיטה אינו אוסר במיעוט רק אם נעקרו הסימנים כולו קודם גמר מיעוט בתרא בזה אנו מחמירים לדידן אבל משהו שנעקר מחיבורו לאו עיקור הוא כלל וכל השחיטה נעשה בהכשר אבל שחט בסכין פגום אפי' מיעוט בתרא אסור [תב"ש סוף ס"ק כ"ז] · וכ' בשמ"ח ס"כ במדינות אלו שהמנהג להחמיר כרמ"א בין עיקור דסכין פגום בין שנעקר הסי' ממקומו בין שנפרדו הסימנים זה מזה כולם בכלל עיקור ואוסרים אם הזדמן זה במיעוט בתרא וגמר שחיטת הסי' בסי' עקור אבל שחט הרוב ועקר הנשאר ביד או עקרן מחיבורן אחר שחיטת הרוב ולא שחט אח"כ כלל יש להכשיר בהפ"מ דלאו דרך שחיטה הוא ואינו פוסל השחיטה ומ"מ לא יעשה כן לכתחלה לעקור ביד מיעוט בתרא בעודו חי ואם נעקרו כה"ג מעלמן פשיטא דכשר אף בלא הפ"מ ואם תפס הקנה לבדו בידו בגוונא דליכא למיחש לושט ועקר בידו מיעוט קמא או שחטו בסכין פגום יש להכשיר בהפ"מ [עכ"ל שמ"ח ס"כ בשינוי לשון קצת] וע' לעיל בי"א סוף ס"ק ל"ו מש"כ בשם ת' ג' שאול שמחמיר גם בתפס הקנה ע"ש : **מ** שחט א' מהסימנים · בעוף מיירי [ב"ך] שהכשירו בסי'

אחד

שחיטה נשמט (נז) הרי זה מא פסולה :

הג"ה מב (נח) ואפילו זרק העוף מידו ולא אמרינן דמחמת זריקה או פירכוס נשמט (מהרי"ק שורש ל"ה) מג מיהו השוחט נאמן לומר שלא היה שמוט בשעת שחיטה (פסקי מהרא"י סי' ר"ה) :

סי"ח (נט) נמצא הסימן השחוט שמוט אם כששחט תפס הסימנים בידו או עור בית השחיטה מאחריו ונדחק הסימן תחת העור מד הרי זו פסולה ואם לאו מותר על ידי בדיקה מה שיביא בהמה [אחרת] וישחוט הסימן ואחר כך יעקרנו אם דומות שתי השחיטות זו לזו כשרה ואם השניה מאדמת יותר פסולה הראשונה (ס) ועכשיו אין אנו בקיאים בבדיקה זו מו הלכך בכל גוונא אסור :

סי"ט (סא) שחט העוף כדרכו בהכשר ואחר גמר השחיטה מצא טבעת מהגרגרת שלם על הסכין מז כשר :

הג"ה (סב) ויש מטריפים בזה מח וכן עיקר (שחיטות ישנים בשם מהרא"ק גם ע"פ גיסו מוהרר"י כ"ץ שאמר כך הנהיג מהר"ר משה יפה) ואין לשנות :
השוחט

אחד : מא פסולה · פי' ספק נבלה [ש"ך] : מב ואפי' זרק העוף מידו · בחזקת כשרות מ"מ אין תולין ואפי' בקנה אין תולין וע' הטעם במ"ח ס"ק כ"ט דכל ספק בשחיטה אף שיש לתלות אין תולין [שפ"ד כאן ס"ק כ"ה בשם מהרי"ק ושפ"ד סי' כ"ה ס"ק ו' ע"ש ובמשבצות סי' י"ח ס"ק י'] : מג מיהו השוחט נאמן לומר שלא הי' שמוט · כגון שבדק מקודם [ע"י שתקף אגודל · משבצות ס"ק י"ד] ולא שלא היתה שמוטה [תב"ש ס"ק ל"ב דלא כט"ז ס"ק י"ד] וכ' משבצות שם אף דאיכא ריעותא דהשתא דנמצא שמוט וחזקת איסור מ"מ כל דבידו נאמן הוא ע"ש : מד הרי זו פסולה · פי' ספק נבלה דכיון דתפס בסימנים אפשר לשמוטה שתשחט ואפשר שנשמט קודם שחיטה [ש"ך] : מה שיביא בהמה אחרת וכו' · וה"ה דמהני שיביא בהמה אחרת ויעקרנה וישחוט אם הראשונה מאדים יותר כשר ואם לאו פסול [וכן הוא ברא"ש שהעתקתי במ"ח ס"ק ס' ע"ש] ולא מהני הקפה באותו סימן משום די"א דשמוטה לאו טריפה הוא וא"כ חשוב הסימן כחי ואפי' נשמט קודם שחיטה ואדום חתך של קודם שחיטה מהתך של אחר שחיטה [ש"ך בשם תו' פא"ט (כ"ד א') ד"ה יביא וע' מ"ח ס"ק ס'] ומיהו עכשיו אין כ"מ דכבר כ' המחבר סוף סעי' זה דעכשיו אין בקיאין בבדיקה ובכל גווני אסור : מו הלכך בכל גווני אסור · אפי' לא תפס בסימנים : מז כשר · שתלינן שע"י גילגול הגרגרת נעשה [אגור בשם מהר"י מולין ומביאו ב"י] פי' שתלינן ששחט בב' מקומות ע"י גילגול ולכך נפרד וכשר [ד"מ ס"ק י"א וכ"כ בתב"ש ס"ק ל"ג וז"ל דתלינן שנתגלגל בשעת שחיטה ושחט בב' לידי הטבעת עכ"ל] : מח וכן עיקר ואין לשנות · דכל ספק בשחיטה לחומרא ומי יעיד שע"י גילגול הגרגרת שלאחר שחיטת רוב הסימנים נעשה שמא הי' בתחילת שחיטה או באמצעה וכן מסתבר לומר שבדחיקת הסכין על הגרגרת בא שקפץ חוליא אחת ממקומה [יש"ש ומביאו ט"ז ס"ק י"ז ותב"ש ס"ק ל"ג] ואין חילוק בין נמצא על הסכין

שחט את הושט פסולה שחט את הושט ונמצאת גרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה נשמטה זה הי' מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה : (נז) הרי זו פסולה · ואין לומר אם איתא דהוה שמוטה מקמי הכי הוה חזי לי' או מרגיש בו כי מי יוכל להבחין זה הלא הוא כעצמים בבטן המלאה [מהרי"ק וט"ז] : (נח) ואפי' זרק וכו' · ז"ל מהרי"ק סי' ל"ה שחט את הושט ולא ראה אחר הקנה וזרקו מידו בחזקת כשרות ואח"כ מצא הגרגרת שמוטה טריפה ולא אמרינן אחר שנחבטה על הקרקע ופרכסה נעשית שמוטה [עכ"ל מהרי"ק] וכ' הגר"א וכמש"כ בפ"ח דחולין (י' ע"א) טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אעפ"י שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן אלמא דלא תלינן במקום דיש חזקת איסור ושם בש"ס מדמי דין דטבילה לספק בשחיטה דמקשי שם בש"ס מזה אר"ח דסובר השוחט בסכין ונמצאת פגומה כשרה דתולין שמא בעצם נפגמה ואף לר"ח דמתרץ שם הכא סכין איתרעי בהמה לא איתרעי מה שאין כן כאן דעוף עצמו איתרעי וכן מה שפי' שם בתוס' ד"ה סכין וכו' ועי"ל דמה לי איתיליד ריעותא בסכין ומה לי בבהמה אלא ע"כ ה"ק סכין איתרעי ואיכא ספיקא טובא שמא בעצם נפגמה ואפי' את"ל בעור וכו' ע"ש זה נמי לא שייך כאן ע"כ דברי הגר"א בתוספת ביאור משלי וכ"כ שפ"ד כאן ס"ק כ"ה ובסי' כ"ה סק"ו בשם מהרי"ק דכל ספק בשחיטה אין תולין אף שילא בהיתר ועי' משבצות סי' י"ח ס"ק י' שכתב לחלק למה שם תולין מחמת הטעם דילא בהיתר אף דגם שם יש חזקת איסור ע"ש : (נט) נמצא הסי' השחוט שמוט וכו' · בפ' א"ט (כ"ד א') פתח ר"ל ואמר ברם זכור אותו האיש לטוב [הוא רב] שאמרו שמועה מפיו שמוטה ושחוטה כשרה שאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה פירש"י נמצאת גרגרת שמוטה ושחוטה וא"י אם קודם שחיטה נשמטה · כשרה שאם נשמטה תחילה היתה יורדת למטה ושוב אינה נשחטה ור' יוחנן אמר יביא ויקיף פירש"י יתחכנה במקום אחר אם דומין מראיהם של חתוכים טריפה דהואיל דדומין זה לזה י"ל שאף חתך הראשון לאחר עיקור נעשה · א) אמר ר"כ ל"ש אלא שלא תפס בסימנים אבל תפס בסי' ושחט אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה [עכ"ל הש"ס] והרא"ש פ' השוחט סימן יו"ד כ' וז"ל ר"י א' יביא ויקיף פי' יביא הקנה השמוט וישחוט ויחתוך בו התך אם דומין ב' החתוכים טריפה ואם הראשון יותר מאדים אז הי' קודם השמטה וכשרה אבל כששחט את הושט ונמצאת הגרגרת שמוטה אין

הג"ה א) ומלשון רש"י הנ"ל יתחכנה במקום אחר כו' משמע דס"ל דיקיף באותו בהמה וכ"כ התוס' [כ"ד א' ד"ה יביא ויקיף] יחתוך סימן זה עצמו שנבהט במקום אחר וכו' וא"ת ויביא עוף אחר וכו' וי"ל דאין מקיפין אלא באותו עוף עצמו וכו' [עכ"ל] והרא"ש לפי שיטת בה"ג מסיק דמקיפים בבהמה אחרת הבאתיו בפנים ולפענ"ד דרש"י אזיל לשיטתו שבמוטה טריפה מתיים וע"כ יכול להקיף גם באותו סימן אבל לבה"ג דס"ל דשמוטה לאו טריפה כמש"כ התוס' (ד' ט' א') ד"ה כולהו לשיטתו ע"ש הוכית הרא"ש דא"א לבדוק באותו בהמה דאפי' נשמטה קודם שחיטה יאדים חתך של קודם שחיטה מלאח"ש ודברי הש"ך שהעתקתי בי"א ס"ק מ"ה שכ' בשם התוס' דלא מהני הקפה באותו סימן תמוהים דהלא בתוס' מבואר היפך כמו שהעתקתי רק בשם הרא"ש הי' לו להעתיק כן שכ"כ לשי' בה"ג ודו"ק :

מועיל הקפה שיחתוך הושט דממ"נ לא ידמו החתוכים זה לזה אפילו נשמטה קודם שחיטה לפי שבחתך הראשון עדיין הי' חיות בושט ועתה אין בו חיות כלל אבל שמוטה ושחוטה הכל בסי' א' הוא וק' לפי' בה"ג (שפי' לעיל פ"א סי' י"ג) שפי' דשמוטה לאו טריפה וא"כ חשוב הסימן כחי ואפילו נשמטה קודם שחיטה יאדים התך של קודם שחיטה יותר מהתך של אחר שחיטה וברוב ספרים כ' יביא בהמה אחרת ויקיף לפי שאין יכול להקיף באותו בהמה וא"ת מה מועיל הקפה בבהמה אחרת הא אמרינן לקמן פא"ט (ד' כ' ע"א) אין מקיפין אפי' מחוליא לבר חוליא וכ"ש מבהמה אחרת וכו' וי"ל דגם ר"י מודה דברוב פעמים אי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה כיון שלא תפס בסימנים ומן הדין היה להתיר בלא הקפה אלא דר"י מחמיר להקיף בבהמה אחרת ויעקרנה לאחר שחיטה ואם השניה אדומה יותר פסולה דרגלים לדבר דקודם שחיטה נשמטה אבל להקל אין מקיפין מבהמה לבהמה · ר"נ א' לא אמרן אלא שלא תפס בסימנים ושחט אבל תפס וכו' אפשר לשמוטה וכו' משמע דר"נ פליג אדר"י וסבר אינה מוציאה מידי ספק אלא כשלא תפס בסימנים אז בדקינא בהקפה כדי לאסור אבל אי תפס וכו' אפשר לשמוטה וכו' ולא סמכינן אז אבדיקת הקפה · ומשמע מתוך דברי ר"א שפוסק כר"נ להומרא וי"ס דגרסי אר"נ ולא בא להלוק רק לפרש וכו' הלכך כשלא תפס בסימנים מהני בדיקה וכשתפס לא מהני בדיקה [עכ"ל הרא"ש ובזה דברי הש"ע מבוארים אף דלדידן אין נ"מ לדינא מ"מ דרכי לכתוב המקור על הש"ע] : (ס) ועכשיו · כ"כ הגמי"י בשם סמ"ק וכל זו בשם הר"ף ומביאם ב"י וסיים ב"י ולענין הלכה כיון דרוב הפוס' מצריכים הקפה ואנן השתא לא בקיאים בהאי הקפה פסלינן כל שמוט כלדברי הסמ"ק · עכ"ל ב"י : (סא) שחט העוף בדרכו וכו' · ז"ל הב"י כ' האגור שנשאל מהר"י מולין על א' ששחט עוף כדרכו ואחר· גמר שחיטה מצא טבעת מהגרגרת שלם על הסכין · והשיב דכשר שע"י גילגול הגרגרת נעשה זה [עכ"ל ב"י] וכ' בד"מ ס"ק י"א וז"ל פי' ששחט בב' מקומות ע"י גילגול ולכך נפרד וכשר וז"ל הגר"א שע"י גילגול הגרגרת ששחט בב' מקומות נעשה כן [עכ"ל] : (סב) ויש מטריפים וכו' · כמש"כ בש"ס דחולין פ"א (ד' י' ע"א) ופ"ב (כ"ה א') כל ספק בשחיטה פסול וז"ל ד"מ סק"א ומצאתי הג"ה אחת בשם מהרא"ק וז"ל אני שאלתי את פי מהר"י מולין על טבעות הנמצאות גרורות לפעמים רובן ופעמים מקצתן אחר גמר שחיטה ממקום חיבורן · והשיב לי דעיקור גמור הוא בשעת שחיטה ואפי' את"ל שנעקר אחר שנשחטה רוב הגרגרת ופסק הטבעת ממחברתו וכבר היתה אותה המקצת שחוטה אפי"ה הוה עיקור ופסול מידי דהוה אניקב הושט כנגד מה ששחט כבר וה"ה לזה וכ"ש אם נעקר בהתחלת שחיטה עכ"ל הג"ה בש"י ושאלתי אח"כ לזקן מומחה האיך נוהגין וא' לי שנוהגין להטריף ושמעתי מגיסי מהר"י כ"ץ שכן נהג הר"ר משה יפה להטריף וכן אני נוהג [עכ"ל ד"מ] וע' ש"ך שמשיג על המ"ב שמקיל בנמצא על הארץ וגם בנחתך מחמיר הש"ך וז"ל התב"ש ס"ק ל"ג הב"י הביא דברי האגור שהביא בשם מהר"י מולין דמיקל מטעם דתלינן דע"י גילגול הגרגרת נעשה ואולם אילו ראה הב"י מש"כ הד"מ בשם מהרא"ק שהעיד משמי' דמהר"י מולין להיפך בודאי לא הי' מיקל בזה וגם היש"ש כ' חלילה לי לאכול מאותו עוף הלא כל ספק בשחיטה פסול ומי יעיד שע"י גילגול נעשה וכו' וכן מסתבר לומר שבדחיקת הסכין על הגרגרת בא וכו' ולכן פשוט דבכל גווני אסור דלעולם איכא ספיקא מתי נעשה וכ"כ הב"ח ורוב הגדולים המה הש"י ומרמ"ת ועה"ג וכ"ש ואם יש מהם קצת מקילים בטלה דעתם נגד רמ"א ז"ל בהג"ה ובד"מ ויש"ש ורוב האחרונים ולא כפר"ח דמיקל בזה · גם מה שהמציא בט"ז להקל באם מונחים ב' גידי הסכין עפ"י הוכחה דאם נעקרה האיך נתתכה והאריך בזה · ולענ"ד אין כאן הוכחה כלל דאטו דוקא בב"ח נעקר

ס"כ מט (סג) השושחט תרנגול צריך ליזהר נ שידחוק רגלו נא בקרקע או יגביהנו שלא ינעוין רגלו בקרקע כדי שלא יעקור הסימנים :

סימן כה שצריך לבדוק אחר השחיטה · [ודין בא זאב ונטל בני מעים והחזירן נקובים] ובו ג' סעיפים:

סעיף א (א) השוחט צריך שיבדוק בסימנים אחר שחיטה אם נשחטו רובן א (ב) או שיראה בשעת שחיטה שהם שחוטין רובן ואם לא ראה שרובן שחוטין ב (ג) אסור :

ונהגו

יש שנעקר ואתי פורתא פורתא וכשדחף הסכין כנ"ל נעקר רובו ועדיין הי' מעורה במיעוט ולכן חתכו בכח הסכין ואח"כ נעקר כולו כשדחף עוד וגא לו על הסכין ומה שהביא ראי' מב' חתיכות בקנה ל"ד דהתם לא נעקר מידי אבל כאן הרי עקור לפנינו ולא נודע מתי וכו' ואין להאריך בזה דאפי' הוה קנת רגלים לדבר אין להתיר תדע דבגמ' פא"ט (ד' כ"ד א') [והובא בש"ע ס' י"א] אמרי' אי אפשר לשמוטה שתעשה שהוטה ור"י הודה לזה לדעת רוב הפוסקים וכמש"כ בס"ק ס' בשם הרא"ש ומ"מ לא רצה לסמוך ע"ז להקל והצריך להקיף ואנן אסרינן הכל משום דלא בקיאים בהקפה · אלמא אע"ג דא"א לשמוטה שתיעשה שחוטה מ"מ חיישי' שמא איתרמי שנעשה וה"נ אין לסמוך להתיר מסברות ואומדנות דלא ברירא וכ"ז פשוט [עכ"ל תב"ש] · ועוד נלפע"ד דאפי' לדעת הש"ע שפ' כאגור דשרי הוא מטעם שע"י גילגול הגרגרת נעשה ופירושו כמש"כ לעיל בשם הד"מ ששחט בב' מקומות ע"י גילגול ולכך נפרד וכשר וכ"כ בתב"ש ז"ל שנתגלגל בשעת שחיטה ושחט בב' לידי הטבעת וכה"ג כ' הגר"א ז"ל שע"י גילגול הגרגרת ששחט בב' מקומות נעשה [עכ"ל] ואם איתא ששחטו בב' מקומות הי' הטבעת מב' צידיו חלק כמו דבר שחותכין בסכין חד ויפה ובכל פעם שנזדמן שאלה כזאת לידי כמו מעשה דט"ז שהי' חתוך באמצע הטבעת ומונח ב' לצדי החיתוך על ב' צידי הסכין ראיתי במקום החתך שבאמצע הטבעת שמונח על הסכין הוא חלק מאוד והטבעת בעצמו מב' לצדיו סביב אינו חלק כלל רק כמו דבר הנעקר שהוא מלא גומות ופגומות כמו דבר שנשבר מכלי חרס שאינו חלק במקום השבירה ומעולם לא ראיתי שעיגולי הטבעת יהי' חלק כמו דבר הנחתך בסכין וא"כ נראה לעין שהוא נעקר מתחילה רק אח"כ חתך אותו הסכין באמצע וע"כ במקום החתך באמת הוא חלק וע"כ לדעתי הוא פסולה לכ"ע ולא כמו שראיתי כמה רבנים שסומכים על הט"ז ומכשירים בזה ולא ירדו לעומק הדין שבזה האופן כמו שכתבתי טריפה אף להט"ז והצעתי דברי אלו זה כמה שנים לפני הרב הגדול חו"ב כ' מ' משה ליב חתן הגאון הג' כ' מוהרד"ט מ"ן דק"ק מינסק ובקשתי שישאול מחותנו האיך הוא נוהג להורות בזה והשיב לי אח"כ ע"י מכתב שגם חותנו הוא מן המטריפים בזה ומ"מ ביד א' ס"ק מ"ז הבאתי כל הדיעות והבוחר יבחר · וע' פ"ת בשם שבו"י [הבאתיו בי"א] שמיקל בהפ"מ בנמצא על הארץ וגם בנחתך מיקל ע"ש אבל בבל"י השיג על הט"ז שמיקל בנחתך והביא שכ"ד הרבה אחרונים להחמיר וגם במצא על הארץ החמיר רק אם יצא בהיתר ואח"כ מצא על הארץ או על האפר ויש לתלות הטבעת בדבר ולא נפל מעוף זה אף יש לצרף דעת המתירים בנפל על הארץ ע"ש בבל"י ס"ק י"ג וכבר הבאתי שבתב"ש ובשמ"ח שכ"ד מחמיר בכל גווני : (סג) השוחט תרנגול וכו' · וכ"ה בטור · אכן בשמ"ח כ' או תרנגולת וז"ל הש"ס בשבת פ' מפנין (קכ"ח ב') א' אביי האי מאי דשחט תרנגולא לכבשינהו לכרעא בארעא אי נמי נידל להו מידל דדילמא מנח ליה לטופרא בארעא ועקר להו לסימנים [ופרש"י לכבשינהו וכו' כדי שיתכפלו ולא יוכל להתחזק עליהן א"נ לידלינהו יגביהנו שלא יהא רגליו נוגעות בארץ ובכי"ף וברא"ש פ' השוחט סוף סי' י' האי מאי דשחט תרנגולא וכו' דילמא מהדקא לי' לטופרא וכו' [עכ"ל] ומלשון הש"ס ורי"ף ורא"ש הנ"ל [תרנגולא ולא קאמר תרנגול] משמע כשמ"ח תרנגולא נקבה ועוד הביא ראיה דאיתא שם בשבת [שם] מעיקרא מדדין בהמה וחי' ועוף אבל לא את התרנגולת [ומשיק הטעם] א' אביי משום דמקפיא נפשה [ואח"ז איתמר] א' אביי האי מאן דשחיט תרנגולא כו' משמע דקאי על מאי דסליק מיני' [דאין מדדין את התרנגולת] ולכן צריך ליזהר אף בנקיבות · והטעם דאורחייהו לנעוץ רגלם ולהרים גופם וע"כ השחיטה קשה בהם וכדאמרי' בב"ק פ' הגוזל עצים (ד' צ"ט ב') זיל אייתי ראי' דממהית לתרנגולים ואפטרך :

סי' כה (א) השוחט צריך כו' אח"ש · בפ"ק דחולין (ד' ט' א') ואר"י א"ש הטבח צריך שיבדוק בסימנים אח"ש לא בדק מאי ר"א בן אנטיגנוס משום ר"א ב"ר ינאי אמר טריפה ואסורה באכילה במתניתא תנא נבילה ומטמאה במשא במאי קא מיפלגי בדר"ה דאמר ר"ה בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה [והסכמת הפוסקים כר"ה] פי' שכ"ז שהיא בחייה אסורה משום אמ"ה ומשום שאינה זבוחה ·וע' תוס' פי' א"ל (ד' כ"ה) ואינה ניתרת אלא בשחיטה כשרה ובסכין שאין בה פגימה הלכך אם לא נתברר לנו שנשחטה כראוי ה"ה בחזקת איסור שאינה זבוחה וכמתה מאליה ומטמא במשא כנבילה · הרא"ש פ"ק סי' י"ד : (ב) או שיראה כו' · דעל האי מימרא דשמואל הנ"ל הטבח צריך שיבדוק כו' · כ' הרא"ש פ"א סי' י"ד ז"ל צריך לבדוק אם נשחטו רובן אבל א"צ לבדוק אם נעקרו הסימנים ממקומם משום דסמכינן בהא ארובא כמו שאר ח"י טריפות ואם בשעת שחיטה ראה הסימנים שחוטין לפניו טוב א"צ לבדוק : (ג) אסור · פי' והוי נבילה · דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואינה ניתרת עד שיודע לך שנשחטה כראוי · ש"ך · וכמש"כ בסק"א מש"ס הנזכר שם · ולכאורה משמע מש"ד דהוה

הסכין או על הארץ ואפי' נחתך הטבעת מצד א' הוה ספק בשחיטה ופסול [ב"ח וכ"כ ש"ך ס"ק ל"א דלא כמ"ז שהכשיר בנמצא על הארץ] (ובמ"ז העתיק דברי המ"ב בכתס) ודוקא שנמצא טבעת שלם או רובו אבל אם נמצא טבעת פחות מרובו על הסכין או על הארץ כיון שרק מנהג לאסור בטבעת שהיא פחות מרובו [וגם המ"ז מיקל בזה כמש"כ בי"א ס"ק ל"ט ע"ש] וע"כ יש להקל כאן כיון שיש ספק שי"ל שע"י גילגול הגרגרת נעשה · אבל בספק אם יש רוב או לא יש להחמיר ולאסור [שמ"ח ס"ק ד' ומשבצות ס"ק י"ז דלא כמ"ז שמיקל גם בזה ע"ש] ובט"ז שם מכשיר באם מלא אחר השחיטה טבעת אחת חתוכה ושני לצדי החיתוך על ב' צידי הסכין ע"ש סברתו והשמ"ח שם חולק ואוסר גם בזה ע"ש [גם בס' בל"י ס"ק י"ג בשם הרבה אחרונים חולק על הט"ז ואוסר וכ' גם בבל"י דאם יצא בהיתר ואח"כ מצא על הארץ או על האפר טבעת ויש לתלות בדבר אחר או שיש עוד איזה ספק שלא מן השחיטה יש לסמוך בזה אהט"ז ומ"ב ופר"ח שמקילין במונח הטבעת על הארץ ומכ"ש שמונח על חוד הסכין [עכ"ל בל"י ס"ק י"ג] וע"ש בתב"ש ס"ק ל"ג שהביא ראיות חזקות לאסור במעשה דט"ז הנ"ל בשני לידי החיתוך על ב' לידי הסכין ע"ש שהבאתי דבריו בקולר במ"ח ס"ק ס"ג ודבריו נ"ל עיקר · ולפע"ד נראה עוד דכ"ז שהיתר מהש"ע הוא ממה שכ' האגור בשם מהרי"ט [שהבאתי בס"ק מ"ז] שע"י גילגול הגרגרת נעשה והבאתי שם פירושו בשם ד"מ ותב"ש שנתגלגל בשעת שחיטה ושחט בב' לידי הטבעת עכ"ל ע"ש וזה דוקא כשהטבעת הוא חלק סביב מב' הלדדים אז יש לתלות שנשחט ע"י גילגול אבל כמו שהובא לפני הרבה פעמים שהחיתוך שבאמצע מונח הסכין הוא חלק כמו שנחתך בסכין של שחיטה אבל הטבעת בעצמו סביב הוא כעין פגימות זה נראה שלא הי' הסכין סביב ובודאי נעקר רק שאיננו יודעים מתי נעקר ואז אסור מספק לכ"ע · וז"ל פ"ת ס"ק ה' וע' בתשובת שבו"י ח"ב סי' כ"ה שהוא הי' נוהג להכשיר בהפ"מ בנמצא על הארץ ואם נחתך הטבעת באמצע והיא תלויה או אפי' מונח או תלוי באמצע על הסכין או על הארץ אין להחמיר וכ' עוד שקיבל משוחט מומחה שאם תרצה ליזהר שלא יבוא לידך ספק זה ישחוט שחיטה כקולמס בשיפוע אז בדוק ומנוסה שלא ימצא טבעת [עכ"ל פ"ת] ושמ"ח ס"ק ד' אוסר בין נמצא על הארץ ובין על הסכין בין חתוך ובין שלם או ב' לידי החתך מונחים על ב' לידי הסכין ותתוב עליו בין באורך ובין ברוחב ע"ש וגם בכרתי ס"ק ל"ג כ' וז"ל וע' אחרונים שהקילו בכמה דברים ולהיות שאין דעתי מסכמת להקל ע"כ לא הבאתי דבריהם ומי שרולה לסמוך עליהם יעיין בספריהם [עכ"ל כרתי] : מט השוחט תרנגול · וה"ה תרנגולת [שמ"ח ס' כ"ה וע' מ"ת ס"ק ס"ד]: נ שידחיק רגלו · פי' רגלו של התרנגול [שמ"ח שם] : נא בקרקע · או בכותל · [ע"ז ס"ק י"ח] ואם לא נזהר ומלא אח"כ הסימן עקור מ"מ לא הוי אלא ספק ולא ודאי [משבצות שם] · שוחט ששחט ודחק באלבעו על הקנה עד שנתמעך ושמע הוזק שבירת הקנים שבגרגרת אם יש חשש איסור · כתב בתשו' שבו"י [ח"ב סי' כ"ו] דודאי לא יפה עושים השוחטים שדוחקין כן על הסימנים באלבעותיהם ויש לחוש שמא יקפוץ א' מן הקנים וע"י עוקץ הקנים ינקוב את הוושט ויש למחות בידם מ"מ בדיעבד לא מחזקי' איסורא דפסיקת הקנה ברוחב ברובו ובאורך אפי' לא נשתייר רק משהו למעלה שרי [עשי' ל"ד ס"ז] וכ"ש אם העור שלם דאין להוש כאין ריעותא אחרת לפנינו [פ"ת ס"ק ו'] :

סי' כה א או שיראה כו' · וא"ל למשמש ביד להרגיש על מיעוט שיש רוב ע"ז ושמ"ח סי"ט ע"ש ויש מחמירים למשמש בידים [ע"ז בשם מהרי"ל] : ב אסור · כ' הש"ך דהוה נבלה משום דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך שנשחטה כראוי [ש"ס] וי"א דבוגת הש"ך דהוה נבלה והל"ת וכ"מ יותר מפר"ח דכ' דמטמאה ע"ב וג"מ לענין

דהוה

הג"ה (ונהגו לבדוק בדרך זה שתוקף אגודל על שיפוי כובע ומתוך הדחק יפלטו הסימנים לחוץ ואז יכול לראות אם נשחטו רובן גם אם עביד שמוטה כי אם לא יכנכו הסימנים לפנים לאחר שהסיר אצבעו הוי שמוטה וטריפה (הגהות בשחיטות) ג (ד) מיהו אין צריך לבדוק אחר שמוטה דסמכינן ארובא כמו בשאר טריפות):

(ה) ויש מי שאומר ד שצריך לראות שהם שחוטין במקום שחיטה בלא הגרמה:

הג"ה (ו) ה ויש לבדוק אחר זה (ז) קודם שיזרוק העוף מידו (מהרי"ק שורש ל"ה בשם שחיטת אשכנזים) אבל אם לא בדקו תחילה בודק אח"כ ו (ח) ולא חיישינן שמא ע"י הפרכוס נתרחב החתך (סברת מהרי"ק):

ס"ב הבודקים בנוצה לראות אם נשחט הרוב ז טועים הם:

ס"ג נשחטה כראוי (ט) ובא זאב ונטל בני מעים והחזירן ח כשהם נקובים כשרה ולא חיישינן שמא במקום נקב ניקב: אבל

לענין אותו ואת בנו ולענין כיסוי ומיהו כ' פ"ת ס"ק א' בשם ת' בית שמואל אחרון מ' יור"ד סי' ע"ז דכונת הש"ך דהוה רק ס' נבלה וא"כ לענין או"ב אסור לשחוט אחריו דלקולא לא אמרינן דהוה נבלה [עכ"ל] וכן כ' בכרתי ס"ק א' דהוה רק ס' נבלה וכן מסיק התב"ש ופמ"ג דאזלינן לחומרא וכן עיקר: ג מיהו אין צריך לבדוק אחר שמוטה· והש"ך כ' דלכתחלה יש לחוש לדעת בה"ג ולבדוק אחר שמוטה· מיהו בדיעבד אם לא בדק אחר שמוטה כשרה דבהמה בחיי' לאו בחזקת שמוטה קיימא ול"ד לאם לא ראה שנשחטו רובן דהתם בחזקת שאינו זבוחה קיימי משא"כ הכא הלכך כשר דיעבד [עכ"ל ש"ך בקיצור] וכ' בדגמ"ר דוקא באין שום ריעותא לפנינו אבל אם יש איזה ריעותא לפנינו אין תולין להקל מטעם זה [דבהמה בחיי' לאו בחזקת שמוטה קיימת] אלא מחמירין מספיקא ומקרי ספק בשחיטה [כיון שהי' ריעותא] [פ"ת ס"ק ב']: ד שצריך לראות וכו'· דשכיח הוא בשוחט סמוך לראש שיגרים חוץ למקום הכשר [ע"ז ס"ק ב'] אבל אם שוחט באמצע הצואר אין צריך לבדוק אפי' לכתחלה [שמ"ח סעיף א' וכרתי ס"ק ג'] אבל בסמוך לראש שצריך לבדוק אם לא בדק אסור גם דיעבד [שמ"ח סוף ס"ב]: ה ויש לבדוק אח"ז וכו'· כ' הש"ך ס"ק ג' דהג"ה זו צ"ל קודם ויש מי שאומר [עכ"ל] משום דהש"ך סובר דלכתחלה רמ"א חושש לסברת שחיטות ושניהם לחיושי' שמא יתרחב החתך וע"כ לענין הגרמה אין צריך לבדוק דוקא קודם שיזרוק· וגם לטעם זה דוקא בעוף דבבהמה לא חיישי' שמא יתרחב [כמש"כ תב"ש ס"ק ה' בשם מהרי"ק] ולזה דקדק רמ"א קודם שיזרוק העוף אבל לטעם הט"ז דהא דצריך לבדוק מקודם שיזרוק וכו' הוא מטעם שמא ישכח [וכ"כ בל"ח פ"א ס"ק ל"ה וכרתי ס"ק ד'] ולפי"ז יש לומר דגם לענין הגרמה הדין כן גם כ"מ דלפי"ז מש"כ רמ"א קודם שיזרוק העוף הוא ל"ד דגם בבהמה הדין כן דצריך לבדוק מקודם שמא ישכח [שפ"ד ס"ק ג']: ו ולא חיישינן וכו'· ואפי' לא נמצא שחוט אלא רובו ולא כולו מ"מ לא חיישינן שמא נתרחב וכו' [ש"ך דלא כב"ח] ונלפע"ד כדעת הפר"ח שכשר אף בלא ס"מ אפי' ברובו [דלא כשמ"ח ס"ג וע' מ"ח ס"ק ו'] ויש מחמירים בקנה דאם לא נשחט אלא רובו חיישי' שמא נתרחב כי דרך הקנה להתפרק [ש"ך בשם אביו] ודעת הפר"ח להקל גם בקנה וגם בכרו"פ כ' דאין להחמיר וכן עיקר: ז טועים הם· דשמא לא נשחט הרוב ואך בעינן רוב הנראה לעינים [מרדכי] ובהג"א כ' הטעם שאפי' שחט המיעוט הנוצות קורע ואסור וסיים הג"א תיפח רוחו ונשמתו זה העושה כן מפני שמאכיל טריפות לישראל ואסור לעסוק בקבורתו [ומביאו בשמ"ח ס"ד] [ש"ך ס"ק ה'] ולפי טעם הג"א אפי' יבדוק אח"כ שלא ע"י נוצה וימצא רוב אסור דשמא לא הי' רוב מקודם והנוצה קרעה ועשה רוב [שפ"ד שם]: ח כשהם נקובים כשרה· ואפי' יש נקבים הרבה שלא במקום שיניו [ע"ז בשם תו' ושארי אחרונים] וכ"ה לקמן בסדיא בש"ע סי' ל"ו ס"ה

דהוי נבילה וכבר כתבתי בי"א בשם הרבה אחרונים דהוי רק ספק נבילה וכן עיקר לדינא והתב"ש כ' דלהרמב"ם משמע דסובר דהוי נבילה ודאית אבל התוס' סוברים דמדאורייתא שרי ואיסור זה רק מדרבנן [עכ"ל תב"ש] וז"ל התוס' [אהא דאי' בש"ס (ע' א') ר"א כ' אנטיגנוס משום ראב"י טריפה] ואסורה באכילה משום דרוב פעמים שוחט שפיר ושריא מדאוריי' לא החמירו לעשות נבלה [עכ"ל תוס'] ולפענ"ד אין ראי' מתוס' הנ"ל די"ל דהתו' כ' דרך פי' על ר"א ב"א אבל לר"ה דשם דסובר כברייתא תנא נבלה ומטמאה במשא י"ל דהוה נבלה דאורייתא וי"ל דגם התוס' מודים להברייתא הוה נבלה דאורייתא והרמב"ם פ' כר"ה וכברייתא הנ"ל וכ"מ דעת הפר"ח דהוי דאורייתא ע"ש ומ"מ לדינא לענין או"ב וכיסוי יש להחמיר כמש"כ בי"א בשם ת' ב' שמואל וכרו"פ דכ' דלא הוי אלא ספק: (ד) מיהו וכו' דסמכינן ארובא וכו'· כרא"ש פ"א סימן י"ב [הבאתיו ס"ק ב'] צריך לבדוק אם נשחטו רובן אבל א"צ לבדוק אם נעקרו הסימנים ממקומם משום דסמכינן בהא ארובא כמו בשאר ח"י טריפות [עכ"ל] וע' רש"י פ"א [ריש (ד' י"ב) ד"ה פסח] וז"ל ואהא מילתא [דאמר שם בש"ס דאזלינן בתר רובא] סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טריפות ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן [עכ"ל רש"י] וגם בלא"ה ס"ל לרב פא"ע (כ"ד א') דאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה· ואע"ג דפליג שם ר' יוחנן ור"כ היינו בודאי שמוטה אבל ליחוש לא [הגר"א] וכפרט לפי מש"כ הרא"ש בפ' השוחט סי' יו"ד [הבאתיו בסי' כ"ד ס"ק ס'] דאף ר"י מודה דאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה אלא שמחמיר לעשות הקפה בודאי בזה אין לחוש והש"ך ס"ק ב' כ' דיש לחוש לכתחלה לדעת בה"ג דסובר דצריך לבדוק גם אחר שמוטה וסובר דגם זה שכיח לעשות שמוטה בשעת שחיטה [כמו שאי' בשבת פ' מפנין (ד' קכ"ח ב') ונפסק בש"ע בסי' כ"ד ס"כ ע"ש] וכ"ד הרא"ה כבה"ג והביא הש"ך עוד פוסקים שסוברים כבה"ג וכ' שגם הר"ן לא חלק אבה"ג אלא מה שמשמע שאסר אף דיעבד וכ' הפר"ח אף שמעיקר הדין משמע דלא כבה"ג וגם דמשמע מדברי הר"ן דמתיר אף לכתחלה מ"מ הואיל ונפיק מפומי' דבה"ג יש לחוש לדבריו לכתחלה ע"ש: (ה) ויש מי וכו' (עד) בלא הגרמה· כ"כ בתשו' הרא"ש כלל כ' סי' י"ב דגם זה בכלל דעד שיודע לך כמה נשחטה [הגר"א] וכ"כ בא"ח דלא סמכינן אראיית הסימנים נחתכים בשעת שחיטה דשמא למעלה משיפוי כובע או בתורבץ הושט הם נחתכים וכ' הב"י ולא ראיתי מי שבודק כן ולכן נראה שכל שנראה מאומד דעתו שהוא במקום שחיטה מפיק מידי הגרמה [עכ"ל] ולדידן לא כ"מ בהא דהא נוהגין כרמ"א לבדוק ע"י תקיפת אגודל ובזה יוצא מידי כל החששות: (ו) ויש לבדוק אח"ז וכו'· ז"ל ב"י כתב מהרי"ק סי' ל"ח שמה שנמצא בשחיטת אשכנזים שהשוחט עוף צריך לבדוק בסימנים מיד קודם שיוליאו מידו וגם נהגו לאסור בדיעבד אין שיטת ההלכה מוכית כן להצריך לבדוק קודם שילא מתח"י וכ"ש שאין לאסור בדיעבד וכל הפוס' כתבו סתם שצריך לבדוק אח"ש ואם לא בדק אסורה דמשמע הא אם בדק כשרה בין [דבדק] בסמוך בין ברחוק [עכ"ל מהרי"ק וב"י] ומש"כ מהרי"ק שאין שיטת ההלכה מוכית כן (שצריך לבדוק מיד) הוא כמש"כ בל"ח פ"א ס"ק ל"ה בשם מהרי"ק מהא דא' בפרק השוחט (למד ע"ב) דרבא הוה בדיק להו גירא לר' יונה בר"ת ושחט בהו עופא בהדי דפרח אלמא אעפ"י שהעוף נחבט ונופל על הארץ חיבוט גדול לא חיישינן שמא נתרחב החתך וכ' הגר"א ואין לדחוק ולומר שהי' יודע היכן יפול העוף והי' עומד שם לראות בסימנים קודם שיפול העוף דא"כ למה הי' מזמין לי לעפר דכולא פקתא (פי' בקעה· רש"י) כדאי' בש"ס (ד' ל"א ריש ע"א) וע' ט"ז ס"ק ד' הביא ראי' מהשוחט בלילה דקיי"ל שחיטתו כשרה והא לא יוכל לבדוק תיכף וא"כ הי' לנו לחוש לפירכוס אלא ודאי לא חיישינן ומה שדחה בנה"ך ששם מיירי שתפש העוף בידו או שקשר עד שראה בנר או לאור היום ששחט רובן· הנה במחילת כבודו דבריו דחוקים ותמוהים לפרש דין פשוט בש"ס ופוס' ע"ז האופנים ולפי דעתו נתנו החכמים ה"ו מכשול לפתוח ולכתוב בפתח כבר גם מה שדחה התב"ש ס"ק ה' ראי' של הט"ז די"ל דאיגהו הוה בקיאי משא"כ אנן ולפע"ד דזה יכול לומר גבי ר' יונה ב"ת (וגם שם דוחק גדול) אבל אין סברא לומר זה על דין פשוט בש"ס ופוס' ובש"ע ואחרונים ולא נמלא כתוב דאנן השתא לא בקיאים בזה (וכ' בתב"ש שם בשם מהרי"ק דאף לדברי החושש אינו אלא בעוף שדרכו לדלג ולקפוץ אחר שחיטה ולא בבהמה) וע"כ נלפע"ד שיש לסמוך על מהרי"ק ומהרי"ל בשם מהר"ש והט"ז והפר"ח והגר"א ושארי אחרונים שכולם השיגו על שחיטות הנ"ל שאוסרים ומכ"ש שפשטא דסוגיא מכרעת כדבריהם: (ז) קודם שיזרוק וכו'· הש"ך כ' דהאי הג"ה צ"ל קודם היש מי שאומר דלא קאי על הגרמה רק לבדוק אם נשחט הרוב דלכתחלה יש לחוש לשחיטת אשכנזים דחיישי' שע"י פירכוס נתרחב החתך (כמו שגרסס ברמ"א מהרי"ק בשם שחיטת אשכנזים) אבל הט"ז פי' הטעם שמא ישכח אח"כ מלבדוק (והולך לשיטתו בסי' זה ס"ק ד' ולעיל בסי' י"א ס"ק א' דמשמע שם מט"ז דאף לכתחלה לא חיישי' שמא ע"י פירכוס נתרחב החתך וע"כ פי' שמא ישכח) וכ"כ בל"ח פ"ק דחולין ס"ק ל"ה וז"ל ומ"מ הבודק קודם שילא מתח"י ה"ז זריז ונשכר פן יארע לו תקלה וישכח מלבדוק עכ"ל וכן בכרתי העתיק טעם הט"ז ולדברי הש"ך מדוייק לשון הרמ"א שכ' קודם שיזרוק העוף (כמש"כ בש"ך הקודם בשם מהרי"ק דאף השחיטות לא אמרו אלא בעוף דדרכו לדלג ולקפוץ· ע"ש) אבל לטעם הט"ז אף בבהמה צריך לכתחלה לבדוק מקודם שמא ישכח וגם אין צריך להגי' ברמ"א דרמ"א בכיון כ' אחר היש מי שאומר דגם לענין הגרמה לדבריהם צריך לבדוק מקודם שמא ישכח [וכ"כ בשפ"ד ס"ק ג']: (ח) ולא חיישינן וכו'· כ"כ מהרי"ק והוכיח כן מש"ס וכן עיקר כמש"כ בס"ק ו' ע"ש: (ט) ובא זאב וכו'· בפ"ק דחולין

הג"ה (י) אבל קודם שידעינן שנשחטה כראוי בחזקת איסור עומדת (טור ע"פ הגמרא) ט (יא) וכל ספק שאירע בשחיטה טריפה (מהר"יו הלכות שחיטה) והוא בש"ס חולין (ד' י' ע"א) ומוסכם מכל הפוסקים :

סימן כו דין נקב בושט או בבני מעיים קודם השחיטה ובו ב' סעיפים:

סעיף א א (א) ניקב הושט בשעת שחיטה ב (ב) כנגד המקום מה ששחט כבר טריפה :

ס"ב (ג) שחט הקנה ג וניקבה הריאה קודם ששחט הושט או ששחט הושט וניקבו בני מעים קודם ששחט הקנה טריפה :

שלא

דחולין (ט' א') גופא אר"ה בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה [ופריך] ולימא נשחטה הותרה [ומשני] הא קמ"ל אע"ג דאיתיליד בה ריעותא כדבעא מיני' ר"א מר"ה בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובים מהו וכו' א"ל [ר"ה] אין חוששין שמא במקום נקב נקב · עכ"ל הש"ס : (י) אבל קודם שידעי' · (שם ט' א') אר"ה בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה : (יא) וכל ספק וכו' · (שם י' ע"א) שחט את הושט ונמצאת הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאח"ש נשמטה זה הי' מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסול · ומש"כ בי"א ס"ק ט' דספק בשחיטה אסור אף דיצא מקודם בהיתר כ"כ מהרי"ק ס' קמ"ז והביא ראי' מטבל ועלה [והוחזק בהיתר] ואח"כ נמצא עליו דבר חוצץ אפי' נתעסק וכו' לא עלתה לו טבילה [חולין פ"ק י' ע"א וש"כ ע"ש] ואף דאיכא למיתלי [כמו התם דאיכא למיתלי בדבר שנתעסק] אפ"ה לא תלינן והביא מהרי"ק עוד ראיות לזה ולא קשיא מסי' י"ח סעי' י"ג בסכין שבדק קודם שחיטה ונאבד קודם שבדק אחר שחיטה ומצא והוא פגום ששחיטתו כשרה משום דיצא בהיתר · די"ל דשם כיון דאין ריעותא בגוף הבהמה אלא בסכין אמרי' סכין איתרעי וכו' [תב"ש שם בסי' י"ח ס"ק כ"ט ומשבצות בשם ס"ק י'] ועי"ל דשם בסכין איכא חזקה דמעיקרא נגד חזקה דבהמה בחיי' וכו' וחזקה דיצא נגד חזקה דעכשיו והוה שקול והלכך אמרינן כשר מכח ס"ס שמא במיעוט בתרא ושמא שיבר עצמות משא"כ דליכא כ"א חזקה שיצא בהיתר והרי איכא חזקה דהשתא דנשמט עם חזקה דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת וע"כ יש לאסור [עכ"ל משבצות שם] :

סי' כו (א) ניקב הושט וכו' · בפ"ק דחולין (ח' א') א"ר זירא א' שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה אידודה קודם לליבונה [ופריך] והאיכא גלדים [ודסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב הסימנים היא שורפת · רש"י] [ומשני] בית השחיטה מירווח רווח וכ' שם התוס' ד"ה והאיכא גלדים משמע מכאן שאם בשעת שחיטה ניקב הושט כנגד מה ששחט כבר טריפה דהכא הוה בעי למיסר משום גלדים אי לאו משום דמירווח רווח [עכ"ל] והרי אינן נכוין אלא כנגד מה שנשחט ואפ"ה הוי בעי למיסר · וכ"כ שם הרא"ש סוף סי' ח' וכ"כ הר"ן וטור וש"פ · ומש"כ בי"א בשם תב"ש ואפי' נפגם הוא ממש"כ מקודם דאפי' נשהט כבר יש בו טריפות · וא"כ ש"מ אפי' לא ניקב נקב חדש רק שנפגם במקום שפתוח ע"י השחיטה טריפה · ומיהו אם לא נפגם כ"כ שאם לא נשהט לא הי' כאן כדי טריפות אעפ"י שעתה ניתוסף על הנקב שעשאו השחיטה לא מסתבר להטריף [תב"ש ס"ק א'] : (ב) כנגד המקום מה ששחט כו' · ע' בי"א ס"ק ב' דדוקא קודם ששחט רובו אבל לאחר ששחט רובו שרי וכ' הש"ך שכ"כ הרשב"א וכ"מ מפרש"י [עכ"ל] והיא מפרש"י שהבאתי בס"ק א' וז"ל דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב הסימנים היא שורפת [עכ"ל] אלמא דוקא קודם שחיטת רוב אבל אח"כ שרי וכ"ד דרישה ורש"ל ופר"ח אבל ב"ח כ' דל"ע בזה וע' תב"ש ס"ק ב' דהה קלת ראיות המתירים וסיים וז"ל אבל במקום הפ"מ לא מלאני לבי לחלוק נגד כל גדולי האחרונים המתירים בפרט שיש פוסקים רבים ס"ל דאפי' ניקבה ריאה אחר שחיטת הקנה או בני מעים אחר שחיטת הושט שכשר וכ"ש בהא [עכ"ל] וע' ס"ק שאח"ז : (ג) שחט הקנה וניקבה הריאה וכו' · בפ' השוחט (ל"ב ב') גופא אר"ש ב"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה [דס"ל כיון דריאה תלויה בקנה ונשחט הקנה הוי כמו שניטלה כולה מן הבהמה ומונחת בסל ותו לא מיטרפה בה בהמה · רש"י שם ד"ה אלמא א' רבא] [ברא"ש ובהגר"א העתיקו רבה וכ"מ מדאתקיף עלה ר' זירא] לא א' רשב"ל אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלוי' בקנה אבל בבני מעים לא [אם נקבו בני מעים בין קנה לושט אחר שחי' הקנה טריפה דחיותא דבני מעים לא בקנה תלי אלא בושט · רש"י אבל שחט את הושט הוה איפכא דהתם לימא ר"ל דניקבו שאר בני מעים כשרה הואיל וחיי ב"מ תלוים בושט · הרשב"א] מתקיף לה ר' זירא מאחר שנולדו בה סימני טריפה התרת מה לי בריאה מה לי בבני מעים [התרת דס"ל כיון דמקלתה איששתיה תו לא מיטרפה שאין טריפה להאי חיות דלא ס"ל לר"ז דטעמא משום דאמרי' כמאן דמנחא בדיקולא דמיא · רש"י] והדר בי' ר"ז דבעי ר"ז ניקבו בני מעים בין סי' לסי' מהו מי מלטרף סי' ראשון לסי' שני לטהרה מידי נבלה או לא [פרש"י והדר בי' ר"ז מהאי טעמא ואודי דטעמא משום דמנחא בדיקולא דמיא בריאה אבל בב"מ מיטרפא בהושט עדיין קיים ומגלן דהדר בי' מדבעי ר"ז ניקבו ב"מ בין סי' לסי' לאחר שחיטת הקנה דהוא לעולם ראשון] ואמרי' לאו היינו דבעי אילפא וכו' ע"כ לא איבעיא לן אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה א"ל ר' אחא בר רב לרבינא דילמא לעולם לא הדר בי' ור"ז לדבריו דרבא קאמר ולי' לא ס"ל [פרש"י לא הדר בי' ופשיטא לר"ז דאף באכילה שריא דאין טריפה להאי חיות והא דבעי ר"ז לענין טומאה לדבריו דרבא קאמר דאמר לעיל לא אמרשב"ל אלא בריאה אבל בב"מ טריפה מבעיא לי' לר"ז אם טהורה מיהא מידי נבלה או לא] · וכ' ב"י נמצא לפי שיטה זו [של רש"י ז"ל] אליבא דר' אחא בר רב דא' ודילמא לא הדר בי' [ר' זירא] אפי' ניקבו בני מעים [בין קנה לושט] כשרה וכ"ש ניקבה הריאה · ואליבא דמ"ד דהדר בי' ר' זירא הא מיהא כי אינקב ריאה [אחר שחיטת הקנה קודם שחיטת הושט] מכשיר וכיון דליכא מאן דפליג על ר"ל בשחט הקנה וניקבה הריאה פסקי' הילכתא כוותי' וה"ה בשחט הושט וניקבו בני מעים דכשרה וכ"ד הרשב"א בת"ה ובעה"ע כפי' רש"י ז"ל וכ' בעה"ע דהכי סדרי ממתיבתא וכ' הגר"א סוף ס"ק ב' דהרשב"א בת"ה פ' כר"ל וכרבה [דלא אר"ל אלא בריאה וכו'] דהוי ר' זירא יחיד לגבייהו ועוד מדאמר ר' אחא בר יעקב (שם ל"ג א') ש"מ מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעים ואין מזמנין א"י וכו' ופרש"י ד"ה מדר"ל דא' כיון שנחתך קנה הוי ריאה כמנחא בדיקולא ש"מ אין מזמנין א"י על במ"ע משום ריאה דהוי כמו שהוציאה מן הבהמה בעודה מפרכסת וכו' ואמ"ה נאסר להן וכו' [עכ"ל רש"י] ש"מ כר"ל ס"ל וכ"ש לפרש"י דלר"ז מיתר הכל קיי"ל כר"ל להומרא בכל תורה [עכ"ל הגר"א] · אבל התוס' [שם ל"ב ב' ד"ה והדר בי' ר"ז] גורסים והדר בי' ר' זירא מדבעי ר"ז פי' הזר בי' מהא בעיא והכי פי' מדפריך ר"ז לרבא מה לי בריאה מה לי בבני מעים שבכל מקום יש להתיר ש"מ דסבר דאין טריפות להאי חיות ולא שייך ניקבו במ"ע בין סי' לסי' ומתחלה מבעיא לי' ניקבו בין סי' לסי' מהו אפי' נשחט הושט תחלה דהוה פשיטא לי' דיש טריפות להאי חיות [ומשני רב אחא בר רב לרבינא] דילמא לעולם לא הדר בי' ר"ז ור"ז לדבריו דרבא קאמר ולי' לא ס"ל [עכ"ל הס"ס] פי' לעולם לא חזר בו מן האבעיא ואליבא דרבא שבתיר בריאה פריך כיון דסברי בניקבה הריאה אחר

שחיטת

ס"ה ואף לדידן דמחמירים בנאבדה הריאה בלא הפ"מ [כדלק' סי' ל"מ ס"ב] מ"מ הכא שרי [בל"י ס"ק ו' וכרתי ס"ק ו' ותב"ש סי' ל"ו ס"ק כ"ב דלא כבה"י ופ"ח בקו"א וע' הטעם במ"ה ס"ק ט'] : ט וכל ספק וכו' · וכ' במהרי"ל בשם מהר"ש שכל הלוקים הנמצאים בשחיטות ובדיקות שאין יודע המנהג ילך אחר המחמיר ואם השעה דחוקה כגון בע"ש וכה"ג אז יש להקל ולפי שיקול הדעת [ד"מ ס"ק ב'] וכ' בשפ"ד ס"ק ו' דכל ספק בשחיטה דאסור אפי' יצא מקודם בהיתר ואח"כ נולד הריעותא ואף דאיכא למתלי לא תלינן והביא כן בשם מהרי"ק וע' מ"ח ס"ק י"א דלא תקשי ע"ז מסי' י"ח ס' י"ג :

סי' כו א ניקב הושט · או נפגם קלת במקום ששחט באופן שאם לא שחט ונפגם כך הי' נקב משהו וטרפה (שמ"ח ס"א וע"ש בתב"ש ס"ק א') : ב כנגד המקום מה ששחט כבר טריפה · כ' הש"ך דוקא קודם שחיטת רוב הסימן אבל לאחר ששחט רובו אפי' לדידן דפסלינן כל החמשה הל' שחיטה במיעוט בתרא התם היינו במיעוט הנשאר עצמו אבל במה שנשחט כבר כבר נכשר ועוד שאני הכא דלא אירע הפסול דרך שחיטה כלל · ואעפ"י שלא נשחט הקנה מ"מ אין טריפות פוסל בושט שנשחט כבר וכ"ש אם נשחט הושט אחר שנשחט כולו קודם שחיטת הקנה דכשר [רש"ל וט"ז וש"ך ופר"ח] אבל התב"ש ס"ק ב' מחמיר בזה באין הפ"מ ע"ש · עוד כ' בתב"ש [ס"ק ג' ובשמ"ח ס"א] דדוקא במקום שחיטה אבל אם אירע לו טריפות שלא במקום שחיטה דהיינו בתורבץ אפי' כנגד מה ששחט טריפה [וכ' בשפ"ד סי' כ"ד ס"ק כ'] ה"ה אם שחט הקנה תחלה ולאחר ששחט הרוב הגרים למטה מכנפי ריאה טריפה מיהו כ' שם השפ"ד דלא הוי ודאי טריפה אלא ספק טריפה ע"ש הטעם : ג וניקבה הריאה כו' · אעפ"י שחיי הריאה תלוין בקנה וחיי המעיים תלוין בושט אפ"ה שייך בהן טריפות עד שישחוט שניהם קנה וושט [טור וש"ך] פי' ולא אמרינן כיון ששחט הושט הוו המעים כמונחים בסל וכן הריאה אחר שחיטת הקנה דקיי"ל יש טריפות לאלי חיות [ע"ז ס"ק ב'] ומיהו בזה דניקבו המעים אחר שחיטת הושט קודם ששחט את הקנה לא הוי אלא ספק טריפה ולא ודאי [כמש"כ במ"ח ס"ק ג' בשם הרא"ש וכן כ' במשבצות] וכן אם ניקבה הריאה אחר שחיטת הקנה קודם ששחט הושט לא הוי אלא ספק טריפה ומיהו אם ניקבו הבני מעים לאחר שחיטת הקנה קודם שחיטת הושט או הריאה אחר שחיטת הושט קודם שחיטת הקנה לכאורה דזה הוה ודאי אמנם

נראה

נראה לפענ"ד דגם זה לא הוי אלא ספק טריפה [וע' מ"ח ס"ק ג' בסופו הארכתי בזה] :

סי' כז א אסור לאכול ממנה וכו' · דכתיב לא תאכלו על הדם ודחז"ל שאסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה וע' מ"ח ס"ק א' כתבתי דלהרמב"ם הוא איסור מס"ת ולרש"י הוה אסמכתא ואסור רק מדרבנן : **ב עד שתמות הבהמה** · (א) אבל לאחר שמתה מותר לאכול ואפי' מה שחתך קודם שמתה [ש"ך] ומותר להאכילה ג"כ לא"י משום דליכא מידי דלישראל שרי ולא"י אסור · גמרא (ל"ג א') ומותר להאכיל בני מעים לא"י ולא אמרי' כיון דשחט הסימנים הוי כאילו הוליאם ומנחי בדיקולא [טור וט"ז] · (ב) וכ' הש"ך ס"ק ב' דכ"ז שנשחטה כראוי אבל היכא דלא נשחטה כראוי פשיטא כיון דאסור לישראל משום אמ"ה כיון שחתך ממנה קודם שתצא נפשה גם לא"י אסור דב"נ מצווה על אמ"ה (וא"כ אסור להושיטו לב"נ) וכן היכא דחתך מבהמה טמאה בעודה מפרכסת אעפ"י ששחטה כראוי אסור להושיטו לב"נ דלא שייך שחיטה בבהמה טמאה [כ"כ הש"ך בשם הרשב"א] · (ג) **ישראל** ששחט בהמה טהורה ונפסלה בשחיטה באופן שנתנבלה אסור

סימן כז שלא לחתוך אבר מהבהמה בעודה מפרכסת

ובו סעיף אחד :

סעיף א (א) חתך מבהמה לאחר שנשחטה כראוי ועודנה מפרכסת **א** אסור לאכול ממנה **ב** (ב) עד שתמות הבהמה :

שחיטת הקנה זה אי אפשר אלא מטעם שאין טריפות לחצי חיות וא"כ גם בבני מעים תתיר · ולי' לא ס"ל לא בבני מעים ולא בריאה · דלית לי' דר"ל · ולפי שיטה זו של התו' כיון דלר' אחא בר רב פליג ר"ז אר"ל ורבא נמי אפשר דמפרש דברי ר"ל ולי' לא ס"ל לא קיי"ל כר"ל וכן פסק הרא"ש [פ' השוחט סי' י"א] וכ' שם הרא"ש עוד וז"ל ועוד ר"ל אמר שני דברים שסותרין זה את זה ההיא כיון דשחט במקום חתך וכו' וההיא דשחט את הקנה וניקבה הריאה ולא ידעינן הי מינייהו דאחריתא הילכך עבדינן לחומרא [עכ"ל הרא"ש] פי' דבש"ס (שם ל"ב ב') מקשה דבמשנה (ל"ב א') איתא פסק הגרגרת נבילה וכרים א"ט חשיב פסוקת הגרגרת

השוחט

דלא הוי אלא טריפה (ואי' שם הרבה תירוצים ואי' שם) ר"ל אמר כאן [פי' מתני' דהכא דקרי נבילה] דשחט במקום חתך כאן [דקרי רק טריפה] ששחט שלא במקום חתך · שחט במקום חתך נפסלה בשחיטה היא [שחט] שלא במקום חתך כדבר אחר גרס לה לפסול דמיא [ופריך] מי אר"ל הכי והא אר"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה אלמא כמאן דמנחא בדיקולא דמיא ה"נ כו' [וכ' רש"י ד"ה אלמא כיון דריאה תלוי' בקנה ונשחט הקנה הוי כמו שניטלה כולה מן הבהמה ומונחת בסל ותו לא מיטרפה בה בהמה וגבי פסק [הגרגרת] ולבסוף שחט נמי כיון דרובא נפסקה דהא פסוקת הגרגרת ברובה הוא הויא לה כמנחא בדיקולא ותו אין לבהמה זו בשעת שחיטה אלא סי' א' וכה איננה יוצאת מידי נבלה] ומסיק שם הש"ס אלא אר"ח אר"י וכו' ונשאר דברי ר"ל סתורים · ובן דעת הרמב"ם כהרא"ש וכ"כ מדברי הרי"ף שהשמיט הא דר"ל [שחט את הקנה וכו' כשרה] וגם הרשב"א אחר שכ' דהלכה כר"ל [כמש"כ משמו מקודם] כ' ויש מגדולי המורים שהורו כל שנטרפה הריאה או כמ"ע בין סי' לסי' טריפה ואפי' שחט את הקנה ונטרפה הריאה או שחט את הושט וניקבו במ"ע טריפה וראוי לחוש לדבריהם [עכ"ל רשב"א] · וכ' הב"י ולענין הלכה כיון שהרי"ף ורמב"ם ורא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן ומכ"ש שגם הרשב"א כ' שראוי להחמיר כדבריהם וע"כ סתם בש"ע כן · ומיהו בזה דשחט הקנה וניקבה הריאה או שחט הושט וניקבו הב"מ אע"ג דמטריפים אנן כנ"ל לא הוה אלא ספק טריפה דככר ביארתי דלשיטת רש"י ובעה"ע ורשב"א אין חולק כלל על ר"ל ואפי' לשיטת התוס' הנ"ל אין ברור דלית הלכתא כר"ל רק כיון דלשי' התוס' ר"ז פליג על ר"ל מחמירים בד"ת ועי"ל אפי' פליג ר"ז הלכתא כר"ל מדא' ר' אחא ב"י (ל"ג א') ש"מ מדר"ל מזמנין וכו' ש"מ דס"ל לר' אחא כר"ל דשחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה · וכן מלשון הרא"ש [שהעתקתי לעיל] שכ' וכן ר"ל שא' ב' דברים שסותרין זא"ז וכו' ולא ידעינן הי מינייהו דאחריתא הלכך עבדינן לחומרא עכ"ל מוכח להדי' דרק מחמת חומרא עבדינן כר"ל · אך אם ניקבו בני מעים אחר שחיטת הקנה קודם ששחט את הושט וכן אם ניקבה הריאה אחר ששחט את הושט קודם שחיטת הקנה לכאורה דזה הוה ודאי כמו שא' רבה לא אמר ר"ל [שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה] אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלוי' בקנה אבל בבני מעים לא אבל לשי' רש"י י"ל דלא הוי ודאי דהא אי' שם מתקיף לה ר"ז מאחר שנולדו בה סימני טריפה התרת מה לי בריאה מה לי בבני מעים [וסובר ר"ז אין טריפות לחצי חיות ובכל גווני שרין] ואף דא' שם והדר בי' ר"ז הא א' שם (ל"ג א') א"ל ר' אחא ב"ר לרבינא דילמא לעולם לא הדר בי' ור"ז לדבריו דרבה ~~~~ [וכ' רש"י שם ד"ה לא הדר בי' ופשיטא לי' לר"ז דאף באכילה שרי דאין טריפות לחצי חיות] א"כ לשיטתו הוה גם זה ספק ואף לשיטת התוס' דגורסים והדר בי' ר"ז מדבעי ר"ז ור"א ב' רב א' לרבינא דילמא לעולם לא הדר בי' ור' זירא לדבריו דרבה קאמר ולי' לא ס"ל ופי' ולי' לא ס"ל לא בבני מעים ולא בריאה דלית לי' דר"ל וכמש"כ לעיל מ"מ י"ל דאין זה ודאי רק ספק דהא ר' אחא ב"ר קאמר דילמא לעולם לא הדר בי' משמע דאין זה רק ספק אפי' לר' אחא ולהס"ד דש"ס הא הדר בי' ר' זירא מתבעיא שלו וס"ל כאתקפתא דא' מה לי בריאה מה לי בבני מעים [ובכל גווני שרי דאין טריפות לחצי חיות] וגם ר' אחא לא דחה סברת המקשן בלשון ודאי רק בלשון דילמא וא"כ נשאר רק בספק אפי' לשי' התוס' כנלפע"ד שוב מצאתי שגם במשבצות ס"ק ב' נתעורר בזה וכ"כ לשי' רש"י רק שמשמע שם מדבריו דלתוס' הוה ודאי בניקבו במ"ע אחר שחי' הושט קודם שחי' הקנה ולפענ"ד דגם לתוס' הוה רק ספק וכמו שבארתי בס"ד :

סי' כז (א) חתך מבהמה וכו' · בפ' השוחט (ד' ל"ג א') א"ר אחא ב"י ש"מ מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעים ואין מזמנין א"י על ב"מ מ"ט ישראל דבשחיטה תליא מילתא כיון דאיכא שחיטה מעלייתא איסתרי להו א"י דבנחירה סגי להו ובמיתה תליא מילתא הני כאמ"ה דמי [וע"ש פרש"י ד"ה מדר"ל דא' כיון שנחתך הקנה הוה ריאה כמנחא בדיקולא ש"מ אין מזמנין א"י וכו' משום ריאה דהוי כמו שמוציאה מן הבהמה בעודה מפרכסת וא"י לאו בשחיטה תלי היתר אכילה דידי' שלא הוזכרה שחיטה אצלו · ואמ"ה נאסר להן ואין יוצאה מידי אמ"ה עד שתמות אבל לישראל יצאתה מידי אמ"ה ע"י שחיטתה [עכ"ל רש"י] א"ר פפא הוה יתיבנא קמי' דרבא"י ובעי דאימא לי' מי איכא מידי דלישראל שרי ולא"י אסור ולא אמרי לי' דאמינא הא טעמא קאמר תניא דלא כר' אחא ב"י הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה [דאמרי' בפ"ד מיתות (ד' ס"ג ע"א) מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם · רש"י] ואוכלו וא' א"י וא' ישראל מותרין בו [וכ"ה בהעור והרוטב (ד' קכ"א ב') ע"ש וכ' רש"י ולא אמרי' במיתה תליא מילתא והוה אמ"ה לגבייהו והיינו דלא כר' אחא עכ"ל רש"י] והיינו מטעם סברת ר' פפא משום דליכא מידי דלישראל שרי ולא"י אסור וכמש"כ התו' שם ד"ה אחד וכ"כ רש"י פ' העור והרו' (ד' קכ"א ב') ד"ה אחד א"י והעתקתי לקמן ס"ק ב' ע"ש · ומש"ב בי"א דלהרמב"ם הוא מה"ת (הוא ברמב"ם בפ"א מה"ם ה"ב ובפ' י"א מה' סנהדרין) ולמדה מש"ס סנהדרין פ"ד מיתות (ס"ג א') מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בל"ת ת"ל לא תאכלו על הדם [עכ"ל הש"ס] משמע שהוא דרשה גמורה ורש"י בחולין פ' העור והרוטב (קכ"א ב') ד"ה וממתין כ' וז"ל ואסמכתא דרבנן בעלמא היא והכר"ו ותב"ש הקשו על רש"י מנ"ל זה דאין מה"ת רק אסמכתא וככר כ' המשבצות כאן ס"ק א' דהי' להם במח"כ בהעלם עין מדברי רש"י שם (קכ"א א') דהנה אי' ברים העור והרוטב (קי"ז ב') השוחט בהמה טמאה לא"י מטמאה טומאת אוכלים אבל לא טומאת נבילות וכ' שם רש"י ד"ה השוחט וכו' ישראל ששחט בהמה טמאה לצורך א"י ועודה מפרכסת אע"ג דלא חזיא לא"י דבמיתה הליא מילתא לב"נ ולא שרי להו שחיטה עד שתמות אפי"ה הואיל וישראל שחט שחיטה מעלייתא ואשכחן לגבי ישראל דשחיטה שרייא לגבי' בטהורה הלכך מעויא לי' מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לא"י וכו' וע"ש בפרש"י (ד' קכ"א א') ד"ה השוחט בהמה טמאה לא"י הא פריסית לה לעיל (קי"ז ב') דכיון דכוותה בשחיטת ישראל בטהורה משוייא לה אוכלא בעודה מפרכסת ולישראל שריא דהא בשחיטה תליא לה מילתא רי' ~~ ימי הואיל וישראל שחטה שחיטה מעלייא אע"ג דבטמאה לא שייכא שחיטה ולא"י לא משתרי עד שתמות דאמ"ה הוא לגבי' אפי"ה מהני מחשבת ישראל להאכ~~ לשויא אוכלא בעודה מפרכסת וכ"ש טהורה שאוכל היתר גמור הוא בעודה מפרכסת והא דאמרי' סנהדרין (ס"ג א') אסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה מדרבנן היא [עכ"ל רש"י] נמצא שהוכחת רש"י דהוא רק מדרבנן מדקרי לה אוכל דאלת"ה אלא שהוא אסור מה"ת לא הי' נקרא אוכל קודם שתמות עד שהלח"מ פ"א מה"ם ה' ב' הוצרך לייסב זה להרמב"ם כיון דעכ"פ מוציאה מידי אמ"ה מחמת זה קרי אוכל ע"ש עכ"פ לק"מ על רש"י מנין הוציא כן דהוציא כן מלשון המשנה דר"פ העור והרוטב דקרי לי' אוכל דמטמאה טומאת אוכלין קודם שתמות : (ב) **עד שתמות הבהמה** · אבל אחר שמתה מותר אפי' מה שנחתך קודם [ש"ך] ונלמד מהש"ס שהבאתי בס"ק א' חולין (ל"ג א' וקכ"א ב') הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך וכו' וממתין לה עד שתצא נפשה (אלמא אף מה שחותך מקודם מ"מ מותר לאכול אחר המיתה) א' א"י וא' ישראל מותרין בו [עכ"ל הש"ס] [ולא אמרינן במיתה תליא מילתא והויא אמ"ה לגבייהו · רש"י] אלא דשרי גם לא"י מטעם ליכא מידי כמש"כ בס"ק א' · וב' בי"א ס"ק ב' בשם הש"ך דדוקא שנשחטה כראוי אבל היכא שלא נשחטה כראוי כיון שאסור לישראל משום אמ"ה כיון דחתך ממנה קודם שתצא נפשה אסור גם לא"י דב"נ מצווה על אמ"ה ע"ש וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל ולזמן א"י על בני מעים א"כ על בשר הפורש מן הבהמה קודם שתצא נפשה אם בהמה טהורה היא דבת שחיטה היא ונשחטה ע"י ישראל דבן שחיטה הוא מותר אבל בבהמה טמאה ואפי' ע"י ישראל וא"כ בהמה טהורה וע"י א"י בשר הפורש

הפורש ממנה קודם שתצא נפשה אסור לזמן עליו א"י ואפי' לאחר שתצא נפשה של בהמה [עכ"ל רשב"א והובא בש"ך] וע' בש"ס פ' העור והרוטב (קכ"א א') דתני ר' אושעיא ישראל ששחט בהמה טמאה לא"י שחט בה שנים או רוב שנים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות אבר הפורש ממנה כפורש מן החי ובשר הפורש וכו' ואסור לבני נח ואפי' לאחר שתצא נפשה וכו' א"י ששחט בהמה טהורה לישראל ומפרכסת וכו' אבל הפורש ממנה וכו' ואסור לב"נ ואפי' לאחר שתצא נפשה וכו' הרוצה שיאכל מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית

סימן כח דיני כיסוי הדם ובו כ"ד סעיפים :

סעיף א (א) השוחט חיה או עוף צריך לכסות דמו **א** (ב) בין צדן עתה בין שהיו מזומנים בידו : והכיסוי

מביה"ש וכו' וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו א' א"י וא' ישראל מותרין בו [עכ"ל הש"ס] וכ' רש"י ד"ה א' א"י דהואיל דהותר לישראל הותר אף א"י דליכא מידי דלישראל שרי ולא"י אסור אבל הך דלעיל שחיטת טמאה וכן שחיטת א"י בטהורה אין בה היתר לישראל ולא"י נמי לא משתרייא דחיה היא [עכ"ל רש"י] מבואר מהש"ס הנ"ל כהרשב"א ודו"ק · (ג) ומש"כ בי"א ס"ק ב' ישראל ששחט בהמה טהורה ונפסלה בשחיטה אסור למכור בני מיעיו לא"י וכן הריאה וכן משמע להדי' מדברי הרשב"א שהבאתי בס"ק הקודם שכ' וז"ל ולזמן א"י על ב"מ וכו' אם בהמה טהורה היא ונשחטה ע"י ישראל דבן שחיטה הוא מותר וכו' [עכ"ל] משמע דוקא שחיטה כשרה וכ"כ בס' ת"ח בפ"ק [ומביאו פ"ח כאן ס"ק א'] דכל שנפסל בשחיטה ולא מהניא לה לטהרה מידי נבילה אסור להאכיל מבני מיעיו לא"י דלא יצאו מידי אמ"ה עכ"ל ודלא כפר"ח שהשיגו וכ' דהרשב"א לטעמי' אזיל דפסק כר"ל [וכשיטת רש"י] גם לקולא [דשחט הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה דס"ל דכמאן דמנחי בדיקולא] אבל אנן דקיי"ל בסי' כ"ו ס"ב דלא כר"ל א"כ לא ס"ל הסברא דכמאן דמנחא בדיקולא דמי וא"כ מותר להושיטו לב"נ [אלו דברי הפר"ח בקוצר] ודבריו תמוהים דהא כבר הוכחתי בסי' כ"ו ס"ק ג' באריכות דגם לפי' התוס' לא הוה אלא ספק אי קיי"ל כר"י או כר"ל וגם בר"ז גופא ספק וכלשון הש"ס (ד' ל"ג א') ודילמא לעולם לא הדר בי' דאפי' לר' אחא לא הוה אלא ספק שמא ר"ז לא הדר בי' וכן מוכח מלשון הרא"ש [שהבאתי שם] וז"ל ר"ל א' שני דברים שסותרין זה את זה ההיא כיון דשחט במקום התך והיא דשחט את הקנה וניקבה הריאה ולא ידעינן הי מינייהו דאחריתא הילכך עבדינן לחומרא [עכ"ל] אלמא דוקי לחומרא אמרינן דלא כמנחי בדיקולא דמי אבל לא כאן לקולא ועוד י"ל כ... הרמב"ן במלחמות שהביא כאן התב"ש ס"ק ה' [וגם בפלתי ס"ק ב' כאן הביאו והסכים עמו] (ומ"מ ע' לקמן בס"ק זה שי"ח על הרמב"ן) דאפי' החולקים על ר"ל דוקא אחר שחיטת סי' א' אבל אחר שחיטת ב' הסימנים כ"ע מודים דאמרי' כמאן דמנחא בדיקולא דמי וכן ברשב"א מבואר סברא זו · וא"כ בודאי הדין אמת כמש"כ שאם נפסלה בשחיטה שאסור להושיטו לב"נ וכ"פ בתב"ש ס"ק ה' ושוב מצאתי שגם בפלתי שם השיג על הפר"ח ופסק כאשר כתבתי וכן הסכים המשבצות ס"ק א' וח"א כלל כ"ז ס"ט וכ"כ הפמ"ג בפתיחה לה"ש סוף ד"ה אמנם מה דנ"מ ע"ש · וכ' הח"א שם ואף דלפני עיור לא שייך אלא א"כ אי אפשר להשיג בלי זה וכאן הא יוכל להשיג אלא אינו יהודי זה אינו דהרי האינם יהודים אינם חותכין הסימנים אלא נוחרים וא"כ נשאר תלוים בסימנים וא"כ כיון שמתה הבהמה ניתרים גם הם משא"כ בישראל ששחט הסימנים וכיון שנתנבלה בשחיטה ולא מהני שחיטתה לטהרה מידי נבילה וא"כ הוה כחותך בשר כשהיא מפרכסת מבהמה טמאה דאסור לב"נ [עכ"ל ח"א שם] וע' מש"כ לקמן בזה דלדידן דאינם נוהרים אלא חותכים הסי' בטלה סברתו · אמנם נלפע"ד דדוקא נפסלה בשחיטה בדבר שהיא נבלה בודאי אבל אם מצא פגימה אחר השחיטה אף דאסורה לנו מספק שמא בעור נפגמה · דאף דכתבתי לעיל בשם הרמב"ן דלאחר שחיטת ב' הסימנים כ"ע ס"ל דמנחי בדיקולא מ"מ יש פוסקים חולקים עליו ופוסקים לגמרי כר"ז דאפי' אחר שחיטת שני הסימנים לא אמרי' כדמנחי בדיקולא [וע' בתב"ש ס"ק ה' האריך בזה] וא"כ לא הוי אלא ספק אפי' בשחיטת כל הב' סימנים וכאן דיש עוד ספק שמא בעלם המפרקת נפגם ור"ח פסק לקולא אפי' לישראל כמבואר בש"ס פ"ק דחולין (י' ע"א) וא"כ אף דמחמירים לישראל כדפסק שם הש"ס [ע"ב] הלכתא כוותי' דר"ה כשלא שיבר בו עלמות מ"מ לגבי להושיטו לב"נ דלא הוי אלא משום חשש דלפני עור לא מחמירינן במקום ס"ס כזה כנלפע"ד ברור · ומצאתי בתשו' חתם סופר ח' יור"ד סי' י"ח שכ' וז"ל הגם דניחוש מ"מ היינו כנשחטו שני הסימנים כולם ונתנבלה או איכא אמ"ה אבל כשמעורה במיעוט בתרא של סי' הו"ל אבר המדולדל דלדידן נמי לית בי' אלא מלית פרוש מדרבנן לדעת רוב הפוס' [ע' בש"ס פ' המקשה ריש ד' ע"ד א' ובתוס' שם ד"ה אין בהם וברש"י שם ד"ה הו"ל ע"ש בתמצא כן] נמצא בנשחט סי' א' יש ... סמוך על הרשב"א דחיותא דתרי סימני ינקי מהדדי וא"כ נשחטו ב' הסימנים רובם ולא כולם נמי מותר אבל נשחטו ב' הסימנים כולם בודאי אסיר למכור ב"מ לא"י (... ת ת"ח שהסכים בפלתי ותבו"ש ופמ"ג סי' כ"ז) [עכ"ל בסי' י"ח] ובסי' י"ט טרח למצוא היתר ליישב המנהג שמוכרים ב"מ של נבילות לא"י והעלה כי רובא דרובא ... לות בשחיטה אין איסור ודאי רק איסור ספק כי אפי' שוחט בסכין פגום כ' הר"ן איכא בפיקא טובא שמא לא פגע בפגימה ושמא לא קרע וכו' ומ"מ אסורים ... כו ... מה"ת והטעם כי הבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך וכו' והעלו התוס' בכמה דוכתי וע' פ"ג דשבועות (ד' כ"ד א') תד"ה האוכל דהיינו איסור שאינו זכות ולא איסור אמ"ה משום דבחיי' לאו לאברים עומדת אלא משום איסור שאינו זכות אך כ"ז לדידן משא"כ לב"נ כל בהמה בחזקת היתר עומדת לי' וכל מה שיארע לו לבהמה תהי' מותרת לו לאכילה לבד אם יתלוש ממנה אבר בחיי' ולזה אינה עומדת וא"כ כל ספק אמ"ה שאירע בה מותר לו וע"כ כל ספק בשחיטה אסור לנו ומותר לדידהו וקרוב לומר דלא הוי ודאי נבילה אלא באווזות שמלעיטין שלפעמים שמסתכנים ע"י ההלעטה והנערות ממיתות אותם בסכין פסוט בסימנים ובזה יש לאסור למכור הב"מ לא"י משום דקיי"ל דאמ"ה דעוף נמי אסור לב"נ ומ"מ אפשר לומר כיון דגם א"י נוהגים לשחוט עופות מן הצואר ואינם נוהרים וא"כ גם העופות שלהם בלא"ה הוי אמ"ה וא"כ לא קיימא כתרי עברי דנהרא וליכא משום לפני עור ול"ד לבהמה דהם אינם שוחטים אלא נוחרים ואי לא ימכור הישראל לא שכיחי אמ"ה ושייך לפני עור משא"כ בעופות [ובמדינותינו שגם בהמות שוחטים הא"י מן הצואר ואינם נוהרים וא"כ גם בבהמה לא שייך לפני עור [ובטלה סברת הח"א שהבאתי מקודם] ועוד דייק לשון הב"ש אין מזמנין א"י על בני מעים (משמע דוקא אין מזמנין שיאכל אצל ישראל אבל למכור לו אפשר שסברי משום שאפשר קונה אותם שלא לאכילה לעצמו משום דאחז"ל ב"מ אוכליהן לאו בר אינש וכיון דאיכא למתלי בכוס היתר תו ליכא לפני עור כמבואר סוף פ' הנוזקין ובש"ס פ"ק דע"ז (ט"ו ב') וע"ש בתד"ה מי דמי וכו') [עכ"ל בקילור מסי' י"ט] :

סי' כח (א) השוחט חיה או עוף וכו' · מפורש בכתוב (ויקרא י"ז) ואיש איש מבני ישראל וכו' אשר יצוד ציד חי' או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר :

(ב) בין צדן עתה וכו' · מפורש במשנה ריש פ' כסוי הדם (פ"ג ב') ונוהג בחי' ועוף במזומן ובשאינו מזומן ובגמרא (פ"ד א') ת"ר אשר יצוד אין לי אלא

אסור למכור בני מעי' לא"י וכן הריאה שלא משום דלחומרא אמרי' אחר ששחט הקנה הוה הריאה כמנחי בדיקולא ואחר ששחט הושט הוי הב"מ ג"כ כמנחי בדיקולא ס' ת"ח וכרו"פ ותב"ש ופמ"ג דלא כפר"ח ודוקא כשנשחטו ב' הסימנים לגמרי אבל כשלא שחט רק רובן ה"ל אבר המדולדל דלא הוי אלא מלות פרוש מותר להושיטו לב"נ [ת' חתם ס' סי' י"ח] וע' מ"ח ועמש"כ במ"ח ס"ק ג' בסופו היתר ע"ז למכור הב"מ לא"י מתו"ת הח"ס סי' י"ט ע"ש (וע' במ"ח הטעם) וע' בתשו' ב' אבדהם באווזות שמלעיטין ונטרפו מחמת נקיבת הושט והעלה שמותר למכור הבני מעים לא"י ומבואר מדבריו דדוקא עוף אבל בבהמה שנתנבלה בשחיטה אין להתיר למכור הבמ"ע לא"י [פ"ת ס"ק א'] וכ' עוד שם בשם דגמ"ר דמ"מ מותר למכור להם דם היוצא בשעת שחיטה בעודה מפרכסת אף דלא שייך דליכא מידי כו' מ"מ בלא"ה אין ב"נ מצווה על דם מן החי כמבואר ברמב"ם פ"ט מה' מלכים · אך נלפע"ד דוקא שנפסלה בודאי אבל אם מצא הסכין פגומה אחר שחיטה אף דקיי"ל דאסורה מספק שמא בעור נפגמה מ"מ בזה מותר למכור לא"י הב"מ · כל שנפסלה בשחיטה הוי נבילה וכל שנשחטה כראוי ודבר אחר גורם לה ליפסול ה"ז טריפה · טור והוא ממשנה פא"ט (ל"ב א') · נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה [טור והוא מש"ס פ"ק כ' ע"ב] אבל בלא רוב בשר כשרה ואם נשבר ברוב בשר בלא החוט דעת מהר"י סג"ל (אחיו של הט"ז) דהוי טריפה (ומשבצות ס"ק א' כ' לדעתו דהוה נמי נבילה) אבל הט"ז סובר דבלא החוט אפי' עם רוב בשר כשרה הוא וכ"ד הפר"ח ושמ"ח ס"ד וגם בכרו"פ הסכים עם הט"ז ובייס וז"ל וע"כ עוף הבא לפנינו לוארו עקום כאילו הי' המפרקת נשבר ונתרפא בודקין אותו ואם החוט בתוכו שלם ואין בו ריעותא וריקבון וכדומה הכל כשר ואם יש בו ריעותא טריפה דחיישי' לשבירת מפרקת או לפסיקת החוט [עכ"ל כרתי סוף ס"ק ג'] ומשבצות בט"ז · סוף הסי' כתב ברוב בשר בלא החוט להחמיר בלא הפ"מ ובהפ"מ להקל ע"ש וזה דלא כפ"ת שהעלה בשם בי"ע ושו"ת תו"י להחמיר בזה אף בהפ"מ שוב מצאתי שבס' בל"י הביא ראיות לט"ז ודחה דברי הבי"ע (הכ"ל שהביא הפ"ת) והביא כן מכמה אחרונים ותמי' על הפ"ת שלא הביא דבריו ומ"מ בלא רוב בשר הוי ריעותא וצריך בדיקת החוט ואף דלדעת הב"ח דאפי' הלכה לא מהני בדיקה מ"מ הסומך בזה על הט"ז דסובר דאף הט בקיאים בבדיקה זו לא הפסיד (וכ"כ מדברי כרו"פ שהעתקתי לעיל) [פ"ת בשם שו"ת ת' ילחק וע' פ"ת סי' ל"ב ס"ק א' בשם דגמ"ר דבעי' דוקא הלכה הא לא הלכה לא סמכינן על הבדיקה :

סי' כח א בין צדן עתה בין וכו' · כגון אווזים ותרנגולים דסד"א אשר יצוד כתיב דוקא דברים הניצודים ת"ל ציד מ"מ [ש"ס וש"ך] וכתב דכ' אשר יצוד שלא יאכל אדם בשר אלא לפרקים כמו ציד ואט חלושי הכח לוים

הג"ה (ג) והכיסוי הוא מצוה בפני עצמה (כך משמע באשירי פרק כיסוי הדם סוף סי' ו') (ד) אבל השחיטה כשרה אף אם הזיד ולא כיסה (ב"י וכ"כ א"ח וכ"ה בכל בו):

ס"ב (ה) חייב לברך ב קודם שיכסה אקב"ו על כיסוי דם בעפר:

הג"ה (ו) מי ששחט פעם הראשון ג מברך שהחיינו על הכיסוי אבל לא על השחיטה ד (ז) למזיק לבריה (במנהגים ישנים בשם ר' ידידיה משפירא):

ס"ג (ח) כוי שהוא ספק חיה (ט) וכלאים ה הבא מבהמה וחיה צריך לכסות דמן (י) ואינו מברך ו ואין שוחטין אותם ביום טוב ז (יא) ואם שחטן אינו מכסה דמן (יב) ובלילה אם רישומו ניכר יכסנו:

הבופל"ו

לויס ואוכליס [ש"ס] ומ"מ לא יעדן עלמו בתפנוקים אא"כ הוא חלוש למאוד ולריך זה לשמירת בריאותו [רש"ל] וע' עוד במ"א בשם הרמב"ם: ב קודם שיכסה · ואם שכח ולא בירך קודם אין לברך אח"כ [שמ"ח ס"ג · וע' תב"ש ס"ק ג']: ג מברך שהחיינו · הש"ך והפר"ח חולקים על רמ"א וסוברים שאין מברכים שהחיינו אלא דוקא על מלוה שקבוע מזמן לזמן אבל לא בכיסוי ע"ש וע' מ"ח ס"ק ו': ד דמזיק לברי' · עש"ך כ' טעם אחר וע' מ"ח ס"ק ז': ה הבא מבהמה וחיה · כ' הש"ך מיירי בלבי הבא על התישה דמספקא לן אי חוששין לזרע האב ולכך מספיקא מכסה ואינו מברך דדילמא אין חוששין [עכ"ל ש"ך] ולכך אין שוחטין לכתחלה ביו"ט משום דחייב לכסות מספק ואסור לחלל יו"ט מספק [רש"י והעתקתיו במ"ח סוף ס"ק ז'] וע' ס"ק שאח"ז אבל בתיש הבא על הצבי' חייב לכסות בודאי דהא אפי' חוששין לזרע האב מ"מ איכא מקלא לבי וקיי"ל לבי ואפי' מקלת לבי [ש"ס הבאתי במ"ח שם]: ו ואין שוחטין אותם ביו"ט · הטעם כמש"כ בס"ק הקודם דאסור לחלל יו"ט מספק · ואפי' איכא עפר מוכן מפני שהרואה יאמר ודאי חי' הוא דאל"כ לא הי' מטריחים לכסות דמו ביו"ט ויבוא להתיר חלבו [ש"ע א"ח סי' תצ"ח והוא מש"ס פ"ק דיו"ט סוף ד' ח'] ש"ך: ז ואם שחטן אינו מכסה וכו' · וכ' הטור והרא"ש ואין יכולים לקבל הדם בכלי

אלא אשר יצוד · צודים ועומדים מנין כגון אווזים ותרנגולין ת"ל ציד מ"מ א"כ מה ת"ל אשר יצוד למדה תורה ד"א שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת [פרש"י כאילו הוא צד שאינה מזומנת לו פי' שלא יאכל אדם בשר תדיר שלא יעני עכ"ל רש"י ולפע"ד אפשר לפרש דלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה היינו בזול כמו שצידה משיג בחנם ודו"ק] ומסיק שם בש"ס א"ר נחמן כגון אנו לוין ואוכלין [ופרש"י כגון אנו שאין אנו בריאים] וכ' רש"ל דמ"מ לא יעדן עלמו בתפנוקים אא"כ הוא חלוש ביותר ולריך לשמירת בריאותו וכ' הרמב"ם [והועתק בש"ע לק' סי' רמ"ו סעי' כ"א והוא מש"ס שבת ד' פ"ג ב' וברכות ס"ג ב' ע"ש] אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עלמו עליהם ולא באלו שלומדים מתוך עידון ומתוך אכילה ושתי' אלא במי שממית עלמו עלי' ומלער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה וכו' עכ"ל וע' בס' המדע פ"ה וכ"מ שם דהא דאמרי' יכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו היינו במלבושים דר"י קרי לי' למאני מכבדותא [כ"ז במשבצות ס"ק א' ע"ש]: (ג) והכיסוי הוא מצוה בפ"ע · כן מסיק ברא"ש פ' כה"ד סי' ו' דהביא דעת בה"ג לברך על הכיסוי אחר הכיסוי דזו סיום מלות שחיטה היא ואין לברך באמלע הלכך על השחיטה קודם השחיטה ועל כיסוי אחר גמר המלוה והרא"ש כ' והעולם לא נהגו כך [אלא מברכים על כיסוי קודם הכיסוי] משום דחשיבי כיסוי מלוה בפ"ע [עכ"ל הרא"ש] וא"כ מדכ' הרמב"ם וש"ע ה"ג לברך על הכסוי קודם שיכסה א"כ ס"ל כהרא"ש דהיא מלוה בפ"ע: (ד) אבל השחיטה כשרה וכו' · כ' הגר"א ממש"כ [ריש פ' כה"ד פ"ג ב'] בכוי ואין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסים את דמו ואפי' בדקר נעוץ דלא מעכבי לשמחת יו"ט וע' רש"י פ"ק דיו"ט (ח' ב') ד"ה אין מכסין אותו ביו"ט וכו' [עכ"ל הגר"א] ר"ל דכ' שם רש"י ומשום אימנועי משום שמחת יו"ט ליכא דמשום דלא מכסי דם לא מיתסר לפור באכילה [אלמא דהשחיטה כשרה בלי כיסוי] וכ"מ קצת מהא דאמרי' פ' כה"ד (פ"ח ב') א"ר בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מלות אפר פרה ועפר סוטה [ופריך וליחשוב נמי עפר כה"ד [ומשני] התם הכשר מלוה איכא הנאה ליכא [ופירש"י הנאה ליכא דבלאו כיסוי הדם נמי הוה משתרי בשר אבל באפר פרה וכו' · עכ"ל · ע"ש] שוב מלאתי להל"ח פ' כה"ד ס"ק א' כ' ג"כ ראי' זו וע' שפ"ד ס"ק ב' פיקפק על ראי' זו: (ה) חייב לברך קודם כו' · וכ"כ הרמב"ם בפי"ד וכ"כ הרא"ש דכן מנהג העולם דלא כבה"ג הבאתים בס"ק ג' ע"ש והגר"א כ' וז"ל חייב לברך קודם כמש"כ פסחים פ"ק (ד' ז' ב') כל המלות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן ובתוספתא פ' בתרא דברכות וירושלמי שם השוחט לריך ברכה לעלמו אקב"ו על השחיטה והמכסה לריך ברכה לעלמו על כיסוי הדם: (ו) מי ששחט פעם הראשון וכו' · כמש"כ בס"פ כיסוי הדם (פ"ח ב') בשכר שאמר אברהם א' ואנכי עפר ואפר זכו בניו לב' מלות עפר סוטה ואפר פרה וא"ר בשכר שא' א"א אם מחוט וכו' ומברכין כמו שמברכין על כל מלות ליצית וסוכה וע' מש"כ בא"ח בסי' כ"ג וע' ש"ך כאן [עכ"ל הגר"א] והש"ך השיג על רמ"א דהא גבי ליצית קיי"ל דאין מברך שהחיינו אא"כ קנה בגד חדש מטעם כלים חדשים אבל בעושה ליצית בבגד ישן [ואפילו פעם ראשון] אינו מברך שהחיינו ואדרבא הגמרא שם (בפ' כ"ה פ"ח ב') פריך וליחשוב נמי עפר כיסוי הדם [ומשני] התם הכשר מלוה איכא הנאה ליכא וגם הר"ן ורשב"א בתשו' סי' קכ"ו כ' הא דלא מברכין שהחיינו אתפילין משום דלא מזמן לזמן קאתי וא"כ כ"ש בכיסוי וביאר הש"ך הא דאמרי' במנחות הי' עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר שהחיינו היינו כמו שפרש"י משום דהיו כ"ד משמרות ואין מתחדשות יותר מב' פעמים בשנה וכיון דיש להם זמן קבוע מברכין שהחיינו הא לא"ה לא וא"כ ה"ה בכיסוי א"ל לברך שהחיינו וכן הפר"ח האריך וסיים ולענין דינא כיון שהתשו' והרשב"א מסכימים שלא לברך ודבריהם נראין עיקר ועוד דס' ברכות להקל הכי נקטי' ודלא כרמ"א [עכ"ל פר"ח וכ"ד כנה"ג ובל"י ופמ"ג בש"ך ואעפ"י שהתב"ש יישב דברי רמ"א והסכים עמו מ"מ נלפע"ד דיותר טוב שלא לברך דמ"מ ספיקא דפלוגתא היא וס' ברכות להקל ובפרט שהרבה אחרונים מסכימים כן: (ז) משום דמזיק לברי' · כ' הש"ך דטעם זה דחוק והתב"ש כ' דמקורו מפ' הפועלים (ד' פ"ה) בההיא עגל דתלי רישא בכנפי' דר' וכו' ואמרינן התם דה"ל לרחם עלי' וש"ך כ' טעם אחר והתב"ש השיג על טעם הש"ך ע"ש: (ח) כוי שהוא ספק וכו' · משנה בר"פ כה"ד (פ"ג ב') ונוהג בכוי מפני שהוא ספק ואין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו [עכ"ל] ובפ' או"ב (פ' ע"א) איתא א"ר יהודה כוי ברי' בפ"ע הוא ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה הוא אם מין חי' הוא ר"כ א' כוי זה איל הבר כתנאי כוי זה איל הבר וי"א זה הבא מן התיש ומן הצבי' ר' יוסי אומר כוי ברי' בפ"ע הוא ולא הכריעו כו' רשב"ג מין בהמה הוא ושם (ע"ט ב') איתא והא דתנן כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו וכו' במאי עסקינן אילימא בתיש הבא על הצבי' וילדה בין לרבנן ובין לר"א לישחוט וליכסי לבי ואפי' מקלת לבי אלא בצבי הבא על התישה וילדה אי לרבנן [דאמרי חוששין לזרע האב] לישחוט וליכסי אי לר"א [דא' אין חוששין וכו'] לישחוט ולא ליכסי [דהא בהמה גמורה היא ואין כאן ספק · רש"י] [ומשני] לעולם בצבי הבא על התישה ורבנן ספוקי מספקא לי' אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין [והלכך לא לישחוט שמא חוששין ולריך כיסוי והוא אינו יכול שמא אין חוששין ומחלל יו"ט · רש"י]: שהוא ספק חי' · הוא כר"י שא' ברי' בפ"ע ולא הכריעו: (ט) וכלאים הבא מבהמה וחי' · כ"א בברייתא הנ"ל בס"ק ח' וי"א הבא מן התיש ומן הצבי' ומיירי בצבי הבא על התישה דספק אי חוששין לזרע האב וכדכ' רש"י שהעתקתי בס"ק ח' לא ישחוט שמא חוששין והוא אינו יכול לכסות שמא אין חוששין וכו' אבל בתיש הבא על הצבי' דאפי' חוששין לזרע האב יש מקלת לבי וחייב לכסות ודאי ולפיכך שוחטין אותו ביו"ט ומכסין כדאי' בש"ס שהעתקתי בס"ק ח' וכ"כ רש"ל וט"ז וש"ך ס"ק ז' וכ"ד הפר"ח דלא כתב"ש שחשש לכתחלה לדעת הב"ח כי כלל זה מסרה לנו תוה"ק אחרי רבים להטות ומכ"ש שטיטת הרבים עיקר בש"ס ופוסקים כדבריהם: (י) ואינו מברך · כ"פ הרא"ש פ' כה"ד סי' א' דלא כר' יונה שכ' שלריך לברך וראי' משבת פ' ב"מ (כ"ג) דאין מברכין על הדמאי מפני שהוא ספק דדבריהם משמע הא ספק דאורייתא מברכין [וכאן בכוי הא ס' דאורייתא] והרא"ש דחה דבריו כיון שהוא ספק אין לברך שמא יעבור על לא תשא והברכה אין מעכב ומה דאמר הש"ס [בשבת שם] ספק דדבריהם לא אתי לאפוקי ספק דאורייתא אלא אתי לאפוקי ודאי דדבריהם דמברכין וגונו מדכ' ולא תסור וכ"ד הרמב"ם והטור וש"פ: (יא) ואם שחטן אינו מכסה · וכ' הטור והרא"ש פ' כה"ד סי' א' דאין יכולים לקבל הדם בכלי כדי לכסותו בלילה משום דאין שוחטין לתוך הכלים וע' בי"א ס"ק ז' דהאידנא וכו' ומ"מ יותר טוב ליתן מעט עפר וכו' והקשה הש"ך לדברי הב"ח למה לא אשמועינן בש"ס ופוסקים הך תקנה דעפר בכלי ותי' דאפשר דלא מתיר אלא ע"י מעט עפר בענין דליכא למימר שיכסה בו ומדינא הי' אסור במעט עפר משום השדא דעבו"א דעדיין ראוי לזריקה אלא דהאידנא דאין דרך עובדי אלילים בכך ומדינא שרי אף בלא עפר אלא דלחומרא יתן מעט עפר [עכ"ל ש"ך] ודבריו דחוקים ונכונים דברי הדרישה שהביא הש"ך מקודם דגם במעט עפר יש חשש שיאמר הרואה שלוקח עפר לכסות בו ויביא להתיר חלבו וכן הסכים בס' בל"י ס"ק ג' והביא כן בשם שארי .אחרונים וכן הסכים בתב"ש סק"ז · וכן עיקר וכן משמע מסתימת רמ"א כאן שאעפ"י שהביא בסוף סי' י"ב דהאידנא אין דרך עובדי אלילים בכך מ"מ סתם ולא הביא ההיתר לקבל תוך הכלי משום דלכתחלה בלא עפר אסור אף האידנא [דלא מתיר שם סוף סי' י"ב אלא דיעבד] ובעפר איכא חשש התרת חלבו וכמש"כ: (יב) ובלילה אם רישומו ניכר וכו' · ז"ל הרא"ש פ' כה"ד סי' א' ואם נשאר מן הדם עד הלילה יכסה ולא יברך והא דהתנה בש"ע אם רישומו ניכר כ"כ גם הטור והוא מדתניא בברייתא (ד' פ"ז א') השוחט ונבלע הדם בקרקע חייב לכסות

ס"ד (יג) **הבופ"לי נהגו שלא לכסות דמו :**
הג"ה (יד) ויש מסתפקין-כבופל"י שהוא שור הבר שמא חיה הוא (הגאונים והערוך ועי' מ"ח שהוא פלוגתא דש"ס) על כן טוב לכסותו בלא ברכה ח או לשחוט עוף גם כן ואז יוכל לברך על הכיסוי משום העוף · (בהגהות מהרי"ו) :

ס"ה (טו) **צריך שיהיה למטה עפר תיחוח** ט (טז) **וצריך להזמינו בפה** (יז) **וי"א שאינו צריך :**

ס"ו (יח) **מכסה בידו** י (יט) **או בסכין או בכלי אחר אבל לא ברגלו כדי שלא יהיו מצות בזויות עליו :**

ס"ז (כ) **שחט ולא היה עפר למטה** יא **צריך לגרור הדם וליתנו בעפר תיחוח ולכסות עפר תיחוח עליו :**

ס"ח (כא) **מי ששחט הוא יכסה** יב **ואם לא כיסה וראהו אחר חייב לכסות :**

שחט

מקור חיים

לכסות ומוקי שם בש"ס כשרישומו ניכר וכ"כ הרשב"א בת"ה : (יג) הבופלי · ז"ל ב"י כ' האגור שור הבר שקורין בופלי רבותינו הגאונים נמנו עליו שמכסין דמו ולא איפשטא אם חי' הוא אם בהמה [עכ"ל] ובהג"ה כתב אמת כי הערוך פי' כן אבל ר' ישעי' אחרון כ' הבופלי הוא מריא ולפי פירושו אין לספוקי בחיה וכן המנהג שלא לכסות דמו [עכ"ל ב"י] וד"מ כתב בשם שחיטות מהרי"ו כי הוא ספק חי' וחייב לכסות מספק וכדי להוציא נפשו מפלוגתא ישחוט עוף ע"ג דם הבופ"ל כדי שיוכל לעשות ברכה על הכיסוי עכ"ל : (יד) ויש מסתפקים וכו' · ע' ס"ק הקודם שהגאונים כ' שלא איפשטא אם חי' הוא אם בהמה וגם במהרי"ו כ' דהוא ספק והגר"א [ס"ק ו'] כ' וז"ל הבופלי וכו' כמו שפי' שהוא מריא [ס"ק ז'] ויש מסתפקין [משום] שלועזין אותו לכוי א"כ דב' הסברות פליגי אם הוא שור הבר או איל הבר ולהגאונים ס"ל שהוא שור הבר כמש"כ האגור וערוך תליא בפלוגתא דת"ק ור' יוסי [בפ"ח דכלאים מ"ו] דסברא ראשונה ס"ל כת"ק דקיי"ל כוותי' וכן פ' הרמב"ם וסברא שני' ס"ל כר"י וע' במרדכי סי' תתרכ"א בשם ר"ח בשם הגאונים דס"ל כן ונראה טעמייהו משום דר' אחא בחולין פ' או"ב (ד' פ' ע"א) ס"ל כר"י וע' תוס' שם ד"ה דילמא כו' [שכ' שם וקסבר ר' אחא דתאו מין חי' כר"י דא' בשמוך שור הבר מין חי' הוא דאי כרבנן וכו' ע"ש] והרא"ש שם פ' או"ב סי' ג' כ' וז"ל תנן שור הבר מין בהמה ר"י אומר מין חיה ופ' הרמב"ם כרבנן ויש ספרים שכ' בהם א"ל ר"א בריה דר"א ודילמא מינא דתאו ניהו אלמא, דהני אמוראי בתראי סברו דתאו דמתרגמי' תורבלא חי' הוא [עכ"ל הרא"ש] וע' תוס' זבחים (קי"ג ב') ד"ה אורזילא ואותם בופלש כו' [עכ"ל הגר"א עם תוס' ביאור מעלי] : (טו) צריך וכו' · ברי"פ כה"ד (פ"ג ב') א"ר זירא השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר ושפך את דמו וכסהו בעפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה [ופרש"י אילו הי' כתוב] וכסהו עפר [הי'] משמע דלא בעי עפר אלא בכיסוי [השתא דכתיב] בעפר משמע כולו עטוף בעפר תיחוח [עכ"ל רש"י] : (טז) וצריך להזמינו בפה · בפ' השוחט (ל' ע"ב) רבא הוה בדיק להו גירא לר' יונה ב"ת ושחט בה עופא בהדי דפרח (ושם ל"א א') פריך והא"ר זירא א"ר השוחט צריך שיתן עפר למטה וכו' [ופרש"י עפר תיחוח למטה דאם הוא עפר קשה לא מיקרי עפר למטה] (ומשני) דמזמין לי' לעפר דכולה פתקא [ורי"ף הגי' פקתא ע"ש] ופרש"י עפר כל הבקעה הי' מסיע וכותש או שהי' עפר תיחוח ומזמינו בפה לכך · פתקא · בקעה [עכ"ל רש"י] וכ' הרא"ש פ' השוחט סי' ח' וז"ל ולא נתברר זימון זה מה צריך אם הי' כבר עפר תיחוח עכ"ל וז"ל התוס' פ' כה"ד (פ"ג ב') ד"ה צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה · עפר שלמעלה מצוה שיתן הוא דהא כיסהו ונתגלה פטור מלכסות וכסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות (ד' פ"ז א') אבל עפר שלמטה אין צריך שיתן הוא אם יש עפר הרי הוא כאילו נתן הוא העפר והא דאמרי' לעיל בפ"ב (ד' ל"א א') דמזמני לי' לכולה בקתא היינו במקום שהי' הקרקע קשה הי' חופר משום דבעינן שיהי' עפר תיחוח ומיהו לעיל פי' בקו' שהי' מזמינו בפה לכך [עכ"ל תוס'] וכ"כ הרא"ש פ' כה"ד בסופו דאין צריך שיתן העפר שלמטה ע"ש נמצא דעה ראשונה הוא דעת רש"י ז"ל וכ' ב"י שכ"ה דעת בעה"ע : (יז) וי"א שאינו צריך · כבר נתבאר בס"ק הקודם שכ"ה דעת התוס' ורא"ש וכ' הפר"ת שכ"ד הרשב"א בחידושיו וכ"ד רי"ו וכ"ד הרמב"ם וכן עיקר : (יח) מכסה בידו כו' אבל לא ברגלו · בפ' כה"ד (פ"ז א') תניא אידך ושפך וכיסה במה ששפך [בידו · רש"י] יכסה שלא יכסה ברגלו שלא יהיו מצות בזויות עליו : (יט) או בסכין · וכ' בד"מ בשם ת' רשב"א סי' תר"ך דאסור לכסות בסכין ששוחט בו שמא יפגמנו וכ' בד"מ ס"ק ב' דמיירי בסכין אחר שאינו שוחט בו או בקתא של סכין וכן נוהגים השוחטים שמכסין בקתא של סכין [עכ"ל ד"מ וע"ל סוף סי' י"ח ס"כ] : (כ) שחט ולא הי' עפר למטה צריך לגרור וכו' · כ"כ הרשב"א ועיר · ולמדו מדאמרי' הא דתנן כרים פ' כה"ד (פ"ג ב') כיסוי הדם אין נוהג במוקדשין · ומפרש בש"ס דטעמא משום דלמטה לא אפשר לתת עפר משום דאי מבטל לי' הו"ל מוסיף על הבנין ואי לא מבטל לי' הו"ל חציצה [ופריך] ולגררי' ולכסי' מי לא תנן דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אלמא דגריר ומכסה ה"נ נגרור ונכסי' [ומשני] הי בקדשי מזבח ה"נ וכו' ע"ש [ב"י] ומש"כ בי"א די"א דאין צריך לגרר בארתי בס' ע"ו ע"ש : (כא) מי ששחט וכו' ואם לא כיסה וכו' · משנה (פ"ז א) שחט ולא כיסה וראהו אחר חייב לכסות ובגמ' ת"ר ושפך וכיסה מי ששפך יכסה שחט ולא כיסה וראהו אחר מנין שחייב לכסות שנא' ואומר לבני ישראל אזהרה לכל בני ישראל [ואומר וכו' בפרשת כיסוי היא · רש"י] · וע' בטור שכ' ואם קדמו אחר וכיסה חייב ליתן לו עשרה זהובים [והעתקתי בי"א ס"ק י"ב] והוא מש"ס פ' כה"ד (פ"ז א') תניא אידך ושפך וכיסה מי ששפך הוא יכסנו מעשה בא' ששחט וקדם חבירו וכיסה וחייבו ר"ג ליתן לו עשרה זהובים ומסיק הש"ס משום שכר ברכה וכ' התוס' שם ד"ה וחייבו ר"ג ולא הי' יכול לפוטרו במה שהי' נותן לו עוף אחר לשחוט דזאת מצוה אחרת היא וכו' וע' ברא"ש פ' כה"ד סי' א' בשם ר"ת מעשה באב שא' למוהל שימול בנו וקדמו אחר ופטרו ר"ת מטעם דמידי דלית בי' חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו · ואפי' אם תפס מפקינן מיניה כיון שהי' שם ושנה אמן אמרי' (ברכות נ"ג ב') גדול העונה אמן וכו' ואם לא ענה אמן איהו דאפסיד אנפשי' [וע' רא"ש שם שבמוהל מטעם אחר יש לפטור דאפשר שא"ל האב למוהלו מ"מ לא זכה עדיין באותו מצוה לחייב האחר אם קדמו ול"ד לכיסוי דא' תורה ושפך וכיסה מי ששפך יכסה וכאב ערלה למול וקדמי אחר דמי ממש לכיסוי ע"ש] וז"ל הטור כאן ואפילו על הכיסוי לא גבינן מיניה בבי דינא בזה"ז דבמילתא דלית בה חסרון כיס וכו' ואם נתנו לו בן למול וקדם אחר כמו כן אין מחייבין

יד אליהו

בכלי לכסותו בלילה משום דאין שוחטין לתוך הכלים [כמבואר לעיל סי' י"א] דנראה כמקבל דם לאלילים וכ' הב"ח וש"ך ס"ק י' דהאידנא דאין דרך א"י בכך [כדאי' לעיל סוף סי' י"ב] בדיעבד אם שחט יכול לקבל הדם לתוך הכלי ומ"מ יותר טוב ליתן מעט עפר וצרורות בכלי קודם קבלה וכ' שפ"ד ומ"מ לכתחלה לא יעשה כן [עכ"ל] · אבל דעת הדרישה ושמ"א ס"ד דאפי' דיעבד לא מהני ליתן מעט עפר או מים עכורים כדי לכסותו דכל שמקפיד ביו"ם בכדי לכסותו שייך גזירת חז"ל שמא יבואו להתיר חלבו [כמש"כ בס"ק ו' מש"ס ופוס'] רק דוקא כמו שמבואר בש"ע בלילה אם רישומו וכו' [וע' תב"ש ס"ק ז'] וכן הסכים בס' בל"י ס"ק ג' וכ' שכ"ד ככ"ג בשם דמ"א וע' מ"ח ס"ק י"א כתבתי שכן עיקר : ח או לשחוט עוף נ"ב · פי' אלו אבל לא [ע"ג] בתערובות עם דם הבופלי דהא יהי' בטל בתוכו כמש"כ בסעי' י"ג בנתערב דם חי' עם דם בהמה [מ"ז ס"ק ה'] : ט וצריך להזמינו בפה · פי' העפר שלמטה צריך להזמינו בפה לדיעה זו היכא שמלא עפר תיחוח וכן כשנותן הוא לשם כיסוי הטוב כהזמנה בפה אבל עפר שלמעלה צריך שיתן הוא לכ"ע וכ"ז לכתחלה אבל דיעבד אפי' עפר שלמעלה אם לא נתן הוא כשרה דהא כסהו הרוח קיי"ל דפטור מלכסות והוא משנה שלימה [ש"ך בשם הפוסקים] : י או בסכין · פי' בקתא של סכין אבל לא בראש הסכין במקום ששוחט שאסור לכסות בו משום שמא יפגמנו כדאי' לעיל סוף סי' י"ח ס"כ ע"ש [ד"מ וש"ך] : יא צריך לגרור · [כ"ד הרשב"א וטור] אבל י"א דאין צריך לגרר כיון דהי' ראוי ליתן עפר למטה אין מעכב [הרא"ה וכ"מ מרש"י · עי' ביאורי הגר"א ס"ק י"א ועיין מ"ח ס"ק ל"ה] : יב ואם לא כיסה וכו' · וע' בטור שכ' וכיון שהשוחט קודם לכל אדם הלכך אם קדמו אחר וכיסה חייב ליתן לו עשרה זהובים שכר ברכה שביטל ממנו אלא שאין גובין אותו בזמה"ז [וש"ע כתבו בחו"מ סוף סי' שפ"ב] וכ' שם בש"ע ואם תפס לא מפקינן מיני' ואף דלא ענה אמן ואף דבמילה אם לא ענה אמן אף תפס מפקינן מיני' ע' מ"ח ס"ק כ"א שיש חילוק בין זה לזה דבמילה דרך לברך בקול רם אבל בכיסוי דם דרך לברך בנחת ע"ש משמע הא שמע וענה אמן אי תפס מפקינן מיניה אפי' בכיסוי ע"ש וכ' בהגמי"י פי"ד מה"ש ומביאו בד"מ ס"ק ג' מ"מ אנו רואין שלא טוב עשה וצריך לפייסו [עכ"ל וכ"כ בל"י ס"ק ח' בשם סמ"ק] · ואי רשאי השוחט לכבד לאחר יש דיעות באחרונים ומנהג העולם שמכבדין וכתב בתב"ש ס"ק י"ד דוקא לכבד לפרקים דרך כיבוד ומכ"ש לכבד מי שגדול ממנו רשאי אבל לעשות דרך שליחות אין רשאי דמצוה בו יותר משלוחו דאינו רוצה לטרוח בעצמו ומבזה המצוה וכן לענין מילה אפי' האב יכול להיות מוהל בעצמו רשאי לכבד דרך כבוד להתב"ש אבל לא דרך שליחות וזה ודאי דלא ימכור המצוה בדמים

ס"ט (כב) שחט מאה חיות או מאה עופות או ששחט חיה ועוף במקום אחד יג כיסוי אחד לכולם :

ס"י (כג) השוחט ונבלע הדם בקרקע אם רישומו ניכר יד חייב לכסות :

סי"א (כד) כיסהו הרוח טו פטור מלכסות (כה) ואם חזר ונתגלה טז חייב לכסות אבל אם הוא עצמו כיסהו ונתגלה יז אינו חייב לכסותו פעם אחרת :

סי"ב יח (כו) דם שנפל לתוך המים או מים שנפלו לתוך הדם אם יש בו מראה דם חייב לכסות ואם לאו פטור :

סי"ג (כז) נתערב הדם ביין אדום יט או בדם בהמה כ רואים היין ודם בהמה כאלו הוא מים ואלו נתערב במים כשיעור הזה היה בו מראית דם חייב לכסות :

שחט

בדמים שכ"כ אמת קנה ואל תמכור [וע' מ"ח ס"ק כ"א] [שפ"ד סוף הסימן] : יג כיסוי א' לכולם · ודין אם שח בין כיסוי לכיסוי או בין שחיטה לכיסוי או בין שחיטה לשחיטה נתבאר בסי' י"ט ס"ד ה' ע"ש : יד חייב לכסות · וכ' בשמ"ח סי"א וז"ל וכ"ל דיגרר קלתו אעפ"י שבלוע בתוך הקרקע ויתכנו ע"ג עפר תיחוח ויכסה עפר תיחוח למעלה דהא למטה ליכא עפר [תיחוח] כ"א קרקע [וסתם קרקע לאו עפר תיחוח] (תב"ש ס"ק ע"ז) ודוקא שעדיין לא כיסה מלמעלה אבל אם כבר כיסה למעלה במקומו ולא גררו פטור [עכ"ל שמ"ח וע' תב"ש ס"ק ע"ו ע"ז]: טו פטור מלכסות · וכ' בשמ"ח סי"ב דוקא שכסהו הרוח בדברים שמכסין בו וכן למטה היה דברים שמכסין בו או שנבלע בקרקע אבל אם כסהו הרוח בדברים שאין מכסין בהם או שלא היה למטה דברים המכסין בהם יש לגלותו וליתן עפר למטה ולמעלה ובלא ברכה [וע' תב"ש ס"ק ע"ז שעמו בזה] [עכ"ל שמ"ח] : טז חייב לכסות · דאין דיחוי אלא במצות ומ"מ יכסנו בלא ברכה [שמ"ח סוף סי' י"ג ופר"ח ופמ"ג] ופ"ת ס"ק ד' בשם פרי תו' ובאר יעקב וכרתי ס"ק י"ג משום דהא דאין דיחוי אלא מצות הוא איבעיא בש"ס דלא איפשיטא אך נכון שישחוט קודם הכיסוי עוף אחר ויברך על כיסוי ואח"כ יכסה האי דנתגלה אבל אי לית לי' עוף אחר ודאי מכסה בלא ברכה [פ"ת שם בשם ב' יעקב ושפ"ד ס"ק ע"ז] : יז אינו חייב לכסותו פעם אחרת · דוקא נתגלה דיעבד אבל לכתחלה אסור לגלותו רק אין צריך לשמרו גם מותר לנקר אצירו ואם נתגלה נתגלה וגם אין רשאי לכסות בר"ה או בשאר מקום שבודאי עתיד להתגלות [שמ"ח סי"ג וע' תב"ש ס"ק י"ח טעמו] וי"א דמותר לכתחלה לגלותו דכתיב וכסהו כיסוי א' ותו לא וגם מותר לכתחלה לכסות ברחוב מקום דריסת הרבים אע"ג דודאי חוזר ומתגלה מיד [ס' ת"ח ופר"ח ס"ק י"ח וכרו"פ ס"ק י"ד ע"ש וע' שפ"ד סוף ס"ק כ"א מש"כ בזה] : יח דם שנפל לתוך המים · שאעפ"י שבטל ונדחה ראשון ראשון אפי"ה כשהולך ורבה עד שחוזר למראה דם חוזר ונראה דאין דיחוי אלא מצות וחייב לכסות [וע' מ"ח ס"ק כ"ו] וכבר כתבתי במ"ח שם ובי"א ס"ק ע"ז דמ"מ יכסנו בלא ברכה או ישחוט עוף אחר דהא דקיי"ל דאין דיחוי וכו' הוא ספק בש"ס והוי רק ספיקא דדינא : יט או בדם בהמה · או בדם היקיז של חי' מסורה או עוף אסור או בדם חי' טמאה או בדם חי' נבילה או טריפה בכל אלו רואין כאלו הם מים וכו' [וע' מ"ח ס"ק כ"ו] · וכ' בס' ת' למשה דאם נתערב דם חי' ועוף בדם חי' ועוף אחר שכבר כיסה אותה וחזר ונתגלה דפטור לכסותה [כמבואר בסעי' י"א ע"ש] או שכבר כיסה מקלת דמה דאין צריך לכסות יותר [כמש"כ בס' ע"ו] אפשר דבכה"ג אפי' לא הי' בו מראה דם חייב בכסוי דכיון דכל הדם הוא מין שחייב בכיסוי אלא שנפטר פ"א ובכה"ג שנתערב אפשר דלכ"ע דם בדם לא בטל וצ"ע עכ"ל [פ"ת ס"ק ה' וכן מסתפק בתב"ש ס"ק כ"א ומסיק דיש לכסות בלא ברכה ע"ש]: כ רואים וכו' · וה"כ אם שחט חי' או עוף ונפל הדם לדם בהמה בענין שאם הי' רואין הדם בהמה כמים לא הי' בו מראה דם ושוב נפל יותר חוזר וניעור וחייב לכסות [ש"ך] פי' בלא ברכה כמש"כ סוף ס"ק י"ח · אם שוחט דבר דאיתיליד ריעותא ישחוט עוף אחלו ולא ע"ג אף דראשון חי' או עוף הית דילמא יהי' טריפה ופטור

מחייבין אותו וכו' ועוד דהכא [במילה] אפי' תפס מפקינן מיניה דכיון דענה אמן וכו' ואם שמע ולא וכו' [עכ"ל הטור] ומלשונו שכ' דהכא אפי' תפס וכו' מפקינן וכו' משמע דוקא במילה אם תפס מפקינן אבל בשחיטה אם תפס לא מפקינן מיניה וכן ציין הד"מ ס"ק י"ב [ע' מש"כ הטור דהכא אפי' תפס מפקינן] וז"ל אבל בשחיטה לא מפקינן מיניה אם תפס וכ"ה בהר"ן פ' כיסוי הדם וכ"מ במרדכי שם [עכ"ל ד"מ] וכ"כ בש"ע חו"מ [סוף סי' שפ"ד] דאם תפס לא מפקינן מיני' ואע"ג דכ' ר"ת דבמילה אפי' אם תפס לא מפקינן [וכ"כ הטור כאן ביור"ד] כבר חילקו הסמ"ע שם ס"ק ז' וש"ך שם ס"ק ד' ופרישה ביור"ד ומעיו"ט סוף פ' כה"ד דבמילה דרך לברך בקול רם וכדשדר לה מר נמח גאון (דהיכי דאפשר עבדינן במילה בעשרה) אבל בכיסוי הדם דרך לברך בנחת ע"ש דמוכח מדברי הש"ך שם הא אם בירך בקול רם ולא ענה אמן אף אם תפס מפקי' מיני' משום דאיהו דאפסיד אנפשי' · ואי רשאי השוחט לכבד דעת הש"ך בחו"מ שם דאם האב יכול למול בעצמו אסור לכבד לאחר וכן בכיסוי ע"ש והתב"ש כאן ס"ק י"ד השיג עליו והאריך בזה ומסיק דבדרך שליחות אסור דמצוה בו יותר מבשלוחו אבל דרך כבוד לכבד לפרקים ומכ"ש לכבד למי שגדול ממנו והמכובד הוא שמח ומחזיק טובה למכבדו שרי ובמשכנות סוף ס"ק ח' כ' וז"ל וכיון דנוהגים דבמילה אף אם האב מוהל בעצמו מכבד לאחר ה"ה כאן בכיסוי וכ"כ בשפ"ד ס"ק י"ד רק שכ' שלא ראה נוהגין כן בכיסוי [עכ"ל] ואני אומר לא ראינו אינו ראי' ואני מעיד דראיתי לשוחטים שמכבדים לגדול ממנו ומכ"ש להרב דהעיר ואין פוצה פה ומצפצף ודעת הח"א כ' ח' סי' ב' להיפך כד' כרו"פ דלכבד אסור ולעשות שליח שרי ע"ש ובספרו בינת א' האריך בזה ואני אומר דאמרי' בירושלמי כ"מ שהלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג והמנהג לכבד לגדול ממנו בין בכיסוי ובין במילה כדעת התב"ש וכן עיקר : (כב) שחט מאה חיות וכו' · משנה פ' כה"ד (פ"ו ב') שחט מאה חיות במקום א' כיסוי א' לכולן חי' ועוף במ"א כיסוי א' לכולן ר"י אומר שחט חי' יכסנה ואח"כ ישחוט [עכ"ל המשנה] וידוע דהלכה כחכמים וכ"פ כל הפוסקים : (כג) השוחט ונבלע הדם וכו' · תניא השוחט ונבלע הדם בקרקע חייב לכסות (פ"ז א') ומפרש שם הש"ס דמיירי הברייתא ברישומו ניכר דאלת"ה תיקשי מ"ש מכסהו הרוח דפטור מלכסות אם לא נתגלה וע' סוף ס"ק שאח"ז : (כד) כסהו הרוח כו' ואם חזר וכו' · (משנה פ"ז א') כסהו ונתגלה פטור מלכסות כסהו הרוח חייב לכסות [ושם בגמרא] פיסקא כסהו הרוח חייב ארבב"ח אר"י לא שנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות [דהא מכוסה ועומד היא · רש"י] [ופריך] וכי חזר ונתגלה מאי הוי הא אידחי לי' [מכיסוי דהא כיסהו ונתגלה פטור מלכסות · רש"י] א"ר פפא זאת אומרת אין דיחוי אלא מצות [דדוקא גבי קרבן אמרי' יש דיחוי · רש"י] ומאי שנא מהא דתניא השוחט ונבלע הדם בקרקע חייב לכסות [אע"ג דלא חזר ונתגלה · רש"י] (ומשני) התם כשרישומו ניכר : (כה) ואם חזר ונתגלה חייב לכסות · כ' פר"ח ס"ק י"ז דחייב לכסות אבל אינו מברך דהא דאר"פ הטעם דאין דיחוי אלא מצות לא מילתא דפשיטא היא אלא ספוקי מספקא לי' כמש"כ במס' ע"ז פ"ג (ד' מ"ז) והלכך אזלינן הכל לחומרא לענין כיסוי אמרי' אין דיחוי ולענין ברכה לא מברכינן שמא יש דיחוי ע"ש בש"ס וכ"ד שמ"ח סוף סי"ב וכרתי ס"ק י"ב וכ"כ בפ"ת ס"ק ד' בשם ס' פרי תבואה וס' באר יעקב וכ"ד פמ"ג · וז"ל הש"ס במס' ע"ז שם דר' פפא גופא איבעי לן מפשט פשיטא לי' לר"פ דאין דיחוי אלא מצות לא שנא לקולא ול"ש לחומרא או דילמא ספוקי מספקא לי' ולחומרא אמרי' לקולא לא אמרי' תיקו [עכ"ל הש"ס שם] : (כו) דם שנפל לתוך המים וכו' · משנה פ' כה"ד (ד' פ"ז סוף ע"א) דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות נתערב ביין [שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו · רש"י] רואין אותו [יין] כאלו הוא מים [ואם הי' מראית דם ניכר במים כשיעור הזה חייב לכסות · רש"י] נתערב בדם בהמה או בדם חי' [פרש"י בדם הקיז של חי' וכן פי' הר"ן והרע"ב והרמב"ם פי' חי' טמאה ויש לפרש ג"כ חי' שנתנבלה או נטרפה שאין טעון כיסוי] רואים אותו כאילו הוא מים [ואם היה הדם הזה של שחיטת החי' והעוף ניכר בו חייב לכסות · רש"י] ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם ובגמרא תנן התם [בשחיטת קדשים] דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר [לזריקה · רש"י] נתערב ביין רואים אותו כאילו הוא מים נתערב בדם בהמה [של חולין] או בדם החי' [דסתמא חולין רש"י] רואים אותו כאילו הוא מים רי"א אין דם מבטל דם ארחב"א אר"י לא שנו אלא שנפלו מים לתוך הדם [לפיכך כל טיפה וטיפה כשנפלה בטלה הילכך עד שלא תהא בו מראית דם כשרה · רש"י] אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל אר"פ ולענין כיסוי אינו כן אין דיחוי אלא מצות [פרש"י אינו כן שאפי' נפל דם לתוך מים חייב לכסות שאעפ"י שבטל ונדחה ראשון ראשון אפי"ה כשהלך ורבה עד שנהפכה מראית המים לדם חזר דם הבטל וניעור וחשיב דם ולא אמרי' הואיל ונדחה ידחה שאין תורת דיחוי אלא מצות] וכבר כתבתי בס"ק הקודם דמ"מ אין לברך דהא דאמרי' דאין דיחוי וכו' לא מפשט פשיטא אלא ספוקי מספקא לי' ע"ש : (כז) נתערב הדם ביין אדום או בדם בהמה וכו' · משנה פ' כה"ד (פ"ז א') והעתקתיו בס"ר

סי"ד (כח) שחט עוף (כט) או חיה ושחט עליו בהמה **כא** פטור מלכסות אבל אם שחט בהמה ושחט עליה חיה **כב** (ל) או עוף **כג** (לא) חייב לכסות :

הג"ה שחט עוף או חיה · ואחר כך שחט עוד אחרת ונתנבלה בידו אם יודע שדם האחרון כסה דם הראשון פטור מלכסות **כד** (לב) אבל מסתמא חייב לכסות (בהגהות מיימוני פי"ד פסק כתם שהייב לכסות והוא מחלק אם יודע כו' דל"ת אהדדי הג"ה זו והאי דשחט עליו בהמה דפטור) :

סט"ו (לג) דם הניתז ושעל הסכין (לד) אם אין שם דם אלא

כס"ק הקודם ע"ש : (כח) **שחט עוף וכו'** · קודם בואי לבאר דברי הש"ע אעתיק לשון הש"ס · משנה ר"פ כה"ד (פ"ג ב') כיסוי הדם נוהג וכו' בחולין אבל לא במוקדשין וכו' ובגמ' פריך במוקדשין מ"ט לא אילימא משום דר' זירא דאר"ז השוחט צריך שיתן עפר למטה וכו' והכא לא אפשר [פי' ליתן למטה] ליבטלי' קמוסיף על הבנין לא ליבטלי' הא הוי תגילה [ופריך] דנהי דלמטה לא אפשר למעלה אפשר ליעביד כיסוי מי לא תניא ר' יונתן בן יוסף אומ' שחט חי' ואח"כ שחט בהמ' פטור מלכסות [שהרי דם בהמה למעלה ומה יכסה · רש"י] בהמה ואח"כ חי' חייב לכסות [פרש"י ואע"ג דליכא עפר למטה בינו לדם הבהמה וה"נ [בקדשים] אעפ"י שאין למטה יתן למעלה] [ומשני] כדר"ז דאר"ז כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת וכל שאינו ראוי לביל' וכו' [פרש"י ד"ה כל הראוי לבילה וכו' וה"נ ראוי הי' ליתן עפר למטה בין דם הבהמה לדם חי' קודם ששחט את החי' הילכך אעפ"י שלא נתן אין הכיסוי בטל אבל מוקדשין שאין ראוי ליתן עפר למטה מצות עפר למטה מעכבת בו עכ"ל רש"י] ופריך ולגררי' ולכסי' מי לא תנן בפרקין (פ"ז ב') דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אלמא דגריר ומכסי לי' ה"נ [בקדשים] לגריר ולכסי לי' [פרש"י ד"ה דם הניתז למרחוק חוץ לגומא ששוחט בה ודם שעל הסכין חייב לכסות וע"כ דם הסכין לא יכסנו אא"כ גוררו תחלה מעל הסכין ומכסי' לי' עכ"ל רש"י] משמע מרש"י הא דם הניתז אין צריך לגרור משום דהי' ראוי ליתן עפר למטה מתחלה [כמש"כ רש"י ד"ה כל הראוי העתקתי מקודם] ומסיק הש"ס (פ"ד א') א' קרא ושפך וכיסה מי שאינו מחוסר וכו' וע' תוס' שם ד"ה יצא וכו' ול"ד לדם הניתז וכו' וכ' התוס' (פ"ג ב') ד"ה שחט חי' ואח"כ בהמה פטור מלכסות תימא דליגררי' ולכסיי' וכן בהמה ואח"כ חי' דלגררי' ולכסיי' כדם הניתז ושעל הסכין [עכ"ל תוס'] וקושיא הראשונה גבי חי' ואח"כ בהמה מתורץ בדברי רש"י ד"ה פטור שהרי דם בהמה למעלה ומה יכסה וקושיא השני' בהמה ואח"כ חי' מתורץ בדברי רש"י ד"ה כל הראוי שהעתקתי מקודם כיון שהי' ראוי ליתן מקודם אין מעכב ודם הניתז באמת לא בעי גרירה וכדמשמע מרש"י ד"ה דם הניתז וכו' וע"כ דם הסכין לא יכסנו אא"כ גוררו משמע הא דם הניתז א"צ גרירה ותוס' ס"ל כפי' הרשב"א דגם דם הניתז בעי גרירה וכמש"כ בש"ע סט"ו וע' מש"כ שם במ"ח ס"ק ל"ה שדעת הרא"ה כדעת רש"י הנ"ל וכ' שם בשם הגר"א שכ"מ ברי"ף ורמב"ם ורא"ש כרא"ה ע"ש וכמש"כ לעיל : (כט) **או חי' ושחט עליו בהמה וכו' אבל וכו'** · (פ"ג ב') תניא ר' יונתן בן יוסף אומר שחט חי' ואח"כ שחט בהמה פטור מלכסות בהמה ואח"כ חי' חייב לכסות [וע' רש"י שם העתקתי הכל בס"ק הקודם] ומש"כ הטור דין זה בשם בעה"ע הלא ברייתא מפורשת היא ע' ש"ך ס"ק כ' וט"ז ס"ק י"ב מש"כ בזה : (ל) **או עוף** · אע"ג דבש"ס אי' בהמה ואח"כ חי' מ"מ ל"ד דאף עוף ע"ג בהמה חייב כ"ד הש"ך ס"ק כ' והט"ז ס"ק י' ותב"ש ס"ק כ"ד ע' מש"כ הוכחה ע"ז וכ"ד פר"ח ס"ק כ"ב דלא כב"ח ע"ש : (לא) **חייב לכסות** · פי' אפי' ליכא עפר למטה תחת דם הבהמה כיון דמ"מ הי' ראוי ליתן עפר למטה (ומש"כ בט"ז דאין עפר תחת דם החי' ל"ד דאפי' אין עפר למטה תחת הבהמה ש"ד וכמו שאוכיח לקמן) דלא כלבוש [וש"ך ס"ק כ' בתי' א'] דמיירי שיש עפר למטה תחת דם בהמה וכבר השיגו עליהם הל"ח פ' כה"ד ס"ק כ"ח ותב"ש ס"ק כ"ה דא"כ מאי קא פריך הש"ס [שהבאתי בס"ק כ"ה] מהאי ברייתא אמוקדשין דנהי דלמטה לא אפשר מי לא תני' וכו' שחט חי' וכו' שחט בהמה ואח"כ חי' חייב לכסות ואע"ג דליכא עפר למטה וכ' רש"י וה"נ בקדשים אע"ג שאין למטה יתן למעלה ולדבריהם מאי קושיא הא בבהמה ואח"כ חי' מיירי שיש גם למטה עפר אלא שדם בהמה מפסיק ובקדשים ליכא עפר למטה כלל אלא ודאי דגם בברייתא בבהמה ע"ג חי' ליכא עפר כלל מלמטה והטעם דהי' ראוי מקודם דכל הראוי לבילה כו' וכ"כ הפר"ח ס"ק כ"ג ע"ש וכ' הפר"ה שם בשם הרשב"א במה"ב מ"מ אם נקרש דם הבהמה שיכול לגרור מעלי' דם החי' גורר ונותן עפר למטה ולמעלה עכ"ל : (לב) **אבל מסתמא** · זה הוציא רמ"א מתירוצו על הגמ"יי שהביא הב"י אחר שהביא הברייתא שחט חי' ואח"כ בהמה פטור מלכסות כ' [הב"י] ויש לתמוה על מש"כ הגמי"י פ"ב מה"ש בשם מהר"ם שאם שחט תרנגולת כשרה ושוב שחט [אחרת] ונתנבלה בידו חייב לכסות [עכ"ל הגמיי'] דהא נתנבלה השני ה"ז דומה לשחט עליו בהמה ואפשר דדם תרנגולת קליל ואינו מכסה כל דם שלמטה ואע"ג שדם של מטה נמי קליל [עכ"ל ב"י] ובד"מ ס"ק ד' כ' וז"ל ואפשר דהגמיי' לא מיירי ששחט את הנבילה ע"ג דם הכשרה ממש ולכך חייב לכסות דם הראשון וקמ"ל אע"ג דשחט הנבילה באחרונה אפ"ה חייב לכסות ולא אמרי' דדם הנבילה כיסה דם הכשרה בסתמא [עכ"ל ד"מ] ומזה חילק כאן ברמ"א בין ודאי לסתמא · והפר"ח ס"ק כ"ד והגר"א ס"ק ט' סתרו זה שהרי בגמרא אמרו שחט חי' ואח"כ בהמה פטור מלכסות [והעתקתי לעיל ס"ק כ"ח כ"ט] וסתמא קתני ומשמע אפי' בסתמא פטור זולת כשיודע בודאי שהאחרון לא כיסה דם הראשון ומה שהקשו על דברי הגמיי' לק"מ כמש"כ בנה"ך ס"ק י"ב דהגמיי' מיירי דנתערבו זו בזו שהרי בהגמיי' כ' כן על מש"כ הרמב"ם נתערב ביין או בדם בהמה רואים כאילו הם מים ואם כשיעור הזה הי' נראה מראה דם במים חייב לכסותו וכ' בהגמיי' ע"ז חייב לכסות כסתם מתניתין וכן פסק מורי על השוחט תרנגולת כשרה ושוב שחט אחרת ונתנבלה דחייב לכסות עכ"ל הגמיי' הרי כדפי' [עכ"ל נה"ך] ר"ל שמש"כ הגמיי' שחייב לכסות היינו שנתערבו כ"כ מהכשרה בנבילה שאם הי' כ"כ במים הי' מראה דם וע' מ"ח בס"ק כ"ו שכתבתי שכן יש לפרש לשון המשנה (פ"ז א') נתערב בדם בהמה או בדם החי' [יש לפרש בדם חי' נבילה או טריפה שפטורה מכיסוי] רואים אותו כאלו הוא מים ע"ש · וע' תב"ש ס"ק כ"ב דמשמע שמודה לדבריהם כפשט דברי הגמיי' וכ' מ"מ דינו של רמ"א אמת דהאיך יבטל המצוה מספיקא דמנא ידע מסתמא שהי' כ"כ דם באחרון כבראשון וגם שנגרה [פי' שנשפך] בשוה על מקום א' מקלה לקלה אם לא שראה בבירור ובהדי' משמע בזבחים (ד' ט"ו) דאיכא דם סמוך [פי' עב] שאינו נגרה כ"כ כדם אחר וכ' מש"כ רמ"א דבסתמא חייב לכסות פי' בלא ברכה דאפשר דיכסה כל הדם התחתון וכ"מ לדינא מדברי הט"ז ס"ק י"ב שמתמיה על רמ"א האיך חייב לברך בסתמא [לפי דעתו שסובר דרמ"א הצריך לברך בסתמא] משמע אבל בלא ברכה מודה הט"ז ומש"כ הט"ז לתרץ דברי הגמיי' כבר דחאו הנה"ך ופר"ח [עכ"ל תב"ש בשינוי לשון קצת] : (לג) **דם הניתז וכו'** · משנה פ' כה"ד (פ"ז ב') דם הניתז [חוץ לגומא · רש"י] ושעל הסכין חייב לכסות א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות ובש"ס שם (פ"ח א') פיסקא דם הניתז וכו' ת"ר וכסהו מלמד שדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אר"י אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל וכו' תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז ושעל אגפיים [פי' כותלי בית השחיטה · רש"י] חייב לכסות ארשב"ג בד"א שלא כיסה דם הנפש אבל כיסה דם הנפש פטור מלכסות במאי קמיפלגי רבנן סברי דמו כל דמו ורי"א דמו ואפי' מקצת דמו ורשב"ג סבר דמו המיוחד [פרש"י ד"ה אבל כיסה וכו' וג' מחלוקת הן רבנן סברי כולי בעי כיסוי ולר"י אפי' דם הנפש לא בעי כיסוי אלא מקצתו כדקתני דדם הניתז פטור מלכסות ואפי' הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם דם אחר וע' בס"ק שאח"ז שהלכה כר"י ולרשב"ג דם הנפש כולו בעי כיסוי עכ"ל] : (לד) **אם אין שם וכו'** · זה כר"י במתניתין [שהעתקתי בס"ק הקודם] אר"י אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא וכ' התוס' (פ"ח א') ד"ה רבנן והרא"ש פ' כה"ד סי' יו"ד בשם ר"ת דהלכה כר"י משום דאמרי' בפ' זה בורר (ד' כ"ה) דאימתי דר"י לפרש ואע"ג דבברייתא חולק עם רבנן [וכמו שהעתקתי בס"ק הקודם וכמש"כ שם בשם רש"י ז"ל דג' מחלוקת בדבר] במשנה הוא בא לפרש ומתני' עיקר וכ' התוס' ורא"ש שם עוד אע"ג דרמי ב"ח ור"ת סברי בפז"ב שם דאף במשנה הוה לחלוק היכא דמוכח והכא מוכח דבא לחלוק מברייתא הנ"ל מ"מ כתבו

דיש

ופטור מכיסוי ומבטל דם חבירו [ש"ד ס"ק י"ז ע"ש] : **כא** פטור מלכסות · שהרי דם בהמה למעלה ומה יכסה [רש"י וש"ך וע' מ"ח] : **כב** או עוף · אף דדם מועט מ"מ חייב לכסות [ש"ך ופר"ח ס"ק כ"ב דלא כב"ח] ובכרו"פ כ' דיש מקום לדברי הב"ח וע"כ פסק דיש לכסות בזה בלא ברכה ע"ש: **כג** חייב לכסות · ואע"ג דאין עפר למטה גם תחת הבהמה דכיון דהי' ראוי ליתן עפר למטה קודם שחיטת הבהמה אינו מעכב וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת [ט"ז ופר"ח ס"ק כ"ג ומ"ח סי"ז] דלא כלבוש ומ"מ לכתחלה אין לשחוט חי' ע"ג דם בהמה אע"ג שיש עפר למטה תחת דם הבהמה ודעת הלבוש דאינו חוצץ מ"מ לכתחילה אין לסמוך ע"ז הסברא אלא א"כ יתן עפר הרבה ע"ג דם הבהמה ואז רשאי לשחוט חיה או עוף למעלה · ש"ד ס"ק כ"א · ומיהו כתב הרשב"א במה"ב שאם נקרש דם הבהמה שיוכל לגרור מעליו דם החיה גורר ונותן עפר למטה ולמעלה [ויכסה בברכה] [שמ"ח שם] אבל בשחט חי' ובהמה למעלה אם נקרש ואפשר לגרור יגרור ויכסה אבל יכסה בלא ברכה [שמ"ח סי"ז] משום די"ל דכיון דהי' בהמה למעלה אידחי מכיסוי דה"ל ככיסהו הרוח דפטור מלכסות [תב"ש ס"ק כ"ו ע"ש]: **כד** אבל מסתמא חייב לכסות · ויש חולקין וס"ל דאפי' מסתמא פטור מלכסות [דומיא דשחט עוף או חי' ושחט עליו בהמה] זולת כשיודע שהאחרון לא כיסה דם הראשון [נה"ך ס"ק י"ב ופר"ח והגר"א] ודבריהם נראין עיקר [וע' מ"ח ס"ק ל"ב]

וכשמ"ח

אלא הוא חייב לכסות כה (לה) וגורר אותו ומכסהו כדי שיתן עפר גם למטה אבל אם יש שם דם אחר א"צ לכסותו שאין צריך לכסות כל הדם לפיכך אין צריך (להמתין) לכסות עד שיצא כל הדם:

הג"ה (לו) מיהו ימתין עד שמתחיל לירד כו טיפין כדי שיכסה מקצת דם הנפש · (מהרי"ל בשם מהרא"ק ושחיטות ישנים בשם מהר"ש):

סט"ז (לז) השוחט לחולה בשבת לא יכסה כז (לח) אפילו אם יש לו דקר נעוץ כח (לט) ובלילה אם רישומו ניכר יכסנו כט (מ) ויש מי שאומר שאם היה לו אפר מוכן לכסות בו צואה יש לכסות בו הדם אפילו בשבת:

סי"ז (מא) השוחט ונתנבלה בידו או ששחט ונמצאת טריפה ל פטור מלכסות לא (מב) וכן חרש שוטה וקטן

ובשמ"ח סע"ז כ' דבסתמא יכסה בלא ברכה אם א"י שנכסה כל הדם שלמטה וחוששין שמא לא נכסה כולו ועדיין צריך לכסות רק שלא לברך שמא נכסה לגמרי ע"ש וע' תב"ש ס"ק כ"ב: כה וגורר אותו · עמ"ח ס"ק ל"ה שזהו שיטת התוס' והרשב"א אבל דעת רש"י והרא"ה וכ"מ דעת הרי"ף ורמב"ם ורא"ש דדוקא דם שעל הסכין בעי גרירה משום דסופו ליבטל אבל דם הניתז אין צריך גרירה כיון דהי' ראוי ליתן מקודם עפר תיחוח וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת ע"ש: כו טיפין וכו' · ע' שמ"ח ס' י"ט כ' וז"ל וצריך ליזהר שיהי' מדם הנפש היינו מדם הקילוח וגם מדם הטיפין הבאים אחר הקילוח עכ"ל וע' תב"ש ס"ק למ"ד טעמו: כז אפילו אם יש לו דקר נעוץ · דרצו חכמים לעשות היכר שהוא יום שאסור בשחיטה לפיכך לא התירו אלא מה שהוא צורך חולה היינו שחיטה לבד · [הרשב"א ור"ן וט"ז]: כח ובלילה אם רישומו ניכר וכו' · ע' שפ"ד ס"ק כ"ב כ' דישחוט לתוך הכלי ויתן מעט עפר וכאן אם יש לו עפר מוכן הרבה יתן הרבה דכאן לא שייך משום התרת חלבו ואם אין לו עפר ישחוט כך לתוך הכלי כיון דאין עתה עובדי אלילים בכך [עכ"ל] ולפע"ד כ' דמלשון הרשב"א ור"ן שכתבתי בס"ק הקודם דרצו חכמים לעשות היכר וכו' ולפיכך לא התירו אלא מה שהוא צורך חולה היינו שחיטה בלבד [עכ"ל] אסור לעשות שום תיקון לצורך כיסוי כי לא התירו רק שחיטה לבד: כט ויש מי שאומר וכו' · אבל לשי' הרשב"א ור"ן להיכר שהוא יום אסור אפי' בכה"ג אסור [כרתי ס"ק כ"ב] וכ"כ פ"ת ס"ק ו' בשם ס' ת' למשה שאין הלכה כי"א אלו וכן הסכים הגר"א לדיעה ראשונה דלא כי"א ע"ש וע' מ"ח ס"ק מ' ע"ש: ל פטור מלכסות · דכתיב אשר יצוד ציד חי' או עוף אשר יאכל בראוי לאכילה דוקא ולא טריפה וכ"ש נבילה · [ס"ס]: לא וכן חרש שוטה וקטן · כ' הט"ז דה"ה גדול ששחט ואין יודע ה"ש דרוב מעשיו מקולקלים פטור מכיסוי

דיש גירסא אחרת בברייתא ולפי אותה גירסא י"ל דגם בברייתא בא לפרש ע"ש: (לה) וגורר אותו · הרשב"א [וטור] ולמדו מר"פ כה"ד (פ"ג ב') [דפריך שם הש"ס על מוקדשים למה פטור] ולגררי' ולכסי' מי לא תנן (פ"ז ב') דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אלמא דגריר ומכסי לי' ה"נ [בקדשים] נגרור ונכסי' לי' והרא"ה חלק עליו וכן על מש"כ בש"ז שחט ולא הי' עפר למטה צריך לגרור הדם וכו' [שהוא ג"כ מרשב"א וטור] וכ' הרא"ה דמש"כ בש"ס שם אלמא דגריר לא קאי אלא אסיפא ושעל הסכין משום דסופו ליבטל משם אבל בדם הניתז אין צריך לגררו וכמש"כ בש"ס שם נהי דלמטה לא אפשר למעלה אפשר וכו' כדר"ז דאר"ז כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל וכו' וע' מ"ח ס"ק כ"ח כתבתי שכן מוכח ברש"י שם ד"ה כל הראוי לבילה וכו' וה"נ ראוי היה ליתן עפר למטה וכו' ובד"ה דם הניתז וכו' וע"כ דם שעל הסכין לא יכסנו אלא א"כ גוררו תחלה [משמע הא דם הניתז אין צריך גרירה וכו'] וכתבתי שם שכדברי רש"י הנ"ל והרא"ה מתורץ תמיהת תוס' ד"ה שחט חיה כו' (פ"ג ב') וכ' הגר"א ס"ק י"א שכ"מ בריא"ף ורמב"ם ורא"ש כדברי הרא"ה ורש"י [שהעתיקו המשנה דדם הניתז ושעל הסכין כצורתה ולא כתבו שצריך לגרר משום דס"ל דדם הניתז אין צריך לגרר כרא"ה]; והא דלא הזכירו בדם שעל הסכין שצריך לגרר דלא הוצרכו לפרש דודאי גריר לי' וכמש"כ רש"י בד"ה דם הניתז וכו' וע"כ דם הסכין לא יכסנו אא"כ גוררו וכו' (וע"ש בהגר"א שיש ט"ס בדפוס הוראדנא): (לו) מיהו ימתין וכו' · כמש"כ שם (פ"ח א') ארשב"ג בד"א שלא כיסה דם הנפש אבל כיסה דם הנפש פטור מלכסות וכו' במאי קמיפלגי וכו' ורשב"ג סבר דמו המיוחד וכ' רש"י [העתקתי בס"ק ל"ג] דלרשב"ג דם הנפש כולי' בעי כסוי [עכ"ל] ואף דר"י פליג עליו היינו דא"ל כל דם הנפש אבל מקצתו בעי וכמש"כ רש"י שם וז"ל ולר"י אפי' דם הנפש לא בעי כסוי אלא מקצתו [וכמש"כ שם בש"ס ור"י סבר דמו (וסובר רש"י דהיינו מקצת מהנפש) ואפי' מקצת דמו ולרשב"ג דם הנפש כולי' וכו' [עכ"ל רש"י] מוכח בהדי' מרש"י הנ"ל דר"י אינו מחולק עם רשב"ג אלא אי בעי כל הנפש אבל מקצתו מודה [וע' ביאורי הגר"א ס"ק י"ב ותב"ש ס"ק כ"ט]: (לז) השוחט לחולה בשבת וכו' · בפ' כה"ד (פ"ד ב') דרש ר' עינא אפיתחא דריש גלותא השוחט לחולה בשבת חייב לכסות א' להו רבה אשתומא [דבר תימא · רש"י] קאמר ליסמטוה לאמורא מיני' [ישמטו את האמורא [פי' המתורגמן] מלפניו לביישו · רש"י] [וכ"כ בריא"ף שתיקו אמורא שמתרגם עליו וכו' ע"ש] דתניא ר"י אומר כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו מק"ו ומה מילה שודאה דוחה שבת אין ספיקא דוחה יו"ט כיסוי שאין ודאה דוחה שבת אינו דין שאין ספיקו דוחה יו"ט וכו' מאי ודאי דכסוי שאין דוחה שבת לאו השוחט לחולה לשבת וכו' ע"ש וכ' הרי"ף והרא"ש סי' ב' וז"ל והלכתא השוחט לחולה בשבת אין מכסין את הדם ואם הי' הדם קיים למוצאי שבת חייב לכסות עכ"ל: (לח) אפי' אם יש לו דקר נעוץ · כ"כ הב"י בשם הרשב"א ור"ן דר' עינא שהתיר מיירי בדקר נעוץ ומש"ה ס"ל דכיון דשוחט ברשות מותר לכסות והוה כשוחט ביו"ט שמכסה אם יש לו דקר נעוץ [דאי באין לו דקר נעוץ לא הוה שרי ר' עינא משום דהו"ל שבת עשה ול"ת ולא אתי עשה דכיסוי ודחה להו] ואפ"ה קאמר רבה דליתא מדתני' דכסוי אינו דוחה שבת והיכי דמי דשחט לחולה וכו' הר"ן דאע"ג [דבדקר נעוץ] לא מיתסר אלא מדרבנן מ"מ אינו מכסה לפי שרצו חכמים לעשות הוכר שיום זה הוא שאסור בשחיטה ולפיכך לא רצו להתיר אלא מה שהוא צרכו של חולה בלבד דהיינו שחיטה [עכ"ל ב"י] וז"ל הגר"א ס"ק י"ג אפי' אם יש לו דקר נעוץ דאל"ה לא הוה ס"ד דר' עינא להתיר דלא עדיף מיו"ט וממש"כ בחולין פ' כה"ד (פ"ד ב') שאין ודאה דוחה שבת [היינו שוחט לחולה] אינו דין שאין ספיקו [בכוי] דוחה יו"ט וספק [פי' בכוי ביו"ט] אסור אף בכה"ג [פי' אף בדקר נעוץ] כמש"כ בפ"ק דיו"ט (ד' ח' ע"א) וע' תוס' שם בחולין (פ"ד ב') ד"ה כיסוי וכוי א"כ משום התרת חלבו א"א [לייסב ק"ו זה וכו' וי"ל בדוחק ק"ו הכי כיסוי שאין ודאה דוחה שבת אפי' הזמינו לכך מ"מ אסרו משום טורח וכו' ע"ש עכ"ל תוס'] [עכ"ל הגר"א עם תוס' משלי]: (לט) ובלילה אם רישומו ניכר · כ"כ הרי"ף ורא"ש בר"פ כה"ד [סי' ב'] וז"ל ואם הי' הדם קיים למוצאי שבת חייב לכסות [עכ"ל] ומקורם ממש"כ בש"ס פ' כה"ד (פ"ו סוף ע"א) תניא השוחט ונבלע הדם בקרקע חייב לכסות ואוקימנא בש"ס כשרישומו ניכר ע"ש: (מ) ויש מי שאומר וכו' · ז"ל הב"י כ' הכל בו שכ' הר"מ בס' המאורות שאם הי' עפר מוכן לכסות בו צואה יש לכסות אותו הדם אפי' בשבת [עכ"ל הכל בו] ואפשר דבזה מודה הרשב"א ור"ן כיון שאין אפר זה אסור בטלטול [עכ"ל ב"י] ולפענ"ד לפי סברת הרשב"א ור"ן שרצו חכמים לעשות היכר שיום זה אסור בשחיטה ולפיכך לא רצו להתיר אלא מה שהוא צרכו של חולה בלבד דהיינו שחיטה [עכ"ל] משמע דבכל האופנים אסור לכסות כדי לעשות היכר ודו"ק שוב מצאתי בפר"ח ס"ק כ"ו כ' וז"ל ויש מי שאומר וכו' כן דעת הרא"ה אבל הרשב"א במה"ב האריך בזה ומסיק להלכה ולמעשה כדעת הראשון שאין מכסין כלל אפי' באפר כירה ואפי' הכנים קופה עפר לעשות בו צרכיו [עכ"ל] מוכח דלא כמש"כ הב"י דאפשר הרשב"א מודה בזה וכו' וכ"כ בכרתי דלהרשב"א בכל ענין אסור כמש"כ בשמו בי"א ס"ק כ"ט וכ"כ בס' פ"ת ס"ק ו' בשם ת' למשה שאין הלכה כי"א אלו ע"ש וכ"כ הגר"א ס"ק ט"ו בשם הרשב"א במה"ב דברייתא פ' כה"ד (פ"ד ב') סתמא קתני [כיסוי שאין ודאה דוחה שבת] וכן רבא דא' אישתומא קאמר כו' [פי' דא' ליסמטוה לאמורא מיניה לביישו משמע דבכל ענין ס"ל דאין מכסין דאי במוכן מכסין למה ליה לביישו שמא כוונת ר' עינא שא' לכסותו מיירי שיש לו עפר מוכן וכי משום שלא פירש יש לביישו הוה לי' למימר פרש דצריך] וכ"ד תוס' הנ"ל [פי' תוס' דחולין פכה"ד (פ"ד ב') ד"ה כיסוי וכו' שכ' כיסוי שאין ודאי דוחה שבת אפי' הזמינו לכך מ"מ אסרו חכמים משום טורח ע"ש] וכן עיקר ממש"כ בחולין (פ"ד ב') כסוי שאין [ודאה דוחה שבת אינו דין שאין ספיקו דוחה יו"ט] אלמא דחד דינא להו [עכ"ל הגר"א] פי' כי היכי דבספיקא בכוי מסיק הש"ס בפ"ק דיו"ט (ח' ע"ב) דאפי' העפר מוכן אסור לכסות משום התרת חלבו ה"נ בודאה בשבת לענין שוחט לחולה ג"כ הדין כן דאין מכסין אפי' בעפר מוכן וכן נלפע"ד עיקר ודלא כתב"ש ס"ק ל"ב שחולק על הרשב"א במה"ב ופ' כהרא"ה [ופ' כן בשמ"ח שלו ס"כ] דבטלה דעתו נגד כל הדיעות ראשונים ואחרונים שהעתקתי: (מא) השוחט ונתנבלה בידו וכו' · משנה פ' כה"ד (פ"ה א') השוחט ונמצא טרפה והשוחט לאלילים וכו' ר"מ מחייב [בכיסוי] וחכמים פוטרים [כ' רש"י דס"ל שחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה ואע"ג דבכסוי שפיכה כתיבא מ"מ אשר יאכל כתיב] [שיהי' ראוי לאכילה] השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות [אפי' לר"מ] אר"א ב"א אר"י ראה ר' דבריו של ר"מ (דשחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה · רש"י) באו"ב ושנאו בלשון חכמים ודר"ש [דס"ל דשאי' שאינה ראוי' לא שמה שחיטה] בכיסוי הדם ושנאו בלשון חכמים ומסיק הש"ס טעמא דבאו"ב ילפי' שחיטה שחיטה משחוטי חוץ וכו' וכאן בכה"ד הטעם דכ' אשר יאכל וטריפה נמי לאו בר אכילה היא: (מב) וכן חש"ו · משנה שם (פ"ו א') חש"ו ששחטו ואחרים רואין אותם חייב לכסות בינס לבין עצמם פטור מלכסות וכן לענין או"ב וכו' ומסיק הש"ס הטעם משום דרוב מעשיהם מקולקלין

וקטן ששחטו לב ואין אחרים רואים אותם חזקת שחיטתן מקולקלת לג ופטורה מכיסוי :

סי"ח (מג) השוחט אע"פ שאינו צריך אלא לדם חייב לכסות כיצד יעשה לד נוחר או מעקר כדי שיפטור מכיסוי :

סי"ט (מד) צריך לבדוק הסימנים והסכין קודם הכיסוי לה כדי שלא יבוא לידי ברכה לבטלה :

ס"כ (מה) השוחט חיה לא יכסה לו עד שיבדוק הריאה (מו) ואם נמצאת לז ספק טריפה מכסה בלא ברכה והוא הדין לכל פיסול שהוא מחמת ספק כגון ההוא לח דחיישינן שמא בעור נפגמה וכן כל כיוצא בזה :

הג"ה אבל דבר שמדינא הוא כשר רק שמחמירין בו כגון אם התך כל המפרקת ויכולא בו לט חייבים לכסות · (תה"ד סימן קפ"ד) :

סכ"א (מז) מי שאין לו עפר לכסות לא ישחוט :

הג"ה אלא ימתין עד שיהיה לו עפר (טור) (מח) ואם הוא הולך במדבר

מקולקלים ואע"ג דמסיק הש"ס דחכמים דסיפא פליגא גם ארישא מ"מ מסיק שם הש"ס (ע"ב) דהלכתא כר"מ וכ"ה הסכמת הפוסקים : (מג) השוחט אעפ"י שאינו צריך וכו' · ברייתא פ' כה"ד (פ"ה ב') והתניא השוחט וצריך לדם חייב לכסות כיצד יעשה או נוחרו או עוקרו כי אתא ר' דימי א' לא טרוף א"ל ומסיק שם הש"ס (ד' פ"ו א') דלא מבעי קאמר לא מבעי לא נחור דלאו שחיטה היא כלל אבל לא טרוף אימא שחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה קמ"ל כר"ח ב"א [שהעתקתי בס"ק מ"א וע"כ הוספתי זה בי"א] וכמש"כ בס' י"ז דטריפ' פטור מלכסות: (מד) צריך לבדוק הסימנים כו' · כ"כ הטור וכ' הב"י דברי טעם הם שלא יבוא לידי ברכה לבטלה והגר"א כ' וז"ל צריך וכו' כמש"כ בירושלמי [פ' הרואה] שחיטה אימת מברך עלי' ר' יוחנן א' עובר לעשייתן יוסי בן נהוראי אומר משישחוט · למה · שמא תתנבל בשחיטתה [עכ"ל הירושלמי] ואע"ג דאין הלכה כן [כריב"נ אלא כר"י] ולא חיישי' להכי הכא שאפשר שאני וע' ש"ך [עכ"ל הגר"א] וכה"נ כ' הש"ך וז"ל ואע"ג דלעיל סי' י"ט אמרי' דמברך על השחיטה קודם השחיטה היינו משום דא"א בע"א משום דכל הברכות מברך עליהן עובר לעשייתן וסמכינן אחזקה דרוב בהמות כשרות הן (כדלק' סי' פ"א) אבל הכא כיון דאפשר לברורי מבררי' ודמי לדלעיל סי' א' דאין סומכין על החזקה במקום שיכולים לבררו [עכ"ל] וע"ש ברסי"א שכ' מקור לזה מש"ס: (מה) השוחט חי' כו' · כ"כ הטור בשם בעה"ע וכ"כ המרדכי בשם גדולי נרבונא וכ' הגר"א ואע"ג דאמרי' בירושלמי [אחר דברי ר"י בן נהוראי שא' משישחוט שמא תתנבל בשחיטתה פריך] מעתה משיבדוק (פי' ותקנו לברך על השחיטה אחר שיבדוק את הריאה] ומשני חזקת בני מעים כשרים הם (וע"כ סמכינן על החזקה ומברכים קודם) מ"מ כאן לא סמכינן לכתחלה [כנזכר בס"ק הקודם עכ"ל הגר"א] : (מו) ואם נמצאת כו' בלא ברכה · וכמש"כ בס"ג גבי כוי וכמש"כ בפ' כה"ד גבי הש"ו (ד' פ"ו א') דס"ל לרבנן שם דאם שחטו הש"ו בינם לב"ע חייבים בכיסוי מספק ור"מ פוטר [ופריך שם הש"ס] בשלמא רבנן לחומרא [במילתא דספיקא אזלי' לחומרא · רש"י] אלא ר"מ מ"ט [ומשני] א"ר אמי משום דרוב מעשיהם מקולקלים [מוכח] הא בפלגא ופלגא מודה ר"מ [הגר"א] : (מז) מי שאין לו כו' לא ישחוט כו' · כ"כ הטור והרשב"א · כמש"כ במתני' פ' כה"ד (פ"ג ב') גבי כוי ואין שוחטין אותו ביו"ט [ופרש"י שם משום דילמא בעי כיסוי ומספיקא לא מחללינן יו"ט עכ"ל · אלמא דהיכא דא"א לכסות אסור לשחוט לכתחלה] וכ"מ בברייתא (פ"ח ב') הי' מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה הי' מהלך בספינה שורף טליתו וכן בפ' השוחט (ל"א א') פריך ארבא דבדיק גירא לר' יוסף בר' תהליפא ושחט בהו בהדי דפרח והא בעי כיסוי וכו' והאר"ז וכו' [אלמא דהיכי דלא אפשר לכסויי' כדין אסור לשחוט] ובפ"ק דיו"ט (ד' ח' ע"א) כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו וכו' ופריך אי הכי וכו' [ומשני] לא מבעי ודאי דלא ישחוט אבל ספק אימא משום שמחת יו"ט לישחוט ולא לכסויי' קמ"ל [עכ"ל הש"ס] אלמא היכי דלית לי' במה לכסות אסור לכתחלה לשחוט ובפ"ק דיו"ט (ז' ע"ב) אמר רבה ה"ק השוחט שבא לימלך וכו' ב"ש וכו' ובה"א לא ישחוט אא"כ הי' לו עפר מוכן מבעו"י [עכ"ל הש"ס] אלמא לב"ה אם אין לו במה לכסות אסור לשחוט [כן הבנתי מדברי הגר"א ע"ש]: (מח) ואם הי' הולך במדבר · הנה בפ' כה"ד מביא הש"ס שם ברייתא (פ"א ב')

מכיסוי [ע"ז ס"ק י"ד וכרתי ס"ק כ"ג ובל"י ס"ק י"ד] ושמ"א כאן ס' כ"א ובסי' ע"ז סוף סעי' ד' ומשבצות כאן ס"ק י"ד כ' דיכסה בלא ברכה ע"ש : לב ואין אחרים רואים אותם · אבל כשאחרים רואים אותם והם מומחים או יודעים לאמן ידיהם דאז שחיטתן כשרה דיעבד לכ"ע · והלכך צריך לכסות בברכה אבל באחרים עפ"ג לאוד כיון דיש פוסקים דשחיטתם אסור' אף דיעבד אע"פ שי"א ומתירים דיעבד (כמש"כ בי"א בסי' א' ס"ה ע"ש) וא"כ יש לכסות בלא ברכה [ש"ך ס"ק כ"ג]: לג ופטורה מכיסוי · הש"ך כ' דמשמע בש"ס דאיט רשאי לכסות כיון דרוב מעשיהם מקולקלים וכשיכסה אתי למימר שחיטה מעלייתא ואתי למטעי ולמיכל משחיטתו וכ"כ הב"ח ובפ"ת כ' בשם ת' פמ"א שחולק על הש"ך וס"ל דרשאי לכסות · אבל הפר"ח ס"ק כ"ח וכרתי ס"ק כ"ד ובשמ"א ס' כ"א ושפ"ד ס"ק כ"ד כולם פסקו כש"ך וב"ח דאסור לכסות ואם עושה הכיסוי רק לנקר אלירו דעת התב"ש ס"ק ל"ג דשרי ושפ"ד בס"ק כ"ד חולק עליו ואוסר ע"ש וא"כ הפמ"א יחיד לגבייהו ודלא כהפ"ת שלא הביא דבריהם כלל: לד נוחר וכו' · או עושה דבר שנטרפת בזה דטריפה ג"כ פטור מכיסוי כמש"כ בסעי' י"ז [וע' מ"א ס"ק מ"ג שכ"ס בש"ס להדי'] · וע' בנוב"י ת' יור"ד סי' י' שנשאל איש אשר יש לו יער אם מותר לילך בעצמו לירות בקנה שריפה לצוד חיות או אסור משום צער בע"ח או בעל תשחית והשיב מצד הדין אין בו איסור דכל שיש בו צורך אדם לית בי' משום צער בע"ח [וכ"מ בש"ס (פ"ו א') שהבאתי במ"ח ס"ק מ"ג דשוחט וצריך לדם רשאי לעשות דבר שיטרוף כדי לפטור מכיסוי אף שמסתמא יעשה בזה צער וכתב להבע"ח ודוחק לומר שמיירי ע"י סם ע"ש] וגם לעב"ח דוקא בהניחו בחיים אבל להמית שרי ומשום בל תשחית נמי ליכא שהרי נהנה בעור ועוד דב"ת היינו שלא ישחית דבר שיכול להנות ממנו אדם אבל דבר שאין בו הפסד לשום אדם לא שייך ב"ת אך מ"מ יש בדבר זה מדה מגונה ואכזריות וזהו אומנות עשו הרשע וגם איסורא משום שמכניס עצמו לסכנה וגם גורם הזכרת עונותיו ומי שהוא צריך לפרנסתו אין ברירה · אבל מי שאין עיקר כוונתו למחייתו [רק לתענוג כדרך השרים] אסור לעשות כן [פ"ת ס"ק א']: לה כדי שלא יבוא וכו' · פי' דאם ימצא פסול בסימנים אין כאן כיסוי כלל ואם ימצא הסכין פגום אף שיצטרך לכסות מספק דשמא במפרקת נפגמה מ"מ אין כאן חיוב ברכה ע"כ לא יכסה קודם הבדיקה בסימנים וסכין [מ"ז ס"ק ע"ו] וע' מ"א ס"ק מ"ד : לו עד שיבדוק הריאה · כיון דאפשר לברורי מבררינן וע' מ"א דבשחיטה מברכים מקודם דצריך לברך עובר לעשייתם ולענין בדיקת הושט במקום שמלעיטים שיש תקנה לבדוק יכסה מקודם ול"ד לריאה שהתם השוחט הוא הבודק משא"כ בזה · נ"ל סי' קפ"ו וכ"כ שמ"א ס' כ"ד ופר"ח ס"ק למ"ד ופ"ת ס"ק פ' · ודבר דאיתיליד ריעותא ודאי אין מכסין עד שיבדוק וכ"ש הוא מריאה דלא הוה אלא מדרבנן מכ"ש ריעותא לבדיקתה מה"ת [שפ"ד ס"ק כ"ו] ונראה דכן בבר אוושות שכיח בהן בועות הרבה בבני מעיהם וצריך בדיקה כמש"כ בסי' מ"ו יכסה ג"כ מקודם (פ"ת ס"ק ע' בשם ת' הר הכרמל): לז ספק טריפה מכסה בלא ברכה · וכן אם שחט הושט בחי' ואח"כ ניקב הגורגרת מכסה בלא ברכה דיש ספק אי יש טריפות לחלי היות או לא [שפ"ד ס"ק כ"ח וע"ע ס"ק ל"ט] שחט או"ב ביום א' אפי' לדעת בה"ג שאסור בו ביום מ"מ חייב לכסות דהא ראוי להכול למחר [שם] בן פקועה שהפרים ע"ג קרקע שטעון שחיטה מדבריהם טעון ג"כ כיסוי מדבריהם [שם] שחט כוי שהוא ברי' בפ"ע וספק חי' או בהמה הוא ושחט ג"כ כלאים מצבי הבא על התישה אפי' דאיכא בנייהו ס"ס לכסות דשמא כוי חי' היא ושמא חוששין לזרע האב [והולד הבא מצבי ותישה חייב לכסות] אפ"ה טוב שלא לברך דגדול האומר לא הבא להחמיר אפי' בדאיכא ס"ס · מ"מ בחי' שנולד בה ספק טריפות ויש ס"ס באופן שמכשירים לאכילה ודאי דחייב לכסות בברכה דאשר יאכל קרינן בי' [מתבלות שם] · ואם נאבד הסכין לאחר שחיטה פשיטא דמכסה בברכה כיון דהעוף או החי' כשרה [דמוקמינן אחזקתיה] וא"כ אשר יאכל קרינן · ואם לא בדק בסימנים ונאבד או חתך ראשו דאי אפשר תו לבדוק נראה דמכסה בלי ברכה (כיון דמתוס' חולין פ"ק (ד' ע' א') ד"ה ואסורה משמע דלא הוה רק מדרבנן) [שפ"ד ס"ק כ"ה]: לח דחיישי' שמא בעור נפגמה · מ"מ הוה רק ספק דשמא במפרקת וע"כ צריך לכסות בלי ברכה וכ"ד מהרש"ל וש"ך והשיג על הב"ח שחלק אש"ע ופי' דאין צריך לכסות דהוה נבילה ודאית ע"ש וכן הפר"ח ס"ק ל"א השיג על הב"ח וכ"פ בשמ"ח סכ"ג וכבר העיד הבל"י ס"ק ע"ו שכן הסכימו כל האחרונים דלא כב"ח וכן עיקר [ודלא כפ"ת ס"ק י' שהעתיק דברי הפמ"א ח"א סי' ע"ו שהסכים להב"ח דאין צריך לכסות ולא הביא כל דברי האחרונים הנ"ל שהבאתי שהסכימו להמחבר] דצריך להחמיר לכסות בלי ברכה וזה פשוט דאם נתברר שהי' הסכין פגום קודם שחיטה בודאי א"צ לכסות כלל וכ"כ בבל"י שם בשם כנ"ג: לט חייבים לכסות · משמע דחייב לברך [דהא קאי על מש"כ הש"ע

מכסה

במדבר או בספינה **מ** ולא שוה העוף (מט) כהפסד הבגד שישרוף לאפר או הזהב שישחוק **מא** (נ) תקינו ליה רבנן לשחוט ולמלא הדם בבגד או בסנדל **מב** (נא) ומברך וכשיגיע למקום עפר (נב) יכבס הבגד או הסנדל שילא הדם ומכסהו בלא ברכה (מרדכי בשם הגאונים) והכי נהוג · (א"ז ורא"ב"ן) :

סב"ב (נג) **השוחט חיה ועוף ולא יצא מהם דם מותרים :**

סב"ג (נד) **כל הדברים שהזרעים הנזרעים בהם מצמיחים הם בכלל עפר ומכסין בהם מג ואם אינם מצמיחים אם נקראו עפר מכסין בהם לפיכך מכסין בזבל ובחול הדק מאד עד שאין היוצר צריך לכתשו כלל ובסיד מד ובחרסית ולבינה ומגופה של חרס מה שכתשן ובשחיקת**

מכסה בלא ברכה כ' רמ"א אבל וכו' חייבים · דאל"כ מאי אבל הלא הוא למש"כ בש"ע] כיון דהוא חומרא בלא טעם וע"כ יכסנו בברכה [מ"ז ס"ק ט"ז וש"ך ס"ק כ"א ול"ח פ' כה"ד סק"ז] פר"ח וכרתי ובל"י אבל השמ"ח ס' כ"ג כ' דמי שרולה ליזהר מלהוליא ש"ש ואינו רולה לברך יש לו על מה לסמוך [וכ"ד הב"ח] ועי' תב"ש ס"ק ל"ה וכ"מ דעת המשבלות ס"ק ט"ז ע"ש · וכ' במשבלות ס"ק ט"ז דשהוי' במיעוט בתרא יש לכסות בלא ברכה כיון דהיא בעיא דלא איפשטא בש"ס וכו' דגם הש"ך ומ"ז מודים לזה ע"ש וזה דלא כבאה"ט ס"ק י"ט שכ' בשם הש"ך דמכסה בברכה (ובש"ך לא נזכר זה ואדרבא המשבלות כ' שגם הש"ך יודה לזה כמה שהעתקתי דבריו) וכ"כ בבל"י ודבריהם תמוהים כיון דהוה ספק טריפה לכמה פוסקים האיך יברך · שהייה כ"ש בעוף די"א דהוא מה"ת וה"ה בחי' יש לכסות בלא ברכה [משבלות שם] אבל בת' כ"ש [הביאו פ"ת ס"ק י"א ובל"י ס"ק ט"ז] כ' דיש לברך ע"ש ואפשר דמ"מ בעוף דיש דיעות גם בש"ס דשהייה בעוף מועטת גם הכ"ש מודה דאין לברך ומ"מ דברי המשבלות נראים דאין לברך ועי' מ"ח: **מ** ולא שוה וכו' · הא שוה העוף כהפסד הבגד אסור לעשות כמש"כ רמ"א בשם הגאונים רק כמש"כ בגמרא לשרוף בגד או לשחוק זהב [ד"מ והגר"א ועי' במ"ח]: **מא** תקינו לי' רבנן וכו' · דין זה אינו בש"ס רק בגאונים כמו שהובא בב"י וד"מ ובמ"ח ועי' במ"ח שי"ח על הגאונים והרבה מסכימים לדברי הגאונים ובכרתי ס"ק כ"א כ' וז"ל יש הרבה מעוררים על הגאונים והרולה להחמיר יחמיר והרולה להקל אין למחות כי יש גאונים [והרבה פוסקים] לסמוך עליהם וכו' ולכן אין לזוז מדברי רמ"א אך זה במקומות הגאונים שילך אדם זמן רב טרם שיגיע לו עפר ועלים וכלים אבל במדינתנו שמלוי הכל אף אי איתרמי שעל יום או יומים נחסר ממנו ח"ו לסמוך ע"ז ולבטל מלות כיסוי [עכ"ל] : **מב** ומברך וכשיגיע וכו' ומכסהו בלא ברכה · אבל דעת התב"ש ס"ק ל"ו להיפך שבשעה שממלא בבגד אין לברך אלא בשעה שמכסה בעפר אחר הכיבוס יש לברך [כשיש בהם מראית דם · לבוש סוף סכ"ד] וכן הסכים בשפ"ד ס"ק כ"ט דכיון דעפ"י הדין אין החיוב לעשות הכיסוי תיכף אחר השחיטה רק לכתחלה [ע"ש בתב"ש ופמ"ג הטעם שלריך לכתחלה לכסות תיכף] · כ' בפ"ת ס"ק י"ב בשם ס' ת' למשה של"ע אם לעשות כן בשוחט לחולה בשבת להי"א בס' ע"ז אבל לפי שהעלה הפ"ת שם בשם ת' למשה שאין הלכה כי"א אסור למלא הדם בבגד בשוחט לחולה בשבת ע"ש וכ"כ שם אני בשם הגר"א ושארי אחרונים דלא קיי"ל כי"א הנ"ל: **מג** ואם אינם מצמיחים · אעפ"י שכשמשימין בהם למחים הוא מגדלן לא מהני דבעינן דוקא שהזרע יהיה נלמחים בהם [תוס' וש"פ וש"ך ובאה"ג וט"ז] : **מד** ובחרסית · הוא ג"כ מין סיד שחופרים אותו מן הקרקע [ש"ך בשם הערוך ועי' מ"ח ס"ק כ"ד בשם פרש"י שפי' שחיקת חרסים]: **מה** שכתשן · קאי ג"כ על לבינה

כ') הי' מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה הי' מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה [עכ"ל הש"ס] וכ' המרדכי בשם הגאונים אהך ברייתא ואי איכא גברא דחביב עליו טליתו מעוף או חיותא · א"נ לא שוי דינר ההוא עוף או חיותא היכי ליעבד ממלה לדמא בבגדא א"נ בסנדלא ומברך על כיסוי הדם וכי מטא לדוכתא דעפרא יסחא ההוא בגדא או ההיא סנדלא דממלי ביה דמא ומכסה בלא ברכה והכי תקינו לי' רבנן לענין כה"ד בין במדבר ובין בים [עכ"ל המרדכי] והכ"י הק' עליהם למה לא א' הש"ס הנ"ל האי תקנתא עפי משורף טליתו דאיכא משום בל תשחית ועוד האיך מברך כשממלא בבגד או בסנדל הא אינו מכסה בעפר וע"כ דחה דבריהם מהלכה ע"ש והד"מ מיישבם כמו שאבאר בפרטות בס"ק מ"ט וס"ק נ' ע"ש וכ' בד"מ דגם בס' א"ז הסכים לגאונים הנ"ל והש"ך כ' שכ"כ בס' ראב"ן וכן פ' הב"ח וש"ך כגאונים והט"ז והפר"ח חולקים על דעת הגאונים וכרו"פ הסכים עם הגאונים וגם בהגר"א משמע שמסכים לגאונים ועי' בי"א ס"ק מ"א : (מט) כהפסד הבגד שישרוף · כמה שמבואר בברייתא שהעתקתי בס"ק הקודם : (נ) תקינו לי' רבנן כו' · משום בל תשחית · והא דקאמרי בגמרא בברייתא האי תקנתא דשורף כו' התם כששוה [העוף כהבגד] דאז ליכא משום בל תשחית כמש"כ בפ' החובל (צ"א ב') דאם מעולה בדמים מותר לקוללו ואין בו משום ב"ת ואז אסור האי תקנתא דגאונים כיון דאפשר בתקנתא דש"ס ולכן לא תנו בש"ס האי תקנתא דגאונים וזש"כ ולא שוה וכו' דדוקא בכה"ג [ד"מ והגר"א] : (נא) ומברך · ואע"ג דעדיין אינו מקיים הכיסוי כמו על בדיקת חמץ שמברך על ביעור חמץ כמש"כ הרא"ש דאתחלתא דביעור הוא [ד"מ והגר"א וע' ש"ך]: (נב) יכבס כו' · כמש"כ (פ"ז א') דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות : (נג) **השוחט חיה וכו'** · משנה פ' השוחט (ד' ל"ג א') השוחט בהמה חי' ועוף ולא יצא מהם דם כשרים וכו' ע"ש ומלשון הש"ע שכתב כאן בה' כסוי משמע דה"ק שאעפ"י שלא נתקיים מצות כסוי כשרים וכ"מ בלבוש שכ' השוחט חיה או עוף ולא יצא וכו' מותרים דכיסוי אינה מעכבת [עכ"ל] אבל מלשון המשנה דנקט השוחט בהמה וכו' ומדנקט גם בהמה משמע דלא מכיסוי איירי וכ"מ ברמב"ם פ"ד מה"ש ה' י"ג שכ' השוחט בהמה חי' כו' ולא יצא מהם דם וכו' מותרים ואין אומרים שמא מתים הם וכן פי' בס' ת"ח ובמה"כ פי' הרשב"א דאתי לאשמועי' אע"ג דלא יצא מהם דם מותרין דדם האיברים שלא פירש מותר [כ"ז מש"ך] : (נד) **כל הדברים וכו'** · משנה פ' כה"ד (פ"ח א') במה מכסין בזבל הדק ובחול הדק בסיד ובחרסית ובלבנה ומגופה שכתתן [פרש"י חרסית שחיקת חרסים מגופה שעפ"י החביות] ועי' תוס' פ"ח א' ד"ה חרסית וק' דברייתא בגמרא (פ"ח ב') חשיב תרוייהו עכ"ל וז"ל הש"ס (פ"ח סוף ע"א וריש ע"ב) ושחיקת חרסית וכו' וסיד וחרסית עכ"ל הש"ס וש"ך פי' בשם הערוך דחרסית מין סיד הוא ע"ש · אבל אין מכסין לא בזבל הגס ולא בחול הגס ולא בלבנה ומגופה שלא כתתן ולא יכפה עליו את הכלי כלל ארשב"ג דבר שמגדל בו למחים מכסין בו ושאינו מגדל למחים אין מכסין בו וכ' התוס' ד"ה כל דבר דרשב"ג לאו לאפלוגי אתא אלא לעשות כלל לדבר וכ"כ שם הרא"ש סי' י' וז"ל נראה דרשב"ג מפרש דברי ת"ק ולא פליג וכן מוכח בגמרא דכל הני דתני במתני' חשיבי מגדל למחים [עכ"ל הרא"ש] ובגמ' שם ה"ד חול הדק ארבב"ח אר"י כל שאין היוצר צריך לכתתו ואיכא דמתני לה אסיפא אבל אין מכסין בחול הגס ה"ד חול הגס ארבב"ח אר"י כל שהיוצר צריך לכתתו מאי בינייהו דצריך ולא צריך ועי' ברא"ש סי' י' הביא פרש"י דלישנא בתרא לחומרא ולרי"ף לישנא קמא לחומרא ולכ"ע קיי"ל לחומרא דצריך ולא צריך אסור לכסות בו [ולכך כ' בש"ע עד שאין היוצר צריך לכתתו כלל] ובש"ס יכול יכפה עליו את הכלי ת"ל בעפר ואין לי וכו' מנין לרבות זבל וחול הדק ושחיקת אבנים ושחיקת חרסים ונעורת פשתן דקה [שמנערין מן הפשתן · רש"י] ונסורת של חרסים דקה [שמגררים נגרים במגירה פגומה שקוללים עלים והיא מסרת נסורת דקה כעפר] וסיד וחרסית לבנה ומגופה שכתתן ת"ל וכסהו יכול שאני מרבה אף זבל הגס וחול הגס ושחיקת כלי מתכות ולבנה ומגופה שלא כתתן וקמח וסובין ומורסין ת"ל בעפר ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו [ומסיק] מרבה אני את אלו שהן מין עפר ומוצא אני את אלו שאין מין עפר דרש ר"כ בר חסדא אין מכסים אלא בדבר שזורעים בו ומלמיח (פרש"י למעוטי ארץ מלחה) הי' מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות [פי' דארץ המדבר מלחה היא ואין מלמיח הזרע שזורעין בה] שוחק דינר זהב ומכסה הי' מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה [ופריך] בשלמא שורף טליתו אשכחן אפר דאיקרי עפר [דכ' מעפר שריפת החטאת · רש"י] אלא דינר זהב מנלן אר"ז דכ' ועפרות זהב לו [עכ"ל הש"ס] וכ' התוס' (פ"ח ב') ד"ה אלא בדבר שזורעים בו ומלמיח למעוטי עפר המדבר קאתי דלא שמעינן ממתני' דלמחים גדלים בו מאליהן אלא דמה שזורעים בו אינו מלמיח א"נ וכו' עכ"ל ובד"ה שוחק דינר זהב כ' וז"ל ולעיל דאמרינן אין מכסים בשחיקת כלי מתכות היינו בכל שאר מתכות חוץ מזהב דאיקרי עפר דכ' ועפרות זהב לו (איוב כ"ח) ואע"ג דלא מגדל למחים כיון דאיקרי עפר מכסין בו דאי הוי מגדל למחים לא לריך לטעמא דאקרי עפר · וא"ת וכיון דעפר דקרא איירי אפי' בעפר דלא מגדל למחים א"כ יש לרבות מוכסהו אפי' הנך דלא מגדלי למחים · וי"ל דעפר דקרא לא איירי אלא בסתם עפר דמגדל למחים ומריבוייא דוכסהו מרבינן כל דמגדל למחים [אף שאין נקרא עפר] או דמקרי עפר אע"ג דלא מגדל למחים · ועפרות זהב ואפר טלית אע"ג דנקראו עפר לא הוה מרבינן להו אי לאו רבוייא דוכסהו [עכ"ל] וכ"כ הרא"ש סי' י' כהתוס' דרשב"ג מפ' דברי ת"ק וכ' ב"י דהכי מוכח בש"ס דכל הני דהשיב במתני' מגדל למחים ולענין מה שהקשה הר"ן וכיון דאין מכסין אלא בדבר שזורעים בו מלמיח האיך מכסין בשחיקת זהב דהא שחיקת כלי מתכות אינו מלמיח וכ"ת כיון דמקרי עפר די אעפ"י דאינו מגדל למחים וא"כ קשה למה אין מכסין בעפר המדבר

ובשחיקת אבנים ובשחיקת חרסים מו ובנעורת של פשתן דקה מז ובנסורת חרשים (נה) ובאוכלים (נו) או בגדים שרופים עד שנעשו עפר מח (נז) ובשיחור ובכחול מט ובנקרת הפסולים (נח) אבל אין מכסין בזבל גס ולא בחול שהיוצר צריך לכתשו ולא בקמח וסובן ומורסן נ ולא בשחיקת (נט) מתכות אם אינם שרופין (ס) חוץ מבזהב שחוק נא שנקרא עפר דכתיב ועפרות זהב לו נב ואפר נקרא עפר דכתיב ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת ·

רמב"ם סוף ה"ש מפ' כה"ד (ד' פ"ח ע"ב) :

סכ"ד (סא) אין מכסין בעפר המדבר מפני שהיא ארץ מליחה ואינה מצמחת :

הג"ה נג (סב) ולכן אין מכסין בעפר לחה ממים כגון מתונתא · (טור וסמ"ג וסמ"ק) (סג) ואין לכסות בשלג · (ב"י וא"ז בשם גאון דלא כמרדכי בשם גאון) :

נשלם הלכות שחיטה

המדבר כ' הב"י די"ל דדבר שאינו עפר כשהחשיבו הכ' וקראו עפר כמו הזהב עדיף ממידי דהוה עפר גרוע שאינו מצמיח מעיקרו אעפ"י שמגדל צמחים כמו ארץ מלחה כיון שהוא עפר והוא גרוע כ"כ אין מכסין בו ומתוך דברי הרשב"א והרא"ש ורי"ו יש ללמוד כן ולפי"ז ר"נ בר ר"ח בא לפרש דברי רשב"ג דדבר שהוא מגדל צמחים שמכסים בו שהיינו שזורעים בו ומצמיח בלזה קורא מגדל צמחים אבל אם זורעים ואינו מצמיח אעפ"י שכשמשימים בו צמחים [היינו עשבים] הוא מגדלם אין מכסים בו ולזה קורא אין מגדל צמחים וכך הם דברי הטור [עכ"ל ב"י] · וז"ל הרא"ש שם דרש ר"נ בר ר"ח אין מכסים אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח לאפוקי עפר המדבר אע"ג דעפר שמו והוא כשאר עפר הואיל ואין מצמיח מה שזורעים בו גרע טפי מכל הני דקתני לעיל שמגדלים צמחים ואין שמן עפר ודבר שאין עפר ואין מגדל צמחים אלא שהכ' קראו עפר כגון אפר שנקרא עפר שנא' ולקחו לטמא מעפר וכו' וזהב דכ' ועפרות זהב וכו' מכסין בו [עכ"ל] ובש"ס תנא הוסיפו עליהן השחור [פרש"י פחמים כתותין ורמב"ם פי' פית הכבשן] ונקרת פסולין [פרש"י עפר שמנקרים מן הרחיים] וע' תום' (פ"ח ב') ד"ה ונקרת וכו' ואין זה וכו' : (נה) ובאוכלים · (פ"ח ב') ת"ר כו' ובה"א אומרים מצינו שאפר נקרא עפר שנא' וכו' אלמא שאפר הפרה שהי' מקודם אוכל נקרא עפר : (נו) או בגדים וכו' · שם הי' מהלך בספינה ואין לו עפר וכו' שורף טליתו ומכסה : (נז) ובשיחור וכו' · מפורש בש"ס (פ"ח ע"א וע' ב') העתקתי בס"ק כ"ד : (נח) אבל אין מכסין וכו' ולא בקמח וכו' · בברייתא (פ"ח ב') יכול שאני מרבה אף זבל הגס וחול הגס ושחיקת כלי מתכות ולבנה ומגופה שלא כתתן וקמח וסובין ומורסן ת"ל בעפר ומה ראית וכו' ע"ש : (נט) מתכות אם אינם שרופין · ע' תום' (ד' פ"ח ריש ע"ב) ד"ה שחיקת כלי מתכות וז"ל וא"ת והא מגדל צמחים דתנן בפ' כל הצלמים (ד' מ"ד) ר"י אומר שוחק וזורה לרוח א"ל אף היא נעשית זבל ובשל מתכות איירי דמייתי עלה קרא דעגל וי"ל דכפ"ע אין מגדל צמחים אלא שמועיל לזבל ור"ת תי' דע"י שריפה מגדל צמחים דהתם ע"י שריפה איירי דכל אלילים תחלתה בשריפה וכו' [עכ"ל תום'] נמצא מש"כ בש"ע אם אינם שרופים הא אם שרופין מכסין הוא עפ"י תי' ר"ת הנ"ל : (ס) חוץ מבזהב שחוק וכו' דכ' וכו' · בש"ס (פ"ח ב') : (סא) אין מכסין בעפר המדבר · [שם] דרש ר"נ בר ר' חסדא אין מכסין אלא בדבר שזורעים בו ומצמיח ומסיק דמהא מתניתא אמרה דתני' הי' מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה וכ' הרא"ש דרש ר"נ וכו' לאפוקי עפר המדבר אע"ג דעפר שמו וכו' [העתקתי בס"ק כ"ד ע"ש] : (סב) ולכן וכו' · כ' הש"ך שט"ס ולכן וצ"ל וכן כי אין טעמם שזה שעפר המדבר הטעם שאין מצמחת כמבואר בס"ק הקודם אבל עפר לחה מצמחת כדאי' בפסחים פ' אלו עוברין (ד' מ"ז) רק הטעם בעפר לחה דאין מכסים דבעי' עפר דק שיוכל למנות ומקור דין זה מפסחים שם דאמרי' שם למ"ד אמרי' הואיל קשיא אמאי חייב על החרישה ביו"ט ואמאי לא אמרי' הואיל וחזיא לכיסוי דם לפור ומוקי בטינא דלא חזיא לכיסוי ופריך וטינא בר זריעה הוא [בתמי'] ומתרץ במתונתא [ופרש"י שם ארץ לחה וראוי' לזריעה ואין נעשית עפר אם בא לכתתה היא מדבקת ונגבלת · עכ"ל] וכ' הסמ"ג הטעם דבעי' עפר שיוכל למנות דכ' אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ : (סג) ואין לכסות בשלג · דלא כמש"כ המרדכי בשם גאון שמכסין בשלג כמש"כ כי לשלג יאמר הוי ארץ [עכ"ל] ודחה הב"י דהא לא כ' הוי עפר ועוד דה"פ הכ' שהשי"ת מצוה לשלג שיהי' בארץ · איתא בש"ס פ' כה"ד (פ"ט א') א"ר זעירא ואיתימא רבה בר ירמי' מכסין בעפר עיר הנדחת ומסיק שם רבא הטעם דמצות לאו להנות ניתנו ומסיק שם הב"ס דל"ד ללולב ולשופר של עיר הנדחת דפסול דהתם צריכים שיעור ואלילים כתותי מיכתת שיעורא אבל הכא לענין כיסוי כל מה דמכתת מעלי לכסוי וכבר תמה בס' כנה"ג על הש"ע שהשמיט דין זה המפורש בש"ס הנ"ל וכ"כ בשמ"ח ס' כ"ע :

לבינה [ש"ך] : מו ובנעורת של פשתן · פרש"י היינו מה שמנערין מן הפשתן : מז ובנסורת חרשים · שמגררים הנגרים במגירה וקוללים בה עלים והיא מסרת נסורת דקה כעפר : מח ובשיחור · פי' פחמים כתותים : מט ובנקרת הפסולים · פרש"י עפר שמנקרים מן הרחיים : נ ולא בשחיקת מתכות אם אינם שרופין · אבל במתכות שרופין מכסים [כמש"כ במ"ח ס"ק כ"ט בשם ר"ת] וה"ה לכל הנך דאין מכסים אם שרופים מכסים בעפרן [כ"מ בטור וב"י ש"ך ס"ק ל"ה] וכן בקמח שרוף מכסים [משבלות סוף הסי'] ופשוט דהא כ' בש"ע דמכסים באוכלים שרופים : נא שנקרא עפר וכו' · לפיכך מכסים בו אעפ"י שאינו מגדל צמחים [תום' ורא"ש הבאתי במ"ח ס"ק כ"ד ע"ש וע' ס"ק שאח"ז] : נב ואפר נקרא כו' · זה הכלל אם נקרא עפר מכסים בו אעפ"י שאין מגדל צמחים ואם מגדל צמחים מכסים בו אעפ"י שאין נקרא עפר [תום' ורא"ש העתקתי במ"ח ס"ק כ"ד ע"ש] : נג ולכן וכו' · כ' הש"ך דט"ס ולכן וצ"ל וכן כי אין טעמם שזה כי בעפר המדבר שאין מגדל צמחים ובעפר לחה מגדל צמחים אלא שאין מכסים בו משום דבעי' עפר דק ונפרד שיוכל למנות [וע' מ"ח ס"ק ס"ב] דכ' אשר אם יוכל למנות את עפר הארץ וכ' משבלות סוף הסי' דמטעם זה אין מכסים ברגבי אדמה · וכ' משבלות בשם תב"ש ס"ק ל"ח כל הני דאין מכסים בהם אם עבר וכיסה בהם צריך לגלות ולכסות בדבר הראוי ובלא ברכה וכן כסהו הרוח בדבר שאין מכסים בו ואח"כ נתגלה דחייב לכסות אין לברך אח"כ [תב"ש ס"ק ע"ז וס"ק ל"ח ע"ש ושפ"ד סוף הסי'] · השוחט ונבלע הדם בקרקע ורישומו ניכר מכסה בברכה אף דמלמטה לא אפשר מ"מ מקיים המצוה כתיקונה מקרי ומברך [שפ"ד סוף הסימן] [וע' תב"ש ס"ק ל"ח טעמו בזה] · קנמון טחון מכסין בו דהוי מין עץ והוה כנסורת של חרשים שמכסים בו · גפרית ומלח אין מכסים בהם וה"ה פלפל טחון אין מכסים בו משום דהוה מין פרי והוה כקמח טחון דאין מכסין בו [משבלות סוף הסי' בשם כנה"ג] · שוחט שהעבירו עפ"י ע"א ורגלים לדבר והוא יודע בעצמו שקר העידו עליו מ"מ אסור השוחט לשחוט במקום שאין מכירים אותו או בביתו לעצמו משום דהוה כפסלוהו הקהל או משום דפסלוהו וא"כ בטל הקבלה דאסור לשחוט לעצמו בלא קבלה [בל"י בסי' א' ס"ק כ"ג דלא כתשובת חו"י ומשבלות הביאו כאן סוף הסימן] · כ' בשמ"ח סעי' כ"ט דמכסין בעפר עיר הנדחת אע"ג דאסור בהנאה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו [וע' מ"ח ס"ק ס"ג דכ"ה בש"ס] :

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי · יבאוני רחמיך ואחיה כי תורתך שעשעי · כחסדך חיני ואשמרה עדות פיך · לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני : מהלל שם ה' שזכני להתחיל ולסיים להגיה את הספר הק' אדרת אליהו על הלכות שחיטות מכתיבת יד הרה"ג המחבר זצ"ל, אשר עין בעין ראיתי כי (פעמים רבים) לולי ה' עזרתה לי לא באתי על עומק כונתו וזכות הרהמ"ח הצדיק עמד לי לגלות מסתריו ולדלות פנינים ממעמקי מצפוניו (ובזה יהי' לי די התנצלות באם המצא תמצא איזה טה"ד כי הלא עיני בשר לי ובמאמר נו"י שגיאות מי יבין) ועד הנה עזרני רחמיו ולא עזבני חסדיו כן אל יטשני ה' הלאה לברך על המוגמר בהגהת ספר אדרת אליהו על הלכות טריפות מהרה"ג המחבר זצ"ל · וזכות הרה"ג הצדיק זצ"ל יעמד לי שלא ימוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי ויתן לנו חיי אריכי ומזוני רויחי וכו' מעתה ועד עולם · דברי העומד על משמרת הקודש זה שנים רבים ברפוס המהלל של הג' הנכבדים מהו' רא"צ ר"ק ומהו' רמ"מ ש"ז העומד על תלו זה עשרות בשנים בווילנא, לפני שמש ינון שמם, ויעלו מעלה מעלה, עד לציון ברננה נעלה .

המגיה מי"ג .

סימן א מי הם הכשרים לשחוט· (ס"ק ב') השו"ב צריך שיהיה מוחזק בכשרות· (ס"ק ד') השוחטים הנוטלים קבלה מהשוחטים לחוד לא יפה הם עושים· (ס"ק ח') אי מהני קבלה מקרובים· (ס"ק י') אם עבר ושחט בלי קבלה· (ס"ק י"א) כמה פרטים באופני נתינת הקבלה וכתיבתה ואיזה תקנות בהנהגות השו"ב· (ס"ק י"ב) פרטים באם השוחט אינו יודע הל' שחיטה· שוחט שהמיר דתו· שנה שמכר בשר שלא הודח אחר ג' ימים מה דינו· שוחט שהגיד בדרך ודוי בחלותו כי כמה פעמים מצא את הסכין פגום אחר השחיטה והכשיר· (ס"ק י"ד) בענין ידיעת השוחט בהלכות שחיטה· (ס"ק ל"א) אם יש לתת רשות לנער לשחוט קודם י"ח שנה· ועד כמה יוכלו הזקנים לשחוט· אותם השולחים לשחוט ע"י א"י והשוחט נותן סימן אם יפה הם עושים· (ס"ק ל"ו) פרטי דינים בשכור· מי שידיו מרתתין· (ס"ק מ"א) פרטי דינים באם שחט אחר במקום שיש שו"ב קבוע עפ"י דעת הקהל· (ס"ק מ"ב) בענין שוחט ששחט יחידי בעיר שהתקנה שם שישחטו שנים ביחד· שוחט שהעבירוהו ע"י עד אחד וגם היה רגלים לדבר אך הוא יודע בעצמו כי שקר ענה בו מה דינו:

סימן ב אם שחיטת א"י ומומר כשרה· (ס"ק ב') שחיטת מין הדבוק באלילים אם שחיטתו אסורה בהנאה בהפ"מ· (ס"ק ה') בזמננו המנהג שהחשוד לאכול נבלות לתיאבון אין אוכלין ממנו דבר. ומכש"כ משחיטתו אפילו בבדיקת סכין ע"י אחרים וראה בס"ק י"ב· (ס"ק ט') פרטי דינים במי שהוציא טרפה מת"י ולא הוחזק בכך· אם חלישת כח הזקן גורמת שאינו מרגיש כ"כ בבדיקת הריאה· (ס"ק י"ד) פרטי דינים במומר להכעיס· במומר לאלילים· במחלל השבת ובמבזה ת"ח ועוד· (ס"ק ע"ז) מומר לא' מאחרי עבירות להרמב"ם דמצריך לבדוק לו סכין· בדיעבד מה דינו· (ס"ק י"ט) דעות החולקים על הרמ"א בדין שחיטת פסול לעדות ע"י שאכל נבלות פעם אחת· (ס"ק כ') מבטע במלות מילה שחיטתו נבלה· (ס"ק כ"ג כ"ו) ישראל שאינו מאמין בדברי חז"ל מה דינו לשחוט· (ס"ק כ"ח) מסור הוא כמומר ואם עביד רק פעם אחת יש להכשיר בדיעבד· (ס"ק ל') אם שחט הכשר הרוב וגמר הפסול לא חשבינן זה לשהייה במעוט בתרא לדידן· דאין זה נחשב למעשה השחיטה לפסול במעוט בתרא· (ס"ק ל"א) היו ישראל ופסול וכו' אך רבים חולקים ע"ז וס"ל דכשר ועוד שם כמה פרטי דינים בזה· (ס"ק ל"ב) אם שחט הקוף את האם או הבת מותר לשחוט השניה אחריה· וכן מומר אחרי שחטו את האם למסור לקוף את הבת למען השליכה לכלבים· אם אסור להושיט נו"ט למומר לכל התורה או לסרסר לו זונה· אין לאסור לשדך א"י מצרי עם מצרית· האנוסים אם אי אפשר להם להמלט על נפשם שחיטתן כשרה· גר שחזר לדתו מחמת אונס וכן ישראל שחטא מחמת יראה שלא יהרגוהו ישראלים גמורים הם:

סימן ג שחיטה אינה צריכה כוונה· (ס"ק א') אם בזריקת הסכין כוון לאחור את הבהמה ונשחטה כהוגן פסולה ויש שם דיעות באם נשחטה בהמה שנשחטה אמה או בתה היום:

סימן ד השוחט לשם אלילים או לשם דבר אחר מה דינו· (ס"ק ג') שחט מתחלה בפירוש לשם מלות שחיטה אפי' זרק אח"כ לאלילים כשרה· ש"ך· (ס"ק ד') ישראל ששחט בהמת א"י וגם שמע שהא"י מחשבה לאלילים כשרה אפי' באכילה· (ס"ק ה') פרטי דינים במינים האדוקים באלילים· (ס"ק ז') אם ישראל שחט בהמת חבירו לאלילים י"א דאסורה באכילה והרשב"א מתיר· (ס"ק ח') השחיטה לאלילים מיירי אפי' במעשה כל דהו ואפי' במעוט קמא דקנה פסול· (ס"ק י"ג) מעשה בענין שוחט לרפואה עפ"י הדברים שהגיד לו העובד אלילים:

סימן ה השוחט לשם קדשים מה דינו· (ס"ק ח') פרטי דינים באיש הנודע לו שעבר עבירה· (ס"ק י') אם שחט בהמת חבירו לשם אשם תלוי מה דינו· (ס"ק י"א) אם שחט תור או בן יונה לשם פסח ושלמים מה דינו:

סימן ו במה שוחטין· (ס"ק ב') אם בדק את הקנה ששחט בו וברור לו שלא נתזו קסמין ממנו יש מכשירין· (ס"ק ד') אין לשחוט לכתחלה בסכין שיש לו עוקץ חד בראשו ובדיעבד כשר ובשעת הדחק אפילו לכתחלה נתחיכת דבר בראש העוקץ· (ס"ק ז') פרטי דינים בכריכת המטלית על הפגימה· (ס"ק י"ב) באור בדברי הרמ"א: „או בדבר התלוש":

סימן ז הקובע סכין בגלגל אם מותר לשחוט בו· (ס"ק ג') אם סבב אדם את הגלגל והסיר את ידו והגלגל מתגלגל והולך ובסבוב האחרון שחט בהמה או עוף כשר:

סי' ח שיעור סכין של שחיטה· (ס"ק ה') שוחט שאינו יודע הרמז דשיעור הסכין· מה דינו· שוחט שקנה סכין מתליון הדן דיני נפשות מה דינו:

סי' ט השוחט בסכין מלובנת· (ס"ק ב') פרטים בדין אותן הרושמים שעושין האומנים בסכין· אם תפס הקנה בעוף ושחט ומצא פגימה בצדדים· אין לאסור· אם יש לכרוך מטלית סביב פגימה מן הצד לדעת המחמירים בחוד:

סי' י יתר דיני סכין· (ס"ק ג') שהט מסוכנת בסכין של משמשי ע"א מה דינו בדיעבד· אם יש לנקר בשר מחוטי חלב ודם בסכין של משמשי ע"א· (ס"ק י') בדין סכין של א"י שכתב המחבר אם הוא בבן יומו או כאינו בן יומו· (ס"ק י"ב) אם חתך רותח בסכין של שחיטה מה דינו· ומותר לחתוך לימון בסכין ששחט בו כשרה אפי' דברים חריפים על ידי הדחה· (ס"ק י"ד) סכין ששחט בו טריפות די בהגעלה ע"י עירוי לחתוך בו רותח· (ס"ק י"ז) בעופות אינם נוהגים לקנח את הסכין משום דבעופות אינו מצוי טריפות· (ס"ק י"ט) בדין הדחת ביה"ש אם שחט בסכין ששחט בו טריפה. (ס"ק כ') פרטי דינים בסכין ששחטו בו ג' טריפות רצופות:

סי' יא באיזה זמן שוחטין ודין השוחט לתוך המים· (ס"ק א') בדיעבד אם שחט בחשך יש לבדוק את הסימנים אם נשחטו רובן ואם לא הגרים· בשוחט לאור הלבנה יש דעות· ואם קודם ששחט את הרוב נכבה הנר מה דינו· (ס"ק ב') פרטים בדין אבוקה· (ס"ק ג') אם שחט בשבת במזיד מה דינו· (ס"ק ד') בענין קבלת הדם בכלי מה דינו· (ס"ק ה') בענין השוחט לתוך הספינה ע"ג כלים אם שחט אחורי כלים שיש להם תוך· אם מותר לשחוט בראש הגג או בראש הספינה· (ס"ק ז') אסור לשחוט בבית הכנסת:

סי' יב שלא לשחוט בתוך גומא· (ס"ק ב') בענין השחיטה לתוך הגומא בשוק· (ס"ק ה') אם בדקו את השוחט לתוך הגומא ומצאו אותו אפיקורס מה דינו· (ס"ק ו') בשוחט לתוך הגומא אם יש לתת לו מכאן ולהבא לשחוט בלי בדיקה· דעות· בשוחט לתוך ימים ונהרות ולתוך הכלי בזה"ז שאין דרך עובדי אלילים בכך אם יש להתיר *):

סי' יג בעלי חיים שאין צריכין שחיטה· (ס"ק ג') כשחותך אבר מן הדג או מן החגב אינו צריך להמתין עד שימות הדג או החגב כמו בבהמה שחוטה· (ס"ק ד') כמו בגסה החלוק בין בן ח' ובן ט' כן בדקה החלוק בין בן ד' ובן ה' שהיא יולדת לה' חדשים· (ס"ק ו') אם מת או נטרף אחר שיצא לאויר העולם מה דינו· (ס"ק ז') דם הניתר בשחיטת אמו אסור· (ס"ק ח') הניתר בשחיטת אמו מותר לשחטו בו ביום שנשחטה אמו ואין בו משום או"ב· (ס"ק ט') הידוע לבן ט' חי דצריך שחיטה מדרבנן מ"מ צריך לברך על שחיטתו· (ס"ק י') איזה טריפות אינן אוסרין בבן ט' חי· (ס"ק י"ד) בן ט' מת או בן ח' חי שנטרפה אמו· יצא גם הולד כאמו מידי נבילה· (ס"ק ע"ז) בזמננו דאיננו מתירין את הולד בשחיטת אמו הטרפה אם המתין עד תחלת ליל ח' ללידתו מה דינו· (ס"ק י"ז) בן פקועה שבא מן הטרפה והוליד הרי הולד ניתר בשחיטת עצמו· בן פקועה שנמצא לאחר שחיטת אמו שאביו היה ג"כ בן פקועה הותר בשחיטת אמו· בהמה דעלמא שבא על בת פקועה והולידה אין להולד תקנה בשחיטה· (ס"ק כ') השוחט בהמה טהורה ומצא בה דמות חזיר מותר באכילה· דמות אדם אסור באכילה:

סי' יד דין עובר הנמצא במעי בהמה· (ס"ק א') יצא רוב פדחתו הוה ככל ראשו לחומרא· אך להתיר בן ט' חי בשחיטת עצמו אינו די ברוב פדחתו כ"א ברוב ראשו· (ס"ק ו') פרטי דינים בענין אסור אבר הולד שיצא לחוץ כששחטו את אמו· (ס"ק י"א) אם חתך בפנים אבר אבר מה דינו· (ס"ק י"ג) בן פקועה שבא על בהמה דעלמא והוליד בת מה דין החלב שלה· (ס"ק ט"ו) השוחט עובר במעי אמו דלא מיקרי שחיטה אם רק לכתחלה או אולי גם בדיעבד· אם שחט עובר במעי בהמה אמו מותרת גם בלא בדיקת האברים הפנימים:

סי' טו שלא לשחוט בהמה עד יום ח' ללידתה· (ס"ק ב') אין לאכל אפרוח עד שיגדלו הכנפים· (ס"ק ד' וה') פרטי דברים בענין חשבון החדשים בגסה ובדקה אם מלאים או חסרים· (ס"ק ז') בענין אם אינו ידוע אם כלו לו חדשיו· (ס"ק ה') אם אינו ידוע שכלו לו חדשיו ועבר ושחט בתוך ז' ימים ללידתו אסור אף בדיעבד· בענין הכלים אם בשל בהם הבשר שנשחט קודם ח' ימים· ואם מותר לגדל את העגל קודם ח' ימים ולמכרו לא"י ועוד כמה פרטים בזה· (ס"ק י') בענין הסימנים· הקרנים· השנים· נפילת הטבור· מראה ראש הגויה והגדלות ובענין המתנת ג' ימים משעת הקניה:

סימן טז דין אותו ואת בנו· (ס"ק י"א) אין המוכר שמכר את האם לאחר (לא בא' מד' זמנים) צריך להודיע להשני מזה אם אינו ידוע לו שהלוקח הראשון ישחוט את האם היום· (ס"ק ט"ז) בזמננו שהכל שוחטין קודם השבת ויום טוב ביום ידוע אזי צריך המוכר להודיע לשני הלקוחות אם מכר להם ביום אחד· (ס"ק י"ח) פרטי אופנים בשנים שלקחו או"ב· מי קודם לשחוט· (ס"ק כ"ג) פרטי דינים בענין נתנבל הראשון ובדין שחט את האם ונטרפה ונמצא בה עובר בן ט' חי· (ס"ק כ"ה כ"ח) פרטים בענין חש"ו ששחטו את האם או את הבת:

סימן יז דין השוחט בהמה מסוכנת למות· (ס"ק א') בענין אם מעמידים אותה בידים אם תלא עי"ז מחזקת סכנה· (ס"ק ב') אין לברך על המסוכנת שמא לא תפרכס אלא ישחט אחרת עמה· (ס"ק ל') אם כפפה ידה בלבד אי מהני לענין פרכוס· (ס"ק ח') אי מהני כשכוש הזנב בבהמה· אם חזק צעקת הבהמה בשעת שחיטה או הטלת הרעי בחזק אי הוי פרכוס· (ס"ק ט') איזה הבדלים בענין המסוכנת· בין בהמת ישראל ובין בהמת א"י· כל ספק שאירע בפרכוס הר"ז ספק נבלה:

סי'

*) ויש להעיר כי בתשובת שאלה המיוחסת לרב נתשון גאון (תשובות גאונים קדמונים ד' ברלין הר"ת· תשובה יו"ד) איתא וז"ל: „כששנו חכמים אין שוחטין לתוך ימים ולא לתוך נהרות (ולא לתוך מדברות?) ולא לתוך הכלים· לא אמרו אלא שיש ע"ז ששוחט ומקבל דם בכלי וזורקו לע"ז שאם עשה כן נראה כמו ששוחט וזורק דם הכלי לע"ז· אבל במקום שאין רגילין לזרוק דם לע"ז מותר· ומותר ליתן עפר בכלי ולשחוט בתוכו" עכ"ל וכפי הנראה היא היא התשובה המובאה בספר האשכול לר"א אב"ד (סוף הלכות שחיטת חולין· וראה נחל אשכול שם) וז"ל: „ובתשובה: כשאמרו אין שוחטין לתוך ימים לגומא ותוך כלים לא אמרו אלא במקום ששוחטים ומקבלים הדם בכלים וזורקים לע"ז שאם עשה כן נראה שנעשה לכך· אבל במקום שאין רגילין בכך מותר" עכ"ל:

סי' יח דין בדיקת הסכין ופגימותיו · (ס"ק ב') אם גם נמצא אחר גמור בעצם המפרקת אין תולין שנפגם בזה · (ס"ק ג') בענין אם לא בדקו את הסכין כמה שעות אחה"ש ונמצא פגום · (ס"ק ו') בענין הפגימות בסכין והפגימות הנקראות רוי"ך ומה שנוהגין השוחטים לשפשף על היד אם נמצאת איזה פגימה · (ס"ק ז') אם יש לשחוט בסכין על סמך הבדיקה לאח"ש · (ס"ק י"ג) בענין מסוכסכת מן הצד · (ס"ק ט"ז) בדין סכין עולה ויורד · (ס"ק כ"א) פרטי אופנים בענין בדיקת הסכין אחר השחיטה · (ס"ק כ"ו) בדיקת הסכין בין שחיטה לשחיטה לא הוי הפסק לענין הברכה · בענין בדיקת הסכין בין כל אחד ואחד וההנהגה בערב יוה"כ · (ס"ק כ"ז) אם רשאי לשחוט בלא בדיקת הסכין בין כל או"א · ואם נגע בעצם המפרקת של הראשונה · ובדין שוחט לאחרים · (ס"ק ל') תחיבת הסכין בנדן קשה של עץ הוה כנגע במפרקת ואם שחט אח"כ בלי בדיקה ונאבד הסכין בלי בדיקה אחה"ש יש להחמיר · (ס"ק ל"א) יש חולקין על המחבר בדין נאבד הסכין בלי בדיקה ונמצא אח"כ פגום · (ס"ק ל"ה) פרטי דברים בענין נפגם בעצם המפרקת · (ס"ק ל"ח) אם היה הסכין הבדוק מונח לאח"ש ואח"כ נמצא פגום · מה דינו · (ס"ק ל"ט) בענין טבח שלא הראה סכינו לחכם · (ס"ק מ"א מ"ב) בענין שהחכם יכול למחול על כבודו · (ס"ק מ"ג) על אודות הבודקים את הסכין במהירות ובלי כוונת הלב · (ס"ק מ"ה) בדין אם אדם שוחט ובודק לעצמו · (ס"ק מ"ח) בשוחט אחד שבדק את הסכין לאחר שחיטה ונתנו ביד נער להוליכו לאדם אחר שישחט בו ומצאו פגום · שוחט שהראה סכינו לחכם בחזקת בדוק והוא מצאו פגום:

סימן יט דיני ברכת השחיטה · (ס"ק א') בן פקועה שהפרים ע"ג קרקע ששחיטתו הוא מדרבנן צריך לברך · (ס"ק ב') בדין אותן הנוהגין קלות ראש בברכות השחיטה והכסוי · (ס"ק ג') השוחט לרפואה או לא"י אם יש מי שיבדק הריאה צריך לברך · (ס"ק ד') אם שחט דבר שאין בו ריעותא ושכח או הזיד ולא בירך אם צריך לברך אח"כ · בדין השבוע שחל בו ת"ב · אם יש מחילה גבוהה עשרה ט' אינו צריך להתרחק מן הטנוף ד"א · אם יש מרחק ממקום הברכה למקום השחיטה כ"כ אמה הוי הפסק לענין הברכה · (ס"ק י"ג) בדין אם שח בין שחיטה לשחיטה · (ס"ק ט"ז) אם היה עסוק בשחיטת האחד והביאו לפניו אחרות אין צריך לחזור ולברך · (ס"ק י"ט) מי ששוחט הרבה עופות בברכה אחת ובא שוחט אחר לסייעו צריך הוא לברך:

סימן כ מקום השחיטה בצואר · (ס"ק ד') בשוחט ששחט לכתחלה למעלה מן הטבעת הגדולה · (ס"ק ח') בענין שיעור הושט שאינו ראוי לשחיטה למעלה · (ס"ק י"ד) בענין שחט מן העורף או מן הצדדים בהחזרת הסימנים · (ס"ק ט"ז) ביונים אם לא הזמין את הסימנים ושחט הוי ספק נבלה:

סימן כא שיעור השחיטה בכמותה · (ס"ק א') במקום צורך לבדוק את הושט מותר לשחוט את הקנה בלבד בעוף · (ס"ק ב') הבדל בין קנה לגרגרת · אם שחט בבהמה את הקנה וכל העור החיצון של הושט והעור הפנימי לא נשחט רובו אסורה · (ס"ק ד') בענין רוב מצומצם · (ס"ק ה') בענין שחט בב' או בג' מקומות · (ס"ק ט') בדין אם היה חצי הקנה פגום לצד המפרקת והוא שחט בו משהו לצד הצואר · אם יש לצרפו לרוב:

סימן כב באיזו מין צריך לשחוט הורידין · (ס"ק א') בדין שחיטת הורידין בזמננו · (ס"ק ד') חוטי הצואר העבים סגי בקליפה · (ס"ק ח') אם צריכין ש' נגד הדם או גם נגד החוטין · (ס"ק י"ב) בסעודות גדולות יש לשאול אם הסירו את הראשים מהעופות:

סימן כג דיני שהייה בשחיטה · (ס"ק ד') דעות האומרים דגם בבהמה השיעור בלי הגבהה והרכבה · (ס"ק ה') מריטת הנוצות בעוף אינה מצטרפת לשיעור שהייה ובשחיטת העור יש דעות · ועוד כמה פרטים בדיני שיעור שהייה · (ס"ק ו') המוליך והמביא אם לא יחתוך מעט מעט הוי שהייה · (ס"ק ט') אם מהני בדיקת הושט בעוף אם חתך מעט ואח"כ שחט במקום אחר את הקנה · (ס"ק יו"ד) כל שהייה אפילו משהו ובמיעוט בתרא טריפה ואף בהפ"מ · (ס"ק ט"ו) נמצא לאחר שחיטת הבהמה גמי בושט יש להקל בהפ"מ · חתך אצבעו בשעת שחיטה יש להקל בבהמה ובעוף רק אם לא הרגיש בשעת שחיטה · ועוד כמה פרטים · בדין נגע בכותל או בקרקע · בנמצא טיט או דוחן או קוצים בושט ובדין בועות הנמצאות בין סי' לסי' · (ס"ק ט"ז) פרטי דינים בשוחט בסכין שאינו חד · (ס"ק י"ח) אם יש להתיז את הראש אחר שחיטת רוב הסימנים · (ס"ק י"ט) בענין הקודם · ע"י א"י · אם שחט רק הקנה בעוף ובמשך זמן שחט גם את הושט מה דינו · אם שחט הרוב ועקר את הנשאר ביד מה דינו · (ס"ק כ' כ"א) בתפס את הקנה ושחט בו מקצת מה דינו · (ס"ק כ"ג) היה עסוק בשחיטה ושחט מקצת הושט והניחו ולא שהה כלל ושחט את הקנה · מה דינו · (ס"ק כ"ה) בשהה במיעוט קמא דקנה אם מותר להשהותו · (ס"ק כ"ו כ"ז) בענין תליסת הנוצות בעוף קודם השחיטה · בענין חתך העור או יצא דם ובדין גרד שנמצא על העור · (ס"ק כ"ח) בנידון ההקזה שעושים לבהמות בצוארם אם יש לחוש לנקיבת הושט ומה דין החלב והגביניות:

סי' כד דיני דרסה וחלדה הגרמה ועיקור · (ס"ק ד') בדין אורך הסכין לשחיטת בהמה ועוף · ואם שחט בזריקת הסכין מה דינו · (ס"ק ו' ז') בענין אורך הסכין בשחט ב' ראשים כיחד · ובאיזה אופן יש להכשיר השחיטה · (ס"ק ח') בענין חתך המפרקת במתכוין ושלא במתכוין בהפ"מ ושלא בהפ"מ · (ס"ק ט') דרוב המפרקת הוא דוקא רוב החוט · (ס"ק י') אם הניח האצבע על הסכין ושחט והשוחט אומר ברי לי שלא דרסתי · אם יש להתיר · ואם יש לשחוט מיושב · (ס"ק י"א) לכתחלה אין לשחוט עוף בסכין גדול · (ס"ק י"ד) בעופות יש למרוט הנוצות אם בלא זה יוכל לבא לידי חלדה · ואין בזה חשש צער בע"ח · והעולם נמנעים למרוט נוצה מעוף חי לצורך כתיבה משום צעב"ח · אם החליד תחת צמר בלתי מסבך אם יש להקל בזה · (ס"ק כ"א) בתפס את הקנה והחליד במיעוט קמא אם יש להכשיר · (ס"ק ל"ג) אם נתלש הבשר עם הסימנים מה דינו · (ס"ק ל"ד) אם נעקר הקנה או הושט קודם התחלת השחיטה · (ס"ק ל"ו) פרטים בדיני עיקור · (ס"ק מ"א) פרטי דינים בנמצא טבעת מן הגרגרת שלמה ובלתי שלמה על הסכין או על הארץ · (ס"ק נ"א) אם דחק באצבעו על הקנה ושמע קול שבירת הקנים שבגרגרת אם יש חשש איסור · ועל השוחטים להזהר בזה:

סימן כה שצריך לבדוק אחר השחיטה · (ס"ק ב') אם לא ראה את הסימנים אם נשחטו רובן לדעת הש"ך הוה נבלה ויש דעות בדבריו אם הוי נבלה ודאית או מספק · ונ"מ לענין או"ב · (ס"ק ג') אם יש לבדוק אחר שמוטה · (ס"ק ו') בשחט את העוף וזרקו קודם בדיקת הסימנים אם יש לחוש שמא נתרחב והגיע עד הרוב · (ס"ק ט') בחלוקים הנמצאים בשחיטות ובדיקות מי שאינו יודע המנהג ילך אחר המחמיר אם לא בשעת הדחק · כל ספק בשחיטה דאסור אפי' נולדה הריעותא אחר שיצא בהיתר:

סי' כו דין נקב בושט או בבני מעיים קודם השחיטה · (ס"ק ב') בדין נקב הושט אחר שחיטת רובו נגד המקום ששחט כבר · (ס"ק ג') בדין ניקבה הריאה טרם נשחט הושט · וניקבו בני מעיים טרם נשחט הקנה:

סימן כז שלא לחתוך אבר מהבהמה בעודה מפרכסת · (ס"ק ב') בדין אם נתנבלה הבהמה בשחיטה אם מותר למכור בני מעיה לא"י ובעוף מה דינו · ומותר למכור דם היוצא בשעת שחיטה · ואם נפל ספק בשחיטה אם מותר לתת הב"מ לא"י:

סי' כח דין כסוי הדם · (ס"ק ב') אם שכח ולא בירך קודם הכסוי אינו צריך לברך אח"כ · (ס"ק ג') יש חולקין על הרמ"א בדבר ברכת שהחיינו על הכסוי · (ס"ק ז') בדין אם מקבלין דם הכסוי שנשחט ביו"ט לתוך הכלי למען כסות אותו בלילה · (ס"ק י"א) י"א דאינו צריך לגרור הדם אם לא היה עפר למטה · (ס"ק י"ח) אם קדם אחר וכסה חייב ליתן לו עשרה זהובים · ובזה"ז אם תפס לא מפקינן מיניה · אם השוחט רשאי לכבד לאחר בכסוי · (ס"ק ט"ו) אם כסה הרוח בדברים שאין מכסין בהם או שלא היה עפר למטה יש לגלותו ולכסות כראוי · (ס"ק כ') אם שוחט עוף דאיתילד ביה ריעותא לא ישחט עוף אחר על גביו כ"א אגלו דאם היא טרפה פטורה מכסוי ומבטל דם חבירו · (ס"ק ל"ד) אם מותר לירות בקנה שרפה לצוד ציד חיה · (ס"ק ל"ו) בדין דבר דאיתילד ביה ריעותא לענין הכסוי · (ס"ק ל"ז) שחט או"ב ביום אחד חייב לכסות · בן פקועה שהפרים ע"ג קרקע שצריך שחיטה מדבריהם יש לכסות ג"כ מדבריהם · ועוד כמה פרטים · (ס"ק ל"ט) שהייה במיעוט בתרא יש לכסות בלא ברכה · (ס"ק נ"ב) כל הדברים דאין מכסין בהם אם סבר וכסה בהם צריך לגלות ולכסות בדבר הראוי ובלא ברכה · אם נבלע הדם בקרקע ורשומו ניכר מכסה בברכה אף דממעט לא אפשר · ואם מכסין בקנמון · בגפרית ובמלח:

תקון טעות

סוף סימן ב' · ביד אליהו ס"ק ל"ב במקום הנסמן באות (ב') צריך להוסיף שתי מלות: „דומיא דלפסול" מותר למכור וכו':

בסימן ב' · ביד אליהו ס"ק י"ג בראש הדף ל"ז ע"א יש למחוק השורה מן: ומ"כ וכו' עד המלות: „עכ"ל ב"י" ומקומה בדף ל"ו ע"ב במקור חיים ס"ק ח' בסופו אחר המלות: „הימנו עכ"ל":

זהלצ"ר

ספר

אדרת אליהו

והוא

שני ביאורים על הלכות טרפות משו"ע יורה דעה

ונקראים בשמם :

יד אליהו || מקור חיים

עם כל המעלות המבואר בשער השני .

מאת הרב הגאון הגדול מו"ה אליהו חיים זצ"ל אב"ד
דק"ק טורעץ בן הרב הגדול המפורסם מו"ה נחום ז"ל
שהיה אבד"ק קארעליטש ושארי קהילות :

ווילנא

בדפוס ר' א"צ ראזענקראנץ ור' מ"מ שריפטזעטצער .

שנת תרנ"ד לפ"ק

АДЕРЕТЪ ЕЛІЯГУ. Комментарій на религіозные законы о запрещенной Евреямъ пищѣ.
Сочиненіе Ильи Хаима Рабиновича. Въ 2-хъ частяхъ. Часть II.

ВИЛЬНА. Въ типографіи Розенкранца и Шрифтзетцера. На Лидскомъ пер., домъ № 2598-13. 1894.

Дозволено Цензурою 20 октября 1893 г. — Вильна.

ספר

אדרת אליהו

והוא

שני ביאורים על הלכות טריפות משו"ע יורה דעה

ונקראים בשמם:

יד אליהו

בו יבואר כל חידושי דינים שלקט ואסף מראשונים ואחרונים ומכמה שו"ת והרבה חידושי דינים שחידש מדעתו:

מקור חיים

בו יבואר כל דין ודין מקורו מים התלמוד או מפוסקים הראשונים אשר מימיהם אנו שותים:

מאת הרב הגאון הגדול המפורסם

מוהר"ר **אליהו חיים** זצ"ל אבד"ק **טורעץ** בן הרב הגדול המפורסם מוהר"ר **נחום** זלה"ה שהיה אבד"ק **קארעליטש** ושארי קהילות:

ווילנא

בדפוס ר' אברהם צבי ראזענקראנץ, ור' מנחם מענדיל שריפטזעטצער.

שנת **תרנ"ד** לפ"ק

הנה ראיתי לגדולי הרבנים אשר הרבו בשבח הרב המפורסס כתוי"ר חריף ובקי מו"ה אליהו חיים נ"י אבד"ק טורעץ בספרו אשר חיבר על הלכות שחו"ט ומראה באצבע שורש הדין וחוות דעת האחרונים · גם ידי תכון עמו ובאתי לחלות להיות בסומכיו להוציא לאור כוונתו הרצויה וגם אני אקח בל"נ ספר אחד כשיצא לאור ונתתי ד"ק :

נאום **יוסף** ב"מ **מאיר** ז"ל חופ"ק **סלוצק** ·

כאשר בא בגלל קורתי ידידי הרב המאוה"ג חריף ובקי ומפורסס כש"ת מ' אליהו חיים נ"י אבד"ק טורעץ בהרב המאוה"ג כו' מ' נחום ז"ל אבד"ק קארעליטש אשר זיכהו ה' לחדש בשכל הישר איזה חידושי דינים הנצרכים להלכה למעשה על יור"ד ה' שחיטה וטרפות וב"ה חפץ ה' בידו הצליח ועשה פרי בעז"ה ומחברתו הוא תועלת להמורים ויכולים לסמוך עליו כי מכיר אנכי אותו מכבר כי רב חילו לאורייתא בבקיאות ובהוראות או"ה להיות מסיק שמעתתא אליבא דהלכתא בקו הישר לחדש דבר דבור על אפניו כאשר פלפלתי עמו בכמה ענינים וע"כ מהראוי לתמוך ידו בפרט שאין לו בנים וחפצו להוציא לאורה בעז"ה כדי שיהי' למזכרת שמו הטהו' וע"כ באתי לחלות לתומכו ולסייעו ויהא רעוא שיוציאנה לאורה ע"ס תבל וגם אנכי אקבל בל"נ כשיצא מבית הדפוס · ולמען כבוד התורה ולומדיה :

באתי עה"ח יום ג' י"א אדר א' **ברכ"ת** לפ"ק פ"ק **נאוהרדאק** ·

נאום **יצחק אלחנן** חופ"ק הנ"ל.

החכם מכל אדם אמר אם תבקשנ' ככסף וכמטמוני' תחפשנה אז תבין יראת ה' וכו' המפרשים וביותר האלשיך הק' ותוכן דבריו הם כי מצינו ד' דברים אשר על ידם האדם זוכה להשגת התורה והא' מה שאחז"ל שכל הנשמות היו במעמד הר סיני וכ"א קיבל חלקו על פי השגת נשמתו הן מקרא או משנה או הלכה ולחדש ג"כ אך העיקר הוא שאין האדם זוכה גם לחלקו כ"א ע"י יראת שמים ויגיעתו בתורה והנה איקלע לאתרין גבר בגוברין איש אשר בא באנשים הרב המאוה"ג חו"ב זקן זה שקנה חכמה בנן של קדושים במה שקבלה נשמתו בסיני ע"י יראת ה' החופף עליו ויגיעתו בתורה מנעוריו והנה קורא אני עליו המסורה · יפרח ד' בתנ"ך · והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח · יפרח בימיו לדיק · לדיק כתמר יפרח · יפרח כשושנה · והכוונה הוא הנה ראינו שיש לדיק אשר זכה לבנים ובני בנים לדיקים ות"ח · ויש לדיק גמור שאינו זוכה לזה · וזהו כוונת המסורה מההפרש שבין אלו הלדיקים · יש והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והכוונה כנ"ל שזוכה ללילים ופרחים היינו בנים וב"ב לדיקים ות"ח ויש ג"כ לדיק אשר יפרח בימיו לדיק · פי' כי עיקר פריחתו הוא ע"י ימיו שיגע ועמל בתורה כל ימי חייו שם לילות כימים והוא לדיק אשר כתמר יפרח · מה תמר אין לו אלא לב א' כמו כן אין לו כ"א לב א' לשמים · והוא יפרח כשושנה לעוה"ב · הנה כמו כן זהו האיש אם כי לא זכה לבנים אבל הוא יציץ ופורח ע"י ימיו שיגע ועסק בתורה מימי נעוריו · וחיבר על ה' שחו"ט כמו שהיה למראה עינינו אשר חקר וליבן שמעתתא אליבא דהלכתא אשר נתקיים עליו מים עמוקים עצה וכו' הוא אשר דלה דלה ממעין מקור מחברי הראשונים ז"ל עד פסקי האחרונים וכבוד הרב הלז אינו צריך לאסהודי דידי ודכוותי אך לא באתי כ"א לכבוד תוה"ק ולומדיה אשר נתמעטו בעוה"ר · ובאתי לבקש ממכיריי שיקבלו חיבורו בספ"י כראוי לאיש זקן ובנן של קדושים כמוהו · ובל"נ אני אקבל חיבורו כפי אשר יושת עלי · וע"י זכות תוה"ק עינינו תחזינה ירושלים נוה שאנן כחפץ נפשו וכחפץ דו"ש נפש נענה עבד לעבדי ה' הנאמנים יום ג' שהוכפל בו כי טוב ט' מרחשון תרכ"ה לפ"ק :

זלמן זאב בהרב הג' המפורסס מו"ה ר' **יחי"פ** זללה"ה מ"מ ומ"ץ דפ"ק **ווילנא** ·

איקלע לאתרין ה"ה הרב המאוה"ג זקן שקנה חכמה כ' מו"ה אליהו חיים נ"י אבד"ק טורעץ ובידו חיבור בשם אדרת אליהו על הלכות טריפות בסדר אשופות מתחיל מאחרונים ומסיים עד הראשונים ואומר דבר בשם אומרו באיזה מקום דברו כל דבר בעניניו · וכל ענין באופניו מזוקק שבעתים ומאירות עינים ממקור מים חיים להוציא מעיקרם ויסודם והרים בסברא ישרה כל הלכה ברורה והראני בביאוריו מסוורים אשר הניף בעולם ידו הגדולה חדושים יקרים אשר שוה עלתה ארוכה באיזה מקומות לפסק הלכה · גלל כן אמרתי גם ידי תכון עמו ולברכו בברכה שיהיה ה' למשען להרב הג' הנ"ל שיהיה לו למזכרת חקיקת דבריו היקרים בעט ברזל ועופרת ומובטחני שלא יסיגו ח"ו גבולו · וכל המסייעו יברך ה' חילם ויהיה שלום באהלם · דברי הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה יום ב' כ"ה אלול מי זה איש החפץ חיים לפ"ק ס"ק ווילנא.

נאום **יוסף** בא"א מו"ה **רפאל** זללה"ה.

הן מה נהדר ונאדר היום בראותינו כי ת"ל יוצא כעת לאורה ס' הנחמד המכונה בשם אדרת אליהו להרב המאוה"ג המפורסס שלשלת היוחסין כקש"ת מ' אליהו חיים נ"י אב"ד דק"ק טורעץ אשר הוא מוציא כעת לאורה בעז"ה על ה' טריפות ובדיקת הריאה ודיני תל"ר בדפוס המשובח דפ"ק אשר כבוד הרב המחבר נ"י ברוב חכמתו ובקיאותו הטהורה אייתי לן כמה גוילין דספק טריפתא וקיבץ יחד כל דיעות הראשונים ז"ל עד האחרון שבהאחרונים ז"ל הנמצא אתנו בכל חלקי ופרטי ההלכות האלו עפ"י סדר הש"ע ז"ל לא הניח דבר גדול וקטן אשר לא הביא בידו הגדולה בספרו יד אליהו אשר אסף איש טהור גברא רבא דכוותיה כל חידושי הדינים הנמצאים בכל דברי הפוסקים ובשו"ת הראשונים והאחרונים ז"ל עד זמננו זה ויבנם אליהו את מתניו להראות ג"כ מקורי כל הדינים וההלכות· החדשים וגם הישנים הנפוצים בדברי הש"ע והאחרונים ז"ל ממקור מים חיים הנובעים מים התלמוד והראשונים ז"ל בכל הלכה ובכל סי' וסעי' המבואר בש"ע ז"ל · ומלאכה גדולה עשה כבוד הרב הג' המחבר נ"י בכל זה להיות כל החידושי דינים שבכל הלכה בהלכות הללו מבוארים היטב במקומן על סדר הש"ע בזה עם מקורי הדינים וההלכות האלו · מלבד כמה דברים אשר חידש כבוד הרב הג' מוהר"ר א"ח הנ"ל מדעתו והראה מקום להכריע ג"כ באיזה מקומות כאחד מדברי הפוסקים האחרונים ז"ל מתוך עומק סוגיית הש"ס והפוסקים הראשונים ז"ל שבהלכות האלו · וחלילה להסיג גבולו · ומלוה לסייע ביד אליהו למען יוכל להוציא ממקור חיים ספרו המפואר הנ"ל כיד ה' הטובה אשר היתה אל אליהו ולבצע את מעשהו לטובה · ויהא רעוא דיתקבלון שמעתתיה דיליה בבי מדרשא למען הזכיר שמו לטובה עד עולם סלה והיה זה שכרו · דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה בטהרה יום ה' א"ך אלול בברכ"ת השנים לפ"ק :

בצלאל ב"ר **ישראל משה הכהן מווילנא** ·

איקלע לאתרין האי גברא רבא ויקירא הרב המאוה"ג חו"ב מפורסס כש"ת מ' אליהו חיים אבד"ק טורעץ פלפלתי עמו בהלכה וגם הראה לי את מחברתו מחברת הקודש אשר חיבר על יור"ד הלכות שחיטה וטרפות בהלכות סדורות הלכה ומורין כן ע"פ מוסדות גאוני האחרונים אשר נפוצו בכל בית ישראל לקבוע הלכה למעשה וגם מחדש חידושים בשכלו · נאים לאמיתו של הלכה וימצאו בו תועלת למעיינים כי רב בקיאות כבוד הרב הג' הנ"ל בהוראות או"ה ומסיק שמעתתא אליבא דהלכתא · והן רלון הרב הנ"ל לקבוע את הספר הלז בדפוס ולהפילו אל ב"י להיות לו למזכרת ע"פ מאמר חז"ל שדבריהן הן זכרונן וליקרת כבוד הרב הנ"ל ופעולתו הלדק המהולל מפי גאוני ישראל הנני לתמוך ידו בזה ולהלית נדיבי בית ישראל להיות בתומכי ידיו בעזר הדפוס למען יוכל לבצע מעשהו להוציא מחשבתו לפועל ויהי נועם ה' עליו לכונן מעשה ידיו להגדיל תורה ולהאדירה דברי המחבר לכ' התורה ולומדיה באתי עה"ח יום ד' בן יכרך תרכ"ב לפ"ק פ"ק קארלין.

נאום **שמואל אביגדור** האבד"ק הנ"ל בעהמ"ח תנא תוספאה ותשובת שאילת שמואל.

גם ידי תכון את גדולי דורנו אשר באו במליצה עבור האי גברא רבא ויקירא הרב הגדול המפורסס וכו' מוהר"ר אליהו חיים נ"י הרב דק"ק טורעץ אשר יגע ומצא כדי מדתו להוציא לאור חידושי תורה להלכה למעשה וזכות גדול הוא להיות בתומכי נפשו להביא הדברים לבית הדפוס למען תרבה הדעת ולהיות למאורות להמורים בהלכה בדיני או"ה הרגילים וזכות הרבים תלוי במסייעים ומזכים להפיץ בישראל קושט אמרי אמת דברי החותם היום יום ג' י"ג אייר שנת ברכ"ת לפ"ק פ"ק פינסק.

נאום **אלעזר משה הלוי הורוויץ** חופ"ק **פינסק** ·

מה מאוד הניין לי בעת רואי את מחברת הקודש שחיבר הרב המאוה"ג חו"ב מפורסס י"א כ' קש"ת מ' אליהו חיים אב"ד דק"ק טורעץ כאשר ידוע שלש"ש עביד הרב הנ"ל למען שיהיה לו לזכרון לעד ואי"ה בל"נ אקבל ג"כ את הס' כשיוציא לאור · כ"ד המדבר לכבוד התורה יום ה' ז"ך אדר א' תבר"ך לפ"ק לידא.

אליהו בא"א הק' מו"ה **בנימין** זללה"ה **שיק מלידא** ·

איקלע לאתרין הרב המאוה"ג חו"ב יראת ה' אוצרו מ' אליהו חיים נ"י אב"ד דק"ק טורעץ וספרו בידו אשר יגע וטרח לסדר סדורי הלכות הלכה למעשה מגדולי האחרונים ולהראות מקור מים חיים מאין נובעים דברי הש"ע ובתוכן חידושים נעימים לאמיתה של תורה אשר זיכהו ה' לחדש חידושי הלכות אליבא דהלכתא וחפצו ומגמתו להפילם בישראל למען יהיה

האי גברא רבא ויקירא הרב המאוה"ג חו"ב מפורסס כש"ת מ' אליהו חיים אבד"ק טורעץ פלפלתי עמו בהלכה גם הראה לפני מחברתו הקודש אשר חיבר על יור"ד ה' שחו"ט הלכות סדורות בסדר נכון וראיתי כמה חידושים שחיבר המחבר לאמיתה של הלכה ויען כי תועלת הרבה יגיע להמעיינים בו להיותו

הן היום הקריב לפני ידידי רחימאי הרב המאוה"ג חו"ב ירא ה' מרבים המפורסס כ' מ' אליהו חיים אבד"ק טורעץ בהרב המפורסס המנוח מ' נחום ז"ל אבד"ק קארעליטש ובידו מגילה עפה חידושי תורה אשר הוציא בבקיאותו ובפלפולו הזך והידס חידושי דינים על יור"ד ה' שחיטה וטרפות וכ"לס

יהיה לו למזכרת כמאמר חז"ל דבריהן הן זכרונן וכבר תמכו ידיו גאוני זמנינו גם אנחנו הח"מ ראינו את מחברתו הטהורה וראינו אשר יש בה רב תועלת לבעלי הוראה ואמרנו לפעלא טבא יישר חילו ורוכב שמים יהיה בעזרתו להפיק רצונו ומחשבתו לפועל והננו מחלים את פני נדיבי עמנו אשר יהיו מהסייעים לדבר מצוה ולהחזיק ידי הרב המאוה"ג הנ"ל וזכות התורה יעמוד לנו ולכל עמנו ב"י דברי המדברים באמת לכבוד התור' ולומדיה

יום ג' ז"ך אייר שנת תרכ"ב לפ"ק פ"ק מינסק.

נאום **משה צבי** בהרב הג' מ' **ישראל** זללה"ה **הײלפרין**.

ונאום **משה שמואל פינס** ראב"ד דפה.

ונאום **משה** יהודה **ליב** במ"ש מ"ץ דפ"ק **מינסק**.

להיותו מסיק שמעתתא אליבא דהלכתא והנה ברצון הרב הנ"ל לקבוע ספרו בדפוס להיות לו למזכרת ע"פ מחז"ל שדבריהן הן זכרונן והנה מכירו אני מאז · וכבר הללוהו להמחבר גאונים רבים ע"כ הנני ג"כ לתמוך ידיו בזה לחלות נדיבי עמנו ב"י להיות בתומכי ידיו בעזר הוצאות הדפוס ויהי נועם ה' עליו לכונן מעשה ידיו להגדיל תורה ולהאדירה דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה יום ג' כ"ז

אייר תבר"ך לפ"ק פ"ק מינסק.

נאום **גרשון תנחום** ר"מ ומ"ץ דפ"ק **מינסק**.

וכולם עולים בקנה אחת והם תועלת גדול להמורים ומי יודע כמוני את הרב המחבר הנ"ל אשר הוא סמוך לי כמה שנים רבות ועסקתי עמו בד"ת ובאו"ה ומצאתי אותו קולע אל השערה אמת לאמיתו והנה רוצה להוציא לאור מחברתו הטהורה וידעתי אשר בעז"ה דבריו יתקבלו בעיני גדולי ישראל וכונתו לש"ש שיהיה לו לזכרון עולם כי אין לו בנים כמחז"ל אין בונין ציון לנפשות לצדיקים דבריהן הן זכרונן ע"כ באתי לחלות נדיבי עמנו ב"י להיות

בעזרו תבר"ך לפ"ק פ"ק מיר.

נאום הק' **משה אברהם** אב"ד ור"מ דק"ק הנ"ל.

הקדמת המחבר בלב נשבר ונדכה הומה ומדבר

א מס' בתרא פ' יש נוחלין (ד' קט"ז ע"א) א"ר יוחנן משום רשב"י כל שאינו מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה כתיב הכא וכו' (עוד איתא שם) אשר אין חליפות למו ולא יראו אלהים ר"י וריב"ל חד אמר כל שאינו מניח בן · וחד א' כל שאינו מניח תלמיד [עכ"ל הש"ס] ופרשב"ם חליפות לשון חליפין ממלא מקומו [עכ"ל] · (עוד אי' שם) בכו בכה להולך אר"י א"ר להולך בלא בן זכר (עוד שם) מפני מה בדוד נאמרה בו שכיבה וביואב נאמרה בו מיתה (עי' מלכים א' י"א) דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה יואב שלא הניח וכו' נאמרה בו מיתה (עכ"ל הש"ס) והענין כי האדם נברא לעבוד את בוראו בתורה ובמצות · וכשמת אם מניח בן ממלא מקומו לא נפסק החבל עדיין וע"כ לא נקרא מיתה רק שכיבה כיון שהניח חליפיו וממלא מקומו שיעבוד את ה' · אבל אם ח"ו אינו מניח בן נפסק החבל לגמרי וע"כ נקרא מיתה וע"כ כל שאינו מניח בן או תלמיד (לר"י ולריב"ל לכל חד כדאית ליה כידוע שגם התלמידים נקראו בנים) עליו הכ' אומר אשר אין חליפות למו פי' שלא זכה להניח מי שיהא ממלא מקומו להחליפו לעבוד את ה' במקומו · והוא מבואר בכתוב (לפי פי' הרמב"ן ז"ל) והאדם ידע את חוה וכו' ותאמר קניתי איש את ה' (בראשית ד') וכ' הרמב"ן וז"ל שאמרה חוה הבן הזה יהיה לי קנין לה' כי כאשר נמות יהיה הוא במקומנו לעבוד את בוראו (עכ"ל) והוא מבואר כדברינו ועי' בס' גליא מסכת (להג' מוהר"ד מנאוואהרדאק) שהביא בשם הילקוט דמי שאין לו בנים נקרא הרוס ויליף לה מדכתיב גבי שרה אולי אבנה ממנה · וענין הרוס עפ"י הכתוב דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת · פי' שע"י הדור הבא ר"ל שמניח בן לעבוד את ה' תחתיו נתקיים והארץ לעולם עומדת · אבל מי שאינו מניח בן נקרא הרוס פי' שנתהרס הבנין שבעבורו נברא האדם: **ב** ואני בעוה"ר לא זכיתי להעמיד שום זרע כלל לא בן ולא בת *) וע"כ חרד לבי ותסמר שערת ראשי כי איך אבוא אל המלך ה' לבאות בלבוש שק שעשיתי לנשמתי במעשי הרעים · ואבכי דלותי ואין בי לא תורה ולא חכמה ולא מע"ט שיגינו עלי · ומה יעשה עץ רקבון כמוני ביום שידובר בשאול תחבוני · הי תורה ומצות שיגינו עלי · ומי יהיה לי למזכרת · ולא זכיתי לבנים שיעסקו בתורה ובמצות שיצלוני בזכותם מבור שאון ומטיט היון · בזכרי זאת תסמר שערת בשרי ונפשי ילאה בדברי זאת על לבי · ועי' מדרש הנעלם (ברות ע"פ ותקראנה לו השכנות וכו') וז"ל שכל המניח בן בעוה"ז ומלמדו תורה ומע"ט אין מלאכי חבלה וגיהנם שולטים בו הה"ד וכו' שלא יאמר אדם הלא תורתי ומע"ט מגינים עלי ולא אתעסק בפו"ר · אלא אעפ"י שיש בידו תורה ומע"ט אינו נכנס במחיצתו של הקב"ה וכו' כגון חד מחברנא דאפקוהו מתליסר תרעין דההוא עלמא וכו' שהרי אין לך אדם בעל תורה ומע"ט כחזקיה ומ"מ כתיב בי' כי מת אתה ולא תחי' ודחז"ל כי מת אתה בעוה"ז ולא תחיה בעוה"ב · עוד שם וז"ל

*) הג"ה וגם צרות רבות וחליים רעים ונאמנים עברו עלי ונהלם כחי בעוה"ר והגעתי לימי הרעה אלו ימי הזקנה וכבר הגעתי לעשירית השביעי וכ' הספרים ז"ל שבהעשירית הז' צריך האדם להכין א"ע לעוה"ב כי העשירית הז' מרמז על אלף הז' שכולו שבת ומנוחה וכו':

נפשין דלא איתבנין בהאי עלמא איתדחיין מכמה תרעי ואזלי ומשטטי בהאי עלמא עד דמשתכחין פרוקא (עכ"ל): **ג** בזכרי זאת ורעיוני על משכבי סליקו · ואחפשה למצוא איזה מזור ותרופה למכתי לנפשי ולנשמתי האומללה · עד שהאיר ה' עיני ומצאתי קצת רפואה למכתי בדחז"ל יבמות פ' האשה (ד' צ"ו ע"ב) אר"י א"ר מאי דכתיב אגורה באהלך עולמים · וכי אפשר לו לאדם לדור בב' עולמות · אלא א' דוד לפני הקב"ה יה"ר שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז כדי שיהיו שפתותי דובבות בקבר דאר"ש בן יהוצדק כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו וכו' א"ר יצחק בן זעירא וכו' מאי קרא וחכך כיין הטוב וכו' דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים · מה כומר וכו' כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב · אף ת"ח כיון שאומרים דבר שמועה מפיהם בעוה"ז שפתותיהם וכו' (עכ"ל הש"ס) · ועי' במפרשים שהקשו שהוא רחוק מהיקש הטבעי כי שפתי המת איך יתנועעו וכו' וכ"ש אחר עבור זמן רב שובו אל העפר וכו' וע' רש"א בח"א מה שכתב ע"ז · ולפענ"ד נראה כפשוטו שידוע ,כי העוה"ז הוא עולם המעשה והמסחור כי הוא עת קניית הסחורה שאמיתית תורה ומע"ט אבל לא מקום מכירת הסחורות כמאמרם ע"פ היום לעשותם · והעוה"ב עת מכירת הסחורות וקיבול שכרן אבל לקנות עוד תורה ומע"ט אי אפשר כמאמרם ע"פ במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי וכו' ודוד התחכם שיהיה ג"כ אחרי מותו עוסק בקניית סחורות ויהיה אצלו אחרי מותו בהיותו בעולם העליון מעלת ב' העולמות · וזהו מאמר הכ' אגורה באהלך (פי' בעת שאהיה באהלך באוהל שלמעלה) עולמים (לשון רבים) ויהיה לי ריוח של ב' העולמות שגם אחרי מותו יתעסק בקניית תורה ומע"ט · והמציא לזה שיאמרו אחרי מותו שמועה מפיו ויחשוב לו ה' כאילו הוא בעצמו חי ועוסק בתורה בהלכה זו וזהו פי' שפתותיו דובבות בקבר · פי' שאעפ"י שהוא בקבר ואינו עוסק עוד בתורה כיון שהניח תלמיד שעוסק בשמועתו במה שחידש בחייו נחשב לו כאילו הוא בעצמו חי עדיין והוא בעצמו בשפתותיו דובב ומדבר בזה הענין ולא נחשב כמת כיון שלא נפסק החבל והניח ממלא מקומו וכמש"כ לעיל בשם הרמב"ן ע"פ קניתי וכו' ותלמיד חשוב כבן כידוע · וזהו המשל שאחז"ל מה כומר וכו' פי' כמו שהענבים שכבר התחממו בכלי כיון שמניח היד עליהן היין רותח ונע ויוצא למעלה · כך מי שלומד למטה באותו דבר שחידש איזה ת"ח מכבר מגיע בעת ההיא זכות למעלה לאותו ת"ח כאילו הוא בעצמו עוסק בחיים בזה הענין: **ד** שוב מצאתי מאמר הלז בירושלמי מס' שקלים פ"א בנוסח אחר קצת וסיים שם וז"ל אף שפתותיהן של צדיקים כיון שאומרים וכו' שפתותיהן מרחשות עמהן בקבר (ופריך) מה הנאה יש לו (ומשני) בר נזירא אמר כהדין דשתי קונדיטון ר"י א' כהדין דשתי חמר עתיקא אע"ג דשתי ליה טעמא בפומא ר' גידל א' כל האומר שמועה בשם אומרו יראה בעל שמועה כאילו עומד לנגדו שנא' אך בצלם יתהלך איש (עכ"ל המאמר) וע"ש בהכותב שכ' כביכול כאילו חזר להיות חי בעוה"ז להוסיף מע"ט על מעשיו הראשונים והיום הזה מוסיפין לו שכר נפשיי על מה שקנה כבר בהיותו בחיים (עכ"ל בקוצר) והוא כדברינו: **ה** וע"כ אמרתי גם אני אעשה איזה מחברת בכדי שיהיה

זכרון

זכרון לנפשי בכדי שאזכה שיהיו שפתותי דובבות בקבר ועי' במד' הנעלם שם וז"ל ר"י קשישי יומי וכו' וחולשא תקוף עלוי קם וא' מה אני לעלמא דאתי דקא הוי לי בנין ומתו א"ל תלמידיו ר' מימיך אנו שותים כמה בנין אשתביקו דאתקיפו לך לעלמא דאתי וכו' (עכ"ל) פי' שהתלמידים הם כבנים כמחז"ל כל המלמד את בן חבירו תורה דומה כאילו ילדו׃ ובחרתי ביור"ד כי מעולם שקדתי עליו להבין מקורו מש"ס ופוסקים ויגעתי הרבה בחיבור אדמו"ר הגאון הק' ר"א ז"ל מווילנא וגם חפשתי הרבה בחיפוש אחר חיפוש בדברי האחרונים ז"ל כי הנה נצרכים מאוד לכל מ"ץ: **ו** וכתבתי בפנים דברי הש"ע ורמ"א ממש עם כל המראה מקום שנרשם ברמ"א וחלקתי חיבורי על ב' חלקים חלק האחד נקרא בשם **יד אליהו** בו לקטתי כל הדינים מדברי האחרונים ז"ל (וע"כ קראתיו יד אלי' כי עפ"י הרוב לא הוספתי הרבה רק הכתובת יד שלי ששמי אלי') ולפעמים עשיתי הכרעה בין שני דיעות המחולקים ובאיזה מקום שלא היה לי ראיה ברורה להכריע כתבתי ב' הדיעות והבוחר יבחר או שיעשה לפי ענין ההפסד או לצורך שבת ויו"ט: **ז** וחיבור השני קראתיו **מקור חיים** להראות על כל דין ודין שמבואר בש"ע ורמ"א והאחרונים מקורו מש"ס או מגדולי הראשונים כידוע שכל מורה שאינו יודע מקור הדין על בוריו יכול ח"ו בקל לבוא לידי טעות מחמת שאינו יודע הטעם על בוריו׃ והעונש ע"ז גדול שנחשב שוגג למזיד כמאמרם בסוף פ' אלו מציאות (ד' ל"ג ע"ב) וז"ל מ"ד הגד לעמי פשעם וכו' אלו ת"ח ששגגות נעשו להן כזדונות וכו' והיינו דתנן ר"י אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון וכ' רש"י שם וז"ל שאם שגית בהוראה שלא ידעת טעם המשנה ונתת טעם אחר ומתוך כך דמית לה דין או הוראה שבאת לידך ולמדת שלא כד"ת וכו' ענוש אתה עליה כמזיד וכו' (עכ"ל) וקראתיו מקור חיים שבו אני מראה להדין מקור מים חיים דברי חז"ל בש"ס ורבותינו הפוסקים הקדמונים (וגם כי שמי הב' חיים בקרבו) ועי' בסוטה פ' היה נוטל (ד' כ"ב א') התנאים מבלי עולם ומפרש רבינא שם מפני שמורין הלכה מתוך משנתן תנ"ה וכו' (עכ"ל ע"ש) וכ' שם רש"י שמבלין העולם בהוראת טעות משום דאין יודעים טעמי המשנה פעמים גורמין שמדמין לה דבר שאין דומה וכו' (עכ"ל) וכ' שם רש"א במ"א וז"ל ובדורות הללו אותן שמורין הלכה מתוך הש"ע והרי הם אינם יודעים טעם הענין של כל דבר אם לא ידקדקו מתחילה מתוך התלמוד שהוא שימוש ת"ח יפול טעות בהוראתם והרי הן בכלל מבלי העולם ויש לגעור בהם (עכ"ל): **ח** ועפ"ת יור"ד סי' רמ"ב ס"ק א' כתב עליו שאפשר דדוקא בזמן המהרש"א שלא היה עדיין שום חיבור על הש"ע אבל האידנא שנתחברו חיבורים על הש"ע ובכל דין מבואר הטעם במקומו שפיר דמי להורות מתוך הש"ע והאחרונים (עכ"ל) ומ"מ נלפענ"ד שמי שבקי בסדר הלימוד יודע שאין דומה כלל במי שיודע הדין ממקורו בש"ס למי שלומד רק האחרונים׃ ובפרט דין חדש בודאי יוכל לטעות ח"ו גם עתה אם אינו יודע המקור ומצאתי בהקדמת הגאון הג' מוהר"ח מוואלאזין לס' ביאורי הגר"א ז"ל על או"ח שכ' וז"ל כי רבים יכשלו לפרוק מעליהם עול יגיעת לימוד הש"ס להוציא ממנו הלכות ואומרים כי הלימוד אשר למעשה הוא רק לימוד הש"ע ואף אם לומדים גמרא אינם לומדים אלא לחדד את השכל ויש שמזניחים את התלמוד לגמרי ומסתפקים בלימוד הש"ע ולא זו היא הדרך הישרה שחננו ה' בינה לדלות ממעמקי דברי הש"ס אשר כל תלמיד ותיק עתיק לחדש הכל נכלל בדבריהם הקדושים׃ וצדיקים ילכו ביושר דרכם להיות עיקר הוראתם מן הש"ס ולימוד הש"ע הוא להיות להם למזכרת וכו' (עכ"ל) משמע להדיא מדבריו שגם עתה קשה להורות אם אינו יודע המקור מש"ס וכמש"כ ולא כפ"ת הנ"ל׃ ואף לפי דברי הפ"ת היינו דוקא מי שלומד הש"ע עם נושאי כליו אבל מי שמורה מתוך הקיצורים ומכ"ש מספרי בו"ב שעשו פנים שלהם מעורב דינא דש"ס עם דין מאחרונים שיש בו מחלוקת גדולה רק הכריע כן לפי דעתו והרבה חולקים בזה והשו"ב חושב שהוא מסיני׃ וע"ב אני לא עשיתי כן כי הדין שכתוב בש"ע שנובע בש"ס הוא בפ"ע׃ והדינים המחודשים שהבאתי בספרי יד אלי' כתוב כל דין ודין בשם מי הוא וכתבתי מחלוקת דיעה השניה בצידו׃ ומי שרוצה יוכל לעיין בספרי מקור חיים לידע כל דין ודין מאין הוא נובע: **ט** ולקטתי מקור הדינים מהש"ס ומהראשונים ומהב"י (ויש מקומות שכ' הב"י דין זה הוא בש"ס פלוני ולא הביא לשון הש"ס כלל ובאמת אינו מפורש בש"ס אלא שיש לדייק כן רק לפי רוחב בינתו הוא בקל וע"כ העתקתי לשון הש"ס וכתבתי שאיך יש לדייק כן) ומדברי הגר"א ושארי אחרונים ז"ל׃ ולפעמים כתבתי מה שחנני ה' למצוא איזה מקור או ראיה לאיזה פוסק או להשיג על איזה אחרון׃ ודרכי להביא כל לשון הש"ס והפוסקים הנצרכים בכלל ואח"כ לכתוב המקור בקצור על כל פרט ופרט בפ"ע ובמקום שהבאתי איזה אחרון כתבתי באיזה מקום בסי' הוא ובאיזה ס"ק הוא בכדי שיוכל המעיין לחפש אחרי ולא יסמך עלי למעשה עד שיעיין בהותו ספר שמא ח"ו טעיתי בהעתקתו או בכוונתו או יש ט"ס בדפוס: **י** ואל יאשימו עלי שבאיזה מקומות השגתי לפעמים על איזה אחרון (אף שאינו במעלה כ"כ כי נשמרתי הרבה בזה) עדי בשחק וכו' כי היה לי צער גדול מזה כי יודע אני מיעוט ערכי ועפר אני תחת כפות רגלי רבותינו האחרונים ז"ל ואף מקטני קטניהם אך מה אעשה כי כן דרכי התורה׃ ואסור לחנוף בזה: הביטה וראה מה שכתב הגאון מוהר"ח מוואלאזין בספרו רוח חיים על משנה יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק וכו' דהכי פי' יהי ביתך בית ועד וכו' שמצוה שיהיה לו בביתו ספרי המחברים המפורסמים ויעסוק וילמוד בהם וכו' והוזהרנו ג"כ וניתן לנו רשות להתאבק וללחום עמהם (ע"ד ויאבק איש וכו') ולא לישא פני איש רק לאהוב האמת ואסור לתלמיד לקבל דברי רבו כשיש לו קושיות עליהם׃ אך עכ"ז יזהר בנפשו מלדבר בגאוה וגודל לבב וכו' וידמה בלבו כי גדול הוא כרבו או כמחבר הספר אשר הוא משיג עליו וכו' כי כמה פעמים לא ידע דבריו וכוונתו׃ אך בענוה יתירה באמרו אם איני כדאי אך תורה היא וכו' וזהו שאמרו הוי מתאבק אך בתנאי בעפר׃ רגליהם שיהיה בענוה ובהכנעה גדולה (עכ"ל): **יא** וכה"ג כתב הט"ז בהקדמתו ליור"ד וז"ל ובהגיע תור הוראת שעה ויראה המורה דאית תיובתא על איזה אחרון ודאי כבוד הרב נמחל כי אין חולקין כבוד לרב׃ וכל הרוצה לחלוק כבוד בזה אינו אלא מן המתמיהין (עכ"ל)׃ ונלפע"ד להביא ראיה ברורה לדבריהם שאם יש לו קושיא על הוראת רבו אסור לפסוק כדבריו ממש"כ בש"ס פ' יש נוחלין (ד' ק"ל ע"ב) א"ל רבא לר"פ ולר"ה בריה דר"י (תלמידיו) כי אתא פסקא דדינא דידי לקמייכו (שפסקתי ומסרתיו לאדם להיות לראיה בידו׃ רשב"ם) וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוה (לבטל דבריו׃ רשב"ם) עד דאתיתו לקמאי אי אית לי טעמא אמינא לכו ואי וכו' לאחר מיתה לא מיקרע תקרעוניה ומיגמר נמי לא תגמרו מיניה (ומפרש) לא מיקרע וכו' דאי הואי התם דילמא הוה אמינא לכו טעמא׃ מיגמר נמי לא תגמרו מיניה (לדון מיניה אלא כפי שדעתכם נוטה׃ רשב"ם) דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות (עכ"ל הש"ס שם) וכתב שם רשב"ם דאף בדבר התלוי רק בסברא אין לו לדיין וכו' כמש"כ בפ"ק דסנהדרין (ד' ו' ע"ב) ונפקא לן שם מפ' ועמכם בדבר המשפט (עכ"ל הרשב"ם) והוא ממש כדברינו: **יב** אך לבי יהגה אימה ותאחזני פלצות ורעדה אחזתני ורחפו עצמותי ורוחי בעתתני מרבותינו הק' הם חכמי דורנו אשר קטנם עבה ממתני שמא ח"ו ישרפוני בהבל פיהם׃ באמרם אלי מה לך שפל בריה כמוך תולעה ולא איש חרפת אדם וכו' מה לך הלוך בגדולות ובנפלאות ממך ולדמות א"ע למחברים ולהיות ג"כ מחוברי חבר די לך להפקיע א"ע בהיותך מורה הוראה בעירך ולא ללמד לאחרים׃ ומי מקטני בעלי הוראה אשר לא ידע כמוך ולא די שלא תתקן אלא שמא תקלקל ח"ו׃ כי באמת כמעט א"א להמלט משגיאות ח"ו כמש"כ שגיאות מי יבין מעומק המושג ומקוצר המשיג ובפרט כי כתבו חכמי האמת ז"ל שמעת אכילת עץ הדעת נתערב רע בטוב וא"א להיות כולו טוב לגמרי מבלי שום סיג׃ וע"כ משתטח אני לפני חכמי הדור ואחוי קידה קמייהו ומשתחוה אני אפים ארץ מול הדרת כבוד תורתם ועפר אני תחת כפות רגליהם ומתפלל אני לפניהם ונוטל אני רשות מהם ומבקש אני לסמוך ידיהם עלי ועל ספרי׃ ויברכוני בברכת פיהם הק' והטהור׃ וגם אני פורש כפי אל ה' ואתפלל יה"ר מלפניך ה' אלהי ית"ש ויתעלה שיהיה דברי וחיבורי רצוי בעיני חכמי הדור ועדי בשחק שח"ו שלא לשם כבוד ולא לשם ממון ח"ו עשיתי זאת כידוע שבעתים הללו בעוה"ר חיבורים מגאונים וגדולים הרבה ממני אשר קטנם עבה ממתני גם הם ללעג ולקלס בעיני הדור ואין שום

ריות למחברי ספרים בעתים הללו · רק עשיתי זאת למען שיהיה זכרון לנשמתי באשר אין לי שום זרע לא אליכם כאשר כתבתי לעיל באות ב' · ולא חברתי הס' הלז לגדולים ממני רק לקטנים ממני · ובקשתי שלא לסמוך עלי למעשה עד שיעיין באותו ספר שאני מביא אותו · ועשיתי רק להקל על המעיין בכדי שימצא בקל ולא יהיה צריך לחפש אחריו : יב ואתפלל אל ה' אנא ה' האר עיני בתורתך ותצילני משגיאות ואזכה להוציא לאור מחשבתי שיגעתי הרבה בזה ואזכה שיקובל בעיני חכמי הדור ואפילו בתוך אחב"י · דברי המדבר בלב נשבר ונדכה **אליהו חיים** אבד"ק טורעץ בא"א מו"ר הרב המאוה"ג המפורסם בתורתו ויראתו (וגם היה לו יד ושם בכתבי חכמי האמת ז"ל) מו"ה נחום זללה"ה אשר היה אב"ד ומ"ץ בק"ק לובטש ובק"ק קארעליטש ובק"ק טורעץ ואבי אבי היה הרב הג' מ' משה ז"ל א"ב דק' זיטול וזקני ר' משה הנ"ל היה אחי הרב הגאון הג' בנגלה ובנסתר מ' חיים ז"ל אבד"ק שירייא ובזקנתו היה מ"ץ בק"ק ווילנא בימי הגאון הק' ר"א ווילנער · ושמעתי מאבי ז"ל שדודו הגאון ר' חיים הנ"ל הלך גלות עם הגאון הק' החסיד מוהר"א ווילנער ז"ל וקיבל דודו מוהר"ח הנ"ל הרבה סתרי תורה מהגר"א הנ"ל · והדרשן הג' ר"י דובנער היה שני בשני עם אבי שהיה בן אחות זקני הרב הג' מ' משה מזיטול ואם אבי הצנועה מ' דבורה היתה אחות הרב הגאון הצדיק מ' דוד אבד"ק טיקטין ור"ד הנ"ל היה נין ונכד של הגאון השר ר' שאול וואהל ז"ל:

הקדמה שניה מבאר בקוצר מהות ואיכות שני החבורים

א כל דין ודין שהובא בש"ך וט"ז ומשבצות ושפ"ד ופר"ח וכרו"פ ותב"ש ולבש"ר וס' בית אפרים ופתחי תשובה ושארי אחרונים וכמה שו"ת הכל תמצא בצד ימין הש"ע בספרי הנקרא **יד אליהו** רשום ומצויין בש"ע ורמ"א עפ"י א"ב · ודרכי תמיד להביא בספרי י"א כל הדיעות ואף במקום שהכרעתי כאיזה דיעה מ"מ הבאתי גם הדיעה החולקת מפני שמא ימצא מי שישיג על הכרעתי יש רשות בידו לפסוק כמו שירצה ובמקום שלא הכרעתי כתבתי בסתם ב' הדיעות והבוחר יבחר או יראה לפי ענין ההפסד או לצורך שבת ויו"ט · גם יש הרבה דינים שבאו לידי ע"י מעשה או שהמצאתי ע"י גודל יגיעה ושקידה רבה: ב במקום שיש באיזה ס"ק ביד אלי' הרבה דינים בס"ק א' חלקתי אותו ס"ק על פי א"ב וכתבתי (אות א') (ב') וגם עשיתי מפתחות על ספרי י"א וכתבתי שם אותו הדין תמצא בס"ק פלוני אות פל': ג על כל דין שכתוב בש"ע ורמ"א וגם על הדינים שהבאתי בספרי יד אלי' ימצא המעיין בצד שמאל בספרי מקור חיים מקור על כל דין ודין או שהוא בש"ס או באיזה פוסק ותמצא שם טעם על כל דין ודין ומצויין ג"כ בפנים עפ"י א"ב: ד כשאני מעתיק איזה פוסק ונצרך להוסיף בו איזה תיבות בכדי להבין כוונתו בקל יותר · אני מוסיף התיבות שלי באמצע לשון הפוסק בין ב' ריבועים כזה [ ] בכדי שלא לערבב לשון הפוסק עם ההוספה שלי · וכן אם אני מוסיף איזה דין באמצע העתקתי אני כותב אותו בין ב' ריבועים וכן כשאני מעתיק דברי הגר"א ז"ל ודרכו בקודש להעתיק רק איזה תיבות מלשון הש"ס או רש"י ותוספות וש"פ ועל השאר הוא כותב תיבת וכו' אני משמיט תיבת וכו' ומעתיק אני באמצע דבריו לשון הש"ס או רש"י ותוספות ושארי פוסקים בין ב' ריבועים: ה מסי' ל"ה עד סוף סי' ל"ע האריכו הרבה בדיניהם התב"ש והלבש"ר וביותר בס' בית אפרים ויש בדבריהם כמה סעיפים וכמה ס"ק ויש כמה פעמים שמחולקים הם · והלבש"ר והב"א לא ראו זא"ז · יגעתי הרבה והבאתי כמעט כל דבריהם בקוצר הנוגע לדינא וכתבתי ורשמתי באיזה סעי' ובאיזה ס"ק הוא · ובמקום שהם מחולקים הבאתי ב' דיעות שלהם וכמה פעמים הכרעתי ביניהם: ו דיני תרתי לריעותא כתבתי אותם אחר סי' ס' בסוף ה' טריפות ועשיתי מפתחות ג"כ עליהם עפ"י ס' א"ב כאשר יבואר שם בהקדמה שעשיתי בפ"ע עליהם: ז כשאני מביא דברי הפמ"ג על הש"ך כותב אני בשפ"ד בס"ק פלוני וכשאני מביא אותו מה שכ' על הט"ז כותב אני משבצות ס"ק פ' וכשאני כותב סתם שפ"ד או משבצות סתם משמע הובא מקודם דברי הש"ך או הט"ז באיזה ס"ק הוא ומבואר שגם דברי הפמ"ג באותו ס"ק הוא: ח בעת שסדרתי ספרי במהדורא בתרא שמעתי שנדפס מקרוב ס' מנחת הזבח על שו"ב והשגתי אותו בדרך שאלה רק על כמה ימים ולא היה לי פנאי לעיין ביה רק בקצת מקומות וע"כ תמצא בקצת מקומות שהבאתי אותו · וע"כ אל יאשימני אם תמצא באיזה מקום בספרי י"א חידוש דין מה שכתוב שם ולא כתבתי משמו או אפשר כתבתי בספרי נגד דבריו תאמינו לי כי לא ראיתיו לא מיניה ולא מקצתו: ט עוד צריך להודיע שכמה פ' העתקתי מאיזה אחרון באיזה דין להטריף בסתם · דרכי אף שהיה לי פיקפוק וגימגום על דבריו מ"מ מחמת שלא מצאתי מי שחולק עליו וגם אני לא מצאתי ראיה ברורה לסתור דבריו וע"כ העתקתי בסתם לאיסור וסמכתי על המעיין שמי שאין לו כח לחלוק יש לו להורות לאיסור כאותו אחרון ומי שיש לו מוח בקדקדו בודאי גם הוא ירגיש על אותו דקדוק שעמדתי עליו ומי שהוא רב גובריה יכול לחלוק ולהתיר באותו דבר שכתבתי לאיסור אם יביא ראיות ברורות:

ראשי תיבות הנמצאים בספרי מקור חיים ויד אליהו ע"פ א"ב

א או"ש · איסור והיתר שלו · או"ה איסור והיתר הארוך · א"ז · אחר זה · א"כ אחר כך · א"ע אלו טרפות · א"ח או או"ח אורח חיים · א"ש אמונת שמואל · א"מ אורח מישור · א"ז אור זרוע : ב ב"ח בית חדש · ב"י בית יוסף או בית יעקב או באר יעקב · בל"י בית לחם יהודה · ב"א בר אוזא או ס' בית אפרים או בינת אדם או באר אברהם · בשפ"ד בשפתי דעת · ב"ע באר עשק · בכ"מ בכל מקום · ב"ש באר שבע או בית שמואל · בה"י ס' בית הלל · בכ"ש בכור שור · בא"ח באורח חיים · בקו"א בקונטרס אחרון · בהפ"מ בהפסד מרובה · בעוה"ר בעונותינו הרבים · בה"ג בעל הלכות גדולות · ב"ד תשו' בית דוד : ג ג"ש או גבע"ש או גב"ש שו"ת גבעת שאול · ג"ו ס' גינת וורדים · באה"ט · באר היטב : ד ד"כ שו"ת דרכי נועם · ד"א שו"ת דת אש · דגמ"ר ס' דגול מרבבה · ד"ח דרך חיים : ה הרא"מ הרב ר' אלי' מזרחי · הה"כ הר הכרמל · הפ"מ · הפסד מרובה · הגר"א הגאון רבינו אלי' : ו וא"ד ואיכא דאמרי · וכ"כ וכן כתב · וק' וקשה : ז ז"א זה אינו או זאת אומרת : ח ח"א חלק א' · חכ"א ס' חכמת אדם · חו"ד או ח"ד ס' חוות דעת · חו"י שו"ת חות יאיר · חמ"ד ס' חמודי דניאל : ט פ"ה · ס' טורי אבן · ט"ז טורי זהב : י יה"ר יהי רצון · יש"ש ס' ים של שלמה · י"א ס' יד אלי' שלי · יתמ"ק יתרת מקמא · י"מ יש מפרשים · יב"א י"ב חודש : כ כה"ד · כיסוי הדם · כ"ה או כה"ב כל הבשר · כנה"ג ס' כנסת הגדולה · כרו"פ ס' כרתי ופלתי · כנ"י ס' כנסת יחזקאל · כ"ד כל דהו · כ"כ כן כתב · כה"פ כל הפוסקים : ל לבש"ר ס' לבושי שרד · ל"ח ס' לחם חמודות · לחה"פ ס' לחם הפנים · לפענ"ד לפי עניות דעתי · לפענד"נ לפי עניות דעתי נראה : מ מהרי"ט · תשו' מהר"י טראני · מהרי"ו ס' מהר"י ווייל · מהרמ"א מ' משה אלשיך · מ"ץ או מע"ץ תשו' מעיל צדקה · מ"ז משבצות זהב (הוא פמ"ג על הט"ז) או מים זכים · מ"ש או מק"ש תשו' מקום שמואל · מהר"פ תשו' מהר"ם פאדווא · מהרמ"ל מהר"ם מלובלין · מ"ב תשו' משאת בנימין · מ"ע שו"ת מנחם עזריה · מ"י או מנ"י ס' מנחת יעקב פי' על ס' תורת חטאת · מכ"א ס' מכתב אלי' · מעיו"ט ס' מעדני יו"ט · מ"ח ספר מקור חיים שלי · מעל"ע מעבר לעבר או מעת לעת · מנה"ז ס' מנחת הזבח (על שו"ב שנדפס מחדש) : נ נ"ע או נח"ע ס' נחלת עזריאל · נוב"י שו"ת נודע ביהודה · נ"ש שו"ת נחלת שבעה · נה"ך ס' נקודות הכסף (לבעל ש"ך) · נ"ד או נח"ד תשו' נחלת דוד · נלפע"ד נראה לפי עניות דעתי : ס ס"ק סעיף קטן · סוס"י סוף סימן · סמ"ע ס' מאירת עינים (על בדיקת הריאה) · ס"ת סירכא תלויה : ע עה"ג שו"ת עבודת הגרשוני · ע"ג על גבה · ע' באה"ט עיין באר היטב · עו"ב עור ובשר : פ פמ"ג ס' פרי מגדים · פ"ת ס' פרי תבואה או פתחי תשובה או פרי תואר · פמ"א שו"ת פנים מאירות · פר"ח ס' פרי חדש · פא"ט פ' אלו טרפות : צ צ"ץ תשו' צמח צדק : ק ק' קשה · ק"ד קורע דם : ר ר"א ס' ראש אפרים (הוא ביאור על ס' בית אפרים) · ר"י ס' ראש יוסף · רוה"פ רוב הפוסקים : ש שו"ת שאלות ותשובות או שאלה ותשובה · שמ"ח ס' שמלה חדשה (להגאון תבואת שור) ש"ך שפתי כהן · שפ"ד ס' שפתי דעת (הוא פמ"ג על הש"ך) · שבו"י שו"ת שבות יעקב · שע"א או ש"א שו"ת שער אפרים · שאשי"י שבר אל שבר יחדו ידובקו : ת תה"א ס' תורת הבית הארוך לרשב"א · תה"ק תורת הבית הקצר · תה"ד ס' תרומת הדשן · תב"ש ס' תבואת שור · תוי"ץ או תוי"צ שו"ת תולדות יצחק · ת"ח ס' תורת חטאת להרמ"א ז"ל או ס' תורת חיים · תוי"ק ס' תורת יקותיאל להג' ר' רפאל :

שאלה אשה אחת מצאה כתם והורה המורה שצריכה לספור ז' נקיים מפני שלא היה לה במה לתלות · והאשה טעתה שלא ידעה הדין שגם על כתם צריכה להמתין שש עונות קודם ספירת הז' נקיים · ועפ"י מקרה שהתה ג' עונות קודם הז' נקיים וטבלה ושמשה ואח"כ נודע לה הדין שהיתה צריכה להמתין ו' עונות קודם הז' נקיים ושאלו ממני מהו הדין :

א תשובה הנה מבואר ביור"ד בסי' קצ"ו ס' י"א דהפולטת ש"ז בימי ספירתה אם הוא תוך ו' עונות לשימושה סותרת אותו יום לפיכך אשה שרואה דם צריכה להמתין קודם ספירת הז' נקיים ו' עונות שמא תפלוט ש"ז ורמ"א כ' שאפילו על כתם צריכה להמתין · ושם בסעי' י"ב מבואר אם טעתה במנין יום א' וטבלה ושמשה צריכה להמתין ו' עונות ואח"כ תמנה יום א' נקי ותטבול ע"ש · וא"כ כאן שלא המתינה ו' עונות כד"ת לכאורה הדין ג"כ שצריכה להמתין ו' עונות ואח"כ תמנה ב' ימים ותטבול : (ב) אמנם מקור הדין דו' עונות הוא נובע מש"ס שבת פר"ע (דף פ"ו ע"א וע"ב) ת"ר הפולטת ש"ז ביום השלישי *) טהורה דברי ר"א בן עזריה · ר"י א' פעמים שהן ד' וכו' ר"ע א' לעולם ה' וכו' (עכ"ל הש"ס) ושם ע"ב א"ר חייא ב"א א"ר יוחנן זו דברי ר"י ור"ע אבל חכמים אומרים שש עונות שלימות בעינן (ס"ל כר' יוסי דא' בארבעה עביד פרישה · רש"י · פי' והתורה ניתנה בז' בסיון) עוד שם ת"ר בששי בחודש ניתנו עשרת הדברות לישראל ר' יוסי אומר בשבעה בו ומפרש הש"ס התם דת"ק סבר בה' עביד פרישה ור"י סובר בד' עביד פרישה ע"ש · ועפ"י הש"ס זה פסקו התוספות והרא"ש בנדה וכ"ד טוש"ע בסימן קנ"ו ס' י"א דבעינן ו' עונות · אבל כבר כ' הגר"א בהגהותיו לש"ס הנ"ל שגירסת הגאונים אבל חכ"א שלש עונות בעינן וכ"כ בביאורו ליור"ד סי' קצ"ו ס"ק ל' וז"ל ו' עונות · פ"ע דשבת אבל חכ"א ו' עונות · אבל גירסת הרמב"ם ג' עונות (וכ"ה בהדיא ברמב"ם בפי' למשניות מס' מקואות כאשר העתקתי בהג"ה כאן באות ב') וכתב הרז"ה שכן הגירסא בספרים המדוייקים וכ"ה בירושל' (עכ"ל הגר"א) : (ג) וע' מ"א בא"ח ה' שבועות רס"י תצ"ד שהקשה האיך אומרים בשבועות ביום א' (שהוא אצלנו תמיד בו' בסיון) יום מתן תורתנו הלא קיי"ל כר"י דא' בז' בסיון ניתנה תורה דהא קיי"ל ביור"ד סי' קצ"ו דבעי לפרושי ו' עונות (פי' וכדמוכח בש"ס ורש"י הנ"ל שהעתקתי דמאן דס"ל ו' עונות סובר כר"י) ובאמת הרמב"ם פ"ה מה' אבות הטומאה פסק דאין צריך לפרוש רק ג' עונות וכ' הכ"מ דגירסת הרמב"ם והרשב"א דחכמים ס"ל דדי בג' עונות ופסקו כוותייהו וא"כ נ"ל דמנהגנו (פי' שאומרים יום מתן תורתנו ביום א' שאיקלע תמיד בו' בסיון) הוא עפ"י דעת הרמב"ם ומש"כ ביור"ד (שם דבעינן ו' עונות) היינו להומרא (עכ"ל מ"א) א"כ מוכח מדברי מ"א הנ"ל דעפ"י דין די להמתין

*) **הג"ה** ביום השלישי · כגון ששמשה בחמישי ופלטה ש"ז בשבת צ"ע שמשה תחלת ליל ה' דאישתהי ד' עונות שלמים כו' צ"ע שמשה יום ה' עם חשיכה וכו' דליכא אלא ב' עונות שלימות · עונה או יום או לילה (עכ"ל רש"י) אבל הרמב"ם בפירושו למקואות פ"א מ"ג כ' וז"ל ר"א ב"ע יסבור שמי שפלטה ש"ז אחר ג' עונות שלימות שהיא טהורה שאם נבעלה בא' בשבת ונשאר ליל ב' ויום ב' וליל ג' וזה ג' עונות ואם פלטה אח"כ ביום שלישי טהורה לפי שפלטה אחר ג' עונות והחכמים ג"כ יחשבו כמו שבא בש"ס במס' שבת (ד' פ"ו) אבל חכמים אומרים ג' עונות שלימות בעינן (עכ"ל הרמב"ם) מבואר דלא ס"ל כפרש"י ודו"ק:

רק ג' עונות ומאי דבעינן ביור"ד ו' עונות הוא רק חומרא בעלמא : (ד) ונלפענ"ד להביא ראי' ברורה לזה מש"ס סוף מגילה (ד' ל"א א') וז"ל שם ת"ר וכו' בעצרת שבעה שבועות וכו' אחרים אומרים בחודש השלישי · והאידנא דאיכא תרי יומי עבדינן כתרווייהו ואיפכא (עכ"ל הש"ס) וכ' רש"י שם דקאמרי אחרים בחודש השלישי ביום הראשון קרינן ודקאמר ת"ק בעצרת שבעה שבועות ביום הב' קרינן ואיפכא דמ"ת בששי בסיון (עכ"ל) ונלפע"ד דבזה מחולקים הת"ק והאחרים בא"י דלא עבדינן רק יום א' דהוא לדידן תמיד ו' בסיון · דת"ק ס"ל כר"י דבז' בסיון ניתנה תורה ועכ"ל א"א לקרות בחודש השלישי ביום ו' בסיון דהא ניתנה התורה למחר · ואחרים היינו ר"מ בר פלוגתי' דר"י (ע' הוריות ד' י"ג וע' תוס' סוטה י"ב א' ד"ה אחרים) סובר כת"ק דשבת הנ"ל דבו' בסיון ניתנה התורה ולדידן דעבדינן ב' יומי הכריע הש"ס לקרות ביום הא' בחודש השלישי וביום הב' בשבעה שבועות דהלכה דבו' בסיון ניתנה התורה · וא"כ מוכח מש"ס הנ"ל דלא בעינן רק ג' עונות דהא מוכח מש"ס דשבת ורש"י שם דמאן דס"ל ו' עונות ס"ל כר"י דבז' ניתנה התורה · ולכן תמיהני על המ"א שתמה למה אמרינן ביום א' יום מתן תורתנו לפי הפסק דיור"ד דבעינן ו' עונות ולמה לא תמה יותר על קריאת התורה דלפי הפסק דיור"ד דבעינן ו' עונות היה לן לקרות בהיפך ביום א' שבעה וכו' וביום ב' החודש וכו' אלא ע"כ דהעיקר דסגי בג' עונות וכגירסת הרמב"ם· וביור"ד הוא רק לחומרא : (ה) וע' בש"ס ע"ג פ"א (ד' ג' ע"א) ארשב"ל מ"ד ויהי ערב כו' יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מע"ב אם יקבלו ישראל את התורה מוטב וכו' וכ' רש"י שם יום הששי של ו' בסיון שעתידין לקבל את התורה (עכ"ל) וא"כ משמע קצת מש"ס זה דהתורה ניתנה בו' בסיון ואף שבתוס' שם נדחקו לפרש דגם למ"ד בז' ניחא אבל מ"מ פשטות הש"ס משמע כרש"י ע"ש ודוק· גם מצאתי בס' רבינו בחיי פ' יתרו כ' דקיי"ל דבו' ניתנה תורה ולא כר"י ע"ש : (ו) עוד יש לצרף דעת הראב"ד הובא בטיור"ד סימן קצ"ו דדין דפולטת ש"ז הוא רק לטהרות ולא לבעלה וע' ב"י שהביא בשם הרשב"א שהסכים לדבריו וכ' דע"כ השמיטו הגאונים והרי"ף דין זה כיון דהאידנא ליכא טהרות וע' ג"כ בהגר"א ס"ק כ"ט שהביא ראיות להראב"ד ומ"מ כ' בשם הרשב"א שיש להחמיר גם לבעלה ע"ש אלמא משמע דלעיקר הדין קיי"ל כראב"ד רק דיש להחמיר · גם יש לצרף דעת הרמב"ן הובא בטור דאזלא בכרעא ליכא דין דפולטת וכו' ואף דהטור בשם אביו השיגו מ"מ לסניף בעלמא אפשר דיש לצרף · גם מצאתי בשם' תורת השלמים (לבעל חק יעקב) בסי' קצ"ו ס"ק ס"ו תמה למה השמיטו הב"י ורמ"א דעת הרמב"ם דסגי בג' עונות ע"ש · ומצאתי לחכם א' שנדפס בספר שתמה על הרמב"ם שפסק כראב"ע ולא פסק כר"ע או כחכמים דשבת ונדחק שם ובמח"כ נעלם ממנו שגירסת הרמב"ם שחכמים דשבת ס"ל דסגי בג' עונות וכמש"כ וע"כ נלפענ"ד שכאן בכתם דלא הוי רק דרבנן יש לסמוך שאינה צריכה טבילה שניה מאחר שהיה ג' עונות קודם ספירת הז' נקיים · והצעתי דברי אלה לפני כמה גדולי זמננו והוטב בעיניהם *) :

אליהו חיים מטורעץ

*) ואמנם למעשה ודאי קשה להקל בזה ובעובדא הנ"ל פשוט שהיה לה להמתין ד' ימים ואח"כ ב' ימים נקיים ולחזור ולטבול (דבכה"ג דלא שכיחא לא גזרו על ספק כשאמ"ש וכמש"ש הש"ך בס"ק כ"ג) ולכל המוצאת כתם ודאי כי חלילה לזוז בזה מדברי השו"ע דגם על הכתם לבד צריכה לעולם להמתין חמשה ימים קודם הז' נקיים ואין לפרוץ גדר בדבר. [illegible] סוף ס' קצ"ו וע"ש בש"ך ס"ק כ"ח ודו"ק:

בצלאל הכהן מווילנא.

בשאלה הנ"ל לא ביאר אם קודם מציאת הכתם שמשה עם בעלה · או לא · והדבר פשוט דאם לא שמשה קודם מציאות הכתם · וודאי דיכולים לסמוך בדיעבד על הש"ך (סי' קצ"ו ס"ק כ"א) ע"ש · דדעת הש"ך דאפילו לכתחילה א"צ להמתין אחר הכתם · ומה דמשיים הש"ך בין שמשה בין לא שמשה צריכה להמתין וכן נוהגין עכ"ל הש"ך · הך וכן נוהגין הוא סיום לשון הטע"ז · ועיין בתורת השלמים (סי' קצ"ו ס"ק י"ט) שהביא בשם הש"ך ז"ל אפילו לא שמשה נוהגין להחמיר כו' עכ"ל · טעה במ"כ · וסבר דסיום וכן נוהגין הוא לשון הש"ך · אכן ז"א דזהו סיים לשון הטע"ז · אבל הש"ך דעתי דאפילו לכתחילה א"צ להמתין אחר מציאות הכתם · וא"כ כש"כ דבדיעבד דסמכינן על הש"ך · רק אפילו שמשה מקודם ג"כ פסק בתשובת חת"ס חיו"ד סי' קפ"א להקל בדיעבד בכתם · אפילו לא המתינה כלל · רק אם מצאה הכתם על העד שבדקה בו בזה מחמיר ע"ש שהאריך · ואפילו בנדה גמורה אם שהתה שלשה עונות וספרה שבעה נקיים עיין בספר סדרי טהרה (סי' קצ"ו ס"ק מ"ב) מתיר בדיעבד אם לא שמשה מקודם הראיה · ואח"כ טבלה והיתה עם בעלה · ע"ש שהאריך לבאר שיטות הפוסקים דלא בעי רק ג' עונות ע"ש (ס"ק ט"ו ומ"ב) ואפילו אם שמשה מקודם ג"כ דעתי להקל בשהתה ג' עונות ע"ש אלא דמשתפי להקל בזה · א"כ בהך שאלה הדבר פשוט להיתר ולפלא בעיני על הגאון ר' בצלאל זצ"ל שהיה בקי גדול ומורה מובהק שלא שם עיוניו כל הצורך בזה · ומה דמבואר בסעיף י"ב גבי טעתה במנין יום אחד · דצריכה להשלים אח"כ כבר תירץ הסדרי טהרה · דשם הטעם כיון דמתחילה לא מנתה אותו לנקיים לכן אינו יכול להצטרף כדין ע"ש · אבל בשאלה הנ"ל דמנתה ז' נקיים פשיטא להיתרא :

יוסף דוד רובינשטיין החופ"ק הראדישץ.

הלכות טריפות

סימן כט שמונה מיני טריפות וסימנם · ובו סעיף א':

סעיף א' א (א) שמונה (ב) מיני טריפות הן וסימנם ד"ן חנ"ק נפ"ש ב דרוסה ג נקובה ד (ג) חסירה ה (ד) נטולה ו קרועה ז נפולה ח פסוקה ט שבורה · (סימן זה הוא בסמ"ג דף קמ"א ע"ב וב"י לא הביאו) :

בהמה

א שמונה מיני טריפות הן · פי' הלכה למשה מסיני הם הח' דברים הנ"ל · ופי' שהם שרשים וכללים וכל הטרפות נכללים באלו השמונה · ובמשנה ריש פרק אלו טרפות (ד' מ"ב א') חשיב ה"י טרפות ואלו הן · א) נקובת הושט (בסי' ל"ג) ב) פסוקת הגרגרת (בסי' ל"ד) ג) ניקב קרום של מוח (בסי' ל"א) ד) ניקב הלב וכו' (בסי' מ"ס) ה) נשברה השדרה ונפסק החוט שלה (בסי' ל"ב) ו) ניטל הכבד ולא נשתייר וכו' (בסי' מ"א) ז) הריאה שניקבה (בסי' ל"ו) ח) או שחסרה (בסי' ל"ה ס"א) ט) ניקבה הקיבה (בסי' מ"ח ס"א) י) ניקבה המרה (בסי' מ"ב) יא) ניקבו הדקין (בסי' מ"ו ס"א) יב) הכרס הפנימית שניקבה (בסי' מ"ח ס"ב) יג) או שנקרע רוב החיצונה (בסי' מ"ח ס"ג) יד) המסס טו) ובית הכוסות שניקבו לחוץ (בסי' מ"ח ס"ז) טז) נפלה מן הגג (בסי' כ"ח) יז) נשתברו רוב צלעותיה (בסי' כ"ד) יח) דרוסת הזאב (בסימן כ"ז) [עכ"ל המשנה בקוצר] ואמר שם בש"ס שאלו הח"י טרפות הן הלכה למשה מסיני (ועי' מ"ח ס"ק א' בשם הגר"א) · ואיתא שם בש"ס רפא"ט (ד' מ"ב ב') שיש עוד טריפות [מלבד מה שמנו במשנה] וסימנם בסג"ר (היינו בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה (בסי' כ"ה ס"א) חסרון בשדרה (בסי' כ"ד ס"ד) גלודה [היינו שניטל עורה בסי' כ"ט] חרותא [היינו למקום הריאה בידי אדם בסי' ל"ו סעי' י"ד] וחשיב שם בש"ס עוד שב שמעתתא [היינו ז' טריפות שאמרו האמוראים ז"ל] א) דאמר ר' מתנא בוקא דאטמא דשף מדוכתי' טרפה (בסי' כ"ה ס"ב) ואמר רבים וכו' ב) לקתה בכוליא אחת טרפה (בסי' מ"ד ס"ב) ג) דר' עוירא ניקב הטחול טרפה (בסי' מ"ג ס"ב) ד) דא"ר בב"ח אמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טרפה (בסי' ל"ג ס"י) ה) א' רבה וכו' א' שמואל נעקרה צלע מעיקרה טרפה (בסי' כ"ד ס"ג) ו) וגולגולת שנחבסה ברובה טרפה (בסי' למ"ד ס"א) ז) ובשר החופה את רוב הכרס ברובו טרפה (בסי' מ"ח ס"ג) [וערש"י שם שכ' דשמואל איגו; מפרש למתני' דבשר החיצונה היינו בשר החופה וכו' ע"ש] · ובמשנה דריש פא"ט לא חשיב אלו הטרפות בסג"ר ושב שמעתתא דמתני' (ד' מ"ב א') היינו זה הכלל כל שאין כמוה חי' טריפה [עכ"ל המשנה] וכל אלו הטרפות נקראים אין כמוה חי' (דס"ל למתני' טרפה אין חי' יב"ח הכי אמר שם בש"ס והכי קיי"ל ועי' סי' כ"ז ס' י"א) [ועי' בש"ס פא"ט (כ"ז ב') א"ר הונא סי' לטרפה יב"ח ושם (כ"ח א') והלכתא בזכר יב"ח וכו' ע"ש] · והרמב"ם מנה שבעים טרפות העתקתים במ"ח ס"ק ד' · כתב פתחי ת' ס"ק א' בשם ת' פמ"א סי' מ"א (בח"ב) וסי' ר"ט (בח"ג) מעשה באחד שאכל עוף ואח"כ נמצא בו א' מח"י טרפות · והשיב שאין צריך כפרה על מה שאכל משום דהוה אונס משום דקיי"ל דסמכינן ארובא ואין צריך לבדוק הח"י טרפות כמש"כ רש"י בפ"ק (ד' י"ב א') ד"ה פסח והביא ראי' ממשנה פסחים (דף ד' ע"א) ומתו' דבילה (ד' כ"ה ע"ב) ד"ה אורח ארעא ע"ש עכ"ל: ב דרוסה · היינו שדרסה ארי וכה"ג ויתבאר בסי' כ"ז ע"ש: ג נקובה · היינו נקובת קרום של מוח (בסי' ל"ו) ונקובת הושט (בסי' ל"ג) ונקובת הקנה במקום שמתפשט לריאה ולכבד (בסי' ל"ד) ונקיבת הריאה וסימפוני' (בסי' ל"ו) ונקיבת הלב (בסי' מ"ס) ונקיבת המרה (בסי' מ"ב) ונקיבת הטחול בסומכי' (בסי' מ"ג) ונקיבת האם (בסי' מ"ה) ונקיבת הדקין (בסי' מ"ו) ונקיבת קיבה וכרס והמסס וביה"כ (בסי' מ"ח) ונקיבת הקורקבן (בסי' מ"ט) : ד חסירה · היינו מתחילת ברייתה · והיינו חסרו האונות (בסי' ל"ה) [ועי' מ"ח ס"ק ג'] וכיוצא בהן · וכן כל שניקבה טרפה ה"ה אם חסרה טרפה וכדלקמן סי' נ"ן [ש"ך ס"ק ד'] וכן חסרון חולי' בשדרה (בסי' כ"ד ס"ד) ובגולגלת [בסי' למ"ד ס"ב] ועי' מ"ח סוף ס"ק ג' : ה נטולה · היינו ניטל לחי התחתון והעליון (בסי' ל"ג) וניטל הכבד (בסי' מ"א) וניטלו ל"ה (בסי' כ"ו) וכן כל אבר שניקב טרפה ניטל ג"כ טרפה כדלקמן סי' נ"ן ופרש"י דבכלל נטולה היינו גלודה שניטל עורה (שבסי' כ"ט) [ש"ך]: ו קרועה · היינו נקרע רוב בשר החופה את הכרס (בסי' מ"א) : ז נפולה · היינו נפלה מגובה י"ט (בסי' כ"ח) : ח פסוקה · היינו פסוקת חוט השדרה (בסי' ל"ב) ופסוקת הגרגרת (בסי' ל"ד): ט שבורה · היינו נשברו רוב צלעותיה (בסי' כ"ד) והש"ך כתב בשם רש"י דנדלדלו הסימנים הוה בכלל שבורה · ולפענ"ד יש לפרש

ברש"י

(א) שמונה מיני טריפות הן וכו' · בפ' א"ט (ד' מ"ג א') אמר עולא שמונה מיני טרפות נאמרו למשה בסיני · נקובה ופסוקה נטולה וחסורה קרועה ודרוסה נפולה ושבורה לאפוקי לקותא דרכים בר פפא [עכ"ל הש"ס] ופרש"י נטולה ניטלה הכבד · נפולה נפלה מן הגג · וגלודה בכלל נטולה שניטלה עורה ונחתכו רגליה בכלל חסירה ושף מדוכתיה בכלל נטולה וכן נדלדלו הסימנים ועקירת צלע · וחביסת גולגלת בכלל שבורה ובשר החופה היינו קרועה למעוטי לקותא דרכים [דא' לפיל (דף מ"ב ע"ב) לקתה בכוליא א' טרפה] שאינה בכלל אלו ופליג עולא עלי' וא"ת וכו' [עכ"ל רש"י]: והגר"א ס"ק א' כתב וז"ל שמונה כו' · אע"ג דבמתניתין דר"ס אלו טריפות (ד' מ"ב א') תנא ח"י טרפות [העתקתים ביד אליהו ס"ק א' ע"ש ובש"ס שם סוף ע"א תנא דבי ר"י בין החי' הנאכלת ובין החי' אשר לא תאכל אלו ח"י טרפות שנאמרו למשה מסיני [עכ"ל הש"ס] אלמא דכל הח"י טרפות הם הלכה למשה מסיני וא"כ למה אמר עולא רק שמונה · דהאמת דכל הח"י טרפות] נכללין באלו השמונה כמש"כ שם (ד' מ"ב סוף ע"ב) דכל נקובי חשבינן בחד והן עשר · ואע"ג דבגמרא (ד' מ"ב ע"ב) אמרו נקובי תמניא הן · היינו אם חשבינן המסס וביה"כ לחד ואפקינן מרה ופסוקי תרין חשבינן ג"כ לחד כמש"כ שם [בש"ס] ובגמרא (ד' מ"ג א' שהעתקתי לעיל) חשיב שם [עולא] כסדר שאמרו במתניתין לבד דרוסה · וכאן [בש"ע] חשיב לפי הסימן [ד"ן חנ"ק נפ"ש] והוא מדברי הסמ"ג · וכן בסג"ר ושב שמעתתא [דהובא בש"ס (ד' מ"ב ב') נכללין בהם ואע"ג דאמרינן שם (ד' מ"ג א') לאפוקי לקותא [דרכים בר פפא] וערש"י שם [שהעתקתי לעיל בסמוך דפירש דעולא פליג על רכים] ואנן קיי"ל כרכים דזה שכתב שם בפ' א"ט (ד' נ"ה ב') הלכתא כרכים לאפוקי מדעולא וכבר הרגישו בזה ב"י וד"מ ע"ש [וכן בנה"ך ובכרו"פ עמדו בזה ע"ש] לא קשה מידי דמ"מ בכלל חסירה היא לפי' הרי"ף שהוא כמו נתמסמס · ואע"ג דניטל הכוליא כשרה לקתה גרוע כמו כוליא שהקטינה [דטרפה כמבואר בסי' מ"ד ס"ו ע"ש] · ואע"ג דאמר לאפוקי לקותא [דרכים] היינו למערבא [ר"ל לבני מערבא] בפא"ט (ד' נ"ה ב') דאמרי כל הפוסל בריאה כשר בכוליא (וכ"ש כל הפוסל בכוליא פסול בריאה) וע"כ לאו בכלל חסירה היא דא"כ גם בריאה יפסול כמו ניקבה אבל למסקנא דגם בריאה פסולה בכלל חסירה היא כמו לקותא דריאה וכן כל התמסמסה דטרפות [עכ"ל הגר"א ס"ק א'] ועי' בנה"ך שתירץ קושיא זו באופן אחר דהרמב"ם מפרש מש"כ בש"ס הנ"ל לאפוקי מדרכים דלא כפרש"י דמפרש דעולא פליג ארכים · אלא דעולא אמר שמונה מיני טרפות נאמרו למשה מסיני [פי' דכל הח' טריפות הנ"ל הם הלמ"מ] וע"ז קאמר לאפוקי לקותא דרכים דאינה הלמ"מ אבל לדינא לא פליג ארכים וע"ש מש"כ עוד בזה ועי' פלתי ס"ק א' ב' מש"כ בזה : (ב) מיני טרפות הן · פי' הלמ"מ כמו שאמר עולא בפי' וכמו שהעתקתי כריש ס"ק א' ע"ש · וכתב ה"ה בפ"ד מה' מ"א שמה"ת למדנו שטרפה אינה חיה לפי שענין הכתוב [ובשר בשדה טרפה לא תאכלו] הוא בשר שנטרף ועדיין הוא חי אלא שסופו למות מחמת טריפתו ולהיות נשלך לכלב · אבל לא נתבארו בכתוב דברים הטורפים ומביאים לידי מיתה ונאמרו למשה ומקובלות בידינו · נמצא שעיקר הדבר מפורש בתורה ופירוש פרטיו הלמ"מ (עכ"ל ה"ה) : (ג) חסירה · היינו הריאה שחסרה · ואע"ג דבפ' א"ט (ד' מ"ז ב') אמרו דדוקא אליבא דר"ש [דס"ל דניקבה כשרה עד שתינקב לבית הסימפונות] ואנן לא קיי"ל כר"ש כמש"ש (ד' מ"ט א') לאו דוקא אליבא דר"ש דגם לרבנן משכחינן כמש"כ שם (מ"ז א') א' רבא ה' אוני אית לה לריאה וכו' חסר וכו' טרפה ועי' סי' ל"ה סעי' ו' [דאיתא שם א' מהאונות שהיא פחותה מעלה של הדס וכו' טרפה דה"ל חסרה ע"ש] אלא דבלא"ה שפיר משני וכזה הסוגיא ניחא שם (ד' מ"ב ב') [דפריך שם] והאיכא חסרון בשדרה וכו' [ומשני] המסס וביה"כ דחשבת להו בתרתי חשבינהו בחדא אפיק חדא ועייל חדא וכת' התוס' שם ד"ה אפיק חדא וכו' [וז"ל ולמ"ד חסרון מבפנים לא שמי' חסרון וחסרון דמתני' לר"ש איצטריך דלרבנן הוה בכלל נקובה נ"ל דהך סוגיא כר"ש דלרבנן ליכא אלא י"ז [עכ"ל תוס'] ולא נריך לדחוקי כר"ש כמש"כ תוס' הנ"ל ד"ה אפיק וכו' [דאתיא כר"ש [וכמו שהעתקתי] אלא דאתיא ככ"ע דחסרון דמתני' היינו חסרה האונא] ועי' ש"ך ס"ק ד' [היינו מה שהעתקתי בי"א ס"ק ד' משמו דחסירה היינו חסרו האונות והוא כדברי הגר"א הנ"ל] [עכ"ל הגר"א עם תוס' ביאור מלין] · וגם בכלל חסירה י"ל חסרון חולי' בשדרה (בסי' כ"ד ס"ד) ובגולגלת (בסי' למ"ד ס"ב) : (ד) נטולה · פרש"י נטולה ניטלה הכבד · נפולה וכו' וגלודה בכלל נטולה שניטל עורה וכו' ושף מדוכתיה בכלל נטולה וכן נדלדלו הסימנים ועקירת צלע וחביסת הגולגלת בכלל שבורה וכו' (עכ"ל רש"י) והש"ך ס"ק ט' כתב בשם רש"י דנדלדלו הסימנים הוה בכלל שבורה ע"ש דסובר הש"ך דמש"כ רש"י וכן נדלדלו וכו' קאי אלמטה פי' דנדלדלו ועקירת צלע וחביסת וכו' בכלל שבורה ·

אבל

סימן ל דין מכה בעצם הגולגלת · ובו ב' סעיפים:

סעיף א (א) בהמה (ב) או חיה א שנתרוצץ רוב עצם גולגלתה ב בין ברוב גובהה בין ברוב היקיפה טריפה

אבל לפענ"ד י"ל דקאי אלמעלה אמש"כ רש"י וסף מדוכתי' בכלל נטולה [ע"ו אמר רש"י] וכן נדלדלו וכו' הוה נ"כ בכלל נטולה וקלת מורה כן לשון וכן דקאי אלמעלה דאי אלמטה לא שייך לשון וכן ודוק: ובמשנה ריש פא"ס (ד' מ"ב א') חשיב ח"י טרפות ובש"ס שם תנא דבי ר' ישמעאל בין האי' הנאכלת ובין האי' אשר לא תאכל אלו שמונה עשר טרפות שנאמרו למשה מסיני [עכ"ל הש"ס] אלמא דהס הלמ"מ ובש"ס שם חשיב עוד בסג"ר ושב שמעתתא [העתקתים בי"א ס"ק א' ע"ש] ובש"ס שם (עמוד ב') משמע דכולם הלמ"מ דפריך (סוף ס"א) ותו ליכא והאיכא בסג"ר ושב שמעתתא בשלמא לתנא דידן [דלא תנא מניינא] דתנא תנא ודשייר אתיא בזה הכלל אלא לתנא דבי ר"י דא' י"ח טרפות ותו ליכא והא איכא בהמה שנחתכו וכו' (עכ"ל הש"ס) [ועוד פריך שם עמוד ב'] והאיכא שב שמעתתא ע"ש ואי ס"ד דבסג"ר ושב שמעתתא לאו הלמ"מ הם מאי פריך ולחשוב דהא תנא דבי ר"י חשיב הי"ח טריפות שהם הלמ"מ · אלא ש"מ דגם הבסג"ר ושב וכו' ג"כ הם הלמ"מ: והרמב"ם מנה שבעים טרפות [והעתיקם הספ"ד בס"ק ע'] ואלו הן [תחת סוג נקובה מנה כ"ו טרפות]· א) ניקב המוח (בש"ע בסי' ל"א ס"א)· ב) נתמסמס המוח (שם ס"ב)· ג) ניקב התורבץ (בסי' ל"ג ס"ג)· ד) נהפך הושט במראה [היינו הפנימי אדום והחיצון לבן] (בסי' ל"ג ס"ה)· ה) ניקב הלב (בסי' מ' ס"א)· ו) ניקב קנה הלב (שם ס"ד)· ז) ניקבה המרה (בסי' מ"ב ס"א)· ח) ניקבו קני הכבד [ונחלקו עליו הפוסקים וס"ל דכשר והכי קיי"ל ונחשוב תחת זה קנה הכבד קודם שיכנס לבשר הכבד דטרפה כמבואר בסי' ל"ד ס"ע ע"ש] [שפ"ד שם]· ט) ניקבה הקיבה (בסי' מ"ח ס"א)· י) ניקב הכרס הפנימי (שם ס"ב)· יא) ניקב המסס (שם ס"ז)· יב) ניקב בית הכוסות (שם)· יג) ניקבו הדקין (בסי' מ"ו ס"א)· יד) יצאו בני מעי' ונתהפכו (שם ס"ב)· טו) ניקב הטחול בסומכי' [ולא נשתייר כעובי דינר זהב בסי' מ"ג ס"ב]· טז) ניקב קנה הריאה במקום שאין ראוי לשחיטה [למטה] דהיינו בין הכנפיים (בסי' ל"ד ס"י ע"ש)· יז) ניקבה הריאה (בסי' ל"ה ס"א)· יח) ניקבו סימפוני הריאה [ואנן קיי"ל בסי' ל"ו ס"ו דדוקא אינקב לחברי' טרפה אבל לבשר כשר ע"ש בש"ע ובש"ך שם ס"ק כ']· יט) נאטם מקום מהריאה (בסי' ל"ו ס"ע ע"ש)· כ) נימוקו סימפוני הריאה (בסי' ל"ו ס"ז ע"ש)· כא) נמצא ליחה סרוחה בריאה (בסי' ל"ז ס"א בש"ע ורמ"א שם חולק ומכשיר ע"ש)· כב) מים סרוחים בריאה (שם בש"ע ורמ"א שם חולק ומכשיר ע"ש)· כג) מים עכורים בריאה (שם בש"ע וג"כ רמ"א חולק ומכשיר ע"ש)· כד) נתמסמס הריאה (בסי' ל"ו ס' י"א)· כה) נשתנו מראיה [היינו מראות הפסולות (בסי' ל"ח) הא כשרות דרכה בכך [שפ"ד ס"ק ע']· כו) נסרכה אונא לאונא (בסי' ל"ט ס"ד) או דאין סירכא בלא נקב [פי' רש"י] או דסופו להתפרק ויהיה נקב [פי' התוס'] [ותחת סוג חסירה מנה כ"ג טרפות ואלו הן]· [א] כז) חסרה המרה (בסי' מ"ב ס"ג ע"ש)· [ב] כח) חסרה הקיבה [אינו מפורש בש"ע רק כיון שכ' הש"ע סי' מ"ח ס"א דניקבה הקיבה טריפה הלא מבואר בסי' נ"ו ס"ב דכל אבר שניקב טריפה כך אם נברא חסר טריפה ע"ש]· [ג] כט) חסר הכרס [ג"כ כיון שכתב בש"ע סי' מ"ח ס"ב שניקב הכרס טרפה ה"ה אם חסר וכמש"כ בש"ע סי' נ' ס"ב וכמש"כ בסמוך אות כ"ח]· [ד] ל) חסר ההמסס [ניקב המסס בסי' מ"ח ס"ז וה"ה לחסר וכמש"כ בסמוך]· [ה] לא) חסר בית הכוסות [ניקב מבואר בש"ע בסי' מ"ח ס"ז וה"ה להסר]· [ו] לב) חסר א' מן המעים [בסי' מ"ו ס"א אם יש לבהמה ב' מעים טרפה ושם ס"ד אם יש תרי סניא דיבי טרפה ואי' בש"ס פא"ט (נ"ח ב') הטעם דתרי סניא וכו' טרפה מטעם יתר כנטול דמי אלמא דחסרו המעים טרפה ועוד כיון דניקבו המעים טרפה ה"ה חסרו כמש"כ בסי' נ' ס"ב וכמש"ל]· [ז] לג) חסר מנין האונות (בסי' ל"ה ס"ב)· [ח] לד) נתחלפו האונות [היינו של ימין לשמאל] [שם] ובלורות האונות אם נתחלפו עי' ברמ"א שם· [ט] לה) נמצאת בלי היתוך אונות [בסי' ל"ה ס"ח]· [י] לו) חסר מקצת הריאה [והיינו ניכר החסרון מבחוץ ונחלוקים עליו הפוסקים וס"ל דכשר ועי' סי' ל"ו ס"ח]· [יא] לו) יבש מקצת גופה [של הריאה] ואפי' כ"ש [שפ"ד שם] ועי' תב"ש סי' ל"ו ס"ק ס"ד ופי' גופה שכתב הרמב"ם היינו שיבשו הקרומים וע"ש בתב"ש ס"ק ס"ו]· [יב] לח) נמקה הריאה מפחד אדם (בסי' ל"ו ס' י"ד ע"ש)· [יג] לט) ניטל הרגל או חסר (בסי' נ"ה ס"א וס"ד ע"ש)· [יד] מ) חסר הגולגלת (בסי' למ"ד ס"ב)· [טו] מא) שני מרות (בסי' מ"ב ס"ד)· [טז] מב) שני קיבות [כמש"כ לעיל כיון שניקבה הקיבה מבואר בש"ע סי' מ"ח ס"א דטרפה ה"ה להסר או יתר כמבואר סי' נ' ס"ב וכמו ב' מעים בסי' מ"ו ס"א]· [יז] מג) ב' כרסים [ניקב הכרס בסי' מ"ח ס"ב וה"ה להסר ויתר וכמש"כ בסמוך]· [יח] מד) ב' המססים [כדין ניקב בסי' מ"ח ס"ז]· [יט] מה) שני בית הכוסית [כמו ב' סניא דיבי בסי' מ"ו ס"ד]· [כ] מו) ב' בני מעים (בסי' מ"ו ס"א)· [כא] מז) הותירו האונות מגבה (בסי' ל"ה ס"ג)· [כב] מח) נפוחית הריאה כתריית של דקל (בסי' ל"ו ס' י"ב ושם מבואר דאסור רק מספק ע"ש)· [כג] מט) היתה יתרת רגל [והולך ע"ד הרמב"ם דכל יתר כחסר מתחילת ברייתה דמי לא כניטל ביד דאל"כ הי' לו לחשוב תחת סוג נטולה] [שפ"ד שם]· [ותחת סוג פסוקה פרט הרמב"ם ב' טרפות]· [א] נ) נפסק חוט השדרה (בסי' ל"ב ס"א)· [ב] נא) נמרך המוח של חוט [השדרה] ונתמסמס (שם ס"ג)· [ותחת סוג נטולה מנה ח' טריפות ואלו הן]· [א] נב) ניטל צומת הגידין (בסי' נ"ו ס"א)· [ב] נג) ניטל הכבד (בסי' מ"א ס"א)· [ג] נד) ניטל לחי העליון [בסי' ל"ג ס"ב וע"ש שאעפ"י שי"ח על הרמב"ם מ"מ להלכה קיי"ל כהרמב"ם דטרפה]· [ד] נה) הקטינה הכוליא (בסי' מ"ד ס"ה)· [ה] נו) לקתה הכוליא (בסי' מ"ד ס"ב)· [ו] נז) נמצא בה ליחה [בכוליא] (שם)· [ז] נח) מים עכורים בכוליא (שם)· [ח] נט) מים סרוחים בכוליא (בסי' מ"ד ס"ב)· [ותחת סוג קרועה פרט הרמב"ם ב' טריפות]· [א] ס) נקרע רוב הכרס החיצונה (בסי' מ"ה ס"ג)· [ב] סא) הגלודה [שניטל עורה בסי' נ"ט ע"ש]· [ותחת סוג נפולה מנה ב']· [א] סב) נתרסקו האברים [מחמת הנפילה בסי' נ"ח ס"ג]· [ב] סג) נדלדלו הסימנים (בסי' ל"ג ס"י)· [ותחת סוג שבורה פרט שבה]· [א] סד) נשתברו רוב צלעותי' (בסי' נ"ד ס"א)· [ב] סה) נעקרו רוב צלעותיה (שם)· [ג] סו) נעקרה צלע והוליא עמה [היינו חלי הוליא דאל"כ בלא"ה טרפה משום חסרה החוליא· שפ"ד] (בסי' נ"ד ס"ג)· [ד] סז) נעקרה הוליא אחת (בסי' נ"ד ס"ד)· [ה] סח) נשמט הירך מעיקרו (בסי' נ"ה ס"ב)· [ו] סט) נתבש רוב הגולגלת (בסי' למ"ד ס"א)· ע) דרוסה (בסי' נ"ז):

ברש"י להוה בכלל נטולה וכמש"כ במ"ח ס"ק ד' ע"ש · וכתב הש"ך דמדכתב רש"י דסימנים שנדלדלו הוה בכלל טרפה ש"מ דטריפה ממש הוא בחיים וזה דלא כשיטת בש"ג שכתב רמ"א בסי' כ"ד סעי' ט"ו ע"ש:

סי' ל א שנתרוצץ · היינו נתבססה בש"ס [הבאתי במ"ח] ופרש"י הוכתה מכות רבות ולא נפחתה (ש"ך ס"ק א') ופי' התב"ש ס"ק א' דהיינו שנתרועעה הגולגלת ע"י הכאה ברובה היינו ברוב שטח מכל הגולגלת בארכה וברחבה · כגון אם כל הגולגלת טפח על טפחיים והיא נתרועעה טפח על טפח ומעט יותר · והא דבעי [בש"ס] אי רוב גובהה או רוב היקיפה הכוונה אי מטריף החבוסה רק מה שהוא מן העינים ולמעלה שהיא גובהה ויש בזה קולא וחומרא · חומרא אעפ"י שאין כאן רוב מכל הגולגלת טריפה · וקולא שאם לא נתבס מאותו שטח כ"א המיעוט אעפ"י שנתבס עוד משאר הגולגלת הרבה עד שעם המיעוט הנזכר יהי' רוב מכל הגולגלת כשרה דלא מקרי גולגלת לענין זה כ"א הגובה או ברוב היקיפה ואז יהי' הקולא והחומרא היפכא · וכן משמע משאר פוסקים כפרש"י · אבל הדרישה ופרישה מפרש נתבססה היינו נסדק הגולגלת והיינו שכל הגולגלת שלם רק נסדק לשנים · והסדק ארוך מהתחלת הגולגלת עד רובו · ומבעי לן אי ברוב גובהו · היינו שנסדק דרך הגובה עד רוב הגובה או ברוב היקיפו דהיינו שנסדק בעיגול ובהיקף עד רוב ההיקף [עכ"ל תב"ש בקוצר] ולענין דינא אעפ"י די"ל דלדיעה ראשונה זה כשר [בנסדק] דנתבססה כתיב לה עפי מנפחתה מ"מ העלה התב"ש ס"ק א' ושפ"ד ס"ק א' דיש להחמיר כב' הפירושים · וכ"ז בבהמה ובעוף עי' מש"כ בזה בס"ב: ב בין ברוב גובהה · עי' פירושו בס"ק הקודם בשם תב"ש ועי' פ"ז ופר"ח ושארי אחרונים שהאריכו

סימן ל (א) בהמה וכו' שנתרוצץ וכו' · בפ' א"ט (ד' נ"ב סוף ע"א) א"ר בר שילא אר"מ א' שמואל נעקרה צלע מעיקרה וגולגלת שנתבססה ברובה וכו' טרפה [פרש"י נתבססה מינגיר"א ולא נפחתה (עי' מש"כ בי"א ס"ק א' בשם תב"ש) (ושם ע"ב) פיסקא וגולגלת שנתבססה ברובה בעי ר' ירמיה רוב גובהה או רוב היקיפה תיקו (עכ"ל הש"ס) פרש"י רוב גובהה מן העינים ולמעלה רוב היקיפה גדול מרוב גובהה (עכ"ל)· וכתב הרי"ף פא"ט והרא"ש שם סי' ל"ט והרשב"א כיון דאסיקנא בתיקו בין ברוב גובהה ובין ברוב היקיפה טרפה · והרמב"ם בפי' כתב הרי זה ספק טרפה ויראה שאיסורין אותה עכ"ל · ועל מש"כ רש"י הנ"ל רוב גובהה מן העינים ולמעלה וכו' כתב ב"י משמע דה"ק רש"י דדוקא כשנתבססה מן העינים ולמעלה טרפה · אבל אם נתבססה כל מה שמן העינים ולמטה אין בכך כלום דלא גולגלת מיקרי · ורוב היקיפו פשוט דהיינו שנתבס רוב עיגולו של גולגלת (עכ"ל ב"י) ועי' פר"ח ס"ק ב' מש"כ בפי' ריב גובהו ורוב היקיפו ועי' מש"כ בי"א ס"ק א' בשם תב"ש · וז"ל כרתי ס"ק ג' רוב גובהו וכו' רבו הפירושים · והט"ז פי' דמן העינים עד הקרנים בשטח המשוך הוא גובה והיקף באותו מקום בכל הגולגלת נקרא רוב היקיפו · ולפעמים נתבססה באותו מקום גבוה מן עינים עד קרנים אבל בהיקף הגולגלת שלם · וכן להיפך רוב היקף הגולגלת נתבססה אבל מקום בשטח גביה מן עינים עד לקרנים שלם ויש להחמיר ולהטריף בשניהם (עכ"ל כרתי): (ב) או חיה · שהיא בכלל בהמה · כמש"כ בפ' המקשה (ד' ע"א א') [היא בכלל בהמה

מגלן

טריפה (ג) אעפ"י שהקרום קיים :

סעיף ב (ד) נפחתה וחסר ממנה ג כסלע טריפה (ה) ואם ניקבה ד נקבים (ו) שיש בהם חסרון ה אם בין כולם כסלע (ז) שהוא שליש טפח טריפה :

הג"ה (ח) אבל פחות מזה יש להכשיר אפי' בזמן הזה דלא חיישינן בבהמה לנקיבת קרום של מוח · (כך משמע בטור ובאו"ה כלל כ"ד) :

(ט) ובעוף המים כגון אווזא ו (ובר אווזא · רשב"א) ז אפילו לא ניקב העצם אלא כ"ש טרפה (י) ועוף היבשה שנשכתה חולדה ח בשיניה בראשה או שנגפה בעץ או באבן מניח אצבעו

שהאריכו בזה ועי' מ"א סוף ס"ק א' בשם כרתי : ג כסלע טרפה · פי' אפי' כסלע מלומלם נמי טרפה [רש"י פא"ט כ"ד ב' ד"ה כסלע ע"ש] וכ"כ ש"ך וכ' הפר"ח ס"ק ד' הא דבעינן חסרון כסלע ה"מ בבהמה גדולה · אבל בבהמה קטנה ובעוף משערי' לפי קוטנה וכ"כ הרא"ש פא"ט (סי' י' ע"ש) וכ"כ רי"ו (עכ"ל פר"ח) וגם בתב"ש ס"ק ג' מסיק דיש להחמיר כן אפי' בבהמה ע"ש ובאמת כ"כ הרא"ש שם אבל בפלתי ס"ק א' הביא פלוגתא בזה כי י"א כדעת הרא"ש הנ"ל דכל השיעורים בברי' גדולה אבל בברי' קטנה הגדול וכו' וא"כ לפי"ז בעוף קטן מאוד שיעור חסרונו וי"א דבכל בהמה הן גדולה הן קטנה חד שיעורא רק בעוף משערי' לפי ערך · ולפי"ז אם בבהמה קטנה שיעור סלע א"כ גם בעוף לא מועיל חסרון כל דהו ע"ש שהאריך בזה ועי' בש"ע סי' מ"א ס"ב וסי' ל"ד ס"ד ברמ"א ובסי' כ' ס"ב ובש"ך שם ס"ק ו' : ד נקבים שיש בהם חסרון · אבל אם ניקב הגולגלת נקבים שאין בהם חסרון יש דיעות באחרונים י"א אפי' אי מצטרפי הוי רובא לא מיטרפי בגולגלת [ב"י לדעת הטור ופר"ח] וי"א דאי מצטרפי הוי רובא טרפה (ש"ך) וכ' בפ"ת ס"ק א' בשם דגמ"ר שיש להחמיר כש"ך אבל לכ"ע לא מצטרפי השלש שביניהם באין בהם חסרון אפי' אין בין נקב לנקב כמלא נקב והתב"ש סוף ס"ק ה' הכריע דאם נעשים ע"י הכאה אם ע"י צירוף יהי' רוב בנקבים עצמם בלי השלש שביניהם טרפה באין בהם חסרון אבל אם נראה שנעשה ע"י חולי יש להקל ע"ש ועי' מ"ח ס"ק ו' : ה אם בין כולם · פי' עם השלש שביניהם אם בין נקב לנקב כמלא נקב אם יש עם השלש כסלע טרפה כמו דאמרי' בסי' ל"ד ס"ג ע"ש [כ"כ ב"י ופר"ח] ותב"ש ס"ק ה' אעפ"י שגמגם בזה מ"מ העלה שיש להחמיר כן לצרף גם השלש שביניהם בנקבים שיש בהם חסרון ע"ש · ודין אווזות ובר אווזות שיש להם כולות גדולות על ראשיהן כתבתי דינו בס"ק ט' אות י"א ע"ש : ו ובר אווזא · שהיא ג"כ נקראת אווזא והיא יותר במים (הגר"א) : ז אפי' לא ניקב העצם אלא כ"ש טרפה · משום דקרומו רך (ע"ז והוא מש"ס ע' מ"ח ס"ק ע') ופי' במשבצות ס"ק ב' הטעם משום דהוה כאילו נפסק הקרום או דסופו ליפסק הקרום דרך הוא ואין לו הגנה משום דניקב העצם ולפי"ז אין חילוק בין ניקב ע"י אדם או ע"י חולי הוה ודאי טרפה ולא ספק עכ"ל משבצות : ח בשיני' · דאילו ביד הוה דרוסה כדלקמן בסי' כ"ז (רש"י וש"פ ועיין

מנלן דכתיב זאת הבהמה אשר תאכלו שור וכו' איל וצבי ויחמור הא כיצד שתח בבהמה שור וכו' וסיים בחיה איל וצבי חיה בכלל בהמה] · בהמה בכלל חי' מנל', דכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה וכו' ומאותו הפסוק יליף לטרפות בפ' א"ט (מ"ב א') למ"ד [טרפה] אינה חיה [חיה אכול שאינה חיה לא תאכל] והכי קיי"ל [דטרפה אינה חיה] שם (ד' נ"ז ע"ב) [אר"ה סימן לטריפה יב"ח ושם] (נ"ח א') [הלכתא כזכר יב"ח] וא"כ בכ"מ שאמרו טרפות בבהמה ה"ה לחיה [עכ"ל הגר"א עם תוס' ביאור משלי] : (ג) אעפ"י שהקרום קיים · דאל"כ לא הוה פריך שם (ד' מ"ב ב') [לתנא דבי ר' ישמעאל דתנא ח"י טרפות דמתני' ולא תנא זה הכלל למה לא חשיב הני שב שמעתתא ובתוך השב חדא דר' מתנא א' שמואל גולגלת שנחבסה] דנכלל בניקב הקרום [של מוח דמנה תנא דבי ר"י בי"ח טרפות · אלא ודאי דנחבסה טרפה אף בלא הקרום] ועי' תוס' שם ד"ה ואר"י א' שמואל וכן לטרפה וכו' [עכ"ל הגר"א עם תוס' ביאור משלי] : (ד) נפחתה כו' כסלע טריפה · עי' בש"ס עירובין פ"ק (ד' ז' ע"א) תנן הסדרה והגולגלת שחסרו [אינו מטמא באוהל] וכמה חסרון בסדרה בש"א שתי חוליות ובה"א חוליא אחת ובגולגלת בש"א כמלא מקדח ובה"א כדי שינטל מן החי וימות וא"ר"י א' שמואל וכן לטרפה · ובבכורות פ"ו (ד' ל"ז ב') מביא ג"כ הש"ס שם פלוגתת ב"ש וב"ה בזה · ואיתא התם יתיב ר"ח וקא מבעיא ליה כמה כדי שינטל מן החי וימות א"ר תחליפא ב"א הכי אמר שמואל כסלע · ובחולין פרק א"ט (כ"ד סוף ע"ב) איתא א"ר נחמן כסלע כיתר מסלע [ופרש"י היכא דשיעור רבנן כסלע כגון גבי פלוגתא אסדרה וגולגלת דתנן וכו' ובגולגלת בש"א וכו' ובה"א כדי שינטל וכו' וא"ר"י א' שמואל וכן לטרפה ואמרינן בבכורות בפ' אלו מומין (ד' ל"ז ב') כמה כדי שינטל וכו' א"ר תחליפא וכו' כסלע · ואשמועינן ר"נ הכא דכי שיעור רבנן כסלע סלע מלומלם קאמר וכו' (עכ"ל רש"י) וכן פסק הרמב"ם וכל הפוסקים · ולא כר"ת [בתוס' חולין פא"ט (מ"ב ב') ד"ה ואמר ר"י א' שמואל (ובדף כ"ד ב') ד"ה כסלע ובבכורות שם ד"ה כדי כו'] שפי' בכל המקומות הנ"ל דמה שאמר ר"י אמר שמואל וכן לטריפה לא קאי אלא אסדרה ולא אגולגלת · אבל הרשב"א וש"פ סתרו לדבריו ע"ש באריכות והביאו ראי' ממש"כ בחולין פא"ט (ד' נ"ז ב') דתנן ובגולגלת וכו' אר"י בן המשולם מעשה בא' שנפחתה גולגלתו ועשו לו חידוק של קרוי' וחיי' א"ל משם ראיה וכו' ע"ש אלמא דגם לענין גולגלת מתנייא וכן לטרפות ודלא כר"ת זה הבנתי מדברי הגר"א אלא שקיצר כדרכו ע"ש : (ה) ואם ניקבה וכו' אם בין כולם כסלע וכו' · ז"ל הש"ס בפא"ט (ד' מ"ה א') אר"י א"ר ניקב [הגרגרת] כנפה מצטרפין לרובא מתיב ר' ירמי' ובגולגלת שיש בה נקב א' ארוך אפי' יש בה נקבים הרבה מצטרפין למלא מקדח [לא משום דבעי למיסתם כב"ש אלא משום דב"ש פי' השיעור נקט שיעורא דב"ש · עכ"ל תוס' פי' ומב"ש נלמד לב"ה לשיעורייהו] אלמא כיון דשיעורא מלא מקדח למלא מקדח מצטרפין ה"נ [גבי גרגרת] כיון דשיעוריהו כאיסר [כדתנן עד כמה תחסר עד כאיסר] לכאיסר מצטרפין · איתמיטתי' [לר' ירמי'] הא דא"ר חלבו וכו' נקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהם חסרון מצטרפין לרובא [עכ"ל הש"ס] אלמא דבנקבים שיש בהם חסרון בגולגלת מצטרפין למלא מקדח ולב"ה כסלע שהוא כדי שינטל וכו' וכמש"כ בש"ס בכורות שהבאתי בס"ק הקודם : (ו) שיש בהם חסרון וכו' · כ"כ הטור · וכ' עליו הב"י מדמדמי הש"ס צירוף נקבים דגרגרת לשיעורא דידיה דהיינו כאיסור לנקבי' דגולגל' לשיעורא דידהו היינו מלא מקדח לב"ש וכסלע לב"ה [כמו שהבאתי בס"ק הקודם] ובגרגרת אמרי' דנקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהם חסרון מצטרפין לרובא א"כ בגולגלת נמי כי מצטרפין לשיעורא דידי' דוקא נקבים שיש בהם חסרון הוא דמצטרפים וא"ת א"כ נימא נמי בגולגלת דנקבים שאין בהם חסרון מצטרפים לרובא כמו בגרגרת י"ל כיון שלא הוזכר פסול זה בשום מקום י"ל דקים להו לחז"ל שאין להשוות גולגלת לגרגרת לענין זה · ומיהו כיש בהם חסרון נראה כשאין בין נקב לנקב כמלא נקב השלש שביניהם כנקוב דמי כמו שיתבאר בסי' ל"ד ה"ה כאן בגולגלת [עכ"ל ב"י] ובזה תבין דברי הש"ך ס"ק ד' ע"ש והש"ך ס"ק ד' כתב דגם באין בהם חסרון מצטרפים לרובא בגולגלת כמו בגרגרת וסיים הש"ך אפשר לדעת התוס' י"ל דאין בהם חסרון אין מצטרפים לרובא ע"ש והפר"ח ס"ק ה' כ' דלא מטרפינן אלא בנחבסה אבל בפסיקת הרוב בגולגלת אפי' ביחד נקב א' לא מיטרפא ע"ש וגם התב"ש ס"ק ה' כ' על הש"ך דלא ירד לסוף דעתו דהא הש"ך פי' נחבסה כפרש"י שנתרועעה וא"כ היכן מצינו שיעורא דרובא בגולגלת בנסדקה · מיהו כתב התב"ש כ"ז לפי פרש"י והש"ך בנחבסה אבל למש"כ (במ"ח בס"ק א') שיש מפרשים נחבסה היינו נסדקה מחמת הכאה ואם הגיע עד הרוב טרפה · ולדבריהם יש להחמיר נמי אפי' אי יש ב' וג' סדקים ויש רוב בינכולם מצטרפים אבל אם יש רק נקבים שאין בהם חסרון יש להבחין אם נעשים ע"י הכאה מצטרפים לרובא ואם נראה שנעשה ע"י חולי יש להקל [עכ"ל תב"ש ס"ק ה']: (ז) שהוא שליש טפח · הש"ך השיג ע"ז דבסי' מ"ח ס"ד כתב המחבר דעיגול של יתר מכסלע הוה טפח · א"כ לפי מאי דקיי"ל דכל שיש ברחבו טפח יש בהיקיפו ג"ט א"כ הוה הסלע פחות משליש טפח ותי' הגה"ך כבר דחה הפר"ח · ועי' פר"ח ותב"ש וכרו"פ שהאריכו ביישוב קושיא זו · ועי' מעיו"ט בפא"ט סי' ל"ג ס"ק למ"ד כתב תירוץ ע"ז דוגמת תירוץ התב"ש ותמיהני שהתב"ש לא הביאו : (ח) אבל פחות מזה וכו' · דלא מחמרינן אלא בדבר הצריך בדיקה משום דאנן לא בקיאין [כמש"כ הרמ"א בעוף היבשה] אבל כאן [בבהמה] אין צריך בדיקה ממש"כ פא"ט (דף כ"ז א') ואלו טריפות בעוף הכתה חולדה על ראשה וכו' והיינו דצריך בדיקה כמש"כ שם בגמרא [אהך דהכתה כו' רב ושמואל ולוי דאמרי מכנים ידו לפנים ובודק] ובבהמה אמר שם (כ"ד א') ואלו כשרות כו' [נפחתה הגולגלת ולא ניקב קרום של מוח] והיינו פחות מסלע [הגר"א] וקתני סתמא כשרה משמע דלא בעי בדיקה : (ט) ובעוף המים וכו' · ברייתא בפ' א"ט (דף כ"ו א') תניא רשב"א אומר משום ר"י בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר · נשבר העצם אעפ"י שלא ניקב קרום של מוח [ופריך הש"ס] הא גופא קשיא אמרת בודקין לחולדה וכו' אלמא אית לה בדיקותא · והדר תני נשבר העצם וכו' אלמא לית לה בדיקה [ומשני] סיפא אתאן לעוף המים הואיל וקרומו רך [הילכך כי נשבר העצם תו לא קאי קרום · רש"י] וכתב ב"י מדתני סתם נשבר העצם וכו' משמע אפי' ניקב כל שהוא אסור : (י) ועוף היבשה וכו' מניח אצבעו וכו' · משנה בפ' א"ט (דף כ"ו א') אלו טרפות בעוף הכתה חולדה על ראשה מקום שעושה אותה טריפה [עכ"ל המשנה] פרש"י הכתה וכו' חיישי' לנקיבת הקרום · הכתה · נשכתה בשיניה דאילו ביד אמרן לעיל (פא"ט דף כ"ב א') יש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מיטרפא בה [עכ"ל רש"י] ובגמרא שם רב ושמואל ולוי דאמרי מכנים ידו לפנים ובודק אם מבצבץ ועולה טרפה וא"ל כשרה [עכ"ל הש"ס] פרש"י מכנים ידו בפיו של עוף שנשכתו חולדה בראשו ובודק דוחק אצבעו כלפי חיך העוף והמוח נדחק למעלה אם המוח מבצבץ ויוצא דרך נקב המכה

אצבעו (יא) בצד הנקב ונועץ אצבעו שם (יב) או מבנים ידו לתוך פיה ודוחק שם אם לא בצבץ המוח ולא יצא מהנקב בידוע שלא ניקב קרום של מוח וכשרה ואם יצא טריפה :

הג"ה (יג) ואנן אין בקיאים בבדיקת הטריפות ולכן יש להטריף אם ניקב עלם הגולגלת בכל שהוא בעוף ט אפי' דיבשה · (שערים דמהרא"י שער ל"א ואו"ה הארוך כלל נ"ד) :

סימן לא דין נקיבות המוח וקרומיו · ובו ד' סעיפים :

סעיף א המוח יש לו ב' קרומים זה על זה (א) ניקב התחתון

המכה טרפה שמא ניקב הקרום [עכ"ל רש"י] ורי"ף פי' שמניח אצבעו כנגד הנקב ונועץ אצבעו שם אם ניקב קרום של מוח המוח עלה ומבצבץ שאם לא בצבץ המוח ולא יצא מן הנקב בידוע שלא ניקב קרום של מוח [עכ"ל הרי"ף] והטוש"ע כתבו כב' הפירושים וכתב ב"י שאיזה מאלות מהם הוא נכון לבדוק וכך הם דברי הרמב"ם [עכ"ל ב"י] ויש עוד בדיקות בש"ס אלא שהפוסקים השמיטוהו ועב"י ואני קצרתי ולא הבאתי אותם משום דאנן פסקינן דלא בקיאים אנו בבדיקה כמש"כ רמ"א ז"ל כאן משום הכי אין נ"מ בזה בזה"ה : (יא) בצד הנקב · ע' ס"ק הקודם שזה פי' הרי"ף : (יב) או מבנים ידו וכו' ודוחק וכו' · ע' ס"ק י' שזה פרש"י העתקתי שם : (יג) ואנן אין בקיאים וכו' · עי' רש"י פ' א"ט (דף נ"ב א') ד"ה כתב בה"ג כל היכי דבעי בדיקה כגון נפולה ושבורה ודרוסה דמתכשרי בבדיקה ה"מ בדורות קמאי דהוו בקיאי למיבדק אבל אנן לא בקיאים ולא סמכינן אנפשין [עכ"ל בה"ג וכתב רש"י ע"ז] ולי נראה דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב אל השופט וכו' בימים ההם אבל הוא יזהר יפה ולהביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאים בדבר וכו' [עכ"ל רש"י] והמרדכי בסוף פ"ד הסכים עם בה"ג וכתב דלא אמרי' נשחטה הותרה אלא בדבר שיש לתלות בהיתר משא"כ בחסרון חכמה · וכן כ' הגמי"י · וכתב בא"ז דאף רש"י לא התיר אלא לדורו אבל בדורותינו שנתדלדלה החכמה וכו' אף רש"י מודה וכן הסכימו כל האחרונים ועי' סי' נ"ז סי"ח · ועי' ספ"ב דנדה [הגר"א] פי' דשם בנדה (דף כ' ע"ב) איתא דכמה אמוראי לא היו סומכים על בקיאותם ולא הוו חזו דמא ע"ש ומכל שכן בדורותינו שקשה לסמוך על בקיאותינו :

סימן לא (א) ניקב התחתון וכו' טרפה · זהו כגי' הרי"ף והרא"ש ולא כגי' ספרים שלנו וכמו שאבאר בעז"ה [ובאה"ג ס"ק א' כתב וכגי' ספרים שלפנינו ע"ש וצ"ל ודלא כגי' ספרים שלפנינו ע"ש] וז"ל הש"ס פ' א"ט (דף מ"ה א') פיסקא ניקב קרום של מוח רב ושמואל דאמרי תרווייהו קרמא עילאה אע"ג דלא איניקב תתאה (כ"ה גי' ספרים שלפנינו) ואמרי לה עד דאיניקב תתאה אר"ש בר נחמני וסימנך חייתא (פי' שק) דמתנח ביה מוחא [שהמוח מונח בתוכו] א"ר בכ"ח אריב"ל

ועי' נ"ח ס"ק י') : ט אפי' דיבשה · א) אבל בנחבסה אין חילוק בין בהמה לעוף אפי' לדידן (ש"ך ס"ק ז') פי' בנחבסה לפרש"י שהוכתה בלי סדק כלל אז כשר אפי' בעוף המים [אם פחות מרוב גובהה ומרוב היקיפה] דאע"ג דנתרועע העלם מ"מ מגין הוא שלא יפלוש הרוח בקרום ואפי' לדידן כשר בזה · אבל בנסדק כ"ש לדידן דלא בקיאים אפי' בעוף דיבשה אסור [תב"ש ס"ק ב' ושפ"ד ס"ק ז'] · ב) כללא דמילתא בהוכתה מכות רבות ולא נפחתה כלום אין חילוק בין בהמה לעוף ואפי' עוף המים שרי אף לדידן אם אין כשיעור רוב גובהו או רוב היקיפו · נ) נפחתה כ"ש בבהמה כשרה ובעוף דיבשה אסור מספק ומהני שהיית יב"ח ובעוף המים לא מהני שהיית יב"ח דודאי הוא (שפ"ד ס"ק ז') אבל בכרתי ס"ק י"ב לייו על מש"כ רמ"א ולכן יש להטריף וכו' בכ"ש בעוף · כ' וז"ל היינו בדלא שהה יב"ח או הטילה ביצים (עכ"ל) ומדסתם משמע קצת דאף בעוף המים מהני שהיית יב"ח וצ"ע · ד) ואם הוא בערך שיעור סלע בעוף הגדול לפי גדלו וכו' יש להטריף ולא מהני שהוי' אא"כ אין בו כשיעור ערך כסלע אז מהני שהוי' · ה) ועי"י חולי בעוף יבשה אף שהוי' אין צריך אם אין כשיעור ערך כסלע דע"י חולי לא חיישי' לנקיבת הקרום [שפ"ד ס"ק ז' בשם הפוסקים] · ו) כתב הט"ז ס"ק ג' דוקא ניקב העלם אבל אם יורד דם מחמת שנקרע העור (נגד עלם הגולגלת] והעלם קיים כשר וכ"כ רש"ל (עכ"ל) פי' וזה כשר אף בעוף המים [פר"ח ס"ק ע' ומשבצות ס"ק ג'] · ז) ואם הגולגלת יש בו נפוח ולאחר שחתכו הנפוח הוא שלם כשר [כרתי ס"ק י"ב] וכ"כ פר"ח ס"ק ע' · ואפי' בעוף המים כשר זה [פר"ח שם בשם או"ה וכ"כ תב"ש סוף סי' זה משמו וכ"כ בד"מ ס"ק ו' ע"ש] · ח) ובהמה אם ניקב בדבר עב כל שאין כסלע בקיאים גם אנו דמסתמא אין דרך דבר דק לנקוב עלם הבהמה שהיא קשה ומיהו אם ניקב בחץ וכדומה [אם הוא דבר דק] אף בבהמה אין אנו בקיאים [שפ"ד ס"ק ז'] · ט) כתב הריק"ש מעשה בעוף שנשבר עלם הגולגלת וחזר ונקשר יש להכשיר דאילו היה ניקב הקרום אי אפשר להתקשר ולהתרפאות · והפר"ח ס"ק ח' השיגו כיון דאין הטרפות מצד עצמו אלא מצד נקיבת הקרום י"ל שאעפ"י שניקב הקרום מ"מ העלם יתרפא והביא ראי' מסוף סי' נ"ז ס"י דקיי"ל כי"א שם דלא מהני נקשר בנשבר במקום ל"ה מה"ט משום דאין הטרפות מצד עצמו ע"ש וה"נ דכוותיה וכה"ג כ' הש"ך בסי' נ"ג ס"ק ו' גבי נשבר הגף ע"ש וגם השפ"ד ס"ק ז' הסכים להפר"ח וגם בפ"ת ס"ק ג' בשם נוב"י כ' שסובר כדעת פר"ח להחמיר וכן עיקר · י) וכתב עוד בשפ"ד שם דאם ניקב עלם הגולגלת בבהמה וספק אם יש שיעור כסלע ולא הספיק לבודקה ואח"כ נתחבר ונקשר יפה כבראשונה כמעשה דריק"ש · אפי' בזה אין להקל ולומר כיון דניקב הגולגלת הוה טרפה מצד עצמה מסתמא לא הוה כסלע דאי הוה כסלע לא היה יכול להתרפאות משום דיש לחוש לדעת התוס' [פא"ע ד' מ"ב ע"ב ד"ה ואר"י א"ב] דס"ל דחסרון הגולגלת לא מצד עצמו טרפה אלא משום דסוף הקרום ליפסק · וא"כ לטעמיה לא מהני נתרפא כמש"כ מקודם בשם פר"ח · יא) עוד כתב בשפ"ד שם בסוף הסימן לענין אווזות ובר אווזות שיש להם נולות גדולות על ראשיהן והעלם ניקב [וניכר שמתולדתם הוא כך כי העלם במקום הסדק לא היה חד כמו שרגיל להיות כשהוא ע"י שבירה אלא היה חלק ושלם בכל סביבותיו והיות יותר מי"ב חודש ומטילות ביצים] (ח"א כ' ע"ו סי' ד' בשם ל"ך ע"ש) הירא וחרד אין לאכול מהן דעוף המים ניקב העלם כ"ש הוה ודאי ולא מהני שהיית יב"ח ועוף דיבשה וספק יש כשיעור סלע הגדול וכו' כיון דחי יב"ח [או הטילה בלים] איגלאי מילתא דלא הוי חסרון כשיעור ע' פר"ח כאן ס"ק ז' ובסי' נ"ן ס"ק ד' ותב"ש כאן שהאריכו בזה ומ"מ אין למחות ביד הנוהגין היתר אף בעוף המים [אם שהה יב"ח] כי י"ל אווזות דידן לא ודאי עוף המים הן אלא כעוף המים דמיין וספיקא הוא ועי' כרו"פ ומ"מ ל"ע ויש לאסור [עכ"ל בפ"ד ס"ק ז'] ובתבו' ל"ך סי' ע"א מיקל לגמרי משום דהכי רביתייהו ופר"ח בסי' כ' ס"ק ד' משיק להקל בהפ"מ ומשמע שם מדבריו שמיקל בהפ"מ אף באותם שלא חיו יב"ח ולא הטילו בלים דאותן שחיו יב"ח מעידות על חברותיהן שהן כברות כמותן ע"ש ובכרתי ס"ק י"א כאן בסי' זה מסיק וז"ל דבמקום דליכא פסידא יש להחמיר אם לא שהאווזא כבר היה יב"ח או הטילה ביצים אז המיקל לא הפסיד ות"ח יחמיר לעצמו [עכ"ל] [משמע הא איכא פסידא יש להתיר אף בתוך יב"ח] וכן פסק בח"א כלל מ"ו סי' ד' ע"ש וגם בפ"ת ס"ק ב' כתב בשם תשו' שבו"י ח"ב סי' ס"ה שדעתו כדעת המקילים והעיד כן בשם חמיו מהר"ש ולא כמש"כ בת' היעוד ב"י שדעתו להחמיר שלא לקנות לכתחלה ועי' בתשו' נוב"י ח' יור"ד סי' ה' העלה ג"כ להכשיר אם הנקב הוא קטן שאין לספק אם יש שיעור לפי ערך שיעור סלע בבהמה · אבל אם הוא גדול כ"כ שאפשר לספק שהוא לפי ערך שיעור סלע אין להתיר רק בהפ"מ ועי' בתשובת פרי תבואה סי' ע"א כתב שקיבל מרבותיו דנקב דק שאין נכנס בו רק חוט השערה אין לספק דודאי אין בו כפי ערך סלע בבהמה · ובזה יש להכשיר בפשיטות אף בספק שהה יב"ח ובשהה יב"ח אני נוהג להתיר אף בלא בדיקה [עכ"ל פ"ת] גם הבאה"ט הביא בס"ק ו' בשם ר"ש קאיידענאווער שהעיד בשם הג' ר' נפתלי כ"ץ שאמר דהכי רביתייהו ע"ש · יב) כ' משבצות ס"ק ב' מעשה הי' באווזא שהי' העור שלם מבחוץ והי' נגרר הדם והתכתי העור ומצאתי שהי' העלם נרקב וחסרון והטרפתי דאף דהעור הי' שלם מ"מ העיקר תלוי בעלם ועי' ע"ש ועי' הפ"מ במלאו שאר עופות עמה ולא רציתי להתיר מטעם ס"ס שמא אווזא דידן לאו עוף המים הוא ושמא נליחה רק כדי קליפה ומ"מ לא התרתי אלא דמשמע דאווזא דידן הוא ודאי עוף המים וגם במליחה יש לדדים להחמיר ולכן אסרתי הכל [עכ"ל משבצות] · יג) כ' בהגמ"ד [ומביאו בד"מ ס"ק ב' וז"ל] פעם א' בא לפנינו ראש מן הצאן והי' ליחה יולאה מן הראש אצל הקרן משורש הקרן וחלקנו והתכנו הראש לשנים והסרנו המוח מן הראש והי' העלם מן השורש שלם והכשרנוהו כי הליחה לא היה בא ויולא רק מן השורש [של קרן] (וכן העתיק התב"ש סוף הסימן ע"ש) ועלם הראש הי' שלם [עכ"ל ד"מ] וכתב תב"ש שם מזה נלמד דכל דחזי ריעותא כה"ג בעי בדיקה [עכ"ל] וכ"כ במשבצות בסי' ל"א ס"ק ג' ע"ש:

נקב

התחתון **א נקב מפולש טריפה׳ אבל אם ניקב העליון לבדו כשרה:** הג"ה (ב) ויש מטריפים ג"כ בניקב העליון לבד (בה"ג הביאו הג"א ותה"ד סי' קס"ו והג' ש"ד סי' פ"א) והכי נהוג **ב** אם לא במקום **ג** הפסד מרובה (ד"ע):

ס"ב (ג) המוח עצמו ד שנרקב מעט ממנו או נתמעך והקרום

הג"ה (א) נתמזמז פרש"י נתרוקן וכו' ויש שפי' נתמזמז נתנדנד ומלשון הרמב"ם וש"ע משמע שמפרשים נתמזמז

סימן לא **א נקב מפולש טריפה׳** כתב פ"ת ס"ק א' בשם תשובת בית אפרים חלק יור"ד סי' ו' שוחט א' פתח גולגלת א' של בהמה גסה והוציא ממנה המוח וראה בתוך הגולגלת יוצא מן עצם הגולגלת פנימה עצם חד וארוך כאורך שעורה בולט נגד המוח׳ ונמצא זה בשני צדדי הגולגלת ועפ"י הרוב הוא סמוך נגד מקום הקרנים שמבחוץ ועוקצו חד וידוע שדוחק בקרום המוח לפנים וגם במוח עצמו והובא לפני המורה וקלף קרום עליון של מוח ונמצא נקוב והטריף׳ ואח"כ נמצא כן ברבות בהמות הנשחטות׳ ויש בזה ג' ספיקות׳ א) אם יש להצריך בדיקה לכתחלה לפתוח הגולגלת ולבדוק אח"ז כיון שהוא מיעוט המצוי׳ ב) אם די בבדיקת קרום שיהא שלם׳ או נאמר שאין אנו בקיאים בבדיקה בזה׳ ג) את"ל שמועיל בדיקה אם נאבד או נקרע הקרום קודם בדיקה מה דינו׳ והשיב לענין ספק הראשון נראה שאין צריך בדיקה לכתחלה דאף דמצוי הוא מ"מ אינו מצוי שיהא נקב בקרום אם לא היכא שאין הפסד כלל שהטרפות יכול למכור בריות כמו הכשרות אז יש להחמיר ולבדוק (ובספק הב') פסק שבקיאים גם אנו כיון שהוא מקום ידוע ואפי' אם לא יוכל לכוין המקום ג"כ אין להחמיר ופסק דדי בבדיקה בראיית העין יפה ואין צריך קליפת הקרום (ובספק הג') אם ראה כבר הריעותא ואח"כ נאבד או נקרע קרום המוח קודם בדיקה יש להטריף (עכ"ל פ"ת): **ב אם לא במקום הפ"מ׳** והט"ז והש"ך הביאו בשם רש"ל וב"ח להטריף אף בהפ"מ בעילאה לבד והפר"ח ס"ק א' פסק כרמ"א להקל בהפ"מ וכ"כ בתב"ש ס"ק א' דהמיקל בהפ"מ לא הפסיד וסיים בתב"ש שם דדוקא בניקב עור העליון מעט׳ אבל אם עור העליון כולו או רובו לקוי אע"ג דהתחתון אין בו ריעותא כלל מ"מ יש להטריף אף בהפ"מ ע"ש: **ג הפסד מרובה׳** א) בתשו' כ"ש סי' כ"ה (הביאו בא"ע סי' ל"ה סק"ד ע"ש) נותן כלל בזה דהפסד יותר משתות בקרן מיקרי הפ"מ׳ ב) ובתשו' הר הכרמל א' יור"ד סי' ע"ו חולק עליו דא"כ למשל אם הדבר שוה ששה זהו' ויהיה הפסד יותר מא' זהב כתיר מעט שיש לבעלים הפ"מ ובאם יהי' הדבר שוה ו' מאות זהו' וההפסד יהי' ל"ט זהו' נאסור ונאמר דאין זה אלא הפסד מועט ויהי' מילתא דרבנן כחוכא ואטלולא׳ והעלה דאין לזה דבר קבוע כלל והכל לפי ראות עיני המורה ולפי העת והזמן ולפי האדם שההפסד הוא שלו׳ אם לגבי' הוה הפ"מ מיקרי הפ"מ (פ"ת ס"ק ב)׳ [וכ"כ בס' ב"א סי' ל"ט סעי' קל"ו שהכל תלוי לפי ראות עיני המורה לפי עשרו ועניו של בעל הדבר גם תלוי לפי ענין ההוראה אם יש בו הרבה צדדים להקל או לא (עכ"ל) וע"ש בר"א ס"ק קס"ג שהאריך בזה׳ עוד כתב שם בסעיף קל"ח אם יכול למוכרו לא"י אף שיפסיד כל הריוח וגם קצת מהקרן אין להקל וכתב עוד שם שאם יש דוחק לציבור בבשר וגם יש הפסד בדבר אע"פ שאין הפ"מ מ"מ דוחק הציבור והפסד בעל הבהמה מצטרפין להיות נחשב הפ"מ] (עכ"ל)׳ ג) עוד כתב פ"ת בשם ת' ר"ע איגר סוסי' נ"ג שנסתפק בדבר שמקילים בהפ"מ כמו ב' בועי דסמיכי במ"ז אם הטבח שחט ב' או ג' בהמות והיה בכולם ב' בועי דסמיכי ובא' לא הי' הפ"מ ובצירוף כולם יהיה הפ"מ שיש לספק אי בעי בכל בהמה בפ"ע הפ"מ או דאמרי' כיון דלהקצב הוה הפ"מ שרי׳ ומסיק שם דיש להקל כיון דלגבי האדם הוה הפ"מ שרי׳ וכתב פ"ת שם נראה מזה דא אם הוי הג' בהמות של ג' בני אדם אפי' באו כולם בב"א לפני המורה מ"מ לא הוה הפ"מ ואפשר דאפי' בהמה אחת של שותפים ואילו היתה של בעה"ב אחד היה הפ"מ ועתה לכל א' וא' אין הפ"מ אין להקל כיון דלכל א' לא הוה הפ"מ׳ עכ"ל פ"ת: **ד שנרקב מעט׳** וה"ה נחסר מעט כשר (טור) ודעת הש"ך דדוקא שנרקב או נחסר רק מעט אבל אם נרקב ונתמעך או נרקב או נתמעך׳ וז"ל הגר"א ס"ק ג' המוח עצמו שנרקב וכו' לשון הרמב"ם וכמש"כ בש"ס (דף מ"ה ב') רשב"א אומר [בהמה שנתמזמז מוחה טרפה] וזה נתמזמז אי אפשר לפרש כמו שפי' הגל הסדרה נתנדנד שכאן לא שייך זה וצריך לפרש נרקב וגם בש"ס איני והא לוי הוה יתיב בי מסותא חזיא להאות גברא דטרייא לרישי' אמר נתמזמז מוחיה דדין נאו דלא היי [ומשני] א' אביי לא נומר שאינו מוליד [אבל מ"מ יכול להיות מזה] וזה נתמזמז היינו נתמעך דאי אפשר לומר שנרקב תיכף כבטרייה' ולענין דינא נתנדנד ונתמעך ונרקב הכל אחד אלא בהרמב"ם כ' כמש"כ בש"ס [עכ"ל הגר"א עם תוס' ביאור]׳ **ועי'** ש"ך כ' דדוקא נרקב מעט כשר הבאתיו בי"א ס"ק ד' וכבר כתבתי בפנים במ"ת ס"ק ג' שברמב"ם ובב"י אינו כתוב תיבת מעט והפלתי ס"ק ג' השיגו דא"כ מאי פריך הש"ס אבל דס"ל דנתמזמז כשר מהאי דנתמזמז מוחיה דדין וס"ד דהיא טרפה דדלמא התם נתרוקן הרבה אלא ודאי דאפי' הרבה כשר אם לא דנתכר רובו דזה טרפה דרובו ככולו וע"ש מש"כ שם עוד להשיג על הש"ך בזה׳ וכן בס' תב"ש השיג ג"כ על הש"ך בזה ומכשיר אם נתרוקן אפי' הרבה אם לא נתמסמס׳ ובנתמסמס מטריף אפי' מעט והלא כש"ך ע"ש בתב"ש ס"ק ב' ומסקנתו לדינא כתבתי בי"א ס"ק ה' ע"ש:

אריב"ל כנגדו בבילים ניכר׳ [עכ"ל הש"ס] פרש"י קרמא עילאה המחובר לגולגלת ואע"ג דלא אינקב תתאה הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו׳ כנגדו בבילים ניכר׳ בבילי זכר אתה יכול להכיר רבילת המוח וכו'. ע"ש [עכ"ל פרש"י] וכרא"ש פ', א"ט סי' י"א רב ושמואל ולוי דאמרי קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה׳ ויש ספרים שכתוב בהן ואמרי לה עד דאינקב תתאה [וכן גירסת ספרים שלפנינו] ונראה שכן הי' גירסת רש"י ולכך לא הוצרך לפרש דממילא משמע דבעי תרווייהו [ומצאתי דכ"כ רש"י בהדי' פא"ט (ד' כ"ו א') וז"ל שם ד"ה הניחא למ"ד לעיל (דף מ"ה) גבי ניקב הקרום סד דמינקב עילאה ותתאה שפיר עכ"ל שם]׳ ור' שמשון פי' דאם ניקב העליון בלא התחתון דהתחתון רך ועתיד לנקוב [עכ"ל] ומשמע מלשונו [הא] אם ניקב התחתון בלא העליון כשר שהעליון חזק ומתקיים וכן משמע לאותה גירסא עד דאינקב תתאה דמילתא דפשיטא היא דלא מיטרפא בנקיבת תחתון [לבד] ור"ת פי' כלישנא קמא ולחומרא ור' אלפס כתב ניקב קרום של מוח קרמא תתאה טרפה בקרמא עילאה כשרה וסימנא חייתא דמתנח ביה מוחא [עכ"ל ר' אלפס] נראה שהוא מפרש דהני תרי לישני פליגי הכי דלישנא קמא סובר דהטרפות תלוי בעילאה ולא בתתאה ולישנא בתרא סובר להיפך דתליא בתתאה ולא בעילאה ופסק כלישנא בתרא לפי שר"ש בר נחמני וריב"ל מהדרי למיתב סימנא בקרום התחתון משמע שבו תלוי הטרפות׳ ורא"ב"ן זקני פסק דבעי' תרווייהו והביא ראי' וכו' ויש לדחות וכו' [עכ"ל הרא"ש] ולפע"ד דסברת רא"ב"ן דגורס כגירסא שלנו אמרי לה קרמא עילאה וא"ל עד דאינקב תתאה׳ וא"כ לישנא קמא סובר דטריפה בעילאה לחוד ולישנא בתרא סובר דבעי' תרווייהו ופסק כלישנא בתרא כיון דאמוראי מנחי סימנא אבתרא [וכמש"כ הרא"ש לגי' הרי"ף] מסתמא תלוי גם בבתרא וכ"ד הרשב"א דבעי' תרווייהו׳ העולה מזה שדע' הש"ע כגי' הרי"ף ורא"ש וכ' הר"ן שכ"מ דעת הרמב"ם בפ"ו מה"ש ע"ש: (ב) ויש מטריפים ג"כ בניקב העליון לבד׳ הוא דעת בה"ג הובא בהג"א פ' א"ט סי' י"א׳ וכתב ב"י לכאורה יש לתמוה שאינו בשום א' מהלשונות (שבש"ס שהעתקתי בס"ק הקודם) וכתב דבה"ג מפרש דללישנא קמא דוקא דאינקב עילאה לחוד טרפה אבל אי לא אינקב אלא תתאה לבד כשר׳ ואמרי לה קרמא תתאה פי' אפי' לא אינקב אלא תתאה לחוד טרפה (וכ"ש עילאה לחוד [הגר"א] כודאי טרפה ללישנא בתרא) וכתב בתה"ד בשם א"ז שטוב להחמיר כפי' בה"ג עכ"ל ב"י׳ וזה אינו לפי הסוגיא דש"ס פא"ט (כ"ו ע"א) הניחא וכו' אלא שפסק כשני הלשונות לחומרא וכמש"כ תוס' שם (ד' מ"ה ב') ד"ה מר בר' חייא עכ"ל הגר"א פי' דאמרי' שם (ד' כ"ו ע"א) רב ושמואל ולוי אמרי מכניס ידו לפנים ובודק אם מבלבן ועולה טרפה וא"ל כשרה׳ ופריך שם הניחא למ"ד עד דמינקב קרמא תתאה (ופרש"י עד דמינקב עילאה ותתאה) שפיר אלא למ"ד אינקב עילאה אע"ג דלא אינקב תתאה ניחוש דילמא עילאה אינקב עכ"ל הש"ס שם׳ מוכח להדי' דלמ"ד קרמא תתאה לא מיטרף בעילאה לחוד ודלא כהב"י אלא בה"ג גורס כגי' הרי"ף אמרי לה קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה וסובר כפי' הרי"ף דלישנא קמא דהטרפות תלוי בעילאה לחוד ולא בתתאה׳ ולישנא בתרא סובר להיפך׳ רק בזה מחולק בה"ג עם הרי"ף דהרי"ף פסק כלישנא בתרא (משום דאמוראי מנחי סימנא אלישנא בתרא וכמש"כ לעיל סוף ס"ק א' בשם הרא"ש) ובה"ג סובר כיון דלא איתמר הלכתא בש"ס בפי' כלישנא בתרא עבדינן לחומרא כב' הלשונות׳ וכה"ג כתבו התוס' פא"ט (ד' מ"ה ב') ד"ה מר וכו' לענין אחר וז"ל שם ונראה דאזלי' בכולהו לחומרא כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וכו' ע"ש כן נלפענ"ד ביאור דברי הגר"א ז"ל: (ג) המוח עצמו שנרקב וכו' כדונג טרפה׳ הוא לשון הרמב"ם (אלא שמש"כ בש"ע שנרקב מעט תיבת מעט אינו ברמב"ם ובב"י גם בפלתי ס"ק ג' כתב שברמב"ם ובש' או"ה אינו כתוב תיבת מעט ועי' מש"כ ע"ז בסמוך בהג"ה) ובש"ס פא"ט (מ"ה ב') איתא ת"ר חוט השדרה שנפסק ברובו וכו' אר"ה רובו שאמרו רוב עורו מוח זה לא מעלה ולא מוריד וכו' א"ר בב"ח אריב"ל נתמרך פסול נתמסמס פסול׳ איזהו המרכה׳ ואיזהו המסמסה׳ המרכה כל שנשפך כקיתון׳ מסמסה כל שאינו יכול לעמוד בעי ר' ירמי' וכו' (ופרש"י׳ המרכה לשון מורך שאם היו נוקבין אותו הי' יוצא דרך הנקב׳ המסמסה שאינו יכול לעמוד מפני שנעשה גלול אבל לא כ"כ שיהי' נשפך כקיתון של מים׳ אבל כשאוחזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל) בי רב אמרי נתמסמס פסול נתמזמז כשר פרש"י א) נתמזמז נתרוקן מהמוח מקצתו מאליו עכ"ל׳ מיתיבי רשב"א אומר בהמה שנתמזמז מוחה טרפה ומשני ההוא נתמסמס איתמר עכ"ל הש"ס וכתב רש"י שם ד"ה מפני כו' וכל הני נתמרך ונתמסמס בכלל נפסק החוט הוא דקים להו לרבנן שמתוך ליקוי זה עתיד הקרום לינקב וליפסק (וכ"כ הרשב"א הובא

והקרום קיים כשרה ה (ד) ואם נשפך כמים או כדונג טרפה (ה) ואם נמצאו (ו) מים בתוך הקרום ו (ז) ונחסר מהמוח כשיעור המים אם המוח מקיף המים סביב שלא היו מגולים

הובא בב"י ע"ש) א"כ אין לך פיסוק גדול מזה אע"ג דאמרן לעיל מוח זה לא מעלה וכו' הנ"מ בהפרדה אבל בהמרכה לא עכ"ל רש"י ודינים אלו אעפ"י שנאמרו בש"ס אמוח שבשדרה מ"מ כתבו הרמב"ם וש"ע אמוח שבראש · וכתב ב"י הטעם דמשמע בש"ס דדינים אלו שייכי נמי במוח של ראש מדפריך על בי רב דא' נתמזמז כשר (גבי מוח שבחוט השדרה) מיתיבי בהמה שנתמזמז מוחה טרפה (ופי' מוחה היינו מוח שבראש) וכ"כ הרא"ש פא"ט סי' י"ב וז"ל ומדמקשה ממוח שבראש אחוט השדרה אלמא המרכה והמסמסה פוסל גם במוח עכ"ל הרא"ש · וכת' הב"י שכ"כ ברי"ו ורשב"א ור"ן וע' סוס"ק שאח"ז : (ד) ואם נשפך כמים וכו' · כמש"כ שם המרכה כל שנשפך כקיתון [של מים ואם היו נוקבין את הקרום היה יוצא · רש"י] ושם מסמסה כל שאינו יכול לעמוד ופי' הרי"ף והרא"ש (פא"ט סי' י"ב) נתמסמס שנימס כדונג מפני האש וכשמעמידו אינה יכולה לעמוד ואבל המוח אמרו ההוא נתמסמס איתמר (פי' דשם אי' בש"ס בי רב אמרי נתמסמס פסול נתמזמז כשר [ופריך על רב דא' נתמזמז כשר] מיתיבי רשב"א א' בהמה שנתמזמז מוחה (פי' מוח שבראש כדכתבתי בהג"ה במ"ח ס"ק ג' ע"ש) [ומשני] ההוא נתמסמס איתמר] וא"כ כ"ש לנתמרך [כמש"כ רש"י העתקתי במ"ח ס"ק ג' דהמרכה יותר גלול מהמסמסה ע"ש] וגם מדפריך ממוח [שבראש] לשדרה ש"מ ששוין הן [הגר"א בתוס' לשון משלי] : (ה) ואם נמצאו מים וכו' · וז"ל הרא"ש [פא"ט סי' י"ב] כתב ר"א הלוי שמעשה בא לידו שנמלא בתוך קרום של מוח מים ונתחסר כשיעור מקום המים והי' המוח מקיף המים סביב שלא היו מגולים כלל והכשירו וכן מלא בה"ג שכ' שכיון שהמוח מקיף את המים הדרא בריא · אבל כשאין המוח מקיף סביב סביב מכל רוח טרפה [עכ"ל הרא"ש] וכה"ג כתב הג"א [פא"ט סי' י"א ד"ה אבל כה"ג וכו'] ומעשה בא לפני ראבי"ה שנמלא בתוך הקרום של מוח מים והיה המוח מקיף סביב שלא היו מגולים כלל והכשיר · ושוב בא מעשה לידו שהיו המים מונחים בתוך שלחופית קטנה והיתה השלחופית מונחת במוח והי' המוח מקיפה ולא היתה מגולה כלל אצל הגולגלת ואצל קרום של מוח והכשיר וכן ראה בר"ג שהכשיר בענין זה · אבל כשאין המוח מקיפה סביב שמגולה השלחופית אצל הקרום והגולגלת אפי' מקצת או שהיתה השלחופית מונחת בין הקרום לגולגלת טרפה · מא"ז · [עכ"ל הג"א] : (ו) מים בתוך הקרום כו' · וה"ה אם היו המים מונחים בתוך שלחופית וכו' וכן אם הי' השלחופית וכו' כ"ז מהג"א והעתקתי' בס"ק הקודם וז"ל הגר"א דכל שמגולה לקרום לא הדרא בריא וינקוב את הקרום מש"כ במוח דאינו מזיק דכל פסולי דמוח [בהמרכה והמסמסה] משום הקרום הוא ועי' רש"י (ד' מ"ה ע"ב) ד"ה מפני כבדו וכו' וכל הני [נתמרך ונתמסמס בכלל נפסק החוט הן דקים להו לרבנן שמתוך ליקוי זה עתיד לינקב וליפסק וכ"כ הרשב"א הבאתיו בס"ק ג' במ"ח] [עכ"ל הגר"א עם תוס' ביאור קצת] : (ז) ונחסר מהמוח וכו' · כתב הט"ז וז"ל אבל אם המוח שלם בכל צדדיו ואחר שחתכו הראש והוציאו המוח נמלאו בגולגלת מים קצת אין בזה איסור דעיקר האיסור במים משום דהמוח נתמסמס וכו' אבל כאן אנו רואין שהמוח שלם אין כאן איסור והמים באו ממקום אחר · אבל במים שבתוך השלחופית שהיא מונחת בין מוח לקרום או בין קרום לגולגלת אפי' אם המוח שלם טרפה דאנו רואין שמן המוח באו עכ"ל הט"ז ס"ק ב' · וכן הביאו הפר"ח וכרו"פ בשם ריק"ש כט"ז ועי' פר"ח השיג על הט"ז וריק"ש · ודעתו כיון שהוא מגולה לקרום אסור אף אם המוח שלם ועי' כרו"פ שהסכים לט"ז וריק"ש · ועי' תב"ש ס"ק ג' ומשבצות ס"ק ב' דעתם דאף הט"ז אינו מתיר [אם המוח שלם במים בלא שלחופית] אלא בנמלא בין קרום לגולגלת שפס אפשר להיות שהמוח שלם · אבל בין מוח לקרום שם אי אפשר להיות שלם שלא יחסר מהמוח דדרך המוח למלאות כל הקרום ועכשיו שיש שם מים חסר הוא מקום המים · והשיגו על הפר"ח שמשמע מלשונו שהט"ז מכשיר בלא נחסר אף בין מוח לקרום וכתבו דזה אינו דהט"ז אינו מכשיר רק בין קרום לגולגלת [ע"ש בדבריהם תמצא כן] אמנם גם בכרו"פ משמע כדברי הפר"ח שהט"ז מכשיר אף בין מוח לקרום וכן נראה מדברי לבושי שרד שאעתיק בסמוך · ועי' בש"ך ס"ק ד' שליין על מש"כ רמ"א וכן אם השלחופית מונחת בין קרום לגולגלת טרפה כתב הש"ך וז"ל וכ"ש אם נמלאו מים בין הקרום לגולגלת טרפה עכ"ל ש"ך וכתב שפ"ד שם דהש"ך חולק על הט"ז דהא לט"ז כשר בנמלאו מים בין קרום לגולגלת בלא שלחופית ע"ש ועי' בלבושי שרד [בליקוטי דינים שלו סי' י"ד ס"ק י"א] חולק על השפ"ד וכתב דהט"ז מכשיר במים בלא שלחופית אפי' בתוך הקרום אם אינו נחסר מהמוח [וזה כמו שכתבתי בשם הפר"ח וכרו"פ בדעת הט"ז ולא כתב"ש ומשבצות בט"ז ודוק] וכתב שילא להט"ז חילוק זה ממש"כ רמ"א וכן אם השלחופית מונחת בין קרום לגולגלת והיה ליה למימר בקלרה וה"ה בין קרום לגולגלת אלא ע"כ דעיקר רבותא דבשלחופית טרפה אפי' לא נחסר מהמוח · וקמ"ל דגם בין קרום לגולגלת דיש ב' סברות דלא באו מן המוח · חדא דלא נחסר ממנו · ותו כיון שהוא חוץ לקרום אפי"ה השלחופית הוא לאות דבא מן המוח · ומכ"ש במים כה"ג [פי' ביש חסרון] ואין בו שום רבותא כיון דבמים אין טרפה כ"א בנחסר וא"כ אף שהמים הם בין קרום לגולגלת מ"מ החסרון הוא לאות שבא מן המוח ואפי' החסרון הוא מוקף תוך המוח ואין מגולה לקרום מ"מ כיון שהחסרון מורה בודאי בא מן המוח א"כ כבר היו מגולים לקרום [פי' כיון שהם בין קרום לגולגלת אבל במים בפנים אם המוח מקיף כשר כמבואר בש"ע ובש"פ ודוק] · ולפי"ז אין הט"ז והש"ך מחולקים כלל אף דהש"ך כ' וכ"ש אם נמלאו מים בין קרום לגולגלת משמע דמים חמור · ולהט"ז מים בלא שלחופית קיל טפי · לק"מ דהש"ך מיירי בנחסר המוח ולפי"ז הוה במים [בלא שלחופית כ"ש ממים בשלחופית] דבשלחופית טרפה בלא נחסר וא"כ הוה שפיר כ"ש דמה בשלחופית דיש ב' ראיות שלא בא מן המוח · [א] כיון דלא נחסר מהמוח · [ב] דמונח על הקרום ולא בתוכו אפי"ה השלחופית דוחה ב' ראיות הנ"ל ואומרים דודאי מהמוח בא מכ"ש במים על הקרום [בנחסר המוח] ודאי בא מן המוח משום דהחסרון מעיד ע"ז וכמש"כ לעיל · והט"ז מיירי דלא נחסר וע"כ מים בלא שלחופית קיל טפי [וכן מוכח מדברי כרתי שהרי בס"ק ד' הסכים לט"ז ובס"ק ה' העתיק דברי הש"ך אלא ע"כ מפרש ג"כ כלבש"ר הנ"ל דהש"ך מיירי בנחסר וכמש"כ · וזה דלא כהכמת א' כלל ע"ו סוף סי' ע' שתמה על הכרו"פ שסותר דברי עצמו ע"ש ולפי מש"כ אינו סותר כלל] · ולפי"ז לענין דינא כך הוא בין לש"ך ובין לט"ז במים גרידא אם לא נחסר מהמוח כשר אף אם נמלאו בתוך הקרום · ובנחסר היכא דנמלאו תוך הקרום כשר היכא דהמוח מקיף · אבל בנמלא על הקרום [ונחסר מהמוח בפנים] טרפה אף שהמוח מקיף החסרון מבפנים דמ"מ המים ודאי באו ממעט המוח שנחסר וא"כ כבר נתגלה לקרום · וב"ז במים בלא שלחופית אבל בשלחופית בין תוך הקרום ובין על הקרום טרפה אף

בהמוח

או נחסר הרבה שאם כיוצא בו בחוט השדרה היה נכפף ונופל ואינו יכול לעמוד טרפה גם במוח [עכ"ד בקולר] ולזה הסכים בפר"ח ס"ק ב' אבל בכרו"פ חולק עליהם וכתב דאפי' נתמעך או נחסר הרבה כשר והוכיח כן מש"ס ומש"כ הטור מעט פי' לאפוקי אם נתמעך או נחסר רובו טרפה דרובו ככולו וכן הסכים בתב"ש ס"ק ב' במסקנא וז"ל דמוח שבראש שנתנדנד או נחסר אם מעט ואם הרבה ורואין שהנשאר הוא יפה ואין בו ריעותא כלל והקרומים קיימים בלא ריעותא כשרה (עכ"ל) : ה ואם נשפך כמים וכו' · דעת הש"ך ס"ק ב' והפר"ח ס"ק ב' דגם כאן בנתמסמס בעי' דוקא הרבה שכיוצא בו אם היה בחוט השדרה היה נכפף ונופל ומה דלא חילק המחבר כן משום דרכו להתמסמס הרבה · אבל התב"ש ס"ק ב' חולק עליהם ואוסר בנתמסמס אפי' מעט אם הוא מגולה לקרום · וכתב שם דגם בנתמעך יש להחמיר במקצת דאין אנו בקיאים בין נתמעך לנתמסמס · אמנם כל זה במוח הסמוך לקרום · אבל אם נתמסמס באמצע אפי' כמים באופן שהמוח מקיף סביב כשרה (פר"ח סוף ס"ק ב' ושפ"ד ס"ק ב') וה"ה בנתרוקן והמוח מקיפו כשר [שפ"ד שם] : ו ונחסר מהמוח וכו' · א) אבל אם המוח שלם בכל צדדיו ואחר שחתכו הראש והוציאו המוח נמלא בגולגלת מים קצת אין בזה איסור וכו' והמים באו ממקום אחר · אבל במים שבתוך שלחופית שהיא מונחת בין מוח לקרום · או בין קרום לגולגלת אפי' אם המוח שלם טריפה דאנו רואים שמן המוח באו [עכ"ל ט"ז ס"ק ב' בקולר ועי' מ"ח ס"ק ז' העתקתיו בשלימות] · ב) ועי' תב"ש ומשבצות שם דעתם דאף הט"ז אינו מתיר במים בלא שלחופית אם המוח שלם אלא בנמלא בין קרום לגולגלת אבל בנמלא בין מוח לקרום מודה הט"ז דאסור · אבל הפר"ח ולבש"ר [וכ"מ מדברי כרו"פ ע"ש] סוברים דהט"ז מכשיר באם המוח שלם אפי' נמלא בין מוח לקרום · ג) ועי' פר"ח השיג על הט"ז ואוסר אם נמלא בין מוח לקרום אף אם המוח שלם מ"מ כיון שהוא מגולה לקרום אוסר ובריק"ש וכ"ד כרו"פ ולבש"ר מסכימים לדעת הט"ז · ד) ועיין שפ"ד ס"ק ג' כתב דהש"ך חולק על הט"ז ודעתו דאף בלא שלחופית ואף בין קרום לגולגלת טרפה · ועי' בלבש"ר בסוף הספר בליקוטי דינים שלו חולק על השפ"ד ודעתו דגם הש"ך מודה להט"ז ע"ש · ה) וכתב שם בלבש"ר בפנים ס"ד וז"ל מים שנמלאו בראש הבהמה בלא שלחופית אם לא נחסר מהמוח כלום כשר אף שנמלא תוך הקרום ומכ"ש על הקרום דהיינו בין קרום לגולגלת · ואם נחסר מהמוח אזי אם נמלאו תוך הקרום כשר אם המוח מקיפן סביב · ואם הם מגולים לקרום אפי' קצת טרפה · ואם נמלאו על הקרום דהיינו בין קרום לגולגלת גרע וטרפה לעולם אף שהמוח מקיף והחסרון · וכ"ז במים גרידא · אבל בשלחופית בין תוך הקרום בין על הקרום אפי' המוח שלם טריפה [עכ"ל לבש"ר שם בפנים וע"ש בביאורו ס"ק י"א ועי' מ"ח ס"ק ז' הארכתי בזה]:

אפילו

מגולים כלל ז (ח) אפי' לקרום כשרה ואם לאו טריפה (ט) וה"ה אם היו המים מונחים בתוך שלחופית (פי' כעין כיס) קטנה שאם הי' המוח מקיפה שלא היתה מגולה ח אפילו לקרום כשרה ואם לאו טרפה:

הג"ה ט (י) וכן אם השלחופית מונחת בין הקרום והגולגלת טרפה (הג"א פא"ט סי' י"א) (יא) הי' ספק אם הי' מכוסה במוח או לא טרפה · ע"כ יש ליזהר כשפותחין את הראש שיפתחהו בדרך שיוכל לראות אם המוח מקיף אם ימצאו שם מים או לא (יב) ומ"מ אין צריך לבדוק אחר זה דסמכינן ארובא י ויכול להשליך הראש או למוכרו לא"י בלא פתיחה (ד"ע):

ס"ג (יג) אם נמצא תולעת בקרום המוח והמוח קיים (יד) ואין בקרום התחתון רושם ולא קורט דם כשרה (טו) ויש מי שאומר שאין אנו בקיאים בבדיקה יא וטרפה יב (והכי נהוג)

ז אפי' לקרום · הפר"ח מחק תיבת אפי' משום דלא שייך אפי' כיון דהעיקר תלוי בקרום וע' מ"ח ס"ק ח': ח אפי' לקרום · גם כאן מחק הפר"ח תיבת אפי' והטעם עי' בס"ק הקודם: ט וכן וכו' · ע' מ"ח ס"ק ז' וי"א ס"ק ו': י ויכול להשליך וכו' · ודוקא שלא הי' נראה ריעותא בחוי' אבל אם היה ריעותא דהיינו שהי' הבהמה מנענעת בראשה שקורין שווינדל פשיטא דאסור גם דיעבד עד שיבדקו בקרום של מוח [ע"ז ס"ק ג'] ואף בהפ"מ אין להתיר ביש ריעותא [משבצות שם] וכתב עוד משבצות שם בשם התב"ש דבכל השנה אין צריך לפתוח הראשים משום דאזלינן בתר רובא [ודלא כבה"י ע"ש] אבל בחודש תמוז יש לפתוח משום דהוי מיעוט המצוי · וכ"כ בס' בל"י ס"ק ז' · ומשבצות שם כתב דהמנהג דאף בחודש תמוז אין פותחים הראשים ומוכרים כך לא"י ע"ש: יא וטרפה · משום דחיישינן שמא קודם שחיטה פריש התולעת לחוץ וניקב הקרום של מוח ול"ד לריאה בכה"ג שתלינן שלאחר שחיטה פריש ועי' הטעם בש"ך ס"ק ז': יב והכי נהוג · משמע מרמ"א דמטריף מטעם דאין אנו בקיאים ואף דרמ"א מטריף בלא"ה בניקב קרום העליון לבד [כמש"כ רמ"א בס"א] · א) מ"מ י"ל דכ"מ דכאן טרפה אף בהפ"מ · ב) עוד כ"מ דמטעם שא"א בקיאים אף אם אין רושם כלל לא בקרום התחתון ולא בקרום העליון טרפה כמש"כ בתה"ד ובד"מ [ש"ך] ורש"ל ופר"ח מתירים בזה ומיהו כתב התב"ש דכבר כתב בתה"ד דנוהגין להחמיר בזה ובס' ת"א כלל ע"ו סי"ב מכשיר בזה בהפ"מ ע"ש: ג) כתב בתב"ש סק"ז בשם ש"ד אם נמצא תולע בתוך המוח כמי טרפה וכתב התב"ש שם דאם המוח מקיפו מכל צד יש להתיר בהפ"מ אם אין מגולה לקרום ומשבצות סוף ס"ק ד' כתב דל"ע להתיר בזה אף בהפ"מ ע"ש: ד) והנה בטרפות אדם ג"כ אמרי' דאין טרפה חי יב"ח (כ"כ הפר"ח ס"ק ז' והגר"א ס"ק ח' ועי' מ"ח ס"ק י"ג) ולפיכך נ"ל דמועיל בא"א [שנמצא טרפות בבעלה] להנשא אחר יב"ח · וכמו דאמרי' בא"ע סי' י"ז ס' ל"ב דאם העלו ארכובה מן הים דמתירין אחר יב"ח [ודלא כשפ"ד סק"א שכ' דדוקא מיא מרזו מכה או דוקא בהאי מכה וכו'] · (עי' במ"ח בהשמטות שאין להתיר בזה אלא בנפל למים שאין להם סוף דהוה דרבנן) · ועי' מש"כ במ"ח שם בזה דאפשר דמ"מ מטעם סמוך מיעוטא לחזקה אין להקל ע"ש שהארכתי בזה

שהמות שלם [דודאי מן המוח כא והי' מגולה לקרום] כנ"ל להורות עכ"ל לבש"ר שם: (ח) אפי' לקרום · וכן פעם ב' אפי' לקרום עי' פר"ה שמחק תיבת אפי' דלא שייך אפי' כיון דהעיקר תלוי בקרום (וכמש"כ בס"ק ו' בשם הגר"א ע"ש) וכ"כ במשבצות ס"ק ב' וז"ל והאמת כדבריו [פי' של הפר"ח] דאדרבא בין מוח לקרום גרע טפי מבין קרום לגולגלת [עכ"ל]: (ט) וה"ה אם היו המים מונחים בתוך שלחופית כו' · כ"כ בהג"א פא"ט סי' י"א והעתקתיו בס"ק ה' ע"ש: (י) וכן אם השלחופית וכו' · הג"א שם והעתקתיו בס"ק ה' ע"ש: (יא) הי' ספק וכו' טרפה · ולא אמרי' בזה נשחטה הותרה כמש"כ רמ"א בסי' נ"ז סוף ס"א בהג"ה ועי' מש"כ שם במ"ח ס"ק ה' ובי"א שם ס"ק ג': (יב) ומ"מ אין צריך לבדוק אחר זה · כמש"כ רש"י בחולין פרק קמא (ד' י"ב א') ד"ה פסח וכו' וז"ל אלא ודאי הלכה למשה מסיני הוא דסמכינן ארובא אפי' היכא דאפשר א"נ אחרי רבים להטות משמע בין רובא דאי' קמן וכו' והא מילתא סמכינן ולא בדקי' כל י"ח טרפות וכו' עכ"ל ע"ש וסם בש"ס (ד' י"א ע"א) פריך וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא לאו משום דאמרי' זיל בתר רובא וכן שארי ראיות שם ואע"ג דדהי שם בש"ס דהוי בעלמא הוא וע"ל סי' ל"ט ס"א ומש"כ שם [הגר"א]: (יג) אם נמצא תולעת וכו' · כ"כ בהג"א [פא"ט סי' י"א ד"ה אבל בה"ג וכו'] ור"ת כתב אם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים ובקרום התחתון אין רושם ולא קורט דם כשרה משמע שסובר כמ"ד קרמא תתאה דוקא וטוב להחמיר כר"ת [שהובא ברא"ש שם שפוסק כמ"ד דבעילאה לבד טרפה] עכ"ל הג"א וז"ל הב"י וגם במרדכי כ' בשם ר"ת שאם נמצאו תולעים ולא חזינן ק"ד ולא רושם כשרה כדאמרי' פ' הנזקין (גיטין נ"ו ע"ב) גבי טיטוס שנכנס יתוש בחוטמו ואעפ"כ חי ז' שנה עכ"ל מרדכי וכיוצא בזה כ' הרוקח עכ"ל ב"י וז"ל הגר"א ועי' תוס' שם [בגיטין] ד"ה וניקר [במוחו ז' שנים ולא נעשה טרפה בכך דדרך חוטמו נכנס ולא ניקב הקרום] ואף שכתבו [התוס'] שם ועוד וכו' [פי' שכ' התוס' ועוד יש חילוק בין טרפות דאדם לבהמה כדפי' בפ"ק דעירובין (ד' ז' ע"א) ועמש"כ שם ר"י ברלין וכן כתבו התוס' בזבחים [פ' פרת חטאת] (ד' קט"ז א') בשם ר"ת [וז"ל תוס' שם ודילמא נח גופא טרפה הי' וא"ת והלא חי אחרי כן ג' מאות שנה וי"ל וכו' ור"ת הי' רגיל לחלק בין טרפות דאדם לטרפות דבהמה משום דאדם אית לי' מזלא וקשה דבריש פא"ט (מ"ג א') מייתי ראי' מאיוב אטרפות דבהמה עכ"ל תוס' שם] כבר סתרו שם מהא דחולין (מ"ג א') דיליף מאדם לבהמה [וכמו שהעתקתי בשם התוס' הנ"ל] וכן שם בחולין פא"ט (ד' נ"ז ב') [א"ל והלא הרבה מתקיימות שתים ושלש שנים אלמא טרפה חי' ומשני תנאי היא] דתני' ובגולגלת [שיש בה נקב אחד ארוך אפי' נקבים הרבה מצטרפים וכו' אר"י וכו' מעשה וכו' בא' שנפחתה גולגלתו ועשו לו חידוק של קרוי' א"ל רשב"א משם ראי' [פי' בתמי'] ימות החמה הי' וכיון שעברו עליו ימות הגינה מיד מת עכ"ל הש"ס [מוכח להדי' דדומה אדם לבהמה ודלא כר"ת דהא למדו בש"ם אדם מבהמה] ובב"ק [פ' שור שנגח] (ד' כ"ח א') איתיבי' [בית הסקילה הי' גבוה ב' קומות וכו' ואי ס"ד יש הבטה לפחות מיו"ד למה לי' כולי האי] ועי' תוס' שם ד"ה נעביד וכו' [שכ' שם נעביד פחותה מעשרה והשתא מדמי טרפות דאדם לטרפות דבהמה · וכן בפא"ט (ד' מ"ג א') מייתי ראי' מאיוב וק' לר"ת דמחלק ביניהם עכ"ל תוס' שם ובבכורות [פ' על אלו מומין] (ל"ז ב') ד"ה כדי [שינטל מן החי כו' כ' שם וז"ל ועוד קשה לפי מה שמחלק ר"ת בין טרפות דאדם לטרפות דבהמה דבריש א"ט (ד' מ"ג א') ע"ש דמסקי התוס' די"ל דבבהמה קרום התחתון רך ואין מגין על המוח ובאדם קשה ומגין וכו' אבל בדבר ששוין בזה ובזה אין לחלק ביניהם עכ"ל התוס' שם ע"ש] · ובע"א פ"ק (ד' ו' ע"א) בתוס' ד"ה ודילמא נח וכו' ובחולין פ"ק (ד' י"א ב') ד"ה ודילמא ובפ' א"ט (ד' מ"ב ב') תד"ה ואר"י א' שמואל (שם הוכיחו התוס' מהא דמקשה הש"ס מהא דאיוב · ועוד בפ' א"ט (ד' מ"ז ב') אדומה וירוקה מדר"ג שבאתה לפניו אשה וכו' אלמא מאי דחיי באדם חיי בבהמה ג"כ ודלא כר"ת) וכ"כ המ"מ בפ' י"ג מה' גירושין ה' ט"ו בשם הרמב"ן והרשב"א דדין מארכובה ולמעלה [המבואר בא"ע סי' י"ז ס' ל"ב] מיירי לאחר יב"ח [וכ"כ בש"ע שם] וכמש"כ בירושלמי שם ר' חגא בעי קומי ר"י לא מסתברא נותנין לו שהות כדי טרפה · א"ל אוף אנא סברי כן עכ"ל ירושלמי ועי' בא"ע סי' י"ז ס' ל"ב עכ"ל הגר"א בתוס' ביאור משלי ר"ל דשם ובא"ע איתא אם קשרוהו ברגלו ובלשלוהו אל הים ולא עלה בידם אלא רגלו מארכובה ולמעלה משיאין את אשתו לאחר יב"ח שטרפה אינה חי' יב"ח עכ"ל ש"ם שם וכן בפר"ח כאן האריך והביא ראיות חזקות דלא כר"ת והשיג על הכ"מ שגמגם בזה והביא בשם הרמב"ם פ' י"ג מה' גרושין ובמ"מ שם ובשם הרמב"ן והרשב"א והירושלמי שאדם טרפה ג"כ אינו חי יב"ה ע"ש עכ"ל בקוצר ומשמע מדברי הגר"א ופר"ח הנ"ל דבכל הטרפות דאדם קיי"ל דאינו חי יב"ח · וע"כ יוכל לסמוך להשיא את אשתו כמו בארכובה ולמעלה וכן משמע מלשון הש"ע שם בא"ע שכתב משיאין את אשתו שטרפה אינה חי' וכו' ולא כתב שטרפה זו אינה חיה ודו"ק · (שמעתי מהרב הג' מ' בצלאל מ"ץ דק"ק ווילנא שאמר דאין לסמוך להתיר בזה אלא דוקא אם נפל הבעל למים שאל"ס שאינו אסור רק מדרבנן וע"כ אם היה הבעל טרפה משיאין אותה אחר יב"ח אבל באיסור דאורייתא קשה לסמוך ע"ז ולהקל ודוק) · ובס' ב"ש שם בא"ע ס"ק ל"ז ליין שם על מש"כ בש"ע שם שטרפה אינה חי' י"ב חדשים וז"ל הקשה הכ"מ הא קיימא לן דלא דמי טריפות אדם לטריפות דבהמה וכו' ומי יאמר אדם טריפה שלא הי יב"ח ואפשר כיון דמלינו במתני' דתני מארכובה ולמעלה תנשא ש"מ קים להו לחז"ל דטריפה זו אי אפשר שיהיה האדם י"ב חדשים עכ"ל ב"ש ומלשון ש"ע שכתב סתם בטריפה אינה חי' ולא כתב שטריפה זו לא משמע כן וכמש"כ לעיל בסמוך ואילו ראה הכ"מ דברי הפר"ח והגר"א שהאריכו בראיות ברורות מש"ם ופוס' דלא כר"ת אלא דקיי"ל דגם באדם טרפה אינו חי יב"ח לא הי' מקשה כלום וכבר השיג הפר"ח אכ"מ הנ"ל · אך מצאתי להשפ"ד כאן ס"ק א' שכתב דאפילו להפר"ח דקיי"ל דטרפה אינה הי' גם באדם מ"מ לפי שי' הרש"ל בא"ע דרק רוב טרפות אינן חיות ומיעוט חיות וא"כ סמוך מיעוט לחזקה וה"ל פלגא ואסור וכתב דהא דמתירין בא"ע [סי' י"ז סל"ב מה שהבאתי לעיל] ה"ט דמיא מרזו מכה או דוקא בהאי טרפות קים לחז"ל דא"א להיות אפי' מיעוטא ועי' ב"ש שם ס"ק ל"ז (עכ"ל) וכבר כתבתי דמלשון הש"ע ופר"ה לא משמע כן ומב"ש אין ראי' דכ' זה לשי' הכ"מ דכתב דקיי"ל דל"ד טרפות דאדם לבהמה וע"כ מוכרחים להלק כמש"כ הב"ש אבל לשיטת הפר"ה והגר"א משמע דבכל טרפות משיאין וצ"ע להקל: (יד) ואין בקרום התתהון רושם וכו' · כשיטת הרי"ף כמש"כ בסעיף א' [פי' שמכשיר בניקב קרום העליון לבד] הג"א ותה"ד [הגר"א]: (טו) ויש מי שאומר וכו' · כמש"כ לעיל בסי' למ"ד סוף ס"ב בהג"ה דא"א בקיאים ועי' מש"כ שם במ"ח ס"ק י"ג מקורו:

אבל

נהוג) (טז) אבל אם נמצא חוץ לקדירה יג כגון בחוטם כשרה דתלינן שלא הגיע למוח מעולם:

ס"ד (יז) עצם שהמוח מונח בתוכו יש בו חלל גדול כמו קדירה ויש על פיה כלפי הצואר כמו שני פולין וכל מה שיש מהמוח בתוך הקדירה עד הפולין יד והפולין בכלל נידון כמוח טו ונקובתו במשהו ומשם ואילך טז נידון כחוט השדרה:

סימן לב דין מכה בחוט השדרה (ודין בהמה שגוררת רגליה) · ובו ז' סעיפים:

ס"א (א) חוט השדרה שנפסק א (ב) רוב היקף עור החופה את המוח טריפה ב אעפ"י שכל המוח קיים · ואם לא נפסק רוב העור אעפ"י שנפסק כל המוח שבפנים כשר:

ס"ב (ג) ג נסדק העור לארכו כשרה ד (ד) וכן אם נשברה השדרה ולא נפסק החוט (ה) או שנתמעך המוח שבתוך

(טז) אבל אם נמצא חוץ לקדרה וכו' · משום דלא מחזקי' איסורא ממקום למקום ואמרי' כאן נמלא וכאן הי' וכמש"כ בא"ח בסי' תס"ז סעיף י"ב ע"ש ואף שפניו כלפי חוץ דתלינן שמא נתהפך כמו שתלינן במחט בביה"כ בפ' א"ס (מ"ט א') כיון דאיכא אוכלים ומשקים שמא אוכלים וכו' דחקוהו · ועוד דס"ם הוא שמא לא היה שם · ואת"ל הי' שם שמא לא ניקב ועי' בפ"ח דכתובות (דף ט' ע"א) [הגר"א] פי' דשם אמרי' האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו [ופריך] והאי ס"ם הוא ספק תחתיו ואת"ל וכו' [ומשני] לא צריכא באשת כהן [דאסורה אף באונס] עכ"ל הש"ס אלמא בישראל סמכי' על ספק ספיקא ע"ש ואם צריך לבדוק לכתחלה הקרום כתבתי בי"א ס"ק י"ג ע"ש: (יז) עצם שהמוח וכו' · בפ' א"ט (דף מ"ה א') אריב"ל משום בר קפרא מוח וכל מה שבקדרה נידון כמוח [בנקב משהו · רש"י] התחיל לימשך אריב"ל וכו' כמין ב' פולין יש מונחים עפ"י הקדרה מן הפולין ולפנים כלפנים מן "הפולין ולחוץ כלחוץ ופולין עצמן [פי' מוח שכנגד הפולין רש"י] איני יודע ומסתברא כלפנים [בנקב משהו] עכ"ל הש"ס:

סי' לב (א) חוט השדרה שנפסק וכו' · בפ' א"ט (דף מ"ה ב') ת"ר חוט השדרה ברובו דברי רבי ר' יעקב אומר אפי' ניקב וכו' אר"ה אין הלכה כר' יעקב וכו' אר"ה רובו שאמרו רוב עורו מוח זה לא מעלה ולא מוריד עכ"ל הש"ס וכתב הב"י ר"ל שאעפ"י שנפסק המוח שבפנים כיון שלא נפסק רוב עורו כשר עכ"ל ב"י: (ב) רוב היקף עור וכו' · ז"ל הטור נפסק עורו של החוט שהמוח בתוכו כולו או רובו טרפה וכו' עכ"ל ודייק הב"ח דתיבת כולו מיותר דק"ו הוא מרובו אלא לאורויי דרובו דומיא דכולו ובעי רוב במקום אחד שלא ע"י צירוף ומביאו הש"ך בסתם והתב"ש ס"ק א' השיג עליו דמסתבר טפי לומר דמצטרפין כמו בשאר טרפות דהיינו גולגלת וגרגרת · ועוד ק"ו שחיטה דלעולם לא סגי כי אם ברוב מצטרפין (כמש"כ בסי' כ"א ע"ש) טרפה דאיכא דמיטרפא במשהו היכא דבעי רובא כ"ש דמיטרפא ע"י צירוף וכן השיגו הפר"ח והוכיח דהא גרגרת קיל מחוט השדרה דהא בגרגרת תנן פא"ט (דף נ"ד א') אלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת [וליכא מאן דפליג] ואילו בחוט השדרה פליגי תנאי ואיכא מאן דמטריף אפי' בניקב (היינו ר' יעקב ע' ס"ק א') וא"כ כיון דבגרגרת מצטרפין כ"ש בחוט השדרה [עכ"ל פר"ח] ומטעם זה יש להטריף אפי' שלא כהיקף א' רק זה מלפנים ולמעלה וזה לאחור ולמטה · וגם יש להחמיר לצרף גם השלם שביניהם אם אין בין נקב לנקב כמלא נקב והא דכתב הטור כולו משום נסדק דבסיפא דאפי' נסדק כולו כשר (תב"ש שם ועי' מ"ח ס"ק ג'): (ג) נסדק העור לארכו כו' · כ"כ הטור והרשב"א בת"ה והרמב"ם בפ"ע מה"ש וכתב ב"י וז"ל וכ"ל דילפי מגרגרת דמיטרפא בפסיקת רוב ונסדקה לארכה כשרה (כמש"כ בסי' ל"ד ס"ג וס"ו ע"ש) וא"כ בחוט השדרה נמי בעי שישתייר משהו למעלה ומשהו למטה כמו בגרגרת · ומדלא כתבו כן משמע דהכא אפי' לא נשתייר כלום כשר משום דמשמע להו דקיל חוט השדרה מגרגרת שהחיות תלוי בו עכ"ל ב"י וכ"ד הפרישה וב"ח וש"ך · אבל פר"ח מחמיר ותב"ש הסכים למקילים ועי' י"א סוף ס"ק ג' בשם ח"א: (ד) וכן אם נשברה השדרה · משנה בפ' א"ט (דף נ"ד א') אלו כשרות בבהמה וכו' נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה: (ה) או שנתמעך המוח כו' · בפ' א"ט (דף מ"ה ע"ב) ת"ר חוט השדרה שנפסק ברובו וכו' · אריב"ל נתמרך פסול נתמסמס פסול · איזהו המרכה ואיזהו המסמסה המרכה כל שנשפך כקיתון מסמסה כל שאינו יכול לעמוד בעי ר' ירמי' אינו יכול לעמוד מפני כבדו מהו תיקו בי רב אמרי נתמסמס פסול נתמוזמז כשר מיתיבי רשב"א א' בהמה שנתמוזמז מוחה טרפה [ומשני] ההוא נתמסמס איתמר עכ"ל הש"ס [פרש"י המרכה שנתרככה ונעשה המוח שבתוך הקרום צלול כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו הי' יוצא דרך הנקב [מסמסה] כל שאינו יכול לעמוד מפני שנעשה צלול · אבל לא כ"כ שיהי' נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל ונתמרך ונתמסמס בכלל נפסק החוט הן דקים להו לרבנן שמתוך ליקוי זה עתיד ליקב וליפסק א"נ וכו' · נתמוזמז · נתרוקן מהמוח מקצתו מאליו עכ"ל רש"י וז"ל הרא"ש פא"ט סי' י"ב הומרך שנשפך כקיתון · נתמסמס שנימס כדונג מפני האש וכשמעמידו אינו יכול לעמוד וכו' אבל נתמוזמז שנהרוקן מעט כשרה עכ"ל וז"ל הגר"א או שנתמעך וכו' הומרך המוח ונשפך כמים או כדונג [כסעי' ג'] כגי' הערוך ופירושו דגרס שם (מ"ה ב') הומרך פסול נתמסמס פסול נתמוזמז כשר וכתב הומרך פי' נספך כקיתון נתמסמס פי' נימס כדונג מפני האש ואינו יכול לעמוד אלא נכפף · נתמוזמז נתגנד ונתקרקם · הרפאים יהוללו [איוב כ"ו

כזה · ה) וכתב בשפ"ד שם דגם בהוואה דממשמש קועא דמא דאסור משום חשש שמא ניקב הושט אין מועיל יב"ח משום דיש חזקת איסור וסמוך מיעוטא לחזקה [דרק רוב טרפות אין חיים יב"ח לפי שי' רש"ל] וה"ל פלגא ופלגא ואסור ע"ש · ולפענ"ד נראה דיש להקל בזה כיון דעפ"י הדין מהני בדיקה בזה רק אנו מחמירים לומר דא"א בקיאים וא"כ י"ל עכ"פ היכא דהוי יב"ח סמכינן אבדיקתנו ועי' סימן ל"ג ס"ז מזה ע"ש: יג כגון בחוטם כו' · ואפי' פי התולעת כלפי חוץ וא"כ נראה שסי' על שמוח מ"מ כשר מטעם ספק ספיקא וכו' כמש"כ במקור חיים ס"ק ט"ז ודעת פר"ח וח"א כלל ט"ו סי' י"ב דאפי' לכתחילה אין צריך לבדוק את הקרומים · אבל דעת הט"ז ס"ק ד' ותב"ש ומשבצות שם דלכתהילה צריך לבדוק את הקרום אפי' נמצא בחוטם · ופסק במשבצות שם דבדיעבד אם לא בדק את הקרום כשר ע"ש: יד והפולין בכלל · פי' מוח שכנגד הפולין [רש"י וש"ך] וכת' בבאה"ג דגם בעוף יש פולין הללו: טו ונקובתו במשהו · פי' נקיבת קרומו במשהו' [ש"ך]: טז נידון כחוט השדרה · ונקיבת קרומו ברובו כמה שכתוב בסימן שאח"ז [ש"ך]:

סי' לב א רוב היקף וכו' · א) ולא מטריפים כאן בנקבים סמוכין זה לזה בהיקף ובצירוף רובו [ב"ח וש"ך · ועי' מ"ח דהב"ח דייק זה מהטור ע"ש] ופר"ח ותב"ש חולקין וס"ל דגם כאן מצטרפין לרובא כמו בגולגלת וגרגרת · וסח"א כלל ט"ו סי' י"ד מיקל בהפ"מ כדעת ב"ח וש"ך הנ"ל · ב) והתב"ש החמיר עוד אפי' נפסק למעלה לפנים ולמטה לאחור ויש בין הכל רוב טרפה כמו בשחיטה דמצטרפין לרוב בכה"ג [ומביאו בשפ"ד ס"ק א'] עוד החמיר התב"ש דגם השלם שביניהם מצטרף אם אין בין נקב לנקב כמלא נקב וכתב בשפ"ד שם דה"ה בגרגרת כה"ג שנפסק שלים למעלה לפנים ושלים למטה לאחור נמי טרפה לדברי התב"ש · ג) ואם העור של חוט השדרה נשתנה לשחור כתב בה"י דהוי' מעשה והכשירו חכמי ווילנא וכ"ד הפר"ח בקו"א דאין שינוי מראה פוסל אלא בריאה ולא בשאר אברים · והתב"ש בסי' מ"ג ס"ק ד' אוסר שינוי מראה אף בשאר אברים · ולדבריו גם בחוט השדרה פוסל שינוי מראה [ובח"א כלל ט"ו סי' כ"א סתם כפר"ח ובה"י דכשר] · ואף לדברי בה"י ופר"ח דוקא שהעור הי' בריא וחזק אבל אם היה העור לקוי מחמת השינוי ברוב היקף עור החופה את המוח טרפה · [פר"ח בקו"א וח"א שם] וכן אם המוח נפסד מבפנים אף דמוח זה לא מעלה ולא מוריד מ"מ כיון דהזינן שינוי מראה בעור אמרי' כה"ג לקותא היא וטרפה [משבצות ס"ק ג'] וכן מוכח מלשון בה"י ופר"ח שם שכ' והמוח שבפנים קיים ע"ש · ד) וכן אם מולאין שדרה כפופה ויש ג"כ שינוי מראה בחוט אף למאן דמכשיר שנוי מראה [ושדרה עקומה] מ"מ יש לתלות דע"י לקותא הוא ויש להטריף [משבצות ס"ק ג'] ועי' ח"א כלל ט"ו סי' כ"ב כ' וז"ל עוף שצוארו מעוקם כאילו הי' המפרקת נשבר ונתרפא בודקין אותו אם החוט שלם בתוכו ואין בו ריעותא ורקבון וכיוצא בו בהפ"מ יש להכשיר [ועמ"ש לקמן ס"ק ד' בשם דגמ"ר שסובר דאין אנו בקיאים בבדיקה בזה] וע"ש להלכה ובס"ק י"ב או"ד ואם יש בו ריעותא טרפה דחיישי' שמא נשבר המפרקת ונפסק החוט · ט"ז סי' כ"ז עכ"ל ח"א שם: ב אעפ"י שכל המוח קיים · משום דפסיקת המוח לא מעלה ולא מוריד [ש"ס והעתקתי במ"ח ס"ק א']: ג נסדק העור לארכו וכו' · דעת ב"י וד"מ ופרישה וב"ח וש"ך דאפי' לא נשתייר כ"ש ולא למעלה ולא למטה כשר וכ"ד תב"ש · ופר"ח מחמיר דבעי שיור כ"ש למעלה ולמטה והח"א כ' ט"ו סי' י"ד הכריע להקל בזה בהפ"מ אם לא נשאר כ"ש למעלה ולמטה ע"ש: ד וכן אם נשברה השדרה · עי' בדגמ"ר שכ' דנשברה השדרה עכ"פ צריך בדיקה אם לא נפסק החוט ולדידן

באין

שבתוך החוט (ו) ונתנדנד הואיל ועורו קיים הרי זו מותרת:

ס"ג (ז) הומרך המוח ה ונשפך כמים ו או כדונג שנמס עד שימצא החוט כשמעמידו בידו הי' המעט ז שחוץ לידו שוחה ולא היה יכול לעמוד טרפה (לשון הטור) וכן אע"פ שלא נתרכך מבפנים (ח) אלא שהוא עב וכבד. ואם מעמידין אותו אינו יכול לעמוד מפני כבדו טריפה:

ס"ד (ט) ח נחסר קצת מהמוח ונתרוקן כשר:

ס"ה (י) ט טריפות זה של חוט השדרה הוא י עד פי פרשה שלישית יא (יא) ועד בכלל ואם נפסקו אחד משני חוטי פיצולין (יב) ראשונים ושניים טרפה · אבל אם נפסקו חוטי פיצול השלישי כשרה (יג) ובעוף הוא טרפות החוט (יד) עד בין האגפיים (טו) התחלת המקום שהם מחוברים בו בגוף:

הג"ה (טז) ויש מטריפים בעוף עד מקום כלות סכיבת העצם המחובר לגוף · תוספות

שאין אנו בקיאים בבדיקה טרפה [ועי' לקמן בסמוך] מיהו אם הלכה יש לסמוך על הבדיקה עכ"פ ע"ש· עוד כתב שם [בדגמ"ר] דבעוף לא מהני הילוך לענין ספק בדיקת החוט · משום דבעוף כלה כח החוט למעלה אצל האגפיים · והרגלים רחוקים הרבה ממקום כח · השדרה ואין פסיקת החוט מעכב ההילוך ע"ש עכ"ל פ"ת ס"ק א' · ועי' משבלות ס"ק ג' משמע מדבריו שם דס"ל דנשברה השדרה צריך בדיקת החוט אף אם נקשר אח"כ · ומשמע עוד שם דגם אנו בקיאים בבדיקה זו [ודלא כדגמ"ר הנ"ל וכן משמע מח"א כ' ע"ו סי' כ"ב שהעתקתי בסוף ס"ק א' שגם אנו בקיאים] וגם בעוף משמע מדבריו שמהני בדיקה ואף לדידן יש לסמוך על בדיקתנו ע"ש ועי' י"א ס"ק י"ב אות ד': ה ונשפך כמים · ואילו היה החוט נקוב היה יולא [רש"י וש"ך ועי' מ"ח ס"ק ה']: ו או כדונג · אבל אינו נשפך כמים ואילו היה החוט נקוב לא היה יולא [ש"ך והוא ג"כ מרש"י כמש"כ במ"ח ס"ק ה']: ז שחוץ לידו · פי' למעלה מידו [ט"ז ס"ק ב'] וכ"ה בלשון רש"י שהעתקתי במ"ח ס"ק ה' ע"ש: ח נחסר קצת · כתב הש"ך דלהכי נקט קצת משום דאילו נחסר הרבה אז ודאי כשמעמידו הי' הריקן שחוץ לידו שוחה וטרפה ע"ש וכבר הבאתי בי"א סי' ל"א סעי' ב' ס"ק ד' שהכרו"פ ותב"ש שם חולקים על הש"ך ודעתם דאפי' נחסר הרבה כשר רק שיהי' פחות מרובו ע"ש · ואם נמלאו מים במוח שבחוט השדרה טרפה דאין שייך לומר כאן מוח מקיפן [באה"ע ס"ק ד' בשם דמש"א]: ט טריפות זה כו' · קאי לכל הטרפות שבחוט השדרה שהזכיר מקודם [ש"ך]: י עד פי וכו' · פי' חוט השדרה כשמגיע עד הירכים מתפצל פיצול א' לצד ימין וא' לצד שמאל וא' למטה וכן בהרבה מקומות [רש"י ובאה"ג] ועי' מ"ח ס"ק י' והטעם דשיעור חוט השדרה עד מקומות אלו פרש"י לפי שמשם תשש כח חוט השדרה וירכים מעמידים אותה ואינה מתה בכך ועי' מ"ח ס"ק י': יא ועד בכלל · פי' בכלל טרפה · ועש"ך שפ' כדעת הרמב"ם

דפי

כ"ו] תרגום אפשר דגבריא מתמזמזין וכן פי' הרי"ף וש"פ עכ"ל הגר"א: (ו) ונתנדנד · כבר נתבאר בס"ק הקודם בסופו שזה פי' הערוך על נתמזמז נתנדנד ונתקרקש: (ז) הומרך המוח וכו' · כבר נתבאר בס"ק ה' שמש"כ בש"ס (מ"ה ב') נתמרך פסול נתמסמס פסול פי' הערוך הומרך פי' נשפך כקיתון · נתמסמס פי' כדונג מפני האש ואינו יכול לעמוד אלא נכפף וכן פי' הרי"ף ורא"ש ע"ש: (ח) אלא שהוא עב וכבד · בעיא דר' ירמי' (דף מ"ה ע"ב) אינו יכול לעמוד מפני כבדו מהו תיקו [העתקתי בס"ק ה'] ופסקו הרי"ף והרא"ש [פא"ע סי' י"ב] לחומרא: (ט) נחסר וכו' · והו פרש"י על נתמזמז כשר דאי' בש"ס [שם] ועי' מ"ח ס"ק ה': (י) טרפות זה וכו' · כפא"ט (דף מ"ה ב') עד היכן חוט השדרה אר"י א' שמואל עד בין הפרשות ר' דימי וכו' אתא לקמי' דר"י א"ל וכו' תא ואגמרך גמרא הכי א' שמואל עד אחת טרפה [כל מקום שיפסק מן החוט · רש"י] שלישית כשרה [נפסק בין הפרשה ג' כשרה רש"י] שניה אינו יודע בעי ר"ה ברי' דר' יהושע (דף מ"ו א') עד ועד בכלל או דילמא עד ולא עד בכלל בעי ר"פ את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו [פרש"י נפסק החוט הגדול כנגד פי הפיצולין הראשונים במקום פיצול מהו בכלל טרפה הוא או בכלל אינו יודע הוא מי אמרי' עד בין דוקא ופי פרשה טרפה או לאו דוקא עכ"ל רש"י] בעי ר' ירמי' את"ל עד ועד בכלל פרשה עצמה מהו [פרש"י את"ל עד ועד בכלל ליכא למיבעי בפי הפרשה עצמה מידי דודאי טרפה דאפי' חוט שכנגד הפסק שבין שני הפיצולים טרפה וכ"ש פי פיצול הראשון אלא הכי קמיבעי ליה נפסק הפיצול עצמו מן החוט מהו ובפרשה ראשונה קאי עכ"ל רש"י] ת"ש הפרשה תידון כבשר מאי לאו פרשה ראשונה ושניה לא שלישית [עכ"ל הש"ס] פרש"י ד"ה עד בין הפרשות · עד מקום שמתפרש ומתפצל פיצולין · כנגד הירכים הוא מתחיל ליפצל · ויוצא ראש א' לירך זו וא' לזו והאמצעי יורד לזנב ולמטה מאותן פיצולים כנגד ב' אצבעות הוא חוזר ומתפצל לג' ולמטה מהם עוד מתפצל וכן בהרבה מקומות עד סופו · ואם נפסק מן המוח ועד בין הפרשות הללו כ"מ שנפסק שם רובו טרפה ואם למטה מן בין הפרשות נפסק כבר תשש כח והירכים מעמידים את סדרתו ואינה מתה בכך עכ"ל רש"י · וכ' רי"ו חוט הישר שהולך בשדרה בין פיצול לפיצול נקרא בין הפרשות והחוט שבין הפיצולין בהתחלתן כשמושכין אילך ואילך נקרא פי פרשה · וחוטין שבפיצולין עצמן נקראו פרשות עכ"ל וכן נראה מפרש"י ע"ש: (יא) ועד בכלל · פי' בכלל ספק טרפה [עי' ס"ק הקודם שמראשונה ואילך הוה רק ספק] וכן משמע ברא"ש פא"ט סי' י"ב [שגם פי פרשה ג' טריפה] שכ' וז"ל וכיון דלא איפשטא הני בעיות כתב ר' אלפס ז"ל דכולהו טריפות · אבל פרשה שלישית כשרה עכ"ל · משמע דוקא פרשה ג' כשרה ודאי אבל פי פרשה ג' הוה בכלל אינו יודע וכ"כ הר"ן וכ"כ הרשב"א בתה"א דמדאמרי' (שם מ"ו א') הפרשה עצמה תידון כבשר מאי לאו פרשה ראשונה ושניה [ודאי הש"ס] לא שלישית עכ"ל הש"ס מדאוקימנא בשלישית ש"מ דאפי' בשלישית דוקא הפרשה עצמה תידון כבשר אבל פי הפרשה אפי' של שלישית באינו יודע ואסורה · והרמב"ם כתב דפי פרשה ג' כשרה וכ' הגר"א דטעמו מדבעי רב פפא את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו ואם איתא [דפי פרשה ג' נמי בכלל אינו יודע] תיבעי גם באת"ל עד ועד בכלל כפי פרשה ג' וכן פסק ביש"ש [וכ"כ הש"ך ס"ק ח' ע"ש] אבל ליתא דלא איבעיא להו שם אלא אם הוא טריפה ודאי או לא כמש"כ שם [בעי ר' ירמיה] את"ל עד ועד בכלל [פרשה עצמה מהו] ואם איתא גם את"ל עד ולא עד בכלל תיבעי ועי' תוס' שם (מ"ו א') ד"ה עד ועד וכו' עכ"ל הגר"א ומה שהוכיח רש"ל וב"ח וש"ך מדברי תוס' שם (מ"ו א') ד"ה עד ועד כו' דסברי התוס' הנ"ל כשי' הרמב"ם כבר דחו זה המהרש"א שם בחידושיו על התוס' הנ"ל והפר"ח ס"ק ד' והגר"א סוף ס"ק ג' ע"ש בדבריהם ולדינא פסקו האחרונים כדעת ראשונה לחומרא וכדעת הש"ע שכ"ה הסכמת רוב הפוסקים: (יב) ראשונים ושניים טריפה אבל וכו' · שם בעיא דלא נפשטא בעי ר' ירמיה את"ל עד ולא עד בכלל פרשה עצמה מהו [ועי' פרש"י ע"ז העתקתי בס"ק י'] ת"ש הפרשה עצמה תידון כבשר מאי לאו פרשה ראשונה ושניה [ודאי] לא שלישית: (יג) ובעוף וכו' · כפא"ט (ד' מ"ו א') בעופא ר' ינאי א' למטה מן האגפיים ור"ל א' עד בין אגפיים [כ"ה גי' הספרים שלפנינו וכן מוכח מרש"י ד"ה עד למטה וכו' ולר"ל עד כנגד בין אגפיים ותו לא עכ"ל רש"י] וכ' התוס' שם ד"ה למטה מן האגפיים וז"ל יש להסתפק אם למטה ממקום חיבורן בגוף קאמר · אם למטה ממקום ששוכבות על העוף דהיינו למטה מסוף עצם של כנף המחובר בגוף [עכ"ל תוס'] וגי' הרי"ף והרא"ש פא"ט [סי' י"ב] להיפך ר' ינאי אמר עד בין אגפים · ורשב"ל א' עד למטה מאגפים וכ' הרא"ש שם דר' שמשון [היינו בעל התוס'] מסתפק אם למטה ממקום חיבורן בגוף קאמר או למטה ממקום ששוכבות על הגוף דהיינו למטה מסוף עצם של כנף המחובר לגוף וכ' הרא"ש דהאיך ספיקא איכא נמי לספוקי על בין אגפים אי בעי למימר עד בין חיבור אגפים לגוף או בעי למימר עד בין שכיבת אגפים על הגוף [משום] דהא על בין אגפים דר"י קאי ר"ל וא' למטה מן האגפים (א) ולי נראה דתרוייהו אחיבור אגפים קיימי משום דקשיא לי מאי איכא בין אגפים ובין למטה מאגפים וכי כחוט השערה למטה מהאגפים נחלקו אלא אמקום חיבור אגפים לגוף קיימי [ופליגי ר"י ור"ל אי אמרי' עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל] דר' ינאי סובר עד בין אגפים ולא עד בכלל ור"ל סובר עד למטה מחיבור אגפים [וסובר עד ועד בכלל] ואין לפרש וכו' עכ"ל הרא"ש: (יד) עד בין אגפים · הוא לפי גי' הרי"ף והרא"ש שהבאתי בס"ק הקודם שר' ינאי סובר עד בין אגפים ור"ל סובר למטה מאגפים ופסק כר"י דר' ינאי רבי' דר' יוחנן ור"י רבי' דר"ל וכ"ד הרמב"ם: (טו) התחלת המקום · הוא דעת הרא"ש שהבאתי סוף ס"ק י"ג שכ' וכ"ל דתרווייהו אחיבור אגפיים קיימי ופליגי ר"י ור"ל אי אמרינן עד ועד וכו' דר"י סובר עד תחילת מקום חיבור וסובר עד ולא עד בכלל ור"ל סובר עד ועד בכלל ופסק כר"י דהוא רבי' דרבי' דר"ל וכמש"כ בס"ק הקודם: (טז) ויש מטריפים וכו' · הוא דעת הרשב"א הובא בב"י שכ' וכיון דלא איפסקא הלכתא כמאן הוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא [ומכ"ש לגי' דידן דר' ינאי סובר כן עד למטה מאגפים והוכחתי לעיל ס"ק י"ג בהג"ה שהתוס' ור' שמשון ורש"י סוברים כן ע"ש] וחולק על הש"ע בתרתי דש"ע ורמב"ם פוסקים כמ"ד בין אגפים ועוד דהש"ע סובר כשי' הרא"ש (שהבאתי סוף ס"ק י"ג) דתרווייהו אמקום חיבור אגפים לגוף קיימי ופוסקים כגי' הרי"ף וא"כ אינו אוסר ב"א עד תחלת חיבור אגפים

הג"ה (א) ולפענ"ד נראה דלהכי נקטי התוס' ור"ש [שהביא הרא"ש] הספק שלהם על למטה מאגפים דוקא דגירסתם הי' בש"ס כגי' שלפנינו וכגי' רש"י ר' ינאי אמר למטה מן האגפים ור"ל א' בין האגפים והלכה כר' ינאי נגד ר"ל וע"כ נקטו התוס' הספק אליבא דדינא וה"ה דהי' יכול להסתפק גם על בין האגפים ומזה יש לאוכיח דס"ל להתוס' ור"ש כשי' הרשב"א שהבאתי בס"ק ט"ז ודוק · שוב מצאתי במעיו"ט סק"ש שכ' קצת מזה ע"ש:

(תוספות וא"ז [ורשב"א] ומרדכי ואו"ה כלל נ"ה ד"ב ותא"ו כ' ע"ו) והכי נהוג יב אם לא בהפסד מרובה (ד"ע):

סי' (יז) בהמה שהכו אותה על השדרה במקל והלך המקל על פני אורך כל השדרה כשרה יג ולא חיישינן שמא נפסק החוט ואם יש במקל קשרים יד חוששין למקום הקשרים טו וכן אם לא הגיע המקל על פני כל השדרה חוששין שראש המקל במקום שהוא כלה מכה בכח וכן אם הכה לרוחב השדרה חוששין שמא נפסק החוט:

בהמה

אגפים · והי"א שהביא רמ"א הוא שיטת רשב"א וש"פ דסוברים דפסקי' להומרא כמ"ד למטה מן האגפים וגם תוספים כהספק שהבאתי בס"ק י"ג בשם תוס' ור' שמשון להומרא נמצא שמ"ד בש"ס למטה מן האגפים פי' הוא למטה מסוף שכיבת עלם של כנף המחובר לגוף וכן פסק בהג"א פא"ט (סי' י"ב) וז"ל וכא"ז פסק עד למטה מכנפיו אפי' במקום שאינו מחובר לגוף העוף אלא נכפל ויושב שם · מא"ז עכ"ל הג"א · והש"ך כתב שכ"ד האו"ה והגהת סמ"ק כהרשב"א וע"כ החמיר רש"ל וב"ח ותב"ש אף בהפ"מ כהרשב"א כיון דהרבה פוסקים ראשוני' סוברים כן ועי' תב"ש סק"ה:

השגה על באה"ט ס"ק ז'

ובאה"ט ס"ק ז' ציין על מש"כ רמ"א ויש מטריפים עד מקום כלות וכו' כתב וז"ל וכתב בש"ך משמע דלא מיירי באותו עלם קטן שחוץ לגוף שמחובר לגוף שנראה מבחוץ וכמו שהבין רש"ל וכו' אלא ר"ל אותן עלמות קטנות המונחים בגף העוף המתחילים אצל הצואר והם מכפנים בגוף וכו' עכ"ל באה"ט והבין הבאה"ט שהש"ך כתב כן דרך פי' על רמ"א · ונלפע"ד דטעות הוא ושגג הרבה בזה כמא"כ ע"ש בש"ך דהש"ך כתב כן רק דרך פי' על מהרי"א · אבל דברי רמ"א הם נובעים מרשב"א ומהג"א ומהתוס' ומרדכי וכמש"כ לעיל וכמש"כ כד"מ ס"ק א' להדיא ולדינא נראה מדברי הש"ך שמסכים עם רמ"א שפוסק כרשב"א וסיעתו · ואדרבא הביא הש"ך הרבה פוס' שפ' כרשב"א וגם הא"ז והג"א ואו"ה והג' סמ"ק סוברים כרשב"א והב"י שכתב שהג"א החמיר יותר מהרשב"א הוא הג"ה אחרת בשם מהרי"א וכל פלפולו של הש"ך רק להשיג על הב"מ שהבין שגם הא"ז והאו"ה סוברים כמהרי"א וע"ז חלק הב"א על רמ"א כיון שהרבה סוברים כן למה לא הביא דעתם לא בד"מ ולא ברמ"א כאן וע"ז השיג הש"ך שאינו כן דאדרבא הא"ז והאו"ה סוברים כרשב"א ודעת מהרי"א הוא דעת יחיד [ואגב כתב הש"ך דפירושו של מהרי"א לא על עלמות שניות שמבחוץ כמו שסבר רש"ל אלא הם עלמות קטנות המונחים בפנים וכו' ע"ש] וע"כ נכונים דברי רמ"א שלא הביא כלל דעת מהרי"א הנ"ל כנלפע"ד פשט דברי הש"ך למעיין הישר · ומזה נראה היפך דברי הבאה"ט הנ"ל שהש"ך אינו סובר לדינא כדברי מהרי"א ומכ"ש שפשט דברי רמ"א אינם סובלים דברי מהרי"א ואדרבא הוא דעה החולקת כמבו' להדי' מדברי ב"י וכן מוכח מד"מ ס"ק א' שלא הביא כלל דברי מהרי"א רק דברי הרשב"א הנ"ל וסיעתו וזה ברור: (יז) בהמה שהכו אותה · בפ' א"ט (דף נ"א סוף ע"א) אר"י א"ר הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה · על זנבה והלכה לה כלפי ראשה · כנגד כל השדרה כולה אין חוששין משום ריסוקי אברים · ואי שלים חוטרא אפלגא דגבא חיישינן · ואי אית בה קיטרי חיישינן · ואי מחיי' אפסקי' חיישינן עכ"ל הש"ס · פרש"י ד"ה ואי שלים חוטרא אפלגא דגבא שלא הי' ארוך ככל השדרה חיישי' · אפסקי' בהפסק · כלומר לרוחב הגב חיישי' לחוט השדרה עכ"ל רש"י והאי חיישי' דקאמר הש"ס פי' הטור והרשב"א דרק חיישי' לחוט השדרה [וכן משמע מרש"י הנ"ל שכתב חיישי' לחוט השדרה] · וכתב ב"י וט"ז בשם כל בו שאם הכה אותה במקל ונפסק המקל בשעת ההכאה חוששין לפי שבמקום שנפסק המקל עושה חבורה או מכה רבה כמו בראש השרביט עכ"ל ונלפע"ד שהכל בו מפרש כן מש"כ בש"ס ואי מחיי' אפסקי' חיישי' [שוב מצאתי בפר"ח סוף ס"ק א' שכתב כן] ואפשר דגרס ואפסקי' [בוא"ו מתחלתו] ור"ל ואי מחיי' ואפסקי' ופירושו שהכה במקל ונפסק המקל · וכתב ב"י בשם הר"ן דכי חיישינן היינו שלא הלכה אבל אם הלכה תו לא חיישי' ואיכא מ"ד דאפי' הלכה בכה"ג בעי בדיקה בחוט השדרה · וכתב עוד הר"ן שדעת הרמב"ן דכי אמרינן חוששין לה מ"מ לא בעי' שהייה ובדיקה כנפולה ודאית אלא בודקין אותה בלא עמידה ושהי' מעל"ע וכתב עליו הר"ן דאינו מחוור אלא דינה כנפולה גמורה לשהי' ובדיקה וכתב ב"י מ"מ מדברי הרמב"ם בפ"ט נראה שסובר כדברי הרמב"ן עכ"ל ב"י · עוד העלה ב"י דהאי בדיקה אין צריך בדיקת כל החלל כדין נפולה רק בדיקת החוט כדברי הטור ע"ש וכבר כתבתי שכן משמע כרש"י וכן עיקר · ומש"ב בט"ז דכאן שיש רק שבירת השדרה בקיאים גם אנו [והעתקתיו בי"א ס"ק י"ד אות ב' ע"ש] נלפע"ד שלשון שבירת השדרה ל"ד דהא משנה מפורשת בפ' א"ט (דף נ"ד א') ואלו כשרות כו' נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה כשרה וכ"כ כאן בש"ע ס"ב · רק כוונת הט"ז דבבדיקת החוט גם אנו בקיאים והטעם נלפע"ד דדוקא בנפולה שצריך לבדוק שמא נתרסק א' מהאברים ונפסדה צורתו [כמש"כ הרמב"ם וש"ע לקמן סי' נ"ח ס"ג ע"ש] בזה אין אנו בקיאים אבל כאן שצריך רק לבדוק אם נפסק החוט · בזה בקיאים גם אנו · ובזה לא תיקשי מש"כ הש"ך סי' נ"ח ס"ק ד' דאם הוכה נגד הריאה אין אנו בקיאים בבדיקה · משום דהתם צריך לבדוק בדיקת הריסוק והפסד צורה ובזה אין אנו בקיאים אפי' באבר א' משא"כ כאן דצריך רק לבדוק אם נפסק החוט · וזה פשוט ודלא כמשבצות כאן ס"ק ג' שנדחק בזה ע"ש ותמיהני עליו

דפי פרשה שלוטית כשרה · ועי' מ"ח ס"ק י"א באתרי שדעת רוב הפוסקים כש"ע דפי פרשה שלוטית ג"כ טרפה מספק וכ"ד פר"ה והגר"א וכן עיקר ודלא כש"ך: יב אם לא בהפ"מ · א) כ' הט"ז ס"ק ג' דכוונת רמ"א דבהפ"מ אין להחמיר להטריף עד מקום כלות שכיבת עלם · אבל מ"מ אפי' בהפ"מ אין להקל כדעת המחבר ולהכשיר נגד מקום חיבור לגוף דהא בד"מ כתב שיש להחמיר שלא לפסוק כן · ובנה"ך שם כ' דבהפ"מ סומך רמ"א על הש"ע ממש ע"ש ורש"ל וב"ח ותב"ש מסקי להחמיר אפילו בהפ"מ כדעה שניה עד כלות שכיבת עלם על הגוף · ובשפ"ד ס"ק פ' כ' וז"ל ולענין דינא יש לסמוך על הגהת רמ"א וכמש"כ הט"ז בדבריו [עכ"ל שפ"ד שם] · ב) כתב משבצות ס"ק ג' לפעמים נשברה השדרה בעוף וחזר ונקשר אין להוש אם רואה שהחוט שלם ואף אם לא נקשר עדיין כמבואר בסי' נ"ז וכאן · דאין חוששין לפסיקת החוט אם רואה שהוא שלם ומ"מ בדיקה מיהו בעי עכ"ל משבצות משמע מדבריו שגם אנו בקיאים בבדיקה זו · ג) ועי' פתחי תשובה ס"ק א' בשם דגמ"ר דנשברה השדרה צריך בדיקת החוט רק דאין אנו בקיאים בזה אם לא דחזינן דהלכה דאז יש לסמוך על הבדיקה [ועי' בסמוך באות שאח"ז] · ד) תו כתב בפ"ת שם בשם דגמ"ר דבעוף לא מהני הלכה [ועי' הטעם בי"א ס"ק ד'] ומלשון משבצות הנ"ל שהעתקתי שכתב נשברה השדרה בעוף וכו' ומ"מ בדיקה בעי עכ"ל משבצות · משמע להדיא דס"ל דגם בעוף בקיאים אנו בבדיקה וגם הפ"ת עלמו הביא בס"ק ב' בשם תשו' תולדות ילחק שגם אנו בקיאים בבדיקת החוט בזה"ז ע"ש וגם בע"ז בס"ו ס"ק ד' לענין הכה לרוחב השדרה כתב שבדיקה זו בקיאים גם אנו וכ"כ שם הכרתי ס"ק ה' [ועי' מש"כ בי"א ס"ק ד' וס"ק י"ד] וע"כ נלפע"ד המיקל בזה לסמוך על בדיקתו לא הפסיד: יג ולא חיישינן · דכיון שהלך המקל על פני כל אורך השדרה אי אפשר שיכה בכח [ש"ך]: יד חוששין למקום הקשרים · א) וכתב הר"ן שצריכה שהייה ובדיקה כדין נפולה וכן פסק רש"ל [ט"ז ס"ק ד'] ומסיק הב"י דהאי בדיקה היינו רק בדיקת החוט לא בדיקת כל החלל כדין נפולה · וכ"כ התב"ש ס"ק ו' והביא ראיות ע"ז ודלא כפר"ח וכבר השיגו בתב"ש שם וכ"כ במשבצות ס"ק ג' ע"ש · ב) עוד כתב הט"ז שם דאף שפ' רמ"א בסי' נ"ח ס"ו דאין אנו בקיאים בבדיקה הייטו לענין ריסוק אבל כאן שיש חשש רק משום שבירת השדרה בקיאים גם אנו עכ"ל ט"ז ונלפענ"ד דלאו דוקא שבירת השדרה [דהא קיי"ל נשברה השדרה ולא נפסק החוט כשר כמש"כ בס"ב] אלא ר"ל דבבדיקת חוט השדרה סובר הט"ז דבקיאים גם אנו בזה [ועי' מ"ח ס"ק י"ז כתבתי טעם לדבריו ע"ש] · ג) וכתב משבצות ס"ק ד' ירחה להלכה דהיכא דחוששין צריך שיהוי מעל"ע ובדיקה בחוט ואם בדקו בחוט כשרה אף אם לא ראינו שהלכה [וכ"ד רש"ל ומ"ז ותב"ש ס"ק ו'] או הליכה ובדיקה · ובלא בדיקה לא משתריא ואם הלכה הילוך יפה אין צריך שיהוי מעל"ע מ"מ בדיקה בעי · ואף דבסי' נ"ח לענין נפולה קיי"ל דהלכה אין צריך בדיקה כלל מ"מ הכא שהכה בכח צריך בדיקה אף בהלכה כדעת י"א שהביא הר"ן [כבארתיו במ"ח ס"ק י"ז] וכן משמע מט"ז [וכ"כ התב"ש כאן ס"ק ו' בשם כמה אחרונים] ואין צריך לבדוק אלא החוט [וכמש"ל בשם הב"י והב"ש] ואם נפלה מחמת הכאה זו דבוה כהפילוה אחרים והיא לא ידעה דמבואר בסי' נ"ח דאף בפחות מי"ט הוה נפולה כ"ל דשיהוי מעל"ע ובדיקה לא מהני לדידן דלא בקיאים בבדיקת כל החלל · ד) אמנם אם הלכה הילוך יפה ד' אמות [דמבואר לקמן סי' נ"ח דאין צריך בדיקה ומהני אפי' לדידן] א"כ אם שלים המקל אפלגא דגבא או דאית בי' קיטרי מהני הילוך ובדיקה דכיון דהלכה ילאה מחשש ריסוק אברים מחמת נפולה ובדיקה בחוט השדרה מבוס הכאה בקיאים גם אנו דהלכה וגם בדיקה מהני אף לדידן עכ"ל משבצות · ה) ועי' פ"ת ס"ק ב' בשם דגמ"ר מסיק ג"כ דבהלכה סמכינן אבדיקה אף לדידן · עוד כתב בפ"ת שם בשם תשו' ת' ילחק דהחלב מבהמה שהכו אותה על השדרה שרי ודי לנו להחמיר בהכאה גדולה שלא כדרך הרגיל [ודלא כתב"ש] אבל מ"מ סמכינן על בדיקת החוט שגם אנו בקיאים בזה עכ"ל פ"ת: טו וכן אם לא הגיע וכו' · פי' בתחילת הכאתו לא הכה

שם

ס"ז (יח) בהמה שגוררת רגליה **טז** אין חוששין שמא נפסק החוט:

הג"ה אלא אמרי' שגרונא (יט) והוא כאב הרגלים נקטיה (גמרא) **יז** (כ) וה"ה בעוף כמי דינא הכי (הג' מרדכי בחולין ואו"ה כ' כ"ה):

במה דברים אמורים (כא) כשלא נודע שנפלה **יח** אבל אם נודע שנפלה חוששין:

סי' לג דין אם ניטל הלחי ומכה בושט · ובו י"א סעיפים:

סעיף א (א) ניטל לחי התחתון **א** כשרה (ב) והוא שיכול לחיות **ב** על ידי המראה והלעטה:

הג"ה **ג** וכן עוף שניטל חרטומו ויכול לחיות ע"י המראה והלעטה כשר · (או"ה כלל כ"ד ורוקח):

ס"ב **ד** (ג) ניטל הלחי העליון להרמב"ם טריפה **ה** וראוי לחוש לדבריו:

ס"ג (ד) **ו** ושט או

יד אליהו

עפ"י אורך כל הסדרה [ש"ך] וה"ה אם הכה אותה במקל ונפסק המקל בשעת ההכאה חוששין · לפי שבמקום שנפסק המקל עושה חבורה כמו ברא"ש הערבית (ב"י וט"ז בשם כל בו) ועי' מ"ח ס"ק י"ז שכתבתי מקור לזה מש"ס: **טז** אין חוששין וכו' אלא וכו' · ואפי' בדיקה אין צריך כי שגרונא שכיח הוא ומותר לשחוט מיד [רש"י פא"ט כ"א א' ועי' מ"ח ס"ק י"ח]: **יז** וה"ה בעוף · א' קנה אווז מן השוק ולא יכלה לעמוד מותרת כיון שלא ראינוה שנפלה אין לאסור מספק אלא אמרי' שגרונא נקטי' [הגמ"ר ואו"ה]: **יח** אבל אם נודע שנפלה חוששין · שמא עם נפילתה נפסק חוט הסדרה משום שפסיקת חוה"ש מלוי עם נפילתה [טור ועי' ש"ך העתקתי במ"ח] · א) וכ' הש"ך דבנפולה מהני הלכה הילוך יפה וכאן שלועת שגוררת רגלים לא מיקרי הליכה וצריך בדיקה ולדידן שאין אנו בקיאים בבדיקה טרפה ע"ש · ב) וי"א דכאן אפי' נפלה פחות מי' טפחים [שאין בו חשש נפילה כמבואר בסי' כ"ח] מ"מ כיון שיש כאן ריעותא שגוררת רגליה צריך בדיקת החוט · וכן בהכה ע"ג וגוררת רגליה אף שהכה על כל הסדרה אפי' הכי צריך בדיקת החוט כיון שיש ריעותא שגוררת רגליה [תב"ש ס"ק ז' ופ"ת ס"ק ג' בשם ס' דגמ"ר] ובח"א כלל ע"ו סוף סי' כ' כתב בשם נוב"י דהסומך על הש"ך והט"ז דמשמע מדבריהם דבפחות מי"ט אין חוששין אין לתפוס עליו בכך · שוב מצאתי בתשובת בית דוד [להגאון מוהרד"ע מ"ץ דק"ק מינסק] סי' י"א השיג ג"כ על תב"ש הנ"ל ומסיק דבפחות מי"ט לא חיישי' כלל לפסיקת החוט ומכ"ש דלא חיישי' לבדוק כל הח"י טריפות כמו שכתב בס' תפארת למשה וע"ש בת' ב"ד הנ"ל שהאריך להשיג עליו ומסיק שם להלכה בשור שהוחלק על הקרח ונפל ואח"כ אינו יכול לילך הילוך יפה אין צריך לבדוק שום טריפות מהח"י טריפות וגם אין חוששין לריסוק אברים רק שצריך לבדוק שמא בוקא דאטמא שף מדוכתי' כי בעת שמחלקת ומפרדת רגליה בטרם נפילתה לארץ שכיח ע"י זה שתנשף הבוקא מדוכתי' ולכך מצרכינן לבדוק אחר זה מפני שהוא דבר המצוי כאשר יעיד ע"ז החוש והנסיון ועי' פ"ת סי' כ"ה סוף ס"ק ד' מה שכתב שם בשם תשו' שבו"י עכ"ל תשו' ב"ד בקוצר · ג) עוד כתב שם בפ"ת בשם נוב"י תנינא ח' יור"ד סי' י"ז שאם צולעת רק על רגל א' אין לחוש לחוט הסדרה שאם היה מחמת הסדרה היה באמצע והיה מתפשט בשני הרגלים והיתה צולעת על ב' הרגלים · ד) וכתב עוד [בנוב"י שם] דאם לא ראה היהודי שנפלה אין להאמין לא"י שאומר אחר שילאה מידו · ואפי' אם אמר מתחלה [קודם שמכר] אם יוכל לתלות שאומר להשביח מקחו שסובר כשיאמר שזה מחמת נפילה עדיף טפי שרי · ה) ועי' מש"כ בי"א ס"ק א' אות ג' ד' דין אם חוט הסדרה שחור ודין סדרה עקומה:

סי' לג א כשרה · היינו בענין דליכא משום עיקור סימנים וכדלעיל סי' כ"ד ס' ע"ו וס' ע"ז [ש"ך ס"ק א'] · והיינו שניטל העלם והסימנים מחוברים בבשר · או שנתלש רוב הבשר ומיעוט נשאר שלם במקום א' [שפ"ד שם] · כתב תב"ש ס"ק א' בשם הרוקח נימוק הלשון עד הטולטלת שהיא ערלת הגרון כשרה אבל אם ניטל עם הטולטלת טריפה והטעם כ' התב"ש דאי אפשר לחיות ע"י המראה והלעטה והוה בכלל כל שאין כמוה חי' וכן פסק הב"ח וכנה"ג ומשבצות ס"ק ב' ודלא כפר"ח וגם לא כבאה"ט (סוף ס"ק א') שלא העתיק רק דברי הפר"ח: **ב** ע"י המראה והלעטה · פי' המראה נקרא שתוחבין לה המאכל בבית הבליעה במקום שאין יכולה לחזור והלעטה נקרא במקום שיכולה לחזור [ע"ז מש"ס שבת פ' מי שהחשיך ד' קנ"ה] ובעי נמי דוקא שיכולה לקבל שתיה דאי לאו הכי פשיטא דאינה חיה וטריפה · כנה"ג בשם דמש"א ומשבצות ס"ק ב': **ג** וכן עוף שניטל חרטומו וכו' כשר · ודוקא שניטל חרטומו התחתון · הא ניטל חרטומו העליון טרפה להרמב"ם בסעי' ב' [תב"ש ס"ק ב' וכנה"ג בשם דמש"א ומשבצות ס"ק א']: **ד** ניטל הלחי העליון וכו' טריפה · וה"ה חרטומו העליון של עוף כמש"כ בס"ק הקודם ע"ש: **ה** וראוי לחוש לדבריו · וכן הסכמת האחרונים להטריף: **ו** ושט וכו' נבלה · ברמב"ם כתב נפסק

מקור חיים

עליו שבשפ"ד סי' כ"ח ס"ק ד' משמע שמחלק ג"כ כמו שכתבתי ע"ש · ומה שכתב כתב"ש ס"ק ו' דבנפלה מחמת הכאה בחוט הסדרה אפי' פחות מי"ט טרפה ולית לה תקנה · היינו דשיהוי ובדיקה לא מהני · אבל מ"מ הליכה ובדיקה בחוט הסדרה מהני אף לדידן וכ"כ במשבצות ס"ק ג' ע"ש: (יח) **בהמה שגוררת רגליה וכו'** · בפא"ט (ד' נ"א א') ההיא אימרתא דהוה כי רב אבינא דהוו שדרן כרעי' בתרייתא א"ר יימר האי שגרונא נקטי' [פרש"י שגרונא קרנפ"א ובהג' ר"י פיק הביא בשם הערוך דכתב דכאב הירך נקרא שגרונא והוא גורם שקדונא עכ"ל] מתקיף לה רבינא · ודילמא חוט השדרה איפסק · בדקוה אשכחוה כרבינא ואפי"ה הלכתא כר' יימר [מ"ע] שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח עכ"ל הש"ס · פרש"י דהוו שדר כרעי' בתרייתא רגליה האחרונים היו נגררי' אחריה · הלכה כר' יימר דלא מזדקקינן למיבדק שארי בהמות דשגרן כרעייהו עכ"ל: (יט) **והוא כאב הרגלים** · דכאב הרגלים נקרא שגרונא כמש"כ בס"ק הקודם בשם הערוך והוא גורם שקדונא [כדל"ת]: (כ) **וה"ה בעוף** · והוא מהגמ"ר דחולין (ד' תשמ"א ע"ב) נשאל וכו' על א' שקנה אווז ותרנגולת מן הא"י ולא יכלו לעמוד · והשיב דנ"ל היתר גמור כיון שלא ראינוה שנפלה אין לאסרה מספק אימר שגרונא נקטי' עכ"ל הגמ"ר [ואע"ג דכש"ס שהבאתי בס"ק י"ח באימרתא איתמר מ"מ ה"ה בעוף דאמרי' בפא"ט (ד' נ"ו א') טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף] וכן פסק באו"ה כלל כ"ה עכ"ל ד"מ מביאו בקוצר בט"ז ע"ש: (כא) **כשלא נודע שנפלה** · וז"ל התוס' שם ד"ה דהוו שדרן וכו' לא בנפילה איירי עכ"ל וכ"כ בת"ה להרשב"א והר"ן דאי בנפלה מאי אמר חוט השדרה לא שכיח · הרי שכיח ושכיח · והטור כתב אבל אם נודע שנפלה חוששין שמא עם נפילתה נפסק חוט השדרה ולכך גוררת רגליה שפסיקת חוט השדרה מצוי עם נפילתה עכ"ל הטור ואע"ג דבנפילה בלא"ה חוששין כדלקמן סי' נ"ח · י"ל דבנפילה בעלמא שרי כשהלכה ד"א וכדאיתא התם (כס"ו ע"ש) אבל הכא כיון שגוררת רגליה לא מיקרי הליכה וצריך בדיקה · והילכך לדידן דא"א בקיאים בבדיקה אסור לעולם וכמש"כ בסי' נ"ח ס"ו עכ"ל ש"ך ומשמע מש"ך דמיירי בנפלה ממש מגובה י"ט והתב"ש ס"ק ז' הקשה דא"כ מאי רבותא הא מפורש שם בסי' נ"ח דאם לא הלכה יפה לא מהני · ועוד דכאן משמע דאין צריך רק בדיקת החוט ובנפלה ממש צריך בדיקת כל החלל וע"כ פי' דהכא איירי שנפלה מעלמה פחות מי"ט · ואפי"ה כיון שיש ריעותא שגוררת רגליה צריך בדיקת החוט וכן בהכה ע"ג וגוררת רגליה אף שהכה על כל השדרה אפי"ה צריך בדיקת החוט כיון שיש ריעותא שגוררת רגליה וכ"כ פ"ת ס"ק ג' בשם דגמ"ר ומ"מ בח"א כלל ע"ו סי' כ' העיד בשם נוב"י סי' כ"ב דמסיים להסומך על משמעות הט"ז בסי' נ"ח ס"ק א' וש"ך כאן דמשמע מדבריהם דבפחות מי"ט אין חוששין כלל אין לתפוס עליו בכך ועי' מה שכתבתי ביד אלי' ס"ק י"ח סוף אות ב' בשם תשו' בית דוד שהשיג על התב"ש:

סי' לג (א) **ניטל לחי התחתון כשרה** · משנה פא"ט (ד' נ"ד א') ואלו כשרות בבהמה וכו' ניטל לחי התחתון: (ב) **והוא שיכול לחיות וכו'** · וז"ל הרא"ש פ' א"ט סוף סי' מ"ב כתוב בפסקי הגאונים הא דניטל לחי התחתון כשר היינו דוקא שיכולה לחיות ע"י המראה והלעטה הא לא"ה טרפה עכ"ל הרא"ש ובנוסחאות דידן איתא כן בש"ס (ד' נ"ה ב') בשם ר' זירא · וכבר כתב הב"י דע"ס הוא בש"ס דא"כ לא היה כותב הרא"ש בשם הגאונים וכתב הגר"א [וכיון דאין יכול לחיות בלא זה א"כ] הוה בכלל כל שאין כמוה חיה טריפה [משנה ריש פ' א"ט (ד' מ"ב א')]: (ג) **ניטל הלחי העליון להרמב"ם טריפה** · ונתן טעם לדבר שהלחי נברא בבע"ח לכסות פי הקנה שלא תכנס בו נשימת רוח הקר פתאום לריאה ויקרר אותה וימות פתאום החי אם יכנס לריאה [ש"ך] וכתב הגר"א דהוא נלמד ממש"כ במתניתין ריש פ' א"ט (ד' מ"ב א') זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה · ואין לך מי שאין כמוה חיה כמו זו · ולא שנאה במתניתין · משום שאין שונה במתני' דבר שאי אפשר לחיות כלל ביומו כמו ניטל הלב וכיוצא והראיה שלא מנו אותו בכלל הכשרות כמו לחי התחתון: (ד) **ושט וכו'** · במשנה ריש פ' א"ט (ד' מ"ב א') אלו טריפות וכו' נקובת הושט [פרש"י כל נקב במשהו] ושם בש"ס (ד' מ"ג ב') איתמר תורבץ הושט רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו ואסקינן שם דרבא פסק כרב לחומרא [ומלבד זה הא קיי"ל הלכה כרב באיסורי] ובפ' השוחט (ד' ל"ב ב') אסיקנא דנקובת הושט הוה נבלה ומשנה [הנ"ל דריש פא"ט] דחשיב נקובת הושט בכלל טרפות קודם חזרה נשנית · וז"ל הרמב"ם פ"ג מה"ש (דף י"ט) אם נשברה מפרקת ורוב בשר עמה · או שנקרעת מגבה כדג או שנפסק רוב הקנה · או שניקב הושט בכ"ש במקום הראוי לשחיטה הרי זה נבלה מחיים עכ"ל הרמב"ם

(ה) ז או תורבץ הושט ח (ו) שניקב לחללו בכל שהוא נבלה:

סעיף ד (ז) שני עורות יש לו לושט ניקב אחד מהן כשרה ניקבו שניהם אסורה ט (ח) ואפי׳ עלה בו קרום ונסתם י (ט) ואפילו ניקבו זה שלא כנגד זה אסורה יא (י) והוא שניקבו שניהם מרוח אחת דאפשר דמתרמי אהדדי (פי׳ שמזדמנים להתכוין יחד · ב״י בשם ריטב״א):

הג״ה (יא) וכ״ז לא מיירי יב אלא בניכר שהנקב בא מחמת תולי יג אבל אם יש לחוש שניקב ע״י קוץ יד (יב) אפי׳ לא ניקב רק הפנימי טריפה

והש״ך הקשה עליו מפ׳ השוחט (דף ל״ב ע״ב) אהא דמשני רבא שם אלו טריפות אלו אסורות קתני [פריך שם הש״ס] ולחשוב נמי דתוקי׳ עשאה גיסטרא נבלה [ומשני] כי קתני נבלה דלא מטמאה מחיים: דמטמאה מחיים לא קתני עכ״ל הש״ס אלמא דנקובת הושט ופסוקת הגרגרת לא הוה נבלה מחיים אלא דאם שחטה אע״ג דשחט במקום שחיטה נפסלה בשחיטה קרינא בי׳ ובנה״ך הקשה עוד מרמב״ם גופא רפ״ב מה׳ אבות הטומאה שכתב וז״ל טהורה שנפסלה בשחיטה ועדיין היא מפרכסת או ששחט א׳ או רוב א׳ אין לה טומאה כלל עד שתמות (עכ״ל הרמב״ם) וכתב״ש ס״ק ה׳ תירץ דלענין טומאה בעי׳ דוקא כלשון הכתוב כי ימות ואין מטמא מחיים אבל לענין איסור נבלה כתיב לא תאכלו כל נבילה ולא כתיב כי ימות ס״ל להרמב״ם דכל שנעשה מעשה בסימנים במקום שחיטה כגון פסוקת הגרגרת ברובו או נקובת הושט במשהו הוה נבלה מחיים ומ״מ אינה מטמאה · וע״ש שהאריך לפרש מאין הוציא הרמב״ם זה מש״ס · שוב מצאתי שכ״כ בפלתי ס״ק ב׳ וכתב דהכי דייק לשון הש״ס [שהעתקתי לעיל בסמוך] כי קתני נבילה דלא מטמאה מחיים דמטמאה מחיים לא קתני והל״ל כי קתני דלא הוה נבילה מחיים ונבילה מחיים לא קתני · אלא ש״מ דגם נקובת הושט הוה נבילה מחיים אלא דלא מטמא מחיים אבל לדינא מסכים הכרו״פ לשי׳ הרשב״א וכדעת הש״ך ופר״ח דלא הוה נבילה מחיים · רק אם ניקב הושט אין מועיל שחיטה בתוכו סימן ע״ש: (ה) או תורבץ הושט וכו׳ נבילה · הש״ך ס״ק ה׳ תמה ע״ז דמש״ס ופוס׳ משמע דנקובת תורבץ הושט לא הוי אלא טריפה [ואם שחט אח״כ שחיטה ראויה במקום שחיטה מטהר מידי נבילה · שפ״ד] וכן משמע מרמב״ם [שהעתקתי בס״ק הקודם] שכתב ניקב הושט במקום הראוי לשחיטה ה״ז נבילה וע״ש עוד בש״ך שכתב הוכחה לזה וכן בכרו״פ מסיק כש״ך וכ״ד הפר״ח דנקיבת תורבן לא הוי אלא טריפה וכתב״ש ס״ק ו׳ תי׳ דבש״ע סי׳ כ׳ ס״ב פסק דשיעור תורבן הוא כב׳ אצבעות ע״ש ועי׳ ב״י שם שיש מקילים ומקטינים שיעור תורבן רק שבש״ע פסק לחומרא אבל לאפוקי מידי נבילה אין להוציא כ״א השיעור הקטן שבכולם · ולכן פסק כאן להחמיר בתורבן דהוה נבילה לחומרא דילמא כבר כלה שיעור התורבן וע״כ מסיק כתב״ש שם דלדינא יש ליתן בתורבן חומרי נבילה וחומרי טריפה: (ו) שניקב לחללו · עי׳ תוס׳ ריש פרק א״ט (דף מ״ב א׳) ד״ה ניקב לבית חללו כתבו וז״ל בשאר נקובי לא איצטריך למיתני לבית חללו שהן דקין ופשיטא שאין נקב חשוב בהן כלל אם לא ניקב לבית חללו · אבל לב שהוא עב ס״ד שאם ניקב בעומק שהוא חשוב נקב קמ״ל [עכ״ל תוס׳] אלמא בכל הנקובים השנויים במשנה · ומכללם נקובת הושט בעינן שיקב לחללו וכ״כ הב״י בשם הרשב״א והר״ן: (ז) שני עורות וכו׳ · בפ׳ א״ט (דף מ״ג א׳) א׳ רבה שני עורות יש לו לושט חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה כשר [ופריך] למה לי׳ למימר חיצון אדום וכו׳ דאי אליף טריפה: (ח) ואפי׳ עלה בו קרום וכו׳ · (שם סוף ע״א) וא׳ רבא בר״ה קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום [עכ״ל הש״ס] ופרש״י שם אפי׳ עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת ול״ד לריאה שניקבה ודופן סותמתה ולסתימת ככד במרה וכו׳ דההיא סתימה מעיקרא היא עכ״ל רש״י ועי׳ סי׳ ל״ו ס״ג וכמש״כ שם: (ט) ואפי׳ ניקבו זה שלא כנגד זה · (שם דף מ״ג א׳) איבעיא להו ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה מהו [כגון זה למעלה וזה למטה · רש״י] ומסיק ר׳ אשי ושט דאכלי בי׳ ופעיא בי׳ [פרש״י פעיא צועקת · פ״א מגסמת] רווח גמדא לי׳ ופשטא לי׳ זימנין דמהנדזין בהדי הדדי · קורקבן דמינח נייח כדקאי קאי עכ״ל הש״ס · גמדא כוולת מהנדזין מתרמן דמכווני אהדדי עכ״ל רש״י וז״ל הרא״ש פא״ט סוף סי׳ ב׳ דכיון דאכלי ביה גמדא ליה ופשטא ליה זימנין דמיתרמי בהדי הדדי עכ״ל: (י) והוא שניקבו שניהם מרות א׳ · כ״כ הב״י שמ״כ בשם הריטב״א דדוקא מרוח א׳ דאפשר דמיתרמי אהדדי [דכן משמע מלשון הש״ס הנ״ל שהעתקתי בס״ק הקודם זימנין דמהנדזין בהדי הדדי] אבל כשהם משתי רוחות אי אפשר דמיתרמי אהדדי וכשרה ואין להסתפק בזה כלל עכ״ל ב״י: (יא) וב״ז לא מיירי אלא בניכר וכו׳ · דהתוס׳ פ׳ השוחט (דף כ״ח ב׳) ד״ה אתא כי ממסמס וכו׳ [שם בע״א] הקשו לשי׳ רש״י [שהובא בש״ע לקמן ס״ז] שסובר שגם לענין נקב נמי אין לושט בדיקה מבחוץ · הא אמרי׳ בפא״ט (דף מ״ג ע״א) [והעתקתי בס״ק ז׳] ניקב זה בלא זה כשר [ולשון זה בלא זה משמע חיצון בלא פנימי או פנימי בלא חיצון] וכשניקב הפנימי היכי ידעינן אי ניקב חיצון או לא כיון דאין לו בדיקה מבחוץ ותירצו כגון שניקב הפנימי ע״י תולי ובחיצון לא ניכר כלל שום תולי [ואף שכתבו התוס׳ ע״ז שהוא דוחק מ״מ לדידן דקיי״ל כפי׳ רש״י ע״כ צ״ל כן] וכ״כ הרא״ש בפא״ט סי׳ ד׳ וז״ל דמשכחת לה לפרש״י כגון שניקב ע״י תולי ורואין שלא שלט כלל התולי בחיצון עכ״ל וע״ל ס״ק ט״ז: (יב) אפי׳ לא ניקב רק הפנימי טריפה · וכ״ש אם ניקב חיצון לחוד טריפה כ״כ או״ה כלל כ״א [ע״ז ס״ק ז׳] ולכאורה כן פשטות לשון רמ״א [דכ׳ אפילו וכו׳ רק הפנימי משמע כ״ש חילון] והכי פירושו לא מיבעיא אם ניקב חילון

רוב הקנה או ניקב הושט בכ״ש במקום הראוי לשחיטה ה״ז נבלה מחיים עכ״ל ובש״ך ס״ק ד׳ הקשה דמשמע מש״ס דפסוקת הגרגרת ונקובת הושט לא מטמא מחיים ובתב״ש ס״ק ה׳ ובפלתי ס״ק ב׳ מחלקים דלענין טומאה דכתיב כי ימות אין מטמא עד שתצא נפשה · אבל לענין איסור אכילה דכתיב לא תאכלו כל נבלה ולא כתיב מיתה ס״ל להרמב״ם כיון דנעשה פסול במקום שחיטה הוה לענין איסור נבלה מחיים · וכרתי ס״ק ד׳ פסק כשיטת הרשב״א דלא הוי נבלה רק אחר שחיטה [ולא מחיים] אלא כיון שניקב הושט אין שחיטה מועלת בתוכו סי׳ עוד וכ״ד ש״ך ופר״ח ועי׳ מ״א ס״ק ד׳: ז או תורבץ וכו׳ נבלה · הש״ך חולק וס״ל דניקב בתורבץ לא הוי אלא טריפה אלא דאם שחט בתורבץ כיון דנפסלה בשחיטה הוה נבלה · אבל אם ניקב בתורבץ ושחט אח״כ במקום שחיטה מהני השחיטה להוציא מידי נבלה וכ״ד פר״ח וכרו״פ · ובתב״ש ס״ק ו׳ א״ו מסיק דיש להחמיר בתורבץ ליתן עליו חומרי נבלה וחומרי טריפה כיון דיש פלוגתא בהשיעור עד כמה נקרא תורבץ · וע״כ אזלי׳ לחומרא · וכתב בפ״ת ס״ק ב׳ בשם נוב״י דאף אם ניקב תורבץ הושט סמוך לראש ששם דבוק לבשר אין הבשר סותם וטריפה וכ״כ בתשו׳ ת׳ מאהבה עכ״ל פ״ת: ח שניקב להללו · וה״ה בכל דבר הפוסל בנקיבה ויש לו חלל לא מיפסל עד שינקב לחלל · ואם אין לו חלל צריך נקב מפולש [תוס׳ ורשב״א ור״ן וע״ז]: ט ואפילו עלה בו קרום ונסתם · משום דקרום שעלה מחמת מכה אינו קרום [ש״ס] דאינה מתקיימת · רש״י ועי׳ מ״א: י ואפי׳ ניקבו זה שלא כנגד זה · משום דכיון דאכלה בי׳ וצועקת בי׳ זימנין דמתרמי ומכווני אהדדי (ש״ס ועי׳ מ״א): יא והוא וכו׳ מרוח אחת · ואפי׳ רחוקים זה מזה הרבה דזה למעלה וזה למטה אפ״ה אסור כי אין ליתן דברי חכמים לשיעורין [רש״ל וע״ז וכרתי ס״ק ה׳] ומ״מ לא הוה רק איסור דרבנן [משבצות ס״ק ה׳] אבל משתי רוחות דא״א להתרמי אהדדי בשום פעם שרי (ב״י ועי׳ מ״א ס״ק י׳): יב אלא בניכר שהנקב בא מחמת חולי · ובחיצון אינו ניכר שום חולי (תוס׳ ורא״ש וע״ז): יג אבל אם יש לחוש שניקב ע״י קוץ כו׳ · פי׳ דבעינן דוקא שיהא ניכר שבא מחמת חולי · אבל בסתמא תלינן שבא ע״י קוץ לחומרא [ש״ך ע״ש]: יד אפי׳ לא ניקב רק הפנימי וכו׳ · א) פי׳ רמ״א מבאר דברי הש״ע שכתב ניקב א׳ מהן כשרה [דמשמע איזה שיהי׳] אפי׳ ניקב הפנימי לחוד ונשאר חיצון ג״כ כשר ולכאורה קשה הא כתב המחבר בס״ז דלענין נקב נמי אין לושט בדיקה מבחוץ [והוא שיטת רש״י] וא״כ איך כשר בניקב פנימי לחוד שמא ניקב גם החיצון אלא דאין לו בדיקה מבחוץ מפני שהוא אדום] וע״ז מתרץ רמ״א דמיירי שניקב הפנימי ע״י חולי ובחיצון אינו ניכר שום חולי · אבל אם יש לחוש שניקב ע״י קוץ אפי׳ לא ניקב רק הפנימי לחוד טרפה משום דשמא ניקב גם החיצון ואין לו בדיקה אבל בניקב חיצון לבד אפי׳ ניקב ע״י קוץ כשר [לדינא דגמרא] משום דבפנימי ניכר [כן הוא פשט רמ״א וכ״כ הש״ך ואף שהט״ז מפרש באופן אחר מ״מ דברי הש״ך עיקר בפשט דברי רמ״א הנ״ל וכמש״כ במ״א ס״ק י״ב] · ב) ומיהו לדינא כתבו האחרונים [משמעות הט״ז ס״ק ז׳ וע״ש במ״ז וכרו״פ ותב״ש ס״ק ח׳] דלדידן קיי״ל דאפילו ניקב החיצון לבדו ע״י קוץ טרפה משום דאנן לא בקיאים בבדיקה אפי׳ הנקב במקום ידוע ולכך אפי׳ בפנימי אין אנו בקיאים [ודלא כש״ך ס״ק ז׳] וסוברים האחרוני׳ הנ״ל דגם רמ״א סובר כן והא דמשמע מרמ״א דבפנימי גם אנו בקיאים זה כ׳ לעיקרא דדינא דש״ס ולהסביר דברי הש״ע [ודינא דש״ס ניקב זה בלא זה כשר לשיטת רש״י ז״ל] היכי משכחת לה · ג) מיהו אם בפנינו נתחב מחט אל הושט ושחטו תיכף וראינו שלא פגע בשום מקום רק בעור החיצון של הושט בזה מהני אף לדידן שיהפכנו ויבדקנו מבפנים [תב״ש ס״ק ח׳ ופלתי ס״ק ה׳ ועי׳ מ״א ס״ק י״ב האריכתי עוד בזה] · ד) מעשה שנמצא בושט על עור החיצון בועות קטנות ונפרדו שני העורות זה מזה · ובאותו מקום שבי׳ הריעותא נדבק בכח והיו מפרקין בציפורן בחוזק והיו מחתכין הבועות ומצאו בהם מוגלא קצת · גם מצאו מולה דקה נרקבת ובעור הושט תחת

הכוסה

מילון

טריפה דחיישינן שמא ניקב גם החיצון וושט אין לו בדיקה מבחוץ (ב"י בשם תוס' ורא"ש ור"ן ועוד פוסקים) :

סעיף ה (יג) **עורות אלו החיצון אדום והפנימי לבן ואם נתחלפו שהחיצון לבן ופנימי אדום טריפה טו (יד) וכן טז אם שניהם אדומים או לבנים טריפה:**

הג"ה וכ"ש יז (טו) אם יש לו שני ושטים יח או שני קנים דטריפה (תשו' הרא"ש כ' ד' סי' י"ט) :

ושט

יד אליהו

הבועה שיש ג"כ שינוי מראה כדרך מקום שיש שם ריעותא והטריפות [בל"י ס"ק ז' בשם ס' חינוך בית יהודה] : **טו וכן אם שניהם אדומים** וכו' **טרפה** · א) דוקא שהשני לקוי כולו או רובו · אבל במקצת לית לן בה [ש"ך ס"ק ט'] וכ"כ הט"ז ס"ק ח' דאם הפנימי נהפך מקצתו לאדום כשר ולא חיישי' שמא מחמת דרוסה האדים אלא כשיש ידים מוכיחות שהיה כאן דורס · וכן העיד הט"ז בשם מהר"ש יפה ושארי רבנים שפסקו כן להתיר אם נמצא בושט מבפנים במקצתו אדמומית וכ"ד הפר"ח וכן הסכים בתב"ש ס"ק ט' דלא כב"ח · ב) ודוקא דליכא שינוי בעור החיצון אבל בדאיכא מקצת אודם בעור הפנימי ומקצת לובן בעור החיצון אפי' זה שלא כנגד זה טרפה [תב"ש ס"ק ט' ובא"ע ס"ק ו' בשם דמש"א ופ"ת ס"ק ג' בשם טוב"י] ועי' אות וא"ו · ג) ואם הם מב' רוחות דאי אפשר בשום פנים דליתרמי אהדדי כשר לכ"ע כמו לעיל ס"ד בניקב [פ"ת שם] · ד) וכתב פ"ת ס"ק ג' בשם טוב"י דאם האדמומית של הפנימי עובר ע"י מיעוך ברוק יש להכשיר ויש לתלות שע"י רתיחת השחיטה נעשה אודם זה [וכ"כ בח"א כלל ע"ז סי' ז' ע"ש] · ה) עוד כתב בפ"ת שם בשם טוב"י דאין צריך לבדוק אחר שנמצא אודם בעור הפנימי לפשפש ולחפש שמא יש לובן בעור החיצון כיון דרש"ל וט"ז סוברים דלובן מבחוץ אין שום לקותא וכשר לגמרי די להחמיר כשרואה שום לובן אבל לא לחפש ולבדוק ע"ש · ו) מיהו מש"כ באות ב' בדאיכא משהו אודם בפנימי ומשהו לובן בחיצון טרפה הוא דוקא לדעת ש"ע וסיעתו שמטריפים בב' לבנים וס"ל דגם לובן הוה לקותא אבל לדעת רש"ל וט"ז שאביא לקמן ס"ק ט"ז שמכשירים בב' לבנים וס"ל דלובן לא הוי לקותא כלל וא"כ אם נמצא הפנימי פחות מרוב אדום והחיצון אפי' כולו לבן כשר לדידהו דכיון שאין לובן לקותא החיצון מגין על הפנימי (כ"כ בתב"ש ס"ק ט' ופ"ת ס"ק ג' ע"ש) · ז) עוד כתב התב"ש ס"ק ט' דאם החיצון כולו הפך לבן רק בצד א' ממנו או הפנימי אדום רק בצד א' ממנו יש להכשיר כמש"כ הט"ז ס"ק י"ח דצד א' לקוי כשר ודוקא בכה"ג דבלא"ה יש מכשירים בב' לבנים או ב' אדומים אבל אם שניהם כך שיש לובן בחיצון בצד א' ואודם בפנימי בצד אחד יש להטריף [עכ"ל תב"ש וע"ש הטעם] : **טז אם שניהם אדומים או לבנים טרפה** · ויש מכשירים אפי' בשניהם אדומים [וכ"ש בשניהם לבנים] משום דהשני מגין ואינו מטריף אלא בחילוף גמור שהחיצון לבן ופנימי אדום [בעה"ע ורש"י והגר"א ועי' מ"ח ס"ק י"ד שהארכתי בזה] ויש מטריפים בשניהם אדומים ומכשירים בשניהם לבנים [רש"ל וט"ז] : **יז אם יש לו ב' ושטים וכו' טרפה** · משום דכל יתר כנטול דמי וה"ל כניטל הושט ועי' מ"ח · ואם מחובר למעלה ולמטה ובאמצע נתפצל לשני ושטין עובדא היה בקראקא והטריף רמ"א והפר"ח חולק על רמ"א והתיר משום דדמי לב' מעיים דאי הדרי וערבי כשרה ובכרו"פ ובתב"ש ס"ק ט' הסכימו לרמ"א ודחו דברי פר"ח וכתבו דל"ד לב' מעיים ע"ש וכ"כ בס' בל"י ס"ק י' כרמ"א אמנם מצאתי בח"א כלל מ"ז סי' ע"ו שמסכים עם פר"ח אך כתב שדוקא שיהיו מחוברים למעלה כאצבע וכן למטה כאצבע ולא פחות וע"ש בב"א שער או"ה שאלה י"ד סי' כ' שסיים בצ"ע כיון שמצא בתב"ש שהחמיר בזה ולא הביא שם בשם שארי אחרונים שמחמירים וע"כ בלא הפ"מ בודאי אין להכשיר ובהפ"מ צ"ע בזה : **יח או ב' קנים** · יש מיני אווזות שלפעמים בקנה שלו באמצע יוצא כעין קנה אחר אלא שאינה עשויה חוליות כדרך הקנה ועשוי כעין לול והוא חלול וחוזר ומתחבר לקנה כתב בבל"י

ס"ק

מקור חיים

חילון כמש"כ בא"ה שם דאם יש קוץ או מחט תחוב בחילון [ועור הגוחר שלם מבחוץ · משבלות] טריפה משום דרוב בליעות דרך הושט · וממ"נ אי מושט אתא הרי ניקבו ב' העורות ואי מבפנים הרי ניקב א' מהאברים הפנימים ומשום הכי הוא כ"ש אלא אפי' ניקב הפנימי לחוד דהשתא י"ל שמא לא עבר עדיין לחוץ מ"מ טריפה כיון דושט אין לו בדיקה מבחוץ [כ"ה כונת רמ"א לפי' הט"ז] · אבל כבר כתב התב"ש ס"ק ח' דדוחק לפרש כן ברמ"א דהיה לו לפרש כן בהדיא כיון דאין טעם ניקב חילון גלוי לכל והוה לי' למימר לא מיבעיא חילון דיש לחוש שבא דרך פנים כיון דאין כאן ריעותא בעור הגוחר אלא אפי' רק הפנימי · ותו קשה דהכא מיירי בספק ע"י חולי או ע"י קוץ ורמ"א פסק בסי' כ"א ס"א דספק ע"י חולי וכו' כשר עכ"ל תב"ש שם בקולר · ואני מוסיף דבלא"ה א"א לפרש כן דברי רמ"א דהא מקור דברי רמ"א נובע מדברי התוס' והרא"ש שהעתקתי בס"ק הקודם ובס"ק ס"ז עפ"י קושיתם על שיטת רש"י דס"ל דושט אין לו בדיקה מבחוץ גם לענין נקב האיך יפרש לשון הש"ס ניקב זה בלא זה כשר משמע נמי פנימי בלא חילון ולרש"י הא ס"ל דאין בדיקה בחילון ואהא תירצו דמיירי ע"י חולי · משמע להדיא הא ניקב החילון בלא פנימי בודאי כשר אפי' שלא ע"י חולי וכן משמע בש"ע ס"ז שכ' וז"ל ולענין נקב נמי אין לושט בדיקה מבחוץ אלא מבפנים עכ"ל משמע להדיא הא מבפנים יש בדיקה אם ניקב החילון לבד · ולכן בפשטות דברי רמ"א נכונים דברי הש"ך דה"ק רמ"א וקאי על מש"כ ניקב א' מהן כשרה [משמע איזה שיהי'] ומשמע דפנימי בלא חילון ג"כ כשר עלה קאמר הרב דדוקא דניכר דניקב ע"י חולי · אבל אם יש לחוש דניקב ע"י קוץ או מחט אפי' לא ניקב רק הפנימי לחוד טריפה עפ"י הדין משום דקיי"ל כשיטת רש"י [כט"ז] דגם לענין נקב אין לושט בדיקה מבחוץ · אבל כשניקב החילון לבד כשר ע"י בדיקה מבפנים כמפורש בש"ס ניקב זה בלא זה כשר וכן משמע מש"ע סעי' ז' וכמש"כ לעיל בסמוך · אך מש"כ הש"ך דגם לדידן דאין אנו בקיאים בבדיקה הדין כן דמ"מ במקום ידוע בקיאים גם אנו כבר השיגו עליו האחרונים התב"ש השיג עליו מסי' ל"ד ס"ט גבי גרגרת משמע שם דאפי' במקום ידוע א"א בקיאים גם הפלתי ס"ק ה' השיג עליו מסי' ל"ט ס"ד דכתב רמ"א שם גבי סרכא דאין אנו בקיאים והתם ג"כ מקום ידוע [ומה שהביא הש"ך ראי' מביה"כ עי' שפ"ד ס"ק ז' באמצע הס"ק ד"ה ועדיין יש להקשות וכו' מה שתירץ פ"ז וע"ש מה שמחלק בזה] · רק העיקר כמש"כ התב"ש שם דרמ"א לא איירי כאן רק עפ"י עיקרא דדינא עפ"י דינא דש"ס ופוסקים קדמונים דהוו בקיאי בבדיקות ואפ"ה אינו כשר כ"א בניקב החילון לבד דאז יבדקו הושט מבפנים כמו כממשמש קועי' דמא · אבל ניקב מבפנים ע"י קוץ פסק רמ"א כרש"י דס"ל דאפילו לדינא דש"ס אין לו בדיקה מבחוץ · ולא איירי רמ"א כאן במה שנהגו להחמיר לדידן דלא בקיאים בבדיקה בנקב קטן אפי' בפנים · וסמך אמש"כ בזה בכמה מקומות [בסי' כ"ג ובסי' זה ס"ח ובסי' ל"ד ס"ט] · ומיהו כתחב ביד בקוץ וכוון רק בעור החילון של ושט בהא מהני אף לדידן שיהפכנו ויבדקנו מבפנים וכ"כ בתב"ש וכה"ג כתב בכרו"פ ע"ש : (יג) **עורות אלו** וכו' **ואם נתחלפו** וכו' · פא"ט (דף מ"ג א') אמר רבה [כ"א ברי"ף ורא"ש רבה בה"א] ב' עורות יש לו לושט חילון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה וכו' [ופריך] למה לי' למימר חילון אדום וכו' דאי חליף טריפה ועי' ס"ק ז' : (יד) **וכן אם שניהם אדומים או** וכו' · כתב הרא"ש פ' א"ט סי' ב' וז"ל ואם שניהם אדומים או לבנים כתב בעל העיטור דמסתבר דכשרה דא' מהן לקה וחבירו מגין עליו וה"ל כניקב זה בלא זה [וכתב עליו הרא"ש] ואיכא מ"ד דטריפה וכן נ"ל דל"ד לנקב קטן דחבריה מגין עליו אבל כאן שכולו לקוי אין מתקיים ע"י השני עכ"ל הרא"ש וכתב הש"ך ומדכתב הרא"ש שכולו לקוי משמע דוקא כולו הא מקצתו שרי ומיהו רובו ככולו · וכתב ב"י בשם הרשב"א שמן הסברא הי' נראה דוקא שנתחלפו שניהם אבל אם נתחלף א' מהן כגון ששניהם אדומים או לבנים כשרה וכן נראה מדברי רש"י [פא"ט (דף מ"ג ע"א) ד"ה לא תיפוק וכו'] שכתב והליף דב' קרומים דושט שניהם נטולים ממקום שראוים להיות שם ואין לך נקובה גדולה מזו אבל ראיתי בתוס' שנסתפקו בזה וראוי לחוש לדבריהם עכ"ל רשב"א וכתב ב"י וכיון שהרשב"א והרא"ש חוששין לאיסור הכי נקטינן וכן סתם פה בש"ע · והט"ז סק"י בשם רש"ל מיקל בשניהם לבנים ע"ש וכתב כן בשם א"ז ור"י ע"ש · וכ"כ בהג"א פא"ט סי' ב' ד"ה ורש"י פי' דב' לבנים כשר · והגר"א ציין על מש"כ בש"ע שניהם אדומים וכו' וז"ל כן פירש הרא"ש דאי חליף אפי' חד מינייהו טריפה אבל להלכה פי' הראשון שנתחלפו שניהם עיקר וכן בעה"ע מכשיר וכן בהג"א פא"ט סי' ב' וכ"כ ת"ה מדברי רש"י אלא שכתב שיש להחמיר כיון שהתוס' נסתפקו אבל בהג"א כתב משמם [ר"ל בשם תוס' ור"י] להכשיר · וגם מש"כ הרא"ש לחלק דל"ד ניטל מקצתו לניטל כולו ליתא דהא בריאה מכשרינן אף בניטל כולו כמש"כ בפא"ט (דף מ"ו ב') האי ריאה דאיגליד כאהינא סומקא כשרה ולקה לא גרע מניטל וכו' וגם זה אין לומר דע"י לקותא ילקה גם חבירו דא"כ אפי' בניקב נמי וכמש"כ בש"ס פא"ט (מ"ו ב') · וליטנא דחליף משמע כמו כל חליפין וכמו בריאה פא"ט (דף מ"ז א') ע"ש ועי' בברכות פ' הרואה (דף ס"א ב') [קיבה ישנה אף ניעור] ניעור הישן ישן הניעור נימוק והולך לו ושם לכאורה יותר משמע א' מהן ואעפי"כ פירשו תנא אם שניהם ישנים או שניהם ניעורים מיד מת · וכן בריאה פא"ט (דף מ"ז א') חליף שאם בשניהם ג' אונות כשרה וכן עיקר [עכ"ל הגר"א] : (טו) **אם יש לו שני ושטים** וכו' · כמש"כ בפ' א"ט (דף נ"א ב') [הגר"א] פי' דשם איתא תנן התם

בכורות

(בכורות דף מ' ע"א) בהמה בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא שלש הרי זה מום א"ר הונא לא שנו [דרק שהוא מום לגבוה הא להדיוט שרי· רש"י] אלא שחסר ויתר ביד [ברגלים הסמוך לראש] אבל חסר ויתר ברגל טריפה נמי הויא מ"ט כל יתר כנטול דמי [עכ"ל הש"ס] פרש"י יתר א' כחסר אחת וכו' ע"ש:

סעיף ו

(טז) ושט אין לו בדיקה (יז) מבחוץ אצל דרוסה שצריכה בדיקה מפני שכיון שהוא אדום אין אודם הארס ניכר בו (יח) כיצד יעשה יט אם עוף הוא כ בודק הקנה מבחוץ ושוחטו ואח"כ מהפך הושט ובודקו מבפנים (יט) ואם בהמה היא אין לה תקנה:

הג"ה ולדידן דאין אנו בקיאין בבדיקה אף עוף אין לו תקנה:

סעיף ז

(כ) ולענין נקב נמי כא אין לושט בדיקה מבחוץ אלא מבפנים:

סעיף ח

(כא) עוף הבא לפנינו וצוארו מלוכלך בדם אין חוששין לספק דרוסה לבדוק כל החלל אבל חוששין לספק נקובה כב לבדוק מקום המלוכלך:

הג"ה (כב) ויש אוסרין כל עוף או בהמה כג דצוארה מלוכלך בדם דחיישינן לנקיבת הושט ואין אנו בקיאים (הג"א פא"ט בשם א"ז) וכן המנהג:

נמצא

(טז) ושט אין לו בדיקה מבחוץ אצל דרוסה· כדי להבין מקור הדברים הנאמרים בסעיף זה ושאח"ז· נעתיק בקוצר לשון הש"ס והפוסקים הנצרכים לזה· בפ' השוחט (דף כ"ח סוף ע"א) איתא ההוא בר אווזא דהוה בי רבא אתא כי ממסמס קועיה דמא· א' רבא היכי ניעבד [שם ע"ב] נשחטי' והדר נבדקי' דילמא במקום נקב שחט· נבדקי' והדר נשחטי' הא"ר ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים א"ל ר' יוסף בריה [דרבא] נבדקי' לקנה ונשחטיה לקנה ולכשריה והדר ליפכיה לושט ולבדקי' [עכ"ל הש"ס שם] פרש"י ממסמס וכו' מלוכלך נוארו בדם· וצריך לבדוק בסימנים שמא נפסק הקנה או ניקב הושט· ומשום ספק דרוסה לא בעי למיבדקי' דתלינן בכלבא או בקניא כדאמרי' התם (לקמן דף נ"ג א') ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא [ועי' ס"ק כ"א]· ושט אין לו בדיקה מבחוץ לפי שהוא טריפה בנקב משהו ואינו ניכר וטיפת דם נכנסת לו בפנים בנקב ואינו ניכר אבל קרום הפנימי' לבן הוא וטיפת דם ניכרת בו אבל החיצון אדום [עכ"ל רש"י כאן פ' השוחט] וכ"כ רש"י בפא"ט (דף מ"ג ב' ד"ה מאי שנא מס"ד וכו' ע"ש) דגם לענין נקב אין לושט בדיקה מבחוץ והתוס' שם (דף כ"ח א') ד"ה אתא וכו' כתבו וז"ל וריב"א מפרש דהכא בשמעתין הוא משום ספק דרוסה וא"ש דקאמר ושט אין לו בדיקה מבחוץ משום דאין אדמומית הארס ניכרת בעור החיצון מפני שהוא אדום אבל לענין נקב יש בדיקה אף בחיצון וכ"מ בפא"ט (דף מ"ג א') דקאמר התם ושט אין לו בדיקה מבחוץ מאי נ"מ לספק דרוסה ולא קאמר לספק נקובה [ועי' מש"כ בס"ק כ' בשם הגר"א תי' על קושיא זו] ועוד אמרי' (בפא"ט שם) שני עורות יש לו לושט ניקב זה בלא זה כשר [משמע פנימי בלא חיצון וחיצון בלא פנימי] וכשניקב הפנימי היכי ידעינן אי ניקב החיצון או לא כיון דאין לו בדיקה מבחוץ ודוחק לומר כגון שניקב הפנימי ע"י חולי והחיצון אין ניכר שום חולי [עכ"ל התוס']· וגרסי' בפא"ט (דף מ"ג סוף ע"א וריש ע"ב) וא"ר ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים למאי נ"מ לספק דרוסה· ההוא ספק דרוסה דאתאי לקמיה דרבה הוה קבדיק לי' רבה לושט מאבראי א"ל אביי והא מר הוא דא' ושט אין לו בדיקה [מבחוץ] אלא מבפנים אפכיה רבה וכו' ורבה נמי לחדודי וכו' [עכ"ל הש"ס] ופרש"י [ד"ה ההוא ס' דרוסה] אם עוף היה בודק הקנה תחלה כדאמרי' בפ' שני (דף כ"ח ב') ושחט הקנה והכשירו ואח"כ בדק הושט· ואם בהמה היא נמי אית בה תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דילמא במקום נקב שחט· אבל לגבי דרוסה כיון דבמקומו מאדים אפי' שחט בו יש היכר במשהו עכ"ל רש"י וכתבו התוס' שם (מ"ג ב') ד"ה ההוא ספק דרוסה פי' בקונ' דבבהמה נמי איכא תקנתא וכו' ולפי מה שפי' בפ"ב (דף כ"ח) ד"ה אתא וכו' גבי בר אווזא דקאמר נשחטי' לושט דילמא במקום נקב שחט דבספק דרוסה איירי לא יתכן לומר כן עכ"ל תוס' וע"ל ס"ק י"ט שהלכה כתוס' דבבהמה אין לה תקנה כי רבים חולקים על רש"י: (יז) מבחוץ אצל דרוסה· הוא מימרא דרבה פא"ט (דף מ"ג א') שהבאתי בס"ק הקודם ובין לפי' רש"י ובין לפי' תוס' בדרוסה ודאי אין לו בדיקה מבחוץ ולא פליגי רש"י ותוס' אלא לענין נקב כמו שבארתי בס"ק הקודם: (יח) כיצד יעשה וכו'· כדאמר ר' יוסף ברי' דרבא פ' השוחט (ד' כ"ח ב') ועי' ס"ק ט"ז נבדקי' לקנה ונשחטיה לקנה ולכשרי' והדר לפכוה לושט ולבדקי' א"ר חכים ברי בטרפית כר"י· עכ"ל הש"ס: (יט) ואם בהמה היא אין לה תקנה· ודלא כרש"י פא"ט (דף מ"ג ב') ד"ה ההוא וכו' שהעתקתי בס"ק ט"ז שסובר שבדרוסה יש תקנה לבדוק אחר השחיטה אף בבהמה ע"ש [והתוס' שם חולקים על רש"י כמש"כ בס"ק ט"ז] והטור כתב כן בשם בעל העיטור שסובר כרש"י וכתב עליו הטור וז"ל ודבר קשה להתיר בבהמה שהוא מתלכלך בדם השחיטה ואין קורט של הארס ניכר בו עכ"ל הטור וגם התוס' חולקים כמש"כ וכתב הב"י שגם הרשב"א הכריע דלא כרש"י וכתב שכן נראה מדברי הרא"ש וע"כ סתם פה בש"ע דלא כרש"י· וז"ל הגר"א בי' רש"י דאף בנקב אין בדיקה מבחוץ· וסובר דבדרוסה יש בדיקה אחר השחיטה ויש תקנה אף בבהמה וכ"כ הטור בשם בעה"ע וכ"כ הר"ן בשם הרא"ה וכ"כ בת"ה בשם י"א· אבל הרשב"א הכריע דבבהמה אין לה בדיקה· ודעת תוס' דבנקב יש בדיקה אף מבחוץ· אבל בת"ה ובשארי פוסקים הסכימו לרש"י בזה [דאף לנקב אין בדיקה לושט מבחוץ כמש"כ בש"ע ס"ז ע"ש] ושיטה אחרת דבנקב במקום ידוע יש בדיקה אבל במקום שאין ידוע אין בדיקה והיינו דיעה זו בטור עכ"ל: (כ) ולענין נקב נמי וכו'· כבר נתבאר בס"ק ט"ז ובס"ק י"ט שזהו שיטת רש"י במימרא דרבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ [בפ' השוחט (דף כ"ח ע"ב) ובפרק א"ט מ"ג א' ע"ש] ועי' רש"י שם ושם ודלא כפי' ריב"א שמפרש ש"ס הנ"ל לענין דרוסה דוקא אבל לענין נקב יש בדיקה גם מבחוץ וכבר כתבתי בס"ק הקודם שהסכמת הפוסקים כרש"י בזה והא דנקט הש"ס בפ' א"ט שם וג"מ לספק דרוסה [ולא נקט ספק נקובה כמו שהקשו התוס' בפ' השוחט שם שהעתקתי בס"ק ט"ז] י"ל דאגב אורחא קמ"ל כמ"ד חוששין לספק דרוסה ולהכי נקט לספק דרוסה ולא קאמר נ"מ לודאי דרוסה [רשב"א והגר"א]: (כא) עוף וכו' אין חוששין וכו' אבל חוששין וכו'· בר"פ השוחט (דף כ"ח סוף ע"א וריש ע"ב) ההוא בר אווזא דממסמס קועי' דמא א"ר היכי ניעביד נשחטי' והדר נבדקי' וכו' [העתקתי בס"ק ט"ז] פרש"י שם ומשום ספק דרוסה לא בעי למבדקי' דתלינן בכלבא או בקניא וכו' [העתקתי שם] וכתבו התוס' שם ד"ה אתא וא"ת למאי נ"מ הא אפי' קניא בעי בדיקה וי"ל דנ"מ דאי הוה תלינן בשונרא הוה צריך בדיקה כנגד כל החלל אע"ג דליכא ריעותא אלא כנגד הסימנים [ובקניא אין צריך בדיקה אלא כנגד מקום הקניא]· נמצא מש"כ בש"ע פה הוא דעת רש"י וכפי הנ"מ שכתבו התוס' הנ"ל לדבריו: (כב) ויש אוסרין וכו' וא"א בקיאים· כ"כ בהג"א ר"פ א"ט סי' ד' וז"ל

ס"ק י' שכשר אף לרמ"א מה"ט כיון שאין חוליות כדרך. הקנה לא נקרא גרגרת· וקנה של בר אווזא הזכרים יש בהם שינוי שעשוי כב' קנים ורובם איתנייהו כך ואינם ב' קנים. ממש ומותר [עכ"ל כרתי ס"ק י"א] ובבל"י שם כתב בשם ע"י דדוקא בזכרים אורחא הוא וכשר· אבל נקבות לאו אורחא הוא והעיד כן בשם הט"ז ע"ש וגם בתב"ש ס"ק ט' מחמיר וכתב דגם בבר אווזות הזכרים אין להכשיר דוקא היכא דידוע שמנהגן להכשיר אבל מהסתם אין לסמוך ולהקל בספק ודוקא בזכרים ולא בנקבות ע"ש: יט אם עוף הוא· פי' שהכשירו בסימן אחד בדיעבד והכא כיון שאין לו היתר בלא"ה כדיעבד דמי [ש"ך בשם הפוסקים]: כ בודק הקנה· פי' קורע קצת בעור תחלה ומשם יוכל לבדוק הקנה במקום שחיטה [ט"ז ס"ק י"א]: כא אין לושט בדיקה מבחוץ· הטעם כתב רש"י [הבאתיו במ"ח ס"ק ט"ז] משום שמא נכנס טיפת דם בנקב וע"כ אינו ניכר מבחוץ כיון שעור החיצון של ושט אדום: כב לבדוק מקום המלוכלך· פי' לבדוק מבפנים כנגד מקום המלוכלך דאילו מבחוץ הא נתבאר בס"ז דגם לענין נקב אין לושט בדיקה מבחוץ [ש"ך ס"ק ט"ו]: כג דצוארה מלוכלך בדם· א) וכתב במ"ז ס"ק י"ג דוקא שנקרע הצואר מבחוץ אבל אם לא נקרע הצואר מבחוץ אלא כמלא לכלוך דם אחר השחיטה סביב הושט מבפנים אין שום חשש בזה וזה כשר אף לדידן [עכ"ל ט"ז] וכ"כ בפ"ת ס"ק ד' בשם תשו' מעיל לדקה סי' ל"ח שאין להחמיר בזה ונכון לפסוק כן· ב) כ' משבצות ס"ק י"ג באווזות שמלעיטין וניקב עור הפנימי אם קורע דם מבחוץ ניכר פשיטא דטריפה ואפי' זה שלא כנגד זה יש להוש· ג) וכתב משבצות ס"ק י"ב דגגו של זפק נידון כושט ואין שם אלא עור א' ולבן מבחוץ [ועי' סי' כ'] א"כ אם נתחב קוץ בגגו ורואין שאין ניקב מבחוץ ובמקום ידוע יש בדיקה כמש"כ הש"ך ס"ק ז' וא"כ י"ל דכשרה בהפ"ת כמו המסס דאין לה אלא עור א' ואפי"ה כשרה בהפ"מ כמש"כ בסי' מ"ח ס"ז בהג"ה וה"ה כאן ולדינא צ"ע כי שמא חיישינן כאן שמא הבריא [עכ"ל משבצות] ואני הבאתי לעיל בי"א ס"ק י"ד אות ב' בשם תב"ש וכרו"פ שחולקים על הש"ך וס"ל דגם במקום ידוע אין אנו בקיאים בבדיקה· וא"כ הכא בודאי טרפה אפי' בהפ"מ ודלא כמשבצות· ד) כתב בתשו' גוב"י ח' יור"ד סי' כ"ג בעוף שנקרו עופות עור הראש ממול עורף וכתב להתיר כי מי שהחזיר הסימנים לאחוריו לחוש לנקיבת הושט אך צריך לעיין בהניקר אם לא נכנס בעומק מן הלדדים ואם לא נראה שום ריעותא בבשר שמן הלדדים בעומק שרי (פ"ת ס"ק ה')

ואין

סעיף ט (כג) נמצא קוץ בושט לארכו כד (כד) או לרחבו ואינו תחוב בו כשרה כה (אם אין עליו קורט דם מבחוץ (טור והגמ"יי)) (כה) אבל אם הוא כו תחוב בו אסורה כז (כו) אפילו אין שם קורט דם דחיישינן שמא ניקב הושט כח (כז) והבריא ונתרפא ואינו ניכר:

הג"ה כט (כח) ויש מכשירין אם אין קורט דם מבחוץ (כט) דלא חיישינן שמא

ס'): כד או לרחבו ואינו תחוב בו וכו' אבל אם הוא תחוב וכו' · א) ואם נמצא קוץ בושט בפנים ואינו יודע אם היה תחוב בו או לא אם נמצא לארכו כשר לכ"ע · ואם נמצא לרחבו ואינו יודע אם היה תחוב דעת הש"ך ס"ק ע"ז להחמיר דכיון דנמצא לרחבו מסתמא הי' תחוב בו ואסור והכרו"פ העלה דאין להחמיר בזה ע"ש · ב) ומיהו כתב התב"ש דדוקא אם נמצא לרחבו בריות כשר · אבל אם מונח כבריות ב' ראשי הקוץ מוחזקים בדפני הושט ואין זזים ממקומם כ"א קצת בכח גברא הנוטלן ממקומם חיישי' כיון דדרך הושט להמשך לארכו וקוץ זה אין מתהפך נוקב הוא [עכ"ל תב"ש ס"ק י"א בקולר ע"ש] ומשמע מספ"ד ס"ק ע"ז שמסכים לדבריו ע"ש · ג) ונמלה שנמצאת בושט והיתה אוכלת מהלה עור פנימי דעת פר"ח ס"ק י"ז דכשר אף להמחבר דחיים שמא הבריא דשאני קוץ דהוה מידי דשכיח שיקוב להוץ וכיון דאכלה בי' וכו' מגוי שיחזור לאחוריו משא"כ הכא שלא ניקבה אלא אכלה וכו' ע"ש ובכרתי סוף ס"ק ע"ז הסכים לדבריו שכן עיקר · ד) ובבל"י ס"ק י"ג מחמיר בזה ע"ש ובתב"ש ס"ק י"ג הקיל בזה בהפ"מ וסיים בתב"ש שם דכ"ז דוקא אם לא ניקבה עור הפנימי מעבר אל עבר · אבל אם הנמלה ניקבה כל עור הפנימי אז אסור אף בהפ"מ משום דאין בדיקה בעור החיצון ע"ש: כה אם אין עליו ק"ד מבחוץ · משמע להדיא הא יש ק"ד מבחוץ אסור אף בנמצא קוץ ולא תחוב · ודעת הש"ך ס"ק י"ז נוטה להכשיר בנמצא ולא תחוב אף אם יש ק"ד מבחוץ ע"ש · וט"ז ופר"ח מחמירים אפי' רק יש ק"ד מבפנים אף בנמצא ולא תחוב וכ"ד בל"י ס"ק י"ג ע"ש ובאה"ע ס"ק י"ב פסק כש"ך ע"ש ועי' בח"א כלל ע"ז סי' א' כתב דכ"ל להקל בהפ"מ בנמצא קוץ מבחוץ אם אינו תחוב ולפעג"ד נראה בנמצא ק"ד מבפנים יש להקל בהפ"מ אבל בנמצא ק"ד מבחוץ קשה להקל בזה אף בהפ"מ כי רבו המחמירים בזה וגם רמ"א נחמיר בזה וצ"ע: כו תחוב בו אסורה · כתב הש"ך בשם סמ"ק וב"ח אפי' נתחב קצת ולא ניקב עור הפנימי מעבר אל עבר מיקרי תחוב ואסור וכ"כ פר"ח וכרו"פ ועי' ס"ק שאח"ז: כז אפי' אין שם ק"ד · פי' אפי' אין ק"ד גם בפנימי מ"מ אסור בתחוב ול"ד לביה"כ דכאן בושט דמתוך שאוכלים ומשקים תדיר שם עוברים ושוטפים את הק"ד והלכך חיישי' שמא הבריא (פי' ניקב) ונתרפא ואינו ניכר ולכן אפי' אם יפריד ב' העורות ורואין שאפי' הפנימי לא ניקב מעל"ע טרפה [ש"ך ס"ק כ'] וכמש"כ בס"ק הקודם: כח והבריא ונתרפא · ועי' מ"ח סוף ס"ק כ"ג בשם תוס' והרא"ש והר"ן דדוקא בניקב ע"י קוץ ומחט חיישי' שמא הבריא אבל אם ניקב ע"י חולי וניכר שלא שלט כלל בחיצון לא חיישי' שמא הבריא ע"ש: כט ויש מכשירין וכו' · פי' דהם מכשירים אפי' בתחוב ואפי' אם יש ק"ד מבפנים אם אין מבחוץ ועי' ס"ק ל"א דלא קיי"ל כיש

ואין אנו בקיאים בבדיקת הושט וכל עוף דאתי לקמן וממשמש קוטי' דמא אני אוסרו · א"ו עכ"ל הג"א: (כג) נמצא קוץ בושט כו' ואינו תחוב וכו' · בפ' א"ט (דף מ"ג ב') א' עולא ישב לו קוץ בושט אין חוששין שמא הבריא [ופריך הש"ס] ולעולא מאי שנא מספק דרוסה [ומשני] קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה וכו' יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' כהנא ויתיב וקאמר נמצאת [כלא תחיבה · רש"י] איתמר אבל ישב חיישי' [שמא שני העורות ניקבו והבריא החיצון · רש"י] א"ל ר"כ לא תליתו ליה ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריך לי' לעולא [לאשמועינן] דכולהו חיוי ברייתא קולי אכלן עכ"ל הש"ס ופרש"י ד"ה ישב לו קוץ ונתחב לתוך הושט ואינו נראה נקובתו מבחוץ וקורט דם אין בה בפנים [ותוס' שם ד"ה ישב כתבו וז"ל וגראה דאין לחוש אפי' יש מבפנים [ק"ד] אם אין בחוץ כיון דלא חיישי' [לעולא] שמא הבריא · עכ"ל תוס'] אין חוששין שמא נקב היה והבריא והוה קרום שעלה מחמת מכה בושט ואינו קרוס ואני שמעתי והבריא לשון ניקב [כמו וברא אותהן בחרבותם · יחזקאל כ"ג] · מ"ש מספק דרוסה דמשום דעל אריה ביגייהו אמרי' שמא דרס ומצריכין לי' בדיקה והכא אי אפשר למיבדקא דנקב משהו בעור חילון של ושט לא מינכר קסבר [עולא] אין חוששין לס"ד דפלוגתא דרב ושמואל היא בפרקין (דף נ"ג א') עכ"ל רש"י ז"ל ועי' רא"ש פא"ט סי' ד' שמפרש קושיית הש"ס מ"ש מס' דרוסה באופן אחר ע"ש וסיים הרא"ש שם קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה · ולקמן בפרקין (דף נ"ג ע"א) פסקי' דחוששין לס' דרוסה הילכך פסק ר' אלפס דאם ישב לו קוץ בושט חוששין שמא הבריא [וכ"כ בתוס' (דף מ"ג ב') ד"ה קסבר וכו' כהרי"ף וע"כ תמיהני על מש"כ בהג"א שם סד"ה וא"א בקיאים וכו' · שמתוס' משמע דהלכה כעולא והלא בתוס' מבואר ההיפך ואפשר שכיונו לתוס' אחרים] ורא"ן זקני פסק כעולא [וכ"כ בהג"א שם בשם ס' התרומה דפ' כעולא] · והביא ראי' ממחט שנמצא בביה"כ מג"א כשרה ולא חיישי' שמא הבריא [ועי' בתב"ש ס"ק ע"ו שהביא בשם הרשב"א שדחה ראיה זו שגם בביה"כ מש"א מגד א' כשרה פי' בבדיקה שצריך לבדוק אם לא ניקב מעל"ע והכא בושט דאין לו בדיקה בחוץ אסורה ועי' מ"ח ס"ק כ"ו הבאתי שגם הגר"א סתר ראי' זו] והא דחוששין לס' דרוסה משום שיש רגלים לדבר וגם שכיחא ואפשר דר' אלפס מחלק וכו' וסיים דמסתבר לו כפי' הרא"ן עכ"ל הרא"ש והטור כתב דרוב הפוסקים פסקו דלא כעולא עכ"ל והיינו דעת הרי"ף ורמב"ם ורשב"א ותוס' וכתב הב"י דהכי נקטינן להלכה · וכתב ב"י בשם הר"ן דדוקא ע"י קוץ הוא דחיישי' שמא הבריא אבל ניקב פנימי ע"י חולי לא חיישי' שמא ניקב החיצון [ועי' מ"ח סי' מ"ח ס"ק ע"ז] דאל"כ ניקב זה בלא זה היכי משכחת לה [ר"ל לפרש"י שפי' דגם לענין נקב אין לושט בדיקה מבחוץ והכי קיי"ל כמש"כ בש"ע ס"ז] וכ"כ הרא"ש פא"ט סי' ד' בתירוצו על רש"י דמשכחת לה שניקב ע"י חולי ורואין שלא שלט כלל החולי בחיצון ע"ש וכה"ג כתבו התוס' בפ' השוחט [דף כ"ח ע"ב בתוס' ד"ה כי אתא שם ע"א]: (כד) או לרחבו · כ"כ בטור וכ"כ בהג"א פא"ט סי' ד' וז"ל ישב לו קוץ פירוש נתחב וכו' אבל אם אין נתחב אלא כך מונח אפי' גופו של קוץ לרחבו של ושט כשרה · א"ו [עכ"ל הג"א] וכ"כ הש"ך בשם או"ה [והטעם כתב הש"ך כיון דאי' בש"ס דדרך הבהמות לאכול קוצים והילכך כל כמה דאינו תחוב לא מחזקי' ריעותא] ונלפע"ד דכן משמע בש"ס שהבאתי בס"ק הקודם דא"ל ר' כהנא לא תליתו ליה ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריך לי' לעולא [לאשמועי'] דכולהו חיוי ברייתא קולי אכלן עכ"ל הש"ס (דף מ"ג ב') ואם איתא דיש חילוק בין נמצא לארכו או לרחבו · י"ל דעולא מודה בישב דאסור ועולא דמתיר בנמצא איירי ודקשיא לך מאי קמ"ל עולא · י"ל דעולא קמ"ל דגם בנמצא לרחבו שרי אלא ע"כ דגם בנמצא לרחבו אין שום רבותא להתיר אלא עולא קמ"ל דגם בישב שרי · ומיהו יש לדחות די"ל להיפך דהש"ס סובר דנמצא לרחבו ואינו תחוב דומה לישב לארכו ותחוב קצת ומיהו יותר מסתבר כמש"כ מעיקרא: (כה) אבל אם הוא תחוב בו אסורה · ככר נתבאר בס"ק כ"ג דרוב הפוסקים לא פסקו כעולא מדמשני הש"ס קסבר עולא אין חוששין לס' דרוסה · ואנן קיי"ל דחוששין לס' דרוסה: (כו) אפי' אין שם ק"ד · פי' אפי' אם גם בפנים אין ק"ד אסור בתחוב כ"כ הש"ך וכ"כ הב"י בשם גדולי הפוסקים ול"ד לביה"כ דושט מתוך שאוכלים ומשקים תדיר שם עוברים ושוטפים אבל בביה"כ כיון דמינח נייח אם איתא דמחיים הי' נמצא ק"ד [הר"ן ורשב"א וש"פ]: (כז) והבריא ונתרפא · ז"ל הגר"א עי' ברש"י [פ' א"ט (ד' מ"ג ב') ד"ה אין חוששין] ב' פירושים על הבריא [וז"ל רש"י שם אין חוששין שמא נקב היה והבריא והוה קרום שעלה מחמת מכה בושט ואינו קרוס · ואני שמעתי והבריא לשון ניקב כמו וכו' (העתקתי לעיל ס"ק כ"ג)] ונראה שתלוי במחלוקת הנ"ל דסעיף ז' אם אין בדיקה [לושט] מבחוץ אגל נקב [כפי' רש"י והכי קיי"ל כמש"כ בס"ז] אין צריך לומר שמא נתרפא וכזה נסתר ראיית רא"ן ורא"ש דקיי"ל כעולא מביה"כ [העתקתי בס"ק כ"ג דשאני ביה"כ] דשם ניכר מבחוץ [ומש"כ גבי ביה"כ כשרה · פי' בבדיקה אם לא ניקב מעל"ע וכמש"כ שם בשם הרשב"א ע"ש] משא"כ כאן [ואי יש בדיקה לושט מבחוץ כפי' התוס' פ' השוחט (דף כ"ח א') ד"ה אתא וכו' ע"ש צריך לפרש הבריא נתרפא] ולכן דברי הש"ע צ"ע [פי' הלא בש"ע בס"ז פסק כפי' רש"י דגם לענין נקב אין לושט בדיקה מבחוץ וא"כ קשה למה הוצרך לטעם דנתרפא · וכן הקשה בש"ך ס"ק כ'] ואף שבש"ך דחק עצמו דבריו אין נראין ועי' בטור עכ"ל הגר"א עם תוס' ביאור מצלי · פי' שבש"ך שם תירץ דמש"ה צריך לטעם דנתרפא דאל"כ תיהני לי' בדיקה כשמפרידין ב' העורות ורואים שגם הפנימי לא ניקב מעל"ע דאז פשיטא שהחילון לא ניקב כלל אבל אי חיישי' שמא נתרפא טריפה [עכ"ל ש"ך] וע"ז רמז הגר"א לעיין בטור שבטור לא משמע כן · דז"ל הטור יש מפרשים הבריא ניקב וצריך בדיקה למ"ד ושט יש לו בדיקה וי"מ הבריא מלשון בריא שמא ניקב ונתרפא ולא מהני בדיקה לכ"ע [עכ"ל] ומדכתב הטור כפי' הא' י"מ הבריא ניקב וצריך בדיקה למ"ד ושט יש לו בדיקה לא מהני אפי' לפי' הא' דפי' הבריא ניקב [ולא חיישי' לנתרפא] מוכח דמיירי שניקב כל עור הפנימי ודלא כש"ך ובאמת אף שדברי הש"ך נכונים לדינא שלמ"ד דחוששין שמא נתרפא אסור אף אם לא ניקב כל עור הפנימי · מ"מ בש"ס לא מיירי על אופן זה דעולא דמכשיר [בישב קוץ בושט] דס"ל דלא חיישי' שמא הבריא מכשיר אפי' בניקב כל עור הפנימי כדמשמע ברש"י כמש"כ לקמן ס"ק כ"ט ע"ש: (כח) ויש מכשירין וכו' · ככר נתבאר בס"ק כ"ג שזה הוא שיטת רא"ן ובעה"ת ורא"ש שפסקו כעולא וככר כתבתי שם שהרי"ף ורמב"ם ורשב"א ותוס' וש"פ חולקים עליהם והכריע הב"י כותייהו לאיסור וכ"ד רמ"א וכמש"כ בי"א ס"ק ל"א: (כט) דלא חיישי' שמא הבריא וכו' · [א] והא דאיתא בש"ד בהג"ה דאם יש לחוש שניקב רק הפנימי

ע"ו

ע"י הקוץ דטריפה דחיישי' שמא ניקב גם החיצון וושט אין לו בדיקה מבחוץ לא קשה מידי כמש"כ הרא"ש בפ' א"ט סי' ד' וז"ל ולפרש"י [שסובר דגם לענין נקב אין לושט בדיקה מבחוץ] קשה דניקב זה בלא זה [דכשר] היכי משכחת לה [דמשמע דגם אם ניקב פנימי בלא חיצון כשר] דאם ניקב מבפנים יש לנו לחוש שמא ניקב גם החיצון כדאמר בקוץ למאן דחייש לספק דרוסה [פי' להפוסקים דפסקו דלא כעולא] ואפי' למאן דלא חייש לקוץ [היינו לעולא ועי' ס"ק כ"ג] היינו לפי שמוצאין אותו תחוב בעור הפנימי לבד [פי' כיון דעתה תחוב וחזינן דלא ניקב מעל"ע לא חיישינן שהיה מעל"ע וחזר דמי החזירו] אבל כשמוצאין נקב בפנימי [פי' ואין תחוב שם קוץ או מחט] יש לחוש שמא גם החיצון ניקב ואין לו בדיקה [עכ"ל הרא"ש] מוכח להדיא מהרא"ש הנ"ל שהיש מכשירין [הוא דעת רא"ן ורא"ש שפ' כעולא] אינן מכשירין אלא כשתחוב עדיין קוץ ווה עדיף טפי וכמש"כ אבל בש"ד בהג"ה כ' שם רמ"א הלשון דאם יש לחוש שניקב ע"י קוץ משמע דאין כאן קוץ ובזה גם הרא"ש מודה דחיישי' וכן תי' הש"ך ס"ק כ"א בתי' שני· אך במח"כ שנעלם ממנו דברי הרא"ש הנ"ל שכ' זה לסברא פשוטה [וכבר רמז ע"ז בנו של הש"ך בנה"ך ע"ש]· [ב] ומש"כ הש"ך בתי' א' וז"ל דהתם [בש"ד] כ' לדעת המחבר [ש"ע] דחוששין שמא הבריא וכ"ד הרב עצמו ולא כ' דעת היש מכשירין אלא להורות דעליהם סמכו הנוהגין להלעיט האווזות [עכ"ל] נראה מדעתו שסובר שהם דיעות מחולקות [ר"ל דברי רמ"א בש"ד דושט אין לו בדיקה מבחוץ ודעת היש מכשירין שבכאן] ווה לא נראה לפענ"ד כן· הדא דלא משמע כן מדברי הרא"ש הנ"ל שהעתקתי שכ' וז"ל ואפי' למאן דלא חייש בקוץ [היינו להפוסקים כעולא] היינו לפי שמוצאין אותו תחוב וכו' [עכ"ל הרא"ש] ירא' מלשונו שעולא יכול לסבור דושט אין לו בדיקה מבחוץ ודוק· [ג] ועוד דהא דש"ד בהג"ה הוא מימרא דרבה פ' השוחט (דף כ"ח ב') וושט אין לו בדיקה מבחוץ [לפי' רש"י דגם לענין נקב אין לו בדיקה] והיש מכשירין דכאן הוא מימרא דעולא פא"ט (דף מ"ג ב') כאשר העתקתי בס"ק כ"ג ומי יאמר דפליג עולא ארבה· [ד] ועוד מרש"י עצמו משמע להדיא דלא פליגי אלא דעולא ג"כ סובר דושט אין לו בדיקה מבחוץ מדכ' רש"י שם (דף מ"ג ב') ד"ה מאי שנא מספק דרוסה וכו' אמרי' שמא דרס ומצרכינן בדיקה והכא לא אפשר למיבדקא דנקב משהו בעור החיצון של ושט לא מינכר [עכ"ל רש"י] (ומשני הש"ס) קסבר עולא אין חוששין לס' דרוסה עכ"ל הש"ס אלמא מוכח בהדיא מרש"י הנ"ל דגם עולא מודה דאין לו בדיקה מבחוץ אם היה צריך בדיקה אלא דקסבר אין חוששין כו' ואין צריך לבדוק וע"כ צ"ל כסברת הרא"ש הנ"ל דכיון דחזינן דתחוב רק בעור הפנימי לא חיישי'· [ה] ומש"כ בנו של הש"ך בנה"ך לתרץ קושית הנ"ל מש"ד דהיש מכשירין דכאן [בש"ע] מיירי דגם הפנימי לא ניקב מעל"ע [כעין מש"כ הש"ך בס"ק כ'] ובש"ד מיירי דניקב הפנימי מעל"ע ע"ש· לפענ"ד דבריו תמוהים במח"כ· חדא שמשמעות רמ"א כאן שכ' ונהגו להקל כישב לו קוץ בושט אם אינו נקוב מב' צדדים [עכ"ל] משמע להדיא דהיש מכשירים מכשירין אפי' ניקב הפנימי כולו כל שאינו נקוב מב' הצדדים [ומש"כ הש"ך בס"ק כ' יכול להיות אמת דלהמחבר שפ' דלא כעולא מטריף אפי' בתחוב קצת ולא ניקב

הפנימי

שמא הבריא (הרא"ן ורא"ש. והג"א בשם סה"ת) וכן נהגו להקל בעירנו באותן אווזות שמלעיטין [אותן] לעשות מהם שומן שיש תקנה בעיר לבדוק אחר נקיבת הושט משום דשכיח יותר מברכות הריאה ונהגו להקל כישב לו קוץ בושט אם אינו נקוב מב' צדדים **ל** או שאין קורט דם מבחוץ **לא** ויש לדקדק בזה הרבה כי הוא איסור דאורייתא· ויותר היה טוב שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא מלבדוק ולהקל במקום דאיכא ריעותא:

נפרד

כיש מכשירין אלו אלא כהש"ע דתחוב אסור אפי' באין ק"ד: **ל** או שאין ק"ד וכו'· ע"ש ול"ל וגם אין ק"ד כי בחסרון א' טרפה היינו שנקוב מב' צדדים אף שאין ק"ד טרפה וביש ק"ד מבחוץ אף שלא ניקב רק הפנימי טרפה וב' האופנים הנ"ל טרפה לכ"ע· והיש מכשירים לא מכשירים כ"א בנקוב מצ"א בפנימי ואין ק"ד מבחוץ [וכ"כ בד"מ וב"ח וש"ך ופשוט]: **לא** ויש לדקדק בזה הרבה וכו' ויותר היה טוב וכו'· כ' הש"ך דמש"כ רמ"א דיותר היה טוב שלא לבדוק כלל וכו' לדבריהם קאמר על המנהג שראה שנהגו לבדוק סומכים על היש מכשירים ומקילים בנמצא תחוב בפנימי וזה לא נראה בעיני רמ"א כי העיקר כדעת הש"ע לאסור בתחוב ולפי דבריהם היה יותר טוב שלא לבדוק כלל מלבדוק ולהקל בתחוב אבל באמת סובר רמ"א בשניהם להומרא שצריך לבדוק באווזות המלעיטין כי הוא שכיח באווזות המלעיטין שיהי' הושט נקוב ואם בדק וראה קוץ תחוב קצת בעור הפנימי טרפה [עכ"ל ש"ך] וכן הלכה וכן הסכימו כל האחרונים· א) ולענין אי שרי להלעיט האווזות מסקנת האחרונים בשבולת שועל [שקורין האבער] או בשארי תבואה שיש קולים וחדודים או בעיגולי קמח שאין העיגולים חלקים בודאי אסור להלעיט· ב) ובדיעבד אם הלעיט באלו אסור לאכול עד שיבדוק את הושט כמש"כ רמ"א שמצוי הוא למצוא נקב יותר מסרכות הריאה ואם ימצא נקב קצת בפנימי או אם תחוב בפנימי ש"ס אפי' תחוב רק קצת בעור הפנימי אסור אף דיעבד· ג) ובעיגולי קמח החלקים· לכתחלה ראוי ג"כ להחמיר שלא להלעיט בהם· כי ע"י דוחק ההלעטה יקלקל עור הושט ובדיעבד אף אם יש ריעותא בעור הפנימי אך לא תחוב שם כלל ובעור החיצון אין בו שום ריעותא אפי' צד הפנימי של החיצון בריא כשר דחזינן שלא שלטה החולי בחיצון· והפמ"ג סוף ס"ק י"א מיקל יותר אף אם שלטה החולי בחיצון אך לא בכולו יש להקל א) אך התב"ש ס"ק ט"ו חולק עליו ודבריו נכונים מאוד כי מלשון התוס' והרא"ש משמע דדוקא שאין ריעותא כלל בעור החיצון אפילו בצד פנימי שלו כשר· הא אם יש ריעותא בחיצון אפי' רק בצד פנימי שלו טרפה דהא עכ"פ צריך לבדוק אותו ואנן קיי"ל בש"ד דגם לענין נקב כמי אין לושט בדיקה מבחוץ

הג"ה א) ובנה"ך חולק לגמרי על הט"ז בדוקא ע"י חולי הבא מעצמו נקרא ע"י חולי משא"כ כאן שהוא בא ע"י דברים קשים שמלעיטים אותם והוה כניקב ע"י קוץ או מחט וכו' ע"ש וכן כתבו' פמ"א חולק על הט"ז ע"ש ופ' מ"א סוף ס"ק כ"ט אות ו' ובבל"י ס"ק י"ד מחלק דאם מלעיט ע"י ש"ש והגן הוה כמו קוץ אבל כשמלעיט ע"י פיסה הוה כמו חולי ע"ש:

וע"כ העיקר דלא כט"ז שאם יש ריעותא בעור החיצון אפילו רק קצת לצד פנימי טרפה וכ"כ בפ"ת ס"ק א' שהרבה חולקים על הט"ז· אך מה שהביא בפ"ת שם בשם ת' אמונת שמואל שמי שאין לבו נוקפו וסומך על הט"ז בשפ"מ להתיר אם שלט הלקותא רק קצת בעור החיצון הרבות בידו עכ"ל ע"ש· לפענ"ד אין נרא' כן כי נכונים בעיני דברי התב"ש ובפרט שהוא איסור דאורייתא ובמ"א סוף ס"ק כ"ט אות ז' א' הארכתי יותר· ד) ואם שכחו ולא בדקו הושטות (ועי' מש"כ בסוף הסי' ס"ק זה אות כ' בשם מור"ם לובלין בזה) באווזות שהלעיטו כתב התב"ש סוף ס"ק ט"ז אם הלעיטו בש"ש או בעיסה שיש בהם חידודים וקולים אסור אף דיעבד אם לא בדקו אבל אם הלעיטו בעיגולי קמח החלקים שאין בהם שום חידוד שרי בדיעבד אם לא בדקו הושט אף שמחכך בעת הלעטה [ומחמת זה אסור לכתחלה להלעיט אף בחלקים] מ"מ בדיעבד שרי שלא חיישי' [בדיעבד] שינקבו ב' הקרומים ע"י החיכוך· והמחמיר שלא להלעיט כלל תע"ב אבל המלעיט בש"ש או בדברים החדודים ומקילים ג"כ ואינם בודקין את הושט ראוי להתרחק מהם ומכליהם [עכ"ל תב"ש שם]· ה) אם נמצא מאכל בעוף במקום הסימנים בין קנה לושט ועור החילון הוא יפה טרפה· כי אי אפשר לבוא שם מאכל אם לא שניקב הושט אא"כ יש לתלות בדבר המצוי [פר"ח סוף ס"ק כ"ג בשם רדב"ז וח"א כלל ע"ז סי' י"א] ובבל"י ס"ק י"ג כתב ע"ז ואי ידעינן שנשמט מיעוט הושט ממקום חיבורו תלינן בהכי וכשרה עכ"ל· ו) וכתב בפ"ת סוף ס"ק ח' בשם ספר פתח הבית סי' י"א דיש לספק אם באווזות המלעיטין נמצא לקותא בעור החיצון של ושט וזה בא מחמת שהאשה תופסת בידה בצואר בשעת הלעטה אי נאמר ג"כ דזה הוי כמו חולי ולהקל או נאמר דבחוץ גרע ול"ע עכ"ל· בס' בל"י ס"ק י"ד העתיק כמה דינים בשם ת' פמ"א עפ"י סדר א' ב' [והעתיקם עפ"י סדר א"ב שלו וגם אליין עפ"י א"ב עפ"י סדר שלו] ואלו הן· [א] ז) באותן אווזות המלעיטין באם נמצא שם שחין והמצין באותו צד שסמוך לראש· ויש רוצים להקל ולומר שזהו נקרא למעלה מתורבץ הושט והלהיים סותמין והוה כתומה דמעיקרא [ועי' בפלתי סוף ס"ק מ"ו ובכרתי ס"ק כ"ב שמיקל יותר אפי' בתורבץ עצמו למעלה כשיש שם הטעין ע"ש טעמו] והעלה דכל למטה מן החיך הוא בכלל תורבץ· ומקום החיך ידוע שאין לו אלא עור א' ובהיר ונמוך מעט· [ב] ח) לפעמים כשמוציאין הושט מן האווזא בכח נקלף מקצת עור מן החיצון של הושט ע"י משמוש הידים ועור הפנימי נקוב נגד מקום הזה שנקלף· ויש לפקפק בזה דהא צריך בדיקה אם לא ניקב מעל"ע וכל היכי דלא אפשר למיבדק טרפה· וזה דבר מצוי מאוד· [ג] ט) לפעמים נמצא השחין בושט במקום בית השחיטה ונראה שנשחט בתוך אותו שחין ובעור הפנימי ניכר שנחתך לשנים ונחלק השחין חלק א' לצד הגוף וחלק א' לצד הראש· ובזה יש לחוש דילמא במקום נקב שחיט· [ד] י) לפעמים נמצא כשמפרידים ב' העורות של הושט זה מזה נמצא בין שני העורות אבעבועות קטנות ודקות כמו גרגר חרדל ולבנים ואין בהם ליחה אם אין ריעותא בעור שתחתיה כשרה [וכ"כ בח"א כלל ע"ז סי' י"א וזה דלא כבאה"ע שכ' בכה"ג בס"ק ע"ו בפשיטות דטרפה ע"ש]· [ה] יא) באותן אווזות המלעיטין מצוי שנימוק הכבד והוא לדם

דרמ"א

סעיף י (ל) נפרד הושט מן הקנה ונתדלדלו זה מזה ברוב שיעור ארכן טרפה:

סעיף יא (לא) זפק שניקב גגו נקב מפולש במשהו טריפה · ואיזהו גגו זה שימתח עם הושט כשיאריך העוף צוארו אבל שאר הזפק שניקב מותר:

הג"ה (לב) ניטל הזפק טריפה (ב"י בשם רוב הפוסקים) (לג) אפי' נשתייר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הושט אל הקורקבן (כך משמע מהר"ן פא"ט)
ניקב

דרמ"א וב"ח בסי' מ"א ס"ג מטריפים [אעפ"י שנשתיירו הב' זיתים ואף
שהט"ז והש"ך השיגו עליהם ומכשירים אם נשתיירו הב' זיתים ע"ש] אין
דבריהם ברורים וראוי עכ"פ להחמיר לעצמו [וע' בל"י בסי' מ"א ס"ק ג'] ·
[ו] יב) לפעמים כשקולפין ומפרידים ב' העורות נמצא דם נגרר בין ב'
העורות וכשגוררין הדם נמצא חסרון
קצת מהעור זה וגם מעור זה אכן בגלד
החוץ שני העורות שלמים ואינו ניכר
שום ריעותא נראה דכשר · [ז] יג) ויש
להזהיר הנשים שלא לשרות הושט קודם
שיביאו ליד המורה שכבר הסכימו
האחרונים [בסי' מ"ח ס"ח וע"ש במ"ת
ס"ק כ'] לאסור באם נמלא והודח
באין הפ"מ מטעם שמא היה קורט
דם והודח · [ח] יד) לפעמים נמצא
שעור הפנימי רובו ככולו לקוי בשאין ולפעמים הוא ממש כנרקב ואף שעור
החיצון הוא שלם בלי ריעותא יש להטריף [נראה סברתו כמש"כ במ"ח ס"ק
י"ד בשם הרא"ש דמטריף בשניהם אדומים או לבנים דדוקא בנקב קטן
חבריה מגין אבל כאן שכולו לקוי אין מתקיים ע"י השני וכתב הש"ך ס"ק ט'
דרובו ככולו וה"כ כן ודוק] · [ט] טו) לפעמים עור הפנימי לקוי ונקוב
ובעור החיצון נמצא ק"ד פשיטא היכא שהדם נגרר אף שלא במקום נקב
[שבעור הפנימי] יש לצדד ולאסור [וע"ל בסמוך אות י"א] · [י] טז) לפעמים
רואין בושט כשקולפין אותו נשאר בעור החיצון כמו ללקת · ולפעמים נמצא
[בעור החיצון] כמו גידים לבנים וקשים שם יותר מבשר הושט ונראה לעין
כל שהיה קרע רק שהבריא ונתרפא והוה כקרום שעלה מחמת מכה בושט
ואינו קרום וטרפה · [יא] יז) יש לצדד להתיר היכא שניקב עור א' וניכר
שנתרפא ונגד אותו מקום לא נראה שום ריעותא · ובעור החיצון נמצא נקב
שלא כנגד מקום זה · בזה י"ל דחשיב קרום אף שעלה מחמת מכה כיון
שעור החיצון מגין עליו והוא שלם [כ"ז מלשון הפמ"א שם שהעתיק הבל"י
שם · וכתב ע"ז בס' בל"י] ולי נראה לאסור כיון שיש ריעותא בשני העורות
ופשיטא לדעת רש"ל [שהבאתי בי"א ס"ק י"א] דאף אם הנקבים רחוקים
שא"א דגמדי כ"כ אסורים כי לא נתנו חז"ל דבריהם לשיעורין [עכ"ל] וה"ה
כאן · [יב] יח) יש לדקדק היטב אף לאחר שגוררין השאין אם נשאר הנקודה
בעור הוה כאילו ניקב מפולש שכ"ז שניכר רושם זה ונראה לעין שהנקודה
זו לבנה יותר מעור הושט וניכר שנתרפא ואם נמצא כזה בעור החיצון הוה
כניקב מעל"ע [וכ"כ משבצות ס"ק י"ח ע"ש] · [יג] יט) ואפי' אם נמצא
שומן על הושט במקום הנקב אינו סותם [וכ"כ במשבצות ס"ק י"ח ע"ש
הטעם] [כ"ז העתקתי מס' בל"י ס"ק י"ד שהעתיק בשם ת' פמ"א סי' א'] ·
כ) ועי' ש"ך סוף ס"ק כ"ג בשם תשו' מור"ם לובלין סי' כ"א בלבוב שעשו
תקנה לבדוק את הושטות ואח"כ אירע שהשליכו הראשים ולא בדקו הושטות
כשר בדיעבד [ועי' מש"כ בסמוך אות כ"ג כ"ד] [ועי' מש"כ בס"ק זה
אות ד' בשם תב"ש ס"ק ט"ו דמחלק שם בזה בין אם הלעיטו בעיגולי קמח
החלקים · או אם הלעיטו בש"ש או בעיסה שיש בה חידודים ע"ש] ·
כא) וכתב בשפ"ד שם ואפי' אם השליכו במזיד שרי · ומיהו אם הקהל
אמרו בפי' בשעת התקנה שכל מי שלא יבדוק יהי' אסור אז אף דיעבד
אסור אם לא בדק · כב) עוד כתב בתשו' מור"ם שם דאותם הדרים חוץ
לתחום העיר אינם בכלל התקנה [שפ"ד שם] · כג) ועי' בפ"ת סוף ס"ק
ט' בשם תשו' מהרמ"ז שהביא בשם מהר"י שחולק על מור"ם לובלין ופסק
דאסור דיעבד אם לא בדק והסכים עמו מהרמ"ז וכן אם נטל חתול את
הושט בלי בדיקה והחזירו כשהוא נקוב אם לא בהפ"מ · כד) ועי' בתשו'
בית א' סי' ו' [והביאו פ"ת שם] כתב שיש להכשיר כמהרמ"ל דל"ד לסרכות
הריאה דהתם מיעוט המצוי שיהי' טרפה משא"כ הכא אע"ג דשכיח שיהי'
לקותא בושט [מחמת ההלעטה] מ"מ אינו מצוי שיהיה טרפה דלפעמים אין
הלקותא רק בעור הפנימי והחיצון שלם וגדולה מזו כתב בתשו' פמ"א [ח"א
סי' א' ובח"ב סי' ק"ג] דאף אם ראו מתחל' שיש לקותא בעור הפנימי אך
ידוע להם בבירור שלא היה נקב מפולש ולא דקדקו אחר ק"ד ונאבד הושט
דיש להתיר [עכ"ל] · כה) ועי' בתשו' פ"ת סי' ע"ו בלבוב שעשו סייג וגדר
שלא להלעיט האווזות בהסכמת הקהל ובצירוף הרב והוכרז זאת בח' ואח"כ
עבר א' מאנשי העיר על הח' והלעיט אווזות שלו · והעלה שיש לאסור
להמלעיט ולאנשי ביתו אבל לאחרי' מותרים אם הוא בעה"ב ואינו מוכר
תמיד לאחרים די לקונסו לעצמו שלא יאכל מהם הוא ואנשי ביתו [ועי' בתה"ע סי' כ' ס' י"ד ועי' מס' ב"מ פ' השוכר דף ל' ע"ב] אבל אם

הפנימי מעל"ע · אבל מ"מ מודה גם הש"ך דעולא המכשיר מכשיר אפי' תחוב
וניקב כל עור הפנימי וכמו שאבאר בסמוך] וכן משמע להדיא מרש"י [שם (מ"ג ב')
ד"ה ישב לו קוץ בושט] שכ' וז"ל כגון שאכל קוץ ונתחב לתוך הושט ואין נראה
נקובתו מבחוץ עכ"ל רש"י משמע מבחוץ אין נראה הא הפנימי לגמרי ניקב וכן משמע
מרש"י שם ד"ה מ"ש מש' דרוסה וכו' והכא
לא אפשר למיבדקא דנקב משהו בעור
החיצון של ושט לא מינכר עכ"ל רש"י ואי
מיירי דלא ניקב כל עור הפנימי מעל"ע
הרי יש היכר בעור הפנימי גופא מצד
הב' של צד חיצון וכ"מ מטור [שהעתקתי
בס"ק כ"ז] שכ' וז"ל יש מפרשים הבריא
ניקב וצריך בדיקה למ"ד ושט יש לו בדיקה
וכו' [עכ"ל] משמע דהפנימי ניקב לגמרי
ותלוי אם ושט יש לו בדיקה מבחוץ · גם
מדברי הגר"א שהבאתי בס"ק כ"ז מוכח כן להדיא ע"ש ודוק · שוב מצאתי בתב"ש
סוף ס"ק ט"ו כ' על הגה"ד הנ"ל שלא בעיון בפוסקים כתב כן [עכ"ל] ואפשר שכוון
למש"כ · [ו] ועי' ט"ז ס"ק י"א שהקשה על מש"כ רמ"א שהמלעיטין האווזות
בודקים הושטות והאיך מועיל בדיקה הא אין לושט בדיקה מבחוץ ותירץ הא כתבו
התו' והרא"ש [העתקתי לעיל ס"ק כ"ג] דדוקא כשניקב ע"י מחט אין לושט בדיקה
מבחוץ הא אם ניקב ע"י חולי ורואין שלא שלט כלל החולי בחיצון בקיאים גם אנו ע"ש
והכא נמי בהני אווזות שמלעיטין כשבודקין ורואים שהנקבים שיש בעור הפנימי הוא
מחמת לקות ההלעטה וכיון שלא שלטה בעור החיצון הוא מותר לכ"ע עכ"ל ט"ז בקוצר
ובנה"ך שם השיג על הט"ז וכ' דאין מתום' והרא"ש ראיה כלל דהם מיירי ע"י חולי
ממש משא"כ כאן שבא ע"י דברים הקשים שמלעיטים והוה כנוקב תמיד ע"י קוץ או
מחט ומה לי שנוקב בפ"א ומה לי שנוקב מעט מעט וכ"ד פמ"א · ובל"י ס"ק י"ד
מחלק דאם מלעיט ע"י דגן או ש"ש הוה כמו ע"י קוץ אבל אם מלעיט ע"י גלגולי
עיסה החלקים הוה כמו ע"י חולי ע"ש [ועי' בי"א ס"ק ל"א אות ג' ועי' במ"ח
בסמוך אות חי"ת] · [ז] אלא שמש"כ הט"ז שם שאפי' שלטה החולי ברובו של חיצון
שרי דרובו לא הוה ככולו ונדחק עצמו ליישב לשון התום' והרא"ש בזה ע"ש [וגם
הפר"ח הסכים עמו] כבר השיג עליו התב"ש ס"ק ט"ו שמלשון התום' שהעתקתי
שכ' וז"ל ובחיצון אין ניכר שום חולי [עכ"ל] · וכן מלשון הרא"ש שכ' וז"ל ורואין
שלא שלט החולי כלל בחיצון [עכ"ל] מוכח להדיא דלא כהט"ז אלא דוקא שלא שלט
כלל החולי בחיצון אז לא מחזקי' ריעותא מפנימי לחיצון אבל כשרואין שבא החולי
גם [במקצת] החיצון לא מישתרי בלא בדיקה גמורה שמא מחמת הלקותא ניקב
במשהו ואי אפשר לבדוק דקיי"ל דחיצון אין לו בדיקה לענין נקב [וכדפסקי' בס"ז]
ובזה נדחה הראי' שהביא הט"ז מקורקבן ע"ש ודוק · וכ"כ דולו בס' תורת א'
ע"ש שהאריך בזה · [ח] ועי' פ"ת ס"ק א' שכ' בשם חכם א' שהביא בת' אמונת
ש' [סי' ל"ד] חולק ג"כ על הט"ז גם מהר"ש מפראג חולק על הט"ז ודעתו
כדעת התב"ש הנ"ל אכן בתשו' אמונת שמואל עצמו כתב שם דאם כשמפרידים
העורות לא נמצא ריעותא כלל בחיצון אין להחמיר וכן נהגו כל בעלי הוראה
בעירו · אכן אם שלט הלקותא גם בקצת עור החיצון מי שאין לבו נוקפו וסומך
על הט"ז בהפ"מ אין בידינו למחות וכן הביא בפ"ת שם בשם ת' שבו"י שהקיל
בהפ"מ כהט"ז ע"ש · אבן לפע"ד קשה להקל אף בהפ"מ בזה ששלט בקצת עור
החיצון ג"כ כי דברי התב"ש נכונים מאד בפשט דברי התום' והרא"ש הנ"ל
וכמש"כ לעיל ובפרט שהוא להחמיר בספק איסור דאורייתא: (ל) נפרד הושט
וכו' · בריש פרק א"ט (דף מ"ב ב') א"ר בב"ח א' שמואל סימנים שנדלדלו
ברובן טריפה וכ' התום' שם ד"ה סימנים שנדלדלו וכו' פר"ח דלמאי דמסיק
לקמן (דף מ"ד א') ומוקי באיפרוק איפרוקי נדלדלו היינו נתפרדו זה מזה
[עכ"ל תום'] וכ"כ התום' שם (דף מ"ד א') ד"ה והאיכא וכו' דר"ח מפרש
דאיפרוק איפרוקי היינו שנפרדו זה מזה ע"ש ועי' ביאורי הגר"א ס"ק כ"א כתב
שגם הרי"ף ורמב"ם סוברים כן [וע"ש שמאריך בשיטות בזה] וכ"כ הב"י:
(לא) זפק שניקב וכו' · משנה פא"ט (דף נ"ו ב') אלו כשרות בעוף וכו' ניקב
הזפק ר' אומר אפי' ניטל: (לב) ניטל הזפק טריפה · כת"ק דר' [שהבאתי
בס"ק הקודם] דדוקא ניקב הזפק כשרה אבל לא ניטל · וכש"ס שם ת"ר מעשה
בר' סימאי ור' צדוק וכו' והורו בטרפחת כר' בזפק איבעיא להו הורה בטרפחת
לאיסורא וכר' בזפק להיתרא או דילמא הורה בטרפחת להיתרא כר' בזפק אבל
כר' בזפק לא ס"ל תיקו [כן גי' רש"י ז"ל] אלמא מסיק הש"ס בספיקא אי הורה
כר' בזפק בניטל וכיון דלא איפשטא אזלי' לחומרא · וגם לגי' התום' שם ד"ה
איבעיא להו [שגורסים גירסא אחרת ע"ש] מסיקים גם הם בתיקו אם פסקו כר'
בזפק · וכתב הב"י דכן נראה מדברי הרי"ף ורא"ש וכן פסק הרמב"ם והרשב"א
וגם המרדכי וסמ"ג ור"י ורוקח וכל בו כולם פסקו כת"ק [לבד בעה"ע] וכ"ד
הגאונים כת"ק וכן עיקר: (לג) אפי' נשתייר וכו' · דהא"כ טריפה לר"ה אפי'
לר'

הוא

לר' שאי אפשר לחיות כמש"כ בפ' א"ט (דף נ"ה ב') על מתני' שם (ד' נ"ד א') ניטל לחי התחתון כשרה א"ר זירא לא שנו אלא שיכול לחיות ע"י המראה והלעטה · אבל אין יכול לחיות ע"י המראה כו' טריפה [עכ"ל הש"ס וכמש"כ בש"ע סי' זה בס"א] [הגר"א]: (לד) ניקב המעי שבין הזפק וכו' טריפה. שהוא בכלל בני מעיים ועי' רש"י סא"ט (דף נ"ח ב') ד"ה וכנגדן וכו' [הגר"א] וז"ל רש"י שם ויש מפרשים דכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק ועד הקורקבן קנה של מעיים אחד וההוא קרי בני מעיים · וכראש הקורקבן יוצאים בני מעיים גמורים עכ"ל רש"י שם ומשמע מרש"י הנ"ל דמיקרי בני מעיים ודלא כט"ז ס"ק כ"א דכתב שהוא ספק · ועי' בי"א ס"ק ל"ב אות א' מש"כ בזה · ועי' מש"כ בי"א שם סוף אות ד' נידון בר אווזות שנמצא במעי הנ"ל כמין אבעבועות ובתוכם נמצאו כמה תולעים חיים [עמש"כ שם בשם פ"ת] · וז"ל השואל בתשובת חתם סופר סי' כ"א בר אווזות שנמצא

(לד) ניקב (הבשר) המעי שבין הזפק לקורקבן לב טריפה (בסוף ש"ד ומהרי"ל):

סימן לד דין מכת הגרגרת · ובו י' סעיפים:

סעיף א (א) גרגרת שנפסק א רוב חללה ב במקום הראוי לשחיטה או למעלה מזה ג הרי זו אסורה:

ס"ב (ב) אם ניקבה נקב שיש בו חסרון כאיסר אסורה (ג) ואם ניטלה ממנו רצועה לארכה אי כד מעגלת לה הויא כאיסר אסורה ד (ד) ויש מי שאומר שאין אנו בקיאים בשיעור כאיסר הלכך משערים אותו ברוב רוחב חלל הקנה:

הג"ה ה (ה) ולפי מה שיתבאר בסמוך דשיעור איסר הוא פחות מרוב א"כ מי שאינו בקי יבוא להקל ע"כ נראה דרלה לומר רוב רוחב הלל קנה של עוף

בשילהי וסט סמוך לקורקבן כמין כפתורים או בועות וכשנפתחים מונחים בתוכם תולעים חיים וכמה פעמים נמצאים נקבים בבועות הללו בפנימיותם בתוך הוסט [עכ"ל השואל] וז"ל תשובתו בקוצר כל הני דאתו לקמן מאותן בר אווזות החום מעיד שהתולעים האלו מינייהו קא רבו ולא מעלמא אתו וכשפותחין הכפתורים ההמה מונחים בתוכו למאות דקים כחוט השערה ונכרכים בעיגול וכשמוציאין אותן רוחשים ומתפשטים ונפרדים זה מזה · וכן נמצאו הרבה כפתורים כאלו בכל אחד מהם ורובם הבועה בעליונה הוא בשר שהרופא גורדו · וא"כ בתחילה צריך המורה לפנות הבועה ולבדוק אם לא שלטה המכה גם בחיצוניות הבועה והוה בשר שהרופא גורדו והוה ליה כמו ניקב מב' צדדים וטריפה · אך אם הבשר מעבר הב' שלם ויפה וליכא למיחש רק משום תולעים הנה בודאי אי מצינו נקבים משני הצדדים ע"י התולעים א"כ יש לאסור לדעת הדרישה שבש"ך סי' ל"א ס"ק ז' דדוקא בקורקבן יש להקל משום שעורו עב ולא כאבר אחר · אך אם לא ראינו ריעותא מבחוץ י"ל דאין להחזיק ריעותא בזה ולומר וסט אין לו בדיקה מבחוץ כיון דבלא"ה ספיקא הוא אי מחיים פרים או לאחר מיתה ועוד וכו' [ומסיק וז"ל] נלע"ד ברור שהתולעים האלו נולדין מעצמן של העופות · אך אם היה מקום לחוש שבאו מבחוץ כמו שחשב מעלתו אז תליא בפלוגתא שבש"ך סי' ל"ו ס"ק י"ו והחכם עיניו בראשו יבין דבר לאשורו [עכ"ל תשו' חתם סופר] ועי' בש"ך שם בסי' ל"ו שהסכים להתיר לבר ממות ודלא כדרישה הנ"ל · ועי' מש"כ בזה להלכה בי"א סי' מ"ח ס"ק ג' ובמ"ח שם סוס"ק ד':

סי' לד (א) גרגרת שנפסק רוב חללה · בריש פ' א"ט (דף מ"ב א') תנן נקובת הוסט ופסוקת הגרגרת · ובש"ס (דף מ"ד א' וריש ע"ב) תנא כמה פסוקת הגרגרת ברובה · וכמה רובה רב א' רוב עוביה ואמרי לה רוב חללה [פרש"י שדופן הקנה עב מלמעלה ולגד הצואר אינו אלא קרום דק וסתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא נפסק ולמ"ד רוב עוביו מהני עובי התנוך לאשלומי לרובא וכו' ומ"ד רוב חללו אינה טריפה עד שיפסק רוב החלל ועובי התנוך אינו משלים לרוב] ואמרי' בש"ס שם ההוא פסוקת הגרגרת דאתא לקמיה דרב ובעי למיבדקא ברוב עוביה א"ל ר"כ ור"א לרב למדתנו רבינו ברוב חללה [סדרי' רב] לקמיה דרבב"ח ואכשרי' [עכ"ל הש"ס] וכתב הב"י דכן פסקו כל הפוסקים דברוב חללה משערינן: (ב) אם ניקבה נקב שיש בו חסרון כאיסר כו' · בפ' א"ט (דף נ"ד א') אלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת או שנסדקה [ערש"י שם] עד כמה תחסר רשב"ג אומר עד כאיסר האיטלקי: (ג) ואם ניטלה ממנו רצועה וכו' · בפא"ט (דף מ"ה א') א"ר בב"ח אריב"ל ניטלה הימנה רצועה מצטרפת לכאיסר [עכ"ל הש"ס] פרש"י ניטלה הימנה רצועה לארכה דאיכא חסרון מצטרפת לכאיסר אי כד מעגלת לה הויא כאיסר טריפה: (ד) ויש מי שאומר וכו' הלכך וכו' · כתב בעל העיטור ואנן דלא מתחזי לן שיעורא [דאיסר] אזלינן לחומרא · וכתב הרשב"א בחידושיו ונראה דמ"מ אם אין שיעור הקדירה יותר מחצי רוחב עיגול פי הקנה כשרה וכדאמרי' גבי עוף מקפלו ומניחו עפ"י הקנה אם [חופה] רוב הקנה טריפה וא"ל כשרה [עכ"ל הש"ס] דלמא אפי' עוף דהויתו מועט אזלי' לרוב פי קנה כ"ש בבהמה דהויתה גדול וכ"ע [עכ"ל רשב"א ומביאו ב"י]: (ה) ולפי מה שיתבאר בסמוך וכו' א"כ וכו' · ה) וז"ל ד"מ ס"ק א' [על מש"כ בס"ק הקודם בשם הרשב"א כתב עליו הד"מ] ואין זה נכון דהא שיעור איסר הוא פחות משיעור רוב הקנה דהא נקבים שיש בהם חסרון מצטרפים לכאיסר · ושאין בהם חסרון מצטרפים לרובא [כמבואר בסמוך ס"ג] וא"כ אפי' בפחות מרובא טרפה דשמא הוא כאיסר ואין ראיה מעוף לבהמה דרוב קנה בעוף הוא פחות מכאיסר ובבהמה הוא יותר מכאיסר · וע"כ מי שאינו בקי יטריף בבהמה אא"כ הוא יודע שהוא [פחות] מרובו של קנה עוף דאז בודאי הוא פחות מכאיסר [עכ"ל ד"מ] · ב) יהש"ך ס"ק ד' השיג על רמ"א דמלבין הרשב"א משמע דבקנה דבהמה קאמר

הוא מספס תמיד למכור לאחרים אז יש לאחריס דין מי שנתבטל איסור בשבילם ע"ש [פ"ת סס"ק ח' וע"ל בש"ע יור"ד סי' צ"ט ס"ה] · כו) כ' שפ"ד בסוף הסי' מעשה בא לידו באווז שהי' בסוף הצואר סמוך לגוף כמין כפתור ושומן מאווזא פטומה ותחכתי עור הצואר וראיתי בושט מבחוץ אדמומים [ואף שהוא אדום בלא"ה מ"מ הכרתי רושם האדמומית] והפכתי הושט לעבר הב' ומצאתי בעור הפנימי משבולת שועל הקליפה החיצונה שהיא ארוכה ודקה תחוב בה והטרפתיו מאחר שיש אודם מבחוץ יותר משאר מקום א"כ הוה כק"ד ואמרי' אם אין מכה ק"ד מנין · וכן בכ"מ שיש ריעותא צריך לבדוק וכן משמע מש"ע בדוכתי טובא · ומיהו אי לא בדק אין להטריף בכל מקום · רק במקום דנראה דהוה ריעותא גמורה אז אסור אף דיעבד אי לא בדק ולא במקום שאין ריעותא גמורה [עכ"ל שפ"ד]: לב טרפה ·

א) משום דיש ספק דשמא שייך להקורקבן ונקיבתו במשהו (ט"ז ס"ק כ"א) ובח"א כלל ט"ז סי' י"ד הולק עליו ודעתו דהוה ודאי דמעי זה שייך לקורקבן ע"ש וכן הביא משבצות בשם אורח מישור שדעתו דהוה ודאי וכ"כ פר"ח בקו"א ועי' מ"ח ס"ק ל"ד שכתבתי שכ"מ מרש"י ע"ש וכן עיקר · ב) אם נמצא מחט או קוץ במעי זה ואינו תחוב בו ולא נראה בו שום נקב מותר דאם לא כן מחט בקורקבן שהכשירו הפוסקים האיך משכחת לה · הא עבר באותו מעי · ואיך יתכן דנמצא במעי טרפה ובקורקבן הוזר הוא להכשרו [משבצות ס"ק כ"א ע"ש] · ג) אבל אם נמצא תחוב מחט במעי זו יש להטריף [פ"ת בק"א] ובס' בל"י ס"ק י"א בשם ס' דבר שמואל כתב דבתחוב בו אפי' אינו נמצא ק"ד יש לאסור [עכ"ל ע"ש] ובמשבצות ס"ק כ"א כתב ע"ז שזה לשיטתם דס"ל דהאי המעי שייך בודאי לקורקבן אבל לדברי הט"ז הנ"ל דס"ל דלא הוה רק ספק צ"ע להטריף אף דהוה ק"ד בפנים אם לא ניקב מעל"ע [ומיהו באות א' כתבתי שהעיקר כדבריהם דהוה ודאי ע"ש] · ד) וב' פ"ת ס"ק ע' בשם פ' הבית סי' י"ב שכתב שבעוף שאין לו זפק כגון אווזא ובר אווזא אם נמצא מחט תחוב בבשר הסמוך לקורקבן נגד הוסט ולא יצא לחוץ כשר · ומכ"ש שיש להכשיר מה שנמצא כמש"ס ' בבר אווזות בבשר הנ"ל כמין אבעבועות וכשחותכין אותן נמצאו בתוכן תולעים רבים רק לא ניקבו לחוץ דבזה יש עוד קולא די"ל דזה נקרא מחמת תולי שבאים מחמת רקבון ע"ש ולטעם זה אפשר להקל גם בעוף שיש לו זפק ועפמ"ג במשבצות ס"ק כ"א עכ"ל פ"ת [וע' מש"כ ע"ז במ"ח סוף ס"ק ל"ד בשם ת' חתם סופר] · ה) ועי' במשבצות סי' מ"ו ס"ק ז' שראה תולעים תחובים בדקין במקלת עורן · ומסיק דרגיל להיות נגד התולעים בועה או יבלת כעין ווארצלע"ן א"כ מוכח בבירור שהתולע ניקב מעל"ע וקרום עלה מחמת מכה וטרפה · עכ"ל ע"ש:

סי' לד א רוב חללה · שדופן הקנה עב מלמעלה ולגד הצואר אינו אלא קרום דק ואינה אסורה עד שיפסק רוב החלל ועובי דופן הקנה אינו משלים לרוב (ש"ך בשם ש"ס ופוסקים): ב במקום וכו' או למעלה · מן מקום הראוי לשחיטה · פס ג"כ השיעור ברובה כמו במקום שחיטה [וכ"כ בב"י ע"ש] אבל למטה ממקום שחיטה בקנה יתבאר בסי' זה בס"ח דבמשהו טרפה [ש"ך]: ג ה"ז אסורה · אם היא נבלה מחיים או לא עי' מש"כ בסי' ל"ג ס"ג לדינא בזה · וכתב בתב"ש ס"ק א' דאם נפסק בכמה מקומות מצטרפים לרובה לא מיבעיא בהיקף א' [דזה פשוט מדין ניקבה נקבים שאין בהם חסרון דס"ג] אלא אפי' זה למעלה וזה למטה בצד אחר נמי מצטרפי מק"ו דבחיטה דמצטרפי כה"ג [כמש"כ בש"ע סי' כ"א ס"ג] ועי' בחולין פ' השוחט (כ"ט א') ק"ו כה"ג: ד ויש מי וכו' · הוא דעת הרשב"א ועי' מ"ח ס"ק ד' ה' ובי"א ס"ק שאח"ז: ה ולפי מה שיתבאר וכו' · הט"ז והש"ך ופר"ח ס"ק ג' כולם השיגו על רמ"א שכולם הבינו שדעת רמ"א מש"ג אבל בנו של הש"ך בנה"ך וכרו"פ ותב"ש ס"ק ב' והגר"א כולם הסכימו לרמ"א וכתבו שדעת רמ"א מש"ד בהג"ה [ור"ל מפיעת רש"י ורא"ש שהובא ברמ"א שם] מוכח דשיעור איסר הוא פחות מרוב וע"כ אין לזוז מדברי

קאמר

עוף דהוא פחות מכאיסר ומי שאינו בקי יטריף בכל ענין (ד"ע) :

סעיף ג (ו) ניקב ו סביב היקפה נקבים דקים זה אצל זה כנקבי הנפה ז אם אין בהם חסרון מצטרפין לרוב חללה ח ואם יש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר שאם יש כאיסר בנקבים (ז) עם השלם שביניהם אסורה (ח) והוא שהנקבים סמוכים כ"כ שאין בין נקב לנקב כמלא נקב · אבל אם יש ביניהם יותר משיעור זה אין מה שביניהם מצטרף :

סעיף ד ט (ט) בעוף אם ניקב כנפה חותך המקום המנוקב כנפה י ומשימו על פי חלל הקנה אם יש בו כדי לחפות רוב הקנה אסורה :

הג"ה ואם נחסרה גרגרת של עוף (י) י"א דמשערין כמו בניקבה כנפה (רי"ף ורמב"ם) יא וי"א דמשערין הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו לפי ערך השיעור שהוא בבהמה כאיסר (רש"י ורא"ש ורי"ו) :

יש

מדברי רמ"א · ולדינא גם הפר"ח חולק על הש"ע שהוא דעת הרשב"א וכתב דאין לסמוך עליו · ומיהו כתב בכרו"פ דאם אין בנקבים עם השלם לחפות חצי מרוב רוחב חלל הקנה דודאי כשר ע"ש הטעם ועי' מ"ח ס"ק ה' בארתי כ"ז באריכות ע"ש : ו סביב היקפה · דוקא כשעומדין בהיקף · הא אם עומדין באורך לא גרע מנסדקה דאם נשאר משהו למעלה ולמטה דכשר [כמש"כ בס"ז] [ש"ך] : ז אם אין בהם חסרון וכו' ואם יש בהם חסרון וכו' עם השלם שביניהם · משמע דוקא ביש בהם חסרון מצטרף השלם שביניהם אבל באין בהם חסרון אין מצטרף השלם שביניהם אפי' אין בין נקב לנקב כמלא נקב [ש"ך ס"ק ו'] עוד כתב שם דאין חילוק בין בהמה לעוף בזה דביש בהם חסרון אפי' בבהמה מצטרף השלם לכאיסר ובאין בהם חסרון אפי' בעוף אין השלם מצטרף להיקף רוב הגרגרת דידי' · אבל בפר"ח ס"ק ה' [וכ"כ בתב"ש ס"ק ד'] כתב דאף באין בהם חסרון מצטרף השלם שביניהם אם אין בין נקב לנקב כמלא נקב ע"ש ועי' בכרו"פ שדחה דברי פר"ח · ודבריו נכונים בעיני וע"כ נ"ל דבהפ"מ בודאי יש לסמוך אש"ך וכרו"פ ועי' מ"ח סוף ס"ק ה' שכ"ד רש"י וש"פ ע"ש : ח ואם יש בהם חסרון · כ' הש"ך דביש בהם חסרון מיירי שעומדים באמצע ובאורך דאי בהיקף לא גרע מאין בהם חסרון דפסלי ברוב היקף אף שאין בהם כאיסר : ט בעוף אם ניקב וכו' · פי' נקבים שיש בהם חסרון דשיעורן בבהמה כאיסר · ואם נשער לפי ערך שיעור איסר ונצרף ג"כ השלם שביניהם יהי' קטן מאד שיעור חסרונו שילך שיערו [חז"ל] באם חופה · אבל בנקבים שאין בהם חסרון דבעי' שיהיו עומדים בהיקף אין חילוק בין בהמה לעוף דלעולם מצטרפים כל חד וחד רוב היקף גרגרת דידי' [ש"ך בשם רא"ש ורי"ו] אבל אם יש בין נקב לנקב יותר ממלא נקב דאז אין מצטרף השלם שביניהם אלא הנקבים לחודא גם בעוף אין משערים באם חופה אלא לפי ערך שיעור איסר בבהמה [שפ"ד ס"ק ט'] : י ומשימו עפ"י חלל הקנה · וגם השלם שביניהם מצטרף כשאין בין נקב לנקב כמלא נקב · והיינו דוקא בנקבים שיש בהם חסרון דבבהמה משערים כאיסר ובעוף באם חופה · אבל באין בהם חסרון אז אין מצטרף השלם שביניהם ומשערים גם בעוף ברוב היקף דידי' [ש"ך ס"ק ז'] ועי' בי"א ס"ק ז' שבארתי שיש חולקין על זה : יא וי"א דמשערי' הגדול וכו' · בניקבה כנפה כ"ע מודים דמשערים באם חופה לפי שכשנשער לפי ערך איסר ונשער ג"כ השלם שביניהם יהי' קטן מאד שיעור חסרונו [כמש"כ בס"ק ט' ע"ש] אבל בחסרון במקום אחד ס"ל לי"א אלו דמשערים לפי ערך איסר בבהמה הגדול לפי גדלו וכו' · וס"ה בכ"מ דמשערין בבהמה כגון בחסרון הגולגלת כסלע [בסי' ל'] וכן בנטילת הכבד דבעי' שישתיירו ב' זיתים

קאמר ועוד דהרשב"א כתב כן אמתני' פא"ט (נ"ד א') עד כמה תחסר דאיירי בהדיא בבהמה [דהא במשנה תנן אלו כשרות בבהמה ואח"כ קתני עד כמה תחסר וכו' כמו שהעתקתי בס"ק ב'] ולפענ"ד נראה דאף דלשון רמ"א כאן שכתב ע"כ נראה דר"ל רוב וכו' של עוף משמע דרמ"א ר"ל דכן כונת הרשב"א וע"ז הקשה הש"ך שפיר דאין כן כוונת הרשב"א · אבל מלשון ד"מ הנ"ל מש"כ וע"כ מי שאינו בקי יטריף בבהמה אא"כ הוא יודע שהוא פחות מרובו של קנה של עוף [עכ"ל] מלשון זה משמע שאינו פי' על הרשב"א רק דעת עצמו כן וא"כ לק"מ קושיית הש"ך עליו ודוק · [ג] והש"ך והט"ז השיגו על רמ"א דאין ראיה כלל מס"ג דבאמת שיעור איסר הוא גדול מרוב היקף הגרגרת דבהמה דהא ברוב היקף אינה אלא רצועה א' ובאיסר יש כמה רצועות [ומ"מ לא קשה שלפי"ז יהיה חמור אין בו חסרון מיש בו חסרון] אלא דבנקבים שאין בהם חסרון מיירי שעומדים בהיקף ובנקבים שיש בהם חסרון אם יש כאיסר אף אם אין עומדים בהיקף טריפה [עכ"ל בקוצר] וכ"כ הפר"ח ס"ק ג' · [ד] מיהו כ"ז לפי הבנתם שהם מפרשים קושיית רמ"א מס"ג [וכ"ה באמת כד"מ וכמו שהעתקתי דבריו] אבל בנה"ך [מבן הש"ך] וכרו"פ ותב"ש והגר"א כולם כתבו דמש"כ ולפי מה שיתבאר דשיעור איסר הוא פחות וכו' הכוונה מס"ד שכתב בש"ע בעוף אם ניקב כנפה משערין באם חופה ובנחסרה במקום א' דעת רש"י ורא"ש ורי"ו דמשערין לפי ערך שיעור איסר : וז"ל הרא"ש פ' א"ט סי' יו"ד ומבעיא ליה על ניקבה כנפה שמשערין השלם שביניהם וכשנשער שיעור חסרון שלו כנגד איסר בבהמה יהיה קטן מאד שיעור חסרונו לצרף השלם עם החסרון [וע"כ מסיק הש"ס] דנתנו חז"ל שיעור אחר לקפלו ולהניחו על פי הקנה [עכ"ל הרא"ש בקוצר וע"ל ס"ק י' העתקתי בשלימות] אבל בחסרון במקום א' משערין בשיעור איסר לחומרא שהוא פחות [זהו לשיטת רש"י ורא"ש אבל הרי"ף ס"ל דגם במקום א' משערים באם חופה] וא"כ מוכח מזה דערך שיעור איסר קטן מאם חופה [ומה דמשמע מד"מ שהוכחתו מס"ג אפשר כמש"כ התב"ש שם שט"ס בד"מ ואיך שיהיה הלא מוכח מס"ד דרש"י ורא"ש ס"ל דלא כרשב"א הנ"ל] · [ה] ולפענ"ד על הרשב"א בעצמו לק"מ שהרשב"א יסבור כשיטת הרי"ף דגם במקום א' משערין באם חופה [כמש"כ רמ"א בס"ד] וא"כ לשיטתם אין ראיה ששיעור איסר קטן מאם חופה אבל לדינא לשיטת רש"י והרא"ש ורי"ו שסוברים דבנקב במקום א' משערי' באיסר רק דבנקבים שמצטרפים גם השלם הקילו חז"ל לשער באם חופה [וכמש"כ הרא"ש שהעתקתי לעיל] וא"כ מוכח לשיטתם דאיסר קטן מאם חופה וא"כ אי אפשר לסמוך על סברת הרשב"א וגם הפר"ח כתב שאין לסמוך על הרשב"א ובפרט שהרשב"א בעצמו סיים בל"ע כמו שהעתקתי לשונו בס"ק ד' וע"כ לדינא דברי רמ"א נכונים · [ו] ומ"מ כתב הכרו"פ [בפלתי סוס"ק כ'] דאם אין בנקבים ושלם לחפות חצי רוב רוחב חלל הקנה ודאי כשר דהא כל החרדה של הרא"ש הוא הואיל ושלם שביניהם מצטרף [וע"ל במ"ח ס"ק יו"ד העתקתי לשון הרא"ש בזה] ואם הנקבים ושלם מחפים רוב רוחב חלל הקנה מסתמא הנקבים לבדן חופין חצי רוב רוחב הקנה [דהא השיעור אין בין נקב לנקב כמלא נקב] ואי חצי רוב רוחב הקנה נפיש מערך איסר א"כ עדיין קשה מ"ש בזה מבעוף דלא משערי' לפי ערך ואי דכאן מחמירין לצרף השלם דל שלם מהכא ואין מהצירוף הלא הנקבים לבדן אינן מחפים יותר מן חצי רוב רוחב הקנה והוא נפיש מאיסר ועדיין אתה מכשיר האסורה דשיעור בכאיסר וע"כ נ"ל דחצי הנ"ל ה"ל ודאי פחות מאיסר ומותר לכ"ע רק השלם שביניהם שמצטרף הוא גורם לשיעור אחר עכ"ל : (ו) ניקב סביב היקפה וכו' אם אין וכו' ואם יש וכו' · בפא"ט (דף מ"ה א') אר"י א"ר ניקבה כנפה מצטרפין לרובה [ושם] א"ר חלבו בר גוריא א"ר נקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר · ושאין בהם חסרון מצטרפין לרובה [ושם] בעי מיני' ר"י ב"כ מריב"ל ניקבה כנפה מהו א"ל הרי אמרו נקבים שיש בהם חסרון מצטרפים לכאיסר ושאין בהם חסרון מצטרפין לרובה עכ"ל הש"ס וכתב רש"י ד"ה מצטרפין לכאיסר אי כד מעגלת לה הויא איסר טרפה : (ז) עם השלם שביניהם · וכ"כ הטור וכ"כ ב"י בשם הרא"ס ור"ן · והוא נלמד ממש"כ בש"ס (דף מ"ה ע"א) והועתק בש"ע ס"ד דבעוף מקפלו ומניחו עפ"י הקנה אם חופה את רוב הקנה טריפה ופרש"י שם והרא"ש דחופה ומקפלו עם השלם שביניהם : (ח) והוא שהנקבים סמוכים וכו' · כ"כ ב"י בשם הר"ן וז"ל דדוקא שהנקבים סמוכים כ"כ שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אבל אם יש ביניהם יותר משיעור זה אין מה שביניהם מצטרף אלא בנקבים בלבד משערי' [עכ"ל] וכן משמע מרש"י (מ"ה א') גבי מקפלו וכו' ד"ה טרפה וז"ל ושיעור סמיכת נקבים זה לזה כנפה דהא אניקבה כנפה קיימינן עכ"ל וכה"ג כתב הרא"ש סי' יו"ד ע"ש · ועי' י"א בשם ש"ך דדוקא ביש בהם חסרון מצטרף השלם שביניהם אם אין בין נקב וכו' אבל באין בהם חסרון אין השלם שביניהם מצטרף [ע"ש סי"א ע"ז] ועי' רש"י פא"ט (דף מ"ה א') ד"ה אם חופה בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב וכו' טרפה הואיל ויש בהם חסרון עכ"ל רש"י משמע להדי' דדוקא ביש בהם חסרון השלם שביניהם מצטרף ולא באין בהם חסרון וכ"כ בש"ך שזה דעת רש"י ורשב"א ורא"ש ע"ש וע"כ דברי הש"ך נלפע"ד עיקר לדינא : (ט) בעוף אם ניקב כנפה וכו' · פא"ט (מ"ה א') בעופא מאי מקפלו ומניחו עפ"י הקנה אם חופה את רוב הקנה טרפה וא"ל כשרה א"ר פפא וסימנא נפיא עכ"ל הש"ס ופרש"י בעופא נקבים דחסרון בעוף דליכא למימר *) בגרגרת דידי' כאיסר לכמה שיעורי' [וקאמר הש"ס] מקפלו וכו' חותך למטה מן הנקבים ובלדיהם עד שיוכל לקפל את הרצועה שהן בה כלפי פי הקנה ומניחו למקום הנקבים עפ"י הקנה אם חופה בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דבנקבים גרידא ליכא רובא טרפה הואיל ויש חסרון · ושיעור סמיכת נקבים זה לזה כנפה [פי' שאין בין נקב לנקב כמלא נקב כמש"כ ב"י בשם הר"ן העתקתי בס"ק ח' ע"ש] דהא אניקבה כנפה קיימין עכ"ל רש"י : (י) י"א דמשערין וכו' וי"א וכו' · ז"ל הרא"ש (פא"ט סי' י') בעופא · פרש"י נקבים דחסרון בעוף דליכא בגרגרת דידי' כאיסר בכמה שיעורו מקפלו חותך וכו' [ומעתיק לשון רש"י שהעתקתי בס"ק הקודם ע"ש

*) **הג"ה** וכרא"ש העתיק לשון רש"י והשמיט תיבת למימר וז"ל בעוף דליכא בגרגרת דידי' כאיסר עכ"ל וכן העתיק הש"ך בשם רש"י ורא"ש ור"ן:

סעיף ה (יא) י"א שאם נפחתה כמו דלת שלא ניטל הפחת אלא תלוי ועומד וזקוף שם כדלת על פי הארובה כיון שהדלת סותם הנקב צריך שיהיה הפחת גדול יב כדי שיכנס ויצא בו איסר דהיינו יותר מבאיסר :

סעיף ו (יב) י"א שאם ניקבה יג נקב מפולש משני צדדים אעפ"י שאין בנקב אלא כדי שיכנס בו איסר לרחבו דהיינו כעובי איסר אסורה :

סעיף ז (יג) נסדקה כולה לארכה אעפ"י שלא חסר ממנה כלום אסורה ואם נשאר ממנה יד (יד) כל שהוא למעלה טו ולמטה במקום הראוי לשחיטה כשרה מפני שכל מה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך הלכך הדר חלים :

סעיף ח טז (טו) ניקבה [פי' הקנה] למטה ממקום שחיטה יז במשהו טריפה :

סעיף ט (טז) מצא גרגרת שנפסקה או חסר ואינו ידוע אם

מקור חיים

ע"ש] ומתוך דברי ר' אלפס משמע הא דקאמר בעופא לא קאי אניקבה כנפה אלא קאי אשיעור חסרון דגרגרת ומבעיא ליה בעוף שאין בגרגרת שלו כאיסר כמה שיעור חסרונו · ומפרש דשיעור חסרונו בחפיית פי הקנה וכו' · וקשה לפי' דהי' לו לבעל הש"ס לקובעה אמתני' דלקמן עד כמה תחסר · עוד מאי קמבעיא ליה האי שיעור האיך משערי' בעוף שפי משאר שיעורין כיוצא בו כגון חסרון דגולגלת שהוא לב"ה כסלע ושיעורא דככד שהוא ככ' זיתים ובעוף שאין בכבד שלו כב' זיתים מאי שיעוריה אלא ודאי פשיטא דכל הני שיעורין בבהמה גדולה וככרי' קטנה משערי' לפי קוטנה וכו' הלכך נראה כפרש"י · ומבעיא לי' של ניקבה כנפה דמשערינן השלם שביניהם עם הנקבים לכאיסר כשהן מקורבין כנקבי הנפה שסופן ליחסר · ומבעיא לי' בעוף דכי משערי' שיעור חסרון שלו כנגד איסר בבהמה גדולה קטן הוא מאד שיעור חסרונו אי מחמרינן בשיעור קטן כזה לצרף גם השלם עם החסרון · ומשני דלא אלא שיעור אחר נתנו לו חכמים מקפלו וכו' עכ"ל הרא"ש ודעת הרמב"ם כהרי"ף רנו כמבואר בב"י · נמצא דיעה ראשונה דעת רי"ף ורמב"ם · ודיעה שניה דעת רש"י ורא"ש : (יא) י"א שאם נפחתה וכו' שלא ניטל הפחת וכו' · בפא"ט (דף מ"ה א') נפחתה כדלת א"ר נחמן כדי שיכנס איסר לרחבו עכ"ל הש"ס פרש"י נפחתה כעין דלת ולא ניטל הפחת אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזות · כדי שיכנס איסר לרחבו ושיעור גדול הוא זה מאיסר דהכא בעינן נכנס ויוצא משום דאין כאן חסרון והדלת סותם את הנקב [עכ"ל רש"י ועי' בס"ק שאח"ז שהרי"ף פי' בע"א] : (יב) י"א שאם ניקבה נקב מפולש כו' · ז"ל הרא"ש (פא"ט סי' י') ובנפחתה כתב הרי"ף ואם נפחתה הגרגרת כגון שניקבה נקב מפולש שיש בו חסרון א"ר נחמן [היינו מאמר ר"נ שהבאתי בס"ק הקודם אלא שלא הי' כתוב בגירסתם תיבת כדלת אלא ה"ג נפחתה אר"נ כדי שיכנס איסר לרחבו ובש"ס שלנו הוגה [תיבת כדלת] עפ"י פרש"י וכן מצאתי בפר"ח ס"ק י' ע"ש] אין אומרים אם הופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו ולפי שהנקב מפולש משני עברי הגרגרת מיטרף בשיעור קטן (עכ"ל הרא"ש) וכן פי' הרמב"ם והנה בתב"ש ס"ק א' הקשה וכתב וז"ל סעי' זה [פי' ס"ה] וס' שאח"ז (ס"ו) סתרי אהדדי שאם נפרש דנפחתה שבש"ס היינו במפולש כס"ו והוא פי' הרי"ף ורמב"ם א"כ לא נזכר בגמרא שום קולא באם הפחת תלוי ועומד (וזקוף כדלת כמש"כ בס"ה והוא שי' רש"י) ולכן אין להקל מידי ע"ז ודינו כנפחתה סתם (עכ"ל תב"ש) ובכרו"פ תי' דש"ע תפס עיקר הפי' בש"ס כשי' רש"י ודין נקב מפולש (שבסעי' ו') מאן דכר שמי' בש"ס ולא נזכר בש"ס כלל ולכך פסק כרש"י כיון דבש"ס מבואר כן דהיכי דהפחת עומד וזקוף כדלת בעי כאיסר מרווח · ומ"מ חשש לחומרא בדינא דהרי"ף [דסעי' ו"ו] הואיל ונפיק מפומא דגברא רבא ע"ש ועי' בשפ"ד ס"ק י' מש"כ בזה : (יג) נסדקה כולה לארכה וכו' ואם נשאר ממנה כ"ש וכו' · בפא"ט (דף מ"ה א') נסדקה א' רב אפי' לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה וחוליא א' למטה כשרה · אמרוה קמי' דר' יוחנן אמר מה חוליא ומה חוליא דקאמר רב · אלא אימא אפי' לא נשתייר אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה אמרוה קמי' דר' יוחנן משמי' דר' יונתן הכי [כדא' ר' יוחנן משהו למעלה ומשהו למטה אמרוה קמי' משמיה דר' יונתן · רש"י] אמר להו ידעין חברין בבלאי לפרושי כי האי טעמא [עכ"ל הש"ס] ופסקי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש [סי' י'] דהלכתא כר' יוחנן וכ"ד ש"ך ופר"ח ודלא כב"ח דפסק כרב ותב"ש ס"ק י' החמיר במקום שאין הפ"מ כב"ח ע"ש : (יד) כ"ש למעלה · ולמטה במקום הראוי לשחיטה · וכן הוא לשון הרשב"א בתה"א (דף ל"ט) וביאר בב"י דהא דבעי מקום הראוי לשחיטה דוקא למטה משום דשם נקובתו במשהו [כמבואר בסי' זה ס"ח ע"ש] אבל שיור לצד מעלה אפילו במקום שאינו ראוי לשחיטה מהני משום דבמקום ההוא לא מיפסל אלא ברוב וכן כיונתי כאן בשו"ע דכל שהוא למעלה מהני בכל מקום ודוקא למטה בעינן דוקא במקום הראוי לשחיטה אבל הב"ח חולק על הב"י וס"ל דכיון דהשיור גורם שע"י יתרפא שיהא הסדק הולך וסוגר צריך שיהיה התיקון משין הקלקול במקום הראוי לשחיטה · וכן מוכח מלשון הרמב"ם בחיבורו בסופ"ג שכ' נסדקה לארכה אפי' לא נשתייר מן המקום הראוי בה לשחיטה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה [עכ"ל] משמע דאף למעלה בעינן מקום הראוי לשחיטה וכ' פר"ח ס"ק י"ב דכן עיקר דהא רב דפליג עליה בש"ס על ר"י [הבאתי בס"ק הקודם] וס"ל דבעי חוליא א' למעלה וכו' ע"כ דבעי תרתי דהיינו שיהיה השיור דוקא במקום שחיטה וגם לא סגי במשהו ור"י פליג עליה וס"ל דסגי במשהו שיור ומנ"ל דפליג עליה עוד וס"ל דמהני אף במקום שאינו ראוי לשחיטה ולמעוטי בפלוגתא עדיף [וכ"ד רש"ל] אמנם מה דמחמיר רש"ל עוד דאפי' למעלה מטבעת הגדולה [דאפי' משיפוי כובע ולמטה דהוי מקום שחיטה] אפי"ה לא מהני שיור דאין שם גרגרת עליה · הוא חומרא יתירה וכיון דהוי מקום שחיטה סגי בהכי וכדמוכח מלשון הרמב"ם שהעתקתי [עכ"ל פר"ח] ומ"מ הש"ך וכרו"פ העתיקו להא דרש"ל · ומ"מ נלפענ"ד דבהפ"מ יש לסמוך על הפר"ח דחולק על רש"ל כי דבריו נכונים : (טו) ניקבה למטה ממקום שחיטה · בפא"ט (דף מ"ה א') יתיב ר' יוחנן ור"ל נפיק מילתא וכו' ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה [עכ"ל הש"ס] פרש"י למטה מן החזה למקום שאין ראוי לשחיטה נידון כריאה במשהו ולא ברוב כגרגרת [עכ"ל רש"י] וע"ל סעי' יו"ד במ"ח ס"ק י"ט : (טז) מצא גרגרת שנפסקה וכו' פוסקה במקום אחד וכו' · בפא"ט (דף נ' ע"א) אביי ורבא דאמרי תרוייהו מקיפין בקנה · א"ר פפא לא אמרן אלא באותה חוליא אבל מחוליא לחוליא לא והלכתא אפי' מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא · אבל לא מחוליא לבר חוליא ולא מב"ח לחוליא עכ"ל הש"ס ופירש"י מקיפין בקנה אם נמצאת פסוקה או קדורה כאיסר · חוליא ג' טבעות דטבעת א' אין עוגל כאיסור · בר חוליא הוא קליפת הקנה מן הגדדים ומתחתיה · מחוליא לב"ח ממקום עוביה של זו למקום קליפותה של זו עכ"ל רש"י והרא"ש ס' א"ט [סי' ל"א] הביא פירש"י וכתב א"כ וי"מ חוליא היינו הטבעת · וב"ח היינו העור שבין הטבעות · והטור כתב וז"ל ובר חוליא הוי מתלוי של טבעת כלפי מטה ממקום שמתחילין להיות דקין · ויש מפרשין חוליא היינו טבעת · בר חוליא היינו עור שבין הטבעות וטוב לחוש לדברי שניהם [עכ"ל] ולדידן אין נ"מ בזה כי אין

יד אליהו

זיתים [בסי' מ"א ס"ב] משערי' בעוף לפי ערך [רא"ש פא"ט סי' י'] ומיירי בעוף דיבשה ובדקו ונמצא שלא ניקב קרוב של מות אפי"ה אם הנקב גדול לפי ערך איסר בבהמה טרפה [ש"ך ס"ק ט']: יב כדי שיכנס ויצא בו איסר · אפי' מדוחק · ומ"מ הוה יותר פורתא מכאיסר מצומצם [פר"ח ס"ק ט' ושפ"ד ס"ק י'] וכתב בכרתי ס"ק י"ד דזה בבהמה אבל בעוף משערינן לפי ערך להך י"א השני בס"ד בהג"ה עכ"ל: יג נקב מפולש וכו' · מדברי הרי"ף ורמב"ם נראה דבעוף מיירי [וכמבוא' בב"י ע"ש] · וכתב הש"ך מיהו נראה דגם בבהמה דינא הכי לדידהו דאם ניקבה נקב מפולש מב' צדדים משערי' כעובי איסר · ופר"ח ס"ק י' השיג עליו וכ' דכי היכי דבנקבים שיש בהם חסרון יש חילוק בין בהמה לעוף שחיותו מועט ה"ה בנפחתה יש נ"כ חילוק עכ"ל פר"ח וכ"כ בכרתי ס"ק ט"ו וז"ל כעובי איסר עי' פלתי דזהו בעוף אבל בבהמה [משערי'] לפי ערך (עכ"ל) ובתב"ש ס"ק ט' השיג להש"ך וסיים וז"ל ולכן יש לאסור אפי' בבהמה בכל נקב מפולש דהא לא ידעינן שיעורא דאיסר גדלו ועוביו כמה הוא · וע"ש שהשיג על הכ"מ שכתב דעובי ב' איסרים הוא יותר מרוב חלל העוף ותב"ש מסיק דלא ידעט שיעורא כלל ע"ש: יד כ"ש · וכ"ד כל האחרונים דלא כב"ח דמחמיר להצריך שישתייר חוליא אחת למעלה וחוליא א' למטה · ומ"מ בתב"ש ס"ק יו"ד החמיר במקום שאין הפ"מ כהב"ח ע"ש ועי' ס"ק שאח"ז: טו ולמטה במקום הראוי לשחיטה · וכן לשון הרשב"א בת"ה ודוקא למטה בעי' שישתייר דוקא במקום הראוי לשחיטה דאי למטה ממנו שם נקובתו במשהו כמש"כ בסי' זה ס"ח ע"ש אבל למעלה מהני השיור כ"ש אפי' במקום שאינו ראוי לשחיטה משום דהכא ג"כ נקובתו ברובו · ולזה דקדק וכתב כאן ואם נשאר כ"ש למעלה [סתם משמע בכ"מ מהני השיור] ולמטה [בעי' דוקא] במקום הראוי לשחיטה וכן דעתו בב"י הארוך · אבל מרמב"ם משמע דגם למעלה בעי' שהשיור יהי' דוקא במקום הראוי לשחיטה וכ"ד ב"ח ופר"ח [ועי' הטעם במ"ח ס"ק י"ד] ורש"ל החמיר יותר דגם למעלה מן הטבעת הגדולה לא מהני שיור והובא דעתו בסתם בש"ך ס"ק י"ג ובכרתי ס"ק ט"ז אבל בפר"ח ס"ק י"ב השיג עליו וכתב שהוא חומרא יתירה ולא נראה כן לדינא ועי' מ"ח שם כתבתי דבהפ"מ יש לסמוך על הפר"ח ולהכשיר שיור במקום שחיטה אף למעלה מן הטבעת הגדולה: יז במשהו טרפה · דמשם והילך נידון כריאה וכדלקמן בסעיף יו"ד וכדאי' בש"ס שהבאתי במ"ח ס"ק ט"ו וע"ל סי' כ'

אם נעשה מחיים (יח) (יז) ולא יוכל לתלות שמחמת השחיטה נעשה שהשחט בשני מקומות (כ"י בשם חידושי רשב"א) **פוסקה במקום אחר ורואה אם הם שוים כשרה וא"ל אסורה ואין מדמין יט אלא מחוליא לחוליא או מבר חוליא לבר חוליא אבל לא מחוליא לבר חוליא · ולא מבר חוליא לחוליא:**

הג"ה כ (יח) ואנו אין בקיאין בבדיקה ויש לטריף בכל ענין · וכל דינים אלו דנקובה וחסרון בגרגרת הם דוקא כשידוע כא שהוא מחמת חולי (כ"י וא"ה כלל כ"א) אבל אם נעשה כב מחמת קוץ או מחט לדידן דלא בקיאינן בבדיקת הושט טריפה בכל ענין דחיישינן שמא ניקב הושט דלא גרע מאילו היה הצואר מלוכלך בדם כמו שנתבאר לעיל סי' ל"ג:

סעיף י' (יט) **הקנה בסופו משנכנס תחת החזה מתפצל ומשם יפרד ויהיה לשלשה ראשים· האחד נוטה ללב ואחד לכבד ואחד לריאה ושלשתן נקובתן במשהו:**

הג"ה (כ) מיהו בקנה הלב שהוא שומן שיורד בין ערוגות הריאה ללב כג רגילין להיות בו נקבים קטנים דקים והיינו רביתייהו ולא מיקרי נקבים וכשר (הג"א פא"ט ורוקח ושערים שער ל"א):

סימן לה דין טריפות הריאה ואונותיה · ובו י' סעיפים:

סעיף א א (א) **ריאה שניקבה טריפה:**

סעיף ב (ב) **חמשה אוני** (פי' כעין אזנים) **אית [לה] לריאה תלתא**

כ' איזהו מקום נקרא למטה ממקום שחיטה בעוף ובבהמה: **יח ולא יוכל לתלות שמחמת השחיטה נעשה**· הא אם יוכל לתלות תולין וכשר· ודוקא שיש הוכחה ברורה לזה· כגון שלא נחסר טבעת שלם אלא ב' חצאי טבעת דבוקים זה בזה עם עור שביניהן דאין דרך עיקור בכך· א"נ שנחסר בעיקום [אבל אין לסמוך על מה שמותחין בקנה ומתרמי החסרון כנגד החתך דמי יודע שמתוח כראוי· ש"ך] אבל בלי הוכחה ברורה אין לתלות כמו דלא תלינן בנמצא טבעת על הסכין שע"י גלגול הגרגרת נעשה לרמ"א בסי' כ"ד ס' י"ט בהג"ה ע"ש [ש"ך ס"ק ע"ז]· וכתב בשפ"ד הא בלא הוכחה ברורה אף שיש כמה אומדנות לתלות לא תלינן ועי' מ"ח ס"ק י"ז ע"ש: **יט אלא מחוליא לחוליא** וכו'· עי' פירושו במ"ח ס"ק ע"ז ולפי שלדידן שאין בקיאים אין נפקא מינה לדינא קצרתי כאן: **כ ואנו אין בקיאים** וכו'· ואף אם יש עוד כמה צדדים להתיר בלא"ה מ"מ אין אנו סומכין על בקיאתנו להקיף כלל [בל"י ס"ק ח' וכרתי ס"ק י"ט ושפ"ד ס"ק י"ח ושארי אחרונים ודלא כש"ך בשם א"ר ע"ש] ועי' מ"ח ס"ק י"ח: **כא שהוא מחמת חולי**· או שברור לו שלא נגע בושט כגון שתפס הקנה לבד בידו [ש"ך וכרו"פ]: **כב מחמת קוץ** וכו'· כתב בשפ"ד ס"ק י"ט דוקא שידוע שנעשה מחמת קוץ או מחט הא בספק אי ע"י חולי או ע"י קוץ וכו' כשר מטעם ספק ספיקא אפי' את"ל ע"י קוץ שמא לא ניקב הושט ע"ש: **כג רגילין להיות בו נקבים** וכו'· והב"י והש"ך כתבו שאותן הנקבים הם פיות הסימפונות ולאו נקבים ניהו וכתב הש"ך והלכך אם יש נקבים שלא במקום הפיות טרפה· וכתב בס' בל"י ס"ק י"א דמ"מ אפי' שלא במקום הפיות אם חלב טהור סותם אותם הנקבים כשר ע"ש· ולפענ"ד נראה דאפשר דגם הש"ך יודה לזה דהש"ך מיירי במקום דליכא חלב טהור· מיהו נראה לי דבמקום הפיות אפי' אין חלב טהור סותם אותם ואפי' הם מגולים לגמרי כשר דהא לאו נקבים הם· והם מתולדה וכך בריאתם ודלא כבל"י בזה ועי' מ"ח ס"ק כ':

סי' לה א ריאה שניקבה· עיקר טריפות דנקיבת הריאה יתבאר לקמן ברס"י ל"ו ע"ש [ש"ך] ועי' מ"ח ס"ק א' הטעם למה כתבו הט"ו

אנו בקיאין בהקפה כמש"כ רמ"א בסמוך מ"מ העתקתי בקוצר לידע הפשט: (יז) ולא יוכל לתלות· כ"כ הרשב"א בחידושיו· והגר"א כתב וז"ל ולא יוכל לתלות כמש"כ בפ' א"ט (מ"ט א') [עכ"ל] [פי' דרמ"א כתב ולא יוכל וכו' משמע הא אם יוכל לתלות תלינן וכשר (וכמש"כ בי"א ס"ק י"ח) ע"ז הביא הגר"א ראיה ע"ז מפא"ט] ר"ל דשם מסיק הש"ס דאינקבא ריאה במקום דממשמשא ידא דטבחא תלינן דהא תלינן בזאב עכ"ל הש"ס פרש"י דאמרי' בפ"ק (דף י' ע"א) בא זאב ונטל בני מעיים והחזירן כשהן נקובין אין אומרים במקום נקב ניקב· וכתב הש"ך ס"ק ע"ז משמע הא יכול לתלות תלינן ול"ד לדלעיל סי' כ"ד סי"ט בנמצא טבעת על הסכין דפסק רמ"א שם דלא תלינן ע"ש ותירץ דהכא מיירי שיש הוכחה לזה שלא נחסר טבעת שלם אלא ב' חצאי טבעת דבוקים זה בזה עם עור שביניהם דאין דרך עיקור בכך א"נ מיירי שנחסר בעיקום א"נ מיירי כשמותחין הקנה מתרמי החסרון כנגד חתך העור ומיהו מסיק הש"ך דלא להקל בזה דמי יודע למתוח כראוי [עכ"ל ש"ך] וכתב בשפ"ד שם דדוקא שיש הוכחה גמורה דנעשה בסכין הא בספק אף שיש לתלות לא תלינן דבספק שחיטה אפי' יש כמה אומדנות לתלות לא תלינן· וראיה מטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"ם שנתעסק וכו' לא עלתה לו טבילה [מהרי"ק כדאיתא בש"ס פ"ק דחולין (דף י' ע"א)] ולבסוף כתב בשפ"ד שמב"א ולבוש קצת לא משמע כן והעלה בצ"ע ע"ש: (יח) ואנו אין בקיאים וכו'· וכס' אפי רברבי כתב מיהו אם יש עוד קצת צד להתיר יש להקל ע"י בדיקה [ש"ך ס"ק י"ם] ובכרתי ס"ק י"ט כתב על זה אפשר דדעתו היה רחבה אבל אנו חשכו עינינו ובמעט עיון ישתנה וע"כ אין להקל כלל וכ"כ בבל"י ס"ק ח' בשם האחרונים ואפי' למיכנף עשרה לא מהני ע"ש ואפי' יש כמה צדדים להתיר אין לסמוך על ההקפה וכ"כ בשפ"ד ס"ק י"ח ע"ש: (יט) הקנה וכו'· פא"ט (דף מ"ה ע"ב) קנה הלב רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו· הי ניהו קנה הלב וכו' ומסיק חלב שע"ג דופני ריאה· אמר אמימר משמיה דר"נ תלתא קני הוו· חד פריש לליבא· וחד פריש לריאה· וחד פריש לכבדא· דריאה כי ריאה [במשהו] דכבדא כי כבדא [עד שינטל כולו· רש"י] דליבא פליגי [רב ושמואל· רש"י] מר בר חייא מתני איפכא· דריאה כי כבדא· דכבדא כריאה· דליבא פליגי עכ"ל הש"ס ופרש"י תלתא קני הוו לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לג' חד פריש לריאה ומתחלק בתוכה והן הן הסימפונות· וכתב רש"י כלישנא קמא מסתברא דהא קם ליה ר' יוחנן כוותיה דאמר לעיל (מ"ה א') ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה [עכ"ל רש"י] והתוס' שם (מ"ה ריש ע"ב) ד"ה מר בר חייא וכו' כתבו וז"ל ונראה דאזלי' בכולהו לחומרא מדלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר· וגם ר' יוחנן דאמר ניקב הקנה למטה מן החזה משמע בין דריאה בין דכבדא נידון כריאה· וכן פסק ר"ח דשלשתן נקובתן במשהו בין דכבד· בין דלב· ובין דריאה [עכ"ל תוס'] וכ"ד הרי"ף ורמב"ם ורא"ש ורשב"א ור"ן כדעת התוס': (כ) מיהו בקנה הלב וכו'· ז"ל הג"א פא"ט (סי' י"ב) קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוקה בשדרה ומחובר לחלל הלב בדק ר' שמעון בקנה הלב ומצא בו נקבים קטנים ודנתי לפניו דקיי"ל כרב דאמר במשהו (ועי' ס"ק שלפני זה) וחזר ובדק שאר ריאות ומצאן נקובות בענין זה ושאל לטבחים וא"ל דהיינו רביתייהו והללו נקבים דרכן להיות בכל ריאות שבעולם וא"ל מה טעם הואיל וחלב טהור חופיהו· וכי קאמר רב במשהו שלא במקום חלב כשר קאמר· ודוקא חלב כשר חופה את הנקב· הא חלב אסור חופיהו טרפה [עכ"ל הג"א וכ"כ הב"י בשם הרוקח] והב"י וש"ך כתבו דלאו נקבים הם אלא פיות הסימפונות· וכתב ש"ך והלכך אם יש נקבים שלא במקום פיות הסימפונות טריפה [עכ"ל ש"ך] וכתב בבל"י ס"ק י"א וז"ל ולי נראה דכשר אם חלב טהור חופיהו כמש"כ בהג"א הנ"ל· וכי קאמר רב במשהו במקום שאין שם חלב כשר קאמר נמצא במקום שיש שם חלב כשר אפי' יש נקב ממש וסותם כשר כמו שמצינו בקורקבן ובני מעיים עכ"ל בל"י· ולפענ"ד אפשר דגם הש"ך יודה לזה דהש"ך מיירי במקום שאין שם שומן או שניקב גם השומן [ומה שדחה זה הבל"י שם לאו דיחוי הוא לפענ"ד כנראה למעיין בקל ודוק] אך מה שמשמע בבל"י שם דגם במקום פיות הסימפונות אם אין חלב טהור סותם טרפה דהא לפי הטעם שכתב בהג"א ורוקח שחלב טהור סותם משמע הא אינו סותם טרפה ע"ש ואף שגם משפ"ד ס"ק כ"ב נראה שמסכים לדברי הבל"י הנ"ל· מ"מ לפענ"ד לא נראה כן· דלמה יוטרף הלא אינם נקבים כלל אלא הם פיות הסימפונות· והם נקבים מתולדה כדרך בריאתן ואפשר הרוקח והג"א הנ"ל שכ' הטעם משום דחלב טהור סותם מיירי שהנקבים הם שלא במקום פיות הסימפונות· אבל במקום הפיות כשר אף אם הנקב אינו מכוסה בחלב טהור ואף מגולה לגמרי· כן נלפענ"ד פשוט:

סי' לה (א) **ריאה שניקבה טריפה**· משנה ריש פ' א"ט (דף מ"ב א') אלו טרפות בבהמה וכו' הריאה שניקבה או שחסרה וכו' הפמ"ג בפתיחתו לסי' ל"ה ובשפ"ד כאן ס"ק א' דלהכי הקדימו הט"ו לכתוב כאן דין הריאה שניקבה הא עיקר טריפות הריאה יתבאר בסי' ל"ו אלא להורות דכל פסולי הריאה הוא מטעם נקובה משום דסופו לינקב· אמנם בפתיחה שם הביא שי"ח ע"ז וסוברים דיש משום נקובה ויש משום חסרה ע"ש: (ב) **חמשה אוני וכו' ויש לה וכו' ואם חסרה** וכו' בפא"ט (דף מ"ז א') אמר רבא חמשה אונות אית לה לריאה תלתא מימינא ותרתי משמאלא חסר או יתיר או חליף טריפה [ומסיק הש"ס] ההוא יתירתא דאתא לקמי' דמרימר ואכשרה ואמר הטעם לית הלכתא כרבא ביתרת והני מילי [דיתרת כשרה· רש"י] דקיימא בדרי דאוני· אבל ביני ביני טרפה· ההוא ביני ביני דאתא לקמי' דר' אשי סבר ר' אשי למיטרפה· א"ל ר' הונא מר בר אויא כל הני חיוי [וי"ג עיזי וכן גי' התוס' שם (מ"ז א') ד"ה כל ושם ריש ע"ב ד"ה אגבא וכו'] ברייתא הכי אית להו וקרו לה טבחי עינוניתא דורדא והני מילי מגוהי [שם ע"ב] אבל אגבא אפי' כטרפא דאסא טרפה [עכ"ל הש"ס] ופרש"י תלתא מימינא מימין הבהמה והיא לימין הטבח כשהיא תלויה כרגליה ובני מעיה כלפי הטבח· אי הסר וכו' ביתיר לית הלכתא כרבא כדאמרי' בסמוך אבל בחסר וחליף הלכה כמותו

דלעגב'

תלתא מימינא. ותרי משמאלא (ג) כשהבהמה תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח שאז ימין הבהמה וימין הטבח אחד (ד) ויש לה עוד בצד ימין אונה אחת קטנה ב ונקראת עינוניתא דורדא ׃ ואינה עומדת בסדר האונות אלא מרוחקת מהם לצד פנים (ה) ואם חסרה אחת מימין ג (ו) או מהשמאל ד (ז) או שהיו שנים מימין ושלשה משמאל טריפה:

הג"ה (ח) צורות האונות של ימין אין דומות לשל שמאל ואם נתחלף צורתן טריפה ה וכן כשהאונה האמצעית של ימין גדולה מהתחתונה טריפה (מהרי"ו) ואם האונה של שמאל העליונה גדולה מאונה עליונה של ימין טריפה וכן ו אם האומה של ימין גדולה משל שמאל ז כל זה מיקרי חליף וטריפה (מהר"א מפראג) (ט) והורדא אם חסרה או אם יש לה שתים (י) או שנמצאת בצד שמאל כשרה:

הג"ה (יא) ובמדינות אלו נהגו להטריף בין נמלאו ח שני ורדות או

דליכא מאן דפליג ׃ וה"מ דקיימי בדרי דאוני אבל בִיני בִיני טרפה ׃ בִיני בִיני כגון מלמטה לערוגה כעינוניתא דורדא שהיא [גי' הכ"ח או שהיא] בין שתי הערוגות מלמטה ׃ או שיש א' באמצע האומה ע"ג שלא כסדר התוכי דאוני טרפה ׃ עינוניתא דורדא ׃ עינוניתא [בעי"ן] כמו איגוניתא [בא'] אוגה קטנה ׃ דורדא ע"ש קליפותה ואדומה [עכ"ל רש"י]: (ג) כשהבהמה תלויה וכו' ׃ כ"כ רש"י פא"ט (ד' מ"ו א') והעתקתי בס"ק הקודם: (ד) ויש לה עוד וכו' ונקראת וכו' ׃ כפא"ט (דף מ"ו א') ההוא בִיני בִיני דאתא לקמי' דר"א סבר ר"א למיטרפא א"ל ר"ה וכו' כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו וקרו לה טבחי עינוניתא דורדא: (ה) ואם חסרה אחת וכו' טרפה ׃ הוא מימרא דרבא שהעתקתי בס"ק ב' חסר וכו' או הליף טרפה: (ו) או מהשמאל ׃ ואפי' איכא ד' בימין וא' בשמאל טרפה [ואין היתרת בימין משלים החסרון שבשמאל כיון שאינה עומדת בדרי שלהם] וכ' הש"ך דכ"מ מכל הפוסקים גבי השלמת הורדא [פי' שמחולקים הפוסקים אם הורדא משלמת לחסרון בימין ׃ משמע הא לחסרון משמאל ודאי אין משלים העומדת בימין] ודלא כס' ת"ח דמכשיר בזה [ש"ך ס"ק ג'] וכן משמע מב"י שכ' בשם רי"ו וז"ל אפי' לדברי הגאונים [פי' שמכשירים בחסרה הורדא] אם חסר אחת מצד שמאל אין הורדא שמצד ימין מצטרפת [עכ"ל רי"ו] וג"ל שאם היתה הורדא עומדת בצד ימין לא אילטריך לרי"ו לאשמועי' דאינה מצטרפת לאונות של צד שמאל ׃ אלא כדקיימא לצד שמאל עסקי' וה"ק אין הורדא שדרכה לעמוד בצד ימין מצטרפת עמהן [פי' לצד שמאל] שאין דרכה לעמוד בצד שמאל [עכ"ל ב"י] מוכח להדיא מרי"ו וב"י הנ"ל שאין היתרת מצד ימין משלים החסרון של צד שמאל ׃ וכדברי הש"ך ודוק: (ז) או שהיו שנים מימין וג' בשמאל ׃ הוא חליף דאמר רבא דטרפה ועי' בס"ק ב' העתקתי לשון הש"ס תלתא מימינא ותרתי משמאלא חסר וכו' או חליף (פי' שהיו ב' בימין וג' בשמאל) טרפה: (ח) צורות האונות וכו' ׃ כ"כ בד"מ ס"ק ב' בשם בדיקות מהרי"ו וז"ל צורות האונות של ימין אינו דומה לשל שמאל אם נתחלפו זה נקרא חליף וטרפה [עכ"ל] וכה"ג כתב הגר"א וז"ל צורות האונות וכו' כ"ז בכלל חליף [דש"ס עכ"ל] ומלשון ד"מ והגר"א הנ"ל משמע דזה הוה בכלל חליף דש"ס (דמימרא דרבא שהעתקתי בס"ק ב' ע"ש) אבל בפלתי ס"ק א' כתב וז"ל אילו הי' כונת הש"ס ע"ז החילוף הי' לבעל הש"ס לומר תקודם תוארם וצורתם ומקומם ואח"כ לומר עליו או חליף טריפה אבל כיון שבעל הש"ס לא הזכיר כלל מצורתם ותוארם האיך שייך חילוף ע"ז הא לא נזכר עדיין צורתן האמיתית עד שיחול עליו שם חילוף (ואין סברא שיטעו בזה מהרי"ו סייעתו) ומסיק שאין להקל בזה כי מסתמא הי' ביד הגאונים (מהרי"ו וסייעתו) בקבלה ומסורת לאסור בחילופים כאלו אף שאין נזכר זה בש"ס ׃ כמו בשר ששהה ג"י שאין מפורש בש"ס ׃ וסיים וכל המיקל בזה ה"ז פורץ גדר קבלת אבותינו: (ט) והורדא אם חסרה וכו' ׃ עי' בש"ס (פא"ט דף מ"ו א') ההוא בִיני בִיני דאתא לקמי' דר"א וכו' (ומסיק דכשר משום) כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו וקרו לה טבחי וכו' וה"מ מגואי אבל וכו' [ועי' ס"ק ב' העתקתי בשלימות (עכ"ל הש"ס)] וכתב רש"י ומדסבר ר' אבי למיטרפה [בורדא אחת שהיתה] ש"מ לאו אורחא ׃ והני דידן דלית ברובא דידהו אי משכחינא ריאה דלית בה עינוניתא כשרה וכו' ׃ וכל משתכחן תרתי עינוניתא שמעתי ממורי הזקן שנהלקו בה וכו' ׃ וג"ל דטרפה היא דהא יתרת דבִיני בִיני היא ולאו אורחא דהדא גופא לא אכשרן אלא משום דכל הנך ברייתא הכי אית להו (עכ"ל רש"י) והתום' שם ד"ה כל הני עיזי וכו' הביאו לשון רש"י הנ"ל וכתב אח"כ ור' אפרים אומר דעל אחת לא היה אומר כל הני עיזי ברייתא ולא היה סבור ר"א למיטרפה דהא כולהו אית להו אלא ודאי על שנים קאמר דכשרה משום דהני עיזי ברייתא וכו' ולפיכך אם חסר ואין לו אפי' אחת טריפה ונראה דאין ראיה מבהמות שלנו וכו' ועמא דבר כרש"י מדקא' וקרו לה טבחי כו' משמע כפרש"י דאין שם אלא היא דלא מסתבר כלל דקאי אשניה [עכ"ל תוס'] והרא"ש פ' א"ט סי' ט"ז אחר שהביא פרש"י ור"א הנ"ל כתב וז"ל ובשם הגאונים מצאתי דכיון דיש בהמות שאין להם ויש נמי במקלתן אין להטריף בשום שינוי שימצא בה ׃ בין שאין לה כלום ובין שימצאו שתים ושלש וכו' [עכ"ל הרא"ש] ׃ נמצא מש"כ בש"ע להכשיר בין אם חסרה או יש לה ב' הוא דעת הרא"ש בשם הגאונים [וכתב הכ"ה דכ"מ בש"ס (דף מ"ו א') דא"ר ה' אונות וכו' חסר וכו' או יתיר וכו' טריפה ולא הזכיר השפית הורדא משום דבה בכל גווני כשר בין חסר בין יתיר לפי שאין לה דבר קבוע לפעמים יש לה ולפעמים אין לה עכ"ל] ׃ וכתב הר"ן שכן נראה דעת הרי"ף ורמב"ם בפ"ח מה"ש וגם הרשב"א פסק כהגאונים וכן הסכים הטור ע"ש וז"ל הגר"א והורדא אם חסרה [כו' כשרה] מדסבר ר' אבי למיטרפה ש"מ דלאו אורחא בהכי (רש"י) [הבאתי בריש ס"ק זה] או אם יש לה שתים או שנמצאת מצד שמאל לא יהא אלא יתרת וכשר מקמא כמש"כ לקמן (בסעיף ג') [עכ"ל הגר"א]: (י) או שנמצאת מצד שמאל ׃ אף שדעת הרא"ש פא"ט (סי' ע"ז) להטריף ורדא בשמאל וכ"כ ב"י בשם התוס' ומרדכי מ"מ פסק כאן להכשיר משום דהביא ב"י דעת הרי"ף ורמב"ם וה"ג ופסקי ראב"ן כולם הסכימו להכשיר ורדא בשמאל משום דסוברים דיתרת מקמא כשר כמש"כ בס"ג [וכ"כ הגר"א העתקתיו סוף ס"ק הקודם] וכהג"ה [פא"ט סי' ע"ז ד"ה וכן פי' ראב"ן] היא כדיעות בזה ע"ש: (יא) ובמדינות אלו נהגו להטריף בין נמצאו ב' ורדות או אם חסרה ׃ לכאורה הטעם פשוט כיון דבכבר נתבאר בס"ק ע' דלשיטת רש"י מפרש דהמעשה דההוא בִיני בִיני דבא לפני ר' אבי מיירי שהיה לה ורדא אחת והי'

הט"ו כאן: ב ונקראת עינוניתא דורדא ׃ פי' עינוניתא לשון אוזן פי' אוזן קטן ׃ דורדא על שם קליפותה ואדומה [רש"י וש"ך]: ג או מהשמאל ׃ ואפי' איכא ארבעה מימין וא' משמאל טרפה׃ ואין היתרת מימין משלים למה שחסר משמאל כיון שאינו עומד בדרי שלהם [ש"ך ושארי אחרונים ודלא כס' תורת א' דמכשיר בזה] ועי' מ"א ס"ק ופ"ו: ד או שהיו שנים מימין ושלשה משמאל ׃ וה"ה ד' בשמאל וג' בימין כמו הוה חליף וטרפה כמש"כ רמ"א בס"ה [ש"ך] וע"ש בי"א ס"ק ל"א שכתבתי סי"א על רמ"א וע"ש לדינא ׃ ואם יש ג' בימין וב' בשמאל ויש ג"כ ב' יתרת מקמא בשמאל בשמ"א ס' כ"ד מטריף ושפ"ד ס"ק ה' מכשיר בזה בהפ"מ ע"ש ׃ ואם ג' בימין וד' בשמאל ויתרת מקמא בימין טרפה [שמ"א ס' כ"ד]: ה וכן כשהאונה האמצעית כו' גדולה מהתחתונה ׃ אבל כשהיא גדולה רק מהעליונה של ימין כשרה [בל"י בשם ספר מח"ב וכ"כ באה"ט ס"ק ד']: ו אם האומה ׃ אומה לשון אם ׃ כי היא עיקר הריאה [באה"ג]: ז כ"ז מיקרי חליף וטרפה ׃ ורש"ל מכשיר בכל הני חילופים ואינו מטריף אלא החילוף שהזכירו הש"ס [הייט ב' בימין וג' בשמאל] והחילוף שהזכירו האחרונים שהאומות למעלה והאונות למטה ׃ וכן פסק הב"ח להקל בהפ"מ [ש"ך ס"ק ה' ומ"ז ס"ק ב' ובל"י ס"ק ה' ומ"א כלל ע' סי' ז' ופר"ח ס"ק ה' מכשיר לגמרי] אבל בשמ"א סעי' כ"ו ובתב"ש ס"ק ל"ה ובס' בית אפרים [להג' ר"ז מרגליות מברדא] סעיף ע"ח ובס' מאירת עינים שורש ב' ענף ד' ס"ד וכרו"פ כולם הסכימו להטריף אף בהפ"מ [ומא"א אין ראי' כי בימיו לא נדפסו הספרים האלו] ובפלתי ס"ק א' סיים וז"ל וא"ו להקל והרי פורץ גדר מה שקבלה בידינו מאבותינו לאיסור וכו' ואל תטוש תורת אמך (עכ"ל) וכתבתי לך כל הדיעות והבוחר יבחר: ח שני ורדות ׃ א) ואפי יתיר ורדא בצד שמאל יש לאסור [ש"ך ס"ק י"ד ושמ"א ס' כ"א ומ"א כלל ע' סוף ס' כ' ולב"ש סעיף כ' בפנים] ואף שבביאורו ס"ק כ"ד אות ד' כ' להכשיר בהפ"מ בורדא בשמאל מ"מ שם אות ט' לא רצה לסמוך ע"ז כ"א בהפ"מ ועברו יב"ח כמו שאעתיק דבריו בסמוך [דלא כט"ז ס"ק ד' ובל"י ס"ק ז' ע"ש] ׃ ב) ואפי' אם אחת מהם קטנה ואפי' בהפ"מ ואפי' אם חיתה הבהמה כמה שנים אין להתיר הבהמה [אם שניהם שוים] אא"כ אחת מהן קטנה אז המיקל בהפ"מ להתיר הבהמה אם עברו עליה יב"ח לא הפסיד ׃ ג) והחלב של קודש יב"ח המיקל בהפ"מ לא הפסיד אף אם ב' הורדות שוים ׃ ומ"מ המיקל בורדא בשמאל אם עברו עליה יב"ח להתיר בהפ"מ אפי' בשני ורדות שוים לא הפסיד ׃ ד) ודוקא בשמאל ממש ׃ אבל אם עומדים שניהם בימין רק שאחת מהם שינתה מקומה דינו כאילו עומדים שניהם במקום ורדא ממש ׃ ה) ואפי' אם יש רק אחת ושינתה מקומה אפי' פורתא נוהגין להטריף ולא שילאה מכל מקומה רק שניתקה קצת ממקומה ואין לשנות המנהג ואפי' בהפ"מ ואפי' אם חיתה הבהמה כמה שנים הבהמה טרפה ׃ אבל החלב של קודש יב"ח יש להתיר בהפ"מ [כ"ז מאות ב' ולהלן העתקתי מלבש"ר ס' כ"ח וע"ש בביאורו טעמו על כ"ז] ועי' י"א ס"ק כ"ה מש"כ בשם ש"ך בזה ׃ ו) כתב בתב"ש [בפנים ס' כ"ח] ובל"י ובאה"ט ומשבצות סוף ס"ק ד' (דביפי"ל אקם) וחיות השדה עפ"י הרוב יש

ט או אם חסרה **י** (יב) או ששינתה מקומה (מהרי"ו ועוד פוסקים) והכי נהוג כי יש רבוותא סוברים כן ואין לשנות המנהג **יא** (יג) וכן אם שינתה תוארה וצורתה הרגילה בה טריפה (אגור) אם נמצאו בה ב' ורדות (יד) ויש להם שורש א' **יב** כעובי אצבע **יג** אע"פ שיש בו סדק כשר (מ"כ בבד"י וא"ו בשם

יש לפס ב' ורדות ויש להכשיר דהכי רביתייהו בהו (ועי' מש"כ במ"ח סוף ס"ק י"א דאין להכשיר מחמת זה בשארי בהמות מטעם דכל עיזי ברייתא וכו' וע"ש הטעם) ואפי' א' עומד בימין והב' בשמאל ג"כ כשר בפס · [ס' מנחת הזבח כלל ה' סוף ס"ג ע"ש] וחסר הורדא לגמרי פסול גם בחיות · ז) ואם נמצא בפס רק אחת כשרה [מנחת הזבח שם]: **ט או אם חסירה** · ואם היא פחותה מעלה של הדס לאחר נפיחה טרפה (ד"מ וש"ך) דכיון דאין לה שיעור זה מיקרי חסירה: **י או ששינתה מקומה** · שדרכה לעמוד למטה מן האונות ויש לה חריץ וכשנופחין הריאה החריץ מכוון נגד החיתוך שבין אונה לאומה וגבה נגד הלב ופניה נגד הכליות ואם נהפכה שהחריץ נגד הלב או גבה [רע"א הגיה וגבה וכן הגיה בס' שפת אמת וכתב שכ"ה במהרי"ו] כנגד החיתוך טרפה (ועי' עוד דין שינתה מקומה בס"ק ח' אות ה' ע"ש) אבל אם החריץ הפוך מעט כנגד האונה או למטה לאומה כשרה [מהרי"ו וד"מ וש"ך] ורש"ל ופר"ח מכשירין בחריץ הפוך וכרתי ס"ק ה' כתב ע"ז ול"ע ובפ"ת ס"ק א' בשם ס' באר יעקב הקיל בספ"מ בחריץ הפוך בבהמת ישראל ומכ"ש שיש להתיר החלב שנחלב מקודם (עכ"ל) פי' בתוך נ"י אם נמצא החריץ הפוך אח"כ: **יא וכן אם שינתה תוארה וצורתה** · כתב ש"ך בשם האגור אם אין לה חריץ כתואר ורדא או גדולה יותר מדאי כאונא הסמוכה לאומה או שינתה תוארה שיש לכל ורדא היינו שאינה עגולה אלא משוכה ומדודה כאונה טרפה (עכ"ל) מיהו בתום' וש"פ משמע דאפי' אינה גדולה רק כאונא האמצעית של ימין ג"כ טרפה · אמנם הרבה בודקים מקילים בזה ולא מטריפים אלא כאונא הסמוכה לאומה וכ"ד מהרי"ו [וכמש"כ מקודם בשם האגור] [ובשמ"ח סעי' ל"א הכריע בזה בהפ"מ לסמוך על המקילים דדוקא אם היא גדולה כאונא הסמוכה לאומא · אבל בלא הפ"מ יש להחמיר אפי' הורדא גדולה כאונה כל דהו ע"ש] ואפי' להמכשירים יתרת מקמא (בס"ג וכן מנהגנו ע"ש) מ"מ שינתה תוארה או גדולה כאונא טרפה משום דהוה כמו חסרה הורדא דזה אונא הוה ולא ורדא וכן נראה דעת הרב (רמ"א) [ש"ך וכרתי ס"ק ז' ע"ש]: **יב כעובי אצבע** · בין בדקה ובין בגסה (ד"מ ורש"ל) וכן בדין דכיון דעובי אצבע נקרא שורש א' ה"ה בגסה [ש"ך ס"ק י'] ופי' שורש א' דשיעור הגובה של שניהם קודם שמתחלקים צריך שיהי' כאצבע (מ"ז ס"ק ה'): **יג אעפ"י שיש בו סדק** · פי' שיש סדק בשורש הנשאר כאצבע [ד"מ וש"ך] מ"מ כשר משום דאין הולכים בסדקים להחמיר כמש"כ רמ"א בס"ה ע"ש · א) אבל אם אין להם שורש כעובי אצבע אלא פחות הוה לי' ב' ורדות וטרפה · ב) ומ"מ אף שאין להם שורש א' כע"א אם אין להם תואר ורד אלא ע"י צירוף ה"ל חדא וכשר אף שאין להם שורש א' כע"א (ש"ך סוף ס"ק י"ח) מיהו בשמ"ח סי' ל"ז חולק על הש"ך הנ"ל ומטריף בזה [ועי' בתב"ש ס"ק כ"ג טעמו] · ג) ואם יש ב' ורדות בשורש א' כעובי אצבע וסרוכים הם זה לזה טרפה משום שהלב שוכב על כיס הורדא ודוחקן ומפרק הסירכא ולא מהני בזה מיעוך ומשמוש (שמ"ח בסי' ל"ט סוף ס' כ"א ע"ש) ובס' לחה"פ כאן סי' ל"ה ס"ק ט"ז כתב דממעכין בזה וכ"כ שפ"ד כאן ס"ק כ"ב משמו בלי חולק ועי' בס' מאירת עינים שורש ז' ענף ב'

סבור למיטרפה א"כ מוכח דחסר כשר וס"ל דיתיר ורדא טריפה ולר"א בהיפך דחסר טריפה ויתיר כשר וכן הביא הטור בהדי' דלרש"י בחסר כשר וביתיר טריפה ולר"א בהיפך חסר טריפה ויתיר כשר ע"ש · וע"כ פסק רמ"א כהומרי ב' השיטות הנ"ל להטריף בשניהם · אמנם באמת זה אינו דכבר הקשו הש"ך (ס"ק י"ז) והט"ז (ס"ק ד') דהא רש"י דמטריף בב' ורדות הוא מטעם דס"ל כשיטת בעה"ע וסייעתו דפוסל יתרת מקמא [כמו שאבאר בעז"ה בס"ג ע"ש] אבל רמ"א דמסיק כאן בסוס"ג דבמדינות אלו המנהג להכשיר יתרת מקמא [כדעת הרמב"ם וסייעתו] וא"כ קשה למה כתב רמ"א כאן שהמנהג להטריף בב' ורדות · ותי' הט"ז שם (ותי' של הש"ך נבאר אי"ה בס"ג ס"ק ט"ז ע"ש) דכאן אין הפסול משום יתרת אלא כיון שיש יתר [בורדא] וכל יתר [קיי"ל] כנטול דמי וא"כ ה"ל חסרה הורדא הראויה להיות [עכ"ל ט"ז ס"ק ד' ע"ש] ובפלתי ס"ק ב' השיג על תי' הט"ז בזה · דממ"נ אי סובר רמ"א כשי' רש"י [שהבאתי בס"ק ט'] דהמעשה דר"א בש"ס (דף מ"ז א') היה על אחת וא"כ חסר הורדא כשר [כמש"כ רש"י בהדיא העתקתי בס"ק ט' ע"ש] וא"כ נפל תי' הט"ז כל יתר כנטול דמי דהא הכא נטול כשר · ואי מפרש כפי' ר"א [שהבאתי שם] דהמעשה היה בשתים והכשיר משום דחיוי ברייתא וכו' א"כ א"א ג"כ לומר כאן כל יתר כנטול דמי [דזה הכלל שייך במקום דמבואר בש"ס דנטול טריפה וביתר לא מבואר בפי' דינו וע"ז נמסר הכלל כל יתר וכו' אבל כאן שביאר בש"ס דר"א היה סבור למיטרפה [בשתים לשי' ר"א] וא"ל ר"ה כל חיוי וכו' ואכשר ר' אסי וא"כ בטל כאן הכלל כל יתר כנטול דמי משום דכאן העיד הש"ס דהכי רביתייהו להיות יתר] ותי' הפלתי [משמיה דנפשי' על רמ"א] דסובר רמ"א כשי' הרמב"ן כשי' כל יתר כנטול דמי · פי' הוא ומקומו עמו [ועי' ט"ז סי' נ"ה ס"ק ד' באריכות בזה] וא"כ הוה כניקב במקום ההוא וא"כ ה"ל כניקב הורדא [עכ"ל הפלתי בשינוי לשון] ולא זכיתי להבין דבריו דהא בסי' מ"ג ס"ה מכשיר רמ"א בהפ"מ בב' טחולים אפי' דבוקים בסומכיה [דשם פוסל אם ניקב הטחול] משום דרמ"א סובר דהעיקר כשי' הפוסקים דכל יתר כנטול פי' דשניהם נטולים לגמרי [וניטל הטחול כשר] וכ"כ שם הש"ך ס"ק ט' ע"ש · וכ"כ שם בד"מ הבאתיו במ"ח שם ס"ק י"ג ע"ש וא"כ היה לרמ"א ג"כ כאן להכשיר בב' ורדות בהפ"מ [לדברי הפלתי שרמ"א מטריף בב' ורדות כשי' הרמב"ן דהלא בהפ"מ סמכינן דלא כרמב"ן ודוק] ובאמת משמע מכל האחרונים כאן דב' ורדות מטריף רמ"א אף בהפ"מ וכן משמע להדי' מש"ך ס"ק י"ד דרק בב' כיסין לידד להכשיר בהפ"מ [מטעם דלא אמרי' ב' רואין וכמש"כ השפ"ד שם ע"ש] אבל בב' ורדות טריפה אף בהפ"מ וכן מצאתי בלבב"ר ס"ק כ"ד שכ"כ בשם הרבה אחרונים והסכים כן שדעת רמ"א להטריף בב' ורדות אף בהפ"מ ע"ש · אמנם למדתי תירוץ על הט"ז מקושיית פלתי הנ"ל מדברי הגר"א ז"ל שציין בס"ק ה' על מש"כ רמ"א ובמדינות אלו וכו' [או אם חסירה] שהוא בכלל חסר כיון שדרכו להיות [אצלנו] בכל הבהמות (עכ"ל) ועל מש"כ רמ"א בין נמצאו ב' ורדות כתב בס"ק ו' וז"ל כמש"כ שם (ד' מ"ד ב') כל יתר כנטול דמי (עכ"ל הגר"א) משמע מלשונו שכתב [בס"ק ה' שהעתקתי] שהוא בכלל חסר כיון שדרכו וכו' משמע דמפרש כפרש"י דמעשה דר"א [דההוא ביני דאי' בש"ס מ"ז א'] היה בורדא אחת ונמצא דבזמניהם לא היה שכיח שימצא אפי' אחת ובודאי חסר כשר לדין התלמוד [כמש"כ רש"י בהדי'] מ"מ לדידן דנשתנו הטבעים [וכמש"כ התוס' שם (מ"ז א') ד"ה כל הני וכו' ונראה דאין ראי' מבהמות שלנו וכו' ע"ש] והזינן אנחנו דורדא אחת יש בכל הבהמות שלנו י"ל דכעת הוה שינוי אם חסר האחת וטריפה · כן נלפע"ד לבאר דברי הגר"א · ואף דלכאורה סברא דחוקה היא אבל ת"ל שמצאתי סברא זו מפורש בב"ח בשם הר"ן שכתב בשם הרב אלברגלוני וז"ל דעכשיו שיש לכל הבהמות שלנו עינוניתא דורדא [אחת] אי מסכחת דלית לה טריפה [עכ"ל הר"ן] וכתב עליו הב"ח וז"ל דס"ל כפרש"י דחסרה הורדא כשרה לדין התלמוד וקאמר הרב דעכשיו שנשתנו הבהמות שיש לכולן עינוניתא דורדא אי משכחת דלית לה טריפה וכו' ודלא כמו שהבין הב"י דהרב אלברגלוני סובר כשי' ר"א וליתא [עכ"ל ב"ח] שוב מצאתי בתב"ש ס"ק מ"ב בשם הרב אלברגלוני שכתב גם הוא כן כמש"כ הב"ח וכ"כ בלבב"ר ס"ק נ"ד אות ז' בשם תב"ש ושארי אחרונים סברא זו דאף לרש"י דחסר ורדא כשר מ"מ בזמננו ובמדינתנו דלכל בהמות יש להם ורדא א' · עתה חסר אסור ע"ש ושם תמצא כן להדי' וא"כ כיון דחסר טריפה עתה לרש"י · ב' ורדות ג"כ טריפה משום כל יתר כנטול דמי ובזה מתורצים דברי הט"ז וכעין מש"כ הגר"א ודוק · ובז"ז כתבתי רק לתרץ דברי הט"ז ז"ל אבל לפענ"ד דעת הרמ"א דמטריף בב' ורדות ומכשיר יתרת מקמא יש לו שיטה אחרת בזה וגירסא אחרת בש"ס והוא גירסת הרשב"ן ובזה יתורץ דברי הש"ך ס"ק י"ז שלכאורה הם תמוהים ובעז"ה נבאר זה בס"ג בהג"ה ס"ק ט"ז ע"ש · כתבו האחרונים דבוס"ל אק"ס דרכו להיות בו ב' ורדות ואין להכשיר מחמת זה בכל הבהמות מטעם דכיון דעיזי ברייתא הכי אית להו משום די"א דבוס"ל אק"ס הוא חיה כמש"כ רמ"א סי' כ"ח ס"ד וע"ש בביאורי הגר"א ודוק · וע"ל סי' מ"ב ס"ח גבי מרה דאין להכשיר ממין זה על מין אחר ע"ש ודוק וכה"ג הכא וזה פשוט ולא כתכס א' שטגג בזה ואין להאריך: (יב) **או אם שינתה מקומה** כו' · ז"ל תוס' פא"ס (דף מ"ז ריש ע"ב) ד"ה אבל אגבא וכו' ונראה דאם נמצאת העינוניתא לגד שמאל כיון דלאו אורחא בהכי טריפה דהא מפרש טעמא משום דעיזי ברייתא הכי אית להו והא וכו' ואם שינתה מקומה (בימין גופא) הי' נראה להתיר מדממעט גבה דוקא וכו' אך מורי הרב דודי ז"ל אמר שהיה מקובל לאיסור · ואפשר דטעמא משום דלאו אורחא בהכי (עכ"ל תוס'): (יג) **וכן אם שינתה תוארה וצורתה** · כתב ש"ך בשם האגור אם אין לה חריץ וכו' (העתקתי בי"א ס"ק י"א ע"ש) או גדולה יותר מדאי כאונה הסמוכה לאומה וכו' טרפה (עכ"ל האגור) וכתב ש"ך מיהו בתום' וש"פ משמע דאפי' אינה גדולה רק כאונא האמצעית של ימין ג"כ טרפה אמנם הרבה בודקים מקילים ולא מטריפים אלא דוקא כאונה הסמוכה לאומה וכו' [עכ"ל ש"ך בקוצר] וז"ל התוס' פא"ס (דף מ"ז א') ד"ה כל הני וכו' והא דאמר בש"ס ביני ביני טריפה היינו היכא דגדולה הרבה ואין דומה לעינוניתא דורדא (עכ"ל) ומלשון ואין דומה וכו' משמע שצריך להיות תואר ורדא ולא תואר אונא וכ"כ בכרתי ס"ק ז' וז"ל כי לשון הגמרא וקרו לה עינוניתא דורדא לא נאמר רק להורות שצריך תואר (ורד) כמו שושנה עכ"ל · וכתבו הש"ך וכרו"פ אפי' לדברי המכשירים יתרת מקמא מ"מ שינתה תוארה טרפה משום דה"ל חסרה הורדא דזה אונא הוה ולא ורדא ע"ש: (יד) **ויש להם שורש א' כעובי אצבע** · כמש"א

בשם ראבי"ה וכ"כ מהרי"ו והוא בהג"א) **יד** ואם א' הפוך והשני אינו הפוך **טו** הולכין אחר היותר גדולה ואם היא אינה הפוכה כשרה (כד"י)· הורדא דרכה להיות בכיס **טז** (טו) ואם לא נמצא לה כיס **יז** או שיש לה ב' כיסים או שיש לה כיס **יח** ואינה מונחת בתוכו ואף כשמניחים אותה בתוכו חוזרת ויוצאת ממנה כשנופחין הריאה טריפה (כל זו בשם הר"מ בר"י והג"ה במהרי"ו ובד"י והלכה למעשה בשם הר"ש מזיי"ה)· וכל אלו הדינין אינן אלא במקומות שנוהגין להטריף בשתי ורדות או אין לה ורדא כלל· אבל במקומות שמכשירים גם כל אלו החילוקים הם כשרים (ב"י) אם חסר מקצת מן הורדא יש לבדוק באונות או באומה **יט** מצד שמאל (ס"א מצד ימין) אם נמצאת החתיכה החסירה י"א דכשר **כ** כי כן נמצא לפעמים בגדיים וטלאים (כך מ"כ) וכן יש מכשירים אם יש לה תואר ורד בשורש שלה כעוזי אלבע אעפ"י שאין לה תואר ורד בראשה רק שלא תהא הפוכה ולא שינתה מקומה **כא** וכל אלו הדברים יש להקל מאחר דרבים מכשירים בכל ענין:

סעיף ג (טז) נתוספו האונות במנינם אם היתה האונה היתרה בצד האונות או מלפני הריאה שהיא לעומת הלב מותרת **כב** ואם היתה על גבה שהוא לעומת הצלעות

כמש"א בפא"ט (דף נ"ח ב') גבי דקין (הגר"א) ועי' במ"ח בסי' זה ס"ק כ"ב: (טו) ואם לא נמצא לה כיס או שיש לה ב' כיסין וכו' טריפה· ויש מכשירין ביתיר הכיס בהפ"מ מטעם דב' רואין לא אמרי' רואין יתיר הכיס כאילו חסר הכיס· ורואין חסר הכיס כחסר הורדא [ת' מ"כ סי' ס"א] אבל בחסר הכיס יש מחמירים אף בהפ"מ דהד רואין אמרי'· רואין חסר הכיס כחסר הורדא [שפ"ד ס"ק י"ד ופ"ת ס"ק ג' ע"ש] ויש מתירים אפי' בחסר הכיס בהפ"מ [ת"א כלל ט' סי' כ"ו] וכן נלפענ"ד עיקר כיון דהרבה פוסקים והגאונים מכשירים בחסר הורדא וגם בתוס' (פא"ט מ"ז א') ד"ה כל הני וכו' אחר שהביאו מחלוקת רש"י ור' אפרים בזה כתבו דהעיקר כפרש"י [דמכשיר חסר הורדא] דפשטות הש"ס דבאחת היה המעשה· ומדסבר ר"א למיטרפה ש"מ דלאו אורחא גם באחת ע"ש בתוס' ובארתי כ"ז באורך לעיל בס"ק ט' ע"ש· וא"כ לפע"ד בהפ"מ יש לסמוך עליהם עכ"פ בחסר הכיס להכשיר כנ"ל להורות להלכה ולמעשה: (טז) נתוספו האונות וכו' או מלפני הריאה וכו' מותרת· [א] בפא"ט (מ"ז א' העתקתי לעיל ס"ק ב') אמר רבא ה' אוני אית לה לריאה וכו' חסר או יתיר או חליף טריפה· ומסיק הש"ס שם ולית הלכתא כרבא ביתרת· והני מילי דקיימי בדרי דאוני אבל ביני ביני טריפה [פרש"י ביני ביני כגון מלמטה לטרוגה בעינוניתא דורדא שהיא [גי' הב"ח או שהיא] בין שתי הערוגות מלמטה או שיש אחת באמצע האומה ע"ג שלא כסדר אתוכי דאוני טריפה עכ"ל רש"י] ההוא ביני ביני דאתא לקמי' דר"א סבר ר"א למיטרפה א"ל ר"ה וכו' כל הני חיזוי ברייתא הכי אית להו וקרו לי' טבחי עינוניתא דורדא והני מילי מגואי אבל אגבא אפי' כע"ד טריפה (עכ"ל הש"ס)· [ב] וז"ל הטור וכתב בעל העיטור דלא מכשרינן אלא כשעומד ממש בסדר האונות אבל אם היא ביני ביני שלא כסדר [האונות אלא] כדרך הורדא טריפה וכו' אבל הרמב"ם כ' כ"מ שהוא כלפי פנים של הריאה אין התוספת אוסר אא"כ יהיה מגבה וא"א הרא"ש הסכים לסברת בעה"ע וכו' (עכ"ל הטור ועי' ב"י)· [ג] וז"ל בעה"ע (לשון הש"ס) וה"מ דקיימי בדרי דאוני אבל ביני ביני טריפה (עכ"ל הש"ס) ומסתברא לן מדלא קאמר ולא היא דההיא ביני וכו' ש"מ עינוניתא לחוד הוא דמכשרינן [משום] דכל הני עיזי ברייתא וכו' אבל ביני ביני אחריתא טריפה כדאמרינן לעיל· וההוא דר"א לא פליג כלל וכן הלכתא (עכ"ל בעה"ע)· וכתב הב"י דסברת הרמב"ם דמכשיר יתרת מקמא משום דבתר דאמרי' אבל ביני ביני טריפה אמרי' ההיא ביני ביני דאתא לקמי' דר"א וכו' ומסיק וה"מ מגואי אבל אגבא וכו' (עכ"ל הש"ס) ומדלא מפליג אלא מגואי לאגבא משמע דמאי דאמרי' מעיקרא אבל ביני ביני טריפה אידחי לה ולא מטרפינן אלא מגבה דוקא· וכתב הר"ן שכן נראה מדברי הרי"ף כדעת הרמב"ם שכתב וה"מ מקמא אלמא כל מקמא כשר· וכ"כ הרשב"א בת"ה· ודעת התוספות (דף מ"ז א') ד"ה כל הני עיזי וכו' [ועי' במ"ח סקי"ג]· כדעת בעה"ע וכ"ד מרדכי והג"א וסמ"ק והג' מיי' פ"א מה"ש שכך השיבו ר"ת ור"י [עכ"ל הב"י] ונ"ל שכ"ד רש"י כבעה"ע שכתב (בד' מ"ז א') ד"ה אפי' כע"ד וכד משתכחן תרתי עינוניתא וכו' ונ"ל שהיא טריפה דהא יתרת דביני ביני היא (עכ"ל רש"י)· ועי' מ"ח ס"ק ט' וגם הגר"א ז"ל הלך בדרך הב"י ע"ש· [ד] ומש"כ הב"י הנ"ל על הרמב"ם דמאי דאמרי' מעיקרא אבל ביני ביני טריפה אידחי לה וכו' [עי' אות הקדוש] כתב עליו הב"ח וז"ל ולא נהירא דא"כ הוה ליה להש"ס למימר ולא היא דההיא ביני ביני וכו' וכמש"כ בעה"ע· וע"ש בב"ח מה שנדחק ליישב דעת הרמב"ם הנ"ל· וגם מה שנראה מדברי הב"ח שם דלשיטת המרדכי והג' מיי' דסברי דאף הרמב"ם דמכשיר ביתמ"ק מודה דיתרת ורדא טריפה נ"ל מאי דאיתמר בש"ס הנ"ל (דף מ"ז א') וה"מ מגואי אבל וכו' [דמינה דייק הרמב"ם דיתמ"ק כשר] לא קאי רק על יתמ"ק ולא על יתרת דורדא ע"ש בב"ח· לפענ"ד נ"ע דהא האי וה"מ מגואי וכו' איתמר בש"ס בתר האי מעשה דורדא [כלשון הש"ס שם כל הני חיזוי ברייתא הכי וכו' וקרו לה טבחי עינוניתא דורדא וה"מ מגואי וכו' אבל אגבא וכו' עכ"ל הש"ס שם] א"כ בודאי י"ל דקאי גם על ורדא דסליק מינה· [ה] ועי' בש"ך ס"ק י"ז שהקשה על רמ"א דמטריף יתרת דורדא [כאן בש"ג בהג"ה] ומכשיר ביתרת מקמא [בס"ג בהג"ה] הא רש"י דמטריף יתרת דורדא הוא מחמת דמטריף ביתמ"ק

ב' ס"ד נוטה ג"כ לדעת שמ"ח· ומ"מ כתב שם ס"ק ח' דהמיקל בזה במיעוט לא הפסיד· ולי נראה דבהפ"מ יש להקל במיעוט· ד) וכתב שפ"ד ס"ק כ"ב אבל אם נמצא חצי החתיכה של ורדא בצד שמאל ונסרך לאיזה מקום הוה תרתי לריעותא כיון די"א דאין החתיכה מצטרפת (עי' י"א ס"ק כ') וגם יש סירכא וא"כ הוה ב' לריעותא אלא אם אין החתיכה הזאת כמ"ד אין כאן ב' לריעותא ע"ש הטעם: **יד ואם א'** הפוך וכו'· אדסמוך לי' קאי דיש להם שורש א' דאי באין להם שורש א' פשיטא דאפי' אינם הפוכים טרפה דה"ל ב' ורדות (ש"ך ס"ק י"ב): **טו הולכין** וכו' **ואם היא אינה הפוכה כשר**· פי' דוקא כשהגדולה אינה הפוכה הא אם שניהם שוים וא' הפוכה טרפה (ש"ך ס"ק י"ג ועי' שפ"ד סוף ס"ק מ"ז טעם לזה) וכן אם יש שני ורדות בשורש א' כעוזי אלבע וא' שינתה תוארה בעינן דוקא שהגדולה לא תהוי' שינתה· הא בשוים וא' שינתה תוארה טרפה [ש"ך שם] אבל בשינתה מקומה אפי' רק הקטנה שינתה טרפה (שמ"ח סעי' ל"ב ושפ"ד ס"ק י"ג) משום שטרפות דשינתה מקומה שנזכר בתוס' חמור משינתה תוארה [תב"ש ס"ק מ"ו]: **טז ואם לא נמצא לה כיס או שיש לה ב' כיסין** וכו'· ויש מתירים בהפ"מ ומיהו י"א דדוקא ביתיר כיס מתירין מטעם דתרי רואין לא אמרי' כמש"כ במ"ח וי"א דאפי' בחסר הכיס יש להקל בהפ"מ וכן נלפע"ד עיקר כמש"כ במ"ח ס"ק ע"ו· ניקב כיס הורדא כשרה (משבלות כאן ס"ק ג' ושפ"ד סוף סי' ל"ט ס"ק כ' ופ"ת כאן ס"ק ב' בשם שו"ת מורי אבן): **יז או שיש לה ב' כיסין**· דוקא יתיר כיס בלד ימין הא יתיר כיס בלד שמאל כשר ודוקא שאין שם חלק ורדא הא יש שם חלק ורדא אסור משום יתיר ורדא (ש"ך ס"ק ט"ו) ועי' בי"א ס"ק ח' שיש מתירים יתיר ורדא מלד שמאל וע"ש מש"כ להלכה: **יח ואינה מונחת בתוכו ואף** וכו'· הכי פי' ואינה מונחת היינו דאף שמניחין בתוכו חוזר ויוצא כשנופחין הריאה· והטעם משום דאז ודאי שינתה מקומה פורתא (ש"ך ס"ק מ"ז)· א) ודוקא כשיוצא כשנופחין רק מעט· אבל אם אינו יוצא רק כשנופחין הרבה כשרה דתלינן שמא בהוי' לא היה כ"כ נפוחה (שפ"ד שם)· ב) ורדא יתירה בימין בדרי דאוני טרפה משום דכל יתר כנטול דמי וה"ל כחסר הורדא [שמ"ח ס' ל"ג ועי' שפ"ד סוף ס"ק י"ז] אבל בלבש"ר ס"ק פ"א חולק ע"ז ומכשיר אף בלא הפ"מ (ע"ש טעמו דה"ל יתרת בדרי ומשום דתואר ורד יש לה אין מזיק ע"ש עוד שהאריך בזה) אם לא שיש כיס להורדא בימין אז אין כשר כ"א בהפ"מ ע"ש· ג) אבל ורדא בשמאל בדרי דאוני כשרה ומשום כל יתר וכו' ליכא דאין לה שייכות לורדא דימין ומשום יתיר אונא ליכא דהא קיימי בדרי (שמ"ח ס' ל"ג ועי' שפ"ד סוף ס"ק י"ז): **יט מצד שמאל** וכו'· ואף דשינתה מקומה מ"מ כשר דהאי הכא דהוי השורש עומד במקומה במקום הראוי אלא שחסר קצת בראש העינונית וכך הוא רגיל לימצא בצד שמאל וסייעי רביתייהו (ש"ך ס"ק י"ט) ומיהו אם נמצא החסרון מימין ג"כ כשר [שמ"ח ס' ל"ז וע"ש בתב"ש ס"ק כ"א ובית א' ס' ק"א וע"ש בביאורו ס"ק קכ"ב ושפ"ד ס"ק י"ט]· ומיהו בין בימין ובין בשמאל אם יש להחתיכה כיס בפ"ע ה"ל כב' ורדות וטרפה ואם נחלקה לג' אף בלא כיס יש להטריף משום דגם בנחלקה לב' יש מחמירין (כמש"ל ס"ק שא"ז) והכו דלא להוסיף עלה [שמ"ח ס' ל"ו וע"ש בתב"ש ס"ק כ"ב]: **כ כי כן נמצא לפעמים בגדיים וטלאים**· הלשון משמע דגם בגסה דינא הכי וכן פסק בפשיטות בשמ"ח ס' ל"ז דבכל הבהמות כשר וכן נראה הסכמת שפ"ד ס"ק כ' ע"ש· אבל כר"ז וש"ך ס"ק כ' מחמירים ואוסרים גם בגדיים וטלאים וע"ש בש"ך הטעם ובפ"ת ס"ק ד' כתב בשם תשו' בגו"י ח"ב סוס"י ס' שכתב דאין להקל [בדין זה] אלא בשעת הדחק או הפ"מ· ועי' ב' א' סעי' ק"א דלא מכשיר כ"א בגדיים וטלאים וע"ש ס"ק ק"כ באריכות מזה: **כא וכל אלו הדברים יש להקל**· כתב רש"ל כל מה שכתבו להקל בחילופים שלא הוזכר בש"ס או בגדלות דעינוניתא היינו דוקא דליכא ריעותא אחריתא בריאה אבל אי איכא ריעותא אחרת [אפי' אם היתה בעלמא היתה כשרה] מ"מ מצטרפת בהדה וטרפה עכ"ל וכ"כ הש"ך ס"ק כ"ב וע"ז סוף ס"ק ב': **כב ואם היתה ע"ג** וכו'· ואם נמצא יתרת בערוגה שהוא למעלה מהאונות סמוך לשדרה לפנים מן הריאה כתב הט"ז ס"ק י"ג

דהוה

הצלעות הרי זו טריפה (יז) **והוא שתהיה כעלה של הדם אחר שנפחוה אבל אם היא פחות מזה כשרה:**

הג"ה ויש מחמירים לאסור כל יתרת שאינה בדרי דאוני (אשר"י ורש"י ותוס' ומרדכי וסמ"ק ומהרי"ו וטור בשם בעה"ע ועו"פ) וכן נוהגים בקצת מקומות לאסור יתרת אפי' מקמא ואין מחלקים בין מקמא בין מגבה אלא אם היא עומדת בדרי דאוני **כג** וכשנופחין אותה נוטה לקמא כשר **כד** ואם נוטה לגבה טריפה (מהרי"ו וב"י בשם מ"כ) **כה** ובמדינות אלו המנהג להכשיר יתרת מקמא ואין לשנות המנהג:

נמצאת

דהוה כע"ג ועי' בי"א בסי' זה ס"ק כ"ה אות טי"ת כתבתי חילוקי דינים בזה ע"ש: **כג וכשנופחין אותה וכו'** כ' הש"ך בשם הפוסקים כיון שנמצא יתרת צריך לנפחה ולראות אם נוטה לקמא או לגבה וכ"כ שארי אחרונים: **כד ואם נוטה לגבה טריפה** דוקא שנוטה בליטה יתירה כשיעור ט"ד אעפ"י שהיא משורשת בדרי טרפה אבל נתעקמה מעט פחות מט"ד כיון שמשורשת בדרי שרי [ש"ך ס"ק כ"ד בשם אחרונים]: **כה ובמדינות אלו המנהג להכשיר יתרת מקמא** מה שהקשו האחרונים למה מחמירים אנחנו ואוסרים יתרת דורדא ומתירים ביתרת מקמא עי' מש"כ ע"ז במ"ח ס"ק י"א וס"ק ע"ז באריכות · א) וכ' הש"ך ס"ק י"ז והספרש שנדע איזו היא יתרת דורדא [שאנו אוסרים] ואיזו הוי יתרת מקמא [שאנו מתירים] כשיש לה תואר ורד ממש כצורתה וכהוייתה אפי' עומדת היתרת בצד שמאל הוה יתרת ורדא ואף בלא כיס טרפה בכה"ג · [שפ"ד ס"ק י"ז] ועי' ס"ק ח' הבאתי שיש מתירים ורדא בשמאל וע"ש המסקנא לדינא · ב) אבל כשאין לה תואר ורד ממש בענין שיש להחשיבו ליתרת יש להכשיר כיון שאינה עומדת במקום הורדא ממש [וכ"ז בלא כיס · שפ"ד שם] · ג) אבל כשאין לה תואר ורד ממש ויש לה כיס בפ"ע הרי ניכר ששתי ורדות הן וטרפה [אף שעומדת בשמאל] · ד) אבל אם אין לה תואר ורד כלל אף שיש לה כיס כשר · ה) ואם עומדת במקום הורדא ממש קבלתי מפי אבי מורי ז"ל דנוהגין להטריף אם יש לה תואר ורד קצת [אף בלא כיס · שפ"ד] אבל אם דומה לאונא יש להחשיבו יתרת מקמא [עכ"ל ש"ך בשינוי לשון קצת] · ו) דין תואר ורדא בימין בדרי דאוני יש בו מחלוקת וכתבתי בס"ק י"ח אות ב' ע"ש · ז) שיעור טרפא דאסא כתב השמ"ח ס"ז (ותב"ש ס"ק ט') די"א אורך ורוחב כמו ציפורן אגודל · וי"א אורך ורוחב של פרק אמצעי של אגודל בינוני וב' הסברות במהרי"ו והולכין להחמיר ע"ש · וכ"כ בד"מ ס"ק י"א בשם מהרא"ק שאנו נוהגין להטריף [לחומרא] דא"א בקיאים בשיעורא דט"ד ע"ש · ה) וכתב משבלות ס"ק י"ג ולפי"ז שיעור אונא כט"ד ושיעור עינוניתא בעי [לחומרא] כפרק אמצעי של אגודל · ויתרת ע"ג כט"ד אף כציפורן אגודל טרפה לחומרא (עכ"ל) · ולפענ"ד דיש להקל בורדא אם היא גדולה רק כציפורן אגודל ואינה

ביתמ"ק [וכמו שהעתקתי לשונו בסוף אות ג' ע"ש] ותי' הש"ך שם דס"ל לרמ"א כשי' המרדכי והג' מיי' שגם הרמב"ם דמכשיר ביתמ"ק מודה דיתרת דורדא טריפה וטעמא דקים להו לחז"ל דיתמ"ק לא חשיב יתרת כלל שכך הדרך להיות בבהמות אבל יתרת דורדא לאו אורחייהו בהכי [עכ"ל ש"ך בקוצר] ודבריו לכאורה תמוהין לפענ"ד בשלמא אי היה כתוב בש"ס בפירוש דיתרת מקמא כשר ודורדא טריפה היינו מוכרחים לומר כמש"כ הש"ך דקים להו לחז"ל וכו' · אבל השתא דהא דיתמ"ק כשר אינו אלא מדיוק [הרמב"ם] מלשון הש"ס וה"מ מגואי אבל אגבה וכו' · יותר נראה לומר דקאי גם על ורדא דסליק מינה ולא נצטרך לומר דקים להו וכו' · [ו] נמצא שי' הרמב"ם דמכשיר יתמ"ק דחוק מאד בש"ס · ושי' הגמי"י ומרדכי ברמב"ם דמכשיר ביתמ"ק ומטריף ביתרת דורדא דחוק יותר · ויותר קשה מאין המציאו להחמיר יותר ביתרת דורדא מיתמ"ק [וז"ל הב"י ומש"כ המרדכי שהמיי' פסק כרש"י דתרי עינוניתא טרפה הוא שלא בדקדוק עכ"ל ב"י] ות"ל שהאיר ה' עיני ומצאתי לראב"ן ז"ל · [הובא דבריו בס' תוי"ק ס"ק א' ד"ה ואם אמנם וכו' ע"ש] שכ' וז"ל · וז"ל הראב"ן בסי' רל"ט (דף מ"ט ע"א) ולית הלכתא כרבא ביתרת אלא אי משכחינן אונא יתירה בין בימין ובין בשמאל כשרה וה"מ מקמא באפי ריאה · אבל מגבה לעילא דריאה וכו' אפילו כט"ד טריפה · מצאתי · ודבר זה שאלנו להגאונים לענין אונא יתירה דאמרינן ה"מ מקמא אבל וכו' היכי דמי מקמא וה"ד מגבה · והשיבו מגבה ע"ג הריאה מלעיל · מקמא מלפנים וכו' · וכדאיתא תרתי עינוניתא ביני ביני נחלקו בזה תלמידי ר"ג · ור"י ב"ר ברוך היה מכשיר כי אמר כל דביני ביני כשרה · ואבריית מטרפי כי אמרו לא התירו אלא באחת משום דכל הני חיוי ברייתא הכי אית להו · ורש"י ראה את דברי האוסרין וכן נ"ל (עכ"ל ראב"ן) ומדכ' ור"י ב"ר ברוך היה מכשיר כי אמר כל דביני ביני כשרה (עכ"ל) מזה ראיה למאי דהבאתי בפנים במ"ח שם שהראב"ן לא היה גורס בש"ס וה"מ ראשון וה"מ דקיימי בדרי דאוני אבל ביני ביני טריפה · וזהו היפך מש"כ רש"י ז"ל (עפ"י גירסתו) על ב' ורדות דטריפה מטעם דהא יתרת לביני ביני הוא ודוק · וכתב עליו בס' תוי"ק שם דמשמע דגירסתו היה בש"ס כך ולית הלכתא כרבא ביתרת וה"מ מקמא וכו' פי' מקמא הוא דלית הלכתא כוותיה אבל מגבה טריפה ולכן פסק דיתמ"ק כשר [פי' אפי' נמצא כמה יתמ"ק] כיון דאיתמר בש"ס להדיא דכשר ביתמ"ק אבל ביתרת דורדא דמכשיר בש"ס רק מטעם משום דכל חיוי וכו' ולכן אינו כשר אלא באחת ולא בשתים [עכ"ל תוי"ק] א"כ מוכח מדברי ראב"ן הנ"ל שסובר כשי' המרדכי והג' מיי' דמכשירים יתמ"ק ומטריפים ביתרת דורדא וכ"כ הפר"ח כאן ס"ק י"ט שדעת ראב"ן כדעת המרדכי הנ"ל ע"ש וא"כ צ"ע מאד על הב"י הנ"ל שכ' על דברי המרדכי שהוא שלא בדקדוק ובמח"כ נעלם ממנו דברי הראב"ן הנ"ל: [ז] ולפע"ד שנראה מדברי הראב"ן שלא היה כתוב כלל בגירסתו בש"ס והני מילי [קמא] דקיימי בדרי דאוני אבל ביני ביני טריפה אלא תיכף אחר שפסק הש"ס ולית הלכתא כרבא ביתרת הי' כתוב וה"מ דקיימי באפי ריאה אבל אגבה · ועוד נלפע"ד דלפי גי' ראב"ן הנ"ל מוכח בש"ס להדי' דיתרת דורדא חמור מיתמ"ק כדעת המרדכי הנ"ל דהא לפי גירסת הראב"ן הנ"ל כבר איפסק בש"ס דיתמ"ק כשר וא"כ קשה למה רצה ר' אשי להטריף [בההוא ביני ביני דאתא לקמי'] הא יתמ"ק היא וגם ר"ה וכו' דמכשיר למה הי' צריך להמציא היתר משום דכל חיוי ברייתא וכו' הא לגי' ראב"ן נפסק בש"ס קודם מעשה דר"א דיתמ"ק כשר אלא ודאי דסובר הש"ס דיתרת דורדא חמור מיתמ"ק דאונא ומזה הש"ס הוציאו המרדכי והג' מיי' סברתם דאף הרמב"ם דמכשיר ביתמ"ק מ"מ הוא מטריף ביתרת דורדא · [ח] וכזה נכונים דברי הש"ך הנ"ל דכתב דקים להו לחז"ל דיתמ"ק אורחא ודורדא לאו אורחא משום דלגי' ראב"ן מוכח בש"ס דיתרת דורדא חמור מיתמ"ק וקשיא לן טעמא וע"ז כתב הש"ך דקים להו לחז"ל וכו' · [ט] ועוד נלפע"ד דכן היה ג"כ גי' הרי"ף כגי' ראב"ן הנ"ל דז"ל הרי"ף ולית הלכתא כרבא ביתיר אלא אי משכחת יתיר כשרה וה"מ דקיימי בדרי דאוני אבל ביני ביני טרפה · וה"מ מגוה אבל מגבה וכו' טריפה ההוא ביני ביני דאתא לקמי' דר"א וכו' [עכ"ל ע"ש] דכתב מקודם הני ב' והני מילי בזה אח"ז ואח"כ הביא מעשה דר"א [דלא כגי' דידן בש"ס] דה"מ [קמא] וה"מ דקיימי בדרי וכו' אבל ביני וכו' כתוב מקודם מעשה דר"א ואחר מעשה דר"א כתוב וה"מ [שני] וה"מ מגואי וכו' ע"ש · ולכאורה קשה לגי' הרי"ף למה לי' למימר ב' ה"מ בזה אחר זה ובאמת לסברת הב"י [שהבאתי באות ג'] מחולק הוא ה"מ בתרא על וה"מ קמא [דה"מ קמא סובר יתמ"ק טריפה וה"מ בתרא סובר דדוקא מגבה טריפה אבל מקמא דהיינו ביני ביני כשרה ע"ש ודוק] אלא ודאי דהרי"ף ג"כ גורס כגי' הראב"ן רק וה"מ אחד וה"מ מגואי אבל אגבא וכו' ומש"כ ברי"ף שלנו וה"מ דקיימי בדרי דאוני אבל וכו' לפענ"ד הוא ט"ס ברי"ף ואיזה תלמיד טועה הוסיפו מלשון הש"ס שלנו שהוא גי' רש"י וש"פ ועי' בר"ן שכן משמע מדבריו שהי' גירסתו כן ברי"ף ע"ש ודוק · **שוב** מצאתי באלפסי החדשים שנדפסו בזיטאמיר עם הגהת הג' בעל חוות יאיר נדפס בצידו על דברי הרי"ף הנ"ל וז"ל מדברי הר"ן נראה שלא גרס בהרי"ף וה"מ דקיימי וכו' עד ביני ביני טריפה וכו' [עכ"ל] הרי כפי' כדברי · [י] נמצא שמה שדחקו הב"י וב"ח ושארי אחרונים ליישב שי' הרמב"ם והרי"ף שמכשירים יתמ"ק הוא אך למותר לפע"ד שהם רצו לתרץ דבריהם לפי גירסתנו · ואני אומר שלפי גירסתנו א"א לומר אלא כרש"י ובעה"ע וש"פ דמטריפים יתמ"ק והרי"ף והרמב"ם דמכשירים היה להם גי' ראב"ן הנ"ל וכמו שבארתי בעזה"ה: [יא] ועי' בד"מ ס"ק ז' האריך להשיג על הב"י שפ' כרמב"ם להכשיר יתמ"ק שהוא דעת יחיד וכל רבותינו האחרונים ובעלי תוס' ג"כ פסקו דיתמ"ק טריפה ואח"כ מסיק בד"מ שם וז"ל מיהו שמעתי מהרבה בודקים שאומרים שבמדינות אלו המנהג להכשיר יתמ"ק ויש לילך אחר המנהג שהוא מנהג ותיקין [עכ"ל ד"מ] וגם כאן ברמ"א בש"ג מקודם כתב ויש מחמירים לאסור כל יתרת שאינו בדרי וכו' ולבסוף סיים שבמדינות אלו המנהג להכשיר וכו' ואין לשנות המנהג [עכ"ל] וכוונתו דודאי במקום שאין המנהג ידוע אין להכשיר יתמ"ק כגי' הש"ס שלנו וגי' רש"י ותוס' וש"פ שמטריפים יתמ"ק · אך במקום שידוע שהמנהג להכשיר יתמ"ק אין למחות בידם שגם זה הוא מנהג ותיקין [כמש"כ בד"מ הנ"ל] משום דיש לסמוך על גי' הראב"ן שהבאתי באות וא"ו וכבר אחז"ל בירושלמי כ"מ שההלכה רופפת בידיך הלך אחר המנהג (עכ"ל): (יז) **והוא שתהי' וכו' אבל אם היא פחות מזה וכו'** · שם (מ"ז ב') אבל אגבה אפי' כט"ד טריפה [עכ"ל] וכתבו התוס' שם ד"ה אפי' וכו' וז"ל וכ' [אבי העזרי] בתשו' דאפי' לא הויא כט"ד אלא ע"י נפיחה טריפה ואי לא הויא אפי' בתר נפיחה כט"ד נראה לאבי העזרי דכשרה [עכ"ל תוס'] וכ"כ הרא"ש סי' ע"ז וכ"כ המרדכי וכ"כ הרמב"ם בפ"ח מה"ש וכ' הר"ן שכ"ד הרמב"ן וכ"כ הטור וכתב הב"י שכן הלכה דלא כיש מי שפירש דאפילו לו פחות מט"ד טריפה וכו' ע"ש והגר"א כתב בס"ק י"ד וז"ל והוא שתהיה כעלה של הדס וכו' אבל וכו' אע"ג דקאמר שם (מ"ז ב') אפילו כט"ד וכו' מ"מ משמע דדוקא כט"ד וכמש"כ בפ"ב דברכות (דף ט"ו א') ובפ"ט דחולין (דף קכ"ג א') ובפסחים (דף מ"ו א') ומינה מיל הוא דאינו חוזר וכו' · ובפ"ע דב"ב (דף קמ"ד ע"א) א"ר דוקא דינר וכו' (עכ"ל הגר"א) פי' דאיתא שם במשנה השולח סבלונות

סעי' ד (יח) נמצאת אונה יתירה בסוף שיפולי האומה כשרה (דזה נקרא בדרי דאוני · ב"י) :

סעיף ה (יט) אונא של ימין הסמוכה לגרגרת במצר החזה אצל הצואר ממש התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לצואר אם ימצא ע"ג כו כט"ד כשרה כז מפני שכן דרכה כח ליפצל (כ) ודוקא ימנית אבל לא שמאלית ויש מי שאומר דדוקא כט למעלה מחציה ל אבל למטה מחציה טריפה :

הג"ה (כא) הא דמכשרינן יתרת בדרי דאוני מ"מ בעינן שלא יהיה יותר אונות בשמאל מבימין כגון שיהיה לא ד' בשמאל וג' בימין (מהרי"ו) אבל אם הם שוה בשוה בכל צד לב ג' או ד' אונות ועומדות כולם בדרי דאוני

לבית חזייו וכו' ואכל שם סעידת חתן אין נגבין וכו' עכ"ל המשנה וכש"ס שם אמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא· פסיטא וכו' ע"ש : (יח) נמצאת וכו' דזה וכו' · זה היה מעשה לפני הב"י והכשירה וכתב ואפילו להאוסרי' יתרת מקמא מכשרי בהאי משום דזה מיקרי בדרי דאוני כדכתב רש"י פא"ט (דף מ"ו ב') ד"ה הני רביתייהו באונה הסמוכה לאומה [עכ"ל ב"י] וכן פסק מהרש"ל וש"ך ס"ק כ"ו : (יט) אונא של ימין וכו'· על מש"כ בש"ס פא"ט (מ"ז ריש ע"ב) אבל אגבה אפי' כע"ד טריפה כתבו התוס' שם [ד"ה אפי' כע"ד] משום אבי העזרי דדוקא בשארי אונות וגב הריאה הויא טריפה · אבל האונות שבצד ימין התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לצואר כשרה דדרכה להתפצל עכ"ל תוס' וכ"כ בהג"א שם בסי' ע"ז וז"ל פי' ראבי"ה וכו' שבאונה של ימין הסמוכה לגרגרת במצר החזה אצל הצואר ממש התחתונה שהיא עליונה שאפילו נמצאת ע"ג כע"ד כשרה וכן הורה ראב"ן וכן העידו על הזקנים הראשונים שהתירו בענין זה · מא"ז [עכ"ל הג"א] וכ"כ הב"י בשם המרדכי והג' מיי' וכתב ב"י הטעם שדרכה ליפצל מפני דוחק החזה : (כ) ודוקא ימנית וכו' ויש מי שאומר דדוקא וכו'· כתב ב"י בשם א"ז דדוקא ימנית ולא שמאלית · ודוקא למעלה מחציה אבל לא למטה מחציה כי שם אין שום דוחק [עכ"ל ב"י] וככד"ה שלו כתב שכ"כ מהרי"ו : (כא) הא דמכשרינן וכו' מ"מ בעי' וכו' · דאל"כ הוה ליה חליף [הגר"א] פי' שתמיד בימין יותר וכאן בשמאל יותר וכ"ד תב"ש ופמ"ג כרמ"א אבל בפר"ח הולק על רמ"א והביא ראיה מרמב"ם שכתב דחליף דטריפה הוא מטעם חסר [וא"כ כאן שאינו חסר שבימין יש ג' מה נ"מ שבשמאל יש יותר] וכן משמע מרש"י פ' א"ט (דף מ"ג א') ד"ה לא תיפוק שכ' וז"ל חליף היינו חסרה שראויה להיות שם [עכ"ל רש"י] ואף שהתב"ש ס"ק למ"ד ופמ"ג בש"ך ס"ק ה' דחו ראיית הפר"ח דבריהם דחוקים כנראה למעיין הישר · שוב מצאתי שכ"כ בלבש"ר ס"ק מ"א שהעיקר כפר"ח [אבל למעשה החמיר שם וע"ש חילוקי דינים] וכפלתי ס"ק ג' הביא ראיה לפר"ח שאין זה בכלל חליף דש"ס דהא מרא דשמעתא דא' חליף טריפה הוא רבא (פא"ט מ"ז א') ולרבא בודאי אין זה בכלל חליף דהא לרבא אי הוה בשמאל ד' בלא"ה טריפה מטעם יתרת דהא לדידיה אף בדרי אוסר יתרת · ואף דלא קיי"ל כרבא מ"מ כיון דלרבא אין זה בכלל חליף אין לנו לחדש טריפות מה דלא עלה ע"ד רבא שיהא זה נכלל בכלל חליף · וסיים דבהפ"מ יש לסמוך על הפר"ח ע"ש · ומ"מ כתב בס' בל"י ס"ק כ"ח שהמנהג כרמ"א ע"ש · וידין בזה המורה לפי ראות עיניו · או במקום הפ"מ וצורך שבת [או יו"ט] ג"כ · אז אפשר

ואונה גדולה כפרק אמלעי משום דרבו המכשירים בחסר הורדא וכן התוס' כתבו דפשטות הש"ס מכמע כפי' רש"י (עי' מ"ח ס"ק ט"ו) ולכל הפחות הוה כעין ספק ספיקא שמא חסר הורדא כשר ואת"ל טרפה אפשר דשיעור ע"ד די אם היא כצפורן הגודל כן נ"ל · ט) אם נמצא יתרת בערוגה שהוא למעלה מהאונות סמוך לשדרה לפנים מן הריאה מ"כ הכשר ונ"ל דטרפה שזהו נכלל בכלל ע"ג (פ"ז סוף ס"ק י"ג וכ"ה הסכמת האחרונים) ודוקא שהיתרת גדולה כט"ד הא אם פחות מזה כשרה [תב"ש ס"ק י"ד] כיון דבש"ס לא קרי יתרת אא"כ הוא כט"ד אין להוסיף על הטרפות ואפי' למעלה בראש הערוגה שגם הוא סמוך מאד ללעות · מ"מ גם שם שרי פחות מט"ד [תב"ש שם] וכ"כ לבש"ר סוף ס"ק י"ז דלא כע"י הביאו בא"ע סוף ס"ק כ"ז · י) כתב בכה"ג בהגהת הטור אות כ"ה יתרת ע"ג פחות מט"ד ובועה עלי' מעלמת לע"ד יש מכשירים ויש מטריפים משום דהבועה עתידה להתעקר · ואפי' יש לה חוט בשר מקיף · יא) ומשבצות ס"ק י"א הביאו וכתב דטרפה בלא"ה מטעם ב' לריעותא דבועה הוה חדא ריעותא · ויתרת פחות מט"ד כמי הוה ריעותא משום די"א [הובא דיעה זו בב"י סי' זה אבל הב"י דחה אותה דיעה] דאף פחות מט"ד אוסר יתרת מגבה עכ"ל ולבש"ר בס"ק כ' הביאו וכתב דיתרת ע"ג פחות מט"ד לא הוה ריעותא כלל א) וכתב דמ"מ מסתברא להחמיר דכל שהוא עכשיו (פי' היתרת עם הבועה שעליה) גדול כט"ד הרי הוא מחכך בללעות ועתיד להתפרק · וטעם המכשירים משום דאמרי' עד שלא תתפרק יתרפא הבועה וא"כ ה"ל ספיקא דדינא וע"כ העלה בפנים בס' י"א וז"ל · יב) ואם נמצאת יתרת (פחות מט"ד) ובועה עלי' ובין הכל כט"ד היינו שהבועה משלמת · אם ניכר שכאשר היה נרפא הבועה היה נשאר בשר הריאה כט"ד ודאי טרפה · אבל אם ניכר שכאשר היה נרפא הבועה לא ישאר כט"ד · נ"ל שאם בין הכל כאשר היא עכשיו הוא כפרק אמלעי של אגודל טרפה · ואם הוא עכשיו קטן מזה השיעור המיקל בהפ"מ לא

הג"ה א) ול"ע דהא הלבש"ר בעצמו בס"ק קכ"א הסכים למשבצות הנ"ל דיתרת ע"ג פחות מט"ד הוה ריעותא וכ"כ בס' ב"א בדיני ב' לריעותא סוף סי' מ"ט דיתרת ע"ג פחות מט"ד הוה ריעותא וע"ש בסי' נ"ג דדוקא דנמצא ע"ג ממש · אבל אם בריעותא בסמוך יש להקל וע"ש בראש ח' ס"ק נ"ה וס"ק נ"ע · ולבענ"ד נראה דאפשר יש להקל ולומר דפחות מט"ד לא הוה ריעותא וכמש"כ בפנים בשם הלבש"ר כיון דכל גדולי ראשונים והאחרונים ס"ל דיתרת ע"ג דוקא כט"ד וכהוכח בש"ס וכמש"כ במ"ח ס"ק י"ז ע"ש וא"כ אותה דיעה הוה רק דעת יחיד ואין מצטרף לב' לריעותא ומכ"ש בכל דין ב' לריעותא אינו מהש"ס וע"כ נראה לבענ"ד כדברי הלבש"ר הראשונים · שוב מצאתי בלבש"ר עצמו בסוף כס' במפתח פרטי דיני תל"ר ס"ק ב' הזר בו והודה להמשבצות דהוה ריעותא וכ"כ בס' מנחת הזבח כלל ב' סוף ס"ק ב' ובדיני תל"ר אות י' ס"ק ב' ע"ש וצ"ע לדינא :

הפסיד [עכ"ל] (משום דבשיעור ט"ד יש פלוגתא וכמה שכתוב לעיל בסמוך אות ז' עי' שם והוק) : כו כט"ד · וה"ה אפי' יתר מט"ד כשרה [מהרי"ו וש"ך] : כז מפני שכן דרכה ליפצל · מפני דוחק החזה [ב"י וש"ך] ועי' מ"ח ס"ק י"ט · וכתב פ"ת ס"ק ה' בשם תשו' גבעת שאול סי' כ"ו שמעשה בא לפניו שנמצא באונא זו על חודה ממש באותו לד לצד הקנה בליטה קטנה פחות מט"ד והיתה שוה ממש להונה שעלת' בכפית' בזה רק שסירכא יוצא מאותה בליטה לדופן החזה והסירכא עברה ע"י מיעוך והכשיר וכו' שאין לאסור משום תרתי לריעותא כיון שדרכ' ליפצל לא מיקרי ריעותא כלל ע"ש : כח ליפצל · וכו' בפלתי ס"ק ה' דהפיולין כאן באונא עליונה משלימים החסרון אם חסר אונא באותו לד דלא גרע מסדק ע"ש ובבית א' סעי' ל"א הביא עליו ואוסר וכו' בר"א ס"ק מ"ב הטעם כי סדק צריך להיות דוקא במקום הראוי להיות אונא [כמש"כ הש"ך ס"ק מ"ג ובי"א ס"ק מ"א] וכאן הפיולים אינם במקום החסרון ע"ש וכן בלבש"ר ס"ק ע"ו השיג עליו ואוסר ובס' מאירת עינים הקיל בזה בהפ"מ ע"ש שורש ב' ענף א' · ומ"מ צ"ע להקל בזה בהפ"מ : כט למעלה מחציה · א) וכ' בתב"ש ס"ק כ' ובשמ"ח ס' ע"ז [דאפי' למעלה מחציה] דוקא ע"ג אבל אם נמצא שם יתרת מקמא אפי' להמכשירים יתרת מקמא מ"מ הכא טרפה מפני שמתחכך בגרגרת ותתפרק [עכ"ל שמ"ח שם הביאו בפתח הא"א כלל ט' סי' י"א] · ב) וכתב במשבצות ס"ק ח' דב"ח ובל"י ס"ק כ"ה מכשירים בזה · ומ"מ באין הפ"מ ראוי להורות כמש"כ התב"ש כיון דבלא"ה יש מחמירים ביתרת מקמא [עכ"ל משבצות] וכ"ד לבש"ר ס"ק כ"ז · ג) אבל בפ"ת ס"ק ו' בשם תשו' פמ"א [כתב להיפך] דבחציה ולמעלה יש להכשיר בין מגבה בין מקמא אבל מחציה ולצד מטה אם הוא מגבה טרפה · אבל מקמא ראוי להכשיר עפ"י שאלת חכם · ודלא כבחיעות מהר"ך דכ' דאף מחציה ולמעלה דכשר דוקא מגבה אבל מקמא יש מטריפין לפי שמתפרקת וכ"כ בגבול בנימין [והוא כדעת שמ"ח הנ"ל] והוא השיג עליהם וכתב [בפמ"א] שהסכימו כל חכמי העיר להכשיר מקמא באם יש הפ"ת ע"ש : ל אבל למטה מחציה טרפה · כי שם אין שום דוחק החזה [ב"י] וכ' בט"ז ס"ק א' שבבדיקות מהרי"ו הביא ב' פירושים ע"ז [פי' א'] החלי ללד חוד האונא אבל אם נמצא ללד [החלי של] שורש האונא טרפה ולפי"ז יהיה שיעור החלי ברוחב האונא [פי' ב'] וי"א [מודה לפי' קמא אלא שמוסיף להחמיר · משבצות] דאף באורך האונא משערין דהיינו אותו החלי ברוחב שהכברט לאו כולו אלא חצי ארכו דהיינו נגד הקנה אבל לא החלי הב' שהוא ללד הריאה ויש להחמיר כסברא הב' [עכ"ל ט"ז] : לא ד' בשמאל וג' בימין טרפה · משום דס"ל דלריך להיות בימין יותר מבשמאל וכאן בשמאל יותר והוי כעין חליף וכ"ד תב"ש ופמ"ג · ולבש"ר ס"ק מ"א כ' דמ"מ לא הוי רק ספק טרפה ומלטרף לס' אחר · ומ"מ העלה דאף אם הוי יב"ח אסור רק החלב של קודש יב"ח כ' שיש להתיר ע"ש · אבל פר"ח חולק על רמ"א ומכשיר בזה וס"ל כיון דאיכא בימין ג' מה איכפת לי' אם בשמאל הוס ד' ויותר · וכס' בל"י ס"ק כ"ח כ' שהמנהג לאסור כרמ"א · ומ"מ בכרו"פ הקיל בהפ"מ כדעת הפר"ח ועי' מ"ח ס"ק כ"א העליתי דהמורה ידין בזה לפי ראות עיניו · או בהפ"מ וצורך שבת נ"כ אז אפשר שיש להקל בזה ע"ש : לב ג' או ד' אונות · לאו דוקא דאפי' יש בכל לד יותר מחמשה

דאוני כשר (שם בהג"ה) ואם נראה באונה אחת כמין סדק מצטרף להכשיר אבל לא להטריף **לג** דאין חוששין בסדקים להטריף (כך מ"כ) אונה שנתפצלה ויש לה שורש א' (כב) כעובי אצבע **לד** אינה נחשבת אלא לאחת (מהרי"ו מולי"ן) ולא מקרי יתרת אלא אם יש לה צורת אונא אבל אם נמצא על גבי הריאה מקום גבוה רחב למטה ועב למעלה **לה** שאינו חד בראשו נקרא גבשושית וכשרה (מהרי"ו וב"י בשם מ"כ) וכן אם נמצא אונא ע"ג הריאה וגומא תחתיה וכשנופחין הריאה כל האונא נופלת לתוך הגומא ושוה לשאר הריאה (מהרי"ו וב"י) אע"פ שאינה נכנסת לתוך הגומא **לו** אלא כשמניחים היד בנחת עליה כשרה דאין זה יתרת אלא פיצול הריאה ומאחר שיש לו גומא תחתיו לנוח בו אינו עתיד להתפרק כשאר יתרת **לז** וכשרה [ד"ע] ואין להכשיר פיצול כזה רק מגבה דהפיצול מונח על הגומא **לח** (כג) אבל מקמא הפיצול נופל למטה (כד) וסופו להתפרק וטריפה (כך מ"כ) י"א דאם נמצא

ועומדות כולם בדרי כשר [שפ"ד ס"ק ל"א ומשבצות ס"ק ט' ושארי אחרונים] וכן עיקר ודלא כיש מי שמחמיר בזה: **לג דאין חוששין בסדקים להטריף·** א) וכ' הש"ך ס"ק ל"ג דאפי' נמצא בצד שמאל אונא אחת וג' סדקים מהני סדק א' להשלים החסרון ולא אמרי' נמ"כ אי נחשב כל סדק לאונא ה"ל ד' בשמאל וג' בימין דטרפה לרמ"א· אלא דאפי' בכה"ג אמרי' דסדק מועיל להכשיר ולא להטריף [עכ"ל]· ב) וכ' בהג"א פרק א"ט [סי' י"ז] מעשה שהי' בימין ב' אונות והג' ע"י היכר סדק ובצד שמאל היה ג' אונות שלימות ואסר ר' אחאי והשיב ר"י לא ידעתי למה אסרו כי נ"ל היתר גמור [עכ"ל הג"א] דעת רש"ל וב"ח וט"ז ס"ק י' ותב"ש לאסור כר' אחאי· ונה"ך ופר"ח מכשירין כר"י וכ"ד בל"י ס"ק כ"ח וכתבו בשם הר"ז שכך נוהגים בק"ק קראקא להכשיר ומשבצות ס"ק י' כ' שאין להכשיר כ"א בהפ"מ· ג) וכתב בפ"ת ס"ק ז' בשם דגמ"ר דאף לט"ז ורש"ל [שאוסרים במעשה דהג"א הנ"ל] דוקא שאין בימין רק סדק א' משום דאף אם תצרף הסדק הוה בימין [רק] שוה לשמאל [ולא יותר משמאל] אבל אם הי' בצד ימין ב' אונות וב' סדקים ובצד שמאל ג' אונות ממש כיון שע"י הסדקים יש בימין יותר משמאל בזה כ"ע מודו דכשר ע"ש: **לד אינה נחשבת רק לא'·** היינו להטריף אבל להכשיר בודאי לא גרע מהיכר סדק דמועיל כמש"כ בסעי' ח' [ש"ך]: **לה שאינו חד בראשו וכו'·** ואם למעלה או למטה חד ככובע הוה יתיר וטרפה [ט"ז וש"ך בשם ב"י בשם מ"כ] וכ' ט"ז ס"ק י"א מ"כ אם הוא רחב למטה ועגול למעלה כשר [עכ"ל] וכ' משבצות הכלל דוקא צורת אונא ודוקא כט"ד טרפה הא פחות מט"ד או שאין לה צורת אונא כשרה: **לו אלא כשמניחים היד בנחת עלי' וכו'·** א) משום דכן נמי בחיי הבהמה אם הצלעות דוחפין הפיצול הם מניחים אותה לתוך הגומא ואינה חוככת שתתפרק· ולכן אפי' כשמסירין היד היא חוזרת מיד וויצאת קצת מהגומא אין להחמיר [שמ"ח ס' י"ח]· ב) וכ"ז דוקא אם בעת שמונחת בגומא היא שוה מבחוץ לשאר הריאה ממש· אבל אם היא גבוהה ובולטת למעלה אפי' כעין גבשושית שאינה חדה טרפה ואפי' אין גבהותה כט"ד רק שכל הפיצול כט"ד טרפה דכיון שנתפצלה מן הריאה ואינו מחובר כהוגן והבליטה גורם שתתחכך בצלעות קצת טרפה [שמ"ח שם]· ג) וכ"ש אם היא בולטת מחמת שרחבה מהגומא ואי אפשר לה לבוא עד תחתית הגומא טרפה [שמ"ח שם]· ד) ואם קטנה מהגומא שהגומא אינה מתמלאת בין מלמעלה בין מהצדדים כשרה [שמ"ח ס' י"ח] אבל דעת הט"ז ס"ק י"ב דאם הפיצול מגבה קצרה מהגומא טרפה וכ"ד ס' תוי"ק דכיון דקצרה אין זה פיצול אלא יתרת מגבה וטרפה· וכ"ד בל"י ס"ק ל"א ע"ש· ונה"ך ופר"ח וכרו"פ סוברים כדעת שמ"ח הנ"ל דאם קצרה מהגומה כשרה· ולבש"ר ס"ק כ"ח סוף אות ח' כ' דאין להקל בזה אלא בהפ"מ· ה) ואם ארוכה יותר מהגומא טרפה משום דחוכך בצלעות [נה"ך ופר"ח וכרו"פ ושמ"ח שם]: **לז וכשרה·** וכתב בתשו' ב"א ח' יור"ד סי' כ"ו דמ"מ מיחשב זה [הפיצול מגבה] לריעותא ואי איכא עוד ריעותא הוה תל"ר ע"ש [פ"ת ס"ק מ']: **לח אבל מקמא וכו' וסופו להתפרק וטרפה·** א) וכתב הש"ך ס"ק ל"ז ואפי' להמכשירים יתרת מקמא מ"מ בפיצול מקמא מטריפים· משום דיתרת מקמא לא נתפלל מגוף הריאה והוא חזק אבל פיצול שנתפלל מגוף הריאה שיש גומא תחתיו וכשהופכין הריאה הפיצול נופל לגומא וא"כ נראה שנתפלל מגוף הריאה ואינו חזק וסופו להתפרק וטרפה· וכן נוהגים להכשיר יתרת מקמא ולהטריף פיצול מקמא [עכ"ל ש"ך ס"ק ל"ז וכ"מ מט"ז ס"ק י"ג ע"ש]· ב) וכתב בכרו"פ כיון דהטעם דפיצול מקמא טרפה דסופו להתפרק נראה דאפי' אם הפיצול הוא פחות מט"ד טרפה וסייס ואין להקל באיסור תורה ודלא כמהר"ץ בהגהת שחיטות דמיקל בזה [עכ"ל פלתי ס"ק ד' הביאו ח"א כ' ט' סי' ע' ע"ש] ועי' במ"ח ס"ק כ"ד בשם ס' תוי"ק דמכשיר בפחות מט"ד וכ"ד ס' מאירת ע' [להגאונים מלבוב] והשמ"ח ס"ך מכשיר בזה בהפ"מ וכ"ד לבש"ר שם וכ"ד משבצות ס"ק י"ג ע"ש· ג) ואף שמוסרם יפה אסור בפיצול מקמא [פ"ת ס"ק י' בשם אחרונים וס' ב"א סעי' ס"ג ס"ק פ' וס' מאירת ע' שער ב' ענף ג' ס"ג ודלא כשפ"ד ס"ק ל"ז ע"ש] ובלבש"ר בפנים סוף סעיף כ"ב כ' וז"ל פיצול מקמא שמוסרס יפה בשורש טוב אם אין בו כט"ד יש להתירו אף באין הפ"מ (ועי' לבש"ר ס"ק ל"ח) אבל אם יש בו כט"ד אין להתירו ע"י שמוסרס יפה ולכן אם הוא כפרק אמצעי של אגודל הוי ודאי טרפה כמו כל פיצול מקמא ואם יש בו רק כליפורן אגודל הוה ספק טרפה [עכ"ל לבש"ר] ועיין מ"ח סוס"ק כ"ד אות וא"ו· ד) פיצול מקמא באונא עליונה במקום חריץ· בס' נוב"י סי' י"א מלדד בזה להקל מפני שהגרגרת מחזיקו שלא יתפרק ואינו מתחכך לפי שיש גומא תחתיו [ומביאו פ"ת ס"ק י"א ע"ש וע"ל בי"א ס"ק כ"ט אות ג' בשם ת' פמ"א] ובס' לבש"ר סוף ס"ך מביאו וכתב עליו של"ע לדינא שכל דברי התשובה [של נוב"י הנ"ל] מגומגמים [עכ"ל לבש"ר שם]· ה) פיצול מקמא אם הפיצול ארוך יותר מהגומא או קצר מהגומא בס' לבושי שרד

אפשר יש לסמוך על הפר"ח וכרו"פ שמתירים בזה וכפרט שיש להם סמך מרמב"ם ורש"י כמש"ל וגם ראיית הפלתי נכונה היא וכמש"ל בסמוך כנלפע"ד: (כב) כעובי אצבע· כה"ג אשכחן בפ' א"ט (דף נ"ח ב') וז"ל הש"ס שם יונאין במקום א' וכלין עד כאצבע וכו' מאי עד כאצבע מלמטה ע"ש וכה"ג כתב רמ"א בס"כ גבי ב' ורדות בשורש א' כעובי אצבע וע"ש במ"ח ס"ק י"ד: (כג) אבל מקמא וכו'· עי' בס' תורת יקותיאל ס"ק ג' שהאריך הרבה· ומסיק דלדידן דמכשירין יתרת מקמא אם הפיצול ארוך יותר מהגומא או קצר יותר כשר ועי' מש"כ בי"א ס"ק ל"ח אות ה' בזה לדינא ועי' מ"ח ס"ק שאח"ז אות ג': (כד) וסופו להתפרק· [א] ולתב הכרו"פ דלפי טעם זה אפי' פחות מט"ד טריפה כיון דסופו להתפרק· אבל בס' תוי"ק ס"ק ג' האריך ומסיק דהמ"כ שהביא הד"מ שכתב הטעם דסופו להתפרק סובר כמ"ד דיתרת מגבה אסור אף פחות מט"ד ואותו מ"ד סובר הטעם דאתי להתפרק אבל אנן דקיי"ל כמ"ד דפחות מט"ד אפי' יתרת מגבה שרי [כמש"כ בש"ע בס"ג וכמש"כ במ"ח שם ס"ק י"ז ע"ש] אין סוברים הטעם דאתי להתפרק רק סוברים הטעם משום דכל יתר כנטול דמי והלכך דוקא כט"ד כשיעור אונא אבל פחות מט"ד לאו שיעור אונא הוא ולא אמרי' ביה כל יתר כנטול דמי· [ב] עוד כתב בתוי"ק שם דלפי"ז לדידן דקיי"ל דפחות מט"ד כשרה ואין סוברים הטעם משום דאתי להתפרק י"ל דפיצול מקמא שרי· אך שקשה [וחלילה ח"ו] להקל מה שנהגו לאסור· אך במקום שיש צדדים אחרים יש להתיר פיצול מקמא כיון שלא נזכר דין זה דפיצול מקמא לא בש"ס ולא בפוסקים ראשונים [כן תוכן דברי התוי"ק ע"ש] ואע"ג דכל האחרונים מחמירים בפיצול מקמא כמש"כ רמ"א וחלילה וחלילה להקל ח"ו מ"מ העתקתי דבריו בקוצר כדי להבין שעכ"פ בארוך יותר מהגומא או קצר יותר אפשר יש לסמוך עליו להתיר עכ"פ בהפ"מ וצורך שבת ג"כ כמש"כ בס"ק הקודם· [ג] שוב ראיתי שבס' ב"א [שנקרא בפנים פרי תבואה] ס"ק ע"ז חולק על התוי"ק והעלה בפנים שלו בסעיף כ"ט וז"ל אם הפיצול מקמא רחב מהגומא נ"ל שרואין אם לפי ענינו הוא פיצול מן הגומא שתחתיו אלא שנתגדל ונתרחב ביותר יש להטריף ואם נראה שהוא יתרת בפ"ע [דהיינו שעולה מכל צדדיו בשוה בלא ביקוע כלל· מנחת הזבח כלל ג' ס"ז] יש להתיר בהפ"מ לפי מנהג מדינתנו שמכשירים ביתרת מקמא· ואם הדבר ספק נראה שלא להקל כ"א בהפ"מ ושעת הדחק ואם הפיצול מקמא מונח בגומא אלא שהוא קצר מן הגומא יש להטריף [פי' אף בהפ"מ ושעת הדחק] שהדעת נותנת שהוא פיצול אלא שלא נתגדל עדיין עם הגומא וכו' וסופו ליפול למטה ולהתפרק [עכ"ל בפנים וע"ש בביאורו בר"א ס"ק ע"ז טעמו בזה] גם בלבש"ר בפנים ס"ך ובביאורו ס"ק כ"ח אות יו"ד אוסר בסתם בשניהם בארוך ובקצר ע"ש וכן העתיק בס' מנחת הזבח כלל ג' ס"ז בפנים אלא שמה שהעתיק בארוך או קצר אף בספק אם הוא פיצול יש להטריף כל שיש גומא· בזה העתיק שלא כהוגן שלא הביא מה שהעתקתי שהב"א מכשיר בהפ"מ ושעת הדחק בזה [בארוך אבל בקצר מהגומא מטריף אף בהפ"מ ושעת הדחק וכן העתיק בס' מנחת הזבח גופא בדיני תל"ר אות פ' ס"ק ב' בשם ב"א כאשר העתקתי] עי' ר"א ס"ק ע"ז שכ"כ להדיא· וע"כ בארוך וקצר מהגומא בהפ"מ ושעת הדחק או בהפ"מ וצורך שבת נ"ע בזה לדינא והבוחר יבחר· [ד] ועי' בש"ך ס"ק ל"ז העתקתי לשונו בי"א ס"ק ל"ח אות א' פ"ש משמע מדבריו שפיצול מקמא הוא דוקא שיש תחתיו גומא וכן משמע יותר לשון הט"ז ס"ק י"ג שכ' וז"ל אבל מקמא פי' אם יש פיצול שתחתיו גומא אמרי' כיון שהתחיל להתפלל סופו להתפרק לגמרי

סעיף ו (כה) אחת מהאונות שהיא פחותה מבעלה הדם (כו) אחר שנפחוה הוה ליה חסרה וטריפה:

סעיף ז חסרה אחת מאונות הימין (כז) הורדא משלמת.

נמצא יתרת **לט** נגד חריץ הורדא דינו כמו פילול בגומא (מהר"י מולי"ן בשם ר"מ שחטן) ואין לסמוך ע"ז רק בשעת הדחק והפ"מ:

וי"א

לגמרי· אבל אם אין שם גומא נתבאר לעיל דמנהגנו להכשיר יתרת מקמא [עכ"ל] וכן משמע בד"מ ס"ק יו"ד וז"ל עוד מ"כ וז"ל קבלה מקמא אפי' ממלא הגומא טריפה וכו' [עכ"ל] משמע דוקא גומא וכן משמע מלשון תשו' מאיר נתיבים סי' מ"א שהעתיק הלבש"ר בפנים ס' כ"ב [העתקתי לשונו בי"א ס"ק ל"ת אות· ז'] ע"ש שמשמע מדבריו כל שאין גומא תחתיו אין זה פילול רק נקרא נחלק ע"ש אכן אינו כן דעת ב"א בספרו פרי ת' סעיף ס"ד [שהעתקתי בי"א שם אות ח' ע"ש] וכראש א' שם ס"ק פ"א הביא ג"כ בשם דודו הג' מו"ה סענדר שהשיג שם על כמה הלכות שו"ב שכתבו כן שבלא גומא נקרא רק נחלק ואמר עליהם שהם מאכילים טרפות לישראל אלא כל שניכר מענינו שנתפלל מגוף הריאה דכשמניחין זה אצל זה ניכר שיש בה תואר אונא וכשמפרידין הפילול מהאונא אין לה תואר הראוי כאשר נמצא לפרקים באונא הארוכה ועבה שמתפלל ההר שמקמא וכשמחברין יחד האונא והפילול יש לה תואר שלה אבל זולת הפילול אין לה תואר שלה טריפה· אע"פ שמחמת חסרון התואר אינו אוסר דאם האונא שינתה צורתה לא מיקרי חסרון אפי"ה כיון שבלא הפילול אין לה תואר שלה ניכר שנתפלל· וכיון שהיא מקמא ואין לה במה לנוח סוף שתפול ותתפרק ומה לי אם יש גומא או באופן זה גם זה מיקרי גומא כיון שבלעדי הפילול אנו רואין האונא חסירה ע"ש שהאריך ומסיק מש"כ קצת פוסקים לשון גומא איירי באופן שאינו ניכר מענינו שהוא פילול או כיון שאין גומא יש לתלותו ביתרת וכ"כ בתשו' ב"א סי' יו"ד [עכ"ל בקוצר]· [ה] אכן בהפ"מ אפשר לצדד בזה בארוכה ועבה שמצוי תמיד כן בה להתחלק אם יסכימו עמי חכמי הזמן כיון דלשון הש"ך וט"ז וד"מ משמע דבעינן דוקא גומא וכן משמע מלשון תשובת מאיר נתיבים סי' מ"א כמש"כ כ"ז באות הקודם גם לסניף בעלמא יש לצרף דעת ס' תוי"ק שכתב שדין פילול מקמא הוא רק חומרא ולא משורש הדין ולא נזכר חומרא זו לא בש"ס ולא בגדולי הראשונים· ומ"מ צ"ע בזה למעשה· שוב ראיתי בס' עלי לבונה סי' זה ס"ה בהג"ה אחר שהביא דברי הב"א הנ"ל שמחמיר אף בלא גומא אם נראה לעין שהוא פילול כתב עליו וז"ל ועי' בתשובת מאיר נתיבים סי' מ"א דמיקל בזה דאין לחשבו לפילול רק לנחלק ע"ש וצ"ע [עכ"ל ס' עלי לבונה הביאו ג"כ בס' מנחת הזבח ע"ש]· שוב מצאתי בתשובת מים חיים [להגאון מוהרח"כ ראפופורט] סי' וא"ו הקיל ג"כ בארוכה ועבה בלא גומא והוציא גם הוא כן מדברי הש"ך הנ"ל כמש"כ· ואני הוספתי שכן משמע ג"כ מדברי הד"מ וט"ז וכתב עוד שם בתשובה וז"ל ושמעתי מבודקים שזה שכיח מאד להתפלל מן האונא ארוכה ועבה דהוי כעין הר וגם נמצא שם לפעמים על הפילול הנ"ל כעין כיס יתיר אבל אינו כיס כלל ככיס הורדא ומסיק שם בתשובה הנ"ל להקל בהפ"מ בלי שום פקפוק [עכ"ל התשובה הנ"ל בקוצר] עוד כתב שם בס' עלי לבונה וז"ל ועי' בתשובת הר הכרמל שאלה ו' בפילול מקמא באונא מן הלדדים או במקום הערוגה כנגד האונות למעלה או מקמא ממש אלא דחוד הפילול למטה ושורשה למעלה לצד השדרה דמסיק להכשיר דרמ"א אינו מטריף אלא באופן שבעמידתה הוא נופל מהגומא· אבל אם היא מונחת על הגומא כשרה בשורשה למעלה וחודה למטה· וכ"ש כשהפילול באונות למעלה בין הערוגות ופונה לצדדין או למעלה וכשנופחין הריאה נכנסת לתוך הגומא בשוה בודאי אין מקום לאסור וכו'· וכ"ש כשהפילול הוא בחתוכי דאוני ממש דבכל ענין כשר כי האונות מחזיקו מכל צד שלא תתפרק ע"ש· ודבריו צ"ע לדינא· אך אם אינו נראה לעין שהוא פילול כגון שחלק התחתון יוצא ארוך מן חלק העליון או שהם שוים אף שנתפללה בעובי כתב שם בראש אפרים דכשר דזה אינו עשוי להתפרק [עכ"ל ס' עלי לבונה]· [ו] גם השיג בראש אפרים שם על השפ"ד ס"ק ל"ז שנוטה להתיר במוסרש יפה הפילול· גם בס' לבש"ר ס"ק ל"ח השיג על השפ"ד הנ"ל ואוסר גם במוסרש יפה וגם בפ"ת ס"ק יו"ד הביא כן בשם כמה אחרונים וכתב שם בפ"ת בשם ת' ב"א שהסומך להקל במוסרש יפה הוא מאכיל טרפות לישראל [עכ"ל] עי' י"א ס"ק ל"ח אות ג': (כה) **אחת מהאונות שהיא פחותה וכו'**· כ"כ הטור בשם בעה"ע וטעמו מדאמרי' פא"ט (דף מ"ז ריש ע"ב) אבל אגבה אפי' כע"ד טרפה [משמע הא פחות מזה כשרה וכמבואר בסי' זה ס"ג ע"ש] משמע הא פחותה מזה כמאן דליתא דמי [הגר"א]: (כו) **אחר שנפחוה**· וכ"כ בטור לענין יתרת· והוא פשוט דבכל מידי דריאה כמו שהיא נפוחה משערי' כמבואר בסי' ל"ח ס"ב וכ"כ רמ"א כאן סי' זה ס"ח וז"ל כל אלו הדברים וכו' משום דבחיי הבהמה הריאה נפוחה [עכ"ל ע"ש]: (כז) **הורדא משלמת**· כ"כ רש"י פרק א"ט

דף

בפנים שלו בסעיף כ' ובביאורו שם ס"ק כ"ח אות יו"ד פסק להטריף בשניהם ע"ש ועי' בס' תורת יקותיאל שהאריך מאד בזה ומסיק להתיר אם ארוך יותר מהגומא לדידן דהמנהג להכשיר יתרת מקמא דכיון שהוא ארוך יותר מהגומא לא הוה פילול מקמא אלא יתרת מקמא וכשר לדידן· ומיקל ג"כ אם קצר מהגומא מטעם זה· ועוד לידד בס' תוי"ק להקל בארוך או קצר מהגומא מטעם דדין פילול מקמא לא הוזכר בש"ס ופוסקים ראשונים ע"ש· ואפשר דיש לסמוך עליו בזה להתיר בארוך או קצר מהגומא לצורך שבת והפ"מ· אך מ"מ צ"ע בזה לדינא כי מצאתי שבס' בית אפרים [העתקתיו במ"ח ס"ק כ"ד אות ג'] השיג על ס' תוי"ק בזה ומסיק דבקצר מהגומא יש להטריף בכל ענין ובארוך מהגומא מחלק שם בזה· ועי' במ"ח שם העתקתי דבריו· וע"כ צ"ע למעשה· ו) פילול מקמא אף שיש לו כיס שמונח בתוכו אע"פ כן טרפה אם יש לו גומא תחתיו אף להמכשירים יתרת מקמא שהיתרת אין לו גומא תחתיו [ב"א ס' ס"א וע"ש בראש א' ס"ק ע"ח]· ז) אונה שנתפללה לשנים בעוביה כ"ל דאם יש להם שורש א' כעובי אצבע נחשבים לאחד [שמ"ח ס' כ"ב] וכתב שם לבש"ר בפנים בשם שו"ת מאיר נתיבים סי' מ"א וז"ל ואין דומה זה לפילול· כי פילול היינו דוקא שאינו עומד בשיפולי אלא בגוף הריאה וגומא תחתיו [ועי' מה שאכתוב בזה ס"ק זה אות ח' ואות ט'] שנופל מתוך הגומא· אבל כל שנחלק לב' בין באורך בין ברוחב בין בעובי' אין לחשבו לפילול אלא לנחלק כל שהרואה יראה לעינים שהוא דומה לתמונת נחלק [עכ"ל] ואם לאו [פי' שאין להם שורש א' כעובי אצבע] אם החיצונה שורש' בולט לחוץ אפי' פחות מע"ד [ע' הטעם בשפ"ד ס"ק כ"ד ובלבש"ר ס"ק ל"ב דחה טעמו וכתב טעם אחר ע"ש] והפנימית שוה מקמא לשאר אונות שבצידה· מזה נראה שהפנימית היא האונא הראוי להיות והחיצונה היא היתרת מגבה וטרפה ואי איפכא הרי הפנימית יתרת מקמא [וכשרה] [שמ"ח ס' כ"ב] ובלבש"ר שם ס"ק ל"ב ל"ג חולק וס"ל דהוה ספק טרפה ע"ש· ואם שניהם אינם בולטים כשרה דהא קיימי בדרי דאוני· ואם שניהם בולטים זו לקמא וזו לגבה יש להחמיר [עכ"ל שמ"ח ס' כ"ב וע"ש בלבש"ר ס"ק ל"ג ל"ד]· ח) דעת ב"א דפילול מקמא אף שאין גומא תחתיו מ"מ אם נראה לעין שהוא פילול טרפה וכ' בפנים שלו [בס' ס"ד] וז"ל אם נתפללה האונא בעוביה ונראה לעין שאין זה יתרת רק פילול מגוף האונא כמו שנראה לפעמים באונה ארוכה ועבה שהבשר הבולט בה מקמא כמו הר הוא מתפלל ממנה קצת ואין לה תואר ארוכה ועבה כראוי וכשמצרפין לה זה הפילול אזי חוזר עליה תוארה כראוי לה אעפ"י שאין שם גומא יש להטריף ואם אין נראה לעין שהוא פילול ויש לתלות שהוא יתרת אעפ"י שנראה קצת כעין פילול ולא יתרת כיון שאין גומא תחתיו תולין לומר שאינו פילול רק יתרת מקמא שמכשירין במדינות אלו [עכ"ל] וע"ש בר"א ס"ק פ"א בשם דודו הג' ר' סענדר שהורה כן שאף בלא גומא הוה פילול דלא כשוחטים שאומרים דבלא גומא הוה נחלק ולא פילול ויש להכשירו· והוא חלק עליהם וכ' עליהם דהם מאכילים טרפות וכו' [עכ"ל]· ט) אכן מדברי הד"מ וש"ך וט"ז שהבאתי במ"ח ס"ק כ"ד אות ד' ותשובת מאיר נתיבים שהבאתי בי"א לעיל בסמוך אות ז' משמע שבלא גומא אין נקרא פילול· וע"כ בארוכה ועבה בלא גומא אפשר שיש לצדד בזה להתיר בהפ"מ· שוב ראיתי בס' עלי לבונה בסי' זה ס"ה בהג"ה אחר שהביא דברי הבית אפרים [הנ"ל שהעתקתי בסמוך אות ח'] שהחמיר בפילול מקמא אף בלא גומא אם נראה לעין שאין זה יתרת אלא פילול· כתב עליו בס' עלי לבונה שם וז"ל ועי' בתשו' מאיר נתיבים סי' מ"א דמיקל בזה דאין לחשבו לפילול רק לנחלק ע"ש וצ"ע עכ"ל ע"ל· ועי' במ"ח שהבאתי בשם תשו' מים חיים שהקיל ג"כ בארוכה ועבה בלא גומא בהפ"מ· וגם אם נמצא בפילול הזה ג"כ כיס התיר בהפ"מ ע"ש· וגם בס' מנחת הזבח כלל ג' עשרון ס"ק ע' הקיל ג"כ בארוכה ועבה בלי גומא ע"ש· ועי' במ"ח שהעתקתי שם עוד חילוקי דינים בזה בשם ספר עלי לבונה ע"ש· י) כתב בלבש"ר בפנים ס' כ"ב דאונא שנתפללה לשנים [ע"ד שהעתקתי בסמוך אות ז' ע"ש] בין שיש להם שורש א' או לא ואף אם שניהם אינם בולטים אינם מבלימים החסרון אם חסר א' מן האונות [וע"ש בלבש"ר ס"ק ל"ה שמשיג על השפ"ד שנסתפק בזה אלא ודאי אין מבלים] וכ"כ בס' מאירת ע' שורש ב' ענף א' ס"ק פ"ז וכתב הטעם דבעינן שיהיו האונות סדורות זו אצל זו וכאן שזו למעלה מזו הדבר ברור שאין מבלים ואין כאן ספק [עכ"ל] וכ"כ בס' ב"א בפנים סוף סעי' ז' ובר"א ס"ק י"ב ע"ש: **לט נגד חריץ הורדא**· פי' תחת הורדא· נגד חריץ והאי י"א סברי דיתרת מקמא טרפה· ולכן מיקל רק

מטעם

מ (כח) וי"א דאינה משלמת) (רש"י ותוס' ורא"ש) והכי נהוג:

סעי' ח (כט) ריאה שאין לה חתוכי דאוני טרפה מא ואם סדק כמראה הפרש ביניהם (ל) כשיעור עלה הדם בין בעיקרן בין באמצען בין בסופן כשרה:

הג"ה (לא) ויש מכשירין בהיכר מב או סדק כ"ש אעפ"י שאינו כט"ד (רש"י ועיטור ותוס' וסמ"ג ורא"ש וטור וריו"ו ותשב"ץ ומרדכי בשם ה"ג ור"ח וש"ד וראבי"ה) ויש לסמוך עליהו אם יש הפ"מ להטריף · (לב) האונא התחתונה

מפעם סגנת סחריך ורמ"א בד"מ הסיג עליהם דמאי מהני הגנת החריך אי אמרי' כל יתר כנטול דמי ולכן כתב דאין להכשיר כ"א בשעת הדחק והפ"מ וכ"מ למקום שמטריפים יתרת מקמא · אבל לדידן דמכשירים יתרת מקמא בלא"ה כשר ואף בלי דחק והפ"מ [ש"ך ס"ק ל"ח ל"ט ע"ש]:

מ וי"א דאינה משלמת · הש"ך מסיק הטעם דאע"ג דלענין יתרת קיי"ל דכשר מקמא כמו בדרי מ"מ לענין לאשלומי החסרון · כיון דלא קיימי בדרי דאוני ממש לא משלים החסרון ולפי זה אפילו הורדא כתיקונה וחסרה אונא מימין ויש יתרת מקמא מימין לא תשלים לדידן [ש"ך ס"ק מ"ב] וכן אם חסר אונה בשמאל ויש ורדא בשמאל או יתרת מקמא בשמאל אינו משלים ג"כ [שפ"ד שם] ועי' מש"כ בת"ח ס"ק כ"ח:

מא ואם סדק וכו' · ודוקא שהסדק עומד במקו' הראוי להיות [מפוללות] אבל שאר סדקים אינם מועילים [מהרי"ו וש"ך ס"ק מ"ג ורש"ל ושארי אחרונים]:

מב או סדק כ"ש · א) ורש"ל מחלק דהיכי דכל הריאה דבוקה כאופפתא א"כ היכי דהוה היכר משהו חזינן דהכי רביתייהו · אבל בחסר אונא א' או ב' אין להתיר בהיכר סדק כ"ש אם לא שיש הפרש כשיעור אונא דהיינו כט"ד · ב) וש"ך פסק כרמ"א דאפי' בחסר אונא א' או ב' מהני היכר סדק כ"ש · והטעם דאמרי' כיון דאיכא היכר סדק כ"ש · נראה שהיו האונות כתיקונן אלא דנסרכו בכסדרן ואין כאן חסרון ע"ש · ג) ובשמ"ח חולק על רמ"א ומחמיר ופי' בס"ד וז"ל דאם הסדק בשיפולי אז בעי' שיעור הסדק באורך כשיעור ע"ד ובעומק ורוחב כ"ש אבל אם הסדק אינו בשיפולי אז בעי' דוקא שיהיה ברובו של האונא או למעלה או למטה [עכ"ל בקוצר] ועי' תב"ש ס"ק ח' ולבש"ר ס"ק ז' בארוכות · ד) ובס' ב"א ס"ו הכריע דבלא הפ"מ יש להחמיר כשמ"ח הנ"ל דגם שיעור ע"ד לא מהני אלא דבעי' דוקא רובה של האונה · אבל במקום הפ"מ ושעת הדחק יש להקל כדברי רמ"א שמתיר אף שאין באורך הסדק כשיעור עלה של הדס רק כ"ש אם הוא במקום שראוי להיות מפולל תולין במלוי [ראש אפרים סוף ס"ק י"א] וכ"ז רק דוקא ע"י בודק מומחה שיודע להבחין שזה הסדק אינו מן השריטות הרגילים להיות בריאה [עכ"ל ב"א] · ה) עוד כ' בס' ב"א סעי' קכ"ד אם הריאה חלקה יש להגביה אותה נגד השמש ולעיין בה אם נראה סדקים לעין השמש במקום הראוי להיות חתוכי דאונות כשר והוא שיהיו ניכרים היטב ע"ש [וכ"כ בתב"ש ס"ק כ"ו ע"ש] אבל סדקים שתחת העור לא מהני דמ"מ שיעא כאופפתא היא [ב"א סעי' קכ"ה ותב"ש ס"ק כ"ו ע"ש] · ו) וז"ל ב"א ס' קכ"ה אם על פני קרום העליון אין ניכר שום סדק ואחר שפושטין את הקרומים מעל הריאה אנו רואין שבשר הריאה שבתוך הקרומים הוא מחותך לאונות ואומות כשאר הריאה אעפי"כ טרפה כיון שקרומים אלו שהם קרומי הריאה אין בהם חיתוך אונות כלל · שזה שקבלו חז"ל שחלקה כעין שטרפה על קרומי הריאה קבלו · אבל אם אחר שפושטין הקרום העליון נמצאת הריאה מחותכת כדרכה ואין שם רק קרום התחתון שהוא קרום האדום בלבד נראה שיש להקל במקום הפ"מ וצורך גדול ורואין את קרום העליון כאילו אינו וכאילו נגלד (וזה דלא כשפ"ד ס"ק מ"ז בזה גם בס' מאירת עי' שורש ב' ענף א' ס"ק ע"ו השיג על שפ"ד בזה ע"ש) אבל אם לא נמצא גם בתחתון חיתוך אונות גמורות רק סדקים המורים על חיתוך האונות יש להטריף · אבל אם נמצא שם פירוד במקום הראוי להיות אונות כשיעור עלה של הדס יש להכשיר בהפ"מ ול"ג ע"י בודקים מומחים המבינים כי מה שהם דבוקים במקום שראוי להיות פרוד אינו בא מחמת שנסרכו ונדבקו זה לזה כ"א כן היתה מתחילת ברייתא שאל"כ יש לחוש שהסירכא מעכבת הבדיקה הצריכה מחמת שנגלד קרום העליון ודין זה ג"כ בחסרה אונא א' ויש שם אונה אחת גדולה במראה ובמשך כשתים וכשפושטין הקרומים מעלי' רואין שבשרה חלוק לשנים טרפה · ואם הפירוד בקרום התחתון כשר · וכל הדרכים האלו בה (עכ"ל ב"א ס' קכ"ה וע"ש בראש א' טעמו בזה) · ז) כתב בתשו' ב"א ח' יור"ד סי' י"ב בריאה שהיתה חלקה לצד ימין ונמצאו שם סדקים והאמצעית הנראי' ע"י סדק היא גדולה מארוכה ועבה ומבואר לעיל ס"ב בהג"ה דאם האונא האמצעית גדולה מהתחתונה טרפה · המגה הי' שם באמצע האונא האמצעית הנ"ל עוד סדק קטן פחות מע"ד ע"ש שהעלה להכשיר בזה [פ"ת ס"ק י"ג] · ח) מעשה היה ברייסם שבדקו ריאה ומצאו אותה כולה חלקה ולקח בודק א' סכין וחתך כיסוי העליון שנתקרם עליו ופתח אותו בנחת וקלף אותו עד שהפרידו כולו מעלי' אז ראו אותה הריאה כשאר הריאות והכשירום חכמי אוסטרייך (ט"ז ס"ק י"ד ופר"ח ס"ק ל"ז ושמ"ח ס' מ"ב) והוא דוגמא למש"כ רמ"א סוף סי' ל"ט ריאה שנמצא בה בשר בלוי וכו' קולפין אותה וכו' ע"ש ובט"ז שם משמע שמחמת שמנונית נעשה זה [ולפי"ז אפשר דדוקא בבהמה שמינה הרי] אכן בס' ב"א ס' קכ"ו כתב שאף בבהמה כחושה מתפשט קרום זה מחמת שתתה הבהמה מי בריית פבמן ע"ש · ט) ומ"מ צריך לבדוק אותה בנפיחה אחר הסרת הקרום דאי לא נפחוה אסור אף דיעבד משום דיש לחוש שמא מחמת נקב או שאר טרפות קרם עליה עור זה [וכ"כ במשבצות ס"ק י"ד דהבדיקה בזה מעכב אף דיעבד ע"ש] ואפי' עור זה דבוק או סרוך לדופן או לאיזה מקום יש להכשיר כל שאין הסירכא מריאה עצמה (שמ"ח ס' מ"ב ע"ש) ובס' ב"א ס' קכ"ו כתב דאם נאבדה בשוגג בלא נפיחה יש להקל במקום הפ"מ ול"ג · ודוקא אחר שנפשט הקרום הזה בנחת מעל הריאה ולא נשאר שום דילדול שאם נשאר איזה דילדול

הרי

(דף מ"ז א') ד"ה אפי' כט"ד וכו' בשם תשובת בבליים [וע' ס"ק שאח"ז] וכ"כ הרמב"ם הביאו הטור · וכ' ב"י וטעמו דמכשיר יתרת מקמא · אלמא מקמא ודרי דאוני חדא מילתא היא: (כח) וי"א דאינה משלמת · כ"כ רש"י שם וז"ל [בקיצור] וי"א דאם חסרו אונות הימין מצטרפין [להורדא] בהדייהו הואיל ויתרת היא ובתשובת הבבליים מצאתי כן ואין הדבר נראה בעיני הואיל ולא קיימי בדרי דידהו יתרת היא ואותן הראויות להיות חסרות והויא לה כחליף וטרפה [עכ"ל רש"י] וכ"כ בתוס' שם סוף ד"ה הני עיזי וכ"כ כרא"ש פא"ט סוף סי' ט"ז וז"ל ויש שרוצים לומר דהיכי דחסרו אונות הימין הורדא משלמת ואין נראה לרש"י כיון דלא קיימי בדרי דידהו וכו' וכ"כ הטור שיש להחמיר כשיטת רש"י ומסיק הש"ך ס"ק מ"ב דרמ"א סובר דטעמא די"א דאינה משלמת משום דלא קיימי בדרי דאוני ממש ע"כ אינו משלים החסרון [עכ"ל בקוצר] פי' אף דלענין יתרת קיי"ל [במדינותינו כמש"כ רמ"א סוף ס"ג ע"ש] דכשר מקמא כמו בדרי דאוני מ"מ לענין השלמה מיקרי שלא בדרי דלענין השלמה בעינן שיעמוד בדרי דאוני ממש וכו' עוד הש"ך דלפי"ז אפילו לא חסרה הורדא אלא שיש ורדא כתיקונה ותסרה אונא מימין ויש יתרת מקמא מימין לא משלים ע"ש ועי' שפ"ד שם שמסכים לדינא עם ש"ך ע"ש: (כט) ריאה שאין לה חתוכי דאוני טריפה · בפא"ט (דף מ"ז ב') א' רפרם [וכרי"ף ורא"ש הגי' רבא] האי ריאה דדמיא לאופפתא טריפה [פרש"י אופפתא בקעת עלים וכדמפרש] היכא דאמרי בחזותא וכו' וא"ד דשיעא דלית לה חתוכי דאוני [עכ"ל הש"ס] ופרש"י והיכי דלא מחתכא בחיתוך גמור וכסדק אלא כמין מראה הפרש ניכר בו כשרה דלאו שיעא כי אופפתא הוא [עכ"ל רש"י] וכ"כ תוס' שם ד"ה דשיעא כאופפתא היינו שחלקה לגמרי אבל אם יש בה שום היכר בעלמא כשרה [עכ"ל תוס'] והרא"ש פא"ט סי' י"ז אחר שהביא פרש"י הנ"ל כתב וז"ל והרמב"ם כתב נמצאו שתי אונות כאונא א' ואינן נראות כשתים דבוקות והיה ביניהם כמו עלה ההדס בין בעיקרן בין באמצעיתן בין בסופן כדי שיוכר שהן שתים דבוקות מותרות ואם לאו ה"ז אסורה וטרפה ויש שכ' וכו' ולישנא דתלמודא משמע כפרש"י דאי ניכר הפרש כל דהו לאו שיעא כאופפתא הוא וכן עיקר וכן הסכים בעה"ע [עכ"ל הרא"ש] וז"ל הג"א ור"ח ור"ש בר אפני הכהן כולם פירשו דשיעא כי אופפתא דטרפה היינו שהיא חלקה ככותל הטוח בסיד שאין קמט נראה בו אבל בקמט מעט כשר · מכאן פסק ראבי"ה דאם חסרו מן האונות רואים אם ניכר סדק מעט בשוליהן נחשוב אותם כשתים [עכ"ל הג"א] ומלשון הרא"ש הנ"ל משמע שלדעת רש"י כשר בפחות משיעור ע"ד [כמש"כ רמ"א כאן] שכתב הרא"ש דאי ניכר הפרש כל דהו לאו שיעא וכו' וכן משמע מלשון הג"א הנ"ל שכתב אבל בקמט מעט כשר וכן משמע מלשון התוס'. הנ"ל שהעתקתי שכתבו אבל אם יש בה שום היכר בעלמא כשרה ועי' ס"ק ל"א: (ל) כשיעור עלה הדם · הוא כדברי הרמב"ם הביאו הרא"ש הנ"ל העתקתי בס"ק הקודם ע"ש וכ"ד הרשב"א בתה"ק: (לא) ויש מכשירין בהיכר או סדק כ"ש · כן משמע מלשון הרא"ש והג"א כפרש"י וכן משמע מלשון התוס' כמש"כ לעיל סוף ס"ק כ"ט ע"ש אכן התב"ש ס"ק ח' האריך וכתב דאין הוכחה בלשון רש"י אי מכשיר בסדק כ"ש או כעלה של הדס או כאורך רובו של האונא · וכתב שאין סברא להכשיר בסדק כ"ש · כי פוק חזי כמה שריטות יש בריאה וע"כ כתב בשמ"ח שלו ס"ד שיש להחמיר דבעי' שהסדק יהיה ברובו של האונא במקום הראוי להיות פרוד למעלה או למטה ועי' מש"כ בי"א ס"ק מ"ב להלכה בזה: (לב) האונא התחתונה וכו' · דבכל זה יצא מכלל

חופפתא

אופתא דאופתא אין לה היכר לגמרי [הגר"א]: (לג) אם בצד וכו'· מעשה בא לפני הב"י והכשירה וכמש"כ בס"ד דזה מיקרי בדרי דאוני: (לד) ויש נוהגין להטריף וכו' כי כל וכו' מיקרי שלא בדרי וכו'· ול"ד למש"כ בש"ע בסעיף ד' וז"ל נמצאת אונא יתרה בסוף שיפולי האומה כשרה וכתב שם רמ"א דזה נקרא בדרי דאוני [עכ"ל] דשאני התם דהאונות הם כתיקונן וכמנינן וא"כ בליטה זו לא גרע משאר יתרת העומדת בדרי דאוני אבל הכא בחסר אונא אין בליטה זו משלמת החסרון [רש"ל וט"ז וכ"א וש"ך]: (לה) אין כל וכו' אבל העוף וכו'· כ"כ הרמב"ם בפ"י מה"ש ומביאו ב"י:

סי' לו (א) הריאה וכו' ניקבו זה בלא זה וכו'· פא"ע (דף מ"ו א') פיסקא הריאה שניקבה· פשיטא איניקב עילאה ולא איניקב תתאה· תתאה מגין כדרבה דא"ר האי ריאה דאיגליד כאהינא סומקא כשרה [ופרש"י דאיגליד שניטל קרום העליון] איניקב תתאה ולא עילאה מגין או לא מגין· והלכתא מגין כדר"י דא"ר יוסף האי ריאה דאוושא וכו' ע"ש: (ב) או זה שלא כנגד זה כשרה· כ"כ הרשב"א ומביאו הטור· וכתב בתה"א כמו בקורקבן וכיסו דאם ניקבו זה שלא כנגד זה כשרה [עכ"ל] כדאי' בפא"ע (דמ"ג א') קורקבן מינח נייח וכדקאי קאי ע"ש: (ג) ויש מטריפים בניקבו זה שלא כנגד זה· כ"כ בהג"א פא"ע (סי' י"ג) וז"ל ואם ניקבו שניהם זה שלא

הרי זה כסירכא ואם נאבדה קודם שקלף כל הקרום ה"ז טרפה אף דיעבד (עכ"ל בקולר)· י) אם חסר א' מהאונות אעפ"י שאונה שאצלה גדולה כב' אונות במשך ובמראה מ"מ אם אין הפרש סדק ביניהם טרפה [פר"ח ס"ק ל"ז דלא כהג' מהרי"ו] וכן נראה מדברי ב"א הנ"ל שהעתקתי לעיל בסמוך ודוק:

התחתונה של ימין דרכה להיות עבה וארוכה מאונא האמצעית· גם היא יותר גבוהה משל שמאל מג ואם היא דבוקה לאומה לגמרי מד רק שנראה היכר סימנים אלו במקום שראוי להיות האונא מיקרי היכר וכשרה (מהרי"ו) וה"ה אם ניכר שם סימן אחר שניכר האונא קצת מה ואפי' היכר ע"י הסימפון הרגיל להיות באונא אם נמצא שם סימפון במקום הראוי להיות אונא מיקרי היכר (מ"כ בשם מהרי"ק) וכל אלו הדברים בדקינן ומשערינן אחר שנפחו הריאה משום דבחיי הבהמה הריאה נפוחה· מו י"א דבגדיים וטלאים אין להטריף אם לא נמצאו אונות אפי' בלא היכר וסדק כלל דהכי רביתייהו ואורחייהו דבקטנות לית להו וכשמתגדלים גדילים האונות בהדייהו (כד"י מהר"ש):

סעיף ט (לג) אם בצד אחד של הריאה חסרה אונא אחת אלא שבסוף האומא שבאותו הצד היתה בליטה גדולה כמו אונא אעפ"י שדרך האונות להיות סמוכות זו לזו וכאן האומה מפסקת ביניהם כשרה:

הג"ה (לד) ויש נוהגין להטריף בכי האי גוונא מז כי כל מה שלמטה מן הורדא מיקרי שלא בדרי דאוני וכן נוהגים במדינות אלו:

סעיף י (לה) אין כל הדברים הללו אמורים אלא בבהמה וחיה מח אבל העוף אין לו חיתוך אונות כבהמה ואם ימצא אין לו מנין ידוע:

סימן לו כמה דיני טריפות בריאה· (ודין נקובת הריאה ודין נשפכה כקיתון· ודין חסר מגוף הריאה ואטום בריאה וצמקה ויבשה וריאה שנמצא בה מחט או בסימפון)· ובו י"ז סעיפים:

סעיף א (א) הריאה יש לה שני קרומים א ניקבו זה בלא זה (ב) או זה שלא כנגד זה כשרה עד שינקבו שניהם זה כנגד זה (טור בשם רשב"א):

הג"ה ב (ג) ויש מטריפין בניקבו זה שלא כנגד זה (הג"א פא"ע ורי"ו ואו"ה ועו"פ) והכי נהוג:

אפילו

ודוק: מג ואם היא דבוקה לאומת לגמרי וכו'· ולאו דוקא בין אונא לאומא אלא ה"ה בין אונא לאונא מהני סימנים אלו [משכנת הט"ז ס"ק ט"ו ע"ש]: מד רק שנראה וכו' וה"ה וכו' ואפי' היכר ע"י הסימפון וכו'· ורש"ל חולק אכל הני סימנים וכתב מה בכך אין הכי נמי דדבוקות הן מ"מ לא יצא מדין אופתא אם לא בהיכר סדק· וכ"ש שלא יועיל סי' הסימפון [עכ"ל בקולר] והש"ך ס"ק מ"ה מחלק אם כל האומה (סי' לד א') דבוקה אז לא מהני סימנים אלו· אבל בסרך ב' אונות דבוקות יש להכשיר ע"י סימנים אלו או ע"י היכר הסימפון משום דהשתא לאו משום אופתא אתינן עלה רק מטעם חסר וכיון שיש סימפון [או שאר סימן] נראה שהיתה אונא בפ"ע אלא שסרוכה בכסדרן [עכ"ל ש"ך] והפר"ח פסק כרש"ל וכפסק המחבר ש"ע דדוקא היכר סדק כע"ד מועיל ולא מהני שום סימן ולא סי' הסימפון· ומ"מ כתב הבל"י ס"ק מ"א ושמ"ח ס"ג דבמדינות אלו נהגו להקל לסמוך על סימנים אלו אף בלא הפ"מ· רק כתב השמ"ח דאין לסמוך כ"א על בקי ורגיל בבדיקת הריאה ובהאסף כל טבחי דמתא· כי בקל יכול לפגוע בחסר האונא שהוא איסור דאורייתא: מה ואפילו היכר על ידי הסימפון· וכתב בשמ"ח סי' י' אע"ג דכל אונה יש לה סימפון מ"מ אם אירע דנבדק אונא ולא מצאו לה סימפון כשרה דלא קפדינן כ"א [אחסרון] אונא [אבל לא על חסרון סימפון] אבל ריאה שחסרה והוכשרה ע"י היכר סדק או שאר היכרים ואירע שבדקוה ולא מצאו בה ב' סימפונות שתחלק לב' אונות אין להקל כ"א בהפסד גדול ושעת הדחק (עכ"ל שמ"ח ס"י) מיהו לכתחילה אין צריך לבדוק אחר הסימפונות [רש"ל בי"ש] משום דעפ"י הרוב רגיל להיות בשים סדק יהיה שם שני סימפונות [לבש"ר ס"ק ע"ז] ובתשו' גבעת שאול [הובא בפ"ת ס"ק י"ב] כתב דאם הוכשר ע"י סדק ואירע שבדקו ולא הי' רק סימפון א' ולא ב' סימפונות כשר אפי' בלא הפ"מ כי סימפון מהני להקל ולא להחמיר וכתב בלבש"ר שם דהמיקל בלא הפ"מ כתשו' ג"ש לא הפסיד: מו י"א דבגדיים וטלאים וכו' דבקטנות וכו'· ודוקא כשאין להם היכר אונות בב' הצדדים אבל אם בצד א' יש להם חתוכי דאוני ובצד הב' אין להם טרפה דכאן אין לומר דבקטנות לית להו דהא חזינן דיש בצד א' [ש"ך ס"ק מ"ו וט"ז ס"ק ט"ז]· עוד כתב הש"ך דדוקא תוך למ"ד יום ללידתן ויונקים עדיין חלב אמן נקראים גדיים וטלאים אבל אחר למ"ד יום· או אפי' תוך למ"ד יום ואינו יונק לא מיקרי גדי וטלה· ודוקא שידעינן בודאי שהם תוך למ"ד יום הא בסתמא מחמרינן כיון דזה קולא שלא נזכר בש"ס לכן בעי' דוקא שידע בבירור שהם תוך למ"ד יום [עכ"ל ש"ך]· אבל בשמ"ח ס' מ"ג ובס' ב"א סעי' קל"ב ובס' מאירת עי' שורש ב' ענף א' סעי' י' כתבו שבהפ"מ ושעת הדחק יש להקל אפי' אחר למ"ד יום כ"ז שנקראים גדי וטלה בלשון בני אדם· ומיהו כתב בב"א שם דדוקא עד חמשה חדשים מיום הלידה [וע"ש בר"א ס"ק קנ"ה]: מז כי כל כו' מקרי שלא בדרי· עי' מ"ח ס"ק ל"ד מש"כ לחלק דלא תיקשי מס"ד· מעשה דהר"ן [הביאו השמ"ח סוף ס' ל"ט וז"ל בקולר] שהי' בימין ד' אונות· עליונה הסמוכה לגוהר כדרכה· ואח"כ קטנה· ואח"כ גדולה· ואח"כ קטנה סמוך לאומה· והורדא היתה בין אונא הד' לאומא· ובדקו וראו שהעליונה אין לה סימפון· וא"כ היא היתרת וא"כ הוה חליף שהאמצעית גדולה מצליבית ועוד שע"כ היא היתרת· דאם נחשוב הרביעית ליתרת א"כ הורדא שינתה מקומה שהרי הורדא צריכה לעמוד עם הסימפון שלה בין סימפון שבין אונא הסמוכה לאומא וע"כ הטריפוה [ועי' שפ"ד בסוף הסי' מש"כ בזה]· ב' הט"ז ס"ק י"ז בשם הב"ח מעשה בריאה שבלד שמאל יצאה בליטה מן האומה בחיתוך בין אונא לאומא ממש במקום שדרך הורדא עומדת מצד ימין [סי' כן מצד שמאל] ואותה בליטה הי' לה כיס ומונח בתוכו ולא הי' לה צורת ורד כלל והכשיר הב"ח· משום דלא הי' לה צורת ורד כלל· ומחמת הכיס אין לאוסרה [דיותר כיס אין אוסר בשמאל] (עכ"ל הט"ז) וכ"כ הש"ך ס"ק י"ז כהב"ח· והט"ז שם כתב דאפי' הי' לה צורת ורד אין לאוסרה כיון דעומדת בלד שמאל [עכ"ל ט"ז] אזיל לטעמו בס"ק ד' שמתיר יתרת ורדא בשמאל אבל הש"ך ס"ק י"ז חולק ואוסר יתיר ורדא בשמאל ועי' בר"א ס"ק ח' מש"כ להלכה בזה: מח אבל העוף וכו' (עד) אין לו מנין ידוע· אבל שאר טריפות שפוסל בבהמה כגון מראות ובועות וסירכות פוסל גם בעוף [ועי' ט"ז סוף סימן ל"ח] רק אין לו מנין ידוע [כמש"כ ברמב"ם וש"ע] ומיהו אין צריך לבדוק בעוף משום דלא שכיח להמצא בהם ולא הוה מיעוט המצוי [תב"ש ס' מ"ה ובפ"ד ס"ק מ"ז] ומ"מ לגלגלות מקום שבריאה נחבאת שם דבוקה הוא והכי רביתייהו אבל מחוץ אם נסרכה למקום אחר טרפה [שפ"ד שם] ועי' פ"ת סי' מ"ג ס"ק ז' בשם תבו' חיגוך ב"י סי' למ"ד שאם נמצא בועות בריאה של אווזות והם בודאי נכרים מעל"ע [מחמת שבריאות של אווזות דקים הם] אסורות ע"ש ועי' בסי' ל"ז ס"ק ל"ג ובסי' מ"ג ס"ק י"ב:

סי' לו א ניקבו זה בלא זה וכו' כשרה· ולענין אי צריך בדיקה עי' מש"כ בס"ב בזה להלכה: ב ויש מטריפין בניקבו זה שלא כנגד זה שב"ז· וכתב הט"ז ס"ק א' דדוקא נקוב א' אבל בב' רוחות כשר כמש"כ בסי' ל"ג גבי ושט אבל בנה"ך הבינו ואוסר אף בב' רוחות וכ"ד תב"ש וכרו"פ ופמ"ג אם לא בב' ערוגות כשר ומ"מ בבית א' כ"ב הקיל בהפ"מ בב' רוחות ע"י בדיקת פוסרים במקום נקב העליון ולראות אם מבלבן או לא ולפע"ד

סעיף ב

(ד) אפילו נגלד (פי׳ נקלף) קרום העליון כולו כשרה ג (ה) אלא שצריכה בדיקה :

הג"ה ד מיהו אם נמלא ה בועה על מקום שנקלף העור העליון יש להטריף ו (ו) כי הוה כקרום שעלה מחמת מכה (כד"י) (ז) י"א אם נפחו הריאה ז ונקרע הקרום מחמת הנפיחה טרפה (בבדיקות) :

ניקבה

ולפע"ד דכן יש להורות כמש"כ הטעם במ"ח ס"ק ג׳ ע"ש: ג אלא שצריכה בדיקה · פי׳ נפיחה · ודוקא בכה"ג שנגלד כולו · א) אבל אם ניקב א׳ מהן אין לריך בדיקה וכן משמע בפוסקים [ש"ך ס"ק ב׳] וכ"ד הפר"ח · ב) אמנם השמ"ח ס"א וב"א ס"א פסקו דלריך בדיקת פושרין דוקא · ועוד החמירו דאף בניקב מעט בקרום עליון לבד בעי׳ נמי דוקא בדיקת פושרין [וכ"פ בס׳ מ"ע ס"ד ענף א׳ ע"ש] · נ) ובדיעבד אם לא בדק ונקרעה הריאה שאי אפשר לבדוק עוד מותר אם נודע להבודק ע"י מישוש וראיה היטב שקרום א׳ שלם ואם לא עיין היטב בקרום התחתון כנגד הנקב שבעליון רק שע"י המישוש הרגיש שאין שם נקב בתחתון חוששין שמא הי׳ שם נקב רק שאינו נרגש וטרפה · ד) וכ"ז רק בניקב קרום א׳ מעט אבל בנגלד קרום העליון כולו או רובו אסור גם דיעבד בלי בדיקת פושרין [שמ"ח ס"ג ושפ"ד ס"ק ב׳] ובבית א׳ ס"ג הקיל במקום הפ"מ בנגלד רובו או כולו אם לא בדק בפושרין רק בנפיחה לבד ועלתה כראוי וא"א לבדקה עוד בפושרין שנקרעה או נאבדה [ומדברי לבש"ר ס"ק י"א משמע שמיקל בדיעבד בנגלד אם לא בדק בפושרין אף בלא הפ"מ ע"ש] ואם לא נגלד רוב קרום העליון רק מקלת קרום העליון בלבד לכתחלה לריך בדיקה בפושרין כמו בנגלד רובה ואם עבר ולא בדקה רק ע"י הראיה והמישוש נודע לו שקרום השני שלם [כמש"כ לעיל] כשר (עכ"ל ב"א סעי׳ ג׳) · ה) ובבדיקת נגלד בקיאים גם אנו [כן משמע מש"ך ס"ק ט׳] (וע"ש הטעם) ועי׳ מש"כ סוף אות זה וכ"כ השפ"ד שם שכ"ד הש"ך ועי׳ בנה"ך ס"ק ב׳ ומשבלות סק"ב וכ"כ בשמ"ח ובבית א׳ ס"ג בהדיא וכן דעת פר"ח ע"ש [ודלא כט"ז ס"ק ב׳ ובל"י ס"ק ב׳ ע"ש] וכ"כ פ"ת ס"ק י"א בשם ת׳ מקום ש׳ שהעלה ג"כ דגם אנו בקיאים בבדיקת נגלד ודלא כט"ז הנ"ל · וכן נלפע"ד עיקר דהא הך בדיקה דנגלד לא הוזכרה בש"ס כלל אדרבא הא כתב הרא"ש דלשון הש"ס משמע דכשר בלא בדיקה אלא דמחמירים כבה"ג כמש"כ במ"ח סק"ה וא"כ בהא יש לסמוך על בדיקתנו · ו) וכ"ז בניקב קרום העליון ע"י חולי · אבל אם ניקב קרום העליון ע"י קוץ או מחט חוששין שמא ניקב קרום השני ואין אנו בקיאים בבדיקה וטרפה [ב"א סוף ס"א ע"ש וע"ש בר"א ס"ק ב׳]: ד מיהו אם וכו׳ על מקום שנקלף וכו׳ · א) וה"ה אם נמלא בועה על מקום שניקב עור העליון במקלת ג"כ טרפה [לבש"ר ס"ק ט"ו ע"ש] · ב) ואם במקום שנגלד במקלת יולאת משם סירכא דבוקה למקום אחר שלא כסדרן טרפה ולא מהני מיעוך ומשמוש וכן בניקב קרום העליון במקלת וסירכא שלא כסדרן עלי׳ ג"כ טרפה [ב"א סעיף י"א ע"ש וע"ש בר"א ס"ק כ"א] · ג) ואם במקום שנגלד קרום העליון במקלת יולאת סירכא תלויה הדין כך אם הסירכא עברה ע"י מיעוך וגם לא בלבן אחר המיעוך יש להכשיר ואם אינה עוברת ע"י מיעוך ונראה לעין שהסירכא תלויה יולאת מקרום התחתון יש להטריף [ועי׳ בתל"ר שלו סעי׳ מ"ג] ואם אחזתה בקרום העליון אלל מקום הנגלד יש להכשיר בהפ"מ [ב"א סעי׳ י"ב וע"ש בר"א ס"ק כ"ב] ואם הסירכא תלויה עברה ע"י מיעוך בכל גווני כשרה [ר"א שם ס"ק כ"ב ע"ש] ודין אם יש נגד הנגלד מכה בדופן ודין אם יש נסבר הללע נגד הנגלד כתבתי דינו בדיני תל"ר סוף סעי׳ מ"ח בי"א שלו סוס"ק מ"ב ע"ש: ה בועה וכו׳ · א) כ׳ הש"ך ס"ק ג׳ בשם מח"ב אפי׳ בועה של מים זכים עכ"ל ובל"י ס"ק ג׳ כ׳ עליו דאין נוהגין כן אלא דכשרה במ"ז · רש"ל וכנה"ג עכ"ל בל"י · ב) ושפ"ד ס"ק ג׳ מחלק דבנגלד כולו או רובו כיון שהגיע ההפסד כ"כ חיישי׳ שמא קרום מחמת מכה עלה על הבועה ולא עור הריאה ואסור אף בהפ"מ ואף במ"ז · אבל בנגלד פורתא יש לנדד ולומר דלא הוי ריעותא במ"ז ע"ש · ג) ובס׳ ב"א ס"ז מחלק כך אם נגלד עור העליון במקלת ועור הב׳ הוא עור הבועה עלמו טרפה אף במ"ז ואף במקומות שמכשירים סרכא תלויה במ"ז מפני שעור הבועה הוא עור הבא מחמת מכה ואינו קרום · אבל אם נגלד עור העליון במקלת ונשאר עור התחתון האדום בשלימות ותחת עור התחתון יש בועה במ"ז בכים בפ"ע אז במקומות שמכשירים סירכא תלויה במ"ז כשרה גם כאן · ובמקומות שמטריפים גם כאן טרפה במ"ז אבל בנגלד רובו טרפה במ"ז בכל המקומות · ובנגלד רובו אף שים עיקרי או מורסא ע"ג טרפה · [כ"ז מס׳ ב"א ס"ז וע"ש בר"א ס"ק י"ד ט"ו] : ו כי הוה בקרום שעלה מחמת מכה · פי׳ שקרום התחתון הוה קרום שעלה מחמת מכה [ש"ך ס"ק ז׳ ועי׳ שפ"ד ועי׳ י"א ס"ק ה׳]: ז ונקרע הקרום מחמת הנפיחה טרפה · א) דוקא אם נפחו כדרכה [ועי׳ מ"ח ס"ק ז׳ בשם כרו"פ שמיקל אף בכדרכה ועי׳ מש"כ שם] אבל אם נפחו יותר מדאי כשרה משום דאמרי׳ בעודה בחייה לא היתה נפוחה כ"כ [ש"ך ס"ק ה׳ וכ"ד ב"ח וט"ז ס"ק ג׳ ע"ש] · ב) א"כ מיירי שהיה יבש ונפחוה קלת יותר ונקרע סמוך לויבש אף שאין נפרך בליפורן הזיגן דיבש הוא וטרפה [תי׳ הב׳ בש"ך הנ"ל בשם הר"ן ע"ש] · ג) א"כ מיירי שהיה שם ריעותא בריאה כגון מראה וכה"ג דלריכים לנפחה אם תעלה בנפיחה ואם נסבר הקרום ואין כאן ריעותא טרפה · דאמרי׳ ממה נפשך או דיינינן לה כקודם נפיחה טרפה ואי כלאחר נפיחה הא נסבר הקרום [ש"ך שם בשם אביו] ובשמ"ח ס"ה [ועי׳ תב"ש ס"ק י"ב] ובפלתי ס"ק ג׳ חולקים על הש"ך ומכשירים בזה · משום דלאין זה מנ"כ משום דבחיי הבהמה יותר חזקה מלאחר מיתה וכייס בשמ"ה שם וז"ל וכ"ל אם במקום הריעותא או סמוך לו נקרע יש להטריף שאני אומר מחמת הריעותא ואולי שבמקום זה נקרע אבל אם נקרע במקום אחר שלא היה שם ריעותא כלל יש להכשיר כיון דנפחוה יותר מדאי [עכ"ל במ"ח] ובשפ"ד ס"ק ה׳ מחמיר כש"ך · ד) ובס׳ בית אפרים סעי׳ י"ד וסעי׳ ט"ו הכריע דאם ידוע שהמראה פסולה לא סרה בנפיחה כדרכה עד שנפחוה יותר מדאי אזי יש להחמיר אם נקרע במקום הריעותא או סמוך לו בתוך שיעור רוחב קש דק · ובהפ"מ יש להתיר אם רחוק משם כשיעור רוחב ב׳ שערות [ב"א סעיף י"ד] · ה) אבל אם לא עיין בריאה לידע ולהבחין אם סרה המראה פסולה והלכה לה עד שנפחוה יותר מדאי ואז ראו שסרה המראה פסולה ויש לה מראה ריאה רק שנקרע הקרום · בזה יש להקל בהפ"מ ולומר שהמראה פסולה סרה והלכה לה בנפיחה כדרכה · ותוספת הנפיחה בחוזק גרם לה שנקרע הקרום [ב"א שם וע"ש בר"א ס"ק כ"ד כ"ה]

ועיין

שלא כנגד זה נראה דטרפה דהואיל וריאה שואבת כל מיני משקה [כמש"כ בסוף מס׳ ברכות ע"ש] ומשמעת קול גמדא ליה ופשטא ליה [עכ"ל הג"א שם] וכה"ג אמרי׳ גבי ושט בפא"ט (דף מ"ג א׳) והב"י כתב שהריאה אינה משמעת קול שהקנה הוא המשמיע קול ולא הריאה ומש"כ בהג"א דגמדא ליה אנו רואין בחוש שאינו כן · ורי"ו כתב י"מ דטרפה שהרוח נכנס בזה ויולא בזה [עכ"ל רי"ו] וכתב הב"י דגם טעם זה אינו טעם הגון שהרי ב׳ העורות דבוקים הם זה בזה ורוח לא יבוא ביניהם על הרוב ואפי׳ א"ל שיכנס הרוח בזה ויולא בזה כיון שאינם מכוונים זה כנגד זה לית לן בה [עכ"ל ב"י] וע"כ פסק כרשב"א · וד"מ ס"ק א׳ כתב וז"ל ובאו"ה כתב שהיא טריפה וכן מלאתי בשם מהרא"ק [עכ"ל ד"מ] וט"ז ס"ק א׳ העתיק הטעם דהג"א הנ"ל כיון שהריאה שואבת כו׳ ומשמעת קול אפשר דמיתרמי אהדדי וכתב וז"ל וע"כ הדבר פשוט דלא אסרו המטריפים אלא אם שניהם מרוח א׳ וכמש"כ בסי׳ ל"ג [ס"ד] גבי ושט ק"ו כאן [עכ"ל ט"ז] ובנה"ך השיגו דהא איכא טעמא אחרינא [היינו הטעם שכתב רי"ו שהעתקתי מקודם בשם ב"י] משום דלפעמים הרוח נכנס בזה ויולא בזה וכמש"כ בש"ך ס"ק א׳ [עכ"ל נה"ך] וכ"כ בתב"ש ס"ק ג׳ ובכרו"פ דלטעם רי"ו הנ"ל אסור אף בב׳ רוחות ופסקו כן משום דיש להחמיר בספק איסור דאורייתא ע"ש וכ"כ בשפ"ד ס"ק א׳ ובמשבלות אבל בס׳ ב"א ס"ב ובר"א ס"ק ה׳ הקיל בב׳ רוחות בהפ"מ ע"י נפיחה וע"י בדיקת פושרין במקום הנקב שבעליון לראות אם מבלבן שם או לא וע"ש בר"א ס"ק ה׳ · ולפע"ד דכן יש להורות דהא הרשב"א וטור וש"ע מכשירים לגמרי בזה שלא כנגד זה וא"כ יש לסמוך עכ"פ עליהם בהפ"מ בב׳ רוחות בודאי : (ד) אפילו נגלד וכו׳ כשרה · בפ׳ א"ט (מ"ז סוף ע"א) אמר רבה האי ריאה דאיגליד כאהינא סומקא כשרה ועי׳ פרש"י העתקתי בס"ק א׳ : (ה) אלא שצריכה בדיקה · וכ"כ הטור וז"ל הרא"ש שם [סי׳ י"ג] כתב בעל הלכות והוא דלא מפקא זיקא [עכ"ל בעל הלכות] מתוך לשונו משמע דבעי בדיקה אע"פ שאין לשון הש"ס משמע כדבריו דלשון כשר משמע בלא בדיקה ומיהו מסתבר כדבריו דכיון דגשתנית מברייתא וקרום התחתון דק לריך נפיחה שמא ניקב [עכ"ל הרא"ש] וכתב הב"י שכ"כ הרשב"א והר"ן בשם בה"ג וכתב הרשב"א שראוי לחוש לדבריו : (ו) כי הוה כקרום שעלה מחמת מכה · ואיתא בפא"ט (דף מ"ז ב׳) א"ר יוסף קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום [וכמש"כ בסעיף ג׳] ופרש"י הטעם שסופו להסתר וכל סירכא קרום שעלה מחמת מכה היא הלכך אע"ג דלא נפקא זיקא טריפה : (ז) י"א אם נפחו הריאה וכו׳ · כמש"ל סי׳ ל"ה ס"ח בהג"ה דבחיי הבהמה הריאה נפוחה [הגר"א] וע"ל סי׳ ל"ח ס"ב ועי׳ בי"א ס"ק ז׳ דדוקא שנפחו כדרכה וכו׳ ומדברי כרו"פ משמע דמיקל אף אם נקרע ע"י נפיחה

סעיף ג (ח) ניקבה ועלה בו קרום ח ונסתם טרפה :

סעיף ד (ט) ריאה שנשמע בה הברה כשנופחין אותה אם ניכר המקום שממנו נשמע ההברה מושיבין עליו רוק או תבן וכיוצא בו אם יתנדנד בידוע שהיא נקובה וטרפה· ואם לא ניכר המקום ט מושיבין אותה י במים פושרים ונופחין אותה אם בצבץ המים טרפה ואם לאו בידוע שקרום התחתון בלבד ניקב והרוח מהלך בין שני הקרומי' ומפני זה ישמע בה קול הברה בשעת נפיח' וכשרה:

הג"ה יא (י) ואם שמו אותה פעם אחת במים חמין [אליבא דכ"ע] (יא) או קרים [אליבא דר"ן] שוב אין לה בדיקה אפי' בפושרין (ב"י בשם הר"ן) :

סעיף ה (יב) נמצאת נקובה במקום שיש לתלות שנעשה אחר

נפיחה שכדרכה [ודלא כש"ך ואינו מטריף אלא ביובש וכתי' הכ' של הש"ך] וכ"כ בשפ"ד ס"ק ה' תשמו ת"מ התב"ש מחמיר בנפיחה כדרכה כדעת הש"ך משום דילאה בהמה זו משאר רוב הבהמות דאינם נקרעים ע"י נפיחה מועטת וכ"ה בשארי אחרונים : (ח) ניקבה וכו' ונסתם טריפה· מימרא דר' יוסף בפא"ט (דף מ"ז ב') העתקתי בסמוך ס"ק ו' והטעם כמש"כ שם בשם רש"י שסופו ליפתר וישאר הנקב כשהיה· וכתב הב"י בשם מ"כ ואע"ג דריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה וכן מרה שניקבה וכבד סותמתה שאני התם דהיא סתימה דמעיקרא אבל הכא סתימה דסלקא לאחר זמן [עכ"ל ב"י] וכ"כ רש"י פא"ט (דף מ"ג סוף ע"א) ד"ה אינו קרום ע"ש ובפי' סתימה דמעיקרא יש בו ב' פירושים· הט"ז ס"ק ד' והש"ך ס"ק ו' כתב דר"ל מיד שנעשה הנקב תיכף נעשה הסתימה· ובדרישה [הביאו הש"ך] פי' דהסתימה היא מתחילת בריית הבהמה ועי' משבצות שם מה שפלפל בזה : (ט) **ריאה שנשמע בה הברה** וכו'· בפא"ט (דף מ"ו ב') אמר ר' יוסף האי ריאה דאוושא אי ידעינן מהיכא אוושא מותבינן עליה גדפא [פי' כנף] או רוקא או גילא [פי' קש] אי מבלבלא טריפה ואי לא כשרה· ואי לא ידעינן היכא אוושא מייתינן מתכילתא [פי' כלי דקוניא· רש"י] דמיא פשורי ומותבינן לה בגוה בחמימי לא דכוולי בקרירי לא דמטרשי· אלא מותבינן לה בפשורי ונפחינא לה אי מבלבלא טריפה ואי לא כשרה תתאה איניקב עילאה לא איניקב והאי דאוושא זיקא דביני ביני הוא [עכ"ל הש"ס] פרש"י דאוושא משמעת קול· אי מבלבלא טריפה בידוע שיש נקב שהרוח יוצא משם· מותבינן לה· פי' לכולה ריאה שכל מקום שיש בה נקב יבלבלו המים [וכ"כ בס' ב"א סי' י"ט דכל הריאה מושיבין במים פושרים וכ"כ שארי אחרונים ע"ש] בחמימי לא דכוולי· והנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה· בקרירי לא דמטרשי מקשין אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש· ומים הקרים מותחים אותה כשמתקשה [עכ"ל רש"י] ולפרש"י הנ"ל דמים קרים יעשו נקב וא"כ עצה טובה היא· וא"כ דיעבד אם בדק במים קרים ולא בלבן כ"ש דמהני· **אבל** הר"ן פי' מים קרים דמטרשי· פי' וסותמים הנקב עכ"ל וא"כ גם בקרים אם בדק לא מהני דיעבד וכן פסק כאן רמ"א כמו שאכתוב בס"ק י"א ע"ש : (י) **ואם שמו אותה** פ"א **במים חמין** וכו' **שוב אין לה בדיקה**· הוא מש"ס שהבאתי בס"ק הקודם בחמימי לא דכוולי· ופרש"י והנקב יסתום ואין זו בדיקה יפה והלכך אסור דיעבד שמא סתם הנקב: (יא) **או קרים**· כבר כתבתי בס"ק ט' דזה הוא לפי' הר"ן שפי' מטרשי וסותמים הנקב· אבל לפרש"י דפי' דמטרשי מקשין אותה ויעשה נקב ומש"כ בש"ס בקרירי לא הוא רק עצה טובה וא"כ כ"ש דמהני· רק רמ"א פ' לחומרא באיסור דאורייתא כפי' הר"ן וכ"כ הש"ך: (יב) **נמצאת** וכו'· בפא"ט (דף מ"ט א') איניקבה ריאה היכא דממשמשא ידא דטבחי תלינן או לא תלינן ר"א וכו' והלכתא תלינן דהא תלינן בזאב [עכ"ל הש"ס] ופרש"י ד"ה היכא דממשמשא וכו' אני שמעתי במילר החזה שמתוך הדחק היד קורעת בצפרניו· וכמדומה אני בכל מקום שיודע שיכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או שתלשה מלמעלה בחזקה ואח"כ נמצא שם נקב· דהא תלינן בזאב דאמרי' בפ"ק (ט' א') בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובים אין חוששין שמא במקום נקב נקב [עכ"ל רש"י]:

כגון

ועי' בתשו' בית דוד [להגאון מוהרד"ט מ"ץ דק"ק מינסק] סימן י"ב חולק על הב"א וכתב וז"ל בקולר דמנ"ל להקל כ"כ בטריפה דאורייתא לתלות דהמראה היתה עוברת גם ע"י נפיחה כדרכה והקרע במה שנפחוה יותר מדאי· דהא כיון דבעינן בדיקה מדינא לראות שחלפה המראה פסולה ובלא בדיקה אם נאבדה קודם שבדקוה בנפיחה לראות אם תעבור המראה ודאי שהיא טרפה משום דכיון דנראה בה מראה טרפה [בשעת שאינה נפוחה] איתרע לה רובה וכו' וא"כ לית לה חזקת כשרות· וע"כ אם לא נבדקה טרפה גמורה מדין התלמוד וכיון דלא ראינו שעברה המראה ע"י נפיחה כדרכה רק ע"י נפיחה שלא כדרכה עד שנקרע הקרום מילתא דפשיטא היא דלא עדיף מנאבדה בלא בדיקה וטרפה לכך נראה ברור להחמיר בזה· רק היכא שיש לתלות הנקב בידא דטבחי שפיר יש לפסוק דכשרה ומה שנפחוה יותר מדאי אמרי' דגם בחייה היתה נפוחה כ"כ דסתם בהמות נפוחות בחייהן יותר· דהא לא הילקו הפוסקים בעברה המראה ע"י נפיחה בין נפיחה לנפיחה ובכל גווני כשרה· רק היכי דצריכינן לומר דנקרע הקרום מחמת חוזק הנפיחה בהא נראה להחמיר דכיון דצריכינן למימר דנפיחה זו היא יותר מדאי וע"י נפיחה יותר מדאי לא סמכינן בהעברת המראה תו הוה כנאבדה בלא בדיקה וטרפה דהא כל הפוסקים דנו דין קרע כנאבדה בלא בדיקה· ועכ"פ הא ודאי אף הבית א' לא הקיל רק בנקרע לפנינו דהוה כנאבדה אבל מיתלי ודאי לא תלינן אם בלבלה הריאה לומר דהנקב בא ע"י חוזק הנפיחה דכיון דאיכא למימר דגם מעיקרא היה בה נקב דהא כל פסולי המראות שמנו חז"ל הוא משום שסופו לנקוב· וא"כ ודאי טפי יש לתלות הנקב בהמראה ולומר שהמראה קלקל קרומי הריאה ובשביל זה ניקבה· ומה שחלפה המראה הוא מחמת חוזק הנפיחה [עכ"ל תשו' ב"ד בקולר וע"ש שהאריך להביא ראיות על כל זה]· ו) ועפ"ת ס"ק ב' בשם תשו' ברית אברהם ח' יור"ד סי' ע"ז אות א' כתב דנראה דאם הריעותא היא מחמת הסירכא· דוקא אם אינה עוברת ע"י מיעוך הוה ריעותא ושייך מת"כ של הש"ך· אבל אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך והבדיקה היא לחומרא יש לומר שפיר דנפחוה יותר מדאי ואמרי' דבחייה לא היתה נפוחה כ"כ ודיינינן לה כמו קודם נפיחה· אבל מה שעשה דהתב"ש [בסי' ל"ט ס"ק כ"ד ושם בשמ"ה סוף סעיף ל"ו ובסי' ל"ו בשמ"ח סעי' י"א ע"ש] החמיר גם בסירכא שעברה ע"י מיעוך ולא נבדקה בנפיחה לאסור אף בדיעבד וא"כ לעולם הוה הך מת"כ של הש"ך דאי הוה כמו קודם נפיחה נ"כ טרפה [עכ"ל תשו' ברית א'] ולפי מש"כ ברש"י ל"ט בשם תשו' גבעת שאול להתיר בהפ"מ [בסירכא שעברה ע"י מיעוך רק שלא בדקוה בנפיחה] וכן דעת פמ"ג [במשבצות סי' ל"ט ס"ק ו' ומשבצות בסי' ל"ו ס"ק ז'] דלא כהתב"ש וגם בתשו' חינוך ב"י כתב דיש להקל [בעברה ע"י מיעוך ולא נבדקה בנפיחה] הדר קם דינא [פי' דכאן] דנפחוה יותר מדאי ונקרע כשרה (עכ"ל פ"ת ס"ק ב') וכ"כ בלבושי שרד סי' זה ס"ק ל"ד שיש להקל בהפ"מ או לצורך גדול בעברה ע"י מיעוך ולא נבדקה אך כתב דזה דוקא שהי' המיעוט כדינו לגלגל בין התלבעות אבל לא במיעוט דהבהא ע"ב: ח ונסתם טרפה· דקרום שעלה מחמת מכה אפי' סתימה עבה אינה מתקיימת [רש"י פא"ט ד' מ"ג ועי' מ"ה ס"ק ה'] : ט מושיבין אותה· פי' כל הריאה כמש"כ במ"ח ס"ק ט' בשם רש"י ע"ש : י במים פושרים· הוא כמים של ימות הקיץ שעמדו בבית קצת לאחר שנשאבו ונתחממו קצת מחום האויר (טור והב"א ועוד פוסקים הביאם ב"י וש"ך ס"ק ז') וש"ך כתב דפושרים היינו כהמימת הרוק [וכתב בס' ראש אפרים ס"ק ה' דגם חמין קצת יותר מרוק מיקרי נ"כ פושרין ואינו אסור אלא חמין יותר שאי אפשר לשתותן ע"ש וה"ה קרים קצת יותר מרוק· ב"א סעי' ד' ע"ש] והכלי בקיץ צריך שיהי' מחופה באבר ובחורף בהיפך צריך דוקא שיהיה אינו מחופה באבר ובה"ג כתב בקיץ יתן במים קרים (כ"ז מש"ך ס"ק ז') אבל בתב"ש ס"ק ח' כתב דדוקא גבי נמקה שבעי' שיהיו המים פושרין כל מעל"ע לכך צריך לדקדק בכלי אבל כאן שאין צריך להיות פושרים רק בשעת הנחה לא קפדינן אמנא אלא בכל הכלים שרי ע"ש וכן פסק בס' ב"א סוף סעיף ד' וע"ש בר"א ס"ק י' וגם מש"כ הש"ך בשם בה"ג דבקיץ יתן במים קרים כתב בס' בתב"ש דה"פ לא ס"ל הכי ולית דחש בזה לבה"ג ע"ש: יא **ואם שמו** וכו' **שוב אין לה בדיקה**· א) משמע הא מעיקרא מהני בדיקה אף האידנא ומיהו הש"ך ס"ק ט' כתב בשם האגודה דהאידנא לא בקיאים בבדיקה דריאה דמשמעת קול וכ"כ כל האחרונים והכי הלכתא עי' תב"ש ס"ק ט"ו שהכריע כן אבל בס' ב"א סעי' י"ט כתב דמ"מ במקומות שנהגו לבדוק בזה אין לסתור מנהגם (עכ"ל) וע"ש בר"א ס"ק כ"ח· ב) ומיהו כתב בבית א' ס"ך דדוקא דאין ניכר המקום דאוושא דאז צריך להניח כל הריאה בפושרין ולבדוק [כמש"כ במ"ה ס"ק ט' בשם רש"י ע"ש]· בזה אין אנו בקיאים· אבל אם ניכר המקום דאז הבדיקה קלה דאין צריך להניח רק על מקום ידוע זה רוק או תבן אז במקום הפ"מ סומכין בכה"ג על בדיקתנו ודעת הבמ"ח ס' ז' דאף בזה א"א בקיאים ע"ש· ג) וכתב עוד שם שאם ניכר המקום ונראה לעין דרך קרום העליון שיש נקב בקרום התחתון ואה"כ בדק ברוק או בפושרין ולא בלבן אז תלינן במלוי

דהא

אחר שחיטה יב (יג) כגון שהעביר הטבח ידו בכח או שתלשה בכח (יד) או שלקחה יג זאב והחזירה נקובה תלינן להקל וכשרה (טו) ואפילו יש נקבים הרבה שלא במקום שיניו טו (טז) תלינן כולהו בזאב:

הג"ה ולא תלינן ביד הטבח אלא אם הנקב משוך שדרכו להיות מכה הטבח אבל אם הוא עגול (כד"י בשם מהרי"ל) לא תלינן בטבח כי אין דרכו להיות עגול. וכל נקב טז שהוא פתוח (הג' מרדכי פ"ק דחולין) או שהושחר יז או אדום סביב הנקב (ד"מ בשם מ"כ) ואפי' הוא רק יח אדום סביב הצלעות נגד הנקב טרפה ולא תלינן בשום דבר דודאי מחיים נעשה (שם):

וכן

יד אליהו

דהא דאוושא מחמת עוקץ דביני ביני הוא ויש להתיר לצורך גדול עכ"ל ועי' בר"א ס"ק למ"ד: יב כגון שהעביר הטבח ידו בכח · דוקא שהעביר בכח או תלש בכח תלינן הא העביר שלא בכח לא תלינן מיהו במקום דחוק כמו במיצר החזה אף שהעביר שלא בכח תלינן · וכן כתב בשמ"ח סעי' ט"ת וז"ל כשם שתולין בזאב כך תולין במשמוש יד הטבח אם נמצאת נקובה נגד מיצר החזה והיינו (יש"ש פא"ט סי' מ"ד) מהחוט ולמעלה וידע הטבח שהכניס ידו ומשמש במקום הנקב תלינן שמתוך שהמקום צר וצריך לדחוק ידו שם נקב בצפרנו מתוך הדחק אבל בשאר מקום הריאה לא תלינן אא"כ יודע הטבח שהעביר ידו בכח במקום הנקב או העביר שם בסכין אפי' בלא כח או תלש שם בחזקה [אבל בצפרנו של הטבח לא תלינן אלא א"כ העביר את הצפורן בכח ואפי' צפרנו גדול וראוי לקרוע בו לא תלינן אא"כ העביר בכח · תב"ש ס"ק י"ט ממשמעות רש"י וכ"כ לבש"ר בפנים בס' ט' ע"ש] וכמדומה שיש בודקים נהגו דכל היכי שנמצא הנקב במקום שהעביר ידו בכח וכדומה אעפ"י שאינו יודע בבירור שהיתה ידו במקום הנקב ממש רק שיודע שהי' בשטח הזה בכח תולה לומר שגם כאן היתה ידו בכח [וזה דלא כט"ז ס"ק ו' ועי' מ"ח ס"ק י"ג] ולא עוד אלא אפי' הוציאה עו"ג ומצאה נקובה במקום שדרכו למשמש בחזקה או להעביר סכין שם אע"ג דלא ברור שהיתה יד עו"ג במקום הנקב ממש ואפשר שמשמש סמוך לזה מ"מ תולין להקל ואומרים הנקב מוכיח על הידים לומר שכל אלה עשתה ידו וכ"ל דלצורך יש לנהוג כן דיש להם על מה שיסמכו (עכ"ל שמ"ח שם) וכן דעת הלבש"ר ס"ק ל"ב ע"ש ועי' מ"ח ס"ק י"ג: יג או שלקחה זאב · א) וכתבו הפוסקים דה"ה כלב ואפי' החזירה לפנינו ואין נקב במקום שאוחז בשיניו ויש נקבים במקום אחר מ"מ תלינן הואיל ועלול לנקוב מסתמא הוא נקבן כיון דאוחז בהן [שמ"ח ס"ח ומשבצות ס"ק ו' ולבש"ר ס"ק כ"ו ודלא כמשמעות ט"ז ס"ק ו' ע"ש] · ב) ודוקא נטל זאב או כלב אבל נתייחד זאב או כלב אכל הריאה כל שלא ראינו שנטלה אין תולין וטרפה מספק [שמ"ח ס"ח ולבש"ר ס"ק כ"ז ודלא כמשבצות ס"ק ו' שכ' שיש לצדד בזה ע"ש] · ג) ובבית א' ס' כ"ט כ' אף אם הנקבים שבריאה הם כתבנית הנקבים הנעשים ע"י שיני הזאב שנתייחד מ"מ אין תולין בזה ע"ש: יד זאב · א) ואם נטלה עו"ג והחזירה נקובה אין לתלות בו דלמה לו לנקבה · אבל אם ידוע שניקבה העו"ג רק דלא ידעינן כמה · תלינן בו כל הנקבים וכשרה [ש"ך ס"ק י"א ובמ"ח ס"ה ועי' מ"ח ס"ק י"ד] ועי' י"א סוף ס"ק י"ב דין הוציאה עו"ג · ב) וכתב בבית א' סעיף למ"ד דדוקא בעו"ג שנטל ריאה מבהמת ישראל לפני שעה קודם בדיקה והחזירה · אבל עו"ג הקונה ריאה מישראל אחר שנבדקה מסירכות או שקנה בני מעים ונטלה לביתו ואח"כ החזירה [או שבא ישראל לבית עו"ג] ורואה הישראל שיש נקבים בריאה אין חוששין להם שתולין שעשה הנקב לאיזה צורך כאדם שעושה בתוך שלו ואם העו"ג אומר שהנקב הי' בשעת שקנה אותו אם מסיח לפי תומו אסור וא"ל שרי ואם ישראל הקונה אומר שמצא סירכא או נקב בריאה ע"ל בסי' ל"ט סי"ז · ג) דעת בה"י ופר"ח ומשבצות סוף ס"ק ז' דלדידן דקיי"ל בסי' ל"ט ס"ב בהג"ה דנאבדה הריאה אסור בלי ספ"מ שמא היו בה סירכות · ה"ה כאן אם נטלה זאב או עו"ג חיישינן שמא היה שם סירכא · ד) ודוקא שלא בדק עדיין הריאה כלל אבל אם כבר בדק היינו שהכניס הבודק ידו לפנים וראה שאין הריאה סרוכה לדופן או לחזה או לשאר מקומות רק שלא בדק עדיין בריאה עצמה מאונא לאונא או מאומא לאומה יש להכשיר אפילו להב"י ופר"ח וכו' · ה) אבל התב"ש סוס"ק כ"ב ובא"א סעיף כ"ז [וע"ש בר"א ס"ק ל"ח] מקילים בזה אפי' בלא ספ"מ וסברתם משום דאילו היה שום סירכא הי' נשאר איזה דילדול ובשפ"ד ס"ק י"א כתב דבעו"ג אף התב"ש מודה ועי' ר"א ס"ק מ"ב חולק עליו וכתב דאף בעו"ג תלינן ג"כ דאם הי' איזה סירכא היה נשאר איזה דילדול וע"כ אם לקח עו"ג קודם בדיקה והחזירה שלמה ונפחוה ועלתה בנפיחה כשרה · ו) ודוקא עו"ג שלקח ריאה מבהמת ישראל אבל עו"ג ששחט בהמה שלו ונטל הריאה לביתו קודם בדיקה והחזירה אפילו שלימה יש לחוש ולהחמיר · וגם בטבח ישראל חשוד יש לנהוג כן [ב"א ס' ל"א וע"ש בר"א ס"ק מ"ב]: טו תלינן כולהו בזאב · וכתב ט"ז ס"ק ז' אפילו נמצא בועה במקום הנקב [ועי' מ"ח ס"ק ט"ז דכ"מ מרש"י כט"ז וכ"כ הפר"ח בשם רשב"א ור"ן] ובכ"מ שתלינן אין צריך הקפה [הגמ"ר] ואפי' אי מקיפו ולא דמי כשר דסמכינן אחזקה דכשחטה הותרה דזימנין דאעפ"י ששניהם נעשו לאחר שחיטה לא דמי זה לזה [ש"ך ס"ק י"ב בשם הגמ"ר] והפר"ח מחמיר באקיף ולא אידמי וכן הביא הפ"ת ס"ק ד' בשם דגמ"ר דמחמיר ג"כ ע"ש · אבל בשמ"ח ס' י"ב [ועי' תב"ש ס"ק כ"ג] מיקל אם יש לתלות בשיני הזאב או במשמוש היד וכן הסכים בשפ"ד ס"ק י"ב וכן הביא הפ"ת שם בשם ת' מהרי"ט ח"א סי' ל"ז וכתב עוד [במהרי"ט שם] דאפי' אם מתחלה אסרוה לפי שהקיפו ולא אידמו ולא מחזקת כשרות במה שאסרוה מ"מ כשנודע להם אח"כ דאיכא למיתלי במשמוש או בזאב מכשירים אותה ע"ש [עכ"ל פ"ת שם]: טז שהוא פתוח או שהושחר או אדום · כתב הש"ך ובזה לא מהני הקפה אפי' במקום שסומכין על ההקפה: יז או אדום סביב הנקב · וכתב בהגהות בדיקות קבלה על הנקבים אם תמצא נקב אדום וכך סביבותיו אז ודאי נקב חדש הוא ותולין ביד הטבח אבל אם תמצא סביב הנקב לבן וקשה כעין שומן אז ודאי קודם שחיטה היתה וטרפה [עכ"ל הגהות] ומש"כ באדום כבר דחה זה בד"מ מפני דברי המ"כ שהביא הב"י [והובא ברמ"א כאן דמראה אדום סי' דמחיים הוא] ואפשר דלא מיירי באדום ממש רק אדום כמראה ריאה [עכ"ל ש"ך ס"ק י"ד] ובתב"ש ס"ק כ"א תירץ שהב"י בשם מ"כ מיירי באודם שסביב הנקב שהוא סי' שמחיים הוא · והג' בדיקות מיירי באדום קצת במקום הנקב שכך דרכו בנקב חדש מחמת דם הריאה שנתעורר לצאת ע"ש ועי' בפנים שלו בשמ"ח סעי' י': יח אדום סביב הצלעות · וכשיש נקב צריך לעיין בצלעות נגד הנקב שאם יש אודם או שחור נגד הנקב אין תולין בשום דבר בזהו סי' שנעשה מחיים [כ"כ ב"י בשם מ"כ ובשמ"ח סעי' י' ועי' בי"א ס"ק כ' אות י' הבאתי שכ"כ בשפ"ד ובב"א ע"ש וכ"כ בלבש"ר ס"ק מ"ג ובפ"ת ס"ק ה' כתב זה מדעתו בלשון וכ"ל ונעלם ממנו דברי הב"י והאחרונים הנ"ל] · מעשה שנמצא נקב ועור הריאה היה תלוי ע"ג נקב כעין דלת ויש שרוצים להקל ולומר במסתמא נעשה אחר השחיטה דאם מחיים נעשה ראוי שתהא העור כלה לגמרי מן הנקב ואעפ"י דלא הוי במה לתלות [במשמוש היד וכה"ג] רצה להכשיר · ונראה שאין לסמוך ע"ז כלל דלפעמים אף מחיים נעשה כך [שמ"ח סוף ס"י ושפ"ד ס"ק י"ד] ודין אם נמצא קרום ג' על ב' קרומי הריאה ואחר שהסירו קרום הג' מצאו שהזיע

מעט

מקור חיים

(יג) כגון וכו' או שתלשה וכו' · עי' ס"ק הקודם מה שהעתקתי בשם רש"י וז"ל אני שמעתי במיצר החזה שמתוך הדחק וכו' וכמדומה אני ככ"מ שיכול לתלות וכו' או שתלשה מלמעלה בחזקה וכו' [עכ"ל רש"י] משמע מלשון רש"י הנ"ל דאו במיצר החזה שהמקום דחוק יש לתלות · או שהעביר בכח או שתלשה בכח אף במקום שאין דחוק יש לתלות · וכן משמע מלשון הב"י שהביא הש"ך ס"ק יו"ד וז"ל שאם לא העבירה בכח או שלא היה המקום דחוק ודאי לא תלינן [עכ"ל] וכ"כ השפ"ד שם דבמקום דחוק לא בעי' בכח וכ"כ בתב"ש ס"ק י"ח ואף שמט"ז ס"ק ו' לא משמע קצת כן כבר הושג בתב"ש שם ע"ש וגם מה שכתב הט"ז שם דבעי' שיודע בבירור שהעביר הטבח שם ידו בכח השיג עליו בתב"ש ס"ק י"ט והביא ראיות ברורות דכל שנמצא הנקב במקום שהעביר בכח אע"פ שאינו יודע בבירור שהיתה ידו במקום הנקב רק שיודע שהיתה בשטח הזה תלינן ועי' י"א ס"ק י"ב: (יד) או שלקחה זאב · ברי"ו כתב או עו"ג וב"ח חולק דאין דרך עו"ג לעשות נקבים והש"ך מכריע דכשידוע שהעו"ג עשה נקבים אע"ג דלא ידעינן אי היו בו נקבים מקודם או לא מ"מ תלינן הכל בעו"ג אבל אם נטלה עו"ג והחזירה נקובה אין לתלות בו דלמה לו לנקבה וכ"ד שמ"ח ס"ה כהש"ך ובכרו"פ מיקל בעו"ג אף בזה מטעם דאתא בהיתר · וכבר השיגו בלבש"ר ס"ק למ"ד דסברת דאתא בהיתר דוקא בנאבד ואינו לפנינו וע"ש בלבש"ר שהסכים לדינא ג"כ כש"ך: (טו) ואפילו יש נקבים הרבה וכו' · כ"כ התוס' בפ"ק דחולין (דף ט' א') ד"ה א"ל וכו' וז"ל ואפי' יש נקבים הרבה שלא במקום שיניו מסתברא דתלינן כולהו בזאב כי היכי דמכשרינן לקמן (דף מ"ט א') היכא דממשמשא ידא דטבחי [עכ"ל תוס'] וכ"כ שם הרא"ש [פ"ק סי' ט"ו] וכ"ה הסכמת הפוסקים: (טז) תלינן כולהו בזאב · ואפי' נמצא בועה במקום הנקב כן משמע לקמן סי' ל"ז ס"ו [ט"ז כאן ס"ק ז' וכ"כ ש"ך סי' ל"ז ס"ק ל"ד ע"ש]

וכן

(יז) וכן אם נמצאו עליה יט תולעים שנקבוה ואין ידוע אם נקבוה קודם שחיטה או אחר שחיטה כ כשרה (יח) ואם אין מקום לתלות והדבר ספק אם ניקבה מחיים עושים נקב אחר ומקרבין אצלו אם הם דומים כשרה שכמו שזה נעשה אחר שחיטה כן נעשה הראשון ואם אינם דומים טרפה (יט) ואין מדמין מריאה של בהמה דקה לריאה של בהמה גסה אלא מדקה לדקה ומגסה לגסה (רי"ף ורמב"ם ורשב"א ותוס' והגמי"י בשם ר"ח):

הג"ה (כ) וי"א דאין מקיפין מבהמה זו לבהמה אחרת (רש"י ובה"ג ורא"ש וטור וש"ס) ואפי' בבהמה אחת אין מקיפין אלא מגסה לגסה דהיינו מאומא לאומא · או מדקה לדקה דהיינו מאונא לאונא (כא) מיהו בזמן הזה אין אנו בקיאים כא ואין לסמוך אהקפה כלל להכשיר (כל בו בשם הגאונים ומהרי"ל ושארי אחרונים):

מקור חיים

וכן משמע ברש"י פא"ט (דף מ"ז ב') דאי' שם א' אמימר אין מקיפין בבועי [עכ"ל הש"ס] ופרש"י ד"ה אין מקיפין · בועה שניקבה בריאה במקום דלא ממשמשא ידא דטבחי דליכא למיתלי בטבחא ואינו יודע אם קודם שחיטה וכו' [עכ"ל רש"י] משמע להדי' הא איכא למתלי תלינן וכתב הפר"ח שכ"כ הרשב"א ור"ן וכ"כ משבלות רא"י זו ע"ש:

(יז) וכן אם נמצאו עלי' תולעים וכו' · בפא"ט (דף מ"ט א') מורנא [פרש"י תולעת היוצא מן הריאה וניקבה] פליגי בה ר"י בר דוסתאי ורבנן חד אמר קודם שחיטה הוי [מן הריאה וניקבה ונטרפה · רש"י] וח"א לאחר שחיטה הוי והלכתא לאח"ש הוי [עכ"ל הש"ס] וכתב הכל בו הטעם דתלינן שלאח"ש הוי לפי שאנו אומרים שכשהרגיש שחום הטבעי אפס במות הבהמה דחקה לצאת וניקבה לבקש חמימות או אפשר שבעוד הבהמה חיה אי אפשר לתולעת לנקוב מפני טרדת הריאה שמרחפת תמיד בלי הפסק · וע' בהג"א פא"ט סי' כ"ח [והובא בב"י] לענין תולעים היוצאים מן הקורקבן שיש אוסרים וכמה גדולים מתירים משום דלאחר שחיטה הוי ע"ש וכתב בד"מ ס"ק ג' בשם או"ה וה"ה בכל מקום [כשרה] חוץ מן המוח שאם נמצאו שם תולעים הבהמה טרפה [עכ"ל ד"מ] וכ"כ הש"ך כאן ס"ק י"ו בשם בה"ג ורא"בן דכן הדין בכרס ודקין והסכים כן לבר ממוח וכן פסק הח"א כלל כ' סי' ד' גבי כרס ודקין וכ"ד הט"ז סי' מ"ח ס"ק ג' כהש"ך וכ"כ פר"ח כאן ס"ק י"ב כש"ך וכן הסכים בכרתי סי' מ"ח ס"ק ו' ע"ש וכן פ' בס' כל"י ס"ק ט"ו · אבל התב"ש סי' מ"ח ס"ק ג' הסכים לב"ח דאוסר בכרס ודקין · ובקורקבן משמע להדי' מדבריו דמתיר ובספ"ד כאן ס"ק י"ו כתב דאפי' בקורקבן אין לעשות מעשה להתיר · ונלפע"ד שבהפ"מ יש לעשות מעשה אפי' בכרס ודקין כי רבו המכשירים כמש"כ הכרתי שם · ועי' י"א בסי' מ"ח ס"ק ג': (יח) ואם אין מקום לתלות · בפא"ט (דף נ' ע"א) ר"י ור"א דאמרי תרווייהו מקיפין בריאה [פרש"י היכא דליכא למיתלי בטבחא מקיפין עכ"ל] [פי' אם נמצאו נקובין ואין אנו יודעים אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה נוקבין נקב אחר בצידו ורואין אם מראיהן שוין כשרה] א' רבא לא אמרן אלא באותה ערוגה אבל מערוגה לערוגה לא והלכתא אפי' מערוגה לערוגה · מדקה לדקה ומגסה לגסה אבל לא מגסה לדקה ולא מדקה לגסה [עכ"ל הש"ס] [ופרש"י מדקה לדקה אפי' בהמה אחרת דוגמתה · ל"א מגסה לגסה מאומא לאומא ומדקה לדקה מאונא לאונא וזה [הלשון] נ"ל שאין מקילין כ"כ [עכ"ל רש"י] [פי' כלשון ראשון להקל אפילו בבהמה אחרת]: (יט) ואין מדמין וכו' · כפי' א' של רש"י וכ"כ הרי"ף מדקה לדקה פי' מריאה של צאן לצאן ומשל שור לשור אחר וכו' וכתב הרא"ש פא"ט סי' ל"א דליכא דמדקה לגסה משמע כפי' ר' אלפס דלפירש"י [שפי' מאונא לאונא ומאומא לאומא] הוה לי' למימר מקטנה לגדולה [וכ"כ תוס' פא"ט (דף נ' ע"א) ד"ה מדקה וכו' בשם ר"ח ומיהו לקמן בפא"ט (ד' נ"ד א') [בתוס' שם ד"ה יביא ויקיף] גבי שמוטה ושחוטה הוכיח ר"י דאין מקיפין מבהמה לבהמה [עכ"ל הרא"ש בפא"ט] ועי' בהרא"ש פ' השוחט סי' י' שכתב וז"ל וברוב ספרים גרסינן יביא בהמה אחרת ויקיף וכך הוא גירסת הגאונים וכו' [עכ"ל הרא"ש שם]: (כ) וי"א דאין מקיפין מבהמה זו לבהמה · כבר נתבאר בס"ק י"ח שזה כלשון ב' ברש"י ורש"י הסכים כן וכ"ד התוס' פא"ט (דף נ"ד א') ד"ה יביא ויקיף: (כא) מיהו בזה"ז וכו' · כ"כ הכל בו בשם הגאונים דאנן השתא לא בקיאינן בהנך הקפות וכתב הב"י דהיינו לדעת בה"ג [הובא ברש"י פא"ט (דף נ"ד א') ד"ה כתב בה"ג] אבל לדעת רש"י [שם] שיתבאר בסי' נ"ז השתא נמי מקיפין [עכ"ל ב"י] ומיהו לקמן בסימן

יד אליהו

מעט טיפי דמים תמצא בי"א סי' ל"ז ס"ק ד' אות ט' ובסי' ל"ח ס"ק ט"ו אות ב' ואות ד' ובסי' ל"ט ס"ק ס"ח אות ט' ע"ש: יט תולעים וכו' · עי' בתשו' גבעת ש' שנשאל על בועה בריאה ובתוך הבועה יש תולע · והשיב דהיכא דליכא נקב בבועה פשוט הוא להיתרא ואין זה תרתי לריעותא · אלא אפי' יש נקב בבועה והתולע מקצתה בנקב ומקצתה חוץ לנקב ג"כ נראה להתיר · אך אם התולע אינו בנקב רק על הריאה יש להחמיר כיון דרש"ל וב"ח אוסרים אף בלא בועה ואף דאנו נוהגים להתיר מכל מקום גבי בועה הוה כמו תל"ר [פ"ת ס"ק ו']: כ כשרה · דתלינן שיצאו אחר שחיטה לבקש חמימות ועי' מ"ח ס"ק י"ז עוד טעם אחר וע"ש במ"ח דין תולעים בקורקבן ובכרס ובדקין ועי' בי"א בסי' מ"ח ס"ק ג' · א) הנה בנקבי המורנא יש הרבה דיעות באחרונים אי בעינן דוקא שיהיה התולע על הריאה ולא בתוך הריאה · ואי בעי' שיהי' סמוך או רחוק ושארי פרטי דינים [עש"ך ותב"ש וכרו"פ] · ב) וז"ל לבושי שרד ס"ק מ"ב ומנהגנו עכשיו באלו המדינות כך הוא כל שנמצא מורנא על הריאה אפי' מועטים מהנקבים ורחוקים מהנקבים מכשירים [וכהסכמת הש"ך ס"ק מ"ז ע"ש] ודוקא שהנקבים דומים לנקבי המורנא והשוחטים בקיאים בזה וכל שאין דומים לנקבי המורנא יש להטריף · ג) וכ"ז שנמצא התולע על הריאה · אבל אם לא נמצא על הריאה שום תולע רק שנמצא תולע עמוק תוך הנקבים אין אנו מתירים אלא ע"י בדיקת חום השמש [או חום התנור בחורף (שמ"ח ס' י"ד) ויכרוך הריאה בשק] וכן כשלא נמצא כלל גם תוך הנקבים רק שבתוך הריאה יש תולעים [ועי' באות שאח"ז מש"כ בשם ראש אפרים] אם יוצאין ע"י חום השמש או התנור ועושין נקבים בריאה ויוצאין לחוץ בכל כה"ג מכשירין וכ"ז כהסכמת הש"ך למעיין [עכ"ל לבש"ר שם] · ד) ובס' ראש אפרים [להג' ר"ז מברא"ד] סי' זה ס"ק כ"ט כתב וז"ל דוקא שנמצא התולע במקום שנקב אף עמוק מאד · אבל אם מוצאין תולע במקום אחר בבשר הריאה אין להכשיר בזה · ומי שמיקל בזה הוא מאכיל טרפות לישראל ע"ש ובפנים שלו סוף סעי' מ"ט · ה) ואם נמצא מקצתו בפנים ומקצתו בחוץ · בין כולו בפנים רק שאינו עמוק מהנקב כ"א פיו שוה ממש לריאה מבחוץ הרי נראה שתולעת זה בא מתוך הריאה ולאחר שחיטה ניקב [שמ"ח ס' י"ד] ע"ש דמשמע שם דבזה אין צריך לחום השמש · רק אם הם בעומק ולא שוה לבשר הריאה בעי' חום השמש ע"ש שמוכח כן בהדי' · ו) אם אדום סביב נקבי המורנא והוא קשה או שחור אין לתלות בתולעים · אא"כ הוא אדום במקום הנקב ממש ורך סביבותיו [אז כשר] כי כן דרך נקבי המורנא להיות אדום ורך סביבותיו [ב"א ס' כ"ז והוא מתשו' ב"ח החדשות סי' ע"ו הובא בר"א שם ס"ק ס"ו ס"ז ע"ש ועי' תב"ש ס"ק ל"ג ובלבש"ר ס"ק מ"ג ופסק כן וכ"פ בס' מאירת ע' שורש ד' ענף ג' ס"ד ס"ק י"א] ודלא כספ"ד ס"ק י"ח שאוסר בנקבים אדומים · ז) ודרך נקבי המורנא שיהיו עגולים · ולפעמים אף אם הנקב משוך קצת יכולין לתלות כשנראה לעין שרגיל להיות נקב כזה ע"י תולע · אבל אם אין הנקב כתבנית הרגיל להיות בנקבי התולעים אין לתלות בו [ב"א ס' כ"ו] · ח) וכל זה שנמצא תולע · אבל אם לא נמצא שום תולע אין להקל אף שהבודקים אומרים שהם בקיאים בטביעת עין שנקב זה בא מתולע אין לסמוך ע"ז כלל וכלל [ש"ך ס"ק מ"ז בשם מורמ"ל ושמ"ח סע"ו וב"א סמ"ט ע"ש] · ט) ודוקא שנמצא התולע חי אבל אם נמצא מת אין להקל · ומנהג הבודקים כשמוצאין תולע שאינו יכול לרחוש מחממין אותם בהבל פיהם · ואם יש בו רוח חיים מתחיל לרחוש [כ"ז בב"א סעי' מ"ט ע"ש] · י) וכתב בספ"ד ס"ק י"ח דיש לעיין בבלועות נגד נקבי המורנא שבריאה אם יש שם אודם הולין להחמיר כמש"כ רמ"א בסעיף זה [ועי' בי"א ס"ק י"ח מש"כ שם] וכ"כ בלבש"ר ס"ק מ"ג דנקבי המורנא אין דרכן להאדים סביב הבלועות · ובב"א סעי' כ"ז כ' דאף אם נמצא בדופן נגד הנקב שחור ג"כ טרפה [וכ"כ בתב"ש ס"ק כ"א דכל שחור אדום הוא אלא שלקה עכ"ל] ואף אם נמצא התולעת מקצתה בנקב ומקצתה חוץ לנקב מ"מ אם נמצא אודם או שחור בדופן יש להטריף [ב"א שם ועי' בר"א ס"ק ס"ח] · יא) אם נמצאו נקודות שחורות בריאה ויש תולעים תחתיהם טרפה שתלינן שניקבו מחיים והעלה קרום מחמת מכה [שס"ד ס"ק י"ח וב"א ס' כ"ח ע"ש] ובבית אפרים שם כתב אף אם יש נקודות אדומות כה"ג ג"כ טרפה מה"ט דאמרינן שניקבו מחיים והעלו קרום · ואפי' יצאו התולעים ע"י נפיחת הריאה מ"מ טרפה לפי שהקרום מחמת מכה נסתר ע"י נפיחת הריאה ומצאו להם מקום לצאת [עכ"ל ב"א ס' כ"ח וע"ש בר"א ס"ק ס"ט]: כא ואין לסמוך אהקפה כלל · בש"ך בשם ס' א"ר כתב דהיכא שיש עוד צד להיתר יש להקל בהקפה מיהו כבר כתב הספ"ד בשם הרבה אחרונים דכבר אבדה אצלנו החכמה ואין לסמוך אהקפה אפי' בהרבה צדדים [וכן משמע מלשון רמ"א שסתם וכתב ואין לסמוך אהקפה כלל להכשיר] וכן הלכה מיהו בפ"ת ס"ק ז' כ' בשם ת' ברית אברהם שכ' בשם יש"ש פא"ט סי' נ"ח דבהתערובות יש לסמוך

סעיף ו (כב) ניקב א' מהסימפונות (פי' קנים החלולים שבתוך הריאה) שבפנים לחבירו כגון במקום שמתפצלים זה מזה ואין בשר ביניהם טרפה שחבירו קשה ואין מגין עליו כב (כג) אבל אם ניקב לבשר הריאה הבשר מגין עליו וכשרה :

סעיף ז (כד) הריאה שנשפכה כקיתון וקרום העליון שלה קיים כג שלם בלא נקב (כה) אם הסימפונות עומדים במקומן ולא נימוחו כשרה · ואם נימוק אפילו סימפון אחד טרפה · כיצד עושין נוקבין אותה ושופכין אותה בכלי כד שהוא שוע באבר אם נראה בה חוטים לבנים בידוע שנימוקו הסימפונות וטרפה ואם לאו בשר הריאה בלבד הוא שנימוק וכשרה (כו) והוא שיהא מיחוי המים זך אבל אם הם עכורים או סרוחים טרפה :

הג"ה (כז) ויש מכשירין אפי' בעכורים וסרוחים (הרא"ש ורשב"א והר"ן ורז"ה וטור וסה"ת וסמ"ג והגמ"יי וכ"כ סי' ק"א וע"ל רס"י ל"ז) כה (כח) ומי שהוא בקי לבדוק שלא נימוחו הסימפונות יכול לסמוך עלייהו לצורך הפסד מרובה :

סעיף ח (כט) חסר מגוף הריאה ולא ניקבה כשירה

יד אליהו

לסמוך אהקפה ע"ש [עכ"ל פ"ת] מלבד שמלשון רמ"א לא משמע כן כמש"כ בסמוך כלפע"ד שמרש"ל ביש"ש אין ראיה לסמוך ע"ז בדורותינו ואפשר שבזה"ז [שקרוב לש' שנה מזמן רש"ל] כלדלה החכמה יותר ויותר ואפשר בזמננו אף בתערובת ג"כ אין לסמוך אהקפה · ול"ע למעשה : כב אבל אם ניקב לבשר וכו' וכשרה · כן דעת הרבה פוסקים ראשונים ואחרוני' וכן הסכמת האחרונים וכן עיקר [ודלא כב"ח ועי' מ"ח ס"ק כ"ג] : כג שלם בלא נקב · פי' שצריך לבדוק אם עולה בנפיחה · וגם בדיעבד אם לא בדק אם עולה בנפיחה או שלא בדק אם נימוקו הסימפונות טרפה [שמ"ח ס' י"ח וכתב בתב"ש שם ס"ק ל"ע שכ"מ בש"ס ע"ש] וכתב בלבש"ר ס"ק כ"ד ולפי"ז אם יש שם נקב ע"י משמוש ידא דטבחי או זאב או מורנא טרפה אע"ג דתלינן בכל הני מ"מ הא טוב אי אפשר לבדוק והבדיקה מעכבת כאן [עכ"ל]: כד שהוא שוע באבר · בטור כתב מחופה שהיא לבנה · וכתב ב"י מפני שהלבן בהיר וניכרים בו שורייקי חיוורי [ומביאו בט"ז] וכתב בשפ"ד ס"ק כ"ב דמש"כ בש"ע שוע באבר אין זה מה שקורין גליזר"ע אלא טוח באבר מחופה בבדיל ועופרת · ולפי"ז יותר טוב ליקח של בדיל שהיא לבנה או כלי פרזלא"יי לבן [ב"א סעי' ס"ז] : כה ומי שהוא בקי וכו' · וכתב הש"ך ס"ק כ"א דנשפכה כקיתון דכשרה [אם לא נימוחו הסימפונות] אפי' נשפכה כולה כשרה [ועי' מ"ח כתבתי שכן משמע ברש"י] ול"ד לחסרה בס"ח ע"ש בש"ך מה שמחלק בזה וכ"כ רש"ל וב"ח וכ"כ בתב"ש ס"ק מ"ב ע"ש שכ' טעם הגון לזה · וכתב בשפ"ד שם מדכ' הש"ך אפי' כולה [משמע ולא מבעיא מקצתה] משמע דה"ה מקצתה בעי בדיקת הסימפונות · וכתב בשפ"ד ס"ק כ"ב י"א דלא סמכינן אבדיקתנו [לראות אם לא נימוקו הסימפונות] ואמנם מרמ"א משמע דסמכינן גם אנו וכן פסק בתב"ש ס"ק מ"ס אך כתב שם ובשמ"ח שלו ס' י"ח דאפי' במ"ז וצלולים דוקא בהפ"מ ולורך גדול ובקיבוץ כל הבקיאים וכ"כ בס' מאירת ע' שורש ו' ענף א' ס"א ע"ש וכ"כ בב"א ס' ס"ו ועי' מש"כ במ"ח ס"ק כ"ח דמשמע מרמ"א כאן דבמ"ז כשר אף בלא הפ"מ

מקור חיים

בסי' ל"ז ס' י"ח כתב רמ"א שאנו נוהגים כדעת בה"ג דלא סמכינן אבדיקה בכל מקום ע"ש : (כב) ניקב א' מהסימפונות וכו' · בפ' א"ט (ד' מ"ח ב') ההוא מחטא דאשתכח בחתוכי דריאה סבר ר' אמי לאכשורה וכו' הדור שדרוה לקמיה דר' אמי וטרפה א"ל והא רבנן מכשרו · א"ל הם הכשירו שיודעים מאיזה טעם הכשירו [פרש"י שבאתה לפניהם הריאה שלימה] אבן מאיזה טעם נכשיר דילמא אי הוה ריאה [שלימה] קמן מינקבה [ופריך הש"ס] טעמא דליתא [לריאה] הא איתא [לריאה] ולא ניקבה · רש"י] כשרה והא אר"כ האי סימפונא דריאה דאינקב טרפה [ועי' פירש"י ע"ז שכתב דהא הכא ע"כ ניקבה הסימפון ויצאה לבשר הריאה] [ומשני] ההוא לחבירו איתמר [פירש"י לחבירו אצל פיצול כשמתפצל מחבירו ניקב אצל דופן של חבירו דדופן חבירו קשה הוא ואינו סותם הנקב ולא מגין עליו אבל ניקב לאחר פיצולו ברחוק · בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו · והא לא אמרי' דילמא אינקב לחברי' · משום דלחזוק ריעותא לא מחזקינן וכו' עכ"ל רש"י] : (כג) אבל אם ניקב לבשר הריאה וכו' · כבר נתבאר בס"ק הקודם שכן משמע בש"ס (מ"ח ב') הנ"ל דמשני ההוא לחבירו איתמר משמע הא ניקב לבשר כשר וכמש"כ רש"י להדיא [העתקתי בס"ק הקודם] וכ"ד הרשב"א ור"ן · ומה שמשמע לכאורה מדברי הרמב"ם שהביא הטור שאפי' ניקב לבשר ג"כ טרפה כבר השיגו עליו הרשב"א בת"ה והטור ויש שפירשו בדברי הרמב"ם שמודה הוא ג"כ לדינא לדעת רש"י וסייעתו שאם ניקב לבשר כשר עי' באחרונים ומ"מ כולם הסכימו לדינא שניקב לבשר כשר וכ"ד ש"ך וכרו"פ ושארי אחרונים ודלא כב"ח שחשש לדעת הרמב"ם : (כד) הריאה שנשפכה כקיתון וכו' · בפא"ט (דף מ"ז ב') אמר עולא אר"י ריאה שנשפכה כקיתון כשרה · אלמא קסבר חסרון מבפנים לא שמי' חסרון [עכ"ל הש"ס] ופרש"י ד"ה שנשפכה כקיתון בשר הריאה נימוח בתוך הקרומים שלה ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקרומים וחסרון הוא שמתחלה כולה מלאה ועכשיו חליה ריקנית [עכ"ל רש"י] : (כה) אם הסימפונות עומדים וכו' כיצד עושים וכו' · שם [אחר מימרא דעולא שהעתקתי בס"ק הקודם] איתא אמר רבא והוא דקיימי סימפונות [שלא נימוקו הקנוקנות · רש"י] א"ל ר"א בריה דרבא לר"א מנא ידעינן [שמא נימוקה א' מהן או לא] א"ל [ר' אשי לר"א] מייתינן נעא דקוניא ושפכינן לה בגוה אי אית בה שורייקי חיוורי טריפה ואי לא כשרה [עכ"ל הש"ס] פרש"י נעא דקוניא קערה של חרס המחופה באבר וכו' דשיעא הוא ונראה יפה ושפכינן לה בגוה קורעין הקרום והכל נשפך שורייקי חיוורי טריפה דאז ודאי נראה שמיחוי הסימפונות הוא [עכ"ל רש"י]:

(כו) והוא שיהא מיחוי המים זך וכו' · כ"כ הטור בשם הרי"ף ורמב"ם · וז"ל הש"ס פא"ט (דף כ"ה ב') אמרי במערבא כל הפוסל בריאה כשר בכוליא [שהרי נקב פוסל בריאה וכשר בכוליא] [ומדייק הש"ס] וכ"ש היכא דכשר בריאה כשר בכוליא מתקיף לה ר' תנחומא · וכללא הוא והרי מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא והרי מים זכים דכשרים הכא והכא [פרש"י לא ידענא מאי קושיא וכו' וע"ש בתוס' שתירצו בדוחק] אלא א"ר אשי טרפות קא מדמית להדדי אין אומרים וכו' · ומ"ז כשרים לא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טריפה · וכי צילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טריפה [עכ"ל הש"ס] וז"ל הרא"ש פא"ט סי' מ"ה ר' אלפס כתב לעיל דבריאה שנשפכה כקיתון נמי טריפה אי אסרחא או עכירי וסבר [ר' אלפס] דקאי גם על ריאה האי דפוסל הכא סריחי ועכירי ויש ספרים שכ' כהן ומים זכים כשרים כאן וכאן [בריאה וכוליא] לא אמרן אלא דצילי אבל וכו' וכי צילי וכו' [וכ"ד הרמב"ם בפ"י מה"ש כהרי"ף] ואין נראה כלל דסתם מוגלא היא ליחה סרוחה או עכירי ולא עדיפא ממ"ז סריחי ועכירי · וריאה שנשפכה כקיתון מסתמא המיחוי הוא עכור וכשרה · והני רברבי דחזינהו להנהו ריאות דקיימי כנדי וסיגרי בפא"ט (דף מ"ח ב') ולא חשו לבודקן אי היו המים סרוחים או לא · וכן עמא דבר והכא ודאי [דפוסל עכורים או סרוחים] אכוליא קאי ואפילו לספרים דגרסי ומ"ז כשרים כאן וכאן לא אמרן וכו' ליטנא דהש"ס לעיל נקט ומ"מ לא קאי כ"א אכוליא [עכ"ל הרא"ש] וכ"ד הרשב"א ור"ן ורז"ה וטור וסה"ת וסמ"ג וכתב הרשב"א שהם סוברים [פי' הרי"ף ורמב"ם] דעפי גרע עכירי וסריחי ממליא מוגלא · דמליא מוגלא הדר בריא ומוגלא נמי צילי בעינן · אבל מים עכורים או סרוחים מראין במראיתן שבאים מחולי המפסיד ועתידה היא לינקב וכל העומד לינקב וכו' ופסק הב"י כרי"ף ורמב"ם כדרכו בכל מקום וד"מ ס"ק ב' כתב דלענין הלכתא יש לסמוך אבתראי [עכ"ל ד"מ בקוצר ולשיטתם הלכו פה בש"ע] ועי' מ"ח בסי' ל"ז ס"ק ה' ו' : (כז) ויש מכשירין · כבר נתבאר שזה הוא דעת הרא"ש ורשב"א ור"ן וס"פ : (כח) ומי שהוא בקי וכו' לסמוך עלייהו לצורך הפ"מ · נלפענ"ד דה"פ דבלא הפ"מ יש להחמיר כשיטת הרי"ף וסייעתו דמטריפים בעכורים וסרוחים · אבל בהפ"מ מי שהוא בקי לבדוק יש לסמוך עלייהו [היינו על שיטת הרא"ש וסייעתו] דמקילים אפי' בעכורים וסרוחים · אבל במ"ז יש לסמוך על בדיקת הסימפונות אפי' בלא הפ"מ · כנלפע"ד מלשון רמ"א דכתב ויש לסמוך עלייהו בהפ"מ תיבת עלייהו דייק · ודלא כש"ד סי' ל"ז סוף ס"ק א' דכ' דמש"כ רמ"א כאן בהפ"מ קאי אפי' באין עכורים וסרוחים בעי' ג"כ הפ"מ משום דבאין הפ"מ אין אנו סומכים על בדיקתנו דקשה לנו בדיקת הסימפונות · ולפענ"ד נראה דלשון רמ"א אין מורה כן וכמש"כ וכן משמע לשון הש"ך בסי' ל"ז ס"ק א' כמש"כ · וכמש"כ גם השפ"ד שם · מ"מ לענין דינא צ"ע כי גם התב"ש כתב דאין לסמוך אבדיקת הסימפונות כ"א בהפ"מ וכן הסכים בס' ב"א ובס' מאירת עי' העתקתים בי"א סוף ס"ק כ"ה ע"ש ואף שכתבתי דרמ"א מיקל לסמוך אבדיקה במ"ז אף בלא הפ"מ מ"מ י"ל דעכשיו בזמננו אין להקל בלי הפ"מ : (כט) חסר מגוף הריאה וכו' · וז"ל הש"ס פ' א"ט (דף מ"ז ב') אמר עולא אר"י הריאה שנשפכה כקיתון כשרה · אלמא קסבר חסרון מבפנים לא שמי' חסרון [והעתקתי בס"ק כ"ד] איתיבי' ר"א לעולא הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים וש"מ חסרון מבפנים שמי' חסרון [ודחי הש"ס] לא לעולם [אימא לך] מבחוץ ודקא אמרת היינו ניקבה לא צריכא אלא לר"ש דא' עד שתינקב לבית הסימפונות ה"מ נקב דלית בי' חסרון · אבל נקב דאית בי' חסרון אפי' ר"ש מודה [עכ"ל הש"ס] וכתב שם התוס' ד"ה אבל וז"ל ויש שרצו לאסור כשנראית חסירה

כו כשרה כז (ל) ויש מי שאוסר:

הג"ה (לא) והמנהג להכשיר אם החסרון ככ"ף פשוטה · אבל אם החסרון ככ"ף כפופה כזה כ אם יוכל להניח בגומא ההיא אצבע אגודל **כח** מקרי חסרון וטרפה · ואם לאו **כט** כשרה וכ"ז כשנראה החסרון מבחוץ לאחר הנפיחה אבל אם הוא מבחוץ כשאר ריאה אלא **ל** שנחסר מבשרה מבפנים אפי' מחזיק החסרון עד כדי רביעית כשרה **לא** (לב) יתר מכאן טרפה (ב"י בשם אהל מועד ומהרי"ו):

סעיף ט לב (לג) הריאה שנמצא בה (לד) מקום אטום כל שהוא (לשון רמב"ם פ"ז ד"ו) שאין הרוח נכנס בו ואינו עולה בנפיחה מביאין סכין (לה) וקורעין לג (הקרום לבד

שיש קמט וסדק וחסרון על הריאה אפילו עולה בנפיחה והעור והבשר קיים והשיב להם ריב"א דטעות הוא דא"כ הוה לי' לשנויי הכי וכדברי הכל ולא ה"ל לאוקמי כר"ש [ועי' מש"כ בס"ק שאח"ז] אלא ודאי כיון שעולה בנפיחה כשרה וכן פסק ר"ק הזקן [עכ"ל תוס'] וכ"כ בהג"א פא"ט סי' כ"ב ד"ה יש שהוא אומר וכו' בשם א"ז וכ"כ ב"י בשם המרדכי ע"ש:

(ל) ויש מי שאוסר · הרמב"ם · וכפשטא דמתני' ריש פרק א"ט (ד' מ"ב א') [אלו טרפות כו' הריאה שניקבה] או שחסרה [היינו חסרון מבחוץ ומה שהקשו התוס' שהבאתי בס"ק הקודם דא"כ ה"ל לשנויי הכי וכד"ה וכו'] אין ה"נ דהוי מצי לשנויי הכי אלא שמתרץ לפי דברי המקשה · ובזה ניחא דחשיב בריש פא"ט י"ח טרפות במתניתין ואין צריך לדחוק כמש"כ תוס' שם ר"פ א"ט (מ"ב ב') ד"ה אפיק וכו' [עכ"ל הגר"א] וז"ל הש"ס שם (מ"ב ב') דפריך והאיכא חסרון בסדרה וכו' [פי' ואיכא יותר מח"י טרפות] דתנן כמה חסרון בסדרה בש"א וכו' ובה"א וכו' ואר"י א"ר וכן לטרפה [ומשני] המסס וביה"כ דקא חשבת לי' בתרתי חשבינהו בחדא אפיק חדא וכו' וכתבו שם תוס' ד"ה אפיק וכו' וז"ל ולמ"ד חסרון מבפנים לא שמי' חסרון וחסרון דמתני' לר"ש דלרבנן הוה בכלל נקובה נ"ל דהך סוגיא כר"ש דלרבנן ליכא אלא י"ז [עכ"ל תוס'] אבל להרמב"ם דמפרש חסרה היינו מגוף הריאה אין צריך לדחוק דאתיא כר"ש דוקא אלא אפילו לרבנן איכא ח"י טרפות ודוק וגם הפ"ת ס"ק א' הביא בשם נוב"י שהביא ראי' לשיטת הרמב"ם וכתב נוב"י שכן ראוי להורות ופ"ת כתב שצ"ע לדינא: (לא) והמנהג להכשיר אם החסרון ככ"ף פשוטה וכו'· זה ודאי דלא כסוגיית הגמרא דאי כפשטא דמתני' [ר"ל כשיטת הרמב"ם למפרש שחסרה מבחוץ] בכל ענין אסור [פי' אפילו ככ"ף פשוטה] ואי כסברת התוס' [שהבאתי בס"ק הקודם] בכל ענין כשר אלא חומרא בעלמא וס"ל כתוס' וכ"כ האחרונים [עכ"ל הגר"א] ובמ"ח ס' כ"א ובתב"ש ס"ק מ"ח כתב אעפ"י שטעם חילוק זה [בין כ"ף פשוטה לכ"ף כפופה] לא אתפרש מ"מ אין לזוז מהמנהג כי בודאי קבלת רבותינו ואבותינו תורה היא ומינה לא תזוע [עכ"ל] ועי' בס' בית א' בעי' פ"ז ובספרו ראש א' שם ס"ק ק"א כ' טעם ע"ז החילוק עפ"י סוד בשם ס' מגלה עמוקות בחיבורו על התורה פ' בלק בפ' ויספוק את כפיו ע"ש ובש"ך כתב דהב"י הכריע כהמכשירים · וגם מש"כ האחרונים לחלק בין כ"ף כפופה לפשוטה אינו עולה יפה עפ"י סוגיית הש"ס וגם רש"ל חולק ע"ז [עכ"ל ש"ך] פי' דנשאר ע"ז קושיית תוס' שהבאתי בס"ק כ"ט דא"כ ה"ל לשנויי הכי ולא ה"ל לאוקמה כר"ש וה"ל לאוקמה בכ"ף כפופה וכדברי התוס' וכן הפר"ח מכשיר בכל גווני אפילו בכ"ף כפופה · ובפפ"ד ס"ק כ"ד מיקל בהפ"מ בכ"ף כפופה · וכן עיקר לפע"ד: (לב) יתר מכאן טריפה · ז"ל ב"י וכתב באוהל מועד דיותר מרביעית טריפה דהכי דייקינן בברכות (דף ט"ו א') דקאמר שם אבל לתפלה מיהדר ועד כמה עד פרסה וה"מ לקמיה אבל לאחוריה אפי' מיל חוזר · ומינה מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר [ועי' מש"כ לעיל בסי' ל"ה ס"ק י"ז בסופו] והט"ז ס"ק י"ד השיג ע"ז מדאמר ר' נחמן סתם ריאה שנימוקה כשרה ולא פי' דיותר מרביעית טריפה ואמורא דרכו לפרש · ועוד הביא הט"ז שהרשב"א במה"ב חולק בהדי' על הרא"ה שסובר כן [כדברי אוהל מועד] וכ"ד הפר"ח כט"ז אך הנה"ך ותב"ש מסכימים לס' אוהל מועד · אך בפלתי ס"ק י"א כתב דמרמב"ם ורש"י משמע דאפי' יותר מרביעית כשר וכן בקיצור פסקי הרא"ש (פא"ט סי' כ"ב) העתיק האי דינא דריאה שנימוקה כשרה והשמיט הלשון עד רביעית ש"מ דלאו דוקא וע"כ פסק בכרו"פ להקל בהפ"מ ביותר מרביעית כט"ז וכן עיקר: (לג) הריאה שנמצא בה מקום אטום וכו'· בפא"ט (דף מ"ז ב') אמר רבינא אטום בריאה מייתינן סכינא וקרעינן לי' אי אית בה מוגלא ודאי מחמת מוגלא הוא וכשרה · ואי לא מותבינן עלה גדפא או רוקא אי מבלבלא כשרה ואי לא טריפה (עכ"ל הש"ס) ופרש"י אטום בריאה דוכתא דמטמטם ולא עייל זיקא בגויה · מניחים עלה על אותו אטום אחר שנקרע אי מבלבלא דנייד רוקא כשרה דהא עייל ביה זיקא · ואי לא לקותא היא וטריפה · עכ"ל: (לד) מקום אטום · ז"ל הרא"ש פ' א"ט סי' כ' כגון שנפחוה ע"י שום ספק שנולד בה · והיה בה מקום שנשאר אטום ולא עלה בנפיחה [עכ"ל הרא"ש] וז"ל הטור ריאה שאירע בה מקרה שנפחוה ונמלא בה מקום אטום (עכ"ל הטור) ופי' הב"י לפי שאין צריך נפיחה מן הדין במה תהיה תשומה יע"כ כתב הטור שאירע בה מקרה שנפחוה וכ"כ הרמב"ם בפ' י"א וכן נראה מדברי הפוסקים [עכ"ל ב"י] וכ"מ מלשון הרא"ש שהעתקתי שכתב שנפחוה ע"י שום ספק · אטום פי' ר' שמשון שמשמושה קשה ומראיתה כמראות ריאה [ט"ז ס"ק ט"ו] וכ"כ ב"י בשם סמ"ג בכ"כ בשם ר' שמשון וכ"כ רש"י פא"ט (דף מ"ח ריש ע"ב) וז"ל טיגרי למהוים גדילים וכו' ואין מראיהן דומין לריאה אלא דומין כמראה מוגלא ואלו הייני אטים בריאה דאטים אין בהם נימא ואינו נמ נגה מן הריאה אלא שאינה עולה בנפיחה [עכ"ל רש"י] הרי שכתב רש"י בהדיא דאטים אינו משתנה מן הריאה [שיב מגלתי בגם הב"י כ"כ בשם רש"י] · ובייש"ב הר"ב דאטום משמושה קשה כתב בשמ"ח [ס' כ"ג ומביאו מבכלית ס"ק ט"ו] דלאו דוקא דאפילו אין משמושה קשה הוי אטים והיכא קן כתב"ש ס"ק נ"ט מלשון הרא"ש [פא"ט ס"ך] יתשיר שכתבו שאירע מקרה שנפחוה ואי ס"ד כל אטים משמושה קשה הוי לי' למימר שאירע שמשמשו את האטים ע"י שהיה קשה כמשמוש היד וע"כ היה צריך לנפוח וכו' ע"ש: (לה) וקורעין הקרום לבד · ז"ל הגר"א [ס"ק י"ז] כ"כ בבדיקות דאל"כ ע"י החתך יצא הרוח · והרשב"א

הפ"מ וע"ש לדינא: **כו כשרה** · ע' ש"ך מסיק דהמכשירים מכשירים אפי' כשאר גומא אחר הנפיחה · והמטריפים לא טרפי אלא כשיש גומא אחר הנפיחה דכל מידי דריאה כשהיא נפוחה משערינן · אך אפי' לדעת המכשירים כיון דאיכא ריעותא צריך לבדוק את הריאה בנפיחה אם עולה בנפיחה ולא מפקא זיקא: **כז ויש מי שאוסר** · הוא דעת הרמב"ם וכל הפוסקים חולקים עליו ועי' פ"ת ס"ק א' בשם נוב"י א' יור"ד סי' ה' שנוטה לדעת הרמב"ם הנ"ל להטריף כל חסרון מבחוץ בין בכ"ף פשוטה ובין בכ"ף כפופה · וסיים פ"ת שם ול"ע לדינא [עכ"ל פ"ת] ועמש"כ בי"א ס"ק שאח"ז לדינא להלכה: **כח מקרי חסרון וטרפה** · ורש"ל וש"ך מגדדים להכשיר אף בכ"ף כפופה · וכן פסק בפר"ח · ותב"ש ס"ק מ"ח ורא"ש אפריס ס"ק ק"א כתבו שאין לזוז מהמנהג ובס' מגלה עמוקות פ' בלק [מובא בר"א שם] כתב טעם ע"ז עפ"י סוד ע"ש ובתב"ש שם ס"ק כ"ב מחמיר אף בתמונת שאר אותיות בדליכא הפ"מ ע"ש · ובפפ"ד ס"ק כ"ד כתב דהמיקל בהפ"מ אף בכ"ף כפופה לא הפסיד ע"ש וכן נ"ל עיקר למעשה ועי' מ"ח ס"ק ל"א: **כט כשרה** · ע' פ"ת סי' ל"ח ס"ק ב' בשם תשו' ג"ש אם יש מכה בדופן נגד חסרון וקמט שעלה בנפיחה באופן דכשרה רק שיש מכה בדופן כנגדה דהיינו שנשבר הצלע וחזר ונקשר שבר אל שבר ויהדו ידובקו וכו' דיש להתיר אפי' שלא במקום הפ"מ ול"ד להאדימה דהאדימה גרע טפי מהסרון וקמט ודלא כתשו' ב"ח סי' ק"ל שמחמיר בזה וכתב שהסכימו עמו בעלי הוראה להתיר [עכ"ל]: **ל שנחסר מבשרה מבפנים** · ועי' בתשו' נוב"י תנינא א' יור"ד סוס"י כ"ג שכ' דאם נמלא סירכא על מקום זה [שחסר] יש להטריף אפי' שלא מגד תל"ר שאפי' אין החלל הזה נחשב לריעותא מ"מ היא ערפה · לא מבעיא אם הסירכא היתה דבוקה למקום אחר פסיקא דערפה משום דעיקר היתר המיעוך שאם היתה סירכא גמורה לא היתה עוברת ע"י מיעוך · וכ"ז שהבשר שתחתיה שלם אבל אם כלה הבשר אין להסירכא במה להתחזק ואינה דבוקה רק בעור ולכן היא מתנתקת ע"י מיעוך אף שהיא סירכא גמורה · אלא אפי' בסירכא תלויה יש להטריף דומיא דסירכא ת' מן הבועא דערפה ג"כ מטעם זה הואיל ותחת הבועא כלה הבשר לכך לא הוי להסירכא יניקה וחיזוק מבפנים להתאחז במקום אחר [עכ"ל נוב"י שם] ופ"ת ס"ק יו"ד בסי' זה השיג עליו דטעם דסירכא ת' היוצאת מן הבועא דערפה הוא מטעם ב' לריעותא · וא"כ בנידון דידן די"ל דחסרון מבפנים לאו ריעותא מקרי · ולכן נ"ע להטריף · אמנם כ"ז אם החסרון רק מבפנים אבל אם החסרון ניכר מבחוץ ועליו סירכא ת' פסיקא דערפה מטעם תל"ר [עכ"ל פ"ת שם ע"ש]: **לא יתר מכאן טרפה** · כ"כ ב"י בשם אוהל מועד · וע"ז ופר"ח חולקים ומכשירים אפי' ביתר מרביעית ונה"ך ותב"ש מסכימים לרמ"א ואוהל מועד וכרו"פ הקיל בהפ"מ ביתר מרביעית ע"ש וכן נ"ל להורות ועי' מ"ח ס"ק ל"ב: **לב הריאה שנמצא בה מקום אטום** · פי' שאירע מקרה שנפחוה ולא עלה בנפיחה · אבל לכתחילה אין צריך לנפוח ולבדוק אם יש מקום אטום [ב"י וט"ז] · אטום פי' ר' שמשון שמשמושה קשה ומראיתה כמראה ריאה [ט"ז ס"ק ט"ו] ונייהו אפי' אין משמושה קשה אם אין עולה בנפיחה הוה אטום [שמ"ח ס' כ"ג ומבכלות שם ועי' מ"ח]: **לג הקרום לבד** · דאל"כ אלא יקרע גם הבשר יצא הרוח במקום החתך ושמא למטה יש אטום [ש"ך ס"ק כ"ה] או שמא במקום החתך הוי האטום [פפ"ד שם] ואטום הוא אפי' במקלת עומק הריאה ואינה מעל"ע מ"מ הוה אטום [פפ"ד ס"ק כ"ה] ואפי' בקולשי' הוה אטום בכ"ש [פפ"ד ס"ק כ"ז] וכ"ד תב"ש ס"ק נ"ה

לכד מהרי"ו וכ"י בשם מ"כ ורשב"א בת"ה) **לד** סמוך ממש למקום האטום **לה** (לו) אם נמצא בו ליחה מותרת שמחמת הליחה לא נכנס שם הרוח · ואם לא נמצא בו ליחה נותנין עליו מעט רוק או תבן או נוצה אם נתנדנד כשרה שהרי הרוח בא שם **לו** ואם לאו טרפה :

הג"ה (לז) ולא מקרי אטום אלא כשמראהו דומה לשאר ריאה אלא שאינו עולה בנפיחה אבל אם מראהו דומה למוגלא אינו אלא טינרי וכשר בלא בדיקה (הגמ"יי וסמ"ג וב"י בשם רש"י) ואף באטום יראה תחלה ליתן הריאה במים פושרים (לח) או ליתן מים פושרים תוך הקנה ולנענע אותה (הג"א) או למשמש הרבה במקום האטום (רוקח) ולשפוך אח"כ מה שבתוך הקנה ואם עולה אח"כ בנפיחה כשרה (לט) ואפי' אם כבר נחתכה הריאה אם יוכל לבדוק ע"י ספופרת שיעלה מקום האטום בנפיחה יש להכשיר (מהרי"ו) :

סעיף י לז (מ) ריאה שקשה כעץ במשמושה **לח** טרפה · וה"ה

כ"ה [ולא כפר"ח ס"ק כ"ח ובל"י ס"ק כ"ז דס"ל דאטום בעי' דוקא מעל"ע] והוכיח כן בראיות ברורות דלא בעינן אטום מעל"ע ע"ש· ואם האטום הוא מקום רחב כ' שפ"ד ס"ק כ"ה בשם כנה"ג דיש לחתוך הרבה פעמים [ועי' לבש"ר ס"ק ע"ד מה שהקשה ע"ז] ולבדוק בכל מקום האטום : עוד כ' שפ"ד שם דגם אנן בקיאים בבדיקה זו דאטום וכן הסכימו האחרונים : **לד** סמוך ממש וכו' · ועי' מ"ח ס"ק ל"ה שי"א שמש"כ רמ"א הקרום לבד ומש"כ בש"ע סמוך ממש הכל הוא א' וי"א שהם ב' דיעות מחולקות · ומ"מ לדינא הסכימו הפר"ח ותב"ש לרמ"א שאין קורעין אלא הקרום לבד וכ"ד לבש"ר ס"ק ע"ד ע"ש : **לה** אם נמצא בו ליחה וכו' שמחמת וכו' · ובחוי' הבהמה הי' אפשר שהליחה היתה יוצאת· וכתב ב"י בשם הרוקח וה"ה לדם עכור או בשר נרקב ג"כ מותר [ש"ך ס"ק כ"ו] : **לו** ואם לאו טרפה · משום שהריאה בחיי הבהמה מרחפת על הלב ואם יש בה אטום אינה יכולה להכניס רוח ולהניף [רשב"א] ועוד כתבו הפוסקים טעמים בזה [ש"ך] ועי' משבצות ס"ק ע"ו מה שיש נ"מ לדינא בין הטעמים · א) כתב תב"ש ס"ק כ"ח סירכא מתוך האטום אף אם עברה ע"י מיעוך טרפה מטעם דהוה ב' לריעותא וכ"כ בשפ"ד ס"ק כ"ז ע"ש וכתב בלבש"ר ס"ק ע"ז דאף סירכא תלוי' מתוך האטום הוה ב' לריעותא מיהו סירכא כסדרן למטה מחליין [באופן שמכשיר הט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג' על הבועא] שאז אין ריעותא כלל גם באטום כשרה אם מבלבן האטום אחר שקרע הקרומים עכ"ל ועי' אות ב' ג' ואות ז' · ב) ובבית א' סעי' קכ"ח כתב אפי' סירכא תלויה באטום או סירכא למטה מחליין ויש שם חלון טרפה אפי' עוברת ע"י מיעוך אבל אם בדק ומצא מוגלא במקום האטום יש להכשיר בסירכא תלוי' או למטה מחליין עם חלון· לפי שתולין שהאטום הוא מחמת מוגלא · אבל סירכא דבוקה שלא כסדרן ועוברת ע"י מיעוך היוצא מן האטום אעפ"י שנמצא שם מוגלא יש להטריף אבל סירכא למטה מחליין ואין שם חלון והסירכא מכסה כל מקום האטום יש לה תקנה ע"י בדיקה [שם ס' קכ"ט] · ג) וכיצד יבדוק אותה יש להסיר הסירכא בנחת מעליה ואח"כ יבדוק בפושרים אם מבלבן טרפה · ואם אינו מבלבן אזי יקרע הקרום במקום האטום ויראה אם יש מוגלא כשרה ואם אין שם מוגלא יבדוק ע"י רוק או פושרין אם מבלבן כשר שהרי הרוח בא שם ואם לא הסיר הסירכא מקודם רק נתן שם רוק או פושרים על אותו מקום ולא בלבן ואח"כ הסיר הקרום וקרע הסירכא ובלבן ג"כ כשר [וע"ש בר"א ס"ק קס"ז הטעם] אבל אם קודם קריעת הקרום לא בדק כלל לראות אם אינו מבלבן אלא תיכף הסיר הקרום וקרע הסירכא ובלבן יש להטריף במקום שאין הפ"מ [ב"א ס' קכ"ט] ועי' בסמוך אות ז' מש"כ בשם בה"ע ופ"ת בזה · ד) זה שהכשרנו בסירכא מתוך האטום צריך שיהיה מכסה הסירכא כל מקום האטום שאל"כ חוששין שמא מחמת נקב שבריאה עלה קרום מחמת מכה ונאטם אותו המקום וסופו לינקב שנית ושם אין סירכא לסתום ואעפ"י שבדק האטום ובלבן כיון שקרוב הדבר שנעשה מחמת נקב שהי' שם אין להכשיר ע"י בדיקה זו [ב"א ס' ק"ל] · ה) כתבו האחרונים חוט אדום בתוך האטום אין לו בדיקה [ועי' מ"ח ס"ק ל"ז] · ובשפ"ד ס"ק כ"ז מסיק להתיר בהפ"מ ע"י בדיקה [וכן פסק בב"א סעי' קל"ב ע"ש] אבל חוט לבן ע"ג אטום יקלוף החוט ויבדוק [פר"ח ס"ק כ"ז בשם הג' מהרי"ו וס' מאירת עי' שער ו' ענף ב' ס"ב] אם נמצא שם מוגלא לבנה כשרה שמחמת המוגלא נאטמה ומחמת זה מראה לבנה היא ואם לא נמצא שם מוגלא כלל אין מועיל לה בדיקה אחרת לפי שמראה לבן מראה הפוסל בריאה היא כמו שיתבאר בסי' ל"ח [ב"א ס' קל"ב ע"ש] · ו) אם נמצא מראה אחרת [ממראות הכשרות בריאה] על האטום לדעת נוב"י [שסובר דמראה כשרה לא הוה ריעותא כלל] כשר [דא"כ לא הוה ב' לריעותא] אבל לדעת הט"ז בסי' ל"ח ס"ק ב' דסובר דמראה כשרה הוה ריעותא א"כ הוה ב' לריעותא וטרפה וכ"ד תב"ש וכן הסכים בב"א כאן ס' קל"ג וע"ש בר"א ס"ק קע"ב · ז) כתב בא"ע ס"ק כ"ב בשם ע"י אם נמצא סירכא במקום האטום טרפה ואין לה בדיקה להכשירה מנ"כ אם מבלבן א"כ יש נקב בריאה דהא סירכא אם מבלבן טרפה · ואם אינו מבלבן א"כ הוא אטום וטרפה ובתשו' תפארת לבי א' יור"ד סי' ה' כתב דזה אינו דאי בדק ולא בלבן אחר שעברה הסירכא ואח"כ כשקרע הקרום בלבן ליכא מתמ"כ וכשר דהא מוכח דמתחלה לא היתה נקובה מדלא בלבלה דהא האטום לא עיכב הבלבון כשקרע הטור ע"כ תחלה היה שלם · אך יש לקיים דברי הע"י שאם יש מוגלא בתוכו דתלינן שהאטום היה מחמת מוגלא אז אין הנפיחה ראיה דמה שלא בלבן הי' אטום [פ"ת ס"ק י"א] וע"ל ס"ק זה אות א' בשם תב"ש ואות ב' ג' בשם ב"א בזה: **לז** ריאה שקשה כעין· אבל אם היא קשה קצת במשמושה רק כבשר אין להטריף [תב"ש סי' ל"ח סוס"ק ה' ולבש"ר שם ס"ק ח' בשם ב"י] רק חיישי' בזה לאטום וצריך בדיקה [תב"ש שם ולבש"ר שם]: **לח** טרפה · א) אפי' במגהו מהריאה שקשה טרפה משום דהוה לקותא וכל לקותא סופה לינקב [במ"ח ס' כ"ד ועי' תב"ש ס"ק ס"א שהביא ראיות ברורות לזה] ופי' קשה כעץ אפי' היא לחה ומוליאה דם רק משמושה קשה כעץ טרפה · ואינו דומה ליבש דיבש אין בו לחלוחית אבל הכא יש בו לחלוחית אבל משמושה קשה · גם שהם יבש הוקטן שיעורו מהמות היבשות וזה [קשה כעץ] עומד בשיעורו · גם אינו דומה לאטום שכשר בבדיקה · דהתם קשה קלת אבל לא כעץ · גם ל"ד לטינרי שכשר אפילו קשה כאבן · דהתם מראה מוגלא והמוגלא שבתוכה נתקשה כאבן · אבל כאן מראיתה כשאר ריאה וגוף הריאה הוא שנתקשה [במ"ח ס' כ"ד] · ב) ומש"כ בש"ע טרפה ע' בתשו' בית יעקב סי' רכ"ו שלידד לומר דלא הוה אלא ספק טרפה דלא כדמשמע מש"ע [דהוי ודאי טרפה] וכ"מ לכמה דברים [פ"ת ס"ק י"ב] מיהו בתב"ש ס"ק סמ"ך כתב דדעת הטור ורי"ו דהוה ודאי ומשמע גם מדבריו שמקבים

והרשב"א כתב שקורעין סמוך למקום האטום וכ"כ בש"ע [עכ"ל הגר"א] משמע מדבריו שהש"ע [שהוא דעת רשב"א] ורמ"א [שהוא דעת בדיקות] מחולקים והם ב' דיעות וזה דלא כמש"כ בנה"ך שמש"כ בש"ע סמוך וכו' פירושו הקרום שהוא סמוך לאטום והכל פי' אחד ע"ש ודבריו דחוקים · ומ"מ לדינא הסכים בתב"ש [...]"ז לרמ"א שקורעין רק הקרום לבד וכן מסיק בפר"ח ס"ק כ"ה ע"ש : (לו) אם נמצא בו ליחה וכו' ואם לא וכו' נותנין וכו' · בפא"ט (דף מ"ז ב') אי אית בה מוגלא ודאי מחמת מוגלא היא וכשרה · ואי לא מותבינן עלה גדפא או רוקא אי מבלבלא כשרה וכו' [עכ"ל הש"ס] ועי' רש"י שם העתקתי לעיל ס"ק ל"ג : (לז) ולא מקרי אטום וכו' אבל כו' · כן הוא ברש"י שהעתקתי בס"ק ל"ד ע"ש · כתב בד"מ ס"ק ז' בשם מ"כ בכד"י אם יש במקום האטום חוט אדום אז ודאי הוא אטום בריאה ואין לו בדיקה וטריפה · והפר"ח כתב כן בשם הגהת מהרי"ו והפר"ח ס"ק כ"ז כתב דיש לבדוק בכל גווני דאי מבלבלא כשרה ע"ש · והתב"ש סוף ס"ק כ"ט כתב כן בשם הר"ן דחוט אדום באטום אין לו בדיקה ואח"כ הביא מש"כ הפר"ח דיש לבדוק בכל גווני וכתב עליו דיפה כתב הפר"ח דלא מצינו שום רמז בשום פוסק כדברי הר"ן [עכ"ל תב"ש] ותמיהני עליו דהא בד"מ מבואר כן בשם בדיקות כהר"ן [וכמו שהעתקתי בסמוך] ומ"מ לדינא גם השפ"ד סוף ס"ק כ"ז מיקל כהפ"מ בחוט אדום ע"י בדיקה וכן פסק בב"א סעי' קל"ב ע"ש וע' י"א ס"ק ל"ו אות ה' : (לח) או ליתן מים וכו' ולנענע וכו' · כ"כ הג"א פ' א"ט סי' כ' ע"ש וז"ל ב"י בשם בדיקות ליתן מים חמים בימות הגשמים ומים קרים בימות החמה לתוך הקנה ולנענע קלת את הריאה וישפוך חוץ אולי תעלה בנפיחה [עכ"ל] : (לט) ואפילו אם כבר נחתכה וכו' · ז"ל ב"י מעשה בריאה שלא עלתה בנפיחה וכבר היתה חתוכה ולקח ר"א בעל הרוקח שפופרת של נוצה ונפחה ולא עלתה החתיכה בנפיחה מפני אוטם שבה ומשמש בה עד שנתרככה החתיכה ועלתה בנפיחה והכשירה [עכ"ל] : (מ) ריאה שקשה כעץ כו' · בפא"ט (דף מ"ז ב') אמר רפרם האי ריאה דדמיא לאופתא טריפה איכא דאמרי בחזותא וא"ד בגישתא א"ד בנפיחה וא"ד דפחיזא וא"ד דשיעא דלית לה חתוכי דאוני [עכ"ל הש"ס] ופרש"י אופתא בקעת עלים · בגישתא שקשה משושה כעץ · דפחיזא קשה והיינו נמי בגישתא [ועי' בס"ק שאח"ז שי"מ דפחיזא בע"א] דנפיחה נעשית לבנה כבקעת והיינו

(מא) (וה"ה אם לט קלה כעין טרפה: מהרי"ו) (וע"ע אפי פי' כן פחיזא דש"ס):

סעיף יא (מב) ריאה שנתמסמסה דהיינו שנמצאת שלימה וכשתולין אותה תחתך ותפול חתיכות חתיכות טרפה:

סעיף יב (מג) ריאה שנמצאת נפוחה כמו עיקר חריות של דקל אוסרין אותה מספק:

סעיף יג (מד) ריאה שיבשה מ אפילו מקצתה טרפה והוא שתהא מא נפרכת בציפורן:

הג"ה ואם משרטט בציפורן על בשר הריאה מב ונראה השרטוט בתוכה מג מקרי יבש וטרפה (מ"כ וכ"ה בבדיקת האחרונים):

סעיף יד מד (מה) צמקה מה (מו) כולה אם מחמת בני

והיינו נמי בחוזתא [עכ"ל רש"י] ועי' ס"ק מ"ג שהרמב"ם מפ' בע"א דנפיחה: (מא) וה"ה אם קלה כעין · כ"כ בד"מ בשם מהרי"ו · והוא פי' הערוך על פחיזא דש"ס [שהבאתי בס"ק הקודם] פי' קלה כמו אנשים ריקים ופוחזים · ול"ת כ' דהוא מלשון פחז כמים וכ"כ בהגר"א ס"ק י"ט וכן פסקו כל האחרונים ודלא כט"ז שדחה הגהת רמ"א זו: (מב) ריאה שנתמסמסה כו' · בפ' א"ט (דף נ"ג ב') אר"י אמר רב נתמסמס הבשר רואים אותו כאילו הוא אינו היכי דמי נתמסמס אר"ה בריה דרב יהושע כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אייתי קמן ההוא ריאה דכי הוו מיתבי לה יתבה שפיר וכי הוו מדלי לה הוה תלחה ונפלה תילחי תילחו [מתפרקת ונופלין ממנה חתיכות חתיכות · רש"י] וטריפנא לה מדר"ה בריה דר"י [עכ"ל הש"ס] ופרש"י מדר"ה בריה דר"י דאמר כל שהרופא גורדו קריא המסמסה וכאילו אינו והויא לה ריאה שחסרה [עכ"ל רש"י]: (מג) ריאה שנמצאת נפוחה וכו' · כ"כ הרמב"ם ומפרש כן נפיחה דבש"ס [שהבאתי בס"ק מ"ס] פי' שמצאוה נפוחה וסיים הרמב"ם שזה תוספת משונה בגופה ושמא התוספת בגוף דומה כחסרון והוא דלא כפירש"י שפי' שנעשית לבנה דא"כ היינו בחוזתא · וכתב ב"י מש"כ הרמב"ם שהוא ספק לפי שאפשר שרפרס לא כוון בדבריו לדברי איכא דאמרי דנפיחה אלא לפי' אחר אבל בנפיחה כשרה · ומזה הטעם כתב הרמב"ם בפ"ו דחוזתא נמי אסורה רק מספק דלמא חוזתא נמי מכשר רפרס רק בשיעא מטריף · אבל בשיעא כתב הרמב"ם בפ"ח דהוה ודאי טרפה משום דאף אם יתפרש דברי רפרס באופן אחר ה"ל חסר וטרפה [עכ"ל ב"י בשינוי לשון קצת] והקשה בס' בה"י למה כתב הש"ע בסעי' י' ריאה שקשה כעין טרפה משמע ודאי טרפה דלמא לא כוון רפרס על כגישתא ובסעיף י"ב כתב ריאה שנמצאת נפוחה וכו' אוסרים אותה מספק ותי' בתב"ש ס"ק ס' שהש"ע סובר כהטור וש"פ דמשמע מדבריהם דהוה ודאי טרפה · דס"ל דהני ליסני לא פליגי אלא בפירושא דרפרס אבל לדינא כולהו איתנייהו וכולהו טרפות ודאות · ובנפוחה כחריות אינה טריפה כלל דלא ס"ל פי' הרמב"ם בנפוחה · ומ"מ בש"ע חשש לדעת הרמב"ם ומטריף בנפוחה כחריות ומ"מ לא הוה רק ספק דלא מחמרינן בזה יותר מהרמב"ם עצמו וכה"ג כתב בפר"ח בקו"א ע"ש: (מד) ריאה שיבשה אפילו וכו' · בפ' א"ט (דף מ"ו ב') ואמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טריפה · יכמה א"ר פפי משמיה דרבא כדי שתפרך בציפורן כמאן כר' יוסי בן המשולם וכו' אפילו תימא רבנן ע"ש ופסקו הרי"ף והרא"ש [פא"ט סי' י"ג] כר' פפי וכתבו וז"ל אבל אם אינה נפרכת בציפורן כשרה להדרא בריא [עכ"ל] וכ"כ ש"פ · ומש"כ רמ"א ואם משרטט וכו' הוא רק חומרא כמש"כ בי"א ס"ק מ"ב ע"ש: (מה) צמקה כולה בו' · בפא"ט (דף נ"ד א') משנה ואלו כשרות בבהמה וכו' וחרותא בידי שמים [עכ"ל המשנה] פרש"י שם מפרש בגמרא שצמקה ריאה שלה בידי שמים כגון שנבעתה מקול רעם וברקים · חרותא קשה כחריות של דקל · ובגמרא שם (דף נ"ה ב') ת"ר איזהו חרותא כל שצמקה ריאה שלה בידי שמים כשרה בידי אדם טריפה ר"ש בן אלעזר אומר אף בידי כל הבריות · ומסיק שם בש"ס דר"ש ב"א אסיפא קאי ולחומרא דס"ל דבידי הבריות הוה כבידי אדם דתניא חרותא בידי אדם טריפה ר"ש ב"א אומר אף בידי כל הבריות · רבב"ח הוה קאזיל במדברא אשכח הני דיכרי דצמיק ריאה דידהו אתא שאיל בי מדרשא א"ל בקייטא אייתי מטיכלי חיוורי ומלינהו מיא קרירי ואנחינהו מעל"ע אי הדרא בריין בידי שמים היא וכשרה ואי לא טריפה · בסיתוא אייתי מטיכלי חיוורי · ומלינהו מיא פשורי ואנחינהו מעל"ע אי הדרא בריא כשרה וכו' [עכ"ל הש"ס] פרש"י בידי אדם שהבעיתה אדם לא הדרא בריא · [בידי] כל הבריות שאגת אריה וקול שחל · מטיכלי חיוורי של כ"א לבן · שחימי שחורות ואינן מגננות כ"כ כלבנות · ובלשון מורי שחימי של נחושת חיוורי של חרס [עכ"ל רש"י] וע"ל ס"ק מ"ח הבאתי פי' הרמב"ם ע"ז ועי' ס"ק נו"ן: (מו) כולה · כ"כ הטור וכ' ב"י דאילו לא צמקה אלא מקצתה אפי' יבשה אם אינה נפרכת בציפורן כשרה בלא בדיקה וכ"כ הרשב"א בת"ה וכ"כ

שמסכים כן לדינא ע"ש · וכ"כ הפר"ח בקו"א דהוי ודאי כדעת הטור ע"ש: לט קלה כעין · אין לפרש שקלה שצפה על פני המים דכל הריאות כן · ופי' הש"ך קלה כעין נרקב ופר"ח ס"ק כ"ט ותב"ש ס"ק ס"ג דאו פי' זה דעץ נרקב מאן דכר שמיה ופירשו בתב"ש שם שבאומד סדעת שיא קלה בטבעה יותר משארי ריאות · והפ"ת השיג על רמ"א ומסיק דאין מגיאות לטריפות זה · ומ"מ כתבו שאחרונים שיש להחמיר כרמ"א ובפרט שכ' במ"ח ס"ק מ"א שיש מקור לדין זה מש"ס ע"ש: מ אפי' מקצתה · וכ"ה בש"ס וכיון דלא יהבי שיעורא להאי מקצת אלמא אפילו משהו בכלל האיסור וכ"ה ברמב"ם [ס"א מש"ס] לסדי' וביאר שם הטעם דיבש כחסר דמי [תב"ש ס"ק ס"ד]: מא נפרכת בציפורן · ואז היא ודאי טרפה: מב ונראה וכו' מקרי יבש וטרפה · מדינא איננו יבש רק כשנפרך בצפורן כמש"כ במ"ח ס"ק מ"ד · אבל מחמת שאין אנו בקיאים בבדיקות מחמרינן גם בזה דנשאר השרטוט בתוכה [תב"ש ס"ק ס"ה] ועל כן אינה טריפה אלא מספק [לבושי שרד בפנים סעיף כ"ח]: מג מקרי יבש וטריפה · א) ואם הוזר לקדמותו מעצמו לאט לאט אף על גב דאינו חוזר לאלתר בהסרת ליפורן כ"א בהמשך קצת מ"מ לא הוה יבש · ב) אבל אם אינו חוזר רק ע"י משמוש ידים או נפיחה ותירה אפי' לאלתר הוה לי' יבש [שמ"ח ס' כ"ח] והטעם דיבש גמור לא מהני מה שמרככים אותו ע"י תחבולות [תב"ש ס"ק נ"ו ולבש"ר בפנים סוף ס' כ"ח] · ג) ומ"מ אם חזרה ע"י בדיקת למקה היינו אם חזרה ע"י שהניחו את הריאה בפושרין מעה או ב' כשרה אבל מעל"ע ודאי לא מהני כאן ביבש כן נראה להלכה אבל למעשה מסתפינא להקל אפי' אם חזרה ע"י פושרין בשעה או ב' [לבש"ר ס"ק ל"ב ע"ש שהאריך בזה] · ד) ואם משרטט בליפורן ואינו חוזר אע"ג דניקב באותו מקום ומוליא דם יש לאסור דדילמא נתייבשו הקרומים לבדם (שמ"ח ס' כ"ח): מד צמקה כולה · היינו שנעשה כמו פירות למוקים ועדיין לא הגיע להיות יבשה · דביובש אפי' מקצתה טרפה כמש"כ בס' י"ג [ע"ז ס"ק כ' ושמ"ח ס' כ"ט]: מה כולה · וה"ה רובה · [רש"ל וט"ז וש"ך] · א) אבל מקצתה שרי ודלא כב"ח שמחמיר בצמקה מקצת ריאה [ש"ך ס"ק כ"ט] ולמקה מקצת אי הוה ריעותא לענין תל"ר עי' בדיני תל"ר ס' ס"ו ובי"א שם ס"ק ס"ז · ב) מיהו בצמקה אונא שלימה או אומא שלימה אעפ"י שאינה נפרכת בליפורן טרפה [הג"א מא"ז בשם בה"ג] וכתב רש"ל הטעם משום דהוה כמו חסרה אונא דטרפה וכתב שם בהג"א דמניחים אותה במים או יתן מים לתוך הקנה אם תחזור לברייתה כשרה ע"ש ועי' מ"ח ס"ק מ"ו האריכתי בזה · ג) וכתב ש"ך וט"ז דבדיקה זו בקיאים גם אנו דהוי כמו בדיקה דאטום דכתב רמ"א בס"ע ע"ש ואף דבבדיקת למקה אין אנו בקיאים עכשיו [כמש"כ רמ"א ס' ע"ו] מ"מ בכאן בקיאים גם אנו דכאן אינו כמו התם דהתם בעי' פושרין כל מעל"ע ובעי' כ"א שהמים מתמלין מגבו וכאן אין לריך כ"א לבנה וגם לא מהני שיחזור לברייתה בתוך כ"ד שעות אלא מיד אי הדרא בריא כשרה וא"ל טרפה [שמ"ח ס' ל"ג ועי' תב"ש ס"ק פ"א ומשבצות ס"ק כ'] · ד) עוד כתב בשמ"ח שם דהכא אין חילוק בין הופחדה בידי שמים או בידי אדם דאפי' בודאי בידי אדם מהני הך בדיקה [ועי' תב"ש ס"ק פ"ב הטעם] · ה) וכתב בשמ"ח ס' ל"ד דרוב אונא או אומא ככולה ואפי' אם נשאר כע"ד טרפה אם אינה חוזרת לברייתה והסכים לדבריו במשבצות ס"ק כ' וכתב שם במשבצות דאף שיש ללדד אם נשאר כע"ד דהרי נשאר שיעור אונא מ"מ אין להקל נגד התב"ש ע"ש ועי' מש"כ לקמן בסמוך אות ו' דאפשר ללדד בזה בהפ"מ לדעת הנה"ך ע"ש · ו) עוד הביא משבצות ס"ק כ' מעשה שצמקה הורדא רובה ונשאר כע"ד בשורש שלה ולכאורה דינו להתיר מטעם ש"ס שמא אין הלכה כבה"ג [שמטריף בצמקה אונא שלימה שהרי הש"ע ורמ"א לא הביאו דבריו וכמש"כ בב"י הארוך דלא קיי"ל כהג"א כמו שהבאתי במ"ח ס"ק מ"ו ע"ש] ועוד די"א דהסרה הורדא כשר ובסוף מסיק בל"ע בדין זה וכש' מאירת עי' שורש י' ענף א' ס"ב הכשיר בזה בהפ"מ וע"ש ס"ק ב' טעמו וכן נלפע"ד עיקר ובפרט לפמש"כ במ"ח ס"ק מ"ו בשם נה"ך דהג"א בשם בה"ג חושש רק מבוס אטום אבל מודה דבעי' למקה דוקא כולה [ולדבריו אף בלמקה אונא שלימה כשרה] וא"כ לכאורה יש ללדד בהפ"מ אף בלמקה רוב אונא אם נשאר כע"ד ודלא כתב"ש הנ"ל שהבאתי בסמוך אות ה' ע"ש ועכ"פ בלמקה ורדא ונשאר כע"ד ודאי יש להקל בהפ"מ

ואפשר

בני אדם שהפחידוה כגון מז ששחטו אחרת לפניה וכיוצא בזה טריפה מז ואם בידי שמים כגון שפחדה מקול רעם או ראתה זיקים וכיוצא בזה מח (מז) או מפחד שאר בריות כגון מקול שאגת אריה וכיוצא בזה כשרה:

סעיף מט (מח) כיצד בודקין אותה מט (מט) (אם הדבר ספק מאיזה דבר בא לה · דעת הר"ן) מושיבים את הריאה במים מעט לעת אם היה זמן הקור מושיבים אותה במים

ואפשר אף בלא ספ"מ יש להקל בורדא דהא רבו המכשירים בחסר הורדא [כמבואר בסי' ל"ה ס"ב] והבוחר יבחר · ז) שוב מצאתי בלבש"ר בפנים ס' ל"ד ובביאור שלו ס"ק קכ"א התיר ג"כ בלמקה הורדא רובה ונשאר כע"ד · והיוצא מדבריו הוא כך אם ידוע שנעשה בידי אדם אין להקל כי אם בהפ"מ ובספק אם נעשה בידי שמים התיר אף בלא הפ"מ · אבל אם למקה הורדא ולא נשאר כע"ד אז אם ידוע שנעשה בידי אדם יש להטריף אף בהפ"מ · ובספק אם ב"א או בידי שמים אז אין להכשיר כ"א בהפ"מ · ובלמקה אונא מחמיר אף אם נשאר כע"ד · ואף בספק אם ב"א או בידי שמים אף בהפ"מ אין להתיר [עכ"ל לבש"ר בשינוי לשון קלת]:

מז ששהטו אחרת לפניה · עי' בפ"ת ס"ק י"ד בשם תשו' ב"א סי' כ"ו שלא נכון מה שהרבה ב"א בתים אל השוחט ואוחזים עופות בידיהם ועומדים סביב בכדי שמיד שיגמור לשחוט של זה יתחיל בשלו · ובפרט בעיוה"כ בשחיטת הכפרות כי יש בזה משום לער בע"ח וגם יש חשש לימוק הריאה ואף שאין להחמיר להלריך בדיקה מ"מ לכתחלה יש ליזהר · וכ"ז כששוחטים תיכף זה אח"ז [אז יש קולא סברת הרשב"א שאין חוששין משום לימוק לפי שעה שלא תלמק לשעה קלה וע"ל בי"א ס"ק מ"ח אות ג' שי"ח על הרשב"א] אף מה ששוחטין בעת סעודת חתונה וכה"ג אלל הכלוב ולוקחים מהם לשחוט ומשאירים בכלוב כמה עופות שאין שוחטים אותם אלא לאחר כמה ימים בזה יש לחוש אף דיעבד להלריך בדיקה ע"ש [עכ"ל פ"ת]: מז ואם בידי שמים וכו' · ואם למקה ע"י חולי ממילא [לא הפחידוה בני אדם ולא פחדה מקול רעם וכה"ג] הוה כמו בידי שמים וכשרה [ודלא כפ"ת ס"ק י"ג שהעתיק בשם תל"מ להיפך דהוה כמו בידי אדם ועי' מ"ח ס"ק מ"ז] [וכתב בתב"ש סוס"ק ע"ה דהאיך נדע דע"י חולי הוא ואנן לא סמכי' אבדיקה מסתמא וע"כ דקדק הרמב"ם וכ' אירע לה חולי שיוליד לה פחד עכ"ל דכיון דראינו שיש בה חולי המפחידה בלא שום סיבה אמרי' מסתמא מזה בא לה הלימוק וסמכינן אבדיקה · עכ"ל תב"ש] רק ע"י חולי הבא ע"י גרם בני אדם כגון שהלעיטה דבר שגרם לה חולי זה הלימוק מחמיר בשמ"ח סוף סעי' ל"ב וע"ש בתב"ש ס"ק ע"ח טעמו: מח או מפחד שאר בריות · עי' בשמ"ח ס' ל"ב שמחמיר בזה במקום שאין הפ"מ אבל בלבש"ר ס"ק ק"כ השיג עליו ומתיר אף בלא הפ"מ כדעת הש"ע וש"פ · וכן נלפע"ד עיקר כמש"כ במ"ח ס"ק מ"ז ע"ש: מט אם הדבר ספק וכו' · אבל ודאי בידי אדם לא מהני בדיקה מדינא לכ"ע [וגם בספק בזה"ז אין אנו סומכין על בדיקתנו וכמש"כ רמ"א סוף סעי' זה] · א) אבל בודאי בידי שמים אף דדעת הר"ן [הבאתיו במ"ח ס"ק מ"ט] דודאי בידי שמים אין לריך בדיקה מ"מ מחמירים אנו כדעת הרשב"א שמסתפק בזה לומר דגם ודאי בידי שמים לריך בדיקה ומ"מ בודאי בידי שמים יש לסמוך על בדיקתנו גם בזה"ז משום דיש ללרף בזה דעת הר"ן שסובר שודאי ב"ש אין לריך בדיקה כלל [ובזה מיושב קושיית הפ"ז ס"ק כ"א וכ"כ בנה"ך ע"ש] ועי' מ"ח ס"ק מ"ט · וכן פסק בשמ"ח סעי' ל' דבספק אי בידי אדם או ב"ש אין לסמוך אבדיקתנו [ודלא כפר"ח ועי' תב"ש ס"ק ס"ח] ובודאי בידי שמים אין להכשיר בלי בדיקה לכתחלה ועי' מש"כ בי"א ס"ק כ' · ב) ובדיעבד בהפחידוה בידי שמים ונאבדה הריאה ולא בדקוה יש להתיר בהפ"מ אם שחטוה יום או יומים אחר שהפחידוה כי בזה יש לסמוך ארש"ל וע"ז שפסקו לגמרי כר"ן דודאי ב"ש אין לריך בדיקה כלל [שפ"ד סוף ס"ק למ"ד ע"ש] · ג) והא דתלינן בראיה שנרתעת בידי שמים דוקא ששחטוה יום או יומים אח"ז אבל אם שחטוה תיכף אין לתלות בזה כמש"כ הרשב"א [הבאתיו במ"ח ס"ק מ"ט] שבשעה מועטת אי אפשר שתלמק [וכ"כ בשמ"ח סי' ל"א ובפר"ח ס"ק ל"ד ע"ש] ומ"מ לקולא כתב התב"ש ס"ק ע"ב דלא סמכינן אזה דמשמע מבה"ג דלא כרשב"א דאף בשעה קלה אפשר שתלמק וגם החוש יעיד ע"ז · ד) ולכן אם הפחידוה בידי שמים ואחר יום או יומים כרתעה גם בידי אדם ושחטוה מיד ונמלא הריאה למוקה לא אמרינן דאי אפשר בשעה קלה להלמק ולסמוך על בדיקתנו דאין לסמוך להקל על סברא זו [שמלה

חדשה

וכ"כ הרא"ש בשם ר"י [והובא בפא"ע סי' י"ד וז"ל ריאה שיבשה מקלתה משום דבכולה קודם היובש היא פסולה בלימוק וכו' ע"ש] וכ"כ הר"ן אף שמהג"א שכתבתי בסמוך לא נראה כן [אלא שמשמע מהג"א דלמקה אונא א' לריך בדיקה] מ"מ כהני רבוותא נקטינן [עכ"ל ב"י] · וז"ל הג"א [פא"ע סי' י"ג ד"ה ואם ניקבו שניהם] כתב בה"ג אונא דריאה דיבשה קלת ואין נפרכת בליפורן מניחים אותה במים וממשמש בה אי הדרא בריא כשרה או יתן מים לתוך הקנה אולי תחזור לקדמותה וכשרה לכשתחזור [עכ"ל הג"א] והב"י דחה דבריו וכתב וז"ל ויש לתמוה למה לריך בדיקה ואף אם בדקוה ולא חזרה כשרה כיון שאינה נפרכת בליפורן · ואע"ג דבלמקה לריכה בדיקה כבר כתבו הפוס' דדוקא למקה כולה [עכ"ל ב"י] ורש"ל תירץ דברי הג"א הנ"ל שס"ל כיון דלמקה אונא שלימה הוה כחסרה האונא וכתב הש"ך דבדיקה דהג"א הנ"ל נוהגת גם עכשיו דהוה כמו בדיקה שכתב רמ"א בש"ע גבי אטום [עכ"ל ש"ך] וגם הט"ז ס"ק כ' הסכים לרש"ל דהוה כמו הסר האונא · ועי' נה"ך [ד"ה הג"ה וכו'] כתב דהג"א בשם בה"ג חושש רק משום אטום ולכך מלריך בדיקה זו ובש"ס לא מיירי משום אטום אלא משום למקה ולכך לא מהני בדיקה זו ולריך בדיקה מעל"ע וגם הג"א מודה דבעי' למקה כולה לענין בדיקה מעל"ע אלא דקאמר אפי' במקלת היכא דיבשה קלת לריכה בדיקה זו דאטום ועי' בה"ג (ד' קכ"א ריש ע"ג) ותמלא כדברי [עכ"ל נה"ך וכדומה לי שכן ראיתי בש"ך הארוך ואין כעת בידי]: (מז) או מפחד שאר בריות · בפא"ע (דף נ"ה ב') תניא הרותא ב"א טרפה רשב"א א' אף בידי כל הבריות [עכ"ל הש"ס] ועי' ס"ק מ"ה והלכה כת"ק וכ"ד הרשב"א והטור וכתב ב"י שכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"א מה"ש ומדברי הרי"ף ורא"ש שלא הביאו כלל דברי רשב"א וכתב ב"י שכן הלכה וכמו שפ' בש"ע כאן · וזה שלא כדברי הרע"ב בפא"ע מ"ב ד"ה וחרותא שכתב שבידי שאר הבריות נמי טרפה · ותמיהני שהתוי"ט לא העיר בזה כלום · שוב ראיתי שגם הפר"ח ס"ק ל"ד נוטה לדעת הרע"ב לפסוק כר' שמעון ב"א · ומ"מ נלפע"ד דהלכה כקדמאי ובתראי שלא הביאו דעה זו · שוב מצאתי שגם בתב"ש ס"ק ע"ד דחה כל דברי פר"ח ומסיק לדינא דהלכה כהרי"ף ורא"ש ע"ש ומ"מ כתב בפנים שלו בשמ"ח סי' ל"ב דדוקא בהפ"מ סמכינן אבדיקה בזה"ז בידי שאר הבריות ע"ש אבל בלבש"ר ס"ק ק"כ חולק עליו ומתיר אף בלא הפ"מ וכן נלפע"ד עיקר שכן דעת רוב הפוסקים וכמעט כולם דהלכה כת"ק [ועי' ס"ק מ"ט] · ואם למקה ע"י חולי מבואר להדיא בפי' המשניות להרמב"ם בפ' א"ט דהוה כמו בידי שמים וז"ל שם [על המשנה דף נ"ד א'] והרותא בידי שמים המפחדת וכו' או אירע לה חולי שיוליד לה פחד עד שתתייבש הריאה כשרה וכו' ע"ש · וכ"כ הפר"ח בשם הרמב"ם רק שכתב שאין כן דעת הרא"ש אבל הכרו"פ ותב"ש השיגו עליו שאין כאן מחלוקת כלל אלא דגם הרא"ש סובר כרמב"ם הנ"ל · [ופסק כן בשמ"ח שלו ס' ל"ב] ומ"מ לדינא גם הפר"ח פוסק כרמב"ם ע"ש · ובהיות כן תמה אני על הפ"ת ס"ק י"ג שהעתיק רק דעת ס' תפארת למשה שסובר דע"י חולי הוה כמו בידי אדם ולא הביא פ"ת שום חולק ע"ז ולהלכה ודאי קיי"ל דלא כס' תל"מ הנ"ל אלא כהרמב"ם וגדולי האחרונים הנ"ל שהעתקתי שפסקו כרמב"ם וכן עיקר: (מח) כיצד בודקין אותה וכו' ואם היה זמן החום וכו' · בפא"ע (דף נ"ה ב') רבב"ח וכו' אשכח הנך דיכרי דלמיק ריאה דידהו אתא שאיל בי מדרשא א"ל בקייטא אייתי משיכלי חיוורי ומליגהו מיא קרירי ואנחינהו מעל"ע אי הדרא בריין בידי שמים היא וכשרה · בסיתוא וכו' [והעתקתי בשלימות עם פרש"י לעיל ס"ק מ"ה ע"ש] · וכתב הב"י שמלשון הרמב"ם [שהובא פה בש"ע ובכלי שאין המים מתמלין וכו' כדי כו' ואם היה זמן החום כו' כדי שישארו קרים כו'] משמע שהוא מפרש דמשיכלי חיוורי היינו שהם עשוים מטיט לבן שעושין ממנו במלרים קיתונות ששותין בהם בימות הקיץ שהמים מתמלין מגבו וע"י כן הם קרים [עכ"ל ב"י] וע"ל ס"ק נו"ן · וכתב תב"ש ס"ק ע"א דמש"כ בש"ס הנ"ל בקייטא אייתי וכו' ומליגהו מיא קרירי וכו' לא קרירי ממש קאמרינן כ"א שעמדו בבית מעט עד שנתחממו קלת וכ"ה בב"י בשם ר"י גאון ז"ל וש"פ: (מט) אם הדבר ספק · כתב הרשב"א ומביאו ב"י אע"ג דקיי"ל כת"ק דא' דבידי הבריות כשרה [עי' ס"ק מ"ז] מ"מ היכא שנמלאת שלמקה הריאה חוששין לה שמא בידי אדם הוא ולריכה בדיקה כדאמרי' בעובדא דרבב"ח [הבאתי בס"ק הקודם] ואלא מיהו היכא דרדף ארי אחריה לפנינו או ששמעה שאגת אריה וקול שחל או רעמים ושחטוה ונמלא שלמקה ריאה שלה ל"ע כיון דאיכא קמן מידי למתלי תלינן או לא תלינן והאריך בגלדי הספק ואח"כ כתב מיהו ודאי משמע דהיכי דשמעה שאגת אריה ושהטוה מיד לשעתה ונמלא שלמקה אין תולין בזה דהאיך אפשר דלשעה קלה כ"כ למקה הריאה שלה הא ודאי למפרע נפסלה [עכ"ל רשב"א והובא בפר"ח ס"ק ל"ד ועי' תב"ש ס"ק ע"ב כתב דמבה"ג משמע דס"ל דלא כרשב"א בזה אלא דגם בשעה מועטת יכול להלמק וגם החוש יעיד ע"ז שהבע"ח

לפעמים מתקלקל כרגע עד לאין מרפא · ולכן סומכין ע"ז לחומרא ולא לקולא ודוקא לאלתר אבל ביום או יומים תלינן כמש"כ בפר"ח שם] · אבל הר"ן כתב דבדיקה זו דלמקה היכי דלא ידעינן אי בידי שמים או בידי אדם אבל כל היכי דידעינן דבידי שמים היא אין לריך בדיקה כלל והיכי דידעי' דבידי אדם היא אין בדיקה מועלת [עכ"ל הר"ן] נמלא שמש"כ רמ"א אם הדבר ספק משמע הא אם ידוע דבידי שמים היא אין לריך בדיקה כשיטת הר"ן [ולא כרשב"א שמסתפק בזה]

וא"כ

במים פושרים (נ) ובכלי שאין המים מתמצין מגבו ונוזלים כדי שלא יצוננו במהרה ואם היה זמן החום מושיבים אותה במים צוננים בכלי שהמים מתמצין מגבו כדי שישארו קרים אם חוזרה לברייתה ה"ז בידי שמים או בידי הבריות ומותרת ואם לא חוזרה בידי אדם היא וטרפה (כל הסעיף ל' הרמב"ם שם ד"י):

הג"ה נ (נא) ונראה דאין לנו לסמוך על בדיקה זו כי אין אנו בקיאים בכל דבר שצריך בדיקה ואם נראה שבא לה בידי שמים אין להכשיר בלא בדיקה זו ובזה יש לסמוך נא על בדיקתנו (וכ"פ רש"ל):

סעיף טז (נב) ריאה שהרגיש בה במשמוש היד שמחט בתוכה אם שלימה היא נופחין אותה [הרי"ף ורמב"ם ורא"ש] נב אם עולה בנפיחה נג כשרה (נג) בין אם היא דקה או עבה בין אם נכנסה דרך חודה או דרך קופה (פי' דרך לד העב) · ואם היא חתוכה טרפה· נד יש עליה קורט דם כנגד המחט בהוץ טרפה אפי' היא שלימה:

הג"ה (נד) ובזמן הזה יש להטריף כל ריאה נה שנמצא בה מחט ואין דנין בה דין שלימה (ב"י בשם סמ"ק והג' מיי' פ"נ והו"ה) אם לא במקום

וא"כ קשה הא הייס רמ"א ואם נראה שבא לה בידי שמים אין להכשיר בלא בדיקה וכן הקשה בט"ז ס"ק כ"א ובאמת לק"מ כמש"כ בנה"ך דלא כתב רמ"א אם הדבר ספק אלא להורות דודאי בידי אדם לא מהני בדיקה· אבל מ"מ בודאי ב"ש מצרכינן בדיקה לחוש לדעת הרשב"א שמסתפק בזה· אבל עכ"פ בודאי ב"ש סמכינן אבדיקתנו כיון שדעת הר"ן שבודאי ב"ש אין צריך בדיקה וא"כ אף שמחמירים להצריך בדיקה אף בודאי ב"ש מ"מ סמכינן אבדיקתנו כיון דלהר"ן אין צריך בדיקה כלל בזה: (נ) ובכלי שאין המים מתמצין מגבו כו'· כ"כ הרמב"ם בפי' המשניות למשנה הנ"ל דפ' א"ט (דף כ"ד א' ואלו כשרות בבהמה וכו' והרותא בידי שמים) וכתב שם כ"ח שלהם באותו זמן הי' הלבן מזיע והאדום אינו מזיע וידוע שהכלי שהוא מזיע מתקררים בו המים וכו' והוא מש"כ בש"ס פא"ט (נ"ה ב') בקייטא אייתי משיכלי חיוורי וכו' [הגר"א ועי' מש"כ במ"ח ס"ק מ"ח בשם הב"י בזה]: (נא) ונראה דאין לנו לסמוך וכו'· הפר"ח בס"ק ל"ז השיג על רמ"א וכתב וז"ל אין טעם להג"ה זו [של רמ"א] כיון דלא ידעינן אי הוה בידי אדם או ב"ש ועשה בדיקה זו וחזרה לברייתה למאי ניחוש לה וכו' [עכ"ל] ובמח"כ איסתמיטתיה מש"כ הש"ך ס"ק ט' דצריך הבחנה איזה קרוי חזרה לברייתה· ועוד שצריך שיהיו המים פושרים כל מעל"ע כמש"כ בי"א סק"נ בשם טור ורשב"א [וכ"כ פר"ח בעצמו בשם רשב"א בסוס"ק ל"ו ע"ש] וא"כ חמימי טפי לא מהני וקרירי טפי לא מהני ואנן לא בקיאים בזה שיהיו פושרים כזו כל מעל"ע· וא"כ לדקו דברי רמ"א וכ"ד רש"ל ושארי אחרונים דלא בקיאים בזה בבדיקה בספק אם בא בידי אדם או ב"ש ועי' תב"ש ס"ק ס"ח השיג ג"כ על הפר"ח בזה· ומש"כ הטור והרשב"א דשיעור פושרים כהפשרת מים לוננין בימות הקיץ הביאו ראי' לזה מהא דרשב"א דבקייטא אייתי מיא קרירי ובסיתוא מיא פשורי שמעי' דשיעור פשורי דומיא דקרירי בקייטא וכ"כ הב"י בשם ר"ת ובשם ר"ש גאון דפושרין דימות החורף אינן חמין יותר מלונן של ימות הקיץ שיעמדו בבית בין של נהר ובין של מעינות שחום הבית מחממתן כמו פושרין דבית החורף וכ"כ הרא"ש פ' המפלת סי' ג' ע"ש· מש"כ בי"א ס"ק כ' אות א' שצריכין המים להיות פושרין כל מעל"ע· כ"כ הטור וכתב הרשב"א דמש"כ בש"ס פא"ט (נ"ה ב') בסיתוא אייתי משיכלי שחימי וכו' ואנחינהו מעל"ע פירושו שיהיו פושרין כל המעל"ע וכאותה שאמרו בנדה ריש פ' המפלת (דף כ"ב סוף ע"א) גבי המפלת כמין שערות או יבחושין [עכ"ל רשב"א] ועי' לבש"ר ס"ק ק"א כ' דשם [ריש המפלת] אינו מפורש שיהיו פושרין כל מעל"ע רק כמש"כ הרא"ש ריש המפלת סי' ג' דיש ללמוד זה מפ' דם הנדה (ד' כ"ו ע"א) דתניא כמה היא שרייתן בפושרין מעל"ע יהודה בן נקוסא אומר מעל"ע תחלתו אעפ"י שאין סופו (פי' אפי' נתקרר אח"כ) רשב"ג אומר צריכין שיהיו פושרין כל מעל"ע (עכ"ל הש"ס שם) וכ' שם הרא"ש בשם ר"ח דהלכה כרשב"ג [עכ"ל הרא"ש] ולפי"ז גם כאן בגמקה מש"כ בש"ס פא"ט הנ"ל דמלינהו מיא פשורי ואנחינהו מעל"ע· פי' שיהיו פושרין כל המעל"ע כרשב"ג הנ"ל [עכ"ל לבש"ר בקוצר וע"ש בלבש"ר שהאריך בזה]: (נב) ריאה שהרגיש בה וכו' אם שלימה וכו' ואם היא חתוכה וכו'· בפ' א"ט (דף מ"ח ב') איתמר מחט שנמצאת בריאה ר"י ור"א ור"ח מכשרי רשב"ל ור' מני בר פטיש וכו' טרפי ההוא מחטא דאשתכח בחתוכי דריאה [אחר שנחתכה נמצאת בא' מן החתיכות· רש"י] אייתוה לקמי' דר' אמי סבר לאכשורה ומשיק דטרפה א"ל והא רבנן מכשרי [ר"י ור"א ור"ח הנ"ל] אמר להן הם הכשירו שיודעים מאיזה טעם הכשירו אנן מאיזה טעם נכשיר דילמא אי הוה ריאה קמן מינקבה [עכ"ל הש"ס] פרש"י ד"ה שיודעים מאיזה טעם כו' שהרי באתה כל הריאה שלימה לפניהם הלכך ע"כ דרך הקנה נכנסה (אנן מאיזה טעם נכשיר) דילמא היה נקיבה [illegible] [עכ"ל רש"י] עוד כתב רש"י שם דהלכתא כרבנן דמכשרי דהא ר"י ור"ל הלכה כר"י [illegible] ידיקא דאתי כולה ריאה שלימה לקמן אבל נחתכה קודם שבאתה לפנינו חיישי' דילמא אי איתא קמן היה נקובה וכו' (עכ"ל רש"י) וכן פסקו הרי"ף ורמב"ם והרא"ש כרבנן דמכשרי בשלימה· וכתב הרא"ש פ' א"ט סי' כ"ו וז"ל ואע"ג דאין דרך הקנה להבליע מ"מ כיון שהיא שלימה לפנינו הריאה שלימה נפחינן לה ולא חזינן בה רישיתא תלינן דאתי דסימפונא נקט ואתא· ולא מפלגינן הכא בין קופא לבר ובין קופא לגיו כדמפליג לקמן גבי ככדא לפי שהריאה קרובה לקנה וסימפוני הריאה רחבים· ואפי' קופא לבר נכנסה לתוך הסימפון ומשם דוחקת ונכנסת לתוך בשר הריאה [וכה"ג כתבו התוס' פא"ט (דף מ"ח ב') סוף ד"ה אי קופא לגיו וכו' ע"ש] אבל אי ליתא הריאה שלימה קמן טריפה ולא מפליג בין קופא לגיו ובין וכו' משום דחיישינן שמא ניקבה הריאה לחוץ [וחזרה לאחוריה· ר"ן] עכ"ל הרא"ש וכ"כ הרשב"א ור"ן ומרדכי וסמ"ק· וכתב ב"י שאעפ"י שמדברי בעה"ת נראה שאם הריאה שלימה כשרה בלא נפיחה מ"מ הרי הרי"ף ורמב"ם ורא"ש לא הכשירו אלא בנפיחה וכ"ד הטור· וא"ת האיך יודע שיש בה מחט כשהיא שלימה· כתב [illegible] כגון שהרגיש בה ע"י משמוש היד וסמ"ק כתב כגון שבדקוה בנפיחה ולא"כ נמצאת בתוך הריאה· וכתב הר"ן אם הריאה שלימה ועלתה בנפיחה כשרה ולא חיישינן דילמא ניקב סימפונא להדדי דלחייט רישיתא לא מחזיקין: (נג) בין אם היא דקה או עבה בין וכו' דרך חודה או דרך קופה· עי' ס"ק הקודם כתבתי כן בשם התוס' ורא"ש יע"ש הטעם: (נד) ובזה"ז יש להטריף וכו'· בסמ"ק [הביאו הב"י] כתב דאין אנו בקיאים בנפיחת הריאה הלכך לא דיינינן [illegible] ריאה דין שלימה אלא דין חתוכה (עכ"ל) וכ"י כתב בשם מהרא"י

דאין

הדשה סעי' ל"א]: נ ונראה וכו' ואם נראה שבא לה ב"ש וכו' ובזה יש לסמוך וכו'· משמע מדברי רמ"א דדוקא בודאי בידי שמים יש לסמוך על בדיקתנו אבל בספק אי בידי אדם או ב"ש אין לסמוך על בדיקתנו ובודאי בידי שמים אין להתיר בלי בדיקה וכ"כ בנה"ך ס"ק כ"א וכ"ד תב"ש כמש"כ בס"ק הקודם אות א' ע"ש וכן הלכה ודלא כט"ז ס"ק כ"א שמיקל בודאי ב"ש בלא בדיקה כלל· ובדיעבד בודאי ב"ש אי לא בדקוה ונאבדה הריאה כתבתי בס"ק הקודם אות ב' מה דינו: נא על בדיקתנו· א) וכילד היא הבדיקה המים צריכים להיות פושרים כל מעל"ע [ש"ך ס"ק ט' וטור ורשב"א וב"י ופר"ח סוף ס"ק ל"ו ושמ"ח ס"ל] ועי' מ"ח סוף ס"ק כ"א ראיה לזה מש"ס· ב) ושיעור הפושרין כתבו הטור והרשב"א וש"פ כהפשרת מים צוננין בימות הקיץ שעמדו בבית קצת לאחר שנשאבו ונתחממו מעט מחום האויר ועי' מ"ח סוף ס"ק כ"ב· וש"ך ס"ק ז' כתב דפושרין הוא כחמימות הרוק ע"ש וע"ל בי"א ס"ק יו"ד· ג) וכתב שמ"ח ס' למ"ד דהריאה טרפה כמבואר בסי' ס"ט [עכ"ל] דמבואר שם בש"ע ס' ט"ז דבשר שנכבש במים מעל"ע אסור אף לצלי לרמ"א שם [ולהמחבר שם אסור רק לקדרה] הא"כ יש במים ס' כנגדו וכ"כ בלבש"ר כאן ס"ק ק"ג והלא כשפ"ד ס"ק ל"ד שנפלט ממנו זה ע"ש· ד) עוד כ' השמ"ח ס' למ"ד שצריך שתחזור מאליה ולא ע"י משמוש ומיעוך [ועי' לבש"ר ס"ק ק"ה וס"ק ע"ב ע"ג]· ה) ואם בלה פעם א' במים המים יותר או במים קרים לא מהני שוב אח"כ בדיקה· ו) ולכתחלה תהיה הבדיקה בקיץ בכלים המקררים ובמים שהתחילו להיות פושרים מקרירותם [ועי' מ"ח סוף ס"ק מ"ח דמש"כ בש"ס בקייטא מיא קרירי ל"ד] כדי שישארו פושרים כל מעל"ע ובחורף איפכא כדי שלא יתקררו ויצאו מגדר פושרין להיות קרים· ובדיעבד כל שנזהר בהם להיות פושרין כל מעל"ע הוה ליה בדיקה ואין הכלי מעכב [שמ"ח שם]· ז) ודוקא רדף ארי ונרתעת ושמעה קול רעם ונרתעת דאל"כ אין לך בהמה שלא שמעה קול רעם [תב"ש ס"ק ס"ט ושפ"ד ס"ק ל"א ולבש"ר ס"ק ק"ח]: נב אם עולה בנפיחה כשרה· אבל אם אינו עולה בנפיחה אף אם אין קורט דם כלל טרפה משום דק"ד מבפנים נמי כגי לרא' שהוא מחיים· ובריאה לא שייך למיבדק בפנים מפני שהמשקים מטפטפים תמיד כל מה שבתוכה [פרישה] ועוד דאין טבעית כל האברים שוים [ש"ך ס"ק ל"ג דלא כב"ח וכ"ד שמ"ח ס' ל"ח כש"ך ופרישה וע"ש בתב"ש]: נג כשרה בין אם היא דקה וכו' בין אם נכנסה דרך חודה או כו'· לפי שסימפוני הריאה רחבים ואפי' דרך הקופה נכנסה לתוך הסימפון ומשם דוחקת ונכנסת לתוך בשר הריאה [ש"ך ס"ק ל"ב] ועי' מ"ח ס"ק כ"ב: נד יש עלי' ק"ד כו'· ק"ד המוזכר בכל מקום היינו ממכות או דם צרור בעובי הבשר אבל האדים הבשר להוד אינו מזיק [תבו' תוס' השני הביאו פ"ת כאן ס"ק ט"ז ובפ"ד סי' מ"ו סוף ס"ק מ"ז ע"ש]: נה שנמצא בה מחט· ואין חילוק בין מחט קטנה למחט גסה שהאבה עב הכל טרפה

ד"מ

נו במקום הפסד מרובה אז יש להקל ולבדוק נז ע"י נפיחה (ש"ד סי' נ"ב בהג"ה וכ"י ומהרי"ל וש"פ):

סעי' יז (נה) מחט שנמצא בסימפונא רבה דריאה כשרה:

הג"ה (נו) ואפי' בחתוכה נח שלא נוכל לבדוק בנפיחה יש להכשיר (ב"י בשם ר"ן וש"ד ומהרי"ו בשערים ורי"ו ולאפוקי כ"ב וא"ו"ה):

סימן לז דיני אבעבועות וסרכות הריאה · (ודין סרכות או בועות הנמצאות בכ"מ חוץ מהריאה) · ובו ז' סעיפים:

סעיף א (א) ריאה שנמצאו בה אבעבועות אפילו הם גדולים הרבה (ב) אם היו מלאים רוח (ג) או מים זכים או ליחה הנמשכת כדבש וכיוצא בו (ד) או ליחה יבשה וקשה אפילו כאבן הרי זו מותרת (ה) ואם נמצאת בהם ליחה סרוחה או מים סרוחים או עכורים הרי זה טרפה:

הג"ה (ו) ורבים מכשירין אפילו בעכורין וסרוחין (הרא"ש ור"ן ורשב"א וטור ומהרי"ל

יד אליהו

[ד"מ ס"ק י"א ועי' מ"ח ס"ק כ"ג]: נו במקום הפ"מ וכו' ע"י נפיחה · א) והא דמותר בהפ"מ דוקא שידעו שיש בה מחט ונפחוה בכיון לידע אם תעלה בנפיחה להכשירה · הא אם לא ידעו שיש בה מחט ונפחוה שלא במתכוין ואתכוה אסור אף בהפ"מ משום דכל מילתא דלא רמיא עלי' דאינש לאו אדעתי' [שמ"ח ס' ל"ז וע"ש בתב"ש ס"ק ל' ושפ"ד ס"ק ל"ד ועי' מ"ח ס"ק כ"ד] · ב) נמצא גרעין בריאה אם הוא כגרעין תמרה שאינה חדודה בין בשלימה בין בחתוכה כשרה דאין דרך גרעין כזה לנקוב ובודאי דרך הקנה נכנסה · אבל אם נמצא בה גרעין חדודה כגרעין של זית דינה כמחט שנמצא בריאה [פר"ח ס"ק מ"ס ושמ"ח ס' ל"ט ע"ש] · ג) ריאה שנימוקה בפנים ונמצא בה מחט טרפה אפי' אם נמצאת בבשר מ"מ הרי ניקבה א' מהסימפונות בכניסתה לבשר · וכיון שנימוקה שאין בשר מגין עליה טרפה [פר"ח סוף ס"ק מ"ס ושמ"ח סעיף מ"ס וכ"מ מרשב"א ור"ן שהביא הש"ך ס"ק כ"ב ע"ש]: נז ע"י נפיחה · משמע בנפיחה בעלמא בלא פושרין וכן משמע מלשון או"ה וש"פ [והביאם התב"ש ס"ק ל' ע"ש] אבל מלשון הרמב"ם פ"ז מה"ש [הובא בתב"ש שם] משמע דצריך נפיחה בפושרין וע"כ מסיק בתב"ש שם ובשמ"ח ס' ל"ז דהיכי דאפשר יש לבדוק בפושרין ע"ש: נח שלא נוכל לבדוק בנפיחה · משמע דאם הריאה שלימה יש לבדוק בנפיחה אפי' נמצא בסימפונא רבה אבל בדברי הפוסקים מבואר דאפי' איתא הריאה שלימה לקמן ויכול לבדוק בנפיחה א"צ לבדוק כלל בנמצא בסימפונא רבה דריאה [ועי' מ"ח ס"ק כ"ה וכ"כ בלבוש דאין צריך לנפחה וכן פסק פר"ח ס"ק מ"ד ע"ש] והרב שלא כ' כן משום דקיי"ל לק' רס"י ל"ט דבכ"מ דאיכא ריעותא צריך לנפחה גם בקצת מקומות נהגו לנפוח כל ריאות [עכ"ל ש"ך] וכתב בשפ"ד ס"ק ל"ה מ"מ דיעבד אין מעכב דלא כל הריעותות שוות יש מעכב אף דיעבד ויש שאין מעכב רק לכתחלה [עכ"ל שפ"ד] מיהו מלשון שמ"ח ס' מ"א משמע דגם לכתחלה אין צריך בדיקה לנפוח ע"ש [וכמש"כ לעיל בשם לבוש ופר"ח] ועכ"פ בדיעבד אם נמצא בסימפונא רבה ונחתך וא"א לבדוק בנפיחה כשר לכ"ע וכ"כ בח"א כלל כ"א סי' י"ב ע"ש וזה דלא כבאה"ט ס"ק כ"ט ע"ש ועי' במ"ח ס"ק כ"ה:

וכן

מקור חיים

דאין למחות ביד הנוהגין היתר אבל בד"מ ס"ק י"א כתב בשם הג' מיי' וא"ו"ה כסמ"ק דעכשיו אנו מטריפים כל מחט שנמצא בריאה ואפילו שלימה לפנינו דא"א בקיאים בזה"ז בנפיחה ולא סמכינן אבדיקתנו במקום שיש ריעותא ואין חילוק בין מחט קטנה לגסה שראשה עב [אלא] הכל טריפה דחיישינן שמא ניקבה הריאה ועלה בה קרום מחמת מכה שאינו קרום [עכ"ל ד"מ] ורש"ל פסק כהמחבר וכתב ואיני יודע מה חומרא יש בבדיקה זו לנפוח את הריאה [עכ"ל] ותב"ש ס"ק ל' כתב ודאי אין חומרא לנפוח אבל חומרא גדולה לראות שאין רוח דק יוצא דרך נקב דק שהרי חכמי הש"ס לא סמכו אא"ע בנפיחה לחוד בכ"מ והצריכו פושרין או גדפא או רוקא וגם בפושרין צריך זהירות יתירה וכו' [עכ"ל תב"ש] והש"ך ס"ק ל"ד הכריע היכא דנפחוה ולא הרגישו עדיין במחט רק אח"כ מצאוה בחיתוכה אז יש לנהוג כהסמ"ק ורמ"א אבל היכא שהרגישו במשמוש היד אז נראה דמהני בדיק' וכו' ומשמע מש"ך דהיכא שהרגישו וכו' כשר אף בלא הפ"מ אבל התב"ש ס"ק ל' השיג על הש"ך והוכיח מלשון הסמ"ק וא"ו"ה דאפילו בנפיחה שנפחוה אחר שנודע הריעותא לא סמכינן אבדיקתנו ודי לנו בקולא של רמ"א שהקיל בהפ"מ · אך רמ"א גופא לא הקיל בהפ"מ כ"א בבדיקה שאחר שנולד הריעותא אבל בנפיחה דקודם לא הקיל אף בהפ"מ וכמש"כ בי"א ס"ק נ"ו ע"ש: (נה) מחט שנמצא בסימפונא רבה וכו' · שם בש"ס (דף מ"ח ב') ההוא מחטא דאשתכח בסימפונא רבה דריאה אייתוה לקמי' דרבנן טרופאי לא אמרו בה לא איסור ולא היתר · היתר לא אמרי בה כשמעתייהו · איסור נמי לא אמרי בה כיון דבסימפונא רבה אשתכח אימא סימפונא נקט ואתאי [עכ"ל הש"ס] וא"כ דאנן קיי"ל כרבנן דמכשרי כמש"כ במ"ח ס"ק נ"ב כ"ש בהא דכשר · וז"ל ב"י ואם נמצא המחט בסימפונא רבה דריאה אמרי' בש"ס דכשרה · וכתב הר"ן אפי' איתא לריאה קמן אינה צריכה בדיקה · ופשוט הוא דאין כאן מקום לבדוק · והכל בו שכתב ודוקא כי ליתא לריאה קמן · אין טעם לדבר (עכ"ל ב"י) וכתב בד"מ ס"ק י"ב דכ"ה בש"ד ושערים דמהרא"י [כמש"כ ב"י בשם הר"ן דא"צ לבדוק] לאפוקי או"ה דמטריף בחתוכה אפי' בכה"ג [עכ"ל ד"מ] ומלשון רמ"א כאן [שכתב ואפי' בחתוכה שלא נוכל לבדוק יש להכשיר] משמע דלכתחלה צריך לבודקה ולנפחה אלא דאם נחתכה ולא נוכל לבדוק בנפיחה אז יש להכשיר וכמש"כ בי"א ס"ק נ"ז · ובלבוש כתב דאין צריך לנפחה וכן פסק פר"ח ס"ק מ"ד דאפי' איתא לריאה קמן אין צריך בדיקה ע"ש וכן משמע בשמ"ח סעי' מ"א שכתב וז"ל מחט שנמצא בסימפון הגדול וכו' כשרה בלא בדיקה דמקום זה רחב הוא ודרך הקנה באה ולא ניקבה כלום [עכ"ל שמ"ח] ועכ"פ בדיעבד בודאי כולם שוים שמותר באשתכח בסימפונא רבה אפילו בחתוכה לבד האו"ה שמחמיר בזה וכבר השיג עליו בד"מ הנ"ל שהעתקתי · וכן עיקר ודלא כבל"י שהביא דעת הכנה"ג שפ' כאו"ה הנ"ל שהביא הד"מ שאף בסימפונא רבה טריפה לדידן · דהא הד"מ הנ"ל שהבאתי השיג על האו"ה · ובבאה"ט ס"ק כ"ט כתב כן בשם ב"י וזה בודאי ט"ס דהא בב"י מבואר להיפך דאף לכתחלה אין צריך בדיקה כמו שהעתקתי דבריו אלא ט"ס הוא בבאה"ט [ובמקום ובב"י מסיק וכו' צ"ל ובכנה"ג מסיק וכמו שהביא כן הבל"י בשם כנה"ג שפ' כאו"ה הנ"ל] אך לדינא לא נראה כן ודלא כבל"י ובאה"ט הנ"ל אלא כמש"כ בי"א ס"ק נ"ז בשם שפ"ד דעכ"פ בדיעבד מותר בלא בדיקה · וכן עיקר דהא הר"ן והב"י וד"מ ולבוש ופר"ח ושמ"ח מכשירים אף לכתחלה בלא בדיקה וא"כ עכ"פ יש לסמוך עליהם בדיעבד וכ"כ בח"א כלל כ"א סי' י"ב דבנמצא בסימפונא רבה ע"פ דין אין צריך לבדוק כלל וכו' אלא דבמדינתנו נוהגין כשיש קצת ריעותא נופחין הריאה · אבל אם כבר נחתך הריאה וא"א לנפוח כשר לכ"ע [עכ"ל]: (נו) ואפילו בחתוכה וכו' · דהא לרבנן טרופאי אין חילוק בין שלימה לחתוכה ואפ"ה מכשרי · וכן שם בסימפונא רבה דכבדא מסקינן בש"ס דכשר ולא חילקו בין קופא לבר ובין וכו' [הגר"א]:

סי' לז (א) ריאה שנמצאו וכו' · בפ' א"ט (דף מ"ח סוף ע"א וריש ע"ב) בעי מיניה רבב"ח משמואל העלתה למחין מהו א"ל כשרה · א"ל אף אני אומר כן אלא שהתלמידים מזדנזין בדבר [פי' מגמגמים] דא"ר מתנא מליא מוגלא טרפה א"ל ההיא בכוליא איתמר [עכ"ל הש"ס] ופרש"י למחין היינו מליא מוגלא · ותו איתא התם [ע"ב] אמר רבא כי הוי מסגינן בתריה דר"כ בשוקא דגלדאי [פי' רצענין] וא"ל בשוקא דרבנן חזו הנך דקיימי טיגרי טיגרי ולא א"ל ולא מידי [עכ"ל הש"ס] ופרש"י כנדי למחים גדולים כבדים [וי"ג ככדים בב' כפי"ן] בריאה · טיגרי למחים גדולים מכנדי וכבר הוקשו כסלע ואלו הן אותן המצויות בבהמות שלנו ואין מראיהן דומין לריאה אלא דומין כמראה מוגלא · ולאו היינו אטום בריאה דאטום אין שם למח ואינו משתנה מן הריאה אלא שאינו עולה בנפיחה [עכ"ל רש"י]: (ב) אם היו מלאים רוח · זהו כנדי [שמוזכר בש"ס שהבאתי בס"ק הקודם] הגר"א: (ג) או מים זכים או ליחה · זהו למחים וכמש"כ בש"ס [הנ"ל בס"ק א'] אלא שהתלמידים מזדנזין בדבר דא"ר מתנא מליא מוגלא טרפה [הגר"א]: (ד) או ליחה יבשה · זהו טיגרי [שמוזכר בש"ס שהבאתי בס"ק א'] ופרש"י שם [העתקתי בסוף ס"ק א' שכתב וכבר הוקשו כסלע וכו' ואין מראיהן דומין לריאה אלא דומין כמראה מוגלא וכו' ע"ש] [הגר"א]: (ה) ואם נמצאת בהם ליחה סרוחה וכו' ה"ז טרפה · זהו שיטת הרי"ף ורמב"ם וכגירסתם בפא"ט (דף נ"ה ב') [הובא דבריהם ברא"ש פ' א"ט סי' מ"ה ע"ש] אלא אי איתמר הכי איתמר יש כשר בזה ובזה [פי' בריאה ובכוליא] מים זכים · יש פסול בזה ובזה לקותא · יש כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא · יש פסול בריאה וכשר בכוליא נקב · ומים זכים דכשרין כאן וכאן [בריאה ובכוליא] לא אמרן אלא דזילי אבל עכירי טרפה · וכי זילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טרפה [עכ"ל הש"ס לגי' הרי"ף ורמב"ם] מוכח לגי' זו דגם בריאה פסול בעכורים או סרוחים ועי' ס"ק ו' אכתוב שיש גירסא אחרת בש"ס ולדבריהם כשר בריאה אפי' עכורים או סרוחים ע"ש: (ו) ורבים מכשירין · הוא כמש"כ הרא"ש [פא"ט סי' מ"ה] שגורס בש"ס פא"ט (נ"ה ב') כגי' רש"י שם אלא אי איתמר וכו' יש כשר בריאה ופסול בכוליא · פסול בריאה וכשר בכוליא [ול"ג פסול בזה ובזה לקותא] [ומפרש בש"ס] יש פסול בריאה וכשר בכוליא נקב · כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא · ומים זכים דכשרין [ולא גרסינן כאן וכאן] לא אמרן אלא דזילי אבל עכורין טרפה וכי זילי נמי לא אמרן אלא דלא אסרוחי אבל וכו' וקאי האי לא אמרן אכוליא [דבכוליא טרפה אי עכירי או סריחי אבל בריאה כשר בכוי אפי' עכירי או סריחי] וכתב שם הרא"ש דאפי' לפי גירסא הראשונה [שהעתקתי בס"ק ה'] שגורסים ומ"ז דכשרים כאן וכאן לא אמרן אלא וכו' יש ג"כ לדחוק דקאי רק אכוליא ומש"א

ומהרי"ל ועו"ש וע"ל סי' ל"ו ס"ז) **א** (ז) וכן המנהג להכשיר **ב** בועות בכל ענין אם אינן סמוכות:

סעיף ב ג (ח) אם סירכא תלויה יוצאת ד מן הבועה טרפה

ומ"ז כשרין כאן וכאן ליסנא דגמרא דלעיל נקט · ודחה הרא"ש דברי הרי"ף משום דסתם מוגלא היא ליחה סרוחה · ולא עדיפי נמ"ז עכירי או סריחי וגם ריאה שנשפכה כקיתון (דף מ"ז ב') מסתמא המיחוי עכור ומ"מ כשרה · וגם הני אמוראי דהוו כנגדי וטיגרי [פא"ט מ"ח ב' וע"ל ס"ק א'] ולא אמרו ולא מידי ולא חשו לבודקן אם הם עכורים או סרוחים אלא ודאי דלא קאי אלא אכוליא וכן עמא דבר [עכ"ל הרא"ש בקולר וע"ל סי' ל"ו ס"ז מש"כ עוד בזה] וכ"ה דעת הרשב"א ור"ן וש"פ וכתב בד"מ ס"ק א' דכן ראוי להורות דרבים הם וכתראי אינון ע"ש : (ז) וכן המנהג להכשיר · משמע דמכשיר אפילו בלא הפ"מ · ואע"ג דלעיל סי' ל"ו ס"ז גבי ריאה שנימוקה פסק הרב רמ"א דדוקא במקום הפ"מ יש להכשיר בעכורים וכו' י"ל דהתם איכא נמי חששא דסימפונות דצריכים בדיקה אם לא נימוהו [ש"ך ס"ק א'] אבל הכא בבועות קיי"ל דלא בעי בדיקת הסימפון דלא כהרמב"ם [הובא בטור כאן ע"ש] דמצריך גם בבועה בדיקת הסימפון והרשב"א והר"ן [הובאו בב"י כאן] דחו דבריו דהתם [בריאה שנימוקה] כיון דנימוק בשרה מבפנים ונתקלקל כ"כ חוששין לקילקול הסימפונות אבל בבועות לא איתרע הריאה כ"כ [ובר"ן איתא בזה"ל אבל באבעבועות הגדלות בין עור לבשר אין חוששין לנקובת הסימפונות עכ"ל] וכתב הב"י שכ"ד הרי"ף ורא"ש וש"פ שלא הזכירו דין דבדיקת הסימפונות בבועות והסכים כן להלכה ודלא כרמב"ם משום דיחיד הוא בדין זה ע"ש · והנה בשפ"ד ס"ק א' הקשה למה באמת בבועה שהיא בעומק [ולא רק בין עור לבשר] למה לא ניחוש לסימפונות דהא הר"ן כתב הטעם [העתקתיו לעיל בסמוך] דאין חוששין משום דבועות בין עור לבשר הם גדלים · וא"כ בבועה שהיא באמת בעומק [ולא רק בין עור לבשר] למה לא ניחוש וליבעי בדיקת הסימפון הא שלט הרקבון בעומק בבשר והא בריאה שנימוקה אף במקצתה חיישי' לסימפונות כדמשמע מש"ך סי' ל"ו ס"ק כ"א ע"ש [עכ"ל שפ"ד בקולר] ולפענ"ד לא ידענא תמיהתו דהא גם בריאה שנימוקה [דחיישי' לסימפונות] דוקא שנימוק מעבר אל עבר מצד זה לצד זה אז חיישי' הא אם אינה מעל"ע לא חיישי' דז"ל הש"ך בסי' זה ס"ק כ"ט אבל אי לא שפכי כשרה וטעמא דאז לא דמי לנשפכה כקיתון וליכא למיחש לסימפונות [ובס"ק ל"מ"ד כתב וז"ל ואע"ג דבסי' ל"ו ס"ז כתב בהג"ה דוקא במקום הפ"מ יש להכשיר בעכורים וכו' היינו משום דהתם נשפכה כקיתון מצד זה לצד זה ומטעמא דחשש סימפונות וכו' אבל הכא כיון דלא שפכי אהדדי ל"ד לנשפכה כקיתון · עכ"ל ש"ך] מבואר להדיא בש"ך הנ"ל דגם בריאה שנשפכה דוקא שנשפכה מעל"ע חיישי' לסימפונות אבל לא נשפכה מעל"ע לא חיישי' לסימפונות וכ"כ רש"ל ביש"ש פא"ט סי' ל"ז דאפי' אותן בועות הגדלות בבשר גופא ויש רקבון בבשר אפי"ה אין צריך בדיקת הסימפון וכמש"כ משבצות ס"ק א' בשמו וע"ש שכתב שכ"מ מט"ז ס"ק א' ע"ש [ומה דדייק השפ"ד ס"ק א' ממה שכתב הש"ך סי' ל"ו ס"ק כ"א אפי' כולה · משמע דה"ה מקצתה צריך בדיקה ע"ש י"ל דכוונת הש"ך מקצתה בשטח אבל בעומק בעינן דוקא מעל"ע וכמש"כ לעיל והוכחתי כן מש"ך עצמו ובבועה מעל"ע חיישי' באמת לחששא דסימפונות לדעת הש"ך בס"ק כ"ח ע"ש] · ובכ"ז לדעת הש"ך בס"ק כ"ח דמדמי בועה מעל"ע לריאה שנשפכה וכו' אבל התב"ש ס"ק ל"ט ופלתי ס"ק ג' חולקים על הש"ך וסוברים דגם בועה מעל"ע ל"ד לריאה שנשפכה כקיתון משום דהתם גוף הבשר נתקלקל ונחסר ממנה וע"כ חיישי' לסימפונות אבל בבועה מעל"ע נדחקים הבשר והסימפונות לצדדים והמוגלא הוא מחמת מכה ואינו מבשר הריאה עי' בדבריהם · ולשיטתם בודאי אין מקום לקושיית השפ"ד דבבועה שאינה מעל"ע בודאי מכ"ש שלא חיישי' לסימפונות · שוב מצאתי שגם בלבוש"ר ס"ק א' השיג על השפ"ד בזה ומסיק דבועה הן יחידית והן הרבה בועות אם יש בהם מוגלא עכורה או מים עכורים וסרוחים ואפילו עומדים בעומק מאד אם אינם מעל"ע אין צריך לבדיקת הסימפונות ע"ש : (ח) אם סירכא תלויה יוצאת וכו' · כן כתב ב"י כאן ובסי' ל"ט בשם הרא"ד שאם סירכא תלויה יוצאת מן הבועה טרפה ולא אמרי' דדופן מגין עליה ואפי' באונא [עכ"ל] ובב"י בסי' ל"ט ביאר טעמו שהרי גבי ריאה שנסרכה לדופן אמרו והוא דסביך בבישרא והאי לא סביך ולא סריך הלכך איכא למיחש לה שהבועה מעידה על הנקב תדע שריאה הסמוכה לדופן פא"ט (דף מ"ח א') אר"י ב"מ אר"כ אין חוששין לה [אבל] אם העלתה צמחים חוששין לה · וכ"כ הרוקח כ"מ שיש סרוכת חוט בבועה טורפין אותה [עכ"ל ב"י בסי' ל"ט] ורש"ל כתב דלא אמרי' דופן מגין אלא על חלקת הריאה שאז היא מתדבקת יפה משא"כ בבועה הבולעת וכתב ש"ך וכ"ש לדידן דקיי"ל

סי' לז **א** וכן המנהג להכשיר וכו' · כאן אפי' בלא הפ"מ מכשירין בעכורים או סרוחים ולא דמי לסי' ל"ו ס"ז [ששם אינו מכשיר בזה כ"א בהפ"מ] משום דהתם איכא חששא דסימפונות אבל הכא בבועות ליכא חששא דסימפונות [ש"ך] כיון דאינן מעל"ע · וכן הלכה דאפילו הרבה בועות ואפי' הם עכורים או סרוחים ואפי' הם בעומק הרבה בבשר הריאה [ולא בין עור לבשר לבד] מ"מ אם הם אינם מעבר לעבר אין צריך לחוש כלל לסימפונות ואין צריך בדיקה כלל [לבוש"ר ס"ק א' וכ"ד רש"ל וכ"מ מש"ך וט"ז] וכן כלפע"ד עיקר ודלא כשפ"ד ס"ק א' שמפקפק בזה ועי' מ"ח ס"ק ז' : **ב** בועות בכל ענין · לכאורה זה לשון יתר והל"ל וכן המנהג להכשיר · וי"ל כוונת רמ"א למימר דלא תימא דדוקא בעומדים בשיפולי במקום שאין שם סימפונות · אבל בעומדים רחוק ד' אצבעות מהשיפולי דשם יש סימפונות [עי' רמ"א בס"ה] חיישי' לסימפונות וע"כ סיים להכשיר בועות בכל ענין פי' אפי' אם הם עומדים באמצע במקום הסימפונות מכשירים ג"כ [שפ"ד ס"ק א'] וכמש"כ בס"ק הקודם דבבועות שאינן סמוכות אפי' עומדים בעומק וגם עכורים וכו' לא חיישי' כלל לסימפונות אם אינן מעל"ע: **ג** אם סירכא וכו' · א) ואם הסירכא תלויה שעל הבועה עוברת ע"י מיעוך ומשמוש יש דיעות באחרונים בזה והכרעת השמ"ח ס"ב להכשיר בזה בהפ"מ כי תלויה דאזלא ע"י מיעוך לא מיקרי ריעותא כלל [וכ"כ לבוש"ר ס"ק ט' בשם טוב"י ע"ש] אכן שמהמיר בזה תע"ב [שמ"ח שם] · אמנם נלפע"ד דדוקא אם היה המיעוך כד"ת לגלגל בין האצבעות אבל אין להקל בזה ע"י מיעוך הנהוג בינינו כי די הקולא להקל בריעותא אחת [במיעוך הנהוג עתה] ולא להקל ח"ו בב' לריעותא · ב) ודבוקה למקום אחר בודאי לא מהני מיעוך · גם דבוקה מטיגרי לא מהני מיעוך כמפ"ל ס"ק ה' וע"ש שיש מתירים בהפ"מ דבוקה מטיגרי · ג) סירכא היוצאת מן הבועה דבין אונא לאונא למטה מהליין אין זה נקרא ב' לריעותא וכשר ודוקא אם אין חלון הא אם יש חלון הוה ב' לריעותא (ט"ז ס"ק ג' ונה"ך שם) · ד) וסירכא היוצאת מן הבועה שבין אונא לאומא למטה מהליין אפי' בלא חלון טרפה (ט"ז שם) דהוי ב' לריעותא משום דיש אוסרים סירכא בין אונא לאומה ואף דלא קיי"ל כן מ"מ ריעותא מיקרי: **ד** מן הבועה · א) ואם הבועה היא של מ"ז נחלקו האחרונים בזה · דעת הב"ח וש"ך ס"ק ג' דלמ"ד דמכשרי סמיכי במ"ז ה"ה דמכשרי סירכא תלוי' מבועה במ"ז [דס"ל דמ"ז לא הוי ריעותא כלל וכ"ד הר"ן] אבל הט"ז ס"ק ג' כתב דאפי' מ"ז הוה לקותא ומצטרף לב' לרעותא וטרפה ובהפ"מ יש לסמוך על הב"ח וש"ך [לבוש"ר ס"ק ז'] · ב) וה"ה כל ריעותא העומדת על בועה דמ"ז יש להקל בהפ"מ · וריעותא העומדת על בועה מליאה רוח יש להכשיר אף בלא הפ"מ [לבוש"ר ס"ק ז' ושפ"ד ס"ק ע'] · ג) אבל בועה דמ"ז או מלא רוח וסירכא דבוקה יוצאת ממנה טרפה ולא מהני אפי' מיעוך ומשמוש [כ"ז מלבוש"ר ס"ק ז' ע"ש הטעם] וכן כתב הפ"ת ס"ק א' בשם דגמ"ר דבדבוקה אפי' מבועה מ"ז טרפה ולא מהני מיעוך · ד) עוד כתב פ"ת שם בשם דגמ"ר דדוקא בועה ממ"ז וסירכא תלויה יוצאת ממנה יש לצדד להקל [בהפ"מ כמש"כ לעיל סוף אות א'] אבל ב' בועות דסמיכי במ"ז וסירכא תלויה יוצאת מתחת מהם ודאי טרפה משום ב' לריעותא אפי' במקום שמכשירים סמיכי במ"ז · ה) סירכא העוברת ע"י מיעוך ומשמוש העומדת במקום שנקלף עור העליון קצת יש לטריף משום תרתי לריעותא [פ"ת ס"ק א' בשם ת' ג"ש סי' מ"א] · ו) ריאה שנסרכה לכיס והסירכא היתה מלאה דם עד שבמקום הסירכא נתמלא כל סביבותיה מראה דם [כל"ל בט"ז וכ"כ בס' זר זהב] טרפה ולא מהני מיעוך ומשמוש משום דדם זה בא מריאה שניקבה ואע"ג דלא מבלבן טרפה כי אין הבדיקה מועיל במקום שיש ספק איסור (ט"ז סוף ס"ק ג') · ז) וכתב פ"ת ס"ק ב' בשם תשו' ב"א סי' י"ט דה"ה בסירכא תלויה מלאה דם טרפה [וכ"כ בשמ"ת סי' ל"ט ס' כ"ט דסירכא תלוי' שיש דם בתוך הסירכא או שהיא מתנפחת ע"י נפיחת הריאה ודאי ניקבה הריאה ולא מהני מיעוך ומשמוש בזה ע"ש וע"ל סי' ל"ט בי"א ס"ק ל"ז אות א' ב'] ואפי' אם אחר שמתירין הסירכא תלויה נמצא תחתיה שלם ויפה ובודקין אותה ואין מבלבן אפי"ה טרפה גם בהפ"מ ובעת הדחק דודאי נקב יש כאן ע"ש · ח) עוד כתב פ"ת כאן ס"ק ב' בשם ת' ב"א ח' יור"ד סי' י"א בסירכא דבוקה היוצאת ממראה אדומה והמראה חוזר למראה ריאה אחר נפיחה ע"ש שמפלפל אי הוה תל"ר [עכ"ל פ"ת] ואע"ג דכל מידי דריאה כשהיא נפוחה משערינן מ"מ מצאתי בס' בית אפרים [זה עצמו שהובר הת' ב"א] בדיני תל"ר שלו סעיף שמ"ך שסובר שאודם בריאה עם עוד ריעותא עליה על האודם הוה תרתי לריעותא אף אם המראה מתלבן ע"י נפיחה וע"ש בר"א סוס"ק ס"ז סברתו כיון שיש על האודם עוד ריעותא מסתמא בא האודם ע"י חולי ולא מתולדה ולא הדרא בריא וע"ש שמשמע להדיא מדבריו דאפי' בסירכא תלויה היוצאה מאודם כה"ג ג"כ טרפה מטעם תל"ר ע"ש · [ועי' במ"ח בדיני תל"ר ס"ק ק"א בשם תשו' ב"ד שחולק על הב"ה בזה ובוכר דאם מתלבן ע"י נפיחה לא הוה

ה טרפה: הג"ה ו וה"ה בועה העומדת במקום שאר ריעותא אע"פ דכשר בלאו הכי ז כגון בגבשושית או במקום דמשמעת קול או שהבועה בעצמה משמעת קול טרפה (מ"כ):

סעיף ג (ט) אם יש בה ח שתי אבעבועות סמוכות זו לזו

הוה ריעותא כלל ע"ש · ט) אם נמצא קרום שלישי על הריאה מלבד ב' קרומי הריאה ואחר שהסירו את הקרום הג' העליון ראו שמזיע הריאה טיפים של זיעה כחודה של מחט ומראה הטיפין אדום כדם וכשמקנחין את הזיעה חוזר ומזיע [אבל אם אחר שיצא דם בראשונה ונתקנח שוב אינו יוצא יותר ואינו מבלבן יש להכשיר בהפ"מ · מנה"ז בתל"ר שלו אות ק' והעתקתיו במפתחות לתל"ר שלי אות ק' ע"ש] ובדקו בפושרין ולא מבלבן מ"מ טריפה [סמ"ע שורש ד' ענף ג' ס"ק י"ח והשיג שם על ס' לבש"ר בסי' ל"ט ס"ק ר"ג מש"כ בזה ע"ש] וגם בשו"ת בית אפרים ח' יור"ד סי' י"ט השיג על הלבש"ר בזה ומטריף ג"כ בזה הביאו בקולר בפ"ת סי' ל"ט ס"ק כ"ג ע"ש · אך כתב שם בסמ"ע אם יש לתלות שמה שמזיע הוא ע"י שהסיר הקרום בחוזק ועי"ז נעשה נקב ומחמת זה מזיע אז יש להכשיר (עכ"ל) ובס' מנחת הזבח בדיני תל"ר שלו אות ק' סי' קכ"ד סעי' א' ס"ק ב' חולק עליו ומטריף אף שקלף בכח · מטעם דהא הקרום צריך בדיקה לקלוף בנחת א"כ כאן שקלף בכח לא היה לו בדיקה ע"ש · ועי' בתשו' ב"א הנדפסים סוף ספרו ב"א סי' כ"ד וסי' כ"ח משמע שם לכאורה כדברי ס' מנה"ז הנ"ל · ועי' בפנים בס' ב"א סי' ל"ו סעי' מ"ג וסי' ל"ח סעי' ע"ג ע"ש שמצא שיש חילוק · שקודם שנבדק ויצא בהיתר אין לתלות · אבל אם אחר שנבדק ויצא בהיתר ואחר חלי שעה משמשו עוד בריאה והתחיל לצאת דם אז הדין כך אם בבירור לא משמשו בכח יש להחמיר · ואם יש ספק בידם אם משמשו בכח או בנחת אז יש לתלות שאחר שיצא בהיתר לא דקדקו בזה ומשמשו בכח וכשר ע"ש · ועי' מש"כ בי"א סי' ל"ח ס"ק ע"ו אות ב' ואות ד' ובסי' ל"ט בי"א ס"ק ס"ח אות ט' ובמ"ח סי' ל"ט ס"ק ע"ד שם כתבתי דאפשר לומר דלא כמנה"ז בזה אלא דבקרום שהוא רק על מקום א' בריאה שפיר יש לתלות אם הסיר את הקרום בחוזק משום דבררתי שם דבקרום הבדיקה הוא רק חומרא בעלמא ע"ש · שוב מצאתי בשו"ת שאילת שמואל (להג' מוהרש"א אבד"ק קארלין) שהעלה להקל במזיע טיפי דמים מהמת שנתברר לו ע"י שו"ב מומחים שבא הזיעה מסימפונות דקים שהם בין עור א' לקרום ב' וע"כ אם יש במקום שמזיע טיפי דמים הנ"ל סימפונות הנ"ל בין קרום א' (של הריאה) לב' יש להקל · ובפרט היכי שיכולים לתלות שבא הזיעה מחמת שקלף בכח [עכ"ל הג' הנ"ל בקולר] ובמפתחות שלי לתל"ר אות ק' בהג"ה שם העתקתי לשונו בשלימות ע"ש · י) כתב ט"ז ס"ק ח' בשם מ"כ אם נקלף עור העליון של הבועה דהיינו עור הריאה טרפה [וה"ה אם ניקב עור העליון של הבועה ג"כ טרפה · שמ"ח סעיף י"א ומשבצות ס"ק ח'] מפני שעור התחתון של הבועה הוא עור הבא מחמת מכה ואפי' בבועה יחידית טרפה אפי' במים זכים (עכ"ל ט"ז) ועי' באות שאחר זה · וכתב שם במשבצות דלכאורה קשה מאי חידש הט"ז בזה הא זה מפורש ברמ"א סי' ל"ו ס"ב (ועי' מש"כ באות שאח"ז בשם לבש"ר בזה) ואפשר דנתכוין הט"ז למש"כ הבל"י ס"ק א' וז"ל בועה ישנה שנתמסמס ביד · והיינו שנקלף עור העליון במשמוש היד טרפה עוד כתב שם בבל"י בועות שנקלפו מעל הריאה והריאה תחתיה שלימה טרפה עכ"ל בל"י · וכן מצאתי בכנס"ג וכן הלכה · משבצות ס"ק ח' וכ"כ בלבש"ר ס"ק ב' וע"ש שכתב טעם לזה · וסיים שם בלבש"ר דזה הוה ודאי טרפה והחלב אסור עד ג' ימים כדין הוגלד פי המכה · עכ"ל ע"ש · יא) ובלבש"ר ס"ק פ"ה כתב דבנקלף עור א' מן הבועה או ניקב הוה טרפה אלא מטעם ב' לריעותא · ולכך במים זכים יש לצדד ולהקל בהפ"מ · אבל אם נקלף ב' העורות ודאי טרפה וא"כ אף במ"ז טרפה ואף במקום הפ"מ · וכתב דזה כוונת הט"ז דמטריף אף במ"ז על נקלף ב' עורות ומתורץ בזה קושיית המשבצות שהבאתי באות שלפני זה מאי חידש הט"ז ודוק: **ה טרפה** וה"ה בועה וכו' · מזה למדו הבודקים להטריף בכ"מ שיש ב' ריעותות · ול"ד לסירכא תלויה היוצאת מטינרי שכשר כמש"כ רמ"א בסי' ל"ט ס"ח משום דטינרי אין ריעותא ואין עליו שם לקותא כלל [ע"ז כאן ס"ק ג'] אבל סירכא דבוקה למקום אחר היוצאת מטינרי טרפה (ע"ז בסי' ל"ט ס"ק י"ג) ולא מהני בזה מיעוך ומשמוש · משום דמיעוך בלא"ה קולא גדולה היא ובהצטרף אליה עוד ריעותא כל דהו דטינרי (דמ"מ טינרי ריעותא כ"ד מיקרי) טרפה (שמ"ח כאן ס"ב) ובס' ב"א בדיני תל"ר שלו ס' ע"ו מיקל בהפ"מ דבוקה מטינרי ע"י מיעוך וע"ש בר"א ס"ק כ"א: ו וה"ה בועה העומדת וכו' · פי' כמו שסירכא תלויה יוצאת מבועה טרפה משום דה"ל ב' לריעותא א"כ ה"ה בגבשושית וכה"ג · ומהו גבשושית נתבאר לעיל סי' ל"ה ס"ה בהג"ה (ש"ך ס"ק ד') גם הט"ז ס"ק ג' כתב דמזה למדו הבודקים להחמיר בכ"מ שיש ב' לקותות וכו' והעתקתי דבריו בס"ק ג' ע"ש: ז כגון בגבשושית · אבל אם משתנית למראה ריאה כשרה [עכ"ל מ"כ שבד"מ] פי' אם עור הבועה משתנית למראה ריאה אע"ג דעומדת בגבשושית או שאר ריעותא כשר כיון דיש בו מראה ריאה לא הוה לי' אלא חסרון מבפנים [ש"ך ס"ק ה'] ופי' בתב"ש ס"ק ז' ובשמ"ח ס"ד דדוקא שיהיה קצת בשר תחת העור דאז אפי' אם גבוה מבשר הריאה ה"ל חסרון מבפנים · אבל מראה ריאה לחוד לא מהני וכ"כ בס' ב"א בדיני תל"ר שלו סי' כ"א ע"ש וכשיש בשר עליה אחר המשמוש אפי' הוא עדיין גבוה יותר מבשר הריאה מ"מ כשר דאינו אלא גבשושית לחוד ולא בועה על הגבשושית [שמ"ח שם]: **ח שתי אבעבועות סמוכות וכו'** · אפי' אם הם קטנות מאד מ"מ אם הם נראים לעין אחר הנפיחה אם הם קרובים למטה בשורש שלהם טרפה [ב"א ס"ח וע"ש בר"א ס"ק ז'] · וכן מצאתי אח"כ בתשו' מהר"ם ב"ר ברוך ח"ג שנדפס מחדש מכתב יד ישן שכ' כן להדיא וע"ש שהביא ראיה ע"ז [ועי' במ"ח סק"ע כתבתי שיש חילוקי טעמים בהפוסקים על דין ב' בועי דסמיכי דטרפה · וכתבתי שם שיוצא חילוקי דינים בין הטעמים · והעולה משם לדינא אם אין נוגעים הב' בועות לא למטה בשרשם ולא למעלה כשר ואם נוגע למטה ולא למעלה או למעלה ולא למטה דין זה תלוי בחילוקי הטעמים ויש להחמיר · אמנם במלאות רוח אם רק קרובים למטה ולמעלה מרוחקים יש לצדד

דקיי"ל דלעולם אין הדופן מגין וטרפה כמש"כ רמ"א בסי' ל"ט ס' י"ח: (ט) אם יש בה שתי אבעבועות סמוכות וכו' · בפא"ט (ריש ד' מ"ז) אמר רבא הני תרתי בועי דסמיכי להדדי לית להו בדיקותא · חדא ומתחזי כתרתי (ואם אחת היא ונראה כמין סדק באמצעיתה ודומה לב' · רש"י) מייתינן סילוא [פי' קוץ · רש"י ע"ש] ובזעינן לה [בא' מצידיה · רש"י] אי שפכן להדדי חדא היא וכשרה ואי לא תרתי נינהו וטרפה [עכ"ל הש"ס שם] ועי' רש"י שם ד"ה תרתי בועי וכו' כתב הטעם וז"ל קים לי' לרבא דאינן סמוכות אלא מחמת נקב שהי' בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו (עכ"ל רש"י) וכה"ג כתב ברא"ש פא"ט סוף סי' י"ד ע"ש וכ"ד הרא"ה בבד"ה · והרמב"ם פ"ז מה"ש פי' הטעם שהדבר קרוב שיש נקבים ביניהם ואין להם דרך בדיקה [עכ"ל] ורשב"א ור"ן ורי"ו פירשו הטעם כיון שסמוכות זו לזו מתוך שכ"א דוחקת את חברתה סופו של עור לינקב וה"ל כאילו ניקב מעכשיו · וכתב ש"ך ס"ק ו' וכהנך גווני דכשר ב' בועי דסמיכי ליכא כל הנך טעמי · והנה הנ"מ בין הני טעמי כתב במשבצות ס"ק ד' אם בתחתיהן הם סמוכות וברא‍שן פרודות · לרש"י ולרמב"ם טריפה · ולרשב"א ור"ן כשרה · ואם בתחתיהן מרוחקים כרוחב קש ולמעלה מקורבי' וסמוכי' לרשב"א טריפה ולרש"י ולר"מ כשרה ובועי וטינרי לרש"י ולר"מ [ולרא"ש ולרא"ה] כשרה דדוקא בב' בועי סמיכי גמירי דהוה לקותא ולא טינרי ובועה ולרשב"א [לדעת הט"ז ס"ק ד'] אסורה דדוחקות זה את זה ועי' נה"ך שם שמיישב דברי רמ"א [בסוף סעי' זה] שמכשיר בזה וכתב נה"ך שאף לרשב"א כשר · ועי' פר"ח ס"ק י"ח שדחה דבריו וחולק גם על רמ"א וסובר דלרשב"א [דהטעם דדוחקות זא"ז] טריפה בועי וטינרי הסמוכים ועי' כרו"פ שמיישב דברי רמ"א ע"ש · עוד יש נ"מ במים זכים או מלאות רוח אם נאמר כטעם רש"י ור"מ דלקותא היא · אפשר במ"ז לא הוה לקותא · ולהרשב"א הנהו נמי אפשר דדוחקות זא"ז · ולענין דינא הנה השמ"ח ס"ז וס' י"א האריך ותוכן דבריו דאם לא נגעי אהדדי למעלה ולא למטה ויש רוחב קש [ובהפ"מ ב' חוטי שער] מותר לכ"ע · ואם הם קרובים למעלה או למטה אסור [משום דיש להחמיר כשיטת רש"י · וכשי' הרשב"א] וב' בועות דסמיכי במ"ז בהפ"מ וצורך גדול יש להכשיר · ומשוה שם בשמ"ח מלאות רוח למ"ז [וזה דלא כש"ך ס"ק ט' ועי' מש"ל במ"ח ס"ק י"כ] · ומשבצות ס"ק ד' כתב דיש חילוק דאם למטה קרובות ולמעלה מרוחקים במ"ז לקותא הוה ובמליאות רוח לאו לקותא הוה ויש לצדד ולהקל · וטינרי ובועי הסמוכים לא הקיל [בשמ"ח] אלא בהפ"מ דוקא [עכ"ל משבצות שם] אבל עיין בשמ"ח סוף ס' י"א וכתב"ש ס"ק כ"א לא הקיל בהפ"מ כי אם שבשרשם אין הפסק ומשפעין והולכין עד שלא נגעי אהדדי מסורש ואילך · אבל אי נגעי אהדדי למעלה משמע שם מדבריו דלגמרי מטריף [כדעת הרשב"א] ואפילו בהפ"מ וגם הפר"ח ס"ק י"ח חולק על רמ"א ומטריף בועי וטינרי הסמוכים [הבאתיו לעיל] · אמנם לפע"ד נראה דיש להקל בהפ"מ בבועי וטינרי הסמוכים אפי' נגעי אהדדי למעלה משום דבהפ"מ יש לסמוך אשיטת רש"י ורמב"ם ורא"ש ורא"ה שהבאתי לעיל · ובפרט שרמ"א ונה"ך וכרו"פ מסכימים ג"כ לרמ"א ושוב מצאתי שגם בלבש"ר ס"ק י"ט וס"ק

לזו אסורה ט (י) אפילו מליאות מים זכים (יא) ואם היא אחת ונראית כשתים נוקבים אותה באחת מצדיה י אם שופכות למקום אחד אחת היא וכשרה ואם לאו שתים הם וטרפה והני מילי כשיש בהם מוגלא או מים יא (יב) אבל אם הם (יג) צמחים קשים ·

הג"ה וה"ה מורסא שבריאה דהיינו יב שקרום הריאה מכסה אותה ואינה גבוהה מבשר הריאה (מהרי"ו ושארי אחרונים) **אע"ג דסמיכי אהדדי כשרה:**

הג"ה ולא מיקרי סמיכי אלא שאין ביניהם יג (יד) כשני חוטי שער לאחר שנפחו הריאה (תוס' והג"א ועו"פ) והוא שיהיה במה שמפרים ביניהם יד מראה ריאה (מ"כ וכד"י בשם מהרא"ק) טו (טו) ויש מכשירין אפילו שני בועי דסמיכי אם המים שבהם טז זכים וצלולים ומתוקים (רשב"א וריב"ש ומרדכי ומהרי"ו ועו"פ) יז ויש לילך בזה (טז) אחר המנהג (ד"ע) או לפי ענין ההפסד יח ושעת הדחק · ובועי בשיפולי ריאה ובמים זכים יט דינן
כמו

וס"ק למ"ד הקיל ג"כ בהפ"מ כרמ"א בזה ע"ש: (י) אפילו מליאות מ"ז כו' · כ"כ הרא"ש פא"ט סי' כ"ו [גבי ריאה שהעלתה למחים] וז"ל ולא מטריפים אלא ב' דסמיכי להדדי ואפילו אי מליאים מים זכים [טריפה] ודלא כרשב"א וריב"ן שכתבו דלא מיטרפי ב' בועי דסמיכי אלא מליא מוגלא · ודקדקו מדנקט בועי משמע שמליאין מוגלא מלשון פרח אבעבועות והקשה ר' מאיר על דבריהם הא דקאמר הכא אמאי דקאמרי בש"ס דמליא מוגלא טריפה דהיא בכוליא איתמר · ואמאי לא מוקי לה אף בריאה לענין ב' בועי דסמיכי · אלא ודאי דאין חילוק בריאה אף לענין ב' בועי דסמיכי בין מ"ז ובין מוגלא ואף במ"ז שייך לישנא דבועי כדכתיב מים תבעה אש ולשון מבועי מים · ואף בלשון משנה מקואות פ"י מ"ד [הטבילן נגובים עד שיבעבעו] ויגוחו מבעבוען [עכ"ל הרא"ש שם]: (יא) ואם היא אחת ונראית כב' וכו' · פא"ט (דף מ"ז א') חדא ומתחזי כתרתי מייתינן סילוא ובזעינן לה אי שפכן להדדי חדא היא וכשרה · ואי לא תרתי נינהו וטרפה [עכ"ל הש"ס] וע"ל ס"ק ע' הבאתי פרש"י ע"ז: (יב) אבל אם הם צמחים קשים · עי' תוס' (מ"ז א') ד"ה וא"ל טריפה · וז"ל וכתב ר' יהודה דוקא בועות שיש בהם מוגלא אבל למחים קשים אפילו סמיכי כשרה וכן פי' ר' שמואל [עכ"ל תוס'] וכ"כ בהג"א סוף סי' י"ד בשם ר"י סילראי"ן ובשם ר' יעב"ץ וכ"כ המרדכי וכתב ב"י שאף להרא"ש דס"ל דגם מ"ז חשיבי בועה · מ"מ מודה בלמחים קשים דלא מיקרי בועה · וכתב ש"ך ס"ק ט' בשם הב"ח דגם מלאות רוח לא מיקרי בועה וכשר בסמיכי והסכים הש"ך עמו וכתב דגם הרא"ש שאוסר במ"ז [הבאתי בס"ק הקודם] סברתו דגם מ"ז נקרא בועה דכתב מים תבעה אש וא"כ במלאות רוח ליכא למימר הכי [עכ"ל הש"ך] ובשמ"ח סוף ס"ט ובתב"ש ס"ק י"ט חולק עליהם והביא כמה ראיות דגם מלאות רוח מיקרי בועה וכ"ה לשון הרמב"ם [ובש"ע ס"א] שכתב ריאה שנמלאו בה אבעבועות וכו' אם היו מלאים רוח וכו' אלמא דג"ז נכלל בכלל אבעבועות שפתח וא"כ העלה דבמקום שאוסרים במ"ז בסמיכי אוסרים ג"כ במלאות רוח [ועי' מ"ח ס"ק ט"ת] והכרעת הלבש"ר כתבתי בי"א ס"ק י"א ע"ש: (יג) צמחים קשים · עי' מש"כ בי"א ס"ק י"א דדוקא אין בהם טיפת ליחה כלל וכו' ע"ש · וזה הוא דעת הרמ"א בתשו' שהביא הש"ך ס"ק ח' דטיגרי אין בו ליחה כלל רק מראהו מראה מוגלא · אלא שלשון הש"ך מגומגם קצת וכבר תיקן שם הספ"ד לשונו וכתב דכונתו דדוקא דאין בו שום טיפת ליחה הא יש בו אפילו קצת דינו כבועה וכן משמע קצת ברש"י פא"ט (דף מ"ח ב') ד"ה טיגרי למחים גדולים תכנדי וכבר הוקשו כסלע וכו' ואין מראיהן דומין לריאה אלא דומין כמראה מוגלא ולאו היינו אטום בריאה דאטום וכו' אינו משתנה מן הריאה [עכ"ל רש"י] משמע מלשונו שהוקשו כסלע שאין בו ליחה כלל ועוד מדנחית לחלק בין טיגרי לאטום דטיגרי מראהו מראה מוגלא ואטום מראהו מראה ריאה · ולא קאמר דטיגרי יש בו מוגלא ואטום אין בו מוגלא משמע דגם טיגרי אין בו טיפת ליחה וכן הסכימו כל האחרונים והשיגו על רש"ל בזה: (יד) כשני חוטי שער · עי' תוס' פא"ט (ד' מ"ז א') ד"ה ואי לאו כו' וז"ל כתב בה' טרפות של ר' גרשום דאפי' יש ביניהם [בין ב' הבועות] כחוט השערה טרפה · משמע דאי איכא ביניהן כשני חוטין לא חשיבי סמיכי אהדדי וכשרה [עכ"ל תו'] וכ"כ בהג"א סוף סי' י"ד וז"ל אלא כחוט השער כו' אבל אם יש שם כשני חוטין כשרה דאז ודאי אין לתלות בנקב וכו' · וברא"ש שם והוא שאין ביניהן היכר בשר [עכ"ל]: (טו) ויש מכשירין כו' אם המים שבהם זכים וכו' · זהו דעת רשב"א וריב"ן שהביא הרא"ש שהעתקתי בס"ק י' וע"ש שהרא"ש בשם הר"מ דחה דבריהם: (טז) אחר המנהג או לפי ענין ההפסד ושעת הדחק · מדכ' רמ"א או לפי וכו' משמע כשיש הפסד ושעת הדחק שרי אף שאין מנהג מבורר [לבש"ר ס"ק כ"ח] ע"ש שכתב שאף
הט"ז

לנדד ולהקל וע"ש עוד חילוקי דינים הרבה]: ט אפי' מלאות מ"ז · ורמ"א בסעי' זה הביא שיש מכשירים במ"ז וע"ש מש"כ בזה להלכה בי"א ס"ק י"ז: י אם שופכות וכו' א' היא וכשרה · וכ' רש"ל וש"ך דצריך בדיקה אם יש לכל א' וא' כיס בפ"ע טרפה אף אם שופכות אהדדי משו' דמאחר שיש נקב ביני ביני דשפכי להדדי א"כ חיישי' לנקיבת הריאה שהרי מקרום של הריאה עלה הבועה אלא שנתקרבו אח"כ להדדי והוה כקרום שעלה מחמת מכה דלאו קרום [עכ"ל]: יא אבל אם הם צמחים קשים וכו' כשרה · ודוקא שאין בהם שום טיפת ליחה כלל הא אם יש בהם קצת טיפת ליחה טרפה [ועי' מ"ח ס"ק י"ג] וצריך לבדוק אח"ז ואם לא בדק טרפה [שמ"ח ס"ק י"ב וספ"ד ס"ק ח'] ואם יש מ"ז בתוך הטיגרי דינה כבועה במ"ז [ספ"ד שם]· ומלאות רוח דסמיכי הב"ח וש"ך מכשירים [כמו למחים קשים אפי' למאן דאוסר בסמיכי במ"ז ותב"ש חולק וס"ל דהאוסר במ"ז אוסר ג"כ במלאות רוח [ועי' מ"ח ס"ק י"ב טעמו] ועי' לבש"ר ס"ק ל"א כתב דהיכי שאין הפרש בשורש אין לחלק כלל בין מים זכים למלאות רוח אבל אם רחוקים בשורשן ונוגעים למעלה דמותר בהפ"מ במלאות מ"ז אפשר י"ל דמלאות רוח מותר אפי' בלא הפ"מ וע"ש שדחה סברא זו אח"כ: יב שקרום הריאה מכסה אותה ואינה גבוהה · כתב בספ"ד ס"ק י"א דאם אינה גבוהה מבשר הריאה אף אם אין לה מראה ריאה אלא מראה מוגלא כשרה ומש"כ רמ"א ואינה גבוהה הוא פי' למש"כ מקודם שקרום הריאה מכסה אותה היינו שאינה גבוהה שמכסה אותה בשוה א' עם שאר הריאה ע"ש וכ"כ בשמ"ח ס"י בהדיא דאפי' הם מראה מוגלא מ"מ אם הם אינן בולטות אין אוסר בסמיכי ע"ש וכ"מ מט"ז ס"ק ז' · וכתב בלבש"ר ס"ק ל"ד דבועה ומורסא דסמיכי אהדדי כשרה ע"ש: יג כב' חוטי שער · ורש"ל פסק דבעינן הפרש כרוחב קש משום דאין אנו בקיאים בין חוט שער א' לב' וש"ך פסק כרמ"א · ושמ"ח ס"ו הכריע בהפ"מ להקל כרמ"א ובלאין הפ"מ יש להחמיר כרש"ל להצריך כרוחב קש כל דהו · וכתב בספ"ד ס"ק י"ג ויש להקל אפי' ברוחב קש ברתשה [של קש] שאין רחב כ"כ כמו באמצעיתה: יד מראה ריאה · הא מראה מוגלא אפי' אם היא ממראות הכשרות מ"מ כיון דמוגלא רבעה תחתיה הוה ליה סמיכי [ש"ך וט"ז ע"ש]: טו ויש מכשירין וכו' אם המים שבהם זכים וכו' · ומ"מ אם סירכא תלוי' יוצאת מאחת מהן טרפה משום תל"ר [פ"ת ס"ק א' והעתקתיו לעיל ס"ק ד' אות ד' ע"ש]: טז זכים וצלולים ומתוקים · לאפוקי מרים או מלוחים דהוי כמו עכורים [ש"ך ס"ק ע"ו בשם מהרי"ו] · א) עוד כתבו סי' למים זכים כל שיש לה כיס בפ"ע ונקלף מן הריאה ואין רוח יוצא ממנה כשמנקבין הבועה וגם עור הבועה לבנה היא מבפנים [ש"ך בשם בדיקות] והוצרך לסימנים אלו משום דכ' במהרי"ק דאנן השתא לא בקיאינן בין מ"ז לעכורים ולכן נתנו סימנים אף לדידן [ש"ך ס"ק ע"ו] · ב) וכתב בשמ"ח ס"ט דצריך לבדוק אחר סימנים אלו ואם לא בדק טרפה ובלבש"ר ס"ק כ"ט חולק עליו וס"ל דאי טעם כד"ת ולא בדק אחר סימנים הללו ג"כ כשרה רק לכתחלה צריך לבדוק אחר סימנים הללו ע"ש · ג) וכשבודק לא יבדוק וינקוב בסכין משום שממלא המים רק ינקוב בעץ · וכן לא יתנם בידו לטעום בלשונו שהיד ממררת אותם אלא יתנם בכלי [שמ"ח ס"ט וספ"ד ס"ק ע"ו] · ד) ואם בבועה אחת מוגלא ובשניה מ"ז אף במקומות המכשירים ב' בועות במ"ז אין להכשיר זה כ"א בהפ"מ וצורך גדול [שמ"ח ס"ע] ובלבש"ר ס"ק ל' חולק עליו וס"ל דבמקומות שמכשירים ב' בועות במ"ז גם זה כשר ע"ש ועי' בית א' סעי' ע"ו ור"א שם ס"ק י"ז: יז ויש לילך בזה אחר המנהג · ובמקום שאין מנהג מבורר ודאי דיש לאסור כי הב"י כתב בשם רוב הפוסקים להחמיר וכן רש"ל פסק להחמיר בכל גווני [פי' שאוסר ב' בועי דסמיכי אפי' במ"ז] [ע"ז ס"ק ע'] ומ"מ בועות מלאות רוח יש לנדד ולהקל יותר [מבכלות שם] וגם הש"ך ס"ק ע"ז כ' דדברי האוסרים עיקר וגם לפי הטעם [של הרשב"א] שהאחת דוחקת את חברתה אין חילוק [פי' ויש לאסור לפי טעם זה אפי' במ"ז] וע"כ כ' הש"ך דמש"כ רמ"א לפי ענין ההפסד ושעת הדחק פירושו דבעינן תרווייהו אז יש להכשיר ולא בא' מהן ע"ש ובלבש"ר ס"ק כ"ח מסיק דבמקום דאיכא תרווייהו הפסד ושעת הדחק יש להכשיר אף במקום שאין מנהג מבורר וכתב שכ"מ מלשון רמ"א ועי' מ"ח ס"ק ע"ז: יח ושעת הדחק · בוא"ו כל"ל דבעינן תרווייהו ולא כלבוש שכ' או שעת הדחק · ש"ך [ועי' ס"ק הקודם]: יט דינן כמו בסמיכי · פי' לענין מים זכים · אבל לענין חוט בשר לא דמי דבסמיכי בעי עכ"פ לא פחות מב' חוטי שער ובבועה בשיפולי סגי בחוט שער א' כדלקמן בס"ד ע"ש · [ש"ך]:
בועה

כמו בסמיכי (ד"ע ממשמעות הפוסקים) **כ** (יז) בועה על חריץ וקמט טרפה **כא** דהוי כשני בועי דסמיכי (מ"כ) **כב** ב' בועות זה כנגד זה בין ב' אונות כשרה · אבל בועה כנגד טינרי כה"ג טרפה דהטינרי קשה ומנקבת הבועה שכנגדה (מ"כ) **כג** בועי וטינרי סמוכים זה אצל זה כשר (ד"ע) :

סעיף ד (יח) **אבעבוע שנמצא בשיפולי ריאה כד נוהגין לאסור אם אין בשר כה כל שהוא מקיף כו בבכל צד** (ודוקא בועה אבל טינרי כשר בשיפולי ריאה) (ד"ע ומהרי"ו והג' מיי') (יט) **ושיפולי היינו תחתית האומא או האונא אבל לא החתוכים שבין אונא לאונא:**

הג"ה (כ) וי"א דכל מקום שיש שם חידוד מקרי שיפולי ריאה (מהרי"ו וסמ"ק וכל בו) ולכן יש להטריף אפי' למעלה במקום שהריאה דבוקה לשדרה אם הוא נגד חיתוך האונות שעדיין הריאה שם חדה ונקרא שיפולי · אבל נגד האומות כשר דלא הוי שם שיפולי דשם הריאה רחבה (כבדיקות) ויש לילך בזה אחר המנהג (כא) ואם אין חוט בשר מקיף נופחין אותה וממשמשים לגד בועה **כז** אם ע"י כך חוט בשר מקיף כשרה (ב"י) **כח** והוא שיהא בהיקף מבשר מראה ריאה (כד"י בשם מהרא"ק) **כט** (כב) ואם לא היה בהיקף מראה

כ בועה על חריץ וקמט · פי' באונא עליונה של ימין במקום חריץ [ס"ך בשם מ"כ] או על חריץ של ורדא ג"כ טרפה (שמ"ח ס' ע"ו ע"ש) דאילו על קמט אחר הוה ב' לריעותא ואפי' במ"ז טרפה [שמ"ח ס' ע"ו ושפ"ד ס"ק י"ח] ובלבש"ר ס"ק ס"ח הכשיר בזה [על קמט אחר] בהפ"מ במ"ז משום דבהפ"מ סמכינן אסברא זו דמ"ז לא הוי ריעותא כלל· ובמלא רוח כה"ג על חריץ וקמט מכשיר אף בלא הפ"מ משום דמלא רוח לאו ריעותא היא · מיהו בועה מ"ז או מלאה רוח ריעותא כ"ד מיקרי [כ"ז מלבש"ר שם] : **כא** דהוי כב' בועי דסמיכי · א) ולפי"ז במ"ז יש להקל במקום המקילים · ובשם' מח"ב כתב טעם אחר משום דיש לחוש לחיכוך הבועות בגלגעות קטנות ובגרגרת [ולפי"ז יש להחמיר אף במ"ז] וטוב להחמיר [ש"ך] ובשמ"ח ס' ע"ו מתיר במ"ז במקום שמקילים בסמיכי במ"ז וכ"כ בלבש"ר ס"ק ס"ט וכן נלפע"ד עיקר ודלא כשפ"ד ועי' מ"ח ס"ק י"ז · ב) עוד כתב בשמ"ח ס' ע"ו דאם רחוק מחריץ אונא עליונה או מחריץ הורדא אפי' כחוט שער א' כשרה דלא גרע מבועה בשיפולי · ג) ודוקא שעומדת באונא עליונה של ימין מחליה ולמטה לצד השורש אבל מחליה ולמעלה לצד החוד אפי' רחוקה מהחריץ יש להטריף אפי' במ"ז משום דשם מתחככת מדוחק ודרכה להפסק · ומ"מ בהפ"מ יש להקל גם בהא · ואפי' במוגלא ובלבד שיהא הפסק חוט השער בינו לחריץ [שמ"ח ס' ע"ו] · ד) ובשאר מקומות אפי' אם בועה עומדת סמוכה לשדרה כשרה ולא אמרי' דסופה להתפרק אלא דרכה להכפף וליכנס לפנים [שמ"ח סע"ז בשם פר"ח בקו"א]: **כב** ב' בועות זה כנגד זה וכו' כשרה · ואם יש סירכא בין זה לזה טרפה [נה"ך ס"ק ג'] ואם הסירכא עוברת ע"י מיעוך עיין בתל"ר סעי' י"א ובמ"ח שם ס"ק כ': **כג** בועי וטינרי סמוכים זה לזה כשר · ובפר"ח ס"ק י"ח ובשמ"ח ס' י"א [ועי' תב"ש ס"ק כ"א] חולקים על רמ"א ואוסרים אם נגעי אהדדי ברא"ש מטעם דדוחקים זה את זה [ואסור לשיטת הרשב"א] ובכרו"פ ובנה"ך מסכימים לרמ"א ובלבש"ר ס"ק י"ט וס"ק למ"ד הכריע להקל בזה בהפ"מ וכן נלפע"ד עיקר דבהפ"מ סמכינן ארמ"א ונה"ך וכרו"פ ועוד כי לשי' רש"י וש"פ בלא"ה שרי וכמש"כ במ"ח ס"ק ע' ע"ש בסופו · **הא** דב' בועי דסמיכי טרפה דוקא אם אין מתכסים הבועות במראה ריאה אבל אם מתכסים במראה ריאה וקלת בשר אף אם בולטים לחוץ שרי דאז אינן נקראים בועות אלא גבשושית וא"כ לא הוה אלא כב' גבשושית וכשר [בית א' ס' כ"ב וע"ש בר"א ס"ק ל"א ודלא כשפ"ד ס"ק י"א ע"ש] ועי' לבש"ר ס"ק ל"ה דעתו ג"כ דלא כשפ"ד אלא שכ' דמספפי להקל · ומ"מ נלפע"ד דברי הב"א עיקר: **כד נוהגין לאסור** · וטעם האיסור ע' במ"ח ס"ק י"ח: **כה כל שהוא** · משמע אפי' חוט שער אחד די [רש"ל וש"ך] : **כו בבכל צד** · פי' דבעינן שיקיף כל מה שנראה מהבועה בשיפולי · ואם אינו מקיף רק מקלת מהבועה לא מהני [ס' מאירת עי' שורש ד' ענף ו' ס"ק ב' ע"ש] : **כז אם ע"י כך חוט בשר מקיף כשרה** · וכתב בס' ב"א סעי' כ"ו ובר"א ס"ק פ"ו דאע"ג דקיי"ל כמש"כ הש"ך דלא בעי' בהיקף חוט בשר מראה ריאה [ודלא כרמ"א בסמוך כמה שאכתוב בס"ק שאח"ז] מ"מ כאן דלא הוו חוט בשר מקיף רק ע"י משמוש יש להצריך מראה ריאה [כ"כ בר"א שם בשם ס' פרי תואר] והכריע בר"א שם שנכון להחמיר בזה במקום שאין הפ"מ וכ"כ בסמ"ע שורש ד' ענף ו' ס"ק י"ב ע"ש: **כח והוא שיהא וכו' מראה ריאה** · משמע דוקא מראה ריאה ולא מראות הכשרות · אבל רש"ל כתב כיון דסגי בחוט שער א' א"כ בודאי אין לו מראה ריאה · ועוד דהרבה גאונים מכשירים בועה בשיפולי וע"כ יש להקל [ש"ך] וגם הט"ז ס"ק י"א כ' כן בשם רש"ל וכ"ד פר"ח ושמ"ח ס"ך ושארי אחרונים וכן הלכה ודלא כרמ"א: **כט ואם לא היה בה היקף בשר** · ובאו אח"כ [בודקים ומומחים] וכו' [וע"י בקיאותן וכו' ומשמשו] בבקיאות עשו שהיה שם היקף מראה בשר כו' כל"ל ור"ל בזה אעפ"י שלא נעשה ההיקף בשר אלא אחר שבאו בודקים אחרים וע"י עורת רב אפי"ה כשר [ע"ז ס"ק י"א] · א) ואפי' אם קודם שניפוח לא היה בודאי חוט בשר מקיף רק ע"י שניפוח נמלא

הט"ז יודה לזה ודלא כתב"ש ס"ק ע"ז ע"ש: (יז) **בועה על חריץ** וכו' דהוי וכו' · ובשמ"ח סעיף ע"ו פי' הטעם וז"ל דטבע הבועה להגביה עור הריאה ולהתפשט וכאן [מחמת החריץ וקמט] טבע העור להקמט ולידבק בבשר וכשתרצה הבועה להתפשט תקרע · ומ"מ זה דוקא במוגלא · אבל במ"ז לדברי המכשירים בסמיכי יש להכשיר גם בזה דמ"ז טבעם להתרפאות ולא להתגדל [עכ"ל שמ"ח] וכ"כ בלבש"ר ס"ק ס"ט וזה דלא כשפ"ד ס"ק י"ט שכתב דלטעם השמ"ח גם במ"ז אסור ושכח דברי השמ"ח הנ"ל שהעתקתי וכן בתב"ש ס"ק כ"ו מיקל במ"ז וכתב דלא חמור מבועה בשיפולי וכן נלפע"ד להקל בזה במ"ז כיון דאין לדין זה מקור בש"ס וגם הראשונים לא כתבו דין זה רק הד"מ כתב כן בשם מ"כ: (יח) **אבעבוע שנמצא בשיפולי הריאה** וכו' · ז"ל תוס' פא"ט (דמ"ז א' ד"ה אי שפכי וכו') כ' בעל ה"ג דבועה בשיפולי ריאה דהיינו בשיפולי אונות או אומות טריפה· ופי' הטעם דכל יתר כנטול דמי [ועי' מה שאכתוב בסמוך בשם חי' הרשב"א] ותימא דמה ענין זה אצל זה · ואי חשיב ליה יתר בסוף ריאה ה"כ באמלע ריאה · ואין לאסור מפני שנראה כב' בועות דהא מכשרינן היכי דשפכי אהדדי ושמא הטעם דכשעומד בסוף סופו ליפסק ולינקב וטוב ליזהר שכל דבריהם דברי קבלה [מחכמי הש"ס] וכן פסק ר"ג וכתב דאי מהדר לה הודרנא בישרא כשרה [עכ"ל תוס'] וכ"כ בהג"א פא"ט סוף סי' י"ד בשם בה"ג וכתבו שכבר היה מעשה וטרפוה ר"מ ור"ת ויש מקומות אוכלים בועי בשיפולי · מיהו ברוב המקומות נוהגים לאיסור וכן הלכה [עכ"ל הג"א] והרשב"א כתב בחידושיו שמה שאמר בבה"ג הטעם משום דכל יתר כנטול דמי פי' הרי הוא כאילו ניטלה הבועה וחסירה היא וטרפה · ואע"פ שדבריו אין מתקבלים אל הדעת ראוי לחוש לדבריו שדברי הגאונים דברי קבלה הם [עכ"ל] וסמ"ג והתרומה כתבו הטעם מאחר שניכרת מב' הגדדים דומה לשתי בועות ויש לחוש למראית העין וכ"כ טעם זה בהגהת מרדכי [ומביאם ב"י] וכתב ש"ך שטעם זה עיקר וע"כ מכשירים טינרי בשיפולי ופר"ח ס"ק י"ט כתב שיותר נכון מש"כ בתוס' דכיון דעומד בסוף סופו ליפסק ולינקב ואף לטעם זה יש להכשיר בטינרי כיון דקשה היא אין סופה להינקב [עכ"ל] : (יט) **ושיפולי היינו** וכו' **אבל לא** וכו' · ז"ל ב"י והרוקח כתב בשיפולי ריאה בין באונות בין באומות כשאין היקף בשר טורפין במגנצ"א · גם בס' ניזה לדרך כתב בשם חכמי טולטולא כי שיפולא הוא על תחתית האונא או האומא ולא על החתוכים שבין אונא לאומא כמו בתחתית ההר מתרגמינן בשיפולי טורא [וזה דלא כמש"כ מהרי"ן שביב בשם ר"ש בר חפני שמכשיר בשיפולי אונא ואפילו בלא היקף מפני שהוא מילר החזה ומביאו ב"י · ובהה"ג שציין על הש"ע ר"ש בר חפני צ"ע ודוק] גם בד"מ ס"ק ה' כתב בשם בדיקות שאין חילוק בין שיפולי אונא ושיפולי אומא ע"ש : (כ) **וי"א דכ"מ** כו' **אם הוא נגד חיתוך האונות אבל נגד האומות בשר** · כ"כ בד"מ ס"ק ה' בשם בדיקות וז"ל בכ"מ שיש שם חידוד הכל נקרא שיפול · ואם יש שם בועה ואין חוט בשר מקיף טריפה ודוקא במקום שהריאה דבוקה לשדרה נגד האונות שם טריפה · אבל נגד האומות אם נמצא שם [פי' בחתוכים לא בשיפול דבשיפול כתב בד"מ מקודם העתקתי בסוס"ק הקודם דאפילו באומות טריפה] בועה כשר דלא הוי שם שיפולי דבאותו מקום הוא רחב [עכ"ל ד"מ]: (כא) **ואם אין** וכו' **וממשמשים** וכו' · ז"ל ב"י וכ' ר"י ובנפיחה תוכל להכיר היטב אם בשר מקיף לאותה בועה או לאו [עכ"ל ר"י] ושמעתי שאם נפחוה ואין בשר מקיף לבועה ממשמשים בה לצד הבועה וע"י כך לפעמים נמלא בשר מקיף אותה ומכשירים אותה [עכ"ל ב"י] וכונתו לפי שכ' בשם ר"י שהנפיחה גורמת להכיר וכו' וע"ז כ' הב"י שאם נפחוה ומ"מ לא הועיל ממשמשין וכשהוקפה ע"י משמוש אמרינן שגם בחייה היתה כך רק שע"י המיתה נדעך הבשר [כדאמרינן בסוכה (דף כ"ג) שע"י מיתה כווצה ע"ש] א"כ נתייבשו הקנוקנות וע"כ ממשמשין ומיירי הב"י שאפילו אם קודם הניפוח לא היה בודאי חוט בשר מקיף וגם אחר הניפוח לא הי' חוט בשר מ"מ אם ע"י משמוש חזר מתירין ולא כתשו' מהרי"ט ח"ב ס' י"א שכ' שהב"י לא התיר אלא אם היה חוט מקיף קודם ניפוח [תב"ש ס"ק ל"ד] וכן הסכמת האחרונים דלא כמהרי"ט וע' י"א ס"ק כ"ט אות א': (כב) **ואם לא היה** וכו' **ובאו אח"כ** וכו' · בב"י סי' ל"ט הביא בשם ר"י בן הרא"ש שהי' מעשה שהיו שנים בדקו ריאה בשיפולי והסכימו שלא הי' חוט בשר מקיף לאחר הנפיחה · ואח"כ באו בודקים אחרים ונפחוה והכשירוה אוקי תרי להדי תרי ובהמה שנשחטה בחזקת היתר עומדת [עכ"ל] וב"ח כ' דלדידן דאסרינן בנאבדה הריאה כלי

מראה כשר ל ובאו אח"כ בודקים ומומחים ונפחוה ומשמשו בה וע"י בקיאותן וכאן יפה שנפחו היטב ומשמשו בבקיאות עשו שהיה שם היקף בשר כשר (ב"י סי' ל"ט בשם תשו' ר"י בן הרא"ש מעשה שהיה) :

סעיף ה (כג) בועה בריאה וניכרת בעבר אחר לא (כד) אף על גב דלא שפכי אהדדי כשרה :

הג"ה והוא דלא קיימי במקום סימפונות · אבל אי קיימי במקום סימפונות דהיינו לב (כה) ב' אצבעות מן השיפולי בדקה וד' בגסה לג (כו) נהגו להטריף (מהרי"ו) ואין לשנות לד (כז) ואפי' מים זכים בבועה (מהרי"ק שורש ל"ו וד"ע) ודוקא דשפכי להדדי אבל אי לא שפכי להדדי כשר (מהרי"ו שם) אפי' בעכורים וסרוחים (ד"ע וכ"פ הפוסקים) בועה שהיא תחת הורדא במקום

[בלי הפ"מ כדאית' בסי' ל"ט ס"ב בהג"ה] וא"כ הבהמה בחזקת איסור עומדת וטרפה והש"ך ס"ק כ"ד השיג עליו דהא הר"י בן הרא"ש כ' עוד טעם אחר כי בועה בשיפולי הוא רק מפי הגאון ולא הוזכרה בש"ס וא"כ מטעם זה לא אסרי' אלא בודאי ולא בספק · ועוד דליכא הכחשה כלל דאפשר דכא האחרונים יפה מהראשונים [עכ"ל ש"ך] וכן הסכמת האחרונים כש"ך שגם לדידן שרי אף בלא הפ"מ : (כג) בועה בריאה וכו' · ז"ל ב"י כ' המרדכי בועה בריאה וניכרת בעבר אחר נראה להכשיר אי לא שפכי אהדדי וכן עשה מעשה ר"ש הלוי והג' מרדכי כ' מש"כ בתשובת הגאונים בועה דמתחזי בשני צידי הריאה טריפה אעפ"י שאינה עומדת בשיפולי ריאה ואיכא לאקשויי טעמא מאי וצ"ל דמיירי דקיימי נגד הסימפונות וטעמא כדאמרינן לקמן (דף מ"ז ע"ב) גבי ריאה שנשפכה כקיתון והוא דקיימי סימפונהא והעם נהגו עתה להכשיר בין שפכי אהדדי בין לא שפכי בבועה הניכרת מעבר אחר דלא מתחזי כתרתי דסמיכי להדדי · ומהרי"ק בשורש ל"ו האריך בזה · וצ"ל להלכה כיון דשאר הפוסקים לא הזכירו דין זה כשרה מיהו היכי דקיימי נגד הסימפונות נראה דבכי הא חיישינן לדברי הרמב"ם [שסובר דכל בועה אפילו יחידית בעי בדיקת הסימפון ולא קיי"ל כן] ובודקין הסימפון שבניהם [עכ"ל ב"י]: (כד) אע"ג דלא שפכי אהדדי · פי' ומתחזי כב' בועי דסמיכי אפי"ה כשרה ואע"ג דבהגמ"ר [שהעתקתי בס"ק הקודם] ובשארי אחרונים מבואר דבשפכי חמור יותר כיון דשפכי אהדדי חיישינן לסימפונות לא קשה מידי שהמחבר מיירי דלא קיימי במקום הסימפונות [דהא כתב כאן בש"ע סתם כשרה ולא הזכיר דבעי' בדיקת הסימפון · ובמקום הסימפונות הא מסיק בב"י דצריך בדיקת הסימפון כמו שהעתקתי סוף ס"ק הקודם] ובהא הוה חידוש טפי היכא דלא שפכי ומתחזי כב' בועי ואפי"ה כשרה · והגמ"ר מיירי דקיימי במקום הסימפונות ובהא היכי דשפכי חמור [וכ"כ פר"ח ודלא כש"ך]: (כה) ב' אצבעות · פי' דשם אין סימפונות · כ"כ בס' מח"ב אבל בס' ל"ח כתב אפילו איתרמי דיש שם סימפון אין להוש לסימפונות שבקלה · חוץ מבורדא דיש שם תמיד הרבה סימפונות יש להוש וכתב בשפ"ד ס"ק כ"ז דהלכה כן כל"ח וכ"כ בשמ"ח סעיף כ"ה דבקלה אין להוש לסימפונות משום דשם אינם תכופים ומסובכים להדדי [עכ"ל] וזה דלא כדמשמע מט"ז ס"ק ט"ו דדוקא דאין סימפונות בקלה ע"ש ובמשבצות ועי' מ"ח ס"ק כ"ח: (כו) נהגו להטריף · משמע אפילו בהפ"מ ומשמע דאפילו בדיקת הסימפונות לא מהני ול"ד לנשפכה כקיתון לעיל בסי' ל"ו ס"ז דמהני שם בדיקת הסימפון בהפ"מ דשאני הכא דאיכא בועות ודרך הבועות להעלות רקבון עד שנשתנה הליחה שבתוך הבועה ומחמת זה אי אפשר להכיר בכלי שום חוטים לבנים הלכך טריפה בכל ענין [ש"ך ופר"ח]: (כז) ואפי' מ"ז בבועה · וז"ל ד"מ ס"ק ו' בועה הניכרת מעל"ע למעלה במקום הסימפונות כו' אם כל המוגלא יוצא ממקום אחד אז אחת היא וטרפה דחיישי' שמא נימוחו הסימפונות וא"ל [שאינו יוצא ממקום א'] שתים הם וכשרה · ומלשון מוגלא דנקט משמע דבמ"ז אין להוש בבועה הנמצא מעל"ע וכ"כ מהרי"ל דאם הם מ"ז אין להוש לסימפונות · אמנם בתשו' מהרי"ק שורש ל"ו כתב דאפי' מ"ז טריפה וכן נראה מלשון ב"י דלא חילק בזו וכן כ"ל וכו' [עכ"ל ד"מ] והט"ז ס"ק י"ד תמה על רמ"א דבב' בועות דסמיכי אהדדי שהיא טריפה מדין התלמוד כתב רמ"א לעיל שהולכין אחר המנהג לענין אם הם מ"ז וכאן בבועה א' מעל"ע שאינו רק מנהג כמש"כ הפוס' החליט להחמיר אף במ"ז · ורש"ל כתב בשם הר"ש מוינא כיון שקבלה בעלמא היא [דין בועה מעל"ע] אין להחמיר במ"ז · אך צריך שיהיו המים צלולים ולא עכורים מתוקים ולא סרוחים ומלוחים כי עכורים וסרוחים מכלים הסימפונות ולא הדרא בריא · ודבריו נראים להכשיר אפי' בלא בדיקת הסימפונות כי מ"ז אין מקלקלים [וכמש"כ ד"מ בשם מהרי"ל] ועוד שחומרא יתירה היא ורוב הפוס' לא הזכירוה [עכ"ל רש"ל פא"ט סי' ל"ז וכן עיקר · ט"ז] ומה שהעתיק הש"ך ס"ק כ"ח בשם רש"ל באופן אחר כבר תמה עליו בשפ"ד שם ועי' לבש"ר ס"ק ק"ו · והש"ך ס"ק כ"ח כתב שבועה מעל"ע יש לו מקור בש"ס מריאה שנשפכה כקיתון וכבר השיגו עליו הכרו"פ ותב"ש ס"ק ל"ט ותוכן דבריהם דבנשפכה כקיתון בשר הריאה נשפך והלכך חיישי' לסימפונות אבל בבועה לאו מיחוי בשר הוא רק דבר הנולד מחמת מכה הוא והבועה דוחקת את הבשר והסימפונות לצדדין · וע"כ מסיק בשמ"ח בס' כ"ז

חוט בשר מקיף כשר · ואפי' אם גם אחר הניפוח לא נמלא חוט בשר מקיף רק ע"י משמוש יד של הבקיאים עשו חוט בשר מקיף כשר [תב"ש ס"ק ל"ד והסכים כן ברא"ש א' ס"ק פ"ו] וזה דלא כתשו' מהרי"ט ח"ב סי' י"א [הובא בפ"ת ס"ק ג'] שסובר דדוקא אם קודם הניפוח היה נראית כחוט בשר מקיף וכשנפחוה נתגלה הבועה ונשמט הבשר בזו אמרו ממשמשין אבל אם בלא נפיחה אין בשר מקיפה לא נקיף בידים כלל והעיקר כהב"ש ור"א הנ"ל וגם בפ"ת שם הביא בשם שו"ת מגיד מראשית ח"ב סי' ב' חולק ג"כ על ת' מהרי"ט והסכים להתיר אף אם בודאי לא היה חוט בשר מקיף קודם נפיחה ע"ש וכן עיקר ועי' מ"ח ס"ק כ"ח · ב) אם נמלא בועה בשיפולי ולא הספיקו לנפחה ולראות אם יש חוט בשר מקיף עד שנחתכה ואי אפשר לבדוק טרפה [ועי' לקמן בסמוך שיש מכשירים בזה] ודוקא אם קודם נפיחה לא ראו אם הוט בשר מקיף אבל אם ראו קודם נפיחה הוט בשר מקיף אע"ג דלכתחלה צריך נפיחה ואם אחר נפיחה אינו מקיף אף שהיה מקיף קודם נפיחה טרפה משום דכל מידי דריאה כשהיא נפוחה משערינן מ"מ [אי לא נפחוה] בדיעבד אמרי' כמו שהיה מקיף קודם נפיחה כמו כן אילו נפחוה הי' בשר מקיפה · ויש מכשירים עוד אפי' אם לא ראו כלל קודם שנחתכה [תשו' הל"ק בשם חכמי סלוניקא ורשד"ם] וכ"ל לסמוך עליהם במקום לורך גדול [כ"ז בשמ"ח ס' כ"ג ובבית א' ס' ס"א וס"ב ע"ש] · ג) ומ"מ אם במזיד קרעוה הוה כמבטל איסור דרבנן לכתחלה ואסור לדידיה [שפ"ד ס"ק כ"ג] · ד) אבל אם נראה לעין קודם הנפיחה שלא הי' חוט מקיף ולא הספיקה לנפחה ולמשמש בה עד שנחתכה יש להטריף אף לצורך גדול וכן אם היה חוט מקיף קודם הנפיחה ואחר הנפיחה נסתלק ורצו למשמש בה שמא יחזור חוט בשר מקיף ע"י משמוש ובתוך כך נחתכה או נאבדה טרפה [ב"א ס' ס"ג] · ה) כשבודק מוצא בועה בשיפולי יש ליזהר להביאה תיכף אל המורה אולי בין כך ובין כך תתייבש הלחלוחית שלה ויפסיד ממון ישראל בחנם כי לאחר שתתייבש אי אפשר להעלות חוט בשר מקיף · וע"כ מיד שהוציא הריאה מבטן הבהמה יראה מיד וכן בכל שאר ספיקות הנולדים בריאה יש לפסוק מיד ולא להמתין כמה שעות כי אז נתקשה הריאה ולא עוברת ע"י מיעוך [ב"א כאן ס' כ"פ ושפ"ד סי' ל"ט ס"ק ל"ב] · ו) אם נתרוקנה הבועה ע"י משמוש והיה חוט בשר מקיף יש לאסור (כנה"ג הובא בשפ"ד ס"ק כ"ג ובב"א סעי' ס') אבל אם גם אחר שנתרוקנה הבועה לא נמלא חוט בשר מקיף ושוב אחר המשמוש נמלא חוט בשר מקיף כשר שאי אפשר לתלות שמחמת שנתרוקנה הבועה נראה שחוט [בשר מקיף] שהרי עינינו רואות שגם אחר שנתרוקנה לא היה חוט מקיף [ב"א שם] : ל ובאו אח"כ וכו' · ואפי' לדידן דאסרי' נאבדה הריאה בלי הפ"מ מ"מ כאן כשר אף בלי הפ"מ ועי' מ"ח ס"ק כ"ב : לא אע"ג וכו' · עי' מ"ח ס"ק כ"ד פירושו : לב ב' אצבעות וכו' בדקה וד' בגסה · א) ואפי' אי מתרמי שיש שם סימפונות בתוך שיעור זה אין לחוש לסימפונות שבקלה [כן הלכה אעפ"י שו"ח בזה ועי' מ"ח ס"ק כ"ה] חוץ מבורדא ששם יש תמיד בקלה יש להחמיר ועי' מ"ח שם ובי"א ס"ק ל"ה · ב) והא דאמרי' הכא דבסמוך לשיפולי [בתוך ב"א לדקה וד' לגסה] כשרה בועה מעל"ע אע"ג דלעיל [בס"ד בהג"ה] נתבאר דכ"מ חידוד נקרא שיפול הכא אינו כן ולא נקרא שיפול כ"א סוף האונות והאומות ממש ששם היא דקה ואין לחוש לסימפונות אבל למעלה במקום העב אפי' סמוך לחידוד ממש טרפה במעל"ע (שמ"ח ס' כ"ז ועי' תב"ש ס"ק מ"ב) וכן פסק שפ"ד ס"ק כ"ז ובית א' סעי' ע"ד וגם בלבש"ר ס"ק קי"א כתב שכן המנהג ובת' הר הכרמל חולק על התב"ש בזה אבל כבר השיג עליו בס' מאירת עי' שורש ד' ענף ו' והסכים לתב"ש · וכן עיקר ודלא כפ"ת ס"ק ד' שהעתיק דברי ת' הר הכרמל הנ"ל ונעלם ממנו שרבים חולקים עליו ובפרט לחומרא · ג) בועה מעל"ע [שהיא בלא אחד] במקום הסימפונות ושכנגדו בעבר הב' למטה ממקום הסימפונות יש להכשיר [שמ"ח ס' כ"ז] דכיון דלד א' מן הבועה אינו נגד הסימפונות אף דלד הב' נגד הסימפונות כשר דה"ל כבועה שהיא בעבר א' ואינה ניכרת בעבר הב' דאע"ג שהיא במקום הסימפונות כשרה דאינה מעל"ע (תב"ש ס"ק מ"ג) וכ"כ בס' ב"א סעי' ע"ה וכן עיקר ועי' מ"ח ס"ק כ"ח : לג נהגו להטריף · אף בהפ"מ ואף בדיקת הסימפונות לא מהני בהפ"מ (ש"ך ופר"ח) ועי' מ"ח ס"ק כ"ו דל"ד לסי' ל"ו בנשפכה כקיתון דשם מהני בדיקה בהפ"מ ע"ש הטעם · ועי' בסי' מ"ג ס"ק י"ב אות ב' כתבתי בשם פ"ת אם נמצאו בועות בריאה על אוונות והם בודאי ניכרים מעבר לעבר דטריפה ע"ש : לד ואפי' מ"ז בבועה · ועי' מ"ח ס"ק כ"ז שהרבה חולקים על רמ"א ומתירים במ"ז.

במקום הדק **לה** (כח) ויש שם סימפון טרפה דניכרת מעל"ע (מ"כ ומהרי"ו) **לו** טינרי הניכרת מעל"ע דינה כבועה (בדיקות ישנים) **לז** וע"ל סי' מ"ב איזהו מיקרי שופכות להדדי:

סעיף ו (כט) אבעבוע שנמצא בו נקב (ל) היכא **לח** דלא ממשמשא ידא דטבחא ואינו יודע אם ניקב מחיים או לאחר מיתה **לט** טרפה:

סעיף ז (לא) בועה **מ** או סירכא שנמצא בקנה הלב או בכל מקום חוץ מן הריאה **מא** כשרה' (ועי' לקמן סוף סימן מ"ו):

ריאה

ועא"כ בהפ"מ יש להתיר במ"ז · ובלבש"ר ס"ק ק"ז העלה דבמקום שנוהגין להכשיר סמיכי במ"ז יש להתיר בועה מעל"ע במ"ז אף בלא הפ"מ ואף בלי בדיקת הסימפון ע"ש · ולפעד"כ דאף במקום שאין מנהג מבורר יש להכשיר בהפ"מ בועה מעל"ע במ"ז ואף בלא בדיקה ועי' מ"ח שם: **לה** ויש שם סימפון · [פי' דבשאר אונות אין מלוי שם סימפונות והלכך אפי' איתרמי שיש שם סימפונות שרי כמש"כ ס"ק ל"ב אות א' ע"ש] אבל בורדא מלוי שיש שם סימפונות תמיד אף במקו' הדק וע"כ שם אוסר בועה מעל"ע [ע"ז ס"ק ט"ו] וש"ך ס"ק ל"א הביא בשם רש"ל דגם בורדא כשר במקום הדק · אבל בע"ז שם וכן בשמ"ח ס' כ"ח פסקו כרמ"א דבורדא משום דיש שם הרבה סימפונות מסובכים יחד במקום הדק וע"כ אוסר גם שם בועה מעל"ע אבל בלבש"ר ס"ק קי"ב הקיל בהפ"מ גם בורדא במקום הדק וכתב שכן הסכים בס' חגורת שמואל ע"ש: **לו** טינרי וכו' דינה כבועה · א) ורש"ל וע"ז וש"ך חולקים על רמ"א ומכשירים טינרי מעל"ע וכתבו שכן נוהגים וכן פסק בשמ"ח סעי' כ"ו ובבית א' סעי' ע"ג וכן עיקר ודלא כרמ"א · ב) מורסא מעל"ע יש להכשיר · ואם מלד א' בועה ולד השני שוה לבשר הריאה כמורסא מ"מ ה"ל בועה מעל"ע [כל שאנו יודעים שהמוגלא של הבועה עברה כל עובי הריאה עד הקרום ממש יש להטריף · ב"א ס' ע"ג] עד שתהיה ב' עבריו שוים לבשר הריאה ואז אעפ"י שיש מראה מוגלא לעור שעליה אינה אלא מורסא וכשר [שמ"ח סעי' כ"ו והשיג שם בתב"ש ס"ק מ"ס אספר ע"י וגבול בנימין שהכשירו בנתכסה מלד א'] · ג) אבל אם ע"י נפיחה ומשמוש עולה מל"א עור ובשר קלת ואין הבועה ניכרת כלל בעבר זה ואפי' היכר מורסא אין שם ה"ל בועה מל"א וכשר [תב"ש ס"ק מ' ולבש"ר שם בפנים] בשמ"ח · ד) אכן אם היא בולטת לחוץ לא מהני מה שנתכסה ויש לה מראה ריאה דמ"מ גבוהה היא מבשר הריאה ודוקא אם שוה מל"א ומראה ריאה יש להכשיר ולא בענין אחר [שפ"ד ס"ק ל"ב ולבש"ר שם בפנים] אבל ברא"ש א' ס"ק ק"ז ובלבש"ר ס"ק ל"ו השיגו על השפ"ד בזה וכתבו כיון שנתכסה הבועה בבשר קלת מה בכך שנשארת גבוהה אין זה אלא גבשושית ובועה מעל"ע אמרו ולא גבשושית · וע"כ יש להתיר בזה במקום הפ"מ [לבש"ר בפנים ס' כ"ו ע"ש] · ה) וכן אם מל"א בועה ומלד הב' טינרי נמי טרפה · מיהו לריך לחתוך הריאה ולראות אם יש איזה הפרש והבדל בין הבועה ובין הטינרי מבפנים כשרה שאינה מעל"ע · אכן מי שרולה להתיר בכ"ז בהפ"מ אין מוחין בידו [לבש"ר בפנים ס' כ"ו] · ו) בבועה אפי' אם יש ריקן יותר מרביעית כשרה וכן בועה מעל"ע במקום דכשר אפי' אם יש ריקן יותר מרביעית כשר [לבש"ר שם]: **לז** וע"ל סי' מ"ב · פי' דשם ס"ה גבי מרה נתבאר דאם נקבוה ולא היו שופכות זה לזה ואח"כ נפחו זו ועלתה גם חברתה בנפיחתה או שהטילו מים באחת מהן וע"י כן נתמלאה גם חברתה מיקרי שופכות להדדי · וה"ה כאן (ש"ך): **לח** דלא ממשמשא ידא דטבחא · אבל במקום דממשמשא וכו' תלינן בי' (ש"ך ועי' מ"ח ס"ק ל' דכ"מ מדברי רש"י ז"ל) כגון במולר החזה או שתלשה בכח [בהא"ג בשם ב"ין] וכתב בע"ז ס"ק י"ז בשם ד"מ (ס"ק ז') ובלבד שיעיין בגלעות נגד הבועות שלא נמלא ריעותא בגלעות [עכ"ל] שאם ימלא ריעותא בגלעות אז בודאי לא תלינן · ומ"מ דיעבד אי לא עיין בגלעות שרי [שמ"ח ס' כ"ט] וכאן אפי' אקיף ולא דמיא כשרה משום דבועות עשויות להשתנות הלכך אי איכא מידי למיתלי תלינן וכשרה [שמ"ח שם]: **לט** טרפה · והכא מדיגא דס"ס לא מהני הקפה משום דבועות עשויות להשתנות כדכתב רש"י הבאתי במ"ח ס"ק כ"ט: **מ** או סירכא וכו' חוץ מהריאה כשרה · ועי' מ"ח הבאתי שספר"ח חולק ע"ז ואוסר סירכא אף בשאר אברים ומ"מ להלכה כתבתי שם כהש"ע שכשר בשאר אברים · ואף אם נסרכו דקין לדקין זה לזה בשניהם נקובתן במשהו כשרה [שפ"ד סי' מ"ו ס"ק ע"ז] והח"א כלל י"ד סי' י"ט כתב דאין להקל כ"א בבהמות ישראל · ומ"מ אינו כשר כ"א אחר הבדיקה מבפנים נגד הסירכא שמא תחוב שם קוץ או מחט נגד הסירכא ואז טרפה [ח"א שם בשם נוב"י] משום דסירכא נגד המחט הוה כמו ק"ד [ועי' י"א בסי' מ"ח ס"ק י"ט אות ג' סי"ח ע"ז ומתירים בהפ"מ ע"ש] ומ"מ אם לא בדקו בדיעבד כשר אם לא בטרפש הכבד שנסרך לביה"כ שם אסור אף אם לא בדק [שם] ובח"א שם מהתיר אף אם נמלא קוץ או מחט ואינו תחוב ונמלא סירכא מלד הב' דטרפה ושפ"ד סי' מ"א ס"ק ע"ז פסק דבאינו תחוב יש להכשיר בזה בהפ"מ ובתחוב ונמלא סירכא כנגדו אסור אף בהפ"מ ע"ש וכן עיקר: **מא** כשרה · וכתב בשמ"ח ס' למ"ד דמ"מ לריך לפתוח הבועה [אפי' אין שם אלא בועה א'] ולבדוק אם הבשר תחתיה שלם בלי לקותא או נקב · ול"ד לריאה דאין לריך לבדוק בועה יחידית משום דבריאה שכיחי בועות משא"כ בשארי מקומות אין שכיח בהם בועות והלכך כל משתכחן במקום שהנקב פוסל בהם לריך בדיקה · ומ"מ אם לא פתח ולא בדק כשר דיעבד · רק במקום דאיתרעי כ"כ דאיכא הרבה בועות · וכן בדקין של התרנגולים היושבים על הבילים שם יש להחמיר אף דיעבד אי לא בדק [עכ"ל שמ"ח שם] ומה שפסק בשמ"ח הנ"ל דבהרבה בועות אי לא בדק אפי' דיעבד אסור חולק עליו בת' הר הכרמל ח' יור"ד סוס"י ח' [מביאו פ"ת סי' מ"ו ס"ק ז'] ומתיר בדיעבד אף בהרבה בועות אי לא בדק ע"ש · אבל בס' תורת יקותיאל בסי' מ"ו ס"ק ב' האריך ופסק ג"כ דאי לא בדק טרפה ועי' בית א' סי' ל"ז סעי' פ' ס"ק קי"ג פסק ג"כ כהתב"ש דבבועות הרבה הבדיקה מעכבת אף דיעבד ובתרנגולת היושבת על הבילים יש להחמיר ולאסור אף דיעבד אי לא בדק אפי' בבועה אחת ע"ש [ותמיהני על הפ"ת שלא הביאם כלל] ועי' בס' כרו"פ בסי' מ"ו כתב וז"ל ויש לעיין היטב אם אין הבשר רע או

נתמעך

כ"ו דבמקום שנוהגים להכשיר סמיכי במ"ז ובועה בשיפולי במ"ז יש להכשיר ג"כ כאן בבועה מעל"ע במ"ז [עכ"ל שמ"ח שם] וכתב בלבש"ר ס"ק ק"ז ואף בלי בדיקת הסימפונות · ולפענ"ד נראה דאף במקום שאין מנהג מבורר יש להכשיר בהפ"מ במ"ז כי יש לסמוך בהפ"מ על מהרי"ל ורש"ל וע"ז וכרו"פ כי משמע מדבריהם שהם מכשירים במ"ז אף בלא הפ"מ וא"כ בהפ"מ בודאי יש לסמוך עליהם: (כח) ויש שם סמפון · פי' הט"ז ס"ק ט"ו דבשאר אונות אין שם סימפונות במקום הדק אבל בורדא יש שם סימפונות במקום הדק וע"כ אוסר שם בועה מעל"ע וכתב שם משבלות דמשמע מט"ז הנ"ל דאי איתרמי בשאר אונות דיש שם סימפונות בשיפולי במקום הדק אוסר גם שם בועה מעל"ע כמו בורדא · אכן להלכה העלה במשבלות שם דבריאה אף אי איתרמי שיש סימפון במקום הדק אינו אוסר [כמש"כ במ"ח ס"ק כ"ה ע"ש] רק בורדא יש לחוש משום דיש שם הרבה מסובכים · וכתב עוד ע"ז שם ויצא לנו עוד מזה [מדין ורדא בשיפולי] דכל בועה בשיפולי דכשרה אם הוא בשר מקיף מ"מ צריך לראות אם היא מתפשטת למטה בריאה עד יותר מן ב' אצבעות משיפולי שאז טרפה מכח מעל"ע וכו' [עכ"ל] וכתב"ש ס"ק מ"ג השיג עליו וכתב דל"ד לורדא שב' צידיה נגד הסימפונות משא"כ בשאר ריאה שאין בשיפול סימפונות אע"ג שלד א' מן הבועה במקום הסימפונות ה"ל כבועה שהיא בעבר אחד ואינה ניכרת בעבר הב' דאע"ג שהיא במקום סימפונות כשרה וכו' עכ"ל וכן סתם בשמ"ח שלו כאשר העתקתי בי"א ס"ק ל"ב אות ג' ע"ש וכ"כ ב"א סעי' ע"ה ע"ש שוב מצאתי בס' זר זהב [שחיבר הג' ר"ז מרגליות על הט"ז] ס"ק ט"ו שכתב שי"ל שגם הט"ז מודה לדינא דאם הבועה רק מצ"א במקום הסימפונות כשרה רק דהט"ז מיירי דב' צידי הבועה מתפשטים במקום הסימפונות וא"ת פשיטא ומאי קמ"ל הט"ז בזה ע"ש מה שתירץ בזה: (כט) אבעבוע וכו' ואינו יודע וכו' · בפא"ט (דף מ"ו ב') א' אמימר משמיה דרבא אין מקיפין בבועי · ופרש"י בבועה שניקבה בריאה היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא דליכא למתלי בטבחא ואין ידוע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה אין מביאין בועה אחרת להקיף ולקרב אצלה ולנקבה ולראות אם מראה הנקבים שוים כדאמרי' לקמן בפרקין (דף נ' ע"א) מקיפין בריאה דה"מ ריאה אבל כיון שנעשית בה בועה אין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ושמא מראה אחרת היה לו וגה"ה [עכ"ל רש"י]: (ל) היכא דלא ממשמשא וכו' · כתב הר"ן מדכתב רש"י [הנ"ל שהעתקתי בס"ק הקודם] בבועה שניקבה בריאה היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא וכו' · מוכח הא אם ניקבה במקום דממשמשא וכו' תלינן בטבחא דנעשה אחר שחיטה: (לא) בועה או סירכא וכו' · ז"ל ב"י כתב בא"ח מעשה אירע שנמצא בועה בקנה והתירוה מטעם דאין לך בטרפות אלא מה שמנו חכמים ולא אשכחן בועה וסירכא אלא בריאה וה"ה אם יוצא סירכא מקנה הלב כשר [עכ"ל ב"י] ועי' פר"ח כאן ס"ק ל"ב חולק ע"ז ומטריף סירכא אף בשאר אברים ועי' שפ"ד בסי' מ"ו ס"ק ט"ז כתב שאנו נוהגים להכשיר סירכא בשאר אברים · ואף אם נסרכו דקין לדקין ששניהם נקובתן במשהו אפי"ה כשרה · אך כתב בח"א [כלל י"ד סי' י"ט] בשם נוב"י דמ"מ בעי בדיקה

שמא

סימן לח דיני מראות הריאה · ובו ה' סעיפים :

סעיף א (א) ריאה שנמצא בה (ב) אפילו כל שהוא א שחור כדיו או שהיא דומה (ג) למראה הבשר (ד) או שהיא ירוקה אמריל"ו בלעז (ובלשון אשכנז קורין גע"ל) בין שהיא (ה) כמראה חלמון ביצה בין שהיא כמראה ב כרכום בין שהיא כמראה ג כשותא טרפה · וכן אם היא (ו) כמראה הבקעת שהיא לבנה כבקעת אסורה (ז) ויש מי שאומר דהיינו שהיא כעין חריות של דקל :

הג"ה וי"א דאף אם היא ד (ח) כלובן ביצה טרפה (מהרי"ו וערוך ורוקח ועו"פ) והכי נהוג :

סעיף ב (ט) כל אלו המראות אינם פוסלות עד שנופחים אותה

שמא תחזב מכפנים קוץ נגד הסירכא ועי' בי"א ס"ק מ"א מש"כ לענין דיעבד אי לא בדקו מה דינו :

סימן לח (א) ריאה שנמצא וכו' · בפא"ט (דף מ"ו ב') אמר רבא ככוחלא כשרה כדיותא טרפה דא"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה [עכ"ל הש"ס] פרש"י ככוהלא שהוא כמראה לזו"ר לא ירוק ולא שחור · כדיותא דיו יבש והוא שחור · דא"ר חנינא וכו' לענין דם נדה אלמא לקותא היא וסופו לירקב ולינקב עכ"ל : (ב) אפילו כ"ש · ודלא כראב"ד [וכ"ד ר"ת] הובא ברא"ש פ' א"ט סי' י"ד דמראות הפוסלות בריאה דוקא בכולה [או ברובה] אבל במקצתה הדרא בריא והרא"ש שם השיג ע"ז דכיון דאמר בש"ס שחור אדום הוא אלא שלקה מה לי הרבה מה לי מעט דכל ליקוי חשיב כנקב · וכן מוכח מדבעי לפלוגי לעיל (דף מ"ו ב') בהאדימה בין כולה למקצתה ומסיק דלא שנא [עכ"ל הרא"ש בקוצר] וכה"ג כתבו התוס' (דף מ"ו ב') ד"ה אוכמי וכו' [לדחות סברת ר"ת הנ"ל דסובר ג"כ כהראב"ד] ע"ש וכ"כ בהג"א שם ד"ה ובה"ג וכ"כ רמב"ן ורשב"א · וכתב הב"י שכ"ד הרי"ף ורמב"ם פ"ז מה"ש ורש"י ובה"ג ובעה"ע וכ"ד הטור וכן עיקר להלכה : (ג) למראה הבשר וכו' טריפה · בפא"ט (מ"ז ב') א"ר כהנא ככבדא כשרה כבשרא טריפה וסימנך ובשר בשדה טריפה וכו' · ופרש"י דהכי קים להו לחז"ל דבהכי [פי' כבשרא] הוה לקותא ובהכי [ככבדא] לא הוה לקותא : (ד) או שהיא ירוקה וכו' · בפא"ט (דף מ"ז ב') א"ר שמא בריה דרבא האי ריאה דדמיא ככשותא וכמוריקא וכגון ביעתא טריפה · אלא ירוקה דכשרה היכי דמיא ככרתי [עכ"ל הש"ס] פרש"י ככשותא ירוקה ולא כעשבים אלא כמראה כשותא הומלי"ן או כמראה מוריקא כרכום או כמראה ביצה וכל אלה מין ירוק הם אלא שזה משונה מזה וכו' [עכ"ל רש"י] וכתב הרא"ש פא"ט סי' י"ט בשם הערוך דכרתי מין צבע ירקרק כדאמרי' בברכות פ"ק (דף ט' ב') כדי שיכיר בין תכלת לכרתי ונראה שהוא צבע [שקורין בל' אשכנז בלא"ה] כעין הרקיע כדאמרינן פ' כסה"ד (דף פ"ט א') תכלת דומה לים וים דומה לרקיע : (ה) כמראה חלמון וכו' כרכום וכו' כמראה כשותא וכו' טריפה · מש"ס ש' העתקתי ככשותא וכמוריקא [ופרש"י מוריקא כרכום וכ"כ הטור] וכגון ביעתא טריפה · ועי' בי"א ס"ק ג' אות א' דירוק כזהב וכו' וכל מיני גע"ל טריפה · מדקאמר בש"ס שהעתקתי בס"ק ד' אלא ירוקה דכשרה ה"ד ככרתי [היינו שקורין בל"א בלא"ה] מכלל דכל מיני גע"ל טריפה מדקאמר דאינו כשר אלא כמראה כרתי דהיינו בלא"ה כמש"כ הרא"ש העתקתי בס"ק הקודם : (ו) כמראה הבקעת שהיא לבנה · בפא"ט (דף מ"ז ב') אמר רפרם האי ריאה דדמיא לאופתא טריפה איכא דאמרי בחזותא וא"ד וכו' [עכ"ל הש"ס] אלמא דמיא לבקעת בחזותא טריפה : (ז) ויש מי שאומר דהיינו וכו' · שם בש"ס על האי מימרא דרפרם שהבאתי בס"ק הקודם האי ריאה דדמיא לאופתא טריפה א"ד בחזותא וא"ד בגישתא וא"ד דנפיחה [עכ"ל הש"ס] ופרש"י בגישתא שקשה ממשמשה כעץ · דנפיחה נעשה לבנה והיינו נמי בחזותא (עכ"ל רש"י) ודעת הי"א הנ"ל הוא דעת הרמב"ם דמפרש מש"כ בש"ס וא"ד דנפיחה פי' דנפיחה כחריות של דקל ופירושו נכון יותר מפרש"י דלרש"י קשה דהיינו בחזותא · וכתב הגר"א דכן משמע בפ"ג דסוכה (דף ל"ב א') דפריך שם ואימא אופתא וכו' ע"ש : (ח) כלובן ביצה · כתב בד"מ וז"ל כתב מהרי"ו אם מראה הריאה כלובן בילה טריפה ובב"י לקמן סי' מ"ד כתב דאין לובן שינוי מראה בריאה וכשרה וכ"כ בעה"ע (עכ"ל ב"י) אמנם לפרש"י [שהבאתי ס"ק ו' ז'] דמפרש דמיא לבקעת שהיא לבנה ש"מ דלובן פוסל ודלא כבעה"ע [עכ"ל ד"מ] [ועי' מש"כ לבש"ר ס"ק י' בזה] ועי' מש"כ בי"א ס"ק ד' בשם ש"ך דבלובן בילה דוקא אחר שנתבשלה ובחלמון בין הכי ובין הכי טריפה · ומש"כ בד"מ בלובן אחר שנתבשלה וכן בחלמון (עכ"ל) אין כוונתו דגם בחלמון דוקא אחר שנתבשלה אלא הכי פירושו דבחלמון אפילו אחר שנתבשלה דקודם הבישול החלמון הוא יותר גע"ל [ספ"ד ס"ק ג' ע"ש] : (ט) כל אלו המראות וכו' עד שנופחים אותה · בפ' א"ט (דף מ"ו ב') אמר רבא ריאה שהאדימה מקצתה כשרה כולה טרפה א"ל רבינא מקצתה מ"ט דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא מי לא תניא וכו' ומסיק אלא לא שנא (עכ"ל הש"ס) ופרש"י אלא לא שנא וכשרה דבין כולה ובין מקצתה כשרה כדאמר לקמן (דמ"ז ב') אדומה כשרה מדר' נתן והתוס' שם ד"ה אלא לא שנא וכו' כתבו בשם ר"ת דפי' אלא ל"ש וטרפה [פי' דאפילו אדומה מקצתה טרפה] וכתבו התוס' דלפי' הא דא' לקמן אדומה כשרה מדר"נ היינו כשמתלבנת ע"י נפיחה עכ"ל והרא"ש פא"ט סי' י"ג השיג על ר"ת וכתב דלא נהירא דמסתבר לומר דכל מראות הפוסלות בריאה אי מתלבנת ע"י נפיחה כשרה כי כשהבהמה חיה מלאה רוח ונפוחה תמיד הלכך אין שינוי אלא בריאה נפוחה וכן מצאתי כתיב בשם הגאונים ובשם הרמב"ם [עכ"ל הרא"ש פא"ט סי' י"ג] [פי' הלכך מבתמא מראות הכשרות אפי' לא מתלבן ע"י נפיחה כשר ודלא כתוס' הנ"ל דהא מראות הפיסלות היינו פיסלות אלא לאחר נפיחה ודוק] ובפא"ט סי' י"ט הביא הרא"ש

נתמסמס ולא יהי' לבו גם בהורא' [עכ"ל] · ועי' לקמן סוף סי' מ"ו כתבתי עוד חידושי דינים בזה ע"ש · במשבצות סוס"י זה מנה כמה דיני תל"ר · ואני בעז"ה עשיתי להם מדור בפ"ע בסוף הלכות טרפות ע"ש :

סי' לח א שחור כדיו · דוקא כקורט דיו יבש [כמבואר ברש"י שהבאתי במ"ח ס"ק א' ע"ש] אבל אם נוטה קצת לשחור יש להכשיר רק דאין אנו בקיאים איך שחרורית דיו שלהם · ולכן נראה לי דבהפ"מ כל שאינו שחור כזפת לא מיקרי שחור כדיו וכשרה ובדליכא הפ"מ יחמיר יותר [אעפ"י שלא הגיע לשחרורית הזפת · ב"א ס"ו] שמ"ח ס"ה ועי' בס' בינת א' שער או"ה שאלה א' סי' י"ב האריך בזה וכ"כ בסמ"ע שורש ה' ענף א' ס"ב כל שאינו שחור כזפת כשמעמידה כנגדו כשר בהפ"מ וכ' שם בביאורו ס"ק י"א שאף כזפת ממש היה ראוי להכשיר בהפ"מ אבל אין להתיר מה שילא מתב"ש לאיסור אבל בדיהה מזפת שפיר יש להקל בהפ"מ [עכ"ל ע"ש] : **ב** כרכום · בין כרכום גופא בין כהדברים הנלבעים ממנו [ש"ך ס"ק א'] ובתב"ש ס"ק ב' האריך ומסיק דכרכום שלנו שקורין זאפרע"ן שנותנין אותו בתוך מאכלים לגוון ולהריח אין נוטה לגע"ל רק אדום הוא וכשרה · ומש"כ בפוס"ע דככרכום טרפה הוא מין כרכום שקורין הרי"ע שהוא דומה קלת לגע"ל ע"ש · ובפמ"ד ס"ק א' כתב דמסתימת האחרונים לא משמע כן · ועי' לבוש וב"ח שכתבו כרכום [שקורין] זאפרע"ן משמע כרכום שלנו והמורה לריך ליזהר שלא יהיה נוטה לגע"ל [עכ"ל] : **ג** כשותא · שקורין האפי"ן שמטילין לתוך השכר [שמ"ח ס"ב] והוא ג"כ לבע גע"ל · א) וירוק כזהב או שעוה או ככנף של טווס או כהורקת פני אדם החולה שקורין גע"ל וכ"ש טרפה [ש"ך ס"ק ב' בשם הפוסקים] · ב) וכללא דמילתא ירוק הנקרא בלשון אשכנז גרי"ן או בלא"ה כשר וירוק הנקרא גע"ל טרפה [ט"ז ס"ק א' וש"ך ס"ק ו'] · ג) וכל הנוטה לירוק גע"ל אפי' קלת ג"כ טרפה · דמי הוא המבחין בדורותינו וכלל כללו האחרונים כל הנוטה לגע"ל טרפה והלכך אין להקל בשום ירוק גע"ל ואפי' קלת [תב"ש ס"ק ג' ע"ש ולבש"ר בפנים ס"ב ע"ש] · ד) ומראה אודם דכשר [כמש"כ בס"ד] דומה ג"כ קלת לגע"ל וע"כ לריך המורה לעיין שלא יהיה דומה לגע"ל [לבש"ר שם ופמ"ד ס"ק ב'] · ה) וכתב ע"ז ס"ק א' בשם רש"ל כמראה לב שקורין קרי"ט שטיי"ן או כמראה וויינקשי"ל כשרה דאין להוסיף על הטרפות שמנו חז"ל ע"ש · וכתב במשבצות שם דלדבריהם גם מראה ברוי"ן או גר"א כשרים דאין טרפה אלא מה שמוזכר בש"ס בפירוש לאיסור דאין להוסיף על הטרפות וכן נראה מהאחרונים אלא שבשמ"ח ס"ד וס' י"א החמיר בשאר מראות [ע"ש בתב"ש ס"ק י"ג] ומ"מ יש לסמוך על רש"ל וט"ז דאין להחמיר בשום מראה גרי"ן או ברוי"ן או וויינקשי"ל אלא כולם כשרים חוץ ממראות הפסולות המוזכרים בש"ע · אך לריך עיון רב כי אין אנו בקיאים כ"כ להכיר בין המראות [עכ"ל משבצות] וכ"ד נוב"י סי' יו"ד להקל בשאר מראות הביאו בלבש"ר ס"ק כ"ה ע"ש · והלבש"ר שם הכריע להקל בזה בהפ"מ · ו) כתב השמ"ח ס' י"ב מראה המותר לריך הריאה נפיחה דהוה ריעותא ואם לא נפחוה כשרה בהפ"מ [עכ"ל] ונכון הוא [משבצות ס"ק א'] · ז) מראה פסולה [שנתהוה] ע"י נפיחה ומקודם לא היה כלל או מקודם נפיחה הי' מראה המותר וע"י נפיחה חזרה למראה האסור פסולה דבנפוחה משערינן [שמ"ח ס' י"ב ועי' בש"ע סעי' ב'] ודוקא שנפחוה כדרכה הא נפחוה יותר מדאי אמרי' דבחייה לא היתה נפוחה כ"כ אם לא כמש"כ הש"ך בסי' ל"ו [ס"ק ה'] מכח ממ"נ טרפה וה"ה כאן [עכ"ל משבצות ס"ק א' ולבש"ר בפנים בהג"ה ס' י"ב ע"ש] : **ד** כלובן ביצה · היינו אחר שנתבשלה · אבל בעודה חיה אינה רק זהרורית וצלולה ולא לבן אבל כחלמון בילה בין כחיה ובין כנתבשלה טרפה [ש"ך ס"ק ג' ועי' מ"ח ס"ק ח'] ועי' שמ"ח ס"ו ובתב"ש ס"ק ח' העלה דכל הנוטה ללובן יש להטריף דאין אנו יודעים באיזה ענין שיערו

אותה ה (י) וממרס בה בידו אם נשתנית ו למראה המותר. מותרת ז ואם עמדה בעינה אסורה · (כל הפוסקים ולאפוקי ר"י בתוס'):

סעי' ג (יא) ח יש מי שאומר שאין מראות הללו פוסלות אלא כשהשינוי בעור מחמתו ט ולא מחמת מוגלא שבתוכו:

הג"ה (יב) וכן אם בא השינוי מראה מכח שער שחור או דם נצרר המונח בריאה כשר (מ"כ בשם מהר"י מולין):

אם

שיערו חז"ל [עכ"ל] והלכך אפי' נוטה קצת ללובן טרפה · וכ"ל בלובן בריאה ועמיד בצלה בקעת עץ אם דומה ממש הוה ודאי טרפה ואם אינו דומה ממש הוה רק ספק טרפה [לבש"ר שם בפנים ובס"ק יו"ד]: ה וממרס בה · עי' הטעם במ"ח ס"ק י': ו למראה המותר מותרת ואם עמדה בעינה אסורה · וכ"ה לשון הרמב"ם בפ"ו מה"ש · מוכח להדיא דס"ל דאפי' אינו חוזר למראה ריאה רק למראה המותר כשרה דדוקא אם עמדה בעינה טרפה · וכ"ד המרדכי וכ"ב ורשב"א וכ"ד ש"ך ופר"ח ס"ק ח' ונוב"י להתיר בזה אף בלא הפ"מ · ודלא כרש"ל וט"ז שס"ל שצריך להחזיר למראה הריאה דוקא · ובשמ"ח סוף ס' י"ב חשש להחמיר בזה באין הפ"מ ובלבש"ר ס"ק כ"ז כ' וז"ל והמיקל בזה בלי הפ"מ לא הפסיד כי יש לו על מי לסמוך [עכ"ל]: ז ואם עמדה בעינה אסורה · אבל מראה כשרה אפי' אינו מתלבן כלל ע"י נפיחה כשרה וכן כל מראות הכשרות כן ואפי' מראה אודם אין צריך להתלבן כלל וכשר [תב"ש ס"ק י"ב ולבש"ר הג"ה בפנים סעי' יו"ד] וכ"מ ברא"ש פא"ט סי' י"ג עי' מ"ח ס"ק ע' וכן הסכמת אחרונים ודלא כי"ח בזה: ח יש מי שאומר וכו' אלא כשהשינוי וכו' · ע' מ"ח ס"ק יו"ד דזה הוא שיטת הרא"ה בבד"ה שמפרש כן סוגיא דש"ס · ונלפע"ד דלדעתו אף אם כשנוטלים המוגלא נשאר המראה על הקרומים מ"מ כשר · דכיון דיש מוגלא תחת הקרומים [או דם נגרר או שער שחור כמש"כ רמ"א] תלינן שמחמת המוגלא או דם הנגרר נצטבעו הקרומים וכ"ד פר"ח כדעת הרא"ה וכיון דהביא בש"ע דיעה זו בודאי יש לסמוך עליה עכ"פ בהפ"מ וכן פסק בח"א כלל י"ב ס"ג להקל אף בנשאר המראה בהפ"מ וכן עיקר ודלא כשמ"ח ושפ"ד בזה ועי' מ"ח ס"ק י"א האריכתי בזה · ודין אם יש מראה פסולה על הריאה שלא במקום מוגלא וקלפו הקרומים והלכה המראה תמצא לקמן בי"א ס"ק ע"ז אות חי"ת: ט ולא מחמת מוגלא שבתוכו · מיהו אם נפלה לאור

והוריקה

הרא"ש תשו' לר"ה גאון שהשיב דכל מראות האסורות כמו שהם נפוחים משערינן כי הריאה בחיי הבהמה נפוחה ועומדת להניף אויר על הלב והלכך כמו שנראית כשהיא נפוחה משערינן ע"ש וכן הסכימו כל הפוסקים ראשונים ואחרונים: (י) וממרס בה וכו' · כ"ה לשון הרמב"ם בפ"ו מה"ש וכ' ב"י שטעמו שמא יש ליחה תחת הקרומים ומחמת זה משתנה עור הקרומים וכשימרס בידו תעבור הליחה ותשאר הריאה בגוונה הטבעית [עכ"ל] ול"ח ופר"ח כתבו משום דלפעמים אין הרוח נכנס בכל חלקי הריאה וכשממרס וממעך ביד שם ע"י זה נכנס שם הרוח ועולה: (יא) יש מי שאומר וכו' אלא כשהשינוי בעור מחמתו וכו' · זהו דעת הר"ן בשם הרא"ה · ומקורו מש"ס פא"ט (דף מ"ו סוף ע"ב) א' רבא האי ריאה דקיימא גילדי גילדי [פרש"י קליפות קליפות] אוכמי אוכמי חזותא חזותא כשרה [עכ"ל הש"ס] פרש"י חזותא חזותא גוונים גוונים ודוקא הנך גונים דלא מיטרפא בהו כגון אדומה וירוקה והנך דלקמן בהלכות [עכ"ל רש"י] והתוס' שם ד"ה אוכמי וכו' הקשו על פרש"י · הא אוכמי הוא ממראות הפסולות כדאמרי' לקמן (מ"ז ב') כדיותא טרפה ותירצו דאוכמי דהכא היינו כי כוחלא דא' לקמן (מ"ז ב') דכשרה [עכ"ל תוס'] והרא"ה בבד"ה פי' חזותא חזותא היינו במראות הפסולות [דלא כפרש"י] וזה שאמרו אוכמי אוכמי אלא שהמראות נתהוו ע"י גילדי גילדי פי' ע"י מוגלא שתחת הקרומים והכי פי' [דהש"ס הנ"ל דף מ"ו סוף ע"ב] האי ריאה דקיימא גילדי גילדי [פי' שיש גילדי מוגלא תחת הקרומים ומחמת זה נתהוה] אוכמי אוכמי חזותא חזותא על הקרומים כשרה וכן פי' הגר"א על הש"ע שהוא דעת הרא"ה וכ"כ הפר"ח ס"ק ע' והסכים הפר"ח לדינא לדעת הרא"ה הנ"ל ע"ש · ונראה לפענ"ד ברור דלדעת הרא"ה הנ"ל [שפי' כן כוונת הש"ס הנ"ל] בודאי לדעתו אפי' אם אח"כ ע"י נטילת המוגלא נשאר המראה מ"מ כשר משום דאמרי' דע"י המוגלא שהיה תחת הקרומים נולד המראה בקרומים ונשאר גם עתה · דאל"כ מאי קמ"ל הש"ס הלא עיקר מראות הריאה תלוי בקרומים וכי סברא הוא שאם היה מונח איזה דבר שחור תחת הקרום ובאמת לא נשתנה מראה הקרום בעצם וכי מחמת זה יהיה טרפה · הלא זה רק דמיון כזב ומוטעה ומאי קמ"ל הש"ס בזה לפי' הרא"ה אלא ודאי קמ"ל הש"ס דאף אם נשאר המראה אח"כ ג"כ כשרה אם אנו מוצאים מוגלא תחתיה או דם שחור וכה"ג · משום דתלינן דע"י המוגלא נשאר המראה גם עתה · וכ"כ שפ"ד סוף ס"ק ה' וז"ל ולכאורה דעת הרא"ה מורה להתיר אף בלא הלך ועבר אח"כ [עכ"ל] ועוד כ"ל ראיה מדכתב הש"ע שאין מראות הללו פוסלות אלא כשהשינוי בעור מחמתו ולא מחמת מוגלא שבתוכו [עכ"ל ש"ע] משמע שיש עדיין שינוי בעור אבל לא מחמת עצמו אלא מחמת מוגלא · דאי מיירי הש"ע דהלך המראה אינו נקרא כלל שינוי בעור ודוק · ועוד כ"ל ראיה מד"מ ס"ק ב' שכתב וז"ל מ"כ בשם מהר"י מולין דלפעמים שחור כדיו כשר כגון שבלעה הבהמה שער [שחור כדיו] ואותו שער נכנס בריאה דרך הסימפון · ומזה בא אותו המראה ותבדק ותמלא שער באותו מקום או דם נגרר אותו המראה דיו כשרה [עכ"ל מ"כ] וכתב ד"מ ע"ז וכ"ל דמה שמכשיר בדם נגרר דהוא כסברת הרא"ה שכתב הר"ן וכמש"כ בב"י [עכ"ל ד"מ] ואי תימא דמהר"י מולין מיירי כשמסיר השער או הדם לא נשאר שום רושם על הקרום מאי קמ"ל מהר"י מולין בזה ומה זה שסיים מהרי"מ ותבדק ותמלא שער וכו' או דם וכו' אותו המראה דיו כשרה · האיך קרוי מראה דיו אם לא נשאר כלום הלא הוא רק דמיון כזב בטעות שהיה נראה כמו שחור ובאמת אינו כלום · ועוד דהוה ליה למימר תבדק ותמלא שער וכו' והעור תחזור לבריאתה אלא ודאי האמת ברור דכוונתו אף אם נשאר אותו המראה ואינו חוזר מ"מ כשר אם תמלא שם איזה שער או דם · וכן כתב תב"ש ס"ק כ' בשם ל"ח פא"ט סי' פ"ח שמפרש כן דברי הרא"ה הנ"ל דמתיר אף אם לא עבר המראה ע"ש · וכתב עוד התב"ש שם דכן משמע מב"י שכתב וז"ל ואעפ"י שהר"ן כתב דברים אלו [של הרא"ה] ולא חלק עליהם לא ראיתי לא' מן הפוסקים שהזכיר חילוק זה [עכ"ל ב"י] ואי תימא דמיירי הרא"ה שלא נשאר המראה אחר הסרת המוגלא · הלא ודאי דברים אלו מוסכמים מסברא שהרי לא נשתנה כלל [עכ"ל תב"ש שם] · וכיון דבררנו דכן דעת הרא"ה להכשיר אף אם נשאר המראה אף דלשיטת רש"י ותוס' אין ראיה לדין זה דהרא"ה · מ"מ כיון דהביאו כאן בש"ע בלי חולק וגם הפר"ח הסכים לדבריו ודאי דבהפ"מ יש לסמוך עליו דאל"כ למה מביאו בש"ע · וזה דלא כשפ"ד ס"ק ה' דמתוך קושיתו שהקשה על המחבר ש"ע האיך זיכה שטריה לבי תרי דהביא מקודם בס"ג שיטת הרא"ה על דברי הש"ס אוכמי אוכמי חזותא חזותא ואח"כ הביא בסוף ס"ד וז"ל וכן אם יש בה הרבה גוונים מאלו מראות הכשרות כשרה [עכ"ל] והוא עפ"י שיטת רש"י בחזותא חזותא וע"כ כתב בשפ"ד דהמחבר ש"ע מיירי דכשלוקחין המוגלא לא נשאר המראה ומסברא למד כן ולא זהו דעת הרא"ה ומפרש כטור ואמר [השפ"ד] שזהו כונת הש"ך בס"ק ה' ע"ש · ודבריו דחוקים ורחוקים בכוונת המחבר שהביא בב"י שלו דעת הר"ן בשם הרא"ה וכאן [לפי דעת השפ"ד] השמיט דינו של הרא"ה ויכתוב דין אחר מסברא · ועוד קשה לדבריו למה כתב ויש מי שאומר כיון שכתב כן מסברא · ועוד שגם הגר"א ז"ל ופר"ח כתבו להדיא שהמחבר כאן בס"ג כוון לדעת הרא"ה עי' בדבריהם תמצא כן להדיא שלא כדברי השפ"ד הנ"ל · ומש"כ השפ"ד שכן כוונת הש"ך כאן בס"ק ה' המעיין בשכל הישר יראה שהש"ך לא כיון לזה כלל מעולם ואין כדאי להאריך בזה [שוב מצאתי בלבש"ר ס"ק מ"ט השיג ג"כ על השפ"ד הנ"ל מש"כ בכוונת הש"ך וע"ש מש"כ הלבש"ר בכונת הש"ך הנ"ל] · ומה שהקשה השפ"ד על המחבר למה מזכי שטריה לבי תרי לק"מ לפענ"ד דהמחבר ש"ע הביא מקודם בס"ג יש מי שאומר וכו' והוא באמת דעת הרא"ה ממש בפי' הש"ס גילדי גילדי אוכמי אוכמי [כמש"כ הב"י ופר"ח והגר"א ז"ל] ולכן כתב בשם יש מי שאומר אף שלא מצא שום חולק ע"ז בפירוש מ"מ כיון דלשיטת רש"י ותוס' והטור שמפרשים כוונת הש"ס הנ"ל באופן אחר [וכמה שהעתקתי לשון רש"י בריש ס"ק זה] אין ראיה לדין של הרא"ה ולהקל אף אם נשאר המראה אחר נטילת המוגלא [כמש"כ מקודם לדעת הרא"ה] ומ"מ כתבו בש"ע בלי שום חולק כיון שלא מצא שום פוסק שיחלוק עליו בפירוש · וע"כ בודאי דעת המחבר ש"ע שבהפ"מ וכה"ג יש לסמוך עליו דאל"כ למה הביאו בש"ע · ומ"מ בס"ד כתב וכן אם יש הרבה וכו' והוא שיטת רש"י בפי' אוכמי אוכמי [דקאי על הרבה מראות הכשרות זה אצל זה וכמו שהעתקתי בריש ס"ק זה] · משום דגם הרא"ה מודה לדינא לרש"י דאף דאין מפרש כן שיטת הש"ס הנ"ל מ"מ לדינא מודה דהרבה מראות כשרות זא"ז דכשר · דלכן פי' הרא"ה במראות פסולות דאילו בכשרות פשיטא ומאי קמ"ל הש"ס וכדכתב השפ"ד בעצמו מקודם ע"ש [דאין לומר דקמ"ל דלא הוי ב' לריעותא · דהא עיקר הדין דב' לריעותא אינו מפורש בש"ס · עי' לבש"ר סי' זה ס"ק כ"ה] ולכן נלפע"ד אף שראיתי שגם השמ"ח אוסר ג"כ אם נטל המוגלא ונשאר המראה [משום שחושש שלדעת רש"י אין זה מוכרח] מ"מ נלפע"ד להקל בהפ"מ לסמוך על הרא"ה וש"ע שמביאו ובפרט שהפר"ח הסכים לדבריו וגם הגר"א פי' דברי הרא"ה ולא הביא שום חולק ע"ז · ומכ"ש שיש להקל אי לא בדק אחר שראה שיש מוגלא תחתיה לראות אם נשאר המראה · שוב מצאתי שגם בלבש"ר ס"ק מ"ט הביא ג"כ שב"י וד"מ ומהר"י מולין כולם פירשו בדברי הרא"ה שמתיר אף אם לא הלכה המראה אחר נטילת המוגלא והשיג ג"כ על השפ"ד הנ"ל · אף שלהלכה לא רצה הלבש"ר לסמוך על הרא"ה הנ"ל כיון דכמה פוסקים פירשו דברי הש"ס הנ"ל באופן אחר · מ"מ לפענ"ד נראה כמש"כ כיון שבש"ע הביאו בלי שום חולק וגם הפר"ח הסכים להרא"ה · בודאי יש לסמוך עליהם בהפ"מ וכה"ג · שוב ראיתי שגם בח"א כלל י"ב ס"ג הקיל ג"כ בהפ"מ כדעת הרא"ה אפילו נשאר המראה אחר נטילת המוגלא ועי' בינת אדם שם שער או"ה סי' י"ד שאלה ח' האריך בראיות להכשיר אף אם נשאר המראה וזה ת"ל כדברי ע"ש וכן עיקר להלכה ולמעשה ודלא כשמ"ח ושפ"ד: (יב) וכן אם וכו' מכת שער שחור או דם נצרר וכו' · כ"כ בד"מ ס"ק ב' בשם מ"כ בשם מהר"י מולין העתקתי בס"ק הקודם ע"ש:

כמראה

סעיף ד אם אינה שחורה כדיו אלא (יג) כמראה הכחול (שקורין בלשון אשכנז בלא"ה ודומה לרקיע · מהרי"ו) (יד) או ירוקה ככרתי (טו) או שהיא כמראה הכבד (או שהיא כמראה הפחול · ב"י וד"מ בשם מהרא"ק) (טז) או שהיא אדומה י (יז) אפי' בתכלית האודם כשרה:

הג"ה יא (יח) וי"א אם יש יב מכה בדופן נגד הריאה האדומה יג טרפה וצריך לבדוק אחר זה (טור ורי"ו והרא"ש בשם הר"א וב"י בשם בעה"ע ושאר פוסקים לא חילקו ומשמע מדבריהם איפכא וקצת חולקים בהדיא ע"ש) והכי נהוג:

(יט) אפילו היא כולה כך וכן אם יש בה יד הרבה גוונים מאלו המראות הכשרות כשרה:

סעיף ה (כ) יש בה טו קליפות כמו נתק והיא שלימה טז כשרה:

אין

(יג) כמראה הכחול וכו' כשרה · בפא"ט (דף מ"ז ב') אמר רבא ככוחלא כשרה: (יד) או ירוקה ככרתי וכו' כשרה · שם בש"ס ירוקה כשרה מדר' נתן אדומה כשרה מדר"כ דתניא ר' נתן אומר מעשה באשה אחת שמלה בנה ראשון ומת וכו' שלישי הביאתו לפני ראיתיו שהיה אדום אמרתי המתיני עד שיבלע בו דמו המתינה ומלה וחיה שוב וכו' הביאתו לפני ראיתיו שהוא ירוק הצצתי בו ולא היה בו דם ברית אמרתי לה בתי המתיני לו עד שיפול בו דמו וכו' ותו איתא התם א"ר שמא בריה דרבא האי ריאה דדמיא לכשותא וכמוריקא [היינו כמראה גע"ל] טריפה אלא ירוקה דכשרה היכי דמי ככרתי [עכ"ל הש"ס]: (טו) או שהיא כמראה הכבד · שם בש"ס א"ר כהנא ככבדא כשרה: (טז) או שהיא אדומה וכו' כשרה · עי' ס"ק י"ד העתקתי לשון הש"ס אדומה כשרה מדר"כ וכו' ע"ש: (יז) אפילו בתכלית האודם · כן הוכיח הרא"ש פא"ט סי' י"ג דאל"כ אלא שיש חילוק הוי ליה למיבעי אדומה דכשרה היכי משכחת לה כדבעי הש"ס פא"ט (דף מ"ז ב') אלא ירוקה דכשרה היכי דמיא וכו' [עכ"ל]: (יח) וי"א אם יש מכה בדופן וכו' טרפה · הוא דעת ר' אפרים על מימרא דרבא פא"ט (דף מ"ו ב') ריאה שהאדימה מקצתה כשרה כולה טריפה [ומקשה הש"ס שם] א"ל רבינא לרבא מקצתה מ"ט דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם וכי תימא לשמונה שרצים מדמינן לה דתניא נגרר הדם אע"פ שלא יצא אי הכי אפילו מקצתה נמי אלא לא שנא [עכ"ל הש"ס] ופרש"י לא שנא וכשרה דהא אדומה כשרה מדר"כ וכן פי' הרי"ף · ור"ח פי' ל"ש וטרפה והקשו התוס' הא אדומה כשרה מדר"כ ותי' ר' אפרים [הובא ברא"ש פ' א"ט סי' י"ג ע"ש] דהאדימה דהכא דטרפה מיירי כשהאדים מחמת מכה שנמצא בדופן כנגד הריאה ומדמייתי עלה מהחובל בשבת וכיון שנגרר הדם מחמת מכה סוף העור לינקב וטרפה · וכיון דלא ידעינן אי איכא לדמויי קרום הריאה לשאר שרצים ע"כ להומרא מדמינן לה לשמונה שרצים וטרפה ול"ד כלל להאדימה דמתניתא דלקמן (מ"ז ב') וכתב הרא"ש שם דכן עיקר כפי' ר"ח הנ"ל · וכב"י דלרש"י ובה"ג ורי"ף ורמב"ם ורשב"א שפירשו לא שנא וכשרה אפילו נמצאת מכה בדופן והאדימה הריאה כנגדה כשרה כיון שלא הוזכר פסול זה בתלמוד לדעתם [עכ"ל ב"י] וכן משמע בביאורי הגר"א שכתב על הי"א הנ"ל וז"ל זהו פי' ר' אפרים לפי' ר"ח [ל"ש וטרפה] אבל סברא הראשונה ס"ל כפרש"י וכן הסכמת הפוסקים [עכ"ל הגר"א] · אבל בפלתי ס"ק ב' כתב די"ל דגם הרי"ף וסיעתו מודים לדינא לר"א דהא בודאי לח' שרצים מדמינן לה דאל"כ למה הוצרך לומר דאדומה כשרה מדר"כ [לפי שלא נבלע עדיין הדם] הא בלא"ה צרורות דם אינו כלום אלא ע"כ לח' שרצים מדמינן ומ"מ כשר מסברת ר"כ · וזהו דוקא באין ריעותא לפניך אבל ביש מכה ויש לתלות במכה מהיכי תיתי ליתלי בדר"כ שעדיין לא נבלע הדם שהוא דבר דלא שכיח ולא נתלה במכה דשכיח דהא יש מכה דשכיח וע"ש מש"כ עוד בזה והלכך העלה שאין להקל אפי' בהפ"מ ע"ש וכן בתב"ש ס"ק ט"ז הסכים לשי' ר"א ע"ש והפר"ח ס"ק י"א התיר לגמרי ומשמע אף בלא הפ"מ וט"ז ס"ק ד' ופמ"ג בט"ז וש"ך התירו בהפ"מ · והמיקל בהפ"מ לא הפסיד כי רבים מכשירים כמש"כ ובפרט שגם לר"א לא הוי רק ספק כי שמא לח' שרצים מדמינן לה כמש"כ לעיל בשם הרא"ש וכ"כ בלבש"ר ס"ק ל"ו שהוא רק ספק ע"ש: (יט) אפילו היא כולה כך · וכמו שהשיב רבינא לרבא [דאינו מכשיר אלא במקצתה] מקצתה מ"ט דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא וכ"ת וכו' אלא לא שנא וכפרש"י ושארי מפרשים דפי' ל"ש וכשרה ועי' ס"ק הקודם: (כ) יש בה קליפות וכו' · עי' בש"ס פא"ט (דף מ"ו ב') אמר רבא האי ריאה דקיימא גילדי גילדי אוכמי אוכמי וכו' כשרה · ופרש"י גילדי גילדי קליפות

והוריקה הריאה כולה אף שיש מוגלא תחתיה אסור אף להרא"ה כיון דיש ריעותא דנפלה לאור [שפ"ד ס"ק ט'] : י אפי' בתכלית האודם · ואפי' אם נכנס האודם בבשר הריאה כשרה [תב"ש ס"ק י"ב ולבש"ר בפנים סעי' י' דלא כבל"ין] : יא וי"א אם יש מכה וכו' טרפה · ואינה אלא ספק טרפה [לבש"ר בפנים ס' י"ג וע"ש ס"ק ל"ו] וכן משמע ברא"ש שהבאתי במ"ח ס"ק י"ח ע"ש ורש"ל בפ' א"ט סי' כ"א הכשיר [במראה אדומה בריאה] אף אם יש מכה בדופן (ש"ך ס"ק ח') וכ"ד פר"ח ס"ק י"א כרש"ל וכ"מ דעת הגר"א ועי' מ"ח ס"ק י"ח וכתב בשפ"ד שם דאין להכשיר כ"א בהפ"מ והכרו"פ החמיר בזה אם יש מכה בדופן אף בהפ"מ ע"ש · וכן דעת תב"ש ס"ק ט"ז ע"ש · ומ"מ אפשר דיש לצדד בהפ"מ לסמוך על המכשירים ובפרט דגם לר' אפרים לא הוה רק ספק טרפה עי' מ"ח סוס"ק י"ח : יב מכה בדופן נגד וכו' · עי' בתשו' גבעת שאול סי' פ"ו בריאה שנמצא קמט וחסרון עליה ועלתה בנפיחה באופן דכשרה כמו שמבואר בסי' ל"ו ס"ח בהג"ה רק שהיה מכה בדופן כנגדה דהיינו שנשבר הצלע וחזר ונקשר שבר אחי"י וכ' שיש להתיר אפי' בלא הפ"מ ול"ד להאדימה · דהאדימה גרע טפי מחסרון וקמט · ואח"ז ראה בתשו' ב"ח שהטריף בכה"ג והוא [בת' ג"ש הנ"ל] השיג עליו והעלה כמש"כ בתחלה והסכימו עמו בעלי הוראה [פ"ת ס"ק ב'] : יג טרפה · ודוקא שלא נשתנה למראה ריאה אחר נפיחה אבל אם נשתנה למראה ריאה אחר הנפיחה כשר [ש"ך וט"ז ודלא כהר"ן בשם מהרא"ק] וסברתם דמכה בדופן לחוד לא מיתסר כי אם בצירוף שיש אודם בריאה נגד המכה אז דוקא טרפה וכל שאזלה המראה ע"י הנפיחה הוה כמו שלא היה מראה אודם מעולם משום דכל מידי דריאה כמו שהיא נפוחה משערינן וכן פסק בשמ"ח ס' י"ג ושאר האחרונים כש"ך וט"ז וכן עיקר · ואם לא הזרה אחר הנפיחה רק למראה המותר ולא למראה ריאה אין להתיר כ"א בהפ"מ [שמ"ח שם] ולבש"ר כתב שם בפנים ובפי' ס"ק ל"ז דהמיקל גם בזה בלא הפ"מ לא הפסיד וכ"כ בשפ"ד ס"ק ט' ומשבצות ס"ק ד' ע"ש · ומכ"ש אם מתחלה לא היה כנגד המכה שבדופן כ"א מראה המותר יש להכשיר אף בלא הפ"מ [לבש"ר שם] : יד הרבה גוונים · א) ואם הם סמוכות זו אצל זו אין להכשיר כ"א בהפ"מ [שמ"ח סי' ל"ז ס"ה ומשבצות כאן ס"ק א' ע"ש] אבל בלבש"ר סי' ל"ח ס"ק א' חולק עליהם ומתיר ב' מראות הכשרות כגון אדום וכוחלא הסמוכים זא"ז אף בלא הפ"מ ע"ש · ב) ירוקה ואדומה בחדא ריאה דעת הכרו"פ דטרפה דממ"נ דאם לא נבלע בה הדם עדיין · ירוקה מאי עבידתיה ואי לא נפל בה הדם עדיין · אדומה מאי עבידתיה ומשבצות ס"ק א' ולבש"ר ס"ק ב' חולקים עליו ומכשירים משום די"ל מקומות מקומות יש · במקום א' לא נפל הדם והוא ירוק ובמקום הב' לא נבלע בו הדם וע"כ הוא אדום · וכן משמע מסתימת הט"ו שכתבו סתם אם יש הרבה גוונים כשרה משמע אף ירוקה ואדומה בחדא ריאה כשר : טו קליפות כמו נתק · הן כפני אדם מצורע והן עשויין כקליפת השום והבצלים [שפ"ד ס"ק מ' בשם רשד"ם ולבש"ר ס"ק ס"ח] : טז כשרה · א) וצריך לקלוף הנתק ולראות אם הריאה תחתיה שלימה ויפה וצריך לנפחה ג"כ דהא י"ל עכ"פ ריעותא ואם יש סירכא מקליפה לקליפה כשרה משום דהני קליפות לאו מגוף הריאה הוו [פר"ח ס"ק י"ד בשם רשד"ם] ואם לא נפחה ואי אפשר לבדוק עוד יש להכשיר בהפ"מ [ולבש"ר בפנים ס' י"ח מכשיר בזה בדיעבד אף בלא הפ"מ ע"ש] אבל אם לא קלף הקליפות לראות תחתיהן אם הריאה שלימה יש להטריף [כ"ז מב"א ס' ע"ב ע"ש וכ"כ בלבש"ר שם] · ב) גם לפעמים נמצא על הריאה בועות שקורין וואַרצלעך ג"כ קולפין אותם ואם תחתיהם שלם ויפה כשרה וצריך ג"כ לנפוח כמו בנתק [באות הקודם] ואם לא קלף הוואַרצלעך לראות אם הריאה שלימה יש להטריף כמו בנתק [וכ"כ בלבש"ר שם] ומעשה שנמצא וואַרצלעך בריאה וקלפו הוואַרצלעך ויצא דם מהריאה והכשירו אעפ"י שיש מקום לתלות שנעשה הנקב ע"י הטבח בשעה שעסק במלאכתו ניקב בצפרנו אין זה מועיל להכשיר [בית א' ס' ע"ג] וע"ש בר"א ס"ק ק"ב ובסו"ת שנדפסו סוף החיבור ב"א סי' כ"ח כתב שם סברתו דלא תלינן בידא דטבחא אלא היכי שלא היה צריך בדיקה בלא"ה אבל במקום שצריך בדיקה אין מועיל מה שתולין דסוף סוף אין כאן בדיקה וע"ש שהאריך ועי' בסמוך אות ד' וע"ל סי' ל"ז בי"א ס"ק ד' סוף אות ט' מש"כ היותר על מזיע עיפי דמים בשם הג' רש"א אב"ד דק"ק קאַרלין · ג) וכתב שם בב"א בס' ע"ד דקליפת הנתקים וגם הוואַרצלעך צריכה שתהיה בנחת דווקא ואם לא היו יכולים לקלוף בנחת ממש רק הוצרך למעך ולמשמש בוואַרצלעך בחוזק יד עד שקלפם · בזה אם לא בדק בנפיחה יש לאסור אף בהפ"מ · ואם לא היה אפשר לקלפם מן הריאה בדרך מיעוך · והוצרך לגריר הוואַרצלעך מעליה בחוזק יד יש להחמיר ולאסור אעפ"י שבדק בנפיחה

שכיון

סימן לט דיני בדיקת הריאה · ובו כ"ה סעיפים:

סעיף א א(א) אין צריך לבדוק אחר שום טריפות מן הסתם ב (ב) חוץ מן הריאה צריך לבדוק בבהמה

שכיון שלא הלך מעפ"י הריאה כ"א בקריעה בחוזק נראה מזה שהם תושרשים בבשר הריאה וחוששין שמא ניקבה הריאה ועלה קרום ונסתם או שמא לא בדקו יפה לפי שאין אנו בקיאין בבדיקה [וכמש"כ הבודקים בשם ר' תנחום שקליפת סוואראלע"ן צריכה דווקא בנחת · ר"א ס"ק ק"ג] (עכ"ל ב"א ס' ע"ד) · ד) מעשה בריאה אחת שהיה קרום מכסה כל הריאה והסירו הקרום מעליה בנחת והיתה שלימה ויפה ונפחוה ועלתה בנפיחה כהוגן והכשירוה ואח"כ כמו חצי שעה אחר שמשמשו ידי אנשים בריאה זו התחיל לצאת דם מהריאה זו בכמה מקומות ואין ניכר שום נקב ואף אחר שקנחו הדם היה יולא אח"כ מעצמו · והשבתי שאם אותן אנשים אשר משמשו בה אמרו בבירור שלא משמשו בה בכח ובחוזק יד יש להטריף [כי רגלים לדבר שלא נבדקה כהוגן מתחלה כיון דאומרים ברי שלא משמשו בה בכח · ר"א ס"ק כ' ע"ש] אבל אם אין אומרים בבירור שלא משמשו בה בכח · או שמשמשו בה אנשים אחרים ואינן לפנינו אנו תולין שמשמשו בה בכח לפי שידעו שכבר הוכשרה והרי היא כבשר הבא מבית הטבח שעושים בה מה שרולים וידים עסקניות הם ומשמשו בכח ובקעו בקרום הריאה ומחמת זה הדם יולא וכשרה (עכ"ל ב"א סי' ל"ו ס' מ"ג) וע"ש בר"א ס"ק כ' ובתשובה בסוף הספר סי' כ"ד כ' כי עיקר ההיתר מאחר שהכשירוה ויולא בחזקת היתר ומילתא דלא רמיא וכו' אבל אם לא נבדקה עדיין כהוגן ולא יצאה עדיין בהיתר אין תולין במשמוש היד כמו שכתב בעצמו בספרו ב"א סי' ל"ח ס' ע"ג כה"ג בוואראלע"ן והעתקתיו בסמוך אות ב' ע"ש וכמש"כ בתשו' שם סי' כ"ח ע"ש [ועי' מש"כ בסי' ל"ט ס"ק ס"ח סוף אות ע' שבקרום כה"ג יש ללדד בזה בהפ"מ ע"ש] · ה) מראה הזזה ממקום למקום כשרה דנראה מזה דליכא לקותא בקרומים כ"א יש איזה מוגלא תחתיהם שמראיתה כך ואותה המוגלא זזה ממקום למקום (שמ"ח ס' י"ז בשם הר"ן) וראוי לפתוח הקרומים ולראות מה יש שם (שפ"ד ס"ק ע' ולבש"ר בפנים ס' י"ז) · ו) אם נכנס המראה הפסולה רק לקרום א' · הע"ז מטריף והפר"ח בס"ק י"ג חולק עליו ומכשיר כי לקות המראה כמו נקב ואין נקב פוסל אלא אם ניקבו ב' הקרומים ודבריו נראים עיקר כי הביא ראיות ברורות לזה ע"ש ובשמ"ח ס' י"ד מכשיר בזה לצורך גדול אבל אם אין קרום התחתון כמראה ריאה רק כמראה כשרה יש לאסור שאני אומר שעתידה להתהפך למראה אסור כיון שכבר נלקה (שמ"ח שם) ועי' בלבש"ר ס"ק מ"ג דמטריף בזה מטעם ב' לריעותא אבל אם נכנס המראה לב' הקרומים אעפ"י שאינו נכנס לבשר טרפה לכ"ע כי לקות המראה כמו נקב כי סופו לנקוב וכמש"כ לעיל בסמוך) · ז) מראה כשרה על בועה או טינרי ולא הלכה המראה אחר שהוליאו המוגלא יש להכשיר ולא מיקרי ב' לריעותא דאמרי' המראה והבועה א' היא ומחמת המוגלא בא לה המראה כשרה והדרא בריא (שמ"ח ס' ק"ז) · ח) אם יש מראה פסולה על קרומי הריאה שלא במקום בועה או מוגלא רק במקום בשר וקלפו להקרומים והלכה המראה מהקרומים יש לאסור אע"ג דנראה דהמראה מן בשר הריאה באה שהיתה נראית כך דרך הקרומים [משמרת הבית] ולא ה"ל כ"א חסרון מבפנים דקיי"ל לא שמיה חסרון · הכא שאני דקים להו לחז"ל דכה"ג לקותא היא [עכ"ל שמ"ח ס' ע"ז] ובלבש"ר ס"ק ס"ד כתב דמלד הסברא דין זה תמוה רק שמחמת שם' משה"ב אין בידי וע"כ איני אומר בו לא איסור ולא היתר (עכ"ל) ובס' בינת א' שער או"ה שאלה ח' סי' י"ד תמה על השמ"ח בזה והעיד שמלא במשמרת הבית להיפוך שכשר בזה ע"ש ובחכמת א' כלל י"ב סוף סעי' ג' · ט) מעשה בריאה שהיתה ע"ג חוט א' שחור עב כב' חוטין וארוך כשיעור אלבע ובדקתי במשמוש היד והיה בראש החוט בועה א' מליאה מוגלא והרגשתי שהיה בו דם כמו בגידי הלואר וחתכתי החוט למטה עד שילא הדם לראות אם ישתנה ללובן ונשאר המראה כבתחלה והטרפתיו [ע"ז סוף הסי' סוף ס"ק ד' בשם הג' הר"ן] · י) אם יש על הריאה כמו נקודות אדומות צריך לבדוק אחר נקבים במקום האדמומית [הר"ן] ואם לא בדק טרפה [שמ"ח סוף סעי' י"ג] וכתב לבש"ר שם בפנים מיהו במקומות דשכיחי נקודות אדומות ובדק כמה פ' ולא מלא נקבים אע"ג דמ"מ ראוי לבדוק תמיד מ"מ אי איתרמי בשוגג דלא בדק יש להכשיר (עכ"ל) · יא) כל הפוסל בריאה של בהמה פוסל בריאה של עוף (ע"ז סוף הסי' וכתב שכ"כ רש"ל ועי' י"א סוס"י ל"ה ס"ק מ"ח) אלא שאין צריך לבדוק ריאה של עוף שאין מלוי בה טרפות (שמ"ח ס' י"ט) · מיהו בעופות שכיח צרורות דם ונראה אדום או שחור ואין זה צריך בדיקה כי זה בא מבית השחיטה וכשר אם מכיר הוא שבא רק מחמת צרירת דם מביה"ש (לבש"ר בפנים ס' י"ט ע"ש) · וז"ל הרמב"ם בפ' י"א מה"ש ומעולם לא שמענו מי שבדק ריאה של עוף אלא אם נולד בו חשש [עכ"ל רמב"ם] משמע הא אם נולד חשש וריעותא צריך לבדוק גם בעוף וכ"כ בשפ"ד סוף סי' זה · יב) ריאה של עוף במקום שמונחת בין הצלעות שם דרכה להיות נסרך ודבוקה בצלעות (וכשרה) הא אם נסרכה במקום אחר פוסל בה סירכא אלא שאין צריך לבדוק בעוף [כמש"ל בסמוך אות י"א בשם השמ"ה] [שפ"ד סוף הסימן] · יג) סי' למראות הכשרות במרעה טוב ארע"ך · אדום רקיע עכבים כוחלא · וסי' למראות הפסולות אל תאכלו וכו' מבש"ל מוריקא בשרא שחור לבן (שמ"ח ס"ב וס"ז) · יד) כשהבודק הוא מומחה הוא מרגיש ע"י משמוש אם יש בה מראה · כי מקום המראה משתנה משאר מקום הריאה לחום או לקור או חלקה כמו ריר או גבוה · ואז כשמרגיש מוליא הריאה לחוץ לראות · טו) ז"ל לבש"ר בפנים ס' י"ע בסוף הסי' כל הטרפות שנתבארו בסי' זה מחמת המראות אין החלב אסור למפרע כלל זולת באודם בריאה ויש מכה בדופן כנגדה דמטרפי' · ואם ניכר שהיא מכה ישנה יש לאסור החלב למפרע י"ב חודש ואם ראו שנשבר הצלע תוך יב"ח או שהוכתה בדופן תוך יב"ח אין החלב אסור רק עד אותו העת · ואם הוכתה בדופן קודם יב"ח נ"ל דיש להכשיר גם הבהמה עצמה · ואם נשבר הצלע קודם יב"ח יש להתיישב אם להתיר הבהמה עצמה א) אבל החלב אין אסור כלל למפרע · ואם נשבר קודם יב"ח ונתרפא קודם יב"ח גם הבהמה כשרה בפשיטות · ואם נשבר קודם יב"ח ונתרפא תוך יב"ח יש להתיישב אם להתיר הבהמה ומי שרולה לאסור הבהמה יאסור גם החלב למפרע עד עת הרפואה · וכ"ז הוא באודם · אבל בשאר מראות פסולות נ"ל דאף שיש מכה בדופן לא תלינן כלל במכה והבהמה טרפה והחלב אין אסור כלל למפרע כ"ז כלפע"ד [עכ"ל לבש"ר שם בפנים] וע"ש בביאורו מס"ק ע"ב עד ס"ק ע"ס ובכלל ותמלא טעם לכל הדברים האלו:

הג"ה א) משום דחיישינן שמא בעת שנשבר הצלע לא נצרר הדם בריאה רק אח"כ בתוך יב"ח כשסככה הבהמה או נתחככה בכותל הגיע השבר של הצלע אל הריאה ונצרר הדם תוך יב"ח [לבש"ר ס"ק ע"ג]:

קליפות קליפות · ועי' רמ"א סוף סי' ל"ט ריאה שנמלא עליה כמו חלב וכו' ומה שכתבתי שם במ"ח:

סי' לט (א) אין צריך לבדוק וכו' · כ"כ רש"י אעתיקנו בסמוך וכתב הגר"א ממש"כ בפ' א"ט (ד' כ"א א') [ההיא אימרתא וכו' דהוה שדרן כרען בתרייתא א"ר יימר] האי שיגרונא [נקטי' מתקיף לה רבינא ודילמא חוט השדרה איפסק בדקוה אשכחוה כרבינא] ואפי"ה הלכתא כר' יימר שיגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח [מרדכי והביאו הגר"א בקולר וכ"כ רשב"א] וכתב הרשב"א וכ"ש היכי דלא נולד ריעותא כלל והביא הרשב"א ראיה מדאמרי' בפא"ט (ד' כ"א א') דנפלה צריך בדיקה ושם (מ"ז א') אטום בריאה צריך בדיקה ואמרי' שם בריאה דאוושא צריך בדיקה ואמרי' בפא"ט (ד' נ"ו א') מכניס ידו לפנים ובודק · ושם בנפלה לאור צריך בדיקה אלמא בשארי מקומות היכי דליכא ריעותא אין צריך בדיקה [ועי' פמ"ג בפתיחתו לסי' ל"ט מפקפק על קצת ראיות הנ"ל · ועל הראיה דאימרתא כתב דראיה חזקה היא ע"ש] · ועי' רש"י פ"ק דחולין (ד' י"ב ע"א) ד"ה פסח וכו' וסיים וז"ל אלא ודאי הא דסמכינן ארובא היכא דאפשר הלכה למשה מסיני היא א"כ מאחרי רבים להטות וכו' · והא מילתא סמכינן ולא בדקי' כל י"ח טרפות · ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקי' והיכי דאיתרמי דאיפרשא ריאה ולא בדק מתאכלא דסמכינן אהא [דאזלי' בתר רובא] ואדר' הוכא דא' לעיל (בפ"ק ט' א') נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר [עכ"ל רש"י]: (ב) חוץ מן הריאה צריך לבדוק · כבר העתקתי סוף ס"ק הקודם בשם רש"י וז"ל ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקי' וכו' ע"ש וראיה מש"ס ביצה פ' אין לדין (כ"ה ב') נטיעה מקטע רגליהון דקצבים · ופרש"י נטיעת ערלה שאמרה תורה להמתין

ג'

סי' לט א אין צריך לבדוק · משום דרוב בהמות כשרות הן [ס"ך ס"ק א'] ואפי' לא חותה יב"ח · ולא מיקרי אפשר לברורי בקל משום דטורח הוא לבדוק אחר כל ח"י טרפות ונקב מאהו [שפ"ד ס"ק א']: **ב חוץ מן הריאה** · שעלולה ליטרף מפני הסירכות ושאר טרפות דשכיחי

בה

בבהמה (ג) ובחיה אם יש בה סירכא (ריב"ש וריב"ח ועו"פ)
(ד) וכל הפורץ גדר לאכול בלי בדיקה ישכנו נחש:

הג"ה ונהגו ג"כ ג לנפוח כל ריאה אפי' לית בה ריעותא (ש"ד סי' נ"ב ובדיקות ועו"פ) ובקצת מקומות מקילין ד (ה) שלא לנפחה ה רק אם היתה בה סירכא עוברת ע"י משמוש (ו) וכן עיקר (רמב"ם פי"א ומרדכי ועו"פ):

סעיף ב (ז) מי שקרע בטן הבהמה וקודם שתבדק הריאה בא כלב ו ונטלה והלך לו הרי זו מותרת · ואין אומרים שמא נקובה או סרוכה היתה:

הג"ה ז (ח) ויש מחמירים ח אם נאבדה הריאה (בה"ג ורא"ן ור"י הלוי ומרדכי

ג' שנים מלאכול פירות מקטע רגלי הקצבים הממהרים לאכול קודם הפשט וניתוח ופעמים שנמצא טרפה · ועוד הביא הרשב"א ראיה מירושלמי פ' אין לדין וז"ל באו זאבים ונטלו בני מעים ואכלום כשרה [ופריך] וחש לומר שמא ניקבה הריאה [ומשני] חזקת בני מעים כשרים הם [עכ"ל] משמע הא איתא קמן צריך בדיקה · ועוד שם בירושלמי ר' יודן בעי ראיית ריאה מדבריהם והפרשת דמאי מדבריהם כמה דתימא רואין טרפה ביו"ט כך מפרישין דמאי ביו"ט [ובלא נולד ריעותא מיירי דאל"כ הוי מן התורה] ובתנחומא אמר ר"י בן פדיה מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר שאתה וכו' אדם מישראל לוקח בהמה שה וכבש ושוחט ומפשיט ובודק את הריאה וכו' [עכ"ל] והטעם משום דהוי מיעוט המצוי כמש"כ לעיל בסי' א' ס"א ע"ש [הגר"א]: (ג) ובחיה · משום דעיקר טרפה בחיה כתיב כמש"כ בש"ס פ' בהמה המקשה (דף ע"א א') בהמה בכלל חיה מנלן דכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ וכו' ומהאי קרא נפקא לן הטרפות ברפ"ג דחולין [הגר"א] דאיתא שם (ד' מ"ב א') זאת החיה אשר תאכלו חיה אכול שאינה חיה לא תאכל מכלל דטרפה אינה חיה וטרפות בבהמה לא גלמד רק מדאיתקש בהמה לחי' · וכ"כ ב"י בשם מהרי"ן חביב שכ"כ בשם הרמב"ן כי עיקר הטרפות מוזכר בפסוק בחיה ומפני שבהמה בכלל חי' נלמד ג"כ לבהמה [עכ"ל ע"ש]: (ד) וכל הפורץ גדר וכו' · משמע דבדיקה זו רק מדרבנן · וכ"ה בפוסקים [ש"ך בקונטר] וכ"כ רמ"א בהדיא בסי' זה ס' י"ז וז"ל דבדיקת הריאה מדרבנן וספיקא להקל · רשב"א סי' רנ"ח [עכ"ל] וכן הוא בירושלמי [שהבאתי בס"ק ב'] ר"י בעי ראיית ריאה מדבריהם וכו' ע"ש: (ה) שלא לנפחה · ודלא כי"א שצריך וראי' ממש"כ בפ' א"ט (ד' מ"ח ב') במהטא דאשתכח באיתוכא דריאה וכו' דילמא אי הוה ריאה קמן מינקבה [עכ"ל הש"ס] אלמא דלא נפחוה [מרדכי סי' תתקנ"א והגר"א] ועי' ס"ק שאח"ז: (ו) וכן עיקר · וכן משמע בפא"ט (ד' מ"ז ב') אטום בריאה וכו' האי ריאה דאוושא [פי' איתא שם דנפחין לה בכה"ג משמע הא לא"ה לא נפחינן לה] הגר"א: (ז) מי שקרע וכו' · כ"ז הוא לשון הרמב"ם הובא בב"י ע"ש · וכ"כ רש"י בפ"ק (ד' י"ב א') דהיכי דאיתרמי דאיפרשא ריאה ולא בדק מתאכלת וכו' [העתקתי לעיל בסוף ס"ק א' ע"ש] ועוד השיב רש"י לפני מי שרצו להחמיר בזה · אתמול אכלנו מחלבה ועכשיו נחזיקנה בטרפה · וכ"כ הרא"ש פ"ק סי' ט"ז וז"ל והיכי דאיתרמי דאיתפקא ריאה בלא בדיקה סמכינן אהאי [דאמרי' בש"ס (ד' י"ב) דאזלי' בתר רובא] ואהא דא"ר הונא נשחטה הותרה · ויותר מזו דאפי' ניקבה ריאה במקום דממשמשא ידא דטבחא תלינן בטבח אעפ"י שנקובה בפנינו וכ"ש היכא שנאבדה · דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ועוד האריך בזה ע"ש · והנה במס' ביצה פרק אין צדין (ד' כ"ב סוף ע"א) איתא משנה · בהמה מסוכנת לא ישחוט אא"כ יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי · ר"ע אומר אפי' כזית חי מבית טביחתה (עכ"ל המשנה) ובש"ס שם א"ר בר אבא הפשט וניתוח בעולה וה"ה לקצבים מכאן לימדה תורה שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט וניתוח [ופרש"י שם הטעם שמא ימצא טרפה] [ופריך הש"ס] מאי קמ"ל [רמי בר אבא] דרך ארץ או איסור עי' רש"י אילימא לאפוקי מדר"ה דא' נשחטה הותרה והתנן כר"ה ר"ע אומר אפי' כזית חי מבית טביחתה [אלמא דרשאי לאכול קודם הפשט וקודם בדיקת הריאה] [ומסיק] אלא רמי ב"א אורח ארעא קמ"ל [ולא משום איסור · רש"י] · וכתב שם הרא"ש פ' אין צדין סי' ד' וז"ל ש"מ דהפשט וניתוח לקצבים רק מדת דרך ארץ ולא איסורא הוא והתירו לאכול כזית מבית טביחתה בלא בדיקה משום הפסד ממונו וכ"ש שאם הוציאו [דיעבד] הריאה בלא בדיקה שאין להפסיד את הבהמה וסמכינן ארובא וכשרה [עכ"ל הרא"ש] וכתב ב"י דכ"ד בעה"ע ורשב"א ור"ן כדעת רש"י והרמב"ם ורא"ש הנ"ל · וכתב הגר"א דכ"מ בש"ס פ"ק דחולין (ד' י"א א') דאי' התם מנלן דאזלי' בתר רובא ויליף הש"ס מפרה אדומה ושעיר המשתלח ועגלה ערופה · והתם לא איבדקה הריאה וכמש"כ המרדכי מפ' גיה"נ (חולין צ"ה ב') דאי' התם זיל שקול דהיתרא שכיח וכו' ולא חיישי' לטרפת הריאה · וכפ' אין צדין לימדה תורה ד"א וכו' [שהבאתי לעיל] ובירושלמי פ"ג דיו"ט באו זאבים ונטלו בני מעים ואכלום כשרה [ופריך] וחש לומר שמא ניקבה הריאה [ומשני] חזקת בני מעים כשרים הם וכ"ה בירושלמי בפ"ע דברכות [הבאתי לעיל בסי' י"ט ס"ק ד' ע"ש] ובפ"ג דיו"ט [בבבלי] הפשט וניתוח וכו' ואנן לא תנן הכי וכו' [שהבאתי לעיל] ובחולין פא"ט (ד' מ"ט א') דהא תלינן בזאב אלמא אפי' בריאה תלינן והוא גרע מנאבדה [הריאה] ועי' רשב"א בארוכה [עכ"ל הגר"א ז"ל]: (ח) ויש מחמירים וכו' · וז"ל הטור ובעל התרומות כתב דאפי' אם אינה לפנינו יש לחוש כיון דסירכות מצויות בה ולא התירו כשאינה לפנינו אלא בגדיים וטלאים שאין הטרפות מצוי בהם כ"כ [עכ"ל] וכ"כ הג"א בחולין פ"ק סי' ע"ז [והמרדכי] וז"ל ונהלק עליו פי'

בה [ש"ך ס"ק ב' ועי' שפ"ד שם] · א) ועי' בלבש"ר ס"ק ב' מסיק לדינא דבאמת צריך לבדוק ג"כ את הריאה מכל טרפות שבה חסר ויתיר ואליף ואבעבועות ומראות ויובש [כמש"כ התב"ש ס"ק ג' ראי' לזה מרמב"ם ומרדכי וש"פ ע"ש] וכן מסיק השפ"ד ס"ק ב' לדינא שצריך לבדוק אחר כל טרפות שבריאה לבד נקבים לא בדקינן · ב) רק דעיקר תקנת חז"ל לא תקנו אלא לבדוק מסירכות אבל בדיקת שאר טרפות שבריאה הוא רק מנהגא · ומנהג זה הוא מחכמי הש"ס דכיון דאסרו חז"ל לאכול בלי בדיקת הריאה מסירכות והוצרכו לבדוק לכן נהגו לבדוק מכל טרפות שבריאה · ג) ונ"מ בין סירכות לשארי טרפות אם אכל מבהמה שלא נבדק' מסירכות גם הכלים אסורים אבל אם נבדקה מסירכות ולא משארי טרפות הכלים מותרים · אבל הבשר אומרים לו שלא יאכל כיון שהשליך במזיד [לבש"ר ס"ק ב'] ועי' מש"כ בי"א ס"ק וא"ו בשם ב"א דאסור למכור הבשר לישראל אחר ע"ש · ד) אם אכל מבהמה שלא נבדקה הריאה מסירכות ואח"כ נמצאת טרפה צריך כפרה דלאו אנוס הוא אבל אם נבדקה מסירכות ולא נבדקה משאר טרפות אם אכל ואח"כ נמצאת טרפה אין צריך כפרה משום דהוי אנוס כמש"כ הפמ"ג בפתיחה לסי' ל"ה ע"ש · ה) וכתב לבש"ר כאן סוף ס"ק ב' שזה בשאר טרפות אבל בטרפות שבריאה אם לא בדק כמנהגא ואח"כ נמצא טרפה צריך כפרה כיון דהוי פורץ גדר לאו אנוס הוא: ג לנפוח כל ריאה · מיהו אם נאבדה בלי ניפוח כשר לכ"ע כיון דנבדקה ואפי' לעצמו אין להחמיר כלל [ש"ך סק"ד]: ד שלא לנפחה · א) וכתב בשמ"ח ס"ב דאפי' במקומות שלא נהגו לנפחה מ"מ יש להוציא הריאה לאחר בדיקת פנים כדי לבודקה במראית עין · ויש גדולים שגזרו ח' על הבודקים שבמקומם ע"ז · ולא יסמוך על בדיקת פנים כ"א בודק שהורגל היטב מכמה שנים ובקבלה שהבדיקה שכיח שם כל יום ויום · ב) וז"ל שמ"ח ס"ב בדיקה זו [של הריאה] היינו שיכנים הבודק ידו לפני' בנחת [יש"ש פא"ט סי' כ"ה ועי' ביד א' בסי' זה ס"ק מ"ג] וימשמש בכל חלקי הריאה במתון ויטוב הדעת להרגיש אם אין בה חסר או אליף או סירכות וכל שאר טרפו' התלוים בריאה · ובודק זה צריך להיות מומחה לא מבעי שצ"ל בקי בדינים בכל דיני בדיקת הריאה · אלא שצריך שיהיה בקי ביד ובהרגש ויודע כל צורת הריאה ומקומה ודרך הנחתה בתוך הבע"ח [עכ"ל שמ"ח]: ה רק אם היתה עוברת וכו' · וה"ה שאר כל ריעותא כדאמרי' בש"ס גבי ריאה דאוושא וגבי אטום וגבי נגלד בסי' ל"ו וכ"כ הרמב"ם סוף פ"א מה"ש וז"ל ורוב המקומות אין נופחין שהרי לא נולד לה דבר שגורם לחשש ומעולם לא נפחנו הריאה בספרד ומערב אא"כ נולד לה דבר שחוששין לו [עכ"ל] משמע דבכל שום חשש צריך ניפוח [ש"ך]: ו ונטלה והלך לו · אבל אם השליכה או איבדה במזיד הוה כמו ביטל במזיד איסור דדבריהם · ודינו מבואר לקמן בסי' צ"ט ס"ה וס"ו ע"ש [ש"ך ס"ק ו'] ודינו שאסור למבטל עצמו ולמי שנתבטל בשבילו ואסור ג"כ למוכרו לישראל וע"ש בש"ך סי' צ"ט ס"ק י"ב שכ' דדוקא שישראל האחר משלם יותר מהמקח שהיה נותן עו"ג דאל"ה אין טעם לאוסרו דהא לא אהני מעשיו הרעים ע"ש ועי' כאן ברא"ש א' ס"ק ג' שכ' שלפי טעם הריב"ש שכ' שכאן הרי הוא כנתבטל בשביל כל הקהל למי שרוצה לקנות וכו' והרי הוא כמי שנעשה בשבילם וכו' [עכ"ל ריב"ש] לפי טעם זה אסור אפי' למכור לישראל אחר בשער הזול כיון דעכ"פ נתקיימה מחשבתו ע"ש בר"א · וכתב בבית א' ס"ג כיון שעבר על גזירת חכמים אסור הבשר אפי' במקום הפ"מ וגם הכלים שנתבשל בהם זה הבשר יש לאסור · אך בגדיים וטלאים שאין מצוי בהם סירכות יש להקל ולהכשיר אם אינו רגיל בזה וע"ש בר"א ס"ק ד' שהאריך והשיג בזה על ס' פרי תואר ע"ש: ז ויש מחמירים וכו' · כ' הש"ך דלכ"ע אמרי' נשחטה הותרה ובדיקת הריאה אינה אלא מדרבנן [וכמש"כ במ"ח ס"ק ד'] אלא דמחמירים משום דאל"כ כל א' וא' ישליך הריאה בלא בדיקה · אבל היכא דהריאה לפנינו ונבדקה כל ספק שבה תלינן לקולא ומוקמינן לה אחזקת היתר [עכ"ל]: ח אם נאבדה הריאה · בלי בדיקה · א) ואפי' בדק רוב הריאה ונאבדה קודם שבדק המיעוט ה"ל כנאבדה קודם בדיקה כלל [ב"א ס' י"ד וע"ש בר"א ס"ק י"ד] · ב) אם שחט השוחט והלך לו ואין מי שיבדוק ואם ימתין עד שיבוא בודק יתקלקל הבשר ויהיה לו הפסד גדול בדבר מותר לאכול בלי בדיקה [פלתי ס"ק ג' וב"א סט"ו וע"ש בר"א ס"ק ט"ו] והוקא שיהוא להמורה

ומרדכי והג"א ועו"פ) ואין להתיר ט רק במקום (ט) הפסד גדול י (י) או בגדיי' וטלאים יא (יא) וחיות שאין סרכות מצויות בהם (טור בשם בעה"ע ועו"פ):

סעיף ג (יב) בא עו"ג או ישראל והוציא הריאה קודם שתבדק והרי היא קיימת יב (יג) נופחין אותה:

סעיף ד (יד) אונא הסרוכה לאונא (טו) או לאומא (טז) בין סרוכה מעט בין סרוכה כולה שלא כסדרן טרפה · כסדרן כשרה (ר"ן וחידושי הרשב"א) (יז) אפילו בלא בדיקה (הרא"ש ועו"פ) (יח) (מיהו אם בדקוה ונמצא שם נקב טרפה ב"י) (יט) ואין נקרא כסדרן אלא בשתים זו אצל זו מחיתוך

להמורה שהיה סיבה להבודק שהולך לילך קודם בדיקת הריאה שאל"כ יש לחוש שהלך במתכוין ודינו כהשליך הריאה במזיד [שכ' דינו בס"ק ו' ע"ש] ב"א שם · ג) ולכתחילה בודאי אסור לשחוט אם אין שם מי שיבדוק על סמך שיאכל בלי בדיקה [משום דהוא מיעוט המצוי ואיכא לברורי ואם אין זה בקי יוכל לילך אצל בקי אחר · ר"א ס"ק ט"ו ע"ש] ואם עבר ושחט דינו כהשליך במזיד · ד) ואפי' אם שחט מתחילה [ולא היה מי שיבדוק] על דעת להאכיל לעו"ג ועתה אירע איזה סיבה שאין העו"ג לוקחים הבשר אין להתיר להאכיל לישראל מחמת שיהיה לו הפסד גדול אם לא שיש צורך גדול בזה [בית אפרים סעיף ט"ו וע"ש בר"א ס"ק ט"ו ועיין משבצות סוף ס"ק א']: ט רק במקום הפסד גדול · וכתב בשמ"ח ס"ד דדוקא אם לא נבדקה גם מסירכות · אבל אם נבדקה מסירכות ולא משארי טרפות ואח"כ נאבדה הריאה יש להכשיר בזה אף בלא הפ"מ ואף בבהמה גדולה [וכ"כ בשפ"ד ס"ק ט' וב"א ס' י"ב]: י או בגדיים וטלאים וכו' · עש"ך ס"ק ט' שמסתפק אי כשר גם בעגלים הרכים בנאבדה הריאה [בלי הפ"מ] ועי' שמ"ח ס"ד פסק דעגלים שיונקין אין סירכות מצויות בהן ויש להתיר בהן אם נאבדה הריאה בלי בדיקה אבל אם כבר הם אוכלים אין להתיר [בלי הפ"מ] משום דרוב סירכות באים ע"י מאכלים שאין נאותים להם [וכ"כ בס' ב"א ס"ח] וגדיים וטלאים כ"ז שנקראים בלשון ב"א גדי וטלה יש להם דין זה: יא וחיות · ע' שפ"ד סוף ס"ק ט' בשם הפרישה וכנה"ג דאילה [אעפ"י שהיא חיה] סירכות מצויות בה · ורש"ל כ' באיל היער סירכות מצויות בו ולפי שאין מצוי קצרתי: יב נופחין אותה · וז"ל הט"ז ס"ק ב' בס"ד [ס"ק ו'] כתבתי דכאן צריך להניח הריאה בפושרין ולבודקה ולדידן אין לה תקנה [עכ"ל] ומ"מ מודה הט"ז דכשר בהפ"מ משום דלא גרע מנאבדה הריאה וכ"כ הט"ז בעצמו בפירוש בס"ק ו' ע"ש · ובשמ"ח ס"ו [ובתב"ש ס"ק י"א] חולק על הט"ז ומתיר אף בלא הפ"מ [ועי' מש"כ במ"ח ס"ק י"ג] אך יש לנפחה אולי ירגישו ע"י נפיחה איזה מקום מנותק או ניקב ואם אין מרגישים בה כלום כשרה [שמ"ח שם] וכן בת' עה"ג [הביאו פ"ת ס"ק ב'] כ' דיש להקל בשעת הדחק ע"י שיבדוק ויעיין בגלעות אם לא נמצא שום דילדול סירכא וכן בתשו' מקום שמואל סי' ע' פסק כעה"ג הנ"ל וכן פסק בס' לבש"ר ס"ק כ' והשיג על המשבצות שמחמיר בזה במקום שאין הפ"מ · אכן בסמ"ע שורש א' ענף ג' דעתו שאין להקל אלא בהפ"מ כדעת הט"ז הנ"ל ומשבצות · וכתב בתב"ש ס"ק י"א דמשמע מד"מ דאין צריך פושרין [ודלא כט"ז הנ"ל] רק נפיחה בעלמא אלא שכ' בשמ"ח ס"ו דלכתחלה יש להחמיר להצריך פושרים אחר הנפיחה ע"ש · ובס' בית א' סעי' י"ג כ' דיש לעיין בגלעות כנגד הריאה [כמש"כ מקודם בשם עה"ג] אם לא נשאר שם איזה דילדולי סירכות ואם אין מרגישים בה כלום כשרה אפי' בלא הפ"מ [כדעת התב"ש ולבש"ר שכ' מקודם] ולכתחלה יש לבודקה בנפיחה ובפושרין ואם לא נפחה כלל אין להכשיר כ"א בהפ"מ או בגדיים וטלאים וחיות וכדין ריאה שלא נבדקה · ואם לא נפחה במזיד דינו כאילו

לא

[פי' על רש"י] רבו הר"י הלוי וכתב דלא אולי' בתר רובא אלא היכי דלא אפשר אבל היכי דאפשר [לעשות כתיקון חכמים] לא [וכה"ג דהי הש"ס פ"ק (ד' י"ב א') ע"ש] ור' הונא נמי מודה בריאה משום דיש בה כמה מיני טרפות ולא הקיל אלא בשאר טרפות וכ"כ בה"ג ורא"ן דאי איתרמי דאיתפקא ריאה בלי בדיקה טרפה ומעשה היה בקלוניא ואסרו כל חכמי הדור ואומר ר' ברוך דהיכי דלא שכיח טרפות כולי האי כמו גדיים וטלאים הסומך על רש"י לא הפסיד [עכ"ל הג"א] וכ"כ ב"י בשם סמ"ק וד"מ בשם הג' ש"ד ע"ש: (ט) הפסד גדול · כן הכרעת הרמ"א משום דהרבה פוסקי' מתירי' לגמרי כמו שהעתקתי בס"ק ז': (י) או בגדיים וטלאים · כ"כ הטור בשם בעה"ת והג"א בשם ר' ברוך והעתקתים בס"ק ח' ע"ש: (יא) וחיות · כן דייק בד"מ ס"ק ג' מתשו' ריב"ש דחיות ג"כ אין מצוי בהם סירכות כמו בגדיים וטלאים וע"כ יש להכשיר בהם בדיעבד ע"ש: (יב) בא עו"ג וכו' · הוא לשון הרמב"ם בפ' י"א מה"ש וכמו שפסק בנאבדה הריאה דכשר שהועתק בס"ב ע"ש: (יג) נופחין אותה · הט"ז כתב דצריך פושרין ואין אנו בקיאים וטרפה והתב"ש ס"ק י"א השיג עליו בתרתי והביא ראי' מד"מ דאין צריך פושרים רק נפיחה בעלמא גם הביא ראי' מד"מ דרמ"א מכשיר אף בלי הפ"מ וכ"כ בפנים שלו בס"ו דכשר אף בלי הפ"מ ע"ש · וזה דלא כפ"ת ס"ק ב' שהעתיק בשם תב"ש שמכשיר בהפ"מ · וטעה בזה דהתב"ש ושמ"ח הכשירו כפי' אף בלי הפ"מ ועוד דבהפ"מ אף הט"ז מודה דכשר כדכתב הט"ז בפירוש בס"ק ו' ע"ש ועי' מש"כ בי"א ס"ק י"ב: (יד) אונא הסרוכה וכו' · בפא"ט (דף מ"ו ב') א' רבא הני תרתי אוני דסריכי להדדי לית להו בדיקה ולא אמרן אלא שלא כסדרן אבל בכסדרן היינו רביתייהו [עכ"ל הש"ס] ופרש"י לית להו בדיקותא דסירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה המשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב ונקפה ונעשה קרום וכך מצאתי בתשו' הגאונים ואעפ"י שהוא סותם את הנקב הא אמרן (לקמן מ"ח א') קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שסופו להסתר [עכ"ל רש"י] ובכסדרן כתב רש"י הטעם שמתוך שסוככות זו על זו אינן מתפרקות והקרום הולך וחזק אבל שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרום מתפרק ע"ש והתוס' שם (מ"ו ב') ד"ה היינו רביתייהו הקשו על רש"י כיון דאין סירכא בלא נקב לפי' רש"י למה כסדרן כשרה ותירצו דכשהיא סרוכה במקום שאינה עומדת להתפרק סותמתה ומגינה יותר שהקרום הולך וחזק פי' שהסירכא עצמה סותם [ש"ך ס"ק ט' ומ"מ מה שדחה הש"ך דברי הב"י לק"מ כמש"כ השפ"ד שם וכן מצאתי במהרש"א על התוס' ד"ה אבל כסדרן שכתב ג"כ כדברי השפ"ד ע"ש ודוק] · ורשב"א ור"ן כתבו איכא דרש"י דאונא חברתה סותמתה ובשם הראב"ד כתבו בכסדרן הסירכא באה מפני דוחק רבילתה ולא מחמת נקב · ורשב"א ור"ן גופייהו ס"ל דיש סירכא בלא נקב ושלא כסדרן טרפה משום דסופה להתפרק וכנקוב דמי וכ"כ התוס' שם: (טו) או לאומא · עי' רש"י פא"ט (דף מ"ו ב') שהביא בשם רבו ר"י בר יקר שנחלקו בזה כי יש אוסרים בין אונא לאומא דדוקא בין אונא לאונא אמר רבא דכשרה משום ששם עומדים במילר החזה ומתחמם והדרא בריא ורבו הר"י הנ"ל ורש"י הסכימו להתיר כי בכל הריאה לא שליט אוירא · והטעם דכסדרן כשר משום דהכי רביתייהו וא"כ אין חילוק בין אונא לאומא ורבא דנקט הני תרתי אוני ולא קאמר בין אונא לאומא משום דעיקר מילתא דרבא איסורא הוא דאתי לאשמועי' דשלא כסדרן טריפה והתם בין אונא לאונא יש יותר רבותא [עכ"ל רש"י]: (טז) בין סרוכה מעט בין וכו' · כן כתב הר"ן ודלא כיש מחלקין בזה [הגר"א] · ועי' ב"י שחכמי לוניל מתירים הדבק היינו כל סירכא שהיא לכל הפחות שיעור רוחב אגודל ואפי' נדבקה האומה ללב כשר [ככה"ג] וקראו לזה אומר לדבק טוב · והרשב"א חולק עליהם וכתב שאין חילוק בין שהסירכא דקה בין עבה ורחבה כרוחב אגודל וכל שלא כסדרן ואפילו דבוקות מראשן ועד סופן טריפה · וכ"כ הרמב"ן וכתב שגם הכלים אסורים והאוכלה בר נידוי הוא וכתב ב"י שכן הלכה ע"ש ועי' סעיף יו"ד ס"ק ל"ח: (יז) אפילו בלא בדיקה וכו' · ורמ"א כתב וי"א דאפילו בכסדרן צריך בדיקה · כתב הגר"א דטעם פלוגתתן דלשיטת רש"י [שהבאתי בס"ק י"ד] דאין סירכא בלא נקב אלא בכסדרן מגינה על הנקב א"כ צריך בדיקה אם נסתם היטב הנקב [וכ"כ התוס' שם בשם ר"ג מ"ה] אבל לשיטת התוס' וש"פ שיש סירכא בלא נקב אלא שלא כסדרן טריפה משום שסופה להתפרק וא"כ בכסדרן ודאי אין צריך בדיקה כלל וכ"כ ר"ה גאון דאין צריך בדיקה כלל וכן משמע הלשון היינו רביתייהו ועי' רא"ש פא"ט סי' י"ד בארוכה · וכ"ז לפי שיטתו שמפרש כפרש"י שאין סירכא בלא נקב אבל לפי' התוס' בודאי אין צריך בדיקה וכ"כ במרדכי וכן מוכח מתוס' עצמו שם ד"ה רביתייהו שכתב וז"ל ומתוך דברי רגמ"ה ותשובת הגאונים וכו' משמע נמי שהסירכא מחמת נקב היא באה שמצריכים נפיחה כשהאונות סרוכות זו לזו כסדרן והשתא אם הסירכות באות בלי נקב א"כ קשיא כסדרן למה צריך נפיחה כיון שלא תתפרק וכו' [אלמא דלפי' התוס' בודאי כשר בלי בדיקה] · אבל אי אמרי' [כפי' רש"י] דאין סירכא אלא מחמת נקב אז אתי שפיר דבדקינן לה בנפיחה שמא לא נסתם הנקב עדיין [עכ"ל תוס' הנ"ל וזהו דעת הי"א ברמ"א] אבל הרא"ש וש"פ הסכימו לדעת ר"ה גאון דאין צריך בדיקה ועי' ס"ק כ"א: (יח) מיהו אם בדקוה וכו' · כ"כ ב"י ממשמעות הסמ"ג דאפי' לדברי האומרים דאין צריך בדיקה מ"מ אם יש נקב בפועל טריפה [עכ"ל] וכתב פר"ח ס"ק ז' דאף לפי' רש"י דאין סירכא בלא נקב מ"מ בעי' שיהא סתום הנקב וע"ש שכ' הוכחה לזה ובריאה לא מהני אפילו שומן סותם כמש"כ תוס' בפא"ט (דף מ"ט ב') ד"ה חלב טהור ע"ש: (יט) ואין נקרא כסדרן וכו' · כ"כ התוס' פ' א"ט (דף מ"ו ב') ד"ה אבל כסדרן דדוקא כאותו ענין כמו שהן סוככות זו אצל זו [וז"כ שם בש"ס היינו רביתייהו והיינו מחיתוך לחיתוך] אבל אם הן סוככות זה על זה אע"פ שהן סמוכות זו לזו טריפה דאין זה כסדרן [עכ"ל תוס' שם] וכ"כ שם הרא"ש דאין כשרות אלא מהיתוך לחיתוך וכ"כ הר"ן בשם הגאונים ודלא כרש"י שם שכתב דשתים החיצונות מקרי שלא כסדרן ועי' בר"ן שכ' שאפשר דגם רש"י ל"ד נקט שתים החיצונות ועכ"פ הסכמת ראשונים ואחרונים דכסדרן דוקא מחיתוך

מחיתוך של זו לחיתוך של זו ואפי' היא באלכסון (כ) ואפי' יש בה פילוש אבל מגבה של זו לגבה של זו · או אפילו מחיתוך לגב · או משיפולי לשיפולי · או משיפולי לחיתוך · או אפילו מחודה של זו לחודה של זו שאצלה · או אפילו מחודה של זו לחיתוך של זו שאצלה · נקרא שלא כסדרן:

הג"ה (כא) וי"א דאפי' בכסדרן צריך בדיקה שאין נקב בריאה (סמ"ק והג' מיי' בשם ריצב"א ותוס' בשם ר"ג וכ"ב ועו"פ) מאחר שאין אנו בקיאים בבדיקה כ"מ דאיכא ריעותא יש להטריף כל סירכא (הג' מיי' וסמ"ג וכ"ב) יג וי"א להכשירה יד (כב) אם היא מעיקר האונות עד חציין (מהרי"ו) טו (כג) אפילו מפולש · וכן נוהגים להכשיר כי האי בכסדרן · וכן אם יש כמין קרום בין אונא לאונא או בין אומא לאונא טז כסדרן יוצא מעיקרו יז (כד) עד אמצעיתו אין להטריף דדרך הוא להמצא כך ואין זה סירכא (סמ"ג וסמ"ק וכל בו) ואין דרך קרום זה להמצא אלא בין אונא לאונא או בין אונא לאומא אבל לא בשאר מקומות (כ"י וד"מ) ואם נמצא בשאר מקום אינו אלא סירכא יח וכל מקום שהסירכא כשרה אף אם יש סירכא תלויה גם באותן סירכות והוא נקרא סירכא כפולה כשר (כ"י):

אם

מחיתוך לחיתוך: (כ) ואפילו אם יש בה פילוש · כ"כ התוס' שם (מ"ו ב') ד"ה כסדרן דאפילו סריכי ב' אוני בכסדרן ועיקרן מפרקן אהדדי כשר וכתבו התוס' שם והרא"ש פא"ט סי' י"ד שכ"כ הגאונים · ור"ה גאון ג"כ הכשיר בזה וכ"כ ר' אלפס בתשובה והכי נהיגנן [עכ"ל רא"ש שם] וזה שלא כדעת ר"ח דמטריף בזה [הובא דבריו בתוס' שם] ולהכי נחשב זה לריעותא לענין תל"ר כיון דר"ח מטריף: (כא) וי"א דאפילו בכסדרן וכו' · דייקו כן מדאמר רבא שלא כסדרן לית להו בדיקה משמע דסיפא בכסדרן צריך בדיקה וז"ל הרא"ש שם ור"ה גאון כתב דלא בעי בדיקה וכן משמע הלשון דש"ס שם היינו רביתייהו · והא דקאמר לית להו בדיקותא כתב הרמב"ן דה"פ דטעמא יהיב למילתא משום דסירכא אינה באה כ"א מחמת נקב ומש"ה אמר דלית להו בדיקה דאפילו לא מפקא זיקא טריפה דודאי או האי מינקב או האי מינקב [כמש"כ בש"ס פא"ט מ"ח א' עכ"ל הרא"ש]: (כב) אם היא מעיקר האונות עד חציין · הטעם כתב בשמ"ח סעי' יו"ד דחושבין למעלה מחציין לשלא כסדרן משום דאין אנו יודעים האיך היתה נפוחה בחייה ועד היכן מגיע השיפול שהם מתרחבים ומתפרדים קצת זו מזו וכו' ע"ש · ובלבש"ר ס"ק כ"ז מבאר הטעם דדוקא עד חציו דהנה יש פלוגתא בכסדרן אם צריך בדיקה די"א בכסדרן אין מתפרדין זה מזה וע"כ אין צריך בדיקה וי"א דבעי בדיקה דחוששין שמא יתפרד וע"כ הכריע מהרי"ו ורמ"א ונתנו גבול דלמטה מחציין שאין מתפרדין ומתרחבין בשום פעם ע"כ כשר בלי בדיקה משום דשם סותם הסירכא אבל למעלה מחציין כיון דסמוך הוא לשיפול בודאי מתפרד ומתרחב וצריך בדיקה אם סתם הנקב וא"א בקיאים בבדיקה וע"כ טריפה ולא רצו לחלק דהיכי דאין מתרחבים כשר בלי בדיקה דמי מפים וע"כ לא הכשירו אלא למטה מחציין דשם ודאי לא יתפרדו [כן תוכן דבריו]· ולפי"ז אתי שפיר מש"כ בי"א ס"ק י"ז אות ג' דאם נסתפק אם היא מחציה ולמטה או מחציה ולמעלה דכשר דכיון דמה שנתנו שיעור דוקא למטה מחציה הוא חומרא מחמת לא פלוג שמא נכשיר סמוך לשיפול וע"כ בספק יש להקל דמ"מ בודאי רחוק הוא מהשיפול ולא יפרד בשום פעם: (כג) אפילו מפולש וכו' · עי' ס"ק כ' מש"כ בזה בשם התוס' והרא"ש: (כד) עד אמצעיתו · כתב הש"ך דאורחא דמילתא נקט שכן דרך קרום להמצא אבל אין ה"כ דאפי' יותר מאמצעיתו כשר בקרום דאל"כ אין חילוק בין קרום לסירכא דאפי' בסירכא כשר עד אגיה וכ"כ

לא בדק הריאה במזיד [שכ' בי"א ס"ק ו' ע"ש] [עכ"ל ב"א שם]: יג וי"א להכשירה וכו' עד הציין · פי' בלי בדיקה [ש"ך ס"ק י"א] וכ"כ כל האחרונים וכן נוהגים · וכתב השמ"ח ס"ח דמ"מ בעי נפיחה לראות היטב שהיא כסדרן · ואפי' בדיעבד אוסר בשמ"ח שם אם לא נפחה כלל חס גרע מנאבדה הריאה ע"ש · ובלבש"ר שם בפנים כתב דמ"מ אפי' לא נפח רק נתכוין מתחלה להשגיח היטב אם היא ממש כסדרן ונאבדה אח"כ והוא בקי ואומר שברי לו שהיה כסדרן ממש יש להכשיר [עכ"ל וע"ש בלבש"ר ס"ק מ"ב]: יד אם היא מעיקר האונות וכו' · ואם עומדת במקום החיתוך ונפרדו האונות עד שנראה מקום הסירכא מ"מ מיקרי כסדרן [ש"ך ופר"ח דלא כר"מ בס' ת"ה] וכ"כ בלבש"ר ס"ק מ"ז שיש להקל והעיד שכן פסק בס' הלכה פסוקה אם לא במקום שיש מנהג ידוע לאסור · אמנם בשמ"ח ס' י"ג מחמיר בזה אם לא במקום שידוע שהמנהג להקל בבירור· ועי' בס' ב"א ס' מ"ג ובר"א שם ס"ק מ"ט האריך בזה ומסיק דאין כאן מחלוקת בין הש"ך ובין השמ"ח הנ"ל · דהש"ך מיירי דהסירכא עומדת בחיתוך ממש רק שנפרדו ונראה מקום הסירכא ובזה גם השמ"ח מודה דכשר · רק התב"ש מיירי דעומדת בסמוך מאד לחוד במקום מגולה ובזה אפשר דגם הש"ך מודה דבכלל חוד הוא ע"ש: טו אפי' מפולש · פי' שיש חלון · א) ואפי' יש כמה חלונות כשר רק במקום שידוע שמנהגם להחמיר בב' חלונות אין לשנות [שמ"ח ס' י"א וב"א ס' ל"ד] ובמדינות שלנו נהגו בפשיטות להכשיר אפי בכמה חלונות · ב) וכתב הש"ך ס"ק י"ג דאפי' חלון בין אונא לאומא ג"כ כשרה ודלא כרש"ל שאוסר חלון בין אונא לאומא [עכ"ל ש"ך] ומ"ז ס"ק ח' הסכים לרש"ל מטעם דהוה כמו תל"ר כיון דר"ח אוסר חלון אפי' בין אונא לאונא [כמש"כ במ"ח ס"ק כ'] וגם יש אוסרים בין אונא לאומא אפי' בלא חלון [ע' מ"ח ס"ק ע"ו] והשמ"ח הקיל בהפ"מ בחלון בין אונא לאומא למטה מחציה · ג) וכ"ז בלי מיעוך אבל במיעוך בודאי שרי לדידן דלא גרע משלא כסדרן ממש וכ"כ במשבצות ס"ק ה' ע"ש · ד) ואפי' באלכסון כל שהאלכסון כולו הוא למטה מחציו [רש"ל ומ"ז ס"ק ז' וב"י בשם ר"ן ורי"ו ע"ש]· ה) הא אם הולכות באלכסון ורחשה א' למעלה מחציין טרפה [משבצות ס"ק ז'] וכן אם מחמת זה הסבר מקמיט טרפה [משבצות · ועי' ברמ"א ס"ע ובמש"כ שם]· ו) דין סירכא למטה מחציה מתוך הבועה כתבתי בי"א בסי' זה ס"ח בהג"ה בס"ק ל"ד אות ד' ה' ע"ש · ז) ב' אונות אחת ארוכה ואחת קצרה וביניהן סירכא כתבתי דינו לקמן ס"ק ס"ח אות י"ד: טז כסדרן · וכתב בט"ז ס"ק ז' משמע דדוקא כסדרן היינו שהקרום הולך מחיתוך לחיתוך אבל אם הקרום הולך מחוד לחוד טרפה · וכ"כ בפר"ח ס"ק י"ב ובשמ"ח ס' י"ח ובלבש"ר ס"ק ע"ו וב"א ס' כ"ג ע"ש · וכתב בשמ"ח שם וב"א שם דאפי' אם הסירכא או הקרום הולך לחוד ג"כ מיקרי שלא כסדרן וטרפה ואינו כשר אלא דוקא מחיתוך לחיתוך ע"ש ובר"א ס"ק כ"ט · יז עד אמצעיתו · א) כ' הש"ך ל"ד דה"ה יותר מחציו כשר בקרום ואפי' נדבקה כולה יחד מראשה עד סופה [עכ"ל בקוצר] וכ"כ בשמ"ח ס' י"ז והוסיף לבאר דאפי' עד השיפולי והשיפולי בכלל כשר בקרום בלי בדיקה כלל [וע"ש בתב"ש ס"ק כ"ד] אבל בלבש"ר ס"ק ס"ה חולק על השמ"ח הנ"ל וס"ל דדוקא עד השיפול ולא שיפול בכלל כשר ע"ש שהאריך וכ"כ בבית א' סעיף כ' דאם דבוק גם בשיפולי טרפה אם לא במקום שנהגו להקל גם בזה [עכ"ל וע"ש בר"א ס"ק כ"ז]· ב) והא דמכשרינן אף למעלה מחציו נהגו באלו המדינות דוקא בקרום שקורין פיל"א [היינו שהוא שוה וחלק בכ"מ ואינו עב ביותר · שמ"ח סעי' י"ז] אבל בסירכא אף בלא חלון כלל לא נהגו להכשיר אלא דוקא עד חציו ותו לא [והלילה להתיר באלו המדינות · משבצות ס"ק ז'] רק במקום שיודעים בבירור שנהגו להקל גם בסירכא יותר מחציו עד אצבע מהשיפול יש להם על מה שיסמוכו ואין לסתור מנהגם [שמ"ח ס"ו] ובבית א' ס' מ' הקיל בהפ"מ אף במדינתנו להכשיר אף בסירכא אם אין חלון עד אצבע סמוך לראש האונות וע"ש בר"א ס"ק מ"ו · ג) ואם הסירכא באמצע אונא ויש ספק אי הסירכא למטה מחציו או למעלה מחציו יש להתיר אפי' אם יש חלון ומכ"ש באין חלון שהסירכא יוצאת מעיקרי האונות ויש ספק שמא מתפשט קצת למעלה דיש להתיר ועי' הטעם במ"ח סוף ס"ק כ"ב ומ"מ יש לבדוק הריאה בנפיחה [כ"ל פירושו בלי מיעוך דהא במיעוך בלא"ה מקילים אף שלא כסדרן] ולשום רוק על מקום הסירכא ולראות אם מבצבץ [ב"א סעי' ל"ט ע"ש וע"ש בר"א ס"ק מ"ה]· ד) אפי' במקומות שאין צריך בדיקה אם אירע דבדק ונמצא נקוב טרפה [ואפי' לשיטת רש"י אסור דחזינן דלא סתמה ואם לא בלבלה כשהסירכא בה ואירע שהסירו הסירכא ובלבלה במקום שהיה ואע"ג דלשיטת רש"י היה ראוי להכשיר מ"מ יש להטריף עפ"י שימות אחרות · ודוקא שניטלה בנחת · אבל אם פרקוה בכח בגוונא שיש לתלות שנעשה הנקב עתה ע"י הפריקה ואין היכר דנקב דמחיים הוא יש להכשיר [שמ"ח ס"ט] וע"ל בי"א ס"ק מ"ח אות ט"ו ועי"ז דין סירכא שלא כסדרן ונמצא נקב סמוך לה ויש לתלות וכו' ע"ש · ה) ואם נפחוה ועלתה גם הסירכא בנפיחה יש להטריף אף לפי' רש"י דחזינן דנקובה הריאה ואין זה סתימה מעליותא ואף בכסדרן ולמטה מחציין יש להטריף בכה"ג [כ"ז מבמ"ח ס"ט ועי' ב"א ס' ל"ב] ובשמ"ח סוף ס"ט כ' בשם דמב"א דצריך לבדוק אח"ז [שמא תעלה הסירכא בנפיחה] אבל בבית א' ס' ל"ב ובר"א שם ס"ק ל"ה חולק וס"ל דאין צריך לבדוק אח"ז ע"ש · ו) וכן אם נמצא דם בתוך הסירכא אעפ"י שהיא כסדרן טרפה ואפי' אם אחר שחותכין הסירכא והדם יוצא ממנה משתנה מראית הסירכא ללובן טרפה [ב"א ס' ל"ב] וע"ש בר"א ס"ק ל"ו דכ' להדיא דגם מיעוך לא מהני בזה ע"ש וכ"כ בבית א' בס' ל"ג גבי סירכא תלויה ויש בה דם דלא מהני מיעוך ע"ש וע"ל בי"א ס"ק ל"ז אות ב': יח וכל מקום וכו' אף אם יש סירכא תלוי' וכו'

כשר

סעיף ה יט (כה) אם נסתפק אם היא בגב או בחיתוך. וכשנופחים אותה הרבה נראה שהיא בחיתוך וכשאין נופחי' אותה כ"כ נראית הסירכא שהיא בחוץ כ כשר:

סעיף ו (כו) עינוניתא דורדא לכל מקום שתסרך כא טרפה כב (כז) אפילו לכים שלה ואפילו כולה נדבקת בו (כח) וה"ה כג לכל יתרת דכל היכי דסריכא טרפה:

הג"ה מיהו כד אם הורדא נדבקת למטה בשורש שלה עם הכים שלה יש להכשיר דהיינו רביתייהו (ב"י בשם מהרי"ן חביב):

סעיף ז (כט) אם נסרכה האונא או האומה לגרגרת או לחזה או לשמנונית הלב או לכיסו או לטרפש הלב או לטרפש הכבד או לטרפש העינוניתא שהוא סוף טרפש הלב או לרחם או לאלמעד"א כה שקורין מוליג"א· או לסימפון היורד בין שתי הערוגות (רי"ן חביב וד"ע) או לקנה הלב או לשמנונית הסימפונות כו או לכבד טרפה ואפילו היא דבוקה לאחת ממקומות הללו בלי פילוש:

ויש

כשר· ובב"י מסיק דל"ד סירכא תלויה אלא אפי' נסרכה באותה אונא או אומא עצמה כשרה [ומש"כ בש"ך ס"ק י"ז ונסרכה צ"ל שנ"ל או נסרכה וכן מוכח בב"י ודוק] ולא אמרי' דדילמא סירכא זו באה מהאומה וראשה השני נסרך לאומה מחיתוך לגב וכה"ג· משום דה"ל ס"ס ספק מחמת הריאה ספק מחמת הדיבוק ואת"ל מחמת הריאה שמא בא ראשה האחד במקום שנסרכה אליו ראשה השנית וכ' הש"ך דכ"ד הלבוש ושארי אחרונים אבל דעת הט"ז ס"ק ט' דדוקא סירכ' תלויה אבל נדבקת למקום אחר ואפי' לאותה אונא או אומא עצמה טרפה וכ' דגם מיעוך לא מהני בזה [וכ' משבצות שם דהט"ז מיירי דדבוקה לגב או למעלה מאליה אבל אם דבוקה לסירכא עצמה למטה מאליה אף הט"ז יודה דשרי כמש"כ בשמ"ח ס' ט"ו ע"ש] ודעת הש"ך דכשר בזה אף בלא מיעוך והשמ"ח ס' ט"ו מכריע דאם דבוקה לאותה אונא או לאותה אומא שלא בחיתוך כשר ע"י מיעוך [וכס' לבש"ר ס"ק מ"ט הסכים לב"י וש"ך ומתיר בהפ"מ אף בלא מיעוך דלא כשמ"ח הנ"ל] ודוקא אם הסירכא העיקרית עברה ע"י מיעוך· אבל אם רק הסירכא כפולה עברה ע"י מיעוך לא מהני [עכ"ל שמ"ח שם] אבל בס' בית א' ס' מ"ו התיר גם בזה בהפ"מ וע"ש בר"א ס"ק כ"ב וכס' לבש"ר ס"ק כ"א הקיל בזה אף בלא הפ"מ אף אם עברה ע"י מיעוך רק הסירכא כפולה· ע"ש טעמו: יט אם נסתפק וכו'· פי' שנסרכה בשפת האונא כסדרן אלא שיש להסתפק אם היא מחיתוך לחיתוך וכשרה או מגב לגב וטרפה [ט"ז בשם רשב"א] ועי' מ"א ס"ק כ"ה: כ כשרה· מטעם דנשחטה הותרה ומעמידים על חזקת היתר [ועי' מ"א ס"ק כ"ה דאפי' לדידן דמחמירים בנאבדה בלי הפ"מ מ"מ כאן שרי ע"ש] וכן פסק בשמ"ח ס' כ' וב"א ס' כ"ו ע"ש ועי' לבש"ר ס"ק ע"ז כתב דיש אוסרים בזה וע"כ כתב דיש לאכנופי כל הבקיאים אם יסכימו שא"א להכיר ולהבחין דבר זה לשום בקי אז כשר ובאם לאו יש לאסור באין הפ"מ· וכתב שם בפנים [בהג"ה לשמ"ח ס"ך] דמ"מ ריעותא מיקרי ואם יש עוד ריעותא הוה תל"ר: כא טרפה· א) ומ"מ לדידן מהני מיעוך לכ"מ שנסרך הורדא כי לדידן לא גרע משאר שלא כסדרן [שמ"ח ס' ל"ז ומשבצות ס"ק י"א]· ב) אבל שני ורדות בשורש א' ונסרכו מזו לזו טרפה ולא מהני מיעוך משום דהלב שוכב עליהם ודוחקן (שמ"ח ס' כ"א ובל"י ס"ק כ"ג ומשבצות ס"ק י"א) ועי' באות שאח"ז שי"ח ע"ז· ג) וכתב בשפ"ד ס"ק י"א ה"ה יתרת אונא אצל הורדא ונסרך עמה טרפה ולא מהני מיעוך ע"ש· אבל בס' בית א' ס' ס"ג חולק על השמ"ח הנ"ל ופסק שם דאם נסרכו [הב' ורדות] כסדרן ממש מקום שהם מתאימות זו לזו מהני מיעוך אף בלא הפ"מ· ומחיתוך של זו לגב של זו או מגב לגב אין להקל כ"א בהפ"מ ונראה לעין הבודקים הבקיאים שחלוקת הורדא לשנים היא מתולדתה והסירכא עברה ע"י מיעוך ובדק בפושרים ולא בלבלא אז יש להכשיר בהפ"מ (עכ"ל ב"א שם) ועי' בר"א ס"ק ע"ה האריך בזה: כב אפי' לכים שלה ואפי' וכו'· וכ' בשמ"ח ס' כ"א וז"ל ואפי' דבוקה כולה לא אמרי' דהכי רביתייהו משום דפעמים הרבה יוצא מן הכים [ועי' מ"א ס"ק כ"ז בשם ר"ן] אכן יפרידנה בידו בנחת מהכים ויבדקנה בנפיחה בפושרין ואם שלימה היא כשרה [שמ"ח שם בשם רש"ל] ועי' לבש"ר ס"ק פ' מפקפק בזה וסיים ואלולא להקל בזה ע"ש ועי' ראש א' ס"ק ס"ז כ' דלדידן דנוהגין במיעוך הדין דין אמת וכן סתם בפנים שלו ס' כ"א דאם נסרכה לכיסה אם הלכה הסירכא ע"י מיעוך ובדקו מפושרין אם שלימה היא כשרה עכ"ל ע"ש ואם לא בדקה [בנפיחה ובפושרים] טרפה ואם אינה סרוכה לכים ולא דבוקה רק שאינה יכולה לצאת מכיסה מחמת דוחק הגיה בס' דמש"א זה בל"ע (עכ"ל שמ"ח) ועי' בס' ב"א ס' כ"ט כתב שלעת הצורך יש להקל בזה שאינה יוצאת מכיסה מחמת דוחק ועי' ר"א ס"ק ס"ח: כג לכל יתרת· שנמצא מקמא (ב"י בשם א"ח) אבל יתרת בדרי דאוני פשיטא דכסדרן כשרה (ש"ך ס"ק ס"ח): כד אם הורדא נדבקת וכו' דהיינו רביתייהו· פי' אורחא היא לבוא שם בלא נקב· א) ולפי"ז אם נמצא נקב לאחר שהסירו הסירכא טרפה [שפ"ד ס"ק כ'] ובנקב בורדא אף אם הכים סותמה לא מהני וטרפה [ב"א ס' ס"ב]· ב) ואם הורדא לא ניקבה רק הכים של הורדא ניקב כשר (שפ"ד ס"ק כ' וב"א ס' ס"ב וע"ש בר"א ס"ק ע"ג שכ"כ בשם הרבה גדולים)· ג) וכן כים הורדא שנסרך לבומן או למקומות אחרים שאין הנקב פוסל בהם כשרה [שמ"ח סוף סעי' ע"א וב"א ס' ס"ב ע"ש]· ד) לפעמים נמצא בגדיים וטלאים הורדא ע"ג גידים ויש בה קרום למטה כלפי האומא אין לאותו קרום דין סירכא דהכי רביתייהו אבל אם הקרום הוא לצד הרחב יש לו דין סירכא [ב"י בשם ה"ה ושמ"ח ס' כ"ב וב"א ס' ס"א] ולפעמים היא מחוברת באותן גידים ואינה בכים וצריך שיהיה מקום חיבורה של הורדא שהיא אצל האומות תחת מחוברת באותן גידין ושיהא אותו חיבור מקום גידולה ואינה דבוקה שאם היתה דבוקה טרפה· וזה תלוי במראית העין אם היא דבוקה [שנדבקה אח"כ] או מקום גידולה [ב"י ושמ"ח שם וב"א שם] וסיים בשמ"ח שם וצ"ל שאין לנהוג כן כ"א במקומות דידעי' דרגילים גדיים וטלאים בהכי [עכ"ל] ובב"א שם כ' דאף במדינות אלו אם אירע כך בגדיים וטלאים יש להקל לעת הצורך אם הוא מכיר בטביעות עין יפה שזה הוא גידולה [עכ"ל ב"א ס' ס"א]· ה) כתב הט"ז ס"ק י"א מ"כ בשם א"ז מעשה בבהמה שהיתה שמינה מאד והיו ראשי האונות מובלעין בשומן מרוב חלב והפריד ר' יואל השומן מהאונות ולא היה נשאר דילדולי שומן ועלתה בנפיחה והכשיר (עכ"ל): כה שקורין מוליג"א· ובלשון אשכנז קורין קראזי"ע: כו או לכבד· פי' דרך נקב שהיה בטרפש

הכבד

וכ"כ רש"ל וב"ח דבקרום אפי' נדבקה כולה מראשה לסופה כשר [עכ"ל ש"ך] ועי' בי"א ס"ק י"ז כתבתי חילוקי דינים בזה ע"ש: (כה) אם נסתפק וכו'· עי' פירושו בי"א ס"ק כ' והטעם כיון דנשחטה הותרה נעמידנה על חזקת היתר כ"כ ב"י בשם הרשב"א הביאם הט"ז ס"ק י' וכתב משבצות דאפי' לדידן דמחמירים בנאבדה הריאה [בלי הפ"מ] מ"מ כאן שרי דהא נבדקה כהלכתה: (כו) עינוניתא דורדא וכו'· עי' רש"י פ' א"ט (דף מ"ו סוף ע"ב סד"ה היינו רביתייהו) כתב וז"ל ועינוניתא דורדא כל היכי דסבכי טריפה דכולהו לגבי דידה שלא כסדרן נינהו [עכ"ל רש"י] וכ"כ התוס' (דף מ"ז סוף ע"א) סוף ד"ה כל הני וז"ל ובכל מקום שהיא סרוכה טרפה וכ"כ הרא"ש פא"ט סוף סי' י"ד ע"ש: (כז) אפילו לכים שלה ואפילו כולה וכו'· כ"כ הטור· וכתב הב"י בשם הר"ן שאפי' כים שמונחת בו פעמים הרבה יוצאת ממנה· וכ"כ הרמב"ם בפי"א מה"ש שמנהג פשוט שאם נמצאת ורדא דבוקה בכיסה או חוט יוצא ממנה לכיסה אוסרים· וכתב רי"ו שכ"כ הרא"ש וכ' הב"י שכן הלכה ולא כים מתירים בדבוקה בכיסה· עי' ב"י: (כח) וה"ה לכל יתרת· שנמצא מקמא דכל וכו' טרפה [ב"י בשם או"ח] ועי' י"א ס"ק כ"ג: (כט) אם נסרכה האונא וכו'· ז"ל הטור לכל מקום שתסרך הריאה בין לגרגרת או לחזה או לשמנונית הלב או לטרפש אסורה· וכ' ב"י שכ"כ הרשב"א בת"ה· וגם הרמב"ם בפי"א מה"ש כתב אם היה חוט משוך מן הריאה ללב או לטרפש הכבד או לכים הלב אוסרים אותה [עכ"ל] וכ' העיטור ורי"ו דה"ה בסרוכה להרת והיא לרחם של בהמה· ורי"ו פי' אלמעד מוליגא בלע"ז וכן ה"ה בסרוכה לשמנונית הגרגרת· והוא סימפון שמכוסה כולו בשומן ויורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוקה בשדרה ומחובר לחלל הלב· וכן ה"ה בסרוכה לקנה הלב ולשמנונית הסימפונות· והטור כתב לטרפש סתם וכתב העיטור ורי"ו דבין לטרפשא דליבא בין לטרפשא דכבדא בין לטרפשא דעינוניתא שהוא סוף טרפשא דליבא הכל אסור· ודבר פשוט הוא דהא לא מכשרינן אלא כי סריכא במקום רביתא· וכל הני מקומות לאו רביתא נינהו· ומזה הטעם אם סרוכה לכבד דרך נקב שהיה בטרפש טרפה כמש"כ בתשו' הרמב"ן סי' קס"ב· ומדברי הרשב"א בשם הגאונים שהביא הטור נראה שהשדרה שכנגד האומות דינו שוה לאלו המקומות גרגרת וחזה [כ"ז בב"י ע"ש]· ועי' בפא"ט (דף מ"ט ב') אהא דא' ר"נ התם חלב העשוי ככובע אינו סותם [ובעי הש"ס] היכא אמרי לה וכו' וא"ל טרפשא דליבא [עכ"ל הש"ס] כ' רש"י שם ד"ה טרפשא וכו' שומן הלב עשוי ככובע ואינו מיהדק לפיכך אינו סותם אם ניקב הלב או הריאה בסמוך וה"ט דריאה הסמוכה לשומן הלב לאע"ג דהיינו רביתא ואצלו הוא גדל היא טריפה וכו' דאין סירכא בלא נקב

וסתימא

הג"ה (ל) ויש מקילים אם האונות העליונות הסמוכות בגרגרת **כז** (לא) דבוקות ממש בגרגרת ואין ביניהם חלוק כלל שיוכל להכנים אצבע ביניהם (מרדכי פ' א"ט בשם ראבי"ה ובה"ג ומהרי"ו ואגודה) וכן אם היו האונות או האומות **כח** (לב) דבוקים לגמרי מראשן ועד סופן לשומן היורד **כט** בין האומות (שם ור"ב ור"ח) וכן אם היתה **ל** (לג) כל הריאה דבוקה בשדרה כי אומרים שדרך רביתייהו בכך ואין זה סירכא (מהרי"ו) **לא** ואין להתיר כל זה בלא שאלת חכם ומומחה מורה הוראות ואין ללמוד ממקומות אלו לשאר מקומות שנסרכה שם הריאה כי בשאר מקומות אין חילוק בין דבוק כולו או לאו (ד"ע מב"י):

סעיף ה

(לד) סירכא היוצאת מן הריאה והיא תלויה שאינה דבוקה לשום מקום כשר' **לב** (לה) ואינה צריכה בדיקה:

וסירכא

מקור חיים

וסתימה זו אינה כלום [עכ"ל רש"י] ועי' תוס' ור"ן שם שכתבו דלא אמרי' חלב טהור סותם אלא כגון דקין שניקבו ושומן הדבוק בהם סותמו שהוא שומן שלהם ותמיד שוכבים בו ואדוק הוא מאד · אבל ריאה שניקבה פשיטא דאין זו סתימה שאין שומן לריאה ואין זו שומן שלה [עכ"ל]: (ל) ויש מקילין אם וכו' · ז"ל המרדכי [הובא בב"י] כ' ראבי"ה האונות העליונות הסמוכות לגרגרת ודרכן להפרד אם נסרכו לגרגרת טרפה וכו' אך אם דבוקות בגרגרת ומהודקים מלמעלה ולמטה כשר וכן פ' בה"ג · ואני שמעתי שאם אינו יכול להכנים אצבעו ביניהם ונפרד למעלה מעט מן הגרגרת שניכר בחיתוך כשר שכן גידולן · ואם יכול להכנים אצבעו ביניהם זהו ענין סירכא וטרפה [עכ"ל מרדכי וכ"כ מהרי"ו בה"ב שלו] וכ' עוד המרדכי בשם ראבי"ה אם האונות או האומות סרוכות בשומן הלב היורד בין שתי הערוגות ויכול להכנים ביניהם אצבע קטנה טרפה וכ"כ ר"נ גאון · ואם דבוקה בלי הפרד כשרה שכן גידולה · ומעשה בא לידינו בחומה שאצל שומן הלב שהיתה דבוקה למטה אצל שומן הלב דרך גידולה ולא היה יכול להכנים אפי' מחט ומ"מ היתה דבוקה יותר מכדרכה והכשרנו מזה הטעם וכ"כ ר"ב בשם ר"ח [עכ"ל מרדכי]: (לא) דבוקות ממש בגרגרת וכו' שיוכל להכנים אצבע וכו' · עי' י"א ס"ק כ"ו העתקתי לשון השמ"ח ס' כ"ה דגם בסוף בעי' שלא יהיה פרוד רק פחות מרוחב אצבע קטנה [אם לא במקום שנהגו להקל בזה ע"ש] ובשפ"ד ס"ק כ"ב לא העתיק בזה כהוגן ע"ש · וגם ברוחב כתב שם בשמ"ח דבעינן שהפירוד יהיה פחות מרוחב אצבע ע"ש · ובשפ"ד שם כתב דמסתימת רמ"א משמע דכל דמדובק באורך אין לחוש לרוחב וצ"ע עכ"ל · ולפענ"ד דיש להחמיר כשמ"ח וכ"כ בב"א ס' ע"א וכבר כתב בלבש"ר ס"ק ל"ב דכל אלו ההיתרים הן קולות יתרות באיסור דאורייתא מש"ה שומעין להחמיר בזה [עכ"ל]: (לב) דבוקים לגמרי · מסיק הש"ך דהכא דוקא בעינן שלא יהיה חלון כלל אפי' כמלא מחט ול"ד לדבוק לגרגרת דבעי' שלא יכנס אצבע ביניהם וטעמא משום דקים להו להגאונים דהכא הכי רביתייהו והכא הכי רביתייהו ואין אומרים בטרפות זו דומה לזו ומ"מ לדינא צ"ע [עכ"ל ש"ך ס"ק כ"ג] והשמ"ח בס' כ"ו החליט דהכא בשומן היורד וכו' בעינן שלא יכנס אפי' מחט וכו' בתב"ש ס"ק ל"ב דהרי בעה"ע והרוקח והכל בו בשם תשו' הגאונים כולם כתבו להדיא דהכא בעינן שלא יהיה חלון כלל [עכ"ל] וכן עיקר: (לג) כל הריאה דבוקה לשדרה · וכתב הש"ך ס"ק כ"ד דבהא אף המחבר [ש"ע] מודה כדאיתא להדיא בטור וב"י בשם רשב"א [עכ"ל ש"ך] וז"ל הרשב"א בשם הגאונים שאם כל גג האומה מהשלמת אונין ולמעלה דבוק לשדרה כשרה שכך מראין הדברים שזו כך ברייתה · בד"א שכל גג כולו דבוק אל השדרה אבל אם היה שם פילוש שאין הגג כולו דבוק אל השדרה טרפה [עכ"ל רשב"א] ובכל בו הביא דברי הרשב"א ואח"כ כתב שי"א שצריך שיהיו האונין והאומות דבוקות בשדרה בלי שום פילוש · ואם אין האונות דבוקות ג"כ אוסרים אותה וכן מנהג נרבונא [עכ"ל כל בו] ולענין הלכה נקטי' כרשב"א [עכ"ל ב"י] · ומלשון הרשב"א הנ"ל בשם הגאונים שכתב אם כל האומה מהשלמת אונין ולמטה וכו' מוכח שאף אם האומות לבדן דבוקים בלא האונות כשר וכדמוכח בב"י הנ"ל שהעתקתי וע"כ הגיה בל"א ברמ"א שכ' כל הריאה דבוקה שצ"ל כל האומה ובתב"ש ס"ק ל"ט כ' דרמ"א בכיון כ' כן שחשש לדעת הכל בו בשם י"א [שהעתקתי בסמוך] שס"ל דבעי' דוקא שיהיו האונות ג"כ דבוקים וסיים בתב"ש שם מ"מ במקום שנהגו להקל יקילו ויסמכו על הרשב"א · והפר"ח הסכים לדינא לגמרי כרשב"א בשם הגאונים וגם בר"א ס"ק ל"ט כתב שנכונים דברי הל"א משום דבד"מ לא הביא כלל דברי הכל בו הנ"ל וע"כ הכריע בבית א' שלו היכא שאין מנהג ידוע יש להקל כהרשב"א וכמו שהעתקתי דבריו בי"א ס"ק למ"ד ע"ש: (לד) סירכא וכו' והיא תלויה · דין זה אינו בתלמוד רק בפוסקים · כ"כ הטור עד ואינה צריכה בדיקה · והרמב"ם בפ' י"א מה"ש כ' וז"ל יש מקומות שאם נמצאו סירכות מדולדלות מן הריאה אע"פ שאין דבוקות לא לדופן ולא למקום אחר אוסרין אותה ודבר זה הפסד גדול הוא ואיבוד ממון של ישראל [הוא] ומעולם לא נהגו זה לא בצרפת ולא במערב [עכ"ל] ולכאורה משמע שהוא דוקא לפי' התוס' דס"ל דיש סירכא בלא נקב אלא טעמא דטרפה שסופה להתפרק · הלכך כיון דאינה דבוקה אין סופה להתפרק · וכ"כ הגר"א ס"ק כ' דעיקרן של ב' סעיפים אלו [ס"ח וס"ט] הוא לדעת התוס' [עכ"ל] וכן משמע מדברי הר"ן ע"ש · אבל הרא"ש פא"ט סי' י"ד כתב דאפי' האומרים דאין סירכא בלא נקב · שרי [סירכא תלויה] לפי שהסירכא הבאה מחמת נקב היא נסרכה למקום אחר לפי שדרך הנקב יוצא המשקה ונעשה חוט עב וחזק ונסרך אל מקום אשר יפגע בו אבל סירכא תלויה אינה אלא הפשטת ליחות הריאה ולא בא ממקום נקב [עכ"ל הרא"ש וכ"כ רי"ו] וכ"כ הש"ך בשם אחרונים: (לה) ואינה צריכה בדיקה · כ"כ הטור וכ"כ הרשב"א וז"ל יש מתירים אותה בלא בדיקה וכן דעתי נוטה וגם הר"ן כתב שהמנהג הפשוט להתירה בלי בדיקה ומיהו הרמב"ם כ' שצריך נפיחה ואם נמצאת שלימה מן הנקב מותר [עכ"ל] וכ"כ

כשל

יד אליהו

הכבד [צ"ל בשם הרמב"ן ובהה"ג]: **כז דבוקות ממש וכו' שיוכל להכנים אצבע וכו'** · א) כתב הש"ך משמע דס"ל כמסקנת הב"י דאע"ג דליכא חלון כל שאין האבר דבוק כולו לארכו טרפה וכן משמע בד"מ · אבל יש מכשירים בדבוק לגרגרת או לסימפון שומן אפילו יש הפרש שנתפלל כל שאין חלון הויט שבתוך מב' לצדדים והפרש ביניהם וכן נוהגין קצת בודקים (עכ"ל ש"ך) · ב) והלכה למעשה כתב השמ"ח ס' כ"ה דבעי' שיהיה דבוק כל האבר מעיקרו ועד סופו ואין בוניהן חלון גדול כ"כ שיוכל להכנים האצבע קטנה לתוך החלל אבל אם יש חלון גדול כאצבע קטנה גמרינן דאין זה דרך ברייתה רק סירכא ואם יש שם ב' חלונות אפי' אינו מכנים לכל א' כ"א מחט משהו טרפה · ג) והא דבעי' עד סופו לאו דוקא דאפי' פרוד קצת בסופו בלי חלון פחות מרוחב אצבע קטנה כשר · ויש מקומות נוהגין להכשיר אפי' בפרוד בסופו הרבה רק שאין חלון והיכי דנהוג נהוג · ד) וברוחב הדיבוק מספקא לי ונ"ל דאין להקל כ"א שהפירוד בצדדים פחות מרוחב אצבע קטנה · אבל כשיש בצ"א כאצבע קטנה אין זה דבק טוב וכ"ש כשמהודק בצדדי הרוחב ובאמצע פרוד אפי' כ"ש טרפה [כ"ז לשון שמ"ח ס' כ"ה] וכ"כ בבית א' ס' ע' וס' ע"א ודלא כשפ"ד ס"ק כ"ב שמיקל ברוחב ע"ש ועי' מ"ה סוף ס"ק ל"א · ה) עוד כתב בשמ"ח ס' כ"ה דדוקא דבוקים ממש הא אם אינם דבוקים ממש כ"א כעין סירכא או עור ביניהם המדבקם אע"ג דליכא חלון ואדוקה בחוזק אפ"ה טרפה דדבוקים ממש בעי' בתולדתם ולא ע"י דבר אחר המדביקם דודאי סירכא היא (עכ"ל) וכתב לבש"ר ס"ק ל"ג דכן מוכח בב"י ע"ש · ו) ובבית א' ס' ע"ג כתב דמה שמכשירין בדבוק לגרגרת מ"מ צריך לבדוק הריאה בנפיחה ולהניח אותה בפושרין ולבדוק אם מבצבץ · ואין הפרש בין אם דבוקה לכל אורך הגרגרת או במקצת לבד [עכ"ל וע"ש בר"א ס"ק פ"ט]: **כח דבוקים לגמרי מראשן ועד סופן** · בדבוקים בגרגרת כתב רמ"א ואין ביניהם חלוק שיוכל להכנים אצבע (משמע הא פחות מזה שרי) וכאן באונות או באומות לשומן היורד וכו' כתב דבוקים לגמרי וכו' משמע שלא יהיה חלון כלל אפי' כמלא מחט וכן פ' בשמ"ח ס' כ"ו וכן עיקר ועי' מ"ח ס"ק ל"ב · עוד כתב שם בשמ"ח דאם אומה אחת דבוקה כדינה · והאומה שבצד הב' פרודה לגמרי כשרה וכן אם נגד האונות של צד א' דבוק והב' פרוד כשרה: **כט בין האומות** · ט"ס וצ"ל בין הערוגות (ד"א פ' א"ט סוף ס"ק נ"ם): **ל כל הריאה דבוקה** · ובמקום שאין מנהג קבוע יש להקל אפי' אם אין דבוק רק גג האומות מהאונין ולמעלה · ודוקא בדבוק גג ב' האומות אבל גג יחידי לא שאין זה דיבוק טוב · ומ"מ אם מנהג ידוע להכשיר אף בגג יחידי אין לסתור מנהגם [ב"א ס' פ"א ופ"ב ועי' מ"ח ס"ק ל"ג] ועי' בפ"ע סעי' כ"ד דין אם הריאה דבוקה לדופן: **לא ואין להתיר כ"ז בלא שאלת חכם וכו'** · כל אלו הדיבוקים צריך עיונא ואסיפת חכמים להכשיר ואין לסמוך על הבודקים [שמ"ח ס' כ"ח ולבש"ר שם ושפ"ד ס"ק כ"ג] עוד כתב בשמ"ח שם דיש להחמיר בכל ספיקן כי דברים [וקולות] אלו לא הזכירו רק מקצת מרבותינו והבו דלא להוסיף עלה (עכ"ל): **לב ואינה צריכה בדיקה** · א) מסקנת האחרונים דסירכא תלוי' אין צריך למעך אותה כלל ואין צריך בדיקת פושרים [ודלא כבל"י וקצת משמעות ט"ז ס"ק י"ב ע"ש במשבצות] · ב) רק צריך לנפחה לראות שמא עולה הסירכא בנפיחה דטרפה כמש"כ ברמ"א ס"ע בהג"ה · כ"כ בתב"ש ס"ק מ"ה וכ"כ במשבצות ס"ק י"ב · אבל בס' ב"א סעיף ל"ב ובר"א שם ס"ק ל"ה כ' שבסירכא כסדרן וכן בסירכא תלויה אין להחזיק בנקב כלל ע"ש (העתקתי דבריו בי"א ס"ק ל"ז אות א' ע"ש) ומ"מ כ' בב"א בסעיף ס"ע שלכתחלה יש לנפוח את הריאה כשיש סירכא תלויה ע"ש ובר"א ס"ק ק"ח · ג) גם צריך לעיין אם לא ניתקה מאיזה מקום וכן צריך לעיין בדופן שכנגדה שמא יש שם ריעותא ובדיעבד אם לא נפחה ולא בדק במקומות שכנגדה כשרה · ד) ודוקא מסתמא אבל אם אירע שמיעך ולא עברה סרי זה ריעותא ולא

מתחבר

הג"ה וסירכא תלויה היוצאת מן הבועה לג טרפה (ב"י בשם ראב"ד ורוקח ומהרי"ו) לד מטינרי כשרה (מהרי"ו וע"ל סי' ל"ז ס"ב) :

סעיף ט (לו) **סירכא שהיא ממקום למקום באונא או באומה עצמה לה דינה כדין סירכא תלויה :**

הג"ה ודוקא שאין הסירכא קצרה מבשר הריאה כשנופחין הריאה (לז) אבל אם קצרה עד שמכח הסירכא לו הבשר שתחתיה מקמיט ואינו עולה בנפיחה

מתכשרה אפי' דיעבד כ"א שנפחה וגם ראה במקומות שכנגדה ולא נמצא ריעותא או מכה (שמ"ח ס' ל') · ה) סירכות שנמצאו תלויות בדופן בהמה ולא נדע אם היו כך מתחלה תלויות או שהיו דבוקות בריאה ואח"כ נעקרו כשר דאוקמי אחזקה [בל"י ס"ק ל' בשם ת' פני משה] : לג טרפה · ולא מהני מיעוך ומשמוש [בל"י סי' ל"ז ס"ק נ' ע"ש] משום דבכל היכי דאיכא ב' לריעותא טרפה ולא מהני בדיקה שלנו · [בל"י כאן ס"ק ל'] אבל בשמ"ח בסי' ל"ז ס"ב מכשיר בהפ"מ ע"י מיעוך והמחמיר בזה אפי' בהפ"מ תע"ב ועי' מש"כ בי"א סי' ל"ז ס"ק ה' מסקנא לדינא : לד מטינרי כשרה ·

א) כתב הט"ז ס"ק י"ג דאתלויה קאי אבל בדבוקה מטינרי טרפה ולא מהני מיעוך דמיקרי ב' לריעותא · ועי' מש"כ בסי' ל"ז ס"ב דיש מתירים בזה בהפ"מ בדבוקה מטינרי · ב) וז"ל שמ"ח ס' מ"ה סירכא היוצאת מן הטינרי למטה מחליה ודבוקה לחיתוך שאצלה אי אזלא ע"י מיעוך יש להכשיר בין דאיכא חלון ובין דליכא חלון · ואי לא אזלא ע"י מיעוך בחלון טרפה ובלא חלון יש להתיר בהפ"מ [ובלבש"ר ס"ק קס"ז מכשיר בלא חלון אף בלא הפ"מ · ולמעלה מחליו היוצא מטינרי מסתפק בזה במשבצות ס"ק י"ח ע"ש · ולבש"ר ס"ק קס"ט מסיק דאין כאן ספק דלא מהני מיעוך ע"ש] והיוצא מטינרי למטה מחליה בין אונא לאומא ודבוקה לשכנגדה כ' שמ"ח סעיף מ"ה וז"ל וכ"ל דבליכא חלון ואזלא ע"י מיעוך יש להכשיר בהפ"מ אבל אי איכא חלון [אפי' אזלא ע"י מיעוך · לבש"ר בהג"ה בפנים בשמ"ח שם] א"כ ליכא חלון ולא אזלא ע"י מיעוך יש להטריף [עכ"ל שמ"ח שם] ולבש"ר ס"ק קס"ט מסיק המיקל בסירכא היוצאת מטינרי למטה מחליה בחלון ע"י מיעוך אין מזחיחין אותו ע"ש · ג) סירכא [היוצאת] מתוך הבועה בחיתוך שבין אונא לאונא למטה מחליה ודבוקה הסירכא לחיתוך שאצלה עד לדיבוק האונות בלי חלון כשרה ואפי' לא אזלא ע"י מיעוך שסירכא זו לאו ריעותא מיקרי דאין סופה להתפרק · ודוקא בהפ"מ אבל בלא הפ"מ יש להחמיר [כדעת ריק"ש ופר"ח כאן ס"ק ל"ט] כיון דאיכא בועה המפסקת בין החיתוכים אינה מנחת להדבק דבק טוב ועי' מ"ח ס"ק ל"ה [אבל בלבש"ר ס"ק כ"ח כ"ט האריך בזה ומתיר אף בלא הפ"מ ע"ש ועי' בסמוך אות ד' בשם בית א'] ואם יש חלון או דבוקה מתוך הבועה בין אונא לאומא למטה מחליה אפי' בלא חלון כיון דיש פוסקים המטריפים סרוכות אלו אפי' בלא בועה א"כ ה"ל עם בועה תל"ר וטרפה ובכ"ז אין חילוק בין אי אזלא ע"י מיעוך ומשמוש או לא [עכ"ל שמ"ח סמ"ד ע"ש] ולפי שראיתי בס' בית א' שינוי קצת באלו הדינים ע"כ אעתיקנו והבוחר יבחר · ד) וז"ל ב"א בדיני תל"ר שלו ס"ה אם יש סירכא בין אונא לאונא למטה מחליין יוצא מבועה ואין שם חלון כ"ל שאם הסירכא עוברת ע"י מיעוך יש להתיר ואם נהגו להתיר בהפ"מ אעפ"י שאינה עוברת ע"י מיעוך אין לסתור מנהגם ואם הבועה היא של מים עכורים וסרוחים יש להחמיר ולאסור [עכ"ל וע"ש בר"א ס"ק ח' ט'] ועי' מש"כ שם בי"א ע"ז ס"ק ד"ה בדיני תל"ר סעי' ה' · ה) וז"ל ב"א שם ס"ו אם הסירכא שלמטה מחליין היא בין אונא לאומא [בלא חלון] או בין אונא לאונא ויש שם חלון והיא יוצאת מתוך הבועה אעפ"י שעוברת ע"י מיעוך טרפה ובמקום הפ"מ וצורך גדול יש להקל גם בזה אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך אם לא במקום שנהגו להחמיר [עכ"ל ב"א] · ו) כתב בשמ"ח סוף סעי' י"ד אם הסירכא תלויה יוצאת מן הבועה במקומות הללו דינו כמו בשאר מקומות של הריאה שהרי אינה מתחזקת בחיתוך שכנגדה · ואם למטה מחליין בין אונא לאונא יש ב' בועות והפרש כקש ביניהם רק שסרוכות להדדי אפילו בלא פילום טרפה א) וכן אם בועה אחת גדולה וסירכא אצלה שם ולא על הבועה · והבועה אינה מנחת להגיע הצלדים להדדי במקום הסירכא אע"ג דליכא חלון טרפה [זה ג"כ מהר"ן] וכ"ל דאם הסירכא אזלא ע"י מיעוך יש להכשיר [עכ"ל שמ"ח שם] ופי' בלבש"ר ס"ק קס"ו דבריו דקאי על כל הג' דינים הנ"ל שזכר מקודם · [א'] סירכא תלויה מבועה · [ב'] ב' בועות וסרוכות להדדי וכו' · [ג'] בועה א' גדולה וסירכא אצלה וכו' · ולדינא חולק הלבש"ר שם על השמ"ח הנ"ל וס"ל בדין הב' בב' בועות והפרש קש ביניהם וסרוכות להדדי וכו' מכשיר אף אם לא אזלא הסירכא ע"י מיעוך · ובדין הג' בועה א' גדולה וסירכא אצלה וכו' כ' הלבש"ר שם דל"ע להתיר בזה אפי' ע"י מיעוך ודלא כשמ"ח הנ"ל שהתיר בפשיטות גם בזה ע"י מיעוך וע"ש בלבש"ר סברתו בזה ועי' בדיני תל"ר שלי סעי' ח' : לה דינה כדין סירכא תלויה · שכשר בלא בדיקה כלל · ואעפ"י שי"א ע"ז מ"מ הלכה כש"ע דכשר ועי' מ"ח ס"ק ל"ו : לו הבשר שתחתיה מקמיט וכו' טרפה · ואם עברה הסירכא ע"י מיעוך עי' בס' בית א' סעיף קי"א פסק דאם נתפשט הקמט אחר שהעביר הסירכא ע"י מיעוך ונעשה שוה לבשר הריאה יש להכשיר [וכ"כ בלבש"ר בפנים בס' ל"ג וע"ש בלבש"ר ס"ק קכ"ו שהאריך ומסיק אם נתרחב ונתפשט הקמט אחר המיעוך כשר אף בלא הפ"מ ודלא כשפ"ד ס"ק כ"א שאינו מכשיר בזה רק בהפ"מ] אבל אם נשאר הקמט אחר שהעביר הסירכא ע"י מיעוך אז טרפה [עכ"ל ב"א שם וע"ש בר"א ס"ק קל"ה וקל"ו טעמו בזה] אבל מצאתי בתשו' חתם סופר סי' ל"ז בסופו מכשיר גם בזה אף אם לא נתפשט הקמט אחר שעברה הסירכא ע"י מיעוך וסיים דהמיקל בזה לא הפסיד והמחמיר תע"ב ע"ש ועי' מ"ח ס"ק ל"ז ועי' שפ"ד ס"ק כ"ח ופ"ת ס"ק ו' מש"כ בזה :

בעל העיטור בשם חכמי לוניל · וכתב ב"י בשם הר"ן לדברי האומר אין סירכא בלא נקב ניחוש שמא סרוכה היתה ונתפרקה · וי"ל דאם איתא דנתפרקה באותה שעה היתה ניקבת [עכ"ל] · בי"א ס"ק ל"ד כתבתי בשם שמ"ח דין סירכא היוצאת מן הבועה למטה מחליה בין אונא לאונא כשרה ודוקא בהפ"מ ע"ש · הנה הט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג' כתב דבועה היוצאת מן הסירכא דבין אונא לאונא למטה מחליין בלי חלון לא הוה ב' לריעותא משום דלמטה מחליין לא הוה סירכא כלל [ופי' בתב"ש כאן סי' ל"ט ס"ק ס"ג דעתו דשרי אף בלא מיעוך] ואם יש חלון הוה ב' לריעותא [ולא מהני מיעוך תב"ש שם ומשבצות בסי' ל"ז ס"ק ג'] · וכן אם בועה יוצאת מסירכא שבין אונא לאומא אפי' בלא חלון הוה נמי תל"ר [עכ"ל ט"ז ע"ש] · ומש"כ הט"ז כאן בסי' ל"ט סוף ס"ק י"ג ונראה דבזה צריך משמוש וכו' לא קאי אבועה דממ"נ בלא חלון אין צריך מיעוך ובחלון לא מהני מיעוך רק קאי אטינרי למטה מחליו בין אונא לאונא עם חלון דקיל יותר טינרי מבועה וע"כ אפי' בחלון מהני מיעוך [כ"כ תב"ש ס"ק ס"ג ומשבצות כאן בס"ק י"ג ע"ש] · אך הפר"ח כאן ס"ק כ"ט הביא בשם הריק"ש שסירכא מתוך הבועה בין חיתוך לחיתוך טרפה כי מפני הבועה אי אפשר לשכב זו על זו כמו ששוכבות כשיש סירכא לבד וכ"כ הרוקח [עכ"ל פר"ח] וע"כ החמיר התב"ש ס"ק ס"ד בלא הפ"מ [כי יש לחוש לדברי הריק"ש הנ"ל] אבל בהפ"מ יש לסמוך על הט"ז הנ"ל וב"ח וכ"כ שם בנה"ך דסירכא למטה מחליה היוצאת מבועה בלא חלון כשר אבל הלבש"ר בסי' זה ס"ק כ"ח וכ"ט האריך בזה ומסיק להתיר בזה אף באין הפ"מ ולא חייש להא דריק"ש הנ"ל וכ"כ בס"ק ק"ס ע"ש · ועי' בר"א ס"ק ט' מש"כ בזה : (לו) סירכא שהיא ממקום למקום וכו' · ז"ל הב"י כ' הכל בו סירכא שהיא ממקום למקום באונא או באומה עצמה מנהג נרבונ"א להתירה כדין סירכא תלויה וכ"כ בשם בעל המכתם וכ"כ בד"מ ס"ק י"ז בשם מהרי"ו · וכתב ב"י שזה לכאורה רק לשי' תוס' דס"ל דיש סירכא בלא נקב רק דטרפה משום דחיישי' שמא תתפרק והלכך כיון שהיא ממקום למקום באותה אונא לא תתפרק אבל לשי' רש"י וש"פ שס"ל אין סירכא בלא נקב [רק בתלויה מקילים מפני שאינה רק הפשטת ליחות] וכאן שהיא נסרכת אינה הפשטת ליחה · ומ"מ אפשר שלד"ה כשרה שאילו היתה סירכא חזקה היתה נדבקת באונא אחרת וכיון דאינה נדבקת רק באותה אונא אינה רק הפשטת ליחה ולא באה מחמת נקב וי"א על הב"י [עי' מש"כ בס"ק ל"ד בשם הגר"א] מ"מ הש"ך מסכים להב"י וכן הסכמת האחרונים ומנהג מדינתנו להכשיר מינה ובה וכ"כ בשפ"ד ס"ק כ"ז לאפוקי דעת פר"ח ס"ק כ"ב שמטריף מינה ובה ע"ש ולא נהגו כן : (לז) **אבל אם קצרה וכו'** · והטעם כתב מהר"א מפראג והלבוש משום דסופה להתפרק ולהנתק ויהי' נקב וכ"כ הש"ך ס"ק כ"ח והשיג שם כש"ך על הד"מ שדחה דברי מהר"א מפ' הנ"ל וכתב טעם אחר דחוק וכ"כ הגר"א כיון שמקמיט כשנופחין אותה ובחייה היא נפוחה סופה להתפרק ע"ש · ואם מהני מיעוך יש בזה דיעות באחרונים עי' תב"ש ס"ק נ"ב ושפ"ד ס"ק כ"א ופ"ת ס"ק ו' · אמנם דעת הב"א סעי' קי"א [וע"ש בר"א ס"ק קל"ה קל"ו] והלבש"ר בפנים ס' ל"ג ובפירושו ס"ק קכ"ו דאם אחר המיעוך נתרחב הקמט שרי אף בלא הפ"מ וכמש"כ בי"א ס"ק ל"ו וכן עיקר אבל אם נשאר הקמט אחר המיעוך דעת ב"א שאסור [ועי' לבש"ר ס"ק קכ"ט] אבל בתשו' חתם סופר סי' ל"ז מכשיר בזה אף אם נשאר הקמט ודחה שם דברי האומר דהוה ב' לריעותא וכ' דהקמט הוה ריעותא אחריתא שלא מענין הסירכא ואנן בעינן [בתל"ר] שיהיה הב' לריעותא משם אחד ע"ש :
כל

א) **הג"ה** ופי' בלבש"ר ס"ק קס"ד דמיירי שנסרכה אונא לאונא והסירכא סותמת הוין הבועות ומכסה עליהן ובבועה אחת עכ"פ כשר בהפ"מ · קמ"ל דבשני בועות טרפה · דאי מיירי שהבועות נסרכות להדדי הא אפי' תלויה מבועה יחידית טרפה אפי' למטה מחליה מכ"ש ממקום למקום מבועה א' וכ"ש מב' בועות ומאי קמ"ל דטרפה · ותו דדין זה כתב התב"ש סוס"ק ס"ד בשם הר"ן וגם מבואר דמיירי שנסרכה אונא לאונא והסירכא סותמת [עכ"ל לבושי שרד שם] :

שעולה

(לח) כל מקום וכו' בין שתהא עבה וכו'. כ"כ הטור בשם הרשב"א והוא שלא כדעת מתירי הדבק וכן עיקר וכבר הבאתי זה בסעי' ד' ס"ק ט"ז ע"ש: (לט) ולא כאותם שממעכים וכו'. כ"כ הרשב"א בתשובה סי' ש"ד וז"ל שכל טבח שעושה זה מסלקים אותו לפי שזה הענין לא מצאנוהו בשום מקום בתלמוד ולא ידענו לו עיקר וכי אין סירכא אלא אם היא כעבות העגלה שמושכין בה ואינה יכולה להנתק. או איזה שיעור נקבע בדבר יש משום אצבעות שאפילו הריאה וקנוקנות ימוחו בכך. סוף דבר אל תשמעו להקל בדבר זה בשום צד כלל [עכ"ל הרשב"א הובא בהגר"א] וכן משמע מלשון מר יעקב גאון שהעתקתי בס"ק שאח"ז שכ' וז"ל אבל לפרק ביד לא התרתי ע"ש ועי' ס"ק מ"ג: (מ) יש מי שכ' וכו' ומגביה קצת וכו'. ז"ל הרא"ש פ' א"ט סי' י"ד בשם תשו' הגאונים פעם אחת נכנסו מר צדוק גאון ומר אבימי ועוד גאונים אצל מר יעקב גאון ואמרו לו שמענו עליך שאתה מתיר הסרוך לשומן הלב לפרק ולנפח וכשר. אמר להם ח"ו לא כך אני מתיר אלא פעמים שמתוך רוב שומן הלב ושומן הבהמה נסרך לאומות ולאונות ולעינוניתא דורדא והתרתי לאחוז הקנה ולנענע את הריאה שלשה וארבעה פעמים יפה יפה אם תנתק הסירכא מאליה אני מכשירה אבל לפרק ביד לא התרתי והסכימו כל בני הישיבה והורו כן. וכן נוהגים בארץ אשכנז דכל סירכא שהיא ניתקת כשהטבח מכנים ידו בנחת לבדוק את הריאה אמרינן דלאו סירכא היא אלא ריר בעלמא שנתפשט מליחות הריאה וכשרה והסירכא אם ימעך אדם אותה כל היום בין אצבעותיו היא הולכת ומתחזקת [עכ"ל הרא"ש] וכ"כ הטור וז"ל מר יעקב גאון הורה לאחוז בקנה ולנענע וכו' וע"כ נוהגים בקצת מקומות להכשיר כל סירכא שתנתק כשהטבח מכנים ידו בנחת לבדוק שאומרים שאין זה סירכא אלא ריר בעלמא וכו' שהסירכא אפילו אם יפרוך וכו' [עכ"ל הטור] וכתב ב"י וז"ל ומ"כ אין אנו רגילין לנענע כי אין אנו בקיאים לנענע [עכ"ל מ"כ] וכתב ב"י ולענין הלכה דברים הללו נראים כי בלי ספק אין אנו בקיאים לנענע [עכ"ל ב"י] עוד כתב ב"י בשם הכל בו כ' הר"י הלבן טועה כל מי שמטריף סירכא בת יומא כי נמצא בה"ג ובתוספת קדמונינו כי סירכא בת יומא לאו סירכא היא ובמה נדע אם היא בת יומא או לאו מכנים אצבעו מתחתיה ומגביה קצת אם נפסק מאליה מחמת הגבהה כ"ש בת יומא היא וכשרה ועי' ס"ק מ"ב:

טוב

בנפיחה היטב כשאר הריאה טרפה (מהר"א מפראג, ובדיקת אהרונים) וכל סירכא תלויה **לז** שעולה ג"כ עם נפיחת הריאה **לח** או שיש מכה בדופן כנגדה טרפה (בד"י):

ס"י (לח) **כל מקום שאסרו סרוכת הריאה אין הפרש בין שתהא הסירכא דקה כחוט השערה בין שתהא עבה וחזקה ורחבה כגודל לט (לט) ולא כאותם שממעכים ביד ואם נתמעכה תולין להקל וכל הנוהג כן כאלו מאכיל טרפות לישראל:**

סעי' יא (מ) **יש מי שכתב שמכנים אצבעו תחת הסירכא ומגביה קצת אם נפסקה מחמת מ הגבהה כל שהוא סירכא בת יומא היא מא וכשרה ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבודק כשר וירא את ה' מרבים:**

טוב

לז שעולה ג"כ וכו' טרפה. א) משום דאז ודאי ניקבה הריאה ולכן נכנס הרוח בתוך הסירכא ועולה (ש"ך ס"ק כ"א בשם בד"י) וכן סירכא כסדרן למטה מחליין דכשר בלי בדיקה מ"מ אם נפחה ועלתה בנפיחה טרפה (שמ"ח סוף סעי' ע') וכתב עוד שם בשם ס' דמש"א דצריך לבדוק אחר זה. אבל בס' ב"א סעי' ל"ב ובר"א שם ס"ק ל"ה חולק ע"ז וס"ל דבין בכסדרן למטה מחליין ובין בסירכא תלויה דכשר בלי בדיקה אין צריך לבדוק אח"ז כלל ע"ש. וצ"ל דכן משמע מש"ך ס"ק מ"ו שהעתקתי לקמן ס"ק ס"ג ע"ש ודוק. ב) וכן אם סירכא תלויה היוצא מן הריאה ויש דם בתוך הסירכא ודאי ניקבה הריאה וטרפה [שמ"ח כאן סעי' כ"ט וב"א סעי' ל"ב ועי' ר"א ס"ק ק"ג] ולא מהני מיעוך [שמ"ח שם] ואף בהפ"מ טרפה [ב"א שם] [ועי' בי"א ס"ק י"ז אות ו' ובסי' ל"ז ס"ק ד' אות ו'] ואפי' אם כשחתך בסירכא ויצא ממנה הדם נשתנה מראיתה והיא כעת כמראה שאר סירכא שבריאה אעפ"כ טרפה [ואין צ"ל ביש בראשה כפתור וכשחתך בו יוצא הדם אעפ"י שחזר להיות כשאר סירכא אין זה מועיל] לפי שאין הטרפות בזה משום מראה האסורה כ"א שמחמת הדם שבסירכא אנו מחזיקים שהיה נקב בריאה [ב"א סעי' ל"ה ועי"ש בר"א ס"ק קע"ז]. ג) אם סירכא תלויה יוצא מן הריאה ולמטה בסוף הסירכא יש כעין כפתור ונראה כבועה מליאה מוגלא אז אם הסירכא דקה והכפתור קטן שאפשר לתלותו שבא מחמת התפשטות ליחות הריאה יש לנפוח הריאה ואם אין הסירכא עולה בנפיחה כשרה ואם לא נפחה טרפה. אבל אם הסירכא עבה או שהכפתור הוא גדול שאין הדעת נותנת לתלות שבא מהתפשטות הליחה יש להטריף. ואין הפרש בין אם הסירכא בשיפולי או במקום אחר בריאה דין אחד להם [ב"א סעי' ל"ג ועי' ר"א שם ס"ק קי"ד] ועי' בסמוך בתו' שלפני זה. ואם הסירכא עבה אלא שהיא עוברת ע"י מיעוך ומשמוש בנחת כשר. אבל אם הסירכא עולה בנפיחה אעפ"י שהיא דקה אין מועיל מה שהיא עוברת ע"י מיעוך ומשמוש וטרפה ומ"מ בסירכא כזו שבראשה כפתור אם קודם שבדקה לראות אם עולה בנפיחה בדקה במשמוש היד בנחת והלכה לה מכל וכל יש להכשיר ע"י בדיקה ברוק או בפושרין [ב"א סעי' קל"ד וע"ש בר"א ס"ק קע"ו]. ד) וכל סירכא שמתנתקת ע"י נפיחה לדידן שמקילים במיעוך ה"ה בהכי (ש"ך ס"ק כ"ט ושמ"ח ס' ל"ז וע"ש בתב"ש ס"ק כ"ו) ובבית א' ס' קכ"ג כ' דדוקא אם נפחוה כדרכה אבל אם נפחוה קלא יותר מכדרכה וניתקה הסירכא עי"ז הרי זה דומה לממעך הסירכא בחוזק היד שאסור (עכ"ל ועי' ר"א ס"ק ק"כ) ומ"מ צריך שלא יהא נשאר שום דילדול בריאה [שפ"ד שם] ומ"מ אם נקרע הסירכא ואי אפשר לבודקה במיעוך כד"א טרפה דסירכא שלא כסדרן בחזקת טרפה היא קיימא כ"ז שלא עברה ע"י משמוש [משבצות ס"ק ו']. וע"ל בי"א ס"ק מ"ה אות ד': **לח** או שיש מכה בדופן וכו'. משום דודאי ניתקה משם (ש"ך בשם בד"י). א) עוד כתב שם דכל סירכא תלויה צריכה בדיקה כנגדה בצלעות [וכ"כ בשמ"ח ס' כ"מ] ועי' בס' כ"ג איזה הוה מכה בדופן (עכ"ל ש"ך) שם מבואר דבהרות שחורות לא הוה מכה ונשבר הצלע וחזר ונקשר הוה מכה ע"ש [ועי' בסמוך אות ג']. ב) וכ' בפ"ת כאן ס"ק א' דיש להחמיר אפי' אין המכה כנגד הסירכא ממש רק אם הוא באותו צלע טרפה ע"ש שכתב סברא לזו וסיים וצ"ע לדינא. ג) ועי' בשמ"ח ס' כ"ט החמיר בבהרות שחורות דנקרא מכה לענין זה. וכבר כתבתי באות א' דמש"ך לא משמע כן וגם השפ"ד דעתו להקל כהש"ך וגם הלבב"ר ס"ק ק"ו הקיל בזה בהפ"מ. ד) ואם לא בדק בדופן נגד הסירכא תלויה כשרה [שמ"ח ס' כ"ט ולמ"ד ושפ"ד ס"ק ל']. ה) מיהו אם הסירכא תלויה עברה ראשה הדבוק בריאה ע"י מיעוך כשרה אף שיש מכה בדופן [שפ"ד ס"ק ל' ולבב"ר בתג"ה בפנים בשמ"ח ס' כ"ט]: **לט** ולא כאותם שממעכים וכו' וכל הנוהג וכו'. ועי' ברמ"א ס' י"ג שאנו במדינתנו נוהגים במיעוך וע"ש לדינא: **מ** הגבהה כ"ש. א) כ' פ"ת ס"ק ט' בשם ס' בני חייא היינו שיגביה רק הסירכא בלתי שיגביה האבר שתלוי בה הסירכא באותה הגבהה ואז אם נפסקה הסירכא כשרה. אבל אם הגביה האבר עמה תלינן דמכבדות האבר נפסקה ע"ש וכ"כ בשמ"ח ס' ל"ה ע"ש. ב) ולא הזכיר בש"ע דין נענוע שהזכיר בב"י [והעתקתי במ"ח ס"ק מ'] כי הסכים בב"י שאין אנו בקיאים בנענוע [הבאתיו בשמ"ח שם] וגם הש"ך כתב שאין אנו נוהגים בנענוע. ג) וכתב בשמ"ח ס' ל"ד ומיהו אם הכנים הבודק ידו בנחת וניתקה הסירכא ולא נודע מקומה היא כשרה דאנו אומרים דריר בעלמא היא [ועי' מ"ח סוף ס"ק מ"ב הבאתי כה"ג בשם ר"ש מווימרי ובשם רוקח ע"ש ועי' תב"ש ס"ק כ"ג ועי' בי"א ס"ק כ' אות ה' בשם ספר מנחת הזבח] אבל אם נמצאה מחוברת במקום א' בריאה או בדופן או במקום אחר כיון שהרגיש שהיתה מחוברת אעפ"י שנפסקה מחמת ידו עדיין לא יצאה מכלל סירכא דדוקא כשלא היה בה כח להתחזק אפי' באחת מקצותיה ה"ל ריר בעלמא ולא בענין אחר ואין לנהוג קולא זו כ"א בבהמת ישראל ובבודק כשר וירא את ה' מרבים שיש לסמוך עליו שלא הכנים בכח [עכ"ל שמ"ח ס' ל"ד] וכ"כ במשבצ' ס"ק ע"ו וכ' עוד שם במשבצ' דה"ה אם מכנים הבודק ידו תחת הסירכא ולא הגביה ידו כלל וניתקה הסירכא אף שניתקה באמצע יש להכשיר בבהמת ישראל ובודק ירא ה' מרבים (עכ"ל). ד) וכ' בלבב"ר שם ס"ק קל"ו דדוקא שהרגיש [וכו' כמש"כ השמ"ח הנ"ל כיון שהרגיש שהיתה מחוברת וכו'] הא לא הרגיש מנא ידעי' שהיה נסרך וכיון שלא מצא רק ראש א' בריאה אינו אלא סירכא תלויה וכשמצא [רק] בדופן או במקום אחר [ולא בריאה] לאו כלום הוא מיהו אם אירע שבשפתחו את הבטן ראה איזה סירכא ממקום למקום אחר ובהכנסת ידו נתפרק אף שלא הרגיש כלל בידו שהיא מחוברת לא מהני [עכ"ל לבב"ר]: **מא** וכשרה. א) והנה אפי' רק נפסק באמצע ונשארו ראשיה מחוברים הואיל ונפסק ע"י תנועה קלה כזו כשרה ובלבד שיגביה רק הסירכא ולא יגביה כלל את הריאה [כמש"כ בס"ק מ' בשם ס' בני חייא] וגם זה דוקא בבהמת ישראל ובודק כשר וכו' [שמ"ח ס' ל"ה]. ב) כתב בלבב"ר בפנים בתג"ה בשמ"ח סוף ס' ל"ה וז"ל יש בריאה דילדולים ומצויים בשיפולי ואינו סירכא כלל ולא מיקרי ריעותא כלל והוא ניכר לבקיאים עכ"ל

סי"ב מב (מא) **טוב להשקות הבהמה סמוך לשחיטה:**

סי"ג (מב) **יש מי שאומר שהבודק יכניס ידו בבהמה מג בזריזות בלא רפיון ידים ואם נתפרקה שום סירכא כשמכניס הבודק ידו מוציא הריאה לחוץ ובודקה אם היא סירכא ימצא ראשה בריאה או בדופן ואם לאו רירא היא וכשרה ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבודק כשר וירא את ה' מרבים:**

הג"ה **מד** (מג) ויש מתירים למשמש בסירכות ולמעך בהם ואומרים שסירכא אם ימעך אדם בה כל היום לא תנתק ולכן **מה** כל מקום שיתמעך תולין להקל ואומרים שאינו סירכא אלא ריר בעלמא (מהרי"ו וכל בו) ואע"פ שהיא קולא גדולה כבר נהגו כל בני מדינות אלו ואין למחות בידם מאחר

שיש

מקור חיים

(מא) טוב להשקות וכו' · כתב הכל בו [הביאו ב"י] קבלה בידינו מרבותי ומאת זקני הזקן · בהמה שלא הושקתה מים סמוך לשחיטה כולה מלאה סירכות דקות וקשות וכתב הש"ך בשם אביו שילא להם ממאי דאמרי' בש"ס סוף בילה (דף מ"ס ע"א) למה ליה למימר משקין ושוחטין [ומשני] תילתא וכו' קמ"ל דליסקיה איניש בהמתיה והדר לשחוט משום סירכא דמשכא [עכ"ל הש"ס] ופרש"י ור"ן שתהא נוחה ליפשט שהעור נדבק ביותר בבשר ונראה שהם פירשו משום סירכות דקות דמתנתקות מחמת ההשקאה וכן משמע מהרי"ף דכ' דאי איכא סירכא משתמטא [עכ"ל ש"ך] וכ"כ הרמב"ם בפירושו למשניות בבילה שם וז"ל ואם יש שם סירכא חלושה נשמטת עכ"ל: (מב) יש מי וכו' בזריזות וכו' · ז"ל הכל בו [הובא בב"י] בתחילת בדיקתי הטרפתי כמה בהמות שמצאתי בהם סירכות דקות וטועה הייתי · וטועה כל מי שמטריף סירכא בת יומא וכו' [העתקתי סוף ס"ק מ"ס ע"ש] והשוחט צריך שיכנים ידו בזריזות בלא רפיון ידים [ועל מש"כ בזריזות וכו' כבר השיג עליו רש"ל העתקתיו בי"א ס"ק מ"ג ע"ש] וימשמש בבהמה בכל הצדדים בין לגבי דפנות בין לגבי שומן אז מחמת חמימות הבהמה מתנתקות כל הסירכות הבאות מחמת ריר בעלמא · וכל סירכות הבאות מחמת טרפות מתקיימות וכו' [עכ"ל כל בו] עוד כתב הכל בו וז"ל כתב ה"ר שמחה מוויטרי כך ראיתי בתשו' הגאונים כשהטבח מכניס ידו אם פירשה שום סירכא ואינו יודע אם היתה סירכא או ריר מוציא הריאה לחוץ ובודקה אם היא סירכא ימצא ראשה בריאה או בדופן וא"ל רירא היא וכשרה וכ"כ הרוקח וז"ל וכשהטבח מכנים ידו לבדוק ומצא חוטין הסרוכין בין בחזה ובין בצלעות והיו מתפרקין מאליהן ואין מקומן ניכר לאו סירכא ממש היא אלא רירות [עכ"ל רוקח וב"י]: (מג) ויש מתירים למשמש ולמעך וכו' · כן כתב הכל בו ומביאו ב"י וז"ל ורשאי הבודק למשמש בסירכא הרבה שמא ריר בעלמא היא ונימוח במשמושו ובלבד שיזהר לעשות בנחת שלא יעקור אותה [עכ"ל] וגם הר"ד ן' חייא [הביאו הב"י] כ' שיש דיעות סוברים שהסירכא חוט חזק שלא תתפרק אפילו שימעכו אותו כל היום בין האצבעות ולכך נהגו במקומות הרבה למעך ולמשמש בסירכות בין האצבעות דקים להו שלא תתפרק אם היא סירכא אמיתית · וכבר הביא הרשב"א המנהג הזה והכה על קדקדם [והעתקתיו בס"ק ל"ט ע"ש] אבל גדר הסירכא לא שלא עבה וחזקה ל"ש דקה שבדקות הכל יכנס בגדר סירכא כמו שכתב הרמב"ם פי"א מה"ש שהמנהג בישראל שאם נמצא חוט יוצא מהאונא של ריאה לאיזה מקום שיהיה אפילו החוט כחוט השערה אוסרים אותו [עכ"ל הרמב"ם] ולפי שבני המנהגים מקבילים [פי' סותרים זא"ז] הראשון מכשיר הסירכות שמיד יתפרכו בין האצבעות והב' מטריף באיזה חוט שיהיה הורה מר יעקב גאון [העתקתיו בס"ק מ"ס] כדמות פשרה ביניהם שאין רשאי למעך בין האצבעות שכל סירכא תתמעך וג"כ אין ראוי לאסור מפני חוטין הדקין ולכן פסק שנוכל לאחוז הריאה ולנענע [עכ"ל ב"י ד"ה מר יעקב וכו'] מוכח מב"י הנ"ל דמר יעקב אוסר המיעוך וכן מוכח באמת לשון מר יעקב שהעתקתי לעיל שמענו עליך שאתה מתיר הסרוך וכו' לפרק ולנפח וכו' והשיב להם לא כך וכו' אבל לפרק ביד לא התרתי והסכימו וכו' [עכ"ל] מוכח להדיא שלפרק לא התיר מר יעקב אלא דס"ל דנענוע הוא קל יותר להתיר והלכך אנו שמחמירים בנענוע [כמש"כ במ"ח ס"ק מ"ס ובי"א ס"ק מ"ס אות ב'] היה לנו להחמיר גם במיעוך כדמוכח מלשון מר יעקב הנ"ל דס"ל דנענוע קל יותר וגם הגר"א ציין על היש מתירים למשמש וכו' וכתב וז"ל אבל הרשב"א בת' סי' ש"ד כתב שכל טבח וכו' [כמו שהעתקתי בס"ק ל"ט ע"ש] מוכח ג"כ מדברי הגר"א שס"ל להלכה כרשב"א הנ"ל · אבל בד"מ ס"ק כ' הביא בשם מהרי"ו שכ' וז"ל הסירכות שהם טריפה היינו שהם קשים אבל אם הם נימוחים במשמוש היד אז הם נקראים רירים וכשרה וכתב שם בד"מ שחומרתנו שנהגו להטריף כל סירכא אף שכשר מדינא גרמה קולא זו שנהגו למשמש ולמעך · ולכך נראה שאם נסרך שלא כסדרן שמוזכר בש"ס שהיא טרפה אין להקל ולמעך אבל בשאר סירכות שיש סברות להקל יש לסמוך ולמעך [עכ"ל ד"מ וכ"כ כאן בהג"ה] · וז"ל רש"ל פא"ע סי' כ"ה והמנהג בכל אשכנז למעך הסירכות באצבעות וכתב שכן מושג בשכל ודייק כן מלשון הרא"ש [עי' ש"ך ס"ק ל"ג שהעתיקו וגם אני העתקתיו במ"ח ס"ק מ"ס ע"ש] אך הזהיר למעך בנחת וגם הט"ז הזהיר כן [העתקתי אותם בי"א ס"ק מ"ו ע"ש]:

שיודע

יד אליהו

(עכ"ל) [וזה שמהרי"ו סובא בד"מ ס"ק י"ח] וע"ש בלבש"ר ס"ק קל"ז דמיירי דוקא דאינם סרוכים למקום אחר אבל אי הוה סרוכים למ"א הוה סירכא ואע"ג דסירכא תלויה בלא"ה · כשר כ"מ דאין צריך שום בדיקה כלל [משא"כ סירכא תלויה ועי"ל י"א ס"ק ל"ב אות ב' ג' איזה בדיקה צריכה סירכא תלוי'] וגם דאינו ריעותא כלל לענין תל"ר פ"ש · ומ"מ במפתח פרמי דוכי תל"ר שלו אות מ"ש כתב וז"ל ואפשר דמיקרי ריעותא כ"ד והכל לפי ראות עיני סבקיאים [עכ"ל לבש"ר שם] · ג) וכתב בס' מנחת הזבח סוף כלל ל"א ס"ו א"ל ואין צריך להסירן ולבדוק שמא ימלא דם תחתיהן זולת באם אירע שהסירן ומלא זיעת דם תחתיהן טרפה [ומ"מ כלפע"ד דאם יש לתלות הזיעה ע"י שהסיר בחוזק ועשה נקב כשר בהפ"מ וכמש"כ כה"ג לקמן בסי' זה בי"א ס"ק ס"ח סוף אות ט' ע"ש] ואם מלאן משורשים בחוזק בבשר הריאה אז יש לחוש לזה וחייב לבדוק אם אינו מזיע דם תחתם (עכ"ל): **מב טוב להשקות**· עי' הטעם במ"ח ס"ק מ"א · משום סירכות דקות דמתנתקות מחמת ההשקאה ויש שכתבו להשקות מים לוננים משום שהסירכא מחמת חמימות באה [לבוש ושמ"ח ס' מ"ס]: **מג בזריזות**· כתב רש"ל לא כן קבלנו ואדרבא בכל נוסחי הלכות בדיקות כתוב שיכניס ידו בנחת וכן הוא הלשון שם · כשבא לבדוק יחתוך בחלר הכבד ויזהר שיחתוך בנחת ולהטות ידו לצד הצלעות שלא יחתוך לצד חלל הגוף וכשיכנים ידו לפנים יוליכנה בנחת בין הערוגות לצלעות וכן נראה מלשון הרא"ש [שהעתקתי במ"ח ס"ק מ' ע"ש] שכתב בנחת [עכ"ל ע"ז ס"ק ע"ז] וכ"כ כל האחרונים וכן עיקר וכ"כ בשנ"ח ס"ב וב"א ס' קע"ו [וע"ל בסי' זה בי"א ס"ק ד' אות ב']: **מד ויש מתירים למשמש וכו'**· ואם דבוקים ב' אונות זו לזו בכסדרן למעלה מחליין אם שרי להפרידן בנחת ע' בשמ"ח סעי' ל"ז דמדמי לה למיעוך ולכן שרי בזה להפרידן לפי מנהגנו שנוהגין למעך אף שלא בכסדרן וכ"ש הכא בכסדרן למעלה מחליין [עכ"ל שמ"ח ועי' תב"ש ס"ק כ"ה] וכ"כ בס' ב"א סעי' קכ"ב וע"ש בר"א ס"ק קמ"ח אבל בלבש"ר ס"ק קמ"א השיג שם אשמ"ח הנ"ל ודעתו דאין להכשיר שום דבק בלא סירכא ואפי' להפרידו בנחת אסור לדידן וכ"כ בלבש"ר ס"ק קכ"ב רק בדבוק לדופן שכשר לדינא דש"ס אך שאנו נוהגים להחמיר · בזה יש לסמוך אשמ"ח להתיר בדבוקה לדופן להפרידה בנחת · אבל לא במקום אחר [כ"כ הלבש"ר ס"ק קל"ב ועי' מש"כ בי"א ס"ק נו"ן אות א"ו ובס"ק ס"ב]: **מה כל מקום שיתמעך וכו'**· א) ואחר שנתמעך נוהגין לבדוק ברוק או בפושרין לראות אם אינו מבלבן וכ"כ כל האחרונים [ש"ך ס"ק ל"ה] וכ"כ ע"ז ס"ק ו' וכתב דאף דאין אנו בקיאים בנפיחה מ"מ עיקר סמיכתנו על מה שעברה הסירכא ע"י מיעוך והבדיקה היא לחומרא שמא תבלבן [עכ"ל בקולר] ועי' ס"ק שאח"ז מש"כ עוד בזה משמו · ב) ואם לא בדקוה בפושרין אחר המיעוך דעת השמ"ח סעי' ל"ו דאסור גם דיעבד ומשבלות ס"ק ו' וס"ק י"ב מיקל בזה בהפ"מ והסכים ע"י בתשו' גבעת שאול ולבש"ר ס"ק קל"ח ע"ש [ועי' באות שאח"ז] וגם בפ"ת ס"ק יו"ד הביא בשם תשו' חינוך בית יהודה שמיקל בזה והביא ג"כ בשם שבו"י ח"ב סי' ס' דסירכא שעברה ע"י מיעוך וקודם הנפיחה נתקרעה או נאבדה יש להכשיר ובפרט בהפ"מ אלא דאין להקל אלא כשנתמעך הסירכא בין אצבעותיו ע"י משמוש בנחת · אכן לפי מנהג יש מקומות שמקילין וממעכין בחוזק קלת כו' אין להקל שני קולות [פי' להקל במיעוך בחוזק וגם להקל אם לא בדקוה בפושרין אח"כ] וכן אם נמלא עלה על הריאה דאז צריך נפיחה מדינא אין להקל כלל [אם נאבדה] בלא נפיחה אליבא דכ"ע [עכ"ל שבו"י ופ"ת שם] וכן מלאתי בבית א' ס' קי"ח שכ' ג"כ שאין להקל בהפ"מ בזה דנאבדה או נתקרעה הריאה שאי אפשר לבדוק אח"כ שהבודק מעיד על עלמו ואומר שברי לו שעשה המיעוך בנחת הרבה וגם דוקא שנאבדה בשוגג או באונס ע"ש · ג) ועי' בתשו' ג"ש סי' מ"ע בטבח שהכנים ידו למעי בהמה להוציא הריאה וע"י משמוש במקום דחוק תלש קלת עור הריאה ולאחר שהוציא הריאה מלא שיש סירכא דבוקה על אותו עור שתלש ולאחר מיעוך ומשמוש עברה הסירכא וידוע בודאי שנעשה הקרע לאחר שחיטה · אך כיון דכל סירכא צריך לבדוק אח"כ בפושרין והכא אי אפשר לבדוק דודאי יבלבן וכ' להתיר במקום הפ"מ [פ"ת ס"ק א'] ועי' בנבש"ר כאן ס"ק קל"ח פקפק קלת בזה משום די"ל דכיון דנקלף קרום הריאה מעל הבשר [קודם המיעוך] נחלש גם כח הסירכא ובקל נתמעך מעל הקרום ע"ש וסיים דאינו אומר בו לא איסור ולא היתר אבל לא בנאבדה אחר המיעוך קודם הבדיקה העיקר להכשיר בהפ"מ כהמשבלות ע"ש · ד) אמנם כ"ז שנאבדה

הריאה

שיש להם על מה שיסמכו · ומ"מ צריך להיות הבודק ירא אלהים

מז (מר) שיודע ליזהר למעך בנחת שלא ינתק בכח ויש מקומות שאין נוהגים למעך ולמשמש בסירכות הורדא אם נסרכה למקום אחר וכל מקום שתסרך טרפה

מקור חיים

(מר) **שיודע ליזהר למעך בנחת** · כמש"כ ברים ס"ק מ"ג בשם הכל בו וז"ל ורשאי הבודק למשמש בסירכא וכו' ובלבד שיזהר לעשות בנחת שלא יעקור אותה וגם הבאתי שם סוף ס"ק הנ"ל בשם רש"ל וט"ז שהזהירו לעשות בנחת · [א] ובזמננו התחילו לעשות קלות ראש בענין המיעוך והתחילו לעשות ע"י קילוף ושמעתי בילדותי מהרב הגאון הג' מוהר"ר חיים ז"ל תוואלאזין שזה המנהג הרע התחיל שוחט א' דק"ק פראג והיה רעש גדול ע"ז מחכמי הזמן והסכימו להעביר אותו אבל בעוה"ר הצליח מעשה שטן וחזר באלמות · [ב] ובה"ג מצאתי בכרתי ס"ק י"ג וז"ל באמת הסירכא אם ימעכו אותה כל היום לא יתבטל ולא יפסק אבל הם מתעכים והולכים עד שנעשה הסירכא כחוט [וי"ג כחום וכן העתיק בת"א כלל י"ג סוף סי' יו"ד וכתב שם שהנוהג כן מאכיל טרפות] ואז דוחין אותה באצבע עד שנפסק ואח"כ מפרקים הסירכא מן הריאה ועי"ז מכשירין והרגישו בזה חכמי הדור בפראג והיה רעש גדול עם השוחטים ובעוה"ר גברה החניפה אשר מקלת חכמים החניפו וגברו ע"י תקיפות מבלי למחות וכו' וכ' כי הג' בעל שבו"י היה מן המתירים ואח"כ הודה כי הפרצה תשובה ע"ש וסיים וע"כ תפוג תורה ויצא בעוה"ר משפט מעוקל והירא את דבר ה' ימנע מלאכול כי בנפשו הוא וכו' [עכ"ל] · [ג] וגם הגאון ר' רפאל בספרו תוי"ק צווח הרבה ע"ז וכתב דלפי דעתו העושים כן הם מאכילים טרפות לישראל וראוי ליזהר אף מכלים שלהם וכתב שכל שוחט יקבל עליו בת"כ שלא להסיר הסירכא ופשיטא שלא יקלוף כמנהגם הרע אלא יגלגל בין האצבעות כי אף דעת המקילים במיעוך הוא דוקא אם הסירכא הוא נימוח מעצמה כליהה [עכ"ל בקוצר] וגם במשבצות ס"ק י"ז כתב וז"ל ודע שראיתי שוחטי זמננו נוהגין קולא שנוטלין הסירכא בצפרנים וקולפין אותה ולדעתי סומכין על הקולא ששמים רוק וכבר ידעת מש"כ הט"ז [ס"ק ו' וס"ק י"ז העתקתי בי"א ס"ק מ"ו ע"ש] דמאכילין טרפות לישראל [פי' דהט"ז כתב שם דהעיקר הוא המיעוך והבדיקה שאח"כ היא לחומרא ולא למעך בחוזק ולסמוך העיקר על בדיקת הפושרין דבזה א"א בקיאים ע"ש · [ד] וסיים המשבצות וכתב וז"ל ועכ"פ זה כ"ל באם ניתקה גוף הסירכא ע"י מיעוך אז יכולין לקלוף מגוף הריאה שלא ישאר שום דילדול ולשום רוק ועב"י ופר"ת משמע דצריך להסיר הסירכא מכל וכל [עכ"ל משבצות שם] · והנה בשמ"ח ס' ל"ח כתב וז"ל צריך ליזהר שיסיר כל הסירכא מהריאה ולא שישאר ממנה כלום ולא שום דילדול [טעם א'] דכל שלא הלכה מכל וכל יראה מזה דלאו ריר היא כ"א סירכא גמורה [טעם ב'] דאיך יבדוק ע"י פושרין והלא הסירכא סותמת [עכ"ל] ועי' בראש א' ס"ק קמ"ג האריך ותוכן כונתו דלטעם הב' שבשמ"ח הנ"ל דאם לא הסיר מכל וכל א"א לבדוק וכו' לפי"ז אם הסיר גוף הסירכא באמצע בנחת מותר לפרק מותר הסירכא בחוזק יד וכתב שכ"ד השבו"י בשו"ת שלו ח"א סי' מ"ח וכדעת המשבצות הנ"ל שהעתקתי בסמוך וכן בע"י כתב ג"כ כטעם הנ"ל שצריך להסיר מכל וכל משום דבלא"ה א"א לבדוק דהלא המותר יסתום הנקב ולא יבצבץ · [ו] אבל לטעם הא' של שמ"ח הנ"ל דאם לא הלכה מכל וכל יראה דלאו ריר הוא אלא סירכא גמורה [עכ"ל] לטעם זה אף המותר צריך למעך בנחת ולא בחוזק. והאריך דזה הטעם הוא העיקר ולכן השיג על השבו"י ומשבצות הנ"ל אלא דאף המותר אסור לקלוף [וכן נראה מדברי הכרתי שהעתקתי לעיל בסמוך אות ב' שכתב שם שהגאון בעל שבו"י היה מן המתירים והוא השיג עליו והשבו"י לא התיר רק לקלוף המותר ע"ש ודוק] וכן בלבש"ר ס"ק קמ"ד האריך לחזק טעם זה והשיג ג"כ אמשבצות ומסיק דהלילה להקל בזה אלא דגם אם ניתק הסירכא באמצע ע"י מיעוך בנחת כד"ת אסור לקלוף המותר וכ"כ שם בפנים בהג"ה בשמ"ח בס' ל"ח ע"ש · [ז] אמנם בתשו' של לבש"ר הנדפס אחר סי' ל"ט שם אות ע"ז חזר בו הלבש"ר והסכים דטעם הב' הנ"ל עיקר דהלכך צריך להסיר הסירכא מכל וכל מפני דהמותר מעכב הבדיקה וע"כ כתב שם שהמנהג של שבו"י ומשבצות להסיר גוף הסירכא בנחת ולקלוף המותר זה נתייסד ברצון קצת חכמי הדורות [וכן משמע בתוי"ק ס"ק ו' כיון שעיקר הסירכא הלך ע"י מיעוך כד"ת אין לחוש על המותר אם מסירן שלא בנחת אלא שמותר להסיר המותר באיזה אופן שיהיה ע"ש שכן מוכח מדבריו להדיא העתקתי לשונו בי"א ס"ק מ"ח סוף אות וא"ו ע"ש] אך מנהג של עתה שאינם ממעכים כלל אלא קולפים בנחת בצפרנים [והוא מש"כ בי"א ס"ק מ"א אות א' בשם בית אפרים בשם דודו הג' מו"ה סענדער וכתבתי שם בי"א שגם בס' ת' לבי ישב מנהג זה וגם בתשו' חתם סופר בסי' ל"ט מסכים להיתר של הג' מוהר"ם הנ"ל] וטעם ההיתר מתורת מעשה דריינו"ם [הובא בט"ז סי' ל"ה ס"ק י"ד ובי"א שלי שם ס"ק מ"ב אות הי"ת ע"ש] שהיה קרום פרוס על הריאה ונקלף בנחת והכבירוה ומסתמא הלבום נעשה מעט מעט ולכן סירכא הנקלפת היא מעין אותה העובדא דריינו"ם וכתב בלבש"ר שם דלפי"ז ודאי צריכים הם לקלוף הכל אפי' חוץ לשטח הסירכא ושיהא נקלף דוקא בנחת ואם באיזה מקום א"א שיקלף בנחת הרי נתברר שהיא סירכא וטרפה · ובתב עוד בלבש"ר שם שזה המנהג נעשה שלא ברצון חכמים ע"ש · [ח] וגם בס' אמירת עינים שורש ג' ענף ד' ס"ק ד' השיג ע"ז המנהג ודחה סברא זו דכתבו דדומה למעשה דריינו"ם ומסיק דיש לגעור במי שעושה כן ע"ש · וגם בעיני אני השפל קשה להקל מסברא בעלמא נגד דבר שהוזכר בש"ס פא"ע (מ"ו ב' וד' מ"ח א') העתקתי בשמ"ח ס"ק י"ד וס"ק מ"ה ע"ש דסירכא שלא כסדרן טרפה ולית ליה בדיקה [ומכ"ש ממה דהשיב ר' אבי למר זוטרא (בד' מ"ח א') שהיה מפרש מה דר' נחמיה בדיק לה בפשורי קאי אמימרא דרבא (ד' מ"ו ע"ב) דא' דב' אוני דסריכי שלא כסדרן טרפה ודחה ר"א למר זוטרא אי האי נקיב טרפה ואי האי נקיב טרפה [עכ"ל הש"ס] מוכח מזה דסירכא שלא כסדרן לית לה בדיקה כלל ע"ש בש"ס ורש"י ודוק ועי' מ"א ס"ק מ"ה] וגם עיקרא דהיתרא דמיעוך הוא מדקדוק קל בלשון הרא"ש פא"ע סי' י"ד שכ' והסירכא אם ימעך אותה וכו' [העתקתי בשמ"ח ס"ק מ"ס] וגם בכ"ב ובכל האחרונים כתוב דוקא למעך בנחת וא"כ קשה להקל בסברא קלה חדשה שלא הוזכר בקדמונים אך אנים מחשום לפי · ובפרט שבודאי לא יצייתו לי כלל כי העולם רצים אחר קולות ובפרט שנמצא כבר היתר באחרונים שהבאתי · ובפרט שאריות שקטנים עבה ממתני לא יכלו לבטל מנהג הזה בדורותם בהתחלה · ומכ"ש עתה אשר כבר נתפרס המנהג הזה · [ט] אך מוטל על הרבנים להזהיר עכ"פ להשוחטים שיקלפו בנחת ואם יראה השוחט שאין יכול לקלוף בנחת באיזה מקום אזי יש להטריף דזה לכ"ע אסור כדכ' בס' כ"א ס' קכ"ו שהעתקתי בי"א ס"ק מ"ח אות ח' וכן כתב בלבש"ר בתשו' בסוף הספר שהעתקתי בסמוך סוף אות ז' ואות י"א ע"ש כי כיון דכל ההיתר הוא דמדמים אותו למעשה דריינו"ם צריך לקלוף בנחת כמו שם וזה פשוט · [י] עי' לבש"ר בסוף סי' ל"ט הביא שאלה סירכא שעברה ע"י מיעוך וגלגול בין האצבעות בנחת רק שנשאר עדיין דילדולים וכשהסיר הבודק הדילדולים כנהוג לא היה יכול להסירן בקל ומשך בכח ובחוזק קצת וכשנפחו הריאה היה מבצבץ באותו מקום שמשך בכח · אם מותר כדין נקב שתולין במשמוש ידא דטבחא או אפשר גם במקום הדילדול צריך לבדוק אם אינו מבצבץ [עכ"ל השואל בקוצר] והאריך הלבש"ר שם בזה וזה תוכן מסקנתו בס' ע"ז · [יא] דהנה יש שלשה מנהגים במיעוך · [מנהג א'] שאינם ממעכים כלל בנחת ובגלגול בין האצבעות אלא קולפים בנחת בצפרנים עד שלא נשאר שום דילדול ומנהג זה נעשה שלא ברצון חכמים רק שמעתי שגדול אחד [הוא הג' מו"ה סענדר שהביא הב"א שהבאתי בי"א ס"ק מ"ח אות א' ע"ש] שהיה נותן סמך להמנהג ממעשה דריינו"ם שקרום היה פרוס על הריאה ונקלף בנחת וכשר · ולכן סירכא הנקלפת היא מעין אותו המעשה דריינו"ם · ולפי"ז צריכים לקלוף הכל אפי' מה שחוץ לשטח הסירכא עד כלותם [שכך הדין במעשה דרייעו"ם

יד אליהו

הריאה או נקרעה אחר שהיה מיעוך כד"ת אבל אם נקרעה הריאה במקום הסירכא קודם שנגמר המיעוך ומחמת זה אי אפשר לגמור המיעוך בודאי טרפה דהא כ' הב"ח סי' ל"ו דסירכא שלא כסדרן בחזקת טרפה קיימא כ"ז שלא עברה ע"י מיעוך [משבצות ס"ק ו'] והשיג שם איש מי שאומר דאוקי אחזקה דאפשר היתה עוברת וכ' דחלילה להזכיר זה פ"ש וע"ל בי"א ס"ק ל"ז סוף אות ד' · ה) וסירכא שמתנתקת ע"י נפיחה כתבתי דינו בי"א ס"ק ל"ז אות ד' ע"ש · ו) דין דילדולים שנמצאו בשיפולי ריאה כתבתי דינו בי"א ס"ק מ"א אות ב' ע"ש: **מז שיודע ליזהר למעך בנחת**: וכ"כ רש"ל שראוי להזהיר הטבחים שלא ימעכו כ"כ בחוזק אלא לגלגל בין האצבעות וקצת בדרך (המיעוט)[המיעוך] וכ' אותם הממעכים בכמרמוט עבה הם מאכילים טרפות לישראל [ש"ך ס"ק ל"ג] וכן לא ימעכו ע"י עפר ואול [ד"מ וש"ך ס"ק ל"ה] וכ' בט"ז בס"ק ו' שקיי"ל שאין אנו בקיאים בנפיחה [במקום שצריכה בדיקה מדינא דש"ס] ולפי"ז צ"ל דמה שאנו בודקים בנפיחה ושמים רוק על מקום הסירכא [אחר המיעוך] היינו לפי שכבר עברה הסירכא ע"י משמוש ממילא לא היתה כאן סירכא כלל בזה אנו מצריכים בדיקה לחומרא דאם תבצבץ תהיה טרפה ואם לא תבצבץ כשר מצד הדין כיון שאין כאן סירכא ומש"כ רמ"א בס"ד דיש להטריף כיון שאין אנו בקיאים היינו כל שאינה עוברת ע"י משמוש אלא שבא להכשיר מכח הבדיקה שלנו [שאינו מבצבץ] וזה אינו מועיל כיון שא"א בקיאים בנפיחה האיך תהיה ושמא אי היה מנפח כראוי היה מבצבץ כ"ז ברור ודלא כהרבה בודקים סומכים להתיר גם בספק איסור כיון שאין מבצבץ והם מאכילים טרפות דא"כ למה לן המיעוך והמשמוש בסירכא יחתוך אותה בסכין ויראה אחר הבצבוץ אלא ודאי דלא מהני [הבדיקה] להקל [עכ"ל ט"ז ס"ק ו'] ובס"ק י"ז כ' הט"ז וז"ל וראיתי לאיזה בודקים אינם נזהרים למעך בנחת וסומכים על נפיחת הריאה והם מאכילים טרפות דודאי בכל סירכא גמורה אין מועיל ניפוח [עכ"ל ט"ז ס"ק י"ז] וכ"כ בשמ"ח ס' ל"ח ע"ש · **הארכתי** בזה להוציא מלב קצת שוחטים אשר לא למדו דיני שו"ב מש"ס ופוס' רק מספרי שו"ב ואינם יודעים חומרת הסירכא מדינא דש"ס והם ממעכים בכל התחבולות וסומכים העיקר על בדיקת הנפיחה בפושרים כאשר שמעתי מפי קצתם אומרים אם היא סירכא גמורה היה מבצבץ והאיש מחמם לפי. ועי' בתוי"ק הובא בר"א סוף ס"ק קכ"ג ששאל לשוחטים ע"ה מדוע צריך להיות המיעוך בנחת והשיבו שאם לא ימעך בנחת יבצבץ אח"כ · הדור אתם ראו

עד

טרפה (כך שמע וכ"כ מלשון הר"ד ז' הייא שבב"י) ויש מקומות שנהגו להקל גם בזה · ולי נראה כסברא הראשונה **מז** שלא למעך בורדא ובכל סירכות שהם שלא כסדרן מאחר שסירכא שלא כסדרן טרפה (מה) מוזכר בגמרא ואין חולק עליו אין לסמוך אדברי מקילין בענין המיעוך והמשמושים · אבל המנהג בעירנו למשמש ולמעך בכל הסירכות ואין חילוק בין סירכא לסירכא (וכן משמע מלשון מהרי"ו שאין חילוק) **מח** ונכון לחוש למה שכתבתי אם לא בהפסד

עד היכן הדברים מגיעים וכו' · עכ"ל: **מז שלא למעך בורדא וכו'** · משום דהוי כמי שלא כסדרן · ש"ך: **מח ונכון לחוש למ"ש אם לא בהפ"מ** · **א)** ואנן נוהגין להתיר אף שלא במקום הפ"מ והנה לישראל מוטב שיהיו שוגגים וכו' [ב"ח וש"ך] וכ"כ כל האחרונים שבמדינות אלו נוהגין למעך בכל שלא כסדרן אף בלי הפסד כלל · **ב)** וכתב במשבצות ס"ק י"ז שצריך שכל גוף הסירכא [מב' צדדיה] תהיה עוברת ע"י מיעוך שע"י גלגול וכו' ולא מהני אם [רק בראשה הא' ניתקה ע"י גלגול דודאי [מה שאמרו] אין סירכא בלא נקב [רק] על ראש הא' [אמרו] ובראשה השני היא מסתרכת למקום שלם שם באמת לא הוה רק ריר וא"כ מאי מהני מה שניתקה ועברה בראש הא' מהריאה (עכ"ל) וכ"כ בב"א ס' קי"ז שהעתיק אותו בסמוך סוף אות ה' ע"ש וכ"כ בלבש"ר ס"ק קמ"ה · **ג)** וכתב שם בלבש"ר מיהו היכי שהסירכא דבוקה למקום שאין הנקב פוסל שם ודאי דסגי במה שהלכה ע"י מיעוך אותו לד שבריאה דממ"נ אם הסירכא באה מהריאה הא חזינן דהיא הפשטת ליחה דהא אזלא ע"י מיעוך ואם ממקום שני באה הא בלא"ה כשר (עכ"ל) ופשוט · **ד)** ולענין אי צריך להסיר מהסירכא כל הדילדולים אף שיש דיעות בזה באחרונים מ"מ כבר העיד הע"י בשם ר' תנחום שו"ב מה ששמע מהגאונים מהרכ"ש ומור"ם לובלין ומהרש"א ושארי גאונים שגזרו על השוחטים להסיר כל הדילדולים [ויש בזה ב' טעמים הבאתי במ"ח ס"ק מ"ד אות ה' ואות ו' ויש נ"מ לדינא בין הטעמים כמש"כ שם במ"ח ע"ש] וכן הסכים בתב"ש ס"ק כ"ז ובס' ב"א סעי' קי"ז וכן הלכה · ובפרט לדידן שנהגו לקלוף הסירכא וסמכו זה על מעשה דרייטו"ס כמש"כ לקמן בסמוך [אות ח'] א"כ לדידן בודאי לכ"ע בעינן להסיר כל הדילדולים כמו במעשה דרייטו"ס דצריך לקלוף הכל כמש"כ שם בשם ב"א · **ה)** ובענין המיעוך יש ג' מנהגים שונים · [מנהג א'] שצריך שכל הסירכא יסיר ע"י מיעוך בנחת כמשמעות לשון רמ"א והכל בו · ואפי' אם גוף הסירכא ניתקה ע"י מיעוך כד"ת מ"מ אסור לקלוף הדילדולים ביד וכ"כ בס' ב"א ס' קי"ז וז"ל וזה דרכם [של הממעכי' לפי דעת רמ"א שמיקל במיעוך] למתוח הסירכ' תחלה שתתפשט ותהיה כעור דק ואח"כ ממעך וממשמש ומגלגל בין אצבעותיו בנחת עד שתסור כל הסירכא מהריאה ולא ישאר נמנה כלום ולא שום דילדול ויראה לי שאפי' אם ניתקה באמצע ע"י המיעוך הזה אין להורות לפרק הדילדול הנשאר בריאה ביד או בסכין אלא אם איכה הולכת כולה ע"י מיעוך בנחת חוששין לה שאינה ריר רק סירכא ואין נ"ל אם לא ניתקה באמצע אלא שניתק ע"י מיעוך לד הסירכא המחובר בצלעות או בלב או בריאה והלד הב' של הסירכא נשאר מחובר בריאה שיש לדון שהסירכא מן נקב שבריאה יצא ונתחבר למקום זה וניתק משם לפי שמקרוב נעשית ועדיין לא נאחזה שם בחוזק וע"כ ניתקה ע"י המיעוך (עכ"ל ב"א) [ועי' ראש א' ס"ק קמ"ג ובלבש"ר ס"ק קמ"ד שהשיגו על המשבצות שמתיר לקלוף המותר אם גוף הסירכא עברה ע"י מיעוך כמנהג הב' שאכתוב באות שאח"ז] · **ו)** [מנהג הב'] שממעכין בגלגול אצבעות כדרך רמ"א וכאשר ניתק ע"י המיעוך באמצע קולפין הנשאר בנחת ובודקים בפושרין [משבצות ס"ק י"ז ושבו"י ולבש"ר בתשו' הנדפסת סוף סי' ל"ט אות ע"ז] והמדקדקים שבהם ממעכים בגלגול עד סמוך לריאה ומה שנשאר עוד מגוף הסירכא דילדולים קצרים שאין בהם כדי אחיזה וגלגול באצבעות הם קולפים בנחת ומנהג זה נתייסד ברצון קצת חכמי הדורות [לבש"ר שם] וכ"כ בס' תוי"ק ס"ק ו' וז"ל בדילדולים אינו צריך לדקדק להסיר בנחת כי כיון שנימוח באמצע אנו אומרים שאין זה סירכא רק שאפי"ה צריך לבדוק וכו' ולכן אין בכך כלום אם מסיר הדילדולים באיזה אופן שיהיה [עכ"ל תוי"ק] ועי' מ"ח ס"ק מ"ד אות ז' · **ז)** [מנהג ג'] שאינם ממעכים כלל בנחת וגלגול בין האצבעות אלא קולפים בצפרנים מעל הריאה עד שלא נשאר ממנה שום דבר ובודקין בנפיחה · ומנהג זה נעשה שלא ברצון חכמים כי ראינו הרבה מחברים צווחי עלה ככרוכיא כמו הרב פמ"ג [במשבצות ס"ק י"ז] ושארי מחברים [הכרו"פ ותוי"ק ס"ק ו'] וכתבו ע"ז שהם מאכילים טרפות לישראל [לבש"ר בסוף הס' בתשו' ס' ע"ז · ובס' תוי"ק ס"ק ו' כתב שיש ליזהר מכליהם וגם כתב שכל רב שנותן קבלה לשוחט צריך ליקח ממנו ת"כ שלא יעשה כן וכבר כתבתי במ"ח ס"ק מ"ד אות א' ב' שבהתחלת המנהג הרע הזה הי' רעש גדול בין חכמי הדור והסכימו להעביר אותו השוחט אבל הצליח מעשה שטן והזרו אותו ע"ש · **ח)** ובבית א' ס' קכ"ו כתב סמך לזה המנהג וכתב וז"ל כבר נתבאר [בס' קי"ז שהעתקתי בסמוך אות ה'] שהמיעוך ומשמוש צריך להיות בנחת ולגלגל בין האצבעות אבל לא בחיל ולא בכח · אך בהרבה מקומות נהגו הבודקים שממשמשין בסירכא ומותחין אותה בקרום ואח"כ אוחז בצפרניו ומושך וקולף אותה מעל הריאה עד שלא נשאר ממנה כלום מן הריאה ואז בודקין בנפיחה ושמים רוק או פושרין על מקום הסירכא ואם אינו מבצבץ מכשירים אותה ואם נשאר שום דילדול בריאה שאי אפשר לקולפו אם לא בחוזק יד מטרפינן אותה [וכ"כ לבש"ר בשו"ת שם סי' ע"ז וז"ל ולפי זה [פי' דמדמים זה למעשה דרייטו"ס כמה שאכתוב בסמוך סוף ס"ק זה בשם ב"א] ודאי הם צריכים לקלוף הכל אפי' כל מה שחוץ לשטח הסירכא עד כלותם ושיהיה נקלף דוקא בנחת ואם באיזה מקום א"א שיקלוף בנחת הרי נתברר שהיא סירכא וטרפה עכ"ל לבש"ר שם [ועי' אות י"ד מש"כ כה"ג בשם ב"א] והמנהג הזה נתפשט בדורות שלפנינו בין הבודקים ואעפ"י שלא היה רוח חכמים נוחה מהם [כמש"כ בסמוך אות ז' ע"ש] לא מלאו אנשי חיל ידיהם לבטל המנהג ואמרו הנח להם לישראל וכו' אולם דודי הג' מו"ה סענדר אמר שהמנהג יש לו על מה לסמוך לפי שכיון שנקלף מעל פני הריאה זה האות כי לא קלטה הסירכא בקרום הריאה רק מחמת הליחות שמבחוץ התחיל להתקרם על הריאה כמו מלבוש על הריאה וכמעשה דרייטו"ס [שהביא הט"ז בסי' ל"ה ס"ק י"ד ואני הבאתי בי"א שם ס"ק מ"ב אות ח'] שנתפשט קרום ונעשה כמין מלבוש על הריאה וקלפוה בנחת מעליה ונמצא הריאה שלימה דכשרה [וכעין מש"כ רמ"א סוף סי' ל"ט ריאה שנמצא עליה כו' כעין בשר בלוי וכו' ע"ש] ובודאי הלבוש הזה לא נתקרם בפעם א' כ"א מעט מעט ומה לי כולה ומה לי מקצתה כל שנקלף בנחת הרי שאין לסירכא שורש בקרום הריאה · ומבחוץ בא ונדבק לשם וכשר · אבל אם נשאר איזה דילדול א"כ שורשה פתוח אל הריאה וטרפה [עכ"ל ב"א סעיף קכ"ו] וע"ש בר"א ס"ק קמ"ג וס"ק קנ"ג שכתב דאף להסוברים דבמיעוך כדינא שאין צריך להסיר כל הדילדולים מ"מ למנהג זה בודאי צריך להסיר מכל וכל ואף מה שחוץ לשטח הסירכא דכיון דמדמינן זה לקרום דמעשה דרייטו"ס והתם בודאי צריך להסיר כל

דרייטו"ס] ושיהיה דוקא נקלף בנחת · ואם באיזה מקום אי אפשר שיקלוף בנחת טרפה דהרי נתבאר שהיא סירכא גמורה · [מנהג ב'] שממעכין בנחת בגלגול בין האצבעות · אך כאשר ניתק באמצע ע"י המיעוך קולפין השאר בנחת מעל הריאה ובודקין בפושרין · ולמנהג זה הקרומים שהן להלן משטח הסירכא אין צריך לא קליפה ולא בדיקה עפ"י הדין ומש"ה תלינן בהו כמשמוש ידא דטבחא · [מנהג ג'] לגלגל הכל בנחת בלי שום קליפה וכתב שם אות י"ז וז"ל · [יב] העולה מזה לענין השאלה דבמקו' שנוהגין במיעוך בגלגול בין האצבעות [כאשר בא בלשון השאלה] הן הנוהגין הכל ע"י גלגול עד גוף הריאה [כמנהג הג'] הן הנוהגין באמצע בגלגול והשאר קולפים בנחת [כמנהג הב'] אזי אף אם קלפו דילדולין שמגוף הסירכא ונקלף עד להלאה משטח הסירכא ושם לא היה יכול לקלוף בנחת ומשך בחוזק ומבצבץ שם כשרה משא"כ הנוהגים בקליפה [בכל הסירכא כמנהג הא'] אין הדין כך כמו שנתבאר באות הקודם [פי' דלפי מנהג הא' שעושים הכל ע"י קילוף ומדמים זה למעשה דרייטו"ס ולפי מנהג זה צריך ע"פ הדין לקלוף ג"כ כל הדילדולים בנחת וכמעשה דרייטו"ס [וכמש"כ הלבש"ר שם באות ט"ז ע"ש וכמו שהעתקתי לדבריו בסמוך במנהג הא'] וא"כ הכא דלא היה יכול לקלוף הדילדול בנחת בודאי טרפה דהא לפי דיעה זו אם הסירכא אינו מניח לקלוף בנחת טרפה אף אם אינו מבצבץ] · [יג] וכ"ז דבצבץ ברחוק מגוף מקום הסירכא · אבל אם בצבץ סמוך אל שטח עובי הסירכא אעפ"י שאינו על השטח ההוא עצמו טרפה אף אם לא היה שם דילדול כלל וטרפה מטעם תל"ר [פי' ריעותא גדולה דסירכא עם ריעותא כ"ד דניקב במקום דממשמש וכו' ריעותא כ"ד מיקרי כמש"כ הלבש"ר שם אות ט"ו ע"ש] ושיעור הסמיכות בזה הוא כשיעור הסמיכות בתל"ר והיכא שא"א להבודק לידע אם הוא סמוך כשיעור תל"ר או לא יש לאסור אף שספק תל"ר שרי [כמש"כ הלבש"ר שם אות ט'] מ"מ בריעותא גדולה עם ריעותא כ"ד יש לאסור [עכ"ל לבש"ר שם בקוצר ע"ש] ועי' י"א ס"ק מ"ח מאות ע"ו עד אות י"ח: (מה) מוזכר בגמרא · בפא"ט (ד' מ"ו סוף ע"ב) א' רבא הני תרתי אוני דסריכי להדדי לית להו בדיקה · ולא אמרן אלא שלא כסדרן אבל כסדרן וכו' (ושם ד' מ"ח א') איתא אר"י וכו' אר"כ ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין וכו' ר' נחמיה בריה דר"י בדיק לה בפשורי אמר מר זוטרא הא דר"כ וכו' אתון אהא מתניתו לה אנן אדרבא מתנינן לה דא"ר הני תרתי אוני וכו' לית להו בדיקותא ר"כ וכו' בדיק לה וכו' מתקיף לה ר"א האי מאי בשלמא וכו' אבל

אבל התם [גבי סירכא] אי האי נקיב טרפה ואי האי נקיב טרפה [עכ"ל הש"ס ועי' פרש"י שם] אלמא דסירכא שלא כסדרן לית להו בדיקה כלל: (מו) גדיים וטלאים ועגלים הרכים · כתב הב"ח ומביאו הש"ך דתיבת הרכים קאי אעגלים דבגדיים וטלאים אעפ"י שאינו יונק כל שהוא נקרא בשם גדי ועלה כלשון בני אדם דינו שלא למעך בהם · אבל בעגלים דוקא הרכים דהיינו שהוא תוך שנתו והוא יונק וכר' יוחנן [כפ' הטור והרוטב (ד' קכ"ב ע"ב)] דקרי עגל הרך תוך שנתו והוא יונק [עכ"ל הב"ח] וכתב עליו פר"ח ס"ק ל"ד דמש"כ דבעינן תרתי לר' יוחנן לא דק אלא לר"י שם אי הוה בתוך שנתו אע"פ שאינו יונק או לאחר שנתו ויונק מיקרי עגל רך ע"ש בש"ס ובפרש"י [עכ"ל פר"ח

בהפסד מרובה · עוד נהגו בעירנו להטריף כל סירכות מט (מו) גדיים וטלאים (מ"כ)

הקרוס מכל וכל אף כאן כן וכ"כ בלבש"ר בתשו' שנדפס סוף סי' ל"ט אות ע"ז ע"ש · ועי' בסמוך אות ע"ז י"ז · ט) ועי' בפ"ת ס"ק י"א בשם תשו' תפארת לבי שיש ג"כ מנהג זה וגם בתשו' חתם סופר בסי' ל"ט מסכים לזה ההיתר וסיים שם וז"ל והמחמיר יחמיר לעצמו ויניח לישראל מנהגם עכ"ל · י) אמנם כבר כתבתי במ"ח ס"ק מ"ד אות ח' ע"ש שלדעתי קשה להקל מסברא בעלמא נגד דינא דש"ס וגם בס' מאירת עינים השיג על טעם זה ומסיק דיש לגעור במי שעושה כן ע"ש · יא) אך ידעתי שלא ישמעו לדברי בדבר שנמצא סמך באחרונים להקל והעולם תופסים לקולא [ומקלו יגיד לו] ועי' בסמוך אות י"ג שגם הב"א החמיר במקום שאין הפ"מ בסירכא שלא כסדרן ממש אך עכ"פ שיהיה השו"ב ירא אלהים לקלף בנחת מאד · ואם אינו יכול לקלוף בנחת אף שבמקום הסירכא ממש יכול לקלוף בנחת אך במקום הדילדול אין יכול לקלוף בנחת אלא בחוזק אז יש להטריף כי אז נתברר שזה סירכא גמורה וכמש"כ בסמוך ס"ק זה אות ח' ע"ש ועי' אות י"ד · גם להזהר בענין בדיקת פוסרין ובהניפוח כד"ת ויראה השו"ב שהטבח ינפח בטוב כי הם עושים בערמה כמה פעמים ועי' ב"א ס' קכ"ט האריך בזה ואשים מחסום לפי · יב) ועכ"פ מי שהוא בעל תורה ומעשיו כשרים לא יאכל משום סירכא [כרו"פ] כ"א כסדרן למטה מחליין והספ"ד ס"ק ל"ז ולבש"ר ס"ק קמ"ט הוסיפו דגם זה דוקא לצורך שבת ויו"ט ע"ש · יג) עוד כתב בב"א ס' קכ"ז שאף שכבר כתבתי סמך להמנהג הנ"ל שקולפין מ"מ אין להקל כ"א שהסירכא מריאה לדופן משום שיש מתירים בסירכא זו [כמבואר בש"ע סי' זה מסעיף י"ח ולהלן] וע"כ בזה יש לסמוך על הקילוף שלנו אבל אם נסרכה לשאר מקומות אפי' למקומות שאין הנקב פוסל בהן ואין ל"ל שאם הסירכא בריאה מאונא לאונא או לאומא שלא כסדרן אין לנהוג היתר כ"א בהפ"מ אבל במקום שאין הפסד אין להקל כ"א למעך בנחת כדין [עכ"ל ב"א ס' קכ"ז] ואפשר באופן דאם הלך עיקר הסירכא ע"י מיעוך כד"ת יש להקל על המותר בקילוף אף באין הפ"מ שהוא מנהג הב' שנעשה ברצון קלת חכמים שכתבתי לעיל בי"א אות ו' ובמ"ח ס"ק מ"ד אות ז' וכן נראה מס' מנחת הזבח כלל ל"ג סוף סעיף יו"ד וע"ש ס"ק י"ד · יד) ואפי' במקומות שנהגו להקל בקילוף מ"מ אם אינה נקלפת רק שהסירכא הוא כמין חוט והוא יכול לנתקו ולסביאו אגלו אעפ"י שלא ישאר ממנו כלום בריאה אין להתיר כיון שהחוט לא במהרה ינתק ע"י הגבהה כ"ש רק צריך לנתק בחוזק קצת וכל שהוא כעין זה אינו אלא סירכא ממש ואין מועיל בזה בדיקת הפוסרין וטרפה [ב"א ס' קכ"ח] וע"ל בי"א אות ח' כתבתי כה"ג בשם לבש"ר דבעי' דוקא שיהא נקלף בנחת ע"ש · טו) סירכא שלא כסדרן ומצא נקב במקומה אי סמוך לה לא תלינן במשמוש ידא דטבחא כי סירכא אין להוציאה מחזקת טרפה אלא בידוע שלא היה שם נקב [ב"ח סי' ל"ז] ופי' דבריו במשבצות סי' ל"ו אות ז' כי סירכא שלא כסדרן רוב הפוס' מטריפים אלא שאנו מקילים ע"י מיעוך הלכך אם ניקב בסמוך לה לא תלינן בטבח כי יותר יש לתלות בסירכא [עכ"ל בקולר] [ועי' מ"ח סוף ס"ק מ"ד אות י"ג] והסכימו האחרונים לדבריו ושיעור הסמיכות מבואר בשו"ת ב"א [הנדפס סוף הס'] שאלה י"ב דאין להקל בפחות מרוחב קש ואף שכתב שם דבהפ"מ יש להקל אם הנקב רחוק מהסירכא ב' שערות והבודק מבחין שאינו ממקום הסירכא · מ"מ כבר כתב בס' מנחת הזבח בדיני תל"ר שלו אות מ' סוף ס"ק ה' דאין להקל בפחות מרוחב קש ע"ש ובספק אם יש זה השיעור יש להחמיר [לבש"ר בתשו' שנדפס סוף הס' סוף אות י"ז ע"ש ומנחת הזבח שם ועי' מ"ח שם] ואי מלא נקב במקום שאין צריך בדיקה ויש לתלות מה דינו עי' לעיל בסי' זה ס"ק י"ז סוף אות ד' · טז) וכתב שם בב"א בסוף התשובה וז"ל אמנם אם כשקלף הבודק הסירכא משה כדרכם [פי' שקולפים גם הדילדול שאינם בלבן במקום אחד במקום שקלף משה] ובשעת בדיקה בלבן מעיקר הסירכא] · דבר זה נשאלתי מכמה חכמים פה אל פה איך יש לנהוג בזה אם נוכל לתלות בזה בידא דטבחא כשהיה מקום הבלבון רחוק מהתחלת הסירכא וכו' ע"ש שלא סיים בזה בבירור שאיך דינו ועי' מ"ח ס"ק מ"ד מאות יו"ד עד אות י"ג מש"כ בזה בשם לבש"ר שיש ל"נ בזה אם הלך עיקר הסירכא ע"י מיעוך כד"ת או אם הלך ע"י קילוף ע"ש ועי' לעיל בי"א סוף אות ח' מש"כ בשם ראש אפרים דלאותן הנוהגים להסיר הסירכא ע"י קילוף צריך עפ"י הדין להסיר הדילדולים ע"ש וא"כ לכאורה נראה דלפי"ז דכיון דצריך להסיר גם הדילדולים עפ"י הדין בודאי אם בלבן שם טרפה · ועי' במ"ח שם באורתי שאלה זו באריכות ע"ש · יז) ומצאתי בס' מנחת הזבח בדיני תל"ר אות מ' סעיף ע"ב שכתב וז"ל דאם היא כליחה בעלמא והולך ע"י מיעוך ומשמוש הקל בסירכא כזו אין להחמיר בטפחה כ"א עד מקום שכלה דיבוקה אל קרומי הריאה ר"ל דכל עוד שהיא שם פרודה וחלוקה מקרום הריאה שתחתיה אפי' רק כ"ש זהו בכלל שטח הסירכא אבל במקום שמתחלת להתדבק לקרום הריאה כל סביבות הסירכא בשם סמוך יכונה [פי' ואם משם רחוקה כרוחב קש יש לתלות שם בידא דטבחא] אבל בסירכא חזקה שאינה הולכת על ידי מיעוך כי אם על ידי קליפה והיא קולא גדולה בסירכא כזו וכו' צריך לקלוף עמה גם הקרומים הדבוקים שחוץ לשטחה איזה שיעור · הכל לפי ראות מהות הסירכא · זה ברור דכ"מ הקליפה הכל הוא בכלל סירכא לידון בדין סמיכות הנ"ל [דסמוך למקום הסירכא אין תולין בידא דטבחא כמש"כ לעיל בי"א אות ע"ו בשם הב"ח] ובמקום שאינו קולף דהיינו היכא שרואה דרך הקרום הדבוק שם על בשר הריאה שאין שם שום חשש ריעותא דדינו כקרום דעלמא דלדיעבד אינו מעכב אפי' הסרתו של הקרום ההוא · אז אם נמצא שם נקב שיש לתלות בטבח והוא רחוק מגוף הסירכא כשיעור רוחב קש יש להכשיר בהפ"מ [עכ"ל וע"ש בפירושו ס"ק ז'] · יח) והיכא דאזלא הסירכא ע"י מיעוך ונמצא תחתיה נגלד קרום העליון או ניקב קרום העליון אעפ"י שאינו מבלבן טרפה ואעפ"י שהגלד או הנקב היה ע"י המימוך · הייט שניכר להבודק שלא היה הגלד או הנקב מתחלה אלא שהסירכא הדביקה אליה את הקרום העליון ובעברה הסירכא מהריאה עבר עמה מעט מהקרום העליון ונעשה נקב טרפה מטעם שהסירכא שהיא ריר בעלמא אין לה קישור כלל עם קרומי הריאה אלא נקלפת מן הקרומים וכאן שקלפה קרוס א' ש"מ שאינה ריר רק סירכא גמורה וטרפה [לבש"ר בפנים בהג"ה בשמ"ח סוף סעי' ל"ט סוף סעי' ל"ח ובפי' ס"ק קנ"א ע"ש] · יט) וכש"ג כ' במשבצות ס"ק י"ח וז"ל סירכא שלא כסדרן ועברה ע"י מיעוך וראו שעור העליון היה נקוב וסמו רוק ולא בגלגלה כי הקרום הב' היה שלם טרפה מב' טעמים [א'] דהוה תל"ר [הב'] כיון דנמצא נקב בעור העליון שמא גם עור התחתון הוה קרום מחמת מכה ואף דבעלמא לא חיישינן מ"מ כאן חיישי' כיון שסירכא מעידה עליה [עכ"ל] · כ) וכ' בפ"ת ס"ק י"א בשם תשו' ב"א ח' יור"ד סי' י"ח שנשאל בבודק שהכניס ידו לפנים והרגיש סירכא בדופן ופרק אותה לצד הדופן על סמך שיבדקנה במיעוך כנהוג · ואח"כ הכניס הטבח את ידו והוציא את הריאה וחפשו אחר הסירכא ולא מלאו אותה ובדקו בפוסרין כל שטח האונא במקום ההוא ולא בלבן כלל והיה הפ"מ וכבוד שבת והכשיר [עכ"ל פ"ת שם · ע"ש שהביא בקולר סברתו בזה] · כא) ועי' בתשו' ב"א שנדפסו בסוף החיבור פרי תבואה שלו סי' י"ח בדין ריאה שנגלד מקלת קרום העליון וכנגד הגלד היה נסבר הגלע וחזר ונקשר ואין עוקץ בסבירה ע"ש שמאריך ומסיק דיש להקל בהפ"מ ולכבוד שבת רק אם ניכר שהגלד לא בא מחמת חולי רק מחמת השבר שכנגדו כגון שנראה לעין שהוא כמו קרע הנקרע בחוזק שאינו שוה הקלוות וכה"ג לפי ראות עיני המורה בזה יש להטריף [אף בהפ"מ] דכיון דנראה לעין שניקב הקרום הא' חוששין גם לשני כיון שאנו רואים שע"י השבר ניקב הא' וזה גרע מעוקץ בשבר · אבל אם אין כאן אומדנא דמוכח שזה שנגלד הוא ע"י השבר שבגלע אין להחמיר במקום הפ"מ [עכ"ל ב"א שם בקולר] אבל בפנים בבית אפרים בסי' ל"ו סעי' י"ג כתב שם שאם הגלד מכוון נגד השבר טרפה בכל ענין ע"ש ועי' בתל"ר סעי' מ"ח וביד אליהו שלי שם ס"ק מ"ב אות ג' ואות ד' · כב) אבל אם לא נגלד רק יש קמט בריאה וכנגדו יש מכה בדופן כשר דאמרי' שהשבר היה לו כח להקמיט עור הריאה אבל לא לנקוב כיון שאין שם עוקץ [שם סוף התשו' בשם הג' מוהר"א סענדר והשיג שם על הב"ח בזה ע"ש] : מט גדיים וטלאים כו' · כ' בש"ך בשם ב"ח דבגדיים וטלאים אף שאינו יונק כל שנקרא בלשון בני אדם גדי וטלה

(מ"כ) נ ועגלים הרכים ולא למעך בהם כלל כי יש קבלה בה להטריף כי הסירכא עדיין רכה ומתנתקת על ידי מיעוך :

סי"ד (מז) בודק שהוציא ידו ואמר טרפה ואח"כ הכנים אחר ידו ולא מצא טרפות נא הראשון נאמן :

סעיף טו (מח) טבח שהכנים ידו נב ואמר טרפה ואח"כ נתברר שלא נפתח הטרפש ונמצא שהטבח לא נגע בריאה ופתחו הטרפש ובדקוה ולא נמצא בה טרפות מכשירין אותה :

סעיף טז (מט) אמר הבודק שלא כסדרן היתה ואחר

יד אליהו

ומלה אין למעך בהם [עכ"ל] ובמקום שיש מנהג מבורר למעך אחר ר"ה יעשו כמנהגם · ובמקום שאין מנהג מבורר אין להקל [שמ"ח סעיף ל"ט] ועי' בס' בית א' סעיף למ"ד : נ ועגלים הרכים · א) כתב ש"ך בשם הב"ח דדוקא תוך שנתו והוא יונק · אבל אם אינו יונק אפי' תוך שנתו מותר למעך · אבל הפר"ח השיג על הב"ח וכ' דבעי' דוקא תרוייהו לאחר שנתו ואינו יונק וגם בס' ת"ח פסק דבתוך שנתו אעפ"י שאינו יונק אין למעך · ב) ותב"ש ולבש"ר וב"א האריכו ומסקי כל שנקרא בלשון בני אדם עגל אפי' אחר שנתו אין למעך · ובהפ"מ אפשר יש להקל כהב"ח · ול"ע כי הוא חשש איסור דאורייתא · ובפ"ת הביא בשם תשו' גבעת שאול שהקיל רק בספק בן שנתו אבל בודאי בן שנתו אין להקל כלל אף דאינו יונק אין להתיר ע"ש ועי' מ"א הבאתי שבס' לבש"ר השיג על תשו' ג"ש הנ"ל ומחמיר אף בודאי לאחר שנתו אם נקרא עגל בלשון בני אדם כדעת תב"ש ע"ש · ג) ואף לדברי הב"ח שמיקל באינו יונק דיקא באינו יונק ממש ואוכל כבקר תבן כי ידוע שסירכות באות מחמת מאכל ודלא כת' הר הכרמל שהביא הפ"ת ס"ק י"ב שהקיל לדברי הב"ח כיון שפירש מעל"ע ולא ינק וא"כ יש תקנה בעגלים הרכים להשהותן מעל"ע בלי יניקה ושוב מתכשרה סירכא שלהם ע"י מיעוך · והבל זה דמעולם לא כיון הב"ח לזה ומכ"ש שעל הב"ח כולם השיגו עליו וכמש"כ · וכן קבלתי מפי אדמו"ר הרב הג' מו"ה דוד ז"ל אב"ד דק"ק מיר ומפי הרב הג' מוהרד"ט מ"ץ דק"ק מינסק שאין להקל אחר מעל"ע כלל אפי' בהפ"מ ודלא כתשו' הר הכרמל בזה · אך אם באמת אינו יונק ואוכל ממש קבלתי מפי הרב דק"ק מיר הנ"ל שנוהגין בעירו להקל במקום הפ"מ ואמר אף שקשה להקל אף בהפ"מ מאחר שרבים השיגו על הב"ח מ"מ כן נהגו בעירו להקל בהפ"מ ועי' מ"ח ס"ק מ"ו · ד) וכ' בפ"ת סוף ס"ק י"ב דבגדיים וטלאים ועגלים הרכים לא מהני ג"כ אם נפסק בהגבהת אצבע ע"ש · ה) כ' בס' מנחת הזבח כלל ל"ד ס"ב דאם בעת פתיחת החזה לאויר לבדוק ראה על הריאה ריר דק מאד פחות מחוט השערה ותיכף ראה בו שנפסק מעצמו בלי שום נגיעה בו [ועי' לעיל בי"א ס"ק ל"ח אות ג' בשם שמ"ח] ולא ע"י נענוע הבע"ח בזה אין להחמיר כי זה בא לפעמים מחמת מניעת אכילה ושתיה או מחמת פתיחת החזה בא רוח החיצוני שתאום על לחלוחית הריאה להקפותו להיות מושך כחוט השערה ואין זה בגדר סירכא כלל [עכ"ל] ועי' מ"ח סוף ס"ק מ"ו כתבתי שם שמה שמיקל בס' מנה"ז שם אחר שהיית מעל"ע לנגוע וכו' לא נלפע"ד כן וע"כ לא העתקתי כאן דבריו בי"א · ו) וכ' בשמ"ח ס' ל"ט דאף שאין אנו נוהגים למעך בגדיים וטלאים ועגלים · מ"מ אם דבוקים האונות זה לזה אפי' יותר מחליין ואפי' השיפולים דבוקים להדדי יש להקל כל שנפרדו ע"י הולכת אצבע בנחת · כי בלא"ה יש מקילים בסמוכים במקום הזה אבל בנדבק במקום אחר לא מהני בעגלים ובגדיים וטלאים מה שמפרידים בנחת שמחמת רכותייהו הם נפרדים [עכ"ל] והוציא זה מס' בה"י והביאו בקולר בשפ"ד ס"ק ל"ח ע"ש ועי' לבש"ר ס"ק קנ"ד השיג עליהם וכ' שטעו בפשט דברי הבה"י · והעולה מדברי לבש"ר שם לדינא כך הוא דבעגלים אין שייך כלל קולא זו להפרידם אם דבוקים יותר מלמטה מחליין · אבל כסדרן למטה מחליין שאין צריך בדיקה ומיעוך כלל כשר אף בעגלים הרכים דהא טעם שמחמירים בעגלים משום דהסירכא רכה ומתנתקת ע"י מיעוך וכיון דבמקום הזה אין צריך מיעוך כלל בודאי גם בהם כשר [וכ"כ בס' ב"א ס' קל"ב בשם הג' אלי' זוטא וכ"כ בשפ"ד ס"ק ל"ח ע"ש ובלבש"ר ס"ק קנ"ג] ובגדיים וטלאים אם כל האונות דבוקים כך מב' הצדדים הכי רביתייהו [כמש"כ רמ"א סי' ל"ה ס"ח ע"ש] ואז כשר בלי פירוד כלל · רק יש מחמירים ומצריכים להפרידם בנחת · אבל אם קצת אונות נפרדו וקצתם סרוכות דלאו רביתייהו הכי · בודאי לא מהני להפרידם וחלילה להקל בזה · ועי' בס' ב"א ס' קל"א ובר"א ס"ק קנ"ט מש"כ בזה : נא הראשון נאמן · וכ' בד"מ ס"ק י"ט דאפי' לדידן דמתירים הסירכות הנימוחות ע"י משמוש מ"מ טרפה דדילמא העביר בחוזק הבודק השני או העביר הראשון [בחוזק] בהוצאת ידו [עכ"ל] : נב ואמר טרפה וכו' מכשירין אותה · ודוקא שהטבח אומר בפירוש שבריאה מלא טרפות · אבל אם הטבח אמר בסתם טרפה יכול לומר שמלא איזה נקב בחלר הכבד מה שלא מלא הב' כי אין שום חיוב על הבודק

מקור חיים

פר"ח] וגם בס' ת"ח שם בחולין כתב דיש להחמיר שלא למעך כל שנתו אע"פ שאינו יונק · ובתב"ש ס"ק ס' מסיק לדינא דגם בעגלים כ"ז שנקרא עגל בלשון בני אדם אין למעך וכן פסק בשמ"ח שלו ס' ל"ט וכן פ' בס' ב"א סעיף ק"ל ועי' בר"א ס"ק קל"א שהאריך בזה וכן בס' לבש"ר ס"ק קנ"ד השיג ג"כ על הב"ח והסכים להתב"ש שכל שקרוי בלשון בני אדם עגל אין ראוי למעך בו · וכתב שבד"מ ולבוש לא הזכירו בעגלים תיבת הרכים כלל והשיג שם אתשו' גבעת ש' שמיקל בספק בן שנה שכבר פירש מלינק והעלה דאין תלוי בבן שנה ואפי' ודאי אחר שנתו כל שקרוי עגל בלשון ב"א אין למעך בו וא"כ קשה מאד לסמוך על הב"ח דמיקל תוך שנתו אם אינו יונק כיון דכולם השיגו עליו ודבריהם נראים למעיין ומכ"ש שאסור לסמוך על תשובת הר הכרמל א' יור"ד סי' א' שהביא הפ"ת ס"ק י"ב דלדעת הב"ח גם אם אינו יונק מעל"ע מיקרי אינו יונק וא"כ יש תקנה בעגלים הרכים להשהותן מעל"ע בלי יניקה וכו' [עי' י"א ס"ק כ' אות ג' העתקתיו] ושמעתי שיש שוחטים בודקים בקיבה של העגלים ואם אינם מוצאים גבינה ממעכין בהם · ולפענ"ד ח"ו להתיר בזה דאף הב"ח לא התיר כ"א אינו יונק ממש ואוכל מכבר כידוע שסירכות מצויות בעגלים שהתחילו כבר לאכול וגם ברמ"א דוחק גדול לומר דכל שאינו יונק מעל"ע לא יקרא עגל רך וחלילה להקל באיסור דאורייתא על משענת קנה רצוץ · ובפרט כי בלא"ה מיעוך קולא גדולה · ובפרט כי על הב"ח השיגו כל האחרונים וס"ל דאפילו אינו יונק ממש אסור למעך · וקבלתי מאדמו"ר הרב הגאון מוהרד"ט מ"ץ דק"ק מינסק שחלילה לפסוק כן וכל העושה כן מאכיל טרפות לישראל וגם שאלתי להרב הגאון מוהר"ד ז"ל אב"ד דק"ק מיר להלכה ולמעשה והשיב ג"כ שאין להורות כן וגם בפ"ת גופא מסיק בשם תשו' ג"ש דמיקל רק בספק בן שנה ולא בודאי בן שנה וכבר כתבתי שלבש"ר מחמיר אף בודאי אחר שנתו רק אם באמת אינו יונק מכבר ואוכל כבקר תבן קבלתי מהרב הג' הנ"ל דק"ק מיר שנהגו בעירו להקל בהפ"מ בזה כדעת הב"ח ואמר ג"כ בעצמו שקשה להקל אף בהפ"מ כי רבים השיגו עליו אך במקום דוחק נהגו בעירו להקל בהפ"מ כן ומה שמיקל בס' מנה"ז כלל ל"ד ס"ב אחר שהיית מעל"ע בעגלים לנגוע בהן או להגביה כ"ש וכו' וע"ש ס"ק ה' · לא נלפע"ד כלל לחדש קולות מה שלא נמצא בקדמונים ודי בסירכות הקולות הישנות : (מז) **בודק שהוציא ידו** וכו' · כתב רי"ו [הובא בב"י] טבח שהוציא ידו וא' טרפה ואח"כ הקצב או בודק אחר הכנים ידו ולא מצא טרפות הראשון נאמן שאולי הבודק הב' הכנים ידו בחוזק והעביר הסירכא או העבירה הראשון בהוצאת ידו · וכך נמצא כתוב בתשו' הגאונים וכ"כ בתשו' הרא"ש כלל כ' סי' כ' וכתב הב"י שמדבריהם נשמע היפך דברי המקילים בסירכא שעברה ע"י מיעוך אבל בד"מ ס"ק י"ט כתב דאפי' לדידן טרפה [העתקתיו בי"א ס"ק כ"א ע"ש] : (מח) **טבח שהכנים ידו** וכו' ואח"כ נתברר וכו' · כ"כ ב"י בשם תשו' ריב"ש סי' תנ"ז וכתב הגר"א וז"ל ואע"ג דע"א נאמן באיסורים מ"מ כיון שבטעות היתה אין בדבריו כלום דאף הכא שאמר אם טעה אינו כלום כמש"כ בפ"ד דסנהדרין (דף ל"ג א') כיון דאילו הואי פרה דינך לאו דינא ולא כלום עבדת השתא נמי וכו' ועי' תוס' בנדה ס"פ כל היד (דף כ' ע"ב) ד"ה אגמריה סמיך ובחולין פא"ט (דף מ"ד ב') ד"ה היכי עביד וכו' [שם כ' התוס' בשם רש"י כיון דאגמריה סמיך רשאי להתיר מה דאסר חבירו] ובפ"ב דכתובות (דף כ"ב א') אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני וכן כה"ג אם אמרה טמאה וחזרה וכו' אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת · וכ"ש כאן שהאמתלא גלויה [עכ"ל הגר"א] : (מט) **אמר הבודק** וכו' **ואחר מבחישו** · כ"כ ב"י בשם הרשב"ץ וכתב הגר"א וז"ל כמש"כ ביבמות (דף למ"ד ע"ב) אמר רבה אשה וכו' ושם ל"א א' ומתני' דהכא כב"א וה"ה כאן דנשחטה בחזקת וכו' ועי' תוס' שם ד"ה אשה וכו' [עכ"ל הגר"א] פי' דבפ' ד' אחין (דף ל' ע"ב) איתא במשנה וכולן שהיה קדושין או גרושין מספק הרי אלו חולצות וכו' כיצד ספק קדושין זרק קדושין ספק קרוב לה וכו' · ספק גרושין כתב בכתב ידו וכו' [עכ"ל המשנה שם] ובגמרא פריך ובגרושין ספק קרוב וכו' לא קתני מ"ט א' רבה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק · ובגמרא שם (ל"א א') ומתני' דהכא [בבאו] בבת אחת דה"ל ספיקא דרבנן [ופרש"י ד"ה ומתני' וכו' עד א' אומר קרוב לו וע"א אומר קרוב לה והלכך ספק קדושין וכו' משום דבחזקת היתר ליבם קיימא ומשום ע"א דא' קרוב לה לא מפקי' לה מחזקתה אבל בגרושין וכו' דבחזקת היתר לשוק קיימא וע"א דאמר קרוב לה בעי לאפוקה מחזקתה וכיון דליכא עדות שלם אזלינן לקולא וקא מוקמינן אחזקה ולא בעי חליצה וכו' ע"ש] וה"ה כאן דנשחטה בחזקת היתר עומדת ועי' תוס' שם (למ"ד ע"ב) ד"ה אשה דכתבו דאפילו נולד הספק מחיים אמרי' דבחזקת היתר עומדת וכו' ע"ש · ועיין

נג (נ) **ואחר מכחישו ואומר כסדרן היתה מעמידין הבהמה בחזקת היתר:**

סעיף יז (נא) **הקונה ריאה ואמר שמצא בה סירכא במקום שהיא טרפה והמוכר אמר שהיתה במקום שהיא כשרה** נד (נב) **כיון שבאו שניהם בבת אחת** נה **לב"ד אין כאן עדות** (נג) **והרי זה כבהמה** נו **שנאבדה ריאה (שלה) קודם שנבדקה:**

הג"ה וכן במקומות ששוחטין אצל עו"ג והניחו הבהמות אצל עו"ג בין שחיטה לבדיקה אין חוששין שמא העו"ג הכניס ידו ונתק הסירכות (נד) דבדיקת הריאה דרבנן וספיקא להקל (רשב"א סי' של"ח) מיהו אם טבחים עו"ג רגילים לעשות כך **נז** יש לחוש אפילו בדיעבד ולכתחלה יש ליזהר בכל ענין:

סעיף יח (נה) **ריאה שניקבה במקום חיתוך האונות בגב**

ועי' במ"ח סי' כ' ס"ק ה'· ומה שהקשה ע"ז הפר"ח בסי' כ"ט דהא גם בספק השקול כ' הש"ך בסי' כ' שיש להחמיר במקום שאין הפ"מ· כבר תירץ בתב"ש סי' כ"ט ולבש"ר סי' ל"ט ס"ק ע"ז משום דקודם שידענו שיש סירכא שלא כסדרן לא מיקרי ריעותא ע"ש: (נ) **ואחר מכחישו** · כ' בתשו' שיבת ציון סי' כ"ג וסי' כ"ה דמיירי שגם האחר שמכחישו הוא ג"כ ממונה על הבדיקה ויש לזה נאמנות כמו לזה דאל"כ יהיו דברי הש"ע סותרים למש"כ בסוף סי' א' [פי' ששם ס' י"ד כתב הש"ע שוחט שהעיד עליו עד א' ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו עד א' בהכחשה לאו כלום [עכ"ל] ומקור הש"ע הוא ממהרי"ק שלמד כן מש"ס יבמות רפ"י (פ"ח ב') ובכתובות פ"ב (כ"ב ב') כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי הוא כב' ואין דבריו של א' במקום שנים] וכן התב"ש כאן בסעיף נו"ן כשהעתיק דין זה נקט שני בודקי' המכחישים זה את זה ע"ש [עכ"ל תשו' שיבת ציון בקוצר] וע"ש בט"ז סי' א' ס"ק כ"ג · שכתב שהריטב"א חולק וס"ל דדוקא בעדות אשה הוא כשנים אבל בשאר איסורים הוה כחד לגבי חד בהכחשה · והלכך סובר שם רש"ל וט"ז וש"ך דלא כש"ע שם משום דהוה כחד וכו' ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת · ועי' בש"ך סי' קכ"ז ס"ק י"ד שהאריך בזה ותוכן כוונתו דהתוס' והרא"ש והמרדכי סוברים כמהרי"ק וש"ע הנ"ל וכתב הש"ך שם דדוקא בזה אחר זה דכיון דכבר נתקבל עדות הא' בב"ד וכבר נפסק הדין ע"פ עדותו ה"ל כב' עדים וכשבא העד הב' להכחישו אין דבריו של ע"א במקום ב' · והריטב"א חולק וס"ל דאפילו בזא"ז דוקא בעדות אשה אמרינן כן אבל בשאר איסורים ה"ל כחד לגבי חד [ועי' בשפ"ד כאן ס"ק מ"א נראה ג"כ מדבריו דפלוגתתם בזא"ז ע"ש ודוק] אבל בבת אחת מודה מהרי"ק וסייעתו דלא אמרינן דה"ל כשנים ואע"ג דבעובדא דמהרי"ק וש"ע סוף סי' א' מיירי בבת אחת כתב הש"ך שם שאני התם דכיון דהאמינוהו לשוחט א"כ ה"ל כאילו נתקבל עדותו בב"ד· וזה כוונת השיבת ציון כאן כיון דבשוחט אפילו בב"א ה"ל כנתקבל עדותו וא"כ לדברי הש"ע סוס"י א' שפ' כמהרי"ק סותר מש"כ כאן בש"ע סי' ל"ט ס' ע"ז דהבודק הא' שאמר שלא כסדרן ואחר מכחישו מעמידין הבהמה בחזקת היתר· דהא לשי' מהרי"ק וש"ע בסי' א' ה"ל דברי הבודק הא' שא' שלא כסדרן כב' וא"כ ה"ל דברי הב' כא' ואין דברי א' במקום שנים [וכמש"כ הש"ך שם בסי' קכ"ז דבשוחט אפילו בב"א ה"ל דברי השוחט כב'] אלא ע"כ כמש"כ השיבת ציון דגם האחר שמכחישו הוא ג"כ ממונה על הבדיקה ויש לו נאמנות כמו לזה אבל בזה א"ז ממש כיון דכבר נתקבל עדותו בב"ד ונפסק הדין כדבריו ה"ל כשנים ממש וכי אתא אחרינא ומכחיש ליה ה"ל כחד ואין דבריו של א' במקום ב' [ש"ך כאן ס"ק מ"א וט"ז ס"ק כ"ב] פי' ואפילו ה"ל הב' ג"כ בודק לא מהני [לשי' מהרי"ק וסייעתו] כיון שכבר קבלו עדות הא' ונפסק הדין כן · וכתב כאן הפ"ת [ס"ק י"ג על דברי השיבת צ' הנ"ל] וז"ל איני מבין מה שהעמיס כן בכוונת התב"ש דהרי התב"ש בסוס"י א' פסק כדעת האחרונים שם [הוא דעת הריטב"א הנ"ל] דאוקי חד לגבי חד ולא כש"ע שם משום דלא אמרי' כ"מ שהאמינה תורה וכו' אלא בעדות אשה ע"ש וא"כ ע"כ צ"ל דהתב"ש כאן אורחא דמילתא נקט [עכ"ל פ"ת] ודבריו תמוהים דהא כתב התב"ש סוס"י א' ס"ק פ' וז"ל בדין זה נחלקו רבותינו קדמאי ובתראי כמבואר בש"ך סי' קכ"ז והש"ע דעתו להתיר וכו' [פי' דס"ל דלא כריטב"א אלא דאף בשאר איסורים אמרי' לדברי העד הא' כב'] אלא משום דלאיסור דאורייתא הוא והוא פלוגתת הקדמונים מי יכריע להקל [עכ"ל תב"ש שם] הרי להדיא דלא פסק שם התב"ש כפנים שלו [בסי' א' ס' מ"א] כהריטב"א אלא לחומרא משום דשם השוחט אמר ששחט כהוגן והב' מכחישו וא"כ לדברי הריטב"א לא מהימן הא' כב' ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וע"כ החמיר התב"ש שם כשארי אחרונים אבל כאן בסי' ל"ט סע"ז דהשוחט הא' אמר שלא כסדרן היתה והב' אמר כסדרן וא"כ לדברי סי' מהרי"ק וסייעתו ה"ל דברי הא' כב' וא"כ בודאי יש להחמיר כסי' מהרי"ק ולא כדברי הריטב"א ובפרט שהש"ך שם בסי' קכ"ז מביא הרבה פוסקים שסוברים כסי' מהרי"ק וגם השפ"ד כאן ס"ק מ"א כתב להלכה י"ל כהמחבר [שפסק כמהרי"ק] וא"כ נכונים דברי השיבת ציון שכתב שמוכרח לומר דכאן מיירי דגם עד הב' הוה בודק · ועו"ק לדברי הפ"ת שסובר שהתב"ש בסי' א' פוסק לגמרי כסי' הריטב"א וא"כ לדבריו אפילו בזא"ז ממש ה"ל לפסוק כהריטב"א וזה א"א לומר כן דהא כתב כתב"ש כאן בסי' ל"ט סעיף נו"ן כדברי הש"ך והט"ז דבזא"ז אם האוסר בא תחלה והמזיקה באיסור הרי היא אסורה [עכ"ל ע"ש] הרי להדיא דגם התב"ש אינו סובר כדברי הריטב"א לגמרי אלא ע"כ צ"ל כמש"כ בתחלה דשם בסוף סי' א' דשיטת הריטב"א הוא לחומרא תפס שיטתו לחומרא וכאן יהיה שי' מהרי"ק לחומרא תפס שיטתו ג"כ לחומרא ודוק: (נא) **הקונה ריאה וכו'** · כ"כ ב"י בשם הרשב"ן: (נב) **כיון שבאו שניהם בב"א** · ולאפוקי אם הקונה בא קודם וכמש"כ בי"א ס"ק נ"ד בשם ש"ך ע"ש וכמ"ש ביבמות פ' האשה רבה (דף פ"ח ב') ופרק האשה שלום (דף קי"ז ב') ובפ"ד דכתובות (דף כ"ב ב') א' עולא כ"מ שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים ואין דבריו של א' במקום שנים · גם ביבמות פ' ד' אחין (דף ל"א ע"א) א' הש"ס שם ומתני' דהכא בבת אחת וכו' [העתקתי בס"ק מ"ט ע"ש]: (נג) **וה"ז כבהמה שנאבדה הריאה** · ואף דשם מחמיר הרב שלא במקום הפ"מ מ"מ כאן שרי אף בלא הפ"מ משום דלכ"ע אמרי' נשחטה הותרה וכל ספק דלאחר שחיטה אזלי' לקולא אלא שחז"ל הצריכו לבדוק משום דסירכות מצויות בה וע"כ יש אוסרים אף דיעבד כשלא נבדקה משום דאל"כ מה הועילו חכמים וכו' אבל מדינא היתר גמור הוא · אבל כאן דנבדקה כד"ת אלא דא' אומר כך וא' אומר כך ודאי דבזה אמרי' נשחטה הותרה [ש"ך וט"ז] וכ"ד האחרונים ולא כב"ח ע"ש: (נד) **דבדיקת הריאה דרבנן** · כמש"כ בירושלמי פ"ג דיו"ט ר' יוחנן בשם ראיית ריאה מדבריהם והפרשת דמאי מדבריהם וכו' [העתקתי בס"ק ב' ע"ש]: (נה) **ריאה שניקבה וכו'** · בפא"ע (דף מ"ח א') א"ר בר מניומי א"ר ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה למחים חוששין לה מכלל דאי פשיטא לן דניקבה הריאה לא מהני לה [דהעלתה למחים חוששין לה [ופריך הש"ס] ומי א"ר הכי [במקום שהריאה והדופן נדלין כא' סתימת הדופן · רש"י] והאמר ר"י בר מניומי א"ר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה [ומשני] לא קשיא התם במקום רביתא

וסמוכין

הבודק לבדוק את"ז אם יש נקב בחלר הכבד [כמו שמבואר בסי' מ"א] ואפי' אם אומר הב' חיפשתי בחלר הכבד ולא מצאתי שם נקב מ"מ לא ראיתי אינה ראיה אפשר ראה הראשון איזה נקב קטן מה שלא ראה הב' [ש"ך ס"ק א' ע"ש] · ואם אירע שלא נפתח העור או עדים אומרים שלא נגע כלל בבהמה אז אם הוא בודק לתוד כשרה אבל אם הוא שוחט ג"כ יש לומר דאפשר דבשחיטה נטרפה ויירא לומר כן ועל כן אומר שנטרפה מחמת הריאה אבל אם אמר בפי' שנכשרה בשחיטה שוב אינו נאמן [משבצות שם]: **נג ואחר מכחישו וכו'** · ומיירי בבאו שניהם בבת אחת לב"ד כמו בסעיף שאח"ז [ש"ך] וכ' בתשו' שיבת ציון דמיירי דגם האחר שמכחישו הוא ג"כ ממונה על הבדיקה כמוהו ויש לו נאמנות כמו זה הא לא"ה אינו נאמן נגד השוחט שא' שלא כסדרן היתה ועי' מ"ח ס"ק כ' שאף שיש דיעות בזה מ"מ להומרא בודאי אמרי' הכי ע"ש ואף שפסק הש"ע דמעמידים הבהמה בחזקת היתר ושרי מ"מ ריעותא מיקרי ואם יש עוד ריעותא הוה תל"ר וטרפה [לבש"ר ס"ק ע"ח וס"ק קפ"ע ע"ש]: **נד כיון שבאו שניהם בב"א** · דאילו בזה אחר בזה [ואמר הראשון שמצאה במקום שהוא טרפה] ה"ל דברי האומר טריפה כשנים כיון שכבר נתקבל עדותו בב"ד וכי אתא אחרינא ומכחיש ליה ה"ל חד ואין דבריו של א' במקום שנים [ש"ך ס"ק מ"א] וכתב בשפ"ד שם דדוקא דנפסק כבר הדין עפ"י עדותו של הראשון האוסר [וכן משמע בט"ז כאן ס"ק כ"א ע"ש] הא לא"ה אוקי עד לגבי עד ואוקי אחזקה ועי' סי' קכ"ז בש"ך ס"ק י"ד בשם הריטב"א שחולק וס"ל דדוקא בעדות אשה הוה כשנים ולא בשאר איסורים מ"מ להלכה י"ל כמש"כ המחבר ועי' באחרונים [עכ"ל שפ"ד] משום דכאן יהיה סברת הריטב"א לקולא וע"כ מחמירים כדעת המחבר ועי' מ"ח ס"ק כ' וס"ק כ"ב: **נה לב"ד** · ל"ד ודי שבא לרב א' ופסק הדין על פיו כמש"כ הח"מ בא"ע סי' י"ג ס"ק ע"ח ואף הב"ש שחולק עליו מ"מ כאן מודה [פ"ת ס"ק י"ד ע"ש]: **נו שנאבדה הריאה** · ואפי' לדידן שמחמירים בנאבדה הריאה שלא במקום הפ"מ מ"מ כאן שרי אף שלא במקום הפ"מ [ש"ך וט"ז וע"ש סברתם העתקתי במ"ח ס"ק כ"ג ע"ש] · וכן הסכמת האחרונים ודלא כב"ח: **נז יש לחוש אפי' בדיעבד** · דכיון דהניחו אצל העו"ג הוה כמזיד [ש"ך ס"ק מ"ג] והלכך אסור לו אף בהפ"מ · ולאחרים יש להקל לצורך שבת או סעודת מצוה משום דהוה כהפ"מ ולא חמיר מנאבדה הריאה דשרי בהפ"מ או סעודת מצוה [שפ"ד שם] · וכתב עוד דאפי' אם נמצא סירכא תלויה אפי"ה שרי מטעם ספק דרבנן לקולא כי סירכא תלויה לא מיקרי ריעותא כ"כ ע"ש:

בגב

נח בגב האונא כנגד הדופן ודופן סותמתה (נו) בסירכא בבשר שבין הצלעות (נז) או בבשר ובעצם נט כשרה (נח) אבל אם היא סרוכה ס לעצם לבדו סא טרפה (נט) וכן הדין בכל השלם שכנגד האונות למעלה עד הערוגה כשרה מפני שהמקום צר ונדחקה לדופן והוא סותמו ונקרא דופן עד החוט שמנקרים מהחזה ומשם ואילך נקרא חזה (ס) ואם נסרכה ע"ג החוט שבחזה דינו כאלו נסרכה בחזה וטרפה:

הג"ה (סא) ולדידן אין נפקותא בחילוקים אלו· גם בכל החילוקים אשר יתבארו עד סוף הסי' כי כבר נהגו באלו הארצות סב להטריף הכל ואין לשנות כי מנהג קדמונים הוא באשכנז וארפת שאנו מבני בניהם· ולכן אין להכשיר שום סירכא בריאה אם לא שני אונות הסרוכות כסדרן למטה מהאיין לצד עיקרן· וה"ה אונא באומא כסדרה כי האי גוונא סג וכבר נתבאר שנהגו להקל בסירכא המתנתקת ע"י מיעוך ומשמוש:

סעיף יט (סב) ודוקא כנגד האונות הוא דמכשרינן אבל שלא כנגד האונות טרפה: הא

נח בגב האונא· לאפוקי ניקבה מבפנים דלאו היינו רביתיהו כמש"כ בס' כ' ע"ש [הגר"א]: נט כשרה· ואין צריך בדיקה [טור וב"י וש"ך] והטעם משום דדופן סותמתה במקום נקב [שפ"ד ס"ק מ"ד]: ס לעצם לבדו טרפה· והטעם כתבו הפוס' דבצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת ועי' מ"א דיש סוברים דדוקא בבשר לבדו מהני אבל בבשר ובעצם לא מהני ע"ש אך לדידן הנוהגין כרמ"א לא נ"מ לדינא: סא טרפה· ולא מהני בדיקה [טור וב"י וש"ך ס"ק מ"ה] משום דלא תלינן בדופן אלא אם כן במכה [שפ"ד שם]: סב להטריף הכל· אפי' במקום רביתא דאוני· ובק"ק וואלאזין מכשירי' עפ"י המנהג שהנהיג הג' בעל שאגת אריה ועי' מ"ח ס"ק ס"א כתבתי שחלילה להקל בשאר מקומות בדבר שכבר מבואר בתוס' ורא"ש שכבר נהגו לאיסור ובמרדכי הביא שהר"י מפרי"ש גזר בת' שלא לאכול ממנה וכ"כ בספר ב"א סעי' קכ"ד שחלילה לשנות המנהג שנהגו הקדמונים באשכנז ובארפת שאנו מבני בניהם וכו' ע"ש ועי' מ"ח שם מש"כ עוד בזה· כתב שמ"ח סעי' כ"ב המנהג באלו המדינות להטריף כל סירכא מריאה לדופן באיזה מקום שהוא כל שהוא סירכא גמורה שאינה ניתקת ע"י מיעוך ומשמוש· וכן אם דבוקה לדופן ואינה מתפרדת ע"י הולכת היד בנחת [עכ"ל שמ"ח שם] משמע להדיא מדבריו הא אם מתפרדת ע"י הולכת היד בנחת כשרה דזה לא גרע ממיעוך ועי' לבש"ר ס"ק קל"ב שמפקפק בזה וס"ל די"ל דזה גרע ממיעוך [וע"ל בי"א ס"ק מ"ד] ומ"מ סיים דכאן יש להקל כדברי השמ"ח כיון דמדינא דש"ס היתר גמור הוא אעפ"י שהמנהג לאסור מ"מ היכי שנפרד הסירכא ע"י הולכת היד בנחת לא קבילו עליהם לאסור ע"ש: סג וכבר נתבאר· בסעי' י"ג ע"ש· כ' הש"ך ס"ק מ"ו וז"ל וכן כל הסירכות שיתבארו בסי' זה בכולן נוהגים למעך וזה הכלל נקוט בידך

וסמוכין תמיד דלא מיפרק האי סירכא הילכך כשרה· רש"י] הכא שלא במקום רביתא [וכי אר"כ תופשין לה למעלה ברוחב החלל כנגד האומה הגדולה כיון דרחוקה הריאה מן הדופן מיפרקא היא כתימה· רש"י] והיכי מקום רביתא התוכי דאוני [שהן סמוך לאוחר במילר החלל· וההא הלכתא כר"כ דליכא מאן דפליג עליה· רש"י]: (נו) בסירכא וכו'· בש"ס שם גופא אר"י בר מניומי אר"כ ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה· אמר רבינא והוא דסביך בבשרא [פרש"י שנסככה ונאחזת הריאה בבשר שבין הצלעות דהוה סתימא שרירא דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת עכ"ל] וכתו' שם ד"ה א' רבינא והוא דסביך וכו' פי' נאחז ומסובך היטב בבשר כמו למר מסובך· ולהכי נקט סביך ולא נקט סריך· ובהלכות טרפות של ר' גרשון כתב דריאה הסמוכה לדופן אף במקום רביתייהו דאוני וסרוכה וסבוכה בבשר שבין הצלעות או בצלעות עצמן [מתוך דבריו של ר' גרשון הנ"ל משמע שאין מחלק בין בשר לעצם אלא שמחמיר להצריך נפיחה· הרא"ש פ' א"ט סי' כ"ג] בדקינא להו בנפיחה עם הצלעות· או גוררין הבשר עם הסירכא ומנפחין לה אם עולה בנפיחה כשרה דכיון דהסירכא קיימת וסותמת כל הנקב לא יתפרק כיון דבמקום רביתייהו קיימי· ובקו' פי' דהיינו דוקא דסביך בבשר שבין הצלעות אבל בצלעות עצמן לא [עכ"ל התוס'] וברא"ש שם הביא דעת רש"י דסובר דדוקא סביך בבשרא אבל לא בצלעות· וכתב והיכי דסביך בבשרא ובגרמא יש אוסרים ויש מתירים וכ"כ הרמב"ם [פי"א מה"ש] שכתב אבי מורי מן האוסרים ואני מן המתירים והרא"ש מסכים עם האוסרים ע"ש טעמו וכתב ב"י ולענין הלכה כיון דהרמב"ם מתיר וגם הרשב"א נוטה לדבריו הכי נקטינן [עכ"ל ב"י] ועי' ד"מ ס"ק כ"ג שמפקפק עליו בזה ומ"מ כאן ברמ"א לא הגיה על הש"ע כיון דכתב רמ"א כאן דאנן מטריפים הכל אין נ"מ· נמצא מש"כ בש"ע כאן בסירכא הוא כפרש"י דסביך ל"ד דה"ה סריך [אלא דהדיוק דדוקא בבשרא ולא בעצם] ולא כפי' התוס' הנ"ל דס"ל דבעי' דוקא סביך ולא סריך ועי' תב"ש ס"ק ע"ה שחולק על הב"י וס"ל דאפשר דגם רש"י מודה דבעי' דוקא סביך ולא סריך ע"ש· ועי' עוד ס"ק ס"א מש"כ בזה: (נז) או בבשר ובעצם· הוא כמש"כ בב"י שפוסק כרמב"ם ורשב"א ועי' ס"ק הקודם שי"ח בזה: (נח) אבל וכו' לעצם לבדו טריפה· כפרש"י הנ"ל בס"ק נ"ו ולא כפי' ר"ג הנ"ל שהבאתי שם שסובר דגם בעצם לחוד מהני· משום דהרמב"ם והרא"ש שפלפלו אי מהני בבשר ובעצם [כמו שהבאתי בס"ק נ"ו] מוכח מדבריהם דס"ל דעצם לבד ודאי לא מהני וכדעת רש"י הנ"ל: (נט) וכן הדין בכל השלם וכו'· ז"ל הרא"ש [פ' א"ט סי' כ"ג] וכל מה שהוא נגד האונא אפילו השלם של מעלה מן האונא אפילו ניקב כשרה שבכל מקום הדופן סותמו· ובשערי דר' שמואל נתן שיעור ולא נהגו כן אלא כדפירשתי· ולמעלה מן החוט שמנקרים מן החזה נקרא דופן והשאר נקרא חזה· אבל אם הסירכא יוצא מן החיתוך שבין אונא לאונא ונסרכה לדופן או מגב האונות ונסרכה לדופן חוץ למילר החזה אין הדופן סותמתה· עכ"ל הרא"ש: (ס) ואם נסרכה ע"ג חוט שבחזה וכו'· כ"כ ב"י בשם בדיקת אשכנזים: (סא) ולדידן וכו'· וז"ל התוס' (דף מ"ח א' ד"ה ר' נחמי') ועתה נוהגין להטריף כל הסירכות ואין בודקין לא בדופן ולא בפשורי [עכ"ל תוס'] וכ"כ שם הרא"ש סי' כ"ג ומביאו הטור וז"ל וכתב א"א הרא"ש ובאשכנז וצרפת נוהגים להטריף הכל [ומלשון התוס' שכתבו כל הסירכות· וכן מלשון הרא"ש שכתב להטריף הכל מוכח דאפי' במקום רביתא דאוני מטריפים] וכתב הב"י דטעמם משום דס"ל כפרש"י בריאה הסמוכה לדופן דבדיק לי' ר"כ בפשורי דאפי' כי איכא מכה בדופן לא שרי ליה אלא ע"י בדיקה [וא"א בקיאים בבדיקה] וכן כי סריך במקום רביתא [דהיינו במקום האונות דכשר בלי מכה] חיישי' לפי' ר' גרשון [שהובא בתוס' שהעתקתי בס"ק נ"ו] דמצריך בדיקה בנפיחה והאידנא אין אנו בקיאים ולפיכך מטריפים הכל [עכ"ל ב"י]· וז"ל שמ"ח ס' כ"ב והטעם דמחמירים דשמא בעי' דוקא דסביך היטב [הוא דעת התוס' שהבאתי לעיל ס"ק נ"ו דאפי' במקום רביתא דאוני אינו כשר כ"א סביך היטב ולא סריך וכתב התב"ש ס"ק ע"ה די"ל דגם רש"י מודה לזה להתוס' וכן משמע לשון הש"ס והוא דסביך משמע דסביך היטב כמש"כ התוס' ודלא כב"י שסובר דרש"י פליג אתוס' בזה] ואנן לא בקיאים האיך נקרא סביך· א"נ קיי"ל כהפוסקים [היינו דעת ר' גרשון שהבאתי ס"ק נ"ו] דס"ל דמ"מ בעי בדיקה [היינו נפיחה] ואנן לא סמכינן אבדיקתנו [עכ"ל השמ"ח] וכ"כ המרדכי [הביאו התב"ש ס"ק ע"ב] דעכשיו נוהגין להטריף כל הסירכות ולא בודקין לא בפושרין ולא בנפיחה· ומעשה בא לפני הר"י מפרי"ש בריאה שסביך בבשרא ומשמש בה ידא והכשירה ושאלו לו הטבחים אם גם הם יעשו כמותו ואסר להם לפי שלא היו בקיאים כמותו לדעת מהו סביך וכתב ר"ב והטיל ח' על קהל פרי"ש שלא לאכול ממנה וכ"כ ד"מ בשם מהרי"ו שעתה נוהגין להחמיר· וכתב בשמ"ח סוף ס' כ"ב וז"ל ואם יש באיזה מקומות נוהגים היפך מה שנכתוב כאן (פי' שכתב מקודם שנוהגין כרמ"א ואם יש מקומות שנוהגין כש"ע) יש להם על מה שיסמכו וראוי שיחזקו במנהגם (עכ"ל) ונלפע"ד שבמדינות אלו אסור לסמוך להקל בזה כיון שרבותינו בעלי התוס' והרא"ש ומרדכי ומהרי"ו וש"פ כתבו שנוהגים לאסור ורמ"א אחריהם החזיק בהמנהג וכבר כתב הרשב"א [הביאו בד"מ ס"ק כ"ה] בתשו' סי' ר"ב דכ"מ שהבודקים רגילים להחמיר אפי' שלא כהלכה אני אומר כך הנהיגו חכמי המקומות ואסור לעבור על דבריהם עד שנודע טעמו ממש בהוראה ומכ"ש כאן שהמנהג של רמ"א הוא עפ"י הסכם גדולי הראשונים· וכה"ג כתב בהכ"א כלל י"ג ס' כ"ז שמש"כ שמ"ח הנ"ל שבמקום שנוהגין עפ"י פסקי הש"ע אין למחות בידם הוא דוקא במדינות אחרות אבל במדינות אלו שכבר קבלו עליהם הוראת רמ"א אלא שבא גדול אחד [הוא בעל שאגת א' שהנהיג כן בק"ק וואלאזין להכשיר ריאה הסרוכה לדופן]· הראוי לסמוך על דעתו והכריע כפסק הש"ע מ"מ לאחר מותו דוקא מי ששמע מפיו יכול לעשות כמותו אבל מי שלא שמע מפיו אינו יכול לסמוך ולהתיר מפני ששמע ממי ששמע מפיו [עכ"ל חכ"א שם] ועי' בינת אדם סי' ט"ז שאלה יו"ד שביאר טעמו בזה· ושמעתי מתלמיד אחד של הרב הגאון מוהר"ח ז"ל מוואלאזין שהעיד על רבו הגאון מוהר"ח הנ"ל שבק"ק וואלאזין עצמו אי איתרמי ליה ריאה הסרוכה לדופן היה מכשיר מפני שהנהיג כן שם רבו הגאון בעל ש"א ז"ל והעיד על הגאון מוהר"ח הנ"ל שפעם אחת היה מוהר"ח הנ"ל בעיר באקשט ואירע שאלה כזו [ריאה הסרוכה לדופן] והטריף כדברי רמ"א· וע"כ נלפע"ד שכ"ש שבדורותינו שאסור לפרוץ גדר ולהתיר במקום שהתוס' וש"פ כתבו שנהגו לאסור ואנו מבני בניהם כמש"כ רמ"א ז"ל· וזה דלא כמו ששמעתי שקצת רבנים נוטלים עטרה לעצמם ומקילים בזה· ואני אומר דחלילה וחס להתיר בזה כי בכמה דברים מחמירים כרמ"א, אף בדבר שלא הוזכר בדברי הראשונים ומכ"ש כאן שהוזכר בגדולי הראשונים כמותו· וכ"כ בס' ב"א ס' קכ"ד שחלילה לשנות המנהג שנהגו באשכנז ובצרפת שאנו וכו' וכ"כ בר"א ס"ק קס"ג בסופו שבלא מיעוך חלילה להקל במדינות אלו במכה בדופן: (סב) ודוקא בנגד האונות· כתב הב"י הנה נתבאר שיעור מקום רביתייהו דאוני ברוחב· אבל לאורך הבהמה לא נתבאר· ונראה

ס"ב (סג) הא דמכשרינן דוקא כשהנקב כנגד הדופן אבל אם ניקבה מבפנים (סד) או אפילו בשיפולי ריאה וסירכא יוצאת משם לדופן טרפה (סה) ואם סירכא יוצאת משיפולי אונא ומתפשטת על גב האונא ונסרכת לדופן אם רוב הסירכא היא בגב האונא כשרה ואם לאו טרפה:

סכ"א (סו) אם סירכא עולה מן האונא לדופן שבצד האומה טרפה ואם סירכא עולה מהאונא לדופן שבנגד האונא ולדופן שבנגד האומה אזלינן בתר רובא:

סכ"ב (סז) אם האומה סרוכה לדופן סד אם יש מכה בדופן כשרה ואינה צריכה בדיקה ואם אין מכה בדופן טרפה ולא מהני לה בדיקה · ודוקא בסרוכה לדופן מכשירין ע"י מכה (סח) אבל אם סרוכה לשאר מקומות כגון חזה וגרגרת ושומן הלב וטרפש וכיוצא בהן אעפ"י שיש בהן מכה טרפה ולא מהני לה בדיקה:

סעיף כג (סט) מכה זו שאמרו היינו שיש בדופן כעין נגע אבל אם יש בהרות שחורות בלבד אינו סימן מכה ממש סה ואם נשבר הצלע אעפ"י שחזר ונקשר קרינן ביה שפיר מכה:

סכ"ד (ע) אם כל הריאה דבוקה לדופן אם אין מכה בדופן טרפה

דכל נגד האוגות דוקא היינו רביתייהו אבל שלא כנגד האוגות לא הוה רביתייהו וכן מוכיח לשון העיטור שהביא הטור [עכ"ל ב"י]: (סג) הא דמכשרינן וכו' · כ"כ הרא"ש בפסקיו והעתקתי לשונו בס"ק ל"ט ע"ש: (סד) או אפי' בשיפולי ריאה· כ"כ הטור בשם הרשב"א וכ"כ הר"ן בשם הברצלוני ע"ש: (סה) ואם סירכא יוצאת וכו' · כ"כ ב"י בשם הרשב"א בתשו' · ומש"כ בש"ע אם רוב הסירכא וכו' כ"כ הב"י ע"פ שיטת בעה"ע שהביא הטור וכן הסכים הרא"ש פא"ע סי' כ"ד וסי' כ"ה ע"ש וכתב הגר"א וז"ל הכלל בזה עד סוף הסי' דכל שרוב נסתם תו לא מיפרקא [עכ"ל] ועי' מ"ח ס"ק ע"א: (סו) אם סירכא עולה כו' לדופן שבצד האומה · כ"כ הטור בשם הרא"ש וכתב ב"י דדבריו נכונים כיון דהקנה האחר הוא במקום הרחב לאו מקום רביתא דאוני הוא: (סז) אם האומה סרוכה לדופן וכו' · בפא"ט (דמ"ח א') אר"י בר מניומי אר"נ ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה למחים חוששין לה [ומוקי בש"ס שם דר"נ הכא מיירי שלא במקום רביתא [היינו במקום האוגות] אלא ברוחב החלל כנגד האומה ועי' ס"ק נ"ה העתקתי בשלימות] מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה · היכי עבדינן אמר רבא רבין בר שבא אסברה לי מייתינן סכינא דחליש פומיה ומפרקינן לה אי איכא ריעותא בדופן תלינן בתר דופן [וכשרה] ואי לא מחמת ריאה היא וטרפה ואע"ג דלא מפקא זיקא [ועי' מהרש"א בתוס' ד"ה ר"נ שכתב שיש שאין גורסים ד' תיבות אלו ואע"ג וכו' ע"ש וגם הרשב"א הבאתיו בסמוך כתב לפי' רש"י שאינו גורס תיבות אלו] ר' נחמיה בריה דר"י בדיק לה בפשורי [עכ"ל הש"ס] ופרש"י הסמוכה לדופן דבוקה בגלדעות אין חוששין שמא ניקבה הריאה אלא תלינן ריעותא בדופן ואמרינן דופן זה מכה היתה בו וכשחיתה קלטה הריאה אגלה · העלתה הריאה למחים סביבות סמיכתה לדופן הואיל וחזינן בה ריעותא תלינן למכה בדידה · דחליש פומיה פיו הדוד ודק ותותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במושכו אותו מן הדופן · בדיק לה בפשורי לאחר שפרקיה ומלאו בה מכה בדופן מנפח בה אי מבלבלא מיא טרפה שהרי ניקבה [עכ"ל רש"י] וז"ל התוס' שם ד"ה מייתינן סכינא וכו' היינו כשלא העלתה למחים אבל העלתה למחים אפי' איכא ריעותא בדופן לא תלינן בדופן [עכ"ל] ובד"ה ר"נ בריה דר"י בדיק לה בפשורי כתבו התוס' וז"ל אאיכא ריעותא בדופן קאי כדפי' בקו' [עכ"ל תוס'] ועי' רא"ש סי' כ"ב האריך בזה · ומש"כ בש"ע אם יש מכה בדופן כשרה ואינה צריכה בדיקה ואם אין וכו' ולא מהני בדיקה כתב הגר"א ס"ק ל"ז וז"ל הוא כפי' הר"ן [ולא כפי' רש"י ותוס' הנ"ל] דמש"כ שם בש"ס היכי עבדינן כו' [מייתינן סכינא וכו'] קאי אכל מקום דאיתמר חוששין · לר"נ אהעלתה למחים ולאבימי אשניהם · ור' נחמיה קאי לקולא אליכא מכה בדופן מ"מ בדיק לה בפשורי ואכשר · ולענין פלוגתא דר"נ ואבימי פסק כאבימי להחמיר בכל תורה וכן [לענין] פלוגתא דרבא ור' נחמיה פסק כרבא [דסובר דאי ליכא ריעותא בדופן טרפה ולא מהני בדיקה] וזה שכתב ברישא [באיכא מכה בדופן] ואינה צריכה בדיקה לכ"ע [כמאמר רבין בר שבא אי איכא ריעותא בדופן תלינן בתר דופן] ובסיפא [באין מכה בדופן] טרפה ולא מהני בדיקה דלא כר' נחמיה [דמיקל דאפילו ליכא מכה בדופן מהני בדיקת פושרין] וכן לא חילקו בין העלתה למחים וכו' ככ"ל [ר"ל דהלכה כאבימי ולא כר"נ דאפי' לא העלתה למחים חוששין לה] · אבל לפי' התוס' שם ד"ה מייתינן וד"ה ר"נ [שהעתקתי לעיל בסמוך] אינו כשר אלא בלא העלתה למחים ואיכא ריעותא בדופן וע"י בדיקה · ובת"ה [להרשב"א] לפי' רש"י פי' דמש"כ היכי עבדינן קאי אשניהם אפי' העלתה למחים · ומש"כ ואי לא מחמת ריאה היא וטרפה היינו דצריך בדיקה ול"ג ואע"ג דלא מפקא זיקא · ור"נ בדיק לה וכו' מחמיר אפי' איכא ריעותא בדופן · ולענין הלכה בכל תורה הלך אחר המחמיר וקיי"ל כר' נחמיה והלכך אין חילוק אי איכא ריעותא או לא בין העלתה למחים או לא לעולם ע"י בדיקה כשרה ואי לא טרפה [עכ"ל הגר"א] וע"ש שהביא עוד שי' הרז"ה ורמב"ם ור"ת ושי' הרי"ף וגרסתו ולפי שאנו מחמירים עפ"י דברי הרמ"א להטריף הכל קצרתי · ולא העתקתי אלא מה שצריך כדי להבין מקור דברי הש"ע מש"ס · כתב השמ"ח ס' נ"ב [וע"ש בתב"ש ס"ק ע"ד] כשיש מכה בדופן [אע"פ שלדינא דש"ס עדיף טפי מ"מ לדידן] גרע טפי ונוהגין שלא למעך ואומרים הטעם משום דמקום המכה רך הוא ומתלתל ומשום הכי מתנתקת בקל ע"י מיעוך [עכ"ל והעתיקו בחכ"א כלל י"ג סי' כ"ד ע"ש] והשפ"ד ס"ק מ"ו כתב דהיכי דנהגו למעך אף כה"ג אין לנעור בהם וכפרט בהפ"מ גם בס' ב"א ס' קנ"ה כתב ובמקום שנהגו להקל כשעיברת ע"י מיעוך אעפ"י שיש מכה בדופן אין לסתור מנהגם · ובלבש"ר בס' כ"ט ס"ק ק"ד בסיפו שם אות יו"ד האריך לחלוק על שמ"ח בזה וכתב דמדברי הפ"ך הנ"ל [שהעתקתי בי"א ס"ק ס"ג] וכן מדברי הלבוש משמע להדיא דמתירין במיעוך כל הסירכות אף שיש מכה בדופן [ע"ש, בלבש"ר שהביא עיד ראיות הזקית ע"ז] ומסיק דדוקא במקום שנוהגין בבירור להחמיר בזה דאין למעך במכה בדופן אבל במקומות שאין מנהג מבורר פשוט דיש להכשיר במיעוך וכן פ' בס' הלכה פסוקה להכשיר ע"י מיעוך וכן כתבו' גבעת ש' [הובא שם בלבש"ר וכפ"ת ס"ק ח'] התיר בזה בפשיטות להכשיר ע"י מיעוך וכתב דההיוהטים המחמירים בזה טעות גדול הוא והם מפסידים ממון ישראל בזה וכ"כ עוד הלבש"ר בס' נ"ב ס"ק קנ"ד שהמנהג למשמש ולמעך גם בזה · ומ"מ שמעתי מפי הרב הג' מו"ה בצלאל מ"ץ דק"ק ווילנא שבק"ק ווילנא המנהג להחמיר שלא למעך אם סרוכה למכה בדופן כדברי השמ"ח הנ"ל · עוד שמעתי ממנו דזה דוקא בסרוכה למכה בדופן אבל בסרוכה למכה לשאר אברים כמו לחלר הכבד וכה"ג יש להקל שם במיעוך דדוקא בדופן שליתתו מרוכה כמו שכתב הרא"ש [הבאתיו במ"ח ס"ק ס"ח] וע"כ נקלטת הריאה אגלה אבל בשאר אברים לא [עכ"ל הרא"ש] והרא"ש כתב כן להורא שלא להקל בזה לדינא דש"ס · כמו כן י"ל לדידן להוראת התב"ש דסובר דמכה גרע דמקום המכה רך ומתלתל י"ל ג"כ דדוקא במכה בדופן שמתלתל ולא בשאר אברים דשם יש להקל במיעוך כן קבלתי מהרב הג' ר' בצלאל הנ"ל: (סח) אבל אם סרוכה וכו' כגון חזה וכו' · כ"כ הטור בשם הרמב"ם ורא"ש וכ"כ תה"א בשם הרמב"ן וכתב שם דהרז"ה והראב"ד ס"ל דה"ה בכל המקומות · אבל הת"ה הסכים לדעת הרמב"ם ורמב"ן [שהוא דעת הטור וש"ע] וכתב שכן נהגו · וגם ברא"ש פא"ט סוף סי' כ"ה הביא לדברי הראב"ד הנ"ל והביא ג"כ דברי הרמב"ם שסובר דוקא בדופן ולא במקום אחר וכתב שכן מסתבר דדוקא בדופן שהוא רחב וליהתו מרוכה נקלטת הריאה אליו אבל בשאר אברים לא [עכ"ל הרא"ש]: (סט) מכה זו שאמרו וכו' אבל אם נשבר הצלע וכו' · כ"כ הטור בשם הרא"ש בתשובה ע"ש: (ע) אם כל הריאה דבוקה לדופן וכו' · ז"ל הטור אם כל הריאה דבוקה לדופן בלא שום פילוש ובלא שום פירוד יש מתירים ע"י שמפרידים אותה מן הדופן בנחת ואם עולה בנפיחה כשרה ויש אוסרים וכן עיקר [עכ"ל טור] ועי' ב"י שנתן טעם לדברי האוסרים וכתב ג"כ שדברי האוסרים עיקר כהטור ע"ש · ומ"מ כתב בשמ"ח ס' נ"ב דלדידן דנוהגין

בידך · כל סירכות שבעולם נוהגין למעך · [ואף בורדא נוהגים למעך · שפ"ד] ולבדוק אח"כ אם עולה בנפיחה חוץ מכסדרן דהיינו מאיתוך להיתוך למטה מחליין לגד עיקרן [אף בהלון אין לריך מיעוך · שפ"ד] וסירכא תלויה ודבוקה בגרגרת או בסימפון השומן [היורד בין הערוגות] או בשדרה בענין שנתבאר בסעי' ז' דכשר וכן אם הורדא נדבקת למטה בשורש שלה בס' ו' · כל אלו כשרים בלא שום מיעוך ובלא שום בדיקה מטעם דהייט רביתייהו · כך נוהגים בארצות האלו וכ"ה בדברי האחרונים [עכ"ל ש"ך] · ועי' שמ"ח ס' כ"ב [וע"ש בתב"ש ס"ק ע"ד] שכתב כשיש מכה בדופן גרע טפי ונוהגין שלא למעך [ועי' הטעם במ"ח סוף ס"ק ס"ז] והעתיקו בחכ"א כלל י"ג סי' כ"ז ע"ש ועי' מ"ח שם שהעליתי בשם הרבה אחרונים דיש להכשיר במיעוך גם בזה אם לא במקום שיש מנהג מבורר שמחמירים בזה ע"ש · ולענין דבוקה בדופן שנוהגין להחמיר ומקילין ע"י מיעוך אי שרי להפרידם בנחת אי הוה כמו מיעוך כתבתי דינו בי"א ס"ק ס"ב ע"ש: סד אם יש מכה בדופן · כבר כתב רמ"א בס' י"ה שאנו נוהגין להטריף הכל ועי' מש"כ בי"א בס"ק ס"ב שאין לשנות המנהג ואין להתיר כ"א במיעוך · עוד כתבתי שם אי שרי להפרידם בנחת אי הוה כמו מיעוך ע"ש · גם כתבתי שם בי"א בס"ק ס"ג אף דיש מחמירים דבמכה בדופן לא מהני גם מיעוך · מ"מ הרבה אחרונים סוברים דמיעוך מהני גם בזה ועי' עוד מש"כ בזה במ"ח סס"ק ס"ז: סה ואם נשבר הצלע · וכתב בפתחי ת' ס"ק כ' בשם תשו' מהרי"ט ח"ב סי' ט' דדוקא

טרפה סו ולא מהני לה בדיקה אפילו אם דבוקה כולה בלא שום פילוש ויש מי שכתב שהמתירה בר נידוי הוא והכלים אסורים (רשב"ז):

סכ"ה אם האומה והאונה נסרכו בסירכא אחת לדופן (עא) אם רוב הסירכא מהאונה כשרה סז ואם רובה מהאומה טרפה אם אין מכה בדופן · וכן אונא הסרוכה בסירכא אחת לחזה ולדופן אזלינן בתר רובה · וכן אומה הסרוכה בסירכא אחת לדופן שיש בו מכה והסירכא במכה וחוצה לה אם רובה במכה כשרה ואם לאו טרפה · וכן אם נסרכה האומה בסירכא אחת לטרפש ולמכה שבדופן אם רובה במכה שבדופן כשרה ואם לאו טרפה:

הג"ה (עב) ריאה שנמצא עליה כמו כיסוי חלב והוא בשר בלוי סח קולפין אותו מעליה ואם הריאה תחתיה שלם ויפה כשר

דדוקא שנסרך במקום שהיה השבר ונקשר אח"כ · אבל אם היה השבר במקום אחד והסירכא כעת לשלאה ממנו לא מהני דלא כשוחטים שמקילים בזה ע"ש וכן כתב הפר"ח סוף ס"ק כ' כמהרי"ט ולא כהשוחטים ע"ש: סו ולא מהני לה בדיקה · ואפי' להפרידה בידים בנחת לא מהני [טור וב"י העתקתי במ"ח ס"ק ע' ע"ש] ומ"מ להשמ"ח דס"ל דזה לא גרע ממיעוך · לדידן דמתירין במיעוך גם זה שרי [עי' שמ"ח ס' ל"ז וס' כ"ב] ועי' לבש"ר ס"ק קל"ב ועמש"כ לעיל בי"א ס"ק ס"ב: סז ואם רובה מהאומה טרפה · לאו דוקא רובה דאפי' מחלה עמ"ח ג"כ טרפה אלא סירכא דליתי' נקט [כן פסק הב"י בספרו ובבד"ה שלו בהג"ה וכן הסכים הפר"ח ס"ק נו"ן ע"ש ודלא כריק"ש דמכשיר בזה]: סח קולפין אותו וכו' · א) ואם לא קלף לראות אם תחתיה שלם ויפה ובין כך נאבדה הריאה או שקלף ומצא נקב אלא שיש לתלות שנעשה הנקב ע"י הטבח יש להטריף [ב"ח ס' קכ"ח] וכ"כ בסמ"ע שורש ד' ענף ג' סעי' ז' ע"ש · וכ"ל הטעם דבעי' שידעי' בודאי שהריאה תחתיה שלם ויפה אחר הקילוף וכל שלא נתברר זה יש לאסור · וכ"כ במשבלות בסוף ס"ק כ"ג דבבשר בלוי או בווארצלע"ן מעכבת הבדיקה אף בדיעבד לראות אחר הקילוף אם הריאה תחתיה שלימה ויפה · ב) ע' בב"א סי' ל"ח ס' ע"ג דאם נמלא על הריאה ווארצלע"ן קולפים אותם ואם הריאה תחתיה שלימה ויפה כשרה וצריך ג"כ לנפוח הריאה ואם לא קלף הווארצלע"ן לראות אם הריאה תחתיה שלימה טרפה [וכמש"כ באות הקודם בשם משבלות] ואם קלפו הווארצלע"ן ויצא דם מהריאה טרפה אף שיש לתלות ע"י הטבח אין זה מועיל להכשיר [עכ"ל ב"א] ועי' עוד דיני ווארצלען בי"א סי' ל"ח ס"ק ע"ז אות ב' ג' ע"ש · ועי' בי"א כאן ס"ק זה אות ע' · ג) ואם נמלא תחת בשר הבלוי קמטים כמו ללקת או שנמלא שאר ריעותא · דעת הט"ז ס"ק כ"ד דהבשר בלוי לא מיקרי ריעותא כלל ולכן לא הוה ב' לריעותא וכ"ד הפר"ח ויש חולקים וס"ל דהבשר בלוי מיקרי ריעותא ולכן הוה תל"ר [שמ"ח ס' ע' וב"א ס' קכ"ט כאן וע"ש בר"א ס"ק קפ"ח ועי' ר"א בסי' ל"ח ס"ק ע"א] וכ"ד משבלות סוף סי' ל"ט ס"ק כ"ד ע"ש · ולבש"ר כאן ס"ק ר"ד הכריע להקל בהפ"מ וכ' שכן פסק בס' הלכה פסוקה · ד) ואם יש סירכא מן הבשר הבלוי אל הריאה יש לאסור במקום שאין הפ"מ לפי שאפי' אם נתלה הסירכא מחמת בשר הבלוי מ"מ סירכא זו מעכבת בדיקת הנפיחה ובהפ"מ יש לחתוך הסירכא בנחת בסכין חד ולבדוק אח"כ בנפיחה ואם הסירכא עוברת ע"י מיעוך יש להתיר אף בלא הפ"מ שמה שעוברת ע"י מיעוך מורה שאינה רק הפשטת ליחות מלד הבשר הבלוי [ואם יש מראה כשרה תחת בשר הבלוי יתבאר בדיני תל"ר ס' ס"ה] ואם הבשר בלוי מכסה את פני הריאה לצד הדופן והבשר בלוי דבוק לדופן טרפה אף שדבוק כולו לדופן בלא פילוש [וכה"ג איתא בב"א סי' ל"ה ס' קכ"ז וע"ש בר"א ס"ק קכ"א קכ"ב שאם יש על הריאה כמין קרום מלבוש ונדבקה לדופן ונסתבכה בחוזק דטרפה ועי' בסמ"ע שורש ב' ענף א' סי' י"א ס"ק ל"ב העלה שם להכשיר בזה בהפ"מ ע"ש] ואם אינו דבוק ממש רק שנסרך מן הבשר בלוי לדופן איזה סירכא אעפ"י שאין הסירכא עוברת ע"י מיעוך כיון שהבשר בלוי נקלף הוא מעל הריאה יש להכשיר שאין סירכא זו מן הריאה כלל · ואם דבוק לדופן ונפרד שם בנחת יש להקל גם בזה [כ"ז מב"א ס' קכ"ט וע"ש בר"א ס"ק קפ"ע] · ה) דין סירכא תלויה יולאת מן הריאה ובסוף הסירכא יש כעין כפתור ונראה כבועה מליאה מוגלא יש חילוק בין אם היא דקה או עבה · וגם יש חילוק אם עברה הסירכא ע"י מיעוך כתבתי הכל כאן בסי' זה בס"ע בהג"ה בי"א ס"ק ל"ז אות ג' ע"ש · ו) ודין סירכא תלויה ויש דם בתוך הסירכא טרפה וכבר כתבתי בזה בי"א ס"ק י"ז אות ו' ובס"ק ל"ז אות ב' ע"ש · ז) ז"ל שמ"ח סעי' כ"ט סירכא תלויה וכו' כשרה אפי' אינה עוברת ע"י מיעוך ומשמום וכו' ולפעמים יש כמין קרום רחב הנקלף מהריאה ותלוי גם זה בכלל סירכא תלויה היא · וכ"ל דהאוסרים סירכא מינה ובה וכו' יש להחמיר גם בהא (עכ"ל שמ"ח שם) ובלבש"ר ס"ק ל"ט השיג עליו דאפי' האוסרים סירכא מינה ובה מ"מ קרום זה אינו רק כתלויה ע"ש סברתו · וז"ל בית א' סעי' קו"ף לפעמים יש כמין קרום רחב על הריאה ונקלף מן הריאה יש בדבר הזה להקל ולהחמיר שאם הקרום ההוא נקלף כולו ולא נשאר שום דילדול בריאה אז יש לבדוק במקום הזה ע"י נפיחה ברוק או בפושרין וכשר [אבל מלשון השמ"ח שהעתקתי בסמוך דכתב דגם זה בכלל סירכא תלויה היא [עכ"ל] משמע דכשר בלי שום בדיקה כדין סירכא תלויה ועי' מש"כ בזה במפתחות לתל"ר שלי אות ק' בשם ס' מנחת הזבח] ואם אינו יכול להקלף כולו ובמקום אחד היא מסתבכת שם בחוזק והיא נשארת תלויה אין זה דומה לשאר סירכא תלויה ויש לאסור אם הקרום הזה הוא פרוש על שני אונות או על אונא ואומה וכיולא בזה שאם דנין אותה כסירכא הרי היא שלא כסדרן · אבל אם אין הקרום ההוא רק על מקום אחד באונא או באומה א' אפי' אם נידון הקרום הזה כסירכא כיון שלא נקלף כולו · מ"מ אינו רק סירכא ממקום למקום באותה אונא או אומא עלמה שמכשירין במדינות אלו [עכ"ל ב"א סעי' ק' וע"ש בר"א ס"ק קכ"ד] ועי' ברא"ם אפרים ס"ק קכ"ג כתב בשם מהר"ס בת"ה וז"ל ריאה שנמלא עליה כמין קרום רחב או כמין חלב נקלף ממנה · אם אין הקרום דבוק למקום אחר כשרה דה"ל סירכא תלויה · ומ"מ לריך בדיקה ואם הריאה תחת הקרום שלימה ויפה כשרה · כ"כ הב"י בשם הרוקח · ואין לבודק לעשות מעשה בזה בלא שאלת חכם [עכ"ל מהר"ס שהעתיק בר"א שם] · ח) ועי' חכ"א כלל י"ג סי' ע"ו ובבינת א' שער או"ס שאלה מ' אות ע"ו כתב דאפי' אם הקרום הזה על אונא אחת כיון דמלוי להיות תחת קרום זה נגלד קרום העליון לריך לקלוף ולהסיר הקרום ולראות אם אין שם תחת הקרום נגלד · וגם לריך לראות היטב כי מלוי להיות תחת הקרום נקבים ולריך לבדוק אחר זה · ואם מלא תחת הקרום נקבים טרפה · ולא אמרי' דהוה רק חסרון מבפנים · משום דבאמת הקרום הזה אינו מקרום הריאה · וא"כ הנקבים הללו הם נקבי הקרומים וטרפה וכמה פעמים יש להכיר מבחוץ אם יש תחתיה נקבים שניכר מבחוץ כעין גומות תחת הקרום וע"ש בב"א שהאריך בזה · ט) אם נמלא על הריאה כמו חלב כיסוי והוא בשר בלוי קולפין אותו מעליה אם הריאה תחתיה שלם ויפה כשר אחר הנפיחה [רמ"א סוף סי' ל"ט ועי' בי"א ס"ק ס"ע] ואם לא קלפוה ונאבדה הריאה או שקלף ומלא נקב אף שיש לתלות בטבח טרפה [סמ"ע שורש ד' ענף ג' סי' ז'] והטעם כיון שלריך לבדוק כמש"כ הרמ"א א"כ חשיב ריעותא וכל שלא בדק טרפה מספק [שם במאירת עי' ס"ק י"ט] ואם נמלא קרום שלישי על הריאה מלבד ב' קרומי הריאה ואחר שהסירו הקרום הג' מזיעה הריאה טיפי טיפי דמים טרפה [סמ"ע שם סי' ו'] אך אם יש לתלות במשמוש הידים או בהסרת הקרום בחוזק יש להתיר לפי ראות עיני המורה [שם סעי' ו' ובביאורו סוס"ק י"ח] אך בס' מנח' הזבח חולק ודעתו דאף אם יש לתלות טרפה כיון שלריך בדיקה

דנוהגין להתיר ע"י מיעוך לא גרע זה ממיעוך ע"ש ועי' י"א ס"ק ס"ב וס"ק ס"ו מש"כ בזה: (עא) אם רוב הסירכא מהאונה כשרה · כ"כ הטור בשם בעל העיטור ואע"פ שי"א עליו מ"מ הרא"ש בפסקיו פא"ע סכ"ד וכ"ה הביאו והסכים לדבריו וכ"ד הרא"ב"ד ורי"ו וכ"פ ר"ד ן' חייא להלכה למעשה ועי' מ"ח ס"ק ס"ה: (עב) ריאה שנמצא עליה וכו' · כתב הרוקח [הובא בב"י] ואם נמלא על הריאה כמו חלב כיסוי והוא כבשר בלוי קולפין אותו ואם הריאה תחתיה יפה ושלימה כשרה [עכ"ל] וז"ל הגר"א ריאה שנמלא וכו' כמש"כ בפא"ע (דף מ"ו ב') בריאה דקיימא גילדי גילדי [עכ"ל הגר"א] פי' דשם סוף ע"ב איתא א' רבא האי ריאה דקיימא גילדי גילדי [פי' קליפות קליפות · רש"י וכמש"כ הש"ע סוס"י ל"ח ע"ש] אוכמי אוכמי חזותא חזותא כשרה ומפרש הרוקח דגילדי גילדי היינו בשר בלוי נמלא בחוץ על הריאה ואין זה מקרומי הריאה אלא כך נדבק עליה וכשרה אם קולפים אותה ונמלאת שלימה ואף דבש"ס איתא סתם כשרה [ולא אמר דלריך לקפלה] י"ל דזה למד מסברא כיון דיש שינוי וקלת ריעותא לריך לקלפו וכו' · ולפע"ד לפרש לשיטתו מש"כ שם בש"ס אוכמי אוכמי וכו' [ונדהקו בזה רש"י ותוס' שם הא אוכמי הוא ממראות הפסולות וע"ש בתירולם] פי' על הגילדי יש מראות הפסולות [אוכמי או שארי מראות] ומ"מ כשרה כיון דאין הגילדי מקרומי הריאה אין נפסל שם שום מראה הפוסל בריאה וכמש"כ הפר"ח בסי' ל"ח ס"ק י"ד בשם רשד"ס דאם יש סירכא בין קליפה לקליפה כשרה משום דהני קליפי לאו

כשר (ענ) מיהו סט צריך לבדוק הריאה בנפיחה (כ"י סוף סי' ל"ח בשם הרוקח):

דיני

לאו מגוף הריאה נינהו: (ענ) מיהו צריך לבדוק הריאה בנפיחה· וע' בר"א אפרים ס"ק קפ"ז שכתב אף שברוקח עצמו מקור דין זה [שהעתקתי ריש ס"ק הקודם] לא נמצא שם שצריך נפיחה אחר הקליפה מ"מ נ"ל שלמד רמ"א זה מלשון תשו' הגאונים שהביא בד"מ כאן סס"ק ע"ז וז"ל כתב בא"ז בשם תשו' הגאונים היכא דדבוקה לדופן בלא סירכא וקורין לה פלמטר"א והוא כעין עור ורקבובית המכסה את הריאה מוציאין את הריאה ומפרידין אותה מן אותה הרקבובי' ואם עולה הריאה ע"י נפיחה יש להכשיר וכ"כ ראבי"ה ורשב"ש [עכ"ל ד"מ] וס"ל להד"מ דדברי הרוקח [הנזכר בריש ס"ק הקודם] ודברי הא"ז בשם הגאונים חד ענינא הוא ובא"ז מבואר שצריך נפיחה אח"כ · ועוד דלשון הרוקח עצמו שכ' שלם ויפה כפל לשון לאורויי שצריך נפיחה אח"כ [עכ"ל ר"א שם בקוצר וע"ש עוד מה שכתב בזה]: (עד) אם נמצא קרום על הריאה מלבד ב' קרומי הריאה · ואחר שהסירו קרום השלישי מזיעה הריאה טיפי דמים כחודו של מחט וכשמקנחים אותה הזיעה חוזרת ומזיעה עוד [ואם אחר שקנח פ"א שוב אינו מזיע עי' מש"כ בזה במפתחות לתל"ר שלי אות קו"ף ד"ה קרום ג' ע"ש] וכשבודקין שם בפוסרין אינו מבלבן · הלבש"ר מסיק בסי' ל"ט בס"ק ר"ג שיש לשאול אחר זה ברופאים אם יאמרו שהוא דם טרפה · ואם יאמרו שהוא רק זיעה בעלמא כשרה ע"ש · אבן בפ"ת כאן ס"ק כ"ג הביא בשם תשו' ב"א סי' י"ט שהשיג עליו ומסיק דאין שום ספק בזה אלא ודאי טרפה וחלילה להקל בזה ע"ש · וגם בס' מאירת עינים [שורש ד' ענף ג' ס"ו ס"ק י"ח] פסק ג"כ דטרפה · אך שכתב שם בפנים ובסוס"ק י"ח וז"ל ומיהו אם יש לתלות שע"י קליפת הקרום בחוזק אירע זאת או שמשמשו בידים אחר קליפת הקרום יש להתיר לפי ראות עיני המורה עכ"ל · ולכאורה צ"ע הא מבואר בתשו' ב"א [הנדפסים סוף ספרו פרי"ת] סי' כ"ח בוואהרצע"ל שקלף אותה מעל הריאה ויצא דם מן הריאה · וכתב שם דאין יכולים לתלות בידא דטבחא · דע"כ לא תלינן אלא היכא דאין צריך בדיקה · אבל במקום דצריך בדיקה אין מועיל משום דסוף סוף אין כאן בדיקה · וממ"נ יש להטריף אם אנו תולים שהנקב נעשה ע"י שתלש בכח א"כ לא היה בכאן בדיקת הקליפה דפשיטא דהקליפה צריך להיות בנחת וכו' [עכ"ל בקוצר] וכ"כ בפנים שלו בסי' ל"ח העתקתי בקוצר בי"א שלי לעיל בסי' ל"ח ס"ק ע"ז אות ב' ע"ש · וכ"כ בסמ"ע עצמו שם סעי"ז וז"ל אם נמצא על הריאה בשר כלוי קולפין אותו וכו' ואם לא קלפוהו ונאבד או שקלף ומצא נקב אף שיש לתלות בטבח טרפה [עכ"ל] וכתב שם בס"ק י"ט הטעם דכיון דצריך בדיקה כל שלא בדק טריפה ע"ש · וא"כ יש להקשות כיון דקרום צריך ג"כ לקלוף אותו וכיון שהבדיקה היא חיובית אין לתלות בידא דטבחא וטרפה · שוב מצאתי בס' מנחת הזבח בדיני תל"ר אות קו"ף סי' קכ"ד ס"א ס"ק ב' השיג ג"כ על הסמ"ע בזה ומטריף אף שקלף בכח מסברא זאת שכתבתי כיון שהבדיקה היא חיובית אין לתלות וכמש"כ לעיל [וכעת אין ס' מנה"ז תח"י] · אבן נ"ל דדברי הסמ"ע נכונים בקרום שיש לתלות אם העביר בכח · ולק"מ מה שהקשיתי דהא הביא הפר"ח בסי' ל"ח ס"ק י"ד בשם הרשד"ם דקליפות כמו נתק אין צריך בדיקה וכ"כ השפ"ד שם ס"ק ט' בשמו · וכ' שם השפ"ד דקליפות הנ"ל היינו כעין מגורע אבל וואהרצע"ל גרע וצריך בדיקה · ועי' ברשד"ם הובא בשו"ת ב"א [הנדפס סוף ספרו פרי"ת] בסי' כ"ח שהביא ראיה מש"ם דקליפות כמו נתק אין צריך בדיקה · והביא שם בתשו' עוד כמה פוסקים שסוברים כן [אף שהב"א שם נדחק לפרש דגם הרשד"ם מודה דצריך בדיקה אלא דאין צריך נפיחה ע"ש · לפענ"ד דבריו דחוקים ורחוקים בכוונת הרשד"ם כנראה למעיין הישר ע"ש ודו"ק] וא"כ כ"ש שקרום אין צריך בדיקה לדעתם · וגם מלשון הסמ"ח כאן סי' ל"ט סעיף כ"ט שכתב וז"ל לפעמים יש כמין קרום רחב הנקלף מהריאה ותלוי · גם זה בכלל סירכא תלויה יחשב [עכ"ל] משמע דאין צריך בדיקה כמו סירכא תלויה וכמש"כ בי"א בסי' זה ס"ק ס"ח אות ז' ע"ש וא"כ אף שמחמירים וקולפים [עי' בי"א שם אות חי"ת ועי' במפתחות לתל"ר שלי אות ק' מש"כ בזה] מ"מ כיון שאין הבדיקה חיובית שפיר יש לתלות הזיעה במשמוש ידא דטבחא אם העביר בחוזק [ובצירוף ע"י סניף דעת הלבש"ר דמיקל בזיעה] וא"כ בהגס השיג בס' מנה"ז על הסמ"ע בקרום הנ"ל וע"ל בי"א בסי' זה ס"ק מ"ח אות י"ז מה שהעתקתי מס' מנה"ז בעצמו משמע שם מדבריו ג"כ שבקרום כיון שאין הבדיקה חיובית א"כ יש לתלות ע"ש ודוק · שוב ראיתי בסמ"ע ס"ק י"ח שכתב וז"ל שקרום הג' שעל הריאה ריעותא הוא וכמש"כ התב"ש סי' ל"ה ס"ק נ"ח במעשה דרייננו"ס דלכך הבדיקה מעכב דיעבד משום שיש בו שינוי גדול כזה דתרי קרומי אית לה לריאה ולא ג' וא"כ עכ"פ בודאי צריך להסיר הקרום ולבדוק והבדיקה מעכב [עכ"ל סמ"ע שם] וא"כ לדבריו דהבדיקה מעכב בקרום קשה עליו למה מיקל אם יש לתלות שע"י קליפת הקרום בחוזק אירע זאת וכמש"כ לעיל · אבל לפענ"ד לא נראה כן דל"ד כלל קרום הנמצא שהוא רק במקום א' למעשה דרייננו"ס שהובא בע"ז סי' ל"ה ס"ק י"ד ששם היה על כל הריאה וכדכתב הע"ז שם ע"ש אבל בקרום על מקום א' י"ל דלא הוה רק כסירכא תלויה שאין צריך בדיקה כלל · וע"כ אין אני חוזר מדבריי הראשונים שבכאן בקרום על מקום א' יש לתלות אם תלש בחוזק כנלפענ"ד ועי' במפתחות שלי לתל"ר אות קו"ף ד"ה קרום הנמצא וכו' · שם בהג"ה הבאתי ג"כ שיש לחלק בין קרום הנמצא במקום א' ובין קרום הנמצא על כל הריאה וכתבתי שם שבכן משמע מס' מנה"ז שהעתקתי שם ע"ש · וע"ש מה שהבאתי היתר על זיעה מהגאון בעל תשו' שאילת שמואל ע"ש שהעתקתי לשונו: (עה) מש"ב בי"א ס"ק ס"ח אות י' ריאה שנמצא עליה עלם וכו' · טעם האוסרין כיון דעלם יכול לנקוב את הריאה וא"כ צריך בדיקה מדין התלמיד כמו מחט הנמצא בחלל הגוף [בסי' נ"א ע"ש] ואין אנו בקיאים בבדיקה כמש"כ רמ"א כאן בסי' זה ס"ד ע"ש [כן דעת הט"ז ס"ק כ"ג להטריף וכתב שכן שמע ממהר"ם יפה הוא בעל הלבוש] ודעת המכשירים בזה משום דדמי לנכבר הגלע דלא חיישי' שמא ינקוב את הריאה כיון דמונח במקום א' לא מחזקי' ריעותא וכאן נראין הדברים שנפרד מגלע שאגלו ולא היה במקום אחר וע"כ חכם אחד קלף את העלם מן הריאה ונפח בה ולא היה מבלבן והכשירה [ט"ז שם בשם טבח אחד מומחה] וכ"ד הפר"ח להקל · ובמ"ח ס' ע' ובתב"ש שם ס"ק נ"ו הכריע להקל בהפ"מ לקליף ולנפוח אח"כ ולבדוק בפוסרין וכמ"ש בי"א שם: (עו) ומש"ב בי"א ס"ק ס"ח אות י"א אבל אם נמצא עלם חד בחלל וכו' · הנה במשבצות ס"ק כ"ב כתב וז"ל וכ"ז אם דבוקה בריאה אבל אם נמצא עלם בחלל הגוף ויש לתלות שמגלגלות הריאה היא נ"ל דל"ד למחט שנמצא בחלל הגוף דהתם חיישינן שמא דרך הושט בהא משום דדרך הנבלעים כן משא"כ כאן לא חיישינן שמא ניקב א' מאברים הפנימים דמאי בגא משבר בבלע וכו' ומ"מ נ"ל דוקא בהפ"מ [עכ"ל משבצות שם] ולפענ"ד נראה שאין להקל בזה אפילו בהפ"מ עפ"ך סי' מ"א ס"ק ח' שכתב בשם הר"ן דאם יש מחט בכבד ויצא קצת לחוץ טרפה מטעם שמא ניקב א' מאברים הפנימים אף בקיפא לגאו ע"ש · הרי להדיא אף דשם בא דרך הסימפונות ולא דרך הושט מ"מ כיון שיוצא קצת לחוץ אף דמונח במקום א' טרפה משום דחיישי' לנקיבת א' מאברים הפנימים ומכ"ש הכא שנמצא עלם בחלל הגוף ממש בודאי טרפה ודלא כמשבצות הנ"ל · ולפענ"ד להיפך אף למאן דמיקל בעלם דבוק בריאה [וכמש"כ בס"ק הקודם] היינו מטעם דתלינן דתיכף שנתלק מן העלמות נדבק בריאה אבל כאן שנמצא בחלל הגוף לכ"ע טרפה · וכה"ג כתב הפמ"ג בעצמו בשפ"ד סי' מ"ע ס"ק ה' וז"ל ולפי"ז אף אם המחט תחובה בושט ויוצא לחוץ

בדיקה וכל שלא בדק טרפה · ועי' לעיל בי"א סי' ל"ז ס"ק ד' אות ט' וכאן במ"ח ס"ק ע"ד שכתבתי שיש לחלק באם נמצא קרום פרוש על כל הריאה אז הבדיקה מעכב וא"כ כיון שתלש בכח אין זה בדיקה וטרפה ממ"נ · אבל אם לא נמצא קרום רק על מקלת אז י"ל דאין הבדיקה חיובית וא"כ אם יש דבר לתלות בו יש להכשיר · ועי' עוד מה שכתבתי היותר חדש על זיעה בשם הג' בעל שאילת שמואל · י) ריאה שנמצא עליה עלם דק ארוך קצת ודבוק בעורה ומן הסתם נפרד מן הגלעות אעפ"י שמפרידים אותו ממנה בנחת ונמצאת הריאה שלימה טרפה (ע"ז ס"ק כ"ג) ולצורך גדול יש לסמוך להקל ע"י בדיקה בפוסרין במקום דביקת העלם [כי הע"ז שם הביא בשם מומחה א' שהכשיר וכ"ד הפר"ח ס"ק ו' להכשיר] לכן בהפ"מ יש לסמוך עליהם וכ"ד שמ"ח ס' ע' ובנ"א ס' קס"ג ועי' מ"ח ס"ק ע"ה · יא) ונלפע"ד דדוקא דהעלם עדיין דבוק בריאה אז יש להתיר בהפ"מ [וכמו שנתבאר באות הקודם] אבל אם נמצא עלם חד בחלל הגוף אפי' שלפי אומד הדעת שעלם הזה נקלף מן הגלעות טרפה אפילו בהפ"מ משום דיש לחוש שמא עבה העלם נקב בא' מאברים הפנימים שנקיבתן במשהו וטרפה ועי' מ"ח ס"ק ע"ו שם הוכחתי זה בראיות ברורות וכ"כ בב"א סעי' קס"ד ודלא כמשבצות שמיקל בזה בהפ"מ וחלילה להקל ומכ"ש אם נמצא עלם של דג מונח בחלל הגוף טרפה אף בהפ"מ [ובזה אף המשבצות מודה] דהא הוה ממש דין מחט הנמצא בחלל הגוף המוזכר לקמן בסי' נ"א ע"ש · יב) אם נמצא הריאה מליאה ליחה צריך לבדוק אחר נקבים כי מחמת הנקב בא הליחה דרך נקב הריאה וזה תחלת הסירכא [פר"ח ס"ק א' ושמ"ח ס' ל' ע"ש] דין העקלי"ך שנמצא בשיפולי אומה והיה עליה סירכא ממקום למקום תמצא בלוח המפתחות לתל"ר אות ה' · יג) דין אם נמצא בסוף הריאה בשיפולי דילדולים כעין סירכות תמצא לעיל בי"א ס"ק מ"א אות ב' ג' ע"ש · ודין סירכא שלא כסדרן ועברה ע"י מיעוך וראו שנגלד או ניקב עור העליון ושמו רוק ולא בלבלה תמצא בי"א ס"ק מ"ח אות י"ח י"ט ע"ש · יד) שתי אונות סרוכות זו לזו אחת ארוכה וא' קצרה ובקצרה היא למטה מחציה דידה ובארוכה היא למעלה מחציה דידה אף דהסירכא היא בכל אחת למטה מחציה דידה · מ"מ כיון דבמקום שהסירכא מחוברת לארוכה היא נגד הקצרה למעלה מחציה של קצרה · זה נקרא למעלה מחציה דכיון דמחציה ולחוץ לקצרה מחזקי' לשיפולי ואמרי' דמתפרקת שם מחברתה א"כ גם בחברתה ליכא שם סתימה כ"א נגד חצי הקצרה [שמ"ח ס' י"ב וב"א סעיף מ"ב וע"ש בר"א ס"ק מ"ח] אמנם מיעוך ודאי מהני דלא גרע משלא כסדרן ממש [משבצות ס"ק י"ח] · טו) ואם יוצא כה"ג מטינרי דעת המשבצות שם דמהני מיעוך אם עברה ב' ראשיה ע"י מיעוך וע"ש סברתו · אבל בלבש"ר ס"ק קס"ע בסופו השיג עליו ופסק דלא מהני מיעוך ע"ש: סט צריך לבדוק הריאה בנפיחה · ואם בדקה רק למראית העין שהיא שלימה ויפה אבל לא בדקה בנפיחה כלל יש להכשיר בהפ"מ

סימן מ דיני טרפות הלב · ובו ו' סעיפים :

סעיף א הלב יש לו א ג' חללים (א) ניקב לאחד מהם טרפה (ב) ואפילו אם ב חלב טרפש הלב סותמו (ג) אבל אם שומן הלב עצמו סותמו כשר :

הג"ה (ד) וי"א דלא מהני סתימת שומן הלב ג וכדאיתא בסמוך בסוף סימן זה (כך נשמע ממרדכי פא"ט והג"א) ויש לחוש לדבריהם :

סעיף ב ד (ה) ניקב ולא הגיע לחלל ה אם מחמת חולי כשרה ו ואם בקוץ או במחט טרפה :

סעי' ג (ו) נמצא מחט בלב אעפ"י שאינו ניכר בחוץ טרפה והוא הדין אם נמצא בטרפשא דליבא :

מיהו

בהפ"מ · ודוקא אם נקלף הבשר הבלוי בנחת מן הריאה · אבל אם הוצרך לקלפו בחוזק יד כדרך שנוהגין עתה בענין הסירכות לקלוף בציפורן · אז אין להכשיר אפי' בהפ"מ אם לא נבדקה בנפיחה · גם נראה שבזה [שלא נקלף בנחת] צריך ג"כ בדיקת פושרין [עכ"ל בית אפרים סעי' קנ"ז] משמע להדיא מדבריו הא אם קלפוה בנחת אין צריך רק נפיחה ולא בדיקת פושרין וע"ל בי"א ס"ק ס"א אות ע' דין אם נאבד בלי קליפה וכו' ע"ש :

סי' מ א ג' חללים · א' גדול באמצע וא' קטן בימינו וא' קטן בשמאלו · [טור והוא נת"ה] וגם אם ניקב לחללים הקטנים הוה ודאי טרפה ולא ספק ועי' מ"ח ס"ק א' : **ב חלב טרפש הלב ·** פי' כיס שהלב נחבא בו · והטעם דכיון דעשוי ככובע לא מיהדק [ע"ז והוא מהש"ס ועי' מ"ח] : **ג וכדאיתא בסמוך ·** בס' ו' · [והיינו מעשה דראבי"ה שהעתקתי במ"ח ס"ק י"א] · א) והב"ח חולק וכתב דהך דסעי' ו' מיירי בטרפש הלב אבל שומן הלב סותם [הביאו הש"ך וט"ז דבריו ע"ש] וכ"ל דמ"מ כיון דכן כתב באו"ה שער כ"ב כרמ"א וכ"מ ברמב"ם ובה"ג וכ"ב אין להקל וכן דעת הש"ך ופר"ח וכרו"פ · וגם הט"ז אף שנוטה לדעת הב"ח סיים וכ' דקשה להקל נגד הרמ"א והו"ה · ובס' חכ"א כלל י"ז ס"א מיקל בהפ"מ אם שומן הלב עצמו סותם ע"ש · ולפע"ד קשה להקל נגד הרבה ראשונים ואחרונים כאשר הבאתי ועי' מ"ח ס"ק ד' · ב) והטעם דשומן הלב עצמו אינו סותם כ' הרמב"ם משום דהוא קשה · וע"כ בשומן הלב דעוף שהוא רך יש להקל [פלתי ס"ק ב' ושפ"ד ס"ק ב'] · ג) כתב הריק"ש [ומביאו פר"ח סוף ס"ק ה'] מעשה בא לידי בלב תרנגול שהיה עליו כיסוי מלא מים והלב כולו בתוכו וקלפתי אותו ובדקתיו ולא היה בו נקב והכשרתי [דתלינן דהמים באו מחמת שנכנס מן הכיסוי והיה למים · פר"ח סי' כ' ס"ק א' ע"ש] ולמדתי כן מדין הריאה הנזכר בסוף סי' הקודם [עכ"ל] והשפ"ד ס"ק א' מסיק דאין כשר אלא בהפ"מ ואחר הבדיקה בכל האברים הפנימים דשמא אלו המים באו לה דרך הושט · ואם לא היה רק כיס לבד בלא מים כשר אם הלב שלם מכל צד כמו מעשה דבשר בלוי [ברמ"א סוף סי' ל"ט] אם הריאה שלימה דכשר ה"ה כאן [עכ"ל שפ"ד] : **ד ניקב ולא הגיע לחלל ·** ואפי' ניקב נקב מפולש מצד לצד ולא ניקב לחללו כשרה [ש"ך בשם הב"ח] וכן כ' פר"ח ובשפ"ד כ' דכ"כ הר"ן במשנה דאלו כשרות ע"ש : **ה אם ע"י חולי ·** הש"ך הראה מקום לסי' מ"ט וכונתו דשם ס"ד מכשיר המחבר ש"ע בספק אי ע"י קוץ או ע"י חולי [משום דהוה ספק ספיקא שמא ע"י חולי ואפי' ע"י קוץ שמא לא ניקב] ובשפ"ד ס"ק ד' כתב דאין ראי' משם דשם מיירי בקורקבן דעוף ושתם עוף יש לו זפק והלכך אף לשיטת רש"י דרוב הנבלעים דרך הושט מ"מ י"ל דנכנס דרך הזפק וניקב הזפק למטה כשרה · אבל בבהמה וכן בעוף שאין לו זפק אם העור שלם מבחוץ וע"כ בלעה אותו ורוב הנבלעים דרך הושט ודאי ניקב וא"כ לא הוה רק ספק א' שמא ע"י חולי ואסור ע"ש : **ו ואם בקוץ ·** הש"ך הראה מקום לסי' כ"א ושם מבואר דאם נתחב לפנינו ופגע בלב ועודנו שם

לחוץ קצת יש להטריף כדעת הר"ן המובא בסי' מ"א וכו' [הוא מה שהעתקתי מקודם] ועוד קשיא לי לדעת הפמ"ג שסובר דמחט הנמצא בחלל הגוף דטרפה היינו דוקא משום דרוב הנבלעים הוא דרך הושט משא"כ כאן בעלם · הלא בסי' כ"א ס"א מבואר דדוקא בניקב בקוץ לפנינו ואף לש"ך שם ס"ק ג' דמיקל יותר דוקא דמונח עתה בלב ותחוב גם בדופן או שיש ריעותא בדופן ומהטעם שכ' שם הש"ך דע"כ נכנסה מדופן ללב ונתקיימה כך דאלת"ה מי מיכוונה וכו' ע"ש · אלמא הא אם היה בחלל הגוף זמן מה טרפה משום שמא ניקב א' מאברים הפנימים אף דודאי בא מבחוץ וא"כ למה נקל בעלם בחלל הגוף אף שבא מללעות ודוק · וכן משמע בש"ס חולין פ' א"ט (דף כ"ג ע"ב) וז"ל בקוץ עד שתנקב לחלל · בדרוסה משיאדים הבשר [עכ"ל הש"ס] ופרש"י בקוץ עד שתנקב לחלל אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר וכו' [עכ"ל רש"י] ובדרוסה אפי' לא הגיע לחלל טרפה · אלמא בקוץ שהגיע לחלל אפי' לא היה כלל בושט רק הגיע מבטן מבחוץ לחלל טריפה · וזה דלא כמשבצות הנ"ל דסובר דמחט הנמצא בחלל הגוף דטרפה הוא מטעם דתלינן דדרך הושט נכנס · ועוד נ"ל ראיה מדברי הט"ז סי' מ"ס סוף ס"ק ד' שכ' על דברי הב"ח שהכשיר בנמצא עלם בלב מפני שנעשה מדם כשנתקשה · כתב וז"ל ואני אומר אם קבלה נקבל וכו' · הדא דאף בלבי אם הוא בענין שבמחט היה בו איסור מצד סופו לינקב מאיזה טעם נכשיר אם ימצא בו שיוכל לעשות נקב מה מועיל לנו שנעשה מדם הלב תיתי מהי תיתי סוף סוף נוקב כמו מחט ולמה נכשיר יותר ממחט וכו' [עכ"ל ט"ז שם] אלמא דעת הט"ז דאף דבא מדם טרפה משום דסופו לינקב כ"ש בעלם הנמצא בחלל הגוף אף אם נקלף מללעות מ"מ יכול הוא לנקוב א' מאברים הפנימים · וע"כ נלפע"ד ברור שאין להקל בזה אף בהפ"מ כי זהו ממש דין הש"ס מחט או קוץ הנמצא בחלל הגוף וכמש"ל · וחיי הכותב שאחר זמן רב שכתבתי זה מצאתי בס' ב"א בסי' ל"ט סעיף קס"ד הטריף ג"כ בזה וע"ש בר"א ס"ק קנ"ג השיג ג"כ על המשבצות הנ"ל בזה ומצאתי שם קצת ראיות שכתבתי ע"ש אלא שאני הבאתי ת"ל ראיות יותר לזה :

סי' מ' (א) ניקב לא' מהם טרפה · במשנה ריש פ' א"ט (ד' מ"ב א') אלו טרפות בבהמה וכו' ניקב הלב לבית חללו ובש"ס שם (דף מ"ה ב') בעי ר' זירא לבית חלל קטן או לבית חלל גדול א"ל אביי מאי תיבעי לך מי לא תנן ר"ש אומר עד שתנקב לבית הסימפונות וא"ר בר תחליפא וכו' עד שתנקב לסימפון גדול [פי' אמלעי שבאומה · רש"י · והכא נמי כן] [ודאי הש"ס] הכי השתא התם לבית הסימפונות קתני להיכי דספכי סימפונות כולהו · והכא לבית חללו קתני מה לי חלל גדול מה לי חלל קטן [עכ"ל הש"ס] ופרש"י חלל גדול חלל האמלעי · חלל קטן הרבה חללים קטנים יש לו סביב [עכ"ל] וכתב הרא"ש פא"ט [סי' י"ב] וז"ל ניקב הלב לבית חללו בין לבית חלל גדול בין לבית חלל קטן טרפה מדקאמר לבית חלל סתמא ולא קאמר לבית חללים דהוה משמע לבית חלל הגדול שנכנסים בו כל החללים כדא' ר"ש לבית הסימפונות וכו' [עכ"ל הרא"ש] מוכח מלשונו דס"ל דנפשטא הבעיא מדקאמר לבית חללו דבין חלל גדול ובין חלל קטן טרפה ודאי · וכן הסכמת האחרונים [כרו"פ ס"ק א' ותב"ש ס"ק ב' ומשבצות ס"ק א'] דגם לחללים הקטנים הוה ודאי טרפה : **(ב) ואפי' אם חלב טרפש הלב וכו' ·** בפא"ט (דף מ"ט ב') א"ר נ חלב העשוי ככובע אינו סותם [ושואל הש"ס] היכא אמרי לה חיטי דכרכשא ואמרי לה טרפשא דליבא [עכ"ל הש"ס] [ועי' מ"ח ס"ק ד' גרסת הרמב"ם בזה] ופרש"י היטי דכרכשא הלב שעל חלחולת המוליא רעי אם ניקבה ואותו חלב סותם לא מהני דקרטין עגולים הם כמו כובע · טרפשא דליבא שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו אם ניקב הלב והוא סותמו אינה סתימה · וכתב הר"ן הטעם כיון דעשוי ככובע לא מיהדק : **(ג) אבל אם שומן הלב וכו' כשר ·** דלא ממעטינן בש"ס אלא דטרפשא דליבא שהוא עשוי ככובע ולא מיהדק · אבל בשומן הלב עצמו דודאי מיהדק סותם [ב"י · וכתב שכן משמע בסמ"ק] והפר"ח ס"ק א' כתב שכ"מ בתוס' ורשב"א בחידושיו ושארי מפרשים : **(ד) וי"א וכו' וכדאיתא בסמוך וכו' ·** והיינו מעשה דראבי"ה דאיתא בסעיף ו' ואע"ג דהב"ח והט"ז דחו דברי רמ"א שאין ראיה מס' ו' דהתם מיירי בטרפשא דליבא ולא בשומן הלב עצמו מ"מ יש לפסוק כרמ"א דכ"כ הרמב"ם [בפ"ו מה"ש] וז"ל וכן כל נקב שהבשר או חלב טהור סותם אותו הרי זה מותר חוץ מחלב הלב והקרום שעל הלב וכו' כל אלו אין מגינים לפי שהם קשים [עכ"ל] וכתב הכ"מ שהרמב"ם גורס [בש"ס הנ"ל בס"ק ב' ד' מ"ט ב'] ואמרי לה דטרפשא ודליבא בוא"ו ודוק וכ"כ האו"ה כלל נ"ב דשומן הלב עצמו ג"כ אינו סותם וכ"כ הפלתי ס"ק ב' שגם בה"ג סובר כרמב"ם ואו"ה הנ"ל וכן הסכימו לדינא הש"ך ופר"ח וכרו"פ ושארי אחרונים וכן עיקר ודלא כהכ"א שמיקל בזה בהפ"מ ומ"מ בשומן דלב עוף שהוא רך מסיק הכרו"פ שהוא סותם וכ"ד פמ"ג : **(ה) ניקב ולא הגיע לחלל וכו' כשרה ·** פא"ט (כ"ד א') ואלו כשרות בבהמה וכו' ניקב הלב ולא לבית חללו · ומש"כ בש"ע ואם בקוץ וכו' כ"כ הרשב"א וטור · והוא נלמד ממחט או קוץ שנמצא בחלל הגוף הנזכר בש"ס פא"ט (דף כ"ג ב') דטרפה דחיישי' שמא ניקב אחד מאברים הפנימים ועי' מזה בסי' כ"א : **(ו) נמצא מחט בלב וכו' ·** דין זה כתב הטור בשם בה"ג וז"ל מחט דמשתכחא בליבא אע"ג דלא ניקב טרפה · והני מילי כי משתכחא בסימפונא דליבא לגוואי דלית ליה דוכתיה למיפק וכי ריסא לתתאי דכמה דאתי נקובי מנקביה וטרפה · אבל קופא לתתאי דלא עייל [וגי' הד"מ ס"ק ב' אי לא עייל ע"ש] אלא בסימפונא רבא תלינן דילמא בהדי דבעלא פלטה לה ואחזוקי איסורא לאו מילתא היא · דנפקא מהתם ונקב דוכתא אחריתי [עכ"ל בה"ג] וז"ל ד"מ ס"ק ו' ונ"ל דגרסי' [בבה"ג] אי לא עייל אלא בסימפונא וכו' ובודאי גם בלב אינו כשר רק בקופא לבר וגם נמצא בסימפונא רבא הלכך תלינן דדרך סימפון אתי · אבל בקופא לגיו אע"ג דנמצא בסימפונא רבא טרפה דכל כמה דאתי נוקב וסוף הלב לנקוב והוה ליה כנקוב מהשתא משא"כ גבי כבד בבה"ג כשר דאין נקב מזיק בכבד כנ"ל פי' בה"ג והכי הלכתא [עכ"ל ד"מ] ור"ל דתרתי לטיבותא בעי' בסימפונא רבא וקופא לתתא לצד חלל הלב והבהמה דאי ריסא לתתא בכבדא כשרה דלא איכפת לן מה שינקוב הכבד דניקב הכבד כשרה משא"כ בלב וכל העומד לינקב כנקוב דמי [כמו שירכא לשי' התוס' וגלגולת סוף הקרוס לינקב

הג"ה ז מיהו אם לא נמלא רק בסימפון הגדול שבלב וקופא לבר דהיינו לצד חלל הלב אם ראש המחט כגרעין של תמרה כשרה (ד"ע בפי' בה"ג) דתלינן דנכנס דרך הגרגרת לסימפון שבלב ומאחר שראשו למטה אין סופו לנקוב והבהמה תפלוט אותו ע"י כיחה וניעה :

סעיף ד

(ז) קנה הלב (ח) שהוא קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה (ט) וכן המזרק (פי' כעין קנה) הגדול שיוצא ממנו לריאה שניקב לחללו במשהו טרפה ח (וע"ל סוף סי' ל"ד) :

ס"ה ט (י) ניטל הלב בין ביד בין מחמת חולי טרפה :

ס"ו (יא) יש מי שאומר שאם שומן הלב דבוק בלב ואדוק מאד מפרידין אותו בסכין י ואם נמצא שם או בעובי הלב קורט דם אסור יא ואין צ"ל אם נמצא בחללו :

הג"ה נגרר הדם בעובי הבשר הרי הוא כקורט דם וטרפה (או"ה) יב וע"ל סוף סי' ל"ז בדין לב שנסרך למקום אחר :

סימן מא דיני טרפות הכבד · ובו י' סעיפים :

סעיף א

(א) ניטל הכבד טרפה אלא אם כן נשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותו א שהוא תלוי בו

ליקב ועי' בלבוש בהג"ה דחה סברא זו ומביאו במשבצות ס"ק ד' ע"ש] ולא אמרי' דשעלא ופלטה דכח הדוחה ידחה לתוך הלב ומשם לחלל הבהמה · וה"ה בגוונא דליכא במקום צר טרפה או דחיישי' שמא דרך ושט באה כיון דקופא לחלל כמו בכבד · או דסופו ליקב ואי אפשר לפלוט ע"י שיעול כיון דמקום צר הוא משא"כ רישא לעילא וקופא לתתא ובסימפונא רבא דסברא נותנת יותר שע"י שיעול תפלוט לחוץ [משבצות ס"ק ד'] ומזה תבין דברי הרב בהג"ה כאן ויש עוד פירושים שונים בדברי בה"ג הנ"ל ולהלכה כתבתי בי"א · ובהגר"א ס"ק ד' כתב וז"ל נמלא מהם בלב כנ"ל [עכ"ל] ור"ל כנזכר לעיל שאין בסמוך על מש"כ בש"ע בס' ב' ואם בקין וכו' טרפה וכתב שם וז"ל דאפילו בחלל הגוף טרפה כמש"כ [בפא"ט] (דף נ"ג ע"ב) [עכ"ל] · ומש"כ כאן בהג"ה בס' ג' מיהו אם לא נמלא רק בסימפון כתב הגר"א וז"ל כמש"כ [בש"ס פא"ט] (מ"ט א') [עכ"ל] פי' דשם איתא בש"ס דאם נמלא בסימפונא רבא דכבדא כשרה דתלינן דנכנס דרך הסימפון · וע"ש בש"ס וברש"י שם : (ז) קנה הלב וכו' · פא"ט (מ"ו ב') איתא קנה הלב רב א' במשהו ושמואל א' ברובו הי ניהו קנה הלב ומסיק חלב שע"ג דופני הריאה [עכ"ל הש"ס] ופרש"י קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב [עכ"ל] ופסקו הפוסקים כרב דידוע דהלכה כרב באיסורי : (ח) שהוא קנה שומן וכו' · כפרש"י שהעתקתי בס"ק הקודם : (ט) וכן המזרק הגדול ובו' · דהרמב"ם [והובא בטור] פי' קנה הלב דש"ס הנ"ל הוא המזרק הגדול וכו' : (י) ניטל הלב וכו' טרפה · דכל שניקב טרפה כ"ש לניטל [כ"כ התוס' בריש פ' א"ט (דף מ"ב א') ד"ה ניקב · וכ"כ הרא"ש שם סי' א' דבין בריאה ובין בלב וקיבה ודקין דמיטרפי בניקב אם ניטלו בין ביד ובין מעלמן טרפה ע"ש ועי' מ"א סי' מ"ב ס"ק ד'] וכן משמע ממתניתין פא"ט (דנ"ו ב') דהמיר ניטל מניקב [עכ"ל הגר"א] ר"ל דשם איתא ואלו כשרות בעוף וכו' ניקב הזפק ר' אומר אפי' ניטל [עכ"ל] אלמא דניטל חמיר מדקאמר ר' אפי' ניטל כשר · אבל ת"ק פליג על ר' וס"ל דדוקא ניקב כשר אבל ניטל טרפה וכן הלכה עי' סי' ל"ג סעי' י"א בהג"ה וכמ"א שם ס"ק ל"ב : (יא) יש מי שאומר וכו' · וז"ל הג"א פ' א"ט סי' י"ב ראיתי שהביאו לפני מורינו ראבי"ה שהיה שומן הלב דבוק בלב מאד ואדוק הרבה בכח וחתך בסכין השומן מן הלב במקום שהיה דבוק ולא ראה מבחוץ על הלב שום ריעותא במקום שהיה דבוק ואח"כ חתך במקום שהיה דבוק עד החלל וראה בעובי הלב ולא בחללו קלת ק"ד ואסר ושאלתי את פיו אם לא הי' ק"ד מה דינו ואמר שאז היה כשר [עכ"ל הג"א] וכ' הגר"א ע"ז כמש"כ בפא"ט (דנ"א א') אם אין שם מכה ק"ד מנין ועש"ך ופר"ח [עכ"ל הגר"א] פי' דהש"ך בשם רש"ל כתב שלולא קבלת ראבי"ה היה מכשיר אפי' בטיפת דם מאחר שלא הגיע המכה לחלל הלב דאפילו תימא שהלב כולו לקוי מ"מ לא הגיע לפנים [עכ"ל] והפר"ח מכשיר בפשיטות · וכרו"פ כתב דראבי"ה סובר דסירכא אוסר אפי' בשאר אברים אבל לדידן ליתא לדין זה · ומ"מ מסיק בכרו"פ דאין להקל כ"א בהפ"מ וכן פסק בחכ"א כלל י"ז סי' ז' ע"ש :

סימן מא (א) ניטל הכבד טרפה אלא א"כ נשתייר וכו' · בריש פ' א"ט (מ"ב א') תנן אלו טרפות וכו' ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום [עכ"ל המשנה] ובש"ס שם (דף מ"ז א') פיסקא ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום טרפה הא נשתייר הימנו כלום כשרה אע"ג דלא הוי כזית והתנן [פא"ט נ"ד א' גבי אלו כשרות] ניטל הכבד ונשתייר הימנו כזית כשרה א"ר יוסף ל"ק הא ר' חייא הא ר"ש ברבי וכו' ושם (ד' מ"ג א') איתא וא"ר"י בר"י א"ר יוחנן הלכה כדברי האומר בכזית (ובדף מ"ז א' איתא) ההוא פולמסא וכו' ערקו רבה ור"י פגע בהו ר' זירא א"ל ערוקאי כזית שאמרו במקום מרה ר"א בר אהבה א' במקום שהיא

שם ונבחנה מיד יש להקל [שפ"ד ס"ק ה'] : ז מיהו וכו' · א) זה כ' הרב לפי דעתו בפי' בה"ג כמש"כ בד"מ הבאתי במ"א ע"ש והאריכו האחרונים בפי' של בה"ג ומסיק הב"ח [הביאו הש"ך] וז"ל ולענין הלכה חיישי' לכל הפירושים וכשנמלא בלב לגואי טרפה בין בקופא לצד ראש הבהמה בין בקופא לצד חלל הבהמה ובנמלאת בסימפונא רבא והקופא לצד ראש הבהמה נמי טרפה ואינה כשרה אלא היכא דנמלאת בסימפונא רבא והקופא לצד חלל הבהמה · ודוקא דליכא הוכחה דכבר היתה לגואי וחזרה לאחוריה · אבל אי איכא הוכחה דחזרה לאחוריה חיישינן שמא בחזרתה ניקבה הלב או קנה הלב ואינו ניכר [עכ"ל בקולר] · ב) וכתב בתב"ש ס"ק ד' דהאי דמקילים בנמלא בסימפונא רבא דלב הייטו דוקא בסימפון הפורש אל הלב קודם שנכנס אל הלב שאז עדיין הוא במקום רחב וכו' אבל אחר שנכנס לתוך הלב ששם דחוק ואין סופה ללאת רק ליקב טרפה [ע"ש שכ' שכ"מ בט"ז ס"ק ד' ועי' שם במשבצות שכתב כן לדעת הט"ז ע"ש] ועי' סי' מ"א ס"ק ט"ז · נ) ואם נמלא עלם בתוך הלב קבלתי שמעשה היה באשכנז בשור והכשירוה חכמי הדור לפי שכך נמלא בלב הלבי כשנתקשה הדם נעשה עלם ואפשר שיהיה נמלא כך לפעמים גם בבהמה [ב"ח וש"ך ס"ק ו'] וט"ז סוף ס"ק ד' חולק על הב"ח ואוסר אם נמלא עלם בלב אם הוא חד ויכול לנקוב כמו מחט ע"ש סברתו · והפר"ח ס"ק ה' כתב בשם ס' שער השמים שיש מין שורים שיש להם עלם בלב וכו' וסיים הפר"ח ומעתה בהמה שנמלאת בלב שלה עלם אין בנו כח להתירה עד שנדע שהוא ממין השורים שהזכיר החכם (ס' שער השמים) ומיהו עלם שכל לדדיו גסים ואין בו חדות כלל בשום לד יש להכשיר [עכ"ל פר"ח] ובכרו"פ מיקל כב"ח ע"ש · ד) ובתב"ש ס"ק ד' העלה לדינא כך דאם נמלא בחלל הלב עלם אם הוא שחור או אדום י"ל שנעשה מדם הבהמה וכשר בכל הבהמות ולא אמרי' סופה ליקב כיון דמינה היא אין כח הדוחה מדחה אותה ואם הוא לבן אין להתיר כ"א בגלבי · ומיהו אם נמלא בעובי בשר הלב אז נראה דבריאתו כך הוא כדי לחזק הלב אז יש להקל אף בשאר בהמות · ה) וכתב עוד בתב"ש שם דאם המורה מסתפק אם הוא דם נקרש או עלם יטילו אותו לפושרין מעל"ע ואם נימוח ממנו קלת יש להתיר וזה נלמד ממס' נדה (ד' כ"ב) ע"ש ומשבצות סוף ס"ק ד' כתב דאף בנמלא בעובי בשר הלב אם רואין שהעלם יש לו עוקלין וחדודין מראין הדברים שעלם מעלמא הוא וטרפה ע"ש : ח וע"ל סוף סי' ל"ד · שם כתב רמ"א דבשומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה רגילים להיות בו נקבים ע"ש ועי' במש"כ שם בי"א : ט ניטל הלב וכו' טרפה · ואם יש לתלות שניטלה לאחר שנפתחה התרנגולת [כגון שהיתה חתול עומדת סמוך להעוף] אפי' בדרך רחוק תלינן ביה · אבל אם אין שום דרך לתלות בו טרפה · [כרו"פ וחכ"א כלל י"ז ס"ה וכ"כ משבצות סוף ס"ק ה' ע"ש ועי' כרו"פ מה שהאריך בזה ודחה דברי הה"ז] ואם נמלא ב' לבבות לכ"ע טרפה משום דכל יתר כנטול דמי [כרו"פ וחכ"א כלל י"ז ס"ז ובאה"ט ס"ק ד' בשם דמש"א] : י ואם נמצא שם או בעובי הלב ק"ד וכו' · דין זה מהג"א וכמש"כ במ"ח ויש חולקים ע"ז משום דלא מסתבר להטריף כיון דלא הגיע המכה עד לחלל וע"כ יש להכשיר בהפ"מ [כרו"פ וחכ"א כלל י"ז ס"ז] ועי' מ"ח ס"ק י"א אבל אם הק"ד הולך בעובי ומגיע עד החלל לכ"ע טרפה דאם אין מכה ק"ד מנין ומסתמא ניקב הלב עד החלל [חכ"א שם] :

יא ואין צ"ל אם נמצא בחללו · ול"ע הלא בכל לב יש דם בחללו ואולי המחבר ס"ע ר"ל כשנמלא בעובי הלב ולא נתפשט עד לחללו טרפה ואין צ"ל אם נמלא בעובי הלב ונתפשט עד לחללו [עכ"ל ש"ך בקולר] והפר"ח ס"ק ע' פי' דאפי' בחללו לבד טרפה ופי' דק"ד המוזכר כאן הוא רובש ונגרר הדם וזה ניכר אפי' בחלל ודלא כש"ך הנ"ל ע"ש : יב וע"ל סוף סי' ל"ז · שם ס"ז כתב המחבר דאין סירכא אלא בריאה ועי' מש"כ שם בי"א להלכה · דין אם נמלא שחסר הלב ונמלא דולדול כתבנית הלב בחזה או במקום אחר כתבתי בי"א סוף סי' מ"ג ע"ש :

סי' מא א שהוא תלוי בו · א) פי' בכליות · ויש מפרשים מקום חיותו מקום דביקותו בטרפש · וכתב באו"ה כלל כ"א ובת"ח כלל פ"ע ד"ע דלריך להחמיר בכל הפירושים וא"כ לריך ג' זיתים · א' במקום מרה · והב' במקום דיבוקה בכליות · והג' במקום דיבוקה בטרפש [ש"ך וט"ז והסכמת אחרונים] ועי' מ"ח סוף ס"ק א' דאפי' בהפ"מ אין להקל אם לא נשאר מקום דיבוקה בכליות רק במקום מרה ובמקום טרפש לבד ודלא כמ"ב ע"ש

בו ויהיו כשני זיתים הללו כל אחד שלם במקומו ב (ב) אבל אם היה מתלקט ג או כרצועה או מרודד טרפה:

ס"ב שיעור זה דכשני זיתים ד (ג) אפילו בשור הגדול ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו (ע"ל סי' כ' ס"ב וסי' ל"ד ס"ד):

ס"ג (ד) יבש הכבד ה (ה) עד שנפרך בצפורן טרפה והוא שיבש כולו ולא נשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותו:

הג"ה (ו) ואם יבשו ו אלו הב' זיתים לבד נמי טרפה (ז) נימוק הכבד דהיינו שדם יוצא מבשר הכבד שנימוק והיה לדם טרפה (רוקח) ז אעפ"י שנשתיירו ב'

ע"ש • ושיעור כזית כ' בכרתי ס"ק ב' דיש להחמיר כשיעור חלי בילה ועי' בא"ח סי' תפ"ו • ג) וטעם נטילת הכבד הסכימו הפר"ח ס"ק א' וכרו"פ דטרפה מלד עלמו ולא מטעם דסוף שתנטל המרה [ולא כרשב"א שסובר כן] ולכן גם במינים שאין להם מרה מ"מ ניטל הכבד ולא נשתייר כד"ת טרפה [שפ"ד ס"ק א'] • ד) ובמין שאין לו מרה סגי בב' זיתים הגדול לפי גדלו וכו' [ועי' ס"ב] בכליות ובטרפשין אבל נגד המרה אין לריך [שפ"ד ס"ק א' ומ"י כלל פ"ט ס"ק כ"ד מסתפק בזה ע"ש] וכן בפ"ת סי' מ"ב ס"ק ע' כ' בשם ת' למשה דאין לריך כזית במקום מרה במינים אלו ע"ש • אבל בכרתי סי' מ"ב ס"ק י' כ' דגם במינים שאין להם מרה בעי' ג"כ כזית במקום הראוי להיות מרה ע"ש ועי' בי"ח סי' מ"ב ס"ק י"ב • ה) והני כזית אי בעי' מבשר לחוד או דמלטרפין הקרומים והגידין בהדייהו • הכרו"פ כ' דמשמע מרשב"א וטור דמלטרפין ופסק כן להלכה • והתב"ש ס"ק ב' פסק כדמשמע מרמב"ם וטור דבעי' הני זיתים דוקא מבשר לחוד וכן הסכים בשפ"ד ס"ק ג' ע"ש ובחכ"א כלל י"ז סי' ע' כ' דאפשר דבהפ"מ יש לסמוך על הכרו"פ: ב אבל אם היה מתלקט וכו' טרפה • ע' במ"ח ס"ק ב' בשם הב"י דאפי' אם רק כזית אחד מתלקט וכו' או מרודד ג"כ טרפה [פי' אם ניטל כל הכבד ולא נשארו רק אלו הזיתים וזית א' מתלקט או מרודד] • ובמשבלות ס"ק א' הקיל בהפ"מ במרודד רק במקום הכליות כי יש לסמוך אתשו' מ"ב שכתב שהעיקר כרוקח שמקום חיותה הוא במקום טרפשא ע"ש • ועי' לעיל ביד אלי' ס"ק א' סוף אות א' • ובכרו"פ כתב דאם רק כזית א' שבמקום מרה היה מרודד טרפה ולא הוה ספק ספיקא ע"ש בפלתי ס"ק ג' הטעם • אבל אם הכזית שבכליות לבד היה מרודד ובמקום המרה ובמקום הטרפש נשאר • וכן אם היה הכזית שבמקום הטרפש מרודד ובמרה ובכליות נשאר כשר • משום ספק ספיקא • שמא מרודד כשר • ושמא במקום חיותה כפירוש זה • או כפירוש זה • עכ"ל • ובחכ"א כלל י"ז סי' ע' חולק עליו וכתב דלא הוה ס"ס ע"ש ועי' מה שכתבתי במ"ח ס"ק ב': ג או כרצועה או מרודד • וכתב התב"ש ס"ק ד' דלאו דוקא תמונות אלו אלא כל שאינו שלם כברייתו כזית באותן המקומות אעפ"י שכל הנשאר שלם טרפה עכ"ל ועי' מש"כ בס"ב ס"ק ו' לענין יבש כזית א' ותלמד ממנו לכאן: ד אפי' בשור הגדול ובעוף וכו' • משמע דבכל בהמה שוה ואפי' בדקה בעי' ב' זיתים ולדידן ג' אבל בעוף הגדול משערי' לפי ערך ומ"מ לא יהיה המורה גם בהוראה להקל בעופות גדולים כמו אווזא בשיעור זוטא כ"א בקלת פחות מכזית ובתרנגולים או קטנים מהם לפי קטנם [כן העלה בתב"ש ס"ק ה' ועי' מ"ח ס"ק ג']: ה עד שנפרך בצפורן • ואם משרטט בליפורן ונראה השרטוט בתוכה מיקרי יבש וטרפה כדלעיל סי' ל"ו סעי' י"ג בהג"ה [ש"ך] ובפר"ח ס"ק ג' משמע דנפרך בלפורן אסור מדינא דש"ס ובשרטוט אסור רק מחמת חומרא שאין אנו בקיאים • ולפי"ז בשרטוט בין הכא ובין בריאה רק ספיקא הוה ולא ודאי • ומיהו בריאה אם השרטוט ניכר רק בקרום סגי וטרפה ובכבד דוקא בבשר ולא בקרום דכל שיש לחלוחית בבשר הכבד כשרה [שפ"ד ס"ק ב']: ו אלו הב' זתים לבד נמי טרפה • וכן הלכה דלא כרש"ל [ש"ך והסכמת האחרונים] ועי' תב"ש ס"ק ו' מסיק דמש"כ ואם יבשו אלו הב' זיתים ל"ד ה"ה אפי' יבש א' טרפה ולדידן דבעי' ג' אם א' מהן יבש או שאר קילקול אעפ"י שהב' זיתים האחרים עם כל הכבד קיימים טרפה [עכ"ל] ובשפ"ד ס"ק ג' מסיק דל"ע לענין דינא ביבש א' לחוד ועי' בפ"ת ס"ק א' בשם תולדות ילחק שמסכים להתב"ש שביבש א' מאלו הב' זיתים [או מקום מרה לחוד או מקום חיותה לחוד] טרפה ודלא כפמ"א דכתב דבעי' אלו הב' זיתים דוקא • אמנם במה שהחמיר התב"ש דלדידן למחמירים כב' הפירושים גם במקום כליות לחוד או מקום טרפש לחוד טרפה השיג עליו דיש להקל בזה מטעם ס"ס ופסק כן הלכה למעשה ע"ש • ואם כל הכבד שלם ולא נשאר באלו המקומות רק כחלי זית בכ"מ היינו במקום מרה ובמקום חיותה לא מהני דבעי' דוקא שישאר זית שלם בכ"א מאלו המקומות [שפ"ד שם]: ז אעפ"י שנשתיירו וכו' • א) וש"ך וט"ז ופר"ח ותב"ש כולם השיגו על רמ"א ומתירים אם נשתיירו אלו הב' זיתים [ולדידן בעי' שישתיירו ג' זיתים] שלא נימוקו ובכרו"פ מסיק שלא להקל כ"א בהפ"מ ע"ש ועי' מ"ח ס"ק ז' • ב) ובאם שהבשר שלם תחתיה אף רמ"א מודה דכשר [שפ"ד ס"ק ד'] וכ"כ בפ"ת ס"ק ב' בשם מ"ב סי' כ"א דאם בשר הכבד שלם ובריא רק שנלרר הדם וכשגוררין הדם הכבד שתחתיה קיים אין כאן בית מיחוש כלל אפי' אם נחסר מבשר הכבד כשיעור הדם ע"ש [עכ"ל] • ג) ולפעמים בא הכבד מלאה אבעבועות ונימוק כולה

במשמע

שהיא חיה א"ר פפא הילכך בעי' כזית במקום מרה ובעי' כזית במקום שהיא חיה [עכ"ל הש"ס] במקום שהיא חיה פרש"י היינו שהכבד חיה משם דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות זה נ"ל • לשון אחר ביותרת הכבד והן טרפשין [עכ"ל רש"י] והרוקח ורי"ו כתבו כלשון א' דרש"י היינו כטרפשין והרשב"א סתם וכו' במקום שהיא תלויה בו ומשמע דהיינו כפי' א' דרש"י וכ"כ הרמב"ם בפ"ח מה"ש וכן עיקר [עכ"ל ב"י] • אבל האחרונים כתבו שצריך להחמיר כב' הפי' של רש"י הנ"ל כיון דרוקח ורי"ו ואו"ה ות"ח ס"ל כפי' שני והלכך בעי' ג' זיתים א' במקום מרה • ובמקום חיותה בעי' ב' זיתים א' במקום דיבוקה בכליות • והב' בטרפשין וכ"כ בש"ך וט"ז דבעי' ג' זיתים וכ"כ בכרו"פ וגם הפר"ח השיג על המ"ב שמיקל בהפ"מ לסמוך על הרוקח ורי"ו • אלא שצריך להחמיר ככל הפי' ע"ש וכ"כ בתב"ש וע"ש סוף ס"ק ג' שהשיג ג"כ על המ"ב שמיקל בהפ"מ לסמוך על לשון שני דרש"י וכן עיקר ודלא כבל"י ס"ק א' שהעתיק בסתם דברי המ"ב ע"ש: (ב) אבל אם היה מתלקט וכו' • בפא"ט (דף מ"ו א') בעי ר' ירמיה מתלקט מהו כרצועה מהו בעי ר' אשי כזית מרודד מהו תיקו [עכ"ל הש"ס] ופרש"י מתלקט ולא במקום א' אלא חצי זית כאן וחצי זית כאן • מרודד מרוקע וגרע מכרצועה [עכ"ל] וכתב הרא"ש סי' י"ב כיון דאסיק בתיקו אזלי' לחומרא וכ"כ הרשב"א ור"ן • והרמב"ם בפ"ח מה"ש כתב הרי זה ספק ויראה לי שהיא אסורה [עכ"ל] והקשה ב"י למה תלה בג"ל כיון שעלתה בתיקו בודאי אסורה • ותי' דכוונת הרמב"ם דאפי' אם זית א' קיים והב' מתלקט או מרודד ג"כ טרפה אע"ג דלכאורה היה סברא להתיר כיון דעפ"י עיקרא דדינא אין צריך אלא זית א' אלא משום דמספקא לן אי במקום מרה אי במקום חיותה וע"כ אר"פ להחמיר שצריך תרוייהו וא"כ לכאורה הוה ס"ס שמא אותו שצריך הוא קיים ושמא גם מתלקט כשר וע"ז כתב הרמב"ם דנ"ל דגם זה אסור וטעמו משום דא"כ לא הוי שתקי בגמרא מלפרושי דהני בעיי לא הוו אלא בשני הזיתים מתלקטים [עכ"ל ב"י] ובפלתי ס"ק ג' כ' וז"ל או דס"ל להרמב"ם דספיקא דתיקו לא הוה ספק • או דס"ל דהואיל והגמרא אמר להדיא הלכך בעי' תרוייהו במקום מרה ובמקום חיותה יצא מכלל ספק והרי הוא כודאי • אמנם בזה דספק אי כזית במקום תלוי בטרפש או בכליות שפיר י"ל דהוה ספק ספיקא [עכ"ל] פי' דספק אי מרודד או כרצועה הוה שיור ואת"ל לא הוי שיור שמא מקום חיותה זהו שנשאר שלם ועי' חכ"א כלל י"ז סי' ט' חולק עליו וכתב דלא הוה ספק ספיקא ע"ש ומיהו מדברי תשו' תולדות ילחק שהביא פ"ת ס"ק א' שהעתקתי בי"א ס"ק ו' נראה שסובר ככרו"פ ע"ש ודוק: (ג) אפי' בשור הגדול ובעוף • כ"כ בטור וכ"כ בת"ה וכ"כ הר"ן בשמו ששיעור זה אפי' בשור הגדול ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו [עכ"ל] ומלשון אפי' בשור הג' משמע דגם בבהמה דקה בעי' שיעורא דזיתים אבל בתוס' פא"ט (דף מ"ד א' ד"ה כדי תפיסת יד וכו') כתבו וז"ל ופי' ריב"ם ד' אלבעות בראמים גדולים מכאן ואילך כל חד וחד לפי מה שהוא גדול וכו' [עכ"ל] וכן הביא התב"ש בשם רי"ו דסובר כן דשיעורא דזיתים דוקא בבהמה גדולה אבל בבהמה דקה ועוף הכל לפי גדלו וכו' מ"מ מסיק התב"ש שם להחמיר כמשמעות לשון הטור והרשב"א דאפי' בבהמה דקה בעי' הני זיתים • אבל בעוף משמע מלשונם אפילו גדול משערי' לפי ערך ועי' י"א ס"ק ד': (ד) יבש הכבד • ז"ל הרא"ש פא"ט סוף סי' י"ג כתב בעל ה"ג שאם יבש הכבד טרפה משום דכל יבש כנטול דמי כדאמרי' גבי ריאה (כדף מ"ו ע"ב) וגבי אוזן בכור והוא שיבש כולו ולא נשתייר כזית במקום מרה ובמקום שהיא חיה [עכ"ל הרא"ש] וכ"כ הרשב"א והר"ן והטור: (ה) עד שנפרך בציפורן • דלא עדיף מריאה דאמר שם (מ"ו ב') וכמה וכו' א"ר פפא כדי שתפרך בציפורן ע"ש: (ו) ואם יבשו אלו הב' זיתים וכו' טרפה • כן משמע מטור וכ"כ בהדיא ברמב"ם פ"ח מה"ש דין כ"א וז"ל ניטל ממנו המקום שהוא תלוי בו ומקום המרה אע"פ שהשאר קיים כמו שהוא טרפה [עכ"ל] וכתב בש"ך ופר"ח שזה פשוט כיון שעיקר החיות תלוי בב' הזיתים הללו אף שנשאר שאר הכבד לא טרפה וכתבו שכן משמע בשאר פוסקים וכתבו שכן עיקר ודלא כרש"ל ע"ש ועי' בש"ס פא"ט (דף כ"ה ע"ב) ניטל כסלע בשדרה וכראשי פרקים והשאר כולו קיים מהו ע"ש • וע"ל סי' מ"ד סעיף ג' וכמש"כ שם במ"ח ס"ק י"ב: (ז) נימוק הכבד וכו' • ז"ל הב"י כתב הרוקח הכבד שנימוקה טרפה כדאמרי' במי שאחזו (גיטין ס"ט א') למאי דאתי מפומא וכו' ואי מכבדא אתי לית ליה תקנתא [עכ"ל רוקח] ואינו עיקר כי כבד שנימוקה ונשתייר כזית במקום מרה וכזית וכו' ודאי כשרה • ומההיא דמי שאחזו אין ראיה דמאי דא' בש"ס לית ליה תקנתא מיירי דנימוק גם במקום אלו הזיתים [עכ"ל ב"י] ובד"מ ס"ק א' כתב דלשון הש"ס משמע דטרפה מיד משום דסופו

דסופו

ב' הזיתים דסופו לירקב הכל (ד"ע) ח (ח) י"א כבד שקשה כאבן טריפה (רוקח ועב"י וד"מ) והוא שלא נשתיירו בה ב' הזיתים הנזכרים שלא נתקשו:

ס"ד (ט) התליע הכבד ט (י) אפילו במקום מרה ובמקום חיותו כשרה:

ס"ה (יא) נעקר הכבד במקומות הרבה ומעורה בטרפשיהן כאן מעט וכאן מעט כשרה:

ס"ו י (יב) מחט שנמצא בכבד בין שבא לפנינו שלם בין שבא חתוך (יג) אם צד העב שלו לצד חלל הבהמה אפילו

דסופו לרקוב הכל [עכ"ל] אבל בס' ת"ח ובט"ז וש"ך האריכו וכתבו דגם בעל הרוקח מודה דאם נשארו הזיתים הללו כשר אלא דמיירי כשלא נשארו אלו הזיתים וכ"ד פר"ח ותב"ש דאין להחמיר בזה ומשמע מדבריהם דכשר אף כאין הפ"מ כשנשתיירו אלו הזיתים · וכרו"פ חושש לדברי רמ"א ומחמיר בזה במקום שאין הפ"מ ע"ש : (ח) י"א כבד שקשה כאבן וכו' · כ"כ ב"י בשם הרוקח והב"י השיג עליו וכתב איני יודע מנין לו ע"ש וכתב הש"ך בשם א"ר דכשר בהפ"מ או לעת הצורך וכ"ד הפר"ח וכרו"פ להקל בכבד שקשה כאבן בהפ"מ אפי' לא נשתיירו הב' זיתים רק התב"ש ס"ק ז' מחמיר אף בהפ"מ אם לא נשתיירו הב' זיתים כרוקח ורמ"א ע"ש · משו"ב בי"א ס"ק ח' אות ד' ה' בכבד שהוא נפוח ועב ומראיתו כמראה גפן וכו' · ז"ל הב"י כתב רי"ו בשם בה"ג והיכא דעביא ליה כבדא חזינן לריאה דידה אי חיורא כעמר גופנא טרפה ואי סומקא הדרא בריא וכשרה [עכ"ל בה"ג] וכ' רי"ו וזה הטרפות לא נמצא לשום א' מהגדולים והוא מחודש וגם לא מנו אותו חכמים כלל [עכ"ל רי"ו] וגם הר"ן כתב על דברי בה"ג הנ"ל ואין לדברים הנ"ל עיקר בש"ס [עכ"ל] ובס' כל"י ס"ק ה' פי' מש"כ בבה"ג חזינן לריאה דידה היינו המראה של הכבד אם היא לבנה כעמר גופנא טרפה ואם היא אדומה כשרה וליכא למימר דמש"כ חזינן לריאה דקאי על הריאה ממש הא מראה לבן בריאה בלא"ה טרפה אלא ודאי דקאי אמראה כבד וכן פי' בתב"ש ס"ק ז' ע"ש · מיהו כתב שם בכל"י דבהפ"מ יש להקל בכל גווני מאחר שכל האחרונים לא הביאו דברי בה"ג הנ"ל וכן פסק בחכ"א כלל י"ז סי' ד' ע"ש · ובס' ראש אפרים בסי' ל"ח ס"ק כ"ב כ"ג חושש ליש מפרשים בבה"ג הנ"ל דקאי אריאה ממש והכי פי' אם יש ריעותא בכבד צריך לבדוק את הריאה אם אין לה שינוי מראה או שארי דברים שאינה כתיקונה וע"ש שהעלה דאם הכבד נפוחה ולבנה הבדיקה בריאה מעכב אף בדיעבד · אבל אם הכבד רק נפוחה לבד לכתחלה יש לבדוק הריאה ובדיעבד לא מעכב ע"ש שהאריך בזה · ובזה תבין כל מש"כ בי"א שם : (ט) התליע הכבד וכו' · בפא"ט (ריש דף מ"ח) התליע הכבד זה היה מעשה ועלו עליה בני עסיא ג' רגלים ליבנה · לרגל שלישי התירוהו להם : (י) אפילו במקום מרה וכו' · וכתב הר"ן איכא מ"ד דאע"ג שהתליע כולה ולא נשתיירו אלו הב' זיתים כשרה דאי לא"ה למה לא התירוהו מיד דמי גרע מניטל [וכ"מ מטור ורשב"א וש"ע וכ"כ במשמרת הבית להדיא דאפי' לא נשתיירו אלו הזיתים אפי' ע"י צירוף כשר דהתליע אינו כניטל אלא חולי הוא והדרא בריא וימלא החסרון שנחסר ע"י התולעים תב"ש ס"ק ח' ע"ש] וחושש אני בזה דאיכא למימר אפי' כשנשתיירו נסתפקו לפי שאפשר להתליע הכל [פי' ובסוף התירוהו דלא אמרי' כיון דאיתלע סופו להתליע כולו] וכ"ד הרא"ה בבד"ה דדוקא כשנשתיירו אלו הב' זיתים [עכ"ל הר"ן ע"ש] ומסיק הש"ך ופר"ח וכרו"פ דבעי' שישתיירו אלו הב' זיתים ומשמע מדבריהם דאף אם התליע במקום הזיתים מ"מ אם נשתיירו הב' זיתים ע"י צירוף בין הנקבים כשר וכ"ד חכ"א כלל י"ז סי' י"ב ע"ש אבל בתב"ש ס"ק ח' מסיק לדינא דאם כל הכבד שלם ואותם הב' זיתים התליעו כשר דהדרא בריא [משמע קצת אפי' לא נשתיירו ב' זיתים ע"י צירוף] אבל אם כבר נחסר כל הכבד והמותר שהם הזיתים מתולעים אפי' אם יהיו ב' זיתים ע"י צירוף לא מהני רק בעי' שישארו הב' זיתים שלמים בלי נקבים כלל ביניהם כיון דכבר נחסר כל הכבד · ע"ש שכ' שכ"ד הרא"ה ע"ש : (יא) נעקר הכבד וכו' · בפא"ט (דמ"ו ע"א) בעי מיניה ר' זריקא מר' אמי נדלדלה הכבד ומעורה בטרפשיה מהו · א"ל דילדול זה איני יודע מהו אי למאן דאמר במקום מרה הא איכא · אי למ"ד במקום שהיא חיה הא איכא [עכ"ל הש"ס] פרש"י נדלדלה נעקר במקומות הרבה ומעורה בטרפשין כאן מעט וכאן מעט וכולהו קיימי · הא איכא · הרי כולה קיימת [עכ"ל] וכתב שפ"ד סוף ס"ק ג' מה שכתוב בש"ס וש"ע נעקר וכו' ומעורה בטרפשין כשרה · היינו שלא ניטל מבשר הכבד כלום באותה רצועה [עכ"ל] פירוש באותם הב' זיתים : (יב) מחט שנמצא בכבד וכו' · בפא"ט (דף מ"ח ב') ההוא מחטא דאשתכח באיתוכא דכבדא סבר וכו' אלא א"ר אשי חזינא אי קופא לבר נקובי נקיב ואתאי אי קופא לגיו סימפונא נקט ואתאי · והני מילי באלימתא אבל קטינתא לא שנא קופא לגיו ל"ש קופא לבר נקובי נקיב ואתאי [עכ"ל הש"ס] פרש"י אי קופא לגיו אם ראש העב נחבא בתוך הכבד וחודה יוצא לתוך חלל הבהמה ודאי סימפונא נקט ואח"כ ניקב חודה את הסימפון ויצא לכבד וממנו לחוץ · ואי קופא לבר לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד ודאי דרך הושט נכנסה תחלה וניקבה הדקין ויצאה ונכנס פיה בכבד [עכ"ל רש"י] והתוס' שם ד"ה אי קופא כתב וז"ל אין לפרש כשהמחט מקצתה חוץ לכבד אבל כולה בתוך הכבד כשרה בכל ענין · דא"כ מאי פריך הש"ס ממחט שנמצא בתוך עובי ביה"כ דע"כ התם כשהוא בתוך ביה"כ איירי וכו' אלא [הכי פי'] אי קופא לגיו לצד סימפון של כבד קאמר ואפי' כולה בתוך הכבד [עכ"ל] וכ"כ בס' הרא"ש סי' כ"ו וז"ל ואי קופא לבר פי' שהקופא לצד חוץ וכולו בתוך הכבד דאמרי' מן הושט או מן הכרס או מן הדקין יצא ונפל חודו על הכבד ונכנס בתוכו אבל אין לפרש וכו' [כמש"כ התוס'] וקופא לגאו היינו שהקופא לצד הסימפון סימפונא נקט [עכ"ל] ועי' ס"ק שאח"ז שיש פי' אחר בקופא לבר וקופא לגאו : (יג) אם צד העב וכו' ואם צד הדק כלפי חוץ · זהו עפ"י שיטת רש"י ותוס' כפי' קופא לבר וקופא לגיו שהעתקתי בס"ק הקודם ע"ש אבל הרמב"ם פ"ו מה"ש כתב קני הכבד והם המזרקות שבהם הדם מתקבלים אם ניקב א'

במשמוש היד הא ודאי כל שלא נשאר אלו הב' זיתים שלמים טרפה דאין אנו בקיאים בבשר שהרופא גורדו [שפ"ד ס"ק ד' ועי' ס"ק א'] · ד) כתב במ"ב סי' קי"ג [והעתיקו בשפ"ד שם] באווזא הכבד נחלק לב' חלקים ואם חלק העב קיים כולהו איתנייהו בה ואם חלק העב נחסר וחלק הדק נשאר יש לעיין אם נשאר מחלק העב מקום המרה ומקום הכליות · ומהדק נשאר מקום טרפשא כשרה ושיעור הגדול לפי גדלו וכו' אף שיש לפעמים בכבד אווזא יותר מב' זיתים · מ"מ אין צריך לשער אלא לפי קטנו [וכ"כ לעיל ס"ק ד' בשם תב"ש ס"ק ה'] והמורה צריך לשער באומד דעתו · ה) כתב הפר"ח בקו"א בשם ש"א סי' כ"ח [ומביאו שפ"ד שם] כבד של אווזא ובסופו תלוי כמין כיס ובתוך הכיס נמצא ש"ש מרוקבים טרפה דרוב הנבלעים דרך הושט ועוד ש"ש הוה כקוץ וכן הסכים בשפ"ד שם להלכה ע"ש · ו) וכתב עוד הפר"ח כאן בשם הריק"ש אם נמצא אבן בכבד כשרה שנתהוה ממותר הדם וכתב בשפ"ד שם והיינו דאין ניכר אם הוא מעלמא הא כל שניכר דאתי מעלמא טרפה וכ"כ בחכ"א כלל כ"ח סי' י"ח · ז) וכתב עוד שם בחכ"א דאם נמצא בכבד של עוף אפי' דבר שאינו מנקב כמו חול וכיוצא בו טרפה בכל ענין דבעוף א"א לומר דבא דרך הקנה כי הקנה מחובר אל הריאה והכבד מונח למעלה על הושט וא"א בשום ענין לבוא לצד התחתון של הכבד אם לא ע"י נקיבת אברים הפנימים ומכ"ש אם נמצא שבולת שועל [וכמש"כ לעיל בסמוך אות ה'] [פר"ח בקו"א בסי' זה] · וע"ל ס"ק י' דין אם נמצא גרעין של תמרה וגרעין של זית בכבד : ח י"א כבד שקשה כאבן וכו' טרפה · כ"כ ברוקח · א) והב"י חולק על הרוקח בזה ומכשיר וגם הש"ך ופר"ח וכרו"פ מכשירים בהפ"מ ע"ש אבל התב"ש ס"ק ז' מחמיר אף בהפ"מ אם לא נשתיירו אלו הב' זיתים ע"ש · ב) וכתב בפ"ת ס"ק ג' בשם שאילת יעב"ץ ח"ב סי' כ"א בתרנגולת שהיה לה כבד גדולה וגסה כפלים ויותר ממראהו והכשיר דלא כמורה א' שהטריף בזה מאחר שהיתה נפוחה [שקורין גישוואלי"ן] דליתא דאין להוסיף על הטרפות ועי' אות ד' ה' · ג) וכתב עוד [בשאילת יעב"ץ] בסי' כ"ט בתרנגול הגם שמן מאד שהיה לו כבד מלאה למחים לבנים קשים מבחוץ ומבפנים · אך בשר הכבד כולו היה כטבע מראה שאר כבדים והכשיר [עכ"ל ע"ש ועי' באות שאח"ז] · ד) והתב"ש סוף ס"ק ז' החמיר והטריף בכבד דהיה נפוח ועב ומראה שלה כמראה גפן אבל אם עב לבד והמראה לא נשתנה כשר ע"ש · ה) ובכל"י ס"ק ה' וחכ"א כלל י"ז סי' י"ד מתירים בהפ"מ אפי' אם הכבד נפוח ועב וגם מראה הכבד כמראה גפן ע"ש ובס' ב"א סי' ל"ח סעיף י"א כתב דאין להתיר בזה בהפ"מ כ"א כשבדק הריאה ונמצא כתיקונה אבל אי לא בדק הריאה יש להטריף אף בהפ"מ אבל אם הכבד רק ניפוח לבד ולא לבנה כמראה גפן לכתחלה יש לבדוק את הריאה בין בבהמה ובין בעוף ובדיעבד כשלא בדק כשר ע"ש ועי' במ"ח סוף ס"ק ח' ומשם תבין טעם דברים אלו : ט אפי' במקום מרה וכו' · וש"ך ופר"ח וכרו"פ מחמירים דבעי' שישתיירו אלו הב' זיתים ע"ש · ומשמע מדבריהם דאף אם במקום אלו הזיתים התליעו מ"מ אם נשתיירו אלו הזיתים ע"י צירוף שבין הנקבי' כשר וכן פסק בחכ"א אבל בתב"ש ס"ק ח' מסיק לדינ' כך דאם כל הכבד שלם ואותן הב' זיתים התליעו כשר משום דהדרא בריא · אבל אם כבר נחסר כל הכבד וגם במקום הזיתים התליע אף אם נשאר שני זיתים ע"י צירוף לא מהני אלא דבעי' שישארו הב' זיתים שלמים בלי נקבים בנתים ע"ש ועי' מ"ח ס"ק ו' : י מחט שנמצא וכו' · ואם נמצא בכבד גרעין של תמרה [שאינו יכול לנקוב] כשרה ואם הוא גרעין של זית [שיכול לנקוב] טרפה [פר"ח ס"ק י"א ע"ש] אבל החכ"א כלל כ"א סי' י"ח כתב וז"ל אם נמצא בכבד גרעין של תמרה שא"י לנקוב טרפה לדעת רוב הפוסקים ואע"ג דא"א לנקוב הא גם בסימפון א"א לנקוב [כרו"פ] והפר"ח כתב דכשר ולא ידעתי טעמו כי אין זה אלא לרשב"א עי' פלתי ס"ק ז' ואנן לא קיי"ל כרשב"א [עכ"ל חכ"א שם] ואם נמצא אבן בכבד ע"ל בי"א ס"ק ז' אות ו' · וע"ש אות ז'

יא (יד) **אפילו כולו טמון בבשר הכבד טרפה ואם צד הדק שלו יב כלפי חוץ יג כשרה שאנו תולים לומר דרך סימפון בא שם** (ודוקא שצד העב פונה לצד הסימפון אבל אם פונה לצדדים **יד** בכל ענין טרפה) (ב"י) (טו) **בד"א במחט גסה טו אבל בדקה אין חילוק וטרפה** (טז) **ושיעור גסה כשיעור גרעין של תמרה:**

ס"ז (יז) **מחט שנמצא טז בסימפון הגדול שבכבד והוא סימפון הקנה שנכנס בתוכו · וכן אם נמצא בסימפון גדול של ריאה כשרה:**

ס"ח יז (יח) **ניקב טרפש הכבד נקב מפולש יח מצד הכבד טרפה**

ז' דין אם נמצא חוץ: **יא אפי' כולו טמון וכו' טרפה** · שאנו חוששים שמא נכנס דרך הושט לדקין ויצא מהדקין לחלל הבהמה וניקבו ומשם נכנס לכבד [טור]: **יב כלפי חוץ** · עש"ך ס"ק ח' הביא ב' דיעות · דעת הרשב"א דאפי' המחט יוצא לתוך חלל הבהמה ורא"ש העב נחבא בכבד כשרה ומחלק דל"ד לקוץ שנמצא בחלל הגוף בסי' כ"א [ע"ש סברתו] ודעת הר"ן דהיכא דהמחט יוצא לחלל הגוף טרפה וכן פסק רש"ל וכן משמע מט"ז ס"ק י' ע"ש · מיהו כ"ל דלדידן דמחמירים כב' הפירושים בקופא לבר או לגאו [כמש"כ בס"ק שאח"ז] אין נ"מ לדינא דאפי' כולו טמון בכבד טרפה · וכן מצאתי בפר"ח ס"ק ט' ע"ש: **יג כשרה** · כתב הש"ך והרשב"א סובר דאם חודה פונה לצד חלל הגוף טרפה דחוששין כל שהוא נכנס עד מקום הכבד וחודו למטה ועובר דרך צר שמא עם כניסתו ניקב הקנה הפורש לכבד במקום שהוא צר וטרפה [כמש"כ סוס"י ל"ד] וכ"ד הרי"ף [ורמב"ם] וכ"פ רש"ל וב"ח [עכ"ל ש"ך] ור"ל שהם מפרשים בפי' קופא לבר ולגאו היפך פרש"י ותו' ורא"ש וכתבו האחרונים שצריכים להחמיר כב' הפירושים · והלכך אפילו כולו טמון בכבד וחודה לצד חוץ נמי טרפה וכ"פ ט"ז ותב"ש ופר"ח וכרו"פ · ולפע"ד נראה שאפי' בהפ"מ אין להקל כדעת הש"ע ודלא כחכ"א ועי' מ"ח ס"ק י"ג: **יד בכל ענין טרפה**. שאילו נכנסה דרך הסימפון לא היה אפשר להתעקם לגמרי ולהתחב בעובי הכבד [ב"י וש"ך]: **טו אבל בדקה אין חילוק** · א) בין לצד העב שלה כלפי הקנה ובין לצד חלל הבהמה אפי' היא כולה בתוך הכבד שהרי היא ראויה לנקוב בצד העב שלו וא"כ יש לחוש דדרך הושט נכנס ועי' בתוס' ופוסקים שחילקו למה לא מחלק לעיל בריאה בסי' ל"ו בין קופא לבר ובין וכו' משום דסימפוני הריאה רחבים (ש"ך ס"ק י"א) · ב) כתב במשבצות ס"ק ה' דמחט הנמצא בחלל הגוף יש להחמיר כפי' רש"י דרוב הנבלעים דרך הושט וא"כ הוה ודאי ולא ספק · וא"כ אם העור שלם מבחוץ הוה ודאי שאין לומר מבחוץ בא ונתרפא [כי לקולא לא אמרי' נתרפא] ומש"כ כאן בש"ע [בסעיף ע'] מחט בטרפש ספק טרפה הוא מטעם דקרובה לקנה אית לן לומר דדרך הקנה נכנסה לטרפש מש"ה הוה רק ספק משא"כ בחלל הגוף אבל בעוף שיש לו זפק ונמצא מחט בחלל הגוף אף דהעור שלם הוה רק ספק דנהי דדרך הושט בא"ה מ"מ מאן יימר דדרך הדקין נכנס שמא דרך הזפק נכנס. ג) מעשה שמצאו בחתיכת כבד לאחר שנמלחוה ובשלוה. מצאו מחט תחובה בחתיכה אחת מאמצעית הכבד [ואותה המחט היתה עמוקה ותחובה כולה בתוך החתיכה ולא היתה סביבה קריש' דם כן העתיק בתב"ש ס"ק י' ע"ש] והמחט היה מאותן מחטין שהנשים משתמשים בהם הרבה והיה הפ"מ והכשיר בתשו' ל"ן סי' ק"ז מכח ס"ס ספק שמא לאחר שחיטה ואת"ל קודם שחיטה דילמא דרך הקנה נכנס ולא ניקב שום אבר ובפרט כי המחט היה מאותן שהנשים מוליכות תקועות על כנפי בגדיהם. אבל בפר"ח ס"ק י"א החמיר בזה חוץ מהכלים שנתבשל בהם הכבד יש להקל להשתמש בהם לאחר מעל"ע והתב"ש ס"ק י' אוסר גם הכלים ע"ש סברתו והביא שכן פסק הג' ר' העשיל ז"ל ושפ"ד ס"ק י"ד הסכים לספר"ח לענין הכלים · וכתב בתב"ש שם מיהו בנתחבה רק קצת וגם לא היה אלודה כלל במחט ולא שינוי מראה ולא דם צרור בחתיכה יש להתיר אף המאכלים בהפ"מ דמסתבר טפי לתלותו בלאחר שחיטה ע"י התעסקות הסדחה ובישוליה ומחטים שעל האשה כדתלינן בזאב [עכ"ל תב"ש שם]. והסכים לדבריו בשפ"ד שם ע"ש ובכרתי ס"ק י"א כתב אם לא נתעסקה האשה במחטין סמוך לבישול טריפה אבל אם נתעסקה בם כשרה בהפ"מ וכ"כ בחכ"א כלל כ"א סי' כ' ע"ש · ובפ"ת ס"ק ד' הביא בשם תשו' טורי אבן סי' י"ז שהעלה כדעת הל"ן דכשרה ולא כהפר"ח אם לא שניכר שנעשה מחיים ע"ש: **טז בסימפון** · אפי' חתוכה הכבד וכן הריאה מ"מ כשרה [רש"ל וט"ז ס"ק ז'] וכ' במשבצות לאו דוקא נמצאת אפי' תחובה קצת רק לא מעל"ע כשרה · וסימפונא רבא דריאה וכבדא אף במקום שנכנס לבשר הכבד וריאה כיון שעדיין מונחת בסימפונא רבא כשרה ול"ד ללב דדוקא קודם שתכנס לבשר הלב כמש"כ הט"ז בסי' מ' ס"ק ד' [הבאתיו שם ס"ק ו' אות ב'] משום דיש לחלק בין לב לריאה וכבד [משבצות כאן ס"ק ז']: **יז ניקב טרפש וכו'**. מעשה בריאה של עגל שבדקו טרפשא דכבדא ולא היה בשר לאגר הכבד כלל רק ב' עורות המקויימים זה בזה והבשר שהיה ביניהם נחסר כולו פסק בתשו' חו"י סי' ל"ט דטרפה [באה"ט ס"ק י"ג] ופ"ת ס"ק ע' כ' בשם ת' שבו"י סי' ס"ג שהשיג עליו דודאי כל שאין רואין שום רקבון וריעותא בקרומים אין כאן חשש איסור כלל [עכ"ל]: **יח מצד הכבד** · כי הטרפשא רחבה ובצד ימין הטרפשא איגה מכוסה מן הכבד ושם יכול להיות הנקב רחוק מן הכבד וכשרה [מהר"ם בס' מח"ב] וכ"ד ריב"ש דדוקא מצד הכבד טרפה אבל הב"ח וש"ך הסכימו דאפי' אינו מצד הכבד טרפה ע"ש וט"ז ס"ק ח' כתב דמש"כ מצד הכבד כי לפי שאגר הכבד חלק א' יש בו נגד החלל וחלק ב' ממנו פרוש נגד הדופן · לזה אמר מצד הכבד דאם ניקב [אגר הכבד] מצד שהוא פרוש נגד הדופן כשרה · וכ' במשבצות דכן הלכה דדוקא אותו צד שהוא פרוש על הכבד [אף שאינו נגד הכבד טרפה. וכמש"כ הב"ח וש"ך] אבל אותו צד שפרוש לדופן כשרה וכן הסכים הפר"ח · ויש מפרשים דמש"כ מצד שכבד פירושו דטרפות דניקב אגר הכבד אינו מצד עצמו אלא

א' מהם במשהו טרפה לפיכך מחט שנמצאת בחיתוך הכבד אם היתה מחט גדולה והיה הקצה האחד שלה לפנים בידוע שניקבה כשנכנסה ואם היה הראש העגול לפנים אומרים דרך סימפונות הלכה ומותר [עכ"ל] וכתב הרשב"א בחידושיו שנ"ל שהרמב"ם מפרש בקופא לבר וקופא לגיו היפך מה שפרש"י [ותוס' ורא"ש שהעתקתי בס"ק הקודם אלא שהוא מפרש] דקופא לגיו היינו שהקופא הוא כנגד חלל הבהמה · וקופא לבר כשהיא נגד פי הקנה וע"כ אין חוששין שמא דרך הושט נכנס אלא דרך הקנה נכנס ודחק ובא והלכך כשנמצאת בחיתוכא דכבדא ועדיין לא יצא לחוץ אי קופא לגיו כשרה דאין יכולה לנקוב דרך קופא שלה וכו' אבל קופא לבר וחודה כלפי פנים חוששין שמא ניקבה דרך כניסתה קני הכבד שנקיבתם במשהו · וכתב הרשב"א שכ"ד הרי"ף וכן הסכים הרשב"א · וכתבו האחרונים שיש להחמיר כב' הפירושים והלכך אם הדק שלו לצד חלל הבהמה נמי טרפה ודלא כפסק הש"ע [ט"ז וש"ך ופר"ח וכרו"פ ותב"ש] ולפענ"ד נראה דאין להקל אפילו בהפ"מ וכ"מ מסתימת לשון האחרונים שכתבו שיש להחמיר כב' הפירושים · ויותר משמע כן מלשון הכרתי ס"ק י' שכתב שנפל חילוק דבין קופא לגאו וכו' לבירא ע"ש וכן משמע מלשון פר"ח סוף ס"ק ח' וסוף ס"ק ט' ע"ש ודוק · וזה דלא כחכ"א כלל כ"א סוף סי' י"ז שמיקל בזה בהפסד גדול בבהמת ישראל: (יד) **אפי' כולו טמון** וכו' · כפי' התוס' והרא"ש שהעתקתי בס"ק י"ב ע"ש: (טו) **בד"א במחט גסה** וכו' · זה מפורש בש"ס פא"ט (דף מ"ח ב' העתקתי בס"ק י"ב) וה"מ באלימתא אבל קטינתא ל"ש קופא לגיו ל"ש קופא לבר נקובי נקיב ואתאי: (טז) **ושיעור גסה** וכו' · ז"ל הטור וכתב הרשב"א ואין אנו בקיאים איזו גסה ואיזו דקה הלכך בין בזו ובין בזו אסורה · ויראה שאם היא גסה כגרעין של תמרה שאינה ראויה לינקב כשרה [עכ"ל] וכ"כ רי"ו בשם הרמב"ן וכתב ב"י שלמדו כן מדאמרינן בש"ס פא"ט (דף מ"ט א') דקשייתא דדיקלא דא"א לינקב הא ודאי דסימפונא נקט ואתאי: (יז) **מחט שנמצא בסימפון וכן** וכו' **כשרה** · בפא"ט (דף מ"ח ב') ההוא מחטא דאשתכח בסימפונא רבא דריאה וכו' ומסיק הש"ס כיון דבסימפונא רבא אשתכח אימא סימפונא נקט ואתאי ע"ש · ומדלא מפליג הש"ס בין קופא לבר ובין וכו' כמו במחטא דאשתכח בחתוכי דכבדא משמע דבנמצא בסימפונא דכבדא ודריאה בכל ענין כשר משום דודאי סימפונא נקט ואתאי · וכתב ב"י שכ"כ בכרי"ו וכבד"ה שלו כתב שכ"כ ברמב"ם בפ"ו ע"ש · וכתב בחכ"א כלל כ"א סי' י"ט וז"ל אלא דל"ע שהרי בנמצא בסימפון הלב מחלק רמ"א [בסי' מ' ס"ג] בין קופא לבר או לגאו וא"כ מ"ש מסימפונא דכבדא וכו' ע"ש · ונעלם ממנו דברי התב"ש סימן מ' ס"ק ד' שכתב וז"ל וכן אפי' בסימפון הגדול חוץ ללב וחודה לצד הלב טרפה אע"ג דבכבד כה"ג כשרה י"ל דקנה הלב דחיק לה עלמא טפי וגם קשה לה לכנוס לתוכו וכו' ע"ש: (יח) **ניקב טרפש הכבד** וכו' · ז"ל הטור כתב בה"ג דאי ניקב טרפשא דכבדא טרפה [עכ"ל] וטעם טריפת נקב דטרפש. משום דסוף שתנטל הכבד וכמש"כ בהג"א פא"ט [סי' מ"ט ד"ה ושיעור ירוקתו וכו' · על מש"כ בש"ס פא"ט (דף כ"ו ע"ב) הוריקה ככבד כנגד בני מעים טרפה] וז"ל ועוד דיש לחוש שמא סופו לינטל כולו · ומכאן יש סמך לדברי הגאונים המטריפים כשניקב אגר הכבד דחיישי' שסופו לינטל כל הכבד מדמטרפינן כשהוריקה הכבד כשיעור נקב משהו דאסרי' תחלתו משום סופו [עכ"ל הג"א] וכתב הש"ך ס"ק י"ד דכן מוכח בש"ס פא"ט (דף מ"ח ע"א) דאגר הכבד לאו מצד עצמו טרפה ע"ש והוא ממתי' דפריך שם וליחשב איניקב דופן להדה מרה ומשני כיון דלאו מינה מיטרפא לא תנן ע"ש ואכתי קשה ליתני ניקב הטרפשא אלא משום דכיון דלאו מינה מיטרפא לא חשיב לה ע"ש ועי' פר"ח ותב"ש

סדהו

שדחו קלת ראיה זו: (יט) אבל אם נסרכה וכו' כשרה· כ"כ המרדכי ותה"ד [הביאם ב"י] והטעם כיון דאין נקב פוסל בהם מצד עצמו לפיכך מהני ליה סתימה שע"י הסירכא· ועוד דאין סירכא אוסרת אלא בריאה מפני שעושכת כל מיני משקה וכמש"כ בסוף סי' ל"ו וסוף סי' מ"ו· וע"ש שי"ח בזה ומיהו הכא כ"ע מודו מטעם הראשון ודוק: (כ) נמצא מחט וכו'· כ"כ הטור בשם בה"ג· וטעמו דהוה כמו מחט שנמצא בחלל הגוף דטרפה כמש"כ בסי' נ"א ע"ש: (כא) נמצאו שני כבדים וכו'· כ"כ בעל הלכות הובא ברא"ש פא"ט סי' כ"ד וז"ל הש"ס בפ' א"ט (דף נ"ח ב') תנן התם (בכורות דף מ' ע"א) בהמה בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא שלש הרי זה מום· א"ר הונא לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל חסר ויתר ברגל טרפה נמי הויא מ"ט כל יתר כנטול דמי [עכ"ל הש"ס] וכתב רש"י שם יתר א' כחסר א' והויא כבעלת רגל א' וטרפה משום דהויא כשמיטת ירך בבהמה [עכ"ל] וכתב שם הרא"ש וכן כ' בעל הלכות שאם נמצאו ב' כבדים טרפה שני טחולים כשרה [משום דניטל הכבד ולא נשתייר כלום טרפה וניטל הטחול כשרה] והרמב"ן כתב דלא אמרי' יתר א' כחסר א' אלא כאילו ניטל היתר בידי אדם ומקומו עמו וכל שאילו ניטל בעיקר האבר טרפה השתא נמי טרפה· ואם היתה רגל למטה מגומת הגידין כשרה ופירש"י עיקר [עכ"ל רא"ש] ובכל הב' פירושים יש קולא והומרא לרש"י חומרא בב' כבדין טרפה אפי' אינן דבוקין במקום מרה או במקום חיותה וקולא בב' טחולין כשרה אפי' אם היתר דבוק בסומכיה· ולרמב"ן איפכא דב' כבדין דוקא אם דבוקין במקום מרה וכו'· וב' טחולין אם דבוקין בסומכיה טרפה· ולהלכה קיי"ל כפי' רש"י וכ"מש"כ הרא"ש רק במקום שאין הפ"מ מחמירין כרמב"ן ולהקל אין מקילים אפי' בהפ"מ כרמב"ן· ויש שיטה ג' והיא שיטת הרשב"א רק משום דלא קיי"ל כוותיה על כן קצרתי ועי' מש"כ במ"ח סימן נ"ה ס"ק י"ן בזה:

מרה

טרפה **יט** (יט) **אבל אם נסרכה בסירכא בצלע כשרה:**

הג"ה **כ** ואם נסרך טרפש הכבד לבית הכוסות יש לבדוק בכרס שבודאי יש שם קוץ או מחט שניקבה וע"י זה באה סירכא זו (כן מצאתי בבדיקת ישנים) וראיתי מעשה והכי נהוג:

ס"ט (כ) **נמצא מחט בטרפש כא ספק טרפה:**

ס"י כב (כא) **נמצאו שני כבדים בבהמה או בעוף טרפה דכל יתר כנטול דמי והוה ליה ניטל הכבד:**

מטעם דסוף שינטל הכבד וע"כ מהני בו סתימה ואפי' חלב טמא סותם לדעת הט"ז כמש"כ בס"ק שאח"ז וע"ש שיש חולקים ע"ז· ועי' בתבואת גבעת שאול סי' כ' בחלר הכבד שהיה בו נקב עגול ושפה שביב הנקב בעור העליון שהוא לצד הריאה גם הבשר שבין שני העורות נחסר ג"כ בעיגול כמו העור וניכר שנעשה מחיים ובעור התחתון של לד הכבד לא היה חסרון כזה רק שהיה נקרע לכמה קרעים והשוחט אמר שהיה דבוק עור התחתון לכרס ותלש משם בחוזק והנקב היה שלא לצד הכבד וכ' להתיר מכמה טעמים ע"ש [פ"ת ס"ק ז']: **יט אבל אם נסרכה וכו' כשרה**· א) דכיון דאין הנקב פוסל מצד עצמו וכמה שכתבתי בס"ק הקודם והלכך

דיני

מהני סתימה שע"י הסירכא א)· ועכ"ל אפי' חלב טמא דאינו סותם בשום מקום כאן סותם [ט"ז ס"ק ע' וכ"כ בכרו"פ וכ"כ בח"א כלל י"ז סי' י"ד ע"ש] אבל התב"ש ס"ק י"ב חולק ע"ז וס"ל דדוקא בנסרך החלב לטרפשא ע"י ליחה וסירכא ומדובק בו הועב אז סותם וכשר. אבל בדליכא סירכא אעפ"י שחלב טמא סותמו אין להתיר משום דחלב טמא אינו מיהדק כדאי' בש"ס (פא"ט ד' מ"ט ע"ב) עכ"ל· ב) וכתב בכנה"ג דמש"כ בש"ע כאן דאם נסרכה וכו' כשרה· דוקא שלא ניקב נקב מפולש הא אם ניקב נקב מפולש אף שנסרך לצלע טרפה [עכ"ל] ובמשבצות ס"ק פ' כתב עליו וז"ל ול"ע דכיון דאין הטרפות מצד עצמו למה לא מהני סתימה אף בנקב מפולש· ועי' בתב"ש סוף ס"ק י"ב שכתב בשם הדריסה כמש"כ הכנה"ג הנ"ל והתב"ש השיג עליו וסיים וז"ל ואין כן דעת האחרונים· וע"כ אין להחמיר אפי' בנקב מפולש אם נסתם [עכ"ל] ותמיהני שהמשבצות לא העתיק דברי התב"ש הנ"ל· ועי' בלבש"ר בחידושי דינים שלו סי' ו' ובביאורו שם ס"ק פ"ז וי"ז משמע ג"כ שסובר כהתב"ש ומשבצות הנ"ל דכשר אפי' בנקב מפולש אם נסתם ע"ש· ג) וכתב בד"מ בשם מהרש"י מולין אי ניקב חלר הכבד במקום דממשמשא ביה ידא דטבחא כשר· ואם נמצא סביביו חוטים לבנים כמו חלב אז נקב ישן הוא וטרפה [ט"ז שם]· ד) וכתב בדריסה דאם נסתמה נקב הטרפשא בטחול שלא כדרך הנחתה אעפ"י שנסרכה בה שפיר טרפה משום דסופו ליפרק כ' בתב"ש ס"ק י"ב וממנו יש ללמוד לשאר סתימות דנקב הטרפש שאם הוא שלא כדרך הנחתם טרפה עכ"ל· וכ' בחכ"א כלל י"ז סוף סי' י"ד וז"ל וצ"ל דאם הכבד סותם את הנקב לא מהני וצ"ע [עכ"ל]· ה) וכתב בפר"ח סוף ס"ק י"ב דאם נמצא שני טרפשים כשרה ולא אמרי' יתר כנטול דמי כיון שאין פיסולו מחמת עצמו וכו' עכ"ל: **כ ואם נסרך וכו' יש לבדוק וכו' שבודאי וכו'**· משמע דהוה ודאי ולא ספק א)· א) וא"כ אם לא בדק בכרס טרפה [מג"י כלל פ"ט ס"ק ל"א וחכ"א כלל י"ז סי' ע"ז וכלל כ' סי' י"ח] וכ"כ פ"ת ס"ק י"א בשם נוב"י וכתב שם דהמיקל בזה אם לא בדק ראוי לגעור בו בנזיפה ע"ש· ב) ועי' פ"ת שם שכ' בשם נוב"י שאם כבר השליכו הכרס או תתכוהו באופן שא"א שוב לבדוק אחר מחט ואשה אחת אמרה שברור לה שלא היה מחט יש להטריף כיון דעדיין לא ידעה מסירכא הוה ליה מילתא דלא רמיא וכו' ע"ש· ג) וכ' בשפ"ד בסוף הסימן אבל בשאר אברים שיש סירכות למאן דמתיר סירכות בשאר אברים [ע' סוס"י ל"ז וסוס"י מ"ו] אין לריך לבדוק כלל דדוקא מטרפש לבית הכוסות באה הקבלה· ועי' במשבצות סי' מ"ב ס"ק א' העלה דמטרפש לבית הכוסות או להמסס אסור אף דיעבד אי לא בדק ובשאר אברים נכון לבדוק לכתחלה ובדיעבד מותר בשאר אברים אי לא בדק ע"ש ועי' מה שכתבתי בי"א סי' מ"ב ס"ק ג' בזה· ד) ואם בדק בהמסס ונמצא תחוב בו מחט נגד מקום הסירכא אף שתחוב רק קצת ולא מעל"ע טרפה דסירכא הוה כקורט דם והוה הוכחה דניקב מעבר אל עבר [כן דעת הצמח לדק] ועי' כרו"פ שגמגם על דבריו והעלה דאם יש עוד צדדים להתיר אפשר דיש להתיר בזה [ומ"מ סיים בפלתי סוף ס"ק ח' וז"ל אבל אם אין בלא"ה צדדים להתיר ואינו הפ"מ ח"ו להקל עכ"ל ע"ש] וגם בפ"ת ס"ק י"ב הביא בשם תשובת תולדות יצחק שהתיר ג"כ בהפ"מ ודלא כצ"ץ הנ"ל· ה) אבל אם לא נמצא מחט או שנמצא מחט רק שאינו תחוב המחט רק מונח על הפרש ויש ק"ד או סירכא· בכרו"פ התיר לגמרי וגם בתב"ש בסי' מ"ח ושפ"ד כאן סוף הסי' התירו בהפ"מ וכ"כ בחכ"א שם ועי' פ"ת ס"ק י"א הביא דיעות בזה ומסיק דיכול כל מ"ץ להורות במקומו כפי שיקול דעתו· ו) וכתב בשפ"ד שם ולפי"ז יצא דין מחודש אף דבשאר אברים אין סירכא פוסלת אם נמצא מחט באין הפ"מ יש לאסור וכתוב אף בהפ"מ יש לאסור [זה לדעת הצ"ץ אבל כבר הבאתי באות ד' שיש מתירים בהפ"מ אף בתחוב] וכן בקורקבן שנמצא מחט תחוב ויש סירכא כנגדו טרפה [לדעת הצ"ץ] וכ"ז דוקא בנמצא הסירכא דוקא נגד פי המחט שתחוב בו [כ"ז משפ"ד סוף הסי' לדעת הצ"ץ]· ז) ומיהו כתב בפ"ת ס"ק ו' בשם נוב"י דזה דוקא בבית"כ במקום העב אבל בהמסס או בבית"כ במקום הדק כיון דיש מטריפים אפי' לא ניקב מעל"ע ורמ"א בסי' מ"ח כ"ז החמיר בזה בלא הפ"מ א"כ הכא שיש כאן עוד ריעותא שיש סירכא אף שאין כנגדו ממש אין להקל אפי' בהפ"מ ואם יש הפ"מ וגם הוא סמוך לשבת יש להתיישב בזה אם להקל ע"ש· ח) וה"ה אם לא נמצא מחט כלל אלא שנמצא נקב ולא ניקב מעל"ע טרפה אם נמצא סירכא כנגדו דסירכא הוה כק"ד [מיהו נ"ל דכ"ז לשיטת הצ"ץ ועי' באות ד'] ומיהו דוקא אם הסירכא נגד הנקב ממש אבל אם הסירכא שלא כנגד הנקב כשרה [פ"ת ס"ק י"ב בשם ס' באר יעקב וטב"ע]: **כא ספק טרפה**· כ"כ הטור בשם בה"ג וסיים שם וכל ספק טרפה לאיסור וכתב הב"ח ס"ק מ' דלאפי' המחט ממונח כולה בטרפש טרפה· והטעם דטרפה משום דחיישי' שמא ניקב א' מהאברים הפנימים בכניסתו לשם· ואין חילוק בטרפשא בין קופא לבר ובין קופא לגאו וכתב הט"ז ס"ק ו' דאין הבודק לריך לבדוק ולחפש שמא יש נקב בחלר הכבד כמו שאין לריך לבדוק שאר טרפות זולת הריאה לריך לבדוק: **כב נמצאו ב' כבדים טרפה וכו' דכל יתר וכו'**· כתב הש"ך ס"ק ע"ז דלאפי' אינן דבוקים זה בזה במקום מרה ובמקום חיותה דכל יתר כנטול כאילו שניהם נטולים לגמרי [והוא פי' רש"י ופ"ס וכן הלכה עי' מ"ח ס"ק כ"א] מיהו כתב רש"ל דאם היותר של כבד מתחיל למטה מאותו כזית במקום מרה ומקום חיותה כשרה כמו ביתרת רגל למטה מארכובה וגרע אם אינה דבוקה כלל מדבוקה למטה מאותן הזיתים [עכ"ל ש"ך בקולר והסכים עמו בשפ"ד]· ועי' בתשו' נוב"י ח' יור"ד סי' ס' דאף למש"כ רמ"א (סי' נ' ס"ב) להקל בהפ"מ כדעת הרמב"ם דכל שאמרו ניטל טרפה אם נבראת חסר כבר מ"מ הכא בב' כבדים אין להקל אף בהפ"מ כי יתר גרע מחסר ולא אמרו יתר כחסר אלא יתר כנטול והיינו כנטול בידי אדם [פ"ת ס"ק י"ג] וכן מסיק כאן בשפ"ד ס"ק ע"ז לדינא דכאן טרפה אף בהפ"מ בב' כבדים· דין אבן בכבד כתבתי לעיל בי"א ס"ק ז' אות ו'·

א) **הג"ה** ועיין דלא למיחק אין סירכא כלא ניקב אלא נבילה וכו' [ט"ז ועי' מ"ח ס"ק י"ט] וכתב בלבש"ר בחידושי דינים שלו סימן ו' וז"ל ואלבן בכנה"ג שזה התלג שרי. אבל אם מעבר הדבר שזה נקב טהור מפיקרא ואח"כ נסתם הנקב ע"י סירכא. אף דהנסמנה כשרה כמבואר בש"ע כאן. מ"מ התלג בנחלג תוך ג' ימים אסור למהרש. וע"ש בביאורו ס"ק י"ז טעמים:

א) **הג"ה** ועי' בחכ"א כלל י"ז סי' ע"ז בשם טב"י דאם ודאי ממש רק קצת לנהלי:

סימן מב דין טרפות המרה · ובו ט' סעיפים:

סעיף א (א) מרה שניקבה טרפה (ב) ואם ניקבה כנגד הכבד ב והכבד סותמו כשרה (ג (ג) נסרכה המרה למקום אחר כשרה · (מרדכי פא"ט ואו"ה) וע"ל סוף סי' מ"ו:

ס"ב (ד) נטולה ביד או חסרה טרפה:

ס"ג (ה) אם חסרה המרה ד (ו) קורע הכבד שתי וערב ה וטועמו בלשונו ו אם יטעום טעם מר כשרה ואם לא טעם טעם מר יצלנו בגחלים ויטעום אם יש בו טעם מר כשרה ואם לאו טרפה (ז (ז) ואף עכשיו נוכל לסמוך על טעימת הכבד) (פסקי מהרא"י סי' למ"ד):

נמצאו

מקור חיים

סי' מב (א) מרה שניקבה וכו' · בריש פא"ט (דף מ"ב א') ואלו טרפות וכו' ניקבה המרה: (ב) ואם ניקבה וכו' והכבד וכו' · (שם דף מ"ג א') אר"י בר יוסף א"ר יוחנן מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה (ושם דף מ"ח א') איתא ולטעמיך הא דאר"י וכו' מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה אילו אינקב כבד להדה מאי טרפה ליתני נקובת הכבד אלא כי ניקבה דלאו מיניה מיטרפא לא קתני ה"נ וכו' ע"ש: (ג) נסרכה המרה וכו' · משום דאין סירכא אלא בריאה כמש"כ בסוס"י ל"ז וסוס"י מ"ו ע"ש ועי' י"א כאן ס"ק ג': (ד) נטולה ביד וכו' · ברא"ש פא"ט סי' א' כתב וז"ל כל הני דניקב טרפה אם ניטלו בין מעלמן בין ביד טרפה וכו' ואם ניטלה המרה כתב בעל ה"ג דטרפה וכ"כ התוס' ריש פא"ט (דף מ"ב א') ד"ה ניקב וכו' וכ"ש ניטלה המרה דטרפה וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה"ש וכ"כ הרשב"א והר"ן · וכתב הר"ן ניטלה המרה בין בעוף ובין בבהמה טרפה ואע"פ שיש מינים בעופות שאין להם מרה כגון תורים ובני יונה אין למדים ממין על שאינו מינו וכ"כ הרא"ש שם ועי' מ"ח ס"ק ט"ו וס"ק ט"ז · אכן בהג' מיי' כתבו שכתב סמ"ק בשם רש"י והרי"ף דאם חסר או יתר המרה כשר וכ"כ המרדכי בשם ראבי"ה וכ"כ בהג"א ריש פא"ט בשם ראבי"ה והביא ראיות לזה · אבל הרא"ש בתשו' כלל ב' סי' כ"ח כתב שאין לסמוך על המכשירים בחסר או יתר המרה וכתב הב"י שכן עיקר דטרפה וע"כ סתם כאן כן בש"ע ועי' מ"ח סי' מ"ס ס"ק יו"ד: (ה) אם חסרה וכו' וטועמו וכו' · כ"כ הרא"ש פא"ט [סי' א'] וז"ל ואם ניטלה המרה כתב בעל ה"ג לטרפה וטעמינן בדוכתיה אי מריר כשרה דבליע היא במקומה וכתב הר"א הלוי ואי לא טעים בה טעם דמרירותא כשהיא חיה יצלנה ואי איבלע בגוה יהיב בה טעמא עכ"ל וכ"כ בהג"א שנעתיק בס"ק שאחר זה · וכתב פר"ח ס"ק ה' ואע"ג דאין טועמין מאכל לידע אם יש בו איסור [כדאמרינן בפ' גיד הנשה (דף צ"ז ע"א) בשלמא תרומה טעים לה כהן אלא בשר וחלב מאן טעים ליה ובפ' כל הבשר (ד' קי"א ע"ב) קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח · ונגון שחתכו בסכין מותר לאכלו בכותח · ומסיק שם הטעם האי אפשר למטעמיה והאי לא אפשר למטעמיה (עכ"ל הש"ס) ופרש"י לא אפשר למטעמיה · לפי שאסור הוא וכו' עכ"ל · וכן פסק רמ"א לקמן בסי' ק"ח ס"ה שאסור לטעום יו"כ אעפ"י שאינו בולעו] י"ל דשאני הכא שאין צריך אלא לחיכה בעלמא ולא טעימה ממש · ולפי"ז מותר ללחוך בלשונו בשר שאינו יודע אם הוא מלוח [עכ"ל פר"ח] ועי' מה שהבאתי בי"א ס"ק ה' אות א' בשם רש"ל דאוסר גם ללחוך איסור · ומה שדרי הכי ע"ש בי"א תירוצים אחרים ע"ז: (ו) קורע הכבד וכו' · כ"כ בהג"א ריש פא"ט וז"ל פעם אחת בא מעשה לידי שניטלה המרה ואמרתי לקרוע הכבד שתי וערב ולטעום כמו שכתב בה"ג מפני שאחז"ל ברכות (דף ס"א ע"ב) כבד כועס ומרה זורקת בו טיפה וכ"כ המרדכי ג"כ בשם ראבי"ה וסיימו וטעמו ולא הרגישו במרירות ואמרו לגלותו והיתה מר מאד והכשירוה: (ז) ואף עכשיו וכו' · ז"ל ב"י וכתב מהר"ר ישראל בכתביו דאפי' לדידן יש לסמוך על ככה:

נמצאו

יד אליהו

סי' מב א מרה שניקבה טרפה · ואם אפשר לתלות בסכין או בידא דמבחא תלינן כדלעיל סי' ל"ו ס"ה [רשב"א וב"י וש"ך]: ב והכבד סותמו כשרה · ואם ניקבה הכבד ג"כ כנגדה טרפה [ש"ס וש"ך] · ואם נסתם הכבד אח"כ לא מהני [תב"ש ס"ק א' ושפ"ד ס"ק ב'] · והא דכבד סותם לנקב המרה [קודם שניקב הכבד] דוקא דסביך ואדוק ביה [שפ"ד שם] ואפשר דדוקא במקום דיבוק כיס המרה בכבד מתחילת בריותה הא במקום שאין מחובר אף שסמוכה הכבד למרה עכשיו טרפה [שפ"ד שם]: ג נסרכה המרה · היינו כמש"כ המחבר לעיל סוס"י ל"ז וסוס"י מ"ו דאין סירכא פוסלת אלא בריאה ולא בשארי אברים וטעמא דבשארי אברים אמרינן דאינה אלא הפסקת ליחה [ש"ך ס"ק ג'] ועי' פ"ת ס"ק א' הביא שי"ח ע"ז ואוסרים סירכא גם בשארי אברים ומסיק בפ"ת שבתשו' ל"ך ובתשו' חוו"א הסכימו לרמ"א ע"ש · ומ"מ אף להמחמירים דוקא שלא כסדרן אבל כסדרן ודאי כשרה וע"כ פסק בתשו' חו"י בדקין של עגל שנסרכו זה לזה כשר לכ"ע [פ"ת ס"ק א'] · ומ"מ ריעותא הוה אף בשארי אברים ויש לעיין בפנים ואם נמצא שם קוץ או מחט תחוב אף דלא נתחבה מעל"ע טרפה דסירכא הוה כק"ד כמש"כ בסי' מ"א בי"א ס"ק כ' אות ד' בשם ל"ך [וע"ש שי"ח עליו] ודוקא שהסירכא נגד פי המחט · ואם לא בדקו אין בידי לאסור אבל בטרפשא שנסרכה להמסס או ביה"כ אף דיעבד אסור אם לא בדקו אחר מחט [שפ"ד ס"ק ג']: ד קורע הכבד וכו' · הא דטעימה מהני דוקא שיקרע הכבד [כלשון הש"ע שכ' קורע וכו'] ומבפנים ימצא מרירות הא לטעום ע"ג הכבד לא מהני דשמא נשפך המרה ע"ג הכבד וטרפה · דדוקא שנבלע המרה בכבד מכשירין · דהטעם הוא דנבלע המרה בכבד מתחילת בריותו משא"כ כשיש מרירות ע"ג הכבד [תב"ש ס"ק ג'] ולא יפה עושים הטועמים ע"ג הכבד אלא דוקא אחר הקריעה חי או צלי (משבצות ס"ק ב') וע"ל בי"א ס"ק ז' אות ז' אי צריך להעביר הדם במקום שטועם ע"ש: ה וטועמו בלשונו וכו' · א) ואע"ג דאסור לטעום דבר מאכל לידע אם יש בו איסור כמש"כ רש"ל דאסור לטעום בשר לידע אם הוא מלוח · שאני הכא דלא שכיח שתהא המרה נטולה והרגילות שנבלע במקומה וקרוב הדבר שיטעום טעם מר [ש"ך ס"ק ד'] ועי' בכרו"פ שכתב דרובם אין טועמים בשם טעם מר · ובשפ"ד כתב כיון דטעימה לא הוי רק איסור דרבנן כמש"כ הריב"ש [וגם הכא לא אתחזק איסורא ול"ד לבשר דהתם אתחזק איסורא] וע"כ סמכינן אפוסקים דמכשירים בנטילת המרה [הבאתים במ"ח ס"ק ד' ע"ש] · ופר"ח ס"ק ה' כ' דלחיכה בלבד שרי בדבר איסור וע"כ מותר כאן וחולק על רש"ל וסובר דגם בבשר שאינו יודע אם מלוח מותר ללחוך לידע וכו' · ועי' בפר"ח סי' ק"ח ס"ק כ"ג שכתב שכל זה דוקא בלחיכה אבל טעימה אסור · ואף באיסור שהוא פגום מ"מ אסור לכתחלה למטעמיה אעפ"י שאינו בולע ודלא כספר למח לדק שמתיר באיסור שהוא פגום לטעום אם אינו בולע [עכ"ל פר"ח] · ב) ואף בבהמה מהני טעימת הכבד ול"ת דדוקא בעוף מקילים משום דיש מינים דאין להם מרה אלא אף בבהמה מהני וכמש"כ בת"ח כלל פ"ח דכדאי הם המכשירים בנטילת המרה לסמוך עליהם בטעימה [משבצות ס"ק ב'] · ג) כ' הפר"ח ס"ק ע' בשם הריק"ש מעשה שהיה יוצא כמין כיס קטן אצל המרה וטעמו ולא היה טעם מר והכשיר דלאו ב' מרות הם אלא השניה בועה היא עכ"ל ומה"ט כ' במשבצות ס"ק ב' במרה שהיתה לבנה ביותר [שדרכה להיות ירוקה] ואמרתי לקרוע לבדוק [כי כ"מ דאיכא ריעותא צריך בדיקה] ובדקו ומצאו מים זכים צלולים ומתוקים ולא היה טעם מר והטריף דמה לקולא אמרי' דטעם מתוק לא הוה יתרת · מכ"ש לחומרא אמרי' כיון דאין טעם מר לא הוה מרה · וכ"כ בפ"ת ס"ק ב' בשם ס' חמודי דניאל דאם בדקו המרה ומצאו שעורה עב ובתוכה ליחה לבנה ואינו מר דטרפה · ועי' פ"ת שם שכתב של"ע אי מהני בזה טעימת הכבד · ד) עוד נסתפק בפ"ת שם אם רוב הליחה של מרה מתוק ובקלת ממנה יש טעם מר אם יש להכשיר ע"ש · ה) ועי' בפ"ת ס"ק ג' שהביא ב' דיעות באם טעמו הכבד ולא נמצא טעם מר וטעמו בקורקבן והיה טעם מר מאד אם יש לסמוך ע"ז ולהכשיר ע"ש · ו) מרה שנתרוקנה והכיס קיים כשרה ואין צריך טעימה [פר"ח ס"ק י"ב בשם אוהל מועד וכ"כ בתב"ש ס"ק ג' ע"ש] אלא שהספר"ח הצריך נפיחה וכ' השפ"ד דכן נכון · ואם נאבדה בלי נפיחה צ"ע [שפ"ד ס"ק ה'] · ז) ואם לא היה מרה ונאבד הכבד קודם שטעמוה בעה"ג סי' י"ז דעתו להטריף דלא סמכי' אש"ך שכ' שרוב יש להם טעם מר [ודלא כבאה"ט ובל"י שהעתיקו משמו להיפך דכשר] וכ"ד התב"ש ס"ק ד' וכן בכרתי ס"ק ה' אוסר בנאבד וכ' שאחד מאלף ימצא טעם מר וכ"ד השפ"ד ס"ק ד' ודחה דברי הכנה"ג שמתיר בנאבד מטעם ס"ס ע"ש ועי' בס' בני חייא שכ' בשם הרב מהר"ם בנבשת להכשיר [פ"ת ס"ק ה'] · ח) אבל בפ"ת שם כ' בשם שבו"י להלכה ולמעשה דרוב פעמים נמצא המרה דבוקה בבני מעים ובשומן והיא קטנה מאד ולפעמים נשפך ממנה המרירות ע"י תליסת המעים מהם וע"כ פסק אם נאבדו הבמ"ע דכשר דתלינן שנתלש עם הבמ"ע ע"ש · ובכרתי ס"ק ו' כ' דיחפש המרה אצל הטחול כי לפעמים נמצאת שם והיא קטנה: ו אם יטעום טעם מר כשרה · מפני שאחז"ל כבד כועס ומרה זורקת בו טיפה [ש"ך ס"ק ה'] ואף דניקב כיס המרה טרפה מ"מ כאן תלינן דנבראת חסר ונבלע המרירות בכבד וכיון דגמרה פעולתה בכבד דכועס וכו' א"כ די בכך [תב"ש ס"ק ג' ושפ"ד ס"ק ה' ע"ש]: ז ואף עכשיו וכו' · א) כי רבו המכשירים בחסרה המרה [עי' מ"ח ס"ק ד'] וכדאי לסמוך עליהם לפחות בכה"ג [ד"ת וע"ז ס"ק ב' ועי' משבצות שם] · ב) ועי' פ"ת ס"ק ז' בשם חינוך ב"י וס' זכרון יוסף דאין לסמוך על טעימת הגסים בזה ועי' בנחלת צבי

יחובר

ס"ד (ח) נמצאו שתי מרות טרפה דכנטולה דמי ואם היא אחת ונראית כשתים ח נוקבים אותה ואם שופכות זו לזו אחת היא וכשרה ואם לאו שתים הם וטרפה :

ס"ה (ט) אם נקבוה ולא היו שופכים זו לזו ואח"כ נפחו זו ועלתה גם חברתה בנפיחה זו (י) או שהטילו מים באחת מהן וע"י כך נתמלאה גם חברתה מים ט כשרה :

ס"ו (יא) אע"פ שהן שתי מרות גמורות רק שבמקום דבוקן בכבד י כמו רוחב אצבע היו כאחת כשרה אפילו אי לא שפכי אהדדי (יב) וה"ה אם מתחלתן הן שתים ובסוף הן מתערבות ונעשות אחת כשרה :

ס"ז (יג) היו שתי מרות בכבד אחת הנה ואחת הנה וסימפון אחר שופך מרה לשתיהן וכשאדם זוקף האחת חוזרת ליחה למקום שהסימפון מחלק מרה ושופך לשתיהן אבל כשהן שוכבות כדרך שהן עומדות בחיי הבהמה אין שופכות זו לזו יא יש להכשיר בבהמת ישראל :

הג"ה (יד) מרה הנכרת מעבר לעבר של כבד אי שפכי להדדי חדא היא וכשרה (כך פי' דברי המרדכי שהביא או"ה כלל נ"ב ד"ע) ואי לא שפכי להדדי טרפה :

ס"ח יב (טו) יש מיני עופות שאין להם מרה (טז) כמו תורים ובני יונה ואין לאוסרן כיון שבל המין כך והצבי

מקור חיים

(ח) נמצאו שתי מרות וכו' ואם היא אחת וכו' · ז"ל הרא"ש פא"ט סי' א' בשם הרא"ה הלוי והיכי דמשתכחן תרי מרות ומתחזי כחדא בזעינן להו אי שפכי להדדי חדא היא וכשרה (ונלמד מדין ב' בועי דסמיכי בסי' ל"ז ס"ג · ומתרי סניא דיבי בסי' מ"ז ס"ד דשם מבואר דאם שפכי להדדי כשרה ע"ש והוא מהש"ס כאשר צויינתי שם במקור חיים ע"ש) ואי לא טרפה משום דכל יתר כנטול דמי עכ"ל וכן כתב הרמב"ם דכל אבר שניקב טרפה גם ניטל טרפה וגם אי יתר טרפה משום דכל יתר כנטול דמי : (ט) אם נקבוה ולא וכו' · כ"כ ב"י שמעשה אירע כך שנמצאו ב' מרות סמוכות זו לזו וניקבו אחת ויצא כל הליחה ונשארה השניה מליאה וניקבו גם השניה ויצא ממנה כל הליחה והיה בדעת הבודקים להטריפה משום שלא היו שופכים אהדדי בא פקח אחד ונקב א' מהם ונפח בה ועלתה גם השניה בנפיחת הראשונה ועוד ניסה והטיל מים בא' מהם ונתמלאת גם השניה ועי"כ נתברר להם דשפכי אהדדי ומה שלא נשפכו מתחילה כשניקבו הוה מחמת עובי הליחה וכיון שע"י הרוח והמים נתברר דשפכי אהדדי הכשירוה [עכ"ל ב"י] : (י) או שהטילו כו' · אף שבלשון ב"י שהעתקתי בס"ק הקודם מבואר שעשו ב' הנסיונות ע"י המים וע"י הנפיחה · שם מעשה שהיה כך היה ולדינא סתם כאן בש"ע דדי בנסיון הא' או זה או זה : (יא) אעפ"י וכו' רק וכו' · כ"כ ב"י בשם כתבי הר"ר ישראל סי' רע"ו שאע"פ שהם שתי מרות גמורות רק שבמקום דיבוקה בכבד כמו רוחב אצבע היו כאחד כשרה אפילו אי לא שפכי אהדדי ולמד כן מדין הדקין שיתבאר בסי' מ"ז והוא מהש"ס פרק א"ט (דף כ"ח ע"ב) ע"ש : (יב) וה"ה אם בתחלתן וכו' · כ"כ ב"י שנראה ממהר"ר ישראל הנ"ל דה"ה אם מתחלתן הם שתים ובסוף הם מתערבות ונעשים א' שהן כשרות [עכ"ל] : (יג) היו וכו' וכשאדם וכו' הרשב"א [הובא בב"י] נשאל ע"ז והשיב נראה דלא מיקרי שפכי אהדדי אלא בדשפכי אהדדי מעצמן כשהן עומדות בכבד בחיי הבהמה דומיא דשפכי אהדדי דאיתמר בתרי סניא דיבי (פא"ט דכ"ח ב') וכ' בני מעים [שם] דהנך ודאי כשחוזרין ומתערבין שופכין למקום א' ומ"מ אפשר להתיר משום דכל שסימפון א' שופך במקום א' לפיהן של שתי המרות הרי הן כאחת שאין אלא כמרה א' גדולה וסימפון שופך באמצע ומאמצעה מתרחב וכו' · אך טוב ליזהר בכל כיוצא בזה לחוש למה שאמרנו תחלה [עכ"ל הרשב"א] ואף שהרשב"א סיים שטוב לחוש וכו' מ"מ הקיל בש"ע בבהמת ישראל משום דלירף לזה דעת המכשירים לגמרי בחסרה המרה וכ"ש ביתר וכמו שהבאתי במ"ח ס"ק ד' ע"ש : (יד) מרה הנכרת וכו' אי שפכי וכו' ואי לא שפכי וכו' · ואע"ג דבריאה [לעיל סי' ל"ז ס"ה] אמרי' איפכא אי שפכי טרפה התם משום סימפונות משא"כ כאן דניקבו סימפוני הכבד כשרה [ש"ך] וכן בריאה אי לא שפכי אהדדי כשרה דשם אין איסור כ"א בסמיכי אהדדי [פי' דסמיכי אינו אוסר כ"א מבחוץ משא"כ מבפנים אין איסור בב' בועות דסמיכי] משא"כ כאן [הגר"א] פי' דכאן אי לא שפכי אהדדי הוה ב' מרות וטרפה : (טו) יש מיני עופות וכו' · כ"כ הרא"ש בריש פא"ט סי' א' וז"ל ומיהו יש עופות שאין להם מרה ואין להטריפן כיון שכל המין אין להם מרה זה טבע שלו · ומ"מ אין להתיר בשביל זה שאר בהמה וחיה ועוף שאין להם מרה כדאמר לקמן (דף מ"ז א') גבי עינוניתא דורדא כיון דכל הני עיזי ברייתא הכי אית להו לא מיקרי יתרת אפילו בשאר בהמות שאני התם דכל מין בהמות אחד ואפי' זו דקה וזו גסה וכו' אבל עופות חלוקין במינן זה מזה ואין ללמוד אלו מאלו [עכ"ל] ועי' בס"ק שאח"ז בשם הר"ן : (טז) כמו תורים ובני יונה · ז"ל הר"ן ואע"פ שיש מינים בעופות שאין להם מרה כלל

יד אליהו

[שחיבר הפ"ת] שדעתו שגם הנשים נאמנים בזה ע"ש סברתו · ג) טעמו מקומה והיה מר ואח"כ טעמוהו ולא נמצא עוד מרירות תלינן לומר שבלע הכבד המרירות וכשרה [פר"ח ס"ק ז' בשם הריק"ש ומשבצות ס"ק ב'] או דתלינן שבלחיכה הראשונה העביר כל המרירות [פ"ת ס"ק ד' בשם תשובת זכרון יוסף סוס"י ד'] · ד) ואם יש מרה כדינו וטעמוהו לכבד ויש בו ג"כ מרירו' כשרה [שפ"ד ס"ק ה' בשם פרי תואר והסכים כן ע"ש] · ה) ואם נמצאו ב' מרות וגם יש טעם מר בכבד טרפה משום דכל יתר כנטול עם המרירות [תב"ש ס"ק ה' בשם הב"ח והסכים כן וכ"ד שפ"ד ס"ק ה' ודלא כפר"ח ס"ק ח' ע"ש] · ו) אין צריך להחמיר לצלות תחלה אלא יטעמנו כך חי [שפ"ד ס"ק ו'] · ז) צריך להעביר הדם מעל הכבד במקום שלוחך משום איסור דם [תנ"י כלל פ"ת ס"ק ג' ושפ"ד ס"ק ו'] · וכתשו' זכרון יוסף סוס"י ד' הביא כן בשם דמב"א וכתב עליו דאין זה אלא איבוד ממון ישראל דהרי כ' הפר"ח ס"ק ז' בשם הריק"ש דאם טעם טעם מר ואח"כ חזר וטעם ולא הרגיש מרירות כשרה דתלי' שבלחיכה הראשונה העביר כל המרירות ע"ש וא"כ איכא למיחש דילמא יעביר המרירות בהדחתו ולא ירגיש אח"כ טעם מר ויטריף שלא כדין וע"כ יש לסמוך אפר"ח [דלכן מותר לטעום ולא חיישי' משום איסור דם] משום דסגי בלחיכה בעלמא ע"ש [פ"ת ס"ק ד'] ועי' מ"ח סוף ס"ק ה' · ח) הא דטעימת הכבד מהני אפי' אם חסר הכיס · [פ"ת שם בשם ת' שבו"י סוס"י כ"ג ודלא כתשו' הלכות קטנות] : ח נוקבים אותה וכו' · כדלעיל סי' ל"ז ס"ג גבי ב' בועי דסמיכי ולק' סי' מ"ז ס"ד גבי תרי סניא דיבי [ש"ך ס"ק ז'] · א) וכ' בשפ"ד אם הם שתים ממש ויש לכל א' כיס בפ"ע ואין מחוברים כלל אף בשופכים דרך נקב באמצע או בסופו אסור · ואין היתר אלא כשיש אצבע בתחלתו או בסופו מעורב וזה נלמד מב' מעיים לק' בסי' מ"ז [ורוחב אצבע הוא אגודל] הא לא"ה לא מתכשר · ב) וכשסימפון שופך מרה לשתיהן [זהו דינא דש"ע דס"ז] אף בהם ב' ממש יש להכשיר בבהמת ישראל בהפ"מ וע"ל בי"א ס"ק י"א · ג) והדא ומתחזי כתרתי אף שיש ביניהם מחילה המפסקת י"ל שאח"כ עלה וכשרה ובב' בועות כה"ג טרפה כמש"כ הש"ך סי' ל"ז ס"ק ז' וס"ק ל"ג ע"ש · גם הדרי וערבי לא מהני בב' בועות [כ"ז משפ"ד ס"ק ז' ע"ש] · ד) מש"כ כאן בש"ע ס"ד ואם היא אחת ונראית כשתים וכו' כ' פר"ח ס"ק ט' דה"ה אם נפרדות זו מזו ומקום חיבורן אחד וכשמגביה הלד האחד שופך אל השני דרך חיבורן ג"כ כשרה וכ"כ רדב"ז בת' סי' קכ"א [עכ"ל פר"ח] ובתב"ש ס"ק ו' השיג עליו ואין מתיר בזה אלא לצורך גדול ע"ש : ט כשרה · ומה שלא נשפכה דרך חברתה כשניקבה בתחילה היה מחמת עובי הליחה [ב"י וש"ך ס"ק ח'] מיהו בב' בועות כה"ג טרפה כל שלא נשפכה כאחת [שפ"ד שם] : י כמו רוחב אצבע · ואע"ג דלקמן סי' מ"ז בעי' רוחב אצבע למטה ורוחב אצבע למעלה [ודין זה נלמד משם כמש"כ במ"ח ס"ק י"א ע"ש] שאני התם דצריך המאכל לצאת והלכך צריך להתערב למטה ולמעלה משא"כ הכא [ש"ך ס"ק ט"ו פר"ח ס"ק ו'] : יא יש להכשיר בבהמת ישראל · ואף דמלשון הרשב"א [שהבאתי במ"ח ס"ק י"ג ע"ש] משמע דאף בבהמת ישראל יש לאסור לכתחילה מ"מ כיון דהרבה פוסקי' מכשירים לגמרי בב' מרות [או בחסרה המרה] וע"כ הכריע המחבר להכשיר בבהמת ישראל [ש"ך ס"ק י'] · וכ' שפ"ד אבל לדעת רמב"ן [ע' סי' מ"ג ס"ה] דס"ל דיתר כנטול הוא ומקומו עמו אין ראיה להתיר דע"כ לא מכשירים אלא כשניטל מכל וכל ולא כשניקב · מ"מ בהפ"מ קיי"ל כרש"י וא"כ דוקא בהפ"מ יש להכשיר כאן בבהמת ישראל אבל בלא הפ"מ יש להחמיר כשי' הרמב"ן כמש"כ שם בסי' מ"ג ע"ש : יב יש מיני עופות שאין להם מרה · ובהם אם ניטל הכבד שני בנשאר רק ב' זיתים [פי' דמטריפין הגדול לפי גדלו וכו'] היינו שנשתייר בכליות ובטרפשין [שפ"ד סי' מ"א סוף ס"ק א' בשם ס' מנ"י והסכים כן ע"ש] וכ"כ פ"ת כאן ס"ק ט"ו בשם ס' תפארת למשה דאותן מינים שאין להם מרה וכן לבי ואוליס אם ניטל הכבד שלהם ולא נשתייר רק כזית במקום חיותה ולא במקום מרה כשרה · משום דהא עיקר טריפות של ניטל הכבד הוא משום המרה כמש"כ הרשב"א [הביאו הב"י סוס"י מ"א ע"ש] · ולפמ"ש דאפי' אם ניטל במקום חיותה נ"כ כשר במינים הללו ול"ע [עכ"ל ס' ת' למשה] ועי' פמ"ג רס"י מ"א [עכ"ל פ"ת] פי' דשם בשפ"ד סוף ס"ק א' כ' שאם ניטלה במקום חיותה והוי טרפה משום דלא קיי"ל כהרשב"א [דס"ל דמטעם דניטל הכבד טרפה משום דיחסר המרה אלא דניטל הכבד מגד עצמו טרפה כדמשמע מרוב הפוסקים · כן תוכן דברי השפ"ד שם] וכ"כ בפר"ח סי' מ"א ס"ק א' ובפלתי שם ס"ק א'. ובכרתי כאן ס"ק יו"ד כ' דגם במינים שאין להם מרה בענין שיתאר בכבד שלהם גם כזית במקום שראוי להיות מרה ע"ש·

יג (יז) והצבי אין לו מרה בכבד אבל יש לו למטה סמוך לזנבו :

הג"ה מי שבא לפניו עוף שאינו מכיר מינו ולא נמצא לו מרה אין אומרים ודאי כל מינו אין להם מרה אלא אמרינן מסתמא יש לו מרה עד שיודע שמין זה אין לו מרה (תשו' הרשב"א סי' ק"ח) :

ס"ט יד (יח) גרעין שנמצא במרה אם היה כמו גרעינה של תמרה שאין ראשה חד מותרת ואם ראשה חד כגרעינה של זית אסורה (יט) שהרי ניקבה אותה כשנכנסה וזה שלא יראה הנקב מפני שהוגלד פי המכה :

הג"ה טו (כ) וכ"ש אם נמצא מחט או קוץ במרה דטרפה (או"ה ור"ן ורמב"ם · עי' ד"מ וב"ח ורש"ל פא"ע סי' מ"ט) : דיני

מקור חיים

כלל כמו תורים ובני יונה אין למדים ממין על שאינו מינו [עכ"ל] ועי' במ"ח ס"ק ד' ובס"ק שלפני זה: (יז) והצבי וכו' · כ"כ ב"י בשם הכל בו ע"ש: (יח) גרעין שנמצא במרה וכו' · כפא"ע (מ"ט א') ההיא קשייתא [גרעין של תמרה · רש"י] דאשתכח במרה א"ר אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר הא ודאי סימפונא נקט ואתאי אע"ג דלא נפקא מירכל הוא דרכיל · והני מילי דדיקלא אבל דזיתא מיבזע בזע [עכ"ל הש"ס] פרש"י סימפונא נקט דרך הקנה נכנסה דאי דרך הושט נכנסה אינה ראויה לנקוב ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב · ואע"ג דלא נפקא שאינה יכולה לצאת דרך הסימפון כשרוצים להוציאה לפי שהוא דחוק · מירכל הוא דרכיל ע"י נענוע שנענעה הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנסה מעט מעט במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו לצאת · מיבזע בזע כמחט ומאן דטריף במחט טריף נמי בהא [עכ"ל רש"י] אבל התוס' שם ד"ה אבל והרא"ש שם סוף סי' כ"ז כתבו דאפילו לר"י דמכשיר במחט (שם מ"ח ב') דוקא במחט הוא דתלינן שבא דרך הסימפונות [לפי שהוא קטן] אבל קשייתא דזיתים שהם גסים ואינן יכולים לבוא בריות דרך הסימפונות חיישינן שמא ניקבה הושט וחזר ונכנס בכבד [עכ"ל] והר"ן כתב וקשה אמאי אמרינן דזיתא מיבזע בזע והא מרה הוה כסימפונא רבא והל"ל דסימפונא נקט וכו' ותי' דאין ה"נ דאין טרפותה משום דחיישינן שמא בא דרך הושט אלא אפילו את"ל דבא דרך הקנה מתוך שעור המרה רך ודק חיישי' שמא אחר שנכנסה במרה ניקבה אותה ואפילו רבנן דמכשרי בריאה מודים בקשייתא דזיתא ולא כרש"י וכו' [עכ"ל]: (יט) שהרי ניקבה אותה וזה וכו' · כ"ז הוא לשון הרמב"ם ועי' ס"ק הקודם: (כ) וכ"ש אם נמצא מחט וכו' · [א] כ"כ בד"מ ס"ק ג' בשם או"ה · וכן יש להטריף במחט לסברת הר"ן שהבאתי סוף ס"ק י"ח ע"ש אבל לסברת התוס' והרא"ש שהבאתי שם אין זה כ"ש · ולסברתם דוקא בקשייתא שהם גסים ואינו יכול לבוא בריות חיישינן שמא דרך הושט בא וכו' אבל במחט שהיא פחותה מגרעין זית כשרה דומיא דריאה דאמרי' דסימפונא נקט ועי' פר"ח ס"ק י"ד האריך בזה וסמך על שאר הפוסקים להכשיר במחט שנמצא במרה ע"י בדיקת הנפיחה ודלא כסברת הר"ן רק בבהמת עו"ג החמיר ע"ש ועי' בתב"ש שהרבה להשיג על הפר"ח וכתב דחלילה להקל בזה וכתב דגם לשי' התוס' והרא"ש אסור במחט ומכ"ש להר"ן בפשיטות וכתב דכ"מ דעת רוקח דבחידוד תליא מילתא דכתב להטריף שאר גרעינים חדודים ולא התנה שיהיו גדולים · ומסיק דאין להתיר כ"א בתרתי לטיבותא שיהיה גדול כשל תמרה או יותר ועגולה דלית לה עוקלין · אבל קטן ממנו אפי' עגול וכ"ש יתד או מחט טרפה · וכן כתב בשפ"ד ס"ק י"ג דאפי' נמצאת מחט במרה ולא תחוב כלל אסור אף בהפ"מ ולא מהני נפיחה אפי' בשלימה ודלא כפר"ח וכ"מ דעת הש"ך שכתב כאן ס"ק י"ד וז"ל וכ"ש אם נמצא מחט ואין חילוק בין קופא לבר או לגיו לעולם טרפה וכ"כ רש"ל ושארי אחרונים [עכ"ל ש"ך] משמע שמסכים לרמ"א ומשמע שמטריף אף בהפ"מ וכן מוכח מדברי הש"ך בסי' מ"ו ס"ק י"א דבמרה דלית לה דוכתא למיפק חמיר מדקין ואסור אף בהפ"מ [דגם בדקין שם אינו מיקל כ"א בהפ"מ ע"ש] · ועי' בס' תורת יקותיאל כאן ס"ק ג' שהאריך להשיג על התב"ש והביא שהרבה פוסקים סוברים כהפר"ח דמחט שנמצא במרה ולא תחובה כלל כשרה ומסיק בתוי"ק שם דעכ"פ אם יש עוד צדדים בלאו הכי להתיר · אז יש להצטרף גם דעת הפוסקים המכשירים במחט הנמצא במרה ולהתיר ע"ש · [ב] שאלה בהמות שמתים בדבר ואמרו הרופאים שמתים מחולי המרה ושחטו בהמה שהיתה הולכת בטוב ומצאו בה מרה גדולה ומליאה · תשובה לפענ"ד נראה דיש להכשיר בזה: דאף אם שלטה החולי בבהמה זו מותר לאכלה דזה הדבר מארס הממית בהמה ולא לאדם ולא גרע מאכלה סם המות דבהמה דמותר לאדם כדאי' בחולין פ' א"ט במשנה (דף נ"ח ע"ב) ואכלה .ופני וכו' כשרה ופרש"י הרדופני סם המות דבהמה · ועוד איתא שם (דף נ"ד א') הכי יוסף ריסבא מחו בגידא דנשיא וקטלי אתא לקמיה דריב"ב א"ל וכי להוסיף על הטרפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים ר"פ וכו' מחו בכוליא וקטלי א"ל וכי להוסיף וכו' [ופריך הש"ס] והא קחזינן דקא מתה [ומשני הש"ס] גמירי דאי בדרא לה סמא חייא [עכ"ל הש"ס] וא"כ אין להטריף במה שרואים שמתים הבהמות מחמת זה · [ג] ועי' ט"ז בסי' קע"ז ס"ק ו' שהשיג שם ארש"ל שאסר את הכבשים שגדל בהן מין שחין של נגע שרגילים למות בהן וכתב עליו הט"ז דיש לתמוה דהרי אמרינן בסי' ס' דאפילו אכלה הבהמה סם המות שלה כשרה ומשמע דאין שום איסור כלל מפני הסכנה אלא דוקא באכלה סם המות של אדם וע"ש עוד מש"כ הט"ז בזה ועי' משבצות סי' ס' ס"ק א' כתב ג"כ דאף שהבהמה תמות עי"ז מ"מ אין סופה ליאסר בגופה אלא שהמזגים שלה נתקלקלו ולא בכלל טרפה היא אלא בדין מסוכנת הוה אם נראו בה סימני מסוכנת [עכ"ל משבצות] ועי' בס' תוי"ק בסי' ס' כתב דמסתימת הש"ס ופוס' משמע דאכלה סם המות דבהמה לא הוה אפי' בכלל מסוכנת ואין צריך בדיקה כלל ע"ש שהאריך וע"כ נלפענ"ד בפשיטות להתיר אם המרה מליאה ולא כמו שהביא בפ"ת סי' ס' ס"ק א' בשם תשו' בגדי כהונה שהשוחטים נהגו להטריף באם היא מליאה וגדושה וכן אם היתה המרה ריקנית כי זה סימן שבלע החולי בה עכ"ל · ולפענ"ד לא נראה כן אלא כמו שהביא בפ"ת שם בשם ת' שבו"י שהבאתי בי"א ס"ק ט"ו דהיכא דליכא נגע מכשירים והבו דלא להוסיף עלה דגם בנגע מכשיר הט"ז וכן שמעתי

שבחורף

יד אליהו

ועי' מה שכתבתי ביד א' בסי' מ"א ס"ק א' אות ג' ד': יג והצבי וכו' · א) בפסקי תו' חולין סי' קי"ב כ' דאילים אין להם מרה [וכ"כ הש"ך ס"ק י"ב בשם כמה פוס' ע"ש] וכ' בס' שער השמים וקצת בעלי חיים יש להם מרה במעים כגון יונה ומין שליו וצפור דרור · ויש מינים שיש להם מרה בבטן וקצת מהם שיש להם מרה באוזן · וצבי ואיל · אומרים שהמרה היא באליה שלהם [עכ"ל פר"ח ס"ק י"ג] ושפ"ד כ' דמלשון ש"ע משמע דתורים ובנ"י אין להם מרה כלל וכן משמע לשון הר"ן שהבאתי במ"ח ס"ק ד' וס"ק ט"ז שכ' וז"ל ויש מינים בעופות שאין להם מרה כמו תורים ובנ"י וכו' ע"ש · ב) במנ"י כלל פ"ח ס"ק וא"ו נסתפק בצבי וכדומה שאין להם מרה סמוך לכבד ויש טעם מר בכבד מהו דהש"ג כתב טעמינן אדוכתא · משמע דוקא במקום המרה או אפשר דאיזה סימפון יש ששופך לכבד ע"ש · ג) וכתב בשפ"ד ס"ק י"ב ומיהו כל שפוסל במרה פוסל גם בצבי ניקבה או חסרה או יתיר טרפה ע"ש וכ"כ בתב"ש ס"ק א' ע"ש · ד) כתב בכנה"ג בהג' ב"י נמצאו ב' מרות ולא הספיקו לבודקו ונתערב באחרות יש להכשיר ומשמע שם דהיה שם כמה סניפין בלא זה וחסר ויתיר יש פלוגתא דרבוותא ע"ש [עכ"ל שפ"ד שם]: יד גרעין וכו' ואם ראשה חד וכו' · ע"ל סי' מ"ו ס"ד ובמש"כ שם [ש"ך] פי' דשם כ' הש"ך ס"ק י"א דאף לדברי המכשירים במחט שנמצא בדקין בהפ"מ מ"מ במרה אסור אף בהפ"מ כיון דלית לה דוכתא למיפק ומונחת שם כל שעה · וכן פסק כאן התב"ש ס"ק ט' ושפ"ד ס"ק י"ג דכאן במרה טרפה אף בהפ"מ · ותב"ש שם האריך ומסיק דאין להתיר הנמצא במרה כ"א בתרתי לטיבותא שגדול כש"ל תמרה או יותר ועגולה דלית לה עוקלין · אבל קטן ממנו אפי' עגול וכ"ש יתד או מחט הכל טרפה [עכ"ל ע"ש] והפר"ח מכשיר במחט שנמצא במרה ולא תחובה [דלא כרמ"א] ע"י נפיחת המרה ע"ש וכן בס' תורת יקותיאל ס"ק ג' האריך בזה והשיג על תב"ש הנ"ל והביא שהרבה פוסקים ס"ל כדעת הפר"ח ולא כתב"ש שדחה דברי הפר"ח ע"ש ומסיק וכ' וז"ל ולכן נ"ע לדינא במחט שנמצא במרה ופשיטא דאם נפחה ועלתה בנפיחה ועכ"פ אם יש עוד איזה צדדים להתיר יש להצטרף לדעת הפוסקים הנ"ל להכשיר במחט שנמצא במרה ע"י נפיחה [עכ"ל בקוצר ועי' מ"ח ס"ק כ']: טו וכ"ש אם נמצא מחט · א) ואין חילוק בין קופא לבר או לגיו לעולם טרפה במרה [ש"ך ס"ק י"ד בשם אחרונים] אבל אם נמצא אבן בתוכה דאי אפשר לנקוב כמו בגרעין של תמרה · וכן בכבדא או בריאה אין לחוש והוא כשר [שפ"ד ע"ש] ועי' מש"כ בס"ק הקודם שי"ח על רמ"א ומתירים במחט הנמצא במרה ע"י נפוח ע"ש להלכה · ב) נשאלתי שהיה דבר בבהמות והרופאים אומרים שהיתה החולאת במרה שלהם שהיתה גדולה ושחטו בהמה אחת שהלכה בטוב מקודם ומצאו בה מרה גדולה יותר מדאי ומליאה והכשרתי אותה · וכן להיפך אם היתה ריקנית ג"כ כשרה ומש"כ הפ"ת בסי' ס' ס"ק א' בשם תשו' שבו"י דדוקא היכא שיש נגע יש לאסור כמש"כ מהרש"ל [הביאו הט"ז בסי' קע"ז ס"ק ו'] אבל היכא דליכא נגע למראית עינינו רק חולי יש להכשיר [דהבו דלא להוסיף עלה דהא הט"ז שם בסי' קע"ז חולק על רש"ל אף בנגע ע"ש] מ"מ אם ימצא השוחט עוד ריעותא בריאה אע"ג דעל פיה היה כשר מצטרף זה לתל"ר ויש להטריף · והחלב אין לאסור כלל רק אם היתה חולה בשעת שנחלבה ואחר שעה מתה יש לאסור החלב מחמת סכנה אבל מדינא ליכא איסור [עכ"ל פ"ת שם בסי' ס'] ודלא כפ"ת שם בשם תשו' בגדי כהונה שכ' שהשוחטים נהגו להטריף באם היתה המרה מליאה וגדושה או אם היתה ריקנית אלא דכשר בשניהם כאשר כתבתי ובתשובתי כת"י האריכתי בזה ועי' ג"כ במ"ח הבאתיו בקוצר · ג) ועי' בחכ"א כלל י"ז סימן למ"ד ובבינת אדם שם

שער

סימן מג דיני טרפות בטחול · ובו ו' סעיפים :

סעיף א א (א) ניטל הטחול כשרה :

סעיף ב הטחול ראשו האחד עב והשני דק כבריית הלשון ב (ב) אם ניקב בראש העב נקב מפולש טרפה ואם ניקב נקב שאין מפולש ג (ג) אם נשאר תחתיו ד כעובי דינר זהב מותר פחות מכאן הרי הוא כמפולש וטרפה אבל אם ניקב הדק כשרה :

הג"ה ה (ד) ואפילו נחתך במקום הדק כשרה (טור)

נקרעת

שבחורף שנת תרי"ח היה מגפה על בהמות בזה שהמרות היו גדולות והכשירו חכמי ק"ק מינסק · ועי' בי"א שכתבתי בשם חכ"א שאוסר אם המרה נפוחה שקורין גישוואלי"ן מטעם דא"א בקיאים בבשר שהרופא גורדו ולא כתב שם בב"א שום ראיה לדבריו · ולכאורה תמוה היכן מצינו באחרים שהנקב אוסר בהם שאסור בניפוח דהוה כמו נתמסמס ולכאורה משמע להיפך הא גם בגו"ה אסור בנתמסמס וכתב הש"ך בסי' כ"ו ס"ק י"א וע"ז שם ס"ק א' דהכל לפי הניפוח אם יש שם רקבון ונימוח אבל אין להטריף בניפוח בעלמא וגם בדקין נמצאו לפעמים נפוחים ואין שום מורה מטריף בזה · ועי' בפתחי תשובה סי' מ"א ס"ק ו' בשם תשובת שבות יעקב ח"ב סי' ס"ד דאם נמצא מחט תחוב בהמסס או בבית"כ ולא מעבר אל עבר וכנגד המחט מבחוץ נפוח ועב קצת אין להטריף [עכ"ל ע"ש] מ"מ לא סמכתי על דעתי להקל בניפוח המרה כיון דצריך בדיקה מדינא אם הבשר שלם · רק אם המרה מליאה ביותר ואין הכיס נפוח ועב יש להכשיר בפשיטות · כן נלפע"ד להלכה ולמעשה · שוב מצאתי בתשו' נחלת דוד סי' ד' שנדפס מחדש (להג' מוהרד"ע מ"ץ דק"ק מינסק) שהאריך להשיג על ס' חכ"א הנ"ל ומכשיר בפשיטות גם בניפוח המרה וגדולה אם רואין שהיא קשה במשמושה דכיון דאין הבשר נימוח ולא נרקב כלל לית ביה משום בשר שהרופא גורדו · דלא חיישינן לבשר שהרופא וכו' רק אם חזינן קצת רקבון והפסד בבשר · אבל בניפוח לבד אין לחוש כלל והביא ראיות ע"ז והביא שגם בנוב"י קמא ח' יור"ד סי' י"ד כתב כן ע"ש · וסיים בתשו' נחלת דוד הנ"ל ואף דחזינן שהבהמה מתה מזה מ"מ בכה"ג אמרו בש"ס דאין להוסיף על הטרפות וגמירי דאי בדרא להו סמא חייא [עכ"ל תשו' נחלת דוד הנ"ל בקוצר] וגם בנשתנה הליחה שבתוך המרה לעיפושים שאוסר בחכ"א שם וכמו שהעתקתי בי"א חולק ג"כ בתשו' נ"ד שם ומכשיר גם בזה ע"ש :

סי' מג (א) ניטל הטחול כשרה · בפ' א"ט (דף נ"ד א') ואלו כשרות בבהמה וכו' ניטל הטחול : (ב) אם ניקב בראש העב וכו' · שם בש"ס (נ"ה א') פיסקא ניטל הטחול א"ר עוירא משמיה דרבא לא שנו אלא ניטל אבל ניקב טרפה · מתיב ר"י בר אבין [משנה ריש המקשה (ד' ס"ח א') חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה · מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה [משמע] הא בהמה גופא שריא [ופירש"י אע"פ שנחתך מן הטחול ואין חיתוך בלא נקב דכל נקב משום חיתוך הוא] [ומשני] ה"ה אפילו בהמה נמי אסירא ואיידי דתני רישא מותר באכילה תני סיפא נמי אסור באכילה [ופירש"י ד"ה ה"ה וכו' דחמיר ניקב ונחתך מניטל לגמרי שע"י הנקב הוא הולך ומוסיף מכאוב והחולי רב בגופה] ואב"א ניקב לחוד ונחתך לחוד [פי' דניקב כתיב לה יותר מבנחתך] כ"ה בספרים שלנו והב"י כתב כן בשם מקצת נוסחאות והטור כתב דאפי' נחתך טרפה וכתב הב"י ואפשר דלא הוה גרים אלא לישנא קמא כמו בנוסחאות דידן דלית בהו לישנא בתרא [עכ"ל ב"י] ועי' ס"ק ד' ובהג"ה שם דכתבתי דלשי' הר"ן י"ל דגם ללישנא בתרא טרפה נחתך לדידן למסקנת הש"ס ע"ש ודוק · ואמרי' שם בש"ס ע"ב ולית הלכתא כר' עוירא ולא אמרן [כן גי' רש"י ע"ש] אלא בקולשיה אבל בסומכיה טרפה ואי אישתייר כעובי דינר זהב כשרה [עכ"ל הש"ס] פירש"י ולא אמרן דלית הלכתא כר' עוירא וכו' ואי אישתייר בעובי דפנו ולא יצא המחט לחוץ ויש הגנה כנגדו כעובי דינר זהב כשרה [עכ"ל רש"י] ועי' מש"כ בס"ק שאח"ז : (ג) אם נשאר תחתיו וכו' ה"ה כמפולש · כ"ז הוא לשון הרמב"ם פ"ו מה"ש · ור"ל דלא תימא מש"כ בש"ס ואי אישתייר כעובי ד"ז כשרה פי' אע"פ שניקב מעל"ע אי אישתייר כשטח באורך הסומכיה עובי ד"ז שלא ניקב כשרה · אלא דהכי פי' דצריך הגנה במקום הנקב שלא יהיה מפולש וישאר תחתיו כעובי ד"ז ובאם לאו הוה כמו מפולש וטרפה · וכן מבואר מפירש"י שהעתקתי בסוף ס"ק הקודם ע"ש : (ד) ואפי' נחתך במקום הדק כשרה · משמע אבל נחתך במקום העב טרפה · וז"ל הטור

בשם

שער או"ח סי' כ"ג אות ס"ז מדין מרה שכים שלה נפוח שקורין גישוואלי"ן הרבה ע"ש שאוסר בזה מטעם דאין אנו בקיאים בבשר שהרופא גורדו · ואף שיש לפקפק על דבריו ולהתיר גם בזה וכמה שכתבתי בת"ח ס"ק כ' · מ"מ לא רציתי להקל בזה כי כבר הורה זקן · וכתב עוד בחכ"א שם וכן אם הליחה שבתוכה נהפכה לעיפושים · או אם נתקשה כאבן טרפה ע"ש · אבל אם המרה אינו נפוחה רק שהיא מליאה ונדושה נ"ל להתיר להלכה ולמעשה · שוב מצאתי בתשו' נחלת דוד סי' ד' שחולק על החכ"א הנ"ל ומכשיר גם במרה נפוחה אם היא קשה במשמושה ולא חזינן בה שום רקבון ע"ש · וגם בנשתנה הליחה לעיפושים וכו' שאוסר החכ"א חולק גם בתשובת נחלת דוד הנ"ל ומכשיר גם בזה עיין שם ועיין בת"ח ס"ק כ' :

סי' מג א ניטל הטחול כשרה · עי' פלתי סי' מ"ד סוף ס"ק א' [ומביאו בספ"ד שם ס"ק ט"ו] דאם נימוק בתחילה בסומכיה ואח"כ ניטל לגמרי טריפה דכיון דנטרפה ע"י הנימוק [כמ"ש רמ"א כאן בס"ב ע"ש] האיך תחזור לכשרותו וכמש"כ בש"ע סי' מ"ד בסעיף ו' ע"ש : ב אם ניקב בראש העב · א) וכתב הט"ז דאעפ"י שבלד העב יש שם ג"כ ברוחב קלא דק מ"מ אסור שם דאל"כ לא היה לו לומר ראש העב אלא כל מה שבאותו הצד אסור [עכ"ל ט"ז] וכן הסכים הפר"ח ס"ק א' וכ' שכ"כ בשל"ה ובתשו' מהרי"ל כלל ה' סי' ל"ה ל"ו והשיג שם בתשו' מהרי"ל אחכם א' שמיקל בזה ודלא כבל"י שהעיד עדות שקר בשם פר"ח להכשיר בהפ"מ בזה · ב) וכתב במשבלות ס"ק א' דבחלק העב מקומות מקומות יש ע"ד משל מקום דעוביו טפח בעינן שיור כחלי טפח [לדידן דלא בקיאים בשיעור עובי דינר זהב כמש"כ בש"ע ס"ד ע"ש] ובלדדיו דאין בעוביו אלא חצי טפח די אם נשאר רביע טפח הכל לפי המקום דלעולם משערי' בפי עובי טחול שלו כמש"כ הב"י ותב"ש ס"ק ט' [ודלא כפר"ח בקו"א שכתב דלגדולים משערי' בטחול של עגל] וכן עיקר : ג אם נשאר תחתיו כעובי דינר זהב כו' · א) קרום שעל הטחול אינו מצטרף לשיעור עובי דינר זהב [פר"ח ס"ק א' ומשבלות ס"ק ב'] אבל העור עצמו של הטחול מצטרף [משבלות שם וכן נראה מפר"ח שם] · כתב הט"ז ס"ק ב' שנשאל בעגלים שיש להם נקב בראשו העב בטחול וסביב הנקב מבפנים מקיף [עור הטחול וניכר שנבראת כן ובכל פעם נמצא הנקב במקום א' ואומרים קצת אנשים שכן דרכן של רוב עגלים והשיב להיתר דאין שייך נקב אם נברא כך אלא שם חסרון עליו ע"ש וכ"ד לז"ן וכ"ד תב"י כלל פ"ט ס"ק א' וגם בבל"י ס"ק ב' הביא בשם כנה"ג ובעל מגיני זהב ודמש"א שסוברים כדעת הט"ז וכ"ד בעל מעיל לדקה סי' י"ז וגם בס' חכ"א כלל י"ד סוף סי' י"ג הביא בשם נוב"י שמיקל במקום דשכיח · אך הכה"ך ופר"ח חולקים על הט"ז ואוסר ובתשו' שבו"י כתב הסומך על המקילים לא הפסיד וכרו"פ מסיק ח"ל ורבים חולקים על הט"ז ול"ן ואם אינו תמיד על מקום א' ודאי טרפה אבל אם הוא תמיד על מקום א' מעולם לא התרתי בזה רק מניח אני להורות אחר אין לבו נוקפו ובמקום שאין איש יכול לסמוך בהפ"מ אט"ז וסייעתו עכ"ל · נ) וכתב בפ"ת ס"ק א' בשם ת' פמ"א דבמקום הדק בטחול שבלד העב [אף שכתבתי בס"ק ב' דנקרא עב] מ"מ בזה יש להקל בנקב שני בתולדתו דמ"מ אינו עב ממש ע"ש · ד) ובריאה כה"ג אם ניקב נקב מפולש מעבר לעבר יש להטריף כי חוששין שמא ניקב ונתרפא · ועוד מחמת חשש דסימפונות · רק בשיפולי אונה יש להכשיר בכה"ג בהפ"מ · כן העלה משבלות ס"ק ב' ע"ש: ד כעובי דינר זהב · א) וכל שאין נשאר כעובי ד"ז אף שאין הנקב מפולש טרפה דדינו כמפולש [כמש"כ המחבר] [שפ"ד ס"ק א'] ופשוט · ב) וכתב הט"ז ס"ק ג' דאותו עובי ד"ז בעי' דוקא מבשר הטחול עצמו · ואינו מועיל סתימת חלב או בשר אחר וכמש"כ בסי' מ"ו ס"ק א' בשם או"ה [עכ"ל ט"ז כאן] וכ"כ שם הש"ך בסי' מ"ו ס"ק ג' ע"ש · ג) וכתב הט"ז ס"ק ד' וכ"ז שלא נמצא מחט אבל אם נמצא מחט בטחול ודאי טרפה דלא עדיף ממחט שנמצא במרפשא וכ"כ הש"ך ס"ק א' ע"ש · ד) עוד כתב הט"ז שם דאם ניקב הכרס והטחול סותם הנקב במקום שמונח על הכרס לא מהני וטרפה וכ"כ הט"ז בסי' מ"ח ס"ק ב' ע"ש וכ"כ בכרו"פ ע"ש : ה ואפי' נחתך במקום הדק כשרה · א) משמע הא נחתך במקום העב טרפה ועי' מ"ח ס"ק ד' הבאתי שיש פלוגתא בפוסקים בנחתך במקום העב ומ"מ הסכמת האחרונים להחמיר כמשמעות לשון רמ"א כאן. ב) ומ"מ אם נחתך בעובי טרפה רק מספק (שפ"ד ס"ק ב') ולי נראה דזהו רק לשיטת הרשב"א · אבל לדברי הר"ן שהבאתי במקור חיים ס"ק ד' י"ל דנחתך לדידן הוה ודאי טרפה וע"ש במ"ח שכתבתי שכן משמע מדברי הגר"א · עוד כתב בשפ"ד שם דאם ניטל כל הסומכיה עד הקולשיה נ"כ טרפה מספק ולא אמרינן דהוה כניטל וכשר דדוקא שניטל עם הקולשיה כשרה ע"ש · ג) וכ' תב"ש ס"ק ב' ניקב מלד זה וגם מכנגדו ויש בשר ביניהם כעובי דינר זהב כשרה דבטחול לאו בעור תליא מילתא אלא בעובי ד"ז ·

וכתב

ד) וכ' עוד אם ניקבו זה שלא כנגד זה ואילו היה זה כנגד זה לא היה כעובי ד"ז צריך שיהיה המרחק בין נקב לנקב כמלא עובי דינר זהב: ו או נימוקה וכו' כ"ז מיירי בראש העב [ס"ך ס"ק ג' וכ"ה במקור הדין בהג"א שהבאתי במ"ח] משום דאין לקותא פוסל רק בראש העב אבל במקום הדק כשר ולא חיישינן דיתקלקל יותר [ספ"ד שם]: ז או לקתה בשינוי בשר· א) משום דחשבי' ליה כאילו נתמסמס דאין אנו בקיאים בבשר שהרופא גורדו· אבל שינוי מראה לחוד כשרה דדוקא כשנפלה לאור הוא דטרפה כשהוריק הטחול [ש"ך וט"ז וכרתי]· ב) אכן בתב"ש ס"ק ד' החמיר לאסור בשינוי מראה לדידן שא"א בקיאים בבשר שהרופא גורדו· ג) אבל בתשו' נוב"י סי' י"ג חולק עליו והעלה כש"ך וט"ז שאין שינוי מראה לחוד ריעותא כלל והמחמיר לעצמו תע"ב ולאחרים אין להחמיר כלל· וכ"ש במקום הפסד בודאי יש לסמוך על המקילים· אך במקום שיש שינוי מראה צריך לבדוק ולעיין אם אין לקותא בבשר· ד) ואם נמלא בועה בטחול ויש לה שינוי מראה ובפרט מראה שחור הוה לקותא וטרפה· רק שיש לחתוך ולבדוק אם שלט המראה מעבר לעבר· וע"ש בנוב"י שכתב שכ"ז הוא בבועות אבל אם רק גבוה מעט אם לא היה הבשר משונה במשמוש להיות רך או נימוח קלת לא הוה לקותא ואין להחמיר כלל [כ"ז בפ"ת ס"ק ה']· ה) ובמשבצות ס"ק ה' כתב וז"ל בשינוי מראה המנהג להכשיר ובשחור דלקותא הוא איני אומר לא היתר ולא איסור מאחר דהספר"ת בקו"א הביא בשם בס"י דהיה מעשה בק"ק ווילנא שהיה תוס השדרה שחור והכשירו חכמי ק"ק ווילנא והספר"ת הסכים עמו ע"ש· ו) וכתב בספ"ד ס"ק ד' וז"ל ומ"מ אם נתמסמס הבשר במקלת עובי ותחתיו שלם ומבחוץ יש שינוי מראה וכשגוררין המוגלא והבשר בלוי עדיין נשאר המראה שם יש להטריף אבל אם יש לתלות דמחמת מוגלא בא המראה אין להטריף אלא כשגוררין המוגלא ועדיין יש שינוי מראה שם כמו בריאה בסי' ל"ח [עכ"ל ספ"ד שם ועי' משבצות ס"ק ב' האריך יותר בזה]· ז) עוד העלה במשבצות ס"ק ה' דלדברי המכשירים בשינוי מראה אף שנשתנה מראית הבשר מעל"ע אם אין הבשר לקוי אין אוסר: ח אם הבשר סביביו שלם· כשר· הייטו דוקא כשנשתייר כעובי ד"ז [כ"כ בת"ח כלל פ"ט ד"א בהדיא וכ"כ בלבוש וכ"כ בט"ז וש"ך דלא כב"ח] אבל הכרו"פ פירש מעשה דראבי"ה שממנו מקור דין זה דמיירי שהשלם מבחוץ ועוד לבד אינו מועיל אבל אם קלת בשר מקיף מכל לד אף שלא נשאר כעובי ד"ז כשרה כמש"כ הפ"ז ס"ק מ' גבי נקב ע"ש וכן פי' הגר"א ס"ק ד' ע"ש ועי' מ"ח ס"ק חי"ת· העולה לדינא בין במים ומוגלא ובין בנקב אם אינו נקוב מבחוץ רק מבפנים אם בשר קלת מקיפו מכל לד אפי' אינו כעובי דינר זהב כשר דדוקא בנקב שמתחיל מבחוץ בעי' כעובי ד"ז וכ"ד הפר"ח והגר"א וכן עיקר ועכ"פ בהפ"מ יש להקל ועי' בסוף הסי' ס"ק י"ב אות ג' מש"כ בזה עוד: שכל

(ה) נקרעת הטחול ך (ו) או נימוקה ך (ו) או לקתה בשינוי בשר דינה כניקבה (הג"א בשם שערים) וכן כ"מ שהבשר רע ונרקב דינו כניקבה (ז) ואם מים בטחול אפילו עכורין וסרוחין ח (ח) אם הבשר סביביו שלם כשר (כ"י בשם מרדכי והג"א בשם ראבי"ה) וע"ל ס"ס נ': ישי

[בשם הרשב"א] נחתך במקום עוביו יש מי שמתיר· ויראה לי שהוא אסור מספק [עכ"ל הטור]· כתב בעל העיטור איכא למ"ד דנחתך [במקום העב] כשרה כליסנא בתרא [שהעתקתי במ"ח ס"ק כ' ע"ש] וכתב הרשב"א בחידושיו ואין טעם לדבר כיון דאיכא בש"ס פא"ט (דף נ"ד א') תרי ליטני ואיסורא דאורייתא נקטי' לחומרא ואפי' נחתך נמי אסור כליסנא קמא [שהעתקתי בס"ק ב']והלכך אם נחתך בסומכי' הוה ספק טרפה ואסורה מספק וכן פסק בת"ה· והר"ן כתב כיון דאתינן לפלוגי בטחול בין בקולסיה ובין בסומכיה [כדמסיק הש"ס (שם ד' נ"ה ב')] ולית הלכתא כר' עוירא ולא אמרן אלא בקולסיה אבל וכו' וכמו שהעתקתי בס"ק ב' ע"ש] לא צריכין לשינויא בתרא [ונלפע"ד דגם לשינויא קמא לא צריכא ודוק] לאיפלוגי בין ניקב לנחתך אלא מתני' דהתם בריש המקשה (ד' ס"ח א') דמשמע דנחתך כשרה מיירי בקולסיה א)· וכי פסלינן הכא בניקב ונחתך מיירי בסומכיה [עכ"ל הר"ן] וכתב ב"י דכן נראה מדברי הרמב"ם דנחתך טרפה וכן כתב בהג"א פא"ט סי' מ"ה בשם ה"ג ושערים דנחתך במקום העב טרפה [עכ"ל ב"י] וכבר כתבתי בס"ק ב' בשם הב"י דיש ספרים דאין גורסין כלל ליסנא בתרא ע"ש· ואפשר דאפי' לליסנא בתרא י"ל דזה הכל לר' עוירא אבל למסקנא (דש"ס נ"ה ב') דלית הלכתא כר"ע אלא דבקולסיה כשרה לא קשה מידי ואין צריך לאיפלוגי בין ניקב לנחתך וכמש"כ בהג"ה ע"ש· וכ"כ בביאורי הגר"א ס"ק א' דלדידן פסול נחתך במקום העב אפי' לליסנא בתרא דלדידן אין צריך לחלק בזה דסוגית הש"ס הכל רק לר"ע וכו' ע"ש ותמלא כדבריו· וכ"ה הסכמת כל האחרונים דנחתך במקום העב טרפה: (ה) נקרעת הטחול וכו'· ז"ל הג"א פא"ט סי' מ"ה [ד"ה ואם פשט ידו וכו'] עוד הוסיף בשערי' נקרע או נימוח בסומכיה טרפה ובקולסיה כשרה· ואם לקתה בשינוי מראה [ועי' ס"ק שאח"ז] ונשתייר במראה כעובי דינר זהב כשר [עכ"ל הג"א] והרשב"א כתב בת"ה בחלק הלקויין שכל אבר שניקב או חסרון פוסל בו· כשנתמסמס נמי פוסל בו [והובא לקמן בש"ס סי' נ' ס"ג ע"ש] וכתב הג' מיי' דלא בקיאינן האידנא בשיעור נתמסמס הלכך בכל שהוא שיהיה הבשר רע יש לפסול [עכ"ל] וכה"ג כתב בהג"א שם בשם ר"ת ע"ש ועי' בש"ס פא"ט (ד' נ"ג ע"ב): (ו) או לקתה בשינוי בשר· טיגה בכיון מלשון הג"א בשם שערים [שהבאתי בס"ק הקודם] שכתב ואם לקתה בשינוי מראה להורות דשינוי מראה לחוד אינו אוסר ולכדכתבתי ביד אליהו בשם האחרונים וכ"מ מלשון הג' מיי' שהעתקתי בס"ק הקודם

א) הג"ה ועי' רש"י בריש המקשה שם ד"ה מן הטחול והכליות וכו' להכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מיטרפא הוא [עכ"ל רש"י] וכן כתב שם הרע"ב ע"ש [וכן פי' הר"ן בריש המקשה ע"ש] ועי' בתוספ"ש שם ספ"ד מ"א סוף ד"ה מן הטחול וכו' שתמה עליהם מסוגית הש"ס (דף נ"ה א') במכוני בתי' ראשון הו"ה בבהמה נמי אכילה ואיידי וכו' [כדהעתקתי בס"ק ב'] הא קמן דליתא להא דכתבו רש"י והרע"ב וכו' [עכ"ל תוי"ט שם] ולק"מ חדא הא מבני התם בש"ס סי' אחר ואבי' ניקב לחוד ונחתך לחוד [עכ"ל] פי' דדוקא ניקב הוא דטרפה אבל נחתך כשרה· ועוד י"ל כמש"כ הר"ן דכל הסוגיא הוא רק לר"ע שס"ל דגם בקולסיה טרפה ולכן מקשה הש"ס מריש המקשה אבל למסקנא דבקולסיה כשרה ודלא כר"ע לק"מ מהמקשה דאפ"ל דהכמה נמי סרי רק דמיירי בקולסיה ולא צריך ג"כ לאיפלוגי בין ניקב לנחתך ולא צריך לב' התירוצים (שבדף נ"ה א') ודוק· שוב מלאתי שהתוי"ט בעצמו בספרו מעיו"ט ריש פ' המקשה תי' כן והביא כן בשם הר"ן· וכס' תוי' חדשים וכס' פר"ח כאן ס"ק ד' השיגו על התוי"ט ותירלו כן ע"ש· ונעלם מהם שגם התוי"ט בעצמו בספרו מעיו"ט תי' כן· ולפי' נלפע"ד דמש"כ בתב"ש וכספ"ד [הבאתים בי"א ס"ק ה' אות ב'] דנחתך בטחול במקום העב הוא רק ספק טרפה הוא רק לדעת הרשב"א והמש"כ הטור כמו [העתקתים בפנים במ"ח] אבל למש"כ הר"ן שכ"ל דכל הסוגיא (בדף נ"ה א') הוא רק לר"ע ולדעת ר' עוירא דמטריף אף בקולסיה אבל למסקנא הש"ס [שם ע"ב] דבקולסיה כשרה לא קשה מידי מרים פ' המקשה ולא צריך לאיפלוגי בין ניקב לנחתך וכמש"כ הר"ן בהדא ע"ש ואז"ל לדבריהם הוה נחתך טרפה אף לתירוץ בתרא וכו' ודאי ספק וכ"מ לענין ספק ספיקא כתב"ש ובספ"ד הנ"ל:

ב) הג"ה בקולסיה· כ"כ בהג"א שלפנינו וכן העתיק הב"י· וקשה הא בקולסיה אין נקוב הטחול כלל ועי' באחרונים מה שתמהו בזה· ולפע"ד נראה שצ"ל בסומכיה· שוב מלאתי בפלתי סוף ס"ק ד' שכתב בזה· אגודה העתיק בסומכיה· וגם בלשון המרדכי שהביא הש"ס [שנעתיק בפנים במ"ח בסמוך] כתב עד סומכיה ובהגה"ת בזה כתב פלתי שם שפירושו עד ועד בכלל ע"ש· שוב מלאתי במהר"ם שיף בחולין (ד' נ"ה ע"ב) כתב ג"כ שאולי ט"ס בהג"א ע"ש ועי' ס"ק שאחר זה:

סג"ל וכ"כ הפר"ח שם ע"ש וכ"כ הגר"א ס"ק א' בהדיא דלדידן נחתך בסומכיה טרפה אף לתירוץ בסומכיה ודאי טרפה ולא ספק וכ"מ לענין ספק ספיקא ודלא כתב"ש ובספ"ד הנ"ל:

שכתב הלכך בכ"ם שיהיה הבשר רע משמע דוקא שינוי בשר וכן בהג"א פא"ט סי' מ"ה בשם ר"ת כתב דכ"מ שטרפה בנקב אפי' לא ניקב אלא שהבשר רע סביביו כמו מוגלא טרפה [עכ"ל]: (ז) ואם מים בטחול וכו'· ז"ל הג"א פא"ט סי' מ"ה (ד"ה ואם פשט ידו וכו') מעשה בא לפני ראבי"ה שהיה טחול נפוח בקולסיה ב)· כראשו של תינוק והיה הנפח מלא מים זכים והוציא המים והיה בפנים כמראה שעוה ולוה לגוררו בסכין ואח"כ בדק בפנים ונמלא שלם מכל לד שלא נרקב והכשירה· ואפי' אם היו המים סרוחים כשר· עכ"ל· וז"ל המרדכי פא"ט סי' תרי"ח· כתב הר"ר יצחק מווינא ראיתי שהביאו לפני ראבי"ה טחול פרה נפוח כאמלעיתו מאד כראשו של תינוק עד סומכיה וכו' ולוה ותחכו לפניו את הניפוח וכשחתכו קפלו מים זכים מן הטחול ממקום הניפוח ויצאו מים מלא כלי גדול והיה מראהו מבפנים כמראה השעוה ולוה וגרדו בסכין מבפנים וגרדו הרבה וכו' ובדק מבפנים והיה שלם מכל לד שלא ניקב· וא"ל ראבי"ה וכו' בשם ר"ת דכל מקום שאחז"ל שהוא טרפה ע"י נקב· [הדין] שאפי' לא ניקב והבשר רע סביבותיו שהוא טרפה ואסור והכא הואיל וגרדו אותו ונמלא שלם מכל לד נראה להכשיר· ואמר אם היו המים סרוחים ג"כ היה מתיר [עכ"ל מרדכי]: (ח) אם הבשר סביביו שלם כשר· עי' ט"ז וש"ך שפירשו שמיירי שנשתייר כעובי דינר זהב כדינו· אמנם בפלתי ס"ק ד' הקשה דא"כ מאי אסהדותא דראו אבל ראבי"ה פשיטא דאם נשאר כעובי דינר זהב דכשר· ומה שפירשו דקמ"ל דלא תימא הואיל ויש שם מים שלא תיכלא בכוליה ואפי' שיור כעובי דינר זהב לא מהני· זה דוחק דמה"ת לומר כן· דהא בריאה איכא סימפונות ומ"מ נספך כקיתון כשר ולא חיישינן שמא ירקב אחד מהסימפונות· וגם שלם מכל לד למה הזכיר הראבי"ה· וגם קשה למה לא הזכיר הראבי"ה העיקר שהבשר היה שלם כעובי דינר זהב ולכן פירש דראבי"ה מיירי דלא ניקב מבחוץ רק מבפנים היו המים ובחוץ לא היה ריעותא [וכעין מש"כ הש"ך בסוף סי' זה ע"ש ועי' בי"א ס"ק י"ב אות ג'] רק ניפוח ולוה להותכו שיולאו המים וגרר מכל לד ונמלא שלם סביביו מכל לד והכשיר ולא דקדק לדעת אם יש כעובי דינר זהב כיון דהוא מבפנים ומכל לד שלם כשר אף שאין בו כעובי דינר זהב· ומש"כ במרדכי עד סומכיה פירושו עד ועד בכלל שהניפוח התחיל בקולסיה למראית עין מבחוץ· אבל כשחתכו היה מתפשט עד שהגיע לסומכיה· ובאגודה הביא הך מעשה דראבי"ה כה"ג ואיתא שם ונפוח היה בסומכיה ולא בקולסיה [עכ"ל פלתי קוצר] ועי' מהר"ם שיף בחולין (ד' נ"ה ע"ב) שפירש ג"כ האי מעשה דראבי"ה כמו שפירש הפלתי הנ"ל· וע"ש שכתב במהר"ם ש"ף שאפי' במכה ממש בפנים והבשר שלם וטוב למעלה ולמטה אפי' אין כעובי דינר זהב בלירוף מב' הלדדים מ"מ כשר כיון שהוא בפנים ולהכי בעי שלם מכל לד ע"ש ודוקא בשר בעינן שלם מכל לד ולא סגי בעור הטחול· וע"כ פתח הראבי"ה וגרר בסכין לראות אם יש קלת בשר שלם תחת הניפוח· דאם לא כן למה היה צריך לנפוח ולגרר· ועי' פלתי שם ודוק· וכ"כ בכרתי ס"ק ז' להדיא כאשר נעתיק בסמוך וכ"ד הפר"ח והגר"א דאם נמלא בועה מוגלא

סעיף ג (ט) יש מי שכתב ט שכל מה שדבוק לכרס קרוי עב ולא יותר :

סעיף ד (י) עובי דינר זהב זה לא ידענו שיעורו ומ"מ נראה י שהוא פחות מחצי עביו :

סעיף ה (יא) נמצאו שני טחולים כשרה (יב) ואפילו דבוקים זה בזה בצד העב :

הג"ה **יא** (יג) ויש מחמירים אם נמלא כמין טחול בלד העב (הג' ש"ד לדעת הרמב"ן) וטוב להחמיר אם לא במקום הפ"מ :

סעיף ו (יד) טחול העוף עגול כענבה ואינו דומה לשל

מוגלא או מים עכורים או סרוחים ויש בשר שלם מכל לד דכשר ודלא כתב"ש שהשיג על הט"ז ופר"ח · וכתב בכרתי ס"ק ז' וז"ל ואם הבשר רע רק הקרום שעליו שלם זה אינו מועיל דלריך אף בשר הטחול שיהיה שלם מכל לד ועי' פלתי [עכ"ל] פירוש דכן מוכח מראבי"ה לפי פי' הפלתי בדבריו · וכן מוכח ברמ"א לפי פי' הכרו"פ והגר"א · שרמ"א כתב אם הבשר סביביו שלם כשר · משמע דוקא בשר ולא עור הטחול · וכן משמע במהר"ם שיף שם שכ' והבשר שלם וטוב למעלה ולמטה וכו' · וכ"כ פ"ת בשם ס' נחלת עזריאל וז"ל דכ"ז אם גם הבשר שסביביו שלם · אבל עור הטחול לבד אינו מליל וכו' · עכ"ל ע"ש · וזה דלא כב' חכ"א כלל י"ח ס"ד שכתב דדוקא הקרום שעל הטחול שמנקרים אותו שאינו מגוף הטחול אינו מועיל · אבל אם נשאר עור הטחול עצמו סביב מהני אף שלא נשאר בשר כלל · עכ"ל · ואינו נראה כן מהאחרונים הנ"ל שהזכרתי · ומה שליין בחכ"א עי' פר"ח ס"ק א' · לדעתי אין ראיה שהפר"ח שם כתב דהט"ז ס"ק ב' קאי אקרום של הטחול ולא על עור של הטחול ע"ש · ועי' בס' מגיני זהב שפירש דברי הט"ז שם דקאי על לירוף אם ניקבה מבחוץ ונשאר מעט בשר והקרום משלים לעובי דינר זהב אינו מועיל כיון שהקרום הוא חלב טמא ואינו מגוף הטחול · וכן פירש במשבלות ס"ק ב' · אבל עור הטחול שהוא מגופו מלטרף לעובי דינר זהב · ע"ש במשבלות · ואפשר שזהו ג"כ כוונת הפר"ח בס"ק א' · אבל בכאן במעשה דראבי"ה שהיה חסר בפנים ולא נשאר כעובי ד"ז · משמע מראבי"ה דבעינן דוקא שישאר קלת בשר ולא סגי בעור לבד · דאל"כ למה פתח הראבי"ה ולמה גרר מבפנים וכמש"כ הפלתי שם ע"ש · ובזה ניחא מה שהקשה התב"ש ס"ק ו' על הפר"ח אי דמבחוץ לא היה ריעותא א"כ אמאי לוה הראבי"ה לפותחו כלל ולראות שהבשר היה שלם כיון שראה מבחוץ שהעור שלם סגי · וגם מש"כ שם התב"ש ואין לומר שלא היה אפשר להבחין בעור עד שהוליאו המים · א"כ למה לוה לגרר הבשר מבפנים · עכ"ל ע"ש · אבל לדברי הפלתי וס' נחלת עזריאל הנ"ל דלא סגי בעור לבד אלא דבעינן שיור בשר מכל לד אתי שפיר הכל ודוק · וע"כ נלפע"ד אם היה קלת בשר שלם מכל לד יש להקל עכ"פ בהפ"מ · אבל אם לא נשאר רק עור הטחול לבד אין להכשיר אף בהפ"מ נגד משמעות לשון הראבי"ה לפי פירוש האחרונים הנ"ל ודוק : (ט) **יש מי שכתב שכל מה שדבוק לכרס וכו'** · כ"כ הג"א פא"ט סי' מ"ה ד"ה ואם פשט · וז"ל וכל מה שהוא דבוק לכרס קרוי סומכא ולא יותר [עכ"ל] וכ"כ ב"י בשם רי"ו ועי' בי"א ס"ק ט' ובהג"ה שם : (י) **עובי דינר זהב וכו' ומ"מ נראה שהוא פחות מחצי עביו** · כ"כ הטור בשם הרשב"א בקו"ר · וז"ל הרשב"א בארוך עובי ד"ז לא נתבאר כמה והולכים בו לחומרא ומ"מ יש לנו לומר דכל שניקב עד מחציתו כשרה דהא נשתייר קאמר ושיור הוא פחות מחציו ועוד דסתמא דמילתא עובי ד"ז אינו כמחצית עוביו של טחול [עכ"ל הרשב"א] ועי' פלתי שפלפל בחכמה והעלה דעובי ד"ז אינו יותר משליש אלבע מאלבע דהוא ד' בטפח · ומ"מ כתב בפלתי עלמו דל"ע בזה וגם הוא לא סמך ע"ז למעשה רק באם ניקב בסומכיה במקום שמונח על הכרס שם ואינו דבוק ונשתייר שליש אלבע דמכשיר מטעם ס"ס · ספק במקום שמונח לא נקרא סומכיה אלא קולשיה ושמא שליש אלבע הוא שיור והעתיקו בזה בחכ"א כלל י"ח סי' ב' ע"ש [ומלבד זה לא מלאתי בשום אחרון שסמך על דברי כרו"פ אבל בלא"ה חלילה לסמוך על קולא זו דשליש אלבע אפי' בהפ"מ : (יא) **נמצאו וכו' כשרה** · כיון דאפי' ניטל הטחול כשר וכ"כ הרמב"ם בפ"ו ע"ש : (יב) **ואפי' דבוקים זב"ז בצד העב** · כ"כ הב"י מדסתם הרמב"ם וכתב שני טחולים כשר משמע אפי' דבוקים זב"ז בלד העב נמי כשר וכבר כתבתי בסי' מ"א שכ"ד רש"י והרא"ש [פי' שסוברים דכל יתר כנטול כאלו ב' נטולים לגמרי וניטל הטחול כשר] ולא כרמב"ן שחילק בכך [עכ"ל ב"י] פי' שהרמב"ן סובר דכל יתר כנטול כאילו היתר לבד הוא ומקומו עמו נטול עמו וא"כ ישאר נקב ולשיטתיה אם הם דבוקים זה בזה בסומכיה טרפה ועי' ס"ק שאח"ז : (יג) **ויש מחמירים וכו'** · כ"כ בד"מ ס"ק א' בשם מהר"י מולין והג' ש"ד וז"ל מעשה שנמלא ע"ג הטחול כמין חתיכה בשר כמו יד ובא לפני ר"א מברי"ן והטריף עכ"ל · וכתב בד"מ שם וז"ל ואפשר שהם סוברים כשיטת הרשב"א והרמב"ן דכל יתר כנטול דמי פירוש היתר לבד · וא"כ היה כניקב הטחול [בסומכיה דטרפה] והמנהג לעיל בסימן מ"א כתבתי דהעיקר דלא כשיטה זו [אלא העיקר כשיטת רש"י וש"פ דפירשו דיתר כנטול היינו כאילו שניהם נטולים לגמרי וע"כ הכשיר רמ"א כאן בהג"ה בהפ"מ בזה] ואף לפירוש זה היה נראה להכשיר במעשה זו אפי' לדעת רשב"א ורמב"ן משום דלא אמרינן יתר כנטול אלא ביתר שהיא כיולא בעומד · אבל בכה"ג לא מיקרי יתר וע"ל סי' נ"ה · ואפשר דזו היד היה דומה במקלת לטחול ולכך היה מחשיבו כיתר והטריפו לסברת הרשב"א והרמב"ן [עכ"ל ד"מ] משמע מדברי הד"מ הנ"ל דאם הוא קלת דומה לתמונת טחול או הוא תלוי בשיטות האלו · ומ"מ מהמת שסיטת הרמב"ן אינה עיקר וע"כ בהפ"מ סמך רמ"א על שיטת רש"י וסייעתו · אבל במקום שאין הפ"מ חשש לשיטת הרמב"ן · אבל אם אינו דומה לצורת טחול כלל או כשר אף באין הפ"מ · משום דזה אפי' לשיטת הרמב"ן כשר וכמש"כ בי"א ס"ק י"א בשם שפ"ד : (יד) **טחול העוף עגול וכו' לפיכך וכו'** · כ"כ הרמב"ם בפ"י מה"ש וכתב עליו הרשב"א בתה"א דאדרבא היה לן למימר דכל מקום שניקב טרפה דלית ביה קולשיה אבל מה נעשה וכבר הורה זקן [עכ"ל] וגם בקו"ר ובטור כתב וז"ל ויש מי שהורה שאין הניקב פוסל בו ועליו אנו סומכין בכבר ופו' [עכ"ל] והרא"ה חולק על הרמב"ם וגם רש"ל כתב שקשה להתור הכלל שאמרו (פא"ט ד' כ"ו ע"א) דכל מה שטרפה בבהמה כנגדו בעוף ואיפכא מסתברא דהכל נקרא בעוף סימכיה ומסיק דהלילה להתירו לכתחלה [עפ"ז ס"ק ט' שהביאו] וב"ח תירץ דמה שאמרו טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדו בעוף · היינו מה שמנו במתניתין ובברייתא · וטחול וכוליא לא נמנו במתני' [וכ"כ הגר"א ס"ק ו' ע"ש] וע"ז שם כתב עליו וז"ל וקשה דהא מלינו לשון זה בגמרא (ד' נ"ד א') דבי ר"פ מהו בכוליתא וקטלוה אתא לקמיה דר"א א"ל וכי להוסיף על הטריפות

ט שכל מה שדבוק לכרס וכו' · א) בל"ח פא"ט סי' מ"ה ס"ק ר"ל הביא מעשה שנמלא הטחול נקוב בלד העב באותו מקו' שאינו דבוק לכרס רק מונח על הכרס וג"כ עב שם ועמדו למנין הל"ח בעלמו עם חכמי פראג והטריפוה [משום שלא היה נשאר כעובי ד"ז] ואח"כ חזר בו הל"ח בעלמו כי מלשון הג"א וש"ע שכ' שכל מה שדבוק לכרס ולא יותר משמע דוקא דבוק הא אינו דבוק אף שמונח שם ועב שרי והעלה כן הל"ח להלכה ולא למעשה · וכ' פר"ח ס"ק ה' שכ"מ מדברי או"ה ומסיק פר"ח להקל בהפ"מ וכן הסכים בתב"ש ס"ק ז' ושפ"ד ס"ק ו' ע"ש · ב) וכ' בשפ"ד שם ולכן באין הפ"מ יש לשאול לבקיאים עד היכן מונח כי קשה לשער זה בעלמו · ג) ובפלתי ס"ק ה' כ' שהוא תוכך בזה להחמיר כיון שכבר ילא מפי גדולי חכמי פראג וגם הל"ח שכ' להתיר כתב רק להלכה ולא למעשה [וע"ש שכ' עוד טעם להחמיר בזה] א) והעלה דאם השיור מועט דודאי אינו כעובי ד"ז אז יש להטריף אבל אם יש בו שיור [היינו שיש שיור כשליש אלבע עי' פלתי ס"ק ו' שכ' דבר כפלא בזה] רק מחמת דאכן לא בקיאים בזה מחמירים עד מחלה בזה יש להקל במקום שאינו דבוק לכרס רק מונח מטעם דהוה כעין ספק ספיקא ספק יש בו עובי ד"ז [כיון דיש שליש אלבע] ספק אין בו ואת"ל אין בו ספק אין זה נקרא מקום עב דאולי הוא קולשא ואין נקב פוסל בו וכן יש להפך הס"ס ולכן יש להכשיר עכ"ל וכ"כ בחכ"א כלל י"ח סי' ב' ע"ש ועי' מ"ח ס"ק יו"ד · ד) והשפ"ד שם כ' בשם פרי תוא' דבנחתך במקום העב בזה יש להקל · [פי' במקום זה המונח על הכרס ואינו דבוק שם יש להקל] · וכתב שפ"ד שטעמו דהוה כעין ס"ס ספק שמא נחתך כשרה [דנחתך הוה רק ספק טרפה לשיטת הרשב"א כמש"כ במ"ח ס"ק ד' ע"ש] ואת"ל דנחתך טרפה שמא אין זה קרוי סומכיה והשפ"ד שם פקפק ע"ז דזה הספק שמא אינו קרוי סומכיה הוה חסרון חכמה כיון דאין מבינים מהו סומכיה · ולפי דבריו יש לפקפק ג"כ על הס"ס של הכרו"פ [שהבאתי בהאות ג'] ומ"מ כלפע"ד דיש להקל כיון דבלא"ה מקילים בהפ"מ דאין זה קרוי עב ובפרט שגם החכמת אדם העתיק הקולא מס"ס של הכרו"פ : י שהוא פחות מחצי עביו · של אותו טחול במקום שהוא עב [ש"ך ס"ק ז'] היינו כמש"ל בי"א ס"ק א' ע"ד מש"ל בלד העב גופא יש קלת עב וקלת דק והעב יש בו טפח ולריך שיור חלי טפח ובדק יש בו חלי טפח לריך שיור רביע טפח [שפ"ד] ולא כפר"ח שהקיל בבהמה גדולה לשער בחלי טהול של עגל וכן השיגו עליו האחרונים ואף בהפ"מ אין להקל ועי' מ"ח ס"ק יו"ד : **יא ויש מחמירים וכו'** · א) הוא כשי' הרמב"ן דס"ל דיתר כנטול היינו היתר לחוד הוא ומקומו הדבוק עמו והוה כניקב הטחול וטרפה · ומ"מ בהפ"מ סמכי' אשי' רש"י וסייעתו ורוה"פ דס"ל דיתר היינו כאילו שניהם נטולים [ש"ך והסכמת האחרונים] · ב) וכתב בשפ"ד ס"ק ט' דיתיר טחול בסומכיה דטרפה במקום שאין הפ"מ · היינו דוקא שהוא בלורת טחול הא לא"ה כשרה דאינו אלא דולדול בעלמא · דומיא דיתרת רגל [שעומד למטה מראש עלם התחתון עי' סי' נ"ה ס"ד בש"ע ורמ"א שם] וכ"כ בד"מ כאן סי' מ"ג ס"ק א' בהדיא ועי' מ"ח ס"ק י"ג · ג) בהמה שנמלאו בה ב' טחולין

א) **הג"ה** אבל לפי ענ"ד נראה להקל בזה בהפ"מ כדעת הפר"ח ושאר אחרונים ובפרט שכן משמע בהג"א וש"ע שכתבו שכל מה שדבוק לכרס קרוי עב ולא יותר ומלשון ולא יותר משמע דוקא הדבוק ולא המונח וכמש"כ הל"ח :

ים

לשל בהמה יב לפיכך אין הנקב פוסל בו :

סימן מד דיני טרפות בכליות · ובו י' סעיפים :

ס"א א (א) ניטלו הכליות כשרה (ב) לפיכך אם נבראת בכוליא אחת ב או בג' כליות כשרה (ג) וכן ג אם ניקבה הכוליא או נחתכה ד אפילו עד מקום חריץ כשרה : לקתה

מחולין ואחד ניקב בסומכיה אם אינו ניכר איזו היא עיקר טרפה · ואם ניכר שהנקובה היא היותרת דעת הל"ך להכשיר [והוא עפ"י מש"כ בש"ע סי' מ"ד ס"ז ע"ש בש"ך וט"ז] והפר"ח מטריף בכל ענין וגם הש"ך שם הניח בצ"ע ולכן אין להקל [חכ"א כלל י"ח סי' ז'] : יב לפיכך אין הנקב פוסל בו · כ"כ הרמב"ם · א) וכתב הרשב"א כבר הורה זקן והביאו הטור · ויש פוסקים חולקים ע"ז וס"ל דבעוף הכל נק' סומכיה והט"ז והש"ך כ' דיש להחמיר לעצמו · והכרו"פ פ' כרמב"ם וש"ע · ועי' מ"ח סברתו והאחרוני' פסקו להחמיר לעצמו ולהקל לאחרים בהפ"מ · ב) ועי' בפ"ת ס"ק ז' בשם תשו' חינוך ב"י דאם נמצא בועות בריאה של אווזות והם בודאי ניכרים מעבר לעבר כי הריאה מן האווזות הם דקים מאד שהן אסורות ע"ש [עכ"ל] · ג) כתב הט"ז סוף ס"ק ט"ו דמה דאסרו בטחול בנימוק או ליקוי בלד העב · היינו דוקא שמתחיל מבחוץ והולך לפנים · אבל אם הטחול מבחוץ שלם ולקוי בפנים אין אוסר ע"ש הטעם וכתב כן בשם רש"ל וסיים הט"ז דמ"מ מסתפינא להקל · והפר"ח והכרו"פ מקילים לגמרי בזה וכן פסק בפשיטות בס' תורת יקותיאל · וכ"כ פתחי תשובה בשם מהר"ם שיף · וכתב הפ"ת משמו שאם שגם בצירוף מב' הצדדים יחד לא יהיה כעובי דינר זהב ג"כ שרי · ד) כתב פתחי תשובה ס"ק ו' בשם ס' נחלת עזריאל דדוקא אם נשאר קלת הבשר שסביביו שלם אבל עור הטחול לבד אינו מציל אם נמחה בפנים ע"ש · וכן נראה מדברי הכרתי שהבאתי במ"ח ס"ק א' ובי"א ס"ק א' דדוקא שנשתייר בשר כל שהוא שלם מכל לד בעינן · וזה דלא כחכ"א שהבאתי במקור חיים שסובר דדוקא הקרום של הטחול לא מהני · אבל עור של הטחול מהני אף שלא נשאר בשר כלל · וליתא אלא דגם העור של הטחול לא מהני אלא בעינן בחסרון מבפנים שישאר קלת בשר מוקף מכל לד כדהוכחתי במקור חיים שם ע"ש · ה) טחול שדרכו להיות ארוכה ונמצאת עגולה או מרובעת · וכן שאר כל האברים כשר כיון שאין בהם שום לקותא [חכ"א כלל י"ד סי' ל"ב] ועי' בבינת אדם שער או"ה סי' י"ז אות י"א דגם אם לא נמצא האבר במקום שרגיל להיות כשר · וראיה ממרה שכתב הכרו"פ שאם חסרה יש לחפש אצל הטחול · וכן בלב העידו הרופאים דאם ימצא דילדול כתבנית לב בחזה או במקום אחר יכולה לחיות וע"כ אם נמצא אותו דילדול בב' חללים וגם וורידין שופכין אע"ג שאין צורת האבר דומה מבחוץ ללב מ"מ כשר ע"ש :

סי' מד א ניטלו הכליות · עי' בסעיף ו' מבואר שם דדוקא דניטלו ע"י אדם בבת אחת · אבל אם ניטלו ע"י חולי מעט מעט עד שנשאר פחות מכשיעור ונטרפה אין חוזרת לכשרותה כשניטלה אח"כ לגמרי : ב או בג' כליות · ואפי' דבוקים בחריץ שבכוליא כשרה לכ"ע · דהא בניקבו קיי"ל דכשר אפי' הגיע למקום חריץ וכ"כ הב"ח [פר"ח ס"ק א'] · ובמשבצות ס"ק א' מסיק דאם נמצאו דבוקין זה לזה עד שאם ינטל כל מקום הדבוק לא נשאר כפול וכענבה יש לאסור במקום שאין הפ"מ ע"ש : ג אם ניקבה הכוליא או נחתכה וכו' כשרה · א) הטעם דיותר מזיק כאב הלקותא בנתמסמסה מכאב ניקב או נחתך · ב) ובטור כתב ניקבה או חסרה וכו' כשרה עכ"ל · ויש חולקים וס"ל בחסרה דטרפה · ובמשבצות ס"ק ב' מסיק להקל בחתך שיש בו חסרון אם לא שנחלקה לשתים [משום שנחלקה לשתים מטריף הש"ך ס"ק א' בשם או"ה] ועי' בי"א ס"ק ו' · והכרו"פ ותב"ש מחמירים בחסר · ולפענ"ד נראה דבהפ"מ יש לסמוך אהמקילים בחסר · ועי' בפתחי תשו' ס"ק א' בשם תשובת שמן רוקח דבאין הפ"מ יש לאסור בחסר כדעת רש"ל : ג) וכל זה כשניקב ע"י מחט [ומיירי שניקב לפניו וראינו שלא ניקבה אחד מאברים הפנימים דאי לאו הכי הא מחט שנמצא בחלל הגוף טרפה · בהש"ע ס"ק א'] אבל אם ניקב ע"י חולי כתב בס' או"ה דטרפה משום דלא גרע מנתמסמס · והב"ח כתב דמשמעות הפוסקים לא משמע כן · וכתב הש"ך ושלא במקום הלובן אפי' בנתמסמס כשר עכ"ל · ובפ"ת ס"ק א' בשם תשובת תולדות יצחק כתב שיש להחמיר כאו"ה · ודוקא אם הגיע למקום חריץ (היינו הלובן) אבל אם לא הגיע ללובן יש להקל בזה עכ"ל · ועי' מ"ח סוף ס"ק ג' · וגם בספ"ד ס"ק ב' כתב בשם תב"ש דיש להחמיר בניקב ע"י חולי והגיע ללובן ועכ"פ באין הפ"מ אין להקל בזה (עכ"ל בספ"ד) : ד) דעת התב"ש שיש לאסור בניקב ע"י חולי אף בלא חסרון · ובספ"ד כתב שמב"ח וש"ך משמע דדוקא שיש בו חסרון וכן נוטה דעתו ע"ש · ה) וכתב בפתחי תשובה דדוקא אם הנקב פתוח לחוץ אבל אם הנקב רק מבפנים אז אף במוגלא יש להקל כדעת רש"ל · משום דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון אמרינן גם לענין כוליא [עכ"ל וע"ל בי"א בסימן זה ס"ק ז' אות ה'] : ד אפילו עד מקום חריץ · ועד בכלל ג"כ כשר [ש"ך וט"ז] וכתב

יש אין לך אלא מה שמנו חכמים והיא ודאי לאו אמתני' קאי אלא על כל מה שמנו גם האמוראים וא"כ מנלן להלק לפרש שם בענין אחר [עכ"ל ט"ז] ולפענ"ד לק"מ אמת דגם על האמוראים שייך למימר לשון חכמים דאטו הם קטלי קני וכו' אבל זה הכלל הנשנה בש"ס הנ"ל דפא"ט (ד' נ"ו א') לא אמר לוי בעצמו אלא כך איתא התם תני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה וכו' וכיון דתני לוי הוה ברייתא דשנו התנאים שהיו קודם לוי וכמש"כ התוס' שם בהדיא בד"ה הא תני לוי וכו' דזה הוא ברייתא ע"ש · וכיון דתנאים נתנו זה הכלל בודאי לא נתנו אלא על הדינים ששנו התנאים מקודם ולא אמרו הכלל הזה על מה שיחדשו האמוראים אח"ז וזה פשוט · ובפלתי ס"ק ז' כתב וז"ל ולפי מש"כ לעיל [פלתי ס"ק ג' בסי' זה ע"ש שכ' הוכחה לזה] דטעמא דנקב בסומכיה טרפה משום דיגרום רקב לכרס · וא"כ לדקו דברי הרמב"ם דעוף דאינו דבוק לכרס ואין לו חיבור בו פשיטא דכשר דהכל כקולטיה יחשב [וכ"כ במשבצות ס"ק ט' בשם פרישה שכ"כ בשם רנ"ש וכ"כ שם משבצות בשם כנה"ג ע"ש] ואין להקשות א"כ בריש פא"ט (דף מ"ב ב') דפריך שם על תנא דבי ר"י דתני ח"י טריפות ולא תני זה הכלל [כמו במתניתין] ותו ליכא והאיכא בסג"ר ושב שמעתתא וכשב שמעתתא הנ"ל נכלל הא דר' עוירא [דא' על מתני' דתני ניטל הטחול כשרה] לא שנו אלא ניטל אבל ניקב טרפה ומאי קושיא הא הוה בכלל ניקב הכרס דהשיב בח"י טרפות [ועי' בש"ס פ' א"ט דף מ"ח א'] דפריך אילו איניקב דופן להדה מאי טרפה ליתני נקובת הדופן וליטעמיך וכו' ליתני נקובת הכבד אלא כי ניקבה דלאו מיניה מיטרפה לא קתני ה"נ וכו' [עכ"ל הש"ס שם ועי' רש"י שם] ונ"ל דר' עוירא לא ס"ל לחלק בין עובי ד"ו כיון דס"ל בכל טחול פוסל נקב ואף בקולטיה כדמוכח בש"ס (דף נ"ה ע"א) א"ר עוירא ל"ש אלא ניטל [הטחול] אבל ניקב טרפה ושם ע"כ איתא ולית הלכתא כר' עוירא ולא אמרן [דלית הלכתא כוותיה · רש"י] אלא בקולטיה אבל בסומכיה טרפה [עכ"ל הש"ס] מוכח להדיא דלר' עוירא עצמו טרפה אף בקולטיה ע"ש ודוק אלא דלית הלכתא כוותיה בזה אלא דבקולטיה כשרה · וכיון דלר' עוירא פוסל נקב בטחול אף בקולטיה במקום שאין מונח שם על הכרס א"כ ע"כ לדבריו אין הטעם משום לקותא דכרס · דהא בקולטיה אין הטחול מונח שם על הכרס אלא ע"כ דסובר ר' עוירא דטריפות נקובת הטחול הוא מלד עצמו וע"כ פריך שם הש"ס בריש פא"ט לר' עוירא עצמו למה לא השיב זה הטרפות במתניתין · אבל למסקנת הש"ס (ד' נ"ה ע"ב) דדוקא בניקב בסומכיה טרפה ולא בקולטיה וגם בסומכיה אי אישתייר כדינר זהב כשרה נוכל לומר דטריפות זה הוא רק מלד הכרס דסופו לינקב · ולפי"ז באמת לא קשה מידי למה לא חשיב במתניתין נקובת הטחול משום דזה נכלל בכלל נקובת הכרס · והש"ס שם דפריך רק לר"ע עצמו פריך · זה תוכן כוונת הפלתי שם בתוס' ביאור :

סי' מד (א) ניטלו הכליות כשרה · בפא"ט (דף נ"ד א') משנה ואלו כשרות בבהמה וכו' ניטלו הכליות וכו' : (ב) לפיכך וכו' או בג' כליות כשרה · בפ' א"ט כתב הרי"ף והרא"ש שם סוף סי' מ"ה ואי משכחת תלת כולייתא כשרה ותנ"ה (בבכורות ד' ל"ט) ואת שתי הכליות ולא בעלת כוליא אחת ולא בעלת שלש ומדפסל רחמנא לגביה מכלל דלהדיוט שרי [עכ"ל] : (ג) וכן אם ניקבה הכוליא כו' בשרה · כפא"ט (ד' נ"ה ב') אמרי במערבא כל הפוסל בריאה כשר בכוליא שהרי נקב פסול בריאה וכשר בכוליא [עכ"ל הש"ס] וע"כ בהגיע למקום חריץ דהל"כ אפי' לקותא כשרה כמש"כ שם בש"ס (סוף ע"א וריש ע"ב) וכ"ש לגירסא שהביא הרי"ף ורא"ש שם ריש סי' מ"ה אלא אי אתמר וכו' יש כשר בריאה ופסול בכוליא ויש פסול בריאה וכשר בכוליא [ומפרש] פסול בריאה וכשר בכוליא נקב · כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא [עכ"ל] משמע להדיא מקום דלקותא פוסל בכוליא · נקב כשר וכ"כ רש"י בפ' א"ט (ד' מ"ג א') ד"ה למעוטי וכו' דהוה ליה ניקבה הכוליא והא ליכא למ"ד דאפי' רכים מודה דניקבה הכוליא כשרה ובלקותא הוא דטריף [עכ"ל] וכ"כ הרא"ש סי' מ"ה וז"ל ודוקא לקותא אבל ניקב או נחתך אפי' עד מקום חריץ לא מיטרפה בה כי יותר מזיק לה כאב הלקותא מכאב החתך והנקב והכי א' לעיל (ד' נ"ד א') דהוה מחי בכוליא וקטלה ומסיק דלא הוה טרפה · ולא דקדק אם הגיעה המכה למקום חריץ [עכ"ל] וכ"כ בהג"א פא"ט סי' ל"ו ד"ה דהיינו כל החלל וכו' בשם הרוקח דניקבה הכוליא כשרה ע"ש · ועי' י"א ס"ק ג' אות ג' בשם או"ה דניקב ע"י חולי יש לאסור דלא גרע מנתמסמס וכתב הש"ך ס"ק ב' ושלא במקום הלובן אפי' בנתמסמס כשר [עכ"ל] אף שהש"ך הביא בס"ק א' דאו"ה סובר דנתמסמס אוסר אף אם לא הגיע ללובן מ"מ הש"ך הכריע כן מסברא דנפשיה כיון דהש"ע ס"ב סובר דגם בנתמסמס בעי' דוקא שיגיע ללובן וכ"ד

ס"ב (ד) לקתה הכוליא (ה) והוא שיעשה בשרה כבשר המת שהבאיש אחר ימים שאם תאחוז במקצתו יתמסמס ויפול והגיע חולי זה ה עד הלבן שבתוך הכוליא הרי זו טרפה (ו (ו) מכת חרב דינו כלקתה הכוליא · הג"א ומרדכי) (ז) וכן אם נמצאת בכוליא ליחה אע"פ שאינה סרוחה (ח) או שנמצאו בה מים עכורים או סרוחים הרי זו טרפה והוא שיגיעו ז עד הלובן (ט) אבל אם נמצאו בה ח מים זכים כשרה אפילו הגיעו ללובן שבה (ואפילו נמצאו המים זכים בשלחופית קטנה בכוליא כשר · מרדכי פא"ט והג"א וכ"כ באו"ה) (י) ואם נמצא בה דם דינה כמים (יא) ואם נמצאת מליאה מים שמראיהם רע אבל לא

[וכ"ד הרבה פוסקי'] ודלא כאו"ה וגם הב"ח כתב דמשמעות הפוסקים להתיר ניקב ע"י חולי אפי' הגיע ללובן וע"כ אין להחמיר כאן בניקב ע"י חולי כ"א בהגיע ללובן וכ"כ בשפ"ד ס"ק ב' וכ"כ בפ"ת ס"ק א' בשם תשו' תוי"ל דדוקא בהגיע למקום חריץ יש להחמיר בניקב ע"י חולי ע"ש וזה דלא כחכ"א כלל י"ח סי' ט"ז ע"ש :

(ד) לקתה הכוליא וכו' · בפא"ט (דף נ"ה א') פיסקא ניטלו הכליות וכו' א' רכיש בר פפא משמיה דרב לקתה [אפי'] בכוליא אחת טרפה [ושם ע"ב איתא] אמרי במערבא והוא דמטאי לקותא למקום חריץ · והיכא מקום חריץ אוורא דתותי מתני [עכ"ל הש"ס] פרש"י לקתה בכוליא כגון מליא מוגלא · למקום חריץ שהגידין מעורין שם והוא אמצעית הכוליא [עכ"ל] וברשב"א בת"ה מבואר יותר שכתב וז"ל ומקום חריץ היכן · לובן שתחת המתנים שנכנס בתוך הכוליא [עכ"ל] · וכתב בא"ח מעשה היה בבהמה שלקתה בכוליא אחת שהיה מקלתה כבשר המת והיה הלקותא עד מקום חריץ מיהו לא הגיע אל הלובן שהוא מקום חריץ עצמו דהיינו לובן שבתוך הכוליא והסכימו חכמי העיר והתירוה משום דכל היכא דלא מטי ללובן גופא כשרה [עכ"ל] · תו גרסי' בגמרא (שם ע"ב) כל הפוסל בריאה כשר בכוליא שהרי נקב פסול בריאה וכשר בכוליא [ופריך] וכ"ש היכא דכשר בריאה כשר בכוליא והרי מוגלא דכשר בריאה ופוסל בכוליא והרי מים זכים כשרים הכא והכא [ועי' רש"י ותוס' שם] אלא א' ר' אשי טרפות קא מדמי אהדדי אין אומרים וכו' ומ"ז כשרים לא אמרן אלא דגילי אבל עכירי טרפה וכי גילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טרפה [עכ"ל הש"ס שם] ופרש"י (שם ע"ב) ד"ה אלא לא תימא כ"ש דאע"ג דנקב דפסול בריאה וכשר בכוליא איכא מידי דכשר בריאה ופסול בכוליא · וכתב הרא"ש פא"ט סי' מ"ה וז"ל פרש"י דמליא מוגלא והיינו לפי גי' הספרים ישנים דל"ג לקמן אלא אי אתמר הכי איתמר יש כשר בריאה ופסול בכוליא · ויש פסול בריאה וכשר בכוליא · פסול בריאה וכשר בכוליא נקב · כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא · ולא גרסי' פסול בזה ובזה לקותא דלא צריכא וכו' ולא תמצא הפסול בשניהם דאין לקותא פוסל בכוליא אלא מוגלא וכשרה היא בריאה · ור' אלפס גורס כשר בזה ובזה מים זכים · פסול בזה ובזה לקותא [כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא] ולגי' זו מוגלא ולקותא שני ענינים הן [דהא מוגלא לא פסול רק בכוליא ולקותא פסול בזה ובזה] ולקותא היינו שמחמת חולי לקה הבשר ונתמסמס עד שהרופא גוררו ומעמידו על בשר חי וגם בריאה פסול זה וכו' [עכ"ל הרא"ש] : (ה) והוא שיעשה בשרה וכו' שאם תאחוז במקצתו יתמסמס ויפול וכו' · כ"ז הוא לשון הרמב"ם והוא כגי' הרי"ף רבו שהבאתי בסוף ס"ק הקודם פסול בזה ובזה לקותא וע"כ לאו היינו מוגלא דמוגלא כשר בריאה אלא דמחמת חולי לקה הבשר ונתמסמס עד שהרופא גוררו וכמש"כ בס"ק הקודם בשם רי"ף ורא"ש ע"ש : (ו) מכת חרב וכו' · כמש"כ (בפא"ט ד' מ"ג א') יפלח כליותי מי קא חיי דלא כפי' תוס' שם ובשערים מפרש לקותא מכת חרב [עכ"ל הגר"א] פי' דפריך שם הש"ס אמ"ד דניקבה המרה טרפה והא כתיב גבי איוב ישפוך לארץ מררתי ועדיין איוב קיים ותירץ אין מזכירין מעשה נסים דאלת"ה [הא כתיב איוב ט"ז] יפלח כליותי ולא יחמול מי קא חיי אלא ניסא שאני ה"נ [עכ"ל הש"ס] ופרש"י שם ד"ה יפלח כליותי היינו לקותא וטרפה [עכ"ל] [ולא כפי' התוס' שפי' שם מי קא חיי בלא רפואה] ובשערים פי' דלקותא דפרש"י היינו מכת חרב · ובהג"א פא"ט סי' מ"ה ד"ה ונראה כתב ג"כ דמכת חרב דינה כמוגלא ובשם ראבי"ה כתב שם שאם נבקעת לשנים דטרפה מש"ס הנ"ל דאמר יפלח כליותי מי קא חיי [עכ"ל] ופי' יפלח כפשוטו היינו נבקעת לשנים : (ז) וכן וכו' ליחה · היינו מוגלא דאי' בש"ס שם (ד' נ"ה ב') כשר בריאה פסול בכוליא מוגלא ועי' ס"ק ד' האריכתי בזה : (ח) או שנמצאו בה מים עכורים או סרוחים · [שם] בש"ס ומ"ז לא אמרן [דכשר] אלא דגילי אבל עכירי טרפה וכי גילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טרפה וכתב הגר"א וז"ל והן ד' חילוקים לקותא פסול בשניהן · מ"ז כשר בשניהן · נקב ומוגלא מה שפסול בזה כשר בזה [עכ"ל] פי' נקב דפסול בריאה כשר בכוליא · מוגלא דפסול בכוליא כשר בריאה : (ט) אבל נמצאו בה מ"ז כשרה אפילו הגיעו וכו' · שם בש"ס ומ"ז כשרים הכא והכא · וע"כ בהגיע למקום חריץ קאמר דאל"כ הכל כשרה [הגר"א] וכמו דאי' בש"ס (פא"ט נ"ה ב') אמרי במערבא והוא דמטאי לקותא למקום חריץ [ועי' מ"ח ס"ק ד'] ומלשון הכל כשרה דכתב הגר"א מוכח דסובר כדעת הש"ע דאפי' במוגלא בעי' שיגיע למקום חריץ ועי' ס"ק י"א :

(י) ואם נמצא בה דם וכו' · כ"כ בהג"א שם פא"ט סי' מ"ה וז"ל כתב בה"ג שאם היה דם בכוליא כשרה דהא לא חשיב הכא דם בהדי סרוחים ועכורים : (יא) ואם נמצאת מלאה מים וכו' אלא וכו' כמראה הדבש כשרה · כן למד הב"י מבה"ג שהכשיר בדם כמש"כ בס"ק הקודם ומש"כ ויש מי שאוסר · הוא תשובת הרשב"א הובא בב"י · ובד"מ השיג על הב"י דאין ראיה מבה"ג דדם שאני כמש"כ האו"ה שאין זו לקותה דכולה דם ולכן כתב ד"מ שהעיקר כרשב"א שאוסר כמראה הדבש וע"כ כתב ברמ"א כאן והכי נהוג וכתב בהגר"א וכ"ז בהגיע למקום חריץ אלא שנחלקו [הב"י וד"מ] אם דינם כמוגלא או עכירי או כמ"ז [עכ"ל] וכ"ז שיטת הש"ע והראשונים שהבאתי בס"ק ד' [פי' רש"י ותוס' ורא"ש וכ"ד הרשב"א ועוד עי' ב"י וש"ס] והגר"א ופר"ח וכרו"פ שפוסקים ג"כ כש"ע דבעי' דוקא שהגיע למקום חריץ

משבצות ס"ק ג' דכן הלכה : ה עד הלובן · לאו דוקא דבעינן שיגיע לתוך הלובן דוקא [ש"ך ס"ק ה' מש"ס ופוסקים] הא אם אין לקותא בלובן אף שאין הפסק בין הליקוי ללובן כשרה [שפ"ד שם] ופי' לובן חריץ לבן שנכנס תוך הכליות שתחת המתנים ששם מעורים בגידים באמצעית הכוליא [רש"י ועי' מ"ח ס"ק ד'] · כתב הכרתי ס"ק ד' וז"ל ואם הלובן עצמו ניקב [פי' וכל שאר הכוליא שלם] כשר · אחרונים [עכ"ל] ובלקותא כה"ג עי' בסעי' ג' : ו מכת חרב · הט"ז ס"ק ה' פי' דהיינו נבקעת לשנים [דאל"ה קשה הא כתב המחבר בס"א דנחתכה כשר] מיהו דוקא אם הגיע למקום חריץ [משבצות ס"ק ה'] והש"ך ס"ק ז' דהה פי' זה מדמנה בתו"ה [כלל כ"ג דין ד'] מכת חרב ונבקע' לשנים בתרתי [עש"ך ס"ק ח' שהביאו] ופי' מכת חרב היינו הכאה בכח אבל נחתך בנחת כשר וכן פי' בתב"ש ס"ק ס' ומסיק וז"ל דדוקא ע"י הכאה מרחוק בכח בין ע"י ברזל ובין ע"י קוץ וכדומה כל שהגיע למקום חריץ יש להטריף אבל בנחת אפי' בברזל אפי' התך במקום חריץ כשר [עכ"ל תב"ש] ובכרו"פ פי' שעשה בכוליא פצעים בבשר דרך הכאה בחרב דהוא מוליד חום ואדם וכאיב ביותר ע"ש ומיהו בנבקעה לשנים והגיע לחריץ טרפה ג"כ אפי' בנחת כדעת או"ה וכן פסק בפר"ח ס"ק ה' ובכרתי ס"ק ז' ע"ש : ז עד הלובן · פי' על הלובן אם הגיע אז טרפה במים עכורים וכו' · ובמים זכים אפילו הגיע ללובן כשרה · א) אכן כ"ז לדעת הש"ע ודעת הרבה פוסקים אבל דעת ראבי"ה ואו"ה ושארי אחרונים דמוגלא או מים עכורים וסרוחים יש לאסור אפילו לא הגיע ללובן וכתב ש"ך ס"ק ח' דלסברא זו אפילו במעט מוגלא רחוק הרבה מהלובן ג"כ טרפה ע"ש · ולהלכה עי' מש"כ באות ד' · ב) וכן במסמסה יש מחמירים אפילו לא הגיע ללובן · מיהו בתב"ש ס"ק ה' כתב דאין להחמיר במסמוס רק דוקא מסמוס גמור אבל בשינוי קלת וכ"ש שינוי מראה לחוד בודאי אין להחמיר אם לא הגיע לחריץ · ג) אבל במכת חרב בעי' שיגיע למקום חריץ לכ"ע [ש"ך ס"ק ח'] וגם בנבקעה לשנים בעי' ג"כ דוקא שיגיע למקום חריץ [תב"ש שם דלא כב"ח] · ד) ודעת פר"ח וכרו"פ מסכימים לש"ע וש"פ דגם במוגלא בעי' שיגיע למקום חריץ על הלובן וכ"ד בעל פמ"א וכ"ד ס' באר שבע [הובאו בפ"ת ס"ק ג' ע"ש] אבל בתשו' כנ"י סי' כ"ס וכן בתשובת תולדות יצחק מסכימים לדברי האחרונים ויש לאסור אף בהפ"מ [עי' פ"ת שם] ולפענ"ד נראה דכדאי הם רבים מהראשונים ומן האחרונים לסמוך עליהם ולהקל בהפ"מ גם במוגלא ובמים עכורים וכו' אם לא הגיע ללובן ובפרט שכן משמע בש"ס כאשר כתבתי במ"ח ס"ק י"א ע"ש · וכן נראה עיקר להלכה ולמעשה · ה) וכתב עוד בפ"ת שם בשם תשו' תוי"ל דשעיקר כדעת רש"ל [הובא בט"ז ס"ק ו' ע"ש] דכ"ז אם הבועה היא מבחוץ אבל אם הבועה היא מבפנים ולא שגיע ללובן יש להקל בזה אפי' בלא הפ"מ ודלא כתב"ש שחולק על רש"ל [עכ"ל] משום דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון אמרי' גם בכוליא [פ"ת סוף ס"ק א' וכ"כ במשבצות ס"ק ו' דלהמכשירים בטחול חסרון מבפנים כשר ג"כ כאן ע"ש] אכן בכרו"פ סובר כדעת התב"ש דשמיה חסרון בכוליא ע"ש והבוחר יבחר : ח מים זכים כשרה אפי' הגיע ללובן · כן מוכח לדעת הש"ע בודאי דהא גם במוגלא אינו אוסר כ"א הגיע ללובן ועי' תב"ש שכתב שיש מחמירים אפי' במים זכים אם הגיע ללובן משום דלא בקיאינן בין גילי וכו' וע"כ אין להתיר במ"ז אם הגיע ללובן כ"א בצלולים מאד ובלא שינוי מראה כלל ודוקא בהפ"מ ובלא הפ"מ אין להכשיר ע"ש ושארי אחרונים מקילים במ"ז אפי' הגיע ללובן ואפי' בלא הפ"מ · ולדברי המכשירים במ"ז אפי' שגיע ללובן אפי' לא נשתייר כלום מלובן שלם ג"כ כשר [כ"כ משבצות ס"ק ח'

וס"ק

לא היו עבים ועכורים אלא מראיהם כרכומי כמראה הדבש כשרה ט ויש מי שאוסר י (והכי נהוג):

ס"ג יא (יב) אם לא היה הלקותא אלא בלובן אע"פ שכל שאר הכוליא בריאה טרפה:

ס"ד (יג) נמצאו בכוליא אבנים יב כשרה:

ס"ה (יד) כוליא שהקטינה טרפה וכמה תקטן ותטרף בבהמה דקה יג עד כפול ופול בכלל טרפה ובגסה יד עד כענבה בינונית (טו) וענבה בכלל טרפה (טז) ודוקא שהקטינה

וס"ק י' ודלא כמשמעות הט"ז ועי' מ"ח ס"ק י"א]: **ט ויש מי שאוסר**· פי' כמראה הדבש אבל בנמלא בה דם כ"ע מודים דכשר משום דאין זה לקותא הואיל והיא כולה דם (ד"מ ות"ח) ורמ"א שכתב והכי נהוג קאי ג"כ על היש מי שאוסר על דבש אבל דם שרי [ש"ך ס"ק ע'] ובדם אפילו הגיע ללובן כשר ומ"מ באין הפ"מ נ"ע [משבצות ס"ק ע']· כוליא שלא בדקו אם הגיע הלקותא ללובן טרפה דלא מוקמינן אחזקתה דבהמה זו איתרע רוב דידה [וע"ל בי"א ס"ק י"א] והכליות לאחר מעל"ע שרי דהוה ספק דרבנן [רשד"ם א' יור"ד סי' ל"א ומהרש"ך א"א סי' ע"ז] ובשפ"ד ס"ק א' חולק ע"ז וס"ל דספק איסור תורה שנעשה אח"כ דרבנן אין להקל ע"ש· וע"ל ס"ק י"א דאם לקתה הכוליא והגיע ללובן רק משהו מה דינו: **י והכי נהוג**· עי' בשו"ת תוי"ל סי' י"ב שכתב דבזה שפי' כמראה הדבש [שטוהני' לאסור] דוקא אם ודאי הגיע למקום חריץ אבל אם הוי ספק אם הגיע למקום חריץ יש להתיר ע"ש [פ"ת ס"ק ד']: **יא אם לא היה הלקותא אלא בלובן וכו'**· עי' בכרו"פ שכתב דאם לקתה הכוליא וגם הגיע ללובן אף אם לא הגיע בלובן רק משהו טרפה אבל אם אין הלקותא רק בלובן צריך להיות ברוב הלובן דוקא· אבל במשבצות ס"ק ז' חולק עליו דגם אם לא היה הלקותא רק בלובן טרפה במשהו שלם בלובן וכ"כ בפ"ת ס"ק ס' בשם ת' תוי"ל סי' י' שהשיג על הכרו"פ בזה· **עוד** כתב בכרו"פ אם נמלא לקותא בכוליא ולא הספיקו לבדוק אם הגיע ללובן ונאבדה הכוליא טרפה· [וכ"כ בי"א ס"ק ט' בשם רשד"ם ומהרש"ך וע"ש לענין הכליות לאחר מעל"ע] אבל אם לא היה הלקותא רק בלובן צריך בירור דהיה שם לקותא דמטריף בודאי אבל מספיקא לא מטרפינן ע"ש· ועי' בפ"ת ס"ק ס' בשם ת' תוי"ל סי' י' שהסכים לזה וכתב טעם לשבח ע"ז בתשובתו ע"ש: **יב כשרה**· שמשם יורדין לגיד הערוה [רוקח]· א) ולפי"ז אפילו נמלאו במקום חריץ כשרה [ת"ח כלל פ"ע ד"ו וש"ך וט"ז ופר"ח וכרו"פ ודלא כדמשמע מב"י בשם א"ח פ"ש]· ב) והתב"ש ס"ק ט' האריך ומסיק דב' מיני אבנים יש· א' הבאה משתים שאין נקיה מאבנים וצרורות ואותן אבנים מתאספין והיו לאבן בתוך גיד הערוה והם ניכרים שהכוליא כולה שלימה רק אותם אבנים מונחים בתוך הלובן כשרה אבל אותם הנולדים מכוליא גופא ממכה שיש בכוליא [כמש"כ הר"ן בתשו' הובא בב"י סוס"י קל"א] הוה לקותא ואם הם בתוך החריץ טרפה· ג) במנ"י כלל פ"ט ס"ק י"ט נסתפק אם מחמת האבנים נתקטנה הכוליא משיעורה כענבה או כפול שלבן אם טרפה בזה והתב"ש שם מטריף בזה אבל בבל"י ס"ק י' מכשיר בזה וכתב כיון דדרכו לגדל בכליות אין זה חולי ע"ש· ד) כתב בכנה"ג כוליא שהקטינה ולא הספיקו לבודקה אם היא כשיעור כשרה מס"ס שמא מתולדה ושמא היה כשיעור [שפ"ד ס"ק א' בסופו ע"ש] וע"ל ס"ק ט"ו אות ב' מיהו אם הכוליא האחרת היתה סרוכה או שום ריעותא אע"ג דלא נטרפת בזה טריפה משום דאין כאן אלא ספק א' שמא היה גדולה מכפול אבל ספק מתחלת בריותה היתה כך קטנה זה אין לומר כיון דראינו הכוליא האחרת סרוכה מחמת חולי אנן סהדי דגם הכוליא הזאת קטנותה מחמת חולי [כנה"ג ובאה"ט ס"ק ו' ובל"י ס"ק י"א ע"ש ועי' ס"ק ט"ו אות ב']: **יג עד כפול ופול בכלל טרפה וכו' וענבה בכלל**· ועי' במ"ח שכ"ד הרמב"ן ורשב"א ור"ן ורא"ש והשיגו על בה"ג דמכשיר בכפול וכענבה [ואין מטריף אלא בפחות] ע"ש ועי' ש"ך ס"ק י"ב שהביא שגם ראב"ן וא"ז ורש"ל סוברים כבה"ג ע"ש אבל הפר"ח הסכים לדעת הש"ע להחמיר וכ"כ בל"י בשם כנה"ג ע"ש: **יד עד כענבה**· אין

חריץ אף במוגלא· אבן דעת הג"א אינו כן וז"ל [בפא"ט סי' מ"ה] ונראה לפרש"י דה"ה ע"י מכת חרב דינו כמוגלא ולא מיטרפה אלא עד דמטי למקום חריץ ובשערים דר"ש בר חפני כתב לקותא בכוליא אחת בלא מוגלא ולא הגיע למקום חריץ כשרה משמע אבל במוגלא אפי' לא הגיע למקום חריץ טרפה· וכן נראה לראבי"ה [עכ"ל הג"א] וכ"כ באו"ה כלל נ"ג דין ד' וז"ל [הובא בש"ך ס"ק ח'] וכתב ר"ש וכו' בשערים שלו לקתה בכוליא אחת במים עכורים או סרוחים· או נעשה בשרה כבשר המת שהבאיש לאחר ימים ואם תאחוז במקלתו יתמסמס ויפול טרפה ואפי' לא הגיע למקום חריץ דהיינו עד מקום הלובן· וכ"כ גם ראבי"ה הא דצריך בכוליא שתגיע למקום חריץ היינו במכת חרב אבל ע"י מוגלא אפי' לא הגיע למקום חריץ טרפה ומסיק וכן אם נבקעה לשתים טרפה מדקאמר יפלח כליותי [עכ"ל או"ה] [וכתב ש"ך ס"ק ח' משמע דלסברא זו אפי' במעט מוגלא רחוק הרבה ממ"ח טרפה] וכן הביא הב"י סברת הפו' אלו ע"ש הג"א וכ"ה במרדכי פא"ט· אבל במכת חרב בעי' דוקא שיגיע למקום חריץ ודלא כב"ח שהחמיר אף במ"ח שלא הגיע וכו'· **וטעם** סברת המחמירים הנ"ל אף דאיתא בש"ס (ד' נ"ה ב') אמרי במערבא והוא דמטאי לקותא למקום חריץ משום שהם גורסים כגי' הרי"ף שהבאתי בס"ק ד' כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא· פסול בזה וכזה לקותא [ולקותא היינו נתמסמס כדכתבתי במ"ח שם] וא"כ י"ל דדוקא בלקותא היינו נתמסמס בעי' דוקא שיגיע למקום חריץ· אבל מוגלא דילפינן לה לאיסורא ממאי דאיתמר בש"ס פא"ט (ד' מ"ח א') א"ר מתנא מליא מוגלא טרפה מים זכים כשרה א"ל ההיא בכוליא איתמר אפשר דטרפה אפי' לא הגיע למ"ח· וכן מים עכורים וסרוחים דילפי לה לאיסורא ממאי דאיתמר (שם נ"ה ב') ומ"ז לא אמרן דכשר אלא דצילי אבל וכו' אבל סריח וכו' טרפה· וכיון דלא מלקותא יליף לה אפשר אפי' לא הגיע למקום חריץ טרפה· ולפי זה הא במסמוס דהיינו לקותא לפי' הרי"ף ורמב"ם בעי' דוקא שיגיע למקום חריץ· אבל לפי' השערים שפי' לקתה הכוליא היינו מכת חרב י"ל דוקא במכת חרב בעינן שיגיע למקום חריץ אבל במסמוס לא בעי' שיגיע למ"ח [וכמו שכתבתי מזה לעיל בסמוך]· אף שלשיטה זו לא הוזכר בש"ס מסמוס כלל ומנ"ל דטרפה ס"ל לשערים וראבי"ה דלא גרע מסמוס ממוגלא דאיתמר בש"ס להדיא דטרפה ודינו ג"כ כמו מוגלא דטרפה אפי' לא הגיע למ"ח וכ"ד הש"ך להחמיר אף במסמוס אף לא הגיע למ"ח· **אבן** כתב התב"ש ס"ק ה' דיש להקל במסמוס אם לא הגיע למקום חריץ דלא מבעיא לשיטת הרי"ף ורמב"ם דלקותא היינו מסמוס בעי' דוקא שיגיע למ"ח כדאמרי במערבא וכו' אלא אפילו לשיטת רש"י נמי דהא הרא"ש סובר דלרש"י אין אוסר מסמוס כלל והוא גרע ממוגלא [ודלא כדעת השערים דסובר מיסמוס לא גרע ממוגלא עי' לעיל בסמוך] ועוד אפי' את"ל דגם לרש"י אוסר במיסמוס הא לפי' רש"י וגירסתו גם במוגלא בעי' דוקא שיגיע למ"ח ודחה התב"ש דברי הב"ח שאוסר גם במכת חרב אפי' לא הגיע למ"ח ע"ש· וגם בנבקעה לשתים דעת התב"ש דבעי' דוקא שיגיע למ"ח דלא כב"ח· גם מה שהחמיר הב"ח במ"ז אם הגיע למקום חריץ חולק התב"ש כיון דסתמא דש"ס (ד' נ"ה ב') אמר דמ"ז כשרה משמע להדיא בכל מקום· והא דכתב המרדכי בשם ראבי"ה דהמחמיר תע"ב אפשר מטעם שכתב מהרי"ק דאין אנו בקיאים בין צילי ללא צילי ולכן אין להתיר במ"ז כ"א בצלולים מאד ובלא שינוי מראה כלל ודוקא בהפ"מ לחוש לדברי מהרי"ק בצירוף דעת הב"ח· מיהו כ"ז רק דעת התב"ש אבל שארי אחרונים מקילים במ"ז אפי' שלא במקום הפ"מ ואפי' הגיע למ"ח וכ"ד הט"ז להקל אפי' הגיע למ"ח עט"ז ס"ק א' וס"ק י' אבן מה שמשמע מדבריו דגם במ"ז בעי' שישתייר קצת מן הלובן כבר השיג עליו המשבצות שם דלדעת המכשירים במ"ז אפי' לא נשתייר כלל מהלובן כשר וכמה שכתבתי דסתמא דש"ס מכשיר במ"ז בכל גווני· וכן נלפע"ד עיקר· **עוד** נלפע"ד אף שהבאתי בי"א ס"ק ו' אות ד' בשם ת' תוי"ל שמחמיר במוגלא אף בהפ"מ אם לא הגיע למ"ח מ"מ נ"ל דבהפ"מ יש לסמוך על רוב הפוס' ראשונים ואחרונים שמקילים גם במוגלא אם לא הגיע למ"ח ובפרט שיטתם נראה עיקר בש"ס ובפרט שגם לשי' האוסרים לא נזכר כפי' בש"ס לאסור אפי' לא הגיע למ"ח אלא שהם סוברים שי"ל דמאי דאמרי במערבא והוא דמטאי לקותא למקום חריץ קאי על דבר אחר וכן עיקר להתיר בהפ"מ וכן בחכ"א כלל י"מ סוף סי' י"ד אף שמסכים להאוסרים סיים ולכן אין להקל כ"א בדוחק גדול [עכ"ל] משמע הא בדוחק גדול וה"ה בהפ"מ או לצורך שבת וי"ט יש להקל וכן עיקר להלכה ולמעשה: **(יב) אם לא היה הלקותא אלא בלובן וכו'**· כן למד הב"י מדברי הרשב"א שהובא בש"ע סי' נ"ב ס"ח דאם הוריק כנגד המרה או כנגד כל מקום חיותה טרפה· וכ"כ בסי' מ"א ס"ג בהג"ה דאם יבשו אלו הב' זיתים נמי טרפה וראיה לדבריהם ממש"כ בפא"ט (ד' מ"ו א') בעי מיניה ר' זריקא מר' אמי נדלדלה ככד ומעורה בטרפשים מהו א"ל דילדול זה איני יודע מהו אי למ"ד במקום מרה הא איכא אי למ"ד במקום שהיא חיה הא איכא [עכ"ל] משמע דוקא שנשתיירו אלו הב' זיתים [הגר"א]: **(יג) נמצאו בכוליא אבנים**· ז"ל ב"י כתב הרוקח נמלאת אבן בכוליא כשרה כי משם יורדת לגיד הערוה [עכ"ל] ועי' בי"א ס"ק י"ב: **(יד) כוליא שהקטינה וכו'**· כפא"ט (ד' נ"ה ב') הכוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כענבה בינונית [עכ"ל הש"ס] ופרש"י הקטינה מאליה מחמת חולי וכתב הרא"ש שם סי' מ"ה ואיסורא דאורייתא הוא ועד בכלל וכפול וכענבה טרפה וכ"כ ב"י בשם הר"ן והשיג על בה"ג דכ' דכפול וכענבה כשרה ופחות מכן טרפה והוא תימא דבש"ס פא"ט (ד' נ"ה א') מסיק אר"א א"ר יוחנן כל שיעורי חכמים להחמיר דכי הוה עד ועד בכלל חומרי אמרי'· וכי הוה עד ולא עד בכלל קולי אמרי'· הכל כאיסור דאורייתא הילכך ה"נ אזלי' לחומרא ודלא כבה"ג וכ"כ הרשב"א בשם הרמב"ן ועי' מש"כ בי"א ס"ק י"ג בשם ש"ך: **(טו) וענבה בכלל טרפה**· עי' ס"ק הקודם שכ"ד הרמב"ן והרשב"א והרא"ש והר"ן והוכיחו כן מש"ס ודלא כבה"ג: **(טז) ודוקא שהקטינה מחמת חולי וכו'**· ז"ל הרא"ש פא"ט סי' מ"ה ולשון

הקטינה

שהקטינה מחמת חולי אבל אם היתה קטנה בתולדתה כשרה
טו (יז) והיכי ידעינן אי הוה מחמת חולי או לא אי חזינן שהקרום שלה כויץ בידוע שמחמת חולי היא ואם אינו כויץ אלא שעשוי כמדת כוליא מוכחא מלתא שמתחלת בריייתה היתה כך וכשרה :

ס"ו (יח) יש מי שכתב שכשאמרו ניטלו הכליות כשרה היינו כשניטלו ביד או כשנבראת כך טז אבל אם ניטלה על ידי חולי כיון שהקטינה לפחות מכשיעור כבר נאסרה (יט) ואיך תחזור להכשירה כשגמרו הכלות ולהמק יז ולפי"ז צריך לבדוק אם הכיס שלהם מלא חלב ניכר שזה מתחלת ברייתה וכשרה ואם נמצא שם חלל ומקום ריק ניכר שהיה לה כליות אלא שנימוחו וטרפה :

ס"ז (כ) אם היו שלשה כליות או יותר יח והקטינו היתרות ונשארו שתים כהלכתן שלא הקטינו כשרה :

ס"ח (כא) יש מי שכתב יט דלובן בכוליא לקותא היא כ וכל שינוי מראה פוסל בה : כוליא

הקטינה משמע שהיתה גדולה והקטינה וניכר החסרון במקומה אבל קטנה בתולדתה כשרה [עכ"ל] וכ"כ הרשב"א ור"ן וכ"ל דכן משמע מרש"י שהבאתי בס"ק י"ד שכתב וז"ל הקטינה מאליה מחמת חולי [עכ"ל]: (יז) והיכי ידעינן וכו' · כ"כ ב"י בשם הר"ן : (יח) יש מי שכתב שכשאמרו וכו' · כ"כ הכל בו והובא בב"י ע"ש:

(יט) ואיך תחזור להכשירה · כמש"כ בריש המקשה (ד' ס"ח ב') מיתיבי וכו' ת"ל טרפה מאי תלמודא א' רבא כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף וכו' ע"ש ועי' ש"ך ס"ק ע"ו שהביא בשם רש"ל שהשיג על הש"ע וכל בו ועי' ש"ך שדחה דבריו והסכים לש"ע וכ"ד הט"ז כש"ע ועי' כ"י א' ס"ק ע"ז : (כ) אם היו ג' כליות וכו' והקטינו וכו' ונשארו וכו' כשרה · כ"כ בהג"א פא"ט (סי' מ"ה ד"ה אפי' הס) בשם א"ז ומביאו ב"י וכתב ע"ז ופשוט הוא [עכ"ל ב"י] וברא"ן סי' רנ"ו [הובא בפר"ח ס"ק י"ד] כתב וז"ל נבראת בב' והקטינה אחת מהן · או בשלשה והקטינה א' מהן · או בא' והקטינה בההוא ודאי לקותא היא וטרפה [עכ"ל] ומשמע מדבריו דכל איזה שהקטינה אפי' ניכרת שהיא היתרת והיא הקטינה טרפה דהקטינה גדול הכאב וגרע מניטל והוא חולק על הג"א הנ"ל וכתב עליו הפר"ח שם דדברי הרא"ן נראים כיון דניטלו הכליות כשרה וכן אם נבראת בא' או בג' ואעפ"כ לקתה בכוליא א' טרפה משום שהלקותא מכאיב ביותר · א"כ אף אם נמצאו כוליות יתרות כל שיש לקותא בכוליא אחת [שהקטינה] טרפה והכי נקטינן [עכ"ל פר"ח] וגם בתב"ש ס"ק י"ב כתב דאילו ראה הב"י דברי רא"ן הנ"ל שאוסר לא היה כותב על דברי הג"א שפשוט הוא ומסיק כתב"ש לאסור בכל גווני ע"ש · ולפעד"נ דבודאי בלא הפ"מ יש להחמיר כדבריהם אבל בהפ"מ יש לסמוך על הג"א וש"פ ושארי אחרונים שפסקו כש"ע : (כא) יש מי שכתב וכו' · כ"כ הטור בשם בעה"ע · והוא נכלל במה שאחז"ל לקתה הכוליא טרפה [הגר"א] והטור כתב ואם היא ירוקה כשרה · והב"י תמה עליו דהרי בעה"ע סתים דכל שינוי מראה פוסל בה · והד"מ ס"ק ב' תירץ דסובר הטור דירוקה לאו שינוי מראה היא אלא נוטה לאדמימות היא וכשרה והט"ז כתב דהטור כ"כ מסברתו ולמדו מריאה דירוקה כשר מדר"כ דאכתי לא איבלע ביה דמא והתב"ש הקשה מנ"ל להטור לדמות בטרפות דילמא דוקא

אין תימא דהא ענבים שלנו קטנים מפול די"ל דבמקומן בא"י הוו ענבים גסים וגדולים ומשוגים בטבעם [מ"ז ס"ק י"ב וש"ך ס"ק י"ב וי"ג ע"ש]: טו והיכי ידעינן וכו' · א) וכתב בכל בו והאיך נדע בודקין את מקומן אם היא כולה מלאה ואין שם חלל סביבותיה ולא ריקות כלל אז ניכר דכך היתה מתחילת בריית' וכשרה ואם נמצא שם חלל באותה הקטינה ואסורה [עכ"ל ש"ך ס"ק י"ד] · ב) ואם הדבר ספק אלו טרפה [חכמת א' כלל י"ח סי' כ"א] וכ"ל הטעם משום דהוה חסרון חכמה אבל אם קודם שבדק אם היה כשיעור ונאבדה כשר [חכ"א שם] וכ"כ לעיל ס"ק י"ב אות ד' בשם כנה"ג ע"ש · ג) וכתב בשפ"ד ס"ק י"ד הנך שני דיני' · כוליא שהקטינה מחמת חולי · ודין שאחר זה ניטל ע"י חולי דכשר בנשאר יותר מכפול וענבה לאו"ה [שמטריף במוגלא ובנתמסמס אפילו לא הגיע ללובן · עי' י"א ס"ק ז'] שניהם טרפה · משום דכל ע"י חולי הוה כנתמסמסה · ומה ששנינו כולי' שהקטינה כשרה [באם נשאר השיעור] יפרש דמיירי שהקטינה ע"י אדם היינו שניטל ביד ונשאר כפול וענבה ולא ע"י חולי עכ"ל · ול"נ דזה דוחק גדול לפרש כן *) וגם לא מצאתי בשום אחרון שיאמר זה · ומיהו בהפ"מ בלא"ה כשר כמש"כ בס"ק ז' אות ד' דבהפ"מ קיי"ל דלא כאו"ה ומכ"ש הכא ודוק · ד) וכ' בת' שבו"י ח"ב סי' ס"ב שנשאל בבהמה שנמצא בה כוליא א' גדולה מאד וכוליא שניה נתקטנה מאד ואין יכולים לעמוד על בירור אם נעשה כן מתחילת ברייתה או לא והשיב להכשיר מדשגדיל שניה שלא ע"י חולי כי ודאי נעשית כך מתחילת ברייתה אמרינן דהשניה ג"כ מתחילת ברייתה נתקטנה והסכימו עמו עוד גדולי בעלי הוראה להתיר [פ"ת ס"ק ו']: טז אבל אם ניטלה ע"י חולי וכו' ואיך תחזור להכשירה · א) זה דעת הכל בו ועי' מ"ח ס"ק י"ט ראיה לזה מש"ס ועי' ש"ך ס"ק ע"ו שהביא בשם רש"ל שחולק על הכ"ב וש"ע · והש"ך והט"ז השיגו עליו והסכימו לש"ע · ב) ועי' פ"ת ס"ק ז' שכ' בשם שו"ת יריעות מאוהל שפוסק כרש"ל בהפ"מ ע"ש [ועי' בפר"ח שנוטה ג"כ לדעת רש"ל] אבל בשאילת יעב"ץ אוסר אף בהפ"מ כהש"ע וכ"כ בתב"ש ס"ק י"א ודחה כל דברי הפר"ח ע"ש וכ"פ בחכ"א כלל י"ח סי' יו"ד כהש"ע · וכן עיקר דאין להקל אף בהפ"מ · ג) וכתב בכרו"פ כאן דלהכ"ב והש"ע גם בניטל הטחול בסי' מ"ג ס"א דכשר דוקא כשהקטין מתחילה · אבל אם ניטל ע"י חולי שנימוק תחילה טרפה דהא מתחילה נימוק בשומניה ואיך יחזור לכשירו ע"ש · יז ולפי"ז צריך לבדוק · עי' בשו"ת תוי"ל סי' י"ג שכתב דאם לא הספיקו לבדוק את הכיס שלהם עד שנאבד טרפה מספק ע"ש וכ' עליו בפ"ת ס"ק ח' וז"ל ולדברי ת' יריעות מאוהל שהבאתי · [בס"ק] שלפני זה [שמיקל בהפ"מ כדעת רש"ל] נראה דיש להקל [פי' דהוה כעין ס"ס שמא היה מלא חלב והיה מתולדה ושמא הלכה כרש"ל דסובר דאף אם אח"כ נתקטנה כשרה] ועי' ברא"ש ס' פמ"ג ליור"ד בכללי הוראות או"ה אות ו"ו [עכ"ל פ"ת] פי' דשם כ' הפמ"ג דכ"מ שהכריע הרב בש"ע אין נכנס בגדר ספק ע"ש וע"כ כאן כיון דפ' בש"ע דלא כרש"ל וגם רמ"א דלא הגיה עליו סובר כן וא"כ אין לעשות ס"ס מסברת רש"ל וע"כ אסור בדיעבד אם נאבד קודם שבדקו את הכיס כדעת תוי"ל הנ"ל : יח והקטינו היתרות · כ' הכ"א מלשון זה משמע דוקא דניכר דהיתרת הקטינה היינו שהשלישית אינה עומדת בדרי עם השתים אלא עומדת במקום אחר והיא הקטינה · אבל אם כולן עומדים בשוה והקטינה אחת מהן טרפה · אבל רש"ל וט"ז כתבו דאף אם כולן עומדים בשוה ואחת הקטינה ג"כ כשרה [והש"ך ס"ק ע"ז הניח זה בצ"ע ע"ש] אבל אם השלישית עומדת בפ"ע והקטינה א' מהשתים העומדים בדרי לכ"ע טרפה ופר"ח ותב"ש החמירו יותר דאפי' השלישית עומדת בפ"ע והיא הקטינה ג"כ טרפה וכ' דכ"מ מדברי הרא"ש ועי' מ"ח ס"ק כ' הטעם · ולפע"ד דבהפ"מ יש לסמוך אש"ע והג"א וכפי פירוש הב"ח הנ"ל בדבריו · וב"ז באברים שאם ניטלו וחסרו כשרים הא ב' כבדים וא' מהן לקתה כמו כולה הס או קבה כאבן אין אומרים שהיתירה לקתה דמ"מ נטרפו מטעם יתר כנטול ואיך יחזרו לכשרותן [בפ"ד סוף ס"ק ע"ז ע"ש]: יט דלובן בכוליא לקותא · אע"ג דאינו פוסל אלא עד שיגיע ללובן וכאן במה ניכר הא בלא"ה הוא לבן י"ל דכאן דאי אפשר למיקם עלה טרפה מספק דספק דאורייתא הוא [רש"ל וב"ח וב"ך]: כ וכל שינוי מראה וכו' · א) הטור כ' דירוקה כשרה וכ"כ בא"ה ורש"ל וב"ח ופי' דהיינו ירוק ככרתי שקורין בלא"ה אבל גע"ל טרפה והוה כמו בריאה דמראה גע"ל טרפה ובלא"ה כשר ובת"ח כתב להיפך דגע"ל כשר ובלא"ה טרפה ובש"ך מסכים לרש"ל וב"ח דגע"ל אינו נוטה לאדמימות כמש"כ בסי' קפ"ח לענין דם נדה וכ"ד הט"ז ס"ק ע"ו דגע"ל טרפה וגרי"ן ובלא"ה כשר · ב) אבל הפר"ח ותב"ש מסקי לאסור בכל מיני ירוק בין בגע"ל ובין בגרי"ן ובלא"ה כלשון הש"ע שכ' וכל שינוי מראה פוסל בה ודלא כהטור · ועי' מ"ח ס"ק כ"א העליתי דבאין הפ"מ יש להחמיר כדבריהם ובהפ"מ יש להכשיר בגרי"ן ובלא"ה אבל בגע"ל אין להכשיר אף בהפ"מ · ג) כ' רש"ל כיון דשינוי מראה בכוליא אין מפורש בתלמוד ע"כ אין לאסור כ"א בהגיע ללובן · והט"ז ס"ק ע"ו כ' כמו דבריאה פוסל אעפ"י שלא נכנס כלל בתוכה ה"ה בכוליא והטעם דסופו לקלקל והתב"ש ס"ק י"ג מסכים לרש"ל דמראה לא גרע מלקותא דבעי' דוקא שיגיע למקום חריץ · ד) וכ' פר"ח ס"ק י"ז בלובן הכוליא יש עליו קרום דק מלמעלה ולפעמים נמצא אותו הקרום שחור טפה לדיוטא ותחת אותו הקרום מוצאין הלובן לבן כשאר הכליות · שמעתי שנחלקו בזה חכמי הדור ודעתי להכשיר משום דהא השינוי מטריף אינו אלא מטעם לקותא וקיי"ל והוא דמטאי לקותא למקום חריץ והקרום אינו נקרא חריץ וכ"ד מהרש"ל בשינוי מראה כל שאינו מגיע למקום חריץ כשר [עכ"ל פר"ח]:

*) הג"ה וגם רש"י פירש כפירוש להיפך וז"ל הקטינה הכוליא מאליה מחמת חולי עכ"ל · ומ"מ כשר בנשאר השיעור · ומיהו מרש"י אין ראיה דהא לשיטת רש"י גם במוגלא כשר אם לא הגיע ללובן · עי' מ"ח ס"ק י"א ודוק:

כוליא

ס"ט כא (כב) כוליא שהאדימה כולה או מקצתה כשרה :
ס"י כב (כג) אין טריפות בכוליא של עוף :

סימן מה דין אם ניטל השליא · (ודין אם ניטלה שלחופית של מי רגלים) · ובו ב' סעיפים :

סעיף א (א) בהמה א (ב) או עוף שניטל האם שהולד מונח בה כשרה :

הג"ה ב (ג) וכ"ש ניקב דכשר (ד"ע) (ד) ויש מחמירים לאסור בניקב או נימוק (רוקח והג' ש"ד סי' פ"ח בשם א"ז וא"ו"ה כלל נ"ה) ויש להחמיר אם לא ג במקום הפ"מ :

ס"ב (ה) ניטלה שלחופית שמי רגלים נקוים לתוכה כשרה ויש אוסרים (והכי נהוג להטריף ד אפי' בניקב) (טור בשם ר"ח והגה')

כא כוליא שהאדימה וכו' כשרה · וכ' ב"י הטעם משום דבלא"ה הכוליה נוטה לאדמימות וכ' תב"ש ס"ק י"ד אבל אם האדים הלובן שבכוליא אין לך שינוי מראה גדול מזה וטרפה: כב אין טרפות וכו' · עי' מ"א ס"ק כ"ג דאף המחמירים בטחול מודים כאן משום דאין לובן בעוף ובמהרי"ל כ' הטעם משום דכליות העוף סגורים בעלם ומטעם זה כ' ב"י בשם א"ח שהתיר הר"ש תרנגולת שנפחה כולייתה כבילת תרנגולת ושחורה כדיו [עכ"ל ט"ז]:

סי' מה א או עוף · ויש פוסקים שאוסרים בעוף אם ניטל המעי שהבילים מונחים בה · ועי' מ"א ס"ק ב' מקור לזה · ויש לאסור באין הפ"מ אבל בהפ"מ יש להכשיר [ש"ך ס"ק א'] ואם יש ב' מעיים שהולד מונח בה מסיק בשפ"ד ס"ק א' דכשר בין בבהמה ובין בעוף ואף בלא הפ"מ : ב וכ"ש ניקב דכשר · ר"ל לפי הכלל דקיי"ל לקמן סי' נ"ן ס"ב דכל אבר שניקב טרפה כך אם ניטל טרפה · אלא דיש מחמירים כאן בניקב או נימוק אבל בניטל האם [בבהמה · שפ"ד ועי' ס"ק א'] לכ"ע כשרה [ש"ך ס"ק ב'] : ג במקום הפ"מ · א) ודלא כב"ח שמחמיר בזה אף בהפ"מ [ש"ך ס"ק ג'] והפר"ח והגר"א השיגו לגמרי על דיעה זו ומשמע מדבריהם דשרי אף בלא הפ"מ · ובכרו"פ אף שכתב ג"כ שהעיקר לדינא דשרי גם בניקב או נימוק מ"מ מסיק דשרי רק בהפ"מ כדעת רמ"א וכ"כ במשבצות ס"ק א' דבלא הפ"מ אסור אף בניקב ובהפ"מ שרי אף בנימוק · ב) מיהו כ"ז בניקב או נימוק אבל בנחתך כשר לכ"ע ואף בלא הפ"מ כדאי' בש"ס [סנהדרין פ' אחד ד"מ ד' ל"ג א'] להדיא [ש"ך ס"ק ד'] · ג) מיהו בנחתך קלת כ' הפר"ח ס"ק ב' וחכ"א כלל י"ט ס"ב דהוי כניקב ע"ש · ד) כ' בד"מ בשם או"ה נימוק הולד במעיה טרפה ופי' הפר"ח דהיינו למאן דמטריף בנימוק האם וס"ל דה"ה נימוק הולד [ולפי"ז בהפ"מ בודאי כשר דהא רמ"א מיקל בהפ"מ בנימוק האם] ופר"ח כ' לענין דינא אין להוסיף על הטרפות ומה בכך שנימוק הולד ומכ"ש לפי מה שפסקתי להתיר אף בנימוק האם [עכ"ל פר"ח] ולפי"ז אם מולאים בילים נקרשים בעוף [שקורין פאר בהקטע ביליס] כשרה דומיא דנימוק הולד בבהמה · וגם הבל"י בשם תמוכת ש' ובה"י פוסקים ג"כ להתיר וכן בחכ"א כלל י"ט ס"ג מתיר לגמרי כפר"ח משמע אף בלא הפ"מ · רק הפמ"ג במשבצות ס"ק א' ובשפ"ד ס"ק ג' מחמיר בנימוק הולד בבהמה וכן בבילים נקרשים בעוף במקום שאין הפ"מ · ה) מחט שמלאו תחוב בשלל של בילים טרפה דהוה כמו מחט בחלל הגוף ושמא ניקבה א' מאברים הפנימים [או"ה ורש"ל וט"ז] : ד אפי' בניקב · א) וכ"ש בניטל וכ"כ בתו' הבאתיו במ"ח ס"ק ה' ע"ש · ב) שוורים המשתינים דם יש לבדוק אם לא ניקב כיס השתן [בל"י ס"ק י"ד] ואם לא בדק אפשר דבהפ"מ יש להקל [שפ"ד סוף ס"ק ה'] · ג) ובעוף אין לו כיס השתן ומש"ה הכשיר בתשו' ב"ח סי' קנ"ז תרגולת שבטנה לבה ויצאו מים רבים ממנה אחר הבדיקה באברים הפנימים [שפ"ד ס"ק ה' כאן] וגם בבהמה כתב בשפ"ד [בסי' נ"ן ס"ק ו'] מעשה שפתחו בהמה והיה בה קילוח גדול של מ"ז והעלה שם בהפ"מ ואחר הבדיקה להכשיר [פר"ח בשם ת' פני משה] וכ"כ בכרתי סי' מ"ח ס"ק ד' וז"ל שחטו הבהמה או העוף וזב מים רבים ובני מעיים הכל יפים כשר דהוא חולשא המלוי באדם ג"כ שקורין (וואססער זוכט) והוא מחמת נפוח ואין להרבות בטרפות וכ"מ מתשובת ב"ח [עכ"ל] [ועי' בא"ע סי' מ"ח ס"ק ב' בשם ת' שבו"י שכ' בשם רופאים שיש חשש סכנה להאוכלים שמא יבואו לידי

דוקא בריאה כשר ירוק אבל בכוליא שכולה היא דם א"כ אי איתאי לירוקה לקותא היא וסיים התב"ש ובלא"ה איכא פלוגתא בין האחרונים באיזה ירוק יש להכשיר [כמו שהבאתי בי"א ס"ק כ'] ולכן יש לפסוק כהש"ע שאוסר בכל גווני וכ"ד הפר"ח [עכ"ל תב"ש] ונ"ל דיש להחמיר כדבריהם שלא במקום הפ"מ אבל בהפ"מ יש להקל בגרי"ן או בבלא"ה · אבל בגע"ל אין להקל אפי' בהפ"מ : (כב) כוליא שהאדימה · כ"כ הרוקח ובעה"ע והטעם שהכוליא בלאו הכי נוטה קלת לאדמימות : (כג) אין טרפות וכו' · כ"כ הרמב"ם בפ"י מה"ש וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה"ש גבי טחול וכמש"כ בש"ע לעיל סי' מ"ג ס"י · ואפי' להמחמירים שם גבי טחול מ"מ כאן מודים דשרי משום דאין לובן בעוף ואין טרפות בכוליא אלא בלובן [ת"ה] וע"ש שמספקא בזה [הגר"א] ועוד הא כתב האגור בשם מהרי"ל שכליות העוף הם סגורים בעלם ואין מגיעים שם בני מעיים ועי' תב"ש מה שתי' על קושית פר"ח ע"ז הטעם :

סי' מה (א) בהמה וכו' שניטל וכו' כשרה · משנה בפא"ע (ד' נ"ד א'). אלו כשרות בבהמה וכו' ניטלה האם שלה ובש"ס שם (ד' נ"ה ב') תנא היא האם היא טרפחת והיא שלחופית [עכ"ל הש"ס] ופרש"י היא האם דמתני' [דכשר] היא טרפחת דלקמן (ד' נ"ו ב') הורה בטרפחת כר' בזופק · היא שלחופית דא' לעיל בפרקין (ד' מ"ח א') ניטלה שלחופית שלה כשרה [עכ"ל רש"י] : (ב) או עוף · על המשנה דפא"ע (ד' נ"ו ב') ואלו כשרות בעוף וכו' איתא שם בש"ס ת"ר מעשה בר' סימאי ור' לדוק שהלכו וכו' ושבתו באונו והורו בטרפחת כר' בזופק [כן גי' רש"י וספרים שלפנינו] איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא כר' בזופק להיתרא או דילמא הורו בטרפחת להיתרא כר' בזופק אבל כר' בזופק לא ס"ל [עכ"ל הש"ס] ופרש"י הורו בטרפחת לאיסורא כר"ע בסנהדרין (ד' ל"ג) כדתנן שם והאכילה ר"ע לכלבים [עכ"ל רש"י] וכתבו התוס' שם דכן פי' ר"ח ופסק בטרפחת לחומרא מדמספקינן להאי הורו לחומרא · וזהו תימא דהתם בסנהדרין חשיב ליה לר"ע טועה בדבר משנה ור"ע נמי חזר בו · ומיהו יש לחלק בין בהמה לעוף דמצינו למימר דהכא מיירי בעוף [דנשנה אחר המשנה דאלו כשרות בעוף] ואח"כ דחו התוס' פי' זה וכתב ונראה דגרסי' בספרים הכא הורו בטרפחת להיתרא וכר' בזופק להיתרא או דילמא הורו בטרפחת להיתרא כר' בזופק אבל כר' בזופק לא ס"ל והשתא ניחא דלא מספקא ליה הכא אם הורו בטרפחת לאיסורא שפשיטא היא דשריא כדמוכח בסנהדרין [שם] דאפי' ר"ע חזר בו וטועה בדבר משנה חשיב להו [עכ"ל תוס'] וכ"ד הרא"ש פא"ע סי' כ' כהתוס' ומסיק הרא"ש דכן הלכה דניטלה הטרפחת כשרה אף בעוף וכתב הב"י דכ"ד הרמב"ם והרי"ף וכ"ד הרשב"א והר"ן : (ג) וכ"ש ניקב · דכל שניקב טרפה כ"ש ניטל · כמש"כ התוס' רפא"ע (ד' מ"ב א') ד"ה ניקב הלב וכ"כ הרא"ש שם בריש פא"ע · וכן משמע במתני' פא"ע (ד' נ"ו ב') דחמיר ניטל מניקב דאי' שם. ואלו כשרות בעוף וכו' ניקב הזופק ר' אומר אפי' ניטל ועי' מה שאכתוב לקמן סי' נ' ס"ב : (ד) ויש מחמירים לאסור בניקב או נימוק · כ"כ בד"מ ס"ק א' בשם הג' ש"ד ובאו"ה בשם א"ז דניקב טרפה ונחתך כשר [דנחתך בודאי כשר כדמפורש בש"ס סנהדרין פ' אחד ד"מ (ד' ל"ג א') ע"ש] ונימוק ג"כ טרפה ע"ש והגר"א כתב ע"ז ואין לו שחר כמש"כ בסי' נ' ס"ב [ע"ש בהגר"א ס"ק ה' שהוכיח כן בראיות. דבמקום שניקב טרפה ניטל ג"כ טרפה וא"כ בכאן דניטל כשר ה"ה ניקב] ואין לדמות לטחול כמש"כ הרא"ש ריש פ"ג דדוקא טחול שאין נקובתו כשאר נקובות דדוקא בסומכיה וכו' ועוד דא"כ הוה ליה למימר הורו בטרפחת כטחול ולא ה"ל למתלי בזופק דהא זופק כשר בניקב לכ"ע ועי' ד"מ [פי' דכתב דבנחתך כ"ע מודים דכשר] ולפי מש"כ לעיל סי' מ"ג ס"ב דנחתך שוה לניקב וכאן כשר [בנחתך] כמש"כ בבכורות (ד' כ"ח) וסנהדרין (ד' ל"ג) א"כ ה"ה בניקב [עכ"ל הגר"א] וכן הפר"ח השיג על דיעה זו והסכים להכשיר גם בניקב או נימוק ועי' י"א ס"ק ג' : (ה) ניטלה שלחופית וכו' ויש אוסרים · בפא"ע (ד' מ"ח א') איתא ניטלה שלחופית שלה כשרה. וכתבו התוס' שם ד"ה שלחופית היינו במקום שהולד מונח בה [וכפרש"י שם ע"ש] אבל אם ניקב כיס השתן או ניטל טרפה ומה שלא הוזכר זה לא במשנה ולא בגמרא שמא הוה בכלל ניקבו הדקין [עכ"ל תוס' שם] ויש קלת סמך לזה מהא דאי' בש"ס (ד' נ"ה ב') פיסקא ניטלה האם כשרה תנא היא האם היא טרפחת והיא שלחופית ופרש"י היא שלחופית דא' לעיל בפרקין (ד' מ"ח א') ניטלה שלחופית כשרה [עכ"ל רש"י] ולכאורה ק"ע מאי קמ"ל הש"ס דא' תנא היא האם וכו' אלא דקמ"ל הש"ס והברייתא שלא נטעה לומר מאי דקאמר הש"ס לעיל (ד' מ"ח א') ניטלה השלחופית כשרה [והוא מתוספתא פ"ג] דקאי על כיס השתן דנקרא נמי שלחופית ולומר דבזה ג"כ כשר וע"כ מפרש הש"ס ומביא הברייתא תנא היא האם וכו' והיא שלחופית ר"ל דבזה השלחופית שהיא האם דוקא כשרה אבל בשלחופית אחרת של מי רגלים ניטל וניקב טרפה [תשו' ב"ח סי' קנ"ז ע"ש] · והרא"ש פא"ע סוף סי' מ"ה כתב וז"ל היא האם וכו' אבל אם ניטלה השלחופית שמי רגלים נקוין לתוכה פסק בשערים דטרפה וכן פסק ר"ח · וזקני ראב"ן אמר דכשרה לפי שלא מצינו טרפות זה בש"ס ואין להוסיף על הטרפות ומקום חיבור השלחופית הוא בין דבק הירכים אצל החלחולת ומתמצין לתוכה מי המשקין פסולת הגוף ואף אם ניטלו מי השתן מתמצין למקומן ואין להם כח לחזור לגוף כמו חלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה (פא"ע ד' נ"ן ע"א) וכן שמעתי שיש בני אדם שמי רגלים שלהן יוצאין תמיד ואומרים הרופאים שהשלחופית שלהן ניקבה או ניטלה והמים המתמצין מן הגוף יוצאין מיד כהגיעם למקום השלחופית ואותן כ"א חיים

כמה שנים [עכ"ל] · ועי' בי"א ס"ק ד' אות ג' דין מים הנמצאים בבהמה ובעוף · וז"ל השואל בתשו' ב"ח סי' קנ"ז מעשה בתרנגולת שבטנה לבה וכשקרעוה לאחר שחיטה זב ממנה מ"ז הרבה ורצה השואל להטריף מחשש שמא ניקבה השלחופית של מי השתן · והשיב הב"ח שם שטעה בזה השואל שאין לעוף כיס השתן כלל וסיים שם הב"ח וז"ל ואם היה מעשה כזה בא לידי הייתי בודק במעיים ובריאה שלא אם נשתנו מראיהן או נתמסמסו או שום ריעותא וכן בכל האברים שהנקב מטריף בהם ואם נמצא בהם ריעותא הייתי מטריף ואם לא נראה בהם ריעותא לא הייתי מחזיק טרפות ממקום למקום ותלינן דהנהו מים זכים באו מחמת חולי שנפל בבשר וכדרך הנפוחי' שנשפך להם מים בין עור לבשר ואין לנו להוסיף על הטרפות וכו' והמחמיר לעצמו קדוש יאמר לו אבל לאחרים אין להחמיר [עכ"ל ב"ח בתשו'] ונראה דהב"ח מכשיר אף בבהמה מדכתב אין מחזיקין טרפות ממקום למקום ותלינן וכו' ואם דוקא בעוף מיירי הא בלא"ה כשר שאין לו כיס השתן אלא משום דהשואל נשאל על עוף וחשש לניקב השתן וע"ז השיב הב"ח שטעה השואל שלא ידע שעוף אין לו כיס השתן ואח"כ אמר הב"ח ואם היה מעשה בא לידי הייתי בודק במעיים וכו' פי' ואם היה בא לידי הייתי מכשיר בבדיקה אף בבהמה ואם לא נראה בהם ריעותא לא הייתי מחזיק טרפות לחוש לנקיבת השתן אפי' בבהמה אלא הייתי תולה דהמים באים מחמת ניפוח וכן בכרתי סי' מ"ח ס"ק ד' שהעתקתי בי"א ס"ק ד' אות ג' מכשיר גם בבהמה · וכתב שכן משמע בתשו' הב"ח ע"ש מוכח להדיא דפירש ג"כ דברי הב"ח כמו שפירשתי · ובזה אתי שפיר דברי הנוב"י תניגא חיור"ד סי' כ"ה שהשיג על השואל שסובר שאין הב"ח מכשיר אלא בעוף והנוב"י השיג עליו וסובר שהב"ח מכשיר גם בבהמה והוא כאשר כתבתי וזה ברור והפ"ת סוף ס"ק ב' כתב על הנוב"י הנ"ל שלא עיין בתשו' ב"ח עצמו [בסי' קמ"ז] דקאי רק על עוף שכתב הטעם דעוף אין לו כיס השתן · ולדעתי נהפוך הוא שהנוב"י עיין שפיר והוא לא עיין היטב וגם נעלם מהפ"ת דברי הכרתי הנ"ל שכתב להדיא דהב"ח מכשיר אף בבהמה וכלדברי הנוב"י הנ"ל וגם מהפר"ח סי' נ"ן ס"ק א' שחקר הרבה והאריך בזה מאיזה לד באו המים ודעתו שם נוטה להחמיר ע"ש · נעלם ממנו ג"כ דברי ת' הב"ח הנ"ל שכתב שהמים באו מכח חולי הניפוח וכמו שהעתקתי דבריו · שוב ראיתי שהפר"ח לא ראה כלל בימיו ת' הב"ח כי הפר"ח חיבר ספרו בשנת תנ"א כמש"כ בהקדמתו ות' ב"ח הישנות נדפסו פעם ראשון בשנת תנ"ז לפ"ק בק"ק פ"ס :

סי' מו (א) ניקבו הדקין · ברפא"ס (ד' מ"ב א') אלו טרפות בבהמה וכו' ניקבו הדקין : (ב) ואפי' ליחה וכו' · בפא"ט (ד' נ' ע"א) תניא רשב"ג אומר בני מעיים שניקבו וליחה סותמתן כשרה מאי ליחה א"ר פפא שירקא דמעיא דנפיק אגב דוחקא [עכ"ל הש"ס] [פרש"י ליחה מבפנים היא שירקא דמעיא גלידא ואדוקה בהן מבפנים ומוציאים אותה מהן בדוחק] וקפסיק שם הש"ס דלית הלכתא כרשב"ג והלכך אף שאין יכול להוציאה אלא בדוחק לא סתים : (ג) **ואם חלב טהור וכו'** · (בפא"ס מ"ט ב') א' רב חלב טהור סותם טמא אינו סותם ורב ששת א' אחד זה ואחד זה סותם ופסק שם ר' פפא כרב וכ"ה הסכמת הפוסקים : (ד) חוץ מקרום וכו' וחלב **שע"ג הכרכשתא** · (שם ד' מ"ט ב') א"ר נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם [ושאיל הש"ס] היכא · אמרי לה איטי דכרכשא [חלב שעל החלחולת · רש"י] וא"ל טרפשא דליבא [שומן הלב עשוי ככובע · רש"י] ופסקו הפוסקים לחומרא כב' הלשונות : (ה) **וחלב חיה** · שם בש"ס (מ"ט ב') בעי ר' זירא חלב חיה מאי אמר אביי מאי תיבעי לך נהי דשרי באכילה אהדוקי לא מיהדק · וכן פסקו כל הפוסקים : (ו) והעוף וכו' · כ"כ בתוס' (ד' מ"ט ב' ד"ה חלב חיה) וז"ל נשאל לר"י על מחט שנמצא בקורקבן וניקבה הכיס שלו וגם בשרו רק שהיה שומן סותם למעלה והתיר דלא מיבעיא לן הכא אלא בחיה שכנגדו בבהמה טמא · אבל חלב עוף שלא מצינו כנגדו טמא פשיטא דסותם דמיהדק שפיר [עכ"ל] : (ז) **ואינו סותם וכו'** · כ"כ התוס' שם (ד' מ"ט ב' ד"ה חלב טהור) דדוקא דקין שניקבו

והג' מיי' פ"ח בשם א"ז וד"מ בשם מהרא"י ורש"ל בא"ו שלו סי' נ"ו בשם ראבי"ה ור"י) :

סימן מו דיני טרפות בבני מעיים · ובו ו' סעיפים :

סעיף א (א) ניקבו הדקין טרפה א (ב) ואפי' ליחה שבהן סותמתן אינה סתימה · ואפילו היא דבוקה בהן הרבה עד שאין יכול להוציאה אלא ע"י הדחק ב (ג) ואם חלב טהור סותם ג כשרה ד שכל חלב טהור סותם טמא אינו סותם (ד) ה חוץ מקרום שעל הלב וחלב ו שעל גבי הכרכשתא (פי' מעי הדבוק בפי הטבעת) שאע"פ שהם טהורים אינם סותמים (ה) וחלב חיה שכנגדו אסור בבהמה אינו סותם ז (ו) והעוף כל שומן שלו סותם :

הג"ה (ז) ואינו סותם אלא באותו אבר שהשומן דבוק בו בתולדתו אבל אם סותם נקב שבאבר אחר לא מיקרי סתימה וטרפה (ב"י בשם תוס' ורא"ש ורשב"א) :

יצאו

לידי חולי זה ע"ש · ואין המנהג כן אלא אוכלין ושומר פתאים ה'] והעתיקו ג"כ בחכ"א כלל כ' סי' כ"א וסיים שצריך בדיקה בכל האברים וגם הריאה צריך לנפוח והבדיקה מעכב אף דיעבד תב"ש [עכ"ל חכ"א שם] [ולפענ"ד נראה דאפשר בעוף שאין לו כיס השתן יש להקל בדיעבד אם לא בדק הבני מעיים] וכן המנהג להכשיר בהפ"ת ע"י בדיקה ודלא כפ"ת שהעתיק רק דברי הנוב"י שכתב שקשה להקל בהפ"ת אפי' ע"י בדיקה ולא הביא דברי האחרונים הנ"ל שהבאתי שמקילים בזה בפרט שמכרו"פ וחכ"א משמע שמקילים ע"י בדיקה אף בלא הפ"ת ועי' ת"ח ס"ק ה' סוף הסי' :

סי' מו א ואפי' ליחה וכו' · הוא הגלד העשוי כלמר מבפנים וגוררין אותו בחוזק מהם וכ' הפוסקים דה"ה אפי' עלה קרום ונסתם אינו קרום דבכל הנקובים אין הקרום סותם [ש"ך ס"ק א']: **ב ואם חלב טהור סותם** · כ' הש"ך ס"ק ב' בשם התו' [והעתקתיו במ"ח ס"ק וי"ו] דאפי' מחט תחוב בנקב וחלב סתור סותם כשר · [ודין אם המחט יוצא ויש שומן על חודה של מחט כתבתי דינו בסי' מ"ט ס"ק ד' אות ב' ע"ש] וכ' בספ"ד שם ומיהו אם יש שומן סביב המחט ובראשו נגד פי המחט אין שומן אעפ"י שיש בשר עליו [ובשר סותם ג"כ כמש"כ הש"ך ס"ק ד' ועי' י"א ס"ק ד'] מ"מ הרי מראין הדברים דקרום מחמת מכה הוא כיון דלית שומן נגד פי המחט [עכ"ל] : **ג כשרה** · וכ' הש"ך בשם או"ה ודוקא בדבר שנקיבתו במשהו אבל בדבר שצריך שיעור לנקיבתו ולחסרונו כמו נקובת הטחול אין מועיל בו סתימת חלב טהור או בשר [עכ"ל] והכי פירושו כיון דבעי' דוקא שישתייר כעובי ד"ז לפי"ז לא מהני סתימה דדילמא אינו סותם כ"כ כמו עובי ד"ז וכ"כ הט"ז ושארי אחרונים וכן הלכה : **ד שכל חלב טהור** · וכ' הט"ז ס"ק א' בשם הרמב"ם דה"ה בשר סותם וכ"כ הש"ך ס"ק ד' בשם ב"י וד"מ [כמו הדרא דכנתא בסמוך ס"ג וכמו סימפונא דריאה שניקב לבשר בסי' ל"ו ס"ו] מיהו דוקא בבשר שאללו בתולדתו הא מאבר אחר אינו סותם דלא עדיף משומן דאינו סותם בכה"ג [ש"ך] וכמש"כ הרב בהג"ה [והוא מהתוס' וכמש"כ במ"ח ס"ק ז' ע"ש] וכ"ד פר"ח וכרו"פ ותב"ש וכן הלכה [ודלא כט"ז ס"ק ג' שסובר דבשר סותם אף של אבר אחר] ומיהו בושט שניקב ובשר שאללו סותם לא מהני [תב"ש ומשבצות ס"ק ג' ודלא ככרו"פ] וכ"כ בפ"ת ס"ק ב' בשם נוב"י ת' יור"ד סי' מ' וכ' שם הטעם כיון דרות וגמדא לים ואינו נשאר דבוק במקומו וכמו דאמרי' טעם זה בושט שניקבו ב' העורות זה שלא כנגד זה : **ה חוץ מקרום שעל הלב** · הוא טרפשא דליבא [ש"ך] וע"ל סי' מ"ס אי שומן הלב עצמו סותם ויש דיעות בזה וע"ש להלכה : **ו שעל גבי הכרכשתא** · הוא חלחולת והטעם שחלב שע"ג הלב וכרכשתא אינם מהודקים בו שפיר [ש"ך] : **ז והעוף וכו'** · הטעם דלא מצינו כנגדו טמא [ש"ך והוא מהתו'] וכ' שפ"ד ס"ק ו' אף דרש"ל מפקפק קצת בזה מ"מ המנהג פשוט כדעת תו' וש"ע · כתב בתשו' שער אפרים [הובא במשבצות ס"ק ג'] חלב דריש מעיא דאין אוכלין אותו מ"מ מסתם סתים הביאו בפר"ח בקו"א סי' מ"ח · וכ' דה"ה מעיא הסמוך לחלחולת נמי סתים [כיון דכ"א מהן אינו טרפה רק מספק וע"כ סותם] אבל אם ניקבו שניהם ממ"כ אין סותם דא' מהן ודאי טמא ע"ש · ותב"ש ס"ק ג' השיג עליהם וסובר דא' בלבד שניקב ג"כ אינו סותם ול"ד לחלב דאייתרא דאע"ג דאנו אין אוכלים אותו מ"מ סותם דהתם בני בבל רק מחמת מנהג אסרו ומש"ה מסתם סתים אבל ריש מעיא באמת או בסופא הוה ספיקא דאורייתא אי הוה חלב טמא ולפיכך ג"כ אינו סותם [משבצות שם] · ועי' ברמ"א בסי' ס"ד סעיף ט"ו כתב וז"ל ואין צריך להסיר רק הקרום עם הדבוק בו שעל אורך אמות אלו אבל לא השומן הדבוק בטבחייא שתחתיו [עכ"ל] וע"ש בכרו"פ ובשפ"ד שם ס"ק י"א שכתבו שיש חולקים על רמ"א הנ"ל ואוסרים אף השומן הדבוק בטבחייא שתחתיו · ומ"מ הם הסכימו לרמ"א שמתיר השומן הנ"ל · וכתב בשפ"ד שם ואפי' מי שרוצה לנהוג איסור בהשומן שתחתיו מ"מ סותם הוא את הנקב . ומש שכתב בתשו' שער אפרים ופר"ח בקו"א דהלכך סותם משום דיש בו פלוגתא והלכך אמרינן איהו מיכל אכלי וכו' · איהו מיירי שניקב גם השומן שתחתיו ורק החלב והקרום שעליו שלמים · וע"כ הוצרך לטעם איהו מיכל אכלי וכו' [ובזה התב"ש חולק עליהם כמו שהבאתי בסמוך] מאא"כ אם השומן ג"כ שלם כ"ע מודים דסותם · ומה שכתב הפר"ח שה"ס המעי הסמוך לחלחולת סותם ותמהו עליו [המשנה למלך וגם בס' חכ"א כלל כ"ח סי' ח' וע"ש בב"א אות כ']

דהא

סעיף ב (ח) יצאו הדקין לחוץ והוחזרו מאליהן כשרה ח ואם החזירן אם נתהפכו אע"פ שלא ניקבו טרפה שאי אפשר שיחזירוה כמו שהיו אחר שנהפכו ואינה חיה ט (ט) וה"ה אם לא יצאו ונמצאו מהופכין טרפה (לשון רמב"ם בפ"ו מה"ש דין ט"ו):

הג"ה וכן אם נמצאו המעיים בין עור לבשר ונמצא תפור שם יש לחוש שיצאו ונתהפכו י (י) אבל אם לא נמצא שם תפירה ולא ניכר שם שנקרע ולא היה ניכר בה שום ריעותא כשרה (או"ה כלל נ"ה והג' ש"ד בשם ראבי"ה):

סעיף ג (יא) הדרא דכנתא (פי' המעים דקין שסובבין סביב לשומן שלהם) שניקב אחד יא לחבירו כשרה שחבירו מגין עליו (יב) ואין צ"ל אם ניקב לכנתא שהכנתא חלב טהור הוא וסותם:

סעיף ד יב (יג) מחט שנמצא בדקין טרפה דחיישינן שמא ניקב:

חלחולת

דהא חוטי דכרכשא אין סותם כתב בספ"ד שם דיש לתרץ דחלב הכרכשא שהוא מעי הישר לפעמים אין בו רק חצי אמה וא"כ אורך אמה דבעי גרירה יש בו ג"כ חלב מהדקין ולא מהכרכשא לחוד ושם סותם שפיר עכ"ל· ועי' בכרו"פ שם ובב"א שם שהאריכו בזה: ח ואם החזירן אם נתהפכו· משמע הא אם ידוע שלא נתהפכו כשרה וכ"כ הטור בהדיא וז"ל אבל אם החזירן ולא היפך בהן כשרה עכ"ל ודוקא שידוע שלא נתהפכו אבל אם אותן שהחזירו לא מסיק אדעתיה לדקדק בהן טרפה דחיישינן שמא נתהפכו [ל"ח וש"ך]: ט וה"ה אם לא יצאו ונמצאו מהופכין טרפה· א) אף שהש"ך הביא בסתם דעת ראבי"ה שחולק על הש"ע מ"מ הלכה כש"ע שהוא דעת רשב"א וש"פ [ב"ח וכנה"ג ושפ"ד ופר"ח וכרו"פ ותב"ש וחכ"א כלל י"ט סי' יו"ד]· ב) וכתב פ"ת ס"ק ג' בשם תשו' הר הכרמל ח' יור"ד סי' י"ט שכתב בהדרא דכנתא שדרכה להיות עגולה ונמצא בבהמה א' שלא היתה הדרא דכנתא שלה עגולה רק בדרך עולה ויורד ולמראית עינים נראה שהרעי והפרש שבתוכה נשפך והולך מא' לחבירו דטרפה דזה נקרא מהופכין ואפי' הראבי"ה מודה בזה דדוקא בנתהפכו אחר ברייתן מכשיר הראבי"ה משום דהדרי לבסיסן משא"כ כשנבראת מהופך· ואף אם חי יב"ח אין להתיר משום זה· ולאו דוקא כשנבראת מהופך אלא אפי' נתהפכו מבפנים מכמות שהיה ונסבכין כך ונסרכין בגוף העוף או בעורה בקרום חזק יש להטריף אף להראבי"ה דסברת הראבי"ה מטעם דהדרי לבסיסן לכמות שהיה וכאן שסביך וסריך בחוזק ודאי כך ישארו וסופן לירקב ולינקב [עכ"ל] ומכ"ש לדידן דפסקי' כרשב"א [וש"ע ודלא כראבי"ה] דטרפה· ג) כתב רש"ל בס' איסור והיתר שלו בשם מהר"א הספרדי תרנגולת שיצאו מעיה דרך נקב בית הרעי והוחזרו טרפה· דכיון שיצאו מעיה דרך מקום צר אי אפשר שיחזירו כסדרן לתוך המעיים הביאו הכנה"ג בהגהת ב"י [שפ"ד ס"ק ט'] ושמעתי מכבר מפי הגאון מוהרד"ט מד"א דק"ק מינסק דדוקא דכבר הוחזרו· אבל כל זמן שלא נכנסו הבני מעיים לפנים ועדיין הם מבחוץ כשרה ומותר לשחוט כך· ועי' בתשו' נחלת דוד סי' י"ב [להג' הכ"ל שנדפס מחדש] שהביא שם ראיות לזה· וכתב שם בתשובה דכ"ש בילא הא אם לתוך דקיי"ל להקל בניקב במקום הפ"מ· ובניטל כשרה לכ"ע· ודאי דאין להחמיר ביצא ע"ש· ומיהו מצאתי בס' עלי לבונה בסי' זה שכתב להטריף ביצאו מעיה דרך נקב בית הרעי אפילו הם מבחוץ ולא נכנס עדיין לפנים ע"ש שהאריך בזה· ושמעתי מחכם א' שראה בס' באר אברהם שמכשיר ג"כ אם עדיין לא נכנס לפנים· וכתבתי לך ב' הדיעות והבוחר יבחר: י אבל אם לא נמצא וכו'· מה שהקשה ע"ז בתב"ש ע' מ"ח בשם פלתי תי' נכון ע"ז· א) וכתב בס' ל"ח מעשה בא לידו בתרנגול מסורס שלא היה ניכר בו שום קרע ולא תפירה ובני מעיו היו מקלתן דבוקין בבשר וסמוכים לעור· אמרתי שהוא בכלל הא דכ' רמ"א שלא יהא ניכר בו שום ריעותא וכיון דיש כאן ריעותא הטרפתיו דודים מוכיחות שנקרע וסירוסו מוכיח עליו ומדלא פירש שבודקים אותו אם נתהפכו משמע קצת דאין לסמוך על הבדיקה בזה [עכ"ל ל"ח]· ב) והש"ך ס"ק י' כתב דמש"כ הרב רמ"א ולא היה ניכר שום ריעותא אין ר"ל שלא יהיה ניכר שום ריעותא עכשיו שהרי אין לך ריעותא גדולה מזה מה שנמצאו המעיים בין עור לבשר ועוד וכו' אלא רמ"א ר"ל שלא היה ניכר ריעותא מחיים דהיינו שהלכה בטוב קודם שחיטה דליכא למיחש לריסוק אברים ונפילה וכ"ה באו"ה להדיא שממנו מקור דין זה [עכ"ל ש"ך] וכן פי' בכרו"פ ובהגר"א דברי רמ"א כהש"ך וכן מצאתי להדיא בד"מ ס"ק ג' ע"ש וכ"ד הפר"ח ושבו"י ח"ב סי' ס"ח הביאו פ"ת ס"ק ד'] להקל במעשה הנ"ל דל"ח כהש"ך אבל בס' תורת מיסור פ' כל"ח וכן בס' בל"י השיג על השבו"י הנ"ל ופ' כל"ח וכן פסק הכרו"פ [פי' אף דבפשט רמ"א מסכים לש"ך מ"מ לדינא הסכים לל"ח מטעם שאכתוב בסמוך] ותב"ש [וחכ"א כלל י"ט סי' י"א הביא דעת הש"ך והביא לבסוף דעת הכרו"פ שהחמיר כל"ח] כולם פסקו להחמיר בחיסור דאורייתא כיון שיש ב' ריעותות· א) המעים שהם בין עור לבשר· ב) שגם הסירוס הוא ריעותא וע"כ יש להחמיר ע"ש בדבריהם· ג) יש מי שאוסר תרנגולים מסורסים שיש לחוש לנקיבת המעים או שמא יצאו ונתהפכו [כנה"ג בשם מהר"י אבורב"י] ויש מתירים אם יש ספק שמא עברו עליהם יב"ח [כנה"ג] ובשפ"ד ס"ק יו"ד מסיק שהעולם נוהגין היתר אף בודאי לא עברו עליהם יב"ח מעת הסירוס דמאחר שהוא אומן מסתמא הוא בקי בכך ורואה שלא יגיע כלל לבני מעים· וכן פסק בחכ"א כלל י"ט סי' י"ג בפשיטות וכ' שכן המנהג· והוא לא הביא שום דיעה החולק ע"ז· וכ"כ בפשיטות בבאה"ט ס"ק ח' בשם דמש"א ע"ש: יא לחבירו· אבל אם ניקב לצד החיצון של הדקין טרפה [רש"י] אבל אם חלב הכנתא סותם אפילו ניקב לצד החיצון כשר דחלב טהור סותם [ב"י] ועי' מ"ח ס"ק י"א י"ב: יב מחט וכו' טרפה· עי' מ"ח ס"ק י"ג שכ"ד הר"ן· א) וי"א עליו ומסקנת האחרונים להקל בהפ"מ אם אינו תחוב בהם אבל אם תחוב בהם קצת אסור אף בהפ"מ· ב) ואם נמצא ק"ד מבחוץ אפילו אינו תחוב כלל טרפה [פר"ח ס"ק ע'] ואף דלגבי המסס וביה"כ מכשיר הפר"ח [בסי' מ"ח ס"ק כ"ב ע"ש] בנמצא אף שיש ק"ד מבחוץ מ"מ הכא טרפה בצירוף סברת הר"ן הנ"ל [חכ"א כלל י"ט סי' י"ד ומשבצות ס"ק ד']· ג) ודוקא כשיש ק"ד מבחוץ מטריפים אף בהפ"מ אבל ביש ק"ד מבפנים ונמצא מחט בדקין ולא תחוב כשר בהפ"מ [משבצות שם]·

שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב שהוא שומן שלהם ותמיד שוכבים בו ואדוק הוא מאד והויא סתימה מעלייתא אבל כריאה שניקבה ושומן סותמתה או נסרכה בשומן פשיטא דטרפה דסתימה זו אינה כלום דאין שומן לריאה ואין זה שומן שלה [עכ"ל]: (ח) יצאו הדקין וכו' והוחזרו וכו'· משנה פא"ט (ד' נ"ו ב') ואלו כשרות בעוף יצאו בני מעיה ולא ניקבו וכש"ס שם אר"ש בן יצחק לא שנו אלא שלא היפך בהן· אבל היפך בהן טרפה דכתיב הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כונניות באדם שאם נהפך אחד מהן אינו יכול לחיות [ושם] ההוא ארמאה דחזיא להוא דנפל מאיגרא לארעא פקע כריסא ונפוק מעייניה אתיא לבריה ושחטיה קמיה באחיזת עינים [כדי שיתאנח וימשוך מעיו אליו· רש"י] איגנד ואיתנח עול למעייניה וחייטא לכריסא [עכ"ל הש"ס] וכתבו התוס' שם ד"ה אבל דטעמא דהיפך טרפה משום דסופו לינקב ולירקב והוא בכלל נקובים דמתניתין [עכ"ל]: (ט) וה"ה אם לא יצאו וכו'· כ"כ הרשב"א בת"ה וכמש"כ בש"ס שהבאתי בס"ק הקודם מלמד שברא הקב"ה וכו' שאם נהפך אחד מהן אינו יכול לחיות ומלשון שאם נהפך משמע דכל שנהפך אפי' בפנים ולא יצא טרפה וכ"ד שארי פוסקים אע"פ שראבי"ה חולק וס"ל דאם לא יצא אע"פ שנתהפך בין ע"י עצמו בין בידי אדם כשר מ"מ הסכמת האחרונים [הבאתים בי"א ס"ק ט' ע"ש] כרשב"א וש"ע וכן עיקר: (י) אבל אם לא נמצא שם תפירה וכו'· דין זה כתב או"ה והג' ש"ד בשם ראבי"ה [כאשר נרשם בפנים] והקשה בתב"ש ס"ק ה' די"ל דהראבי"ה אזיל לשיטתו דס"ל דנתהפך בפנים כשר וכדמשמע מהגש"ד שמה"ט הכשירו הראבי"ה משא"כ לדידן דקיי"ל כהרשב"א דאפי' לא יצאו ונתהפכו ג"כ טרפה [וכמש"כ בש"ע כאן בסעיף זה] אימא דחיישי' מחמת ריעותא זו דנמצאו המעיים בין עור לבשר [אף בלא תפירה] שמא נתהפכו ע"ש כתב"ש שהאריך בזה ומסיק לאסור באין הפ"מ ובפלתי ס"ק ז' תי' דדוקא בהוחזר בידים חיישי' להיפוך ולכך בנקרע חיישי' דלמא תלוי בו ידי אדם משא"כ בלא קרע אין חשש היפוך דבחזרה ממילא לית היפוך כמבואר בש"ס (פא"ט ד' נ"ו סוף ע"ב) בגברא ששחטיה לבריה [שהעתקתי בס"ק ח'] [עכ"ל]: (יא) הדרא דכנתא וכו'· בפ' א"ט (ד' מ"ח ב') אמר ר' נחמן האי הדורא דכנתא דאינקב להדיה חבריה מגין עליה [עכ"ל הש"ס] ופרש"י כנתא חלב טהור הדורא דכנתא דקין הסובבין אותו סביב כעגולה דאינקב לחבריה שניקב אותו לצד שבינו לחבירו שלא ניקב חיצון שבכולם [עכ"ל]: (יב) ואין צ"ל אם ניקב לכנתא· כ"כ הטור [וכ"כ התוס' העתקתי לעיל ס"ק ז' פ"ש] וכתב הב"י דפשוט הוא דבניקב חיצון נמי אינו אסור אלא כשניקב שלא כנגד חלב הכנתא אבל אם חלב הכנתא סותם כשרה [עכ"ל] וכמו שנתבאר בסעי' א' ע"ש: (יג) מחט שנמצא בדקין וכו'· בפא"ט (ד' מ"ט ע"א) איתא האי קשיתא דאישתכח במרה א"ר אשי וכו' האי ודאי סימפונא נקט ואתאי וכו' וה"מ דדיקלא אבל דויתא מיבזע בזע [כמחט· רש"י] עכ"ל

סעיף ה (יד) חלחולת והוא מעי האחרון שהוא שוה בלא עיקום והרעי יוצא ממנו אם ניקב במשהו טרפה כמו שאר מעים (טו) בד"א שניקב לחלל הבטן אבל אם ניקב במקום שהוא דבוק בין הירכים כשר (טז) ואפילו ניטל כל מקום הדבוק בין הירכים כשר (יז) והוא שישאר ממנו כמלא ארבע אצבעות בשור הגדול יג ובדקה לפי שיעור זה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו · ואם באותם ד' אצבעות ניקב יד (יח) יש אוסרים במשהו (יט) ויש מכשירים עד שינטל טו רוב רחבו:

ס"ו טז (כ) אם סירכא יוצאת מהדקין או מאחד משאר אברים שנקובתן במשהו ונסרכה לדופן או למקום אחר כשר דלא אשכחן בועה או סירכא אלא בריאה:

הג"ה (כא) ומ"מ יש לדקדק שלפעמים ימצאו בועות הרבה יז ועל ידן נסתמו

[עכ"ל הש"ס שם] וכתב הר"ן ומביאו ב"י דמחט הנמצא בדקין חיישינן ג"כ כמו דחיישי' במרה [בש"ס הנ"ל בדויתא] דמתוך שהולכין בהיקף וקרומן רך יש לחוש שמא אוכלין ומשקין דחקוה וניקבה. ובנקב משהו אין להם בדיקה [עכ"ל הר"ן] וכ' בד"מ אבל להמכשירים במרה מכשירים גם כאן [ועי' בסי' מ"ב ס"ט בהג"ה דרמ"א אוסר במרה ע"ש] וכן בש"ד ובאו"ה מכשירין כאן בדקין והש"ך מסיק דאפי' האו"ה דאוסר במרה מתיר כאן בדקין דשאני מרה דלית לה דוכתא למיפק אלא מונחת במרה כל שעה משא"כ בדקין ופוסק הש"ך להקל בהפ"מ בדקין וכ"ד הב"ח וט"ז וכן בס' תוי"ק האריך ומסיק להתיר כאן בדקין ע"ש וכתב הט"ז דוקא אם אינו תחוב אבל אם תחוב קצת אסור אף בהפ"מ וכן הסכמת האחרונים ועי' י"א ס"ק י"ב: (יד) חלחולת וכו' · בפא"ט (ד' כ' סוף ע"א) א' זעירי הלחולת שניקבה כשרה · הואיל וירכים מעמידים אותה · וכמה א"ר אילעי א"ר יוחנן מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו אמרוה רבנן קמיה דרבא משמיה דר"נ · אמר להו אמינא לכו לא תיתלו ביה בוקי סריקי הכי אר"נ מקום הדבק אפי' ניטל כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה וכמה א' אביי כמלא בטדא בתורא [ופרש"י בטדא אצבע] [ועי' ס"ק י"ז סי"מ בטדא ד"א] (עכ"ל הש"ס) ופסקו הרי"ף והרא"ש כרבא משמיה דר"נ [דבמקום הדבק אפי' ניטל כולו כשרה] דהא רבא ואביי ס"ל כוותיה ומיהו שלא במקום הדבק מודה ר"נ לר"י דבמשהו וכן נראה מדברי הרמב"ם והרא"ש וכ"כ רי"ו והטור: (טו) בד"א שניקב לחלל הבטן וכו' · כן פי' הרמב"ם והטור מש"כ בש"ס הנ"ל שלא במקום הדבק במשהו היינו שניקב לחלל הבטן: (טז) ואפי' ניטל כל מקום הדבוק · כבר נתבאר בס"ק י"ד דפסקו הפוסקים כר"נ [דאביי ורבא ס"ל כוותיה] ולא כר' יוחנן: (יז) והוא שישאר ממנו כמלא ד"א · כ"כ הרי"ף והרא"ש סי' ל"ב דשיעור בטדא [שהבאתי בס"ק י"ד] הוא ד"א [ולא כפרש"י שהבאתי שם] וכן פי' התוס' פא"ט (ד' מ"ד א' ד"ה כדי תפיסת יד) בשם ריב"ם ע"ש וכ"כ הרשב"א בת"ה וכ"כ הרמב"ם בפ"י מה"ש וכ"כ הטור וכתב ב"י דהכי נקטינן · ור"ן פי' שי"א בטדא ב' אצבעות ורש"י פי' אצבע ובש"ך ס"ק י"ב יש ט"ס וכצ"ל ד"א הוא פי' בטדא וי"פ מפרשים בטדא ב' אצבעות ומביאו ב"י [והוא דעת הר"ן] [וי"מ אצבע והוא דעת רש"י] וכ"ה לקמן סי' נ"ו ס"ה בשם יש מי שאומר [ותיבת וי"א אצבע חסר בש"ך בדפוס וע"ז קאי שפיר וכ"ה לקמן וכו' ובחנם תמהו עליו הפר"ח ושפ"ד שם וכן מצאתי בתב"ש] אמנם לדינא מיותרים דברי הש"ך דכבר הכריע הב"י ופסק להלכתא דבטדא הוא ד"א כמו שהעתקתי דבריו בסמוך: (יח) י"א במשהו · כ"כ הטור בשם י"א וכ"כ הרמב"ם וש"פ · ומפרשים דמאי דא"ר נחמן מקום הדבק אפי' ניטל כולו כשר והוא שנשתייר כדי תפיסה וכו' · משמע דבזה בכדי תפיסה שוה לשלא במקום הדבק דדינו במשהו: (יט) ויש מכשירים וכו' · ז"ל הרא"ש פא"ט סי' ל"ב ומקום כדי תפיסה י"א במשהו והר"ר יונה כ' דברובו דר' נחמן אמילתא דר' יוחנן קאי דא' מקום הדבק ברובו ובא ר"נ להקל דיש ממקום הדבק שאם ניטל כולו כשר ויש ממנו ברובו כדא' ר' יוחנן והיינו כדי תפיסה והלכתא כר' נחמן [עכ"ל הרא"ש] וכ"כ הטור בשם הר"י: (כ) אם סירכא יוצאת מהדקין · ז"ל ב"י כתב בתה"ד דסירכא היוצא מהדקין ונסרכה לדופן או למקום אחר ובדקו המעים מבפנים ולא מצאו שם שום ריעותא הדבר נוטה לאיסור · אבל בא"ח כתב דאין לך בטרפות אלא מה שמנו חכמים [וכדאיתא בש"ס] (בפא"ט ד' כ"ד א') וז"ל וכי להוסיף על הטרפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים [עכ"ל הש"ס שם] ולא אשכחן בועה וסירכא אלא בריאה בלבד [עכ"ל]: (כא) ומ"מ יש לדקדק וכו' · ז"ל ד"מ בשם או"ה מעים או קורקבן [של] התרנגולת לפעמים יש בהן בועות כשר רק שלא ניקב הקורקבן או הדקין אבל

ד) נקב שנמצא בדקין סמוך לקיבה והולך בשיפוע ומתחיל מצד חללו והולך ושופע בעביו כלפי מטה ויוצא לחוץ והשיפוע כמו אצבע ונראה מענינו שנברא כן והומרים קצת אנשים שכן דרכן של רוב בהמות אעפי"כ טרפה [רעק"א בתשו' הובא בב"י ובפר"ח כאן סוף ס"ק ט'] ואפילו להפמ"ג [בסי' מ"ג] שמכשיר בניקב המחול כה"ג דוקא התם בטחול שהוא אבר שאין לו חלל שלא דיינינן לו כנקב רק כחסרון · אבל באבר שיש לו חלל כגון בלב ודקין ומרה שיש להם חלל אפילו ניקב מתולדה ג"כ טרפה [תשו' צ"ק סי' ע"א הובא בפר"ת סי' מ"ג ס"ק ב' ע"ש]: ה) בהמה שנמצא בבני מעים בהרות הדומות מצד שאוכלים עשב שקורין כל"ך יש להכשיר בבהמת ישראל [תשו' מבי"ט הביאו הש"ך בסי' נ"א ס"ק ה' ובאה"ע כאן סוף ס"ק ט' ע"ש] וע"ש בשפ"ד שכ' בשם תב"ש שהחמיר אם אותן רושמים הם מעל"ע בדקין יש להטריף די"ל דהוה כבשר שנרופא גורדו ואין אנו בקיאים והסכים השפ"ד לדבריו דכן יש לנהוג ע"ש: יג ובדקה וכו' · כ' רא"ב"ן סי' רמ"ז ובדקה היינו נאן כשיעור קשר החילון של אצבע הגדולה דהיינו ב' אצבעות [עכ"ל] [פי' מלא קשר החילון של אצבע הגדולה הוא קרוב לב' אצבעות דהיינו אגודלים· שפ"ד ס"ק י"ג] וברוקח סי' שפ"ה כ' ד' אצבעות בדיבוק בנקב וב' לשה וא' לגדי וטלה כשר אבל שלא במקום הדבק במשהו טרפה [עכ"ל ש"ך ס"ק י"ג]: יד י"א במשהו ויש מכשירים וכו' · הל"ח ורש"ל פסקו להקל כדיעה שניה · והש"ך הקיל עכ"פ בהפ"מ כדיעה ב' עד שינטל רוב רחבו · והפר"ח ובל"י הסכימו להאוסרים ותב"ש הסכים לש"ך להקל בהפ"מ ע"ש: טו רוב רחבו · א) ובטור כ' עד שינטל הרוב מד' אצבעות והש"ך ס"ק ט"ו מסיק דלדיעה זו בין שינטל הרוב מד"א באורך ובין הרוב מרוחב טרפה · ופי' בשפ"ד דהכי פירושו בין שינטל מאותן הד"א שבאורך ינטל מהם באורך ב' אצבעות ומשהו וברוחב רק כ"ש טרפה וכן אם ינטל הרוב מהרוחב ובאורך רק כ"ש ג"כ טרפה · וכ"מ לענין הפ"מ שפוסקים כדיעה זו כמש"כ בס"ק הקודם · ב) כרכשתא שנמצאת נקובה מבפנים והיה במקום הנקב כמין חטוטרת יוצא לחוץ והיה הנקב נכנס לתוך אותו עובי אבל לא היה מפולש כלל ונראה כי העור שהיה לצד חוץ הוא עיקר העור של הכרכשתא שהיה גוונו כגוון של העור ונקלף כל השומן שעליו ולא היה שם רושם לנקב כלל אלא העור שלם והכשירו הלכה למעשה [רדב"ז בת' הביאו בפר"ח סוף ס"ק י"ג ולחה"פ ס"ק י"ד ובאה"ע סק"י]: טז אם סירכא יוצאת מהדקין וכו' · א) וכ' בשפ"ד ס"ק ט"ז אע"ג די"ת ע"ז מ"מ כן הלכה שאנו נוהגין להכשיר סירכא בשארי אברים [ועי' מ"ה ס"ק כ' בשם תה"ד] · ב) וכ' פ"ת ס"ק ו' בשם נוב"י תנינא ח' יור"ד סוס"י כ"ב שאעפ"י שאין סירכא אלא בריאה מ"מ בדיקה בעי בחלל השיני באותו אבר אם אין קוץ או מחט תחוב שם נגד הסירכא · ג) ואף שנסרכו דקין לדקין שעיהם נקובתן במשהו אפי"ה כשרה ודוקא אחר שבדיקה שלא מצאו ריעותא וכמש"כ בלבוש סעי' ו"ו ומיהו מסיק בשפ"ד ס"ק ט"ז דאם לא בדקו באונס דיעבד כשרה · אבל בנסרך טרפה לב"כ או המסס [כמבואר ברמ"א בסי' מ"א ס"ח] גם אסור אף דיעבד אם לא בדק כמשמעות לשון רמ"א שם שבודאי יש שם קוץ או מחט · ד) עוד כ' שם בשפ"ד בשם תשובת הוט השני סי' ס"ט ק"ד המוזכר בכל מקום היינו ממכות או דם צרור בעובי הבשר · אבל האדים לחוד אין מזיק · וכ"כ פתחי ת' בשמו בסי' ל"ו ס"ק ט"ז: יז ועל ידן נסתמו המעיים · א) פי' בהם הרבה ונסתמין המעי ואי אפשר להטיל רעי וטרפה [משבצות ס"ק ט"ז] · ב) וכ' בד"מ בשם הג' או"ה יש להתוך הבועות ולראות אם יש בהם ליחות הוא לקותא וטרפה ותרנגולים שיושבים על הבילים וכו' [העתקתי במ"ח סוף ס"ק כ"א ע"ש] ופי' הש"ך דמיירי דוקא בענין שהבשר שתחתיו רע דהוה כנתמסמס כדלקמן סוף סי' נ"ן אבל כשהבשר שתחתיו יפה אין טעם כלל לאסור מחמת שיש בהם ליחות וכן נראה מרש"ל [עכ"ל ש"ך] וכן פי' בס' תוי"ק ס"ק ב' [ודלא כמ"ז שהשיג על הג' או"ה זו] · ג) וכ' בתוי"ק שם אם לא בדק מבפנים לראות אם הבשר רע תחתיו טרפה ע"ש שהאריך ועי' מ"ח בסמוך אות ד' וז"ל כרתי ס"ק מ"ז ויש לבדוק וכו' ואף אנן בקיאים בבדיקה זו [וכ"כ בד"מ העתקתי במ"ח ס"ק כ"א וכ"כ ט"ז] כי לא נמצא בדיקה זו בקדמונים ותרנגולת היושבת על הבילים חלופים הבני מעים ונולד להם בועות וכדומה · ויש לעיין היטב אם אין הבשר רע או נתמסמס והכל מסור ביד המורה לדייק היטב ואל יהיה לבו גס בהוראה [עכ"ל] · ד) ועי' תב"ש סוף סי' ל"ז מסיק גם דלכתחלה יש לבדוק אפי' בבועה אחת אם הבשר שתחתיו שלם בלא לקותא או נקב ובדיעבד כשלא בדק כשר. מיהו אי איתרע כ"כ דאיכא בועות הרבה תכופות אפי' אינן סמוכות ממש אסור בלא בדיקה אפי' דיעבד עכ"ל

[עכ"ל תב"ש בקולר] ובפ"ת ס"ק ז' הביא בשם ת' הר הכרמל ח' יור"ד סוס"י ה' שחולק על התב"ש שהחמיר אם נאבדה בלי בדיקה [ועי' בסמוך לעיל אות ג' מש"כ בשם תוי"ק בזה] ועי' בית א' סי' ל"ז סעי' פ' [וברא"ש אפרים שם ס"ק קי"ג] פסק ג"כ כהתב"ש דבבועות הרבה אסור אף דיעבד אי לא בדק ותרנגולת שיושבת על הביצים שהלושים הם יש להחמיר בהם אף בבועה א' אי לא בדק' ה) וכתב במשבצות ס"ק ז' ובבשר אווזות דשכיחי טובא [דיש להם בועות כמו פאקי"ן] צריך לבדוק [וכ"כ בפ"ת ס"ק ז' בשם תשו' ת' לבי ח' יור"ד סי' ו' והשיג שם על תשו' הר הכרמל דכתב שיש סברא להתיר בבשר אווזות מטע' דהכי רביתייתו וכתב בתשו' ת' לבי שם דהיתר זה ליתא] וכתב שם במשבצות ומנהגי לפתוח הבועות ולהפוך בפנים ולראות אם הבשר שלם כשרה אמנם בימות הקיץ שמזונות בר אווזות מתולעים שבמים וראיתי כמה תולעים ראשיהם תחובים תוך הדקין במקלא ואף שכ' הפר"ח בסי' ל"ג בתולעת בושט שהיה אוכל חצי בשרו ומבחוץ לא היה ניכר שום ריעותא והכשיר · חדא דגם שם לאו דבר ברור הוא · ועוד דכאן רגיל להיות מבחוץ נגד התולע יבלת שקורין ווארצלע"ן או בועה וא"כ מוכח בבירור שהתולע ניקב מעל"ע · וקרום שעלה מחמת מכה הוא וטרפה · ובדקתי כמה פעמים ומצאתי כן · וכ' עוד שבקיץ שכיח אסור להשליך את הדקין בבשר אווזות בלי בדיקה כי מיעוט המצוי הוא ויותר מסירכות הריאה ע"ש · ו) עוד כ' במשבצות שם שמעשה בא לידו שהיה בועה שחורה מבפנים ובחוץ ג"כ מראה שחור על הדקין וגרר הבועה בפנים היטב שלא נשאר שום ליחה והמראה עדיין לא זזה מבחוץ והטריף דנהי דאין שינוי מראה פוסל בשאר אברים [וגם זה אינו מוסכם לכ"ע דהתב"ש בסי' מ"ג סוף ס"ק ד' אוסר אך קיי"ל דלא כוותיה] הני מילי כשאין ריעותא מבפנים משא"כ כשיש מוגלא מבפנים המראה שבחוץ מעידה שיש לקותא מאחר דלא הלכה אף לאחר גרירת כל המוגלא [עכ"ל משבצות שם] וכ"כ בתב"ש ס"ק י"א וז"ל ועתה בזמננו לפעמים שכיח טובא בבר אווזות וקלת גם באווזות שיש כעין אבעבועות לבנות על הדקין מבחוץ הן רב או מעט ויש אוסרין ויש מתירין ומנהגי להפוך ולראות מבפנים נגד אותן הבועות אם אין שם אפי' שינוי מראה כלל כשר ואם יש שינוי מראה מבחוץ נגד הבועה יש לחוש לבשר שהרופא גורדו במפולש וטרפה (עכ"ל משבצות שם) · ז) כתב הפ"ת ס"ק ז' בשם תשו' הר הכרמל שם הא דרש"ל וש"ך מצריכים בדיקה היינו בבועות שיש בהם ליחות אבל אותן הנמצאים אצלנו כשנפתחים יוצא מהם כמו נוצת אוזן ואין בהם ליחות ולפעמים הן שחורות ואינן גבוהות מבשר המעי אינן בכלל בועות אלא הן כמו שומין ואינן צריכים כלל בדיקה · וכ"ש אם נשארו באותו מעי עדיין לפנינו כמה בועות שלא נעקרו ויכולין לבדקו דסגי ע"י בדיקתן שתהא בדיקה זו ראיה על אותן שאינן לפנינו ואפי' לכתחלה אם רוצה להחמיר ולבדוק אין צריך לבדוק אלא שלשה מינייהו ואם נמצא תחתיהן בשר שלם ויפה סגי הוכחת הבדיקה זו על כולן וע"ש דמשמע מדבריו דגם באותן בועות שיש בהן ליחות סגי בבדיקת קלתן [עכ"ל פ"ת] · [אבל כעת מצאתי בתשובת חת"ס סופר (סי' מ"ע) שהחמיר בזה וס"ל שאין די בבדיקת קלתן ע"ש והבוחר יבחר] · ועי' בי"א אות ה':

סי' מז א כענף מן הבד · מה שקשה ע"ז מסעיף ה' ומה שעולה לדינא ושייך ג"כ לסעיף זה כתבתי בי"א בסעיף ה' ס"ק ה' מאות א' עד אות ה' ע"ש: **ב** יש כרוחב אצבע שלם וכו' · וה"ה ב' ביה"כ · או ב' קיבות

אבל אם הבועות כ"כ הרבה עד שנסתמו המעים טרפה ויש לנסות ע"י קש או נוצה · וגם עתה נוכל לבדוק זה מאחר שלא ניכר בו נקב מידי דהוה אבל בועה דריאה אע"ג דאינו מצוי כ"כ כמו בועות הריאה [עכ"ל או"ה] ובהג"ה שם יש לחתוך הבועות ולראות אם יש בהם ליחות אז הוה לקותא וטרפה · והתרנגולים שיושבים על הביצים להוציא אפרוחים יש להחמיר בהם יותר מבשאר עופות מכח חלישותן עכ"ל הג' או"ה [עכ"ל ד"מ] ומש"כ אם יש בהם ליחות אז הוה לקותא וטרפה עי' פירושו בי"א ס"ק י"ז בשם ש"ך ע"ש:

נסתמו המעיים ואז הוא טרפה ויש לבדוק ע"י קש או נוצה אם נסתמו (גם זה מאו"ה):

סימן מז דין אם נמצאו בני מעים יתרים · ובו ה' סעיפים:

סעיף א (א) בהמה שנמצאו בה שני מעיים טרפה (ב) כגון שיש לה מעי יתר מתחלתו ועד סופו עד שנמצאו שני מעיים זה בצד זה מתחלה ועד סוף כמעי העוף או שהיה המעי יוצא **א** כענף מן הבד והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה (טרפה) אבל אם חזר ונתערב עם המעי ונעשה אחד משני ראשיו והרי שניהם מובדלים באמצע הרי זו מותרת ואין כאן יתר (עכ"ל רמב"ם) (ג) ויש אומרים שכשיוצא מהדקין מעי קטן כענף היוצא מן הבד אם בראש הקיבה מקום שהדקין יוצאים משם יש שלם כרוחב אצבע קודם שיתחיל זה המעי ליפרד וגם למטה לאחר שנתחבר עם שאר הדקין **ב** יש כרוחב אצבע שלם כשרה וא"ל שאין כאצבע שלם למעלה ולמטה טרפה (וכן עיקר · ב"י בשם הרשב"א ור"ן):

בד"א

סי' מז (א) בהמה וכו' · בפא"ט (ד' נ"ח ב') העיד נתן בר שילא וכו' לפני ר' על שני בני מעים היוצאין מן הבהמה כאחד שהיא טרפה וכנגדן בעוף כשרה · בד"א שיוצאין בשני מקומות · אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה · פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר והוא דהדרי וערבי· וח"א אע"ג דלא הדרי וערבי [ופריך] בשלמא למ"ד והוא דהדרי וערבי היינו דקתני עד כאצבע · אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי מאי עד כאצבע [ומשני] עד כאצבע מלמטה [עכ"ל הש"ס] ופרש"י היוצאין מן הבהמה דאית לה תרתי הדורי דכנתא ושניהם יוצאין מן הקיבה זה בראשה וזה באמצעיתה · וכנגדן בעוף כשרה דעוף זימנין דהוי הכי ואע"ג דלא משתכח להו הכי קים להו · ויש מפרשים שכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק עד הקורקבן קנה של מעים א' וההוא קרוי בני מעים וכראש הקורקבן יוצאין בני מעים גמורים אבל יוצאין ממקום א' סמוכין זה לזה וכלין עד כאצבע וחוזרין ומתחברין בתוך רוחב אצבע פליגי בה בהיכא דיוצאין ממקום א' דקתני כשרה · [ומשני] מלמטה סמוך לנקב הרעי מתחברין כדי שיהא הרעי יוצא ממקום אחד [עכ"ל רש"י] · וז"ל הרא"ש פא"ט [סי' כ"ד] העיד וכו' על ב' בני מעים היוצאין מן הבהמה כאחד שהיא טרפה וכנגדן בעוף כשרה · פי' כל בהמה הדקין שלה הוס א' הוא ומשוך · ואם יצא ממנו מעי א' כמו שיצא ענף בתוך הבד של עץ טרפה בד"א שיוצאין משני מקומות אבל יוצאין ממקום אחד והולכין וכלין עד כאצבע כשרה והוא דהדרי וערבי ונעשו שתיהן חוט א' · אבל לא הדרי וערבי הוה יתר בבהמה וכל יתר כנטול דמי [כל] זה לשון רב אלפס ז"ל · ונראה שהוא גורס כגי' הר"ם מקייר"א בשלמא למ"ד דאע"ג דלא הדרי וערבי היינו דקתני וכלין עד כאצבע מלמעלה · אלא למ"ד והוא דהדרי וערבי מאי וכלין עד כאצבע [ומשני] מאי וכלין מלמטה והכי פי' יוצאין ממקום א' ביציאתו מן הקיבה הן מעי א' וכלים עד כאצבע · פי' כלה חיבורם עד סוף אצבע ר"ל שהם מעי א' כרוחב אצבע והוה ליה למימר כלה עד כאצבע אלא משום דנקט יוצאין בלשון רבים נקט נמי כלים · בשלמא למ"ד דאע"ג דלא הדרי וערבי היינו דקתני וכלים עד כאצבע כדפירשתי שהם מחוברים ברוחב אצבע מכאן ואילך הן מפורדין והן לגמרי שני בני מעיים שאינן מחוברים כלל · אלא למ"ד והוא דהדרי וערבי מאי וכלין עד כאצבע והלא צריכים להתחבר יחד [ומשני] מאי וכלין כלין מלמטה · פי' דהדרי וערבי כרוחב אצבע סמוך לבית הרעי · ולמעלה אפי' אין כרוחב חיבורן אלא משהו כשרה · והשתא לא ידענא כמאן הלכה מהנך תרי אמוראי הלכך תפס ר' אלפס חומרת שניהם דבעינן שיהא רחב חיבור למעלה במקום יציאתו מן הקיבה אצבע וגם למטה סמוך לבית הרעי אצבע. ורש"י פי' למ"ד והוא דהדרי וערבי שיוצאין ממקום אחד סמוכין זה לזה · וכלין עד כאצבע שחוזרין ומתערבין כרוחב אצבע וקשה לפירושו ולגירסתו וכו' [ועי' במעיו"ט ס"ק ר' בשם הר"ן שמיישב גי' רש"י] וגם לא מיקרי שני בני מעים אם אינן חלוקין אלא בכאצבע · לכך נראה פי' ר' אלפס ז"ל [עכ"ל הרא"ש]: (ב) כגון שיש לה מעי יתר וכו' [עד] הרי זו מותרת ואין כאן יתר · כ"ז הוא לשון הרמב"ם עד וי"א · ומפרש מש"כ בש"ס [הנ"ל] בד"א [שיוצאין בב' מקומות] אבל [יוצאין ממקום א'] וכו' כזה אין חילוק בין עוף לבהמה דאין חילוק אלא ביוצאין מב' מקומות וגורס כגי' הר"ם מקיירא שכתב הרא"ש [שהעתקתי בס"ק הקודם] בשלמא למ"ד דלא הדרי וערבי וכו' אלא למ"ד דהדרי וערבי מאי וכלין [ומשני] למטה · ולא גרסי' עד כאצבע אלא כאצבע והכי פי' למ"ד דלא הדרי וערבי שיוצאין ממקום אחד ומתפרדין כאצבעות מן היד שלמעלה מתערבין · ולמ"ד הדרי וערבי כאצבע מלמטה שהם יתערבו כמו אצבעות מן היד וה"ק שיוצאין ממקום אחד וגם צריך שיתערבו למטה וז"ש אבל וכו' וכלין כאצבע ופסק כמ"ד דהדרי וערבי לחומרא · ועי' לח"מ [עכ"ל הגר"א ס"ק א']: (ג) וי"א וכו' [ובסעיף כ'] בד"א בבהמה [אבל בעוף] וכו' · כ"ז הוא דעת הטור ופליג בתרתי וכגירסא הנ"ל אלא שגורס עד כאצבע וקאי אשיעור שסיעור עירובן צריך [להיות דוקא] כאצבע · למ"ד דלא הדרי למעלה ולמ"ד דהדרי למטה · ופסק כדברי שניהם לחומרא [וכמו שהעתקתי לעיל ס"ק א' בשם הרא"ש לפי' הרי"ף ע"ש] ומפרש בעוף כשר קאי אכולה וכלשון ראשון שברש"י [שהעתקתי לעיל בס"ק א' וז"ל וכנגדן בעוף כשרה דעוף זימנין דהוי הכי ואע"ג דלא משתכח להו הכי קים להו עכ"ל רש"י] וכן פסק הרשב"א כלשון זה [עכ"ל הגר"א ס"ק ב' עם תו' ביאור משלי בין ב'

סעיף ב (ד) בד"א בבהמה ג אבל בעוף כיוצא בזה כשר (ה) (ואפי' כמה ענפים יוצאים ממנו כשר · רי"ו) :

סעי' ג (ו) מעי היוצא מבית הכוסות להמסס כשרה (פי' סוף הכרס עשוי ככובע וקרוי ביה"כ והמסס מחובר בו והמאכל נכנס מביה"כ להמסס והוא האיצטומכא ולפי שמעכל המאכל נקרא המסס מענין כמסוס נוסס (ישעיה י')) (ז) והיוצא מביה"כ לכרס טרפה :

סעיף ד (ח) אי אית לה תרי ד סניא דיבי טרפה ואי שפכי להדדי כשרה :

סעיף ה ה (ט) הדרא דכנתא שיוצא מאמצעיתה יתרת שתלוי בדקין כמו מעי קטן ו כאורך אצבע כשרה:

הג"ה (י) וכל זה דהיתרת סתום בראשו ואין הרעי יוצא ממנו אבל אם הוא פתוח בראשו טרפה דהרעי נופל לגוף (כך משמע ממרדכי ס"פ א"ט וכ"ה

ריבועים] וע"ש שהביא גירסת הר"ן בשם בה"ג ולפי שלדינא לא נ"מ [כמש"כ הגר"א שם וז"ל ולדינא הכל אחד וכו'] לכן לא העתקתי : (ד) בד"א [בבהמה אבל בעוף] · קאי א"א כנזכר לעיל [הגר"א ס"ק ג'] פי' וכמו שהעתקתי דברי הגר"א בס"ק שלפני זה · ומפרש כט"ז ס"ק ב' שהאי כד"א אע"ג שהוא סעיף בפ"ע מ"מ הוא סיום דברי י"א שבסעיף הקודם והוא דעת הטור שס"ל כפירוש א' דרש"י שהעתקתי בס"ק א' וס"ק ג' דבעוף בכל יתר בדקין כשר וזהו שאמרו בש"ס וכנגדן בעוף כשרה הכי קים להו לחז"ל [וחולק על דיעה א' שבש"ע בסעיף א' שהוא דעת הרמב"ם שכתב והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה וסובר הרמב"ם כפי' שני שברש"י שהעתקתי בס"ק א' ע"כ] וגם הרשב"א סובר כן והוכיח כדעת רש"י בלשון א' שהוא דעת הטור שהיא דעת י"א שבכאן וגם רמ"א שכתב בסוף ס"א וכן עיקר על דיעה שניה סובר כן ופוסק כן לקולא ואפי' כמה ענפים שרי כמש"כ רמ"א כאן בס"ב וכ"ד רש"ל דבעוף בכל גווני כשר וכן פירש הכרו"פ כט"ז והגר"א ופסק כן הכרו"פ לקולא וכן פי' התב"ש ס"ק ג' דהאי בד"א קאי א"א כט"ז אלא דלדינא חשש הוא במקום שאין הפ"מ כדיעה ראשונה · ומ"מ נראה לי שבמקום הפ"מ בודאי יש לסמוך אכל הני פוסקים ולהתיר בעוף בכל גווני · ומדברי שארי אחרונים נראה שמתירים בעוף אף במקום שאין הפ"מ וע"כ במקום שאין הפ"מ נ"ע והבוחר יבחר [וכ"ז הוא דלא כש"ך [ס"ק ב'] שנדחק בזה הרבה וירד לחלק בדבר שלא נמצא כן בשום ראשון] : (ה) ואפי' כמה ענפים וכו' · כלשון ראשון שברש"י [שהבאתי בס"ק א' ובס"ק ג'] דס"ל ב' או יותר [הגר"א ס"ק ד'] : (ו) מעי היוצא מביה"כ וכו' · (שם דף נ"ח ב') ההוא גובתא [כמו קנה בשר · רש"י] דהוי נפיק מבי כסא להובלילא [פי' להמסס · רש"י] סבר ר"א למיטרפה א"ל ר' הונא וכו' כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו : (ז) והיוצא מביה"כ לכרס טרפה · [שם בש"ס] ההוא גובתא דהוה מעברא מבי כסא לכריסא סבר מר בר ר' אשי לאכשורה א"ל ר' הושעיא אטו כולהו בחדא מחיתא מחתינהו היכי דאיתמר איתמר והיכי דלא איתמר וכו' [עכ"ל הש"ס] ופרש"י וטרפה דיתר הוא וכאילו ניטל א' מן המעים והכי הלכתא וכו' [עכ"ל] : (ח) אי אית לה ב' סניא דיבי · שם בש"ס ההוא איותא דהוי ליה תרי סניא דיבי אייתוה לרבינא וטרפה מדר' הונא [דא' שם מקודם בסמוך כל יתר כנטול דמי] ואי שפכן להדדי כשרה [עכ"ל הש"ס] : (ט) הדרא דכנתא שיוצא וכו' · כ"כ הטור בשם אביו הרא"ש בתשובה · וז"ל תשו' הרא"ש כלל כ' · ששאלת על הדרא דכנתא שנמצא באמצעיתה יתרת שתלוי בדקין כמו מעי קטן ארכו אצבע או פחות או יותר · ויש להסתפק אי אמרינן כל יתר כנטול דמי והוה ליה כניקבו הדקין או לא · תשובה · דע כי מעשה כזה בא לפני זקני הרמב"ן ז"ל והכשירו מטעם שלא מצינו שהטריפו חז"ל בתלמוד אלא מעיים היוצאים בשני מקומות כגון שיוצאין מהקורקבן שני דקין האחד הולך אל הזפק והשני הם הדקין · אבל הכא דק היוצא מן הדקין ואין כנגד זה בעוף · והקשה לו אחנו ר' שמואל כיון שמטריפים שני בני מעים היוצאים מן הקיבה כמו בעוף מן הקורקבן משום דהשני הוה יתר כיון שאין דרכו להיות כך והואיל ונשתנה טרפה הכא נמי כיון שאין דרך לצאת מן הדקין יתרת כזה וכיון שנשתנה הוה ליה יתרת וטרפה · ונשאו ונתנו בדבר ומצאו ספד בהלכות גדולות ועמדו למנין והכשירוהו [עכ"ל תשו' הרא"ש] ובמרדכי נמי הביא כן בשם הרמב"ן וכתב דרשב"ט נחלק בדבר וכתב דגם האלפס ור"ח חלוקים על הוראה זו [עכ"ל מרדכי] ובס' ל"ח פא"ט סי' נ"ד ס"ק ש' העתיק בשם רמב"ן [וכן העתיק הש"ך ס"ק ז' משמו ע"ש] וז"ל והשיב לי אחנו כיון שפירוש יוצא משני מקומות הוא הקיבה והתם האחד דרכו והשני שאין דרכו יתר הוא · וא"כ י"ל דמן הדקין אפי' אחד יתר הוא · ואמרתי בלבי אפשר שאסור ומצאתי פירוש כנגדן בעוף דלא כפירוש רבותינו שפירשו על הקורקבן א) אלא שני מעים יוצאין מן המעי הארוך היוצא מן הקורקבן והכי פירוש ההלכה · ב' בני מעים היוצאין מן הבהמה כלומר מן המעי · אחד מצד זה ואחד מצד זה וכו' ומסיק [כרמב"ן] להתיר המעי הזה כמש"כ הרא"ש בתשובה · [עכ"ל ל"ח] · וז"ל הגר"א ס"ק ה' הדרא דכנתא וכו' שהרמב"ן מפרש [סוגיא דש"ס פ' א"ט דף נ"ח ע"ב] בד"א שיוצאין בשני מקומות שיוצאין שני בני מעים · מן המעי הגדול יוצאין עוד שנים ואמרינן יתר כנטול דמי והוה נקיבת הדקין מקום נטילתן · ורא"יה לפירוש זה דקאמר וכנגדן בעוף · וכן הוא בעוף באמת · ומדקאמר שני בני מעים משמע דאחד היוצא מן המעים לאו יתר הוא שכן דרכו [עכ"ל הגר"א] ומה שקשה על זה מסעיף א' ככר כתבתי בי"א ס"ק ה' ועי' מה שכתבתי שם בי"א להלכה : (י) וכל זה וכו' אבל אם הוא פתוח וכו' · ז"ל המרדכי [הובא בב"י] ורמב"ן כתב שאירע

א) הג"ה ובש"ך ס"ק ז' העתיק וז"ל אלא שני מעים היוצאין מן המעי יוצאין מן הקורקבן [עכ"ל] ט"ס הוא וצ"ל שני בני מעים יוצאין מן המעי הארוך היוצא מן הקורקבן · וכמו שהעתיק בס' ל"ח הנ"ל · וכן הגיה בתכ"א כלל י"ט סימן י"ז ע"ש :

קיבות היוצאין ממקום א' והדרי וערבי כרוחב אצבע כשרה : ג אבל בעוף וכו' · כבר כתבתי במ"א ס"ק ד' שהעיקר כפי' הט"ז שהאי בד"א בבהמה אבל בעוף הוא סיום דברי הי"א שבס"א והוא בא'מת חולק על מש"כ בס"א והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה וכו' שדעה א' סובר שאין חילוק בין בהמה לעוף · אבל דיעה זו חולק וסובר דבעוף בכל גווני כשר בין ב' מעים ממש מתחלתן ועד סופן ובין כענף מן הבד ואפי' כמה ענפים בין מעורבין בסופן ובין אין מעורבין כלל רק שלא יהא פתוח בסופן לחלל הגוף דאז הוה נקובת המעי' כמש"כ רמ"א סוף הסימן [וכ"כ בתב"ש סוף ס"ק א' ע"ש] וכתבתי שם במ"א שהסכמת האחרונים כדיעה ב [וכ"ז דלא כש"ך] רק התב"ש חושש במקום שאין הפ"מ כדיעה ראשונה לגמרי שאין חילוק בין בהמה לעוף ע"ש שבמקום הפ"מ גם הוא מודה להסכמת האחרונים לדיעה שניה וכן עיקר ובמקום שאין הפ"מ צ"ע · וכ"ז בעוף · ובבהמה אכתוב לקמן בסמוך בי"א ס"ק ה' מסקנת האחרונים להלכה: ד סניא דיבי · פרש"י הוא מחובר לדקין בכרס וסתום בראשו · ולשון סניא דיבי לפי שהוא מאוס וכחוש שאפי' הזאבים שונאים אותו ואין אוכלים אותו [ש"ך]: ה הדרא דכנתא שיוצא וכו' · א) רש"ל וט"ז הקשו דזה סותר למש"כ ש"ע בס"א וז"ל או שהיה המעי יוצא כענף מן הבד [וכו' טרפה ע"ש] וסוברים שזה באמת דיעה החולקת על מש"כ בס"א ופסקו להוראה כמש"כ בס"א שדק היוצא מן הדקין טרפה · ב) אבל הש"ך פי' שאינו חולק על סעי' א' דבס"א מיירי שיוצא מן הקיבה או מן הקורקבן וניכר שהם ב' מעיים [היינו שרחבים הם כב' מעיים בילואתן או שיש סדק שם [תב"ש ושפ"ד ס"ק א'] וכאן בס"ה מיירי שבהתחלת יציאתן אין היכר שנים הן וע"כ כשר לכ"ע · ודוקא בדק א' יוצא כשר אבל אם ב' יוצאין לכ"ע [טרפה] · ואף בא' אין להכשיר כ"א בהפ"מ [משום דיש פוסקים חולקים ואוסרים בדק מן הדקין] [זה תוכן דברי הש"ך ע"ש] · ג) ובתב"ש תירץ דבס"ה מיירי שעומד ותלוי וסתום בראשו ואין משמש כניסה ויציאה ובס"א מיירי שיוצא מהדקין ובסוף יוצא דרך פי הטבעת והואיל ומשמש כניסה ויציאה לעצמו הרי הוא מעי יתר וטרפה · ד) ולענין דינא העלה התב"ש ס"ק ד' ושפ"ד ס"ק א' שאין להכשיר מעי תלוי שאינו מעורב בסופו כי אם שבתחילה הם כאורך אצבע אחד ואין ניכר שם כלל שהם שנים והיתר הזה אין בארכו כ"א אצבע [וזה מהמירים לשי' רש"י שהבאתי במ"א ס"ק א' ע"ש] · [ועי' בי"א ס"ק ו'] ודוקא בא' ולא בשתים אז כשר דוקא בהפ"מ · ובאין הפ"מ בעינן שלשה תנאים [א'] דמתחלה הם אחד ברוחב אצבע [ב'] ולבסוף כלין כאחד באורך אצבע [ג'] וכל ארכו של היותר רק אצבע אז כשר אף בלא הפ"מ וכן העלה הפר"ח ע"ש · ה) וכתב הפר"ח סוף ס"ק ו' וכ"ז איירי במעי שיש בו רעי אבל אם אין בו רעי אעפ"י שהוא חלול אינו יתר אלא הוא וריד הנמשך מן הכבד ולפעמים מסתבך במעים ונראה כמו מעי יתר וכמש"כ הב"י בשם כל בו [עכ"ל פר"ח] וע"ש בב"י שהביא בשם כ"ב באריכות יותר וכתב שהעידו שהתירו חכמי לוניל ע"ש ובתב"ש בסוף הסי' העתיק בשם יש"ש שכתב ע"ז וז"ל אבל צריך דקדוק גדול ובקיבוץ טבחים שיודעים להבין הענין על בוריו אם הוא בדומה ממש לדבריהם [עכ"ל וכ"כ בחכ"א כלל י"ט סי' י"ח בשם יש"ש] · ו) כתב בכנה"ג בשם מהר"ש בעוף שהטיל רעי מב' מקומות ולוה לחתוך בפנים וראה שהמעי הוא אחד אלא שהוא רחב ומטיל רעי לב' נקבים אלו והכשיר כיון שהמעי הוא אחד אין בכך כלום ונכון הוא [עכ"ל שפ"ד ס"ק א' וכ"ה בפר"ח ובשארי אחרונים] · ז) וכתב בפ"ת ס"ק ב' בשם נוב"י תניגא ח' יור"ד סי' כ"א שנשאל בנקב שנמצא בבני מעים סמוך ליציאתו מן הקיבה והוא הולך בשיפוע ונמצא כן בהרבה בהמות והטבחים אומרים שרוב בהמות כך הוא והוא בא מסימפוני הכבד · והשיב כיון שנקב זה נמצא לעולם בצורה אחת בשיפוע ובמקום א' סמוך לקיבה יש להקל ולסמוך על האומרים שהוא וריד שהולך מבני מעים לכבד ופעולתו שהכבד זורק מרה דרך הוריד הזה לבני מעים

וכ"ה ברא"ש סי' כ"א וכהג"ה שבסוף ס' או"ה כלל נ"ה דין ו' והוא פשוט) ועוד דהוא נקיבת הדקין :

סימן מח דיני טרפות בקיבה ובכרס · (ובהמסס ובית הכוסות) · ובו י"ב סעיפים :

סעיף א (א) **קיבה** (הוא כיס שבמעי הבהמה שהמאכל נכנס לכרס ובסוף הכרס שקורין פאנץ עשוי כבובע וקרוי בית הכוסות והמאכל נכנס מבה"כ להמסס ומהמסס לקיבה ומהקיבה לדקין) **שניקבה טרפה** א **ואם החלב שעל היתר סותם הנקב כשרה אבל שעל הקשת אינו סותם :**

סעיף ב (ב) **כרס שניקב** ב **טרפה** (ג) **ואין לו דבר שיסתום אותו שהרי החלב שעליו אסור :**

תולעים

מעים ומשם לקיבה לעכל המזון · וגם נזכר וריד זה בכמה חיבורים · ואין לחוש שמא ניתק הוריד הזה בחיי הבהמה ותרפה משום נקובת המעים שהרי הרעי יפול משם לחלל הגוף דאדרבה אנו תולים דלאחר שחיטה ניתק בשעת נטילת הכבד ועוד דאף אם ודאי ניתק בחיי הבהמה יש מקום להקל ולומר דוריד הזה מעיילנא אית ביה לתוך הבני מעים להכניס שם טיפת מרה אבל מפקנא לית ליה ואין טבעו להוציא רעי · ואמנם אף שאנו מדמין מ"מ לא נעשה מעשה להתיר היכא שודאי ניתק מחיים · אבל היכא שיש לתלות שנעשה לאחר שחיטה בודאי כשר · גם פשיטא שאין שום חיוב לבדוק ולחפש אחר נקב זה כלל ע"ש [עכ"ל] : ו' · **באורך אצבע** · וה"ה יותר · וכ"ה בתשובת הרא"ש שהביא הב"י [ס"ך] שכתב שם וז"ל ארכו אצבע או פחות או יותר [העתקתי במ"ח ריש ס"ק ט' ע"ש] ובכרו"פ כתב אף שמתחלת דברי תשובת הרא"ש משמע דאצבע ל"ד אבל מסוף לשונו שכתב ועמדו דברי רבותינו שהכשירו למעי א' כאצבע [עכ"ל] משמע דוקא כאצבע שהוא דרך הענפים . וסיים בכרו"פ שכן ראוי להורות דוקא אצבע ולא יותר [עכ"ל] ועי' לעיל בי"א ס"ק ה' אות ד' כתבתי כן בשם תב"ש ושפ"ד ודוקא בהפ"מ ע"ש :

סי' מח א ואם החלב שעל היתר וכו' · א) ואע"ג דקיי"ל לקמן בסי' ס"ד ס' י"ד דגם החלב שעל היתר אסור וחלב טמא הא קיי"ל דאינו סותם מ"מ כיון דבני א"י אוכלים אותו [אלא שאנו נוהגין כבני בבל דאסרי] · וע"כ לענין סתימה סומכין גם בני בבל על בני א"י דמתירים אותו · · אבל שעל הקשת כיון דלכ"ע הוא אסור ולכן גם אינו סותם [ע"ז ס"ק א'] והוא מפורש בש"ס שהעתקתי במ"ח ס"ק א' ע"ש · ב) ומהו נקרא קשת ומהו יתר · רש"י פי' קיבה עשויה בעיגול כעין קשת וחלב שמבחוץ נקרא דאקשתא ומבפנים לעיגול קרו דאייתרא · והרמב"ם פי' [הביאו הש"ך בסי' ס"ד ס"ק י"ג] שעל היתר היינו חוט משוך כמו יתר · וכתב התב"ש ס"ק א' דהמורה צריך ליזהר ולעיין אם אותו החלב סותם לכ"ע וכ' משבצות ס"ק א' ולפי"ז כמעט נפל האי היתרא [שעל היתר] בבירא דמאן הוא היודע היום איזה חוט המשוך כמו יתר ול"ע [עכ"ל] · ג) מחט תחוב בקיבה ולא ניקבה מעל"ע אלא שיבלת קשה עומדת על הקיבה מבחוץ כנגד אותו מקום שהמחט תחוב מבפנים · השיב בתשו' שער א' שיבלת הוה הוכחה שניקב מעל"ע והוה ליה קרום שעלה מחמת מכה · אלא שהתיר שם בת' ש"א מטעם דהיבלת היתה מכוסה בחלב דאייתרא אף שהיה שם בחלב כתם שחור אבל לא היה הכתם מעל"ע ומבחוץ לא היה הכתם על החלב והתיר [ומביאו בפר"ת בקו"א ובבאה"ט ס"ק א' ומשבצות ס"ק א' ע"ש] ומינה אי לאו שומן יבלת סימן דניקב מעל"ע וכל כיוצא בזה שיש סי' שניקב מעל"ע טרפה [משבצות שם] · ד) קיבה שיוצא ממנה ג' ענפים באורך חצי אצבע ויותר ממנו כעין חתיכת מעיים והיה סתום בסופה · אך הבשר היה מעין בשר הקיבה בלי שום שינוי כלל והיה נראה לו להטריף והעידו לפניו הרבה שבבהמות השמנות רגיל להמצא דבר זה [בל"י סי' מ"ז ס"ק א' בשם תשו' חוט השני ובאה"ט כאן ס"ק א'] : ב **טרפה** · עי' בי"א ס"ק ח"ח אות ג' דלא הוה רק ספק טרפה · ומש"כ בש"ע ואין לו דבר שיסתום אותו · א) כתב הפ"ז ס"ק ב' דגם הטחול אינו סותם אם ניקב הכרס כיון שיש ע"ג הטחול קרום שאסור משום חלב כמש"כ בסי' ס"ד ס"י שעל דד הטחול חייבין עליו והוא במקום הדבוק לכרס · ואפי' במקום הדק של טחול שאינו אסור אלא מדרבנן [ועי' משבצות] · ב) וטחול שניקב בסומכיה אין הכרס סותם אותו [ע"ז סס"ק ב' בשם הג' ש"ד] אי משום שיש חלב טמא על הכרס או משום דכל דבר שצריך שיעור כמו טחול שצריך שישתייר דוקא כעובי ד"ז לא מהני סתימה כמש"כ הש"ך בסי' מ"ו ס"ק ג' וע"ז שם ע"ש · ג) חלב הדבוק לכרס שתחת הפריסה אעפ"י שבני ריינו"ס אוכלים אותו כיון דאנן קיי"ל כר' אפרים שאוסר אותו מה"ת וענוש כרת [ע' בש"ע סי' ס"ד ס"מ] וע"כ אינו סותם

שאירע שבא מעי של כבש יוצא מן הדקין באורך אצבע והיה סתום בסופו והרעי נכנס לתוכו ויוצא מתוכה אל הדקין והסכמנו להתיר וכו' [עכ"ל מרדכי] וכתב ע"ז בד"מ ס"ק א' וז"ל ומסיים שם ואפשר דאם לא היה סותם בסופו והרעי נופל לגוף שהוא טרפה והכי מסתבר · חדא דהואי כנקובת המעי · ועוד דמאחר דהרעי נופל משם לבטן אי אפשר לחיות [עכ"ל ד"מ] וז"ל הגר"א ס"ק ו' וכ"ז וכו' אבל וכו' שלכן ב' בני מעים טרפה לפירושו [עכ"ל] כמו שהעתקתי בס"ק הקודם בשם רא"ש וז"ל שיוצאין ב' בני מעים וכו' ואמרי' יתר כנטול והוי נקיבת הדקין מקום נטילתן [עכ"ל] :

סי' מח (א) קיבה שניקבה טרפה · ברים פ' א"ט (דף מ"ב א')

משנה אלו טרפות בבהמה וכו' ניקבה הקיבה ובש"ס פא"ט (דף מ"ט ב') איתא אמר רבא שמעית מיניה דר' נחמן תימנא ובר תימנא [שניהם בחלב הקיבה · רש"י] חד סתים וחד לא סתים ולא ידענא וכו' רב הונא בריה דר"נ אמר בר תימנא סתים וכו' ת"ש דאר"נ אינהו מיכל אכלי (ריש דף נ' ע"א) ולדידן מיסתם נמי לא סתים דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי דאייתרא איכא דאמרי דאייתרא כ"ע לא פליגי דשרי כי פליגי דאקשתא [עכ"ל הש"ס] פרש"י אינהו בני א"י מיכל אכלי דסבירא להו דהלב טהור הוא ולדידן אפי' מיסתם נמי לא סתים בתמיה לדידן בני בבל נהי דלא אכלי ליה להכי תיהא מחזקינן ליה כחלב טהור להיות סותם · ש"מ ההוא דפליגי ביה בני א"י ובני בבל קרי ליה ר"נ בר תימנא [דסתים] והיינו דאייתרא חלב שבמקום היתר שהקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרוי דאקשתא ומבפנים לעיגול קרוי דאייתרא · א"ד דאייתרא כ"ע לא פליגי וכו' ולהאי לישנא לא מיתוקם מילתא דר"נ · דכיון דבאקשתא דפליגי ביה אר"נ דסתים וכ"ש דאייתרא · וא"כ מאן לא סתים וכו' והכי מסתבר כלישנא קמא כדאמרי' בפסחים פ' מקום שנהגו (דף נ"א) כי אתא רבב"ח אכל דאייתרא עול לגביה ר' אויא כסייא מן קמיה משום דבני בבל אסרי לה ולדידן תרווייהו אסירי דבתר בני בבל גררינן וכלישנא קמא ולחומרא [עכ"ל רש"י וגם מוכח בפסחים שם כלישנא קמא · הרא"ש פא"ט סי' למ"ד] והתו' שם כתבו דללישנא בתרא מפרשינן בניחותא · אינהו מיכל אכלי ולדידן דלא אכלינן אפי' מיסתם נמי לא סתים : (ב) **כרס שניקב טרפה** · א) במשנה ריש פא"ט (דף מ"ב א') אלו טרפות בבהמה הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה ובש"ס (ד' נ' ע"ב) פליגי אמוראי מאי כרס הפנימי י"א שניא דיבי [הוא עשוי ככיס ושתום בראשו ולשון שניא דיבי לפי שהוא מקום מאוס וכחוש ואפי' לזאבים וכו' · רש"י] · ור"א א' ר' יוחנן מקום צר יש בכרס ואיני יודע איזהו ומסקי' אמרי במערבא משמיה דר' יוסי בר' חנינא כל הכרס כולו זו היא כרס הפנימי ואיזהו כרס החיצון בשר החופה וכו' רבה בר ר' הונא אמר מפרעתה [פרש"י צד הכרס הרואה את הקרקע] מאי מפרעתה א"ר אויא היכא דפרעי טבחי · בנהרדעא עבדי כרבה בר"ה א"ל ר' אשי לאמימר כל הני שמעתתא מאי [ופרש"י הא איכא לספוקי בכל הכרס כולו] א"ל כולהו שייכי בדרבה · ודר"א א"ר יוחנן מאי [דא' לעיל איני יודע איזהו הא איכא לספוקי בכל הכרס · רש"י] א"ל כבר פירש ר"א בר אויא [מן המיצר ולמטה וההוא כנגד מפרעתה הוא · רש"י] · ודר' אבינא ודבני מערבא מאי א"ל הא ודאי פליגי [עכ"ל הש"ס] · ב) וכתב רש"י שם וז"ל וכיון דלא איפסק הלכתא עבדינן לחומרא וטרפינן בכל הכרס בנקב במשהו כבני מערבא [משמיה דריב"ח] וכו' [עכ"ל] · ג) וכתב הרי"ף איכא מ"ד דהלכה כרבה בר ר"ה [דא' מפרעתה] ואיכא מ"ד הלכה כר"י בר' חנינא [דכל הכרס כולו זה כרס הפנימי] והרא"ש פא"ט סי' ל"ג הביאו וכתב ע"ז וז"ל ורש"י פסק לחומרא כריב"ח וכן עמא דבר [עכ"ל הרא"ש] · ד) והטור כתב וז"ל ואיזהו כרס הפנימי י"א היכי דפרעי טבחי פי' וכו' וי"א דכל הכרס הוא כרס הפנימי ליאסר בנקיבת משהו וכן עיקר [עכ"ל] וכ"ה הסכמת הפוסקים דכל הכרס נקיבתו במשהו · וע"כ כתב בש"ע בסתם כרס שניקב טרפה · ה) ומ"מ נלפענ"ד דרק ספיקא הוה כלשון רש"י שהעתקתי שכתב וז"ל וכיון דלא איפסק הלכתא עבדינן לחומרא וכו' · וגם הרי"ף הביא ב' דיעות ולא הכריע וגם הרא"ש כתב וז"ל ורש"י פסק לחומרא כריב"ח וגם הטור הביא מקודם דעת רבה בר"ה דפרעי טבחי וגם ברוב קרוע הוה ג"כ ספק ועי' מ"ח ס"ק ז' ודוק · וזה דלא כשפ"ד ס"ק ד' שכתב דכיון דהפוסקים פסקו כריב"ח נפשטא בעיין וליכא ספיקא [עכ"ל] דבש"ס ליכא הוכחה כלל דאדרבא אמרי' בנהרדעא עבדי כרבה בר"ה רק רש"י והרא"ש מחמירים כריב"ח ועי' מש"כ בי"א ס"ק ח' אות ג' נ"מ לדינא מזה וע"ש בי"א אות ד' בשם בינת אדם · ו) ומ"מ מה שנדפס הג"ה בטור ראיה מארצות המערב שקורעין הכרס ומוציאים ממנה פרש הרבה וחיות · ומזה לדקה דיעה ראשונה שבטור [עכ"ל] · כבר כתב התב"ש בשם הכ"ח דשרי להו מרייהו להמדפיסים שהכניסו הג"ה זו בספר לסתור דברי חכמי התלמוד [עכ"ל] : (ג) **ואין לך דבר שיסתום אותו** · כ"ה לשון הרמב"ם בפ"ו מה"ש וכתב הגר"א וז"ל וע"ל סי' ס"ד ס"ט [עכ"ל] סי' ששם בס"ק

הגה"ה (ד) תולעים ג שנמצאו בכרס כשר דמן הפרש הם גדלים או הבהמה אכלה אותן (ש"ד סי' מ"ז) :

ס"ג ד (ה) בשר החופה את רוב הכרס והוא המקום מן הבטן שאם יקרע יצא הכרס ה אם נקרע בשר זה טרפה ו (ו) אעפ"י שלא הגיע קרע זה לכרס עד שנראית אלא

י"ג הביא הגר"א ראיות לדעת ר' אפרים שסובר שחלב הדבוק לכרס תחת הפריסה אסור מה"ת · וכתב שם שגם דעת הרמב"ם כר"א וכ"כ שם בבאה"ג שמדברי הרמב"ם שהעתיק המחבר כאן סי' מ"ח ס"ב נראה שסובר כר"א וכתב בד"מ כאן ס"ק א' על דברי הרמב"ם וז"ל וכ"כ באו"ה כלל ב' בשם א"ז דאע"ג דבקצת מקומות נהגו היתר בחלב שעל הכרס מ"מ אותן שנהגו בו איסור יש להחמיר דאפי' אינו שותם [עכ"ל ד"מ] ועי' בי"א ס"ק ב' כתבתי כן בשם שארי אחרונים : (ד) תולעים שנמצאו בכרס בשר דמן וכו' או וכו' · עי' סוף פ"ג דחולין דף ס"ז ע"ב (הגר"א) פי' דאיתא שם א"ר ששת וכו' קוקיאני [פרש"י תולעים שבכבד ובריאה עכ"ל ועי"ש בתוס' שפירשו באופן אחר] אסירי מ"ט מעלמא אתו [שבלעתו הבהמה עם האוכלים · ותחלתן שרצו על הארץ · רש"י] מתקיף לה רב אשי אי מעלמא אתו ליסתכי דרך בית הרעי · אלא דאמרי קוקיאני שרי · מ"ט מיניה גבלי וכו' והלכתא וכו' ע"ש · (ועי' בש"ע יור"ד סי' פ"ד סעיף ע"ז) עוד איתא שם בש"ס דרני [פי' תולעים] דבשרא אסירי · דכוורי [פי' דגים] שריין [ומסיק בש"ס שם הטעם בהמה דבשחיטה הוא דמשתרייא · והני מדלא קא מהניא להו שחיטה באיסורייהו קיימן (פרש"י שם) אבל דגים באסיפה משתריין והני כי קא גבלן בהיתרא קא גבלן [עכ"ל הש"ס] · מעשה היה בהיותי בק"ק מינסק בשנת ברכ"ת לפ"ק והביאו לפני הרב הג' מ' משה ליב מ"ץ דק"ק הנ"ל תרנגולת ומצאו בחלל הגוף של העוף כמה וכמה תולעים · ופלפל הרב הנ"ל עמי והסכמנו להתיר · חדא די"ל מיניה קא גבלי כדמשמע מש"ס הנ"ל דסוף פא"ט · ואין להחזיק ריעותא כלל שהיו התולעים בדקין וניקבו ויצאו לחוץ · ועוד אפי' אם נאמר כן א"כ תליא זה בפלוגתא שהביא הש"ך בסי' ל"ו ס"ק י"ז אי אמרינן בדקין לאחר שחיטה פריש כמו דאמרינן בריאה או חיישינן דמחיים ניקבו · והש"ך הסכים שם דבכל האברים אמרינן דלאחר שחיטה פריש לבר ממות ע"ש · וכ"ד כמה אחרונים · ועכ"פ בהפ"מ יש להתיר גם בכרס ודקין כמש"כ בי"א בסי' זה ס"ק ג' · וא"כ בכאן דלא חזינן שום ריעותא בדקין יש להתיר אף בלא הפ"מ · שוב מצאתי בתשו' חתם סופר ס' כ"ח שכתב כה"ג לענין בר אווזות שנמצא בשילהי ושט סמוך לקורקבן כמין כפתורים או בועות וכשנפתחים מונחים בתוכן תולעים חיים וכו' · והשיב שם להשואל וז"ל החוש מעיד שהתולעים האלו מינייהו קא רבו ולא מעלמא אתו והתולעים האלו נולדו מעצמן של העופות · אך אם היה מקום לחוש שבאו מבחוץ כמו שכתב מעלתו אזי תליא בפלוגתא שהביא הש"ך בסי' ל"ו ס"ק י"ז ע"ש בקוצר ועי' מה שכתבתי בזה במ"ח סימן ל"ג ס"ק ד' : (ה) בשר החופה וכו' והוא המקום וכו' · במשנה ריש פא"ט שהעתקתי בס"ק ב' כרס הפנימי שניקבה או שנקרע רוב החיצונה ובש"ס (דף נ' ע"ב) אמרי במערבא משמיה דריב"ח כל הכרס כולו זו היא כרס הפנימי · ואיזהו כרס החיצון בשר החופה את רוב הכרס [עכ"ל הש"ס] ופרש"י שם בשר החופה · הוא קרום עב העובר על כל החלל ויוצא מן החזה עד הירכים והכרס הקרוי פנצ"א מיעוטו נחבא בצלעות החזה · ורובו תחת אותו הקרום · ורוב החיצונה דקאמר מתני' [דר"פ א"ט] רואין כמה יש מן הקרום כנגד הכרס טרפה ואם ממקום הכרס כולה ולמטה נקרע אותו קרום כשרה והיינו דאמרינן רובו ולא הוי טפח ואי בכוליה קרום משערינן אין לך בהמה קטנה שלא יהיה טפח ברוב שלה [עכ"ל] : (ו) אע"פ שלא הגיע וכו' אלא כיון שנקרע רוב עובי הבשר וכו' טרפה · כל זה הוא לשון הרמב"ם ומפרש מה שכתב שם בש"ס (פא"ט דף נ' ע"ב) בשר החופה את רוב הכרס ברובו · ר"ל ברוב עוביו ולמד ממה שאמרו קרועה ולא אמרו פסוקה כמו בגרגרת והוש הבדרה · וכמו דאיתא בפ"ב דגיטין (דף י"ט ע"א · ופ"ק דף ט' ע"ב) מקרעין להם נייר לפי פרש"י שם · אבל הרשב"א בתה"כ חלק על הרמב"ם וכתב מה שאמרו קרועה משום דפסוקה הוא דוקא בכולה או ברובה משא"כ כאן דאפי' בטפח בגדולה טרפה · ולפי' תוס' שם בגיטין גם שם מקרעין מעבר לעבר [ע"ש ד' ט' ע"ב ד"ה מקרעין] וכן כל הפוסקים חולקים על הרמב"ם בזה וכתבו דדוקא מפולש טרפה כפשטא דשמעתתא [עכ"ל הגר"א] וע"כ בהפ"מ בודאי יש להקל אם אינו מפולש וכ"ד האחרונים · והב"ח בסי' זה מתרץ דברי הרמב"ם ומסיק להחמיר כדברי הרמב"ם וכתב עוד הב"ח שם וז"ל ומיהו נ"ל דטרפות זה דבשר החופה את רוב הכרס איננה אלא מטעם דסופו של כרס הפנימי לינקב · וזהו שדקדק הרמב"ם ותלאו בנראית הכרס ותלמודא ס"ל [לפי דעת הרמב"ם] דאפי' לא נקרע אלא רוב עובי הבשר נמי טרפה כאילו נקרע כולו ונראית הכרס וסופו לינקב דרובו שנקרע ככולו · ולפי זה היכא שנמצא נקב בבשר החופה הזה והעור קיים לגמרי וידוע שזה נעשה מנגיחת הבהמות בקרניהם דאין להחמיר דדוקא כשבא הקרע מבחוץ שנקרע העור ורוב עובי הבשר דודאי הוא שסוף הבשר ליקרע כולו והכרס לינקב · התם הוא דמטרפינן לה · אבל לא כשהעור קיים אלא שהבשר נקרע תחת העור ע"י נגיחה דהדרא בריא וכשרה [עכ"ל ב"ח] · ועי' ט"ז בנה"ך בדף האחרון שהשיג על הב"ח בזה וכתב וז"ל מו"ח [הב"ח] כתב כאן קולא אחת דנ"ל דטרפות זה דבשר החופה איננה אלא מטעם דסופו של הכרס לינקב וכו' וע"כ כתב דהיכא שנמצא נקב בבשר החופה וכו' וידוע שזהו מנגיחת הבהמות בקרניהם דאין להחמיר דדוקא וכו' אבל לא כשהעור קיים [עכ"ל מו"ח הב"ח] ולפענ"ד שאין לסמוך ע"ז שאין לו שום מקור דודאי העור אין מעלה ואין מוריד · וגם מה שתלה הטרפית של בשר החופה משום שסופו של כרס הפנימי לינקב · אין רמז בזה בש"ס ואדרבה מיכח במתניתין דהטרפות מחמת עצמו מדחשבינן לתרתי דהא תנן ניקב הכרס הפנימי או שנקרע רוב החיצונה · והם במנין שנים בטרפות [עכ"ל הט"ז] וכן הראה לי הגאון מו"ה יוסף אבד"ק סלוצק בס' שו"ת תשב"ץ חלק ד' א) שכתב שם מפורש שהשיב להשואל דאף אם העור קיים טרפה אם נקרע בשר החופה ע"ש · וזה נעלם מהב"ח · ועי' במשבצות סוף ס"ק ה' שכתב על דברי הב"ח הנ"ל וז"ל ובדמש"א כתב דבעינן קצת בשר קיים לגד העור ע"ש · ומ"מ לא ידענא מהיכן למד הב"ח דין זה דכרס החיצונה משום פנימי · ועי' ריש פא"ט [עכ"ל משבצות] ונראה שנעלם ממנו דברי הט"ז הנ"ל בקו"א ודוק · וע"כ נלפע"ד דאף דמשמע מדברי החכ"א כלל כ' סי' ו' שהב"ח מכשיר בנשאר העור קיים אף אם נקרע בשר החופה מפולש [משום דעשה זה סעיף בפ"ע ע"ש ודוק] · וכן משמע ממשבצות שם · מ"מ כיון שמדברי הפר"ח שהעתקתי בי"א ס"ק ז' נראה שאף הב"ח אינו מכשיר בנשאר העור שלם רק לדעת הרמב"ם שמטריף גם באינו מפולש · וכן נוטים באמת דברי הב"ח למעיין היטב · אבל אם נקרע בשר החופה מפולש גם הב"ח מודה דטרפה אף אם העור שלם · וגם בלאו הכי הא כתבתי דהט"ז חולק על הב"ח ונמצא כן בס' תשב"ץ ומ"כ בודאי אין להקל אם נקרע בשר החופה מפולש אף אם נשאר העור שלם' אף בהפ"מ · וכן ראיתי אח"כ בתשו' כת"י להגאון מוהר"י הנ"ל וכן אמר ליה גאון הנ"ל בע"פ שכן הורה למעשה והטריף במעשה כזה שבא לפניו · וע"כ אין להקל בזה אף בהפ"מ :

הגה"ה א) וזה לשון תש' בשאלה להגאון מ"כ [illegible] שנדפס בחלק ד' מס' תשב"ץ וז"ל שם בסי' מ"ח אבל אם נקרע בשר החופה את רוב הכרס לדעת [illegible] החיצונה דקאמר מתניתין דטרפה [illegible] וכהלכה לעיל אין אם חזן בשר אם הוא קיים שבשם שהוא קיים שבהמה טרפה מתחת אותו קרע עצמו שבבהמה במקום כשה ולא מתגות תבנה דהמה ניקבו במעיים · וחזר על דבר זה והביאם [עכ"ל] :

סותם ג"כ [ע"ז בסי' ס"ד ס"ק ח' וד"מ כאן ס"ק א' העתקתיו במ"ח סוס"ק ג' ובל"י כאן ס"ק ד' ומשבצות כאן ס"ק א' ודלא כלחה"פ] ול"ד לחלב שעל היתר שסותם כמש"כ כאן בש"ע ס"א דהתם גם למאן דאוסר אינו אלא מדרבנן אבל כאן למאן דאוסר ס"ל דהוה מה"ת · ד) דין בהמה או עוף שבטנה נבה ויצא ממנה קילוח מים שכתבו האחרוני' כאן כתבתי דינו בסי' מ"ה ס"ק ד' אות ג' ע"ש להלכה · ה) כ' הטור בסי' מ"ט דעוף אין לו כרס וכו' ושם הט"ז בסוף הסי' דגם בשר החופה אין לו וראיה מד"מ [סי' נ"ז סוף ס"ק א'] שכ' וז"ל מעשה באווזא שהיה לה מכה בבטנה כמין שני בולים גדולים ופתחו בטנה וראו שהדקין שלמים והכשירוה אעפ"י שנקרע העור [עכ"ל ד"מ] וכ' הט"ז שם ומ"מ יש חשש שמא ניקב ע"י קוץ [עכ"ל] וכ"כ הפר"ח כאן סוף ס"ק וי"ו דדוקא שניכר שבא ע"י חולי הא נקרע העור ויש לחוש שבא ע"י קוץ טרפה שמא ניקב א' מאברים הפנימים : ג שנמצאו בכרס · פי' מונחים בפנים ואין יוצאין לחוץ · ואם יוצאין לחוץ ואין ידוע אם יצאו קודם שחיטה כתב הט"ז ס"ק ג' שדינם כמו בריאה בסי' ל"ו ס"ה דתלינן שלאחר שחיטה פריש · והב"ח בסי' ל"ו כתב [ומביאו שם הש"ך ס"ק י"ז] דבכרס ובדקין חיישי' שמא יצאו מחיים וכ"ד התב"ש שם להחמיר וגם השפ"ד שם כ' דבכרס ודקין אין לעשות מעשה · אבל הש"ך שם השיג על הב"ח והביא מבה"ג ורמב"ן ואו"ה וד"מ דבכל האברים אמרי' דלאחר שחיטה פריש חוץ ממות והסכים כן וכ"ד הפר"ח כאן וכ"כ בבל"י ס"ק ה' וכ"ד הכרתי כאן ס"ק ו' וכן פסק בחכ"א כלל כ' סי' ד' · וע"כ נלפע"ד כיון דרבו המתירים · עכ"פ יש לסמוך עליהם להקל בהפ"מ. ואם נמצאו תולעים בתוך חלל הבהמה או העוף נלפע"ד דשרי ועי' מש"כ במ"ח סוף ס"ק ד' : ד בשר החופה · ע' במ"ח פירושו בשם רש"י : ה אם נקרע בשר זה וכו' · כ' הט"ז שכ"ז מיירי שנעשה הקרע ע"י חולי אבל אם נעשה ע"י קוץ טרפה בלא"ה אפילו בפחות מטפח או רובו אם הנקב מפולש שמא ניקבו המעיים : ו אעפ"י וכו' אלא כיון וכו' טרפה · וכ"ד הרמב"ם · והש"ך הביא שהרבה פוסקים חולקים עליו ומתירים אם לא נקרע מפולש מעל"ע וכ"ד הפר"ח ותב"ש להקל בהפ"מ אבל באין הפ"מ יש להחמיר כהרמב"ם וכ"כ בכרתי ס"ק ח' ע"ש ומיהו היכא דליכא טפח [בגדולה או רובו בקטנה] אף שהוא מפולש כשר [אם נעשה ע"י חולי] אפי' לדעת הרמב"ם [ב"י ופר"ח וחכ"א כלל כ' סי' ה' ע"ש] · וכתב בס' תפארת למשה מלשון הרמב"ם וש"ע שכ' אעפ"י שלא הגיע קרע זה לכרס משמע דוקא שנקרע מבחוץ העור ורוב עוביו ולא כשניקב מבפנים רוב עוביו ובחוץ המיעוט קיים וכ"כ הב"ח לסדית בזה ע"ש

כיון

אלא ז (ז) כיון שנקרע רוב עובי הבשר הזה או ניטל טרפה (ח) וכמה שיעור הקרע הזה בארכו אורך טפח ואם היתה בהמה קטנה ונקרע ח רוב אורך הבשר החופה את הכרס אעפ"י שאין באורך הקרע טפח טרפה הואיל ונקרע רובה:

ס"ד (ט) אם נקדר הבשר הזה בעיגול ט או באורך (י) אם היה יתר מכסלע והוא כדי שיכנס בו ג' גרעיני תמרה זו בצד זו בדוחק אם יש בה אוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלין אותה · או בריוח כשאין בהם שום אוכל כלל הרי זה טרפה (יא) שאם ימתח קרע זה יעמוד על טפח:

ס"ה (יב) אם נתמסמס בשר זה עד שהרופא גוררו חשוב כניטל:

הג"ה (יג) ואין אנו בקיאים בבשר שהרופא גוררו ולכן י כל מקום שנשתנה מראית הבשר דינו כניטל (מרדכי וב"י בשם הג' מיי'):

ס"ו (יד) מחט שנמצא בחלל הקיבה או הכרס יא דינו כמחט שנמצא בבית הכוסות:

ס"ז המסס וביה"כ דבוקין זה בזה (טו) ואם ניקבו במקום חיבורן יב אפילו הנקב מפולש מזה לזה כשרה יג ואם הנקב בשאר צדדים שאינם דבוקין יחד אם הנקב מפולש מעבר

ע"ש וכן הוריתי הלכה למעשה [עכ"ל תל"מ] [פ"ת ס"ק ב'] ועי' ס"ק שאח"ז: ז כיון שנקרע רוב עובי וכו' טרפה · הוא דעת הרמב"ם כמה שכתבתי בס"ק הקודם · וז"ל הפר"ח סוף ס"ק ו' כתב הב"ח דאף לדעת הרמב"ם [דמטריף בנקרע רק ברוב עובי הבשר אפילו אינו מפולש] אם נמצא נקב בבשר החופה את רוב הכרס והעור קיים וידוע שזה נעשה מנגיחת הבהמות הדרך בריא וכשרה ע"ש [עכ"ל פר"ח] משמע מדברי פר"ח הנ"ל דאינו מכשיר הב"ח אם העור קיים רק לדעת הרמב"ם שמטריף רק ברוב עובי הבשר · אבל לדברי הפוסקים שהבאתי בס"ק שלפני זה שאינו טרפה רק בנקרע בשר החופה מפולש דוקא · אז טרפה אפילו אם העור נשאר שלם · וכן נראה לפע"ד עיקר · אף שמשמע מדברי קצת אחרונים שהב"ח מכשיר אם העור קיים אף לשארי פוסקים · חדא שאין דבריהם נראין · ועוד כיון דבלאו הכי הרבה חולקים על הב"ח ע"כ אין להקל באם נקרע הבשר הזה מפולש אף אם העור קיים · ואפילו במקום הפ"מ אין להקל בזה · אבל באינו מפולש כיון דבלא"ה מכשירים בהפ"מ כיון דהרבה פוסקים חולקים על הרמב"ם כמש"כ בס"ק שלפני זה · בזה אם העור קיים יש להכשיר אף שלא במקום הפ"מ · ועי' מ"ח ס"ק ו' שבארתי כל זה בטוב טעם:

ח רוב אורך הבשר · א) וכ' ש"ך בשם ב"י וד"מ דה"ה ברוב רחבו נמי טרפה וכ' הש"ך ה"ה בבהמה גדולה ששיעורה בטפח אין חילוק בין ארכה לרחבה דבאיזה מקום שנקרע טפח טרפה · ב) וכ' במשבצות סק"ח בשם פרי תו' סק"ו דבקטנה ששיעורה ברובה אם נקדר [בעיגול] שחוט המקיף יהיה רובה טרפה ודלא כתב"ש ע"ש · ובפ"ת סק"ד כ' בשם תפארת למשה דבנקדר בבהמה קטנה משערים בשלישי טפח בנקדר וצ"ע לדינא [עכ"ל] · ג) בשפ"ד ס"ק ד' מסיק דרוב קרוע הוה ודאי טרפה · וכן ניקב הכרס לדידן הוי ודאי טרפה בכל מקום שניקב · ולפע"ד נראה דבשניהם הוה רק ספק טרפה ולא ודאי וכמו שהוכחתי במ"ח ס"ק ב' אות ה' ע"ש וכ"מ לענין ספק ספיקא וש"ד. ד) וכן מצאתי בס' בינת א' שער או"ה סי' כ"ו בעז אחד שדקרוהו בין הצלעות סמוך לבטן ויצא פרש ונראה שהיה נקוב הכרס והורה המורה שימיתנו וימכור לעו"ג כד"ת ובעה"ב עבר על דברי המורה ושהה אותה ונתעברה וילדה או שהה אותה יב"ח · ופסק שם שבעה"ב ראוי לקנוס אותו כדין מבטל איסור לכתחילה אבל העז מותרת כיון דניקב הכרס לא הוה ודאי טרפה רק ספק טרפה וא"כ מהני לזה עיבור ולידה או שיהוי יב"ח ע"ש: ט או באורך אם היה יתר מכסלע · והא דבס"ג מבואר דבאורך הוה שיעור טפח כ' הש"ך ס"ק ז' דהתם מיירי דהרלועה אינה רחבה בענין שאם תעשה ממנה עיגול לא יהי' שליש טפח ואפ"ה כיון שארכה טפח טרפה · וכן אם ניטלה ממנו רצועה באורך אין אומרים להקיפה אם יש בה טפח [כדמשמע מד"מ] אלא משערי' אם יעשה ממנה עיגול ויהיה חוט המקיף העיגול טפח אז דוקא טרפה [וע"ש בשפ"ד וכ"כ במ"ז ס"ק א' ע"ש העתקתי אותו במ"ח ס"ק י"א ע"ש]: י כל מקום שנשתנה מראית הבשר · ע' סי' מ"ג בש"ך ס"ק ד' בשם אחרונים דדוקא לקתה בשינוי בשר אבל בשינוי מראה לחוד כשרה · וכ"כ שם שארי אחרונים: יא דינו כמחט שנמצא בביה"כ · כ"כ הר"ן ובאמת בש"ע השמיט דין מחט שנמצא בביה"כ רק רמ"א כתב כן בס"ח דכשר ע"ש · ועי' ב"י [העתקתי במ"ח ס"ק י"ד] שכ' שאין זה רבותא בנמצא דכשר דאפי' בתחוב אם אינו מעל"ע ואין קורט דם מבחוץ ג"כ כשר כמש"כ בסעי' א' ע"ש: יב אפי' הנקב מפולש וכו' כשרה · דהא בלא"ה שופכי' הם זה לזה [רש"י ופוסקים] ועי' מ"ח ס"ק ע"ו: יג ואם הנקב וכו' · וכ' הש"ך בשם התו' דאם ניקבו שני העורות במקום ששוכב ע"ג המסס ומדובק שם בשומן אינו סותם דחלב טמא

(ז) כיון שנקרע וכו' או ניטל טרפה · בפא"ט (דף נ"ב ב') פיסקא ובשר החופה את רוב הכרס ברובו · בעי ר' אסי ברוב קרוע [וכ"ש ברוב נטולה · רש"י] או ברוב נטולה [שניטל רובה אבל ברוב קרוע לא מיטרפה · רש"י] תפשוט מדתנן כרס הפנימי שניקבה או שנקרע רוב החיצונה ואמרי במערבא משמיה דריב"ח כל הכרס כולו זו היא כרס הפנימי ואיזהו כרס החיצונה בשר החופה וכו' [ודחי הש"ס] מידי הוא טעמא אלא לשמואל הא א' וכו' מקום שאין בו מילת [עכ"ל הש"ס] ופרש"י תפשוט וכו' דהא או שנקרע רוב החיצונה תנן ומפרש ריב"ח דהיינו בשר החופה (ודחי הש"ס) מידי הוא טעמא אלא לשמואל דהא איהו א' לעיל פא"ט (דף מ"ב ב') נקרע גלע וכו' ובשר החופה טרפה ושמואל לא מפרש למתני' כאמרי במערבא אלא מקום שאין בו מילת והיינו בכרס עצמו ושמואל מוסיף אמתניתין דין בשר החופה [עכ"ל רש"י בשינוי לשון קצת] נמצא דהא לפי מסקנת הפוסקים דפוסקים כריב"ח [מדינא או מחומרא עי' במ"ח ס"ק ב' ע"ש] אם כן נפשטה הבעיא דגם ברוב קרוע טרפה וכ"ש ברוב נטולה ודוק: (ח) וכמה שיעור הקרע וכו' ואם היתה בהמה קטנה וכו' · במשנה ריש פ' א"ט (דף מ"ב א') הכרס הפנימי שניקבה או שנקרע רוב החיצונה ר' יהודה אומר הגדולה טפח והקטנה ברובה ובש"ס (ד' נ' ע"ב) א"ר בנימין בר יפת לא גדולה גדולה ממש ולא קטנה קטנה ממש אלא כל שנקרע טפח ולא הוה רובא זו היא ששנינו בגדולה טפח · רובא ולא הוה טפח זו היא ששנינו בקטנה ברובא ופסקו הפוסקים כר' יהודה משום דאמוראי כולהו ס"ל שם כוותיה [הגר"א]: (ט) אם נקדר הבשר הזה בעיגול וכו' · בפא"ט (דף נ"ן ע"ב) א' גניבא א"ר אסי נקדרה כסלע טרפה שאם תמתח תעמוד על הטפח א"ר חייא בר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דגניבא וכו' כסלע כשרה · יתר מכסלע טרפה · וכמה יתר מכסלע אמר ר' יוסף כגון דעיילן תלת קשייתא בליפא בדוחקא · בלא ליפא ברווחא [עכ"ל הש"ס] פרש"י שאם תמתח כו' אי הוה מושכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תמצא בו טפח [עכ"ל] [אבל התו' שם ד"ה לכשתמתח כתבו וז"ל פי' כשתקיף הסלע בחוט וימתח החוט ויהיה בארכו טפח וכן פי' שם הרא"ש סי' ל"ג וש"פ] קשייתא גרעיני תמרה · בליפא עם אוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלין אותה יכנסו שלשה בנקב בדוחק או בלא ליפא בהרוחה [עכ"ל]: (י) אם היה יתר מכסלע והוא וכו' · כר' חייא בר אבא וכר' יוסף שהעתקתי בס"ק הקודם וכן פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם וש"פ אך התו' פא"ט (ד' נ"ד ע"ב) ד"ה כסלע כיתר מכסלע פי' שם דברי ר"ג שם דסובר דגם כסלע מצומצם טרפה הכא ודלא כר' חייא בר אבא כאן ע"ש · אך לא קיי"ל כן: (יא) שאם ימתח וכו' · כפי' התו' והרא"ש שהבאתי סוס"ק ט' כשתקיף הסלע בחוט וימתח החוט יהיה בארכו טפח [עכ"ל] וכתב ט"ז ס"ק א' וז"ל אם נקדר בעיגול אתי שפיר דכל שיש ברחבו טפח יש בהיקפו ג"ט · אבל אם נקדר באורך אין זה מכוון אל חוט המקיף שיהיה טפח ולא יותר אלא דה"ק אם הוא באורך וימתח בכפל שפתו אל שפתו עד שיהיה כעיגול יהיה טפח כל שיש כסלע באורך [עכ"ל] וכה"ג כתבתי בי"א ס"ק א' בשם הש"ך ע"ש: (יב) אם נתמסמס בשר וכו' · בס' א"ט (דף נ"ג ע"ב) נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו היכי דמי נתמסמס א"ר הונא בריה דר"י כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי [עכ"ל הש"ס] וכתב רש"י שם רואין אותו כאילו אינו ואם יש בו טרפות בניטל כולו כגון צומת הגידין טרפה דהאי נמי כנטול דמי [עכ"ל רש"י] והרא"ש פא"ט סי' מ"ב כתב וז"ל והרמב"ם פי' דעל דרוסה קאי דאם האדים הבשר או נתמסמס אפי' לא האדים אסור · ור' אפרים פי' לענין בשר החופה את רוב הכרס דאם נתמסמס [בשר זה הוה] כאילו ניטל [עכ"ל רא"ש] נמצא דדין זה הוא מהש"ס הנ"ל אליבא פירוש דר' אפרים הנ"ל: (יג) ואין אנו בקיאים וכו' · כ"כ ב"י בשם מרדכי והג' מיי' דלא בקיאים בשיעור נתמסמס וסיים ד"מ ס"ק ב' משמש ולכך ראוי להחמיר כשנשתנה הבשר ממראיתו והכל לפי הענין וכן שמעתי ממורי ממי"ן שמעו מר"ת [עכ"ל] ועי' בי"א ס"ק י' בשם הש"ך דדוקא לקתה בשינוי בשר וכו' ע"ש: (יד) מחט שנמצא וכו' · ז"ל הב"י כתב הר"ן דמחט הנמצא בחלל הקיבה או בחלל הכרס ואינו תחוב בו יש להתיר [עכ"ל ר"ן] ולי נראה דאפי' תחוב בו אם אין עליו ק"ד מבחוץ כשר וכמו דאמרי' במחט שנמצא בביה"כ שיתבאר בסי' זה [וכש"ע כאן בסעי' א' ע"ש] וכ"כ הרשב"א בתשובה [עכ"ל ב"י]: (טו) ואם ניקבו במקום חיבורן · בפרק אלו טרפות (דף מ"ב א') המסס וביה"כ שניקבו לחוץ ופרש"י שם שהנקב נראה מבחוץ וכגון שניקבו זה או זה שלא במקום חיבורן לאפוקי שניקבו במקום חיבורן בשתי דפנותיהם והנקב הולך מחללו של זה לחללו של

מעבר אל עבר טרפה ואם לאו כשרה (טז) בין בהמסס בין בבית הכוסות :

הג"ה יד ויש אוסרים בהמסס טז אפילו בלא נקב מפולש (טור בשם רש"י ואו"ה ותה"ד) והכי נהוג אם לא במקום הפ"מ יז שאז יש לסמוך על המכשירים:

ס"ח (יז) אם נמצא יח באחד מהם תהובה מחט או קוץ ולא ניקב מעבר אל עבר (יח) הופכין אותו ובודקין אותו מבחוץ יט אם נמצא עליו קורט דם בידוע שניקב כולו

זה [עכ"ל רש"י] וכהדיא אי' במשנה פא"ט (דף נ"ד א') אלו כשרות וכו' המסס וביה"כ שניקבו זה לתוך זה [עכ"ל] ופרש"י שם זה לתוך זה ואם חזרו וניקבו במקום אדוקת דפנותיהן ואין הנקב נראה לחוץ אלא זה לתוך זה כשרה דהא [בלא"ה] להדדי נמי שפכי [עכ"ל רש"י] : (טז) בין בהמסס וכו' ויש אוסרים בהמסס וכו' · בסוף פ"ב דשבת (דף ל"ו א') ובפ"ג דסוכה (דף ל"ד א') א"ר חסדא הני תלת מילי איפתני שמייהו וכו' אמר אביי אף אנו נאמר [פי' שיש עוד דבר אחד שנתחלף שמו] בי כסא הובלילא · הובלילא בי כסא למאי נ"מ למחט שנמלא בעובי ביה"כ [עכ"ל הש"ס] פרש"י בי כסא ביה"כ סוף הכרס שקורין פנל"א והוא עשוי ככובע ודופנו עב כב' דפנות · הובלילא המסס [פי' מה שהיו קורין מקודם ביה"כ עכשיו קורין אותו המסס ומה שהיו קורין המסס קורין עתה ביה"כ] · למאי נ"מ וכו' פרש"י דאיתא בחולין פא"ט (דף נ' ע"ב) ת"ר מחט שנמלא בעובי ביה"כ מצ"א כשרה מב' צדדים טרפה ודוקא בביה"כ הוא דאיכא לפלוגי בין מצ"א לב' צדדים מפני שדופנו עב · אבל בהמסס אפי' מצד א' טרפה מפני שדופנו דק ע"ש · והתום' בסוכה שם ובשבת ובחולין שם כתבו וז"ל ואפי' את"ל שאין סברא שיהא טרפה בניקב חצי העור מצינו למימר דכולו ניקב וחיישי' שמא הבריא [וכ"כ הרא"ש בפא"ט סי' ל"ד ע"ש] · כי היכי דחיישי' בפא"ט (דף מ"ג ב') גבי ישב לו קוץ בושט למאן דחיים לספק דרוסה [ומה שהקשה בפלתי ס"ק ע' עולא דסבירא ליה דלא חיישי' שמא הבריא איך מפרש ברייתא זו וע"כ מסיק דגם ע"י חולי יש לאסור בלי הפ"מ כבר תירץ קושייתו בשפ"ד ס"ק י"ב ומסיק להקל בע"י חולי אף בלא הפ"מ ע"ש] וע"ש בתום' שנדחקו לייסב לשי' רש"י הנ"ל מאי דאיתא במשנה רפא"ט המסס וביה"כ שניקבו לחוץ הא לרש"י טרפה אף שלא ניקב לחוץ · ולפע"ד נראה דלק"מ דהא כתב הש"ך בס"ק י"ב בשם הרבה פוסקים דרש"י אינו אוסר אלא במחט מטעם דחיישי' שמא הבריא וכמו שהעתקתי בסמוך בשם התום' אבל ע"י חולי דליכא האי חששא כשר משום דע"י חולי לא חיישינן שמא הבריא וכמש"כ הרא"ש בפא"ט סי' ד' בהדיא ע"ש [וכ"כ ב"י בשם הר"ן בסי' ל"ג דע"י חולי לא חיישי' שמא הבריא · העתקתי לשונו שם סוף ס"ק כ"ג ע"ש] · וכ"כ רמ"א לעיל סי' ל"ג ס"ד ע"ש · [והכי דייקא לישנא דהש"ס בשבת ובסוכה הנ"ל למאי נ"מ למחט שנמלא בביה"כ וכו' משמע דוקא ע"י מחט יש נ"מ ולא ע"י חולי ודוק · וכ"כ הגר"א דרש"י דוקא ע"י מחט אוסר] וא"כ המתניתין דריש פא"ט דנקט המסס וביה"כ שניקבו לחוץ אתי כפשטא ומיירי שניקב ע"י חולי ולכן בעינן דוקא שניקבו לחוץ [שוב מלאתי כן במעיו"ט פ' א"ט סי' ל"ד ס"ק ס' ובל"א שם ס"ק קמ"ט שהביא כן בשם הר"ן ע"ש] ועוד אפילו תימא דמיירי במחט אתי שפיר דגם רש"י מודה דעפ"י עיקרא דדינא גם בהמסס אינו טרפה עד שינקב לחוץ אלא דחיישי' מדרבנן שמא הבריא וניקב לחוץ ואינו ניכר וא"כ המתני' דנקט הי"ח טרפות דהם הלכה למשה מסיני [וכדאי' בב"ם ריש פ' א"ט] אתי שפיר דנקט גם בהמסס שניקב לחוץ · וב"ז לשי' רש"י ז"ל אבל בשם ר"ת כתבו התום' שם בכל המקומות דס"ל דגם בהמסס בעי' שינקוב לחוץ ואינו טרפה מצ"א [דלא חיישי' לשמא הבריא אלא בושט דהכלה ביה ופציא ביה וכו' פי' ברא"ש פ' א"ט סי' ל"ד] והא דנקט עובי ביה"כ רבותא קמ"ל לפי שיש לו שתי עורות ואשמועינן אעפ"י שניקב עור שלם כשר והגב דנקט מצ"א כשר נקט מב' לדדים טרפה וכ"ד הרשב"א ור"ן וכ"כ המרדכי בשם ראבי"ה · והגר"א הסכים לשי' רש"י ז"ל ממש"כ בחולין פא"ט (דף נ' ע"ב) ת"ר מחט שנמלא בעובי ביה"כ מצ"א כשרה וכו' ומדשביק להמסס בר זוגיה ש"מ דבהמסס אף מצ"א טרפה · ועוד דפשטות הש"ס שם בשבת ובסוכה שם למאי נ"מ למחט שנמלא בעובי ביה"כ משמע ודאי כרש"י · והתום' נדחקו מאד בזה שם ושם לשי' ר"ת ע"ש · ועי' רא"ש פ' א"ט סי' ד' כתב דראב"ן פסק כעולא דלא חיישי' שמא הבריא והביא ראיה ממחט שנמלא בעובי ביה"כ מצ"א כשרה וכתב שם הרא"ש דר' אלפס [דפוסק דלא כעולא דחיישי' שמא הבריא] היה מחלק משום דעובי ביה"כ הוא עב לא חיישי' שמא הבריא ומשתברא כראב"ן וכו' [עכ"ל הרא"ש] וא"כ לדידן דקיי"ל בסי' ל"ג ס"ט כהרי"ף מוכרחים אנו לחלק ולומר דדוקא בעובי ביה"כ לא חיישי' שמא הבריא אבל בהמסס וגם בביה"כ במקום הדק שלו חיישי' שמא הבריא ומזה ראיה לשי' רש"י ז"ל · וגם ראיה להש"ך שהבאתי בי"א ס"ק ע"ו דביה"כ במקום הדק היה לרש"י כמו בהמסס דחיישי' שמא הבריא ע"ש : (יז) אם נמצא בא' מהם וכו' וא"ל בשרה · בפא"ט (דף נ' סוף ע"ב) ת"ר מחט שנמלאת בעובי ביה"כ מצ"א כשרה מב' לדדים טרפה נמלא עליה ק"ד בידוע שלפני שחיטה [וטרפה · רש"י] לא נמלא עליה ק"ד בידוע שלאחר שחיטה [פי' וכשר אף בניקב מב' לדדים] ופריך הש"ס שם (דף נ"א ע"א) ומאי שנא מכל נקובי דעלמא דאע"ג דליכא דס טריף מר [ומשני] התם ליכא מידי למיסרך [כשנמלא נקב בלא מחט כשהדס יולא הוא מתקנח בלחלוחית הבשר והולך לפי שאין לו היכן לידבק · רש"י] הכא כיון דאיכא מחט אם איתא דקודם שחיטה הוא מיסרך הוה סריך [הדס כמחט · רש"י] [עכ"ל הש"ס שם] וכתבו התום' שם ד"ה כיון דאיכא מחט מיסרך הוה סריך ה"ה קוץ וכל דבר · תדע מדקאמר התם ליכא מידי למיסרך [עכ"ל] וש"כ כאן בש"ע מחט או קוץ · ותו אי' התם (נ"א א') א"ל ר' ספרא לאביי הוי גר האי לורבא מרבנן דאתא ממערבא וכו' וא' מעשה בא לפני רבי מחט שנמלאת בעובי בית הכוסות מצ"א וטרפה ומסיק דהכי הוה עובדא שבאת לפני ר' מחט שנמלאת בעובי ביה"כ מצ"א והפכה ומלא עליה ק"ד וטרפה ואמר אם אין שם מכה ק"ד מנין א"ל טרת טריח להרוא גברא מתניתין היא המסס וביה"כ שניקבו לחוץ [עכ"ל הש"ס] ופרש"י מחט שנמלאת בעובי ביה"כ מבפנים · מצ"א שלא היתה נראית מבחוץ והפכה לביה"כ ללד החילון ומלא על המחט כנגד פיה מבחוץ ק"ד אמר אם אין מכה זו יולא לחוץ דס זה מנין כאן [עכ"ל רש"י] · וכתב הב"י דלכאורה מפשטא דברייתא ראשונה משמע דבניקב מצ"א כשרה בלא בדיקה ומב' לדדים טרפה לא בהלס אלא דבעי בדיקה ואם לא נמלא ק"ד כשרה · אלא דהרשב"א והר"ן כתבו דמהאי עובדא דר' שהפכה ומלא עליה ק"ד [שהעתקתי לעיל] משמע דמצ"א נמי אינו כשר בלי בדיקה [ועי' בס"ק שאח"ז כתבתי דלא תיקשי ע"ז ממש"כ הש"ס טרת טריח וכו' וע"ל ס"ק כ"ח דלדעת הרמב"ם ורא"ש אינו כן] ומעתה קשה דכיון דבין מצ"א ובין מב' לדדים יבעי בדיקה למה אמר הש"ס מצ"א כשרה ומב' לדדים טרפה · וי"ל דמצ"א אפילו נמלא ק"ד מבחוץ סביבות הנקב כשרה עד שימלא מבחוץ נגד פי המחט שמבפנים [וכן מוכח מרש"י שהעתקתי לעיל ודוק · ועי' מ"ח סוס"ק כ"ב · ולפי"ז נמלא עליה ק"ד דברייתא אמב' לדדים קאי ועליה היינו סביבותיה ועליה דעובדא דר' [דקאי אמצ"א] הוה עליה ממש [עכ"ל ב"י בקולר] [ועי' לק' מ"ח ס"ק כ"ב] · והט"ז ס"ק י"ג תירץ דמצ"א בעינן דוקא שימלא הק"ד דוקא מבחוץ אבל אם נמלא מבפנים כשר · אבל בניקב מב' לדדים אף שיש ק"ד רק מבפנים טרפה משום דיש הוכחה דמחיים נעשה [עכ"ל ע"ז] · ולדינא תפסו האחרונים כב' הפירושים דמב' לדדים הן שנמלא הק"ד מבפנים והן מבחוץ הן נגד פי המחט והן סביבות המחט טרפה אבל במצ"א בעינן דוקא מבחוץ ודוקא נגד פי המחט ממש כדכתב הב"י בשם רש"י ור"ת ומרדכי וסה"ת ע"ש : (יח) הופכין אותו וכו' · כבר נתבאר בס"ק הקודם שזה דעת רשב"א ור"ן וכ"כ הטור ומקורם ממש"כ בש"ס הנ"ל והפכה ר' וכו' ושוברים דהבדיקה

טמא אינו סותם כדלקמן סי' ס"ד ס"ח ע"ש : **יד ויש אוסרים בהמסס וכו'** · ע' מ"ח ס"ק ע"ז דזה דעת רש"י וכ' הש"ך בשם הרבה פוסקים דטעמו משום דחיישי' שמא הבריא וע"כ דוקא בניקב ע"י מחט אוסר רש"י · אבל אם ניכר שבא הנקב ע"י חולי ורואין שלא שלט החולי מעל"ע גם רש"י מודה דגם בהמסס שרי וא"כ שרי ע"י חולי אפי' בלא הפ"מ וכ"כ הט"ז ס"ק י"א דע"י חולי שרי אפי' בלא הפ"מ וכ"ד הגר"א דע"י חולי גם רש"י מודה ודלא ככרו"פ וכן הסכים בשפ"ד ס"ק י"ב דאין להחמיר ע"י חולי אף בלא הפ"מ : **טו בהמסס** · כ' הש"ך דלרש"י גם בביה"כ במקום הדק דינו כהמסס דטרפה [ע"י מחט אפי' אינו מעל"ע] וכ' הש"ך דכ"מ מר"ן וסמ"ק וכ"כ באו"ה ועי' מ"ח סוף ס"ק ע"ז כתבתי דכן משמע ברא"ש ע"ש · והתב"ש ס"ק א' האריך ומסיק דגם בכרס יש להחמיר בלא הפ"מ במחט כדעת רש"י [אבל ספר"ח סוף ס"ק ע"ו כ' בשם תשובת רדב"ז דבכרס אין להחמיר ע"ש וכ"כ בא"ע סוף ס"ק כ"ג] וגם בקיבה יש להחמיר כן וכ"כ בשפ"ד דבכרס יש להחמיר במחט במקום שאין הפ"מ אבל בקיבה כתב די"ל דהוא קנא עב ודומה לביה"כ במקום כפול ע"ש: **טז אפי' בלא נקב מפולש** · כבר נתבאר הטעם בס"ק י"ד דחיישי' שמא הבריא וכ' הש"ך ס"ק י"ד בשם ממשות הפוסקים דאפילו בדוקה אם לא ניקבה לחוץ לא מהני דשמא סבריא כ"כ שאינו ניכר · וכתב עוד הש"ך שם דבהמסס טרפה אפי' ליכא ק"ד מבחוץ · מיהו ק"ד מבפנים בעינן דאל"כ נימא דלאחר שחיטה נתחב בהמסס וכן הסכים בשפ"ד ס"ק י"ד מטעם דאף דחיישינן שמא אוכלים ומשקים בספוס מ"מ הוה ס"ס שמא לאחר שחיטה ושמא לא ניקב מעל"ע והלא כתב"ש שהחמיר אף באין ק"ד מבפנים במקום שאין הפ"מ ע"ש: **יז שאז יש לסמוך וכו'** · והב"ח אסרה ע"י מחט אף בהפ"מ ולא נהירא וכ"כ דעת הל"ח כסרב [ש"ך ס"ק ע"ו] וכ"פ הט"ז ס"ק יו"ד להקל בהפ"מ כרמ"א אם נעשה ע"י מחט אבל ע"י חולי כשר אף בלא הפ"מ כמש"כ בס"ק י"ד ע"ש : **יח באחד מהם** · פי' בא' מהנזכרים בהמסס או בביה"כ [ש"ך ס"ק ע"ז] לאפוקי שלא תפרש בא' מהעורות · וזה אינו דהא אם תחוב בלד החילון לבד נמי טרפה משום דהוה מחט בחלל הגוף [שפ"ד] : **יט אם נמצא עליו ק"ד** · א) אבל אם נמלא ק"ד סביבות הנקב כשרה עד שימלא ק"ד כנגד פי המחט [מרדכי בשם הפוסקים וב"י ות"ח וש"ך ס"ק י"ז] ובזה יש חילוק

בין

סיה

כולו וטרפה כ **ואם לאו כשרה** (תוס' והגהת מיי' בשם סמ"ג ועו"פ) (יט) אפילו לא נשאר **כא** רק מעט מעור החיצון שלא ניקב (כ) **והוא שלא מלחו ולא הדיחו ואפילו ראש העב שלה לצד חוץ:**

הג"ה **כב** (כא) ויש מקילים להתיר **כג** אם לא ניקב מעל"ע והודח ונמלח או שנתכבד ולא בדק מבחוץ אם היה עליו קורט דם (כך משמע בהג' סמ"ק ורמב"ם ורא"ש ועוד פוסקים) **כד** (ויש לסמוך עלייהו במקום הפ"מ)

ואם עבר המחט מעבר אל עבר ועודנו תחוב בו בודקים אותו (כב) **אם נמצא כה ק"ד סביב המחט** (וכ"ש עליו) (מרדכי ופוסקים והוא ש"ס ערוך פא"ע דף כ"א וכתובות דף ע"ו) **בידוע שקודם שחיטה ניקב כולו וטרפה כו ואם לאו אחר שחיטה דחק ועבר**

יד אליהו

בין מנ"א לב' לדדים· דמנ"א בעי' דוקא נגד פי המחט ומב' לדדים אף אם הק"ד סביב טרפה [שפ"ד]· ב) ועוד יש כ"מ דמב' לדדים אף אם הק"ד בפנים אסור דמוכח דנעשה מחיים· ומנ"א בעינן דוקא בחוץ נגד פי המחט הא בפנים אינו מזיק דאף דנעשה מחיים הא לא ניקב מעל"ע [מ"ז ס"ק י"ג] ואנן קיי"ל בניקב מב' לדדים דאסור אפי' אין ק"ד גם בפני' כמש"כ רמ"א סוף סעי' זה· ג) וכ' בחה"ע ס"ק ג' בשם ס' למת לדק דאם נמצא סירכא נגד המחט דינו כק"ד וכ"כ במשבצות ס"ק י"ד בשמו וכ"כ פ"ת כאן ס"ק ו' בשם האחרונים ע"ש [ומיהו לעיל בסי' מ"א ס"ק י"ב הביא בפ"ת שם שו"ת על הצל"ח ומתירי' בהפ"מ] וע"ש בי"א ס"ק כ' אות ד'· ד) עוד כתב שם בפ"ת בסי' מ"א דה"ה בלא מחט ונמצא נקב שלא מעל"ע ונמצא סירכה כנגדה טרפה [עכ"ל] ודוקא שהסירכא נגד הנקב ממש ודוקא סירכא אבל נמצא [נגד המחט] רק נפוח ועב מצד חוץ ואין שינוי בבשר אין להטריף [פ"ת כאן ס"ק ו' בשם ת' שבו"י]: **כ ואם לאו כשרה**· אפי' בהמסס לדעת המחבר ולא חיישינן שמא הבריא [וכבר נתבאר בהג"ה סוף ס"ז דאנו נוהגים לאסור בהמסס אפי' מנ"א במקום שאין הפ"מ] ועי' ברא"ש שכתב דל"ד לושט דחיישי' שמא הבריא דהתם משום דאכלה ביה ופעיא ביה חיישינן שמא חזרה המחט לאחוריה· אבל בהמסס וביה"כ אי איתא דניקב מעל"ע לא היה חוזר המחט לאחוריה וכ"כ הש"ך כאן ס"ק י"ט בשם הסמ"ק ע"ש· וכתב בשפ"ד ס"ק י"ט דאפי' אם נמצא המחט בחלל ביה"כ וניקב ביה"כ מעט וניכר שבא ע"י המחט דודאי חזרה המחט לאחוריה מ"מ כשר הכא בביה"כ דדוקא גבי ושט דשכיח אוכלין או משקין שכיח שינקוב לחוץ או מעט דעור החיצון אדום ואין ניכר רושם שנתרפא משא"כ הכא בביה"כ· עוד כתב בשפ"ד שם בשם הפוסקים ביה"כ שניקב זה שלא כנגד זה כשרה דמינח נייחי [וכ"כ ש"ך סימן מ"ט ס"ק א' ע"ש]: **כא רק מעט מעור החיצון**· אפי' מאן דאוסר בהמסס בניקב מנ"א מודה הכא דדוקא בדופן דק חיישינן שמא הבריא אבל בדופן עב שיש לפניו ליכנס הרבה ועדיין לא תעבור את כל הדופן לא חיישי' שמא הבריא [תה"ד וש"ך ס"ק כ"ג]: **כב ויש מקילים וכו'**· עי' בדגמ"ר [להג' נוב"י] שכתב להכריע דהיכא שהיה דם בפנים שאז ודאי נעשה מחיים ולא בדק מבחוץ אם יש ק"ד אז טרפה· אבל אם לא בדק לא מבפנים ולא מבחוץ אם יש ק"ד וגם לא היה נקוב מב' לדדים אז אמרי' נשחטה הותרה וק"ו אם ראה בפנים שאין שם ק"ד וקודם שבדק מבחוץ נאבד דכשר אפילו שלא במקום הפ"מ וע"ש דמשמע מדבריו דאפילו לדעת הש"ך לק' סי' נ' ס"ק ג' שפסק דהיכי דליכא הפ"מ אפי' בספק דלא יצא מחזקתו מחיים יש לאסור· מ"מ הכא כשר אפי' שלא במקום הפ"מ משום דאיכא ס"ס שמא אחר שחיטה ושמא לא ניקב לחוץ [פתחי תשובה ס"ק ז']: **כג אם לא ניקב מעל"ע וכו'**· דוקא בידוע שבדק שלא ניקב מעל"ע רק שלא בדק אחר הק"ד· אז מותר בהפ"מ· אבל אם לא בדק אם ניקב מעבר לעבר אפי' אם עפ"י אומד הדעת נראה שלא ניקב מעל"ע כל שלא בדק בדיקה מיוחדת שלא ניקב לחוץ אסור אף בהפ"מ [ב"י וב"ח וכרתי ס"ק כ"א ובאה"ג ושפ"ד ס"ק כ"ה ותב"ש ס"ק י"ג וי"ד] ודלא כיש מתירין גם בזה ע' ש"ך ס"ק כ"ה ושפ"ד שם ועי' מ"ח ס"ק כ'· ועי' בי"א בסי' מ"מ ס"ק ו' אות ב' ומ"ח שם סוף ס"ק ח'· וכן אם ניקב מב' לדדים ולא בדק אחר קורט דם אסור אף בהפ"מ [באה"ג ע"ש]: **כד ויש לסמוך עלייהו במקום הפ"מ**· וכן הלכה ודלא כי"ח ע"ז ומטריפים אף בהפ"מ וע' מ"ח ס"ק כ': **כה ק"ד סביב המחט**· פי' אפי' אינו נגדו ממש רק רחוק כרוחב קש טרפה· וכן אם הק"ד רק מבפנים טרפה [ש"ך ס"ק כ"ו וט"ז ס"ק י"ג]· וכתב בשפ"ד ס"ק כ"ו וז"ל העולה להלכה דבניקב מב' לדדים דהבדיקה היא לקולא הלכך אפי' הק"ד רק מבפנים דהתחיל עכ"פ מחיים טרפה מספק ובניקב מעל"ע אף שרחוק כרוחב קש מבחוץ טרפה הא יותר מרוחב קש תולין במידי אחרינא· ולפ"ז החילוק הכי הוא· מנ"א דוקא נגד פי המחט הא סביב הנקב מבחוץ אפי' בתוך רוחב קש שרי ובב' לדדים אם הק"ד מבחוץ אפי' רחוק כרוחב קש טרפה הא יותר מזה כשרה [עכ"ל]: **כו וא"ל אחר שחיטה וכו'**· א) דכיון דיש כאן מחט או קוץ למסרך ביה הדם אם איתא דניקב קודם שחיטה היה דם סריך [ש"ס וש"ך] ואם אין ק"ד ודאי שניקב אחר שחיטה ולא ספק [שפ"ד ס"ק כ"ז ע"ש]· ב) וכתב תב"ש ס"ק י"ד בשם יש"ש דאם יש כעין שביל הניכר עד לחוץ טרפה· דנראה מזה דמחיים עבר וכ"כ בל"י ס"ק כ"ב העתקתי בס"ק ל"ב· ג) וכתב עוד שם בתב"ש בשם ס' תו"ח דדוקא שלא מלאו הנקבים מיד כשהוציאו מן הבהמה אלא לאחר זמן או כחצי יום ואיכא לספוקי שמא נעשה ע"י אדם· אבל אם מיד שהוציאוהו מן הבהמה מלאוהו כך אין להכשיר דודאי נעשה קודם שחיטה· וסיים בתב"ש שם דלדידן אין נ"מ בכ"ז שכבר פסק רמ"א להטריף בכל גווני בניקב מב' לדדים בלא ק"ד ובלא חלודה [עכ"ל]· ד) וכ' בשו"ת תולדות יצחק דאף לדידן נ"מ לפי מה שפסק הש"ך ס"ק למ"ד להקל בספ"מ בניקב מב' לדדים בלא ק"ד· מ"מ אם יש כעין
שביל

מקור חיים

היא חיובית ואין להקשות לשיטתם מאי השיב לו אביי טרח טריח וכו' מתני' היא וכו' (פי' דלאו רבותא היא כלל) הלא רבותא אשמעינן דצריך לבדוק אף מנ"א אחר ק"ד ולא נדע זאת לא ממתניתין ולא מברייתא ראשונה די"ל דאין זה רבותא כיון דיש ריעותא דניקב מנ"א· וע"כ צריך בדיקה לברר ההיתר: **(יט) אפי' לא נשאר רק מעט**· כמש"כ במתני' דריש פא"ט (ד' מ"ב א') המסס וביה"כ שניקבו לחוץ וכפי' ר"ת דאפי' בהמסס צריך שינקוב כל העור· ואף לפרש"י דחיישי' שמא הבריא גבי המסס זה דוקא בהמסס שעורו דק· וזה שכתב בברייתא משני לדדים טרפה פי' שנראית מב' לדדים דוקא [הגר"א] ועי' י"א ס"ק כ"א: **(כ) והוא שלא מלחו וכו'**· הא כל שמלחו או הודח קודם טרפה· דכל שהוא בספק איסור הרי הוא באיסורו עד שתבדק (עכ"ל תשו' הרשב"א שהביא הב"י)· וז"ל הגר"א והוא שלא מלחו וכמש"כ בע"ג פרק ב' (ד' ל"ב) וכשי' הרשב"א דגם מנ"א אינו כשר בלא בדיקה (עכ"ל הגר"א) וז"ל הש"ס שם בע"ג (ד' ל"ב סוף ע"א) ת"ר איזהו עור לבוב כל שקרוע נגד הלב וקדור כמין ארובה· יש עליו ק"ד אסור [פרש"י בידוע שמחיים נקרע] אין עליו ק"ד מותר אמר רב הונא לא שנו אלא שלא מלחו אבל מלחו אסור אימא מלחו העבירתו [עכ"ל הש"ס]: **(כא) ויש מקילים וכו'**· כן משמע בהג' סמ"ק שהביא הטור ועי' ד"מ ס"ק ו'· וכתב הש"ך ס"ק כ"ג דלפי דעתו גם הרשב"א מודה לזה דדוקא היכא דניטלה המחט ומפני דקותו לא ניכר מקום נקיבתה ואי אפשר לבדוק מבחוץ אם ניקב מעל"ע ע"ז כתב הרשב"א דבחזקת איסור קיימא הלכך כל כמה דלא בדק להוציא מחזקת איסור טרפה אבל כשידוע שלא ניקבה לחוץ דאז היא בחזקת היתר וא"כ הבדיקה אחר ק"ד היא להוציאה מחזקתה· והלכך כל שאין רואין ק"ד בבירור כשרה [עכ"ל] וכ"כ בבאה"ג דדוקא בניקב מב' לדדים ולא בדק אחר ק"ד והודח וכו' או שהיתה תחובה מנ"א ולא נבדקה אם ניקבה מעל"ע אז אסור משום דהיה בחזקת איסור קודם שבדק אם אינו נקוב מעל"ע· אבל אם בדק שבודאי לא ניקב מעל"ע אך לא בדק אחר ק"ד ודאי שאין לאסור דיעבד וכתב שכן הורה הלכה למעשה והסכימו עמו כמה חכמים [עכ"ל בשינוי לשון קצת ע"ש]· והנה לדינא אף שהט"ז מחמיר וחולק על רמ"א ואוסר אף בהפ"מ בניקב מנ"א ולא בדק אחר ק"ד ויש קצת מהאחרונים שמסכימים עמו· מ"מ לפענ"ד יש לסמוך על רמ"א וש"ך [וכן בנה"ך השיג על הט"ז ע"ש] ובאה"ג שעשה מעשה וכ"ד התב"ש ע"ש ס"ק י"ג י"ד ומשבצות ס"ק י"ב להקל בהפ"מ וכן עיקר לדינא ובפרט שיש מקילים שמנ"א אין צריך בדיקה כלל כאשר כתב רמ"א לקמן בסמוך ושם במ"ח ס"ק כ"ח יבואר דעתם ושיטתם· ובכ"ז כשידע בודאי שלא ניקב לחוץ אבל אי לא בדק מבחוץ אם לא ניקב מעל"ע אף שהרגיש באומד הדעת שהמחט לא עברה כי אם קצת טרפה אף בהפ"מ [תב"ש שם ומשבצות שם וכ"כ באה"ג כמו שהעתקתי לעיל בסמוך] וכתב שם התב"ש שאין שום דיעה להתיר בזה ואין שום סברא והשיג שם על הש"ך ס"ק כ"ה וס"ק כ"ט שכתב שדעת רמ"א להכשיר גם בזה וסיים בתב"ש ס"ק י"ד ישתקע הדבר מלומר היתר כזה וכו' ע"ש וכ"ד כרו"פ ופר"א וכן עיקר: **(כב) אם נמצא ק"ד סביב המחט**· כן הוא בב"י שהעתקתי בס"ק י"ז [ע"ש שכתב הוכחה לזה· דכיון דניקב מב' לדדים ואין שום היתר רק לתלות בלאחר שחיטה· והלכך כל היכי שנמצא הק"ד ויש הוכחה דמחיים ניקב טרפה בין סביב אע"פ שאינו נגד פי המחט ובין מבפנים הכל טרפה· וז"ל הגר"א ס"ק י"ז סביב וכו' כנזכר לעיל דאף מנ"א צריך בדיקה· והא דקתני בברייתא נמצא עליה ק"ד וכו' קאי בין מנ"א בין מב' לדדים ומש"כ מנ"א כשרה וכו' היינו בנמצא סביב המחט ועי' רש"י (פא"ט ד' נ"א ע"א) ד"ה מנ"א וכו' [עכ"ל הגר"א] פי' דשם בש"ס גבי עובדא דר' מחט שנמצא בביה"כ מנ"א והפכה ר' ומצא עליה ק"ד· פרש"י וז"ל והפכה לביה"כ לצד החיצון ומצא על המחט כנגד פיה מבחוץ ק"ד וכו' [עכ"ל רש"י] משמע נמי דדוקא מנ"א בעי' דוקא נגד פיה ממש· אבל בב' לדדים אפי' שלא כנגד פיה ממש טרפה:
אם

ועבר וכשרה כז (כג) אם לא מלחו ולא הדיחו (כד) דכיון שהמחט עודנו שם אילו עבר מחיים היה הדם סביבו (כה) אבל כשאין המחט לפנינו אסור כשניקב כולו אפילו אין בו קורט דם:

הג"ה (כו) כל מקום שצריך בדיקה אם לא בדקוהו כגון שנאבד או לקחו המחט משם טרפה דהוה כאילו הדיחו ומלחו (רשב"א סי' תש"ם) וי"א דבזה"ז דאין אנו בקיאים בבדיקות יש להטריף אם ניקבה המחט מב' לצדדים אפילו לא נמצא קורט דם ולא חלודה דאין אנו סומכים בזה על בדיקתנו כח מאחר דניקב מב' לצדדים (א"ז ואו"ה) והכי נהוג (כז) מחט או קוץ הנמצאים בהמסס ובית הכוסות בהללו ולא נתחב בהן כלל כשר בכל ענין כט ואין צריך שום בדיקה (הג' מיי') (כח) ויש מקילים דאפי' בניקב המחט מצד אחד אין צריך לבדוק מבחוץ אם יש עליו ק"ד (רמב"ם ורא"ש) ל (כט) ויש לסמוך עלייהו אם הוא הפ"מ לא ואי אפשר לבדוק כגון שנמלה או הודח או נאבד:

סעיף ט (ל) אם נמצא עליה חלודה דינה כנמצא עליה קורט דם:

הג"ה לב וכן אם נמצא חלודה מבחוץ נגד המחט אם ניקב מצד אחד טרפה כאילו נמצא שם ק"ד (ב"י): זה

(כג) אם לא מלחו · וכאן [בניקב מב' לצדדים] לד"ה אסור [אם מלחו] [הגר"א] פי' כיון דניקב מב' לצדדים הרי הוא בחזקת איסור והבדיקה היא כדי להכשיר להוציאה מחזקת איסור ולכך אין להכשיר עד שיוודע בודאי שלא היה ק"ד לא מבפנים ולא מבחוץ אז שרי · ש"ך וכמש"כ בס"ק כ"א ע"ש: (כד) דכיון דהמחט שם וכו' אבל וכו' · גמרא שם (פא"ט ד' נ"א א') ומ"ש מכל נקובי דעלמא דאע"ג דליכא דם טריף מר [ומשני] התם ליכא מידי למיסרך [כשנמצא נקב בלא מחט · רש"י] הכא כיון דאיכא מחט אם איתא דקודם שחיטה הוא מיסרך הוה סריך [הדם במחט · רש"י] [הגר"א עם תוס' ביאור בין שתי ריבועים] ועיין ס"ק י"ז: (כה) אבל כשאין המחט לפנינו וכו' · כמש"כ הב"י בשם תשו' הרשב"א דמש"כ בש"ס פא"ט (דנ"א ע"א) גבי ניקב מב' לצדדים נמצא עליה ק"ד · עליה לשון נקבה קאי על המחט · משמע דוקא כשהמחט לפנינו ולא נמצא עליה ק"ד כשרה· הא ניטלה המחט הרי היא בחזקת איסור וטרפה ועי' ס"ק שא"ז: (כו) כל מקום וכו' אם לא בדקוהו וכו'· כמו ספק דרוסה ונפולה שאף דיעבד אסור בלא בדיקה כמש"כ בסוגיא דשם כיון דאתיליד ריעותא · וכן כל נקובי דעלמא דטרפה בלא ק"ד [הגר"א]: (כז) מחט או קוץ הנמצאים וכו' כשר וכו' · כמש"כ בפא"ט (דף מ"ג ב') [א' עולא ישב לו קוץ בושט אין חוששין שמא הבריא וכו' יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' כהנא ויתיב וקאמר נמצאת איתמר אבל ישב חיישי' א"ל ר"כ לא תניתו ליה ישב איתמר] אבל נמצאת לא איצטריך [ליה לעולא דכולהו הוי ברייתא קולי אכלן] [עכ"ל הש"ס] משמע אף לס"ד [דש"ס שם] דחוששין שמא הבריא וטרפה אף מצד אחד וכמש"ל סי' ל"ג ס"ט [עכ"ל הגר"א] מ"מ נמצאת שרי: (כח) ויש מקילים וכו' אין צריך לבדוק וכו' · כן משמע מרמב"ם פ"ו מה"ש שכתב וז"ל מחט שנמצאת בעובי ביה"כ כשרה ואם ניקבה נקב מפולש ונמצאת טיפת דם טרפה [עכ"ל] משמע דמצ"א כשרה בלי שום בדיקה · וכ"מ מרא"ש פא"ט סוף סי' ל"ד שכתב וז"ל הא דאמרי' מצ"א כשרה אם הפכה ומצא ק"ד וכו' וכתב הגר"א וז"ל ויש מקילים וכו' דס"ל הא דהפכה ר' אירע כך [ולא דבעי' בדיקה] ובהכי [אתי] הברייתא (דף נ"ן ע"ב) [ת"ר מחט שנמצאת בעובי ביה"כ מצ"א כשרה] כפשטא דמצ"א כשרה ואין צריך בדיקה [עכ"ל הגר"א] · ולכאורה תמוה למה לו לר' לעשות כן כיון דאין הבדיקה חיובית למה היה לו להפכה · ולפענ"ד דהכי פירושו דר' הפכה לראות אם לא ניקב מעל"ע וזאת הבדיקה היא חיובית כיון שרואין שמחט תחוב צריך לבדוק אם לא ניקב מעל"ע [וכמש"כ במ"ח ס"ק כ"א בסופו דהתם מעכב הבדיקה גם בדיעבד] וע"י מקרה כשהפכה ראה הק"ד מבחוץ וטרפה [שוב מצאתי שכ"כ בתב"ש ס"ק י"ג ומשבצות ס"ק י"ב] אבל עפ"י הדין אחר שראה שודאי לא ניקב מעל"ע אין חיוב לבדוק מצ"א אחר ק"ד: (כט) ויש לסמוך עלייהו וכו' · לכאורה תמוה מה חידש בזה הא כבר כתב כן לעיל [ואדרבה לכאורה סותר דהכא משמע דלהכי כשר בהפ"מ משום די"א דאין צריך לבדוק משמע הא אי הוה צריך לבדוק הוה מעכב בדיעבד · ולעיל כתב בהג"ה דאפי' למאן דמצריך בדיקה מותר בדיעבד בהפ"מ וכן הקשה הב"ח הביאו הש"ך ס"ק ל"ג] ונראה דכתב לתרץ האיך מקילים בנאבד המחט או נמלה הא כתב רמ"א בתחלה כ"מ שצריך בדיקה אם לא בדקוה וכו' טרפה· וע"כ כתב רמ"א כאן כיון די"א דמצ"א אין צריך לבדוק כלל וע"כ יש לסמוך להקל באי אפשר לבדוק וכך הם דבריו בד"מ [ט"ז ס"ק ט"ז] וכה"ג כתב הש"ך ס"ק ל"ג ע"ש: (ל) אם נמצא עליה חלודה · כתב רי"ו דכי מטרפינן בנמצא עליה ק"ד ה"ה בנמצאת עליה חלודה [עכ"ל] וכתב ב"י וכשנמצאת מצ"א ודאי יש הוכחה שנקב המחט נקב מפולש וחזר לאחוריה שאל"כ חלודה על צד החיצון דביה"כ מנין · וכן שניקבה מב' לדדים ויש חלודה יש הוכחה דזה ימים שעברה שני הצדדים והלכך טרפה ואע"ג דבזה יש לתלות דשמא המחט היה מלא חלודה קודם שנכנס ואחר גמר שחיטה גמר לנקוב ב' הצדדים מ"מ בניקבה ב' הצדדים לפנינו בקלת הוכחה סגי ואפי' נמצאת החלודה

שביל לחוץ או אם מיד שהוציאו מן הבהמה מצאוה כך דאז אין להכשיר אף בהפ"מ והתב"ש לשיטתו אזיל שכתב בס"ק י"ז לאסור בניקב מב' לדדים אף בהפ"מ מיהו להש"ך יש כ"מ [פ"ת ס"ק ח' ע"ש] ובי"א ס"ק כ"ח כתבתי שקיי"ל כש"ך להקל בהפ"מ: כז אם לא מלחו וכו' · כאן כ"ע מודים דאם מלחו אסור עי' הטעם במ"ח ס"ק כ"ג :

כח מאחר דניקב מב' צדדי' · א) אבל בניקב מצ"א אפי' בהמסס שמחמירי' באין הפ"מ · מ"מ דוקא ביש ק"ד אבל באין ק"ד כשר אף באין הפ"מ כיון שיש מקילים בזה · ועוד דגם האוסרים אינם אוסרי' רק מטעם דחיישי' שמא הבריא ולא בודאי [ש"ך ס"ק למ"ד] · ב) וכ' בד"מ ס"ק ה' וז"ל דוקא בניקב מב' לדדים שצריך לבדוק כל אורך המחט שמא ימצא סביבותיה ק"ד בזה אין אנו בקיאים · אבל מצ"א דאין צריך לבדוק רק נגד פי המחט בזה א"צ בקיאות גדולה הלכך בזה גם אנחנו בקיאים [עכ"ל ד"מ] · ג) עוד כ' הש"ך בשם הב"ח דגם בניקב מב' לדדים מקילים בהפ"מ אם אין ק"ד גם מבפנים וכן הסכים הש"ך דהא רש"ל ובתרי אחרוני' השמיטו חומרא זו דלא"א בקיאי' בזה · וכן יש להורות ודלא כתב"ש שמחמיר בזה אף בהפ"מ : כט ואין צריך שום בדיקה · משמע הא כל שנמצא ק"ד מבחוץ אפי' לא נתחב כלל טרפה דאם אין שם מכה ק"ד מנין · וכ"ד הרב רמ"א לעיל סי' ל"ג גבי ושט [וכ"ד הט"ז כאן ס"ק י"ד] ועי' מש"כ שם [עכ"ל ש"ך ס"ק ל"א] פי' דשם בסי' ל"ג ס"ק ע' השיג הש"ך על רמ"א וכן בנה"ך שם ס"ק ט"ז השיג שם על הט"ז שסובר כן וכן דעת צ"ץ להכשיר בנמצא אפי' יש ק"ד מבחוץ וכ"ד הפר"ח ס"ק כ"ב וכרו"פ וכן כ' בחכ"א כלל כ' סי' י"ח בשם טב"י להתיר אפי' יש ק"ד מבחוץ · ותב"ש כאן ס"ק י"ז מיקל בזה בהפ"מ וכ"כ כאן במשבצות ס"ק י"ד : ל ויש לסמוך עלייהו אם הוא הפ"מ וכו' · וכן הלכה כמה שכתבתי בי"א ס"ק כ"ד ובמ"ח ס"ק כ' שכן הוא דעת התב"ש ופמ"ג להקל בהפ"מ כרמ"א ונה"ך ודלא כט"ז · וזה דלא כבאה"ט ס"ק כ"ג שהעתיק דברי הט"ז שאוסר גם בהפ"מ בלי שום חולק · א) כתב הט"ז ס"ק ט"ו בשם הג' ש"ד ואו"ה דאין היתר מצ"א אלא כשהמחט מונח בחלל ביה"כ כדרך המאכל ולא תחובה באורך דופן דאם מונח בדופן ביה"כ אפי' מצ"א ובפנים אסור · דכיון דהללו רחב אי דרך הושט עייל על הפרש איבעי ליה לאישתכוחי אלא ודאי נקב ואתי [עכ"ל ט"ז] · ב) ועי' פ"ת ס"ק יו"ד בשם תשו' שבו"י ח"ב סי' ס"ד שחולק על הט"ז במה שמטריף אם תחוב לאורך אף אם ניכר מבפנים · דזה איננו דהג' ש"ד לא איירי רק בנתחב בו ואינו ניכר לא בפנים ולא בחוץ מהיכן בא וגם בזה אין להחמיר אלא שלא במקום הפ"מ כמו שפ' רמ"א בסעיף יו"ד גבי קורקבן · ועי' פר"ח ס"ק כ"ג שכ' ג"כ על הט"ז הנ"ל דאין זה עיקר לדינא · ג) וסיים בפר"ח שם ומיהו אם הוא מצ"א מבחוץ לאורך דופן ביה"כ יש להטריף [עכ"ל פר"ח] פי' באותו חלי דופן שלצד חוץ הוא נתחב בתוך הבשר לאורך הדופן וכולו נבלע בעובי בשרו ולא ניכר שום נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ אז יש להטריף · ודעת התב"ש להחמיר דאפי' לא נתחב אלא מונח לאורך יש להטריף · ומשבצות ס"ק ט"ו הכריע במונח להקל ובתחוב אפי' מצד פנימי להטריף אם תחוב לאורך כדעת הט"ז הנ"ל · ועי' בשו"ת תולדות יצחק סימן ד' שהאריך להביא ראיה לדעת הפר"ח והעלה להקל בהפ"מ · ד) אבל אם נמצא ג"כ שנסרך ביה"כ למרפש הכבד אז ודאי בכה"ג אין להקל אפילו בהפ"מ · ועי' טו"ז תניגא חלק יור"ד סי' ב' שכ' ע"ד המחט התחובה בביה"כ אורך המחט לאורך ביה"כ · אם הוא תחובה ממש באורך אין להקל · רק בהפ"מ יש להתיישב בזה [כ"ז לשון פ"ת ס"ק יו"ד ע"ש] : לא ואם אי אפשר לבדוק וכו' · אבל היכא דבדק וליכא ק"ד מבחוץ [אף דאיכא ק"ד מבפנים] כשר בביה"כ אף שלא במקום הפ"מ [בניקב מצ"א] אבל בהמסס בניקב מצ"א אפי' ליכא ק"ד מבחוץ אם איכא ק"ד מבפנים טרפה שלא במקום הפ"מ [משום דמחמירים שלא במקום הפ"מ כדעת רש"י] וכמו שנתבאר לעיל [ש"ך ס"ק ל"ד] : לב וכן אם נמצא חלודה · א) ואם יש כעין שביל לנקב שנרקב הבשר סביב למחט עד לחוץ ואז ניכר שילא לחוץ קודם שחיטה טרפה [בל"י ס"ק כ"ב] וכ"כ בתב"ש ס"ק י"ד [העתקתיו בס"ק כ"ו אות ב' ע"ש] · ב) ורש"ל חולק על רמ"א וסובר דבניקב רק מצ"א חלודה לא מעלה ולא מוריד · וגם כ' בשם מהרמ"ץ דהלודה באמצע המחט כשר והב"ח מטריף בכל ענין [ש"ך ס"ק ל"ה] וכ"ד הפר"ח כהב"ח ועי' פ"ת ס"ק י"א שכ' בשם תשו' שבו"י ח"ב סי' ס"ד שהורה להקל בזה בהפ"מ או לכבוד שבת ע"ש · ג) ואם נאבדה המחט קודם

סעיף י (לא) זה שאמרנו מצד אחד כשרה היינו מבפנים כלפי הרעי דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף אפי' לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף לג טרפה:

סי"א (לב) מחט שנמצאת בקורקבן וכולה נבלעת בעובי בשרו ונשאר כחצי אצבע מצד הבים גם מצד החוץ שלא היתה המחט אוכלת ולא היה ניכר שום נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ לד תולין להקל:

הג"ה דהמחט בא מבפנים והוה כניקב מצד אחד לה (לג) ואם אין עליו לו קורט דם מבחוץ כשר (רשב"א) לז (לד) ויש מחמירים ואוסרים אפילו בכה"ג (הג' ש"ד בשם מהר"מ ואו"ה) ויש לחוש לדבריהם לח אם לא בהפ"מ:

סי"ב קטן שמצא מחט תחוב בכרם לט (לה) יש להחמיר ולאסור

קודם שנבדקה אם העלתה חלודה או לא כשר בניקב מצד א' ועי' ככה"ג [באה"ט ס"ק כ"ז וכ"כ בס' בל"י ס"ק כ"ג בשם כנה"ג דמתיר בזה משום ס"ס ע"ש]: לג טרפה: מטעם שמא ניקב א' מאברים הפנימים כדאי' לקמן סי' כ"א ע"ש: לד תולין להקל: ע' הטעם במ"ח ס"ק ל"ב: לה ואם אין עליו ק"ד מבחוץ כשר: הא אם יש ק"ד מבחוץ אפי' תימא שבא דרך פנים ע"כ ניקב לחוץ דאם אין שם מכה ק"ד מנין [ש"ך ס"ק ל"ט]: לו קורט דם וכו' בד"מ בסי' מ"ט וצריך בדיקה מבחוץ אם אין ק"ד לדברי המצריכי' בדיקה בניקב מצ"א [עכ"ל] והיכי דהודא או כמצא דינו כמי כניקב מצ"א [ש"ך ס"ק מ' ודלא כרש"ל ע"ש] והלכך בקורקבן מצ"א ולא בדק אם ניקב מטל"ע טרפה אף בהפ"מ · ואם בדק אחר נקב ולא בדק אחר ק"ד אין כשר כ"א בהפ"מ [שפ"ד ס"ק ל"ח וס"ק מ"ס ע"ש]: לז ויש מחמירים · ע' הטעם במ"ח ס"ק ל"ד ודוקא שאין ניכר לא בחוץ ולא בפנים כמש"כ בש"ע הא כל שיש היכר שבא מבפנים כגון שיש ק"ד מבפנים ולא מבחוץ כשר [ש"ך ס"ק מ"א] וה"ה אם יש שביל מבפנים ולא מבחוץ כשר [אחרונים] ואם השביל יוצא מטל"ע הוה כמו ק"ד ובודאי ניקב הכל הקורקבן והוה כמו קרום שעלה מחמת מכה וטרפה [בל"י ס"ק כ"ה ע"ש] · א) וכ' בט"ז ס"ק י"ח דבהפ"מ סמכינן אטעם ראשון שכ' הרשב"א [הבאתיו במ"ח ס"ק ל"ב] שמסתבר עפי שבא מבפנים שכן דרך הבליעה אבל טעם הב' שכ' הרשב"א שמעמיד על חזקתו אינו טעם מספיק דהא כ' הרשב"א עצמו [הביאו רמ"א בס"ח] דכ"מ שצריך בדיקה ונאבד אסור ולא אמרי' העמידנו על חזקתו · ב) וכ"מ מזה דכל שיש ספק אם ניקב הקורקבן גם מצד חוץ ואי אפשר לבדקו כגון שנאבד אחר שנמצא בו מחט או שנחתך ואי אפשר לבדקו יש לאסור מספק כיון שצריך בדיקה וא"א לבדוק · ג) וכה"ג כ' מהר"י [אחי של הט"ז] בתשו' בענין שתינוק הרגיש בפיו בשעת אכילתו שיש מחט בקורקבן ולעק וראו במקום נשיכת השן בקורקבן יצא המחט משם חלק ממנו ואסר הכל אפילו התערובות מטעם שהתרנגולת היתה חתיכה הראויה להתכבד [עכ"ל מהר"י] וכ' הט"ז עליו שהדין עמו ועי' באות ד' וכתב במשבצות ס"ק י"ח דאם יש שביל וק"ד מבפנים ודאי כשר אף בלא הפ"מ ואם יש שביל בחוץ ולא בפנים הוה ספק טרפה שמא ניקב א' מאברים הפנימים [עכ"ל ע"ש] · ד) ובס' בל"י בסי' מ"ט ס"ק ד' הביא בשם ת' שבו"י שחולק על הט"ז ואחיו ומכשיר במעשה הנ"ל · והבל"י שם השיג עליו והביא שכמה אחרונים כתבו לאיסור כט"ז בשם אחיו ועי' בשו"ת תוי"ל סי' ה' שהעלה להקל בזה בהפ"מ לסמוך על השבו"י · ועי' תשו' מהר"י מיכן שהביא הט"ז שדעתם להקל בענין כזה מטעם נשחטה הותרה. ופשיטא שאין לאסור בענין כזה את התערובת ע"ש [פ"ת סוף ס"ק י"ג] · ה) ועי' פר"ח ס"ק ג' אם נמצא מחט בקורקבן של אווז ועובר מעבר אל עבר כשיעור חצי אצבע ולא ניכר אלא אחר הבישול ויוצא הרבה מקורקבן · ובשעת מליחה ושטיפה לא הרגישו כלום · יותר מסתבר לומר שנתחב לאחר שחיטה דאי אפשר שלא היו מרגישים בו כלל מקודם · וכ"כ בחכ"א כלל כ' סי' כ"ו וכן הסכים במשבצות בסי' מ"ט סוף ס"ק ב' רק סיים דלמעשה צ"ע כיון דהתב"ש החמיר ע"ש · ו) ודין קורקבן שנמצא טרפה ונתערב באחרות ומדמין שומן התרנגולת וכו' תמצא בש"ע סי ק"א וע"ש במשבצות ס"ק ט"ו · ודין אם נמצא מחט בקורקבן ויצא לחוץ באופן שודאי יצא קודם שחיטה ונתערב באחרות ונמצא רוסם בא' מהם כ' בפר"ח סי' מ"ט ס"ק ג' והעתקתי בי"א שם ס"ק ו' אות ד' ע"ש · ז) ועי' פ"ת ס"ק י"ג בשם נוב"י ח' יור"ד סי' ל"ג במעשה שמלחו יחד י"א ענדיקעס וג' ענטלאך ואח"כ בשלו הקורקבנים ונמצא בא' מהם נקבים ב' ודם צרור נרקב בהם באופן שאין לספק בלאחר שחיטה והנקבים מגיעין פנימה אבל חלק החיצון נחתך [קלת] ואין לידע אם היה מגיע לחוץ · והשיב דאף דמטעם נשחטה הותרה אין להתיר וכמש"כ הט"ז [כאן ס"ק י"ח] וא"כ לכאורה יש לאסור גם התערובות בחתיכה הראויה להתכבד מ"מ הרי דעת רש"ל דקורקבן שעורו עב מאד ולא שכיח שיהא נקוב מב' צדדים תולין להקל [ומביאו הש"ך כאן ס"ק ל"ח והשיג עליו] ואעפ"י שאין לסמוך עליו נגד החולקים עליו עכ"פ סמכינן על המחבר בסי' ק"א שסובר דחתיכה חיה לא הוה ראויה להתכבד · וכן אם היא גדולה יותר מדאי לא הוה ראויה להתכבד ואף שנמלחו יחד קודם שנודע התערובות [וע"ל סי' ק"ט ובפ"ת שם ס"ק ה' ע"ש ודוק] ויש לצרף הרבה קולות · וסיומא דפסקא הורה למכור א' מהם לנכרי מחשש גוף האיסור והתיר האחרים לבשל בב' קדרות ע"ש: לח אם לא בהפ"מ · א) ועי' בתשו' מעיל לדקה סי' י"ג שנשאל במחט שנמצא מובלע בקורקבן ואינו נקוב לא מבפנים ולא מבחוץ אלא שהיה יותר קרוב לצד החוץ מבפנים ואינו נראה שום ריעותא בשום צד · אם יש להקל גם בזה בהפ"מ או שיש להחמיר מטעם שקרוב לחוץ ויש למיזל בתר קורבה ומסתמא מבחוץ בא · והשיב שלא על קירוב כזה כיונו חז"ל ומכ"ש דאיכא רוב נגד הקירוב כי עפ"י הרוב דרך הושט אתי [ורוב וקרוב רובא עדיף כדאי' בש"ס במס' ב"ב פ' לא יחפור ד' כ"ג ע"ב ודף כ"ד א'] אבל בתשו' תוי"ל סוס"י ד' כתב דאם המחט נכנס בבשרו יותר לצד החוץ מצד הפנים יש להטריף אפי' בהפ"מ ע"ש [פ"ת ס"ק י"ב] · ב) דין קורקבן שניקבו ב' הצדדים או בפי ק"ד שכתב הט"ז כאן יתבאר בעז"ה בסי' מ"ט ס"ק ו' אות א' ב' ע"ש: לט יש להחמיר ולאסור על פיו · עי' הטעם במ"ח ס"ק ל"ה · א) ועי' בתשו' מור"ס לובלין סי' ס"ו שנשאל על נכרי שעסק במלאכה אצל ישראל בהפשטת הבהמה והוצאת הפרש מן הכרס · ובא לישראל ומסמר בידו ואמר ראה מסמר זה של ברזל שהיה תחוב בכרס ושאלו היהודי היכן היה תחוב והראה לו במקום שלא היתה הבהמה נטרפת בכך · והשיב מור"ס להטריף משום דאין לסמוך על דברי הנכרי להתיר אלא לאסור · והט"ז ס"ק י"ט השיג עליו דאם אין אתה מאמין לו על מקום תחיבת המסמר אף לא נאמין לו במציאת המחט · דהפה שאסר הוא וכו' ובנה"ך הביא לשון מור"ס שכתב הטעם לאסור וז"ל הואיל ובא הישראל בעוד שהנכרי היה עוסק בהוצאת הפרש ומצא המסמר ביד הנכרי הוה כעין רגלים לדבר ודברי הנכרי הם רק כגילוי מילתא בעלמא הוא · אבל אם בא הישראל לאחר שכבר פסק הנכרי מלהתעסק בהוצאת הפרש אף שאוחז המסמר אין להאמינו [עכ"ל מור"ס] · נמצא שלק"מ קושיית הט"ז דמה שמאמינים לו במציאת המסמר לאו דסמכינן אדיבורו

החלודה סביבות פי הנקב אמרינן אילו לא באה החלודה מחמת מכה מחיים לא היתה החלודה מתרחבת [עכ"ל ב"י]: (לא) זה שאמרנו וכו' · כ"כ התוס' פא"ט (דף נ' ע"ב) ד"ה מחט וכו' והר"ן הוסיף עוד דאי מגואי עייל ודאי הפנימי ניקב אלא שעלה בו קרום · ואי מברא אתא טרפה שמא ניקב א' מאברים הפנימים · וכ"כ מרדכי וסמ"ג וסה"ת ורי"ו בשם המפרשים [הביאם הב"י] וכ"כ הרשב"א כר"פ א"ט ע"ש: (לב) מחט וכו' תולין להקל · דין זה כתב הב"י בשם הרשב"א בתשו' סי' שע"ד וכתב שם הטעם לפי שדרך הושט לבלוע ודרך שם נכנס עם האוכלים [כמו מחט שנמצא בריאה וסימפונא רבא דריאה ודכבדא דאמרי' סימפונא נקט ואתאי כ"ש בכה"ג דאמרי' דרך ושט עם האוכלים נכנסה שהוא קרוב יותר מהנך · הגר"א] דע"כ א' מן הנקבים נסתם וא"כ תולין במה שדרכו ועוד העמידנו על חזקתו דעוף זה בחזקת כשרות לגבי נקבים אלו עומד [ב"י בשם רשב"א] ועי' בט"ז ס"ק י"ח [העתקתיו בי"א ס"ק ל"ז אות א'] דחה טעם הב': (לג) ואם אין עליו ק"ד · [דאי יש ק"ד] אפי' ניקב מצד פנים אם יש ק"ד מבחוץ טרפה כמש"כ בגמרא פא"ט (דף נ"א ע"א) וכמש"כ לעיל סעיף א' וע"ל סי' מ"ט ס"ג ור"ל דלכתחלה צריך בדיקה לדעת הרשב"א הנ"ל · ד"מ [הגר"א]: (לד) ויש מחמירים וכו' · ז"ל ד"מ ס"ק ז' ובהג' ש"ד כתב דמהרי"ו אוסר בכה"ג וכ"כ באו"ה משמו · ונ"ל דהמיקל לא הפסיד דהרי תשובת הרשב"א טעמו ונימוקו עמו אך טוב להחמיר אם לא במקום הפ"מ ומ"מ בעי בדיקה מבחוץ אם אין לו על המחט ק"ד לדברי המצריך בדיקה בניקב מצ"א [עכ"ל ד"מ] · וטעם המחמירים משום שאנו חוששין שמא בא המחט מבחוץ וניקב הושט או הדקין [ט"ז ס"ק י"ז וש"ך בשם או"ה] ובכא"ה"ג כתב הטעם משום דעור הפנימי קשה ואין מתרפא מהר ועור החיצון הכשר ראוי להתרפאות מהר שהוא רך והלכך יותר סברא לתלות שבא מבחוץ ונתרפא · וכתב הש"ך ס"ק מ"א הא אם יש היכר מבפנים כגון שיש ק"ד מבפנים ולא מבחוץ כשר ע"ש: (לה) יש להחמיר ולאסור על פיו · דכל שנמצא המחט רגלים לדבר וכעין

ולאסור על פיו אם הוא חריף לידע ולכוין בדברים אלו:

סימן מט דיני טרפות בקורקבן · ובו ה' סעיפים:

סעיף א הקורקבן יש לו א שני עורות ב (א) ניקב זה בלא זה כשרה עד שינקבו שניהם זה כנגד זה (ב) אבל אם ניקבו זה שלא כנגד זה ג כשרה:

סעיף ב ד (ג) ניקב ושומן שעליו סותמו כשר:

הג"ה וכ"ש אם לא ניקבו כל שני העורות (ד) אעפ"י שלא נשאר ה רק מעט מעור החיצון שלא ניקב כשר · (תה"ד סוף סי' קס"ה):

אם

וכעין גילוי מילתא בעלמא הוא דנאמן הקטן כמש"כ במשנה בסוף פ"ב דכתובות (ד' כ"ח ע"א) ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן וכו' ע"ש [עכ"ל רשב"א הובא בב"י]:

סי' מט (א) ניקב זה בלא זה כשרה · בפא"ט (ד' מ"ג א') א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ניקב הקורקבן והכיס שלו קיים כשר איבעיא להו ניקב הכיס וקורקבן קיים מהו · ת"ש דא"ר נחמן ניקב זה בלא זה כשר [עכ"ל הש"ס] פרש"י כיס שלו · קליפה הפנימית [עכ"ל] ועי' י"א ס"ק א' בשם רמב"ם הפנימי לבן והחיצון אדום וכ"כ בה"ג [הביאו משבצות ס"ק א'] ב' עורות בקורקבן הפנימי לבן והחיצון אדום [עכ"ל]: (ב) אבל אם ניקבו זה שלא כנגד זה כשרה · שם בש"ס איבעיא להו ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה מהו אמר מר זוטרא משמיה דר' פפא בושט כשר בקורקבן פסול מתקיף לה ר' אשי אדרבה ושט דאכלה ביה ופעיא ביה רווח גמלא ליה ופשטא ליה זימנין דמהגדזין [פי' מתרמין] בהדי הדדי קורקבן דמינח נייח כדקאי קאי א"ל ר' אחא בריה דר"י לר' אשי הכי אמרינן משמיה דמר זוטרא דא' משמיה דר"פ כוותך [עכ"ל הש"ס] וכן הוא הסכמת הפוסקים כר' אשי וכמש"כ כאן הש"ע: (ג) ניקב ושומן וכו' · ז"ל התוס' (בפ' א"ט ד' מ"ט ב' תד"ה חלב חיה וכו') מחט שנמצא בקורקבן וניקבה הכיס שלו וגם בשרו רק שהיה שומן סותם למעלה · והתיר ר"י דלא מבעיא בש"ס שם רק בחלב חיה שכנגדו בבהמה טמא · אבל בחלב טהור דעוף שאין מינו כנגדו טמא פשיטא דסותם דמיהדק שפיר [עכ"ל תוס'] וכ"כ שם הרא"ש פא"ט סי' כ"ט · ועי' מנ"י כלל נ"ה ס"ק ה' שהשיג בזה על תשו' באר עשק סי' ס"א שכתב היפך זה ע"ש: (ד) אעפ"י שלא נשאר רק מעט וכו' · כ"כ בתה"ד · ולמד כן מדברי התוס' [שהבאתי בס"ק הקודם] שכתבו ששומן סותם כ"ש בשר עצמו שנשאר סותם [ואפי' רש"י דאוסר בהמסס מודה הכא עי' מ"ח בסי' מ"ח ס"ק י"ט ובי"א שם ס"ק כ"א וכ"כ כאן בכרתי ס"ק ד' וכתב דאפי' למ"ד דרש"י אוסר אף בחולי מ"מ אין לדמות עורות זה לזה · זה קשה וזה רך [עכ"ל] · וכן משמע מדברי הרשב"א שהעתיק

אלא משום דרגלים לדבר וכמש"כ [ועי' מ"ח ס"ק ל"ה בשם רשב"א] וכי קאמר שמצאו במקום שאין מטריף בזה צריך לסמוך אחיבורו וכו' וכ"ד פר"ח ותב"ש כמור"ם וכ"כ חכ"א כלל כ' סי' כ' ע"ש ומשבצות כתב דאין בידו להכריע לדינא ע"ש ועי' בסמוך אות ה' בשם משבצות בזה · ב) וכתב פ"ת ס"ק י"ד בשם תשו' חינוך ב"י סי' כ"א שדעתו היכא שהנכרי מסיח לפי תומו ואינו יודע שטרפות תלוי בזה· בזה יש לחוש ולאסור · אכן אם אומר הנכרי שמצא המחט בפרש ולא ניקב כלל ודאי שרי שהפה שאסר הוא וכו' · ג) ועי' בתשו' טוב"י תנינא ח' יור"ד סי' כ' בשוחט ששחט ג' בהמות אצל קצב נכרי · והקצב מכר הבני מעיים לנכרי אחד בעל אושפיזא · ואח"כ בא יהודי א' לשתות שכר אצל בעל האושפיזא וראה שבעל האושפיזא הוצי' מסמר מן ההמסס וראה שניקב מעל"ע · ושאל היהודי ממי קנית בני מעיי' הללו · והשיב הנכרי מקצב פלוני · ושאלו להקצב מאיזה בהמה מכר לו · והשיב מבהמה שנשחטה ראשונה · והשיב בטוב"י אם היה הקצב מכחיש לבעל האושפיזא ואמר שלא מכר לו הבני מעים או היה שותק היו כולם מותרים דבעל אושפיזא אינו מהימן · אך כיון שהקצב אומר ג"כ שמכר לו הקצב נאמן על מה שבידו ואסורה הראשונה והאחרות מותרת שהפה שאסר הוא וכו' · ד) ומבואר שם דאם לא היה הקצב יודע אם מהראשונה או מהאחרות כיון שיש ספק ג"כ שמא היה הנקב במקום דשפכי להדדי [כמבואר בלשון השואל] מותרים לגמרי כיון שיש עוד ספק שי"ל על כל אחד וא' לא זו היא ואף שזו היא · ספק א' בגוף וספק א' בתערובת [ולא הוה ס"ס כמבואר בש"ע סי' ק"י ס"ט ע"ש] מ"מ יש לצרף סברת המחבר בסי' ק"א ס"ג דלא מיקרי אהר"ל רק מבושלת · ודעתו בסוף התבוש נראה שאין לסמוך ע"ז אלא בשעת הדחק ע"ש · ה) וכתב משבצות ס"ק י"ט שמעשה בא לידו בכותית אחת שרחצה אצל הנהר חתיכה שקורין פוי"ב ובאתה ואמרה שמצאה מחט תחובה עם חוט א' של פשתן וראיתי שהמחט היה מלוטש כעין חדשה והחוט היה ג"כ חדש והתרתי שמראין הדברים שקר הדבר גם לא היתה מברתא אלא הטבח שבעט"ב אחר נתן לה לרחוץ · וכיון שיצא הכרס בהיתר מתחלה לא מחזקינן ריעותא וזה לא דמי כלל לנידון דמורמ"ל [עכ"ל משבצות]:

סי' מט א ב' עורות · פי' הכיס שבפנים הוא עור א' וכל הבשר כולו [הוא] עור שני [ט"ז ס"ק א'] וז"ל כרתי ס"ק א' ב' עורות · א' הוא הכיס שמבפנים שקולפין אותו מן הקורקבן ומשליכין אותו והב' הוא כל עובי בשר הקורקבן [עכ"ל] ועי' רש"י פא"ט [דף מ"ג א' · על מאמר וא"ר יוחנן ניקב הקורקבן וכיס שלו קיים כשר] ד"ה כיס שלו קליפה הפנימית [עכ"ל] ועי' רמב"ם פ"ו מה"ש ה' י"ח ב' עורות לקורקבן הפנימי לבן והחיצון אדום [עכ"ל] מ"מ אם נתחלף כשר [משבצות ס"ק א' ע"ש] ופ"ת ס"ק א' כתב בשם תשו' שתי הלחם סי' ל"ט בקורקבן שניקב מחמת חולי מצד חוץ ועבר כלפי פנים עד הקרום שמסירות הנשים בהסירן הלכלוך אך אותו הקרום לא ניקב · דעתו להטריף שאין העור ההוא ממנין [שני העורות] כלל ושפיר קרינן ביה ניקב מעבר אל עבר ולא כמורה א' שטעה בזה [עכ"ל] ולפע"ד דקרום זה לאו היינו הכיס שמבפנים שקולפין אותו שכתבתי בשם הכרתי שאותו שכתב הכרתי הוא הלבן וקשה [כמש"כ משבצות ס"ק א' בשם רש"ל] ומה שכתב בת' שתי הלחם הוא הקרום דק שתחת הפרש הנמצא בקורקבן ואחר אותו הדק יש קרום לבן וקשה והקרום הלבן וקשה הוא בכלל ב' העורות והקרום הדק שעל הלבן אינו בכלל ב' העורות: **ב** ניקב זה בלא זה כשרה · ועי' בתשו' נוב"י ח' יור"ד סי' י"ח דה"ה אם ניטל א' מהן [לגמרי] כשרה · וכן אם נרקב א' מהן לגמרי נמי כשר ודלא כחכם א' שרצה לאסור בזה ואמר הטעם שאינו דומה נרקב לניקב כי מחמת הרקבון סוף שגם הב' יתקלקל והוא חולק עליו ע"ש [פ"ת ס"ק ב']: **ג** כשרה · הטעם דקורקבן מינח נייח וכדקאי קאי [ש"ס ופוסקים] ולפי"ז ה"ה ביה"כ שניקבו שני העורות זה שלא כנגד זה כשרה [ש"ך וכרו"פ] ומיהו צריך שלא יהיו הנקבים סמוכים כ"כ שלא יהא מפולש [שפ"ד ס"ק א']: **ד** ניקב ושומן וכו' כשר · א) וכתב הש"ך בסי' מ"ו ס"ק ב' אפי' המחט תחוב עדיין בנקב ושומן סותם כשר [וכ"כ שם בשם התוס'] העתקתיו במ"ח כאן ס"ק ג' ע"ש · ב) ועי' בשו"ת תוי"ל שאין להקל אלא כשהמחט אינו יוצא כלל לחוץ השומן · אבל אם המחט יוצא קצת לתוך השומן אף שיש שומן הרבה על חודה של המחט יש לאסור · וראוי לדרוש זה ברבים כי כמה בעלי הוראות טעו בזה [פ"ת ס"ק ג'] ועי' בסמוך בי"א אות ה' בשם מנ"י · ג) צריך המורה ליזהר לפעמים יש וואר"לע"ל מבחוץ נראה דקרום מחמת מכה הוא · ועי' בתשו' שער אפרים בקיבה שהיה יבלת מבחוץ [ועי' בסי' מ"ח במשבצות ס"ק א' וביד אלי' שם ס"ק א' אות ג'] גם אם יש שביל לבן עד לחוץ נגד פי המחט או לבן והבשר קשה הרי אין אנו בקיאים בבשר שהרופא גורדו · וכ"ש אם יש מחט דאין לך ריעותא גדולה מזו ומש"ה כל שנשתנה מראית הבשר לחוד אף דבעלמא כשרה מ"מ כאן דאיכא מחט טרפה [שפ"ד ס"ק ב'] · ד) עוד כתב שם בשפ"ד שמעשה בא לידו בקורקבן שהיה מחט מובלע בבשר כההיא דסי' מ"ח סעי' י"א אלא שמבפנים היה כעין שביל עד שליש עוביו ואח"כ לא ניכר שום שביל עד מקום המחט וממקום המחט היה שביל לבן עד סמוך לחוץ ובחוץ היה מזהיר כעין זכוכית אלא כשהסרתי המחט תו לא היה מזהיר והבשר היה מבחוץ בריא והכשרתי אף שלא הפ"מ כיון דמבפנים היה שביל אף שאח"כ היה נפסק מה בכך מ"מ מראין הדברים דמבפנים היה הנקב ואם היה נקוב לחוץ כה"ג לא היה ודאי טרפה כ"א ספק אף שמבפנים בא כי שמא נתרפא אותו המקצת קודם שניקב עד לחוץ ולא היה אז קרום מחמת מכה [עכ"ל שפ"ד שם ועי' משבצות סי' מ"ח ס"ק י"ח] · ה) אם המחט לא ניקב לחוץ אלא שבמקום המחט יש לה בועה היוצאת לחוץ וסביב הבועה מלא שומן · יש להטריף כיון שיש לה בועה ארוכה הבולטת לחוץ ודאי שכבר יצא · שאילו לא ניקב עור החיצון לא נהיתה אותה בועה [מנחת יעקב כלל נ"ה ס"ק ד' בשם תשו' באר עשק סי' ס"א וחכ"א כלל כ' סי' כ"ג ע"ב] · אבל אם יש שומן מבחוץ נגד חודה של מחט מלבד מה שיש שומן מבחוץ סביב המחט בידוע שלא יצא לחוץ · אך אם השומן הוא רק סביב המחט ולא נגד חודה אז ידוע שניקב לחוץ [כן אי' בת' באר עשק ומביאו מנ"י שם] ואז אפי' אם נשאר מעט מהעור טרפה [חכ"א שם בשם תב"ש]: **ה** רק מעט מעור החיצון · ואפי' לא נשאר רק בשר דק כתכלית הדקות

מ"ת

סעיף ג (ה) אם נמצא מחט תחוב בו מבפנים ו (ו) דינו כדין מחט שנמצא בהמסס ובית הכוסות:

הג"ה אם המחט נמצא בעובי הבשר ולא ניכר מבפנים ולא מבחוץ ע"ל סי' מ"ח סעיף י"א בהג"ה:

סעיף ד (ז) זה שהכשרנו בניקב עור חיצון לבדו דוקא בניקב מעצמו מחמת חולי דאי מחמת קוץ או מחט טרפה דחיישינן שמא ניקב אחד מהאברים הפנימים שנקובתן במשהו ואם לא היה מכיר אם הנקב מחמת קוץ או אם הוא מחמת חולי ז (ח) תולין להקל (ד"ע ואוהל מועד):

אם

מ"מ כשר · אם כשר אף לרש"י [דאוסר בהמסס מצ"א · כרתי ס"ק ד' ע"ש]: ו דינו כדין מחט שנמצא בהמסס וביה"כ · א) דעת הד"מ כאן וט"ז [סי' מ"ח ס"ק י"ז] וב"ח דבקורקבן ניקב מב' צדדים טרפה אפי' לא נמצא ק"ד כלל אפילו מבפנים דחמיר מביה"כ [ועי' הטעם במ"ח ס"ק ו"ו] ודעת הש"ך כאן ס"ק ד' ופר"ח ס"ק ג' וכרתי ס"ק ו' ומנחת יעקב כלל נ"ו ס"ק ג' דאפי' בקורקבן בעי ק"ד מבפנים [ואף דאנן מחמירים אף בביה"כ בניקב מב' צדדים אפי' בלא ק"ד כמש"כ רמ"א בסי' מ"ח ס"ח מ"מ כ"מ לענין הפ"מ שהש"ך שם ס"ק למ"ד מיקל בהפ"מ להכשיר בלי ק"ד] ובמשבצות כאן ס"ק ב' כתב דהמנהג להחמיר כדעת רמ"א וט"ז וב"ח דכאן אסור אף בלא ק"ד ואף בהפ"מ וכן הסכים בתב"ש ובס' בל"י אות ג' בשם כמה אחרונים ואין להקל [עכ"ל משבצות]: ב) וכ"כ בפ"ת ס"ק ד' בשם תשו' תוי"ל סי' ה' דבקורקבן יש לאסור אף בהפ"מ בלי ק"ד כדעת ד"מ וט"ז · ומיהו דוקא בידוע שניקב מב' צדדים רק שאין ק"ד · אבל אם יש ספק אם ניקב הקורקבן גם מצד חוץ ואי אפשר לבודקו כגון שנאבד אחר שנמצא בו מחט או שנחתך באופן שא"א לבודקו יש להכשיר בהפ"מ [פי' אם בודאי אין בו ק"ד אף מבפנים] ע"ש טעמו [עכ"ל פ"ת ס"ק ד'] ועי' מש"כ ע"ז במ"ח סוף ס"ק א' ועי' באות שאח"ז בסמוך · ג) אבל במשבצות ס"ק ב' כתב דאם ראו אחר ק"ד ולא הספיקו לראות אחר נקב אם ניקב מעל"ע ונאבד או נחתך דאי בביה"כ הוה ספק ספיקא שמא לאחר שחיטה ושמא לא ניקב מעל"ע משא"כ בקורקבן טרפה דלא שייך ס"ס כה"ג [פי' כיון דכאן טרפה בקורקבן בניקבו ב' העורות אף באין ק"ד גם מבפנים וזה הוא היפך מה שהעתקתי בסמוך סוף אות ב' בשם הפ"ת ודוק] ולדינא צ"ע [עכ"ל משבצות שם] · ד) כתב רדב"ז מחט שנמצא בקורקבן והיה תערובת שם בשאר תרנגולים והיה רושם שחור בתרנגול א' ובהשאר לא היה שום רושם והכשיר השאר והסכים עמו הפר"ח כאן ס"ק ג' ותב"ש כתב דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות [משבצות שם] · ה), עוד כתב הפר"ח ס"ק ג' מחט שיצאה כחצי אצבע לחוץ ולא הרגיש בהדחה ומסיק להקל משום דודאי לאחר שחיטה נתחב · דאל"כ היה לו להרגיש · והתב"ש חולק · ומשבצות הסכים לפר"ח דכשר ומ"מ סיים דלמעשה צ"ע: ז תולין להקל · א) משום דהוה ס"ס שמא ע"י חולי ואת"ל ע"י קוץ שמא לא ניקב א' מאברים הפנימים ועי' ט"ז שחולק ועי' מ"ח ס"ק ח' שרוב האחרונים מסכימים עם הש"ע · ב) ובעור נקוב מבחוץ דעת הפר"ח ותב"ש דקרוב לודאי דהוא ע"י קוץ [וע"ל סי' כ' בי"א ס"ק ו' ובסי' כ"א ס"ק ד' אות א' ב' ג'] ובעור שלם דעת התב"ש דלא הוה ס"ס דרוב הנבלעים דרך הושט רק דסובר דבעור שלם יש להכשיר אף דהוא ספק א' דכל בפנים מסתמא הוא ע"י חולי וכל בחוץ מסתמא הוא ע"י קוץ אלא דבאין העור לפנינו הוה ס"ס שמא ע"י חולי ואת"ל מבחוץ ע"י קוץ שמא לא ניקב וכו' · ג) ולפי"ז מחט הנמצא בחלל הגוף הוה בבהמה ודאי טרפה אי עור שלם מבחוץ · ובעוף שיש לו זפק הוה רק ספק טרפה דנהי דרוב הנבלעים דרך הושט מ"מ שמא דרך הזפק יצא [שפ"ד ס"ק ה'] וע"ל סי' כ"א בי"א ס"ק ד' אות ד' בשם הכ"א דלא כתב כן ע"ש · ד) ומ"מ אם הזפק נקוב ומוצאין מחט בחלל הגוף אין להכשיר ולתלות שמזפק יצאוכו' [שפ"ד שם] · ה) אם המחט תחובה בזפק ויוצאה קצת לחוץ יש להטריף כדעת הר"ן המובא בש"ך סי' מ"א ס"ק ח' ע"ש [ולא כרשב"א שם] [שפ"ד שם] · ו) מעשה בבר אווזא שנמלחה עם בשר הרבה ונמצא בה מחט בחלל הגוף ולא היה ס' בבשר נגד הכ"א והיה העור שלם מבחוץ והיה הפ"מ וסעודת מצוה ופסק השפ"ד ס"ק ה' לאיסור דכיון דעור היה שלם מבחוץ הוה ודאי טרפה ומליחה קיי"ל בסי' ק"ה דבעי' ס' [ובר אווזא אין לה זפק] · ז) אבל אי היה כה"ג בתרנגולת שיש לה זפק וא"כ לא הוה ודאי טרפה כמש"כ לעיל ומליחה יש ספק אי בס' אי בקליפה וכמעשה דשבו"י בעגל שהיה נקוב מבחוץ עד לחלל ונמלח עם שאר בשר והכשיר בהפ"מ וסעודת מצוה מטעם ס"ס שמא לא ניקב א' מאברים הפנימים ושמא במליחה הלכה כראבי"ה דדי בקליפה · והכי נמי בנידון דידן [עכ"ל שפ"ד כאן ס"ק ה' בקולר] ועי' פ"ת סי' כ"א ס"ק ב' בשם נוב"י שחולק על שבו"י הנ"ל דספק שמא כראבי"ה לא הוה ספק כלל דקיי"ל מליחה בס' ע"ש וכ"ד החו"ד סי' ק"ה ביאורים ס"ק י"ז וחידושים ס"ק ל"ו שפסק ג"כ כנוב"י הנ"ל ולא כשבו"י הנ"ל וא"כ ה"נ בתרנגולת אסור ג"כ כל הבשר ולא כשפ"ד הנ"ל ועי' לעיל סי' כ"א בי"א ס"ק ב' · אמנם אח"כ מצאתי בת' חתם סופר סי' ל"ג שהאריך ומסיק להקל כשבו"י וז"ל שם וכיון דכל הני רבוותא ס"ל מליחה בקליפה בין להקל וכו' פשוט שנוכל לסמוך עליהם בהפ"מ ושעת הדחק עם צירוף ספק אחר או קולות אחרות וכעובדא דת' שבו"י בלי פקפוק [עכ"ל ע"ש] · ח) עוד כ' שפ"ד ס"ק ה' דאווזא וב"א שאין להם זפק צריך המורה ליזהר בקוץ שתחוב עד היכן מגיע הושט שאם נקובתו מצ"א טרפה [משום שבעור החיצון אין אנו בקיאים כמבואר בסי' ל"ג ס"ז ע"ש] ובקורקבן בעינן מעל"ע · וכל שכלו ב' העורות ונשאר רק עור א' הוא נקרא קורקבן [עכ"ל] · ט) כ' הטור דעוף אין לו כרס וכו' הט"ז סוף ס"ק ג' דגם בשר החופה את רוב הכרס אין שייך בו · וראיה מד"מ [סי' נ"ן סוף ס"ק א'] שכ' שמעשה היה באווזא שהיה לה מכה בבטנה כמין ב' בולים גדולים ופתחו בטנה וראו שהדקים

שלמים

שהעתיק המחבר בש"ע בסי' מ"ח סעי' י"א ע"ש: (ה) אם נמצא מחט וכו' · כ"כ הטור והוא מהתוס' פא"ע (ד' מ"ח ב') סד"ה אי קופא לגיו וז"ל וכן אם נמצא בתוך הקורקבן כשר שדרך הושט בא עם המאכל שהקורקבן תלוי בושט [עכ"ל תוס'] וכ"כ ב"י בשם הג"א והג' מרדכי וסה"ת: (ו) דינו כדין מחט וכו' · וכ"ה לשון הטור וכתב עליו בד"מ ס"ק ג' וז"ל נראה מלשון הטור דוקא לענין ניקב מבפנים ולא ניקב כולו דינו כהמסס וביה"כ אבל אם ניקב כולו אין דינו כהמסס וביה"כ דאפי' לא נמצא ק"ד סביב טרפה וטעמא שהמסס וביה"כ שעורן דק אפשר למיתלי דניקב אחר שחיטה דבר מועט כזו · אבל בשר קורקבן שהוא עב אין אומרים שמא ניקב בשעה מועטת כזו ולא תלינן דילמא ניקב מחיים הרוב והמועט לאחר שחיטה וכו' עכ"ל · ורמ"א שהשמיט זה כאן משום דכתב בהג"ה בסי' מ"ח ס"ח דאנן אין בקיאים בזה ומטריפים בניקב מב' צדדים אף בלא ק"ד · והש"ך השיג על הד"מ והביא ראיה מכמה פוסקים דס"ל דגם בקורקבן בעי' ק"ד וכ"מ לענין הפ"מ דבהפ"מ כשר אם לא נמצא ק"ד גם בפנים · וכ"ד מנ"י כלל נ"ו ס"ק ג' ע"ש · וכ"ד פר"ח ס"ק ג' וכרתי ס"ק ו' ע"ש · ודעת הב"ח כד"מ וכן הסכים הט"ז סי' מ"ח ס"ק י"ז והתב"ש כאן ס"ק ג' · וכתב משבצות ס"ק ב' דכן הלכה וכ"כ בל"י ס"ק ג' בשם כמה אחרונים וכתב שכן המנהג כד"מ וט"ז לאסור בקורקבן אף בהפ"מ בניקב מב' צדדים אף בלא ק"ד ע"ש: (ז) זה שהכשרנו וכו' · ע"ל סי' מ"ח ס"י ומש"כ שם במ"ח: (ח) תולין להקל · מחמת ספק ספיקא שמא ע"י חולי ואת"ל ע"י קוץ שמא לא ניקב א' מאברים הפנימים ויש מחמירים אלא א"כ ידוע שבא ע"י חולי [אוהל מועד] וסברא ראשונה עיקר [ב"י] וכתב בד"מ אם הספק מחמת שאי אפשר להתברר אם ע"י קוץ או מחמת עצמו אז יש להכשירו · אבל אם אפשר להתברר אלא שאין החכם בקי אם הוא ע"י קוץ זה לא מיקרי ספק ואין כאן אלא ספק א' [עכ"ל ד"מ] והט"ז ס"ק ג' הקשה על הב"י דהא בושט בסי' ל"ג ס"ד בעי' דוקא שידוע שהוא ע"י חולי הא בספק מחמירים · והסכים להיש מחמירים שכתב אוהל מועד ע"ש · ובפר"ח ס"ק ד' כ' דלק"מ דשאני ושט דאכלה ביה ופעיא ביה מסתמא כיון שניקב הפנימי ע"י קוץ גם ניקב החיצון ולא מיקרי ספק וכו' ע"ש · גם בנה"ך השיג על הט"ז הנ"ל · וגם בפ"ת ס"ק ה' הביא בשם תשו' תמונת שמואל שהשיג ג"כ על הט"ז בזה וגם בחכמת א' כלל כ' סי' כ"א מיקל בספק ע"י חולי כש"ע ולא כט"ז · וכן פסק בכרתי ס"ק ז' ע"ש וגם מש"כ הט"ז דהאי ס"ס לא מתהפך כתב הפר"ח שם דאף דאינו מתהפך מיקרי ס"ס ע"ש · עוד כתב הפר"ח שם הא דתלינן הכא להקל דוקא שהנקב באברים הפנימים לחודייהו · אבל אם היה נקוב מצד חוץ טפי איכא למיתלי בקוץ מע"י חולי ע"ש · והתב"ש ס"ק ז' כתב דאי עור שלם לא שייך ס"ס משום דרוב הנבלעין דרך הושט ומכל מקום בעור שלם בספק א' יש להכשיר דכל בפנים מסתמא על ידי חולי וכל בחוץ מסתמא על ידי קוץ הוא · אלא באין עור לפנינו הוה ס"ס שמא ע"י חולי ושמא מבחוץ ע"י קוץ ולא ניקב א' מהאברים הפנימים ועי' משבצות ס"ק ג' ושפ"ד ס"ה ה' · עי' מש"כ בי"א ס"ק ו' אות ב' בשם פ"ת שכ' בשם ת' תוי"ל דבליכא ק"ד ויש ספק אם ניקב גם מבחוץ וא"א לבודקו וכו' יש להכשיר בהפ"מ ע"ש · ואין להקשות דהא כתבתי בי"א בסי' מ"ח ס"ק כ"ג בשם האחרונים דבניקב מצ"א ולא בדק אם ניקב גם מבחוץ אף דלפי אומד הדעת אינו נקוב מבחוץ יש להטריף אף בהפ"מ ע"ש ובמ"ח ס"ק כ' · לק"מ דהתם מיירי שיש ק"ד מבפנים דודאי הוא

מחיים

סעיף ה (ט) אם תולעים יוצאים מן הקורקבן ח כשרה דלאחר שחיטה פריש:

סימן נ דינים כלליים בנקיבת האברים · ובו ג' סעיפים:

סעיף א כל אלו הנקבים (א) אם יש במה לתלות כמו בטבח או בזאב שנטלן תולין בהם · ואם אין דבר לתלות בו וספק אם ניקב מחיים אם לאו (ב) נוקבין נקב אצלו ומדמין זה לזה (ג) ואפילו אין דומין אם משמשו בידים בנקב הספק ימשמשו גם בנקב שעושין לדמותו בו אם דומים לאחר משמוש כשרה (ד) ואין מדמין אלא בכרס ודקין · אבל לא בלב וטחול וקורקבן:

הג"ה א וע"ל סי' ל"ו כיצד נוהגין ב (ה) כל מקום שאין יכולים לתלות שנעשה לאחר שחיטה אע"פ שהוא טרפות שיש לו בדיקה אם לא בדקוהו · או שאין יכולים לבדוק הרי הוא כספק טרפה ואוסרין אותה ג ולא אמרינן נשחטה הותרה ד אלא בדבר שנוכל לומר שנעשה הריעותא לאחר שחיטה דלא יצאתה מחזקתה מחיים:

סעיף ב (ו) כל אבר שאמרנו שאם ניקב במשהו טרפה כך אם ניטל כולו טרפה · בין שניטל בחולי או ביד בין שנברא חסר (ז) וכן אם נברא בשני אברים מאותו אבר טרפה שכל היתר כנטול חשוב (ח) (חוץ מטחול שניטל כשר וניקב בסומכיה טרפה · טור) וכל שאמרנו בו אם נברא חסר טרפה כ"ש אם ניטל ביד וכל שאמרנו בו אם ניטל טרפה

מקור חיים

מחיים וע"כ הוא בחזקת איסור עד שיודע שלא ניקבה מבחוץ · אבל כאן שאין ק"ד גם בפנים די"א דגם בניקב מב' צדדים כשר דשמא לאח"ש ניקב והלכך אם יש עוד צירוף לזה שיש ספק שמא לא ניקב לצד הב' או כשר בהפ"מ ודו"ק: (ט) אם תולעים וכו' · ז"ל הג"א פא"ט סי' כ"ט ד"ה כ' מורי ראבי"ה וכו' והיו חברים אוסרים אותו מפני התולעים היוצאים מן הקורקבן דילמא קודם שחיטה פריש · ור' שמואל העיד על אביו שאכלו וגם ר"א הגדול ור' קלונימוס היו אוכלים אותו משום דלאחר שחיטה פריש [עכ"ל הג"א] פי' כדאמרי' לעיל בפא"ט (ד' מ"ט א') גבי ריאה וע"ל סי' ל"ו ס"ה ובמש"כ שם במ"ח ס"ק י"ז שי"א על הג"א וע"ש להלכה:

סי' נ (א) אם יש במה לתלות כמו בטבח או בזאב · כפא"ט (ד' מ"ט א') איתקבה ריאה היכא דממשמשא ידא דטבחא תלינן או לא תלינן · ומסיק הש"ס והלכתא תלינן דהא תלינן בזאב [עכ"ל הש"ס] ופרש"י היכא דממשמשא וכו' אני שמעתי במילר ההזה שמתוך הדחק היד קורעת וכמדומה אני בכ"מ שהוא יודע שיכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או שתלשה מלמעלה בחזקה ואח"כ נמצא שם נקב · דהא תלינן בזאב דאמר בפ"ק (ס' א') בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובים אין חוששין שמא במקום נקב נקב [עכ"ל רש"י]: (ב) נוקבין וכו' ומדמין וכו' · בפ' א"ט (ד' נ' ע"א) א"ר שימי בר חייא מקיפין בבני מעיים · פרש"י אם נמצאו נקובים ואין אנו יודעין אם קודם שחיטה ואם לאח"ש נוקבין נקב אחר בצדו ורואין אם מראיהן שוין כשרה דבידוע שלאח"ש היה [עכ"ל רש"י] והרוקח פי' שנקב שקודם שחיטה פתוח ושל אח"ש אינו פתוח: (ג) ואפילו אין דומין אם משמשו וכו' · שם בש"ס הנהו בני מעיין דאתו לקמיה דרבא אקפינהו ולא אידמו אתא ר' משרשיא בריה ממשמש בהו ואידמו א"ל [רבא אביו] מנא לך הא · א"ל [מעצמי הבינותי וכו' · רש"י] כמה ידי ממשמשי בהני מקמיה דליתי לקמיה דמר א"ל חכים ברי וכו' [עכ"ל הש"ס] וכתב הב"י מלשון הטור [וש"ע] שכתב אם משמשו וכו' משמע הא אם ברי לן שלא משמשו בידים בנקב הספק אין ממשמשין בנקב השני: (ד) ואין מדמין וכו' · ז"ל הרא"ש פא"ט סי' ל"א כתב בעה"ע דה"ה בלב וקורקבן דאינהו נמי בני מעיים מיקרי כדאמרי' לקמן פא"ט (דף נ"ו ב') גבי נאמרו בני מעיים לא שנו אלא בלב וקורקבן וכבד וכו' · ורבינו יונה פי' דנהי בלשון משנה ובריית' הוה בכלל בני מעיים [מיהו] בלשון אמוראים לא הוה בכלל ב"מ כדאמרינן לקמן (דף נ"א ע"ב) גבי נפולה · שא' שם אימר נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים · מר זוטרא [מוסיף] כנגד כל החלל וכן איתא נמי גבי דרוסה (בדף נ"ג ע"ב) ע"ש משמע דלאימר בני מעיים הכרס ודקין ואתי מר זוטרא והוסיף כנגד הדפנות כגון ריאה ולב וכבד · הלכך בני מעיים דהכא היינו כרס ודקין [עכ"ל הרא"ש] וכתב הב"י שדעת התוס' כד' ר' יונה הנ"ל וכ"ד הרשב"א ורי"ו: (ה) כל מקום וכו' ולא אמרי' נשחטה הותרה וכו' · ז"ל ד"מ מעשה בא לידינו וכו' בראש בהמה שהיה בו מים וקודם שידעו הדבר חתכו הגולגלת לשנים ומקצתו מן המוח עם הגולגלת ולא היה נודע אם המוח מקיפן או לא ואסרנו · ויש שהיו רוצים להתיר מהא דתניא נשחטה הותרה עד שיודע לך וכו' פ"ק דחולין (דף ט' א') ול"ד דהואיל והיה כאן ריעותא ברורה מחיים אין להכשיר משום זה וכן משמע בתוס' פ' ד' אחין (דף ל' ע"ב) וכן הסכימו כל חכמי העיר [עכ"ל ד"מ] ועי' באחרונים שהאריכו בזה [כי לכאורה בתוס' שם מוכח להיפך וכן מור"ם מלובלין השיג עליו בזה ע"ש] ועי' ש"ך ס"ק ג' האריך בזה ומסקנא לדינא בזה כתבתי בי"א ס"ק ג' ע"ש: (ו) כל אבר וכו' (עד) בנטול חשוב · כ"ז הוא לשון הרמב"ם בפ"ו מה"ש וכ"כ התוס' והרא"ש ריש פ' א"ט דניטל כ"ש מניקב ואע"ג דבטחול ניטל כשר וניקב טרפה [כדאי' בש"ס פא"ט (דף נ"ה א')] שאני התם שאין נקובתו כשאר הנקובות דמפלגינן בין קולשיה לסומכיה ואם נשתייר וכו' כשרה [תוס' ורא"ש שם] [ולדברי האומרים דניקב הטחול בסומכיה לא מצד עצמו טרפה אלא סוף שיגרום רקב לכרס [עי' מ"ח סי' מ"ג ס"ק י"ד] בלא"ה ניחא ע"ש ודוק] · וז"ל הגר"א וכן משמע בש"ס פא"ט (דף נ"ח ב') דאי' שם ההוא איותא [דהוה לה תרתי סניא דיבי אייתוה לרבינא וטרפה מדר' הונא [דא' כל יתר כנטול דמי] אע"ג דלא תנן בהו אלא ניקב והוכיח הר"ן מדקתני ניטל הטחול כשר ואם איתא מ"ש טחול דנקט · וכן בריש פ"ד דחולין (דף כ"ח א') היתך מן הטחול ומן הכליות וכו' אלא דוקא טחול וכנ"ל וראבי"ה חולק ועי' מרדכי והג"א שם [עכ"ל הגר"א]: (ז) וכן אם נברא וכו' · כפא"ט (דף נ"ה ב') מימרא דר' הונא כל יתר כנטול דמי: (ח) חוץ מטחול · כמש"כ בפ' א"ט (דף נ"ה א') א"ר עוירא לא שנו אלא ניטל אבל ניקב טרפה ומסיק (שם ע"ב) הש"ס דבקולשיה לית ·

יד אליהו

שלמים והכשירום אע"ג שנקרע העור [עכ"ל ד"מ] ומ"מ נ"ל שיש כאן חשש שמא ניקב ע"י קוץ [עכ"ל ט"ז] והוא אזיל לשיטתיה שמחמיר בספק ע"י קוץ או ע"י חולי · ומיהו כבר כתבתי בסמוך אות א' שאנן קיי"ל להקל בספק כפסק הש"ע ולא כט"ז · וכ"כ בת' צ"צ סי' ע"ו באווזא שהיה הבילא"ק נחלק לשתים [הבאתי המעשה בארוכה בסי' ט"ן ע"ש] והכשיר · וכ' במשבצות כאן ס"ק ג' דבילא"ק הוא במקום כרס החיצונה ולא שייך בו טרפות בעוף ואם ניקב העור מבחוץ מסתמא הוא ע"י קוץ [פר"ח ומשבצות שם] · י) כ' בתשו' באר עשק סי' ס"א אווזות פטומות שיש להם שומן במקום שאין לשאר אווזות אותו השומן · אותו השומן אינו בתולדה ואינו מגין וכ"כ בתב"ש כאן ס"ק ב' והמנ"י כלל ל"ו ס"ק א' כ' דמסתימת הפוסקים לא משמע כן אלא דהוה סתימה [משבצות סוף ס"ק ג'] וכ"כ בחכ"א כלל כ' סי' כ"ג דכן המנהג דפותס ועי' פ"ת ס"ק ג' בשם תוי"ל שמיקל בזה בהפ"מ ועי' בדגמ"ר דמתוך דבריו נראה דאם ידוע שהנקב קדם להשומן שפיר הוה סתימה מעליא וכבר ועי' בס' חומות ירושלים סוס"י ע' שכ' שלדעת קצת פוסקים דאפילו שומן שאינו בתולדה סותם · יש להסתפק איך הדין בביצה שילדה מקודם דאף דהתרנגולת חוזרת להכשירה י"ל דהביצה באיסורה קיימא ע"ש וכ' ע"ז בפ"ת שם דלפי הטעם שכ' בדגמ"ר דכיון שעלה סתימה של שומן איתגלי שמעולם לא נטרף וכו' ע"ש · א"כ פשיטא דגם הביצה כשרה [עכ"ל פ"ת שם]: ח כשרה · ע' סי' ל"ו ס"ה ובמש"כ שם במ"ח סוף ס"ק י"ז ובי"א בסי' מ"ח ס"ק ג':

סי' נ א וע"ל סי' ל"ו כיצד נוהגין · ע"ש דשם נתבאר דאין אנו בקיאים בהקפה: ב כל מקום וכו' · מילתא באפי נפשה היא [ש"ך]: ג ולא אמרינן וכו' אלא בדבר וכו' לאחר שחיטה · כ"כ בד"מ בשם התוס' ביבמות פ' ד' אחין (ד' ל"א ע"ב) · ובתשובת מור"ם לובלין חולק על רמ"א וס"ל דאפילו בנעשה הריעותא מחיים אמרינן נשחטה הותרה · והא דחוששין לספק דרוסה · וכן לעיל בסי' ל"ג בישב לו קוץ בושט דחוששין שמא הבריא משום דשכיח · וכן כשנמצא מחט ולא הספיק לבודקו אם ניקב משני צדדים דאסרינן [בסי' מ"ח בי"א ס"ק כ"ג ע"ש] וכן במים בראש וספק אם המוח מקיף דאסרינן [כמש"כ לעיל בסי' ל"א ס"ב בהג"ה] הוא ג"כ משום דשכיח [כל זה הוא מדברי מור"ם לובלין בתשובה סי' ס"ו] והש"ך כאן בס"ק ג' האריך בזה ומסיק דאעפ"י שפשט דברי התוס' כנ"ל מראין יותר כדברי מור"ם לובלין הנ"ל מ"מ יש להחמיר כרמ"א · ועי' כרו"פ שמסיק דאם נעשה הריעותא מחיים עכ"פ אסור מדרבנן ולא סמכינן אחזקה כלל ע"ש: ד אלא בדבר וכו' שנעשה הריעותא לאחר שחיטה · משמע להדיא דבספק השקול בדבר דנעשה לאחר שחיטה אזלי' לקולא ואמרי' נשחטה הותרה · והש"ך הביא כמה פוסקים דס"ל להחמיר בספק השקול אפי' נעשה הריעותא לאח"ש אם לא שיש קצת רגלים לדבר שנעשה לאח"ש כמו בא זאב ונטל בני מעים · וכ' הש"ך שיש להחמיר כדבריהם בלא הפ"מ ומיהו במקום הפ"מ סמכי' אפוסקים שמקילים בספק השקול [אבל בספק דתלוי בחסרון חכמה דלאו ספק הוא כלל אפי' במקום הפ"מ לא תלינן] והיכי דההיתר שכיח טפי · תלינן אפי' בספק בנעשה מחיים ואפי' בלא הפ"מ כדמוכח מההוא שיגרונא [כן תוכן דברי הש"ך ס"ק ג'] ובכרו"פ

טרפה (ט) ה"ה לנברא חסר ה ויש מכשירים בזה (וההפסד מרובה יש לסמוך אמכשירין · ד"ע) :

ס"ג (י) כל אבר שנקובתו או חסרונו או נטילתו פוסל אם נתמסמס פסול :

הג"ה (יא) ואנן שאין אנו בקיאים ו כל שנשתנה מראית הבשר לריעותא הוה כניקב שם (הג' מיי' ומרדכי) :

סי' נא דין מחט או קוץ שנמצא בבהמה · ובו ד' סעיפים :

סעיף א (א) קוץ או מחט א שניקב לחלל הבהמה או העוף ב חיישינן שמא ניקב אחד מהמקומות שנקובתן במשהו וטרפה (ב) לפיכך כל האברים ששנינו בהם שאם ניקב מצד אחד כשר כלב ועובי ביה"כ וקורקבן אם הנקב מצד חוץ דוקא כשניקב מחמת חולי אבל אם הוא מחמת מחט או קוץ טרפה :

הג"ה ואם הוא ספק אם נעשה ע"י חולי או קוץ ומחט כשר (ב"י בשם אוהל מועד) ג וע"ל סי' מ"ט ד וכ"ש שיש להכשיר בכה"ג בניקב העור

יד אליהו

וכרו"פ פסק דבספק השקול [ונעשה לאח"ש] אזלי' לקולא ואמרי' כשחטה וכו' רק הכא שרגלים לדבר שנעשה מחיים אין לנטות מדברי רמ"א ע"ש :

ה ויש מכשירים בזה· הוא דעת הרמב"ם דס"ל דבמקום שאמרו ניטל טרפה דוקא ניטל אבל נברא חסר כשר· ורמ"א סמך עליו בהפ"מ· והב"ח ופר"ח חלקו על רמ"א ואוסרים אף בהפ"מ וכ"ד תב"ש ס"ק ג' ע"ש · אבל הכרו"פ פסק כרמ"א ע"ש · ועי' בתשו' נוב"י ח' יור"ד סי' ה' שנסתפק לדעת הרמב"ם הנ"ל מהו בשבורין דהיינו אבר שטרפתו הוא בכלל שבורה [עש"י כ"ט] אם נברא כך אם הוא טרפה אם לא ע"ש בארוך [פ"ת ס"ק ב'] :

ו כל שנשתנה וכו' · א) כתב רש"ל דוקא שנשתנה בשר ממראיתו · אבל כשאין רואים שינוי בבשר אין לחוש אפי' נקרע הבשר לומר שמא נתמסמס אלא לא מחזקי' ריעותא [ע"ז ס"ק ד'] ובב"י בשם המרדכי מסיים והכל לפי הענין · ב) וכתב בנוב"י ח' יור"ד סי' י"ג דר"ל דצריך שיהיה ג"כ לקותא בבשר אבל בשינוי מראה לחוד לא מטרפינן [וכ"כ בש"ך וט"ז בסי' מ"ג ס"ב בשם ב"ח ורש"ל וכ"כ כאן בכרתי ס"ק ז' דדוקא שניכר קצת רקבון אבל בשינוי מראה לחוד אין לחוש ע"ש] אמנם אם היה ליקוי בבשר אף שלא שלט מעבר לעבר רק המראה לחוד שלט מעל"ע טרפה וכן יש להורות · גם כ"ל בכ"מ שנמצא שינוי מראה צריך לבדוק ולעיין אם אין לקותא בבשר [עכ"ל נוב"י · פ"ת ס"ק ג'] · ג) אם נמצא על הבשר אבעבועה ויש לה שינוי מראה ג"כ · כתבתי דינו בסי' מ"ג ס"ק ז' אות ד' ע"ש · ד) דין בהמה שפתחוה והיה בה קילוח גדול של מים זכים ובעוף כה"ג שכתב כאן הפר"ח והשפ"ד סוס"ק ו' כבר כתבתי להלכה בזה בסי' מ"ה ס"ק ד' אות ג' בי"א ע"ש · ה) כתב הפר"ח ס"ק ד' תרנגולת שיש חסרון בעצם הגולגולת ונוצתה גבוהה· העלה הפר"ח שכל שחיה יב"ח מעידות שאין בהם חסרון כשיעור ערך סלע ואפי"ה לא התיר כ"א בהפ"מ ועי' בתב"ש סי' ל' שהחמיר בזה אף בהפ"מ ועיין מה שכתבתי שם בי"א ס"ק ט' אות י"א לדינא · ו) כתב פר"ח ס"ק ב' אווזא שהיה העור שלם מבחוץ על פני כולה והיה נראה גומא עמוקה כרוחב שתי אצבעות באמצע הבטן על פני ארכה והיה ניכר שיש שם חסרון מבפנים תחת העור והפשיטו העור ונמצא שאותו עצם האמצעי שבולט באמצע כמו קרש דק שהבשר משני צדדיו היה נסדק ונחלק על פני כל ארכו באמצעו ממש ובאותו הפסק שהיה ביניהם היה נראה מבחוץ הלב והכבד כאשר הם שוכבים בחלל הגוף והיה נראה שנעשה כך מתולדתו· בס' צ"ך סי' ע"ו העלה להכשיר ונראה מתוך דבריו שם שאף אם העור היה נקוב מבחוץ הוה ליה כספק ניקב על ידי חולי או ע"י קוץ דתלינן להקל וכדלעיל בסי' מ"ט ס"ד · ואין זה מחוור דכל שניקב מבחוץ סתמא דמילתא שנעשה ע"י קוץ ולא ע"י חולי וכדמוכח מתשו' הרשב"א סי' רע"ז · ולפיכך יש להטריף· אבל כשהעור מבחוץ הוא שלם טפי איכא למתלי שנעשה ע"י חולי או ע"י תולדה· ואפי' הוה ספק מ"מ איכא ס"ס שמא ע"י חולי ושמא לא ניקב א' מאברים הפנימים ולפיכך יש להכשיר בזה [עכ"ל פר"ח ס"ק ב'] וע"ל בסי' מ"ט במ"ח ס"ק ח' ובי"א שם ס"ק ז' אות ב' ג' ובי"א סי' נ"א ס"ק ד' אות א' ב' :

סי' נא א שניקב לחלל· עי' בתשו' חינוך ב"י סי' ל"ס בבהמה שלא נראה שום ריעותא מבחוץ ולאחר שנפשט העור נמצא נקב בבשר שבין צלע לצלע נגד הריאה ודנו בה שע"י נגיחת בהמה אחרת או בעץ הוכתה בכח עד שנדחק העור והבשר לפנים עד שנקרע הבשר ועכ"ז לא נעשה רושם בעור ולא ניקב והכשיר מאחר שהיתה בהמת ישראל [פ"ת ס"ק א'] : ב חיישי' שמא ניקב וכו' וטרפה· פי' ולא מהני בדיקה מדינא דש"ס ולא כבה"ג [ועי' פר"ח ס"ק א' ומשבצות ס"ק ג' ומ"ח ס"ק א'] עי' בתשו' שבו"י ח"ב סי' ק"ט בקוץ שנמצא בחלל הגוף ונמצא עם בשר הרבה והיה הפסד גדול וסעודת מצוה והכשיר שאר הבשר שנתבשל מטעם ס"ס שמא לא ניקב א' מאברים הפנימים ואת"ל ניקב שמא קיי"ל כראבי"ה שמליחה אינו אוסר רק בקליפה ולא בס'· והכשיר אף בלא קליפה כיון שנתבשל וא"א לקולפו ע"ש · ועי' בתשו' נוב"י ח' יור"ד סי' כ' שחולק עליו מטעם דהאי ספק שמא קיי"ל כראבי"ה לא מיחשב לספק כלל כיון שהרבה פוסקים חולקים עליו [פ"ת ס"ק ב'] ועי' בחו"ד בסי' ק"ה ביאורים ס"ק י"ז וחידושים ס"ק ל"ו שהשיג ג"כ על השבו"י והסכים עם תשובת נוב"י הנ"ל ועי' בבינת אדם שער או"ה סי' כ"ז ס"ק מ' שהאריך בזה ונוטה לדעת השבו"י ע"ש וע"ל בי"א סימן מ"ט ס"ק ז' אות ז' שם הבאתי בשם תשובת חתם סופר בסי' ל"ג שפ' להקל כדעת תשובת שבו"י הנ"ל ע"ש : ג וע"ל סי' מ"ט· סעי' ד' ושם נתבאר במחבר שמכשיר ג"כ בספק שאי ע"י חולי או ע"י קוץ ע"ש וכ' הש"ך ס"ק ב' בשם רש"ל דמ"מ בספק הנ"ל צריך בדיקה נגד הנקב [ולא בכל האברים] כיון דאיכא ריעותא לפנינו· וכתב בחכ"א כלל כ"א סי' ו' דאף עכשיו סמכינן אבדיקה זו כיון דאינו אלא להחמיר עיין שם : ד וכ"ש וכו' בניקב העור והבשר · א) הנה דעת רמ"א כאן דאפי' ניקב מבחוץ לא תלינן במצוי בקוצים וכן נראה מדברי הצ"ך שהבאתי בסוף סי' הקודם ע"ש · ב) אבל הפר"ח [כאן ס"ק ב' וסי' מ"ב ס"ק ג' וסי' מ"ט ס"ק ד' וסי' נ' ס"ק ב'] וגם התב"ש החזיק אחריו בסי'

מקור חיים

לית הלכתא כוותיה אבל בסומכיה הלכתא כרב עוירא דטרפה ע"ש : (ט) ה"ה לנברא חסר · כ"ד הרשב"א והר"ן [והב"ח בסי' נ"ד כתב שכ"ד בה"ג והרא"ש וש"פ הביאו הפר"ח כאן ס"ק ד' ע"ש] והיש מכשירים הוא דעת הרמב"ם וסברתו שאם לא תאמר כן א"כ נטולה וחסורה הכל אחד וא"כ למה מנה אותם עולא בפא"ט (מ"ג א') בשתים· והרשב"א בת"ה כתב על הרמב"ם ולא נראה כן שהרי הכבד אחד מהמנויים בניטלים וכל עיקר איסור נטילת הכבד מפני המרה ואם נבראת בלא כבד טרפה [כמו ניטל] שגם היא בכלל חסירת המרה· ולא מנו נטולה וחסירה [בשתים] אלא לומר שבין שניטל ביד ובין שחסר מתולדה הכל טרפה שלא ליתן פתחון פה לומר דוקא חסרה מתולדה טרפה אבל היה לה וניטל א"כ כשרה או כהיפך [עכ"ל] :

(י) כל אבר וכו' אם נתמסמס פסול · כ"כ בהג"א פ' א"ט סי' מ"ה [סוף ד"ה ואם ששט ידו וכו'] · וז"ל ואומר הראבי"ה שא"ל בשם ר"ת דכל מקום שהוא טרפה ע"י נקב · אפי' לא ניקב והבשר רע סביביו כמו מוגלא טרפה [עכ"ל] וכתב ב"י שכ"כ הרשב"א שכל אבר שפסול ע"י נקב או חסרון או נטילה ה"ה שפוסל בו אם נתמסמס [עכ"ל] והוא נלמד מש"ס פא"ט (דף נ"ג ע"ב) נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו· היכי דמי נתמסמס א"ר הונא בריה דר"י כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי [עכ"ל הש"ס] : (יא) ואנן שא"א בקיאים וכו' · ז"ל ב"י כתב הג' מיי' דאנן לא בקיאים בשיעור נתמסמס הלכך בכל שהוא שיהא הבשר רע מטרפינן וגם המרדכי כתב דא"א בקיאים לכך ראוי להחמיר כשנשתנה מראית הבשר הכל לפי הענין וכך שמעתי ממורינו ממיץ שא"ל ר"ת [כן] מפה אל פה [עכ"ל ב"י] ועי' מש"כ בי"א ס"ק ו' בזה בשם האחרונים :

סי' נא (א) קוץ או מחט וכו' · בפא"ט (דף נ"ג סוף ע"ב) א"ר נחמן בקוץ עד שתנקב לחלל בדרוסה עד שיאדים וכו' [עכ"ל הש"ס] פרש"י בקוץ עד וכו' אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהם [עכ"ל רש"י] וכתב הרא"ש פא"ט סי' מ"ב [על רש"י הנ"ל] וספק קניא דלעיל [שם בש"ס] דאית ליה בדיקה· קנה הוא גדול מקוץ · ועוד דלמעלה אין צריך לבדוק אלא הושט· אבל הכא צריך לבדוק את הכרס ודקין ונקב קטן א"א לבדוק בכולו וכו' ומה שפרש"י דאין לו בדיקה משום דמשמע ליה דומיא דדרוסה כשהאדים הבשר וכו' · ובעל הלכות כתב בקוץ עד שתנקב לחלל ותטרף בו · כלומר שבודקין אם נקב אחד מהאברים שנקובתן במשהו [עכ"ל הרא"ש] וכתב ב"י שדעת הרמב"ם כבה"ג הנ"ל אבל דעת הרשב"א בת"ה כרש"י וכן נראה שהוא דעת הראב"ד והכי נקטינן דרבים נינהו ולחומרא [עכ"ל ב"י] ועי' מ"ח ס"ק ז' : (ב) לפיכך כל האברים וכו' · ז"ל הרשב"א בת"ה דע מה שאמרו ניקב הלב וכו' המסס וביה"כ שניקבו לחוץ וכן בכל אבר פנימי אינו אלא כשניקב ע"י חולי הא לא"ה אפי' לא ניקבו אלא מבחוץ בקוץ או בסכין טרפה ותדע לך דקוץ מהיכן בא אם תאמר שבלע א"כ כבר ניקבו הדקין וכו' ואת"ל שנכנס מבחוץ הא קיי"ל בקוץ עד שתנקב

העור והבשר עד החלל) **ה** (ג) **ומיהו אם ניקב בקוץ לפנינו ונשחטה הבהמה ונמצא הקוץ תחוב לפנינו מדופן הבהמה לאחד האברים נראים הדברים שלא ניקב במקום אחד לפיכך אם פגע בלב וכיוצא בו ולא ניקב לבית חללו כשרה:**

ס"ב הא דמטרפינן דוקא בקוץ או מחט שהם דקים (ואי אפשר לבדוק אחר נקב משהו) **ו** (ד) **אבל בקנה וביוצא בו כשר ע"י בדיקת האברים שנקובתן במשהו:**

ס"ג (ה) **אם הקוץ או המחט לא ניקבו לחלל אפילו כולו טמון בבשר ז כגון בירך שהיא עבה כשרה ח אפילו צד העבה של מחט כלפי פנים:** **הלעיטה**

שתנקב לחלל ולפיכך אם נמלא הככד נקוב מבחוץ שלא ע"י חולי טרפה וכן בכל אברים הפנימים ואפילו אם נמלא בחלל הבהמה הדין כן [עכ"ל] וכ"כ הרשב"א בתשו' הובא בב"י ע"ש: (ג) ומיהו וכו' ונשחטה הבהמה ונמצא וכו' · כלשון הזה כתב הטור בשם הרשב"א והוא בתוה"ק · וז"ל הרשב"א בתה"א [הובא בב"י] כבר כתבתי למעלה שלא אמרו ניקב הלב לבית חללו [דוקא] אלא בניקב מחמת חולי · אבל בקוץ אם ניקב מבחוץ אפילו לא ניקב לחלל · א"כ משכחת לה כגון שניקב הקוץ לפנינו בדופני הבהמה ונתחב בלב ועודנו לפנינו מן הדופן אל הלב שאין לחוש בכענין הזה לנקיבת אחד מהאברים הפנימים [עכ"ל] וכתב הב"י דלא מכשיר הרשב"א אלא בניקב לפנינו וגם ראינו שלא נתחב אלא בלב וכשנשחטה נמלא ג"כ תחוב בלב · הא אם ראינו שנתחבה ואין אנו יודעים אם נתחבה בלב או בא' משאר אברים טרפה · דנקב שניקב לפנינו אינו מוציא מידי ספק · דשמא ניקב [מתחלה] אחד מהדברים שנקובתן במשהו ואח"כ נתחב בלב [עכ"ל ב"י] והד"מ השיג על הב"י וכתב דמלשון הטור בשם תוה"ק [שהוא כלשון המחבר] שכתב אם ניקב בקוץ לפנינו ונשחטה הבהמה ונמלא הקוץ תחוב וכו' ולא הזכיר שראינו תחלה להיכן ניקב משמע להדיא דניקב לפנינו ונמלא תחוב וכו' אף שמתחלה לא ראינו להיכן ניקב אלא כל שראינו שנכנס המחט מבחוץ נגד הלב ונמלא עתה תחובה בלב תלינן דלא ניקבה אלא נגדה ולא במקום אחר וכשר להרשב"א ודלא כהב"י [ע"ש עוד שהאריך בראיות לזה] · ודעת המרדכי להקל יותר אפי' לא נתחב לפנינו רק תחוב קלת בדופן וקלת בלב ויש היכר בדופן שבאה מבחוץ נמי כשרה וכ"ד רש"ל דאל"כ תמה על עלמך מי מיכוונה לחזור ולכנוס בדופן למקום שנכנס בו מתחלה מבחוץ לחלל הגוף · וכן פסק רש"ל וב"ח וש"ך · ויש מקילים יותר דאם תקוע עדיין בדופן או תקוע בלב לבד יש להקל ולא אמרינן אלא כשאין תקוע לא' מאברים ולא תקוע בדופן · אך להלכה אין להקל כ"כ · ועכ"פ יש להקל לדידן היכא דתחובה בדופן ובלב אף שלא נתחבה לפנינו אפי"ה יש לצדד ולהקל [שפ"ד ס"ק ג'] ועי' תב"ש ס"ק ד' האריך בזה ומסיק דאין להקל רק אם נתחב לפנינו ונשחטה מיד ונמלא תחוב ממקום הניקב לתוך הלב ולא לחללו ע"ש · מ"מ נלפע"ד שיש להקל כדברי הש"ך הנ"ל דכן פסק בפר"ח ובחכ"א ובכרו"פ וכמש"כ בי"א ס"ק ה': (ד) **אבל בקנה** וכו' · כ"כ הרא"ש פא"ט סי' מ"ב [העתקתיו לעיל ס"ק א'] דמאי דאיתא בש"ס פא"ט (דף נ"ג ב') ספק קניא ספק סוגרא אימר קניא מחיא דמוכח דמהני בדיקה לקניא · היינו משום דסתם קנה הוא גדול מקוץ ע"ש · וכן משמע מרש"י (דף נ"ג ע"ב) ד"ה בקוץ דכתב וז"ל ובבדיקה א"א מפני שאין נקב דק ניכר בהם [עכ"ל] משמע להדיא דוקא נקב דק אינו ניכר אבל קנה רחב ניכר היטב : (ה) **אם הקוץ** וכו' **אפי' כולו טמון** כו' **אפי' צד העבה** וכו' · בפא"ט (ד' מ"ח ב') ההוא מחטא דאשתכח בחתיכה דכבדא סבר מר בריה דר' יוסף למיטרפה א"ל רב אשי אילו אשתכח בבשרא כה"ג הוה טריף מר אלא א"ר אשי חזינא אי קופא לבר נקובי נקיב ואתאי אי קופא לגיו סימפונא נקט ואתאי וכתב שם הרא"ש סי' כ"ז לכאורה משמע דאף בבשרא אי משתכח כה"ג בירך הבהמה וקופא לצד חלל הבהמה טרפה משום דאמרי' דמן הדקין באתה ודרך חודה נכנס בירך דאי מן החוץ באתה האיך ניקבה בקופא כל הירך ועברה עד סמוך לחלל הגוף והא דאמרי' לעיל (ד' נ"ג ב') בקוץ עד שתנקב לחלל מיירי בידוע שבא מן החוץ · ומיהו חומרא גדולה היא וכו' · ומיהו אין ראיה מסוגיא דשמעתין דאיכא לפרושי הכי אלא א"ר אשי האי כבד לא לריאה מדמינן לה ולא לבשר מדמינן לה דבריאה בין קופא לגיו וכו' טרפה ובבשר בין קופא לגיו וכו' כשרה וכן נהוג עלמא לפי שהבהמה מתחככת בכתלים ואפי' נכנס דרך קופא דוחק ועובר בעומק הירך [עכ"ל הרא"ש

בסי' מ"ט ס"ק ד' ובסי' זה כ"א ס"ק ג' ע"ש דכל שניקב העור והבשר תולין במלוי שניקב ע"י קולים וליכא ס"ס ואסור אף בהפ"מ [וכי מכשיר המחבר בסי' מ"ט ס"ד מיירי שאין העור לפנינו · ואי לפניט ושלם העור מבחוץ בחד ספק מיסתרי דכל מבפנים מסתמא ע"י הולי · ע' תב"ש שם] · וסיים במשבלות ס"ק ב' כאן וז"ל · ג) והלכך בעור שלם וניקב מבפנים ולא ידעינן אי ע"י חולי וכו' יש להתיר בהפ"מ [ודלא כט"ז שהשיג כאן ס"ק ב' על רמ"א ע"ש] ובאם עור נקוב מבחוץ אף בהפ"מ אסור · ד) וכתב בחכ"א כלל כ"א ס"ב דגרעין של תבואה או שאר זרעונים או אבן וכיולא בו שנמלא בחלל הגוף דטרפה ודאי שהרי א"א לומר שבא מבחוץ [וכ"כ משבלות סוף ס"ק ד' ע"ש] · ואפי' בעוף שיש לו זפק לא תלינן דניקב הזפק וילא דאמרי' כאן נמלא כאן היה · ועוד דדרך הזפק א"א ליכנס לחלל הגוף [ע"ל בי"א סי' מ"ט ס"ק ז' אות ג' בשם פמ"ג דס"ל דבעוף שיש לו זפק לא הוה רק ספק ע"ש] ואם הוא בענין שיכול לתלות שעכשיו נפל לאחר שחיטה תלינן וכשרה דקיי"ל נשחטה הותרה (עכ"ל חכ"א שם): **ה ומיהו אם ניקב בקוץ לפנינו** וכו' · הש"ך ס"ק ג' הביא בשם ד"מ [העתקתיו במ"ח ס"ק ג'] דאפי' לא ראינו תחילה היכן נכנס · אלא כל שראינו שנכנסה המחט מבחוץ נגד הלב ותחובה עתה בלב תלינן דלא ניקב רק נגדו ולא במקום אחר וכשרה · והמרדכי בשם ראבי"ה הקיל יותר דאפי' לא נתחבה לפנינו כלל רק שמולאים הקוץ או המחט תקוע מקלתה בדופן ויש היכר בדופן [מבחוץ מכוון נגד המחט] שבא מבחוץ וגם תקוע בלב כשר · וכ"ד הב"ח ורש"ל וש"ך ס"ק ג' להקל · דע"כ נכנסה מיד מדופן ללב דאל"כ תמה על עלמך מי מיכוונה לחזור וליכנס לדופן למקום שנכנס בו תחילה מבחוץ · וכ"ד הפר"ח וחכ"א כלל כ"א סי' ג' וכ"כ בכרתי · וכן יש להורות אף דהתב"ש החמיר בזה [הבאתיו בקולר במ"ח ע"ש] מ"מ יש לסמוך אכל הני רבוותא · וכן בשפ"ד ס"ק ג' לא הביא כלל דעת התב"ש רק העתיק בסתם דברי הש"ך ועי' מ"ח ס"ק ג' · וכתב הש"ך סק"ג בשם המרדכי דאין חילוק בזה בין קופא לבר או קופא לגיו · ובין קטינתא לאלימתא: **ו אבל בקנה** · עי' משבלות ס"ק ג' בשם תב"ש והסכים עמו דדוקא מיד אבל אם נשתהה אפי' בקנה רחב טרפה משום דחיישי' שמא הבריא · וכתב תב"ש ס"ק ב' ובאין ידוע אם נעשה מיד אין להקל בקנה רחב כ"א לצורך גדול ובעיון רב וע"י בודק ירא ה' מרבים [עכ"ל שם] ועי' פתחי ת' ס"ק ו' בשם ת' שבו"י סי' כ"ה שהעלה להקל בהפ"מ בקנה רחב ע"י בדיקה [אפי' נשתהה זמן רב] משום דבדבר רחב לא חיישי' שמא הבריא · וכן העלה בס' פתח הבית להקל בהפ"מ כה"ג [וכן משמע מפר"ח ס"ק א' [שהביא המשבלות ס"ק ג'] שכתב דלדידן לא כ"מ ודלא כמשבלות שם שתמה עליו ע"ש ודוק] ובתוך ג' ימים יש להקל אף בלא הפ"מ דתוך ג"י אין דרכו להתרפאות [עכ"ל] · עוד כתב בפ"ת ס"ק ה' בשם ת' שבו"י סי' כ"ה דאם נמלא עגולים שקורין שרא"ט דינו כקוץ או מחט אך אם הם גדולים כמו קטניות יש להקל בהפ"מ ע"י בדיקת אברים שנקובתן במשהו : **ז כגון בירך** · ל"ד בירך ה"ה בשדרה [בל"י ס"ק ד' בשם או"ה] : **ח אפי' צד העבה וכו' כלפי פנים** · לפי שדרך הבהמה להתחכך בכתלים ואפי' נכנסה דרך קופא דוחק ועובר בעומק הירך [הרא"ש ועור ועי' מ"ח ס"ק ה'] · א) ודקדק הב"ח דוקא בבהמה שדרכה להתחכך אמרי' הכי אבל בעוף שאין דרכו להתחכך טרפה [ש"ך ס"ק ד'] · ב) ולכן אם לד העב כלפי פנים טרפה שהרי אי אפשר שנכנס מבחוץ שהרי בלד העב אי אפשר שתנקוב אבל כשלד העב כלפי חוץ כשר אף בעוף שהרי יש הוכחה שנכנס מבחוץ דאי מבפנים האיך תנקוב בלד העב [חכ"א כלל כ"א סי' ז'] וכתב דמ"מ אם ידוע שהעוף דחק ונכנס במקום לר אף בעוף כשר אבל בסתם לא תלינן בעוף שמא דחק ונכנס [עכ"ל חכ"א שם] וכן במחט קליפתא כעין שלנו אף בעוף שרי אם טמונה כולה בבשר הירך [משבלות ס"ק ד' וכ"כ בפתחי תשובה ס"ק ז' בשם תבואת יד אלי' ע"ש] ואע"ג דלדעת הט"ז ס"ק ד' דל"ד קאמר הרא"ש בהמה דה"ה בעוף כבר השיגו עליו בנה"ך ובפר"ח דהאיך אפשר להתיר איסור משום דלפעמים גם עוף נכנס במקום לר דהוה מילתא דלא שכיחא אלא דוקא בבהמה שדרכה להתחכך וכדאמרי' בפא"ט (ד' נ"ג א') רוב שוורים מתחככין ע"ש וכ"כ בחכ"א שם כאשר העתקתי לעיל בסמוך וכ"ד הבל"י ס"ק ה' והשיג שם בבל"י על השבו"י ח"ב סי' י"ז שפוסק כט"ז · ונלפע"ד דכן יש לפסוק כב"ח וש"ך שהרי הסכימו לדבריו הנה"ך ופר"ח וחכ"א ובל"י ודלא כפ"ת שלא הביא דברי האחרונים הנ"ל והעתיק רק דברי השבו"י הנ"ל · ג) ועי' כרו"פ כתב דהכל לפי מה שהוא עוף אם הוא עוף גדול כמו ענדי"ק יש לו כח כמו בהמה · ותרנגול פשוט אין לו כח [עכ"ל] · ד) ועי' בפ"ת ס"ק ו' בשם ס' פתח הבית על מה שהרופאים תוחבים באינשטרומענט תוך חלל הבהמה על הטחול לרפואה והמה אומרים שלא יעשו שום נקב רק מיד כשנוגע אל הטחול מכת החרדה מזדעזעת הבהמה בכל האברים וזה רפואתה · ואלו מה דינה של הבהמה [והחלב שלה

ולידד

ס"ד (ו) הלעיטה דבר שנוקב בני מעיה ט כגון קורט של חלתית וכיוצא בו טרפה (ז) ואם הוא דבר שספק אם נוקב טרפה מספק:

סימן נב דין עוף שנפל לאור ושינוי מראה באברים

(ודין בבהמה כה"ג בסעיף ז') · ובו ז' סעיפים :

סעיף א (א) עוף א שנפל לאור ונחמרו בני מעיו ונשתנו הלב וקורקבן וכבד שדרכן להיות אדומים ב והוריקו ג ככרתי או המעיים שדרכן להיות ירוקים האדימו טרפה (ב) אפילו במשהו מהם שנשתנו (ג) ואפילו לא הגיע לחלל כיון שנשתנו מחמת מכות אש סופן לינקב והכבד אין

ולידד להתיר · ומסיק דאין לסמוך ע"ז מסברא דנפשיה אם לא נמלא בהיזה פוסק מפורסם · ועי' בתשו' תפארת לבי ח' יור"ד סי' ס"ע שנשאל כה"ג בבהמות שיש להם חולי בטחול שלהם ותרופתה שאומן בקי מנקר במחט מן הדופן עד הטחול וינקוב עור החילון אי שרי הבהמה · והעלה דמשום חשש שמא ניקב בסומכיה יש ספק ספיקא שמא לא ניקב בסומכיה ושמא נשתייר כטובי ד"ז · אולם יש חשש אחר שמא ניקב א' משאר אברים ושמא פגע מתחל' במקום אחר ואח"כ הטה למקום הטחול [כיון שנכרי עושה כן שמא אינו מדקדק בזה] · והעלה דאי הנכרי עושה בבהמת עצמו שרי ע"י בדיקת הטחול [דמסתמא בבהמת עצמו מדקדק בזה אם הוא אומן] ואי עושה כן בבהמה של ישראל [או של נכרי אחר] אין להקל · ואחר יב"ח כשר דאינו רק ספק · ומיהו לכתחלה אין להשהות יב"ח משום תקלה [כדאי' בסי' נ"ז ס' י"ח בהג"ה] [עכ"ל ת' לבי] וכתב עליו פ"ת שם ול"ע מה שמצריך בדיקת הטחול אף דיעבד הא הוה ספק ספיקא וכו' [עכ"ל] · ה) כתב הט"ז ס"ק ד' בשם הב"ח ע"ד שנמלא באווזות בשומן הסמוך למעיים נולות ארוכות הרבה והכשיר וכתב הטעם דמתוך שנתרבה שומנם לא היה כח בטבע האווזא להוליא גידול הנולות לחוץ וגדלו בפנים ולא חיישי' שמא ניקב ע"י קוץ מבחוץ דלאחזוקי ריעותא לא מחזקינן [עכ"ל בקולר] ועי' פ"ת ס"ק ו' בשם תשו' פמ"א ח"ג סי' י"ד שחולק ע"ז וכתב דמסתברא שבלעו הנולות ע"י שמנקרים בנולות וניקבו הבני מעיים ויצאו לחלל הגוף ודינם כדין קוץ הנמלא בחלל הגוף · אלא אם נמלאו בתוך המעיים כשר · ועי' בתשו' חינוך ב"י סי' מ"ד מ"ה מ"ו העלה ג"כ לאסור [והביא שם דגם בתשו' בהרד"ך אוסר בזה] ואפי' המקילים בזה היינו דוקא כשהנולות תכופות עומדות זה אלל זה וכל נולה יש לה קנה קטן כמו שהם בנולות האווזות מבחוץ · אבל אם הם מקופלים בתוך החלל ודאי יש לאסור · וה"ה אם היו אבעבועות שבהם הנולות מלא נוגלא דנראה שבא מחמת מכה כ"ע מודים דטרפה וכתב שם שכן הורו כמה גדולים לאסור גם בשאילת יעב"ץ דעתו לאסור · ועי' בתשו' שבו"י ח"ב סי' ס"ה שדעתו נוטה כדעת המקילים אלא שלבו מהסס לפי שראה בתשו' חב"י שכתב בשם חכמי אשכנז לאיסור · ולכן כתב דהמורה טרם יכשיר יש לו לעיין היטב איך הם הנולות אם יש לו היכר שבאו מבחוץ או נתגדלו בתוך השומן ועכ"פ יבדוק הושט וכל בני מעיים אם אין בהם ריעותא שי"ל שניקבו ונסתם ולא יסמוך על המכשירין כ"א בהפ"מ ע"ש [עכ"ל פ"ת] ועי' בל"י ס"ק ה' שפ' דאם הם מסודרים יפה כסדר נולות תכופים זה אלל זה ויש להם קנים יש להכשיר אבל אם נמלאו כרוכים זה ע"ז ובתוכם מוגלא ודאי ניקבו ובאו מבחוץ וכו' ע"ש · וכ"כ במשבלות ס"ק ד' ע"ש · וה"ה ש"ש או אבנים בגוף טרפה [משבלות שם] וגם בספ"ד סוס"ק ב' כתב בשם כנה"ג בנולות המולאין דיש לעיין בכל המקומות אם לא ניקב א' מהן אז כשר ע"י בדיקה דוקא ע"ש: ט כגון קורט של הלתית וכו' · אבל אכלה עלין של חלתית כשרה [טור והוא מהש"ס שהעתקתי במ"ח ס"ק ו' ע"ש] גם אם אכלה פלפלין כשרה [ש"ס ועי' מ"ח שם] · ב) וכ' פר"ח סק"ה דוקא קורט של חלתית אבל אכלה השורש אינו ניקב [וכשרה] מביו"ע ח"א סי' קנ"ו [וכ"כ בחה"ע ס"ק ה' ובל"י ס"ק ו' בשם מביו"ע · אבל התב"ש חולק ואוסר גם בשורש ע"ש] · ג) ובקורט של חלתית אפי' שחטוה מיד כשאכלה טרפה משום דכיון שסופו לינקב כנקוב דמי [פר"ח שם ובחה"ע שם ובל"י שם בשם לחה"פ] ובבל"י ס"ק ו' גמגם קלת על טעם זה ואוסר מטעם אחר משום דאפי' שחטו תיכף מ"מ עכ"פ לריך בדיקה וא"א בקיאים בבדיקה [ועי' במ"ח סוף ס"ק זיי"ן] ולכן יש לאסור בין בעוף ובין בבהמה · ד) בהמות שנמלא בבני מעיים שלהן בהרות אדומות מלד שאוכלים עשב שקורין כל"ך יש להכשיר בבהמת ישראל [מביו"ע הביאו הס"ך ס"ק ה' ופר"ח ס"ק ה'] והתב"ש ובספ"ד ס"ק ה' החמירו בזה אם הרושם של הבהרת הם מעל"ע בדקין מטעם דהוי כבשר שהרופא גורדו ואין אנו בקיאים ע"ש · ה) כבשים שגדל בהן מין שחין של נגע שרגילים למות מחולי זה · כ' רש"ל שבכמה קהלות גזרו ע"ז שלא לקנות מהם עד שפסקה המכה [וכתב בספ"ד ס"ק ה' שבאותם כבשים הכבד שלהם לקוי והפך ללובן כשלולים אותם כפלה תילחי תילחי וכתב דבכה"ג יש להטריף · ע"ש] ועי' ע"ז בסי' קט"ז השיג על רש"ל בזה ועי' שבו"י ח"ב סי' כ"ז שהכריע היכא שיש נגע יש לאסור כדעת רש"ל דחמירא סכנתא מאיסורא [וכ"כ בל"י שם] אבל היכא דליכא נגע למראית עינינו יש להכשיר דהבו דלא להוסיף עלה · מ"מ אם ימלא השוחט עוד איזה ריעותא בריאה אע"ג דמחמת זה היה כשר מ"מ דייניגן לה כב' לריעותא ויש להטריף והחלב אין לאסור רק אם היתה חולה בשעה שנחלבה ואחר שעה מתה אז יש לאסור מחמת חשש סכנה אבל מדינא אין איסור [פ"ת סי' ס' ס"ק א' ע"ש]:

סי' נב א שנפל לאור · וה"ה נפל למים רותחין [תב"ש ס"ק א' בשם רוקח וכ"כ בספ"ד ס"ק ה']: ב והוריקו · אבל הוסיפו באדמומית וכן המעים שדרכן להיות ירוקים והוסיפו בירקותן כשר [ר"ן ועי' הטעם במ"ח ס"ק א']: ג ככרתי · א) אבל ירוק גע"ל כשר בכבד שהכבד הוא ירוק גע"ל אם הוא שומן · ונראה מדברי המחבר דגם בלב וקורקבן לא מיטרף אלא בירוק ככרתי וכמו שהביא הב"י בשם הרא"ה שסובר כן [ולפי"ז כ"ש בכבד כחוש שכשר אם הוא ירוק גע"ל לדברי המחבר ספ"ד ס"ק ב'] אבל הרשב"א סובר דבלב וקורקבן אפי' כמראה גע"ל טרפה · וכן פסק רש"ל וב"ח וכתב הש"ך בשם רש"ל דלהרשב"א דוקא בכבד שמן שרי אבל בכבד כחוש אפי' גע"ל טרפה · וכן הפר"ח מחמיר בזה · והכרו"פ סובר כדעת הרא"ה · ול"ע אם יש לסמוך עליו בהפ"מ · ב) כתב ספ"ד ס"ק א' בשם הרמב"ם בפי' המשניות [ועי' תב"ש ס"ק ג' בסופו] שמש"כ בש"ס (פא"ע נ"ו ב') בלב וכבד וקורקבן שדרכן להיות אדומים היינו בעופות הנמלאים אללנו [שהם דיבשה] כתרנגולים ובני יונה אבל אם היו מעופות המים שטבעם להיות ירוק אם נמלא אדום טרפה [עכ"ל ע"ש] וברע"ב בפי' המשניות [בפ"ג דחולין משנה ג'] כלל גם אווזות בעוף היבשה [והסכים כן בתב"ש שם ובספ"ד שם שמש"כ בש"ס דף נ"ו ב' הני אווזי דידן כעוף של מים דמיין לא אמרו אלא בכ"ף הדמיון פי' לענין זה הוה כעוף המים

הרא"ש] : (ו) הלעיטה וכו' כגון וכו' · בפא"ע (ד' נ"ח ב') א' שמואל הלעיטה חלתית טרפה · מ"ט דמינקבא להו למעיינה [פרש"י חלתית לזר"א] מתיב ר' שיזבי הלעיטה תיעה חלתית ופלפלין וכו' כשרה [ומשני] ל"ק כאן בעלין כאן בקרטין [עכ"ל הש"ס] ופרש"י קורט של חלתית חד הוא ונוקב את בני מעיים [עכ"ל] וע"כ כ' כש"ע קורט של חלתית לאפוקי עלין וכ"ה בטור להדיא וז"ל אבל אכלה עלין של חלתית כשרה [עכ"ל] : (ז) ואם הוא דבר שספק וכו' · ז"ל הרמב"ם פ"ו מה"ש [כפי נוסחת הב"י ולא כנוסחת הטור ברמב"ם ע"ש] בהמה שהלעיטה דבר שנוקב וכו' כגון קורט וכו' טרפה שודאי ניקב · ואם היה ספק ניקב ס' אינו ניקב תבדק [עכ"ל] וכ' הב"י לטעמיה אזיל דסובר כה"ג דיש בדיקה לבני מעיים [גבי קוץ שניקב לחלל] אבל לדעת רש"י [הבאתיו בס"ק א'] שם"ל שאין לו בדיקה ה"נ אין לו בדיקה וכ"נ שהוא דעת הראב"ד שכתב על הרמב"ם הנ"ל קשה היא בדיקת הדקין [עכ"ל ב"י] :

סי' נב (א) עוף וכו' ונשתנו וכו' · בפא"ע (נ"ו א') משנה ואלו טרפות בעוף נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקים פסולים ואם אדומים כשרים [עכ"ל המשנה] ומפרש בגמרא (שם ע"ב) דכי תנן ירוקים פסולים אדומים כשרים מיירי במעיים שדרכן להיות אדומים דהיינו לב וקורקבן וכבד אבל במעיים שדרכן להיות ירוקים כגון דקין הוה איפכא דירוקים כשרים ואדומים טרפה ע"ש · וכתב הר"ן דכי תנן [בלב וקורקבן וכבד] אדומים כשרים אפי' הוסיפו באדמומית כשרה · וכן כי אמרי' בירוקים שהוריקו כשרים · פירוש אפי' הוסיפו בירקות כשרה לפי שבמעט חום הם מוסיפים במראה שלהם [עכ"ל] : (ב) אפי' במשהו · שם בש"ס (ד' נ"ו ב') א"ר יוחנן משום ר"י בר"י שיעור ירוקתן כשיעור נקובתן מה נקובתן במשהו אף ירוקתן במשהו [עכ"ל הש"ס] : (ג) ואפי' לא הגיע לחלל · כן למד הרא"ש פא"ע סי' מ"ט מהא דאמר ריב"ל (שם ד' נ"ו ע"ב) ככד שהוריקה כנגד בני מעיים טרפה · וסתמא דמילתא מיירי דבני מעים הם לפנינו ורואים אנו שלא הוריקו [ומ"מ טרפה] משום דמאחר שבלטה מכות אש בכבד אמרינן דסוף בני מעיים להאדים · והדברים ק"ו מדמהני ירקות בכבד להורות על לקות בני מעיים שכנגדן וחזינן להו כאילו נשתנו כ"ש באותו אבר עלמו [במקלת עוביו] דחזינן להו כאלו ניקב מעל"ע [עכ"ל הרא"ש] · וכן הסכימו הרשב"א והר"ן

אין השינוי אוסר בו (ד) אא"כ נשתנה ד כנגד המעיים (ה) דהיינו בראש הדק שלו וכלפי פנים (ו) או אם הוריק ה כנגד המרה ו או כנגד (ז) כל מקום חיותה ז (ח) אבל הריאה (ט) אין חוששין לה ח מפני שצלעותיה מגינות עליה :

הג"ה ט (י) וטחול שהוריקה בסומכיה אפילו רק משהו טרפה שסופה לינקב (כ"י לדעת הרשב"א):

סעיף ב

(יא) הא דשינוי פוסל באברים אלו דוקא כשעמדו בשינוים י אחר ששלקן · אבל אם שלקן וחזרו למראיהן כשר : אם

הג"ה א) והגיה בתב"ש שם קלא סיוע לזה מדאי' בש"ס (פא"ט דנ"ו ב') לא אמרו ירוקין פסולין אלא בלב וכבד והא איתא אפי' בשאר מעיים הככהן ירוקין פסולין · היינו בדרכן להיות ירוק ככרתי ונעשה ירוק גע"ל כביעתא אלא מבמע דמעיים בהיו ככרתי והוריקו לגע"ל כשר :

והר"ן: (ד) אא"כ נשתנה כנגד המעיים · שם (ד' נ"ו ע"ב) בעי מיניה ר' יוסף בריה דריב"ל מריב"ל הוריקה הכבד כנגד בני מעיים מהו א"ל טרפה [ופריך] לא יהא אלא ניטלה [וניטל הכבד כשרה · רש"י] [ומשני] אמר רבא כיון שהוריקה הכבד כנגד בני מעיים בידוע שנפלה לאור ונאמרו בני מעיה וטרפה [עכ"ל הש"ס] והרא"ש סי' מ"ט אינו גורס ב' תיבות אלו שנפלה לאור אלא ה"ג כיון שהוריקה כו' בידוע שנאמרו בני מעיה וטרפה ע"ש ועי' מש"כ במ"ח ס"ק ט"ז: (ה) דהיינו בראש הדק · טור בשם הרשב"א וז"ל הרשב"א בת"ה איזה כנגד בני מעיים · ראשה של כבד התלוי כנגד בני מעיים והוא הראש הדק שבה וראשה אחר למעלה שלא כנגד המעיי' והוא ראש הגס שלה וכן לד החיצון החלק שהוא כלפי הצלעות הוא שלא כנגד ב"מ ואפי' אם נמצא ירוקה באותו לד כשרה: (ו) או אם הוריק כנגד המרה · כ"כ הטור בשם הרשב"א והוכיח בת"ה מדא' בש"ס לא אמרו ירוקים פסולים אלא בלב וקורקבן וכבד אלמא כבד דומיא דלב וקורקבן דטרפתן מחמת עצמם כיון דהוריקו הלב וקורקבן הרי הם כנקובים או נטולים וה"נ הכבד אם הוריק כנגד המרה או מקום חיותה ה"ה כניטל או ניקב המרה או ניטל מקום חיותה : (ז) כל מקום חיותה · כ"כ הרשב"א בת"ה דדוקא אם הוריקה הכבד כנגד בני מעיים או כנגד המרה שיעורו בכ"ש משום דחשבינן ליה כאילו ניקב המעיים או המרה שביעורן בכ"ש · אבל אם הוריק כנגד חיותה בעינן כנגד כל מקום חיותה [עכ"ל הרשב"א] וכ' ב"י ונראה שאם הוריק סמוך למקום חיותה בכדי שאם ינטל מקום הירקות לא ישאר במקום חיותה כזית טרפה ובכלל כנגד כ"מ חיותה הוא וכ"כ הר"ן [עכ"ל ב"י] וז"ל הגר"א כ"מ חיותה דאינו כדרוסה לשלוט ממקום למקום דאל"כ לא הוה פריך (בש"ס ד' נ"ז ב') לא יהא אלא ניטלה [פי' וניטל הכבד כשרה] הא ניטלה כולה טרפה [עכ"ל הגר"א] אלא ודאי לא שלט ממקום למקום וכ"כ הרא"ש פא"ט סי' מ"ט שאינה מתפשטת לצדדים אלא בעומק ע"ש וע"ל ס"ק ג': (ח) אבל הריאה וכו' · בפא"ט (ד' נ"ז א') חזקיה א' אין ריאה לעוף ור' יוחנן אמר יש ליה וכו' [ופריך] מאי אין ריאה לעוף [דקאמר חזקיה] אילימא דלית ליה כלל והא קחזינא דאית ליה וכו' אלא אין לו לא לינפל ולא ליאמר מ"ט א"ר חנה הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה [ופריך] והא מדא"ר יוחנן יש לו וישנה וכו' · מכלל דחזקיה סבר דלית ליה אלא אמרי במערבא וכו' מדבריו של בי ר' [היינו חזקיה] ניכר שאינו בקי בתרנגולים [עכ"ל הש"ס] פרש"י לא לינפל לענין נפלה מן הגג אין צריך לבדוק את הריאה [עי' סי' נ"ח בש"ך ס"ק ד' ובספ"ד שם דלא קיי"ל כן ע"ש ודוק] ולא ליאמר בנפלה לאור שבודקין המעיים שמא הוריקו אין צריך לבדוק הריאה הואיל ורוב צלעות מגינות עליה שהצלעות אינן שוכבות על רחבן אלא על חודן וכולן רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהן [עכ"ל רש"י] וכתב הר"ן [הובא בב"י] דאיכא מ"ד דכיון דאסיקנא דחזקיה אין ריאה לעוף כלל קאמר אידחי האי ליסנא [דא' הש"ס שם מקודם אין לו לא לינפל ולא ליאמר] ולא מפלגינן בין ריאה לשאר אברים אלא אף היא צריכה בדיקה אבל התוס' (ד' נ"ו ע"ב ד"ה כאילו בני מעיים וכו') כתבו כיון דר' חנא מפרש טעמא הואיל וצלעותיה מגינות עליה איתא להאי ליסנא וכ"ד הפוסקים [עכ"ל הר"ן] וכן מוכח ברא"ש סי' מ"ט שנעתיק בס"ק שאח"ז ע"ש : (ט) אין חוששין לה · מדכתב המחבר האי דינא כאן דאיירי בנשתנו ולא כתב בס"ה דאיירי בליאת קמן ע"ש משמע דס"ל דאף אם חזינן שינוי בריאה אין חוששין ותולין השינוי בד"א וזה דעת הרא"ש בפא"ט סי' מ"ט וכ' כיון דא' בש"ס דצלעותיה מגינות עליה תלינן השינוי בד"א ולא בנפילת האור דאין לומר דוקא היכי דלא חזינן דנשתנית הא אם חזינן טרפה היה לו למנות גם ריאה בהדי לב וקורקבן ע"ש וכתב ב"י דכ"מ מרמב"ם שלא הזכיר הריאה כלל לענין נפלה לאור וכ"מ במרדכי · אבל הרשב"א חולק וס"ל דכיון דנאמרה ויש שינוי הא חזינן שלא הגינו הצלעות עליה וכן משמע מרש"י (ד' נ"ז א' שהעתקתי בס"ק ח') שכתב וז"ל ולא ליאמר בנפלה לאור שבודקין המעיים אין צריך לבדוק הריאה [עכ"ל רש"י] וכתב הרשב"א הא דלא מנה הריאה משום דלא שכיח שיאמר אבל אם נאמר טרפה וכ"ד הר"ן כרשב"א וכתב הש"ך ופר"ח שיש לחוש לדעת הרשב"א אבל בהפ"מ יש לסמוך על דעת הרא"ש הנ"ל ועוד כ' הפר"ח דכ"ז בירוק ככרתי אבל בירוק גע"ל גם הרא"ש מודה דאסור דהא גע"ל פוסל בריאה אף בלא נפילה ע"ש שהשיג על הנה"ך שכ' דלהרא"ש אף בגע"ל כשר ותב"ש החמיר אף בהפ"מ ואף בכרתי ע"ש: (י) וטחול שהוריק בסומכיה · ז"ל הרשב"א ה"ה לטחול שהוריק בסומכיה הבהמה טרפה [וכ' ב"י לדעתו דאפילו נשתייר כעובי ד"ז טרפה שסופו לינקב דכיון שהתחיל להוריק חשבינן ליה כאילו ניקב בעומק כמו דאמרי' בהוריק הכבד כנגד המרה [ועי' מ"ח ס"ק וי"ו] [עכ"ל ב"י] [וכ"כ בי"א בשם תב"ש] וכ"מ מדברי הגר"א ס"ק ו' שליין וז"ל וטחול וכו' כמו כבד כנגד המרה וכו' [עכ"ל הגר"א] פירוש או כבד שהוריק נגד בני מעיים ועי' מ"ח ס"ק ד' וס"ק ו' וכ' ש"ך ס"ק ט' דדקדק הרשב"א לכתוב בסומכיה הבהמה משום דס"ל [וכן לש"ע לעיל סי' מ"ג ס"ז] דאין נקב פוסל בטחול של עוף ולזה השמיט הש"ע דין זה משום דכ' בס"ז דאין טרפות נפלה לאור שייך בבהמה [עכ"ל ש"ך] ועי' מש"כ בזה בי"א ס"ק ט': (יא) הא דשינוי פוסל וכו' אבל אם שלקן וכו' · ובסעי' ג' אם לא נשתנו וכו' · בפא"ט (ד' נ"ו ב') אר"ש בר חייא א"ר מני אדומין שהוריקו

מחמת דקרומן רך ע"ש ודוק] וכר אווזא כשנפלה לאור כתב בתב"ש שם דלא יקל בהם כי אם כשיעריך אבריהם לנגד אברי עוף אחר ממין זה וכשנשתנו יעריך [עכ"ל] · ג) וכתב בתב"ש ס"ק ב' אם נשתנו למראה אחרת חוץ מירוק ואדום כשרה דהרא"ה דוקא ככרתי אוסר הא גע"ל כשר ואף להרשב"א דאוסר בירוק גע"ל בלב וקורקבן סברתו משום דירוק כולל ב' צבעים · אבל לא בשאר מראות · ד) וה"ה המעיים הירוקים ככרתי שנשתנו לגע"ל כשרה [תב"ש ס"ק ב'] א) ומיהו מסיק שם התב"ש וז"ל מיהו לדינא קשה לסמוך בדאורייתא להקל בנשתנה מירוק בלא"ה לירוק גע"ל [עכ"ל] [ותמיהני שהשמיט זה בספ"ד ס"ק א'] עוד כתב בתב"ש שם דאדומים שנשתנו לירוק בלא"ה ג"כ טרפה כמו לירוק גרי"ן (עכ"ל ע"ש): ד כנגד המעיים · אפי' בכ"ש ודאי לקו המעיים ואפי' הם לפנינו ואין רואים בהם שום ריעותא טרפה [טור וש"ך ס"ק ג'] פי' דאותו חלק שהוא כנגד המעיים אף אם הוריק בצד החיצון שאינו כנגד המעיים טרפה [ספ"ד שם] ומה שכתב בטור וש"ע כלפי פנים אתי לאפוקי צד החיצון שהוא נגד הצלעות שלא כנגד הבני מעיים וכמ"ש הרשב"א העתקתיו במ"ח ס"ק ה': ה כנגד המרה · משום שאנו חושבים כא הלב שלט והוריק כאילו ניקב המרה [רשב"א וש"ך] כתב בספ"ד ס"ק ה' דל"ע אם נשתנו הושט או הקנה היינו הושט שהוא אדום והוריק · קנה שהוא לבן והאדים מה דינו והדבר צריך תלמוד [עכ"ל]: ו או כנגד כל מקום חיותה · היינו אם הוריק סמוך למקום חיותה ואם ינטל מקום הירקות לא ישאר כזית במקום חיותה טרפה [ר"ן וב"י וש"ך]: ז אבל הריאה וכו' · הרא"ש ושארי פוסקים סוברים דאפי' אנו רואים שנשתנה תלינן השינוי בד"א · והרשב"א וש"פ סוברים דדוקא בסתם לא חיישי' ואין צריך לבדוק את הריאה בנפלה לאור · אבל כשאנו רואין שינוי טרפה דהא חזינן דלא הגינו הצלעות · והש"ך ופר"ח הקילו בהפ"מ כהרא"ש אפילו רואים שנשתנו · וכ"ז בירוק ככרתי [וכן הכרו"פ הקיל בככרתי] אבל ירוק גע"ל טרפה לכ"ע אף להרא"ש [כ"כ פר"ח ותב"ש ודלא כנה"ך ע"ש] ועי' תב"ש שמחמיר אף בככרתי ואף בהפ"מ כדעת הב"ח ע"ש · וכ"ז במלא שינוי אבל אין צריך לבדוק את הריאה בנפלה לאור לכ"ע כדאיתא בש"ס וכ"כ בספ"ד ס"ק ז' ע"ש: ח מפני שצלעותיה וכו' · מפני שצלעות העוף אינם שוכבים על רחבן אלא על חודן ורחבן לפנים והריאה נחבאת בהן [רש"י וש"ך]: ט וטחול וכו' אפי' רק משהו טרפה · א) פי' בין שהוריק רק משהו בשטח · ובין שהוריק רק משהו בעומק מבחוץ ונשתייר כעובי ד"ז מ"מ טרפה משום דסופו לקלקל [תב"ש ס"ק ו' ומשבצות ס"ק ו' ע"ש] ועי' מ"ח ס"ק י' · ב) ורמ"א כאן מיירי בטחול דבהמה דאי בעוף הא מבואר בש"ע לעיל סי' מ"ג ס"ז דאין נקב פוסל בטחול של עוף [ורמ"א מדשתק שם ש"מ דאודי שם להמחבר] ולפיכך השמיט כאן המחבר ש"ע דין זה משום דס"ל כאן בס"ז דאין שייך דין נפלה לאור בבהמה · ורמ"א כתבו כאן דאזיל לשיטתו בס"ז דפוסל גם בבהמה · ג) ומיהו אינו פוסל רק בידוע שנפלה לאור · ודוקא שראינו שנשתנה הטחול · אבל דיעבד אי לא בדק הטחול אף שידוע שנפלה לאור כשר בבהמה כמש"כ לקמן בס"ז [ועש"ך ס"ק י"ז י"ח] · ד) מיהו אף בעוף להי"א שם בסי' מ"ג דס"ל דנקב בסומכיה פוסל גם בטחול של עוף · ה"ה הכא אם נפלה לאור והוריק הטחול אסור גם בעוף · ה) ובבוליא אם הוריק יש להכשיר אף בבהמה [ספ"ד ס"ק ט' ע"ש] והטעם כיון דיש מתירים ניקב בכליות ע"י חולי וכאן יש מתירים בבהמה ודוק: י אחר ששלקן · א) מעט וממרסין בהם [עכ"ל רמב"ם ספ"ו מה"ש] · אבל אם שלקן הרבה אין השינוי ראיה לאסור ולא החזרה ראיה להתיר [ב"ח] · ב) וכתב הש"ך ס"ק י' דל"ע אם יש לסמוך ע"ז לקולא כיון דכל הפוסקים לא חילקו

ככך

סעיף ג (יב) אם לא נשתנו אברים אלו יא ואירע ששלקן ונשתנו טרפה יב כיון שנפלה לאור:

סעיף ד יג (יג) אין ירקות פוסל בכבד של עוף בייתי שיש במינו מדברי שכל המדבריים כבדן ירוק ככרתי:

ס"ה (יד) נפלה לאור ואין ידוע אם נחמרו בני מעיה צריכה בדיקה יד ואי ליתא קמן למבדקה אסורה:

סעיף ו (טו) נמצא שינוי באחד מאברים אלו אע"פ שאין ידוע לנו שנפלה לאור טרפה:

הג"ה (טז) ויש מכשירים כל זמן דלא ידעינן שנפלה לאור אלא תלינן השינוי

בכך ומכ"ש לדידן דלא בקיאים בין שלוק למבושל כדלקמן בסי' ע"ג ע"ש וכ"כ הפר"ח ס"ק ח' דאין לסמוך להקל הרמב"ם אלא דאפי' חזר לאיסור ע"י שילוק הרבה טרפה· ג) ובשפ"ד סק"י כתב דנפל הוי היתרא דשילוק לבירא דאפי' חזר להיתר ע"י שילוק מעט מ"מ יש להחמיר לדידן דלא בקיאים בזה כמש"כ הש"ך [וכ"כ התב"ש ס"ק ז' דאנן אין בקיאים ואזלי' לחומרא ע"ש]· ד) ומיהו כ"מ גם לדידן בלא ידוע שנפלה לאור ונשתנה והוחזר ע"י שליקה מעט יש להקל לדידן אף באין הפ"מ· וכן בבהמה יש לצדד משום דהוה כעין ספק ספיקא [עכ"ל שפ"ד]: ה) כתב הפר"ה ס"ק ח' בשם הר"י בואל"ו והסכים עמו דכבד שהיה ירוק ככרתי ושלקוהו וחזר למראיתו מבחוץ אבל מבפנים עדיין הוא בשינויו יש להכשיר כיון דלא נפל לאור לפנינו וחזר עורו מבחוץ למראה הכבד איגלאי מילתא דמחמת חולי הוריק שאילו היה מחמת האור הרי עיקר היה מבחוץ ולא היה חוזר [עכ"ל פר"ח] וכ"ז בלא ידענו שנפלה לאור אבל בידענו שנפלה לאור אין להקל בזה וכן מורה לשון הפר"ח הנ"ל [פ"ת ס"ק א' בשם תשו' יעב"ץ ח"ב סי' ק"ע]· ו) וכתב בשפ"ד ס"ק י"ט ואפשר לסמוך ע"ז לדידן [דלא בקיאים בשילוק] כיון דבלא"ה מתירים בהפ"מ בלא ראינו שנפלה לאור וא"כ ע"י שלק שנשתנה מבחוץ יש להכשיר אף בלא הפ"מ [עכ"ל שפ"ד]: יא ואירע ששלקן· ומ"מ אם לא נמצא שינוי אין צריך לשלוק ומותר לאכול צלויים אף אם ידעינן שנפלה לאור אין צריך לשלוק [ש"ך בשם הפוסקים]: יב כיון שנפלה לאור· א) אבל אם לא נפלה לאור ונמצא שינוי אף דהמחבר [ש"ע בס"ו] מחמיר בזה מ"מ כאן שלא נמצא השינוי רק ע"י שלק יש להקל [רשב"א וש"ך ופר"ח וכרו"פ]· ב) כתב הריק"ש אשה שמצאה ירקות בכבד ולא ידעה אם היה נוטה לאודם גם לא ידעה אם הוריק במקום האוסר גם לא שלקתו ונאבד הכבד והתיר הריק"ש מטעם ספק ספיקא ופר"ח ס"ק י' חולק עליו שכל שנמצא ריעותא ולא נודע ענינו אין להקל [עכ"ל פר"ח] ועי' בי"א סי' זה ס"ק י"ד אות א'· ג) ובלא ראינו שנפלה לאור יש להתיר בפשיטות אף בלא הפ"מ [שפ"ד ס"ק י"ט ע"ש] אבל בידוע שנפלה לאור לפעד"כ דיש לאסור ואף להמקילים אם נאבדה בלי בדיקה [עי' ס"ק י"ד אות ג'] מ"מ כאן שכבר ראתה ירקות בכבד יש להחמיר כהפר"ח כן כ"ל: יג אין ירקות וכו' שיש במינו וכו'· כתב הפרישה ס' י"ד דקאי דוקא אלא נפלה לאור והב"ח מכשיר בכל ענין וכן נראה [ש"ך ס"ק י"ג] אמנם הפר"ח ס"ק י"א כתב באמת הרשב"א [מקור דין זה] מכשיר אפי' בידוע שנפלה לאור אבל לדינא אין לסמוך על דבריו בנפלה לאור ואסור אף בהפ"מ רק באין ידוע שנפלה לאור שאינו אסור רק בלא הפ"מ [עי' י"א ס"ק ע"ו] וע"כ בבייתי שיש במינו מדברי שרי אף בלא הפ"מ וכ"ד כרו"פ ותב"ש ובל"י וכן עיקר ודוקא בכבד אבל לא בלב וקורקבן דגם במדברי הם אדומין [פר"ח סוס"ק י"א]: יד ואי ליתא קמן וכו'· א) דכל מידי דבעי בדיקה מחמת איזה מקרה [פי' מחמת ריעותא] ולא הספיקו לבדוק טרפה מספק [פר"ח ס"ק י"ב בשם רשב"א בתשו']· ב) וכתב בט"ז סוס"ק י' דדוקא ששהתה שם באור כדי שיעור חימום אז הוה ריעותא וצריך בדיקה ואם לא בדק אסור אבל אם לא שהתה שיעור הימום אין סברא שתיכף שתפול לאור תאסר מיד אפי' אם מיד סילקוה מן האור· ג) וכתב הש"ך ס"ק י"ח הא דאוסרין בנאבדה בלא בדיקה דוקא בעוף אבל בבהמה מותר בנאבדה כיון דיש מקילים בנאבדה בלא בדיקה גם בעוף [הוא דעת רש"ל הובא בט"ז סק"י והשיג עליו ע"ש] ואף דלא קיי"ל כן כיון דיש מקילים לומר דאין דין נפלה לאור שייך בבהמה [עי' ס"ז] ואף דאנן מחמירים גם בבהמה כמש"כ רמ"א שם מ"מ בנאבדה שרי בבהמה· רק מחמירים בבהמה באין הפ"מ בנפלה לאור וחזינן שינוי ע"ש ועי' ס"ק י"ח:

ויש

שהוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרה· מ"ט קוטרא עייל בהו [מעיקרא ועכשיו הלך מחמת הרותחין· רש"י]· א"ר נחמן בר יצחק אף אנן נאמר אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מ"ט איגלאי בהתייהו· א"ר אשי הלכך לא ליכול איניש אלא בשלקא· ולא היא אחזוקי ריעותא לא מחזקינן [עכ"ל הש"ס] פרש"י לא ליכול איניש עוף שנפל לאור אלא בשליקה· לא מחזקינן והיכי דלא מינכר ריעותא בהדיא לא טרפינן לה [עכ"ל רש"י]· וכ' הרא"ש סוף סי' מ"ט והא דלא קאמ' ר"נ ירוקין שלא האדימו ושלקן והאדימו טרפה משום דמילתא דשכיח נקט שדרך האדום להוריק ע"י שליקה· אבל אין כ"כ דרך הירוק להאדים ע"י שליקה· והלכך אני אומר דה"ה אדומים שהוריקו ושלקן והאדימו כשרה והא דנקט ירוקין שהאדימו משום דאין דרך שלק להאדים אבל אם אירע כך שחזרו והאדימו כ"ש שיש להכשיר דאין דרך שלק להאדים וזה חזר והאדים וכו' [עכ"ל הרא"ש ע"ש] ואע"ג דהרשב"א חולק עליו כ' הב"י דנקטינן כהרא"ש כיון דהרמב"ם סובר כן כדעת הרא"ש: (יב) אם לא וכו' ואירע וכו'· עי' ס"ק הקודם: (יג) אין ירקות וכו' שכל המדבריים וכו'· וכל שיש במינו מדברי ירוק אפשר שימצא לעתים גם בייתי ירוק כענין שהתירו בפא"ט (ד' מ"ז ע"א) יתרת שבריאה מפני שיש לעזים מדבריות כן [טור בשם הרשב"א] ומה שהקשה ע"ז בט"ז ס"ק ע' כבר תירצו ע"ז בנה"ך ובפר"ח בטוב טעם ע"ש· אמנם לדינא מסכים הפר"ח וכרו"פ ותב"ש שאין לסמוך על הרשב"א בנפלה לאור רק בלא נפלה לאור [ונמצא שינוי שאוסרים בלא הפ"מ] יש להתיר כאן אף בלא הפ"מ: (יד) נפלה לאור וכו' צריכה בדיקה ואי ליתא וכו'· זה דעת הר"ן [הובא בב"י] והביא ראיה מדאמרי' בפא"ט (ד' כ"ז) אין ריאה לעוף ליאמר והוא ודאי בסתמא קאמר דאילו היכא [דראינו] דנאמרה הא קמן שלא הגיעו הגלעות עליה אלא אם נפלה לאור דאינה צריכה בדיקה· ודוקא ריאה הא שאר בני מעים דעוף דליכא מאן דמגין עליה צריכה בדיקה [עכ"ל ר"ן] וכ' ב"י ולהרא"ש [פא"ט סי' מ"ט] דסובר דאין ריאה לעוף [פירושו] אפי' נפלה לאור ונשתנית שרי [וכ"ד הש"ע בס"ח כמש"כ במ"ח ס"ק ט' וע"ש לדינא בי"א ס"ק ז'] אין ראיה מכאן ומ"מ לענין מעשה יש להחמיר כדברי הר"ן [עכ"ל ב"י] פי' דאף דאין ראיה מ"מ מסברא יש לפסוק כן כיון דיש ריעותא דנפלה לאור אמרי' ודאי יש שינוי עד שיתברר שאין שם שינוי וכל מידי דבעי בדיקה ולא הספיקו לבדוק טרפה מספק [ט"ז ס"ק יו"ד ופר"ח ס"ק י"ב ופלתי סוף ס"ק ו' ע"ש]· וכתב בהגר"א ס"ק ע' וז"ל וכ"ש לדעת בעל העיטור [הובא ברא"ש שם סי' מ"ז ובטור כאן] שכ' בס"ז כהג"ה שגם בבהמה פוסל נפלה לאור אלא דנקט [במתני' פא"ט (דף נ"ו א') אלו טרפות בעוף נפלה לאור וכו'] בעוף כיון שנפל לאור חוששין [וצריך בדיקה כמש"כ הרא"ש וטור בשמו להדיא] משא"כ בבהמה [שאין צריך בדיקה אלא שאם רואה שנחמרו אוסר] (עכ"ל הגר"א) מוכח לדבריו עכ"פ דבעוף צריך בדיקה דאל"כ מאי איכא בין בהמה לעוף· ולפע"ד יש קצת ראיה מש"ס דנפלה לאור [עכ"פ בעוף בעי בדיקה] דאמרינן התם (דף נ"ו ב') אר"נ בר יצחק אף אנן נאמר אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מ"ט וכו' א"ר אשי הלכך לא ליכול איניש אלא בשלקא [ודחי הש"ס] ולא היא אחזוקי ריעותא לא מחזקינן [עכ"ל הש"ס] וע"ש בפרש"י אלמא לר' אשי בעי ודאי בדיקה ואפילו בדיקת השילוק בעי ואף להש"ס דדחי דלא בעי בדיקת השילוק משום דלא מחזקינן ריעותא שישתנה ע"י השילוק אבל עכ"פ מודים לר"א דעכ"פ בדיקה הפשוטה בעי ודוק [שוב מצאתי קצת מזה במשבצות ס"ק י' ע"ש]: (טו) נמצא שינוי וכו'· בפ' א"ט (דף נ"ו ע"ב) בעי ר"י בריה דריב"ל מריב"ל הוריקה ככד כנגד בני מעיים מהו א"ל טרפה [ופריך] לא יהא אלא ניטלה· א"ר כיון שהוריקה ככד כנגד בני מעיים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה [זו היא גירסת הש"ס שלפנינו] וכתב הרשב"א בת"ה שזו היא גירסת הרי"ף והגאונים וכתב דלפי גירסא זו משמע שכל שהוריקה ככד אעפ"י שלא ראינו שנפלה לאור כודאי משוינן לה וכ"כ הרמב"ם כפ"ז מה"ש וגם בחידושי הרשב"א כתב כיון שיש הפרש בנוסחאות נקטינן לחומרא כגירסת הרי"ף ורמב"ם ז"ל והביא ראיה לדבריהם וגם הב"י כתב דהכי נקטינן לחומרא כרי"ף ורמב"ם ורשב"א ועי' ס"ק שאח"ז: (טז) ויש מכשירים· הר"ן כתב על הרמב"ם דזה מן התימא שהרי הירקות מצוי תמיד בכבד מחמת חולי· וכיון דלא ראינו שנפלה לאור למה לא נתלה בחולי דהא תלינן בזאב· ועוד שהשואל [בש"ס] כודאי בנפלה לאור קא מיבעיא ליה דהא אמתני' קאי ומשמע אמאי דבעי מיניה אהדר ליה [ול"ג בידוע שנפלה לאור] אלא ה"ג כל שהוריקה כנגד בני מעיים בידוע שנחמרו בני מעיה וטרפה ואפילו לגירסת הרי"ף [דגורס בידוע שנפלה] י"ל דה"ק בידוע כשנפלה לאור נחמרו בני מעיה וכן דעת הרמב"ן ותלמידו הרא"ה וגם הרא"ש כתב בפא"ט סי' מ"ט כדברי הר"ן שעיקר הגירסא דלא כגירסת הרי"ף ושאף לגירסת הרי"ף יש ליישב כן כמש"כ הר"ן וכתב ראיה לדבר וסיים דאין לאבד ממון ישראל ולתלות שינוי מעיים בנפילת האור דמילתא דלא שכיח הוא· כי מיד שתפול לאור תפרח ותלא ואם נשרפו כנפיה שלא תוכל לפרוח תשרף במקומה· וכתב במרדכי שכן הורה הלכה למעשה ראבי"ה ור' שמחה והר"א ממודינא וכתב כד"מ שכן נראה להורות ודלא כב"י כיון דהרא"ש והר"ן כתראי נינהו ותו

פגן

השינוי בדבר אחר (ר"ן ומרדכי בשם ראבי"ה ורש"י ומהרא"י) טו (יז) ויש לסמוך עלייהו:

סעיף ז (יח) אין טרפות שינוי אברים אלו פוסל אלא בעוף טז אבל בבהמה אין שינוי אברים אלו פוסל אפילו ידענו שנפלה לאור:

הגה (יט) ויש אוסרים גם בבהמה יז בידוע שנפלה לאור יח ונשתנו מעיה יט (כ) והכי נהוג (מרדכי והג"א בשם כמה גדולים ורשב"א וראב"ד וא"ה):

סי' נג דין שבר או מכה בבהמה ובעוף · ובו ה' סעיפים:

סעיף א (א) נשמטו ידי הבהמה מעיקרם או שנשתברו ב (ב) או נחתכו לגמרי או שיש לה ג ג' ידים כשרה (ג) אבל ד העצם (הנשבר) עצמו ה (ד) עם מעט למעלה מן השבירה) אסור כשנשבר אם אין עור ובשר חופין את רובו:

ויש

שכן הורו הראבי"ה והר"ש והרא"ה וגם מהרא"י בשעריו פסק כן: (יז) ויש לסמוך עלייהו · כתב הש"ך ס"ק ט"ו במקום הפ"מ [עכ"ל] וכתב בשפ"ד שם לא ידענא מהיכן הוציא זה דדוקא בהפ"מ ומשמעות הט"ז [סוס"ק ט'] משמע אף כאין הפ"מ וכו' עכ"ל ע"ש · ולפענ"ד נראה כדברי הש"ך דהא הכ"ח כתב להחמיר כדעת הש"ע · ועוד האיך אפשר להקל בלי הפ"מ נגד הרמב"ם ורשב"א ונגד משמעות גירסת הרי"ף וגאונים וגירסא שלפנינו בש"ס [וכמש"כ בס"ק ט"ו] וכ"כ בבל"י סק"ד דדוקא בהפ"מ וכ"כ בפר"ח סוס"ק י"ג וז"ל מ"מ המיקל בהפ"מ לא הפסיד וכמש"כ בהג"ה עכ"ל וכן פסק בחכ"א כלל כ"ב סי' ז' דדוקא בהפ"מ וגם השפ"ד שם מסיק כן לדינא וכן עיקר דלא כמשמעות הט"ז הנ"ל: (יח) אין טרפות וכו' · כ"כ הרא"ש פא"ט סי' מ"ז גבי מתני' אלו טרפות בעוף וכו' נפלה לאור · דטרפות שנפלה לאור לא שייך בבהמה לפי שעורה קשה וגם עובי הצלעות מגינין עליה וגם בני מעיה קשים ליאמר כי בטרם יאמרו מנפילת האש ישרף עורה ובשרה וע"ש שהביא ראיה לדבריו וכ"כ הרמב"ם בפ"ז ובפ' י"א מה"ש וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן ומה שהקשה הר"ן למה לא אמר גם בזה יתר עליהן בעוף כבר תירץ הב"י זה ע"ש: (יט) ויש אוסרים גם בבהמה · כן דעת בעה"ע מדלא אמר יתר עליהן בעוף · והא דנקט במתני' אלו טרפות בעוף וכו' נפלה לאור וכו' משום דבעוף מסתמא פוסל משא"כ בבהמה דלא חיישינן בסתמא · ודעת הרשב"א ור"ן ומרדכי וראב"ד והג"א לאסור בבהמה כמו בעוף לגמרי · וכ"כ בד"מ ס"ק ב' שכתב וז"ל וע"כ נראה דאין להקל ולחלק בין בהמה לעוף [עכ"ל] מ"מ כאן סתם רמ"א כדעת בעה"ע [שבהמה קיל שאין צריך בדיקה] משום דהוה כעין פשרה וכן פסקו כל האחרונים דאין לאסור בבהמה כי אם בידוע שנפלה לאור · ודוקא שידעינן שנשתנו הא אי ליתא קמן כשרה או אין ידוע אם נפלה לאור שרי וכ"פ הפר"ח ע"ש: (כ) והכי נהוג · כתב הש"ך בשם הלבוש · דהיינו שלא במקום הפ"מ · מוכח דבהפ"מ שרי בבהמה בכל גווני · וכן נראה מדברי הפר"ח ס"ק ע"ו שכתב וז"ל וכיון שראב"ד וכו' וכמה גדולים סוברים להטריף בבהמה פשיטא שיש לחוש לדבריהם היכא דליכא הפ"מ [עכ"ל] משמע להדיא הא במקום הפ"מ שרי [ודלא כשפ"ד ס"ק י"ט שכתב בשם הפר"ח שאוסר אף בהפ"מ · שוב ראיתי שגם במשבצות עצמו ס"ק י"א כתב בשם פר"ח שמיקל בהפ"מ ע"ש] וכ"ד בל"י וחכ"א כלל כ"ב סי' ט' להקל בהפ"מ · רק התב"ש מחמיר בבהמה אף בהפ"מ ע"ש וכן נוטה דעת השפ"ד שם:

סי' נג (א) נשמטו ידי הבהמה וכו' · בפא"ט (נ"ח ב') איתא תנן התם [בכורות פ"ו (דף מ' ע"א)] בהמה בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא שלש הרי זה מום א"ר הונא לא שנו [שרק מום לגבוה אבל להדיוט שרי · רש"י] אלא שחסר ויתר ביד אבל חסר ויתר ברגל טרפה נמי הויא · מ"ט כל יתר כנטול דמי [והויא כבעלת רגל א' וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה · רש"י] [עכ"ל הש"ס שם] הרי מבואר שאין חסרון ויתרון פוסלים ביד כלל · ובפא"ט (דף נ"ז א') איתא א"ר א' רב שמוטת יד בבהמה כשרה [עכ"ל הש"ס] וכתב ב"י בשם הר"ן אפי' נשמט היד מעיקרו אין חוששין לה · וכתב המרדכי שמתוך עובי הכתף ורחבו ליכא למיחש [בבהמה] לנקיבת הריאה ועי' בי"א ס"ק א' עוד טעם אחר: (ב) או נחתכו לגמרי · כ"כ התוס' בפ' א"ט (דף נ"ז א' ד"ה שמוטת יד בבהמה כשרה) ה"ה נחתכו [כשרה] דדוקא נחתכו רגליה [האחרונים] טרפה אבל ידיה כשרה וכו' [עכ"ל ע"ש] וכתב הגר"א ס"ק ב' וכן נשתברו ואין עור ובשר חופין [את רובו] [כשרה] דדין נחתכו להם כמש"כ [בפ' המקשה] (דף ע"ו ב') [עכ"ל] וז"ל הש"ס שם ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר וא"ל אסור וכו' [עכ"ל הש"ס] [ויבואר לקמן סי' נ"ה ס"ה]: (ג) אבל העצם וכו' אסור · בפ' המקשה משנה (דף ע"ו א') נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו וא"ל אין שחיטתו מטהרתו [ושם ע"ב פיסקא] נשבר העצם כו' אמר רב למעלה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר [ופרש"י זה וזה אבר ובהמה] ואם לאו זה וזה אסור · למטה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר וא"ל אבר אסור ובהמה מותרת [עכ"ל הש"ס] ופרש"י שם ומתני' דקתני וא"ל אין שחיטתו מטהרתו דמשמע דרק האבר אסור אבל הבהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאמר ואבר אסור משום מדולדל [עכ"ל רש"י] ועי' בש"ס ריש (דף ע"ד) וברש"י שם דאבר המדולדל אין בו אלא מצות פרוש מדרבנן ע"ש: (ד) עם מעט וכו' · עי' בש"ס ריש פ' המקשה (דף ס"ח א') גבי עובר שהוציא ידו שאסור האבר משום בשר בשדה וכו' דמפליג שם במתני' בין החזיר או לא ופריך שם הש"ס הא אפי' החזיר אסור כטרפה שאין לה היתר [ומשני] לא נצרכה אלא למקום חתך וע"ש ברש"י ד"ה לעולם וכו' דאי לא החזיר צריך להניח ממש בפנים לצד החיצון וכו' אבל אם החזירו

טו ויש לסמוך עלייהו · פי' בהפ"מ · [ש"ך] וכן הסכמת האחרונים דדוקא בהפ"מ שרי דלא כדמשמע קצת מט"ז סוף ס"ק ט' וע"ש במשבצות ועמ"א ס"ק י"ז: טז אבל בבהמה · לפי שעורה קשה וגם עובי הצלעות מגינים עליה וגם בני מעיה קשים ליאמר כי טרם יאמרו הם מנפילת האש ישרף עורה ובשרה [רא"ש. וטור וש"ך] ותלינן השינוי בדבר אחר: יז בידוע וכו' · אבל אם אינו ידוע שנפלה לאור כשרה בבהמה אפי' שלא במקום הפ"מ [ש"ך ס"ק י"ז] ואפי' נמצא שינוי בא' מאבריה [פר"ח ס"ק ע"ו בשם אחרונים]: יח ונשתנו מעיה · כתב הש"ך ס"ק י"ח דוקא דראינו שנשתנו בני מעיה אז אסור בבהמה · אבל נפלה לאור וליתא קמן [הבני מעיים] למבדקה כשרה בבהמה וכ"כ פר"ח ס"ק ע"ו וכרתי ס"ק י' (ועי' הטעם בי"א סופ"ק י"ד) וי"א דגם לכתחלה אין צריך לבדוק בבהמה [אלא דוקא בדחזינן ריעותא בהא אסור לדידהו] מיהו אנן פסקי' דלכתחלה צריך בדיקה אף בבהמה בדאיתא קמן [ב"ח וש"ך]: יט והכי נהוג · כתב הטע"ז [הוא הלבוש] · א) היינו שלא במקום הפ"מ (ש"ך ס"ק י"ט ובל"י ס"ק י"ז) אבל במקום הפ"מ כשר בבהמה אפילו חזינן שינוי משום דתלינן בד"א כדעת המחבר וכן משמע מפר"ח ס"ק ע"ו ועי' מ"ח ס"ק כ' וכ"ד חכ"א אבל התב"ש החמיר אף בהפ"מ ע"ש ס"ק י' מיהו בדליתא קמן למיבדק הבני מעים אפשר דגם התב"ש מודה דכשר בבהמה כמש"כ בס"ק י"ח בשם ש"ך ופר"ח וכרו"פ [ועי' בתב"ש ס"ק י"א שגם הוא כתב שלשי' הרא"ש ליכא הוכחה דבעי בדיקה ע"ש ודוק] · ב) כתב בפ"ת ס"ק ב' בשם ת' רדב"ז סי' רל"א דאם הוריק הלב ולא הגיע לחלל יש להכשיר בבהמה אף שכתב בס"א ואפילו לא הגיע לחלל וכו' זה דוקא בעוף ולא בבהמה · ג) י"א דאין אנו בקיאים בבדיקת המעיים בנפלה לאור [ש"ך ס"ק י"ט בשם משמעות או"ה] וי"א דבזה גם אנו בקיאים ובפרט כי י"א דליכא הוכחה כלל דצריך בדיקה וע"כ בזה סמכינן אבדיקתנו [תב"ש ס"ק י"א] ובבל"י בשו"ת שלו האריך ומסיק דבהפ"מ יש להקל ולומר דבקיאים בבדיקה זו ואם אין שינוי בבני מעים אף שיש רושם אדום בעור ובשר כיון שאין שינוי בבני מעים כשר בהפ"מ וכן יש להורות · ד) וכתב בשפ"ד ס"ק י"ט דבבהמה יש לסמוך על בדיקתנו אף בלא הפ"מ דהא כאבדה כשר בבהמה אף בלא הפ"מ ע"ש · ה) ובשליקה ודאי דא"א בקיאים להתיר משום דא"א בקיאים בין מעט להרבה [בל"י שם ושפ"ד ס"ק י"ט]:

סי' נג א נשמטו ידי הבהמה · ואע"ג דבשמוטת גף בעוף חוששין שמא ניקבה הריאה כדלקמן בס"נ · עוף שאני שקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה מתנתקת הריאה עם הגף וכמש"כ רש"י והר"ן א"כ בבהמה מתוך עובי הכתף ורחבו ליכא למיחש לנקיבת הריאה וכ"כ במרדכי [ש"ך ס"ק א' ופר"ח ס"ק א']: ב או נחתכו וכו' · וה"ה נשתברו ואין עו"ב חופין את רובו דדמי לנחתכה וכשר ביד דבהמה [הגר"א] ועי' מ"ח ס"ק ב': ג ג' ידים כשרה · וה"ה אם נמצא גף יתר בעוף · ואף להרשב"א דס"ל דיתר כנטול פי' כאילו ניטל עכשיו מ"מ אין להטריף לדידיה יתר הגף · משום דהא דאטרינן במוטת הגף לא מצד עצמו הוא אלא מטעם נקיבת הריאה וזה אין שייך כאן בחסר או יתר הגף [ב"ח ומ"ז ס"ק א' ודלא כפרישה ועי' משבצות]: ד העצם הנשבר · כ' בכתבי הר"ר דניאל ז"ל דבנשבר הצלעות שאין הבהמה טרפה כמבואר בסי' נ"ד גם העצם הנשבר עצמו כשר [פ"ת ס"ק א']: ה עם מעט למעלה וכו' · עש"ך סי' נ"ה ס"ק י"ב מבואר מדבריו דהבשר צריך לחתוך גם מעט למעלה מן השבירה במקום שהוא מחובר עכשיו משום דא"א לצמצם · אבל בעצם אין צריך לחתוך מעט יותר · ואם הבשר נפרד לגמרי גם בבשר אין צריך לחתוך למעלה כלום ע"ש · אמנם הבל"י ס"ק ג' [ובאה"מ ס"ק ב'] כתב בשם בה"י

דנהגין

הג"ה (ה) ויש מטריפים גם הבהמה אם נשמט (ש"ד והג' מיי' ועו"פ) או נשבר ו סמוך לגוף ז ורואין שנצרר הדם ח מעבר לצלעות שרואין שעברה המכה תוך הגוף (כן משמע מאו"ה כלל נ' ד"ו) והכי נהוג אבל אין לחוש לזה כל זמן שאין רואין שנצרר הדם ואין צריך בדיקה (נלמד מעוף דס"ב) :

סעיף ב (ו) וכן בעוף אם נחתכו או נשברו אגפיו כשרה אפילו נשברו ט סמוך לחיבורו לגוף (ז) והוא ששבר העצם החיצון לא יהא בו עוקץ שאם היה בו עוקץ תבדק הריאה :

הג"ה י (ח) ויש אוסרים אם נשבר סמוך לגוף ואומרים דדינו כשמוט (הג' מיי') והמנהג הפשוט שנהגו לשער יא כרוחב אגודל יב (ט) אפי' בלמלום כשר (אגור ואגודה וכ"כ בש"ג שכן נוהגין) אם לא שרואה שנצרר הדם מעבר לצלעות יג אבל אין חוששין לזה ומכשירים בסתמא (מהרי"ק שורש ל"ח ותה"ד סי' ק"נ) ואין חילוק אם (יש) עוקץ בשבירה או לא יד מאחר שרחוק

מן

דנוהגין להשליך כל האבר ובשפ"ד כאן ס"ק ב' כ' וז"ל ולא ראיתי נוהגין כן אלא רק מעט למעלה וכדאמרן [עכ"ל] : ו סמוך לגוף · ע' משבלות ס"ק ב' שדעתו נוטה שאם רואין שנצרר הדם אף שרחוק יתר מאגודל טרפה ולא מהני בדיקה לדידן שא"א בקיאים בבדיקה ע"ש : ז ורואין שנצרר הדם · ובש"ד סוף סי' פ"ו מטריף בבהמה שמוטת או שבורת יד בגוף משום דחיישי' שמא איעכול ניביה וכ"כ הב"ח בשם סמ"ק וכו' · ולפי"ז אפילו לא נצרר הדם טרפה ורש"ל כ' דבנשבר יש להחמיר כדברי הש"ד דאינו נגד הש"ס דאפשר דנשבר גרע טפי אבל בנשמט אין להחמיר [דהא בש"ס שהבאתי במ"ח ס"ק א' מבואר בהדיא שמוטת יד בבהמה כשרה] והב"ח מחמיר אף בנשמט [ש"ך ס"ק ד'] והפר"ח כ' דבבהמ' נכרי יש להחמיר בנשמט [וכ"כ בפלתי ס"ק א' ע"ש] אבל בבהמת ישראל יש להכשיר ואפי' נצרר הדם בצלעות אין לחוש [עכ"ל פר"ח] ובכרתי ס"ק ב' כ' דת"ח יחמיר לעצמו ויקל לאחרים ובחכ"א כלל כ"ג סי' ז' כ' דבאין הפ"מ יש להחמיר בנשמט אפי' לא נצרר הדם ע"ש : ח מעבר לצלעות · משום דאז יש חשש שניקבה הריאה [ט"ז ס"ק ב'] : ט סמוך לחיבורו בגוף · והוא שיהיה מקום חיבורו בגוף שהוא כבוכנא באסיתא קיים · דאל"כ הוה ליה נשמט [ב"י וש"ך ס"ק ה'] ואף דלדידן [דמחמירים בלא"ה בנשבר סמוך לגוף באין אגודל כמש"כ רמ"א בסמוך מ"מ] יש כ"מ בזה כמש"כ לקמן בסמוך בספק אי מחייס או לאחר שיטה דמקילים בנשבר סמוך לגוף הואיל ורוב מקילים · אבל לא בנשמט · וה"ה ביש עוקץ מחמירים וא"כ בנשבר מקום בוכנא באסיתא אף באין עוקץ יש לאסור משום דהוה כנשמט [שפ"ד שם] : י ויש אוסרים וכו' · ואם נשבר ונתרפא יפה שבר אל שבר יחדו ידובקו · דעת רש"ל וב"ח להקל והש"ך ס"ק ו' השיג עליהם · וכתב דדוקא באבר שילא לחוץ במקום שעושה טרפה או במקום שאינו עושה טרפה לענין אבר עצמו שאסור משום אבר המדולדל שהטרפות מלד עצמו התם מהני שבר אל שבר יחדו ידובקו משום דאי היה יוצא לחוץ לא היה נתרפא ולא היה נקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו · אבל כאן שמטריפים מטעם חשש נקיבת הריאה לא מהני שאשי"ו [וע"ל סי' נ"ו סעי' יו"ד] וכ' שכן הסכים אביו ז"ל ושארי גדולי הוראה · וסיים הש"ד שם מ"מ אפשר לנדד ולהקל הואיל ובלא"ה רוב הפוסקים מקילים בנשבר [עכ"ל ש"ך] ודוקא באין עוקץ וגם מקום הבוכנא באסיתא קיים דאל"ה אין רוב הפוס' מקילים [שפ"ד שם] וכן בחכ"א כלל כ"ג סי' ב' הקיל בנקשר שאשי"ו בהפ"מ וסעודת מצוה ג"כ ע"ש ומ"מ הפלתי ס"ק ו' כ' חלילה להקל מה שהעיד הש"ך כי גדולי הוראה הסכימו לאיסור וכ"ד הפר"ח לאיסור וכ"ד ס' זהב מזוקק על הט"ז בסי' נ"ה ס"ק י"א לאיסור ע"ש וכן הסכים במשבלות שם בסי' נ"ה לאיסור · וע"כ לפע"ד קשה לסמוך בזה אחכ"א הנ"ל כי לא הביא כלל הספרים הנ"ל שהבאתי שאוסרים בזה · ובמקום שהאבר לבד אסור אם נתבשל מה דינו כתבתי בסי' נ"ה ס"ה ע"ש בי"א ס"ק כ"ו : יא כרוחב אגודל · ומשערי' באדם בינוני ואין להחמיר בשיעורים הללו הואיל ובלא"ה הוא חומרא ואין לו כמעט שורש בש"ס [כרתי ס"ק ז'] ושיעור אגודל כז' שעורות זו אצל זה בדוחק שהן כב' שעורות באורך בריות [פר"ח בשם הרמב"ם] · תרנגולת שנשברו אגפיה רחוק אגודל מן הגוף באופן שאינו אסור רק אותו אבר עצמו · וא"כ ילדה ביצה יש להתיר הביצה · בי"ע סי' יו"ד [באה"מ סוס"ק ג'] : יב אפילו בצמצום · ומ"מ כתב הש"ך ס"ק ח' בשם הב"ח אף שכתב רמ"א שאין צריך לעיין בצלעות אם נצרר הדם מ"מ אם אין אגודל רק בצמצום יש להחמיר לעיין בצלעות [כן פי' השפ"ד דעתו ע"ש] הא אם יש אגודל בריוח אין צריך לעיין : יג אבל אין חוששין וכו' ·

א) ואין חילוק אם יש עוקץ וכו' והט"ז ס"ק ג' כתב דמ"מ יש חילוק לענין זה דאם יש עוקץ שחייב לעיין בצלעות (שמא נצרר הדם) כיון שיש ריעותא גדולה לפנינו וכתב דכן נראה להלכה ועי' באות ג'· ב) וכתב במשבלות שם נמלא דכ"ה הדין דסמוך תוך אגודל לגוף אף שאין עוקץ ואין ריעותא טרפה · רחוק אגודל ואין עוקץ אין צריך לעיין בצלעות · יש עוקץ צריך לעיין בצלעות וכל שיש ריעותא בצלעות אף שיש רחוק [אגודל ואין עוקץ אין אנו בקיאים בבדיקת הריאה ויש להטריף [עכ"ל משבלות שם]· ג) אבל בס' בל"י ס"ק ו' כ' וז"ל ואני ראיתי מגדולי המורים שנוהגין כמור"ס דאפי' אם יש עוקץ (ויש רוחב אגודל) אין מהדרין לראות בצלעות (עכ"ל) : יד מאחר שרחוק וכו' · א) ואם נשבר באלכסון צריך להיות רחוק אגודל מהתחלת השבירה (ט"ז ס"ק ד' וש"ך ס"ק ט')· ב) ואם היה בעלם הנשבר מהתחלת השבר לצד מטה אגודל רק שנתחבר עליו עלם העליון ומגיע בתוך אגודל כיון שהשבירה נעשה ברחוק מאגודל כשרה (ש"ך ס"ק ט') · ג) ונראה דמשערינן באגודל מלבד מה שתקוע בגוף כבוכנא באסיתא שזה אין מלטרף [ש"ך שם]· ד) עוף קטן ואין בכל העלם שיעור אגודל משערינן בחלי עלם לגוף טרפה וביותר כשר (כנה"ג בשם יאיר נתיב ושפ"ד ס"ק ז')· ה) ואם לא הספיק לראות אם יש אגודל ונאבד פסק בכרתי ס"ק ח' דאם יש עוד איזה לד להתיר יש להקל כי רוב הפוסקים מקילים

החזירו אין צריך לחתוך לגד פנים אלא תגמגם וחותך · ואמרי' בפ' גיד הנשה (ד' צ"ח ב') לענין איל שנתבשל עם הזרוע [דהזרוע אסורה לישראל] זהו היתר הבא מכלל איסור [פי' אע"פ שבלע האיל מן הזרוע והתירו לך הכתוב · רש"י] [ופריך שם הש"ס] זהו למעוטי מאי (ומסיק שם צ"ט א') רבינא אמר לא נצרכה אלא למקום חתך דבעלמא אסור והכא שרי [עכ"ל הש"ס] ופרש"י שם וז"ל אלא למקום חתך דבעלמא בכל איסור והיתר המחוברים כגון הוליא העובר את ידו וכגון אבר המדולדל כולן [מקום חתך] אסורין כדאמרי' בהמקשה (דס"ח) [והכא שרי] ע"ש ובהג"א פ' המקשה בסי' ז' ד"ה ג' עלמות וכו' ולריך לשייר מעט מן המותר עם האבר האסור כשחותך אותה [עכ"ל] : (ה) ויש מטריפים וכו' ורואין וכו' · דהא דאמרי' דוקא בעוף תבדק הריאה [משמע אבל לא בבהמה] היינו בסתמא דליכא ריעותא [הגר"א] ועי' בהג"א פ' המקש' סי' ז' ד"ה ג' עלמות וכו' כ' וז"ל וכידים דהיינו רגלים שלפנים בבהמה כל פרקיהם שוים אם נחתכו לגמרי או נשבר וילא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו האבר אסור והשאר מותר · ובלבד שלא תעבור המכה מעבר לנלעות שאז יש לחוש לריאה שלא תנקב וכו' [עכ"ל הג"א ע"ש] ובהג' מיי' ס"י מה"ש כתב בהמה שנשמטה ידה מעיקרה מותרת · מיהו כ' סמ"ג דאם נשמט היד אגל חיבור בגוף טרפה [עכ"ל] וכ' בד"מ ס"ק א' בשם או"ה דאין להטריף בשמוטה דוקא עד שעברה המכה מעבר לנלעות ונצרר הדם וכו' · וסיים בד"מ שם דגם בבהמה יש להחמיר אם נצרר הדם [עכ"ל] ובש"ד מטריף בבהמה שמוטת או שבורת יד בגוף משום דחיישינן שמא איעכול ניביה · ועי' באחרונים מה שהקשו ע"ז · ועי' פלתי ס"ק א' שמיישב קלת · ועי' י"א ס"ק ו' מה שהעליתי בזה לדינא : (ו) וכן בעוף · בפא"ט (ד' נ"ו ב') ואלו כשרות בעוף וכו' נשברו אגפיה [ופרש"י עלמות הכנפים] ומש"כ כאן בש"ע אפי' נשתברו סמוך לחיבורו בגוף כ"כ ברשב"א וטור וכ"כ בתשו' הרא"ש ורי"ו וכ"מ מרמב"ם [עי' ב"י] וכ' הגר"א וכן בעוף אפי' וכו' דהא אף בבהמה כשרה [כמש"כ בס"א] וס"ד שם בש"ס (ד' נ"ו א') דאף במקום דטרפה בבהמה כשר בעוף ועי' תוס' שם ד"ה ל"ל וכו' (דמסקי התוס' שם דאף ר"ה דמכשיר שמוטת ירך בעוף [ובמסקנא לא קיי"ל כן] מ"מ מודה הוא דבבהמה טרפה א"כ חזינן דבהמה חמיר וא"כ כיון דבבהמה כשר אם נשברו ידיה או נחתכו סמוך לחיבורו בגוף כמש"כ בס"א כ"ש בעוף) ואין חומר בעוף [דנשמטו אגפיה בעוף תבדק כמש"כ בס"ג] אלא מפני הריאה [עכ"ל הגר"א עם תוס' ביאור] : (ז) והוא וכו' שאם היה בו עוקץ תבדק הריאה · כ"כ הרשב"א בתשובה שאם יש בו עוקץ לריך לבדוק וכו' · משום דדינו כשמוט בסעיף ג' ע"ש ושם הוא מבואר כן בש"ס כמש"כ שם במ"ח ס"ק י' ע"ש : (ח) ויש אוסרים אם נשבר סמוך לגוף וכו' דדינו כשמוט · פי' דלריך בדיקת הריאה אף מדין הש"ס ודיעה זו הביא הטור בשם י"א שלריך לבדוק את הריאה [וכ' עליו ולא נהירא] והוא דעת המרדכי שכתב וז"ל י"א שאפילו נשבר סמוך לגוף יש לחוש לבדוק את הריאה ובהג"א פ' המקשה סי' ז' כ' ג"כ דאם נשבר הגף של עוף מותר אבל לריך לעיין בנלעות אם נצרר הדם יש לחוש לנקיבת הריאה ולריך לבדוק את הריאה וכ"כ הג' מיי' בפ"ח מה"ש וגם הב"י כ' בשם רא"ן שכ' שראה אביו שנהג להטריף כשנשבר הגף סמוך לגוף בקרוב פחות מאגודל ולא בדק בריאה כי אנן לא בקיאינן בבדיקה · וכ' בד"מ ס"ק ב' שכ"כ בש"ד ואו"ה · ומסיק שם בד"מ שאם רחוק אגודל קיי"ל דאין לריך לעיין אם נצרר הדם · ומ"מ אי איתרמי דראה דנצרר הדם אסור אף ברחוק אגודל [וכמש"כ כאן בהג"ה] : (ט) אפי' בצמצום · כ"כ ב"י בשם תה"ד דכיון דיש גאונים מקילים לגמרי בנשבר ולא אסרו אלא בשמוט וע"כ יש להקל אפי' ברוחב אגודל מצומצם וכ"כ בכרו"פ

בכרו"ס ע"ש : (י) נשמטו אגפיו וכו' וצריך לנפחה · בסא"ט (ד' נ"ז א') אר"י א"ר שמוטת יד וכו' שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל א' תבדק וכן א"ר יוחנן תבדק וקיי"ל כר"י נגד רב ומכ"ש דגם שמואל סובר כן · וכ"ז לדין הש"ס אבל אנן לא בקיאים בבדיקה וכמש"כ רמ"א כאן בס"ב וכמו שהבאתי בס"ק ח' בשם אביו של רא"ן שכתב כן ע"ש וכ"כ בד"מ ס"ק כ' בשם ש"ד וא"ו"ה וכ"כ כל האחרונים ורמ"א סמך כאן אמש"כ בס"ב ופשוט · ופירוש נשמטו אגפיו פירשו כל המפרשים פרק המחובר לגוף מבחוץ · אבל ש"ך בסי' ל"ב ס"ק ט' כתב בשם הג"א ממהרי"ח דהוא עצמות הדומים לסכינים המונחים בפנים סמוך לריאה וראשו מגיע לריאה וכן הסכים כאן הפר"ח סוף ס"ק ח' וכתב דיש לסמוך ע"ז [להקל] במקום הפ"מ [עכ"ל] פי' אם נשבר או נשמט הגף מבחוץ א) · הג"ה (א) הביאו בל"י. כאן ויש לצרף עוד דעת הכרו"פ כאן שכתב ס"ק יו"ד וכתב בכנה"ג ואפי' לפי"ז אין לאסור באותן עצמות רק בשמוטה אבל אם נשברו כשרים לכ"ע [עכ"ל בל"י שם]: דבעינן דוקא איעכול ניביה בשמוטת גף העוף ע"ש וכן פ' בחכ"א כלל כ"ג ס"ב להקל בזה בהפ"מ או בתערובות ע"ש · אך לדעתי הקלושה צ"ע גדול אם יש לסמוך בזה אפי' בהפ"מ כי דעת מהרי"ח הוא דעת יחיד וכן נראה למעיין בש"ד שם שהוא רק דעת יחיד ע"ש ודוק ובפרט שלא הובא דעתו כלל לא בש"ע ולא ברמ"א · גם בכרתי סי' ל"ב ס"ק ד' כ' וז"ל ואין לחדש פירושים נגד רוב הפוסקים [עכ"ל ע"ש]: (יא) נמצא הגף שבור · כ"כ ב"י בשם מהרי"ק וסיים ולא תלינן דע"י זריקה נעשה [עכ"ל] ואו"ה כתב [הביאו ד"מ ס"ק כ'] דכשר דה"ל ס"ס שמא נשמט אחר השחיטה ושמא לא ניקבה הריאה · וכ' בד"מ דמהרי"ק לא רצה להקל בזה משום ס"ס דהספק הב' שמא לא ניקבה הריאה לא הוה ספק משום דהוה ספק מחמת חסרון ידיעה וס' חסרון חכמה לא הוה ספק [ומהרי"ק ס"ל דא"א בקיאים בבדיקת הריאה ולכך טרפה] וש"ך ס"ק ט"ו ופר"ח ס"ק ט' כתבו דגם ספק הראשון מיקרי חסרון ידיעה דחכם גדול יכיר אי מחיים או לאח"ש [ועי' ס"ק שאח"ז] ועי' באחרוני' שהקשו על הש"ע הא הש"ע מכשיר בנשבר בס"ב [ועל מהרי"ק עצמו ל"ק שהוא מחמיר בנשבר סמוך לגוף] ותירצו שהש"ע כאן מיירי ביש עוקץ וביש עוקץ בנשבר דמי לשמוט שצריך לבדוק הריאה וכאן מיירי שהריאה אין לפנינו [לדעת הש"ע שבקיאים בבדיקה אבל רמ"א סובר שא"א בקיאים כמש"כ בס"ב והכי קיי"ל] : (יב) ויש מכשירים וכו' · כמש"כ בס"ק הקודם בשם או"ה וכ' בד"מ ס"ק כ' וז"ל ואני אומר דהמיקל בנמצא הגף שבור ולא ידעינן אי קודם שחיטה או לאח"ש לא הפסיד דהא הרבה גאונים מכשירים בנשבר גם בודאי קודם שחיטה וכ"פ ב"י להלכתא · ואף כי אנן נוהגים להחמיר היינו בודאי ולא בספק דיש להקל ותו דהוה ס"ס כמש"כ הא"ו"ה · וכ"ש היכא דזרק בכת כסר כמש"כ הטור בסי' כ"ה · מיהו בנשמטה ולא ידעינן אי קודם שחיטה או אח"כ אין להקל הואיל ומהרי"ק לא רצה להקל מטעם ס"ס וי"ל דהספק הב' שמא לא ניקבה הריאה לא הוה ספק דהוא חסרון ידיעה [ועי' ס"ק הקודם] ולקמן בסי' נ"ז יתבאר דזה לא מיקרי ספק · אמנם שם יתבאר דלענין ס"ס לא בעי בדיקה וא"כ חסרון ידיעתנו אינו מזיק לענין ס"ס [עכ"ל ד"מ] וכ' הש"ך ופר"ח דרמ"א דמיקל בנשבר מיירי דלית עוקץ דאי יש עוקץ הא דמי לנשמט וכ"מ בד"מ דכ' דהא רבים מכשירים בנשבר וכן פסק ב"י וכו' והא בעוקץ אין מכשיר הב"י כמש"כ בס"ב · וכתב פר"ח ס"ק י' דלכאורה לשון רמ"א אינו מדוקדק דמשמע דפליג בעיקר הדין על המחבר וליתא שהרי המחבר מיירי ביש עוקץ [וכמש"כ בסוף ס"ק הקודם] ובכה"ג אף לדעת הג"ה יש להחמיר דדינו כשמוט ורמ"א גופא לא סמיך איש מכשירים אלא כשאין עוקץ בשבירה ובכה"ג לדעת המחבר בלא"ה כשרה גם בלאו ס"ס · ולפי מש"כ בסמוך דמש"כ רמ"א להחמיר אינו אלא חומרא בעלמא אבל מעיקר הדין שרי [וכמש"כ במ"ח ס"ק י"ד ע"ש] באו דבריו מדוקדקים וכ"מ היכא דאיכא הפ"מ [עכ"ל פר"ח] וע"כ כ' רמ"א וע"ל סוף סי' ק"י כי שם בהג"ה סוף ס"ע הקיל בס"ס גם בנשמט [והוא כמש"כ לעיל בסמוך בשם ד"מ כי לענין ס"ס חסרון ידיעה אינו מזיק] ומ"מ משמע מפר"ח הנ"ל דאינו מכשיר בנשמט רק בהפ"מ וכ"כ הש"ך כאן ס"ק ט"ו אף שכ' שם רמ"א סתם להכשיר מ"מ כוונתו דוקא בהפ"מ וע"כ ציין שם לכאן · וא"כ כ"ש דכשר בנשבר סמוך לגוף אף ביש עוקץ בהפ"מ · אך צ"ע בנשבר בלא עוקץ וספק אי קודם שחיטה או לאח"ש לכאורה יש להכשיר זה אף בלא הפ"מ כמשמעות לשון רמ"א כאן דכ' ויש לסמוך ע"ז להכשיר בנשבר דהא יש מכשירים בלא"ה · אך מלשון הש"ך ס"ק ט"ו שכ' וז"ל מיהו שלא במקום הפ"מ אין להקל כלל דהא מהרש"ל אוסר בנשבר ספק קודם שחיטה וכו' [עכ"ל] משמע קצת מלשונו דבלא הפ"מ אין להכשיר אף בלא עוקץ דבעוקץ היינו נשמט

מן הגוף · אבל אם אין רוחב אגודל בין מקום השבירה לגוף **טו** אז היא טרפה בכל ענין ולא מהני בדיקת הריאה דאין אנו בקיאים בבדיקה ככ"מ דאיכא ריעותא (ש"ד וארוך ומהרי"ל ואגור) והכי נהוג :

סעיף ג

טז (י) נשמטו אגפיו אפילו אחד מהם מעיקרו **יז** חוששין שמא ניקבה הריאה **יח** וצריך לנפחה ולבדקה אם היא שלימה כשרה ואם לאו טרפה :

סעיף ד

(יא) נמצא הגף שבור ואינו יודע אם קודם שחיטה נשבר או אח"כ **יט** טרפה :

הג"ה (יב) ויש מכשירים **כ** מכח ספק ספיקא ספק שמא נשבר אחר שחיטה ואם

בנשבר וכן פסק בחכ"א כלל כ"ג סוף ס"א ועי' משבצות ס"ק יו"ד שהתיר כה"ג בהרבה לדיס · והכלים כתב דיש להשהות אותם מעל"ע כיון שיש תקנה בשהייה · ו) וכ' פ"ת סק"ג בשם תשו' שבו"י ח"ב סי' ס"ז בגף העוף שנשבר באלכסון והעוקץ המחובר לגוף היה כאצבע אגודל אבל מן אמצעית השבר וכ"ש מן העוקץ עצם החיצונה לא היה כשיעור אצבע אגודל · אך שהעוקץ החיצונה היתה לצד חוץ לצד הראש ולא לצד הגוף מקום שבוכבת הריאה ואילו היו מודדין מן הגוף במקום הריאה עד שוקץ השבר שלצד הראש היה רחוק מהשיעור והכשיר ע"ש [עכ"ל פ"ת] ועי' בל"י ס"ק ח' שהשיג על השבו"י הנ"ל וכתב שאין להקל בזה אלא שצריך למדוד מן המקום שהתחיל השבר לצד הגוף ואין חילוק בין אם השבר הוא נגד הראש או נגד הריאה ע"ש הטעם שדבריו נכונים · ותימא על הפ"ת שהעתיק דברי השבו"י בסתם ולא הביא דברי הבל"י שחולק עליו וע"כ קשה להקל : **טו** אז הוא טרפה וכו' · ועי' מש"כ בסעי' ד' ס"ק י"ט אות ד' בענין אווזות שמעקמין כנפיהם : **טז** נשמטו אגפיו · עמ"ח סוס"ק י' דרוב המפרשים פירשו היינו פרק המחובר לגוף מבחוץ · וי"א דהיינו עצמות הקטנים הדומים לסכינים המונחים בפנים סמוך לריאה ולדיעה זו יש להקל בנשבר או נשמט הגף שמבחוץ · ועי' במ"ח שכ"ע אם יש לסמוך ע"ז בהפ"מ או בתערובות וע"ש במ"ח כי י"א בשמוטת גף בעוף בעינן דוקא דאיעכול ניביה · וע"ש במ"ח דין אם נשברו אותן העצמות שמבפנים : **יז** חוששין שמא ניקבה הריאה · לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה מתנתקת הריאה עם הגוף [רש"י ור"ן וש"ך] ועי' ס"ק א': **יח** וצריך לנפחה ולבדקה · וכ' הש"ך ס"ק י"א וכבר נתבאר דא"א בקיאים בבדיקה וטרפה וכ"כ הט"ז ס"ק ו' וכ"כ הכרתי ס"ק י' כיון דכאן צריך בדיקה מדינא דש"ס [ועי' מ"ח ס"ק יו"ד] וכ' משבצות ס"ק ו' דאנן א"א בקיאים בבדיקה בין בנשבר ובין בנשמט וכתב עוד שם נמצא מחט בריאה של עוף אף להש"ך שאידך בזה בסי' ל"ו להקל בהפ"מ בריאה של בהמה מ"מ כאן בעוף אסור אף בהפ"מ כיון שדבוקה לצלעות וקשה אגלה הבדיקה: **יט** טרפה · הש"ע מיירי כאן ביש עוקץ ואי אפשר לבדוק הריאה דבלא"ה כשר לדעת הש"ע שבס"ב ועי' מ"ח סוף ס"ק י"א: **כ** מכח ס"ס · א) ואם נראה שום ריעותא בצלעות או בריאה פשיטא דלא סמכינן אס"ס ואפי' בדיקה לא מהני דהא אנן לא בקיאים בבדיקות [ת"ח כלל פ"ז ומ"ב וב"ך ס"ק י"ג וחכ"א כלל כ"ג ס"ד] וכ' בשפ"ד ואף שאין ניכר אי הוה הריעותא מחיים · ב) וכ' הב"ח הא דמכשירים מטעם ס"ס היינו היכא שהאיסור וההיתר שוים אבל היכא דאיכא למתלי באיסור טפי מבהיתר תלינן לחומרא וכה"ג כ' הר"ן בשם הר"י [ש"ך ס"ק י"ד] · ג) וכה"ג כ' בכרתי ס"ק י"ב וז"ל ויש מכשירים [מכח ס"ס] היינו שלא הרכיב הבהמה [כ"ל דל"ל הגף] זה ע"ז כנהוג קודם שחיטה אבל אם הרכיב בכה תלינן במידי דשכיח ואמרי' קודם שחיטה נעשה [ועי' באות שאח"ז בשם בל"י] · וכן להיפך אם רואה שבירה [בגף סמוך לגוף] שלא נגרר הדם כלל ברור דנעשה לאחר שחיטה דאם היה נשבר קודם שחיטה לא ימלט שלא יהיה סביב וסמוך לשבירה רושם וצרירת דם [עכ"ל] · ד) וכש' בל"י ס"ק ט' כ' באווזות שמוליכים לשחוט שמעקמין כנפיהם להשים אותם תחת רגל האווז וקושרים רגלם מלוי סוא שמחמת זה נשבר הגף הריק"ש כ' לאיסור [ועי' אות הקודם בשם כרתי] ואו"ה וד"מ ופר"ח [ס"ק ז'] וט"ז ס"ק ט' כתבו להיתר · ומכ"ש אם ידוע לשוחט שבודאי הביאו לפניו שלם רק בשעת שחיטה נשבר · וכ' השבו"י הטעם כיון דכנפים הם מקושרים או שהם ביד השוחט [אף שנשבר קודם שחיטה] בודאי לא מינקב הריאה דהא עיקר הטעם שאנו אוסרים בנשבר סמוך לגוף כיון דמגדגד עם הכנף הנה והנה [עתיד לנקוב את הריאה] כמש"כ הט"ז ס"ק ב' אבל בזה שקשור [או שהכנפים הם ביד השוחט] אין לחוש (עכ"ל בל"י) וכ"כ במשבצות ס"ק ט' דאם הובא לפני השוחט שלם ונשבר כשר אם האגפיים קשורים או שהשוחט תופס אותם בידים דליכא למיחש לנקיבת הריאה · אבל בשמוט טרפה שמתנתקת בשעת שחיטה (באותו רגע שנשמט ניתקת הריאה עמה וניקבה ט"ז ס"ק ט') הא אם אין הגף קשור (כנ"ל ובדפוס שבור ט"ס) חיישינן אף בשעת שחיטה שמא נכנס השבר לריאה ועי' בל"י ס"ק ט' · וע' ב"ח דהחמיר (עכ"ל משבצות שם) · ה) כ' הפר"ח ס"ק ז' אם נשבר הגף סמוך לחיבורו בגוף

ואם ת"ל קודם שחיטה שמא לא ניקבה הריאה (או"ה) (יג) ויש לסמוך ע"ז להכשיר **כא** בנשבר דהא יש מכשירים בלאו הכי (ד"ע) **כב** אבל **כג** כשנמצא שמוט ולא ידעינן אי קודם שחיטה או לאחר שחיטה יש להחמיר ולאסור (יד) וע"ל סוף סי' ק"י:

סעיף ה (טו) עוף שהיה לו מכה עמוקה תחת הכנף כנגד הריאה ושמו גוצה על המכה ונפחו דרך הגרגרת בקש דק ולא יצא הרוח **כד** ימלא מקום המכה מים וינפח בקש דרך הגרגרת אם יבצבצו המים טרפה:

סימן נד דיני טרפות בצלעותיה· ובו ה' סעיפים:

סעיף א (א) הבהמה יש לה כ"ב צלעות גדולות שיש בהן מוח **א** י"א מכאן וי"א מכאן · וכל אחת תקועה בחוליא שלה (ב) ולמטה מהן **ב** יש עוד צלעות קטנות שאין בהם מוח (ג) ולאחר שכלו כל הצלעות יש חוליות שאין צלעות תקועות בהן **ג** נשברו רובן של כ"ב הגדולות מחצין ולמעלה (ד) כלפי השדרה בין ששה מצד זה וששה מצד זה או י"א מצד זה וא' מצד הב' טרפה **ד** (ה) ואם נעקרו

בגוף לפנינו ושבור הגף לגמרי כי היכי דלא לינקב הריאה ובהכי כשרה לכ"ע אבל בשמוטה ליכא תקנתא זולת בשהיית יב"ח או בלידה וכמה שכתוב לקמן בסימן נ"ז (עכ"ל פר"ח) · ו) וכ' במשבצות ס"ק ע' דליכא למיחש לצער בע"ח אם יחתוך וישבור לגמרי דכל דמתקן לאכילה ליכא משום צער בע"ח · וכ' עוד שם דבנשבר ליכא תקנת שהיית יב"ח כמש"כ הפר"ח בסי' נ"ז ס"ק כ"א וברור הוא (עכ"ל משבצות) וגם עיבור ולידה לא מהני בנשבר דשמא תנקב הריאה בתוך היב"ח או בתוך ימי העיבור אבל בנשמט מהני כמש"כ בהות הקודם בשם פר"ח משום דבנשמט אין חשש רק דבשעת השמיטה תנקב הריאה (פר"ח בסי' נ"ז שם) · ז) וכ' פ"ת ס"ק ד' בשם ספר תפארת למשה דל"ע אם ראינו שנשבר או נשמט הגף לאחר שחיטה ואח"כ נמצא נקב בריאה אי תלינן שהנקב נעשה לאחר שחיטה ע"י השבירה או השמיטה כי היכי דתלינן בזאב ובמשמוש ידא דטבחא או שמא ע"י שבירה ושמיטה דלאח"ש אין דרך לנקוב את הריאה ונראה דבשמוטה יש לתלות לקולא משום דנזכר בש"ס (דע"י שמיטה יש לחוש לנקיבת הריאה) ולא בשבירה ול"ע (עכ"ל): **כא** בנשבר דהא יש מכשירים בלאו הכי· ומיירי דליכא עוקץ הא איכא עוקץ דומה לנשמט ובעי בדיקה מדינא דש"ס (ש"ך וט"ז ועי' מ"א): **כב** אבל כשנמצא שמוט ולא ידעינן וכו' · אבל אם יש דבר לתלות שנעשה לאחר שחיטה כגון שדרסו על הגף לאחר שחיטה או פרכס ונלחץ אל הקיר וכיוצא בו ואיכא אומדנא דאפשר דנשמטה (או נשברה) גפו מחמת זה תלינן לקולא ולאו דוקא דרסו או נלחץ אל הקיר אלא ה"ה כיוצא בו (ט"ז ס"ק ט' בשם רש"ל שכ"כ בשם הר"ן וש"ך ס"ק ט"ז בשם ת"ח) א) אבל אם יש ריעותא בצלעות או בריאה אז לא תלינן בלאחר שחיט' ואפי' ס"ס לא מהני בזה וטרפה וגם בדיקה לא מהני דאנן אין בקיאים בבדיקה [ש"ך ס"ק י"ג ותכ"א כלל כ"ג סוף סי' ד' וכמה שכתבתי לעיל בי"א ס"ק י"ט אות א']:

הג"ה א) ומיהו דוקא דרסה או נלחץ אל הקיר· אבל זרקה בארץ אפי' בכה"ג לא תלינן דאין מצוי להשבר מחמת הזריקה [שפ"ד ס"ק ט"ז]:

כג בשנמצא שמוט וכו' יש להחמיר וע"ל סוס"י ק"י · פי' דשם סוף ס"ט מתיר רמ"א גם בנשמט ע"ש· ומ"מ כתב הש"ך [כאן ס"ק ט"ו] ופר"ח (ס"ק י') דאין להקל בנשמט כ"א בהפ"מ וכ"כ בחכ"א כלל כ"ג סי' ד' וכ"ד שארי אחרונים [וכן הדין בנשבר עם עוקץ שדינו כשמוט] ועי' מ"א סוס"ק י"ב דנשבר בלא עוקץ לכאורה דיש להקל אף בלא הפ"מ אך מש"ך משמע קצת דאין להקל כ"א בהפ"מ· אבל בפ"ת ס"ק ו' הביא בשם ת' נוב"י ח' יור"ד סי' כ"ה שמכשיר אף בנשמט מכח ס"ס אפי' בלא הפ"מ ובחנם החמיר רמ"א בזה שלא במקום הפ"מ ע"ש (עכ"ל פ"ת): **כד** ימלא וכו' וינפח וכו' · רמ"א בת"ח סוף כלל פ"ז פ' דא"א בקיאים בבדיקה וטרפה וכ' דכן נהגו וכן פסק הב"ח [הביאו הפר"ח] אבל הלבוש העתיק רק דברי המחבר בסתם נראה דס"ל כיון דאין כאן ריעותא דנשבר או נשמט אין להחמיר כ"כ לומר דא"א בקיאים (ש"ך) וכן פסק הט"ז ופר"ח שיש לסמוך בזה על בדיקתנו וגם החכ"א כלל כ"ג סי' ו' פסק להקל בזה בהפ"מ· אבל בכרתי ס"ק ע"ו פסק כרמ"א בת"ח וכ' וז"ל ואין אנו בקיאים בזה אף כי הפר"ח מיקל אין שומעין לו בזה להקל (עכ"ל) וכ"ד הבה"י להחמיר וכ"מ דעת המנ"י כלל פ"ז ס"ק ל"ו ע"ש:

סי' נד א י"א מכאן וכו' · לבד מאותן שני צלעות קטנות המתחברות עם החזה שנקראים חזה ולא צלעות [רא"ב"ן וש"ך ס"ק א'] ופירוש ב' צלעות· היינו מב' לדדים ולצד אחד אינו רק צלע אחד לצד החזה [שפ"ד שם] ויש עוד שלשה צלעות קטנות כמש"כ בס"ק ב' ואין מצטרפין אותן הצלעות הקטנות למיהוי רוב אם נשברו עם הגדולות אלא בעינן רוב מהגדולות לבד [שפ"ד שם ועי' י"א ס"ק ס' וס"ק ו']: **ב** יש עוד צלעות קטנות· שלשה· והוליות הם י"א [ש"ך ס"ק ב'] ולפי"ז יהיו ט"ו צלעות י"א גדולים וג' קטנים וצלע א' לצד החזה [שפ"ד ס"ק א']: **ג** נשברו וכו' · א) כ' לבוש דלמאי דמחמרינן בסי' נ"ג בנשבר גף העוף סמוך לגוף מחשש נקיבת הריאה כ"ש בנשבר צלע אחד בעוף במקום שהריאה נחבאת שם יש להחמיר לענין מעשה וטרפה [עכ"ל] והש"ך ס"ק ג' כ' בשם הב"ח דמחמיר ג"כ בבהמה אם יש עוקץ בצלע הנשבר ובעוף טרפה אף בלא עוקץ וסיים בש"ך דמ"מ צ"ע בדינים אלו משום דכל הפוסקים סתמו וכתבו נשתברו צלעותיה כשרה [עכ"ל] · ב) והט"ז כאן ס"ק א' ובסי' נ"ג ס"ק ב' מכשיר בנשבר צלע וכ' דל"ד לנשבר הגף דשם כיון דהעוף מכדנד אותו הנה והנה חיישינן לנקיבת הריאה· משא"כ בצלע שמונח במקום א' לא מחזקינן ריעותא והביא הט"ז כאן בשם הר"ן שכ' להדיא כן דבנשבר הצלע לא חיישי' לנקיבת הריאה· ג) ובפ"ת סי' נ"ג ס"ק ב' בשם תשו' רדב"ז סימן קל"ב מטריף בנשבר צלע בעוף סמוך לשדרה במקום שהריאה רובצת שם אבל בבהמה מכשיר (עכ"ל) · ד) ובצל"י ס"ק ב' בשם ס' בי"ה פסק דבעוף אם נשבר ויש עוקץ אף שלא כנגד הריאה טרפה ואם ספק אם היה עוקץ הוה ס"ס וכשרה· ובבהמה אף שיש עוקץ כשרה [עכ"ל והביאו בשפ"ד ס"ק ג'] והוסיף בשפ"ד שם דלצורך שבת המיקל בצלע עוף שיש לו עוקץ אין לגעור בו· וזה דוקא כשאין בשר עליו הא כשהבשר שלם ודאי כשר (עכ"ל שפ"ד) · ה) ובכרתי ס"ק ב' כתב וז"ל והכל לפי ראות עין המורה איך היה העוקץ ואם בולט לצד פנים או לא ובעוף ודאי דיש להחמיר ומכ"ש בצלע שע"ג הריאה (עכ"ל) · ו) ועלם שקורין ביילא"ק אף אם נשבר או נתעקם אין לחוש לנקיבת הריאה אף שהריאה נחבאת שם (כנה"ג בשם דמש"א ושפ"ד ס"ק ג' ובצל"י ס"ק ב'): **ד** ואם נעקרו מהחוליא וכו' · ובה"ג מטריף בנעקרה צלע א' אעפ"י שכל החוליא קיימת ויש לחוש לדבריו במקום שאין הפ"מ אבל במקום הפ"מ יש להקל דהוא נגד הש"ס ופוסקים [ש"ך ס"ק ד'] וכן בכרו"ס מחמיר כבה"ג ופר"ח מיקל אף בהפסד מועט ע"ש· וכתב בשפ"ד ס"ק ד'

נשמט ודוק ועי' מש"כ ביד אליהו ס"ק כ"ב בשם נוב"י: (יג) ויש לסמוך ע"ז וכו' אבל וכו' · כבר נתבאר בס"ק הקודם משום דיש לפקפק על ס"ס הנ"ל משום דספק הב' הוה חסרון ידיעה וגם ספק הא' י"ל כן וע"כ בנשבר ואין עוקץ דרבים מכשירים יש להקל אבל בנשמט או נשבר עם עוקץ דמדינא דש"ס צריך בדיקת הריאה וע"כ יש להחמיר: (יד) וע"ל סוף סי' ק"י · דשם סוף סעיף ט' בהג"ה מיקל רמ"א אף בנשמט די"ל כמש"כ בד"מ [הבאתי בס"ק הקודם ובש"ך ס"ק ט"ו] · דכיון דאיכא ס"ס לא בעי בדיקה וא"כ חסרון חכמה אינו מזיק וכתבו האחרונים דשם כ' לעיקר דינא דיש להקל אף בנשמט וכאן כ' רק לחומרא ומ"מ כתבו דכוונת רמ"א דאין להקל כ"א בהפ"מ בנשמט · ועי' ס"ק הקודם בנשבר מה דינו באין הפ"מ ועי' י"א ס"ק כ"ב בשם נוב"י: (טו) עוף שהיה לו מכה וכו' · כ"כ ב"י בשם שיבולי לקט שהעיד כן בשם ר' שמואל הכהן ע"ש וכתב בת"ח סוף כלל פ"ז סי' ט"ו וז"ל [אחר שהעתיק דברי הש"ל הנ"ל] וכבר נתבאר לעיל דא"א בקיאים בבדיקה וכ"מ שיש לחוש לנקיבת הריאה יש להטריפו כן נ"ל והכי נהוג [עכ"ל] והא דלא הגיה כאן כלום היינו דסמך אמה שכתב למעלה [כמ"ש דא"א בקיאים בבדיקה] אבל הלבוש העתיק דברי המחבר בסתם וכו' [עכ"ל ש"ך] ועי' י"א ס"ק כ"ג מש"כ שם להלכה:

סי' נד (א) הבהמה יש לה וכו' נשברו רובן וכו' · משנה ריש פא"ע (ד' מ"ב א') נשתברו רוב צלעותיה וכו' (ושם ד' נ"ב א') פיסקא נשתברו רוב צלעותיה ת"ר אלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן א' זעירי ומחליין כלפי שדרה [לפי ששם חיותה ולא מחליה ולצד החזה · רש"י] א"ר כב"ח אר"י ובצלעות גדולות שיש בהם מוח : (ב) ולמטה מהן יש עוד צלעות קטנות שאין בהם מוח · מדא' רכב"ח בצלעות גדולות שיש בהם מוח מכלל דאיכא נמי צלעות קטנות שאין בהם מוח : (ג) ולאחר שכלו וכו' יש חוליות שאין צלעות וכו' · (שם ד' נ"ב ב') אלא חוליא בלא צלע היכי משכחת לה [ומשני] בשלהי כפלי· [עכ"ל הש"ס] ופרש"י שם יש חוליות הרבה שאין שם צלעות עכ"ל : (ד) כלפי השדרה · (ד' נ"ב א') א' זעירי ומחליין כלפי השדרה [ועי' סק"א] : (ה) ואם נעקרו

נעקרו מהחוליא והחוליא קיימת הוי כאלו נשתברו :

סעיף ב ה (ו) נשתברו ו צלעות הקטנות שאין בהם מוח כשרה :

סעיף ג ז (ז) נעקר (ח) מהצלעות גדולות צלע וחצי חוליא עמה טרפה :

הג"ה ודוקא נעקר (ט) אבל ח אם אירע כך הסירה כשר ט וה"ה (י) אם יתירה חוליא אחת אפילו עם ב' צלעות כגון שנמצאו י"ב צלעות גדולות שיש בהן מוח כשר (תה"ד סי' קע"ז) וכן אם נמצאו בצד אחד ט"ו צלעות ובצד אחד כתיקונו · (רשב"א סי' של"ו) :

סעיף ד (יא) נעקרה חוליא אחת כולה אפילו מאותן שאין בהם צלעות טרפה :

הג"ה (יב) ואפילו הוא למטה במקום שאין פסיקת חוט השדרה פוסל שם (יג) (טור) :

סעיף ה י (יד) אם נשברה השדרה ולא נפסק חוט השדרה כשרה :

סימן נה דיני טרפות ברגל ובפרקיו · ובו י"ג סעיפים :

סעיף א (א) שלשה פרקים יש ברגל · התחתון והוא מה שחותכין עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ונקראת ארכובה הנמכרת עם הראש · ולמעלה ממנו פרק שני

נעקרו וכו' הוי וכו' · (דף נ"ב ע"א) אמר עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב ב' צדדים רבי יוחנן אמר בין נעקרו ובין נשתברו ברוב ב' צדדים [עכ"ל הש"ס] וכתב הרי"ף והרא"ש פא"ע סי' ל"ח דסוגיא כר"י [שם בש"ס וע"ש במעיו"ט ס"ק ד'] דפריך מיניה לר"כ ור"א ע"ש · ובה"ג פוסק דנעקרה צלע א' טרפה אפי' כל החוליא קיימת ופוסק כשמואל דאמר (בד' נ"ב סוף ע"א) נעקרה צלע מעיקרה טרפה · ומפרש בה"ג כפרש"י שם דפי' אפי' בלא אסיתא וכן משמע מתוס' ריש פא"ט (ד' מ"ב ב' ד"ה א' שמואל) דמפרשים ג"כ בלא אסיתא דכ' שם דבן זכאי ור"י פליגי על שמואל [ולפר"ת בתוס' כאן דמפרש עם אסיתא אין מחולק שמואל עמהם וע"ש במור"ס לובלין] · אבל בתוס' כאן (ד' נ"ב א') ד"ה נעקרה וכו' כתבו בשם ר"ת דמפרש דברי שמואל הנ"ל עם אסיתא דהא משמע לעיל [בש"ס שם] דצלע בלא חוליא ליכא מאן דטריף עד דאיכא רוב צלעות וכו' [עכ"ל תוס'] וגם סוגיית הש"ס (שם נ"ב א') משמע כהרי"ף ולא כבה"ג מדפריך לרב כהנא ור' אסי [דסברי לפי הס"ד דש"ס דצלע בלא חוליא כלל ג"כ טרפה] מעולא דאמר בן זכאי ומר' יוחנן [דבעי' דוקא רוב] ולא משני דלא ס"ל כוותייהו אלמא דאין הלכה כשמואל [לפי פרש"י ובה"ג] וכ"כ הפר"ח ועי' באחרונים : (ו) נשתברו צלעות הקטנות שאין וכו' כשרה · מדא' רבב"ח אר"י [שהבאתי בס"ק א'] ובצלעות גדולות שיש בהם מוח · מכלל דבקטנות שאין בהם מוח שרי : (ז) נעקר מהצלעות וכו' צלע וחצי חוליא טרפה · (שם נ"ב א') אמר רב נעקרה צלע וחוליא עמה טרפה ומסיק שם בש"ס דרב צלע וחצי חוליא קאמר דעם חוליא שלימה הוה נבלה ע"ש : (ח) מהצלעות גדולות · כ"כ הטור בשם הרשב"א · ודייק לה מדא"ר יוחנן בין נעקרו ובין נשתברו ברוב שני צדדים · ובנשתברו הא קאמר הש"ס מעיקרא אמר רבב"ח א"ר ובצלעות גדולות מסתמא גם נעקרו בצלעות גדולות [מדכללינהו עם נשתברו] ועוד דאל"כ מאי פריך [לר' כהנא ור' אסי] והא א"ר יוחנן ברוב ב' צדדים וא"כ ה"ה כה"ג כיון דעקירת הצלע לא פסול בקטנות הוי כאילו נעקרה חצי חוליא לבד דכשר · שם בת"ה [הגר"א] : (ט) אבל אם אירע כך הסירה כשר · זה כדעת הרמב"ם [הובא בסי' נ' ס"ב בשם יש מכשירים] דס"ל כל אבר שניטל טרפה מ"מ חסר מתחלת ברייתו כשר וע"ש סברתו ושם כ' רמ"א דבהפ"מ יש לסמוך עליו ע"ש אבל בלא הפ"מ יש להחמיר כדעת הרשב"א שכ' בש"ע שם שאבר שניטל טרפה גם בחסר טרפה · וע"כ נ"ל גם כאן כוונת רמ"א דאינו כשר כ"א בהפ"מ וכ"כ ש"ך ס"ק ח' ושארי אחרונים : (י) אם יתירה חוליא אחת וכו' · וכ' בד"מ [ומביאו הש"ך ס"ק ט'] משום דקיי"ל כרמב"ם דחסר אינו כנטול [ויתר כנטול היינו נחסר · ש"ך] ואף לב"י שמחמיר כרשב"א דחסר כנטול [וע"כ מחמירים בזה שלא במקום הפ"מ כמבואר בסי' נ"ב ס"ב בהג"ה] מ"מ לרשב"א מותר בכאן מטעם אחר דס"ל יתר כנטול היינו שניטל רק היתר ואף דלא קיי"ל כן [אלא כסי' הפוסקים שמפרשים יתר כנטול עוד אחרת עמה עי' סי' מ"ג ס"ה · ובט"ז סי' נ"ה ס"ק ד'] מ"מ כיון דיש כאן לצירוף סברת הרמב"ם הנ"ל דחסר אינו כנטול · וע"כ מתירים ביתר הצלע אף שלא במקום הפ"מ [כן תוכן כוונת הד"מ וש"ך ס"ק ט'] ועי' באחרונים שחולקים ע"ז והבאתים לדינא בי"א ס"ק ט' ע"ש : (יא) נעקרה חוליא אחת וכו' · בפא"ט (ד' נ"ב סוף ע"א) א' רבה וכו' א' שמואל נעקרה צלע מעיקרה טרפה [רש"י פי' בלא אסיתא ותוס' שם השיגו עליו ופירשו עם אסיתא פי' עם חצי חוליא כדקאמר רב לעיל · וע"ל מ"ח ס"ק ה' ופריך שם ריש ע"ב] ורמינהו כמה חסרון בשדרה בש"א שתי חוליות ובה"א חוליא א' ואר"י אמר שמואל וכן לטרפה [דלב"ה מיטרפה בחדא חוליא אלמא לשמואל עקירת חוליא הוא דטרפה ולא עקירת צלע · רש"י] [ומשני] הכא צלע בלא חוליא · התם חוליא בלא צלע [ופריך] בשלמא צלע בלא חוליא משכחת לה אלא חוליא בלא צלע היכי משכחת לה [ומשני] בשילהי כפלי [יש חוליות הרבה שאין שם צלעות · רש"י] : (יב) ואפי' הוא למטה וכו' · כד"מ [פא"ט ס"ק ק"פ ד"ה ואם נעקרה וכו'] כ' שלא ידע מאין הוציא רמ"א כן ונעלם ממנו דברי הד"מ בסי' ל"ב ס"ק ב' שכ' וז"ל מלשון הטור שם משמע דאין איסור עקירת החוליא אלא עד מקום שכלה הטרפות דחוט וטעמא משום דכשנעקרה שם חוליא שוב לא יוכל להתקיים החוט אמנם התוס' פ"ק דערובין (ד' ז' ע"א ד"ה כגון שדרה וגולגלת) כתבו דעקירת חוליא טרפה אפי' למטה ממקום טרפות החוט [עכ"ל ד"מ] וז"ל התוס' שם בערובין ובפא"ט (ד' מ"ב ע"ב) דפריך והאיכא כסג"ר והסמ"ך הוה חסרון בשדרה ואמאי לא פריך נמי מגולגלת וי"ל בחסרון דגולגלת לטרפה היינו משום דסוף הקרום של מוח ליפסק והוי בכלל י"ח טרפות אבל שדרה [פי' חסרון דשדרה] לא הוה משום דסוף החוט ליפסק דאפי' למטה מפרסות דליכא טרפות בפסיקת החוט איירי [עכ"ל תוס'] נמצא הוכחת התו' דודאי חסרון חוליא בשדרה דטרפה אפי' בלא פסיקת החוט דאל"כ מאי קא פריך הש"ס ברפא"ט (מ"ב ב') לחשוב [מלבד הח"י טרפות] חסרון בשדרה דהא תני במתני' (שם מ"ב א') בח"י טרפות נשברה השדרה ונפסק החוט שלה [ונשברה השדרה ל"ד דאפי' נפסק החוט בלא שבירת השדרה טרפה כמש"כ רש"י שם] אלא ודאי כמש"כ תוס' שם דהחסרון חוליא דטרפה אפי' במקום דאין פסיקת החוט אוסר · [שוב מצאתי בפלתי ס"ק ב' שכ' ג"כ שנעלם מל"א הנ"ל דברי התוס' הנ"ל בערובין · אלא שאני הוספתי שגם נעלם ממנו דברי הד"מ עצמו בסי' ל"ב שהעתקתי וז"ל הגר"א ס"ק ז' ואפי' הוא למטה וכו' תוס' פ"ק דערובין (ד' ז' ע"א) ד"ה כגון וא"ת ובאלו טרפות כו' [עכ"ל הגר"א] : (יג) טור · מה שנרשם כאן טור הוא ט"ס · דהא כתב בד"מ סי' ל"ב [שהעתקתי בריש ס"ק הקודם] שדעת הטור להיפך אלא שבמקום תיבת טור צ"ל תיבת תוס' · והוא מדברי תוס' בערובין שהעתקתי בס"ק הקודם שכתבו כן והוכיחו כן מש"ס כמש"כ כ"ו בס"ק הקודם : (יד) נשברה השדרה ולא וכו' · משנה בפא"ט (ד' נ"ד א') וע"ל בסי' ל"ב ס"ב ובמש"כ שם :

סי' נה (א) שלשה פרקים וכו' (עד) בעצם האמצעי וכו' · בפ' המקשה (ד' ע"ו א') תנן בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה טרפה וכן שניטל צומת הגידין [עכ"ל המשנה] פרש"י רגליה היינו הידים [דאילו של לפנים היינו הידים אפי' למעלה מארכובה כשר כדאמרי' בפ' א"ט (ד' נ"ח ב') לא שנו [דרק מום לגבוה הא להדיוט שרי] אלא ביד אבל ברגל טרפה נמי הוה · הג"א בהמקשה סי' ז' וכ"ה בטוש"ע לעיל סי' נ"ג ס"א] · נ"ה למעלה מארכובה הוא

וסמוך

דכ"ז דוקא בנעקרה צלע גדולה אבל נעקרה צלע קטנה אף בה"ג מודה דכשר וא"כ כשר אף בלא הפ"מ ע"ש טעמו : ה נשתברו · וה"ה נעקרו הצלעות הקטנות כשרה (ש"ך) פי' אפילו אם נעקרו הצלעות קטנות עם הגדולות אין מצטרפות הקטנות להשלים לרוב להגדולות [שפ"ד ס"ק ה'] ועי' י"א סוס"ק א' : ו הצלעות הקטנות · פירוש אפילו נשתברו הצלעות הגדולות ואין בהם רוב והצלעות הקטנות משלימות לרוב כשרה [ש"ך ס"ק ו'] דאי לאו הכי הא אין רוב בקטנות ופשוט : ז נעקר מהצלעות גדולות · זה דעת רשב"א · והט"ז וש"ך ושארי אחרונים פסקו כדעת הרא"ש דאפי' נעקר מצלעות קטנות צלע וחצי חוליא עמה טרפה וכרו"פ ופר"ח וחכ"א כלל כ"נ סי' י"ב מקילים בהפ"מ כדעת רשב"א וש"פ : ח אם אירע וכו' כשר · עי' מ"ח סק"ט דאינו כשר כ"א בהפ"מ ועי' בי"א ס"ק ט' : ט וה"ה אם יתירה חוליא אחת · ביתר חוליא כ' הש"ך דיש להקל אפי' בלא הפ"מ [ועי' מ"ח ס"ק י' הטעם] וכ' בד"ת בשם תה"ד דכן הגידו לו טבחים בקיאים שנמצא כן ואין פוצה פה ומצפצף רק קצת נמנעים לאכול צלע יתירה מפני שקרובה לחלב הכליות [עכ"ל ש"ך בקוצר] וסיים הש"ך אפי' נמצאו צלעות יתירות יתר על רובן כשר ע"ש · והפר"ח ס"ק ז' האריך ומסיק להחמיר אפי' בהפ"מ בין בחסר צלע עם חוליא · וכן ביתר צלע או חוליא לבדה יתירה · וגם בפלתי ס"ק ג' האריך ומסיק דיש להחמיר כדעת הפר"ח · וכ' שכ"ד בעל עה"ג ע"ש · ובפ"ת ס"ק א' בשם ת' נוב"י ח' יור"ד סי' ה' [כתב להיפך מסברת הש"ך] דבחסר חוליא כשר בלי הפ"מ וביתר חוליא אין להתיר כ"א בהפ"מ ע"ש (עכ"ל פ"ת) : י אם נשברה השדרה וכו' · ועי' לעיל סי' ל"ב [ששם כפול זה הדין] שם בי"א ס"ק ד' כתבתי בשם דגמ"ר דנשברה השדרה עכ"פ צריך בדיקה אם לא נפסק החוט והלכך לדידן שא"א בקיאים בבדיקה טרפה · מיהו אם הלכה יש לסמוך על הבדיקה עכ"פ (עכ"ל) וע"ש שהבאתי שיש חולקים על דגמ"ר וס"ל דגם אנו בקיאים בבדיקה זו :

ואם

שני והוא הנקרא שוק וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לארכובה הנמכרת עם הראש · ולמעלה ממנו פרק שלישי והוא מחובר לגוף ונקרא קולית · בפרק התחתון בכל מקום שיחתך בה כשרה · עצם המחובר לגוף הנקרא קולית בכל מקום שיחתך בה טרפה · בעצם האמצעי (ב) אם נחתך שלא במקום צומת הגידים כשרה א (ג) ואם נחתך במקום צומת הגידין טרפה ולא נאסרה מפני שהיא חתוכת הרגל ממקום זה אלא מפני שנחתכו הגידים · לפיכך אם נשבר העצם במקום צומת הגידים ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו ובדק בצומת הגידים ונמצאו קיימים כשרה (ד) ויש אוסרים בנחתך עצם האמצעי בכל מקום אפילו שלא במקום צומת הגידים ולדעתם אם נשבר העצם במקום צומת הגידים ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו אע"פ שבדק בצומת הגידים ונמצאו קיימים טרפה (ה) וכן אם נחתך בתוך הפרק שבין ארכובה הנמכרת עם הראש לשוק בסוף הערקום ב בין הערקום ובין השוק טרפה לדעת זה

סי' נה א ואם נחתך במקום צ"ה טרפה · ולא כי"א שמכשיר לדיעה ראשונה לחתוך למעלה ויחזור להכשירו אלא כיון שנטרפה תו אין לו היתר ועי' במ"ח ס"ק ג': ב בין הערקום ובין השוק טרפה · א) משמע להדיא הא אם נחתך או נשבר במקום הערקום עצמו כשרה [וכ"כ בב"י ובד"מ בשם מהרי"ו ן' חביב ע"ש] וכן משמע מרמ"א כאן סוף סעיף זה שכ' וז"ל ולכן בכ"מ שנחתך מן הערקום ולמעלה טרפה עכ"ל משמע הא בערקום גופא כשרה וכ"ד רש"ל וכן פסק כאן הט"ז ס"ק א' בשם תשו' הרדב"ז החדשות סי' כ"ז שדעתו כדעת הט"ז הנ"ל דאם נחתך בעשיי"ך עצמו כשר (עכ"ל ע"ש) · וגם הכרו"פ העלה שבמקום הפ"מ יש לסמוך על הט"ז ע"ש · ב) אבל הש"ך כאן ס"ק א' האריך ומסיק כדעת הרא"ש בתשו' שהארכובה עצמה שנקרא עשיי"ך דינה כלמעלה מארכובה וטרפה ע"ש · וכ"ד הפר"ח · וכן פסק הגר"א דבערקום עצמו אסור כמו למעלה מערקום (ועי' במ"ח ס"ק ה' העתקתי דבריו ועי' בסמוך בי"א אות ה') וכן עיקר ואסור אף בהפ"מ ולפי"ז אפי' הצ"ה הם קיימים טרפה משום דהוה כנחתך למעלה מן הארכובה · וכן פ' הב"ח · אבל אם נשבר ונתרפא שבר אל שבר יחדו ידובקו כשר לפי"ז · ג) ודעת הס"ד [לפי הבנת הב"ח וש"ך בדבריו · אבל הט"ז ופר"ח פירשו כוונה אחרת בדבריו עי' מ"ח ס"ק ה'] דבנשבר בערקום גופא טרפה מטעם דחיישי' לפסיקת א' מהגידין שלמעלה מן הערקום [דמחמת השבר שלמטה בערקום יתקלקלו הצ"ה שלמעלה מן הערקום · כן פי' בשפ"ד ס"ק ד' ע"ש · ועי' מש"כ בי"א בסי' כ"ו ס"ק ד'] ואפי' נשבר ולא יצא לחוץ טרפה · ולפי"ז אפי' נשבר ונתרפא שאשי"י לא מהני וטרפה [עכ"ל ש"ך ס"ק א' בקולר] ועי' מש"כ בסמוך אות ח' בשם שפ"ד · ד) אבל דעת הפר"ח כאן ס"ק א' דאם נחתך או נשבר בערקום טרפה מצד שבירת העצם דדינו כמו בנחתך למעלה מן הערקום [וכמש"כ באות ב'] אבל לא מצד צ"ה כי אין שם צ"ה [וכמש"כ בש"ע סי' כ"ו ס"ג שהתחלת הצ"ה למעלה מן הערקום ע"ש] ואין מחזיקים ריעותא שנפסק למעלה ע"ש שהאריך · ה) ודעת ס' בית הלל להחמיר יותר ולהטריף אפי' אם נחתך הרגל בין העשיי"ך לארכובה התחתונה אבל הפר"ח חולק עליו וכ"ד הגר"א וכן עיקר ודלא כבה"י ועי' מ"ח סוס"ק ה' · ו) ובעוף אם נחתך בין פרק התחתון לפרק האמצעי [שבעוף אין שם עשיי"ך] יש להטריף ולא שאני לן בין עו"ב חופין את רובו או לא דבכל גווני יש להטריף מפני חשש צ"ה כמו בעצם האמצעי משום דהתחלת הצ"ה למעלה מיד מפרק התחתון בעוף [כן העלה הפר"ח ס"ק א' ע"ש] · ז) ובחכ"א כלל כ"ד סוף סי' ב' סתם כדעת הש"ך ופר"ח דבערקום גופא טרפה משום נחתך העצם למעלה מארכובה [ולא הביא כלל דעת המקילים בערקום שהבאתי באות א'] והביא החכ"א שם דעת הס"ד [הנ"ל באות ג'] דחוששין לפסיקת הגידין בשם י"א וע"ש בחכ"א סי' י"ב שפסק כן · ח) וכ' בשפ"ד ס"ק א' דלדידן דקיי"ל [בסי' כ"ו ס"ט בהג"ה] דדוקא בעוף אין אנו בקיאים בבדיקת צ"ה אבל בבהמה בקיאים גם אנו [ודוקא שחזר ונקשר אבל אם עדיין שבור אף בבהמה א"א בקיאים כמש"כ הש"ך בסי' כ"ו ס"ק י"ג ע"ש] וא"כ אף אם באנו לחוש לחשש צ"ה [וכדעת הס"ד שהבאתי באות ג'] מ"מ בקיאים גם אנו בבהמה לבדוק את הצ"ה · ט) וכ' עוד בשפ"ד שם דבעוף בין הגלי"ד לשוק כמו בין העשיי"ך לשוק דטרפה לדידן שפסקינן כדיעה שניה [שבש"ע סעי' א' שהוא דעת רש"י וש"פ] וא"כ יש שם ב' טרפות [א'] מחמת חתוכת הרגל שפסקינן כדיעה שניה הנ"ל · [והב'] יש עוד טרפות מחמת צ"ה וכמש"כ בסי' כ"ו ס"ג שהתחלתן של צ"ה מיד למעלה מן הערקום וכו' ע"ש · ובעוף שאין שם ערקום שהוא העשיי"ך מתחיל תיכף מהארכובה ולמטה וכמה שכתבתי באות

וסמוך לה והן אותן ג' חוטין שנוטלין מנקרי הבשר · וכן שניטל צ"ה אפי' לא נחתך העצם [עכ"ל רש"י] ובש"ס שם א"ר אמר רב אר"ח למטה למטה מן הארכובה · למעלה למעלה מן הארכובה באיזה ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש [פרש"י ד"ה למעלה למעלה מן הארכובה מיד קאמר דטרפה דהיינו בצ"ה שהוא סמוך לה [לארכובה הנמכרת עם הראש וכו' בגובהו · עכ"ל רש"י] עולא אמר ר' אושעיא כנגדו בגמל ניכר [פרש"י דקסבר ר' אושעיא ארכובה דמתני' היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך הגמל · עכ"ל רש"י] א"ל עולא לר"י בשלמא לדידי דאמינא כנגדו בגמל ניכר היינו דקתני וכן שניטל צ"ה · אלא לדידך מאי וכן שניטל צ"ה · א"ל רכובה בלא צ"ה · וצ"ה בלא רכובה [ועי' פרש"י ע"ז] רב פפא מתני הכי אר"י א"ר אר"ח למטה למטה מן הארכובה ומצ"ה · למעלה · למעלה מן הארכובה ומצ"ה וכן שניטל צ"ה · וארכובה גופא כדעולא א"ר אושעיא [ופריך] ומי איכא מידי דאילו מדלי פסיק לה וחיה מתתא פסיק לה ומתה [ומשני] א"ר אשי טרפות קא מדמית להדדי אין אומרין בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה וכו' [עכ"ל הש"ס] פרש"י למטה דמתני' לאו למטה מיד קאמר דרכובה דמתני' בארכובה העליונה מיירי הלכך למטה דידה דהיינו עצם האמצעי זימנין דטרפה כגון בצ"ה · אלא ה"ק למטה מאותה ארכובה ומעצם אמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון ודאי כשרה · למעלה מן הארכובה דהיינו בקולית ודאי טרפה כ"מ שיחתך · וכן שניטל צ"ה · ובעצם אמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון בצ"ה ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצומת · ורכובה גופא איזו היא כדעולא עליונה [עכ"ל רש"י] · נמצא העולה מסוגיית הש"ס הנ"ל נחתך בקולית ודאי טרפה בארכובה התחתונה ודאי כשרה · ובעצם האמצעי למעלה מצ"ה ללישנא קמא דר"י אמר רב טרפה וללישנא בתרא כשרה · ופסק רש"י שם לחומרא כלישנא קמא דרב · והרי"ף פסק כלישנא בתרא דרב [כשיטתם בכ"מ · ועוד דל"ק נשאר בקושיא שם בש"ס · הגר"א] וכן פ' הרמב"ם בפ"ח מה"ש וכ"ד הרמב"ן וכ' הרא"ש בהמקשה סי' ז' שבס' התרומה פסק כרש"י וכן נוהגין באשכנז ובצרפת [עכ"ל] והביאו הטור : (ב) אם נחתך שלא במקום צ"ה כשרה · כבר נתבאר סוף ס"ק שלפני זה שכ"ד הרי"ף ורמב"ם ורמב"ן שפסקו כלישנא בתרא דר"י א"ר וכר"פ : (ג) ואם נחתך במקום צ"ה טרפה · פי' ודלא כרמב"ן שסובר לדיעה זו אם נחתך בצ"ה יחתוך העצם מלמעלה ויכשר והרשב"א והרא"ש בהמקשה סי' ז' דחו דבריו וכתבו דהאיך טרפה תחזור להכשירה בידי אדם אלא מיד כשחתכה בצ"ה מתה היא ואם חתכה מתחלה למעלה היתה חיה אבל אחר שנחתכה בצ"ה שוב אין לה תקנה שכבר נכנס בה חולי הטרפות וכו' [עכ"ל הרא"ש שם] ואמרינן בריש המקשה (ד' ס"ח ב') מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף כשר וכו' ועוד כל הנך עובדי דש"ס דאיחתוך בצ"ה למה לא חתכינהו למעלה עי' בת"ה וכן חלק עליו הרא"ש [עכ"ל הגר"א] וכ' שם הרא"ש דל"ד לריאה שניקבה ושכיך בבשרא דחזר ונרפא מעצמו ע"ש : (ד) וי"א בנחתך וכו' · כבר נתבאר בס"ק א' שזה דעת רש"י וסה"ת שפסקו כלישנא קמא ולחומרא · וכ' הרא"ש וטור שכן נוהגין באשכנז ובצרפת : (ה) וכן אם נחתך וכו' בין הערקום ובין השוק טרפה · [א] משמע אבל בערקום גופא כשרה וכ"כ ב"י בשם מהר"י ן' חביב שביאר כן דברי הטור ולמד כן מדברי רי"ו וזהו דעת הרב בהג"ה [שכ' סוף סעי' א' ולכן בכ"מ שנחתך מן הערקום ולמעלה טרפה משמע הא בערקום גופא כשרה] וכ"ד הט"ז ס"ק א' ע"ש שהאריך אבל הש"ך ס"ק א' כ' דברא"ש פ' המקשה [סי' ז'] מוכח דס"ל דבנחתך כתוך הערקום גופא טרפה וכן משמע לשון הטור וכ"כ בס' ל"ח וכ"כ הב"ח וכ"מ בדרי"ו וכו' וכ"כ הרא"ש בתשו' [כלל כ' סי' ט"ז] וז"ל דע לך בני כי עצם התחתון שבבהמה המחובר לפרסות הרגל אינו קרוי ארכובה אלא עצמות קטנים יש בין עצם התחתון לאמצעי והם נקראים ארכובה ובארכובה זו עצמה טרפה לר' יהודה כלמעלה מהארכובה [עכ"ל תשו' הרא"ש] ולפי"ז אפי' הצ"ה קיימים טרפה מטעם דהוה כנחתך למעלה מהארכובה וכתב הב"ח דהכי נקטינן [עכ"ל ש"ך] · [ב] וז"ל הרא"ש בפסקיו פ' המקשה סי' ז' · והיכי שנחתך הרגל בארכובה בין הפרקים ראיתי מפרש שהתירו ולי נראה לאסור משום דאיכא לאקשויי מדיוקא דרישא לדיוקא דסיפא דברישא קתני מן הארכובה ולמטה כשרה [משמע] הא בארכובה עצמה טרפה ובסיפא קתני מן הארכובה ולמעלה טרפה · משמע הא בארכובה עצמה כשרה · חדא מינייהו [מהדיוקים] דוקא ואידך לאו דוקא ואזלינן לחומרא וכן פרש"י וכו' · ועוד מדאמר ובאיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש אלמא העצם התחתון הוא הנקרא ארכובה · ולמטה מן הארכובה היינו מהתחלת הארכובה ולמטה · ולמעלה מן הארכובה היינו מסוף הארכובה ולמעלה · והשתא לא קשה דיוקים דמתני' אהדדי · וכן לעולא

זה (כ"י בשם מהרי"ן הכיב) (ו) ואם נחתך בתוך הפרק במקום שמחובר עצם הקולית עם השוק טרפה :

הג"ה ונהגו בכל אשכנז ולרפת כסברא אחרונה (רא"ש וטור וריו) ואין לשנות ולכן ככ"מ שנחתך ג מן הערקום ולמעלה טרפה אע"פ שלא"ה קיימין :

סעיף ב (ז) עצם הקולית שניתק ממקומו במקום חיבורו בגוף והיינו בוקא דאטמא ד דשף מדוכתיה טרפה בין בבהמה (ח) בין בעוף ה (ט) והוא דאיעכול (פי' שנרקבו) ניביה והם היתרות שבעצם הכף שיוצאות על העצם הזכר ואוחזות אותו (י) אבל אם נפסקו שלא מחמת עיכול כשרה :

הג"ה (יא) וכן אם לא נתעכלו רק מיעוטן ורובן קיים כשר מדינא (רשב"א כתשו' וכחידושיו) ו (יב) אך י"א ז דאין אנו בקיאים באיעכול ניביה לכן

לעולא עצם האמצעי נקרא ארכובה [עכ"ל הרא"ש בפסקיו] · [ג] והנה ככר כתב הפר"ח ס"ק א' דדרך הראשון שכ' הרא"ש בפסקיו סובר דארכובה היינו עצם קטן המחבר הפרקים שהוא הנקרא ערקום ובלשוננו נקרא טשיי"ך [וזה הפי' שהסכים לזה בתשו' הרא"ש שהעתקתי מקודם] ולפיכך הוקשה לו דברישא משמע דבארכובה עצמה דהיינו העצם קטן הנ"ל המחבר הפרקים טרפה ובסיפא משמע דכשרה ומש"ה העלה הרא"ש דכיון דלא ידעינן אזלי' לחומרא · ומש"כ הרא"ש ועוד מדא' ובאיזה ארכובה אמרו וכו' אלמא העצם התחתון הוא הנקרא ארכובה · סובר דעצם התחתון עצמו הוא נק' ארכובה [והוא פי' ר' יחיאל בנו של הרא"ש הובא בתשו' הרא"ש שם] · [ד] וזהו מש"כ הרא"ש בפסקיו דהשתא לא קשה דיוקים אהדדי דכי קתני מן הארכובה ולמטה כשרה היינו מהתחלת ארכובה ולמטה שהוא פרק התחתון · ומינה דכי קתני מן הארכובה ולמעלה טרפה· פי' מסוף פרק התחתון ולמעלה דהיינו אפי' בין הפרקים · [ה] והיינו דכ"מ בין הני ב' פירושים שכתב הרא"ש בפסקיו דלפי' קמא דארכובה היינו העצם קטן א"כ דוקא בעצם קטן עצמו טרפה אבל אם נחתך בין פרק התחתון לערקום כשרה ולפי' השני דעצם התחתון עצמו קרוי ארכובה א"כ מעצם התחתון ולמעלה טרפה · ואפי' בין תחתון לערקום שקורין טשיי"ך נמי טרפה א) · [ו] והנה לפי מה שהעתקתי לעיל דברי הרא"ש בתשו' כלל כ' נראה שהסכים לפי' קמא וע"ש בתשו' שהביא שגם ראבי"ה סובר כן וע"כ העיקר שאם נחתך בין תחתון לטשיי"ך דכשר ולא כדעת הבה"י שהבאתי בי"א ס"ק ב' אות ד' · [ז] וכן נראה מדברי הגר"א שכ' בס"ק ו' וז"ל וכן אם נחתך וכו' שהרא"ש הקשה דיוקים דמתני' אהדדי ותי' דחדא דוקא ואזלי' לחומרא דארכובה עצמו אסור וסובר דארכובה הוא הערקום · ועוד פי' דארכובה הוא עצם התחתון וממנו למעלה אסור וכ"מ דאפי' בין הערקום לעצם התחתון אסור לפי' זה משא"כ לדרך הראשון · והנה נקטו כולם דרך הראשון [וא"כ בין ערקום לעצם התחתון שרי] ומ"מ בערקום עצמו אסור דלא כמהרי"ח וש"ע [ורמ"א] וכ"כ האחרונים ועי' פר"ח וש"ך [עכ"ל הגר"א] ודבריו הקצרים מבוארים ממש"כ לעיל בארוכה · [ח] ובש"ד הביאו הט"ז כאן ס"ק א' כ' ובארכובה עצמה שנשבר יש לחוש שמא נפסק אחד מהגידין · כי שמה הם צומת הגידין [עכ"ל ש"ד] והב"ח (הביאו הט"ז שם) וש"ך כאן ס"ק א' ובסי' נ"ו ס"ק ד' פירשו דברי הש"ד דקאי על הערקום שהוא הטשיי"ך · וכתבו דאעפ"י שצומת הגידין הם מתחילים למעלה מן הערקום (כמש"כ בש"ע בסי' נ"ו ס"ג ע"ש) מ"מ כשנשבר במקום הערקום חיישי' שמא נתקלקלו הצומת הגידין שלמעלה מן הערקום ולפי"ז אפילו נקשר יפה שבר אל שבר יחדו ידובקו לא מהני בבהמה אם לא בדקו הצומת הגידין · ובעוף פשיטא דטרפה (עי' שפ"ד ס"ק א') אבל הט"ז כאן ס"ק א' ופר"ח ס"ק ה' פירשו דברי הש"ד הנ"ל דמה שכ' ארכובה הוא ההפסק שבין הטשיי"ך להשוק ושם באמת מתחילין הצ"ה [וכן מדויק לשון הש"ד שכ' כי שמה הם צו"ה ולפירוש הב"ח הוא דחוק ודוק] וכן בעוף שאין לו טשיי"ך מתחילין הצ"ה בין ארכובה התחתונה לשוק · אבל בערקום גופא שקורין טשיי"ך אם נשבר שם אין לחוש כלל לפסיקת צו"ה שלמעלה ממנו · ולכן אם נשבר שם ונקשר יפה אפילו לא בדק בצו"ה כשר כי אין אנחנו מחזיקים ריעותא לחוש שמא נפסק הצ"ה שלמעלה וע"ש בפר"ח שהאריך בזה :

(א) הג"ה ועוד נ"מ דלפי' קמא אימו אסור במקום הערקום אלא מכפק· אבל לפי' בתרא אסור בודאי ואין כאן ספק [ל"א בהמקשה ס"ק למ"ד ע"ש]:

(ו) **ואם נחתך בתוך הפרק במקום שמחובר וכו'** · זה פשוט במתני' (ד' ע"ו א') מן הארכובה ולמעלה טרפה [הגר"א] וזה טרפה אפי' לעולא דמפרש ארכובה העליונה הא מפורש במתני' מן הארכובה ולמעלה טרפה וכן מבואר ברא"ש בפסקיו שם שהעתקתי לעיל וז"ל ולמעלה מהארכובה היינו מסוף ארכובה ולמעלה וכו' וכן לעולא עצם האמצעי נקרא ארכובה [עכ"ל] פי' תיכף ומיד מסוף הארכובה טרפה · וזה טרפה אפילו לדיעה א' שבש"ע : (ז) **עצם הקולית וכו'** · בפא"ט (ד' נ"ד ב') גופא א"ר מתנא האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה ורבא אמר כשרה ואי איפסק ניביה טרפה והלכתא איפסק נמי כשרה עד דמתעכלי איתעכוליה : (ח) **בין בעוף** · מסקנת הש"ם בפא"ט (דף נ"ו ב') והלא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בעוף טרפה : (ט) **והוא דאיעכול ניביה** · פי' דגם בעוף בעי' דוקא איעכול ניביה כמש"כ רש"י (ד' נ"ו א') על מש"כ הש"ם שם שמוטת ירך בעוף טרפה) וז"ל שמוטת ירך בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה [עכ"ל רש"י] וכן הסכימו התוס' שם ד"ה שמוטת ירך ע"ש וזהו דלא כדעת הר"ר אלחנן הובא במרדכי ובטור וש"פ דבעוף טרפה אף בלא איעכול ניביה · ודעת הרמב"ם כדעת רש"י ותוס' הנ"ל וכן הסכימו רשב"א וסמ"ג וסה"ת וריו והטור כ' שכן דעת אביו הרא"ש וכן הלכה · כב"י בשם הר"ן מסתברא שאם ניטל הירך טרפה ואע"ג דלא איעכול אע"ג דאיפסק היינו משום דהדרא בריא והכא לא אפשר כיון דניטלה [עכ"ל] וכ' בלבש"ר בפתיחתו לדיני טרפות העצמות סי' י"ג דכוונתו דדוקא רק שניתק מחיבור בעינן איעכול ניביה היינו דלא יצא עדיין לגמרי מהאסיתא ולחוץ אבל אם יצא לגמרי חוץ לאסיתא או טרפה אפי' לא איעכול ניביה דבכה"ג לא הדרא בריא וכתב שם בלבש"ר ס"ק ט"ו דאפי' לא איעכול ניביה וגם עו"ב חופין את רובו טרפה בכה"ג ופסק שם כן להלכה ע"ש · ותכם אחד אמר לי שראה בשו"ת הג' ר"י מאיר אב"ד דק"ק בריסק שהשיג על הלבש"ר בזה ומיקל בזה [עכ"ל] ומיהו אה דוקא בהפ"מ דבלא הפ"מ בלא"ה טרפה בלא איעכול ניביה כמש"כ רמ"א כאן : (י) **אבל אם נפסקו וכו' כשרה** · וכמש"כ בש"ם שהעתקתי בס"ק ז' והלכתא איפסק נמי כשרה עד דמתעכלי איתעכוליה : (יא) **וכן כו' ורובן קיים כשר** · כ"כ ב"י דיש ללמוד כן מדברי הרשב"א דאם נתעכלו רק מיעוט ניבים אע"ג דשף כשרה דע"י רוב הנשאר הדרא בריא [עכ"ל] וכמש"כ גבי ל"ה [בסי' נ"ו ס"ז ע"ש] [הגר"א] : (יב) **אך י"א דא"א בקיאים** · כ' ב"י בשם בה"ג שאם נשמט הירך ולא ידע אם איעכול ניביה או לא טרפה וכתב בד"מ בשם או"ה וז"ל ומטעם זה אנו נוהגים להטריף אם שף מדוכתיה דא"א בקיאים אם נפסק או נתעכל וכ"ה לקמן סי' נ"ז ולכן אפי' נשבר סמוך לגוף ד' אלכסות בנסה וכ' בדקה טרפה דחיישינן לאיעכול ניביה ואע"ג דחזר ונקשר טרפה וכו' [עכ"ל ע"ש] ומלשון האו"ה הנ"ל דכתב דא"א בקיאים

בחות ו' בשם פר"ח ע"ש: ג מן הערקום ולמעלה טרפה · משמע הא בערקום גופא כשרה וכבר נתבאר להלכה בזה בס"ק ב' שקודם זה שהעיקר דגם בערקום גופא טרפה : ד דשף מדוכתיה · ואפי' לא שף רק שהאסיתא שהבוקא מונח בתוכה נשבר אליה דהייטו שנמלא אליה עלם ואליה בשר טרפה [באה"ט ס"ק ב' בשם תשובת בי"ע סימן נ"ד] וה"ה אם יש חלל בין בוקנא לאסיתא [באה"ט שם בשם דמש"א ועי' בלבש"ר בפתיחה לדיני טרפות העצמות ס"ק ט"ו] ועי' ס"ק שאח"ז · כתב בכנה"ג בשם דמש"א סימן להכיר אם נשמט · אם יש חיכוך ושריטות בבוקנא אז ודאי שף · דאי לאו הכי אי אפשר להכיר שכשיבוא להפריד ישמט ממילא ע"י בדיקת ההכס [שפ"ד סוף ס"ק א'] : ה והוא דאיעכול ניביה · אבל בלא איעכול ניביה כשרה עפ"י הדין לכ"ע [ש"ך ודלא כב"ח] ואע"ג דאנן מחמירים אף בלא איעכול ניביה משום דא"א בקיאים כמש"כ רמ"א. מ"מ כ"מ באם היה יודע שבשעה שהובא לשחוט לא היתה שמוטה דבשעה מועטת כזו לא איעכול ניביה [כמש"כ בס"ק ז'] א"כ כ"מ לענין הפ"מ דרמ"א מכשיר דאז בעינן דוקא איעכול [שפ"ד ס"ק ב'] · ועי' במ"ח ס"ק ט' בסופו בשם לבש"ר דדוקא אם רק ניתק מחיבורו ולא יצא כולה מאסיתא אז בעינן איעכול ניביה אבל אם יצא לגמרי חוץ מאסיתא אז טרפה אפילו בלא איעכול ניביה גם עפ"י הדין ואפי' עו"ב חופין את רובו טרפה בכה"ג וע"ש במ"ח שי"ח על הלבש"ר ומכשירים בזה בהפ"מ : ו אך י"א דא"א בקיאים · כ' הש"ך דמשמע מדברי רמ"א דכיון דא"א בקיאים אפילו רואים שלא נפסק ג"כ טרפה וכן פסק הב"ח ודלא כרש"ל שמיקל בלא נפסק · אבל הפר"ח מסכים לרש"ל דאם רואין שלא נפסק ודאי דלא איעכול וכ' שכן משמע בחי' הרשב"א · ולפענ"ד נראה שכ"מ באו"ה ועי' מ"ח ס"ק י"ב וכ"ד כרו"פ · וכן בס' בינת א' [ס"ק ל' שאלה י"ח] השיג על הש"ך ודעתו כרש"ל אך כ' שם דמ"מ אם רואה שלא נפסק אין להכשיר בלי הפ"מ ואם אין בקי בנפסק אז יש לאסור אף בהפ"מ ועי' במנ"י כלל פ"ו ס"ק י"ד שנוטה דעתו כן ע"ש: ז דא"א בקיאים · א) וכ' הר"ף בהג' סמ"ק דאם מלאו שמוטה לאחר שחיטה ואין ידוע אם קודם שחיטה או לאח"ש כשרה דודאי בשעה מועטת כזו לא איעכול ניביה ובלבד שידע שלא היתה שמוטה בשעה שהובאה לשחוט וכ"כ בהג' מיי' ובמרדכי · ב) וכתב הש"ך דלפי"ז אפי' איפסק ניביה כשרה [וכמש"כ בש"ע דאיפסק בלא איעכול כשר] · ג) וכתב בכרתי ס"ק ה' דלטעם זה דבשעה מועטת לא איעכול ולכן אפילו ידוע בודאי שנשמט בשעת שחיטה או סמוך לשחיטה כשר ע"ש אבל במנ"י כלל פ"ו ס"ק י"ב לידד לאסור בנשמט בשעת שחיטה ואין מיקל אלא בספק שמא לאח"ש משום דהאי סברא דבשעה מועטת וכו' לאו סברא ברורה היא ע"ש והשפ"ד

בקיאים

לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמא איעכול ניביה **ח** וכן אם נשבר סמוך לגוף **ט** אע"פ שחזר ונקשר היטב טרפה שמא איעכול ניביה ומשערין ד' אצבעות בגסה וב' בדקה ובעוף **י** הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (או"ה כלל כ' והג' סמ"ק והג' ש"ד סי' פ"ו) **יא** וטוב להחמיר **יב** במקום שאין הפסד מרובה **יג** (יג) אם לא נשמט הירך ואיעכול ניביה כשר (מרדכי):

סעיף ג (יד) ראש עצם הקולית המחובר לשוק שניתק ממקומו

והשפ"ד ס"ק ד' הניח זה בצ"ע וכ"ד הלבש"ר בפתיחתו לדיני טריפות עצמות סי' מ"ו כהסמ"י ולא ככרו"פ ע"ש · ד) וכתב הש"ך ס"ק ד' דדוקא דידוע דבשעה שהובאה לשחוט לא היתה שמוטה קודם שחיטה הא ספיקא טרפה [וכדמשמע לישנא דהפוסקים הנ"ל ובלבד שידע וכו'] וכ"כ בתשובת מנחם עזריה סי' ל"ו · וכתב הש"ך אע"ג דהוה ס"ס ספק לאחר שחיטה ואת"ל קודם שמא לא איעכול ניביה כיון דהספק הוה מחמת חסרון ידיעה לכן לא הוה ספק ודלא כתשובת מ"ב שכתב דלענין ס"ס לא איכפת לן במה שהוא חסרון ידיעה [עכ"ל ש"ך בקולר] ומ"מ לפי מה שנתבאר בסי' כ"ג דבהפ"מ מקילים בס"ס אף שהוא חסרון ידיעה [וכמש"כ הש"ך בעצמו שם ס"ק ע"ו וע"ש במ"ח ס"ק י"ב] וא"כ ה"נ מותר בס"ס אף אם לא ידע בשעה שהובאה לשחוט שלא נשמט מקודם [שפ"ד ס"ק ד' ע"ש] · ה) וכ' בלבש"ר שם סי' מ"ו דאפילו אם יש ס"ס צריכה בדיקה לכתחלה · ולכן כל שהוא לפנינו צריך לבדוק אם נתעכלו או לא דבמקום ס"ס סמכינן אבדיקתנו · אבל אם נאבד כשר במקום ס"ס אף אם לא נבדק: **ח** וכן אם נשבר סמוך לגוף · כ' הט"ז ס"ק ג' פי' בנשבר ולא יצא לחוץ מחלק בקולית [בין סמוך לגוף או לא] אבל אם יצא לחוץ טרפה בכל עצם הקולית כמו בנחתך דבנחתך או נשבר ויצא לחוץ לכ"ע טרפה בכל הקולית וכ"כ באו"ה להדיא [עכ"ל ט"ז] ואף דלקמן בס"ה מכשיר רמ"א בנקשר היינו היכא שהטרפות מצד עצמו אבל הכא חיישינן לאיעכול ניביה וע"כ בסמוך לגוף דיינינן ליה כנשמט וכמו בנשבר הגף בסמוך לגוף דדיינינן ליה כנשמט ונשמט ואיעכול ניביה טרפה דאנן לא בקיאים באיעכול [משבצות שם] ועי' ס"ק שאח"ז: **ט** אעפ"י שחזר ונקשר היטב · פי' אפילו שאסי"י לא מהני כיון דאין הטרפות מצד עצמו אלא מטעם דשמא איעכול ניביה וכ"מ בח"א כלל פ"ז [ש"ך ס"ק ה'] · וכתב בפ"ת ס"ק ז' בשם נוב"י ח' יור"ד סי' כ' עוף שנשבר בעצם הקולית סמוך לגוף וחזר ונקשר ונמלח עם עוד שני עופות יחד כי לא הרגישו בשבר עד אחר מליחה והדחה וכתב כיון דנשבר הרגל וחזר ונקשר עיקר החשש לחוש לאיעכול ניביה הוא חומרא בעלמא ובמקום הפ"מ רמ"א מתירו · ואפי' שלא במקום הפ"מ עכ"פ לדעת המתיר בסי' כ"ו בנקשר גם כאן מותר ואף אם הוא אסור איסורו מספק · וע"כ אם נמלח עם מינו ויש רוב נגדו יש להתיר מה שנמלח עמו בקליפה אפילו הוא שמן · ואם נתבשל בלא קליפה שרי בדיעבד וטוב לקלפו אחר הבישול אם נקל לקלפו · ועי' בתשובת שמש לדקה ח' יור"ד סי' כ' שהורה ג"כ כוותא בזה הלכה למעשה [עכ"ל פ"ת]: **י** הגדול לפי גדלו · עי' בדגמ"ר דבעוף הגדול כגון אווז סגי ברוחב אצבע ובתרנגול ותרנגולת סגי בב' שלישי אצבע בבינוני ובקטנה לפי קטנה ע"ש [פ"ת ס"ק ח']: **יא** וטוב להחמיר במקום שאין הפ"מ · כ' הש"ך ס"ק ו' · א) ונראה דאם רואה שנפסקו ואין בקי בנתעכלו יש לאסור [בנשמט] אף בהפ"מ אבל בנשבר סמוך לגוף יש להקל בהפ"מ [עכ"ל] פי' אף אם רואה שנפסקו ואין בקי בנתעכלו יש להקל בהפ"מ בנשבר ועי' בסמוך אות ג' · ב) וכ' פר"ח ס"ק ט' ואם אינו יודע אם נפסקו או לא אין להתיר משום ס"ס משום דהוה ספק הבא מחמת חסרון ידיעה ואף בהפ"מ יש להחמיר [עכ"ל פר"ח] [ומיהו בס"ק ז' אות ד' כתבתי בשם שפ"ד דבמקום הפ"מ מהני ס"ס אפילו בחסרון ידיעה ע"ש] · ג) ועי' פ"ת ס"ק י' בשם תשובת בתי כהונה סי' י"א שהעלה בספק איפסק אף שהיה באופן שלא היה בידינו לבררו עד שלא תפול בו ספק דחסרון ידיעה אפי"ה יש לאסור [בנשמט] אפי' בהפ"מ ולענין נשבר סמוך לגוף העלה דאי לא איפסק ואפילו בספק אם נפסק אפילו בהפסד מועט יש להכשיר · אבל אי ודאי איפסק אפי' בהפ"מ יש להחמיר [עכ"ל] [ועי' בי"א ס"ק י"ב אות ד'] וזה דלא כמו שהעתקתי בסמוך אות א' בשם הש"ך דבנשבר יש להקל בהפ"מ אף בודאי איפסק: **יב** במקום שאין הפ"מ · א) אבל במקום הפ"מ יש להקל וכתב בפ"ת ס"ק ט' יש להסתפק בכוונת הרמ"א אם כוונתו להקל בהפ"מ בנשבר סמוך לגוף ע"י בדיקה בגידים ועיקר הקולא בהפ"מ לסמוך על בדיקתנו או דלמא רמ"א התיר בנשבר בהפ"מ בלי בדיקה כלל משום דבהפ"מ סומכין דנשבר סמוך לגוף אין דינו כנשמט כלל · ב) ועי' בנוב"י ח' יור"ד סי' כ' מבואר שם שדעתו דכוונת רמ"א שמיקל בהפ"מ אף בלי בדיקה כלל · ועי' בס' לבש"ר בפתיחתו לדיני טרפות העצמות שהאריך בזה ע"ש [עכ"ל פ"ת] · ג) וכ"ז בנשבר · אבל בנשמט בלי בדיקה אסור אף בהפ"מ ואף דיעבד משום דשם הבדיקה בגידים היא חיובית מדינא דש"ס · ד) עוד כתב פ"ת ס"ק ו' בשם תשו' בתי כהונה סימן י"א הא דמחמירים בנשבר [סמוך לגוף] מיירי בלא ידע אי שף או לא כגון שנמצאת ביד קטן ואין מגיד אם היתה שמוטה או תחובה כמשפט · ע"ז כתבו דחיישינן שמא מחמת השבירה איפסק ניביה ואיעכול ואי איעכול קרוב הדבר דשף והוה ספק הקרוב לודאי · אבל אם נשבר סמוך לגוף וחזינן דלא שף יש להקל אף בודאי איפסק וכ"ש בספק איפסק · ומיהו אי חזינן דשף ואיכא לספוקי שמא לאחר שחיטה כגון שבשעה שהובאה לשחוט לא היתה שמוטה [וכמש"כ בס"ק ז' אות א'] וגם מצינו שבר סמוך לגוף כיון דאיכא תרתי לריעותא אפי' אי לא איפסק לא בבוקא ולא במקום השבר אפי"ה יש לאסור [עכ"ל] · ה) וכ' בפ"ת ס"ק ב' בשם תשו' גבעת שאול סימן ו' בפרה חולבת שהיתה צולעת בא' מרגליה ונודע שבא ע"י הכאה · אך בדקוה ואין מרגישים בה שום שבר · רק שיש מקום נפוח מבחוץ במקום הקולית אם יש להתיר חלבה ויש בה ב' חששות (א') שמא נשמט עצם הקולית ע"י ההכאה [חשש ב'] שמא נשבר העצם ונקשר יחד דטרפה בסמוך לגוף אפילו בנקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו · והעלה דיש להקל מטעם ס"ס ספק אם נשמט ואת"ל נשמט שמא לא איעכול ניביה · ובאידך חששא שמא נשבר העצם · שמא לא נשבר ואת"ל נשבר שמא לא יצא לחוץ · וכיון שיש הפ"מ יש להתיר [עכ"ל] ועי' באות שאח"ז בשם בינת אדם שאוסר אם בא ע"י הכאה ע"ש · ו) ועי' בס' בינת א' שער או"ה אות למ"ד שאלה י"ח בא' שלקח בהמה והיא צולעת ונסתפקו אם מחמת שמוטת הבוקא וכו' או מחמת דבר אחר והעלה דהחלב מותר אם הוא הפ"מ · וכן אם שחטוה ונאבד הירך מותר בהפ"מ שמא לא נשמט ואת"ל דנשמט שמא לא איעכול ניביה וכ' שם דכ"ז אם לא נודע שהכו אותה · אבל אם היא צולעת מחמת הכאה שיודעים שהכו אותה אז החלב אסור מחיים וגם אם נאבד הירך טרפה [וזה דלא כתשו' ג"ש הנ"ל שהבאתי באות הקודם שמתיר אף בהכאה ודוק] וכ"ז שהיא בריאה אבל אם היא חולה אסור ע"ש בב"א שהאריך בזה · ז) וכתב פ"ת ס"ק ד' בשם תשו' שבו"י ח"ב סי' כ"ע בא' שקנה בהמה והיתה הולכת ביושר ולא ניכר בה ריעותא כלל לא בחייה ולא לאח"ש ואח"כ באו ב' יהודים ואמרו שהם ראו שהיתה צולעת קצת ואמר להם המוכר שהירך נפל מהקערה [פי' שנשמט הבוכנא מהאסיתא] והשיב אף שהמוכר נאמן במה שבידו מ"מ כאן דאף המוכר לא אמר אלא מאומד הדעת · וכיון דמדינא דש"ס בעינן גם בשמוט איעכול ניביה ג"כ ואף דמחמירים אנן היינו בראינו לפנינו שנשמט · אבל בזה דלא ראינו ריעותא שהבהמה היתה הולכת ביושר וגם אחר הפשטת עורו לא ניכר ריעותא · וע"כ הבהמה כשרה · אכן אם נודע לבעל הבהמה זה הריעותא וצוה המורה לבדוק אותה ועבר הבעה"ב ולא בדק יש לקנסו [ועי' בתשו' חו"י סימן קמ"ח הורה בנידון כזה לאיסור ע"ש עכ"ל פ"ת שם] · ח) עוד כ' בפ"ת שם [בשם תשו' שבו"י שם] בהמה שנתקלה ברגליה האחרונים ונעשית חיגרת ברגל אחת · ופסק שצריך בדיקת הירך באותו רגל כיון דאיכא ריעותא לפנינו שחיגרת ונתקלה איכא רגלים לדבר שאותה רגל נעשית שמוטת ירך וצריך בדיקה בירך זו ע"ש: **יג** אם לא וכו' ואיעכול ניביה בשר · כ"כ ב"י בשם המרדכי וכתב עליו שפשוט הוא וכ"כ האו"ה וכ"ה בהג' ש"ד והפר"ח חולק ע"ז וס"ל דלאיעכול ניביה לבד בלי שמיטה ג"כ

בקיאים אם נפסק או נתעכל וכו' משמע דדוקא כשרואים שנפסק וע"כ א"א בקיאים בין נפסק לנתעכל · אבל אם רואה שלא נפסק בודאי לא נתעכל כסברת רש"ל שהבאתי בי"א ס"ק ו' ודלא כש"ך ע"ש: (יג) אם לא נשמט וכו' · ז"ל הב"י כתב המרדכי לא מיטרפה באיעכול ניביה בלא שמוטת ירך דהכי אמרי' בש"ס פא"ט (דנ"ד ב') א"ר מתנא האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה ומסיק והלכתא כשרה אפי' איפסק ניביה עד דמתעכלי איתעכוליה ופשוט הוא [עכ"ל ב"י] וכן הסכמת הפוסקים ודלא כפר"ח וכמש"כ בי"א ס"ק י"ג ע"ש ועי' במ"ח ס"ק ל"א בסופו: (יד) ראש עצם הקולית כו' · כ"כ הרשב"א דמאי דאיתא בש"ס פא"ט (דנ"ז א') שמוטת ירך טרפה · היינו בוקא דאטמא וכמש"כ רש"י ד"ה שמוטת ירך ודלא כי"מ דשמוטת ירך הוא כה"ג חדא דדומיא דשמוטת יד [דאיתמר שם בש"ס סמוכים זה לזה] ושם בשמוטת יד בודאי במקום חיבורו בגוף מיירי מדאמר בעוף תבדק [הריאה] ועוד דא"כ ה"ל למיחשב [טרפות זה] גבי השב שמעתתא

ממקומו כשרה (טו) אפי' אם איעכול ניביה (טז) (וי"א יד דוקא כשעור וכשר חופין את רובו) (תשובת הרא"ש טו כלל כ' סי' יו"ד):

סעיף ד (יז) אם יש לה ג' רגלים טרפה דכל יתר כנטול דמי וכאלו חסר רגל אחת הוא (יח) והוא שיהיה זה היתר טז מראש עצם התחתון ולמעלה:

הג"ה (יט) ודוקא שזה היתרת יש לה תואר רגל יז ועומדת במקום הרגלים אבל בלא"ה אינו מיקרי יותרת ולא הוה רק דילדול וכשר (ב"י בשם מרדכי)

שמעתתא וה"ל תמניא אלא ודאי אין איסור בכה"ג [הגר"א]: (טו) אפי' אם איעכול ניביה · כ"כ הטור בשם הרשב"א · והטעם כיון דנתבאר בס"ק הקודם דלאו היינו שמוטת ירך · ובשמוטת ירך דהיינו בוקא דאטמא מסיק הש"ס דאינו טרפה כ"א דאיעכול ניביה מכלל דבזה אפי' אם איעכול ניביה כשר · ועי' ב"י שכן הסכימו שארי פוסקים: (טז) וי"א דוקא כשעו"ב חופין וכו' · כמו כל שבירה שהוא למעל' מארכובה ועי' ש"ך שהשיג ע"ז וכמש"כ הרשב"א סי' פ"ט דאף בבוקא דאטמא דשף מדוכתיה אין חילוק בין עור ובשר חופין את רובו או לא דאין חילוק [בין עו"ב חופין וכו'] אלא בשבור ע"ש [עכ"ל הגר"א] ולא בנשמט ומה שהוציא רמ"א מתשו' הרא"ש כלל כ' סי' י' שם אי' וז"ל ואם נשבר הירך בין פרק ב' לפרק ג' אם עו"ב חופין את רובו כשר וכו' [עכ"ל] שם איירי בנשבר אבל בנשמט י"ל דאין חילוק בין עו"ב חופין וכו' [ש"ך ס"ק ז' ע"ש עוד] אמנם כבר כתב הפר"ח ס"ק י"א ומנ"י כלל פ"ז ס"ק ט"ו ול"א בהמקשה ס"ק מ"ס שרמ"א כוון לתשו' הרא"ש כלל כ' סי' י"ז [ומה שנרשם כאן ברמ"א סי' יו"ד ט"ס וצ"ל סי' י"ז] ששם מבואר שגם בנשמט בעי' עו"ב חופין וכו' דלא כהרשב"א ובאמת הפר"ח שם פוסק כהרשב"א והרבה מהאחרונים פסקו כרמ"א ע"ש ועי' בי"א ס"ק י"ד: (יז) אם יש לה ג' רגלים וכו' · בפא"ש (ד' נ"ח ב') תנן התם (בכורות דף מ"ס ע"א) בהמה בעלת חמש רגלים או שאין לה אלא שלש הרי זה מום · א"ר הונא לא שנו [דרק מום לגבוה אבל להדיוט שרי · רש"י] אלא שחסר ויתר ביד אבל חסר ויתר ברגל טרפה נמי הויא · מ"ט כל יתר כנטול דמי [עכ"ל הש"ס] פרש"י יתר א' כחסר א' והויא כבעלת רגל א' וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה [עכ"ל רש"י] · ויש בזה ג' שיטות · [א] שיטת רש"י הנ"ל דכל יתר אבר הוה כחסר אבר כנגדו · ולפי"ז איכא תומרא לענין כבד שאם נמצאו ב' כבדין טרפה ואפי' דבוקין זה לזה שלא במקום מרה וחיותה שהרי כנטול דמי [ועי' סי' מ"א] וקולא לענין טחול שאם נמצאו ב' טחולין ואפי' דבוקין בסומכיה כשרה [עי' סי' מ"ג ס"ה] · [שיטה ב'] שי' הרמב"ן שאינו כחסר אבר אחר כנגדו אלא כנטול הוא עם מקום שהוא דבוק בו · ולפי"ז הדין בהיפך ב' כבדין אם דבוקין שלא במקום מרה כשר [דהא אפי' אם ינטל מקום ההוא ג"כ כשר] וב' טחולים אם דבוקין בסומכיה טרפה [ועי' מ"א סי' מ"א ס"ק כ"א] · [שיטה ג'] שיטת הרשב"א שפי' יתר כנטול היינו כאילו ניטל היתר לבד וכל יתר שאילו ינטל ממקומו לבדו טרפה אף זה טרפה · ולפי"ז ב' טחולים כשרים אפי' דבוקין בעוביין · וכן ב' כבדים אפי' דבוקים במקום מרה וחיותה כשרה בכל גווני · וכתב פר"ח סי' מ"א ס"ק י"א ואע"פ שהוא מיקל יותר · מ"מ יש ג"כ חומרא משיטתו כגון ב' טחולים בסומכיה שא' נכנס בחבירו בענין שאם ינטל א' מהם לא ישאר בחבירו כעובי דינר זהב דלרש"י כשר ולשי' זו טרפה ורוב הפוסקים מסכימים לשי' רש"י והלכך נקטי' כחומרי דרש"י רק במקום שאין הפ"מ מחמירים ג"כ כחומרי ב' השיטות אבל בהפ"מ סמכינן אפי' להקל כשיטת רש"י [כ"ה הסכמת אחרונים ודלא כט"ז כאן סוס"ק ד' שמחמיר גם בהפ"מ כשיטת רמב"ן ועי' ש"ך סי' מ"ג ס"ק ט' כתב ג"כ כדבריי שבמקום הפ"מ סמכי' על רש"י ורוב הפוסקים ע"ש]: (יח) והוא שיהא זה היתר מראש עצם וכו' · כ"כ הטור ופי' דאם היה היתר דבוק למטה מהארכובה התחתונה כשרה וכ"כ הג"א בשם רי"ו וכ"כ המרדכי בשם ראב"ן דאם למטה מארכובה הנ"ל יוצאים רגלים אפי' מגיעים עד לארץ כשרה דלא מטרפינן שם אם ניטלה וכ"כ ב"י בשם א"ז · וכתב רש"ל בפ' א"ט סי' י"ח [הביאו הש"ך סי' מ"א ס"ק ט"ז] דזה אפי' לשיטת רש"י כשר וכן בכבד אם היה היתר עומד ודבוק בכבד למטה ממקום מרה וחיותה כשרה · וכתב שם הש"ך הטעם דדוקא אם אינם דבוקים כלל נחשבים לשנים משא"כ אם דבוק למטה ממקום מרה וחיותה אינו אלא תלתלי כבד ע"ש · וזה דלא כט"ז כאן ס"ק ד' ופר"ח בסי' מ"א ס"ק י"א וכאן ס"ק י"ב שכתבו שלשיטת רש"י יתרת רגל למטה מארכובה וכן יתר כבד למטה ממקום מרה וכו' טרפה · ומ"מ לדינא הסכים הט"ז דכשר [וכ"כ משבצות שלהלכה הסכים הט"ז לש"ך] וכ"כ חכ"א כלל י"ד סוף סע יפע"ו וכלל כ"ד סי' כ"א וכ"ד הכרו"ס כאן [ע"ש שכתב סברא אחרת לזה] וכ"כ הגר"א כאן ס"ק ט"ו וז"ל והוא שיהיה וכו' טור · אף לשי' רש"י דאין אומרים יתר כנטול אלא כשיעור היתר וכצורתו [עכ"ל] וכ"ד שארי אחרונים וכן עיקר ודלא כפר"ח: (יט) ודוקא וכו' תואר רגל ועומדת וכו' · כ"כ ב"י בשם ראב"ן וז"ל אי איכא לאותו יתר היכרא כגון שהא' עומד במקומו והאחר שלא במקומו כשרה דלאו יתרת רגל היא · ואם אינו מגיע לארץ ואינו הולך עליה אינו רגל אלא תלתלי בשר וכשרה [עכ"ל] וכתב המרדכי דהיה מעשה בתרנגולת אחת שהיתה לה יתרת כגון רגל שלישי ממש לצד הזנב ולא היה דבוק כלל לאחד מרגליה והתירו [עכ"ל] וכתב במשבצות כאן ס"ק ד' דזה אפי' לשיטת רש"י כשר דדוקא כשעומד במקומו אמרי' יתר כנטול דמי הא שלא במקומו כשר וכמש"כ בד"מ סי' מ"א וכן בכבד היינו דוקא כשעומד היתר במקום הראוי וכתב במשבצות דכן משמע מט"ז כאן ס"ק ד' ע"ש והשיג על הפר"ח שכתב על המרדכי הנ"ל דזה דוקא כשר לשי' רשב"א ורמב"ן אבל לשי' רש"י אסור ופסק כן וליתא וכן עיקר

במשבצות

טרפה והתב"ש בספרו בכ"ש על הש"ס חולין (ד' כ"ד ע"ב) ד"ה גמרא השיג עליו וכ' איך מלאו לבו לחלוק על הקדמונים בסברא בעלמא והסכים לרמ"א דכשר וכ"ד כרו"פ וכ"ד כל האחרונים וכן עיקר: **יד** דוקא כשעור ובשר חופין את רובו · א) הש"ך השיג על רמ"א וכתב כי אין צריך חיפוי בשר רק בנשבר אבל בנשמט אין צריך חיפוי בשר כדעת הרשב"א וש"ע · והפר"ח אף שמתרץ דברי רמ"א מ"מ לדינא הסכים לש"ע וש"ך וכן משמע מהגר"א שהבאתי במ"ח ס"ק ט"ז ומ"מ המנ"י ופרי תואר ובכנה"ג ובה"י ובל"י ושפ"ד ס"ק א' כולם פסקו כרמ"א דגם בנשמט בעינן עו"ב חופין וכו' · וכ"ד כרו"פ אך הוא סובר דדוקא בנפסקו הגידין בעינן עו"ב חופין וכו' [ועי' בפלתי ס"ק ד'] ועי' בסמוך אות ג' בשם שפ"ד משמע דאיהו סובר כן · ב) וכתב בשפ"ד שם דאף דכתב רמ"א בש"ה דאין אנו בקיאים בחיפוי בשר · דוקא שם בנשבר א"א בקיאים אבל כאן בנשמט יש להצטרף דעת הרשב"א דא"ל חיפוי בשר בנשמט ואף דמחמירים אנו כהרא"ש שסובר שגם בנשמט בעינן מ"מ יש לסמוך בזה על בדיקתנו אף שלא במקום הפ"מ · ג) וכ' עוד בשפ"ד שם דאם נשמט הקולית ממקומו ואין עו"ב חופין את רובו אף שידעי' שקודם שחיטה היה שלם דבשעה מועטת כזו לא חיישינן לאיעכול ניביה מ"מ טרפה מספק שמא קודם שחיטה נשמט ובעינן עו"ב חופין כו' כדעת הרא"ש [וזה מוכח דהשפ"ד לא ס"ל כמש"כ סוף אות א' בשם כרו"פ ע"ש ודוק] וכן בין מפיו"ך לשוק ובעוף בין תחתון לשוק אם אין עו"ב חופין וכו' או אם ילאה פ"א אסור משום חתוכת רגל · וכ"מ דאף בבהמה ועוף הגס שקורין ענדי"ק דבקיאים גם אנו בבדיקת נ"ה אפי"ה טרפה מטעם נחתך · ואם עו"ב שלם דאז ליכא כ"א ריעותא דנ"ה אז בבהמה ועגדי"ק אפשר להכשיר בבדיקה · אלא דהש"ך [בסי' נ"ו ס"ק י"ג] כתב דדוקא בנקשר בקיאים הא עדיין סבור טרפה אף בבהמה · הלכך אין נ"מ כאן אלא בנשמט וחזר ונתחבר ואפשר דל"ד ריעותא דנשבר לריעותא דנשמט [פי' דבשמוט אפשר דקל יותר דאין צריך חזר ונקשר דאפי' בלא נקשר בקיאים לבדוק בנ"ה] · [עכ"ל שפ"ד ס"ק א']: **טו** כלל כ' סי' י' · עי' מ"ח ס"ק ט"ז שמ"ס וצ"ל כלל כ' סי' י"ז שם מבואר כן: **טז** מראש עצם התחתון · א) וכתב הש"ך ס"ק ח' וכן בערקוס טרפה לפמש"כ בס"ק א' [עכ"ל ע"ש] · ב) וכ' בשפ"ד אבל אם היה היתר בין ערקוס שקורין מפיו"ך לתחתון כשרה כמש"כ לעיל דהעיקר כפי' א' שבפסקי הרא"ש שמסכים לתשובתו [ועי' מ"ח ס"ק ה' האדכתי בזה] · ג) והפר"ח חולק על הטוש"ע ומטריף יתרת רגל למטה מארכובה התחתונה אפי' בהפ"מ דהעיקר כשיטת רש"י בפי' יתר כנטול דמי והט"ז וכרו"פ ועי' פלתי ס"ק ה' [וכן משמע בהגר"א] מסכימים לטוש"ע · וכ' דאפי' לשי' רש"י כשר זה ע"ש בטעמם וכן משמע מש"ך הנ"ל שהעתקתי בסמוך שלא הוסיף על הטוש"ע רק בערקוס משמע אבל למטה מן הארכובה מודה דכשר · וכן פסק בחכ"א כלל כ"ד סי' כ"א ע"ש · וכ"ל דכן יש להורות דיש לסמוך על כל הני רבוותא ודלא כפר"ח ועי' מ"ח ס"ק י"ח [ובאם אינו דבוק כלל לרגל עי' בס"ק שאח"ז] · ד) וכ"ז דהרגל מגיע עד לארץ אבל אם אינו מגיע עד לארץ ואינו הולך עליה אעפ"י שיש לו צורת רגל אינו אלא תלתלי בשר וכשר [ב"י בשם ראב"ן וא"ז ופר"ח וכרתי ס"ק י'] · ה) וכן אם נמצא ברגל אצבע יתירה והיה בו טלפ ולפורן או עלתה שם יבלת ובה טלפ וכיוצא בזה יש להכשיר [ב"י בשם מרדכי וכן עיקר ודלא כיש שאוסרים בזה · פר"ח ס"ק י"ב] · ו) ובצורת טחול יתירה הנמצא דבוק בסומכים הפר"ח שם מכשיר לגמרי דקיי"ל כשיטת רש"י והט"ז כאן ס"ק ד' מחמיר כרמב"ן ואוסר אפילו בהפ"מ ע"ש ואני כתבתי בסימן מ"ג דאכן בלא הפ"מ מחמירים כרמב"ן ובהפ"מ סומכים על שי' רש"י דהוא העיקר וע"כ בהפ"מ כשר בזה · וכ"ז דיש לו צורת טחול הא לא"ה הוה דילדול בעלמא וכשר לכ"ע ואף בלא הפ"מ: **יז** ועומדת במקום הרגלים · הא אם יש יתרת רגל לצד הזנב ואין דבוק כלל לאחד מרגליה כשרה כמש"כ במרדכי · ועי' במ"ח ס"ק י"ט דהפר"ח השיג ע"ז וכתב דזה רק לשיטת הרמב"ן · אבל לשי' רש"י וש"פ אף שאינו עומד במקום הרגלים טרפה · אבל במשבצות ס"ק ד' השיג עליו

מרדכי בשם ראב"ן והטורים ואו"ה) **יח** (כ) ואם נבראת חסר רגל א' טרפה (גמרא פא"ט ד' נ"א ב' ובבכורות ד' מ' ע"א) :

סעיף ה (כא) כל מקום שאם יחתך שם הרגל היא טרפה אפילו לא נחתך אלא נשבר יט ויצא לחוץ אם אין כ עור ובשר חופין כא רוב עביו ורוב היקפו טרפה ואם עור ובשר חופין רוב עביו ורוב היקפו כב כשרה (כב) ואם נפל קצת מהעצם אם יש בעור ובשר לחפות השבר אף אם לא נפל העצם כשרה (כג) אבל אם אין בו כדי לחפותו אלו לא נפל אע"פ שיש בו כדי לחפותו עתה טרפה (כד) ואם נשבר עצם במקום שאינו נטרף אם נחתך אם אין עור ובשר חופין את רובו הבהמה מותרת כג (כה) והאבר כד אסור מדרבנן (כו) וצריך לחתוך גם מעט מהמותר כה כשחותך האבר האסור :

וצריך

עליו ומסכים לרמ"א דזה אפילו לרש"י כשר כיון שאינו עומד במקום הראוי· וכ"ד השכ"א סוף כלל כ"ד סי' כ"א ע"ש וכן עיקר: **יח ואם נבראת חסר רגל א' טרפה·** עי' בפלתי ס"ק ו' מסיק דאם נבראה הרגל בב' עלמות הקולית ועלה התחתון וחסר מתחילת ברייתו השוק שבו לי"ה טרפה אף לרמב"ם דזה הוה בכלל חסר רגל וכן כשחסרו הל"ה מתחילת ברייתו טרפה גם לרמב"ם ע"ש מיהו מלאתי בלבש"ר בדיני טרפות העלמות סי' ו' ס"א [ובביאורו ס"ק ג'] ושם בפנים ס"ב [ובביאורו ס"ק י"א] כתב שאם נבראת חסר הלומת הגידין הפנימים כשר אף שלא במקום הפ"מ ובנבראת חסר הלומת הגידין החילונים כשר בהפ"מ דבהפ"מ סומכים על הרמב"ם דמכשיר בחסר ע"ש· אך תמיהני שלא הביא כלל דברי הכרו"פ הנ"ל שהעתקתי בסמוך שכ' שזה גם לרמב"ם טרפה· ול"ע לדינא וע"ל בי"א סוס"ק ל"ט: **יט ויצא לחוץ·** דוקא יצא לחוץ ששלט בו האויר· אבל נשבר העלם בחלל הגוף לפנים אעפ"י שילא מן הבשר לגמרי כשרה דכיון שאין האויר שולט בו הדרא ברייתא [כל בו בשם הראב"ד בתשובה] וכן הסכים הב"י וכתב דלישנא דברייתא מסייע ליה וכ"ד ספר"ח ס"ק ב' ע"ש: **כ עור ובשר חופין וכו'·** כתב הרוקח כך בודקין אותו ימתח אבר כמו שהיה ויקרב זה לזה ויראה אם עו"ב חופין את רובו [ע"ז ס"ק ה']: **כא רוב עביו ורוב היקפו·** עי' באחרונים שהאריכו בפירושיהם בזה ולפי שנוהגים להטריף הכל [כמש"כ רמ"א בסמוך] גם הוא דבר שאינו מלוי קצרתי בזה [ש"ך ס"ק ע'] ואף דרמ"א התיר בהפ"מ לפי ראות עיני המורה [וא"כ יש נ"מ לידע הפי' אם יש הפ"מ] היינו באין ריעותא בעור ובשר הא אם יש נקב חוששי' לדעת רש"י ואסור אף בהפ"מ [שפ"ד שם וכ"כ שפ"ד ס"ק י"ד וט"ו ע"ש] וכ"כ הלבש"ר בדיני העלמות [סי' א' סעי' ו' ס"ק ג' ד' כאשר ביאר טעמו בארוכה בפתיחה ס"ק כ"ז ע"ש] וזה דלא כחכ"א [כלל כ"ד סוף סי' ג'] שמיקל בהפ"מ אף במקום שיש נקב: **כב כשרה·** ואפי' האבר עלמו מותר וכ"ה בש"ס ופוס' [ש"ך סק"י] וכ' בשפ"ד דזה עפ"י הדין· אבל המנהג להשליך האבר הנשבר אף בעו"ב שלם רק כשחזר ונקשר ושוכבים זה ע"ז [ואין מדובקים שאסי"ן] אז מכשירים· ומ"מ לעני בדבר חשוב אין להשליך [עכ"ל שפ"ד]: **כג והאבר אסור מדרבנן·** ואם יש בו ספיקא אזלינן לקולא ואסור להושיטו לב"נ מדרבנן [סמ"ק והביאו רש"ל וב"ח] אבל הרשב"א ור"ן כ' בפ' א"מ גבי נשתברו אגפיה כיון דלישראל אין בו אלא מלות פרישה בלבד [כמש"כ במ"ח ס"ק כ"ה מש"ס] שרי לב"נ אף לכתחלה ואין בו משום לפני עור [ש"ך ס"ק י"א] וכן פסק הפר"ח ס"ק ט"ז כרשב"א ור"ן וכ"כ בפ"ת ס"ק י"ג בשם תשו' אמונת שמואל סי' י"ד· ומכ"ש בעוף דהרמב"ם סובר דאין ב"נ מלווה על אמ"ה דעוף ואף להחולקים עליו מ"מ באבר המדולדל [דלישראל הוא רק מדרבנן] כ"ע מודו· ועי' שפ"ד ס"ק י"א דמ"מ נכון שלא ליתן מאחר דהפסד מועט הוא ומשום גזירה אטו דאמ"ה גמור [עכ"ל] ולפענ"ד נראה דאין לחוש לזה דכבר כ' הפר"ח שם דאין לנו לחדש גזירות מדעתנו אחר סתימת התלמוד: **כד אסור מדרבנן·** וכ' בפ"ת ס"ק י"ב בשם תשו' שבו"י ח"א סי' נ"ג דמ"מ החלב מבהמה זו מותר ול"ד לסי' י"ד ס"ה [דאם יש אבר א' דאסור אסור החלב]· דהכא אם נאסור החלב יהיה כתרי חומרי דסתרי דהא מס"ע אסרי' האבר המדולדל דהוה כחתוך וא"כ האיך נאסור החלב מחמת זה וכן הסכים בס' באר יעקב להתיר וכתב עוד טעמים להתיר ע"ש ועי' בשאילת יעב"ץ ח"א סי' י"א בעוף שהיה בגפו חיתוך הנראה ע"י קשירה חזקה שקשרו את אגפיו בחבל והיה גם העלם מחותך קלת בלדו האחד והתיר האבר כולו: **כה כשחותך האבר האסור·** פי' מקום החתך מקום שהוא מחובר עתה מכח שאי אפשר לנמלם וכ"ה בדברי הפוסקים מקום החתך אסור· אבל

ודאי

כמשבלות דאפי' לרש"י כשר בכה"ג : (כ) ואם נבראת חסר רגל א' טרפה· [פא"ט (דף נ"א ע"ב) ובכורות (דף מ"ם ע"א) והעתקתי בס"ק י"ז ע"ש] והוא לכ"ע ואפי' להרמב"ם [ד"מ ופר"ח ושארי אחרונים ודלא כב"י] וכתב בכרו"פ דאם נבראת בלי נ"ה ג"כ טרפה לכ"ע דזה ג"כ בכלל חסר רגל ועי' בי"א ס"ק י"ח בשם לבש"ר :

(כא) כל מקום וכו' אלא נשבר ויצא לחוץ וכו'· בפ' המקשה (דף ע"ו א') תנן בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכו' נשבר העלם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו [עכ"ל המשנה] פרש"י נשבר העלם ולא נחתך אם רוב בשר קיים מפרש בגמרא רוב עוביו ורוב היקפו שחיטתו מטהרתו ומותר באכילה וא"ל אין שחיטתו מטהרתו ואפי' במקום שהבהמה מותרת הוי אבר אסור משום בשר בשדה טרפה כדאמרי' בהמקשה (דע"ג ב') להביא אבר ובשר המדולדלין [עכ"ל רש"י]· ובש"ס (שם ע"ב) פיסקא נשבר העלם א' רב למעלה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר· וא"ל זה וזה אסור· למטה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר וא"ל אבר אסור ובהמה מותרת [ועי' פרש"י ומסיק שם בש"ס] ושלחו מתם הלכתא כרב [תו איתא התם] ת"ר נשבר העלם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר וא"ל אסור וכמה רובו כי אתא ר' דימי אר"י רוב עוביו ואמרי לה רוב היקפו א"ר פפא הלכך בעינן רוב עוביו ורוב היקפו [עכ"ל הש"ס] פרש"י רוב עוביו שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט חלל העלם נגלה ורובו נכסה· רוב היקפו עוביו של עלם לא מעלה ולא מוריד אם רוב היקף הבשר שסביב העלם על השבר קיים אפי' נהפך חלל העלם ויצא דרך נקב קטן כשר ואם רוב היקף העלם סביב השבירה מגולה אפי' כיוונה בליעת ראש השבירה לגד בשר הקיים והרי כל חלל העלם נכסה אפי"ה טרפה [א"ס הלכך בעינן רוב עוביו ורוב היקפו] בעינן רוב עוביו נכסה שלא יצא רוב החלל דרך נקב הבשר· ושיהא רוב היקף הבשר שעל השבר קיים [עכ"ל רש"י] וכ' הרא"ש בפ' המקשה [סי' א' וז"ל] ולדבריו אין הדבר תלוי ברוב הבשר כלל כי לפעמים יצא ראש העלם הנשבר דרך נקב קטן· ועוד אין אדם יכול לעמוד וכו' הלכך נראה שאין הדבר תלוי ביליאת העלם אלא ברוב בשר קיים וחופה את רוב העלם אלא דפליגי אי משערינן ברוב עוביו או ברוב היקפו· דלפעמים אין העלם עגול ממש אלא רחב מלד א' והולך ומילר מל"א· וכשהוא הולך ומילר הרבה רוב הקיפו הוה טפי מרוב עוביו ואז בעינן רוב היקפו· וכשהוא מילר מעט אז רוב עוביו טפי מרוב היקפו· ורוב בשר קיים דמתני' היינו עו"ב חופין את רובו [וכן פרש"י במתני'] אלא דברייתא מפרשא טפי [עכ"ל הרא"ש] וכן פי' התו' [עי' ו' ב' ד"ה רוב עוביו] כפי' הרא"ש הנ"ל ע"ש· וכב"י בשם רי"ו דלפי' זה אין אנו חוששים אם יצא העלם דרך הנקב· וכתב עוד דלפי' זה עוביו נקרא עובי העלם· והיקפו נקרא חוט המקיפו וכתב ב"י דגם דעת הטור כדעת תוס' ורא"ש הנ"ל וכן פסק הב"י· והרמ"א פסק כפי' רש"י :

(כב) ואם נפל קצת מהעצם וכו'· בפ' המקשה (דף ע"ז א') ההוא נשבר העלם ויצא לחוץ דאישתקיל קירטתא מיניה אתא לקמיה דאביי שהייה וכו' אתא לקמיה [דרבא בריה דר"י בר תמא] אמר מכדי נשבר העלם ויצא לחוץ תנן מה לי נפל מה לי איתא [עכ"ל הש"ס] [פרש"י דאישתקיל קירטתא כלומר מעט מן העלם נעכל ונפל לארץ עכ"ל· וכתב שם הרא"ש סוף סי' ה' וז"ל פי' נפל ממנו קלת מן העלם והיה עו"ב חופין את כל רוב העלם אף כשהוא שלם ונסתפק אביי אם מעלה ארוכה לפי שנחסר מן העלם· ופשט רבא דמה לי איתא· מה לי נפל כיון שעו"ב חופין את רובו מעלה ארוכה אע"פ שחסר העלם [עכ"ל] וכן כתב הטור ע"ש: (כג) אבל אם אין וכו' אע"פ שיש בו וכו'· כ"כ הטור והוא נלמד מדברי הרא"ש הנ"ל שהעתקתי בס"ק הקודם שכתב והיה עו"ב חופין את כל רוב העלם אף כשהוא שלם· משמע הא לאו הכי לא מהני ודוק :

(כד) ואם נשבר עצם במקום שאינו נטרף וכו' הבהמה מותרת והאבר אסור· הוא מימרא דרב בהמקשה (דף ע"ו ב' שהעתקתי בס"ק כ"א) למטה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר וא"ל אבר אסור והבהמה מותרת :

(כה) והאבר אסור מדרבנן· בפ' המקשה (דף ע"ג סוף ע"ב וריש ד' ע"ד) דתניא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה וחיה ועוף שהן אסורים· וארבב"ח אר"י אין בהם אלא מלות פרוש בלבד [עכ"ל הש"ס] פרש"י אין בהם איסור לאו של אמ"ה אלא מלות פרוש בעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וכ"כ תוס' שם ריש (דף ע"ד) ד"ה אין בהן וכו' ע"ש וכתב ב"י בשם הרשב"א בחידושיו וסה"ת וסמ"ג דהטעם דגזרו חז"ל גזירה משום אמ"ה גמור· וכתב עוד דאם יש בו ספק אזלי' לקולא משום דהוה ס' דרבנן : (כו) וצריך לחתוך גם מעט וכו'· כ"כ בהג"א פ' המקשה סי' ז' ד"ה ג' עלמות לירך וז"ל וצריך לשייר מעט מן המותר עם האבר האסור כשחותך אותה (בעוף) וכן בבהמה [עכ"ל הג"א] וכ"כ הרשב"א בחידושיו [הובא בב"י] גבי שמוטת גף בעוף שאם נשתברו אגפיה ואין עו"ב חופין וכו' האבר ומקום חתך אסור· דכל מקום חתך אסור חוץ

מזרוע

הג"ה כו (כז) וצריך לחתכו קודם שימלחנו עם הבהמה או העוף (מרדכי וסמ"ק) (כח) ויש מחמירים ואוסרים אף אם עו"ב חופין את רובו אם השבירה יצאה פעם אחת מחיים דרך נקב קטן (לפי פרש"י וסה"ת וסמ"ג וסמ"ק) (כט) ומזה נתפשט המנהג באלו המדינות כז להטריף כל שבירה בעצם כח (ל) במקום שאם נחתך טרפה ואף אם עור ובשר מקיפין אותו מכל צדדיו ואין שם נקב כלל מ"מ המנהג להטריף כט כי חילוקים רבים הם בדין חיפוי בשר ואין רבים בקיאים ואין לשנות אם לא ל במקום הפ"מ לפי ראות עיני המורה שיש להקל להורות כהלכה (ד"ע) ודוקא אם לא חזר ונקשר אבל אם חזר ונקשר נוהגין להכשיר וכמו שיתבאר:

נשבר

מזרוע בשלה ואיל נזיר וכדאי' בפ' גה"נ (דף ל"ט א') רבינא א' לא נלרכה אלא למקום חתך דבעלמא אסור והכא שרי [עכ"ל הש"ס שם] פרש"י בכל היתר ואיסור המחוברים כגון הוליא עובר ידו· וכגון אבר המדולדל כולן במקום חתך אסור כדאמרי' בהמקשה (דף ס"ח ב') וכ"כ הר"ן וריא"ו: (כז) וצריך לחתכו קודם שימלחנו· כ"כ ב"י בשם סמ"ק והד"מ ס"ק א' בשם מרדכי· והטעם פשוט שלא יבלע מאבר האסור: (כח) ויש מחמירים וכו' אם השבירה יצאה פעם א' וכו'· זהו לפי פרש"י ברוב עוביו וכבר הארכתי בזה בס"ק כ"א ע"ש: (כט) ומזה נתפשט וכו' ואף אם עו"ב מקיפין אותו מכל צדדיו· כ' ב"י בשם האגור וז"ל נשאל אני למה המנהג להטריף עוף שנשבר העלם למעלה מהארכובה אפילו שלא ילא העלם לחוץ ואפי' רחוק מל"ה· והשיב דאמת הוא להטריף וכתב טעמים ע"ז והב"י דחה טעמים שלו ועפי"ז דחה גם דינו· והד"מ ס"ק ט' כתב דהמנהג להטריף משום חשש פרש"י [שהבאתי בס"ק כ"א ע"ש] דפי' דאם ילא מחיים דרך נקב קטן טרפה· ולכן אם חזר ונתקשר מכשירין דידוע דמעולם לא ילא לחוץ· אך קשה דמ"מ היה לנו להכשיר כשעו"ב חופין אותו מכל לדדים דאז אין לחוש שמא ילא העלם דהא אין להחזיק ריעותא דילמא היה נקב וא"כ כשר אף לפרש"י ואפשר דנהגו להחמיר כדי שלא יבוא להכשיר כשהשבירה קלתה מגולה דאז יש לחוש לפרש"י· א"נ [להכי מחמירים אף כשעו"ב שלם] שאין אנו בקיאים בבשר החופה אם נקלף מעל העלם שאז לא מיקרי חיפוי ולכך נהגו להטריף בכל ענין [עכ"ל ד"מ] ומתורץ בזה קושיית הט"ז ס"ק א' שהקשה למה נהגו להטריף וכו' ותמיהני שנעלם ממנו דברי הד"מ הנ"ל: (ל) במקום שאם נחתך טרפה· משמע להדיא הא במקום שאינו עושה טרפה רק שהאבר אסור משום מלות פרוש לא מחמירים כ"כ לאסור אם עו"ב חופין את כל לדדיו כיון דבלא"ה הוא חומרא גדולה להחמיר אם שלם מכל לדדיו וגם הב"י ורש"ל השיגו על האגור שמחמיר בזה· א"כ די לנו להחמיר רק במקום שעושה טרפה· ובפרט כי תחלת חומרת האגור אינו אלא אלמעלה מארכובה כמו שהעתקתי לשונו בריש ס"ק הקודם [שכ' וז"ל למה המנהג להטריף עוף שנשבר העלם למעלה מהארכובה וכו' ע"ש] אמנם י"ל דזה דוקא באם אין נקב כלל שאז הוא רק חומרא בעלמא [כמש"כ בס"ק הקודם] אז דוקא מחמירים במקום שעושה טרפה· אבל אם יש נקב שאז טרפה לפי שי' רש"י עפ"י דין בזה גם במקום שאינו עושה טרפה יש להחמיר· ובזה מדויק לשון רמ"א שמקודם כ' ויש מחמירים סתם וקאי על ב' החלוקות שזכר המחבר ש"ע מקודם בעושה טרפה הבהמה גופא ובאינו עושה טרפה לענין האבר עלמו ואח"כ כשמסיים רמ"א ומזה נתפשט המנהג להטריף וכו' ואף אם עו"ב מקיפין אותו מכל לדדיו ואין שם נקב וכו' [דבאמת זהו חומרא גדולה והב"י והט"ז והפר"ח מקילים באמת בזה דלא כרמ"א] וע"ז כתב רמ"א במקום שאם נחתך טרפה להורות דזה החומרא אינו אלא דוקא במקום שעושה טרפה ולא במקום שאינו עושה טרפה לענין האבר· ואולי דזה כוונת הט"ז ס"ק א' שליין וז"ל ויש מחמירים וכו' קאי אנשברה במקום שנחתך טרפה [עכ"ל] וכ' עליו משבלות וז"ל ולא ידענא אמאי לא במקום שאין עושה טרפה פוסק כרש"י אם ילא פ"א לחוץ [עכ"ל] ואני אומר דבמקום דיש נקב גם הט"ז מודה דתופסין חומרת רש"י לאסור האבר אף במקום שאין עושה טרפה· רק דזה החומרא דאגור וד"מ הנ"ל דמחמירים ואוסרים אף אם הוא שלם מכל לדדיו [דבד"מ עלמו נתקשה בזה כמו שהעתקתי לשונו בס"ק הקודם] זהו דוקא במקום שעושה טרפה· וזה מרמז הט"ז ויש מחמירים וכו' וקאי על מש"כ רמ"א שמחמירים אף אם עו"ב מקיפים מכל לדדיו ואין שם נקב כלל·

וע"ז

ודאי שלא במקום החתך אין לריך לחתוך גם למעלה ממקום השבירה· כי מה ענין למעלה מן השבירה לזה ולפי"ז לדידן דאף בעו"ב חופין את רוב האבר המדולדל אסור דה"א בקיאים איזה מיקרי חיפוי בשר [וכמש"כ בת"ח כלל פ"ז סוף דין א'] מקום החתך של כל הבשר שסביב השבירה אסור· אבל מעלם המותר למעלה א"ל לחתוך כלום [ש"ך ס"ק י"ב]: כו וצריך לחתכו קודם וכו'· שלא יבלע מאבר האסור· וכתב הש"ך ס"ק י"ג והיכא דהיכא ספק אי ילא לחוץ אע"ג דנוהגין לחתוך האבר ולהשליכו אפי"ה אם נמלא או נללה או נתבשל עם אותו אבר אין לאסור אפי' ליכא ס' וכמש"כ הפוס' דהיכא ספיקא אזלינן לקולא ומכ"ש היכא דאין ריעותא בעו"ב דמותר התבשיל [ובאין ריעותא וחזר ונקשר רק שלא נקשר שבר אל שבר יחדו ידובקו כ' הש"ך לקמן ס"ק י"ד דגם האבר בעלמו מותר ע"ש] והיכא דילא בודאי לחוץ דלריך ס' בתבשיל בללי או מליחה נגדו [והט"ז ס"ק ז' מיקל במליחה אף בודאי ילא לחוץ ע"ש] מ"מ אין להחמיר בו לומר חנ"נ באיסור דבוק [כדאמרינן בסי' ע"ב וע"ג כיון דבלא"ה הרבה פוסקים מקילים באיסור דבוק דמ"מ מלטרף כל הקדרה] כיון דאין באבר זה אלא מלות פרוש מדרבנן אבל היכא דאין בתבשיל ס' נגדו לריך אח"כ ס' נגד כל התבשיל כיון דהתבשיל נעשה נבלה מתחלה [כן תוכן כונת הש"ך שם]: כז להטריף כל שבירה וכו'· ע' הטעם במ"ח ס"ק כ"ט בשם ד"מ· א) והפר"ח ס"ק כ' כתב דאין לאבד ממון ישראל ואין להשגיח בחומרות כאלו ע"ש שמיקל בפשיטות כשעו"ב מקיף מכל לדדיו ואף אם אינו נקשר כלל וכן נוטה דעת הט"ז· ב) והש"ך ס"ק י"ד כתב כיון דחומרא גדולה היא אם עו"ב שלם מכל לדדיו ואין נקב כלל רק האגור כ' כן והב"י ורש"ל השיגו עליו ולכן אף שנתפשט המנהג להטריף בכל ענין· דוקא כשלא חזר ונקשר אבל חזר ונקשר אפילו לא נקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו אם אין נקב יש להכשיר אף בלא הפ"מ לאחרים ולעלמו יש להחמיר ובלא חזר ונקשר אם אין נקב כלל ואין ריעותא בעו"ב אז דוקא בהפ"מ כשר וביש ריעותא בעו"ב אם לא נקשר כלל אז אסור אף בהפ"מ· ג) ובנקשר יש חילוק אם נקשר יפה שאפ"י אז שרי אף בלא הפ"מ ובנקשר זה על זה שאין שאפ"י אז דוקא בהפ"מ כשר· וכ"ז אף במקום שעושה טרפה הדין כן [כן נראה מש"ך ס"ק י"ד] [ועי' פ"ת ס"ק ט"ו כ' דמט"ז ס"ק י"א משמע דדוקא במקום שאינו עושה טרפה מהני נקשר שאינו שאפ"י אבל לא במקום שעושה טרפה ועי' בי"א ס"ק ל"ז אות ד' ה' ו' ובמ"ח ס"ק מ"ג שם כתבתי די"ל דגם הט"ז מודה דמהני אף במקום שעושה טרפה ע"ש] ומיהו כ"ז באינו סמוך לגוף· אבל אם נשבר סמוך לגוף ע"ל בסי' זה ברמ"א ס"ב ובי"א מס"ק א' ועד ס"ק י"ב ובכלל· ד) ומכ"ש במקום שאינו עושה טרפה רק דהאבר אסור מדרבנן בודאי אין להחמיר כלל אפילו לעלמו א) כשאין ריעותא בעו"ב ונתחבר אפילו לא נתחבר שאפ"י [כ"ז למדתי מש"ך ס"ק י"ד ושפ"ד שם] ומשמע מש"ך הנ"ל דהומרת רמ"א זה דמחמיר בעו"ב שלם ואין נקב כלל קאי אפי' במקום שאינו עושה טרפה אם לא נתחבר כלל· ה) אבל לפענ"ד נראה דלא החמיר רמ"א בעו"ב שלם ואין נקב כלל רק במקום שעושה טרפה· אבל במקום שאינו עושה טרפה אם העו"ב שלם ואין נקב כלל אז האבר שרי אפי' לא נתחבר כלל [ועי' מ"ח ס"ק למ"ד כתבתי דכן משמע מרמ"א ומט"ז ס"ק ח'] אבל כשיש נקב קלא דאז עפ"י שיטת רש"י ז"ל אסור עפ"י הדין [אעפ"י שו"ח על שי' רש"י ז"ל] בזה מחמירים אף במקום שאינו עושה טרפה לאסור האבר ועי' מ"ח שם· ו) וכ' בשפ"ד ס"ק י"ד דבנשבר עלם הקולית סמוך לגוף [ב' בדקה וא' בעוף] לא מהני שאפ"י דא"א בקיאים באיעכול ניביה וכל שאין הטרפות מלד עלמו לא מהני שאפ"י [כמבואר ברמ"א סי' כ"ו סוף סעיף יו"ד ע"ש] ומיהו בהפ"מ יש להתיר בחזר ונקשר או באין ריעותא בעו"ב [אפי' לא נקשר] המיקל לפי ראות עיני המורה יש להתיר כמש"כ כאן· אלא דל"ע להתיר· משום דהוה ב' קולות· (א) לומר דבקיאים אנחנו באיעכול [והב'] לפסוק להקל בהפ"מ נגד המנהג שמחמירים אף בעו"ב שלם [עכ"ל] וכ' בלבש"ר בדיני טרפות העלמות סי' א' ס"ג וז"ל קולית שנשבר סמוך לגוף ולא נקשר כלל אף דבדקו ונמלאו הניבים שלמים ויפים וגם עו"ב שלם מ"מ אסור אף בהפ"מ אם לא בהפ"מ וסעודת מלוה ג"כ וע"ש בביאורו ס"ק א' ב'· ז) ולפענ"ד נראה דיש להקל בזה בהפ"מ לבד כיון שכבר כתבתי שמה שמחמירים בעו"ב שלם הוא חומרא גדולה והפר"ח ושארי האחרונים השיגו ע"ז וגם בנשבר סמוך לגוף יש דיעות הרבה דלא הוה כנשמט וע"כ נ"ל דיש להקל בנשבר בקולית סמוך לגוף והעו"ב שלם ורואים שלא איעכול ניביה בהפ"מ לבד וכן משמעות לשון הש"ך ס"ק ו' ע"ש: כח במקום שאם נחתך טרפה· ע' מש"כ בזה במ"ח ס"ק למ"ד ובי"א ס"ק כ"ז אות ה': כט כי חילוקים רבים וכו'· פי' דאם נקלף מעל הבשר אז לא הוה חיפוי כלל כמש"כ במ"ח ס"ק כ"ט בשם ד"מ וע"ש עוד טעם על מה שנהגו להחמיר בזה: ל במקום הפ"מ· דוקא כשעו"ב שלם ואין נקב כלל אז שרי בהפ"מ אבל כשיש נקב קטן אז חיישינן לשי' רש"י ואסור אף בהפ"מ [שפ"ד ס"ק ט'] [והוכיח כן מש"ך שם ושפ"ד ס"ק י"ד ומ"ו] וע"ל בי"א ס"ק

כ"ח

הג"ה א) אבל במקום שעושה טרפה יש להחמיר לעלמו אם לא נקשר היטב אבל לאחרים אין להחמיר· ש"ך שם:

סעיף ו (לא) נשבר עצם הקולית וניטל ממנו קורט מראשו העליון המחובר בשדרה **לא** ונתעכלו מיעוט ניביו אם עור ובשר חופין את רובו כשרה:

סעיף ז (לב) הא דמכשרינן בעור ובשר חופין את רובו דוקא כשרוב החיפוי מן הבשר ואז המיעוט של עור מצטרף עמו · אבל אם החצי מן העור וחצי מן הבשר לא (לג) וה"מ בבהמה אבל בעוף כיון שעורו רך מצטרף עם הבשר **לב** (לד) ובמחצה בשר ומחצה עור כשר:

סעיף ח (לה) יש מי שכתב שיש מקום שעור לבדו מציל אפילו בבהמה והוא במקום הסמוך ממש לארכובה לפי שאין שם לעולם בשר אלא עור לבד דבוק עם העצם ובשאר מקומות שדרך להיות שם בשר אם לא היה שם בשר אלא עור בלבד (לו) והיו רירין בין העור והעצם י"א שמציל:

סעיף ט (לז) גידין **לג** שסופן להקשות אינם מצילים (וכל הגידין מיקרי סופן להקשות · ב"י):

סעיף י (לח) לא היה הבשר החופה את רובו במקום אחד אלא מתלקט מעט כאן ומעט כאן סביבות העצם או שהוא במקום א' אלא שהוא מרודד או נקלף מעל העצם או שניטל שלישיתו התחתון או ניקב או נסדק אינם מצילים · וכן אם נתמסמס בשר החופה ונעשה כעין בשר שהרופא גורדו אינו מציל:

הג"ה **לד** (לט) ואנן אין בקיאים בבשר שהרופא גורדו · ולכן כל מקום שנשתנה מראית הבשר אינו מציל · (הג' מיי' הביאו הב"י):

סעיף יא (מ) נקדר הבשר בסכין מעל השבר כעין טבעת בעיגול ורוב היקפו מכוסה כשרה והוא שיהא הבשר דבוק בעצם סביב הקדירה:

נשבר

כ"א הבאתי שכ"כ בלבש"ר ע"ש: **לא** ונתעכלו מיעוט ניביו וכו' כשרה · דע"י הרוב ניבים שנשארו הדרי בריא [כ"כ ברשב"א מקור דין זה] משמע להדיא הא אם נתעכלו רוב ניביו טרפה משום דכיון שניטל קורע הוה כנשמט דבעינן שלא יתעכלו רוב הניבין ועי' מ"ח ס"ק ל"א: **לב** ובמחצה בשר וכו' · אבל עור לבד אינו מציל אף בעוף [טור בשם רשב"א והוא נלמד מהש"ס שהבאתי במ"ח ע"ש] וכתב הפר"ח דדוקא בילא לחוץ אבל אם העור שלם ומקיף אותו מכל צדדיו יש להכשיר אף שאין רוב בשר קיים ואף בבהמה [עכ"ל והוא מת' ריב"ש העתקתיו במ"ח ס"ק ל"ד ע"ש] והעתיקו בבאה"ט ס"ק י"ג ע"ש · ונלפע"ד דזה הוא עפ"י הדין [ובאמת הפר"ח חולק על חומרת רמ"א] אבל אנן דמחמירים כרמ"א דא"א בקיאים בחיפוי בשר בודאי טרפה בלי ספ"מ · וזה פשוט: **לג** שסופן להקשות · פי' אעפ"י שעתה הם רכים מ"מ אם סופן להקשות אינם מצילים ועי' מ"ח ס"ק ל"ז: **לד** ואנן אין בקיאים בבשר שהרופא וכו' · ואף דלדידן אין מועיל חיפוי בשר לדעת רמ"א מ"מ כ"מ בהפ"מ · א"כ בחזר ונקשר ואין שאסי"י דכשר אפי' לדידן כל שאין ריעותא כלל בבשר כמש"כ לעיל · מ"מ הכא שנשתנה מראית הבשר הוה ריעותא ואינו מציל בכל ענין [ש"ך ס"ק י"ז] וכ' בשפ"ד שם ואפשר דכאן בשינוי מראה לחוד טרפה כיון דאיכא נמי ריעותא דשבירה ואפשר נמי בשניקשר

וע"ז כ' הט"ז דקאי אנשברה במקום שנחתך טרפה · וכ"ז ברור ופשוט לפענ"ד כדעת רמ"א וט"ז הנ"ל · ולפי"ז בנשבר במקום שאינו עושה טרפה אם הבשר שלם לגמרי ואין ריעותא כלל בעו"ב מותר לפענ"ד אף אם לא חזר ונקשר כלל · וזה דלא כדמשמע מש"ך ס"ק י"ג וי"ד דגם שם בעי' דוקא חזר ונקשר ע"ש · וצ"ע לדינא כי לכאורה יש להכשיר בזה כי בלא"ה הפר"ח השיג על חומרא זו ואף במקום שעושה טרפה · ועי' י"א ס"ק כ"ו: (לא) נשבר עצם וכו' ונתעכלו מיעוט ניביו וכו' · ז"ל הב"י כ' הרשב"א בתשו' סי' רכ"ו שנשאל על עצם הירך שנשבר וניטל ממנו קורט בראשו העליון המחובר בשדרה ולא נשמט ממקום חיבורו אבל נתעכלו מיעוט ניביו למעלה · והשיב אם עו"ב חופין את רובו אעפ"י שניטל ממנו קורט כשר ואעפ"י שנתעכלו מעט מן הניבין אין בכך כלום שע"י השאר שלא נתעכלו הדרי בריא [עכ"ל רשב"א] משמע הא נתעכלו כל הניבין או רובן טרפה [עכ"ל] וכתב בבכ"ש בחולין (דף נ"ד ע"ב) ובשפ"ד ס"ק ו' דאף להמרדכי [ורמ"א בסוף סעיף כ' בהג"ה] דאיעכול בלא נשמט כשר מ"מ הכא דניטל קורט הוה כנשמט הבוקא ולהכי טרפה אם איעכול ניביה כולו או רובו [עכ"ל] וע"ש שהשיגו על פר"ח שכתב שהרשב"א סובר דאיעכול בלא נשמט טרפה אלא דהאמת דכאן הוה כנשמט ע"ש ועי' מ"ח ס"ק י"ג: (לב) הא דמכשרינן וכו' דוקא וכו' אבל אם החצי מן העור וכו' לא · בפ' המקשה (דף ע"ו סוף ע"ב) אמר עולא א"ר יוחנן עור הרי הוא כבשר [פי' דגם אם החיפוי בעור לבד מהני א"ל ר"נ לעולא ולימא מר עוף מצטרף לבשר פרש"י לחומרא דליבעי חציו עור וחציו בשר דהא עור ובשר קתני א"ל עולא לר"נ אנן עור או בשר תנינן] איכא דאמרי אמר עולא א"ר יוחנן עור מצטרף לבשר א"ל ר"נ לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא [דליבעי רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו בעור להצטרף · רש"י] א"ל (עולא לר"נ) אנא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי ר' יצחק דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דר' יוחנן ואכשריה [א"ל ר"נ לעולא] בר גוזלא קאמרת שאני בר גוזלא דרכיך [עכ"ל הש"ס] וכ' הרא"ש בהמקשה סי' ח' דקיי"ל כליננא בתרא ולחומרא וכר"נ דאמר דוקא עור משלים לרוב ולא מצטרף דהא עולא לא שמע בפירוש מר"י כן אלא שדייק כן ממעשה דההוא בר גוזלא ודחה ר"נ שאני בר גוזלא דרכיך · ודחה הרא"ש דברי ברמב"ם שפ' כל"ק וכן פסקו הרשב"א והר"ן כהרא"ש וכן עיקר: (לג) וה"מ בבהמה אבל בעוף וכו' · מעובדא דההוא בר גוזלא דהוה בי ר' יצחק שהבאתי בס"ק הקודם שגם ר' נחמן מודה דבעוף דרכיך מצטרף וכתב הרא"ש בהמקשה סי' ח' דבר גוזלא ל"ד ה"ה כל עוף רכיך וכתב שכן משמע מדברי ר"ח שכתב אבל בבהמה לא ע"ש: (לד) ובמחצה בשר ומחצה עור כשר · אבל עור לבד אינו מציל אף בעוף · וכ"כ הטור בשם הרשב"א · וכתב בחידושיו הטעם דלירוף עצמו אין לנו בבר גוזלא אלא מעדותו של עולא [שהבאתי בס"ק ל"ב] ומעשה שהיה שם עור מצטרף לבשר היה · וכתב ב"י בשם תשו' ריב"ש סי' רנ"ו על עצם הקולית שנשבר ונפרש עצם בבשר מעל השבר ולא יצא לחוץ · והשיב לפי פרש"י דמתני' נמי בילא לחוץ היא · ורוב בשר קיים דמתני' היינו עו"ב חופין את רובו דקתני בברייתא הדבר ברור דבלא יצא לחוץ כשרה ולא בעינן עור ובשר [הכא] אלא אפי' עור לבדו מציל הכא דהא לא יצא לחוץ ואפי' בבהמה · ומש"כ הרשב"א דעור לבדו אינו מציל אפי' בעוף היינו דוקא בילא לחוץ [עכ"ל] והעתיקו בפר"ח ס"ק כ"ב וכ' שכ"ד הרא"ש והרמב"ם בפירושו וכן נראה מדבריו בחיבורו וכ' שכן עיקר [עכ"ל פר"ח] אכן נלפע"ד דזה לעיקרא דדינא אבל לפי חומרת רמ"א שהחמיר אף בשלם לגמרי גם הכא טרפה בלי הפ"מ: (לה) יש מי שכ' וכו' והוא במקום הסמוך וכו' · כ"כ הטור בשם הרשב"א · והוא מש"ס פ' המקשה (ד' ע"ז א') איבעיא להו ניקב וכו' ניטל שליש התחתון מהו · ת"ש דאמר עולא אר"י עור הרי הוא כבשר [אלמא ניטל שליש התחתון ונשאר העור וכו' שליפי בשר עומדים כ"ש דכשר · רש"י] [ודחי הש"ס] דילמא דקנה משכא דידיה [עכ"ל הש"ס] פרש"י דהחזיק העור בשלו פי' התם לאו בניטל הבשר מתחתיה והעור עומד באויר קאמר אלא כגון שנשבר העצם בשיפולי שהוא ערום מבשר סמוך לארכובה שאין שם אלא עור והעור דבוק יפה בעצם ומחזיקו [עכ"ל רש"י]: (לו) והיו רירין וכו' י"א שמציל · כ"כ הטור בשם הרשב"א וז"ל היו רירין בין העור ובין הבשר י"א דמציל · והוא מש"ס הנ"ל דילמא דקנה משכא דידיה כתבו שם התוס' ד"ה דקנה וז"ל רש"י גרס דידיה בד' ור"ת ור"ח גרסי [רירית] כרים · פי' רירים ליהה שלו שאז מדבק בו העור ומעלה ארוכה [עכ"ל]: (לז) גידין שסופן להקשות · בהמקשה (ד' ע"ו סוף ע"ב) הנהו גידין הרכים דאתו לקמיה דרבא ומסיק ר' פפא (שם ע"ז א') דהלכתא כר"ל דהדר ביה ר' יוחנן לגביה דרשב"ל דס"ל דלא הוה כבשר ע"ש · וע"ש ברש"י ד"ה שאני הכא דהדר ר"י מגידין הרכין ואמר כל מידי דסופן להקשות בתר סוף אזלינן וכו' ע"ש · ומסיק הב"י דכל גידין סופן להקשות כמש"כ רמ"א כאן: (לח) לא היה הבשר וכו' · (שם ע"ז א') איבעיא להו ניקב מהו · [אותו בשר החופה ניקב נקב קטן בלא חסרון · רש"י] נקלף מהו · נסדק מהו · ניטל שליש התחתון מהו · וסלקא בתיקו ולחומרא · ועוד איתא שם מקודם א"ל רבינא לרבא מתלקט מהו · מתרוסס מהו מתמסמס מהו · ה"ד מתמסמס אר"ה בריה דר"י כל שהרופא קודרו · וכל הני איבעיות לא נפשטו ומסתמא אזלינן לחומרא ופרש"י מתלקט בשר הנותר לכסות הרוב אינו יחד אלא כאן מעט וכאן מעט סביב העצם ואם תצרפהו הרי רוב היקפו נכסה · מתרוסס שהיה הבשר מרודד וקלוש וחופה את רוב העצם · מתמסמס בשר הנשאר לכיסוי נרקב · קודרו נוטלו בסכין כקדירת ארוכה [עכ"ל רש"י]: (לט) ואנן אין בקיאים וכו' · כ"כ ב"י בשם הג' מיי' וכ' הב"י דהיינו דוקא כשאנו רואים בבשר שום ריעותא: (מ) נקדר הבשר וכו' · כ"כ הטור והוא מש"ס בהמקשה (דף ע"ז א') א"ר אשי נקדר כמין טבעת מהו · ומסיק מסרטו בעצם ומעלה ארוכה וכו' א"ר פפא והוא דקנה גרמא דידיה [עכ"ל הש"ס] פרש"י נקדר הבשר בעיגול ורוב היקפו מכוסה מהו מי אמרי' כיון דנקדר בעיגול שוב אינו מעלה ארוכה או לא אמרי' · דקנה גרמא דידיה · שאנו רואים שהעצם מחזיק

סעיף יב (מא) נשבר העצם לה במקום שעושה אותה טרפה וחזר ונקשר ואין ידוע אם יצא רובו אם לאו לו כשרה לז (מב) והוא שחזר למקומו הראשון ונתחבר שבר עם שבר יחדו ידובקו:

הג"ה (ואפי' אם הוא עדיין עב במקום השבר וניכר עדיין שנשברה כשר · או"ה) לח (מג) אבל אם לא חזר למקומו הראשון אלא שני שברי העצם שוכבים זה על זה זה נמשך למעלה וזה נמשך למטה טרפה:

הג"ה (וכ"ז מיירי שלא במקום ל"ה אבל במקום ל"ה ע"ל סי' נ"ו סעיף יו"ד):

סעיף יג (מד) נמצא שבור ואינו יודע אם נעשה מחיים או לאחר מיתה אם מקום המכה שחור בידוע שנעשה

יחזיק כשלו סכינות הקדירה מידבק העלם לבשר וסימן התחלת עלות ארוכה הוא: (מא) נשבר העצם וכו' · ז"ל הטור נשבר העלם במקום שעושה וכו' ואין ידוע אם לא רובו או לאו כתבו הגאונים דכשרה כיון שנקשר בידוע שלא יצא רובו [עכ"ל הטור] וכתב הב"י פירוש שאילו יצא רובו לחוץ לא היה נרפא ונקשר · וכתב שדין זה כתבו הרשב"א והר"ן והמרדכי בשם ר"ת והגהות בפ"א מה"ש בשם סה"ת וסמ"ג וסמ"ק: (מב) והוא שחזר וכו' · כ"כ ב"י בשם מהרי"ק דדוקא שנקשר וחזר למקומו הראשון ונתחבר וכו' אבל אם לא חזר וכו' טרפה ודקדק כן מלשון הפוסקים וכן מתוך עובדא דר' קלונימוס בהג"א פ' המקשה סי' ז' ד"ה ג' עלמות ע"ש בסופו ועי' ס"ק שאח"ז מש"כ בשם ב"ח בזה · ומסיק בד"מ דמיירי באין עו"ב חופין את רובו ואפי"ה כשר בנקשר שאפ"י דלא כאו"ה שכתב דמיירי בעו"ב חופין וכו' ע"ש שהאריך קלת · ועי' בת"ח כלל פ"ז שכ"כ בתחלה בשם הפו' ולבסוף מחמיר בזה כאו"ה הנ"ל דאין להכשיר בנקשר רק כשעו"ב חופין וכו' · והפר"ח ס"ק ל"א הוכיח דנקשר לא בעי עו"ב חופין את רובו דהא הני רבוותא דמכשירים בנקשר לא חיישי לשיטת רש"י ז"ל ליליאת העלם דרך נקב קטן וא"כ כשעו"ב חופין וכו' כשר בלא נקשר ג"כ אלא ודאי דבנקשר כשר אפילו כשאין עו"ב חופין וכו' · וכ"כ בד"מ ס"ק י' ראיה הנ"ל ע"ש: (מג) אבל אם לא חזר וכו' · כ"כ ב"י בשם מהרי"ק הבאתי בס"ק הקודם · וכתב הב"ח שמדברי מהרא"י בתה"ד משמע דלא מחלק בזה ומכשיר אף באין שאפ"י · וכן פסק הב"ח להקל בהפ"מ · והביאו הט"ז ס"ק י"א וסיים שם הט"ז ומ"מ נ"ל באם נשבר העלם במקום שאין עושה אותה טרפה מהני אם חזר ונקשר אע"פ שלא חזר למקומו ושפיר נסמוך [בזה] על מהרא"י [עכ"ל ט"ז] פי' אף שלא במקום הפ"מ [משבלות] ולפע"ד דהט"ז מיירי ביש ריעותא בעו"ב דהא קאי על הש"ע · והש"ע לא הביא כלל דעת רש"י בס"ה ולהש"ע אם עו"ב חופין רק רובו כשר בלא"ה אף בלא נקשר כלל · וכן מדכתב הט"ז דבריו אחר דברי הב"ח והב"ח מכשיר בהפ"מ אף בדאיכא ריעותא וכדמשמע להדיא מש"ך ס"ק י"ד וכדכתב בשפ"ד שם · אבל באין ריעותא כלל י"ל דמודה להש"ך דכשר בנקשר אף באין שאפ"י ואף במקום שעושה טרפה · ואדרבה הט"ז מיקל יותר מש"ך דהש"ך לא הקיל אף במקום שאינו עושה טרפה כ"א באין ריעותא בעו"ב · והט"ז מיקל במקום שאינו עושה טרפה אף ביש ריעותא בעו"ב · אבל במקום שאין ריעותא בעו"ב י"ל דמודה להש"ך וכדכתבתי וכן משמע מס' מנחת יעקב כלל פ"ז ס"ק י"ז שהביא מקודם דברי הש"ך שמיקל בנשבר [במקום שעושה טרפה] ונקשר אף שאין שאפ"י אם אין ריעותא בעו"ב ומהרי"ק דבעי דוקא שאפ"י מיירי בניכר שיש ריעותא בעו"ב אבל היכי דליכא ריעותא יש להקל לאחרים אבל לא לעלמו ובנשבר במקום שאינו עושה טרפה דאבר אסור [רק] מדרבנן אין להחמיר כלל אם אין ריעותא בעו"ב ונקשר אפי' לא נקשר שאפ"י · והט"ז סוס"י כ"ה [ס"ק י"א] מיקל יותר בנשבר במקום שאינו עושה טרפה אפילו איכא ריעותא בבשר כל שנקשר יחדו אע"פ שלא חזר למקומו הראשון [עכ"ל מנ"י] מוכח מדבריו להדיא דמפרש ג"כ כמו שכתבתי דהט"ז מודה להש"ך אלא דמיקל יותר · וזה דלא כפ"ת ס"ק ע"ו שכתב דהט"ז חולק על הש"ך ואינו מתיר אלא במקום שאינו עושה טרפה · אמת דגם בתשו' פמ"א שהביא הפ"ת שם משמע דסובר ג"כ כפ"ת · אבל אני איני מודה להם: (מד) נמצא שבור וכו' ואם אין וכו' ואם לאו אסורה מספק · כ"ז לשון הטור · וכתב הב"י דהוא מרשב"א בת"ה · וכ"כ הר"ן ומרדכי וסמ"ג בשם בה"ג והג' מיי' בשם סמ"ק · וכתבו דאין להתיר כאן מטעם נשחטה הותרה עד שיוודע לך במה נטרפה · דהתם דוקא כגון דאיכא למיתלי בזאב או במשמוש ידא דטבחא · אבל הכא ליכא למיתלי בספק א"כ טרפה לכותל או רגלתה בהמה דאז תלינן כמו בזאב [עכ"ל ב"י] והש"ך ס"ק כ"א כתב כיון דאין במה לתלות א"כ עינינו רואות דלא נעשה לאחר שחיטה ומסתבר יותר לאיסור מלהיתר וכל כה"ג לכ"ע אסור · וכתב עוד בשם פוסקים דהכא הספק הוא מחמת חסרון ידיעה ולא הוה ספק [עכ"ל הש"ך בקולר] וז"ל הגר"א ס"ק כ"ו אסורה מספק עי' מש"כ לעיל בסי' נ"ן ס"א בהג"ה [פי' דשם הביא דעת הפר"ח שהשכים עם מור"ם לובלין דמיקל בספק השקול ולא אסרינן אלא בדבר דשכיח יותר לאיסור ע"ש] אבל מלאתי בסמ"ק שכתב בשם בה"ג כמש"כ תוס' בקושיא שם [ביבמות פ' ד' אחין (ד' ל"א) ע"ש] דכל ספק אזלי' להומרא רק במקום שיש רגלים לדבר שנעשה לאח"ש וכ"כ הר"ן בספ"ד בשם בה"ג וכ"כ הג' מיי' בפי"א מה"ש וכ"כ המרדכי וש"פ · וכן משמע בגמרא פא"ט (דף כ"א א') דפריך שם ודילמא חוט השדרה איפסק [ומשני] שיגרונא שכיח וכו' [משמע] דוקא משום דשכיח [הא בספק השקול תלינן לחומרא] וכן מה שאמרו בפא"ט (דף מ"ע א') אינקב היכא דממשמשי ידא דטבחא [תלינן משמע] הא לא"ה לא וכן (שם דף נו"ן ע"א) אין מקיפין מדקה לגסה

כשנקשר שאפ"י דבעי' עו"ב חופין את רובו אם נעשה טרפה שא"א בקיאים [בבשר שסרופא כו'] [עכ"ל שפ"ד]: **לה במקום שעושה אותה טרפה** · וכ"ש באבר המדולדל דאם חזר ונקשר כשר [ש"ך בשם ד"מ]: **לו כשרה** · כ' הש"ך בשם ת"ח כלל פ"ז דין ט' דדוקא כשעו"ב חופין את רובו [עכ"ל] והפר"ח חולק וס"ל דכאן בנקשר לא בעינן עו"ב חופין את רובו וכ"כ הכרו"פ ע"ש ובחכ"א כלל כ"ד ס"ה הביא שני דיעות בזה: **לז והוא שחזר למקומו וכו' אבל וכו' אלא ב' שברי העצם שוכבי'** זע"ז כו' טרפה · א) זהו דעת מהרי"ק · ומדברי מהרא"י בתה"ד לא משמע כן [ב"ח ופ"ז ס"ק י"א] ובב"ח הקיל בהפ"מ אפילו לא חזר למקומו הראשון [ועי' בס"ק ל"ח בשם תשו' רדב"ז] · ב) ולפי מש"כ לעיל בי"א ס"ק כ"ז אות ב' ג' בשם הש"ך מיירי כאן ביש ריעותא בעו"ב [ובודאי כן הוא דהא הש"ע לא ס"ל חומרת רמ"א בס"ה דא"א בקיאים בחיפוי בשר ולש"ע אם עו"ב חופין את רובו כשר גם בלא נקשר ודוק] אבל באין ריעותא כלל בעו"ב כשר בנקשר ונתחבר אף שאין שאפ"י אף שלא במקו' הפ"מ ע"ש · ג) וכ' הט"ז שם שאם היתה השבירה כקולמוס בשיפוע וחזרו ונתדבקו השברים באותו שיפוע [ואינם שוכבים זה ע"ז] רק שלא נתכוונו ממש כמו שהיו רק עוקץ זה נמשך קלת למטה וזה קלת למעלה כשרה דדוקא כששוכבים זה ע"ז לא מהני · ד) עוד כ' הט"ז שם דבמקום שאינו עושה אותה טרפה בזה מהני אם חזר ונקשר אף שאינו שאפ"י ושפיר יש לסמוך בזה על מהרא"י [עכ"ל] וכ' המשבלות ואף במקום שאין הפ"מ ע"ש א) ולפענ"ד נראה דהט"ז מיירי במקום שיש ריעותא בעו"ב [דהא קאי אש"ע וכמש"כ בסמוך אות ב'] אבל בעו"ב שלם לגמרי אז אפשר מהני נקשר אף שאין שאפ"י אף במקום שעושה אותה טרפה כדעת הש"ך [ועי' מ"ח ס"ק מ"ג כתבתי עוד בזה] [ועי' בי"א בסמוך אות ו'] וזה דלא כפ"ת ס"ק ע"ו שכ' שהט"ז חולק בזה על הש"ך · ה) וכ' פ"ת ס"ק ע"ו בשם ת' פמ"א סי' ק"ע בנמלא בעלם האמלעי למעלה מל"ה שבר ונקשר אך לא נדבק שאפ"י וכ' אף דהט"ז [ס"ק י"א] מחמיר [במקום שעושה אותה טרפה] מ"מ יש להקל בזה כהש"ך משום דיש לגרף בזה דעת הרי"ף ורמב"ם [שהוא דיעה ראשונה כאן בש"ע ס"א] שמתירים בעלם האמלעי חתוכת הרגל שם ואף שמחמירים אנו כדיעה שניה [שם שהיא דעת רש"י] מ"מ יש להקל בנקשר אף שאין שאפ"י · אמנם בעלם הקולית כה"ג אין להקל ואף שהח"ד בסי' כ"ח מיקל בזה אין דבריו מוכרחים הם לא בהפ"מ ושעודת מלוה יש להקל ע"ש [עכ"ל פ"ת] ומיהו גם הט"ז הביא בשם הב"ח שהקיל בהפ"מ אף אם לא נקשר שאפ"י וכ' בשפ"ד שמיקל בהפ"מ אף אם יש ריעותא בעו"ב ע"ש · ו) אמנם כבר כתבתי במ"ח ס"ק מ"ג די"ל דגם הט"ז מודה להש"ך דבאין ריעותא בעו"ב יש להתיר בנקשר אף שאין שאפ"י ע"ש שכתבתי שכ"מ להדיא במנ"י שסובר כן בדעת הט"ז וכה"ג כ' הפ"ת בעלמו ס"ק ע"ז בשם ת' רדב"ז [העתיקנו בס"ק שאח"ז ע"ש] · ז) עוד כ' פ"ת ס"ק ע"ו בשם תשו' פמ"א סי' ק"כ שחכם א' רלה להתיר אף אם לא נקשר כלל אלא שרא"ו מיד שנעשה השבר שהעור היה שלם מכל לד משום שסובר דהאגור והרמ"א שהחמירו איירי דלא הביאו תיכף לפני המורה ויש להוש שמא פ"א יצא להוץ ואח"כ עלה קרום אבל בנידון דידן שרא"ו תיכף אחר השבירה והיה העור שלם שלא יצא מודים דכשר אפי' בלא הפסד [ע"כ דברי החכם] והפמ"א שם האריך להשיג עליו בזה · ח) ועי' בת' טב"י תניינא ח' יור"ד סי' כ"ג שכ' בעלם הקולית בעוף שנמלא שבור והשבר נתחבר אך לא שאפ"י יש להתיר הכלים שאינם ב"י ואף שהות ספק שמא לא היה הבשר שלם ויפה מ"מ ספק דרבנן הוא לענין הכלים · אך כלים שאפשר בהגעלה יגעילם דמקרי דשיל"מ כי כולאות הגעלה דבר מועט הוא עיין שם [עכ"ל פ"ת]: **לח אבל אם לא חזר למקומו וכו'** · כ' פ"ת ס"ק ע"ז בשם ת' רדב"ז החדשות סוף סי' של"ג שכ' שמסתברא שאין הדברים אמורים

הג"ה א) מיהו בגף העוף שאין הטרפות תלוי עלמו לא מהני נקשר אפי' שאפ"י כמו בנשבר במקום ל"ה בסי' נ"ו ס"י [משבלות ס"ק י"א וכ"כ בזהב מזוקק שם והלא כש"ך בסי' נ"ג ס"ק ו' שהקיל בזה בהפ"מ ע"ש וע"ש בי"א ס"ק ט']:

שנעשה מחיים לט ואם אין יכולים לעמוד עליו אם יש במה לתלות כמו שדרסה או שרצצה וכיוצא בו תולין להקל מ ואם לאו אסורה מספק:

סימן נו דיני טרפות בצומת הגידין · ובו י' סעיפים:

סעיף א א (א) ניטלו צומת הגידין (פי' מקום שהגידין נקשרים יחד מלשון מבעד לצמתך) (ב) או שנפסקו טרפה (ג) אע"פ שכל העצם קיים:

סעיף ב (ד) צומת הגידין הם בבהמה בעצם האמצעי כלפי חוץ שהזנב נופל עליו (ה) ויש מי שאומר שהם כלפי פנים לצד חלל הבהמה:

הג"ה ויש להחמיר כשתי הסברות (ב"י בשם מהר"י ן' חביב וכ"פ בתשובת מהר"ם אלשקאר ת' מ"ה) ב אבל הסברא הראשונה היא עיקר (היא סברת רש"י ותוס' ורא"ש וגדולי צרפת ואשכנז):

סעיף ג (ו) התחלתם למעלה מהערקום והוא עצם קטן שמחבר השוק לארכובה הנמכרת עם הראש · ועצם זה הוא שמשחקים בו התינוקות ג שקורין קוגיל (ז) ולמעלה ממנו מתחברים וצומתים גידים אלו ועולים ומתפשטים בשוק עד שמתרככים וחוזרים כעין בשר:

סעיף ד (ח) נפסקו או ניטלו ד כנגד הערקום כשרה · למעלה

אמורים אלא בזמן שהבשר משונה קצת מבחוץ או מבפנים דרגלים לדבר שלא נתרפא יפה · אבל אם הבשר לא נשתנה כלל ממראיתו לא מבחוץ ולא מבפנים אעפ"י שהעצם מורכב קצתו על קצתו כשר דודאי נתרפא יפה דאלת"ה ה"ס מכחיש את המוחש וא"ת לגמרי אמרה מהרי"ק לא לייתינן ליה לאבד ממונם של ישראל בכדי ע"ש [עכ"ל פ"ת]: לט ואם אין יכולים לעמוד עליו · פי' שלא הושחר פני המכה ויש ספק שמא נעשה מחיים והבריאה הבשר [ע"ז ס"ק י"ב] · כתב בס' בל"י ס"ק א' בשם לחס"פ מעשה בעגל שנולד וידיו עקומות והיה הולך על ברכיו ושאר אבריו מן הערקום ולמעלה היו אברים שוים ופשוטים כדרך כל הארץ ורגלים האחרונים היו טובים ופסק להתיר [עכ"ל] ובשפ"ד סוף הסי' סוף ס"ק כ"א כ' עליו דזה פשוט דאפי' נשברו ידי הבהמה לכ"ע כשרה ואי איתרמי כן ברגליה האחרונים לא ידענא איסור ברור בזה · ומ"מ אם היה בא לפני לא הייתי מתירו מחשש צ"ה ואף דמתולדה הוא אפילו הכי יש לחוש לפסיקת הגידין [עכ"ל שפ"ד] וע"ל בי"א ס"ק י"ח: מ ואם לאו אסורה מספק · ולא אמרינן כאן נשחטה הותרה ע' הטעם במ"ח ס"ק מ"ד:

סי' נו א ניטלו צ"ה וכו' · ואפי' לא ניטלו לגמרי רק שנעקרו מן הארכובה ונקפלו מן העצם עד למעלה טרפה [ראב"ד וב"ח וט"ז וש"ך ופר"ח ודלא כב"י ועי' מ"ח ס"ק ג'] · וכתב במשבצות ס"ק א' דאף הב"י לא הכשיר אלא כשעדיין יונקים מהגוף והדרא בריא [ואף בזו לא קיי"ל כהב"י] אבל אם ניטלו ממקום שהם מחוברים בעצם ולמעלה מחלי עצם נחתכו [שהם אין מטריף פסיקתן] מודה ב"י דטרפה: ב אבל הסברא הראשונה היא עיקר · א) פי' אף שהסברא הראשונה עיקר מ"מ לענין דינא יש להחמיר כב' הסברות וכ"כ בד"מ ובת"ח כלל פ"ז וכתב הב"ח דהכי נהוג וכ"פ רש"ל [ש"ך ס"ק ב'] · ב) כ' בשפ"ד דאפי' בהפ"מ אין לסמוך אסברא ראשונה ולהקל בפנימים וכ' עוד ואפשר אם ספק אם מחיים נפסק או לאחר שחיטה · בחילונים אין לעשות ס"ס שמא לאח"ש נפסק ושמא הלכה כמ"ד פנימים משום דעיקר כדיעה א' · אבל בפנימים יש לעשות ס"ס שמא לאח"ש ושמא הלכה כמ"ד חילונים · ג) וכ' עוד בשפ"ד שם דגם בעוף עיקר צ"ה מצד חוץ [עי' במ"ח הבאתי שכ"ה ברא"ש להדיא וכ"כ ב"י בשם הרשב"א] וכ"מ בעוף שקורין ענדי"ק שבקיאים גם אנו בו בבדיקת צ"ה צריך להחמיר ולבדוק מבחוץ ומבפנים · וצריך המורה ליזהר בזה · וזה דלא כבאה"ע ס"ק ב' שכ' בשם בה"י שבעוף לכ"ע הצ"ה הם מבפנים לצד חלל הגוף ולא לצד חוץ · ועי' בתבו' מעיל לדקה סי' ל"ז השיג ג"כ על בה"י וכו' דאיזה תלמיד טועה כתבו והעלה דכל שיש רקבון בעוף במקום צ"ה בין מצד חלל העוף או בכל לדדי הרגל יש לאסור אפי במקום הפ"מ וכבוד שבת [פ"ת ס"ק א']: ג שקורין קוגי"ל · ובלשון אשכנ"ז קורין טשיי"ך [ע"ז וש"ך]: ד כנגד הערקום כשרה · א) ובש"ד כתב דנשבר במקום הערקום נמי טרפה שיש לחוש שמא נפסק אחד מצומת הגידין

לגסה ומחוליא לכר חוליא ואין מקיפין בכוש (שם דף מ"ו ב') · ומש"כ התוס' פ' ד' אחין [דספק השקול שרי] היינו לס"ד דגמרא שם כמש"כ הש"ך בסימן נו"ן [ס"ק ג' דהיינו לרבה דס"ל התם דאמרינן אשה זו בחזקת היתר עומדת אבל אביי ורבא פליגי עליה וס"ל דלא אמרינן אשה זו בחזקת וכו' ע"ש בש"ך] אבל כל ספק טרפה [אינו מותר] עד דהיתרא יותר שכיח כמו סיגרונא · וכן מש"כ תוס' שם מספק כלבא ספק שוגרא [דתלינן בכלבא] הוא כמש"כ הרשב"א דשוגרא לא שכיח דדרים · וכ"כ הר"ן בשם ר' יונה דכל ספק [השקול אזלינן] לחומרא והוכיח [כן] מספק דרוסה [דקיי"ל דחוששין] כמש"כ תוס' שם בקושיא ומההיא דסיגרונא וכמש"כ לעיל וכ"כ הפוסקים [עכ"ל הגר"א עם תוס' ביאור משלי בין ב' ריבועים]:

סי' נו (א) ניטלו צ"ה · משנה בהמקשה (דף ע"ו א') בהמה שנחתכו רגליה וכו' מן הארכובה ולמעלה פסולה · וכן שניטל צ"ה [עכ"ל המשנה] ופרש"י שניטל צ"ה [טרפה] אפי' לא נחתך העצם ועי' ס"ק ג': (ב) או שנפסקו · מלשון הש"ס שם (ע"ב א') אמימר וכו' תלתא חוטי הוה וכו' איפסק אלימא איכא רוב מנין איפסק קטינא איכא וכו' ע"ש אלמא לאו דוקא ניטל אלא דה"ה נפסק טרפה: (ג) אע"פ שכל העצם קיים · כ"כ הטור · והוא מרש"י [שהעתקתי בס"ק א'] שכתב אפי' לא נחתך העצם · והוא נלמד מלשון הש"ס (דף ע"ו א') א"ל רכובה בלא צ"ה · וצ"ה בלא רכובה ע"ש · ועי' מש"כ בי"א ס"ק א' בשם הראב"ד אפי' לא ניטלו רק שנעקרו וכו' ונקפלו וכו' טרפה · ודייק לה מדקתני במתני' [הנ"ל שהבאתי בס"ק א'] וכן שניטל צ"ה ולא קתני נחתך צ"ה כי היכי דפתח [שנחתכו רגליה] וכיון דלא אשכחן מאן דפליג עליה דהראב"ד בהדיא ומתני' נמי כוותיה דייקא פשיטא דנקטינן כוותיה ולחומרא וכ"ד האחרונים ז"ל ועיקר ודלא כב"י [עכ"ל פר"ח ס"ק א']: (ד) צ"ה וכו' כלפי החוץ וכו' · שם בש"ס (ע"ו א') ואלו הן צ"ה [פרש"י מהיכן מתחיל והיכן כח [גי' הב"ח כלה כח וכן העתיק הרא"ש] חיות הגידין] רבה אמר וכו' דאגרמא ולבר · רבה בר ר' הונא אמר דאגרמא ולגיו · רבא בריה דרבה בר ר"ה א' ר"א דעילוי ערקומא · יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' אבא ויתיב וקאמר דערקומא גופא א"ל ר"א לא תליתו ליה הכי אר"י היכא דפרעי טבחי · והיינו דרבא בריה דר' בר ר"ה [עכ"ל הש"ס] פרש"י דאגרמא ולבר משיוצאין הגידין מן העצם ומהלכין בבשר שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין אדוקין בו וממקום שמתפרשין ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהם צמותים וקשורים הג' יחד קרוי צומת עד מקום שמתפשטין ומתפצלים זה מזה · דאגרמא ולגיו · אין נקראים צומת אלא מקום אדיקתן בעצם ממקום שנאדקין בו עד הפרק · דעילוי ערקומא · עצם קטן המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרוי צומת · וכ"מ שיחתכו שם טרפה · והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה · והוא למטה מסוף העצם האמצעי · ואם נחתך בין עצם אמצעי לאותו ערקום טרפה · דערקומא גופא · נחתכו גידים כנגד הערקום עצמו [עכ"ל רש"י] · וכתב הרא"ש בהמקשה סי' ז' וז"ל וכאשר פרש"י שמועה זו כן קבלה רש"י מפי רבותיו גאוני עולם וכו' שצ"ה הוא מחוץ לארכובה והזנב נופל עליהם · וכן בעוף · עד שעמד חכם גדול הראב"ד ומתוך פלפולו סמך על מראית עיניו ומשמוש ידיו וחלק על קבלתם להכשיר את הטרפות וכו' ופי' שרבא ורבה בר"ה נחלקו במקום צ"ה רבא אמר דאגרמא ולבר כלומר מחוץ לעצם ורבה בר"ה דא' דאגרמא ולגיו פי' מבפנים לעצם לצד חלל הבהמה [ופסק כרבה בר"ה דקאי שמואל כוותיה דא' במקום שהגידין צומתין וזה בפנימים · אבל בחילונים אין שלשתן מחוברין · הגר"א] ורבא בריה דרבה בר"ה לא נחלק עליהם אלא מפרש היכן התחלתן ודחה הרא"ש דבריו והביא ג"כ ראיה מהרי"ף ע"ש · והרשב"א והר"ן קיימי דברי הראב"ד · וכתב מהר"י ן' חביב כיון שיש פוסקים מסכימים להראב"ד מי יכניס ראשו בין ההרים לכן מחויבים לנהוג איסור בגידים הפנימים וגם בחילונים · והטור כתב כדברי הרא"ש ותוס' והכמי צרפת ואשכנז שהביא הרשב"א שצ"ה הם מבחוץ שהזנב מכה עליהם וכן בעוף · ומ"מ כתב ב"י שראוי לחוש להראב"ד כמו שהורה מהר"י ן' חביב: (ה) ויש מי שאומר וכו' · כבר נתבאר בס"ק הקודם שזה הוא דעת הראב"ד ואע"פ שהרא"ש השכים לשיטת רש"י מ"מ כתב מהר"י ן' חביב והב"י שראוי להחמיר ולחוש גם לדעת הראב"ד: (ו) התחלתם למעלה מהערקום · כר"י דא' היכא דפרעי טבחי וכרבא בריה דרבה בר"ה דא' דעילוי ערקומא וכר' אבא דא' לא תליתו ליה [מי שאמר דערקומא גופא] הכי אר"י היכא דפרעי טבחי [העתקתי בס"ק ד'] והיינו דרבא בריה דרבה בר"ה דא' דעילוי ערקומא · וז"ל רש"י [(ע"ו ב') ד"ה וכמר בר ר"א וכו'] ובשיעור צ"ה אחר נחלקו ולא אתפרש הלכתא כמאן · בשל תורה הלך אחר המחמיר וכו' הלכך מעילוי ערקומא עד מקום שמתפשטין כל מקום שחותך שם הוה צ"ה ואפילו רכובה קיימא ועצם קיים טרפה [עכ"ל רש"י] ועי' ס"ק י"ח: (ז) ולמעלה ממנו מתחברים וכו' ועולים ומתפשטים וכו' · בהמקשה (דף ע"ו א') א"ר א"ר"י א' שמואל צ"ה שאמרו מקום שהגידים צומתין בו וממקום שצומתין עד מקום שמתפשטין: (ח) נפסקו וכו' כנגד הערקום כשרה · (שם דף ע"ו א') יתיב ההוא מרבנן וכו' ויתיב וקאמר דערקומא

למעלה מהערקום והוא המקום שהטבחים תולין בו טרפה:

סעיף ה (ט) שיעור ארכן ממקום שמתחילים להיות צומתין עד שמתפשטין בבשר (י) בבהמה גסה ט"ז אצבעות ה (יא) ויש מי שאומר שהוא שיעור ד' אצבעות (יב) ובבהמה דקה לא נתנו חכמים שיעור אלא במראית ובמישוש שכ"ז שהם לבנים קשים ועבים יש להם דין צ"ה · אבל כשהם מתחילים להתרכך או שהם קטנים ודקים אין להם דין צ"ה (יג) ובמקום שאין לבנים כ"כ אלא לבנים קצת ומזהירים כעין זכוכית לא הוה צ"ה:

סעיף ו (יד) יש גידין אחרים שנבלעים באלו כזכרות בנקבות ואותם אינם בכלל צומת הגידים:

ס"ז (טו) צ"ה בבהמה שלשה אחד עב ושנים דקים נחתך העב לבדו מותרת שהרי נשארו שנים ן נחתכו השנים הדקים מותרת שהרי העב גדול משניהם והרי לא ניטל כל הצומות אלא מיעוטו (טז) נחתך רובו של כל אחד מהם טרפה (לשון הרמב"ם פ"ח מה"ש דין י"ח):

הג"ה הגיד העב ז הוא אותו שמפרידים כשתולין הבהמה והוא מונח על השנים והם דבוקים בבשר ובעלם (מרדכי בשם ראבי"ה): בעוף

דערקומא גופא [נחתכו הגידים כנגד ערקום עלמו · רש"י] א"ל ר' אחא לא תליתו ניה הכי אר"י היכא דפרעי טבחי והיינו דרבא בריה דרבה ב"ר הונא [דאמר שם דעילוי ערקומא] וכתב שם רש"י ד"ה דעילוי ערקומא ז"ל עלם קטן המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרוי צומת וכ"מ שיחתכו שם טרפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה ואם נחתך בין עלם אמלעי לאותו ערקום טרפה [עכ"ל רש"י]: (ט) שיעור ארכן וכו' עד שמתפשטין · [שם ע"ו א' אר"י] א"ש וכו' וממקום שלומתין עד מקום שמתפשטין [עכ"ל הש"ס] וערש"י שם ד"ה דעילוי ערקומא [העתקתיו בס"ק הקודם]: (י) בבהמה גסה ט"ז אצבעות · [שם בש"ס (ע"ו א') נ"ה שאמרו מקום שהגידים לומתין בו וממקום שלומתין עד מקום שמתפשטין וכמה אמר אביי ארבע בטדי בתורא [עכ"ל הש"ס] ופי' הרא"ש שם סי' ז' בשם הרמב"ם דבטדא היינו ד' אלבעות והיינו ט"ז אלבעות · וכתב הב"י שכן פי' הרי"ף ורשב"א גבי אלחולת ע"ש וכן פי' בתוס' פא"ט (דף מ"ד א') ד"ה כדי תפיסה בשם ריב"ם ע"ש ועי' ס"ק שאח"ז: (יא) ויש מי שאומר וכו' ד' אצבעות · הוא כפרש"י כאן ד"ה ארבעה בטדי ארבע אלבעות [עכ"ל] וכתב ב"י בשם רשב"א בתשו' שנראין דברי הרמב"ם דהרי נראה שמתפשטין יותר מד' אלבעות אפי' בדקה · ועוד שר"ת כתב שכן קיבל מרבותיו דבטדא הוה ד' אלבעות וראוי לסמוך עליהם [עכ"ל ב"י]: (יב) ובבהמה דקה וכו' · [שם בש"ס שהבאתי בס"ק יו"ד] וכמה אמר אביי ד' בטדי בתורא [ובעי הש"ס] בדקה מאי אמר אביי בליעי הוה נ"ה בליעי לא הוה נ"ה אטוני הוה נ"ה רכיכי לא הוה נ"ה אלימי הוה נ"ה קטיני לא הוה נ"ה חיורי הוה נ"ה לא חיורי לא הוה נ"ה (שם ע"ב) מר בר ר' אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא חיורי [עכ"ל הש"ס] פרש"י אטוני קשין · רכיכי לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכין [עכ"ל]: (יג) ובמקום שאין וכו' אלא וכו' ומזהירים וכו' · כמש"כ התוס' שם ריש ע"ב ד"ה מר בר ר' אשי בשם ר"ת ור"ת דלא קיי"ל כמר בר רב אשי [שהבאתי בס"ק הקודם דא' כיון דזיגי אע"ג דלא חיורי] דקיי"ל בכל דוכתי כוותיה בר ממיפך שבועה ותיורי וסימן כלו הפך לבן · ותיורי היינו הך דשמעתין · וכן כתב הרא"ש שם בשם ר' אלפס: (יד) יש גידים אחרים שנבלעים וכו' · כ"כ הטור והוא מדברי הרא"ב"ד · וכתב הגר"א שהוא מפרש כן מש"כ בש"ס [שהבאתי בס"ק י"ב] בליעי לא הוה נ"ה: (טו) צ"ה בבהמה ג' וכו' נחתך העב וכו' נחתכו השנים וכו' · שם בש"ס (דף ע"ו ב') א' אמימר משמיה דר' זביד תלתא חוטי הוה חד אלימא ותרי קטיני איפסק אלימא אזדא רוב בנין · איפסק קטיני [טרפה] אזדא רוב מנין מר בר ר' אשי מתני לקולא איפסק אלימא איכא רוב מנין איפסק קטיני איכא רוב בנין [עכ"ל הש"ס] פרש"י אזדא רוב בנין שהוא עב משניהן [עכ"ל] ופסקו הפוס' כמר ב"ר אשי כמש"כ בס"ק י"ג בשם התוס' דקיי"ל בכ"מ כמר בר ר' אשי בר וכו': (טז) נחתך רובו של כל א' מהם וכו' · בפ' המקשה (דף ע"ו ע"ב) אר"י א"ר נ"ה שאמרו ברובו מאי רובו ברוב א' מהן כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו כי מיפסק חד מינייהו לגמרי הא איכא תרי · טעמא דאיכא תרי · הא ליכא תרי לא ופליגא דרבנאי דא' רבנאי אמר שמואל נ"ה שאמרו אפילו לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה · ואיכא דאמרי מאי רובו רובו של כל אחד וא'· כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו הא איכא תילתא דכל חד וחד · מסייע ליה לרבנאי דא"ר אמר שמואל נ"ה שאמרו אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה [עכ"ל הש"ס] · וכתב הרא"ש בהמקשה סי' ז' דר' אלפס פסק כלישנא בתרא דרב א) ואע"ג דשל תורה הוא וראוי להחמיר כלישנא קמא דרב (דא' רוב א' מהן נמי טרפה) אלא שאי אפשר משום דקיי"ל כמר בר ר' אשי [שהבאתי בס"ק הקודם] דמכשיר בנשתייר רוב בנין או רוב מנין (עכ"ל הרא"ש) וכ"ד הרמב"ם ורשב"א ור"ן כלישנא בתרא דרב · וז"ל הגר"א נחתך רובו של כל א' וא' מהן טרפה · וכ' הר"ן דאי איפסק אלימא וחד מן קטיני לגמרי טרפה אבל אי נשתייר משהו מהן כשרה כיון שלא נפסק רובו של כל אחד [עכ"ל הגר"א] · ועי' פר"ח ס"ק ה' שהאריך והביא קושיית הרשב"א וכ' תירוצים של הרשב"א ומסיק הפר"ח שיש להחמיר כתי' א' של הרשב"א והעולה לדינא לפי תי' זה דנפסק רוב אלים ורוב א' דקטין דטרפה · ועוד כתב הפר"ח דאפילו את"ל דלרב ללישנא בתרא בעי' רוב של כאו"א היינו רוב מכל הג' · מ"מ למר בר ר' אשי דא' איפסק אלימא איכא רוב מנין · איפסק קטינא איכא רוב בנין משמע דוקא באיפסק אלימא לבדו או ב' הקטנים לבדם כשר אבל איפסק רוב אלים ורוב א' מהקטנים טרפה · משום דלא נשאר לא רוב מנין ולא רוב בנין דהא רובה ככולה · ודומה לנפסק האלים לגמרי וא' מהקטנים לבדו דודאי טרפה למר בר"א · והלכה כמותו דהוא בתרא נגד רב [עכ"ל פר"ח בקולר] · וכ"ז לשיטת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ורשב"א ור"ן דפסקו כלישנא בתרא דרב כמש"כ לעיל · אבל יש פוסקים פסקו כרש"י ז"ל · אבל ברש"י גופא יש פלוגתא (עי' בב"י) יש שהביאו שרש"י פסק כאמימר [שהבאתי בס"ק ט"ו ולא כמר בר"א] דאיפסק אלימא לבדו טרפה דאזדא רוב בנין [דהוא עב משניהם] ואיפסק ב' הקטנים טרפה דאזלא רוב מנין · אבל באיפסק א' מהקטנים כשרה [וכ' בכרתי ס"ק ד' דיש להחמיר כשיטה זו] וסה"ת כתב בשם רש"י דהשתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר הלכך אפי' ברוב א' מהן טרפה וכ' שכן נראה דעת סמ"ג וסמ"ק וכ"כ הטור בשם רש"י [וכנ"ל בטור ורש"י אוסר אפי' בנפסק רובו של א' מהן ותיבת כל ט"ס ע"ש וכן מצאתי במשבצות ס"ק ו' ע"ש] ופי' אפי' בנפסק א' מהקטנים לבד טרפה וסברתם משום דפסקו כלישנא קמא דרב דא' מאי רובו ברוב א' מהן וכ' הש"ך דיש להחמיר באיסור דאורייתא וע"ש בש"ך

הג"ה א) דאינו טרפה אלא בנפסק רובו של כ"א וא' ובנפסק רוב של כל"א טרפה ולא כשמואל שמיקל יותר וסובר דאפילו לא נשתייר אלא כחוט הסרבל כשרה משום דהלכה כרב באיסורי:

הגידין · וכ' הב"ח וש"ך ס"ק ד' ואע"ג דנ"ה התחלתן למעלה מן הערקום [כמבואר בש"ע כאן ס"ג] ולא בערקום גופא מ"מ בנשבר · בערקום חיישינן שמא נתקלקלו הנ"ה שהם למעלה מן הערקום [ולסברא ז לא מהני אפי' נקשר השבר יפה שאשי"י · שפ"ד ס"ק א'] והלכך לדידן שאין אנו בקיאים טרפה [ועי' בשפ"ד סי' נ"ה ס"ק א' דבבהמה בקיאים גם אנו בבדיקה נ"ה אם נקשר אף שאינו שאשי"י ע"ש] והא דכ' הפוסקים והש"ע כתמה דכנגד הערקום כשרה אפשר דאינהו מיירי בענין דליכא חששא דנ"ה למעלה כגון שנחתך לפניו רק כנגד הערקום · אבל היכא דנשבר הערקום והיכא חששא דנ"ה טרפה [עכ"ל ש"ך שם] ועי' מש"כ באות ג' ס"ק זה בשם פר"ח · ב) מש"כ הש"ך הנ"ל דאינהו מיירי דנחתך לפניו וכו' נלפע"ד פירושו דנחתך לפניו רק הנ"ה וע"כ כשר משום דנ"ה מתחילין מערקום ולמעלה כמש"כ כאן בש"ע ס"ג אבל אם נחתך כל הרגל במקום הערקום הרי פסק הש"ך בסי' נ"ה ס"ק א' דטרפה משום חתוכת הרגל כמו בנחתך הרגל למעלה מן הארכובה ע"ש וע"ש בי"א ס"ק ב' · ג) ועי' בפר"ח כאן ס"ק ג' ובסי' נ"ה ס"ק א' שחולק על הש"ך וס"ל דלא מחזקינן ריעותא בנשבר במקום הערקום לפסיקת נ"ה שהם למעלה מן הערקום וסובר הפר"ח דהש"ד מיירי בנשבר בגלי"ד בין המשיי"ך לשוק וכמו שפירש הט"ז דבריו בסי' נ"ה ס"ק א' ע"ש ועי' מש"כ בזה בי"א בסי' נ"ה סק"ב · ד) וכ' בשפ"ד ס"ק ד' דבבהמה מתחילים הנ"ה בין משיי"ך לשוק ואם נחתך בין שוק לאותו עלם טרפה ובעוף שאין בו משיי"ך מתחילים הנ"ה בו בין פרק התחתון לשוק [עכ"ל שפ"ד]: ה ויש מי שאומר וכו' · והסכמת הפוסקים כסברא הראשונה · וכן סתם בש"ע לעיל סי' מ"ו ס"ה ע"ש וכן עיקר לדינא: ו נחתכו השנים הדקים מותרת כו' נחתך רובו של כל א' מהן טרפה · וכ' הר"ן והגר"א דלשיטה זו אי איפסק אלימא וחד מן קטיני לגמרי טרפה · אבל אם נשתייר משהו מהן כשרה כיון דלא נפסק רובו של כל אחד [עכ"ל] ויש פוסקים שאוסרים בנפסק אלימא לבדו דאזלא רוב בנין ובנפסק ב' הקטיני דאזלא רוב מנין · וכ' בכרתי ס"ק ד' דיש להחמיר כשיטה זו · והפר"ח אוסר בנפסק רוב אלים עם רוב א' מהקטנים · והש"ך מחמיר יותר ואוסר כשיטה שסובר דגם אם נפסק אחד מהקטנים לבדו ג"כ טרפה וסיים דיש להחמיר באיסור דאורייתא ועי' במ"ח ס"ק ט"ו ט"ז תמלא מקור כל שיטה ושיטה בש"ס: ז הוא אותו וכו' · כ' הפר"ח שזה לדיעה א' שבסעי' ב' שהגידים הם מכהון

ס"ח (יז) בעוף הם בעצם האמצעי כמו בבהמה (יח) והם ט"ז
ח (יט) ואם נפסק רובו של א' מהם טרפה (רמב"ן ור"ן):
ס"ט (כ) סימן מקום שבלים צ"ה בעוף כסימנם בבהמה דקה:
הג"ה (כא) ומי שבקי לשער יוכל לשער בכל עוף לפי גדלו ולפי קטנו כ"ז שהם קשים הוה צ"ה ובמקום שמתרככים לא הוה צ"ה (פסקי מהרא"י סי' קמ"א) (כב) ומי שאינו בקי לשער. ישער ט ברוחב אצבע בעוף ממקום שמתחילים (שם בשם מהרי"ל) י ולעולם אין צ"ה למעלה מחצי עצם האמצעי (רוקח סי' ת"ד) והגו אין בקיאים בבדיקת צ"ה יא של עוף משום דקשה לבדוק ובקל הוא נטרף ולכן בכל מקום דאיכא מכה במקום צ"ה אפי' אינו יב רק ניפוח ונגרר הדם מאחר שהיה צריך בדיקה ואין אנו בקיאים בעוף הוא טרפה (מרדכי פ' המקשה ואו"ה ואגודה והאחרונים):
ס"י נשבר העצם במקום צומת הגידין ונקשר ונתרפא יפה יג (כג) יש מתירים אם לא נשתנית מראית בשר שעל השבר (כד) ויש אוסרים עד שיבדוק צ"ה (כה) וכן עיקר· ולדידן דא"א בקיאים יד בבדיקת העוף טרפה (רא"ש ומהרא"י בהג' ש"ד)· (ומ"ש ד"מ ות"ח בשם ב"י אינו נכון כמ"ש בהג"ה ד"מ):
דין

מבחוץ: ח ואם נפסק רובו של א' מהם טרפה· הטעם שכן קבלו חז"ל דבעוף כיון שנפסק א' מהם סוף כולן ליפסק [תו' ועי' מ"א ס"ק י"ח]: ט כרוחב אצבע· הגודל [ש"ך ופר"ח ודלא כשפ"ד שמפקפק בזה] ומקצת אחרונים מחמירים וס"ל דלפחות בעי ב' אצבעות ויש מחמירים עוד לשער עד חצי עצם ולכן נכון יותר לשער מחצי עצם אמצעי ולמעלה שהם אין צ"ה· וע"ז יש לסמוך בין בעוף ובין בבהמה ואם נשבר שם העצם אין לחוש לפסיקת הגידים ואם עו"ב חופין את רובו כשרה [וע"ל סי' נ"ה ס"ה דרמ"א החמיר במקום שאין הפ"מ דא"א בקיאים בבדיקה בזה ע"ש] ואם חזר ונקשר אעפ"י שאין שאשי"י יש להקל בעצם זה [פי' למעלה מחצי עצם] [עכ"ל פר"ח ס"ק ז'] וכ"כ ש"ך ופתחי ת' בשם ב"ח וט"ז ולבש"ר לשער דוקא בחצי עצם ולא באצבע ולא בב' אצבעות זולת היכא שיש עוד איזה צד היתר ע"ש ועי' מ"א ס"ק כ"ב: י ולעולם אין צ"ה למעלה מחצי עצם וכו'· פי' בעוף קטן כמו יונה וכדומה שרוחב אצבע יותר מחצי עצם די בחצי עצם· ובתרנגולת שחצי עצם יותר מרוחב אצבע די באצבע ופשוט [כרתי ס"ק ה' וט"ז ס"ק ז' ע"ש]· ומ"מ לדינא עי' ס"ק הקודם שהסכימו האחרונים להחמיר לשער בתרנגולת בחצי עצם דוקא ולא באצבע· וכתב פר"ח ס"ק ח' אם הכה בהמה בגיד הנשה שלה בחזק יש לחוש לפסיקת צ"ה וצריכה בדיקה [עכ"ל] ונראה דבעוף שלדידן אין לו בדיקה אסור מספק: יא של עוף· כיון דהם הרבה ע"ז חוטין ודקין הם ע"כ אין אנו בקיאים· אבל בבהמה שהם רק ג' גידים וגידיה עבים יבדוק מי שבקי בבדיקה [ד"מ ות"ח ורש"ל וב"ח וש"ך ס"ק יו"ד] ועי' בש"ך ס"ק י"ג דבנשבר ולא נקשר רק עדיין שבור גם בבהמה א"א בקיאים [וע"ל י"א ס"ק י"ד] וכ' בשפ"ד אבל באין ריעותא גדולה דנשבר רק ניפוח ונגרר הדם בקיאים גם אנו בבהמה וכ' בבל"י ס"ק ח' בשם דמש"א דגם בעגלי"ק בקיאים אנו בבדיקת צ"ה והשפ"ד כ' דבהפ"מ יש לסמוך לבדוק גם באווזא ומ"מ צריך זהירות· עוד כ' השפ"ד יש שכתבו שעוף שקורין קורעפאטע"ע אין לו צ"ה והוא כתב שאין לסמוך ע"ז עד שיהיה קבלה כך מפי חכמים מומחים [עכ"ל]: יב רק ניפוח וכו'· וכתבו האחרונים שצריך המורה קודם שיטריף לחתוך הניפוח ויעיין בו אם יש רקבון וגימוח יש לחוש שנפסק א' מהחוטין ואז יש להטריף· אבל בניפוח או שינוי מראה לחוד אין להטריף: יג יש מתירים וכו'· סוברים כיון דנתרפא יפה מוכח דאין כאן ריעותא דאי היה ריעותא לא היה יכול להתרפאות והאוסרים ס"ל דדוקא בדבר שהטרפות הוא מצד עצמו [כמו בסי' נ"ה סעיף י"ב] אבל הכא דהטרפות מצד צ"ה יש לומר אף דנפסקו הגידין מכל מקום העצם יכול להתרפאות ועיין מ"א ס"ק כ"ד: יד בבדיקת העוף· א) אבל בבהמה בקיאים גם אנו [ש"ך ס"ק י"ג] וכ' עוד שם דוקא בחזר ונקשר· אבל אם עדיין שבור כיון שיש ריעותא גדולה וגם צריך בדיקה לרוב הפוסקים יש לאסור גם בבהמה [עכ"ל ש"ך שם וכ"כ פר"ח ובל"י] ומשמע מלשונם דדוקא שעדיין הוא שבור אבל אם נקשר אף שאין שאשי"י יש להתיר בבהמה ע"י בדיקת צ"ה· ב) והשפ"ד שם גמגם בזה והעלה בצ"ע אם יש להתיר בנקשר ואין שאשי"י· ולפענ"ד נראה דבהפ"מ יש לסמוך על משמעות הש"ך ודעימיה דהא גם בסי' נ"ה בט"ז ס"ק י"א הביא שם בשם הב"ח שמיקל שם בהפ"מ בנקשר אף שאין שאשי"י· ואף שיש לדחות מ"מ בהפ"מ יש לסמוך על הש"ך ודעימיה· ג) עוד כ' השפ"ד ס"ק י"ג דנשבר במקום צ"ה לא מהני שהיית יב"ח או בעוף כ"א יום מיום השבירה דלאו לשעת השבירה חיישי' אלא מתוך שדוחק והולך על רגלו חיישינן בכל שעה לשמא יתקלקלו הצ"ה [וכ"כ הפר"ח בסי' נ"ז ס"ק כ"א לגבי שבירת הגף בעוף וכ"כ משבצות בסי' נ"ג ס"ק ט' ע"ש] ומיהו אם חזר ונקשר היטב מהני שהיית יב"ח או כ"א יום מיום שנקשר· ד) ואם נחתך בתוך הערקום למאן דמתיר [הוא דעת הש"ע בסי' נ"ה ס"א וברמ"א שם סוף הסעיף אבל כבר נתבאר שם בבי"א ס"ק ב' בשם הרבה פוסקים שמחמירים בנחתך במקום הערקום ע"ש וכן עיקר] אם שהה יב"ח לאחר החיתוך מהני ולכך יחתוך ויהנה אבל לא בע"א [עכ"ל שפ"ד שם]· ה) ועתה אכתוב בקוצר כל דיני רגל [היוצא מסי' נ"ה ומסי' נ"ו רובם מפמ"ג] ג' פרקים יש ברגל· תחתון ושוק וירך· ו) בפרק התחתון שברגל בכל מקום שיחתוך בו או נשבר בו כשרה בין בעוף ובין
בבהמה

בש"ך שהביא עוד פוסקים שסוברים כן: (יז) בעוף הם וכו' כמו בבהמה· כ"כ הטור וז"ל בעוף הן בעצם האמצעי כמו בבהמה וסימנם בו כמו בבהמה והם ט"ז וחמור עוף מבהמה שאפי' נפסק א' מהן טרפה [עכ"ל] וכ' הב"י שכ"כ הרשב"א ור"ן ששיעור צ"ה בעוף מתחילת עצם השוק המחובר עם הרגל עד שנבלעים בבשר וכ"כ הרא"ה ודלא כהרמב"ם א)· וכתב הרשב"א שהרמב"ם שבתשו' חזר בו וכ"ד הראב"ד ורי"ו וא"ח כטור וכן עיקר: (יח) והם ט"ז· בגמרא פ' המקשה (דף ע"ו ב') בעופות שיתסר חוטי הוו· איפסק חד מינייהו טרפה [עכ"ל הש"ס] וכ' התוס' שם ד"ה אי איפסק דלא שייך למיתני גבי יתר עליהן בעוף· משום דכשנפסק א' מהן (בעוף) כולן סוף ליפסק [עכ"ל]: (יט) ואם נפסק רובו של א' מהן טרפה· כ' הר"ן בשם הרמב"ן דדוקא איפסק חד לגמרי אבל רובא לאו כלום אבל הרמב"ם כ' בפ"ח מה"ש דבעופא ברובא לחד מינייהו טרפה וכן נ"ל כדבריו דכיון דמחמרינן בעוף דבחד מינייהו טרפה [כמש"כ בש"ס בהדיא כמו שהעתקתי בס"ק הקודם] ולא מהני לא רוב מנין ולא רוב בנין אלא אפילו בחד טרפה· הדרינן לכללא דרובו ככולו [עכ"ל הר"ן] וז"ל הגר"א ס"ק ח' רובו של א' וכו' כמו בבהמה דרובו של כל הג' ככולם [כצ"ל בכ"ף ובדפוס בכולם בבי"ת וט"ס] וה"ה כאן· רמב"ם [עכ"ל הגר"א] וכוונתו כמש"כ בסמוך בשם הר"ן רק בדפוס נרשם בטעות על סעי' ז' רובו של כל אחד וט"ס וצריך לציין על סעי' ח' רובו של א' וכו' דקאי על עוף ע"ש ודוק: (כ) סימן וכו' בבהמה דקה· לפי שבבהמה דקה לא נתנו חכמי הש"ס קצבה לשיעורן אלא נתנו סימנין בגופן בעביין ובמראיתן [כמו שהעתקתי לשון הש"ס לעיל ס"ק י"ב ע"ש] והן הן הסימנים בעוף ג"כ [עכ"ל ב"י בשם הרשב"א] וכתב הד"מ שכ"ד הטור ע"ש: (כא) ומי שבקי וכו'· כ"כ בד"מ ס"ק ב' בשם מהרא"י בכתביו סי' קמ"א ע"ש: (כב) ומי שאינו וכו' ישער כרוחב אצבע וכו' ולעולם וכו'· ז"ל ת"ח [כלל פ"ז סוף דין י'] מהרי"ל שיער כרוחב אצבע בעוף ממקום שמתחילין [עכ"ל] וכ"ה בש"ד וברוקח סי' ת"ד כ' בעצם האמצעי מחציו ולמטה הוה צ"ה מחציו ולמעלה אין שם צ"ה [עכ"ל] וע"ז יוכל כל אדם לסמוך עצמו בין בעוף ובין בבהמה ואם הוא למעלה מחצי עצם אמצעי אין לחוש לצ"ה [עכ"ל ת"ח] וכה"ג כתב בד"מ ס"ק ב' משמע דמחולקים הם מהרי"ל דשיער באצבע עם הרוקח דשיער בחצי עצם וע"כ תמה בש"ך ס"ק ט' על רמ"א כאן דהיה לו לפסוק לחומרא כרוקח לשער תמיד בחצי עצם ולא באצבע· והט"ז ס"ק ז' כתב דלפי מאי דקיי"ל בבהמה ט"ז אצבעות לא יספיק בעוף רק אצבע ולכל הפחות בעי' בעוף ב' אצבעות (עכ"ל) ועי' במשבצות שם דלעת הצורך בע"ש והפ"מ יש להקל באצבע דהוה כעין ס"ס ע"ש· ועי' פ"ת שכ' בשם תשו' ב"ח החדשות סי' י"ז שכתב בשם הט"ז שדעתו כדעת הש"ך שאין לשער רק בחצי עצם וצווח ככרוכיא על מה שאין נוהגים כן ועי' ג"כ בלבש"ר בפתיחתו אות ל"ו האריך בזה ומסיק שאין לזוז מדברי הש"ך וט"ז הנ"ל [לשער דוקא בחצי עצם] זולת היכא שיש עוד איזה צד היתר [עכ"ל ע"ש]: (כג) יש מתירים וכו'· ברא"ש פ' המקשה סוף סי' ז' כ' וז"ל ואם נשבר העצם במקום צ"ה יש פנים לאסור דאילו הוכה העוף קודם שנקשר היה צריך בדיקה בט"ז חוטים· וא"כ אף שנקשר צריך בדיקה עדיין· ומי שאינו בקי צריך להטריפו ור"י לא רצה לומר בו לא איסור ולא היתר וכו'· והר"ר שמואל אמר בשם הריצב"א שאם לא נשתנה בשר שעל הקשר ממראיתה אז ודאי נתרפאת יפה· ור' שמשון כתב שאם היה בע"ש ביה"ש היה מתיר ולא באופן אחר [וסיים הרא"ש] וכיון שהיה הדבר מפוקפק בעיני אלו הגדולים יש להחמיר בדבר [עכ"ל הרא"ש בקוצר] נמצא היש מתירים הוא דעת הריצב"א והיש אוסרים הוא דעת הרא"ש: (כד) ויש אוסרים· כבר נתבאר בס"ק הקודם שזהו דעת הרא"ש וכתב ב"י בשם תה"ד ואע"ג דבסי' נ"ה סעיף י"ב מתירים בחזר ונקשר י"ל דהתם הטרפות מצד עצמו מצד יציאת העצם י"ל דאם היה יוצא פ"א לאויר העולם לא היה יכול להתרפאות יפה· משא"כ הכא דאיכא למיחש לפסיקת א' מהגידין וכ"כ הש"ך בשם פוסקים אחרונים: (כה) וכן עיקר· ז"ל הגר"א דכל ספיקא אזלינן לחומרא כמש"כ בסוף סי' נ"ה [ועי' מש"כ שם] וכן
פסקי

הג"ה א) בפ"ח מה"ש שכ' התחלתן בעוף מן העצם שלמטה מהאצבע יתירה עד סוף הרגל שהוא קשקשים [עכ"ל] וכ' ב"י ולא ידעתי מנין לו לבנות מקום צ"ה מבהמה וכו' [עכ"ל ב"י ע"ש]:

פסקו כל הפוסקים כל תיקו לטריפות להומרא · וכן כל פלוגתא דאמוראי וכמש"כ [בהמקשה דף ע"ו ב'] א"ר פפא הלכך בעינן רוב עוביו ורוב היקפו וכן [כפא"ט דף מ"ו א'] אר"פ הלכך בעינן כזית במקום מרה ובעי' כזית במקום שהיא חיה [עכ"ל הגר"א]:

בבהמה · ואין שם חשש ל"ה · וכן חסר או יתיר אין אוסר שם · ז) בין התחתון לעשיי"ך יש אוסרים ויש מתירים ואנו נוהגים להתיר אם נחתך שם [שפ"ד סוף הסי'] וכ"כ בסי' כ"ה בי"א ס"ק ב' אות ה' שכן עיקר ע"ש · ח) בעשיי"ך עצמו לט"ז סי' כ"ה ס"ק א' אין אוסר אם נחתך שם ·

סי' נז דין בהמה דרוסה מחיה הדורסת · ובו כ"א סעיפים:

סעיף א (א) דרוסה (פירוש הדריסה היא הכאה שהכה החיה או העוף בצפרניס) טרפה ולא כל חיה ועוף שוים בדריסתן אלא מעלות מעלות יש כיצד הארי יש לו דריסה (ב) אפי' בשור הגדול ובגסה שבחיות · הזאב אין לו דריסה בבהמה

סי' נז (א) דרוסה וכו' · ריש פ' א"ט (דף מ"ב א') אלו טרפות בבהמה וכו' ודרוסת הזאב ר"י אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה [עכ"ל המשנה] ופרש"י ד"ה דרוסת הזאב שהכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה בדקה אבל בגסה לא אלים זיהריה למיקליה נמי בגסה (עכ"ל רש"י) · ובגמ' (דנ"ב ב') פיסקא דרוסת הזאב אר"י אמר רב בבהמ' מן הזאב ולמעל' ובעופות מן הזאב ולמטה [ופריך הש"ס] למעוטי מאי אילימא למעוטי התול תנינא ודרוסת הזאב [משמע אבל חתול לא] וכי תימא הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דרים והא תנן ר"י אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה וכי תימא ר"י מיפלג פליג והא"ר בנימין בר יפת א"ר אילעא לא בא ר"י אלא לפרש דברי חכמים [ודחי הש"ס] גברא אגברא קא רמית [דר' בנימין בר יפת אדרב דרב סבר ר"י פליג ות"ק אפילו בגסה קאמר וכו' · רש"י] ואי בעית אימא לעולם למעוטי התול מהו דתימא אורחיה דמילתא קתני קמ"ל [עכ"ל הש"ס] פרש"י ואב"א לעולם מתני' נמי ממעט חתול אפי' מדקה דזאב גופא דקתני בדקה קאמר כר' בנימין ואתא רב לפרושי דדוקא נקט זאב במתני' [עכ"ל רש"י] וז"ל הרא"ש [פא"ט סי' מ'] כתב בס' התרומה כיון דאיכא תרי שינויי לשינויא קמא פליגי ולשינויא בתרא לא פליגי אזלינן לחומרא כלישנא קמא והלכה כרב דאמר דפליגי והלכה כחכמים דסברי דזאב בגסה נמי דרים · ור' אלפס כתב דזאב לא דרים בגסה ונ"ל כדבריו כיון דאיכא תרי שינויי שבקינן האי שינויא דמפליג אמוראין ותנאין ונקטינן האי שינויא דלא פליגי אמוראי ולא תנאי ועוד וכו' [עכ"ל הרא"ש ע"ש] וכתב הרשב"א ור"ן שדעת התו' כדעת סה"ת וכן נראה דעת רש"י · ודעת הרשב"א ור"ן בעצמם וכ"ד הרמב"ם כרי"ף ורא"ש ופסק הב"י דהכי נקטינן וע"כ פסק כן כאן בש"ע · כתב במשבצות ס"ק ג' מעשה בא לפניו נכרי שמכר פרה לישראל והיה בה חבלה בגופה ושאלו אותו ואמר קודם מכירה שהזאב פגע בה זה יותר משלש שנים ופסק דאסור לקנותה לכתחלה דהא נכרי נאמן כמה שבידו [כמש"כ הש"ך סי' ע"ז ס"ק כ"ג] וכי תימא ממ"כ אי נאמין לו נאמין לו לכולה מילתא שזה יותר מי"ב חדשים וכמש"כ הט"ז בסי' מ"ח ס"ק י"ט גבי מסמר שהראה נכרי לישראל י"ל דהא בנה"ך [ופר"ח] השינו על הט"ז שם ופסקו כמור"ם לובלין שם ע"ש וא"כ ה"ה כאן אסור ליקח פרה זו לכתחלה · ומיהו אי לא א"ל הנכרי מידי יכול לקנות משום דתולין בקניא דהוא יותר מצוי ועוד דהוה ס"ס שמא בקניא ואת"ל זאב הא י"א דזאב לא דרים בגסה · וכש"כ מותר ליקח לכתחלה [עכ"ל משבצות בקוצר ע"ש] ולפענ"ד נראה דמותר ליקח לכתחלה חדא הא הט"ז מיקל גם שם ועוד הא כתב הפר"ח שם ס"ק כ"ז וז"ל ודאי שבמילתא שע"פ הנכרי אנו חיים אי מהימנינן ליה באיסור · ודאי שיש להאמינו גם על ההיתר משום דהפה שאסר וכו' [וכדאי' פ"ב דכתובות וכן איתא במשנה במס' דמאי פ"ו משנה י"א ע"ש כמו שהביא הט"ז שם] ואין טעם לחלק בין ישראל לנכרי וכ"כ בת' רשב"א ומ"מ דינו של מורמ"ל אמת ודלא כט"ז שמה שמאמינים לו במציאת המסמר אינו אלא גילוי מילתא ולאו אדיבוריה סמכינן אלא כיון שאנו רואים שהיה עוסק בהוצאת הפרש והביא מסמר רגלים לדבר דקושטא הוא וכו' [עכ"ל פר"ח] וכה"ג כתב שם בנה"ך ע"ש אבל הכא מה שמוצאין חבלה אין רגלים לדבר שנדרסה דיותר מצוי בקניא רק שאנו סומכים על מאמר פיו במה שאומר קודם המכירה דנאמן על מה שבידו וא"כ צריכים ג"כ להאמינו במה שאומר שיש לו שלש שנים דהפה שאסר וכו' וכמש"כ הפר"ח הנ"ל ובפרט שרוב הפוסקים מקילים בדרוסת הזאב בגסה כן נלפענ"ד ודלא כמשבצות הנ"ל: (ב) אפי' בשור הגדול · דגסה סתמא קתני · וכמו זאב בדקה דאפילו

ולש"ך [שם ס"ק א'] אוסר שם משום התוכת הרגל [כמו בשוק] [שפ"ד כאן סוף הסי' ואני כתבתי בי"א שם בסי' כ"ה ס"ק ב' אות ב' דהלכה כש"ך] ואם נחתך לפנינו שם בסכין דאין חשש משום גידים ונקשר ונתרפא יפה שאסי"י יש להתיר כיון דהטרפות הוא מצד עצמו ואם נשבר בכא במקום העשיי"ך יש לחוש שמא נתקלקלו הצ"ה שלמעל' מהערקוס [שפש מתחולים הצ"ה כדאי' בסי' כ"ו בש"ע ס"ג וע"ל בי"א ס"ק ד' אות ג' בשם פר"ח] והלכך לא מהני שם שאסי"י [כמו שפסק רמ"א כאן בסי' כ"ו ס"י] ומ"מ לאחר הקשירה מהני יב"ח או כ"א יום בעוף · ט) ובין עשיי"ך לשוק אף לרמ"א אם נחתך שם טרפה מטעם התוכת הרגל · ואם חזר ונתרפא והעור והבשר שלם יש להכשיר בבהמה ע"י בדיקת הצ"ה דבבהמה בקיאים גם אנו ועוף הגס כמו ענדי"ק והווזא יש להקל בהפסד קצת ע"י בדיקת הצ"ה · ועוף הדק [כמו תרנגולת ומכ"ש למטה ממנה] א"א בקיאים בבדיקת צ"ה של עוף והלכך אסור אפי' בהפ"מ · י) ולמעלה מחצי עצם אין שם צ"ה [בשפ"ד כ' או אצבע בעוף ואני השמטתי כי כבר כתבתי בי"א ס"ק ט' וס"ק י' דיש לפסוק להחמיר לשער בחצי עצם ולא באצבע ע"ש] ואם נשבר שם למעלה מחצי עצם ואין ריעותא כלל בעו"ב אין להקל כ"א בהפ"מ ולפי ראות עיני המורה [ע' רמ"א ס"ה ומש"כ בי"א שם] ואם חזר ונקשר אף שאין שאסי"י יש להקל כש"ך אף שאין הפ"מ · יא) ואם יש ריעותא בעו"ב ונקשר ולא נקשר יפה שאסי"י אף בהפ"מ אין ראוי להקל [כדעת ש"ע בסימן כ"ה ס' י"ב דסובר דבעי' דוקא שאסי"י ע"ש] ומיהו אין גוערין למאן דמיקל בהפ"מ [כסברת הב"ח שהביא הט"ז סי' כ"ה ס"ק י"א ע"ש] כ"כ שפ"ד כאן סוס"י כ"ו · יב) וכתב עוד שפ"ד שם דבשוק ועצם הקולית הכל שוה · אבל הפר"ח בסי' כ"ה ס"ק ל"ב כתב דבשוק למעלה מחצי עצם כיון דיש שיטת הרי"ף וש"פ דמקילים שם בנחתך וכ"ש בנשבר וא"כ יש להקל שם בנשבר אפי' שיש ריעותא בבשר אם נקשר אח"כ אף שאין שאסי"י ואף בלא הפ"מ · ובקולית יש להקל בכה"ג בהפ"מ כסברת הב"ח וכן נלפע"ד עיקר כדבריו · יג) נשבר ויש ריעותא בעו"ב ולא נקשר כלל אין להתיר אף בהפ"מ כי חוששין לסברת רש"י ובעלם הקולית נמי דינא הכי · זולת אם נשבר האצבע סמוך לגוף אף אם נקשר יפה לא מהני משום חשש איעכול ניביה · ומ"מ בהפ"מ יש להתיר בנשבר סמוך לגוף אף שרואה שנפסקו הניבים יש להקל אם לא נתעכלו · אבל בשף אם רואה שנפסקו אין להקל אבל אם לא נפסק יש להקל בהפ"מ · יד) ובנשמט הקולית מן השוק דינו כנשבר ובעינן עו"ב חופין וכו' [כרמ"א בסי' כ"ה ס"ג ולא כש"ך שם שהשיג עליו ע"ש] · טו) נשבר שוק למעלה מחצי עצם ונקשר זה על זה ועצם עליון יורד למטה תוך אצבע במקום צ"ה אף שאין עוקץ טרפה כי בשעת דחייה למטה חוששין לפסיקת הגידין [בצ"י ס"ק ה'] ובכנה"ג כתב שרב אחד מכשיר בזה ורדב"ז מטריף בזה ושפ"ד כ' בסוף הסי' דאפשר בהפ"מ וצורך שבת יש לצדד בזה דמצינו בכה"ג בנשבר הגף בעוף רחוק אגודל והשבר העליון נכנס לתוך אגודל מיקל הש"ך בסי' כ"ג סק"ט ע"ש אף שיש לחלק קצת וצ"ע [שפ"ד שם] · טז) מעשה בשוק שנשבר ב' אצבעות מל"ה [בעוף מיירי ודוק] ונקשר עד שכמעט שא"א להכיר ועצם העליון יורד לתוך חלל התחתון עד ארכובה שקורין גלי"ד ולפי הנראה דודאי בילדותו נעשה ויש ספק שמא היה השבר בפחות מאגודל ועכשיו נתגדל התחתון ועלה למעלה או שמא העליון גדל אח"כ למטה והכשרתי בהפ"מ דכולי האי לא חיישי' והיה כמה ספיקות · מ"מ הכל לפי ראות עיני המורה אם רואה שהעליון בריא והתחתון רקבון רואין שהשבר היה למטה בל"ה והתחתון נתקרש אח"כ ועלה למעלה וא"כ הוה ריעותא בל"ה ולדידן דא"א בקיאים בעוף טרפה [שפ"ד סוף סי' כ"ו] · יז) עוד כתב שפ"ד שם שאין למדוד שיעור אצבע אלא אחר שכלה הבוכנא דאף דלהחמיר אמרי' דמתחילין הצ"ה בין התחתון לבוק מ"מ להקל לא אמרי' כן [עכ"ל] וכבר כתבתי לעיל דכ"ז לשיטתו שמיקל בעוף באצבע ובעוף הגס ב"א אבל הט"ז וש"ך ולבצ"ר ופ"ת כולם מחמירים לבער דוק' בחצי עצם ולא באצבע וכן עיקר:

סי' נז א דרוסה · פירוש מי שיש לו ארס ומטיל ארס ושורף בו [ע"ז ס"ק א'] · א) ודוקא ביד ולא ברגל כמש"כ בסעי' ו' · ב) וכ' משבצות [ס"ק א'] דכל חיות ועופות טהורים אין להם ארס ואין דורסים [ב"ח בשם תו' בפ' א"ט (ד' נ"ג א') סד"ה שאר וכו'] · ג) בהמה שמתה אין לה דריסה [כנה"ג בהגהת הטור ס"ק ג' ע"ש] · ד) כשו רגלי הדורס בכסף אין מטיל ארס [שם בהג' ב"י בשם ספר לידה לדקן] · ה) כ' הפרישה דאם ניטלו הצפרנים אין מטיל ארס וכתב המשבצות ס"ק א' דדוקא אם ניטל כל הציפורן הא אם ניטל רק עד הבשר מטיל הארס ומש"כ הפוסקים ותוחב בצפרנו לאו דוקא ועי' משבצות שהעלה בל"ע בגוף הדין של הפרישה · ו) וטעם דרוסה משום שהארס סופו לינקב בני מעיים [כ"כ רש"י פא"ט (דף נ"ג ע"ב) ד"ה צריכה בדיקה · ותוס' ריש פ' א"ט (ד' מ"ב א') ד"ה דרוסת הכן וכו' דהו טעם זה וכתבו הטעם שהארס [דדרוסה]
שורף

ב בבהמה גסה (ג) ואפי' בקטנה שבהם כגון בעגלים · אבל יש לו דריסה בדקה (ד) ואפי' בגדולה שבדקות כגון כבשים גדולים (ה) חתול ונמיה ג (ו) ושועל אין להם דריסה בכבשים גדולים אבל יש להם דריסה בגדיים וטלאים וכל שכן בכל העופות ד (ז) חולדה אין לה דריסה בבהמה כלל ואפי' בגדיים וטלאים אבל יש לה דריסה בכל העופות (ח) אפי' בגסה שבהם (ט) כלב אין לו דריסה כלל אפי' בעופות (י) ואם ניקב עד החלל ה דינו כקוץ שניקב לחלל (יא) שאר חיות טמאות (יב) כל שאינה גסה מהזאב אין לה דריסה בגדולה שבדקה בכבשים ועזים (יג) אפי' היא גסה כזאב אבל יש לה דריסה (יד) בגדיים וטלאים וכ"ש בעופות ו (טו) ואם היתה גסה מהזאב דינה כזאב ויש לה דריסה בדקה (טז) אבל לא בגסה ואפי' היא גדולה כארי (יז) היתה גסה יותר מארי הרי היא כארי ויש לה דריסה בכל:

הג"ה (יח) ויש מחמירים עוד ז דכל שהיא ח מזאב ולמעלה יש לה דריסה אפילו

טורף וטופס למות ע"ש] ומ"מ אף לפרש"י אף ככד שאין נקב פוסל בו מ"מ דרוסה פוסל בו · וכן לומת הגידין [משבלות שם] · ז) ואף ודאי שדרס הוה רק ספק דרוסה משום שמא לא הטיל ארס [כמו שיתבאר בס' ע"ו] וכ"מ בלא נודע עד שנתערב ובהפ"מ דמותר משום ספק ספיקא [משבלות ס"ק א'] ומיהו בס"ק ג' כתבתי בשם כרו"פ דזה לא מיקרי ספק שמא לא הטיל ארס ע"ש ועי' ס"ק שאח"ז אות ס': ב בבהמה גסה ואפי' וכו' כגון בעגלים · א) ורש"י ושארי פוסקים אוסרים אפילו בגסה [הבאתי שיטתם במ"ח ס"ק א' ע"ש] ועו"ז ס"ק ג' כ' הסומך על הש"ע לא הפסיד והקיל אפי' בעגלים בזאב ע"ש · ב) והש"ך ס"ק א' כ' הכריע דלמוכרו לנכרי ודאי שרי אף בעגלים כיון דספק דפלוגתא הוא [וכמש"כ רמ"א בסוף הסי' בסעי' כ"א ע"ש] ובגסה היכא שיש למוכרו לנכרי בלי הפסד כלל מחויב למוכרו ואסור לאכלו · ובהפסד קצת שרי לאכילה וא"צ למוכרו · ובעגלים דוקא בהפ"מ אבל בהפסד קצת צריך למוכרו · ג) והפר"ח ס"ק ג' כ' דבין בגסה שבגסה ובין בעגלים דוקא בהפ"מ יש להתיר בהם דרוסת הזאב ע"ש · ד) ובל"י ס"ק א' כ' דלכתחלה יש לפסוק כבה"י דאוסר דרוסת הזאב בגסה לגמרי ומ"מ אם לא נודע עד אחר השחיטה ויש הפ"מ בדבר יש לפסוק כהש"ך דמתיר בהפ"מ · אבל אם ידע הקצב מקודם שנדרס מזאב ועבר וקנה יש לאסור אף דיעבד למיגדר מילתא ע"ש · ה) והכרו"פ העלה דבודאי דרוסה הוה רק חד ספק פלוגתא דרבוותא ויש להחמיר [משמע שסובר שזה לא הוה ספק שמא לא הטיל ארס ודלא כמשבלות ס"ק א' ועי' בס"ק הקודם אות ז'] ובספק דרוסת הזאב יש להקל משום דהוה ספק ספיקא שמא הלכה כמ"ד דאין לזאב דרוסה בגסה ואת"ל יש לו שמא לא דרס וכן בפתחי ת' ס"ק א' הביא בשם תשו' ג"ש סי' ז' שהקיל בספק דרוסת הזאב בגסה וכן נוטה דעת המשבלות ס"ק ג' להקל בס' דרוסת הזאב ע"ש · ולפע"ד דכן יש להורות · ו) נכרי שמכר פרה לישראל והיה בה חבלה בגופה · פסק במשבלות ס"ק ג' אי לא אמר הנכרי כלום רשאי לקנותה לכתחלה [עי' הטעם במ"ח סוף ס"ק א'] אבל אם שאל להנכרי קודם שמכרה ואמר הנכרי שהזאב פגע בה זה יותר משלש שנים אסור לקנותה לכתחילה דיש להאמינו במה שאמר קודם מכירה שהיא נדרסה ואין להאמינו במה שאמר שזה יותר מג' שנים · ומיהו אם כבר לקחה והנכרי אינו רוצה להחזיר המעות ויש הפ"מ יש לסמוך על המתירים דרוסת הזאב בגסה בהפ"מ [עכ"ל בקוצר] ולפענ"ד דבכה"ג רשאי לקנותה אפילו לכתחלה ועי' מ"ח שם: ג ושועל וכו' אבל וכו' · ע' מ"ח ס"ק ו' דשועל אינו דורס אלא מספק: ד חולדה אין לה וכו' · עי' בתשובת ב"ח בסימן קנ"ז בכלוב מלא עופות ושמעו קול צעקה בלילה ואומרים שהיה ע"י ברדלס שקורין טחו"ר והעלה דטחו"ר יש לו דריסה כמו חולדה דבמס' פסחים פ"ק (ד' ט' ע"ב) חשיב חולדה וברדלס בהדי הדדי אלא דהיה שם ספק שמא לא עאל בכלוב אף שהיה בחדר שהכלוב שם מ"מ לא עאל מיקרי כיון שהכלוב מוקף מחילה בפ"ע בקנים ע"ש [והובא בקוצר בספ"ד ס"ק ט"ז ע"ש]: ה דינו כקוץ וכו' · שנתבאר דינו לעיל בסי' כ"א [ש"ך ס"ק ד'] וכ' שפ"ד ואם נסך בשמן אם הוא רחב יש לו בדיקה כמו בקנה רחב בסי' כ"א ע"ש: ו ואם היתה גסה מהזאב וכו' היתה גסה מהארי וכו' · ומבואר בפוסקים דדוב ונמר הם למעלה מהזאב וזהו דעת הרשב"א וש"פ ודלא כדעת הרא"ש שסובר דדוב ונמר אין להם דריסה כלל: ז דכל שהיא מזאב ולמעלה · אבל בזאב עצמו דעת רמ"א כהש"ע דפסק בסעי' א' דזאב אין לו דריסה בגסה [ש"ך] ולדינא כתבתי בס"ק ב' ע"ש: ח מזאב ולמעלה יש לה דריסה אפילו בבהמה

דאפי' בגסה שבהם · וכן נך אפי' בדרבה מיניה [הגר"א]: (ג) ואפי' בקטנה שבהם · הרשב"א וטור · ולמדו מדקתני במתני' דרוסת הזאב בדקה מכלל דבגסה כלל לא [הגר"א]: (ד) ואפי' בגדולה שבדקות · דהא סתמא קתני הזאב בדקה · ועוד דאמרי' שם (דף נ"ב ב') אר"י א"ר בבהמה מן הזאב ולמעלה וכו' [ופריך] למעוטי מאי אילימא למעוטי חתול תנינא וכו' · וכ' התו' שם ד"ה אילימא למעוטי חתול פי' דדוקא זאב דריס באימרי רברבי ולא חתול [עכ"ל התו'] אלמא דזאב דריס אפי' באימרי רברבי ועוד מדקאמר שם אילימא חתול תנינא דרוסת הזאב [פי' משמע הא חתול לא] ור' עמרם בשם ר"ח סובר התם דגם חתול דורס בגדיים וטלאים [והכי קיי"ל כמש"כ כאן בש"ע ס"א ועי' מ"ח ס"ק ה'] וא"כ מאי נ"מ לר"י [דסובר דדרוסת הזאב בדקה] בין זאב לחתול · אלא ודאי דזאב אפי' בגדולה שבדקה נמי דריס ופשוט: (ה) חתול וכו' אבל וכו' · (שם נ"ב ב') א"ר עמרם א"ר חסדא דרוסת חתול ונמיה בגדיים וטלאים · ושם (ריש ד' נ"ג ע"א) בעי מיניה ר' כהנא מרב יש דרוסה לחתול או אין דרוסה לחתול · א"ל אף לחולדה יש דרוסה · יש דרוסה לחולדה או אין וכו' א"ל אף לחתול אין דרוסה לחתול ולחולדה יש להן דרוסה או וכו' א"ל לחתול יש דרוסה ולחולדה אין דרוסה ומפרש שם הש"ס דלא קשיא הא דאמר אף לחתול אין דרוסה באימרי רברבי והא דאמר לחתול יש דרוסה ולא לחולדה בגדיים וטלאים והא דאמר אף לחולדה יש דרוסה בעופות ועי' ס"ק ו': (ו) ושועל וכו' · בפא"ט (דף נ"ג ע"א) א"ר כהנא משמיה דר' שימי בר אשי אין דרוסה לשועל איני וכו' איכא דאמרי אר"כ משמיה דר"ש ב"א יש דרוסה לשועל וכתב הרי"ף והרא"ש ושארי פוסקים דספיקא דאיסורא לחומרא וא"כ שועל אינו דורס אלא מספק · וכתב הרא"ש סימן מ"ס דדוקא בגדיים וטלאים משום דלא עדיף מחתול · וגם הוא למטה מן הזאב ואין לו דריסה בדקה [עכ"ל הרא"ש] ואמרי' בש"ס (דף נ"ב ב') מן הזאב ולמעלה למעוטי חתול ע"ש וה"ה להנך: (ז) חולדה אין לה דריסה בבהמה כלל ואפי' בגדיים וטלאים · (בש"ס דף נ"ג א') בעי מיניה ר"כ מרב וכו' לחתול ולחולדה יש להן דריסה או אין להן דריסה א"ל לחתול יש דריסה ולחולדה אין דריסה ומפרש הש"ס שם דהיינו בגדיים וטלאים דבאימרי רברבי אף לחתול אין לו דריסה ועי' בס"ק ה' · וכתב הרא"ש בסי' מ"ס וז"ל ומסקינן אליבא דרב דאין דריסה לחתול באימרי רברבי · אבל באימרי זוטרי אית ליה דריסה וכן לנמיה · ולחולדה אין דריסה בגדיים וטלאים אבל בעופות יש להן דריסה [עכ"ל הרא"ש] ומש"כ כאן בש"ע אבל יש לה דריסה בכל העופות כן הוא בש"ס שהעתקתי סוף ס"ק ה' וכ"ה ברא"ש שהעתקתי בסמוך: (ח) אפי' בגסה שבהם · כ"כ ברשב"א וטור · דהא סתמא קתני דבעופות יש לה דריסה ולא מפליג: (ט) כלב אין לו דריסה וכו' · בפא"ט (ד' נ"ג א') א"ר יוסף נקטינן אין דריסה לכלב: (י) ואם ניקב עד החלל · כ"כ הטור וכ"כ הרשב"א ור"ן דאפי' באותם שאין להם דרוסה אי ניקב בצפרניו עד החלל ואפי' הנך בשור הגדול חיישינן שמא ניקב א' מהאברים הפנימים ואין בדיקה לנקב משהו כל שאין מקומו ידוע [ב"י] ודינו נתבאר לעיל סי' כ"א ע"ש: (יא) שאר חיות טמאות וכו' · כ"כ הטור בשם הרשב"א וכתב הטור שכן נראה מדברי הרמב"ם וכ"ד הר"ן וכן הסכים ברי"ו · וזה שלא כדעת הרא"ש [פא"ט סי' מ"ס] הובא בטור דדוב ונמר שהם למעלה מזאב אין להם דריסה וכתב אע"פ שהדוב שכול אין דורס וגם אין לו צפרנים לדרוס וגם הנמר אע"פ שהוא עז שמא אינו דורס · ומ"מ הפוסקים שהזכרתי מקודם חולקים על הרא"ש וכוותייהו נקטינן שהם הרבים: (יב) כל שאינה גסה מן הזאב וכו' · כמש"כ שם (דף נ"ב ב') בבהמה מן הזאב ולמעלה וכו' למעוטי חתול וה"ה כל שלמטה ממנו [הגר"א]: (יג) אפי' היא גסה כזאב · דלהכי נקט במתני' זאב [רשב"א והגר"א] למעוטי דומה לזאב דאינו דורס כמו זאב: (יד) בגדיים וטלאים · כמו חתול: (טו) ואם היתה גסה מן הזאב דינה כזאב · מדא' רב (דף נ"ב ב') בבהמה מן הזאב ולמעלה אלמא דמן הזאב ולמעלה דינה כזאב: (טז) אבל לא בגסה · ואפי' היא גדולה כארי דמתני' תני [לר' יהודה] ארי בגסה · משמע דוקא ארי: (יז) היתה גסה יותר מארי · כמו בזאב א' רב מן הזאב ולמעלה דלמעלה כמוהו ה"ה למעלה מהארי כארי · ומדקא מקשה שם הש"ס (דף נ"ב ב') על רב דא' בבהמה מן הזאב ולמעלה למעוטי מאי וכו' ולא קמשני דקמ"ל דלמעלה מן הזאב דינו כזאב · אלא ש"מ דזה דבר פשוט דכל שלמעלה ממנו כמוהו: (יח) ויש מחמירים וכו' מזאב ולמעלה יש לה דריסה אפי' בבהמה גסה · כן הוא דעת א"ז ומפרש מה שאמר רב [שם] בבהמה מן הזאב ולמעלה [פירושו דכל שלמעלה מן הזאב דריס גם בגסה · ומה שא' רב] ובעופות מן הנך ולמעלה [פי' דכל שהוא למעלה מנך דורס בכל העופות] וזש"א סתמא מן הזאב ולמעלה · ופריך [שם הש"ס ארב] למעוטי מאי · פי' מאי קמ"ל דאין לומר דקמ"ל דדרסי בכל · הא מתני' היא דלא ממעט אלא זאב בגסה [דלא דריס] אבל לא שלמעלה ממנו מזאב [לא ממעט ודורס גם בגסה] ופריך שם הש"ס וכי תימא הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דריס וה"ק [רב] מן הזאב ולמעלה וזאב נ"כ בכלל

ודומה

אפי' בבהמה גסה ט ויש להוש לחומרא (תה"ד סי' קע"ח בשם א"ז):

סעיף ב (יט) כל העופות אין להם דריסה בבהמה אפי' בגדיים וטלאים י (כ) חוץ מהנץ שיש לו דריסה בגדיים וטלאים יא (כא) והוא שיקוב בצפרנו לבית החלל יב (כב) שאז מטיל ארס:

סעיף ג יג (כג) הנץ יש לו דריסה אפי' בעוף גדול ממנו ובלבד שיהא מן הדק (כד) כתורים ובני יונה (כה) אבל לא בתרנגולת ושלמעלה ממנה (ודוקא בגדולים אבל בקטנים יש להם דריסה · רשב"א וטור) יד (כו) ושאר עופות הדורסים יש להם דריסה בעוף שכמותם · אבל לא בעוף שהוא גדול מהם (טו (כז) חוץ מן הגס טז (כח) שקורין פלקו"ן שיש לו דריסה בכל העופות) (טור וש"פ):

ס"ד (כט) כל אלו שאמרנו שיש להם דריסה בין אם באים להציל הנדרס ממנו בין יז אם אין באים להצילו:

ס"ה (ל) י"א שעכשיו נוהגים היתר בחתולין הנכנסין בלול של תרנגולים ואע"פ שיהיה ראוי לחוש בדבר סומכין על שחתולין

[ודומה למעלה מזאב] ומסיק [שם הש"ם] בתי' בתרא דזאב אינו בכלל [הגר"א בתו' ביאור]: (יט) כל העופות אין להם דריסה כו' אפי' וכו' · טור וש"פ ודייק מדא"ר חסדא (בפא"ט ד' נ"ב ב') דרוסת חתול ונמיה בגדיים וטלאים דרוסת חולדה בעופות · אלמא דוקא חתול ונמיה דרסי בגדיים וטלאים אבל כל העופות הדורסים לא דרסי בגדיים וטלאים: (כ) חוץ מהנץ וכו' והוא שיקוב וכו' · מברייתא שהביא הש"ם שם (ד' נ"ב ב') דרוסת חתול נץ ונמיה עד שתנקב לחלל ומוקי הש"ם שם בגדיים וטלאים · אלמא בנץ דוקא הגיע לחלל · ואע"ג דבחתול ונמיה פסקינן בסעיף א' דדרים בגדיים וטלאים ומשמע אפי' לא הגיע לחלל ככל הדברים הדורסים · הוא משום דבחתול ונמיה פליג ר' חסדא אברייתא הנ"ל [דסובר הברייתא דגם בחתול ונמיה בעינן דוקא שיגיע לחלל] וסובר ר"ח דחתול ונמיה דורסים אפי' לא הגיע להלל וע"כ פסקינן דלא כברייתא הנ"ל· אבל בנץ דלא הוזכר כלל בדברי ר"ח [דכבר הוכיחו התוס' שם ד"ה ה"ג אר"ח וכו' דלא גרסי' בדברי ר"ח נץ וכן גי' רש"י והרי"ף והרא"ש וש"פ מלבד רבינו חננאל וכבר דחה דבריו הרשב"א והסכים לגי' תוס' הנ"ל וש"פ] נקטינן כברייתא הנ"ל דנץ לא דרים בגדיים וטלאים כ"א דוקא בהגיע לחלל [כן כ' ב"י ש"ם]: (כא) והוא שיקוב וכו' · וא"ת מאי כ"מ הא בלא"ה בקוץ טרפה אם ניקב עד החלל ואפי' בלא דרוסה עי' ברשב"א [הביאו הב"י והט"ז ס"ק ז' ע"ש שתמצא ב' תירוצים ע"ז ועי' בפלתי] ומפני שאין אנו בקיאים לא בקוץ ולא בדרוסה קצרתי בזה: (כב) שאז מטיל ארס · כ"כ הרא"ש [פא"ט סי' מ"ס] והרשב"א ור"ן בשם רי"ף ורמב"ם שמפרשים דמשום דרוסה נגעו בה · וכדמשמע ליפנא דברייתא (ד' נ"ב ב') דרוסת חתול נץ ונמיה עד שתנקב לחלל · משמע הא כשהגיע לחלל מיקרי דרוסה · ומשמע להו דזיהריה דידיה קלים ולא מיסרף אלא דוקא כשהגיע לחלל [וזה דלא כפרש"י שם שפי' עד שתנקב לחלל כקוץ בעלמא ומפרש שאין לו ארס כלל] והביאו ראיה לפירושם מדמוקי הש"ם להאי ברייתא בגדיים וטלאים ואי משום נקב לחלל כקוץ [וכפרש"י הנ"ל] מאי איריא גדיים וטלאים אפי' שור הגדול נמי אלא ע"כ משום דרוסה הוא ומש"ה דוקא גדיים וטלאים ועי' ב"י: (כג) הנץ וכו' ובלבד וכו' · משנה ברים פ' א"ט (ד' מ"ב א') דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס: (כד) כתורים ובני יונה · כן פרש"י ברים פא"ט (מ"ב א' על מש"כ שם במתניתין דרוסת הנץ בעוף הדק) וז"ל בעוף הדק לפרים ויונים [עכ"ל]: (כה) אבל לא בתרנגולת · ממש"כ שם (ד' נ"ב ב') (דפריך על מ"ד דבאין מגלין אין דריסה) והא ההיא תרנגולת דהואי בי ר' כהנא דרהיט חתול בתרה וכו' ואשתכח עלה חמשה קורטי דמא וכו' [עכ"ל הש"ם] והקשו הגאונים מאי קושיא [דש"ם הנ"ל] הא בעוף ליכא מאן דפליג דאית ליה לחתול דריסה ותירצו דקס"ד מדקעריב להו [הברייתא שם ותני דרוסת חתול נץ ונמיה] חתול בהדי נץ [לדוקא] בעוף הדק כנץ [הגר"א]: (כו) ושאר עופות הדורסים וכו' · בפא"ט (ד' נ"ג א') בעי רב אשי שאר עופות טמאין יש להן דריסה או אין להן דריסה · א"ל ר' הלל לר' אשי כי הוינא בי ר' כהנא אמר שאר עופות טמאין יש להן דריסה [ופריך] והאנן תנן ודרוסת הנץ בעוף הדק [ומשני] דרוסת הנץ בדכוותיה ואינך בדזוטרה מינייהו ואיכא דאמרי דרוסת הנץ בדרבה מיניה ואינך בדכוותייהו [עכ"ל הב"ס] ופסקו הפוסקים כלישנא בתרא ולחומרא דנץ דרים אפילו בדרבה מיניה ואינך בדכוותיה · ודעת הרא"ש בם דלמטה מן הנץ לא דרים כלל · מיהו דעת הרשב"א דגם למטה מן הנץ דורס וכמו שהבאתי בי"א ס"ק י"ג והסכמת האחרונים כהרשב"א וכמשמעות שתימת לבון הש"ע ואין להאריך: (כז) חוץ מן הגס וכו' (עד) בכל העופות · משנה ברים פא"ט (דף מ"ב א') ודרוסת הגס בעוף הגס ופרש"י בעוף הגס אווזות ותרנגולים (עכ"ל): (כח) שקורין פלקו"ן · כן פי' בתה"א בשם הערוך · ורש"י וכל המפרשים פי' אסטו"ר [וכן פי' הרמב"ן בחומש פרשה שמיני ע"ש] וכן הסכים בתה"א וכתב שם שפלקו"ן הוא למטה מן הגס וכ"כ העיר שני הפירושים והרב רמ"א בכ' שגם הוא פלקו"ן תפס לחומרא · והערוך פי' דנץ הוא אסטו"ר אבל רש"י במשנה רים פ' א"ט שם פי' דנץ הוא אספרווע"ר וכן פי' הרמב"ן בחומש שם ועי' תוס' פא"ט (דף ס"ג א' ד"ה הנץ) שדחו פרש"י ע"ש: (כט) כל אלו וכו' בין אם באים וכו' · בפרק אלו טרפות (דף נ"ב ב') אמר ר' עמרם א"ר חסדא דרוסת חתול ונמיה בגדיים וטלאים · מיתיבי דרוסת החתול נץ ונמיה עד שתנקב להלל אבל דרוסה לית להו ותסברא נץ לא דרים והתנן ודרוסת הנץ ל"ק כאן בעופות כאן בגדיים וטלאים מ"מ לר"ח קשיא [ומשני] הוא דאמר כי הא תנא דתניא ברבי אומר לא אמרו אין דרוסה אלא במקום שאין מגלין אבל במקום שיש מגלין יש דרוסה [פרש"י לא אמרו אין דרוסה לחתול אלא במקום שאין מגיל לעוף או לגדי מידו דאינו כועס כ"כ ולא אלים זיהריה אבל במקום שיש לה מגיל הוא כועס ויש לו ארס חזק וכשמכה בצפורן משליך בה ארס ודר' חסדא בים מגלין [עכ"ל רש"י] [ופריך הב"ס] ובמקום שאין מגלין אין דרוסה יהא ההיא תרנגולת דהואי בי ר' כהנא דרהיט התול בתרה ועל לאידרונא (פי' להדר) ואיתחד [פי' ממילא] דשא באפיה ומחייה לדשא בטיופי ואשתכח עלה חמשה קורטי דמא [ומשני] הגלת עצמה נמי כהגלת אחרים דמי · ורבנן [פרש"י דפליגי עליה דרבי דאמרי אפילו יש מגלין אין דרוסה · בהאי דמא דמשתכח בה מפרקי לך] אית ליה זיהריה ולא קלי זיהריה [אינו שורף · רש"י] איכא דאמרי הא מני ברבי היא דתניא ברבי אומר לא אמרו יש דרוסה אלא במקום שיש מגלין אבל במקום שאין מגלין אין דרוסה [עכ"ל הש"ם] ופרש"י א"ד דר"ח אפילו במקום שאין מגלין קאמר דיש דרוסה · והא ברייתא דנקט עד שתנקב להלל כר' היא ובמקום שאין מגלין ורבנן פליגי עליה [עכ"ל רש"י] · וכתב הרא"ש סי' מ' דללישנא בתרא סברי רבנן דהתול דרים אף באין מגלין ור"ח סובר כר' וללישנא קמא סובר ר"ח כברבי דהתול אין לו דרוסה אלא במקום שיש מגלין ופ' בשה"ת כלישנא קמא [ע"ש בהרא"ש טעמו] אבל הרי"ף והרמב"ם פסקו כלישנא בתרא לחומרא וכר"ח דהתול דרים אף באין מגלין [ע"ש ברא"ש] וכ"ה הסכמת הפוסקים כרי"ף ורמב"ם: (ל) י"א שעכשיו וכו' · כ"כ הרשב"א ור"ן וסיימו את

הכסו

בבהמה גסה · וכיון דכתבתי בס"ק ה' בשם הפוסקים דדוב ונמר הם למעלה מזאב א"כ יש להחמיר כא"ז ורמ"א דדרסי בבהמה גסה · מיהו למוכרו לנכרי שרי כיון שיש בזה פלוגתא [כמש"כ רמ"א סוף סי' זה ע"ש] אבל דוב ונמר שדרסו בהמה דקה אסור למוכרו אפי' לנכרי דלא גרע מזאב [ש"ך ס"ק ו'] ואף שהרא"ש סובר דדוב ונמר לא דרסי כלל מ"מ לא הוה ספק דפלוגתא כיון דהוי יחיד ורוב הפוסקי' חולקים עליו [פפ"ד]: ט ויש לחוש לחומרא · פי' שלא לאכלו · אבל למוכרו מותר כמש"כ בס"ק הקודם · א"כ הכי פי' לחומרא אבל לא לקולא לענין כיסוי הדם דקיי"ל השוחט את הטרפה פטור מכיסוי וכן לענין מתנות ואע"ג דאפי' ספק טרפה פטור ממתנות דמצי א"ל לכהן זיל אייתי ראיה וכו' מ"מ כ"מ דאי תפס כהן אין מוציאין מידו [ש"ך סק"ז] והפפ"ד כ' דאפילו תפס כהן מוציאין מידו דזובחי הזבח הראוי לאכילה דוקא משמע · וכנה"ג בהגהת ב"י כ' דמש"כ רמ"א ויש לחוש לחומרא הכי פי' מצד החומרא ולא מן הדין והלכך בהפ"מ [אפשר] שרי באכילה בדוב ונמר בגסה [פפ"ד סק"ז]: י חוץ מהנץ · וכ"ש הגס דיש לו דריסה מהנץ [ש"ך ס"ק ח']: יא והוא שיקוב וכו' · אבל אם לא הגיע לחלל אין דריסה בגדיי' וטלאים ועי' בי"א ס"ק י"ב: יב שאז מטיל ארס · והארס שורף ונוקב את המעיים [ע"ל בי"א סק"א הות ו'] · ואפי' בהותן אברים שאין הנקב פוסל בהם במשהו · מ"מ פוסל בהם משום דריסה משום דהארס שורף בכולו [ש"ך ס"ק י"א]: יג הנץ וכו' · זה מיירי בלא הגיע לחלל אבל בהגיע לחלל כבר נתבאר בסעי' הקודם דאפי' בגדיים וטלאים יש דריסה לנץ בהגיע לחלל: יד ושאר עופות הדורסים וכו' · הש"ך ס"ק י"ד העלה דדעת ש"ע כדעת רשב"א וטור דגם למטה מן הנץ דורס ודוקא בדכוותיה וכן אפי' ברברבי · וכ"ז בדקים כמו תורים ובני יונה · וכן הותן שלמעלה מן הנץ עד גס אינו דורס אלא בדכוותיה [ודוקא בעוף הדק דלא עדיף מנץ עצמו] [ש"ך בשם ב"י] [כ"ז דעת ש"ע ורשב"א וטור] מיהו כ' הש"ך דיש להחמיר בלמעלה מן הנץ כדעת הר"ן [והרשב"א בחידושיו] דדרסי אף בעוף גדול מהן מיהו דוקא בעוף הדק שבגדול וכן פסק רש"ל [עכ"ל ש"ך בקוצר] וא"כ לדעת הר"ן נץ ולמעלה מן הנץ יש להם דריסה באווזים דקים קטנים ותרנגולים דקים ועי' שפ"ד: טו חוץ מן הגס · וכ"ש למעלה מן הגס שיש לו דריסה בכל העופות · ונשר דינו כגס (ש"ך ס"ק ט"ו בשם פוסקים): טז שקורין פלקו"ן · או אסטו"ר ועי' מ"א ס"ק כ"ח [מש"כ השפ"ד כאן ס"ק ט"ז דדין עטו"ר דורס כמו חולדה כתבתי בי"א ס"ק ד' ע"ש]: יז אם אין באים להצילו

שחתולין שלנו הם בני תרבות יח וכל שלא הכהו אין חוששין:

ס"ן (לא) אין דריסה יט אלא ביד ובצפורן אבל דרסה ברגלה ונשכה בשיניה (לב) לא הוי אלא כקוץ בעלמא:

סעיף ז (לג) אין דריסה אלא מדעת הדורס אבל שלא מדעתו כגון שנפל עליו כ דרך מקרה ונתחב בו צפרנו לא הוי דריסה:

סעיף ח (לד) אין דריסה אלא מחיים של דורס ונדרס · כיצד הרי שנעץ צפרנו בנדרס ועד שלא הוציא צפרנו (לה) הומת הדורס (לו) או חתכו ידו (לז) או נשחט הנדרס כא הרי זה כשר · בד"א כשראינו מתחלה ועד סוף (לח) אבל אם בא לפנינו כב וצפורן תחובה בו חוששין שמא דרס וחזר ודרס (לט) לפיכך אלו הצדים בעופות הדורסים אפילו שחטו הנדרס קודם שהסיר צפרנו אסור שכן דרך שמכה בו כמה פעמים עד שיצודנו · ואפי' ראינו שלא דרס אותו קודם לכן חיישי' ליה · לפי שפעמים כשהנץ רודף אחר העוף הוא מכהו בצפרנו דרך פריחתו:

סעיף ט (מ) חוששין כג לספק דרוסה · כגון אם ראו

יד אליהו

להצילו · דבכה"ג מסתבר יותר לשתיר דאין דורס בכעס כ"כ [ועי' מ"ח ס"ק כ"ט בשם רש"י] וכן באותן שאין להם דריסה אין חילוק בין אין מגילין או יש מגילין [ש"ך בשם רוב הפוסקים]: **יח וכל שלא הכהו אין חוששין** · א) פי' אפי' אם הוא שותק והם מקרקרים אין חוששין בלא הכהו · אבל בהכהו חוששין אפילו שניהם שותקים כמש"כ בש"ע סעי' י"א [וכ"ד הפר"ח ע"ש] מיהו בהכהו גרידא מותר למוכרו לנכרי משום דיש פוסקים דמתירים בחתול באין מגילים אע"ג דלא קיי"ל כוותייהו מ"מ סמכינן עליהם לענין מכירה לנכרי [ש"ך ס"ק י"ח] · ב) והט"ז ס"ק ט' מסיק דדוקא הכהו דרך רדיפה הא אם עומדים זה אצל זה והכהו בלא רדיפה אין חוששין ובדרך רדיפה אסור אף בשניהם שותקים ואף בדרך רדיפה מתיר הט"ז שם למכור לנכרי משום ס"ס שמא לא ימכור הנכרי לישראל ושמא היה דרך שחוק שאף שהפוסקים המחמירים בראינו שהכהו מ"מ אין כאן איסור ודאי אלא ספק והמחמיר לשחטו תחלה ואח"כ למוכרו לנכרי תע"ב (עכ"ל ט"ז שם בקוצר) · נמצא בהכהו גרידא בלא רדיפה מחולק הש"ך והט"ז דלהש"ך אסור ולהט"ז שרי ועי' מש"כ במ"ח ס"ק ל' בשם הגר"א · ג) וכרו"פ מכריע דבאותו עוף שהוכה אסור אף בהכאה גרידא · אבל שאר עופות שלא ראינו שהכה אותם החתול אין חוששין אם הכה את האחד בלא רדיפה משום דעדיין מחזיקים אותו בבן תרבות אבל כשראינו שרדף אחריהם והכה את הא' בדרך רדיפה אז חיישינן לכולם שכבר יצא מחזקתו והרי הוא כשאר הדורסים וא"כ כולם הם בחזקת ספק דרוסה עיין שם וכן פסק בחכ"א כלל כ"ה סי' י"ע וסיים מכל מקום אפשר דמותר למוכרו לנכרי אף בזה ע"ש בט"ז [עכ"ל חכ"א שם] ובאמת הט"ז מתיר למוכרו לנכרי אף בהכהו דרך רדיפה וכמו שהעתקתי מקודם באות ב' · ד) ומש"כ בשפ"ד סוף ס"ק י"ח וז"ל ולא ידענא על מה סומכים העולם דכמה פעמים מכה [החתול] דרך רדיפה [ובזה] ודאי אסור אף למוכרו [לנכרי] עכ"ל ל"ע דהא הט"ז מתיר למוכרו לנכרי אף בהכהו דרך רדיפה: **יט אלא ביד** · א) לאפוקי רגלים אחרונים של חיה דלא · אבל בעוף שאין לו אלא שתי רגלים לא שייך לפלוגי ביה ודורס ברגליו [ב"י וש"ך ס"ק י"ט] אבל אין דריסה באגפיים ולא בשן [משבצות ס"ק י'] · ב) אם נדרס האם ועוד הולד בתוכה אם יזיק טיפת הארס של הדריסה גם לולד עי' בט"ז סוס"י ע"ט שהניח זה בצ"ע והפר"ח בסי' ע"ט סוס"ק ט' כ' אם הולד לא ניתר בשחיטת עצמו פשיטא דאסור הולד · ואם הולד יצא חי וחי יב"ח פשיטא דשרי דהא אפי' לודאי דרוסה מהני יב"ח (ועי' באות ה') · ואם שחט בתוך יב"ח אסור וה"מ כשנדרסה לפנינו נגד החלל באופן שיש לחוש שנדרס הולד ג"כ · אבל אם נדרסה בצואר או בדפנות פשוט שאין טיפת הדריסה של האם מזיק לולד [עכ"ל פר"ח] · ג) ועי' פ"ת כאן ס"ק ג' בשם תשו' שבו"י ח"א סי' כ"ד שדעתו ג"כ לאסור ולד הדרוסה כשהצפורן תחוב בגבה נגד חלל הגוף [ובמשבצות בסי' ע"ט ס"ק ה' כתב בשם ת' בית יעקב דבדרוסת ארי יש לאסור הולד ובדרוסת הזאב בגסה יש להקל בולד כיון דהרבה פוסקים מקילים להתיר גם האם ע"ש] ולד הנולד מודאי טרפה שרי [ש"ך בסי' ע"ט ס"ק ח' ע"ש] וכ"כ בבל"י כאן ס"ק כ"ז ודלא כס' לחה"פ ועי' בבל"י שם · ד) וכ' עוד בפ"ת שם בשם שבו"י דורס שנכנס לדיר ונמצא צפורן תחובה בא' מהן ועוברה בלדה ואינו ידוע אם עד שלא נדרסה ילדה והולד מותר או אחר שנדרסה ילדה וגם הולד בחשש דרוסה יש לאסור דאף אם בודאי ילדה קודם שנדרסה אפ"ה יש חשש דרוסה גם בולד כדלקמן ס' י"ד [ע"ש בש"ע] ואדרבה בעובר יש לחוש יותר דאפי' המקום רחב אפשר שאין בו כח לברוח · ה) וכ' עוד פ"ת שם דמשמע מפר"ה דבעינן יב"ח מעת שנולד הולד ולא מעת שנדרסה · ול"ע אם אמו שהתה יב"ח אם מהני גם לולד או נימא שמא לולד מזיק יותר [עכ"ל פ"ת]: **כ דרך מקרה** · או שהיה הדורס ישן והכה הבהמה שלא מדעת [ש"ך בשם סמ"ג וסה"ת]: **כא הרי זה כשר** · הטעם שהארס עם נטילת צפרנו הוא זורקו · וכ' הר"ן ואפילו האדים הבשר כנגד המעיים לא חיישי' כי היכי דלא חיישינן בעלמא דלא מספקא לן בדרוסה [עכ"ל ר"ן · ש"ך ס"ק כ"א] משמע לכאורה דדוקא בצפורן תליא מילתא והלכך אפי' שלף היד והצפורן נשאר תחוב שרי [שפ"ד שם] וכ"ד הש"ך בנה"כ ס"ק כ"א ופר"ח ס"ק ל"ס ע"ש ומיהו מסיק במשבצות ס"ק י"ג דהלכה כדעת רש"ל וט"ז ס"ק כ"א דבשלף היד אף שנשאר הצפורן תחוב טרפה [עכ"ל ע"ש] ועי' י"א ס"ק ל"ט: **כב וצפורן תחובה** · א) דווקא שיש חיה או עוף הדורסים · הא לא"ה אמרינן דהצפורן מעלמא אתי כדלקמן סעי' י"ד [ט"ז] · ב) כתב בתשו' רדב"ז שאם מת הדורס ובהדי דקא נפיק נשמתו שמיט לידיה מן הנדרס שהיא כשרה שבשעה ההיא אין לו כח להטיל ארס [פר"ח ס"ק י"ט ובאה"ט ס"ק י"א] · ג) עוד כ' בתשו' רדב"ז שאם משך הדורס את צפרנו ממקום הדריסה ולא הספיק למשקליה לטופריה מיניה לגמרי עד דמית הדורס טרפה · משום שמשעה שמתחיל למשוך צפרנו משליך הארס [פר"ח שם ובאה"ט שם]: **כג לספק דרוסה** · ועי' בתשובת נוב"י ח' אה"ע סי' כ"ד אות ל"ב דמבואר שם דבס' דרוסה אם אירע שני פעמים אם יש כ"מ ביניהם

כגון

מקור חיים

הכהו ודאי חיישינן והגר"א ס"ק כ"ב כ' וז"ל י"א דעכשיו וכו' ולי נראה דבגדולים יש לנהוג כיתר אע"ג דיש דרוסה מ"מ אין דרכן בכך כמש"כ בסוף פ"א דב"ק (ע"ז ב') וסוף פ"ג דכתובות (דף מ"א ע"ב) וכתב הרא"ש [בב"ק פ"ב סי' ג'] שאף שדרך הכלב לאכול אפילו נבילות גדולות מ"מ אין דרכם להמיתם · אלמא אין דרכם בכך ואין לחוש (עכ"ל הגר"א): **(לא) אין דריסה וכו' אבל דרסה ברגלה וכו'** · בפ' א"ט (דף נ"ג ע"א) א' אביי נקטינן אין דריסה אלא ביד לאפוקי רגל דלא · אין דריסה אלא בציפורן לאפוקי שן דלא [עכ"ל הש"ס] פרש"י ביד שהכהו בידו · רגל · אחרונה · אבל שן לא · דאין ארס החיה בשיניה [עכ"ל רש"י] · וכתב הרשב"א אין דריסה אלא ביד · אבל ברגל דחיה לא [עכ"ל] פי' הא עוף שאין לו אלא שתי רגלים לא שייך לפלוגי ביה ודורס גם ברגלים כמו חיה בידים [ב"י]: **(לב) לא הוי אלא כקוץ** · כ"כ הטור · ופשוט: **(לג) אין דריסה אלא מדעת וכו'** · כפא"ט (דף נ"ג א') א' אביי אין דריסה אלא ביד וכו' [עי' ס"ק ל"א] אין דריסה אלא מדעת · לאפוקי שלא מדעת דלא [עכ"ל הש"ס] ופרש"י שלא מדעת כגון שנפל מן הגג על הבהמה אעפ"י שנתקעת צפרנו בגבה אין משליך בה ארס [עכ"ל] וב"י כתב בשם סמ"ג וסה"ת שלא מדעת כגון ע"י נפילה · או שהיה ישן והכה את הבהמה שלא מדעת: **(לד) אין דריסה אלא מחיים** · כפא"ט שם אין דריסה אלא מחיים לאפוקי לאחר מיתה דלא [ופריך] אמרי השתא שלא מדעת אמרת לא לאחר מיתה מיבעיא [ומשני] לא צריכא דדרים ופסקוה לידיה מהו דתימא כהדי דדרים שדי זיהרא · קמ"ל כהדי דשליף שדי זיהרא [עכ"ל הש"ס] ופרש"י דדרים מחיים ולא הספיק לשלוף צפרנו ממנה עד שפסקו את ידו ומיתה דקאמר מיתת האבר [עכ"ל] וכרי"ף ורא"ש הגי' לאפוקי לאחר מיתה כגון שדרסה ומקמי דלישקליה לסיחופי קטלוה א"כ דפסקוה לידיה [עכ"ל]: **(לה) הומת הדורס** · זהו לגי' הרי"ף ורא"ש שהבאתי בסוס"ק הקודם ע"ש: **(לו) או חתכו ידו** · זהו לכל הגירסות עי' ס"ק ל"ד: **(לז) או נשחט הנדרס** · כ' ב"י בשם הר"ן וז"ל ומינה נמי היכא דשחטו לנדרס קודם שיוציא הדורס את צפרניו כשרה כיון דאינה לדרוסה אלא לבסוף ההיא שעתא כבר נשחטה ודלא כיש מחמירים בזה כיש מגילים · וכ' ב"י שדעת התוס' ורא"ש ורשב"א כהר"ן [עכ"ל ב"י] ובאמת הכי מוכח מתוס' ורא"ש שאעתיק בסמוך ס"ק ל"ט ע"ש: **(לח) אבל אם וכו' וצפורן תחובה וכו' (עד) וחזר ודרס** · כ"כ הרשב"א בת"ה והטור: **(לט) לפיכך אלו הצדים וכו'** · מכאן עד סוף הסעיף כ"ה ברא"ש פ' א"ט סוף סי' מ"ס וז"ל ואין לסמוך ע"ז [פי' על מה שהביא מקודם דאין דריסה לאחר מיתה כגון שדרסה ומקמי דלישקליה לסיחופי קטלוה עי' ס"ק ל"ד] לשחוט את העוף בעוד שהנץ יושב עליו לפי שפעמים כשהנץ רודף אחר העוף הוא מכהו בצפרניו דרך פריחתו [עכ"ל הרא"ש] וכ"כ התוס' שם (דף נ"ג א') ד"ה קמ"ל דבהדי דשליף וכו' ע"ש: **(מ) חוששין לס' דרוסה** · כפא"ט (דף נ"ג א'

ראו ארי שנכנס בין השורים **כד** (מא) למקום צר שאינם יכולים לברוח מפניו **כה** כגון שנכנס לדיר שלהם (טור בשם רשב"א) וכן עוף דורס שנכנס לכלוב מלא עוף (או ללול של תרנגולים · או"ה כלל כ"ו) חוששין שמא דרס · בד"א כשהוא שותק והם מקרקרין (פי' מתרעדים וצועקים) אבל אם הוא שותק **כו** והם שותקין **כז** או הוא והם מקרקרין אין חוששין **כח** (מב) ואם חתך ראשו של אחד מהן אין חוששין לאחרים אפי' אם הוא שותק והם מקרקרין דאמרי' כבר נח רוגזיה ודוקא כשהרגו **כט** (מג) אבל אם פצע אחד מהן חוששין לכולם דכ"ש שחמתו בערה בו כשהציל עצמו ולא הרגו:

הג"ה (מד) ואפי' הרג אחד מהם דוקא שלא ראינו שדרס עוד לאחרים **ל** אבל אם

א') וריש ע"ב איתמר רב אמר אין חוששין לספק דרוסה · ושמואל אמר חוששין לס' דרוסה · דכ"ע ספק על ספק לא על אימר לא על · ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא [ואין דריסה לכלב · רש"י] על שתיק ואיתוב בינייהו אימר שלמא שוי [עשה שלום עמהם כדרך כמה חיות שנעשות תרבות עם בני אדם ואין מזיקין · רש"י] קטע רישא דחד מינייהו נח מריתחיה [בהא ולא חיישינן לדריסה באחריני · רש"י] איהו קא מעוא' [נוהם · רש"י] ואינהו קמקרקרין [גועות וצועקות · רש"י ע"ש] בעותי קא מבעתי אהדדי [כשם שהם נבעתים ממנו כך הוא נבעת מהם ואין לחוש · רש"י] כי פליגי [רב ושמואל] דאיהו קא שתיק ואינהו קמקרקרין · מר [שמואל] סבר מעשה קעביד כהו · ומר [רב] סבר מחמת ביעתותיה הוא דקא עבדן · אמר אמימר הלכתא חוששין לספק דרוסה א"ל ר' אשי לאמימר וכו' ואי בעית אימא הדר ביה רב וכו' [עכ"ל הש"ס] ומ"מ מש"כ בבאה"ג ס"ק כ"ח ואף רב הדר ביה צ"ע דהא רש"י שם ע"ב ד"ה אתריה דשמואל ותוס' שם ד"ה דרוסה כתבו דרב לא הדר ע"ש שהוכיחו כן מערובין פ' כל גגות (דצ"ד) ע"ש · ומיהו לדינא לא נ"מ מידי דהא אמימר פסק הלכתא דלא כרב וכן פסקו כל הפוסקים דחוששין לס' דרוסה: (מא) למקום צר וכו' כגון שנכנס לדיר שלהם · משמע הא אם נכנס לחצר אף שמוקף מחילות מ"מ כיון שאינו צר ביותר אלא שיכולים לברות קצת חשיב מקום רחב · וכ"כ ב"י בשם סמ"ג וסה"ת אבל מדברי הרשב"א שהביא הטור שכ' וז"ל כד"א בכלוב מלא עוף · או בדיר של בהמה שהוא להם מקום צר שאין דרך לברוח מפניו · אבל ארי שנכנס למקום שהבהמות רועות שם אפילו שמענו [שהם] צווחות והוא שותק אין חוששים שאנו אומרים ברחו מפניו ולא השיגם [עכ"ל] ומלשונם שכתבו למקום שהבהמות רועות וכו' משמע דמקום רחב היינו דוקא בקעה וכיוצא שאינו מוקף מחילות · אבל בית וחצר גדולים לא · ואע"ג דיש לדחות קצת (עי' בט"ז ס"ק י"ד) מ"מ כן הסכימו הב"ח וט"ז שם וכ' דגם י"ל דהסמ"ג וסה"ת לא התירו במקום רחב אלא בעופות דנשמטים מן הדורס אנה ואנה במקום רחב הלכך לא חיישינן בהו אלא בכלוב שלהם אבל בבית לא · אבל בבהמה בעינן דוקא שאינו מוקף מחילות וסיים הט"ז ודלא כמ"ב דמיקל בזה ועי' להלכה בי"א ס"ק כ"ד · וכתב הגר"א דבמקום רחב הוה כמו ספק על ספק לא על דתולין לקולא [עכ"ל] וכמש"כ בש"ס שהעתקתי בס"ק מ': (מב) ואם חתך ראשו של א' וכו' · מש"ס שהבאתי בס"ק מ' קטע רישא דחד מינייהו נח מריתחיה [וכ' ש"ך ס"ק כ"ה דה"ה אם הרג א' מהן] ועי' י"א ס"ק כ"ו אות ג' בשם ל"ך ות' ג"ש דדוקא שמלאו מיד הא מלאו למחר אסור וכ"כ הפר"ח ומה שהקשה ע"ז בספ"ד ס"ק כ"ה דמ"ש מספק אם שתקו או צווחו דמיקל בש"ע ס' י"ב · ולפענ"ד לק"מ דלרמ"א שם ודאי אסור ואף להמחבר לא דמי כלל דבשלמא התם דלא ידעינן תלינן שמא שתקו כולם או צווחו כולם וא"כ לא הוה ריעותא כלל אבל הכא דמיירי דידוע דהוא היה שותק והם צווחו וא"כ הוה קרוב לודאי דדרס [וכמש"כ הספ"ד בעצמו שם] וא"כ בזה דיש ריעותא גדולה בעינן דוקא שידענו בבירור דנח רוגזיה להוציא מחזקת איסור · [ועוד י"ל דשאני בספק אם שתקו משום שדרך כמה חיות שנעשות בני תרבות עם בני אדם כמש"כ רש"י (שהעתקתי במ"ח ס"ק מ') וע"כ מקילין בזה אף בספק אם שתקו וכו' אבל הכא שכבר הרג א' מהן וא"כ בודאי אינו בן תרבות ועוד שבודאי כבר הזיק אלא שיש ספק שמא נח מרוגזיה בזה אין מוציאין מחזקת איסור · ולזה העירני כבוד הרב הג' וכו' מהור"ר יוסף נ"י מ"ץ דק"ק ווילנא] · וע"כ לפענ"ד יש לאסור בזה אף בהפ"מ ובפרט שכן פסקו ג' גדולים הל"ך וג"ש ופר"ח ודלא כספ"ד שהקיל בזה בהפ"מ ע"ש וכן פסק בחכ"א כלל כ"ה סימן כ"ה כהל"ך בזה דאם נמלא אח"כ שמת אסורים כולם ע"ש וכן פסק בכרתי ס"ק ה' ע"ש: (מג) אבל אם פצע וכו' חוששין וכו' · כ"כ הרשב"א וטור · ודיוקם מש"ס הנ"ל דדוקא דקטע רישא וכו' דחזא הדורס שעשה נקמה גמורה: (מד) ואפי' וכו' דוקא וכו' · כ"כ

כגון חלב או בילים שבנתיים ל"ע אולי מחשב ס"ס להחמיר והוא כודאי טרפה ע"ש [פ"ת ס"ק ד']: **כד** למקום צר · א) אבל למקום רחב אפי' כמלא א' מהן שנדרסה אין חוששין להשאר משום דאמרי' לא השיגם הדורס שברחו [ש"ך ס"ק כ"ג בשם רש"ל ואחרונים] · ב) כ' הפ"ז בסוף הסי' בשם מ"כ אם מלא שלשה נדרסים במקום רחב יש להחמיר ולאסור כולם כי כבר הוחזק עדר זה בנדרסים והפ"ז שם השיג על המ"כ הנ"ל ודעתו דדוקא בתולעים שבא מעלמו אמרי' שטבעו של ירקות אלו לגדל תולעים אבל בדבר הבא מעלמא לא שייך ביה חזקה · וכל בהמה בפ"ע יש לה חזקה טובה בפ"ע ומה יזיק איסור של אחת לחברתה [כן פי' משבלות שם כוונת הפ"ז הנ"ל ע"ש] ועי' פ"ת כאן ס"ק ה' הביא בשם תשו' מקום שמואל סי' ס"ד ותשו' יעב"ץ ח"א סי כ' שהסכימו לדעת המ"כ לאסור כולם עיין שם ועי' פ"ת סי' פ"ד ס"ק וי"ו: **כה** כגון שנכנס לדיר שלהם · א) כ' ב"ח וט"ז וש"ך דיש להחמיר בבהמה דלא מיקרי מקום רחב אלא בקעה שאינה מוקפת גדר ומחילה אבל בחצר רחב אסור ועי' מ"ח ס"ק מ"א [ומיהו כ' הכרתי דהכל לפי הענין ונמסר למורה וכה"ג כ' בספ"ד ס"ק כ"ד בשם מור"ם לובלין דבחצר רחב מאד שרי אף בבהמה בדורס א' ע"ש] אבל בעופות דנשמטין מן הדורס הנה והנה לא חיישי' בחצר רחב אלא בכלוב שלהם שהוא להם מקום צר · ב) ומיהו כ' הש"ך ס"ק כ"ד דבבהמה בחצר רחב יש להתיר למוכרו לנכרי כיון דיש מתירים בזה · ג) וכ' בספ"ד ס"ק כ"ד דבחצר רחב והרבה זאבים והרבה לאן אוסר בת' מור"ם לובלין דמזאב א' יכולה יותר להשמט מהרבה זאבים · וגם כבש א' יכולה יותר להשמט מהרבה לאן וריעותא דחצר ג"כ [משום דיש נחמירים בחצר רחב ואינם מתירים אלא בבקעה · עי' אות א'] וע"כ יש להחמיר וכ' בספ"ד שם משמע הא בבקעה כה"ג אף הרבה זאבים והרבה לאן יש להתיר בכה"ג ודלא כדנשמע מבל"י ס"ק י"א ע"ש [ועי' י"א ס"ק כ"ד אות חי"ת עי"ת וי"א ס"ק למ"ד אות וי"ו] · ד) וכ' בבאה"ט של מהרי"ט בשם דמש"א דהיכא דהוה כחצר המשכן [היינו מאה על חמשים] מיקרי מקום רחב וכ' ספ"ת ס"ק ו' ע"ז ע' בתשו' מאיר נתיבים סי' כ"ג שכתב דדוקא כשהחלל פנוי מן הכל וכן בעינן שיהא הכל בהיקף אחד אבל בשני חדרים פתוחים זה לזה אם לא היה אלא שור אחד שאפשר לו להמלט מהרה שמה מצטרפין · משא"כ אם היו שוורים הרבה והפתח צר שאי אפשר להמלט ביחד אלא להכנס אחד אחד אין מצטרפים וכולם אסורים [עכ"ל] · ה) ועי' ספ"ד ס"ק כ"ה בשם תשו' למח לדק סי' ק' בחצר שהיה הפתח פתוח וסולם מונח אצלה גבוה אמה והלאן יכולים לקפוץ מע"ג הסולם הוה כבקעה [עכ"ל ל"ץ] וכ' ע"ז בספ"ד שם דיש להקל בזה כיון דבלא"ה דעת תשו' מ"ב להתיר בחצר רחב ע"ש: **כו** והם שותקין · משום דאמרי' שלמא עביד בהדייהו [ש"ס וט"ז]: **כז** או הוא והם מקרקרים וכו' · משום דאמרי' שכל אחד ירא מחבירו [ט"ז ס"ק ט"ו והוא מהש"ס שהבאתי במ"ח ס"ק מ' ע"ש] ודוקא דליכא לפורן של ארי תחוב בגבו של א' מהן [פר"ח ס"ק כ"ה בשם הר"ן ועי' בסעי' י"ד]: **כח** ואם התך ראשו של א' מהן אין חוששין · א) וה"ה הרגה ולא חתך [ש"ך ס"ק כ"ה בשם משמעות הפוסקים] · ב) וכ' בספ"ד שם בשם ל"ך סי' ק' וק"ה דבעינן דוקא שראה הזאב בעינו שמתה הא כל שמתה אח"כ לא נח רוגזיה · ג) ודוקא שמלאו כך מיד כשקפץ הזאב · אבל אם שמעו רעש בלילה ומלאו למחר כבש א' שמת חיישי' שמא אח"כ מתה ואין להתיר אחרים משום דנח רוגזיה שי"ל שבעוד שהיה הדורס שם היה חי הכבש בעת ההיא ולא נח רוגזיה ודרס עוד אחרים [פר"ח ס"ק כ"ו בשם ל"ך וכ' עליו דדברים ברורים הם] וכ"כ בכרתי ס"ק ה' וכ"כ פ"ת ס"ק ז' בשם ל"ך ובשם תשו' גבעת שאול סי' ז' ובס' חכ"א כלל כ"ה ס"ק ח' וכן עיקר ודלא כספ"ד שם שמיקל בזה בהפ"מ · ולפענ"ד נראה דאין להקל ועי' במ"ח ס"ק מ"ב מזה · ד) ודוקא שמלאו שהרג א' הדין כן · אבל אם מלאו שחתך ראשו של א' מהן אפי' מלאו כן רק למחר ג"כ שרי [ספ"ד שם בשם ל"ך ובחכ"א כלל כ"ה סי' כ"ח ע"ש] · ה) וכתב עוד בפ"ת ס"ק ז' בשם תשו' גבעת ש' שם דדוקא כשהרגו לגמרי אמרינן דנח רוגזיה אבל אם היה מפרכס עדיין קצת ומזיז מעט ברגל אפשר דבכה"ג לא נח רוגזיה ע"ש (עכ"ל פ"ת) וזה דלא כתשו' תינוק ב"י שהביא בס' בל"י ס"ק י"ב שמיקל בזה וכבר השיגו בבל"י שם בזה ע"ש: **כט** אבל אם פצע א' מהן חוששין לכולם וכו' · ובזה אפילו הוא והם שותקין כולם אסורים כדלקמן סעי' י"ד [ש"ך ס"ק כ"ו] דהרי חזינן דלא עבדי שלמא וכ' עוד בס"ק כ"ז וה"ה דרס אפילו לא פלע כולם אסורים וכ' שכן משמע בתה"א ע"ש: **ל** אבל אם דרס אחרים וכו' וכל מה שנדיר

אם דרס אחרים הרי ראינו שלא נח רוגזיה וכל מה שבדיר אסור (או"ה כלל כ"ו) :

ס"י (מה) בד"א שאם חתך ראשו של אחד מהן אין חוששין לאחרים דוקא כשנכנס לתוכו לא ועמד עמהם · אבל כגון אלו החתולים שעולים על כלוב מלא עוף ומכניסים ידיהם מבפנים ודורסים אף על גב דקטעיה לרישיה דחד מינייהו לא נח רוגזיה משום הכי דמתוך שהם בורחים אף הוא כועס עליהם :

סי"א (מו) בד"א שאם הוא שותק והם שותקין מותר הני מילי דלא חזינן דנגע בהו לב אבל היכי דחזינן דקפץ עלייהו כדרך הדורסים אע"פ שהוא בן תרבות אסור :

סי"ב (מז) יש מי שאומר דהיכי דלא ידעינן אי שתיק ואי צווח ואי מקרקרין אינהו ואי שתקי לא חיישינן לה (מח) (ויש אוסרין בכה"ג · ר"ן פא"ט לג ויש לחוש כדבר ואסור) :

סעיף יג (מט) והא דחוששין דוקא שידענו שנכנס הארי לד אבל אם הוא ספק אם נכנס אם לאו · או שהוא ספק ארי או כלב (נ) או שמא בקנה נגף אין חוששין (נא) ודוקא שיש לפנינו כלב וארי או ארי וקנה · אבל כשבא לפנינו

יד אליהו

שבדיר אסור · א) וה"ה אם פלע עוד אחרים כולם דהרי חזינן דלא נח רוגזיה בהריגת האחד [ע"ז ס"ק ס"ז] · ב) ובנמלא אחד הרוג ובנמלא ג"כ קלתן נדרסים אפי' לא ידעינן שדרסן ודאי אחר שהרג א' מהם · רק שנמלא א' הרוג וקלת נדרסים אזלינן לחומרא וחוששים שמא דרס אחר שהרג ולא נח רוגזיה [כן פסק בסוף ס' תשו' מ"ב וכן הסכים הש"ך ס"ק כ"ח ופר"ח ס"ק כ"ח וחכ"א כלל כ"ה סי' כ"ו ע"ש] · ג) ואם הרג יותר מאחד דעת האו"ה וד"מ וב"ח וס' תורת א' וש"ך ולבוש ול"ח ודמש"א דכולן אסורים שהרי אנו רואים דלא נח רוגזיה באחד ודעת מ"ב וט"ז ס"ק ע"ז ופר"ח ס"ק כ"ח ול"ן להתיר משום דאמרינן דנח רוגזיה אחר כל ההריגות ותלינן דכל א' שדרסה הרגה והכריע בס' בל"י ס"ק ע"ו דיש למכור לנכרי בזה וכ"כ בחכ"א שם סי' כ"ז ע"ש · ד) וכ' בספ"ד ס"ק כ"ח דאם היו ב' זאבים ומלאו שני כבשים הרוגים שרי המותר אפילו למאן דמחמיר בשנים הרוגים [ע' אות ג'] משום דתלינן דכל זאב קטל חד ונח רוגזיה [בשם למח לדק] · ה) וכ' בספ"ד שם דלפי"ז אם היו שני זאבים ונהרג רק כבש א' אסורין כולן דזאב הב' לא הרג כלום ולא נח רוגזיה · ו) ועי"ש בספ"ד בשם מור"ס לובלין סי' ק"ד שעלו הרבה זאבים לעדר של לאן הרבה כמה מאות [ויש לחוש לכל הלאן דמזאב א' יכולים להמלט ולא מהרבה וגם כבש אחד יכולה יותר להשמט מהרבה לאן · ע' י"א ס"ק כ"ד אות ג'] וכ' שם מור"ס לענין הגבינות שהלאן היה של השר וישראל קנה מנין הגבינות ושפחה עושה הגבינות והיו שם פרות ארבעים וה' מאות לאן · דלו יש ספק שמא נדרסו עוד מ"מ ודאי לא כולן וא"כ בטלות בס' ואף דאין מבטלין איסור [לכתחילה] מ"מ כבר נתבטלו ביד הנכרי ועי' מש"כ בי"א ס"ק כ"ג אות ח' ע' · ז) וכ' עוד בספ"ד שם אם אירע ספק דרוסה ונתערב אח"כ באחרות דאסורין כולן [כמבואר לקמן סי' ק"י ס"ע ע"ש] מ"מ אם מת אח"כ א' מהן נראה דהשאר מותרין דאמרינן הספק דרוסה מת כמבואר בסי' ק"י ס"ז ומה שאסר מור"ס לובלין [כמש"כ כאן אות ו' ובס"ק כ"ד אות ג'] אף שמתו הרבה משום דגם בהשאר יש ספק שמא נדרסו ונהי דלא דרס כולן מ"מ שמא דרס עוד ומיהו בהשוא מעשה דמור"ס אם היו של ישראל ויש בירור דלא נדרסו כ"א לערך ע"ו ויש רוב שלא נדרסו היה נראה להתיר להשהות הזכרים יב"ח והנקבות עד שתתעבר ותלד אף דאסור להשהות זמן מרובה ברבים הנדרסים מ"מ הא כ' הכנה"ג בשם הרדב"ז כת"י דדוקא שהן בלי תערובות אבל נתערב באחרים שרי [להשהות] וכאן הוה כתערובות אם הדבר ברור שרובן לא נדרסו כגון שהרגישו תיכף וע"ש בספ"ד שלבסוף פקפק על קולא זו של רדב"ז ע"ש: לא ועמד עמהם · דכיון דהוא יכול לדרוס כרלונו אמרינן דכי קטע רישא דחד מינייהו נח רוגזיה משא"כ בכלוב כדמסיק [ר"ן וט"ז]: לב אבל היכא דחזינן וכו' אפי' בן תרבות אסור · ע' ט"ז ס"ק י"ח דמסיק אפי' הוא בן תרבות עם בהמות ג"כ [לא עם אדם לבד] אסור דהא חזינן דעשה מעשה דריסה וא"כ שבקיה להימנותא ומאי דשתק מחמת מורא שתק [כמש"כ במ"ח ס"ק מ"ו] ועי' מש"כ בסעיף ה' בי"א ס"ק י"ח דלהש"ך אסור כאן · אף בהכאה גרידה ולהט"ז דוקא בהכהו דרך רדיפה וע"ש להלכה: לג ויש לחוש בדבר וכו' אבל למוכרו לנכרי מותר · וכ' בס' א"ר מיהו בהפ"מ נראה להקל [עכ"ל ש"ך ס"ק ל"א] ועי' מ"ח ס"ק מ"ח: לד אבל אם הוא ספק וכו' · משום דהוה ספק ספיקא שמא לא נכנס כלל ואת"ל נכנס שמא לא דרס ובספק ארי וכלב תולין להקל שרוב הבהמות בחזקת שאינם דורסים [הספ"ד כ' דל"ל כדרסים] ורוב החיות בחזקת שאינם דורסים וכ"מ במה שתולין בכלב או בקנה דאין לריך בדיקה אלא במקום שהדם מבעבע [הרשב"א] וכ' הש"ך ס"ק ל"ב

מקור חיים

כ"כ בד"מ בשם או"ה ע"ש : (מה) בד"א שאם חתך וכו' · עד סוף הסעיף כ"כ ב"י בשם הר"ן וכ' שם הטעם לדיקא כשעמד עמהם כיון שהוא יכול לדרום כרלונו אמרינן דכי קטע רישא דחד מינייהו נח רוגזיה אבל כגון אלו וכו' כמש"כ. בש"ע : (מו) בד"א וכו' הני מילי וכו' אבל היכי דחזינן דקפץ עלייהו וכו' · ולא תלינן דשלמא עביד כדתלינן בעלמא בהוא והם שותקים משום דאדרבה אמרינן מחמת ביעתותא שתקו הם [כ"כ ב"י בשם תה"ד] וכתב הגר"א ס"ק כ"ט [אלא שבדפוס ט"ס ונרשם על ס"ט וצ"ל בסעיף י"א כאן ע"ש] דכן משמע בש"ס פא"ט (דף כ"ג ע"א) אמר רבה בר"ה אמר רב ארי שנכנס לבין השוורים ונמלא לפורן בגבו של אחד מהן אין חוששין שמא ארי דרסו מ"ט וכו' [ופריך] אדרבה וכו' [ומשני] איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי וכו' ה"ל ספק דרוסה ורב לטעמי' דא' אין חוששין לספק דרוסה [אבל לשמואל באמת חוששין וכמו שפסק בש"ע סעיף י"ד ע"ש] ואם איתא [דאם הוא והם שותקים שרי אף בנגע בודאי] הא אפילו לשמואל ניחא [דיכול לאוקמי] בהוא והם שותקים אלא [ע"כ] דלשמואל בכה"ג [שנמלא לפורן בגבו שבודאי נגע בהו] בכל ענין חוששין לכולם אפי' בשניהם שותקין ועי' ס' י"ד [עכ"ל הגר"א] פי' דשם כ' הרשב"א וטוש"ע בהדיא בנמלא לפורן דאסור אפי' הוא והם שותקין [לדידן דקיי"ל כשמואל] ומזה ראיה ברורה לדברי תה"ד הנ"ל דהיכי דחזינן דנגע לא מהני ב' שותקין : (מז) יש מי שאומר וכו' · כ"כ ב"י בשם הרשב"א [בחידושיו] דבזה לא חיישינן אף לשמואל [דקיי"ל כוותיה דסובר דחוששין לספק דרוסה] וסברתו דתלינן לקולא כמו שתולין בספק כלבא ספק שונרא משום דרוב בהמות בחזקת שאינם נדרסים [כ"כ משבלות ס"ק י"ט וספ"ד סוף ס"ק ל' ע"ש] ועי' ש"ך ס"ק ל': (מח) ויש אוסרין בכה"ג · כ"כ בד"מ ס"ק ג' בשם הר"ן [ועי' משבלות ס"ק י"ד מש"כ על סברת הר"ן] וז"ל הגר"א ס"ק ל"א ויש אוסרין וכו' כמש"כ בסוף סימן נ"ה [פי' דשם בהגר"א ס"ק כ"ו הביא דעת הר"ן דסובר כדעת בה"ג דס"ל דכל ספק השקול אזלינן לחומרא רק דוקא היכא שיש רגלים לדבר להיתרא וע"ש שהביא הגר"א שם ראיות לזו הסברא ועי' מש"כ אני שם במ"ח סוף סימן נ"ה] ול"ד לספק כלבא כמש"כ שם [פי' דכ' שם הגר"א דלכך מקילים בספק כלבא ס' שונרא משום דשונרא לא שכיח דדרים] וראייתו [של הר"ן] ממה שאמרו בש"ס ספק על ספק לא על לקולא משמע דוקא בכה"ג [עכ"ל הגר"א] פי' דוקא ספק לא על תלינן לקולא משום דלא אתחזק כלל · אבל על וספק אי שניהם שתקו או שניהם לווחו אזלינן להומרא · ולפי"ז נכונים דברי הש"ך כאן ס"ק ל"א שכתב בשם ת"ר להקל בהפ"מ משום דהש"ך אזיל לשיטתו שבסי' כ' סוס"ק ג' הקיל בהפ"מ בספק השקול לסמוך על הפוסקים המקילים בספק השקול וע"כ גם כאן הקיל בהפ"מ : (מט) והא דחוששין וכו' אבל אם הוא ספק אם נכנס או לא וכו' · מש"ס שהבאתי בס"ק מ' פא"ט (דף כ"ג א') דכ"ע ספק על ספק לא על אימא לא על ספק כלבא ספק שונרא אימא כלבא : (נ) או שמא בקנה נגף · בש"ס פ' א"ט (דף כ"ג ב') ההוא בר אווזא דהוה בי ר' אשי על לבי קניא נפק אתא כי ממסמס [מלוכלך · רש"י] קועיה דמא אר"א מי לא אמרינן ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא הכא נמי ספק קניא ס' שונרא אימר קניא מחייה : (נא) ודוקא שיש לפנינו וכו' · כ"כ הטור בשם הרשב"א · וכתב הגר"א ס"ק ל"ב וז"ל ודוקא כשיש וכו' ממש"כ ההוא בר אווזא וכו' אמר ר' אשי מי לא אמרינן כו' [זהו הש"ס שהעתקתי בס"ק הקודם עיין שם] · ואם איתא משום דתולין להקל [פי' בספק השקול] מאי ה"כ כו' היא היא אלא בקניא שלפנינו ואע"ג דאיכא שונרא [פי' אלא ע"כ דבעלמא אין תולין להקל בספק השקול [וע"ל ס"ק כ"ד] אלא תולין לחומרא או בדבר המלוי יותר והכא שיש קנה לפנינו קיל יותר ותולין בו אע"ג שיש ג"כ שונרא לפנינו והכי פירושא דהש"ס הנ"ל מי לא אמר רבא בדאיכא כלבא ושונרא דתולין בכלבא דקמן · הכא נמי תלינן בקנה דקמן וקנה נמי עבידא אווזא להתחכך בו ועי' ט"ז ס"ק ב' בשם רשב"א בזה] ובהכי ניחא פי' ריב"א בתוס' פרק השוחט (דף כ"ח א') ד"ה אתא וכו' [עכ"ל הגר"א] פי' [דשם סוף ע"א וריש ע"ב] איתא ההוא בר אווזא דאתא כי ממסמס קועיה דמא ומסיק שם הש"ס נבדקיה לקנה ונשחטיה והדר לפכוה לוושט ולבדקיה [עכ"ל הש"ס שם בקולר] ופרש"י שם דהבדיקה היא שמא נפסק הקנה או ניקב הושט ומשום ספק דרוסה לא בעי בדיקה דתלינן בכלבא או בקניא דאמרינן התם פא"ט (דף כ"ג) ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא [עכ"ל רש"י] ועי' תוס' שם שכתבו בשם ריב"א דמפרש דהבדיקה היא משום ספק דרוסה · ולכאורה קשה על שיטת הריב"א קושיית רש"י דהא משום ספק דרוסה לא בעי בדיקה דתלינן בכלבא או בקניא · וכרא"ש

פרק

לפנינו מבעבע דם. ולא ידעינן במה (נב) תולין במצוי בין להקל בין להחמיר (לה וכבר נתבאר לעיל סי' ל"ג אם מבעבע דם כנואר נוהגין לאסרו (ד"ע ואו"ה כלל נ"ז דין ח') :

סעיף יד לו (נג) ארי שנכנס בין השוורים לז ונמצאת צפורן של הארי תלושה ויושבת בגבו של א' מהן בין אם הצפורן לח לחה או יבשה לט חוששין לה (נד) אפי' אם הוא שותק והם שותקים · וכ"ש אם מקום צפורן או חמש צפרניו שמוטות מגבו (נה) ולא לזה בלבד חוששין (נו) אלא לכל השוורים שבדיר :

סט"ו (נז) הא דחוששין לדרוסה היינו שלא להתירה בלא בדיקה · אבל אם בודקה ואינו מוצא בה רושם כשרה מ (נח) ואפי' ודאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה :

כיצד

פ' השוחט סי' ג' נראה שתיקן את זה שכתב שם וז"ל כגון שראו חתול רודף אחריו ע"ש ולדברי הגר"א הנ"ל אין צריך לכ"ז דדוקא שיש לפנינו קניא וסוגרא או כלבא וסונרא אז תלינן לקולא · אבל כשבא מבעבע דם ואין יודעים במה אז תולין לחומרא · או שתולין במצוי ושם היה מצוי יותר סוגרא מקניא : (נב) תולין במצוי· כמש"כ בפ' א"ט (דף נ"ג א') שיגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח [ותלינן שם לקולא] וכ"ש [כאן] להחמיר [הגר"א] : (נג) ארי שנכנס וכו' ונמצאת צפורן וכו' · בפ' א"ט (דף נ"ג ע"א) א"ר בר ר' הונא ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן בגבו של אחד מהן אין חוששין שמא ארי דרסו · ומסיק הש"ס דאיכא למימר הכי דארי דרסו [ונשמט הצפורן מיד הארי] ואיכא למימר בכותל נתחכך השור [ושם היה תחוב צפורן מיד הארי] הוה ליה ספק דרוסה ורב לטעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה · אמר אביי לא אמרן [דשרי לרב] אלא צפורן אבל מקום צפורן [שלא נשמט ולא נמצא שם צפורן אלא מקומה ומכתה ניכרת בשור · רש"י] חוששין · וצפורן נמי לא אמרן [דשרי לרב] אלא לחה [דלא עבידא דמשתמטא] אבל יבשה עבידא דמשתמטא [ושמא דרס · רש"י] ושמואל אמר חוששין לספק דרוסה · דכ"ע ספק על ספק לא אימא לא על וכו' · אמר אמימר הלכתא חוששין לספק דרוסה [ודלא כרב] והלכך לא קיי"ל כרב בנמצא צפורן הנ"ל וכן הוא הסכמת הפוסקים · וכתב הרשב"א דדוקא שראה שנכנס הארי הא לאו הכי שרי משום ספק ספיקא שמא לא נכנס ואת"ל נכנס שמא הצפורן אינו מהארי אלא מהכותל שנתחכך שם השור בא [עכ"ל הרשב"א] · וכתב הט"ז ס"ק כ"א אע"ג דלא הוה ספק ספיקא גמור דהא גם בצד הראשון שאימר לא נכנס הארי צריך אתה לומר שצפורן זה בא מכותל · מ"מ סמכינן ארובא ואמרינן דמכותל בא כיון שיש לנו לומר שלא היה שם ארי כלל · וכעין זה כתב בד"מ [עכ"ל הט"ז] וכתב במשבצות שם וז"ל דמשמע מט"ז הנ"ל דמיקל בספק אחד דלא עאל ודי בכך כיון דרוב בהמות אין דורסין וכו' וזה כמה שכתב בפרישה דאף דמכירים שהוא צפורן של הארי וליכא אלא חדא ספיקא אפי"ה מכשירים כל שלא ראינו שנכנס שם · אבל הב"ח בקו"א כתב דכל שמכירין שהצפורן הוא של הארי אף בלא ראינו שנכנס הוה חדא ספיקא ואסור · אלא באין מכירין הוה ס"ס · שמא של שאר חיה הוא שאין מטיל ארס · ושמא בכותל נתחכך ע"ש וסיים שם במשבצות ויש להקל כפרישה וט"ז ומשמעות הד"מ דאפי' בחדא ספיקא מ"מ כשר [עכ"ל משבצות] : (נד) אפי' אם הוא שותק וכו' · כ"כ רשב"א וטור · וכתב הב"י וטעמם כיון דאיכא ארי ביניהם וצפורן תחובה בגבו של זה חזקה שארי דרסה · והגר"א כ' ואפי' אם הוא שותק כמש"כ [בש"ס שהבאתי בס"ק נ"ג] איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי ורב לטעמיה וכו' [משמע הא לשמואל דפסק שם הש"ס כוותיה דס"ל חוששין לספק דרוסה כל ספק לחומרא] וכנזכר לעיל [בהגר"א ס"ק ל"ב שהעתקתי במ"א בסמוך ס"ק נ"א ע"ש] דכל ספיקא לחומרא דלכך חוששין לספק דרוסה וכמש"כ בסוף סי' נ"ה [עכ"ל הגר"א] : (נה) ולא לזה בלבד וכו' · שכבר נתבאר בש"ע שאין אומרים נח רוגזיה אלא כשהרג אחד מהן · אבל דרס ולא הרג אדרבה עולה רוגזו ביותר ומכה ודורס [רשב"א וטור] : (נו) אלא לכל השוורים שבדיר · כ' ב"י דזה השור שנמצא הצפורן בגבו אסור אף במקום רחב [הא בשאר שוורים מודה הב"י דשרי במקום רחב · משבצות ס"ק כ"ג ע"ש] והט"ז ס"ק כ"ג חולק עליו וס"ל דדין דנמצא צפורן נקרא בש"ס ספק דרוסה [כמו שהעתקתי בס"ק נ"ג ע"ש] ולכך אוסרים דהא קיי"ל דחוששין לספק דרוסה [כמש"כ בס"ק נ"ג] וא"כ במקום רחב דאין אסור ס"ד א"כ בנמצא צפורן נמי שרי במקום רחב וכ"ד המשבצות דהרי כ' הרשב"א ומביאו ב"י דדוקא ראה שנכנס הא ספק נכנס מותר אף בנמצא צפורן וא"כ במקום רחב הוה כמו ספק נכנס ומותר אף אותו השור שנמצא בו הצפורן · ומיהו נלפע"ד דדוקא בבקעה שאין בו מחילות כיון דבלא"ה יש דיעות בפוסקים דלא נקרא מקום רחב כ"א בבקעה שאין בו מחילות [עי' מ"ח ס"ק מ"א] ואף שיש מקילים גם במוקף מחילות במקום רחב [כמש"כ שם במ"ח] מ"מ בכאן יש לחוש לדעת הב"י שאוסר אף במקום רחב וא"כ אין להקל נגדו כ"א במקום דנקרא מקום רחב לכ"ע ודוק : (נז) הא דחוששין לדרוסה וכו' (עד) ואינו מוצא בה רושם כשרה · הוא לשון הטור והוא מש"ס פא"ט (דף נ"ג ע"ב) אמרי בני ר' חייא דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים ותו איתא שם א"ר חנן בר רבא א' רב דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו ואפילו בסימנים ותו אי' שם ר' נחמן א' בקוץ וכו' בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעיים ר' זביד מתני הכי בדרוסה משיאדים בשר וכו' בסימנים עד שיאדימו סימנים עצמם [פרש"י אבל משום האדמת בשר שכנגדן לא מיטרפא דרוב סימנין קפין הן ואין ארס שולט בהן אבל כי האדימו הן עצמן הרי נגלה שבלט בהן [עכ"ל רש"י ועי' ס"ק ס"ב] ותו אי' התם (דף נ"ד א') יתיב ר' יצחק וכו' קמיה דר' נחמן ויתיב וקאמר דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים א"ל ר' נחמן [כן הגיה רי"ף] האלהים מורי בה רב מכפא ועד אטמא ומפרש שם הש"ס (דהיינו) מכפא דמותא עד אטמא וכן א' שם ר' חייא בר יוסף דרב מורי מכפא וכו' ע"ש ברש"י ותוס' : (נח) ואפילו ודאי דרוסה וכו' · רש"י

ל"ב דיש עוד נ"מ אלא דאנן אוסרים בכל ענין גם הוא מילתא דלא שכיחא וע"כ קילר בזה : לה וכבר נתבאר וכו' · אבל אם הקנה שלפניט הוא קנה רחב יש להכשיר אפי' לדידן דדוקא בנקב משהו לא בקיאינן משא"כ בכה"ג כמש"כ רמ"א לעיל סי' כ"א ס"ב [ש"ך ס"ק ל"ג] וכ' בשפ"ד כיון שתולין במצוי וקנה שיש לפניט הוא רחב לא חיישינן לאחר ויש בדיקה [עכ"ל] : לו ארי שנכנס וכו' ונמצא צפורן וכו' · אבל לא ראו שנכנס אפי' נמצא צפורן בגבו של שור אחד שרי · דתולין לומר שצפורן זה היה בכותל ונתחככה הבהמה בכותל ונתחב בגבה משום דהוה ספק ספיקא וכו' [רשב"א וט"ז ס"ק כ"א] ועי' מ"ח ס"ק נ"ג וכ' משבצות שם ואפי' מכירים שזה הצפורן הוא של ארי ולא של שאר חיה שאינו דורס שרי וכ"ד הפרישה וכן נראה להקל [עכ"ל משבצות ועי' מ"ח שם] : לז ונמצאת צפורן וכו' · דעת הב"י דבנמצא צפורן אסור אותו השור אפילו במקום רחב שיכולה לברוח מ"מ אסור אותו השור כיון דנמצא בו ריעותא דצפורן תחובה בו [הא שאר שוורים מודה הב"י דשרי במקום רחב] אבל הט"ז ס"ק כ"ג ומשבצות שם חולקים על הב"י וס"ל דכיון דהמקום רחב הוה כספק נכנס ובספק נכנס כ' הב"י בעצמו בשם הרשב"א דמותר אף אותו השור שנמצא בו הצפורן [כמש"כ בס"ק הקודם] וכן עיקר אך נלפענ"ד דדוקא בבקעה ממש שאין מחילות הא לא"ה יש להחמיר ועי' מ"ח ס"ק נ"ו הטעם : לח לחה או יבשה · פי' אפי' בלחה דלא עבידא דמשתמטא אפי"ה אסור וכ"ש ביבשה [ש"ס וש"ך דלא כלבוש] · וכתב בשפ"ד ס"ק ל"ד בשם כנה"ג ב' דינים · א) נמצא צפורן בא' וב' הרוג י"ל דהצפורן שבא' בא ע"י שנתחכך בכותל והב' הרג ונח רוגזיה [והשאר מותרים דאע"ג דחוששין לס"ד דאם איתא דמארי בא היה לו להרוג כיון דחזינן שבא על עסקי נפשות שהרג הב' אלא תלינן להרוג פגע תחלה וצפורן זה בא מכותל מ"מ לדינא צ"ע · שפ"ד שם] [דין הב'] ואם נמצא צפורן בהרוג יש לספק די"ל שמא כמו שדרס לזה מקודם ה"ה לאחר והשפ"ד כתב דיש להתיר דין הב' דאם איתא דדרס מקודם היה לו להרוג כיון דחזינן דעל עסקי נפשות בא ואין כח ביד הנדרס לברוח ממנו והלכך ע"כ פגע בראשון ודרסו והרגו ונח רוגזיה ע"ש : לט חוששין לה · דשמא הארי דרס והצפורן נשמטה וישבה לו בגבו [טור] ול"ד למש"כ בס"ה דאין מטיל ארס אלא אחר שניטל הצפורן דהתם נשאר הצפורן מחובר עם היד בגוף אבל כאן ששולף היד אף דנשאר הצפורן מ"מ מטיל ארס בעת ששולף היד [ט"ז ס"ק כ"א] וכ' משבצות דכ"ד רש"ל דלא תלוי בצפורן רק בשליפת היד וכ"ד הב"ח · אבל בכנה"ג השיג עליו וז"ל לא כיון יפה דאין חילוק בין הצפורן נשאר מחובר ביד או לא אלא ה"מ דחיישי' [הכא] שמא דרס וחזר ודרס כמבואר בש"ה [עכ"ל כנה"ג] וכ"כ בפר"ח דחיישינן שמא דרס וחזר ודרס וא"כ הצפורן נשמט ממנו וכו' ע"ש וכ"כ בחכ"א כלל כ"ה סי' ע"ז · ומ"מ להלכה ע"ל בי"א ס"ק כ"א · וכתב עוד הט"ז שם דדוקא שראינו שנכנס הארי ונמצא צפורן אבל אם לא ראינו שנכנס הארי אף אם נמצא צפורן שרי עכ"ל וע"ל בי"א ס"ק ל"ו ובמ"ח ס"ק נ"ג : מ ואפי' ודאי יש וכו' · דעת הש"ך ס"ק ל"ה דאם רק ראינוהו שדרסה מיקרי ודאי דרוסה אפי' אין מקום הדריסה ניכר · ומיהו אפילו ניכר מקום הדריסה יש לה בדיקה לדעת המחבר ש"ע א) והיכא דחוששין כגון דאיהו שותק והם צועקים אין להתיר בלי בדיקה וכל היכא דאין חוששין כגון בשניהם שותקין וכה"ג אין צריך בדיקה כלל

(א) **הג"ה** אבל הכו"פ כתב דיש להחמיר כשי' רש"י וש"פ דודאי דרוסה לא מהני בדיקה אף לדין הש"ס ע"ש ועי' מ"ח ס"ק נ"ח:

סעיף טז כיצד היא הבדיקה מא שוחטין את הנדרס ובודקין כל החלל שלו מב (נט) מכף הירך מג עד הקדקוד אם נמצא כולה שלימה מכל מיני טרפות ולא נמצא בה רושם הדריסה הרי זו מותרת · ואם נמצא בה רושם הדריסה אסורה · איזהו רושם הדריסה מד (ס) שיאדים הבשר כנגד בני מעיים (סא) ואם נימוק הבשר כנגד בני מעיים עד שנעשה מה כבשר שהרופא גורדו מהחבורה רואין אותו בשר כאלו חסר וטרפה (סב) ואם דרס בסימנים משיאדימו כל שהוא הסימנים בעצמם טרפה (סג) ואפי' אם האדים מן הקנה בכל שהוא:

סעיף יז מז (סד) בהמה שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה מפני שהושט אין לו בדיקה מבחוץ:

סעיף יח (סה) יש מי שאומר בכל מקום שהוזכר שם בדיקה כגון בדרוסה נפולה ושבורה · בדורות הללו ליכא למיקם אבדיקה שפיר ולית ליה תקנתא מח (סו) אלא לשהויי י"ב

כלל · ולדידן במקום שצריך בדיקה אין אנו בקיאים בבדיקה [כן תוכן דברי הש"ך שם] · ומיהו כתב השפ"ד שם דמ"מ אם האדים מבחוץ אין להקל אף להשהות יב"ח [או עיבור ולידה] משום דלהרבה פוסקים הוה זה ודאי טרפה · ומ"מ בדיעבד אי שהה יב"ח ע' לקמן ס"ק מ"ז ושם אבאר דין אם האדים מבפנים מה דינו ע"ש ועי' ס"ק שא"ז: מא שוחטין את הנדרס · משום דס"ל לש"ע [וכ"ד התוס' וש"פ] דהבדיקה היא דוקא מבפנים · ומיהו כ' הש"ך ס"ק ל"ו דלדעת רש"י וש"פ דהבדיקה היא מבחוץ בעודה בחיים וסיים הש"ך שם וקצרתי כיון דלא נ"מ מידי לדידן דאין אנו בקיאים בבדיקה [עכ"ל בקוצר] וכ' בשפ"ד מ"מ יש נ"מ לשהה יב"ח או כ"א יום אי האדים מבחוץ ואי נתערבה ואח"כ אי אפשר להכיר שניטל מקום שהאדים ולא נודע בהפ"מ [עכ"ל] ועי' י"א ס"ק מ"ח: מב מכף הירך · בשביל צומת הגידין שצריך בדיקה: מג עד הקדקד · וכן לשון הרמב"ם · י"מ עד הקדקד · ולא עד בכלל דאין צריך לבדוק לא הקדקד ולא המוח וכ"ד הפר"ח ס"ק מ"ה ע"ש אבל דעת הרשב"א וטור ורוקח דצריך לבדוק גם המוח [ע' ש"ך ס"ק ל"ז ובתה"ג ס"ק מ"ב וס"ק מ"ה ומ"ח ס"ק כ"ט] וכתב שפ"ד ס"ק ל"ז וכ"מ לדידן [דא"א בקיאים בבדיקה] בחי ראינו שלא הכה רק בקדקד טרפה ג"כ: מד שיאדים הבשר כנגד בני מעיים · וה"ה כנגד א' מהאברים שנטרפה בהם אם האדים או נתמסמס כנגדו טרפה אפי' כנגד ל"ה [טור וש"ך ס"ק ל"ח] וכ' בשפ"ד דאם האדים הבשר כנגד הקולית או כדומה דאם נחתך שם עם העצם טרפה ל"ע [אי חשבינן כאילו ניטל העצם או לא] אבל אם האדים גם העצם בודאי אסור ע"ש שמסיק דגם בזה קצת ל"ע ע"ש: מה כבשר שהרופא גורדו · ע"ל סי' מ"ג ס"ב וסי' מ"ח ס"ה וסוף סי' נ"ן וסי' כ"ה ס"ו [ש"ך]: מו הקנה בכל שהוא · ואע"ג דקנה פסיקתו ברובו [כדלעיל סי' ל"ד] מ"מ האדם סופו ליסרך רובו [ש"ך ס"ק מ"ס] וכ' בשפ"ד וה"ה כבד וכדומה וכן טחול ואפילו אם האדים רק בקולשיה בכ"ש טרפה והוה ודאי טרפה [שפ"ד שם] · ואפי' דרסה במקום אחד א"א בקיאים וטרפה [שפ"ד ס"ק ל"ע וס"ק מ"א ע"ש]: מז בהמה שנדרסה · אבל עוף דהכשירו בסי' אחד יכול לשחוט הקנה לבדו ואחר השחיטה יהפוך ויבדוק הוושט · ואף בבהמה בידוע שדרסה במקום אחר ולא בושט מהני בדיקה לדינא דש"ס [ש"ך ס"ק מ"א] ולדידן אין נ"מ [שפ"ד] ודין בהמה שנדרסה אם מזיק לולד כבר כתבתי בס"ק י"ט אות ב' ג': מח אלא לשהויי · א) כ' הש"ך ס"ק מ"ב דאפי' לודאי דרוסה מהני שהיית יב"ח או כשתלד כיון דאית לה בדיקה [מדינא דש"ס] ומש"כ רמ"א כאן סוף סעי' זה דלודאי טרפה לא מהני יב"ח היינו דוקא לודאי טרפה ממש ולא לודאי דרוסה כיון דמתכשרא בבדיקה [עכ"ל ש"ך] · ב) וכ' בשפ"ד מ"מ באם האדים בשר מבפנים

רש"י פי' [על מאמר הש"ס הנ"ל] דרוסה שאמרו כגון ספק דרוסת ארי · או שראינו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ [עכ"ל] משמע הא ודאי דרוסה לא מהני בדיקה וכן פי' ריב"ס [הובא בתוס' (דף נ"ג ב') ד"ה דרוסה] דודאי דרוסה לא מהני בדיקה לפי שפעמים שמאדים הבשר ואין יכול לכוין יפה וכתב הטור דכן דעת בעה"ע וכ"כ הרא"ש פא"ט [סי' מ"ב] בשם רש"י ור' זרחיה הלוי · אבל התוס' והרא"ש שם הוכיחו דגם ודאי דרוסה מהני בדיקה מדאמר הש"ס (שם נ"ג ב') בדרוסה עד שיאדים בשר כנגד בני מעיים ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמן [משמע להדיא הא אם האדים רק הבשר כנגד הסימנים ולא האדימו הסימנים עצמן כשרה אע"ג דודאי נדרסה שהרי האדים הבשר] ועוד דאמר לקמן (ד' נ"ד א') דמורי בה רב מכפא דמוחא ועד אטמא והיינו ע"כ ודאי דרוסה דהא רב לא חייש לספק דרוסה דרב לא הדר כדפי' רש"י שם ד"ה אתריה דשמואל והביא ראיה מערובין פ' כל גגות (ד' ל"ד) ועוד מדא' שם הש"ס (ריש ד' נ"ד) קנה נקובתו בכאיסר דרוסתו בכמה אלמא אע"ג דהאדים במשהו ונדרס בודאי · בעי בש"ס דאפשר דכשר כיון דלית ביה כאיסר ומסקי בתוס' שם דאפשר דגם רש"י מודה דגם ודאי דרוסה ניתר בבדיקה ע"ש · וכתב ב"י דכן הלכה כתוס' ורא"ש דכן דעת הרמב"ם והרשב"א · אבל הכרו"פ כ' דיש להחמיר כשי' רש"י וש"פ דודאי דרוסה לא מהני בדיקה אף לדין הש"ס ע"ש: (נט) מכף הירך עד הקדקוד · (בש"ס ריש ד' נ"ד) מורי בה רב מכפא דמוחא ועד אטמא [ועי' ס"ק נ"ז] ופי' הרשב"א דמש"א מכפא דמוחא מרבה אף המוח וכ"כ הרוקח וכן משמע מדברי הטור שכ' וז"ל בודקין מכנגד המוח וכו' וזה דלא כנראה מדברי רש"י שם שפי' כפא דמוחא סוף הגולגלת דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימנים [עכ"ל רש"י] משמע דמפרש מכפא פי' מסוף כפא והאחרונים הכריעו דלא כרש"י בזה ומש"א בש"ס עד אטמא היינו לרבות שצריכה בדיקה גם נגד צומת הגידין וכ"כ הטור בהדיא וכן משמע מרש"י שהעתיק בס"ק ס"א ע"ש · וכ' בבאה"ג ס"ק מ"ה דמש"א בש"ס הנ"ל דצריך לבדוק הקדקד היינו שאם יאדים הקדקד יבדקו גם הקרומים של מוח דלא גרעו הקרומים של מוח שהם תחת עלם מהסימנים דצריכים שיאדימו הם עצמם ע"ש: (ס) שיאדים הבשר וכו' · שם (ד' נ"ג סוף ע"ב) ר"כ א' בקוץ כו' בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעיים ר' זביד מתני הכי בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעיים בסימנים וכו': (סא) ואם נימוק הבשר וכו' עד שהרופא גורדו · (שם נ"ג ב') בעי ר' אמי המסמסה מהו [פרש"י כגון דרסה בירך שלא כנגד החלל וראינו שניקב הבשר לאחר זמן מהו עכ"ל ועי' שם ברא"ש סי' מ"ב] א"ר זירא הא דבעי ר"א כבר פירשה ר' יהודה דאר"י א"ר בדרוסה עד שיאדים בשר כנגד בני מעיים נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו היכי דמי נתמסמס א' ר' הונא בריה דר"י כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי [עכ"ל הש"ס] ופרש"י שם ד"ה רואין אותו כאילו אינו ואם יש בו טרפות בניטל כולו כגון צומת הגידין טרפה דהאי נמי כנטול דמי [עכ"ל] מבואר מרש"י הנ"ל דאם דרסה נגד ל"ה ורואין שנתמסמס שם הבשר טרפה ועי' ס"ק נ"ט: (סב) ואם דרס בסימנים וכו' הסימנים עצמם · בש"ס פא"ט (ד' נ"ג סוף ע"ב) ר' זביד מתני הכי בדרוסה וכו' בסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמם [עכ"ל הש"ס] וכ' שם רש"י אבל משום האדמת בשר שכנגדן לא מיטרפא דרוב סימנים קשין הן ואין ארס שולט בהן · אבל כי האדימו הם עצמן הרי נגלה ששלט בהן [עכ"ל] וכ' ב"י שדעת הרשב"א ור"ן דבעינן עד שיאדימו הסימנים מבפנים לחלל הושט אבל דעת הרא"ש בריש פא"ט סי' ג' דאפילו אם האדימו הסימנים עצמן אפי' רק בעור חיצון של ושט לבדו ג"כ טרפה וע"ש ברא"ש שכ' הוכחה לזה: (סג) ואפי' וכו' הקנה בכ"ש · בפא"ט (סוף ד' נ"ג ע"ב וריש ד' נ"ד א') א"ר פפי בעי ר' ביבי בר אביי ושט נקובתו במשהו דרוסתו במשהו · קנה נקובתו בכאיסר דרוסתו בכמה · בתר דבעיא הדר פשטה אחד זה ואח"ז במשהו · מ"ט זיהרא מיקלא קלי ואזיל [עכ"ל הש"ס]: (סד) בהמה שנדרסה אין וכו' · דעת בעה"ע הובא בטור סי' ל"ג שגם בבהמה יש לה תקנה בבדיקה · ולא חיישינן שמא במקום [קורט] דם [של הארס] שחט דמינכרא מילתא [עכ"ל] וכ"כ רש"י בפא"ט (ד' מ"ג ע"ב) ד"ה ההיא ספק דרוסה וכו' וז"ל אם עוף היה בודק הקנה תחילה וכו' ואם בהמה היא נמי אית בה תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דילמא במקום נקב שחט אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדים אפילו שחט בו יש היכר במשהו [עכ"ל רש"י] אבל התוס' שם ד"ה דרוסה כ' וז"ל ולפי מה שפי' בפ"ב (ד' כ"ח א' ד"ה אתא) גבי בר אווזא דקאמר נשחטיה לוושט דילמא במקום נקב שחט דבספק דרוסה איירי לא יתכן לומר כן [עכ"ל התוס'] וכן משמע דעת הרא"ש שגם הרא"ש נוטה בפי' בר אווזא הנ"ל לפי' התוס' [עי' רא"ש פ' השוחט סי' ג' ובפא"ט סי' ד'] וכן הטור שם בסי' ל"ג השיג על בעה"ע וכן סתם הטור כאן בסי' נ"ז דבהמה אין לה בדיקה וכ"ד הרשב"א שכ' וז"ל י"א דגם בהמה יש לה בדיקה וי"א שאין לה בדיקה וכן עיקר [עכ"ל]: (סה) יש מי שאומר וכו' · כ"כ הטור בשם בה"ג וז"ל רש"י פא"ט (ד' נ"ב א') ד"ה כ' בה"ג כל היכי דבעי בדיקה כגון נפולה ושבורה ודרוסה דמתכשר בבדיקה ה"מ בדורות קמאי דהוו בקיאי למיבדק אבל אנן לא בקיאינן ולא סמכי' אנפשין · ולי נראה דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב אל השופט אשר יהיה בימים ההם · אבל הוא יזהר יפה ולהביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאים בדבר כי היכי דנימטיה שיבא מכשוריה [עכ"ל רש"י] אבל אנו נוהגים כבה"ג כמו שפ' רמ"א ז"ל וכ"כ כל האחרונים: (סו) אלא לשהויי יב"ח וכו' · בפא"ט (ד' נ"ז ע"ב) א"ר הונא סי' לטרפה יב"ח [אם כך חיה בידוע שלא נטרפה · רש"י] ובברייתא שם סי' לטרפה כל שאינה יולדת (ושם ד' נ"ח ע"א) והלכתא בזכר כל שנים עשר חודש בנקבה כל שאינה יולדת [עכ"ל הש"ס] פרש"י בזכר ספק טרפה דידיה אי שהי שנים עשר חודש ודאי לא נטרף ושוב אין צריך לבדקו · כגון אם ספק דרוסה או ספק נפולה · או שמא ניקב

מט י"ב חודש נ או בנקבה נא (סז) שתתעבר ותלד · וכן בעוף (סח) אם גמרה להטיל כל הביצים של טעינה ראשונה נב (סט) ושהתה כ"א יום ואח"כ חוזרה נג להטיל ביצים כשרה וכן אם לא הטילה ביצים מעולם אם שהתה אחר שנולד בה ספק טרפות כ"א יום והתחילה להטיל ביצים כשרה (ע) וי"א שגם בזה"ז בודקין אלא שצריך ליזהר להביא כל הבקיאים בדבר :

הג"ה ואנו בדורות האחרונים אין בקיאים בבדיקה ולכן המנהג להטריף כל דבר שיש לו ריעותא ואין סומכים על בדיקתנו כלל (ד"מ ס"ק י"א בשם מרדכי והג' מיי' וא"ז ושארי אחרונים) ולכן יש לנהוג כסברא ראשונה (עא) ויש מחמירים עוד דכל שצריכים להשהותו נד (עב) שנים עשר חודש חיישינן

הקרוס מחמת שראינו שלקתה [עכ"ל] ובתוס' פא"ט (ד' נ"ז ב') ד"ה סי' לטרפה כל שאינה יולדת יש כמה בהמות שפוסקות מלילד ולא מחזקינן להו בטרפות · אלא בעי למימר אם יולדות בידוע שאינה טרפה : (סז) שתתעבר ותלד · דבעינן דוקא תרוייהו דלידה לחוד בודאי כ"ע מודים דלא מהני וראיה מעוף דבעינן דוקא אי הדרא וטענא כמה שכתוב בש"ס שהבאתי בס"ק שאח"ז · ועיבור לחוד נמי לא מהני והביא רש"ל ראיות ע"ז ואף דדעת פר"ח אינו כן אלא ס"ל דעיבור לחוד מהני מ"מ הכרו"פ ובל"י ושארי אחרונים כולם פסקו כרש"ל דבעינן עיבור ולידה כלשון טוש"ע : (סח) אם גמרה להטיל כל הביצים וכו' · כפא"ט (ד' נ"ח ע"א) א' אמימר הני ביעי דס' טרפה דשיילא קמא [אותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה · רש"י] משהינן להו אי הדרא וטענא שריין ואי לא אסירן [עכ"ל הש"ס] ופרש"י ד"ה רבינא וכו' אי הדרא וטענא לאו טרפה היא [עכ"ל] אלמא בעינן דוקא טעינה אחרת · ומזה מוכח ג"כ דבבהמה לידה לחוד בלא עיבור לא מהני כמש"כ בס"ק הקודם : (סט) ושהתה כ"א יום וכו' וכן אם לא הטילה וכו' · ז"ל ב"י וכ' בא"ח בשם הר"ש טוב הא [דאי' בש"ס שהבאתי בס"ק הקודם] דבטעינה שניה מותר [דוקא] בששהתה בין סוף לידה לתחילת לידה כ"א יום שלימים כי כן זמן עיבורה כדאמרי' בבכורות (פ"א ד' ח' ע"א) אבל אם חזרה לילד תוך כ"א יום אמרינן עדיין הם מערימה ראשונה והכל אסור וה"ה לתרנגולת שלא ילדה מעולם שנולד בה ספק טרפות שאם ילדה אחר כ"א יום מזמן שנולד בה הספק טרפות היא והבילים מותרים : (ע) וי"א שגם בזה"ז וכו' · זה דעת רש"י שהבאתי לעיל בס"ק ס"ה ע"ש : (עא) ויש מחמירים עוד וכו' (עד) חיישי' לתקלה · והוא מש"ס פא"ט (ד' נ"ג ע"ב) ההוא שרקפא [של מלא עופות [ובתוס' שם פי' שרקפא קן של עופות ע"ש] שנכנס הנץ ביניהם · רש"י] דספק דרוסות דאתא לקמיה דשמואל חנקינהו ושדינהו בנהרא [ופריך הש"ס] למה ליה למיחנקינהו לישדינהו הכי בנהרא [ומשני] מפרחן וסלקן [ופריך] ולישהינהו שנים עשר חודש [ומשני] אתי בהו לידי תקלה [עכ"ל הש"ס] ופרש"י ד"ה לידי תקלה איידי דהוה בהו טובא לא מצי לאיזדהורי בהו ואתי למיכל מינייהו [עכ"ל] אבל בד"מ ס"ק י"ג כ' בשם המרדכי והג' מיי' וסמ"ק דסברי דהשש דתקלה שייך אפי' באחד אלא צריך שימיתנו וימכרנו אח"כ לנכרי ע"ש : (עב) י"ב חודש חיישינן לתקלה · אבל היכא דאין צריך לשהות רק

מבפנים לא מהני שהיית יב"ח [או עיבור ולידה] דזה הוה ודאי טרפה · והאדים בחוץ לרש"י הוה ודאי טרפה ולתוס' וש"ע הוה רק ספק טרפה · ולפיכך בדיעבד אי שהה יב"ח יש להתיר דהא בספק טרפה דפלוגתא מהני שהיית יב"ח כמש"כ הש"ך בס"ק מ"א ע"ש [וה"ה עיבור ולידה מהני בדיעבד] · ג) אבל בכרתי ס"ק י"א כ' דאם יש רושם נגד ל"ה או עד הקנה הוה ודאי טרפה ולא מהני שהיית יב"ח ע"ש · ד) עוד כ' בשפ"ד ס"ק מ"ב דאפי' אם יש עוד איזה צד לקולא מ"מ לא סמכינן אבדיקתנו · עוד כ' שם דאפי' אם נתערב הספק דרוסה עם אחרים דאז לא הוה רק איסור דרבנן דמה"ת בטל ברוב מ"מ לא מהני בדיקה דאם נתערבו ובדקו ונמצא א' שהאדים מ"מ אין תולין שזה היא שנדרסה להתיר האחרות ודלא ככנה"ג שהתיר בזה [עכ"ל שפ"ד בקולר] : מט י"ב חודש · וכ' בת"ח כלל ע"ג סי' ב' דבשנה מעוברת בעינן י"ג חודש וכ"כ בס' א"ר [ש"ך ס"ק מ"ג] משום דבעינן שיעברו עליו ימי החום וימי הקור כמש"כ בת"ח שם וכ"ד בל"י ס"ק כ"ג וכ"ד הפלתי שסיים וז"ל כללו של דבר אין להתיר בפחות משנת עיבור (עכ"ל) וכ"ד שפ"ד וכן עיקר ודלא כפר"ח וכ' בפ"ת ס"ק יו"ד בשם ס' חומות ירושלים (דבשנה פשוטה) בעי' שס"ה ימים שיהא בשלימות ימות החמה וימות הלבנה ושכן כ' בס' מנחה חדשה (עכ"ל) וכ"כ בכרתי ס"ק י"ב ע"ש : נ או בנקבה וכו' · פי' בנקבה לא בעי יב"ח אלא סגי בעיבור ולידה אבל ודאי גם בנקבה מהני שהיית יב"ח (ש"ך ס"ק מ"ד) ומדכ' בש"ע בנקבה שתתעבר וכו' משמע דבזכר אף ודאי הוליד לא מהני (פ"ת ס"ק י"א) ובחו"ה כלל כ"ו דין ד' כתב דיש סי' לזכרים כ"ז שנזקק לנקבות (עכ"ל) וכ' עליו בס' מנ"י כלל ע"ג ס"ק ה' וז"ל ולא ידעתי מנין לו והוא להדיא נגד משמעות הש"ס פא"ט והפוסקים ול"ע (עכ"ל) וע' בפלתי ס"ק ת' שהאריך בזה ומסיק שדברי חו"ה ברורים והעלה שיש ב' דיעות בזה וכן בשפ"ד ס"ק מ"ד הביא בקולר דברי הכרו"פ הנ"ל [ועי' י"א ס"ק כ"ד אות ה' בשם חכ"א] ולכן תמיהני על הפ"ת שלא הביא דבריהם כלל: נא שתתעבר ותלד · דוקא עיבור ולידה בעינן הא עיבור לחוד אינו מועיל דאפשר דתתעבר עיבור שלא תבוא לידי לידה אלא תמות בו [רש"ל וש"ך ושארי האחרונים ודלא כפר"ח] וע' בס"ק כ"ד אות ד' וכ' פ"ת ס"ק י"ב בשם ס' חומות ירושלים סי' ע' שכתב שאם הולידה נפל או בשף שהטילה בילים שאינם גמורים י"ל דלא מהני דהוכיח סופו על תחלתו דלאו עיבור מעליא הוא [עכ"ל] ולידה לחוד ודאי דלא מהני [שפ"ד ס"ק מ"ה] ועי' במ"ח ס"ק ס"ז ס"ח שכתבתי ראיה לזה מש"ס : נב ושהתה כ"א יום · שזהו זמן עיבורו של עוף (ע' מ"ח ס"ק ס"ט דכ"ה בש"ס) וכל שלא שהתה כ"א יום איכא למיחש שמא נתעברה קודם שנטרפה ואלו הבילים הם מטעינה הראשונה וכן ספק טרפה שלא הטילה מעולם בעינן כ"א יום שלימים אחר שנולד הספק ואם הטילה בילים אח"כ כשרה כמש"כ רמ"א: נג להטיל ביצים · ע' בתשו' מגיד מראשית סי' ב' עוף שנולד לו ספק טרפות ואחר שנולד בו הספק לאחר כ"א יום שכבר הטילה כל הבילים מערימה ראשונה נשחטה ומצאו אותה טעונה בבילים ונגמרה קליפתם לכאורה היה נראה דאף לרש"ל [שהבאתי בס"ק הקודם] דטעינה לחוד לא מהני מ"מ כאן דנמצא בה בילים גמורות בקליפתן י"ל דדמי ללידה אלא שקשה להתיר מכח הסברא ולכן יש להחמיר ועי' בש"ע ד"א בשם הג' מ' עוזר מש"כ בזה [פ"ת ס"ק ע"ו] : נד שנים עשר חודש · א) אבל היכא דאין צריך לשהות רק כ"א יום לא חיישינן לתקלה בזמן מועט כזה [מהרא"י ות"ח וש"ך ס"ק מ"ז ושארי אחרונים ודלא כבס"י] · ב) וכ' בשפ"ד ס"ק מ"ז דאף אם רבים הנדרסים לא חיישינן לתקלה בזמן מועט כזה כ"א יום וע' מ"ח ס"ק ע"ב · ג) וכתב בחכ"א כלל י"ד סי' כ"ח דגם בבהמה דקה דזמן עיבורה רק חמשה חדשים חיישינן לתקלה וכן בעוף בחורף במדינות אלו שאין מטלת בילים כל ימות החורף ואירע לה ספק טרפות אסור להשהותה עד הקיץ · ד) וכ' עוד שם בחכ"א דגם בבהמה אם יודע בודאי שבשעה שאירע לה הספק טרפות לא היתה מעוברת ואח"כ נתעברה אפי' בבהמה גסה אם יש עוד לצדדים להקל מותר להשהותה עד שתלד כיון די"א הא דאין טרפה יולדת פי' דאינה מתעברת וכיון דנתעברה הוא סי' שאינה טרפה [הוא דעת הפר"ח ס"ק מ"ז] ואף דיש להחמיר כדעת האחרונים דצריך עיבור ולידה ג"כ [וכמש"כ בי"א ס"ק כ"א ע"ש] מ"מ לענין זה נסמוך עליו דמותר להשהותה ולא חיישינן לתקלה · ה) עוד כ' בחכ"א שם דבזכר אם רואין שהוא מזדקק לנקבה ויש עוד לצדדים יכול להשהותו ג"כ יב"ח שהרי י"א דגם בזכר כשמזדקק לנקבה הוא בכלל טרפה אינה יולדת דג"כ אינו מוליד [עי' בי"א ס"ק נ"ן] ואף דלא קיי"ל הכי מ"מ לענין שהייה י"ל דמותר אם יש עוד לצדדים להקל וכ"כ בס' בל"י סוף ס"ק כ"ה באם שיש עוד לד היתר מותר להשהותו יב"ח אבל בלא"ה [פי' באין לצדדים בלא זה] אע"ג דהוה ספק ספיקא שמא כשרה כאותה דיעה ואת"ל דעדיין ספק שמא לא יבוא לידי תקלה דהא בלא"ה נמי הוה ס"ס ומ"מ לא מהני כמש"כ בס' מנחת יעקב [כלל ע"ג ס"ק ז'] דקרוב לודאי שיבוא לידי תקלה [עכ"ל חכ"א שם] · ו) כ' רדב"ז בתשו' כת"י [הובא בכנה"ג ובס' בל"י ס"ק כ"ע ובבאה"ע סוף ס"ק ל"ה בסוף הסי'] דיש תקנה בעדר שנתערב בו דרוסה לשהות אותו והנקבות שנתעברו והזכרים שעברו עליהם יב"ח מותרים אעפ"י שנתבאר שברבים הנדרסים ולזמן מרובה אסור להשהותם לכ"ע [עי' מ"ח ס"ק ע"א] התם דרוסה גופא בלא תערובת אבל בדרוסה שנתערבה באחרות אפי' ברבים הנדרסים ולזמן מרובה מותר להשהותם [עכ"ל] · ז) וכ' ע"ז בפ"ת ס"ק י"ט ובתשו' הרדב"ז סי' שע"ג שם משמע דדוקא בעדר שנתערב בו ספק דרוסה מהני האי תקנה להשהותם אבל בודאי דרוסה שנתערב אסור להשהות התערובת זמן רב וזה לא כתב שם [הרדב"ז] אלא לדעת המחמירים [בספק דרוסה שנתערב ע' סי' ק"י בש"ע ס"ט] אבל לעיקר הדין דעתו [של הרדב"ז] דעדר שנתערב בו ספק דרוסה מותר ע"י דניכבשינהו וכו' (וכמו שכתב הטור כאן סוף סי' כ"ז ע"ש] וכמו שכתבתי בשמו [בפתחי ת'] לקמן סי' ק"י ס"ק ו' (עכ"ל פ"ת כאן) · ח) כ' בבל"י ס"ק כ"ט בשם תשו' מור"ס לובלין

חיישינן לתקלה (עג) ואפי' אינו אלא אחד העומד בספק נה (עד) ואין למכרו חי לנכרי רק ימיתנו קודם שמא יחזור וימכרנו לישראל (מרדכי וסמ"ק והג' מיי' וע"ל סוס"י כ"ג) וכן הוא המנהג במדינות אלו (עה) וכל מקום נו שהוא ודאי טרפה אע"פ שנשתהה יב"ח והוא חי אסור (רשב"א סי' ל"ח וריב"ו ושארי אחרונים):

סי"ט (עו) י"א **נז** שצפרים קטנים אין אדמימות ניכרת בהם לפיכך **נח** אין להם בדיקה (עז) וכן י"א שארם הנץ אינו אדום כ"כ ואינו ניכר לפיכך אין לו בדיקה:

ס"כ נט (עח) אם רבים הם הנדרסים אסור להשהותם יב"ח כדי שלא יבא לידי תקלה (והמנהג להחמיר אפי' באחד):

סעיף כא (עט) אסור למכור דרוסה או ספק דרוסה לנכרי.

יד אליהו

לובלין לאן רבות כמו מאה לאן בחצר גדול או גינה מוקפת גדר ובאו לתוכה זאבים [סרכם] והמיתו וגם פלעו בהן הרבה אילו היה המעשה בא לידי לא הייתי מתיר לכתחלה לשום ישראל לשכור אליבת לאן זה אך מפני שכבר נעשו חמאה וגבינות וכבר נמכרו ונאכלו יש לסמוך ולהתיר דהוה דיעבד · ט) עוד כ' מור"ס שם אם היה באותו עדר ארבעים פרות נחלבות (שלא היה בספק הדרוסה) ומערבין החלב של הפרות עם חלב של הלאן מותר לכ"ע שנתבטל בס' (עכ"ל וע"ל בי"א ס"ק כ"ס אות ג' ובי"א ס"ק ל' אות ו') · י) וכתב בתשובת חו"י ברועה נכרי שאמר שכבש אחד יצא דם מחוטמו שמסתמא בא מן הזאב והתיר כולם · יא) וכ' בשו"ת שבו"י שכ' באווזות הבר נקבות אי משהה אותם עד שיוולד ב' בילים יצאה מדין ספק דרוסה ומותרת דאווז הבר אינו טוען רק חדא בילה בשיחלא חדא כדאי' בב"ק (ד' כ"ס) ולכן אם הטילה ב' בילים יצאה מכלל ספק ומותרת [כ"ז מאות א' ע"כ הוא מבל"י ס"ק כ"ט] אבל בפ"ת כאן סוף ס"ק י"ד הביא בשם כרו"פ סוף סי' פ"ב בקונטרס פני נשר [בסוף הקונטרס] שחלק על השבו"י הנ"ל וכ' דחלילה להקל באיסור תורה דמי יודע שאווזות הבר שלנו שוות לשלהם באיכותן (עכ"ל): **נה** ואין למכרו חי לנכרי וכו' שמא וכו' · וכ' בפ"ת ס"ק י"ח בשם שאילת יעב"ץ ח"א סי' ע"ב שלכאורה אין לאסור כ"א בעיר שרובה ישראל ומ"מ חלילה להקל בזה מאחר שלא חילקו הפוסקים בזה (עכ"ל) ומיהו אווז הבר במקום שאין אוכלים אותו מותר למוכרו לנכרי (אם אירע בו ספק דרוסה) ולא חיישינן שמא ימכרנו הנכרי לישראל במקום אחר שם נוהגים היתר לאכלו דחששא רחוקה כי האי לא חיישינן (פ"ת ס"ק י"ז בשם תשו' שבו"י ח"א סי' כ"ה): **נו** שהוא ודאי טרפה אע"פ שנשתהה יב"ח וכו' אסור · א) משום דאין להכחיש דברי חז"ל דאמרו שהיא טרפה · והא דחי יש בו ב' טעמים · א) דחי ע"י נס · ב) דרוב טרפות אינן חיות יב"ח אבל מיעוטא דמיעוטא חיות · ולכן בספק טרפה הולכין אחר הרוב אבל בודאי טרפה הרי חזינן דיצאה מהרוב ועי' מ"ח ס"ק ע"ה דהטעם הא' עיקר דכ"מ בש"ס בכמה מקומות ודין ודאי טרפה שילדה ודין דרוסה שילדה אי שרי הולד כתבתי בי"א ס"ק כ' אות ב' ג' · ב) ובמקום דאיכא פלוגתא בין הפוסקים אי חזינן דחי יב"ח כשרה (רש"ל וש"ך ס"ק מ"ח) ועי' מ"ח סוס"ק ע"ה ונסתפק בשפ"ד שם אי רבים המטריפים ומיעוט המכשירים אי מהני שהיית יב"ח ע"ש · ג) עוד כתב הש"ך שם דלאו דוקא יתרת אבר אסור בחי יב"ח אלא דכל ודאי טרפה לא מהני יב"ח [וכדמשמע מלשון רמ"א כאן] ומסיק הש"ך שם דבספק אף בס' יתרת מהני שהיית יב"ח ובפלתי סס"ק י' מסיק שבספק יתרת ראוי להחמיר אף אי חי יב"ח הואיל ונפיק מפומיה דרשב"א דיותרת ראוי לחיות זמן רב אבל בלידה אין להחמיר אף בספק יותרת ע"ש · ד) וכ' בפ"ת ס"ק ע"ז בשם פר"ח (ס"ק כ"א) דבשבורת גף בעוף לא מהני שהיית יב"ח דשמא אח"כ ניקבה הריאה · וכן לידה לא מהני בזה שמא אחר שנתעברה ניקבה הריאה ולידה לחוד לא מהני [כ"ז בשבורת גף בעוף] אבל בשמוטת גף בעוף שם מהני שהיית יב"ח או לידה שבזה אין החשש רק בשעת השמטה (עכ"ל פר"ח) · ה) ועי' בס' בני חייא דס"ה בשבירת עלם במקום שנעשה טרפה לא מהני שהיית יב"ח שמא בתוך היב"ח יצא לחוץ אמנם אם בדקו שהיה נקשר אעפ"י שיש לחוש שמא לא נקשר יפה מ"מ מהני יב"ח או עיבור ולידה אחר שנקשר שאין לחוש אחר שנקשר שיצא לחוץ (עכ"ל פ"ת): **נז** שצפרים קטנים · וגם היונים [טור]: **נח** אין להם בדיקה · פי' אפילו בזמן הגמרא: **נט** אם רבים וכו' אסור להשהותם יב"ח · וע"ל בי"א ס"ק כ"ד ובמ"א ס"ק ע"ב דלהשהותן רק כ"א יום בעוף עד שתתעבר ותלד לא חיישי' לתקלה אף ברבים וע"ש עוד דינים בזה:

מותר

מקור חיים

רק כ"א יום לא חיישי' לתקלה בזמן מועט כ"כ מהרא"י בהג' ש"ד ומביאו כד"מ ובת"ח כלל ע"ג דין ד' [עכ"ל ש"ך] וכ"כ בתוס' פא"ט (נ"ג ב') ד"ה אתי בהו לידי תקלה [זהו הש"ס מעשה דעביד שמואל שהעתקתי בס"ק הקודם] וז"ל והא דאמר לקמן בפרקין (ד' נ"ח ע"א) גבי ביעי דספק טרפה דשיחלא קמא משהינן ליה אי הדרא וטענא שריא ולא חיישינן לתקלה וי"ל וכו' ועוד התם אי סופה לטעון ממהרת לטעון וכו' [עכ"ל] וכ' בשפ"ד ס"ק מ"ז דאפילו אם רבים הם הנדרסים לא חיישינן לתקלה בזמן מועט כזה בכ"א יום וכתב במנ"י כלל ע"ג ס"ק א' דההיא שרקפא דספק דרוסה דחנקינהו שמואל וכו' כי היכי דלא ליתי לידי תקלה [כמו שהבאתי בס"ק ע"א ולא אמרינן דלישהינהו כ"א יום · שם מיירי בעופות קטנים דלא שייך בהו דיטילו בילים [עכ"ל וע"ש עוד תירוץ לזה] וכן משמע מלשון התוס' שהעתקתי בסמוך דאפילו ברבים לא שייך למיגזר בחשש תקלה לזמן מועט ודוק · וכ' בחכ"א כלל י"ד סי' כ"ח וה"ה ה' חדשים בדקה חיישינן לתקלה [עכ"ל] וכן משמע לשון התוס' הנ"ל שכתבו ממהרת לטעון וכ"מ הלשון דמהרא"י בהגהת ש"ד שהעתקתי בסמוך: (עג) ואפי' אינו אלא אחד · הוא כדעת המרדכי והגהות מיימוני וסמ"ק [שהבאתי בס"ק ע"א] שחולקים על רש"י וסוברים דתקלה שייך אפי' בא' ע"ש: (עד) ואין למכרו חי לנכרי וכו' · וכ"כ הטור וש"ע בסי' זה סעי' כ' והוא בש"ס פא"ט (דף נ"ג ע"ב) על ההיא מעשה דשרקפא דספק דרוסות דאתי לקמיה דשמואל חנקינהו ושדינהו בנהרא [שהבאתי בס"ק ע"א] [פריך שם הש"ס] וליזבנינהו לנכרי [ומשני] אתו ליזבנינהו לישראל [עכ"ל הש"ס] ופרש"י שם ד"ה אתו נכרים והדרי ומזבני לה לישראל [עכ"ל]: (עה) וכל מקום שהוא ודאי טרפה אעפ"י וכו' · כ"כ הרשב"א בת' סי' רל"א שלא נתנו חז"ל שיעור יב"ח אלא על ספק טרפה דרוב טרפות אינן חיות יב"ח · אבל בודאי טרפה לא מהני יב"ח · וכל מי שמכשיר בזה הוא מוציא לעז על דברי חז"ל [עב"י וד"מ שהעתיקו דברי הרשב"א וכ"כ רי"ו] · וז"ל הגר"א [ס"ק מ"כ] וכ"מ שהוא ודאי טרפה כמש"כ בפא"ט (ד' נ"ח ע"א) הני ביעי דספק טרפה דשיחלא קמא [משהינן להו אי הדרא וטענא שריין (עכ"ל הש"ס) משמע דוקא דספק טרפה מהני לידה וה"ה יב"ח הא דודאי טרפה לא מהני] ואמרי' שם (ד' מ"ג א') [מאי אהדרו ליה חבריא לר' יוסי ב"ר יהודה (דסובר ניקבה המרה טרפה) ישפוך לארץ מררתי [איוב י"ו] ועדיין איוב קיים אמר להן] אין מזכירין מעשה נסים [דאלת"ה יפלא וכו' אלא ניסא שאני] ולא קאמר שהוא מאותו המיעוט שטרפה חיה אלא ודאי שאי אפשר לחיות כלל וכלל · וכן מש"כ שם (דף נ"ז ב') והלא רחל אחת וכו' [שנקדר קנה שלה ועשו לה קרומין של קנה וחיתה] א"ל ועל דא [את סמיך והלא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בעוף טרפה ותרנגולת היתה וכו' ועשו לה שפופרת של קנה וחיתה אלא מאי אית לך למימר תוך יב"ח הוה ה"נ תוך יב"ח הוה] ושם א"ר יוסי בן המשולם [מעשה בעינבול [שם מקום] בא' שנפחתה גולגלתו ועשו לו חידוק של קרויה [חתיכה של דלעת יבשה · רש"י] וחיה א"ל וכו' [ודאי] משם ראיה ימות החמה היה וכיון שעברו ימות הגינה מיד מת [עכ"ל הש"ס] ואמרו במתניתין [ריש פרק אלו טרפות מ"ב א'] זה הכלל כל שאין כמוהו חיה טרפה [עכ"ל הגר"א] [בתוס' ביאור בין שתי מרובעים] מכל הני מקומות שציינתי בשם הגר"א ולא קמשני הש"ס דהוי מן המיעוט אלמא אפילו מיעוט אינה חיה מכ"ז מוכח דלא כרש"ל הביאו הש"ך ס"ק מ"ח דסובר דהא דטרפה אינה חיה היינו רובא דרובא אבל מיעוטא דמיעוטא חיה אלא כמש"כ הש"ך שם מעיקרא בשם הרשב"א דאמרינן הא דחי נס הוא [וכמש"כ מקודם מש"ס] ועי' י"א ס"ק כ"ה אות ב' בשם אחרונים דספק דפלוגתא מהני שהיית יב"ח והקשה בפלתי סוס"ק יו"ד א"כ בחסר או ביתרת דב' וורדא וכה"ג שרבים מכשירין ואנן מחמירים א"כ קשה בשור הגדול יהיה כשר דהא ככר חי יותר מיב"ח · ותירץ דבאמת דבדברים כאלו ידעו רבותינו הקדמונים שהוא מותר רק שהחמירו לצורך שעה ולמיגדר מילתא [עכ"ל ע"ש]: (עו) י"א שצפרים קטנים · בפא"ט (דף נ"ג ע"ב) פריך שם הש"ס על שמואל במעשה דשרקפא דחנקינהו ושדינהו בנהרא · ומקשה וליסדינהו באשפה או לכלבים [ומסיק שם הש"ס] לפרסומי מילתא דאיסורא [הוא דעביד] וכתב שם רש"י ד"ה לפרסומי וכו' ולפי שעופות דקים היו ומרובים היו לא יכול לבודקן ולהתירן בבדיקה מפני הטורח שמא יטעה בא' מהן · א"נ איידי דקלים זיהריה דנן לא מאדים בשר ולא מינכר ודבר זה נ"ל [עכ"ל רש"י] וכתב הרשב"א בת"ה ובחידושיו וז"ל וכתבו' הראשונים משום דהני עופות [צפרים ויונים] איידי דקטיני לא מינכרא אדמימות עלייהו [עכ"ל ב"י] סובר כפי' א' דרש"י הנ"ל אלא דמשמע מדברי הרשב"א הנ"ל דסובר דאף בא' אין לו בדיקה מפני דקותו · נמצא שי"א הא' הוא כפי' א' שברש"י הנ"ל וכהרשב"א בשם הראשונים · וי"א הב' הוא כפי' שני שברש"י הנ"ל ובטור כתב וז"ל ויש מהגאונים וכו' צפרים הקטנים וגם היונים האדמימות הנמצא בהם בדיקתן קשה וגם כתב שארם הנץ אינו אדום כ"כ ואינו ניכר לפיכך אין לו בדיקה [עכ"ל]: (עז) וכן י"א שארם הנץ · הוא כפי' הב' שברש"י [שהבאתי בס"ק הקודם] והסכים רש"י לפי' זה ע"ש: (עח) אם רבים וכו' · עי' ס"ק ע"א כתבתי לזה מקור מש"ס ומש"כ אם רבים הוא דעת רש"י ומש"כ רמ"א כאן והמנהג וכו' אפי' בא' · הוא כדעת מרדכי והג' מיי' וסמ"ק הבאתי שם במ"א ובס"ק ע"ג: (עט) אסור למכור וכו'

לנכרי שמא יחזור וימכרנה לישראל :

הג"ה (פ) ודוקא בטרפות שאינו ידוע אבל בטרפות הידוע וניכר לכל מותר (שערים כ"ד) (פא) וכן אפי' ספק טרפות ויש מכשירים הטרפות ההוא (ת"ה סי' קע"ח) אע"ג דקיי"ל לאסרו מ"מ ם מותר למכרו לנכרי ולא חיישינן שמא יחזור וימכרנו לישראל סא הואיל ויש מכשירין :

סימן נח דין בהמה נפולה · ובו י"ב סעיפים :

סעיף א (א) נפולה אסורה כיצד בהמה שנפלה (ב) אם היתה עומדת על רגליה כשנפלה א אם יש מכריסה עד המקום שנפלה שם עשרה טפחים חוששין שמא נתרסקו אבריה (ג) ואם היתה שוכבת ונתגלגלה ונפלה צריך שיהיה גובה המקום עשרה טפחים (ד) והא דבעינן גובה עשרה טפחים דוקא ב בנפלה מעצמה (ד"ע בב"י) ג (ה) או הפילוה אחרים וידעה שרוצים להפילה · אבל אם הפילוה אחרים שלא מדעתה (ו) או אפי' ידעה בכך אלא שהפילוה

בבת

וכו' או ספק דרוסה לנכרי וכו' · בסעי' י"א כ"כ רמ"א שם ושם הבאתי שכן מבואר הש"ס פא"ט (דף נ"ג ע"ב) גבי טרקפא דספק דרוסות דחנקינהו שמואל ושדינהו בנהרא [פריך שם הש"ס] וליזבנינהו לנכרי [ומשני] אתו ליזבנינהו לישראל [עכ"ל הש"ס] ופרש"י שם אתו נכרים והדרי ומזבני לה לישראל [עכ"ל] : (פ) ודוקא וכו' אבל בטרפות הידוע וניכר וכו' מותר · עי' תוס' נדה (ס"א ב') ד"ה לא וכן י"ל שהיה וכו' (עכ"ל הגר"א) פי' דשם פ' האשה איתא בש"ס וז"ל ת"ר בגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לנכרי וכו' [עכ"ל] ופרש"י שם דאתא הנכרי ומזבן ליה לישראל [עכ"ל] ועוד פרש"י שם שאבד בו כלאים שאם היה מכיר חוט האמר בבגד הפשתן נותקו וכשר [עכ"ל רש"י] וכ' התוס' שם ד"ה לא ימכרנו לנכרי פרש"י דנקט אבד שאם היה מכירו וכו' וכן י"ל שהיה מותר למוכרו לנכרי אם היה ניכר אף בלא נתיקה וכו' כיון שהכלאים ניכרין לא קני ליה ישראל מנכרי [עכ"ל תוס' שם]: (פא) וכן אפילו ספק טרפות ויש מכשירים וכו' מותר למוכרו לנכרי · כ"כ תה"ד סי' קע"ח ועי' ש"ך ס"ק כ"א וז"ל הגר"א ס"ק מ"א וכן וכו' דאיסור מכירה לנכרים אף בודאי איסור אינו אלא גזירה דרבנן שמא [יחזור הנכרי וימכרנה לישראל כמש"כ בש"ס חולין פא"ט ורש"י הבאתי בס"ק ע"ט] ובדרבנן הולכין להקל כמש"כ בע"ג [פרק א'] (ד' ז' ע"א) [עכ"ל הגר"א] פי' דשם איתא אם היה חכם א' אוסר וא' מתיר אם היה א' גדול כו' הולכין אחריו וא"ל וכו' ר"י בן קרחה אומר בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל אר"י הלכתא כריב"ק [עכ"ל הש"ס שם] ועי' מש"כ בי"א ס"ק נ"ט :

סי' נח (א) נפולה אסורה · משנה ריש פא"ט (ד' מ"ב א') אלו טרפות בבהמה וכו' נפלה מן הגג [עכ"ל המשנה] ופרש"י נפלה מן הגג ושחטה מיד טרפה אעפ"י שאין שבר נראה בה חוששין שנתרסקו ונתפרקו אבריה ואין טעם בטרפות שהלכה למשה מסיני הן ובגמרא (ד' נ"א ע"א) אמר שאם שהתה מעל"ע ושחטה כשרה ואעפ"י שלא עמדה [עד כאן לשון רש"י] ועי' בסעי' ג' בשולחן ערוך · ועי' ברמ"א בס"ו שלדידן דא"א בקיאים בבדיקה לא מהני שהתה מעל"ע ולא עמדה רק הלכה : (ב) אם היתה עומדת וכו' · בב"ק פ' הפרה (ד' נ' ע"ב) גבי ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי (פרש"י אריתא יאור · דדלאי · משקה שדות והיא עמוקה אמה עכ"ל) שחטיה מריה וטרפיה ר' נחמן (וקאמר הש"ס שם) אלמא קסבר ר"נ יש חבט בפחות מעשרה · ואותביה רבא ממתניתין דהתם דאין חבט בפחות מעשרה · ומסיק הש"ס (שם ד' נ"א ע"א) דלעולם אין חבט בפחות מעשרה ור"נ דטרפיה משום דאריתא דדלאי הוי שיתא טפחים ומכריסא דתורא ועד ארעא ארבעה טפחים והוו ליה י' טפחים [עכ"ל הש"ס שם] וכ"כ הרי"ף והרא"ש בפ' א"ט סי' ל"ה ותוס' פא"ט (ד' נ"א ע"א ד"ה נפל לארעא) וכ"כ הרמב"ם בפ"ט מה"ש וכ"כ הרשב"א ור"ן וכתבו שכ"כ בה"ג · ועי' בס' בית הלל ופר"ח בקו"א ובפלתי ס"ק ב' שהקשו האיך אפשר דמכריסא ליכא אלא ד' טפחים הא איתא לעיל בש"ע סי' כ"ו סעיף ה' דשיעור צומת הגידין הוא ע"ז אצבעות שהוא ד' טפחים · ומלבד זה יש עוד ארכובה התחתונה · ומה שיש למעלה מצו"ה וא"כ הוה טובא טפי מד' טפחים מכריסא עד ארעא · ותירץ בפלתי שם דאפשר לומר דהכרס בולט לארץ ועוברת בין הרגלים עד למטה מצו"ה וכעין זה תירץ בפר"ח שם ע"ש · ולבסוף מסיק בפלתי שם בשם הרשב"א דבהמת ד' טפחים לאו דוקא אלא שיש יותר מד"ט מכריסא עד ארעא וע"כ מסיק שם בכרו"פ דאף בבור עמוק חמשה יש להחמיר ע"ש : (ג) ואם היתה שוכבת · כ"כ הרשב"א ורי"ו והוא מהש"ס ב"ק שם (ד' נ"א ע"א) דפריך על ר' נחמן דטריף באריתא דדלאי [דלא הוה רק עמוק ששה טפחים] ממתני' שם (ד' נ"ן ע"ב) דתנן מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים [פי' ולא סגי בשיתא גובה עד רגלי השור וד' מכריסא כר"נ] [ומשני] אמרי מתני' דאיגנדר לבור [עכ"ל הש"ס שם] ופרש"י שם דאיגנדר שוכב היה ונתגלגל ונפל [עכ"ל] אלמא בשוכב ונתגלגל בעי י"ט : (ד) והא דבעינן וכו' עד סוף הסעיף · כ"כ הב"י · ומה שכ' אבל אם הפילוה אחרים שלא מדעתה אפי' בפחות מי"ט חוששין לה כ"כ גם הטור · והוא ממש"כ בפא"ט (ד' נ"א ע"א) אמר רב הונא זכרים המנגחים זה את זה אין חוששין משום ריסוק אברים אע"ג וכו' אי נפיל לארעא ודאי חיישינן [עכ"ל הש"ס] [והועתק דין זה בש"ע כאן בס"ט] וכתבו שם התוס' ד"ה נפל וז"ל ואע"ג דבנפילה בעינן עד שיפול מי"ט וכדאיתא בפ' שור שנגח (ד' נ' ע"ב וד' נ"א א') ומכריסא דתורא עד ארעא ליכא אלא ד' טפחים מ"מ חיישי' הכא משום דנפל מחמת הכאה שמנגחין זא"ז [עכ"ל התוס'] מוכח מתוס' הנ"ל דבהפילוה אחרים שלא מדעתה אפי' בפחות מי"ט חוששין וכ"כ שארי פוסקים דשם בש"ע אפי' בפחות מי"ט חוששין [וכמש"כ בש"ך ס"ק י"א ע"ש וע"ש במ"ח] : (ה) או הפילוה אחרים וידעה וכו' · זה נלמד ממש"כ בטוש"ע סעי' י' שור שמרבילים אותו לשחיטה וכו' אין חוששין וכו' ע"ש והוא מש"ס בבלי וירושלמי כאשר אליין שם בעז"ה אך מלשון הש"ע כאן שכ' והא דבעינן גובה י"ט דוקא וכו' או הפילוה אחרים וידעה · משמע דבזה דהפילוה אחרים וידעה שרי פחות מי"ט אבל מ"מ אסורה אם גבוה י"ט וקשה דהא בסעי' י' בהרבילוה לשחיטה כ' בשם הטור דשרי אע"פ שנפל ממקום גבוה הרבה וכ"כ הב"י שם בשם הרשב"א והר"ן דאפי' ביותר מי"ט שרי בזה כיון דידעה · וכבר הקשה כן הש"ך סק"א ותירץ דשם הטעם דאמודי אמיד נפשה ונועץ לפרניו בקרקע עד שמגיע לארץ [וכמש"כ בש"ס שאעתיק שם בסעי' י'] ומיירי שם דאית לה מידי למיסרך [והלכך שרי אפי' ביותר מי"ט] אבל כאן מיירי המחבר ש"ע דלית לה מידי למיסרך וא"כ לא שייך מידי למיסרך וע"כ אסור בגבוה י"ט ומ"מ בפחות מי"ט שרי כיון דאין הנפילה בב"א היא מתאמצת בכל כחה כשרוצים להפילה והלכך בפחות מי"ט שרי אבל בב"א ממש כגון שמפילים אותה פתאום או שקשרו כל רגליה [עי' סעי' יו"ד בהג"ה] או אפי' בפחות מי"ט אסור [ועי' ס"ק שא"ז] וכ"כ פר"ח ס"ק כ' ע"ש ונמצא יש לדינא ג' חילוקי דינים לדבריהם וכבר כתבתי זה בי"א ס"ק ג' ע"ש וע"ש מה שכתבתי בשם כרו"פ : (ו) או אפי' ידעה בכך אלא הפילוה בב"א אפי' בפחות מי"ט חוששין · וכמש"כ בהג"ה בש"י ודוקא שלא קשרו כל רגליו כשהפילוהו אבל אם כל רגליו קשורין בשעה שמפילים אותו חוששין וע"ש וכמש"כ בש"ס פא"ט (נ"א ב') נשרו

נוטן

ם מותר למכרו לנכרי · הש"ך ס"ק כ"א מסיק הטעם משום דאיסור מכירה לנכרי אינו אלא גזירה דרבנן שמא יחזור וימכור לישראל וכיון דהיכא פלוגתא בדרבנן הלך אחר המיקל אע"ג דעיקר הפלוגתא בדאורייתא מ"מ לענין מכירה הוה ספק דרבנן · והא דלא כתבו הפוסקים כן בשאר איסורים משום דדוקא גבי דרוסה אמרי' כן משום דאיכא כמה צדדים להתיר · אבל דמדינא יש לה בדיקה [רק דאנן מחמירים דא"א בקיאין בבדיקה] וגם י"א דהיכא דאין הדריסה ניכר מבחוץ שרי · אבל בשאר איסורים אפילו בספק דפלוגתא אסור למוכרה לנכרי [היכא דאינו ניכר הטרפות] [כן תוכן דברי הש"ך ס"ק כ"א ע"ש שהאריך] וכ' שפ"ד הטעם דבשאר איסורים אסור למוכרה לנכרי משום דאין לעשות ספק ספיקא בידים ואף בפלוגתא דרבוותא אם לא שרוב מתירים ורק משום חומרא מחמירים או שיש צדדים בלא"ה להתיר אז יש להתיר למכור לנכרי בשאר איסורים ולא בענין אחר (עכ"ל) · כתב בשפ"ד ס"ק כ"א בשם כנה"ג אתול דרכו להמית לפרוס ע"י שפוהק פיו וממיתה בכך וכן העתיק הבל"י ס"ק ו' בשם דמש"א ובשפ"ד שם כ' ע"ז ומסתימת הפוסקים לא נראה כן מידי דהוה אנסוכנת ואין דרוסה אלא ביד (עכ"ל): סא הואיל ויש מכשירים · ודין ספק דפלוגתא בשאר איסורים ע' בס"ק הקודם · ודין דרוסה · וספק דרוסה שנתערב ע"ל בש"ע סי' ק"י סעי' ע' ובאחרונים שם :

סי' נח א אם יש מכריסה וכו' · פי' דבעומדת על רגליה על הארץ אם נפלה אפי' לבור עמוק רק ששה טפחים הוה י"ט משום דמכריסה עד לארץ יש מן הסתם ד' טפחים [ועי' מ"ח ס"ק ב' מה שיש להקשות ע"ז ומחמת זה מסיק בכרו"פ לדינא דאף בבור עמוק חמשה יש להחמיר דמכריסה עד ארעא יש יותר מד' טפחים ע"ש ובמ"ח שם] ובשוכבת על הארץ בעינן שיהיה הבור עמוק י"ט או אם היתה מונחת על מקום גבוה מן הארץ י' טפחים ונפלה וכדמסיק (עי' ע"ז ומ"ח) : ב בנפלה מעצמה · פי' בלא דעתה אבל מדעתה אמודי אמיד נפשה וכדלקמן בסעיף י"א (פר"ח) פי' דמדעתה אפי' גבוה יותר מי"ט שרי וכמש"כ בס' י"א ע"ש : ג או הפילוה אחרים וכו' · ע' מ"ח ס"ק ה' ו' והעולה לדינא לש"ך ופר"ח יש ג' חילוקי דינים · א) ידעה שרוצים להפילה ואית לה מידי למסרך שרי אפילו ביותר מי"ט · ב) ידעה ולית לה מידי למסרך אבל אינו פתאום בבת אחת תלוי בי' טפחים דבפחות מי"ט שרי · ג) הפילוה פתאום בב"א או קשרו כל רגליה · זה אפי' פחות מי"ט טרפה · והכרו"פ חולק על דין הב' וסובר דבידעה ולית לה מידי למסרך אפי' אינו פתאום מ"מ אסור

אפילו

בבת אחת אפי' בפחות מעשרה טפחים חוששין לה (ז) ואין חילוק בזה בין בהמה לעוף ד דבעוף נמי דינא הכי · (טור וב"י וכן משמעות הפוסקים) :

סעיף ב (ח) העוף שדרסו אדם ברגליו או טרפו לכותל או שרצצתו בהמה ה (ט) או שנחבט על דבר קשה חוששין לו :

הג"ה (י) וכן ו אם נפל אבן או דבר קשה על גופו ז (יא) וכן בבהמה אם הוא בדבר שיש לחוש בבהמה· (כל בו ואו"ה וטור וב"י ור"ן ורשב"א ורי"ו):

סעיף ג נפולה שאמרנו שחוששין לה (יב) אם לא עמדה אסור לשחוט אותה ח עד שתשהה מעת לעת (יג) ואם שחטה בתוך זמן זה אפי' בדקוה ומצאו אותה שלימה

יד אליהו

אפי' בפחות מי"ט ע"ש: ד דבעוף נמי וכו'· פי' דגם בעוף בעינן דוקא שנפל מגובה י"ט ועי' מ"ח ס"ק ז' : ה או שנחבט על דבר קשה· כ' הרא"ש פא"ט סי' ל"ז כללא דמילתא כל דמיחבט על דבר קשה חיישי' על דבר רך או שריק [כמו קטניות] לא חיישי' (עכ"ל) ועי' פר"ח ס"ק י"ז ביאור הדברים מה קרוי רך ומה קרוי קשה [והוא מה"ס] וז"ל טלית כפולה או אפי' אינה כפולה ואינה מתוחה יפה וכן רשתות העשויים קשרים ומרותקים הקשרים זה מזה וכן חבילות של פשתן שבאמצע הם קשורים [ונפל] בב' הצדדים שאין שם קשרים לא חיישי' (ועי' מ"ח ס"ק ט' לשון הש"ס בזה) וכן פשתן דדייק ונפיץ ונעורת דקה מן הדקה· וכן חריות של דקל לאחר שנעשו רצועה שהן רכות· וכן אפר שלא נרקדה בנפה ותבן שאינו עשוי חבילות וכן חול הדק כל הני לא חיישי' הא לא"ה חיישינן וכן אבק דרכים חיישינן אבל שערי וכל מינייהו וכל מיני קטניות כגון עדשים ואורז ודוחן לא חיישינן [ולפניטו הגי' בש"ס פא"ט (ד' כ"ב א') שערי וכל דמינייהו חיישי' וכמו שהעתקתי במ"ח ס"ק ט' ע"ש] זה הכלל כל דבר שמחליק זה מזה ואין נכבשים יחד והנופל נשמט והולך אין בו משום ריסוק אברים הא לא"ה יש בו משום ריסוק אברים (כ"ז בפר"ח ס"ק י"ז ובל"י ס"ק י"א) והוא מש"ס פא"ט (ד' כ"א ע"ב וד' כ"ב ע"א ועי' מ"ח ס"ק ט"ו): ו אם נפל אבן וכו'· ובזה לא צריך שיפול מגובה עשרה טפחים אלא הכל תלוי לפי כובד האבן אם הוא גדול או קטן דלא הזכירו י"ט אלא בנפל [הבעל חי] מגובה אבל לא בנפל עליו דדוקא בבע"ח הנופל תלוי בגובה י"ט משום דחי נושא א"ע (או"ה ורש"ל וד"מ וט"ז וש"ך ופר"ח וכרו"פ): ז וכן בבהמה כו'· אכולה מילתא דלעיל קאי [ש"ך ס"ק ג'] פי' דגם בבהמה אם ראויה להתרסק באותה רצוצה ודריסה דינה כנפולה דבעינן שיהוי ובדיקה (ועי' מ"ח ס"ק י"א)· וה"ה באבן שנפל על הבהמה אין צריך גובה י"ט אלא תלוי הכל לפי משא האבן [שפ"ד ס"ק ב' ג' ע"ש]· וכתב בשפ"ד ס"ק ג' וז"ל ודע דעוף לא שייך ביה גובה עשרה דאפי' שני כנפיו קשורין [מ"מ] עומד הוא על רגליו אם לא שרגליו קשורין ומיהו בנפל ע"ג מים וכדומה דליכא מידי למסרך ביה דין העוף שוה לבהמה דגבוה י"ט הוה ביה דין נפולה [ולא פחות מי"ט] (עכ"ל שפ"ד) וכמש"כ רמ"א בסוף ס"א ואין חילוק וכו' וע"ש במ"ח ס"ק ז': ח עד שתשהה מעל"ע· אבל בתוך מעל"ע חיישי' שמא נתרסקו אבריה ואין ניכר עדיין· וע"כ בעי שהיית מעל"ע או עמדה [דאם נתרסקה לא היתה יכולה לעמוד או לחיות מעל"ע] ועדיין יש לחוש שמא נקרע או נפסק א' מאבריה וע"כ צריך בדיקה· ולהרמב"ם וש"ע כאן הבדיקה משום ריסוק אברים היינו שמא נפסדה צורתו ובתוך מעל"ע וקודם עמידה אין ניכר זה· וכ' הט"ז ס"ק ג' דאע"ג דהפסד צורה אסור להרמב"ם [וש"ע] מ"מ זה דוקא בראינו שנפלה· אבל לא ראינו שנפלה אין חוששין להפסד צורה ותלינן זה בדבר אחר וכמש"כ בש"ע ס"ה כל שעמדה והלכה אפי' נמצא שינוי באבריה אין חוששין לה כל שאין השינוי מטריף בשאר בהמה (עכ"ל) וכ"כ הפר"ח וכ"ד הכרו"פ וכ' שכ"כ בהדיא בפי' המשניות להרמב"ם העתקתיו במ"ח ס"ק י"ח ע"ש:

מקדקוד

מקור חיים

נועץ וכו' [הגר"א] : (ז) ואין חילוק וכו'· פי' דגם בעוף בעינן דוקא גבוה י"ט במקום דבעינן בבהמה י"ט וכמש"כ בד"מ ס"ק ה' בשם או"ה דגם בעוף לא חיישי' לריסוק אברים אא"כ נפל מגובה י"ט כמו הבהמה עכ"ל וכמש"כ במש' ב"ק פ' הפרה (ד' נ"ן ע"ב) דאין חבט בפחות מעשרה: (ח) העוף שדרסו וכו'· בפא"ט (ד' נ"ו ע"א) אלו טרפות בעוף וכו' דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה ומפרכסת ושהתה מעל"ע ושחטה כשרה [עכ"ל המשנה] ופרש"י דאיכא למיחש להני תלתא [דרסה טרפה רצצתה] משום ריסוק אברים וכו' ואם שהתה מעל"ע ושחטה כשרה ובדיקה בעי כדאוקמינן בש"ס (ד' נ"א ע"ב עכ"ל רש"י) : (ט) או שנחבט על גבי דבר קשה· עי' ש"ס פא"ט (ד' נ"א ע"ב ורים נ"ב ע"א) גלימא מתיח חיישי' דלא מתיח לא חיישינן טוף ומטופף [וגי' הרי"ף טייף מיטף] [ופרש"י כפולה הטלית ואפי' מתוחה] לא חיישינן· איזלא [עוף שנפל ברשת הפרושה כאויר· רש"י] ומקרבי קיטרי חיישינן [אם קשרי החוטין שבהם סמוכין זה לזה תמיד· רש"י] (חיישינן)· לא מקרבי קיטרי לא חיישינן כיתנא דעביד בטוני [פשתן העשוי חבילות· רש"י] חיישינן [שהרי קשה הוא· רש"י] דהאי גיסא ודהאי גיסא [אם נפל על צידי החבילה מכאן ומכאן בהשמטה· רש"י] לא חיישינן [דכי מטי עלייהו משתמט ולא מלקי ליה· רש"י] כיתנא דדייק ונפיץ לא חיישינן [אם שטוח ע"ג קרקע ונפל עוף עליו· רש"י] דייק ולא נפיץ חיישינן [דשברי הגבעולין מלקין העוף· רש"י] דעביד ביזרי כיון דאיכא ביה קיטרי חיישי' [אפי' בדדייק ונפיץ חיישינן משום קיטרי דאית ביה· רש"י] דקתא חיישינן [נעורת שברי הגבעולין הנגררים מן הפשתן כשמנפצין אותו· רש"י] דקדקתא לא חיישינן [פרש"י דקה מן הדקה וגם היא נעורת לא חיישינן אם יש ממנה כרי על הארץ ונפל עוף עליהן לפי שהיא רכה] גברא [סיב הגדל סביב הדקלים ומייבשין אותו ונחלק לרצועות ומפשילים ממנו חבלים וכ"ז שלא נעשו רצועות הוא קשה· רש"י] חיישינן· תימחתא [פי' לאחר שחלקוה לרצועות] לא חיישינן· קיטמא נהילא [מרוקד בנפה נכבש ונעשה קשה] חיישינן· לא נהילא לא חיישינן (נ"ב ע"א) חול הדק לא חיישי' [דמשתריק ואינו נכבש לעולם· רש"י] חול הגס חיישי' [דאבנים גדולות שבו מרסקין העוף כשנופל עליהן· רש"י] תיבנא ועביד בזגא חיישי' [בזגא חבילה· רש"י] לא עביד בזגא לא חיישינן חיטי וכל דמינייהו חיישינן [כגון שיפון שהוא קשה· רש"י] שערי וכל דמינייהו חיישינן· כל מיני קטניות אין בהם משום ריסוק אברים [משום דמשתרקי מהדדי ואינם נכבשים יחד· רש"י] וכו' כללא דמילתא כל מידי דמשריק אין בו משום ריסוק אברים· לא משריק יש בו משום ריסוק אברים [עכ"ל הש"ס] והרי"ף והרא"ש סי' ל"ז כתב וז"ל כללא דמילתא כל דבר דמיחבט על דבר קשה חיישינן· על דבר רך או מישרק לא חיישינן עכ"ל] : (י) וכן אם נפל אבן וכו'· פי' באבן אין חילוק בין אם נפל בפחות מי"ט או י"ט דדוקא כשהבהמה נופלת י"ל דהחי נושא א"ע או שרי בפחות מי"ט משא"כ באבן וכן פסקו או"ה וד"מ ורש"ל וט"ז וש"ך ודלא כהראב"ד וב"ח וכן מסקנת האחרונים : (יא) וכן בבהמה וכו'· פי' דגם בבהמה אוסר בדרוסה ורצוצה בכותל אם ראוי להתרסק באותה רצוצה· וכן תניא בתוספתא בהדיא גבי בהמה· נפלה מן הגג או שדרסה וטרפה לכותל או שרצצתה בהמה טרפה [תה"א (דף מ"ו א') והגר"א]: (יב) אם לא עמדה וכו'· בפא"ט (דף נ"א ע"ב) א"ר יהודה א"ר עמדה אינה צריכה מעת לעת בדיקה ודאי בעי· הלכה אינה צריכה בדיקה ר' חייא בר אשי אמר אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה א"ר ירמיה בר אחא אמר רב פשטה ידה לעמוד אעפ"י שלא עמדה· עקרה רגלה להלך אע"פ שלא הלכה· ור' הסדא אמר ניערה לעמוד אע"פ שלא עמדה והלכתא א) היכא דנפלה מן הגג בדלא ידעה ועמדה ולא הלכה צריכה בדיקה ואינה צריכה מעת לעת ואם הלכה אפי' בדיקה

הג"ה א) עיין מש"כ בסמוך בשם הרא"ש דאין זה לשון הש"ס עד לא צריכה:

נמי לא צריכא [עכ"ל הש"ס] עי' במ"ח ס"ק כ"ח תמצא גירסא אחרת בזה ופרש"י עמדה ולא הלכה אינה צריכה שהייה מעל"ע אבל בדיקה בעי בחוט השדרה ובשבירת רוב צלעות ובעקירת חוליא· והיכא דלא עמדה אפילו בדקוה ונמצאת שלימה טרפה משום החבט שנתפרקו פרקיה וחוליותיה ואם הלכה אפילו בדיקה לא בעי והלכתא היכא דנפלה וכו' בדלא ידעה דאי ידעה הא אמרינן (לעיל ד' נ"א ע"א) דאמדה נפשה [עכ"ל רש"י]· וכתבו התוס' שם ד"ה עמדה אינה צריכה מעל"ע אבל בדיקה וכו' אבל לא עמדה בעי מעל"ע ובעי נמי בדיקה כדתנן לקמן פא"ט (ד' נ"ו ע"א) דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה צריכה מעל"ע ואמרו בגמרא (שם ע"ב) א"ר אלעזר בר"א משום ר' ינאי אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה [עכ"ל תוס']· עוד כ' התוס' שם ד"ה והלכתא וכו' הא דלא קאמר הלכה כר' יהודה בריסוק אברים משום דבעי לאשמעינן דדוקא עמדה· למעוטי פשטה ידה לעמוד וננערה לעמוד [עכ"ל תוס']· וז"ל הרא"ש פא"ט סי' ל"ו ר' אלפס לא הביא אלא דברי ר' יהודה· ובעל הלכות ובעל העיטור פסקו כרב הונא בר יהודה [וגי' דידן בש"ס רב ירמי' בר אחא א"ר כמו שהעתקתי לעיל] דפשטה ידה ועקרה רגלה מועיל וכו' [ועי' בס"ק שאח"ז שהלכה כרי"ף שכן הסכמת רוב הפוסקים] ומה שכ' בספרים והלכתא וכו' עמדה ולא הלכה וכו' הלכה וכו' תוספת הוא מלשון הפוסקים ואינו מלשון הגמרא ומה שפסק ר' אלפס כר' יהודה ולא פסק לחומרא כר' חייא בר אשי [דא' אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה] וכו' משום דבזבחים פ' התערובת (דף ע"ד) קאמר קסבר ר"ל עמדה צריכה מעל"ע הלכה צריכה בדיקה ור' ינאי ור' ירמיה קסברי עמדה אין צריכה מעל"ע הלכה אין צריכה בדיקה ור' ינאי ור"י רבים נינהו נגד ר"ל ועוד ר' ינאי רבו של ר' יוחנן הוא והלכה כמותו נגד ר"י וכ"ש נגד ר"ל [עכ"ל הרא"ש] : (יג) ואם שהטה תוך זמן זה אפי' בדקוה וכו' טרפה· כן מוכח מדברי ר' יהודה [שהבאתי בריש ס"ק הקודם] עמדה אין צריכה מעל"ע בדיקה ודאי בעי מוכח הא אם לא עמדה צריכה דוקא מעל"ע לענין זה דאפי' בדיקה לא מהני

כתוך

שלימה מכל אבריה טרפה ואם שהתה מעל"ע ואח"כ שחטה (יד) צריך לבודקה כנגד כל החלל כולו ט (טו) מקדקוד הראש עד הירך (טז) אם ימצא בה טרפות מהטרפות שמנו חכמים (יז) או שנתרסק אבר מהאברים שבפנים (יח) ונפסדה צורתו הרי זו טרפה · אפי' נתרסק אבר מהאברים שאם ניטלו כשרה י כגון טחול וכליות הרי זו טרפה (יט) חוץ מבית הרחם שאם נתרסק הרי זו מותרת (כ) והסימנים אינם צריכים בדיקה שאין הנפילה ממעכת אותם :

הג"ה יא ואם הוכתה באבן במקום אחד אינה צריכה בדיקה (כא) רק נגד המקום שהוכתה שם ולא בשאר אברים (כל בו וכן משמע מלשון הטור) :

ס"ד יב (כב) אם עמדה תוך מעל"ע די לה בבדיקה (ודוקא שעמדה מעלמה (כג) יג אבל העמידוה לאו כלום הוא) (הר"ן פא"ט) :

יש

בתוך מעל"ע · וכ"כ רש"י להדיא [שהעתקתי בס"ק הקודם] והיכא דלא עמדה אפילו בדקנוה ונמלאת שלימה טרפה וכו' [עכ"ל] וכ"כ התוס' שם ד"ה עמדה וכו' אם לא שמדה בעינן מעל"ע ובדיקה [העתקתי ג"כ בס"ק הקודם ע"ש] וכ"כ הרא"ש פא"ט סי' ל"ו דאם לא עמדה בתוך מעל"ע לא מהני בדיקה והביאו התוס' שם והרא"ש ראיה לזה ממשנה (פא"ט לקמן כ"ו א') דרסה וטרפה לכותל וכו' צריכה מעל"ע ואמרי' שם בש"ס (עמוד ב') דאחת זו ואחת זו צריכה בדיקה · מוכח דאם לא שהתה מעל"ע ולא עמדה דאפי' בדיקה לא מהני ע"ש · ועי' בס"ק הקודם שהרי"ף פסק כר' יהודה דדוקא עמדה מהני [אבל פשטה ידה לעמוד לא מהני ודלא כר' ירמיה בר אחא] ובהלכה דוקא הלכה מהני אבל עקרה רגלה להלך לא מהני [ודלא כר' ירמיה בר אחא דאמר עקרה רגלה להלך אעפ"י שלא הלכה] והרא"ש הביא בשם בעל הלכות והעיטור שפ' כר' ירמי' בר אחא עי' בס"ק הקודם אבל הרמב"ם פ' כהרי"ף רבו וכר' יהודה וכן פסקו הרמב"ן והרשב"א והר"ן ובסה"ת ובתוס' כולם פסקו כרי"ף וכר' יהודה דדוקא עמדה [ולא פשטה ידה] והלכה דוקא [ולא עקרה רגלה להלך] וכן עיקר ובפרט שהוא להחמיר · והגר"א בס"ק ע"ז הביא בשם הרמב"ן ראיה דעקרה רגלה להלך לא מהני מהא דאמרי' בש"ס פא"ט (דף כ"א ע"א) ההיא אימרתא דהוו שדרן כרעיה בתרייתא ובדקוה ומצאו דאיפסק חוט השדרה ע"ש אלמא דהיה איפסק חוט השדרה ומ"מ היתה מהלכת קצת וכה"ג גורם שם ההיא אימרתא וכו' דנפלה מאיגרא וכו' ואשכחוה כר' יימר ואפי"ה הלכתא כרבינא אלמא דבעינן הילוך יפה [עכ"ל הגר"א שם ע"ש] : (יד) צריך לבודקה כנגד כל החלל · פא"ט (ד' כ"א ע"ב) א' אמימר משמיה דר' דימי מנהרדעא נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים א"ל מר זוטרא הכי אמרי' משמיה דר' פפא צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו א"ל הונא מר בר בריה דר' נחמיה לר' אשי סימנין מאי א"ל סימנין קשין הן אצל נפילה [עכ"ל הש"ס] ופרש"י כנגד כל החלל משום שבירת רוב צלעות או עקירת חוליות [עכ"ל] ועי' ס"ק שאח"ז וס"ק י"ז י"ח : (טו) מקדקוד הראש · כ"כ הרמב"ם ודייק לה מדבעי סימנין מאי וכו' [עי' בס"ק הקודם] ואם כדברי התו' בפא"ט (ד' כ"ד ע"א ד"ה אילימא וכו') הא לא קאמר אלא בחלל הגוף [עכ"ל הגר"א] ומ"מ דעת הרא"ש (פא"ט סוף סי' ל"ו) ור"ן וטור כתוס' דאין המוח צריך בדיקה ומיהו כ' הפר"ח שיש להחמיר כרמב"ם וש"ע דגם המוח צריך בדיקה ע"ש וג"מ גם לדידן כמש"כ המשבצות ס"ק ה' דאם הוכה רק נגד המוח דהמוח צריך בדיקה : (טז) אם ימצא בה טרפות מהטרפות וכו' · וכמש"כ רש"י שהעתקתי בס"ק י"ב וז"ל בדיקה בעי בחוט השדרה ובשבירת רוב צלעות ובעקירת חוליא [עכ"ל] : (יז) או שנתרסק וכו' · הנה הר"ן כתב הטעם דבעינן תרתי שהייה ובדיקה · משום דבנפולה חיישינן לתרתי · חדא לריסוק אברים ודבר זה אינו ניכר בבדיקה כלל שאעפ"י שלא נשתנו אברים ולא נפסק מראיתם מ"מ חוששין שמא מחמת הנפילה נתרסק אעפ"י שאינו ניכר · ותו · איכא למיחש שמא [מחמת הנפילה] נקרעו אברים או נפסקו ודבר זה אפשר לעמוד בבדיקה · וכל ששהתה מעל"ע או שעמדה יצאנו מחשש ריסוק · דקים להו לרבנן דכל שנתרסקו אברים אינה עומדת ואינה שוהה [מעל"ע] ולפי שיטה זו אין צריך לבדוק אלא שמא נפסקו אברים או נקרעו אבל ריסוק אברים אין לו ענין בבדיקה כלל · אבל הרמב"ם כתב בפ"ט שצריך ג"כ לבדוק אם נתרסקו אברים כלומר אם נשתנה מראיתן [עי' בס"ק שאח"ז לשון הרמב"ם בפי' המשניות] כלומר [אפי'] באותן אברים שאם ניקבו או ניטלו כשרה אם נשתנית מראיתן טרפה לפי שריסוקן מכאיב יותר מנטילתן ונקיבתן · ולפי"ז הבדיקה [היא] בב' דרכים [הא'] אם נקרע או נפסק א' מהאברים שהיא נטרפת בהן [הב'] אם נשתנה א' מהאברים הפנימים [אפי' באותן שאין נטרפת בהן אם ניקבו מ"מ אם נשתנו טרפה כמש"כ לעיל בסמוך] · וב"ת למה אין בודקין הריסוק בתוך מעל"ע · וי"ל שאין הריסוק ניכר לאלתר עד שתשהה מעל"ע שאז כל אבר שיש בו הריסוק ישתנה צורתו [עכ"ל הר"ן] וכרש"י שהעתקתי בס"ק י"ב וט"ז משמע כפי' הר"ן · אבל הרשב"א בת"ה כ' כדברי הרמב"ם הנ"ל וגם הטור העתיק דברי הרמב"ם בסתם [וכן דעת הש"ע] והכי נקטינן (ב"י ועי' ס"ק שאח"ז שגם מדברי הגר"א נראה שמסכים לרמב"ם) : (יח) ונפסדה צורתו וכו' אפי' נתרסק וכו' שאם ניטלו כשרה · כשיטת הרמב"ם שבס"ק הקודם · וכתב הגר"א ס"ק י"א וז"ל ולכך חשיב נפולה בשמונה מיני טרפות (פא"ט ד' מ"ג א') מפני שהוא טרפה בפני עצמו בלא הנך · ולכך בעינן מעל"ע שאין הריסוק ניכר מקודם [וכמש"כ בס"ק הקודם בשם הר"ן] וזה מש"כ בכל הסוגיא ריסוק אברים [עכ"ל הגר"א] · ומ"ש אם נמצא שינוי באברים שלא מחמת נפילה כשרה וכ"כ הרמב"ם בפי' המשניות בפא"ט מ"ח וז"ל ואם נמצא בה שום דבר וכו' או נמצא אבר מאברים הללו רצוץ ומרוסק הרי היא טרפה אעפ"י שלא אירע בה נקב ולא פסוק ולא שבור אלא רצוץ שריסוק אברים מכלל הטרפות ע"מ שאירע [זה] מחמת הנפילה [עכ"ל] וכ"כ האחרונים : (יט) חוץ מבית הרחם · ז"ל הרשב"א [הובא בב"י] הא דא"ר נחמן בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים (פא"ט ד' נ"א סוף ע"א) ופרש"י בנולד היום שילא מבית הרחם נר נראה שהרמב"ם מפרש לה בנפולה שכך כ' בפ"ט מה"ש כל האברים שבחלל צריכים בדיקה [בנפולה] חוץ מבית הרחם [עכ"ל הרמב"ם] ואיני יודע לפי פירושו האיך יתיישב ענין שמועתנו ומה ענין תינוק בן יום א' מטמא בזיבה ועגל שנולד ביו"ט [שהביא מזה הש"ס סיוע לדברי ר"נ] לזה הענין [עכ"ל הרשב"א] וז"ל הגר"א חוץ מבית הרחם · גמ' שם לפי פי' הרמב"ם מש"כ שם בית הרחם אין בו וכו' · ודבריו לע"ג וכן הקשה בת"ה (ד' מ"ו ב') עליו והריב"ש סי' ק"ן כ' הטעם שמפני רכותו אינו נרסק וה"ה שאינו מרסק כמש"כ (פא"ט ד' נ"א ב') גלימא מתית כו' עוף ומשופף כו' וז"ש שם תניא דמסייע לך תינוק וכו' ת"ש עגל כו' דהלידה הוא כמו דרסה כו' או שרגלתה כו' אלא משום רכותו של בית הרחם וכו' וע"ש [עכ"ל הגר"א] : (כ) והסימנים אינם צריכים וכו' · פא"ט (ד' נ"א ע"ב) א"ל הונא מר וכו' לר' אשי סימנים מאי א"ל סימנים קשים הם אצל נפילה [עכ"ל הש"ס] : (כא) רק נגד המקום וכו' · כ"כ הכ"י בשם הכל בו שאין חוששין בהכאת אבר א' לשאר האברים וכ' הב"י דכ"מ מטור דכתב או שהוכתה באבן בכל גופה · כלומר או בעי בדיקת כל הגוף · אבל אם הוכתה על אבר א' לא בעי בדיקה אלא באותו אבר [עכ"ל] : (כב) אם עמדה וכו' · מימרא דר"י אמר רב עמדה אין צריכה מעל"ע בדיקה ודאי בעי (פא"ט ד' נ"א ב') ועי' מ"ח ס"ק י"ב י"ג שהארכתי בזה : (כג) אבל העמידוה לאו כלום הוא · כ"כ הר"ן פא"ט · וכ' הגר"א דדייק דעמדה איתמר וזה שהצריכו לומר אלא מסוכנת כל שמעמידין וכו' ולא קאמר כל שאינה עומדת [עכ"ל הגר"א]

ועיין

ט מקדקוד הראש · משמע דאף המוח צריך בדיקה וזה דעת הרמב"ם אבל דעת רא"ש וטור אינו כן ועי' מ"ח וכ' פר"ח ס"ק ו' דיש להחמיר כרמב"ם ע"ש וכ"מ גם לדידן דאם הוכתה רק נגד המוח דהמוח צריך בדיקה ועי' מ"ח ס"ק ע"ו : י כגון טחול ו כליות · וה"ה כבד אפי' נשתנה שלא במקום מרה ואיותה [טרפה] משום דאמרי' שהיזק הנפיל' שלט בכולה אלא שלא נגלה עדיין רק במקצת אבל גבי נפלה לאור [בסי' כ"ב] לא אמרינן הכי אלא דשם בעי' שיהיה השינוי במקום שעושה טרפה דאילו שלטה האור היה נראה בכולו (ט"ז ס"ק ד') ע"ש : יא ואם הוכתה באבן במקום א' וכו' · כ' הש"ך ס"ק ד' וז"ל ואם הוכה עוף נגד ריאה שלו נראה שצריך בדיקה וכו' והלכך לדידן שאין אנו בקיאים טרפה (עכ"ל) וכ"כ בפר"ח וכרו"פ וכ' בשפ"ד ואף דבאבר א' גם אנו בקיאים בבדיקה וכ"ש בקרע גדול [וכדמשמע מט"ז בסי' ל"ב ס"ק ד' וע"ש במשבצות שכ' כן] מ"מ כאן דקיי"ל כהרמב"ם שצריכים בדיקה משום שינוי מראה והפסד צורה ובזה אין אנו בקיאים אף באבר אחד (עכ"ל) וכ' כאן בפ"ת ס"ק ב' בשם דנת"ר דגם הילוך לא מהני כיון שאין הריעותא רק באבר אחד אבל ע' מש"כ לעיל סוף סי' ל"ב [עכ"ל פ"ת כאן] ששם בסי' ל"ב כ' פ"ת שם סוף ס"ק ב' די"א דמהני הליכה גם בזה וע"כ מסיק בס דיש להתיר בהלכה ע"י בדיקה (עכ"ל פ"ת שם) וז"ל הפר"ח כאן ס"ק ח' ודע דאף בהלכה יפה צריך לבדוק המקום שהוכתה בו (עכ"ל) משמע דעכ"פ דבדיקה מהני : יב אם עמדה תוך מעל"ע וכו' · א) כ' פר"ח ס"ק ע"ו דהסכמת רוב הפוסקים וכן פ' ב"י דדוקא עמדה אבל פשטה ידה לעמוד לא מהני וכן בהלכה דוקא הלכה ממש אבל עקרה רגלה להלך אינו כלום (עכ"ל) וכן הסכמת כל האחרונים (ועי' מ"ח ס"ק י"ב י"ג וי"א ס"ק ע"ו) · ב) ופסקו ב"י וד"מ דאפי' עמדה ושהתה ג"כ מעל"ע צריכה בדיקה וכ"ד שארי פוסקים [דלא כדעת רי"ו הובא בב"י ע"ש] וכן משמע ברמ"א ס"ו שכ' דלדידן דלא בקיאים בבדיקה לא מהני רק הלכה · משמע דוקא הלכה אבל שהתה עם עמידה לא מהני לדידן [ש"ך סק"ה] · ג) ועי' בס' כה"ך מבן המחבר שמסיק להקל בזה בהפ"מ ועי' בפ"ת ס"ק ד' שהביא בשם שו"ת מאיר נתיבים סי' כ"ב שהאריך בזה ומסיק כדעת הש"ך ולא מבעיא שלא לאכשורי בלא בדיקה [כדעת רי"ו] אלא אף בבדיקה לא מהני לדידן שאין אנו בקיאים (עכ"ל) וגם בפר"ח ס"ק ע' סיים דלמעש' יש להחמי' כהש"ך ע"ש : יג אבל העמידוה לאו כלום הוא · א) כ' בפ"ת ס"ק ג' בשם ס' חמודי דניאל כת"י דדוקא עמדה מעלמה

סעיף ה (כד) יש מי שאומר יד שכל שעמדה והלכה טו אפי' נמצא שינוי באבריה אין חוששין להי' (כל שאין השינוי מטריף בשאר בהמה · ב"י בשם רשב"א) :

ס"ו (כה) טז הלכה כשרה ואינה צריכה בדיקה · ואעפ"י שלא שהתה מעל"ע בר"א כשהלכה הילוך יפה כדרכה (כו) אבל הלכה יז והיא צולעת צריכה בדיקה :

הג"ה (כז) וי"א דאנן האידנא לא קים לן בבדיקה ואין להתיר רק בהלכה (בה"ג וטור בשם בעה"ע) והכי נהוג ולא נקרא הלכה רק (כח) כשהלכה ד' אמות יח הילוך יפה כמו שהלכה קודם שנפלה או כשאר בהמה (רמב"ן ורשב"א ואו"ה) (כט) ואם הלכה ואח"כ אינה יכולה לילך יט דינה כשאר מסוכנת (מהרי"ק שורש ס"א) :

סעיף ז (ל) עוף שנחבט על פני המים אם שט מלא קומתו ממטה למעלה לעומת המים אין חוששין לו · אבל אם שט כ מלמעלה למטה עם הילוך המים חוששין לו וצריך בדיקה · ואם קדם לתבן או קש שמהלכים על גב המים בשוה לו הרי זה שט מחמת עצמו ואין חוששין לו :

סעיף ח כא (לא) דבקו כנפיו בדבק בשעת צידה ונחבט · אם שני כנפיו נדבקו בדף שצדין אותו בו חוששין וצריך בדיקה · ואם לא נדבק בו אלא אחד מהם אין חוששין שהוא פורח מעט בכנף השני :

סעיף ט (לב) זכרים המנגחין זה את זה ונפלו לארץ כב חוששין להם :

סעיף י (לג) שור שהרביצוהו לשחיטה אע"פ שנפל נפילה גדולה שיש להקול בעת שמפילים אותו אין חוששין לו

יד אליהו

מעלמה ממש · אבל עמדה מעלמה ע"י גערה או מקל לא מהני (עכ"ל) ותמיהני מאד שהרי בפר"ח ס"ק יו"ד ובכרתי ס"ק ע' כתבו בהדיא בפשיטות להיפך דאפי' ע"י גערה או מקל הוה עמידה ותמיה על הפ"ת שלא הביא דבריהם כלל · שוב מצאתי בשו"ת בית דוד [להג' מוהרד"ט מ"ץ דק"ק מינסק] בקו"א סי' ג' השיג ג"כ על ס' ח"ד הנ"ל והסכים ג"כ לדינא דעמידה ע"י גערה או מקל הוה ג"כ עמידה לכ"ע ע"ש וכן עיקר ודלא כפ"ת הנ"ל וע"ל בסי' י"ז מה שכתבתי שם במ"ח ס"ק ג' · ב) עוד כ' בפ"ת שם בשם חמודי ד' דאם העמידוה אחרים אחר נפילתה ושכבה ואח"כ עמדה מעלמה לא מהני (עכ"ל) ובשו"ת בית דוד שם השיג עליו ודעתו דאפי' אם בפעם הראשון העמידוה בידים ושכבה אח"כ ועמדה מעלמה הוה עמידה ומהני בדיקה לדין הש"ס · ואם הלכה אח"כ הוה הליכה ואין לריך בדיקה כלל אפי' להב"ה דס"ל דאם העמידוה בידים והלכה לא מהני [ועי' ס"ק שאח"ז] מ"מ אם שכבה אח"כ ועמדה מעלמה והלכה הוה הליכה ואין לריך בדיקה ע"ש שדבריו ברורים · וכן עיקר ודלא כחמודי ד' הנ"ל : יד שכל שעמדה והלכה וכו' · דעת הב"ח דהכי פי' דדוקא עמדה מעלמה והלכה מהני אבל העמידוה אחרים בידים אפי' הלכה אח"כ ד' אמות הילוך יפה לא מהני אבל הש"ך סק"ו השיג על הב"ח ודעתו דהליכה לחוד מהני אפי' אם מתחילה העמידוה ע"י אחרים מ"מ אם הלכה אח"כ ד"א הילוך יפה מהני ומש"כ בש"ע עמדה והלכה לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט · וכ"ד ל"ח וט"ז ס"ק ז' ופר"ח ס"ק י"א · אבל בשו"ת בית ד' בקו"א סי' ג' דחה ראית הש"ך מזבחים וכ' דיש להחמיר כהב"ח כיון דהוא איסור של תורה ע"ש · וכ"ל דמ"מ במקום הפ"מ יש לסמוך אכל הני שחולקים על הב"ח : טו אפי' נמצא שינוי וכו' · וכ' הש"ך דכן הלכה וכן פ' רש"ל ודלא כהב"ח ומיהו כ' הש"ך בשם א"ר שהמחמיר לעלמו תבוא ע"ב [וכ"כ הרשב"א בעלמו מקור דין זה הועתק בט"ז ס"ק ז' ובמ"ח ס"ק כ"ד ע"ש] · ומ"מ אם נמלא שינוי שאף בלי נפילה טרפה אף שהלכה ג"כ טרפה ולא תולין השינוי מחמת הנפילה ומקרה הוא (רמ"א כאן וש"ך שם ופר"ח ס"ק י"ג וכרתי ס"ק יו"ד וע' משבלות ס"ק ח' דגם הט"ז סובר כן) : טז הלכה כשרה · דוקא הלכה ממש אבל עקרה רגליה לילך לא מהני כמש"כ בי"א ס"ק י"א אות א' ע"ש ועי' מ"ח כאן ס"ק כ"ה : יז והיא צולעת · דוקא שנפלה והיא צולעת · אבל צולעת ולא נודע שנפלה אמרינן שיגרונא [הוא כאב הרגל] הוא דנקטה ואין לריך בדיקה כלל כדלעיל בש"ע סוס"י ל"ב ע"ש [ש"ך] : יח הילוך וכו' קודם שנפלה · וכתב בתשו ר"ע איגר סו"ס פ"ג אע"ג דמשמע מדברי רמ"א הנ"ל דדוקא כשהולך כמו שהלך מקדם וכן משמע מלשון האו"ה שהביא בד"מ ס"ק ג' ע"ש מ"מ משמעות שאר הפוסקים אינו כן אלא כל שאינו צולע מיקרי הילוך יפה · וע"כ פסק בשור שהיה כחו חזק בהילוכו יותר מהם שוורים ונפל ואח"כ הולך רק כדרך שאר שוורים מיקרי הילוך יפה ואו"ה יחיד בזה וא"כ בהפ"מ יש לסמוך עכ"פ על בדיקתנו בזה ע"ש [פ"ת ס"ק ה'] : יט דינה כשאר מסוכנת · ונתבאר דינו בסי' י"ז : כ מלמעלה למטה כו' חוששין · ואי מיא קיימא הוא [כגון אגמים · רש"י ור"ן] אפי' מלמעלה למטה שפיר דמי [ש"ס וש"ך] ופי' אפי' שקרקע האגם לד א' גבוה מחבירו [ב"י ובאה"ג] : כא דבקו כנפיו וכו' בדף שצדין וכו' · פי' חתיכה של עץ מושחין בדבק ומפזרין עליו תבואה והעוף כשרולה לאכול את התבואה רגליו וכנפיו מתדבקות בהדבק שבדף וכשהוא רולה לפרוח נופל עמהם לארץ ומתרסק וכשלא נדבק אלא א' מכנפיו אינו מתרסק : כב חוששין להם · אפי' בפחות מי"ט · ועי' הטעם

מקור חיים

ועי' מ"ח סי' י"ז ס"ק ג' : (כד) יש מי וכו' אפי' נמצא שינוי וכו' · דכל שהלכה כידוע שאין לה ריסוק גדול המביא לידי טרפות אלא חוזר לבריאותו · ולפיכך כל שאינו מולא בה טרפות הפוסל אפי' שלא מחמת נפילה אין חוששין לה · ומ"מ החמיר לעלמו תע"ב [עכ"ל הרשב"א בתשו' הובא בב"י] : (כה) הלכה כשרה וא"צ בדיקה · כר' יהודה אמר רב שסובר כן (בפא"ט ד' נ"א ע"ב) ולא כר"ח בר אשי שם שסובר דאפי' הלכה לריכה בדיקה · כן הסכמת הפוסקים ועי' הטעם לעיל במ"ח ס"ק י"ב ובעינן הלכה ממש אבל עקרה רגלה לילך לא מהני כמש"כ שם במ"ח ע"ש : (כו) אבל הלכה והיא צולעת וכו' · וכתב הרמב"ן ראיה לזה מההיא אימרתא דבי ר' חביבא (ד' נ"א ע"א) שהיתה גוררת רגליה האחרונים ואישתכח דהוה פסיק חוט השדרה ואפי"ה היתה מהלכת קלת ועקרה יד ורגל [אלמא דעקרה רגלה לילך לא מהני ודלא כר' ירמיה בר אחא (שם ע"ב) אלא כר"י א"ר דס"ל דוקא הלכה ממש בעינן] ש"מ דעד דהלכה כדרכה הילוך יפה אינו מוליאה מחזקת נפולה וכ"ד הרמב"ם ורשב"א ור"ן כמש"כ הב"י : (כז) וי"א · כ"ה דעת בה"ג העתקתי לעיל בסי' נ"ו ס"ק ס"ה ע"ש וכ"כ הטור כאן בשם בעה"ע וכן הסכמת כל האחרונים כמש"כ שם במ"ח : (כח) כשהלכה ד"א וכו' · כ"כ בסמ"ק · וכתב הגר"א ס"ק י"א ואע"ג דבגמרא (פא"ט ד' נ"א ע"ב) אמרי' עקרה רגלה לילך וכו' ואף ר' יהודה דמלריך דוקא הלכה מ"מ משמע דאין לריך ד"א · היינו דמסתמא רתויה היא להלך יותר אבל היכא דחזינן דאין יכולה להלך יותר אז בעינן דוקא כשהלכה מקודם ד"א ואז אף שאינה יכולה להלך עוד הרי הוא כשאר מסוכנת · וראיה ממש"א שם עמדה וכו' הלכה אינה לריכה בדיקה והלכתא היכא דנפלה מן הגג וכו' הלכה אפי' בדיקה לית לה [ולא כגי' דידן ואם הלכה אפי' בדיקה נמי לא לריכא שהעתקתי בס"ק יו"ד ע"ש] כן הגירסא בספרים מדויקים ושינה כאן הלשון ואמר בדיקה לית לה ור"ל אפי' אינה יכולה להלך עוד דהרי הוא כמו שלא נפלה ורישא דקאמר אין לריך בדיקה מיירי שלא הלכה ד"א כן פי' מהרי"ק דברי הסמ"ק שהלריך ד"א אבל בד"מ בשם או"ה כ' דלעולם בעינן ד"א כמש"כ בהג"ה כאן [עכ"ל הגר"א] : (כט) ואם הלכה ואח"כ אינה יכולה לילך וכו' · עי' מש"כ בס"ק הקודם בשם הגר"א ועי' ס"ק כ"ד מש"כ בשם רשב"א : (ל) עוף שנחבט על פני המים · בפ' א"ט (דף נ"א ע"ב) אר"י אמר שמואל עוף שנחבט על פני המים כיון ששט מלא קומתו דיו · ולא אמרן אלא ממטה למעלה אבל מלמעלה למטה מיא הוא דאשפלי · ואי מיא קיימא לית לן בה · ואי שדא ליבא וקדמיה הא קדמיה [עכ"ל הש"ס] פרש"י כיון ששט וכו' הוה ליה כהליכה שאינה לריכה בדיקה · ואי מיא קיימא כגון אגמים לית לן בה · ואי שדא ליבא · ואם היו קשמי עלים מושלכין בנהר וקדמיה איהו לליבא · מלמעלה למטה אפילו במים דלא קיימי שרי כיון דקדמיה איהו לליבא איהו דקא שט [עכ"ל רש"י] : (לא) דבקו כנפיו וכו' · בפא"ט (דף נ"ב א') דבוק ר' אסי שרי אמימר אסר [פרש"י דבוקה גליד"א בלעז וטחין אותה בדף קטן והעוף שוכן עליו ומידבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ עכ"ל] בחד גפא כ"ע לא פליגי דשרי כי פליגי בתרי גפי וכו' וא"ד בתרי גפי כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בחד גפא מאן דשרי אמר לך אפשר דפרח בחד גפא וכו' והלכתא בתרי גפי אסור בחד גפא שרי [עכ"ל הש"ס] : (לב) זכרים המנגחין וכו' · בפא"ט (נ"א א') א"ר הונא זכרים המנגחין זה את זה אין חוששין משום ריסוק אברים אע"ג דמידוי וקיימי לימרא בעלמא הוא דנקט להו אי נפל לארעא ודאי חיישינן [עכ"ל הש"ס] ופרש"י זכרים אילים · דמידוי דואגים וכואבים · לימרא חמימות [עכ"ל רש"י] וכתב שם הרא"ש (סי' ל"ה) אע"ג דבעינן [בנפולה שיהיה] גבוה י"ט כדאי' בפ' הפרה (דף נ' ע"ב) ומכריסא דתורא עד ארעא אינו אלא ד' טפחים מ"מ חיישינן הכא כיון שנפל מכח חבירו שהפילו [עכ"ל] וכ"כ שם התוס' ד"ה נפל וכו' ע"ש שמוכח מדבריהם שבכאן אפילו בפחות מי"ט חוששין וכ"כ הב"י בשם הרשב"א ור"ן דאם הפילוהו אחרים אפילו בפחות מי"ט חוששין ועי' ס"ק שאח"ז : (לג) שור שהרביצוהו לשחיטה וכו' · בפ' א"ט (דף נ"א ע"ב) א"ר נחמן בית המטבחיים אין בו משום ריסוק איברים ההוא תורא דנפל ואישתמע קל גניחותיה על ר' יצחק בר שמואל ושקל משופרי שופרי אמרי ליה רבנן מנא לך

לו מפני שנועץ צפרניו ומתחזק עד שמגיע לארץ:

הג"ה (לד) ודוקא שלא קשרו כל רגליו כשהפילוהו כג אבל אם כל רגליו קשורים בשעה שמפילין אותו כד חוששין לו (מרדכי פא"ט בשם ראבי"ה ומשמעות שערים ודלא כאו"ה):

סעיף יא (לה) קפצה מדעתה אפילו ממקום גבוה הרבה (לו) אעפ"י שאנו רואים שאינה יכולה לילך אין חוששין לה (ר"ן) לא שנא קפצה מחלון שבכותל (לז) לא שנא מארובה שבאמצע הגג לפיכך (לח) אם הניחה למעלה ובא ומצאה למטה כה אין חוששין לה:

סעיף יב (לט) גנבים שגנבו בהמה מהדיר (מ) אפילו השליכוהו מעבר לגדר שהוא גבוה מאד כו (מא) אין חוששין כז מפני שהם מכוונים להפילה על מתניה כדי שתוכל לרוץ לפניהם · לכן בשעה שמחזירים אותה (מב) אם מחמת תשובה מחזירים אותה מותרת מפני שמכוונים להפילה בענין שלא יפסידוה אבל אם לא החזירוה אלא מחמת יראה חוששין לה:

סימן נט בהמה שנפשטה בחייה · ובו ב' סעיפים:

סעיף א (א) הגלודה אסורה והיא שנפשט עורה בין

לך הא א"ל הכי אמר רב לפרניו נועץ עד שמגיע לארץ [עכ"ל הש"ס] ופרש"י בית המטבחיים כשמפילין אותו לארץ לשוחטו אפילו ממקום גבוה · דנפל בבית המטבחיים · קל גניחותיה שנשמע קול יללתו כשנפל · לפרניו נועץ · כשהוא שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בלפרניו עד שאינו נופל מגובה [עכ"ל רש"י] וכ' הטור וב"י בשם רשב"א דאפילו גבוה יותר מעשרה טפחים אין חוששין כיון שיודע שיפילוהו אמודי אמיד נפשיה ונועץ לפרניו עד שמגיע לארץ [עכ"ל] וכן משמע מלשון רש"י שהעתקתי בסמוך שכתב כשמפילין וכו' אפי' ממקום גבוה [עכ"ל] וכ"ל דדמי למש"כ בס' י"א קפלה מדעתה אפי' ממקום גבוה הרבה וכו' ע"ש · וגרסי' בירושלמי [הביאו הרא"ש [פא"ט סי' ל"ה] והר"ן] אינו דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת ביומוי דר' פנחס חבטין תורא בהילא · אמר להו בחייכון שרוני' [פי' התירו אותו מקשריו שקשרו אותו] שרלי' וערק ואמ' ברוך שבחר בהם ובדבריה' דאמרין אילין דחבטין תורין בהילא לית ביה משום ריסוק אברים [עכ"ל] וכתב הב"י ואין דומה לזכרים המנגחין דהתם כל אחד חושב שהוא יפיל את חבירו ולפיכך כשחבירו מפילו הוא מפילו פתאום ואין לו שהות לנעוץ לפרניו [ולפיכך שם אסור אפי' בפחות מי"ט כמש"כ בס"ק הקודם בשם הפוסקים] אבל שוורים שמפילים בבית המטבחיים כשמרגישים שבני אדם רולים להפילם כבר יודעים שסופם להפילם ולכן אמיד נפשיה ונועץ לפרניו עד שמגיע לארץ [עכ"ל ב"י] והלכך בכאן אפי' גבוה יותר מי"ט שרי כמש"כ בסמוך בשם רשב"א: (לד) ודוקא וכו' · כ"כ ב"י בשם המרדכי משום דכשהרגלים קשורים אינו יכול לנעוץ לפרניו בקרקע וע"כ יש בו משום ריסוק אברים · ואפי' נראה יפה כבתחלה ולא נראה בו שום שבר בשדרה ובצלעות אפי"ה טרפה [עכ"ל מרדכי] וכתב בד"מ ס"ק ד' בשם שערים שער ל"ד דדוקא אם כולם קשורים · אבל אם מקצתם מותרים נועץ אותם ומתחזק בהם ודמי לחד גפא דכשר וכתב בד"מ שם דאף דאו"ה מיקל אף בקשר כל רגליו נ"ל עיקר כמרדכי והרא"ש דאם קשר כל רגליו אף דיעבד טרפה [עכ"ל ד"מ]: (לה) קפצה מדעתה וכו' · פא"ט (דף נ"א ע"א) ההוא גדיא דה"ל לרבינא דחזא חושלא [שעורים קלופים · רש"י] באיפומא [כנגד פי ארובה למטה בבית · רש"י] דגר [פי' קפץ] ונפל מאיגרא לארעא · אתא לקמיה דר' אשי א"ל הא דאר"ה הניח בהמה למעלה ובא ומלאה למטה אין חוששין משום ריסוק אברים משום דאית לה מידי למיסרך והאי לית לה וכו' [משום שהארובה אינה סמוכה לכותל · רש"י] או דילמא משום דאמדה נפשה והאי נמי וכו' א"ל [ר' אשי] משום דאמדה נפשה [אם גבוה לה יותר מדאי אינה קופלת · רש"י] [עכ"ל הש"ס]: (לו) אע"פ וכו' שאינה יכולה לילך · כ"כ התוס' שם ד"ה דגר ונפל · ולא הלך דלקמן פסקינן דהלכה אפי' בדיקה לא בעי [עכ"ל] וכ"כ הב"י בשם הר"ן וז"ל ואפי' אנו רואין שאינה יכולה לילך אפי"ה כל לדעת עצמה אינה מתרסקת כ"כ שתטרף [עכ"ל]: (לז) לא שנא מארובה כו' · כמו שהשיב ר"א לרבינא דאפי' לית לה מידי למיסרך כיון דאמדה נפשה כמו שהעתקתי בס"ק ל"ה ע"ש: (לח) אם הניחה למעלה ובא וכו' אין חוששין · הוא מימרא דר"ה (דף נ"א ע"א) העתקתי בס"ק ל"ה ע"ש: (לט) גנבים שגנבו וכו' · (שם דף נ"א ע"א) א"ר מנשה הני דיכרי דגנבי גנבי אין חוששין משום ריסוק איברים · מ"ט כי שדו להו אמתנייהו שדו להו כי היכי דלירהטו קמייהו · אהדרינהו ודאי חיישינן וה"מ דאהדרינהו מחמת יראה · אבל מחמת תשובה · תשובה מעלייתא הוא דעבדי [עכ"ל הש"ס] ופרש"י דגנבי גנבי ומשליכין אותם למעלה מכותלי החצר ונופלים לארץ · אמתנייהו על מתניהן נופלין ואין נהפכים ע"ג שיתפרקו חוליותיהן · אהדרינהו דרך למעלה מן הכותל · ודאי חיישינן דלא איכפת להו כל היכא דנפלה [עכ"ל רש"י]: (מ) אפי' השליכוהו מעבר לגדר · הוא כפרש"י [שהעתקתי בס"ק הקודם] ומשליכין אותם למעלה מכותלי החצר וכו': (מא) אין חוששין וכו' אבל אם לא החזירוה אלא מחמת יראה וכו' · וכתב הרמב"ם פ"ט מה"ש [הובא בב"י] וז"ל כל מקום שאמרנו אין חוששין לה מותר לשחוט מיד ואין צריך לבדוק שמא נתרסק אבר וכ"מ שאמרנו חוששין לה אם שחטה צריך לבדוק כנגד כל החלל כולה [עכ"ל] וכתב הרשב"א בחידושיו משמע מדבריו דבמאי דאיתמר חוששין הוא רק חששא בעלמא הלכך לכתחילה צריך להשהותו מעל"ע אבל דיעבד מותר בבדיקה אפילו בתוך מעל"ע והשיג עליו הרשב"א דכל הני דאמרינן חוששין לה מייתינן בגמרא על נפולה דמתני' · משמע דדין א' להם דבעינן שהייה ובדיקה דוקא הא בתוך מעל"ע בדיקה לא מהני דלא ידיע ביומיה אא"כ עמדה [עכ"ל הרשב"א] וכ"ד הר"ן וכתב הפר"ח שכן עיקר כשי' הרשב"א ואפשר גם הרמב"ם מודה בזה ע"ש: (מב) אם מחמת וכו' אבל אם וכו' · כ"ה בש"ס שהעתקתי בס"ק ל"ט ע"ש:

הטעם במ"ח ס"ק ל"ב: כג אבל אם כל רגליו · משמע · א) הא אם רק שלשה רגלים קשורים וא' אינו קשור שפיר דמי וכן משמע מלשון ד"מ שהבאתי במ"ח ס"ק ל"ד ע"ש אבל רש"ל וט"ז מחמירים לכתחלה לקשור רק ב' רגלים · ב) וכ' ט"ז ס"ק י"א תמהתי שבקלת מקומות ראיתי שקושרים כל הרגלים בשעת שחיטה והשור נופל על לדו ולא על מתניו · ואפשר שההיתר שנוהגים שמותחין החבל ואינו נקשר בחוזק עד שכבר נפלה לארץ וא"כ טרם נפילתה תוכל לנעוץ לפרניה [עכ"ל ט"ז בקולר] · ג) ובכרתי ס"ק ט"ז כ' ט"ז ולריך שמירה ביותר כי נמסר לאנשי' קלי הדעת · וגם הט"ז שם סיים וז"ל אבל ראיתי בקהלות אחרות שאין קושרין רק ב' רגלים ודוחפין אותה עד שתפול וכן ראוי לעשות (עכ"ל) · ד) ואם נשא כבש על כתפו והשליך אותה על הארץ טרפה אבל אם אחז בידו רגלי הכבש ומשם נשמט משערין אם ממקום אחיזת יד עד לארץ יש י' טפחים. טרפה אבל אם אין ממקום אחיזת יד י"ט אפי' יש ממקום הכתף יותר מי"ט כשרה דהכל תלוי בתר אחיזת ידו במקום הרגלים [ש"ך ס"ק י"ד לפי פי' הכרו"פ בדבריו ע"ש] · ה) וכ' הכרו"פ ודוקא שלא נתכוין להפיל רק שנכבד עליו הכבש ונפלה מעלמה הא אם הפיל בכוונה א"כ הוה כהפילוהו אחרים פתאום שאסור אף בפחות מי"ט כמבואר בס"ט [ועי' נמ"כ בי"א בס"א ס"ק ג' אות ג' ועי' ס"ק שא"ז]: כד חוששין לו · אפי' בפחות מי' טפחים כיון שהפילוהו אחרים [או"ה וש"ך ס"ק ט"ו] ומסיק בשפ"ד שם והכא אפילו ידעה. לא מהני כיון דכל רגליה קשורים אין אומרים הכי נושא א"ע ואי אפשר להתאמץ ליפול בנחת ע"ש וכ"ל שכן משמע קלת מלשון המרדכי שהבאתי במ"ח ס"ק ל"ד ע"ש ודוק: כה אין חוששין לה · גם כאן אפי' אינה יכולה לילך מ"מ אין חוששין לה [ש"ך וט"ז בשם הר"ן]: כו אין חוששין · כל מקום שאמרנו אין חוששין שוחטין מיד ואין לריך בדיקה כלל [ואפי' לא עמדה כלל שרי בלא בדיקה · משבלות ס"ק י"ב] וכ"מ שאמרנו חוששין לריך שהייה מעל"ע ובדיקה או עמידה ובדיקה ואי הלכה אפי' לאלתר מותר בלא בדיקה כדין כל נפולה [ועי' מ"ח ס"ק מ"א] מיהו כבר נתבאר דלדידן לא מהני לא שיהוי מעל"ע ולא בדיקה ולא עמידה רק הלכה מהני לדידן: כז מפני שהם מכוונים וכו' · א) פי' מסתמא אמרינן שהם מכוונים להשליך על מתניהם · אבל אם הם לפנינו ואומרים שלא כיונו ומספקא להו האיך השליכו אסור שמא נפלה על ללעותיה [ש"ך ס"ק י"ח ופר"ח ס"ק כ"ד ע"ש] · ב) וביודעים שנפלה על מתניה אפי' נפלה מעלמה שתאום אין לריך בדיקה (ש"ך שם דלא כרוקח · ופר"ח שם כ' דגם הרוקח מודה אלא שט"ס ברוקח ע"ש] · ג) כת' פר"ח ס"ק כ' בשם מהרי"ח [וכ"כ בבל"י ס"ק י"ג בשם או"ה ע"ש] אי הכו אותה בגיד הנשה כדי שתהא נופלת מאליה והיו שוחטין אותה · ואע"ג דאי לא היו שוחטין אותה היתה מתה מחמת הכאה · מ"מ מאחר דאי הוו בדרי לה סממנים הוה איתסי כשרה [ש"ס פא"ט דף נ"ד ע"א] ומ"מ דוקא במקל אבל בחץ לא משום דאיכא למיחש לנ"ה וכפ' א"ט [שם בהסיא דמחו בגידא דנשיא וקטלי] פרש"י בחלים או במקל [עכ"ל] פי' והיו מכוונים שהחץ לא יכנס למקום נ"ה א"כ היו בודקין בנ"ה ולדידן יש להכשיר אף בחץ משום דבקיאים גם אנו בבדיקת נ"ה דבהמה [כמש"כ הש"ך בסי' נ"ו ס"ק י'] [עכ"ל פר"ח]:

סימן נט (א) הגלודה אסורה · משנה פא"ט (ד' נ"ד א') אלו כשרות בבהמה הגלודה ר"מ מכשיר וחכמים פוסלים [עכ"ל] וידוע דהלכה כחכמים ·

א (ב) בין בידי אדם בין בידי חולי טרפה · ואם נשתייר מן העור רוחב סלע (ג) על פני כל השדרה ורוחב סלע על הטבור ורוחב סלע על ראשי אבריה ב הרי זו מותרת (ד) ואם ניטל כרוחב סלע מעל כל גבי השדרה או מעל הטבור או מעל ראשי אברים ג ושאר כל העור קיים כשרה:

הג״ה ד (ה) אבל אם ניטלה משלשתם ושאר כל העור קיים טרפה (ד״ע):

סעיף ב (ו) העוף שניטלה נוצתו כשר (כ״י בשם רוב הפוסקים וכן פי׳ רש״ל פא״ע סי׳ ק״ע):

סי׳ נט א בין בידי אדם בין בידי חולי · ואם נברא כן בלא עור ע׳ מ״א ס״ק ב׳ מה דינו: ב הרי זו מותרת · דעת הפר״ח וכרו״פ דבמקום הפ״מ או שעת הדחק אם נשאר כרוחב סלע על הטבור לחוד יש להכשיר כדעת הרשב״א · וכן יש להכשיר בנשתייר כרוחב סלע על פני כל השדרה · אבל בשפ״ד ס״ק ב׳ כתב דאין לזוז מדברי המחבר דאם ניטל כל העור אינו כשר עד שישתייר בכל הג׳ מקומות הללו · אבל ניטל כל העור וגם א׳ ממקומות הללו אף שכל השדרה וטבור קיים טרפה אף במקום הפ״מ · ומיהו רק ספקא הוא ולא ודאי ע״ש ועי׳ מ״א ס״ק ג׳: ג ושאר כל העור קיים כשרה · זה דעת הרמב״ם אבל רשב״א וש״פ חולקים ואוסרים בניטל אחד מג׳ מקומות הללו [רוחב סלע ע״פ כל השדרה · או רוחב סלע על הטבור · או רוחב סלע על כל ראשי אברים] אף שכל העור קיים [רש״ל וב״ח וש״ך ועי׳ מ״א ס״ק ד׳] וכ׳ פר״ח ס״ק ב׳ הטעם דספק בעיא דלא נפשטה אין נכנס בגדר הספק וע״כ החמיר בזה הפר״ח שם אף במקום הפ״מ אבל במשבצות ס״ק א׳ הקיל בזה בהפ״מ ע״ש ועי׳ מ״א סוס״ק ד׳: ד אבל אם ניטלה משלשתם · [וביש ספרים גרים אבל כו׳ שלשתם בלא מ״ם] וכ׳ הש״ך ופר״ח דאם ניטלו מכל החוליות [או רובן פר״ח] ומכל ראשי פרקים [או רובן] מקצתן ברוחבן ולא נשתייר רוחב סלע ע״ג כל השדרה [או רובו] וגם לא נשתייר רוחב סלע על כל ראשי פרקים (או רובו) [וגם לא נשתייר רוחב סלע על מקום הטבור [או רובו] אע״ג שכל העור קיים טרפה · אבל אם לא ניטלה רק במקצת אבל רוב החוליות או רוב ראשי פרקים נשאר השיעור כשר [עיין שם שכן מוכן דבריהם אעפ״י שאין זה לשונם] ולהרשב״א שהבאתי בס״ק הקודם שאוסר בניטל א׳ מהמקומות הללו אף שכל העור קיים · דין זה שייך אם לא נשתייר רוחב סלע ע״ג השדרה לבד או על ראשי פרקים לבד לא נשתייר כרוחב סלע או ע״ג הטבור לבד נמי טרפה ועי׳ מ״א ס״ק ה׳:

ויש

וכפרש דאיתא בש״ס (ד׳ נ״ה ב׳) דגם ר״מ חזר בזה ולא עמד במחלוקתו: (ב) בין בידי אדם בין בידי חולי טרפה · וכ״כ הטור וכ״כ הרמב״ם בפ״ע דבין נקרע ביד או בחולי טרפה [עכ״ל] וכה״ג כ׳ רש״י במשנה [הנ״ל בס״ק א׳] וז״ל הגלודה שניטל עורה או מחמת שחין או מחמת מלאכה וכו׳ [עכ״ל] ומשמע דוקא ע״י חולי ושחין או בידי אדם הא נברא כן בלא עור כשרה ויש לעיין ועי׳ ש״ך סי׳ כ״ט ס״ק ה׳ דלרש״י גלודה בכלל נטולה ולהרמב״ם כל שניטל טרפה אם נברא חסר כשרה ולהכ״מ הוה בכלל קרועה [משבצות סוס״י זה ע״ש]: (ג) על פני כל השדרה ורוחב סלע על הטבור ורוחב וכו׳ · כן דעת הרמב״ם ובש״ס פא״ט (דנ״ה ב׳) פיסקא [על המשנה שהעתקתי בס״ק א׳] הגלודה ת״ר הגלודה ר״מ מכשיר וחכמים פוסלים וכבר העיד אלעזר וכו׳ על הגלודה שפסולה ואם נשתייר בו כסלע כשרה [דע״י אותו שיור מעלה ארוכה · רש״י] [ושם] א׳ מר אם נשתייר בו כסלע כשרה · היכא · אר״י א׳ שמואל על פני כל השדרה כולה · איבעיא להו דאריך וקטין דכי מצרף לה הוי כסלע או דילמא ברוחב סלע על פני השדרה כולה ת״ש דפריש ר׳ נהוראי משמיה דשמואל ברוחב כסלע על פני כל השדרה כולה רבה בר בר חנה א׳ ראשי פרקים [בכל פרקי חוליותיה ועצמות השוק והירך בעינן שיור כסלע · רש״י] ר״א בן אנטיגנוס משום ר״א ב״ר ינאי [ובריו״ף גורס ר׳ ינאי] א׳ מקום טיבורו [בעי׳ כסלע · רש״י] בעי ר׳ ינאי ב״ר ישמעאל ניטל מקום השדרה וכולו קיים · ניטל מקום טיבורו וכולו קיים · ניטלו ראשי פרקים וכולו קיים מאי תיקו · א׳ רב כל העור כולו מציל בגלודה [פרש״י כל היכא דמשתייר ההוא כסלע מעלה ארוכה והוזר כל עורה לקדמותו עכ״ל] חוץ מעור בית הפרסות [מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא רך · רש״י] ור׳ יוחנן א׳ אפי׳ עור בית הפרסות מציל [עכ״ל הש״ס] ודעת רמב״ם כש״ע כיון דלא איפסק נקטינן לחומרא דבעינן שיור רוחב כסלע בכל הג׳ מקומות הנ״ל בשדרה ובטבור ובראשי פרקים · וכה״ג פסק כרב דכל העור מציל חוץ מבית הפרסות ור׳ אלפס פסק כשמואל דא׳ כל מקום השדרה והרא״ש פא״ט סי׳ מ״ז פסק כר״י דאפי׳ עור בית הפרסות מציל [ועי׳ רא״ש שם וב״י והגר״א ס״ק א׳ ותמצא סברת כולם] ועי׳ הגר״א שם שמסיק וז״ל ודברי הרא״ש נראין עכ״ל וכ׳ הרשב״א [הובא בב״י] שאעפ״י שהדעת מכרעת לפסוק כר׳ ינאי [הוא גי׳ הרי״ף שהבאתי לעיל דגרס ר׳ ינאי במקום ר״א ב״א משום ר״א ב״ר ינאי] דא׳ מקום טיבורו מ״מ אין דעתנו מכרעת להקל ויש להחמיר כדברי הרמב״ם [עכ״ל הרשב״א] וע״כ יפה עשה הש״ע שהחמיר לפסוק כהרמב״ם ובהיות כן תמה אני על הפר״ח שכ׳ בס״ק א׳ [וכ״כ בכרתי ס״ק א׳] וז״ל ובשעת הדחק כל שיש רוחב סלע על הטבור יש להכשיר וכסברת הרשב״א בת״ה (ד׳ מ׳ ע״ב) ע״ש שדבריו נכונים [עכ״ל הפר״ח] שהרשב״א לא כ׳ רק שהדעת מכרעת אבל לבסוף מסיק להחמיר כהרמב״ם · והאיך נקל במקום שהרשב״א בעצמו החמיר למעשה לפסוק כרמב״ם: (ד) ואם ניטל וכו׳ מע״ג השדרה · או מעל הטבור · או מעל וכו׳ ה״ז מותרת · (בפא״ט ד׳ נ״ה ע״ב) ניטל מקום השדרה וכולו קיים · ניטל מקום טיבורו וכולו קיים · ניטלו ראשי פרקים וכו׳ מאי תיקו · והרמב״ם כתב בפ״ח ואם ניטל כרוחב סלע מעל כל פני השדרה או מעל הטבור או וכו׳ ושאר כל העור קיים הרי זה ספק ויראה לי שמתירים אותה [עכ״ל] וכ׳ הרשב״א ולא הבנתי טעם ההיתר דהא ספיקא דאורייתא היא ולחומרא וכ״כ הרא״ש (פא״ט סי׳ מ״ו) וכתב הרא״ש שם שכן פסק בעה״ע לחומרא והב״י תי׳ דלשמואל דוקא בשיור ע״פ כל השדרה מהני [בניטל כל העור] ולר״א בר״י דוקא במקום הטבור מהני ולרבב״ח דוקא בראשי פרקים מהני שיור · ומספקא לן כמאן הלכתא ומספיקא פסק הרמב״ם לחומרא · וכשניטל העור מא׳ מג׳ מקומות הללו עלה בתיקו והוה ליה ספק ספיקא ספק אם הלכה כאותו אמורא שפוסל כשלא נשתייר במקום ההוא שסובר שעיקר החיות תלוי שם · ואת״ל הלכה כמותו דילמא איהו מודה היכא דניטל מקום ההוא בלבד וכל העור קיים דכשר וכיון דס״ס הוא פסק לקולא [עכ״ל ב״י] וע״כ פסק כן כאן בש״ע ועי׳ בי״א ס״ק ג׳ שהאחרונים מחמירים כהרשב״א וע״ש לדינא ומש״כ הפר״ח ס״ק ב׳ וז״ל כשרה נמשך ע״פ שיטת הרמב״ם ואין דבריו נכונים דספק בעיא דלא איפשטא לא מיקרי ספק וכו׳ [עכ״ל] כ׳ בשפ״ד ס״ק א׳ וז״ל ובסימן ק״י יתבאר דמיקרי שפיר ספק [עכ״ל] [ועי׳ בקו׳ ס״ס במג״י מחודש א׳ ב׳ ובשפ״ד שם מחודש ג׳ בזה] וע״כ הכריע במשבצות להקל בהפ״מ כהרמב״ם וש״ע: (ה) אבל אם ניטלה משלשתם וכו׳ · וז״ל הב״י וממילא משמע כשניטל העור מג׳ מקומות הללו דהשתא אינו אלא ספיקא חדא [דבעי ר׳ ינאי ב״ר ישמעאל] שהבאתי בס״ק ג׳ טרפה מספק [עכ״ל] ועי׳ ס״ק הקודם · כתב הרשב״א בחידושיו וז״ל נ״ל דלכ״ע אם ניטל העור מעל מקצת השדרה וכל העור קיים או מעל מקצת ראשי פרקים וכל העור קיים שמותרת דודאי היכא שניטל כל העור בעינן שישתייר רוחב סלע ע״פ כל השדרה ממש או רוחב סלע על כל פרק ופרק מראשי פרקים ממש מפני שאין שם עור שיציל זולת זה · אבל בשיש עור אחר מצטרף להציל כגון זו שכל שאר עור הגוף קיים אין הדעת נותנת כשניטל מקום הוליא א׳ או ב׳ שתטרף או בנטילת מקום א׳ או ב׳ מראשי הפרקים כי אם בכולן או ברובן והכי מסתברא מדבעי ר׳ ישמעאל ניטל מקום כל השדרה ניטלו ראשי הפרקים · אלמא בשניטל כל מקום השדרה או בשניטלו כל מקום ראשי הפרקים הוא שנסתפק ולא במקצתן ורובן ככולן [עכ״ל הרשב״א הובא בב״י וש״ך] וכ׳ הש״ך דלא מכשיר הרשב״א אלא כשניטל קצת מן החוליא או קצת ראשי פרקים ניטלו ועכ״פ הרוב מהחוליות והראשי פרקים לא ניטלו כלל מסום הכי אין הדעת נותנת להטריף משום ניטל חוליא א׳ או שתים או א׳ מראשי פרקים או שתים · אבל כשניטלו כל החוליות וכל ראשי הפרקים מקצתן ולא נשתייר רוחב סלע כלל ודאי הדעת נותנת להטריף כיון שבכל אורך השדרה וכל ראשי הפרקים ליכא רוחב סלע כלל [עכ״ל ש״ך] וכן הסכים הפר״ח · ונלפע״ד דלהש״ע ורמ״א דמכשירים בניטל ברוחב מע״ג כל השדרה או מעל הטבור או וכו׳ [כדעת הרמב״ם] אינו נטרף אלא בשלא נשאר כשיעור רוחב סלע מע״ג השדרה וגם לא נשאר רוחב סלע ע״ג הטבור וגם לא נשאר רוחב סלע מע״ג ראשי הפרקים או ברוב מכל אלו דהא גם בניטל לגמרי ממקום א׳ מאלו כשר לדעתם · אבל להרשב״א ובעה״ע דמטריפים בניטל במקום א׳ מהג׳ ה״ה בניטל ברוב מא׳ מאלו ג״כ טרפה וזה ברור ומש״כ בשפ״ד ס״ק א׳ דבעי׳ עכ״פ אורך השדרה מכוסה בעור רוחב טפח ועפ״י הטבור וראשי פרקים נמי בעי׳ שיהא רוב אורך מכוסה ברוחב סלע [עכ״ל] משמע מלשונו דמיטרף בחסר מרוחב בא׳ מג׳ המקומות כוונתו לדעת הרשב״א כן אבל לדעת הרמב״ם וש״ע אינו מיטרף אלא דוקא בג׳ המקומות יחד ודו״ק · בש״ך יש ט״ס · ס״ק א׳ צריך לציין כשרה [וקאי על דברי המחבר סוף סעיף א׳] והרשב״א אוסר וכו׳ · וס״ק ב׳ צריך לציין על רמ״א אבל אם ניטלה משלשתם כתב מהרש״ל וכו׳ [וכ״כ בנה״ך ע״ש] · וגם בט״ז ס״ק א׳ [יש ט״ס] וכן צ״ל ניטלה משלשתם וכו׳ [אבל דעת מהרש״ל] דדוקא שלשתן וכו׳ וכ״כ בחכ״א כלל כ״ו סעיף י״א ועי׳ משבצות ס״ק א׳: (ו) העוף וכו׳ · משנה בפ׳ א״ט (ד׳ נ״ו ע״ב) ואלו כשרות בעוף נמרטו כנפיה [פרש״י היינו נוצה גדולה שעל כל גופה] ר׳ יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה [נוצה היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים · רש״י] [עכ״ל המשנה] וכתב הר״ן אע״ג דרבנן לא פליגי בפירוש בנוצה כיון דגבי אלו כשרות [בעוף] מתניא משמע דרבנן מכשרי דאי כולהו מודו בה דפסולה ה״ל למתניא גבי אלו טרפות בעוף וכ״כ הרשב״א שניטל הנוצה בעוף כשרה · וכ״מ ברי״ף ורא״ש שלא כתבו דהלכה כר״י · ובש״ס

הג"ה ה (ז) ויש אוסרים (ר"ן הלוי וכל בו) וטוב להחמיר אם נפלו כולם (ח) מיהו אם נפלו נוצותיו מרוב שומן אעפ"י שנפלו כולם ונשאר ערום מ"מ כשר ן דהואיל ונעשה מרוב שומנו כשר (תה"ד סי' קפ"א בשם א"ז):

סימן ס דין בהמה שאכלה סם המות · ובו ג' סעיפים:

סעיף א א (א) אחוזת הדם ב והמעושנת ג והמצוננת או שאכלה סם המות שהורג הבהמה או ששתתה ד מים הרעים הרי זו מותרת:

הג"ה (ב) בהמה שנתפטמה בדברים אסורים מותרת (מרדכי ביבמות פרק אלמנה לכ"ג) אבל אם לא נתפטמה ה כל ימיה רק בדברים אסורים אסורה (תוספת דתמורה פ' כל האסורים):

מקור חיים

ובש"ס פא"ע (דף נ"ז ב') איתא אמרו עליו על ר"ש ב"ח שעסקן בדברים היה והיה עושה דבר להוציא מלבו של ר"י שהיה אומר ניטלה הנוצה פסולה ותרנגולת היתה לו לרשב"ח שניטלה נוצה שלה והניחה בתנור וכו' וגידלה כנפים וכו' ע"ש: (ז) ויש אוסרים · כ"כ הכל בו בשם הר"ז הלוי שפסקו כר"י כיון דת"ק לא קאמר ואלו כשרות אלא נמרטו כנפיה דהיינו נוצות הגדולות [כמו שפי' רש"י] משמע הא בנוצה דהיינו הקטנה מודה דטרפה וכ"כ ב"י בשם בעה"ע: (ח) מיהו וכו' דהואיל ונעשה מרוב שומנו כשר · כ"כ בתה"ד סי' קפ"א דאפי' ר"י מודה דכשר כיון דמחמת שומן אירע לה כן אית לן למימר דכמידי דמשכחא לא מיטרפה [וכמש"כ בש"ס (דף נ"ז ב') על ההוא עובדא דרשב"ח ודלמא קסבר ר"י טרפה משכחת [ומשני] א"כ כמידי דמיטרפה ביה [עכ"ל הש"ס] ופרש"י בתמיה נהי דמשכחת בשאר אברים מיהו ההוא מילתא דמיטרפה ביה מי הדרא ומשכחת כי הכא דגדלו אחרונים יותר מראשונים [עכ"ל רש"י] וסיים בתה"ד שם הובא בד"מ ס"ק ב' וז"ל חלקתי באיסור דאורייתא [בין נפלו מרוב שומן או לא] בלא ראיה ברורה משום דסמכינן אהא דלא אשכחן להאי טרפות [שניטלה נוצתו] בכל פסקי הגאונים [עכ"ל תה"ד]:

סימן ס (א) אחוזת הדם וכו' · משנה פא"ע (דף נ"ח ע"ב) אחוזת הדם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים או ששתתה מים הרעים כשרה · אכלה סם המות · או שהכישה נחש מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות [עכ"ל המשנה] ופרש"י אחוזת הדם שאחזה דם וחלתה והמעושנת שנכנס עשן בגופה והמצוננת חולי מחמת צינה · הרדופני סם המות לבהמה · מים הרעים מים מגולים אכלה סם המות לאדם [עכ"ל רש"י]: (ב) בהמה שנתפטמה וכו' מותרת · [א] וגרסם בפנים מרדכי ביבמות וכו' · אבל אם לא נתפטמה כל ימיה רק וכו' אסורה [תוס' דתמורה וכו' עכ"ל רמ"א] משמע דרמ"א עשה פשרה דלא פליגי דהמרדכי דמתיר מיירי בלא נתפטמה כל ימיה והתוס' הנ"ל דאסרי מיירי בנתפטמה כל ימיה [וכן משמע מדברי הגר"א שנעתיק בסמוך ודלא כש"ך שנעתיק בסמוך] אבל בד"מ משמע דפליגי · וז"ל ד"מ סוס"ק א' במרדכי ביבמות פ' אלמנה לכ"ג וז"ל בהמה או תרנגולת שנתפטמה בדבר איסור או שרצים שרייא · אבל בתוס' פ' כל האסורים כתבו דאם לא נתפטמה כל ימיה רק באיסורים אסורה [עכ"ל ד"מ] וכן משמע בת"ח כלל ס"ה דין יו"ד דפליגי התוס' עם מרדכי וכמש"כ במנ"י שם ס"ק י"ז ע"ש · [ב] וז"ל המשנה במס' תמורה שם [פ"ו מ"ה] ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר כשרה שינקה מן הטרפה פסולה מע"ג המזבח [עכ"ל המשנה] ובש"ס שם (דף ל"א ע"א) פריך מ"ט אילימא דמיפטמא מיניה אלא מעתה האכילה כרשיני עבודת כוכבים הכי נמי דאסירא [והא א' לעיל (דף כ"ט א') דמוקמה הוא דאסור באכילת כרשינין אבל דלאו מוקמה לא · רש"י] אלא תני ר' חנינא כגון שהניקה חלב רותח משחרית לשחרית הואיל ויכולה לעמוד עלי' מעל"ע [עכ"ל הש"ס] פרש"י חלב רותח שחרית כל ימיה הואיל ויכולה לעמוד על אותו חלב של שחרית מעל"ע בלא שום אכילה אחרת וכשהגיע מעל"ע חוזרה ויונקה הלכך כל גדילתה ממנה היא ואפי' אכלה דברים אחרים בנתיים [עכ"ל רש"י] · וכתבו התוס' שם ד"ה שינקה חלב רותח וכו' וה"ה בכרשיני נכרי אם אכלה כל ימיה שעיקר גדילתה מהן שהוא אסור · ולפום רהיטא אפי' להדיוט אסור [עכ"ל התוס']· [ג] וז"ל הגר"א ס"ק א' בהמה וכו' אבל וכו' · ע"ג פ' כל הנלמים (דף מ"ט א') [פרה שנתפטמה בכרשיני עבודת כוכבים תני חדא וכו' פרה תשחט ותניא אידך וכו' פרה תרזה] ומסקנא שם אלא לעולם [הא ר' יוסי והא רבנן ופרש"י שם דהא דקתני תשחט ר"י היא דס"ל זה וזה גורם מותר · והכא זה וזה גורם הוא שאף היא היתה גדילה קודם לכן ע"י שארי אכילות] ודוקא בזה וזה גורם [שרי · הא בחד גורם אסור] ובתמורה סוף פ' כל האסורים (דף ל"א ע"א) מ"ט וכו' אלא וכו' [כגון שהניקה חלב רותח משחרית לשחרית וכו'] ונסתפקו התוס' שם בזה [וכמו שהעתקתי בסמוך סוף אות ב' ע"ש] משום דלכאורה משמע ממתני' [שם] דלהדיוט מותר מדאיצטריך לפסול לגבוה וע"ש (דף כ"ט ע"א) והיינו משום דבנתיים אכלה דבר אחר · אבל אם לא נתפטמה רק בדבר איסור ודאי אסור כמש"כ בע"ג שם וז"ש בגמרא [בתמורה שם] משחרית לשחרית ולא קאמר שינקה כל ימיה [פי' דמשחרית לשחרית אינו אסור רק לגבוה למזבח אבל להדיוט שרי אבל אם נתפטמה כל ימיה ממש אסור אף להדיוט] וזה שכתב כאן [ברמ"א] אבל אם לא [נתפטמה כל ימיה רק בדברים אסורים אסורה · להורות דמשחרית לשחרית ואכלה דברים אחרים בנתיים

יד אליהו

ה ויש אוסרים וכו' · ודוקא בנוצה קטנה שעל גופו [שקורין פוי"ך] אבל בגדולה לכ"ע כשר [כנה"ג ושפ"ד ס"ק ב']: ו דהואיל וכו' מרוב שומנו כשר · וכ' בס' בל"י דרש"ל ובס' בה"י מחמירים גם בזה (עכ"ל) ובפ"ת ס"ק א' כ' וז"ל ומיהו וכו' מרוב שומנו כשר ועי' בתשו' הרדב"ז החדשות סי' קמ"ה שם משמע דיותר יש מקום להטריף בנפל מחמת שומן אלא שהוא מכשיר בכל גווני [כדעת המחבר ש"ע] ע"ש (עכ"ל):

סימן ס א אחוזת הדם · שאחזה דם והלתה [רש"י ור"ן] ורמב"ם כתב בפירוש המשנה שלו שגבר עליה הדם עד שחלתה: ב והמעושנת · שנכנס עשן בגופה (רש"י ור"ן) ורמב"ם פי' שגברה עליה המרה שחורה: ג והמצוננת · פירוש חולי מחמת צינה (רש"י ור"ן) ורמב"ם פי' שגברה עליה הליחה הלבנה עד שנתבטלו חושיה וכתב ולא זכרו תגבורת המרה האדומה לפי שהיא בבהמה מועטת ביותר: ד מים הרעים · פרש"י ור"ן מים מגולים ועי' סי' קי"ו [ש"ך] · א) וכ' משבצות ס"ק א' אם היתה בריאה אח"כ זמן מה ודאי כשרה משא"כ לשוחטה מיד אסור ועתה שאין נחשים מצויים שרי · ומיהו כל שחלתה מיד יש ריעותא ואין שרי אלא ע"י בדיקה כיון דאיכא לברורי · ב) וכ' עוד במשבצות שם כל הני דחשיב הכא דינם כדין מסוכנת אם אינה יכולה לעמוד בעי פירכוס · ול"ד לאכלה חילתית דאפי' שחטה מיד אסורה · התם משום דסופו לינקב וכנקיב דמי · משא"כ אכלה סם המות אף שודאי תמות מותר משום דמ"מ אין סופה ליחסר בגופה אלא שהמזגים שלה יתקלקלו ולאו בכלל טרפה היא וצריכה פירכוס אם נראה בה סימני מסוכנת הא לא"ה אף פירכוס אין צריכה [עכ"ל משבצות] · ג) ועי' פ"ת כאן ס"ק א' בשם תשו' בגדי כהונה א' יור"ד סי' ג' ע"ד שחיטות הבהמות בעת שהכיא הדבר שמתות בהמות · והשיב עפ"י הדין אף אם ודאי שלט החולי בבהמה מותר לאכלה דזה הדבר הוא ארס הממית לבהמה ולא לאדם ח"ו ולא גרע מאכלה סם המות דבבהמה דכשרה [כמבואר כאן בש"ע] אך מלד המנהג שכ' רש"ל הביאו הט"ז סוף סי' קט"ז יש לאסור · אבל אם יראו אותה בקיאים ויאמרו שלא נגע בה החולאת אין חשש לאסור [עכ"ל] [ומש"כ שם בתשו' בשם שוחט א' שנהג להטריף אם המרה מלאה ונפוחה כבר השגתי ע"ז לעיל בסי' מ"ב ע"ש בי"א [ס"ק ע"ו אות ב'] ובמ"ח שם ס"ק כ' אות ב' וגם ממשבצות הנ"ל העתקתי כאן באות ב' ומדברי שבו"י שאעתיק בסמוך משמע להכשיר ודוק] ועי' תשו' שבו"י ח"ב סי' כ"ז כתב על ענין כזה שהיכא שיש נגע יש לאסור כדעת רש"ל אבל היכא דליכא נגע רק חולי יש להכשיר דהבו דלא להוסיף עלה [דהא הט"ז בסי' קט"ז הולך על רש"ל ומתיר אף בנגע] מ"מ אם ימלא השוחט עוד ריעותא בריא אע"ג דעפ"י הדין יהיה כשר מ"מ ע"י חולי זו דיינינן לה כב' לריעותא וטרפה והחלב אין לאסור כלל רק אם היתה חולה בשעה שנחלבה ואחר שעה מתה יש לאסור מחשש סכנה אבל מדינא ליכא איסור [עכ"ל פ"ת]: ה כל ימיה · א) כ' הש"ך לדעת רמ"א דאוסר בנתפטמה כל ימיה ל"ד כל ימיה דה"ה נתפטמה כל יום משחרית לשחרית ג"כ אסור כיון דעיקר גידולו מהיסור א) · ב) ודעת הש"ך ופר"ח דדוקא שנתפטמה באיסורי הנאה אבל נתפטמה רק באיסורי אכילה אפי' נתפטמה כל ימים שרי ועי' פלתי שדעתו להתיר אף באיסורי הנאה [דאעפ"י שמגיע לו הנאה מאיסורי הנאה כיון שהיה שלא כדרך הנאתן שרי [פלתי ס"ק א'] זולת כרשיני עבודת כוכבים וכיוצא [עכ"ל כרתי ס"ק ג'] ועי' פר"ח שהאריך ומסיק להתיר אפי' נתפטמה כל ימיה בכרשיני עבודת כוכבים וכן בפלתי ס"ק א' כ' דכ"ז לרחב"א אבל חכמים חולקים והלכתא כוותייהו וא"כ מותר דיעבד אף בכרשיני עבודת כוכבים ועי' מ"ח ס"ק ב' · ג) ולענין אם מותר להאכיל לכתחלה דבר איסור לבהמות ועופות הביא הש"ך ב' דיעות בזה והפר"ח הסכים להתיר לכתחלה אפי' לפטם כל ימיה בדברים האסורים רק באכילה ע"ש · ד) ובאה"ע ס"ק ג' כתב בשם ס' לחם"פ דמותר להאכיל לעופות קמח שהתליע ממילבי"ן · ובשם ס' בי"ע סי' א' כ' בהמה שאכלה דבר איסור אסור לשוחטה עד שתשהה מעל"ע [אבל להפר"ח וכרו"פ שהבאתי מקודם שרי] וכ' פ"ת ס"ק ב' דבבי"ע שם מבואר דוקא אם אכלה כשיעור שיכולה לעמוד מעל"ע

א) הג"ה אבל מדברי הגר"א שהעתקתי במ"ח ס"ק ב' אות ג' נראה שאין סובר כן אלא דוקא בכל ימיה אוסר רמ"א להדיוט אבל משחרית לשחרית אינו אסור כ"א לגבוה ע"ש ודוק:

ס"ב (ג) **אכלה סם המות של אדם** ן (ד) **או הכישה נחש וכיוצא בו מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות :**

סעיף ג (ה) **בהמה או חיה שנפסקה רגלה לא יאכלו ממנה אלא ע"י בדיקה שיש לחוש שמא נשכה נחש וזו בדיקתה שלא יאכלוה אלא צלי · ואם היא נשיכת נחש תתפרק ותפול חתיכות חתיכות :**

הג"ה ז (ו) ולדידן דלא חיישינן לגילוי מים הואיל ואין נחשים מצויין לכן אין לחוש לנחש · ואם הוא כדרך שלא נעשתה טרפה מותר בלא בדיקה (ב"י בשם רי"ו וכ"כ או"ה):

נשלם הלכות טריפות

יד אליהו

מעל"ע בלא אכילה אחרת · אבל משום דבר מועט אין לאסור לכתחלה לשוחטה ומש"ה אין נזהרים לשחוט אותם המנקרים באשפה ואוכלים תולעים ודברים אסורים ואין משהין מעל"ע [עכ"ל] · ה) ובשפ"ד ס"ק ה' העלה באיסורי אכילה אף אכלה כל ימיה מותר בדיעבד ואיסורי הנאה כל ימיה אסור אף דיעבד ומשחרית לשחרית נסתפקו התו' בזה [ונלפע"ד דבמשחרית לשחרית ודאי יש לסמוך על הפר"ח וכרו"פ שמתירים דיעבד אף באכלה איסורי הנאה כל ימיה וא"כ עכ"פ יש לסמוך עליהם משחרית לשחרית ע"ל סוף אות א' דלדברי הגר"א קיל משחרית לשחרית מנתפטמה כל ימיה ע"ש ודוק] ובר אווזות קונים לכתחלה ומותר לשוחטן בו ביום ואין צריך להשהותן מעל"ע כיון שאין עיקר גדילתן מזה ובפסח שמוכרים הבהמות לנכרי והנכרי מאכילה חמץ בפסח אין לאכול החלב בפסח [הוא דעת התב"ש אבל החיי אדם מתיר ע"ש בה"פ בנ"א שאלה טי"ת] [כל זה עולה משפ"ד שם] אבל להפר"ח וכרו"פ זה שרי ודבריהם נ"ל עיקר ועי' מ"ח ס"ק ב' : ו **או הכישה נחש** · בטור כתב נחש או כלב שוטה ועי' מ"ח ס"ק ד' : ז **ולדידן דלא חיישי' לגילוי וכו'** · א) כ' הש"ך ס"ק וי"ו בשם ב"ש דדוקא גילוי דלא אתיליד ריעותא במשקין שאפשר שאדם גילה אותם גם אם היינו חוששין היו אסורים לגמרי מש"ה אין חוששין · אבל הכא איכא ריעותא גדולה דנפסקו רגליה וגם דאיכא לברורי [ע"י צלי] הלכך חוששין וצריך בדיקה (עכ"ל הש"ך ועי' אות ג') · ב) וכ' פ"ת ס"ק ג' בשם תשו' שבו"י ח"א סי' כ"ג שכ' דעכ"פ מהני מה דלא שכיחי נחשים לענין שמותר לצלותו ביו"ט ולא חיישי' שמא היא נשיכת נחש והוה טרחא שלא לצורך אוכל נפש ביו"ט כיון דלא שכיחי נחשים (עכ"ל) · ג) והפר"ח ס"ק ז' כ' שפסיקת הרגלים לא הוי ריעותא כ"כ אלא דהתם לא אפשר בבדיקה והכא אפשר בבדיקה [כמש"כ הש"ך] ומיהו כיון דחזינן דהאידנא מניחים לכתחלה מים מגולים ולית מאן דחש לכסותן אלא משום נקיות וא"כ מכ"ש שיש להתיר בהמה זו בלי בדיקה ומ"מ המחמיר תע"ב [עכ"ל פר"ח] ובשפ"ד הסכים לש"ך דבמקום דאיכא לברורי אפי' בתר רובא לא אזלינן (עכ"ל) · ד) וכ' בפ"ת ס"ק ד' בשם ת' שבו"י בלייד א' שלד עוף שאינו שכיח בישוב וקבלה בידו שהוא עוף טהור ונפסק רגלו מן הארכובה ולמטה. וכ' דאף להרמ"א שסובר דבזה"ז אין לחוש זה דוקא בעוף המצוי בישוב ובמדינה לפי שהנחש אין מצוי בינינו משא"כ עוף זה שאינו מצוי בישוב רק שהוא ממקום רחוק ואולי באותו מקום שכיחי ג"כ נחשים ולפי שאין בקיאים בבדיקה יש לאסור [עכ"ל שבו"י] ולא ידעתי אמאי לא כתב האי תקנה דלא יאכל אלא צלי דודאי גם בעוף מהני האי תקנה [עכ"ל פ"ת שם] :

מקור חיים

בנתיים גם רמ"א מודה דשרי משום דזה אינו אסור רק לגבוה כדמוכח בש"ס דתמורה הנ"ל · וזה דלא כש"ך שסובר שרמ"א אוסר גם משחרית לשחרית ע"ש ודוק] ואף שבתוס' שם [בתמורה] נסתפקו גם בזה [פי' אפי' בנתפטמה כל ימיה לא כתבו רק ולפום רהיטא אסור אף להדיוט · והתוס' בודאי קאי רק על כל ימיה דא"א לומר דהתוס' קאי על משחרית לשחרית · דהא בש"ס הנ"ל מוכח דמשחרית לשחרית אינו אסור רק למזבח · אלא ע"כ התוס' קאי על כל ימיה · ומ"מ לא כתבו רק לפום רהיטא ולא ודאי אסור ודוק] אין ספק כלל דאסור [בכל ימיה] דהא תניא בספרי פ' ראה על פ' שור שה כשבים וכו' ועדיין לא ארבה ולד טרפה שינקה מבהמה טמאה עם הטהורה [עכ"ל הספרי] משמע דוקא עם הטהורה [עכ"ל הגר"א בתוס' ביאור מש"ך] · [ד] אבל הש"ך ס"ק ה' כ' דדעת המרדכי דאפי' נתפטמה כל ימיה שרי ולא דמי לפרה שנתפטמה בכרשיני עבודת כוכבים דשרי התם [במס' ע"ג פ' כל הצלמים (דף מ"ט ע"א)] דוקא בזוז"ג [אבל בגורם א' אסור] משום דהתם כרשינים אסורים בהנאה משא"כ באיסורי אכילה שאינו אוכל האיסור עצמו [ועי' בתוס' ע"ג שם ד"ה שאם נטע וכו' שכתבו לחלק כן · וכן משמע מלשון ד"מ ות"ח כלל ס"ה דין י' שסובר שהמרדכי ואו"ה חולקים עם תוס' ועי' לעיל אות א'] וגם דעת האו"ה כהמרדכי דאפילו נתפטמה כל ימיה שרי · וכ"ד ס' מנחת י' כלל ס"ה ס"ק י"ז דבאיסורי אכילה אפילו נתפטמה כל ימיה שרי מטעם דמעוכל הרי הוא כעפר ומותר אף לכתחלה [עכ"ל] · וכ' הש"ך ופר"ח דאפילו התוס' [בע"ג הנ"ל] שכתבו ולפום רהיטא אף להדיוט [אסור] לא קאי אלא אכרשיני נכרי דאסירי גם בהנאה · אבל באיסורי אכילה אף התוס' מודו דשרי · אבל באיסורי הנאה נוטה דעת הש"ך לאסור · [ה] אבל דעת הפלתי להתיר אף באיסורי הנאה ואפילו נתפטמה כל ימיה רק באיסורי הנאה שרי משום שאין זה כדרך הנאתן זולת כרשיני עובד כוכבים ע"ש · [ו] אבל בפר"ח האריך להתיר אף בכרשיני עובד כוכבים · וכן מסיק בפלתי דהתוס' דכתבו זה [דלפום רהיטא אסור אף להדיוט] לא כתבו רק לר' חנינא בן אנטיגנוס · והרי הרמב"ם והרע"ב שם בתמורה כתבו דלית הלכתא כרחב"א ע"ש · וא"כ אף בכרשיני נכרי שרי עי' בדבריהם · וגם בש"ך הוזכר סברא זו ע"ש · הרי הבאתי לך כל הדיעות וסברת כאו"א בקוצר והבוחר יבחר : (ג) **אכלה סם המות וכו'** · ממשנה שהעתקתי בס"ק א' ע"ש : (ד) **או הכישה נחש** · ובטור כתב נחש או כלב שוטה · והוא מברייתא [הובא בש"ס] שם (דף כ"ח ב') אחוזת הדם וכו' · הכישה נחש או שנשכה כלב שוטה מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות והש"ע כלל במש"כ נחש וכיוצא בו : (ה) **בהמה וכו' שנפסקה וכו'** · בפא"ט (דף כ"ט א') ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דהוה מפסק כרען בתרייתא בדקיה רב בנ"ה ואכשריה · סבר למיכל מיניה באומצא א"ל שמואל לא חייש מר לניקורי · א"ל מאי תקנתא ניתביה בתנורא דאיהו בדיק נפשיה אותביה נפיל תילחי תילחי [עכ"ל הש"ס] ופרש"י לניקורי שמא נשכה נחש שם ואסורה משום סכנת נפשות · תילחי מתפרק ונופל חתיכות חתיכות [עכ"ל] : (ו) **ולדידן וכו'** · כ' רי"ו דלא חיישינן להכי אלא במקום שהנחשים מצויים · וכתב ב"י נ"ל שלמד כן מדין גילוי שאין נוהג בינינו [כדלקמן סי' קט"ז] [עכ"ל ב"י] וכ"כ ד"מ ס"ק א' בשם או"ה וז"ל בהמה שנפסקה רגלה במקום שאינו עושה טרפה מותרת דאנן לא חיישינן לנחשים [עכ"ל] ועי' מש"כ בי"א ס"ק ו' בשם ש"ך ופר"ח ופמ"ג · והגר"א כתב וז"ל ולדידן כו' עי' תוס' פ"א דיו"ט (ו' ע"א) ד"ה האידנא וכו' ובע"ג [פ' אין מעמידין] (ל"ה א') ד"ה חדא וכו' ואנו וכו' [עכ"ל] פי' שכ' התוס' שם במס' יו"ט על מש"כ הש"ס שם והאידנא דאיכא חברי חיישינן וז"ל והשתא בזה"ז שאין חברים מותר ואין לומר שצריך מנין אחר להתירו דכיון דזה הטעם משום חששא ועבר החששא עבר הטעם וה"נ אמרינן גבי מים מגולים דאסורין שמא נחש שתה מהן ועכשיו שאין נחשים מצויין בינינו אנו שותין מהן אפילו לכתחלה אעפ"י שהוא דבר שבמנין ומ"מ וכו' עכ"ל ע"ש · ובמס' ע"ג כתבו התוס' שם וז"ל ואור"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגבינות הנכרים דהא טעם האיסור הוה משום ניקור כריב"ל וכו' ואנו שאין נחשים מצויין בינינו אין לחוש משום גילוי · ואין לומר דדבר שבמנין הוא וצריך מנין אחר להתירו כי ודאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצויין וכו' [עכ"ל ע"ש] :

אמר הכותב מפני שראיתי להאחרונים שהאריכו בדיני תרתי לריעותא · אך ראיתי שבעל המחבר בית אפרים האריך יותר [וס' עצי לבונה חיבר ג"כ על תל"ר אך הס' הלז אין תח"י] וע"כ אעתיק כל דבריו מה שכתב בפנים שלו בסימניו ממש · ומספרם ס"ה כמנין חיים ·
אך ראיתי שדרכו בקודש במקום שמעתיק בפנים שלו מאיזה מחבר · או מש"ע או מתב"ש או משאר אחרונים כותב הדין בסתם ואין מראה מקומו וגם כותב אותו בלי טעם וראיה וסומך על המעיין · ומי שאינו יודע מקומו אינו יודע טעם הדבר כלל · ומה שמחדש בפנים מסברתו מאריך מאד בצדו · וגם מצאתי בכמה מקומות שדעת הרבה מהאחרונים אין פוסקים כמותו · וע"כ העתקתי בפנים דברי הב"א כלשונו ממש [אך בכמה מקומות שניתי הלשון כדי לקצר] והוספתי שני ביאורים מצדו · ביאור הראשון קראתיו **מקור חיים** לכתוב מקור, על כל דין הכתוב בפנים איה נמצא הדין וגם כותב אני שם במ"ח טעם בקוצר על כל דין ודין הכתוב בפנים · וביאור השני קראתיו **יד אליהו** שם אני כותב באיזה מקום שמצאתי שחולקים לדינא עם המחבר ב"א · ועשיתי לוח, המפתחות על סדר א"ב וכמה דיני תל"ר שהשמיט המחבר אכתוב אותם שם · וזה החלי בעז"ה :

סעיף א (א) סירכא תלויה היוצא מן הבועה **א** טרפה (ב) ואפילו אם הבועה היא של מים זכים (ג) ובמקום שנהגו להקל בסירכא תלויה מבועה של מים זכים אין לסתור מנהגם · ונראה שאפי' אין שם מנהג ידוע בזה אלא שידוע מנהגם להקל בשני בועות סמוכות של מים זכים (ד) יכולים להקל ג"כ בתלויה במ"ז · אבל אם נהגו באותו מקום להחמיר בסמיכי במ"ז צריכים לנהוג להחמיר גם בתלויה במ"ז · ואם סירכא תלויה יוצא מבועה של מוגלא או מ"ז במקום שאוסרים סמיכי במ"ז (ה) והסירכא עוברת ע"י מיעוך ומשמוש **ב** יש להקל בהפסד מרובה :

סעיף ב אם אין הסירכא תלויה יוצא מן הבועה ממש אלא הסירכא היא אצל הבועה סמוך לה אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך אעפ"י שהבועה היא של מוגלא (ו) יש להקל אף שלא במקום הפ"מ :

ס"ג שני בועות של מים זכים סמוכות זו לזו במקום שנהגו להכשיר סמיכי במ"ז · וסירכא תלויה יוצא מאחת מהנה (ז) טרפה ולא מהני מיעוך (ח) ואפי' בועה א' של מ"ז וסירכא שלא כסדרן יוצא ממנה טרפה ולא מהני מיעוך ומשמוש :

סעיף ד (ט) אם הבועה מלאה רוח דינה כמ"ז **ג** ולכן אם סירכא תלויה יוצאה מבועה מלאה רוח דינו כמו שנתבאר לעיל סעיף א' :

ס"ה (י) אם סירכא בין אונא לאונא למטה מחציין יוצא מתוך

(א) **סירכא** תלויה וכו' טרפה· כ"כ ב"י [בשם הרא"ה"ד] בסי' ל"ז ובסי' ל"ט · וש"ע סי' ל"ז ס"ב · ורמ"א בסי' ל"ט ס"ח ע"ש· וכתבו האחרונים ה"ה שאר ב' לריעותא טרפה· כי אמרי' בריש מס' נדה דשני ריעותות לענין טומאה הוה כודאי וילפינן איסור מטומאה ומ"מ כל ב' לריעותא לא הוה רק ספק טרפה ולא ודאי וע"כ החלב שקודם ג"י שרי כמו בסירכא [לבש"ר בסי' ל"ז בהג"ה בפנים ס"ב וע"ש בביאורו סוס"ק ו' ועי' מ"ח כאן סוס"ק מ"ג שכ"ד סמ"ע] : (ב) ואפי' וכו' של מ"ז · כ"כ הט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג' · משום דס"ל דמ"ז הוה ג"כ ריעותא וכ"ד הלבוש ופר"ח כט"ז ע"ש : (ג) במקום וכו' אין לסתור וכו' · כ"כ השמ"ח בסי' ל"ט סעי' מ"ג משום דכן דעת הכ"ח וש"ך בסי' ל"ז ס"ק ג' · ופי' תב"ש בסי' ל"ט ס"ק ס"ב : (ד) יכולים להקל אבל אם נהגו וכו' · עי' ראש אפרים כאן בתל"ר שלו ס"ק ג' מש"כ בזה ועי' לבש"ר סי' ל"ז ס"ק ז' מסיק דכל ריעותא העומדת על בועה דמ"ז יש להקל בהפ"מ ע"ש : (ה) והסירכא עוברת ע"י מיעוך וכו' · כן דקדק בתב"ש סי' ל"ז ס"ק ד' מט"ז שם ס"ק ב' שמיקל אם הסירכא עברה ע"י מיעוך ע"ש · אמנם התב"ש שם כ' הרבה סברות להחמיר בזה וסיים שם דבהפ"מ לא מלאני לבי לחלוק על הט"ז [עכ"ל ע"ש] ובמשבצות בסי' ל"ז ס"ק ב' כ' דאין לעשות מעשה בזה כי כל תל"ר לא מהני מיעוך · גם בס' בל"י בסי' ל"ז ס"ק ג' כ' בפשיטות דסירכא תלויה מבועה לא מהני מיעוך · אבל בס' לבושי שרד בסי' ל"ז ס"ק ט' הביא שגם בס' נוב"י בסי' י"ב פסק כן להקל בזה במיעוך · וכ' הלבש"ר שם כיון דאזלא הסירכא ע"י מיעוך לא הוה ריעותא כלל · ולכן יש לסמוך על הנוב"י ושמ"ח להקל בהפ"מ [עכ"ל לבש"ר שם בקוצר] ונלפענ"ד דכ"ז דוקא דאזלא הסירכא ע"י מיעוך בנחת כד"ת דאז י"ל סברת הלבש"ר דלא הוה ריעותא כלל · אבל אי לא אזלא אלא ע"י מיעוך בחוזק ע"י קילוף כמנהגנו עתה · אז בודאי הוה ריעותא גמורה כיון דהרבה אחרונים צווחו ככרוכיא על מיעוך כזה [וכמו שהבאתי בסי' ל"ט] וא"כ בודאי הוה תל"ר וטרפה · ובפרט שהבל"י ומשבצות מחמירים בזה וכמו שהבאתי לשונם בסמוך : (ו) יש להקל וכו' · עי' ראש אפרים כאן ס"ק ה' וע"ל סעיף ל"ב וכר"א שם ס"ק ל"ז וכמ"ח שם ס"ק כ"ח : (ז) טרפה וכו' · כ"כ ר"א ס"ק ו' בשם ס' דגול מרבבה [להג' בעל נוב"י] ע"ש שכתב דהוה ב' לריעותא וע"כ לא מהני מיעוך : (ח) ואפילו בועה אחת וכו' וסירכא שלא כסדרן יוצא וכו' · כ"כ ר"א ס"ק ו' בשם דגמ"ר וכ"כ הכ"ח בסי' ל"ז דסירכא שלא כסדרן היא בחזקת טרפה ולכן כשהיא יוצאת מתוך הבועה אינה יוצאת מחזקת טרפות במשמוש היד אפילו מבועה של מ"ז ע"ש : (ט) אם הבועה מלאה רוח וכו' · כ"כ השמ"ח בסי' ל"ט סעי' מ"ג · ולטעמיה אזיל שכ' בסי' ל"ז ס"ט דגם לענין סמיכי מלאות רוח דינם כמ"ז · והשיג שם בתב"ש ס"ק ט' על הכ"ח וש"ך בסי' ל"ז ס"ק ט' שסוברים דמלאות רוח מותרים בסמיכי לכ"ע וע"כ גם כאן לענין תל"ר הוה מלאה רוח ג"כ ריעותא · אבל לדעת הכ"ח וש"ך שסוברים דמלאות רוח לכ"ע מותרים בסמיכי א"כ ה"ה כאן סירכא תלויה מתוך בועה מלאה רוח לא הוה תל"ר לדעתם וכ' לבש"ר בסי' ל"ז ס"ק ד' דאף להחולקים על הש"ך וכ"ח היינו דוקא ב' בועות מלאות רוח דסמיכי כיון דסמיכי הוא מדינא דש"ס אבל לענין תל"ר י"ל דכ"ע מודו דלא הוה תל"ר ע"ש : (י) אם הסירכא וכו' · ז"ל הט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג' נ"ל דבועה היוצאת מן הסירכא דבין אונא לאונא למטה מחציין בלא חלון אין זה מיקרי תרתי לריעותא · משום דלמטה מחציין אין עליה שם סירכא כלל עכ"ל · והסכים עמו בנה"ך שם · וכתב שם בנה"ך בשם הכ"ח דבתלויה כה"ג טרפה · וכ"כ במשבצות דהט"ז מיירי כאן בדביקה ולא בתלויה · ועי' הטעם כאן בהג"ה בפנים וביד אלי' ס"ק ע' · וכתב במשבצות דמשמע מהט"ז דמכשיר בלי מיעוך ובלי הפ"מ והביא בשם בתב"ש פירש כן דעת הט"ז · אך בתב"ש בסי' ל"ט ס"ק ס"ד מפקפק בזה מטעמא דהריק"ש שהביא הפר"ח בסי' ל"ט ס"ק כ"א משום דאין הבועה מנחת להתחזק את הסירכא ולפתוס · ומ"מ במקום הפ"מ סמך בתב"ש שם על הכ"ח וט"ז וגה"ך להכשיר בזה ואף בלי מיעוך ע"ש · ועי' בראש אפרים כאן ס"ק ח' ט' שהאריך בזה ומביא במהר"מ כ"ץ אביו של הש"ך אסור בזה אף בלא חלון ודלא כנה"ך מטמו יע"ש שמביא עוד הרבה סברות להחמיר בזה וע"כ סתם פה להחמיר בלא מיעוך אפי' בהפ"מ ע"ש ומה שכתב כאן בפנים ואם נהגו להתיר בהפ"מ אעפ"י וכו' אין לסתור וכו' · הוא כמה שכתב בר"א שם ס"ק ע' וז"ל ובמקום שנהגו להקל בהפ"מ

א טרפה · והטעם עי' במקור חיים ס"ק א' · **א)** וכתבו האחרונים דה"ה שאר ב' לריעותא ג"כ טרפה · ומ"מ כל תרתי לריעותא לא הוה רק ספק טרפה והחלב שקודם ג' ימים שרי כמו בסירכא ועי' מ"ח סוף ס"ק א' · **ב)** ומש"כ כאן בפנים ואפי' וכו' היא של מים זכים ובמקום וכו' ונראה וכו' ע' בלבש"ר בסי' ל"ז בפנים ס"ב ובביאורו שם ס"ק ז' דמכריע שם להכשיר בהפ"מ סירכא תלויה מבועה של מים זכים במקום שמכשירים סמיכי במ"ז ואם הבועה מלאה רוח וסירכא יוצא ממנה יש להכשיר אף בלא הפ"מ [ועי' י"א ס"ק ג'] וה"ה בריעותות אחרות שעליהן זולת נגלד רובו או סירכא דבוקה הצריכה מיעוך אז טרפה אף בהפ"מ · **ג)** ועי' בפנים בבית אפרים כאן בתל"ר סעי' כ"א דין אם ע"י ניפוח ומשמוש עולה בשר על הריאה במקום הבועה : **ב** יש להקל בהפ"מ · ועי' במ"ח ס"ק ה' שיש דיעות בזה וע"ש שכתבתי דדוקא אם עברה הסירכא ע"י מיעוך הקל כד"ת · אבל אם עברה רק ע"י מיעוך החזק ע"י קליפה כמנהגנו אז בודאי הוה ריעותא ועם הבועה הוה תל"ר וטרפה אף בהפ"מ · וכ"ז בסירכא תלויה היוצא מן הבועה · אבל בסירכא דבוקה היוצא מן הבועה אפילו של מ"ז לא מהני מיעוך כמש"כ המחבר ב"א בפנים בסעי' ג' ע"ש · וסירכא תלויה היוצא מטיגרי כשרה [פי' אפי' בלא מיעוך וכ"כ בס' מנחת הזבח בתל"ר שלו אות ס' סי' ק"י ע"ש] ודבוקה מטיגרי טרפה [ט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג'] וע"ל בסעי' מ"ז אם מהני מיעוך בדבוקה מטיגרי : **ג** ולכן אם וכו' יוצאה מבועה מלאה רוח דינו וכו' · עי' מה שכתבתי במ"ח דזה הוא לפי דעת התב"ש אבל דעת הכ"ח וש"ך דסירכא תלויה מבועה מלאה רוח לא הוה תל"ר ע"ש · וכן בלבש"ר סי' ל"ד ס"ק ז' מסיק דריעותא העומדת על בועה מלאה רוח כשר אף בלא הפ"מ וכן בשפ"ד סי' ל"ז ס"ק ט' מסיק להקל בסירכא תלויה מתוך בועה מלאה רוח ע"ש · ומיהו כתב בלבש"ר שם דמלאה רוח הוה ריעותא כל דהו וע"כ בדבוקה ממנה טרפה ולא מהני מיעוך כמו בדבוקה מטיגרי ע"ש · ועי' כאן בתל"ר בסעי' ע"ז שדבוקה מטיגרי ועוברת ע"י מיעוך

כדברי

מתוך הבועה *) ואין שם חלון נ"ל שאם הסירכא עוברת ע"י מיעוך ומשמוש יש להתיר · ואם נהגו להתיר ד בהפ"מ אעפ"י שאינה עוברת ע"י מיעוך אין לסתור מנהגם (יא) ואם הבועה היא של ה מים עכורים יש להחמיר ולאסור :

*)הג"ה בשמ"ח סי' ל"ט סעיף מ"ד כתב וז"ל סירכא מתוך הבועה שבין אונא לאונא למטה מחליין ודבוקה הסירכא לחיתוך שאצלה עד לדיבוק האונות וכו' כשרה וכו' ואם תלויה יוצאה מבועה ממקומות הללו דינו כמו בשאר מקומות שבריאה שהרי אינה מתחזקת בחיתוך שכנגדה (עכ"ל) וכ"כ בנה"ך בסי' ל"ז ס"ק ג' בשם הב"ח דבתלויה למטה מחלייה בודאי טרפה וכ"כ במשבצות שם וז"ל דטעמא דלמטה מחלייה דהיינו רביתייהו דהקרוס הולך וחזק שיש לו תרין סמכין משא"כ בתלויה עכ"ל · והט"ז שם שהתיר בבועה היוצאת מן הסירכא דבין אונא לאונא למטה מחליין קאי על דבוקה כמש"כ המשבצות שם · וכ"כ כאן בפנים בתל"ר בסעיף ח' וז"ל ואם תלויה יוצאת מבועה בחיתוך וכו' טרפה [עכ"ל] וא"כ מה שכתב כאן בפנים סעי' ה' ואם נהגו להתיר וכו' אע"פ וכו' אין לסתור · מיירי נמי בדבוקה ולא בתלויה ודוק :

סעיף ו אם הסירכא שלמטה מחציין היא ו (יב) בין אונא לאומא או שהיא בין אונא לאונא ויש שם חלון והיא יוצאת מתוך הבועה (יג) אע"פ שהיא עוברת ע"י מיעוך ומשמוש יש להטריף (יד) ונ"ל שבמקום הפ"מ וצורך גדול יש להקל גם בזה ז אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך · אם לא במקום שנהגו להחמיר :

סעיף ז (טו) אם קרום שקורין טיל"א (שמבואר דינו ברמ"א בסי' ל"ט ס"ד ע"ש וכס' י"א שלי שם) הוא יוצא מתוך הבועה דינו כמו סירכא היוצא מתוך הבועה :

סעיף ח אם יש (טז) שני בועות בחיתוכי שני אונית למטה מחציין וסירכא יוצאת מבועה שבאונא זו לבועה שבאונא שאצלה ח יש להטריף אע"פ שאין הבועות מכוונות זו כנגד זו ויש כהפרש קש ביניהם וגם אין שם חלון בסירכא זו ט ואם תלויה יוצאת מבועה בחיתוך שבין אונא לאונא יש להטריף ונ"ל שגם אם אין שם רק בועה אחת בין חיתוך לחיתוך וסירכא יוצא ממנה ונסרך לחיתוך אותה אונא עצמה טרפה (וע"ל סעיף ה') :

סעיף ט במקום שכתבנו להכשיר בסירכא כסדרן היוצא מתוך הבועה (יז) אע"פ שאין הסירכא חופה כל פני הבועה כשרה (יח) אבל אם יש שם ב' בועות סמוכות זו לזו ואין ביניהם הפרש כשיעור המפורש בסי' ל"ז אע"פ שיש שם סירכא בכסדרן שדבוקה לאונא שכנגדה בחיתוך והסירכא חופה עפ"י שני הבועות ומכסה אותם נ"ל שאין סתימת הסירכא מועלת וטרפה :

אם

מיעוך כשר בהפ"מ ע"ש · וכ"ל דה"ה במלאה רוח : ד בהפ"מ אעפ"י שאינה וכו' · עי' מ"ח ס"ק י' דזה דעת שמ"ח ורא"ש א' · אך מט"ז משמע דכשר בלי הפ"מ ואף בלי מיעוך וכ"ד משבצות וכן הסכים בס' לבש"ר שלמטה מחליין מבועה כשר אף בלי מיעוך ובלי הפ"מ וע"ל בס"ח : ה מים עכורים וכו' · עי' הטעם במ"ח ס"ק י"א וכתבתי שם שלא מצאתי חומרא זו בשום אחרון וע"כ נלפע"ד שעכ"פ יש להקל בזה אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך אף בלא הפ"מ וכ"כ בס' עלי לבונה : ו בין אונא לאומא · פי' אפי' בלא חלון ועי' הטעם במ"ח ס"ק י"ב : ז אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך וכו' · עי' הטעם במ"ח ס"ק י"ד · אך נלפע"ד דדוקא אם עברה הסירכא ע"י מיעוך קל הא אם לא עברה אלא ע"י מיעוך החזק ע"י קליפה כיון דבלא"ה הרבה מערערים על מיעוך כזה וע"כ בהצטרף לזה איזהו ריעותא כ"ד יש להטריף אף בהפ"מ וכן מצאתי בס' מנחת הזבח שכתב ג"כ דדוקא ע"י מיעוך הקל יש להקל ע"ש בתל"ר שלו אות ב' סוס"ק כ"ח · וכ"ז לסברת הבית א' · אבל בסמ"ע חולק על הב"א ואוסר בין אונא לאומא ואף בלא חלון או בין אונא לאונא עם חלון היוצא מתוך הבועה ולא מהני מיעוך כלל וטרפה אף בהפ"מ ע"ש ועי' מ"ח ס"ק י"ד : ח יש להטריף · ואם הסירכא עוברת ע"י מיעוך ומשמוש עי' לקמן סעי' י"א מה דינו ובלבש"ר ס"ק קס"ו כ' בדין ב' בועות הללו דכ"ל להכשיר אפי' לא אזלא ע"י מיעוך ע"ש : ט ואם תלויה יוצאת מבועה בחיתוך וכו' טרפה · ז"ל שמ"ח בסימן ל"ט סעי' מ"ד ואם תלויה יוצאת מבועה במקומות הללו [פי' בין אונא לאונא למטה מחליין] דינו כמו בשאר מקומות שבריאה [וטרפה] שהרי אינה מתחזקת בחיתוך שכנגדה [עכ"ל שמ"ח שם] וכ"כ הב"ח בסימן ל"ט והובא בנה"ך בסי' ל"ז ס"ק ג' ע"ש [ובר"א כאן בתל"ר ס"ק ח'] וז"ל סירכא תלויה היוצאת מן הבועה טרפה בין חיתוך לחיתוך שאצלה · משום דמעיד עליה בנקב ובודאי נקב טרפה אפילו בין חיתוך לחיתוך שאצלה [עכ"ל הב"ח] וכ"כ במשבצות סי' ל"ז ס"ק ג' וז"ל דטעמא דלמטה מחלייה [דכשרה] משום דהיינו רביתייהו דהקרום הולך וחזק שיש לו תרין סמכין משא"כ תלויה [עכ"ל] · וסיים בשמ"ח שם דאם הסירכא אזלא ע"י מיעוך יש להכשיר (עכ"ל) [ועי' כאן בבית א' בפנים בתל"ר סעי' י"א] ופירש דבריו בלבש"ר שם ס"ק קס"ו דקאי על כל השלשה דינים שזכר השמ"ח שם מקודם · א) תלויה מבועה למטה מחליין [ועי' כאן בב"א סעיף ח'] · ב) שני בועות למטה מחליין וסרוכות להדדי [ועי' כאן בב"א סעיף ח' מזה] · ג) בועה גדולה ואצלה סירכא [שזכר גם כן כאן בבית אפרים בסעי' י'] ודעת הלבש"ר שם בדין הב' [ב' בועות למטה וכו' וסרוכות] להתיר אף בלא מיעוך · ובדין הג' בועה אחת גדולה העלה שם שצ"ע להתיר אף במיעוך ע"ש וכל זה בתלויה אבל סירכא היוצא מתוך הבועה למטה מחליין ודבוקה הסירכא לחיתוך שאצלה מבואר בשמ"ח שם דכשרה עכ"פ בהפ"מ ע"ש · ועי' כאן בבית א' סעי' ה' מזה ובמה שכתבתי

כדברי התב"ש כדאי הוא לסמוך עליו [עכ"ל] אך נלפענ"ד דכוונתו דוקא על היוצא מתוך סירכא דבוקה מאונא לאונא למטה מחליה אבל לא בתלויה כמש"כ בתב"ש להדיא · והטעם משום דשם אינו מתחזק וכמש"כ בנה"ך ועי' מה שכתבתי בהג"ה בפנים וכי"א שם ס"ק ע' · אך בלבש"ר בסי' ל"ט ס"ק ק"ס דחה סברת ריק"ש הנ"ל ומתיר למטה מחליין בועה מתוך סירכא דבוקה אף בלא הפסד מרובה ואף בלא מיעוך כדעת הט"ז ונה"ך ומשבצות וע"ש בלבש"ר ס"ק כ"ח כ"ט : (יא) ואם הבועה היא של מים עכורים וכו' · זה המציא ברא"ש א' סוס"ק ט' דכיון דמים עכורים יש אוסרים משום חששא דסימפונות [הוא דעת הרי"ף ורמב"ם] ויש מחמירים ג"כ בכסדרן למטה מחליין מתוך בועה וא"כ יש להחמיר ע"ש · והנה דבר זה חדש הוא ולא מצאתי חומרא זו בשום אחרון וע"כ נלפע"ד עכ"פ שאם הסירכא עוברת ע"י מיעוך יש להכשיר בזה וכן מצאתי בס' עלי לבונה בדיני תל"ר שלו סי' כ"ג שע"י מיעוך יש להכשיר בזה אף בלא הפ"מ ע"ש : (יב) בין אונא לאומא · פי' ואפי' בלא חלון · או בין אונא לאומא ויש שם חלון וכו' יש להטריף · כ"כ הט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג' · וכ' שם הטעם כיון שיש פוסקים המטריפים למטה מחליין עם חלון אפילו בין אונא לאונא · וגם יש פוסקים המטריפים בין אונא לאומא אפילו בלא חלון · ואף דלא קיי"ל כאלו הדיעות מ"מ ריעותא מיקרי וע"כ בהצטרף אל זה ריעותא דבועה מיקרי תל"ר וטריפה · וכן הסכמת האחרונים : (יג) אעפ"י שהיא עוברת ע"י מיעוך · כ"כ בשמ"ח סי' ל"ט סעי' מ"ד ע"ש וטעמו דבכל תל"ר טריפה ולא מהני מיעוך : (יד) ונ"ל שבמקום הפ"מ וכו' אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך וכו' · עי' ר"א ס"ק י' האריך בטעמו וקוצר סברתו דמחמת שיש אוסרין בחלון או בין אונא לאומא אין ריעותא זו מחדש לנו שיש נקב אלא שבאלו אמרינן שסופו להתפרק וא"כ אין עדותן מכוונת · ואפי' את"ל דבכה"ג מורים על דבר אחד מיקרי · היינו בדלא אזלא ע"י מיעוך · אבל בדאזלא ע"י מיעוך א"כ המיעוך מוציא מריעותא דנקב ע"ש ומסיק וכ' ועוד דהא יש פוסקים מכשירים גם בסירכא בין אונא לאומא היוצא מתוך הבועה בלא חלון [הוא דעת הר"ן הובא בר"א שם] וגם יש מכשירים בכה"ג בין אונא לאונא אפילו בחלון [הוא דעת הב"ח ובעל ס' מג"ש] ומשמע מדבריהם שמכשירים אף בלא מיעוך · ואם כן אף שאנו מחמירים כדעת הט"ז שהבאתי בס"ק י"ב מ"מ אם עוברת ע"י מיעוך יש לסמוך עליהם במקום הפ"מ וצורך גדול [כן תוכן כוונתו ע"ש] · אבל בס' מאירת עינים בכללי תל"ר שלו סעי' ז' סוס"ק כ"ד השיג על הרא"ש א' בזה ודעתו דבין אונא לאומא אפילו בלא חלון או בין אונא לאונא עם חלון היוצא מתוך הבועה לא מהני מיעוך אפי' בהפ"מ ע"ש סברתו · ועי' ס"ק י"ג דכ"ד שמ"ח ג"כ : (טו) אם קרום וכו' דינו וכו' · עי' רא"ש אפרים ס"ק י"א שהוציא כן ממשמעות ד"מ בסי' ל"ט ס"ק ז' ע"ש : (טז) שני בועות וכו' יש להטריף · כן כתב בד"מ סי' ל"ט ומביאו בנה"ך סי' ל"ז ס"ק ג' וכן הסכמת האחרונים ועי' בספרי י"א בסי' ל"ז ס"ק כ"ב : (יז) אעפ"י שאין הסירכא חופה וכו' · כ"כ רא"ש א' ס"ק י"ד בשם בדיקות דכתב כן ע"ש : (יח) אבל אם יש וכו' · כיון דמחמת סמיכות הבועות אמרינן

אמרינן דנקב יש ולזה אין מועיל סתימת הסירכא דכל שיש נקב בפועל אעפ"י שהסירכא סותמת לא מהני [רא"ש א' ס"ק י"ד ע"ש]: (יט) אם נמצא וכו' בועה א' גדולה וכו' · כ"כ שמ"ח בסי' ל"ט סעיף מ"ד והוא מהר"ן כאשר כתב שם בתב"ש ס"ק ס"ד ע"ש · ומש"כ כאן בפנים אבל אם הבועה וכו' נ"ל שאעפ"י וכו' כ"כ בר"א ס"ק ע"ו [ובדפוס שם ס"ק י"ג והוא ע"ש]: (כ) אם הסירכא וכו' יש להכשיר · כ"כ רא"ש א' ס"ק ט"ז [ובדפוס י"ד ע"ש] בשם שמ"ח סי' ל"ט סעי' מ"ד · וע"ש בר"א שכתב סברא וטעם לזה ועי' בלבש"ר סי' ל"ט ס"ק קס"ו שכתב שבדין שני בועות וכו' הנזכר כאן בס"ת מכשיר אפילו בלא מיעוט ובדין סירכא תלויה היוצאת מבועה וכו' הנזכר שם כשר ע"י מיעוט ובדין בועה אחת גדולה כתב שנ"ע להתיר אף במיעוט ע"ש סברתו: (כא) נ"ל שיש להטריף · דלשיטת רש"י שאין סירכא בלא נקב יש לחוש שהנקב היא באונא השניה וא"כ אין החיתוך שכנגדה סותמו שהרי הבועה שהיא בגדו אין מניח את האונא לסתום מקום הנקב ממש · ומ"מ במקום הפ"מ וצורך גדול יש להקל ולומר דתולין הקלקלה במקולקל ותולין שהנקב הוא במקום שהסירכא יוצאת מתוך הבועה וחיתוך שכנגדו סותמו [רא"ש א' ס"ק י"ז ע"ש]: (כב) אם הסירכא וכו' יש לאסור · משום דהכא אי אפשר שתסתם מחמת הבועה [שמ"ח סי' ל"ט סוף סעי' מ"ו] ועי' ר"א ס"ק י"ח: (כג) ונ"ל שאפי' וכו' יש להטריף בדבוקה · כיון דדבוקה שם סירכא עליה רק דכאן במקום רביתא ההיתר דסותם · וכאן כיון שיש טינרי אי אפשר שיסתום היטב [ר"א סוף ס"ק י"ח]: (כד) אבל אם וכו' · דהא בתלויה כשר אף שלא במקום רביתא דאין שם סירכא עליה ותלינן שהיא רק הפשטת ליחה וא"כ לא חיישינן מה שהטינרי אינה מנחת לסתום: (כה) דיש להחמיר וכו' · משום די"ל דמכה מקלקל הסתימה · ומ"מ במקום הפ"מ יש להקל משום די"ל דדוקא במקום בליעת בועה אסרינן משום דאי אפשר שיסתם אבל לא במורסא וגם י"ל דבועה מיקרי ריעותא אבל במורסא דלא נקרא ריעותא דהא סירכא תלויה מתוך מורסא כשר [כמבואר לקמן בסעי' כ"ד] וע"כ הכא נמי כשר [ר"א ס"ק י"ט ע"ש]: (כו) יש מקומות וכו' ואין לסתור וכו' · לפי שבתשו' מהריב"ל ח"ב סי' ק"ו כתב דנהוג עלמא דלא כהרא"ד [הובאו דבריו בפר"ח סי' ל"ט ס"ק כ"א ובס' רא"ש א' בתל"ר שלו ס"ק כ' ע"ש] וגם מהרשד"ס בסי' ל"ז כתב שבשלוניקי נהגו להקל היפך דעת הרא"ד ע"ש [הובא בפר"ח שם] אך מ"מ כל האחרונים מסכימים להרא"ד וע"כ במקום שאין מנהג ידוע יש להחמיר :

סעיף י (יט) אם נמצא בין החיתוכים בועה אחת גדולה ואצלה סירכא מחיתוך לחיתוך אע"פ שהיא מאונא לאונא למטה מחציין ובלא חלון אם לפי ראות עיני המורה היא מעכבת על חיתוכי האונות שבמקום הסירכא שיגעו וידחקו זה בזה אז יש להטריף · אבל אם הבועה היא רחוקה קצת מן הסירכא עד שאינה מעכבת על דיבוק האונות שבמקום הסירכא נ"ל שאע"פ שהבועה גדולה קצת יש להכשיר שלא נאמרו דברים הללו אלא אם הבועה היא אצל הסירכא ממש או אפי' אם רחוקה היא כרוחב קש · ומ"מ לפי גדלה מעכבת על הצדדים שלא יגעו ויהיו נפרדים זה מזה :

סעיף י"א זה שביארנו [בסעיף הקודם] להטריף בבועה אחת גדולה שיש אצלה סירכא וכן בדין המבואר [בסעיף ח'] להטריף בב' בועות ונסרכו (כ) אם הסירכא עוברת ע"י מיעוט יש להכשיר :

סעיף יב אם הסירכא יוצאה מן הבועה ודבוקה באלכסון בחיתוך האונא שכנגדה והיא בועה גדולה עד שלפי ראות עיני המורה הבועה מעכבת שבמקום שהסירכא דבוקה בחיתוך שכנגדה אינה יכולה ליגע זה בזה ונפרדה אונא מחברתה מחמת בליטת הבועה (כא) נ"ל שיש להטריף · ובמקום הפ"מ וצורך גדול יש להקל גם בזה :

סעיף יג י אפי' במקום שנהגו להכשיר בריאה שסרוכה לדופן או דבוקה במקום רביצת האונות (עי' ס"ע ורמ"א בסי' ל"ט סעי' י"א ושמ"ח שם סעיף כ"ב כ"ג. כ"ד) מ"מ (כב) אם הסירכא יוצאת מתוך הבועה יש לאסור · בין אם היא דבוקה לדופן בין אם היא תלויה שם (כג) ונ"ל שאפי' יוצא מן הטינרי יש להטריף בדבוקה במקום זה (כד) אבל אם היא תלויה כשר (ועי' לקמן סעיף י"ט דין אם היא בתוך כיס) :

סי"ד אם למטה מחציין יוצא מתוך מורסא נ"ל (כה) דיש להחמיר במקום שאין הפ"מ ובמקום הפ"מ יש להקל אפי' אם יש חלון או שהסירכא היא מאונא לאומא :

סעיף טו (כו) יש מקומות שנהגו להתיר בסירכא תלויה היוצא מן הבועה ואין חוששין לומר שהבועה מעידה על הסירכא בנקב ואין לסתור מנהגם · אבל במדינות אלו נתפשט המנהג להחמיר · ואפי' במקום שאין המנהג ידוע מ"מ מן הסתם יש להם לתפוס להחמיר בזה :

סט"ז יא סירכא היוצא מטינרי ודבוקה למקום אחר (כז) והיא עוברת ע"י מיעוט ומשמוש יש להכשיר בהפ"מ (כח) ואם היא בין אונא לאונא למטה מחציין אם אינה הולכת ע"י מיעוט אין להקל כ"א בהפ"מ · ואם יש חלון יש להחמיר אף בהפ"מ כיון שאינה עוברת ע"י מיעוט יב (כט) אבל אם עוברת ע"י מיעוט יש להקל גם בזה :

סעיף יז אם הסירכא בין אונא לאומא כסדרן למטה מחציין ויש שם חלון והיא יוצאת מתוך הטינרי (ל) יש להטריף (לא) ונ"ל שאם יש הפ"מ וגם צורך שבת או יו"ט יש להקל כשעוברת ע"י מיעוט :

סעיף יח אם הסירכא כסדרן למטה מחציין מאונא לאומא ואין שם חלון והיא יוצא' מטינרי יג (לב) דינו כמו שנתבאר בסעיף ט"ז בסירכא בין אונא לאונא ויש שם חלון ובמקום

שכתבתי שם : י אפי' במקום שנהגו וכו' מ"מ אם הסירכא וכו' · עי' מ"ח ס"ק כ"ב בשם שמ"ח · אבל בס' לבושי שרד סי' ל"ט ס"ק כ"ח אות יו"ד ובס"ק ל"ג כתב שבמקום שנהגו להכשיר בריאה הסרוכה לדופן יש להכשיר אף כאן במקום בועה וכ"ז במקום שנהגו להכשיר בסרוכה לדופן אבל לדידן שאוסרין בריאה הסרוכה לדופן אף שמקילים בזה ע"י מיעוט מ"מ כאן ביוצא מבועה וסרוכה לדופן אין להתיר אפי' ע"י מיעוט ועי' לבש"ר בסי' ל"ט ס"ק כ"ח אות ט' טעמו בזה: יא סירכא היוצא מטינרי ודבוקה וכו' · פי' כי רמ"א בסי' ל"ט סעי' ח' כתב סירכא היוצא מטינרי כשרה · וכ' שם הט"ז ס"ק י"ג אבל דבוקה מטינרי טריפה ולא מהני מיעוט ואהא הכריע בבית אפרים להכשיר בהפ"מ בדבוק' מטינרי ע"י מיעוט [ועי' י"א ס"ק שאח"ז] וע' הטעם במ"ח ס"ק כ"ז · ודין תלויה היוצא מטינרי כתבתי כאן בי"א סוף ס"ק כ': יב אבל אם עוברת וכו' יש להקל וכו' · פי' אף בלא הפ"מ ועי' מ"ח ס"ק כ"ט וס"ק ל"ב מיהו זהו דוקא שעברה הסירכא ע"י מיעוט הקל בגלגול בין האצבעות אבל אם לא עברה אלא ע"י מיעוט החזק אין להכשיר אפי' בהפ"מ וכ"כ בס' עלי לבונה בתל"ר שלו אות ל"ו ע"ש: יג דינו וכו' · פי' כמו שנתבאר בסעי' ט"ז

דבין

(כז) והיא עוברת וכו' יש להכשיר וכו' · אף שכתבתי בי"א סוס"ק כ' וס"ק י"א שהט"ז אוסר דבוקה מטינרי ומשמע מדבריו שאוסר אפי' ע"י מיעוט מ"מ בבו"ת מאמר מרדכי מכשיר בהפ"מ ע"י מיעוט וכן הסכים בר"א ס"ק כ"א ע"ש סברתם : (כח) ואם וכו' אם אינה הולכת וכו' אין להקל וכו' · כ"כ בשמ"ח סי' ל"ט סעי' מ"ה וע"ש בתב"ש ס"ק ס"ד שהוא מטעם סברת הריק"ש שאין סותם אלא על חלוקת הריאה אבל במקום שבולט אינו מניח לסתום · ומ"מ בהפ"מ יש להקל דהא הב"ח וט"ז מקילין אפילו בבועה למטה מחציין ע"ש · ומש"כ כאן בפנים ואם יש חלון וכו' כיון שאינה עוברת וכו' זהו לפי פירוש התב"ש ס"ק ס"ג שמפרש דברי הט"ז בסי' ל"ט סס"ק י"ג מש"כ שם [הט"ז ונראה דבזה צריך משמוש כמו בשאר סירכות עכ"ל ט"ז] קאי אטינרי למטה מחצייה עם חלון וכן פי' שם במשבצות ע"ש : (כט) אבל אם עוברת וכו' · וכ"כ בשמ"ח סי' ל"ט סעי' מ"ה ע"ש דמשמע מדבריו דמותר במיעוט אף בלא הפ"מ ועי' מ"ח ס"ק ל"ב דמוכח ג"כ כן ואף דבתל"ר לא מהני מיעוט שאני הכא דטינרי אינה ריעותא לענין נקב · וגם חלון אין הוראתו על נקב רק שיתפרק ואין זה מתנגד להוראת המיעוט שמורה שאינה אלא ריר בעלמא [רא"ש א' סוף ס"ק כ"ב ע"ש] : (ל) יש להטריף · כ"ד שמ"ח סעי' מ"ה וטעמו כתב שם בתב"ש ס"ק ס"ד דהוה תל"ר ממש ריעותא דחלון דיש אוסרין חלון [עי' תוס' פא"ט (דמ"ו ע"ב) ד"ה אבל בשם ר"ח] וריעותא דבין אונא לאומה דיש אוסרין [עי' רש"י (ד' מ"ו ע"ב) בשם רבו ר"י בר יקר ועי' מ"ח לעיל סי' ל"ט ס"ק ע"ו בזה וס"ק כ' מדין חלון ע"ש] ובתל"ר לא מהני מיעוט : (לא) ונ"ל וכו' · עי' רא"ש א' ס"ק כ"ג שחולק על התב"ש ומתיר בזה במיעוט ע"ש סברתו ומ"מ כתב שאין להקל נגדו כ"א בהפ"מ וגם צורך שבת או יו"ט ע"ש : (לב) דינו כמו שנתבאר בסט"ז בסירכא בין אונא לאונא · [כצ"ל ובדפוס ק' לבוב כתוב בין אונא לאומא וט"ס הוא ודוק] ופי' כמו שנתבאר שם דבין אונא לאונא

(לג) ובמקום שידוע מנהגם להקל [מאונא לאונא] ביש חלון ועוברת ע"י מיעוך ומחמירים בסירכא מאונא לאומא ואין חלון היוצאת מטינרי אין להם לסתור מנהגם :

סי"ט אם סירכא תלויה יוצאה מטינרי והטינרי היא בתוך כיס (לד) אין לדונו כתלויה מבועה מחמת הכיס אלא דינו ככל סירכא תלויה מטינרי · ואם סירכא דבוקה במקום רביצת האונות במקום שנהגו היתר בזה אם יוצאת מטינרי טרפה כמו שנתבאר בסעיף י"ג ע"ש (כמ"ח ס"ק כ"ג) :

סעיף כ אם סירכא יוצאת מטינרי ודבוקה באותה אונא עצמה ממקום למקום (לה) נ"ל שיש להתיר אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך ומשמוש ובדק ברוק או בפושרים במקום הסירכא ולא בצבי"ן · ונכון לנהוג שאחר שנפח הריאה לראות שאין שם חשש וריעותא אחרת יחתוך התך קטן רחוק קצת מן הטינרי באופן שיהיה יכול ליקח דרך שם הטינרי מתחת הקרומים והקרומים ישארו שלמים ואח"כ יעיין ע"י נפיחה במקום שהטינרי היה שם ואם מבצבץ שם שאז הבדיקה היא יפה שאל"כ יש לחוש שהטינרי גורם שלא יבצבץ · ואם אי אפשר לעשות כן או שלא עשה כן ונקרעה הריאה או שנאבדה ג"כ כשר ואם ע"י נפיחה בשר הריאה מכסה אותה יתבאר בסעיף שאחר זה :

סעיף כא סירכא תלויה היוצאת מתוך הבועה יש לנפוח ולמשמש אם ע"י זה (לו) עולה בשר הריאה ומכסה הבועה שאינה ניכרת יש להכשיר שאין זה יוצא מבועה אלא מבשר הריאה אבל אם אין מתכסה בבשר רק קרום שע"ג הבועה נשתנה מראיתו למראה ריאה אין זה מועיל להכשיר (ואם יש הכחשה בין הבודקים ע"ל סעיף ס"ח) (לז) ואין הפרש בזה בין אם הסירכא יוצאת מתוך הבועה או אם היא מעל הבועה :

סעיף כב סירכא תלויה היוצא מתוך הבועה וע"י נפיחה ומשמוש מתכסה שאין הבועה ניכרת · אבל מ"מ עדיין אינה שוה לשאר מקומות שבריאה אלא היא גבוה קצת ובולט כמו גבשושית (לח) יש להכשיר אבל אם הסירכא יוצאת מתוך הבועה ודבוקה למקום אחר והלכה ע"י מיעוך אין להכשיר כ"א כשהיא שוה לבשר הריאה ג"כ · אבל אם היא עדיין גבוה ובולט אחר הנפיחה אע"פ שנתכסה בבשר הריאה דינו כסירכא דבוקה היוצא מתוך גבשושית שאין מועיל מיעוך וטרפה :

סעיף כג אם היה בריאה ב' בועות סמוכות זו לזו וסירכא יוצאת מבועה זו לבועה זו וע"י הנפיחה נתכסו הבועות בבשר הריאה ונראית הסירכא כמו ממקום למקום בשאר הריאה (לט) יש להטריף (מ) ולי נראה להקל בזה במקום הפ"מ וצורך גדול :

סעיף כד סירכא דבוקה למקום אחר יד שלא כסדרן היוצא טו מתוך המורסא אע"פ שעוברת ע"י מיעוך (מא) יש להטריף אבל אם סירכא תלויה יוצאת מן המורסא טז כשר (מב) ונ"ל שאם סירכא יוצאת מתוך המורסא ודבוקה באותה אונא עצמה אם עוברת ע"י מיעוך כשר ודינה כדין ממקום למקום מתוך הטינרי שביארנו בסעיף כ' ע"ש :

סעיף כה כבר ביארנו (בסעיף א') שסירכא תלויה היוצא מן הבועה טרפה (והוא מהרא"כ"ד כאשר כתבתי שם) וממנו למדו הפוסקים להטריף בכל מקום בריאה שנמצא שם שני לקותות יחד אע"פ שאינה נטרפת באחת מהנה מ"מ בצירוף שניהם מטריפים אותה לפי שנראה מזה שבודאי נתקלקלה · או סופו להתקלקל ולבוא לידי טרפות גמורה · וכל שסופו להתקלקל וכו' דינו כאלו כבר נטרפה ולפי שרבותינו ז"ל לא פירשו לנו כל הצורך איזו דבר קרוי לקותא גמורה להטריף בצירוף ב' לריעותא ואיזו נקרא לקותא כל שהוא ואיזו לקותא שאין חוששין לה כלל · וע"כ כתבנו פה קצת דינים · מהם ישמע הכם ויוסיף לקח · וכל שלא

דבין אוכא לאוכא ויש שם חלון כשר ע"י מיעוך [ופירשתי שם אפי' בלא הפ"מ] הכי נמי כן כאן בין אוכא לאומא בלא חלון כשר ע"י מיעוך אף בלא הפ"מ [דבין אוכא לאומא בלא חלון שוה לדין בין אוכא לאוכא עם חלון] וסיים דמ"מ הנוהגין להחמיר בין אוכא לאומא בלא חלון בלא הפ"מ [פי' ומ"מ בין אוכא לאוכא עם חלון מקילים] אין לסתור מנהגם ועי' מ"א ס"ק ל"ב: **יד שלא כסדרן** · לאו דוקא שלא כסדרן ממש · רק שהוא למעלה מחליין כיון שאין אנו מכשירים בה אף בהפ"מ בלי מיעוך אזי בהצטרף לה ריעותא כל דהו דטינרי או מורסא אסור למעך [במשבצות סי' ל"ט ס"ק ח"י מסתפק בזה · אך הלבש"ר שם בפנים בהג"ה בשמ"ח סעי' מ"ה כתב כן בפשיטות וע"ש ס"ק קס"ט שכ' שכ"ד שמ"ח ג"כ והשיג שם אמשבצות שמסתפק בזה וכ"כ בס' עלי לבונה]: **טו מתוך המורסא** · מורסא נקרא כל שאינו בולט ואינו גבוה מבשר הריאה כמש"כ רמ"א בסי' ל"ז ס"ג ע"ש וע"ש באחרונים · ובתלויה מן המורסא כשר אף אם אין לה מראה ריאה: **טז כשר** · פי' אפילו בלא מיעוך דסירכא תלויה היוצא מן ריעותא כל דהו כגון מורסא או טינרי כשר אפי' בלא מיעוך · וכן כתב בס' מנחת הזבח בתל"ר שלו אות ס'

לאוכא ויש שם חלון דמהני מיעוך א"כ ה"ה בין אוכא לאומא בלא חלון דמהני ג"כ מיעוך משום דבין אוכא לאומא בלא חלון לא חמיר מאוכא לאוכא עם חלון [כן כתב ברא"ש א' ס"ק כ"ד וכ"כ במשבצות בסי' ל"ו בדיני תל"ר סוף אות א'] והשיג שם ברא"ש א' על התב"ש בסי' ל"ט ס"ק ס"ד דס"ל דבין אוכא לאומא בלא חלון חמיר מבאוכא לאוכא עם חלון] וא"כ בשניהם היוצא מטינרי שרי במיעוך אף בלא הפ"מ · ומ"מ סיים ברא"ש א' שם הנוהגים כתב"ש שמחמירים בין אוכא לאומא בלא חלון בלא הפ"מ אף בעוברת ע"י מיעוך אין לסתור מנהגם ע"ש: (לג) ובמקום וכו' · עי' ס"ק הקודם: (לד) אין לדונו וכו' · כן העלה בס' מחזיק ברכה [הביאו ר"א ס"ק כ"ה] וכ' ר"א שם הטעם משום דכ' הר"ן דטינרי כאה מבועה של מ"ז וא"כ שפיר יש לפעמים כיס לטינרי ע"ש: (לה) נ"ל וכו' · עי' בשו"ת ב"א הנדפסים סוף ס' פרי תבואה סי' כ"ט שם האריך ומסיק כמש"כ כאן בפנים ע"ש שהעלה שאף דבתלויה מטינרי כשר אף בלא מיעוך מ"מ כאן ממקום למקום דחמיר מתלויה אינו כשר אלא א"כ עברה הסירכא ע"י מיעוך: (לו) עולה בשר וכו' · עי' ש"ך סי' ל"ז ס"ק ה' דאם עור הבועה משתנית למראה ריאה אע"ג דעומדת בגבשושית או שאר ריעותא כשר משום דכיון שיש בו מראה ריאה לא הוה ליה אלא חסרון מבפנים [עכ"ל ש"ך שם וכ' שם זה דרך פי' על המ"כ שבד"מ ע"ש] וכתב בתב"ש בסי' ל"ז ס"ק ז' דה"ה בסירכא תלויה היוצא מן הבועה כה"ג כשר · ופי' שם בתב"ש דבעינן דוקא שיהיה בשר הריאה מכסה על הבועה ולא סגי בקרום מראה הריאה לחוד דכל בועות בין עור לבשר הם והש"ך דנקט שהעור משתנה וכו' לאו דוקא אלא משום דמסתמא אין לעור מראה ריאה אלא בדאיכא בשר תחתיה דאל"כ המיחוי שבתוך הבועה שאין לו מראה ריאה נראית כך דרך העור ע"ש ועי' רא"ש א' ס"ק כ"ז: (לז) ואין הפרש וכו' · כן העלה בר"א ס"ק כ"ח ולא כס' זבח שמואל שמחלק בזה ע"ש וגם לא כקצת בודקים שכתבו להחמיר בתלויה מבועה אעפ"י שנתכסה הבועה ודוקא ממקום למקום מהני מה שנתכסה וברא"ש אפרים העלה שאין לחלק בכך אלא דגם בתלויה מהני אם נתכסה וכן הסכמת האחרונים: (לח) יש להכשיר וכו' אבל וכו' ודבוקה למקום אחר וכו' כ"א כשהיא שוה · כן נראה משמ"ח סי' ל"ט סעי' מ"ז ע"ש ועי' בתב"ש סי' ל"ז ס"ק ז' ובשמ"ח שם ס"ד ועי' במשבצות סי' ל"ז בתל"ר שלו אות ב' ובר"א כאן ס"ק כ"ט שטעמו שכיון שמתכסה בבשר א"כ לא הוה בועה רק גבשושית וגבשושית הוה רק ריעותא כל דהו ולכן בתלויה לא הוה תל"ר · אבל בדבוקה כיון דהוה ריעותא גדולה וא"כ אפי' בצירוף ריעותא כ"ד הוה תל"ר כמו סירכא תלויה ממורסא דכשר ודבוקה ממורסא הוה תל"ר כמ"ש בסמוך בפנים סעיף כ"ד: (לט) יש להטריף · כ"כ בתשו' פמ"א ח"ב סי' קנ"א ומביאו בר"א כאן בדיני תל"ר שלו ס"ק למ"ד ע"ש וסברתו משום די"א דסירכא ממקום למקום הוה שלא כסדרן · וגם י"א דתלויה מבועה לא מהני אפי' נתכסה הבועה וא"כ הוה ליה כמו תל"ר ועי' ס"ק שאח"ז: (מ) ול"נ להקל וכו' · דכל שנתכסה אחר הנפיחה הרי זה כאילו לא היה שם בועה כלל משום דכל מידי דריאה כמו שהיא נפוחה משערינן ואפי' לריעותא לא חשבינן מה שנמצא קודם נפיחה לצרפו לריעותא השניה דממקום למקום כיון שאחר הנפיחה אין כאן ריעותא כלל · ומ"מ במקום שאין הפ"מ וצורך גדול יש להחמיר כיון דסירכא דממקום למקום גופא קולא גדולה היא משום דיש חולקים ע"ז [רא"ש א' ס"ק ל' וע"ש עוד שהאריך בזה]: (מא) יש להטריף אבל אם סירכא תלויה וכו' · כ"כ בשמ"ח סי' ל"ט סוף סעי' מ"ז ע"ש וע"ל כמ"ח סוס"ק ל"ח הטעם: (מב) ונ"ל וכו' אם עוברת וכו' · פי'

אף

שלא יהיה לו ברור להקל יז (מג) יש להחמיר בספק תרתי לריעותא · ועתה נבאר התנאים השייכים לדיני תל"ר אשר על פיהם נקרא בשם תל"ר:

סעיף כו

(מד) כלל גדול אמרו כל שיש מחלוקת בדבר אם להכשיר או להטריף הרי זה ריעותא · ואע"פ שדבר זה הוא מחלוקת בתלמוד והכריעו חכמי התלמוד להכשיר מ"מ אם יצטרף שם באותו מקום עוד ריעותא הוא מסייע ידי האוסרים וטרפה · וע"כ יח (מה) סירכא תלויה יט או בועה וכיוצא בו שהוא על יתרת שהוא בדרי דאונות טרפה · ופרטי דין זה יתבאר לקמן (בסעיף למ"ד ובסעיף נו"ן ומשם עד סעיף כ"ה ע"ש) ואין צ"ל דבר שהוא מחלוקת בין הפוסקים ויש מטריפין אע"פ שאנו נוהגין להקל כהמקילין · מ"מ אם נמצא במקום זה עוד ריעותא יש להטריף בזה אע"פ שאין עדות שני הריעותות מכוונת שהאחד יש לחוש מטעם חסרון או יתרון · והשני יש לחוש מטעם נקב שיתבאר [בסעיף ל"ה] שכיוצא בזה (פי' שאין שניהם מעידים על לקותא אחת) לא מצטרפי (ולא מיקרי תל"ר) מ"מ כאן שיש סוברים לאסור אף אם לא היה שם ריעותא אחרת כלל · אז הריעותא האחרת מצטרפת לסייע ידי האוסרים ומטריפים אותה אבל אם אין מי שסובר בתלמוד לאיסור אע"פ שבדרך מו"מ בש"ס נראה שהמקשה היה עולה בדעתו להטריף בריעותא זו · וגם יש פוסק א' שסובר באמת כן להטריף בזה ע"פ איזה גירסא בש"ס · מ"מ כיון שאנו מכשירים בזה · אפילו לריעותא לא נחשב כיון שהפוסק ההוא יחיד הוא בדבר זה ודוגמא לדבר חסרון מבפנים לא נחשב ריעותא כלל על הדרך שנתבאר בפנים בסימן ל"ו (פי' בבית א' שם סעיף ק"ט וע"ש בר"א ס"ק קל"ד ששם מבואר דדוקא בהפ"מ לא נחשב זה לריעותא ע"ש):

נ"ל

אף דבתלויה ממורסא כשר אף בלא מיעוך כמש"כ בי"א ס"ק ע"ז אבל ממקום למקום להחמיר משום דיש אוסרים ממקום למקום ואף דאנן נוהגין להקל מ"מ בהצטרף אליה עוד ריעותא כ"ד צריכים מיעוך דוקא: (מג) יש להחמיר בספק וכו' · וכ"כ בשמ"ח סי' ל"ז סוף סעיף ג' וז"ל וכל שלא יהיה ברור בידו להקל יש להחמיר בספיקא בב' לקותות דלא ליפגע באיסור דאורייתא [עכ"ל] והסכים עמו הפמ"ג במשבלות בדיני תל"ר שלו [בסי' ל"ז ס"ק ג' סוף אות א'] · אבל בלבש"ר סי' ל"ה ס"ק א' אות י"ב ואות כ"ה האריך בזה ומסיק להתיר בספק תל"ר ע"ש והביא דכ"כ הפמ"ג בשפ"ד בסי' ל"ה סוס"ק ה' דכיון דדין ב' לריעותא לא הוזכר בתלמוד רק באחרונים אין לאסור מספיקא וכ"כ בשפ"ד סי' ל"ה סוס"ק מ"ז ע"ש · ובסי' ל"ז ס"ק י' כ' הלבש"ר [על דברי השמ"ח הנ"ל שהעתקתי] וז"ל וע"ל סי' ל"ה שהארכתי להתיר בכל ספק תל"ר וכ"ד הפמ"ג · ומ"מ מה שכתב השמ"ח כאן הוא נכון דספק חסרון חכמה לא ספק הוא · כי חכם ממנו יכריע אי הוה ריעותא או לא אבל ספק אחר דפלוגתא וכה"ג כשר בתל"ר [עכ"ל לבש"ר] ולפע"ד שבזה מיושב דלא תיקשי דברי פמ"ג אהדדי דבסי' ל"ז בדיני תל"ר שלו כתב כשמ"ח להחמיר בספק תל"ר ובסי' ל"ה בב' המקומות שהעתקתי הקיל בס' תל"ר ולפי החילוק שכ' לבש"ר הנ"ל אתי שפיר דברי הפמ"ג הנ"ל ודוק · שוב מצאתי בסמ"ע בכללי תל"ר שלו ס"ט ובפירושו ס"ק ט' שכתב דכיון דכל תל"ר לא הוה רק ספק טרפה ולא ודאי [וכ"כ בלבש"ר סי' ל"ז בהג"ה בשמ"ח בפנים בסעי' ב' ובפירושו שם ס"ק ז' ע"ש הטעם] ועי' מ"ח סוס"ק א' והלכך כיון דל"ה רק ספק טרפה יש להקל בס' תל"ר משום דהוה ס"ס ע"ש ודוק וסיים שם אך אם מסתפק בדבר אחד כל שאינו פלוגתא דרבוותא וכדומה הוה חסרון ידיעה והוה תל"ר וכדברי הלבש"ר הנ"ל משום דחסרון חכמה אינו נכנס בגדר ספק ואינו מצטרף לס"ס [עכ"ל]: (מד) כלל גדול וכו' · כ"כ בשמ"ח סי' ל"ז ס"ה ומשבלות סי' ל"ז סק"ג בתל"ר שלו תנאי א' ע"ש · ועי' בראש א' כאן ס"ק ל"ב: (מה) סירכא תלויה וכו' שהוא על יתרת שהוא בדרי וכו' · כ"כ שמ"ח סי' ל"ז סעי' ה' בשם בדיקות האחרונים דבועה על יתרת בדרי וכ"ש מקמא הוה תל"ר וכ"כ במשבלות בדיני תל"ר שלו סי' ו' דיתרת בדרי וכ"ש מקמא הוה ריעותא מטעם דרבא אוסר יתרת גם בדרי (עי' בש"ס פא"ט דף מ"ו ע"א) ואף דאנו פוסקים כמרימר שם דאמר לית הלכתא כרבא ביתרת מ"מ ריעותא הוה · וגם בתשו' בית א' הנדפס סוף ספרו פרי א' סי' א' האריך ומסיק דיתרת בדרי הוה ריעותא והביא שם שגם דודו הג' מו"ה סענדר סובר כן ואוסר שם סירכא על יתרת בדרי ע"ש · ומשבלות שם אות ט' הוסיף ואוסר אף מראה כשרה ושאר ריעותא על יתרת בדרי עי' במפתחות שלי אות מ' שהשגתי שם על המשבלות בזה ע"ש · אבל הלבש"ר בסי' ל"ה ס"ק נ"ב האריך להוכיח דיתרת בדרי כיון דאיפסקא הלכתא בש"ס [פא"ט ד' מ"ז ע"א] דלית הלכתא כרבא ביתרת וגם רבא גופא לא אסר בהדיא יתרת בדרי לכן אינו נקרא ריעותא והאריך עוד בראיות ומסיק וכתב שם בסי' ל"ה בהג"ה בפנים בשמ"ח סוף סעי' מ"ה · וז"ל יתרת בדרי דאוגי אם עומד עליו שום ריעותא אחר מצטרפת לתל"ר כשר · כי אין יתרת בדרי ריעותא כלל · מיהו סירכא שלא כסדרן מתוך יתרת בדרי אף שאנו מתירין כל סירכא שלא כסדרן ע"י מיעוך · בכה"ג לא מהני מיעוך ומשמוש וטרפה · אכן זהו דוקא שידענו בבירור ששני האונות הסרוכים להדדי הם היתרים וכו' וזהו באופן שאגיד · היכא שיש בימין ד' אונות וכולם שוין ואין שינוי לגריעותא בא' מהן אין טרפה אא"כ יש ג' סירכות שלא כסדרן · דהיינו אונא ראשונה לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית · אבל בסירכא אחת או ב' כשר ע"י מיעוך · ואם יש בא' מהן שינוי לגריעותא כגון שאין לה סימפון · או כי' דקטנות אז מהני תמיד מיעוך אפילו בג' סירכות · והיכא שיש ה' אונות בימין אז אם יש ב' סירכות טרפה אבל בחד סירכא כשר · ואפי' בשנים זימנין דכשרה כגון שנסרכה השניה לשלישית ושלישית לרביעית · אבל כל שאר ב' סירכות טרפה בהם · וכשיש בימין שש אונות אז אפילו בסירכא א' טרפה וכן כשיש בשמאל ד' אונות טרפה בחד סירכא · וכשיש בשמאל ג' אונות כשר בחד סירכא ובשנים טרפה · והיכא שסירכא דבוקה יוצאה מתוך יתרת בדרי למטה מהליין ויש חלון או בין אונא לאומא בלי חלון למטה מהליין ואין הפ"מ בעי מיעוך ובהפ"מ יש להקל בלא מיעוך · ואם כן אונא לאומא למטה מהליין ויש חלון נכון להחמיר להצריך מיעוך אף בהפ"מ · ובדיעבד שלא נתמעך יש להקל בהפ"מ · וב"ז דוקא שהיתרת הוא כפרק האמצעי של אגודל · אבל אם הוא פחות מזה לא מיחשב יתרת ומהני מיעוך בסירכא היוצאת ממנו וכו' · ויתרת מקמא שיוצאה ממנה סירכא לאיזה מקום דהוה שלא כסדרן פשיטא דלא מהני מיעוך וטרפה · ואפילו סירכא תלויה או בועה או שאר ריעותא העומדים על יתרת מקמא נ"ל להטריף · ומ"מ סירכא תלויה או מינה וכה מתוך יתרת מקמא ועוברת ע"י מיעוך יש להכשיר וכן טינרי היוצא מתוך יתרת מקמא יש להכשיר נ"כ · ובועה במים זכים על יתרת מקמא אין נ"ל להכשיר אף במקומות [שלנו] שמכשירים יתרת מקמא · ואין להקל כ"א בתערובת וכה"ג שיש עוד צד היתר כל דהו אז יש להקל · ובל מה שאמרנו ביוצא מתוך יתרת מקמא דוקא

שהיתרת

ס' סוס"י ק"י וע"ש בעטרון ס"ק ה': יז יש להחמיר בספק תל"ר · ע' במ"ח ס"ק מ"ג הבאתי דדעת הלבש"ר וכן הסכים בסמ"ע להתיר בספק תל"ר דפלוגתא וכה"ג ע"ש הטעם · אבל אם נסתפק לחכם עצמו המורה אי הוה ריעותא להצטרף לתל"ר אז הוה חסרון חכמה ואינו מצטרף לס"ס ואסור מספק · וכתב בלבש"ר בכללי תל"ר שלו דריעותא גדולה עם ריעותא כ"ד טרפה לפעמים אף בספק וכ"כ בלבש"ר בשו"ת שלו [הנדפס סוף הספר] סי' פ"ו וסי' י"ז דאם בלבן אל סמוך למקום הסירכא טריפה אף די"ל לתלות בידא דטבחא משום תל"ר · דסירכא שלא כסדרן הוה ריעותא גדולה וריעותא דנקב אף דיש לתלות מכל מקום הוה ריעותא כ"ד · וכתב שם אות י"ז היכא שספק להבודק אם הוא סמוך למקום הסירכא או לא טרפה אף דספק תל"ר כשר מ"מ כאן בריעותא גדולה עם ריעותא כ"ד יש לאסור וכו' [עכ"ל ע"ש]: יח סירכא תלויה וכו' · ועי' לקמן בפנים בסעי' למ"ד שם כתב המחבר בעצמו שסירכא דבוקה היוצא מיתרת לא מהני מיעוך · אבל סירכא תלויה היוצא מיתרת מהני מיעוך ע"ש ועי' במ"ח ס"ק מ"ה בשם לבש"ר שגם בשלא כסדרן · דוקא שידענו בבירור שב' האונות הסרוכים שלא כסדרן הם היתרים ע"ש · וכן כתב במשבלות ובסמ"ע · וצ"ל בפנים סעי' כ"ד כ"ה · ועי' משבלות בדיני תל"ר שלו ביאר ד' תנאים · א) דבר שהוא פלוגתא אע"ג דלא קיי"ל כוותיה הוה ריעותא [וזה מבואר כאן בפנים סעיף כ"ו] · ב) תל"ר דוקא שעומדין זה ע"ג זה ובקרובין שאין הפרש קש ביניהם השמ"ח אוסר ומשבלות שם מפקפק קצת ע"ז [ועי' כאן בפנים סעיף ל"ב ל"ג] · ג) דוקא שהב' ריעותות אינם משם אחד · הא אם שניהם משם אחד לא הוה תל"ר [ועי' כאן סעי' ל"א] · ד) דוקא ששניהם מעידים עדות אחת מכוונת שיש כאן נקב או סופו להתקלקל אבל אם אין עדותן מכוונת לא מיקרי תל"ר [ועי' כאן בפנים סעיף כ"ט וסעי' ל"ה מזה] עכ"ל משבלות בקולר · ופה מבואר הד' כללים הנ"ל במקומות אשר צייניתי פה: יט או בועה וכו' על יתרת בדרי וכו' · ועי' מ"ח ס"ק מ"ה בשם ס' לבש"ר שמיקל וסובר דיתרת בדרי לא הוה ריעותא ואין אוסר כי אם סירכא שלא כסדרן שיוצאת מיתרת בדרי הואיל ובלא"ה סירכא שלא כסדרן קולא גדולה המיעוך [ועי' לקמן סעיף למ"ד בפנים ובמ"ח שם ס"ק נו"ן] ובמ"ח ס"ק מ"ה כתבתי בזה הרבה חילוקי דינים בשם לבש"ר אבל דעת השמ"ח ומשבלות וסמ"ע כדעת הבית א' דגם יתרת בדרי

מיקרי

מיקרי ריעותא ורבו האוסרים ומ"מ הבוחר יבחר : כ סירכא מאונא לאומא וכו' · פי' כסדרן למטה מחליין מאונא לאומא ויש חלון · כי יש אוסרים מאונא לאומא · ויש אוסרים חלון אף בין אונא לאונא ועי' מ"ח ס"ק י"ז : כא להחמיר בספק תל"ר · וע"ל בסעי' כ"ה שהבאתי שיש חולקים ומתירים בס' תל"ר : כב כגון סירכא תלויה היוצאת מיתרת בדרי וכו' · וכן אפילו יוצא מיתרת מקמא ויש בה כעלה של הדס או מגבה והיא פחותה מעלה של הדס וסירכא תלויה יוצא משם והסירכא עוברת ע"י מיעוך כשר [כן הגיה המחבר בעצמו בלוח הטעות ע"ש] ועי' מ"ח ס"ק נ"ן ועי' לקמן בפנים סוף סעי' כ' מוכח ג"כ ע"ש · וכן דעת הלבש"ר העתקתי בסעי' נ"ן בי"א ס"ק מ"ג ע"ש : כג אין להקל כ"א בהפ"מ · ובלבש"ר סי' ל"ח ס"ק א' מכשיר בזה אף באין הפ"מ וכן עיקר · ועי' מ"ח סוף ס"ק כ"ה דמ"מ בהדוס וירוק הסמוכים יחד יש להחמיר במקום שאין הפ"מ ע"ש

שהיתרת היא כפרק אמצעי של אגודל אחר נפיחה אבל אם הוא פחות מזה אפי' הוא כצפורן של אגודל לא מיקרי יתרת · ואף אם יוצא מתוכו סירכא דבוקה ג"כ כשר · ואם ב' אונות יתרת מקמא נסרכו להדדי למטה מחליין בלי חלון כשר · אלא דצריך לזה אסיפת בקיאים לראות במקום שאין הלב שוכב ודוחק אבל אם עומד סמוך לורדא ונסרכו אפי' בכה"ג · או ב' וורדות בשורש א' ונסרכו בכה"ג [פי' למטה מחליין בלי חלון] טרפה משום דשם הלב שוכב עליהן ודוחקן [עכ"ל לבש"ר שם בפנים] וע"ש בביאורו טעם על כל דבר ודבר · שוב מצאתי בס' מאירת עינים בסוף הספר בכללי תל"ר שלו ס"ק ג' שהביא דברי לבש"ר הנ"ל שסובר דיתרת בדרי לא מקרי ריעותא וחלק עליו והסכים לשמ"ח ומשבצות דהוה ריעותא · אמנם כתב דדוקא שידוע שזו היא היתרת בדרי אבל אם אינו ידוע אמרינן דלאו זה היא היתרת אלא השני ועי' בבית אפרים סעי' כ"ד כ"ה בכללי תל"ר שלו ומשבצות בתל"ר שלו אות ו' כ"כ להדיא [עכ"ל סמ"ע שם] : (מו) נ"ל שכל שאין וכו' · עי' רא"ש א' ס"ק ל"א שכתב טעם על כל זה הסעיף : (מז) שיש שנהגו להקל · עי' ש"ך סי' ל"ט ס"ק י"ג שהביא שהרבה פוסקים מתירים חלון בין אונא לאומא אעפ"י שיש אוסרין בחלון אף בין אונא לאונא · וגם יש אוסרים בין אונא לאומא אף בלא חלון ע"ש מש"כ בועה למטה מחליין בחלון שלא מצינו מי שמכשיר בזה להדיא חוששין להחמיר [רא"ש א' ס"ק ל"ב] : (מח) נ"ל שדוקא וכו' · דכיון דאין עדותן מכוונת אין זה תל"ר גמורה אלא שאנו מחמירים ואומרים שהריעותא מסייע ידי האוסרים [וכמש"כ בפנים בסעי' כ"ו] ובלא"ה בריעותא גמורה יש מקילים בספק תל"ר [וכמש"כ במ"ח ס"ק מ"ג ע"ש] וע"כ כאן אין להחמיר כ"א בודאי תל"ר ולא בספק [רא"ש א' ס"ק ל"ג] : (מט) שיש בה מחלוקת · פי' כמו יתרת בדרי שיש בה מחלוקת בש"ס ואיפסק הלכתא דשרי כמש"כ בפנים בסעי' כ"ו ע"ש : (נ) יש להכשיר · דדוקא בדבוקה דהמיעוך קולא גדולה היא ולכך בהצטרף אליה ריעותא כ"ד יש להחמיר · אבל תלויה מיתרת בדרי ועוברת ע"י מיעוך יש להקל [אף בלא הפ"מ] אע"ג דבתלויה מבועה כתב בשמ"ח [סי' ל"ז סוף ס"ב וע"ל כאן בפנים בתל"ר סוף סעי' א'] שלא להקל כ"א בהפ"מ ·

סעיף כז (מו) נ"ל שכל שאין שני הריעותות עדותן מכוונת רק שאנו מטריפים לפי שבאחת מהנה יש מחלוקת הפוסקים כמו שנתבאר · אז צריך שיהיו שני הריעותות תכופים יחד זה על זה · אבל אם אינם זה ע"ז אע"פ שהם סמוכים זה לזה ואין כב' חוטי שער ביניהם אז יש להקל בהפ"מ · ואם אינם סמוכים ממש וטינרי מפסיק ביניהם יש להקל בכל ענין :

סעיף כח נ"ל שלא נאמר כלל זה שמחלוקת הפוסקים עם עוד ריעותא הוה תרתי לריעותא אלא אם לא נמצא בפוסקים מי שסובר להקל בשני הריעותות יחד · אבל אם יש מי שסובר להקל בשניהם יחד ונהגו כמותו אין לסתור מנהגם · ודוגמא לדבר כ סירכא מאונא לאוטא ויש חלון (מז) שיש שנהגו להקל כדעת הסובר להכשיר בשניהם יחד וכן כל כיוצא בזה :

סעיף כט זה שכתבנו (בסעיף כ"ה) כא להחמיר בספק תל"ר (מח) נ"ל שדוקא ששני הריעותות מעידות על לקותא אחת בענין סירכא היוצא מתוך הבועת וכיוצא בזה · אבל אם אין עדותן מכוונת רק שאנו חושבין אותם בב' ריעותות משום שנמצא פוסקים המטריפים על הדרך שנתבאר (בסעיף כ"ו) אז אין להחמיר כ"כ בספיקן כ"א במקום שברור לו שיש חשש תל"ר מחמת מחלוקת הפוסקים :

סעיף ל נ"ל במקום שנמצא ריעותא (מט) שיש בה מחלוקת וסירכא שלא כסדרן יוצא ממנה אין מועיל מה שעוברת ע"י מיעוך לפי שזה גרוע מסירכא תלויה היוצא ממנה · אבל אם סירכא תלויה יוצא מריעותא זו כב כגון סירכא תלויה היוצאת מיתרת בדרי דאוני והסירכא עוברת ע"י מיעוך (נ) יש להכשיר :

סעיף לא נ"ל זה שאמרנו להטריף בשני ריעותות זו ע"ג זו או זו אצל זו דוקא שכל ריעותא היא משם אחר כגון תלויה מבועה וכיוצא בזה (נא) אבל אם שניהם משם אחד כגון שני בועות סמוכות במים זכים שנהגו להקל בהם מחמת סמיכתן · אזי גם מחמת צירוף ב' ריעותות אין חוששין להם (נב) כיון שב' הריעותות משם אחד הם (נג) וכן אם שני מראות ממראות הכשרות סמוכות זו לזו כגון כבחול או כעשבים כשר (נד) אבל אם המראות אינן משם אחד · כגון מראה אדום ומראה כחול הסמוכים זה לזה שאין כב' חוטי שער הפרש ביניהם כג אין להקל כי אם בהפסד מרובה (נה) ובמקום שנהגו להקל גם בזה אף בלא הפ"מ אין לסתור מנהגם (נו) ואפי' אם הריעותא זה על גב זה כגון בועה על הגבשושית וע"י הנפיחה הבועה מתכסה בבשר הריאה ועדיין הבועה גבוה מבשר הריאה שהרי זה כגבשושית ע"ג גבשושית אעפ"כ כשר שהרי אין כאן אלא שם אחד :

זה

התם הטעם משום דבועה מקומה מהולהל [רא"ש א' ס"ק ל"ד וע"ש שכתב עוד טעם לזה] ואפי' סירכא תלויה יוצאת מיתרת מקמא שהיא כעלה של הדס או מגבה פחותה מט"ד יש להקל אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך · ועוד דריעותא דתלויה אינה מכוונת עם ריעותא דיתרת · רק דריעותא דתלויה הוה ריעותא כ"ד ומסייע ידי האוסרים יתרת מקמא · ובכה"ג דאזלא התלויה ע"י מיעוך אפילו ריעותא כ"ד לא הוה [רא"ש א' ס"ק ל"ד וס"ק כ"ו ע"ש] : (נא) אבל אם שניהם משם אחד וכו' · כ"כ בשמ"ח סי' ל"ז סעיף ה' וע"ש בתב"ש ס"ק א' שהוכיח כן מש"ס פא"ט (דף מ"ו ע"ב) דאיתא שם האי ריאה דקיימא גילדי גילדי אוכמי אוכמי כו' כשרה · ופרש"י שם מראות כשרות · ומשמע בין רחוקים ובין תכופים כשר [אע"ג דמשמע מטור סי' ל"ח דמראה כשרה ג"כ לקותא היא כמש"כ הט"ז שם ס"ק ב' בשם הטור והסכים עמו ועי' מש"כ בסמוך במ"ח ס"ק נ"ג] וכ"כ הט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג' דב' בועי דסמיכי דכשרים ליש פוסקים במ"ז מ"מ הם מודים דמ"ז ג"כ לקותא היא אלא דאין אסור בסמיכי מחמת תל"ר דמ"מ חד לקותא היא ע"ש · וכ"כ משבצות בסי' ל"ז בתל"ר שלו בתנאי הג' ע"ש ועי' רא"ש א' כאן ס"ק ל"ה מש"כ על המשבצות : (נב) כיון שב' הריעותות משם אחד · כ"כ הט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג' ועי' ס"ק הקודם : (נג) וכן אם שני מראות וכו' · עי' לעיל ס"ק נ"א מש"כ בשם תב"ש דכן משמע מרש"י וש"ס דמכשיר חזותא חזותא ומשמע אפילו סמוכים ע"ש · וכן משמע בש"ע סי' ל"ח סעי' ד' דחשיב מראות הכשרות וכתב וז"ל ואפי' כולה כך וכן אם יש בה הרבה גוונים מאלו מראות הכשרות כשרה [עכ"ל הש"ע] משמע דקאי אדסמיך אפילו כולה כך וא"כ משמע דסמוכים הם · וכן משמע יותר ברמב"ם פ"ז מה"ש דכתב וז"ל ואפי' היתה כולה טלאים ונקודות מארבע מראות [הכשרות] אלו [עכ"ל] וכה"ג איתא בסמ"ג [רא"ש א' ס"ק ל"ו בקולר ע"ש] : (נד) אבל אם המראות וכו' כגון מראה אדום ומראה כחול וכו' אין להקל וכו' · בריש סי' ל"ה ס"ק א' הביא התב"ש דברי מהרנ"ץ שכתב דכוחלא עם מראה אחרת הוה תל"ר · והתב"ש שם השיג עליו בראיות חזקות וסיים וכתב עליו דלא חש לקמחיה ע"ש ומ"מ בשמ"ח שלו בסי' ל"ז ס"ה החמיר וחשש באין הפ"מ לדברי מהרנ"ץ הנ"ל ע"ש ועי' ס"ק שאח"ז : (נה) ובמקום שנהגו וכו' אף בלא הפ"מ · דככר כתבתי בס"ק הקודם דהתב"ש בסי' ל"ח הביא ראיות דכשר דלא כמהרנ"ץ ועי' רא"ש א' כאן ס"ק ל"ו ועי' לבש"ר סי' ל"ח ס"ק א' מסיק ג"כ להתיר בזה אף באין הפ"מ ע"ש שדבריו נכונים וכן עיקר · ובאדום וירוק הסמוכים יחד עי' בס' בית א' בפנים סי' ל"ח סעי' ל"ג שיש להחמיר בזה במקום שאין הפ"מ ע"ש · וכן נראה לפענ"ד משום דיש לחוש לדעת הכרו"פ במקום שאין הפ"מ ובפרט שבסמ"ע [שורש ה' ענף ב' סעי' ג' וע"ש בביאורו ס"ק ה'] הסכים להכרו"פ ע"ש ועי' מ"ח כאן ס"ק ק"ו : (נו) ואפי' וכו' כגון בועה על הגבשושית וכו' (עד) שהרי זה וכו' · כ"כ בשמ"ח סי' ל"ז סעי' ד' וכתב"ש שם ס"ק ז' כתב וז"ל דאע"ג דהוה ליה כגבשושית ע"ג גבשושית אינו כ"א הדא ריעותא כמש"כ לקמן [בשמ"ח ס"ה וכתב"ש שם ס"ק ח' ועי' מ"ח כאן ס"ק נ"ב נ"ג] דכל שהוא

סעיף לב זה שאמרנו שני ריעותות במקום אחד מצטרפין אין צריך שיהיו הריעותות עומדים זה ע"ג זה אלא כד (נז) אפי' אם הם עומדים סמוכים זה אצל זה מצטרפין יחד להטריף כגון בועה בריאה ואצלה סירכא תלויה מצטרפין יחד להטריף · וכן כל כיוצא בזה (נח) ומ"מ נ"ל שאם התלויה עוברת ע"י מיעוך כה יש להקל כמו שנתבאר בסעיף ב' ע"ש:

סל"ג שיעור הסמיכות כל שאין הפרש ביניהם מבשר בריא של הריאה כרוחב קש ע"ד שנתבאר [בש"ע] סי' ל"ז (נט) ונ"ל שלצורך כו ישלהקל בהפרש כשני שערות:

סל"ד זה ההפרש שבין הריעותות שכתבנו (בסעיף הקודם) צריך שיהיה שם בשר הריאה בריא כדרך שאר הריאה (ס) אבל אם הבשר לקוי קצת· אע"פ שאין עליו שם ריעותא כגון טינרי או מורסא בענין שהוא אינו מצטרף להיות תל"ר כאשר יתבאר · מ"מ אינו מפסיק בין הריעותות · דוגמא לדבר סירכא תלויה מצד זה ובועה מצד זה וטינרי או מורסא מפסיק ביניהם אע"פ שההפסק כרוחב קש או יותר טרפה · ואם ריעותא אחת אינו כי אם מחמת שנמצא בה מחלוקת הפוסקים כז כבר נתבאר בסעיף כ"ז שיש להקל בזה:

סעיף לה שני ריעותות המצטרפים (סא) צריך שיהיו שניהם מורים על לקותא אחת כעין סירכא תלויה מתוך הבועה ששניהם מעידים עדות אחת על ענין נקב שבריאה ואם לא היה אלא ריעותא אחת מהם היינו תולין אותו שלא בא מחמת נקב רק מקרה הוא שנעשה בה בועה זו שכן דרך להמצא או אם היה סירכא תלויה [לבד] היינו תולין אותו בהפשטת ליחה וכדומה · עכשיו שנצטמדו שניהם יחד תולין הקלקלה מחמת נקב וכן אם יש שני ריעותות המעידין שסופו לבוא לידי נקב · או אחת מעידה על ענין נקב וא' מעידה שסופה לינקב אנו אומרים שכבר באתה לידי נקב ומחמתה באה הריעותא השניה משא"כ אם אחת מעידה על ריעותא של נקב ואחת מעידה על ריעותא אחרת · דוגמא לדבר כח סירכא תלויה מתוך האטום לפי דברי הרשב"א שאטום אינו מרחף על הלב כראוי א"כ אין ענין שני הריעותות מורה על ענין אחד ואין מצטרפין · ויש ללמוד מזה שאף אם ב' הריעותות הם מורים על קלקול שבריאה אלא שכל א' מורה על קלקול אחר (סב) כגון חסרון קצת בריאה [מבחוין] מתולדתה כט על דרך שהכשרנו בסי' ל"ו ויש עמה עוד ריעותא אחרת יש להקל בהפ"מ וכן כל כיוצא בזה:

סעיף לו נ"ל שאע"פ שסירכא שנתחברה עליה עוד ריעותא אע"פ שהלכה ע"י מיעוך אינו מועיל · לא נאמרו דברים הללו אלא אם שני הריעותות מעידין שיש כאן נקב או שסופו לינקב [אז] אין סומכין על המיעוך בזה (סג) אבל אם עיקר החשש הריעותא הוא משום שסופו להתפרק כגון סירכא מאונא לאומא (פי' ויש נ"כ הלין) ועברה ע"י מיעוך הרי אין עדות הריעותות מתנגד לענין המיעוך שהוא מורה שאינו סירכא כלל לכן יש להכשיר בזה כמו שנתבאר (בבית א') בסי' ל"ט ל סעיף נ"ה:

נ"ל

שהוא משם אחד אינו כ"א חדא לריעותא [עכ"ל תב"ש שם בקוצר]: (נז) אלא אפילו הם סמוכים וכו'· עי' תב"ש סי ל"ז ס"ק ע' שלמד כן מדברי רש"י (פרק אלו טרפות ד' מ"ז ריש ע"א) גבי תרי בועי דסמיכי כתב רש"י שם ד"ה תרתי וכו' דהנקב שבריאה העלה הבועות סביביו וכו' ע"ש· וכמשבצות בדיני תל"ר [בסי' ל"ז ס"ק ג'] בתנאי הב' פקפק ע"ז ועי' ר"א ס"ק ל"ז שתירץ קושייתו ויישב דברי התב"ש הנ"ל ע"ש ודוקא שב' הריעותות הם מב' שמות משא"כ היכא שהם משם אחד כגון מראות כשרות הסמוכות אנו רואין כאלו נתקרבו ונעשו אחד וא"כ מה תל"ר יש כאן: (נח) ומ"מ נ"ל וכו'· שהרי הט"ז מיקל בלא"ה בתלויה העוברת ע"י מיעוך · אלא שהשמ"ח מחמיר באין הפ"מ ומ"מ כאן כשאין הריעותא ע"ג אלא בסמוך יש להקל אף באין הפ"מ כיון דדעת הב"ח בסי' ל"ט סעי' כ"ז להקל לגמרי באם הריעותא בסמוך ולא ע"ג ואף שהתב"ש בסי' ל"ז ס"ק ע' השיג עליו · מ"מ להקל ע"י מיעוך שלא במקום הפ"מ יש לצרף דעת הב"ח לזה דסמוכים לא הוה תל"ר [רא"ש א' ס"ק ה' ע"ש]: (נט) ונ"ל וכו' כשני שערות· הנה במשבצות [בסי' ל"ז ס"ק ג' בדיני תל"ר שלו בתנאי הב'] כתב כשאין ביניהם כהפרש קש מיקרי תל"ר ודימה זה לב' בועות סמוכות ושם השיעור באין הפ"מ כרוחב קש ע"ש· ומיהו גם שם מקילים בהפ"מ כהפרש ב' שערות· ונראה דכאן יש להקל לצורך אף באין הפ"מ· חדא דכאן י"ל דבעינן תכופים ממש [עי' רא"ש א' ס"ק מ' דכתב סברא לזה] ועוד דיש לצרף סברת הב"ח שהבאתי בס"ק הקודם שס"ל דסמוכים לא הוה תל"ר ודוקא זה ע"ז ממש בעינן [רא"ש א' ס"ק מ' בקוצר]: (ס) אבל אם הבשר לקוי קצת וכו'· זה נשמע מדברי שמ"ח סי' ל"ז סוף סעיף ה' שכתב וז"ל גם בעינן שיהיו ב' הלקותות במקום א' או סמוכים זה לזה וכו' אבל רחוקים זה מזה וביניהם הריאה בריאה לא מצטרפי להטריף [עכ"ל] אלמא אפילו רחוקים בעינן דוקא שהריאה שביניהם יהיה בריאה· והיינו כמו בב' בועי דסמיכי אמרינן שצריך שיהיה בזה שמפריש ביניהם מראה ריאה דוקא [כמש"כ רמ"א בסי' ל"ז סעי' ג' ע"ש] וכתב שם הש"ך ס"ק י"ד לאפוקי מראה מוגלא דאף אם הוא ממראות הכשרות כיון דמוגלא רבעה תחתיה הוה ליה סמיכי [עכ"ל ש"ך] לאפוקי אם יש טינרי או מורסא ביניהם מיקרי סמיכי כמו כן כאן מיקרי תל"ר מחמת הסמוכות [רא"ש א' ס"ק מ"א ע"ש]: (סא) צריך שיהיו שניהם מורים וכו'· כ"כ במשבצות (סי' ל"ז ס"ק ג') בכללי תל"ר שלו בתנאי הד'· דדוקא היכא שהב' הריעותות שיש כאן נקב או סופו להתקלקל הא אם אין עדותן מכוונת לא מיקרי תל"ר· והוא מדברי התב"ש בסי' ל"ו סוס"ק נ"ח שכתב כן לענין סירכא תלויה מתוך האטום דלהרשב"א שס"ל הטעם דאטום משום שאינה מניפה על הלב· וסירכא תלויה מורה על נקב ואין זה עדות מכוונת וכברה ולהרמב"ם טרפה ע"ש· וכ"כ בבמ"ע בכללי תל"ר סעי' ב' דבעינן שיהיו ב' הריעותות מורין על שם ריעותא אחת· ואפילו אחת מורה שכבר ניקב והב' מורה על העתיד כ"ז נקרא תל"ר· אבל אם אחת מורה על הנקב והב' על דבר אחר אין מצטרפין [עכ"ל ע"ש]: (סב) כגון חסרון קצת בריאה וכו' ויש עמה עוד ריעותא· עיין ברא"ש א' סוף ס"ק מ"ב שכתב בשם דודו הגאון מוהר"ם שמחמיר בזה· וברא"ש א' שם מצדד להקל ומסיק שם להקל בהפ"מ ע"ש סברתם: (סג) אבל אם עיקר וכו'· זה יש ללמוד מסמ"ה סי' ל"ט סעיף י"ט שכ' שם אף להיש מחמירים הלין בין אונא לאומא [משום דהוה כמו תל"ר משום דיש פוסקים אוסרים בין אונא לאומא אף בלא הלין וי"פ אוסרים הלין אף בין אונא לאונא· ומ"מ בהפ"מ כ' שם להתיר ע"ש] מ"מ אם עוברת ע"י מיעוך מותר לכ"ע [ונראה שם בשמ"ח בית להם] וכ"כ בס' זבח שמואל בליקוטי דינים שלו ע"ש· ואע"ג דבכל תל"ר לא מהני מיעוך· משום דהלגי הכא משום דריעותא דהלין וכין אונא לאומא הוא משום דסופו להתפרק· אין הריעותות הנ"ל מתנגד על המיעוך בהיא מעיד שאין זה סירכא אלא ריר בעלמא· ועי' ר"א בסי' ל"ט בסעיף נ"ה

ס"ק

ע"ש: כד אפי' אם הם עומדים סמוכים וכו'· ומ"מ אם שניהם מורים על לקותא אחת ואין עדותן מכוונת רק דמחמירים בספק דפלוגתא כמבואר בסעי' כ"ו · בזה דוקא בעינן כשהם עומדים זה ע"ג זה ולא בסמוכים כדכתב המחבר בית אפרים כאן בסעי' כ"ז ע"ש: כה יש להקל כמו וכו' · פי' אפי' שלא במקום הפ"מ כדכתב המחבר בית א' בסעיף ב' ע"ש וע' מ"א ס"ק כ"ח: כו יש להקל בהפרש וכו'· ע' מ"א ס"ק כ"ט פירושו דיש להקל לצורך אף במקום שאין הפ"מ ע"ש: כז כבר נתבאר בסעי' כ"ז וכו'· ע"ש שם נתבאר שבזה האופן בעינן דוקא שיהיו ב' הריעותות דוקא זה ע"ז ולא זה אצל זה ואפי' סמוכים ממש שרי בזה ע"ש: כח סירכא וכו' לפי דברי הרשב"א וכו' ואין מצטרפין· מיהו אנן פסקינן דסירכא תלויה מתוך האטום טרפה כמבואר בשמ"ח סי' ל"ט סעי' מ"ו ובמשבצות [בסי' ל"ז ס"ק ג'] בדיני תל"ר שלו אות ז' ע"ש משום דמחמירים אנו כשיטת הרמב"ם דסובר דאטום מטעם נקב וא"כ עדותן מכוונת וכן פסק בבית א' ס' ל"ו סעי' קכ"ח דסירכא תלויה מתוך האטום טרפה· וכן סירכא למטה מהריין מאונא לאומא בלא חלון או מאונא לאונא עם חלון היוצא מן האטום טרפה [עכ"ל ע"ש]· מיהו סירכא תלוי' מתוך האטום והסירכא עוברת ע"י מיעוך ומשמוש יש להתיר בהפ"מ משום דכל סירכא תלוי' העוברת ע"י מיעוך אינה ריעותא כ"כ [כ"כ בס' מנחת הזבח בדיני תל"ר שלו אות א' ס"ג ס"ק ב' ע"ש] ועי' לקמן בי"א סוף ס"ק מ"ס: כט ע"ד שהכשרנו בסי' ל"ו· פי' דהיינו ככ"ף פשוטה· או פחות מאגודל אפי' ככ"ף כפופה· מ"מ ריעותא מיקרי דהא הרמב"ם מטריף בכל ענין אלא דלא קיי"ל כן ועי' בש"ע סי' ל"ו סעי' א' ובמש"כ שם במ"ח ובי"א שם: ל סעיף נ"ה· בסופו וע"ש ברא"ש אפרים ס"ק

ס"ד

סעיף לז נ"ל לא שאם קודם נפיחת הריאה נראה בה שני ריעותות ואחר הנפיחה לא נשאר בה כ"א ריעותא אחת (סד) יש להכשיר · ואפי' אם קודם הנפיחה היה נראה בה טרפות גמור כגון מראה פסולה ועליה סירכא שלא כסדרן וע"י הנפיחה הלכה המראה ונשתנה למראה ריאה והסירכא עברה ע"י מיעוך יש להכשיר · ואין צריך לומר אם היה בה רק סירכא תלויה בלבד · וכן אם היה בה שני טרפות גמורים קודם נפיחה כגון מראה פסולה ואצלה שני בועות סמוכות וע"י הנפיחה חזרה למראה הריאה והבועות נתכסו בבשר הריאה יש להכשיר ואם לא נשתנה למראה הריאה ממש רק למראה כשר בלבד לב נתבאר בסימן ל"ח:

סל"ח אחר שבארנו כללי דיני תל"ר באיזה ענין מצטרפים לאסור · עתה נבאר קצת דינים בטרפות דתל"ר וחכם יבין מדעתו להבין מענין לענין כי אי אפשר לפרוט הכל · וחלילה לבודק לסמוך על שיקול דעתו לדמות ענין לענין בדיני תל"ר רק יביא הכל לפני חכם העיר המורה ועל פיו יצא ויבוא וברכת טוב עליו תבוא:

סעיף לט בועה על הגבשושית שנתבאר ענינו לג בסי' ל"ה מצטרפין להיות תל"ר לד וטרפה ונ"ל (סה) שבמדינות אלו שנוהגין להתיר לה ביתרת מקמא · אז גבשושית מקמא לא הוה ריעותא כלל · אבל במקומות שאוסרים יתרת מקמא אז גבשושית מקמא הוה ריעותא:

סעיף מ (סו) נ"ל שאם נמצא סירכא דבוקה מחיתוך לחיתוך כסדרן ואצלה גבשושית גדולה שאינה מנחת לאונא לסתום היטב במקום הסירכא יש להטריף כמו שנתבאר לעיל [בסעי' י'] לענין בועה כה"ג · אבל אם סירכא כסדרן יוצא מתוך הגבשושית ממש יש להקל:

סעיף מא נ"ל שאם נמצא בועה של מ"ז על גבי גבשושית מקמא (סז) יש להקל ולומר שאין זה תל"ר אף במקומות שאוסרים יתרת מקמא:

סעיף מב אם הגבשושית היא פחותה מעלה של הדס לאחר נפיחה אין היא נחשבת ריעותא (סח) אע"פ שהיא מגבה אבל אם היא גדולה כעלה של הדס הרי זו ריעותא ואם יש עליה ריעותא היינו סירכא תלויה לו או מראה כשרה או שאר ריעותא שיתבארו ה"ז תל"ר וטרפה (סט) אבל אם נמצא טינרי או מורסא על הגבשושית כשר:

סעיף מג נגלד קרום העליון או מקצתו ונמצא שם עוד ריעותא וכן אם הבועה משמעת קול או עומדת במקום שמשמעת קול לז נתבאר בסי' ל"ו (עכ"ל ב"א כאן) וז"ל ב"א בספרו פרי ת' בסי' ל"ו סעיף י"א אם במקום שנגלד מקצת קרום העליון יוצא משם סירכא שלא כסדרן וע"י מיעוך ומשמוש בנחת עברה הסירכא אע"פ שבדק ולא בצבין אין להכשיר (וע"ש בר"א ס"ק כ"א כ"ב טעמו בזה) וכן אם לא נגלד רק ניקב קרום העליון ויש שם סירכא שלא כסדרן ועוברת ע"י מיעוך יש להטריף (וכם בסעיף י"ב כ' וז"ל) ואם במקום שנגלד יוצא סירכא תלויה אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך בנחת ובדק ולא בצבין יש להכשיר (לח ועי' בתשו' בית אפרים הנדפס סוף ס' בית א' סי' יו"ד מזה) ואם אינה עוברת ע"י מיעוך ונראה לעין שהסירכא התלויה יוצאת מקרום התחתון יש להטריף · ואם אחוזה בקרום העליון אצל מקום הגלד יש להכשיר בהפ"מ (עכ"ל בית אפרים שם) (ועי' לקמן בפנים בדיני תל"ר סעיף מ"ח ומש"כ שם בי"א ס"ק מ"ב):

סעיף מד בועה על הגבשושית או במקום שאר ריעותא שהטרפנו אם ע"י הנפיחה והמשמוש ביד משתנה הקרום שעל הבועה למראה ריאה · והוא שמחמת הנפיחה עולה קצת בשר ומכסה הבועה והקרום שעל הבועה מראה ריאה עליו (ע) יש להכשיר (עא) אפי' אם היה הבועה על הגבשושית וע"י נפיחה נתכסה הבועה במראה ריאה והרי זה כגבשושית

יד אליהו

ס"ד: לא שאם קודם נפיחת וכו' · הטעם פשוט משום דכל מידי דריאה כשהיא נפוחה מטרינן ועי' מ"א ס"ק ס"ד: לב נתבאר בסי' ל"ח · וע"ש בש"ע סעיף ב' ובספרי יד אליהו שם ס"ק ה' להלכה: לג בסי' ל"ה · ברמ"א שם סעיף ה' כ' דהוא מקום גבוה רחב למטה וצר למעלה שאינו חד בראשו [עכ"ל רמ"א] ואם למעלה או למטה חד ככובע הוה יתרת [ש"ך שם ס"ק ל"ה בשם ב"י וד"מ]: לד וטרפה · כמש"כ רמ"א בסי' ל"ז סעיף ב' בהג"ה ע"ש: לה ביתרת מקמא · כמש"כ רמ"א בסי' ל"ה סוף סעיף ג' בהג"ה ע"ש: לו או מראה כשרה · המחבר בית אפרים הולך לשיטתו בסעיף כ"ט דסובר דגם מראה כשרה הוה ריעותא וע"ש שהבאתי שם דעת הגו"י דסובר דמראה כשרה לא הוה ריעותא וע"ש להלכה: לז נתבאר וכו' · ז"ל רמ"א סי' ל"ז ס"ב וה"ה בועה העומדת במקום שאר ריעותא אע"ג דכשר בלא"ה כגון בגבשושית או במקום דמשמעת קול או שהבועה בעצמה משמעת קול טרפה [עכ"ל רמ"א] ועי' בלוח המפתחות שלי על תל"ר באות מ"ם שמתחיל משמעת קול תמלא שם כמה חידושי דינים בזה: לח ועי' בתשו' בו' סי' יו"ד · שם כ' שאם עברה הסירכא בנקל מאד המיקל לא הפסיד ובפרט בהפ"מ [עכ"ל ע"ש] וע"ל בסי' ל"ו בי"א שלי ס"ק ד' עוד כתב שם בתשו' סי' י"א אם היה קמט על מקום שנגלד קרום העליון

מקור חיים

ס"ק ס"ד וכאן בתל"ר שלו בר"א ס"ק יו"ד וס"ק כ"ג וס"ק מ"ג: (סד) יש להכשיר · משום דהא דתל"ר טרפה דוקא אם שניהם הם גם אחר הנפיחה אבל אם אחר הנפיחה לא נשאר רק ריעותא אחת כשר · ואפי' אם היה קודם הנפיחה טרפות גמור כגון מראה פסולה ועליה סירכא ואחר הנפיחה אזלא המראה ונשתנה למראה ריאה והסירכא עברה ע"י מיעוך הכל כשר מטעם דכתבו הגאונים והפוסקים ז"ל דכל מידי דריאה כשהיא נפוחה מטרינן ולא חילקו בין טרפות אחד לשתים כל שעוברים ע"י נפיחה לית לן בה [ר"א ס"ק מ"ד]: (סה) שבמדינות אלו שנוהגין להתיר יתרת מקמא וכו' אבל וכו' · עי' ר"א ס"ק מ"ה שמפלפל שיש סברא דאפי' להאוסרים יתרת מקמא מ"מ לא הוה גבשושית מקמא ריעותא ע"ש שמסיק להחמיר בזה · אבל מ"מ זה ברור להנוהגין להכשיר יתמ"ק בודאי לא הוה גבשושית מקמא ריעותא כלל דאפי' להסוברים דיתרת כדרי הוה נמי ריעותא הוא סברתם משום דרבא היה סובר להטריף יתרת גם כדרי אבל בגבשושית שאין מי שמטריף וגם הוא מקמא דלא שייך ביה חיכוך לא הוה ריעותא כלל והשיג שם על המשכלות בדיני תל"ר שלו סוף סי' ג' שכתב שמסתפינא להקל בזה · אלא שברור להתיר בזה ע"ש: (סו) נ"ל וכו' כמו שנתבאר לעיל וכו' לענין בועה · דאין לומר דבועה גרע טפי · דאדרבה י"ל דבועה היה אפשר לומר שתחזור ותתרפא ותהיה שוה לבשר הריאה · משא"כ בגבשושית שהיא מתולדה כעין הר ולא יעתק ממקומו ומעכב על האונא לסתום במקום הסירכא אבל בסירכא כסדרן יוצא מתוך גבשושית נראה להקל אע"פ שכתב"ש סי' ל"ט ס"ק ס"ד מחמיר בבועה גם בזה שלא במקום הפ"מ מטעם שחשש לסברת הריק"ש דגם בזה חיישינן שאין הבועה מניח לסתום ע"ש · מ"מ י"ל דדוקא בבועה אמרינן כן משום דאמרינן דהבועה מעידה על הסירכא שיש נקב משא"כ בגבשושית כיון שהסירכא היא כסדרן ולשיטת התוס' וראב"ד אינה מחמת נקב וגם אינה ריעותא כ"כ להחזיקה בנקב · וכ"ש בחיתוך שאין לה במה להתחכך שהרי הוא בין חיתוכי האונות ואף לדעת רש"י שאין סירכא בלא נקב מ"מ אמרינן שהסירכא סותמת ולא חיישינן לחומרת הריק"ש [ר"א ס"ק מ"ז]: (סז) יש להקל וכו' אף במקומות שאוסרים יתרת מקמא · כבר נתבאר בס"ק ס"ה שיש סברא להקל ולומר דגבשושית מקמא לא הוה ריעותא אף להאוסרים יתמ"ק · ואף שכתבתי שם שמחמירים בזה · מ"מ י"ל דבבועה של מ"ז כולי האי לא מחמרינן לחשבו לתרתי לריעותא · [ר"א ס"ק מ"ח ע"ש]: (סח) אע"פ שהיא מגבה וכו' · כ"כ במשכלות בדיני תל"ר סי' ב' דגבשושית פחות מט"ד לא הוה ריעותא ומיהו כתב שם במשכלות דיתיר אונא מגבה אף פחות מט"ד הוה ריעותא וע"ש סברתו ועי' כאן בפנים סעי' מ"ט וסעיף כ"ג: (סט) אבל טינרי או מורסא ע"ג גבשושית כשר · כ"כ במ"א סי' ל"ז סוף סעי' ד' וכתב שם בתב"ש ס"ק ז' הטעם דלשון הפוסקים בועה על הגבשושית משמע דוקא בועה ולא מורסא וטינרי: (ע) יש להכשיר · וע"ל סעי' כ"א וכמש"כ שם במ"א ס"ק ל"ו בשם ש"ך ותב"ש דכיון דעולה כשר אינו אלא חסרון מכפנים וע"ש: (עא) אפי' אם היה וכו' וה"ז כגבשושית ע"ג גבשושית וכו' · זה נלמד ממש"כ התב"ש סי' ל"ז ס"ק ז' דבועה על הגבשושית דטרפה

כגבשושית ע"ג גבשושית אין לחוש וכשר· ונ"ל שאם אין שם בועה כלל רק גבשושית בתולדה ועל הגבשושית יש שם עוד גבשושית אחרת או ב' גבשושית יש להתיר לפי שב' ריעותות משם א' אינם נחשבים לתל"ר כמו שבארתי לעיל סעיף ל"א ע"ש:

סעיף מה בועה במקום חריץ או קמט אם הוא במקום שדרכו להיות שם חריץ כגון באונא העליונה של ימין או במקום חריץ הורדא כבר נתבאר משפטו לט בסי' ל"ז· ואם הוא במקום שאין דרכו להיות שם חריץ וקמט (עב) אעפ"י שהבועה עומדת כולה בתוך החריץ טרפה מ מטעם תל"ר ואין צ"ל אם עומדת מקצתה על פני שטח הריאה ומקצתה השני בתוך החריץ שיש להטריף כמו שנתבאר בסי' ל"ז לפי שנראה כשני בועות הסמוכות זו לזו:

סמ"ג זה שהטרפנו בועה במקום חריץ וקמט שאין דרכו להיות שם (עג) אפי' אם הבודק בקי לבדוק במקום הקמט שאין שם נקב ולא תעכב המוגלא את הבדיקה [דהיינו] שחותך מקודם בריאה במקום אחר ומוציא דרך שם המוגלא מתחת לקרום עד שנשאר הקרום שבמקום הקמט נקי· וכן אם הבועה אינה על הקמט ממש אלא סמוך לו ואין הפרש כב' שערות ביניהם אע"פ שהבועה אינה מעכבת הבדיקה או אם הבועה אין בה מוגלא רק מים אעפ"כ טרפה שהרי יש כאן תל"ר· ואם הבועה היא של מ"ז נ"ל (עד) שיש הפרש בדבר שאם הבועה היא על הקמט ממש יש לאסור לפי שהקמט צריך לבדוק בנפיחה והבועה מעכבת לפי שכל בועה של מ"ז יש לה כיס בפ"ע ואפשר שהכיס מעכב שלא יכנס הרוח לשם· אבל אם הבועה של מ"ז אינה על הקמט ממש אלא סמוך לו אע"פ שאין הפרש כב' שערות ביניהם יש להקל אחר שיבדוק הקמט כמו שנתבאר בסי' ל"ו:

סעיף מז חריץ וקמט זה שאמרנו אע"פ שהוא כב"פ פשוטה ואין בו כשיעור אצבע אגודל כל שיש שם עוד ריעותא אחרת מא מצטרף להטריף (עה) ונ"ל דכ"ז דוקא שיש לחוש שנעשה חריץ וקמט זה מחמת חולי ולקותא שהית בריאה· אבל אם נראה לעין שמתחלת יצירתה היתה כך שבך נבראת בחסרון כזה כאשר רגיל למצוא לפעמים בהרבה בהמות פגמים כאלה אע"פ שיש שם בועה וכיוצא בו שמורה על חשש נקב אין מצטרפין ועי' בסי' ל"ו (בבית א') (עו) סעיף ק"א שם נתבאר שחסרון מבחוץ עם חסרון מבפנים מצטרפין להיות תל"ר במקום שאין הפ"מ:

סעיף מח אם יש קמט בריאה וכנגדו בדופן יש שם מכה· או שנראה שנשבר הצלע וחזר ונתרפא (נגד הקמט) (עז) אין זה [נחשב] לתל"ר לפי שאף אם נתלה שהריאה נקמטה מחמת המכה שבדופן· מ"מ אפשר שאין כהה אלא להקמיט אבל לא לקלקלה לגמרי עד שתנקב· וסופה לחזור לבריאותה כבראשונה· ואם נגלד קרום העליון מן הריאה ונמצא שם בועה או שאר ריעותא או שיש מכה בדופן או נשבר הצלע כנגדו נתבאר הכל מב בסי' ל"ו (בבית א' שם):

ריאה

דטרפה אם עור הבועה משתנית למראה בשר ויש בשר קצת עליה אעפ"י שעדיין היא גבוה כשרה משום דה"ל כגבשושית ע"ג גבשושית ואינו כ"א חדא ריעותא דכל שהוא משם אחד אינו תל"ר ע"ש· ומזה הסברא נלמד נמי דאפי' יש גבשושית מתולדה ועליה עוד גבשושית כמש"כ בפנים נמי שרי מטעם דל"ה רק חדא ריעותא: (עב) אעפ"י וכו' מטעם וכו'· כ"כ בד"מ סי' ל"ז בשם מ"כ וז"ל ובועה העומדת במקום דאופא או על קמטים או על ריעותא אחרת טרפה משום דהוה תל"ר· וה"ה בכ"ד שכשר במקום אחר אם עומד על הקמט טרפה [עכ"ל ד"מ] מטעם דהרמב"ם אוסר חסרון מבחוץ [הובא בש"ע סי' ל"ו סעיף ח'] ועי' משבצות בדיני תל"ר אות ה' ועי' ראש א' כאן ס"ק כ' כ"א מה שמפלפל בזה: (עג) אפי' אם הבודק בקי כו'· דאי לא תימא הכי קשה על המ"כ שהבאתי בס"ק הקודם דכ' דבועה על הקמט טרפה משום תל"ר תיפוק ליה דהא הקמט צריך בדיקת נפיחה וכאן אי אפשר דהבועה מעכבת אלא ע"כ צ"ל דהמ"כ מיירי במקום דהבודק בקי לבדוק וכו' כמש"כ בפנים כאן [ראש א' ס"ק כ"א וע"ש שהאריך בזה]: (עד) שיש הפרש בדבר וכו'· דאפי' לדעת הכ"ח וש"ך שסוברים בסי' ל"ז דמ"ז לא חשיב ריעותא [למאן דמתיר סמיכי במ"ז] מ"מ יש להטריף אם הבועה על הקמט ממש מטעם די"ל דאפשר הכיס מעכב הבדיקה דסותם הנקב אבל אם הבועה של מ"ז אינה על הקמט ממש דאז אין מעכב הבדיקה· אז מחמת תל"ר אין לאסור משום דיש לסמוך על הסוברים דמ"ז לא חשיב ריעותא [ועי' ראש א' ס"ק כ"ב כ"ג]: (עה) ונ"ל וכו' אבל אם נראה לעין שמתחלת יצירתה וכו'· כ"כ המחבר ב"א בספרו סי' ל"ו סעי' ק"ד וע"ש בראש א' ס"ק קכ"ח· ועי' בתשו' ב"א [הנדפס סוף ספרו בית אפרים] סי' כ"ג האריך בזה ומסיק להתיר אם בקיאים אומרי' דהכי רביתייהו ע"ש: (עו) סעי' ק"א· שם האריך ומסיק דבמקום הפ"מ יש להתיר ולומר דחסרון מבפנים לא מצטרף לחסרון מבחוץ למיהוי תל"ר ע"ש: (עז) אין זה נחשב לתל"ר· בתשו' ב"ח סי' ק"ל החמיר בזה· אבל בתשו' גבעת שאול סי' פ"ו [הובא בפ"ת

העליון· ע"ש שמסיק דהוה תל"ר וה"ה בכל ריעותא אע"ג דכשר בלא"ה· מ"מ אם הוא עומד על הקמט טרפה ע"ש· ודין נגלד וכנגדו נשבר הצלע ע' לקמן בסוף סעי' מ"ח כתבתי בי"א שם ס"ק מ"ב אות ג' מה דינו: לט בסי' ל"ז· שם כתב רמ"א בסוף סעיף ג' דטרפה משום דהוה כב' בועי דסמיכי ע"ש וכ' במשבצות בדיני תל"ר סי' ה' דלפי"ז יש להקל במ"ז לדידן דמקילים בהפ"מ בסמיכי במ"ז ע"ש: מ מטעם תל"ר· ולפי"ז אפילו במ"ז יש לאסור לדעת הט"ז בסי' ל"ז ס"ק ג' שסובר דגם מ"ז הוה לקותא [משבצות שם] ועי' בסעי' שאח"ז בבית א'· וע"ל בי"א ס"ק ל"ח בשם תשו' ב"א דין קמט על מקום שנגלד קרום העליון או שאר ריעותא על מקום קמט· ואם יש במקום הקמט מראה אדום או מראה שחור ע' בפנים סעי' ס"א ובמה שכתבתי שם· ולפי"ז דקמט וחסרון בחוץ הוה ריעותא יש ללמוד דסירכא תלוי' היוצא מתוך גומא וקמט טרפה ולא מהני מיעוך משום דהוה תל"ר [דנלמד בתוך בועה על הקמט המוזכר פה בפנים] וכן מצאתי בחכמת א' כלל י"ג סעי' ל"א שכתב כן ע"ש שכ' שצ"ע להקל מזה בהפ"מ [פי' במיעוך] כמו בתלויה מן הבועה· וכ' שם עוד דתלויה מן האטום הוה נמי ב' לריעותא וגם בזה צ"ע להקל בהפ"מ [עכ"ל ע"ש] וע"ל בי"א ס"ק כ"א בשם ספר מנחת הזבח שמיקל בזה בהפ"מ ע"י מיעוך: מא מצטרף להטריף· משום דהוספין לדעת הרמב"ם שאוסר חסרון מבחוץ ועי' מ"ח ס"ק ע"ב: מב בסי' ל"ו בב"א שם· וע"ש סעיף ז' יו"ן שכ' וז"ל· א) אם נגלד מקצת קרום הריאה ולא נשאר רק קרום א' ויש במקום הזה בועה אפי' היא של מים זכים טרפה אפילו במקום שנוהגין להכשיר סירכא תלוי' מבועה של מ"ז לפי שקרום זה החופה על המ"ז אינו כלל קרום הריאה רק קרום של הבועה· והוא קרום העולה מחמת מכה ואינו קרום אבל אם לא נגלד רק מקצת מקרום העליון של הריאה וקרום התחתון של הריאה האדום נשאר קיים ויש תחתיו בועה של מ"ז בכיס בפ"ע ושאר סימניו וכו' אז במקומות שנוהגין להכשיר סירכא תלויה מבועה של מים זכים גם בזה יש להכשיר ובמקומות שנוהגין להטריף סירכא תלויה מבועה של מ"ז גם בזה יש להטריף· ואם נגלד כל הקרום העליון או רובו מעל הריאה ולא נשאר כ"א קרום התחתון לבד ותחתיו בועה יש להטריף אפי' היא של מ"ז בכל מקום ואף אם אין שם בועה רק עיגרי או מורסא יש להחמיר ולהטריף [עכ"ל]· ב) וכ' שם בר"א ס"ק ט"ז הטעם דאף דעיגרי או מורסא לא הוה ריעותא מ"מ כיון דצריכה בדיקה והם מעכבים הבדיקה וע"כ טרפה ע"ש [וכתב שם בפנים בסעיף ח' וז"ל] ואם לא נגלד העור רק שניקב קרום העליון בלבד ויש בועה תחתיה טרפה ואם הבועה של מ"ז יש להכשיר בהפ"מ אף במקומות שמחמירים בסירכא תלויה מבועה של מ"ז [עכ"ל]· ג) עוד כתב שם בסעי' י"ג וז"ל אם נגלד מקצת עור העליון ובדק בצלעות כנגד מקום הגלד ונמצא שם מכה בדופן נ"ל שיש להכשיר אבל אם נמצא שנשבר הצלע אעפ"י שחזר ונקשר ואין עוקץ בשבירה אם הגלד מכוון כנגד השבר שמראין הדברים שמחמת השבר נגלד יש להטריף שאנו חוששין שניקב גם קרום השני אלא שאינו ניכר· ואין נ"ל אם מאומד הדעת בא הגלד הזה מהשבר כגון שנראה לעין שנקרע בחוזק ואינו שוה הקצוות שבודאי טרפה ויש להחמיר כשנמצא גלד בריאה נגד הדופן לעיין בצלעות נגדו· ואם לא בדק נ"ל להכשיר [עכ"ל ב"א שם] וע"ש בר"א ס"ק כ"ג·

ועיין

סעיף מט ריאה שנמצא בה יתרת מקמא והיא גדולה לאחר נפיחה כעלה של הדם אם נמצא בועה עליה **מג** או שיוצא ממנה סירכא תלויה או איזה ריעותא אחרת (עח) יש להטריף (עט) אבל אם היתרת פחותה מעלה של הדם אינו נחשב ריעותא וכשר ונ"ל דבמקום שנהגו איסור ביתרת מקמא אם היא גדולה כעלה של הדם אזי אם יש יתמ"ק פחותה מעלה של הדם ויש בה עוד ריעותא · ואצ"ל אם נמצא **מד** יתרת מגבה פחות מעלה של הדם עם עוד ריעותא שמצטרפין יחד להיות תל"ר :

סעיף נ (פ) נ"ל שאם נמצא יתרת מקמא פחותה מעלה של הדם וסירכא דבוקה שלא כסדרן יוצא משם מ"מ מועיל מיעוך כמו בכל סירכא שלא כסדרן (פא) אבל אם היא גדולה כעלה של הדם או אם היא **מה** יתרת מגבה אע"פ שהיא פחותה מעלה של הדם אין מועיל מיעוך בשלא כסדרן ואפי' אם היא (פב) יוצאת **מו** מיתרת בדרי דאונות גדולה כעלה של הדם אין להקל בזה כמו שיתבאר (פג) אבל אם סירכא תלויה יוצאת מכל אלו האמורין והסירכא תלויה עוברת ע"י מיעוך יש להכשיר :

סעיף נא (פד) כל שנסרכה היתרת [מקמא] ודבוקה לאיזה מקום בדופן או בריאה שלא כסדרן היא וטרפה ואין מועיל מיעוך (פה) ואפי' אם נסרכת יתרת זו לאונא הסמוכה אליה למטה מחצייה ובלא חלון ג"כ שלא כסדרן היא שהרי אי אפשר שתהיה הסירכא בין החיתוכים כשאר כסדרן (פו) אבל אם נמצא שם שני יתרת מקמא העומדים זה אצל זה ונסרכו בין החיתוכים למטה מחציין בלא חלון יש להכשיר אם עוברת ע"י מיעוך :

סעיף נב אם נמצא יתרת מקמא וע"ג היתרת הזה יש שם ג"כ כמין יתרת (פז) יש להכשיר בהפ"מ אבל אם אין שם על היתרת מקמא כמין יתרת רק שיש שם על היתמ"ק ע"ג כמין גבשושית יש להכשיר בלי הפ"מ :

ד) ועי' בשו"ת שלו שנדפס בסוף ספרו ב"א סי' י"ח שכתב מקודם שאם אין אומדנא שבא הגלד מחמת השבר יש להכשיר בהפ"מ וכבוד שבת [ע"ש שהאריך בסברות וטעמים ע"ז] רק אח"כ כתב בשם דודו הג' מ' שענדר שמטריף בזה בכל ענין · רק אם יש קמט כנגד השבר [ולא נגלד] אז יש להקל ולומר שלא היה כח בשבר רק להקמיט ולא לנקוב [ועי' כאן בפנים סעי' מ"ח] [עכ"ל התשובה שם בקולר] ומדברי בית א' בספרו סימן ל"ו שהעתקתי בסמוך נראה שהסכים לדודו ומטריף בנגלד ויש כנגדו נשבר הצלע בכל ענין אף אם אין אומדנא שבא הגלד מחמת השבר מ"מ מסתמא תלינן שבא מחמת השבר וטרפה אף בהפ"מ · ומ"מ נראה לפע"ד דבמקום שיש עוד לצדדים בלא"ה · אפשר יש לסמוך על דברי ב"א בתשובה שהכשיר בזה בהפ"מ וכבוד שבת: **מג** או שיוצא ממנה סירכא תלויה וכו' · ובלבש"ר בסי' ל"ה בפנים סעיף מ"ה ובפי' ס"ק ק"ח כתב דסירכא תלויה או ממקום למקום היוצא מתוך יתרת מקמא מהני מיעוך שאם הסירכא עוברת ע"י מיעוך יש להכשיר ומשמע שם אפי' היתמ"ק גדולה מעלה של הדם מ"מ מהני מיעוך בסירכא תלויה [וכן משמע מהמחבר ב"ה פה בפנים סוף סעי' נ"ן דמהני מיעוך בסירכא תלוי' היוצא מיתמ"ק ע"ש] · אבן סירכא שלא כסדרן היוצא מיתמ"ק לא מהני מיעוך ע"ש בלבש"ר טעמו וכו' עוד שם דאם הוא פחות מפרק אמצעי של אגודל אפי' יוצא ממנו סירכא דבוקה כשר [עכ"ל לבש"ר שם בקולר] וע' פה בסעי' שאח"ז: **מד** יתרת מגבה פחות וכו' שמצטרפין יחד להיות תל"ר · עי' בסי' ל"ה ביד אליהו ס"ק כ"ה אות י"א ובהג"ה שם שהבאתי שם שי"א דיתרת ע"ג פחות מט"ד לא הוה ריעותא להצטרף לתל"ר אך הרבה חולקים וס"ל דהוה ריעותא ובסוף העליתי שם בל"ע ע"ש: **מה** יתרת מגבה אע"פ שהיא פחותה וכו' הוה ריעות' · ומ"מ דוקא אם יש ריעותא ע"ג אבל בסמוך שרי כמש"כ כאן בפנים סעיף כ"ג עיין שם: **מו** מיתרת בדרי דאונות וכו' אין להקל · עי' מנ"ח דכ"ד שמנ"ח ומשבלות דגם יתרת בדרי הוה ריעותא ומצטרף לתל"ר אבל בלבש"ר חולק עליהם וסובר דיתרת בדרי לא הוה ריעותא ובסמ"ע הסכים לשמ"ח ומשבלות דהוה ריעותא:

אין

כפ"ת סי' ל"ח ס"ק כ'] השיג על הב"ח ומכשיר בזה וכן כתב הג' מו"ה שענדר בתשו' [הובא בתשו' ב"א שנדפס סוף ספרו פרי ת' סי' י"ח] וכתב שבא מעשה לידו כמה פעמים בקמט בריאה וכנגדו מכה בדופן והכשיר בפשיטות ועי' ראש א' ס"ק נ"ד האריך בזה והסכים כן: (עח) יש להטריף · כ"כ בשמ"ח סי' ל"ז סעי' ה' דיתרת מקמא אע"ג דבמדינתנו מכשירים כמש"כ רמ"א בסי' ל"ה סוף סעי' ג' מ"מ ריעותא מיקרי לענין תל"ר · וכ"כ במשבלות בדיני תל"ר אות ו' ואות ט' · וכן בדין דהא הרבה פוסקים הראשונים אוסרים יתמ"ק כמש"כ רמ"א שם: (עט) אבל וכו' פחותה מעלה של הדם וכו' וכשר · כ"כ משבלות בדיני תל"ר סי' י"ג וכן מסיק בר"א ס"ק נ"ה · אבל במקום שנהגו לאסור יתרת מקמא אז דינה שוה כמו יתרת מגבה דכתב המשבלות שם דאפילו פחות מט"ד הוה ריעותא משום דיש פוסקים אוסרים יתרת מגבה ואף פחות מט"ד: (פ) נ"ל וכו' · הוא כמש"כ בס"ק הקודם דיתרת מקמא להמתירים לא הוה ריעותא פחות מט"ד · וכן דייק בראש א' ס"ק נ"ה מלשון הא"ח שהביא הב"י ע"ש: (פא) אבל אם היא כו' אעפ"י וכו' אין מועיל מיעוך · כיון שכתב המשבלות הבאתי בס"ק ע"ט דיתרת מגבה פחות מט"ד הוה ריעותא וידוע דסירכא שלא כסדרן המיעוך קולא גדולה לפיכך אפילו ריעותא כל דהו המצטרף אגלה הוה תל"ר ואין מועיל מיעוך וכן הסכים בס' לבש"ר סי' ל"ה ס"ק קכ"א דיתרת מגבה אפי' פחות מט"ד הוה ריעותא ועי' בי"א ס"ק מ"ד ועי' לקמן פה בפנים סעי' כ"ג: (פב) יוצאת מיתרת בדרי וכו' · כ"כ בשמ"ח סי' ל"ז סעי' ה' דיתרת בדרי נמי הוה ריעותא · וכ"כ משבלות בדיני תל"ר אות ו' ע"ש וסברתם כיון דרבא בפא"ע (ד' מ"ז ע"א) אמר אי חסר וכו' או יתיר טרפה ומשמע אפי' יתרת בדרי ואף דאנו פסקינן כאמימר דא' התם לית הלכתא כרבא ביתרת מ"מ כיון דרבא מטריף ריעותא הוה · אבן בלבש"ר סי' ל"ה ס"ק קל"ב. ובסי' ל"ז ס"ק ע"ו האריך והביא ראיות דיתרת בדרי לא הוה ריעותא וכתב שם בפנים בסי' ל"ה סוף סעי' מ"ה הרבה חילוקי דינים בזה העתקתי אותם לעיל במ"ח ס"ק מ"ה וע"ש שהבאתי בשם ס' מאירת עי' שהסכים לשמ"ח ומשבלות ע"ש: (פג) אבל אם סירכא תלויה וכו' · עי' הטעם בראש א' ס"ק ל"ד וס"ק כ"ו ועי' מ"ח לעיל סעי' ל' ס"ק כ' העתקתי בקולר ע"ש: (פד) כל שנסרכה וכו' · כ"כ בש"ע סי' ל"ט סעי' ו' וז"ל וה"ה לכל יתרת דכל היכא דסריכא טריפה [עכ"ל] וכתב שם הש"ך ס"ק י"ט וז"ל לכל יתרת שנמצאת מקמא עכ"ל א"ח שהביא הב"י אבל יתרת בדרי דאוני פשיטא דדין אונא יש לה וכסדרן כשרה [עכ"ל ש"ך] ופי' שם בשפ"ד דמש"כ הש"ך דיתרת בדרי כסדרן כשרה מיירי למטה מחציין בלי פילום דהתם סירכא לאו ריעותא היא אבל למעלה מחציין או למטה עם פילום טרפה דהוה תל"ר ע"ש: (פה) ואפילו אם נסרכת וכו' · הנה השפ"ד סי' ל"ט ס"ק י"ט הקשה על לשון הא"ח [שהבאתי בס"ק הקודם] וז"ל וקשה יתרת מקמא מאי איריא שלא כסדרן תלויה נמי [טרפה דהא הוה תל"ר כמש"כ השמ"ח סי' ל"ז ס"ה ועי' כאן בפנים סעיף מ"ט] ואפשר רבותא קאמר · וה"ה ב' יתרת מקמא ונסרכו זה אצל זה כסדרן [פי' למטה מחציין] כשרה הא תלויה גרע וטרפה מטעם ב' לריעותא [עכ"ל שפ"ד שם] פי' דקמ"ל דאם נסרכה מקמא לאיזה מקום הוה שלא כסדרן דס"ד אמינא דאם נסרכה לאונא הסמוכה לה הוה ליה כסדרן וא"כ אם היא למטה מחציין אין כאן תל"ר · קמ"ל דהו"ל שלא כסדרן כיון שאין החיתוכים שוכבים זה ע"ז ודוחקים יחד משא"כ אם היתרת עומד אצל היתרת הב' אז בסירכא מזו לזו למטה מחציין בלא חלון מהיתוך לחיתוך כשר דהא כסדרן לא מחשב ריעותא משא"כ מתלויה הוה תל"ר [ר"א ס"ק נ"ז בקולר] נשמע משפ"ד הנ"ל · לפי פי' הר"א הנ"ל דאם נסרכה לאונא הסמוכה לה הוה שלא כסדרן וטרפה אפילו למטה מחציין ואם הסירכא עוברת ע"י מיעוך עי' כאן בפנים סוף סעיף נו"ן: (פו) אבל אם נמצא שם ב' יתמ"ק וכו' · כ"כ בשפ"ד שהבאתי בס"ק הקודם דב' יתמ"ק ונסרכו זל"ז כשרה ע"ש · אף שמשפ"ד שם משמע דכשר בלי מיעוך מ"מ המחבר ב"א החמיר פה להצריך דוקא מיעוך מטעם שכתב בר"א בסי' ל"ט ס"ק ע"א די"ל דדוקא ב' אונות שנסרכו זו לזו בכסדרן כשרה שבטבע הבהמה דחקי אהדדי משא"כ כאן בב' יתרת בכסדרן מאן לימא לן דדחקי אהדדי וא"כ י"ל דאין כאן סתימה מעליא · ומ"מ במיעוך התיר ע"ש סברתו: (פז) יש להכשיר בהפ"מ · והטעם דאין זה נקרא יתרת ע"ג כיון דהכל היא מקמא של ריאה לא מסגחינן ביתרת שנמצא ע"ג כיון שהכל עומד לפנים מן האונות דאין דין יתרת ע"ג נוהג אלא באונות העומדות בדרי לגד הצלעות · וגם דין תל"ר אין כאן שהרי מצם א' הן אלא שמספיקא להקל בזה בלא הפ"מ כיון שלא נמצא דין זה מפורש · אבל אם נמצא על יתמ"ק כעין גבשושית יש להכשיר אף בלי הפ"מ · ואין כאן חששא דשמא יתחכך בצלעות שהרי העומדת בדרי מפסקת בינה לצלעות ופשיטא דכשר האוני דרכיך אין מתחכך בה שיעשה נקב בזה · וא"כ הריעותות שם אחד להן שהרי גם גבשושית שבריאה ריעותא דיתרת עליה וה"ז כמו גבשושית ע"ג גבשושית וכשר [ר"א ס"ק נ"ה בקולר] :

נ"ל

סעיף נג (פח) נ"ל שאם נמצא יתרת מגבה פחותה מעלה של הדם ויש שם סמוך לה ריעותא אחרת אע"פ שהריעותא עפ"י שטח הריאה סמוך ממש למקום שמתחיל היתרת להתפצל מז אין לחוש. ואין צ"ל אם הריעותא באונא הסמוכה לה אף שהיא בחוד סמוך ממש להיתרת אין לחוש:

סעיף נד אפי' יתרת מח (פט) העומד בשורות האונות ונמצא עליה עוד ריעותא כגון בועה או סירכא וכיוצא בו הרי זה מצטרף להיות תל"ר וטרפה והוא שידוע לנו שזהו היתרת כגון שזו משונה קצת בתוארה מחברותיה וכיוצא בו. ואם לאו אנו אומרים שמא ריעותא זו היא באחת מהאונות הראויות להיות ואין כאן תל"ר (צ) ואם נסרכה היתרת מט לאונא שאצלה כסדרן כשר (צא) ונ"ל להכשיר בזה כל שהוא מחיתוך להיתוך למטה מחציין אע"פ שהיא מאונא לאומא או שיש שם חלון:

סעיף נה זה שאמרנו שצריך שיהיה היכר בתואר שזו היא היתרת (צב) נ"ל שגם אם היא דומה בתואר רק שאין לה סימפון הרגיל להיות באונא מזה יש לדון שזו היא היתרת נ וטרפה בצירוף ריעותא אחרת. אבל אם אין שם יתרת רק מנין הראוי להיות רק שאחת אין לה סימפון (צג) אין זה נחשב ריעותא ולכן אע"פ שיש עליה ריעותא אחרת אינן מצטרפין:

סעיף נו אם יש איזה חילוף באונות בגדלות או בתואר כדרך שנתבאר נא בסי' ל"ה להכשיר ויש שם עוד ריעותא אחרת (צד) נ"ל שבאותן חילופים שנתבאר שם שאין להכשיר כ"א בהפ"מ. אזי בצירוף עוד ריעותא אפי' אין מי שמטריף בה רק שהיא נחשבת לריעותא כגון נב בועה של מוגלא או מראה כשרה יש להטריף אפי' בהפ"מ. ובמקום שבארנו שם נג בסתם להקל אז אפי' בצירוף ריעותא של בועה או מראה כשרה או כיוצא בו יש להקל בהפ"מ. אבל אם הבועה היא של מים עכורים או סרוחים או סירכא תלויה וכיוצא בו שיש מטריפים בזה אע"פ שנהגו להקל בהם מ"מ מצטרף עם ריעותא של החילופים להטריף בכל ענין:

סעיף נז אם הורדא נחלקת לשנים ויש להם שורש א' כעובי אצבע והקטנה הפוכה שנתבאר נד בסי' ל"ה שיש להכשיר אז אף אם יש עוד ריעותא על הקטנה ההפוכה (צה) אין חוששין לה כיון ששורש א' להם (צו) ונ"ל שאם הריעותא היא על החריץ או סמוך לו ממש יש להחמיר שכיון שהורדא הפוכה ואין החריץ במקומה נה הרי זה כריעותא על חריץ וקמט במקום שאין ראוי להיות שנתבאר לעיל כאן בסעיף מ"ה שיש להטריף משום תל"ר ע"ש:

סעיף נח ב' ורדות א' בימין וא' בשמאל אף למאן דפוסק כט"ז נו בסי' ל"ה דמיקל בזה מ"מ אם יש עוד ריעותא יש להחמיר (מרא"ש הסעיף ע"כ אינו מהמחבר כ"א אלא ממשבצות בתל"ר שלו סי' יו"ד ע"ש) מיהו אנן פסקינן דלא כט"ז בזה כמבואר בסי' ל"ה ואף לפי מש"כ בסי' ל"ה להקל בהפ"ה כשאין לה תואר ורד ולא כיס ולא עומדת במקום הורדא מ"מ פשוט שבצירוף עוד ריעותא טרפה (גם זה אינו בפנים אלא בר"א ס"ק ס"ד ע"ש) במקום שנהגו להקל בורדא שיש לה שני כיסים אף אם נמצא סירכא או בועה בכיס היותר (צז) אין זה תרתי לריעותא ונ"ל

(פח) נ"ל וכו' פחותה מט"ד ויש שם סמוך לה וכו'. כיון די"א דפחות מט"ד לא הוה ריעותא אפי' ביתרת מגבה והב"ח מיקל בכל תל"ר בסמוכין וסובר דדוקא זה על זה ב' לריעותא ולא בסמוכין [הבאתיו לעיל במ"ח ס"ק כ"ח] וע"כ לא מחמרינן בפחות מט"ד בסמוכין ודוק: (פט) העומד בשורות וכו'. עי' במ"ח לעיל ס"ק פ"ב דכ"ד שמ"ח ומשבצות וסמ"ע דגם יתרת בדרי מיקרי ריעותא ואין כן דעת לבש"ר ע"ש ומש"כ בפנים כאן והוא שידוע לנו וכו' כ"כ במשבצות בדיני תל"ר ס"ק ו' ע"ש וכ"כ לבש"ר בסי' ל"ה בפנים בהג"ה בשמ"ח שם סעיף מ"ה בסופו וכ"כ בסמ"ע והעתקתי אותם במ"ח כאן בתל"ר ס"ק מ"ה ע"ש: (צ) ואם נסרכה היתרת וכו'. כ"כ בש"ך [שהבאתי בס"ק פ"ד] דיתרת פשוטה דדין אונא יש לה וכסדרן כשרה ועי' מש"כ שם בשם ספ"ד דדוקא למטה מחליין ע"ש: (צא) ונ"ל להכשיר וכו' אעפ"י שהוא וכו'. כן הוכיח ברא"ש א' ס"ק ס' דלא הוה תל"ר דהא ריעותא דחלון אוכין אונא לאותא הוא רק מחמת חשש פירוק וכיון שיש סירכא בכסדרן הסירכא סותם ואנן קיי"ל דאפי' דאיכא חלון הסתימה מועלת. וכתב שם בר"א ודלא כספ"ד דמשמע שסובר שזה הוה תל"ר ע"ש בר"א שהאריך בזה: (צב) נ"ל וכו' רק שאין לה סימפון וכו'. כן מבואר במעשה דהר"ן שהובא בשמ"ח סי' ל"ה סעי' ל"ט ע"ש וע"ש בתב"ש ס"ק כ"ה: (צג) אין זה נחשב ריעותא. דהרי כתב השמ"ח סי' ל"ה סעי' י' דאם אירע שנבדקה אונא ולא מצאו לה סימפון כשרה דלא קפדינן כ"א אאונא וכו' שם בתב"ש ס"ק י"ג דזה פשוט דהא לא אידכר בש"ס סימפון כלל ע"ש. וא"כ כיון דלא אשכחן מאן דאוסר בזה לא הוה ריעותא כלל לאיצטרופי לריעותא אחרת: (צד) נ"ל שבאותן חילופים וכו'. הנה הש"ך בסי' ל"ה ס"ק כ"ב כ' בשם רש"ל דכל מה שכתבו להקל בין בחילופים או בגדלות דעינוניתא דורדא. דוקא דליכא ריעותא אחרת. אבל אי איכא ריעותא אחרת אפילו במילתא שאנו מכשירים. מ"מ כיון דאיכא מ"ד דמטריף וכו' מצטרף לסייע ידי האוסרים ואמרינן לקותא היא וטרפה [עכ"ל] ומשמע מדבריו דוקא שאיכא מ"ד שמטריף בזה. אבל בועה של מוגלא או מראה כשרה דליכא מ"ד דמטריף אע"ג דהוה ריעותא קצת אין מצטרף לתל"ר והט"ז בסי' ל"ה סוס"ק ב' כתב וז"ל דבמקום דאיכא עוד ריעותא וכו' מצטרף בהדי ריעותא דלעיל וטרפה [עכ"ל] משמע אפי' סתם ריעותא אפי' ליכא מ"ד דטרפה מ"מ מצטרף ומ"מ י"ל דגם הט"ז כוונתו כמש"כ רש"ל דדוקא בריעותא דאיכא מ"ד דמטריף ודוק. וע"כ הכריע ברא"ש א' ס"ק ס"ב כמש"כ כאן בפנים דבאותן חילופים שאין אנו מכשירים כ"א בהפ"מ. אז אם יש ריעותא דבועה או מוגלא או מראה כשרה יש להחמיר אף בהפ"מ ואותן חילופים שכ' בשתם להקל וכו' יש להקל בהפ"מ: (צה) אין חוששין לה וכו'. כ"כ משבצות בתל"ר שלו אות י"א ע"ש וסברתי כיון דיש להם שורש א' כעובי אצבע כחד חשבינן לה ומה שמקלת ממנה הפוך לא איכפת לן כלל למיחשבה ריעותא (רא"ש א' ס"ק ס"ג ע"ש) וגם בלבש"ר סוף סי' ל"ט ס"ק קל"א הסכים למשבצות דב' ורדית בשורש א' ואחת הפוכה לא הוה ריעותא וכ' בס' מנחת הזבח בדיני תל"ר שלו אות ו' סעי' מ"ד ס"ק ג' דמשמע מדברי פמ"ג ולבש"ר הנ"ל דמכשירים אפילו היה הריעותא במקום חרין ע"ש שמסיק להתיר בהפ"מ ודלא כב"א כאן שאוסר באם הריעותא במקום חרין או סמוך לו ועי' י"א ס"ק כ"ד: (צו) ונ"ל שאם הריעותא היא על החריץ וכו'. כ"כ ברא"ש א' ס"ק ס"ג דהמשבצות הנ"ל [בס"ק הקודם] מיירי דהריעותא אינה במקום חרין או סמוך לה אלא במקום אחר מירדא. אבל אם הריעותא על החרין וזו סמוך לו ממש כיון שהורדא הפוכה והחרין הוא במקום אחר שאין ראוי להיות שם חרין חוששין לו כריעותא על חרין וקמט במקום שאינו ראוי להיות דבכה"ג הוה תל"ר [עכ"ל רא"ש א' שם] ועי' סוף ס"ק הקודם שהבאתי בשם ספר מנחת הזבח שחולק עליו: (צז) אין זה תל"ר. לא מבעי' אם הריעותא באותו כיס שאין הורדא מונחת בו ומשמשת עמו שאין בזה משום ריעותא כלל. שהרי אין אנו דנין אותו לכיס כלל רק לתלתלי בשר בעלמא אלא אפי' אם הסירכא או הבועה בכיס שהורדא מונחת בו

מז אין לחוש. אע"ג דיתרת ע"ג הוה ריעותא אף פחות מט"ד [כמש"כ כאן בפנים בסעיף מ"ט וע"ש בי"א ס"ק מ"ד] מ"מ זה דוקא ע"ג ממש אבל בסמוך לה לא מצטרפי לתל"ר. ועי' הטעם במ"ח ס"ק פ"ח: מח העומד בשורות וכו' ה"ז מצטרף להיות תל"ר. כבר כתבתי בס"ק מ"ס שזהו דעת שמ"ח ומשבצות וסמ"ע אבל בס' לבש"ר חולק וס"ל דיתרת בדרי לא הוה ריעותא כלל ע"ש: מט לאונא שאצלה כסדרן. פי' למטה מחליין כמש"כ במ"ח ס"ק פ"ד וס"ק ל' בשם ספ"ד ע"ש: נ וטרפה בצירוף וכו'. ועי' לבש"ר בסי' ל"ה ס"ק ל"ו מתיר בזה אם עברה הסירכא ע"י מיעוך וכ"כ שם הלבש"ר ס"ק ל"ז בסי' ל"ה דקטנות מהני ג"כ מיעוך ע"ש: נא בסי' ל"ה. וע"ש בס"ב ברמ"א ובאחרונים: נב בועה של מוגלא. משמע הא בועה של מ"ז לא הוה ריעותא עכ"פ בהפ"מ [ס' מנחת הזבח בתל"ר שלו אות ח' סעי' נ"ן וע"ש ס"ק ג' שכתב כן בשם הג' ר"י מקארלין]: נג בשתם להקל. פי' אפי' שלא במקום הפ"מ: נד בסי' ל"ח. סעי' ב' בהג"ה ע"ש: נה הרי זה כריעותא וכו'. אבל בס' מנחת הזבח בתל"ר שלו אות ו' ס' מ"ד ס"ק ג' מכשיר בזה בהפ"מ ע"ש שכ' שכ"ד לבש"ר וס' עלי לבונה להכשיר ועכ"פ בהפ"מ יש לסמוך עליהם: נו בסי' ל"ה. ס"ק ד' וע"ש בי"א ס"ק

(צח) ונ"ל שאפילו אם נמצא נקב ממש נז בכים היתר אין בו משום תל"ר :

סעיף נט אם יש על הריאה מראה ממראות הכשרות המבוארים בסי' ל"ח [ס"ד ע"ש] ויצא ממנה סירכא תלויה או ריעותא אחרת או שהמראה כשרה היא על הגבשושית או שהיא על מקום האטום בריאה ע"ד שנתבאר בסי' ל"ז להכשיר האטום מ"מ כיון שיש שם שינוי מראה ממראות הכשרות נח (צט) ריעותא היא ומצטרפת להיות תל"ר וטרפה (ק) ואם המראה הכשרה לא נכנס לב' הקרומים ולא שלטה רק בקרום העליון לבד נט אינה מצטרפת עם ריעותא אחרת להטריף :

סעיף ס כבר ביארנו בסי' ל"ח [בב"א שם סעיף כ"ז] להטריף אודם בריאה עם עוד ריעותא ס לפי שאז אין תולין האדמימות בתולדה וכמו נמצא מכה בדופן נגד האדמימות (קא) ונ"ל שאף אם המראה אדמימות מתלבן ע"י נפיחה וחוזר למראה ריאה שבזה ביארנו שם [בסי' ל"ח סעיף כ"א] להכשיר אם יש מכה בדופן נגד האדמימות מ"מ בזה שנמצא ריעותא בריאה עצמה במקום האדמימות או סמוך לו ממש סא טרפה מטעם תל"ר :

סעיף סא (קב) אם נמצא קמט בריאה ויש שם מראה אדום או שחור קצת כל שאינו טרפה מחמת המראה אין דנין בו דין תל"ר שכן דרכו של קמט להאדים או להשחיר :

סעיף סב (קג) כבר נתבאר בסי' ל"ח [בב"א שם סעיף ס"ה] במראה כשרה על בועה או אפי' אצלה סב אין זה תל"ר (קד) ונ"ל שאם יש מראה כשרה אצל הבועה ואינה הולכת אחר הסרת המוגלא מן הבועה סג ועור שע"ג הבועה יש לו מראה ריאה ממש אז אין תולין המראה שאצל הבועה במוגלא ותל"ר היא וטרפה :

סעיף סג (קה) מראות כשרות הסמוכים יחד אפי' הרבה [זה אצל זה] סד כשר כאשר נתבאר [כאן לעיל

חו"ת: נז בכים היתר · לאו דוקא דאפי' ליכא רק כיס אחד והורדא מונחת בו וניקב הכיס כשר כמה שכתבתי בי"א בסימן ל"ה ס"ק ע"ז בשם האחרונים ע"ש וכן מוכח מרא"ש א' כאן בתל"ר ס"ק ס"ד שהעתקתי בקולר במ"ח ס"ק ל"ז: נח ריעותא היא וכו' · ודעת נוב"י דמראה כשרה לא הוה ריעותא כלל לאיצטרופי לענין תל"ר ופסק להקל בהפ"מ · וכן נלפע"ד להורות · אכן במראה אדום כ' בנוב"י דאין להקל דהוה ריעותא [ועי' הטעם במ"ח ס"ק ל"ט ועי' כאן בפנים בסעי' שא"ז] וכן פסק בחכ"א כלל י"ב סי' ז' · וכתב בחכ"א שם דה"ה מראה ירוק הוה ריעותא ועי' מ"ח שם : נט אינה מצטרפת וכו' · פי' וע"כ כשר בזה אף בלא הפ"מ וע' מ"ח ס"ק ק' הטעם: ס לפי שאז אין תולין וכו' · וז"ל ב"א שם בסי' ל"ח ס' כ"ז אם יש אודם בריאה ויוצא ממנה סירכא תלויה או ריעותא אחרת טרפה אעפ"י שאין מכה בדופן שבזה אין תולין האדמימות בתולדה אלא חוששין שחולי גרם לה להנקב ועלה קרום שפניו מאדימין [עכ"ל שם] ועי' רא"ש א' שם ס"ק מ"ח [ועי' מ"ח כאן ס"ק ק"א] : סא טרפה מטעם תל"ר · ועי' מ"ח בשם הגאון ר"ד טעבל שחולק על הבית אפרים וסובר אם מתלבן ע"י נפיחה לא הוה ריעותא כלל ולא מצטרף לתל"ר: סב אין זה תל"ר · משום דאמרינן המראה והבועה אחד הוא ומחמת המוגלא בא לה המראה כשרה והדרא בריא [במ"ח סי' ל"ט סעי' ע"ז] : סג ועור שע"ג וכו' · פי' שהמראה שאצל הבועה לא הלכה אף אחר הסרת המוגלא אבל המראה שהיה על קרום הבועה עצמה סרה ממנה אחר הסרת המוגלא · וע"כ אין לתלות שהמראה שאצל הבועה היא מן המוגלא וע"כ הוה תל"ר [ועי' מ"ח ס"ק ק"ד] : סד כשר · פי' ואף בלא

מ"מ נראה דאין בזה חשש ריעותא כלל כיון שאין נקב פוסל בכיס כלל [וזה דלא כמשכלות בסי' ל"ז בתל"ר שלו אות י' שכ' דזה הוה תל"ר] ועוד נראה דאפילו יש יתיר כיס ויש נקב ממש בכיס שהורדא מונחת בו אינו אוסר כיון דנקב בכיס אינו פוסל [רא"ש א' ס"ק ס"ד ע"ש] : (צח) ונ"ל וכו' · עי' סוס"ק הקודם :

(צט) ריעותא היא וכו' · כ"כ בשמ"ח סי' ל"ט סעי' מ"ו ופ"ש כתב"ש ס"ק ס"ו כתב שכ"ד הט"ז [בסי' ל"ח ס"ק כ' בשם הטור דמראה כשרה נקרא לקותא] ובמשכלות שם סקפק קצת בזה ומ"מ לדינא הסכים כן · וכן פסק משכלות בפשיטות בתל"ר שלו סי' ד' דמראה כשרה הוה ריעותא · אבל בנוב"י חולק וס"ל דמראה כשרה לא הוה ריעותא וכ' דכ"מ ברש"י פא"ט (ד' מ"ו ע"ב) שכתב אהא דאיתא שם בש"ס ככבדא כשרה כבשרא טרפה כ' וז"ל כבשרא טרפה והכי קים להו דבהכי [כבשרא] הויא לקותא ובהכי [ככבדא] לא הויא לקותא [עכ"ל רש"י] אלמא מראה כשרה לא הוה לקותא ובסוף העלה להתיר בהפ"מ לענין תל"ר · ובפרט שדין תל"ר אין מפורש בש"ס לאיסור · אכן במראה אודם דאיתא בש"ס פא"ט (דף מ"ו ע"ב) דהדרא בריא · משמע דהוה לקותא קלת א) וע"כ אין להקל בו אפי' בהפ"מ ומצטרף לשאר ריעותא והוה תל"ר וכן פסק בחכמת א' כלל י"ב סי' ז' ע"ש [אך מה שמשמע שם בחכ"א דמיקל בשאר מראות אף בלא הפ"מ לא נלפע"ד כן כיון דהרבה חולקים וס"ל דאף מראה כשרה הוה ריעותא וכן דעת ר"א ס"ק ס"ה וגם הנוב"י בעצמו לא הקיל כ"א בהפ"מ וע"כ אין להקל יותר ממה דהקיל הנוב"י בעצמו דדוקא בהפ"מ ועי' בינת אדם שער או"ה שאלה ח' ס"ק י"ג אות ז'] וכ' בחכ"א שם דלפי"ז גם מראה ירוק הוה ריעותא דגם בירוק אמרו בש"ס דהדרא בריא וגם בלבש"ר בסי' ל"ח בפנים סעיף יו"ד ובביאורו שם ס"ק י"ב מסיק להסומך בהפ"מ על הנוב"י ומיקל במראה כשרה דלא הוה ריעותא לא הפסיד · אבל באודם אין להקל אפי' בהפ"מ ע"ש · וגם בר"א סוף ס"ק ס"ה אף שדעתו נוטה להחמיר כשמ"ח כדכתב כאן בפנים מסיק שם ברא"ש א' וכ' וז"ל דבמקום דנהגו להקל בהפ"מ כהנוב"י יש להם על מי שיסמכו וכן נראה לפענ"ד להקל בהפ"מ בשאר מראות הוץ מאדום וירוק : (ק) ואם המראה כשרה וכו' אינה מצטרפת וכו' · כיון שגם במראה פסולה העיקר שאין לאסור אא"כ נכנס לשני הקרומים כמש"כ בסי' ל"ח ע"ש ואף שמחמירים שם באין הפ"מ מ"מ כאן במראה כשרה יש לצרף גם דעת נוב"י שס"ל דמראה כשרה לא הוה ריעותא וע"כ יש להקל בזה אף בלי הפ"מ ודוק : (קא) ונ"ל שאף אם המראה אדמימות מתלבן וכו' טרפה · כבר כתבתי בס"ק ל"ט בהג"ה בשם רא"ש אפרים דכמו דאם יש מכה בדופן נגד המראה אדום שבריאה דטרפה · הוא הדין גם אם נמלא איזה ריעותא במקום המראה ג"כ טרפה בלא טעמא דתל"ר · אלא משום דהריעותא מעיד דהאדמימות אינה מתולדה רק מחמת לקותא · אבל אם המראה מתלבן ע"י נפיחה סובר הבית אפרים דיש חילוק בין מכה בדופן נגד המראה ובין שאר ריעותא נגד המראה · דבמכה בדופן כנגד המראה כתב הב"א בסי' ל"ח סעי' כ"א דכשר · וסברתו משום דאף אם נאמר דהמראה לא בא מתולדה אלא שבא מחמת חולי ומכה שבדופן מ"מ הדרא בריא וסופו לחזור · משום דמכה שבדופן אינה ריעותא בפני עצמה · אבל כשיש עוד ריעותא במקום האדמימות או סמוך לה שוב הוה ליה תל"ר ולא הדרא בריא · וע"כ אפי' מתלבן המראה ע"י נפיחה טרפה [כן תוכן דברי רא"ש אפרים ס"ק ס"ז ע"ש שהאריך בזה] ועי' בתשובת בית דוד [להג' מ' ד' טעבל מ"ץ דק"ק מינסק] סי' י"ב שהקדק מדברי הרא"ש אפרים בסי' ל"ח ס"ק מ' דדוקא אם לאחר שפסק מלנפוח חזרה האדמימות למקומה · בזה סובר הבית א' דהוה ריעותא · אבל אם גם אחר הנפיחה נשאר לבן בזה מודה הב"א דלא הוה ריעותא · ובעיקר הדין חולק שם בתשובת ב"ד הנ"ל על בית אפרים הנ"ל וסובר דאם מתלבן ע"י נפיחה לא הוה ריעותא כלל ולא מצטרף לריעותא אחרת · וע"ש שהאריך להביא ראיות ע"ז · וסיים ואי הוה אתי לידי הוה אכילנא משופרי שופרי [עכ"ל ב"ד בקולר] : (קב) אם נמצא קמט וכו' · עד סוף הסעי' כן כתב בשמ"ח סי' ל"ז סעיף ה' בשינוי לשון קלת וכ"כ משכלות בדיני תל"ר סי' ה' ע"ש : (קג) כבר נתבאר וכו' אין זה תל"ר · לפי שאנו אומרים שהכל ריעותא א' היא והמוגלא שאלה או תחתיה גרמה למראה כשרה זו שתקבע בקרומים וכיון שהיא ממראות הכשרות כשר [עכ"ל ב"א שם] והוא משמ"ח סי' ל"ח סעיף ע"ז ובסי' ל"ט סעיף מ"ו ע"ש · וכתב בר"א סי' ל"ח ס"ק ל"ד שיש ללמוד זה מש"ך סי' ל"ז ס"ק י"ד גבי ב' בועות דסמיכי דאם יש הפרש ביניהם כב' הוטי שער כשר דדוקא שהפרש מראה ריאה ממש · הא מראה כשרה ביניהם טרפה ע"ש · משמע דוקא גבי ב' דסמיכי דינא הכי · הא בועה א' ואצלה מראה כשרה כשר ע"ש : (קד) ונ"ל וכו' · דדוקא אם הקרום שעל הבועה עצמה אינה מראה ריאה אחר הסרת המוגלא וא"כ יש לתלות דגם אצל הבועה שלט בתוכו מראה מוגלא זו · אבל אם הקרום שעל הבועה הלך המראה ע"י הסרת המוגלא ונשאר עליו מראה ריאה הא קמן שהמוגלא אין טבעה לקבוע מראיתה אפי' בעור שע"ג ומכ"ש שלא תוסיף תת כחה לקבוע המראה בקרום הריאה שאצלה ולכן אין לתלות השינוי מראה שאצל הבועה מחמת המוגלא אלא דבר אחר גרם לה ולפיכך הו"ל תל"ר וטרפה [רא"ש א' ס"ק ס"ח] : (קה) מראות כשרות וכו' כשר · דין זה מפורש בש"ע סי' ל"ח ס"ד והוא מש"ס פא"ע (דף מ"ו ב') א' רבא האי ריאה דקיימא גילדי גילדי חזותא חזותא כשרה וכפרש"י שם ע"ש ועי' מה שכתבתי שם

א) הג"ה וכר"ת סי' ל"ח ס"ק מ"ת כתב טעם אחר כיון שיש על המראה אודם בבריאה ריעותא אחרת מעידה היא על המרא' אדומה שאינה מתולדה רק מחמת לקותא היא וטרפה כמו דאמרינן דאם יש מכה בדופן נגד מראה אודם דטרפה ג"כ מה"ט ע"ש וכ"כ בר"א כאן בדיני תל"ר ס"ק ס"ז ועי' כאן בפנים בסעיף שא"ז:

לעיל סעיף ל"א] ובסי' ל"ח [בבית אפרים סעיף נ"א] סה ושם נתבאר ג"כ דין מראה (קו) אדומה וירוקה הסמוכים יחד:

סעיף סד קליפות כמו נתק או שומות שקורין ווארצלע"ן הנמצאים בריאה ע"ד שביארנו בסי' ל"ח [ע"ש בב"א סעיף ע"ב ע"ג וע"ש בי"א ס"ק ט"ז אות ב'] להכשיר מ"מ (קז) אם נמצא אצלם או תחתיהם איזה ריעותא אחרת סו הרי אלו מצטרפין להיות תל"ר · ואפי' אם הם אצל מראה כשרה ה"ז תל"ר ואין אומרים שהיא ריעותא אחת שהם גרמו להוליד מראה זו (קח) ונ"ל שגם אם נמצא תחתיהם ממש מראה כשרה אין תולין המראה בהם ויש להם דין תל"ר (קט) ואם נמצא קליפות כמו נתק ואצלם שומות שקורין ווארצלע"ן אע"פ שהם סמוכים ממש אין בזה משום תל"ר:

סעיף סה אם נמצא על הריאה כמו הלב כיסוי והוא בשר בלוי ע"ד שנתבאר סז בסי' ל"ט ויש שם עוד ריעותא [אחרת] סח (קי) מצטרפין להטריף וכבר נתבאר בסי' ל"ט [בב"א שם] סעיף קנ"ט (קיא) ונ"ל שאם יש מראה כשרה תחת הבשר בלוי יש להקל בהפ"מ (קיב) ואם היא מראה אדומה סט יש להחמיר ולהטריף:

סעיף סו (קיג) סירכא תלויה או ריעותא אחרת מתוך צימוק במקצת הריאה ע נתבאר בסימן ל"ו [בבית א' שם] סעיף קע"ד (קיד) ואם שני טינרות סמוכים זה לזה וסירכא תלויה יוצאת מאחת מהן יש להטריף (קטו) ונ"ל שאף אם הסירכא תלויה אינה יוצאת משם רק היא סמוכה ממש להצימוק או לב' הטינרות יש להטריף:

סעיף סז אם חסרה עא אונא אחת והוכשרה ע"י שניכר באומא שאצלה סדק כדרך שנתבאר בסי' ל"ה [ע"ש בש"ע ורמ"א סעיף ח'] ועל מקום הסדק או אצלה ממש יש בועה או ריעותא אחרת (קטז) נ"ל שבמקום שנוהגין לאסור כשנמצא סירכא מאונא לאומא כמו שנתבאר בסי' ל"ט

שם במ"ח: (קו) אדומה וירוקה וכו' · בב"א סי' ל"ח סעיף ל"ג כתב דאין כשר כשהם סמוכים ותכופים יחד כ"א בהפ"מ · והטעם משום דהכרו"פ מטריף באדומה וירוקה יחד סמוכים · ומשבצות שם ס"ק א' השיג עליו והכשיר וע"כ לחוש לדעת כרו"פ חשש להחמיר בלי הפ"מ · אבל בלבש"ר סי' ל"ח ס"ק ב' הכשיר באדומה וירוקה בסמוכים יחד אף בלא הפ"מ ע"ש ועי' מ"ח כאן סוף ס"ק נ"ה דמ"מ יש להחמיר במקום שאין הפ"מ כיון דגם בס' מאירת עי' חושש לדברי כרו"פ הנ"ל ע"ש: (קז) אם נמצא וכו' מצטרפים להיות תל"ר · ז"ל שמ"ח סי' ל"ט סעי' מ"ו בועה ואצלה מראה כשרה כו' לא מיקרי תל"ר די"ל השינוי מחמת הבועה היא וכו' אבל קליפות כמו נתק המבואר בסי' ל"ח [בשמ"ח שם סעי' י"ח] וכן ווארצלע"ן המבואר שם ואצלו מראה כשרה אין בידו להקל [עכ"ל] וכת' שם כתב"ש ס"ק ס"ו דלגבי בועה תולין השינוי מראה מחמת המוגלא שבבועה · אבל בקליפות דליכא מוגלא הוה השינוי מראה ריעותא לחוד ומצטרפין והוה תל"ר וכ' ברא"ש א' כאן ס"ק ס"ט דאף המיקל בבשר בלוי וס"ל דלא הוה ריעותא [עי' בסעי' שאח"ז] מ"מ מודה בקליפות או בווארצלע"ן דהוה ריעותא ע"ש סברתו · אבל בלבש"ר בסי' ל"ח ס"ק ע"א כתב להיפך דווארצלע"ן קילי מבשר בלוי והביא ע"ז ראיה מרמ"א ע"ש ומסיק בשניהם להקל בהפ"מ דלא הוה ריעותא לענין תל"ר ע"ש: (קח) ונ"ל שגם אם נמצא תחתיהם וכו' · משום דזיל בתר טעמא [שכתבתי בס"ק הקודם בשם תב"ש] משום דליכא מוגלא והאי טעמא שייך נמי אף אם הם על המראה ואפשר דגרע מיניה [רא"ש א' ס"ק ס"ט] ועי' מש"כ רא"ש א' שם עוד בזה: (קט) ואם נמצא קליפות וכו' ואצלם וכו' אין בזה וכו' · משום דשניהם שם אחד להן וחד ענינא הוא ואע"פ שמשונים הם קצת בתואר ושמות מחולקים הם בלשון בני אדם מ"מ מקור ריעותא שלהם אחד הוא מעין ריאה דקיימא גילדי גילדי [בש"ס פא"ט מ"ו ע"ב] [רא"ש א' סוף ס"ק ס"ט]: (קי) מצטרפין להטריף · הנה ברמ"א סוס"י ל"ט סוף סעי' כ"ה כתב וז"ל ריאה שנמצא עליה כמו כיסוי חלב והוא בשר בלוי קולפין אותו מעליה ואם הריאה תחתיה שלם ויפה כשר מיהו צריך לבדוק הריאה בנפיחה [עכ"ל והוא מהרוקח וכתבתי שם במ"ח מקורו בש"ס ע"ש] ודעת הט"ז שם ס"ק כ"ד דבשר בלוי לא הוה ריעותא כלל והשיג שם בט"ז אמורה א' שהטריף שהיה תחת בשר הבלוי כמו קמטים וצלקת מטעם דסובר דגם בשר הבלוי הוה ריעותא וא"כ הוה תל"ר והט"ז שם השיג עליו ודעתו דבשר בלוי לא הוה ריעותא כלל ובשמ"ח סי' ל"ט סעי' ע' ובתב"ש שם ס"ק ל"ה פוסק דבשר בלוי הוה ריעותא וכן פסק בס' בל"י שם ס"ק נ"ב וכתב שם דה"ה ווארצלע"ן הוה ריעותא וכ"כ התב"ש בסי' נ"ט ס"ק ס"ו דווארצלע"ן ג"כ הוה ריעותא · אבן בס' לבש"ר בסי' ל"ח ס"ק ע"א האריך ומסיק דבשר בלוי וגם ווארצלע"ן לא הוה ריעותא לענין תל"ר כדעת הט"ז הנ"ל וכתב שכ"ד פר"ח וכרו"פ וס' שער השמים ומסיק להתיר בהפ"מ דלא מצטרף לתל"ר וע"ש בלבש"ר סי' ל"ט ס"ק ר"ד כ' שכן פסק בספר הלכה פסוקה ע"ש · ונלפע"ד שכן יש להורות להלכה ולמעשה: (קיא) ונ"ל וכו' יש להקל בהפ"מ · הטעם משום די"א דבשר בלוי לא הוה ריעותא כמש"כ בס"ק הקודם · וגם י"א דמראה כשרה לא הוה ריעותא [הוא דעת נוב"י] וע"כ כיון שב' הריעותות לא הוי ברורים יש להקל בהפ"מ [רא"ש א' ס"ק ע' ע"ש]: (קיב) ואם היא מראה אדומה וכו' · דמראה אדומה לחוד תולין שהיא בא בתולדה · או אפילו אם נולד ע"י קצת חולי מ"מ אפשר דהדרא בריא · אבל כשיש מכה בדופן או ריעותא אחרת כנגדה שוב הוה תל"ר ולא הדרא בריא [רא"ש א' ס"ק ס"ו ע"ש שהאריך בזה וע"ל במ"ח ס"ק] ק"א ומ"מ נלפע"ד דזה הוא לשיטת התב"ש ובית א' שהבאתי במ"ח ס"ק ק"ו שס"ל דבשר בלוי הוה ריעותא אבל לשי' הלבש"ר וסייעתו שהבאתי שם דבשר בלוי לא הוה ריעותא אפשר אפי' יש אדום כנגדו ג"כ כשר · ומ"מ צ"ע דאפשר דמ"מ ריעותא כ"ד מיקרי ומצטרף עם ריעותא דאדומה וצ"ע להקל בזה בהפ"מ: (קיג) סירכא תלויה וכו' מתוך צימוק במקצת וכו' · ועי' בי"א כאן ס"ק ס"ז הבאתי שם בשם ב"א דס"ל דהוה תל"ר וכ"כ משבצות בתל"ר שלו ס"ד י"ד וכתב שם הטעם משום דהב"ח מטריף צימוק במקצת ואף דהש"ך (בסי' ל"ו ס"ק ע') חולק עליו מ"מ ריעותא מיקרי ועי' י"א כאן ס"ק ס"ז הבאתי שיש חולקים וס"ל דצימוק במקצת לא הוה ריעותא כלל וע"ש להלכה: (קיד) ואם ב' טינרות וכו' וסירכא תלויה וכו' · כ"כ במשבצות בתל"ר שלו ס"ק ע"ו משום דאיכא מאן דמטריף ב' טינרי דסמיכי וע"כ הוה ריעותא ע"ש: (קטו) ונ"ל שאף וכו' רק היא סמוכה וכו' · משום דכאן הוה עדות מכוונת שהרי גם הצימוק מעיד שהתחיל להתקלקל וכן בב' טינרות סמוכים דעת הפוסקים המטריפים משום השש נקב ועדות הסירכא תלויה המסייע להו וה"ל תל"ר [רא"ש א' ס"ק ע"א]: (קטז) נ"ל שבמקום וכו' · עי' בספ"ד בסי' ל"ה ס"ק מ"ד ובמשבצות בתל"ר שלו אות י"ב שכ' שם שיש ב' טעמים על שיעא כאופתא שכשר בהיכר סדק י"א משום דסריכי כבסדרן · וי"א דהריאה בריאתה כך ובפנים היא סדורה כהלכתה · ונ"מ לדינא בשיעא כאופתא ויש היכר סדק בין אומא לאונא ויש על מקום הסדק בועה או שאר ריעותא לטעם הא' דהוה סרוכה כבסדרן הוה תל"ר דהא יש אוסרים סירכא בין אונא לאומא אף בכסדרן ממש · ולטעם הב' דהריאה בריאתה כך ובפנים וכו' אין זה ריעותא וכשר [עכ"ל ע"ש ואין זה לשונו ממש] וברא"ש א' ס"ק ע"ב כתב דמלבד הסברא י"ל דאף לדעת ר"ת שאוסר סירכא בכסדרן מאונא לאומא מ"מ מודה בשיעא כאופתא ויש סדק מפרים דמהני אף בין אונא לאומא משום דאמרי' דס"ל כמש"כ היש"ש דאמרי' דהיא

בלא הפ"מ [לבש"ר בסי' ל"ח ס"ק א' ודלא כמשבצות שם ס"ק א']: סה ושם · בבית א' סי' ל"ח סעי' ל"ג כתב דאדומה וירוקה הסמוכים יחד אין להכשיר כ"א בהפ"מ [ועי' הטעם במ"ח כאן ס"ק ק"ו] אבל בלבש"ר סי' ל"ח ס"ק ב' מכשיר אדומה וירוקה הסמוכים יחד אפי' בלא הפ"מ ומ"מ נ"ל דיש להחמיר בזה במקום שאין הפ"מ ועי' מ"ח שם: סו הרי אלו מצטרפין להיות תל"ר · ובלבש"ר סי' ל"ח ס"ק ע"א פסק להקל בהפ"מ דקליפות כמו נתק או ווארצלע"ן לא הוה ריעותא להצטרף לתל"ר וכן פסק בבשר בלוי שבסעיף שאח"ז ע"ש: סז בסי' ל"ט · ע"ש בסוף הסי' ברמ"א סעי' כ"ה ועי' מש"כ שם בי"א ס"ק ס"ח אות ג': סח מצטרפין להטריף · זה כדעת התב"ש דס"ל דבשר בלוי הוה ריעותא · אבל דעת הט"ז דבשר בלוי לא הוה ריעותא כלל וכ"ד כמה אחרונים וע"כ יש להקל בזה בהפ"מ ועי' מ"ח ס"ק ק"י: סט יש להחמיר ולהטריף · ולדברי הט"ז ולבש"ר שהבאתי בס"ק הקודם שס"ל דבשר בלוי לא הוה ריעותא אפשר דיש להקל בהפ"מ אף במראה אדומה וצ"ע ועי' מ"ח ס"ק קי"ב: ע נתבאר בסי' ל"ו · וע"ש בב"א סעי' קע"ד פסק דצימוק במקצת הוה ריעותא ועי' הטעם במ"ח ס"ק קי"ג וע"כ אם נמצא שם עוד ריעותא במקום הצימוק במקצת כגון בועה או סירכא תלויה טרפה · אבל אם חזרה לבריותה ע"י פושרין ומשמוש הוי אעפ"י שיש שם ריעותא אחרת יש להכשיר [עכ"ל ב"א שם] וכן נוטה דעת המשבצות בתל"ר שלו אות י"ד וכ"כ בחכמת א' כלל יו"ד סוף סי' ע"ז אבל הלבש"ר סי' ל"ה ס"ק א' [מאות כ"ז עד אות ל"ג] האריך ומסיק שם דצימוק במקצת לא הוה ריעותא כלל והשיג שם אמשבצות [הביאו שם בקולר בהג"ה בחכ"א שם ומסיק דיש לסמוך להקל ובהפ"מ דלא מיקרי ריעותא לענין תל"ר ע"ש] וכן עיקר לפענ"ד ועי' בלוח המפתחות שלי אות ל' מש"כ שם בשם ס' מנחת הזבח לחלק בין למקה מקלתה ללמקה רובה וע"ש עוד מש"כ שם: עא אונא אחת · פי' באונות הסמוכות לאומא

ל"ט [ע"ש בש"ע ואחרונים בסעיף ד'] יש לאסור בזה עב אבל במקומות שנוהגין היתר בזה אז אם חסרה אונא וסדק ניכר עג באונא שע"ג אעפ"י שיש עליה או אצלה ריעותא אחרת עד אין בזה משום תל"ר ומותרת :

סעיף סח כבר ביארנו (לעיל סעיף כ"א) דין סירכא תלויה מבועה או שאר ריעותא מבועה אם ע"י נפיחה ומשמוש בשר הריאה מכסה אותה כשר ע"ש (קיז) ונ"ל שאם יש עה הכחשה בזה בין הבודקים אם היה קרום הריאה מכסה אותה או לא יש להחמיר ולאסור אם לא שיש לתלות שאותן שאמרו שהיה בשר מכסה ע"י הנפיחה ומשמוש היה כחם יפה יותר ע"ד שנתבאר בסימן ל"ז (ברמ"א שם סוף סעיף ד' ע"ש) :

הרי לך דיני תל"ר ס"ח סעיפים כמנין **חיים** ישמע חכם ויוסף לקח: זה העתקתי מספר **בית אפרים** :

לאומא : **עב** אבל במקומות וכו' · ואנו נוהגים להכשיר סירכא כסדרן מאונא לאומא [ועי' בסי' ל"ט ובש"ך שם ס"ק י"ג] ולכן לא הוה תל"ר לדידן : **עג** באונא שע"ג · נ"ל שצ"ל באומא שע"ג דהא עיקר הספק זה משום דיש אוסרים סירכא כסדרן בין אונא לאומא ועי' מ"ח ס"ק קט"ז ודוק : **עד** אין בזה משום תל"ר · ולפענ"ד דדוקא סדק גמור כשיעור ט"ד אבל בסדק כ"ש כיון דיש אוסרים בסדק כ"ש [ועי' בסי' ל"ה ס"ח בש"ע ורמ"א שם] א"כ הוה ריעותא ומצטרף לתל"ר עם ריעותא אחרת : **עה** הכחשה בזה וכו' יש להחמיר ולאסור · עי' מ"ח ס"ק קי"ז מה שכתבתי לחלק דלא דמי זה ההכחשה להכחשה דעד א' אומר סירכא שלא כסדרן היתה ועד הב' אומר כסדרן היתה דקיי"ל דשרי [כמש"כ בש"ע סי' ל"ט סט"ז] ומ"מ גם שם דקיי"ל דכשר דוקא שאין שם בריאה ריעותא אחרת מלבד הכחשת העדים הנ"ל · אבל אם יש ריעותא אחרת מלבד ההכחשה הוה תל"ר דהכחשת העדים אם הוא כסדרן או לא אע"ג דקיי"ל דכשר מ"מ ריעותא מיקרי להצטרף לריעותא אחרת והוה תל"ר ועי' מ"ח שם בהג"ה :

דהיא כך מתולדה וע"י הספק ניכר שמבפנים היא סדורה כהלכתה · או שנצטרך לומר דדבוקה לגמרי הוא דכשר אף בין אונא לאומא ולא מיפרקי אהדדי · והאיך שיהיה כיון די"ל שאף האוסרים סירכא בין אונא לאומא מודים שמועיל שם היכר סדק [וכן משמע מסתימת הפוסקים ודוק] א"כ אין כאן תל"ר וכן עיקר לדינא דאף במקום שנוהגין כר"ת לאסור כסדרן בין אונא לאומא יש להכשיר בשיעא כאופתא ויש היכר סדק · אך לפי דמשמע בשמ"א בסי' ל"ה ס"ג דסובר דלדעת ר"ת שאוסר בין אונא לאומא אין מועיל ג"כ לדעתו אף היכר סדק · וע"כ במקום דנוהגים כר"ת [לאסור סירכא בין אונא לאומא] אין להתיר בשיעא ויש סדק כ"א שאין שם ריעותא אחרת אבל ביש ריעותא אחרת מצטרף ביה אבל במקום שנוהגין להתיר בכסדרן אף בין אונא לאומא [וכן אנו נוהגים כמבואר בסי' ל"ט ס"ד ע"ש] א"כ אע"ג דאיכא עוד ריעותא אחרת אין להחמיר ולומר כיון דאיכא מאן דמטריף כיון די"ל דגם ר"ת מודה דמהני היכר סדק גם בין אונא לאומא או מטעמא דבריאתה כך או מטעמא דדבוקה עדיף כמש"כ לעיל [כן תוכן כוונת ר"א שם] ע"ש שהאריך בזה : (קיז) ונ"ל שאם יש והכחשה וכו' · דדוקא גבי הכחשה בכסדרן · [פי' דאם עד אומר שלא כסדרן היתה וא' אומר כסדרן היתה דקיי"ל דכשר כמבואר בש"ע סי' ל"ט ס' ט"ז ע"ש] · י"ל דמוקמינן אחזקה דאין שור שחוט לפניך לשאול דכסדרן לאו ריעותא היא כלל א) · משא"כ כאן דתלויה מבועה או שאר ריעותא מבועה שור שחוט לפניך הוא לשאול עליו ובודאי ריעותא היא אלא שאתה בא להכשירו מחמת בשר המכסה וכיון דאיכא הכחשה בחזקת איסור עומדת [ראה א' ס"ק ע"ג ע"ש] :

א) **הג"ה** פי' קודם שידענו שיש כאן סירכא שלא כסדרן לא הוה ריעותא [תב"ש בסי' כ"ט ולבש"ר בסי' ל"ט ס"ק ע"ז וס"ק קפ"ז ע"ש] ודוקא להטריף מחמת זה ההכחשה לבד לא מיקרי ריעותא אבל אם יש עוד ריעותא מלבד הכחשת העדים שזה אומר כסדרן וזה אומר וכו' הוה תל"ר וטרפה [לבש"ר בסי' ל"ט ס"ק ע"א וס"ק קפ"ט ע"ש] :

לוח המפתחות מדיני תרתי לריעותא עפ"י סדר א"ב

ועתה בעה"ז אכתוב לוח המפתחות על דיני תרתי לריעותא עפ"י סדר א' ב' בכדי להקל על המעיין למצוא דבר מבוקשו · וכל דין אשר ימצא פה בפנים בדיני תל"ר של המחבר בית אפרים או בס' יד אלי' שלי אראה מקום פה בפנים באיזה סעי' הוא וכל דין תל"ר אשר השמיט המחבר ואני בעה"ז מצאתי אותו בחיפוש אחר חיפוש אכתוב הדין פה בלוח המפתחות . וזה החלי בעה"ז :

[אות א] **אופתא** · ריאה דשיעא כאופתא ויש שם סדק ויש ע"ג הסדק עוד ריעותא בין אונא לאונא ובין אונה לאומה · תמצא בפנים פה בדיני תל"ר בסעי' ס"ז וע"ש ביד אליהו שלי ס"ק ע"ב וס"ק ע"ג · **אטום** ועוד ריעותא על האטום תמצא בסעיף ל"ה ועי' בי"א שם ס"ק כ"ח ובסוף ס"ק מ' :

[אות ב] **בודק** אסור לסמוך על שיקול דעתו בדיני תל"ר [בפנים בסעיף ל"ח] · בועה וסירכא תלויה על גבה [תמצא בפנים בסעיף א'] בועה וסירכא ואינה ע"ג אלא סמוך לה [בפנים בסעי' ב'] ואם מהני מיעוך בזה [תמצא בסעי' ב' ובסעי' ל"ב] שני בועות של מים זכים במקום שנוהגין להכשיר סמיכי במ"ז וסירכא תלויה יוצא מאחת מהנה [בסעי' ג'] בועה מלאה רוח וסירכא עליה [בסעי' ד'] · בועה וסירכא יוצא ממנה בין אונא לאונא למטה מחצין ואין שם חלון [בסעי' ה'] בועה וסירכא יוצא ממנה בין אונה לאומא בלא חלון או בין אונא לאונא עם חלון [תמצא בסעי' ו"ו] בועה וקרום שקורין טיל"א יוצא ממנה [בסעי' ז'] ב' בועות בחיתוכי ב' אונות למטה מחצין וסירכא יוצאת מבועה שבאונא זו לבועה שבאונא שאצלה [תמצא בסעיף חי"ת] בועה בחיתוך שבין אונא לאונא למטה מחצין וסירכא תלויה יוצאת ממנה או סירכא יוצאת מבועה ממקום זה ונסרך לאותה אונא עצמה [בסעיף ח'] ב' בועות סמוכות זו לזו ויש שם סירכא כסדרן דבוקה לאונא שכנגדה והסירכא חופה עפ"י ב' הבועות [תמצא בסעי' ט'] בועה אחת גדולה ואצלה סירכא מחיתוך לחיתוך [בסעיף יו"ד] בועה א' גדולה ואצלה סירכא כנ"ל והסירכא עוברת ע"י מיעוך [בסעיף י"א] בועה וסירכא יוצא ממנה ודבוקה באלכסון בחיתוך האונא שכנגדה [תמצא בסעיף י"ב] בועה וריאה סרוכה לדופן וסירכא יוצא מתוך הבועה ותלויה או דבוקה במקום רבוצת האונות [בסעיף י"ג] בועה וסירכא תלויה יוצא ממנה וע"י הנפיחה ומשמוש עולה בשר הריאה ומכסה הבועה שאינה ניכרת [בסעיף כ"א] ואם מכסה הבועה אבל מ"מ עדיין אינה שוה לשאר מקומות שבריאה אלא שגבוה עדיין מבשר הריאה [תמצא בסעיף כ"ב] ב' בועות סמוכות זו לזו וסירכא יוצאת מבועה זו לבועה זו אם ע"י הנפיחה נתכסו הבועות ונראה הסירכא כמו ממקום למקום בשאר הריאה [בסעיף כ"ג] בועה על הגבשושית אי הוה תל"ר · ובועה על הגבשושית מקמא [בסעיף ל"ט] בועה על הגבשושית או במקום שאר ריעותא אם ע"י הנפיחה ומשמוש משתנה הקרום שע"ג הבועה למראה ריאה [תמצא בסעיף מ"ד] בועה במקום חריץ וקמט [בסעי' מ"ה מ"ו] · בשר בלוי אי הוה ריעותא עם שאר ריעותא · ודין מראה כשרה תחת בשר בלוי · ודין מראה אדומה תחת בשר בלוי [תמצא הכל בסעיף ס"ה] ודין בועה ונקב ויש שם מורנא עי' באות תי"ו עוד דיני בועה ושאר ריעותא תמצא כאן באות למ"ד : [אות ג] **גבשושית** מקמא אי הוה ריעותא לאיצטרופי לתל"ר [תמצא בסעיף ל"ט] **גבשושית** מקמא ובועה של מים זכים עליה [בסעיף מ"א] אם הגבשושית היא פחותה מעלה של הדס ובועה עליה או שאר ריעותא וגבשושית שהיא כעלה של הדס וסירכא תלויה עליה או מראה כשרה · ודין גבשושית וטיצרי או מורסא עליה [תמצא הכל בסעיף מ"ב] · **גבשושית** ובועה עליה וע"י נפיחה ומשמוש משתנה הקרום שעל הבועה למראה ריאה [בסעיף מ"ד] גבשושית בתולדה ויש ע"ג עוד גבשושית אחרת [בסעיף מ"ד] **גבשושית**

ואצר

ואלה סירכא דבוקה · ודין גבשושית וסירכא כסדרן ממש יוצא ממנה [תמצא בסעי' מ'] גומא מבחוץ על הריאה ויש עליה עוד ריעותא אחרת [בסעיף נ"ה] ודין סירכא תלויה מתוך גומא וקמט [תמצא בי"א שם סוס"ק מ"ה] ודין בועה על גומא וקמט האיך לבדוק את הקמט שאין שם נקב ולא תעכב המוגלא [בסעיף מ"ו] ודין אם אין הבועה על הקמט ממש רק סמוך לו [שם] ודין אם הבועה שעל הקמט היא של מ"ז ודין בועה של מ"ז סמוך לקמט [שם] גומא וקמט יש חילוק אם נעשה מחמת חולי או אם ניכר שמתחילת יצירתה היתה כך [תמצא בסעיף מ"ז] גומא מבחוץ על הריאה וכנגדו מבפנים יש שם חסרון [שם] גומא וקמט בריאה וכנגדו יש מכה בדופן או שיש כנגדו כשבר הצלע [תמצא בסעיף מ"ח] : [אות ד] דילדולים הנמצאים בשיפולי ריאה ואינם נסרכים במקום אחר רק הם תלויים לא מיקרי ריעותא כלל [לבש"ר בסי' ל"ט בהג"ה בפנים סוף סעיף ל"ה ובפי' שם ס"ק קל"ז] ומיהו במפתחות פרטי דיני תל"ר שלו אות מ"ט כתב דאפשר דמיקרי עכ"פ ריעותא כ"ד והכל לפי ראות עיני הבקיאים [עכ"ל] ועי' מזה בספרי יד אליהו בסי' ל"ט ס"ק מ"א אות ב' דילדול לפעמים דילדולי הסירכא נקלפים בשעת רחוק משעת עובי הסירכא אם מוצאין שם איזהו ריעותא אחר שנקלף הדילדול אין להחמיר לעשות מזה תל"ר כן מסיק בלבש"ר סי' ל"ט ס"ק קל"ח ע"ש : [אות ה'] הכחשה סירכא תלויה מבועה והיה הכחשה בין הבודקים אם היה קרום הריאה מכסה על הבועה או לא [תמצא בפנים בסעי' ס"ח] ואם יש הכחשה אם היה הסירכא כסדרן או לא או שיש הכחשה אם היה בגב או בחיתוך ויש עוד ריעותא לזה אי הוה תל"ר [תמצא שם במ"ח שלי ס"ק קי"ז בהג"ה ובי"א ס"ק ע"ב] · העקלי"ך מעשה שהיה בשיפולי אומה מקום קטן נפגם מעל"ע והשוחטים קורין אותו בשם העקלי"ך והיה בצד העקי"ל לצד מעלה סירכא ממקום למקום גם בתחתיתו [לצד קנה· כ"כ בתשובה הנדפס סוף ס' ב"א סי' כ"ג ע"ש] נמצא חריץ כעין מרזב קטן וגם נפל ספק על הסירכא אם היא קלרה מבשר הריאה והסירכא עברה ע"י מיעוך ומשמוש ובדקוה בנפיחה ועלתה כהוגן יש להכשיר בהפ"מ כיון שרגילות להמצא פגימות וחריצים כאלה א"כ נראה שהיה כך מתולדה ואינו מצטרף להיות שני ריעותות וגם מחמת הספק שהיתה קלרה אין להטריף [עכ"ל ב"א בסי' ל"ו סעי' ק"ד ובר"א שם ס"ק קכ"ח ובתשובה שם סוף הס' ב"א סימן כ"ג ע"ש] : [אות ו'] וורדא נחלקת לשנים ויש לה שורש א' כעובי אצבע והקטנה הפוכה ויש עליה עוד ריעותא אחרת אי הוה תל"ר או לא ודין אם היה הריעותא על חריץ של הורדא או סמוך לו [תמצא בסעי' כ"ז] · וורדא אם היא גדולה כשאר אונות ולא כארוכה ועבה דכשרה בהפ"מ לענין תל"ר הוה כמו יתרת מקמא והוה ריעותא גדולה [לבש"ר בפנים בסי' ל"ט בסופו אחר סעיף מ"ה וע"ש ס"ק קל"ד וכ"כ לבש"ר בפרטי תל"ר שלו ס"ק ע"ו ע"ש] · וורדא עם ב' כיסים ונמצא בועה או סירכא בכיס היתר או נמצא נקב בכיס היתר [תמצא כאן בסעי' כ"ח] · יתרת וורדא בשמאל שאין לה תואר וורד כלל ויש עליה ריעותא אחרת [ג"כ שם] · ווארצלע"ך אי הוה ריעותא לענין תל"ר ודין אם נמצא אצלם קליפות כמו נתק [תמצא בסעי' ס"ד] : [אות ח'] חסר אונא אחת ויש שם סדק להשלים אי הוה זה ריעותא · ואם זה החסרון בין אונא לאומה [בסעיף ס"ז וע"ש בספרי י"א ס"ק ע"א ע"ב ע"ג] · חסר מקצת מן הורדא ונמצא החסרון בצד ימין או בצד שמאל הוה ריעותא גדולה [ס' מנחת הזבח אות ח' סעי' מ"ט וע"ש עטרון ס"ק ב'] · חילופים שאנו מכשירים [ועי' בש"ע סימן ל"ה ס"ב ובש"ך שם ס"ק ה'] אי הוה ריעותא [תמצא כאן בתל"ר בפנים בסעי' כ"ו] · חסר מגוף הריאה מבחוץ אי הוה ריעותא [בסעיף מ"ה ועי' באות ג' בתיבה גומא] חסרון מבחוץ עם חסרון מבפנים אי הוה תל"ר [תמצא בסוף סעי' מ"ז] : [אות ט'] טינרי אי הוה ריעותא לענין סירכא היוצא ממנה וכל חילוקי דינים שלה בין אונא לאונה ובין אונא לאומה ואם יש חלון או בלא חלון · וחילוק אם סירכא תלויה יוצא ממנה או סירכא דבוקה [הכל תמצא כאן בפנים בדיני תל"ר מסעי' ע"ז עד סעי' כ' ובכלל] · טינרי על הגבשושית [בסעי' מ"ב] ב' טינרות סמוכים זה לזה וסירכא תלויה יוצא מא' מהן או אם היא סמוכה להטינרות [בסעי' ס"ו] : [אות י'] יבש כשמגרטט בציפורן וחוזר מעצמה דכשר מ"מ כשנוקב ואינו מוציא דם הוה ריעותא [ב"א בסי' ל"ו סעיף ק"כ] ואם אירע כזה בין אונא לאונא למטה מחליין ויש שם סירכא בלא חלון כשר · אבל יבש הנפרך בציפורן אעפ"י שהסירכא מכסה את כל מקום היבש טרפה [ב"א שם] · יתרת מקמא כע"ד ועליה בועה או סירכא תלויה ודין יתרת מקמא פחותה מע"ד במקום שאוסרים יתרת מקמא עם עוד ריעותא ודין יתרת מגבה פחות מע"ד עם עוד ריעותא [תמצא הכל בסעיף מ"ט] · יתרת מקמא פחות מע"ד וסירכא דבוקה יוצא ממנה אי מועיל בזה מיעוך או לא · ויתרת מגבה פחות מע"ד ויתרת מקמא כע"ד וסירכא תלויה יוצא ממנה אם מועיל מיעוך ודין סירכא תלויה מכל הנ"ל אם מועיל מיעוך [תמצא הכל בסעיף כ' וע"ש בי"א ס"ק מ"ג] יתרת שנסרכה לדופן או בריאה שלא כסדרן אם מועיל מיעוך · ואם נסרכה היתרת לאונא הסמוכה אצלה למטה מחליין · ודין שני יתרת מקמא עומדים זה אצל זה ונסרכו זה לזה למטה מחליין [תמצא הכל בסעי' כ"א] דין יתרת מקמא וע"ג יש כמין יתרת מה דינה ואם על היתרת מקמא יש ע"ג כמין גבשושית [בסעי' כ"ב] · יתרת מגבה פחות מע"ד אי הוה ריעותא תמצא בפנים סוף סעי' מ"ט ובי"א שם ס"ק מ"ד · יתרת מגבה פחות מע"ד וריעותא אחרת סמוך לה · ואם הריעותא סמוך לה בחוד אונא הסמוכה לה [תמצא בסעי' כ"ג] יתרת העומד בדרי דאוני ונמצא עליה עוד ריעותא אי הוה תל"ר · ואי בעי' שידעו שזה היתרת ומהו הסימנים ע"ז לידע איזו היא היתרת [הכל בסעי' כ"ד כ"ה] : [אות כ'] כ"ף פשוטה וכ"ף כפופה ויש בה אגודל : ואי אין בה אגודל אי הוה ריעותא להצטרפי לריעותא אחרת · ואם יש חילוק אם נעשה ע"י חולי או שניכר לעין שזהו כך מתחלת יצירתה [תמצא הכל בסעי' מ"ז] · כללי תל"ר ותנאיה [תמצא בפנים בסעי' כ"ו ובספרי י"א שם ס"ק י"ח] : [אות ל'] ב' לקותות שאין עדותן מכוונת והם עומדין זה על זה [בסעיף כ"ו] · ודין אם הם עומדים זה אצל זה סמוכים [בסעי' כ"ז] לקותא דב' בועות במ"ז סמוכים זו לזו [בסעי' ל"א] וב' מראות סמוכים זו לזו [שם] בועה על הגבשושית וע"י הנפיחה הבועה מתכסה בבשר הריאה [שם] בועה וסירכא תלויה אצלה סמוך אם מהני מיעוך [תמצא בסעיף ב' וסעי' ל"ב] · סירכא תלויה מצד זה ובועה מצד זה וטינרי או מורסא מפסיק ביניהם [תמצא בסעי' ל"ד] : [אות מ'] משמעת קול הייט בועה העומדת על מקום דמשמעת קול או שהבועה בעצמה משמעת קול הוה תל"ר [רמ"א בש"ע סי' ל"ז סעי' ב' ומקבלות בתל"ר שלו אות ג' וכאן בפנים בתל"ר סעי' מ"ג] ולדידן דפסקינן דא"א בקיאים בבדיקה דמשמעת קול כמש"כ הש"ך בסי' ל"ו ס"ק ט' לא כ"מ דבלא"ה טרפה · ומיהו למאי דהבאתי בס' יד אלי' שלי בסי' ל"ו ס"ק י"א אות ב' בשם בית א' סי' ל"ו סעי' כ' דאם ידוע המקום דמשמעת קול יש להקל בהפ"מ ע"י בדיקה ע"ש א"כ כ"מ דהי היכא עוד ריעותא בועה או שאר ריעותא הוה תל"ר ובזה דהבועה עצמה משמעת קול טרפה אף במים זכים גם אם יש טינרי או מורסא והם בעצמם משמיעים קול יש להטריף אבל אם משמעת קול רק בסמוך [כדין ב' דסמיכי שם במ"ז יש להתיר וגם בטינרי או במורסא כה"ג יש להכשיר [כן העלה בב"א סי' ל"ו סעי' כ"ב כ"ג ע"ש] וכן בסירכא תלויה במקום שהקול יוצא טרפה [ב"א סי' ל"ו סעיף כ"ד] · מורסא אי הוה ריעותא ודין אם סירכא תלויה יוצא ממנה או סירכא דבוקה יוצא ממנה [תמצא כאן בדיני תל"ר בפנים סעי' כ"ד] · מורסא למטה מחליין וסירכא יוצא ממנה [שם בסעי' י"ד] · מורסא על הגבשושית כשר [בסעי' מ"ב] · מחט בריאה שלימה דכשר בהפ"מ מ"מ ריעותא מיקרי וע"כ אם נמצא שם בתוך נגד המחט סירכא תלויה או בועה או מראה כשרה אעפ"י שהריאה עולה בנפיחה טרפה זולת אם המראה כשרה עולה וחוזרת ע"י הנפיחה למראה ריאה כשר בהפ"מ כאלו אין כאן ריעותא אחרת לבד מהמחט [תמצא בבית א' בסי' ל"ו סעי' קפ"ה וע"ש בראש א' ס"ק רל"ז] · מראה כשרה ועוד ריעותא אחרת אי הוה תל"ר [תמצא כאן בדיני תל"ר בסעי' כ"ט] · מראה אודם בריאה עם עוד ריעותא [כאן בסעי' ס"ך] מראה ירוק עם עוד ריעותא [עי' בי"א שלי בסעי' כ"ט ס"ק כ"ו] · מראה אדום או שחור על הקמט [בסעי' ס"א] · מראה כשרה על בועה או אצל בועה [כאן בסעי' ס"ב] ואם מראה כשרה אצל בועה ומראה הבועה עצמה משתנה ע"י הסרת המוגלא מהבועה · והמראה שאצל הבועה אינו משתנה בהסרת המוגלא מן הבועה [שם] · מראות הכשרות הסמוכים יחד [בסעיף ל"ח וסעי' ס"ג] · מראה כשרה על יתרת בדרי ואפי' מראה אודם על יתרת בדרי כשר כל שאין מכה בדופן (לבש"ר בפנים בהג"ה בסמ"ה סי' ל"ח סעי' י' וע"ש בביאורו ס"ק י"ז) ונלפע"ד דאפי' להב"א שסובר דאפי' יתרת בדרי הוה ריעותא (עי' בפנים בתל"ר סעי' כ"ו וסעי' כ' וכ"ד ומ"ח שם ס"ק פ"ב) מ"מ הא י"א דמראה כשרה לא הוה ריעותא [וזה דלא כמקבלות בתל"ר שלו אות ט' שאוסר בזה ועי' כאן בפנים סעי' ס"ה ובמ"ח ס"ק קי"א בשם ר"א כתב כה"ג לענין בשר בלוי עם מראה כשרה ע"ש] ועי' בפנים סעי' כ"ט ובמ"ח שם ס"ק ל"ט · מראה כשרה על יתרת מקמא אפי' לדידן דמכשירים יתמ"ק מ"מ טרפה אפי' בהפ"מ משום תל"ר ואם נאבד ולא בדקו אם מתלבנת ע"י

נפיחה

נפיחה יש להכשיר בהפ"מ · וכן ריאה שניתרת אין לה סימפון יש להכשיר נ"כ בהפ"מ [לבש"ר בסי' ל"ח בפנים שם] · מראה כשרה על יתרת מקמא פחות מפרק אמלעי של אגודל אחר נפיחה כשר אף בלא הפ"מ (לבש"ר בסי' ל"ח שם וע"ש בביאורו מס"ק י"ז עד ס"ק כ') · מראה כחול ומראה אדום הסמוכים יחד (תמלא כאן בפנים בסעי' ל"א) מראה אדום וירוק הסמוכים יחד (תמלא כאן בסעי' ל"א ובי"א ס"ק כ"ג ובסעי' ס"ג) · מורנא [פי' תולעים היוצאים מן הריאה] ושאר ריעותא עי' באות תי"ו : (אות נ') נגלד עם עוד ריעותא (תמלא כאן בסעי' מ"ג וסעי' מ"ח) וע"ש בי"א ס"ק מ"ב תמלא דין נגלד במקלת ויש ע"ז בועה או טינרי או מורסא ע"ש · ודין נגלד ויש מכה בדופן כנגדה ודין נגלד ונשבר הצלע כנגדה [הכל תמלא בפנים כאן בסעיף מ"ח ועי' מש"כ שם בי"א ס"ק מ"ב בשם ב"א בסי' ל"ו] · ודין נגלד קרום העליון של הריאה ובקרום התחתון יש נקבים ובהם תולעים עי' במפתחות כאן באות ת' · נשבר הצלע וכנגדו בריאה יש קמט אי הוה תל"ר [תמלא בפנים בסעי' מ"ח] : (אות ס') סירכא תלויה היוצא מן הבועה (בסעי' א')· סירכא היוצא מן הגומא וקמט (תמלא בי"א שלי בסעי' מ"ה ס"ק נ') · סירכא סמוך לבועה (בסעי' ב') ב' בועות סמוכות של מ"ז וסירכא יוצא מאחת מהנה (בסעי' ג') בועה א' של מ"ז וסירכא שלא כסדרן יוצא ממנה (שם) סירכה בין אונא לאונא למטה מחליין יוצא מתוך הבועה (בסעי' ה') · סירכא למטה מחליין בין אונא לאומא בלא חלון או בין אונא לאונא עם חלון היוצא מתוך הבועה (בסעי' ו') · ב' בועות בחיתוכי ב' אונות למטה מחליין · וסירכא יוצא מבועה זו לבועה שבאונא שכנגדה (בסעי' חי"ת) · סירכא היוצא מבועה א' שהיא בין חיתוך לחיתוך והסירכא נסרך להיתוך אותה אונא עלמה (שם) · סירכא היוצא מבועה אחת גדולה והסירכא מחיתוך לחיתוך רק שהבועה מעכבת על חיתוכי האונות שלא יגעו זה בזה (בסעי' י') · אם הסירכא הנ"ל עוברת ע"י מיעוך (בסעי' י"א) במקום שנהגו להכשיר ריאה הסרוכה לדופן או דבוקה במקום רבילת האונות מ"מ אם הסירכא יוצא שם מתוך הטינרי יש חילוק אם היא דבוקה או תלויה (בסעי' י"ג) · סירכא תלויה מתוך איזה ריעותא ורוב הסירכא חוץ לריעותא אפי' הכי מיקרי תל"ר וטרפה (לבש"ר בפנים בהג"ה בשמ"ח בסי' ל"ט סעי' ע') ועי' הטעם בלבש"ר שם ס"ק קל"א · סירכא למטה מחליה היוצא מתוך מורסא (בסעי' י"ד) · סירכא היוצא מתוך הטינרי ודבוקה למקום אחר והיא עוברת ע"י מיעוך (בסעי' ע"ז) · סירכא היוצא מתוך הטינרי למטה מחליין בין אונא לאומא ויש שם חלון בסעי' י"ז וכה"ג בלא חלון [בסעי' י"ח] · סירכא מ' היוצא מתוך טינרי והטינרי היא בתוך כיס [בסעי' י"ט] · סירכא היוצא מתוך טינרי ודבוקה באותה אונא עלמה ממקום למקום [בסעי' כ"א] · סירכא תלויה היוצא מתוך הבועה אם על ידי נפיחה עולה בשר הריאה ומכסה אותה [בסעי' כ"א] ואם אף על פי שמכסה אותה מ"מ היא גבוה ובולט מבשר הריאה (בסעי' כ"ב) · סירכא דבוקה היוצא מתוך הבועה ובשר מכסה אותה ועדיין היא גבוה ובולט מבשר הריאה [שם] · סירכא היוצא מתוך המורסא ועוברת ע"י מיעוך יש חילוק בין אם היא סירכא דבוקה או תלויה ואם יוצאת מתוך המורסא ודבוקה באותה אונא עלמה ועוברת ע"י מיעוך [תמלא בסעי' כ"ד] דין סירכא תלויה במקום נקב או סמוך ותולע יש בנקב עיין באות ת' בד"ה תולעים · ספק תל"ר (תמלא בפנים סעי' כ"ה וע"ש במ"ח ובי"א) · סימפון לא הוה ריעותא כגון אונא אחת שבדקוה ואין לה סימפון ונמלא עליה עוד ריעותא לא הוה תל"ר (בפנים סעי' כ"ה) : (אות פ') פיצול מגבה כע"ד וקלר מהגונא דעת לבש"ר בסי' ל"ה ס"ק קכ"ז דלא הוה ריעותא ע"ש ולפענ"ד נראה דהוה ריעותא כיון דאין אנו מכשירים בזה רק בהפ"מ משום דסע"ז בסי' ל"ה ס"ק י"ב מטריף בזה וא"כ הוה עכ"פ ריעותא להלטרף לריעותא אחרת · שוב מלאתי שגם בס' מנחת הזבח באות פ' בתל"ר שלו כ' כן וע"ש בעטרון ס"ק א' · פיצול מקמא פחות מט"ד שכשר בהפ"מ מ"מ ריעותא מיקרי [לבש"ר בסי' ל"ה ס"ק קכ"ח ובפנים שם ע"ש] : (אות צ') למקה במקלת אי הוה ריעותא [עי' כאן בפנים בתל"ר סעי' ס"ו ובספרי י"א שם ס"ק ע' מש"כ שם בשם לבש"ר בסי' ל"ה] · ועי' בלבש"ר בסי' ל"ו בסוף הסי' בפנים ובביאורו שם ס"ק קמ"ד כ' דלמקה ריאה מקלתה ואפי' למקה רובה או כולה באופן דכשר כגון דהדרא בריא ע"י הבדיקה · או למקה אונא ובריא ע"י הבדיקה בכל אלה לא מיקרי ריעותא גמורה רק ריעותא כל דהו · וע"כ אם יש סירכא שלא כסדרן הלריכה מיעוך ויולא מתוך הלימוק לא מהני מיעוך · וסירכא מאונא לאונא למטה מחליין ויש שם חלון או בין אונא לאומה למטה מחליין בין בחלון ובין בלי חלון לריך מיעוך ואף בהפ"מ לא משתריא בלי מיעוך (עכ"ל שם וע"ש ס"ק קמ"ה) · ובס' מנחת הזבח בדיני תל"ר שלו אות ל' כ' לחלק דבלמקה כולה או רובה הניתרת ע"י בדיקה הרי זה ריעותא גמורה · ומ"מ אם יש עליה סירכא תלויה ועברה ע"י מיעוך הקל ע"י גילגול בין האלבעות יש להקל בהפ"מ · אבל חלילה להתיר בזה ע"י קליפה · ובלמקה אונא שלימה או רובה וניתרת ע"י בדיקה וכ"ש לימוק קלת הוה ריעותא כ"ד דבסירכא דבוקה אסור למעך אף אם הסירכא רק בלד אחד דהלימוק ומלד השני לא ע"ש : (אות ק') קרום שקורין טיל"א היוצא מתוך הבועה [בסעי' ז'] · קמט עם שאר ריעותא וחילוקי דינים בזה [תמלא בפנים מסעיף מ"ה עד סעיף מ"ח ובכלל] · קמט על מקום שנגלד קרום העליון [תמלא בספרי י"א בסעיף מ"ג ס"ק ל"ח] · קמטים ולוקת תחת בשר בלוי עי' במ"ח בסעיף ס"ה ס"ק ק"י ובי"א ס"ק ס"ח · קמט בריאה ויש שם מראה אדום או שחור קלת [בסעי' ס"א] ויתר דיני קמט תמלא באות ג' בתיבת גומא ע"ש · קליפות כמו כתק או שומות שקורין ווארללע"ן אי הוה ריעותא לענין תל"ר עם ריעותא אחרת [בסעיף ס"ד] · קרום שליפי הנמלא על כל הריאה כמין מלבוש לבד ב' קרומים הנמלאין כ' בס' מנחת הזבח בתל"ר שלו אות ק' דאף בהפ"מ מיקרי ריעותא ותמור נבשר בלוי · ואם נמלא תחתיה אפי' נגלד מעט או ניקב קרום העליון הוה תל"ר וטרפה · ואם נמלא שמזיע עיפי דמיה תחת הקרום ואף שאינו כדם ממש רק זיעה בעלמא וכשמקנחו חוזר ומזיע ואפי' אינו מבלבן טרפה משום דדם זה מאין בא אם לא שניקבה הריאה · ומה שאינו מבלבן משום שאין אנו בקיאים · ובכ"ז אין חילוק בין שקלף בנחת ובין שקלף בכח · אף שלכאורה י"ל שע"י חוזק הקליפה קרע הקרומים מ"מ טרפה דהא הבדיקה מעכב [וזה דלא כס' מאירת ע' וע' עטרון ס"ק ב' מש"כ בזה] [עכ"ל ס' מנחת הזבח שם] ועי' במ"ח בסי' ל"ט ריש ס"ק ע"ד ובי"א שם ס"ק ס"ה אות טי"ת שכתבתי שם שאפשר לחלק בזה דאם הוא קרום פרוש על כל הריאה אז י"ל דהבדיקה של קילוף היא חיובית ובזה נכונים הם דברי ס' מנחת הזבח הנ"ל שאין לתלות שע"י חוזק הקליפה קרע הקרומים דא"כ לא הותה בדיקה כד"ת והבדיקה מעכב והילכך טרפה · אבל אם הקרום הוא רק על מקום אחד קלת אז י"ל דאין הבדיקה מעכב שם [ועי' בסמוך ד"ה קרום הנמלא פרוש וכו' וע"ש מש"כ בהג"ה ודוק] · וא"כ שם אם יש לתלות שמזיע דם ע"י שקרע בחוזק יש להכשיר ע"ש ודוק · עוד כתב בס' מנחת הזבח שם אות ק' אם אחר שילא דם ברא‍שונה וקנחה שוב אינו יולא יותר וגם אינו מבלבן יש להכשיר בהפ"מ שי"ל דזה נתקבץ מליחות הקרומים שמבחוץ ונקב אין בו אם לא שרואה שהוא דם ממש ולא כזיעה בעלמא דאז קשה להקל אף שלא ילא דם שוב אחר הקינוח דדם זה מאין בא אלא ודאי שניקבה [עכ"ל ס' מנחת הזבח שם] · קרום הנמלא פרוש על מקום א' ועפ"י רוב הוא באומות וסובב והולך גם על השיפול כתב בס' מנחת הזבח בדיני תל"ר שלו אות ק' סעיף קכ"ה וז"ל לריך לקלפו בנחת ולראות שיהא תחתיה שלם ויפה בלא נקב ואינו מזיע דם א) · ואינו מלטרף לשום ריעותא אף בלא הפ"מ ואם הקרום נסתבך במקום אחד עד שאינו יכול לקלפו משם הרי זה סירכא גמורה : ולכן אם הוא סובב והולך מגב אומא לאונא אחרת הרי זה כסירכא שלא כסדרן שלא אזלא במיעוך וטרפה · אבל אם הוא רק על האונא או האומא לבד אזי אותו מקום שנקלף אין עליו שום ריעותא להלטרף לריעותא שתחתיה · אבל במקום שדבוקה ומשורשת בריאה יש לה דין סירכא ממקום למקום דהיינו שלריך לבדוק שמא תעלה שם בנפיחה ומלטרף עם כל שתה ריעותא · ואם הקרום נסתבך בשיפול האומה אין זה מלטרף עמהם להיות תל"ר אלא אם יכול לקלוף משם בנחת יקלוף ויבדוק וא"ל ינית אותו כן דבוק רק ינפחנו שמא יעלה שם בנפיחה · וכ"ז לכתחלה אבל בדיעבד אף אם לא קלף להקרום כלל לראות תחתיה כשרה כל שבדק בנפיחה שאינה עולה למעלה ע"י נפיחה · אבל אם לא בדק גם בנפיחה אין להכשיר כ"א בהפ"מ דוקא [עכ"ל ספר מנה"ז שם] ועי' בבית א' סי' ל"ט סעיף ק'

וכר"ח

א) הג"ה ואם הזיע דם ויש לתלות שמחמת שהסיר הקרום בחוזק נקרע קלת ומחמת זה הזיע דם עי' מש"כ בספרי י"א בסי' ל"ט ס"ק ס"ח אות ט' [ועי' בסמוך כאן ד"ה קרום שליפי וכו'] דבקרום שהוא רק במקום א' יש לצדד להקל בהפ"מ משום די"ל דבקרום שהוא רק במקום א' אין חיוב כלל לקלוף הקרום [וכן מוכח קלת כאן מדברי ס' מנחת הנ' שהעתקתי שכתב שאם אינו יכול לקלוף ינית אותו דבוק ובדיעבד אם לא קלף כלל וכו' כשר עכ"ל] וכיון דאין בדיקת הקילוף חיובית אזי יש לתלות הזיעה של דם מחמת שקלף בחוזק כי בשלמא היכא שהבדיקה היא חיובית אז טרפה ממ"נ דאם אנו תולין שהנקב נעשה ע"י שתלש בכח א"כ לא היה בכאן בדיקת הקליפה כד"ת [כמש"כ בי"א בסי' ל"ט שם בשם ס' ב"א ע"ש] אבל לפי מה שכתבתי שם בי"א דכאן בקרום במקום א' אין הבדיקה של קילוף חיובית אז ליכא ממ"נ וא"כ יש לתלות במחמת שקלף בחוזק בכח נקרע הקרום ומחמת זה ילא הדם · שוב מלאתי בתו"ת שאילת שמואל [להגאון מו"ה שמואל אביגדור נ"י אב"ד דק"ק קארלין] סי' כ"ז שכ' וז"ל בענין זיעה שיולאת מן הריאה תחת בשר בלוי וכדומה ידוע שנתלבטו בזה האחרונים וגם אני מעולם לא המרתי בה היתר עד ששמעתי משו"ב מובהקים אשר מלוי בריאה

עורקים

ובר"א שם ס"ק קכ"ד מש"כ שם בזה: (אות ש') שלופריק ז"ל ב"א בסי' ל"ט סעי' ק"ם אם נמצא ע"ג הריאה מוליא שקורין שלופרי"ק או רתיח שקורין שוי"ם · צריך לקלוף השלופריק ולבדוק תחתיו אם הוא שלם ויפה ואם הריאה עולה בנפיחה יפה כראוי אז יש להכשיר · ואם לא בדק יש להטריף [כי הר"ן העיד ע"ז שמצוי להיות נקבים תחתיה · ר"א שם ס"ק ק"ן ע"ש] וכ"ל שאם נמצא שם נגד הרתיח סירכא תלויה בצלעות המחמיר בזה במקום שאין הפ"מ תע"ב [עכ"ל ב"א שם] · ובס' מנחת הז' אות ש"ן כ' דשלופרי"ק מיקרי ריעותא גדולה · ואם יש תחתיה טינרי או מורסא הוה תל"ר · אבל אם יש תחתיה מראה כשרה יש להכשיר בהפ"מ זולת במראה אדום או מזיע דם תחתיה יש להטריף [עכ"ל וע"ש בעשרון ס"ק א']: (אות ת') תולעים אם נגלד קרום העליון של הריאה ובקרום התחתון יש נקבים ובהם תולעים דעת הב"א בסי' ל"ו סעי' כ"ט שאפי'

עורקים [כמין סימפונות דקים מאד נראים בכמה חלקי הריאה ובדקתי בכמה ריאות כי העורקים הנ"ל המה בין עור א' לעור ב' וכשקולפין עור העליון נקלף גם העורק עמו ושוב אינו מזיע ומעתה אף אם נחשב הזיע לספק נקב היינו רק בעור העליון ושוב לא הוה ריעותא כלל דגם אם ניקב ונגלד ממש עור העליון הוה רק ריעותא כל דהו וא"כ בספק שוב לא הוה ריעותא ואינו מצטרף אף לתל"ר ובפרט כי הסכמת ס' לבש"ר [וכן מצאתי בכמ"ע] דספק תל"ר כשר וא"כ בספק כשר · ויש מקום להקל אף בסירכא לצומת הלב או לטרפש הכבד [דהוה רק ספק טרפה כמש"כ בשו"ת יעב"ץ] ותחתיה מזיע טיפי דמים אם יש שם עורקין כגוונא שכתבנו למעלה נראה לצדד להקל ובפרט היכא דהוה משמוש היד בחוזק נפיחה כנ"ל בזה · [עכ"ל הג' ר"ש אביגדור בת' שלו] וכתבתי לך כל הדיעות והבוחר יבחר:

לא נגלד רק מקצת ואפי' אם נמצאו התולעים מקצתן חוץ לנקב ומקצתן בנקב יש להטריף שחוששין שמא מחיים ניקבו התולעים ועי"ז נתקו הקרומים מהריאה ונגלדו ממנה (עכ"ל ב"א שם וע"ש בראש א' ס"ק ע' סברתו) · אבל בס' לבש"ר בסי' ל"ו בפנים בהג"ה בשמ"ח סעיף ע"ז ובביאורו שם ס"ק מ"ד כ' דאם מקצתו בנקב ומקצתו בחוץ ויש תולעים כמספר הנקבים אז כשר · וה"ה בשאר ריעותא העומדת במקום מורגא זו · אבל אם אין התולע מקצתו בנקב ומקצתו חוץ לנקב · או שאין כ"כ תולעים כמספר הנקבים יש להטריף [עכ"ל וע"ש בביאורו סברתו בזה] · וכתב עוד בבית א' שם דאם יש בועה בריאה ובה נקב ותולע יוצא ממנה או אם יש סירכא תלויה במקום הנקב או סמוך לו ממש אעפ"י שנקב זה אנו רואין שהוא ע"י תולעת אין להתיר כ"א לצורך גדול · ואם יש סירכא כסדרן למטה מחליין אצל הנקב ויש שם תולע שמקצתו בנקב ומקצתו וכו' או אונא יתרה במקום שאין מטריף או גבשושית ונמצא שם נקבים מחמת תולעים כשרה אבל אם היה סירכא שלא כסדרן אלא שעברה ע"י מיעוך ומשמוש יוצא מהנקב שבו התולע או סמוך לו ממש טרפה בכל ענין (עכ"ל ב"א שם וע"ש בר"א סעיף קטן ע') · תנאים וכללים השייכים לתל"ר אשר על פיהם נקרא בשם תל"ר ובלא זה לא נקרא תל"ר [תמצא כאן בפנים סעיף כ"ו ובספרי י"א שם ס"ק י"ח] ועי' ג"כ בפנים סעיף כ"ז:

נשלם בעז"ה לוח המפתחות בדיני תל"ר עפ"י סדר א"ב

לוח המפתחות מהלכות טריפות

הלכות טריפות סי' כט דין שמונה טרפות וסימנם:

מחודשים בסי' כט יש ח"י מיני טריפות שהם הלכה למשה מסיני [ואלו הח"י נכללים באלו השמונה שמנה הש"ע] ורשמתי אותן באיזו מקומות הם בש"ע והבאתי במ"ח ס"ק ד' הע' טריפות שמנה הרמב"ם (ס"ק א') מי שאכל ואח"כ נמצא בו טריפות אחד מהח"י טרפות אי צריך כפרה ע"ז (שם) מרש"י משמע דנתקלקלו הסימנים הוה טרפה ממש בחייה ודלא כרמ"א בסי' כ"ד סט"ו [סוף ס"ק ט']:

(סי' ל) דין מכה בעצם הגולגלת מחודשים מסי' ל' דין אם הוכתה מכות ולא נפחתה דהיינו אם נתרועעה הגולגלת ע"י הכאה ברובה ודין נסדק הגולגלת ברובו (ס"ק א') שיעור כסלע הוא כסלע מצומצם (ס"ק ג') השיעור הזה הוא רק בבהמה גדולה אבל בבהמה קטנה לפי ערך · וי"א דבכל הבהמות השיעור בכסלע רק בעוף משערינן לפי ערך [שם] דין אם ניקב הגולגלת נקבים שאין בהם חסרון ואי מצטרפי הוה רובא מה דינם · ואי יש חילוק בזה אם נעשה ע"י הכאה או ע"י חולי (ס"ק ד') אם מצטרפים גם השלם שביניהם בנקב שיש חסרון (ס"ק ה') דין אווזות וכר אווזות שיש להם נוצות גדולות על ראשיהן ונמצא שם נקבים דקים (שם וכס"ק ט' אות י"א) אם הוכתה בלי סדק ופחות מרוב גובהה ומרוב היקפה כשר אפילו לדידן אפילו בעוף המים · ודין נסדקה בזה (ס"ק ט' אות א' ב') דין נפחתה כל שהוא בבהמה ובעוף היבשה ובעוף המים · ודין אם הוא בערך שיעור סלע (שם אות ג' ד') דין אם ניקב בעוף היבשה נקב ע"י חולי (שם אות ה') דין אם יורד דם מחמת שנקרע העור נגד עצם הגולגלת ודין אם יש ניפוח בעצם הגולגלת (שם אות ו' ז') ודין אם ניקב בבהמה בדבר עב ואין שיעור כסלע · ודין אם ניקב בדבר דק (שם אות ח') נשבר עצם הגולגלת וחזר ונקשר (שם אות ט') אם ניקב עצם הגולגלת בבהמה וספק אם יש שיעור כסלע ולא הספיק לבודקה ואח"כ נתחבר ונקשר יפה (שם אות י') מעשה באווזא שהיה העור שלם מבחוץ רק שהיה נגרר הדם ובדקו ומצאו שהיה העצם נרקב וחסרון (ס"ק ט' אות י"ב) מעשה שבדקו ראש של צאן והיה ליחה יוצאה מן הראש אצל הקרן משורש הקרן והיה העצם שלם מה דינו · וכל דהוי ריעותא כה"ג בעי בדיקה (שם אות י"ג):

(סי' לא) דין נקיבת המוח וקרומיו · מחודשים מסי' ל"א מעשה שנמצא בגולגלת של בהמה גסה יוצא מן עצם הגולגולת פנימה עצם חד וקלף המורה ומצא שקרום העליון נקוב מה דינו · ודין אם נמצא גם העליון שלם מה דינו (ס"ק א') אם יש להקל בהפ"מ אם ניקב רק עור העליון של המוח · ודין אם עור העליון לקוי רובו (ס"ק ב') האיך נקרא הפסד מרובה (ס"ק ג') אם הטבח שחט ב' בהמות ובאחת לא היה הפ"מ ובצירוף שניהם שיטריף יהיה הפ"מ (שהיה בכ' הבהמות שאלה אחת שיש להכשיר בהפ"מ) אי בעינן בכל אחת וא' הפ"מ או אזלינן בתר הקצב שאם יטריף שניהם יהיה הפ"מ · ואם היו הבהמות של ב' בני אדם ובאו בב"א · ודין בהמת השותפים שאם היתה של א' היה הפ"מ ועתה לכל אחד ואחד לא יהיה הפ"מ (שם) דין אם נרקב או נחסר המוח הרבה ורואין שהנשאר הוא יפה ואין בו ריעותא והקרומים קיימים (ס"ק ד') דין אם נתמעך או נתמסמס מעט אם הוא מגולה לקרום · ודין אם נתמסמס או נתרוקן והמוח מקיפו (ס"ק ה') אם אחר שחתכו הראש והוציאו המוח נמצא בגולגלת מים קצת · ודין מים שבתוך שלחופית שהיא מונחת בין מוח לקרום או בין קרום לגולגלת ויש הרבה חילוקי דינים בזה (שם מאות א' עד סוף אות ה') אם היה ריעותא שהיתה הבהמה מנענעת בראשה שקורין שווינד"ל אסור גם דיעבד עד שיבדקו בקרום של מוח (ס"ק י') אי צריך בדיקה בלי ריעותא בחודש תמוז (שם) אם אין רושם לא בקרום התחתון ולא בקרום העליון (ס"ק י"ב אות ב') דין אם נמצא תולע בתוך המוח ואם המוח מקיפו מה דינו (שם אות ג') אי אמרי' בטריפות דאדם דאין חי יב"ח וג"מ אם רשאי אשת איש להנשא אחר יב"ח (אם ראו בבעלה טריפות מקודם ונפל למים שאין להם

להם סוף) (שם אות ד') באווזא דממסמס קועה למה שאנו מחמירים אם מועיל בזה יב"ח (שם אות ה'):

(סי' לב) דין מכה בחוט השדרה מחודשים מסי' ל"ב אי מטריפים בנפסק חוט השדרה בנקבים סמוכין זל"ז בצירוף רובו · ואי מצטרפים השלש שביניהם בזה · ודין אם נפסק למעלה לפנים ולמטה לאחור בחוט השדרה · ובגרגרת כה"ג מה דינו (ס"ק א' אות א' ב') אם החוט שחור והעור בריא וחזק והמוח קיים מה דינו (שם אות ג') ודין אם מוצאין שדרה עקומה וכפופה ויש ג"כ שינוי מראה בחוט (שם אות ד') פסיקת המוח לא מעלה ולא מוריד (ס"ק ב') בנסדק אי בעינן שיור כ"ש או לא (ס"ק ג') בנשבר השדרה אי צריך בדיקת החוט · ואי יש לסמוך על בדיקתנו בזה (ס"ק ד' וס"ק י"ב אות ג' ד') דין אם נחסר הרבה מהמוח פחות מרובו · ודין אם נמצא מים במוח שבחוט השדרה (ס"ק ח') פי פרשה שלישית אי טרפה או לא (ס"ק י"א) איך פסקינן בעוף בהפ"מ עד היכן השיעור (ס"ק י"ב אות א') דין אם נשבר השדרה בעוף וחזר ונקשר אי יש לחוש לפסיקת החוט ודין אם לא נקשר בכה"ג מה דינו (שם אות ב') בהמה שהכו אותה נגד השדרה אי צריך רק בדיקת החוט או צריך בדיקת כל החלל ואי בקיאים גם אנו בבדיקה זו ואי צריך גם שיהוי מעל"ע ובהלכה לחוד אי מהני · ואי נפלה מחמת הכאה זו מה דינו · ואי שלים מקל אפלגא דגבא אי אית ביה קיטרי אי מהני בדיקה בזה לדידן · ודין החלב מבהמה שהכו אותה נגד השדרה שלא (כ"ז בס"ק י"ד) דין אם הכה במקל ונפסק המקל בשעת ההכאה (ס"ק ט"ו) בהמה שגוררת רגליה אין צריך בדיקה ומותר לשחוט אותה מיד (ס"ק ט"ז) א' קנה אווז מן השוק ולא יכלה לעמוד מותרת (ס"ק י"ז) בהמה שנפלה וגוררת רגליה לא מהני הלכה כיון שגוררת רגליה (ס"ק י"ח אות א') ודין אם נפלה פחות מי"ט וגוררת רגליה · ודין אם הכה על כל השדרה וגוררת רגליה (שם אות ב') דין אם צולעת רק על רגל א' אי יש לחוש לחוט השדרה (שם אות ג') אי לא ראה יהודי שנפלה אי יש להאמין לנכרי שאומר שנפלה (שם אות ד'):

(סי' לג) דין אם ניטל הלחי ומכה בושט מחודשים מסי' ל"ג מה שמקיזים דם לבהמות מצואר הבהמה אי יש לחוש בזה שמא נגע בושט עיין י"א סי' כ"ג ס"ק ל"ב

דין אם נימוק הלשון עד ערלת הגרון ודין אם ניטל עם ערלת הגרון (ס"ק א') ניטל לחי התחתון דכשרה בעי' דוקא שיכולה לקבל אכילה וגם שתיה (ס"ק ב') דין אם ניטל בעוף חרטומו העליון (ס"ק ג') ניקב הוושט אי הוה נבלה מחיים או לא (ס"ק ו') דין אם ניקב בתורבץ שלא במקום שחיטה אי מהני שחיטה במקום הראוי להוציא מידי נבלה (ס"ק ז') ניקב התורבץ במקום שדבוק לבשר אי מהני סתימת הבשר או לא (שם) בכ"ד שיש לו חלל צריך שיגיע הנקב עד החלל ובאין לו חלל צריך נקב מפולש (ס"ק ח') קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום (ס"ק ט') דין ב' עורות של ושט שניקבו זה שלא כנגד זה מרוח א' ורחוקים הם זה מזה זה למעלה וזה למטה (ס"ק י"א) דוקא בניכר שבא ע"י חולי אבל בכתמא תלינן שבא ע"י קוץ (ס"ק י"ג) דין אם ניקב החיצון לבד ע"י קוץ ואי יש לסמוך על בדיקתנו במקום ידוע ממש (ס"ק י"ד אות א' ב') ודין אם בפנינו נתחב קוץ או מחט אל הושט ושחטו תיכף וראינו שלא פגע בשום מקום רק בעור החיצון של הושט (שם אות ג') אם נמצא בושט על עור החיצון בועות קטנות ונפרדו ב' העורות זה מזה ובאותו מקום שהיה הריעותא נדבק בכח וגם בהבועות מצאו מוגלא וכו' (שם אות ד') דין אם שניהם אדומים במקצת · ודין אם נמצא מקצת לובן בחיצון ומקצת אודם בעור הפנימי (ס"ק ט"ו אות א' ב' ואות ו') ודין אם נמצא נקב בב' עורות מב' רוחות (שם אות ג') · דין אם נמצא אודם בעור הפנימי והאדמימות עובר ע"י רוק (שם אות ד') אם נמצא אודם בעור הפנימי אי יש להחמיר לבדוק בעור החיצון שמא ימצא שם קצת לובן (שם אות ה') אם החיצון כולו הפך לבן רק שאינו אלא בצד א' של עור החיצון או הפנימי אדום רק בצד א' מה דינו (ס"ק ט"ו אות ז') יש מכשירים בב' אדומים או ב' לבנים ס"ק ט"ז אי יש ב' וושטין ומחובר למעלה וגם למטה רק באמצע הם נפרדים מה דינו (ס"ק י"ז) יש מיני אווזות שלפעמים בקנה שלו באמצע יש כעין קנה אחר אלא שאינה עשויה חוליות כדרך הקנה והוא עשוי כעין צול והוא חלול מה דינו · ובקנה של בר אווזא הזכרים אם עשוי כב' קנים מה דינו (ס"ק י"ח) דין אם לא נקרע הצואר מבחוץ רק שנמצא לכלוך דם אחר השחיטה סביב הושט (ס"ק כ"ג אות א') באווזות שמלעיטין וניקב עור הפנימי וקורט דם ניכר מבחוץ (שם אות ב') גגו של זפק נידון כושט בנקב משהו ואין לו שם אלא עור א' והוא לבן מבחוץ ואם נתחב קוץ שם מצד הפנימי ורואין שאין נקב שם מבחוץ אי יש בדיקה בזה"ז (שם אות ג') עוף שנקרו עופות עור הראש ממול עורף אי שרי (שם אות ד') אם נמצא קוץ בושט מכפנים ואינו יודע אם היה תחוב בו או לא מה דינו ואי יש חילוק בזה בין אם נמצא לארכו ובין אם נמצא לרחבו (ס"ק כ"ד אות א' ב') נמלה שנמצאת בושט והיתה אוכלת מחצה עור הפנימי (שם אות ג' ד') נמצא קוץ בחללו של ושט מצד הפנימי ואינו תחוב בו ויש ק"ד מבחוץ מה דינו וכה"ג בנמצא ק"ד מכפנים מה דינו (ס"ק כ"ה) אפילו לא נתחב רק קצת בעור הפנימי ולא מעל"ע אסור (ס"ק כ"ו) בניקב ע"י קוץ או מחט חיישינן שמא הבריא אבל על ידי חולי לא חיישינן שמא הבריא (ס"ק כ"ח) העיקר לאסור בתחוב · וגם העיקר שצריך לבדוק אווזות המלעיטין את הושטות שלהם (סעיף קטן ל"א) אי שרי להלעיט לכתחלה · ומה דינו בדיעבד · ואם מלעיט בעיגולי קמח מה דינו ואם יש ריעותא רק בעור הפנימי ואי יש ריעותא גם בעור החיצון אך לא מעל"ע של החיצון רק מצד פנימי של חיצון מה דינם (שם אות א' ב' ג') דין אם שכחו ולא בדקו הושטות באווזות המלעיטין ואי יש חילוק בזה אם הלעיטו בש"ש או בעיגולי קמח החלקים (שם אות ד') אם נמצא מאכל בעוף במקום הסימנים בין קנה לושט ועור החיצון הוא יפה מה דינו (שם אות ה') אם נמצא באווזות המלעיטין לקותא רק בעור החיצון (שם אות ו') באותן אווזות המלעיטין אם נמצא שם שחין ותטטין באותו צד שסמוך לראש (אות ז') לפעמים נקלף עור מן החיצון ע"י שמוציאין הושט בכח ואם נמצא נגד זה נקב בעור הפנימי מה דינו (שם אות ח') אם נמצא שחין בושט ושחט במקום השחין אי יש לחוש דילמא במקום נקב שחיט (שם אות ט') כשמפרידים ב' העורות של הושט זה מזה אם נמצא שם בין ב' העורות אבעבועות קטנות מה דינו (ס"ק ל"א אות יו"ד) אם באותן אווזות שמלעיטין נמצא שנימוק הכבד והיה לדם מה דינו (שם אות י"א) כשמפרידין ב' העורות אם נמצא שם דם נצרר בין ב' העורות וכשגוררין הדם נמצא חסרון קצת מהעור זה וגם קצת מעור הב' ובצד החוץ ב' העורות שלמים כו' (שם אות י"ב) שלא לשרות ולמלוח הושט קודם שיביאו אותו ליד המורה משום שמא יודח הקורט דם (שם אות י"ג) אם עור הפנימי של הושט רובו ככולו לקוי בשחין ולפעמים הוא ממש כנרקב ועור החיצון הוא שלם (שם אות י"ד) אם עור הפנימי לקוי ונקוב ובעור החיצון נמצא ק"ד שלא כנגד נקב הפנימי מה דינו (שם אות ט"ו) אם כשקולפין עור הפנימי נשאר בעור החיצון כמו צלקת ולפעמים נמצא בעור החיצון כמו גידים לבנים וקשים הם יותר משאר בשר הושט מה דינו (שם אות ט"ז) אם ניקב עור א' וניכר שנתרפא ונגד אותו מקום לא נראה שום ריעותא ובעור החיצון נמצא נקב שלא כנגד מקום זה מה דינו (שם אות י"ז) אם לאחר שגוררין השחין מן הושט אם נשאר עדיין נקודה לבנה בעור וניכר שבמקום הנקודה יותר לבן משאר עור של הושט אם נמצא כזה בעור החיצון מה דינו (שם אות ח"י) דין אם נמצא שומן על הושט במקום הנקב (שם אות י"ט) אם עשו ציבור תקנה לבדוק את הושטות וא' עבר והשליך את הראש עם הושט מה דינו וכמה חילוקי דינים בזה (שם אות כ' כ"א כ"ג כ"ד) אותם הדרים מחוץ לתחום העיר אם הם בכלל התקנה (שם אות כ"ב) דין אם נטל חתול את הושט בלי בדיקה והחזירו כשהוא נקוב (שם אות כ"ג) אם ראו לקותא בעור הפנימי וראו בבירור שלא היה נקב מפולש אך עדיין לא בדקו אחר ק"ד ונאבד אח"כ מה דינו (שם אות כ"ד) ציבור שהכריזו באיסור שלא להלעיט האווזות ואח"כ עבר א' והלעיט מה דינו (אות כ"ה) אווז שהיה לה בסוף הצואר סמוך לגוף כמין כפתור ושומן מאווזא פטומה והתכו הצואר ומצאו על הושט מבחוץ על עור החיצון אדמימות והפכו לעבר הב' ומצאו בעור הפנימי הקליפה החיצונה מש"ש תחוב בה מה דינו ובכל מקום שיש ריעותא צריך לבדוק · ודין אם עבר ולא בדק במקום שהיה ריעותא (שם אות כ"ו) המעי שבין הזפק לקורקבן אי הוה ודאי שייך לקורקבן או לא (ס"ק ל"ב אות א') דין אם נמצא במעי זה מחט או קוץ ולא נראה בו שום נקב מה דינו · ואם מחט תחוב במעי הנ"ל מה דינו (שם אות ב' ג') בעוף שאין לו זפק אם נמצא מחט תחוב בבשר הסמוך לקורקבן לצד הושט ולא יצא לחוץ מה דינו ואם נמצא בבשר הנ"ל כמין אבעבועות וכשחותכין אותן נמצא בתוכם תולעים רבים רק לא ניקבו לחוץ מה דינו (שם אות ד') אם תולעים תחובין בדקין יש לבדוק כי לפעמים נמצא נגד התולע מצד הב' בועה או יבלת כעין ווארצע"ל ואז טרפה (שם אות ה'):

(סי' לד) דין מכת הגרגרת מחודשים מסימן ל"ד דופן הקנה עב מלמעלה ולצד הצואר אינו אלא קרום דק ואינה אסורה אלא עד שיפסק רוב החלל (ס"ק א')

יש חילוק בין אם נפסק הקנה למעלה ממקום שחיטה · או אם נפסק למטה ממקום שחיטה (ס"ק ב') אם נפסק הקנה בכמה מקומות זה למעלה וזה למטה אי מצטרפין לרובה (ס"ק ג') שיעור איסר אם הוא פחות מרוב או לא · ואם אין בנקבים עם השלש שביניהם לחפות אפי' חצי מרוב חלל הקנה י"א דכשר (ס"ק ה') אם עומדין הנקבים שאין בהם חסרון באורך מה דינו (ס"ק ו') באין בהם חסרון אי מצטרף גם השלש שביניהם · ואי יש חילוק בין בהמה לעוף בזה (ס"ק ז') בנקבים שאין בהם חסרון דבעי' שיהיו עומדים בהיקף אין הילוק בין בהמה לעוף (ס"ק ט') לענין השיעור כסלע · ולענין נטילת הכבד שבעינן שישתייר כב' זיתים משערינן בעוף לפי ערך (ס"ק י"א) בנפחתה כדלת אי יש חילוק בין בהמה לעוף (ס"ק י"ב) בנסדקה הגרגרת אי סגי שישתייר כ"ש או בעי' יותר (ס"ק י"ד) בנסדק הגרגרת אם נשתייר למעלה במקום שאין ראוי לשחיטה מה דינו (ס"ק ט"ו) בנחסר הגרגרת אי יש לתלות שנעשה בשעת שחיטה ובאיזה אופן תולין (ס"ק י"ח) ספק אי נעשה ע"י חולי או ע"י קוץ או מחט אי כשר מטעם ס"ס (ס"ק כ"ב) בקנה הלב אם יש נקבים שלא במקום הפיות מה דינו · ואם חלב טהור סותם שם מה דינו · ובמקום הפיות אם אין חלב טהור סותם שם מה דינו (ס"ק כ"ג):

(סי' לה) דיני טרפות הריאה ואונותיה מחודשים מסי' ל"ה דין אי איכא ארבעה אונות בימין וא' בשמאל (ס"ק ג') דין ד' בשמאל וג' בימין (בס"ק ד' וס"ק ל"א) · ואם יש ג' בימין וב' משמאל ויש שני יתרת מקמא בשמאל · ודין ג' בימין וד' בשמאל ויש לה יתרת מקמא בימין (ס"ק ד') אם האונה האמצעית של ימין גדולה מהעליונה של ימין (ס"ק ה') כל החילופים (מלבד ב' בימין וג' בשמאל והאומות למעלה ואונות למטה) יש מכשירים והאיך נוהגין בזה בהפ"מ (ס"ק ו') דין יתיר ורדא בצד שמאל (ס"ק ח' אות א' ב') ואם עומדים שניהם בימין וא' מהם שינתה מקומה · ואם יש רק אחת ושינתה מקומה פורתא (שם אות ד' ה') דין בופי"ל אק"ם אם יש לו ב' ורדות וכן חיות השדה כה"ג · ואם נמצא להם שנים וא' עומדת בימין וא' בשמאל · ודין חסר הורדא בחיות ודין אם נמצא בריא

רק אחת (שם אות ו' ז') ורדא שהיא פחותה מט"ד אחר הנפיחה (ס"ק ט') האיך צריך להיות חריץ של הורדא ואם נהפכה שהחריץ הוא נגד הלב וגבה נגד החיתוך· ודין אם החריץ הוא הפוך רק מעט כנגד האונא או האומא (ס"ק י') אם אין לורדא חריץ או שהיא גדולה כאונא הסמוכה לאומא או שאינה עגולה אלא משוכה ודין אם אינה גדולה רק כאונא האמצעית של ימין (ס"ק י"א) אם יש להם שורש פחות מטובי אצבע ה"ל ב' ורדות וכה"ג אם אין להם תואר ורד רק ע"י צירוף מה דינו (ס"ק י"ג אות א' ב') ב' ורדות ויש להם שורש א' כשובי אצבע ושרוכים זה לזה אי מהני מיעוך (שם אות ג') ודין אם נמצא חצי חתיכה בצד שמאל ונסרך לאיזה מקום (שם אות ד') ודין אם יש ב' ורדות בשורש א' ושניהן שוין ואחת הפוכה או אחת שינתה תוארה· ודין אם אחת שינתה מקומה (ס"ק ט"ו) ביתיר כיס או חסר כיס אי מתירין בהפ"מ ודין ניקב כיס הורדא (ס"ק ט"ז) יתיר כיס בצד שמאל· ואי יש שם ג"כ חלק ורדא (ס"ק י"ז) דין אם נופחין מעט אינו יוצא הורדא מן הכיס וכשנופחין הרבה יוצא (ס"ק י"ח אות א') כמין ורדא יתרת נמצא שעומדת בדרי אחד עם שארי האונות מה דינו ואם יש להם כיס מה דינו· ודין ורדא בדרי בשמאל כה"ג (שם אות ב' ג') ורדא שחסרה קצת ונמצא החסרון בצד ימין מה דינו ואם יש להחתיכה כיס מה דינו· ודין אם נחלקה לג' מה דינו (ס"ק י"ט) האיך יש לפסוק בנמצא החתיכה בצד שמאל או בצד ימין כיון דיש אוסרים בזה (ס"ק כ') בכל החילופים שלא הוזכרו בש"ס אפי' לדעת המכשירים מ"מ אי איכא מלבד זה ריעותא אחרת טרפה (ס"ק כ"א) אם נמצא יתרת בערוגה שהוא למעלה מהאונות סמוך לשדרה לפנים מן הריאה מה דינו (ס"ק כ"ב) ובס"ק כ"ה אות ט'· כיון שנמצא יתרת צריך לנופחה שמא נוטה לגבה וטרפה (ס"ק כ"ג) דין אם נתעקמה מעט לגבה פחות מט"ד (ס"ק כ"ד) במדינות אלו שהמנהג להכשיר יתרת מקמא ולהטריף יתרת דורדא יש חילוקי דינים וסימנים איזו נקרא יתמ"ק ואיזו יתרת דורדא (ס"ק כ"ה) שיעור טרפא דאשא· ודין ורדא שאינה רק כציפורן אגודל (שם אות ז' ח') יתרת ע"ג פחות מט"ד ונוטה עלי' משלמת לט"ד ואי הוה יתרת פחות מט"ד ריעותא (שם אות י' י"א י"ב) מעשה שנמצא באונא של ימין הסמוכה לגרגרת (עי' ש"ע ס"ה) בליטה קטנה פחות מט"ד וסירכא יוצא ממנה לשומן החזה והסירכא עברה ע"י מיעוך (ס"ק כ"ז) באונא הנ"ל שדרכה ליפצל אי הפיצולין משלימים החסרון אם חסר אונא באותו צד (ס"ק כ"ח) באונא הנ"ל אם נמצא שם יתרת מקמא אי יש לחוש לחיכוך הגרגרת (ס"ק כ"ט) אי איכא בכל צד בשוה בדרי אפי' יותר מחמש כשר (ס"ק ל"ב) אי איכא בצד שמאל אונא א' וג' סדקים כשרה (ס"ק ל"ג אות א') אי איכא בצד ימין ב' אונות וסדק ובצד שמאל ג' אונות שלימות מה דינו ואם יש כה"ג בצד ימין ב' סדקים מה דינו (שם אות ב' ג') פחות מט"ד או שעגול ואינו צורת אונא כשר אפי' מגבה (ס"ק ל"ה) דין פיצול מגבה וגומא תחתיה אבל היא גבוהה יותר מהגומא או רחבה מהגומא ודין אם היא קצרה מהגומא (ס"ק ל"ו) פיצול מגבה וגומא תחתיה דכשרה אי הוה ריעותא לענין תל"ר (ס"ק ל"ז) פיצול מקמא פחות מט"ד (ס"ק ל"ח אות ב') כה"ג במופרש יפה (שם אות ג') פיצול מקמא באונא עליונה במקום חריץ (שם אות ד') אם הפיצול מקמא ארוך יותר מהגומא או קצר מהגומא (שם אות ה') פיצול מקמא ויש לו כיס (שם אות ו') אונא שנתפצלה לב' בעובי (שם אות ז') דין פיצול מקמא ואין גומא תחתיה ובארוכה ועבה מצוי שנתפצל במקום ההר הבולט ממנה אי יש להקל בזה בהפ"מ (ס"ק ל"ח אות ח' ט') ודין אם מתקרב יחד ואינו נופל הפיצול למטה (תמצא במ"ח ס"ק כ"ד סוף אות ה') אונא שנתפצלה לב' בעובי אי משלים החסרון שיש באותו צד (י"א שם אות י') אי הורדא כתיקונה וחסרה א' מאונות הימין ויש שם יתרת מקמא מימין מה דינו· וכה"ג בשמאל מה דינו (ס"ק מ') סדק בעי' דוקא שיהיה במקום הראוי (ס"ק מ"א) אי חסר אונא אחת אם יש להתיר בסדק כ"ש (ס"ק מ"ב מאות א' עד אות ה') אם נראה סדק נגד השמש אי מועיל (ס"ק מ"ב אות ה') אם על פני הקרומים אין נראה שום סדק והבשר שתחתיה חלוק לב' אין מועיל ואם אין סדק ניכר בקרום העליון רק בקרום התחתון מה דינו (שם אות ו') ריאה שהיתה חלקה לצד ימין ונמצא שם סדקים והאמצעית הנראית ע"י סדק היא גדולה מארוכה ועבה ובאונא האמצעית נמצא שם עוד סדק קטן (שם אות ז') ריאה שהיתה חלקה ולקח בודק סכין וחתך הקרום שנתקרם עליה ופתח אותו בנחת וקלף אותו ואז ראו את הריאה שהיא כשארי ריאות והכשירוה ע"י בדיקה בנפיחה (שם אות ח' ט') אם אין סדק אין מועיל מה שאונא שאצלה גדולה כב' אונות (שם אות י') אי יש לסמוך על היכר הסימפון ושארי סימנים (ס"ק מ"ד) אם אירע דבדקו לאונא ולא נמצא לה סימפון בפ"ע מה דינו· וריאה שהכשירוה ע"י סדק ובדקוה ולא נמצא לה סימפון (ס"ק מ"ה) אם נמצא בגדיים וטלאים בצד א' יש לה חתוכי דאוני ובצד הב' אין לה חתוכי דאוני טרפה (ס"ק מ"ו) עד מתי יש להקל בגדים וטלאים בשיעא מב' הצדדים (שם):

מעשה דהר"ן שהיה בימין ד' אונות עליונה הסמוכה לצואר כדרכה ואח"כ קטנה ואח"כ גדולה ואח"כ קטנה סמוך לאומא והורדא היתה בין אונא הד' לאומא ובדקו שהעליונה אין לה סימפון מה דינו (ס"ק מ"ז) מעשה שנמצא בצד שמאל מקמא נגד מקום הורדא בימין צורת אונא ואין לה תואר ורד והיה לה כיס ג"כ והכשירוה ואם היה לה שם תואר ורד מה דינו (שם) אם נמצא בועה בריאה של אווזא מה דינו (כאן ס"ק מ"ח ובסי' ל"ז ס"ק ל"ג וסי' מ"ג ס"ק י"ב) ודין אם נמצא שארי טרפות בריאה של עוף כמו סירכות ומראות (כאן ס"ק מ"ח):

(סי' ל"ו) כמה מיני טרפות בריאה מחודשים מסימן ל"ו אם ניקבו ב' הקרומים של הריאה זה שלא כנגד זה מב' רוחות מה דינו· ואם ניקבו בב' ערוגות מה דינו (ס"ק ב') בניקב עור העליון במקצת אי בעי בדיקה ובמקום שצריך בדיקה אי סגי בנפיחה או צריך בדיקת פושרין ואי בקיאים גם אנו בבדיקת נגלד· ודין נגלד קרום העליון ע"י קוץ או מחט (ס"ק ג') אם במקום שניקב עור העליון יש בועה או שסירכא יוצא משם למקום אחר סירכא דבוקה או תלויה (ס"ק ד') בנגלד עור הא' או ניקב עור הא' ונמצא עליה בועה של מ"ז מה דינו ודין אם תחת עור התחתון יש בועה במ"ז (ס"ק ה') דין אם יש נגד הנגלד מכה בדופן כנגדה או שיש נשבר הצלע כנגדה תמצא בדיני תל"ר שלי בסוף סעי' מ"ח ובי"א שם סוס"ק מ"ב ע"ש· אם נפחוה יותר מדאי ונקרע הקרום מחמת הנפיחה· ודין ריאה שהיה עליה קצת יובש (ואינו נפרך בצפורן) ונקרע סמוך ליובש מה דינו ודין אם היה שום ריעותא כגון מראה וכה"ג ונפחוה ונשבר הקרום ואין כאן ריעותא מה דינו· ודין אם היה הריעותא מחמת סירכא ועברה הסירכא ע"י מיעוך (כ"ז בס"ק ז') שיעור האיך נקרא מים פושרים ואי קפדינן אכלי (ס"ק י') אי מהני בדיקה בזה"ז גבי ריאה דאושא· ואם ניכר המקום דאושא וראו שניקב עור התחתון ואינו מבצבץ מה דינו (ס"ק י"א) העביר ידו במקום דחוק ולא העביר בכח מה דינו· ואם העביר בציפרנו ואינו מקום דחוק ואינו בכח מה דינו· ואם העביר בכח ואינו יודע אם העביר על מקום הנקב· ודין אם הוציאה נכרי ומצאוה נקובה במקום שדרכו למשמש בכח או להעביר בסכין שם אי תולין בזה (ס"ק י"ב) אם לקחה זאב או כלב תולין ודין אם נטלה עו"ג והחזירה נקובה ודין עו"ג שנטל מבהמת ישראל ריאה קודם בדיקה והחזירה שלימה ודין עו"ג ששחט בהמה שלו ונטל הריאה לביתו קודם בדיקה והחזירה שלימה וכן בישראל חשוד כה"ג (כ"ז בס"ק י"ד) דין אם נמצא בועה על המקום שתלינן הנקב בזאב וכה"ג ובמקום דתלינן לא בעי' הקפה ודין אי אקיף ולא אידמי (ס"ק ט"ו) דין אם נמצא אודם סביב הנקב· ודין אם נמצא אודם רק במקום הנקב· ואם נמצא סביב הנקב לבן וקשה (ס"ק י"ז) בנקב שתולין צריך לעיין בצלעות שמא יש אודם או שחור נגד הנקב ואז טרפה ודין אם נמצא נקב ואין במה לתלות ועור הריאה היה תלוי ע"ג נקב כעין דלת (ס"ק י"ח) דין בועה בריאה ובתוך הבועה יש תולע· ואם יש נקב והתולע מקצתו בנקב ומקצתו חוץ לנקב (ס"ק י"ט) בנקבי המורנא יש הרבה דיעות באחרונים אי בעי' דוקא שיהיה התולע על הריאה לא בתוכה ואי בעי' שיהיה סמוך ולא רחוק ועוד הרבה פרטים ומסקנא להלכה ולמנהג (בי"א ס"ק כ') אם נמצא אודם סביב נקבי המורנא וקשה או שחור· ואם אדום במקום הנקב ממש וחילוק בין עגול למשוך· ואם לא נמצא תולע כלל ואם נמצא מת (שם אות ו' ז' ח' ט') אם נמצא בצלעות בדופן נגד נקבי המורנא אדום או שחור טרפה ויש לעיין אחר זה (שם אות י') אם נמצא נקודות שחורות בריאה ויש תולעים תחתיהם· וכן נקודות אדומות טרפה (שם אות י"א) אין לסמוך אהקפה בזה"ז· ואי יש לסמוך בתערובת על הקפה (ס"ק כ"א) בנשפכה כקיתון צריך בדיקת הסימפונות וגם צריך לבדוק בנפיחה והבדיקה מעכבת לפיכך אפי' יש לתלות הנקב בטבחא וכה"ג טרפה (ס"ק כ"ג) בנשפכה כקיתון אפילו מקצתה בעינן בדיקת הסימפונות ואפילו כולה מהני ואי בקיאים בבדיקה אפילו בזה"ז (ס"ק כ"ה) אי יש להתיר בהפ"מ בכ"ף כפופה· ובלא הפ"מ בשארי תמונות אותיות (ס"ק כ"ח) אם יש מכה בדופן או נשבר הצלע וחזר ונקשר נגד חסרון וקמט (ס"ק כ"ט) דין חסרון מכפנים ועל המקום זה יש סירכא תלויה· ואם יש חסרון מבחוץ ובמקום הזה יש סירכא תלויה (ס"ק ל') חסרון מכפנים יותר מרביעית בהפ"מ מה דינו (ס"ק ל"א) לכתחלה אין צריך לבדוק אחר אטום בריאה (ס"ק ל"ב) אטום במקצת עובי הריאה ואינה מעל"ע· ודין אם האטום הוא מקום רחב האיך בודקין אותו· ואי בקיאים בזה"ז בבדיקת האטום (ס"ק ל"ג) דין סירכא תלויה מתוך האטום ודין סירכא למטה מתליין מתוך האטום (ס"ק ל"ו מאות א' עד אות ה') ועי' ג"כ באות ז' חוט אדום בתוך האטום ודין חוט לבן ע"ג האטום· ודין אם יש מראה על מקום האטום (שם אות ה' ו') ריאה שאינה קשה כעץ רק קשה כבשר מה דינו (בס"ק ל"ז) ריאה שקשה כעץ אי הוה ודאי טרפה או ספק (ס"ק ל"ח) פי' קלה כעץ (ס"ק ל"ט) יבש אפי' במבהו טרפה (ס"ק מ') אם משרטט בצפורן ונראה השירטוט דהוה יבש· אם חוזר לקדמותו לאט לאט ואינו חוזר תיכף מה דינו· ואם אינו חוזר רק ע"י מישמוש ידים או נפיחה יתירה ואם חזרה ע"י שהניחו את הריאה בפושרין שעה או ב'· ואם ניקב ויוצא דם במקום השירטוט (ס"ק מ"ג) דין צמקה מקצתה ודין צמקה אונא או אומא שלימה· ואי בקיאים בבדיקה בצמקה אונא שלימה· ואי מהני בזה אפי' בצמקה בידי אדם ודין צמקה רוב אונא ונשאר כט"ד· וכה"ג בורדא אם נשאר כט"ד ממנה שלא צמקה (ס"ק מ"ה) אסור לעמוד עם עופות אצל השוחט בכדי כשיגמור שחיטת זו ישחוט האחרים משום חשש צימוק· ומכ"ש בסעודת חתונה ששוחטים אצל הכלוב כמה שצריך והמותר שוחט לכמה ימים שזה בודאי אסור (ס"ק מ"ו) צמקה ע"י חולי האיך דינו (ס"ק מ"ז) צמקה מפחד שאר הבריות בלא הפ"מ מה דינו (ס"ק מ"ח) ודאי בידי אדם לא מהני בדיקה לכ"ע וכן בספק בידי אדם וכו' אין סומכין וכו' וע' ס"ק כ' ודין ודאי בידי שמים אי צריך בדיקה· אי שחטוה תיכף אחר הפחד אם יוכל לבוא לידי צימוק מזה (ס"ק מ"ט) כיצד היא בדיקת הפושרין בודאי בידי שמים לדידן· וצריך שתחזור מאליה ולא ע"י משמוש ומיעוך ואם באה

הריאה

הריאה פ"א במים חמים או קרים (ס"ק כ"א) הא דמתירין בהפ"מ בנמצא מחט בריאה כשהיא שלימה דוקא שידעו שיש בה מחט ונפחוה אח"כ אבל אם נפחוה קודם הידיעה ואח"כ נמצא מחט אחר שהתכוה טרפה (ס"ק כ"ו אות א') ריאה שנמצא גרעין בתוכה ויש חילוק בין גרעין חדודה וכו' · ריאה שנימוקה מבפנים ונמצא בה מחט טרפה (שם אות ב' ג') האיך צריך להיות הבדיקה אם בנפיחה לחוד או דוקא ע"י פושרין (בס"ק כ"ז) אם נמצא בסימפונא רבא אי צריך לנפחה ובדיעבד אי לא נפחוה (ס"ק כ"ח) :

(סי' לז) דיני אבעבועות בריאה · מחודשים מסי' ל"ז בבועות קי"ל אפילו הם בעומק הרבה [כל שלא מעל"ע] לא חיישי' לסימפונות אפי' עומדים במקום הסימפונות ואפי' הם עכורים או סרוחים שרי (ס"ק א' ב') אם מהני מיעוך ומשמוש בסירכא תלויה היוצא מן הבועה ודבוקה למקום אחר לא מהני מיעוך ודבוקה מטינרי אי מהני מיעוך (כ"ז בס"ק ג' אות א' ואות ב') סירכא היוצא מן הבועה שבין אונא לאונא למטה מהלייה ודין סירכא בין אונא לאומה למטה מהלייה (שם אות ג' ואות ד') דין סירכא ת' או שאר ריעותא היוצא מן בועה של מים זכים או מלאה רוח · ודין סירכא דבוקה היוצא מבועה כה"ג · ודין ב' בועות דסמיכי במ"ז וסירכא תלויה יוצא מאחת מהן (ס"ק ד' אות א' ב' ג' ד' וס"ק ט"ו) דין סירכא העוברת ע"י מיעוך העומדת במקום שנקלף עור העליון ודין ריאה שנסרכה לכים והסירכא היתה מלאה דם וכו' (שם אות ה' ו') ודין סירכא תלויה מלאה דם או שהיא מתנפחת ע"י נפיחת הריאה ודין סירכא דבוקה היוצא ממראה אדומה והמראה חוזר למראה ריאה אחר הנפיחה (שם אות ז' ח') אם נמצא קרום על הריאה מלבד ב' קרומי הריאה ואחר שהסירו את הקרום הזה ראו שמזיע הריאה טיפים של זיעה כחודה של מחט ומראה הטיפים אדום כדם וכשמקנחין הזיעה חוזר ומזיע ובדקו בפושרין ולא מבצבץ (שם אות ט') אם נקלף או ניקב עור העליון של הבועה · ודין בועה ישנה שנתמסמס ביד ודין בועות שנקלפים מעל הריאה והריאה תחתיה שלימה ודין אם נקלף או ניקב עור הבועה והבועה היא של מ"ז (שם אות י' י"א) דין סירכא תלויה היוצא מן הבועה ודין סירכא תלויה היוצא מתוך הטינרי ודין סירכא דבוקה היוצא מתוך הטינרי (כ"ז בס"ק ה') אם עור הבועה משתנית למראה ריאה אע"ג דעומדת בגבשושית או שאר ריעותא כשר והאיך נקרא משתנית למראה ריאה (ס"ק ז') ב' בועות דסמיכי אפילו הם קטנים מאוד טרפה (ס"ק ה') בועה אחת ונראית כשתים אם שופכות למקום א' דכשר (ש"ע ס"ג) מ"מ צריך בדיקה אם יש לכל אחד ואחד כים בפ"ע טרפה (ס"ק י') נמתים קשים דכשר בסמיכי בעינן שלא יהיה בהם שום טיפת ליחה · ודין אם יש בתוך הטינרי מים זכים ודין מלאות רוח בסמיכי (ס"ק י"א) דין ב' בועות שאינן בולטות מבשר הריאה אלא שוה לבשר הריאה רק שמראיהן מראה מוגלא (ס"ק י"ב) שיעור הפרש שלא יקרא סמיכי אי ב' חוטי שער או כרוחב קש (ס"ק י"ג) אם במקום ההפרש מראה מוגלא אפי' ממראות הכשרות מיקרי סמיכי (ס"ק י"ד) סימנים להכיר איזו נקרא מים זכים כי אנן לא בקיאים בזה · ודיעבד אם לא בדק אחר הסימנים מה דינו · ולא ינקוב בסכין רק בעץ ולא יתנם בידו רק בכלי (ס"ק ט"ז אות א' ב' ג') אם בועה אחת מוגלא ובשניה מ"ז (שם אות ד') האיך הלכה בב' דסמיכי במ"ז (ס"ק י"ז) בועה על חריץ באונא העליונה או על חריץ דורדא · בועה על חריץ וקמט במקום אחר · ואם הבועה של מ"ז מה דינו · ואם מלא רוח כה"ג מה דינו (ס"ק כ' כ"א) בועה העומדת באונא העליונה של ימין מחציה ולמעלה לצד החוד ורחוקה מהחריץ מה דינו · ובשאר מקומות אם בועה עומדת סמוך לשדרה (ס"ק כ"א אות ג' ד') ב' בועות זה כנגד זה בין ב' אונות וסירכא יוצא מזה לזה טרפה (ס"ק כ"ב) ודין אם הסירכא עוברת ע"י מיעוך (שם) האיך פסקינן לדינא אם בועה וטינרי סמוכים זל"ז (ס"ק כ"ג) ב' בועי דסמיכי אם מתכסה הבועה במראה ריאה וקצת בשר ובולט לחוץ מה דינו (שם) בועה בשיפולי די בחוט בשר מקיף אפי' רק כחוט שער א' (ס"ק כ"ה) ודוקא שמקיף כל הבועה (ס"ק כ"ו) האי חוט בשר שמקיף אי בעינן שיהיה בו מראה ריאה או שסגי במראה כשר לחוד (ס"ק כ"ח) ואם לא היה חוט בשר מקיף רק ע"י משמוש בקיאים י"א דבעי' בזה מראה ריאה דוקא לכ"ע (ס"ק כ"ז) אם לא היה בודאי קודם הניפוח חוט בשר מקיף וגם אחר הניפוח לא היה וכו' רק ע"י מישמוש הבקיאים עשו מקיף מ"מ מהני (ס"ק כ"ט) אם נמצא בועה בשיפולי ולא נפחוה לראות אם יש חוט בשר מקיף עד שנתחתכה וא"א לבדוק מה דינו · ואם ראו קודם הנפיחה שיש חוט בשר מקיף ונאבדה בלי ניפוח מה דינו · ודין אם במזיד קרעוה (שם אות ב' ג') ואם נראה לעין שאין חוט מקיף ולא הספיקו לנופחה ולמשמש בה עד שנחתכה מה דינו ואם היה חוט בשר מקיף קודם הנפיחה ואחר הנפיחה נסתלק ורצו למשמש בה לעשות חוט בשר ובתוך כך נחתכה מה דינו (שם אות ד') בבועי בשיפולי וכן בכל ספיקות שנתהוה בריאה יש לבדוק מיד ולא להמתין כי אז מתקשה הריאה (שם אות ה') אם נתרוקנה הבועה ע"י המישמוש והיה חוט בשר מקיף טרפה · אבל אם גם אחר שנתרוקנה לא נמצא חוט בשר מקיף ושוב אחר המישמוש נמצא חוט בשר מקיף כשר (שם אות ו') בתוך ב' אצבעות בדקה וד' בגסה שאין שם סימפונות אם אירע שיש שם סימפונות ואירע שם בועה מעל"ע (ס"ק ל"ב) למעלה במקום העב סמוך לחידוד אם נקרא שנו שיפולי (שם אות ב') בועה מעל"ע שהיא בצד א' במקום הסימפונות ובכנגדה בצד הב' היא למטה ממקום הסימפונות מה דינו (שם אות ג') בועה מעל"ע במקום הסימפונות טרפה ולא מהני בדיקת הסימפונות · ודין אם נמצא בועה בריאה של אווז (ס"ק ל"ג ובסי' ל"ה ס"ק מ"ח ובסי' מ"ג ס"ק י"ב אות ב') בועה מעל"ע במ"ז מה דינו (ס"ק ל"ד) ורדא מעל"ע במקום הדק (ס"ק ל"ה) דין טינרי מעל"ע (ס"ק ל"ו אות א') ודין מורסא מעל"ע ודין אם מצד אחד בועה ומצד הב' מורסא והמוגלא עברה כל עובי הריאה עד הקרום ממש · ואם מצ"א עור ובשר קצת ואין הבועה ניכרת כלל בעבר הזה מה דינו ואם היא בולטת לחוץ במקום שעלה עור ובשר קצת ודין אם מצ"א בועה ומצד הב' טינרי (שם אות ב' ג' ד' ה') בועה מעל"ע במקום דכשר אם יש שם ריקן יותר מרביעית (שם אות ו') בועה שנמצא בה נקב במקום שממשמש בה ידא דטבחא אי תלינן ואי צריך לעיין בזה בגלעות (ס"ק ל"ה) להלכה איך קיי"ל בסירכא בשאר אברים ואם נסרכו דקין זל"ז ודין אם תחוב מבפנים קוץ או מחט נגד הסירכא אי נחשב הסירכא כק"ד · ודין אם נמצא קוץ או מחט מבפנים ואינו תחוב נגד הסירכא (ס"ק מ') בועה בשאר אברים אע"ג דקיי"ל דכשר מ"מ צריך לפתוח הבועה ולבדוק אם הבשר שתחתיה שלם · ומכ"ש בתרנגולים היושבים על הביצים יש להחמיר בזה · ודיעבד אי לא בדק מה דינו · ואם יש חילוק בזה בין בועה אחת להרבה (ס"ק מ"א) :

(סי' ל"ח) דיני מראות הריאה מחודשים מסי' ל"ח אם אינו שחור כדיו רק נוטה קצת לשחור מה דינו (ס"ק א') אם הריאה נוטה למראה כרכום שלנו שקורין זאפרע"ן מה דינו (ס"ק ב') דין ירוק הנקרא גרי"ן ודין ירוק הנקרא גע"ל · ודין כמראה קריי"ט שטיי"ן או כמראה וויינקש"ל · וכמראה ברוי"ן או גר"א (ס"ק ג') מראה המותר אי צריך נפיחה · מראה פסולה שנתהוה רק ע"י נפיחה ומקודם לא היה כלל (שם אות ו' ז') מראה כלובן ביצה וכשאר לובן האיך ישער (ס"ק ד') דין מראה פסולה החוזר רק למראה המותר ולא למראה ריאה ממש (ס"ק ו') דין מראה כשרה אם אינה מתלבן כלל (ס"ק ז') אם השינוי מראה מחמת מוגלא או דם שחור שיש תחתיה אבל בדקו ולקחו המוגלא או הדם מתחתיה ולא נסתלקה המראה מעל הקרומים מה דינו (ס"ק ח') ודין אם יש מראה פסולה על הריאה שלא במקום מוגלא וקלפו הקרומים והלכה המראה (תמצא בי"א סי' זה ס"ק ע"ז אות ח') אם נפלה לאור והוריקה הריאה כבילה אף שיש מוגלא תחתיה אסור (ס"ק ט') דין מראה אודם ונכנס ג"כ בבשר הריאה (ס"ק י') דין מראה אדומה ויש מכה בדופן כנגדה האיך פסקינן (ס"ק י"א) ריאה שנמצא עליה קמט וחסרון ועלתה בנפיחה והיה כנגד זה בדופן נשבר הצלע וחזר ונקשר מה דינו (ס"ק י"ב) ריאה אדומה ומכה בדופן כנגדה ואח"כ הלך המראה אודם אחר הנפיחה מה דינו (ס"ק י"ג) דין הרבה גוונים הסמוכים הם זל"ז (ס"ק י"ד) דין ירוקה ואדומה כחדא ריאה (שם אות ב') קליפות כמו נתק צריך לקלוף אותם ולראות אם הריאה תחתיה שלימה וצריך ג"כ לנופחה ואי לא נפחה מה דינו ודין אם יש סירכא מקליפה לקליפה ודין אם לא קלף לראות תחתיהן אם הריאה שלימה מה דינו (ס"ק ט"ז אות א') דין אם נמצא על הריאה שומות שקורין ווארצל"ען מה דינו · ודין אם קלף הווארצלע"ן ויצא דם מהריאה והאיך יהיה קליפת הנתקים והווארצלע"ן · ואם א"א לקלפם בנחת רק בחוזק מה דינו (שם אות ב' ג') מעשה בריאה אחת שהיה עליה קרום מכסה כל הריאה והסירו הקרום מעליה בנחת והיתה שלימה ויפה ועלתה בנפיחה כהוגן והכשירוה ואח"כ כמו חצי שעה אחר שמשמשו בה ידי אנשים התחיל לצאת דם מריאה זו בכמה מקומות ואין ניכר שום נקב ואף אחר שקנחו הדם היה יוצא אח"כ מעצמו מה דינו (שם אות ד') מראה הזזה ממקום למקום (שם אות ה') דין אם נכנס המראה פסולה רק לקרום א' של הריאה · ודין אם נכנס המראה לב' הקרומים אבל לא לבשר הריאה (שם אות ו') דין מראה כשרה על בועה או טינרי ולא הלכה המראה אחר שהוציאו המוגלא (שם אות ז') אם יש על הריאה חוט א' שחור עב כב' חוטין וארוך כשיעור אצבע והיה בראש החוט בועה א' מלאה מוגלא והרגישו שהיה בו דם כמו בגידי הצואר וחתכו החוט למטה עד שיצא הדם ונשאר המראה כבתחלה מה דינו (שם אות ט') אם יש על הריאה נקודות אדומות צריך לבדוק אחר נקבים ואי לא בדק מה דינו (שם אות י') דין ריאה של עוף אין צריך לבדוק אותה אם לא נולד בה ספק הא אם נולד חשש וריעותא צריך לבדוק גם בעוף ובעוף פוסל כל המראות כמו בבהמה מיהו בריאה של עוף מצוי להיות נגרר דם אדום או שחור (ס"ק ע"ז אות י"א ע"ש) ריאה של עוף במקום שמונחת בין הצלעות שם דרכה להיות סרוכה ואם נזדמן אם נסרך למקום אחר מה דינו (שם אות י"א י"ב) סי' למראות הכשרות וסי' למראות הפסולות וסימנים להכיר ע"י מישמוש היד בריאה אם יש בה מראה הפסולה (שם אות י"ג י"ד) כל המראות פסולות אי אוסרים החלב למפרע · ואודם בריאה ומכה בדופן כנגדה עד היכן יש לאסור החלב למפרע ודין שאר מראות פסולות ומכה כנגדה אי אסרינן החלב למפרע (כ"ז בס"ק ע"ז אות ט"ו) :

(סי' לט) דיני בדיקות הריאה מחודשים מסי' ל"ט אחר כל טרפות אין צריך לבדוק אפי' לא חיתה יב"ח (ס"ק א') צריך לבדוק הריאה מכל טרפות שיוכל להיות בה לא לבד סירכות אלא גם חסר ויתיר וחליף ובועות ומראות ויובש לבד נקבים לא בדקינן ומ"מ יש נ"מ אם אכל מבהמה שלא נבדקה אפילו מסירכות לנבדקה מסירכות אלא שלא נבדקה משאר טרפות · ודין אם לא בדק ואח"כ נמצאת טרפה אם צריך כפרה (ס"ק ב') אם צריך ניפוח ואם נאבדה בלי ניפוח (ס"ק ג') אם צריך להוציא את הריאה לאחר בדיקת פנים (ס"ק ד' אות א') ויכנים ידו בנחת וימשמש

אחר הקליפה מה דינו (שם אות ט') אם נמצא על הריאה עצם דק ונמצאת הריאה שלימה מה דינו (שם אות י') ואם נמצא עצם בחלל הגוף מה דינו (שם אות י"א) אם נמצא הריאה מליאה ליחה צריך לבדוק אחר נקבים (שם אות י"ב) דין אם נמצא העקלי"ך בשיפולי אומה ויש עליה סירכא ממקום למקום (שם ובלוח המפתחות לתל"ר אות ה' ע"ש) אם נמצא בסוף הריאה בשיפולי דילדולים כעין סירכות מה דינו (שם אות י"ג) שתי אונות סרוכות זו לזו למטה מחציה ואחת ארוכה וא' קצרה והארוכה היא למעלה מחציה דידה (פי' במקום שהסירכא מחוברת לארוכה הוא נגד הקצרה למעלה מחציה של קצרה) מה דינו (שם אות י"ד) אם יוצא כה"ג מסיגרי מה דינו (שם אות ט"ו) אם בשר הבלוי אינו יכול לקלוף בנחת אלא בחוזק מה דינו (ס"ק ס"ט):

(סי' מ') דיני טריפות הלב וקנה הלב מחודשים מסימן מ' אף אם ניקב רק לחלל הקטן של הלב הוא ודאי טרפה (ס"ק א') אם יש להקל בהפ"מ אם שומן הלב עצמו סותם נקב שבלב (ס"ק ג' אות א') דין שומן הלב של עוף שהוא רך אם סותם (שם אות ב') לב תרנגול שהיה עליו כיסוי מלא מים והלב כולו בתוכו מה דינו (שם אות ג') דין ניקב הלב מצד לצד ולא ניקב לחלל (ס"ק ד') ניקב ולא הגיע לחלל וספק אם נעשה הנקב ע"י חולי או ע"י קוץ (ס"ק ה') כל פרטי דינים בנמצא מחט בלב ובשימפונא רבא דלב (ס"ק ו') דין אם נמצא עצם בתוך הלב בחלל הלב· או בבשר הלב (שם) אם נמצאו נקבים בשומן שיורד בין שני ערוגות הריאה (ס"ק ז') ניטל הלב דטרפה אם יש לתלות שחטף חתול מה דינו ודין אם נמצא ב' לבבות (ס"ק ח') אם נמצא שומן הלב דבוק ואדוק מאוד ללב אם נמצא שם או בחללו קורט דם מה דינו (ס"ק ט' י'):

(סימן מ"א) דיני טרפות הכבד מחודשים מסימן מ"א· לדידן מחמירים דבעינן שישתיירו ג' זיתים בכבד וכו' (ס"ק א') שיעור כזית (שם) במין שאין לו מרה אי סגי בב' זיתים· והאי כזית אי בעינן מבשר לחוד או דמצטרף ג"כ הקרומים והגידין בהדייהו (שם) דין אם כזית א' מתלקט או מרודד (ס"ק ב') אם אין הזיתים אלו שלמים כברייתן אע"פ שכל השאר שלם טרפה (ס"ק ג') דין אם משרטט בבשר הכבד בצפורן ונראה השירטוט בתוכו· ודין אם יבש א' מאלו הזיתים מה דינו· ואם כל הכבד שלם ולא נשאר במקום מרה וכו' רק כחצי זית לא מהני (ס"ק ו') נימוק הכבד ונשתיירו אלו הב' זיתים מה דינו (ס"ק ז' אות א') ואם נצרר הדם וכשגוררין הדם בשר הכבד שתחתיו קיים מה דינו (שם אות ב') ודין כבד שמלא אבעבועות ונימוק כולו במישמוש היד (שם אות ג') ויש חילוק בזה כי בכבד יש ב' חלקים א' גדול וא' קטן· אם חלק הגדול נשאר שלם· ואם רק חלק הקטן נשאר (שם אות ד') כבד של אווזא ובסופו תלוי כמין כיס ובתוך הכיס נמצא ש"ש מרוקבים (שם אות ה') אם נמצא אבן בכבד כשרה (שם אות ו') ודין אם נמצא בכבד כמו חול וכיוצא בזה טרפה (שם אות ז') האיך קיי"ל בכבד שקשה כאבן (ס"ק ח' אות א') תרנגולת שהיה לה כבד גדולה כפליים כהראוי (שם אות ב') תרנגול שמן מאוד שהיה הכבד שלו מלא נמחים לבנים אך שאר בשר הכבד היה כטבע מראה שאר כבדים מה דינו (שם אות ג') כבד שהיה נפוח ועב ומראה שלה כצמר גפן (שם אות ד' ה') בהתליע הכבד אי בעינן שישתיירו הב' זיתים ודין אם התליע רק אלו הב' זיתים ושאר הכבד שלם (ס"ק ט') אם נמצא בכבד גרעין של תמרה שאינו יכול לנקוב· ואם הוא גרעין של זית שיכול לנקוב מה דינם (ס"ק י') אם יש מחט תחוב בכבד וראשו העב נחבא בכבד וראש החד יוצא לתוך חלל הבהמה מה דינו (ס"ק י"ב) האיך קיי"ל לדידן בענין מחט בכבד אי יש חילוק בין קופא לבר וכו' (ס"ק י"ג) נמצא מחט בחלל הגוף והעור שלם מבחוץ אי הוה ודאי טרפה או ספק ואי יש חילוק בין עוף שיש לו זפק או לא (ס"ק ט"ו אות ב') מעשה שמצאו בחתיכת כבד אחר הצליה והבישול מחט מאותן מחטין שהנשים משתמשין ואותה המחט היתה טמונה ותחובה כולה בתוך החתיכה ולא היה סביבה קרישת דם מה דינו (שם אות ג') אם נמצא בסימפון הגדול של כבד או ריאה ותחובה קצת שם ואם אירע זה באותו סימפון שכבר נכנס לבשר הכבד וריאה (ס"ק ט"ז) מעשה בעגל שלא היה לה בשר לחצר הכבד שנחסר ונשאר רק ב' עורות המקיימן מה דינו (ס"ק י"ז) ניקב טרפש הכבד אותו צד שהוא נגד הכבד שלא מצד הכבד מה דינו· ואם ניקב אותו טרפש שהוא פרוש לדופן מה דינו (ס"ק י"ח) דין אם ניקב חצר הכבד וחלב טמא סותם אותו (שם ובס"ק שא"ז) נקב עגול שהיה בחצר הכבד ושפה סביב הנקב גם הבשר שבין ב' העורות נחסר בעיגול וניכר שנעשה מחיים וכו' מה דינו (שם) אי ניקב חצר הכבד במקום דממשמשי ביה ידא דטבחא מה דינו ואם נמצאו סביב חוטים לבנים· ואם נסתם נקב הטרפש בטחול שלא כדרך הנחתה ונסרכה שפיר מה דינו וה"ה בשאר סתימות שלא כדרך הנחתה ודין אם נסתם נקב הטרפש ע"י הכבד מה דינו ודין אם נמצאו ב' טרפשים (סוס"ק י"ט) אם נסרך טרפש הכבד לבית הכוסות ולא בדק בכרס אי יש שם מחט או קוץ מה דינו (ס"ק כ' אות א' ב') ואי יש סירכא בשאר אברים אי צריך לבדוק אי יש מחט או קוץ (שם אות ג' ובסימן מ"ב ס"ק ג') אם בדק בהמסס ונמצא תחוב בו מחט שלא מעל"ע כנגד מקום הסירכא אי הוה סירכא כק"ד או לא· ודין אם אינו תחוב רק נמצא מחט ונמצא כנגדו סירכא מה דינו וכן בשארי אברים שאין הסירכא פוסלת בו אם נמצא מחט תחוב· ואינו תחוב מה דינו (שם אות ד' ה' ו') ואם נמצא כה"ג בהמסס שיש אוסרים בו אפי' לא ניקב מעל"ע ויש עוד ריעותא שנמצא סירכא אף שאין כנגדו אי יש לאסור בזה (שם אות ז') וכן אם לא נמצא מחט כלל רק נקב ולא ניקב מעל"ע ונמצא סירכא כנגדו אי הוה סירכא כק"ד (שם אות ח') נמצא מחט בטרפשא אין חילוק בין קופא לבר וכו' וטרפה מ"מ אין צריך לבדוק ולחפש אחר זה (ס"ק כ"א) דין אם נמצאו ב' כבדים ואינם דבוקים במקום מרה וכו' ודין אם היה היתר מתחיל למטה מאותו כזית במקום מרה ומקום חיותו וכן ביתרת רגל למטה מארכובה התחתונה מה דינו (ס"ק כ"ב):

(סימן מ"ב) דיני טריפות המרה מחודשים מסימן מ"ב· דין נמצאת המרה נקובה ואפשר לתלות בסכין או בידא דטבחא (ס"ק א') פרטי דינים באיזה מקום מהני סתימת הכבד לנקיבת המרה ובאיזה לא מהני (ס"ק ב') אי סירכא פוסלת בשארי אברים שלא בריאה ואף להמתירים אי הוה ריעותא דאי תחוב בפנים נגד הסירכא מחט אי טרפה (ס"ק ג' וע"ל סי' מ"א ס"ק כ' אות ג') טעימת הכבד אי צריך דוקא לקרוע הכבד ולטעום מבפנים או סגי מבחוץ (ס"ק ד') אי צריך להעביר הדם במקום שלוחך וטועם או לא (שם ובס"ק ז' אות ז') אי שרי ללחוך ולטעום איסור ממעל (ס"ק ה' אות א') אף בבהמה מהני טעימת הכבד בנחסר המרה (ס"ק ה' אות ב') מעשה שהיה יוצא מרה יתרה וטעמו ולא היה טעם מר בהיתרה מה דינו· ודין מרה שנמצאת לבנה אי צריך לטועמה שמא אין בה טעם מר (שם אות ג') ואם במקצת יש טעם מר ובמקצת אין בה (שם אות ד') ואם טעמו הכבד ואין בו טעם מר וטעמו בקורקבן והיה בו טעם מר (שם אות ה') דין מרה שנתרוקנה והכיס קיים כשרה וע"ש אי צריכה נפיחה (שם אות ו') דין אם לא היה מרה ונאבד הכבד קודם שטעמוה (שם אות ז') ורוב פעמים נמצא המרה דבוקה בבני מעיים ובשומן והיא קטנה מאוד ולפעמים נמצא המרה אצל הטחול (שם אות א') אי יש לסמוך על הנשים בטעימת הכבד אי יש טעם מר (ס"ק ז' אות ב') טעמו מקומה והיה טעם מר ואח"כ טעמוה ולא נמצא עוד מרירות (שם אות ג') אם יש מרה וטעמו הכבד ויש בו ג"כ מרירות כשר (שם אות ג') אם יש מרה וטעמו הכבד ויש בו ג"כ מרירות כשר (שם אות ד') אם נמצא ב' מרות וגם יש טעם מר בכבד טרפה (שם אות ה') טועמין הכבד אי (שם אות ו') אי טעימת הכבד מהני אפי' אם חסר הכיס (שם אות א') דין אם הם שתים ממש ויש לכל א' כיס בפ"ע ואין מחוברים כלל ושופכים דרך נקב באמצעו או בסופו (ס"ק ח' אות א') כשסימפון שופך מרה לשתיהן אי יש להכשיר אף אם הם ב' ממש (שם אות ב') חדא ומתחזי כתרתי ויש מחיצה המפסקת ובב' בועות כה"ג (שם אות ג') אם נפרדות זו מזו ומקום חיבורן א' וכשמגביה צד הא' שופך אל הב' דרך חיבורו מה דינו (שם אות ד') באותן עופות שאין להם מרה אי סגי רק בכזית במקום חיותה או דבעינן ג"כ שישאר כזית ג"כ במקום שראוי להיות מרה (ס"ק י"ב) אילים אין להם מרה ויש מינים שיש להם במעיים ויש שיש להם מרה בבטן ויש שיש להם באוזן ויש באליה שלהם (ס"ק י"ג אות א') בצבי וכדומה שאין להם מרה סמוך לכבד ויש טעם מר בכבד מהו (שם אות ב') כל שפוסל במרה ניקבה וכו' פוסל גם בצבי (שם אות ג') נמצאו ב' מרות ולא הספיקו לבודקו ונתערב מה דינו (שם אות ד') חלוקי דינים בגרעין הנמצא במרה ודין מחט הנמצא במרה ואינה תחובה (ס"ק י"ד ט"ו) דין אם נמצא אבן במרה או בכבדא או בריאה (ס"ק ט"ז אות א') היה דבר בבהמות והרופאים אומרים שהחולאת שלהם כי המרה גדולה אצלם· בשחטו בהמה שהלכה בטוב מקודם ואח"כ מצאו בה מרה גדולה יותר מדאי ומליאה מה דינה· ואם נמצא עוד ריעותא אי מצטרף זה לעשות תל"ר ודין החלב בבהמות כאלו (שם אות ב') ועיין סימן סמ"ך ס"ק ד' אות ג' ודין מרה שהיה הכיס שלה נפוח שקורין גישוואלי"ן הרבה· ואם הליחה שבה נהפך לעפשים או אם נתקשה כאבן מה דינו (שם אות ג'):

(סי' מ"ג) דיני טריפות בטחול מחודשים מסימן מ"ג דין אם נימוק בתחילה בסומכיה ואח"כ ניטל לגמרי (ס"ק א' ובסי' מ"ד ס"ק א') דין אם ניקב בראש העב במקום הדק שיש שם (ס"ק ב' אות א') שיעור שלדידן בעי' בניקב בסומכיה שישתייר חצי עוביו משערינן בעוביו של אותו דבר (שם אות ב') קרום שעל הטחול אינו מצטרף לשיעור עובי ד"ז אבל העור עצמו של הטחול מצטרף (ס"ק ג' אות א') עגלים שיש להם נקב בראש העב בטחול וסביב הנקב מבפנים מקיף עור הטחול וניכר שהנקב מתחילת ברייתו (שם אות ב') אם נמצא כך במקום הדק בטחול שבצד העב (שם אות ג') בריאה כה"ג אם נמצא נקב מפולש מה דינו ובשיפולי אונא מה דינו (שם אות ד') אותו שיעור כעובי ד"ז בעינן דוקא מבשר הטחול עצמו ולא מועיל סתימת חלב או בשר אחר (ס"ק ד' אות ב') מחט שנמצא בטחול טרפה (שם אות ג') אם ניקב הכרס והטחול סותם הנקב במקום שמונח על הכרס (שם אות ד') דין נחתך במקום העב (ס"ק ה' אות א' ב') דין אם ניטל כל הסומכיה עד הקולשא (שם אות ב') דין אם ניקב מצד זה וגם מכנגדו ויש בשר ביניהם כעובי ד"ז (שם אות ג') דין אם ניקבו זה שלא כנגד זה ואילו היה זה כנגד זה לא היה כדינר זהב כמה צריך שיהיה המרחק ביניהם (שם אות ד') לקתה או נימוקה במקום הדק כשר (ס"ק ו') דין שינוי מראה לחוד במקום העב (ס"ק ז' אות א' ב' ג' ה' ו') אם נמצא בועה בטחול ויש לה שינוי מראה ואם אין לה בועה רק גבוה מעט מה דינו (שם אות ד') אם נתמסמס הבשר של הטחול במקצת עוביו ותחתיה מצד הב' שלם אבל יש מראה נגד המקום שהיה נתמסמס

(שם אות ו׳) אם מים בטחול והבשר סביבו שלם כמה שיעור יהיה הבשר שנשתייר (ס״ק ח׳) וכן במים ומוגלא ונקב אם אינו נקוב מבחוץ רק מבפנים ובשר קצת מקיפו מה דינו (שם ובס״ק י״ב אות ג׳) אם הטחול נקוב בצד העב באותו מקום שאינו דבוק רק לכרס רק מונח על הכרס ושם ג״כ עב (ס״ק ט׳ אות א׳ ב׳ ג׳) בנחתך במקום הזה מה דינו (שם אות ד׳) דין יתיר טחול בסומכיה שהוא בצורת טחול וכה״ג אם אין לו צורת טחול (ס״ק י״א אות ב׳) בהמה שנמצא בה ב׳ טחולין ואחד ניקב בסומכיה מה דינו (שם אות ג׳) האיך קיי״ל בניקב טחול של עוף (ס״ק י״ב אות א׳) אם נמצא בועות בריאה של אווזות (שם אות ב׳ ובסי׳ ל״ו ס״ק ל״ג) נימוק או ליקוי בצד העב מבפנים ובשר מקיפו · ואם אין בשר מקיפו רק עור הטחול מקיפו מה דינו (שם אות ג׳ ובס״ק א׳) דין טחול שדרכו להיות ארוכה ונמצאת עגולה או מרובעת וכן שאר כל האברים וכן אם לא נמצא האבר במקום שרגיל להיות וכן בלב דאם נמצא כתבנית לב בחזה או במקום אחר (ס״ק י״ב סוף אות ה׳):

(סי׳ מ״ד) דיני טריפות בכליות מחודשים מסימן מ״ד דין אם ניטלו הכליות ע״י חולי מעט מעט ואח״כ ניטלו לגמרי (ס״ק א׳ ובסימן מ״ג ס״ק א׳)

דין אם יש כוליא יתירה ודבוק בחריץ שבכוליא (ס״ק ב׳) דין אם חסרה קצת הכוליא והגיע למקום חריץ (ס״ק ג׳ אות ב׳) דין ניקבה הכוליא ע״י חולי כיש חסרון ובאין חסרון ודין אם הנקב רק מבפנים (שם אות ג׳ עד אות ה׳ ובכלל) דין אם היתה הלקותא עד הלובן ממש שאין הפסק אבל כל הלובן שלם ודין אם הלובן עצמו ניקב (ס״ק ה׳) דין נקבעה הכוליא לשנים ודין הכאה מרחוק בכח בין ע״י ברזל ובין ע״י קוץ ודין עשה בכוליא פצעים בבשר דרך הכאה בחרב (ס״ק ו׳) לדעת ש״ע וש״פ במים עכורים בעינן שיגיע על הלובן ובמים זכים אפילו הגיע ללובן כשרה וי״א ואוסרים במים עכורים אפילו לא הגיע ללובן (ס״ק ז׳ אות א׳) ובמסמסה האיך הדין להי״א הנ״ל וכן הדין במכת חרב להי״א והאיך קיי״ל בזה (שם אות ב׳ ג׳ ד׳) דין בועה בכוליא בבועה מבחוץ · ובועה מבפנים (שם אות ה׳) האיך הדין במים זכים לדידן (ס״ק ח׳) דין דם בכוליא אם הגיע ללובן (ס״ק ט׳) דין כוליא שלא בדקו אם הגיע הלקותא ללובן (שם) ודין אם לא הגיע ללובן רק משהו (שם ועיין ס״ק י״א) במראה הדבש בספק אם הגיע ללובן (ס״ק י׳) אם לא הגיע ללובן רק משהו ודין אם הכוליא שלם והלובן לקוי אבל לא רובו (ס״ק י״א) דין אם נמצא הלקותא בכוליא ולא הספיקו לבדוק אם הגיע ללובן ודין אם נמצא הלקותא רק בלובן ואינו ידוע בבירור דהיה לקותא דמטריף (שם) דין אבנים בכוליא ויש ב׳ מיני אבנים הבאין משתיה והנולדים מכוליא גופא ויש סימנים ע״ז (ס״ק י״ב אות א׳ ב׳) ודין אם מחמת האבנים נתקטנה הכוליא משיעורה מה דינו (שם אות ג׳) כוליא שהקטינה ולא הספיקו לבודקה אם היא כשיעור ואם הכוליא השניה סרוכה או שאר ריעותא אי מצטרף לריעותא זה שלא בדקוה (שם אות ד׳) ספק אם היא קטנה מתולדה או הקטינה מחמת חולי (שם וס״ק ט״ו אות ב׳) להפוסקים דמטריפים במוגלא ובנתמסמס אפילו לא הגיע ללובן האיך הדין בניטל או הקטינה ע״י חולי (ס״ק ט״ו אות ג׳) דין כוליא אחת גדולה מאוד וכוליא הב׳ נתקטנה מאוד (שם אות ד׳) האיך קיי״ל בניטלו הכליות ע״י חולי · וכן בניטל הטחול ע״י חולי (ס״ק ט״ז) אם לא הספיקו לבדוק את הכים לידע אם נתקטנה מתולדה או ע״י חולי מה דינו (ס״ק י״ז) דין אם יש כוליות יתרות וכולן עומדות שוה והקטינה אחת ואינו יודע איזה הקטינה (ס״ק י״ח) ודין ב׳ ככדים ואחת לקתה (שם) ספק אי הגיע ללובן (ס״ק י״ט) דין שינוי מראה בכוליא ככרתי שקורין בלא״ה ודין אם היא כמו מראה גע״ל · ודין כמו מראה גרי״ן (ס״ק כ׳ אות א׳ ב׳) דין שינוי מראה הפוסל אי בעינן שיגיע דוקא ללובן או לא (שם אות ג׳) על הלובן יש קרום דק מלמעלה ואם נמצא אותו הקרום שחור ותחת אותו הקרום מצאו הלובן כראוי מה דינו (שם אות ד׳) דין אם האדימה הכוליא ודין אם האדים הלובן שבתוך הכוליא (ס״ק כ״א) דין טרפות בכוליא של עוף להלכה (ס״ק כ״ב) דין תרנגולת שנפחה כוליתה כבינת תרנגולת ושחורה כדיו (שם):

(סי׳ מ״ה) דין אם ניטל השליא בבהמה ובעוף מחודשים מסי׳ מ״ה יש אוסרים בעוף אם ניטל המעי שהבילים מונחים בו והאיך הלכה (ס״ק א׳)

ואם יש ב׳ מעיים הנ״ל בין בבהמה ובין בעוף (שם) האיך הלכה בניקב או נימוק האם · ודין אם נחתך האם (ס״ק ג׳ אות א׳ ב׳ ג) דין נימוק הולד במעיה (שם אות ד׳) דין אם מוצאים בילים נקרשים שקורין [פאר באקטע אייער] (שם) דין מחט שמצאו תחוב בשלל של בילים (שם אות ה׳) דין שוורים המשתינים דם אי צריך לבדוק כים השתן ודיעבד אי לא בדק (ס״ק ד׳ אות ב׳) דין עוף שפתחו בטנה ויצאו ממנה מים רבים · ודין אם מוצאים בבהמה כה״ג (שם אות ג׳):

(סי׳ מ״ו) דיני טריפות בבני מעים מחודשים מסי׳ מ״ו אם עלה קרום על הדקין ונסתם אינו קרום (ס״ק א׳) דין אם מחט תחוב בנקב וחלב טהור סותם

ודין אם המחט יוצא ויש שומן על חודה של מחט ודין אם יש שומן סביב המחט ובראשו נגד פי המחט אין שומן ויש בשר עליה (כ״ז בס״ק ב׳) בדבר שצריך שיעור לנקובתו אי מועיל בו סתימת שומן או בשר (ס״ק ג׳) גם בשר סותם · ואי סותם בשר מאבר אחר מה דינו · ודין ושט שניקב ובשר שאצלו סותם (ס״ק ד׳) קרום שעל הלב והוא טרפשא דליבא אינו סותם · ושומן הלב עצמו אי סותם (ס״ק ה׳) חלב דרים מעייא דאנן אין אוכלים אותו אי סותם · וה״ה מעייא הסמוך לחלחולת · ודין אם ניקבו שניהם ודאי אינו סותם (ס״ק ז׳) ודין אם החזיר הדקין וידוע שלא נתהפכו · ודין אם מסופק אם נתהפך (ס״ק ח׳) דין אם לא יצאו ונמצאו מהופכין (ס״ק ט׳ אות א׳) הדרא דכנתא שדרכה להיות עגולה ונמצא שלא היתה עגולה רק כדרך עולה ויורד וכו׳ (שם אות ב׳) תרנגולת שיצאו בני מעיה דרך נקב בית הרעי והוחזרו · ודין אם שחט קודם שהוחזרו (שם אות ג׳) תרנגול מסורס שלא היה ניכר בו שום קרע ולא תפירה ובני מעיו מקצתן דבוקים בבשר וסמוכים לעור מה דינו (ס״ק י׳ אות א׳ ב׳) תרנגולים מסורסים אי להוש לנקיבת המעים או שמא יצאו ונתהפכו (שם אות ג׳) דין דקין שניקב א׳ לחבירו וניקב לד החיצון של הדק ואם סותם שומן כנגדו (ס״ק י״א) האיך קיי״ל במחט שנמצא בדקין ואין תחוב כלל · ודין אם תחוב קצת · ודין אם אינו תחוב אבל נמצא קורט דם מבחוץ · ודין אם נמצא מחט בדקין ויש ק״ד מבפנים (ס״ק י״ב אות ב׳ ג׳) נקב שנמצא בדקין סמוך לקיבה והולך בשיפוע ומתחיל מצד חללו והולך ושופע כלפי מטה ויוצא לחוץ וכו׳ ונראה מעניינו שנכרא כך מה דינו (שם אות ד׳) בהמות שנמצאו בבני מעים בהרות אדומות מצד שאוכלין עשב שקורין כל״ך מה דינו (שם אות ה׳) דין אם ניטל מקום הדבוק כמה צריך שישתייר בדקה (ס״ק י״ג) כרכשא שנמצאת נקובה מבפנים והיה במקום הנקב כמין העוטרת יוצא לחוץ והיה הנקב נכנס לתוך אותו עובי אבל לא היה מפולש ונראה כי העור שהיה לצד חוץ היא עיקר העור של הכרכשא וכו׳ (ס״ק ט״ו אות ב׳) האיך נוהגין בסירכא בשאר אברים · ואפי׳ להמתירים מ״מ בעי בדיקה בחלל הפנימי באותו אבר שמא יש שם קוץ או מחט תחוב שם נגד הסירכא (ס״ק ט״ז אות א׳ ב׳) וכן נסרכו דקין לדקין צריך בדיקה שמא יש ריעותא · ודין דיעבד אם לא בדקו (שם אות ג׳) קורט דם המוזכר בכ״מ דוקא ממשות או דם צרור בעובי הבשר אבל האדים לחוד אינו מזיק (שם אות ד׳) אם נמצאו בועות בדקין יש לחתוך הבועות ולראות וכו׳ ותרנגולים שיושבים על הביצים יש להחמיר בהם וכו׳ · ואי הבשר שתחתיה רע וכו׳ ודין אי לא בדק · ואי בקיאים גם אנו בבדיקה זו (ס״ק י״ז מאות א׳ עד אות ה׳) ובכבר אווזות דשכיחי בועות כמו פאקי״ן האיך לבדוק אותם · ודין אם מצא בהם תולעים תחובים במקצת (שם אות ה׳) דין אם היה על הדקין בועה שחורה ובחוץ ג״כ מראה שחורה על הדקין וגרר הבועה והמראה עדיין לא זזה מבחוץ מה דינו · ובכבר אווזות שיש בועות לבנות על הדקין מבחוץ האיך יבדוק (שם אות ו׳) בועות הנמצאות בדקין ואין בהם ליחות אלא יוצא מהם כמו צואת האוזן ולפעמים הם שחורות ואינן גבוהים מבשר המעי מה דינו · ואי סגי בבדיקת קצתן (שם אות ז׳):

(סי׳ מ״ז) דין אם נמצאים בני מעים יתרים מחודשים מסי׳ מ״ז ב׳ בית הכוסות או ב׳ קיבות היוצאין ממקום א׳ והדרי וערבי כרוחב אצבע כשרה

(ס״ק ב׳) האיך הלכה אם מקילים בעוף אם יוצא ב׳ מעיים (ס״ק ג׳) דין אם ניכר מתחילת יציאתן שהם ב׳ מעיים היינו שרחבים הם כב׳ מעיים או שיש סדק שם (ס״ק ה׳ אות ב׳) ואף לדברי המכשיר בדק היוצא מן הדקין דוקא בא׳ אבל בשתים טרפה (שם) אם המעי היוצא תלוי וסתום בראשו ואין משמש כניסה ויציאה (שם אות ג׳) האיך קיי״ל להלכה בהפ״מ ובלא הפ״מ (שם אות ד׳) וכ״ז אם יש בו ריעי אבל אם אין בו ריעי כשר (שם אות ה׳) וריד הנמשך מן הכבד ולפעמים הוא מסתבך במעיים וכו׳ (שם) דין עוף שהטילה ריעי מב׳ מקומות (שם אות ו׳) נקב שנמצא בבני מעיים סמוך ליציאתו מן הקיבה והוא הולך בשיפועו וכו׳ והטבחים אומרים שרוב בהמות כך הוא (שם אות ז׳) לדברי המכשירים בדק היוצא מן הדקין אם דוקא כאצבע או אפי׳ יותר (ס״ק ו׳):

(סי׳ מ״ח) דיני טרפות בקיבה ובכרס · מחודשים מסי׳ מ״ח חלב שעל היתר אעפ״י שאסור לדידן מ״מ סותם (ס״ק א׳ אות א׳) מהו נקרא קבת ומהו נקרא יתר (שם אות ד׳) מחט תחובה בקיבה ולא ניקבה מעל״ע ויבלת קשה עומדת על הקיבה נגד אותו מקום שהמחט תחוב מבפנים (שם אות ג׳) קיבה שיצא ממנה ג׳ ענפים באורך חצי אצבע ויותר והיה סתום בסופה אך הבשר היה מעין בשר הקיבה בלי שום שינוי כלל מה דינו (שם אות ד׳) דין ניקב הכרס והטחול סותם אותו (ס״ק ב׳ אות א׳) ודין טחול שניקב בסומכיה והכרס סותם אותו (שם אות ב׳) חלב הדבוק לכרס שתחת הפריסה אינו סותם (שם אות ג׳) בהמה או עוף שבטנה צבה ויצא ממנה קילות מים (כאן אות ד׳ ובסי׳ מ״ה ס״ק ד׳ אות ג׳) אווזא שהיה לה מכה בבטנה כמין ב׳ בילים ופתחו בטנה וראו שהדקין שלמים (ס״ק ב׳ אות ה׳) דין תולעים הנמצאים בפנים בכרס ואם יצאו לחוץ מה דינו (ס״ק ג׳) דין בשר החופה שנקרע רק רוב עובי הבשר ואינו מפולש ודין היכא שנקרע הבשר הנ״ל וליכא טפח בגדולה או רובו בקטנה אם הוא מפולש מה דינו ודין ניקב מבפנים רוב עוביו ובחוץ המיעוט קיים (ס״ק ו׳) דין אם נמצא נקב בבשר החופה את הכרס והעור קיים וידוע שזה נעשה מנגיחות הבהמות (ס״ק ז׳) דין אם נקדר הבשר הזה באורך וברוחב (ס״ק ח׳ אות א׳) בקטנה ששיעורה ברובה אם נקדר והוט המקיף יהיה רוב · וי״א דבקטנה משערים בשלים של רוב ארכו (שם אות ב׳) ניקב הכרס או נקרע רובו אי הוה ודאי טרפה או רק ספק וג״מ אי מהני עיבור ולידה או שהיית יב״ח בדיעבד (שם אות ג׳ ד׳) אם נקדר הרצועה אינה רחבה ואם תעשה ממנה עיגול לא יהיה שלים טפח אלא שארכה טפח (ס״ק ט׳) אם לא לקה הבשר החופה רק שיש שינוי מראה לחוד (ס״ק י׳) דין אם ניקבו ב׳ עורות של ביה״כ ומדובק שם בשומן (ס״ק י״ג) דין אם ניקב

המסס

המסס מצד א׳ ע״י מחט · ואם ניקב כה״ג ע״י חולי (ס״ק י״ד) בבית״כ במקום הדק אי ניקב מצ״א ע״י מחט מה דינו ובכרס כה״ג מה דינו ובקיבה כה״ג מה דינו (ס״ק ט״ו) אם ניקב ביה״כ מעל״ע ויש ק״ד סביב הנקב ואינו נגד פי המחט · ומצ״א כה״ג האיך הדין (ס״ק י״ט אות א׳) ודין אם נמצא סירכא נגד פי המחט ודין אם נמצא סירכא נגד נקב שלא ע״י מחט · ואם נמצא נפוח ועב מצד חוץ מה דינו (שם אות ג׳ ד׳) נמצא שניקב ביה״כ מעט ונמצא מחט בחלל ביה״כ מה דינו (ס״ק כ׳) ביה״כ שניקב זה שלא כנגד זה (שם) ביה״כ במקום עב וניקב ולא נשאר רק מעט (ס״ק כ״א) אם לא ניקב מעל״ע והודח ונמלח ולא בדק אחר ק״ד ויש חילוק אם בדק בפנים אחר ק״ד וכו׳ (ס״ק כ״ב) דין אם לא בדק אם ניקב מעל״ע ודין אם ניקב מעל״ע ולא בדק אחר ק״ד (ס״ק כ״ג) אם לא ניקב מעל״ע אבל יש כמין שביל הניכר עד לחוץ טרפה (ס״ק כ״ו אות ב׳ וס״ק ל״ב אות א׳) · יש חילוק בין אם מצאו הנקב מיד כשפתחו את הבהמה ובין לאחר זמן (שם אות ג׳ ד׳) בניקב מצ״א בהמסס להמחמירים בזה אי בעינן דוקא שיש ק״ד בפנים · ואי בקיאים בזה גם אנו (ס״ק כ״ח אות א׳ ב׳) בניקב מב׳ צדדים אי יש להקל. בהפ״מ בזה״ז בלא ק״ד מבפנים (שם אות ג׳) אם נמצא מחט בחלל ביה״כ ולא נתחב ויש ק״ד מבחוץ מה דינו (ס״ק כ״ט) אם תחוב המחט בביה״כ באורך דופן ביה״כ ולא כדרך המאכל (ס״ק ל׳ אות א׳ ב׳ ג׳) ואם נמצא תחוב כה״ג ועוד נמצא ריעותא שנסרך ביה״כ לטרפש הכבד (שם אות ד׳) דין אם נאבד המחט קודם שנבדק המחט אם יש חלודה בניקב מצ״א (ס״ק ל״ב אות ג׳) דין בקורקבן שניקב מצד א׳ ולא בדק אם ניקב מעל״ע · ואם בדק אחר נקב ולא בדק אחר ק״ד (ס״ק ל״ו) תינוק הרגיש בפיו בשעת אכילתו שיש מחט בקורקבן וצעק וראו במקום נשיכת השן בקורקבן יצא המחט · ואם יש שביל וק״ד מבפנים ולא בחוץ ואם יש שביל בחוץ ולא בפנים (ס״ק ל״ו אות ג׳ ד׳) מעשה שנמצא מחט בקורקבן של אווז ועבר מעבר אל עבר כשיעור חצי אצבע ולא ניכר אלא אחר הבישול ובשעת מליחה ושטיפה לא הרגישו כלום (שם אות ה׳) דין קורקבן שנמצא טרפה ונתערב באחרות ומלמין שומן התרנגולת וכו׳ (שם אות ו׳) קורקבן שנטרף ונתערבו התרנגולות והיה רושם שחור בתרנגול א׳ וכהשאר לא היה שום רושם (שם ובסי׳ מ״ט ס״ק ו׳ אות ד׳) מעשה שמלאו יחד י״א ענדיקעס וג׳ ענטלאך ואח״כ בישלו הקורקבנים ונמצא בא׳ מהם ב׳ נקבים ודם צרור נרקב באופן שאין לספק בלאחר שחיטה אבל חלק החיצון נהתך קצת ואין לידע אם היה מגיע הנקב לחוץ מה דינו (שם אות ז׳) מחט שנמצא מובלע בקורקבן ואינו נקוב לא מבפנים ולא מבחוץ אלא שהיה יותר קרוב לצד החוץ מבפנים ואינו נראה שום ריעותא בשום צד (ס״ק ל״ה אות א׳) קורקבן שניקב מב׳ צדדים אי בעי ק״ד (כאן אות ב׳ ובסי׳ מ״ט ס״ק ו׳ אות א׳ ב׳) נכרי שעסק אצל ישראל בהפשטת הבהמה והוצאת הפרש מן הכרס ובא לישראל ומסמר בידו ואמר ראה מסמר זה של ברזל שהיה תחוב בכרס · ושאלו היהודי היכן היה תחוב והראה לו במקום שלא היתה הבהמה נטרפת בכך (ס״ק ל״ט אות א׳ ב׳ ואות ה׳) שוחט ששחט ג׳ בהמות אצל קצב נכרי והקצב מכר הבני מעיים לנכרי אחד בעל אושפיזא ואח״כ בא יהודי א׳ לשתות שכר אצל בעל האושפיזא וראה שבעל האושפיזא הוציא מסמר מן ההמסס וראה שניקב מעל״ע ושאל היהודי ממי קנית בני מעיים הללו והשיב הנכרי מקצב פלוני ושאלו להקצב מאיזה בהמה מכר לו והשיב מבהמה שנשחטה בראשונה (שם אות ג׳ ד׳) כותית א׳ רחצה אצל הנהר חתיכה שקורין הוי״ב ובאתה ואמרה שמצאה מחט תחובה עם חוט א׳ של פשתן וראו שהמחט היה מלוטש כעין חדשה והחוט היה ג״כ חדש מה דינו (ס״ק ל״ט אות ה׳) :

(סי׳ מ״ט) דיני טרפות בקורקבן · מחודשים מסי׳ מ״ט מה הן הב׳ עורות של קורקבן (ס״ק א׳) עורות אלו הפנימי לבן והחיצון אדום ואם נתחלף כשר · קורקבן שניקב מחמת חולי מצד חוץ ועבר כלפי פנים עד הקרום שמסירות הנשים כהסירן הליכלוך מה דינו (שם) · עור א׳ מב׳ העורות הנ״ל של קורקבן אם ניטל א׳ מהן לגמרי או אם נרקב א׳ מהן כשר (ס״ק ב׳) מחט תחוב ושומן שותם עליו כשר · ודין אם המחט יוצא קצת לתוך השומן וכו׳ (ס״ק ד׳ אות א׳ ב׳) אם יש נקב מבפנים ואינו עובר מעל״ע ויבלת שקורין ווארצע״ל מבחוץ טרפה (ועי׳ סי׳ מ״ח ס״ק א׳ אות ג׳ דין קיבה שהיה יבלת מבחוץ) וכן אם היה שביל הולך עד לחוץ או לבן והבשר קשה טרפה · וכן אם נשתנה מראית הבשר מבחוץ נגד הנקב (שם אות ג׳) מעשה שהיה מחט מובלע בבשר הקורקבן (כההיא דסי׳ מ״ח ס׳ י״א) אלא שמבפנים היה כעין שביל עד שליש עוביו ואח״כ לא ניכר שום שביל עד מקום המחט וממקום המחט היה שביל לבן עד סמוך לחוץ ובחוץ היה מזהיר כעין זכוכית וכשהסירו המחט תו לא היה מזהיר והבשר היה מבחוץ בריא. מה דינו (שם אות ד׳) אם המחט לא ניקב לחוץ אלא שבמקום המחט יש לה בועה היוצאת לחוץ וסביב הבועה מלא שומן מה דינו (שם אות ה׳) אפי׳ לא נשאר רק מעט בשר דק מהקורקבן מבחוץ מ״מ כשר (ס״ק ה׳) קורקבן שניקבו ב׳ העורות ולא נמצא קורט דם אפי׳ מבפנים מה דינו בהפ״מ (ס״ק ו׳ אות א׳ ב׳) ואם יש ספק אם ניקב הקורקבן גם מצד חוץ (שם אות ב׳ ג׳) מחט בקורקבן והיה תערובת שם. בשאר תרנגולים והיה רושם שחור. בתרנגול אחד ובהשאר לא היה. שום רושם (שם אות ד׳) מחט יצאה כחצי אצבע לחוץ ולא הרגיש בהדחה (שם אות ה׳) האיך פסקינן בספק אי ניקב ע״י קוץ וכו׳ או ע״י חולי (ס״ק ז׳ אות א׳) בעור נקוב מבחוץ · י״א דהוה קרוב לודאי דהוה ע״י קוץ · ובעור שלם יש חילוקי דיעות (שם אות ב׳) דין מחט בחלל הגוף בבהמה אי הוה ודאי טרפה אי עור שלם מבחוץ ובעוף שיש לו זפק אי הוה רק ספק או לא (שם אות ג׳) אם הזפק נקוב ומוצאין מחט בחלל הגוף (שם אות ד׳) אם המחט תחובה בזפק ויוצאה קצת לחוץ מה דינו (שם אות ה׳) מעשה בכר אווזא שנמלחה עם בשר הרבה ונמצא בה מחט בחלל הגוף ולא היה ס׳ בבשר נגד הכר אווזא והיה העור שלם מבחוץ והיה הפ״מ וסעודת מצוה מה דינו (שם אות ו׳ ובסי׳ נ״א ס״ק ב׳) אי היה המעשה כה״ג בתרנגולת שיש לה זפק מה דינו ודין עגל שהיה נקוב מבחוץ עד לחלל הגוף ונמלח עם שאר בשר בהפ״מ מה דינו (שם אות ז׳) אווזא וכ״א שאין להם זפק צריך ליזהר עד היכן מגיע הושט וכו׳ ובקורקבן האיך משערינן (שם אות ח׳) עוף אין לו כרס וגם אין לו בשר החופה ודין אווזא שהיה לה מכה בבטנה כמין ב׳ ביצים גדולים ופתחו בטנה וראו שהדקים שלמים מה דינו ודין אווזא שהיה הבילא״ק נחלק לשתים (שם אות ט׳) שומן שאינו בתולדה אי מגין ומציל או לא · ודין ביצה שילדה התרנגולת מקודם ואח״כ נפתס ע״י שומן שאינו בתולדה מה דין הביצה (שם אות י׳) :

(סי׳ נ׳) דינים כללים בנקיבת האברים · מחודשים מסי׳ נ׳ קיי״ל לדידן דא״א בקיאים בהקפה (ס״ק א׳) האיך קיי״ל בדבר שנעשה הריעותא מחיים אי תלינן בדבר שיש לתלות (ס״ק ג׳) האיך קיי״ל בספק השקול בדבר דנעשה לאחר שחיטה אי אזלינן לקולא או לא (ס״ק ד׳) האיך קיי״ל בדבר שניטל טרפה אי חסר מה דינו ואבר שטריפתו מטעם שבורה מה דינו אם נברא כך (ס״ק ה׳) כשאין רואין שינוי בבשר אם נקרע הבשר מה דינו (ס״ק ו׳ אות א׳) אם יש רק שינוי מראה לחוד ואין לקותא ולא רקבון בבשר מה דינו · ודין אם יש לקותא בבשר אבל לא מעבר אל עבר רק המראה שלט מעל״ע מה דינו (שם אות ב׳) אם נמצא על הבשר אצבעות ויש לה שינוי מראה ג״כ (כאן אות ד׳ ובסי׳ מ״ג ס״ק ז׳ אות ד׳) בהמה שפתחוה ויש בה קילוח של מים זכים ובעוף כה״ג (בסי׳ מ״ה ס״ק ד׳ אות ג׳) תרנגולת שיש לה חסרון בעצם הגולגלת וצואתה גבוהה (כאן אות ה׳ ובסי׳ ל׳ ס״ק ט׳ אות י״א) אווזא שהיה העור שלם מבחוץ והיה נראה גומא עמוקה כרוחב ב׳ אצבעות באמצע הבטן על פני ארכה והיה ניכר שיש שם חסרון מבפנים תחת העור והפשיטו העור ונמצא שאותו עצם האמצעי הבולט באמצע כמו קרש וכו׳ היה נסדק ונחלק על פני כל ארכו וכו׳ ובאותו הפסק שהיה ביניהם היה נראה מבחוץ הלב והכבד מה דינו (כאן ס״ק ו׳ אות ו׳) :

(סי׳ נ״א) דין מחט או קוץ שנמצא בבהמה · מחודשים מסי׳ נ״א בהמה שלא נראה שום ריעותא מבחוץ ולאחר שנפשט העור נמצא נקב בבשר שבין צלע לצלע נגד הריאה ודנו בה שע״י נגיחת בהמה אחרת או בעץ הוכתה בכח עד שנדחק העור והבשר לפנים עד שנקרע הבשר ועכ״ז לא נעשה רושם בעור מה דינו (בס״ק א׳) קוץ שנמצא בחלל הגוף ונמלח עם בשר הרבה והיה הפסד גדול וסעודת מצוה (כאן ס״ק ב׳ ובסי׳ מ״ט ס״ק ז׳ אות ז׳) ספק אי ע״י קוץ או ע״י חולי ואף להמכשירים אי צריך בדיקה נגד הנקב (ס״ק ג׳) ניקב העור והבשר מבחוץ אי תלינן במצוי בקוצים וליכא ס״ס או לא · ודין אם העור שלם ונקב מבפנים ולא ידעינן אי ע״י חולי (ס״ק ד׳ אות א׳ ב׳ ג׳) דין גרעין של תבואה או שאר זרעונים או אבן וכיוצא שנמצא בחלל הגוף · וכה״ג אם נמצא בעוף שיש לו זפק ואם הוא בענין שיוכל לתלות שעכשיו נפל לאחר שחיטה (שם אות ד׳) דין אם ניקב בקוץ לפנינו וראינו להיכן נכנס · ודין אם לא ראו להיכן נכנס אלא שראו שנכנס המחט מבחוץ נגד הלב ותחובה עתה בלב ודין אם לא ראו גם זה אלא שמוצאים הקוץ או המחט תקוע מקצתה בדופן ויש היכר בדופן מכוון נגד המחט וגם תקוע עתה בלב · ואי יש חילוק בין קופא לבר וכו׳ (ס״ק ה׳) דין אם ניקב בקנה רחב ונשתהה אי חיישינן שמא הבריא · ואי אין ידוע אי נעשה מיד (ס״ק ו׳) אם נמצא בחלל הגוף עגולים שקורין שרא״ט אם דינו כקוץ או מחט (שם) קוץ שנמצא בשדרה בפנים ולא הגיע לחלל (ס״ק ז׳) בעוף שאין דרכו להתחכך אם נמצא בירך מה דינו ואי יש חילוק בין עוף גדול כמו ענדיק שיש לו כח להתחכך (ס״ק ח׳ אות א׳ ב׳ ג׳) על מה שהרופאים תוחבים באיסטרומענ״ט תוך חלל הבהמה על הטחול לרפואה וכו׳ מה דינו של הבהמה והחלב שלה · וכן בבהמות שיש להם חולי בטחול שלהם ורפואתם שאומן בקי מנקר במחט מן הדופן עד הטחול וינקוב עור החיצון אי שרי הבהמה (שם אות ד׳) אווזות שנמצא בשומן הסמוך למעיים נוצות ארוכות הרבה · וכ״מ יש בזה אי הנוצות תכופות עומדות זה אצל זה או אם הם מקופלים או אם הנוצות מלא מוגלא (שם אות ה׳) דין אם אכלה קורט של חלתית ואם אכלה עלין של חלתית ואם אכלה פלפלין · ואם אכלה השורש של חלתית (ס״ק ט׳ אות א׳ ב׳) ובקורט של חלתית אם שחטוה מיד מה דינו (שם אות ג׳) בהמות שנמצא בבני מעיים שלהן בהרות אדומות מצד שאוכלים עשב שקורין כל״ך (שם אות ד׳) כבשים שגדל בהן מין שחין של נגע שרגילים למות מחולי זה · והיכא דליכא נגע ויש שם עוד ריעותא מה דינו · ומה דין החלב (שם אות ה׳) :

(סי׳ נ״ב) דין עוף שנפל לאור ונעשה שינוי מראה באברים · מחודשים מסי׳ נ״ב דין אם נפל למים רותחין (ס״ק א׳) דין המעיים האדומים שהוסיפו באדמומית · וכן הירוקים שהוסיפו בירקותן · ודין ירוק גע״ל בכבד · ודין לב וקורקבן כמראה גע״ל (ס״ק ג׳ אות א׳) הא דלב וכבד וקורקבן דרכן להיות אדומים

אדומים· היינו עוף דיבשה אבל בעוף המים דרכן להיות אברים אלו ירוקים ואם נמצא אדום טרפה (שם אות ב') דין אם נשתנו למראה אחרת חוץ מירוק ואדום (שם אות ג') ודין מעיים הירוקים ככרתי שנשתנו לגע"ל (שם אות ד') דין אם הוריק כבד כנגד המעיים והם לפנינו ואין רואים בהם ריעותא (ס"ק ד') דין כבד שהוריק נגד המרה או כנגד חיותה וע' ס"ק ו' ודין אם נשתנה הושט שהוא אדום מבחוץ והוריק וקנה שהוא לבן והאדים (ס"ק ה') אם אנו רואים שנשתנה הריאה מחמת נפילה לאור מה דינו (ס"ק ז') ואי צריך לבדוק את הריאה בנפלה לאור (שם)· ואם יש חילוק בין ירוק ככרתי ובין ירוק גע"ל בזה (שם) דין טחול שהוריק רק משהו בשטח· או רק משהו בעומק מבחוץ ונשתייר כעובי דינר זהב (ס"ק ט' אות א') אי פוסל נקב בטחול של עוף (שם אות ב' ואות ד') אי פוסל בבהמה נפלה לאור· ואי לא בדק בבהמה אם נפל לאור מה דינו (שם אות ב' ג') דין אם הוריק הכוליא (שם אות ה') דין אם חזר לאיסור ע"י שליקה הרבה ודין אם חזר להיתר ע"י שליקה הרבה (ס"ק י' אות ב' ג') דין בלא ידוע שנפלה לאור ונשתנה והוחזר ע"י שליקה מעט (שם אות ד') ככבד שהיה ירוק ככרתי ושלקוהו וחזר למראיתו מבחוץ אבל בפנים עדיין הוא בשינויו (שם אות ה') אף אם ידוע שנפלה לאור ובדק כך ולא מצא שינוי אין צריך לבדוק ע"י שליקה (ס"ק י"א) דין אם לא נפלה לאור ולא נמצא השינוי רק ע"י שלק (ס"ק י"ב אות א') אשה מצאה ירקות בכבד ולא ידעה אם היה נוטה לאודם גם לא ידעה אם הוריק במקום האוסר גם לא שלקתו ונאבד הכבד· מה דינו (שם אות ב' ג') כל דבר דבעי בדיקה מחמת איזה ריעותא ולא בדקו טרפה (ס"ק י"ד אות א') דין אם לא שהה באור כדי שיעור חימום (שם אות ב') דין נאבדה אחר שנפלה לאור בלי בדיקה בעוף ובבהמה כה"ג (שם אות ג') דין האיך פסקינן בנמצא שינוי בא' מאברים בלא ידעינן שנפלה לאור (ס"ק ע"ו) דין בהמה שנפלה לאור אי אוסר בשינוי אברים· ואי נאבדה בבהמה בלי בדיקה בידוע שנפלה לאור· ודין אם אינו ידוע שנפלה לאור בבהמה (ס"ק ע"ז י"ז י"ח) דין אם הוריק הלב ולא הגיע לחלל מה דינו (ס"ק י"ט אות ב') אי בקיאים גם אנו בבדיקת המעיים בנפלה לאור (שם אות ג' ד' ה'):

(סי' נ"ג) דין שבר או מכה בבהמה ובעוף· מחודשים מסימן נ"ג דין אם נשתברו ידי הבהמה ואין עור ובשר חופין את רובו (ס"ק ב') אם נמצא גף יתר בעוף (ס"ק ג') בנשבר הצלעות אי שרי עצם הנשבר עצמו (ס"ק ד') אי רק אסור עד השבירה או צריך לחתוך כל האבר במקום שהבהמה שרי (ס"ק ה') דין אם רואין שנצרר הדם מעבר לצלעות והשבר רחוק יותר מאגודל לגוף (ס"ק ו') יש אוסרים שמועת או שבורת יד בגוף בבהמה והאיך קיי"ל להלכה (ס"ק ז') בנשבר סמוך לחיבורו בגוף בין אגודל וספק אי מחיים נשבר או·לא· וכה"ג בנשמט או בנשבר במקום בוכנא דהוה כנשמט (ס"ק ט' ועי' ס"ק כ') אם נשבר הגף בעוף סמוך לגוף ונתרפא יפה שבר אל שבר יחדו ידובקו (ס"ק י') תרנגולת שנשברה אגפה רחוק יותר מאגודל מגוף באופן שאינו אסור רק אותו אבר וילדה ביצה אי שרי הביצה (ס"ק י"א) אם אין אגודל רק בצימצום אי יש להחמיר לעיין בצלעות אם נגרר הדם (ס"ק י"ב) אם יש עוקץ אי חייב לעיין בצלעות (ס"ק י"ג אות א' ב' ג') דין אם נשבר באלכסון מאיזה מקום מודדין האגודל (ס"ק י"ד אות א') אם היה מהתחלת השבר לצד מטה לצד הגוף אגודל אך שנתחבר עליו עצם העליון ומגיע בתוך האגודל מה דינו (שם אות ב') אגודל צריך להיות רחוק מהגוף מלבד מה שתקוע כבוכנא באסיתא (שם אות ג') עוף קטן שאין בכל העצם אגודל האיך משערינן (שם אות ד') ודין אם לא הספיק לראות שיש אגודל ונאבד העצם (שם אות ה') גף העוף שנשבר באלכסון והעוקץ המחובר לגוף היה כאצבע אגודל אבל מן האמצעיות השבר וכ"ש מן העוקץ עצם החיצונה לא היה כשיעור אצבע אגודל אך שהעוקץ החיצונה היתה לצד חוץ לצד הראש ולא לצד הגוף מקום שסוככת הריאה ואילו היו מודדין מן הגוף במקום הריאה עד עוקץ השבר של צד הראש היה רחוק מן השיעור מה דינו (ס"ק י"ד אות ו') אווזות שמעקמין כנפיהן ומחמת זה מצוי להשתבר הגף (בס"ק ט"ו ובס"ק ד' אות ד') פי' נשמטו אגפיו מה הן אם הם אותן שמבחוץ או מה שהם בפנים כמו סכינים קטנים (ס"ק ט"ז) י"א דשמוטת גף בעוף בעינן דוקא איעכול ניביה ואם יש לסמוך על דיעה זו בהפ"מ (שם) נשמטו אגפי העוף שכ' בש"ע ס"ג שצריך לנפחה ולבדקה וכו' אם אנן בקיאים בזה"ז בבדיקה זו (ס"ק י"ח) דין מהט שנמצא בריאה של עוף (שם) נמצא הגף שבור ואינו ידוע אם קודם שחיטה או אח"כ מה דינו (ס"ק כ' ובס"ק ט') ואם נראה שום ריעותא בצלעות ואינו ניכר אי הוה הריעותא מחיים (שם) היכא דאיכא למיתלי באיסור טפי מבהיתר (שם אות ב' ג' ד') ודין אם הרכיב הגף זה ע"ז קודם שחיטה אי תלינן שקודם שחיטה נשבר (שם אות ג' ד') ושם מבואר דבקשור או אם הכנפים הם ביד השוחט אף אם נשבר קודם שחיטה אין לחוש לנקיבת הריאה ע"ש הטעם· אם נשבר הגף סמוך לחיבורו בגוף אי מהני שישבור הגף לפנינו ובשמוטה ליכא תקנתא זו (שם אות ה') כל דמתקן לאכילה ליכא משום צער בע"ח (שם אות ו') בנשבר ליכא תקנה לא שהיית יב"ח ולא עיבור ולידה· אבל בנשמט מהני (שם) אי ראינו שנשבר או נשמט הגף לאחר שחיטה ואח"כ נמצא נקב בריאה אי תלינן שהנקב נעשה לאחר שחיטה (שם אות ז') אי איכא עוקץ דינו שוה לנשמט וכו' (ס"ק כ"א) אם יש דבר לתלות שנעשה לאחר שחיטה

כגון שדרסו על הגף לאחר שחיטה או פירכס ונלחץ אל הקיר וכיוצא אי תלינן בזה וזרק בארץ אפי' בכח לא תלינן בזה (ס"ק כ"ב) ספק אי מחיים או אחר שחיטה בנשבר הגף· ובנשמט כה"ג וכן בנשבר עם עוקץ אי יש להקל כה"ג (ס"ק כ"ג) כדין מכה עמוקה תחת הכנף וכו' (המוזכר כאן בש"ע ס"ה) האיך קיי"ל בזה אי בקיאים גם אנו בבדיקה זו או לא (ס"ק כ"ד):

(סי' נ"ד) דיני טרפות בצלעות· מחודשים מסי' נ"ד אין מצטרפין הצלעות קטנות עם הצלעות גדולות למיהוי רוב אם נשברו עם הגדולות אלא בעינן רוב מהגדולות לבד (ס"ק א') כמה צלעות יש וכמה חוליות יש (ס"ק ב') דין אם נשבר צלע א' בעוף במקום שהריאה נחבאת שם· וכן בבהמה כה"ג ואי יש חילוק בין יש עוקץ בשבירה או לא (ס"ק ג') עצם שקורין בילא"ק אם נשבר או נתעקם מה דינו (שם אות ו') אי יש להחמיר במקום שאין הפ"מ כדעת כה"ג בנעקרה צלע א' והחוליא קיימת (ס"ק ד') דין אם נשתברו או נעקרו צלעות הקטנות עם הגדולות (ס"ק ה') דין אם נעקר מצלעות הקטנות צלע וחצי חוליא עמה (ס"ק ז') דין אם אירע כך חסירה צלע וחצי חוליא· ודין אם יתירה חוליא אחת עם ב' צלעות או יותר (ס"ק ט') דין אם נשבר השדרה אי בעי בדיקת החוט· ואי יש לסמוך על בדיקתנו בזה· ודין אם הלכה אח"כ (ס"ק י'):

(סי' נ"ה) דיני טרפות ברגל ובפרקיו· מחודשים מסי' נ"ה אם נחתך במקום נ"ה אי מהני לחתוך למעלה (ס"ק א') דין אם נחתך בין הערקום שקורין טשיי"ך לשוק· ודין אם נחתך או נשבר במקום הערקום עצמו (ס"ק ב' אות א' ב' ג') ודין אם נחתך למטה מטשיי"ך בין טשיי"ך ובין ארכובה התחתונה (שם אות ה') ודין אם חזר ונקשר באותן מקומות (שם אות ג' ואות ח') ואם נחתך בעוף בין הגליד לשוק דינו כמו אם נחתך בבהמה בין טשיי"ך לשוק (שם אות ט') בוקא דאטמא דשף מדוכתיה· ואפילו לא שף רק שהאסיתא שהבוקא מונח בתוכה נשבר אליה דהיינו שנמצא אליה עצם ואליה בשר וה"ה שיש חלל בין בוכנא לאסיתא כ"ז טרפה ודין אם יש חיכוך ושריטות בבוכנא (ס"ק ד') נשמט בלא איעכול ניביה· ודין אם יודע שבשעה שהוכא לשחוט לא היתה שמוטה· (ועי' ס"ק ז' אות א') אם יצא לגמרי חוץ מאסיתא ולא איעכול ניביה מה דינו (ס"ק ה') אם רואין שלא נפסקו הגיבים אם יש להכשיר גם לדידן או לא (ס"ק ו') אם מצאו שמוטה לאחר שחיטה ואין יודע אם קודם שחיטה או לאח"ש (ס"ק ז' אות א' וס"ק ה') אם יודע בודאי שנשמט בשעת שחיטה או סמוך לשחיטה (שם אות ג') אם ידוע שבשעה שהוכא לשחוט לא היתה שמוטה· ודין אם אין ידוע זה אלא שיש ספק בזה· ודין אם יש ספק ספיקא אם צריך לבדוק הגידין שמא נתעכלו (שם אות ד' ה') אם נשבר ולא יצא לחוץ יש חילוק עפ"י הדין בין איעכול ניביה וכו' אבל בינא לחוץ טרפה בכל עצם הקולית (ס"ק ח') במקום דחיישינן לאיעכול ניביה אי מהני נקשר (שם ובס"ק שאח"ז) עוף שנשבר בעצם הקולית סמוך לגוף וחזר ונקשר ונמלא עם עוד שני עופות יחד כי לא הרגישו בהשבר עד אחר מליחה והדחה (ס"ק ט') דין אם נשמט הבוקא או נשבר ורואין שנפסקו ואין בקי בנתעכלו· ודין אם אינו יודע אם נפסקו או לא (ס"ק י"א) בנשבר סמוך לגוף בהפ"מ אי כשר דוקא ע"י בדיקה בגיבים או כשר בהפ"מ בלי בדיקה· ובנשמט בלי בדיקה בגיבים אסור אף בהפ"מ ודין אם נשבר סמוך לגוף והזינן דלא שף ואי חזינן דשף ואיכא לספוקי שמא לאחר שחיטה שף (ס"ק י"ב מאות א' עד אות ה') פרה חולבת שהיתה צולעת באחת מרגליה ונודע שבא ע"י הכאה ובדקוה ואין מרגישים בה שום שבר רק שיש נפוח מבחוץ במקום הקולית אם יש להתיר חלבה (שם אות ה') א' לקח בהמה והיא צולעת ונסתפקו אם צולעת מחמת שמוטת הבוקא או מחמת דבר אחר (שם אות ו') אחד קנה בהמה והיתה הולכת בטוב ולא ניכר בה ריעותא כלל לא בחייה ולא לאחר שחיטה· ואח"כ באו ב' יהודים ואמרו שהם ראו שהיתה צולעת קצת ואמר להם המוכר שנשמט הבוכנא מאסיתא מה דינו (שם אות ז') בהמה שנתקלה ברגליה האחרונים וגעשית חיגרית בלילה (שם אות ח') ראש עצם הקולית המחובר לשוק שניתק ממקומו דכשרה אי בעינן עור ובשר חופין וכו' או לא (ס"ק י"ד) ואף לדברי המצריכים בנשמט חיפוי בשר· אי בקיאים גם אנו בבדיקה זו (שם אות ב') נשמט הקולית ממקומו ואין עו"ב חופין וכו' וידעינן שקודם שחיטה היה שלם· ובין טשיי"ך לשוק ובעוף בין תחתון לשוק אם עו"ב חופין וכו' מה דינו· בבהמה בשמוט במקום נ"ה אי בעינן דוקא נקשר או לא אם בקיאים אנו בבהמה ועגליך בבדיקת נ"ה אף בלא נקשר (שם אות ג') דין יתרת רגל למטה מארכובה התחתונה· ודין יתרת רגל במקום הערקום שקורין טשיי"ך· ודין יתרת רגל בין טשיי"ך לארכובה התחתונה (ס"ק ט"ז) אם הרגל אינו מגיע עד לארץ ואינו הולך עליה מה דינו (שם אות ד') אם נמצא ברגל אצבע יתירה והיה בו עצם וציפורן או שלתה שם יבלת וכה עצם (שם אות ה') שחול יתירה הנמצא דבוק בסומכיה (שם אות ו') יתרת רגל לצד הזנב ואין דבוק כלל לא' מרגליה (ס"ק י"ז) אם נכרא הרגל בכ' עצמות הקולית ועצם התחתון וחסר מתחילתו שלם השוק שבו נ"ה· ואם נכראת חסר הנ"ה החיצונים או הפנימים (ס"ק י"ח) נשבר העצם בחלל הגוף לפנים ויצא מן הבשר (ס"ק י"ט) נשבר במקום שהבהמה מותרת ועו"ב חופין וכו' אם צריך להשליך האבר (ס"ק כ"ב) האבר האסור מדרבנן אי שרי להושיטו לב"נ אי ב"נ מצווה על אמ"ה של עוף (ס"ק כ"ג) בהמה שיש לה

אבר

אבר מדולדל לאסור מדרבנן אי שרי החלב מבהמה זו (ס"ק כ"ד) עוף שהיה בגפו חיתוך הנראה ע"י קשירה חזקה שקשרו את אגפיו בחבל והיה גם העצם מחותך קצת בצידו הא' (שם) היכא דאיכא ספק אי יצא לחוץ אם נמצא או נגלה או נתבשל עם אותו אבר מה דינו (ס"ק כ"ו) והיכא דיצא בודאי לחוץ דצריך ס' בתבשיל אי יש להחמיר בו ולומר חתיכה נעשה נבלה (שם) אם נשבר ועו"ב חופין וכו' ואין נקב כלל ולא נקשר כלל מה דינו ואם נקשר ואין שבר אל שבר יחדו ידובקו מה דינו (ס"ק כ"ז) ובמקום שאינו עושה טרפה אם עו"ב שלם ואין נקב כלל מה דינו (שם אות ה') נשבר עצם הקולית סמוך לגוף אי מהני נקשר שאש"י (שם אות ו' ז') אם יש נקב קטן אי שרי בהפ"מ (ס"ק ל') אם העור שלם ומקיף אותו מכל צדדיו אי יש להכשיר אף שאין רוב בשר קיים (ס"ק ל"ב) אם חזר ונקשר ואין שאש"י ונשתנה מראית הבשר מה דינו (ס"ק ל"ד) בנקשר שבר אל שבר יחדו ידובקו ועו"ב חופין וכו' אם נשתנה מראית הבשר מה דינו (שם) באבר המדולדל אם חזר ונקשר כשר (ס"ק ל"ה) בנקשר שאש"י אי בעינן עו"ב חופין וכו' (ס"ק ל"ו) אם נקשר ואין שאש"י אלא שוכבים זה ע"ז מה דינו (ס"ק ל"ז אות א' ב') אם היתה השבירה כקולמוס בשיפוע וחזרו ונתדבקו השברים בשיפוע ואינם שוכבים זע"ז שלא נתכוונו ממש וכו' מה דינו (שם אות ג') במקום שאינו עושה טרפה אם חזר ונקשר ואין שאש"י ויש ריעותא בעו"ב מה דינו (שם אות ד') בעצם האמצעי למעלה מצ"ה אם נמצא שם שבר ונקשר ואין שאש"י אם יש להקל בזה אף למאן דמצריך שאש"י · ובעצם הקולית כה"ג מה דינו (שם אות ה') אם לא נקשר כלל אלא שראו תיכף שנעשה השבר שהעור היה שלם מכל צד אי כשר לדידן בלא הפסד (שם אות ז') עצם הקולית בעוף שנשבר ונקשר ואין שאש"י אם יש להתיר הכלים שאינם ב"י (שם אות ח') אם נקשר ואין שאש"י רק העצם מורכב קצתו על קצתו והבשר לא נשתנה כלל ממראיתו לא מבחוץ ולא מבפנים מה דינו (ס"ק ל"ח) עגל שנולד וידיו עקומות והיה הולך על ברכיו ושאר אבריו מן הערקום ולמעלה היו אברים שוים ופשוטים ורגליו האחרונים היו טובים מה דינו (ס"ק ל"ט) ואי איתרמי כן ברגליו האחרונים מה דינו (שם) אם נמצא שבור ואינו יודע אם נעשה מחיים אם אין במה לתלות מה דינו (ס"ק מ') :

(סי' נ"ו) דיני טרפות בצומת הגידין · מחודשים מסי' נ"ו אם לא ניטלו הצ"ה רק שנעקרו מן הארכובה ונקפלו מן העצם עד למעלה מה דינו (ס"ק א') צ"ה אם הם כלפי חוץ שהזנב נופל עליו או כלפי פנים לצד חלל הבהמה · ובפנימים אם יש ספק אם מחיים או לאח"ש אם יש לעשות מזה ספק ספיקא (ס"ק ב' אות ב') בעוף שנדיק שבקיאים אנו בבדיקת צ"ה אם יש לבדוק מבפנים ומבחוץ · ואם יש ריקבון במקום צ"ה בין מצד פנים ובין מצד חוץ טרפה (שם אות ג') אם נשבר במקום הערקום עצמו שקורין טשיי"ך מה דינו ואם נקשר שם ושבר אל שבר יחדו ידובקו אי מהני (ס"ק ד') ודין אם נחתך לפנינו במקום הערקום הנ"ל מה דינו (שם) ואם נחתך בין שוק לטשיי"ך מה דינו ובעוף שאין שם טשיי"ך באיזה מקום מתחילין הצ"ה (שם) אי בקיאים גם אנו בבדיקת צ"ה בבהמה אם נקשר (שם) אם נפסק בבהמה אלימי לבדו או נפסק ב' הקטיני מה דינו ואם נפסק א' מהקטיני מה דינו (ס"ק ו') אי משערינן שיעור צ"ה בעוף ברוחב אצבע או בחצי עצם (ס"ק ט') אם הכה בהמה בגיד הנשה שלה כחץ אי יש לחוש לפסיקת צ"ה ובעוף כה"ג מה דינו (ס"ק י') בעוף נטרף בפסיקת א' מהגידין ובעוף אין אנו בקיאים בבדיקה ובבהמה אם עדיין שבור ולא נקשר אם בקיאים · ואם רק נפוח ונצרר הדם אי בקיאים גם אנו · (שם ובס"ק י"ג) ובמנדי"ק אי בקיאים אנו בבדיקת צ"ה שלו · וכן באווזא מה דינו (ס"ק י"א) עוף שקורין קורעפאטע"ע אי יש לו צ"ה (שם) אי יש ניפוח במקום צ"ה האיך יבדוק (ס"ק י"ב) נשבר במקום צ"ה ונקשר יפה מה דינו · נקשר ואין שאש"י בבהמה אי יש להתיר ע"י בדיקת צ"ה (ס"ק י"ד אות א' ב') נשבר במקום צ"ה אי מהני שהיית יב"ח או כ"א יום בעוף (שם אות ג') כל הרגל מסי' נ"ה ומסימן נ"ו בקוצר בהג' פרקים ובטשיי"ך עצמו ובין טשיי"ך לשוק (שם מאות ה' ולהלן עד סוף הס"ק הנ"ל) נשבר שוק למעלה מחצי עצם ונקשר זה ע"ז ועצם עליון יורד למטה תוך אצבע במקום צ"ה (שם אות ט"ו) שוק שנשבר בעוף ב' אצבעות מצ"ה ונקשר עד שכמעט אי אפשר להכיר ועצם העליון יורד לתוך חלל התחתון עד ארכובה שקורין גלי"ד ולפי הנראה דנעשה זה בילדותו וכו' (שם אות ט"ז) :

(סי' נ"ז) דיני דרוסה · מחודשים מסימן נ"ז דרוסה ביד אבל לא ברגל (ס"ק א' אות א') כל חיות ועופות טהורים אין להם ארס ואינם דורסים (שם אות ב') בהמה טמאה אין לה דריסה (שם אות ג') דין אם כיסו רגלי הדורס בכסף (שם אות ד') דין אם ניטלו הצפרנים אם מטיל ארס (שם אות ה') ודאי דרס אי הוה ודאי דרוסה או ספק דרוסה (שם אות ו') האיך קיי"ל בדרוסת הזאב בגסה ובעגלים (ס"ק ב') ספק דרוסת הזאב מה דינו (שם אות ה') נכרי שמכר פרה לישראל והיה בה תבלה בגופה אם לא אמר הנכרי כלום מה דינו · ואם אמר הנכרי קודם שמכרה שהזאב פגע בה זה יותר מי"ב חודש מה דינו (שם אות ו') עאו"ר אם יש לו דריסה · ודין כלוב מלא עופות ושמעו קול צעקה בלילה ואמרו שהיה ע"י עאו"ר והיה ספק שמא לא עאל בכלוב (ס"ק ד') דוב ונמר אם יש להם דריסה (ס"ק ו) ובמה יש להם דריסה (ס"ק ח') ובהפ"מ אם יש להקל בדוב ונמר בגסה (ס"ק ט') נץ וגם במה הם דורסים (ס"ק י') דיני שאר עופות הדורסים במה יש להוש לדרוסתם (ס"ק י"ד) דין חתול שהוא בן תרבות עם עופות מה דינו בלא הכהו ומה דינו אם ראינו שהכה את העוף בצפרניו בלא רדיפה ודין אם היה רודף אחריהם (ס"ק י"ח וע' ס"ק ל"ב) עוף דורס בשתי רגליו אבל לא בשן ולא באגפיים (ס"ק י"ט) אם נדרס האם והולד עדיין בתוכה אם מזיק הדריסה גם לולד (שם אות ב' ג') דין ולד הנולד מודאי טרפה (שם אות ג') דורס שנכנס לדיר ונמצא צפורן תחובה בא' מהן ועוברה בצידה ואינו ידוע אם עד שלא נדרסה ילדה · או אחר שנדרסה ילדה (שם אות ד') אם אמו שהתה יב"ח אם מהני גם לולד או לא (שם אות ה') דין אם שלף היד והצפורן נשאר תחוב אי שרי או לא (ס"ק כ"א ועי' ס"ק ל"ט) אם מת הדורס ובהדי דקא נפיק נשמתיה שמיט לידיה מן הנדרס מה דינו (ס"ק כ"ב אות ב') אם משך הדורס את צפרנו ממקום הדריסה ולא הספיק לאשקליה לטופריה מיניה לגמרי עד דמית הדורס (שם אות ג') דין ספק דרוסה שאירע ב' פעמים אי הוה בודאי דרוסה (ס"ק כ"ג) מקום רחב אם מצא לאחד שנדרס אי חיישינן להשאר (ס"ק כ"ד אות א') אי מצא שלשה נדרסים במקום רחב אי יש לאסור כולם (שם אות ב') איזה נקרא מקום רחב בבהמה ואיזה נקרא מקום רחב בעוף (ס"ק כ"ה אות א' ב') דין חצר רחב והרבה זאבים והרבה צאן (שם אות ג') אם היו שוורים הרבה והפתח צר שאי אפשר להמלט ביחד אלא להכנס אחד אחד אי שרי (שם אות ד') חצר שהיה הפתח פתוח וכולם מונח ארזה גבוה אמה והצאן יכולין לקפוץ מע"ג הכותל מה דינו (שם אות ה') ב' שותקין או ב' מקרקרין ונמצא צפורן של ארי תחוב בגבו של א' מהן מה דינו (ס"ק כ"ז) דין אם הרג א' מהן אי חוששין להשאר (ס"ק כ"ח אות א') אם לא ראה הזאב שמתה (שם אות ב') אם שמעו רעש בלילה ומצאו כבש א' שמת אי חיישינן שמא אח"כ מתה ואסורים השאר (שם אות ג') דין אם נמצא למחר שחתך ראשו של א' מהן אי יש להתיר האחרים (שם אות ד') אם לא הרגו לגמרי רק היה מפרכס עדיין ומזיז קצת ברגל אי יש להתיר האחרים (שם אות ה') דין אם דרס עוד אחרים אחר שהרג א' מהן או אם פצע עוד אחרים אי יש לאסור כולם (ס"ק ל' אות א') דין אם נמצא א' הרוג ונמצא ג"כ קצתן נדרסים מה דינו (שם אות ב') דין אם הרג יותר מאחד (שם אות ג') אם היו ב' זאבים ומצאו ב' כבשים הרוגים אי שרי מותר הכבשים (שם אות ד') ודין אם היו ב' זאבים ונהרג רק כבש אחד (שם אות ה') עדר של צאן הרבה ועלו הרבה זאבים והצאן היה של השר וישראל קנה מנין הגבינות מה דינם (שם אות ו' ובס"ק כ"ד אות א' ט') דין ספק דרוסה שנתערב באחרים ואח"כ מת א' מהן אי שרי האחרים (שם אות ז') אם הוא בן תרבות גם עם בהמות אי אסור בהכאה גרידא (ס"ק ל"ב וע' ס"ק י"ח) אם לא ראינו שנכנס ונמצא צפורן בגבו של שור א' מהן מה דינו (ס"ק ל"ו) מקום רחב בנמצא צפורן בגבו של שור א' האחרים ודאי שרי וזה השור שנמצא בו מה דינו (ס"ק ל"ז) דין אם נמצא צפורן בא' והב' הרוג מה דינו · ודין אם נמצא צפורן בהרוג (סעיף קטן ל"ח) אם האדים מבחוץ אי מהני בזה שהיית י"ב חודש או עיבור ולידה (סעיף קטן מ') והאדים בפנים כה"ג (ע' ס"ק מ"ח אות ב') אי ראינו שלא הכה הדורס רק בקדקוד מה דינו (ס"ק מ"ג) אי האדים כנגד בני מעיים או נגד הקולית מה דינו (ס"ק מ"ד) דין אם האדים הדריסה בטחול בקולשיה (ס"ק מ"ו) ודאי דרוסה אי מהני שהיית יב"ח או עיבור ולידה (ס"ק מ"ח אות א') אי האדים בשר מבפנים אי מהני שהיית יב"ח או עיבור וכו' (שם אות ב') ואי יש רושם כנגד צ"ה או נגד הקנה אי מהני שהיית יב"ח (שם אות ג') אם נתערבה הספק דרוסה עם אחרים ונמצא א' שהאדים אי תלין בזה להתיר האחרים (שם אות ד') אי יש עוד צדדים להקל אי סמכינן אבדיקתנו (שם) לענין שהיית יב"ח בשנה מעוברת אי בעינן י"ג חודש · ובשנה פשוטה אי סגי בשנ"ד ימים או בעינן שס"ה ימים (ס"ק מ"ט) בזכר אי ודאי הוליד אי מהני להוציאו מספק טרפות (ס"ק נ' וע' ס"ק נ"ד אות ה') אי מהני עיבור לחוד או לידה לחוד (ס"ק נ"א) אם הולידה נפל או בעוף שהטילה ביצים שאינם גמורים אי מהני (שם) עוף שנולד לו ספק טריפות ואחר שנולד הספק לאחר כ"א יום שכבר הטילה כל הביצים מערימה הראשונה נשחטה ומצאו בתוכה ביצים גמורים בקליפתם אי יש להתיר (ס"ק נ"ג) אי חיישינן לתקלה בזמן מועט בשהיית כ"א יום (ס"ק נ"ד אות א' ב') בבהמה דקה דבעינן שהיית ה' חדשים וכן בעוף בחורף שאין מטילים ביצים אי שרי להשהות (שם אות ג') אי יודע בודאי שלא היתה מעוברת קודם הספק ואח"כ נתעברה ויש עוד צדדים להקל אי שרי להשהות הבהמה עד שתלד (שם אות ד') בזכר שמודקק לנקבה ויש עוד צדדים להקל אי שרי להשהות עד יב"ח (שם אות ה') עדר שנתערב בו ספק דרוסה אי שרי להשהות התערובת יב"ח · ובודאי דרוסה כה"ג מה דינו (שם אות ו' ז') רועה עו"ג אמר על כבש א' שיצא דם מחוטמו שדבר זה בא מן הזאב מה דינו (שם אות יו"ד) אווזות הבר נקבות אי משהות אותם עד שיוולד ב' ביצים אי יצא מספק דרוסה (שם אות י"א) ספק דרוסה אי רשאי למוכרו לנכרי במקום שרוב העיר נכרים (ס"ק נ"ה) אווז הבר במקום שאין אוכלים אותו אי רשאי למוכרו לנכרים אי חיישינן שמא ימכרנו הנכרי לישראל במקום שאוכלים אותו (שם) במקום דאיכא פלוגתא ורבים המטריפים ומיעוט המכשירים אי מהני שהיית יב"ח (ס"ק נ"ו אות ב') ודאי טרפה אי מהני שהיית יב"ח ובספק יתרת אי מהני יב"ח (שם אות ג') בשבורת גף בעוף אי מהני יב"ח או לידה (שם אות ד') בשמוטת גף בעוף אי מהני יב"ח (שם) בשארי איסורים בספק דפלוגתא אי שרי למכור לנכרי (ס"ק ס')

חתול

חתול שדרכו להמית לפרים ע"י שפוהק פיו וממיתה בכך אי יש לחוש לזה לדרוסה (שם):

(סי' נ"ח) דין בהמה נפולה · מחודשים מסי' נ"ח דין ידעה שרולים להפילה ואית לה מידי למיסרך · ודין ידעה ולית לה מידי למיסרך אבל אינו פתאום בבת אחת · ודין הפילוה פתאום בב"א או קשרו כל רגליה (ס"ק ג') נחבט על דבר קשה חיישינן משום נפילה · על דבר רך או שריק כמו קטניות לא חיישינן והרבה חילוקי דינים בזה (ס"ק ה') בנפל אבן עליה לא לריך שיפול מגובה י"ט אלא תלוי בכובד האבן (ס"ק ו') דין עוף שכנפיה קשורין ורגליה אין קשורין (ס"ק ז') כל שלא ראינו שנפלה ונמלא הפסד לורה בא' מאבריה מה דינו (ס"ק ח') אי הכה רק נגד המוח אי לריך בדיקה (ס"ק ט') אי נתרסק הטחול וכליות או כבד שלא במקום מרה והיותה מה דינו (ס"ק י') אם הוכה עוף נגד ריאה שלה או באבר אחר רק באחד אי מהני הליכה בזה · ואי מהני בדיקה בזה (ס"ק י"א) עקרה רגלה להלוך לא מהני רק דוקא הלכה ממש (ס"ק י"ב אות א' וס"ק ט"ו) שהתה מעל"ע וגם עמדה ולא הלכה אי מהני (שם אות ב' ג') עמדה ע"י גערה ומקל אי נחשב עמידה (ס"ק י"ג) העמידוה אחרים אחר נפילתה · ואח"כ שכבה ועמדה מעלמה אי הוה עמידה (שם אות ב') והליכה אח"כ אי הוה הליכה (שם) העמידוה אחרים והלכה אח"כ אי מהני (ס"ק י"ד) הלכה ונמלא שינוי בא' מאבריה מה דינו (ס"ק ט"ו) דין לולעת ולא נודע שנפלה (ס"ק י"ז) שור שהיה כחו חזק בהילוכו יותר מסתם שוורים ונפל · ואח"כ הולך רק כדרך שאר שוורים אי מיקרי הילוך יפה (ס"ק י"ח) אי קשורים רק ג' הרגלים וא' אינו קשור מה דינו (ס"ק כ"ג) אי קושרים כל הרגלים בשעה שמפילין לשחיטה והשור נופל על לדו ולא על מתניו מה דינו (שם אות ב' ג' וע' ס"ק כ"ג) אם נשא כבש על כתפו והשליך אותה על הארץ · ודין אם אחז בידו רגלי הכבש ומשם נשמט על הארץ (שם אות ד') אם לא נתכוין להפיל רק שנכבד עליו הכבש ונפלה מעלמה ודין אם הפיל בכוונה (שם אות ה') בקשרו כל רגליה אי אוסר אפילו פחות מי"ט ואי מהני בזה שידעה שרולים להפילה (ס"ק כ"ד) גנבים שגנבו והשליכו מעבר לגדר והם לפנינו ואומרים שלא כיוונו להפילה על מתניה (ס"ק כ"ז אות א') וביודעים שנפלה על מתניה אם נפלה פתאום (שם אות ב') אי הכו אותה בגיד הנשה כדי שתהא נופלת מאליה והיו שוחטין אותה (שם אות ג'):

(סי' נ"ט) בהמה שנפשטה בחייה · מחודשים מסי' נ"ט אם נשאר כרוחב סלע על הטבור להוד אי יש להכשיר במקום הפ"ת · וכן אם נשאר כרוחב סלע על פני כל השדרה (ס"ק ב') דין אם ניטל כרוחב סלע מעל כל גבי השדרה או מעל הטבור או מעל ראשי אברים מה דינו (ס"ק ג') דין אם ניטלה משלשתם ויש חילוקי דינים בזה (ס"ק ד') דין אם ניטלה הגולה הקטנה שעל גופו שקירין פו"ך (ס"ק ה') ודין אם ניטל הגולה מרוב שומנו (ס"ק ו'):

(סי' ס') דין בהמה שאכלה סם המות · מחודשים מסי' ס' דין אחוזת הדם והמעושנת והמלוננת ופירושו (ס"ק א' ב' ג') אם שתתה מים מגולים אי שרי לשוחטה מיד ודין אם אלתה מיד אחר ששתתה (ס"ק ד' אות א') דין אם אכלה סם המות של בהמה ואינה יכולה לעמוד מחמת זה (שם אות ב') דין שחיטת הבהמות בעת ששכיח הדבר שמתות בהמות · ודין אם המרה מלאה וגדושה ואומרים שהבהמות מתות מחמת חולאת זה (שם אות ג' ובסי' מ"ב ס"ק ט"ו אות ב') דין אם נתפטמה באיסורי אכילה כל יום ויום משחרית לשחרית · ואם נתפטמה כל ימיה מאיסורי אכילה ודין אם נתפטמה כל ימיה מאיסורי הנאה · ודין אם נתפטמה מכרשיני ע"ג (ס"ק ה' אות א' ב' ואות ה') אי ראשי להאכיל לכתחלה לבהמה ועוף דבר איסור או קמח שהתליע במילבי"ן · ובר אווזות שאוכלים תולעים אי שרי לשוחטן מיד בתוך מעל"ע · ובפסח שמוכרים הבהמות לנכרי והנכרי מאכילה חמץ בפסח אי שרי לאכול החלב בפסח (שם אות ה') דין בהמה או חיה שנפסקו רגליה בדרך שלא נעשית טריפה רק שיש לחוש לנשיכת נחש בזה"ז שאין נחשים מלויים אי ראשי לאכול בלי בדיקה [והבדיקה מפורש בש"ע כאן ס"ג] (ס"ק ו' אות א' ב' ג') אי מותר לללותו ביו"ט ולא חיישינן שמא נשכה נחש והוה טירחא שלא ללורך אוכל נפש (שם אות ב') לייד א' שלד עוף א' שאינו שכיח בישוב וקבלה בידו שהוא עוף טהור ונפסק רגלו מן הארכובה ולמטה אי יש לחוש לנשיכת נחש · ואי מהני ביה תקנה לאוכלו רק ללי (שם אות ד'):

נשלם לוח המפתחות מהחידושים מהלכות טרפות שנמצאו בספרי יד אליהו.

אמר המחבר אברך לה' אשר עד כה גמלני בחסדו הגדול שזכיתי לברך על המוגמר וב"ה שנגמר בדפוס ביום ג' כ"ג מרחשון באדרת לפ"ק פ"ק ווילנא וילא לאור חיבורי אדרת אלי' על הלכות טרפות ודיני תרתי לריעותא הנחלק לשני חלקים מקור חיים ויד אלי' כן אזכה בעז"ה להדפיס ג"כ שני הפירושים הנ"ל על הלכות שחיטה המסודר אללי באר היטב · אשר הנחתי כעת מפני הולאת הדפוס ואקוה לה' שאדפיס אותם בזמן קרוב:

ויה"ר שאזכה לחזות בנועם ליון וירושלים · ויקויים תפלת אנשי כנה"ג · בנה ביתך כבתחלה · וכונן מקדשך על מכונו · והראנו בבנינו ושמחנו בתקונו · והדקדוקים מהשינויים מבוארים · מתחילה אמר לשון בנין · ואח"כ אמר וכונן · ומתחלה קורא אותו בית · ואח"כ מקדש · ומתחלה אמר לשון ראיה והראנו בבנינו ואחר כך אמר בלשון שמחה ושמחנו בתקונו · ומשנה מלשון בנין · ללשון תיקון · ונקדים מחז"ל במסכת תענית ובמדרש איכה שנשבע הקב"ה שלא ליכנס לבהמ"ק של מעלה שלו עד שיבנה הבית של מטה שלנו · ע"ד עמו אנכי בלרה · וידוע דבהמ"ק של מטה נקרא בית כמאמר הכתוב (מלכים א' ח') בנה בניתי בית זבול לך וכו' ושל מעלה נקרא מקדש כמאמר הכתוב (שמות ט"ו) מקדש ה' כוננו ידיך · גם ידוע דשל מטה חרוב לגמרי ולריך לבנותו מחדש כמאמר הכתוב (תהלים קל"ז) ערו ערו עד היסוד בה · ושל מעלה הוא בנוי בשלימות אך הוא שמם זה זמן רב אשר השי"ת לא נכנס בו · ובזה יבואר כוונתם · בנה ביתך (של מטה) כבתחלה · שלריך לבנותו מחדש לגמרי מתחילה ועד סוף (ואח"כ) וכונן מקדשך (של מעלה מהשוממות שלו) על מכונו · ואח"כ אמר אעפ"י שיזכנו ה' לראות בבנין בהמ"ק של מטה לא נהיה עדיין שמחים עד שנזכה לראות שיתוקן השוממות של מקדש של מעלה ונזכה לראות שיבוא ה' בתוכו ואז נהיה שמחים · וזהו והראנו בבניננו · ושמחנו בתקונו · וימלא כבוד ה' בב"י א"ס: